VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

STATEN-GENERAAL

GEDURENDE DE ZITTING VAN

1844-1845

ONDER TOEZICHT

VAN DE

COMMISSIE VOOR DE HUISHOUDELIJKE AANGELEGENHEDEN VAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

BEWERKT DOOR

ARNOLD L. H. ISING

Tweede Deel

BIJLAGEN

's Gravenhage
MARTINUS NIJHOFF
1891

BIJLAGEN

BIJLAGEN

VAN HET

VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

1844-1845

De bescheiden, behoorende tot het zelfde onderwerp, volgen achter elkander, en worden gevonden:

1º. die betreffende een wetsontwerp, van Regeeringswege, of een wetsvoorstel, door leden der Kamer voorgesteld, benevens de Nominatiën voor den Hoogen Raad onder I tot en met XXXIII, naar den *rooster der werkzaamheden*;

2º. die betreffende andere Regeeringsbescheiden en ingekomen stukken, niet in den *rooster der werkzaamheden* opgenomen, onder de letters A tot en met L.

Aan het hoofd van elke bladzijde zijn aangegeven de getallen en letters, en tusschen de bovenlijnen de titels der onderwerpen en stukken.

I. *Adres van antwoord op de Troonrede.*

I. Troonrede en Adres van Antwoord.

De beraadslaging is gehouden in de Vergaderingen van 29, 30 en 31 October, 4, 11 en 27 November 1844.

1. PROGRAMMA *voor de opening van de gewone Vergadering der Staten-Generaal, te 's-Gravenhage, op Maandag den 21sten October* 1844.

Art. 1.

Des middags ten twaalf ure, zullen de Leden van de Staten-Generaal, zich in de zaal, bestemd tot de Vergadering van de Tweede Kamer, begeven, en zich in eene algemeene Vergadering vereenigen, onder voorzitting van den door *Zijne Majesteit* benoemden President van de Eerste Kamer, ten einde *Zijne Majesteit* af te wachten.

Art. 2.

De Ministers, Hoofden van Ministeriële Departementen, de Kanselier der Orden en de Leden van den Raad van State, zullen zich des namiddags ten één ure mede in bovengemelde zaal vervoegen.

Art. 3.

Zijne Majesteit de Koning de Vergadering der Staten-Generaal zullende openen, zal ten één ure met den volgenden trein van Hoogstdeszelfs Paleis afrijden:

Een kommando kavallerie;

b. De Hoffourier en twee rijknechts te paard;

c. De Kamerheer-Ceremoniemeester, rijdende in eene koets met twee paarden bespannen, gaande een lakkei naast ieder portier;

d. Acht Kamerheeren van *Zijne Majesteit*, in twee hofkoetsen, ieder met zes paarden bespannen, gaande naast ieder portier twee lakkeijen;

De Heeren Kamerheeren zullen zich volgens hunnen rang plaatsen, de jongsten vooruit rijdende;

e. De Groot-Officieren van 's Konings Huis, gezeten in twee koetsen met zes paarden bespannen, gaande twee lakkeijen naast ieder portier;

f. Een kommando kavallerie;

g. *Zijne Majesteit de Koning* te paard, begeleid door *Hunne Koninklijke Hoogheden de Prinsen*, en gevolgd door de Officieren van Hoogstdeszelfs Militair Huis;

h. Een kommando kavallerie, tot sluiting van den trein.

Art. 4.

De trein zal rijden:

over den Kneuterdijk;
den Langen Vijverberg;
den Korten Vijverberg;
het Binnenhof.

Art. 5.

De trein aan de vergaderplaats der Staten-Generaal gekomen zijnde, zal *Zijne Majesteit* aan de deur van het Hotel ontvangen worden door eene Commissie van Hun Edel Mogenden, door de Vergadering uit Hun midden te kiezen, dewelke, voorafgegaan van den Kamerheer-Ceremoniemeester, de Kamerheeren en de Groot-Officieren van 's Konings Huis, *Zijne Majesteit* zal geleiden naar de zaal der Staten-Generaal.

Het Militair Huis des Konings volgt onmiddellijk.

Art. 6.

De Groot-Officieren van 's Konings Huis plaatsen zich achter *Zijner Majesteits* zitplaats, de Kamerheeren en het Militair Huis des Konings ter regter en linker zijde van den Troon; de Kamerheer-Ceremoniemeester wat voorwaarts, ter regter zijde van den Troon.

Art. 7.

De zitting geëindigd zijnde, gaat *Zijne Majesteit* met denzelfden trein, waarmede *Hoogstdezelve* binnen gekomen was, en in de orde bij artikel 3 vermeld, naar het Paleis terug; zullende de trein den volgenden weg nemen:

over het Buitenhof;
de Plaats;
den Kneuterdijk;
naar het Paleis.

Art. 8.

Salvo's van het geschut zullen het afrijden van *Zijne Majesteit* van het Paleis, en het oogenblik dat *Hoogstdezelve* de Vergadering van de Staten-Generaal verlaat, aankondigen.

's-Gravenhage, den 13den October 1844.

De Kamerheer-Ceremoniemeester,

GRAVE VAN LIMBURG STIRUM NOORDWIJK.

I. *Adres van antwoord op de Troonrede.*

2. TROONREDE.

(Zie Vereenigde Zitting van 21 October 1844.)

3. ONTWERP-ADRES VAN ANTWOORD.

(Dit stuk werd, zooals het aanvankelijk door de Commissie van redactie was opgesteld, in afschrift aan de Afdeelingen verzonden.)

4. ONTWERP-ADRES VAN ANTWOORD, zooals het door de Commissie van redactie gewijzigd werd, naar aanleiding van de in de Afdeelingen gemaakte aanmerkingen. (Dit stuk werd *alleen voor de leden* gedrukt.)

SIRE!

§ 1. De vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk achten zich gelukkig, dat de omstandigheden, waaronder zij tot de hervatting van hunne werkzaamheden geroepen worden, in meer dan een opzigt van eenen gunstigen aard zijn. [1]) Dankbaar erkennen zij de aanhoudende pogingen, door Uwe Majesteit aangewend tot bevordering van het welzijn des Vaderlands.

§ 2. Wij verheugen ons te vernemen, dat onze betrekkingen met de vreemde Mogendheden [2]) op eenen gewenschten voet staan, en koesteren daarbij de hoop, dat dezelven meer en meer dienstbaar zullen kunnen gemaakt worden aan de bevordering van de belangen van Nederland.

§ 3. De mededeelingen, ons door Uwe Majesteit gedaan omtrent [3]) de Nederlandsche zee- en landmagt, zijn met belangstelling door ons ontvangen.
Wij erkennen met Hoogstdezelve het wenschelijke [4]), om, in verband met de voorhanden middelen, al het mogelijke aan te wenden, zoowel tot instandhouding en opbeuring [5]) onzer Marine als tot herstel en verbetering van de noodzakelijke [6]) verdedigingswerken van den Staat.

§ 4. De goede uitslag der pogingen om de zeerooverij in den Indischen Archipel te bestrijden, zal ongetwijfeld bijdragen om den Nederlandschen naam ook bij andere handeldrijvende volkeren te verhoogen. [7])

§ 5. Terwijl wij het betreuren, [8]) dat de omstandigheden zoo vele bekrimpingen onzer landmagt onvermijdelijk gemaakt hebben, doen wij gaarne hulde aan den goeden geest, welke haar blijft bezielen. Daarin vinden wij [9]) eenen grond om te vertrouwen, dat zij op den duur aan hare bestemming zal voldoen.

§ 6. Wij wenschen dat eene nieuwe inrigting der schutterijen tot waarborg moge strekken, dat die instelling geheel aan hare roeping zal beantwoorden, zoo door de handhaving van orde en rust, als door de beveiliging van den Vaderlandschen bodem in tijden van oorlog en gevaar. [10])

§ 7. Aangenaam was het ons te vernemen, dat de Oost-Indische bezittingen inwendige rust en voorspoed genieten. [11])

§ 8. Wij slaan met bezorgdheid gade den kwijnenden toestand van onze West-Indische kolonien, en gelooven, dat spoedig doeltreffende maatregelen in haar belang genomen moeten worden. [12]) Bereids zagen wij met genoegen, dat bij de zamenstelling van een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer de belangen dier kolonien niet uit het oog verloren zijn.

§ 9. Onder de meest gewigtige voorwerpen, die aan de gestadige zorg der Regering zijn aanbevolen, behoort buiten twijfel het openbaar onderwijs. Van eene doeltreffende [13]) inrigting van hetzelve hangt in hooge mate de toekomst des Vaderlands af. Uwe Majesteit zal ons dan ook steeds bereid vinden, om met haar mede te werken tot het daarstellen van de verbeteringen, waarvoor hetzelve vatbaar geoordeeld wordt. [14])
In den bloei van kunsten en wetenschappen stellen wij mede een levendig belang, [15]) terwijl het ons leed doet, dat de beperktheid der geldmiddelen niet altijd toelaat de pogingen van verdienstelijke beoefenaars naar ons verlangen te ondersteunen.

§ 10. Wij verblijden ons, dat de maatregelen tot herstel van 's lands finantiewezen, welke het gemeen overleg tusschen de Regering en de Staten Generaal gedurende de afgeloopene zitting tot stand heeft gebragt, onder den zegen des Allerhoogsten, bereids goede vruchten hebben mogen dragen. De Natie, [16]) voorgegaan door het Koninklijke Huis, heeft, door de meest loffelijke medewerking aan die maatregelen te schenken, op nieuw een treffend blijk gegeven van hare gehechtheid aan de Oud-Nederlandsche trouw in het voldoen tot elken prijs van aangegane verbintenissen.

§ 11. Het zal ons aangenaam zijn, mededeeling te ontvangen van de overeenkomsten, die omtrent de plaatsing der Belgische schuld zijn gesloten, en te worden bekend gemaakt met de uitkomsten, die van de laatstelijk aangenomen finantieele plannen zijn verkregen, in verband met de berekeningen welke daaraan tot grondslag hebben gestrekt.

§ 12. Met het oog op de belangrijke offers, welke het Nederlandsche volk zich ten behoeve van het Vaderland heeft getroost, gevoelen wij hoe billijk en pligtmatig het zij, dat men op den weg van bezuiniging niet stilsta, maar dat er met bedachtzaamheid op denzelve worde voortgegaan. Met genoegen hebben wij van Uwe Majesteit vernomen, dat de aan te bieden tweejarige begrooting in dien geest zal worden opgemaakt.

§ 13. Aan de overweging van het ontworpen tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, van hetwelk wij met belangstelling voorloopig kennis hebben genomen, zullen wij gaarne al die aandacht en naauwgezette zorg toewijden, welke het gewigt eener zoo hoogst aangelegene zaak vordert. [17])

[1]) Volgens een stuk, onder Luzac's papieren gevonden, luidde het slot van deze zinsnede oorspronkelijk: „in vele opzigten van een gunstigen en verblijdenden aard zijn."

[2]) Aanvankelijk stond er: „Wij verheugen ons van Uwe Majesteit de verzekering te hebben bekomen, dat onze staatkundige betrekkingen op" enz.

[3]) Hier stond: „omtrent den staat der"

[4]) Hier stond: „de noodzakelijkheid"

[5]) De woorden „en opbeuring" ontbraken.

[6]) Het woord „noodzakelijke" ontbrak.

[7]) Het slot luidde: „naam te verhoogen, en ook bij andere handeldrijvende volkeren in zegening te doen zijn."

[8]) Er stond eerst „bejammeren"

[9]) Het woord „tevens" viel hier weg.

[10]) De woorden „van oorlog" ontbraken eerst.

[11]) Hierop volgde: „Wij hopen nog in den loop dezer zitting mededeelingen van wege Uwe Majesteit te ontvangen zoo nopens den staat dier Koloniën in het algemeen, als in het bijzonder met opzigt tot de voorzieningen die ten behoeve van het credietstelsel daar te lande zijn aangenomen".

[12]) Deze zin luidde: „Wij deelen volkomen in Uwer Majesteits leedwezen nopens den kwijnenden toestand van onze West-Indische Kolonien, en wenschen dat spoedig doeltreffende maatregelen in haar belang genomen zullen worden."

[13]) Er stond: „doelmatige".

[14]) Er stond: „mogt worden".

[15]) Hier volgde: „en juichen geheel en al de pogingen toe, die tot ondersteuning van derzelver verdienstelijke beoefenaars worden aangewend."

[16]) Hier volgde terstond: „heeft, door de meest" enz., terwijl achter „verbintenissen" stond: „Met Uwe Majesteit koesteren wij het eerbiedig vertrouwen, dat op die opofferingen ook weder zegen zal rusten".

[17]) Hier volgde: „Wij wenschen met de Regering mede te werken tot het tot stand brengen van verordeningen, geschikt om van lieverlede tot eene vrijgevige handelswetgeving te geraken, en om de verschillende takken van

I. *Adres van antwoord op de Troonrede.*

§ 14. De aangekondigde voorstellen, welke ten doel hebben de zoo hoogst noodzakelijke verbetering van het muntwezen en de vereenvoudiging van het beheer der geldmiddelen, worden met verlangen door ons te gemoet gezien.
Wij zullen die voorstellen, en alle andere [18]) van wege Uwe Majesteit reeds bij ons ontvangen, en die verder in den loop dezer zitting ingediend zullen worden, in ernstige overweging nemen.

§ 15. Wij vertrouwen, dat de dagen van kalmte en vrede, door de Voorzienigheid thans aan Nederland geschonken, heilzame vruchten zullen dragen voor geheel het Vaderland. [19]) Wij achten wenschelijk, dat zij gebruikt mogen worden tot een tijdige herziening en verbetering onzer grondwettelijke instellingen. *)

§ 16. Ook wij uiten den wensch, dat Gods zegen rusten moge op de werkzaamheden, waartoe wij, in gemeen overleg met Uwe Majesteit, [20]) thans geroepen worden, en dat dezelven alzoo mede dienstbaar mogen zijn tot bevordering van het geluk en den voorspoed der Nederlandsche natie.

Aldus vastgesteld door de Commissie, op Maandag den 28sten October 1844.

5. ADRES VAN ANTWOORD gelijk dit door de Tweede Kamer is vastgesteld:

SIRE!

De vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk achten zich gelukkig, dat de omstandigheden, waaronder zij tot de hervatting van hunne werkzaamheden geroepen worden, in meer dan een opzigt van eenen gunstigen aard zijn. Dankbaar erkennen zij de aanhoudende pogingen, door Uwe Majesteit aangewend tot bevordering van het welzijn des vaderlands.

Wij verheugen ons te vernemen, dat onze betrekkingen met de vreemde Mogendheden op eenen gewenschten voet staan, en koesteren daarbij de hoop, dat dezelven meer en meer dienstbaar zullen kunnen gemaakt worden aan de bevordering van de belangen van Nederland.

De mededeelingen, ons door Uwe Majesteit gedaan omtrent de Nederlandsche zee- en landmagt, zijn met belangstelling door ons ontvangen.
Wij erkennen het wenschelijke, om, in verband met de voorhanden middelen, al het mogelijke aan te wenden, zoowel tot instandhouding en opbeuring onzer Marine, als tot herstel en verbetering van de noodzakelijke verdedigingswerken van den Staat.

De goede uitslag der pogingen om de zeerooverij in den Indischen Archipel te bestrijden, zal ongetwijfeld bijdragen om den Nederlandschen naam ook bij andere handeldrijvende volkeren te verhoogen.

Terwijl wij het betreuren, dat de omstandigheden zoovele bekrimpingen onzer landmagt onvermijdelijk gemaakt hebben, doen wij gaarne hulde aan den goeden geest, welke haar blijft bezielen. Daarin vinden wij eenen grond om te vertrouwen, dat zij op den duur aan hare bestemming zal voldoen.

Wij wenschen dat eene nieuwe inrigting der schutterijen, zonder te groot bezwaar voor de ingezetenen, tot waarborg moge strekken, dat die instelling geheel aan hare roeping zal beantwoorden, zoo door de handhaving van orde en rust, als door de beveiliging van den Vaderlandschen bodem in tijden van oorlog en gevaar.

Aangenaam was het ons te vernemen, dat de Oost-Indische bezittingen inwendige rust en voorspoed genieten.

Wij slaan met bezorgdheid gade den kwijnenden toestand van onze West-Indische kolonien, en gelooven, dat spoedig doeltreffende maatregelen in haar belang genomen moeten worden. Bereids zagen wij met genoegen, dat bij de zamenstelling van een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer de belangen dier kolonien niet uit het oog verloren zijn.

Met genoegen vernemen wij, dat ook de belangen der Nijverheid niet uit het oog worden verloren. Gaarne zullen wij medewerken, om zoowel den bloei van den handel als dien van landbouw, scheepvaart, visscherij en fabrieken op eene gepaste wijze te bevorderen.

Onder de meest gewigtige voorwerpen, die aan de gestadige zorg der Regering zijn aanbevolen, behoort buiten twijfel het openbaar onderwijs. Van eene doeltreffende inrigting van hetzelve hangt in hooge mate de toekomst des Vaderlands af. Uwe Majesteit zal ons dan ook steeds bereid vinden, om met haar mede te werken tot het daarstellen van de verbeteringen, waarvoor hetzelve vatbaar geoordeeld wordt.

In den bloei van kunsten en wetenschappen stellen wij mede een levendig belang, terwijl het ons leed doet, dat de beperktheid der geldmiddelen niet altijd toelaat de pogingen van verdienstelijke beoefenaars naar ons verlangen te ondersteunen.

Wij verblijden ons, dat de maatregelen tot herstel van 's lands finantiewezen, welke het gemeen overleg tusschen de Regering en de Staten-Generaal gedurende de afgeloopene zitting tot stand heeft gebragt, onder den zegen des Allerhoogsten, bereids goede vruchten hebben mogen dragen. De Natie, voorgegaan door het Koninklijke Huis, heeft, door de meest loffelijke medewerking aan die maatregelen te schenken, op nieuw een treffend blijk gegeven van hare gehechtheid aan de Oud-Nederlandsche trouw in het voldoen tot elken prijs van aangegane verbintenissen.

Het zal ons aangenaam zijn, mededeeling te ontvangen van de overeenkomsten, die omtrent de plaatsing der Belgische schuld zijn gesloten, en te worden bekend gemaakt met de uitkomsten, die van de laatstelijk aangenomen finantiele plannen zijn verkregen, in verband met de berekeningen welke daaraan tot grondslag hebben gestrekt.

Met het oog op de belangrijke offers, welke het Nederlandsche Volk zich ten behoeve van het Vaderland heeft getroost, gevoelen wij hoe billijk en pligtmatig het zij, dat men op den weg van bezuiniging niet stilsta, maar dat er met bedachtzaamheid op denzelve worde voortgegaan. Met genoegen hebben wij van Uwe Majesteit vernomen, dat de aan te bieden tweejarige begrooting in dien geest zal worden opgemaakt.

Aan de overweging van het ontworpen tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, van hetwelk wij met belangstelling voorloopig kennis hebben genomen, zullen wij gaarne al die aandacht en naauwgezette zorg toewijden, welke het gewigt eener zoo hoogst aangelegene zaak vordert.

De aangekondigde voorstellen, welke ten doel hebben de zoo hoogst noodzakelijke verbetering van het muntwezen en de vereenvoudiging van het beheer der geldmiddelen, worden met verlangen door ons te gemoet gezien.
Wij zullen die voorstellen, en alle andere van wege Uwe Majesteit reeds bij ons ontvangen, en die verder in den loop dezer zitting ingediend zullen worden, in ernstige overweging nemen.

Wij vertrouwen, dat de dagen van kalmte en vrede, door de Voorzienigheid thans aan Nederland geschonken, heilzame vruchten zullen dragen voor geheel het Vaderland. Wij achten het wenschelijk, dat deze dagen gebruikt mogen worden tot eene tijdige herziening en verbetering onzer grondwettelijke instellingen.

Ook wij uiten den wensch, dat Gods zegen rusten moge op de werkzaamheden, waartoe wij, in gemeen overleg met Uwe Majes-

---

Vaderlandsche nijverheid tot dien trap van vooruitgang te doen komen, waarvoor dezelve vatbaar zijn."

[18]) Oorspronkelijk werd nog in het bijzonder gewag gemaakt van „de wetsontwerpen welke ter voldoening aan art. 6 der Grondwet zijn aangeboden."

[19]) Hier volgde: „mede door tijdige herziening en verbetering onzer grondwettige instellingen".

[20]) Hier stond: „Met Uwe Majesteit uiten wij den wensch dat Gods zegen rusten moge op de werkzaamheden, waartoe wij, in gemeen overleg met de Regering, thans" enz.

*) In de Vergadering der Tweede Kamer van 30 October 1844, deelde de Voorzitter mede, dat de Commissie van redactie den slotzin van § 15 aldus gewijzigd had: „Wij achten het wenschelijk, dat die dagen gebruikt mogen worden tot" enz.

teit, thans geroepen worden, en dat dezelven alzoo mede dienstbaar mogen zijn tot bevordering van het geluk en den voorspoed der Nederlandsche natie.

6. BRIEF VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL, ingekomen in de Vergadering van de Tweede Kamer van 4 November 1844.

's Gravenhage, den 2den November 1844.

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft geene genoegzame reden gevonden om het hiernevens teruggaande Ontwerp van Adres ter beantwoording der Openings-Aanspraak van Zijne Majesteit, den Koning aan te bieden.

De President van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,

VAN GENNEP.

7. EXTRACT UIT DE NOTULEN VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL, VAN ZATERDAG DEN 2DEN NOVEMBER 1844, ingekomen in de Vergadering van de Tweede Kamer van 4 November 1844:

De Eerste Kamer der Staten-Generaal, overwegende dat het in dit bijzonder geval nuttig zoude kunnen zijn, dat de Tweede Kamer bekend werd gemaakt met de redenen der afstemming op heden van het ontwerp van adres aan den Koning, heeft besloten:
Haren Voorzitter te magtigen en te verzoeken, aan den Voorzitter der Tweede Kamer, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, door Extract uit de Notulen, kennis te doen dragen, dat de Eerste Kamer zich met het ontwerp van adres geheel zoude hebben kunnen vereenigen, zoo niet in hetzelve de wensch ware uitgedrukt eener tijdige herziening en verbetering onzer grondwettelijke instellingen, overmits, zonder te treden in het onderzoek omtrent het wenschelijke dezer herziening en verbetering in het algemeen, de Eerste Kamer in artikel 227 der Grondwet het stellig voorschrift vindt, dat de noodzakelijkheid eener verandering of bijvoeging in dezelve, bij eene wet moet worden verklaard, en de verandering of bijvoeging duidelijk aangewezen en uitgedrukt, en deze Kamer, geenszins het initiatief van zoodanige wet hebbende, dan ook het eventueel voorstel daarvan behoort af te wachten, en niet door hare instemming met den te dien opzigte in het ontwerp van adres uitgedrukten wensch, haar nader onderzoek dienaangaande mag vooruitloopen.

Voor overeenkomstig afschrift,

De Griffier van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,

J. L. W. DE GEER VAN JUTFAAS.

8. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING over het door de Eerste Kamer terugzenden van het Adres van Antwoord.

Nadat de kennisgeving van de Eerste Kamer der Staten-Generaal nopens het toegezonden Adres van antwoord op de Koninklijke Openingsrede, met het betrekkelijk extract uit de notulen dier Kamer van den 2den November jl., ingevolge van het besluit der Tweede Kamer van den 4den dier maand, een punt van onderzoek en overweging in de Afdeelingen uitgemaakt had, zijn de Voorzitters dier Afdeelingen met de rapporteurs der Centrale Afdeeling bijeengekomen, ter mededeeling en overweging van hetgeen door de leden met opzigt tot voorzeide onderwerp is aangemerkt en verlangd geworden.
Uit die mededeeling is gebleken, dat te dezer zake in de Kamer verschil van gevoelen bestaat. Van 50 leden der Kamer, die aan de beraadslagingen deel hebben genomen, hebben 22 leden de meening geuit, dat, nu het ontwerp-adres de goedkeuring van de Eerste Kamer niet heeft verworven, hetzelve moet beschouwd worden vervallen te zijn, en dat, na deze mislukte poging om gemeenschappelijk een adres van antwoord tot stand te brengen, aan de zaak geen verder gevolg behoort te worden gegeven. Die leden waren dus van gevoelen, dat het schrijven van de Eerste Kamer alsnog eenvoudig voor kennisgeving behoort te worden aangenomen, zonder meer. Vier en twintig leden, daarentegen, kwamen hierin overeen, dat zij de zaak niet als afgedaan wilden beschouwd hebben, maar gepast en noodig oordeelden, dat aan dezelve op eenigerhande wijze door de Tweede Kamer gevolg worde gegeven. Omtrent de vraag evenwel, waarin dat gevolg zoude moeten bestaan, liepen de denkbeelden zeer uiteen. De Centrale Afdeeling, thans minder gepast oordeelende, om in eene breede ontwikkeling te treden van de beschouwingen, welke bij de beraadslagingen in de Afdeelingen, met betrekking tot die vraag, zijn voorgedragen, zal zich dienvolgens bepalen tot de korte opgave van de onderscheidene voorstellen, welke bij die gelegenheid ter sprake zijn gekomen:

1*ste Voorstel.* Het ontwerp-adres, zoodanig als hetzelve door de Tweede Kamer is vastgesteld, behouden en, met zoodanige verandering van redactie, waaruit blijken zal, dat de Tweede Kamer ten deze alleen handelt uit naam der Tweede Kamer alleen, door eene Commissie uit dezelve, den Koning aanbieden.

2*de Voorstel.* Het door de Tweede Kamer vastgestelde ontwerp-adres door eene Commissie uit die Kamer aan den Koning overbrengen, bij het navolgende adres van geleide:

SIRE!

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft zich niet kunnen vereenigen met het antwoord op de Koninklijke Troonrede, door de Tweede Kamer aan haar gezonden; — hierdoor is het gemeenschappelijk aanbieden van *dit* antwoord aan Uwe Majesteit onmogelijk geworden. De Tweede Kamer, deswege haar leedwezen betuigende, rekent zich aan Uwe Majesteit en aan zich zelve verpligt te zijn, daarvan aan Uwe Majesteit kennis te geven. Zij heeft tevens de eer Uwe Majesteit bekend te maken met het door haar ontworpen antwoord, waarin zij, op eene eerbiedige en gepaste wijze, de wenschen der Natie en de behoeften des Vaderlands meende uitgedrukt te hebben.
Dat stuk, hetwelk de Eerste Kamer verworpen heeft, is van den volgenden inhoud:

(*f. i. van het vastgestelde ontwerp-adres.*)

3*de Voorstel.* Aan de Eerste Kamer ter overweging en goedkeuring zenden het navolgende ontwerp-adres aan den Koning:

SIRE!

De Vertegenwoordigers des Nederlandschen Volks, bezield met gevoelens van den diepsten eerbied en opregtste liefde jegens Uwer Majesteits persoon, achten zich verpligt om, bij de uitdrukking dier gezindheden, waarin de geheele Natie met hen deelt, de kennisgeving aan Uwe Majesteit over te brengen, dat zij zich dit jaar niet bij magte bevinden, om de aanspraak, waarmede Hoogstdezelve de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal heeft geopend, door een gemeenschappelijk voor te dragen adres te kunnen beantwoorden, dewijl de Eerste Kamer, zich grondende op het voorschrift van art. 227 der Grondwet, heeft verklaard zich niet te kunnen vereenigen met den wensch, door de Tweede Kamer in het door haar vastgestelde ontwerp-adres uitgedrukt, *dat de dagen van kalmte en vrede, door de Voorzienigheid thans aan Nederland geschonken, gebruikt mogen worden tot eene tijdige herziening en verbetering onzer grondwettelijke instellingen.*

4*de Voorstel.* Aan de Eerste Kamer ter overweging en goedkeuring zenden, het door de Tweede Kamer vastgestelde ontwerp-adres, nadat § 15 van hetzelve zal zijn veranderd als volgt:
„Wij vertrouwen, dat de dagen van kalmte en vrede, door de „Voorzienigheid thans aan Nederland geschonken, heilzame vruchten zullen dragen voor geheel het Vaderland.
„De Tweede Kamer acht het wenschelijk, dat deze dagen ge„bruikt mogen worden tot eene tijdige herziening en verbetering „onzer grondwettelijke instellingen.
„De Eerste Kamer daarentegen, zonder te treden in het onder„zoek omtrent het wenschelijke dezer herziening en verbetering „in het algemeen, vermeent met dien wensch niet te moeten in„stemmen, uit hoofde van art. 227 der Grondwet.”

Ten slotte zij hier nog vermeld, dat in de Afdeelingen mede is behandeld de vraag, of het in dezen te nemen besluit aan de Eerste

I. *Adres van antwoord op de Troonrede.*

Kamer zal worden medegedeeld, en dat er bij de leden omtrent die vraag insgelijks verschil van gevoelen heeft bestaan.

Uit aanmerking, dat men hier verkeert in een geheel ongewoon en exceptioneel geval, waarin bij het Reglement van orde niet is voorzien, en dat, bij het gemis eener bepaalde voordragt, waarover moet beraadslaagd worden, het volstrekt noodig voorkomt, dat aan de Kamer een leiddraad worde aangeboden, die zij bij hare overweging en stemming zoude kunnen volgen, heeft de Centrale Afdeeling gemeend, ter bevordering eener eenvoudige en ordelijke discussie, de volgende vraagpunten ter beslissing aan de Kamer te moeten voorstellen, welke zij mitsdien in bedenking geeft, dat in de volgorde, waarin dezelven worden voorgedragen, aan de stemming der leden onderworpen zullen worden:

I. *vraag.* Zal de zaak van het adres worden gehouden voor afgedaan en de kennisgeving der Eerste Kamer alzoo voor notificatie worden aangenomen?

II. *vraag.* Zal door de Tweede Kamer gehandeld worden overeenkomstig het voorstel n°. 1?

III. *vraag.* Zal door de Tweede Kamer gehandeld worden overeenkomstig het voorstel n°. 2?

IV. *vraag.* Zal door de Tweede Kamer gehandeld worden overeenkomstig het voorstel n°. 3?

V. *vraag.* Zal door de Tweede Kamer gehandeld worden overeenkomstig het voorstel n°. 4?

VI. *vraag.* Eindelijk, voor het geval dat een der vraagpunten sub. I, II en III vermeld, door de meerderheid toestemmend beantwoord wordt, zal dan van het besluit der Kamer, bij extract uit de notulen, aan de Eerste Kamer mededeeling gedaan worden?

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld op Zaturdag 9 November 1844.

9. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN [Zie vergadering der Tweede Kamer van 11 November 1844.]

De Tweede Kamer besloot op 11 November 1844 om den brief van de Eerste Kamer niet voor kennisgeving aan te nemen en op den 13den d. a. v. om het ontwerp-adres van Antwoord wederom te zenden aan de Eerste Kamer, nadat § 15 zou zijn veranderd, zooals in het 4*de Voorstel*, in het Verslag der Centrale Afdeeling, werd voorgesteld, behalve dat het slot aldus zou luiden: „vermeent met de uitdrukking van dien wensch zich niet te moeten vereenigen, uit hoofde van art. 227 der Grondwet.”

Bij brief van 23 November 1844, medegedeeld in de Vergadering van de Tweede Kamer van 27 d. a. v., heeft de Eerste Kamer nogmaals het adres van Antwoord teruggezonden. Deze tweede brief werd door de Tweede Kamer aangenomen voor kennisgeving.

II. Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.

Deze wetsontwerpen zijn niet in openbare beraadslaging gekomen.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de vergadering van 24 October 1844.

Edel Mogende Heeren!

De Regering is tot dusverre onbekend gebleven met het gevoelen van U Edel Mogenden, ten aanzien der in den aanvang van de vorige zitting ter overweging aangebodene ontwerpen van wet, houdende wijziging in het *eerste* boek van het Wetboek van Strafregt en bepalingen tot regeling der invoering van dat Wetboek, — en het is dien ten gevolge, dat de boven bedoelde ontwerpen, zes in getal, met de twee tot dezelven behoorende memorien van toelichting en eene bijlage, hiernevens nader aan U Edel Mogenden ten voorsz. einde worden voorgelegd. [1])

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) De stukken, in deze Boodschap genoemd, waren reeds ingekomen bij Boodschap van 23 November 1843, en werden niet herdrukt. Zij zijn opgenomen in de Handelingen 1843—1844 B 19 vv.

---

2. VOORLOOPIG VERSLAG.

De vijf ontwerpen van wet, houdende wijziging in het *Eerste* Boek van het Wetboek van Strafregt en het wetsontwerp tot regeling van de invoering van dat Wetboek, welke voorstellen bij Koninklijke Boodschap van den 21sten October jl. nader ter overweging aan de Tweede Kamer werden voorgelegd, zijn in de Afdeelingen dier Kamer door 44 leden onderzocht geworden.

Men heeft bij dat onderzoek, naar aanleiding van de belangrijke beschouwingen, vervat in de memorie van toelichting, welke de vijf eerstgemelde wets-ontwerpen vergezeld heeft, vooraf en in de *eerste* plaats de vraag overwogen, aan welk stelsel van gevangenissen de voorkeur behoort te worden gegeven.

Als slotsom van de beraadslagingen der Afdeelingen betrekkelijk die gewigtige vraag kan worden medegedeeld, dat *drie en dertig* leden stellig hebben verklaard, op de gronden door de Regering in hare memorie ven toelichting ontwikkeld, zich te kunnen vereenigen met het thans voorgedragen gevangenis stelsel, wat de hoofdbeginselen betreft, te weten: *opsluiting in afzonderlijke cellen, zoo bij nacht als bij dag, gepaard met verpligten arbeid.*

Elf leden daarentegen hebben verklaard, zich met de voordragt der Regering, voor zoo veel de invoering van het bedoelde gevangenis-stelsel aanbelangt, niet te kunnen vereenigen, hetzij omdat het stelsel zelf, ook met de wijzigingen waaronder het thans wordt voorgedragen, in beginsel door hen werd afgekeurd, — hetzij omdat men het geschikte tijdstip, om tot deszelfs invoering hier te lande te besluiten, nog niet gekomen achtte, maar daarmede gewacht wilde hebben tot dat eene langere ondervinding omtrent de deugdelijkheid van het stelsel uitspraak zal hebben gedaan, — hetzij, eindelijk, omdat men, alvorens over de waardij van dat stelsel en deszelfs voordeelen boven andere gevangenis-stelsels met grond te kunnen beslissen, volstrekt noodzakelijk oordeelde vooraf de beginselen te leeren kennen, waarnaar hetzelve door de Regering, in verband met de vast te stellen strafbepalingen, zal worden toegepast. Wat voorts het gevoelen van hen betreft, die in de opsluiting in afzonderlijke cellen en verpligten arbeid geene genoegzame straf tot beteugeling en afschrik gelegen achtten, daarop zal straks bij de behandeling van den tweeden titel nader teruggekomen worden.

De vraag, welke in de *tweede* plaats in alle Afdeelingen behandeld en overwogen is geworden, betrof den aard en de strekking van het onderzoek, dat omtrent de aangeboden wets-ontwerpen zou plaats hebben, te weten: of men hetzelve uitsluitend bepalen zou tot de partiële wijzigingen, die, voornamelijk in verband met het aangenomen gevangenis-stelsel, thans door de Regering zijn voorgedragen, dan of men daarbij zou wenschen verder te gaan en het onderzoek tevens uit te strekken tot het geheele *Eerste* Boek, ten einde de verbeteringen, waarvoor hetzelve vatbaar geoordeeld zou worden, reeds bij deze gelegenheid ter kennisse te brengen van de Regering.

Omtrent de beantwoording dier vraag bestond er geen verschil van gevoelen. Algemeen was men van oordeel, dat het *Eerste* Boek, de beginselen bevattende naar welke de beide andere deelen van het Straf-wetboek bearbeid moeten worden, in deszelfs geheelen zamenhang noodzakelijk herziening behoeft; doch men was tevens van meening zich daarmede thans niet te moeten bezig houden, maar het initiatief van zoodanige herziening aan de Regering te moeten overlaten. Algemeen derhalve heeft men gemeend, in afwachting dat de Regering zelve eene voordragt tot herziening zal doen, zich voor het tegenwoordige te moeten bepalen tot de overweging van de voorgedragene wijzigingen, en het onderzoek in dezen mitsdien voornamelijk te moeten doen strekken, om de Regering voorloopig met de gevoelens der leden omtrent het te kiezen

II. *Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht.*

gevangenis-stelsel bekend te maken, in het vertrouwen, dat zij daardoor in staat zal worden gesteld, om eerlang aan de Kamer een voorstel tot herziening van het geheele *Eerste* Boek te kunnen voorleggen, ten einde, na vaststelling van hetzelve, tot de omwerking of vervaardiging van de beide andere Boeken over te gaan, om deze laatsten vervolgens, in ééne voordragt vereenigd, aan de gelijktijdige overweging en beraadslaging van de Staten-Generaal te kunnen onderwerpen.

In verband met het vorengemeld verlangen, hebben de leden dan ook verklaard, dat zij door de mededeeling van aanmerkingen tegen de thans voorgedragene bepalingen geenszins geacht wilden zijn te hebben aangeduid, dat zij zich met de bereids vastgestelde bepalingen van het Eerste Boek onvoorwaardelijk en ten volle hebben vereenigd.

De Centrale Afdeeling, mededeeling ontvangen hebbende van eene nota, die in eene der Afdeelingen is voorgelezen en betrekking heeft tot het geheel der voorgedragene wijzigingen van het Eerste Boek, heeft gemeend dat stuk als bijlage aan haar verslag te moeten hechten, ten einde deszelfs inhoud langs dezen weg ter kennisse te brengen van de leden der overige Afdeelingen en van de Regering; zij gaat alsnu over tot de behandeling van de bijzondere deelen van de onderhavige voordragt, in de volgorde der aangeboden wets-ontwerpen.

TWEEDE TITEL.

Ofschoon de meerderheid zich met het voorgedragen stelsel van crimineele straffen, behoudens de straks te vermelden bedenking nopens de eerloosverklaring, over het geheel, wel zou kunnen vereenigen, is niettemin door bijkans alle leden aangemerkt, dat in dat stelsel eene tusschenstraf als complement tusschen de tuchthuisstraf en de doodstraf ontbreekt, welke onvolledigheid in de gradatie der straffen men derhalve zou wenschen te zien weggenomen.

Naar het oordeel van *vijf en dertig* leden, zoude daartoe bijzonder in aanmerking moeten komen de straf van *deportatie*, waaronder men wil verstaan hebben: de overbrenging der veroordeelden naar eene daartoe geschikte kolonie, ten einde aldaar, ter beschikking van de Regering, aan strenge tucht te worden onderworpen, zonder gedurige of afwisselende gemeenschap met de koloniale bevolking. Men meent dat zoodanige straf, als *poena morti proxima*, en als complement van het voorgedragen stelsel van straffen, in alle opzigten aanbeveling verdient. De hinderpalen, die de Regering schijnen teruggehouden te hebben, om aan het vroeger geopenbaarde verlangen van vele leden der Tweede Kamer nopens dit punt gevolg te geven, acht men geenszins onoverkomelijk, en het bezwaar van de kosten, die tot de invoering dier straf vereischt zouden worden, niet van dien aard te zijn, dat men uit dien hoofde alleen eene zaak, van welke zulke belangrijke voordeelen voor de maatschappij kunnen verwacht worden, zoude moeten prijs geven. Men heeft er derhalve op aangedrongen, dat dit punt op nieuw een onderwerp van opzettelijke en ernstige overweging bij de Regering moge uitmaken.

Voor het geval intusschen, dat zij bij haar vroeger geuit gevoelen ten dezen opzigte mogt blijven volharden, of dat zij het tegenwoordig oogenblik voor de invoering van de straf van deportatie min geschikt mogt oordeelen, zoude, naar de meening van vele leden, aan het gebrek eener genoegzame gradatie der straffen kunnen worden te gemoet gekomen, door de opneming onder de criminele straffen van die eener *levenslange opsluiting*, als straffe naast de doodstraf, ter beteugeling van zoodanige gevaarlijke of verharde misdadigers, op welke men laatstgemelde straf wel niet zou kunnen noch mogen toepassen, maar die niettemin onvatbaar zijn, om in de burgerlijke maatschappij te verkeeren.

Enkele leden hebben daarteboven verklaard voor wenschelijk te houden, teneinde aan het hoofdoogmerk der straf, het inboezemen van afschrik, voldaan worde, dat nevens de doodstraf ook nog andere *lijfstraffen* in het Strafwetboek opgenomen mogen worden.

Ad ART. 1.

Artikel 2. *De criminele straffen zijn* enz. Op het doen wegvallen van de onderscheiding der straffen in *criminele* en *correctionele*, is door vele leden aangedrongen. Men acht die onderscheiding strijdig te zijn met eene goede theorie van strafregt en ook niet strookende met den aard van het thans voorgedragen strafstelsel. Nogtans heeft de groote meerderheid zich verklaard voor het behoud dier onderscheiding, op grond, voornamelijk, dat dezelve door het gebruik als het ware is gewettigd en niet alleen in de bereids vastgestelde Wetboeken, maar ook in een groot aantal speciale wetten overgenomen is en zoodanig ingeweven, dat eene wijziging ten deze vele en gewigtige gevolgen na zich zou slepen, waartoe men te minder redenen vond, omdat het hier eigenlijk alleen geldt een verschil van benaming, daar toch de eenige ware onderscheiding der straffen, naar gelang van derzelver aard, in verband staat met en zich regelt naar de bevoegdheid der regterlijke collegien, die van de zaken kennis nemen.

1°. *De doodstraf.* Op grond van onderscheidene beweegredenen, die reeds bij eene vroegere gelegenheid ontwikkeld en aan de Regering zijn blootgelegd, hebben 36 leden der Kamer zich stellig verklaard voor het behoud van de doodstraf.

2°. *Langdurige zware tuchthuisstraf.* Vrij algemeen is men van oordeel geweest, dat de onderscheiding van *langdurige zware*, *zware* en *enkele* tuchthuisstraf als geheel oneigenaardig moet worden beschouwd, daar de straf dezelfde is en het verschil dus enkel bestaat in de meerdere of mindere lengte van duur. Men heeft dan ook aangedrongen op de weglating dier onderscheiding uit dit en alle verdere artikelen der wet, waar van die straf gehandeld wordt.

5°. *Verbanning.* Terwijl sommige leden zich tegen deze straf hebben verklaard, dezelve beschouwende te zijn ongelijk werkende, strijdig met het volkerenregt en onnitvoerbaar, hebben daarentegen 37 leden het behoud dier straf in het Strafwetboek als wenschelijk aangemerkt, inzonderheid met het oog op politieke misdadigers. Tot gerststelling van die leden, wier bezwaren voornamelijk bestonden in de vermeende onuitvoerlijkheid der verbanning, schijnt het wenschelijk, dat ten dien opzigte nadere inlichtingen door de Regering worden medegedeeld.

6°. *Eerloosverklaring.* De groote meerderheid verlangt dat de *eerloosverklaring* als eene op zich zelf staande straf uit de rij der straffen zal wegvallen. Als zoodanig toch acht men dezelve geheel ondoelmatig te zijn, en slechts vatbaar om in zeer bijzondere en zeldzame gevallen met vrucht toegepast te kunnen worden. Daarentegen waren vele leden van meening, dat *eerloosheid*, evenals thans, in *alle* gevallen het gevolg behoort te zijn van de veroordeeling tot eene criminele straf. Anderen wilden echter, in plaats van eerloosheid, aan de criminele straffen verbonden hebben de ontzetting van alle of eenige burgerlijke regten gedurende eenen bepaalden tijd.

Naar aanleiding van de onderscheidene gevoelens, welke nopens dit punt door de leden zijn geuit, schijnt het er voor gehouden te kunnen worden, dat de meerderheid zich zoude kunnen vereenigen met het denkbeeld, om in den regel en tot aan het oogenblik der rehabilitatie, aan de veroordeeling tot eene criminele straf de eerloosheid te verbinden, behoudens de bevoegdheid van den criminelen regter, om in bijzondere gevallen, die bij de wet zouden moeten omschreven worden, te bepalen, dat de criminele straf het regtsgevolg eener correctionele straf, en mitsdien geene eerloosheid, tengevolge zal hebben.

1°. *De geldboete.* Algemeen heeft men zich met de voordragt der Regering vereenigd, om onder de bijkomende straffen bij criminele straffen ook de geldboete op te nemen. Sommige leden oordeelen nogtans, dat deze straf nimmer behoort te kunnen worden toegepast bij eene veroordeeling tot de doodstraf, mede uit aanmerking dat in zoodanig geval de straf niet den veroordeelde maar zijne nabestaanden zoude treffen.

2°. *Het verbod* enz. Het verbod, om zekere bedrijven en kostwinningen uit te oefenen, werd door vele leden voor min doeltreffend gehouden, uit aanmerking dat er meestentijds wel gelegenheid zal bestaan, om hetzelve te kunnen ontduiken. De meerderheid heeft zich echter met de voordragt der Regering ten dezen opzigte vereenigd.

Artikel 3. — *kunnen door den regter.* De meerderheid heeft zich verklaard tegen het denkbeeld, om de toepassing der bij dit artikel opgenoemde straffen geheel over te laten aan het oordeel van den regter. Volgens haar behoort de wet zelve de gevallen te bepalen, waarin die toepassing moet plaats hebben, en behooren mitsdien de hier vermelde straffen, voor zoo verre ze mogten behouden worden, onder de bijkomende straffen, in het vorig artikel genoemd, gerangschikt te worden.

Overigens gedraagt men zich, wat de *eerloosheid* betreft, aan het hierboven aangeteekende betrekkelijk de *eerloos-verklaring*, onder opmerking, dat het beginsel, om de eerloosheid als gevolg aan de veroordeeling tot eene crimineele straf te verbinden, slechts in zoo

II. *Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht.*

verre den bijval der meerderheid zou kunnen wegdragen, als daaraan tevens de voorgestelde reserve tot matiging van het bezwarende van dat beginsel mogt verknocht worden.

Ten aanzien van de straf der *tentoonstelling* waren de gevoelens zeer verdeeld. Een en twintig leden hebben zich stellig en in alle gevallen tegen die straf verklaard, op grond dat dezelve uit haren aard zeer ongelijk treft en meestentijds niet meer dan eene loutere vertooning is, weinig geschikt om afschrik in te boezemen; terwijl dezelve ook door velen is beschouwd lijnregt strijdig te zijn met de beginselen van het voorgedragen gevangenis-stelsel.

De overige leden hebben zich in het algemeen voor het behoud van de tentoonstelling verklaard; doch sommigen hunner wenschten de toepassing dier straf uitsluitend bepaald te zien tot de gevallen eener veroordeeling tot de straf van deportatie of van levenslange opsluiting.

Artikel 4. *De correctionele straffen zijn* enz. Met de bepalingen onder dit artikel voorgedragen hebben de leden zich over het algemeen wel kunnen vereenigen. Nogtans zou men verlangen:

vooreerst, in de wet bepaald te zien, dat de geldboete, in het geval van onvermogen, vervangen zal worden door gevangenisstraf voor eenen door den regter vast te stellen bepaalden tijd, en zulks ten einde de formaliteiten te ontgaan, welke aan de invordering van de geldboete bij lijfsdwang verknocht zijn; en

ten andere, de woorden: *of voor altijd*, in n°. 2, te doen wegvallen, daar men van gevoelen is, dat het in dezen bedoelde verbod nooit anders dan *tijdelijk* behoort te zijn.

Voorts heeft men in bedenking gegeven, om in n°. 1, in plaats van de woorden: *voor een of meer jaren*, te stellen: *voor een bepaalden tijd.*

Ad ART. 6.

Artikel 11. *De tot tuchthuisstraf* enz. Ten aanzien van het bij dit artikel omschreven beginsel van afzondering der gevangenen, gedraagt men zich aan het aangeteekende onder de algemeene aanmerkingen.

Bij reglementen van algemeen bestuur enz. Door 19 leden is het gevoelen geuit, dat de hier bedoelde regeling niet bij reglementen van openbaar bestuur behoort te geschieden, maar dat althans de hoofdtrekken dier regeling bij de wet behooren te worden vastgesteld. De overige leden hebben verklaard zich met het voorstel der Regering te kunnen vereenigen. Een lid heeft echter daarbij het denkbeeld geopperd, dat de voorgestelde regeling voorloopig zoude zijn en slechts gedurende eenen bepaalden tijd kracht zoude hebben, behoudens nadere regeling bij de wet.

Wijders waren eenige leden van oordeel, dat er mede *bijzondere bepalingen* behooren vastgesteld te worden ten aanzien van veroordeelden, die uit hoofde van *ligchaamszwakte* eene exceptioneele behandeling behoeven.

Artikel 12, 13 *en* 14. Bijaldien aan den boven geuiten wensch der meerderheid, om de onderscheiding tusschen *langdurige zware, zware* en *enkele* tuchthuisstraf te doen wegvallen, door de Regering voldaan mogt worden, zouden deze *drie* artikelen in één artikel zamengesmolten moeten worden, tot bepaling van het *maximum* en het *minimum* dier straf.

Met betrekking tot de bepaling van dat *maximum* zijn de gevoelens van de leden zeer uiteenloopende geweest. Twintig leden meenden, uit aanmerking van den gestrengen aard der tuchthuisstraf, dat dezelve in geen geval voor langer dan 12 jaren behoorde te worden vastgesteld. Bij de overige leden bestond er nopens den duur dier straf verschil van gevoelen, waarmede natuurlijk de wensch, om nog eene tusschenstraf als *poena morti proxima* bij de wet te zien vastgesteld, in naauwe en regtstreeksche betrekking stond.

Artikel 15. *De verbanning* enz. Ook in verband met den bovenvermelden wensch, om den duur der tuchthuisstraf te verkorten, oordeelen vele leden, dat het *maximum* der verbanning lager gesteld behoort te worden, zijnde eene verbanning gedurende *veertig* jaren geacht bijkans gelijk te staan aan eene *levenslange* verbanning; ook het *minimum* zoude, naar het gevoelen dier leden, lager gesteld kunnen worden, daar er zeer wel gevallen denkbaar zijn, dat de verbanning geen *vijf* jaren behoeft te duren, om doel te treffen.

Men acht de tegenstelling van *ten minste* en *ten langste*, in deze zinsnede, en van *niet minder* en *niet langer*, in de beide voorafgaande, niet taalkundig juist te zijn, en wenscht daarvoor gesteld te zien: *ten kortste*, *ten langste* en *niet minder*, *niet meerder*.

Artikel 16. *De tentoonstelling* enz. Men gedraagt zich aan de vroeger medegedeelde aanmerking betrekkelijk het al of niet wenschelijke van het behoud dezer straf. Te dezer plaatse zij slechts vermeld, dat men van gevoelen is geweest, bijaldien deze straf mogt behouden worden, dat alsdan bij de uitvoering zoude behooren gevolgd te worden het voorschrift van art. 22 van het bestaande Straf-wetboek, bepalende dat op het *bord*, hetwelk boven het hoofd van den veroordeelde wordt gesteld, ook zijn naam, zijn beroep en zijne woonplaats vermeld zullen worden.

Ad ART. 9.

Artikel 25. *Indien echter* enz. Men keurt de in dit artikel voorgedragene bepaling goed, in de veronderstelling namelijk, dat het de bedoeling zij, om in het vervolg ook de huizen van arrest cellulair en voor afzonderlijke opsluiting in te rigten, waarop de meerderheid meende bijzonderen prijs te moeten stellen, terwijl zij tevens aan de Regering wenscht aanbevolen te hebben, om, zoolang de veranderde inrigting dier huizen nog niet tot stand gebragt zal zijn, althans zorg te doen dragen, dat er eene volkomene afscheiding plaats hebbe tusschen de correctioneel veroordeelden en de beklaagden.

Ad ART. 10.

Artikel 27 *wordt* enz. De aanhaling schijnt niet juist te zijn, moetende alhier gelezen: *Artikel* 19 *wordt* enz.

Ad ART. 11.

Artikel 27. *Het maximum* enz. De zin van dit artikel is niet zeer duidelijk voorgekomen. Heeft men bedoeld te zeggen, dat de geldboete als afzonderlijke correctionele straf altijd de som van *f* 75 moet te boven gaan? In dat geval zouden de woorden: *Het maximum der geldboete* behooren veranderd te worden in *De geldboete.* Of wenscht men te kennen te geven, dat wel het *maximum* der correctionele geldboete altijd *f* 75 moet te boven gaan, maar dat het *minimum* ook tot eene mindere som kan afdalen, hoedanige bepaling gevonden wordt in art. 28 der bestaande wet van 10 Juni 1840? Men meent echter, in laatstgemeld geval, dat eene bijvoeging in den geest der bepaling van art. 28 alleszins wenschelijk zoude zijn.

Men heeft voorts opgemerkt, dat in dit artikel wel opgegeven is de som, beneden welke de geldboete als correctionele straf niet mag dalen, maar dat niet is bepaald tot welke som de geldboete mag worden opgevoerd. Intusschen achtte men noodig, dat in dezen bij de wet eene bepaalde grens worde aangewezen, daar anderszins de geldboete, tot in het oneindige kunnende opgevoerd worden, soms aan eene verbeurdverklaring gelijk zoude kunnen staan.

DERDE TITEL.

Ofschoon men zich met de voorgestelde wijziging op n°. 5 van art. 3 der wet van 10 Junij 1840 in het algemeen heeft kunnen vereenigen, zoo meende men nogtans, dat het maximum der geldboete ad *f* 20 000 als buitensporig hoog moet beschouwd worden, en dat er ook zeer wel gevallen denkbaar zijn, waarin eene geldboete van *f* 3000, als minimum, insgelijks voor overdreven zoude moeten gehouden worden. Men wenscht derhalve, dat zoowel het maximum als het minimum verminderd zullen worden, en geeft voorts in bedenking, om in de wet de bepaling bij te voegen, dat de boete, in geval van onvermogen of niet voldoening binnen eenen zekeren termijn, vervangen zal worden door eene gevangenisstraf, waarvan het maximum en het minimum mede in de wet zelve bepaald zouden moeten worden.

VIERDE TITEL.

Ad ART. 1.

Ten aanzien van de gradatie der bij dit artikel bedreigde straffen heeft men aangemerkt:

Vooreerst, dat het *maximum* der straf wegens omkooping tot het plegen van eene misdaad, waartegen de dood of langdurige zware tuchthuisstraf is bedreigd, hooger behoort te worden gesteld

II. *Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht.*

dan op twee jaren correctioneele gevangenisstraf. Men oordeelt namelijk, dat de omkooping tot zulk eene zware misdaad, al heeft dezelve geen strafbare gevolgen gehad, nogtans een te zwaar misdrijf daarstelt, om niet, in het belang van de maatschappij en tot afschrik van anderen, met eene zwaardere straf dan eene correctioneele gevangenisstraf achtervolgd te worden. Men heeft ten dien opzigte, onder anderen, verwezen naar de bepalingen der strafwet nopens valsche getuigenis, in een crimineel regtsgeding afgelegd, tegen welk misdrijf, wanneer hetzelve geene nadeelige gevolgen heeft gehad, bij het bestaande Wetboek de straf van dwangarbeid voor eenen tijd, en bij het ontworpen Tweede Boek die van enkele tuchthuisstraf van drie jaren als minimum is bedreigd.

Ten andere, dat ten onregte op het misdrijf van omkooping tot het plegen eener *misdaad*, in n°. 2 eene ligtere straf is gesteld, dan op de omkooping tot het plegen van een *wanbedrijf* in n°.3, welke aanmerking gegrond is op het beginsel, dat de straf van *gevangenis*, in de gradatie der straffen, voor zwaarder te houden is, dan die van *geldboete*.

Ad ART. 2.

Te dezer plaatse heeft men herinnerd, dat, wanneer aan den hierboven geuiten wensch tot het doen wegvallen van de onderscheiding tusschen *langdurige zware*, *zware* en *enkele* tuchthuisstraf door de Regering voldaan mogt worden, in dat geval ook het art. 2 van dezen titel dienovereenkomstig zal behooren gewijzigd te worden.

of op eenigerlei andere wijze, in de 1ste zinsnede van het nieuwe 4de artikel. Hoezeer de meerderheid in de redactie van dit artikel geen bezwaar heeft gevonden, is het nogtans twijfelachtig voorgekomen, of de aangehaalde zeer onbepaalde uitdrukking wel genoegzaam in verband is te brengen met de bepaling van art. 1 der wet van 10 Juni 1840 (*Staatsblad n°.* 23), dat strafschuldig zijn zij, die op eenige *bij de wet opgenoemde* wijs oorzaak zijn van het plegen van een misdrijf, enz.

niet meer dan twintig duizend gulden, in n°. 5. Onder referte tot de aanmerking op den 3den Titel gemaakt, heeft men ook hier het gevoelen aan den dag gelegd, dat de som van *f* 20 000, zelfs als maximum van straf, als eene buitensporig hooge boete beschouwd moet worden.

Ad ART. 3.

In plaats van langdurige zware tuchthuisstraf, wenscht men de straf van *deportatie* bedreigd te zien tegen de in art. 6 vermelde deelnemers aan eene misdaad, waarop de doodstraf is gesteld.

VIJFDE TITEL.

Ad ART. 2.

Men heeft opgemerkt, dat in art. 7 onderscheidene uitdrukkingen voorkomen, die, uithoofde van derzelver onbestemdheid, zeer verschillend opgevat en voor eene meerder of minder ruime uitlegging vatbaar geacht kunnen worden. Van dien aard beschouwt men de woorden: *gedeeltelijke zinneloosheid*, *aanmerkelijken invloed*, *zeer groote onnoozelheid*, *eenvoudigheid:* alle uitdrukkingen, welke geenszins een bepaald en duidelijk begrip aangeven. Ook is men van meening, dat *gedeeltelijke zinneloosheid* en *verzwakking van verstandelijke vermogens* zeer nabij aan elkander grenzen, althans dat het niet gemakkelijk valt te bepalen, waarin het kenmerkend onderscheid tusschen die twee uitdrukkingen gelegen is. Omtrent een en ander zou men derhalve wenschen de vereischte inlichtingen van de Regering te bekomen, of, zoo mogelijk, de opgenoemde onbepaalde uitdrukkingen door meer bestemde en duidelijke vervangen te zien.

In sommige Afdeelingen is de vraag behandeld, of in gevallen, waarin tegen de begane misdaad de doodstraf bedreigd is, niet mede aan den regter de bevoegdheid gelaten behoort te worden, om, bij het bestaan van verzachtende omstandigheden, eene mindere straf tegen den schuldigverklaarde uit te spreken. Eenige leden hebben zich voor de bevestigende beantwoording dier vraag verklaard, op grond, dat de redenen van attenuatie in art. 7 opgenoemd, hunnes inziens, *a fortiori* gelden en van toepassing behooren te zijn, wanneer het op eene veroordeeling tot de straffe des doods aankomt; terwijl in de bevoegdheid des regters, om in zoodanig geval de verzachtende omstandigheden in aanmerking te kunnen nemen, tevens een waarborg gelegen kan zijn tegen de straffeloosheid van de schuldigen. De meeste leden daarentegen waren van oordeel, dat in het voorstel der Regering te regt ten aanzien van de doodstraf eene uitzondering is gemaakt, omdat, naar hun gevoelen, omtrent de toepassing dier straf geen twijfel noch weifeling bij den regter behoort te kunnen bestaan, en de mogelijkheid, om bij het in aanmerking nemen van verzachtende omstandigheden eene mindere straf te kunnen uitspreken, aan het heilzaam oogmerk, hetwelk men door het behoud van de doodstraf wenscht te bereiken, niet zelden in den weg zoude kunnen staan.

Omtrent de verwijzing, onder n°. 3, naar de bepaling van art. 209 van het Wetboek van Strafvordering, zijn door de meeste leden bedenkingen in het midden gebragt. Behalve dat de redactie dier zinsnede niet zeer duidelijk is voorgekomen, heeft men ook nog aangemerkt, dat dezelve eene beperking behelst van het beginsel van art. 209, hetwelk algemeen is en zich uitstrekt tot alle misdaden, onverschillig welke straf daartegen bedreigd is, terwijl bij het ontwerp dat beginsel slechts toepasselijk is gemaakt op de gevallen, bedoeld in het slot van n°. 2 en in n°. 3.

Ofschoon men zich nu met zoodanige beperking wel zou kunnen vereenigen, zoo heeft men nogtans de zinsnede, zooals die thans luidt, niet kunnen goedkeuren, maar vermeend, dat van deze gelegenheid zou behooren gebruik te worden gemaakt, om het bedoelde beginsel, hetwelk zeer oneigenaardiglijk in het Wetboek van Strafvordering is opgenomen, daaruit te doen wegvallen en naar het Wetboek van Strafregt over te brengen; tot welk einde men in bedenking heeft gegeven, om daarvoor in de plaats te stellen eene zinsnede, die, met intrekking van art. 209 van het Wetboek van Strafvordering, het daarin bepaalde in den thans voorgedragen meer beperkten zin zou teruggeven.

ZESDE TITEL.

Bij de behandeling van de voorgedragene wijziging van den Zesden Titel, is door sommige leden het gevoelen aan den dag gelegd, dat bij de wet zelve aan den regter eenige voorschriften zouden behooren gegeven te worden ten aanzien van den invloed, welken eene vroegere veroordeeling als verzwarende omstandigheid bij de toepassing der straf behoort uit te werken. Men dacht daaromtrent echter niet geheel eenstemmig, daar sommigen alleen den aard van het vroegere misdrijf in aanmerking wilden genomen hebben, terwijl anderen mede gelet wilden hebben op het korter of langer tijdsverloop, dat tusschen beide heeft plaats gehad, en in de gevallen, dat *beide* verzwarende omstandigheden zich vereenigd mogten voordoen, steeds tot de verdubbeling der straf wilden doen overgaan. De meerderheid heeft zich echter met die beschouwingen niet volkomen vereenigd, maar zich bepaald om het verlangen te uiten, dat aan de Regering de vraag worde voorgesteld, of niet de aard van het vroeger begane misdrijf in ieder geval door den regter zou behooren in aanmerking te worden genomen, met dien verstande, dat zoodanig misdrijf alleen dan als verzwarende omstandigheid aangemerkt zou kunnen worden, wanneer hetzelve in aard gelijksoortig aan het latere misdrijf geweest is.

Artikel. 3. Aan het slot van dit artikel zou men wenschen bijgevoegd te zien de woorden: *daaromtrent handelende met de meeste omzigtigheid*, hoedanige aanbeveling strekken kan, om den aard der in dit artikel aan den regter toegestane bevoegdheid meer in het licht te stellen.

ONTWERP VAN WET TOT REGELING VAN DE INVOERING VAN HET WETBOEK.

Bijkans algemeen is men van oordeel geweest, dat, zoolang het Wetboek van Strafregt niet in deszelfs geheel voltooid, of althans omtrent de keuze van een bepaald gevangenisstelsel bij de wet beslist zal zijn, het niet doeltreffend zoude kunnen wezen, om in een opzettelijk onderzoek te treden van de bepalingen, die de invoering van dat Wetboek moeten regelen, en die met de bepalingen van het Wetboek zelven in een te nauw en noodzakelijk verband moeten staan, om, afgescheiden van hetzelve, met vrucht beoordeeld te kunnen worden.

Vele leden hebben dan ook geene termen gevonden, om nu reeds tot de overweging van de transitoire wet, waarvan zij de aanbieding ontijdig achtten, over te gaan, en hebben dienvolgens gemeend, aan het onderzoek van die voordragt geen deel te moeten nemen. De meerderheid echter, schoon met het gevoelen van de overige leden nopens de ontijdigheid van de voordragt instemmende, heeft nogtans geene vrijheid gevonden om zich aan de overweging der voorgedragene bepalingen te onttrekken; zij heeft zich mitsdien met dat onderzoek bezig gehouden, bij welke gelegenheid de volgende punten ter sprake gekomen zijn.

II. *Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.*

Men verlangt meerdere inlichtingen te bekomen nopens het plan, hetwelk vermoedelijk reeds bij de Regering bestaat ten aanzien van den bouw der nieuwe gevangenissen, derzelver getal en bestemming, met opzigt tot de onderscheidene categorien van veroordeelden, voorts nopens de kosten, die aan de invoering van het voorgestelde gevangenisstelsel verbonden zijn, en waaromtrent men veronderstelt, dat door de Regering thans eene meer nauwkeurige raming zal kunnen medegedeeld worden. Eindelijk wenscht men te vernemen, of het de bedoeling zij, dat het stelsel der cellulaire opsluiting mede ten aanzien van de veroordeelden tot politiestraffen toepasselijk gemaakt zal worden, hetgeen voor 's hands aan de meerderheid van de leden allezins wenschelijk is voorgekomen.

De redactie van den considerans der wet werd voor gebrekkig gehouden: *de invoering — maakt verordeningen noodzakelijk ter regeling dier invoering.* Men geeft de voorkeur aan de redactie van den aanhef der memorie van toelichting, waarin hetzelfde denkbeeld, maar eenigzins juister uitgedrukt, wordt aangetroffen.

Ad ART. 1.

Ook de redactie van art. 1 is gebrekkig geoordeeld en de bedoeling der bepaling dien ten gevolge niet zeer duidelijk toegeschenen. In de memorie van toelichting daarentegen, wordt die bedoeling op eene duidelijke wijs aangegeven; men zou derhalve verlangen, dat, in verband met het daarin ontvouwde denkbeeld, in de redactie van art. 1 die wijziging gebragt worde, dat de zin duidelijk en voor allen verstaanbaar zij.

Men heeft voorts opgemerkt, dat in dit artikel van *wettelijke bepalingen* gesproken wordt, terwijl in den considerans en in art. 3 de uitdrukking *wettelijke verordeningen* is gebezigd. Naar het gevoelen van eenige leden, is het wenschelijk, dat deze uitdrukkingen niet *promiscue* gebruikt worden, maar dat *wettelijke bepalingen*, of nog beter *wetsbepalingen*, alleen van *wetten* in de eigenlijke beteekenis van dat woord, — en *wettelijke verordeningen* uitsluitend gebezigd worde van bepalingen, die, schoon geene wetten zijnde, nogtans kracht van wet bezitten.

Men wenscht voorts te vernemen, of bij eenige wettelijke verordening, die geene eigenlijke wet is, *tuchthuisstraf* is kunnen bedreigd worden, zooals uit den aanhef van art. 3 opgemaakt zoude moeten worden. Men kent zoodanige verordening niet en twijfelt voor 's hands aan het bestaan van dezelve.

Ten slotte moet de Centrale Afdeeling hier nog den wensch uitdrukken, tot welken de meeste leden zich vereenigd hebben, en waarop sommige zelfs met ernst hebben aangedrongen, dat de Regering er toe gelieve te besluiten, om nog gedurende de thans loopende zitting der Staten-Generaal het ontwerp van Strafwetboek in deszelfs geheel aan de Tweede Kamer ter overweging in te zenden, ten einde die belangrijke materie niet weder broksgewijze, maar in haren geheelen zamenhang, onafgebroken en door dezelfde leden kunne behandeld en afgewerkt worden, terwijl het dan tevens als eene eerste en dringende behoefte moet beschouwd worden, op welker vervulling dan ook insgelijks met den meesten ernst is aangedrongen, dat gelijktijdig een geheel nieuw tarief van justitie-kosten in strafzaken ontworpen en aan de Kamer aangeboden moge worden.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaturdag 14 December 1844.

NOTA.

De ondergeteekende vat de denkbeelden, die hij de eer had, bij overweging der voorgestelde wijzigingen in het *Eerste* Boek van het Wetboek van Strafregt, aan de leden zijner Afdeeling te onderwerpen, kort bijeen.

II. TITEL. *Art.* 2 sqq. De onderscheiding van *criminele* en *correctionele* straffen laten vervallen.

De grond bestaat, volgens het ontwerp zelf, niet meer. In plaats van vooraf bepaalde strafcategorien te stellen, daar men de misdrijven naar afmeet, mete men omgekeerd de straf naar het misdrijf.

De moeijelijkheid om uit de reeds ingevoerde Wetboeken de gevolgen der genoemde onderscheiding te doen verdwijnen, is meer schijnbaar dan wezenlijk; en in allen geval ver van onoverkomelijk.

Verbanning schijnt onaannemelijk. Aan andere Staten ingezetenen op te dringen, die men bij zich niet duldt, strijdt met het volkenregt. En de uitvoerlijkheid der straf hangt van vreemde Regeringen af.

Daarentegen zou de ondergeteekende wenschen, *deportatie*, of verbanning naar een bepaald oord, daar wij over beschikken, onder de straffen te zien opnemen. Al bezitten wij nog geen oord buiten Europa tot aanleg van strafkolonien, het schijnt nuttig, naar zulk eene inrigting te streven. Deportatie kon voor vele misdrijven in de plaats komen der gevangenisstraf in tuchthuizen. Zij gaf aanleiding tot soorten van strafarbeid, die in de gevangenhuizen niet kunnen worden opgelegd: zij kon terugkeer in de maatschappij voorbereiden op eene wijze, waarvoor de gevangenhuizen niet geschikt zijn. Wèl bestuurd, kon zij, op het voorbeeld der Engelsche wetgeving, welke drie klassen stelt, die met geheele en met beperkte vrijheid en met zwaren dwangarbeid, onderscheidene trappen hebben.

Eerloosverklaring, *eerloosheid* en de voorgestelde *schavotstraffen* zijn met het stelsel, waarop het nieuwe ontwerp rust, vierkant in tegenspraak. Zij drukken op den gestrafte een onuitwischbaar merk van schande, dat zijner hereeniging met de maatschappij steeds in den weg blijft.

Naar deze beginselen wierd de lijst dus hervormd:

Hoofdstraffen:

1. De doodstraf.
2. Gevangenisstraf.
3. Deportatie.
4. Geldboete.

Bijkomende straffen:

1. Geldboete.
2. Schorsing, voor een of meer jaren, in de uitoefening van bepaalde burgerlijke of politische regten.
3. Het verbod, voor een bepaalden tijd of voor altijd, om zeker ambt te bekleeden, of zeker bedrijf, beroep, zekere kostwinning of nering uit te oefenen.

Art. 6. Langdurige afzonderlijke opsluiting durft de ondergeteekende niet aannemen. Hij beroept zich inzonderheid op de feiten en het oordeel, door L. FAUCHER in de *Revue des deux Mondes*, 1 *Févr.*, en vooral door de broeders TELLKAMPF (*Ueber die Besserens Gefängnissen in Nord Amerika und England*) in dit jaar kenbaar gemaakt.

Hij moet uit de ondervinding tot dus ver afleiden, dat langdurige afzonderlijke opsluiting geest en ligchaam ontzenuwt, waartoe geen wetgever het regt heeft. Voor den onbeschaafde is omgang, gemeenschap met leven buiten hem, de eenige prikkel tot oefening zoowel van verstand als van gevoel. Ook in andere opzigten werkt langdurige afzonderlijke opsluiting het doel van het stelsel tegen. De terugkeer in de maatschappij is daarna eene veel te groote, plotselijke verandering.

Het uitwerksel van zoodanige opsluiting verschilt ongemeen. De een lijdt oneindig meer dan de ander. De straf van denzelfden duur is dus in hooge mate ongelijk.

Men overdrijft het voordeel der afzonderlijke opsluiting, wanneer men zich verbeeldt, dat zij onderlinge kennis der gevangenen geheel verhindert. Bij de openbaarheid der regtspleging en de betrekkingen, waarin boosdoeners in de maatschappij staan met al hetgeen hun is verwant, is het in de meeste gevallen onmogelijk den eenen gestrafte voor den ander, na hunne bevrijding, te verbergen.

Men sluit afzonderlijk op, ten einde schadelijken invloed van den een op den ander te keeren. Waar die invloed niet is te vreezen, waar de gestrafte daad niet uit verdorven zedelijkheid ontsproot, of wanneer de gevangene onverbeterlijk is, vervalt die reden der afzonderlijke opsluiting.

Schoon dus, naar het oordeel van den ondergeteekende, gevangenis niet enkel afzonderlijke opsluiting kan en mag zijn, houdt hij deze echter voor een noodzakelijk bestanddeel der gevangenisstraf. De gevangenen moeten niet enkel steeds in afzonderlijke cellen slapen en eten; maar iedere gevangenisstraf met onafgebroken afzonderlijke opsluiting, voor korter of langer tijd, beginnen. Na verloop van dien tijd zouden de gevangenen, zooals uit de Pentonville-gevangenis bij Londen, worden gedeporteerd, of tot gemeenschappelijken, zwaarderen of ligteren, arbeid, bij kleine troepjes, bij voorbeeld van 12 tot 15 ten hoogste, dagelijks uit hunne cellen worden gelaten. Bij zulk eene verdeeling ware streng toezigt mogelijk, en zou men tevens het te zamen arbeidend personeel met wijsheid kunnen kiezen en afwisselen.

Het schijnt derhalve zeer wenschelijk, matige gevangenhuizen, naar het stelsel van afzonderlijke opsluiting, voor niet meer dan 200 gevangenen elk, met kleine werkzalen en opene plaatsen, zoo mogelijk ook met grond voor landbouw, op te rigten. Men

II. *Wijzigingen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht.*

plaatste zich dan op een weg, die, wat ook de ondervinding later aanraadde, bevestigde of tegensprak, hoogst waarschijnlijk niet weder zou behoeven te worden verlaten.

Het is bij voorbeeld denkbaar, dat zij eene strenge afzonderlijke opsluiting van langeren duur, dan nu raadzaam voorkomt, of, bij de zwaarste gevangenisstraf, herhaling van de strengste afzonderlijke opsluiting, telkens voor bepaalden tijd, toeliet of gebood.

Aan Reglementen van openbaar bestuur kan wel eenige huishoudelijke regeling, maar geenszins al hetgeen de 2de alinea van art. 11 (in art. 6) opnoemt, worden overgelaten.

Naar deze beginselen wenschte de ondergeteekende art. 6 en volg. door de volgende hoofdartikelen te zien vervangen:

De gevangenisstraf, op te leggen voor niet minder dan (8) dagen, en voor niet langer dan (20) jaren, bestaat in afzonderlijke opsluiting, zonder of met gemeenschappelijken arbeid, naar de bepalingen, door de wet ten aanzien der onderscheidene misdrijven te maken.

De afzonderlijke opsluiting, de gemeenschappelijke arbeid naar zijne onderscheidene soorten, en de behandeling der gevangenen worden bij de wet geregeld.

De langste afzonderlijke opsluiting zonder gemeenschappelijken arbeid is van 18 maanden achtereenvolgende; de kortste van 3 dagen achtereenvolgende.

De veroordeelde tot de eerstgenoemde worden na afloop van dien tijd gedeporteerd, of tot zwaren gemeenschappelijken arbeid in het tuchthuis aangehouden.

Art. 9. Artikel 25 schijnt eene goede bepaling. De ondergeteekende merkt er bij op, dat, ook naar zijn inzien, de huizen van arrest volgens de cellulaire bouworde behooren te worden ingerigt.

Art. 11. Moet niet in plaats van art. 27 bepaling van een minimum *en* maximum komen?

III. TITEL. *Art.* 3. Strafbepalingen, die geenszins op een juist begrip van *poging* gegrond schijnen.

Poging, of *begonnen* uitvoering van het misdrijf, staat tegen *voleindigde* uitvoering over. Voleindigde uitvoering is nog niet altoos het voltooide misdrijf zelf. De schuld kan vol zijn, en het kwaad geheel of gedeeltelijk zijn gestuit.

Poging, die oneindig vele trappen heeft, behoort gewis ligter, dan voleindigde uitvoering, te worden gestraft. Ja zij kan soms straffeloos zijn. Maar het schijnt niet juist, poging in *alle* gevallen, waar zij door den eigen wil des daders werd afgebroken, straffeloos te verklaren.

Moet voleindigde uitvoering, al is het beoogde kwaad geheel of ten deele gestuit, steeds met dezelfde straf, als het voltooide misdrijf zelf, worden geboet? Men zal dit niet willen aannemen voor de gevallen, waarin de schuldige zelf het kwaad, uit zijne handeling geboren, nog tijdig tegenwerkte. Het ware evenmin altoos regt in die, waarin het beoogde kwaad, bijvoorbeeld de dood, *zonder* zijn toedoen wierd gekeerd. Of men moest stellen, dat het werkelijk gebeurde of geleden kwaad bij de strafbepaling niet in aanmerking komt.

IV. TITEL. *Art.* 1 behoeft herziening, in verband met de te hervormen voorschriften over poging en deelgenootschap van misdrijf. Waar dan ook de strafbaarheid van hen, die zich lieten omkoopen, hare plaats zal vinden.

Art. 2. Het begrip van *medepligtigheid* veel naauwer te omschrijven. De meeste der hier opgenoemde feiten behooren, naar de meening van den ondergeteekende, als hoofddaad, niet als medepligtigheid, of bijkomende, ondergeschikte hulpverleening, te worden gestraft. Tot de laatste schijnen, van die opgenoemde handelingen, slechts het verschaffen van middelen, bij het plegen van het misdrijf gebruikt, en zoodanige bijstand in het voorbereiden en uitvoeren, zonder welken het misdrijf evenwel zou zijn begaan, te mogen worden gebragt.

V. TITEL. *Art.* 2 laat, wanneer op het misdrijf doodstraf is gesteld, geene verzachting door den regter toe. Intusschen spreekt in dit geval dezelfde reden, die voor de opgenoemde gevallen aan den regter verzachtende magt deed toekennen. De wetgever mag vooral geene deur voor gratie openzetten, noch met voordacht leemten laten, door gratie aan te vullen. Aldus wordt de natuur van dit regt miskend.

In n°. 4 schijnt één gulden te min, vooral bij overstelling tegen driedaagsche gevangenis.

Ten laatste merkt de ondergeteekende, met betrekking tot de memorie van toelichting, n°.9, aan, dat het hem van het hoogste belang voorkomt, het bouwen der nieuwe gevangenhuizen allerwege te gelijk te beginnen, en onafgebroken met den grootsten ijver voort te zetten. De kosten over 10 of 15 jaren te verdeelen, dit zou, tot aan de volledige invoering der nieuwe strafwetgeving, welligt 20 jaren en meer doen verloopen. Al moest een zoo groot en gewenscht werk 8 of 10 millioen kosten, eene geldleening zou naauwelijks ooit tot heilzamer einde kunnen worden gedaan.

De ondergeteekende sluit met de hoop, dat het Gouvernement bij hetwelk stoffe en stelsel zonder twijfel geheel zijn voorbereid, het gansche Strafwetboek nog in den loop dezer zitting voorlegge, opdat men eindelijk eens op ontwerpen wetten zie volgen, en in plaats van telkens bij stukken van voren af te beginnen, een geheel en vasten grond voor het vervolg erlange.

THORBECKE.

III. Vaststelling van een Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de vergaderingen van 3, 4 en 5 Juni 1845.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Hiernevens wordt aan U Edel Mogenden ter overweging medegedeeld een ontwerp van wet tot daarstelling van een nieuw Tarief van Regten op den In-, Uit- en Doorvoer, vergezeld van de daartoe betrekkelijke toelichtende memorie.
Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat er noodzakelijkheid bestaat, om het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer te herzien,
Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vasttestellen het navolgende tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer van alle waren en koopmanschappen, welke zullen worden in-, uit- of doorgevoerd, mitsgaders de verdere bepalingen, zoo bij het voorzegde tarief als in de volgende artikelen vervat.

Algemeene bepalingen.

Art. 1.

Van de goederen, in het tarief niet bij name genoemd, en welke uit hunnen aard niet kunnen gerangschikt worden onder de daarin voorkomende artikelen, wordt betaald: op den invoer 1 pct. en op den doorvoer $\frac{1}{10}$ pct., of 10 cents per 100 ponden; dezelven genieten vrijdom van alle regt op den uitvoer.

Art. 2.

Wij behouden Ons voor, in bijzondere gevallen, in het belang van handel of nijverheid, de regten van sommige goederen, of in het algemeen bij den aan- of uitvoer uit of naar bepaalde landen of Staten, op den in- of uitvoer te verhoogen of te verlagen; en zulks hoogstens voor den tijd van één jaar, na de uitvaardiging van het besluit.

Van de vrijdommen en uitzonderingen.

Art. 3.

Behalve de goederen, welke bij het tarief zelf van in-, uit- of doorvoer-regten zijn vrijgesteld, zijn daarvan nog ontheven:

a. Bij het inkomen:

§ 1. De *voortbrengselen* van 's Rijks Overzeesche bezittingen (met uitzondering van *geraffineerde suiker, melasse en thee*), welke met ongebroken last en in Nederlandsche schepen regtstreeks van daar worden aangevoerd, mits van derzelver oorsprong, ten genoege van de administratie, blijke en mits in genoemde bezittingen van die *voortbrengselen* de vastgestelde uitgaande regten betaald zijn.

§ 2. *Goederen, uit de Overzeesche bezittingen van den Staat terugkomende,* alsmede die, welke, na te zijn uitgevoerd, weder worden ingevoerd, van andere plaatsen, waar dezelve, krachtens een verbod tijdens den uitvoer hier te lande onbekend, niet mogten worden toegelaten.
Ook zullen de regten op den uitvoer, voor zoodanige goederen betaald, worden teruggegeven.
Het een en ander echter alleen, wanneer, ten genoege van de administratie, zal blijken, èn van de waarheid der zaak, èn van de eenzelvigheid der goederen.
Deze vrijdom en teruggave van regten strekken zich niet uit tot doorgevoerde goederen.

§ 3. *Vlotgereedschappen* (touwwerk daaronder begrepen), welke als gebruikte voorwerpen worden in- en teruggevoerd, mits bij derzelver invoer, door overlegging van eenen behoorlijken inventaris, op de kantoren van lossing dit gebruik ten genoege der administratie bewezen worde.

b. Bij het uitgaan:

§ 4. *De goederen*, welke met Nederlandsche schepen worden vervoerd naar 's Rijks Overzeesche bezittingen, onder de door de ad-

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

ministratie noodig geachte maatregelen van zekerheid aangaande de bestemming, en met uitzondering van de ten uitvoer verbodene goederen, en van de artikelen *gruis van glas*, *lijmvleesch*, *haardasch*, *zeepzieders-* en *zoutkeetasch*.

c. Bij het inkomen en bij het uitgaan:

§ 5. *Ammunitie van oorlog*, levensmiddelen en andere behoeften, welke door of van wege het Departement van Oorlog worden verzonden naar Onze legers of naar de forten door dezelven bezet, of welke van daar worden teruggevoerd.

Door het Departement van Financien worden de daartoe vereischte vrij-paspoorten verleend.

§ 6. *De victualie en scheepsbehoeften*, welke geleverd worden aan Onze schepen van oorlog, aan particuliere commissievaarders, of aan schepen ter koopvaardij of ter visscherij uitgaande, door den eersten ambtenaar ter plaatse der inlading te bepalen, in evenredigheid tot het getal der aan boord zijnde koppen en tot den aard en de uitgestrektheid der reis; — mitsgaders de provisien tot scheepsverbruik, welke zich aan boord der binnenkomende schepen bevinden, als zoodanig opgegeven en door de administratie als benoodigd erkend, mits dat dezelven ongelost blijven; een en ander onverminderd den vrijdom van accijnsen, bij art. 5, § 6, der wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) verleend.

Van hetgeen bij het binnenkomen der schepen meerder aan boord wordt bevonden, zijn de regten verschuldigd, tenzij hetzelve, tot op de wederuitvaart van het schip, worde opgeslagen in een Rijkspakhuis, of dat, ten genoege der administratie, tegen alle verandering van bestemming of ontlossing behoorlijke waarborg worde gegeven en alzoo harentwege in het aan boord blijven worde toegestemd.

§ 7. Alle *koopmanschappen*, *behoeften*, *eet- en drinkwaren*, die, voor rekening van de Regering, naar de Overzeesche bezittingen van den Staat, of naar Onze zich buiten 's lands bevindende eskaders of vaartuigen van oorlog uitgevoerd, of van daar binnen het Koningrijk worden aangebragt.

§ 8. *De goederen toebehoorende aan Onze gezanten bij vreemde mogendheden*, en die ter gelegenheid van hun eerste vertrek van hier worden uitgevoerd. Ten opzigte van goederen, behoorende aan gezanten van vreemde mogendheden, bij Ons residerende, wordt gelijke vrijdom van regten genoten, als omtrent de goederen van onze gezanten bij die mogendheden door dezen mogt zijn of worden toegestaan, en zulks onverminderd den vrijdom van accijns, bij art. 5, § 2, der wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) verleend.

Tot het genot van dezen vrijdom worden door het Departement van Finantien vrij-paspoorten afgegeven, en moeten de houders daarvan de formaliteiten vervullen, welke bij de wetten op de heffing der regten zijn voorgeschreven.

§ 9. *De paarden en rijtuigen*, die gebruikt worden tot het doen van buitenlandsche reizen, zoo bij het inkomen als bij het uitgaan, en zoo wel aan de land- als aan de zeezijde, een en ander onder toepassing van de door de administratie noodig geachte maatregelen ter wering van misbruik; mitsgaders de gewone bagaadje, welke reizende personen met zich voeren, tot hun lijfsgebruik, in onderscheiding van voorwerpen van handel.

§ 10. *Verhuisboedels*, waaromtrent aan Ons voorbehouden blijft het vaststellen der bepaling van hetgeen hieronder kan worden begrepen.

§ 11. *Paarden*, *runderen*, *schapen*, *varkens en ander vee*, welke door Nederlandsche ingezetenen op hunne landerijen buiten het Rijk, doch op de grenzen van hetzelve gelegen, of van naburigen grond op de grenzen van het Rijk ter weide gebragt worden. Hiervoor zullen worden afgegeven wei-paspoorten, onder borgtogt, ten bedrage der regten voor den weder in- of uitvoer, vóór het einde van elk jaar, en onder de vereischte voorzorgen tot herkenning van het in- of uitgevoerde vee.

Ten opzigte van het grazend vee, dat tusschentijds of elken avond naar de stallen terugkeert, om daarna weder ter weide te gaan, worden door de administratie, in het belang van den landbouw en tot wering van misbruiken, bijzondere bepalingen daargesteld.

§ 12. *Boom- en veldvruchten en gewassen*, gewonnen op gronden op vreemd gebied aan de grenzen des Rijks, binnen den afstand van vijf duizend vijf honderd ellen van de grenslijn gelegen, en toebehoorende aan Nederlandsche ingezetenen of bij hen in gebruik; de meststoffen en zaden tot de bebouwing dier gronden, alsmede de voer- en vaartuigen tot het transport van een en ander benoodigd. Deze vrijdom wordt slechts verleend onder voorwaarde, dat de in- of uitvoer altijd geschiede tusschen zons-op- en ondergang, en in het gewone seizoen van den oogst of van den bouw van elke soort van voortbrengselen, en wijders dat het bezit of gebruik der voorgeschrevene grenslanden jaarlijks worde bewezen op de respectieve kantoren, door eene verklaring van den ontvanger der grondbelastingen, alwaar de bedoelde landen op de kohieren zijn gebragt, of wel door een behoorlijk huurcontract.

De vrijstelling van regten in deze en in de vorige paragraaph vermeld, wordt, onder de daarbij vermelde voorwaarden, ook verleend aan ingezetenen van naburige Staten, die landen op 's Rijks grondgebied aan de grenzen en binnen denzelfden afstand van de grenslijn, als hiervoren vermeld, in bezit of gebruik hebben, mits de Nederlandsche ingezetenen gelijke vrijstelling genieten bij het inkomen en uitgaan van het grondgebied dier naburige Staten.

§ 13. *Ballast*, welke bestaat in *puin*, *zand* en dergelijke, geene handelswaarde hebbende voorwerpen, en voorts alle *ballast* van *ijzer*, *lood* of *steen*, die niet gelost wordt, mitsgaders *ijzer* in zoogenaamde *schuitjes*, om bij den uitvoer als *ballast* gebezigd te worden.

§ 14. *Goederen* (niet vallende in de uitzondering, bij art. 12 hierna vermeld), met Nederlandsche schepen uit zee aangebragt, en op voorafgaand schriftelijk verlof van den naastbij zijnde ambtenaar, hooger in rang dan de ontvanger, ter eerste wacht overgeladen in andere schepen, om langs dezelfde zeegaten te worden uitgevoerd, hetzij onmiddellijk, hetzij na tijdelijken opslag, op den voet als bij art. 3 der wet van den 31sten Maart 1828 (*Staatsblad* n°. 10) is toegestaan.

Art. 4.

Op de regten van *tarwe*, *rogge* en *spelt*, met Nederlandsche schepen ingevoerd, wordt eene korting of vermindering ten bedrage van *f* 1 per last (van 30 mudden) verleend.

Art. 5.

De vermindering of vrijstelling van regten, bij de wet of het tarief ten gunste van Nederlandsche schepen bepaald, wordt genoten voor alle goederen, ter zee in- of uitgevoerd, in schepen van Nederlandsche zeebrieven voorzien.

Van de berekening der regten.

Art. 6.

Van alle posten, welke bij het tarief zijn aangeslagen naar het getal stukken, maten, of naar het gewigt, geschiedt de betaling der regten in evenredigheid tot de werkelijk in-, uit- en doorgevoerde hoeveelheden.

Alle onderdeelen van het pond, de kop, de kan of den gulden, worden als een vol pond, eene volle kop, kan of gulden beschouwd en als zoodanig berekend; desgelijks worden de gebrokens van centen, welke de uitkomst van het regt, over de aangegevene waarde of hoeveelheden berekend, oplevert, tot geheele centen gebragt.

Art. 7.

Met uitzondering van *paarden*, *slagtvee* en *visch*, heeft de aangever de keuze, om van alle goederen, waarvoor de regten op den doorvoer in het tarief, volgens de waarde, het getal of de maat zijn uitgetrokken, het doorvoerregt volgens dien maatstaf, of naar het gewigt, tegen 10 cents de 100 pond, te voldoen, mits zich daaromtrent bij de aangifte verklarende.

Aan de administratie blijft voorbehouden, de bepalingen der bestaande wetten met opzigt tot de formaliteiten omtrent ten doorvoer aangegevene goederen, te wijzigen, waar zulks tot meerder gerief van den handel kan verstrekken; behoudens de door haar te bepalen maatregelen van zekerheid voor de inkomende regten.

Art. 8.

Het regt van in-, uit- en doorvoer bedraagt voor elk document,

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

waarop eenig regt ontvangen wordt, in geen geval minder dan 5 cents, hoe gering ook de ten uit-, in- of doorvoer aangegevene hoeveelheid of derzelver waarde zij.

Van de tarra.

Art. 9.

Bij doorvoer wordt geen tarra goedgedaan.

Voor alle goederen bij het gewigt belast, doch voor welke bij het tarief geene tarra bepaald is, wordt bij in- of uitvoer de tarra geregeld als volgt:

Voor alle fusten, kisten, enz., van hout, 15 van de 100 ponden bruto gewigt;

Voor alle emballagie van leder, matten, manden, kanassers, linnen en dergelijke, 8 van de 100 ponden bruto gewigt.

Art. 10.

De aangevers niet tevreden zijnde met het bedrag der tarra, bij het tarief of bij het vorig artikel bepaald, kunnen volstaan met te betalen naar het *netto* gewigt der goederen, zooals hetzelve, te hunnen koste, door de ambtenaren zal worden opgenomen en bevonden.

Bij gemengde pakkingen, waarvan het eene gedeelte der goederen bij het gewigt en het andere naar de waarde belast is, zal het *netto* gewigt der eerstgemelde in alle gevallen, ten koste van den belanghebbende, door de ambtenaren opgenomen worden; naar de uitkomst waarvan alsdan de regten verschuldigd zijn.

Art. 11.

Voor alle accijnsvrije natte waren, bij de maat belast en niet vallende in de termen van art. 122 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), wordt eene korting voor lekkagie toegestaan, als volgt:

Komende van *Engeland*, *Embden*, *Bremen*, *Hamburg* en de *Kleine Oost*, alsmede van *Frankrijk*, *Spanje* en *Portugal*, aan deze zijde van de *Straat van Gibraltar*, 6 per cent.

Van elders ter zee ingevoerd, 12 per cent.

Van den doorvoer.

Art. 12.

Van de navolgende goederen wordt aan de zeezijde geen doorvoer in mindere hoeveelheden dan bij elk derzelven is uitgedrukt, toegelaten, dan tegen betaling der regten op den doorvoer:

Ankers.	6 000	ponden.
Kabelkettingen	20 000	〃
Tuigkettingen	3 000	〃
Kanonnen.	10 000	〃
Geweren	30	stuks.
Pistolen	30	〃
Sabels	30	〃
Touwwerk	8 000	ponden.
Gezouten vleesch, netto.	5 000	〃
〃 spek 〃	2 000	〃
Brood of meel	5 000	〃

Van de afschaffing van vroegere wetten.

Art. 13.

Met het tijdstip, waarop deze wet en het daarbij behoorend tarief in werking komt, wordt ingetrokken en buiten toepassing gesteld art. 5 der wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), voor zooveel de regten op den in- en uitvoer betreft; voorts de wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39), 8 Januarij 1824 (*Staatsblad* n°. 5), 10 Januarij 1825 (*Staatsblad* n°. 4), 24 Maart 1826 (*Staatsblad* n°. 14), 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 14), 31 Maart 1828 (*Staatsblad* n°. 11), 24 December 1828 (*Staatsblad* n°. 85), 1 Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 16), 8 Junij 1831 (*Staatsblad* n°. 15), en de wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24).

Lasten en bevelen enz.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

3. ONTWERP-TARIEF

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
AARDAPPELEN	de mud	0.05	vrij	0.01
〃 (Meel van) en alle daaruit vervaardigde surrogaten.	100 pond	10.00	vrij	0.10
AARDE Voor aardewerk, porselein-, pot-, pijp-, lood- of glazuur- en volaarde, mitsgaders keulsche, suikerbakkers- en roode aarde.		vrij	vrij	vrij
〃 (Roode) gemalen.	100 pond	0.75	vrij	0.02½
AARDEWERK 1)				
〃 Porselein (wit)	100 pond	12.00	vrij	0.10
〃 〃 (Verguld of geschilderd)	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 Fijn van alle soorten.	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 Potten, pannen, kruiken, kannen, mitsgaders suikerbakkers-vormen, zoo nieuwe als gebruikte.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Smeltkroezen.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Aarden tabakspijpen.	de 20 gros, het gros van 12 dozijn	6.00	vrij	0.05
〃 Gebakken steen, alsmede huis- en dakpannen.	1000 stuks	1.50	vrij	0.15
AMANDELEN	100 pond	2.00	vrij	0.10
〃 Met Nederlandsche schepen.	100 pond	1.00	vrij	0.10
AMARIL	100 pond	0.15	0.10	0.02½
〃 Gemalen.	100 pond	0.45	vrij	0.02½

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra.* Voor alle fusten van hout (*korven* daaronder begrepen), 25 pct. van het *bruto* gewigt.

RENVOOIJEN.

AANBEELDEN Als *ijzerwerk* (*gesmeed, geslagen, enz.*)
AARD-AKERS OF AARDNOTEN Als *groenten.*
ABBERDAAN Zie *visch.*
ADAMS OF CEDERAPPELEN Als *vruchten.*
AFVAL *van beenen knoopen* en alle andere afval van *been* Als *beenderen.*
〃 van *cacao* Zie *cacao.*
〃 van *hennep* Zie *werk.*
〃 van *huiden, vellen, leder* en *perkement* 2) Als *lijmvleesch.*
〃 van *ivoor* Als *tanden* (*elefants-*).
AFVAL van *katoen* Als *katoen* (*ongesponnen*).
〃 van *koper* Zie *koper.*
〃 van *nesten* Zie *zijde.*
〃 van *Turksch garen* Zie *garen.*
〃 van *vlas* Zie *vlas.*
〃 van *wolle* Als *wolle.*
AGAATSTEEN Als *juweelen.*
AGARICUM Als *droogerijen.*
AJUINZAAD Zie *zaad.*
AKERDOPPEN Als *verfwaren.*
ALBAST Zie *steen.*
ALCOHOL Als *gedisteleerd.*
ALIZARI Zie *meekrap.*
ALOË Als *droogerijen.*

2) Hieronder zijn niet begrepen de *zijstukken* van gelooide huiden, waarvan de middelstukken of ruggen zijn uitgesneden, als behoorende onder *gelooide* en *bereide huiden.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
AMMUNITIE 1) Allerhande klein schiet- en handgeweer, als: snaphanen, karabijnen, pistolen en pistoolholsters, pieken, hellebaarden, degens, sabels, bajonetten en alle andere ligte oorlogs-instrumenten, harnassen, stormhoeden, gevesten voor degens of sabels, enz., daaronder begrepen; gemonteerd en ongemonteerd.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Geschut 2) (metalen)	100 pond	9.00	vrij	0.01
〃 〃 2) (ijzeren) en ijzeren kanonkogels.	100 pond	2.00	vrij	0.01
APPEL-, PEREN- EN MEEDRANK Op fust.	het vat	7.50	vrij	0.10
〃 〃 〃 〃 Gebotteld op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	8.25	vrij	0.15
〃 〃 〃 〃 Op bronwaterkruiken van 1 kan 2 maatjes inhoud of daar beneden.	100 kruiken	9.50	vrij	0.20
ASSCHEN Pot- en parel-asch.	100 pond	0.80	vrij	0.10
〃 〃 Met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.10
〃 Weed-asch.	100 pond	0.50	vrij	0.10
〃 〃 Met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.10
〃 Haard-asch, zeepzieders- en zoutkeet-asch.	de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el of 10 mud	0.05	2.00	0.05
〃 〃 langs het kantoor Bath of Sas van Gent uitgaande.	de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el of 10 mud		1.00	

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Het is den Koning voorbehouden den *uit- of doorvoer* van ammunitie, geheel of gedeeltelijk, naar omstandigheden te verbieden.

2) IJzeren of metalen kanonnen, die door het afhakken der tappen, of van een derzelven, onbruikbaar zijn gemaakt om als geschut gebezigd te worden, behooren in opzigt tot de betaling der regten bij in-, uit- of doorvoer, onder *oud ijzer* of *oud koper*.

RENVOOIJEN

ALPISTER- OF KANARIEZAAD Zie *zaad.*
ALUIN Als *droogerijen.*
AMAZOONSTEEN Als *juweelen.*
AMBERGRIJS Als *droogerijen.*
AMETHISTEN Als *juweelen.*
AMMONIAK (*gom*) Als *droogerijen.*
ANIJS (*star-*) Als *droogerijen.*
ANIJSZAAD Als *droogerijen.*
ANKERS Zie *ijzer.*
ANSJOVISCH Zie *visch.*
ANTIMONIE Als *droogerijen.*
APOTHEKERS-FLESCHJES Zie *glas.*
APPELEN Als *vruchten.*
APPELSTROOP Zie *stroop.*
ARAK Zie *gedistelleerd.*
ARQUEBUSADE Als *chemicalia* (*vernis en reukwaters* enz.)
ARROWROOT Als *droogerijen.*
ARSENICUM Als *droogerijen.*
ASSA FOETIDA Als *droogerijen.*
AVENTURIJNSTEEN Als *juweelen.*
AVIGNONBEZIËN Als *verfwaren.*
AZIJNSTOKKEN Als *hout.* (*ongezaagd*)

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
AZIJN (Van alle soorten, met uitzondering van hout-azijn) op fust.	het vat	7.50	vrij	0.10
〃 〃 Gebotteld op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	8.25	vrij	0.15
〃 〃 Op bronwater-kruiken van 1 kan, 2 maatjes inhoud of daar beneden.	100 kruiken	9.50	vrij	0.20
〃 Hout-azijn, op fust.	het vat	50.00	vrij	0.10
〃 〃 Op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	45.00	vrij	0.15
〃 〃 Op bronwater-kruiken van 1 kan 2 maatjes inhoud of daar beneden.	100 kruiken	60.00	vrij	0.20
BEENDEREN EN KNOKEN	100 pond	vrij	0.50	0.02½
BEENZWART	100 pond	0.25	vrij	0.10
BIER Op fust.	het vat	7.50	vrij	0.10
〃 Gebotteld op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	8.25	vrij	0.15
〃 Op bronwater-kruiken van 1 kan 2 maatjes inhoud of daar beneden.	100 kruiken	9.50	vrij	0.20
BIEZEN EN RIET	waarde	3 pct.	½ pct.	1/10 pct.
BIJEN	de korf	0.05	0.05	0.01
BLAAUW (Berlijnsch, Berg-, Mineraal en torentjes-)	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.

RENVOOIJEN

BAARDEN Zie *walvischbaarden.*
BAJONETTEN Zie *ammunitie.*
BAKELAAR Als *droogerijen.*
BALEINEN Zie *walvischbaarden.*
BALKEN Als *hout.*
BAMBOEZEN OF ROTTINGEN, al of niet gemonteerd Als *kramerij.*
BAND Als *lint*, onder *manufacturen.*
BANDHOUT Zie *hout.*
BANDIJZER Zie *ijzer* (*smeed-*, *staf*, enz.)
BANKETBAKKERSWERK Zie *koekbakkerswerk*, onder *granen.*
BARNSTEEN Als *droogerijen.*
〃 (*bewerkte*) Als *kramerij.*
BATIST Zie *manufacturen van hennep*, enz.
BEDDEN EN MATRASSEN Als *meubelen.*
BEDDENTIJK Zie *manufacturen van hennep*, enz.
BEDLINNEN, al of niet gebruikt Als *manufacturen van hennep*, enz. (*ruw of gebleekt*).
BEDVEREN Zie *veren.*
BEELDEN *Marmeren stand- of borstbeelden.* Zie *steen.*
BEELDEN van *pleister* of *gips* Zie *gips.*
〃 en andere voorwerpen van *was* Zie *was.*
〃 van *hardsteen* Als *steen* (*bewerkte*)
〃 (*gebakken aarden*) Als *aardewerk.*
BEER (*secreetmest*) Zie *mestspecien.*
BEHANGSELS (*tapijten*) Zie *tapijten.*
BEJUIN OF BENZOIN Als *droogerijen.*
BEKKENS EN KETELS (*koperen*) Zoo als die van den molen komen Zie *koper.*
BEREIDE HUIDEN Zie *huiden.*
BERGAMOT-OLIE Zie *olie.*
BERGBLAAUW Zie *blaauw.*
BERIL Als *juweelen.*
BERLIJNSCH BLAAUW Zie *blaauw.*
BESCHUIT Zie *brood* enz., onder *granen.*
BESSEN (*gele*) Als *verfwaren.*
BEUKEN-OLIE Zie *olie.*
BEURZEN (*geld-*) Als *kramerij.*
BEVERGEIL Als *droogerijen.*
BEVERHAAR Als *haar* (*alle ander*)
BEVERVELLEN Als *pelterijen.*
BEZEMS (*reis- en heide-*) Zie *hout.*
BIJOUTERIEN (*van geen goud of zilver*) Als *kramerij.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
BLAAUWSEL OF SMALT	100 pond	0.60	vrij	0.10
BLIK (Wit ijzerblik) in bladen.	100 pond	1.00	vrij	1.10
〃 〃 Werk van blik, al dan niet verlakt of geschilderd.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
BOEKEN 1) In bladen of ingenaaid.	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 Ingebonden of gekartonneerd.	100 pond	20.00	vrij	0.10
BOOMEN Plantgewas, heesters, bloemen, bloembollen en dergelijke levende voortbrengselen uit het plantenrijk, niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
BORAX (Ruwe) tinkal en half geraffineerde of oost-indische.	100 pond	0.20	vrij	0.10
〃 (Geraffineerde)	100 pond	6.00	vrij	0.20
BOTER (Eetbare)	100 pond	3.00	1.00	1.50
〃 (Smeer- of bedorven)	waarde	4 pct.	4 pct.	4 pct.
BRON- OF MINERAALWATER Op flesschen.	100 fless.	2.50	vrij	0.10
〃 〃 Op kruiken.	100 kruiken	0.70	vrij	0.10
BRUINSROOD (Ongemalen)	100 pond	0.10	vrij	0.10
〃 (Gemalen)	100 pond	1.00	vrij	0.10
BRUINSTEEN	100 pond	0.40	vrij	0.01

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Hiervan zijn uitgezonderd de buiten het Koningrijk nagedrukte oorspronkelijke letter- en kunstwerken, of vertalingen, van welke men hier te lande het kopieregt bezit, waarvan de invoer, krachtens de wet van 25 December 1817 (*Staatsblad* n°. 5) verboden is. — Geen doorvoer mag plaats hebben, dan onder borgstelling voor de dubbele waarde der voorwerpen.

RENVOOIJEN

BIMASHOUT Als *verfhout*, (*alle ander*) onder *hout.*
BINDROTTINGEN Zie *rottingen.*
BLADGOUD Als *goud in boekjes* Zie *goud.*
BLANKETSEL Als *reukwerk* en *parfumeurswaren.*
BLOEDKORALEN Als *koraal* (*gewerkte*)
BLOEMEN EN BLOEMBOLLEN Zie *boomen*, enz.
BLOEMEN (*kunst- en toilet-*) Als *modewaren.*
〃 (*kunst-*) *in vazen* Als *meubelen.*
BLOEM VAN MOSTERDZAAD Als *droogerijen.*
BLOEM VAN ZWAVEL Als *zwavel* (*geraffineerde*)
BLOEMZADEN Zie *zaad.*
BLONDEN (*blondes*) Als *modewaren.*
BOBBINET Als *kanten* Zie *manufacturen* van *zijde* enz.
BOEI (*thee*) Zie *thee.*
BOEKWEIT Zie *granen.*
BOKKENHAAR Zie *haar*, *ossen-* enz.
BOKKENVELLEN Zie *huiden.*
BOKKING Zie *visch.*
BOLUS Als *verfwaren.*
BONTWERK Als *pelterijen.*
BOOM-OLIE Zie *olie.*
BOOMSCHORS (*stoffen van*) Als *manufacturen.*
〃 (*touwwerk van*) Als *touwwerk.*
BOOMVRUCHTEN Zie *vruchten.*
BOOMWAS Als *plantenwas*, onder *was.*
BOONEN Zie *boekweit*, onder *granen.*
〃 (*tonka-*) Als *droogerijen.*
BOONENSTROO (*asch van*) Als *haardasch.*
BORDPAPIER Zie *papier.*
BORSTBEELDEN (*marmeren*) Zie *steen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
BUSKRUID 1)	100 pond	10.00	vrij	0.10
CACAO (Afval en zeefsel van cacao hieronder begrepen.)	100 pond	1.00	vrij	0.10
〃 Schillen.	100 pond	0.10	vrij	0.10
CAURIS	waarde	3 pct.	vrij	1/5 pct.
CHEMICALIA Niet afzonderlijk belast.	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Vernissen, reukwaters en alle andere vloeistoffen, welke met alcohol of gedisteleerd zamengesteld of daaruit bereid zijn en die bij de wetten op de accijnsen niet speciaal zijn belast.	de kan	0.45	vrij	0.10 het vat
CHOCOLADE	100 pond	8.00	vrij	0.10
CICHOREIWORTEL	100 pond	0.05	0.05	0.05
〃 In stukjes gesneden, gedroogd, geprepareerd of gemalen.	100 pond	1.20	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Het is den Koning voorbehouden den *uit-* of *doorvoer* van *buskruid*, geheel of gedeeltelijk, naar omstandigheden te verbieden.
Alle invoer van *buskruid* te lande en langs de kleine rivieren, in hoeveelheden van meer dan 25 ponden, is verboden.
De *invoer* van 25 ponden of minder kan plaats hebben, mits geschiedende op den voet der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) en met inachtneming der maatregelen van voorzorg, bij art. 1, 2 en 3 der wet van 26 Januarij 1815 (*Staatsblad* n°. 7), op den binnenlandschen vervoer van buskruid voorgeschreven, waaraan die invoer in zoo verre wordt gelijkgesteld.
De invoer langs de *rivieren* is alléén geoorloofd langs *den Rijn*, *de Maas* en *de Schelde*, met overdekte, mast- en zeilvoerende schepen, van niet minder dan 40 tonnen inhoud.

RENVOOIJEN

BORSTELMAKERSWERK Als *kramerij.*
BORSTELS (*zwijns-*) Zie *haar.*
BORSTROKKEN (*geweven of gebreid*) van *katoen*, *wol*, *haar* of *garen.* Zie *manufacturen* (*zijden*), enz.
BRAISETTES Als *kolen* (*houts-*)
BRANDEWIJN Als *gedisteleerd.*
BRANDHOUT Zie *hout.*
BRANDSPUITEN en derzelver toebehooren Als *houtwerk*, onder *hout.*
BRAZIL EN BRAZILETHOUT, geen Fernambuckhout zijnde Als *verfhout*, onder *hout* (*alle ander*)
BREEUWWERK (*gepluisd touwwerk*) Zie *lompen.*
〃 (*afval van hennep*) Zie *werk.*
BREI- EN NAAINAALDEN Als *kramerij.*
BREIPATRONEN OF MODELLEN op papier Als *platen en prenten.*
BREMERBLAAUW Zie *blaauw.*
BREMERGROEN Zie *groen.*
BRETELS OF BROEKDRAAGBANDEN Als *modewaren.*
BRILLEN Als *kramerij.*
BROEKEN, *geweven of gebreid*, van *zijde*, *katoen*, *wol*, *haar* of *garen* Zie *manufacturen.*
BRONS Zie *koper.*
〃 (gewreven of gemalen) Als *verfwaren.*
BROOD Zie *granen.*
BRUIN- EN MOORKOOL Als *kolen* (*steen-*)
BRUNSWIJKERGROEN Zie *groen.*
BUFFELHUIDEN Zie *huiden.*
BUNZEMVELLEN Als *pelterijen.*
BUXKIN Zie *lakens*, onder *manufacturen* (*wollen*)
CACHOU Als *droogerijen.*
CAJAPOET-OLIE Als *droogerijen.*
CALCEDON Als *juweelen.*
CALIATOURHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
CAMPÊCHEHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
〃 (Extract van) Zie *verfwaren* (*bereide*, enz.)
CANTHARIDES Als *droogerijen.*
CAPUT MORTUUM Als *verfwaren.*
CARDAMOM Als *droogerijen.*
CASCARILLA Als *droogerijen.*
CASSIA FISTULA Als *droogerijen.*
CASSIA LIGNEA Zie *kaneel.*
CASSIA VERA Zie *kaneel.*
CASTOREUM Als *droogerijen.*
CEDER-APPELEN Als *vruchten.*
CEDERHOUT Zie *fijn werkhout*, onder *hout.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
CITROEN- EN ORANJESCHILLEN	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 (Geconfijte)	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
DARMSNAREN Voor muziek-instrumenten.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
DROOGERIJEN Niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
DRUKLETTERS	100 pond	12.00	vrij	0.10
EIJEREN	1000 stuks	0.50	vrij	0.02½
EZELS EN MUILEZELS	het stuk	2.00	vrij	0.02½
FABRIEK- EN STOOM-WERKTUIGEN 1)	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
GAREN, Van hennep, vlas en werk.				
〃 〃 〃 Ruw of om te weven.	waarde	½ pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Het is den Koning voorbehouden, vrijdom van inkomende regten te vergunnen, wanneer zulks in het belang der inlandsche nijverheid gevorderd wordt.

RENVOOIJEN

CEYLONSCHE KANEEL Zie *kaneel.*
CEMENT Zie *gemalen tufsteen*, onder *steen.*
CERUIS Als *loodwit.*
CHAMPIGNONS Als *koekbakkerswerk*, onder *granen.*
CHINA'S-APPELEN Als *vruchten.*
CHINASCHE KANEEL Zie *kaneel.*
CHIRURGICALE INSTRUMENTEN Zie *instrumenten*
CHITSPAPIER Zie *papier.*
CHRISTAL TARTARI Als *droogerijen.*
CHRYSOLIETSTEEN Als *juweelen.*
CHRYSOPAZEN Als *juweelen.*
CHROMAATGEEL Zie *geel.*
〃 GROEN Zie *groen.*
CIDER Als *appeldrank.*
CIGAREN Zie *tabak.*
CIPRESSENHOUT Als *fijn werkhout*, onder *hout.*
CITROENEN Als *vruchten.*
CITROENHOUT Als *fijn werkhout*, onder *hout.*
CITROEN-OLIE Zie *olie.*
CITROENSAP Zie *limoensap.*
COAKS Als *kolen (steen-)*
COCHENILLE Als *verfwaren.*
COGNAC Als *gedisteleerd.*
COLLA PISCIUM Als *droogerijen.*
COLOPHONIUM Als *hars.*
COLORINE Zie *meekrap.*
COMPOSITIEKAARSEN Zie *kaarsen.*
CONGO (*thee*) Zie *thee.*
COPAL (*gom*) Als *droogerijen.*
CORTEX CHINAE FLAVA Als *droogerijen.*
〃 PERUVIANA Als *droogerijen.*
CUBÈBE OF STAARTPEPER Als *droogerijen.*
CUIR DE LAINE Zie *laken*, onder *manufacturen (wollen)*
DADELS Als *vruchten.*
DAKLEIJEN EN SCHALIEN Zie *steen.*
DAKPANNEN Zie *aardewerk.*
〃 (*glazen*) Zie *glas.*
DAMAST (*linnen*) Zie *manufacturen* van *hennep.*
DASSENVELLEN Als *pelterijen.*
DASSENHAAR Als *haar (alle ander)*
DEDERZAAD Zie *zaad.*
DEELEN EN PLANKEN Zie *hout.*
DEGENS Zie *ammunitie.*
DEKENS Als *manufacturen.*
DENNENZAAD Zie *zaad.*
DIAMANTEN Als *juweelen.*
DISTELS (*kaarden*) Zie *kaarden.*
DOEKEN EN SHAWLS Als *manufacturen.*
DONS Zie *veren.*
DOODENKOP Als *verfwaren.*
DOOZEN, met of zonder *speelwerk* Als *kramerij.*
DRAAIJERSWERK Als *kramerij.*
DRAGANT (*gom*) Als *droogerijen.*
DRAKENBLOED Als *droogerijen.*
DRANKEN (*sterke*) Als *gedisteleerd.*
DRIJFTUIG Zie *vischwant.*
DROP Als *droogerijen.*
DRUIVEN Als *vruchten.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
GAREN Van hennep. Naaigaren en alle andere niet speciaal genoemde garens.	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 Kabel-, schijf- en zeilgaren, en alle andere garens, op de kleine baan gesponnen.	100 pond	3.00	vrij	0.10
〃 〃 katoen.				
〃 〃 〃 (Ongetwijnd en ongeverfd.)	100 pond	2.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	vrij.	vrij	0.10
〃 〃 〃 (Getwijnd of geverfd.)	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 Op klossen gespoeld of gewonnen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 Wol en saaijet.				
〃 〃 〃 (Ruw en ongeverfd.)	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 (Getwijnd of geverfd.)	100 pond	8.00	vrij	0.10
〃 Turksch garen. (Ruw) (Afval van turksch garen daaronder begrepen.)	100 pond	2.00	vrij	0.20
〃 〃 〃 〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	vrij.	vrij	0.20
〃 〃 〃 〃 (Getwijnd of geverfd.)	100 pond	12.00	vrij	0.20
GEDISTELEERD 1) Rum, arak en likeuren daaronder begrepen. Op fust.	het vat	1.00	vrij	0.20
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het vat	vrij.	vrij	0.20
〃 〃 Op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	3.00	vrij	0.25
〃 〃 Op bronwater-kruiken van 1 kan 2 maatjes inhoud en daar beneden.	100 kruiken	1.70	vrij	0.30

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Zie de wet op het gedisteleerd.

RENVOOIJEN

DRUKWERK Als *boeken.*
DUIGEN Zie *hout.*
DUIVELSDREK Als *droogerijen.*
EAU DE COLOGNE Als *reukwater*, onder *chemicalia.*
EAU DE FLEUR D'ORANGE Als *reukwerk.*
EAU DE CARMES Als *chemicalia*, niet afzonderlijk belaste.
EEKHORENVELLEN Als *pelterijen.*
EETBARE BOTER Zie *boter.*
EETBARE OLIE Zie *olie.*
EDELE GESTEENTEN Zie *juweelen*, enz.
ELAINE-ZUUR Als *olie.* (*boom-* of *olijf-*)
ELANDSHUIDEN Zie *huiden.*
ELEFANTSTANDEN Zie *tanden.*
ELEMI (*gom*) Als *droogerijen.*
ELPENBEEN Als *tanden* (*elefants-*)
ENGELSCH BLAAUW Als *verfwaren.*
ENGELSCHE ASCH Als *verfwaren.*
ENGELSCH ROOD Als *verfwaren.*
ERTS (*lood-*) Zie *aarde* voor *aardewerk*, enz.
〃 (*ijzer-*) Zie *ijzer.*
ERWTEN Zie *boekweit*, onder *granen.*
EUPHORBIUM (*gom*) Als *droogerijen.*
FERNAMBUCK-HOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
FERNAMBUCK-HUIDEN Als *huiden.*
FISETHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
FLESSCHEN Zie *glas.*
FLEURETTEN Als *kramerij.*
FLORENTIJNSCH LAK Als *verfwaren.*
FLORETZIJDE Zie *zijde.*
FOELIE Zie *specerijen.*
FOELIE (*tin-*) Zie *tin-foelie.*
FRANJES Als *passementwerk* Zie *manufacturen.*
FRUITEN Als *vruchten.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
GEEL (Chroomaat-)	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
GEMBER (Drooge)	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 (Geconfijte)	100 pond	6.00	vrij	0.10
GERST	100 pond	1.50	vrij	0.10
GIERST	100 pond	0.30	vrij	0.02½
GIPS (Gebramde of gemalen)	100 pond	0.15	vrij	0.01
〃 Beelden en andere voorwerpen van gips en pleister.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
GLAS				
〃 Vensterglas en glazen dakpannen (Mat vensterglas daaronder begrepen.)	100 pond	1.50	vrij	0.10
〃 Vensterglas (Gekleurd, wit gebloemd of gefigureerd.)	100 pond	4.00	vrij	0.10
〃 Spiegelglas	waarde	8 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 (Verfoelied)	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Glaswerk 1) (Glad, ongekleurd en ongeslepen)	100 pond	5.00	vrij	0.10
〃 〃 (Verguld, gekleurd, geript, geslepen of gefigureerd.)	100 pond	10.00	vrij	0.10
〃 〃 Flesschen 2)	100 stuks	2.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 Van zeven kannen inhoud en daarboven.	waarde	0.20	vrij	0.01
〃 〃 Apothekers- of medicijnfleschjes.	waarde	6 pct.	vrij	1/2 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra.* Voor alle fusten van *hout* (*korven* daaronder begrepen) 26 pct. van het *bruto* gewigt.
Glazen stolpen, behoorende bij of tot *pendules*, *vazen* met kunstbloemen en dergelijke, kunnen, wanneer zij in geen grooter getal dan de voorwerpen, waartoe dezelven behooren, en met dezen gelijktijdig worden ingevoerd, bij de aangifte onder die voorwerpen begrepen, en aan de daarvoor bepaalde regten onderworpen worden.

2) *Flesschen*, van buiten 's lands in entrepôt nedergelegd, en, na in hetzelve gevuld te zijn, weder naar buiten 's lands uitgevoerd wordende, zijn aan de voldoening der inkomende regten onderworpen.

RENVOOIJEN

FRUIT-AZIJN Zie *azijn.*
FUZETHOUT Zie *verfhout*, onder *hout* (*alle ander*)
GAARDEN Zie *hout.*
GALANTERIEWAREN (*geen gouden of zilveren zijnde*) Als *kramerij.*
GALBANUM (*gom*) Als *droogerijen.*
GALNOTEN Als *verfwaren.*
GALON Als *passementwerk* Zie *manufacturen.*
GARANCINE Zie *meekrap.*
GARST Zie *gerst.*
GEBAKKEN STEEN Zie *aardewerk.*
GEDROOGDE HUIDEN Zie *huiden.*
GEDROOGDE VISCH Zie *visch.*
GEEL of AVIGNONZAAD Als *verfwaren.*
GEELHOUT Als *verfhout* (*alle ander*) onder *hout.*
GEELKOPER Zie *koper.*
GEEST VAN ZOUT Als *chemicalia.*
GEITENHAAR Zie *haar* (*ossen-* enz.)
GEITENHORENS Zie *horens* of *punten* van *horens.*
GEITENVELLEN Zie *huiden.*
GEKARTONNEERDE BOEKEN Zie *boeken.*
GELD (*goud* en *zilver-*) Zie *goud* en *zilver.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
GLAS Gebroken glas, of gruis van glas	100 pond	vrij.	1.50	0.10
GOUD EN ZILVER 1)				
〃 〃 〃 In staven, baren en klompen, stofgoud, gemunt goud en zilver, gouden en zilveren medailles en legpenningen en verbroken goud en zilverwerk. 2)		vrij	vrij	vrij
〃 〃 〃 Goud- en zilverwerk. (Gouden en zilveren horologien, en gedeeltelijk voltooid goud- en zilverwerk daaronder begrepen.)	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 Geslagen in boekjes; alsmede goud- en zilverdraad. 3)	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
GRANEN 4)				
〃 Boekweit, boonen, wikken en erwten.	het last	12.00	vrij	0.50
〃 〃 〃 〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het last	10.00	vrij	0.50
〃 Gerst	het last	4.00	vrij	0.50
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het last	3.00	vrij	0.50
〃 Mout en haver	het last	7.00	vrij	0.50
〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het last	5.00	vrij	0.50

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Zie de wet op het stuk van den waarborg.

2) Ofschoon vrij van regten zijnde, moet het inkomende *verbroken goud- en zilverwerk*, echter onder borgstelling en geleide van volgbrief, naar het kantoor van waarborg worden opgezonden, ten einde aldaar, overeenkomstig de wet, te worden onderzocht.

3) Het op zijde gesponnen of bewerkte goud- en zilverdraad behoort tot het artikel *passementwerk*.

4) De bepalingen van art. 16 der wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) blijven bij voortduring van toepassing op den vervoer van *boekweit*, *gerst*, *mout* en *haver*, in voege als bij dat artikel is voorgeschreven. Daarentegen worden, te rekenen met het tijdstip der invoering van het tegenwoordig tarief, ingetrokken de vergoedingen op den uitvoer van uit *boekweit*, *gerst*, *mout* en *haver* vervaardigde fabricaten, bij de wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) en 30 December 1840 (*Staatsblad* n°. 94) toegestaan.

RENVOOIJEN

GELD (*koper-*) Zie *koper*.
GELE AARDE, geen *oker* zijnde Als *verfwaren*.
GELE BESSEN Als *verfwaren*.
GELOOIDE HUIDEN Zie *huiden*.
GEMUNT GOUD EN ZILVER Zie *goud* en *zilver*.
GEMUNT KOPER Zie *koper*.
GENEVER Zie *jenever*.
GENEVERBESSEN Zie *jeneverbessen*.
GEPELDE GERST Zie *granen*.
GEREEDSCHAPPEN VAN HOUT Als *houtwerk*.
〃 (*ijzeren*) Als *ijzerwerk*.
GEREEDSCHAPPEN (*koperen*) Als *koperwerk*.
〃 (*stalen*) Als *staalwerk*.
〃 van *spiauter* of *zink* Zie *spiauter*.
GERST Zie *granen*.
GESCHUT Zie *ammunitie*.
GESPONNEN HAAR Zie *haar*.
GESTEENTEN (*edele*) Zie *juweelen*.
〃 (*valsche*) Als *kramerij*.
GEVESTEN voor *degens* of *sabels* Zie *ammunitie*.
GEZOUTEN HUIDEN Zie *huiden*.
GEZOUTEN EN DAARNA GEDROOGDE HUIDEN Als *huiden* (*gedroogde*)
GIPS (*ruwe*) Als *kalksteen*.
GLASKORALEN OF GLASPARELEN Als *kramerij*.
GLAS- OF ZANDPAPIER Als *kramerij*.
GLAS PORSELEIN Als *porselein*. Zie *aardewerk*.
GLAUBERZOUT Als *chemicalia*.
GLAZUUR-AARDE OF GLAZUURLOOD Zie *aarde voor aardewerk*, enz.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
GRANEN Alle gepelde of gebrokene granen, als: grutten, gort, gepelde gerst, enz., niet afzonderlijk belast.	100 pond	10.00	vrij	0.02½
〃 Brood, beschuit en meel van alle graansoorten, vermicelli, macaroni, semoule en zemelen.	100 pond	20.00	vrij	0.02½
〃 Koek-, banket-, suiker- en pasteibakkerswerk.	100 pond	25.00	vrij	0.10
GROEN (Vriesch, Spaansch, Brunswijker, Bremer en Chromaat)	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
GROENTEN (Versche en gedroogde) Niet afzonderlijk belast.		vrij	vrij	vrij
〃 (Ingemaakte)	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
HAAR Van menschen.	waarde	1 pct.	3 pct.	1/10 pct.
〃 Pruiken en krullen, die van zijde daaronder begrepen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Ossen-, koe-, kalfs-, bokken- en geiten-haar.	waarde	½ pct.	3 pct.	1/5 pct.
〃 Hazen- en konijns-haar.	100 pond	4.00	20.00	0.10
〃 Alle ander.	waarde	1 pct.	3 pct.	1/10 pct.
〃 Bewerkt of gesponnen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Zwijnsborstels.	100 pond	2.00	1.50	0.10
HARS EN HARPUIS	100 pond	0.20	vrij	0.20

RENVOOIJEN

GLID Zie *goud- en zilverglid.*
GOM EN GOMHARS Als *droogerijen.*
GOMLAK Als *verfwaren.*
GORT OF GRUTTEN Zie *granen.*
GOUD- EN ZILVERGLID Als *verfwaren.*
GOUDDRAAD Zie *goud en zilver.*
GOUDLEDER Zie *schoenmakerswerk*, onder *huiden.*
GOUDEN EN ZILVEREN MEDAILLES EN LEGPENNINGEN Zie *goud en zilver.*
GRANAAT-APPELEN EN SCHILLEN Als *verfwaren.*
GRANATEN Als *juweelen.*
GRIESMEEL Als *meel.* Zie *brood*, enz., onder *granen.*
GROENE AARDE Als *verfwaren.*
GRUIS VAN GLAS Zie *glas.*
GRUTTEN Zie *granen.*
GUIJAC (*gom*) Als *droogerijen.*
GUINEESGREIN OF PARADIJSZAAD Als *droogerijen.*
GUTTAE (*gom*) Als *droogerijen.*
HAARDASCH Zie *asch.*
HAARLEMMEROLIE Als *droogerijen.*
HAARPOEDER Zie *stijfsel.*
HAGEL Zie *lood* (*geplet*)
HAMERSLAG Zie *ijzer* of *koper.*
HAMMEN Zie *vleesch.*
HAMSTERVELLEN Als *pelterijen.*
HAND- EN SCHIETGEWEER Zie *ammunitie.*
HANDSCHOENEN (*geweven* of *gebreid* van *zijde*, *katoen*, *wol*, *haar* of *garen*) Zie *manufacturen.*
HANDSCHOENEN (*lederen*) Als *schoenmakerswerk*, enz., onder *huiden.*
HARDSTEEN (*ongebakken*) Zie *steen.*
HARING Zie *visch.*
HARNASSEN Zie *ammunitie.*
HARPUIS Zie *hars* en *harpuis.*
HARTS- OF HERTSHOORN Als *droogerijen.*
HARTS-, HERTS- OF REEHUIDEN Zie *huiden.*
HAVER Zie *granen.*
HAZELNOTEN Als *vruchten.*
HAZEN- EN KONIJNSHAAR Zie *haar.*
HAZEN- EN KONIJNENVELLEN Zie *huiden.*
HEEDE Als *werk.*
HEESTERS Zie *boomen*, enz.
HEIBEZEMS Zie *rijsbezems*, onder *hout.*
HEI OF HEIDE Als *biezen* en *riet.*
HELLEBAARDEN Zie *ammunitie.*
HENNEP, (*manufacturen* van) Zie *manufacturen* enz. van *hennep*, *vlas* en *werk.*
HENNEPKOEKEN Zie *koeken.*
HENNEPOLIE Als *olie* van *rond* en *plat zaad.*
HENNEPZAAD Zie *zaad.*
HERMELIJN Als *pelterijen.*
HERTENHORENS Zie *horens* of *punten* van horens enz.
HERTS- OF HARTSHOREN Als *droogerijen.*
HIACINTSTEEN Als *juweelen.*
HOEPEN Zie *hout.*
HOEPHOUT Zie *hout.*
HOF- EN TUINZADEN Zie *zaad.*
HOKKELINGEN Zie *slagtvee.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
HARS en HARPUIS met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.20
HENNEP (Ongehekelde)	100 pond	0.50	vrij	0.10
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	0.25	vrij	0.10
〃 (Gehekelde)	100 pond	2.00	vrij	0.10
HOEDEN Van alle soorten en hoeden-vilten.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
HONIG	100 pond	3.00	vrij	0.10
〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	2.00	vrij	0.10
HOOI	1000 pond	0.25	0.20	0.05
HOP	100 pond	0.60	vrij	0.10
HORENS of punten van horens, zonder onderscheid, zeevischhorens hieronder niet begrepen.	waarde	1 pct.	vrij	1/5 pct.
HOUT Allerlei scheepsbouw- en timmerhout, met ongebroken last, komende van Noorwegen, Zweden, de Oostzee en Rusland (ongezaagd 1))	de ton	0.25		

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Onder dezen post zijn begrepen de deelen, komende met ongebroken last uit Zweden, Rusland, de Oostzee en Noorwegen, uiterlijk ter dikte van 5 duimen, breedte 30 duimen, en lengte 4 ellen.

Voor ongebroken last wordt gehouden, wanneer de helft van den inhoud der schepen in den meetbrief voor het tonnengeld aangewezen, met hout geladen is. De regten zijn verschuldigd naar het volle getal tonnen, in den meetbrief uitgedrukt; eveneens of de lading slechts voor een gedeelde uit hout bestaat, of dat zich een opperlast op het schip bevindt. Ingeval van gemengde houtladingen, waarvoor gehouden worden dezulken die uit gezaagd en ongezaagd hout bestaan, zal het beginsel om de regten steeds naar den vollen inhoud der schepen te heffen, in dezer voege worden toegepast: de werkelijk aanwezige tonnen gezaagd hout, zullen van het getal tonnen, in den meetbrief vermeld, worden afgetrokken, en het verschil beschouwd worden, de lading ongezaagd hout te zijn. Alles onverminderd de voldoening der regten naar de bepalingen van het tarief, voor zoodanige goederen als, behalve scheepsbouw- en timmerhout, mogten blijken nog geladen te zijn.

RENVOOIJEN

HOLBLOKKEN of KLOMPEN Als *houtwerk*, onder *hout*.
HONDENVELLEN Zie *huiden*, *vellen*, *leder*.
HOREN in BLADEN Als *kramerij*.
HOROLOGIEGLAZEN Als *kramerij*.
HOROLOGIEN (*gouden of zilveren*) Zie *goud- en zilverwerk*.
〃 *van spinsbek* Als *kramerij*.
HOUT-AZIJN Zie *azijn*.
HOUTSKOLEN Zie *kolen*.
HOUTWERK Zie *hout*.
HOUTZUUR Als *hout-azijn*. Zie *azijn*.
HUIS- en DAKPANNEN Zie *aardewerk*.
〃 〃 (*glazen*) Zie *vensterglas*, onder *glas*.
JALAPPE Als *droogerijen*.
JASPIS Als *juweelen*.
JAVA-KANEEL Als *kaneel* (met uitzondering van *Ceylonsche*).
JENEVER Als *gedisteleerd*.
IJZERDRAAD Zie *ijzer*.
IJZERVIJLSEL Zie *ijzer*.
IJZERWERK Zie *ijzer*.
INGEBONDEN BOEKEN Zie *boeken*.
INGENAAIDE BOEKEN Zie *boeken*.
JODEN- of CEDERAPPELEN Als *vruchten*.
IPECACUANHA Als *droogerijen*.
JUCHT Zie *huiden*, *vellen*, *leder*.
JUTE Als *hennep*.
JUTE-GAREN Als *garen* van *hennep* enz. (ruw of om te weven.)
IVOOR *en afval van ivoor* Als *tanden* (*elefants-*)
〃 (*gewerkt*) Als *kramerij*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
HOUT Allerlei scheepsbouw- en timmerhout, met ongebroken last, komende van Noorwegen, Zweden, de Oostzee en Rusland (gezaagd)	de ton	1.50		
〃 Allerlei ongezaagd scheepsbouw- en timmerhout, met gebroken last, of komende van elders.				
〃 〃 〃 Vloedhout 1)				
〃 〃 〃 〃 Eiken.	de teerling of kub. el.	0.40		
〃 〃 〃 〃 Alle ander	de teerling of kub. el.	0.25		
〃 〃 〃 Wagenschot met de wrakken.	100 stuks.	7.50	vrij	0.50
〃 〃 〃 Pijphout met de wrakken.	100 stuks.	4.00	vrij	0.50
〃 〃 〃 Vathout met de wrakken.	100 stuks.	1.00	vrij	0.50
〃 〃 〃 Masten, spieren, riemen en hout tot kandij-kistjes.	waarde.	½ pct.	vrij	1/10 pct. of 0.25 de kub. el.
〃 Alle ander ongezaagd hout.	de teerling of kub. el.	0.50	vrij	0.25
〃 Allerlei gezaagd hout, geheel afgezaagd of niet.	de teerling of kub. el.	2.00	vrij	0.25
〃 Brandhout.	waarde.	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Waarden- of wilgen-hout, teenen, twijgen, rijs, staken, gaarden en stokrijs, geen hoephout zijnde, of onbekwaam tot het maken van hoepen.	waarde	6 pct.	1 pct.	1/10 pct.
〃 Hoephout	waarde	6 pct.	6 pct.	1/10 pct.
〃 Hoepen	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Ruwe duigen	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Reis- en heibezems	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Fijn werkhout, als: Maghoni-, notenboomen-, ceder-, pok-, palmhout en dergelijke (ongezaagd) 2)	waarde	1 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Fijn werkhout, als: maghoni-, notenboomen-, ceder-, pok-, palmhout en dergelijke (gezaagd.)	waarde	3 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Notenboomenhout, tot platen voor geweren bestemd en gezaagd.		vrij	vrij	vrij
〃 Houtwerk	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Onder dezen post en tegen het regt van 40 centen per kubiek el, kunnen worden toegelaten de deelen, waaruit de vloeren en hutten op de afkomende vlotten zijn zamengesteld.

(Bij stuk n°. 20 hierna zijn in de eerste kolom wijzigingen gebracht. Volgens verklaring van den Minister van Financiën, afgelegd in de vergadering van 3 Juni 1845, behoort de bovenstaande noot 1) bij de nieuwe rubriek (zie stuk 20): „allerlei ongezaagd, niet afzonderlijk belast.")

2) Onder dezen post is mede begrepen het fijn *werkhout*, gezaagd ter dikte van één palm of daarboven.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
HOUT Verfhout (ongemalen)				
〃 Fernambuckhout	100 pond	1.00	vrij	0.20
〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.20
〃 〃 〃 Alle ander, als: brazilet-, fuzet-, geel-, kam-, sapan-, caliatour-, campèche-, sandel- en stokvischhout, enz.	100 pond	0.15	vrij	0.15
〃 Verfhout, ongemalen, met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.15
〃 〃 (gemalen, gesneden of geschaafd)				
〃 〃 Fernambuckhout	100 pond	10.00	vrij	0.10
〃 Verfhout Alle ander.	100 pond	2.00	vrij	0.10
HUIDEN Vellen en leder.				
〃 〃 Gezouten of versche huiden.	100 pond	0.25	0.50	0.10
〃 〃 〃 〃 〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	0.50	0.10
〃 〃 Gedroogde huiden.	100 pond	0.25	vrij	0.20
〃 〃 〃 〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.20
〃 〃 Buffel-, elands-, herts- en ree-huiden, bokken-, geiten-, schapen-, lams-, kalfs- en hondenvellen (onbereid), het zij versch, gedroogd of gezouten.	waarde	1 pct.	½ pct.	1/10 pct.
〃 〃 Gelooide en bereide huiden, niet afzonderlijk belast.	100 pond	10.00	vrij	0.10
〃 〃 Wit-, kabret-, marokijn-, saffiaan-, kordouan-, verlakt en zeemleder.	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 〃 Jucht	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 Hazen- en konijnenvellen (onbereid)	waarde	½ pct.	2½ pct.	1/10 pct.
〃 〃 Hazen- en konijnenvellen (bereid)	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 〃 Robben- en andere zeevellen (onbereid)	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 Van de visscherij dezer landen		vrij	vrij	
〃 〃 〃 (bereid)	100 pond	15.00	vrij	0.10
〃 〃 Zadelmakers-, schoenmakers-, koffermakers-, en alle ander niet afzonderlijk belast lederwerk; alsmede goudleder.	waarde	8 pct.	vrij	1/10 pct.
JENEVERBESSEN	100 pond	0.25	vrij	0.10
IJZER Gegoten in ruwe blokken of stukken, waaronder zoogenaamde schuitjes tot ballast; alsmede erts.	waarde	vrij	½ pct.	½ pct.

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
IJZER Smeed-, staf-, roed-, band- en plaatijzer.	100 pond	0.10	0.05	0.10
〃 〃 〃 〃 〃 met nederlandsche schepen	100 pond	vrij	0.05	0.10
〃 IJzerwerk en gereedschappen (gegoten, gesmeed, geslagen of geplet), scheeps-ankers daaronder begrepen.	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Sporen voor ijzeren wegen.	100 pond	0.15	vrij	0.10
〃 Nagels of spijkers, alsmede ijzerdraad.	100 pond	1.50	vrij	0.10
〃 Oud ijzer, afval van ijzer, hamerslag en vijlsel.	1000 pond	vrij	0.50	0.25
INDIGO 1)	het pond	0.04	vrij	0.20 de 100 pond
INSTRUMENTEN (Mathematische, physische, chirurgicale en optische.)	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 (Muziek-)	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
JUWEELEN, Paarlen en edele gesteenten.		vrij	vrij	vrij
KAARDEN of weversdistels.		vrij	vrij	vrij
〃 van ijzerdraad.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
KAARSEN (Smeer-)	100 pond	10.00	vrij	0.10
〃 (Was-, spermacetie-, stearine-, en compositie)	100 pond	25.00	vrij	0.10
KAARTEN (Land- en zee-)	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 (Speel-)	100 pond	15.00	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Tarra: kisten 25 pCt. en ceroenen 15 pCt. van het bruto gewigt.

RENVOOIJEN

IVOORZWART Als *beenzwart.*
KAARTPAPIER Zie *papier.*
KABELGAREN Zie *garen.*
KABELJAAUW Zie *visch.*
KABELS Zie *touwwerk.*
KABRETLEDER Zie *huiden, vellen, leder.*
KAGCHELS (*ijzeren*) Als *ijzerwerk*, onder *ijzer.*
〃 of *ovens* (*gebakken aarden*) Als *aardewerk.*
KALFSHAAR Zie *haar.*
KALFSVELLEN Zie *buffel-* en *elands-huiden*, onder *huiden.*
KALK-ASCH Als *kalk.*
KALKSTEEN Zie *steen.*
KALVERS Zie *slagtvee.*
KAMEELSTEEN Als *juweelen.*
KAMERDOEK Zie *manufacturen* van *hennep*, enz.
KAMHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
KAMILLE EN KAMILLE-OLIE Als *droogerijen.*
KAMMELING Als *wolle* (*gekamde*), enz.
KANARIEZAAD Zie *zaad.*
KANEEL-OLIE Als *droogerijen.*
KANNEN EN KRUIKEN Zie *aardewerk.*
KANON Zie *geschut*, onder *ammunitie.*
KANONKOGELS Zie *kogels*, onder *ammunitie.*
KANTEN Zie *manufacturen.*
KANTGAREN Als *naaigaren* Zie *garen van hennep*, enz.
KAPPERS Als *vruchten.*
KARABIJNEN Zie *ammunitie.*
KARDOESPAPIER Zie *papier.*
KARET Als *schildpad.*
KARKASSEN Als *kramerij.*
KARMIJN Als *verfwaren.*
KARMIJNLAK Als *verfwaren.*
KAROTTEN Zie *tabak.*
KARPETTEN Zie *tapijten.*
KARWEI Als *komijn.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
KAAS (Inlandsche) Zoetemelksche.	100 pond		0.30	
〃 〃 Komijn.	100 pond		0.15	
〃 〃 Vriesche of kanter.	100 pond		0.10	
〃 Vreemde potkaas.	100 pond	0.50	0.30	0.30
〃 Alle andere vreemde kaas.	100 pond	5.00	0.30	0.30
KALK	de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el of 10 mud.	0.35	vrij	0.05
〃 Ongeleschte kluitkalk.	Idem.	1.00	vrij	0.05
KALMIJN	100 pond	0.25	vrij	0.02½
KAMFER (Ongeraffineerde)	100 pond	2.00	2.00	0.10
〃 (Geraffineerde)	100 pond	3.00	vrij	0.10
KANEEL (Met uitzondering van ceylonsche) cassia lignea, cassia vera en gruis van kaneel daaronder begrepen.	waarde	2 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 (Ceylonsche)	het pond	0.20	vrij	0.20 de 100 pond
KATOEN (Ongesponnen)	100 pond	0.50	vrij	0.20
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.20
KAVIAAR	het vat	1.00	vrij	0.10
KLEEDEREN Zoo nieuwe als gebruikte (Geen lompen zijnde.)	waarde	8 pct.	vrij	1/10 pct.

RENVOOIJEN

KASIMIER Zie *laken*, onder *manufacturen* (*wollen*)
KASJOE Zie *cachou.*
KASTANJES Als *vruchten.*
KASTANJEBOOMENHOUT Als *scheepsbouw-* en *timmerhout* onder *hout.*
KATOENEN MANUFACTUREN Zie *manufacturen.*
KATTENVELLEN Als *pelterijen.*
KEETSPEK Als *zout* (*geraffineerd*)
KEIJEN (*straat-*) Zie *steen.*
KEMELS- OF KAMEELSGAREN Als *garen* (*Turksch*)
KEMELS- OF KAMEELSHAAR Als *haar* (*alle ander*)
KERMES MINERALIS Als *chemicalia.*
KERNCORN OF SCHOTSCHE TOPAZEN Als *juweelen.*
KERSENWATER Als *gedisteleerd.*
KERSENBOOMENHOUT Als *scheepsbouw-* en *timmerhout*, onder *hout.*
KETELS (*koperen*) Zooals die van den *molen* komen Zie *koper.*
KEUKENSTROOP Zie *stroop.*
KEULSCHE AARDE Zie *aarde.*
KEULSCHWATER OF EAU DE COLOGNE Zie *reukwater*, onder *chemicalia.*
KIELEN (*kleedingstukken*) Als *kleederen.*
KIEMEN Zie *meekrap.*
KINA Als *droogerijen.*
KINKET-OLIE Als *olie* (van *plat* en *rond zaad*)
KLAAUWEN *van ossen*, *koeijen*, *kalveren*, *schapen* of *geiten* Als *lijmvleesch.*
KLATERGOUD Als *kramerij.*
KLAVERZAAD Zie *zaad.*
KLAVERZUUR Als *chemicalia.*
KLIP- EN ZINKSTEEN Zie *steen.*
KLOKKEN Zie *uurwerken.*
〃 (*metalen*) Als *koperwerk*, onder *koper.*
KLOMPEN EN HOLBLOKKEN Als *houtwerk.*
KNAPPERT (*kaas*) Als *kaas* (*alle andere vreemde*)
KNIKKERS Als *kramerij.*
KNOKEN Zie *beenderen.*
KNOOPEN EN KNOOPVORMEN Als *kramerij.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
KOBALT	100 pond	vrij	vrij	0.01
KOEKEN (Raap-, hennep-, en lijnzaad-)	100 pond	0.50	vrij	0.10
KOFFIJ	100 pond	2.00	vrij	0.10
KOLEN (Steen-) 1) Gruis of maatkolen.	10 mud	1.50	vrij	0.05
〃 〃 Grove of schaalkolen.	1000 pond	2.00	vrij	0.05
〃 〃 Zonder onderscheid van soort, ter zee of langs de rivieren en kanalen, met Nederlandsche schepen ingevoerd.	2)	vrij	vrij	0.05
〃 (Houts-)		vrij	vrij	vrij
KOMIJN	100 pond	0.20	vrij	0.10
KOPER Rood koper, ruw en gaar.	100 pond	0.40	vrij	0.10
〃 Geel koper, gegoten in koeken, brooden, staven of bladen.	100 pond	0.20	vrij	0.10
〃 Geslagen of geplet (met uitzondering van dat hetwelk afzonderlijk belast is), rond of vierkant, mitsgaders de bekkens en ketels, zooals die van den molen komen, de platen en bladen voor het koperen der schepen, het koperdraad en de koperen spijkers.	100 pond	4.00	vrij	0.10
〃 Geslagen of geplette platen van geel koper.	100 pond	2.00	vrij	0.10
〃 Opgemaakt koperwerk al of niet verlakt, geschilderd, of verguld; pleet- en bronswerk, en verguld koperdraad daaronder begrepen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
Gemunt, en koperen en bronzen medailles.		vrij	vrij	vrij
〃 Plaatjes tot kopermunt.	100 pond	verboden 3)	vrij	0.20

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Zie de wet op de *steenkolen.*

Het is den Koning voorbehouden, in het belang der grensbewoners, vrijdom of vermindering van regten op steenkolen, bij *invoer te lande*, langs daartoe aan te wijzen kantoren, te verleenen.

2) Voor het gruis of de maatkolen de 10 mud, voor de grove of schaalkolen de 1000 pond.

3) Bij verbod van *invoer* wordt geen *doorvoer* toegelaten dan onder borgstelling voor de dubbele waarde der goederen.

RENVOOIJEN

KOEHAAR Zie *haar.*
KOEHUIDEN Zie *huiden.*
KOEIJEN Zie *slagtvee.*
KOEKBAKKERSWERK Zie *granen.*
KOFFERMAKERSWERK Zie *schoenmakerswerk*, onder *huiden.*
KOGELLAK Als *verfwaren.*
KOGELS (*ijzeren*) Zie *ammunitie.*
〃 (*looden* of *snaphaan-* en *pistool-*) Zie *lood* (*geplet*) enz.
KOKOSNOTEN Als *vruchten.*
KOLOKWINT Als *droogerijen.*
KONIJNSHAAR Zie *haar.*
KONIJNENVELLEN Zie *huiden*, *vellen*, *leder.*
KONZENIELJE Zie *cochenille.*
KOOLZAAD Zie *zaad.*
KOPERGELD of KOPERMUNT Zie *koper.*
KOPERROOD Als *verfwaren.*
KOPERDRAAD Zie *koper* (*geslagen* of *geplet*) enz.
〃 (*verguld*) Zie *koperwerk.*
KOPERSTEEN Als *koper* (*rood*), *ruw* en *gaar.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
KOPER Oud koper, afval van koper, vijlsel en hamerslag.	100 pond	0.20	1.50	0.10
KORAAL (Ruwe) dat is in den staat, zooals dezelve gevischt wordt.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Tot koralen of andere voorwerpen gefatsoeneerd, geslepen of bewerkt.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
KORINTEN	100 pond	1.00	vrij	0.10
〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	0.75	vrij	0.10
KRAMERIJ	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
KRIJT (Ongemalen)	1000 pond	0.10	vrij	0.10
〃 (Gemalen)	1000 pond	0.50	vrij	0.25
KRISTAL (Berg-) ruw.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
KURK In bladen.	100 pond	vrij	vrij	0.10
〃 Gesneden of gefatsoeneerd.	100 pond	20.00	vrij	0.10
KURKUMA (Ongemalen)	100 pond	0.20	vrij	0.10
〃 (Gemalen)	100 pond	0.75	vrij	0.10
KWIKZILVER 1)	100 pond	1.50	vrij	0.10
LAKMOES	100 pond	3.00	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra.* Voor *ijzeren kruiken*, door den hoogsten ambtenaar in loco te regelen.

RENVOOIJEN

KOPERWERK Zie *koper.*
KORALEN (*echte*) Zie *koraal.*
〃 (*glas-*) Als *kramerij.*
KORDOWAN Zie *huiden.*
KORENT- OF ZWARTROZIJN Zie *rozijnen.*
KORIANDERZAAD Als *droogerijen.*
KORNALIJNSTEEN Als *juweelen.*
KOUSEN Zie *manufacturen.*
KRAP Zie *meekrap.*
KREEFTEN Zie *visch.*
KREMSERWIT Zie *loodwit.*
KRENTEN Zie *korinten.*
KRISTAL (*berg-*) *gewerkt* Als *kramerij.*
KROEZEN (*smelt-*) Zie *aardewerk.*
KROKZAAD Zie *zaad.*
KRUIDNAGELS Zie *specerijen.*
KRUIDNAGELSTELEN Als *specerijen.*
KRUIKEN EN KANNEN Zie *aardewerk.*
KRULLEN EN PRUIKEN Zie *haar.*
KUIPWERK Zie *vaatwerk.*
KUNST-AZIJN Zie *azijn.*
KUNST- OF TOILETBLOEMEN (*losse*) Als *modewaren.*
〃 BLOEMEN *in vazen* Als *meubelen.*
KWASSIE-HOUT Als *droogerijen.*
KWINT-APPELEN Als *droogerijen.*
LAARZEN *of laarzenschachten en schoenen* Zie *schoenmakerswerk*, onder *huiden.*
LABBERDAAN Zie *abberdaan.*
LABDANUM *of Laudanum* Als *droogerijen.*
LABRADOORSTEEN Als *juweelen.*
LACDIJE Als *verfwaren*
LADDER Als *kanten en tullen*, onder *manufacturen.*
LAK Zie *was.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
LIJM	100 pond	4.00	vrij	0.10
LIJMVLEESCH	100 pond	vrij	3.00	0.02½
LIMOEN EN CITROENSAP Op fust.	het vat	7.50	vrij	0.10
〃 〃 〃 Gebotteld op flesschen van 116 of meer op het vat.	100 fless.	8.25	vrij	0.15
〃 〃 〃 Op bronwater- kruiken van 1 kan 2 maatjes inhoud of daarbeneden.	100 kruiken	9.50	vrij	0.20
LOMPEN Zonder onderscheid van soort, daaronder begrepen: alle oud en onbruikbaar papier gescheurd of ongescheurd; gebruikt oud linnengoed en gedragen linnen kleederen, bij het gewigt verkocht wordende; oud en onbruikbaar, aan stukken gekapt, of gepluisd touwwerk en versleten vischwant.	100 pond	vrij	verboden	0.10
LOOD In blokken of platlood, mitsgaders oud lood.	100 pond	0.20	vrij	0.10
〃 Geplet, of op eenige andere wijze bewerkt; alsmede geweer- en pistoolkogels en hagel.	100 pond	2.00	vrij	0.10
LOODWIT Parel- en Kremserwit.	100 pond	4.00	vrij	0.10
MANUFACTUREN, LIJNWADEN EN STOFFEN 1)				
〃 〃 〃 Van zijde, van katoen, en alle andere, welke niet speciaal belast zijn, het zij ruw, wit gebleekt, gegomd, gewast, geverfd of gedrukt, daaronder begrepen: passementwerk, linten, kanten en tullen, kousen, mutsen, handschoenen, sokken, broeken en alle andere geweven of gebreide kleedingstukken van zijde, katoen, wol, haar of garen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Voor de uit meer dan eene grondstof zamengestelde manufacturen (behalve die van *wol* met *zijde*, *kemelshaar* of *Turksch garen* en *alle andere*, welke bij het tarief met name genoemd zijn), zijn de regten verschuldigd, naar derzelver hoofdbestanddeel in *gewigt*.

RENVOOIJEN

LAKVERWEN Als *verfwaren.*
LAKENS Zie *manufacturen (wollen)*
LAMMEREN Zie *slagtvee*
LAMSVELLEN Zie *buffel- en elandshuiden*, onder *huiden.*
LAND- EN ZEEKAARTEN Zie *kaarten.*
LANGET Als *kanten*, onder *manufacturen.*
LAPIS LAZULI Als *juweelen.*
LATUWZAAD Als *ajuinzaad.* Zie *zaad.*
LAURIERBESSEN Als *droogerijen*
LAURIER-OLIE Als *droogerijen.*
LAVA (*ruwe*) Als *naturalien.*
LAVENDEL-OLIE Als *reukwerk.*
LAZUURSTEEN Als *juweelen.*
LEDER EN LEDERWERK Zie *huiden.*

LEGPENNINGEN (*gouden en zilveren*) Als *goud en zilver*, (*gemunt*)
〃 *koperen* Als *kramerij.*
LEIJEN OF SCHALIËN (*bouwmaterialen*) Zie *steen.*
LETTERS Zie *drukletters.*
LEVERTRAAN Zie *traan.*
LIKEUREN Zie *gedisteleerd.*
LIMOENEN Als *vruchten.*
LINNEN Als *manufacturen* van *hennep* enz.
〃 *oud linnengoed en gedragen linnen kleederen, bij het pond verkocht wordende* Zie *lompen.*
〃 *Linnen brandspuitslangen* Als *brandspuiten en toebehooren.*
〃 *Gebruikt tafel- en servetgoed.* Als *tafel- en servetgoed*, onder *manufacturen* van *hennep* enz.
〃 *Gebruikt bed- en lijflinnen en linnenzakken* Als *manufacturen* van *hennep* enz. (*ruw of gebleekt*)

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
MANUFACTUREN, LIJNWADEN EN STOFFEN				
〃 〃 〃 Van hennep, vlas en werk.				
〃 〃 〃 〃 Ruw of gebleekt.	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 〃 Geverfd of gedrukt linnen, bonten, tafel- en servetgoed (ruw of gebleekt), beddentijk, damast, batist en kamerdoek.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 Zeildoek.	de rol 1)	0.50	vrij	0.02½
MANUFACTUREN EN STOFFEN VAN WOLLE				
〃 〃 〃 〃 Lakens en casimieren, en andere stoffen welke in het gebruik de lakens en casimieren vervangen, zooals buxkins, cuir de laine, zephir-laken, enz.	100 pond	45.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 〃 Alle andere wollen stoffen, waarvan 6 Nederlandsche ellen één pond of meer wegen.	100 pond	34.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 〃 〃 Ruw en om geverfd te worden ingevoerd wordende.	100 pond	30.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 〃 Alle andere wollen stoffen waarvan de 6 Nederlandsche ellen minder dan één pond wegen.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 〃 〃 Ruw en om geverfd te worden ingevoerd wordende.	waarde	5 pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Door de *rol* wordt verstaan de rol van 42 ellen of minder; *meerder metende* zal dezelve als eene dubbele rol, en derhalve tegen het regt van één gulden worden berekend.

RENVOOIJEN

LINNEN *Linnen bonten* Zie *manufacturen van hennep*, enz.
LIJNMEEL Als *koeken* (*raap-*, *hennep-* en *lijnzaad-*)
LIJN-OLIE Als *olie* (van *plat* en *rond zaad*)
LINZEN Als *boonen* en *wikken* Zie *granen*.
LIJNWADEN Als *manufacturen*.
LIJNZAAD Zie *zaad*.
LIJNZAADKOEKEN Zie *koeken*.
LINT Zie *manufacturen*.
LITHOGRAPHISCHE STEENEN Zie *klip-* en *zinksteen*, onder *steen*.
LOOD-AARDE Zie *aarde*.
LOODSUIKER Als *verfwaren*.
LORKENZWAM Als *droogerijen*.
MACARONI Zie *brood*, enz. onder *granen*.
MACASSER OLIE Als *reukwerk*.
MACULATUUR (*geen misdruk zijnde*) Als *papier van alle soorten*.
MAGNESIA Als *droogerijen*.
MAGHONIHOUT Zie *fijn werkhout*, onder hout.
MAIS (*Turksch koren*) Als *tarwe*.
MAKREEL Als *zeevisch*.
MANDENWERK Zie *teen- of mandewerk*.
MANILLA HENNEP Als *hennep* (*gehekelde*).
MANNA Als *droogerijen*.
MARMER Zie *steen*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
MATTEN en stroken voor matten.	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 (Moscovische)	waarde	1 pct.	vrij	1/5 pct.
MEEKRAP Alizari (eigenlijk gezegde)	100 pond	1.50	3.00	0.10
〃 Kiemen.	1000 stuks	vrij	1.00	0.01
〃 Racin, gedroogd en gebroken, mits in de stoven bewerkt, en ten bewijze van dien de vaten of balen met het stoofmerk voorzien zijnde.	100 pond		1.00	
〃 〃 Ongedroogd, mitsgaders buiten de stoven gedroogd en gebroken.	100 pond	0.50	3.00	0.10
〃 Onberoofde, fijne, gemeene en mul.	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 Garancine.	100 pond	20.00	vrij	0.10
〃 Colorine.	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
MEST Niet afzonderlijk belast.	de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el	vrij	verboden	0.05
〃 Secreetmest of beer, langs het kantoor Bath of Sas van Gent uitgaande.	de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el		0.25	
MEUBELEN	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
MODEWAREN	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.

RENVOOIJEN

MARMOTTENVELLEN Als *pelterijen.*
MAROKIJN Zie *huiden, vellen en leder.*
MARTERVELLEN Als *pelterijen.*
MARTINSHOUT (ST.) Als *verfhout*, onder *hout* (*alle ander*)
MASTEN Zie *hout.*
MASTIK (*gom*) Als *droogerijen.*
MATHEMATISCHE INSTRUMENTEN Zie *instrumenten.*
MATRASSEN Als *meubelen.*
MEDAILLES (*gouden of zilveren*) Als *goud en zilver* (*gemunt*)
〃 (*koperen*) Als *koper* (*gemunt*)
MEDE, MEE OF MEEDRANK Zie *appeldrank.*
MEDICINAAL HOUT Als *droogerijen.*
MEDICINALE OLIE Als *droogerijen.*
MEDICIJNFLESCHJES Zie *apothekers-fleschjes*, onder *glas.*
MEEL Zie *brood*, enz., onder *granen.*
MEEL *van aardappelen* Zie *aardappelenmeel.*
MELASSE Zie *stroop.*
MENIE Als *verfwaren.*
MENSCHENHAAR Zie *haar.*
MERGEL OF KALKSTEEN Zie *steen.*
MESSEN EN MESSENMAKERSWERK Als *kramerij.*
MESSING Als *koper* (*geel*)
METAAL Als *koper.*
METALEN SPIEGELS Als *instrumenten*, *physische* enz
MEUBELPAPIER Zie *papier.*
MINERAAL BLAAUW Zie *blaauw.*
〃 GEEL Als *verfwaren.*
〃 GROEN Als *verfwaren.*
MINERAALWATER Zie *bronwater.*
MYRRHAE (*gomhars*) Als *droogerijen.*
MISDRUK Als *boeken.*
MITRAIL Als *koper* (*oud*)
MOERNAGELEN Zie *specerijen.*
MOLENSTEEN Zie *klip- of zinksteen*, onder *steen.*
MOM- EN PIJPBANDEN Als *ijzerwerk.*
MOORKOOL Zie *bruin- en moorkool.*
MORILLES Als *koekbakkerswerk.*
MOS Als *droogerijen.*
MOSCOVISCHE MATTEN Zie *matten.*
MOSSELEN Zie *visch.*
MOSTERDZAAD Zie *zaad.*
MOUT Zie *granen.*
MUILEZELS Zie *ezels.*
MUL Zie *meekrap.*
MUNTSPECIEN Zie *goud en zilver*, *of koper.*
MUSCUS Als *droogerijen.*
MUSCAATNOTEN Zie *specerijen.*
MUSCAAT-OLIE Als *droogerijen.*
MUTSEN, *geweven of gebreid van zijde, katoen, wol, haar of garen* Zie *manufacturen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
NATURALIEN Niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
OKER	100 pond	0.10	vrij	0.10
〃 (Gemalen)	100 pond	1.00	vrij	0.10
OLIE Boom- of olijf-olie, beuken-, papaver-, en verdere eetbare olie.	het vat	1.50	vrij	0.10
〃 Van plat en rond zaad.	het vat	5.00	vrij	0.10
〃 Bergamot-, citroen- en andere welriekende olien, uit plaatsen aan de Middellandsche zee gelegen herkomstig, en ter zee, in koperen, blikken, of tinnen flesschen, niet minder dan 10 pond inhoudende, aangevoerd.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Van oranje-bloesem (oleum neroli), voor zoover dezelve in haren natuurlijken staat wordt ingevoerd, en niet tot het onmiddellijk gebruik als reukwerk bereid is.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
ORSEILJE	100 pond	0.50	vrij	0.10
PAARDEN	het stuk	6.00	1.00	1.00
〃 Veulens. 1)	het stuk	2.00	0.50	0.50

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Voor *veulens* worden alleen die erkend, welke nog de melktanden hebben.

RENVOOIJEN

MUZIEK (*gedrukt*) Als *boeken*.
MUZIEKINSTRUMENTEN Zie *instrumenten*.
MUZIEKPAPIER Zie *papier*.
NAAIGAREN Zie *garen*.
NAAIZIJDE Zie *zijde*.
NAALDEN (*naai- en brei-*) Als *kramerij*.
NAGELEN (*kruid- en moer-*) Zie *specerijen*.
NAGEL-OLIE Als *droogerijen*.
NAGELPEPER Als *piment*.
NAGELS Zie *spijkers*, onder *ijzer*, *koper of spiauter*.
NATRUM Als *chemicalia*.
NICARAGUAHOUT Als *verfhout*, onder *hout* (*alle ander*)
NIEUW OF WASCHBLAAUW (*blaauwe stijfsel*) Als *stijfsel*.
NIEUW ZILVER (*zoogenaamd*) Als *koper*.
NIKKEL (*ruwe*) Als *koper* (*ruw en gaar*)
NIKKELKOPER Als *koper*.
NOOTMUSCAAT Zie *specerijen*.
NOOTMUSCAAT-OLIE Als *droogerijen*.
NOOTENBOOMENHOUT Zie *fijn werkhout*, onder *hout*.
NOTEN Als *vruchten*.
NOTEN- OF BANDIJZER Zie *ijzer*.
OESTERS Zie *visch*.
OLEUM NEROLI Zie *olie*.
OLIBANUM (*gom*) Als *droogerijen*.
OLIFANTS-TANDEN Zie *tanden*.
OLIJF-OLIE Zie *olie*.
OLIJVEN Als *vruchten*.
ONGEBAKKEN HARDSTEEN Zie *steen*.
ONGEL Als *talk*, onder *roet*, enz.
ONYXEN EN SARDONYXEN Als *juweelen*.
OOFT Als *vruchten*.
OORLOGS-INSTRUMENTEN Zie *ammunitie*.
OPALEN Als *juweelen*.
OPIUM Als *droogerijen*.
OPTISCHE INSTRUMENTEN Zie *instrumenten*.
ORANJE-APPELEN Als *vruchten*.
ORANJE-BLOESEM Als *droogerijen*.
ORANJEBLOESEM-OLIE Zie *olie*.
ORANJE-SCHILLEN Zie *citroen- en oranjeschillen*.
ORLEANS OF ROKOU Als *verfwaren*.
OSSEN Zie *slagtvee*.
OSSENHAAR Zie *haar*.
OSSENHUIDEN Zie *huiden*.
OSSENHORENS Zie *horens of punten van horens*.
OTTERVELLEN Als *pelterijen*.
OUD IJZER Zie *ijzer*.
OUD KOPER Zie *koper*.
OUD LINNENGOED *en gedragen linnen kleederen*, *bij het pond verkocht wordende* Zie *lompen*.
OUD LOOD Zie *lood*.
OUD OF GESCHEURD PAPIER Zie *lompen*.
OUD TOUWWERK Zie *lompen*.
OUD VAATWERK Zie *vaatwerk*.
OUD EN VERSLETEN VISCHWANT Zie *lompen*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
PAARLEMOER (Ruwe)	waarde	½ pct.	vrij	1/10 pct.
PAPIER Van alle soorten, het zij wit, grauw of gekleurd, chits- en muziekpapier, alsmede registers wit of gelijnd.	100 pond	8.00	vrij	0.10
〃 Meubel-, kardoes-, grijs pak- en blaauw suikerbakkers papier.	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Bord- en kaartpapier.	waarde	3 pct.	vrij	1/5 pct.
PARAPLUIEN EN PARASOLS	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
PARKEMENT	100 pond	15.00	vrij	0.10
PEK	13 ton of 2000 pond netto	1.50	vrij	0.50
〃 met nederlandsche schepen.	id.	0.50	vrij	0.50
PEKEL 1)	het vat	0.10	vrij	0.10
PELTERIJEN (Onbereid)	waarde	1 pct.	1 pct.	1/10 pct.
〃 (Bereid)	waarde	8 pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) Zie de wet op het *zout.*

RENVOOIJEN

PAARDENBOONEN Als *boonen en wikken*, onder *granen.*
PAARDENHAAR Als *haar* (*alle ander*)
PAARDENHUIDEN Zie *huiden.*
PAARLEMOER (*gewerkt*) Als *kramerij.*
PADIE Zie *rijst.*
PAKPAPIER Zie *papier.*
PALMHOUT Zie *fijn werkhout*, onder *hout.*
PALMBOTER Als *droogerijen.*
PALM-OLIE Als *droogerijen.*
PANNEN EN POTTEN Zie *aardewerk.*
PANNEN (*huis- en dak-*) Zie *aardewerk.*
〃 〃 (*glazen-*) Zie *glas.*
PAPAVER-OLIE Zie *boom- of olijf-olie*, onder *olie.*
PAPAVERZAAD Als *droogerijen.*
PAPIER (*glas- of zand-*) Als *kramerij.*
PAPIER MACHÉ Als *kramerij.*
PARADIJS-APPELEN Als *ceder-appelen.*
PARADIJSVOGELS (*ruwe en onbewerkte*) Als *naturalien.*
〃 (*in bewerkten staat*) Als *modewaren.*
PARADIJSZAAD OF GUINEAKORRELS Als *droogerijen.*
PARASOLS Zie *parapluien.*
PAREL-ASCH Zie *potasch* onder *asschen.*
PARELEN Zie *juweelen.*
PARELGERST Als *grutten*, enz., onder *granen.*
PARELWIT Zie *loodwit.*
PARFUMERIE OF PARFUMEURS-WAREN Zie *reukwerk.*
PARMEZAAN (*kaas*) Als *kaas* (*vreemde, alle andere*)
PASSEMENT-WERK Zie *manufacturen.*
PASTEIBAKKERS-WERK Zie *koekbakkerswerk*, onder *granen.*
PASTEL Als *verfwaren.*
PEK OF TEER-OLIE Als *terpentijn-olie* Zie *terpentijn.*
PENDULES Zie *uurwerken.*
PENNINGEN Zie *legpenningen.*
PEPERMUNT EN PEPERMUNT-OLIE Als *droogerijen.*
PEREN Zie *vruchten.*
PERENDRANK OF POIRÉ Zie *appeldrank.*
PERZISCH ROOD Als *verfwaren.*
PETTEN OF MUTSEN VAN LEDER, LAKEN, ENZ. Als *hoeden.*
PHYSISCHE WERKTUIGEN *of instrumenten* Zie *instrumenten.*
PIEKEN Zie *ammunitie.*
PIJP-AARDE Zie *aarde.*
PIJPEN (*aarden tabakspijpen*) Zie *aardewerk.*
PIJP- EN MOMBANDEN Als *ijzerwerk*, onder *ijzer.*
PIJPHOUT Zie *hout.*
PIK Zie *pek.*
PINSBEK Als *koper.*
PISTOLEN EN PISTOOL-HOLSTERS Zie *ammunitie.*
PISTOOL-KOGELS Zie *lood.*
PLAATJES TOT KOPERMUNT Zie *koper.*
PLAAT-IJZER Zie *ijzer-* (*smeed-*, enz.)
PLANKEN EN DEELEN Zie *hout.*
PLANTEN-WAS Zie *was.*
PLANTSOEN OF PLANTGEWAS Zie *boomen enz.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
PENNEN EN SCHACHTEN (Onbereid)	1000 stuks	0.05	vrij	0.01
〃 〃 〃 (Bereid)	1000 stuks	0.80	vrij	0.01
PEPER (Stof van peper daaronder begrepen.)	100 pond	1.50	vrij	0.10
PIMENT	100 pond	1.00	vrij	0.10
PLATINA				
〃 Ruw of in staven.		vrij	vrij	vrij
〃 Bewerkt, alsmede draad.	het pond	0.10	vrij	0.10 de 100 pond
POTLOOD	100 pond	0.40	vrij	0.10
PRENTEN OF PLATEN	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 In lijsten.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
PRUIMEN	100 pond	0.30	vrij	0.10
REUKWERK EN PARFUMEURSWAREN (Waaronder alle welriekende olie en water.) Niet afzonderlijk belast.	waarde	8 pct.	vrij	1/10 pct.

RENVOOIJEN.

PLATED- OF PLEETWERK Zie *koperwerk*, onder *koper*.
PLATEN (*Notenboomen*) *voor geweren bestemd en gezaagd* Zie *hout*.
PLATEN EN BLADEN *voor het koperen der schepen* Zie *koper*.
PLATEN EN PRENTEN Zie *prenten*.
PLAT-INDIGO Als *verfwaren*.
PLATLOOD Zie *lood*.
PLEETWERK Zie *koperwerk*, onder *koper*.
PLEISTER Zie *gips*.
PLUIMEN EN VEEREN (*Toilet-*) Als *modewaren*.
POEDER (*haarpoeder*) Zie *stijfsel enz*.
POIRÉ OF PERENDRANK Zie *appeldrank*.
POKHOUT Zie *fijn werkhout*, onder *hout*.
POLEMIETEN Als *manufacturen*.
POOTEN *van ossen, koeijen, enz.* Als *lijmvleesch*.
PORSELEIN Zie *aardewerk*.
PORSELEIN-AARDE Zie *aarde*.
POT-AARDE Zie *aarde*.
POTASCH Zie *asschen*.
POTASCH-ZOUT Als *chemicalia*.
POTKAAS Zie *kaas* (*vreemde*)
POTLOODEN EN TEEKENPENNEN (*die van krijt daaronder begrepen*) Als *kramerij*.
POTTEN (*aarden*) Zie *aardewerk*.
PRIKKEN Zie *visch*.
PRUIKEN EN KRULLEN Zie *haar*.
PUIMSTEEN Zie *steen*.
PUNTEN VAN HORENS Zie *horens*.
QUERCITRON Als *verfwaren*.
QUININAE Als *chemicalia*.
RAAPKOEKEN Zie *koeken*.
RAAP-OLIE Als *olie van plat en rond zaad*.
RAAPZAAD Zie *zaad*.
RABARBER Als *droogerijen*.
RACIN Zie *meekrap*.
RATAFIA Als *gedisteleerd*.
RATTENKRUID Als *droogerijen*.
REEHUIDEN Zie *huiden*.
REGISTERS, WIT OF GELIJND Zie *papier*.
REUKWAREN Zie *reukwerk*.
REUZEL Zie *roet*.
RIEMEN (*houten*) Zie *hout*.
RIET Zie *biezen en riet*.
RIJS Zie *hout*.
RIJSBEZEMS Zie *hout*.
RIJTUIGEN Als *wagenmakerswerk*.
RIVIERVISCH Zie *visch*.
ROBBENSPEK Zie *walvischspek*.
ROBBENTRAAN Zie *traan*.
ROBBENVELLEN Zie *huiden*.
ROBIJNEN Als *juweelen*.
ROED-IJZER Zie *ijzer*.
ROGGE Zie *de Wet ter bevordering der belangen van den landbouw*.
ROKKEN EN BORSTROKKEN (*geweven of gebreid*) *van zijde, katoen, wol, haar of garen* Zie *maunfactnren*.
ROKOU OF ORLEANS Als *verfwaren*.
ROMMELING (*bijsoorten van visch*) Zie *visch*.
ROODE AARDE Zie *aarde*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
RIJST	100 pond	0.30	vrij	0.10
〃 In doppen of padie.	100 pond	0.20	1.10	0.10
ROET, SMEER, TALK en REUZEL	100 pond	0.50	vrij	0.10
ROTTINGEN (Bind-)	100 pond	0.40	vrij	0.20
ROZIJNEN	100 pond	1.00	vrij	0.10
〃 met nederlandsche schepen.	100 pond	0.75	vrij	0.10
〃 Korent- of zwartrozijn.	100 pond	0.25	vrij	0.10
SAFFRAAN	het pond	0.25	vrij	0.10 de 100 pond
SAGO	100 pond	1.00	vrij	0.10
SALPETER (Ruwe)	100 pond	0.10	vrij	0.10
SALPETER (Geraffineerde)	100 pond	1.00	vrij	0.10
SCHELPEN	waarde	1 pct.	vrij	½ pct.
SCHILDERIJEN		vrij	vrij	vrij
SCHILDPAD (Ruwe)	waarde	½ pct.	vrij	1/10 pct.
SCHORS (Ongemalen)	1000 pond	0.25	0.25	0.25
〃 (Gemalen of run)	waarde	6 pct.	vrij	½ pct.

RENVOOIJEN

ROOD EN ZWART KRIJT, *in stukken om te teekenen* Als *kramerij.*
ROTTENKRUID Zie *rattenkruid.*
ROTTINGEN (*wandelstokken*) *gemonteerd en ongemonteerd* Als *kramerij.*
ROZENHOUT Als *fijn werkhout*, onder *hout.*
ROZENHOUT-OLIE Als *reukwerk.*
ROZEN-OLIE Zie *olie.*
ROZIJN-AZIJN Als *azijn* (*van alle soorten*)
RUM Zie *gedisteleerd.*
RUN Zie *schors.*
RUW GAREN Zie *garen van hennep, vlas en werk.*
SAAIJETTEN Zie *garen* (*wollen*)
SABELS Zie *ammunitie.*
SACCHARUM SATURNI Als *chemicalia.*
SAFFER Als *verfwaren.*
SAFFIAAN. Zie *huiden.*
SAFFIEREN Als *juweelen.*
SAFFLOERS Als *verfwaren.*
SAKSICH BLAAUW Als *blaauwsel.*
SALEP Als *droogerijen.*
SALMIAK Als *chemicalia.*
SALPETERZUUR Als *sterkwater.*
SALSAPARILLA Als *droogerijen.*
SANDELHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
SANDRAK (*gom*) Als *droogerijen.*
SAPANHOUT Zie *verfhout*, onder *hout.*
SARDINES Als *riviervisch* Zie *visch.*
SASSEFRAS Als *droogerijen.*
SATIN DE LAINE Zie *laken*, onder *manufacturen* (*wollen*)
SAVONNETBALLEN Als *zeep.*
SCHACHTEN OF SCHAFTEN (*pennen-*) Zie *pennen.*
〃 〃 〃 (*laarzen-*) Als *schoenmakerswerk*, onder *huiden.*
SCHALIEN EN LEIJEN (*bouwmaterialen*) Zie *steen.*
SCHAPEN Zie *slagtvee.*
SCHAPENVELLEN Zie *huiden.*
SCHAPENWOLLE Zie *wolle.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
SLAGTVEE Stieren, ossen, koeijen en vaarzen.	het stuk	8.00	0.50	0.50
〃 Hokkelingen en kalvers.	het stuk	1.50	0.10	0.10
〃 Varkens.	het stuk	0.50	0.05	0.05
〃 Schapen.	het stuk	0.30	0.10	0.10
〃 Lammeren.	het stuk	0.15	0.05	0.05
SOUDA	100 pond	0.20	vrij	0.10
SPECERIJEN Foelie, muskaatnoten, kruidnagels en moernagels.	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
SPELDEN	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
SPIAUTER of ZINK	100 pond	0.50	vrij	0.05
〃 〃 〃 Geplet, alsmede draad en spijkers.	100 pond	1.50	vrij	0.10
〃 〃 〃 Werk of gereedschappen, al of niet verlakt of geschilderd.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
STAAL In bladen, platen en staven.	100 pond	0.20	vrij	0.10
STAALWERK	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
STAALDRAAD	100 pond	1.50	vrij	0.10
STEARINE of GEPERST SMEER	100 pond	8.00	vrij	0.10

RENVOOIJEN

SCHAREN Als *kramerij.*
SCHEEPSANKERS Zie *ijzer.*
SCHELLAK Als *verfwaren.*
SCHIET- en HANDGEWEER Zie *ammunitie.*
SCHIJFGAREN Zie *garen.*
SCHILDPAD (*gewerkte*) Als *kramerij.*
SCHOENEN Als *schoenmakerswerk*, onder *huiden.*
SCHOENEN of KLAAUWEN *van ossen, enz.* Als *lijmvleesch.*
SCHRIJFPENNEN Zie *pennen* en *schachten.*
SCHUITJES tot BALLAST Zie *ijzer* (*gegoten, enz.*)
SECREET-MEST of BEER Zie *mest.*
SEMOULE Zie *brood*, onder *granen.*
SEPHIR-LAKEN Zie *laken*, onder *manufacturen* (*wollen*)
SERVETGOED Zie *tafel- en servetgoed*, onder *manufacturen van hennep*, enz.
SHAWLS Als *manufacturen.*
SIAMSHOUT Als *verfhout* (*alle ander*) onder *hout.*
SIGAREN Zie *tabak.*
SILVESTER Als *verfwaren.*
SINA'SAPPELEN Als *vruchten.*
SINTELS Als *kolen* (*steen-*)
SLAGLIJNZAAD Als *lijnzaad*, onder *zaad.*
SLIJP- en WETSTEENTJES Als *kramerij.*
SLOTEN Als *ijzer-, koper of staalwerk.*
SMALT Zie *blaauwsel.*
SMARAGDEN Als *juweelen.*
SMEED-IJZER Zie *ijzer.*
SMEER Zie *roet.*
〃 (*geperst*) Zie *stearine.*
SMEERBOTER Zie *boter.*
SMEERKAARSEN Zie *kaarsen.*
SMELTKROEZEN Zie *aardewerk.*
SNAPHANEN Zie *ammunitie.*
SNAREN (*darm-*) Zie *darmsnaren.*
SNUIF Zie *tabak.*
SNUIT van VLAS Zie *vlas.*
SODA Zie *souda.*
SOJA Als *droogerijen.*
SOKKEN Zie *manufacturen van katoen* enz.
SPAAN (*gevlochten*) *in reepen of banen* Zie *stroo* (*gevlochten*)
〃 *gevlochten of geweven, in bladen* Zie *stroo.*
〃 (*garnituur van*) Zie *stroo.*
SPAANSCH GROEN Zie *groen.*
SPAANSCHE PEPER Als *droogerijen.*
SPAANSCHE VLIEGEN Als *droogerijen.*
SPAANSCH ZWART Als *verfwaren.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
STEEN Ongebakken, hardsteen, marmer, en albast, ruw of in het ruwe behouwen, zooals die uit de groeven komt.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Bewerkt, alsmede gepolijst of gebeeldhouwd marmer en albast.	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Marmeren stand- en borstbeelden.		vrij	vrij	vrij
〃 Molensteen, puimsteen, steenen voor steendruk, klip- of zinksteen, straatsteenen (ongebakken), vuursteenen en keijen.	waarde	1 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Schalien en leijen (bouwmaterialen)	1000 stuks	1.00	vrij	0.05
〃 Tufsteen (Ongemalen)	1000 pond	0.20	0.50	0.05
〃 Gemalen, gebroken, geslagen of zoogenaamde fijne steen, tras, tufsteen of cement.	1000 pond	5.00	vrij	0.05
〃 Kalksteen.		vrij	vrij	vrij
STERKWATER 1)	100 pond	2.50	vrij	0.10
STIJFSEL EN HAARPOEDER	100 pond	10.00	vrij	0.10
STROO	waarde	vrij	10 pct.	1/5 pct.
〃 of spaan, gevlochten in reepen of banen, voor hoeden.	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 In bladen, alsmede garnituur.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
STROOP Melasse (Onbewerkte) Regtstreeks met nederlandsche schepen van buiten Europa aangebragt.	100 pond	3.00	vrij	0.20
〃 〃 〃 Van elders of anders aangevoerd; alsmede bewerkte melasse, keuken- en alle andere stroop.	100 pond	10.00	vrij	0.20

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra.* Van *flesschen* of *kruiken*, al dan niet in *teenwerk* gevlochten, 8 percent van het *bruto* gewigt, of door den eersten ambtenaar *in loco* te regelen.

RENVOOIJEN

SPANEN (*houten*) *voor suikervormen* Als *houtwerk.*
SPARREN Als *hout* (*ongezaagd*)
SPECERIJ-OLIE Als *droogerijen.*
SPEELKAARTEN Zie *kaarten.*
SPEK Zie *vleesch.*
〃 (*walvisch- en robben-*) Zie *walvisch-spek.*
SPELDEWERK Als *kanten*, onder *manufacturen.*
SPELT Zie *de Wet ter bevordering der belangen van den landbouw.*
SPERMACETIE-OLIE Als *traan.*
〃 KAARSEN Zie *kaarsen.*
SPIAUTER- OF ZINKDRAAD Zie *spiauter.*
SPIEGEL-FOELIE Zie *tin-foelie.*
SPIEGELGLAS Zie *glas.*
SPIEGELS Als *meubelen.*
SPIEGELS (*metalen*) Als *instrumenten* (*physische*)
SPIEREN Zie *hout.*
SPIESGLANS Als *droogerijen.*
SPIJKERS Zie *ijzer*, *koper* of *spiauter.*
SPINAAL Als *garen* (*van hennep, enz.*)
SPONSEN Als *droogerijen.*
SPOREN VOOR IJZEREN WEGEN Zie *ijzer.*
SPROT Als *visch* (*gedroogde* of *gerookte*)
SPURRIEZAAD Zie *zaad.*
STAALVIJLSEL Als *ijzervijlsel*, onder *ijzer.*
STAARTEN EN MANEN *van paarden* Als *haar* (*alle ander*)
STAARTPEPER (*cubébé*) Als *droogerijen.*
STAF-IJZER Zie *ijzer.*
STAKEN EN GAARDEN Zie *hout.*
STAND- EN BORSTBEELDEN (*marmeren*) Zie *steen.*
STANIOOL Als *tin-foelie.*
STAR-ANIJS Als *droogerijen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
SUIKER 1) Ruwe, vorm- en kleisuiker.	100 pond	1.00	vrij	0.20
〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	0.20	vrij	0.20
〃 (Geraffineerde)	100 pond	36.00	vrij	0.20
〃 Ruwe met geraffineerde vermengd.	100 pond	36.00	vrij	0.20
SUKADE	100 pond	4.00	vrij	0.10
SUMAK	100 pond	0.20	vrij	0.10
TABAK In rollen of bladen en ongeplette stelen.	100 pond	0.80	vrij	0.10
〃 Gekorven, karotten, snuif en andere gefabriceerde, alsmede geplette stelen.	100 pond	12.00	vrij	0.10
〃 Sigaren.	1000 stuks	2.00	vrij	0.01
TANDEN (Elefants-)	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Walrustanden en zeevischhorens, van de visscherij dezer landen.		vrij	vrij	
〃 〃 Van vreemde visscherij.	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
TAPIJTEN Vloertapijten, tapijten behangsels, karpetten en tafelkleeden van alle soorten.	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
TEEN OF MANDENWERK	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra.* Voor *suiker*, ingevoerd in *kisten* van de *Havannah* 13 pCt. In *kisten* van *Rio Janeiro*, *Fernambuck* en *Oost-Indie* 18 pCt. *In kisten van elders* 15 pCt. *In vaten* 14 pCt. *In emballage* van *leder*, *matten*, *manden*, *linnen* en *dergelijken* 5 pCt., zullende steeds zooveel mogelijk *vijf stukken dezer emballage* met suiker te gelijk worden gewogen. *In kanassers of kranjangs* 10 pCt. Alles van het *bruto* gewigt.

RENVOOIJEN

STAVEN (*goud en zilver in*) Zie *goud en zilver.*
STEEN (*gebakken*) Zie *aardewerk.*
STEENDRUK Als *boeken.*
〃 (*platen en prenten*) Als *platen en prenten.*
STEENGOED Als *aardewerk.*
STEENKOLEN EN KOLENGRUIS Zie *kolen* (*steen-*)
STELEN (*tabaks-*) Zie *tabak.*
STERKE DRANKEN Als *gedisteleerd.*
STIEREN Zie *slagtvee.*
STIKZIJDE Zie *zijde.*
ST. MARTIJNS-HOUT Als *verfhout* (*alle ander*), onder *hout.*
STOF VAN COCHENILLE Als *verfwaren.*
STOF VAN PEPER Zie *peper.*
STOFGOUD Zie *goud.*
STOKLAK Als *verfwaren.*
STOKRIJS Zie *hout.*
STOKVISCH Zie *visch.*
STOKVISCH-HOUT Zie *verfhout* (*alle ander*) onder *hout.*
STOOMWERKTUIGEN Zie *fabriek-* en *stoomwerktuigen.*
STORMHOEDEN Zie *ammunitie.*
STRAATSTEENEN EN KEIJEN Zie *steen.*
STRAATVUILNIS Als *mest.*
STROKEN (*matten-*) Zie *matten.*
STUITERS Als *kramerij.*
SUBLIMAAT Als *droogerijen.*
SUIKERBAKKERS-AARDE Zie *aarde.*
SUIKERBAKKERS-PAPIER Zie *papier.*
SUIKERBAKKERS-SPANEN Als *houtwerk.*
SUIKERBAKKERS-VORMEN Zie *aardewerk.*
SUIKERBAKKERS-WERK Zie *koekbakkers-werk*, onder *granen.*
SURROGATEN, *uit aardappelen-meel vervaardigd* Zie *aardappelen* (*meel van*)
TABAKSPIJPEN (*aarden*) Zie *aardewerk.*
TAFEL- EN SERVETGOED Zie *manufacturen* van *hennep* enz.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
TEER	13 ton of 2000 pond netto	1.00	vrij	0.50
〃 met Nederlandsche schepen.	13 ton of 2000 pond netto	0.50	vrij	0.50
TERPENTIJN	100 pond	0.30	vrij	0.10
〃 (Venetiaansche)	100 pond	0.80	vrij	0.10
〃 Olie.	100 pond	1.00	vrij	0.10
THEE 1) Theeën, regtstreeks en met ongebroken last uit China of uit de Oost-Indische bezittingen van den Staat ingevoerd:				
〃 〃 Boei en grove Congo.	100 pond	18.00	vrij	1.00
〃 〃 Alle andere soorten.	100 pond	34.00	vrij	1.00
〃 〃 met Nederlandsche schepen.				
〃 〃 Boei en grove Congo.	100 pond	7.00	vrij	1.00
〃 〃 Alle andere soorten.	100 pond	12.00	vrij	1.00
〃 Van elders of met gebroken last ingevoerd:				
〃 〃 Boei en grove Congo.	100 pond	27.00	vrij	1.00
〃 〃 Alle andere soorten.	100 pond	51.00	vrij	1.00
TIN	100 pond	1.50	vrij	0.20
〃 Tinwerk.	100 pond	7.00	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN

1) *Tarra der Thee.* Van *gewone theekisten*, wegende 55 Nederlandsche ponden en daarboven, 18 pCt.; van *gewone theekisten*, wegende beneden de 55 Nederlandsche ponden, 25 pCt.

Bij inklaring van *thee*, als direct komende uit *China* of de *Nederlandsche Oost-Indische bezittingen*, zal, ten bewijze van dien, niet alleen het origineel manifest worden gevorderd, maar zullen ook de ambtenaren, behalve de andere scheepsladings-documenten, zich kunnen doen voorleggen eene geregtelijke, beëedigde scheepsverklaring van den kapitein en stuurman en een gedeelte der equipage.

Voor *thee boei* of *grove Congo*, zal alleenlijk erkend worden de *thee*, die onvermengd wordt ingevoerd in *heele kisten* (van circa 180 tot 200 Nederlandsche ponden), en zonder daarin in *kleinere kisten* of *enveloppen* gepakt of besloten te zijn.

Als *grove Congo* zal niet worden toegelaten zulke *thee*, welke, ofschoon zich in *heele kisten* bevindende, volgens den loopenden prijs hier te lande, ten tijde der aangifte eene waarde heeft van *twee gulden* het Nederlandsche pond of daar boven; en zal mitsdien alle als *grove Congo* aangegeven *thee* mogen worden benaderd tegen de waarde van *twee gulden* het Nederlandsche pond, met de verhoogingen en restitutien, omschreven in de artikelen 263 en volgende der algemeene wet over de heffing der regten van in-, uit- en doorvoer en van de accijnsen, en overeenkomstig de andere voorschriften derzelve, voor zooverre zij op het geval toepasselijk zijn.

RENVOOIJEN

TAFELKLEEDEN Zie *tapijten.*
TALK Zie *roet.*
TAMARINDE Als *droogerijen.*
TOPIOCA Als *droogerijen.*
TARWE Zie *de Wet ter bevordering der belangen van den landbouw.*
TEEKENPENNEN Als *kramerij.*
TEENEN Zie *hout.*
TEER-OLIE Als *terpentijn-olie* Zie *terpentijn.*
TEFTIK (*Haar van kemelen*) Als *haar* (*alle ander*)
TEGELS Als *gebakken steen*, onder *aardewerk.*
TEGELTJES (*zoogenaamde*) *verglaasd*, *gekleurd* of *geschilderd* Als *potten*, *pannen*, enz. Zie *aardewerk.*
THOON-AARDE Als *aarde voor aardewerk*, *enz.*
THUS (*Galipot*) Als *verfwaren.*
TIJGERVELLEN Als *pelterijen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
TIN-FOELIE	het pond	0.05	vrij	0.10 de 100 pond.
TOUWWERK Kabels of geslagen want en alle ander touwwerk.	100 pond	6.00	vrij	0.10
TRAAN (Walvisch- en robben-) met schepen van de visscherij dezer landen; die van Straat Davis daaronder begrepen.		vrij	vrij	
〃 Van vreemde visscherij.	het vat	1.00	vrij	0.10
〃 Levertraan.	het vat	0.25	vrij	0.10
TURF 1)	de 2 mud	0.05	vrij	0.01
UURWERKEN Klokken, pendules, enz. met uitzondering der zakhorologien.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
VAAT- EN KUIPWERK (Nieuw)	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 (Oud)	waarde	3 pct.	2 pct.	1/5 pct.
VEEREN (Bedveeren en dons.)	100 pond	2.00	vrij	0.10
VERFWAREN Niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Bereide of in olie gevrevene verven en extract van verfhout.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
VERMILJOEN	waarde	2 pct.	vrij	1/10 pct.
VIJGEN	100 pond	1.00	vrij	0.10
VISCH Haring en andere visch, behalve die, welke speciaal mogt zijn genoemd, versch, gekaakt, gerookt, gedroogd of gezouten, van de visscherij dezer landen.		vrij	vrij	

BIJZONDERE BEPALINGEN.

1) Zie de wet op de *turf*. Het is den Koning voorbehouden vrijdom van inkomende regten te verleenen, wanneer zulks in het belang der Nijverheid gevorderd wordt.

RENVOOIJEN

TIMMERHOUT Zie *hout*.
TINKAL Zie *borax*.
TINWERK Zie *tin*.
TOILETVEEREN EN BLOEMEN Als *modewaren*.
TONKABOONEN Als *droogerijen*.
TOPAZEN Als *juweelen*.
TORENKLOKKEN Als *koperwerk*.
TORENTJESBLAUW Zie *blaauw*.
TRAS OF GEMALEN TUFSTEEN Zie *steen*.
TRIERKALK Als *cement* Zie *steen*.
TRUFFEN Als *koekbakkerswerk*.
TUFSTEEN Zie *steen*.
TUINZAAD Zie *zaad*.
TULLE Zie *manufacturen van zijde*, enz.
TURKSCH GAREN Zie *garen*.
TURMALIN Als *juweelen*.
TURQUOISES Als *juweelen*.
TWIST (*mule* en *watertwist*) Als *garen* (*katoenen*)
TWIJGEN Zie *hout*.
VAARZEN Zie *slagtvee*.
VANILLE Als *droogerijen*.
VARKENS Zie *slagtvee*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
VISCH Van vreemde visscherij. 1)				
〃 〃 〃 Haring, gekaakt en gezouten.	100 pond	verboden		0.50
〃 〃 〃 〃 Ongekaakt en gezouten. 2)	100 pond	3.00	vrij	0.50
〃 〃 Gerookte haring (Bokking)	1000 stuks	0.90	vrij	0.30
〃 〃 Allerhande versche visch.	100 pond	vrij.	vrij	0.30
〃 〃 Gezouten kabeljaauw.	de ton van 150 pond	1 50	vrij	0.50
〃 〃 Gezouten rommeling (Bijsoorten van visch.)	de ton van 150 pond	0.50	vrij	0.50
〃 〃 Allerlei gerookte of gedroogde visch, niet afzonderlijk belast.	100 pond	0.20	vrij	0.30
〃 Vreemde oesters, kreeften en mosselen.	waarde	3 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Stokvisch.	100 pond	0.15	vrij	0.10
〃 Vreemde riviervisch, zalm en ansjovis daaronder begrepen, hetzij versch, gerookt of gezouten.	waarde	6 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 Prikken (Versche)	de 208 stuks	vrij.	1.00	0.50
VISCHWANT Netten, drijftuig en alle ander vischwant; walvischtuig en gereedschap mede gerekend.	waarde	1 pct.	vrij	1/5 pct.
VITRIOOL. 3)	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
VITRIOOL-OLIE. 4)	100 pond	1.20	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN.

1) De invoer van *vreemde zeevisch* (met uitzondering van *oesters*, *kreeften*, *sprot* en *stokvisch*), het zij versch, gekaakt, gerookt, gedroogd of gezouten, tegen het daarvoor uitgetrokken regt, of met vrijstelling van regten, berust op de voorwaarde van reciprociteit, en is mitsdien alleen geoorloofd voor den visch, komende uit zoodanige landen, alwaar die der *Nederlandsche visscherij* mede vrij, of tegen een gelijk of minder regt, wordt toegelaten. Alle invoer van elders is verboden.
De *regten van den visch* worden op het *bruto* gewigt geheven, zonder eenige korting voor *tarra*.
Bij verbod van *invoer* wordt geen *doorvoer* toegelaten, dan onder borgstelling der dubbele waarde van den visch.

2) De invoer van *vreemde ongekaakte gezouten haring* is verboden van 1⁰. Mei tot en met ultimo November van elk jaar.

3) Met uitzondering van *groene* (*koperrood*)

4) *Tarra.* Van *flesschen* of *kruiken*, al dan niet in *teenwerk* gevlochten, 8 pct. van het *bruto* gewigt, of door den hoogsten ambtenaar *in loco* te regelen.

RENVOOIJEN

VARKENSHAAR Als *zwijnsborstels* Zie *haar.*
VATHOUT Zie *hout.*
VELLEN Zie *huiden.*
VENSTERGLAS Zie *glas.*
VERBROKEN GOUD- EN ZILVERWERK Zie *goud* en *zilver.*
VERFHOUT Zie *hout.*
VERJUIS Als *azijn.*
VERLAKT LEDER Zie *huiden.*
VERLAKT BLIK, ZINK OF KOPER Als *blik*, *koper* of *spiauter.*
VERMICEL Zie *brood*, onder *granen.*
VERNIS, *alcoholische vernissen* Zie *chemicalia.*
VERREKIJKERS Als *optische instrumenten* Zie *instrumenten.*
VERSLETEN VISCHWANT Zie *lompen.*
VEULENS Zie *paarden.*
VIJLSEL Zie *ijzer* of *koper*, als ook *staalvijlsel.*
VILT Als *manufacturen.*
VILTEN VOOR HOEDEN Zie *hoeden.*
VIOOLHARS Als *hars.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
VLAS Ruw of ongehekeld (Snuit en werk van vlas daaronder begrepen.)	100 pond	0.25	0.15	0.10
〃 (Gehekeld)	100 pond	3.50	vrij	0.10
VLEESCH Allerlei vleesch of spek, hammen en worst mede gegerekend (Versch of gezouten)	100 pond	8.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 (Gerookt.)	100 pond	10.00	vrij	0.10
VRUCHTEN Alle versche en gedroogde boomvruchten, niet afzonderlijk belast.	waarde	3 pct.	vrij	1/5 pct.
〃 met Nederlandsche schepen.	waarde	vrij	vrij	1/5 pct.
〃 Gezouten of ingemaakt in brandewijn, stroop, pekel of azijn.	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
WAGENMAKERSWERK Al of niet gemonteerd of beslagen.	waarde	10 pct.	vrij	1/10 pct.
WALVISCHBAARDEN (Ruwe van de visscherij dezer landen.)		vrij	vrij	
〃 (Ruwe) van vreemde visscherij.	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Gesneden of gespleten balein.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.
WALVISCH- EN ROBBEN-SPEK Van de visscherij dezer landen.		vrij	vrij	
〃 〃 〃 Van vreemde visscherij.	het vat	1.00	vrij	0.10
WAS (Geel of ongebleekt) Plantenwas daar onder begrepen.	100 pond	1.00	0.25	0.10
〃 (Gebleekt.)	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 Beelden en andere voorwerpen van was (niet afzonderlijk belast). Zegelwas of lak.	waarde	6 pct.	vrij	1/10 pct.

RENVOOIJEN

VISCHLIJM Als *droogerijen.*
VISCHNETTEN Zie *vischwant.*
VLAS (*manufacturen van*) Zie *manufacturen van hennep, enz.*
VLASZIJDE OF NIEUW ZEELANDSCH VLAS Als *vlas.*
VLOEDHOUT Zie *hout.*
VLOERSTEEN (*ongebakken*) Als *steen* (*ongebakken hardsteen*)
VLOERTAPIJTEN Zie *tapijten.*
VOLAARDE Zie *aarde.*
VOORLOOP Als *gedisteleerd.*
VOSSENVELLEN Als *pelterijen.*
VRIESCH GROEN Zie *groen.*
VUURSTEENEN Zie *steen.*
VUURWERK Als *buskruid.*
WAARDEN- OF WILGENHOUT Zie *hout.*
WAGENSCHOT Zie *hout*
WAGENSPEKEN (*ruwe*) Als *hout* (*ongezaagd*)
WALRUSTANDEN Zie *tanden.*
WALVISCHTRAAN Zie *traan.*
WALVISCHTUIG OF GEREEDSCHAP Zie *vischwant.*
WANT (*geslagen*) Zie *touwwerk.*
WANTEN Zie *manufacturen.*
WAPENS Zie *ammunitie.*
WASCHBLAAUW Zie *nieuw* of *waschblaauw.*
WASKAARSEN Zie *kaarsen.*
WASSTOKKEN Als *kaarsen* (*was-*)
WATTEN (*katoenen*) Als *katoen*, *ongesponnen* Zie *katoen.*
〃 (*zijden*) Als *afval van nesten* Zie *zijde.*
WEED-ASCH Zie *asschen.*
WEEDE Als *verfwaren.*
WEEFGAREN Zie *garen.*
WERKHOUT (*fijn*) Zie *fijn werkhout*, onder *hout.*
WERK (*Manufacturen van*) Zie *manufacturen van hennep, enz.*
〃 VAN VLAS Zie *vlas.*
WETSTEEN Zie *slijp- en wetsteentjes.*
WEVERDISTELS OF WEVERKAARDEN Zie *kaarden.*
WEZELVELLEN Als *pelterijen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ Invoer	Uitvoer	Doorvoer
WERK (Hier onder alleen te verstaan afval van hennep.)	100 pond	0.10	0.50	0.10
WIJN 1) Op fust.	het vat	1.00	vrij	0.10
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het vat	vrij	vrij	0.10
〃 Op fleschen van 116 of meer op het vat.	100 flesss.	5.00	vrij	0.15
WIJNSTEEN	100 pond	0.50	vrij	0.10
WILD EN GEVOGELTE Alsmede vleesch van wild.	waarde	6 pct.	3 pct.	1/5 pct.
WOLLE (Schapen-) van alle soorten.	waarde	vrij	1 pct.	1/10 pct.
〃 〃 Gekamd of geverfd, zoogenaamde kunstwolle daaronder begrepen.	100 pond	5.00	vrij	0.10
ZAAD Alpister- of kanarie- en mosterdzaad.	de mud	0.20	vrij	0.02
〃 Klaver- en spurriezaad.	het last	1.00	vrij	0.50
〃 Kool-, raap-, lijn-, krok-, deder- en hennepzaad, en alle andere niet genoemde oliezaden.	het last	2.00	vrij	0.50
〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	het last	1.00	vrij	0.50
〃 Ajuinzaad en alle andere hof-, bloem- en tuinzaden.	100 pond	2.50	vrij	0.02½
ZEEP 2) Harde en zachte.	100 pond	6.00	vrij	0.10
〃 Geparfumeerde.	100 pond	10.00	vrij	0.10
ZIJDE Ruwe en onbewerkte en afval van nesten.	waarde	½ pct.	vrij	1/10 pct.
〃 Gewerkte, als: orgasin-, tram-, naai-, stik- en floretzijde, enz.; alsmede ontgomde en geverfde zijde en ruwe tweern.	waarde	3 pct.	vrij	1/10 pct.

BIJZONDERE BEPALINGEN.

1) Zie de Wet op *den wijn.*
2) Zie de Wet op de *zeep.*

RENVOOIJEN

WIEROOK Als *droogerijen.*
WIJN-AZIJN Zie *azijn.*
WIJNGEEST Als *gedisteleerd.*
WIKKEN Zie *boekweit*, onder *granen.*
WILGENHOUT Zie *hout.*
WIT- OF NIKKELKOPER Als *koper.*
WIT KOPERWERK Als *koperwerk.*
WIT LEDER Zie *huiden.*
WOLFSVELLEN Als *pelterijen.*
WOLLEN DAMAST Als *manufacturen (wollen)*
WOLLEN LOMPEN Als *lompen.*
WOLLEN MANUFACTUREN Zie *manufacturen (wollen)*
WORST Zie *vleesch.*
WOUW Als *verfwaren.*
ZAAILIJNZAAD Als *lijnzaad.*
ZADELMAKERSWERK Zie *schoenmakerswerk, enz.*, onder *huiden.*
ZAKKEN *(linnen)* Als *manufacturen van hennep (ruw* of *gebleekt)*
ZALM Als *riviervisch* Zie *visch.*
ZANDPAPIER Zie *glas* of *zandpapier.*
ZANDSTEEN Als *ongebakken hardsteen.*
ZARKEN Als *steen (ongebakken hardsteen)*
ZEEFBLADEN Als *kramerij.*
ZEEFSEL VAN CACAO Zie *cacao.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN	MAATSTAF	REGTEN BIJ		
		Invoer	Uitvoer	Doorvoer
ZOUT (Ruw) 1) Aan de zeezijde.	100 pond	2.00	vrij	0.10
〃 〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.10
〃 〃 Aan de landzijde.	100 pond	2.00	2.00	2.00
〃 (Geraffineerd)	100 pond	16.00	vrij	6.00
ZWAVEL (Ongeraffineerde)	100 pond	0.20	vrij	0.10
〃 〃 met Nederlandsche schepen.	100 pond	vrij	vrij	0.10
〃 (Geraffineerde)	100 pond	1.00	vrij	0.10

BIJZONDERE BEPALINGEN.

1) Zie de Wet op het *zout.*

RENVOOIJEN

ZEEKAARTEN Zie *kaarten.*
ZEEMLEDER Zie *huiden.*
ZEEPZIEDERS-ASCH Zie *asschen.*
ZEEVELLEN Zie *robbenvellen*, onder *huiden.*
ZEEVISCH-HORENS Zie *tanden* (*walrus-*)
ZEGELWAS of LAK Zie *was.*
ZEILDOEK Zie *manufacturen van hennep, enz.*
ZEILGAREN Zie *garen.*
ZEMELEN Zie *brood, enz.* onder *granen.*
ZENEBLADEN Als *droogerijen.*
ZERKEN Als *steen* (*ongebakken hardsteen*)
ZEVEN en ZEEFBLADEN Als *kramerij.*
ZIJDEN MANUFACTUREN Zie *manufacturen.*
ZILVER Zie *goud en zilver.*
ZILVERGLID Als *verfwaren.*
ZINK Zie *spiauter.*
ZINKSTEEN Zie *steen.*
ZOETHOUT Als *droogerijen.*
ZOUT van SOUDA Als *chemicalia.*
ZOUTKEET-ASCH Zie *asschen.*
ZOUTZUUR Als *chemicalia.*
ZURINGZOUT Als *chemicalia.*
ZUURKOOL Als *groenten* (*ingemaakte*)
ZWART ROZIJN Zie *rozijn.*
ZWARTSEL Als *verfwaren.*
ZWAVELZUUR Als *vitriool-olie.*
ZWIJNSBORSTELS Zie *haar.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

4. MEMORIE VAN TOELICHTING [1])

Bij de zamenstelling van het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer heeft de Regering getracht, zoowel de voorschriften eener gezonde staathuishoudkunde in het oog te houden, als zich de lessen der ondervinding, zoo hier te lande als elders verkregen, ten nutte te maken.

Meer nog dan in andere Rijken, behoort in Nederland het handelsstelsel zich door groote vrijgevigheid te onderscheiden.

De ligging van het land, de gesteldheid van deszelfs bodem, die, bij groote vruchtbaarheid in sommige opzigten, en bij overvloed van enkele voortbrengselen, echter niet voorzien kan in alle de behoeften van zijne bewoners, de noodzakelijkheid om een aantal eerste levensbehoeften uit het buitenland te ontbieden, de grootere welgesteldheid van de inwoners, voor wie een aantal buitenlandsche voortbrengselen, elders onder de artikelen van weelde gerangschikt, voorwerpen van behoefte zijn geworden, de noodzakelijkheid eindelijk, om voor de voortbrengselen der Kolonien uitwegen te zoeken, en daarvoor voortbrengselen van den grond of van de nijverheid van andere volken in ruil te nemen: — alles wijst aan, dat de handel eene eerste voorwaarde van bestaan voor Nederland moet zijn. De bloei van denzelve moet dus den wetgever na aan het hart liggen.

Daartoe worden vooral vrijgevige handelswetten vereischt.

Maar die bloei des handels staat in naauw en onafscheidelijk verband met den bloei van de nijverheid, in den uitgebreidsten zin des woords, in zich bevattende, zoowel den landbouw, de visscherijen en de scheepvaart, als de fabriekmatige nijverheid.

De belangen van alle die takken van volksvlijt zijn, evenzeer als die van den handel, bij het tarief van regten op den in- en uitvoer ten naauwste betrokken.

Noodwendig moest dus de vraag oprijzen, of en in hoeverre die belangen, bij de zamenstelling van het tarief, door een krachtig stelsel van bescherming mogten bevorderd worden.

Sedert eene lange reeks van jaren toch is alom het beginsel aangenomen, dat de Staat, door middel van de regten op den in- en uitvoer, den uit zijnen aard vrijen loop van handel en nijverheid moest leiden.

Het is overbodig hier ter plaatse de waarde van dit beginsel in het breede te onderzoeken.

Moge hetzelve al door de zuiver bespiegelende staathuishoudkundige wetenschap gewraakt worden, het is ook hier te lande sedert jaren in de achtereenvolgende handels-wetgevingen gehuldigd geworden; en gewis, zonder groote en gevaarlijke schokken zoude hetzelve thans niet uit onze handelswetten kunnen weggenomen worden. Landbouw, scheepvaart en fabriekmatige nijverheid schijnen de bescherming, welke hun op die wijze wordt verleend, nog niet te kunnen ontberen.

Daarom is het begingel van bescherming uit het ontworpen tarief niet weggenomen. De Regering heeft zich echter zorgvuldig gewacht, eene noodelooze uitbreiding aan hetzelve te geven.

De Regering wil alles in het werk stellen, wat in haar vermogen is, om de algemeene belangen der nijverheid te bevorderen.

Zij koestert de hoop, dat in de tegenwoordige omstandigheden, en bij de algemeene verlaging van den standaard der rente, meerdere kapitalen tot bevordering en uitbreiding van dezelve zullen worden aangewend. Maar eene uitbreiding van het stelsel van bescherming acht zij onbestaanbaar met het welbegrepen belang der nijverheid zelve.

[1]) Deze Memorie van Toelichting werd met het wetsontwerp reeds in Juni 1844 aan den Voorzitter der Tweede Kamer toegezonden met den volgenden geleidebrief:

'S GRAVENHAGE, den 26sten Junij 1844.

Afdeeling In- en Uitgaande Regten. n°. 18.

Op 's Konings bijzondere magtiging, heb ik de eer U Hoog Edel Gestr. onder geleide dezer, officieus te doen toekomen het ontwerp van wet, houdende vaststelling van een nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, vergezeld van de daarbij behoorende Memorie van toelichting, zoodanig als hetzelve bij de opening van de naastvolgende zitting der Staten-Generaal aan Hun Edel Mogenden ter behandeling zal worden aangeboden; welke mededeeling, naar ik mij voorstel, aan de Leden der Staten-Generaal niet ongevallig zal zijn, ten einde dit zooveel omvattend wetsontwerp reeds bij voorraad te kunnen overwegen.

Ik verzoek U Hoog Edel Gestr. de verzekering mijner bijzondere onderscheiding te willen aannemen.

De Minister van Financien.
(w.g.) VAN HALL.

(Uit Luzac's papieren.)

De eigene ondervinding, en ook de naauwgezette en onpartijdige beschouwing van hetgeen te dien aanzien in naburige Staten bestaat, hebben haar daarvan overtuigd.

De ondervinding heeft geleerd, dat hooge regten hier nimmer met goeden uitslag konden gehandhaafd worden, en dat zij slechts, in de meeste gevallen, tot lokaas aan den smokkelhandel strekten.

Maar ook in die landen, waar hooge beschermende regten, door meerdere opofferingen en meer geschikte plaatselijke gesteldheid, beter kunnen gehandhaafd worden, heeft het beschermende stelsel geenszins de vruchten opgeleverd, die men er van wachtte. Daar, waar eene uitgebreide binnenlandsche markt een ruim veld aan de productie aanbood, zijn de nadeelen minder voelbaar geweest. Maar overal, waar eene beperkte binnenlandsche markt slechts weinig vertier aan de inlandsche nijverheid oplevert, waar deze dus genoodzaakt was voor hare voortbrengselen buitenlandsche markten te zoeken, is de ontoereikendheid van hetzelve gebleken, en heeft het nimmer tot de gewenschte uitkomsten geleid.

De Regering heeft uit dien hoofde gemeend, bij de zamenstelling des tariefs, niet beter aan de behoeften des tijds te kunnen voldoen, dan door het aannemen van een algemeen vrijgevig stelsel, met bijbehoud echter van eene matige bescherming voor alle die takken van het volksbestaan, waarvan men op goede gronden verwachten kan, dat zij hier te lande met vrucht kunnen uitgeoefend worden, en welke geacht mogen worden die bescherming niet te kunnen missen.

Het tarief zelf is, na deszelfs eerste zamenstelling, aan de beoordeeling van de onderscheidene Kamers van koophandel en Commissien van landbouw binnen het Rijk onderworpen. Bij de talrijke en veelal zeer uiteenloopende beschouwingen, waartoe hetzelve bij deze collegiën aanleiding heeft gegeven, heeft de Regering zich beijverd een aantal nuttige inlichtingen, haar langs dezen weg toegekomen, ten meesten voordeele aan te wenden.

Na deze algemeene aanmerkingen, kan thans worden overgegaan tot eene meer bijzondere opgave van de uitkomsten, waartoe de toepassing der aangenomene algemeene beginselen heeft geleid.

Als eerste vrucht van het aannemen van een meer vrijgevig beginsel, mag hier genoemd worden de afschaffing van de meeste nog bestaande prohibitien. Op *drie* uitzonderingen na, de *eerste* ten behoeve der nationale visscherijen (waarvan de beweegreden hieronder zal worden opgegeven), de *tweede*, krachtens welke, als maatregel van politie, de invoer van *plaatjes tot koperen munt*, de *derde* krachtens welke die van *nagedrukte oorspronkelijke Nederlandsche letterwerken* wordt verboden, is alle verbod van *invoer*, dat tot dusverre in het tarief was behouden, afgeschaft.

Het bestaande verbod van *uitvoer* van onderscheidene artikelen, zooals van *zeepzieders- en zoutkeetasch*, van *onafgekookte beenderen*, van *onderscheidene artikelen tot de haringvangst dienende*, van *lijmvleesch*, *gruis van glas*, *stroo* en andere voorwerpen, welke men door dit verbod ten behoeve van het inland trachtte te monopoliseren, is opgeheven.

Insgelijks wordt de thans geheel verboden *invoer* van eenige *voorwerpen tot de haringvisscherij dienende*, van *gemalen verfhout* en van *nieuw vaatwerk*, afgeschaft.

De in- en uitvoer van de opgenoemde voorwerpen wordt alsnu toegelaten tegen betaling van regten, welke, wel is waar, hoog zijn te noemen, doch welke, om geenen te rasschen overgang daar te stellen, niet lager mogten worden gesteld.

Als maatregelen meer bijzonder in het belang van den handel genomen, mogen worden aangemerkt:

1°. De vrijstelling van alle regten van invoer, aan eenige voorname handelsartikelen toegekend, wanneer dezelven worden aangebragt met Nederlandsche schepen, en dus ook met de zoodanige, die, krachtens verdragen met vreemde Mogendheden afgesloten, ten deze met Nederlandsche schepen worden gelijk gesteld; waartoe men inzonderheid zoo veel doenlijk die artikelen heeft gekozen, welke tevens als grondstoffen voor vele takken van nationale nijverheid konden beschouwd worden. Onder dezen behooren de artikelen: *pot-*, *parel- en weedasch*, *Turksch garen*, *ongetwijnde* en *ongeverfde katoenen garens*, *gedisteleerd*, *hars* en *harpuis*, *ongemalen verfhout*, *gedroogde* en *gezouten huiden*, *ruw* en *smeedijzer*, *ongesponnen katoen*, *steenkolen*, *vruchten*, *wijn*, *zout* en *zwavel*, alsmede de voortbrengselen van *alle* de Overzeesche bezittingen van den Staat, op eenige zeer weinige uitzonderingen na.

2°. De vrij algemeene afschaffing van uitgaande regten, waarvan slechts een zeer gering getal is behouden, ten deele als beschermende maatregel, ten deele in het belang der schatkist.

De zoo even als vrij op den invoer zijnde opgenoemde artikelen hebben bijna alle ook vrijdom van uitgaande regten, en zijn dus

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in het genot van een volledig *porto franco*; een maatregel die, vooral om de daaraan verbondene opheffing van alle formaliteiten, anders dan eene eenvoudige aangifte van hoeveelheid of waarde, als hoogst gunstig voor den handel mag beschouwd worden.

De meeste artikelen van grooten handel zijn bovendien slechts aan zeer matige invoerregten onderworpen; vooral die welke, zooals *tabak*, *droogerijen* en andere, voor entreposering minder geschikt mogen beschouwd worden, omdat de sortering en behandeling van dezelven minder gemakkelijk in de entrepôts plaats schijnt te kunnen hebben;

3°. De bepalingen omtrent den doorvoer. Algemeen is het stelsel van zeer lage doorvoerregten aangenomen: op enkele geringe uitzonderingen na, zijn dezelven gesteld op 10 cents de 100 ponden. Daarenboven is aan de belanghebbenden, overal waar het doorvoerregt bij de waarde of de maat in het tarief is bepaald, de bevoegdheid toegekend, om de regten naar het gewigt, tegen 10 cents per 100 ponden, te voldoen. Eindelijk wordt voorgesteld, om aan de Regering de bevoegdheid te laten, daar, waar zulks zonder gevaar voor 's Rijks regten kan plaats vinden, aan den doorvoerhandel eenige faciliteiten te verleenen, en denzelve van enkele formaliteiten, bij de wet bepaald, te ontheffen.

Uitzonderingen op den algemeenen regel van lage doorvoerregten zijn in slechts twee gevallen aangenomen, als:

a. Wanneer het artikelen betrof, waarvan uitvoer en invoer vrij van regten konden plaats hebben. In die gevallen oordeelt men het noodig, ten einde de vruchten van dien maatregel aan den eigen handel te verzekeren, dat de doorvoerregten iets hooger zijn; echter algemeen niet hooger dan het bedrag der doorvoerregten, bij de overeenkomst omtrent de vrije Rijnvaart van 31 Maart 1831 bepaald;

b. Wanneer het belang van eenigen tak van inlandsche nijverheid scheen te vorderen, dat, ter voorkoming van misbruiken, een doorvoerregt tot een hooger bedrag werd vastgesteld, zooals het geval is bij de artikelen *boter* en *kaas*.

In naauw verband met deze bepalingen staan die, welke omtrent den kolonialen handel en de nationale scheepvaart zijn vastgesteld.

Aan de voortbrengselen van *alle* Overzeesche bezittingen van den Staat is thans vrijdom van inkomende regten toegekend, wanneer zij regtstreeks en met Nederlandsche schepen worden ingevoerd: met uitzondering alleen van *geraffineerde suiker*, *melasse* en *thee*, de regten van welke als verbruiksbelastingen te beschouwen zijn, waarvan geene vrijstelling mogt verleend worden.

Evenzeer is de uitvoer van goederen naar de Kolonien, met Nederlandsche schepen geschiedende, vrij van regten gesteld.

Met opzigt tot de belangen der nationale scheepvaart, heeft de Regering gemeend een ander stelsel, dan het tot dus verre aangenomene, te moeten volgen. De vroeger algemeen bestaande vermindering van $^1/_{10}$ der regten, bij invoer onder Nederlandsche of daarmede gelijkgestelde vlag, is afgeschaft, en in de plaats daarvan zijn, behalve de vrijdommen, hierboven reeds vermeld, niet anders aangenomen dan *verminderde* regten bij den aanvoer onder nationale vlag voor sommige artikelen, als voor *granen*, *ongehekelde hennep*, *amandelen*, *krenten*, *rozijnen*, *pek*, *teer*, *ruwe suiker*, *thee* en *oliezaden;* alle welke verminderingen ook den handel te goed komen. De bescherming op die wijze aan de nationale scheepvaart toegekend, blijft nog altijd aanzienlijk genoeg, om bij het afsluiten van verdragen van scheepvaart met vreemde natien een genoegzaam gewigt in de weegschaal te leggen.

De Regering vermeent met het gezegde genoegzaam gestaafd te hebben, dat in het tarief, wat den handel betreft, inderdaad een hoogst vrijgevig stelsel is aangenomen.

Bij de toepassing van de maatregelen van bescherming, welke, in overeenstemming met de boven ontwikkelde beginselen, in aanmerking konden komen, zijn de belangen van de daarbij betrokkene hoofdtakken van volksbestaan alle zoo gelijk mogelijk in het oog gehouden.

Fabriekmatige nijverheid, landbouw en visscherijen hadden alle ten deze gelijke aanspraken.

Omtrent de fabriekmatige nijverheid zijn de volgende regelen gevolgd:

De grondstoffen voor dezelve zijn, óf geheel en onvoorwaardelijk vrij van regten gesteld, zooals: *ruw ijzer in blokken*, *wol*, *kurk in bladen*, *lompen*, *gebroken glas*, *ruwe steen*, enz., óf voorwaardelijk, wanneer de invoer plaats had onder Nederlandsche vlag, waaronder bijzonder mogen genoemd worden: *katoen en katoenen garens*, *Turksch garen*, *gedroogde en gezouten huiden*, *smeedijzer in staven en platen*, *pot-*, *parel- en weedasch*, *zwavel*, enz., óf wel, zooals: *timmerhout*, *ruw koper*, *staal in bladen en staven*, *lood*, *zink*, *garens van hennep*, *vlas* of *werk*, *ongehekelde hennep en vlas*, *onbereide verfwaren*, enz., aan zeer lage regten onderworpen.

Andere grondstoffen, over het algemeen die, welke zelven reeds eene meerdere bewerking hebben ondergaan, zooals *chemicalia*, *gesponnen haar*, *wollen garens*, *hoedenvilt*, *enkele bewerkte metalen*, *ruwe witte wollen manufacturen* (ingevoerd om geverfd te worden), *bereide en gewreven verven*, en andere, zijn iets hooger op den invoer belast, zonder dat echter die regten kunnen geacht worden de nijverheid te belemmeren.

De regten, eindelijk, welke ten behoeve van de inlandsche nijverheid op de geheel afgewerkte fabricaten zijn gesteld, zijn niet tot een bovenmatig hoog bedrag opgevoerd. Vele der vroeger bestaande, welker overdrevene hoogte de buitenlandsche mededinging geheel afsloot, of veelvuldige aanleiding tot sluikerijen gaf, zijn tot een matiger bedrag teruggebragt.

Eenige der bestaande beschermende regten zijn bijbehouden, omdat er voor alsnog geene vrijheid gevonden werd om dezelven te verminderen.

Andere eindelijk, doch slechts zeer weinige, zijn eenigszins verhoogd, omdat de Regering het onbillijk oordeelde aan sommige hoogst gewigtige takken van nijverheid eene bescherming te onthouden, welke aan andere minder belangrijke takken was toegelegd.

Ook is, zoowel in het voordeel der belanghebbende takken van nijverheid als in dat der schatkist, de *maatstaf* van heffing voor sommige artikelen veranderd, overal, waar zonder groote bezwaren de heffing naar gewigt of maat, uit dien hoofde, de voorkeur scheen te verdienen boven die naar de waarde, en evenzeer de heffing naar de waarde gesteld in de plaats van die naar het gewigt, waar het belang van schatkist, handel of nijverheid dit vereischte.

Overeenkomstig deze beginselen zijn *verminderd* de beschermende regten van invoer op *blik*, *buskruid*, *flesschen*, *getwijnde* en *geverfde katoenen garens*, *gehekelde hennep* en *vlas*, *hoeden* en *hoedenvilt*, *gelooide huiden*, *ijzeren kaarden*, *smeer-* en *waskaarsen*, *geslagen* en *geplet rood* en *geel koper*, *spelden*, *sterkwater*, *stoomwerktuigen*, *touwwerk*, *bewerkt lood en tin*, *olie van rond en plat zaad*, enz.

Behouden zijn de bestaande regten op *drukletters*, *fabriekwerktuigen*, *wollen garens*, *staal-* en *koperwerken*, *afgewerkte gehouwen steen*, *wagenmakerswerk*, enz.

Verhoogd zijn de regten op *gezaagd hout*, *kalk*, *gesmeed* en *geslagen ijzerwerk en spijkers*, *muziek-instrumenten*, *nieuwe kleederen*, *gesneden kurk* en *meubelen*.

De maatstaf van heffing voor eenige artikelen is veranderd, ter meerdere verzekering van de heffing der regten, zonder dat de regten zelven daarom, immers aanmerkelijk, veranderd zijn. Hieronder behooren inzonderheid de regten op *vensterglas* en *glaswerk*, *wollen manufacturen*, *lakens en casimieren*, *papier*, *naaigaren* en *andere geheel afgewerkte garens van vlas of werk*.

Wat de beschermende regten op den uitvoer betreft, is het vroeger bestaan hebbende *verbod* van uitvoer van *lijmvleesch*, *gruis van glas* en *artikelen tot de haringvisscherij behoorende*, zooals hier boven reeds is opgemerkt, vervangen door een uitgaand regt. Voor andere, zooals *ongeprepareerde chicoreiwortel*, *onbewerkt haar*, *wilgenhout*, *gezouten huiden*, *hazenvellen*, *oud ijzer*, *oud koper*, *ongeraffineerde kamfer*, *onbereide pelterijen*, *ongemalen schors* en *tufsteen*, *oud vaatwerk*, *ruw vlas*, *wol*, *wild en gevogelte*, *werk*, *ruwe was*, enz., zijn beschermende uitgaande regten behouden, doch genoegzaam alle tot een minder bedrag dan vroeger.

Met betrekking tot den landbouw, heeft de Regering aandachtig overwogen, of het stelsel, bij de wet van den 29sten December 1835 aangenomen, bij voortduring behoorde te worden behouden.

Het aangenomen beginsel, om de grondstoffen voor inlandsche fabrieken laag of niet te belasten, vorderde noodzakelijk eene wijziging dier wet.

De tijd heeft nog geene genoegzame gronden opgeleverd, om met volledige juistheid over de doelmatigheid van de bepalingen derzelve uitspraak te doen, en in afwachting van hetgeen te dezen opzigte in naburige Staten mogt worden bepaald, heeft de Regering gemeend, dat deze wet niet moest worden ingetrokken, maar dat men zich moest bepalen om, in het belang der brouwerijen en branderijen, welker grondstof door dezelve zeer bezwaard wordt, een vast inkomend regt op de *gerst* voor te stellen, terwijl de regten op *boekweit* en *haver*, de eerste als een noodig voedingsmiddel voor de mindere klasse, de tweede als een voortbrengsel dat geene vreemde concurrentie te duchten heeft, ook tot een verminderd bedrag zijn bepaald, met behoud overigens van het bestaande stelsel omtrent *tarwe*, *rogge* en *spelt*.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Verder is, met opzigt tot den landbouw, het beschermend beginsel derwijze toegepast geworden, dat deszelfs eerste benoodigdheden, zooals *mestspecien*, in de volle uitgestrektheid der benaming, vrij zijn van invoerregten, terwijl dezelve ook op den uitvoer merkelijk worden bezwaard en zelfs meerendeels geheel verboden, en terwijl deszelfs voortbrengselen op den uitvoer niet, of slechts zeer matig belast zijn: — dit laatste alleen in het belang der schatkist, waar dit zonder nadeel, blijkens de ondervinding, kon plaats hebben.

Aangaande de visscherijen is bepaald, in de *eerste* plaats, dat alle voortbrengselen van *eigen* visscherij vrij van inkomende en uitgaande regten blijven.

In de *tweede* plaats, met opzigt tot de voortbrengselen van *vreemde* visscherijen, is vastgesteld:

1°. dat de *traan*, *walvischbaarden*, *robben-* en *walvischspek* slechts aan matige regten bij invoer zouden onderworpen blijven, alzoo deze voorwerpen voor een aantal van onze fabrieken hoogst noodig zijn, en ten deele ook als artikelen van *handel* alle opmerking verdienen;

2°. dat de overige voortbrengselen van vreemde visscherij, met uitzondering van den *gezouten* en *gekaakten haring*, waarvan de invoer onbepaald verboden blijft, slechts onder de voorwaarde van reciprociteit hier te lande toegelaten zouden worden.

De reden waarom hierin het prohibitieve stelsel niet ten eenen male is verzaakt, is alleen deze, dat het belang onzer visscherijen zulks nog niet scheen te gedoogen.

Bij zeer vele volkeren zijn verbodsmaatregelen te dezen opzigte nog geldende, en het is der Regering voorgekomen, dat zij ten opzigte van dezen zoo hoogst belangrijken tak van nijverheid met de meeste omzigtigheid te werk moest gaan, en dat zij bij de wet althans niet meer moest voorstellen, dan zij zelve, krachtens de bevoegdheid, aan haar bij de wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39) toegekend, zoude hebben willen gaan.

Een en ander verhinderde echter niet, dat, in overeenstemming met het gevoelen van deskundigen, ten dezen opzigte een stelsel van overgang werd aangenomen, waarvan echter de vreemde haring, zooals reeds aangemerkt is, zal blijven uitgesloten; hetgeen wenschelijk werd beschouwd, omdat op die wijze alleen aan den buitenlander, bij ontbieding van haring uit deze landen, de echtheid van het product kon gewaarborgd worden. Ook deze bepaling kan derhalve alleen als maatregel van politie worden beschouwd.

Wat eindelijk de belangen der schatkist betreft, hoezeer men dezelven niet te veel op den voorgrond mogt stellen, konden zij echter ook niet uit het oog verloren worden.

De genoegzaam geheele afschaffing van uitgaande regten, de vermindering van zoovele inkomende regten en die van de regten op den doorvoer, mitsgaders de menigvuldige vrijstellingen op den invoer, moeten noodwendig van invloed zijn op de opbrengst van deze belastingen. Het is uit dien hoofde raadzaam voorgekomen, om eenige weinige artikelen tot een iets hooger bedrag dan vroeger, bij den invoer te belasten. Daartoe zijn inzonderheid geschikt voorgekomen de *manufacturen van hennep*, *vlas en katoen*, waarvan de regten zijn gebragt op 6 per cent, met uitzondering der *ruwe en gebleekte linnens*, waarvoor 3 per cent is uitgetrokken; en voorts in het algemeen die goederen, welke konden beschouwd worden als voorwerpen van weelde, zooals *porselein*, *amandelen*, *krenten*, *sucade*, *honig*, en andere soortgelijke.

Bij de bepaling van deze regten behoefde slechts ééne omstandigheid in het oog te worden gehouden, die namelijk, dat de hoogte dezer regten geen voedsel aan de fraude kon geven.

Vandaar dat men veeleer het belang van de schatkist heeft trachten te bevorderen, zoo door vermindering van regten op sommige hoog belaste, doch, uit hoofde hunner hooge waarde en geringen omvang, ligt te sluiken goederen, als door eene verandering in den maatstaf van heffing. Zoo is, bij voorbeeld, deze maatstaf bij de *zijden stoffen* veranderd, en het regt op dezelven, even als dat op *modewaren*, *kousen*, enz. verlaagd, in de billijke, op verkregen ondervinding berustende verwachting, dat zulks overeenkomt met het belang van de schatkist. Doch overal, waar de belangen van de schatkist met die van handel en nijverheid stellig strijdig werden bevonden, heeft de Regering niet geaarzeld, de belangen van de eerste op den achtergrond te stellen.

Ten slotte mogen hier nog eenige aanmerkingen, betrekking hebbende tot het ontwerp van wet houdende bepalingen van algemeenen aard omtrent het tarief, hare plaats vinden.

Art. 2 behelst eene hoogst noodzakelijke aanvulling onzer handelswetten. Het ontbreken van zoodanige bepaling, welke genoegzaam overal elders in de wetgeving wordt aangetroffen, was een groot gebrek, alzoo, krachtens de bestaande bepalingen, de Regering alleen dan, wanneer er maatregelen van represaille noodig werden geacht, eene speciale verhooging in het tarief mogt daarstellen, maar in elk ander geval niet dan krachtens een af te sluiten verdrag met vreemde Mogendheden daarvan vermogt af te wijken.

Dikwijls heeft de ondervinding het wenschelijke doen gevoelen, dat de Regering hierin met meerdere ruimte te werk mogt kunnen gaan; weshalve zoodanige bepaling, welke haar de bevoegdheid geeft om, in elk geval, terstond in eenige erkende behoefte van handel of nijverheid te kunnen voorzien, behoudens de latere bekrachtiging van de overige deelen der wetgevende magt, alleszins nuttig en noodzakelijk moet worden geacht.

In art. 3 heeft de Regering vermeend, art 5 van de wet op de heffing van de regten op den in-, uit- en doorvoer en van de accijnsen van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) geheel te moeten opnemen, alzoo dit artikel eigenaardig bij het tarief behoort.

Behalve eenige veranderingen van redactie van dit artikel, heeft hetzelve eenige wijzigingen ondergaan. De voornaamste van dezelven, betreffende den vrijen in- en uitvoer van voortbrengselen van alle Overzeesche bezittingen van den Staat, werd reeds vroeger in de memorie van toelichting aangewezen.

De vrijdom van regten is voorts ook van toepassing gemaakt op *verhuisboedels*; eene bepaling waarvan de billijkheid niet zal bestreden worden.

Ook van het bepaalde bij artt. 4 en 5, werd reeds vroeger in de memorie van toelichting gewag gemaakt.

De artt. 6, 7, 8, 9, 10 en 11 zijn, met geringe wijzigingen, overgenomen uit de bestaande wet. Alleen omtrent de bepaling in art. 7, 2de alinea, opgenomen, moge worden aangemerkt, dat soortgelijke bevoegdheid ook in naburige Staten *aan de administratie* is toegekend. Zij heeft de strekking, gelijk hier boven reeds werd aangemerkt, om aan de Regering de bevoegdheid te laten, om, des benoodigd, aan den doorvoerhandel, een tak waarin thans zoo veel mededinging heerscht, die verligtingen te geven, welke aan denzelve elders worden verleend.

De bepaling van art. 12 is noodig bevonden tot wering van het misbruik dat, ten nadeele van de inlandsche nijverheid, van den toegekenden vrijdom van doorvoer aan de zeezijde werd gemaakt. Vele zeeschepen voorzagen zich van scheepsbehoeften en voorwerpen van uitrusting door dezelven in de entrepôts als een deel hunner lading in te nemen, hetwelk thans door de voorgestelde bepaling moeijelijker wordt gemaakt, zonder dat het den handel geacht kan worden te belemmeren.

Op art. 13. Hoewel de optelling bij name van alle wetten, waarbij bepalingen omtrent het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer zijn vastgesteld, eenigszins overbodig zoude kunnen geacht worden, zoo vermeent de Regering echter, dat dezelve voor dit onderwerp niet als geheel doelloos kan beschouwd worden, omdat niet *alle* bepalingen van de opgenoemde wetten bij het nieuwe tarief uitdrukkelijk *met name* zijn afgeschaft, en dat dus het niet opnoemen van de afgeschafte wetten welligt hier of daar twijfel zou doen ontstaan en aanleiding geven tot de veronderstelling, dat sommige bepalingen derzelven niet onder de stilzwijgende abrogatie begrepen waren.

De wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n° 41) is om dezelfde reden *niet* onder de afgeschafte wetten opgenoemd, alzoo dezelve bij het tarief slechts in één enkel opzigt is gewijzigd, namelijk, voor zooverre de bepaling der *regten* op *gerst*, *haver* en *boekweit*, mitsgaders de bepaling aangaande de premie van uitvoer voor fabricaten uit die graansoorten, betreft. — Dezelve blijft overigens geheel in kracht.

Dit korte overzigt van het geheele tarief is, naar het oordeel der Regering, voldoende om deszelfs zamenhang en strekking te beoordeelen.

Zij is van meening, dat de beginselen, in hetzelve aangenomen, en zoo getrouw mogelijk achtervolgd, aan de tegenwoordige behoeften voldoen, en de uiteenloopende belangen, zooveel doenlijk is, vereenigen zullen.

Zij vleit zich daarom met de hoop, dat, in verband met den gelukkigen uitslag, waarmede de maatregelen, door de wetgeving vastgesteld tot bevestiging van het openbaar crediet, bekroond zijn geworden, — een uitslag die noodwendig van hoogst gewigtigen

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

invloed moet zijn op alle takken van het volksbestaan, — dit tarief ook aanleiding geven zal om de ondernemingszucht van handel, nijverheid en landbouw op te wekken, en dat het alzoo krachtiglijk mede zal werken tot opbouw en bevestiging van het materiele welzijn der natie.

5. VOORLOOPIG VERSLAG.

Het ontwerp van wet tot daarstelling van een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer is, in de afdeelingen der Tweede Kamer, door vijftig leden onderzoeht geworden.

Voor dat men tot de behandeling van de bijzondere deelen van die voordragt is toegetreden, heeft men eenige beschouwingen van algemeenen aard voortuitgezet, zoo met betrekking tot de beginselen, waaraan het aangeboden wets-ontwerp en tarief door de leden getoetst zijn geworden, als met opzigt tot andere daarmede in verband staande vraagpunten. Die beschouwingen laten zich gevoegelijk in de volgende punten te zamen vatten.

§ 1. *Vooreerst* heeft men de vraag overwogen, van welke beginselen bij de zamenstelling van een nieuw tarief der regten op den in-, uit- en doorvoer behoort te worden uitgegaan.

Omtrent de beantwoording bestond verschil van gevoelen.

Vrijheid van alle takken van nationale nijverheid, zonder onderscheid, en bij gevolg wegneming van alle hinderpalen, welke aan de ontwikkeling der industrieele krachten van Nederland zouden kunnen in den weg staan: dit doel werd door alle leden op den voorgrond gesteld. Ook de wenschelijkheid, om met opzigt tot den handel, als een der belangrijkste takken van de algemeene volksvlijt en als eerste voorwaarde van bestaan voor Nederland, die zelfde vrijgevige beginselen in acht te nemen en toe te passen, werd door alle leden gereedelijk erkend en toegestemd: doch in welke mate zulks behoort plaats te hebben, en hoedanig gewigt de belangen van andere bronnen van ons volksbestaan daarbij in de weegschaal behooren te leggen, te dien opzigte bestond geenszins de zelfde eenstemmigheid van meeningen.

§ 2. Door een groot aantal leden, namelijk, werd opgemerkt, dat in Nederland de handel wel voor een zeer voornaam, maar geenszins voor de eenige belangrijke bron van volksbestaan is te houden. Hunnes inziens, behooren evenzeer daaronder begrepen te worden landbouw, fabrieken en trafieken, mitsgaders scheepvaart, als zoovele onderdeelen en takken van de algemeene volksnijverheid, die niet ontbeerd kunnen worden en gelijkelijk regt hebben op ondersteuning en aanmoediging. De belangen dier onderscheiden bronnen van welvaart mogen derhalve niet aan het uitsluitend belang van den handel opgeofferd worden. Uit dien hoofde konden die leden aan het beginsel eener onbepaalde handels-vrijheid ook geenszins onvoorwaardelijk hunne goedkeuring verleenen. Zij achtten dat beginsel, hoe aanlokkelijk in theorie, en gepast voor uitsluitend handeldrijvende Staten, echter onbestaanbaar met de huishouding van den Nederlandschen Staat, mede in betrekking met die van aangrenzende Rijken. De meest mogelijke vrijheid dus van den handel, aan de eene zijde, gepaard met eene onpartijdige en gelijkmatige bescherming van alle inlandsche nijverheid, in de meest uitgestrekte beteekenis van dat woord, aan de andere zijde, dit beschouwden zij als eene behoefte voor Nederland en van dit beginsel meenden zij dan ook, dat bij de vaststelling van een nieuw tarief op den in-, uit- en doorvoer behoort te worden uitgegaan.

§ 3. De meerderheid evenwel der leden, die aan het voorloopig onderzoek deel hebben genomen, heeft zich met deze wijze van beschouwen niet vereenigd. Hares inziens is het stelsel van bescherming strijdig te achten met eene gezonde staathuishoudkunde, verderfelijk voor den bloei van den Nederlandschen Staat, en eene onbillijkheid ten aanzien van de klasse der verbruikers, of van het algemeen. Door de bestendiging van dit stelsel zou aan de nijverheid meer en meer eene kunstmatige rigting gegeven worden, en zou men gevaar loopen van de natuurlijke bronnen van welvaart langzamerhand geheel te verstoppen. Daarentegen, door aan handel en nijverheid den vrijen loop te laten, zou men de belangen van beiden bevorderen en in overeenstemming brengen met het algemeen belang van de ingezetenen. Men achtte uit dien hoofde wenschelijk, dat het stelsel van vrijen handel aangenomen, en dat van bescherming voor altoos verlaten mogt kunnen worden. Men begreep echter, dat niet op eenmaal dit doel bereikt kan worden, maar dat, om groote schokken voor te komen, men pogen moet trapsgewijze daartoe te geraken. De meerderheid erkende daarom de noodzakelijkheid, om op het beginsel van vrijen handel uitzonderingen toe te laten ten behoeve van zoodanige fabrieken, welke derzelver bestaan aan het beschermings-stelsel verschuldigd zijn en dus in billijkheid niet op eens van alle bescherming kunnen verstoken worden.

§ 4. Door aan het stelsel van vrijen handel de voorkeur te geven boven dat van bescherming en kunstmatige leiding van de nijverheid, heeft men evenwel niet te kennen willen geven, dat men den handel niet vatbaar zou oordeelen om, evenals andere middelen van volksbestaan, aan het belang en de behoeften van de schatkist dienstbaar te worden gemaakt. Integendeel was men van gevoelen, dat de omzet van de meeste handels-artikelen zeer wel een matig regt zou gedoogen, mits dat regt als belasting en niet als beschermingsmiddel worde geregeld en vastgesteld. En, hoezeer men, bij toenadering tot een meer vrijgevig stelsel, noodzakelijk tot eene doorgaande verlaging van de bestaande regten zou moeten besluiten, zoo vleide men zich nogtans, dat bij de uitkomst de belasting daarom niet minder productief zou worden bevonden, vermits toch de ondervinding geleerd heeft, dat in den regel lagere rechten meer in evenredigheid opbrengen, dan hooge regten, die gewoonlijk aan de sluikerij te zeer voedsel geven.

§ 5. In de *tweede* plaats heeft men beraadslaagd over de toepassing der vooraf gestelde beginselen op het daar te stellen tarief op den in-, uit- en doorvoer.

In verband met den wensch van de meerderheid, om progressief en met vermijding zoo veel mogelijk van te groote schokken, te geraken tot een meer vrijgevig stelsel, dan het thans bestaande, hebben zich 25 leden verklaard voor het denkbeeld, om ten aanzien van de *beschermende* regten, welker dadelijke opheffing niet geraden geoordeeld zou worden, bij de wet eene afdalende schaal daar te stellen voor een bepaald getal jaren, tot een mede bij de wet te bepalen *vast* regt. Hierdoor zou een betere staat van zaken voorbereid en de bezwaren aan een te rasschen overgang tot een nieuw stelsel verbonden, grootendeels vermeden kunnen worden, daar zij, die nu bescherming genieten, vooraf en met zekerheid zouden weten, waarop in het vervolg gerekend kan worden, en zich daarnaar zouden kunnen regelen. In dien geest werd door sommigen voorgesteld, om de bedoelde regten te doen afdalen, bijvoorbeeld met ½ of 1 per cent om het jaar of de twee jaren, tot dat dezelven tot het bedrag van het algemeen vast regt teruggebragt zouden zijn.

Voorzeide denkbeeld werd daarentegen door een genoegzaam gelijk getal leden bestreden, eensdeels, op grond dat daaruit eene te groote fluctuatie van het regt zoude ontstaan, schadelijk voor de belangen van den handel, die steeds den meesten prijs op vaste en bepaalde regten heeft gesteld, anderdeels, omdat zoodanig denkbeeld hun toescheen onvereenigbaar te zijn met het beginsel eener billijke en duurzame bescherming van die takken van nijverheid, welke zonder dezelve geacht moesten worden niet te kunnen bestaan.

§ 6. Een ander denkbeeld, aan het vorengemelde ondergeschikt, dat door sommige leden werd aangegeven, bestond hierin, om het tarief, als maatregel van overgang tot een nieuw stelsel, slechts tot eenen bepaalden tijd, of voor een min of meer langdurig tijdvak vast te stellen, ten einde op die wijze aan den handel zoowel als aan de andere takken van nijverheid, meerdere zekerheid te verschaffen. Hiertegen echter hebben andere leden aangemerkt, dat het vaststellen van een tarief van regten eene zaak is van te groot gewigt, om bij wijze van proefneming of van voorloopige regeling te geschieden, waarvoor te minder noodzakelijkheid bestaat, naardien het toch den wetgever steeds blijft vrijgelaten, om bij eene latere wet op het vroeger bepaalde terug te komen of hetzelve te wijzigen.

§ 7. In de *derde* plaats heeft men beraadslaagd over de regelen, welke bij de bepaling van de hoegrootheid der regten in het daar te stellen tarief zouden behooren in acht genomen te worden.

Met het oog op de beginselen te dien opzigte vastgesteld bij de wet van 12 Julij 1821 (*Staatsblad* n⁰. 9), heeft de meerderheid van de leden verklaard van gevoelen te zijn, dat het *maximum* van het regt, hetwelk, tot bescherming van inlandsche takken van nijverheid, alsnog bij wijze van overgangsmaatregel geheven zou kunnen worden, bij de wet op 6 per cent van de waarde zou behooren te worden vastgesteld, welk bedrag echter door velen te hoog werd geacht, die meenden dat een beschermingsregt van 3 per cent der waarde, in de meeste gevallen en behoudens enkele uitzonderingen, genoegzaam bevonden zou worden voor de instand-

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

houding onzer vaderlandsche industrie, terwijl men bij meerdere bescherming gevaar zou loopen om aan de sluikerij, die gewoonlijk tegen eene premie van 4 per cent gedreven wordt, te veel voedsel te geven.

De meerderheid gaf voorts den wensch te kennen, dat het *vaste* regt, als belasting op den *invoer* te heffen, en tot hetwelk dus ook de beschermende regten, volgens de hierboven medegedeelde beschouwingen der meerderheid, van lieverlede zouden behooren te worden teruggebragt, in den regel, bij de wet op *één* per cent der waarde wierd bepaald, met dien verstande nogtans, dat er geene verhooging van de bestaande regten plaats hebbe: en zou wijders de meerderheid begeeren, den *uitvoer* van alle regten als belasting ontheven en slechts in zeer enkele gevallen, bij maatregel van bescherming, aan een matig regt onderworpen te zien.

Wat eindelijk de regten van *doorvoer* betreft, ofschoon men gemeend heeft zich van bijzondere beschouwingen dienaangaande te moeten onthouden, zoo heeft men niettemin verklaard, in het voorstel der Regering ten opzigte dier regten, over het geheel en behoudens enkele uitzonderingen, met genoegen te hebben gezien eene eerste schrede van toenadering tot het stelsel van geheel *vrijen* doorvoer, voor zooveel de belangen van den Nederlandschen Staat, in betrekking tot andere Staten, zoodanig stelsel gedoogen; terwijl men met belangstelling de schikkingen zal te gemoet zien, welke de Regering zal kunnen treffen, om het doel eener geheele opheffing van alle doorvoerregten te bereiken.

§ 8. In verband tot hetgeen door de Kamers van koophandel en fabrieken te Amsterdam en Rotterdam, bij derzelver aan de Kamer ingediende adressen, is te kennen gegeven, betrekkelijk het wenschelijke eener geheele afschaffing van alle *opcenten*, die thans nog op de hoofdsom der regten op den in-, uit- en doorvoer geheven worden, heeft ook deze zaak bij de leden een punt van overweging uitgemaakt.

Ofschoon men voor zeker hield, dat de Regering niet bedoeld heeft om de bestaande opcenten bij de invoering van het nieuwe tarief te doen vervallen, heeft men nogtans toegestemd, dat uit het stilzwijgen der voordragt omtrent dit punt wel eenige grond van twijfel nopens die bedoeling ontleend zou kunnen worden, weshalve men wenschelijk geacht heeft, om door eene duidelijke bijvoeging in de wet alle onzekerheid te dien opzigte te doen ophouden. Omtrent de vraag echter, of het nuttig zoude kunnen zijn, om het additionele regt met het principale in het tarief tot één regt te vereenigen, waren de gevoelens van de leden verdeeld. Volgens sommigen is zoodanige vereeniging wenschelijk te achten, in het belang vooral van den buitenlander, voor wien de berekening der regten daardoor vereenvoudigd zou worden, en omdat die leden het in het algemeen als een eerste vereischte van een goed handelstarief beschouwden, dat daarbij duidelijk aangewezen zij, wat in ieder geval door den handelaar verschuldigd is. Anderen daarentegen achtten die vereeniging bedenkelijk, omdat dezelve eene zeer aanmerkelijke, hoezeer dan slechts schijnbare verhooging van het tarief ten gevolge hebben, en aanleiding zou kunnen geven, dat een regt, hetwelk van eenen tijdelijken aard is, in eenen blijvenden last veranderd wierd; terwijl die leden ook niet konden beamen, dat de vreemdeling, bij het bestaan van opcenten, in de onzekerheid zoude verkeeren, wat hij te betalen hebbe.

Intusschen heeft men algemeen erkend, dat fixiteit van regten eene behoefte is voor den handel, en dat alzoo de afschaffing van opcenten, wanneer de staat van de schatkist die mogt gedoogen, alleszins voor wenschelijk te houden is.

§ 9. In de *vierde* plaats is het punt nopens de *differentiele* regten ter sprake gekomen. Dit gedeelte van de voordragt der Regering werd, op zeer weinige uitzonderingen na, genoegzaam algemeen afgekeurd. Zij die, van alle bescherming afkeerig, de regten op den invoer blootelijk als belasting wenschten beschouwd en geregeld te hebben, konden bij gevolg ook niet goedkeuren, dat bij de voordragt nog ten aanzien van eenige artikelen een privilegie ten gunste van de Nederlandsche vlag is voorgesteld. De overige leden, die òf het stelsel van duurzame begunstiging toegedaan zijn, òf bij wijze van overgangsmaategel tot eene tijdelijke bescherming overhelden, konden zich niet verklaren, waarom slechts ten aanzien van enkele artikelen eene begunstiging verleend zou worden, die ten aanzien van alle andere zou worden onthouden. Men oordeelde zulks te zijn onstelselmatig en meende ook uit een staatkundig oogpunt aan het thans bestaande stelsel van algemeene vermindering der regten boven de partiele begunstiging van den aanvoer van enkele weinige artikelen de voorkeur te moeten geven, daar eerstgemelde maatregel een veel krachtiger middel scheen aan te bieden om vreemde Mogendheden tot het afsluiten van verdragen van scheepvaart met Nederland te bewegen. Ook deed men opmerken, dat de tegenwoordige voordragt ten aanzien van de artikelen, waarvan het differentieel regt afgeschaft zou worden, inderdaad met eene uitbreiding van de op die artikelen gestelde belasting zoude gelijkstaan; terwijl de begunstiging, die nu voor enkele artikelen is voorgedragen, ook voor veel te hoog werd gehouden, zooals onder anderen werd aangetoond ten aanzien van de artikelen *amandelen*, *asschen*, *honig*, *hout* (*Fernambuck*), *katoen* en *ruwe suiker*, waarvoor eene bescherming bij het tarief is voorgesteld, die als prohibitie van de vreemde vlag voor die artikelen is aan te merken, hetgeen op den handel van Nederland eenen ongunstigen invloed zoude kunnen hebben, in weerwil van de gesloten tractaten met andere Staten omtrent de directe vaart.

De groote meerderheid der leden heeft zich alzoo verklaard voor het behoud van het thans bestaande stelsel eener algemeene begunstiging van de Nederlandsche vlag ten voordeele van de scheepvaart; doch sommigen waren daarbij tevens van oordeel, dat de vermindering van $\frac{1}{10}$ in den regel als overdreven is aan te merken, of althans dat eene trapsgewijze beperking van die begunstiging aanbeveling zou verdienen.

§ 10. Het punt hetwelk in de *vijfde* plaats werd overwogen, betrof het voorstel eener gedeeltelijke intrekking en wijziging van de wet van den 29sten December 1835, ter bevordering van de belangen van den landbouw.

Drie en twintig leden hebben zich bepaaldelijk tegen het denkbeeld verklaard, om in die wet, bij gelegenheid van de vaststelling van het tarief, eenige veranderingen te brengen, uit aanmerking dat over het nut, hetwelk door voorzeide wet is aangebragt, en over de noodzakelijkheid van haar voortdurend bestaan zeer verschillend in den boezem der Kamer wordt geoordeeld, en het dus te verwachten is, dat de voorgestelde partieele wijziging dier wet voor vele leden eene reden zal zijn, om hunne goedkeurende stem aan het geheele tarief te onthouden, waardoor het lot van deze voordragt in de waagschaal gebragt zou kunnen worden. Vele dier leden zouden daarom verkieslijk achten, dat de bedoelde wijziging het onderwerp mogt uitmaken van eene speciale wet, bij welke gelegenheid dan tevens, naar het gevoelen van sommigen, het geheele stelsel der wet van 1835 aan eene herziening onderworpen zou behooren te worden.

Dertien leden daarentegen hebben verklaard, met de Regering in te stemmen, dat, vermits de bij het tarief aangenomen beginselen eene wijziging van de wet van 1835 noodzakelijk maakten, het ook thans de geschikte gelegenheid is, om dezelve voortedragen, daar anderszins in het stelsel der Regering eene leemte zou blijven bestaan, die men later welligt vruchteloos zou pogen door eene speciale wet aan te vullen.

De overige leden, zonder te willen bepalen wat in de gegevene omstandigheden voor het meest raadzaam te houden zij, hebben verklaard te zullen berusten in hetgeen te dien opzigte ten slotte door de Regering zal worden beslist.

Wat overigens het oordeel van de Kamer omtrent de voorgedragene wijziging zelve aanbelangt, daarop zal bij de behandeling van de artikelen van het tarief straks nader worden teruggekomen.

§ 11. In de *zesde* plaats is gehandeld geworden over den *maatstaf*, naar welken het regt geheven zal worden. De gevoelens liepen daaromtrent zeer uiteen. Door vele leden werd onvoorwaardelijk de voorkeur gegeven aan het beginsel bij art. 11 der wet van Julij 1821 vastgesteld, dat in den regel de heffing naar het *gewigt*, het *getal* of de *maat* zal geschieden. Zij meenden toch, dat het in de meeste gevallen zeer moeijelijk is, om de juiste waarde te bepalen, en dat alzoo ontduiking van een gedeelte der belasting veelal het gevolg moest zijn van de aanneming van dien maatstaf. Ook konden zij niet toegeven, dat aan dit bezwaar genoegzaam te gemoet is gekomen door het toekennen van de bevoegdheid tot *benadering*. Want, behalve dat het stelsel van benadering voor den handel veel bezwaren in heeft, zijn daarmede bovendien in de toepassing zooveel moeijelijkheden verbonden, dat het, naar het oordeel dier leden, inderdaad wenschelijk ware, indien dat stelsel geheel ter zijde geschoven mogt kunnen worden. Men erkende overigens, dat, bij vereeniging van verschillende goederen onder dezelfde emballagie, er soms eenige moeijelijkheid in het heffen naar het gewigt kan gelegen zijn en tijdverlies veroorzaakt worden; doch men achtte die bezwaren onafscheidelijk van iedere wijze van berekening der regten, welke dan ook.

De meerderheid intusschen heeft zich verklaard voor het beginsel, om de *waarde* als maatstaf van heffing aan te nemen. Zij deed opmerken, dat reeds bij de wetten van 3 October 1816 en 12 Mei 1819 die maatstaf als regel (behoudens de uitzonderingen) was vastgesteld,

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

hetgeen insgelijks bij het tarief van 1822 heeft plaats gehad, met afwijking alzoo van het beginsel in de wet van Julij 1821 aangenomen. Ook door den handel zou aan de heffing naar de waarde de voorkeur gegeven worden, als de eenige natuurlijke en billijke maatstaf om het bedrag van het verschuldigde regt te berekenen, terwijl de heffing naar het gewigt daarentegen zeer ongelijkmatig werd geacht, als strekkende om de grovere en goedkoopere voorwerpen in evenredigheid meer te bezwaren dan de fijnere en duurdere. Dat het stelsel van benadering in de toepassing moeijelijkheden aanbieden en ook tot misbruik en ontduiking van de belasting aanleiding zou geven, wilde men niet geheel ontkennen, doch men meende, dat van het regt van benadering slechts in zeer enkele gevallen gebruikt gemaakt behoeft te worden, daar meestentijds de waarde zeer wel uit de facturen en cognoscementen, die de goederen vergezellen, of uit prijs-couranten opgemaakt en berekend kan worden, en men door het bedreigen van boete en confiscatie tegen iedere daarmede strijdige aangifte, voor de rigtige heffing der regten genoegzaam zoude kunnen waken.

§ 12. In de *zevende* plaats heeft de tegenwoordige wijze van heffing der in- en uitgaande regten tot veelzijdige beschouwingen aanleiding gegeven. Het is namelijk bekend, en de aan de Kamer ingediende adressen van onderscheidene Kamers van koophandel en fabrieken mitsgaders van de voornaamste handelshuizen in de hoofdstad, hebben er op nieuw het bewijs van geleverd, dat meer nog dan naar eene wijziging van het tarief der regten op den in-, uit- en doorvoer, door den handel reikhalzend wordt uitgezien naar eene herziening van de algemeene wet op de heffing dier regten. Toegegeven zelfs, dat er eenige overdrijving heerscht in de klagten, die zoo herhaaldelijk door den handelsstand zijn aangeheven omtrent het bezwarende van de formaliteiten, welke uit die wet voortvloeijen, zoo gelooft men nogtans voor zeker te kunnen houden, dat het stelsel, waarnaar de heffing der regten thans plaats heeft, voor den handel belemmerend te achten en voor aanmerkelijke verbetering vatbaar is. Ook omtrent de wijze van toepassing der wet, waarbij willekeurige handelingen niet altoos schijnen vermeden te zijn, werden bij deze gelegenheid onderscheidene aanmerkingen gemaakt.

Bepaaldelijk is daarbij ter sprake gekomen de aanmerking, dat er aan de menigvuldige bij de wet zelve voorgeschreven formaliteiten nog eene belangrijke uitbreiding door ministerieele voorschriften en instructien is gegeven, welke niet zelden door de ambtenaren van de administratie in toepassing zijn gebragt, vóór dat de belanghebbenden zelven op eene officieele wijze van die voorschriften kennis hadden bekomen.

§ 13. Ook uit een ander oogpunt werd eene herziening van de algemeene wet op de heffing der regten algemeen voor eene dringende behoefte gehouden. Het daarbij vastgestelde stelsel van entrepôt, waartegen insgelijks zoo menigvuldige klagten aangeheven zijn, werd geacht eene herziening te behoeven. Ofschoon het, naar het oordeel van sommige leden, niet twijfelachtig kan zijn, dat, bij aanneming van een meer vrijgevig handelsstelsel in het algemeen en vooral door verlaging van het bedrag der regten, waartoe men van lieverlede wenscht te geraken, in het vervolg ook van het regt van entreposering minder gebruik zal worden gemaakt, zoo beschouwt men het niettemin voor hoogst wenschelijk, dat in het bestaande stelsel onverwijld die verbeteringen worden gebragt, waarvoor hetzelve vatbaar wordt geoordeeld, en waardoor het tweeledig voordeel van vereenvoudiging en besparing van kosten verkregen zal worden. Ook meende men, dat, de volledige toepassing van dat stelsel, ten gevolge van de bepalingen der Maintzer Conventie nopens de Rijnvaart, in vele opzigten onmogelijk geworden zijnde, daarin dus mede eene drangreden voor de herziening van dat stelsel gelegen is. Eindelijk werd de wensch naar die herziening ook nog aangedrongen door het betoog van de noodzakelijkheid, om aan de bepalingen nopens het fictief en particulier entrepôt, in het belang en tot gerief van den handel, meerdere uitbreiding te geven.

Terwijl men derhalve het vertrouwen koestert, dat aan het algemeen geuit verlangen naar eene verbetering der bestaande wijze van heffing der regten toegegeven, en daartoe spoedig eene voordragt door de Regering gedaan zal worden, heeft men niet ongepast geoordeeld haar reeds bij deze gelegenheid mededeeling te doen van eene nota, welke in een der Afdeelingen is voorgedragen en bij de Centrale Afdeeling overgebragt, behelzende onderscheidene bedenkingen en wenken, die bij de eventuele voorbereiding van de bedoelde voordragt alleszins overweging schijnen te verdienen, en waarin men tevens de ontwikkeling zal aantreffen van sommige der tot dusverre behandelde punten, hetwelk alzoo tot aanvulling van het vroeger aangeteekende kan strekken. Die nota wordt mitsdien, onder litt. A, als bijlaag achter dit verslag geplaatst.

§ 14. Overigens heeft men niet onopgemerkt gelaten, dat, wanneer aan de eene zijde men door eene veranderde wetgeving naar het doel streeft om alle hinderpalen en belemmeringen van den handel zoo veel mogelijk weg te nemen, daaruit aan de andere zijde ook voor den handel zelven de verpligting voortvloeit, om zich los te maken van alle noodelooze banden, welke een langdurig gebruik of de kracht van ingewortelde vooroordeelen hier en daar nog mogt hebben doen stand houden. Diezelfde aanmerking geldt mede en zelfs in hooge mate van vele hinderpalen, die het gevolg zijn van verouderde en min doelmatige plaatselijke verordeningen, zoo als daar zijn de bepalingen nopens haven- en kaaigelden, lig- en losplaatsen, het sluiten en ontsluiten van boomen en poorten en dergelijk meer, alle welke niet zelden te weeg brengen, dat de handel in zijne bewegingen belemmerd en eene grootere kostbaarheid der handelsverrigtingen geboren wordt, die tot bederf strekt van dezen gewigtigen tak der Nederlandsche volks-nijverheid en voor denzelve de mededinging met andere handeldrijvende natiën hoe langer hoe meer moeijelijk maakt.

§ 15. Het is hier de plaats om te gewagen van een ander bezwaar, hetwelk met de vooraf gaande beschouwingen in naauw verband staat, en mede in alle Afdeelingen ter sprake is gekomen, de heffing namelijk van zoogenaamde *leges.* Behalve dat men ook nu weder de aanmerking heeft herhaald, die reeds meermalen is geopperd, dat het onderwerp dier leges bij eene wet behoort te worden geregeld, zoo heeft men daarteboven doen opmerken, dat aan de bedoelde heffing ten onregte eene veel grootere uitbreiding is gegeven, dan in den geest lag van de algemeene wet, die in art. 319 het blijven bestaan dier heffing slechts in zoo verre schijnt te hebben toegelaten, als dezelve niet vatbaar mogt zijn om geheel te worden afgeschaft. Dit beginsel intusschen, meent men dat niet genoegzaam onder het oog is gehouden, en dat de klagte niet geheel ongegrond is, dat uit de heffing van leges wel eens aanleiding is ontstaan tot vermenigvuldiging van de formaliteiten en om de belanghebbenden aan vexatien en noodeloozen overlast bloot te stellen. Doch wat daarvan zijn moge, in ieder geval achtte men het volstrekt noodzakelijk, dat de buitengewone toelagen, die ten behoeve van de ambtenaren, ter uitvoering van de belastingwetten, van den handel gevorderd worden, aan de belastingschuldigen bij eene *wet* worden opgelegd.

§ 16. In de *achtste* plaats zij nog vermeld, dat men algemeen zich niet voldoende ingelicht heeft gevonden, om het voorgedragene tarief grondig te kunnen beoordeelen. Daartoe acht men noodig mededeeling te ontvangen van alle statistieke opgaven en bijzonderheden, welke der Regering bij de zamenstelling van het voorgedragen tarief ten dienste hebben gestaan. Men zou dus verlangen te bekomen:

a. een specifieken staat van hetgeen in de laatste jaren wegens ieder der in het bestaande tarief begrepen handels-artikelen is ontvangen, waarop de opbrengst van de regten op den invoer, uitvoer en doorvoer afzonderlijk zijn aangewezen. Men verlangt deze opgaven, ten einde, in verband met hetgeen de ondervinding in een naburig Rijk heeft geleerd, te kunnen nagaan, of niet de opbrengst wegens een aantal artikelen zoo gering is geweest, dat het regt daarvan, zonder wezenlijk bezwaar voor de schatkist, geheel afgeschaft zou kunnen worden;

b. eene opgave van het beginsel, waarop de voordragt van het regt is gegrond, of namelijk hetzelve door de Regering als belasting, of als middel van bescherming, of om het sluiten van tractaten met andere natien te bevorderen, wordt voorgesteld, zulks voor ieder artikel afzonderlijk en met aanduiding van den invloed, welken de in naburige Staten geheven wordende regten op de bepaling van het voorgedragen Nederlandsch regt hebben uitgeoefend;

c. aanwijzing bij approximatie voor de artikelen, die bij het tarief naar het gewigt, het getal en de maat zijn belast, van de verhouding, waarin het daarvoor uitgetrokken regt staat tot de waarde van het artikel;

d. eenen staat van de beweging des handels in granen, gedurende de laatste jaren, in verband met de werking van de wet van 1835;

e. opgave van de alsnog geldige tractaten van handel en scheepvaart, met bijzondere vermelding ten aanzien van diegene welke niet in het *Staatsblad* geplaatst zijn; terwijl men voorts zou verlangen, dat bij ieder artikel, zoo mogelijk, wierden aangewezen de wijzigingen in de regten op dezelven, die het gevolg zijn van die tractaten;

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

f. Ten laatste wenscht men van de Regering te vernemen, of niet de bepaling van art. 12 der wet van Julij 1821 betrekkelijk het daarstellen van een fonds tot aanmoediging van de nijverheid uitdrukkelijk behoort te worden ingetrokken?

§ 17. In de *negende* plaats, eindelijk, is gesproken over de wenschelijkheid, ten einde het tot stand komen van het tarief te bevorderen, dat de Kamer niet verpligt worde bij eene enkele stemming over de voordragt in haar geheel te moeten beslissen. De groote meerderheid heeft gedeeld in dien wensch, uit aanmerking dat het anderszins te vreezen zoude zijn, dat door de vereeniging van de onderscheidene minderheden, die enkele bepalingen van het tarief zouden afkeuren, het lot van het geheele tarief ten slotte bedreigd zoude worden. Twee middelen werden aan de hand gegeven, om aan het aangeduide bezwaar te gemoet te komen. Vooreerst werd het denkbeeld aangegeven, om vooraf in een Comité-Generaal de beginselen te behandelen, waarnaar het tarief zou beoordeeld worden, in de veronderstelling dat, wanneer men eenmaal ten aanzien van die beginselen tot een besluit gekomen zal zijn, de behandeling van de bijzonderheden van het tarief ook verder geene moeijelijkheden zou ontmoeten. Men herinnerde, tot meerdere aanprijzing van dit voorstel, dat men ook vroeger in dienzelfden geest eene wet van beginselen heeft doen voorafgaan aan de voordragt van het thans bestaande tarief, welks vaststelling dan ook zonder buitengewone moeijelijkheden schijnt te hebben plaats gehad.

Grooten bijval heeft ook bij de leden gevonden een ander denkbeeld, daarin bestaande, om niet alle artikelen van het tarief gelijktijdig en te zamen aan eene stemming te onderwerpen, maar om te doen stemmen, *of* over ieder artikel afzonderlijk, *of* over een zeker aantal artikelen in categorien te zamen gebragt, hetzij naar de letter van het alphabet, hetzij naar het onderwerp. Vooral heeft laatstgemeld voorstel, om het tarief, naar categorien verdeeld, in onderscheidene wetsontwerpen te splitsen, bij vele leden ondersteuning gevonden. Men neemt derhalve de vrijheid de aandacht der Regering in het bijzonder op dit denkbeeld te vestigen, en haar in allen gevalle in bedenking te geven, om naar eenig middel uit te zien, teneinde in de aangeduide moeijelijkheid te voorzien.

De Centrale Afdeeling gaat thans over tot de mededeeling van de aanmerkingen, die betrekkelijk zijn tot de bepalingen van het

ONTWERP VAN WET.

Men meent, dat de aanhef van het dispositief der wet verbetering behoeft. Bij de vaststelling toch van een nieuw tarief behoort tevens het bevel te worden gevoegd om hetzelve ten uitvoer te leggen, dat is, om de heffing der regten op den in-, uit- en doorvoer overeenkomstig dat tarief te doen plaats hebben, hoedanige bepaling ten aanzien van de in het tarief bij name niet genoemde artikelen in art. 1 wordt gevonden. Men wenscht derhalve, dat bij een nieuw eerste artikel de heffing van regten worde bevolen wegens de in het tarief opgenoemde goederen, waaraan zich vervolgens de bepaling nopens de ongenoemde gevoegelijk laat aansluiten.

Ad art. 1. Dit artikel heeft aanleiding tot uiteenloopende beschouwingen gegeven. Men heeft namelijk de daarin vervatte bepaling overwogen, in verband met de vraag, of het niet meest eigenaardig ware, dat in de wet zelve de algemeene regel ten aanzien van de hoegrootheid en den maatstaf der heffing worde geplaatst, en dat mitsdien in het tarief alleen die artikelen worden geplaatst, ten aanzien van welke men eene uitzondering van dien regel noodig oordeelt. Vele leden hebben zich voor de bevestigende beantwoording dier vraag verklaard, mede op grond dat het tarief daardoor veel vereenvoudigd, en eene gemakkelijker behandeling van hetzelve bevorderd zou worden. Ook was men van oordeel, dat zulks volkomen zoude strooken met den wensch der meerderheid, om het tarief te beschouwen als een maatregel van overgang, en als eene eerste schrede van toenadering tot het stelsel van geheele afschaffing van alle beschermende regten.

Sommige leden, die zich met deze zienswijze niet konden vereenigen, hebben verklaard met de voordragt der Regering op dit punt genoegen te kunnen nemen, als meenende de bepaling van art. 1 te moeten aanmerken als eene speciale voorziening tot aanvulling van de leemten van het tarief, ook voor nieuwe voorwerpen van handel, zonder dat daarbij bepaaldelijk aan regel of uitzondering moest gedacht worden. Ook behoorde, naar het gevoelen dier leden, niet uit het oog te worden verloren, dat de geheele wet bijkans geene andere dan exceptieve bepalingen behelst, weshalve het algemeen beginsel, hetwelk men in dezelve zou wenschen opgenomen te zien, daarin eigenlijk niet te huis zou behooren.

welke uit hunnen aard niet kunnen gerangschikt worden. De uitdrukking werd voor te algemeen gehouden, omdat daarbij niet is opgegeven, door wien beslist zal worden of eenig voorwerp van handel uit deszelfs aard al dan niet onder een in het tarief voorkomend artikel gerangschikt kan worden. Men wenscht derhalve als regel bepaald te zien, dat al wat niet in het tarief of de renvooijen met name is *opgenoemd*, onder de algemeene bepaling van dit artikel zal vallen, zooals ook in art. 10 van het ontwerp van 1843 was voorgedragen.

op den doorvoer $\frac{1}{10}$ *pct*. Het schijnt noodig, ook in verband met art. 7 van het ontwerp, dat hier uitdrukkelijk worde bijgevoegd *van de waarde*. Voorts mist men hier de bepaling in art. 7 voorkomende, dat de aangever de keuze zal hebben om de regten op den doorvoer te voldoen hetzij naar de waarde, of naar het gewigt.

Ad art. 2. De bepaling in dit artikel vervat is door alle leden afgekeurd. Men meent toch, dat er volstrekt geene redenen bestaan, om aan de Regering de onbeperkte ruimte toe te staan, welke zij zich wenscht voor te behouden. Vele leden meenden zelfs, dat het ongeraden is eenige bevoegdheid hoegenaamd te dezen opzigte aan de Regering te verleenen, omdat veranderingen in de belastingen, hunnes inziens, alleen bij de wet daargesteld kunnen worden.

De groote meerderheid intusschen heeft begrepen, dat de bepaling van dit artikel niet geheel kan gemist worden, maar dat er overigens geene noodzakelijkheid bestaat om aan de Regering te dien opzigte meerder ruimte te laten, dat zij tot dusverre gehad heeft en ook bij het opmaken van het ontwerp van 1843 noodig schijnt te hebben geoordeeld.

Men wenscht derhalve in dit artikel, met weglating van de woorden: *en zulks hoogstens* enz, tot aan het slot, te zien bijgevoegd de slotbepaling van art. 12 van voorzeide ontwerp, luidende als volgt:

„In de bij dit artikel omschrevene gevallen, zal zoodanige beschik-„king kracht van wet hebben en behouden, tot en met den „vijftigsten dag, volgende op dien, waarop de eerst invallende „vergadering der Staten-Generaal, overeenkomstig art. 99 der „Grondwet, zal zijn geopend.”

of in het algemeen, in den 3den regel; hier stelle men: *in het algemeen of.*

Ad art. 3. Naar aanleiding van de bekomene informatien, dat uit de bewoordingen *met ongebroken last*, in de 1ste alinea van dit artikel voorkomende, wel eens moeijelijkheden zijn ontstaan, en omdat men de noodzakelijkheid dier bepaling niet kan inzien, wanneer slechts gezorgd worde, dat steeds van den oorsprong en de bestemming der goederen blijke, heeft de meerderheid het verlangen te kennen gegeven, om de bedoelde woorden te zien wegvallen, ten ware tegen de weglating gewigtige bezwaren bij de Regering mogten bestaan, waarmede men in dat geval wenschte te worden bekend gemaakt.

ten genoege van de administratie. Eenige leden hebben gevraagd, welke de aard zij der bevoegdheid tot beslissen, welke door de aangehaalde woorden op deze en andere plaatsen van het ontwerp aan de administratie toegekend wordt? [1]) Of die bevoegdheid de kennisneming van den regter uitsluit, en of, in dat geval, er wel genoegzame waarborgen bestaan, dat van die bevoegdheid geen misbruik zal kunnen gemaakt worden?

Men wenscht voorts te vernemen, waarom hier eene uitzondering is gemaakt ten aanzien van de *thee* (de Java-thee daaronder mede begrepen), mitsgaders van de *melasse?*

§ 2, *krachtens een verbod* enz., in de 1ste alinea. Algemeen wenscht men de bepaling van deze paragraaph uitgestrekt te zien tot het geval, wanneer geen volslagen *verbod*, maar eene tijdens den uitvoer hier te lande onbekende *verhooging van het inkomend regt* tot het afbreken van eene handelsonderneming noopt.

§ 4, *met uitzondering van de ten uitvoer verbodene goederen*. Ontheffing van uitvoerregten voor goederen die niet uitgevoerd mogen worden, is niet denkbaar. Men meent derhalve, dat er ten aanzien van zoodanige goederen geene uitzondering behoeft gemaakt te worden, en dat mitsdien de woorden: *van de ten uitvoer verbodene goederen, en*, als geheel doelloos, zullen kunnen wegvallen. Men vraagt voorts de redenen der uitzondering van *gruis van glas.*

---

[1]) Deze woorden „ten genoege van de administratie” werden uit het artikel geschrapt.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

§ 6, *ter koopvaardij of ter visscherij uitgaande.* Men vraagt of hieronder mede begrepen zijn de schepen *ter vrachtvaart uitgaande*, en of in dat geval daarvan niet uitdrukkelijk melding moet worden gemaakt, opdat aan deze laatsten de vrijstelling van regten niet betwist zou kunnen worden?

onverminderd den vrijdom van accijnsen, bij art. 5, § 6, *der wet*, enz. Daar art. 5 der wet van 26 Augustus 1822, voor zooveel de regten op den in- en uitvoer betreft, bij art. 13 van het ontwerp is ingetrokken, acht men verkieslijk, dat te dezer plaatse niet naar dat artikel worde verwezen, maar het bepaalde ten aanzien van den vrijdom van accijnsen hier in deszelfs geheel worde overgenomen.

In verband tot de bedenkingen, door de Kamers van Koophandel en Fabrieken te *Amsterdam* en *Rotterdam* voorgedragen met opzigt tot eene Ministerieele resolutie van den 12den September 1837, n°. 27, betrekkelijk den vrijdom van accijns voor de scheepsprovisien, die zich aan boord der *uitgaande* schepen bevinden, heeft men in alle Afdeelingen den wensch geuit, dat de gunstige bepalingen van de algemeene wet niet door Koninklijke besluiten of Ministerieele resolutien krachteloos gemaakt mogen worden.

§ 7. *Alle koopmanschappen, behoeften, enz.* Men stelle liever: *alle goederen, behoeften, enz.* Men verlangt voorts te vernemen, welke de koopmanschappen zijn die hier bedoeld worden, en de redenen te kennen, waarom de slotperiode van § 7 van art. 5 der algemeene wet, die eene nuttige strekking had, hier weggelaten is?

§ 8. Onder referte tot het aangemerkte op § 6, oordeelt men, dat ook hier het bepaalde bij art. 5 der algemeene wet, ten aanzien van den vrijdom van accijns, in deszelfs geheel behoort te worden overgebragt.

§ 9. Men meent bij deze gelegenheid de aandacht der Regering te moeten vestigen op het misbruik, dat vooral aan de grenzen van *Oost-Friesland* wordt gemaakt van het invoeren van rijtuigen en paarden, als voor reizenden, en vraagt, of hiertegen niet gewaakt wordt of zou kunnen worden?

Voorts is de wensch te kennen gegeven, dat de maatregelen ter wering van misbruik, waarvan in deze paragraaph de rede is, niet bij Ministeriele aanschrijvingen of instructien, maar bij een algemeen Koninklijk besluit, vastgesteld, en door plaatsing in de *Staats-Courant* ter kennisse van het reizend publiek gebragt mogen worden. [1])

§ 11. Uit aanmerking dat het regt van weide veelal bij traetaten, ten behoeve van de grensbewoners, is bedongen, en de uitoefening daarvan alzoo vrij en onbelemmerd behoort te kunnen plaats hebben, verlangen sommige leden hier bepaald te zien, dat de afgifte van weipaspoorten en het stellen van borgtogt *kosteloos* zal kunnen geschieden.

worden door de administratie — bijzondere bepalingen daargesteld. Men geeft in bedenking, of hier niet zou behooren te worden bijgevoegd: *met inachtneming van plaatselijk gebruik en na overleg met de gewestelijke autoriteit.*

§ 12. Naar aanleiding van de geopperde bedenking in eene der Afdeelingen, wenscht men van de Regering te vernemen, of de bepalingen, in deze paragraaph voorkomende omtrent het verkeer der grensbewoners en het gebruik van de aan de grenzen gelegen eigendommen, wel volkomen overeenstemmen met die van art. 20 van het traetaat van 3 Mei 1815 tusschen Rusland en Oostenrijk gesloten en welke bij art. 19 van het tractaat van 19 April 1839 ook op de betrekkingen van nabuurschap tusschen Nederland en Belgie toepasselijk zijn verklaard.

boom- en veldvruchten en gewassen. Men vraagt, of onder *gewassen* ook begrepen is *het hakhout*, [2]) hetwelk de groote meerderheid oordeelt, dat onder den vrijdom moet worden opgenomen, evenzeer als de *granen*.

binnen den afstand van 5500 *ellen van de grenslijn gelegen.* Deze woorden treft men niet aan in § 5 der algemeene wet van 1822. De vrijdom wordt daardoor, naar het gevoelen van sommigen, te zeer beperkt. Men wenscht te vernemen, waarom de Regering de bijvoeging dier woorden noodig heeft geoordeeld, en of het niet gepast ware, om eene uitzondering op te nemen ten behoeve van die grensbewoners, welke, onder de bestaande wetgeving gronden ter eigen bebouwing bezeten hebbende, uit dien hoofde geacht zouden kunnen worden, op den daarbij toegezegden ruimeren vrijdom een verkregen regt te hebben bekomen De meerderheid intusschen heeft in die beschouwing niet gedeeld, op grond dat, hares inziens, aan geen verkregen regt in dezen gedacht kan worden, en de geheele vrijdom ook niet anders behoort te worden aangemerkt, dan als eene gunst van geheel specialen en exceptieven aard, in het belang van de uitoefening van het landbouwersbedrijf op de grenzen, aan welke mitsdien geene te groote uitbreiding behoort te worden gegeven.

toebehoorende — of in gebruik enz. In verband met laatstgemelde beschouwingen nopens den aard van den in § 12 verleenden vrijdom, wenscht de meerderheid denzelve als geheel *personeel* aangemerkt en mitsdien tot het *gebruik* te hebben beperkt, met uitsluiting derhalve van eigenaars, die zelven geen gebruikers zijn.

altijd geschieden tusschen zons-op- en ondergang. Men vreest, dat uit deze bepaling, welke niet zeer duidelijk voorkomt, soms ongelegenheden voor den grensbewoner zouden knnnen ontstaan, en wenscht daarom meer bepaaldelijk te zien uitgedrukt, dat hier alleen het vervoer *over de grenzen* is bedoeld, en het alzoo den grensbewoner niet verboden is zijne producten en goederen gedurende het nachtelijk tijdperk binnen de grenzen te vervoeren.

§ 13. Men meent, dat er van den vrijdom voor ijzer in zoogenaamde *schuitjes* misbruik gemaakt zou kunnen worden en wenscht derhalve te vernemen, welke middelen de administratie bezit om daarop toezigt te kunnen uitoefenen. Men begrijpt voorts niet, waarom hier het *lood* mede onder den vrijdom is begrepen, daar men bijkans niet kan veronderstellen, dat van dit kostbaar metaal, zonder bijoogmerken, *als ballast* gebruik zal worden gemaakt.

§ 14. *met Nederlandsche schepen.* Men vindt geene redenen, om den vrijdom alleen ten behoeve van de Nederlandsche vlag toe te staan, maar wenscht denzelve mede tot de overlading uit vreemde schepen te zien uitgebreid.

overgeladen in ANDERE *schepen.* Waarom ook niet in het geval van overlading in *dezelfde* schepen, na tijdelijken opslag op den voet van art. 3 der wet van 31 Maart 1828?

Ad art. 4. Omtrent de in dit artikel voorgestelde korting op den invoer van *tarwe*, *rogge* en *spelt* met Nederlandsche schepen waren de gevoelens uiteenloopende. Enkele leden verklaarden, met het oog op de wet van 1835, waarin zij geene verandering begeerden, zich niet te kunnen vereenigen met het denkbeeld, om een differentieel regt voor den invoer van de granen vast te stellen. De meerderheid, in verband met haren wensch om het thans bestaande stelsel van algemeene begunstiging der Nederlandsche vlag te behouden, zou verlangen voor de voorgestelde korting het gewone differentieel regt van $\frac{1}{10}$ in de plaats te stellen. Anderen, eindelijk, vereenigen zich met het voorstel eener korting, doch wenschen dezelve veel hooger te hebben gesteld.

Sommigen wenschen voorts met het gevoelen van de Regering bekend te worden gemaakt omtrent het denkbeeld, door de Kamer van koophandel en fabrieken te *Groningen*, in een bij de Tweede Kamer ingediend adres ontwikkeld, om namelijk het bedrag der korting ten behoeve van de Nederlandsche vlag te regelen in verband met den afstand van de plaats van bestemming of van afvaart der schepen.

Ad art. 5. Men vraagt, waarom de vrijstelling of vermindering ten behoeve van zoodanige *vreemde* schepen, welke met Nederlandsche schepen zijn gelijk gesteld, waaromtrent eene bepaling in art. 4 van het ontwerp van 1843 werd gevonden, uit het tegenwoordig ontwerp is weggelaten?

Voorts wenscht men te vernemen, of de begunstiging niet mede behoort te worden toegestaan ten behoeve van den in- en uitvoer met Nederlandsche schepen langs de rivieren aan de landzijde, dan of zich hiertegen bedenkingen, uit gesloten traetaten of beginselen van internationaal regt ontleend, verzetten.

Ook heeft men gevraagd, of *vreemde* schepen met Nederlandsche zeebrieven voorzien kunnen worden; terwijl men wijders verlangt te vernemen, of niet hier of elders in de wet de bepaling behoort te worden opgenomen, die voorkomt aan het slot van art. 5 der algemeene wet, waarbij aan de Regering is voorbehouden om vrijdom te verleenen voor goederen van inlandschen oorsprong, naar vreemde markten uitgevoerd, doch van daar onverkocht of ongeaccepteerd terugkomende. [1])

Ad art. 6. De redactie van de 2de zinsnede van dit artikel schijnt eenige verduidelijking te behoeven. Zooals dezelve thans

[1]) Werd beloofd (aanteekening Luzac.)
[2]) Werd toestemmend beantwoord (Idem).

[1]) Toestemmend beantwoord (Idem).

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

luidt, zou men kunnen beweren, dat een halve cent tot een geheelen cent gebragt en, als onderdeel van den gulden, voor een geheelen gulden aangenomen zou behooren te worden. De bedoeling zal waarschijnlijk zijn, dat bij de berekening van het regt de onderdeelen van een gulden als een volle gulden, en bij de betaling de gebrokens van centen voor geheele centen aangemerkt zullen worden.

Men heeft opgemerkt, dat onder de opgenoemde maten van de *el* gezwegen is, en vraagt of uit dit stilzwijgen moet worden afgeleid, dat ten aanzien van die maat de gedeelten niet als geheel zullen worden beschouwd.

Men merkt op, dat in dit artikel twee onderwerpen behandeld zijn, die in geen verband met elkander staan, weshalve de splitsing in twee artikels welligt wenschelijk ware. [1])

Ad art. 7. De strekking van de bepaling in de 2de zinsnede van dit artikel is om te gemoet te komen aan de bezwaren, voortspruitende uit het gebrekkige van de algemeene wet. Het doel derhalve zal bereikt worden, wanneer aan den algemeen geuiten wensch naar eene herziening dier wet gevolg zal gegeven worden. Dan zal tevens de bedenking vervallen van die leden, die meenden, dat alleen bij de wet vrijstelling kan worden verleend van formaliteiten, welke de wet heeft voorgeschreven. Men heeft derhalve bij deze gelegenheid op nieuw aangedrongen op eene spoedige herziening van de voorschreven wet, daarbij tevens in bedenking gevende, voor het geval dat zoodanige herziening niet spoedig mogt kunnen plaats hebben en inmiddels eene speciale bepaling onmisbaar wierd geacht, om daarin alsdan bij eene transitoire wet te doen voorzien, welke wet men voorts zou meenen, dat zoo wel van ontheffingen omtrent den in- en uitvoer als over die omtrent den doorvoer zou behooren te handelen, daar men de redenen niet bevroedt, waarom te dien opzigte eenig onderscheid gemaakt zou worden.

Ad art. 10. Daar in vele gevallen eene netto weging met veel tijdverlies en moeijelijkheden gepaard zoude gaan, heeft men in bedenking gegeven of niet aan dat bezwaar kan worden tegemoet gekomen door in alinea 1 van dit artikel de bepaling bij te voegen, dat de tarra zal kunnen vastgesteld worden bij overslag naar het gemiddeld gewigt van eenige daartoe geopende en geledigde vaten, balen, enz.

in alle gevallen opgenomen — worden. Volgens deze redactie zou er tot eene netto weging moeten worden overgegaan, zelfs in het geval, dat in de aangifte des handelaars door de ambtenaren wierd berust. Hiervoor vindt men geene voldoende reden, en wenscht derhalve, dat de netto weging aan de zijde van de administratie facultatief worde gelaten. Met doorhaling van de woorden *in alle gevallen*, worde dus gesteld: *kunnen opgenomen worden.*

Ad art. 11. De bepaling in dit artikel vervat, heeft, bij vergelijking met die van art. 6 der wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39), eenige belangrijke veranderingen ondergaan, die in de bij het wetsontwerp gevoegde memorie niet zijn toegelicht. Men wenscht, dat zulks alsnog moge plaats hebben, en dat daarbij bepaaldelijk worde opgegeven, waarom de Regering gemeend heeft de thans toegestane kortingen zoo aanzienlijk te moeten verminderen, en die bij aanvoer langs de rivieren geheel te doen wegvallen, terwijl men voorts betwijfelt, of de omschrijving wel genoegzaam volledig is, daar b. v. van den aanvoer uit Belgie langs de Zeeuwsche stroomen of van de landzijde niet is gewaagd.

Men vraagt of niet, in verband met de bepaling van art. 10 van het ontwerp, aan de aangevers van accijnsvrije natte waren de bevoegdheid moet worden toegekend, om de regten te betalen naar de netto peiling, zooals bij art. 7 van de aangehaalde wet van 1822 was bepaald? [2])

Ad art. 12. Omtrent de doelmatigheid van de bepaling van dit artikel bestond verschil van gevoelen. Vele leden zagen daarin eene te groot bescherming van de inlandsche nijverheid, ten koste van de scheepvaart en den handel, en vreesden, dat dezelve aanleiding zou kunnen geven, dat vreemde schepen afgeschrikt worden, om in onze havens hunne behoeften te komen aanvullen. Ook deed men opmerken, dat in de cijfers der vastgestelde hoeveelheden eene zeer groote onregelmatigheid heerscht, waaromtrent men dus eenige opheldering verlangt te bekomen.

Andere leden verklaarden omtrent de bedoeling van deze bepaling in het onzekere te verkeeren, en, voor zooveel dezelve moest strekken tot beperking van het regt van doorvoer *uit zee naar elders*, van meening te zijn, dat dezelve met de bepalingen van het Maintzer-tractaat niet bestaanbaar is.

Ad art. 13. Ten aanzien van den wensch naar eene spoedige herziening van de algemeene wet van den 26sten Augustus 1822, op de heffing der in- en uitgaande regten en van de accijnsen, waarop, ook bij de behandeling van dit artikel en van de daarbij bepaalde intrekking van een gedeelte dier wet, met ernst is aangedrongen, neemt men de vrijheid zich te gedragen aan het aangeteekende onder de algemeene aanmerkingen en op art. 7 van het ontwerp.

En alsnu zulleude overgaan tot de mededeeling van de bedenkingen, die tegen de onderscheidene artikelen van het tarief zelf zijn in het midden gebragt, acht de Centrale Afdeeling, in verband met de gevraagde opgaven, noodig, vooraf te herinneren, dat de leden zich in het onderzoek van de artikelen niet weinig belemmerd hebben gezien door het gemis van volledige inlichtingen en statistieke bijzonderheden, welke tot eene juiste beoordeeling der voorgedragen regten onontbeerlijk zijn. Men had wel gewenscht dat de Regering zulks insgelijks had begrepen, en aan de Kamer alle die opgaven had medegedeeld, welke zij zelve tot de vervaardiging van hare voordragt heeft gevolgd of geraadpleegd. Immers was men algemeen van oordeel, dat, ten einde met kennis van zaken over de voorgedragen regten te kunnen oordeelen, het volstrekt noodig is te weten, wat ieder artikel onder vigueur van het bestaande tarief opgebragt heeft, welke de verhouding is tusschen het voorgedragen regt en de waarde van het artikel en tot welk doel dat regt door de Regering wordt bestemd, hetzij om te strekken tot bijdrage voor de schatkist, hetzij tot maatregel van bescherming van eenigen tak van nijverheid, hetzij eindelijk tot middel om het sluiten van tractaten te bevorderen. Zoolang men zich niet in staat bevindt, om elk onderdeel van het tarief aan de drie voormelde vraagpunten met vrucht te kunnen toetsen, zal iedere beoordeeling uit den aard der zaak gebrekkig en onvoldoende moeten wezen. Uit dat oogpunt wenscht men dan ook het plaats gehad hebbende onderzoek beschouwd te hebben, tot hetwelk de meeste leden niet anders zijn toegetreden, dan met voorbehoud, om hunne voorloopige aanmerkingen omtrent de voorgedragen regten, na de ontvangst der gevraagde opgaven, nader aan te vullen en te verbeteren.

Wijders dient, met betrekking tot dat onderzoek, te worden herinnerd, dat men daarbij opzettelijk heeft vermeden, om in bijzondere beschouwingen te treden omtrent de gepastheid der voorgedragen *doorvoer*-regten, zijnde dit gedeelte van het concept-tarief in eene der Afdeelingen zelfs geheel met stilzwijgen voorbijgegaan, in verband met het door de leden dier Afdeeling te kennen gegeven verlangen naar geheele afschaffing van die regten.

Men merkt voorts nog op, dat in *twee* Afdeelingen, in welke de groote meerderheid volkomen eenstemmig dacht over de beginselen, waarvan bij de vaststelling van een nieuw tarief behoort te worden uitgegaan, men ook bij gevolg gemeend heeft, die beginselen reeds aanstonds te moeten toepassen, door de voorgedragen regten aan dezelven ter toetse te brengen. Het gevolg daarvan is geweest, dat men in die Afdeelingen de zaak op eene meer eenparige wijze en stelselmatig heeft kunnen behandelen, hetgeen in de andere Afdeelingen, in welke de gevoelens der leden meer uiteen liepen, het geval niet heeft kunnen zijn. Ter vermijding van onnoodige wijdloopigheid, vermeent de Centrale Afdeeling alhier voorop te moeten zetten, dat men zich in de bedoelde twee Afdeelingen, bij de beraadslagingen over de verschillende artikelen des tariefs, behoudens enkele uitzonderingen, over het geheel stiptelijk heeft gehouden aan den regel, om het regt van invoer te bepalen als belasting op *één* percent van de waarde, en als maatregel van bescherming, niet hooger dan op *zes* percent, hetgeen men alzoo onnoodig oordeelt in dit Verslag bij ieder artikel te herhalen, en mitsdien besloten heeft daarop slechts in die gevallen terug te komen, wanneer ook op de toepassing van dienzelfden regel in andere Afdeelingen aangedrongen mogt zijn.

Eindelijk mogen hier nog twee aanmerkingen, als zijnde toepasselijk op het Tarief in deszelfs geheel, hare plaats vinden. Zij zijn de volgende:

vooreerst, dat de groote meerderheid zich heeft verklaard tegen alle verhooging van het bestaande tarief, en hare verwondering zelfs niet heeft kunnen verbergen, dat de Regering, die in de memorie van toelichting zich op zulk eene stellige wijze tegen alle noodelooze uitbreiding van het beginsel van bescherming heeft uitgelaten, niettemin bij het ontworpen tarief voor onderscheidene

[1]) Deze alinea behoort onder art. 7 (Idem).

[2]) Dit werd toegestaan (Idem).

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

artikelen eene soms niet onbelangrijke vermeerdering van het regt heeft voorgedragen, en

ten andere, dat men algemeen het tarief voor groote vereenvoudiging vatbaar geacht heeft, zoo door middel van vereeniging van artikelen onder eene hoofdrubriek en eene beknoptere rangschikking derzelve — als voornamelijk, en zulks in verband met het voorstel om in art. 1 van de wet den algemeenen regel uit te drukken, door middel van weglating van alle artikelen, die niet [1]) onder de toepassing van dien regel vallen, ten gevolge waarvan het tarief niet anders dan exceptieve bepalingen zoude bevatten. Van het eerstgemelde middel van vereenvoudiging zullen bij de behandeling der afzonderlijke artikelen des tariefs enkele voorbeelden bijgebragt worden.

TARIEF.

Aardappelen. In het vertrouwen, dat het voorgedragen regt op den invoer van dit artikel niet als middel van bescherming moet beschouwd worden, achtten sommigen het bedrag daarvan te hoog gesteld.

Aardewerk. Uit aanmerking, dat het *witte porselein* doorgaans in dezelfde kisten als het *beschilderde* en *vergulde* verzonden wordt, wenscht men de beide soorten aan hetzelfde regt te onderwerpen, en heeft voorts bezwaar gevonden in de voorgestelde verhooging, waarvoor althans uit het oogpunt van bescherming der inlandsche nijverheid geene redenen schijnen te bestaan.

fijn van alle soorten. Vele leden meenen, dat een regt van *f* 6 per 100 pond, als te hoog moet worden aangemerkt.

Men heeft voorts gevraagd, welk het kenmerkend onderscheid is tusschen *fijn* aardewerk en gewoon aardewerk, en of dit laatste begrepen is onder de rubriek *potten en pannen*, enz.

Agaricum (onder de renvooijen). Men stelle *Agaricus*.

Amandelen. De begunstiging, die op dit artikel, ten behoeve van de Nederlandsche vlag, is voorgesteld, werd voor overdreven gehouden. De verhooging van het regt, hetwelk thans gesplitst is, en blijkens de Memorie van Toelichting in het belang van de schatkist wordt voorgedragen, werd mede door sommige leden afgekeurd.

Amaril. Men vraagt, waartoe den uitvoer te belasten van een artikel, hetwelk uitsluitend van buiten 's lands wordt aangevoerd? Men oordeelt toch, dat zoodanig regt, noch als belasting, noch als beschermend regt, doel kan treffen. Eenige leden meenden ook, dat het regt op de *gemalen* amaril te veel verhoogd is.

Ammunitie. Geschut (ijzeren) en ijzeren kanonskogels. Invoer de 100 pond *f* 2.— Men vermeent, dat in de gelijkstelling van een invoerregt bij het gewigt op voorwerpen van zoo verschillende waarde als geschut en kanonskogels eene dwaling moet plaats hebben, daar een regt van *f* 2 op 100 pond dezer laatste, van 18 tot 20 per cent der waarde bedragende, niet te verklaren zoude zijn met het gezegde in de Memorie van Toelichting, dat „de „regten, welke ten behoeve van de inlandsche nijverheid op de „geheel afgewerkte fabricaten zijn gesteld, niet tot een boven„matig hoog bedrag zijn opgevoerd.” Men oordeelt dus, dat eene splitsing dezer fabricaten hier wenschelijk is, en dat wanneer de maatstaf bij 't gewigt wordt gehandhaafd, het regt bepaald behoort te worden,

van ijzeren geschut	op *f* 2.00	de 100 pond,
„ „ kanonskogels	„ - 1.00	

of, indien men de bijeenvoeging wil behouden, alsdan voor beiden op 10 percent der waarde, waardoor de belangen der inlandsche nijverheid wel niet zouden geacht kunnen worden gekrenkt te zijn.

Appelen-, peren- en meedrank. Men verlangt te vernemen, waarom op deze artikelen zulk een hoog invoerregt is gesteld, en of hetzelve ook in verband staat met den accijns op den *wijn.* [2])

[1]) Bij dit *niet* plaatste Luzac een vraagteeken.
[2]) Werd toestemmend beantwoord (aan t. Luzac).

Asschen. De voorgedragene uitzondering ten aanzien van de *haardasch*, die langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* uitgaat, is door 24 leden bestreden. De overigen hebben zich met het voorstel te dien opzigte vereenigd. Men kan zich niet verklaren, waarom de invoer is belast van het artikel *haardasch*, waarop een uitvoerregt van *f* 2 per ton is voorgedragen, en verlangt daaromtrent opheldering.

Azijn. Men wenscht aan de Regering in bedenking te geven, of niet, in het belang van de gezondheid der ingezetenen, door politie-maatregelen behoort gewaakt te worden tegen alle schadelijke vervalsching van *houtazijn*.

Beenderen en knoken. Door vele leden is, in het belang van de armere volksklasse, die door het verzamelen van beenderen zich een sober bestaan tracht te verschaffen, op de geheele opheffing van het uitvoerregt van dit artikel aangedrongen. Anderen zouden wel, in het belang van landbouw en sommige takken van nijverheid, den uitvoer eenigszins belast willen hebben, doch met een veel lager regt, dan voorgesteld is.

Bier. Men vraagt, waarom het regt op den invoer van *bier op fust* tot een verhoogd bedrag is voorgedragen. [1]).

Biezen en riet. Men wenscht te vernemen, waarom voorgesteld wordt om dit artikel, hetwelk een inlandsch product is, bij den uitvoer te belasten.

Bijen. In het belang van de bijenteelt, welke door de grensbewoners gedreven wordt, begeert men den uitvoer van dit artikel geheel te zien vrijgesteld.

Blaauw. Waarom wordt hier de *waarde*, in plaats van het *gewigt*, naar hetwelk het regt thans geheven wordt, als maatstaf van heffing voorgesteld?

Voorts wordt in bedenking gegeven, of niet, tot vereenvoudiging, het artikel *blaauw* onder de *verfwaren* kan geplaatst worden.

Blik. Door sommige leden is op de vermindering van het inkomend regt op dit artikel, als grondstof voor inlandsche fabriekmatige nijverheid, aangedrongen.

Blik, (*werk van*) *enz.* Ook het regt van dit artikel wenscht de meerderheid dat verminderd worde.

Boeken. Sommige leden verklaarden zich met de voordragt der Regering, ten opzigte van dit artikel, te kunnen vereenigen. De meerderheid echter achtte eene verlaging van het regt alleszins wenschelijk te zijn, en verlangde tevens, dat alle onderscheiding tusschen *ingenaaide* en *ingebonden* boeken moge wegvallen. Als bescherming voor de inlandsche boekbinderijen toch, achtte zij het verhoogd regt op de ingebonden boeken onvoldoende, terwijl zij ook niet uit het oog verloren wilde hebben, dat zulke boeken, bij een gelijk regt naar den maatstaf van het gewigt, reeds ten gevolge van meerdere zwaarte veel hooger belast zijn.

Voorts stelt men er grooten prijs op, dat, als middel om het uitgeven van boeken aan te moedigen en in het belang van den zoo nuttigen commissiehandel in dit artikel, de wederinvoer van hier te lande op Nederlandsch papier gedrukte boekwerken, waarvan het kopieregt zich in handen van Nederlanders bevindt, onder de noodige voorzorgen tot wering van misbruik, geheel worde vrijgesteld.

Borax. Thans is de *ruwe* borax bij uitvoer belast met *f* 3.— de 100 pond. Men vraagt, wat de Regering geleid hebbe om geheele vrijstelling van den uitvoer voor te dragen. Ook wenscht men te vernemen, of het aanzienlijk verschil tusschen de regten op *ruwe* en *geraffineerde* borax enkel gegrond zij op het belang van inlandsche fabrieken.

Boter. Algemeen heeft men aangedrongen op geheele vrijstelling van den uitvoer van dit product van den vaderlandschen landbouw. Men acht zulks voor de *eetbare* boter volstrekt noodig, uit hoofde van de steeds toenemende mededinging op de buitenlandsche markten tengevolge van grootere aanvoeren uit Noord-Duitschland en Noord-Amerika. Ook voor de *smeer of bedorven boter* acht men

[1]) Werd geantwoord „als voorwerp van weelde” (Idem).

de vrijstelling wenschelijk, ter bevordering van den aftrek van een artikel, waarvan slechts weinig voor eigen behoefte benoodigd is.
Wijders begeert men te vernemen, of er geen maatregelen zouden kunnen en behooren genomen te worden, ten einde den invoer van vreemde boter in Nederlandsch vaatwerk, hetgeen zoo nadeelig op den goeden naam van het inlandsch product terugwerkt, met goed gevolg tegen te gaan.

Bron- of mineraalwater. Uit aanmerking dat van dit artikel een vrij aanzienlijke uitvoer naar de Kolonien schijnt plaats te hebben, en dat hetzelve bij verlaging van het regt vermoedelijk niet in entrepôt zal worden genomen, acht men het met de Kamers van koophandel en fabrieken te *Amsterdam* en *Rotterdam*, ook in het welbegrepen belang van de schatkist, wenschelijk, dat het regt op den invoer niet verhoogd worde en de *waarde* als grondslag behouden [1]).

Bruinsteen. Het regt van invoer op dit artikel, als grondstof voor inlandsche fabrieken, wenschen vele leden aanzienlijk lager gesteld te zien [1]).

Chemicalia. Met opzigt tot dit artikel is in eene der Afdeelingen eene nota voorgedragen, welke men gemeend heeft achter dit verslag, onder la. B., te moeten plaatsen.
Met het daarin ontwikkelde denkbeeld, om ter vereenvoudiging en vermijding van ongelijkmatige toepassing, de *chemicalia* aan hetzelfde regt van 1 pct. te onderwerpen als de *droogerijen* en *verfwaren*, heeft men zich algemeen vereenigd, terwijl men, tot betoog van de noodzakelijkheid, dat de heffing van al die artikelen naar den maatstaf van de waarde zal geschieden, het onderdeel *reukwaters* heeft bijgebragt, waarvan het regt niet wel bij de kan schijnt berekend te *kunnen* worden [1]).

Chicorei-wortel. Men wenscht den uitvoer van dit artikel geheel te zien vrijgesteld.

Citroen- en oranjeschillen (*geconfijte*). Eenige leden hebben zich verklaard tegen de voorgestelde verhooging van het regt op dit artikel.

Darmsnaren. De voorgestelde verhooging van het regt op dit artikel werd insgelijks door sommige leden afgekeurd, uit aanmerking dat hetzelve, van geringen omvang zijnde, uit dien hoofde zeer vatbaar is om gesloken te worden, zoodat eene verlaging van het regt alleszins in het belang van de schatkist wenschelijk scheen.

Drukletters. Men berekent dat het voorgestelde regt nagenoeg gelijk staat met 9 percent van de waarde. Naar het gevoelen van vele leden, is dit regt, zelfs als beschermend regt, te hoog.

Eijeren. De verhooging van het regt van invoer op de eijeren werd door eenige leden afgekeurd.

Elaïne-zuur (in de renvooijen). Het woord *zuur* moet wegvallen.

Fabriek- en stoom-werktuigen. In het belang van de inlandsche nijverheid, en teneinde haar in staat te stellen zich goed en goedkoop van de benoodigde werktuigen te voorzien, wenscht de meerderheid het invoerregt op dit artikel verlaagd te zien, terwijl die meerderheid zich mede verklaard heeft tegen het voorbehoud, in de bijgevoegde noot vermeld, als zijnde afkeerig van alle partieële begunstiging van den eenen tak van nijverheid boven den anderen.

Garen, van hennep, vlas en werk. Men wenscht te worden onderrigt, waarom het *ruw garen van hennep* en *het garen van katoen, op klossen gespoeld*, bij uitzondering naar de waarde zijn belast, en waarom men ten aanzien van het *naaigaren* afgeweken is van den thans aangenomen maatstaf van heffing, welke meest verkieslijk geacht wordt.
Men gedraagt zich voorts aan den hierboven, bij de algemeene aanmerkingen, geuiten wensch, om eene opgave te bekomen van de verhouding tusschen het regt naar het gewigt en de waarde van het artikel.

Garen van katoen. Eenige leden zijn van oordeel geweest, dat bij de voordragt der hier bedoelde regten, op de belangen der katoenspinnerijen en der weverijen niet in billijke verhouding is acht gegeven. Bepaaldelijk vreesden zij, dat het op de helft verminderde regt op den invoer van *ongetwijnd en ongeverfd* garen, ten gevolge van den voorgestelden geheelen vrijdom bij invoer met Nederlandsche schepen, onvoldoende zal worden bevonden tot bescherming van de spinnerijen; zij oordeelden dat, zooals de regten thans zijn voorgedragen, dezelven voornamelijk zouden strekken ten voordeele van de weverijen, terwijl de belangen van de spinnerijen schijnen te zijn uit het oog verloren. Zij zouden derhalve wenschen de regten zoodanig geregeld te zien, dat aan ieder dier takken van nijverheid eene meer evenredige bescherming te beurt zou vallen. Andere leden oordeelden daarentegen, dat hier volstrekt geene beschermende regten noodig zijn.

Garen van wol en saaijet. Men meent, dat bij de bepaling van het regt op deze artikelen niet genoegzaam is acht geslagen op de belangen van de wol- en zoogenaamde vetspinnerijen: terwijl andere leden hebben gevraagd, of niet het regt op den invoer van *ruw en ongeverfd wollen garen* te hoog is gesteld, in verhouding tot de regten op den invoer van de *linnen* en *katoenen* garens?
Voorts verlangt men de reden te vernemen, waarom op het *Turksch garen* bij doorvoer een zooveel hooger regt is gesteld, dan op de andere soorten [1]).

Gips. Men vraagt, of gips als meststof begrepen is onder dit artikel en of hetzelve als zoodanig in het belang van den landbouw niet behoorde te worden vrijgesteld?
Ook heeft men met bevreemding gezien, dat voor de *beelden van gips*, die als voorwerpen van kunst moeten beschouwd worden, een aanmerkelijk hooger invoerregt is voorgedragen, dan thans geheven wordt, waarvan men de reden wenscht te vernemen.

Glas. Over de maat van bescherming, welke aan dit artikel van inlandsche nijverheid behoort te worden verleend, bestond verschil van gevoelen. Allen verlangden de verhouding te kennen van de voorgestelde tot de thans geheven wordende regten.
De meerderheid wilde het inkomend regt op niet hooger dan 6 percent van de waarde gesteld hebben; doch, naar het oordeel van sommigen, is dit beschermend regt niet voldoende om onze inlandsche glasfabrieken in staat te stellen tegen de vreemde, die onder gunstiger omstandigheden werken, met goed gevolg te concurreeren. Die leden hebben dus op een hooger regt dan van 6 percent aangedrongen.

Glaswerk. Men vraagt, of de heffing naar het *gewigt*, voor dit artikel, van hetwelk de afzonderlijk getarifeerde soorten veelal in dezelfde embalagie begrepen zijn, niet tot moeijelijkheden aanleiding zal geven.
Andere leden intusschen wenschen dat alle soorten, zonder onderscheid, met hoogstens 6 per cent bij invoer belast worden, en dat de heffing van allen gelijkelijk geschiede naar het *gewigt*.
Waaronder moeten de zoogenaamde stopflesschen en glazen voor scheikundige apparaten gerangschikt worden?

Flesschen. Op de weglating van de bepaling, vervat in de noot n°. 2, werd door de meerderheid aangedrongen, op grond dat daardoor inbreuk zou gemaakt worden op het beginsel, dat goederen in entrepôt nedergelegd als niet ingevoerd moeten beschouwd worden, waartegen echter door andere leden is aangevoerd, dat het vullen van flesschen daarstelt eene behandeling en verwerking in den geest van art. 97 der algemeene wet, strijdig met het beginsel van entrepôt, en dat alzoo te regt in dit geval de betaling der inkomende regten is voorgeschreven.
Onder opmerking, dat, volgens het voorstel, de flesschen van eenen inhoud van 1 tot 7 kannen aan een gelijk regt onderworpen zijn, vraagt men of de overgang hier niet te sterk zoude zijn?
In de laatste uitgave van het ontwerp-tarief staat abusievelijk, bij het artikel *flesschen van zeven kannen* enz., gedrukt *waarde f* 0.20, hetgeen moet zijn: *het stuk f* 0.20.
Men vraagt voorts, waarom het bestaande regt op de *apothekersfleschjes* niet is behouden?

Gruis van glas. Vele leden hebben zich verklaard voor het behoud van het bestaande verbod op den uitvoer van dit artikel, uit aanmerking, dat de voorraad hier te lande van deze voor de glasfabrieken onmisbare grondstof ter naauwernood voldoende is voor de behoefte, en het te vreezen is, dat de vreemdeling zich daarvan, bij opheffing van het verbod, zou trachten meester te maken, tot bederf van onze eigen glasfabrieken, die, uit hoofde van het overal elders bestaande verbod van uitvoer, niet meer

[1]) Aan deze drie wenschen werd voldaan. (Idem).

[1]) Vermindering werd toegestaan. (Idem).

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in staat zouden zijn zich die grondstof in genoegzame hoeveelheid te bezorgen. Andere leden daarentegen, die in beginsel afkeerig zijn van alle verbodsmaatregelen en daarteboven het voorgestelde regt als zeer hoog beschouwden, hebben verklaard zich met de voordragt te kunnen vereenigen; door enkelen zelfs werd de wensch geuit naar verlaging van het voorgestelde regt.

Ten slotte zij nog vermeld, dat men algemeen het verlangen heeft te kennen gegeven, om de redenen te vernemen, waarom de uitzondering ten aanzien van het glas, hetwelk langs den Rijn wordt ingevoerd, uit het aangeboden ontwerp is weggelaten.

Goud en zilver. In verband tot de verwijzing onder de bijzondere bepalingen, heeft men den wensch hernieuwd, dat eerlang door de Regering eene verbeterde wet op het stuk van den waarborg voorgedragen worde.

Granen. Bij de behandeling van dit artikel is gebleken, dat nagenoeg de helft van de leden zich zou kunnen vereenigen met het voorstel der Regering, om, met gedeeltelijke intrekking van de wet van 29 December 1835, het wisselend regt op de *boekweit gerst* en *haver* te veranderen in een vast regt. Genoegzaam een gelijk getal leden heeft zich daartegen verklaard en op de volledige instandhouding dier wet aangedrongen.

Onder referte tot het medegedeelde te dezen opzigte onder de algemeene beschouwingen, bepaalt men zich thans bij de opmerking, dat in de verdeeldheid der gevoelens nopens het voorgestelde eene reden te meer schijnt gelegen te zijn, om aan het verlangen der meerderheid naar geheele weglating van het artikel gevolg te geven.

Wat de hoegrootheid van het voorgestelde vast regt op den invoer betreft, waren de meeste leden van oordeel, dat hetzelve zoo nabij mogelijk tot het thans bestaande regt behoort te worden teruggebragt, hetgeen inzonderheid met opzigt tot de *boekweit* werd verlangd. Eenige leden zouden het vast regt, bijaldien de Regering bij hare voordragt van zoodanig regt voor de gemelde drie graansoorten mogt blijven volharden, in allen gevalle hooger wenschen te zien gesteld: de overigen zouden, wat het bedrag van het regt aanbelangt, in de voordragt kunnen berusten.

Bij deze gelegenheid is geklaagd over de wijze, waarop de regeling der middenprijzen van de granen plaats heeft. Het schijnt dat, bij gemis van eenig wettelijk voorschrift daaromtrent, door de verschillende Commissien niet altoos naar dezelfde beginselen en met genoegzame juistheid hierin wordt te werk gegaan. Men verlangt te vernemen, of die klagte, welke zoowel door de belanghebbenden bij de wet van 1835 als door de graanhandelaren is aangeheven, gegrond zij, en, zoo ja, of niet eenig middel van contrôle ter bevordering van meerdere gelijkmatigheid in de opnemingen der Commissien, zou kunnen en behooren te worden vastgesteld.

Koekbakkerswerk. Onder dit artikel worden, in de renvooijen, naar het oordeel van sommige leden, zeer oneigenaardiglijk, gebragt *champignons*, *truffen* en *morilles*.

Groen. Behoort, volgens de meening van sommigen, onder de *verfwaren* gebragt en als zoodanig belast te worden.

Groenten ingemaakt. Waarom het regt op den invoer van 2 pct verhoogd tot 6 pct. der waarde? Men heeft daarvoor geene overwegende redenen kunnen vinden. [1])

Haar. Aan het denkbeeld, door de Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Rotterdam* aangegeven, om het *onbewerkt* haar, als grondstof belast met een beschermend uitgaand regt van 3 pct., bij den invoer geheel vrij te stellen, en het *bewerkt* of *gesponnen* haar, dat bij het ontwerp vrij van uitgaand regt is gesteld, bij invoer te belasten met een regt van 4 pct. naar de waarde te heffen, heeft de meerderheid hare goedkeuring gegeven.

Hennep. Tot de *gehekelde* wordt, in de renvooijen, gebragt de *manilla*-hennep. Men vraagt, of die rangschikking juist zij, en of dit artikel niet behoort tot de *ongehekelde?*

Hoeden. Eenige leden willen het regt doen heffen *bij het stuk.*

Honig. Tegen de voorgestelde aanzienlijke verhooging van het invoerregt, hebben zich vele leden verklaard, uit aanmerking dat dit artikel niet enkel als voorwerp van weelde, maar ook als grondstof voor inlandsche nijverheid beschouwd moet worden.

[1]) Werd geantwoord: „om het zout" (Idem).

Hout. De verhooging, die hier ten aanzien van den invoer van *gezaagd scheepsbouw- en timmerhout* uit *Noorwegen* enz. wordt voorgesteld, heeft bij de meerderheid geen bijval gevonden. Aan het beginsel van bescherming zoude daardoor eene te groote uitbreiding gegeven worden. De verhooging, in vergelijk met het recht van gezaagd hout, dat met de vlotten den Rijn afkomt, zoude ook geheel ten nadeele van de scheepvaart strekken. Eindelijk werd de opheffing van het verschil tusschen de regten op gezaagd en ongezaagd, ook wenschelijk geacht ter voorkoming van de moeijelijkheden, waaraan men anderszins bij de aangifte en berekening van het verschuldigde regt blootgesteld zoude worden.

Met het voorstel der Regering omtrent de rubrieken *allerlei ongezaagd hout* enz. tot en met de rubriek *masten spieren*, enz. kan men zich gereedelijk vereenigen, immers voor zoo veel het voorgestelde geene verhooging van de bestaande regten medebrengt, waaromtrent men inlichting verlangt.

alle ander ongezaagd hout. In verband met het regt op ongezaagd hout van den Rijn, tot 40 en 25 cents per kub. el, acht men het regt op deze rubriek voorgesteld, te hoog. In het belang van de scheepvaart wenscht men het thans bestaande ad $2\frac{1}{2}$ pct. te behouden.

allerlei gezaagd hout. De voorgestelde verhooging wordt op dezelfde gronden geacht de palen eener billijke bescherming te overschrijden. Ook met opzigt tot deze rubriek wenscht men het bestaande regt van 6 pct. te behouden.

waarden- of wilgenhout enz. Men meent dat daarop thans 2 pct. wordt geheven. Zoo dit juist is, dan vraagt men, waartoe eene verhooging tot 6 pct. voorgesteld wordt?

hoephout. Men wenscht te vernemen, of het uitvoerregt ad 6 pct. wel kan geacht worden volstrekt noodig te zijn, en inderdaad te strekken in het belang van de visscherijen, en of de uitvoer niet behoort vrijgesteld, immers beduidend minder belast te worden.

ruwe duigen. Als belangrijk handelsartikel, verlangen sommigen daarop een invoerregt van 1 pct. gesteld te zien.

houtwerk. In de renvooijen wordt onder deze rubriek gebragt het artikel *brandspuiten.* Daar dezelven meestentijds van ijzer vervaardigd worden, oordeelt men, dat ze mede tot die rubriek of tot *fabriek en stoomwerktuigen* gebragt moeten worden.

alle ander als Braziliet enz. Dit is derhalve geen *Fernambuckhout* en behoort alzoo onmiddellijk achter de „ van *hout* [1]) gesteld te worden. Men verlangt voorts de reden te vernemen, waarom dit artikel van 10 tot 15 cents verhoogd is.

Huiden. Waarom stelt men voor, om den uitvoer van *gedroogde* geheel vrij te laten, en dien van *gezouten*, waarop dus reeds de accijns op het zout is voldaan, aan een recht te onderwerpen? Men meent dat dit artikel, waarvan afzet naar buiten een behoefte is, *vrij* uitgevoerd moet kunnen worden.

Voorts heeft men zich vereenigd met het denkbeeld, door de Kamer van koophandel en fabrieken te *Rotterdam* aangegeven, om, met weglating van de menigvuldige onderscheidingen, waarvoor geen genoegzame grond schijnt te bestaan, het invoerregt te stellen: *voor alle onbereide huiden en vellen*, *hetzij versch*, *gezouten of gedroogd*, op 1 percent, en met Nederlandsche schepen, vrij; — en voor *alle gelooide en bereide huiden en vellen* alsmede *lederwerk*, op 4 percent. Men wenscht althans te vernemen, of tegen deze vereenvoudiging en vermindering van sommige regten ook overwegende bedenkingen bestaan.

Welke is de verhouding, met opzigt tot de rubriek *wit kabret* enz., tusschen het voorgedragen regt naar het gewigt en de waarde van dit artikel? Voor het behoud van het tegenwoordig hooge regt schijnt, uit het oogpunt van bescherming althans, geene genoegzame reden te bestaan.

robben- en andere zeevellen. Waarom is het regt verhoogd? Eenige leden verlangen de heffing naar het *gewigt.*

Zadelmakerswerk. Bij de renvooijen worden de *geweven handschoenen* (onder *manufacturen*) aan een regt van 6 percent, en de *lederen* (onder *zadelmakerswerk*) aan een regt van 8 percent onderworpen. Voor dit verschillend regt oordeelt men dat geene genoegzame redenen zijn. Voorts was men algemeen van gevoelen, dat het regt op den invoer van *zadelmakerswerk*, welk artikel zoo vatbaar schijnt om te worden ingesmokkeld, in het belang van de schatkist, lager behoort te worden gesteld, bijvoorbeeld op 6, 5 of 4 percent.

[1]) Er wordt bedoeld: achter „ Houtwerk. (zie bl. 30 o. a.)

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IJzer. Ten aanzien van de bedenking, of van den toegestanen vrijdom tot invoer van zoogenaamde *ijzeren schuitjes* geen misbruik gemaakt zou kunnen worden, gedraagt men zich aan het aangeteekende op § 13 van art. 3 der wet. Gegronde redenen overigens voor dien vrijdom heeft men niet gevonden, daar het artikel niet als *grondstof* voor de fabrieken, maar als *ijzerwerk* moet beschouwd worden, dat zonder eenige verdere bewerking tot het doel, waartoe hetzelve gefabriceerd is, wordt gebezigd Men meent derhalve, dat hetzelve bij invoer met een matig regt van 1 percent zou behooren belast te worden, hetgeen in het belang ware van onze ijzersmelterijen, en niet strijdig met dat van handel en scheepvaart, welke slechts zelden van die ijzeren schuitjes als ballast gebruik maken, maar daartoe meestal ruw gegoten zoogenaamde *gueuses* bezigen. Sommige leden wenschten met hetzelfde regt van 1 percent, alle soorten van *ruw gegoten ijzer en erts*, mitsgaders *smeedijzer* enz., belast te zien.

IJzerwerk. Waartoe voor dit artikel de waarde tot maatstaf van heffing genomen? Men wenscht de juiste verhouding tusschen de waarde en het gewigt te kennen. Overigens heeft de voorgestelde aanzienlijke verhooging van het regt van *gesmeed*, *geslagen* of *geplet ijzerwerk*, welke onze inlandsche fabrieken niet schijnen te behoeven, de goedkeuring van de meerderheid niet weggedragen. Zij oordeelt, dat deze rubriek met de volgende: *sporen voor ijzeren wegen*, vereenigd, en het regt van beiden op 2 percent behoorde te worden bepaald.

Nagels of spijkers enz. De voorgestelde verlaging van het invoerregt, als van te weinig belang voor de scheepvaart en den handel, en zeer bezwarend voor de inlandsche fabricatie, welke aan zoo vele werklieden brood verschaft, heeft bij vele leden geen bijval gevonden, die uit dien hoofde op het behoud van het tegenwoordig regt van 2 percent hebben aangedrongen.

Enkele leden wenschten het regt op *f* 2 of *f* 2.50 gesteld te zien.

oud ijzer. Eenige leden begeeren den uitvoer van dit artikel geheel vrijgesteld te hebben.

Instrumenten. Ter aanmoediging van den invoer van goede instrumenten, in welker vervaardiging men hier te lande bij den vreemdeling zoo zeer ten achteren is, en omdat een hooger regt te veel aanleiding tot sluikerij zou geven, verlangt men het regt van de *mathematische* enz. instrumenten bij invoer op 1 of uiterlijk 2 percent te zien bepaald, terwijl sommige leden ook het regt op de *muziek-instrumenten* verlaagd en b. v. op 3 percent wenschen te zien vastgesteld.

Kaarden. Waartoe zijn de *weversdistels* bij den invoer geheel vrijgesteld? Thans wordt daarvan een regt van ½ percent geheven. Sommigen verlangen, in verband met het door hen vooruitgezette beginsel, dat hier de algemeene regel, om 1 percent als regt van invoer te heffen, worde toegepast. Het voorgestelde regt op den invoer van *kaarden van ijzerdraad*, schoon aanmerkelijk verminderd, werd nogtans, op grond dat het artikel eene behoefte is van inlandsche fabrieken, voor te hoog gehouden door sommige leden, die hetzelve tot 3 percent wilden doen afdalen.

Kaarsen. Velen achten de invoerregten van de *smeer- en waskaarsen* te hoog, en meenen dat het regt van beide soorten niet hooger dan op 6 percent van de waarde behoort te worden gesteld.

Kaarten. Het voorgestelde regt op den invoer van speelkaarten, dat nog 10 a 12 percent van de waarde beloopt, werd te hoog geoordeeld en geschikt om aan sluikerij voedsel te geven. Men heeft voorts bij deze gelegenheid gesproken van het middel, hetwelk thans gebezigd zou worden om een gedeelte van het regt te ontduiken, door namelijk de speelkaarten in bladen in te voeren, wanneer daarvan het verminderd regt op *gekleurd papier* wordt betaald. Ook vraagt men, of aan dit misbruik, door de opheffing van het thans bestaande verschil van regten tusschen *afgesneden speelkaarten* en die *in bladen* niet op nieuw voedsel zal worden gegeven?

Kaas. Ten aanzien van dit product van onzen landbouw doet zich dezelfde omstandigheid voor, welke met opzigt tot de *boter* hierboven is opgemerkt, dat de meer en meer toenemende mededinging op de buitenlandsche markten, in den laatsten tijd bijzonder van Noord-Amerikaansche kaas, de geheele vrijstelling van den uitvoer dringend noodzakelijk maakt. Algemeen verlangt men derhalve de opheffing van het uitvoerregt, en als gevolg daarvan die van de uitvoer-regten op de vreemde kaas, welke in dat geval hun doel zouden missen. [1])

Den invoer van *vreemde* kaas wenschten eenige leden niet hooger dan met 1 percent belast te zien.

Kalk. Eenige leden verlangden verhooging van het regt van invoer op den *ongebleschten kluitkalk*, in het belang van de schelpkalkbranders. Vele leden verklaarden te kunnen berusten in de voordragt, als hunnes inziens eene genoegzame bescherming aanbiedende ten behoeve van de eigenaars van kalkovens, waarvan het getal, in weerwil van het thans bestaande lagere regt, in den laatsten tijd nog vermeerderd is. Anderen eindelijk hebben aangedrongen op het behoud van het tegenwoordige regt, ad *f* 0.35 per 10 mud.

Kamfer, ongeraffineerd. Het voorstel van een hoog beschermend uitvoerregt op dit artikel, acht men schadelijk voor den handel, en in verband met het regt, dat op den invoer is gesteld, niet stelselmatig. Algemeen wenscht men den uitvoer geheel vrij gelaten te hebben.

Kaneel. Het regt van invoer, naar het gevoelen van de meerderheid, te brengen op 1 pct. Voorts heeft men gevraagd, waarom hier, bij wijziging van hetgeen thans bestaat, voor de eene soort de heffing naar het gewigt, voor de andere die naar de waarde is bepaald.

Kleederen. Het regt van invoer behoort, naar de meening van vele leden, verlaagd en vooral niet hooger dan 6 pct. gesteld te worden.

Kobalt. Invoer vrij, sedert 1830. Men verlangt de reden dier vrijstelling te kennen.

Koffie. De invoerregten te verlagen, volgens sommigen, opdat ons vaderland hoe langs hoe meer de algemeene koffiemarkt voor Europa worde. De meerderheid heeft gemeend, dat er voldoende redenen bestaan om zich met de voordragt te vereenigen.

Kolen. Enkele leden vragen, of er bedenkingen tegen bestaan, om, ten behoeve van de fabrieken in de grens-gemeenten, den invoer van de landzijde vrij te stellen?

Het regt werd door velen te hoog geacht. Eenigen wilden voor alle soorten van kolen een gelijk invoerregt van 1 pct. vastgesteld hebben, met weglating van het differentieel regt ten behoeve van de Nederlandsche vlag.

Bij deze gelegenheid is door vele leden de wensch te kennen gegeven, om den accijns op de steenkolen en op den turf in betere verhouding met elkander gebragt te zien.

Tegen het toekennen van de bevoegdheid, bedoeld in de noot n°. 1, onder de bijzondere bepalingen, hebben vele leden zich verklaard, op grond dat daardoor voet zou worden gegeven aan het verleenen van privilegiën in materie van belasting en dat daaruit aanleiding zou kunnen ontstaan tot ongelijkmatige behandeling van de onderscheiden fabrikanten in de grens-gemeenten.

Houtskolen. Met toepassing van den algemeenen regel, behoort, naar sommiger meening, de invoer met 1 pct. belast te worden.

Koper. Men vraagt, of niet behoort onderscheiden te worden tusschen *zwart ruw* en *blank fijn koperdraad*? [2]) De laatste soort zoude dan, ten aanzien van het regt, met het *verguld* koperdraad gelijk gesteld kunnen worden.

geslagen of geplet (met uitzondering enz.) Het regt voor deze en de beide volgende rubrieken voorgedragen, werd door eenigen voor te hoog gehouden. Zij gaven mitsdien in bedenking, om hetzelve voor de beide eerstbedoelde op *f* 2 en voor het *opgemaakt koperwerk* op 4 pct. te brengen.

gemunt koper. Kan uit de vrijstelling van den invoer ook ongelegenheid ontstaan, bij gemis van de middelen om den invoer van Belgische centimes te keer te gaan? En hoe is die vrijdom overeen te brengen met het verbod van invoer van *plaatjes tot kopermunt*?

Eindelijk is door sommige leden te kennen gegeven, dat zij het artikel *koper* geschikt achten, om bij invoer met Nederlandsche schepen vrijdom te genieten.

Koraal. De in een adres van de Kamer van koophandel en fa-

[1]) Dit werd gevolgd (aant. Luzac).

[2]) Ontkennend beantwoord (Idem).

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

brieken te *Amsterdam*, tot meerdere verduidelijking voorgestelde omschrijving van dit artikel, volgens welke gesteld zou worden:

Koraal (ruw en onbewerkt) en

Koraal (bewerkt),

is door de groote meerderheid goedgekeurd. Voorts wenschen vele leden het bestaande regt op den invoer van *bewerkt* koraal te hebben behouden.

Korinten. Bij invoer te belasten met 50 cent of 1 pct. van de waarde. [1])

Kramerij. Invoerregt van 6 pct. der waarde werd algemeen voor te hoog gehouden. Vele leden wenschten dit artikel niet hooger dan met een regt van 2 pct. der waarde belast te zien. Sommigen zouden zelfs tot 1 pct. willen afdalen, ter bevordering van den uitvoer van dit artikel, hetwelk, weinig geschikt zijnde om in entrepôt te worden nedergelegd, bij hooger inkomend regt, langs andere wegen naar de Koloniën en andere werelddeelen verzonden zou worden. Voor de schatkist zoude uit de voorgestelde verlaging van het regt geen nadeel ontspruiten, maar veeleer voordeel.

Kurk. Men stelle, volgens veler meening, het inkomend regt van de *kurk in bladen* op 1 pct., en dat van de *gesneden kurk* op 6 pct. der waarde, daar laatstgemeld artikel, hetwelk hier te lande toch niet naar eisch kan bewerkt worden, geacht wordt geen meerdere bescherming te verdienen.

Kurkuma. Naar het oordeel van vele leden, zou het inkomend regt van de *ongemalen* op 1 pct. en dat van de *gemalen* op 3 pct. der waarde gebragt moeten worden.

Lakmoes. Het inkomend regt, naar de meening van eenige leden, liefst niet hooger dan 1 pct. van de waarde te stellen.

Lijmvleesch. Men vraagt of *f* 3 per 100 pond niet ongeveer beloopt 33 pct. der waarde, en of dus dit hoog uitvoerregt niet gelijk staat aan een verbod? Sommigen achten eene verlaging van het regt in allen gevalle wenschelijk.

Lijsten. Dit artikel wordt in het ontwerp niet genoemd. Men vraagt of hetzelve niet behoort te worden gerangschikt onder *meubelen?*

Limoensap. Te belasten met een gelijk regt als *vruchtensap*, en dus met 1 pct. der waarde.

Lompen. Men wenscht het verbod van uitvoer door een eenigszins hoog regt vervangen te zien, evenals bij het ontwerp ten aanzien van het *gruis van glas* is voorgedragen.

Lood. Volgens de voordragt zoude het *platlood* niet begrepen zijn onder de *bewerkte* loodsoorten, die het beschermend regt van *f* 2 per 100 pond genieten. Men vraagt of daarvoor wel gegronde redenen aanwezig zijn, en of het niet beter ware gevolg te geven aan het voorstel van de Kamer van koophandel en fabrieken te *Dordrecht*, om *platlood* uit de eerste rubriek weg te laten, wanneer hetzelve onder *geplet* lood zou vallen. Anderen daarentegen wenschen *geplet* lood evenals *platlood* belast te zien, en overige *bewerkte* soorten met 2 pct. der waarde.

Evenals ten aanzien van het *koper* is voorgesteld, oordeelden vele leden, dat ook het lood, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag, geheel behoort vrijgesteld te worden.

Loodsuiker (in de renvooijen) wordt ten onregte onder *verfwaren* gebragt; het behoort onder *chemicalia*, als zijnde hetzelfde als *saccharum saturni*.

Loodwit. Volgens sommigen is hierop een te hoog regt gesteld.

Manufacturen. Algemeen wenscht men de *IJslandsche*, *Schotsche*, *Kloppenburger en Deensche kousen en sokken*, waarvoor bij het ontwerp een regt van 6 pct. is voorgedragen, als behoorende tot de benoodigdheden der lagere volksklasse, niet hooger dan met 3 pct. belast te zien.

Zeer vele leden zouden voorts meenen, dat de eerste en derde rubrieken van *zijden*, *katoenen* en *wollen* manufacturen in éene enkele rubriek te zamen gebragt en alle gelijkelijk aan een regt van 4 pct. der waarde onderworpen behoorden te worden. Anderen zouden daarentegen wenschen meerdere specificatie en heffing naar het gewigt.

Het voorstel, om het regt van *zijden* en *katoenen* manufacturen niet hooger dan tot 4 pct. op te voeren, werd vooral ook aangeprezen uit het oogpunt van wering van den smokkelhandel, die thans op eene uitgebreide schaal aan de landgrenzen wordt gedreven en ten gevolge waarvan veelal slechts de grove ordinaire goederen aangegeven worden, terwijl de fijnere manufacturen zonder betaling van regten langs den indirecten sluikweg worden ingevoerd.

ruw of gebleekt van hennep. Aan zeer vele leden is het regt van 3 pct. te hoog toegeschenen, op grond dat aan dit artikel, door de vermindering van het regt op de *garens*, als grondstof van deze manufacturen, reeds eene belangrijke bescherming is gewaarborgd. Een regt van 1 pct. wordt dus voldoende geacht.

geverfd of gedrukt, enz. Men wenscht het regt tot 3 pct. der waarde teruggebragt te zien.

Met het denkbeeld om de uit meer dan éene grondstof zamengestelde manufacturen te belasten naar derzelver hoofdbestanddeel in gewigt, zooals bij de noot is voorgesteld, konden vele leden zich niet vereenigen, vreezende dat zulks tot groote moeijelijkheden bij de heffing en tot ontduiking aanleiding zou geven. Door eenigen is daarom in bedenking gegeven, om het regt te berekenen naar het laagste bestanddeel in waarde. Doch wat verstaat men door *hoofdbestanddeel in gewigt?*

Lakens en casimieren, enz. De maatstaf der heffing naar het gewigt voor een artikel, waarvan de inwendige waarde, blijkens de schaal in het thans bestaande tarief voorkomende, van beneden de *f* 4 tot boven de *f* 16 per Ned. el verschilt, wordt voor onregelmatig, onbillijk en voor handel en schatkist allernadeeligst gehouden. Het springt toch in het oog, dat op die wijze de belasting geheel ongelijkmatig zou gedragen worden. Immers, wanneer een stuk laken ter waarde van *f* 336, en een ander van gelijk gewigt maar ter waarde van *f* 84, aan hetzelfde regt van 13 Ned. ponden tegen *f* 45 de 100 pond onderworpen wierd, dan zou van het eerste $1\frac{3}{4}$ pct. en van het laatste 7 pct. der waarde als regt betaald worden, welke ongelijkmatigheid te meer bedenkelijk voorkomt, omdat het hoogste regt juist door de minstvermogenden zoude worden voldaan. Men meent derhalve, dat voor lakens en casimieren de maatstaf naar het gewigt onaannemelijk is, en dat men zich zal moeten blijven houden aan het beginsel, hetwelk bij de vroegere wetgevingen te dezer materie is gevolgd en ook in het bestaande tarief niet geheel is verlaten.

Ten aanzien van de *wollen* stoffen begeert men, dat de heffing naar de vierkante el worde bevolen.

ruw en om geverfd te worden. Waarom niet met één woord: *ongeverfde?*

Matten. De meerderheid verlangt het regt op 3 pct. der waarde teruggebragt te zien.

Meekrap. Waartoe den invoer belast van een artikel, waarop, als grondstof voor onze fabrieken, een beschermend uitvoerregt van *f* 3 de 100 pond wordt voorgedragen? Men wenscht het stelsel, naar hetwelk de regten op de *meekrap* zijn geregeld, in deszelfs geheel toegelicht te zien.

Eenige leden meenen, dat de uitvoer van alle soorten van meekrap, in het belang van den landbouw, behoorde te worden vrijgesteld.

kiemen. Men wenscht de reden te vernemen, die de Regering genoopt heeft om het verbod van uitvoer te veranderen in een uitgaand regt van *f* 1.

mits in de stoven bewerkt. Is het geoorloofd buiten de stoven te droogen? Zoo ja, dan ware het geraden, volgens de meening van sommigen, om zulks voor het vervolg te verbieden.

Waarin zijn de *garancine* en de *colorine* van elkaar onderscheiden? en waarom behoort de eene soort naar het *gewigt*, en de andere naar de *waarde* te worden belast?

Mest. De meerderheid wenscht het verbod van uitvoer in een matig uitgaand regt veranderd en de uitzondering ten aanzien van de mest, die langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* wordt uitgevoerd, te zien wegvallen. In alle gevallen acht men noodig, dat de *guano*-mest, welke soort een belangrijk handels-artikel kan worden, doch ongeschikt is voor het entrepôt, in eene afzonderlijke rubriek, bij invoer zoo wel als uitvoer geheel vrij worde gesteld.

[1]) Beschouwd als artikel van weelde. (Idem)

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

Meubelen. Door sommigen wordt eene vermindering van het regt tot 6 of zelfs tot 5 percent wenschelijk geacht.

Modewaren. Het invoerregt, volgens eenige leden, te verminderen tot 3 percent. Anderen achten het behoud van het thans bestaande regt wenschelijk, uit aanmerking dat het artikel weinig geschikt is voor den smokkelhandel, en als voorwerp van weelde zwaarder belast kan worden, dan andere artikelen van meer noodwendige behoefte.

Naturaliën. Waarom, ter vereenvoudiging, dit artikel niet uit het tarief weggelaten, wanneer daarop, als *ongenoemd* artikel, dezelfde regten zouden worden toegepast, die hier voorgedragen worden?

Oker. De meerderheid verlangt hier den maatstaf der waarde toegepast en het regt van het *ongemalen* op 1 percent en dat van het *gemalen* artikel op 3 percent bepaald te zien.

Olie. Met de verdeeling, door de Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Amsterdam* voorgedragen, in:
Boom- of olijf-olie, boeken-, papaver- en verdere eetbare olie, en
Idem fabriek-olie,
hebben vele leden verklaard zich te kunnen vereenigen. De meerderheid zou de *eetbare* met 1 percent en de *oneetbare* boom-olie met ½ percent willen belasten.
Papaver-olie. Waarom behoort deze soort niet tot die *van plat en rond zaad* gebragt en aan een beschermend regt onderworpen te worden?

Paarden. Eenige leden wilden invoer en uitvoer beiden geheel vrij hebben gelaten, anderen het regt op den invoer slechts verminderd zien. De meerderheid echter kon in de voordragt berusten.
Veulens, waarvoor alleen die erkend worden, welke nog de melktanden hebben, blijkens de bijzondere bepaling in de noot. Men vraagt of het een vereischte is, dat ze nog *alle* melktanden hebben?

Papier. Eenige leden meenen, dat het inkomend regt tot bescherming der inlandsche papier-fabrieken eenigszins verhoogd moet worden. De meeste leden waren van een tegenovergesteld gevoelen en wenschten het regt tot *f* 4.— per 100 pond of 6 percent van de waarde verminderd te zien.
meubel-papier enz. Niet hooger te belasten dan met een regt van 6 percent, naar het gevoelen van de groote meerderheid. Sommigen willen het *gewigt* tot maatstaf der heffing aangenomen hebben.

Parapluien en parasols. Te belasten bij den invoer met een regt van 5 percent, volgens de meening van enkele leden.

Parkement. Eenige leden verlangen vermindering van het regt op den invoer.

Pek of teerolie (in de renvooijen). Behoort niet tot *terpentijn*, maar tot *teer* gebragt te worden.

Pekel. Men vraagt, wat hieronder verstaan wordt, en of het regt hetzelfde zal blijven, onverschillig van hoeveel graden de pekel zij?

Pelterijen. Het regt op de *bereide* verlangen sommigen dat verlaagd worde.

Pennen. Den invoer van *onbereide* wenschen eenige leden geheel vrijgesteld, en dien van *bereide* met een regt van *f* 0.50 per 1000 stuks belast te zien. Van laatstgemelde soort willen sommigen het regt naar de waarde doen heffen.

Peper. Het regt op den invoer van dit artikel, naar veler oordeel, te stellen op *f* 0.50 per 100 pond, in het belang van den handel, die bij een hooger regt steeds van het entrepôt gebruik zou moeten maken.

Piment. Als *peper*, met welk artikel het ter vereenvoudiging vereenigd zou kunnen worden.

Platina. Het voorgestelde invoerregt op *bewerkt platina* werd, in verband tot de hooge waarde van het artikel, door sommige leden voor te laag gehouden.

Potlood. Behoort onder *verfwaren* gerangschikt te worden.

Prenten in Lijsten. Indien *lijsten*, zoo als men vermoedt, onder *meubelen* moeten gerangschikt worden, zouden ze volgens het tarief 10 percent betalen, doch met er eene nietswaardige plaat in te stellen slechts 6 percent. Aan den anderen kant zou, volgens het voorstel, niet alleen van de lijst, maar ook van de prent, waarop anders een regt van slechts 1 percent is gesteld, 6 percent der waarde moetén betaald worden. Een en ander komt onbillijk voor, weshalve men vermeent, dat het regt van beiden afzonderlijk berekend behoort te worden, en dat de rubriek *prenten in lijsten* alzoo zal kunnen wegvallen.

Pruimen. Bij invoer te belasten met een regt van 1 percent, te heffen naar de waarde, volgens het gevoelen van zeer vele leden.

Reukwerk. De verhooging van het invoerregt van 6 tot 8 percent werd algemeen afgekeurd, als moetende slechts strekken tot vermeerdering van den sluikhandel in dit artikel. Moet het regt als beschermings middel ten behoeve van inlandsche fabrieken beschouwd worden? Anderszins zou men oordeelen, dat er meerder verband behoorde gebragt te worden tusschen de regten op *reukwerk* en *bergamot-olie*.

Rijst. De splitsing van *rijst* en *padie* werd voor ondoelmatig gehouden, omdat de rijst dikwijls gedeeltelijk geschild wordt aangevoerd. Als belangrijk handelsartikel, hetwelk voor het entrepôt ongeschikt is, behoort de rijst, naar het gevoelen van de meerderheid, niet hooger dan met *f* 0.20 per 100 pond belast en de uitvoer geheel vrij gelaten te worden.

Roet (*Schoorsteen-*) Men meent dat *schoorsteenroet* als een afzonderlijk artikel moet voorkomen, of als *mest* belast worden. Men vergelijke het aangeteekende op laatstgemeld artikel.

Roet. Men acht met de Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Rotterdam* wenschelijk, dat er op dit artikel een differentieel regt ten behoeve van de Nederlandsche vlag worde toegestaan, in verband tot de differentiele regten op andere artikelen, welke insgelijks uit *Rusland* worden aangevoerd, zooals *hennep*, *potasch*, enz.

Rottingen. Naar het gevoelen van vele leden moet het inkomend regt van dit artikel, hetwelk niet geschikt is om in entrepôt te worden opgelegd, [1]) niet hooger gesteld worden dan het regt van doorvoer, of *f* 0.20 per 100 pond.

Rozijnen. Uit hoofde van het groot verschil van qualiteit der onderscheidene soorten, acht men wenschelijk, dat het regt naar den maatstaf der waarde worde geheven. Het bedrag van het voorgedragen regt is b. v. voor de mindere soorten, die als grondstof in de azijnmakerijen worden gebezigd, te hoog. De meerderheid wenscht alzoo de waarde als maatstaf aangenomen en het regt van alle soorten (daaronder begrepen de *korent- of zwartrozijnen*) op 2 pct. van de waarde bepaald te zien. Voorts verlangen sommigen ook voor den invoer van dit artikel een differentieel regt ten gunste van de Nederlandsche vlag.

Saffraan en sago. Volgens sommigen te rangschikken onder *droogerijen*, en te belasten met een regt van 1 pct., te heffen naar de waarde.

Salpeter. In het belang van de buskruidfabrikanten, achten sommige leden wenschelijk, dat het invoerregt op de *ruwe* salpeter opgeheven worde en dat op de *geraffineerde* verminderd tot 1 pct. der waarde.

Schors. Waarom de heffing van het regt der eene soort naar het *gewigt* en der andere naar de *waarde?* Men geeft aan eerstgemelden maatstaf de voorkeur. Voorts zou, naar de meening van sommigen, de uitvoer van het *ongemalen* artikel in het belang van

---

[1]) Waarom niet? vroeg Luzac.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

den landbouw zoowel als van den handel, vrijgesteld moeten worden; terwijl, volgens het gevoelen van anderen, het regt op den invoer van het *gemalen* artikel eenigszins behoort te worden verminderd.

Slagtvee. Vele leden waren van oordeel, dat het voorgedragen invoerregt te hoog is, en slechts nieuw voedsel zou geven aan den sluikhandel, welke voornamelijk uit *Oost-Friesland* in dit artikel gedreven wordt. Eenige willen den uitvoer geheel vrij hebben.

Souda. Men stelle hiervoor *soda* in de plaats, met weglating van dit artikel in de renvooijen.

Spelden. Men wenscht het beschermend invoerregt niet hooger dan op 4 pct. gesteld te zien, tencinde de sluikerij in dit artikel, welke, onder anderen in groote partijen uit eene fabriek te *Luik*, over de oostelijke grenzen van ons land moet plaats hebben, te bedwingen.

Voorts achten sommigen de *waarde* een te onzekeren maatstaf en de heffing naar het *gewigt* dus verkieslijk.

Spiauter of zink. Evenals met betrekking tot *koper* en *lood* is te kennen gegeven, acht men dit artikel geschikt om bij invoer met Nederlandsche schepen van het regt vrijgesteld te worden. Sommigen wilden zelfs dien vrijdom in alle gevallen toegepast hebben, uit aanmerking dat het artikel eene grondstof is voor onze fabrieken; anderen verlangden slechts eene vermindering van het regt, bij voorbeeld tot *f* 0.20

geplet enz. Invoerregt, volgens enkele leden, met Nederlandsche schepen, geen, en anderszins 2 pct. der waarde.

werk, enz. Invoerregt niet hooger te stellen dan 4 pct., volgens sommigen.

Staal. Te regt is dit artikel van uitvoerregt vrijgesteld, volgens sommigen; doch waarom heeft dat ook geen plaats ten aanzien van *ijzer*? Eenige leden verlangen het thans bestaande regt op het *staal* te behouden.

Staalwerk. Vermindering van het regt tot 4 pct. der waarde is door enkele leden voorgedragen.

Staaldraad. Als grondstof voor de naalden-fabrieken, willen sommigen dit artikel op het bestaande regt van *f* 0.50 per 100 pond behouden. Anderen achten daarentegen eene verhooging wenschelijk.

Stearine. Is het regt van *f* 8 per 100 pond niet bijzonder hoog? Men verlangt de verhouding van hetzelve tot de waarde te vernemen.

Steen, ongebakken enz. Bij deze rubriek, zoo mede bij die van *molensteen* enz. wenschen eenige leden de bepaling van vrijstelling bij aanvoer met Nederlandsche schepen gevoegd te hebben.

bewerkt, enz. Door sommigen is op verhooging, — door anderen op verlaging van het regt aangedrongen.

Tufsteen, ongemalen. Waarom wordt een verhoogd invoerregt van dit artikel noodig geacht? Sommigen stellen prijs op behoud van het bestaande.

gemalen. Men verlangt het gevoelen van de Regering te vernemen omtrent de bedenking, door de Kamer van koophandel en fabrieken te *Dordrecht* ingebragt tegen de voorgestelde aanzienlijke vermindering van het inkomend regt op dit artikel, waarvan zij niet alleen voor onze trasmolens, maar vooral ook voor onze waterstaatswerken, eene zeer nadeelige uitwerking vreest, als zullende daardoor de invoer en het gebruik van het zoogenaamde *conglomeraat* of de omkorsting der trasgroeven, welke een slecht maar goedkoop cement schijnt op te leveren, bovenmatig worden bevorderd en aangemoedigd. Uit het oogpunt van bescherming der trasmolens vinden sommige leden het invoerregt onvoldoende.

Stijfsel. *f* 10 per 100 pond bij den invoer is, volgens eenige leden, te veel.

Stroo. In het belang van den landbouw is door sommigen aangedrongen op de vrijstelling van den uitvoer van dit artikel; in het belang van een ander deel van den landbouw hebben anderen handhaving van het bestaande verbod van uitvoer gevraagd.

Waarom is voor dit artikel het gewigt niet als maatstaf der heffing aangenomen?

Stroop. Men acht het differentieel regt op dit artikel, ad *f* 7 per 100 pond, of per scheepslast van 2000 pond ad *f* 140, veel te hoog, en wenscht het doel van zulk eene bovenmatige begunstiging der Nederlandsche scheepvaart te kennen.

Suiker. Men geeft in bedenking, of de verhooging van het invoerregt der *ruwe* suiker, als grondstof voor onze fabrieken, wel doelmatig zij?

geraffineerde suiker. Wat is de reden van zulk een hoog invoerregt? Staat hetzelve in verband met den accijns op de suiker? Zoo ja, hoeveel is dan in het regt begrepen voor accijns, hoeveel voor belasting op den invoer of als beschermingsregt voor de inlandsche raffinaderijen?

Bij deze gelegenheid heeft men algemeen aangedrongen op eene spoedige herziening en verbetering van den accijns op de suiker.

Sukade. Sommige leden hebben zich tegen de voorgestelde verhooging verklaard. [1])

Sumak. Behoort onder *verfwaren.*

Tabak. Men wenscht te vernemen, of het niet geraden ware, voor dit artikel een differentieel regt vasttestellen, en wel met onderscheiding van den tabak die uit havens *binnen* en die uit havens *buiten Europa* wordt ingevoerd, zooals dit thans reeds voor de *sigaren* bestaat, en dat in allen gevalle die van buiten Europa aangevoerd aan een lager regt, bijvoorbeeld van *f* 0.50, onderworpen worde [2]).

alsmede geplette stelen. Daarvoor wordt thans bij invoer voldaan *f* 1.50 per 100 pond. Men vraagt, welke de reden is van deze aanzienlijke verhooging.

Sigaren. Men begeert het bestaande regt op den invoer niet te verhoogen en het differentieel te behouden. De heffing naar het getal is door vele leden bestreden, mede uit aanmerking dat die maatstaf veel aanleiding tot ontduiking kan geven, door het invoeren van zeer lange sigaren, die men later in stukken zou kunnen verdeelen, enz. Sommige leden achtten daarom de heffing naar het gewicht verkieslijk, anderen die naar de waarde, vooral ook omdat het artikel een zoo groot aantal soorten omvat, van zeer verschillende qualiteit en waarde.

Tapijten. In het voorgestelde beschermend regt, hetwelk eenige leden nog verhoogd, anderen daarentegen verlaagd wilden hebben, heeft de meerderheid verklaard te kunnen berusten.

Thus (in de renvooijen) is *wierook* en geen *galipot*, en behoort onder de *droogerijen* gerangschikt te worden.

Teer. Met welk doel stelt men voor, om den doorvoer met Nederl. schepen met een regt van *f* 0.50 per 13 ton te belasten?

teerolie (in de renvooien) behoort onder *teer*, niet onder *terpentijn* te worden gebragt.

Terpentijn. Men vereenigt zich met het voorstel der Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Amsterdam*, om, met vereeniging van de *Venetiaansche*, het regt te heffen naar de waarde tot 1 pct. Ook voor de *terpentijn-olie* wenscht men hetzelfde regt en denzelfden maatstaf te zien vastgesteld.

Thee. Eenige leden geven in bedenking, om ook voor de *thee van elders of met gebroken last ingevoerd* een differentieel regt te bepalen, een verschil aanbiedende b. v. van *f* 3 de 100 pond voor *boei en grove congo* en van *f* 6 de 100 pond voor *alle andere soorten.*

Naar aanleiding voorts van het bezwaar, door de Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Amsterdam* kenbaar gemaakt, wenscht men te vernemen, of soms uit het voorschrift, onder de bijzondere bepalingen voorkomende en uit de bestaande wetgeving overgenomen, dat het *origineel manifest* door de ambtenaren zal kunnen gevorderd worden, moeijelijkheden zouden kunnen ontstaan, voor zooveel de uit *China* komende schepen betreft, alwaar de gewoonte het opmaken van zoodanig stuk niet medebrengt.

---

[1]) „Weelde-artikel" merkte Luzac aan.
[2]) Als voren.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Tin, ongewerkt, doorvoer *f* 0.20; *gewerkt*, doorvoer *f* 0.10 per 100 pond. Heeft hier niet eene misstelling plaats gehad, en moeten niet de regten omgekeerd worden?

Touwwerk. Sommigen wenschen het tegenwoordige hoogere invoerregt in het belang van onze touwslagerijen te behouden. De meerderheid echter heeft zich met dien wensch niet vereenigd, uit aanmerking dat die trafieken reeds bevoordeeld worden door de vermindering van het regt op de *hennep*, en omdat het ongeraden schijnt, bij het meer en meer toenemend gebruik van ankerkettingen en ijzerwerk, om door een te hoog inkomend regt het touwwerk onnoodig duurder te maken.

Traan van vreemde visscherij. In het belang van de schatkist, welke door het meerder in consumtie brengen gebaat zal worden, zoowel als in dat van vele inlandsche fabrieken, voor welke de traan eene onmisbare grondstof is, wenscht men het regt te verminderen en te bepalen op *f* 0.50 het vat en met Nederl. schepen op *f* 0.10 per vat.
levertraan. Ook voor dit artikel meent men dat een differentieel regt ad *f* 0.10 per vat kan worden toegestaan.

Turf. Men wenscht te vernemen, waarom het voorbehoud, bedoeld in de noot op dit artikel, noodig wordt geacht, en welke de strekking is dier bijzondere bepaling.

Vaat- en kuipwerk. Ten aanzien van het artikel *nieuw*, wilden sommigen het bestaande gehandhaafd hebben. Met opzigt tot het artikel *oud*, heeft men gevraagd, waarom op hetzelve een invoer- en een uitvoer-regt is gesteld.
Waarom stelt men voor: opheffing van het thans bestaande verbod van in- en uitvoer van *ledige haringtonnen?*

Veeren. De groote meerderheid heeft zich verklaard voor de heffing naar de waarde a 1 percent.

Verfwaren. Men zie het aangeteekende op *chemicalia*, met opzigt tot het wenschelijke, om vele artikelen, in het ontwerp nog afzonderlijk belast, onder deze algemeene rubriek te rangschikken, en te belasten met 1 percent van de waarde.
bereide. Waarom is het regt op dit artikel zoo aanzienlijk verhoogd? Vele leden wenschen hetzelve tot 3 percent terug te brengen.

Vermiljoen. Volgens de groote meerderheid behoort dit artikel onder *verfwaren* gerangschikt, en met 1 percent belast te worden.

Vijgen. Men zou wenschen dat het invoerregt op dit artikel, waarvan de mindere soorten tot voedingsmiddel voor de lagere volksklasse dient, verminderd wierd, en bepaald op 2 percent, of, bij aanvoer met Nederlandsche schepen, op 1 percent.

Visch. In het ontwerp van 1843 had men het tijdvak, gedurende hetwelk de invoer van haring verboden is, gesteld van 1 Mei tot 31 Juli. Hieraan is bij het onderhavig ontwerp meerdere uitbreiding gegeven, daar men thans voorstelt, om het verbod te verlengen tot 30 November. De meerderheid heeft zich echter met dat voorstel niet kunnen vereenigen, en zou verlangen, dat aan het denkbeeld, hetwelk tijdens de vervaardiging van het ontwerp van 1843 bij de Regering schijnt te hebben bestaan, om het verbod door een hoog invoerregt te doen vervangen, gevolg mogt worden gegeven. Intusschen heeft de meerderheid geen bezwaar gevonden, om aan een tijdelijk verbod hare goedkeuring te verleenen; doch zoude zij wenschen, het tijdperk van duur van dat verbod eenigzins korter te stellen, dan bij het ontwerp is voorgedragen.
vreemde oesters, enz. Verscheidene leden achtten het voorgestelde invoerregt te hoog, en wilden hetzelve tot het tegenwoordig regt voor de oesters ad 1 percent terugbrengen. Anderen verklaarden daarentegen, zich met een regt van 3 percent wel te kunnen vereenigen, niet zoo zeer uit het oogpunt van bescherming onzer eigene visscherij, als omdat zij het artikel als eene zaak van weelde, en dus voor hooge belasting vatbaar beschouwden.
stokvisch. Even als ten aanzien van de *traan* is voorgesteld, wenscht men ook voor dit artikel, in het belang van den handel en de vaart op *Noorwegen*, een differentieel regt ten behoeve van de Nederlandsche vlag. Uit aanmerking, dat het een artikel van uitvoer naar den Rijn is, dat ongeschikt is voor het entrepôt, meenen sommigen zelfs, dat de invoer met Nederlandsche schepen geheel vrijgesteld behoort te worden.
vreemde riviervisch, enz. Vroeger is de invoer van *allerhande verschen visch* vrijgesteld, waaronder dus, naar het schijnt, alleen *zeevisch* verstaan moet worden. Waartoe dit onderscheid tusschen de beide soorten? Eenige leden meenden, dat daartoe geen gegronde redenen bestaan en dat de invoer van riviervisch mede behoorde te worden vrijgesteld. Door anderen werd het voorgestelde regt op deze soort ad 6 percent te hoog geacht; sommigen wilden het regt op 4 percent bepalen.

Vitriool-olie. Het voorgestelde regt bedraagt p. m. 10 percent van de waarde. Dit werd door vele leden te hoog geacht. Sommigen wilden eene vermindering tot 2 percent.

Vlas. Algemeen heeft men, in het belang van den landbouw en uit aanmerking van de groote mededinging, welke in den handel van dit artikel thans plaats vindt en waardoor de prijzen zoo gedrukt worden, op geheele afschaffing van het regt bij uitvoer van *ruw of ongehekeld* vlas aangedrongen Eenige leden wenschten den invoer vrijgesteld te zien, ten behoeve van onze inlandsche spinnerijen.
gehekeld. Het reeds aanzienlijk verminderd regt zoude, naar het oordeel van de minderheid, nog lager behooren te worden vastgesteld.

Vleesch. In stede van verhooging, zooals ten aanzien van het *gezouten* vleesch door de Staten der provincie Friesland is voorgedragen, achten vele leden het inkomend regt van dit artikel, zoo wel als van het *versch* en *gerookt* vleesch, te hoog, en eene vermindering wenschelijk.

Vruchten. Het voorgestelde invoerregt van het *gezouten of ingemaakte* artikel is aan verscheiden leden te hoog voorgekomen. Sommigen wilden dat regt op 3 percent bepalen. De meesten hebben in de voordragt berust, uit aanmerking dat het in dezen een artikel van weelde betreft, hetwelk een hoog recht alleszins gedoogt.

Wagenmakerswerk. Met het voorgedragen invoerregt ad 10 percent kon de groote meerderheid zich geenszins vereenigen. Zij wenscht het doel te vernemen van deze aanzienlijke verhooging, waarvoor geene genoegzame redenen schijnen te bestaan. Voorts geeft men in bedenking, of niet onder dit artikel in de renvooijen moet gebragt worden: *gedeelten van wagenmakers- en smidswerk*, zoo als patent-assen, rijtuigveeren en dergelijke.

Walvischbaarden, ruwe van vreemde visscherij. Volgens eenige leden, bij invoer te belasten met 1 percent, en het beschermend regt op den invoer van het *gesneden* artikel te stellen op 3 percent.

Walvisch en robbenspek. In verband met het voorstel omtrent de regten op *traan*, wenscht men het invoerregt te bepalen op *f* 0.50 per vat. Velen wilden daar te boven een differentieel regt voor den invoer met Nederlandsche schepen ad *f* 0.10 per vat.

Was, beelden en Zegelwas. Waarom heeft men die twee soorten, welke thans afzonderlijk zijn belast, vereenigd en aan hetzelfde regt onderworpen? Eenige leden wilden het regt op de wassenbeelden, als voorwerpen van kunst, verminderd hebben.

Werk. Waarom een invoerregt voorgedragen, wanneer men den uitvoer wil bezwaren? Volgens de meening van sommigen, zouden beiden geheel vrijgesteld moeten worden.

Wijn. Sommige leden hebben zich verklaard tegen de verhooging van een artikel, dat reeds met zulk een hoogen accijns is bezwaard. Zij wenschen het bestaande regt van *wijn op fust* te behouden, en, in verband met de vermindering van het regt op de flesschen, dat van *wijn op flesschen* te bepalen op *f* 4 de 100 flesschen.

Wijnsteen. Volgens de meening van velen, te rangschikken onder *verfwaren en droogerijen*, en te belasten met een invoerregt van 1 pct.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Wild en gevogelte. Waartoe den uitvoer van 1 percent tot 3 percent verhoogd? Zal dezelve daardoor niet te zeer belemmerd worden? Sommigen willen denzelve geheel vrij laten.

Voorts heeft men gevraagd, of de verhooging van het invoerregt niet te veel voordeel aan de sluikerij zal geven en het rendement van het regt benadeelen.

Wolle. In het belang van onzen binnenlandschen veestapel en uit aanmerking van de groote mededinging, welke in den handel van dit product ondervonden wordt en zoo nadeelig op de prijzen terugwerkt, wenscht men algemeen opheffing van het uitvoerregt. *gekamd* enz. Eenigen wilden het bestaande regt ad 2 percent behouden.

Zeep. Velen beschouwen het inkomend regt van dit artikel, hetwelk reeds met zulk een hoogen accijns is bezwaard, te hoog, en zouden hetzelve voor alle soorten willen brengen op 3 percent.

Zijde. Men wenscht te vernemen, met welk doel een andere maatstaf voor de heffing van dit artikel wordt voorgedragen.

Zout. Welke gronden bestaan er voor het onderscheid ten aanzien der regten tusschen den uit- en doorvoer aan de *zeezijde* en aan de *landzijde*?

Vele leden wenschten, dat dit onderscheid worde weggenomen en dat eene volkomene gelijkstelling plaats hebbe ten aanzien van de regten op den in-, uit- en doorvoer van het *ruwe* zout.

Ten aanzien van het *geraffineerd* zout, wenscht men te vernemen, waarom geen gevolg gegeven zij aan het voorstel van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te *Dordrecht*, om den invoer met ƒ 4 per 100 pond en den doorvoer met ƒ 2 per 100 te belasten.

De gelijkstelling van de regten aan de landzijde met die aan de zeezijde geheven wordende, is te meer van belang, omdat wij daardoor welligt in de gelegenheid zouden komen, om ons een belangrijken transito-handel uit *Wurtemberg* naar de havens van de *Oost-zee* en andere te bezorgen, hetgeen voor handel en scheepvaart zeer nuttig zoude wezen. Vele leden hebben dan ook aangedrongen op eene wijziging van het voorstel, wat den doorvoer en uitvoer betreft; eenigen wilden daarteboven het invoerregt van het geraffineerd zout, dat volgens het voorstel 400 percent der waarde zou beloopen, aanmerkelijk verminderd hebben.

Zwavel. Sommige leden wilden het invoerregt op de *geraffineerde* zwavel verminderen tot 50 cents de 100 pond; anderen konden zich met de voordragt vereenigen, doch wenschten het regt bij aanvoer met Nederlandsche schepen op de helft gebragt te hebben.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag den 2den Januarij 1845.

NOTA A.

De ondergeteekende, door de vierde Afdeeling uitgenoodigd zijnde om de bedenkingen op te geven, die hij tegen de algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) zoude meenen te kunnen inbrengen, naar aanleiding van de 2de alinea van art. 7 der nu voorgedragene wet voor het Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, heeft de eer aan die Afdeeling de verzekering te geven, dat de handelaars in het algemeen wenschen dat die wet door eene andere worde vervangen. Maar eene vraag is: bestaat de mogelijkheid, behoudens den waarborg tegen fraude, eene wet te vervaardigen die den handel voldoen zal, zoo lang de grondslagen bestaan waarop die wet gebouwd is? Hij meent dit te moeten betwijfelen: 1°. dewijl het hoofdgebrek ligt in de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9), houdende de grondslagen van het stelsel van 's Rijks belastingen; 2°. omdat de wet in verband staat met de behoefte aan de opbrengst der accijnsen, ter stijving van de schatkist; en 3°. dewijl over het algemeen het stelsel van afsluiting en bescherming nog te zeer gehuldigd wordt, dan dat aan een liberaal stelsel zoude te denken zijn.

De ondergeteekende beweert daarmede niet, dat de wet van 26 Augustus 1822 niet door eene betere zoude kunnen vervangen worden; integendeel, nog in het afgeloopen jaar heeft hij daar bepaaldelijk op aangedrongen; maar hij meent dat in de gegeven omstandigheden moeijelijk eene wet te vervaardigen zal zijn, die geheel aan het verlangen van den handel zal voldoen.

De gebreken aan te wijzen, die het gevolg zijn van het systema waarop de wet berust, welke eene lastige, tijdroovende en kostbare administratie misschien onvermijdelijk maakt, kan dus in deze oogenblikken weinig nut doen. En mogt de Afdeeling dit verlangd hebben, zoo zoude hij zich aan het stellen eener nota hebben moeten onttrekken, omdat dit werk rijp beraad en veel tijd vordert.

Meer vrucht ziet hij in deze oogenblikken te kunnen plukken van het opgeven van eenige artikelen uit de algemeene wet, die, zijns inziens, door de administratie verkeerd worden toegepast, en andere die, behoudens de zorg voor de inkomsten van het Rijk, gewijzigd zouden kunnen worden. Hij moet evenwel beginnen te verklaren, dat hij op dit werk niet voorbereid is; dat alleen de ondervinding hem de bedenkingen aan de hand geeft; dat er vele grieven bestaan, die hij, om niet te uitvoerig te worden, terughoudt; dat zeer zeker door de handelaars nog vele bij de op te gevene zouden kunnen gevoegd worden; en dat de Regering nog in den laatsten tijd, zoo door de kooplieden als door de Kamer van Koophandel te Rotterdam, met menige klagt is bekend gemaakt.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van den doorvoer.

Ad art. 81. Het komt mij voor, dat de administratie, naar aanleiding van dit artikel, den handel zeer belemmert in het verkoopen en leveren ten doorvoer van uit zee aangekomen goederen.

Gesteld, men ontvangt eene lading traan uit zee groot 1500 vat. Het is bekend dat zulks wordt aangevoerd in fusten van allerlei grootte, ter bevordering van de voordeelige stuwage van het schip. Niets, zoude men zeggen, is natuurlijker, dan dat men van die hoeveelheid 500 vat kan leveren ten doorvoer, bij voorbeeld naar den Rijn. En toch is dit ten eenen male onmogelijk, omdat de administratie geene lossing gedoogt zonder paspoort, dat aangeeft het getal fusten en derzelver inhoud; terwijl de handelaar, vóór de lossing, zoo min het een als het ander kan opgeven. Bovendien gedoogt de administratie geene opvulling, en, zonder dat nogtans, kunnen die fusten niet in ontvang genomen worden. Het gevolg daarvan is, dat iedere lading traan, al wordt die ook zeilende verkocht, toch noodwendig in entrepôt moet worden opgeslagen, om aldaar te worden opgevuld en geroeid, ten einde daarna, hetzij geheel of in gedeelten, te worden afgeleverd. Deze formaliteiten zijn oorzaak van veel tijdverlies en bezwarende onkosten van opslag, pakhuishuur en aflevering, alsmede van dubbele leges en visitatie-kosten, daar men eerst biljetten moet ligten voor den opslag in het entrepôt, en daarna weder voor de aflevering.

Dit bezwaar was, dunkt mij, op te heffen door een provisioneel consent te geven tot lossing, waarbij wordt toegestaan om de vaten, naar gelang die gelost worden, te doen roeijen en opvullen; den beëedigden roeijer te gelasten zijne bevinding op dat consent te stellen; en eerst op vertoon van dat consent paspoorten af te geven. Op die wijze is men, zoo ik meen, lang te werk gegaan, tot dat men voor eenige jaren de ongelukkige uitvinding gedaan heeft om, naar het schijnt op grond van dit artikel, den handel op eene ongehoorde wijze te kwellen. Voor accijnsgoederen zijn redelijke bepalingen gemaakt (zie art. 148 en 149 dezer wet); de wetgever kon, dunkt mij, niet denken dat men tegen accijnsvrije goederen uit de wet zoude afleiden de noodzakelijkheid van maatregelen, als die, welke thans genomen worden.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de Entrepôts.

Ad art. 88. Deze onderscheiden zich in publiek of 's Rijks, particulier en fictief; later is daarbij gekomen het vrij-Rijn-entrepôt voor de goederen, die men bepaaldelijk met bestemming naar den Rijn voorloopig zoude wenschen op te slaan. De strekking is, om aan de geconsigneerden, *gedurende den tijd van twee jaren*, nog de gelegenheid te laten om de goederen ten doorvoer te kunnen aangeven, of wel, blijkens de wet van 31 Maart 1838 (*Staatsblad* n°. 10), vrij naar zee terug te kunnen voeren.

Men houdt het thans daarvoor, dat de goederen, die in entrepôt liggen, als niet ingevoerd moeten worden beschouwd, of althans daarmede moeten gelijk gesteld worden, en dat dus niet de regten er op kunnen worden toegepast, die in vigueur zijn tijdens den opslag in entrepôt, maar die regten, welke op zoodanige goederen verschuldigd zijn op het tijdstip van den uitslag uit het entrepôt. [1])

[1]) Volgens de memorie van beantwoording gaf de Regeering niet toe, dat goederen in entrepôt konden aangemerkt worden als buiten 's lands te zijn.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

Vooreerst meen ik dus te mogen voorstellen, om de tijdsbepaling uit de wet te ligten. Wanneer toch de belanghebbende zich getroost heeft gedurende twee jaren van zijn geld verstoken te zijn voor de waarde der goederen, en hij de kosten van pakhuishuur en verwerken gedragen heeft, dan is het inderdaad ombarmhartig, hem de mogelijkheid tot het uitvoeren zijner goederen naar buiten 's lands te benemen. Hetzelfde artikel houdt wel in, dat de administratie den tijd zal kunnen verlengen, doch er staat bij: *mits alsdan van het regt van doorvoer worde afstand gedaan.* Deze bepaling versteekt dus den belanghebbende van het hoofddoel, waartoe hij de goederen in het entrepôt gebragt heeft. Dezelve is altijd zoo onbillijk geoordeeld, zoowel door de administratie als door den handel, dat nimmer gevolg daaraan gegeven is. — Maar waarom dan ook die bepaling niet opgeheven?

Met het oog op het doel der entrepôts, valt wijders ten tweede op te merken, dat als een natuurlijk gevolg derzelven wel eene bewaking der lossing uit het schip in het entrepôt moet plaats hebben, maar dat geenszins eene visitatie met het regt van benadering en beboeting kan worden toegepast zoolang de goederen het entrepôt niet verlaten.

Ad art. 92. Aan de administratie is, volgens dit artikel, verbleven, om onder bepaalde voorwaarden genot van fictief entrepôt te vergunnen. Deze vergunning klinkt zeer schoon in de wet, maar de vergunning is niet gevolgd, dan voor zeer enkele artikelen.

Later heeft men, bij de wet van 29 December 1835, de granen daarin toegelaten, en eindelijk dit jaar het verfhout, dat 20 cents per 100 pond betaalt. Zooverre mij bekend is, heeft men aan den handel geen kennis gegeven, dat voor verfhout fictief entrepôt verleend wordt, en is het alleen bij rapport dat ik dit vernomen heb.

Aan den handel zou eene groote dienst bewezen worden door aan het fictief entrepôt de meest mogelijke uitbreiding te geven; men waagt daarbij niet, geeft den handel groot gemak en bespaart denzelven aanzienlijke kosten van sluit- en ontsluitgelden? Dat het mogelijk is, bewijst de graanwet. Wanneer men in het fictief entrepôt toelaat een artikel als tarwe, dat thans *f* 45 per last betaalt, en dus op eene waarde van circa *f* 240 ongeveer 20 pct., dan kan men er veilig alles in toelaten; want er zal moeijelijk eenig belangrijk artikel in het tarief te vinden zijn, dat zulk eene belasting betaalt. Het spreekt van zelf, dat dan ook alle de bepalingen voor fictief entrepôt, bij de algemeene wet voorgeschreven, in kracht moeten blijven, en dat namelijk de goederen niet, gelijk voor algemeen of particulier entrepôt wordt voorgesteld, bij globale aangifte moeten kunnen worden opgeslagen, maar op bepaalde aangifte en visitatie.

Ad art. 93. Het is waar, dat dit denkbeeld van globale aangifte eenigermate in strijd schijnt te zijn met de 2de alinea van art. 93, dat wil dat de aangifte der te entreposeren goederen zal moeten geschieden *op dezelfde wijs, als voor inkomende goederen bij het 13de hoofdstuk is bepaald.* De handel heeft altijd gemeend, en ik geloof te regt, dat men hier moet drukken op het woord *aangifte*, opdat men bij de administratie van het entrepôt zoude weten welke goederen worden ingebragt. De administratie daarentegen heeft uit dit artikel aanleiding genomen, om al de bepalingen van het 13de hoofdstuk, met aanhaling, boeten, enz. ook toe te passen op de goederen die in entrepôt worden opgeslagen. Dit bemoeijelijkt den handel, omdat nu de goederen, die, uit zee komende, in entrepôt worden opgeslagen, aan eene dubbele visitatie onderworpen worden, terwijl die, welke dadelijk voor invoer worden aangegeven, en waarmede dus, uit den aard der zaak, het best kan gefraudeerd worden, maar aan eene enkele visitatie onderworpen zijn. Maar deze handelwijze der administratie leidt ook tot de volgende ongerijmdheid. Wanneer men eene partij van 10 000 pond, uit zee komende, aangeeft ten invoer, met betaling van inkomend regt, bij voorbeeld voor 8000 pond, dan wordt deze partij aangehaald, omdat de belanghebbende geacht wordt 2000 pond te hebben verzwegen, met het doel om de regten daarvan te ontduiken. Stel nu, dat dezelfde partij voor 8000 pond ten opslag in entrepôt is aangegeven, dan kan de belanghebbende bij de verzwijging niet profiteren, integendeel brengt hij 2000 pond meer in handen en achter het slot van de administratie, dan hij heeft aangegeven; welke 2000 pond hij noodwendig bij den wederuitslag uit het entrepôt moet declareren.

Aanhalingen ondertusschen hebben plaats gehad, doch met de transactie is de administratie rekkelijk geweest, op grond dat, indien de belanghebbenden hadden willen sluiken, zij op deze wijze toch nimmer konden profiteeren.

Enkele Huizen hebben getracht zich voor die aanhalingen te vrijwaren, door de goederen, bij opslag in entrepôt, door een' Rijks-weger te doen wegen; maar vooreerst was dat zeer kostbaar, zoo wel door hetgeen aan den weger moest betaald worden als door de meerdere arbeidsloonen daaraan verbonden, en ten andere ging er ook tijd mede verloren: dus heeft men er weder van afgezien en zich getroost de risico der aanhaling te loopen.

Ik mag niet verzwijgen, dat men, sedert de oprichting van het vrij Rijn-entrepôt, den handel wel vergund heeft de goederen, als met bestemming naar den Rijn, op te slaan, om dezelven later weder eene andere bestemming te kunnen geven; maar tot die wijziging moet men een bepaald verzoek indienen bij den directeur, wiens fiat 50 cents kost.

Wanneer men nu nagaat, dat eene groote partij dikwerf in kleine deelen wordt afgeleverd, is blijkbaar dit hulpmiddel te lastig en te kostbaar. Maar het wordt ongerijmd, wanneer men bedenkt, dat de goederen voor algemeen of vrij-Rijn-entrepôt aangegeven, in dezelfde localen worden opgeslagen.

Eene wijziging is onontbeerlijk, en dat vooral, nu men in Belgie den handel de meest mogelijke gemakken bij de entrepôts aanbiedt. Niets, dunkt mij, is eenvoudiger, dan voor de algemeene en particuliere entrepôts toe te staan wat voor het vrij-Rijn-entrepôt vergund wordt: opslag namelijk bij globale aangifte onder bewaking. De schatkist kan bij die wijziging niet verliezen, alleen zal de transactie-kas der ambtenaren er eenige winstderving bij kunnen hebben.

Ad art. 96. Wanneer men het systema van opslag in entrepôt, bij globale aangifte en onder behoorlijke bewaking, aanneemt, dan kan art. 96 ten gunste van den handel gewijzigd worden. Men dient in het entrepôt te kunnen verwerken en verpakken, mits het voldoende blijke dat de regten hierbij niet worden verkort; welke verkorting zelden kan plaats hebben zonder dat de goederen aan originaliteit verliezen. In allen gevalle kan de administratie zorgen, dat niets het entrepôt verlate zonder paspoort.

Wat is nu het geval? Eene lading of eene bepaalde partij goed wordt meestal onder één merk ingevoerd, dat men het zeemerk noemt; wordt die partij aan meerderen verkocht, gedeeltelijk ter invoering tegen betaling van inkomend regt, gedeeltelijk ten doorvoer, dan behoort ieder dier deelen een afzonderlijk merk te erlangen, bekend bij diegenen aan wie dezelve worden gezonden, en voorzien van de contra-merken der commissionairs die dezelven van den zeehandelaar hebben gekocht.

Deze vermerking heeft de administratie niet geweigerd, maar zij heeft bepaald dat die moet aangevraagd worden, opdat een ambtenaar zou worden gecommitteerd om bij de vermerking tegenwoordig te zijn, welke ambtenaar rapport doet of proces-verbaal opmaakt, waarna de partij op de registers van het entrepôt in deelen wordt overgeboekt en nieuwe bewijzen worden afgegeven, met vertoon van welke dan eerst de aangiften tot uitslag kunnen geschieden. En dat alles om eenige merken op de kisten te mogen plaatsen! Het spreekt wel van zelf, dat niemand van die vergunning, welke een oponthoud van één of twee dagen veroorzaakt, gebruik maakt. Men declareert dus de zeemerken en getroost zich de nieuwe merken op de kisten of balen te plaatsen, nadat dezen het entrepôt hebben verlaten en zonder dat die merken op de paspoorten worden gesteld: dit is een ongerief voor den handel, het gevolg van de letterlijke opvatting van het artikel.

Ad art. 97. Dit artikel is hoogst onbillijk. Indien de goederen, in algemeen of particulier entrepôt opgeslagen, worden beschouwd als nog niet te zijn ingevoerd, kan daarop geen regt verschuldigd zijn, vóór dat dezelven het entrepôt verlaten, en dat niet meer dan verschuldigd is op de goederen die werkelijk uit het entrepôt uitgeslagen worden. Volgens dit artikel moet de belanghebbende betalen van hetgeen in entrepôt is ingeslagen, niettegenstaande hij, bij een lang verblijf, reeds verlies op de goederen zelven lijdt. Wanneer men nu daarenboven in aanmerking neemt, dat juist de administratie de bewaking heeft, zoo volgt daaruit, dat de koopman de schade draagt, die door slordigheid of ontrouw der ambtenaren wordt veroorzaakt, en dus niet alleen het goed verliest, maar nog daarenboven de regten; terwijl diegenen, die voor dezelven verantwoordelijk behoorden te zijn, bij de wet worden vrijgesteld.

Dit artikel dient gewijzigd te worden, de administratie verantwoordelijk gemaakt, of althans de invoerder ontheven te worden van een regt dat hij billijkerwijze niet schuldig is.

Ad art. 99. Bij dit artikel wordt bepaald, dat onder anderen ten opzigte van sluit- en ontsluitgelden der entrepôts, zoodanige billijke bepalingen zullen gemaakt worden, als geschikt zijn om aan de bezwaren der belanghebbenden te gemoet te komen. Die

billijkheid bestaat daarin, dat men voor ieder pand of locaal twee ambtenaren geeft, waarvoor in den regel *f* 2.50 per dag berekend wordt; gedurende eenen geruimen tijd heeft men zelfs tot *f* 5 per dag voor die twee ambtenaren in rekening gebragt; thans evenwel, sedert eenige jaren, weder *f* 2.50. Dat één ambtenaar dat werk veelal wel alléén af kan, mag daardoor bewezen worden, dat de administratie er dikwerf maar eenen zendt wanneer vele aanvragen gedaan zijn; niettemin moet de handel er immer twee betalen.

Kon nu de Regering besluiten fictief entrepôt te verleenen aan degenen die het begeeren en voor alle goederen (des noods voor alle accijnsvrije goederen), dan zoude, ten minste voor een gedeelte, in een groot bezwaar van kosten te gemoet zijn gekomen.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Reglement op het aangeven.

In hoe verre het te wenschen is, dat dit hoofdstuk niet van toepassing zij op goederen die in algemeen of particulier entrepôt worden opgeslagen, is reeds opgegeven.

Van het oogenblik af, dat de wet is ingevoerd tot nu toe, is immer vergund geworden om provisionele lossingen te doen in ligters op zoogenaamde ligter-acten.

Voor de meeste schepen in de kleine vaart worden bij de chartepartijen door den vervrachter 14 dagen tot de lossing toegestaan, na verloop van welken tijd de dagen ingaan voor welke liggeld moet betaald worden, dat, ter voorkoming van misbruik, gewoonlijk zeer hoog gesteld wordt. De handelaar is er dus meestal op uit, om zich den lossingstijd ten nutte te maken, ten einde niet in liggeld te vervallen. Zelden evenwel weet hij, bij aankomst van het schip, welke bestemming de goederen zullen krijgen, omdat hij nog niet in de gelegenheid geweest is dezelven ten verkoop aan te bieden. Bovendien gebeurt het menigmaal, dat schepen te diep gaan om, zonder een gedeelte op stroom te hebben gelost, binnen de haven te kunnen komen. Om alle deze redenen heeft de administratie immer eene provisionele lossing, hetzij voor de geheele lading of voor een gedeelte, vergund in ligters, die immer verzegeld wierden en bij het zeeschip bleven. Twee en twintig jaren lang heeft men van die vergunning genot gehad, tot dat de administratie in den loop van dit jaar tot de ontdekking is gekomen, dat deze vergunning in strijd is met de wet, en dezelve heeft ingetrokken. Men is nu verpligt, of men eene bestemming hebbe of niet, of dat het schip in de haven komen kan of niet, de bestemming op te geven, indien men wil lossen. Niet geheel heeft de administratie de ongerijmdheid dier uitvinding over het hoofd gezien, en heeft later, om in het bezwaar te gemoet te komen, de ligters onder de localen, voor entrepôt geschikt, opgenomen. Hoezeer het ongerief alzoo zeer gelenigd wordt, blijft het niettemin een ongerief, omdat men nu meestal, indien het granen geldt, twee malen moet meten, eens namelijk voor de administratie en eens voor den kooper, het eerste dikwerf op stroom, waar men anders gewoon is de granen over te werpen. Die inmenging van het entrepôt veroorzaakt natuurlijk, behalve het dubbele meetloon, ook dubbele kosten van leges en visitatie.

Wat mag de oorzaak zijn van die wijziging in de uitlegging der wet?

Niettegenstaande de Handelshuizen geklaagd hebben, is in dit besluit geene verandering gekomen, en volhardt de administratie de ligter-acten te weigeren, en nogtans heeft men twee en twintig jaren, onder dezelfde wet, het genot er van gehad.

Het zoude verkeerd zijn, het gemak te miskennen dat de ligters, als locaalen van entreposering, in enkele gevallen aanbieden; maar men kan het eene doen en het andere niet nalaten: het land heeft er geene schade door. Hoe dit ook zij, het moet uitgemaakt worden wat de wet wil; want indien de administratie het als eene gunst beschouwt, dat de ligters als localen tot entreposering dienen, en zij deze gunst intrekt, dan bestaat er inderdaad geene mogelijkheid meer, om de schepen van eenigen omvang binnen veertien dagen te lossen, ten zij de goederen bij de aankomst reeds derzelver bestemming hebben.

De gemaakte bedenking slaat dan ook op:

Art. 126, waarbij moderatie van regten wordt toegekend, mits het verzoek gedaan worde vóór dat de goederen door den aangever tot en onder zich zullen genomen zijn. Daar nu geene voorloopige lossing meer wordt toegestaan, en de schade meestal eerst bij de lossing wordt ontdekt, zal wel bijna nimmer van de vergunning der wet gebruik kunnen gemaakt worden. Hoezeer nu ook dit artikel behoort tot het 13de hoofdstuk, dat de administratie geheel op de entrepôts schijnt toe te passen, zoo is het toch allerbillijkst, dat de goederen, in entrepôt opgeslagen, niet beschouwd worden als door den aangever onder zich genomen. Wel zijn er voorbeelden, dat men, bij request tot de Regering zich gewend hebbende, voor goederen, in entrepôt opgeslagen, vermindering van regt bekomen heeft; maar daaraan waren wederom zoovele formaliteiten verbonden, daarmede ging zooveel tijd verloren, daartoe moesten zoovele kosten gemaakt worden, dat de meeste Huizen verkozen hebben het volle inkomend regt te betalen.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Reglement op het laden en lossen.

Ad art. 127. Van de 2de alinea van dit artikel heeft de administratie al wederom eerst in den loop van dit jaar gebruik gemaakt, niet zoo zeer om de plaatsen aan te wijzen, waar de schepen moeten laden en lossen, als wel om de schippers te verbieden om, nadat zij een gedeelte der lading hadden ingenomen of gelost, naar een ander gedeelte der stad te verhalen tot het innemen of lossen van meerdere goederen. Ik wil niet treden in het onderzoek naar de reden, die de administratie voor die bepaling gehad kan hebben, en of die reden moet gezocht worden in wantrouwen tegen de kooplieden, dan wel tegen de ambtenaren die de Regering in dienst heeft; maar men zal moeten toestemmen, dat, wáár die reden ook te zoeken zij, het nimmer aan de administratie moet staan, te bepalen, waar eene lading of lossing geschieden zal. Wel heeft de Regering, op aanhoudenden aandrang der kooplieden, ook in dezen toegegeven, omdat zij gezien heeft dat zij den handel onnoodige kosten veroorzaakte; maar zoolang die bepaling in de wet staat, kan zij er gebruik van maken.

Ad art. 128. De administratie heeft ook weder onlangs uit dit artikel aanleiding genomen om den handel zeer te bemoeijelijken. Het spreekt van zelf, dat de partijen goederen, die uit zee worden aangevoerd, in haar geheel op het manifest worden gesteld, en dat men niet altijd in de gelegenheid is, die op eens te plaatsen en te lossen, maar dat dit ook dikwerf geschiedt bij gedeelten. De spoed, die tot de lossing wordt vereischt, vordert dat men het verkochte dadelijk aangeve en losse. Dit wordt door de administratie verhinderd, die, zoo ik meen, op grond van dit artikel, wil, dat de partij in haar geheel en in ééns worde aangegeven en gelost. Is dit den belanghebbende onmogelijk, dan moet hij zich alweder bij verzoekschrift tot den directeur wenden die, behoudens de daartoe staande leges, het verzoek toestaat: dus ook hier verlies van tijd en kosten.

Men schijnt er thans meer dan immer op uit te zijn, om den handel niet meer vrij te laten werken en dien van de gunsten van de administratie en in het bijzonder van den directeur afhankelijk te maken. In de administratie heeft eene ongehoorde centralisatie plaats; geen visiteur heeft eenige zelfstandigheid; deze wordt hem geheel en al benomen en met de nietigste zaken moet men zich immer bij den directeur vervoegen. Deze directeur, die zelf de ambtenaren, welke onder hem staan, alle redelijke magt en vrijheid beneemt, wordt natuurlijk noodeloos met vele nietsbeduidende werkzaamheden overladen.

Ad art. 133. De inhoud van dit artikel heeft de handel immer zoo verstaan, dat de ambtenaren verpligt zijn de goederen bij de lading of lossing te verifieeren naar gelang dezelven voorkomen. Sedert eenige jaren intusschen heeft de administratie dit geweigerd en gevorderd dat de goederen, in ieder paspoort vermeld, ook dan wanneer dezelven in entrepôt worden opgeslagen, bij elkander worden gesteld; dat alsdan de visiteurs worden geroepen, die, de partij met de aangifte conform bevindende, tot de inlading of den vervoer verlof geven. Het gevolg van dien maatregel is, dat de goederen bij ongunstig weder op de kaai moeten blijven liggen, of dat men menigmaal met schroom de lading of lossing van eene partij aanvangt, in de onzekerheid of men dezelve zal kunnen volbrengen. Menigmaal is ook de uitvoering onmogelijk, omdat de kapitein niet altijd in staat is de goederen, die dooreen geladen zijn, naar den inhoud der paspoorten te lossen, en altoos is tijdverlies onvermijdelijk.

Mogt het artikel voor de juiste verificatie in kracht blijven, dan toch moeten volstrekt die goederen er van uitgesloten worden, die onder geleide in algemeen of particulier entrepôt worden opgeslagen.

Deze bedenking is ook toepasselijk op artt. 136 en 137.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Bijzondere bepalingen omtrent de lossing en lading, in- en uitslag en wijze van verificatie van accijns-goederen.

Ad art. 144. Bij invoer *kunnen* wakers aan boord worden geplaatst; maar waarvoor? Het opschrift zegt het, voor *accijns*-goederen. En waarom plaatst men dan wakers aan boord van alle schepen bijna zonder onderscheid? Daarvoor wordt door de administratie wel niet gerekend, en den handel kan het geen last geven dat zij er zijn, maar wel veroorzaakt deze maatregel gedurig oponthoud, omdat men die ambtenaren meestal den vorigen dag moet aanvragen. Moet onverwacht het een of ander geladen of gelost worden, zoo bestaat daartoe geene mogelijkheid, en bij drukte gebeurt het meermalen, dat men geenen waker bekomt, ook dan niet wanneer men op den vorigen dag heeft aangevraagd.

Moet zoodanig ambtenaar tegenwoordig zijn ter bewaking der lading of lossing, het zij zoo: maar waarom de werkzaamheden vertraagd?

Hier kan geene wijziging van de wet gevraagd worden, want het stellen van wakers bij accijnsvrije goederen schijnt, indien ik mij niet bedrieg, een maatregel van de administratie te zijn *buiten de wet.*

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de bewaking en verzegeling.

Ad art. 154. Naar het schijnt is de bewaking buiten kosten der administratie alleen van toepassing op accijns-subjecte goederen. Hierin wordt eene wijziging verlangd; het belemmert den handel en maakt dien, met betrekking tot de accijns-goederen, hoogst kostbaar, omdat, wanneer dezelve te gelijk met accijns-*vrije* goederen geladen worden, de eigenaren der eersten alleen al de kosten moeten dragen, welke uithoofde dier bewaking op het schip vallen. Het komt mij onredelijk voor, dat de handel met de kosten bezwaard wordt van het toevoorzicht, dat de administratie, ter verzekering van de regten, noodig keurt. Men wenscht dus dit artikel opgeheven te zien.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van boeten en straffen in het algemeen.

Ad art. 213. Dit artikel is, zooals het daar staat (onvoorwaardelijk), veel te streng. Het veronderstelt moedwil en ontduiking van regten. Maar de wetgever heeft vergeten, dat ook abuizen kunnen plaats grijpen, en wanneer dit laatste duidelijk blijkt, is verbeurdverklaring ongerijmd. Dat ondertusschen zulke abuizen plaats grijpen, bij de menigvuldige aangiften die dagelijks worden gedaan, spreekt wel van zelf; wil men dan zijne goederen niet aangehaald zien, zoo dient men te transigeren. Maar de onvoorwaardelijke bepaling is daarom ook onredelijk, omdat de administratie nimmer vergoeding geeft voor de abuizen die *zij* begaat, welke altijd hersteld moeten worden, alvorens de belanghebbende genot heeft van het paspoort; menigmaal is daardoor de gelegenheid tot verscheping vervlogen, en altijd wordt er tijd en arbeidsloon door verloren, die de handel op de administratie niet kan verhalen. Zoo doende is de koopman de dupe van alle abuizen waar ze ook begaan worden; — dit artikel eischt dus dringend eene wijziging.

ZES EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Algemeene voorzieningen, en van de pligten en regten der ambtenaren, en hunne bescherming.

Ad art. 316. Aan dit artikel wordt door de administratie geen behoorlijk gevolg gegeven. In den regel worden des namiddags geene paspoorten afgegeven, en hieraan evenwel is behoefte, ten einde tegen den volgenden morgen den uit- of inslag mogelijk te maken van partijen, die ter Beurze worden verkocht. Moet men tot den volgenden morgen naar de paspoorten wachten, dan is de verzending met eene schuit, die op den middag vertrekt, wel geheel en al onmogelijk. — Inzonderheid bestaat het bezwaar voor goederen, die uit het entrepôt moeten uitgeslagen worden, omdat het kantoor, alwaar aan den magazijnmeester de toestemming tot uitslag verleend wordt, van des namiddags vier tot den volgenden morgen ten half tien ure gesloten is. Billijkerwijze mag men verlangen, op de tijden door de wet aangegeven, aan alle de kantoren geholpen te worden, en in het najaar, bij bijzondere drukte, mogten die tijden ten gerieve van den handel nog wel eenigermate verlengd worden.

Ad art. 319. Ook laat de nakoming van dit artikel veel te wenschen over. De wet zegt dat de onkosten zoo veel mogelijk afgeschaft en in allen gevalle zoo veel mogelijk verminderd zullen worden. — Van afschaffing is wel nimmer de rede geweest, wel van vermeerdering en vooral van de vermenigvuldiging van de gelegenheden om leges te berekenen, gelijk uit de verschillende opgaven in deze nota is gebleken.

Daar thans het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer bij de Kamer in overweging genomen wordt, meen ik, dat ook aangedrongen behoorde te worden op een tarief van kosten door de ambtenaren te berekenen. Die van visitatie behoorden, mijns inziens, in het geheel niet berekend te worden en althans niet in die gevallen, waar de wet weging of meting vordert, en dus naauwelijks visitatie te pas komt.

Ten slotte in het kort de bedenkingen te zamen vattende, meent de ondergeteekende, dat, hoe wenschelijk ook eene geheele herziening der wet van 26 Augustus 1822 zij, die nimmer naar de behoefte van den handel zal kunnen gewijzigd worden, zoo lang het tegenwoordige stelsel van belastingen bestaat. Dat men dus voor het oogenblik zich bepalen moet tot het aanwijzen van die hoofdstukken en artikelen in de wet, die verkeerd toegepast of niet nagekomen worden en die waarin van den Wetgever eenige wijziging zoude mogen begeerd worden.

Hoofdstuk 10, *artikel* 81. Zoo te wijzigen, dat voor alle artikelen bij de lossing van het zeeschip, van het regt van doorvoer gebruik te maken zij, hetgeen, ten gevolge van de maatregelen der administratie, thans onmogelijk is.

Hoofdstuk 11, *artikel* 88. Dat het regt van entreposering niet tot eenen zekeren tijd worde beperkt en dat de goederen, die in de algemeene of particuliere entrepôts worden opgeslagen, bij de lossing wel zullen mogen worden bewaakt maar niet aangehaald;

dat artikel 92 gewijzigd worde in dien zin, dat het niet langer aan de administratie verblijve te bepalen voor welke goederen het genot van fictief entrepôt zal worden vergund, maar dat de belanghebbenden zulks zullen kunnen reclameren, mits zich aan de gestelde voorwaarden onderwerpende; hetgeen bevorderlijk zal kunnen zijn om de belanghebbenden genot te verschaffen van artikel 99, ten opzigte der kosten van sluit- en ontsluit-gelden;

dat artikel 93 zoodanig worde gewijzigd, dat de belanghebbende zal kunnen volstaan met het doen van eene globale aangifte; — en dat artikelen 96 en 97 mogen vervallen of gewijzigd worden.

Hoofdstuk 13. Dat in dit hoofdstuk eene bepaling worde gemaakt, dat eene provisionele lossing in ligters mogelijk zij op eene ligter-acte, mits dat die ligters blijven bij het zeeschip en dezelven des nachts worden verzegeld; en dat wijders de vergunning om ligters tot localen van entreposering te mogen aanwijzen, waarvan de handel het gemak in geenen deele miskent, blijve bestaan.

Hoofdstuk 14, *artikel* 127. Dat uit dit artikel de bepaling worde geligt, dat de administratie de plaats zal kunnen aanwijzen, waar de lading of lossing moet of mag worden verrigt.

Ad art. 128. Dat de lossing van gedeelten van partijen niet afhankelijk blijve van de gunst der administratie.

Ad art. 133. Dat dit artikel zoodanig worde gewijzigd, dat de ambtenaren in geen geval de verwerking der goederen uit het zeeschip naar de algemeene partieuliere entrepôts zullen mogen vertragen.

Ad art. 144. Dat dewijl bij dit artikel alleen gesproken wordt van de wakers bij accijns-goederen en geenszins bij accijnsvrije goederen, het aan de administratie des noods zal verblijven, om, buiten bezwaar des handels, eenen waker aan boord te stellen, maar dat de administratie zich niet langer het regt zal mogen aanmatigen om, bij gebrek aan wakers, de lading of lossing te vertragen.

Hoofdstuk 15, *artikel* 154. Dat dit artikel worde opgeheven.

Hoofdstuk 20, *artikel* 213. Dat dit artikel, als te streng, worde gewijzigd.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Hoofdstuk 26, *artikel* 316. Dat de administratie verpligt worde de bepaling na te komen van dit artikel, waarbij de tijd wordt aangegeven dat de kantoren zullen moeten geopend zijn, en ook van Art. 319, waarbij de onkosten worden afgeschaft of zoo gering gesteld, als het belang der schatkist, in verband met dat der belastingschuldigen, toelaat; en dat een tarief van berekening dier kosten bij de wet worde vastgesteld.

's Gravenhage, den 4den December 1844.

E. P. DE MONCHY.

NOTA B.

CHEMICALIA.

In het tarief-ontwerp zijn droogerijen, naturalien en verfwaren gelijkelijk bij in-, uit- en doorvoer belast, tenzij de artikelen, die daartoe kunnen worden gebragt, afzonderlijk worden vermeld. Deze gelijkstelling heeft dit voordeel, dat daardoor voor de niet vermelde artikelen het twijfelachtige onder welke rubriek dezelven moeten worden gebragt, onverschillig wordt bij de uitkomst. Immers de guttegom, de rad. curcumæ enz., kunnen even goed tot droogerijen als tot de verfstoffen worden gebragt, en zeer vele droogerijen kan men mede als naturalien beschouwen. Door deze schikking schijnt het evenwel geheel overtollig eene menigte droogerijen en verfwaren, die niet afzonderlijk zijn belast, afzonderlijk op te noemen in de renvooijen. Meer dan 100 opgenoemde artikelen zouden hierdoor vervallen. Eveneens zouden gedroogde oranje- en citroenschillen, die alleszins tot droogerijen behooren, en in het tarief ook gelijk als droogerijen belast voorkomen, niet afzonderlijk moeten worden opgenoemd; de geconfijte konden dan bij de sukade worden vermeld, en alsdan de geheele geconfijte oranjes en citroenen daaronder mede worden opgenomen.

Alle de specerijen behooren in het algemeen tot de droogerijen; meest worden dezelven afzonderlijk vermeld. De reden der uitzondering hierin ten opzigte der vanille, die in de renvooijen tot droogerijen wordt gebragt, is niet bekend; voor pharmaceutisch gebruik is de kaneel belangrijker dan vanille, zoodat hierin de aanleiding daartoe niet kan gelegen zijn.

Het gebruik heeft eenigzins gewild, dat aluin, antimonium en arsenicum tot de droogerijen worden gerekend, en als zoodanig komen dezelven in de renvooijen voor; maar ook sublimaat, magnesia, salmiak, de pepermunt-, muscaat-, kaneel-, cajeput-, kamille-olie en hetgeen men medicinale en specerij-olie noemt, worden aldaar tot droogerijen gebragt, ofschoon dezelven zelfs op de prijscouranten der droogisten als chemische praeparaten voorkomen. Daar nu de niet afzonderlijk opgenoemde chemicalia bij den invoer naar 3 percent van de waarde, en de droogerijen slechts met 1 percent zijn belast, zal men, door deze verwarring gesteund, alle niet-opgenoemde chemicalia als droogerijen kunnen aangeven. Want waarom zouden b.v. mercurius dulcis, en alle andere mercurialia niet even goed tot droogerijen behooren als de merc. sublim, carros., en zoo men de sublimaat, bij uitzondering uit de mercuriaal-bereidingen, als droogerij wilde hebben beschouwd, omdat ze afzonderlijk is opgenoemd, zou men uit de opnoeming der kermes mineralis als chemicale, ook moeten beluiten dat de sulphur. aur. antim. enz. behoorde tot de droogerijen; en waarom zouden de extracten niet even goed tot droogerijen behooren als de olien?

Om alle deze moeijelijkheden te vermijden, komt het raadzaam voor, om de chemicalia evenveel als de droogerijen, verfwaren en naturalien te belasten; en, gelijk bij die rubrieken, alleen hetgeen afzonderlijk wordt vermeld, daarvan uit te zonderen. Men zou hierdoor aan velerlei misstellingen en duisterheid een einde maken, en ook zouden eene menigte renvooijen daardoor vervallen. Eenige aanmerkingen van detail zullen mede kunnen dienen om het gezegde te bevestigen.

Cortex Chinae flava en *Peruviana* wordt opgenoemd in de renvooijen; men zegt: cortex Chinae flavus, fuscus ruber, of cort. Peruvianus flavus, fuscus, ruber; het opgenoemde is dus niet volledig en niet juist gezegd; cortex Chinae Peruviana is onverstaanbaar; de geheele aanhaling kan gemist worden, daar niemand twijfelen zal dat de China-bast behoort tot droogerijen

Arsenicum, *rattenkruid* en *rottenkruid* worden afzonderlijk in de renvooijen opgenoemd, hetgeen eene noodelooze uitvoerigheid is; beter was het bij arsenicum te voegen, welk praeparaat men bedoelt, het metaal of het oxyde onder den naam van arsenicum album bekend. Tegenover deze uitvoerigheid is het vreemd, dat de realgar en auripigment niet worden vermeld. Het kortste zou zijn, geheel geene melding van het arsenicum te maken, vooral wanneer chemicalia en droogerijen bij invoer gelijk worden gesteld; want arsenicum album behoort zekerlijk veeleer tot chemicalia als tot droogerijen.

Christal Tartari (lees: *crystalli Tartari*) komt in de renvooijen voor als droogerij en dus bij invoer belast met 1 percent der waarde; dit is de gezuiverde wijnsteen, maar afzonderlijk komt op de lijst der artikelen de *wijnsteen* voor, die met meer regt onder de droogerijen behoort, dewijl de crystalli Tartari eene bereiding hebben ondergaan, en dientengevolge hooger in prijs zijn. De wijnsteen is belast bij invoer met 50 cents per 100 pond. Is er behoefte om dezen invoer zoo laag te stellen? De prijs van de 100 pond witten wijnsteen is *f* 85 en van den rooden *f* 65. Door dit artikel niet te vermelden, wierd het als droogerij beschouwd en daarvoor bij invoer naar de waarde 85 of 65 cents per 100 pond betaald: dat mede om den varierenden prijs beter was. (Zie Bedenkingen Kamer van Koophandel Amsterdam pag. 14).

Loodsuiker en *saccharum saturni* zijn verschillende benamingen van hetzelfde praeparaat, dat, gelijk bijna alle chemische praeparaten, nog verschillende andere benamingen heeft, die niet zijn opgenomen. Er wordt in de renvooijen *loodsuiker* gebragt tot verfwaren en het is dus bij invoer met 1 percent belast, en de *saccharum saturni* tot de chemicalia, zoodat dit dus bij invoer met 3 percent belast is. De loodsuiker is mede een medicament en komt onder de chemicalia voor bij de droogisten. Het veelvuldige gebruik geeft tot deze verwarring aanleiding.

Natrum en *soda*, en zout van *souda* (de Fransche benaming is *soude*, maar *souda* niet gebruikelijk), duiden de zelfde zaak aan (namelijk de carbonas sodae venale), maar natrum en zout van souda komen in de renvooijen voor als chemicalia, en zijn dus bij invoer belast met 3 percent van de waarde, en de souda (soda) op de lijst van het tarief belast met 20 cents per 100 Ned. ponden. De waarde van dit praeparaat is *f* 16 a *f* 30 per 100 ponden, zoodat 20 cents weinig van 1 percent der waarde verschilt. Het kortste zou zijn, van geen dezer artikelen melding te maken.

Quininae komt voor in de renvooijen als chemicale; dit is verlatiniseerd Fransch; de bedoeling is niet het loogzout, de quinine, maar het gebruikelijk medicament, de sulphas chininae en sulphas cinchoninae te kennen te geven: maar, deze verkeerde aanduiding daargelaten, is òf deze afzonderlijke vermelding overbodig, òf alle dergelijke praeparaten, als de sulphas morphinae en acetas morphin. en de morphine behoorden ook te worden opgenomen.

Cubèbé, lees: cubeben.

Arquebusade, lees: eau d'arquebusade.

Labdanum of laudanum is eene zeer zinstorende drukfout: labdanum of lodanum is eene hars; de laudanum een opium praeparaat, dat hier zeker geenszins is bedoeld. [1])

6. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§§ 1 — 7. *Voorloopige beschouwingen.* Uit de beschouwingen in het voorloopig verslag van de Centrale Afdeeling medegedeeld met opzigt tot de beginselen welke ten grondslag van een tarief van regten voor *Nederland* behooren te verstrekken, kan geen ander besluit worden opgemaakt, dan dat de meerderheid van de leden der Tweede Kamer, welke aan het onderzoek in de Afdeelingen hebben deel genomen, [2]) immers wat de behoeften van het oogenblik betreft, zich vereenigt met het gevoelen dienaangaande door de Regering aangenomen en in het tarief zelf toegepast.

In den grond toch komt zoowel de meening van die meerderheid, blijkens den inhoud van § 3 van het verslag als die van de Regering, in den aanhef der memorie van toelichting, daarop neder, dat het stelsel van bescherming eene afwijking is van de voorschriften der gezonde staathuishoudkunde; maar tevens, dat het door langdurig aanzijn eene behoefte is geworden, waarvan men niet op eens kan terugkeeren.

Zoovecl te minder is eene plotselinge geheele verandering raadzaam, omdat in genoegzaam alle Staten, met welke Nederland handelsbetrekkingen onderhoudt, het beschermend beginsel de eenige grondslag van de handelswetgeving is.

---

[1]) Deze Nota was van den heer Brouwer (aant. Luzac).

[2]) „Vijftig leden" teekende Luzac aan.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Daardoor toch wordt aan den vrijen loop van de Nederlandsche handel en nijverheid te veel belemmering veroorzaakt, dan dat men het geheel verlaten van het beschermend beginsel als overeenkomstig met de belangen van het algemeen mag beschouwen. Toegevende dat hetzelve eene onbillijkheid is ten aanzien van de verbruikers of van het algemeen, en volledig instemmende met het gevoelen, dat algemeene handelsvrijheid, wanneer die ook bij andere natien bestond, niet bepaaldelijk alleen voor den buitenlandschen handel (gelijk dikwijls ten onregte wordt beweerd), maar ook voor zeer vele andere takken van nijverheid hoogst voordeelig zoude zijn, gelooft men echter geenszins te kunnen toegeven, dat de toepassing van het beschermend beginsel, welke in het voorgedragen tarief heeft plaats gevonden, die onbillijkheid voor het algemeen eenigszins drukkend maakt.

Vergelijkt men toch de bescherming, welke bij het tarief wordt toegestaan, met die welke elders wordt verleend; geeft men acht op de talrijke reclames van de industrie en van den landbouw, welke het geheel ontoereikende van de verleende bescherming, immers in zeer vele opzigten, betoogen; neemt men in aanmerking, dat van de ruim 400 artikelen van het tarief slechts ruim 60 met een regt van meer dan 6 percent zijn bezwaard; wanneer men van het geheele getal diegene aftrekt, zooals *azijn*, *bier*, *meel*, *brood*, *geraffineerde suiker*, *stroop*, *thee*, *zout* en andere, voor welke het invoerregt als vervangende den accijns van de gelijksoortige binnenlandsche producten, of als consumtieve belasting moet beschouwd worden, dan zal men bezwaarlijk kunnen zeggen, dat het ontworpen tarief de noodlottige strekking kan hebben, welke men er aan schijnt toe te schrijven.

Noch groote belemmering van den handel, noch overdreven verhooging van den prijs der levensbehoeften zullen door dit tarief te weeg worden gebracht.

Evenmin kan men met grond beweren, dat hetzelve de strekking zoude hebben om aan de nijverheid eenen overdreven bloei te verschaffen, veelmin om door kracht van bescherming nieuwe takken van nijverheid als het ware in het leven te roepen en een kunstmatig bestaan aan dezelven te verschaffen.

De strekking van de beschermingsmaatregelen, welke bij het ontwerp zijn aangenomen, is in den regel slechts deze, dat de onderscheidene takken van nijverheid daarin, uit aanmerking van de zwaardere lasten welke hier te lande door de ingezetenen gedragen moeten worden en de daaruit voortvloeijende meerdere hoogte van het werkloon, eene billijke tegemoetkoming vinden.

Daartoe mag in het algemeen een beschermend regt van 6 ten honderd voldoende beschouwd worden. *In het algemeen;* want het behoeft wel geen betoog, dat uitzonderingen op dien regel dringend noodzakelijk zijn, naar mate, *eensdeels*, van de verschillende belangen en de uitgestrektheid der onderscheidene takken van nijverheid, *anderdeels*, naar mate van den aard der artikelen zelven. Sommige toch hebben meer, andere minder van de buitenlandsche mededinging te vreezen.

Eene derde beweegreden tot het maken van uitzonderingen, is deze, dat het beschermend regt, hetwelk thans nog ten behoeve van de nijverheid bestaat, in sommige gevallen hooger dan 6 ten honderd is. De regten welke in deze categorie vallen, zijn over het algemeen bij het ontwerp verminderd, doch behoorden niet in eens te veel verlaagd te worden, wilde men de belanghebbenden aan geene te groote en ook voor het algemeen welzijn schadelijke schokken blootstellen.

De algemeene regelen, welke, naar deze beginselen, zoowel bij de eerste zamenstelling van het tarief als bij de herziening, tengevolge van de aanmerkingen in het voorloopig verslag voorkomende, zijn aangenomen en toegepast, zijn de volgende:

a. De ruwe grondstoffen voor de onderscheidene takken van nijverheid zijn òf vrij, òf met een regt van slechts ½ of 1 pct. belast;

b. De gedeeltelijk gefabriceerde artikelen zijn, naar mate van het onderscheiden belang der nijverheid, met een regt van 1 tot 4 pct. belast;

c. Sommige artikelen welke als voorwerpen van weelde aan eene consumtieve belasting konden onderworpen worden, zonder den handel te benadeelen, zijn met hoogere regten dan 1 pct. bezwaard;

d. De geheel voltooide frabricaten, eindelijk, zijn in den regel met 6 pct., sommige met mindere, eenige weinige met hoogere regten belast.

De aanmerking in het voorloopig verslag gemaakt, ten aanzien van de verhooging van regten, welke op enkele voorwerpen, in vergelijking met de thans bestaande wetgeving, is voorgedragen, kan voegzaam te dezer plaatse worden beantwoord.

Omtrent de meeste artikelen wordt die verhooging gebillijkt door de overweging dat de behoeften der schatkist, in verband met de vermindering der regten op vele goederen, eene verhooging op andere noodig maakte, welke voor den handel niet schadelijk kan worden geacht. Omtrent eenige weinige heeft men gemeend, dat bij de tegenwoordige algemeene herziening der handelswetgeving, de billijkheid medebragt, dat het beschermend beginsel thans ook wierd aangewend ten behoeve van die belangrijke takken van nijverheid, welke om verschillende redenen dezelve meer dan vroeger behoefden.

Bij de behandeling van de afzonderlijke aanmerkingen op het tarief, zal de gelegenheid worden waargenomen, om de bijzondere beweegredenen bloot te leggen, welke de Regering hebben bewogen om eene uitzondering op de bovenvermelde algemeene regelen, of om een hooger regt dan thans bestaat, voor te stellen.

Daaruit zal, naar zij zich vleit, overtuigend blijken, dat zij het beginsel, om geene *noodelooze* uitbreiding aan het beginsel van bescherming te geven, getrouw is gebleven, en dat zij zich alleen heeft bepaald bij eene zoo billijk mogelijke algemeene verdeeling van de voordeelen, welke hetzelve opleveren kan.

Uit overweging van een en ander, kan dan ook de Regering geenszins instemmen met het gevoelen, dat het raadzaam zoude zijn reeds nu eene afdalende schaal van regten daar te stellen voor een bepaald getal jaren, waardoor alle regten van lieverlede tot op één percent der waarde zouden teruggebragt worden. Zij deelt geheel het gevoelen van hen, die meenen dat daaruit eene te groote fluctuatie van regten zoude ontstaan, schadelijk zelfs voor den handel die, gelijk in het slot van § 8 als de uitdrukking van het gevoelen der meerderheid wordt vermeld, teregt prijs stelt op fixiteit van regten.

Evenmin kan zij zich vereenigen met het gevoelen, dat het raadzaam zoude zijn het tarief slechts voor eenen bepaalden tijd vast te stellen. De wetgever behoudt toch altijd de bevoegdheid, om die wijzigingen daar te stellen, welke noodig kunnen worden geacht.

§ 7. *Doorvoer.* Uit hetgeen in het slot van § 7 omtrent de bepaling van de doorvoerregten wordt gezegd, heeft de Regering met genoegen de overeenstemming ontwaard van de Afdeelingen der Kamer met de door haar voorgestelde beginselen.

Het wetsontwerp door de Tweede Kamer in hare zitting van den 10den Maart ll. [1]) aangenomen, levert het bewijs op, dat de Regering een stelsel van *vrijen* doorvoer in het algemeen zeer wenschelijk acht, en dat zij slechts de gelegenheid wenscht te vinden om dat stelsel, op billijke voorwaarden van wederkeerigheid bij onze naburen, geheel in te voeren.

Men heeft het met het zelfde doel raadzaam geacht, om nog eenige veranderingen in de eerst voorgestelde doorvoerregten te brengen.

De nota van wijzigingen toont deze aan, terwijl men daarbij aanmerkt, dat thans, op eenige zeer weinige uitzonderingen na, het regt op den doorvoer algemeen 10 cents van de 100 ponden of 1/10 percent van de waarde bedraagt.

§ 8. *Opcenten.* De vereeniging van de opcenten op het bedrag der regten geheven wordende, met het principaal regt, zoude bedenkelijk zijn, omdat, gelijk teregt is aangemerkt, zulks eenen tijdelijken last in een blijvend bezwaar zoude veranderen. Bovendien is het bedrag van die opcenten, tot de verhooging waarvan men niet voornemens is eene wettelijke voordragt te doen, reeds sedert eenen zoo geruimen tijd onveranderd hetzelfde, dat het ook buiten 's lands genoegzaam bekend is, en dus niet geacht kan worden eenig bezwaar op te leveren voor het ontwerpen van handels-operatien.

Dezelfde redenen hebben ook in naburige Rijken tot het behoud der opcenten doen besluiten.

§ 9. *Bescherming aan de Nederlandsche vlag te verleenen.* De bedenkingen, aangevoerd tegen het voorstel der Regering aangaande de begunstiging aan de nationale scheepvaart te verleenen, hebben der Regering aanleiding gegeven tot een nader en aandachtig onderzoek van dit gedeelte der voordragt.

Vermits de groote meerderheid der leden zich verklaard heeft voor het behoud eener begunstiging van de Nederlandsche vlag, ten voordeele van de scheepvaart, is een wijdloopig betoog van de noodzakelijkheid der aanneming van dit beginsel overbodig.

[1]) Staatsblad n°. 11.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Trouwens het belang dat Nederland heeft bij eene bloeijende en talrijke zeevaart, zal wel door de Regering niet bewezen behoeven te worden.

Zonder bescherming is de bloei en het bestaan dier vaart onmogelijk. Immers het spreekt van zelf, dat de scheepsbouw in die landen, vanwaar de Nederlanders hunne grondstoffen moeten ontbieden, oneindig goedkooper dan hier kan gedreven worden.

De Nederlandsche zeelieden behoeven noch in kunde noch in ervaring beneden eenige anderen gesteld te worden, maar de kosten van aanbouw en uitrusting der schepen zijn elders zoo veel minder, dat de intrekking der bescherming al spoedig de geheele vernietiging van onze scheepvaart, en van de kleine scheepvaart het allereerste, ten gevolge zoude hebben.

Boven alle andere takken van nijverheid is de zeevaart aan de vrije mededinging blootgesteld.

Ook zonder eenige beschermende regten, hebben fabrieken en landbouw reeds veel boven hunne buitenlandsche mededingers vooruit. Deze toch hebben vrachten en andere kosten van vervoer te dragen; de inlander is op de plaats van consumtie, kent de behoefte, zoodra zij ontstaat, en den meer bijzonderen smaak of de gewoonten van den verbruiker.

Niet alzoo de scheepvaart. Op de opene zee zijn allen gelijk. Kunde en ervaring, maar ook vooral goedkoopheid, geven daar den voorrang.

Maar het doel der begunstiging van de eigen scheepvaart is niet alleen bescherming. Zij geeft ook gelegenheid tot het afsluiten van scheepvaartsverdragen met andere Mogendheden.

De meeste Staten, met welker vlag de onze met vrucht zoude kunnen mededingen, geven, in meerdere of mindere mate, aan hunne scheepvaart eene bescherming door differentieele regten.

Bij velen staan die maatregelen met uitsluiting der vreemde vlag gelijk.

Schaft men nu de bescherming ten onzent af, dan ook wordt het ondoenlijk, om van anderen eene vermindering hunner differentieele regten te verkrijgen. Zij zouden dan daartoe, tegenover ons, geen belang hebben. Het onderscheid in de betaling der tonnengelden is ten onzent bij de wet vastgesteld. Art. 294 van de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) beveelt, dat de schepen, behoorende aan natiën, bij welke de Nederlandsche vlag gelijkgesteld wordt met de inlandsche, ook ten onzent gelijke tonnengelden zullen betalen.

Datzelfde beginsel is aangenomen omtrent de haven-, loods-, baak-, en vuurgelden.

Het mag bedenkelijk worden geacht dit beginsel te veranderen, vermits zulks alleen zoude voeren tot représailles bij den buitenlander, en deze zouden door opofferingen onzerzijds moeten afgekocht worden, wilde men niet aan de scheepvaart in het algemeen een noodeloozen dubbelen last opleggen. Maar ook zoude dit onderscheid alleen ons ten aanzien van de meeste groote zeevarende natiën niet baten. Deze toch, en althans die, met welker vlag wij mededingen kunnen, hebben de tweeledige bescherming van schip en lading algemeen aangenomen.

Om de straks aangegeven reden zijn wij wel genoodzaakt hun voorbeeld te volgen. Zal nu het tweeledige doel der bescherming aan de eigen vlag te verleenen bereikt worden, dan behoort het beginsel op eene doelmatige wijze te worden toegepast.

Men behoort zorg te dragen dat de scheepvaart eene genoegzame, doch binnen behoorlijke grenzen blijvende bescherming geniete, en evenzeer dat de bescherming zoo gelijkmatig mogelijk worde toegepast.

Het voorstel door de Regering gedaan, is, zoo wat het bedrag als de gelijkmatige werking aangaat, aangevallen geworden.

Hoewel men, wat de bedenkingen op het bedrag der voorgeslagen bescherming betreft, zoude kunnen aanvoeren, dat, wanneer men de begunstiging tot weinige artikelen bepaalt, zij ook een hooger cijfer moet hebben, omdat alsdan een enkel artikel vaak het voordeel voor de geheele lading moet verschaffen, zoo is de Regering echter bereid, om, behoudens eenige nadere bepalingen, toe te treden tot het gevoelen der meerderheid omtrent de wijze van de te verleenen bescherming.

De voordragt dier nadere bepalingen vordert eenige bijzondere toelichting.

Bij de behandeling van dit onderwerp is een voorstel van de Kamer van koophandel te Groningen, om de begunstiging te wijzigen in verhouding tot de verschillende afstanden, zorgvuldig onderzocht en vergeleken met het volgens de bestaande wetgeving vigerende beginsel, namelijk dat van restitutie van $\frac{1}{10}$ der regten van in- en uitvoer.

De uitkomst van dat onderzoek heeft aangewezen dat beide stelsels zeer gewigtige bezwaren aanboden, wat de gelijkmatigheid der bescherming betreft.

Het bedrag der bescherming moet vergeleken worden met dat der vrachten. Doch de vrachten van de zelfde plaats van herkomst voor de onderscheidene goederen, verschillen zeer aanzienlijk. Een last katoen of hennep betaalt schier het dubbel van een last ijzer of granen. Wat dus in het eene geval eene voldoende begunstiging is, is ten eenen male ontoereikende voor het andere.

Maar ook de omschrijving der onderscheidene afstanden levert groote en onoverkomelijke moeijelijkheden op. De vrachten bij voorbeeld van *Londen* naar *Rotterdam* of naar *Amsterdam* zijn verschillend. De vracht van *Hamburg* naar *Groningen* verschilt van die van *Hamburg* naar *Rotterdam*.

Een verschil tusschen de havens aan de *Noord-zee* en de *Noorweegsche* havens behoort er dan gemaakt te worden, doch vele havens in Noorwegen liggen op geenen zeer grooteren afstand van sommige Nederlandsche havens dan bij voorbeeld *Hamburg* of sommige *Deensche* havens van *Rotterdam* of *Middelburg*. Maakt men van de *Middellandsche zee* eene categorie, dan heerscht er ongelijkmatigheid in de bescherming, want de vracht bij voorbeeld van *Malaga* of *Barcelona* bedraagt doorgaans de helft van die van *Smirna* of van andere plaatsen in de *Levant*.

Om dus dit stelsel juist toe te passen, zoude men in zoo vele onderscheidingen en classificatien moeten vervallen, dat de toepassing van het tarief vaak groote moeijelijkheden opleverde, en dat een allereerst vereischte van de handelswetgeving, zoo groot mogelijke eenvoudigheid en duidelijkheid, geheel uit het oog verloren wierd.

Hoewel nu de Regering ook de voorkeur geeft aan het stelsel, hetwelk bij de groote meerderheid der leden bijval heeft gevonden, gelooft zij echter te moeten aanmerken, dat men zich zeer zoude bedriegen, wanneer men meende dat hetzelve algemeen gelijkmatig werkte. Daartoe is het genoegzaam het oog te houden op hetgeen reeds boven is gezegd, dat namelijk het bedrag dezer bescherming vergeleken moet worden met dat der vracht.

Men zal zich dan toch terstond kunnen overtuigen, dat de korting van 10 percent, toegepast op den aanvoer van sommige goederen uit *Engeland* of uit *Hamburg*, eene oneindig grootere bescherming daarstelt, dan wanneer die zelfde goederen uit *Noord-Amerika*, uit de *Middellandsche zee* enz. worden aangevoerd.

De Regering heeft dus geoordeeld, dat men, ter bevordering van eene meerdere gelijkmatigheid, als algemeen beginsel de korting van 10 pct. der regten van in- en uitvoer moest behouden, doch tevens aan sommige goederen, hetzij in het algemeen, hetzij bij aanvoer van verafgelegene plaatsen, eene bijzondere begunstiging moest toekennen.

Zij stelt dus voor om aan de artikelen *pot- en weed-asch* en *soda*, *gedisteleerd*, *granen*, *hennep*, *ijzer* (*ruw en in staven en spoorijzer*) *katoen*, *steenkolen*, *suiker*, *vruchten*, *wijn*, *oliezaden* en *zout* eene algemeene begunstiging — aan de artikelen *amandelen*, *rozijnen*, *krenten*, *vijgen*, *boomolie*, *zwavel* en *huiden*, daarentegen eene voorwaardelijke begunstiging, bij aanvoer onder *Nederlandsche* vlag, te schenken.

De artikelen *Turksche* en *katoenen garens*, *honig*, *Fernambuck* en ander *verfhout*, *pek en teer*, *hars en harpuis* kunnen eene buitengewone bescherming ontberen, daar bij de meeste hunner de bescherming, door de vermindering van 10 pct. op de regten verleend, in evenredigheid tot de vrachten genoegzaam is te achten. Andere zijn als artikelen van vracht niet zoo belangrijk; bij andere eindelijk zoude de speciale bescherming geen voordeel aan de Nederlandsche vlag toebrengen, omdat men, hetzij krachtens tractaten of om andere redenen, dezelve onmiddellijk ook aan andere natien zoude moeten verleenen.

De Regering behoudt zich voor, om bij de verdere beantwoording van de aanmerkingen bij de bovengenoemde artikelen zoo veel noodig de speciale beweegreden van hare voordragt op te geven. Als algemeene aanmerking moet zij hier echter aanvoeren, dat deze verandering van beginselen haar genoodzaakt heeft om ten deele terug te komen op het eerste voorstel nopens den geheelen vrijdom van regten op eenige artikelen bij aanvoer onder Nederlandsche vlag. De algemeene toepassing eener korting van 10 pct. op de regten moet van invloed zijn op de opbrengst der regten.

De nieuwe offers, welke de schatkist brengt, om onderscheidene wenschen, door de Afdeelingen geuit tot vermindering of afschaffing van regten, te bevredigen, maken het volstrekt noodig, dat er op andere wegen eenige vergoeding worde verschaft.

Die vergoeding heeft men gemeend, het best te kunnen vinden in het stellen van eenige zeer lage regten, ten bedrage van $\frac{1}{2}$ of 1 pct. op enkele goederen, welke bij de eerste voordragt geheel vrijgelaten waren. De handel zal daardoor niet gedrukt worden, zooveel te minder, naardien het te verwachten is, dat de geheele afschaffing van het doorvoerregt, welke de Regering op billijke voorwaarden wenscht te kunnen bewerkstelligen, denzelve eene genoegzame vergoeding daarvoor opleveren zal.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

§ 10. *Wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.* Uit de mededeeling van de onderscheidene zeer uiteenloopende meeningen omtrent de voordragt tot gedeeltelijke wijziging van de wet van 29 December 1835, heeft de Regering zich niet kunnen overtuigen van de noodzakelijkheid of wenschelijkheid, die er zoude bestaan om het daaromtrent voorgestelde uit het ontwerp-tarief te doen vervallen. Zij vermeent dus bij het gedane voorstel te moeten volharden, onder voorbehoud om speciale aanmerkingen omtrent dit onderwerp bij de behandeling van het tarief zelf te beantwoorden.

§ 11. *Maatstaf der regten.* Welke maatstaf van regten ook moge worden aangenomen, men zal altijd in de toepassing op groote zwarigheden stuiten. Een algemeen beginsel daaromtrent aan te nemen en streng vol te houden is ten eenen male ondoenlijk.

De belasting naar de *waarde* beveelt zich ongetwijfeld door groote billijkheid aan, maar het verregaande misbruik dat er van gemaakt wordt, maakt de meer algemeene aanneming van hetzelve hoogst moeijelijk. Wanneer het doenlijk ware de bevoegdheid tot aangifte en betaling van regten te beperken bij een zeer klein getal grootere steden, zoude welligt eenige meerdere uitbreiding aan dit beginsel kunnen worden gegeven. Doch het blijkt van zelf dat deze beperking te veel bedenkelijks in zich zoude hebben.

De ondervinding heeft meermalen doen zien, dat vaak met voordacht de invoer langs kleine grenskantoren geschiedt, waar het den ambtenaren ten eenen male aan gelegenheid ontbreekt om de goederen, welke zij zouden willen benaderen, met eenig uitzigt op winst te verkoopen; van welke omstandigheid gretig partij wordt getrokken, om dikwijls meer dan de helft der waarde te verzwijgen.

Eene andere straf op deze wijze van frauderen te stellen, dan de gedwongen afstand der goederen tot den aangegeven prijs met 10 pct. verhoogd, zoude hoogst moeijelijk zijn.

De meening, dat de waarde der goederen met genoegzame zekerheid uit prijs-couranten of uit de facturen en cognossementen, welke de goederen vergezellen, zoude kunnen opgemaakt worden, schijnt niet gegrond te zijn. Voor eenige weinige, in den handel dagelijks voorkomende goederen, kunnen prijs-couranten eenigen leiddraad geven, hoewel er toch altijd eene speciale kennis van de hoedanigheid van het aangeboden voorwerp wordt vereischt, om te kunnen beoordeelen of de aangifte der waarde al dan niet juist is.

Maar bij minder courante artikelen, en bepaaldelijk bij die waarvan de waarde, zooals bij manufacturen, geheel alleen van de hoedanigheid van het individuele voorwerp, dat ter visitatie wordt aangeboden, afhangt, helpen prijs-couranten niets. Cognossementen behelzen wel nimmer iets anders dan de vermelding der verpligtingen en regten van den vervoerder, en wijzen in den regel niets aan omtrent de waarde van het vervoerde voorwerp. Facturen verzellen de goederen wel nimmer. Maar wanneer ook de overlegging dezer stukken tot staving van de deugdelijkheid der aangifte bij de wet mogt gevorderd worden, ook dan nog zoude zulks weinig baten.

Immers dezelven worden door den belanghebbende zelven of door zijne lasthebbers opgemaakt, en wie zijn geweten niet bezwaard gevoelt met eene opzettelijke valsche aangifte der waarde, zoude ook wel geen bezwaar vinden om gefingeerde facturen bij de goederen te voegen. De bedreiging van boeten en confiscatie zoude mitsdien, langs dien weg, niet veel meer dan eene ijdele vertooning zijn.

Uit dien hoofde heeft men gemeend overal, waar zulks zonder merkelijk bezwaar konde geschieden, de voorkeur te moeten geven aan de belasting bij het gewigt, getal of maat, en heeft men over het algemeen slechts dáár den maatstaf der waarde aangenomen, waar dit, uit hoofde van de sterk uiteenloopende waarde van de goederen onder den algemeenen post begrepen, niet konde vermeden worden.

§§ 12, 13 en 15. *Verandering der algemeene wet.* Het is geenszins te ontkennen, dat onderscheidene veranderingen, welke sedert 1822 hebben plaats gevonden, zooals bijzonder: de wijziging van het stelsel omtrent den doorvoer-handel, de meer vrijgevige beginselen welke in 1831 hebben kunnen aangenomen worden, de afscheiding van Belgie, alsmede de conventie van 31 Maart 1831 omtrent den Rijnhandel, — eene verandering van de algemeene wet van 26 Augustus 1822 wenschelijk en noodzakelijk hebben gemaakt.

Reeds in 1832 werd een ontwerp tot wijziging der algemeene wet aan de Staten-Generaal aangeboden. De destijds bestaande staatkundige verschillen met Belgie hebben echter de behandeling van dezelve doen uitstellen.

De bepalingen omtrent de vaart op de rivieren en binnenwateren, welke eerst in 1843 zijn vastgesteld geworden, moesten op die wet natuurlijk eenen grooten invloed hebben. Ook was het volstrekt noodig, om vooraf een bepaald beginsel omtrent het tarief van regten aan te nemen.

De Regering verklaart gaarne, dat die herziening, zoo ras als het tarief tot stand zal zijn gebragt, ten spoedigste ondernomen zal worden, bij welke gelegenheid dan ook bepaaldelijk het bezwaar over de heffing van de zoogenaamde leges, in § 15 van het verslag behandeld, naauwkeurig onderzocht en in overeenstemming met de behoeften van den tijd zal worden gebragt.

Intusschen kan men geenszins de gegrondheid toegeven der klagt, alsof door ministeriele voorschriften en instructien eene belangrijke uitbreiding ware gegeven aan de formaliteiten, bij die wet tot verzekering van 's Rijks regten voorgeschreven. Integendeel heeft de administratie steeds getracht door billijke voorschriften aan gegronde bezwaren te gemoet te komen, en den handel vrij te stellen van de vervulling van alle niet volstrekt noodige formaliteiten.

Men beroept zich dienaangaande op de toestemming, door haar gegeven, om ook bij invoer langs de rivieren, tegen het stellen van eenen algemeenen borgtogt, de ingevoerde ladingen op algemeene verklaringen naar de losplaats te vervoeren; op de veelvuldige faciliteiten, in afwijking van de strenge voorschriften der wet, door haar toegestaan voor lossingen in geheel afgeslotene entrepôts, hoedanige in de hoofdstad, behoudens zekerheid voor 's Rijks regten, konden worden gegeven.

Dat de administratie niet aan alle vorderingen dienaangaande konde voldoen, lag niet aan haar, maar veelmeer daaraan, dat men veelal onder den schijn van vrijgevigheid in wets-uitlegging te verlangen, in den grond meer vorderde dan behoudens de wet konde toegestaan worden.

De klagten, die er ook te dezer gelegenheid zijn aangevoerd, zijn dan ook ten deele overdreven, ten deele aan de door de veranderde omstandigheden meer dan vroeger drukkend bevondene bepalingen der wet te wijten. Ook daaraan mag men een goed deel dezer klagten toeschrijven, dat de kooplieden over het algemeen, en althans in de groote handelssteden, niet gewoon zijn zich regtstreeks in aanraking met de administratie te stellen, maar dit gedeelte hunner beroepsbezigheden geheel aan de zorg van tusschenpersonen overlaten. Zeer dikwijls heeft de ondervinding bewezen, dat de tusschenkomst van dezen geenszins strekte om den loop der zaken te bespoedigen, hetgeen ook welligt daaraan toegeschreven mag worden, dat deze derden een regtstreeksch belang hebben om hunne bemoeijingen zoo menigvuldig mogelijk te maken.

Intusschen kan men niet nalaten op te merken, dat de administratie belast is met de uitvoering der wet, en dat zij dus wel haar gevoelen over verschillen aangaande de uitlegging derzelve, op eene of andere wijze, aan hare onderhoorigen moet te kennen geven. Wil men nu de juistheid en gegrondheid dier instructien en voorschriften tegenspreken of bestrijden, dan staat aan een ieder daartoe het beroep op de uitspraak van de regterlijke magt open.

En voor zoo verre men bepaaldelijk aan de bevoegdheid der ambtenaren, om in een of ander geval buitengewone belooning te vorderen, of aan de regtmatigheid der berekening van die belooning mogt twijfelen, kan men zich dienaangaande de gereedste overtuiging verschaffen, vermits de ambtenaren den stelligen last hebben, om voor elke betaling van leges, des gevorderd, quitantie te verleenen. Door middel daarvan heeft een ieder de gelegenheid bij de hoogere autoriteiten te onderzoeken, of de ambtenaren binnen den kring hunner wettige bevoegdheid zijn gebleven.

De wederlegging van de bezwaren in de afzonderlijke nota A aangevoerd, schijnt bij gelegenheid der behandeling van het tarief niet gevorderd te worden, terwijl eerst bij de herziening der algemeene wet de daarin behandelde punten ter sprake behooren te worden gebragt.

§ 14. *Verandering van plaatselijke usantien, onkosten enz.* Met de aanmerkingen in § 14 van het verslag vervat, vereenigt zich de Regering ten volle.

Bij eene gepaste gelegenheid is door haar de aandacht der plaatselijke besturen en der handelsautoriteiten bijzonder op dit onderwerp gevestigd, en terwijl reeds aanvankelijk, tengevolge dier aanschrijving, eenige alleszins nuttige veranderingen tot stand zijn gebragt, vleit men zich met de hoop dat de handel zelf, in de overtuiging dat bevordering van zijnen bloei grootendeels van eigene activiteit afhangt, meer en meer eigene krachten zal inspannen en niet van de wetgeving vorderen, wat zij niet geven kan.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

§ 16. *Mededeeling van statistieke bescheiden.* Aan het verlangen der Kamer om mededeeling van onderscheidene statistieke bescheiden, wordt mits deze door toezending van vier staten voldaan.

Omtrent den staat n°. 1 merkt men aan, dat de specifieke opgave van de werkelijk voor ieder artikel ontvangene regten eene onmogelijkheid is. Aan de onderscheidene kantoren worden de staten, aanwijzende de in-, uit- en doorgevoerde hoeveelheden, afzonderlijk opgemaakt, afgescheiden van de stukken, de geldelijke verantwoordelijkheid betreffende.

Het behoeft wel geen betoog dat de ambtenaren bij de zamenstelling van de eerste niet die naauwkeurigheid in het oog houden, welke zij bij stukken, de comptabiliteit betreffende, in acht nemen. Eene contrôle ook op die staten uit te oefenen, evenals op de geldelijke verantwoordingen, zoude eenen hoogst aanmerkelijken omslag en zeer groote kosten van beheer veroorzaken, welke niet zouden beantwoorden aan het nut dat men er van trekken kan. Maar ook zijn er andere omstandigheden, zooals restitutien van regten, enz., welke ten deze eenen, voor de geheel juiste overeenstemming van de statistieke en comptabele stukken schadelijken invloed uitoefenen.

Echter heeft de vergelijking van de uitkomsten doen zien dat de statistieke bescheiden genoegzame naauwkeurige opgaven bevatten.

De staat n°. 1 wijst aan de in-, uit- en doorgevoerde hoeveelheden in de jaren 1839 tot en met 1843. De gemiddelde hoeveelheden van 1839 — 1841 zijn tot grondslag aangenomen bij de oorspronkelijke zamenstelling van het tarief.

De doorgevoerde hoeveelheden zijn onder de als *in-*, of juister gezegd *aangevoerde* hoeveelheden begrepen.

De staat n°. 2 bevat eene opgave bij approximatie van de verhouding tusschen gewigt, maat of hoeveelheid van de naar die onderscheidene maatstaven belaste artikels en derzelver waarden; met opgave bij sommigen van de meest uiteenloopende waarden.

De staat n°. 3 behelst eene opgave van de hoeveelheden in-, uit- en doorgevoerde granen sedert 1831, met opgave:

a. van het gemiddelde regt op dezelven in elk jaar;

b. van den middenprijs der inlandsche granen sedert 1835; [1])

c. van het bedrag der voor de buitenlandsche granen ontvangen regten, welke afzonderlijk worden verantwoord;

d. van het bedrag der premiën bij uitvoer van fabricaten uit graan sedert 1835 jaarlijks betaald.

De staat n°. 4, eindelijk, behelst de verlangde opgave van de nog bestaande tractaten van handel en scheepvaart, mitsgaders de aanwijzing der vlaggen welke, krachtens art. 294 der algemeene wet van 26 Augustus 1822, in de betaling der tonnengelden met de Nederlandsche vlag gelijkstaan.

Aan het verlangen om bepaalde en afzonderlijke opgave van de redenen, welke de Regering hebben geleid om het regt op ieder artikel te bepalen, kan bezwaarlijk voldaan worden. Men kan ook het nut van zoodanigen omslagtigen arbeid niet inzien, en vermeent dat het genoegzaam is, bij de artikelen, omtrent welke twijfel kan bestaan, de beweegredenen op te geven, gelijk bij de beantwoording der aanmerkingen op het tarief zal worden gedaan.

§ 16, litt. *f. Intrekking van art.* 12 *der wet van Juli* 1821. De speciale intrekking van art. 12 der wet van Juli 1821 schijnt onnoodig te zijn, daar toch sedert een aantal jaren geene gelden meer op de Rijks-begrootingen zijn aangewezen, met het doel in dit artikel vermeld, en men hetzelve dus reeds als metderdaad ingetrokken kan beschouwen; — terwijl, in allen gevalle, de bepaling zelve nimmer zonder eene nadere uitdrukkelijke sanctie der wetgevende magt in werking zoude kunnen komen.

§ 17. *Splitsing van het tarief in onderscheidene wetten.* Hoewel vele redenen het splitsen van het tarief in onderscheidene wetsontwerpen raadzaam schijnen te maken, is de Regering echter van oordeel, dat deze verdeeling nog meerdere ongelegenheden aanbiedt, dan het stemmen in ééns over het geheele tarief.

Het hoofdbezwaar tegen de splitsing is dit, dat de onverhoopte afstemming van één onderdeel eene wijziging van de beginselen na zich zoude kunnen slepen, welke op alle de andere ontwerpen van invloed zoude kunnen zijn, of wel dat, wanneer het gemeen overleg tusschen de Regering en de Staten-Generaal over een of ander onderdeel niet tot stand mogt kunnen komen, de uitvoering van het geheele tarief daardoor onmogelijk zoude worden.

Men geeft dus de voorkeur aan het opgevolgde beginsel, om het geheele tarief als één enkel wets-ontwerp te gelijk te behandelen en in discussie te brengen.

Of het voorafgaand vaststellen in comité-generaal van de beginselen van het tarief tot afdoende resultaten zoude leiden, wordt veelzins betwijfelt. Ook bij de wet van 12 Julij 1821 waren algemeene beginselen vastgesteld, waarvan men echter reeds bij de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39), en ook bij latere wetten, in zeer vele opzigten is afgeweken. Bovendien acht men het ondoenlijk, om zoodanige beginselen vast te stellen, waarop men geene uitzonderingen in bepaalde gevallen zoude moeten toelaten; de noodzakelijkheid om over die uitzonderingen te beraadslagen, zoude dan toch het doel, met hetwelk men algemeene beginselen had vastgesteld, grootendeels verijdelen. Ook vermeent men dat afgetrokken beginselen alleen niet leiden kunnen tot de zamenstelling van een goed tarief, waarvan de werking geheel practisch moet zijn. De kennis van de bijzondere behoeften van alle takken van nijverheid wordt veeleer daartoe gevorderd, ten einde voor ieder bijzonder geval de meest nuttige voorziening te kunnen treffen.

ONTWERP VAN WET.

Voorafgaande aanmerking omtrent het dispositief. Hoewel het bevel tot de tenuitvoerlegging van het tarief geacht kan worden reeds begrepen te zijn in den aanhef van het dispositief, zoo is de Regering bereid om aan de gemaakte bedenkingen te voldoen.

Dienvolgens wordt eene veranderde redactie voorgedragen van den aanhef van het dispositief en van art. 1.

Art. 1. Hoewel men gaarne toegeeft dat het tarief in uitgebreidheid zoude verminderen, wanneer men eenen algemeenen maatstaf vaststelde, en in het tarief zelf slechts de uitzonderingen op dien algemeenen regel opnam, moet men echter betwijfelen of de behandeling van het tarief dan eenvoudiger en gemakkelijker zoude zijn, en of die vermindering van uitgebreidheid wel practisch voordeel zoude aanbrengen.

Het spreekt toch van zelf dat alsdan slechts het betrekkelijk geringe aantal artikelen uit het tarief zoude kunnen geligt worden, hetwelk naar dien algemeenen maatstaf volgens de waarde belast is; de artikelen, waarvan het regt naar gewigt, getal of maat, hoewel niet hooger dan dit algemeene regt berekend, belast zijn, zouden toch in het tarief moeten blijven. Eene uitbreiding van het heffen der belasting volgens den maatstaf der waarde acht de Regering, om de reeds vroeger opgegeven redenen, niet raadzaam.

Er zoude, in allen gevalle, nog veel verschil van gevoelen bestaan over de artikelen, welke men al dan niet onder de uitzonderingen wilde begrepen hebben, en de behandeling van het tarief zoude dus aan de eene zijde in gemak en eenvoudigheid evenveel verliezen als zij aan de andere zijde winnen konde.

Uit een practisch oogpunt beschouwd, vermeent men dat er meer nut te wachten is van eene meer algemeene opnoeming van voorwerpen in het tarief op de renvooijen, dan van de enkele opnoeming van de uitzonderingen op den algemeenen regel. In de practijk zoude dit laatste aanleiding kunnen geven tot zeer vele verschillen over de toepassing, bepaaldelijk bij die goederen, welke uit hunnen aard onder verschillende categorien kunnen gerangschikt worden. Een aantal althans dier verschillen wordt voorgekomen door eene meer breedvoerige vermelding van artikelen.

Aan het verlangen om die voorwerpen, welke niet *met name* in het tarief of in de renvooijen zijn opgenoemd, onder het algemeene regt te brengen, staan zeer vele bezwaren in den weg, en moet de Regering derhalve bedenking maken om hetzelve in te willigen.

Immers, wanneer deze bepaling werd aangenomen, zoude het ter ontduiking van het regt genoegzaam zijn om den naam van eenig zwaar belast voorwerp te veranderen, hetzij, bij minder dagelijks voorkomende artikelen, door werkelijk eene andere technische benaming uit te denken, hetzij door bijvoeging van eene of andere stof het belaste voorwerp eene andere uiterlijke kleur of gewijzigde gedaante te geven, en daardoor de verandering van de benaming te wettigen, zonder dat de aard van het voorwerp zelf veranderd of hetzelve voor de eigenlijke bestemming ongeschikt gemaakt werd.

Zoo heeft men bijvoorbeeld onder de bestaande wetgeving bij herhaling beproefd, gedistilleerd door toevoeging van eene geringe hoeveelheid welriekende of andere stoffen, welke door eene eenvoudige overhaling gereedelijk weder afgescheiden konden worden, als *reuk-*

[1] Dit stuk kwam later in. Het is hierachter opgenomen onder n° 12 *a.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

werk, *chemicalia* of *vernissen* te doen voorkomen en aan de betaling der hoogere regten te onttrekken. Bestond nu de bepaling, dat het voorwerp met name in het tarief moest genoemd zijn, om [1]) onder de uitzonderingen te vallen, en werd alzoo de rangschikking volgens den aard van het voorwerp verboden, welk bezwaar zoude er dan zijn, om aan zoodanig met vreemde bestanddeelen vermengd gedistilleerd eenen of anderen technischen, door de vermenging eenigzins gewettigden naam uit het gebied der chemie of der industrie te geven, waardoor de ontduiking van het regt alsdan ongestraft zoude moeten blijven? Soortgelijke practijken zouden ook met andere stoffen kunnen uitgedacht worden.

Zooveel te minder bezwaar bestaat er tegen de voorgestelde bepaling, omdat de eindbeslissing over de toepassing van het tarief en dus ook over de rangschikking van niet genoemde artikelen onder den eenen of anderen getarifieerden post, overeenkomstig artt. 213, 246 en volgende van de algemeene wet op den ophef der in- en uitgaande regten en accijnsen van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), zonder eenigen twijfel aan de regterlijke magt verblijft, weshalve ook de speciale aanwijzing van de autoriteit, welke daarover te beslissen zal hebben, noodeloos mag worden geacht.

Ten slotte merkt men nog aan, dat ter vereenvoudiging ook bij de tegenwoordige herziening nogmaals een aantal artikelen uit de lijst zijn weggelaten.

De juistheid der aanmerking omtrent de redactie van de voorlaatste bepaling van het artikel wordt erkend, en worden derhalve de noodige wijzigingen voorgedragen.

Art. 2. Aan de bedenkingen omtrent dit artikel wordt door de redactie in den geest van het verlangen der meerderheid te stellen, voldaan.

Het 1ste lid heeft eene wijziging ondergaan, in verband staande met het wetsontwerp door de Tweede Kamer in hare zitting van den 10den Maart jl. aangenomen, betreffende den doorvoer, de vaste en scheepvaartsregten. Men vermeent dat beide laatstgenoemde regten, wat derzelver vermindering of afschaffing betreft, bij voortduur uit hetzelfde oogpunt als de regten van doorvoer behooren beschouwd te worden.

Art. 3, § 1, *met ongebroken last*. Het is niet te ontkennen, dat overdrevene naauwgezetheid hier en daar wel eens aanleiding heeft gegeven, dat de voordeelen van den regtstreekschen aanvoer uit de Kolonien van den Staat aanvankelijk aan de belanghebbenden zijn ontzegd, omdat de ambtenaren ter losplaats twijfelden of de lading wel als geheel ongebroken, in den zin der wet, moest worden beschouwd. Die bezwaren kunnen echter gereedelijk door nadere instructien van de ambtenaren worden uit den weg geruimd. In allen gevalle is door de hoofd-administratie ten allen tijde op de meest vrijgevige wijze beslist over de vragen die zich dienaangaande hebben voorgedaan.

Doch het behoud der voorwaarde van *ongebroken last* acht de Regering allezins wenschelijk, omdat het doel der verleende gunst is het bevoorregten van den regtstreekschen handel met 's Rijks Kolonien. Dat doel zoude slecht bereikt worden, wanneer het aan iederen Nederlandschen schipper vrijstond eerst een aantal vreemde havens met zijn schip te bezoeken, en dan met het onverkocht gebleven gedeelte in Nederland ter markt te komen.

ten genoege der administratie. Men maakt geene bedenking om deze woorden zoowel hier als op sommige andere plaatsen te doen wegvallen, omdat het geeuszins in de bedoeling ligt, om deze en andere quaestien aan de kennisneming van den gewonen regter te onttrekken.

Regten op Java-thee en melasse. De regten op *thee* moeten als eene verbruiks-belasting worden beschouwd. Daar nu de thee een bij uitnemendheid voor entreposering goed geschikt artikel is, bestaat er geene reden om de thee uit de Koloniën van den Staat voortkomende, van de betaling dier belasting te ontheffen.

Derzelver aanvoer uit die Koloniën onder Nederlandsche vlag, is reeds aanmerkelijk bevoordeeld boven den aanvoer uit andere landen, dan die van productie, of onder vreemde vlag.

De *melasse* is een handels-artikel, hetwelk met de stroop uit onze suiker-raffinaderijen voortkomende in concurrentie zoude kunnen treden. Daar nu de prijs der gewone stroop door den accijns op de suiker wordt verhoogd, zijn er allezins redenen van billijkheid voorhanden, om dit product onzer Kolonien, bij wijze van verbruiks-belasting, met een inkomend regt te bezwaren.

[1]) Luzac voegde hier het woord *niet* in: evenwel ten onrechte, zie blz. 77, 2de kolom, regel 24 en 25 v. o.

Art. 3, § 2. De woorden: *ten genoege van de administratie*, kunnen ook in de 3de alinea van deze paragraaph wegvallen.

Aan de bedenking op deze paragraaph gevallen, mitsgaders aan die, bij de aanmerkingen op art. 5 (laatste alinea) gemaakt, voorkomende, wordt te gemoet gekomen door eene bijvoeging aan het slot van deze paragraaph.

Art. 3, § 4. Men maakt geen bezwaar om de woorden: *van de ten uitvoer verbodene goederen, en*, uit deze paragraaph te doen wegvallen; doch acht het niet overbodig alsdan eene 2de alinea bij deze paragraaph te voegen.

De uitzondering ten opzigte van *gruis van glas*, even als die van alle de andere in deze paragraaph genoemde voorwerpen, heeft alleen ten doel het onmogelijk maken eener fraude, welke anders gereedelijk zoude kunnen gepleegd worden. Niets zoude toch ligter zijn dan deze artikelen aan te geven als bestemd naar de Kolonien, en dezelven onderweg in eene vreemde haven te lossen.

Voor den kolonialen handel zijn alle deze artikelen van geen het minste belang, en er bestaan dus geene redenen om aan dezelven eenen vrijdom te geven, waarvan wel nimmer anders dan met oogmerken van fraude gebruik zoude worden gemaakt.

Art. 3, § 6, *ter koopvaardij*. Het is moeijelijk te bevroeden welk onderscheid er tusschen *koopvaardij* en *vrachtvaart* gemaakt zoude kunnen worden. Koopvaardij is niet anders dan vaart om vracht te verdienen, in tegenstelling tegen visscherij, commissievaart of oorlogsvaart. Er schijnt dus geene noodzakelijkheid te bestaan om het woord *vrachtvaart* ook nog in de wet op te nemen. [1])

Aan de bedenking op het gedeeltelijk behoud van art. 5 der wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) gevallen, wordt toegegeven.

De bedenkingen door sommige Kamers van koophandel in het midden gebragt tegen de resolutie van 12 September 1837, n°. 27, waaruit de Afdeelingen aanleiding hebben genomen om den wensch te uiten, dat de gunstige bepalingen der algemeene wet niet door Koninklijke besluiten of ministeriele resolutien krachteloos mogten worden gemaakt, zijn ten eenen male ongegrond, voor zoo verre dezelven de strekking hebben de legitimiteit van bedoelde resolutie in twijfel te doen trekken.

Die resolutie berust alleen op de stellige bepalingen van de accijnswetten, welke, als speciale wetten, aan de algemeene wet derogeren; tegenover die stellige bepalingen stond het der administratie niet vrij vrijdommen toe te staan voor sommige accijnsgoederen.

Slechts drie accijnswetten, die op den *wijn*, van 12 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 22), in art. 7, — die op de *steenkolen* van 26 December 1843 (*Staatsblad* n°. 73), in art. 5 n°. 2, — en die op het *gemaal* van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3), in art. 52, — en nog wel alleen de laatste in uitdrukkelijke termen, geven aanleiding om restitutie of afschrijving van accijns te verleenen voor accijnsgoederen welke voor scheepsconsumtie worden uitgevoerd. Daarentegen schrijven art. 17 van de wet op het *geslagt* van 2 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31), artt. 15 en 31 van de wet op het *zout* van 21 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35), uitdrukkelijk voor, dat ingeval van uitvoer alleen afschrijving of restitutie zal worden gegeven wanneer de uitvoer plaats heeft voor *negotie* of ter consumtie aan boord van schepen en schuiten ter *visscherij* uitvarende. Art. 56 van de wet van 2 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 32) op de *bieren* en *azijnen*, en art. 54 van de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 37) op het *gedistilleerd*, geven alleen vrijdom bij den uitvoer voor *negotie*. De wet op de *turf* van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 72), verbiedt het verleenen van vrijdom bij uitvoer naar buiten 's lands, waarin door het verleenen van premiën wordt voorzien (art. 32).

De administratie heeft geheel en al in overeenstemming met de *wet* gehandeld, door den vrijdom van accijns ten behoeve van de scheepsconsumtie op uitgaande schepen te beperken binnen den kring door de speciale wetten aangewezen.

Art. 3, § 7. De redactie van deze paragraaph kan eenvoudiger worden gemaakt, gelijk voorgesteld wordt.

Onder *goederen* worden alle voorwerpen bedoeld, welke regtstreeks ten behoeve van de Regering, en zonder bestemming om in den handel te worden gebragt, voor rekening van het Rijk uit de Koloniën van den Staat worden ontboden of derwaarts verzonden,

[1]) „Niet geheel waar", teekende Luzac aan.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

of welke ten behoeve van op reis zijnde oorlogsschepen van den Staat worden uitgezonden of van dezelve terugkomen: — in tegenstelling van de goederen, die tot het doen van handels-operatien voor 's Rijks rekening ontboden of verzonden zouden kunnen worden.

Aan den wensch, om de slotbepaling van § 7 van art. 5 der algemeene wet van 26 Augustus 1822 te behouden, wordt voldaan.

Art. 3, § 8. Aan deze bedenking wordt mede toegegeven.

Art. 3, § 9. De onvolledigheid der bestaande wetgeving op dit onderwerp belet het nemen van afdoende maatregelen om de bij de administratie welbekende misbruiken ten deze tegen te gaan. Men heeft daarom deze bepaling voorgesteld.

De woorden: *door de administratie noodig geacht*, kunnen, ingevolge den geuiten wensch, zonder eenig bezwaar vervangen worden door de woorden: *door Ons te bepalen*; zullende voor de behoorlijke bekendmaking van de vast te stellen maatregelen zorg gedragen worden.

Art. 3, § 11. Er is, tot wering van het misbruik dat van deze bepaling gemaakt zoude kunnen worden, geen andere voorzorg mogelijk, dan het merken van het vee op de hoeven of horens met een of ander teeken, hetgeen door middel van inbranding geschiedt.

Daar nu de ambtenaren, om deze merking te bewerkstelligen, zich vaak moeten verplaatsen en er ook eenige kosten om de merkijzers te gloeijen, moeten worden aangewend, zoo komt het geenszins onbillijk voor, dat voor het verrigten der buitengewone bezigheden, welke vereischt worden om de belanghebbenden in het genot eener exceptionele gunst te stellen, eene geringe vergoeding aan de ambtenaren worde verstrekt.

Overigens kan worden aangemerkt, dat ook dit vraagpunt in verband staat met hetgeen omtrent de leges bij de herziening der algemeene wet zal worden vastgesteld.

De maatregelen, welke krachtens het 2de lid van deze paragraaph moeten worden beraamd, worden, uit den aard der zaak, door de ambtenaren in loco met de plaatselijke besturen besproken, voor en aleer zij deswege een bepaald voorstel doen.

Het schijnt dus onnoodig een bepaald voorschrift daartoe in de wet op te nemen. De gewestelijke autoriteit zoude in allen gevalle evenzeer het berigt van de gemeentebesturen omtrent plaatselijke gebruiken moeten inwinnen, weshalve het eene noodelooze complicatie zoude wezen, dat ook deze over zoodanige zaken altijd moest worden geraadpleegd. [1])

Overigens merkt men aan, dat er bij het hoofdbestuur geen bezwaren over de regeling van dit onderwerp, zooals die thans plaats vindt, bekend zijn.

Art. 3, § 12. De bepalingen van deze paragraaph strooken geheel met het additioneel artikel, gevoegd bij het tractaat van grensscheiding, den 8sten Augustus 1843 (*Staatsblad* 1844 n°. 12) tusschen Nederland en Belgie gesloten; bij dat artikel is men over eenige wijzigingen van art. 20 van het tractaat van 3 Mei 1815, tusschen Rusland en Oostenrijk gesloten, overeengekomen, omdat de letterlijke opneming van dit laatste niet met de belangen van Nederland en Belgie strookte.

De vrijdom voor het grensverkeer is bij dit additionele artikel, over en weder, bepaald tot hetgeen afkomstig is van landen gelegen binnen een rayon van één uur gaans langs de grenslijn. Deze bepaling was in de practijk aan de Belgische grenzen reeds altijd in acht genomen; en daar de vrijdom van het grensverkeer toch niet geheel onbeperkt kon blijven, achtte men het niet ongepast aan de overige grenzen de zelfde beginselen te volgen, als aan de zuidelijke.

Omtrent de billijkheid der bepaling vereenigt zich de Regering met het gevoelen door de meerderheid der leden geuit. Men zal wel moeten toegeven dat er eene beperking bij de wet behoort bepaald te worden; en eene strook gronds van één uur in de breedte, is, naar het oordeel der Regering, een genoegzame begunstiging.

Hakhout. Men vermeent dat het *hakhout* van zelf onder de uitdrukking *gewassen* begrepen is, zonder dat eene uitdrukkelijke vermelding noodig zij.

toebehoorende of in gebruik. Aan de bedenking omtrent de vermelding van eigenaars zoowel als van gebruikers der gronden, wordt gereedelijk toegegeven.

Vervoer tusschen zons-ondergang en opgang. Men vermeent dat de redactie geene verduidelijking behoeft. Immers het ontwerp zegt uitdrukkelijk: „*onder voorwaarde dat de in- en uitvoer altijd geschiedt „tusschen zons-op- en ondergang.*" Het nachtelijk vervoer *binnen* de grenzen wordt alzoo geenszins bij dit artikel verboden, maar blijft uitsluitend onderworpen aan de bepalingen van art. 161 der algemeene wet en van de daaraan verbonden voorwaarden, in verband met art. 135 der wet.

Art. 3, § 13. Aan de bedenkingen omtrent deze paragraaph wordt door weglating van de bepalingen waarop dezelve toepasselijk zijn, voldaan. Men verwijst voorts naar hetgeen bij het artikel *ijzer* is gezegd.

Art. 3, § 14. Men heeft gemeend deze bepaling onveranderd uit de bestaande wet te moeten overnemen, omdat men de mededeeling daarvan aan vreemde schepen bij het sluiten van tractaten van scheepvaart, als eene concessie kan toerekenen. De ondervinding heeft doen zien dat dergelijke, anders weinig beteekenende concessien, wel eens met vrucht bij onderhandelingen kunnen gebezigd worden.

overgeladen in andere schepen. De overlading in *de zelfde* schepen geschiedende, valt geheel in de termen van het IVde hoofdstuk der algemeene wet, handelende over de *bijleggers*, bij welk hoofdstuk die overlading, vrij van regten, is toegestaan.

Art. 4. *Differentieele regten op granen.* In verband met het hierboven aangemerkte met opzigt tot de wijziging van het beginsel van begunstiging der eigene vlag, wordt een nieuw artikel ter vervanging van art. 4 voorgesteld.

De vermindering van *f* 2 per last voor den aanvoer van tarwe en rogge, onder Nederlandsche vlag, welke thans wordt voorgesteld, is gelijk aan de begunstiging op den aanvoer van de overige graansoorten voorgedragen, en staat ook in verband met de begunstiging aan andere artikelen van vrachtvaart toegelegd.

Art. 5. De vermelding in de wet, dat de vreemde schepen met Nederlandsche kunnen gelijkgesteld worden, schijnt overtollig te zijn, omdat zoodanige vrijstelling of vermindering niet anders geschiedt dan bij tractaten met vreemde Mogendheden, welke uit kracht der Grondwet door den Koning worden gesloten.

Gelijkstelling van de rivierschepen met de zeeschepen. De uitbreiding van het beschermend beginsel, welke het gevolg zoude zijn van het verleenen van gelijke begunstiging bij aanvoer van goederen langs de rivieren met Nederlandsche schepen, wordt door het belang der riviervaart niet gevorderd, en is ook geheel ondoelmatig te achten, omdat Nederland, krachtens bestaande tractaten, verpligt is de vlaggen van alle natien, met welke zijn handel over de rivieren gemeenschap heeft, op den zelfden voet te behandelen als zijne eigene.

De Duitsche ondernemingen van scheepvaart, welke met de Nederlandsche concurreren, laten hunne vaartuigen, bepaaldelijk hunne ijzeren vaartuigen en stoombooten, zoowel hier te lande als elders bouwen, hetgeen wel het beste bewijs is, dat de nationale vaart, op dit veld, voor geene mededinging behoeft te vreezen.

De eenige begunstiging der nationale riviervaart, zijnde die ten behoeve der steenkolen, is in het ontwerp-tarief behouden; zij is ook de eenige die van eenig belang kan worden geacht. Zooals onze Rijnvaart in het bijzonder wordt gedreven, is derzelver hoofdmiddel van bestaan het opvoeren van goederen naar Duitschland, hetwelk wij alzoo, ook onder het bestaan van de Maintzer-conventie, slechts ingeval van uitvoer, en mitsdien dan zeker tot onze eigene schade, aan differentiele regten zouden kunnen onderwerpen.

Zeebrieven. Buiten 's lands gebouwde schepen *kunnen*, volgens de wet van 14 Maart 1819, Nederlandsche zeebrieven verkrijgen; doch van de bevoegdheid haar te dien einde bij art. 2 dier wet gelaten, maakt de Regering nimmer gebruik; in de laatste 18 jaren heeft geen enkele vreemde bodem een Nederlandschen zeebrief bekomen.

Omtrent de laatste aanmerking, bij dit artikel gevoegd, verwijst men naar de bijvoeging aan het slot van § 2 van art. 3.

Art. 6. Van dit artikel wordt eene andere redactie voorgesteld.

De bedoeling is enkel deze, dat $112\frac{1}{2}$ ponden, bij voorbeeld, zullen berekend worden als 113 en dat, zoo de berekening van regten eene uitkomst, bij voorbeeld van $5\frac{1}{4}$ of $5\frac{1}{2}$ cents oplevert, daarvoor 6 cents in rekening worden gebragt.

De *el* is niet in dit artikel vermeld, omdat deze maat nergens in het tarief als maatstaf van berekening der regten voorkomt.

De voorgedragene redactie schijnt tevens geschikt om het bezwaar, in de derde plaats tegen dit artikel aangevoerd, uit den weg te ruimen.

[1]) „Niet best geantwoord", teekende Luzac aan.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

Art. 7. [1]) Onder referte aan hetgeeen hierboven, ter beantwoording van § 12 der voorloopige aanmerkingen, in het verslag der Centrale Afdeeling voorkomende, is gezegd aangaande het stellige voornemen der Regering, om de algemeene wet zoo spoedig mogelijk te herzien, vermeent men hier, tot adstructie van art. 7 van het ontwerp van wet, het volgende te moeten aanvoeren:

Het eigenlijke doel van de voorgedragene bepaling is niet zoo zeer tegemoetkoming aan de gebreken der algemeene wet, als wel het verkrijgen der bevoegdheid voor de Regering, om voortdurend dáár, waar zulks met 's Rijks belang bestaanbaar is, opheffing van eenige formaliteiten te verleenen, welke op de eene plaats meer dan op de andere noodig en mogelijk zijn. Zoo kan men bij voorbeeld den doorvoer zeer gemakkelijk toelaten en weinig surveillance bezigen, waar de lading en lossing geschiedt op eene van het vrij verkeer geheel afgezonderde ruimte, terwijl men elders, waar die operatien op openbare, voor iedereen toegankelijke plaatsen geschieden, eenige meerdere voorzorgen *moet* gebruiken. Zoo kan men, naar den aard der goederen, bij doorvoer van goederen, welke bij den invoer laag belast zijn, minder naauwkeurig toezien, omdat de fraude bij dezelven weinig of geen voordeel te behalen heeft, terwijl men bij den doorvoer, bij voorbeeld van *boter* uit *Oost-Vriesland* over onze havens naar *Engeland*, in het belang van de inlandsche nijverheid, zeer naauwlettend behoort te zijn, opdat geene heimelijke overpakking in inlandsch vaatwerk of andere fraudes plaats grijpen.

Het groot verschil van belangen vordert ten deze, meer dan bij in- of uitvoer, dat aan de administratie eenige vrijheid worde gelaten. Men schrijve de formaliteiten voor bij de wet, *boven* welke zij niets vorderen kan, doch men late haar eenige vrijheid om die formaliteiten te verligten, dáár waar de belangen des handels, behoudens de zekerheid van 's Rijks regten, dit vorderen.

De stelling, dat alleen de wet ontheffen kan van formaliteiten, welke de wet voorschrijft, moge in het afgetrokkene waar zijn, bij de toepassing van douane- en accijnswetten is zij aan zoo vele en zoo gegronde bedenkingen onderhevig, dat men gerust kan beweren, dat met die stelling streng vol te houden, *of* geene belasting onder den naam van regten op den in- en uitvoer of van accijns moet geheven worden, *of* dat alle handel, scheepvaart en nijverheid onmogelijk zijn. — De loftuitingen, welke men nu en dan aan de oude wetgeving op de convooijen en licenten onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden ten koste der tegenwoordige wet toebrengt, hebben geenen grond in de meerdere voortreffelijkheid dier wetgeving, want een aantal harer bepalingen waren oneindig drukkender dan die der tegenwoordige wet. Maar zij zijn alleen daarop gegrond, dat de administratie destijds geheel vrije hand had en dat zij het in hare keus had, om de wet al dan niet toe te passen, terwijl daarenboven de speciale regtbank, waarvoor de twistgedingen gebragt werden, niet aan de strenge regels was gebonden, welke ten huidigen dage den gewonen regter tot rigtsnoer verstrekken.

Wil men het bovenbedoelde beginsel werkelijk in practijk brengen, dan zoude de administratie, bij voorbeeld, vermits bij uitvoer van accijns-goederen onder afschrijving van den accijns, of bij doorvoer, de uitgevoerde of doorgevoerde goederen ter uiterste wacht aan de ambtenaren ter visitatie moeten vertoond worden (artt. 53, 57, 84, 85 der algemeene wet), die vertooning altijd en in allen gevalle moeten vorderen. Welk oponthoud en welk gevaar zelfs zoude het niet voor handel en scheepvaart opleveren, wanneer men, uitgaande van het beginsel dat de vrijstelling van onderzoek naar de indentiteit der goederen slechts door de wet kon vergund worden, dat onderzoek bepaaldelijk altijd in het werk stelde.

Mogt men de vervulling van sommige formaliteiten, bij de wet zelve, ieder in het bijzonder facultatief willen stellen (gelijk men lager in de aanmerking op art. 10 heeft gewenscht), dan is dit, in beginsel, niet verschillend van hetgeen bij het wets-ontwerp is verlangd; alleen dit verschil bestaat er, dat de administratie het beginsel van algemeene toepassing wenscht te kunnen maken op alle formaliteiten bij den doorvoer vereischt, wanneer zulks tot verligting van den handel kan strekken.

De bepalingen in Belgie nopens den doorvoer door de administratieve magt vastgesteld, maken het vooral noodig, dat ook hier te lande eenige meerdere ruimte aan de Regering worde gelaten, terwijl men herhaalt, dat het verkrijgen van de verlangde magtiging niet strekken zal om de noodige herziening der algemeene wet te doen uitstellen.

Men stelt wijders voor, om dit artikel in twee te splitsen, en het 2de lid als een afzonderlijk artikel (13) lager te doen volgen.

[1]) Later art. 12.

Art. 10. Aan het verlangen, om de bepaling van het netto gewigt der goederen ook te kunnen bewerkstelligen door eene gemiddelde weging van de emballagie, wordt toegegeven, en mitsdien eene additionele bepaling voorgesteld.

Ook omtrent de veranderingen in het 2de lid van dit artikel voorgesteld bestaan geene bedenkingen.

Art. 11. De ondervinding heeft overvloedig doen zien, dat de kortingen, welke bij art. 6 van de wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39) werden verleend, overdreven hoog en buiten alle verhouding tot het werkelijke verlies, door lekkagie geleden, waren. Zoo is bij voorbeeld te *Rotterdam* in het afgeloopen jaar eene overmaat van circa 1500 vaten bevonden op de partijen traan, welke ten doorvoer zijn aangegeven geworden.

Men heeft die kortingen dus in sommige opzigten, naar gelang van de langdurigheid der reis, kunnen verminderen, zonder eenig bezwaar voor den handel.

Met opzigt tot den aanvoer langs de rivieren en te lande konde de korting geheel ingetrokken worden. Behalve toch dat de aanvoer van accijnsvrije natte waren van die zijde van geene beteekenis is, mag men aanmerken, dat de reizen langs de rivieren, althans sedert de zoo aanzienlijke verbetering der vervoermiddelen, zoo zeer bespoedigd worden, dat de goederen onderweg aan geen beschadiging blootgesteld zijn.

De aanvoer uit Belgie langs de Zeeuwsche Stroomen behoeft geen afzonderlijke vermelding, daar dezelve niet anders dan als aanvoer langs de rivieren kan worden beschouwd. Vermits echter de aanvoer uit Belgie ook ter zee kan geschieden, en ter wegneming van allen twijfel, wordt eene wijziging van dit artikel voorgesteld.

Men is bereid de bepaling van art. 7 der wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatblad* n°. 39) in dit artikel wederom bij te voegen.

Art. 12 (nu 14). In den afdruk die ten dienste van de Staten-Generaal is gemaakt, bevindt zich in dit artikel eene zinstorende drukfout. In den 3den regel namelijk staat: „regten op den *doorvoer*", hetwelk zijn moet: „op den *invoer*".

De Regering kan niet deelen in het gevoelen, dat de bepalingen van dit artikel ondoelmatig zouden zijn. Zij strekken allezins tot bescherming van de inlandsche nijverheid, doch te groot kan men die niet noemen, zoodra men het eens is over de mate van bescherming, die aan de fabrieken of ambachten welke scheepsbehoeften leveren, en vooral aan die welke daarvan uitsluitend moeten bestaan, verleend behoort te worden. De belasting welke in hun belang op de artikelen van vreemden oorsprong wordt gelegd, wordt door de practijken, tot beteugeling van welke dit artikel wordt voorgesteld, ontdoken. Inderdaad is het slechts een misbruik van het entrepôt, dat op deze wijze wordt belet.

De onregelmatigheid, welke men aan de cijfers in het artikel gesteld te laste legt, is slechts schijnbaar, immers algemeen zijn de hoeveelheden zóó geregeld, dat dezelven te bovengaan hetgeen tot de uitrusting van één schip gevorderd wordt.

De uitdrukking *aan de zeezijde* drukt de bedoeling der wet genoegzaam uit, vermits daaronder niets anders kan verstaan worden, dan de wederuitvoer *naar zee*.

Niettegenstaande deze bepaling zullen de bij de Maintzer-conventie aan vreemde Mogendheden verleende regten ongeschonden blijven.

Art. 13 (nu 15). De verandering in §§ 6 en 8 van art. 3 van het wetsontwerp vorderen in dit artikel thans ook het wegvallen der woorden: „voor zoo veel de regten van in- en uitvoer betreft."

De beide algemeene aanmerkingen welke de behandeling van het tarief zelf voorafgegaan, zijn reeds vroeger beantwoord.

BEANTWOORDING der aanmerkingen op het Tarief zelf.

Aardappelen. Bij de veel hoogere bescherming, welke aan andere voortbrengselen van den landbouw is verleend, kan men het regt op dit artikel, naauwelijks 6 percent van de waarde, geenszins als te hoog gesteld beschouwen. Alleen in tijden van zeer ruimen oogst heeft er een eenigzins belangrijke invoer van plaats. Ook regelt zich de prijs van dit artikel wel niet naar buitenlandsche markten, maar alleen naar de binnenlandsche productie, en als artikel van grooten buitenlandschen handel kan men het bezwaarlijk beschouwen.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Aardewerk. Voor de eerste posten onder dit artikel begrepen wordt eene andere redactie voorgedragen.

Men acht dat dezelve de geopperde bezwaren wegneemt.

De overweging dat het alleen geschilderde porselein vaak geene meerdere waarde heeft dan het witte, heeft vooral de voorkeur aan de voorgestelde indeeling doen geven.

Het bezwaar dat er gelegen kan zijn in de vermengde pakking van de onderscheidene soorten, is daardoor ook verminderd. Het vergulde porselein toch behoort tot de fijnere en kostbaarder soorten welke minder algemeen op die wijze gepakt worden. Maar daarenboven, het onderscheid dat thans is aangenomen, bestaat reeds sedert 1842 krachtens het handelstractaat met Frankrijk.

Tot hiertoe is het niet bekend dat hetzelve practisch groote bezwaren heeft opgeleverd, terwijl nogtans bijna alleen uit Frankrijk porselein wordt aangevoerd.

De benaming *pottenbakkerswerk*, in tegenstelling van *fijn aardewerk*, zal ongetwijfeld de ware bedoeling met volledige juistheid aan den dag leggen.

Wat het bedrag van de regten betreft, hetzelve is meer bijzonder met het oog op de behoeften van de schatkist aldus geregeld. Tot sluikerij is het artikel geheel ongeschikt, en als voorwerp van consumtie kan het zeker evenzeer belast worden als de allereerste, met zware accijnsen belaste levensbehoeften.

Agaricus. Dit artikel valt met vele anderen uit de renvooijen weg. De reden hiervan vindt men later, bij het artikel *chemicalien*, opgegeven.

Amandelen. Als artikel van weelde kan hetzelve gereedelijk met *f* 2, circa 2½ percent der waarde, belast worden.

In verband met het hierboven, omtrent de maatregelen ter begunstiging van de nationale scheepvaart aangevoerde, wordt de bescherming voor dit artikel teruggebragt op 25 cents, en dus het regt bij aanvoer met Nederlandsche schepen uit de Middellandsche zee, gesteld op *f* 1.75 de 100 pond.

Amaril. Men stemt toe in het voorstel, om het uitvoerregt op dit artikel te doen wegvallen.

Het malen der amaril en van onderscheidene verfwaren, is een ambacht dat hier en daar nog aan vele handen werk geeft, zoodat een beschermend regt ten bedrage van slechts 2 a 3 per cent wel niet misbillijkt kan worden.

Ammunitie. Bij het 1ste onderdeel van dezen post behoort nog gevoegd te worden, achter het woord *„ongemonteerd„*, — *„alsmede geweer- en pistoolkogels„*, en zulks ten einde ook deze voorwerpen te begrijpen onder het voorbehoud bij de noot 1 omschreven. Dienvolgens vallen dezelven onder het artikel *lood* weg.

Met de bedenking omtrent de tariefering van ijzeren geschut en kanonkogels, vereenigt de Regering zich, en wordt dit artikel dienovereenkomstig gewijzigd.

Tevens wordt aangemerkt, dat het doorvoerregt op *geschut* enz., door eene misstelling, op *f* 0.01 de 100 ponden is bepaald, dit moet zijn *f* 0.10 en op kogels *f* 0.05.

Appelen-, peren- en meedrank. Bij den 2den post van dit artikel behoort eene noot gevoegd te worden, ter aanvulling.

Het regt op deze artikelen is, gelijk teregt wordt verondersteld, eenigzins verhoogd, om dezelven min of meer met den wijn, welke met een accijns is bezwaard, in concurrentie komen.

Asschen. Pot- en parelasch. Bij dit artikel wordt, ter wegneming van eenen onlangs gerezen twijfel, eene bijvoeging in eene noot voorgesteld.

Ook wordt voorgesteld om de *soda*, als zijnde mede eene door uitlooging en calcinering verkregene asch van planten, bij dit artikel te voegen, en mede aan hetzelve de begunstiging bij aanvoer onder nationale vlag te verleenen; het invoerregt, bij invoer onder andere vlaggen, gelijkstellende met *weedasch*.

Voorts wordt, in verband met het thans aangenomen stelsel, omtrent de begunstiging aan de Nederlandsche vlag te verleenen, voorgesteld om het invoerregt te regelen, als in de Nota van wijziging is voorgedragen.

Haardasch. De redenen, welke een groot getal leden hebben bewogen om zich te verklaren tegen het voorstel tot toelating van den uitvoer van dit artikel langs Bath en Sas van Gent, tegen een verminderd regt, zijn in het verslag niet opgenomen. Voor zooverre hunne bezwaren van gelijken aard mogten zijn, als die welke in sommige requesten zijn aangevoerd, valt het ligt die te wederleggen.

Men heeft daarin gezien eene uitsluitende bevoordeeling voor België en een nadeel voor den inlandschen landbouw. Noch het een noch het ander is het geval.

De uitvoer van het artikel aan de landzijde, bepaaldelijk dus uit die landbouwende provincien waar men de haardasch als meststof bezigt, is bij het voorgedragene regt zeer moeijelijk te bewerkstelligen.

De strekking der voorgedragene uitzondering is geene andere, dan om te gemoet te komen aan de bezwaren van de gemeentebesturen in de provinciën Holland en Zeeland vooral, welke, bij mangel van zoodanige bepaling, voor de ten hunnent vallende haardasch geenen uitweg kunnen vinden.

Dat dit geen ijdel voorgeven hunnerzijds is, blijkt uit de ondervinding van de jaren, waarin, tengevolge van den opstand in de voormalige zuidelijke gewesten des Rijks, de gemeenschap met dezen was verboden.

Destijds bevonden zich die gemeenten in groote verlegenheid, omdat het volstrekte gemis aan navraag naar dit artikel binnen 's lands, bij de noodzakelijkheid om de haardasch te verzamelen, veel gebrek aan ruimte deed ontstaan. Tot dusverre schijnt de landbouw hier te lande aan dit artikel, als mestspecie, niet die waarde te hechten, welke men er elders aan toekent. Eene verhooging dus van het regt op den uitvoer, zoude voor de belangen, vooral der steden in de straks genoemde provincien, zeer schadelijke gevolgen hebben.

Men bedriegt zich trouwens, wanneer men het thans bestaande uitvoerregt als hooger dan het voorgestelde exceptioneele beschouwt.

De maatstaf van het regt, welke bij het bestaande tarief is aangenomen, de *zeeton*, geeft eenige onzekerheid, of namelijk de bedoeling des wetgevers was om het regt te heffen naar gelang van het getal tonnen, op den meetbrief van het schip uitgedrukt, dan wel of die ton als *gewigtshoeveelheid* uitdrukkende moest beschouwd worden. De administratie heeft gemeend de laatste uitlegging te moeten aannemen, ten gevolge waarvan het regt per *ton* of *tien mudden*, zijnde de maatstaf bij het ontwerp-tarief aangenomen, werd teruggebracht op 83⅓ cents.

Het regt is dus bij het voorstel inderdaad verhoogd. Wanneer men nu nagaat dat hetzelve nog meer dan een vijfde der waarde uitmaakt, zal men bezwaarlijk kunnen klagen over miskenning van de belangen van den landbouw in dit opzigt.

Aan het verlangen om het voorgedragen regt van invoer op haardasch te doen wegvallen, kan gereedelijk worden voldaan.

Azijn. De maatregelen, welke ter voorkoming van de vervalsching van den hout-azijn wenschelijk worden geacht, zouden bezwaarlijk bij het tarief kunnen vastgesteld worden.[1]) De aandacht der Regering is echter op dit onderwerp gevestigd.

Ter voorkoming ook van het aangewezen misbruik, en te gelijk tot wering van eene fraude, welke daarin bestond, dat er sterke azijn, uit andere grondstoffen dan hout getrokken, als chemicalie werd aangegeven, kan de voorgestelde veranderde redactie van dit artikel dienstig zijn.

Het is uit een naauwkeurig onderzoek gebleken, dat de gewone azijn voor huisselijk gebruik bestemd, geenen hoogeren graad van sterkte op den gewonen vochtweger aanwijst dan de evengenoemde. De invoer van azijn van meerdere sterkte dan de gewone azijn, doch beneden het gehalte van den hout-azijn, kan niet geacht worden anders te geschieden, dan met het oogmerk om den accijns op dit middel te ontgaan.

Voorts wordt bij dit artikel eene aanvullings-noot voorgesteld, evenals die bij het artikel *appelen-, peren- en meedrank.*

Beenderen en knoken. De bezwaren tegen het regt op dit artikel voorgesteld, aangevoerd, kunnen gereedelijk wederlegd worden door de enkele aanhaling van het voorbeeld van België. Bij een veel hooger uitvoerregt dan het door de Regering voorgestelde, ten bedrage namelijk van 50 francs per 1000 kilogrammen, bedraagt de uitvoer van beenderen daar te lande nog meer dan hier; in 1842 onder anderen werden daar twee millioen kilogrammen uitgevoerd, terwijl de gemiddelde uitvoer ten onzent niet hooger kan geschat worden dan een millioen ponden per jaar.

Er bestaat dus volstrekt geene vrees, dat de uitvoer van dit artikel door het voorgedragen regt, ten nadeele van de armere volksklasse en van de scheepvaart, belemmerd zoude worden.

[1]) „Wie twijfelt daaraan?" vroeg Luzac.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

Bier. Met het doel om de buitenlandsche *bieren*, welke meer als voorwerp van weelde mogen beschouwd worden, te belasten in betere evenredigheid tot den accijns op de binnenlandsche bieren, is het regt voor *bier* eenigzins verhoogd, en tot een gelijk bedrag als dat op *appel-, peren- en meedrank gesteld.*
De aanvullingsnoot bij laatstgemeld artikel zal bij het artikel *bier* moeten gevoegd worden.

Biezen en riet. Bijen. De uitvoerregten op beide artikelen voorgesteld vallen weg.

Blaauw. Aan het verlangen om dezen en ook de andere afzonderlijk genoemde verfstoffen onder den algemeenen post van verfwaren te rangschikken, wordt voldaan.

Blik. Het *blik* behoort niet onder de ruwe grondstoffen, maar onder de zoodanige welke reeds eene bewerking hebben ondergaan. Uit dien hoofde is een eenigzins hooger regt voorgesteld. Wanneer men nagaat dat het thans nog bestaande veel hoogere regt niet geacht kan worden eenig belangrijk nadeel aan de nijverheid toe te brengen, dan kan men ook wel besluiten dat de aanmerkelijke vermindering van regten, welke voor dit artikel wordt voorgesteld, voordeel genoeg aan de nijverheid geeft.

Blik. (*Werk van*) De reden welke de Regering genoopt heeft om voor dit en een aantal andere voorwerpen een regt van 6 percent uit te trekken, is alleen het belang der schatkist. Men verwijst voorts naar de beantwoording van de aanmerking op het artikel *kramerij.*

Boeken. Overeenkomstig het uitgedrukte verlangen wordt eene vermindering van regten op dit artikel toegestaan, alsmede bewilligd in de opheffing van het thans nog bestaande onderscheid.
Met opzigt tot het uitgedrukte verlangen om vrijdom van regten bij weder-invoer, verwijst men naar art. 3, § 2, der wet voorafgaande het tarief, en naar de bepalingen, welker bijvoeging aldaar door de Regering wordt voorgesteld.

Borax. Er bestonden geene redenen om het hooge uitvoerregt op de ruwe borax te behouden, vermits dezelve toch tegen een laag regt kan worden doorgevoerd, en het regt op den uitvoer mitsdien van geene uitwerking konde zijn.
Bij aanvoer uit de Kolonien met Nederlandsche schepen, blijft de vrijdom bestaan.
Het regt op den geraffineerden borax bedraagt hoogstens 6 pct. der waarde, en is alleen gesteld met het doel, om aan de inlandsche raffinaderijen het behoud der bescherming, welke zij thans genieten, te verzekeren.
Het doorvoerregt is op 10 cents gesteld.

Boter. De Regering is bereid aan het verlangen om de uitvoerregten op dit artikel te doen vervallen, toe te geven; zij merkt echter aan, dat het bestaande regt tot dusverre geen nadeel aan den uitvoer van boter heeft gedaan; immers nog in dezen winter, werd de boter uit Nederland met veel grootere kosten dan het bedrag van dit regt, te land naar de zeedorpen aan de Hollandsche kust vervoerd, en van daar naar Engeland verscheept.
De vraag of het regt al dan niet moest geheven worden, was, naar hare meening, van bloot finantielen aard. Intusschen moet zij aanmerken dat de opheffing niet buiten invloed op de totale opbrengst der regten zal blijven.
De maatregelen, geschikt om den invoer van vreemde boter in Nederlandsch vaatwerk te beletten, maken een onderwerp van overweging bij de Regering uit.
Voor zoo veel de provincie Friesland betreft, is daarin reeds door het reglement van den 11den Julij 1843, artt. 38 en 39, voorzien.

Bron- of mineraalwater. Aan de bedenking omtrent dit artikel is voldaan wat het bronwater in kruiken betreft, hetwelk alleen als belangrijk handelsartikel kan beschouwd worden.
In verband met het voorgestelde regt op *flesschen*, acht men het raadzaam bij het gedane voorstel te blijven, en wordt ook eene bijvoeging in den zelfden geest, als reeds bij vroegere vloeistoffen is voorgedragen, uit dien hoofde noodig geacht.

Bruinrood (*gemalen*). Voor dit artikel wordt eene vermindering van het invoerregt tot op 20 cents, of ongeveer 3 pct. der waarde, voorgedragen. [1])

Bruinsteen. Men stelt voor om het invoerregt te verminderen tot op 20 cents de 100 ponden, zijnde nagenoeg 1 pct. der waarde.

Cauris. Dit artikel vervalt uit de lijst.

Chemicalia. Aan het verlangen om ook de niet afzonderlijk belaste chemicalia's met een regt van slechts 1 pct. der waarde te belasten, heeft de Regering gemeend te moeten voldoen, waardoor eene groote vereenvoudiging in de renvooijen mogelijk wordt.

Chicorei-wortel Het uitgaand regt op den wortel in deszelfs natuurlijken staat, wordt voor het belang van sommige streken, waar dezelve verbouwd wordt, dringend gevorderd. De uitvoer van het artikel, zooals het in den handel voorkomt, wordt daardoor niet in het minste belemmerd.

Citroen- en oranje-schillen (*geconfijte*). Men ziet de redenen niet, waarom dit artikel van weelde niet een regt van 6 pct. zoude kunnen dragen.

Darmsnaren. Er schijnt wel geen bezwaar te zijn, om dit artikel aan het zelfde regt als kramerijen en muziekinstrumenten te onderwerpen.
Voorts wordt verwezen naar de aanteekening bij *kramerijen.*

Drukletters. Het regt is verminderd op *f* 9 de 100 ponden, zijnde nagenoeg 6 pct. der waarde.

Eijeren. Gewigtige bedenkingen tegen het voorgedragen regt schijnen er niet te bestaan. De verhooging is ook niet buitengewoon groot.

Elaïne-zuur. Vervalt, zie de aanmerking bij *chemicalia.*

Fabriek- en stoomwerktuigen. Men vermeent te moeten opmerken, dat op dit artikel eene hoogst belangrijke vermindering tot stand is gebragt, in vergelijking tot het thans bestaande regt. [2])
Men geeft gaarne toe, dat het belang der nijverheid medebrengt, dat zij zich goed en goedkoop van de noodige werktuigen kunne voorzien.
Doch die zelfde nijverheid heeft er ook belang bij, dat de inlandsche fabrieken van werktuigen in stand worden gehouden. Het is nog niet zoo lang geleden, dat het verbod van uitvoer van sommige werktuigen uit Engeland is opgeheven. Daartegen, en tegen het bezwaar, dat uit hooge uitvoerregten op dit artikel in andere landen voor onze nijverheid zoude kunnen voortvloeijen, bestaat geen andere waarborg, dan dat ook hier te lande uitgebreide werkplaatsen voorhanden zijn en blijven; ook tot het verrigten van reparatien zijn deze onmisbaar.
Het moge waar zijn, dat voor enkele eigenaars van machinefabrieken die bescherming luttele waarde hebbe, er zijn vele minder uitgebreide etablissementen, welke dezelve niet kunnen ontberen.
Het nadeel, dat voor de nijverheid kan voortspruiten uit het voorgestelde regt, wordt aanmerkelijk verminderd door het voorbehoud aan den Koning gelaten, om, waar dit noodig mogt bevonden worden, den vrijen invoer van werktuigen toe te laten.
Ook staat het artikel zelf in zeer naauw verband met de voorgestelde regten op ijzerwerk, en zoude zelfs de juiste grens van afscheiding tusschen ijzerwerk en fabriekwerktuigen in zeer vele gevallen moeijelijk of te bakenen zijn.
Wat het voorbehoud aan den Koning gelaten betreft, zoo is de Regering het geheel eens met de gemaakte bedenking, voor zoo verre dezelve zich grondt op het verlangen om aan allen gelijke regten te verleenen. Maar wanneer de vrijdom van invoerregten nooit anders wordt verleend dan voor zoo verre een naauwkeurig onderzoek heeft doen blijken, dat het werktuig, waarvoor men vrijdom verlangt, hier te lande niet vervaardigd wordt, dan vermeent men, dat die vergemakkelijking van den invoer van nieuw uitgevonden werktuigen veeleer als een voordeel voor het algemeen, dan als eene partieele begunstiging van eenen individu moet beschouwd worden.
Eene veranderde redactie van dit voorbehoud in dien geest is,

[1]) In het voorl. verslag werd dit artikel niet besproken.
[2]) „Het is nu 6°/₀ en het blijft 6 °/₀", meende Luzac.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

naar het oordeel der Regering, allezins geschikt om de bestaande bezwaren weg te nemen.

Dezelve wordt dan ook voorgesteld.

Garen van hennep, vlas, werk en katoen. De regeling der regten op de garens is eene van die, welke het meeste stof tot verschil van gevoelens oplevert, dewijl de belangen van onderscheidene fabrieken daarbij betrokken zijn.

Wanneer men echter nagaat, dat de weverijen van allen aard hier te lande oneindig belangrijker zijn dan de spinnerijen, en dat hooge regten op de weefgarens onoverkomelijke bezwaren aan de weverijen in den weg zouden leggen; wanneer men daarbij in het oog houdt, wat bepaaldelijk de *katoenen garens* betreft, dat de inlandsche spinnerijen op verre na niet in staat zijn, om in de behoeften der weverijen te voorzien, terwijl zij toch niet afgescheiden zijn van de weverijen, maar overal met dezelven verbonden, waaruit volgt dat de meerdere voordeelen aan de laatste bij het tarief verleend, tevens ten bate van de spinnerijen strekken, — dan zal men met de Regering moeten erkennen, dat het belang der weverijen het zwaarste moest wegen, en dat het grootelijks zaak was hare grondstof, hoewel die in de categorie der half voltooide fabricaten viel, niet te bezwaren.

Men heeft daarom het *ruwe* garen van vlas en hennep, even als bij het bestaande tarief, slechts met ½ pct. der waarde belast en het zelfde garen *om te weven* daaraan gelijkgesteld. Om met opzigt tot de ongetwijnde en ongeverfde katoenen garens aan de gemaakte bedenking te gemoet te komen, wordt op dezelven een regt van *f* 1 de 100 ponden, zijnde gemiddeld evenzeer ½ percent van de waarde, voorgesteld, met weglating van den vrijdom bij aanvoer onder Nederlandsche vlag. De restitutie van $\frac{1}{10}$ dezer regten is voor die vlag eene genoegzame bescherming.

De vrijdom van regten aan de Turksche garens, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag, kan evenzeer vervallen, eensdeels omdat het artikel voor de vrachtvaart niet belangrijk genoeg is, om er thans eene buitengewone bescherming aan toe te kennen, anderdeels omdat het bij nader onderzoek gebleken is, dat het geitenhaar, waaruit dezelven vervaardigd worden, ook hier te lande gesponnen wordt.

Het regt op de *naaigarens* is, in het belang der *twijnderijen*, hetwelk ten dezen opzigte niet met dat der weverijen strijdig was, bij het gewigt bepaald. Men acht dat het voorgedragen regt geene of althans geene beduidende verhooging van het bestaande regt is.

De kabel-, schijf- en zeil-garens, en alle verdere garens van vlas of hennep op de kleine baan gesponnen, zijn thans, ter wegneming van onderscheidingen die in de practijk vele moeijelijkheden opleveren, aan een eenvormig regt, gemiddeld aan het bestaande gelijk, onderworpen.

Voor de *getwijnde of geverfde katoenen garens* is eene kleine vermindering van regt mede in het belang der weverijen voorgesteld.

In de regten welke thans voor de wollen garens zijn bepaald, heeft men, in het belang der inlandsche wolspinnerijen, gemeend geene verandering te moeten maken.

Te hoog kan men deze regten niet noemen, alzoo dezelven, dooreen gerekend, niet veel meer dan 2 percent der waarde bedragen.

Men heeft voorts gemeend bij dit artikel zoo veel mogelijk de bepaling der regten bij het gewigt te moeten behouden, omdat het middel van benadering hier geene genoegzame zekerheid voor de heffing der regten aanbiedt. Slechts voor de ruwe en weefgarens en de op klossen gewonden katoenen garens is eene uitzondering gemaakt moeten worden, ten einde, wat het eerste betreft, geene min wenschelijke verandering in den tegenwoordigen staat van zaken te brengen, hetwelk niet strooken zoude met de belangen der weverijen, terwijl de bepaling van het netto gewigt der laatste, uit den aard der zaak, groote en bijna onoverkomelijke moeijelijkheden aanbiedt.

Het doorvoerregt op het Turksche garen is op 10 cents verminderd.

Gedistilleerd. In verband met de overige wijzigingen van het stelsel van bescherming der vlag, wordt voorgedragen, om den vrijdom van regten bij aanvoer van dit artikel te vervangen door een invoerregt van 50 cents; terwijl het doorvoerregt verminderd wordt.

Voorts behoort hier de zelfde noot ter aanvulling, als bij *appeldrank* te worden ingevoegd. [1])

Geel (*Chromaat-*). Onder verfwaren te rangschikken, even als *blaauw* (*Berlijnsch* enz.).

[1]) Werd niet in het voorl. verslag besproken.

Gips. Blijkens de renvooijen is de ruwe gips geassimileerd aan *kalksteen*, en als zoodanig vrij van regten.

Gips (*Beelden van*). De gips-beelden die in den handel komen, mogen voorzeker veeleer als *kramerij* dan als voorwerpen van kunst worden beschouwd; zij behooren dus aan hetzelfde regt als de kramerijen te worden onderworpen.

Glas (*Vensterglas*). Onder verwijzing naar de uiteenzetting van de algemeene beginselen, in den aanvang der beantwoording voorkomende, merkt men hier slechts aan, dat de uitgetrokken regten van *f* 1.50 de 100 ponden op het vensterglas gerekend kunnen worden gelijk te staan met 8 pct. van de waarde, terwijl het regt van *f* 4 de 100 ponden op het gekleurde en gefigureerde vensterglas, om eene betere verhouding te verkrijgen, op *f* 3 wordt gesteld. De heffing bij het gewigt is voor dit artikel verkieslijk, ook om de moeijelijkheden der benadering te ontgaan.

Glaswerk. Ten einde te gemoet te komen aan den wensch der meerderheid, wordt eene vermindering van het regt op *glad en ongeslepen glaswerk* tot op *f* 4 en van *verguld*, *gekleurd*, *geribd en geslepen* tot op *f* 8 de 100 ponden voorgedragen. De verandering van den maatstaf van heffing biedt aan de belanghebbende nijverheid een gewigtig voordeel aan boven het tegenwoordig bestaande.

De bezwaren, welke ten deze uit vermengde pakking kunnen ontstaan, zijn niet grooter dan die, welke zich voordoen bij ieder ander artikel dat bij het gewigt is belast, en bepaaldelijk bij het aardewerk en porselein, op welke artikelen ook bij het bestaande tarief verschillende regten zijn voorgesteld. De zeer uiteenloopende waarde van het spiegelglas, welke niet vermeerderd in juiste evenredigheid tot deszelfs grootte en dus tot deszelfs zwaarte, maakt de belasting bij het gewigt voor deze soort minder wenschelijk. Het regt van 10 pct. is alleen in het belang der schatkist op dit artikel uitgetrokken, alzoo het een voorwerp van weelde is, dat niet voor insluiking vatbaar is.

Stopflesschen en glazen voor scheikundige apparaten behooren klaarblijkelijk onder *glaswerk*.

Flesschen. Men kan niet toegeven aan de bedenking, strekkende tot intrekking van de bepaling in de noot 2, op dit artikel voorkomende. Gelijk te regt is aangemerkt, kan het vullen der flesschen niet anders worden beschouwd dan als eene met de wet strijdige verwerking der goederen in entrepôt, of, om juister te spreken, als een volledig verbruik van dezelven. De Regering kan nimmer toegeven, dat goederen in entrepôt liggende, als buiten 's lands zijnde worden aangemerkt; een beginsel dat harer erachtens strijdig is met den geest der wet. Deze toch kent aan die goederen alleen de bevoegdheid tot doorvoer of weder-uitvoer toe, mits dat dezelven in hoeveelheid en aard onveranderd blijven: worden dezelven echter binnen het entrepôt verbruikt, dan zijn de regten van invoer verschuldigd. De omstandigheid, dat dat verbruik binnen de muren van een entrepôt heeft plaats gehad, kan ongetwijfeld geen vrijdom van regten verschaffen. Wat den overgang van gewone flesschen tot flesschen van 7 kannen inhoud en daarboven betreft, zonder eenige tusschenliggende gradatie, zoo merkt men aan, dat flesschen van grooteren inhoud dan gewone weinig voorkomen: met de flesschen van 7 kannen inhoud en daarboven zijn de zoogenaamde *damejeannes* bedoeld, welke bijzonder tot vervoer van sommige chemicalien gebezigd worden.

Het woord *waarde* is abusievelijk in den laatsten afdruk van het tarief, welke ten behoeve van de leden der Staten-Generaal is vervaardigd, bij het laatste artikel als maatstaf van regten ingevoegd: men leze daar „het stuk".

Ook de apothekers-of medicijnfleschjes worden binnen 's lands vervaardigd: men vond mitsdien geene reden om aan de fabrikanten van dit artikel eene bescherming te onthouden, welke aan fabrieken van ander glas werd verleend. De wijze van verpakking van dit artikel (in stroo gevlochten of gewikkeld) maakt de verificatie van het gewigt of de bepaling van tarra ondoenlijk: weshalve hier de waarde tot maatstaf moest genomen worden.

Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ pct. gesteld.

Gruis van glas. De berigten aangaande dit artikel door de Regering ingewonnen, zijn zeer uiteenloopende. Terwijl door de fabrikanten de klagt wordt aangeheven, dat de binnen 's lands vallende hoeveelheden naauwelijks toereikende zijn voor hunne behoeften, zijn er een aantal klagten ingekomen van belanghebbenden, welke beweren dat hetgeen zij verzamelen onverkoopbaar is, omdat het ten uitvoer verboden is, en omdat de binnenlandsche navraag in geene verhouding tot den voorraad staat.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

De Regering heeft zich onbezwaard geacht het bestaande volstrekte verbod door een hoog uitgaand regt te vervangen, vooral omdat het beginsel van volstrekt verbod van uitvoer, naar hare meening, niet dan op een groot, overwegend, en meer algemeen belang gegrond moet zijn: geen maatregel toch strijdt zoo zeer met het eigendomsregt, als een verbod van uitvoer.

Zooveel te eerder is zij daartoe overgegaan, omdat, naar hare meening, de belangen van de fabrieken overvloedig worden beschermd door het voorgestelde hooge uitvoerregt, hetwelk, gevoegd bij de zware kosten van vervoer op een artikel van zoo geringe waarde drukkende, wel aanleiding geeft om de aangeduide duistere vooruitzigten als niet geheel van overdrijving vrij te pleiten te beschouwen.

Glaswerk langs den Rijn. Voor het behoud der uitzondering ten gunste van het glaswerk langs den Rijn ingevoerd, schijnt geene reden te bestaan. Deze uitzondering was in vroegere tijden gemaakt ten gunste van het Boheemsche glas, ook om aan de zware kosten van vervoer van dit artikel te gemoet te komen. Daar hetzelve echter thans in mindere hoeveelheden wordt aangevoerd, en ook de kosten van vervoer niet meer zoo beduidend zijn, is er geene reden om het oude onderscheid te behouden.

Goud en zilver. De herziening van de wet op den waarborg van de gouden en zilveren werken maakt een onderwerp van overweging bij de Regering uit.

Granen. Aangaande de noodzakelijkheid om dit gedeelte der voordragt te laten wegvallen, vermeent de Regering zich te kunnen gedragen aan hetgeen te dier zake door haar bij de beantwoording van de voorloopige aanmerkingen op het tarief is gezegd.

De beweegredenen in de memorie van toelichting aangevoerd, welke haar tot het gedeeltelijk wijzigen van de wet van 29 December 1835 hebben geleid, zijn niet wederlegd geworden; zij vermeent ook nu nog, dat de gerst en de boekweit, als grondstoffen voor hoogst belangrijke takken van nijverheid, en de laatste tevens in het belang der mindere volksklassen, aan de nadeelige werking dier wet behooren onttrokken te worden; terwijl de overgelegde staat aangaande de invoeren en uitvoeren van granen aantoont dat de *haver*, zoowel voor als na de graanwet, een aanzienlijk voorwerp van uitvoer, maar nimmer van invoer heeft uitgemaakt; [1]) het is dus onwederlegbaar, dat dit artikel geene buitengewone bescherming behoeft, daar hetzelve buiten 's lands op markten waar het geene bescherming vindt, de mededinging met anderen volhouden kan.

De Regering is overtuigd, dat men de nadeelige gevolgen van deze verandering met al te donkere verven afschildert. De landbouw, aan wiens belangen thans, door geheele afschaffing van de uitvoerregten op *boter* en *kaas*, een zoo belangrijk offer ten koste der schatkist wordt gebragt, en ten wiens behoeve bij voortduur eene kunstmatige verhooging van de prijzen van tarwe en rogge door de wet verzekerd blijft, klaagt ten onregte over miskenning zijner belangen. De overige takken van volksvlijt hebben evenzeer het regt, dat ook hunne belangen in het oog worden gehouden.

Met opzigt tot de bepaling der regten stelt men voor, in verband met het vroeger aangemerkte omtrent de bescherming aan de Nederlandsche vlag te verleenen, om het regt op de *gerst* te bepalen op *f* 5 per last en *f* 3 bij aanvoer onder Nederlandsche vlag. Een hooger regt zoude het doel van den maatregel verijdelen.

Het regt op de boekweit, bij welk artikel niet zoo vele takken van nijverheid betrokken zijn als bij de gerst, is hooger gesteld, en zal weinig minder bedragen dan het gemiddelde van het afwisselend regt sedert 1835.

De haver blijft, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag, ook nu nog met een regt van 5 tot 8 pct. der waarde ongeveer belast, en geniet dus ook daardoor eene genoegzame bescherming.

Met opzigt tot de bepaling der middenprijzen van de granen wordt aangemerkt, dat de werkzaamheden der daartoe ingestelde commissien bij eene algemeene Instructie, waarvan een afschrift hiernevens is gevoegd (bijlage n°. 5), geregeld zijn. Gegronde bezwaren over de bepaling der middenprijzen zijn bij de Regering niet bekend. Eene andere wijze van bepaling der middenprijzen zoude zeer bezwaarlijk zijn. De commissien daartoe benoemd bestaan uit kooplieden en makelaars, en uit een lid van het plaatselijk bestuur.

Op de handelingen dier commissien zoude eene contrôle hoogst moeijelijk wezen. Het middel, dat in Engeland wordt gebezigd om de juistheid der prijs-opgaven te constateren en om daarop het toezigt te houden, zoude hier te lande bezwaarlijk van toepassing te maken zijn. De Regering zal het zich dien onverminderd ten pligt stellen, om daar, waar men bepaalde misbruiken kan aanwijzen, een ernstig onderzoek in te stellen. Zij houdt op deze zaak voortdurend een wakend oog.

Koekbakkerswerk. Men merkt aan, eensdeels dat deze rubriek ook het *pasteibakkerswerk* bevat, anderdeels dat de renvooijen aan het tarief, waarbij het woord *als* gebezigd wordt, niet zoo zeer ten doel hebben om aan te wijzen dat het verwezen artikel uit zijnen aard tot het aangewezen voorwerp behoort, dan wel dat hetzelve, wat de betaling der regten betreft, daaraan geassimileerd wordt. Men vindt dan ook geen bezwaar in de assimilatie der in het verslag genoemde voorwerpen met *koek- en pasteibakkerswerk.*

Groen. Even als *blaauw* (*Berlijnsch*) wordt dit artikel thans onder *verfwaren* gerangschikt.

Groenten, ingemaakt. Een invoerrregt van 6 pct. op dit artikel wordt genoegzaam geregtvaardigd door de overweging, dat bij het inleggen van de groenten veel zout wordt verbruikt, waarvan de accijns moet betaald worden.

Het doorvoerregt wordt op 1/10 pct. gesteld.

Haar. Van dit artikel wordt eene andere redactie, in den geest van het geuite verlangen, voorgesteld.

Hars en harpuis. De vrijdom bij aanvoer met Nederlandsche schepen kan thans bij dit artikel, als niet belangrijk genoeg voor de scheepvaart, wegvallen.

Het doorvoerregt is op 10 cents gesteld. [1])

Hennep, ongehekelde. De bescherming, bij aanvoer onder nationale vlag aan dit artikel oorspronkelijk voorgesteld, schijnt, in verband met het thans aangenomen stelsel, voldoende te zijn: aan de aanmerking omtrent de manilla-hennep is voldaan.

Hoeden. Aan het verlangen om de regten op dit artikel bij het stuk te betalen, wordt toegegeven, en het regt alzoo voorgedragen op 50 cents per stuk voor de vilten en op 25 cents voor de zijden en andere hoeden en voor de hoedenvilten. De stroohoeden zullen aan het tot *bladen gevlochten stroo*, en de vrouwenhoeden aan *modewaren* worden gerenvoijeerd.

Het doorvoerregt is op *f* 0.01 gesteld.

Honig. Men vermeent dat een hooger regt genoegzaam wordt geregtvaardigd door de overweging, dat de honig een surrogaat is voor de suiker, die met accijns is bezwaard.

De verandering van het stelsel omtrent de bescherming aan de eigen vlag te verleenen, maakt eene speciale begunstiging voor dit artikel minder noodig; men stelt daarom voor, om het regt op *f* 2.50 de 100 pond te bepalen.

Hooi. Het uitvoerregt vervalt hier, evenals het uitgaand regt op andere producten van den landbouw. [1])

Horens. Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ per cent verminderd. [1])

Hout. Onder referte aan de aanwijzing der algemeene beginselen bij de zamenstelling en herziening van het tarief gevolgd, wordt bij dit artikel aangemerkt, dat de houtzagerijen een van die takken van nijverheid zijn, welke eerst sedert korteren tijd door de buitenlandsche mededinging worden bedreigd.

Het groote belang dezer door het geheele Rijk verspreide industrie en de eigenaardige moeijelijkheden, waarmede dezelve tegen het buitenland te kampen heeft (vermits toch het zagen met minder kosten op de plaats van productie kan geschieden, en het vervoer van het gezaagde hout minder kost dan dat van het ongezaagde), hebben de Regering niet doen aarzelen, om ook aan haar de zelfde bescherming te verleenen, welke aan veel minder belangrijke takken van nijverheid is toegelegd.

Het getal der houtzaagmolens hier te lande bedraagt omstreeks 450.

De bepalingen omtrent de toelating op den bestaanden voet, van de zoogenaamde Noordsche deelen, en die omtrent de deelen welke op de houtvlotten tot vloeren en hutten worden gebezigd,

[1]) „Hier schijnt een abuis te schuilen" merkte Luzac aan.

[1]) Niet besproken in het Voorloopig Verslag.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

nemen het nadeel, hetwelk de verhooging van regten aan den houthandel zoude kunnen toebrengen, grootendeels weg.

Groote moeijelijkheden bij de aangifte en berekening van het regt kan men niet uit de voorgedragene bepalingen voorzien. De juiste verificatie van de aangegevene hoeveelheden behoeft slechts in geval van vermoeden plaats te vinden, en de aangever kan althans bij aanvoer van gezaagde houtwaren, den inhoud derzelven met genoegzame zekerheid opmaken.

Men kan ook geenszins toegeven, dat de vergelijking van het regt op gezaagd hout bij aanvoer ter zee voorgedragen, met dat hetwelk bij den aanvoer van elders is voorgesteld, ten nadeele van de scheepvaart zoude uitvallen.

Men houde in het oog dat de ton, waarnaar het eerste wordt berekend, de zeeton is van een en een halve teerling-el, terwijl het regt op den aanvoer langs den Rijn enz., op *f* 2 de teerling-el was gesteld. De verhouding is dus niet van *f* 1.50 tot *f* 2, maar van *f* 1.50 tot *f* 3, of als een tot twee.

De veranderde maatstaf van heffing op het hout langs de rivieren of te lande ingevoerd, is geene verhooging, maar in vele gevallen eene vermindering van regt. Bij den aanvoer van hout langs den Rijn, in groote vlotten, is het regt van 40 a 25 cents niet meer dan $2\frac{1}{2}$ pct.; bij aanvoer in kleine vlotten of in vaartuigen is het stellig minder. Het onderscheid van regten tusschen het hout, aan de zeezijde, en dat aan de landzijde ingevoerd wordende, wordt door de meerdere waarde van dit laatste alleszins gebillijkt.

Teneinde intusschen aan de gemaakte bedenkingen eenigermate te gemoet te komen, worden de volgende wijzigingen voorgedragen:

1⁰. om het woord *vloedhout* en de rubriek: *alle ander ongezaagd hout*, te doen wegvallen, waardoor aan den aanvoer te lande en in vaartuigen de zelfde regten als aan het vloedhout worden verzekerd;

2⁰. om het regt van *f* 2 de teerling-el op *allerlei gezaagd hout, geheel afgezaagd of niet*, te verminderen op *f* 1.50, waardoor hetzelve, in verhouding tot de hoogere waarde, met een genoegzaam gelijk regt als van de zeezijde, kan beschouwd worden belast te zijn.

Voor de belangen van den houthandel is op deze wijze genoegzaam gezorgd, terwijl de bescherming voor de houtzagerijen niet boven 6 pct. der waarde klimt, hetwelk voor dezen belangrijken tak van industrie niet overdreven is.

Waarden- en wilgenhout, enz. Alle de hier genoemde houtsoorten zijn bij het bestaande tarief met 6 pct. der waarde belast.

Hoephout. Dit is bij het bestaande tarief op den in- en uitvoer beide verboden. Het regt van uitvoer ad 6 pct., stelt men voor te behouden, niet zoozeer in het belang der visscherijen als in dat der hoepmakerijen, welke laatste op onderscheidene plaatsen eenen aanzienlijken tak van nijverheid uitmaken.

De ruwe grondstof voor deze kan natuurlijk veel gereeder worden vervoerd dan het fabricaat.

Hoepen. Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ pct. gesteld.

Duigen (*ruwe*). Aan het verlangen, om het regt op 1 pct. te bepalen, wordt voldaan.

Houtwerk. Aan de bedenking omtrent de rangschikking van de brandspuiten is voldaan.

Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ pct. gesteld.

Fijn werkhout, gezaagd en ongezaagd. Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ pct. gesteld.

Notenboomenhout. Het teeken 〃 in de kolom van den maatstaf der regten is hier bij dwaling blijven staan.

Verfhout. Fernambuck. Teneinde de ongelijkmatige werking van het eerst voorgestelde beginsel omtrent de bescherming der vlag weg te nemen, is het verkieslijk aan den aanvoer van dit artikel geene bijzondere begunstiging toe te kennen. Hetzelve wordt meest uit Engeland aangevoerd, en de vlag geniet dus door de korting van 10 pct. eene genoegzame begunstiging.

Het doorvoerregt is op 10 cents gesteld.

Brazilet, enz. De aanmerking omtrent de verkeerde plaatsing van het teeken 〃 in deze rubriek is gegrond. Hetzelve behoort weg te vallen.

Ter wegneming van de ongelijkmatige werking van een regt op het gewigt op de verschillende soorten onder dezen post begrepen, stelt men voor het regt voor alle te bepalen op 1 pct. van de waarde, doch vermeent men, om de mindere waarde, die hetzelve voor de vrachtvaart heeft, thans geene bijzondere begunstiging aan den aanvoer van hetzelve onder Nederlandsche vlag te moeten toekennen.

Huiden, vellen en leder. In verband met de gemaakte bedenkingen wordt van dit artikel eene geheel gewijzigde redactie voorgedragen, waardoor men vermeent, dat eene groote verbetering en vereenvondiging, behoudens het belang der nijverheid, verkregen wordt.

De bepaling nopens de bescherming der vlag wordt door de speciale belangen des handels in dit artikel gewettigd. De vaart onder Nederlandsche vlag naar Zuid-Amerika is uiterst beperkt. Eene algemeene gelijkstelling aan den aanvoer van daar (behoudens de korting der 10 pct.), in tegenstelling van het elders aangenomen beginsel, kan in vele gevallen de voorkeur aan onze markt voor zeilende verkochte ladingen verschaffen. Voor den handel levert het regt van $\frac{1}{2}$ pct. geen bezwaar op.

Wat de verhouding tusschen de uitgetrokken regten naar het gewigt en tusschen de waarde der artikelen betreft, deze stelt zich gemiddeld op 6 pct. voor de gelooide en bereide huiden. De waarde van het wit en kabret-, marokijn en ander leder verschilt van *f* 120 tot *f* 300 de 100 ponden; gemiddeld bedraagt het regt hierop dus 7 pct. der waarde, hetwelk men in het belang der zeemtouwerijen en andere fabrieken van dien aard wenscht te behouden.

De verhooging op *robben-vellen en andere vellen van zeedieren* wordt, naar de meening der Regering, genoegzaam gewettigd door het belang der Nederlandsche visscherij, welke vaak zich met het vangen van robben, enz. bij gebrek aan walvisschen, moet tevreden stellen. Als artikel van handel is het van weinig beteekenis.

De verandering van regten op zadelmakerswerk, enz. lost het laatste bezwaar op dit artikel ook op; in verband met het bedrag der regten op gelooid leder, worden dezelven op 6 pct. voorgesteld.

IJzer. Voor het ruwe ijzer, mitsgaders het staf-, roed- en plaatijzer, en de sporen voor ijzeren wegen wordt thans een regt van 1 pct. en, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag, van $\frac{1}{2}$ pct. voorgedragen. Een bezwaar voor handel of nijverheid kan men dit niet noemen: men vindt ook geen bezwaar om het uitvoerregt op deze artikelen te doen vervallen; voor zooverre eenig handelsvaartuig zich werkelijk van schuitjes tot ballast mogt bedienen, bestaat er wel geene reden, waarom deze soort van ballast, mits niet gelost wordende, niet onder den vrijdom bij art. 3 § 13 der wet voorafgaande het tarief zoude begrepen worden.

De sporen voor ijzeren wegen zijn thans gelijkgesteld met staf- en roedijzer, hetgeen men wenschelijk acht zoo in het belang van den aanleg van ijzeren wegen, als in het belang der nationale scheepvaart, die nu ook, bij aanvoer van dit handels-artikel voor binnenlandsche consumtie, het voordeel van een minder regt geniet.

IJzerwerk. De reden van de verhooging van het regt op geslagen ijzerwerk is tweeledig.

Men beoogt daarmede eensdeels het belang der schatkist, anderdeels de vereenvoudiging van het tarief. Beide beweegredenen zullen bij het artikel kramerij breeder toegelicht worden.

Bij de zoozeer uiteenloopende waarde van de onderscheidene fabricaten uit ijzerwerk is het onmogelijk de verhouding tusschen waarde en gewigt, zelfs bij doorslag, te bepalen. De vereeniging van ijzerwerk in de zelfde voorwerpen met zeer vele andere bestanddeelen, maakt de toepassing van den maatstaf van gewigt ondoenlijk. Gewigtige nadeelen voor handel of nijverheid schijnen er uit de voorgedragene verhooging niet voort te kunnen spruiten, weshalve de Regering om de boven vermelde redenen vermeent bij het gedane voorstel te moeten volharden.

Nagels of spijkers. Wel verre van eene vermindering te zijn, gelijk verondersteld wordt, is het voorgedragen regt veeleer eene verhooging tot 5 a 6 pct. der waarde, waartoe de Regering zich in het belang van de inlandsche spijkermakerijen genoopt heeft gevonden.

Oud ijzer. Men heeft gemeend ook dit artikel, even als andere van gelijken aard, als *lijmvleesch*, *gruis van glas*, enz., in het belang der inlandsche nijverheid met een matig regt te moeten belasten.[1])

Het doorvoerregt is op 10 cents verminderd.

Indigo. Het doorvoerregt is op 10 cents verminderd. [2])

---

[1]) „Lees: hoog regt. Zie bij glas", teekende Luzac aan.

[2]) Niet in het voorl. verslag besproken.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Instrumenten, mathematische, enz. Bij een regt van slechts 3 pct. is de sluikerij moeijelijk denkbaar; hetzelve kan ook bezwaarlijk geacht worden aan den invoer hinderlijk te zullen zijn.

Instrumenten (Muziek-). Van dit artikel, als meer bepaaldelijk ten behoeve van de gegoede standen ingevoerd wordende, en waarvan vele soorten als kramerij kunnen beschouwd worden, kan een regt van 6 percent wel niet als overdreven worden beschouwd.

Kaarden (Distels). In het belang der nijverheid vond men geen bezwaar geheelen vrijdom van dit artikel toe te staan.

Kaarden (IJzeren). Dezelven behooren aan het zelfde regt als ijzerwerk onderworpen te worden, zoo veel te meer omdat zij ook binnen 's land worden vervaardigd.

Kaarsen. De vrij aanzienlijke vermindering van regten op dit artikel toegepast, schijnt vooreerst niet grooter te moeten zijn.
Het geldt hier de bescherming van een algemeen verspreid ambacht, en van vele belangrijke fabrieken. Het beginsel van overgang tot een milder stelsel is hierbij toch geenszins uit het oog verloren.

Kaarten (Speel-). Aan de gemaakte bedenkingen wordt te gemoet gekomen door de voorgestelde wijziging.

Kaas. Onder verwijzing naar hetgeen vroeger bij het artikel *boter*, bepaaldelijk met opzigt tot de belangen der schatkist, is gezegd, wordt de redactie van dit alsnu voorgedragen als volgt:
De vreemde kaas, meerendeels als voorwerp van weelde moetende beschouwd worden, kan het voorgestelde regt gereedelijk dragen. Bij het artikel *potkaas* wordt eene opheldering niet ondienstig geacht, vermits daaronder alleen verstaan wordt zekere uiterst geringe soort, welke in *Limburg* ten gebruike voor de mindere klassen wordt ingevoerd.

Kalk. Bij de zoo zeer uiteenloopende meeningen omtrent, en strijdige belangen bij dit artikel, vermeent de Regering zich te moeten houden aan het gedane voorstel, hetwelk de onderscheidene belangen zoo weinig mogelijk benadeelt.
Wat voorts de belangen van den handel naar het buitenland, die bij de bepaling der regten op kluitkalk betrokken zijn, betreft, zoo kunnen dezelven door het verleenen van fictief entrepôt voor dit artikel gereedelijk uit den weg worden geruimd.

Kalmijn. Dit artikel kan wegvallen. [1])

Kamfer. Aan het verlangen tot afschaffing der uitvoerregten op dit artikel zal worden voldaan.

Kaneel. cassia lignea, enz. Ter voldoening aan den geuiten wensch, worden alle kaneelsoorten, behalve Ceylonsche en Java-, onder drogerijen gerangschikt.
Java-kaneel kan zonder bezwaar met de Ceylonsche gelijkgesteld worden; bij aanvoer met Nederlandsche schepen geniet dezelve geheelen vrijdom van regten. Het doorvoerregt is op 10 cents gesteld.
Deze soorten kunnen bij het gewigt belast blijven, even als thans het geval is. Men voorkomt daardoor de moeijelijkheden der benadering van een zoo veel waardig artikel. De waarde der overige soorten is zeer uiteenloopend.

Katoen. De belangen der spinnerijen en de groote concurrentie, welke de fabrieken van katoen allerwege te bestrijden hebben, nopen de Regering om den vrijdom bij aanvoer onder Nederlandsche vlag voor dit artikel te behouden. Het doorvoerregt is op 10 cents verminderd. [2])

Kaviaar. Ook dit artikel valt weg. [2])

Kleederen. Het regt hierop wordt op 6 pct. verminderd.

Kobalt. Als grondstof voor onze blaauwsel-fabrieken, welke veel van buitenlandsche concurrentie te lijden hebben, is dit artikel voortdurend vrijgesteld van regten.

Koffie. De Regering ziet met genoegen, dat de meerderheid zich met het gedane voorstel vereenigt.

[1]) „Dit was niet gevraagd", merkte Luzac aan.
[2]) Niet besproken in het voorl. verslag.

Kolen (Steen-). Het voorbehoud aan den Koning gelaten, krachtens de noot 1, voorziet genoegzaam in de eerst gemaakte bedenking. De Regering ziet niet in, waarom men hier aan een privilegie in materie van belasting moet denken. Het artikel der Grondwet, waarbij het toekennen van privilegien in materie van belasting wordt verboden, ziet toch alleen op privilegien die aan sommige bepaalde personen of klassen zouden worden gegeven. Eene andere opvatting van dit artikel zoude ten gevolge hebben, dat men ook het onderscheid in de betaling van sommige onderdeelen der personele belasting als een verboden privilegie aan de kleinere gemeenten verleend, zoude moeten beschouwen, althans dat alle beschermende regten, als welke priviligien ten koste van den een of van allen en ten voordeele van sommigen, daarstellen, als bij de Grondwet verboden moesten worden beschouwd, en dat bij de bepaling van de regten op den in-, uit- en doorvoer geen acht op de bijzondere belangen van sommige localiteiten zoude mogen geslagen worden.
Het regt op de steenkolen strekt alleen ter bescherming van de Nederlandsche vlag, doch men behoort zorg te dragen dat hetzelve geen nadeel toebrengt aan degenen, die niet dan met groote bezwaren den aanvoer te water kunnen bewerkstelligen. Een onvoorwaardelijke vrijdom van invoer aan de landzijde is daarom echter niet noodig, en zoude in vele gevallen de fraude op den accijns te veel in de hand werken.
Het behoud van dit regt als bescherming voor de vlag is noodig, ten einde bij het sluiten van scheepvaarts-verdragen eenig aanzienlijk gewigt in de schaal te kunnen leggen.
De herziening van de accijns-wetten op de brandstoffen zal een onderwerp van beraadslaging bij de Regering uitmaken.

Houtskolen. Aan het verlangen om dit artikel bij invoer met 1 pct. te belasten, is voldaan. Er wordt dan echter ook een doorvoerregt van $\frac{1}{10}$ pct. noodig geacht.

Koper. Het onderscheid tusschen *zwart, ruw* en *blank fijn koperdraad*, is niet aanzienlijk genoeg om een verschil van regten te wettigen.

Koper, geslagen, enz. De vermindering van het regt op geslagen koper, welke uit het voorgestelde voortvloeit, is reeds een bezwaar voor de inlandsche koperpletterijen, weshalve eene verdere vermindering beneden het voorstel onraadzaam schijnt. Het regt bedraagt ongeveer 4 a 5 pct. der waarde.

Koperwerk. Behoort even als kramerij met 6 pct. te worden belast.

Koperen munt. Ten gevolge van de gemaakte bedenking wordt nu voorgesteld de *koperen munt*, evenals de plaatjes tot kopermunt, op den invoer te verbieden. Tot aanneming van het voorstel om den aanvoer van koper onder Nederlandsche vlag bijzonder te begunstigen, vermeent men dat geene overwegende redenen bestaan bij de thans dienaangaande aangenomen beginselen.

Koraal. Tegen de voorgestelde wijziging van redactie bestaan geene bedenkingen. Het regt op de bewerkte staat in naauw verband tot dat op kramerij, en behoort dus behouden te worden.

Korenten. Als voorwerp meer van weelde ziet men geen bezwaar om deze met een regt van 2 a 3 percent ongeveer der waarde te belasten. Om deze reden heeft de Regering niet kunnen toegeven aan het, zonder opgave van redenen, kenbaar gemaakte verlangen. Bij dit artikel, evenals bij de artikelen amandelen, boom-olie, rozijnen, vijgen en zwavel, heeft men gemeend, uit hoofde van het belang der scheepvaart, wanneer dezelve uit de Middellandsche zee werden aangevoerd, uit aanmerking van den verderen afstand die alsdan af te leggen was, eene ruimere begunstiging dan die der korting van 10 percent te moeten aannemen.

Kramerij. Met het gevoelen aangaande het regt op dit artikel uitgedrukt kan de Regering zich geenszins vereenigen.
Eene der voornaamste moeijelijkheden, welke de toepassing van het thans bestaande tarief zoowel voor den handel als voor de administratie oplevert, is de ongelijkmatige belasting, welke tegenwoordig op vele zeer gelijksoortige goederen drukt. Het meest bezwarende is het onderscheid dat er gemaakt wordt tusschen *geslagen ijzerwerk, houtwerk, staalwerk* en *kramerijen*; een aantal andere artikelen, zooals *potlooden, knikkers, darmsnaren, muziekinstrumenten*, welke veelal met andere kramerijen vermengd te zamen verzonden worden, betalen thans verschillende regten. Zulks geeft aanleiding tot zeer vele verschillen, vermits het woord *kramerij* zeer onbepaald is: men rangschikt toch daaronder een aantal voor-

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

werpen welke evenzeer tot ijzerwerk, staalwerk of andere stoffen kunnen gebracht worden, of welke uit hoofde van hunnen zamengestelden aard bezwaarlijk onder eene andere rubriek te brengen zijn.

Ten einde die veelvuldige moeijelijkheden te ontgaan, heeft de Regering gemeend voor alle zoodanige voorwerpen een eenvormig regt te moeten bepalen. Van daar de voorgedragene gelijke regten voor *blikwerk*, *darmsnaren*, *koperwerk*, *houtwerk*, *ijzerwerk*, *staalwerk*, *kramerij*, *werk van zink*, *gereedschappen*, *fabriek-* en *stoomwerktuigen*, *gewerkt koraal*, *modewaren*, *uurwerken*, *naalden*, *spelden*, en thans ook op *zadelmakerswerk*, *handschoenen*, enz. Men mag zich overtuigd houden dat deze wijziging eene groote practische verbetering van het tarief is, terwijl de Regering zich voorstelt om, ter verzekering van het daaruit voortspruitende voordeel aan den handel, artikel 213 van de algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 39) bij eene herziening dier wet in dien geest te veranderen, dat verkeerde aangifte, met opzigt tot de soort der goederen, wanneer er geen verschil in de regten bestaat, niet met verbeurdverklaring zal worden gestraft; en zal men, in afwachting dier herziening, aan de ambtenaren de noodige voorschriften in dien zelfden geest geven.

Wat nu de hoegrootheid van dit regt, hetwelk op 6 *percent* is uitgetrokken, betreft, zoo vermeent de Regering te mogen aanmerken, dat het belang der schatkist geenszins een minder cijfer gedoogt. Er zijn reeds zeer belangrijke offers gebragt aan het belang van handel [1]) en nijverheid.

Het wegvallen van de uitvoerregten op de artikelen boter en kaas en het bestaande voornemen tot opheffing ook van het doorvoer- en scheepvaartregt zal, gelijk reeds vroeger is opgemerkt, op de opbrengst van de belasting geenszins buiten invloed blijven. Konde de toestand van de schatkist eene nog grootere vermindering van regten gedoogen, voorzeker men zou niet aarzelen om eene verdere ontheffing voor te stellen.

De aanmerking die bepaaldelijk omtrent het artikel *ijzerwerk* is gemaakt, wordt dan ook door de opgegevene redenen, naar het oordeel der Regering, genoegzaam wederlegd. Men kan zich bezwaarlijk voorstellen dat de verhooging op dit artikel voorgeslagen, eenigen nadeeligen invloed op de nijverheid zoude uitoefenen, daar dezelve toch geen aanmerkelijk verschil in prijs kan te weeg brengen. Ook de fraude kan bij deze regten niet met voordeel worden uitgeoefend.

Het onveranderd behoud van dit gedeelte der voordracht komt derhalve aan de Regering zeer wenschelijk voor.

Krijt (*gemalen*). Het doorvoerregt is op 10 cents gebragt. [2])

Kurk. Aan de bedenking omtrent het kurk in bladen wordt voldaan. Het kurkensnijden is een arbeid die aan vele handen werk verschaft, en men vermeent dus het regt op gesneden kurk niet te moeten verminderen. Vroeger was het met 10 percent belast; het tegenwoordige regt bedraagt niet meer.

Kurkuma. Het regt op gemalen kurkuma wordt thans voorgesteld op 60 cents de 100 ponden, waardoor de verlangde verhouding van 1 percent voor de ongemalen tot op 3 percent voor de gemalen verkregen wordt.

Lakmoes. Het voorgedragen regt bedraagt niet wel $2\frac{1}{2}$ percent der waarde, en behoort in het belang der nijverheid niet lager te worden gesteld.

Lijmvleesch. De waardeering van het uitvoerregt op dit artikel in het voorloopig verslag voorkomende, is juist. Hoewel het niet ontkend kan worden, dat met dit regt de uitvoer in zeer vele gevallen moeijelijk zoude zijn, gelooft men echter dat hetzelve, als vervangende een totaal verbod, voor alsnog niet lager behoort te worden gesteld.

Lijsten. Dit artikel wordt onder de renvooijen met meubelen gelijk gesteld.

Limoensap. Men vermeent, dat dit niet met vruchtennat, maar eerder met *azijn* behoort vergeleken te worden, en aan hetzelfde regt onderworpen als deze, met accijns bezwaarde specie, welke het in sommige opzigten vervangt.

Lompen. Het heeft bij de Regering een punt van ernstige overweging uitgemaakt, of niet het artikel *lompen* evenals *gruis van glas* en *lijmvleesch* aan een hoog uitgaand regt zoude behooren onderworpen te worden, ter vervanging van het thans bestaande verbod. Men heeft echter de overtuiging verkregen, dat de belangen der inlandsche papierfabrieken voor alsnog deze wijziging der wetgeving niet gedoogden. De concurrentie waaraan deze fabrieken reeds sedert geruimen tijd blootstaan is van eene meer bijzondere natuur, dan die met welke andere fabrieken te worstelen hebben.

Immers het buitenlandsche fabrieaat schijnt deszelfs groote goedkoopheid ten koste van de duurzaamheid te verkrijgen, hetwelk de reden is waarom sommige papierfabrikanten hier te lande de middelen ter verkrijging van die meerdere goedkoopheid niet willen aanwenden.

Ofschoon deze beweegreden geenszins toereikend werd geacht, om het bestaande zeer hooge beschermende regt op den invoer niet eenigszins te verminderen, zoo vermeende men echter daarin eenen genoegzamen grond te vinden, om vooralsnog geene verandering omtrent het verbod van uitvoer van de lompen te moeten maken. Zooveel te eerder is men daartoe overgegaan, naardien de papiermakerij nog altijd een hoogst belangrijke tak van nijverheid is, die in eenen staat van kwijning verkeert, en dewijl, hetgeen met andere grondstoffen van den zelfden aard als *lompen* het geval niet is, de binnen 's lands vallende hoeveelheid niet toereikende is voor de behoeften der fabrieken; weshalve men hierbij niet aan eene kunstmatige verlaging der prijzen ten nadeele van de bezitters denken kan.

Lood. De redactie wordt, ten gevolge der gemaakte bedenkingen en later ontvangene inlichtingen, eenigszins gewijzigd voorgesteld. Looden kogels schijnen meer eigenaardig onder ammunitie te moeten worden gerangschikt, welke verbetering men alsnog voorslaat.

Betreffende de bescherming, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag aan dit artikel te verleenen, gelooft men te mogen aanmerken, dat bij het thans aangenomen stelsel voor het *lood* geene overwegende redenen bestaan, welke eene speciale begunstiging noodig maken.

Loodsniker. Dit artikel kan wegvallen ten gevolge der gelijkstelling van verfwaren, droogerijen en chemicalia.

Loodwit. Het regt wordt teruggebragt op *f* 2.50 de 100 ponden.

Manufacturen. Ter bevordering eener ook in het belang van den handel wenschelijke, zoo groot mogelijke eenvormigheid, acht men het hoogst raadzaam geene meerdere uitzonderingen op het algemeene regt van 6 pct. voor manufacturen aan te nemen, dan bereids bij het tarief zijn moeten worden aangenomen.

Het bezwaar dat uit de voorgestelde verhooging van regten voor de lagere volksklassen zoude kunnen voortvloeijen, is uiterst gering.

De waarde, bij voorbeeld, van de hier bedoelde kousen per paar is bij den invoer niet hooger dan op 40 a 20 cents te stellen, waarop het regt van 6 pct. dus bedragen zal $2\frac{1}{2}$ a $1\frac{2}{10}$ cent. Ook heeft de ondervinding bepaaldelijk bij dit artikel doen zien, hoe weinig doelmatig de specificatie volgens de benamingen der manufacturen is. Onder den naam van schotsche kousen worden niets anders bedoeld dan zekere zeer grove wollen kousen. Echter worden thans zeer fijne katoenen geweven kousen, welke in Schotland vervaardigd zijn, onder dien naam ingevoerd.

Het regt van 6 ten honderd is op alle de fabricaten, in de twee eerste rubrieken van dit artikel opgenoemd, evenzeer in het belang der schatkist als in het belang der daarbij betrokkene fabrieken bepaald.

Wanneer men in het oog houdt de belangrijke vermindering, welke daardoor voor onderscheidene voorwerpen ontstaat, en in aanmerking neemt dat het voorgedragene regt niet hooger kan geacht worden te zijn dan de premie welke voor het insluiken betaald moet worden, dan kan men de verhooging, welke andere voorwerpen treft, niet afkeurenswaardig houden. Zoo al de premie van den sluikhandel schijnbaar lager is dan 6 pct., dan houde men in het oog, dat ook dit regt van 6 pct. op een artikel als manufacturen slechts zelden ten volle wordt betaald.

Als beschermings-maatregel, eindelijk, voor de vele en belangrijke weverijen hier te lande, kan men het regt van 6 percent niet te hoog beschouwen.

De grove wollen stoffen daarentegen, welke om derzelver grootere zwaarte en omvang over het algemeen minder geschikt zijn om ingesmokkeld te worden, konden zonder bezwaar bij het gewigt belast worden.

Dat, en wel bepaaldelijk bij lakens en casimieren, eene eenvormige heffing naar het gewigt ongelijkmatige heffing van belasting te weeg brengt, ten nadeele vooral van de grovere soorten,

[1]) „Landbouw" voegde Luzac hier tusschen

[2]) Niet besproken in het Voorl. Verslag.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

is niet te ontkennen. Doch vooral bij een artikel als manufacturen is iedere maatstaf van heffing aan gewigtige bezwaren onderworpen.

Bij eene heffing naar de waarde wordt, gelijk hiervoren reeds is aangemerkt, vaak een aanmerkelijk deel der regten ontdoken door te lage aangiften, waartegen het regt van benadering slechts eenen zwakken en niet altijd toereikenden waarborg oplevert. Van daar dat men dien maatstaf heeft gemeend te moeten laten varen voor de grove wollen stoffen en de lakens, waarvan zeer vele en belangrijke fabrieken ten onzent bestaan, welke meer dan andere de bescherming der invoerregten behoeven.

Specificatie van soorten en heffing bij het gewigt leveren even vele bezwaren op. Het straks aangehaalde voorbeeld van de Schotsche kousen strekt daarvan ten bewijze. Hoe voorzigtig men de onderscheidene benamingen ook kiezen moge, de enkele omstandigheid dat een of ander artikel door eene onbeduidende verandering eenen anderen naam verkrijgt, is dan genoegzaam om alle genomen voorzorgen te verijdelen. De maatstaf waarnaar de regten op lakens volgens het bestaande tarief berekend worden, levert evenmin eenigen voldoenden waarborg op, hoezeer dezelve op een geheel billijk beginsel berust. Vermits toch volgens art. 255 der algemeene wet de benadering niet anders mag geschieden dan in massa van alle de goederen van dezelfde soort welke in eens bij elkander zijn aangegeven, zoo worden de fijnere lakens, onder eene grootere partij grove lakens vermengd, gezamenlijk ingevoerd; de laatste worden volgens derzelver waarde aangegeven, op zoodanige wijze dat de ambtenaren buiten de mogelijkheid zijn om, behoudens uitzigt op redelijk voordeel, de benadering te bewerkstelligen. Van daar dat ook geene lakens bij den invoer hooger dan *f* 4 de el worden aangegeven, waardoor het doel der wet geheel wordt gemist.

Men vermeent dat de voorgestelde wijze van heffing der regten op wollen manufacturen eene tegemoetkoming aan zeer vele bezwaren aanbiedt. De fijnere wollen stoffen toch, waarvan de zes ellen minder dan één Nederlandsch pond wegen, worden alsnu met 6 pct. der waarde belast, de grovere blijven naar het gewigt betalen. De meeste wollen stoffen vallen aanmerkelijk aan deze of gene zijde der gestelde grens, zoodat een opzettelijk onderzoek slechts in zeer enkele gevallen noodig zal zijn, en dat onderzoek zal zeer gemakkelijk te bewerkstelligen zijn, daar de weging van een zeer klein gedeelte ten dien einde toereikende is.

Men heeft het bezwaar geopperd, dat, zooals de regten voorgedragen zijn, de breedte van dezelfde stof, in sommige gevallen, van invloed zoude kunnen zijn om den maatstaf van gewigt of waarde toe te moeten passen. Men heeft daaruit de noodzakelijkheid afgeleid, gelijk in het voorloopig verslag, hoewel zonder opgave van redenen, wordt verlangd, om den verschillenden maatstaf te doen afhangen van de zwaarte der goederen, berekend naar de vierkante el, omdat men meende dat de winzucht aanleiding zoude kunnen geven, dat sommige goederen thans smaller en breeder werden geweven, naar mate het belang der invoerders het raadzaam maakt de regten naar de waarde of naar het gewigt te betalen. Doch er schijnt hiertoe geene noodzakelijkheid te bestaan, vermits toch de manufacturen veelal bepaalde afmetingen hebben, welke niet zoo ligt kunnen veranderd worden, ook al omdat zulks dikwijls aan derzelver gereeden afzet hinderlijk zoude kunnen zijn.

De uitdrukking „ruw en om geverfd te worden”, is geenszins gelijkluidend met de uitdrukking „ongeverfd”; onder het eerste wordt begrepen het ruwe fabricaat, zooals het van den weefstoel komt, en geenszins de geheel bereide witte stof, welke in zoodanigen staat wordt ingevoerd, dat zij tot onmiddellijk gebruik is geschikt.

De regten op *manufacturen van vlas en hennep* kunnen, zonder eenig bezwaar voor den handel, in het belang der schatkist op de voorgestelde hoogte blijven. Sedert 1822 bestaat het regt van 1 pct. op de ruwe en van 3 pct. op de geverfde of gedrukte linnens, in vervanging van de vroegere hooge regten op deze artikelen. Doch de linnenhandel is niet op onze havens teruggekeerd: veelmeer, de uitvoer van Duitsche linnens uit Hamburg heeft door de mededinging der Iersche lijnwaden zoo veel nadeel ondervonden, dat voor een herstel van den vroegeren handel in dit artikel weinig uitzigten schijnen te bestaan. Er zijn dus weinig bezwaren om hetzelve aan een ander regt te onderwerpen.

De berekening der regten op manufacturen, uit meer dan ééne grondstof zamengesteld, heeft altijd vele moeijelijkheden opgeleverd. Om te gemoet te komen aan de bedenkingen tegen het dienaangaande voorgedragene, stelt men voor, om dit te vervangen door eene andere bepaling, in de nieuwe redactie der noot 1 vervat.

Matten. Als voortbrengsel van eenen tak van inlandsche nijverheid, welke aan zeer vele handen werk verschaft, vermeent men, dat dit artikel wel de aan vele andere takken verleende bescherming mag genieten. Het doorvoerregt is op 1/10 pct. gebragt, even als bij Moscovische matten.

Meekrap. De intrekking van de reglementaire bepalingen omtrent de teelt en bewerking van de meekrap, welke bij Koninklijk besluit van 21 Januarij jl. (*Staatsblad* n°. 5) is bevolen, vordert eene wijziging in de redactie van dit artikel.

Het is niet te ontkennen, dat de groote en gewigtige verandering, welke op dit oogenblik in de cultuur en bereiding van de meekrap te weeg gebragt wordt door die afschaffing, eene groote omzigtigheid bij de bepaling der regten van in- en uitvoer noodzakelijk maakt.

Oppervlakkig schijnt het belang van den landbouw den onbelemmerden *uitvoer* van den meekrap-wortel, hetzij gedroogd of ongedroogd, te vorderen, en het belang van de meestoven juist het tegenovergestelde. Doch beider belangen zijn inderdaad ten naauwste aan elkander verbonden, en wat de fabricatie benadeelt, strekt evenzeer ten nadeele van de cultuur.

Bij het bestaande tarief zijn dan ook de belangen van beide beschermd door het hoog belasten op den invoer van den wortel en van de gestampte meekrap, door het hoog belasten op den uitvoer van den gedroogden en gebroken wortel, eindelijk door het verbod van uitvoer van kiemen en van den ongedroogden wortel.

Men heeft gemeend de uitwerking van den nieuwen staat van zaken, welke door het straks genoemde Koninklijke besluit geboren wordt, niet te moeten voornitloopen, en daarom reeds nu geene al te groote verandering in het stelsel willen brengen. Alleen is het bestaande verbod van uitvoer van *kiemen* en van *ongedroogden wortel* door een uitvoerregt vervangen, in overeenstemming met den wensch der Regering, om het beginsel van geheel verbod van uitvoer zoo veel mogelijk uit onze handelswetten te doen verdwijnen. De *invoer*regten op de *kiemen* zijn vervallen; die op den buitenlandschen *wortel* behouden, en van den *ongedroogden wortel* op 1 pct. der waarde gebragt, te heffen naar het gewigt. Voorts is het behoud der bestaande *invoerregten* op de gestampte meekrap, en der *uitvoerregten* op den gedroogden wortel voorgesteld. De *uitvoerregten* op de *alizari* zijn gelijkgesteld aan die der *gedroogde racin*, omdat het onderscheid tusschen de beide soorten hoogst moeijelijk, en voor onkundigen in het geheel niet te erkennen is. De belangen van den handel in het buitenlandsch product zijn genoegzaam gewaarborgd door de aanzienlijke vermindering van doorvoerregt op de *alizari* en de *gedroogde en gestampte meekrap.*

Aan den tijd zal moeten overgelaten worden, te beslissen of de afschaffing der reglementaire bepalingen omtrent de cultuur en de bereiding van de meekrap eene nadere wijziging der regten wenschelijk en raadzaam maken.

Er is gegronde hoop voorhanden, dat die afschaffing krachtdadig zal medewerken tot den meerderen bloei van dezen belangrijken tak van volksbestaan, en dat zij althans eenen gunstigen invloed zal uitoefenen op de bereiding van de meekrap; doch de Regering is overtuigd, gelijk reeds is gezegd, dat men juist op dit tijdstip van overgang de bestaande inrigtingen niet aan al te zware proeven moet onderwerpen.

Ook zijn de voorgestelde regten geenszins overdreven hoog. Het uitvoerregt op de kiemen is het hoogste; hetzelve zal ongeveer 20 pct. bedragen, hetwelk echter niet te veel is, eensdeels voor het belang der zaak, anderdeels als vervangende een thans bestaand verbod. Het invoerregt op de alizari en gedroogde racin is ongeveer 2 pct., het uitvoerregt ongeveer 4 pct.; het invoerregt op den ongedroogden wortel ongeveer 1 pct., het uitvoerregt ongeveer 6 pct. van de waarde.

Het invoerregt op de gestampte meekrap bedraagt, dooreen genomen, 6 pct., hoewel dit voor de *gemeene* en *mullen* hooger is te achten, behoort men in het oog te houden, dat slechts de beste soorten van buiten 's lands worden ingevoerd, en dat voor onkundigen daarenboven het verschil tusschen de onderscheidene soorten niet te kennen is; weshalve men geene bedenking vond allen met het zelfde regt te belasten.

Voorts stelt men voor om, met wijziging van de eerste voordragt, de *garancine* en *colorine* beide met 10 pct. op den invoer te belasten.

Het is gebleken dat het vooralsnog zeer moeijelijk is het juiste onderscheid tusschen beide soorten aan te wijzen, zoo ook de verhouding tusschen gewigt en waarde. Het belang van de meekrapteelt en van de meestoven vordert, dat men voor alsnog een hooger regt stelle op voortbrengselen van buitenlandsche nijverheid, welke het binnenlandsche product met eene gevaarlijke mededinging bedreigen.

Mest. Aan het verlangen om aan de guano-mest vrijdom van in- en uitvoerregten te geven, kan gereedelijk worden voldaan.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Meubelen. Zoowel in het belang der schatkist, als in dat van den handwerksstand, kan dit artikel, dat voor heimelijken invoer geheel ongeschikt is, gereedelijk met 10 pct. worden belast.

Modewaren. Eene zwaardere belasting op dit artikel zoude voorzeker meer dan éene aanbevelenswaardige zijde hebben. Doch, behalve dat daaronder vele goederen behooren, welke zeer gereedelijk kunnen gesloken worden, staat hetzelve in vele opzigten in naauw verband met de artikelen *kleederen*, *zijden*, *katoenen* en *fijne wollen manufacturen*, ook met *kramerijen*, en kan derhalve moeijelijk aan zwaardere regten onderworpen worden.

Naturaliën. In verband met de beantwoording van den vroeger geuiten wensch omtrent de wijziging van het tarief in den ook hier bedoelden zin gemaakt, vermeent men te mogen aanmerken, dat de vermelding ook van dit artikel niet overbodig is, teneinde bij de toepassing van het tarief des te minder twijfel over te laten over de ware bedoeling der wet.

Oker, gemalen. Ook voor dit artikel, om de zelfde reden als bij bruinrood, wordt eene vermindering tot 30 cents de 100 ponden voorgesteld.

Olie (Boom-) enz. Voor dit artikel, als zeer belangrijk voor onze vrachtvaart uit de Middellandsche zee, wordt eene speciale bescherming van de vlag wenschelijk geacht. Men stelt tevens voor eene eenigszins gewijzigde verdeeling van hetzelve.

Het onderscheid tusschen *eetbare boomolie* en *fabriekolie*, schijnt zeer moeilijk met volledige juistheid aangewezen te kunnen worden, weshalve men bezwaar maakt hetzelve aan te nemen.

De papaverolie wordt zeer zelden hier te lande vervaardigd, eene bijzondere bescherming voor dezelve is dus minder noodzakelijk.

Paarden. Veulens. Ter wegneming van den geopperden twijfel wordt de noot aangevuld met het woord *alle*. De bedoeling der bestaande wettelijke bepaling waaruit de voorgestelde overgenomen was, was dat de paarden, om bij de berekening der regten van in- en uitvoer als veulens beschouwd te kunnen worden, *alle* de melktanden moesten hebben.

Paarlemoer. Dit artikel valt uit het tarief weg.

Papier. De belangen der papierfabrieken gedoogen voor het oogenblik geene verdere vermindering van beschermende regten; evenmin die der meubelpapierfabrieken. Ook uit het oogpunt van vereenvoudiging van het tarief verdient de redactie, zooals zij voorgesteld is, aanprijzing. Het gewigt der hier opgenoemde soorten is te zeer uiteenloopend, om tot maatstaf te kunnen dienen.

Parapluien behooren evenals kramerij te worden belast.

Parkement. Men meent, dat het regt op dit artikel gelijk aan dat op bereide huiden behoort te zijn.

Pek. Eene bijzondere begunstiging voor den aanvoer van dit artikel onder Nederlandsche vlag schijnt thans minder noodig.

Pek- of teerolie. Vermits voorgesteld wordt de terpentijnolie slechts met 1 percent op den invoer te belasten, vervalt het bezwaar van de assimilatie aan dit artikel.

Pekel. Ter oplossing van de gemaakte bedenking is het regt op dit artikel onder de rubriek *zout* geregeld; wordende alzoo verwezen aan het aldaar thans voorgedragene.

Pelterijen (bereide). Het regt is op 6 percent bepaald.

Pennen. Het invoerregt op de onbereide bedraagt nauwelijks 1 percent en levert dus geen bezwaar op. Bij de nadeelen, welke de pennenbereiders ondervinden door het veelvuldig gebruik van stalen schrijfpennen, schijnt het voorgestelde regt op de *bereide* geene verlaging te moeten ondergaan.

Peper. De peper is vrij van regten bij aanvoer onder Nederlandsche vlag uit de Koloniën van den Staat. Er is geene reden voorhanden om dit artikel, als consumtie-artikel van weelde, ook bij aanvoer van elders, aan een minder regt dan voorgesteld is, te onderwerpen. Voor entrepôt is het toch in geenen deele ongeschikt.

Piment. De piment heeft doorgaans mindere waarde dan de peper; dezelve kan dus niet met dat artikel vereenigd en aan de zelfde regten onderworpen worden.

Platina. De eenige aanvoer, die van het bewerkte platina wordt gedaan, bestaat of uit fabriekwerktuigen, namelijk ketels voor de bereiding van sommige chemicaliën, of uit voorwerpen bestemd om bij de vervaardiging van physische of chemische toestellen gebezigd te worden. Beide bestemmingen maken een hooger regt weinig wenschelijk.

Potlood. Aan het verlangen omtrent dit artikel wordt voldaan.

Prenten in lijsten. Tengevolge der gemaakte bedenking valt dit artikel weg.

Pruimen. Het uitgetrokken regt bedraagt ongeveer 1 percent van de waarde; de aanneming van eenen anderen maatstaf van berekening der regten schijnt weinig noodzakelijk te zijn.

Reukwerk. Het regt op dit artikel wordt op 6 percent teruggebragt. Overigens zij aangemerkt, dat de bergamotolie, enz. slechts voorwaardelijk, wanneer zij namelijk in flesschen van zekere grootte worden aangevoerd, aan een minder regt onderworpen zijn.

Rijst. De onderstelling, dat rijst, slechts *gedeeltelijk* van hare schil ontdaan, aangevoerd zoude worden, is niet volkomen juist te achten. Wel wordt de reeds ontbolsterde rijst aan eene overpelling onderworpen, waardoor zij meer gezuiverd wordt en een beter uiterlijk aanzien bekomt. Overigens wordt voor rijst zeer veel gebruik van het entrepôt gemaakt, voor zooverre de aanvoer niet onder Nederlandsche vlag uit de Koloniën van den Staat plaats vindt. Daar het regt nauwelijks $1\frac{1}{2}$ percent van de waarde bedraagt, strekt zulks ten bewijze, dat het artikel geenszins voor entreposering ongeschikt is.

Het uitvoerregt op de padie is vervallen.

Roet (Schoorsteen-). In de renvooijen op te nemen en gelijk te stellen aan *mest*.

Roet, smeer, talk, enz. Dit artikel is, als artikel van vrachtvaart, niet zoo belangrijk, dat eene speciale begunstiging van groot nut voor de scheepvaart kan geacht worden te zijn, weshalve men vermeent dat de korting van 10 percent der regten hiervoor genoegzaam is.

Rottingen (Bind-). Vermits het artikel bij aanvoer uit de Nederlandsche Koloniën onder nationale vlag vrij van regten is, schijnt eene vermindering van invoerregten niet noodzakelijk.

Het doorvoerregt is op 10 cents verminderd.

Rozijnen. Men vermeent dat dit artikel, in het belang der schatkist, met geen minder regt bezwaard behoort te worden, en dat ook om die reden de heffing naar het gewigt en niet naar de waarde moet geschieden.

Het bezwaar, dat uit dit regt voor de nijverheid voortspruit, is weinig beduidende, wanneer men toch nagaat dat $7\frac{1}{2}$ pond rozijn gebezigd worden tot het maken van één vat azijn; een regt van 75 cents op de 100 pond brengt dus slechts een bezwaar van $5\frac{6}{10}$ cent per vat azijn of naauwelijks $\frac{1}{2}$ percent der waarde van den azijn te weeg. De speciale begunstiging voor dit artikel, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag, is bijbehouden, om dezelfde reden als bij het artikel korenten is vermeld. De geringe hoeveelheid van de korent-rozijnen, die er aangevoerd wordt, schijnt het minder noodig te maken, om de speciale begunstiging ook aan dit artikel toe te kennen: ook omdat het wel uitsluitend als grondstof voor fabrieken moet worden beschouwd.

Men heeft dus gemeend beter te doen, met nog aan een ander, meer aanzienlijk artikel van invoer uit het zuiden van Europa, de *vijgen*, eene speciale begunstiging van dien aard te geven.

Saffraan en sago. Aan het hieromtrent geuite verlangen wordt voldaan: doch vermeent men den saffraan gelijk te kunnen stellen met *specerijen*.

Salpeter. Het regt op het ruwe salpeter bedraagt nog niet $\frac{1}{2}$ per cent van de waarde, en kan dus zonder bezwaar blijven bestaan.

Dat op het geraffineerd salpeter bedraagt ongeveer $2\frac{1}{2}$ a 3 pct., en is dus mede niet te hoog te achten.

Schors. Het behoud van een regt van uitvoer op de ongemalen

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

schors acht men wenschelijk in het belang der talrijke runmolens. Wat den maatstaf van regten betreft, zoo vond men geene redenen om hierin verandering van het tegenwoordige te brengen, waarvan het bijna twintigjarig bestaan geen ongerief had doen kennen.

Schelpen. Schildpad (ruwe). Beide artikelen vallen uit het tarief weg. [1])

Slagtvee. De regten van invoer zijn reeds aanmerkelijk verminderd bij de gedane voordragt, terwijl, wat de geringe uitvoerregten betreft, dezelven in het belang der schatkist dienen behouden te blijven.

Soda. Dit artikel is thans verplaatst bij potasch, onder welke rubriek het uit zijnen aard behoort.

Spelden. In verband met de regten op kramerij voorgesteld, acht men het regt van 6 pct. voor dit artikel, ook in het belang der nijverheid, geenszins te hoog. Hetzelve kan ook niet geacht worden de premie voor den sluikhandel in dit artikel te boven te gaan.

Spiauter of zink. Het regt wordt verminderd op 30 cents de 100 ponden, zijnde ongeveer 1 pct. van de waarde.

Als voorwerp waarvan de aanvoer onder Nederlandsche vlag begunstigd kan worden, schijnt het minder geschikt, terwijl de meeste aanvoer van de landzijde of langs de rivieren plaats vindt.

Zink, geplet enz. Even als bij *geplet koper*, moet men het regt op het half voltooide fabricaat ten bedrage van 4 pct. der waarde bepalen, overeenkomstig het dienaangaande aangenomen algemeen beginsel.

Zinkwerk. Even als koperwerk, ijzerwerk enz., behoort dit met het zelfde regt als kramerij te worden belast.

Staal. Aan de aanmerking omtrent *ijzer* is voldaan.

Staalwerk. Moet noodzakelijk gelijkgesteld worden met ijzerwerk en ook met kramerijen.

Staaldraad. Het regt, ten bedrage van 2 pct. der waarde ongeveer, behoort gelijk te staan aan het regt van ijzerdraad, van welk artikel het dikwijls bezwaarlijk te onderscheiden zoude zijn.

Stearine. Het regt bedraagt ongeveer 5 percent van de waarde. Als drukkende op eene half bereide grondstof, kan dit regt geenszins als te hoog worden beschouwd.

Steen. De ongebakken hardsteen, even als de molensteen, wordt slechts zeer zeldzaam ter zee aangevoerd, weshalve eene vermindering bij aanvoer onder Nederlandsche vlag niet tot het doel zoude leiden.

Marmer en albast worden daartoe in te geringe hoeveelheden aangevoerd.

Het regt op den bewerkten hardsteen gaat de perken eener matige, maar ook genoegzame bescherming niet te buiten. De doorvoerregten eindelijk voor bewerkten steen en molensteen zijn op $\frac{1}{10}$ percent der waarde teruggebragt.

Tufsteen. Het invoerregt heeft eene belangrijke vermindering ondergaan in stede van verhooging, gelijk in het voorloopig verslag wordt verondersteld. Vroeger was het regt vijf cents per *honderd*, thans 20 cents per *duizend* ponden.

Tufsteen, gemalen. Wanneer men nagaat dat het invoerregt thans nog 33 percent der waarde bedraagt, kan men het wel niet als te laag beschouwen.

De vrees voor den invoer van tras uit het conglomeraat der trasgroeven bereid, is ten eenenmale ongegrond, naardien het onderscheid tusschen dit en het deugdzame tras door eene zeer eenvoudige proef te erkennen is. Ook mag men betwijfelen, zoo deze substitutie gemakkelijk ware te doen, of niet het conglomeraat zelf ruw aangevoerd en hier te lande gemalen zoude worden. Voor de waterstaatswerken levert deze vrees geen bezwaar op, vermits in de bestekken van aanbesteding altijd de voorwaarde wordt gemaakt, dat het te leveren tras binnen 's lands moet gemalen zijn.

Stijfsel. Hoewel dit regt hoog is, vermeent de Regering echter dat hetzelve noodig is, eensdeels omdat de binnenlandsche grondstof, door de bescherming aan de graanteelt verleend, kunstmatig in prijs wordt verhoogd, anderdeels omdat het artikel zelf, even als het haarpoeder, wanneer het minder belast ware, alligt tot het bemantelen van fraudulеusen invoer van meel zoude kunnen gebezigd worden.

[1]) Niet besproken in het Voorl. Verslag.

Stroo. De onderscheidene belangen van den landbouw in verschillende streken van het Rijk schenen door een hoog uitgaand regt beter dan door een algemeen verbod vereenigd te kunnen worden.

Het gewigt konde hier niet wel als maatstaf der heffing gelden, eensdeels om het groote verschil in waarde der onderscheidene soorten, anderdeels om de groote moeijelijkheid die er bestaan zoude om het gewigt, des vereischt, te verifieeren. Het doorvoerregt is op $\frac{1}{10}$ percent verminderd.

Stroop. Het verschil in regten op de *melasse* is niet zoo zeer te beschouwen als een voorregt aan de Nederlandsche vlag verleend, maar meer als verwezenlijking van den wensch, om ook het geheele verbod van invoer op dit artikel, hetwelk tot nu bestond, door een invoerregt te doen vervangen.

De melasse van buiten Europa aangebragt, heeft reeds aan vracht en andere kosten zooveel te dragen, dat derzelver invoer zelden of nooit met voordeel kan worden bewerkstelligd. Er bestond dus geene reden, om daarop een hooger regt te leggen, dan hetwelk tot hiertoe bestond.

Anders is het gelegen met de melasse, uit Europesche havens aangevoerd, en met de daaraan gelijkgestelde keuken- en andere stroop. Deze zouden ook in de bijzondere omstandigheden, waarin zich sommige buitenlandsche suikerraffinaderijen bevinden, al zeer ligt aan de binnen 's lands vallende stroop eene gevaarlijke concurrentie kunnen aandoen. Vermits de stroop als een accijnsartikel behoort beschouwd te worden (immers draagt dezelve een gedeelte van den suikeraccijns), behoort het voorgestelde regt, hetwelk een thans bestaand verbod vervangt, niet lager gesteld te worden.

Suiker. De verhooging der invoerregten strekt bijzonder ter bescherming van het product onzer Koloniën, met name der West-Indische. De geringe verhooging is overigens slechts eene kleine vergoeding voor het verlies, hetwelk de schatkist lijdt door de vrijstelling van regten van het product der West-Indische Koloniën.

De bescherming, welke, volgens de voordragt, voor dit artikel aan de Nederlandsche vlag wordt verleend, wenscht men te behouden in het belang der scheepvaart. Ook de kleinere scheepvaart heeft er groot voordeel bij, alzoo er veel suiker uit Europesche havens herwaarts wordt gebragt.

De doorvoerregten zijn op 10 cents verminderd.

Het regt op de geraffineerde suiker staat gelijk aan den accijns op de geraffineerde inlandsche, ten bedrage van *f* 33, vermeerderd met *f* 3 per 100 ponden, als bescherming voor de inlandsche nijverheid.

De verbetering van de accijnswet op de suiker maakt bij voortduring een onderwerp van overweging bij de Regering uit; zij hoopt nog in deze zitting der Staten-Generaal eene voordragt van wet daartoe te kunnen indienen.

Sukade. Op een zoodanig artikel van weelde is het gestelde regt gewis niet te hoog.

Sumak. Dit artikel kan in de renvooijen aan *verfwaren* worden gelijk gesteld.

Tabak. De Regering vindt geene redenen om dit artikel, dat toch als een artikel van weelde moet beschouwd worden, aan geringere regten dan de voorgestelde, te onderwerpen. De handel kan in deze regten geen bezwaar vinden.

Daarentegen acht zij het geven van eene uitbreiding aan het beginsel van bescherming der vlag, ten behoeve van dit artikel, ondoelmatig en strijdig met de belangen van den handel. Ter tegemoetkoming aan de gemaakte bedenking is zij bereid het bestaande verschil omtrent de sigaren, in beginsel te behouden, doch zij moet bedenking maken om op den tabak in het algemeen een beginsel toe te passen, dat ook in eenen naburigen Staat evenveel bestrijders bijna als voorstanders heeft gevonden.

Wat het regt op de sigaren betreft, zoo vermeent men dat hetzelve, in het belang der schatkist, hooger dan het tegenwoordig bestaande gesteld kan worden, zonder aanmerkelijk gevaar voor sluikerij.

Ook is men bereid hetzelve voortdurend bij het gewigt te heffen. Men stelt voor het te bepalen op *f* 40 de 100 ponden bij aan-

voer uit havens binnen Europa, hetgeen gelijk staat met *f* 2 de 1000 stuks, en op *f* 30 bij aanvoer van buiten Europa.

Deze verhooging kan des te gereeder worden aangenomen, omdat zij toch schier uitsluitend de fijnere soorten treft, terwijl de mindere soorten niet alleen hier te lande even goed en goedkoop als elders worden vervaardigd, maar zelfs een niet onaanzienlijk artikel van uitvoer zijn. Voor insluiking van deze bestaat dus geene vrees.

De geplette stelen zullen thans wederom afzonderlijk getarifeerd en met een invoerregt van *f* 1.50 de 100 ponden, evenals nu, worden belast.

Thus. Aan de aanmerking op dit artikel wordt voldaan.

Teer. De buitengewone bescherming aan de vlag voor den aanvoer van dit artikel volgens het eerste voorstel verleend, thans kunnende wegvallen, vervalt daardoor ook de bedenking, welke omtrent het doorvoerregt op dit artikel was gemaakt.

Omtrent de speciale begunstiging voor de vlag, bij aanvoer van dit artikel, gedraagt men zich aan hetgeen op het artikel *pek* is gezegd.

Teerolie. Men zie de beantwoording bij het artikel *pekolie.*

Terpentijn. Aan het hieromtrent geuite verlangen is voldaan.

Thee. Het thans aangenomen beginsel omtrent de begunstiging der vlag verzekert aan den aanvoer van *elders* onder Nederlandsche vlag eene genoegzame bescherming.

De redactie van de aanteekening op dit artikel wordt overeenkomstig het geuite verlangen gewijzigd.

Tin, ongewerkt. Het doorvoerregt kan ook voor dit artikel op 10 cents worden bepaald.

Traan. Als artikel hetwelk in veelvuldige concurrentie treedt met de inlandsche oliën, vermeent men het regt niet lager te moeten stellen.

Wat de vermindering van regten op traan en levertraan, bij aanvoer onder Nederlandsche vlag betreft, zoo is men van oordeel, dat de korting van 10 pct. op de regten als genoegzaam te beschouwen is.

Turf. Het voorbehoud in de noot op dit artikel aan den Koning gelaten, wordt dringend gevorderd, door de belangen van sommige belangrijke fabrieken in Overijssel, welke die brandstof in hare onmiddellijke nabijheid, doch over de grenzen, vinden, en welker bloei daardoor meer dan door beschermende regten zal bevorderd worden.

Vaat- en kuipwerk. Er bestond geene genoegzame reden, om het verbod van invoer van dit artikel te handhaven; ook hierin wenschte men, door een invoerregt en vervanging van het verbod, den overgang tot meer vrijgevige beginselen daar te stellen.

Het regt van uitvoer op oud vaatwerk strekt bijzonder ter beteugeling der sluikerij van gedistilleerd, welke in de voldoening der daardoor veroorzaakte kosten een grooten hinderpaal vindt. Het doorvoerregt is op 1/10 pct. verminderd.

De doelmatigheid van het verbod van uitvoer van ledige haringtonnen is meer dan twijfelachtig, daar toch, wanneer men frauduleus gebruik van de Hollandsche haringtonnen wil maken, zulks zeer ligt doenlijk is door zich de vol uitgevoerde en daarna geledigde aan te schaffen, zooals op onderscheidene plaatsen, tot groot nadeel van onze visscherijen, werkelijk wordt gedaan. Het verbod bereikt dus het doel niet.

Veeren. Tegen het uitgetrokken regt, dat reeds sedert 1725 bestaat, schijnen geene bijzondere bezwaren te bestaan, die eene wijziging van het bestaande noodig maken.

Verfwaren. Men gedraagt zich aan de beantwoording der aanmerkingen op *chemicalia*, waardoor het aangewezen bezwaar is weggenomen.

De uitzondering ten behoeve der bereide en in olie gewreven verven staat in verband met het regt op olie van plat en rond zaad. Zij wordt in het belang der inlandsche nijverheid gevorderd.

Vermiljoen. Ook deze verfstof wordt onder den algemeenen post van verfwaren gebragt.

Vijgen. Men ziet niet in, waarom dit artikel niet zonder eenig bezwaar aan het voorgestelde regt kan onderworpen worden. Een voedingsmiddel voor de mindere klassen is het voorzeker noch algemeen noch gewoonlijk, maar ongetwijfeld slechts in bijzondere omstandigheden en op zeer weinige plaatsen. Men stelt voor, om ook aan dit artikel, bij aanvoer uit de Middellandsche zee en uit Portugal, op gelijke gronden als vroeger bij *korenten* aangewezen, eene begunstiging van 25 cents per 100 pond toe te kennen.

Visch. Zoowel de handhaving van het verbod van invoer van vreemden gekaakten, gezouten haring, als de uitbreiding van het tijdelijke verbod van invoer van vreemden ongekaakten gezouten haring, is door de Regering voorgedragen op de dringende en aanhoudende vertoogen van de collegien met de waarneming der belangen van de onderscheidene visscherijen belast. De gewigtige redenen door dezen aangevoerd hebben de Regering overgehaald om op het vroeger gedane voorstel terug te komen en maken haar bezwaard om andere dan de voorgestelde bepalingen voor te dragen.

Oesters. Het regt kan op 1 pct. worden teruggebragt, in het belang ook der inlandsche oesterputten.

Stokvisch. Speciale begunstiging van den aanvoer onder Nederlandsche vlag is thans niet noodig te achten.

Vreemde riviervisch. De invoer van verschen zeevisch is geenszins onvoorwaardelijk, maar alleen onder voorwaarde van reciprociteit, vrij van regten gesteld.

Er schijnt geene noodzakelijkheid voor dusdanige bepaling ten opzigte van den riviervisch te bestaan, maar veeleer de belangen van de inlandsche visscherijen op de rivieren het behoud der bescherming te vereischen. Eene wijziging van redactie van het artikel *visch* zal overigens de geopperde bedenking geheel oplossen.

Vitriool-olie. Ter voldoening aan de gemaakte aanmerking, wordt het regt op 75 cents de 100 ponden voorgedragen.

Vlas. Op onderscheidene plaatsen is het hekelen van het vlas een middel van bestaan van vele minvermogenden; het geringe, voor handel noch landbouw in het minste bezwarende uitvoerregt beschermt dit handwerk genoegzaam. Men verlangt hetzelve derhalve te behouden.

De zelfde reden maakt de vermindering van regten op den invoer van gehekeld vlas minder wenschelijk.

Vleesch. Het voorgedragen regt bedraagt weinig meer dan den accijns op het inlandsche vleesch en op het zout, dat tot het inzouten of bij het rooken wordt gebruikt.

De schatting der waarde, dooreen genomen op *f* 35 de 100 ponden, is gewis zeer matig.

De accijns op deze hoeveelheid bedraagt met de opcenten *f* 5.31, die van 6 ponden zout, tot het inzouten benoodigd, 54½ cents, zoodat ter naauwernood 6 pct. bescherming overblijft.

Versch vleesch of spek wordt zelden of nooit ingevoerd.

Vruchten. In plaats van den geheelen vrijdom, welke thans bij aanvoer onder Nederlandsche vlag was voorgesteld, stelt men voor, in verband met de overige wijzigingen, dien aanvoer met 1 pct. te belasten.

De doorvoerregten zijn op 1/10 pct. verminderd.

Het regt op de gezouten en ingelegde vruchten wordt geregtvaardigd door de overweging, dat voor het inlandsche fabricaat accijns-specien worden gebezigd, en dat er geene restitutie voor den accijns daarvan wordt gegeven.

Wagenmakers-werk. Het regt kan op 6 pct. worden verminderd. Gedeelten van wagenmakers-werk vallen onder de rubrieken ijzerwerk, staalwerk of houtwerk, en zijn dus mede aan het regt van 6 pct. onderworpen.

Walvischbaarden. Het belang onzer kwijnende walvisch-visscherij schijnt het voorgedragen regt alleszins te wettigen.

Walvisch- en robbenspek. Men gedraagt zich aan de beantwoording der aanmerking op *traan.*

Was, beelden, zegellak enz. Men vindt geen bezwaar in deze vereeniging, daar toch het regt naar de waarde geheven wordt.

Beelden van was schijnen meer tot kramerij dan tot voorwerpen van kunst te behooren.

Werk. Het uitvoerregt kan hier vervallen.

Wijn. Men stelt voor, ten einde de begunstiging aan de Neder-

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

landsche vlag voor dit artikel meer in verband met de overige gelijksoortige bepalingen op dit onderwerp te maken, om, evenals bij gedistilleerd, den aanvoer onder Nederlandsche vlag aan een regt van 50 cents per vat te onderwerpen. Eene verhooging van regten is het niet, daar toch het vroeger bestaan hebbende aanmerkelijke verschil bij aanvoer aan de landzijde is weggenomen.

De wijn op flesschen wordt met ƒ 4 de 100 flesschen belast.

Voorts behoort hier in eene noot de zelfde bijvoeging als bij *appel-, peren- en meedrank*, enz.

Wijnsteen. Ook dit artikel kan in de renvooijen worden overgeplaatst, met verwijzing naar *droogerijen.*

Wild en gevogelte. Men vreest geen nadeel van de verhooging van het uitvoerregt. In het belang der schatkist is hetzelve geenszins onbillijk noch ondoelmatig te noemen.

Ook de verhooging van het invoerregt op dit artikel van weelde geeft geene vrees voor sluikerij, bij den geringen aanvoer van het artikel.

Het doorvoerregt is ook hier op $^{1}/_{10}$ pct. gesteld.

Wolle. Ook het uitvoer-regt op dit artikel, als eene grondstof voor de inlandsche nijverheid, kan, zonder bezwaar voor den handel, blijven bestaan.

Gekamd. De gekamde wol is als een half voltooid fabricaat te beschouwen, hetwelk algemeen iets hooger dan de ruwe grondstof is belast.

Zaden. Men wenscht hier de speciale begunstiging der vlag te behouden, alzoo de korting van 10 pct. voor den aanvoer van dit belangrijke artikel van vrachtvaart ontoereikend is voor het doel.

Zeep. De bezwaren, welke de inlandsche fabrieken ondervinden door de heffing van den accijns op dit artikel, maken het bedenkelijk, om haar de thans bestaande bescherming te ontnemen of die te verminderen.

Zijde. Van dit artikel is eene andere redactie voorgedragen, zijnde de organsin, trame en ruwe tweern onder de ruwe zijde gerangschikt, in het belang der nijverheid.

De veel uiteenloopende waarde maakt overigens voor de heffing der regten den maatstaf der waarde verkieslijk boven dien van het gewigt.

Zout. Het belang der kleine zeevaart en dat der zoutziederijen vorderen de regeling der regten, zooals die is voorgesteld ook met opzigt tot de begunstiging der vlag, waaromtrent het zelfde mag gezegd worden als van het artikel *Steenkolen.*

Het artikel is voor de vrachtvaart onzer kleinere schepen van het alleruiterste belang, weshalve men niet ligtvaardig de hand moet slaan aan deze bepalingen.

Immers bij toelating van het ruwe zout van de landzijde zoude dit geheele artikel voor onze scheepvaart ligtelijk verloren kunnen gaan. Vermindering der doorvoerregten ten behoeve der zoutmijnen in Wurtemberg is een maatregel, waarvan het voordeel, minst genomen, twijfelachtig mag worden genoemd, omdat die groeven niet tot het voortbrengen van ruw zout worden geëxploiteerd. Ook is het geheel onbewezen, of deze groeven het zout tot de zelfde of mindere prijzen dan de Engelsche kunnen leveren, terwijl het bekend is dat de prijzen van het Engelsche zout nog voor eene aanmerkelijke vermindering vatbaar zijn.

Die vermindering van doorvoerregt zoude ook niet strooken met het belang van die zoutziederijen, welke hun product nog naar Duitschland kunnen uitvoeren.

Het voorstel der Kamer van koophandel en fabrieken te Dordrecht is onaannemelijk, omdat daardoor het invoerregt bepaald zoude worden tot beneden de helft van den accijns buiten 's lands: buiten 's lands geraffineerd zout toch is geen accijns-artikel. In het belang der zoutziederijen maakt men groot bezwaar om de deur aan buitenlandsche concurrentie te openen: immers het geheel voltooid fabricaat kan tot den zelfden prijs als de ruwe grondstof worden aangevoerd, daar hetzelve, althans in Engeland, tot gelijke prijzen omtrent als het ruwe wordt verkocht. Die concurrentie zoude dus onfeilbaar de vernietiging van alle zoutziederijen ten gevolge hebben.

Het is dus noodig een zeer hoog regt op dit artikel te behouden, hetwelk de nijverheid volstrekt behoeft om te kunnen bestaan. Onder een regt van f 2 eindelijk, zal de doorvoer evenmin kunnen plaats hebben als met een regt van ƒ 6.

Ter voldoening aan de bedenking op het artikel *pekel* gemaakt, wordt hier eene noot, houdende de verlangde bepaling, bijgevoegd.

Zwavel. Het regt op de geraffineerde zwavel bedraagt ongeveer 6 pct. en kan dus in het belang der inlandsche nijverheid niet als te hoog worden beschouwd.

Het voordeel, aan de Nederlandsche vlag bij den aanvoer van ruwe zwavel toegekend, kan, evenals bij andere artikelen uit de Middellandsche zee aangevoerd wordende, verbonden worden aan de voorwaarde van aanvoer uit havens aan die zee gelegen.

Daardoor wordt de meer gelijkmatige werking van het voorgedragen stelsel omtrent dit onderwerp nader bevorderd.

7. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN HET ONTWERP VAN WET.

De aanhef van het dispositief aldus te veranderen:	Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen de navolgende bepalingen omtrent het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer:
Bij *Art.* 1 een 1ste lid te voegen, luidende:	Van alle goederen, welke het Koningrijk worden in-, uit- of doorgevoerd, en welke niet van de betaling van regten uitdrukkelijk zijn vrijgesteld, zijn de regten van in-, uit- of doorvoer verschuldigd volgens het tarief bij deze wet gevoegd.
Art. 1 (thans 2de lid van art. 1). Na de woorden „1/10 percent" in te voegen:	van de waarde
en na „100 ponden" bij te voegen:	ter keuze van den aangever
Art. 2. In dit artikel, in plaats van „*de regten op sommige goederen*" enz. tot aan het einde van het artikel, aldus te lezen:	de in-, uit- of doorvoer-regten, alsmede het vaste regt en de scheepvaartsregten te verhoogen of te verlagen; en de doorvoer-, vaste en scheepvaarts-regten zelfs geheel af te schaffen of terug te geven. De beschikkingen, naar aanleiding van dit voorbehoud door Ons te nemen, behouden kracht van wet tot en met den vijftigsten dag volgende op dien, waarop de eerst invallende vergadering van de Staten-Generaal, overeenkomstig art. 99 der Grondwet, geopend zal worden.
Art. 3, § 1. In deze paragraaph vallen de nevensstaande woorden weg:	ten genoege van de administratie
§ 2. In het 2de lid, 1sten regel, „*zullen*" lees:	worden
2den regel, vervalt het woord	worden
3de lid. De nevensstaande woorden vallen weg:	ten genoege der administratie zal blijken
Voorts na „goederen" nog bij te voegen:	genoegzaam blijkt

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

In deze paragraaph een nieuw lid in te voegen (zullende zijn het *vierde*), van dezen inhoud:	Wij behouden Ons voor, gelijken vrijdom van invoerregt en teruggave van uitvoerregt te verleenen aan goederen van erkenden Nederlandschen oorsprong, welke onverkocht van vreemde markten terugkomen; mitsgaders aan alle van hier uitgevoerde goederen zonder onderscheid, waarvan de invoerregten ter bestemmingsplaats, na hun vertrek, eene aanmerkelijke verhooging hebben ondergaan; onder voorwaarde dat dezelven binnen twee jaren na hun vertrek van hier worden teruggevoerd.
Laatste lid, in plaats van *„strekken zich niet uit tot„*, te lezen:	kunnen niet aan
en na „goederen„ bij te voegen:	verleend worden
§ 4. De woorden *„door de administratie noodig geachte„* te vervangen door	noodige
De nevensstaande woorden vallen weg:	van de ten uitvoer verbodene goederen en
Bij deze paragraaph een 2de lid te voegen, luidende:	Door deze bepaling wordt geen inbreuk gemaakt op het verbod van uitvoer van sommige goederen, bij het tarief vastgesteld.
§ 6. In plaats van: *„een en ander onverminderd den vrijdom van accijnsen, bij art.* 5, § 6 *der wet van* 26 *Augustus* 1822 (Staatsblad *n*°. 38) *verleend„* te lezen:	Deze goederen genieten ook vrijdom van accijns, behoudens hetgeen in de speciale accijnswetten is, of later zal worden bepaald nopens afschrijving of restitutie van accijns bij uitvoer naar buiten 's lands.
§ 7. In plaats van: *„koopmanschappen, behoeften, eet- en drinkwaren,„* te lezen:	*„goederen„*
Aan het slot bijvoegen:	Door het Departement van Finantien worden de daartoe noodige vrijpaspoorten verleend, op aanvrage van de departementen van Kolonien of van Marine.
§ 8, 5den regel van boven, na het woord „regten„ bij te voegen:	en accijnsen
Aan het slot dezer paragraaph vallen weg de woorden:	en zulks onverminderd den vrijdom van accijns, bij art. 5 § 2 der wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) verleend.
§ 9. De woorden *„de administratie noodig geachte„* te vervangen door:	Ons te bepalen
§ 12, 3den regel van boven, in plaats van *„en toebehoorende aan„* lees:	bij
4den regel, vallen weg de woorden:	of bij hen
2de lid, 5den regel, vallen weg de woorden:	bezit of

§ 13, 3den regel, valt weg het woord:	*lood*
Aan het einde dezer paragraaph valt weg de zinsnede:	mitsgaders *ijzer* in zoogenaamde *schuitjes*, om bij den uitvoer als *ballast* gebezigd te worden.
§ 14, 1sten regel, staat 12, lees:	14
Art. 4. Hetzelve wordt vervangen door de nevensstaande redactie:	Alle goederen, welke ter zee onder Nederlandsche vlag worden in- of uitgevoerd, genieten eene korting van 10 percent op het bedrag der invoer- of uitvoerregten, uitgezonderd diegene, voor welke in het tarief zelf eene bijzondere begunstiging bij aanvoer onder Nederlandsche vlag is toegekend. Op de invoerregten van *tarwe*, *rogge* en *spelt*, met Nederlandsche schepen aangevoerd, wordt eene korting van *twee* gulden per last (van 30 mudden) verleend.
Art. 6. Het geheele artikel te vervangen door de nevensstaande nieuwe redactie:	De betaling van regten geschiedt in evenredigheid tot de werkelijk in-, uit- of doorgevoerde hoeveelheden, met dien verstande nogtans, dat bij de berekening van het bedrag der regten, voor de aangegevene of bevondene hoeveelheden of waarden verschuldigd, de onderdeelen van het pond, van de kop, de kan of den gulden als een vol pond, eene volle kop, kan of gulden worden beschouwd en in rekening aangeslagen. De gebrokens van centen, welke de uitkomst der berekening van het regt over de aangegevene of bevondene hoeveelheden of waarden mogt opleveren, worden tot geheele centen gebragt.
Art. 7 wordt in twee artikelen verdeeld. Het 2de lid wordt alsdan:	Art. 13.
Art. 10. Bij dit artikel, na het woord „bevonden„, in het 1ste lid, een 2de lid invoegen van dezen inhoud:	Bij het voorhanden zijn van een groot getal vaten, kisten, enz., van dezelfde grootte, kan de tarra der goederen worden opgenomen door de weging van een gedeelte der ledige vaten, kisten, enz., door de ambtenaren aan te wijzen; naar welker gemiddeld gewigt alsdan de tarra over de geheele partij wordt berekend.
In het 2de (thans 3de) lid, 2den regel, in plaats van *„zal„* lees:	kan
Art. 11. In het 1ste lid, 3den regel, na „wordt„ in te voegen:	bij invoer ter zee
In het 2de lid, vóór *„Frankrijk„* in te voegen:	Belgie,

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Na *Art.* 11 een nieuw artikel invoegen van dezen inhoud:	Indien de aangevers vermeenen, dat de korting voor lekkaadje, in het vorig artikel bepaald, niet genoegzaam is, of indien zij beweren aanspraak op korting te mogen maken, in de gevallen waarin de wet die niet toestaat, staat het hun vrij de betaling der regten te doen naar de werkelijk aanwezige hoeveelheid, welke door de ambtenaren te hunnen koste zal worden opgenomen.	Het 2de lid van art. 7 wordt alsnu:	Art. 13.
		Art. 12 wordt	Art. 14.
		Art. 13 wordt	Art. 15.
		In dit artikel, in den 4den regel, vallen de nevensstaande woorden weg:	voor zooveel de regten op den in- en uitvoer betreft; voorts

8. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN HET TARIEF.

Aardewerk.	Na *porselein* (*wit*), in te voegen:	*en geschilderd.*
	In de rubriek *verguld of geschilderd porselein* vallen weg de woorden:	*of geschilderd.*
	De rubriek *potten, pannen enz.* tot *gebruikte*, te vervangen door de nevensstaande:	*Pottenbakkerswerk, suikerbakkersvormen, zoo nieuwe als gebruikte daaronder begrepen.*
Amandelen.	In de 2de rubriek, na *schepen*, in te voegen:	*uit havens van de Middellandsche zee.*
	En in de kolom van *invoer*regten, in plaats van *f* 1, lees:	*f* 1.75
Amaril.	In de kolom van *uitvoer*, in plaats van *f* 0.10, lees:	*vrij.*
Ammunitie.	Na *ongemonteerd*, bijvoegen:	*alsmede geweer- en pistoolkogels.*
	In de rubriek *geschut* (*ijzeren*) vallen de nevensstaande woorden weg:	*en ijzeren kanonkogels.*
	Voorts eene nieuwe rubriek bijvoegen, luidende:	*Kanonkogels* (*ijzeren*) *invoer uitvoer doorvoer* 100 pond *f* 100 vrij *f* 0.05.
	Eindelijk in de kolom der *doorvoerregten* bij *geschut* (*metalen*) en *geschut* (*ijzeren*), in plaats van *f* 0.01, lees:	0.10
Appel-, peren- en meedrank.	In de 1ste rubriek vallen weg de woorden:	*op fust.*
	Bij de 2de rubriek, na *het vat*, te stellen eene noot 3), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	3) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het invoerregt berekend tegen *f* 7.50 het vat, en is bovendien het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoerregt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van *zeven* kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cents het stuk bedraagt.
Asschen.	Bij de rubriek *pot- en parel-asch* eene noot 4) onder aan de bladzijde te stellen, van dezen inhoud:	4) Onder dezen post zijn begrepen alle niet afzonderlijk genoemde, door uitlooging van asch van hout of planten verkregen en gecalcineerde aschsoorten, zooals *strooasch*, *wijnrankasch*, en dergelijke.
	In dezelfde rubriek, kolom van *invoer*regten, in plaats van *f* 0.80, lees:	0.60.
	In de rubriek *met Nederlandsche schepen*, in plaats van *vrij*, lees:	0.30.
	In de rubriek *weedasch*, na dit woord bij te voegen:	*en soda.*
	Voorts in de kolom der *invoer*regten, in plaats van *f* 0.50, lees:	0.40.
	In de rubriek *met Nederlandsche sehepen*, in plaats van *vrij*, lees:	0.20.
	In de rubriek *haard-asch* enz., in de kolom der *invoer*regten, in plaats van *f* 0.05, lees:	*vrij.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Azijn.	De woorden: *van alle soorten, met uitzondering van hout-azijn op fust*, te vervangen door de volgende:	*(alle) welke op den Nederlandschen vochtweger, schaal B, één graad sterkte of minder aanwijst.*
	Bij de 2de rubriek, na *het vat*, te stellen eene noot 1), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	1) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het invoerregt berekend tegen *f* 7.50 het vat, en is bovendien het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoerregt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cents het stuk bedraagt.
	De woorden: *hout-azijn, op fust*, te vervangen door de volgende:	*alle andere van meerdere sterkte.*
	Bij de 2de rubriek, na *het vat*, te stellen eene noot 1), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	1) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud wordt het invoerregt berekend tegen *f* 50 het vat, en is bovendien het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoerregt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cents het stuk bedraagt.
Bier.	In de 1ste rubriek vallen weg de woorden:	*op fust.*
	Bij de 2de rubriek, na *het vat*, te stellen eene noot 2), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	2) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het invoer-regt berekend tegen *f* 7.50 het vat, en is bovendien het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoer-regt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cents het stuk bedraagt.
Biezen en riet.	In de kolom van *uitvoer*, in plaats van ½ pct., lees:	*vrij.*
Bijen.	In de kolom van *uitvoer*, in plaats van *f* 0.05, lees:	*vrij.*
Blaauw (Berlijnsch, Berg-, Mineraal en Torentjes-)	Deze rubriek met daarvoor uitgetrokken regten vervalt.	
Boeken.	In de rubriek *in bladen of ingenaaid*, moet het woordje *of* vervangen worden door eene komma en achter *ingenaaid* bijvoegen:	*of ingebonden*
	In de zelfde rubriek, kolom van *invoer*regten, in plaats van *f* 15.00, lees:	10.00
	De 2de rubriek: *ingebonden of gekartonneerd*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Borax.	In de rubriek (*geraffineerde*), kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.20, lees:	0.10
Boter.	In de rubriek (*eetbare*), kolom van *uitvoer*regten, in plaats van *f* 1.00, lees:	*vrij.*
	In de rubriek (*smeer of bedorven*), kolom van *uitvoer*regten, in plaats van 4 pct., lees:	*vrij.*
Bron- of mineraal water.	Bij de 1ste rubriek, na de woorden: *op flesschen*, te stellen eene noot 2), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	2) Bij aanvoer in flesschen van 7 kannen inhoud en daarboven bedraagt het invoerregt 25 cents, en het doorvoer-regt 1½ cents het stuk.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

	In de 2de rubriek: *op kruiken*, in plaats van: *maatstaf* *invoerregt* *doorvoerregt* 100 kruiken, *f* 0.70, *f* 0.10, lees:	*waarde* 2 *pct.* 1/10 *pct.*
Bruinrood.	In de 2de rubriek: (*gemalen*), kolom *invoer*regten, in plaats van *f* 1.00, lees:	0.20
Bruinsteen.	In de kolom *invoer*regten, in plaats van *f* 0.40, lees:	0.20
Cauris.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Chemicalia.	In de 1ste rubriek: *niet afzonderlijk belaste*, kolom *invoer*regten, in plaats van 3 *pct.*, lees:	1 *pct.*
Drukletters.	In de kolom *invoer*regten, in plaats van *f* 12.00, lees:	9.00
Fabriek- en stoomwerktuigen.	In de noot 1) vervallen de woorden: *vrijdom van inkomende regten te vergunnen wanneer zulks in het belang der inlandsche nijverheid gevorderd wordt*, en daarvoor in de plaats te stellen:	om den invoer van werktuigen van nieuwe uitvinding of van de zoodanige, welke hier te lande niet vervaardigd worden, met vrijdom van regten, toe te laten, wanneer het belang van de nijverheid, van de scheepvaart of van den landbouw zulks vordert.
Garen van katoen.	In de 1ste rubriek: (*ongetwijnd en ongeverfd*), kolom *invoer*regten, in plaats van *f* 2.00, lees:	1.00
	De 2de rubriek: *met Nederlandsche schepen*, met daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Garen. Turksch garen (ruw)	In de 1ste rubriek: (*afval van Turksch garen daaronder begrepen*), kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.20, lees:	0.10
	De 2de rubriek: *met Nederlandsche schepen*, met daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
	In de 3de rubriek: (*getwijnd of geverfd*), kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.20 lees:	0.10
Gedistilleerd.	In de 1ste rubriek vallen weg de woorden:	*op fust.*
	In de kolom *doorvoer*regten staat *f* 0.20, lees:	0.10
	In de 2de rubriek: *met Nederlandsche schepen*, kolom *invoer*regten; in plaats van *vrij*, lees:	0.50
	Het 2de teeken 〃 te vervangen door de woorden:	*op fust.*
	Kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.20, lees:	0.10
	Bij de 3de rubriek: *op flesschen van* enz., na de woorden *het vat*, te stellen eene noot 2), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	2) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het invoer-regt berekend tegen *f* 1.00 het vat, en is bovendien het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoer-regt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud, en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cents het stuk bedraagt.
	In dezelfde rubriek, kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.25, lees:	0.15
	In de 4de rubriek: *op bronwater-kruiken* enz., kolom *doorvoer*regten, in plaats van *f* 0.30, lees:	0.20
Geel (*Chromaat-*)	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Glas (*Vensterglas.*)	In de rubriek (*gekleurd, wit gebloemd of gefigureerd*), kolom *invoer*regten, staat *f* 4.00, lees:	3.00
Glas (*Glaswerk.*)	In de 1ste rubriek: (*glad, ongekleurd en ongeslepen*), kolom *invoer*regten, staat *f* 5.00, lees:	4.00

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

	In de 2de rubriek: (*verguld*, *gekleurd*, *geribd* enz.), kolom *invoer*regten, staat *f* 10.00, lees:	8.00
	In de noot 2), bij de 3de rubriek: *flesschen*, vervalt het woord *inkomende*, en daarvoor in de plaats te stellen:	*invoer*
	In de 5de rubriek: *apothekers- of medicijn-fleschjes*, kolom *door-voer*regten, staat $\frac{1}{2}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Granen.	In de rubriek *gerst*, kolom *invoer*regten, staat *f* 4.00, lees:	5.00
Groen (Vriesch, Spaansch, Brunswijker, Bremer en Chromaat-)	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Groenten.	In de rubriek (*ingemaakte*), kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Haar.	De woorden: *van menschen*, te vervangen door de volgende:	*van alle soorten*, *onbewerkt.*
	Voorts kolom *invoer*regten, staat 1 *pct.*, lees:	$\frac{1}{2}$ *pct.*
	De 3 rubrieken:	
	Pruiken en krullen, *die van zijde daaronder begrepen.*	
	Ossen-, *koe-*, *kalfs-*, *bokken- en geiten-haar.*	
	Hazen- en konijns-haar.	
	vervallen met de daarvoor uitgetrokken regten.	
Haar.	De rubriek *alle ander*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
	In de rubriek *bewerkt of gesponnen*, bijvoegen:	(*Pruiken en krullen daaronder begrepen.*)
Hars en Harpuis.	In de kolom van *doorvoer*regten staat *f* 0.20, lees:	0.10
	De rubriek *met Nederlandsche schepen*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Hoeden.	De woorden: *van alle soorten en hoeden-vilten* te vervangen door de volgende:	(*Vilten*)
	In de kolom *maatstaf* staat: *waarde*, lees:	*het stuk.*
	〃 *invoer*regten, staat 6 *pct.*, lees:	0.50
	〃 *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{10}$ *pct.*, lees:	0.01
	Voorts eene nieuwe rubriek bijvoegen, luidende:	(*Vilten voor*) *en alle andere hoeden*, *uitgezonderd stroo-hoeden en opgemaakte vrouwenhoeden*, invoer uitvoer doorvoer het stuk 0.25 vrij 0.01
Honig.	In de kolom *invoer*regten staat *f* 3.00, lees:	2.50
	De rubriek *met Nederlandsche schepen*, met daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Hooi.	In de kolom *uitvoer*regten staat *f* 0.20, lees:	*vrij.*
Horens.	In de kolom *doorvoer*regten staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Hout.	In de rubriek *allerlei ongezaagd* enz., achter de woorden: *van elders*, te plaatsen de noot	1)
	De daarop volgende rubriek: 〃 〃 〃 *vloedhout* 1) vervalt.	
	De rubriek *alle ander ongezaagd hout*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
	In de rubriek: *allerlei gezaagd hout*, *geheel afgezaagd of niet*, kolom *invoer*regten, staat *f* 2.00, lees:	1.50
	In de rubriek *hoepen*, kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	In de rubriek *ruwe duigen*, kolom *invoer*regten, staat 2 *pct.*, lees:	1 *pct.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

In de rubriek *fijn werkhout, als maghoni-* enz. (*ongezaagd*), kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees: $\frac{1}{10}$ *pct.*

In de rubriek *fijn werkhout* (*gezaagd*), kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees: $\frac{1}{10}$ *pct.*

In de rubriek *houtwerk*, kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees: $\frac{1}{10}$ *pct.*

In de 1ste rubriek van *verfhout*, (*ongemalen*) *Fernambuckhout*, kolom *doorvoer*regten, staat *f* 0.20, lees: 0.10

De rubriek *met Nederlandsche schepen*, met daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.

In de rubriek *alle ander*, *als*: *brazilet*, enz.
kolom *maatstaf*, staat 100 pond, lees: *waarde.*
〃 *invoer*regten, staat *f* 0.15, lees: 1 *pct.*
〃 *doorvoer*regten, staat *f* 0.15, lees: $\frac{1}{10}$ *pct.*

De rubriek *verfhout*, *ongemalen*, *met Nederlandsche schepen*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.

Huiden, Vellen en Leder. De hierna vermelde rubrieken, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervallen, als:

Gezouten of versche huiden.
〃 *met Nederlandsche schepen.*

Gedroogde huiden.
〃 *met Nederlandsche schepen*

en daarvoor in plaats te stellen:

Alle niet afzonderlijk belaste onbereide huiden, hetzij versch, gezouten of gedroogd, regtstreeks uit Zuid-Amerikaansche havens aangebragt.
waarde $\frac{1}{2}$ pct. vrij $\frac{1}{10}$ pct.,
〃 〃 〃 *van elders*, waarde 1 pct
vrij $\frac{1}{10}$ pct.
〃 〃 〃 〃 *met Nederlandsche schepen*
waarde $\frac{1}{2}$ pct. vrij $\frac{1}{10}$ pct.

In de rubriek *buffel-* enz., vervallen de woorden: *buffel-*, *elands-*, *herts- en reehuiden*, *bokken-*, *geiten-*, *kalfs- en honden-vellen* (*onbereid*), en daarvoor in de plaats te stellen, vóór het woord *schapen*: *onbereide*
en achter het woord *lams-*: *hazen- en konijnen-vellen*

In de kolom *invoer* staat 1 *pct.*, lees: $\frac{1}{2}$ *pct.*

In de kolom *uitvoer* staat $\frac{1}{2}$ *pct.*, lees: $2\frac{1}{2}$ *pct.*

Voorts eene nieuwe rubriek bijvoegen, luidende:

〃 〃 *Van robben en van andere zeedieren, onbereide*, waarde 2 pct.
vrij $\frac{1}{10}$ pct.
〃 〃 〃 *van de visscherij dezer landen*
vrij. vrij.

In de rubriek *wit-*, *kabret* enz., vóór het woord *wit* bijvoegen: *Bereide vellen van robben en van andere zeedieren, van hazen en konijnen, mitsgaders*

In plaats van het woord *Jucht*, lees: *Juchten.*

De hierna vermelde vier rubrieken, met daarvoor uitgetrokken regten, *vervallen*, als:

Hazen- en konijnen-vellen (*onbereid*).

Hazen- en konijnen-vellen (*bereid*).

Robben- en andere zeevellen (*onbereid*).

〃 〃 *van de visscherij dezer landen.*

〃 〃 〃 (*bereid*)

In de rubriek *zadelmakers-*, *schoenmakers-* enz., kolom *invoer*regten, staat 8 *pct.*, lees: 6 *pct.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IJzer.	De twee eerste rubrieken worden vereenigd, met bijvoeging achter *erts* van het woord:	*voorts*
	en achter *plaatijzer*, van de woorden:	*en sporen voor ijzeren wegen.*
	De regten bij de 1ste rubriek: *gegoten* enz., uitgetrokken, vervallen, en in de 2de rubriek: *smeed-* enz., kolom *maatstaf*, staat 100 pond, lees:	*waarde*
	kolom *uitvoer*regten, staat *f* 0.10, lees:	1 *pct.*
	〃 *uitvoer*regten, staat *f* 0.05, lees:	*vrij.*
	〃 *doorvoer*regten, staat *f* 0.10, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	In de rubriek *met Nederlandsche schepen*, kolom *maatstaf*, staat 100 pond, lees:	*waarde.*
	kolom *invoer*regten, staat *vrij*, lees:	$\frac{1}{2}$ *pct.*
	〃 *uitvoer*regten, staat *f* 0.05, lees:	*vrij.*
	〃 *doorvoer*regten, staat *f* 0.10, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	In de rubriek *ijzerwerk* enz., kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ pct., lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	De rubriek *sporen voor ijzeren wegen*, met de daaavoor uitgetrokken regten, vervalt.	
	In de rubriek *oud ijzer* enz., kolom *doorvoer*regten, staat *f* 0.25, lees:	0.10
Indigo.	Kolom *doorvoer*regten, staat *f* 0.20, lees:	0.10
Kaarten.	In de rubriek (*speel-*) bijvoegen de woorden:	*los, of in bladen.*
	In de kolom *invoer*regten, staat *f* 15.00, lees:	10.00
Kaas.	De volgende 5 rubrieken, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervallen, als:	
	((*Inlandsche*) *zoetemelksche.*	
	- 〃 *komijn.*	
	〃 *Friesche of kanter-*	
	Vreemde potkaas.	
	Alle andere vreemde kaas.	
	Achter de hoofdrubriek *kaas*, te stellen: kolom *maatstaf*	100 *pond.*
	〃 *invoer*regten	5.00
	〃 *uitvoer*regten	*vrij.*
	〃 *doorvoer*regten	0.10
	Voorts eene nieuwe rubriek bijvoegen, van den volgenden inhoud:	*Potkaas, aan de landzijde ingevoerd wordende* 1) 100 *pond* 0.50 vrij 0.10.
	En voorts onder aan de bladzijde te stellen:	1) Hieronder alleen te begrijpen de zeer geringe soort, welke in kleine onregelmatige stukken meestal in Limburg wordt ingevoerd.
Kalmijn.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Kamfer.	In de rubriek (*ongeraffineerde*), kolom *uitvoer*regten, staat *f* 2.00, lees:	*vrij.*
Kaneel.	De rubriek (*met uitzondering van Ceylonsche*), *cassia lignea*, *cassia vera en gruis van kaneel daaronder begrepen*, benevens de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt. achter het woord (*Ceylonsche-*, te laten volgen:	*en Java-*)
	Kolom *doorvoer*regt, staat *f* 0.20, lees:	0.10

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

Katoen.	Rubriek (*ongesponnen*), kolom *doorvoer*regt, staat *f* 0.20, lees:	0.10
	In de rubriek *met Nederlandsche schepen*, kolom *doorvoer*regt, staat *f* 0.20, lees:	0.10
Kaviaar.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Kleederen.	In de kolom *invoer*regten staat 8 *pct.*, lees:	6 *pct.*
Kolen.	Rubriek (*houts-*), kolom *maatstaf*, invullen:	*waarde*
	Kolom *invoer*regt, staat *vrij*, lees:	1 *pct.*
	Kolom *doorvoer*regt, staat *vrij*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Koper.	In de rubriek *gemunt en koperen* enz., vallen weg de woorden:	*Gemunt, en*
	In de volgende rubriek: *plaatjes tot kopermunt*, leze men:	*Plaatjes tot koperen munt,*
	met bijvoeging van:	*en gemunt koper.*
	Kolom *maatstaf*, in te vullen:	100 *pond.*
	Kolom *doorvoer*regt, staat *f* 0.20, lees:	0.10
Koraal.	1ste rubriek: (*ruwe*) vervallen de woorden: *dat is in den staat, zooals dezelve gevischt wordt*, en daarvoor in plaats te stellen:	*en onbewerkte.*
	De rubriek *tot koralen of andere voorwerpen gefatsoeneerd, geslepen of bewerkt*, vervalt en daarvoor in plaats te stellen:	*Bewerkt.*
Korinten.	In de 2de rubriek, achter het woord *schepen*, bijvoegen:	*uit havens van de Middellandsche zee.*
Krijt.	Rubriek (*gemalen*), kolom *doorvoer*regten, staat *f* 0.25, lees:	0.10
Kurk.	Rubriek *in bladen*, kolom *invoer*regten, staat *vrij*, lees:	0.10
Kurkuma.	Rubriek (*gemalen*), kolom *invoer*regten, staat *f* 0.75, lees:	0.60
Limoen- en Citroensap.	In de 1ste rubriek vallen weg de woorden:	*op fust.*
	In de 2de rubriek, na *het vat*, te stellen eene noot 1), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	1) Bij aanvoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het invoerregt berekend tegen *f* 7.50 het vat, en is bovendien het regt op de flesschen verschuldigd overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoerregt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt 1½ cent het stuk bedraagt.
Lood.	1ste rubriek, vóór de woorden *in blokken* enz., te stellen:	*Ruw.*
	en in plaats van het woord *platlood*, te stellen:	*staven.*
	In de 2de rubriek vervallen de woorden: *alsmede geweer- en pistoolkogels en hagel*, en achter het woord *bewerkt* bijvoegen:	*alsmede hagel.*
Loodwit.	In kolom *invoer*regten staat *f* 4.00, lees:	2.50
Manufacturen, Lijnwaden en Stoffen.	De noot 1) luidende: Voor de uit meer dan ééne grondstof zamengestelde manufacturen (behalve die van wol met zijde, kemelshaar of Turksch garen, en alle andere welke bij het tarief met name genoemd zijn), zijn de regten verschuldigd naar derzelver hoofdbestanddeel en gewigt — vervalt.	
	Bij de rubriek *van zijde* enz., na het woord *garen*, te stellen eene noot 1), onder aan de bladzijde, van dezen inhoud:	1) Hieronder zijn mede begrepen alle uit meer dan ééne grondstof zamengestelde manufacturen, uitgezonderd die uit *wolle* met *katoen*, *vlas* of *hennep* zijn zamengesteld, voor welke de regten verschuldigd zijn als van *wollen manufacturen.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

	In de beide rubrieken: *ruw en om geverfd te worden ingevoerd wordende*, vervalt het *uit-* en *doorvoer*regt.	
Matten.	Beide rubrieken, kolom *doorvoer*regten. staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Meekrap.	De rubriek *kiemen* bovenaan te plaatsen.	
	In de rubriek *alizari*, achter het woord *gezegde*, bijvoegen:	*en gedroogde racin.*
	De rubriek, luidende: *racin, gedroogd en gebroken, mits in de stoven bewerkt, en, ten bewijze van dien, de vaten of balen met het stoofmerk voorzien zijnde*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
	In de 4de rubriek vervallen de woorden: *mitsgaders buiten de stoven gedroogd en gebroken*	
	en achter het woord *ongedroogde* bij te voegen:	*racin*
	De rubrieken *garancine* en *colorine*, te vereenigen door bijvoeging van het woordje	*en*
	De voor beide rubrieken uitgetrokken maatstaf en regten: 100 pond 20.00 vrij 0.10 waarde 10 pct. vrij $\frac{1}{10}$ pct.	
	te vervangen door:	*waarde* 10 pct. vrij $\frac{1}{10}$ pct.
Mest.	Onder deze rubriek eene nieuwe bij te voegen, luidende:	〃 *Guano* 100 pond vrij vrij 0.05.
Oker.	Rubriek (*gemalen*), kolom *invoer*regten, staat *f* 1.00, lees:	0.30
Olie.	In de 1ste rubriek vervallen de woorden:	*Beuken-, papaver- en verdere eetbare olie.*
	Voorts *twee* nieuwe rubrieken op de eerste laten volgen, luidende:	〃 〃 *met Nederlandsche schepen, uit havens van de Middellandsche zee* het vat 1.00 vrij 0.10. 〃 *Beuk-, papaver- en verdere eetbare olie* het vat 1.00 vrij 0.10.
Paarden.	In de noot 1), op de rubriek *veulens*, achter de woorden: *welke nog*, te voegen:	*alle*
Paarlemoer.	De rubriek (*ruwe*), met daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Papier.	Rubriek *bord- en kaartpapier*, kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Pek.	De rubriek *met Nederlandsche schepen*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Pekel. 1)	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten en noot, vervalt.	
Pelterijen.	Rubriek (*bereid*), kolom *invoer*regten, staat 8 *pct.*, lees:	6 *pct.*
Potlood.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Prenten of platen.	De 2de rubriek: *in lijsten*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Reukwerk en parfumeurswaren.	Kolom *invoer*regten, staat 8 *pct.*, lees:	6 *pct.*
Rijst.	In de 2de rubriek, in plaats van *padie*, lees:	*paddy.*
	Kolom *uitvoer*regt, staat 1.10, lees:	*vrij.*
Rottingen. (*Bind-*)	Kolom *doorvoer*regten, staat 0.20, lees:	0.10
Rozijnen.	In de 2de rubriek, achter het woord *schepen*, bij te voegen:	*uit havens van de Middellandsche zee*
Saffraan.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Sago.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Schelpen.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Schildpad.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Schors.	Rubriek (*gemalen of run*), kolom *doorvoer*regten, staat ½ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Slagtvee.	In de 2de rubriek staat: *kalvers*, lees:	*kalveren.*
Souda.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Spiauter of zink.	1ste rubriek, kolom *invoer*regten, staat *f* 1.50, lees:	0.30
Steen.	In de 2de rubriek: *bewerkt* enz., kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	In de rubriek *molensteen* enz., kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Stroo.	Kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Suiker.	Kolom *doorvoer*regten, staat voor al de *vier* rubrieken *f* 0.20, lees:	0.10
Sumak.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Tabak.	Achter de 1ste rubriek eene nieuwe te laten volgen, luidende:	*Geplette stelen*, 100 pond 1.50 vrij 0.10.
	In de rubriek *gekorven* enz., vervallen de woorden:	*alsmede geplette stelen.*
	De rubriek *sigaren*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt, en daarvoor eene nieuwe in de plaats stellen, luidende:	*Sigaren, uit havens binnen Europa* aangevoerd, 100 pond 40.00 vrij 0.10. 〃 *Van elders* 100 pond 30.00 vrij 0.10.
Teer.	De rubriek *met Nederlandsche schepen*, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Terpentijn.	Achter het woord *terpentijn* laten volgen:	*en terpentijn-olie.*
	De rubrieken (*Venetiaansche*) en (*olie*) vallen weg.	
	Alle de hier uitgetrokken regten te vervangen door de volgende:	*waarde* 1 *pct. vrij* $\frac{1}{10}$ *pct.*
Thee. 1)	In de noot 1), 2de zinsnede, 1sten regel, in plaats van het woord *zal*, te lezen:	*moeten*,
	2den regel vervallen de woorden: *niet alleen*, en achter *manifest*, met weglating tevens der woorden: *worden gevorderd*, *maar zullen*, bijvoegen:	*of andere scheeps- of ladings-papieren, waaruit van de herkomst der lading genoegzaam blijkt, overgelegd worden; en kunnen*
	Voorts vervallen in den 2den regel de woorden: *behalve de andere scheepsladings-documenten*, in den 3den regel, in plaats van *kunnen*, lees:	*bovendien*
	In de 3de zinsnede, 1sten regel, in plaats van het woord *zal*, te stellen:	*kan*
	In de 4de zinsnede, den 1sten regel, in plaats van het woord *zal*, te stellen: terwijl het woord *worden*, in dien regel, vervalt.	*wordt*,
	2den regel, vóór het woord *zal*, te stellen: terwijl in den 3den regel het woord *mogen* vervalt.	*kan*
Tin.	In kolom *doorvoer*regten staat *f* 0.20, lees:	0.10
Vaat- en knipwerk.	Rubriek (*oud*), kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Vermiljoen.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Vijgen.	Achter deze rubriek, eene tweede laten volgen, luidende:	〃 *met Nederlandsche schepen, uit havens van de Middellandsche zee of uit Portugal*, 100 pond, *f* 0.75 vrij *f* 0.10.
Visch.	In de 5de rubriek, achter te woorden *allerhande versche*, te voegen:	*zee-*
	In de 7de rubriek: *gezouten rommeling*, vervallen de woorden: (*bijsoorten van visch*).	
	In de 8ste rubriek, achter de woorden: *allerlei gerookte*, te voegen:	*gezouten.*

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

	In de 9de rubriek, vóór het woord *oesters*, vervalt het woord *vreemde*, en in plaats van 〃	〃 〃
	In de kolom *invoer*regten van even gemelde rubriek, staat 3 *pct.*, lees:	1 *pct.*
	en in kolom *doorvoer*regten staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	Vóór de rubriek *stokvisch*, in plaats van 〃	〃 〃
	In de daarop volgende rubriek valt weg het vóór *riviervisch* geplaatste woord:	*vreemde*
	en in plaats van 〃 te stellen:	〃 〃
	In kolom *doorvoer*regten staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Vischwant.	Kolom *doorvoer*regten staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Vitriool-olie.	In kolom *invoer*regten staat *f* 1.20, lees:	0.75
Vruchten.	1ste rubriek, kolom *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
	2de rubriek, kolom *invoer*regten, staat *vrij*, lees:	1 *pct.*
	en kolom *doorvoer*, staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Wagenmakerswerk.	In de kolom *invoer*regten staat 10 *pct.*, lees:	6 *pct.*
Werk.	In kolom *uitvoer*regten staat *f* 0.50, lees:	*vrij.*
Wijn.	De woorden: *op fust* vervallen.	
	In de rubriek *met Nederlandsche schepen*, kolom *invoer*regten, staat *vrij*, lees:	0.50
	Het 2de teeken 〃 moet vervangen worden door de woorden	*op fust*
	In de rubriek *op flesschen* enz., kolom *invoer*regten, staat *f* 5.00, lees:	4.00
	In de zelfde rubriek, achter het woord *vat*, te stellen eene noot 2), onder aan de de bladzijde, van dezen inhoud:	2) Bij invoer in flesschen van grooteren inhoud, wordt het regt berekend tegen *f* 2.00 het vat, en is voorts het regt voor de flesschen verschuldigd, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder *glas* is uitgetrokken. Het doorvoer-regt bedraagt altijd 15 cents de 100 stuks, ten ware de doorvoer in flesschen van zeven kannen inhoud en daarboven mogt geschieden, als wanneer dit regt $1\frac{1}{2}$ cents het stuk bedraagt.
Wijnsteen.	Deze rubriek, met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt.	
Wild en gevogelte.	In kolom *doorvoer*regten staat $\frac{1}{5}$ *pct.*, lees:	$\frac{1}{10}$ *pct.*
Zijde.	In de 1ste rubriek: *ruwe* enz., achter het woord *nesten*, te laten volgen:	*organsin en trame.*
	Kolom *maatstaf*, staat *waarde*, lees:	100 pond.
	〃 *invoer*regten, staat $\frac{1}{2}$ *pct.*, lees:	2.00
	〃 *doorvoer*regten, staat $\frac{1}{10}$ *pct.*, lees:	0.10
	In de 2de rubriek: *gewerkte* enz., vervallen de woorden:	*organsin*, *trame*, *ontgomde en*, *en ruwe tweern.*
Zout.	In de noot 1) onder aan de bladzijde, achter het woord *zout*, te laten volgen:	Bij invoer van *pekel*, wordt het daarin voorhanden zijnde zout, volgens den Nederlandschen vochtweger, en naar aanleiding van de daaromtrent in de accijnswet op het zout thans bestaande of later te maken bepalingen, tot ponden herleid en aan gelijke regten als het ruwe zout onderworpen.
Zwavel.	In de 2de rubriek, achter de woorden: *met Nederlandsche schepen*, te laten volgen:	*uit havens van de Middellandsche zee.*

9. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN DE RENVOOIJEN.

Abberdaan.	In plaats van: Zie *Visch*, lees:	Als *gezouten kabeljaauw* Zie *visch.*
Agaricum		vervalt.
Akerdoppen		idem.
Aloë		idem.
Ambergrijs		idem.
Ammoniak (gom)		idem.
Anijs (Star-)		idem.
Antimonie		idem.
Arquebusade		idem.
Arsenicum		idem.
Assa foetida		idem.
Bakelaar		idem.
Bejuin of Benzoin		idem.
* Bergblaauw		idem.
* Berlijns blaauw		idem.
* Beverhaar		idem.
Bevergeil		idem.
* Bokkenhaar		idem.
* Bokkenvellen		idem.
Bolus		idem.
Brandspuiten	In plaats van: *houtwerk*, onder *hout*, lees:	*fabriekwerktuigen.*
Bremerblaauw		vervalt.
Bremergroen		idem.
Brunswijkergroen		idem.
* Buffelhuiden		idem.
Cachou		idem.
Cantharides		idem.
Caput mortuum		idem.
Cardamom		idem.
Cascarilla		idem.
* Cassia lignea	In plaats van: Zie *Kaneel*, lees:	Als *droogerijen.*
* Cassia vera	In plaats van: Zie *Kaneel*, lees:	Als *droogerijen.*
Castoreum		vervalt.
Champignons	In plaats van: *koekbakkerswerk*, lees:	*koek- en pastei-bakkerswerk.*
Chinasche kaneel	In plaats van: Zie *kaneel*, lees:	Als *droogerijen.*
Christal tartari		vervalt.
Chromaatgeel		idem.
Chromaatgroen		idem.
Cigaren		idem.
Cochenille		idem.
Colla piscium		idem.
Copal (gom)		idem.
Cortex Chinae flava		idem.
〃 Peruviana		idem.
Cubébé.	Lees:	*Cubeben.*
* Dassenhaar		vervalt.
Doodenkop		idem.
Dragant (gom)		idem.
Drakenbloed		idem.
Drop		idem.
* Duivelsdrek		idem.
	Na dit woord invoegen:	*Eau d'arquebusade* Als *reukwater* onder *chemicalia.*
Elaïne-zuur		vervalt.
Elemi (gom)		idem.
Engelsch blaauw		idem.
〃 rood		idem.
Euphorbium (gom)		idem.
* Fernambuckhuiden		idem.
Galbanum (gom)		idem.
* Gedroogde huiden		idem.
Geest van zout		idem.
* Geitenhaar		idem.
* Geitenvellen		idem.
Gekartonneerde boeken		idem.
Genever		idem.
Geneverbessen		idem.
Gezouten huiden		idem.
Gezouten en daarna gedroogde huiden		idem.
Guyac (gom)		idem.
Guttae (gom)		idem.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Harts- of hertshoorn	. . . .	vervalt.
Harts-, herts- of reehuiden	. . . .	idem.
Hazen- en konijnshaar	. . . .	idem.
* Hondenvellen	. . . .	idem.
* Hondshuiden	. . . .	idem.
	Na *Hiacintsteen* twee nieuwe artikelen, luidende: .	*Hoeden* (opgemaakte vrouwen-) als *mode-waren*. *Hoeden* (stroo-) als *stroo in bladen*.
Jalappe	. . . .	vervalt.
Java-kaneel.	In plaats van: Zie *kaneel met uitzondering van Ceylonsche*, lees:	Zie *kaneel*.
Ingebonden boeken	. . . .	vervalt.
Ingenaaide boeken	. . . .	idem.
Ipecacuanha	. . . .	idem.
* Kalfshaar	. . . .	idem.
Kalfsvellen	. . . .	idem.
Kalvers	Lees:	*Kalveren*.
* Karet	. . . .	vervalt.
Karmijn	. . . .	idem.
Kasjoe	. . . .	idem.
* Kemels- of kameelhaar	. . . .	idem.
Kermes mineralis	. . . .	idem.
Kina	. . . .	idem.
Klaverzuur	. . . .	idem.
* Knappert (kaas)	. . . .	De woorden *alle andere vreemde* vallen weg.
Koehaar	. . . .	vervalt.
Koehuiden	. . . .	idem.
Kogels	Door te halen het woord:	*ijzeren*.
〃 (looden of snaphaan- en pistool-)	. . . .	vervalt.
Kolokwint	. . . .	idem.
* Konijnshaar.	. . . .	idem.
Konzenielje	. . . .	idem.
Krullen en pruiken	Na dit artikel invoegen:	〃 〃 (zijden). Als *haar bewerkt of gesponnen*.
Labdanum	. . . .	vervalt.
* Lamsvellen.	. . . . ,	De woorden *buffel- en elandshuiden onder*, vallen weg.
* Lithographische steenen	In plaats van *Klip- en zinksteen*, lees:	*steenen voor steendruk*, onder *steen*.
	Na *Lijnzaadkoeken* invoegen:	*Lijsten* Als *meubelen*.
Loodsuiker	. . . .	vervalt.
Lorkenzwam	. . . .	idem.
Magnesia	. . . .	idem.
Maïs	Na het woord *tarwe* bijvoegen:	Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.
Manilla-hennep	Door te halen het woord:	*gehekelde*
Manna	. . . .	vervalt.
Mastik (gom)	. . . .	idem.
Menie	. . . .	idem.
* Menschenhaar	. . . .	idem.
Mineraal blaauw	. . . .	idem.
〃 geel	. . . .	idem.
〃 groen	. . . .	idem.
Mirrhae (gomhars)	. . . .	idem.
Morilles	In plaats van *koekbakkerswerk*, lees:	*koek- en pasteibakkerswerk*, onder *granen*.
Mos	. . . .	vervalt.
Muscus	. . . .	idem.
Olibanum (gom)	. . . .	idem.
Opium	. . . .	idem.
* Ossenhaar	. . . .	idem.
* Ossenhuiden	. . . .	idem.
* Paardenhaar	. . . .	idem.
* Paardenhuiden	. . . .	idem.
Pastel	. . . .	idem.
	Na *Pek- of Teerolie* invoegen:	*Pekel* Zie *zout*.
Perzisch rood	. . . .	vervalt.
Petten enz.	Na *Hoeden* bijvoegen:	*alle andere*.
* Pistoolkogels	In plaats van *lood*, lees:	*ammunitie*.
* Potkaas	. . . .	Het woord *vreemde* valt weg.
	Na *Potkaas* invoegen:	*Potlood* Als *verfwaren*.
	Na *Pruiken en krullen* invoegen:	〃 〃 (zijden) Als *haar bewerkt of gesponnen*.
Quercitron	. . . .	vervalt.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Quininae	. . . .	vervalt.
Rabarber	. . . .	idem.
Rattenkruid	. . . .	idem.
* Reehuiden	. . . .	idem.
* Rommeling.	. . . .	De woorden: *bijsoorten van visch* vallen weg.
	Na *Roedijzer* invoegen:	*Roet (schoorsteen-)* Als *mest.*
Rottenkruid	. . . .	vervalt.
Rozen-olie	Na: Zie *olie*, invoegen:	(*bergamot-*, enz.)
Saccharum Saturni	. . . .	vervalt.
Saffer	. . . .	idem.
Saffloers	. . . .	idem.
	Na *Saffieren* te stellen:	*Saffraan* Als *specerijen.*
	mitsgaders:	*Sago* Als *droogerijen.*
Salep	. . . .	vervalt.
Salmoniak (er staat verkeerd *Salmiak*)	. . . .	idem.
Salsaparilla	. . . .	idem.
Sandrak (gom)	. . . .	idem.
Sassefras	. . . .	idem.
Sephyr-laken	. . . .	idem.
Silvester	. . . .	idem.
Sina's appelen	. . . .	idem.
* Soda.	In plaats van: Zie *Souda*, lees:	Zie *Weedasch*, onder *asschen.*
Spaansch groen	. . . .	vervalt.
Spaansche vliegen	. . . .	idem.
Spaansch zwart	. . . .	idem.
Spiesglans	. . . .	idem.
Staarten en manen van paarden.	Door te halen de woorden:	*alle ander*
Staartpeper	*cubébé*, lees:	*cubeben.*
Stof van cochenille	. . . .	vervalt.
	Na *Suikerbakkerswerk* invoegen:	*Sumak* Als: *verfwaren.*
* Teftik	. . . .	De woorden *alle ander* vallen weg.
* Tegeltjes	In plaats van *potten*, *pannen*, lees:	*pottenbakkerswerk.*
Thus.	Het woord *galipot*	vervalt.
	In plaats van *verfwaren* lees:	*droogerijen.*
Torentjesblaauw	. . . .	vervalt.
Truffen	In plaats van *koekbakkerswerk*, lees:	*koek- en pasteibakkerswerk*, onder *granen.*
Vanille	In plaats van *droogerijen*, lees:	*specerijen.*
* Vloedhout	. . . .	vervalt.
Vriesch groen	. . . .	idem.
Wouw	. . . .	idem.
	Na *Wijngeest* invoegen:	*Wijnsteen*, als *droogerijen.*
Zeevellen	In plaats van *Zie*, lees:	*Als.*
Zenebladen	. . . .	vervalt.
	Na *Zemelen* invoegen:	*Zephyr-laken* Als *laken* onder *manufacturen (wollen)*
Zout van souda	. . . .	vervalt.
Zoutzuur	. . . .	idem.
Zuringzout	. . . .	idem.
Zwartsel.	. . . .	idem. 1)

1) In deze *Nota van Wijzigingen in de* RENVOOIJEN werden, bij eene lijst van *Bijvoegingen*, nog veranderingen gebracht, meest betreffende het doen vervallen van artikelen, en verder slaande op de onderwerpen: *Cassia lignea*, *Cassia vera*, *Knappert*, *Klipsteen*, *Pistoolkogels*, *Rommeling*, *Soda*, *Teftik en Tegeltjes.*

Deze veranderingen, geteekend met *, zijn thans in de lijst zelve opgenomen. Zie verder stuk n⁰. 17 hierachter.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

10. STAAT DER IN-, UIT- EN DOORGEVOERDE GOEDEREN, WARE
en in de jaren 1842 en 1843 ieder afzonderlijk, naar de aangegeve

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
AARDAPPELEN	mudden	22 000	100 000	50
AARDE Voor Aardewerk	guldens	100 000	24 000	1 700
Keulsche aarde	ponden	25 000	3 000	7 00
Roode ongemalen	id.	75 000	15 000	9 50
idem gemalen	id.	8 800	7 000	8 20
AARDEWERK Porselein, zoo wit als geschilderd	id.	132 000	27 000	24 00
Fijn aardewerk van alle soort	id.	1 345 000	94 000	152 00
Potten, pannen, kruiken enz.	guldens	112 000	21 000	44 00
Smeltkroezen	id.	20 000	2 200	10 60
Tabakspijpen	gros	″	40 000	″
Gebakken steen, ordinair	stuks	1 296 500	12 000 000	57 00
Idem grootere	id.	171 000	460 000	12 00
Huis- en dakpannen	id.	506 000	5 470 000	″
AKERDOPPEN	ponden	12 400	2 200	8 80
ALOE	id.	13 400	5 000	6 00
ALUIN	id.	386 500	3 700	190 50
AMANDELEN met of zonder doppen	id.	328 800	20 500	97 70
AMARIL	id.	93 000	63 300	18 20
AMMUNITIE, allerhande schiet- en handgeweer	guldens	148 000	8 000	120 00
Geschut (metalen)	ponden	16 700	1 400	9 10
dito (ijzer) en kogels	id.	69 000	3 900	4 70
ANTIMONIE	id.	63 000	600	36 00
ANIJS (Star-)	id.	17 100	7 200	3 80
ASSCHEN Pot- en parelasch	id.	2 966 000	78 500	858 50
Weedasch	id.	199 000	12 000	17 00
Haardasch	zeetonnen	. . . . . .	20 000	″
AZIJN, alle soorten, op fust	vaten	312	390	5
op flesschen	flesschen	380	2 500	″
BAKELAAR	ponden	13 000	600	3 30
BARNSTEEN	id.	3 700	600	3 00
BEENDEREN EN KNOKEN	guldens	4 900	250 000	6 20

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

N KOOPMANSCHAPPEN, gedurende de drie jaren 1839, 1840 en 1841 gemiddeld,
aarde of hoeveelheden. (*De Doorvoer is ook onder den Invoer begrepen.*)

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
173 500	146 300	1 000	13 000	131.600	50
125 050	17 050	16 500	103 450	24 550	17 000
2 700	2 300	2 400	4 350	1 150	2 500
199 700	13 800	1 900	67 000	30 500	13 200
4 400	700	4 100	〃	600	〃
143 500	40 300	115 800	149 850	37 850	24 000
1 240 800	76 200	115 750	1 510 800	73 950	113 100
98 000	15 600	32 100	104 150	19 250	41 100
16 000	2 150	16 300	13 600	1 200	76 000
1 900	38 850	1 900	2 000	48 550	2 000
2 092 500	10 955 200	66 800	2 011 300	6 886 200	110 200
218 200	362 200	92 000	325 500	611 400	68 250
534 900	9 627 600	4 200	414 600	6 351 300	〃
9 050	〃	5 300	27 500	〃	27 800
26 600	4 000	17 250	21 900	2 500	23 100
555 900	800	275 300	445 100	2 500	105 500
383 500	8 400	74 400	356 000	13 000	126 700
32 100	54 900	23 600	105 200	83 200	17 000
156 800	20 300	123 100	160 500	13 800	140 100
〃	〃	〃	〃	4 300	〃
9 500	〃	1 000	6 500	8 500	〃
10 800	706	5 600	5 100	700	〃
20 200	4 000	13 400	34 350	1 400	16 200
3 394 200	104 300	1 165 800	3 925 000	44 500	1 382 000
104 800	16 700	6 400	436 000	50 900	28 100
〃	23 400	〃	〃	17 500	〃
500	600	300	425	618	57
150	28 600	〃	25	3 025	〃
25 700	1 050	1 700	16 100	1 500	16 200
1 800	200	1 000	750	270	650
25 250	313 650	9 550	2 150	185 700	3 000

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
BEENZWART	ponden	267 000	37 500	11 400
BIER Op fust	vaten	1 184	6 350	250
Op flesschen	flesschen	5 850	5 460	860
Op kruiken	stuks	700	8 300	〃
BESSEN (gele)	ponden	9 700	1 300	4 700
BIEZEN	guldens	80	66 400	〃
BIJEN	korven	6 200	4 450	〃
BLAAUW (Berlijnsch-, berg-, mineraal- en torentjes-)	ponden.	34 200	2 900	9 750
BLAAUWSEL OF SMALT	id.	448 000	61 800	170 600
BLIK	id.	281 800	2 350	97 000
Blikwerk	guldens	30 700	5 650	4 200
BLOEMBOLLEN	id.	6 400	112 200	300
BOOMEN EN PLANTEN (levende)	id.	25 400	13 700	6 100
BOEKEN In bladen of ingenaaid	ponden	82 000	10 700	7 200
Ingebonden of gekartoneerd	id.	40 200	11 000	22 500
BORAX (ruwe)	id.	4 800	〃	3 200
(geraffineerde)	id.	18 600	700	17 600
BORSTELWERK	guldens	11 000	29 000	4 800
BOTER (eetbare)	ponden	176 500	8 475 000	2 500
(smeer of bedorven)	guldens	125	9 500	〃
BRUINROOD (ongemalen)	ponden	8 000	2 000	800
(gemalen)	id.	3 750	19 650	1 700
BRUINSTEEN	id.	575 000	191 500	373 500
BUSKRUID	id.	92 500	4 200	62 000
CACAO	id.	257 700	38 700	78 000
Schillen	id.	〃	51 500	〃
CACHOU	guldens	103 300	1 700	41 800
CARDAMOM	ponden	1 600	100	1 100
CASCARILLA	id.	2 700	1 050	800
CASSIA FISTULA	id.	2 070	70	〃
CAURIS	guldens	6 250	〃	5 900

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer	Uitvoer.	Doorvoer.
315 000	18 250	900	264 250	142 600	300
1 300	5 300	200	1 195	6 730	100
3 100	1 200	1 500	4 050	4 720	1 256
150	4 800	〃	〃	9 612	〃
2 900	〃	2 700	5 500	400	2 050
〃	58 700	〃	900	38 700	770
3 700	3 850	〃	4 300	4 000	〃
50 750	2 050	3 800	20 250	4 050	10 700
471 900	41 700	156 000	507 900	28 100	66 100
480 600	350	238 900	593 700	600	406 800
25 100	3 600	5 600	25 600	3 550	4 250
1 850	124 350	150	2 850	132 700	500
27 150	13 650	5 100	55 900	15 600	31 300
88 300	11 100	8 200	99 000	10 500	8 400
48 800	11 850	86 200	45 500	15 250	31 400
13 300	〃	4 000	5 000	〃	4 900
34 000	350	32 970	29 600	600	20 100
14 800	23 850	8 400	10 200	17 550	3 350
118 550	6 505 200	1 600	119 000	6 926 800	1 850
4 600	2 600	500	300	2 200	〃
600	1 000	〃	2 000	2 200	〃
3 700	14 200	〃	700	15 300	〃
1 121 000	23 000	1 062 200	3 100 000	16 200	2 647 300
5 700	136 800	〃	12 200	10 100	〃
240 000	14 750	83 500	292 400	17 750	96 700
〃	13 800	〃	16 850	14 500	〃
34 850	2 700	37 900	31 200	1 250	24 410
2 500	200	500	300	600	650
2 300	2 100	〃	4 900	3 200	〃
3 350	〃	〃	21 400	〃	〃
8 800	1 050	8 500	11 550	450	〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
CHEMICALIA	guldens	310 000	17 000	204 300
CHICOREI Wortel	ponden	22 400	1 632 000	〃
Geprepareerde of gemalen	id.	4 270	233 680	170
CITROEN- EN ORANJESCHILLEN	id.	92 600	10 700	14 200
Geconfijte	guldens	1 350	〃	950
COCHENILLE	ponden	27 950	410	26 950
DADELS	id.	3 100	〃	〃
DARMSNAREN	guldens	7 500	6 000	4 900
DOODENKOP	ponden	11 000	6 600	3 000
DROOGERIJEN	guldens	480 000	154 000	223 000
DROP	ponden	116 500	8 700	55 000
DRUKLETTERS	id.	7 600	4 900	150
EIJEREN	guldens	80 700	13 000	250
FABRIJKWERKTUIGEN	id.	333 400	166 700	208 700
GALNOTEN	ponden	214 000	4 800	191 600
GAREN Ruw om te weven	id.	1 292 600	121 000	651 500
Naaigaren en alle ander	id.	418 600	5 600	86 500
Zeil-, kabel- en schijfgaren	id.	5 700	5 300	400
idem van katoen, ongetwijnd of ongeverfd	id.	9 047 500	40 300	6 372 800
dito getwijnd of geverfd	id.	726 000	29 300	672 000
Van wol en saaijet, ruw en ongeverfd	id.	137 800	500	136 000
dito geverfd of getwijnd	id.	292 300	2 500	214 900
Turksch garen ruw	id.	19 800	3 400	700
dito geverfd	id.	5 600	5 200	1 300
GEDISTILLEERD Niet uit graan	vaten	23 100	500	10 200
Op flesschen	stuks	20 500	1 900	500
Uit graan op fust	vaten	〃	98 000	〃
Op flesschen	stuks	〃	12 100	〃
GEMBER (drooge)	ponden	24 700	1 350	10 100
(geconfijte)	id.	10 500	1 100	300
GEST	guldens	23 200	62 100	100

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
443 000	8 950	241 800	496 500	18 300	399 900
"	2 637 350	"	71 200	2 226 000	"
9 500	74 000	350	14 700	101 200	"
72 200	6 800	21 100	75 300	12 100	9 750
"	"	"	2 550	"	950
33 500	5 200	28 000	43 800	8 200	29 850
20 500	3 800	1 000	3 825	"	2 500
6 900	300	2 100	6 550	"	3 250
20 100	2 500	7 850	11 500	"	2 500
687 300	116 400	347 300	671 000	303 700	353 000
84 300	8 250	46 000	109 700	5 250	64 750
5 100	400	300	3 150	300	700
104 550	20 800	100	107 400	22 200	"
275 800	134 700	222 500	321 400	92 500	135 650
389 000	9 000	359 000	330 800	1 150	314 100
1 795 500	10 450	729 850	1 558 400	10 450	985 100
373 400	4 600	276 600	284 400	5 500	218 600
1 950	6 100	600	9 200	7 200	"
8 606 900	20 900	8 057 750	8 406 100	25 350	6 608 500
910 500	700	818 900	1 167 500	15 350	1 002 500
248 450	4 400	239 500	323 900	400	340 200
419 500	450	318 200	511 700	500	510 700
13 150	15 100	500	4 800	50	500
50	2 800	50	3 600	1 400	2 400
23 800	350	12 900	16 430	450	12 670
5 400	2 400	400	9 700	2 300	800
"	51 000	"	"	57 700	"
"	1 300	"	"	"	"
8 850	2 500	4 400	11 200	8 500	13 700
22 850	600	300	45 500	800	100
23 800	110 900	"	20 350	246 900	"

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD. Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
GIERST	ponden	61 000	7 600	300
GLAS EN GLASWERK	guldens	657 500	73 300	121 900
Flesschen ordinair	stuks	18 700	448 500	1 700
dito van 7 kan	id.	670	1 900	3 900
GEBROKEN glas of gruis van glas	vaten	71	"	71
GOMMEN Senegaalsche, Barbarijsche, Arabische, ammoniak, assa foetida, copal, galbanum, guttae, guyac, mastik, myrrhae, olibanum, sandrak, euphorbium	ponden	219 000	17 700	150 700
GOUD- EN ZILVERGLID	id.	21 700	1 900	3 500
GOUD EN ZILVER Gemaakt en ongebroken	guldens	397 000	30 000	67 800
Geslagen in boekjes en draad	id.	123 900	13 300	3 500
GRANEN Tarwe	lasten	16 520	6 756	6 943
Rogge	id.	34 652	1 143	2 077
Gerst	id.	13 534	9 304	1 644
Haver	id.	1 399	8 345	106
Boekweit	id.	2 337	38	6
Boonen en wikken	id.	280	1 800	280
Erwten	id.	640	150	"
Grutten, gort, gepelde gerst	ponden	2 650	876 250	500
Meel van alle graansoorten	id.	2 675 150	103 350	2 622 870
Brood, beschuit, koek, enz., vermicelli, macaroni enz.	id.	17 650	96 900	8 230
GROENTEN (Versche en gedroogde)	guldens	400	15 700	"
GROEN (Spaansch, Vriesch, Brunswijker en Bremer)	ponden	31 300	16 500	17 800
HAAR van menschen	guldens	6 000	15 800	"
Pruiken, krullen, enz.	id.	6 950	50	300
Ossen-, koe-, bokken- en geiten-	id.	94 850	6 500	16 600
Hazen- en konijnen-	ponden	12 350	2 750	12 000
Zwijnsborstels	id.	60 000	15 800	27 000
Alle ander (paarden- enz).	id.	48 750	600	24 100
HARS EN HARPUIS	id.	1 479 300	41 600	1 216 800
HENNEP (ongehekelde)	id.	2 960 460	18 500	117 500
(gehekelde)	id.	19 500	6 750	3 800

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
12 400	1 400	300	25 400	2 300	500
623 550	65 400	127 800	589 900	51 000	142 800
5 000	238 250	1 600	8 600	279 100	6 700
1 400	950	50	1 200	11 900	100
"	"	"	2 800	"	"
253 800	23 400	95 750	248 400	27 900	154 250
10 600	500	500	33 300	1 700	2 600
456 300	32 900	72 100	316 700	43 500	66 700
226 400	7 700	4 900	88 900	5 300	7 100
16 627	4 891	1 483	12 666	4 031	1 994
33 046	466	40	36 505	512	6 637
14 806	6 840	811	12 981	9 862	1 773
32	4 674	10	455	8 722	454
2 510	12	"	1 486	43	"
690	530	60	1 210	900	160
1 550	25	75	2 410	130	590
850	781 700	25	5 950	775 750	5 750
55 200	229 350	38 800	79 707	290 500	77 700
18 100	90 300	20 800	39 100	83 200	30 300
"	14 100	"	"	14 700	"
50 700	4 200	36 400	60 100	3 900	51 450
2 550	"	300	22 000	100	500
4 500	"	100	4 050	25	50
89 000	1 000	15 300	101 000	1 600	15 200
17 900	1 700	8 000	25 800	100	20 600
50 100	19 200	350	46 900	10 100	14 600
50 000	500	40 100	89 400	700	79 400
1 827 100	83 200	1 790 000	2 334 700	51 300	1 661 400
2 287 200	57 700	112 350	1 326 900	31 800	95 700
27 250	11 400	6 500	29 600	2 100	28 300

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
HOEDEN	guldens	102 100	26 200	3 750
HONIG	ponden	1 023 500	33 000	48 200
HOOI	id.	438 650	6 392 000	7 000
HOPPE	id.	143 000	65 600	1 900
HORENS EN PUNTEN	guldens	127 900	10 000	120 150
HOUT Scheepsbouw- en timmerhout	tonnen	291 600	〃	〃
Wagenschot, pijp- en vathout	stuks	18 000	400	〃
Masten, sparren en riemen	guldens	9 000	2 600	〃
Alle ander ongezaagd	id.	370 300	84 400	9 800
Gezaagd hout, alle soort	id.	178 750	68 000	3 500
Bandhout	id.	6 000	14 550	〃
Brandhout	id.	92 300	14 200	〃
Hoepen en hoephout	id.	800	96 250	〃
Duigen	id.	206 250	9 800	4 000
Fijn werkhout en notenboomen-	id.	230 509	40 700	73 000
Houtwerk	id.	226 100	38 300	15 200
Verfhout, ongemalen	ponden	5 727 200	510 600	3 792 000
dito Fernambuck dito	id.	195 800	3 000	163 100
Verfhout, gemalen	ponden	7 000	59 200	6 900
Medicinaal hout	id.	121 900	37 900	8 100
HUIDEN, VELLEN, LEDER EN LEDERWERK.				
Gedroogde huiden	id.	2 667 500	358 100	2 087 400
Gezouten en versche dito	id.	629 500	1 044 150	338 300
Inlandsche gedroogde	guldens	〃	88 400	〃
Buffels- en elands-, onbereid	id.	53 800	6 000	24 000
Harts-, ree-, bokken-, geiten-, lams-, kalfs- en honden- dito	id.	247 109	138 800	233 200
Hazen-, konijnen- en bevervellen, dito	id.	21 500	6 500	9 300
Robben- en andere zeevellen, dito	id.	1 800	900	350
Allerhande bereide huiden en vellen	ponden	178 000	75 900	126 900
Juchten	guldens	12 100	〃	1 100
Lederwerk (alle) niet afzonderlijk belast	id.	263 300	67 600	34 000

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
109 800	18 400	7 000	99 300	26 350	2 650
803 100	38 600	73 500	1 251 600	28 150	87 200
656 200	5 622 350	1 600	455 000	6 352 000	7 200
200 150	41 150	58 300	125 250	65 850	24 000
100 700	7 750	96 500	126 000	4 500	115 000
199 500	〃	〃	181 500	〃	〃
17 300	150	〃	16 450	150	〃
7 700	3 500	〃	8 400	15 600	〃
1 481 050	44 450	10 700	1 413 250	54 150	5 870
248 250	92 850	2 500	288 900	69 500	4 600
9 800	13 650	〃	6 100	9 100	〃
98 850	13 400	〃	88 400	9 850	〃
300	110 800	〃	150	104 000	〃
241 300	7 900	1 500	147 650	7 200	450
234 250	34 000	136 100	193 650	15 450	127 400
269 900	18 100	13 000	241 350	18 500	24 600
6 617 700	298 500	3 432 700	4 321 600	319 300	3 601 700
136 500	8 850	143 900	142 150	250	70 600
36 800	52 750	600	3 200	26 700	1 500
54 050	36 400	9 900	89 300	27 050	11 750
2 793 300	34 000	2 643 600	3 430 900	113 200	2 454 500
687 200	1 549 700	474 200	798 600	1 363 200	480 150
〃	91 500	〃	〃	80 000	〃
19 600	1 150	15 700	47 900	2 700	16 350
220 500	149 100	217 700	217 400	172 500	209 100
33 950	3 400	14 400	40 500	4 850	25 900
〃	4 700	〃	4 200	450	〃
182 700	72 850	105 700	187 380	67 600	112 000
1 850	50	900	3 250	〃	2 000
322 950	74 700	66 350	305 300	54 150	46 500

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
INDIGO	ponden	946 800	173 900	515 300
INSTRUMENTEN Math. phys. et chir.	guldens	50 150	4 850	15 200
Muziek-.	id.	112 000	21 600	50 750
JALAPPE.	ponden.	4 400	1 400	1 900
JENEVERBESSEN	id.	416 500	79 500	1 300
KAARDEN Distels	guldens	15 300	3 370	10 700
Van ijzerdraad.	id.	18 700	70	15 350
KAARSEN (Smeer- en compositie-)	ponden	18 800	16 250	3 800
Was	id.	1 000	3 000	1 000
KAAS Zoetemelksche	id.	〃	14 253 750	〃
Komijne	id.	〃	170 000	〃
Kanter	id.	〃	1 773 300	〃
Vreemde	id.	123 150	900	20 600
KALK	zeeton	22 300	5 400	100
KAMFER (Ongeraffineerde)	ponden	40 400	1 150	17 800
(Geraffineerde)	id.	2 700	17 350	1 950
KANEEL (Ceylonsche) enz.	id.	5 380	7 300	2 750
(Chinesche, alsmede cassint)	id.	112 000	18 700	119 200
KATOEN (Ongesponnen)	id.	7 092 000	69 600	4 534 600
KARKASSEN	guldens	49 200	200	〃
KINA (Roode en gele)	ponden	62 000	3 740	54 300
KLEEDEREN (Nieuwe).	guldens	86 250	133 000	77 300
KNOOPEN	id.	108 800	9 200	32 000
KOBALT	ponden	2 550	150	650
KOEKEN Van raap-, hennep- en lijnzaad.	id.	1 572 100	10 666 000	338 000
KOFFIE	id.	46 738 200	29 828 000	4 677 000
KOLEN (Steen-) en kolengruis	id.	321 933 000	15 133 000	1 448 800
〃 (Houts-)	guldens	30 000	650	100
KOMIJN	ponden	28 600	4 500	3 000
KOPER Rood, ruw en gaar	id.	1 805 000	11 850	772 300
Geel, idem	id.	33 500	650	7 050

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer	Uitvoer.	Doorvoer.
1 195 200	198 150	987 100	840 200	130 300	945 100
47 000	6 600	4 700	34 700	4 200	5 900
142 350	20 600	69 600	133 500	17 200	28 750
6 300	1 200	5 000	1 500	850	,
218 450	128 700	〃	266 700	59 600	7 800
17 600	12 700	16 800	4 900	4 200	1 200
18 100	300	9 750	27 700	2 800	20 500
8 200	17 550	5 850	18 100	20 200	20 900
1 800	4 400	900	2 400	4 150	1 050
〃	11 829 450	〃	〃	12 928 750	〃
〃	82 600	〃	〃	104 200	〃
〃	1 180 200	〃	〃	736 200	〃
83 150	1 400	22 000	65 700	800	26 150
24 000	7 800	50	22 000	4 350	100
19 200	50	15 150	25 000	〃	5 850
250	4 050	〃	1 000	10 000	〃
8 350	13 300	4 000	10 250	26 100	8 200
232 100	29 700	101 000	437 600	23 900	275 000
8 684 900	103 000	6 311 600	8 758 000	25 500	8 004 300
50 650	200	〃	30 900	〃	〃
46 950	10 600	24 700	60 300	7 600	59 400
178 800	63 850	74 800	96 550	119 700	70 050
136 600	3 900	58 500	127 900	6 400	65 400
800	〃	2 150	1 600	200	1 100
1 914 900	5 533 800	201 600	854 700	13 324 500	466 700
54 473 100	33 744 550	4 554 000	60 931 000	32 049 500	5 208 300
333 703 000	20 800 000	2 889 000	360 650 000	17 200 000	770 000
27 900	200	100	34 900	〃	〃
42 650	2 650	4 200	33 200	1 700	6 200
2 577 450	3 700	1 087 700	1 341 400	6 500	949 300
13 800	〃	〃	4 050	1 500	4 500

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
KOPER Geslagen, enz.	ponden	290 500	161 700	70 100
Oud.	id.	139 400	20 500	16 350
Plaatjes tot koperen munt	guldens	〃	851 00	〃
Koperdraad en spijkers	ponden	63 400	25 200	7 700
Koperwerk, opgemaakt enz.	guldens	175 700	38 700	107 500
KOPERROOD	ponden	421 300	70 700	55 400
KORAALSTEEN Ruw en bewerkt	guldens	11 000	〃	5 600
KOUSEN, en geweven of gebreide kleederen	id.	625 000	49 000	65 200
IJslandsche, Schotsche en Deensche kousen	id.	178 600	450	3 400
KRAMERIJ	id.	1 490 000	151 000	485 000
KRENTEN	ponden	1 066 000	38 800	250 300
KRISTAL Gewerkt	guldens	3 470	70	2 600
KRIJT Ongemalen	ponden	3 575 000	82 100	4 000
Gemalen	id.	27 400	1 113 000	9 000
KURK In bladen	guldens	18 700	300	700
Gesneden	id.	58 200	8 700	7 500
KURKUMA Ongemalen	ponden	131 800	32 500	6 150
Gemalen	id.	1 450	13 200	1 100
KWIKZILVER	id.	6 800	600	4 900
LAKMOES	id.	15 800	263 000	1 200
LAND- EN ZEEKAARTEN	guldens	10 600	1 050	350
LIMOEN- EN CITROENSAP Op fust enz.	vaten	120	2	2
LINT	guldens	332 500	10 200	58 500
LOMPEN	ponden	58 500	〃	36 200
LOOD In blokken	id.	3 015 000	96 100	1 186 200
Geplet	id.	21 350	29 500	13 00
LOODWIT	id.	122 300	512 500	95 20
LIJM	id.	16 000	29 500	13 00
LIJMVLEESCH	guldens	7 300	〃	20
MAGNESIA	ponden	5 800	100	3 70
MANNA	id.	9 600	1 200	1 50

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
203 500	406 300	59 100	288 350	241 500	103 300
26 500	56 300	6 300	104 900	26 600	13 350
〃	454 100	〃	〃	424 200	〃
73 600	11 300	30 800	78 750	27 600	47 850
263 300	29 700	173 700	220 700	39 300	150 400
602 000	149 000	150 200	584 500	113 500	207 600
1 350	〃	〃	〃	200	〃
475 850	19 800	54 600	451 500	22 150	72 000
298 750	900	〃	82 000	〃	〃
1 425 100	104 750	582 800	1 538 000	103 900	551 500
742 400	28 150	428 050	2 713 000	44 250	708 550
250	〃	〃	300	50	150
4 177 500	34 800	30 700	4 004 600	114 650	1 900
32 050	1 299 300	5 250	131 600	1 419 700	3 100
45 600	4 700	600	15 650	300	400
56 800	6 300	4 950	55 050	6 500	6 900
125 000	42 900	48 000	90 400	10 300	65 400
1 450	10 150	2 700	〃	10 650	〃
5 900	100	5 650	11 700	1 100	8 350
800	283 900	300	7 150	244 950	11 000
10 600	800	700	6 250	1 200	750
80	〃	22	105	〃	〃
535 000	10 100	46 800	364 650	26 100	116 000
85 800	〃	82 300	31 100	〃	30 300
5 127 700	164 600	2 619 000	2 811 250	38 350	1 173 800
14 400	119 800	5 700	34 400	84 050	18 450
103 500	522 750	73 000	66 200	550 200	28 250
19 900	70 300	500	27 950	46 100	1 650
1 400	450	50	1 550	〃	200
9 350	〃	5 950	10 200	1 025	2 750
7 350	1 750	3 700	2 900	100	600

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
MANUFACTUREN, LIJNWADEN en STOFFEN.				
Van katoen, wit, gedrukt of geverfd	guldens	11 814 000	6 611 600	2 172 000
Van wolle	ponden	1 037 000	52 500	387 500
Lakens en kasimieren	id.	433 200	8 000	16 200
Van zijde, stoffen, gewerkt, floret en naaizijde	id.	179 840	1 770	129 050
Van vlas, hennep en werk.				
Ruw of gebleekt	guldens	2 728 000	45 600	110 000
Geverfd of gedrukt	id.	191 500	150	10 300
Tafel- en servetgoed, ruw	id.	10 700	150	450
dito, wit of damast	id.	194 500	2 800	3 300
Van vlas, hennep en werk.				
Kanten of Tullen	guldens	727 000	2 900	353 000
Beddentijk	id.	126 200	350	6 200
Gewast linnen	id.	40 300	2 100	3 700
Nanking-linnen, breed en smal	stuks	3 600	400	2 800
Kamerdoek en batist	ponden	660	30	460
Zeildoek	rollen	7 500	1 000	1 200
Van wolle, gemengd met zijde of kemelshaar	ponden	27 500	500	8 500
Manufacturen, onder de voorgaande niet begrepen of niet speciaal in het Tarief genoemd	guldens	99 200	441 500	8 800
MATTEN	id.	28 800	5 800	300
Moscovische	id.	36 500	5 500	450
MEEKRAP Alizari	ponden	124 000	4 700	99 000
Bacin, gedroogd	id.	〃	23 700	〃
Onberoofde, fijne, gemeene en mullen	id.	627 000	4 775 000	294 000
MENIE	id.	185 800	22 800	83 100
MESSENMAKERSWERK	guldens	441 800	9 800	217 700
MEUBELEN	id.	278 000	421 000	66 800
MODEWAREN	id.	531 000	54 700	43 700
NAALDEN	id.	82 500	2 800	74 100
OKER Ongemalen	ponden	150 000	65 500	5 500
Gemalen	id.	5 500	52 400	3 200

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
8 600 850	3 088 900	1 772 500	9 211 600	3 366 550	1 992 000
945 400	8 650	545 700	1 271 900	6 200	603 200
331 200	2 000	12 100	327 100	2 100	52 000
137 630	3 890	79 600	171 440	1 650	123 650
1 810 650	12 8000	64 000	1 782 000	9 250	135 000
183 500	50	8 600	169 150	5 300	8 300
450	〃	〃	18 600	〃	〃
183 500	2 500	2 900	166 850	2 750	6 100
714 400	500	488 100	651 200	2 900	393 500
112 800	550	200	97 000	125	325
34 900	3 000	4 900	34 300	1 000	2 700
1 000	600	600	2 250	600	1 500
100	〃	〃	170	〃	35
8 600	450	50	4 250	2 050	500
17 750	600	7 200	28 900	2 600	14 050
102 100	213 500	12 350	192 300	11 200	19 600
25 200	4 000	100	30 950	3 900	800
19 500	12 800	100	21 250	1 100	450
79 500	〃	74 500	53 000	〃	51 300
〃	〃	〃	10 500	53 450	〃
1 583 000	3 706 250	1 549 750	1 193 700	6 086 600	1 189 850
231 500	32 600	123 450	213 800	16 900	107 100
323 500	2 200	306 500	370 800	2 250	333 500
270 600	171 650	74 500	226 000	143 900	95 500
538 700	56 150	73 750	432 900	47 000	52 900
227 450	4 000	103 600	213 100	2 400	93 350
111 800	56 100	1 500	693 300	107 850	1 250
3 150	26 000	250	3 950	27 350	1 000

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
OLIE Boom- of olijfolie	vaten	11 620	200	9 460
Beuk-, papaver- en verdere eetbare	id.	1 680	30	60
Van rond en plat zaad	id.	13 600	19 800	9 400
Van specerijen	guldens	9 000	5 300	2 300
Palmolie, als droogerijen				
OPIUM	ponden	21 550	70	20 650
ORSEILJE	id.	30 800	4 000	3 000
PAARDEN	stuks	2 300	4 500	1 600
Veulens	id.	300	1 500	100
PAARLEMOER Ruw	guldens	13 000	400	12 400
Gewerkt	id.	470	"	"
PAPIER Van alle soorten, enz.	id.	137 000	200 000	30 000
Meubelpapier	id.	87 300	7 900	2 500
Muziek-, bord-, kaart- en chits-	id.	56 200	15 350	4 700
PARAPLUIEN EN PARASOLS	id.	30 300	6 200	15 100
PASSEMENTWERK	id.	199 500	1 800	54 000
PASTEL	ponden	27 500	3 700	900
PEK	id.	737 000	261 000	13 400
PELTERIJEN Onbereid	guldens	44 500	23 800	26 400
Bereid	id.	62 000	2 950	4 000
PENNENSCHAFTEN Onbereid	stuks	7 637 000	949 000	2 572 000
Bereid	id.	2 675 000	1 051 000	275 000
PEPER	ponden	849 000	210 000	500 000
PERKEMENT	guldens	1 750	120	500
PIMENT Jamaica en Spaansche	ponden	201 000	9 000	129 000
POTLOOD	id.	438 000	16 300	243 300
POTLOODEN EN TEEKENPENNEN	guldens	6 700	1 300	1 600
PRENTEN EN PLATEN	id.	87 600	12 300	21 500
PRUIMEN	ponden	416 000	12 800	45 700
RABARBER	id.	8 200	400	5 700
RATTENKRUID	id.	31 000	4 200	9 000

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
14 760	145	11 500	17 180	2 300	13 970
2 220	15	60	2 120	15	45
9 620	10 300	4 525	3 570	18 170	4 070
1 400	1 270	1 950	3 325	3 700	2 800
60 250	″	56 145	26 700	150	24 100
103 700	1 500	73 900	54 400	8 400	900
1 800	2 300	1 600	4 960	3 300	4 600
250	1 800	150	280	1 930	260
14 600	100	14 200	1 030	″	760
″	″	″	″	″	″
144 400	160 800	32 600	162 700	177 100	20 250
87 000	14 300	5 750	77 650	77 450	6 150
34 900	16 400	1 350	33 800	13 800	4 100
28 400	2 850	14 600	14 650	2 350	14 300
197 500	4 900	29 600	221 300	5 950	20 500
19 400	2 600	16 650	23 600	2 150	1 000
789 300	146 550	13 600	359 700	177 300	37 350
27 200	26 100	16 750	28 500	22 700	22 600
24 800	20 300	2 350	14 100	9 100	2 900
2 222 500	564 800	1 908 600	6 727 400	673 800	1 531 000
803 650	642 000	367 600	415 800	868 700	42 000
681 500	268 300	296 850	642 100	240 800	228 405
1 400	50	″	4 200	100	500
169 000	10 600	135 600	152 300	10 500	139 350
296 400	12 600	227 500	165 200	12 700	142 100
3 050	200	1 900	3 850	100	1 150
114 800	13 700	26 700	103 450	8 450	16 400
213 650	3 800	1 050	314 150	3 450	12 700
12 800	600	7 600	21 400	900	5 700
9 000	1 100	8 200	28 400	1 900	27 350

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
REUKWERK OF PARFUMEURSWAREN	guldens	221 000	18 900	147 500
RIET	id.	3 500	3 600	2 200
ROET, SMEER, TALK EN REUZEL	ponden	803 000	20 300	19 400
ROKOU OF ORLEANS	id.	41 200	300	24 500
ROTTINGEN	id.	725 000	595 000	25 600
ROZIJNEN	id.	2 096 000	180 000	155 000
Korent-rozijn	id.	369 000	8 000	〃
RIJST	id.	12 855 000	4 300 000	648 000
RIJTUIGEN	guldens	186 000	18 000	26 500
SAFFER	ponden	800	600	〃
SAFFLOER	id.	88 500	400	7 900
SAFFRAAN	id.	2 000	400	700
SAGO	id.	24 000	8 500	2 900
SALEP	id.	2 000	700	200
SALPETER Ruw	id.	950 000	1 400	830 000
Geraffineerd	id.	269 000	1 500	189 000
SALSAPARILLA	id.	6 300	2 400	2 000
SCHELLAK	id.	17 000	3 000	15 900
SCHELPEN	guldens	9 100	1 300	15 900
SCHILDPAD Ruw	id.	36 000	7 000	23 000
Gewerkt	id.	4 000	500	3 900
SCHORS Ongemalen	ponden	3 550 000	5 677 000	2 419 000
Gemalen of ruw	guldens	1 000	23 000	〃
SLAGTVEE Ossen, koeijen en stieren	stuks	40	9 000	30
Vaarzen	id.	20	5 200	〃
Hokkelingen	id.	110	300	〃
Kalveren	id.	120	5 400	30
Varkens	id.	18 400	3 800	17 500
Schapen	id.	200	22 500	〃
Lammeren	id.	40	1 100	〃
SOJA	guldens	2 500	1 100	500

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer	Uitvoer.	Doorvoer.
287 100	18 500	177 700	222 600	22 600	155 900
9 600	2 650	1 750	850	2 050	600
1 094 300	20 300	24 600	1 293 600	42 600	302 150
59 100	1 600	56 800	49 300	150	41 700
890 300	875 350	14 300	1 063 700	2 184 550	22 100
2 317 400	206 250	185 600	2 115 150	195 750	184 400
339 900	700	〃	42 250	1 500	1 400
12 253 800	3 483 300	1 728 000	13 770 000	1 948 700	1 273 800
165 900	60 850	44 900	107 700	29 200	21 100
1 000	550	〃	14 600	600	3 100
65 250	400	61 600	28 500	1 200	3 300
2 500	100	1 050	4 600	50	2 700
29 000	2 200	27 600	34 450	5 450	14 200
2 300	〃	〃	400	〃	350
1 123 500	3 700	1 065 700	1 396 700	〃	1 342 100
229 900	400	176 200	399 800	100	418 000
15 900	1 850	3 000	4 000	2 000	950
131 100	7 800	122 600	123 000	2 300	112 150
11 200	900	3 400	17 700	300	5 300
22 400	100	15 500	36 000	7 000	21 150
〃	〃	〃	〃	〃	〃
2 683 000	5 199 000	2 088 000	4 017 800	4 414 600	1 938 800
600	18 050	〃	650	22 100	〃
〃	13 450	〃	18	16 300	24
〃	6 200	〃	3	7 000	〃
〃	600	〃	2	600	〃
50	6 250	〃	15	9 500	36
33 404	16 400	33 100	44 200	9 150	43 600
50	34 500	〃	64	40 750	〃
〃	1 500	〃	3	1 250	〃
2 950	550	100	4 100	600	〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
SOUDA	ponden	69 400	1 100	41 300
SPECERIJEN Foelie	guldens			
Notenmuskaat	id.	1 212 100	1 547 800	27 700
Nagelen	id.			
SPEELKAARTEN	gros	270	170	240
SPELDEN	ponden	28 800	400	16 800
SPIAUTER OF ZINK	id.	92 000	8 200	67 300
Geplet	id.	451 000	18 400	57 400
SPONSEN	guldens	13 900	1 900	2 000
STAAL IN BLADEN	ponden	829 000	18 000	721 000
Staaldraad	id.	6 000	〃	4 200
Staalwerk	guldens	391 000	4 500	341 200
STEEN Hard-, slijp- en witsteen en gep. marmer	id.	252 500	22 900	23 500
Molensteen, vuursteen en kalksteen	id.	97 000	23 100	54 700
Schalien en leijen	stuks	1 897 000	201 500	91 100
Tufsteen ongemalen	ponden	11 350 000	138 800	864 400
Gemalen of tras	id.	185 000	920 200	171 300
STERKWATER	id.	23 900	1 400	16 700
STOOMWERKTUIGEN	id.	495 800	116 700	370 000
STROO	guldens	2 000	〃	1 500
STIJFSEL EN HAARPOEDER	ponden	24 100	20 500	19 600
STROOP Melasse (onbewerkt) van buiten Europa	id.	4 400	300	4 000
dito bewerkte	id.	22 900	〃	22 800
Keuken- en alle andere stroop	id.	600 000	978 000	599 800
SUIKER Ruwe, vorm- en kleisuiker	id.	76 000 000	700 000	14 000 000
Geraffineerde	id.	291 000	38 214 000	293 500
SUCADE	id.	108 200	2 500	4 200
SUMAC	id.	1 432 000	66 000	1 310 000
TABAK In bladen of rollen en ongeplette stelen	id.	12 906 700	1 940 000	3 689 800
Gekorven, karotten, snuif en geplette stelen	id.	44 850	531 200	42 800
Sigaren van buiten Europa	id.	47 000	〃	1 300
dito van binnen Europa	id.	37 000	20 000	13 000

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
297 900	4 950	185 600	188 400	8 000	75 300
1 260 200	843 400	13 200	867 300	774 850	15 050
400	300	200	730	50	200
13 250	200	850	11 000	150	200
8 600	250	"	670 400	58 200	539 400
508 450	35 100	139 600	441 000	24 000	39 300
9 900	1 600	900	14 800	350	2 100
714 200	7 400	610 700	766 650	13 150	727 250
6 800	200	2 700	9 300	50	8 300
552 200	1 400	403 600	541 050	3 100	501 600
323 750	31 850	34 450	329 100	32 300	42 500
98 800	11 850	60 000	83 100	7 750	49 000
2 597 000	87 200	32 200	1 590 000	166 700	54 000
13 512 100	10 800	3 041 800	20 780 700	27 400	1 883 800
1 181 300	552 400	175 500	1 865 000	755 900	452 700
36 200	8 900	24 600	32 350	2 900	20 900
449 000	137 800	117 000	344 400	229 500	278 000
5 900	100	600	6 950	"	100
9 550	3 700	9 150	8 200	500	6 100
4 000	"	"	1 400	"	"
1 000	"	950	"	"	"
545 600	138 000	543 800	1 164 700	100 000	1 164 600
76 572 000	28 450	34 002 000	82 962 800	1 650	35 777 800
555 100	28 854 000	549 000	467 100	32 664 600	437 700
71 400	3 400	5 100	102 550	4 250	7 100
1 277 500	32 150	1 263 900	1 435 350	24 100	783 200
19 216 000	2 374 600	4 768 300	17 599 700	1 817 250	4 735 950
117 900	588 100	24 700	96 950	669 450	24 950
53 700	36 200	40 900	55 400	49 200	33 000
30 200			28 300		

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
TABAK Inlandsche bladen	ponden	〃	3 471 500	〃
TANDEN (Elefants-)	guldens	32 000	1 300	28 000
Walrus- van Nederlandsche visscherij	id.	2 200	150	〃
dito van vreemde dito	id.	4 500	〃	3 100
TAPIJTEN enz.	id.	127 000	46 000	26 600
TEER	ponden	5 510 400	1 301 000	79 700
TERPENTIJN	id.	99 000	5 500	21 300
Venetiaansche	id.	18 700	1 650	1 700
Olie	id.	498 000	16 300	325 500
THEE Uit China en Ned. Oost. met Ned. schepen	id.			
Idem met diverse schepen	id.	600 100	6 450	148 000
Van elders of met aangebr. ladingen	id.			
TEEN- OF MANDWERK	guldens	22 800	5 000	2 700
TIN Ongewerkt	ponden	2 176 200	77 200	1 986 000
Gewerkt	id.	4 000	13 900	3 200
TOUWWERK	id.	21 300	86 300	21 100
Oud.	id.	2 300	〃	200
TRAAN	vaten	64 700	5 900	50 700
TURF	dubbele vaten	48 000	13 000	〃
UURWERKEN	guldens	201 300	10 800	118 800
Horologien, gouden, zilveren en spinsbekken	stuks	11 700	60	1 450
VAATWERK Nieuw	guldens	〃	21 500	300
Oud	id.	30 800	7 200	〃
VEREN	ponden	206 000	5 300	3 900
VERFWAREN	guldens	274 400	82 900	115 500
VERMILJOEN	ponden	1 700	600	250
VISCH van Ned. visscherij, en versche haring	guldens	〃	474 000	〃
Van vreemde visscherij	id.	1 000	〃	980
Gerookte of gedroogde visch.	id.	〃	89 000	〃
Bokking.	lasten	〃	665	〃
Sprot.	id.	17	〃	〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
〃	2 123 100	〃	〃	2 253 700	〃
50 600	2 200	42 000	50 000	3 800	49 300
〃	120	〃	〃	〃	〃
3 200	〃	3 100	1 650	100	1 600
115 200	51 600	47 400	113 300	49 000	14 800
4 956 700	1 206 300	11 550	3 267 100	1 185 751	25 900
48 350	2 300	14 000	96 900	77 000	21 900
4 800	400	1 400	1 750	250	400
470 450	14 200	295 050	586 700	28 600	402 700
990 200	6 280	65 330	821 740	5 580	114 950
19 150	6 400	2 050	22 300	4 750	1 700
3 026 850	142 000	2 146 150	2 810 700	89 700	2 266 900
6 550	25 700	2 700	4 800	5 550	10 400
5 750	148 800	4 750	19 400	210 200	43 000
3 500	〃	〃	2 600	〃	〃
79 400	6 000	51 600	50 200	6 200	46 100
38 000	8 500	〃	38 100	13 650	〃
187 000	12 600	107 600	213 800	11 400	122 200
5 400	100	250	4 250	100	170
〃	9 500	900	〃	3 900	〃
23 150	14 000	500	27 200	29 650	600
216 200	3 500	3 400	55 500	6 500	4 150
343 700	60 700	213 100	207 800	70 750	61 300
3 100	500	800	2 525	500	300
〃	568 700	〃	〃	314 700	〃
6 800	〃	6 800	33 400	〃	31 700
〃	254 850	〃	〃	160 900	〃
〃	582	〃	〃	590	〃
21	〃	〃	17	〃	〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
VISCH Stokvisch	ponden	1 801 300	603 000	172 100
Vreemde Oesters	guldens	10 300	6 500	〃
Kreeften	id.	2 800	〃	〃
Vreemde riviervisch	id.	6 100	〃	1 000
VISCHLIJM	ponden	2 500	250	〃
VISCHWANT Nieuw	guldens	1 600	2 200	〃
VITRIOOL Blaauwe en witte	ponden	28 600	6 400	8 850
Olie	id.	262 100	70 400	159 000
VLAS Ruw en snuit	id.	190 500	7 121 500	61 700
Geschild	id.	10 000	58 100	2 800
VLEESCH EN SPEK Gezouten in tonnen	id.	150 200	575 200	25 000
Gerookt, zijden spek en alle ander	id.	35 200	109 800	7 350
VRUCHTEN Versche en gedroogde	guldens	277 100	104 600	21 600
Ingemaakt in brandewijn of stroop	id.	20 000	5 400	4 000
In pekel	vaten	108	4	3
VIJGEN	ponden	657 500	30 000	2 000
WALVISCHBAARDEN EN BALEINEN	guldens	49 500	6 800	34 100
WAS Geel of ongebleekt	ponden	17 500	42 900	2 900
Gebleekt	id.	1 550	9 150	1 050
Zegelwas of lak	guldens	1 300	1 700	100
WERK Afval van vlas en hennep	ponden	258 700	2 400	2 200
WOLLE	guldens	714 320	1 053 500	138 700
WIJN Op fust	vaten	96 800	1 800	30 850
Op flesschen	stuks	547 400	12 000	33 400
WIJNSTEEN	ponden	59 600	10 100	36 600
IJZER Ruw, gegoten-, smeed-, staf- en roedijzer	guldens	2 116 800	344 500	1 410 500
IJzerwerk, gegoten en scheeps-ankers	id.	385 900	65 500	188 600
dito geslagen enz.	id.	2 929 800	177 800	936 000
ZAAD Anijszaad, ajuin en tuinzaden	ponden	63 450	51 700	14 100
Alpister- of Canarie-	lasten	1	101	〃
Mosterdzaad	id.	61	233	〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

IN 1842.			IN 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
1 229 350	765 900	157 700	949 300	531 500	160 000
20 500	4 350	〃	20 300	2 200	〃
3 200	〃	〃	2 600	〃	〃
24 600	6 300	18 000	11 400	11 200	1 500
3 400	150	800	1 800	60	300
200	2 650	〃	100	1 900	〃
57 500	7 200	23 300	124 400	37 550	45 100
144 100	48 300	78 800	161 450	96 000	48 800
123 150	5 186 100	76 150	180 700	3 975 000	43 600
8 200	56 100	3 000	12 800	66 700	6 100
293 000	433 650	116 650	150 200	575 000	25 000
119 100	144 100	9 150	228 200	134 200	10 200
225 800	93 000	36 200	172 000	341 300	32 800
24 550	6 100	5 600	22 250	4 600	5 350
12	8	2	90	〃	10
888 800	18 000	3 000	767 000	72 000	4 100
81 850	4 050	70 800	191 500	5 100	101 300
24 100	31 200	〃	42 000	39 200	1 800
600	5 550	〃	1 550	13 150	〃
2 100	800	550	2 250	1 300	200
279 100	3 250	〃	283 400	5 100	1 500
574 900	755 850	104 900	839 200	702 500	134 900
87 700	1 000	34 150	64 300	1 500	25 200
446 900	11 650	25 500	423 200	12 750	40 750
45 000	2 050	43 500	36 000	1 500	29 000
2 576 800	274 700	1 697 500	4 331 000	364 500	2 310 200
459 800	40 200	140 200	234 400	43 800	85 314
2 754 250	124 000	1 192 500	2 724 000	195 500	1 961 000
120 450	56 100	14 850	110 000	101 100	29 500
〃	186	〃	〃	243	〃
22	290	〃	48	395	2

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING der GOEDEREN, WAREN EN KOOPMANSCHAPPEN, volgens het tegenwoordig Tarief van regten.	MAATSTAF.	IN 1839, 1840 EN 1841 GEMIDDELD.		
		Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.
ZAAD Klaverzaad	lasten	335	775	56
Krok- en Deder-	id.	360	60	〃
Hennep-, kool-, raap- en lijnzaad.	id.	23 100	4 380	1 180
ZEEP Harde	ponden	108 500	7 700	20 300
Zachte	id.	1 600	4 700	900
Geparfumeerde	id.	21 200	〃	1 800
ZOUT Met Nederlandsche schepen	id.	22 072 500	〃	〃
Ruw, met vreemde dito	id.	8 631 500	〃	〃
Geraffineerd	id.	〃	1 570 000	〃
ZWAVEL Ongeraffineerde	id.	1 508 400	7 100	1 242 800
Geraffineerde	id.	180 600	11 200	148 800
Bloem	id.	16 200	2 000	16 100
ZIJDE Ruwe	id.	94 650	250	83 350
Afval van nesten	guldens	63 350	〃	53 270
ZENEBLADEN	ponden	21 400	1 200	5 700
ONGETARIFEERDE POSTEN	guldens	1 057 000	339 800	346 100

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

in 1842.			in 1843.		
Aan- of Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Aan- of Invoer	Uitvoer.	Doorvoer.
315	330	40	240	640	100
580	〃	〃	297	〃	〃
26 300	3 050	550	16 210	8 760	975
85 350	6 000	28 700	121 350	4 600	29 150
1 400	300	〃	400	1 650	〃
12 800	〃	6 600	41 650	〃	3 450
16 598 000			16 268 000		
18 159 000			10 285 400		
34 757 000	〃	58 850	26 553 400	76 700	46 400
41 000	1 411 650	40 600	127 900	1 861 500	144 800
2 670 300	4 000	2 396 600	2 687 200	700	2 671 400
511 650	1 750	285 900	878 300	2 750	582 600
59 750	300	43 600	22 900	400	298 000
185 700	100	186 850	184 500	500	174 300
52 500	〃	42 900	29 900	〃	26 100
16 350	1 050	6 500	25 700	800	7 900
1 268 700	411 400	364 900	1 148 200	34 850	710 800

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

11. STAAT VAN BELASTE GOEDEREN EN HUNNE WAARDEN, ENZ.

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
Goederen welke voorwaardelijk of onvoorwaardelijk VRIJ *van regten zijn bij den Invoer.*				
AARDE voor aardewerk enz				
ASCH (Haard-)				
BEENDEREN EN KNOKEN				
GLAS (Gebroken glas of gruis van)				
GOUD EN ZILVER, in staven en gemunt				
GROENTEN (versche)				
HOUT, notenboomenhout, tot platen voor geweren bestemd en gezaagd				
HUIDEN, robbenvellen van Nederlandsche visscherij				
JUWEELEN				
IJZER (oud)				
KAARDEN (distels)				
KATOEN, ongesponnen met Nederlandsche schepen				
KOBALT				
KOLEN (Steen-) met Nederlandsche schepen				
KOPER, koperen en bronzen medailles				
LOMPEN				
MEEKRAP, kiemen				
MEST				
〃 (Guano-)				
PLATINA, ruw of in staven				
SCHILDERIJEN				
STEEN, marmeren stand- en borstbeelden				
〃 kalksteen				
STROO				
TANDEN (Walrus-) van de Nederlandsche visscherij				
TRAAN, met schepen van de visscherij dezer landen				
VISCH, haring en andere, idem				
〃 vreemde versche zeevisch, onder voorwaarden van reciprociteit				
〃 versche prikken				
WALVISCHBAARDEN (ruwe) van de Nederlandsche visscherij .				
WALVISCH- EN ROBBENSPEK idem				

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
WOLLE (Schapen) van alle soorten				
ZOUT, aan de zeezijde, met Nederlandsche schepen				
ZWAVEL (ongeraffineerde) idem				
Goederen, welke bij den Invoer beneden ÉÉN PERCENT *der waarde zijn belast.*				
BIJEN	de korf	f 0.05	f 8 de korf	ongeveer ½ pct.
BORAX (ruwe)	100 pond	0.20	f 40 de 100 pond	〃 ½ 〃
GAREN, van hennep, vlas of werk, ruw of om te weven	waarde	½ pct.	. . . .	½ 〃
〃 katoenen, ongetwijnd en ongeverfd	100 pond	f 1.00	f 200 de 100 pond	gemiddeld ½ 〃
〃 Turksch (ruw)	dito	2.00	f 200 tot 500	〃 ½ 〃
HAAR, van alle soorten, onbewerkt	waarde	½ pct.		½ 〃
HENNEP, ongehekeld, met Nederlandsche schepen	100 pond	f 0.25	gemiddeld f 45 de 100 pond	ongeveer ½ 〃
HOUT, wagenschot	100 stuks	7.50	f 2500 de 100 stuks	〃 ¼ 〃
〃 (pijp-) met de wrakken	dito	4.00	1200 〃	〃 ¼ 〃
〃 (vat-) idem	dito	1.00	600 〃	〃 ⅙ 〃
〃 masten, spieren, riemen en hout tot kandijkistjes	waarde	½ pct.		½ 〃
HUIDEN, alle niet afzonderlijk belaste onbereide huiden, hetzij versch, gezouten of gedroogd, regtstreeks uit Zuid-Amerikaansche havens aangebragt	dito	½ 〃		½ 〃
〃 met Nederlandsche schepen van elders	dito	½ 〃		½ 〃
〃 schapen-, lams-, hazen-, konijnen-, (onbereid)	dito	½ 〃		½ 〃
IJZER, smeed-, staf-, roed- en plaatijzer en sporen voor ijzeren wegen, met Nederlandsche schepen	dito	½ 〃		½ 〃
KATOEN, ongesponnen, met vreemde schepen	100 pond	f 0.50	60 de 100 pond	ongeveer ¾ 〃
KAMFER, ongeraffineerd	dito	2.00	250 〃	〃 ¾ 〃
KOMIJN	dito	0.20	40 〃	〃 ½ 〃
KOPER, rood, ruw en gaar	dito	0.40	110 〃	〃 ½ 〃
〃 geel, gegoten in koeken, brooden, staven, enz	dito	0.20	80 〃	〃 ¼ 〃
〃 (oud) afval van koper, vijlsel en hamerslag	100 pond	0.20	f 70 de 100 pond	〃 ¼ pct.
KRIJT (ongemalen)	1000 pond	0.10	18 de 1000 pond	〃 ½ 〃
KWIKZILVER	100 pond	1.50	600 de 100 pond	〃 ¼ 〃
ORSEILLE	dito	0.50	100 〃	〃 ½ 〃
PLATINA, bewerkt alsmede draad	per pond	0.10		〃 1/100 〃
SALPETER, ruwe	100 pond	0.10	30 〃	〃 ⅓

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast, (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
SCHORS, ongemalen	1000 pond	*f* 0.25	40 de 1000 pond	ongeveer ½ pct.
STAAL, in bladen, platen en staven	100 pond	0.20	40 de 100 pond	〃 ½ 〃
VISCH (stokvisch)	dito	0.15	25 〃	〃 ½ 〃
VLAS, ongehekeld.	dito	0.25	50 〃	〃 ½ 〃
WAS, gele of ongebleekte	dito	1.00	200 〃	〃 ½ 〃
ZAAD, klaver- en spurriezaad.	het last	1.00	600 het last	〃 ⅙ 〃
〃 kool-, raap-, lijn-, krok-, deder- en hennepzaad, en alle andere niet genoemde oliezaden	dito	2.00	van *f* 160 tot *f* 380 het last	〃 ¾ 〃
〃 dito met Nederlandsche schepen	dito	1.00	van *f* 160 tot *f* 380 het last	〃 ¼ a ½ 〃
〃 alpister- of kanarie- en mosterd-	het mud	0.20	van *f* 8 tot *f* 26 het mud.	gem. circa ½ 〃
ZIJDE, ruwe en onbewerkte en afval van nesten	100 pond	2.00	gemiddeld *f* 1200 de 100 pond	〃 ¼ 〃
Goederen, bij den Invoer met een regt van ÉÉN PERCENT *tot* TWEE PERCENT *der waarde belast.*				
AARDEWERK, smeltkroezen	waarde	1 pct.		1 pct.
AMARIL	100 pond	*f* 0.15	*f* 18 de 100 pond	ongeveer 1 〃
ASCH, pot- en parelasch met Nederlandsche schepen. . . .	dito	0.30	32 〃	〃 1 〃
weed- en soda idem	dito	0.20	20 〃	〃 1 〃
BLAAUWSEL	dito	0.60	60 〃	〃 1 〃
BOOMEN, plantgewas, heesters, bloemen, bloembollen en dergelijke voortbrengselen uit het plantenrijk, niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.		1 〃
BRUINSTEEN	100 pond	*f* 0.20	16 〃	ongeveer 1 〃
CACAOSCHILLEN.	dito	0.10	10 〃	〃 1 〃
CHEMICALIA, niet afzonderlijk belast.	waarde	1 pct.		1 〃
CICHOREIWORTEL	100 pond	*f* 0.05	5 〃	〃 1 〃
CITROEN- EN ORANJESCHILLEN	waarde	1 pct.		1 〃
DROOGERIJEN	waarde	dito		1 pct.
GEDISTELEERD, rum, arak en likeuren daaronder begrepen, met Nederlandsche schepen , ...	het vat	*f* 0.50	gemiddeld *f* 40 het vat	gemiddeld 1½ 〃
GEMBER (drooge)	waarde	1 pct.		1 〃
HAAR, zwijnsborstels	100 pond	*f* 2.00	*f* 100 a 250 de 100 pond.	ongeveer 1 〃
HENNEP, ongehekelde, met vreemde schepen	dito	0.50	gemiddeld *f* 45 de 100 pond	〃 1 〃
HOOI	1000 pond	0.25	*f* 16 de 1000 pond	〃 1½ 〃
HOP	100 pond	0.60	*f* 45 de 100 pond	〃 1½ 〃
HORENS, of punten van horens, enz.	waarde	1 pct.		1 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
HOUT, allerlei scheepsbouw- en timmerhout, met ongebroken last, komende van Noorwegen, Zweden, de Oostzee en Rusland, ongezaagd	de ton	f 0.25	gemiddeld f 25 de ton	ongeveer 1 pct.
" duigen (ruwe)	waarde	1 pct.		1 "
" fijn werkhout (ongezaagd)	dito	dito		1 "
" Fernambuckhout (ongemalen)	100 pond	f 1.00	f 100 de 100 pond	ongeveer 1 "
" verfhout (alle ander)	waarde	1 pct.		1 "
HUIDEN, met vreemde schepen, van elders dan Zuid-Amerika	dito	dito		1 "
" juchten	dito	dito		1 "
IJZER, smeed-, staf-, roed-, band- en plaatijzer, met vreemde schepen	dito	dito		1 "
INDIGO	per pond	f 0.04	f 4 het pond	ongeveer 1 "
LAND- EN ZEEKAARTEN	waarde	1 pct.		1 "
KAMFER, geraffineerde	100 pond	f 3.00	f 300 de 100 pond	ongeveer 1 "
KOLEN (houts-)	waarde	1 pct.		1 "
KORAAL, ruw en onbewerkt	dito	dito		1 "
KRISTAL (berg-), ruw	dito	dito		1 "
KURK in bladen	100 pond	f 0.10	f 10 de 100 pond	ongeveer 1 "
KURKUMA, ongemalen	dito	0.20	20 "	" 1 "
LOOD, ruw in blokken of staven, mitsgaders oud lood	dito	0.20	20 "	" 1 "
MATTEN, Moscovische	waarde	1 pct.		1 "
MEEKRAP, ongedroogde racin	100 pond	f 0.50	50 "	ongeveer 1 "
NATURALIEN	waarde	1 pct.		1 "
OKER, ongemalen	100 pond	f 0.10	10 "	ongeveer 1 "
OLIE (boom- of olijf-)	het vat	1.50	f 100 het vat	ongeveer $1\frac{1}{2}$ pct.
" " " " met Nederl. schepen, uit havens van de Middellandsche zee	dito	1.00	id	" 1 "
" bergamot-, citroen- en andere welriekende olien, uit plaatsen in de Middellandsche zee	waarde	1 pct.		1 "
" van oranjebloesem in haren natuurlijken staat	dito	dito		1 "
PEK	het last	f 1.50	f 180 het last	ongeveer 1 "
PELTERIJEN, onbereid	waarde	1 pct.		1 "
PENNEN EN SCHAFTEN, onbereid	1000 stuks	f 0.05	f 5 de 1000 stuks	ongeveer 1 "
PRENTEN EN PLATEN	waarde	1 pct.		1 "
PRUIMEN	100 pond	f 0.30	f 24 de 100 pond	ongeveer 1 "
RIJST	dito	0.30	20 "	" $1\frac{1}{2}$ "

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
RIJST in doppen of paddie	100 pond	f 0.20	f 14 de 100 pond	ongeveer 1½ pct.
ROET, SMEER, TALK EN REUZEL	dito	0.50	50 〃	〃 1 〃
SPIAUTER OF ZINK	dito	0.30	27 〃	〃 1 〃
STEEN, ongebakken hardsteen, enz.	waarde	1 pct.		1 〃
〃 molen-, puim-, steenen voor steendruk, straatsteenen, enz.	dito	dito		1 〃
SUIKER, ruwe vorm- en kleisuiker, met Nederlandsche schepen	100 pond	f 0.20	gemiddeld f 25 de 100 pond	gemiddeld 1 〃
TABAK, in rollen of bladen	dito	0.80	Van f 28 tot f 80 de 100 pond	van 1 tot 3 〃
TEER	het last	1.00	f 110 het last	1 〃
TERPENTIJN EN TERPENTIJNOLIE	waarde	1 pct.		1 〃
TRAAN, levertraan	het vat	f 0.25	f 25 het vat	ongeveer 1 〃
VEREN	100 pond	2.00	f 150 de 100 pond	〃 1½ 〃
VERFWAREN, niet afzonderlijk belast	waarde	1 pct.		1 〃
VISCH, OESTERS, KREEFTEN EN MOSSELEN	dito	dito		1 〃
〃 alle gerookte of gedroogde, niet afzonderlijk belast	100 pond	f 0.20	gemiddeld f 20 de 100 pond	ongeveer 1 〃
VISCHWANT, netten (en alle andere)	waarde	1 pct.		1 〃
VRUCHTEN, alle versche en gedroogde boomvruchten, met Nederl. schepen	dito	dito		1 〃
WERK (alleen afval van hennep)	100 pond	f 0.10	10 〃	ongeveer 1 〃
WIJN, met Nederl. schepen	het vat	0.50	gemiddeld f 40 het vat	gemiddeld 1 〃
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van TWEE PERCENT *tot* DRIE PERCENT *der waarde zijn belast.*				
AMANDELEN, met vreemde schepen	100 pond	f 2.00	f 80 de 100 pond	ongeveer 2½ pct.
〃 met Nederlandsche schepen	dito	1.75	id	〃 2 〃
AMARIL, gemalen	dito	0.45	f 25 de 100 pond	〃 2 〃
ASCH (pot- en parel-) met vreemde schepen	dito	0.60	32 〃	〃 2 〃
〃 (weed- en soda) met vreemde schepen	dito	0.40	20 〃	〃 2 〃
BEENZWART	dito	0.25	12 〃	〃 2 〃
BLIK (wit ijzerblik), in bladen	dito	1.00	50 〃	〃 2½ 〃
BRONWATER op kruiken	waarde	2 pct.		2 〃
BRUINROOD, ongemalen	100 pond	f 0.10	5 〃	ongeveer 2 〃
CACAO	dito	1.00	40 〃	〃 2½ 〃
GAREN (katoenen) getwijnd of geverfd	dito	6.00	gemiddeld f 250 de 100 pond	〃 2 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
GAREN (wollen) ongetwijnd en ongeverfd	100 pond	*f* 6.00	*f* 160 tot *f* 600	gemiddeld 2 pct.
〃 〃 getwijnd en geverfd	dito	8.00	*f* 300 tot *f* 700 en *f* 1400	
〃 (Turksch) getwijnd of geverfd	dito	12.00	*f* 600 de 100 pond	〃 2 〃
GIERST	dito	0.30	15 〃	ongeveer 2 〃
GRANEN, gerst met Nederlandsche schepen	het last	3.00	*f* 120 het last	〃 2½ 〃
HARS EN HARPUIS	100 pond	0.20	*f* 8 de 100 pond	〃 2½ 〃
HOUT, ongezaagd eikenhout	de kub. el	0.40	16 de kub. el	〃 2½ 〃
〃 〃 alle ander	dito	0.25	10 〃 〃	〃 2½ 〃
〃 rijs- en heibezems	waarde	2 pct.		2 〃
HUIDEN van robben en andere zeedieren, onbereid	dito	dito		2 〃
JENEVERBESSEN	100 pond	*f* 0.25	12 de 100 pond	ongeveer 2 〃
KORINTEN, met Nederl. schepen	dito	0.75	32 〃	〃 2½ 〃
KRIJT, gemalen	1000 pond	0.50	*f* 10 de 1000 pond	〃 2 〃
LAKMOES	100 pond	3.00	*f* 130 de 100 pond	〃 2½ 〃
MANUFACTUREN, zeildoek	de rol	0.50	*f* 20 a *f* 40 de rol	〃 2 〃
MEEKRAP, alizari en gedroogde racin	100 pond	1.50	*f* 80 de 100 pond	〃 2 〃
OLIE, beuk-, papaver- en verdere eetbare olien	het vat	1.00	*f* 50 het vat	〃 2 〃
PAARDEN	het stuk	6.00	*f* 300 het stuk	〃 2 〃
〃 veulens	dito	2.00	*f* 100 het stuk.	〃 2 〃
PEPER	100 pond	1.50	gemiddeld *f* 60 de 100 pond	〃 2½ pct.
PIMENT	dito	1.00	40 〃	〃 2½ 〃
ROTTINGEN (bind-)	dito	0.40	15 〃	〃 2½ 〃
SALPETER, geraffineerd	dito	1.00	40 〃	〃 2½ 〃
SLAGTVEE, varkens	het stuk	0.50	*f* 20 het stuk	〃 2½ 〃
STAALDRAAD	100 pond	1.50	*f* 80 de 100 pond	〃 2 〃
STEEN, ongemalen tufsteen	1000 pond	0.20	*f* 10 de 1000 pond	〃 2 〃
STROO of SPAAN, gevlochten	waarde	2 pct.		2 〃
TANDEN (elefants-)	dito	dito		2 〃
dito (walrus-) vreemde visscherij	dito	dito		2 〃
TIN	100 pond	*f* 1.50	*f* 80 de 100 pond	ongeveer 2 〃
TINFOELIE	het pond	0.05	*f* 1.75 a *f* 3 het pond	〃 2 〃
WAS, gebleekt	100 pond	6.00	*f* 250 de 100 pond.	〃 2½ 〃
WIJN, met vreemde schepen	het vat	1.00	gemiddeld *f* 40 het vat	gemiddeld 2½ 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
ZAAD, ajuin- en alle andere hof- en tuinzaden	100 pond	f 2.50	f 125 de 100 pond	ongeveer 2 pct.
ZWAVEL, ongeraffineerd, met Nederlandsche schepen, uit de havens der Middellandsche zee	dito	0.20	f 8 de 100 pond	〃 2½ 〃
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van DRIE PERCENT *tot* VIER PERCENT *der waarde zijn belast.*				
AARDE (roode) gemalen . . , ...	100 pond	f 0.75	f 25 de 100 pond	ongeveer 3 〃
BIEZEN EN RIET	waarde	3 pct.		3 〃
BRUINROOD, gemalen	100 pond	f 0.20	6 〃	ongeveer 3 〃
GEDISTELEERD, rum, arak en likeuren daaronder begrepen, met vreemde schepen	het vat	1.00	gemiddeld f 40 het vat	gemiddeld 3 〃
GIPS, gebrande of gemalen	100 pond	0.15	f 5 de 100 pond	ongeveer 3 〃
GOUD EN ZILVER, geslagen in boekjes, alsmede goud- en zilverdraad	waarde	3 pct.		3 〃
HOUT, fijn werkhout, gezaagd	dito	dito		3 〃
INSTRUMENTEN, mathematische enz. . . , ...	dito	dito		3 〃
KANEEL (Ceylonsche en Java-)	het pond	f 0.20	f 7 het pond	ongeveer 3 〃
KORENTEN, met vreemde schepen	100 pond	1.00	f 32 de 100 pond	〃 3 〃
KURKUMA, gemalen	dito	0.60	20 〃	〃 3 〃
MANUFACTUREN, ruw linnen	waarde	3 pct.		3 〃
OKER (gemalen)	100 pond	f 0.30	f 10 de 100 pond	ongeveer 3 〃
PAPIER, bord- en kaartpapier	waarde	3 pct.		3 〃
ROZIJNEN, met Nederlandsche schepen	100 pond	f 0.75	f 10 tot f 40 de 100 pond	gemiddeld 3 〃
dito korent- of zwart rozijn.	dito	0.25	f 5 tot f 10 de 100 pond	ongeveer 3 〃
SLAGTVEE, schapen.	het stuk	0.30	f 8 a f 10 het stuk	〃 3 〃
SPECERIJEN	waarde	3 pct.		3 〃
STEEN, SCHALIËN EN LEIJEN	1000 stuks	f 1.00	f 35 de 1000 stuks	ongeveer 3 〃
TRAAN, vreemde visscherij	het vat	1.00	f 30 het vat	〃 3 〃
VAAT- EN KUIPWERK (oud)	waarde	3 pct.		3 〃
VITRIOOL	dito	dito		3 〃
VLAS (gehekeld)	100 pond	f 3.50	f 130 de 100 pond	ongeveer 3½ 〃
VRUCHTEN, alle versche en gedroogde boomvruchten, met vreemde schepen	waarde	3 pct.		3 〃
WALVISCHBAARDEN (ruwe) van de vreemde visscherij. . .	dito	dito		3 〃
ZIJDE (gewerkte)	dito	dito		3 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van VIER PERCENT *tot* VIJF PERCENT *der waarde zijn belast.*				
BOTER (Smeer en bedorven)	waarde	4 pct.		4 pct.
EIJEREN.	1000 stuks	*f* 0.50	*f* 12.50 de 1000 stuks	ongeveer 4 〃
GIST	100 pond	1.50	*f* 40 de 100 pond	〃 4 〃
GRANEN, gerst, met vreemde schepen	het last	5.00	*f* 1.20 het last	〃 4 〃
HENNEP (gehekeld)	100 pond	2.00	*f* 50 de 100 pond	〃 4 〃
KOPER (rood) geslagen of geplet	dito	4.00	100 〃	〃 4 〃
〃 (geel) geslagen platen	dito	2.00	50 〃	〃 4 〃
ROZIJNEN, met vreemde schepen	dito	1.00	*f* 10 tot *f* 40 de 100 pd.	gemiddeld 4 〃
SPIAUTER OF ZINK, geplet, draad enz.	dito	1.50	*f* 40 de 100 pond.	ongeveer 4 〃
SUIKER (ruwe) met vreemde schepen	dito	1.00	gemiddeld *f* 25 de 100 pond.	gemiddeld 4 〃
THEE, boei- en grove Congo, met Nederlandsche schepen regtstreeks.	dito	7.00	gemiddeld *f* 150 de 100 pond.	〃 4 〃
〃 alle andere	dito	12.00	gemiddeld *f* 350 de 100 pond.	〃 4 〃
VIJGEN, met Nederlandsche schepen, uit de havens aan de Middellandsche zee of uit Portugal	dito	0.75	gemiddeld *f* 20 de 100 pond	gemiddeld 4 pct.
WOL, gekamd of geverfd, en kunstwol	dito	5.00	*f* 120 de 100 pond	ongeveer 4 〃
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van VIJF PERCENT *tot* ZES PERCENT *der waarde zijn belast.*				
BOTER (eetbare)	100 pond	*f* 3.00	*f* 60 de 100 pond	gemiddeld 5 pct.
GRANEN, haver met Nederlandsche schepen	het last	5.00	*f* 100 het last	〃 5 〃
IJZER, nagels of spijkers en ijzerdraad	100 pond	1.50	*f* 30 de 100 pond	〃 5 〃
KOFFIE	dito	2.00	40 〃	ongeveer 5 〃
LIJM	dito	4.00	70 a 80 〃	〃 5 〃
MANUFACTUREN (wollen) ruw en om geverfd te worden . .	waarde	5 pct.		5 〃
SLAGTVEE, lammeren	het stuk	*f* 0.15	*f* 3 het stuk	〃 5 〃
STEARINE of geperst smeer	100 pond	8.00	*f* 150 de 100 pond.	〃 5 〃
TABAK, sigaren, uit havens buiten Europa ingevoerd	dito	30.00	gemiddeld *f* 600 de 100 pond	gemiddeld 5 〃
TURF	de 2 mud	0.05	*f* 1 de 2 mud.	ongeveer 5 〃
VIJGEN, met vreemde schepen	100 pond	1.00	gemiddeld *f* 20 de 100 pond	gemiddeld 5 〃
WALVISCH-SPEK, vreemde visscherij	het vat	1.00	*f* 20 het vat	ongeveer 5 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van ZES PERCENT *tot* ZEVEN PERCENT *der waarde zijn belast.*				
AARDAPPELEN	het mud	*f* 0.05	*f* 80 het mud	ongeveer 6 pct.
AARDEWERK, pottenbakkerswerk, suikerbakkersvormen, enz.	waarde	6 pct.		6 〃
AMMUNITIE, allerhande, enz.	dito	dito		6 〃
〃 metalen geschut	100 pond	*f* 9.00	*f* 150 de 100 pond	ongeveer 6 〃
BLIK, werk van blik	waarde	6 pct.		6 〃
BOEKEN	100 pond	*f* 10.00	De waarde is niet wel in het algemeen te schatten.	
BORAX, geraffineerd	dito	6.00	*f* 100 de 100 pond	ongeveer 6 〃
CHOCOLADE	dito	8.00	*f* 20 de 100 pond	ongeveer 6½ 〃
CITROEN- EN ORANJESCHILLEN (geconfijte)	waarde	6 pct.		6 〃
DARMSNAREN	dito	dito		6 〃
DRUKLETTERS	100 pond	*f* 9.00	*f* 150 de 100 pond	ongeveer 6 〃
FABRIEK- EN STOOMWERKTUIGEN	waarde	6 pct.		6 〃
GAREN, kabel-, schijf- enz	100 pond	*f* 3.00	*f* 50 a *f* 60 de 100 pond	gemiddeld 6 〃
〃 (katoenen) op klossen	waarde	6 pct.		6 〃
GEMBER, geconfijte	100 pond	*f* 6.00	*f* 100 de 100 pond	ongeveer 6 〃
GIPS (beelden van)	waarde	6 pct.		6 〃
GLAS, apothekers-flesschen	dito	dito		6 〃
GOUD- EN ZILVERWERK	dito	dito		6 〃
GRANEN, boekweit, boonen, wikken en erwten, met Nederlandsche schepen	het last	*f* 10.00	gemiddeld *f* 150 het last	gemiddeld 6 〃
GROENTEN, ingemaakte	waarde	6 pct.		6 〃
HAAR, bewerkt of gesponnen	dito	dito		6 〃
HOEDEN, vilten	het stuk	*f* 0.50	*f* 8 het stuk.	ongeveer 6 〃
〃 andere	dito	0.25	gemiddeld *f* 3 a 4 het stuk.	〃 6 〃
HOUT, gezaagd, aan de zeezijde	de ton	1.50	gemiddeld *f* 25 de ton	〃 6 〃
〃 〃 van elders	de kub. el	1.50	*f* 25 de kub. el	〃 6 〃
〃 brand-	waarde	6 pct.		6 〃
〃 waarden-, wilgen-	dito	dito		6 〃
〃 hoep-	dito	dito		6 〃
〃 hoepen	dito	dito		6 〃
HOUTWERK	dito	dito		6 〃
HUIDEN, gelooid en bereid	100 pond	*f* 10.00	van *f* 120 tot *f* 250 de 100 pond	gemiddeld 6 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
HUIDEN, bereide vellen van robben, wit kabret- en ander leder.	100 pond	f 15.00	van f 120 tot f 300 de 100 pond	gemiddeld 6 a 7 pct.
〃 zadelmakerswerk	waarde	6 pct.		6 〃
IJZERWERK	dito	dito		6 〃
INSTRUMENTEN (muziek-)	dito	dito		6 〃
KAARDEN van ijzerdraad	dito	dito		6 〃
KLEEDEREN	dito	dito		6 〃
KOEKEN (lijn-, raap- enz.)	100 pond	f 0.50	gemiddeld f 8 de 100 pond	ongeveer 6 〃
KOPER, koperwerk	waarde			6 〃
KORAAL, bewerkte	dito			6 〃
KRAMERIJ	dito			6 〃
LOOD, geplet	100 pond	f 2.00	f 25 a f 30 de 100 pond	ongeveer 6 〃
MANUFACTUREN, van zijde, katoen, en alle andere	waarde	6 pct.		6 〃
〃 geverfd of gedrukt linnen, tafel- en servetgoed, beddentijk, damast, enz	dito	dito		6 〃
〃 wollen, ligte	dito	dito		6 〃
〃 〃 lakens en casimieren	100 pond	f 45.00	f 600 tot f 2000 de 100 pond.	
〃 alle andere wollen, waarvan de 6 ellen één pond of meer wegen	dito	34.00	Volgens de onderscheidene soorten, van f 200 tot f 1600 de 100 pond	
〃 ruw en om geverfd te worden	dito	30.00	dito	6 〃
MATTEN	waarde	6 pct.		6 〃
MEEKRAP, onberoofd enz.	100 pond	f 6.00	gemiddeld f 100 de 100 pond	ongeveer 6 〃
MODEWAREN	waarde	6 pct.		6 〃
PARAPLUIEN, enz.	dito	dito		6 〃
PELTERIJEN, bereid	dito	dito		6 〃
REUKWERK	dito	dito		6 〃
SCHORS, gemalen	dito	dito		6 〃
SPELDEN	dito	dito		6 〃
SPIAUTER of ZINK (werk of gereedschappen)	dito	dito		6 〃
STAALWERK	dito	dito		6 〃
STEEN, bewerkt en gepolijst en gebeeldhouwd marmer	dito	dito		6 〃
STERKWATER	100 pond	f 2.50	f 40 〃	ongeveer 6 〃
STROO in bladen	waarde	6 pct.		6 〃
SUCADE	100 pond	f 4.00	70 〃	ongeveer 6 〃
TABAK, sigaren van binnen Europa ingevoerd	dito	40.00	600 〃	gemiddeld 6½ 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
TEEN- of MANDEWERK	waarde	6 pct.		6 pct.
TINWERK	100 pond	*f* 7.00	*f* 125 de 100 pond	ongeveer 6 〃
UURWERKEN	waarde	6 pct.		6 〃
VERFWAREN, bereide	dito	dito		6 〃
VISCH, riviervisch, zalm en ansjovis	dito	6 pct.		6 〃
VITRIOOL-OLIE	100 pond	*f* 0.75	*f* 13 〃	gemiddeld 6 〃
WAGENMAKERSWERK	waarde	6 pct.		6 〃
WALVISCHBAARDEN, gesneden balein	dito	dito		6 〃
WAS (beelden enz. van).	dito	dito		6 〃
WILD, gevogelte	dito	dito		6 〃
ZWAVEL, geraffineerde	100 pond	*f* 1.00	*f* 10 de 100 pond	gemiddeld 6 〃
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van ZEVEN PERCENT *tot* NEGEN PERCENT *der waarde zijn belast*				
AARDEWERK, porselein, wit en geschilderd	100 pond	*f* 12.00	gemiddeld *f* 150 de 100 pond.	gemiddeld 8 〃
〃 porselein verguld	dito	15.00	gemiddeld 200 de 100 pond	〃 8 〃
AMMUNITIE, ijzeren geschut.	dito	2.00	25 〃	ongeveer 8 〃
〃 ijzeren kanonkogels	dito	1.00	25.50 〃	〃 8 〃
GAREN (naai-) enz.	dito	15.00	*f* 200 a *f* 300 de 100 pond	gem. 6 a 8 〃
GLAS, vensterglas enz., wit	dito	1.50	*f* 16 a *f* 20 de 100 pond	8 〃
〃 〃 gekleurd enz	dito	3.00	*f* 30 a *f* 50 〃	8 〃
〃 spiegelglas	waarde	8 pct.		8 〃
〃 glaswerk, glad en ongekleurd	100 pond	*f* 4.00	*f* 40 a *f* 80 〃	gemiddeld 8 〃
〃 〃 verguld en geslepen	dito	8.00	*f* 100 a *f* 125 de 100 pond.	〃 8 〃
GRANEN, boekweit, boonen, wikken en erwten, met vreemde schepen	het last	12.00	gemiddeld *f* 150 het last.	〃 8 〃
〃 mout en haver met vreemde schepen	dito	7.00	100 〃	〃 7 〃
HONIG.	100 pond	2.50	*f* 26 de 100 pond	ongeveer 9 〃
KAARTEN (speelkaarten)	dito	10.00	150 〃	〃 7 〃
PARKEMENT	dito	15.00	200 〃	〃 8 〃
PENNEN, bereide.	1000 stuks	0.80	2.50 tot *f* 40.	〃 8 〃
SLAGTVEE, kalveren	het stuk	1.50	10 het stuk.	〃 8 〃
VISCH, bokking	1000 stuks	0.90	*f* 10 a *f* 12 de 1000 stuks.	〃 8 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
Goederen, welke bij den Invoer met een regt van TIEN PERCENT *en* HOOGER *der waarde zijn belast.*				
ARDEWERK, fijn van alle soorten	100 pond	*f* 6.00	*f* 60 de 100 pond	gemiddeld 10 pct.
〃 tabakspijpen	20 gros	dito	*f* 25 a *f* 30 de 20 gros	ongeveer 20 〃
〃 gebakken steen, huis- en dakpannen	1000 stuks	*f* 1.50	15 de 1000 stuks	〃 10 〃
BUSKRUID	100 pond	10.00	100 de 100 pond	〃 10 〃
CICHOREIWORTEL, in stukjes gesneden, gedroogd, geprepareerd of gemalen	dito	1.20	10 a *f* 12 de 100 pond	〃 10 〃
EZELS EN MUILEZELS	het stuk	2.00	20 het stuk	〃 10 〃
GLAS, verfoelied spiegelglas	waarde	10 pct.		10 〃
〃 flesschen	100 stuks	*f* 2.00	*f* 7 de 100 stuks	ongeveer 30 〃
〃 〃 van 7 kan inhoud	het stuk	0.20	*f* 1 het stuk	〃 20 〃
GRANEN, gepeld of gebroken graan, grutten, gort, gepelde gerst enz	100 pond	10.00	gemiddeld *f* 40 de 100 pond	gemiddeld 25 〃
HOUT, Fernambuck, gemalen	dito	dito	100 〃	ongeveer 10 〃
〃 verfhout, alle ander, gemalen	dito	*f* 2.00	20 〃	〃 10 〃
KAARSEN, smeer-	dito	10.00	55 〃	〃 20 〃
〃 was-, spermacetie-, stearine- en compositie-	dito	25.00	2.40 〃	〃 10 〃
KAAS	dito	5.00	50 〃	〃 10 〃
〃 potkaas	dito	0.50	5 〃	〃 10 〃
KALK	de ton	0.35	3.50 de ton	〃 10 a
〃 ongeleschte kluitkalk	dito	1.00	10 〃	〃 10 〃
KOLEN (steen-) gruis of maatkolen met vreemde schepen	10 mud	1.50	*f* 7.50 de 10 mud	〃 20 〃
〃 schaalkolen met vreemde schepen	1000 pond	2.00	*f* 10 de 1000 pond	〃 20 〃
KURK, gesneden	100 pond	20.00	*f* 200 〃	〃 10 〃
LOODWIT	dito	2.50	25 〃	〃 10 〃
MEEKRAP, garancine en colorine	waarde	10 pct.		10 〃
MEUBELEN	dito	dito		10 〃
OLIE, van plat en rond zaad	het vat	*f* 5.00	gemidddeld 32 het vat	gemiddeld 16 〃
PAPIER, van alle soorten	100 pond	8.00	*f* 40 tot *f* 80 de 100 pond	gemiddeld 12 pct.
〃 meubel-, kardoes-, grijs-, pak- en blaauw suikerbakkers-papier	waarde	10 pct.		10 〃
SLAGTVEE, stieren, ossen, koeien en vaarzen	het stuk	*f* 8.00	80 het stuk	gemiddeld 10 〃
STEEN, tufsteen, gemalen	1000 pond	5.00	15 de 1000 pond	ongeveer 33 〃
TABAK, geplette stelen	100 pond	1.50	15 de 100 pond	〃 10 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
TABAK, gekorven, karotten, snuif, enz.	100 pond	*f* 12.00	*f* 100 de 100 pond	ongeveer 12 pct.
TAPIJTEN	waarde	10 pct.		10 〃
THEE, regtstreeks met ongebroken last uit China of de Oost-Indische bezittingen, met vreemde schepen, boei- en grove Congo en alle andere soorten	100 pond	*f* 18.00 34.00	150 〃 350 〃	gemiddeld 12 〃
〃 van elders of met gebroken last ingevoerd, boei- en grove Congo, en alle andere soorten	dito	27.00 51.00	150 〃 350 〃	〃 16 〃
TOUWWERK, kabels of geslagen want	dito	6.00	60 〃	ongeveer 10 〃
VAAT- EN KUIPWERK (nieuw).	waarde	10 pct.		10 〃
VISCH, ongekaakte en gezouten haring, van vreemde visscherij .	100 pond	*f* 3.00	12 〃	gemiddeld 25 〃
〃 gezouten kabeljaauw, vreemde visscherij	150 pond	1.50	15 de 150 pond	〃 10 〃
〃 gezouten rommeling, vreemde visscherij	dito	0.50	5 〃	〃 10 〃
VRUCHTEN, gezouten of ingemaakt in brandewijn, stroop, pekel of azijn	waarde	10 pct.		10 〃
ZOUT, ruw, met vreemde schepen, aan de zeezijde en aan de landzijde	100 pond	2.00	*f* 1.50 de 100 pond	ongeveer 150 〃
Goederen, welke, ter vervanging van den accijns, of in het belang der accijnswetten, met hoogere regten zijn belast.				
AARDAPPELEN, meel en alle daaruit vervaardigde surrogaten .	100 pond	*f* 10.00	*f* 20 tot *f* 50 de 100 pond.	50 tot 20 pct.
APPEL-, PEREN- EN MEEDRANK	het vat	7.50	30 het vat	ongeveer 25 〃
AZIJN van één graad sterkte	dito	dito	12 〃	gemiddeld 60 〃
〃 van meerdere sterkte	dito	*f* 50.00	100 〃	〃 50 a
BIER	dito	7.50	gemiddeld 10 het vat	〃 75 〃
CHEMICALIA, vernissen, reukwaters en alle andere vloeistoffen, welke met alcohol of gedistilleerd zamengesteld of daaruit bereid zijn, en die bij de wetten op de accijnsen niet speciaal zijn belast.	de kan	0.45	gemiddeld *f* 0.60 de kan.	gemiddeld 75 pct.
GRANEN, brood, beschuit en meel, enz.	100 pond	20.00	gemiddeld 40 de 100 pond.	〃 50 〃
〃 koek en banket, suiker- en pasteibakkerswerk. . .	dito	25.00	gemiddeld 50 de 100 pond	〃 50 〃
LIMOEN- EN CITROENSAP	het vat	7.50	*f* 30 het vat	〃 25 〃
STIJFSEL EN HAARPOEDER . , ...	100 pond	10.00	*f* 30 a *f* 35 de 100 pond	〃 30 〃
STROOP, melasse, onbewerkt, met Nederlandsche schepen. . .	dito	3.00	12 〃	ongeveer 25 〃
〃 melasse, onbewerkt, van elders, alsmede bewerkte melasse, keuken- en andere stroop.	dito	10.00	gemiddeld 15 de 100 pond	gemiddeld 60 〃
SUIKER, geraffineerde	dito	36.00	60 gemiddeld met den accijns	〃 60 〃
dito, ruwe met geraffineerde vermengd	dito	dito	idem	〃 60 〃
VLEESCH, versch of gezouten	dito	8.00	*f* 30 a *f* 35 de 100 pond	〃 25 a 30 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
[V]LEESCH, gerookt	100 pond	*f* 10.00	*f* 30 a *f* 35 de 100 pd.	gemiddeld 25 a 30 pct.
[Z]EEP, harde en zachte	dito	6.00	50 〃	〃 12 〃
dito, geparfumeerde	dito	10.00	80 〃	〃 12 〃
[Z]OUT, geraffineerd	dito	16.00	4 〃	300 〃

NB. De regten van Bronwater, Appel-, peren- en meedrank, [A]zijn, Bier, Gedistilleerd, Limoen- en citroensap, en Wijn, op [f]lesschen ingevoerd wordende, zijn berekend in evenredigheid tot [d]en inhoud der flesschen en daarenboven het regt op de flesschen [z]elven, overeenkomstig hetgeen daarvoor onder Glas is uitgetrok[k]en; — in bronwaterkruiken ingevoerd wordende, is het regt op [d]e 7 laatstgenoemde artikelen berekend in verhouding tot den [i]nhoud.

Goederen, aan Uitvoerregten onderhevig.

ASCH, haard-, zeepzieders- en zoutkeet-	de ton	*f* 2 00	*f* 5 de ton	ongeveer 40 pct.
〃 haard-, langs de kantoren Bath of Sas van Gent	dito	1.00	idem	〃 20 〃
BEENDEREN EN KNOKEN	100 pond	0.50	*f* 5 de 100 pond	〃 10 pct.
CICHOREIWORTEL	dito	0.05	5 〃	〃 1 〃
GLAS, gebroken of gruis	dito	1.50	5 〃	30 〃
HAAR, onbewerkt	waarde	3 pct.		3 〃
〃 zwijnsborstels	100 pond	*f* 1.50	*f* 100 a *f* 250 de 100 pond	ongeveer 1 〃
HOUT, waarden- of wilgenhout, teenen, twijgen, rijs, staken, gaarden en stokrijs, geen hoephout zijnde, enz.	waarde	1 pct.		1 〃
〃 hoephout	dito	6 〃		6 〃
HUIDEN, onbereide schapen-, lams-, hazen- en konijnenvellen	dito	2½ 〃		2½ 〃
IJZER (oud), afval van ijzer, hamerslag en vijlsel	1000 pond	*f* 0.50	*f* 25 de 1000 pond	ongeveer 2 〃
KOPER (oud), afval van koper, hamerslag en vijlsel	100 pond	1.50	*f* 70 de 100 pond	〃 2 〃
LIJMVLEESCH	dito	3.00	*f* 8 a *f* 16 de 100 pond.	〃 33 〃
MEEKRAP, alizari en gedroogde racin	dito	dito	gemiddeld *f* 80 de 100 pond	〃 4 〃
〃 kiemen	1000 stuks	*f* 1.00	*f* 5 de 1000 stuks.	〃 20 〃
〃 ongedroogde racin	100 pond	3.00	gemiddeld *f* 50 de 100 pond	〃 6 〃
MEST, secreetmest of beer, langs het kantoor Bath of Sas van Gent	de ton	0.25	gemiddeld *f* 1.50 de ton	〃 15 a 20 〃
PAARDEN	het stuk	1.00	*f* 300 het stuk	〃 ⅓ 〃
〃 veulens	dito	0.50	100 〃	〃 ½ 〃
PELTERIJEN, onbereid	waarde	1 pct.		1 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
SCHORS, ongemalen	1000 pond	f 0.25	f 30 a f 40 de 1000 pond.	ongeveer ½ "
SLAGTVEE, stieren, ossen, koeien en vaarzen	het stuk	0.50	gemiddeld f 80 het stuk	" ½ "
" kalveren	dito	0.10	10 "	" 1 "
" varkens.	dito	0 05	20 "	" ¼ "
" schapen.	dito	0.10	10 "	" 1 "
" lammeren	dito	0.05	3 "	" 1 "
STEEN (tuf-) ongemalen	1000 pond	0.50	f 10 de 1000 pond	" 5 "
STROO	waarde	10 pct.		10 "

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

BENAMING DER GOEDEREN.	Maatstaf.	Voorgestelde regten.	Waarde der goederen bij het gewigt, de maat of het getal belast. (*Approximatief.*)	Bedrag van het regt in verhouding tot de getaxeerde waarde.
[V]AAT- EN KUIPWERK, oud	waarde	2 pct.		2 pct.
[V]ISCH, versche prikken.	208 stuks	f 1.00	f 3 tot f 20 de 208 stuks	ongeveer 10 〃
[V]LAS, ruw	100 pond	0.15	f 50 de 100 pond	〃 ½ 〃
[W]AS, gele of ongebleekte	dito	0.25	f 200 de 100 pond	〃 ⅛ 〃
[W]ILD EN GEVOGELTE	waarde	3 pct.		3 〃
[W]OLLE (schapen-) van alle soorten	dito	1 〃		1 〃
[Z]OUT, ruw aan de landzijde	100 pond	f 2.00	f 1.50 〃	ongeveer 150 〃

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

12. STAAT VAN IN-, UIT- EN DOORGEVOERDE GRANEN
Regt, daarvan jaarlijks geheven.

TARWE.				Inkomende regten.	ROGGE.				Inkomende regten.	BOEKWEIT.				Inkomende regten.
	Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.			Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.			Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	
	Lasten	Lasten	Lasten	Gl. Cs.		Lasten	Lasten	Lasten	Gl. Cs.		Lasten	Lasten	Lasten	Gl. Cs.
1831	18048	470	2808		1831	43470	558	3694		1831	679	7	〃	
1832	23750	1905	553		1832	45443	766	6416		1832	1163	8	〃	
1833	26465	136	25	7.50	1833	32907	12	〃	5.00	1833	2470	23	〃	5.00
1834	24271	564	193		1834	21992	69	20		1834	877	3	〃	
1835	10540	141	2197		1835	7798	224	42		1835	1127	2	2	
1836	6935	2132	1670	61.20	1836	10246	243	1212	24.30	1836	2594	15	2	17.85
1837	10535	2255	3846	45.00	1837	16718	2036	2799	21.30	1837	429	11	〃	28.20
1838	18310	1108	8724	23.70	1838	22755	149	12	12.90	1838	385	3	〃	22.50
1839	20910	2586	12253	7.50	1839	63872	237	4691	4.80	1839	1553	64	19	10.20
1840	16579	9296	4472	9.30	1840	17342	2891	1522	7.50	1840	2465	13	〃	8.10
1841	12072	8387	4105	21.30	1841	22741	300	18	9.90	1841	2992	36	〃	12.30
1842	16627	4891	1483	7.50	1842	33046	466	40	5.25½	1842	2510	12	〃	4.80
1843	12666	4031	1994	23.10	1843	36505	512	6637	6.60	1843	1486	43	〃	8.40

Bedrag der Inkomende Regten van Granen gedurende de Wet op den Landbouw.

1836	f 279 191
1837	512 235
1838	346 704
1839	451 944
1840	365 024
1841	437 342
1842	542 329
1843	462 013

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

t aanwijzing van het vaste en gemiddelde Inkomende

GERST.				Inkomende regten.	HAVER.				Inkomende regten.	AANMERKINGEN.
	Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.			Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.		
	Lasten	Lasten	Lasten	Gl. Cs.		Lasten	Lasten	Lasten	Gl. Cs.	De regten vóór 1835 zijn die volgens de wet van 4 December 1830. Bij de berekening der jaarlijksche regten van 1836 af, is het gemiddeld bedrag genomen der maandelijks bepaalde regten, ingevolge de schaal vastgesteld bij de wet op den landbouw van 31 December 1835. De doorvoer is ook onder den invoer begrepen.
1831	8090	1021	755	4.50 (1831–1835)	1831	643	1739	48	2.50 (1831–1835)	
1832	20828	3593	392		1832	3254	1389	57		
1833	16908	761	〃		1833	8245	662	〃		
1834	9414	87	〃		1834	1149	2804	11		
1835	5052	69	〃		1835	222	776	29		
1836	7536	299	1032	21.30	1836	8	5075	284	27.00	
1837	5308	4263	299	24.90	1837	172	7777	〃	29.40	
1838	3283	5811	45	22.50	1838	1	12020	20	27.45	
1839	9245	7775	710	10.80	1839	156	11443	〃	19.95	
1840	14564	11093	1528	4.80	1840	383	8457	131	14.40	
1841	16792	9044	2693	15.00	1841	3658	5136	187	21.90	
1842	14806	6840	811	13.80	1842	32	4674	10	22.50	
1843	12981	9862	1773	13.80	1843	455	8722	454	23.10	

Betaalde Vergoeding van Regten, bij Uitvoer van uit Graan vervaardigde Fabricaten.

1836	*f* 249 957
1837	252 263
1838	332 590
1839	306 097
1840	280 915
1841	141 369
1842	59 429
1843	48 662

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

12*a*. TABEL van de *Maandelijksche Middenprijzen* van het *Inlandsch Graan*, per mud, van
het bepaalde bij de wet van 2

MAANDEN.	TARWE.								
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
Van 20 Januari tot 19 Februari	*f* 5.15	*f* 6.53	*f* 6.64	*f* 11.20	*f* 8.86½	*f* 7.88½	*f* 9.66	*f* 8.03	*f* 7.16½
〃 20 Februari tot 19 Maart	5.09	6.43	6.90	10.74	8.88	7.84	9.39	7.89	7.46
〃 20 Maart tot 19 April	5.03	6.29½	7.18	10.33	9.49½	7.58	9.30½	7.71	7.31½
〃 20 Aprll tot 19 Mei	5.26	6.39½	7.61	10.44	9.93	7.31½	9.60	7.43½	7.29
〃 20 Mei tot 19 Junij	5.83	6.57	9.16	10.06	9.73½	7.42	9.84	7.84	7.47½
〃 20 Junij tot 19 Julij	5.72	6.45½	9.16½	10.03½	10.02½	7.78	7.86½	8.40½	7.68½
〃 20 Julij tot 19 Augustus	5.91	6.61	9.54	10.35½	10.48	9.54	9.69	8.76	7.58½
〃 20 Augustus tot 19 September	5.84½	6.67	9.95½	10.22½	9.81	9.36½	9.59½	7.67	7.74½
〃 20 September tot 19 October	6.23	6.80	10.16	10.51	9.31	9.49	9.51	7.51	7.16
〃 20 October tot 19 November	7.02	6.88	10.87½	10.59	8.93	9.87	9.16	7.61	6.93½
〃 20 November tot 19 December	6.98	6.83	10.98	10.15	8.11½	9.51	8 83	7.25½	6.71
〃 20 December tot 19 Januari	6.81½	6.63½	11.35½	9.38	7.88	9.61	8.39	7.02	6.54
Totaal	*f* 70.68	*f* 79.10	*f* 109.52	*f* 124.01½	*f* 111.45½	*f* 103.20½	*f* 112.84	*f* 93.13½	*f* 87.06
Jaarlijksche middenprijs	*f* 5.89	*f* 6.59	*f* 9.12½	*f* 10.33	*f* 9.29	*f* 8.60	*f* 9.40	*f* 7.76	*f* 7.25½

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

36 tot en met 1844, opgemaakt uit de Weekstaten der Regelmarkten, overeenkomstig
cember 1835 (*Staatsblad* n°. 41).

ROGGE.

1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
f 4.31	f 4.69½	f 4.80½	f 7.24	f 5.66	f 5.49½	f 6.05	f 6.87	f 4.95
4.25½	4.68	4.97½	6.98	5.63	5.52	5.98	6.76	4.99
4.20	4.63	5.00	6.62	5.76	5.32	5.88½	6.74	4.91½
4.43	4.72	5.27	6.74	6.07	5.28	6.04	6.74	4.95
4.99	5.02	6.25	6.44	5.99	5.41½	6.24½	6.91	5.18
4.91	4.94	6.26½	6.19	6.40	5.54½	6.16½	7.57½	5.21
4.99½	5.00	6.59½	6.23½	6.53½	6.42½	6.37	7.31	5.10½
4.75	4.89½	6.51½	6.00	5.91½	6.11	6.83	5.53½	5.17½
4.93½	4.92	6.81½	6.34	5.89	6.23½	7.05	5.33	4.91
5.16½	4.94	7.34	6.40	5.85	6.36	7.05½	5.26½	4.89½
5.05	4.87	7.23	6.19	5.57	6.21½	6.99	5.06	4.76
4.74	4.67½	7.19½	5.89	5.44	6.08	7.02½	4.90	4.70
f 56.73	f 57.98½	f 74.25½	f 77.26½	f 70.71	f 70.00	f 77.63½	f 74.99½	f 59.74
f 4.72½	f 4.83	f 6.19	f 6.44	f 5.89	f 5.83	f 6.47	f 6.25	f 4.98

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

MAANDEN.	BOEKWEIT.								
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
Van 20 Januari tot 19 Februari.	f 5.47	f 4.13	f 4.31½	f 5.31	f 5.76	f 5.33½	f 6.41	f 5.86	f 4.86
" 20 Februari tot 19 Maart	5.64	4.18½	4.72	5.38	5.97½	5.41	6.56	5.97	4.90
" 20 Maart tot 19 April	5.48	4.22	4.67	5.57	6.17½	5.34	6.57	6.08	5.07½
" 20 April tot 19 Mei	5.48	4.41½	4.84½	5.81	6.23	5.29	6.78	6.26	5.07
" 20 Mei tot 19 Juni	5.67	4.74	5.12½	5.74	6.17½	5.43	6.87	6.42	5.12
" 20 Juni tot 19 Juli	5.22	4.59	4.84	5.79	6.27½	5.37	6.78	7.02	5.12
" 20 Juli tot 19 Augustus.	5.03	4.56	4.93	6.24½	6.46½	5.99	6.51	7.15	4.96
" 20 Augustus tot 19 September.	4.60	4.37	5.20½	6.38½	5.72	5.99	6.24	5.89½	4.77
" 20 September tot 19 October	4.37½	4.08½	4.73	5.76	5.47	6.52	6.01	4.96	4.41
" 20 October tot 19 November	4.22½	4.07½	5.30	5.88½	5.38	6.59	5.99	5.10	4.27
" 20 November tot 19 December	4.25	4.06½	5.21	5.86	5.20½	6.35	6.05	4.89	4.18
" 20 December tot 19 Januari	4.12	4.08	5.23½	5.74	5.25½	6.35	5.89	4.80	4.19
Totaal.	f 59.56	f 51.51½	f 59.12½	f 69.47½	f 70.07½	f 69.96½	f 76.66	f 70.40½	f 56.92½
Jaarlijksche middenprijs.	f 4.96	f 4.29	f 4.92½	f 5.79	f 5.89½	f 5.83	f 6.37	f 5.87	f 4.74½

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

GERST.

1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
f 3.58½	f 3.66	f 3.39	f 4.60	f 4.84½	f 4.38	f 4.28	f 4.28	f 3.89½
3.62	3.59½	3.60	4.48½	5.13	4.55	4.20½	4.27	3.98
3.52	3.47½	3.57	4.37	5.51	4.34	4.01	4.29	4.11½
3.65	3.50	3.62	4.38	5.54	4.04	4.05	4.21	4.18½
3.94	3.56½	3.89	4.37½	5.40½	3.85	3.98	4.42	4.20
3.94	3.51	3.90	4.36	5.38	3.84	4.04	4.69	4.14
3.89½	3.43½	3.96	4.36	5.41	4.23½	4.35	4.48	4.26½
3.79	3.45½	3.91	4.66	4.77½	4.13	4.52	4.03	4.15
3.79½	3.53	4.07½	4.98	4.71	4.24	4.83½	4.08	3.92
3.97	3.57½	4.50	5.06	4.68	4.56	4.83	4.21	3.96
3.97	3.51½	4.57	5.04	4.39½	4.40	4.67	4.10	3.88
3.75½	3.33	4.54½	4.81	4.27	4.27½	4.46	3.84½	3.88½
f 45.43	f 42.14½	f 47.53	f 55.48	f 60.15	f 50.85	f 52.23	f 50 90½	f 48.57½
f 3.78½	f 3.51	f 3.96	f 4.62	f 5.00½	f 4.24½	f 4.35	f 4.24	f 4.05

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

MAANDEN.	HAVER.								
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
Van 20 Januari tot 19 Februari	f 2.13	f 2.34½	f 2.10	f 2.62	f 2.80	f 2.88	f 2.61	f 2.64½	f 2.36½
〃 20 Februari tot 19 Maart	2.10	2.26½	2.20½	2.54	2.98	2.99	2.62	2.69½	2.43
〃 20 Maart tot 19 April	2.16	2.30	2.24	2.56½	3.27	2.95	2.62	2.83	2.45
〃 20 April tot 19 Mei	2.24	2.38½	2.31	2.66½	3.49½	2.85	2.75	2.90	2.58½
〃 20 Mei tot 19 Junij	2.44	2.48	2.53	2.77½	3.66½	2.77	2.78	2.86	2.64
〃 20 Junij tot 19 Julij	2.34	2.42	2.48	2.85½	3.85	2.71	2.89	2.94	2.66½
〃 20 Julij tot 19 Augustus	2.33½	2.43½	2.54	3.04	4.41	3.04	2.94	3.09	2.65½
〃 20 Augustus tot 19 September	2.34	2.43	2.58½	3.20	3.92½	2.86	2.92	2.82	2.70½
〃 20 September tot 19 October	2.48	2.35	2.38½	3.14½	3.18	2.59	2.88	2.46	2.48
〃 20 October tot 19 November	2.70½	2.27½	2.61	3.17½	3.06	2.74	2.95	2.50	2.42½
〃 20 November tot 19 December	2.61½	2.17	2.58½	3.04	2.78	2.63	2.87½	2.40	2.39
〃 20 December tot 19 Januari	2.37	2.07	2.63½	2.80	2.69	2.58½	2.75	2.34½	2.36½
Totaal . . .	f 28.25½	f 27.92½	f 29.20½	f 34.42	f 40.10½	f 33.59½	f 33.58½	f 32.48½	f 30.15½
Jaarlijksche middenprijs	f 2.35½	f 2.32½	f 2.43	f 2.87	f 3.34	f 2.80	f 2.80	f 2.71	f 2.51

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

ONGEPELDE SPELT.

1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.
2.12½	f 2.15	f 2.35	f 4.00	f 4.03	f 3.09½	f 3.37½	f 3.60½	f 2.65
2.07	2.04½	2.49	4.10	3.82½	3.10	3.08	3.64	2.56
1.96	2.08	2.52½	3.96	3.57	2.98	3.09½	3.91	2.47½
2.09	2.08	2.66	3.67	3.50	2.94	3.05½	3.82	2.60
2.15	2.22½	3.04	3.50	3.60	2.83	2.91	3.82	2.88½
2.12	2.17½	3.10	3.50	3.60	3.37½	2.91	3.82	2.60
2.09	2.16	3.20	3.50	3.87½	2.90	3.24	3.30	2.60
1.99	2.22	3.20	3.78	3.19	2.69	3.27	3.25	2.31
2.05	2.10	3.50	4.07½	3.14½	2.79½	3.28	3.02	2.31
2.35½	2.14	3.95	4.23	3.20	3.13	3.63	2.97½	2.17½
2.47½	2.17½	4.04	4.30	3.10	3.50	3.27	2.94	2.42½
2.07½	2.20	4.00	4.15	2.96	3.48	3.30	2.79	2.52½
25.55	f 25.75	f 38.05½	f 46.76½	f 41.59½	f 36.81½	f 38.41½	f 40.89	f 30.11½
2.13	f 2.14½	f 3.17	f 3.80	f 3.46½	f 3.07	f 3.20	f 3.41	f 2.51

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

13. LIJST VAN HANDELS- EN SCHEEPVAARTS-TRACTATEN TUSSCHEN NEDERLAND EN ANDERE LANDEN EN RIJKEN, met vermelding van derzelver voornamen inhoud, mitsgaders van de krachtens art. 294 der Algemeene Wet van 26 Augustus 1822 gelijkgestelde vlaggen met de Nederlandsche Schepen, voor zooveel betreft de betaling der Tonnegelden.

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
Overeenkomst en *Reglement voor de vaart op den Rijn*, gesloten tusschen de *Rijnoever-Staten* te *Mentz*, op den 31sten Maart 1831, krachtens Koninklijk besluit van 28 Junij 1831 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 19 van dat jaar.	Art. 4 bepaalt, dat de goederen, bij doorvaart door het Nederlandsche grondgebied langs de bij art. 3 aangewezene vaarwateren, ter vervanging van alle regten van doorvoer, tollen of andere van soortgelijken aard zullen betalen een *vast regt*, ten bedrage van 13¼ centen Nederlandsch geld voor de *opvaart* en van 9 centen Nederlandsch geld voor de *afvaart* van den *centenaar*, met uitzondering van de artikelen, vermeld in de exceptien van de tabel, onder letter *A* bij de overeenkomst gevoegd, en die een meer of minder hoog vast regt voldoen. Krachtens deze conventie moet onder den naam van *scheepvaartregt* betaald worden: 1°. Een *recognitie-regt* voor ieder vaartuig, van vijftig centenaars en daarboven. 2°. Een *regt op de lading* naar gelang van het gewigt der goederen. Het *scheepvaartregt* aan de Nederlandsche kantoren te heffen, bedraagt in zijn geheel bij *afvaart* 19 *centimes* en bij *opvaart* 28 *centimes* per centenaar.	50 Nederlandsche ponden maken den centenaar bij de Rijn-conventie bedoeld.
Tractaat van scheepvaart met *Pruissen*, gesloten te *Berlijn* den 3den Junij 1837, krachtens Koninklijk besluit van 30 Junij 1837 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 52 van dat jaar.	Bij dit tractaat is onder anderen overeengekomen: *a.* dat geen andere noch hoogere last-, vuur-, tonne- en bakengelden zullen gevorderd worden van de schepen, varende onder de Nederlandsche of Pruissische vlag, dan die, waaraan de nationale vlag onderworpen is, hetzij die schepen *in ballast*, hetzij dezelven *beladen* in de havens der beide Rijken mogten binnenvallen, of van daar naar zee vertrekken; *b.* dat wederkeerig de zelfde regten, restitutien en verdere gunsten, welke bij in- en uitvoer van goederen onder eigen vlag worden genoten, zullen worden toegekend, met dien verstande evenwel, dat deze bepalingen, met opzigt tot de inkomende en uitgaande regten en de daaraan verbonden gunsten, alleen van kracht zullen zijn bij eenen *regtstreekschen aanvoer* van goederen uit eene Pruissische naar eene Nederlandsche haven in *Europa*, of uit eene Nederlandsche naar eene Pruissische haven in gezegd werelddeel; *c.* wederkeerige gelijkstelling met eigen vlag, ten aanzien van het patentregt, van de schepen der beide Staten, die de binnenlandsche vaart op den Nederlandschen of Pruissischen Rijn uitoefenen; *d.* bewilliging om de Nederlandsche schepen in alle de *voordeelen* te doen deelen, op het Pruissisch gedeelte van den Rijn toegestaan aan de Pruissische schepen en aan die welke met dezelven gelijkgesteld zijn, en zulks op den voet als bij art. 7 *A.* I, II en III van het tractaat vermeld. *e.* In vergelding van het vorenstaande, bewilliging van: 1°. Eene *algeheele vrijstelling* der regten vermeld bij tarief C, gevoegd bij de Mentzer-conventie van den 31sten Maart 1831, voor alle de artikelen, zonder onderscheid van herkomst, met Pruissische schepen den Rijn afwaarts ingevoerd en bestemd om in eene Nederlandsche haven ontscheept te worden, hetzij om in het vertier gebragt te worden, hetzij voor het entrepôt. 2°. Eene *vermindering tot op de helft* van de hierboven aangewezen scheepvaart-regten voor alle de goederen in het vrije verkeer zijnde of in entrepôt, zonder onderscheid van herkomst of bestemming, welke in eene Nederlandsche haven zijn ingeladen, om te worden uitgevoerd, den Rijn opwaarts met Pruissische schepen. 3°. Eene *vrijstelling* der Pruissische schepen van het recognitie-geld, vastgesteld bij tarief B der bovengemelde conventie, voor de binnenvaart tusschen Lobith, Krimpen en Gorcum; mits geen dezer kantoren voorbijvarende.	Volgens art. 6 van het tractaat, zijn de bepalingen van art. 1—5 van hetzelve alle van toepassing zoowel op de zeevaart als op de riviervaart. Tengevolge der Pruissische Kabinets-order van 31 December 1841, wordt het bepaalde bij art. 7, litt. *A* I, in Pruissen niet meer ten uitvoer gelegd. De overige Duitsche Rijnoever-Staten zijn mede tot dit tractaat toegetreden; dezelven hebben echter opgehouden met de restitutie van ⅔ der Pruissische Rijnvaartregten, welke bij doorvaart door Pruissen werden geheven, en welke zij ook aan de Nederlandsche schepen gaven.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
Tractaat van handel en *scheepvaart* met *Groot-Brittannie*, gesloten te *'s Gravenhage* den 27sten October 1837, krachtens Koninklijk besluit van 23 November 1837 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 64 van dat jaar.	*a.* Wederkeerige gelijkstelling met de onderdanen der *meest begunstigde natie* op het stuk van *handel* en *scheepvaart* in de havens der beide Rijken in *Europa*. *b.* Verbintenis om geene gunst of voorregt of vrijstelling in zaken van handel en scheepvaart aan de onderdanen van eenigen anderen Staat te zullen verleenen, die niet insgelijks en ter zelfder tijd zal worden uitgestrekt tot de onderdanen van de andere hooge contracterende partij: *om niet*, indien de gunst ten behoeve van dien anderen Staat *om niet* is gegeven geworden, en tegen eene *vergelding* of *equivalent* zoo nabij mogelijk, zoo die gunst voorwaardelijk is toegestaan. *c.* Geene tonne-, haven-, baken-, loods-, quarantaine-gelden of andere soortgelijke daarmede overeenkomende regten, van welken aard of onder welke benaming ook, zullen in een der beide landen gelegd worden op de schepen van de andere, ten opzigte van reizen *tusschen de twee landen met eene lading*, of ten opzigte van *alle reizen in ballast*, welke niet gelijkelijk in de zelfde gevallen op *nationale schepen* gelegd zullen zijn; en in geen der beide landen zal eenig regt, ongeld, beperking of verbod gelegd worden op, noch eenige teruggave van regten, premie of korting onthouden worden aan *eenige goederen*, ingevoerd uit of uitgevoerd naar het andere land met de schepen van dat andere land, welke niet gelijkelijk gelegd zal worden op of onthouden aan zoodanige goederen, wanneer dezelven op die wijze in- of uitgevoerd worden met *nationale schepen*.	Bij de uitvoering van dit tractaat is voorgeschreven, dat de tonnegelden, enz. van *beladen Engelsche schepen*, *komende van of gaande naar andere landen*, *voorloopig* zullen worden berekend op den tot dusverre gevolgden voet, dat is, gelijkstelling met de Nederlandsche vlag in allen opzigte.
Tractaat van handel en scheepvaart met de *Vereenigde Staten van Amerika*, gesloten te *Washington* den 19den Januarij 1839, krachtens Koninklijk besluit van 15 Julij daaraanvolgende geplaatst in het *Staatsblad* n°. 29 van dat jaar.	*a. Goederen en koopwaren*, onverschillig welke derzelver herkomst zij, ingevoerd of uitgevoerd wordende in of uit de havens der *Nederlanden in Europa* van of naar de havens der Vereenigde Staten, in Nederlandsche schepen, zullen geene hoogere of andere regten betalen, dan zullen worden geheven op gelijke goederen en koopwaren, ingevoerd of uitgevoerd in nationale schepen; en wederkeerig zullen goederen en koopwaren, onverschillig welke derzelver herkomst zij, in- of uitgevoerd wordende in of uit de havens der Vereenigde Staten, van of naar de havens der Nederlanden in *Europa*, in de schepen dier Staten, geene hoogere of andere regten betalen, dan zullen worden geheven op gelijke goederen en koopwaren, ingevoerd of uitgevoerd in *nationale schepen*. De premien, teruggave van regten of andere begunstigingen van dien aard, in de Staten van eene der contracterende partijen aan den in- of uitvoer met *nationale schepen* toegekend, zullen insgelijks bewilligd worden, wanneer de *regtstreeksche* in- of uitvoer tusschen de havens der twee landen zal geschieden met schepen van den anderen Staat, met dien verstande, dat, zoowel in dit als het vorige geval, de goederen werkelijk zullen moeten zijn ingeladen in de havens, vanwaar die schepen respectievelijk zijn uitgeklaard. *b.* Geene der partijen zal op de *schepen* der andere, hetzij dezelven *ladingen* tusschen de havens der *Nederlanden in Europa* en die der *Vereenigde Staten* overbrengen, of wel *in ballast* aankomen van eenig *ander* land, eenige regten heffen voor tonne-, haven-, baken-, berg- of reddings-loon, loods-, quarantaine- of haven-gelden, van welke soort of benaming ook, welke in gelijke gevallen niet zullen worden gelegd op *nationale schepen*.	
Tractaat van vriendschap, handel en scheepvaart met de Republiek van *Texas*, gesloten te *'s Gravenhage* den 18den September 1840, krachtens Koninklijk besluit dd. 28 Junij 1841 ge-	Ten opzigte van de behandeling der *goederen* of *koopwaren*, heeft het tractaat met Texas gelijke beteekenis als dat met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, maar ten aanzien der *scheeps-ongelden* valt het verschil op te merken, dat, terwijl het tractaat met *Amerika* slechts de *regtstreeksche vaart* van de schepen der beide natien en de *niet regtstreeksche vaart*, voor zoo veel de schepen der beide natien *in ballast* betreft, onder de begunstiging heeft begrepen, daarentegen het tractaat met *Texas* daaromtrent geene onderscheiding	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
plaatst in het *Staatsblad* n°. 21 van dat jaar.	maakt, en alzoo de bedoelde begunstiging ook uitstrekt tot *beladene*, van *elders* komende schepen, behoorende tot de beide natien. De kustvaart is alleen aan de nationale vlaggen gereserveerd.	
Tractaat van handel en scheepvaart met *Frankrijk*, gesloten te *Parijs* den 25sten Julij 1840, krachtens Koninklijk besluit van 12 Julij 1841 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 23 van dat jaar.	*a.* Wederkeerige gelijkstelling van de inwoners der beide Rijken, ter zake van hunnen handel of van hunne nijverheid. *b.* Gelijkstelling van de *Fransche* vaartuigen, komende *regtstreeks uit de Fransche havens* met *lading*, en *onbeladen* uit *alle andere havens*, in de havens der Nederlanden met de Nederlandsche vlag, hetzij bij het *binnen*komen of bij het *uit*gaan, met opzigt tot de tonne-, loods-, quarantaine-, haven-, vuur-, bakengelden of andere lasten, die, onder welke benaming ook, op den bodem van het vaartuig drukken. Vermits Frankrijk zijne eigene vaartuigen van de betaling van *tonne*geld heeft *vrijgesteld*, zullen de *Nederlandsche* schepen met *lading regtstreeks* uit de Nederlandsche havens komende, en *onbeladen* uit elke andere haven, in de havens van Frankrijk bij het *binnen*komen en *uit*gaan, geene andere noch hoogere *tonne*gelden betalen, dan die, welke de Fransche vaartuigen zullen hebben te betalen in de Nederlanden. Voor het overige zijn de evenbedoelde Nederlandsche schepen in *Frankrijk* gelijkgesteld met de Fransche vaartuigen, ten aanzien van de bovenvermelde scheepsongelden en lasten. *c.* De uitzonderingen op de vrijstelling van vlaggen, die in *Frankrijk* van toepassing zouden zijn op de Fransche vaartuigen van *elders* komende dan uit de *Nederlanden*, zullen gemeen zijn aan de Nederlandsche vaartuigen, de zelfde reizen doende; en de zelfde bepaling zal wederkeerig van toepassing zijn in de *Nederlanden* op de Fransche vaartuigen. *d.* De *zeekustvaart* blijft in de respectieve Staten aan de nationale vlag voorbehouden. *e.* Zullen vrij zijn van tonne- en expeditie-gelden, in de respectieve havens: 1°. De vaartuigen, ballast-scheeps binnenkomende en weder in ballast uitvarende, alsmede de schepen uit eene haven van den eenen der beide Staten naar eene of meer havens van den zelfden Staat varende, die zullen aantoonen deze regten reeds te hebben betaald. 2°. De beladen vaartuigen uit eigen beweging of uit nood binnenvallende, zonder eenige daad van handel te hebben verrigt. *f.* De *koopwaren van allerlei aard*, waarvan de in-, uit- en doorvoer in de wederzijdsche Staten in *Europa* wettiglijk toegestaan zijn of zullen worden, zullen, zoowel bij den regtstreekschen invoer tusschen de havens van beide Staten, als bij den uitvoer, geene andere noch hoogere douane- of scheepvaart- en tolregten hoegenaamd betalen, dan wanneer zij onder nationale vlag woren ingevoerd, en zij zullen in al die opzigten de zelfde premiën, verminderingen, vrijstellingen, teruggave van regten of andere gunsten hoegenaamd genieten. *g.* Verbindtenis, om zonder equivalenten en van regtswege de onderdanen, vaartuigen en voortbrengselen van allerlei aard, van den anderen Staat in de wederzijdsche Kolonien toe te laten, op den voet van elke andere meest begunstigde Europesche natie. De *Fransche mousserende wijnen op flesschen* zijn daarbij gelijkgesteld, bij den *invoer in de Nederlandsche Oost-Indische kolonien*, met de *andere fijne wijnen op flesschen*. Daarenboven zijn de bestaande regten op de *andere Fransche wijnen*, hetzij op fust, hetzij op flesschen, tot op de *helft verminderd*, zoowel bij den invoer onder Fransche vlag, als bij den invoer met Nederlandsche vaartuigen.	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
	h. Voorts is bewilligd van de zijde van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden:	
	1°. In de *vrijstelling* van alle inkomende regten in Hoogstdeszelfs Staten in Europa van *Fransche wijnen*, *brandewijnen* en *gedistilleerd op fust*, en in de *vermindering* der regten van invoer van *drie vijfden* voor de *wijnen op flesschen*, en van de *helft* voor de *brandewijnen* en het *gedistilleerd*, mede *op flesschen* (dat op het glas daaronder begrepen), wanneer opgedachte brandewijnen en gedistilleerd, zoowel op fust als op flesschen, zullen ingevoerd worden ter zee, onder de eene of andere der beide vlaggen; en te lande en langs de rivieren en stroomen, omschreven in art. 8 van het tractaat, onder elke vlag hoegenaamd.	
	2°. In den *afslag*, ten behoeve van de hieronder vermelde *Fransche voortbrengselen*, bij derzelver invoer langs alle voornoemde wegen en onder elke vlag, van de thans bij het algemeen tarief vastgestelde inkomende regten, als: van *f* 4 tot op *f* 2 het Nederlandsch pond op de *zijden stoffen*, *waren en linten;* van 10 tot op 5 pct. van de waarde op *mutswerk* (bonneterie), *kanten* en *tullen;* van 6 tot 3 pct. van de waarde op *messenmakerswerk* en *kramerijen;* van 10 tot 6 pct. van de waarde op de *behangselpapieren;* van een vierde van het tegenwoordig cijfer op *alle soorten van zeep.* Alles volgens de omschrijving van het Nederlandsche tarief.	Het mutswerk (*bonneterie*) behoort onder het artikel kousen, mutsen, enz.
	3°. In de toelating van het *wit en ander porselein*, behalve het *vergulde*, bij het binnenkomen langs voornoemde wegen, onder betaling *der zelfde regten* als voor het *aardewerk;* en van het *glaswerk* volgens het regt geheven bij den *invoer langs den Rijn*, en in allen geval tegen het matigste regt, dat op eenig punt van invoer hoegenaamd mogt bepaald worden.	Allerhande glas langs den Rijn ingevoerd wordende, is belast met een inkomend regt van 4 pct. der waarde.
	4°. In het toekennen, gedurende den tijd van het in werking blijven van dit tractaat, aan de Fransche vaartuigen en derzelver ladingen op de rivieren en bevaarbare wateren, vermeld in art. 8, van allen vrijdom, vermindering en begunstiging hoegenaamd van douane-, scheepvaart-, vaste regten enz., welke thans zijn of later worden toegestaan aan Nederlandsche vaartuigen en ladingen, of aan die van eenigen anderen Oever-staat.	
	i. Tegenover boven verleende concessien, bewilligt Z. M. de Koning der Franschen:	
	1°. In de *vermindering* van *een derde* van de regten op de *harde kaas* en op het *loodwit* (carbonaat van lood, zuiver of vermengd) van *Nederlandsch fabricaat* en *regtstreeks over zee* onder eene der beide vlaggen ingevoerd.	
	2°. In de toelating voor het binnenlandsche verbruik in het Koningrijk, en zulks tegen de regten bepaald voor de goederen onder Fransche vlag uit de entrepôts van Europa afkomstig, der *koopwaren omschreven in art.* 22 *van de wet van den* 28*sten April* 1816, ingevoerd wordende onder de vlag van een der beide landen, bij middel van de *Rijn- en Moezelvaart*, en langs de kantoren van *Straatsburg* en *Sierck.*	
	k. Met gemeen overleg zal men vaststellen de maatregelen van contrôle en de formaliteiten der bewijzen van oorsprong.	
	l. Indien eene der hooge contracterende partijen in het vervolg aan eenigen anderen Staat op het stuk der scheepvaart, van den handel of der douanegelden, andere of grootere gunsten mogt verleenen, dan bij dit tractaat zijn overeengekomen, zullen die zelfde begunstigingen gemeen worden aan de andere partij, welke dezelve om niet zal genieten, indien die vergunning om niet is verleend geworden, of, zoo die vergunning voorwaardelijk is, tegen bewilliging van een equivalent.	
	m. Al de bemoeijingen tot de redding van verongelukte, gestrande of verlaten schepen, zullen door de respectieve consuls in de beide landen bestuurd worden.	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
	n. De *letterkundige arbeid* zal wederzijds gewaarborgd worden. Bij eene afzonderlijke overeenkomst zal nader de uitvoering van dit beginsel worden vastgesteld.	
Tractaat van handel met *Turkije*, gesloten te *Konstantinopel* den 14den Maart 1841, krachtens Koninklijk besluit van 27 October 1840 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 69 van dat jaar.	Bij dit tractaat zijn de handelsbetrekkingen der Nederlandsche onderdanen met Turkije op den zelfden voet geregeld als die der Franschen en Engelschen met dat Rijk. Alle de regten, begunstigingen en vrijdommen, welke door de bestaande capitulatien aan de Nederlandsche onderdanen of vaartuigen zijn toegekend geweest, worden voor *altijd* bevestigd, met uitzondering van zoodanige, welke bij het tractaat bepaaldelijk worden gewijzigd, terwijl alle de regten, begunstigingen en vrijdommen, welke de Verhevene Porte verleent of in het vervolg zou kunnen verleenen, aan de vaartuigen en onderdanen van elke andere vreemde Mogendheid, insgelijks zullen worden toegestaan aan de Nederlandsche onderdanen en vaartuigen, welke daarvan van regtswege het gebruik en genot zullen hebben. Nederlanders mogen alle Turksche goederen koopen en vervoeren naar eene geschikte plaats van inscheping, en, aldaar aangekomen, zal van dezelven bij den invoer een vast regt betaald worden van 9 percent der waarde en bij den uitvoer van 3 percent. Goederen op de plaats der inscheping gekocht om *uitgevoerd* te worden, en waarvoor reeds bij den invoer het binnenlandsch regt voldaan is, zijn slechts onderworpen aan het enkel regt van 3 percent. Voortbrengselen van den grond of van de nijverheid *van Nederland en van deszelfs onderhoorigheden*, en alle koopwaren, van welke soort die ook zijn mogen, ingescheept op Nederlandsche vaartuigen en het eigendom zijnde van Nederlandsche onderdanen, of te land of ter zee, uit andere landen, door Nederlandsche onderdanen aangebragt, zullen *in alle deelen van het Ottomannische Rijk*, zonder eenige uitzondering, worden toegelaten tegen een regt van 3 percent, berekend naar de waarde dier artikelen. Bij verkoop op de plaats der aankomst, of bij verzending naar binnen 's lands zal een bijkomend inkomend regt betaald worden van 2 percent. Koopwaren, waarvoor het regt van 3 percent in eene haven zal voldaan zijn, kunnen *vrij* van alle regt naar eene andere haven gezonden worden, en alleen dan, wanneer dezelven aldaar verkocht of van daar binnen 's lands zullen worden vervoerd, zal het bijkomend regt van 2 percent moeten worden betaald.	
Tractaat van scheepvaart met *Sardinië*, gesloten te *Turijn* den 24sten Januari 1842, en krachtens Koninklijk besluit van 16 Juni 1842 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 13 van dat jaar.	*a.* De Nederlandsche schepen *geladen* of *in ballast*, binnenkomende in eene der havens van Z. M. den Koning van Sardinie en wederkeerig de Sardinische schepen *geladen* of *in ballast*, binnenkomende in de havens van Z. M. den Koning der Nederlanden *in Europa*, zullen bij derzelver aankomst, gedurende hun verblijf en bij hun vertrek, op den zelfden voet als de nationale schepen behandeld worden, wat betreft de betaling van *last- of tonnegelden*, haven-, vuur-, ton-, of baken- en loodsgelden, mitsgaders alle andere ongelden van gelijken aard, welke ten behoeve van den Staat, van steden of van bijzondere corporatien geheven worden. Ingeval de schepen van een der beide Staten binnenvallen in de havens van den anderen Staat, uit *nood* of *om te overwinteren*, zoo zullen zij over en weder vrij zijn van last- of tonnegelden; mitsgaders wat betreft de haven-, vuur-, tonne-, baken-, loods- en stationsgelden, zullen de schepen geene hoogere of andere regten betalen, dan van de nationale schepen in gelijk geval geheven worden. *b.* Bijaldien eene der beide hooge contracterende partijen in het vervolg aan andere natien, hoegenaamd ook, bijzondere gunsten in zake van *scheepvaart* mogt verleenen, zal de andere partij dadelijk het genot daarvan hebben, hetzij *om niet*, hetzij tegen *vergelding* op de zelfde voorwaarden, waarop deze gunsten aan andere natien zijn verleend geworden. En zal, dit geval zich voordoende, de zaak het onderwerp uitmaken eener nadere bijzondere overeenkomst.	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	Aanmerkingen.
Conventie van handel en scheepvaart met *België*, gesloten te *'s Gravenhage* op den 5den November 1842, krachtens Koninklijk besluit van 9 Februari 1843 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 4 van dat jaar.	De schepen en derzelver ladingen, komende regtstreeks *langs de rivieren en kanalen*, hetzij uit de Nederlanden in Belgie, onder Nederlandsche vlag, hetzij uit Belgie in de Nederlanden onder Belgische vlag, zullen wederkeerig, zoo bij het binnenkomen als bij het uitgaan, gelijk mede bij den doortogt, onverminderd de bepalingen van art. 41 van het verdrag van 5 November 1842 (Staatsblad n°. 3 van 1843), genieten al de ontheffingen of andere gunsten, ten aanzien van regten of lasten, hoe ook genaamd, van douane-, patent- of scheepvaart, die zijn of zullen worden toegestaan aan de nationale vaartuigen en aan derzelver ladingen, in dier voege, dat in geen geval en onder geenerhande voorwendsel de gezegde vaartuigen en derzelver ladingen van weêrszijden met andere of hoogere regten of tollen zullen kunnen worden belast, dan de nationale vaartuigen en derzelver ladingen. De voorafgaande bepalingen zijn *niet* toepasselijk op den invoer der voortbrengselen van de nationale visscherij, als zijnde deze in beide landen het voorwerp van bijzondere gunsten en voorregten.	
Overeenkomst met *België*, gesloten te *Antwerpen* den 20sten Mei 1843, krachtens Koninklijk besluit dd. 9 September 1843 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 45 van dat jaar	Deze overeenkomst bevat de navolgende reglementen: *a.* Reglement betrekkelijk de scheepvaart op de Schelde en hare mondingen. *b.* 〃 betrekkelijk het loodswezen en het gemeenschappelijk toezigt. *c.* 〃 betreffende de vuurbaken. *d.* Reglement betreffende de uitoefening van het regt der visscherij en van den vischhandel op de Schelde, en verder daarbij genoemde stroomen en wateren, met een additioneel artikel. *e.* 〃 betrekkelijk de scheepvaart op de Maas, met een additioneel artikel. *f.* 〃 betrekkelijk de scheepvaart op het kanaal van Terneuzen.	
Tractaat van handel en scheepvaart met *Griekenland*, gesloten te *Athene* op den 10/22 Februari 1843, krachtens Koninklijk besluit van 17 Augustus 1843 geplaatst in het *Staatsblad* n°. 34 van dat jaar.	*a.* De onderdanen van de eene der hooge contracterende partijen zullen in het Rijk van de andere, op het stuk van handel en scheepvaart en ter zake van hun bedrijf, de zelfde regten, voorregten, vrijheden, gunsten, vrijstellingen en vrijdommen genieten, welke aan de onderdanen der meest begunstigde natie zijn toegestaan of later toegestaan mogten worden. *b.* De *kust- en binnenvaart*, zoo ter zee als op de rivieren, blijft in de beide landen aan de nationale vlag voorbehouden. *c.* De Nederlandsche schepen, *van waar ook komende*, welke, in ballast of geladen, in de havens van het Koningrijk Griekenland binnenloopen of uit dezelven uitvaren, en wederkeerig de Grieksche schepen, *van waar ook komende*, welke in ballast of geladen in de havens van het Koningrijk der Nederlanden *in Europa* binnenloopen of uit dezelven uitvaren, zullen op den voet der *nationale* behandeld worden, wat betreft de tonne-, vlagge-, haven-, anker-, loods-, sleep-, baken-, sluis-, kanaal-, quarantaine-gelden of andere regten of lasten, van welken aard en onder welke benaming ook geheven wordende, in naam of ten voordeele der Regeering, van publieke beambten, gemeente of gestichten hoe ook genaamd. *d.* Van het tonnegeld of expeditiegeld zullen geheel *vrij* zijn gesteld: 1°. de schepen die *in ballast* binnenkomen en weder *in ballast* vertrekken, alsmede de schepen die, van de eene haven in een der twee Staten naar eene of meer havens in dien zelfden Staat varende, bewijzen zullen, dat zij die regten reeds betaald hebben;	

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

TRACTATEN.	VOORNAME INHOUD.	*Aanmerkingen.*
	2°. de beladen schepen die, hetzij vrijwillig of uit nood, in eene haven binnengeloopen, dezelve weder verlaten zonder eenige daad van handel te plegen. *e.* Alle *handels-artikelen*, welke ook derzelver herkomst zij, uit eene haven van het Koningrijk Griekenland regtstreeks met Grieksche schepen in eene haven van het Koningrijk der Nederlanden *in Europa* wordende ingevoerd, en wederkeerig die, welke uit eene haven van het Koningrijk der Nederlanden *in Europa* regtstreeks met Nederlandsche schepen in eene haven van het Koningrijk Griekenland worden ingevoerd, alsmede alle handels-artikelen, zonder onderscheid van oorsprong, regtstreeks uit de havens der Nederlanden *in Europa* met Grieksche schepen naar de havens van Griekenland, of uit deze *regtstreeks* naar Nederlandsche havens in Europa met Nederlandsche schepen uitgevoerd, zullen in de wederzijdsche havens geene andere of hoogere regten betalen, dan die, welke verschuldigd zouden zijn, ingeval de in-, uit- of doorvoer der zelfde artikelen met nationale schepen plaats had. *f.* De premien, teruggaven van regten, of andere begunstigingen van dien aard, in de beide Rijken aan den in- of uitvoer met nationale schepen toegekend, zullen mitsdien insgelijks genoten worden bij in- en uitvoer in schepen van de andere der hooge contracterende partijen, mits de in- of uitvoer geschiede *regtstreeks* tusschen de havens der twee landen. *g.* Van de hiervoren sub *e* en *f* vermelde bepalingen zijn uitgezonderd de verschillende takken der *nationale visscherij en de handel in zout.* *h.* De *voortbrengselen van den grond en nijverheid van Griekenland* zullen, bij derzelver *invoer* in de *Nederlandsche kolonien*, genot hebben van al de voordeelen en gunsten, welke reeds zijn of bij vervolg mogten worden toegekend aan de voortbrengselen van den grond en de nijverheid van eenige andere meest begunstigde Europesche natie. De *Grieksche schepen, van welke haven ook komende*, hetzij in ballast of beladen, zullen in de *Nederlandsche kolonien* behandeld worden op den voet der in gelijke gevallen meest begunstigde Europesche natie. *i.* De hooge contracterende partijen verbinden zich ieder, om in zaken van *handel* en *scheepvaart* geene gunsten, voorregten of vrijstellingen aan onderdanen van eenigen anderen Staat te bewilligen, die niet insgelijks en ter zelfder tijd zullen worden uitgestrekt tot de andere der contracterende partijen; en zulks *om niet*, indien de gunst ten behoeve van dien anderen Staat *om niet* is gegeven geworden, of tegen eene *vergelding of equivalent*, zoo na mogelijk, bijaldien de gunst voorwaardelijk is toegestaan.	

Voorts zijn, krachtens het bepaalde bij art. 294 der algemeene wet op den in-, uit- en doorvoer, van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), de hierna vermelde vlaggen gelijkgesteld met de Nederlandsche, voor zooveel betreft de betaling der tonnegelden, als:

Deensche, Oost-Friesche, Hamburger, Bremer, Lubecker, Mecklenburger, Oldenburger, Kniphuizer, Russische, Portugeesche, Hannoversche, Oostenrijksche, Syrische (waaronder Aleppo en Alexandrie), Salonikasche, Zweedsche, Noorweegsche, Siciliaansche (te Messina te huis behoorende), Belgische, gelijk mede, in het generaal, alle schepen die de vlag voeren en te huis behooren in eenige plaats van het Turksche Rijk.

Volgens eene nota van *Bijvoegingen* moest de *Lijst van Tractaten* nog aangevuld worden met het *Tractaat tusschen Nederland en Mexico*, gesloten den 15den Juni 1827 (*Staatsblad* 1828, n°. 27). Het behelst ten opzichte van handel en scheepvaart alleen de wederkeerige gelijkstelling van de schepen der contracteerende partijen met opzicht tot de tonnegelden en andere scheeps-ongelden, mitsgaders over en weder de belofte van behandeling op den voet der meest begunstigde natie.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

14. RESOLUTIE VAN DEN MINISTER VAN FINANTIEN van 13 Januari 1836, n°. 41.

Middenprijzen der granen.

De Minister van Financien heeft gearresteerd de navolgende

INSTRUCTIE voor de Plaatselijke Commissien, tot opneming en bepaling der Middelprijzen van binnenlandsche Granen, volgens de wet van den 29sten December 1835 (Staatsblad n°. 41, Verzameling n°. 173).

Art. 1. Het getal leden, waaruit de commissien zullen zamengesteld zijn, wordt geregeld door het gemeentebestuur, onder goedkeuring van den Gouverneur der provincie, mits overeenstemmende met de bepaling, vervat in art. 10 der opgemelde wet.

Zooveel mogelijk zal steeds een lid van het gemeentebestuur in de commissie benoemd worden, die alsdan als voorzitter zal werkzaam zijn.

Art. 2. De commissien zullen worden aangesteld voor den tijd van *een* jaar; telken jare zal door de gemeentebesturen de noodige voordragt, ter bekwamer tijd, aan den Gouverneur der provincie worden ingezonden, en door dezen tot de benoeming worden overgegaan.

Alvorens in functie te treden, zullen de leden, bij het Hoofd van het plaatselijk bestuur, den eed afleggen, van getrouwelijk volgens de wet en overeenkomstig deze instructie, zich ten aanzien van de regeling der middelprijzen te gedragen.

Art. 3. De leden der commissie zullen, met de meeste naauwgezetheid, zich bekend maken met de graanprijzen, die werkelijk ter markt zijn besteed geworden, en daartoe, des vereischt, ook de medewerking van stedelijke beambten enz., kunnen inroepen.

Art. 4. De graansoorten, welke bij de regeling der middelprijzen in aanmerking komen, zijn:

Tarwe;
Gepelde spelt;
Rogge;
Boekweit;
Gerst;
Mout;
Haver, en
Ongepelde spelt;

zullende de middelprijs van elke soort *afzonderlijk* behooren opgegeven te worden.

Art. 5. Bij de regeling der middelprijzen zullen de commissien het volgende in het oog houden:

a. Dat zij alleen behooren te letten op het graan, hetwelk regtstreeks, door of van wege den landbouwer, ter markt, aan den verbruiker of opkooper, werkelijk wordt verkocht; zullende alzoo geene vreemde granen, of reeds niet meer in de eerste hand zich bevindende partijen, tot grondslag mogen dienen;

b. Dat zij geen beschadigd graan bij de prijsbepaling in aanmerking mogen nemen; moetende de middelprijs steeds, zooveel mogelijk, dien van de meest verhandelde hoeveelheden aanwijzen;

c. Dat de hier bedoelde middelprijzen, welke uitsluitend moeten strekken ter regeling van de regten op den in- en uitvoer der vreemde granen, alzoo geheel onafhankelijk zijn van die, welke, naar aanleiding van 's Konings besluit van den 9den Junij 1816, n°. 14, worden opgemaakt voor de zoogenaamde mercurialen.

Art. 6. De middelprijzen en de hoeveelheden, gedurende de week, in voege voorschreven, opgenomen en geregeld, zullen, na afloop van elken marktdag, of dáår, waar meer dan één marktdag wekelijks wordt gehouden, na het eindigen van den laatsten marktdag, worden ingeschreven in een daarvoor te houden register, en door de handteekening van de leden der commissie bekrachtigd, waaruit alsdan onmiddellijk een extract, volgens het hierbij gevoegde model, aan het Hoofd van het plaatselijk bestuur zal worden uitgereikt.

Art. 7. Op de ontvangst van het in vorenstaand artikel vermeld extract, zal hetzelve in *originali*, en na voorzien te zijn van de handteekening van het Hoofd van het plaatselijk bestuur, regtstreeks, doch zonder geleidende missive, worden gezonden aan het Ministerie van Financien, en afschrift daarvan gelijktijdig worden overgemaakt aan den Gouverneur der Provincie; zullende, in de daartoe bestemde kolom van het bovenvermelde model, zoodanige aanmerkingen, hetzij door de commissie, hetzij door het Hoofd van het gemeentebestuur, worden gesteld, als waarvan de kennisneming bij het Ministerie van Financien, of bij den Gouverneur, van belang kan geacht worden.

's Gravenhage, den 13den Januari 1836.

WEEKSTAAT der middelprijzen en hoeveelheden van de verkochte Granen op de Regelmarkt te , provincie , op dag, den 183 , opgemaakt door de daartoe bestaande Commissie, overeenkomstig de bepalingen der wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad n°.* 41).

Binnenlandsche Graansoorten.	Verkochte hoeveelheden in mudden.	Middelprijzen der week, per mud.	Aanmerkingen.
Tarwe		f	
Gepelde Spelt . .			
Rogge			
Boekweit			
Gerst			
Mout.			
Haver			
Ongepelde Spelt. .			

Aldus opgemaakt te , den 183 .

Overgenomen van de Commissie, hierboven vermeld, en verzonden aan het Ministerie van Financien, volgens art. 11 der meervermelde wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad n°.* 41), op heden, den 183 .

15. ALGEMEEN VERSLAG.

Onder de meest belangrijke voorstellen, welke gedurende de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal van Regeringswege aan de Tweede Kamer ter overweging aangeboden zijn, bekleedt ongetwijfeld het ontwerp van wet tot daarstelling van een geheel nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer eene zeer voorname plaats. Sedert geruimen tijd had men die voordragt met gespannen verwachting te gemoet gezien, en ook meermalen reeds was de wensch naar eene herziening onzer handels-wetgeving, als de vervulling eener lang gevoelde behoefte, uit den boezem van de Vertegenwoordiging voortgekomen.

Aan dien wensch heeft de Regering door de aanbieding van het ontwerp van wet, hetwelk bij Koninklijke boodschap van den 21sten October des vorigen jaars aan de Kamer werd toegezonden, harerzijds aanvankelijk voldoening gegeven.

De aard van dit verslag gedoogt niet, dat daarbij een naauwkeurig overzigt gegeven wordt van eene voordragt, welke schier alle voorwerpen van handel en nijverheid in derzelver geheelen omvang bevat,

en waarvan bijkans ieder onderdeel het onderwerp van opzettelijke en afzonderlijke beschouwing zou behooren uit te maken. De Centrale Afdeeling meent dan ook te kunnen volstaan met in korte hoofdtrekken de beginselen aan te geven, waarvan de Regering bij de zamenstelling van het aangeboden Tarief, in voege als hetzelve laatstelijk door haar gewijzigd is geworden, verklaard heeft te zijn uitgegaan. Doch zij acht niet ongepast, om vooraf met een enkel woord bij hare medeleden in herinnering te brengen de beginselen, waarop het bestaande Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, vastgesteld bij de wet van 28 Augustus 1822, gegrond is geweest.

Bij de zamenstelling van laatstgemeld tarief is men, in verband met de grondslagen nopens de hoegrootheid der regten in art. 11 der wet van 22 Julij 1821 bepaald, uitgegaan van het beginsel, om die regten zoodanig te regelen, dat, aan de eene zijde daaruit voor den handel geene nadeelige gevolgen zouden voortvloeijen en dezelve bepaaldelijk ook nimmer zouden kunnen strekken tot aanmoediging van de sluikerij; en, aan de andere zijde, dat de binnenlandsche nijverheid niet alleen in die regten een middel van bescherming tegen buitenlandsche mededinging zou vinden, maar ook in het algemeen, dat bij de bepaling dier regten op de belangen van de inlandsche nijverheid een billijk regard zou geslagen worden, door zoowel den invoer van benoodigde grondstoffen als den uitvoer van eigene voortbrengselen te begunstigen. Voorts werd bij dat tarief, ten behoeve van den inlandschen scheepsbouw en scheepvaart, een differentieel regt vastgesteld voor alle goederen, die met Nederlandsche schepen aangevoerd worden, terwijl daarbij, ten aanzien van de berekening der regten, als beginsel werd aangenomen, dat dezelve in den regel en behoudens zeer talrijke uitzonderingen, naar den maatstaf der waarde zou plaats hebben. Het bestaande tarief, even als dat van den jare 1816, werd derhalve gegrond op het beginsel van vrijen handel, en in dien zin kan men zeggen, dat hetzelve uitgaat van een vrijzinnig stelsel. Doch het is niet te ontkennen, dat men in de toepassing in vele opzigten heeft misgetast en zich van dat beginsel soms aanmerkelijk heeft verwijderd, ten gevolge waarvan het bestaande tarief dan ook doorgaande behebt is met een geest van bescherming en monopolie, die weinig schijnt te strooken met het beginsel, hetwelk daaraan ten grondslag was gelegd.

Bij de zamenstelling van het thans voorgedragen tarief, heeft de Regering verklaard te zijn uitgegaan van het beginsel, dat het handelsstelsel in Nederland, meer nog dan in andere Rijken, zich door groote vrijgevigheid behoort te onderscheiden, maar tevens dat er een naauw en onafscheidelijk verband bestaat tusschen den bloei van den handel en dien van de overige takken van nijverheid, den landbouw, de visscherijen, de scheepvaart en de fabriekmatige nijverheid. Zij heeft daarbij erkend, dat het stelsel van bescherming eene afwijking is van de voorschriften der gezonde staathuishoudkunde, doch tevens, dat het door een langdurig aanzijn eene behoefte is geworden, waarvan men zonder groote en gevaarlijke schokken niet op eenmaal kan terugkeeren. Zij heeft derhalve bij de vervaardiging van het tarief gemeend, niet beter aan de behoefte des tijds te kunnen voldoen, dan door het aannemen van een algemeen vrijgevig stelsel, met behoud van eene matige bescherming voor alle die takken van het volksbestaan, welke geacht moeten worden die bescherming niet te kunnen missen. En zij heeft daarbij niet bedoeld om den eenen tak van nijverheid boven den anderen te begunstigen, maar zij heeft bij de bepaling der voorgedragen beschermings-maatregelen getracht, zooveel mogelijk in billijke verhouding voor de belangen van alle takken van volksvlijt zorg te dragen, zonder evenwel het belang van de schatkist, die bij de bepaling van de hoegrootheid der regten zoo zeer betrokken is, te veel te veronachtzamen.

Naar aanleiding van die beginselen, wordt door de Regering bij het onderhavig tarief voorgesteld:

a. de afschaffing van de meeste der nog bestaande prohibitien;

b. de vaststelling van een beschermend regt, in den regel niet hooger dan van 6 percent, behoudens uitzonderingen dáár, waar dezelve door de overwegende belangrijkheid van eenigen tak van inlandsche nijverheid, of door den aard van het artikel zelf, of door de vrees voor te groote en ook voor het algemeen welzijn schadelijke schokken, gebiedend schenen gevorderd te worden;

c. de vrij algemeene afschaffing van uitgaande regten, met behoud van slechts een zeer gering getal, hetzij als beschermenden maatregel, hetzij in het belang van de schatkist;

d. de algemeene verlaging van het regt op den doorvoer, hetwelk, op eenige weinige uitzonderingen na, op 10 cents van de 100 pond, of $\frac{1}{10}$ percent van de waarde, is voorgedragen;

e. de bepaling van een vast inkomend regt op de *gerst*, *boekweit* en *haver*, met wijziging in zoo verre van de wet van 29 December 1835;

f. het behoud van de korting van 10 percent der regten van in- en uitvoer, als algemeen beginsel van begunstiging van de nationale scheepvaart, met toekenning eener meer bijzondere begunstiging aan sommige goederen, hetzij in het algemeen, hetzij bij aanvoer van verafgelegene plaatsen; en

g. eindelijk de heffing der regten naar het gewigt, getal of maat, als regel, met aanneming van den maatstaf der waarde, bij uitzondering, en alleen dan, wanneer dit uit hoofde van de sterk uiteenloopende waarde van de goederen, onder den algemeenen post begrepen, niet konde vermeden worden.

Ook in de wet houdende bepalingen van algemeenen aard omtrent het tarief, zijn door de Regering, in verband met vorengemelde regels, of als gevolg van de verkregene ondervinding, eenige wijzigingen en aanvullingen voorgedragen, terwijl daarin alsnu zijn opgenomen de vrijdommen, vermeld in art. 5 der wet van 26 Augustus 1822, met uitbreiding van de bestaande vrijdommen voor de voortbrengselen van 's Rijks Oost-Indische bezittingen tot die van *alle* Overzeesche bezittingen zonder onderscheid.

Uit deze korte opgave van de hoofdtrekken dezer gewigtige voordragt blijkt alzoo, dat het ontworpen tarief in vele opzigten van het thans in werking zijnde verschilt, en dat hetzelve als eene proeve moet beschouwd worden, om tot een meer vrijgevig stelsel over te gaan, of als eene transactie tusschen twee zeer tegenstrijdige beginselen, dat van onbepaalde handelsvrijheid en dat van uitsluiting van de vruchten van vreemde industrie, ten behoeve van die eener kunstmatig daargestelde of aangekweekte inlandsche nijverheid.

Het lag in den aard der zaak dat, naar gelang men voor het eene beginsel meer dan voor het andere gezind was, het oordeel over het geheel en de bijzondere deelen van deze voordragt ook meer of minder gunstig zou wezen. Zulks is dan ook gebleken het geval te zijn ten aanzien van de gevoelens der leden van de Tweede Kamer, die aan het voorloopig onderzoek van het tarief in de Afdeelingen hebben deelgenomen. Het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling, waarin zij getracht heeft zooveel mogelijk de verschillende meeningen der leden van de Kamer naar waarheid uit te drukken, levert het sprekendst bewijs op, hoe uiteenloopende de beschouwingen nopens dit aangelegen onderwerp zijn geweest, en tevens dat het, bij zoodanig verschil van inzigten, voor hoogst moeijelijk zoo niet voor onmogelijk te houden is, een handelstarief te ontwerpen, dat aller wenschen bevredigen en alle belangen vereenigen zou.

Intusschen heeft de Regering zich de beschouwingen en bedenkingen van de leden der Kamer, die haar uit het voorloopig verslag kenbaar waren geworden, ten nutte gemaakt om in hare voordragt onderscheidene belangrijke veranderingen te brengen en om voorts, ter voldoening aan het te kennen gegeven verlangen, aan de Kamer verschillende statistieke bescheiden mede te deelen, die geschikt schijnen om over deze materie een nieuw en helder licht te verspreiden.

De Regering heeft wijders bij eene uitvoerige memorie geantwoord op de bedenkingen, die tegen hare oorspronkelijke voordragt waren in het midden gebragt; zij is daarbij getreden in eene nadere ontwikkeling van de beginselen, welke door haar bij de zamenstelling en herziening van het ontworpen tarief in acht genomen zijn, en heeft voorts bij ieder artikel van het tarief, hetwelk tot bedenkingen had geleid, haar voorstel tegen de daartegen geopperde bezwaren getracht te verdedigen.

Bij de nadere behandeling der zaak in de Afdeelingen der Kamer hebben de leden hun genoegen te kennen gegeven wegens de mededeeling der statistieke bescheiden, die de memorie van beantwoording vergezeld hebben, en wijders verklaard er bijzonderen prijs op te stellen, dat die mededeeling ook in volgende jaren worde voortgezet, teneinde de Kamer met den staat van handel en nijverheid in de bijzonderheden bekend worde gehouden. Voorts had men gaarne den overgelegden staat van in-, uit- en doorgevoerde goederen van 1839 tot 1843 aangevuld gezien met eene kolom, behelzende eene globale opgaaf van de werkelijk voor ieder artikel ontvangene regten. Men kon zich toch niet verklaren, hoe in de memorie van beantwoording gezegd is kunnen worden, dat zoodanige opgaaf eene onmogelijkheid zou zijn, en vertrouwde, dat het bedrag der genotene regten artikelsgewijze wel niet onbekend zal wezen bij

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

het Departement van Finantien, en dat het derhalve ook geen te groot bezwaar zal inhebben, om alsnog daarvan mededeeling te doen aan de Kamer, althans voor zooveel sommige der meest belangrijke artikelen betreft, wanneer het vervaardigen van eene opgaaf wegens alle artikelen te veel tijd mogt vorderen. Voorts heeft men opgemerkt, dat op den overgelegden staat der hoeveelheden van in-, uit- en doorgevoerde granen sedert 1831 niet gevonden wordt de opgave, in de memorie van beantwoording sub *b.* vermeld, van den middenprijs der inlandsche granen sedert 1835, welke opgaaf het aan de leden aangenaam zal wezen alsnog van de Regering te mogen ontvangen.

De voordragt overigens, zooals dezelve door de Regering is gewijzigd, werd, bij gelegenheid van het laatste onderzoek der Afdeelingen, over het algemeen weder zeer verschillend beoordeeld. De leden, die voor een geheel vrijgevig handelsstelsel gezind waren, verklaarden te betreuren, dat de Regering niet eenige stappen verder was gegaan en een tarief had ontworpen, dat uitsluitend op het beginsel van handelsvrijheid gegrond ware geweest. Zij erkenden de billijkheid, dat ook van den handel voortdurend bijdragen tot stijving van de schatkist gevorderd worden en zij vonden dus in de heffing van matige regten op den in-, uit- en doorvoer, als belasting beschouwd, geen overwegend bezwaar. Maar zij konden niet goedkeuren, dat men die belasting tevens als een middel bleef aanwenden, om den vrijen loop van handel en nijverheid te leiden, en dat alzoo het beginsel van bescherming, in strijd met de voorschriften eener gezonde staathuishoudkunde, voortdurend in onze handelswetgeving bestendigd zou worden. Velen dier leden intusschen erkenden, dat het moeijelijk, ja zelfs in sommige opzigten bedenkelijk zoude wezen, om op eenmaal tot een geheel vrijgevig stelsel over te gaan, en uit dien hoofde zouden zij er dan ook wel toe kunnen besluiten, om aan de tegenwoordige voordragt, die zij als een maatregel van overgang beschouwden, bij wijze van proefneming, hunne goedkeuring te verleenen.

De leden daarentegen, die het beginsel aankleefden eener gelijkmatige bescherming van alle inlandsche nijverheid, in de meest uitgestrekte beteekenis van het woord, verklaarden met leedwezen te hebben gezien, dat de Regering er op bedacht scheen te zijn, om de bescherming, die bij het bestaande tarief aan onderscheidene takken van inlandsche nijverheid verzekerd was geworden, en die zij zoozeer behoeven om de mededinging met de vreemden te kunnen doorstaan, langzamerhand te verminderen en in te trekken, en dat zij bij hare tegenwoordige voordragt wederom zooveel aan de, naar het gevoelen van die leden, niet altoos billijke vorderingen van den handel had toegegeven. Zij konden zich evenwel niet ontveinzen, dat een voorstel in den door hen verlangden zin bezwaarlijk bij hunne medeleden genoegzame ondersteuning zou ontmoeten, en uit dien hoofde moesten zij erkennen, dat, in de gegevene omstandigheden en bij de bestaande onwaarschijnlijkheid van iets beters tot stand te zien brengen, er dan ook wel termen voor hen aanwezig waren, om zich met de tegenwoordige voordragt tevreden te stellen.

De meerderheid intusschen van de leden, die ten getale van 44 aan het jongste onderzoek deel hebben genomen, heeft stellig verklaard van gevoelen te zijn, dat de voorgestelde bepalingen nopens de regten op sommige graansoorten geheel uit het tarief behooren weg te vallen, en heeft die meerderheid dan ook verlangd, dat op de weglating van die bepalingen op nieuw en met nadruk bij de Regering zou worden aangedrongen. En inderdaad mag het voor waarschijnlijk gehouden worden, dat van de beslissing der Regering nopens dit punt het lot van de geheele voordragt grootendeels zal afhangen. Bij het bestaan toch van twee aanzienlijke minderheden in de Kamer, van welke de eene de wet van 29 December 1835 in het belang van den landbouw onveranderd wenscht te behouden, en de andere op de geheele intrekking dier wet heeft aangedrongen, zoodat de voorgestelde partieele intrekking geen van beiden heeft bevredigd, schijnt er weinig kans te zijn, dat het Tarief, zoo de bedoelde bepalingen er in wierden gelaten, eene genoegzame meerderheid van stemmen op zich zoude kunnen vereenigen; weshalve het allezins geraden voorkomt, dat aan het gevoelen der leden te dezen aanzien alsnog gevolg worde gegeven.

Als slotsom derhalve van de laatste beraadslagingen over de onderhavige voordragt schijnt men te kunnen aannemen, dat, wanneer de bepalingen nopens de granen uit het Tarief worden genomen, er waarschijnlijkheid zou bestaan, dat de meerderheid zich ten slotte met de voordragt zal vereenigen, hetgeen door haar zou gedaan worden uit aanmerking, eensdeels, dat het belang van de schatkist voordurend bijdragen van den handel vordert, anderdeels, dat belangen van de inlandsche nijverheid niet gedoogen, dat men op eenmaal tot een meer vrijgevig stelsel overga.

Eenige leden zijn voorts teruggekomen op de vroeger gemaakte bedenkingen ten aanzien van den maatstaf der regten. Zij verklaarden met leedwezen te hebben gezien, dat de Regering de voorkeur had gegeven aan de belasting bij het gewigt, getal of maat, niettegenstaande zij zelve overtuigd scheen te zijn, dat de belasting naar de waarde uit het oogpunt der billijkheid de voorkeur verdient. Die leden waren van oordeel, dat de moeijelijkheid om de waarde der goederen te leeren kennen, en de vrees dat daaruit misbruiken zouden ontstaan, op zich zelven geene afdoende redenen behoorden te zijn, om eenen maatstaf aan te nemen, die tot groote onbillijkheden zou leiden, en de belasting zeer ongelijkmatig zou doen dragen, zooals men onder anderen met het voorbeeld van het artikel *manufacturen* aantoonde, waarvan de belasting niet dan met groot bezwaar voor de lagere volksklasse, naar het gewigt of de maat geheven zou kunnen worden. Zij zouden dus gewenscht hebben, dat de Regeering aan het beginsel van heffing naar de waarde meerdere uitbreiding had gegeven, en dat, in alle gevallen, waarin de heffing bij het gewigt, getal of maat volstrekt onvermijdelijk bevonden mogt zijn, dan toch aan de daaruit voortspruitende ongelijkmatigheid door het aannemen van meerdere classificatien ware te gemoet gekomen.

Men heeft ook nog bij deze gelegenheid de aanmerking gemaakt, dat in de toepassing van het beginsel van reciprociteit ten aanzien van de gelijkstelling van vreemde met nationale schepen met eenige omzigtigheid behoorde te worden te werk gegaan. Immers meende men, dat de Regering daaromtrent vroeger weleens te ver was gegaan, door gelijkstelling te verleenen ten behoeve van Staten, voor welke die gunst van veel meer belang te achten was, dan eene wederkeerige vrijstelling voor den Nederlandschen handel en scheepvaart. Men wenschte dit punt in het bijzonder aan de aandacht der Regering aanbevolen te hebben, ter gelegenheid van de herziening van de algemeene wet van 1822, wanneer het in opzettelijke overweging zou kunnen komen, of niet het beginsel van art. 294 dier wet nopens de gelijkstelling van het tonnegeld der zeeschepen, eenige wijziging behoort te ondergaan.

Overigens heeft men algemeen verklaard met genoegen in de memorie van beantwoording de toezegging te hebben gevonden, dat de herziening der voorzeide algemeene wet, zooras als het Tarief tot stand zal zijn gebragt, ten spoedigste door de Regering ondernomen zal worden. Men ziet eene daartoe strekkende voordragt met belangstelling te gemoet en meent dat het belang van handel en scheepvaart eene spoedige wijziging en verbetering van de bestaande wet hoogst wenschelijk doet zijn.

In eene Afdeeling is men teruggekomen op den wensch, bij het voorloopig verslag aangegeven, om art. 12 der wet van 21 Julij 1821, betrekkelijk het prelevement ten behoeve van de vaderlandsche nijverheid, ingetrokken te zien. Men meende, dat, vermits de Regering zelve die bepaling als reeds met der daad ingetrokken scheen te beschouwen, er dan ook geene overwegende bedenking kon bestaan, om die intrekking bij de wet te doen plaats hebben, hetgeen men verkieslijker oordeelde ter voorkoming van allen twijfel in het vervolg.

In verband met hetgeen in de memorie van beantwoording werd te kennen gegeven ten aanzien van de gewoonte der kooplieden, om zich niet regtstreeks met de administratie in aanraking te stellen, maar zich daartoe van de tusschenkomst van tusschenhandelaars te bedienen, hebben sommige leden de zaak nopens de reglementen en de tarieven der courtagie-gelden van de makelaars en cargadoors ter sprake gebragt. Zij meenden, dat die zaak niet voldoende is geregeld en in sommige steden tot moeijelijkheden en botsingen aanleiding geeft, weshalve zij aan de Regering wenschten te hebben aanbevolen, om op de behoorlijke regeling van dit onderwerp in het belang van den handel bedacht te zijn.

Eindelijk zijn ter gelegenheid van het jongste onderzoek eenige leden teruggekomen op het denkbeeld, in het voorloopig verslag als den wensch van vele leden aangegeven, om het Tarief in onderscheidene wetsontwerpen te splitsen en dus in gedeelten aan de stemming der leden te onderwerpen. Die leden konden zich met de beantwoording der Regering op dit punt niet vereenigen. Zij meenden, dat het stemmen bij gedeelten geen overwegend bezwaar kon hebben en dat de Regering, door de bij hare memorie gevoegde ontleding van het Tarief, en verdeeling in categorien, naar gelang van het regt, als 't ware zelve den weg had aangewezen, dien men slechts bij de stemming behoefde te volgen. Zij achtten zich verpligt om alsnog op dit punt aan te dringen, vooral ook in het belang der Regering zelve, welke alleen langs dien weg met de denkwijze der meerderheid omtrent de verschillende onderdeelen der voordragt bekend zou kunnen worden.

De Centrale Afdeeling zal thans de bedenkingen mededeelen,

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

welke nog bij het nader onderzoek der voordragt in de Afdeelingen op de bijzondere bepalingen van het wetsontwerp en de artikelen van het Tarief zijn in het midden gebragt.

ONTWERP VAN WET

Ad art. 2. De redactie van dit artikel, welke in den geest van het verlangen der meerderheid is gewijzigd, heeft nogtans bij nadere overweging aan sommige leden stof tot bedenkingen gegeven. Men meende namelijk dat de tweede zinsnede, zooals die thans is voorgedragen, niet geheel in verband is opgesteld met het bepaalde bij art. 101 der Grondwet, nopens den duur van de gewone zitting der Staten-Generaal, en dat uit dien hoofde de redactie eener soortgelijke bepaling, voorkomende in art. 9 der wet van 26 Augustus 1822, de voorkeur scheen te verdienen. Ook heeft men gevraagd of het artikel, in voege als het thans luidt, niet aanleiding zou kunnen geven, dat van het daarbij bepaalde voorbehoud gebruik werd gemaakt, gedurende het tijdvak, dat de Staten-Generaal vergaderd zijn, hetgeen men oordeelt dat de bedoeling niet kan wezen. Men verlangt derhalve de redactie in dien zin gewijzigd te zien, dat daardoor aan de beide voormelde aanmerkingen zal zijn te gemoet gekomen.

af te schaffen of terug te geven. In verband met de wijziging, welke de Regering, op verzoek der Kamer, in art. 1 van de wet van 18 Maart jl. (*Staatsblad* n°. 11) heeft gebragt, wenscht men hier voor *af te schaffen* gesteld te hebben *op te heffen.*

Ad art. 3, § 2, *na hun vertrek eene aanmerkelijke enz.* Men wenscht de teruggave bepaald te zien, niet alleen voor het geval dat de invoerregten ter bestemmingsplaats verhoogd zijn *na het vertrek der goederen* van hier, maar ook voor het geval dat de goederen uitgevoerd zijn vóór de verhooging hier bekend was. Men stelle derhalve, evenals in het 1ste lid van dit artikel, in plaats van *na hun vertrek*, de woorden: *krachtens een verbod, tijdens den uitvoer hier te lande onbekend.*

Voorts hebben eenige leden, met opzigt tot de bijgevoegde slotbepaling van dit artikel, nog te kennen gegeven, dat zij niet bedoeld hadden, om den daarbij bepaalden vrijdom of restitutie van regten als eene gunst toe te kennen, maar dat zij die als een regt bij de wet wenschten te zien vastgesteld, geheel in gelijker voege als bij het 1ste en 2de lid van dit artikel voor het geval van een plotseling opgekomen verbod van invoer is bepaald.

Ad art. 6. Ofschoon de *el* nergens in het Tarief als maatstaf van berekening der regten voorkomt, wordt nogtans bij onderscheidene artikelen als maatstaf ter berekening van den inhoud opgegeven de *teerling van de Nederlandsche el.* Men oordeelt derhalve, dat ook van die maat te dezer plaatse melding behoort te worden gemaakt.

Ad art. 10, *in alle gevallen.* Men meent dat deze woorden moeten doorgehaald worden, zooals ook in het antwoord op de betrekkelijke aanmerking in het voorloopig verslag schijnt te zijn toegezegd.

Ad art. 12 (*nieuw*). Voor *zal worden*, in den voorlaatsten regel, stelle men liever *wordt.*

Ad art. 13 (*nieuw*). *Aan de administratie blijft voorbehouden.* Men wenscht in plaats van *Aan de administratie* hier gesteld te hebben: *Aan den Koning.*

Ad art. 14. Eenige leden bleven aandringen op de intrekking van dit artikel, als strekkende tot verkorting van het regt van entreposering, en als bevattende eene bescherming van de inlandsche nijverheid ten koste van de scheepvaart en den handel. Die leden konden niet toegeven, dat het uitslaan uit het entrepôt om de goederen op zee te verbruiken of ten dienste van het schip aan te wenden, een *misbruik* zoude zijn, gelijk het in de memorie van beantwoording wordt genoemd: zij oordeelen integendeel dat het onbillijk ware voor zoodanige goederen het regt te vorderen. Daar te boven herhaalden zij de bedenking, dat vreemde schepen, ten gevolge van de voorgestelde bepaling, zullen ontzien zich in dit Rijk te provianderen, en dat, zoo de Maintzer Conventie ongeschonden blijft, een ongelijke toepassing dier bepaling daarvan het gevolg moet zijn.

TARIEF

Aardewerk, porselein. De verhooging van het regt van invoer op dit artikel tot 8 percent van de waarde werd door sommige leden afgekeurd, die niet konden toegeven, dat het belang van de schatkist zulk eene zware belasting van een artikel, hetwelk hier te lande niet wordt geproduceerd, zoude kunnen wettigen.

Asschen, haard-asch. Met het oog op de inlichting, in de memorie van beantwoording voorkomende, nopens de verschillende uitlegging van de beteekenis van *Zeeton*, hebben eenige leden te kennen gegeven, dat zij geen juist denkbeeld hebben, hoe de administratie soms de zeeton bij het gewigt, het aantal ponden, heeft berekend en nu dezelve weder als inhoudsmaat wil beschouwd hebben.

Eenige leden hebben voorts aangedrongen op de weglating van het regt van uitvoer op dit artikel. Zij meenden dat, vermits het gebleken was, zooals in de memorie van beantwoording wordt gezegd, dat de landbouw hier te lande aan de haard-asch als mestspecie geene groote waarde hecht en vele gemeentebesturen voor de ten hunnent vallende haard-asch geenen genoegzamen uitweg kunnen vinden, er mitsdien geene redenen zijn om niet den uitvoer van dit artikel geheel vrij te laten, of althans aanmerkelijk te ontheffen, en dat zulks in het bijzonder het geval moest zijn voor de haard-asch langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* uitgaande.

Boeken. Eenige leden hebben opgemerkt, dat de voorgestelde bijvoeging op art. 3 § 2 der wet voorafgaande het Tarief, niet geheel voldoet aan den bij het voorloopig verslag te kennen gegeven wensch. Immers, volgens de bijgevoegde bepaling, wordt de vrijdom van het invoerregt afhankelijk gemaakt van de Koninklijke vergunning en moet de wederinvoer plaats hebben binnen twee jaren na de afzending van hier. Wil men intusschen het beoogde doel bereiken, om het uitgeven van boeken aan te moedigen en den commissiehandel in dat artikel te bevoordeelen, dan behoort, naar het oordeel dier leden, de onbelaste wederinvoer als beginsel in de wet vastgesteld en aan geenen termijn, althans niet aan zulk eenen korten termijn, verbonden te worden.

Boter. Door eenige leden werd de meening geuit, dat, wanneer door de Regering mogt worden toegegeven aan den wensch der meerderheid, om de bepalingen nopens de *granen* uit het Tarief te doen wegvallen, in dat geval ook op de toegestane vrijstelling van het regt op den uitvoer van *boter* en *kaas* zou behooren teruggekomen te worden.

Elaïne-zuur, in de renvooijen. Het woord *elaïne* schijnt abusievelijk doorgehaald te zijn. Immers meent men, dat hetzelve eene zelfstandigheid aanduidt, die niet, evenals *elaïne-zuur*, onder de *chemicalia* gerangschikt kan worden, maar afzonderlijk belast behoort te worden.

Hout. Op de noot voorkomende onder de bijzondere bepalingen, heeft men opgemerkt, dat daarbij een groot voordeel gegeven wordt aan de deelen, waaruit de vloeren en hutten op de afkomende vlotten zijn zamengesteld, boven de deelen, die met schuiten van boven komen, waarvoor *f* 1.50 per kub. el zal moeten betaald worden. Bij het gemis van eenig voorschrift, hoe dik de vloeren en hutten mogen zijn, vreest men, dat die bepaling tot ontduiking van het regt aanleiding zou kunnen geven, terwijl men dezelve ook schadelijk acht, als strekkende ten praejudicie van den aanvoer met afkomende schepen, voor welke men gewoonlijk behoefte heeft aan vracht.

Voorts heeft men de bedenking geopperd, of de aangenomen maatstaf van berekening van het regt van sommige houtsoorten wel doelmatig zij. Immers vreest men, met de Kamer van Koophandel en Fabrieken in de hoofdstad, dat de berekening van de regten wegens geringe houtsoorten, als: juffers, kolders, barkoenen, stolpen, onbereide handspaken, enz., wanneer dezelve naar den kubieken inhoud moest geschieden, allermoeijelijkst wezen, en dikwerf tot hoogst onaangename verwikkelingen met de administratie aanleiding zou kunnen geven. Men zou daarom vermeenen, dat de voorzeide houtsoorten, en in het algemeen alle soorten van rondhout, zouden behooren getarifeerd te worden onder het artikel *masten*, *spieren*, *riemen* enz., en met ½ pct. van de waarde bij invoer belast.

IJzer. Eenige leden hebben verklaard, de strekking niet te begrijpen van de redenering, voorkomende in de memorie van

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerregten.*

beantwoording op dit artikel, betrekkelijk de zoogenaamde *schuitjes tot ballast*. Zoo men daarmede heeft willen aanduiden, dat die schuitjes, niettegenstaande de doorhaling, nogtans begrepen zijn onder den vrijdom, aan *alle ballast van ijzer, die niet gelost wordt*, bij § 13 van art. 3 der wet toegekend, dan zouden die leden wenschen te vernemen, hoe zal kunnen gewaakt worden tegen frauduleuse lossing, nadat de schepen de inhebbende goederen gelost hebben en de manifesten afgeteekend zijn.

Kramerij. Men is teruggekomen op de vroeger ingebragte bedenking ten aanzien van de hoegrootheid van het regt. Men blijft van gevoelen, dat een artikel, waarvan zulk een belangrijke doorvoer naar de Kolonien en andere werelddeelen kan plaats hebben, doch hetwelk niet vatbaar is om in entrepôt te worden nedergelegd, niet met een te hoog invoerregt behoort te worden belast, terwijl men meent, dat eene verlaging van het regt eer voor- dan nadeelig voor de schatkist zou blijken te zijn.

Manufacturen. De voordragt der Regering ten aanzien van de regten op dit artikel blijft, in weerwil van het aangevoerde te dien opzigte in de memorie van beantwoording, bij vele leden bezwaar ontmoeten. Uit aanmerking, dat nu reeds, op het bestaande regt van 3 en 4 pct., manufacturen, vooral zijden, ter sluik worden ingevoerd, oordeelen die leden, dat alle verhooging van regt, noch in het belang van de schatkist, noch ter bescherming van de inlandsche fabrieken, iets zal kunnen baten. Men kan zoodanige verhooging niet anders beschouwen, dan als eene premie op den smokkelhandel.

Ook het bezwaar tegen de voorgestelde berekening van het regt op *wollen* manufacturen naar het gewigt, hetwelk in de memorie van beantwoording insgelijks door de Regering wordt erkend, blijft bij vele leden wegen, die meenen, dat de ongelijkmatigheid, welke daaruit voortvloeit ten nadeele van de grovere soorten, en dus voornamelijk ten bezware van de geringere volksklasse, voor hoogst onbillijk te houden zij. Die leden zouden dus wenschen de onderscheiding ten aanzien van stoffen, waarvan 6 Ned. ellen één pond of meer wegen, te zien wegvallen, en allen zonder onderscheid op 6 en 5 pct. van de waarde te zien gesteld.

Ook de voorgestelde verhooging van het regt op manufacturen van *hennep* en *vlas* is op nieuw met nadruk bestreden geworden. Men erkent wel, dat de linnenhandel met *Duitschland*, zooals in de memorie van beantwoording gezegd wordt, in onze havens niet teruggekeerd is, ondanks de verminderde inkomende regten op denzelve, in vergelijking van vroegere tarieven; doch men vindt daarin eene reden te meer gelegen, om den handel in Iersche linnens, welke den Duitschen handel kan vervangen, niet te bederven, hetgeen toch waarschijnlijk het geval zoude wezen, indien aan het voorstel tot verhooging van het regt gevolg wierd gegeven. En voor de inlandsche nijverheid zal die verhooging geenszins doel kunnen treffen, daar de linnens, die hier te lande gefabriceerd worden, alleen voor de consumtie dienen, en de vreemde meerendeels weder uitgevoerd worden. Men wenscht dus, dat op eene verhooging, die niet aan het doel kan beantwoorden en den handel noodeloos zou benadeelen, alsnog teruggekomen worde.

Papier. Volgens de voordragt zou *kaartpapier* en *bordpapier* met het zelfde regt belast worden. Hiermede kan men zich niet vereenigen, uit aanmerking van het verschil in de qualiteiten dier beide papiersoorten. Men meent dus dat het *kaartpapier* onder het *meubelpapier* overgebragt met 10 pct. van de waarde belast zou moeten worden.

Voorts waren eenige leden van oordeel, dat het regt van alle papiersoorten naar de waarde geheven en niet hooger dan op 6 pct. behoorde te worden gesteld. Die leden meenden, dat de heffing naar de waarde ook vroeger door den fabrikant zelven is verlangd, omdat het papier, hetwelk van het buitenland komt, toch meerendeels tot de fijnere soorten behoort.

Slagtvee. Opvallend is aan eenige leden voorgekomen het groote verschil van het voorgedragen regt op de onderscheidene soorten van slagtvee. Volgens de voordragt zoude van *varkens* een regt van 2½ pct., op *schapen* een regt van 3 pct., op *lammeren* een regt van 5 pct., op *kalveren* van 8 pct., op *stieren*, *ossen* enz. van 10 pct. geheven worden. Te vergeefs heeft men eenig stelsel in de regeling van de hoegrootheid der belasting getracht te ontdekken, en meent dus dat dit gedeelte van de voordragt alsnog eenige opheldering zal behoeven.

Spelden. Onder referte tot de aanmerking op het artikel *kramerij*, wenscht men het regt op de *spelden* eveneens verlaagd te zien, terwijl men, in tegenstelling van hetgeen in de memorie van beantwoording vooruitgezet wordt, door de ondervinding genoegzaam bewezen acht, dat het artikel thans ter sluik wordt ingebragt.

Tabak. Men blijft aandringen op de terugbrenging van het regt van *f* 0.80 op *f* 0.50. Men vertrouwt dat de schatkist daardoor niet zal verliezen, omdat dan hoogst waarschijnlijk, op weinige uitzonderingen na, alles in consumtie zou worden aangegeven.

Met de voorgestelde verhooging van het regt op de *sigaren*, zou men zich gereedelijk kunnen vereenigen, indien men met de Regering kon onderstellen, dat daaruit geen aanmerkelijk gevaar voor sluikerij zou voortvloeien. Doch men kan in dat gevoelen niet deelen, en gelooft dus dat de verhooging geen doel treffen en slechts tot noodeloos bezwaar van den handel zal strekken.

Traan. Uit den overgelegden staat der in-, uit- en doorgevoerde goederen blijkt, dat in 1843 van 50200 vaten 46100 zijn doorgevoerd. Men meent dat hierdoor duidelijk bewezen is, dat de handel vruchteloos bezwaard wordt, en dat een laag regt, waarbij hoogst waarschijnlijk van alles betaald zou worden, voordeeliger voor de schatkist zal zijn, dan een hoog regt van hetgeen in consumtie wordt gebragt. Uit dien hoofde blijft men op vermindering van het regt aandringen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag den 8sten Mei 1845.

16. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN HET ONTWERP VAN WET. [1])

In art. 2, 1ste lid, in plaats van *af te schaffen*, lees:	op te heffen.
Het 2de lid te lezen als volgt:	Van de beschikkingen naar aanleiding van dit voorbehoud te nemen, wordt, met aanbieding van een daartoe betrekkelijk wets-ontwerp, aan de Staten-Generaal kennis gegeven in den loop hunner eerstvolgende zitting. Wanneer het nemen van zoodanige beschikking, in dringende omstandigheden, door Ons noodig geacht mogt worden gedurende eene zitting van de Staten-Generaal, geschiedt de aanbieding van een wetsontwerp nog in den loop van de zelfde zitting.
Art. 3, § 2. Het 1ste lid wordt in dezer voege gewijzigd:	*a*. Goederen uit de Overzeesche bezittingen van den Staat terugkomende; *b*. Goederen van erkenden Nederlandschen oorsprong, welke onverkocht van vreemde markten terugkomen; *c*. Alle goederen welke, na te zijn uitgevoerd, weder worden ingevoerd van plaatsen, waar dezelve, krachtens een verbod of ten gevolge van eene aanmerkelijke verhooging van invoerregten, tijdens den uitvoer hier te lande onbekend, niet mogten worden toegelaten, of niet dan met groot nadeel ingevoerd mogten kunnen worden. Voor zoo veel de goederen onder *b* en *c* hierboven bedoeld, betreft, is deze vrijdom verbonden aan de voorwaarde, dat derzelver wederinvoer plaats hebbe binnen twee jaren na hun vertrek van hier.

[1]) Ingezonden, evenals stuk 17, bij brief van den Minister van Financiën dd. 22 Mei 1845. (Zie het verslag van de vergadering van den 23sten).

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Het vroeger voorgestelde 4de lid van deze paragraaph [1]), luidende:
Wij behouden Ons voor enz., tot *teruggevoerd*,
valt alsnu weg.

Art. 3, § 6, 2de lid, na *regten*, invoegen	en accijnsen
Art. 3, § 8, 2de lid, na *regten*, invoegen	en accijnsen
Art. 3, § 14, de woorden: (*niet vallende in de uitzondering bij art.* 14 *hierna vermeld*) vervallen.	
Art. 4, [2]) na het woord *rogge*, in plaats van *en*	eene komma.
en na *spelt* bijvoegen	boekweit, gerst, mout en haver.
Art. 6, 1ste lid, [2]) na *kan* te voegen	den teerling-palm
Ibid., na *kan* te voegen	teerling-palm
Art. 10, 1ste lid, in plaats van *zal worden*, lees:	wordt
3de lid, de woorden *in alle gevallen* vallen weg.	
Art. 12 (nieuw), [3]) in plaats van *zal worden*, lees:	wordt
Art. 13 (nieuw), [4]) in plaatsvan *aan de administratie blijft voorbehouden*, lees:	Wij behouden Ons voor om
Ibid., in den voorlaatsten regel, in plaats van *haar*, lees:	Ons
Art. 14 (nieuw) vervalt.	
Art. 15 wordt Art. 14.	

17. NADERE ERRATA EN BIJVOEGINGEN.

TARIEF

Asschen, *Haardasch.* Het regt van uitvoer, langs *Bath* en *Sas van Gent*, in plaats van *f* 1 te stellen op	0.60
Azijn. In de eerste rubriek, in plaats van *één graad*, [5]) lees:	*twéé graden*
Granen.	
De noot 4 bij deze rubriek, onder aan de bladzijde, [6]) luidende: „*De bepalingen van*" enz. tot „*toegestaan*," vervalt. In plaats van dezelve leze men	4) *Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.*

[1]) Zie hiervoor blz. 93, eerste kolom bovenaan.
[2]) Zie als voren, tweede kolom: regel 11 en 12.
[3]) Zie bladz. 94, eerste kolom bovenaan.
[4]) Zie bladz. 17, art. 7, tweede lid, in verband met blz. 93, 2de kolom.
[5]) Zie blz. 95
[6]) Zie blz. 27.

In de eerste en tweede onder deze hoofdrubriek voorkomende rubrieken vervallen de woorden	*Boekweit.*

De rubrieken:

„ *Gerst*

„ „ *met Nederlandsche schepen*

„ *Mout en haver*

„ „ „ met *Nederlandsche schepen* vervallen, met de daarvoor uitgetrokken regten.

Hout. Bij de noot 1) op het artikel *Hout. Allerlei ongezaagd scheepsbouw- en timmerhout, met gebroken last, of komende van elders*, na *zamengesteld*, [1]) nog bijvoegen	*doch in geene meerdere hoeveelheid dan van vier teerling-ellen voor elke honderd teerling-ellen welke het geheele vlot bevat.*
In de rubriek *Zijde, ruwe en onbewerkte*, na het woord *trame* [2]) nog bijvoegen	en *ruwe tweern.*
In de rubriek *Zijde, gewerkte*, enz. vervallen de woorden	*Alsmede geverfde zijde.*

In de *Nota van Wijzigingen in de* RENVOOIJEN [3]) nog op te nemen of te veranderen als volgt:

Boekweit. In plaats van: zie *granen*, lees:	*Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.*
Boonen. In plaats van: zie *boekweit*, onder *granen*, lees:	*Zie granen.*
Na *Edele gesteenten* in te voegen:	*Elaïne* als *olie* (*benk-, papaver- enz.*)
Erwten. In plaats van: zie *boekweit*, onder *granen*, lees:	*Zie granen.*
Fruit-azijn	vervalt.
Garst en *Gerst* } In plaats van: zie *granen*, lees:	*Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.*
Haver. In plaats van: zie *granen*, lees:	*Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.*
Hout-azijn	vervalt.
Houtzuur. De woorden: *hout-azijn*, zie	vallen weg.
Kannen en kruiken. In plaats van: zie *aardewerk*, lees:	*Als aardewerk.*
Kruiken en kannen. In plaats van: zie *aardewerk*, lees:	*Als aardewerk.*
Kunst-azijn	vervalt.

[1]) Zie blz. 30, in verband met blz. 97.
[2]) Zie blz. 50, in verband met blz. 103.
[3]) Zie blz. 104, in verband met blz. 22 en vervolgens.

III. *Tarief van In-, Uit- en Doorvoerrechten.*

Medailles (*gouden of zilveren*). In plaats van: als *goud en zilver gemunt*, lees:	*Zie goud en zilver.*
Medailles (*koperen*). In plaats van: *als koper gemunt*, lees:	*Zie koper.*
Mout. In plaats van: zie *granen*, lees:	*Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw.*
Pannen en potten. In plaats van: zie *aardewerk*, lees:	*Als aardewerk.*
Papaver-olie. In plaats van: *boom- of olijf-olie*, onder *olie*, lees:	*Olie.*
Parmezaankaas. De woorden: (*vreemde alle andere*)	vallen weg.
Plaatijzer. De woorden (*smeed- enz.*)	vallen weg.
Platlood	vervalt.
Rozijn-azijn	vervalt.
Staarten en manen van paarden. Na *haar*, bijvoegen:	*Onbewerkt.*
Wijn-azijn	vervalt.
Wikken. De woorden: *boekweit*, onder	vallen weg.

18. BIJVOEGSEL TOT HET ALGEMEEN VERSLAG.

Naar aanleiding van het besluit der Tweede Kamer van den 23sten Mei jl., waarbij het voorgedragen Tarief van regten op den In-, Uit- en Doorvoer, en speciaal de laatstelijk in de voordragt gebragte wijzigingen, ter overweging naar de Afdeelingen der Kamer zijn verzonden, hebben de leden, ten getale van 48 in hunne respectieve Afdeelingen vereenigd, op nieuw over deze belangrijke zaak beraadslaagd.

In het bijzonder heeft daarbij de aandacht getrokken de voorgestelde weglating der bepalingen nopens de regten op sommige graansoorten. In verband met het doel der nadere verzending van de zaak naar de Afdeelingen, hebben verre de meeste leden geene zwarigheid gemaakt, om hun gevoelen nopens dat voorstel te doen kennen; in éene Afdeeling [1]) is dit punt echter niet bepaaldelijk in rondvraag gebragt, doch vermeent men het er voor te kunnen houden, dat van de 10 leden, waaruit die Afdeeling was zamengesteld, 5 leden zich met de voorgestelde weglating zouden kunnen vereenigen.

Van de overige leden, die ten getale van 38 zich bepaaldelijk over de zaak hebben verklaard, hebben 27 leden hun genoegen te kennen gegeven, dat de Regering heeft kunnen besluiten, om haar primitief voorstel tot partieele wijziging van de wet van 1835 weder in te trekken. Men oordeelde dit besluit te moeten toe juichen, — deels, omdat men op de handhaving van de wet van 1835 in het belang van den landbouw prijs stelde — deels, omdat eene gedeeltelijke behandeling en wijziging dier wet voor oneigenaardig werd gehouden, — deels, eindelijk, uit hoofde men de overtuiging koesterde, dat het Tarief niet aangenomen zou worden, indien de bepalingen nopens de granen er in wierden gelaten, en men het lot eener voordragt, waarin men althans eenige verbeteringen niet kon miskennen, niet wilde opofferen aan de zucht naar meer afdoende verbeteringen, die men vreesde dat voor het tegenwoordige toch niet verkregen zouden worden.

Sommige leden daarentegen hebben het voorstel tot weglating van de bepalingen nopens de granen afgekeurd, terwijl zij het als een blijk van stelselloosheid aan de zijde der Regering aanmerkten dat zij, om aan een deel van de leden genoegen te geven, de geheele œconomie harer voordragt had opgeofferd.

Door vele leden intusschen werd opgemerkt, dat de voordragt ten gevolge van de thans voorgestelde wijziging zeer aanmerkelijk van aard is veranderd. In het bijzonder vond men thans veel bezwaar in de voorgedragen verhooging der regten op onderscheiden artikelen, waardoor men meent dat de handel te zeer benadeeld zou worden, zonder dat zulks door het voordeel, hetwelk die stand uit de wijziging der wet van 1835 verwachten kon, zoude opgewogen worden. In de veronderstelling dat men zou aannemen het beginsel, hetwelk door de Regering bij de zamenstelling van het ontworpen Tarief schijnt te zijn gevolgd, dat men hetzelve namelijk beschouwen moet als eene transactie tusschen de onderscheidene takken der volksnijverheid, waarbij van ieder eenige offers in het algemeen belang gevorderd zouden worden, kon men niet toegeven en achtte onbillijk, dat alleen de landbouw zoude worden gehandhaafd bij de hem toegekende voorregten; hetgeen te minder aannemelijk scheen, omdat zulks geheel ten koste van de belangen des handels zou ptaats hebben. Uit dien hoofde werd dan ook door vele leden er op aangedrongen, dat nu ook aan den handel eene evenredige ontheffing worde verleend, althans dat worde afgezien van de verhooging van regten, welke op onderscheiden voorwerpen, in vergelijking met de thans bestaande wetgeving, is voorgedragen, en waarvoor men oordeelde, dat dàn alleen termen hadden kunnen bestaan, wanneer de bepalingen nopens de granen, die als het ware het equivalent van die verhooging aanboden, in het Tarief behouden waren geworden.

Door eenige leden is voorts teruggekomen op den vroeger geuiten wensch, dat het Tarief slechts voor eenen bepaalden tijd, bijvoorbeeld van vijf jaren, vastgesteld zou worden, immers dat de verpligting om het Tarief binnen zekeren bepaalden termijn te moeten herzien, in de wet zelve wierd opgelegd. Zij erkenden met de Regering, dat de wetgever ook zonder eenige bepaling de bevoegdheid behoudt, om die wijzigingen daar te stellen, welke noodig geacht zouden worden; maar niettemin achtte zij een wettelijk voorschrift noodig, als waarborg dat van die bevoegdheid ter bekwamer tijd gebruik zou worden gemaakt. De groote meerderheid evenwel heeft zich met het gevoelen dier leden niet vereenigd.

Er zijn, eindelijk, ter gelegenheid van het jongste onderzoek in de Afdeelingen, nog een viertal bedenkingen, betreffende de voorgestelde wijzigingen op het ontwerp van wet en tarief in het midden gebragt, met welker mededeeling de Centrale Afdeeling dit bijvoegsel op haar algemeen verslag zal besluiten.

Vooreerst heeft men vrij algemeen, met opzigt tot de voorgestelde nieuwe redactie van art. 2 der wet, de opmerking gemaakt, dat, zooals die bepaling thans luidt, dezelve als onvolledig en onvoldoende moet worden beschouwd, vermits daarin een voorschrift wordt gemist nopens den termijn, binnen welken het wets-ontwerp tot bekrachtiging van de genomene beschikkingen moet worden aangeboden, en daarin ook geene voorziening wordt aangetroffen voor het geval, dat het aangeboden wetsontwerp niet door de goedkeuring der Staten-Generaal wierd achtervolgd.

Volgens de voorgedragen redactie zouden beschikkingen, bij den aanvang eener zitting genomen, eerst tegen het tijdstip van de sluiting der Staten-Generaal behoeven medegedeeld te worden, hetgeen men minder eigenaardig oordeelde.

Men heeft derhalve het verlangen geuit, dat dit gedeelte van de voordragt alsnog in den aangegeven zin verbeterd moge worden.

Ten andere heeft men bedenkingen geopperd ten aanzien van de woorden: *Zie de wet ter bevordering van de belangen van den landbouw*, welke de Regering heeft voorgesteld, om bij sommige artikelen van het Tarief in de Renvooijen bij te voegen. Men meende die manier, om eene wet alleen bij haar opschrift aan te duiden, voor minder naauwkeurig en voor oneigenaardig te moeten houden, en zou dus wenschen den gebruikelijken vorm van aanhaling met de dagteekening der uitvaardiging en het nummer van het *Staatsblad* gevolgd te zien.

Ten derde heeft men opgemerkt, dat men zich ten onregte, bij de wijziging van het artikel *granen*, heeft bepaald tot de weglating van het woord *boekweit*, tengevolge waarvan de artikelen *boonen*, *wikken* en *erwten* in het Tarief zouden behouden worden, hetgeen men meende, dat de bedoeling niet geweest kan zijn, althans dat geene goedkeuring zou verdienen.

Eindelijk hebben de leden eener Afdeeling den wensch geuit, dat de Regering alsnog mogt besluiten, om *alle* prohibitien zonder eenige uitzondering uit het Tarief te doen wegvallen, terwijl door

[1]) De *vierde* (aant. Luzac).

onderscheiden leden ook nog is teruggekomen op den vroeger geuiten wensch naar eene geheele vrijstelling van het artikel *haardasch* bij uitvoer.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 27sten Mei 1845.

19. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN HET ONTWERP VAN WET.

Art. 2, 2de lid, in plaats van de woorden *in den loop*, [1]) te lezen:	*binnen dertig dagen na de opening.*
In het 3de lid, na *zitting*, bijvoegen:	*binnen dertig dagen na de dagteekening van het door Ons te nemen besluit.*
Voorts een 4de lid bijvoegen, luidende:	Indien het ontwerp van wet door de Staten Generaal niet wordt aangenomen, behouden de door Ons genomene beschikkingen kracht van wet tot en met den twintigsten dag, na dien waarop de verwerping heeft plaats gevonden.

20. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN HET TARIEF.

Asschen (*Haardasch*) laatste rubriek, het uitvoerregt in plaats van 0.60, [2]) te stellen op. . .	0.50.
Granen [3])	De twee eerste rubrieken van dit artikel: (*Boonen, wikken en erwten*, en *Boonen, wikken en erwten met Nederlandsche schepen*) met de daarvoor uitgetrokken regten, vervallen.
Hout. [4]) In de *tweede* rubriek, na het woord (*gezaagd*), bijvoegen:	*geheel afgezaagd of niet*
In de *derde* rubriek: (*allerlei ongezaagd scheepsbouw- en timmerhout, enz.*) vervalt het woord	*ongezaagd.*
De beide rubrieken: 〃 〃 〃 eiken; 〃 〃 〃 alle ander	vallen weg met de daarvoor uitgetrokken regten.

[1]) Zie bladz. 171.
[2]) Ibid.
[3]) Zie bladz. 27, in verband met blz. 171.
[4]) Zie blz. 30.

In plaats daarvan leze men als volgt:

		Inv.	Uitv.	Doorv.
〃 〃 〃 *allerlei ongezaagd niet afzonderlijk belast* . . .	Waarde	2½ pct.	Vrij	1/10 pct.
〃 〃 〃 *allerlei gezaagd, geheel afgezaagd of niet* . . .	de teerl. of kub. el	1.50	Vrij	0.25.

(De rubriek 〃*allerlei gezaagd hout, geheel afgezaagd of niet*〃 met de daarvoor uitgetrokken regten, vervalt ten gevolge dezer verplaatsing).

In de noot (1) vervallen de woorden.	*en tegen het regt van 40 centen per kubiek el.*
Rozijnen. [1]) Het invoerregt van de *eerste* rubriek, in plaats van *f* 1, te stellen op	0.60.
en het invoerregt in de *tweede* rubriek, in plaats van 0.75, op	0.40.
Tabak. [2]) Het invoerregt op de *eerste* rubriek, in plaats van 0.80, te stellen op	0.70.

21. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN DE RENVOOIJEN.

Bij de artikelen: Boekweit, Garst, Gerst, Haver, Maïs, Mout, Rogge, Spelt, Tarwe, Mitsgaders in de noot 4) bij het tariefs-artikel *Granen* [3])	In plaats van *ter bevordering van de belangen van den landbouw*	lees: *van 29 December* 1835 (*Staatsblad n°.* 41).
Boonen, Erwten, Wikken	In plaats van *zie granen.*	lees: *Zie de wet van* 29 *December* 1835 (*Staatsblad n°.* 41).
Linzen. In plaats van *granen*,		lees: *de wet van den 29sten December* 1835 (*Staatsblad n°.* 41).
Paardenboonen. In plaats van *onder granen*, lees:		*Zie de wet van* 29 *December* 1835 (*Staatsblad n°.* 41).

[1]) Zie blz. 42.
[2]) Zie bldz. 45.
[3]) Zie blz. 172 en 27.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 19 Juni 1845).

De wet is den 19den Juni 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°. 28).

IV. Aanwijzing van de middelen tot aflossing van schuld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 13 November 1844.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In verband met het bepaalde bij art. 2 der wet van den 6den Maart jl. (*Staatsblad* n⁰ 15), wordt bij deze aan U Edel Mogenden ter overweging voorgelegd een ontwerp van wet tot aanwijzing der middelen voor de aflossing van Schuld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij, welke aflossing bij de wet is vastgesteld.

Het voorschreven ontwerp gaat vergezeld van eene daartoe behoorende memorie van toelichting.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.,*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij art. 2 der wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 15), bepalende de aflossing eener som van *f* 22 027 775.18 aan de Nederlandsche Handelmaatschappij, is voorbehouden de wettelijke aanwijzing der middelen, waaruit die aflossing zal plaats hebben,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De aflossing aan de Nederlandsche Handelmaatschappij, bepaald bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 15), wordt aangewezen op de middelen, daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 14).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Toen het ontwerp van wet tot aflossing van de schuld aan de Handel-maatschappij den 27sten December 1843 werd voorgedragen, bevatte dit ontwerp eene aanwijzing tot goedmaking dier aflossing, op middelen, welke bij de Staten-Generaal in overweging waren; van daar, dat deze aanwijzing bij het ontwerp, in den loop der deliberatien, is weggevallen, en dat bij de vaststelling der zaak van de aflossing, in de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 15), de bedoelde aanwijzing voor nadere wettelijke bepalingen is voorbehouden.

Deze bepalingen behooren nu te worden gemaakt en kunnen wel van geen anderen aard zijn, dan die, welke bij de oorspronkelijke voordragt in het oog waren gehouden. De maatregelen, genomen bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 14), moeten ook dat onderwerp omvatten, als een der krachtige middelen van herstel der finantien; zijnde dienvolgens de som, voor deze aflossing bestemd, reeds begrepen in de nota van berekening, welke, ter gelegenheid van de overweging over de aanvulling der middelen over 1844 en 1845, op den 11den December 1843 aan de Staten-Generaal is medegedeeld; het is derhalve geheel in den geest der bedoelde algemeene maatregelen, dat het thans aangeboden ontwerp de aanwijzing doet op de middelen, bij de gezegde wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n⁰. 14), daargesteld.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Op het ontwerp van wet tot aanwijzing der middelen voor de aflossing van schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, welke voordragt een noodzakelijk uitvloeisel is van het bepaalde bij art. 2 der wet van 6 Maart jl. (*Staatsblad* n⁰. 15), en ook geheel in den geest der vroeger beraamde en vastgestelde finantiele maatregelen is ingerigt, zijn, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek in de Afdeelingen, geene andere aanmerkingen gemaakt, dan alleen deze litterale aanmerking, dat niet de *aflossing* zelve, maar de *som*, die afgelost moet worden, op bepaalde middelen kan worden aangewezen, weshalve men in bedenking geeft, om den aanhef van het *eenig artikel* te stellen als volgt:

IV. *Aflossing van schuld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij.*

„ *De som welker aflossing aan de Nederlandsche Handel-maatschappij* „ *bepaald is bij de wet*" enz.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 2den November 1844.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

In overeenstemming met de aanmerking voorkomende in het voorloopig verslag, worden in het ontwerp van wet de volgende veranderingen voorgedragen:

In het eenig artikel, 1en regel, achter het woord *De* in te voegen *som welker*

achter het woord *bepaald* in te voegen: *is*

6. ALGEMEEN VERSLAG.

Men herinnert zich, dat bij art. 2 van het ontwerp van wet tot aflossing van de schuld aan de Handel-maatschappij in het eerst door de Regering was voorgedragen, om die aflossing te doen plaats hebben uit het beschikbaar gedeelte der opbrengst van de buitengewone belasting op de bezittingen en daarmede verbonden geldleening; maar dat, ter voldoening aan het verlangen van de Kamer, en als noodzakelijk gevolg van de posterieure behandeling van de wet nopens die belasting, het voorzeide art. 2 later in dier voege is veranderd, dat, in stede van eene bepaalde aanwijzing van middelen te bevatten, bij hetzelve slechts in het algemeen is verwezen naar middelen, die nader bij de wet aangeduid zouden worden.

Zoodanige wet is, bij Koninklijke boodschap van den 21sten October jl., aan de Tweede Kamer ter overweging toegezonden, en heeft bereids in de Afdeelingen dier Kamer het onderwerp van voorloopige en nadere beraadslagingen uitgemaakt. Met uitzondering van eene enkele bedenking, de redactie betreffende, waaraan de Regering, door eene geringe wijziging in den aanhef van het *eenig* artikel te brengen, is te gemoet gekomen, heeft dit wetsontwerp bij de leden der Kamer volstrekt geene bezwaren ontmoet. De strekking van hetzelve, om de som voor de aflossing van de Handel-maatschappij benoodigd te bestrijden uit de opbrengst der vrijwillige geldleening, stemt ook geheel overeen met de oorspronkelijke voordragt nopens die aflossing en staat tevens in naauw verband met het geheele zamenstel van wettelijke verordeningen, welke tot verbetering van 's lands financiewezen in de laatste zitting der Staten-Generaal zijn tot stand gekomen. Men mag derhalve verwachten, dat het ontwerp bij de openbare beraadslaging geenen ernstigen tegenstand zal ontmoeten, zijnde het aan de Centrale Afdeeling alleen wenschelijk voorgekomen, dat bij die gelegenheid, tot inlichting en geruststelling van eenige leden, bij wie daaromtrent nog twijfel scheen te bestaan, door de Regering de noodige ophelderingen gegeven worden ten aanzien van het tijdstip, waarop de aflossing der schuld aan de Handel-maatschappij zal plaats hebben, en de waarschijnlijkheid, dat de vereischte middelen daartoe niet zullen ontbreken.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Maandag 11 November 1844.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 27sten November 1844).

De wet is den 23sten November 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844 n°. 58).

V. Aflossing van Schuld over 1844.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 13 November 1844.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Teneinde ook over 1844 te kunnen voldoen aan de voorwaarden, waarop de Schuldbekentenissen ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat, rentende 3½ ten honderd, zijn uitgegeven, zal de wet worden vereischt, waarvan het ontwerp met eene toelichtende memorie hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging wordt aangeboden.

Wij bevelen U, Edel Mogende Heeren! in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat ook over het jaar 1844 behoort te worden voldaan aan de voorwaarde, waarop de schuldbekentenissen ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat rentende 3½ ten honderd, zijn uitgegeven, en dat daarvoor geene som op de Begrooting van dat jaar is gebragt,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er zal eene som van *driemaal honderd duizend gulden* (*f* 300 000) worden aangewend tot weder-inkoop van schuldbekentenissen rentende *drie en een half ten honderd*, daargesteld krachtens de wet van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10) en tengevolge van het Koninklijk besluit van den 1sten Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 13).

Art. 2.

De som bij het vorig artikel vermeld wordt aangewezen op de middelen daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De groote maatregelen ten aanzien van de Staats-schulden rentende 5 of 4½ ten honderd, bij de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) genomen, mogen niet uitsluiten de vervulling van verbindtenissen met opzigt tot eene andere schuld aangegaan.

Zoodanig is de toezegging, op welke zijn uitgegeven de schuldbekentenissen rentende 3½ ten honderd, ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat, krachtens de wet van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10), tot welker inkoop nog over 1844 1 percent van het oorspronkelijk opgenomen kapitaal moet worden besteed.

Voor dien inkoop is niet gezorgd bij de wet omtrent de Begrooting over 1844, en derhalve wordt, ook op het voorbeeld van het laatst vorig jaar, eene opzettelijke wet daaromtrent voorgedragen, waarbij de benoodigde som wordt aangewezen op de middelen, daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), hetgeen te minder zwarigheid behoeft te ondervinden, vermits voor andere onderwerpen, tot welker dekking die middelen ook zouden hebben moeten strekken, minder aanzienlijke sommen zullen gevorderd worden.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

§ 1. Ten aanzien van de strekking der bovengemelde wets-voordragt is door sommige leden, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek in de Afdeelingen, te kennen gegeven, dat bij hen voortdurend twijfel bestaat omtrent de verpligting, die op den Staat zoude rusten, om telken jare een gedeelte van de in dezen bedoelde schuldbekentenissen in te koopen. Enkele leden meenden zelfs stellig te moeten ontkennen, dat de houders dier schuldbrieven eenige aanspraak op de intrekking van een gedeelte derzelven zouden kunnen doen gelden, en beriepen zich te dien aanzien op de gron-

V. *Aflossing van Schuld over* 1844.

den daarvoor in vorige jaren bijgebragt, en die, naar het oordeel dier leden, nimmer op eene voldoende wijze zijn kunnen wederlegd worden. Overigens verklaarden zij in den voorgestelden maatregel geen bezwaar te vinden en hunne goedkeurende stem daaraan ook niet te zullen ontzeggen, waartoe zij vooral genoopt werden uit aanmerking, dat aan de houders van het effect, zoowel door de vroeger plaats gehad hebbende inkoopen als door het uittrekken tot een minder bedrag van den post voor rentebetaling op de Begrooting van 1845, althans eenig uitzigt is gegeven, dat die inkoop ook dit jaar wederom plaats zal hebben, en het nalaten daarvan voor die schuldeischers eene voor het crediet welligt schadelijke teleurstelling zoude kunnen doen ondervinden.

§ 2. Ten opzigte van den vorm der onderwerpelijke voordragt heeft de groote meerderheid verklaard niet te kunnen goedkeuren, dat de voorgestelde uitgaaf voor inkoop van schuld niet zou begrepen worden in de gewone Staatsbegrooting, in welke zij eigenaardiglijk behoort te worden opgenomen. Men had zich gevleid, dat de Regering, in navolging van den vorm bij de wet van den 24sten Junij jl. (*Staatsblad* n°. 26) in acht genomen, ook thans den meer regelmatigen weg zoude hebben gekozen, en dus bij eene suppletoire Begrootings-wet de aanvulling van den voor memorie uitgetrokken post wegens amortisatie van schuld op de Begrooting voor den loopenden dienst zoude hebben voorgedragen. Hierdoor zou de bepaling van art. 2 van het tegenwoordig ontwerp komen te vervallen, vermits voor de aanwijzing der benoodigde middelen eerst zou behoeven gezorgd te worden, wanneer de noodzakelijkheid eener aanvulling der bereids vastgestelde middelen voor het loopende dienstjaar gebleken zal zijn. Men achtte wenschelijk en meende uit dien hoofde er op te moeten aandringen, dat de Regering, door den vorm harer tegenwoordige voordragt te wijzigen, aan deze aanmerking alsnog mogt te gemoet komen.

§ 3. Ten aanzien van de bijzondere bepalingen van het wetsontwerp is nog door sommige leden het volgende te kennen gegeven, hetgeen evenwel moet beschouwd worden geheel ondergeschikt te zijn aan de bedenking omtrent den vorm, en dus te vervallen, wanneer die vorm op de voorgestelde wijze veranderd zal zijn:

Vooreerst heeft men het gevoelen geuit, dat in art. 2 van het ontwerp uitdrukkelijk behoort te worden vermeld, dat de aanwijzing geschiedt overeenkomstig en uit krachte van het bepaalde bij art. 84 der wet van 6 Maart jl., welke bijvoeging noodzakelijk werd geacht, omdat in art. 16 dier wet eene soortgelijke aanwijzing wordt aangetroffen, die echter alleen op de aflossing van 5 pcts. schulden toepasselijk is.

Ten andere heeft men verlangd, tot aanvulling van hetgeen aan het slot der memorie van toelichting is aangestipt, eene meer bepaalde aanduiding te ontvangen van de onderwerpen, tot welker dekking minder aanzienlijke sommen zullen gevorderd worden, dan men bij het opmaken der vroegere berekeningen geraamd heeft.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 2den November 1844.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. Bij de beantwoording, gegeven op de aanmerkingen die ten aanzien van de wet omtrent den inkoop van schuld over 1843 waren in het midden gebragt, is aangetoond, dat er werkelijk verpligting bestaat om jaarlijks een gedeelte der drie en een half pcts. schuldbekentenissen, geloopen hebbende ten laste van het Amortisatie-syndicaat, in te trekken, weshalve men vermeent zich aan het toen gezegde te kunnen gedragen, zooveel betreft de eerste bedenking in deze paragraaph voorkomende.

Ten aanzien van het jaar 1845, zal de vereischte som gevraagd worden voor de aflossing dezer schuld, bij eene voortedragen wet omtrent veranderingen van het IXde hoofdstuk A der Begrooting over dat jaar.

§ 2. Het is raadzaam om de uitvoering van de onderhavige wet nog vóór het uiteinde des loopenden jaars te verzekeren, en men heeft voor zich het voorbeeld van afzonderlijke wets-bepalingen omtrent het onderwerp over vorige jaren, welke overigens zich toen grondden op de voldoening aan art. 197 der Grondwet. Van daar de afzonderlijke voordragt over het onderwerp thans gedaan, zonder die bepaaldelijk met de Begrooting in verband te brengen.

Daar echter de groote meerderheid der leden de voorkeur geeft aan eene verhooging der Begrooting voor dit onderwerp, heeft men geene bedenking er tegen, om zich naar dat gevoelen te schikken. De som komt dan in vermeerdering van het IXde hoofdstuk A, en de middelen tot dekking der geheele Begrooting moeten in evenredigheid verhoogd worden, waardoor de zaak bij slotsom op het zelfde nederkomt.

§ 3. Nu er aan de aanmerking, vervat in § 2, voldaan wordt, en dien ten gevolge het wets-ontwerp één artikel bevat, vervalt de bedenking in de *eerste* plaats bij deze paragraaph voorkomende, terwijl met opzigt tot het in de *tweede* plaats aan den dag gelegd verlangen, om kennis te verkrijgen van de onderwerpen, voor welke minder aanzienlijke sommen zullen gevorderd worden dan vroeger was berekend, de vereischte aanduidingen zullen gegeven worden bij de indiening van een ontwerp van wet tot volledige aanwijzing van middelen tot dekking van de Begrooting van 1844, als waartoe dit onderwerp eigenaardig behoort.

Overeenkomstig de voorgaande beantwoording, worden de volgende wijzigingen in het ontwerp van wet gemaakt:

Voor *Art.* 1 te stellen: *Eenig artikel.*

Aan het einde van dit eenig artikel bij te voegen: „Dien ten „gevolge wordt de post onder art. 13 van het IXde hoofdstuk A „der Begrooting over 1844 pro memorie gebragt, ingevuld tot een „bedrag van *f* 300 000 [1].”

Art. 2 vervalt.

6. ALGEMEEN VERSLAG.

Het ontwerp van wet, hetwelk bij Koninklijke Boodschap van 21 October jl. aan de Tweede Kamer ter overweging is toegezonden, strekt om over het jaar 1844 eene som van f 300 000 te bestemmen tot wederinkoop van schuldbekentenissen ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat, rentende $3\frac{1}{2}$ ten honderd, en zulks ter voldoening aan de bepaling van art. 5 van het Besluit van 1 Junij 1830, waarbij die schuldbekentenissen zijn daargesteld.

Deze voordragt heeft, ten gevolge van de aanmerkingen, daartegen bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek in de Afdeelingen der Tweede Kamer in het midden gebragt, en door middel van het voorloopig verslag aan de Regering kenbaar gemaakt, twee niet onbelangrijke wijzigingen ondergaan.

Vooreerst is door de Regering toegegeven aan den wensch van de groote meerderheid der leden, om het onderwerp betreffende den inkoop van schuld niet, als in vorige jaren, bij eene afzonderlijke en op zich zelve staande wettelijke bepaling geregeld te zien, maar om de uitgaaf voor dien inkoop in de gewone Staatsbegrooting op te nemen, welke daarvoor eenen specialen, edoch voor memorie uitgetrokken post van uitgaaf behelst.

Ten andere heeft de Regering, in verband met eerstgemelde wijziging en mede op het verlangen van de Tweede Kamer, uit hare oorspronkelijke voordragt doen wegvallen de aanwijzing der middelen, waardoor in die voorgestelde uitgaaf zoude voorzien worden, welke weglating is geschied met het oogmerk, om de ten deze bedoelde voorziening te begrijpen in de aangekondigde nieuwe voordragt tot volledige aanwijzing van middelen tot dekking van de Begrooting van 1844, in het geval dat eene aanvulling der bereids vastgestelde middelen noodzakelijk mogt wezen.

Ten gevolge dier beide wijzigingen, behelst het onderwerpelijk wetsontwerp slechts een *eenig* artikel, luidende als volgt:

„Er zal eene som van *driemaal honderd duizend gulden* (f 300 000) „worden aangewend tot weder-inkoop van schuldbekentenissen ren„tende *drie en een half ten honderd*, daargesteld krachtens de wet „van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10), en tengevolge van „het Koninklijk besluit van den 1sten Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 13).

„Dien ten gevolge wordt de post onder art. 13 van het IXde „hoofdstuk A der Begrooting over 1844, pro memorie gebragt, „ingevuld tot een bedrag van f 300 000”.

Na de wijzigingen, welke het aangeboden wets-ontwerp heeft

[1]) Verkeerdelijk stond hier „per memorie” en „*f* 500 000”.

V. *Aflossing van Schuld over* 1844.

ondergaan, schijnt het niet twijfelachtig, dat aan hetzelve de goedkeuring van de meerderheid der leden van de Tweede Kamer zal te beurt vallen. Slechts eene enkele bedenking, die reeds bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek door eenige leden was voorgedragen, heeft hare kracht behouden en zal dus welligt bij de openbare beraadslagingen over het wets-ontwerp op nieuw ter sprake gebragt worden. Zij betreft het beginsel waarop de voordragt gegrond is, dat namelijk op den Staat de verpligting zou rusten, om jaarlijks een gedeelte der 3½ percents schuldbekentenissen ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat in te trekken. Even als bij de behandeling van soortgelijke voordragten in vorige jaren was geschied, heeft men ook nu weder zwarigheid gemaakt om zich met het voorzeide beginsel te vereenigen, en de gehoudenheid van den Staat tot die intrekking te erkennen. Daar intusschen de meesten der leden, door wie dit bezwaar was geopperd, verklaard hebben in de tegenwoordige omstandigheden er gereedelijk toe te kunnen besluiten, om aan den voorgestelden maatregel van wederinkoop van schuld hunne goedkeuring te geven, zoo acht de Centrale Afdeeling niet noodig te hebben, om in eene nadere ontwikkeling te treden van het geschilpunt nopens de verpligting van den Staat, hetwelk trouwens ook reeds herhaalde malen, en laatstelijk nog in de stukken betrekkelijk de wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 63), in het breede door haar uiteen gezet en behandeld is geworden.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Maandag den 11den November 1844.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 27sten November 1844).

De wet is den 23sten November 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844 n°. 59).

VI. Vaststelling van de salarissen der Hypotheek-bewaarders.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 27 November 1844.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

Edel Mogende Heeren!

Aan U Edel Mogenden wordt hiernevens ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot vaststelling van de Salarissen der Bewaarders van de Hypotheken, van het Kadaster en van de Scheepsbewijzen.

Dit ontwerp gaat van eene memorie van toelichting vergezeld.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat, om het krachtens de wet van den 30sten December 1839 (*Staatsblad* n°. 58), bij reglement van openbaar bestuur van den 4den Februarij 1841 (*Staatsblad* n°. 7), vastgesteld tarief van salarissen van de bewaarders der hypotheken, van het kadaster en der scheepsbewijzen, door wettelijke bepalingen te doen vervangen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Voor de op de kantoren van de bewaarders der hypotheken, des kadasters en der scheepsbewijzen verrigte werkzaamheden zijn door de belanghebbenden de volgende salarissen of emolumenten verschuldigd:

§ 1.

Onroerende zaken, schepen en vaartuigen.

I. Wegens overschrijving van borderellen in de registers, daartoe bestemd, voor ieder *vijftigtal* regels schrift, van ten minste 10 lettergrepen per regel, *vijftig cents*, *f* 0.50.

In geen geval echter minder dan 50 cents voor ieder borderel.

Wanneer eene inschrijving geschiedt voor eene som van minder dan *f* 1000 en dezelve meer dan *honderd regels* in de bovenbedoelde registers beslaat, kan, onverminderd het salaris van *f* 1, ingevolge het bepaalde bij dit nommer, voor elken regel daar boven slechts *een halve cent* in rekening worden gebragt.

II. Wegens de overschrijving van alle andere acten en stukken in de registers, daartoe bestemd, voor ieder *vijftigtal* regels schrift, van ten minste 12 lettergrepen per regel, *vijftig cents*, *f* 0.50.

III. Wegens de geheele of gedeeltelijke doorhaling van hypothecaire inschrijvingen, het daarvan af te geven bewijs daaronder begrepen:

a. wanneer de som waarvan opheffing wordt verleend, *f* 1000 of meerder bedraagt, *een gulden*, *f* 1;

b. wanneer de som minder dan *f* 1000 beloopt, of bij gedeeltelijke doorhaling geen bedrag is uitgedrukt, *vijftig cents*, *f* 0.50;

IV. Wegens het verleenen van inzage in de registers of het geven van inlichtingen:

a. voor inzage van iedere rekening voorkomende in het algemeen register, of voor ieder stuk overgeschreven in de registers onder n°. 1 en 2 bedoeld, *vijftig cents*, *f* 0.50;

b. wanneer blijkt dat de opgegevene persoon of het aangeduide perceel, schip of vaartuig, in de zooeven bedoelde registers niet bekend is, voor *ieder persoon of perceel, schip of vaartuig, vijf en twintig cents*, *f* 0.25.

Het salaris in dit nommer bedoeld, is niet verschuldigd, wanneer

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

de inzage plaats heeft bij het ligten der stukken, ter verzekering dat de daar aangegevene formaliteiten naar behooren zijn vervuld, of wel wanneer de gevraagde inlichtingen of de inzage *onmiddellijk* wordt gevolgd door eene aanvrage van daartoe betrekkelijke staten, uittreksels of getuigschriften.

V. Wegens de afgifte van gecertificeerde staten van inschrijvingen of gecollationeerde afschriften uit de registers, voor ieder *vijftigtal* regels, van ten minste 12 lettergrepen per regel, *vijftig cents*, *f* 0.50.

VI. Wegens de op een staat van inschrijvingen bijgevoegde verklaring, dat er geene andere inschrijvingen bestaan, en wegens eenvoudige getuigschriften van onbezwaardheid, de vermelding der doorgehaalde inschrijvingen daarin begrepen:

a. wanneer de *staat* of *het getuigschrift op naam* wordt *afgegeven*, wegens iederen eigenaar *vijftig cents*, *f* 0.50, zonder dat het tijdperk, waartoe de staat betrekking heeft, in dit geval tot eenige verhooging aanleiding kan geven.

b. wanneer de staat of het getuigschrift op kadastrale perceelen, schepen of vaartuigen wordt afgegeven:
Voor ieder kadastraal perceel,
gebouwd, *tien* cents, *f* 0.10,
ongebouwd, *vijf* cents, *f* 0.05;
doch in geen geval minder dan *vijftig cents* voor ieder getuigschrift.
Voor ieder schip of vaartuig, *vijftig cents*, *f* 0.50.

§ 2.

Kadaster.

1°. Wegens uittreksels uit de plans:

a. voor tien perceelen en daar beneden, op hetzelfde uittreksel vereenigd, *één gulden vijftig cents*, *f* 1.50;

b. voor ieder perceel daar boven, op het uittreksel afgeschetst, *vijf cents*, *f* 0.05;

c. voor eene geheele sectie, per perceel, *vijf cents*, *f* 0.05.

In dit laatste geval is echter steeds verschuldigd *f* 2 voor ieder blad van het oorspronkelijke plan.

2°. Wegens uittreksels uit de verzamelings-kaarten:

wanneer het aantal bunders en het aantal perceelen oppervlakte, te zamen geteld [1]), geen hooger cijfer oplevert dan dat van

200, *drie gulden*, *f* 3;
500, *vijf gulden*, *f* 5;
1000, *zeven gulden*, *f* 7;
2000, *negen gulden*, *f* 9;
5000, *twaalf gulden*, *f* 12;
10 000, *vijftien gulden*, *f* 15;
20 000, *twintig gulden*, *f* 20;
30 000, *vijf en twintig gulden*, *f* 25;
50 000, *dertig gulden*, *f* 30;
meer dan 50 000, *vijf en dertig gulden*, *f* 35.

Daarenboven wordt voor elke gemeente van boven de 1000 perceelen oppervlakte berekend:
wanneer het plan is vervaardigd op eene schaal van

1 — 2500 of grooter, *vijf gulden*, *f* 5;
1 — 5000 of 7500, *vier gulden*, *f* 4;
1 — 10 000 of 12 500, *drie gulden*, *f* 3;
1 — 15 000 of 20 000, *twee gulden*, *f* 2;
1 — 25 000 of kleiner, *een gulden*, *f* 1;

en voor gedeelten van zoodanige gemeenten naar evenredigheid.

Voor de steden van 1000 perceelen oppervlakte en daarboven wordt de naar de eerste van de voormelde grondslagen of de naar beide verschuldigde som verdubbeld.

Wanneer de gemeente op meer dan één blad mogt gebragt zijn, geschiedt de berekening naar gelang van het aantal bunders en perceelen, op ieder blad voorkomende.

De kosten van het papier voor de uittreksels uit de plans en uit de daartoe behoorende verzamelings-kaarten, kunnen niet afzonderlijk in rekening worden gebragt.

3°. Wegens de uittreksels uit de aanwijzende tafels en perceelsgewijze leggers, het papier der uittreksels daaronder begrepen:

a. voor *tien* perceelen en daar beneden, *dertig cents*, *f* 0.30;

b. voor ieder perceel daar boven, *drie cents*, *f* 0.03.

4°. Wegens het verleenen van inzage:

a. van het plan voor ieder blad, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25.

Zoo eene sectie op meer dan één blad is opgenomen, is voor de inzage van al de bladen eener sectie niet meer dan 25 cents verschuldigd;

b. van de aanwijzende tafel voor het gezamenlijk getal perceelen in dezelfde gemeente gelegen, en aan éénen eigenaar toebehoorende, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25;

c. van den perceelsgewijzen legger, per artikel, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25.

In alle gevallen, waarin op hooger last, ten algemeenen nutte, inzage, inlichtingen of opgaven van of uit kadastrale stukken worden gevorderd, mogen de bewaarders geene salarissen berekenen.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van den 30sten December 1839 (*Staatsblad* n°. 58), werd in art. 2 bepaald, dat de tarieven van salarissen en emolumenten voor de verschillende werkzaamheden en de boekhouding van de hypotheken en die van het kadaster, alsmede die van de overdragten van schepen en vaartuigen en daarop in te schrijven bevoorregte schulden, door de belanghebbenden te voldoen, zouden worden ingesteld bij reglementen van openbaar bestuur, met dat gevolg dat die tarieven niet langer verbindende kracht zouden hebben, dan gedurende vijf jaren na de afkondiging dier wet, en binnen dat tijdvak nader door de wet zouden worden geregeld.

Die wet op den 9den Januarij 1840 afgekondigd zijnde, zoo ontstaat de noodzakelijkheid, dat dit onderwerp bij eene nadere wet worde geregeld, vóór den 9den Januarij 1845.

De bedoelde tarieven zijn vastgesteld geworden bij Koninklijk besluit van den 4den Februarij 1841 (*Staatsblad* n°. 7) en in werking sedert den 1sten Maart 1841.

Bij art. 2 van dat besluit werd een vijfde gedeelte van dat te heffen salaris afgezonderd, ter gedeeltelijke bestrijding van de uitgaven, welke het aanschaffen van materieel, en in het algemeen de instandhouding van de bewaringen van de hypotheken en het kadaster, zouden vereischen.

De alzoo vastgestelde tarieven hebben over het algemeen vrij wel voldaan aan het oogmerk.

De inhouding van het een vijfde heeft gestrekt tot goedmaking van een goed gedeelte der vroeger en later besteede kosten.

Er zijn nergens klagten geuit over de hoogte van de tarieven, en het vier vijfde gedeelte daarvan, door de bewaarders genoten, is, over het algemeen, niet onvoldoende bevonden om te strekken tot eene redelijke belooning van die, overigens met zeer vele en moeijelijke werkzaamheden en aanmerkelijke kantoorkosten bezwaarde ambtenaren.

Uit aanmerking echter, dat sommige hypothecaire formaliteiten, zoodals de inschrijvingen en overschrijvingen, reeds met niet onaanzienlijke regten, ten behoeve van 's Rijks kasse, zijn bezwaard, zou het op den duur een wel niet zeer drukkend, maar eenigzins onbillijk bezwaar zijn, om de tarieven tot zoodanige hoogte te laten bestaan, dat een vijfde gedeelte daarvan ten voordeele van 's Rijks kas kon worden afgezonderd, alzoo het volle bedrag van die inhouding niet

[1]) Hier stond verkeerdelijk „gesteld”. Zie blz. 188 en 189 hierachter.

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

vereischt wordt voor de gewone en dagelijksche kosten van materieel en dergelijke.

Eene vermindering van het tarief wordt daardoor aangeprezen, en in dien geest heeft men getracht, door het doen wegvallen van eenige salarissen, welke het meest ongelijk worden gedragen, eene vermindering van onkosten, ter zake van noodzakelijke wettelijke formaliteiten, aan de betrokken belanghebbenden te besparen; en hoewel eene naauwkeurige raming in dezen onmogelijk is, mag men aannemen, dat het bedrag der salarissen, welke in het thans voorgedragen tarief weggelaten zijn, ruim zoo veel beloopen zal, als het een vijfde gedeelte, ten behoeve van 's Rijks kasse ingehouden, zoodat de belooning der bewaarders van de hypotheken althans niet zou vermeerderen, maar eene matige vermindering ondergaan.

Het salaris voor de boekhouding wegens overdragt van eigendom of bezwaar van schepen en vaartuigen, in het bestaande tarief bij een afzonderlijk onderdeel geregeld, is, ter vereenvoudiging en bekorting, in het ontwerp vereenigd met de salarissen voor verrigtingen ten aanzien van onroerende zaken, daar toch de casu quo door de bewaarders te vervullen formaliteiten voor beide zaken de zelfde zijn.

Door deze ineensmelting zijn de salarissen ten aanzien van schepen en vaartuigen op de zelfde wijze verminderd, als die betrekkelijk onroerende zaken.

De verschillende onderdeelen van het tarief schijnen geene bijzondere toelichting te behoeven; alleen zij aangemerkt, dat voor de inschrijving van borderellen, daarom eenig meerder salaris behoort te worden toegekend, dan voor de overschrijving van acten van eigendoms-overgang, enz., omdat de bijzondere naauwkeurigheid, waarmede de inschrijvingen moeten worden verrigt, en de onvermijdelijke dubbele vergelijking van het register met de *beide* borderellen, nagenoeg duurzaam de zamenwerking van *twee* menschen noodzakelijk maakt.

Het salaris wegens de vervaardiging van uittreksels uit de verzamelings-kaarten, en voor het verleenen van inzage in de kadastrale stukken, is op den ouden voet behouden geworden, omdat de te dier zake bepaalde belooningen voor geene vermindering vatbaar zijn.

Daarentegen is het salaris wegens de af te geven uittreksels uit de plans, voor de perceelen het getal van tien te boven gaande, met de helft, en dat voor de uittreksels uit de kadastrale tafels en leggers met twee vijfden verminderd geworden; eene vermindering welke aanzienlijk mag genoemd worden, dewijl die salarissen bijna drie vierde gedeelten uitmaken van al de belooningen, welke de bewaring van het kadaster oplevert.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het voorloopig onderzoek van het ontwerp van wet tot vaststelling van de salarissen der bewaarders van de hypotheken, van het kadaster en van de scheepsbewijzen hebben 33 leden der Kamer deelgenomen.

§ 1. Met opzigt tot den vorm van het wetsontwerp heeft men algemeen geoordeeld, dat de wijze van indeeling der onderscheidene rubrieken, waaruit het *eenig artikel* is zamengesteld, voor gebrekkig te houden is en in de toepassing tot verwarring en onduidelijkheid aanleiding zou moeten geven. Ten bewijze heeft men bijgebragt de aanhaling, voorkomende onder litt. *a* van IV van § 1, alwaar het eenigermate twijfelachtig voorkomt, welke registers bedoeld zijn met die onder n° 1 en 2 aangeduid. Men wenscht derhalve, tot wegneming van dit bezwaar, dat de wet, naar gelang van de hoofd-onderdeelen, in meerdere artikelen worde gesplitst.

§ 2. In het algemeen heeft men de moeijelijkheid erkend, om het onderwerpelijk tarief met juistheid te beoordeelen. Men had wel gewenscht daaromtrent in de memorie van toelichting een meer geschikten leiddraad te vinden, dan de algemeene verzekering dat er over de hoogte van de bestaande tarieven nergens klagten zijn geuit en de ambtenaren onder de werking dier tarieven eene voldoende belooning hebben genoten. Hierop zouden ook wel eenige uitzonderingen bestaan, naar het oordeel van sommige leden, die meenden te weten dat over het bedrag van emolumenten der hypotheekbewaarders werkelijk meermalen is geklaagd, en dat sommige dier ambtenaren daarin dan ook eene bijzondere ruime bezoldiging hadden gevonden. Intusschen achtte men wenschelijk, dat het tarief niet hooger gesteld worde, dan volstrekt noodig is, daar hetzelve toch voornamelijk ten bezware strekt van de eigenaren van vaste goederen, en het ook weinig zoude strooken met het beginsel van openbaarheid, hetwelk aan het nieuwe hypothecaire stelsel ten grondslag ligt, om sommige werkzaamheden, zooals het verleenen van inzage of het geven van inlichtingen, te kostbaar voor de belanghebbenden te maken.

Ten einde nu te kunnen beoordeelen, of, in verband met het bedrag der salarissen, welke tot dus verre door de hypotheekbewaarders genoten worden, bij het thans voorgedragen tarief genoegzaam voor de belangen der ingezetenen gezorgd is, waaromtrent bij sommige leden twijfel bestond, zoude men verlangen eene opgaaf te bekomen van de opbrengst van het één vijfde, dat van het salaris der ambtenaren, ingevolge art. 2 van het besluit van 4 Februarij 1841, is ingehouden, en wel zoo mogelijk met specifieke aanduiding van hetgeen voor de onderscheidene werkzaamheden is opgebragt, waarbij men tevens eene opgaaf verlangt te ontvangen van de inkomsten, welke de hypotheek-bewaarders uit andere bronnen genieten.

§ 3. Met betrekking tot die inhouding hebben eenige leden den twijfel geopperd, of de Regering wel bevoegd was die te bevelen, daar de wet van den 30sten December 1839 (*Staatsblad* n°. 58) wel de magtiging op haar verstrekt had tot het daarstellen van de tarieven van salarissen en emolumenten, maar niet om door middel van die tarieven op eene indirecte wijze eene belasting op de ingezetenen te leggen.

Ook meende men te weten, dat aan de ambtenaren in der tijd eenig uitzigt was gegeven op hetgeen van het bedrag der ingehouden penningen, na aftrek van de kosten, tot welker dekking ze bestemd waren, zoude overschieten, aan welke toezegging echter later geen gevolg is gegeven. Omtrent een en ander wenschten die leden eenige opheldering van de Regering te bekomen.

§ 4. Ten aanzien van de gevolgen der afschaffing van de bedoelde inhouding, bestond mede bij zeer vele leden eenige onzekerheid. Men verlangt daarom te vernemen, of de Staat, ten gevolge dier afschaffing, dan ook voortaan volkomen ontheven zal worden van alle onkosten voor materieel en de instandhouding van de bewaringen van de hypotheken en het kadaster, tot welker gedeeltelijke bestrijding de inhouding tot dus verre heeft gestrekt; en zoo neen, of in dat geval het belang van de schatkist niet zou vorderen, dat er tot goedmaking dier uitgaven voortdurend eenige aftrek van het salaris der ambtenaren bij de wet wierd bepaald? Zoo daarentegen de bedoeling zij, dat al die kosten voortaan ten laste van de ambtenaren zullen blijven, dan zou men aan de Regering de vraag willen onderwerpen, of niet in de wet eenige bepaling behoorde te worden opgenomen, tot waarborg dat voor de eenvormigheid der registers en de deugdelijkheid van het materieel naar behooren zal worden gezorgd? Eene bepaling van den voorzeiden aard, die onder tabel C van het bestaande tarief voorkomt, heeft men met bevreemding in het thans aangeboden ontwerp niet teruggevonden.

§ 5. Bij deze gelegenheid heeft men de vrees geuit, dat de gedurige verandering van de nommers der perceelen in de kadastrale stukken nadeel zal toebrengen aan de veiligheid der daarop ingeschreven verbanden.

Men wenscht daaromtrent te worden ingelicht en te vernemen, of die veranderingen niet weleens buiten noodzaak plaats hebben.

§ 6. Volgens bekomen informatien zoude het algemeen register der hypotheken op enkele plaatsen nog in de Fransche taal toegezonden worden. Men kan dit niet goedkeuren en verlangt de reden daarvan te vernemen.

Alvorens tot de behandeling der bijzondere deelen van de onderhavige voordragt over te gaan, zij te dezer plaatse nog medegedeeld:

§ 7. *Vooreerst*, dat het verlangen is te kennen gegeven, om in deze wet eene bepaling te zien opgenomen, in den geest van de algemeene bepaling, voorkomende in de wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37), en behelzende het verbod, om andere of hoogere regten of belooningen te vorderen, dan bij het tarief zijn toegestaan; — zoomede eene bepaling in den geest van die, voorkomende in art. 13 dier wet, nopens de verpligting der ambtenaren, om op de stukken zelven specifieke aanteekening te doen van het bedrag der daarvoor verschuldigde salarissen; en

§ 8. *Ten andere*, dat men, in verband met het bepaalde bij het tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken en bij art. 6 van de wet op het notariaat, in het tegenwoordig ontwerp zou wenschen bepaald te zien, dat voor de daarin getarifeerde werkzaamheden aan onvermogenden, die daartoe geregtelijke ver-

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

gunning hebben verkregen, geen salaris of belooning hoegenaamd in rekening zal worden gebragt.

§ 9. Met betrekking tot de redactie van den aanhef van het *eenig artikel*, heeft men het verlangen te kennen gegeven, dat daarbij bepaaldelijk aangewezen worde aan wie voor de aldaar bedoelde werkzaamheden salarissen of emolumenten verschuldigd zijn.

Men heeft echter opgemerkt, dat, bijaldien de woorden *salarissen* en *emolumenten* geene woorden van gelijke beteekenis zijn, in dat geval het woord *of* in *en* behoort veranderd te worden, terwijl in het tegenovergesteld geval eene dier beide benamingen zal behooren weg te vallen.

§ 10. Op § 1 van het eenig artikel is aangemerkt:

Ad I. Dat het twijfelachtig is wat men door het woord *vijftigtal* te verstaan hebbe en of hetzelve moet worden opgevat in den zin van *eene volle reeks van vijftig*, zoodat bijvoorbeeld voor 90 regels niet meer dan voor 50 regels zou mogen gerekend worden. Men acht deze wijze van berekening bij reeksen echter niet zeer gepast, en wenscht daarvoor in de plaats gesteld te hebben de meer eenvoudige en gemakkelijke bepaling, dat voor ieder borderel 50 cents en voor de overschrijving van ieder borderel bovendien ½ cent per regel verschuldigd is. Hierdoor zou in sommige gevallen het bedrag van het salaris wel eenigzins verminderd worden, doch men achtte hetzelve daarvoor allezins vatbaar te zijn.

Voor *ieder borderel* wenscht men duidelijkheidshalve gesteld te zien: *ieder borderel, hetwelk wordt overgeschreven*, daar toch wel niet bedoeld kan zijn, dat voor de beide borderellen, die tot het bewerkstelligen eener overschrijving gevorderd worden, het minimum van 50 cents verschuldigd zal wezen.

Ad II, III en V. Ook hier zou men de straks voorgestelde wijze van berekening en opklimming met een halven cent per regel wenschen te zien opgenomen.

Ad VI. Voor de verklaring, op een staat van inschrijvingen bijgevoegd, dat er geene andere inschrijvingen bestaan, behoort, naar het oordeel der meerderheid, geen afzonderlijk salaris berekend te worden boven dat, hetwelk voor de afgifte van den staat zelven, onder n°. V bepaald is, vermits toch zonder deze verklaring het af te geven stuk niet als volledig kan beschouwd worden om aan deszelfs doel te beantwoorden.

Voorts verlangt men inlichting te bekomen omtrent het bepaalde sub litt. *a* en te vernemen, of men daarbij mede het oog hebbe gehad op de nieuwe registers; in welk geval de afgifte van staten of getuigschriften op naam zou moeten afgekeurd worden.

§ 11. Op § 2 van het eenig artikel zijn de volgende aanmerkingen gemaakt:

Ad c van n°. 1. De redactie van deze zinsnede schijnt aanleiding te kunnen geven, dat, behalve hetgeen voor eene geheele sectie verschuldigd is, ook nog in ieder geval f 2 voor ieder blad van het oorspronkelijk plan worde gevorderd, hetgeen echter de bedoeling des voorstellers niet kan geweest zijn. Men geeft derhalve in bedenking, om op gelijke wijze als zulks bij het bestaande tarief is uitgedrukt, de slotperiode te stellen als volgt:

„In geen geval zal er minder dan f 2 voor ieder blad van het „oorspronkelijk plan verschuldigd zijn."

Ad n°. 2. Het woord *oppervlakte*, hetwelk onder dit nummer driemaal gebezigd is, schijnt, als geheel overtollig, te moeten wegvallen.

Eene schaal van 1 — 2500: moet zijn *eene schaal van* 1 : 2500, en zoo ook ten aanzien van de andere cijfertallen.

Ad n° 3. Sommige leden zijn van meening, dat het salaris onder litt. *b* bepaald, op *f* 0 01½, in plaats van *f* 0.03, behoort gesteld te worden.

Ad n° 4. Men oordeelt dat de redactie van litt. *a* voor verkorting en verduidelijking vatbaar is. Daartoe geeft men in bedenking te stellen:

„Voor iedere sectie in een of meer bladen opgenomen, 25 cents."

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling op Maandag den 4den November 1844.

4a. AANMERKINGEN BETREFFENDE HET WETSONTWERP.

Door den Notaris W. A. Everts te Oldeboorn, was eene uitvoerige nota over het wetsontwerp in schrift gebracht. Op die nota werden door Mr. H. A. Nederburgh, Bewaarder van de Hypotheken en het Kadaster te Leiden, de volgende aanmerkingen gemaakt: [1])

De van het tarief weggelaten posten zijn te zamen genomen alles behalve gering en bedragen voor het kantoor Leiden *f* 900 a *f* 1000 in het jaar; hier bij komt de vermindering op het salaris voor de extracten uit de kadastrale plans en Registers pl. m. *f* 300, dus totaal *f* 1200 a *f* 1300; eene juiste raming is onmogelijk alzoo niets onzekerder is dan het bedrag van het salaris van eene hypotheekbewaring, hetwelk in een gewoon kantoor van het eene jaar tot het andere dikwijls *f* 1000 en meer kan verschillen. Wil men alle de volgens het tegenwoordig tarief bestaande salarissen behouden en met $^1/_5$ verminderen, het resultaat zal voor de Bewaarders genoegzaam het zelfde zijn en wij hebben er volkomen vrede medc. *Maar de posten welker afschaffing wordt voorgedragen, zijn diegene welke het meest op de hypothecaire inschrijvingen drukten en het meest tot ongelijkmatigheid aanleiding gaven.* De billijkheid vordert dus alleszins dat men zich houde aan de voordragt van de Regering, maar dan kunnen zonder de schreeuwendste onregtvaardigheid ook de schrijfloonen, waaruit dan de Bewaarders genoegzaam uitsluitend hun inkomen moeten putten, volstrekt geene vermindering ondergaan.

Het Fransch tarief, opgemaakt voor een Rijk van grondbezitters en hypotheekhouders, kan geen billijken maatstaf opleveren voor ons land van Handel in papier; daar *was het salaris voor iedere Inschrijving* 1 *fr., doch men had er daar tien tegen hier een.* Ook volgens het tegenwoordig tarief *kan* eene Inschrijving slechts 50 cents kosten, *doch uit hoofde van de uitvoerigheid van sommige Borderellen, grootendeels veroorzaakt door de volgens de tegenwoordige wet gevorderde* kadastrale opgaven en daarbij toegestane bedingen wegens niet verhuring, niet zuivering en onherroepelijke volmagt tot verkoop, is voor iederen regel boven de vijftig een salaris toegekend van een cent; terwijl, door het wegvallen van de tegenwoordig bestaande salarissen voor de boeking der perceelen en door beperkende bedingen, de salarissen voor de Inschrijvingen aanmerkelijk zijn verminderd en de Hypotheekbewaarder voor alle deze werkzaamheden, voor welker juiste uitvoering hij verantwoordelijk is, hoegenaamd geen salaris geniet.

Het salaris voor de overschrijvingen van de acten van eigendomsovergang is hooger dan bij het Fransche tarief, doch is, gelijk boven is aangetoond, niet vatbaar voor vermindering, tenzij de salarissen, waarvan de afschaffing is voorgesteld en welke veel zwaarder en ongelijkmatiger drukken, worden in stand gehouden.

Wat betreft de bepaling van N°. 6 van het ontwerp, deze is niet zoo wanstaltig en onbillijk als men het wil doen voorkomen; integendeel, wanneer men die bepaling wilde weglaten, zou men de stuitendste ongelijkmatigheid in het tarief stellen. Immers de staten van bestaande Inschrijvingen zullen in het vervolg meest worden afgegeven op de perceelen gelijk dezelve bij het Kadaster bekend staan; dat nu de eigendommen daarbij in zeer geringe onderdeelen verdeeld zijn, is bekend; het salaris moet geevenredigd zijn aan het getal perceelen, waarvan men den Hypothecairen toestand verlangt te weten en waaromtrent door den Bewaarder nazoeking moet worden gedaan. Ook tijdens het bestaan van het Fransch tarief werd dit beginsel gehuldigd, want, hoewel volgens dat tarief voor iedere Inschrijving op den staat voorkomende slechts een frank was verschuldigd, werd dit echter zóó verstaan dat dit salaris zooveel malen werd geheven als het getal bedroeg der personen van welke de staat werd verlangd (Zie de Circ: van den Staatsraad Adm. van de Registratie enz. van 19 Maart 1828, N°. 381), evenals wanneer naar tien personen of perceelen gevraagd wordt, welke geen van allen belast zijn, en deswege slechts één certificaat wordt afgegeven, tien salarissen zijn verschuldigd, en men toch niet zal verlangen dat voor een staat van bestaande Inschrijving minder worde genoten, dan voor een certificaat van niet bestaande, daar voor beide de moeite van nazoeking de zelfde is en daarenboven voor de eerste nog het schrijfwerk wordt verrigt.

De werkzaamheden van de Bewaarders zijn tegenwoordig van dien aard, dat zij, om hunne verantwoordelijkheid te dekken, zonder verpoozing van den ochtend tot den avond onafgebroken ingespannen zijn. De kantoorkosten en schrijfloonen kunnen op een middel-

[1]) Zoowel de nota als de aanmerkingen werden onder Luzac's papieren gevonden. De nota scheen echter niet belangrijk genoeg om in haar geheel meegedeeld te worden. Zie ook het slot der Aanmerkingen omtrent den geest van die nota.

matig kantoor niet minder worden gesteld dan *f* 1500. De ambtenaren van het Kadaster, aan het kantoor verbonden, hebben te veel bezigheden om den Bewaarder te kunnen assisteeren en aan het kantoor Leiden is nog nimmer door een dier ambtenaren een letter voor het Hypotheekwerk op het papier gesteld.

Dat er eene verbazende verantwoordelijkheid aan de betrekking van Hypotheekbewaarder is verbonden, is te tastbaar en te algemeen bekend, dan dat dit zoude behoeven te worden betoogd, en blijkt genoegzaam daaruit, dat het Bestuur gedwongen is jaarlijks al de ambtenaren aan te vragen of zij genegen zijn eene Hypotheekbewaring te aanvaarden, en het antwoord op die vraag zoo algemeen ontkennend is, dat men zich in de laatste jaren meer dan eens verplicht heeft gevonden om bij ontstaan eener vacature daartoe surnumerairs te benoemen. Dat de Inschrijvingen niet te zwaar belast zijn, is reeds vroeger aangetoond, en te willen beweren dat de verantwoordelijkheid deswege niet grooter is dan die bij de overschrijvingen der eigendoms-overgangen, is te ongerijmd om eene ernstige wederlegging te behoeven.

Dat de Bewaarders bijzondere beschermers en voorstanders aan het Ministerie hebben en de troetelkinderen der Regering zijn, zal waarschijnlijk daaruit moeten blijken, dat de Regering, na hun de betrekking van Bewaarder van het Kadaster tegen eene vaste som jaarlijks voor locaalhuur en kantoorkosten en een aandeel in het Kadaster-salaris te hebben opgedragen, hun in 1842 het eerste geheel heeft ontnomen, en thans, nu men hun de werkzaamheden der Provinciale Bewaarders nog daarenboven gratis laat verrigten, het Kadaster-salaris met circa de helft vermindert; dat men hun bij den aanvang van dit jaar de ontvangsten der Domeinen en van de Consignatiekas heeft ontnomen en hunne percentloonen, welke ook in den Franschen tijd 5 pct. bedroegen, op 2½ pct. heeft gereduceerd; alle welke verminderingen door die ambtenaren vóór de aanbieding van het tegenwoordig tarief reeds waren ondergaan en bij de overweging van hetzelve wel degelijk in aanmerking moeten komen.

(Over den in de nota doorstralenden geest van vijandigheid tegen de Bewaarders zal ik niet uitweiden, dezelve valt, genoegzaam bij iedere zinsnede, duidelijk in het oog, en het geheele geschrift draagt blijken van meer tegen de personen dan tegen de zaken te zijn gerigt, en van, met de bedoeling om de eersten te benadeelen, de zaken in een valsch daglicht te doen voorkomen).

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Ten gevolge van de aanmerkingen, medegedeeld in het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling, wordt bij deze een gewijzigd ontwerp van wet aangeboden.

Ter beantwoording dier aanmerkingen wordt voorts te kennen gegeven:

Ad § 1. Aan het hier uitgedrukt verlangen is bij het gewijzigd ontwerp voldaan.

Ad § 2. Het is niet doenlijk geweest, in de memorie van toelichting eenen geschikten leiddraad voor de beoordeeling van het tarief, als belooning van de bewaarders, aan de hand te geven.

Zoodanige leiddraad zou, naar den aard der zaak, in niets anders hebben kunnen bestaan, dan in behoorlijke opgaven van het beloop der salarissen, onder het thans bestaande tarief door hen genoten.

Deze opgaven intusschen zouden geenszins tot vinding van de *wezenlijke* belooning der bewaarders geleid hebben, omdat bijna gedurende de geheele werking van dat tarief, sedert den 1sten Maart 1841 tot op heden, zoo ten gevolge van de bepalingen der wet op den overgang van de vroegere tot de tegenwoordige wetgeving, als van de wet van den 4den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 16), [1]) zeer aanzienlijke, doch geheel *buitengewone* werkzaamheden aan de kantoren van bewaring der hypotheken zijn verrigt geworden.

Tengevolge hiervan hebben de bewaarders, gelijk wel van zelf spreekt, tot dusver meerdere salarissen genoten, dan voortaan het geval zal wezen, en het behoeft alzoo geen betoog dat de bedoelde opgaven voor de beoordeeling van het voorgestelde tarief niet in aanmerking zouden hebben kunnen komen.

Bijaldien voorts sommige bewaarders, gelijk wordt opgegeven, laatstelijk eene betrekkelijk ruime bezoldiging genoten hebben, kan zulks niet anders dan aan de salarissen der vorenbedoelde *buitengewone* werkzaamheden worden toegeschreven, welke meerdere salarissen bij de regeling van de belooning der bewaarders voor *gewone* tijden, buiten aanmerking behooren te blijven.

Gelijk in de memorie van toelichting bereids is opgemerkt, zijn er geene klagten over de hoogte van het tarief in het algemeen geuit; zij die hierop uitzonderingen meenen te kennen, hebben daarbij ongetwijfeld het oog gehad op enkele reclames, door de belanghebbenden ingebragt tegen de uitlegging welke, in hun nadeel, door sommige bewaarders, kort na de invoering van het tarief, van deze of gene bepaling daarvan gegeven werd, en op welke reclames meerendeels in het nadeel der bewaarders is beslist geworden.

De bepalingen van het tarief, tot die reclames aanleiding gegeven hebbende, zijn in het wetsontwerp niet opgenomen.

Overigens moet de Regering, ongenegen om den eenen ambtenaar boven den anderen te bevoordeelen, zich bepalen tot de verzekering, dat de bewaarders over het geheel, ten gevolge van het thans gedane wets-voorstel, bij de vervaardiging van hetwelk de belangen der ingezetenen op den voorgrond hebben gestaan, geene bezoldigingen zouden genieten, ruimer dan billijk en regtmatig is te achten voor ambtenaren, op wie eene zware verantwoordelijkheid rust, die met zoo aanzienlijke kantoorkosten belast zijn en aan wie, als rekenpligtige ambtenaren van den Staat, door elkander, slechts eene belooning van nagenoeg *f* 400 's jaars uit de schatkist wordt toegekend.

Ad § 3. Men kan niet instemmen met het gevoelen, dat de opbrengst der tarieven van salarissen en emolumenten, niet gevoegelijk zoude kunnen strekken ter bestrijding van andere kosten, dan die van de bezoldiging der bewaarders alleen, en dat alzoo de belanghebbenden niet een gedeelte van de kosten van materieel en van de belooning van andere beambten, tot de instandhouding van het Kadaster medewerkende, zouden kunnen dragen; men heeft het echter onnoodig geoordeeld hiermede op den duur voort te gaan en getracht de onkosten voor de belanghebbenden zoo veel mogelijk te verminderen.

Er zijn geene toezeggingen aan de bewaarders gedaan omtrent een vermeend overschot der onkosten, en er is ook geene afzonderlijke rekening daarvan gehouden.

Ad § 4. In verband met het hierboven aangevoerde, wordt aangemerkt, dat het salaris, na de voorgestelde vermindering, niet vatbaar is om daarvan een aanmerkelijk gedeelte af te zonderen.

De onkosten van materieel en van de instandhonding, zoowel van de bewaring van het kadaster als die der hypotheken, zullen voortaan, evenals tot hiertoe, worden bestreden uit de posten daartoe op de Begrooting uitgetrokken, zoodat de verlangde bepaling tot waarborg voor de eenvormigheid der registers en de deugdelijkheid van het materieel, welk een en ander bij voortduring door den Staat zal worden verstrekt, van zelve komt te vervallen, terwijl voorts de bedoelde bepaling onder letter C van het bestaande tarief voorkomende, niet wel het onderwerp van eene wet kan uitmaken, maar behoort te zijn een eenvoudig voorschrift voor de ambtenaren, waaraan de hand zal worden gehouden.

Ad § 5. Aan de kadastrale perceelen worden in geen geval andere nommers gegeven, dan wanneer zulks tot instandhouding van de inrigting zelve, bij splitsing of verbouwing der perceelen, onvermijdelijk noodzakelijk is.

Iedere verandering der nommers vermeerdert de aanleiding tot het begaan van misstellingen, en vermits de verantwoordelijkheid der bewaarders en het algemeen belang daarin betrokken zijn, zoo wordt iedere verandering, waar zulks mogelijk is, zorgvuldig vermeden.

Ad § 6. Voor zoo veel bekend is, zijn geene algemeene registers in de Fransche taal aan de ambtenaren verstrekt geworden, en zeer zeker zal zulks niet plaats hebben, terwijl er ook geene andere registers, dan die in de Hollandsche taal zijn gedrukt, voorhanden zijn.

Ad § 7. Aan deze aanmerkingen is bij het gewijzigd ontwerp voldaan.

Ad § 8. De diensten van een hypotheek-bewaarder zijn alle van dien aard, dat hij met zijn geheel vermogen voor elken misslag moet instaan, zoodat de misstelling van eene enkele letter hem tot den bedelstaf kan brengen; het is dus onmogelijk van hem diensten te vorderen, ten behoeve van wie dan ook, waaraan zoodanige verantwoordelijkheid verknocht is, zonder belooning of tegemoetkoming.

De aard van de diensten der bewaarders, alleen betrekking

[1]) Deze wet betrof de overbrenging van de onder de vroegere Wetgeving ingeschreven hypotheken en privilegien in de nieuwe registers.

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

hebbende tot het bezit en bezwaar van onroerende zaken, die bij de onvermogenden in dezen bedoeld, niet kunnen worden gezocht, is ook geheel verschillende van die, bedoeld in het tarief van justitie-kosten en in de wet op het notarisambt.

Er zou bovendien, in geval van faillissement en van kennelijk onvermogen, schroomelijk misbruik van zoodanige bepaling kunnen gemaakt worden, in alle welke gevallen de vrijstelling zou strekken, niet ten profijte van den onvermogenden debiteur, maar van den vermogenden crediteur.

Ad § 9. Aan het hier te kennen gegeven verlangen is bij het gewijzigd ontwerp voldaan.

Omtrent het onderhavige punt dient echter nog het volgende te worden aangemerkt, hetwelk tevens moge strekken tot toelichting van de nieuwe bepaling, welke thans onder art. 5 van het gewijzigd ontwerp is opgenomen.

Bij de opheffing van de betrekking van *hoofdbewaarder der scheepsbewijzen*, zijn de daaraan verbonden werkzaamheden aan een der hypotheek-bewaarders opgedragen, zonder dat hem daarvoor eenige belooning uit 's Rijks schatkist werd toegekend.

De hoofdbewaring nu der scheepsbewijzen het vereenigings-punt uitmakende van de verrigtingen, welke, met betrekking tot de schepen en vaartuigen, bij al de bewaringen des Rijks plaats hebben, zoo werd die ambtenaar dien ten gevolge niet alleen met omslagtige bemoeijingen belast, maar uit den aard der zaak tevens verantwoordelijk voor al de misslagen, welke onverhoopt in de boekhouding voor de bewaring der scheepsbewijzen mogten plaats grijpen, en derhalve in zeker opzigt ook voor die, welke door de andere bewaarders mogten worden begaan, zoodat dan ook door hem alleen te dier zake voor de zekerheid van het publiek borgtogt is gesteld.

Het is mitsdien hoogst billijk, dat door de verschillende bewaarders een deel van het bij hen ontvangen salaris voor verrigtingen ten aanzien van schepen en vaartuigen, aan den ambtenaar met de vorenbedoelde hoofdbewaring belast, worde uitgekeerd.

Het is eveneens steeds billijk geoordeeld, dat een gedeelte van het salaris uit de verrigtingen ten aanzien van het *Kadaster* voortspruitende, door de bewaarders worde uitgekeerd aan de beambten, welke meer bepaaldelijk met de instandhouding van die instelling belast zijn, vooral ook omdat de uittreksels uit de kadastrale plans, kaarten, enz., aan de onderscheidene kantoren, door de daartoe aangewezen landmeters vervaardigd worden.

Naar aanleiding nu van dit een en ander had men aanvankelijk het voornemen opgevat, om bij het wetsontwerp tevens eene bepaling voor te stellen, waarbij de bovenbedoelde verdeeling van het salaris zou worden geregeld.

Dat voornemen heeft men echter laten varen, en de voorkeur gegeven aan de bewoording waarin de aanhef van het eenig artikel is vervat, omdat eene bepaling betrekkelijk die verdeeling, uit hoofde van haren huishoudelijken aard, in de *wet* welligt als misplaatst zoude kunnen worden aangemerkt.

Dit bezwaar nu is, ten gevolge van het geuit verlangen, strekkende dat in het ontwerp bepaaldelijk worde aangewezen aan wie de salarissen verschuldigd zijn, vervallen, waarom men dan ook niet heeft geaarzeld, om in den geest van dat verlangen het 1ste artikel van het gewijzigd ontwerp zamen te stellen, en in een nieuw ingelascht artikel de meergemelde verdeeling van het salaris te regelen.

Ad § 10. De *redactie* van het voorstel is in den zin van de gemaakte aanmerking op de n°s. 1, 2 en 5, bij het gewijzigd ontwerp veranderd.

Men heeft echter zwarigheid gevonden, om de voorgestelde bepaling: *dat voor ieder borderel 50 cents, en voor de overschrijving van ieder borderel* BOVENDIEN ½ *cent per regel verschuldigd is*, in het ontwerp op te nemen.

Hierdoor toch zou dat salaris, voor alle borderellen van minder dan 100 regels (en de grootere zijn uiterst zeldzaam), al te zeer worden verhoogd.

Men bedenke slechts, dat alsdan voor de overschrijving van een borderel van 50 regels 75 cents zou verschuldigd wezen, terwijl in het ontwerp, hier, in overeenstemming met het bestaande tarief, slechts 50 cents wordt voorgesteld.

Deze verhooging zou in vele gevallen mede worden te weeg gebragt ten aanzien van het schrijfloon onder n⁰. 5 vermeld.

Men acht intusschen deze salarissen voor eene dergelijke verhooging niet vatbaar, maar men heeft ook aan den anderen kant niet kunnen toegeven aan het verlangen, om de schrijfloonen onder n°. 2 vermeld de vermindering te doen ondergaan, welke de voorgestelde wijze van berekening en opklimming met een halven cent per regel daarop zou kunnen uitoefenen, en men vleit zich, dat, na overweging van hetgeen hiervoren ten slotte van het antwoord op de onder § 5 gemaakte bedenking is aangevoerd, zulks niet meer zal worden gewenscht.

Krachtens n°. 3 van § 1 van het eenig artikel, kunnen geene *schrijf*loonen worden berekend, en de gemaakte aanmerking kan mitsdien daarop niet worden toegepast.

Het salaris onder n°. 5 toegekend, strekt alleen tot *schrijf*loon van de daarbij opgenoemde staten of afschriften, en alleen dat schrijfloon wordt genoten, wanneer, zooals meermalen plaats grijpt, de inschrijvingen waarvan een staat of afschrift wordt verlangd, den bewaarder bepaaldelijk worden aangewezen.

Het werk wordt echter van een geheel anderen aard, zoodra de belanghebbenden eenen staat begeeren van al de inschrijvingen op het goed gevestigd, met de verklaring dat er geene andere bestaan; alsdan is de bewaarder verpligt, ook tot dekking zijner verantwoordelijkheid, en voor de zekerheid van de belanghebbenden, met de meest mogelijke omzigtigheid, al zijne tafels en registers na te sporen, waartoe in den regel zooveel tijd vereischt wordt, dat alleen het schrijfloon van den staat daarvoor geenszins eene billijke belooning oplevert.

Het is voor deze omslagtige nazoeking, waarin des bewaarders verantwoordelijkheid zoo zeer betrokken is, dat het salaris, onder n°. 6 vermeld, hem wordt toegekend, en dat almede voor geene vermindering, veel minder voor geheele weglating vatbaar is.

De bepaling van het salaris voor de staten op *naam* afgegeven, is moeten behouden worden, vermits zoodanige staten meermalen worden verlangd.

De boekhouding is dan ook in dier voege ingerigt, dat de staten zoowel op *naam* als op de *perceelen* kunnen worden afgegeven.

Het afgeven van dergelijke staten is wijders nergens verboden, en het Burgerlijk Wetboek zwijgt zoo wel van het een als van het ander.

Ad § 11. Bij het gewijzigd ontwerp is voldaan geworden aan de bedenkingen, welke hier ten aanzien van de redactie gemaakt zijn.

Aan den wensch, door sommige leden geuit, en strekkende tot vermindering van het salaris onder n⁰. 3 van § 2 voorgesteld, is echter geen gevolg kunnen worden gegeven, dewijl dat salaris bereids met twee vijfde gedeelten is verminderd geworden.

6. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat, om het, krachtens de wet van den 30sten December 1839 (*Staatsblad* n⁰. 58), bij reglement van openbaar bestuur van den 4den Februarij 1841 (*Staatsblad* n⁰. 7) vastgesteld tarief van salarissen van de bewaarders der hypotheken, van het kadaster en der scheepsbewijzen, door wettelijke bepalingen te doen vervangen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan [1]) bij deze:

Art. 1.

De bewaarders van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen kunnen ten laste der belanghebbenden de salarissen berekenen, bij de twee volgende artikelen bepaald.

Art. 2.

Salarissen voor verrigtingen, betrekkelijk onroerende zaken, schepen en vaartuigen.

§ 1. Wegens overschrijving van borderellen in de registers, daartoe bestemd, voor iederen regel schrift, van ten minste 10 lettergrepen, *één cent*, *f* 0.01.

[1]) Hier zijn, evenals op blz. 180, blijkbaar uitgevallen de woorden: „gelijk Wij goedvinden en verstaan".

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

In geen geval echter minder dan 50 cents voor ieder borderel, hetwelk wordt overgeschreven.

Wanneer eene inschrijving geschiedt voor eene som van minder dan *f* 1000 en dezelve meer dan *honderd regels* in de bovenbedoelde registers beslaat, kan, onverminderd het salaris van *f* 1, ingevolge het bepaalde bij dit nommer, voor elken regel daarboven slechts *één halve cent* in rekening worden gebragt.

§ II. Wegens de overschrijving van alle andere acten en stukken in de registers, daartoe bestemd, voor iederen regel schrift, van ten minste 12 lettergrepen, *één cent*, *f* 0.01.

In geen geval echter minder dan 50 cents voor iedere acte of ieder stuk, hetwelk wordt overgeschreven.

§ III. Wegens de geheele of gedeeltelijke doorhaling van hypothecaire inschrijvingen, het daarvan aftegeven bewijs daaronder begrepen:

a. wanneer de som waarvan opheffing wordt verleend, *f* 1000 of meerder bedraagt, *een gulden*, *f* 1;

b. wanneer de som minder dan *f* 1000 beloopt, of bij gedeeltelijke doorhaling geen bedrag is uitgedrukt, *vijftig cents*, *f* 0.50.

§ IV. Wegens het verleenen van inzage in de registers of het geven van inlichtingen:

a. voor inzage van iedere rekening voorkomende in het algemeen register, of voor ieder stuk overgeschreven in de registers onder de §§ 1 en 2 van dit artikel bedoeld, *vijftig cents*, *f* 0.50;

b. wanneer blijkt dat de opgegevene persoon of het aangeduide perceel, schip of vaartuig in de zoo evenbedoelde registers niet bekend is, voor *ieder persoon of perceel, schip of vaartuig*, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25.

Het salaris in dit nommer bedoeld, is niet verschuldigd, wanneer de inzage plaats heeft bij het ligten der stukken, ter verzekering dat de daar aangegevene formaliteiten naar behooren zijn vervuld, of wel wanneer de gevraagde inlichtingen of de inzage *onmiddellijk* wordt gevolgd door eene aanvrage van daartoe betrekkelijke staten, uittreksels of getuigschriften.

§ V. Wegens de afgifte van gecertificeerde staten van inschrijvingen of gecollationeerde afschriften uit de registers, voor iederen regel, van ten minste 12 lettergrepen, *één cent*, *f* 0.01.

In geen geval echter minder dan 50 cents voor iederen staat of ieder afschrift.

§ VI. Wegens de op een staat van inschrijvingen bijgevoegde verklaring, dat er geene andere inschrijvingen bestaan, en wegens eenvoudige getuigschriften van onbezwaardheid, de vermelding der doorgehaalde inschrijvingen daarin begrepen:

a. wanneer de *staat* of het *getuigschrift op naam* wordt *afgegeven*, wegens iederen eigenaar, *vijftig cents*, *f* 0.50, zonder dat het tijdperk, waartoe de staat betrekking heeft, in dit geval tot eenige verhooging aanleiding kan geven;

b. wanneer de staat of het getuigschrift op kadastrale perceelen, schepen of vaartuigen wordt afgegeven:
gebouwd, *tien* cents, *f* 0.10,
ongebouwd, *vijf* cents, *f* 0.05;
doch in geen geval minder dan 50 cents voor ieder getuigschrift.
Voor ieder schip of vaartuig, *vijftig* cents, *f* 0.50.

Art. 3.

Salarissen voor verrigtingen betrekkelijk het Kadaster.

§ 1. Wegens uittreksels uit de plans:

a. voor tien perceelen en daar beneden, op hetzelfde uittreksel vereenigd, *één gulden vijftig cents*, *f* 1.50.

b. voor ieder perceel daar boven, op het uittreksel afgeschetst, *vijf cents*, *f* 0.05;

c. voor eene geheele sectie, per perceel, *vijf cents*, *f* 0.05.

In geen geval zal er echter minder dan *f* 2, voor ieder blad van het oorspronkelijke plan, verschuldigd zijn.

§ 2. Wegens uittreksels uit de verzamelings-kaarten:

wanneer het aantal bunders en het aantal perceelen, te zamen geteld [1]), geen hooger cijfer oplevert dan dat van

200, *drie gulden*, *f* 3;
500, *vijf gulden*, *f* 5;
1000, *zeven gulden*, *f* 7;
2000, *negen gulden*, *f* 9;
5000, *twaalf gulden*, *f* 12;
10 000, *vijftien gulden*, *f* 15;
20 000, *twintig gulden*, *f* 20;
30 000, *vijf en twintig gulden*, *f* 25;
50 000, *dertig gulden*, *f* 30,
meer dan 50 000, *vijf en dertig gulden*, *f* 35.

Daarenboven wordt voor elke gemeente van boven de 1000 perceelen berekend:
wanneer het plan is vervaardigd op eene schaal van

1 : 2500 of grooter, *vijf gulden*, *f* 5,
1 : 5000 of 7500, *vier gulden*, *f* 4;
1 : 10 000 of 12 500, *drie gulden*, *f* 3;
1 : 15 000 of 20 000, *twee gulden*, *f* 2;
1 : 25 000 of kleiner, *een gulden*, *f* 1;

en voor gedeelten van zoodanige gemeenten naar evenredigheid.

Voor de steden van 1000 perceelen en daarboven wordt de naar de eerste van de voormelde grondslagen of de naar beide verschuldigde som verdubbeld.

Wanneer de gemeente op meer dan één blad mogt gebragt zijn, geschiedt de berekening naar gelang van het aantal bunders en perceelen, op ieder blad voorkomende.

De kosten van het papier voor de uittreksels uit de plans en uit de daartoe behoorende verzamelings-kaarten, kunnen niet afzonderlijk in rekening worden gebragt.

§ 3. Wegens de uittreksels uit de aanwijzende tafels en perceelsgewijze leggers, het papier der uittreksels daaronder begrepen:

a. voor *tien* perceelen en daar beneden, *dertig cents*, *f* 0.30;

b. voor ieder perceel daar boven, *drie cents*, *f* 0.03.

§ 4. Wegens het verleenen van inzage:

a. van het plan voor iedere sectie, in één of meer bladen opgenomen, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25;

b. van de aanwijzende tafel voor het gezamenlijk getal perceelen in dezelfde gemeente gelegen, en aan éénen eigenaar toebehoorende, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25;

c. van den perceelsgewijzen legger, per artikel, *vijf en twintig cents*, *f* 0.25.

Art. 4.

In alle gevallen, waarin op hooger last, ten algemeenen nutte, inzage, inlichtingen of opgaven van of uit de kadastrale stukken worden gevorderd, mogen de bewaarders geene salarissen berekenen.

[1]) Zie de noot op blz. 181 hiervoor.

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

Art. 5.

Door de bewaarders wordt uitgekeerd:

a. de helft van het bij hen ontvangen salaris voor verrigtingen betrekkelijk schepen en vaartuigen, aan den ambtenaar belast met het hoofdkantoor van bewaring der scheepsbewijzen, en

b. de helft van het bij hen achtervolgens art. 3 ontvangen salaris, aan de landmeters en andere beambten van het kadaster.

Art. 6.

De bewaarders zijn verpligt, om op alle door hen afgegeven stukken het bedrag der daarvoor verschuldigde zegelregten en belooningen afzonderlijk aan te teekenen, op straffe eener boete van ƒ 20 voor ieder stuk, hetwelk zonder zoodanige aanteekening is afgegeven.

Art. 7.

De bewaarders mogen, uit welken hoofde en onder welk voorwendsel ook, geene andere of hoogere belooningen vorderen of ontvangen, dan die, welke hun bij de wet zijn toegestaan; bij overtreding zijn zij tot teruggave en vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens de belanghebbenden verpligt, onverminderd de straffen bij het Wetboek van Strafregt hierop gesteld, indien daartoe termen zijn.

Lasten en bevelen enz.

7. ALGEMEEN VERSLAG.

De wettelijke duur van het bij Koninklijk besluit van den 4den Februarij 1841 (*Staatsblad n°.* 7) vastgestelde tarief van salarissen van de bewaarders der hypotheken, van het kadaster en der scheepsbewijzen, met den 9den Januarij 1845 zullende ophouden, zoo strekt de onderhavige voordragt, om bij de wet het onderwerp dier salarissen voor het vervolg te doen regelen.

Het voorloopig onderzoek van dat ontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer had geleid tot onderscheidene bedenkingen, zoo ten aanzien van den vorm en de redactie der wet, als met opzigt tot sommige harer bepalingen. Aan vele dier bedenkingen door de Regering toegegeven zijnde, heeft zij dienvolgens met hare memorie van beantwoording een gewijzigd ontwerp van wet aan de overweging der Tweede Kamer onderworpen.

De Centrale afdeeling zal kortheidshalve zich bepalen, om een beknopt overzigt van de alzoo gewijzigde voordragt te geven, en voorts de bedenkingen mede te deelen, welke bij het jongste onderzoek der Afdeelingen tegen dezelve in het midden gebragt zijn.

Het eigenlijke tarief wordt gevonden in de artt. 2 en 3 van het ontwerp. Bij het eerste dier artikelen worden de salarissen vastgesteld, welke de bewaarders voor hunne verrigtingen betrekkelijk onroerende zaken, schepen en vaartuigen berekenen mogen. Dit artikel beantwoordt derhalve aan de beide tarieven vervat in de tabellen A en B van het besluit van 4 Februarij 1841, in hetwelk de salarissen voor verrigtingen betrekkelijk schepen en vaartuigen afzonderlijk zijn geregeld. Art. 3 van het ontwerp, hetwelk beantwoordt aan tabel C van het thans bestaande tarief, behelst het tarief van salarissen wegens verrigtingen betrekkelijk het Kadaster.

De salarissen, zooals die thans voorgedragen zijn, komen hoofdzakelijk overeen met die bij het bestaande tarief vastgesteld. Alleen ten aanzien van eenige verrigtingen betrekkelijk het Kadaster is bij het tegenwoordig ontwerp eene vermindering van salaris voorgedragen, welke voor aanzienlijk mag gehouden worden. Voorts zijn enkele verrigtingen der bewaarders van de hypotheken en der scheepsbewijzen, waarvoor bij het bestaande tarief een salaris is vastgesteld, in het voorgestelde ontwerp met name niet opgenoemd, hetzij als gevolg van eene meer zamengetrokken specificatie, hetzij met het oogmerk om voor die verrigtingen geen afzonderlijk salaris te doen berekenen.

Het volle bedrag der alzoo vastgestelde salarissen wordt, volgens art. 1 van het ontwerp, genoten door de bewaarders, die echter, volgens art. 5, verpligt zijn, om de helft van het salaris voor verrigtingen betrekkelijk schepen en vaartuigen uit te keeren aan den ambtenaar belast met het hoofdkantoor van bewaring der scheepsbewijzen, en de helft van dat wegens verrigtingen betrekkelijk het Kadaster aan de landmeters en andere beambten van het Kadaster. Daarentegen zal met het thans voorgedragen tarief vervallen de inhouding van het één vijfde der salarissen van de bewaarders, die tot dusverre, uit kracht van de bepaling van art. 2 van het besluit van 4 Februarij 1841, tot goedmaking van kosten voor het materieel en de instandhouding der bewaringen heeft plaats gehad.

De bepalingen vervat in de artt. 4, 6 en 7 van het ontwerp zijn nieuw en, voor zooveel de beide laatste aangaat, in de wet opgenomen ten gevolge van het aangeduide verlangen der Tweede Kamer.

Bij die artikelen wordt aan de bewaarders de verpligting opgelegd, om op de stukken zelven aanteekening te doen van het bedrag der verschuldigde salarissen, en hun verboden om andere of hoogere belooningen van de belanghebbenden te vorderen, dan die, welke bij de wet zijn toegestaan, terwijl eindelijk in art. 4 wordt bepaald, dat geene salarissen hoegenaamd mogen berekend worden wegens verrigtingen, die van de bewaarders op hooger last ten algemeenen nutte worden gevorderd.

Reeds bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek der onderwerpelijke voordragt heeft men algemeen geklaagd over het gemis van eenen geschikten leiddraad voor de beoordeeling van het voorgestelde tarief, en werd daarbij uit dien hoofde aangedrongen op het erlangen van meerdere inlichtingen nopens het beloop der salarissen, die onder het thans bestaande tarief door de bewaarders zijn genoten, en bepaaldelijk het verlangen te kennen gegeven om eene opgaaf te bekomen van de opbrengst van het één vijfde, dat van het salaris der ambtenaren, ingevolge art. 2 van het besluit van 4 Februarij 1841, is ingehouden.

Aan dit verlangen heeft de Regering bij de memorie van beantwoording verklaard niet te kunnen voldoen, uit aanmerking dat de verlangde opgaven en inlichtingen in geenen deele dienstig zouden kunnen zijn tot de beoordeeling van het voorgedragen tarief, daar dezelven betrekkelijk zijn tot een tijdvak, gedurende hetwelk de bewaarders, uit hoofde van geheel buitengewone werkzaamheden, aanzienlijk meerdere salarissen hebben genoten, dan voortaan het geval zal wezen.

Bij het jongste onderzoek in de Afdeelingen zijn de leden algemeen op dit punt teruggekomen. Men meende, dat zonder meerdere inlichtingen het voor de leden volstrekt onmogelijk is, om met kennis van zaken te kunnen beoordeelen, of bij het voorgedragen tarief voor de belangen van de ingezetenen zoowel als voor die van de ambtenaren, in billijke evenredigheid is zorg gedragen. Men deed opmerken, dat het doel, waarmede de wetgever de voorloopige vaststelling der tarieven bij reglementen van algemeen Bestuur had voorgeschreven, geen ander kan geweest zijn, dan om, door middel eener proefneming gedurende eenige jaren vóór de finale wettelijke regeling van het onderwerp, met de ondervinding te rade te kunnen gaan. Dit doel nu zoude geheel worden gemist, indien men het tijdvak sedert het in werking brengen van het bestaande voorloopige tarief als ongeschikt moest beschouwen, om tot grondslag te verstrekken bij de daarstelling van een definitief tarief. Men meende echter, dat die beschouwing niet juist is, en dat het zeer wel doenlijk is om eene splitsing te maken tusschen het bedrag der salarissen wegens *gewone* en dat der salarissen wegens *buitengewone* werkzaamheden, of althans, om bij wijze van doorslag uit de verkregene uitkomsten gedurende het proef-tijdvak een besluit af te leiden ten aanzien van de verwachtingen onder gewone omstandigheden. Men achtte zich te meer geregtigd tot die veronderstelling, omdat de Regering bij de memorie van toelichting zeer bepaaldelijk heeft verklaard, dat de bestaande tarieven vrij wel aan het oogmerk voldaan hebben, eene verklaring die zij vermoedelijk niet zou hebben afgelegd, indien haar omtrent de werking dier tarieven geene andere bijzonderheden bekend waren geweest dan thans aan de Tweede Kamer zijn medegedeeld. In allen gevalle werd het voor niet twijfelachtig gehouden, dat de opbrengst van het ingehouden $\frac{1}{5}$ aan de Regering bekend moest wezen, en schijnen er dus geene voldoende redenen te bestaan, waarom daarvan geene mededeeling aan de Kamer gedaan zou kunnen worden.

Ook met opzigt tot de zaak dier inhouding heeft men algemeen en met klem op het bekomen van meerdere inlichtingen aangedrongen. Men wenscht tot dat einde te vernemen, waartoe die inhouding eigenlijk heeft gestrekt, daar bij het antwoord op § 4 van het voorloopig verslag door de Regering is te kennen gegeven, dat de kosten van materieel en de instandhouding van de bewaringen voortdurend uit de posten daartoe op de Begrooting uitgetrokken zijn bestreden, waaruit alzoo volgen zou, dat de ingehouden sommen, tot het oorspronkelijk oogmerk niet gebezigd zijnde, alsnog aan de schatkist behooren teruggegeven te worden, voor zoo veel dit niet reeds mogt hebben plaats gehad. Men meende echter voor zeker te weten, dat die teruggave nog niet is geschied, daar, volgens bekomen informatien, nog op het tegenwoordig oogenblik de inge-

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

houden gelden onder de bewaarders zelven berusten, terwijl het ook de aandacht heeft getrokken, dat van eene overstorting dier ingehouden gelden in de schatkist op geene Staatsrekening melding is gemaakt.

Dit punt vereischt derhalve nadere opheldering, ook in verband met de vraag, of de gezamenlijke overstorting in de schatkist van hetgeen gedurende onderscheidene jaren ten behoeve van dezelve is ingehouden, wel geschieden kan zonder te kort te doen aan de bestaande voorschriften ten aanzien van dienst-vermenging.

Bij gelegenheid van het laatste onderzoek is men ook teruggekomen op eene aanmerking, die bereids in het voorloopig verslag was opgenomen, betrekkelijk de gedurige verandering van de nummers der kadastrale perceelen. Het antwoord der Regering omtrent dit punt had in geenen deele gestrekt, om de leden ten aanzien van het aangeduide bezwaar gerust te stellen. Integendeel was men daardoor versterkt geworden in de meening, dat de zekerheid der ingeschreven verbanden door de thans gevolgde wijze van de nummers te veranderen, grootelijks in gevaar kan worden gebragt. De Regering zelve scheen dit mede in te zien, daar zij moest erkennen, dat iedere verandering van nommers, die trouwens niet enkel bij splitsing of verbouwing van perceelen, maar ook niet zelden bij eigendoms-overgang plaats heeft, de aanleiding tot het begaan van misstellingen vermeerderde. Men was intusschen van oordeel, dat dit bezwaar, hetwelk schroomelijke gevolgen zou kunnen hebben, bij eene andere wijze van handelen zeer wel vermeden kon worden, en wenschte aan de Regering de vraag voorgesteld te hebben, of het niet beter ware om oorspronkelijke nummers onveranderd te behouden, en, in geval van splitsing of verbouwing van perceelen, daarvan door toevoeging van een ander nummer of van eene letter te doen blijken?

Bij het voorloopig verslag was de wensch uitgedrukt, dat aan onvermogenden, die geregtelijke vergunning tot het gratis procederen verkregen hebben, door de bewaarders geene salarissen in rekening gebragt mogten worden. De Regering heeft echter zwarigheid gemaakt om aan dien wensch gevolg te geven, op grond van de onmogelijkheid, om, zonder belooning of tegemoetkoming, van die ambtenaren diensten te vorderen, waarbij hunne persoonlijke verantwoordelijkheid zoo zeer betrokken is. Het is nogtans aan de leden voorgekomen, dat men daarbij te veel het doel heeft voorbijgezien, om de voorzeide gunst uitsluitend toepasselijk te maken voor de gevallen, dat er tot het gratis procederen door den regter vergunning is gegeven, terwijl men voorts ook niet uit het oog behoort te verliezen, dat er in zoodanige gevallen veeltijds gelegenheid bestaat, om de verschuldigde salarissen later op de succumberende partij te verhalen, waaromtrent in art. 869 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, met opzigt tot de gewone proceskosten, eene uitdrukkelijke bepaling wordt aangetroffen. Met verwijzing derhalve naar die bepaling, wenscht men dit punt nogmaals aan de aandacht van de Regering aanbevolen te hebben, daar, zonder eene gelijksoortige bepaling ten aanzien van de hier bedoelde salarissen, de vergunning tot gratis procederen in vele opzigten geen volkomen effect zou hebben.

Wat het verstrekken van registers in de Fransche taal aanbelangt, waaromtrent bij het voorloopig verslag eene aanmerking was gemaakt, met het oog op eene bepaalde daadzaak, die echter aan de aandacht van den Minister schijnt ontglipt te zijn, zoo is bij gelegenheid van het jongste onderzoek nader opgegeven, dat de bedoelde verstrekking in den loop van dit jaar heeft plaats gehad aan den ambtenaar in het arrondissement van *Winschoten* residerende, zonder dat men evenwel kan bepalen, of het een *algemeen* of eenig ander hulp-register der hypotheken geweest zij.

Alvorens tot de behandeling van de bijzondere bepalingen van het wetsontwerp over te gaan, zij hier nog melding gemaakt van eene bedenking, welke door sommige leden is geopperd met betrekking tot de wijze, waarop het bedrag der perceptieloonen of tractementen van de hypotheekbewaarders is geregeld. Men meende namelijk, dat er eenige onbillijkheid in gelegen is, dat aan de ambtenaren over grootere kantoren aangesteld, wien alzoo eene ruimere opbrengst van salarissen te beurt moet vallen, evenzeer perceptieloonen zijn toegekend, als aan de ambtenaren met kleinere kantoren belast. Hierdoor toch ontstaat eene zeer aanmerkelijke onevenredigheid in de bezoldiging van die onderscheiden bewaarders, die nog vermeerderd wordt door de vereeniging onder één beheer van de kantoren der hypotheken met de ontvangst der registratie-, zegel- en successie-regten. Men wenscht uit dien hoofde aan de Regering in bedenking te geven, of het niet voegzaam en billijk ware, te dien opzigte bij wijze van compensatie meerdere evenredigheid tusschen de belooningen der voorzeide ambtenaren daar te stellen. Men heeft voorts in ééne Afdeeling de vraag voorgesteld, of het niet wenschelijk ware, met het thans bestaande tarief tevens den aftrek van het $\frac{1}{5}$ ten behoeve der schatkist in stand te houden, daar toch, blijkens het aangevoerde in de memorie van toelichting, het bezwaar dier inhouding niet voor drukkend te houden is, en over de hoogte van het tegenwoordig tarief ook nergens klagten geuit zijn.

De Centrale afdeeling gaat thans over tot de mededeeling van de bedenkingen, die, bij gelegenheid van het laatste onderzoek in de Afdeelingen, op de artikelen zelven van het ontwerp zijn gemaakt, en zal daarbij de orde dier artikelen volgen.

Art. 2.

Ad § 1. De bij het gewijzigd ontwerp voorgestelde verandering in de wijze van berekening van het salaris, heeft geenszins aan de bedoeling van de leden beantwoord. De min duidelijke redactie van de betrekkelijke aanmerking in het voorloopig verslag, zal vermoedelijk tot de misvatting in dezen aanleiding hebben gegeven. De thans voorgedragene wijze van berekenen zou tot eene verhooging van het salaris leiden, en daartoe heeft men volstrekt geene termen kunnen vinden. Men wenscht derhalve, dat op deze wijziging alsnog worde teruggekomen, en zoowel te dezer plaatse als onder § 2 en § 5 worde bepaald: — dat voor ieder borderel van 50 regels en daar beneden 50 cts., en voor iederen regel boven de 50 regels nog ½ cent bovendien berekend zal kunnen worden.

Voorts zal, in plaats van het woord *nommer*, in den voorlaatsten regel, dienen gesteld te worden *paragraaph*. De zelfde aanmerking geldt ook omtrent het woord *nommer*, in de slotperiode van § 4 gebezigd.

Ad § II. Men is van oordeel, dat hier, evenals bij litt. *b* van § III, een verminderd salaris zou behooren bepaald te worden voor het geval, dat de overschrijving betreft eene som minder dan *f* 1000 beloopende.

Ad § IV, litt. *a. voor inzage van iedere rekening* enz. Het is niet duidelijk voorgekomen, wat men onder de uitdrukking *iedere rekening* te verstaan hebbe. Men wenscht deswege nadere inlichting te bekomen en te vernemen, of de volgende redactie niet beter aan de bedoeling zal beantwoorden:

Voor inzage der rekening of rekeningen van iederen persoon, of van de stukken ten zijnen name overgeschreven in de registers onder de §§ I en II van dit artikel bedoeld, vijftig cents, f 0 50.

Ad § VI. De vroeger gemaakte aanmerking, dat er geene genoegzame redenen schijnen te zijn, om afzonderlijk salaris toe te kennen *en* voor de afgifte van eenen staat van inschrijvingen, *en* voor de bijgevoegde verklaring, dat er geene andere inschrijvingen bestaan, is bij het nader onderzoek der Afdeelingen wederom herhaald. Men heeft verklaard bij die aanmerking te blijven volharden, en alzoo van gevoelen te zijn, dat er in dit geval, evenmin als in alle overige, termen bestaan om voor de zelfde verrigting, die, immers zonder de bijgevoegde verklaring, niet geacht kan worden volledig te zijn, een tweeledig salaris voor schrijfloon en voor de moeite van nazoeken in berekening te brengen.

Men heeft voorts met betrekking tot het afgeven van staten *op naam*, waarvan men overigens de nuttigheid niet wilde betwisten, het verlangen te kennen gegeven, om te vernemen, of het, volgens de veranderde wetgeving op het stuk der hypotheken, daarvoor mag worden gehouden, dat wegens de afgifte van zoodanige staten, op de bewaarders de zelfde verantwoordelijkheid zal rusten als wegens de afgifte op perceelen.

Eindelijk heeft men het denkbeeld geopperd, om, ter voorkoming dat het onder deze paragraaph bedoelde salaris te hoog opgedreven worde, eene andere wijze van berekening vast te stellen, door te bepalen, dat boven een bepaald getal eigenaren, perceelen en vaartuigen een verminderd salaris voor ieder eigenaar, perceel of schip berekend zal worden, of dat de verhooging van salaris bij opklimming met reeksen zal geschieden.

Art. 3.

Onder § 2 van dit artikel, in de tweede alinea, is eene misstelling ingeslopen, die ook reeds in het vorige ontwerp is opgemerkt, moetende aldaar, in plaats van *te zamen gesteld*, gelezen worden *te zamen geteld.*

Art. 5.

Men heeft het verlangen te kennen gegeven, om alsnog van

VI. *Salarissen der Hypotheekbewaarders.*

de Regering te vernemen, of de ambtenaar, belast met het hoofdkantoor van bewaring der scheepsbewijzen, behalve het aandeel in de salarissen der bewaarders, hem bij dit artikel toegekend, nog eenig ander tractement of belooning geniet, en zoo ja welk het bedrag daarvan is, zoomede op hoeveel de in dezen bedoelde uitkeering jaarlijks begroot kan worden.

Art. 6.

Men zou wenschen, evenals bij art. 13 van het tarief der salarissen van de kantonregters en hunne griffiers is bepaald, ook in dit artikel een maximum en minimum van boete vastgesteld te zien, bij voorbeeld van *f* 5 als minimum, en *f* 20 als maximum.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 19den November 1844.

Vorenstaand Algemeen Verslag door de Centrale Afdeeling aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop, bij missive van den Minister van Finantien van den 20sten November jl., aan de Kamer toegezonden de nevensstaande nota, welke met de bijlagen langs dezen weg ter kennisse van de leden gebragt wordt.

NOTA betrekkelijk het ontwerp van wet nopens de Salarissen der Hypotheek-bewaarders.

Teneinde zooveel mogelijk alsnog te voldoen aan het geuite verlangen, heeft de Regering overgelegd:

1⁰. eene nota houdende opgave van het *een vijfde* gedeelte van het salaris, ontvangen sedert den 1sten Maart 1841 tot ultimo December 1843;

2⁰. het Koninklijk besluit van den 9den November 1843, n⁰. 67, aan de uitvoering van hetwelk de hand wordt gehouden.

In de plaats van de woorden: *dit nommer*, voorkomende in het slot van § 1, alsmede in het slot van § 4 letter *b*, art. 2, wordt gesteld: *deze paragraaph.*

De in § 2, 2de alinea van art. 3 opgemerkte misstellingen schijnen aan eene drukfout te moeten worden toegeschreven; te regt wordt opgemerkt dat men moet lezen: *te zamen geteld.*

Ad art. 5.

De ambtenaar belast met het hoofdkantoor van bewaring der scheepsbewijzen, geniet, behalve het aandeel in de salarissen der bewaarders, hem bij dit artikel toegekend, geen ander tractement of belooning, dan voor de staten enz., door hem zelven afgegeven.

Ad art. 6.

Dit artikel is overeenkomstig het geuit verlangen alsnog gewijzigd, en zal het slot mitsdien luiden: *op straffe eener boete van ten minste f 5 en ten hoogste f 20 voor ieder stuk, hetwelk zonder zoodanige aanteekening is afgegeven.*

8. STAAT aanwijzende het bedrag van het 1/5 van het Salaris van Hypotheken en het Kadaster, ontvangen volgens het bestaande tarief.

AANWIJZING VAN HET SALARIS.	1841 van 1 Maart 1841 af.	1842.	1843.	TOTAAL.
Hypotheken, Tabel *A*. . . .	*f* 21 106.50	*f* 28 553.58	*f* 38 369.40	*f* 88 029.48
Schepen en vaartuigen, Tabel *B*.	146.40	185.13	201.47	533.00
Kadaster, Tabel *C*.	3 138.35	4 435.47	8 269.52	15 843.34
	f 24 391.25	*f* 33 174.18	*f* 46 840.39	*f* 104405.82

9. KONINKLIJK BESLUIT van 9 November 1843, n⁰. 67.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Op de voordragt van Onzen Minister van Justitie, *ad interim* mede belast met de functien van Minister van Finantien, van den 8sten November 1843, n⁰. 79/815 Registratie;

Gelet op Ons besluit van den 4den Februarij 1841 (*Staatsblad* n⁰. 7),

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1.

Te bepalen dat het krachtens art. 2 van gemeld besluit uitgekeerde *een vijfde* gedeelte van de bij de bewaarders van de hypotheken en het kadaster ontvangene salarissen, sedert den 1sten Maart 1841 tot den 31sten December 1843, als toevallige bate in 's Rijks schatkist zal worden gestort.

Onze Minister van Finantien is belast met de uitvoering dezes, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer tot narigt.

's Gravenhage, den 9den November 1843.

(*get.*) WILLEM.

De Minister van Justitie, ad interim *mede belast met de functien van Minister van Finantien,*

(*get.*) VAN HALL.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Finantien,

(*get.*) OSSEWAARDE.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 6 Februari 1845.)

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844, n⁰. 62).

VII. *Accijns op het Geslacht.*

VII. Verbetering van den accijns op het Geslagt.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 28 November 1844. Het wetsontwerp werd verworpen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij doen hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging toekomen een ontwerp van wet, de strekking hebbende het verbeteren van den accijns op het Geslagt, en welk concept U Edel Mogenden in de daarbij gevoegde memorie zullen vinden toegelicht.

En hiermede, Edel Mogende Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz, enz, enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het wijzigen van eenige der bepalingen, betreffende den accijns op het geslagt, bij de wetten van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) en 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 5) vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art 1.

Artikel 3 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 5) wordt ingetrokken.

Art. 2.

Alle huizen, erven en panden, binnen welke de beambten vermoeden, dat eenige slagting ter sluik geschiedt, of eenig ter sluik geslagt vee zich bevindt, zijn aan de visitatie onderworpen, op gelijke wijze als de panden dergenen, die het beroep van vleeschhouwer of slagter uitoefenen.

Deze visitatie mag echter, vóór zons-opgang en na zons-ondergang niet plaats hebben, tenzij de beambten vergezeld zijn van een lid of beambte van het plaatselijk bestuur, die daartoe in iedere stad of gemeente, door het Hoofd van dat bestuur, uiterlijk op den 1sten November van ieder jaar, voor den loop der volgende twaalf maanden, ten verzoeke van den Rijks-ontvanger van het middel in de gemeente, schriftelijk wordt aangewezen.

De alzoo aangewezen persoon is gehouden, de beambten, op hunne eerste aanvrage, dadelijk te vergezellen naar de huizen, erven of panden, in welke zij oordeelen de bedoelde visitatie te moeten verrigten.

Genoemde beambten moeten, tot het doen van visitatien na zons-ondergang en vóór zons-opgang, voorzien zijn van eene schriftelijke autorisatie van den contrôleur of Rijks-ontvanger, onder wien zij behooren, en waarin de personen worden vermeld wier panden moeten worden onderzocht.

Van elke visitatie, hetzij dezelve al of niet van eenige bekeuring is achtervolgd, wordt door de beambten proces-verbaal opgemaakt, bevattende mede omstandig de redenen, waarop hun vermoeden is gegrond geweest; — afschrift van hetzelve wordt aan den gebruiker van het onderzochte pand afgegeven.

Art. 3.

Onverminderd hetgeen bij de wetten is bepaald, nopens het onafgehakte versche vleesch of spek, moet ook het afgehakte versche vleesch of spek, wanneer de hoeveelheid meer dan vijftig ponden bedraagt, in de woningen en gebouwen ten platten lande, hetzij binnen, hetzij buiten de kom der gemeente gevonden wordende, gedekt zijn door quitantie van betaalden accijns wegens slagting, aan den bewoner of gebruiker van het pand afgegeven, of door gelei-biljet, waarmede hetzelve van elders, met uitdrukkelijke bestemming van denzelve, is aangevoerd.

De quitantie of het gelei-biljet is slechts geldig gedurende *vijf* dagen na de dagteekening der afgifte, of na de daarop door den ontvanger aangeteekende verlenging.

VII. *Accijns op het Geslacht.*

Bij gemis van bovengemelde dekking vervalt de bewoner of gebruiker van het pand in eene boete van *f* 10 tot *f* 150, en wordt het vleesch of spek verbeurd verklaard.

Art. 4.

Artikel 16 der wet van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) wordt ingetrokken.

Art. 5.

De vervoer van versch vleesch of spek, boven de hoeveelheid van 50 pond, buiten de kom der steden, zonder een gelei biljet, afgegeven door den ontvanger ter plaats alwaar de uitslag is geschiedt, is verboden.

De overtreding van dit verbod wordt gestraft met eene boete van *twintig gulden*, en met de verbeurte van het vervoerd wordende vleesch of spek.

Aan bij de administratie bekende vleeschhouwers, slagters en derzelver knechts, kan, tot wederopzeggens toe, worden toegestaan, om ook buiten de kom der steden het versche vleesch en spek tot eene grootere hoeveelheid, dan van 50 pond, zonder biljet te vervoeren.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het toenemen der ontduiking van den accijns op het geslagt, inzonderheid ten platten lande, vordert voorziening door middel van eenige uitbreiding van de wetten van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) en 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 5).

Personen, welke in fraude hebben geslagt, zijn gewoon het geslagte vee, ofschoon nog niet volkomen bestorven, in kleiner dan vierendeelen af te hakken, en zich daardoor aan verantwoordelijkheid te onttrekken. Zoodanige slagtingen geschieden meestal na zons-ondergang en vóór zons-opgang, en vermits, naar luid van een arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden dd. 24 Maart 1840, de bestaande wet zoodanig moet worden verstaan, dat tot de nachtelijke visitatie de adsistentie van den kantonregter vereischt wordt, laat zich ligtelijk beseffen dat die adsistentie slechts daar ter plaatse tijdig en met vrucht kan worden ingeroepen, waar of in welks nabijheid de kantonregter woonachtig is.

Om aan dit bezwaar te gemoet te komen, zijn bij nevensgaand ontwerp van wet bepalingen gemaakt, die te minder moeijelijkheden voor de bewoners van het platte land kunnen berokkenen, omdat de ambtenaren niet uit zich zelven eene visitatie na zonsondergang en vóór zons-opgang kunnen aanwenden, maar daarbij niet alleen door een door het plaatselijk bestuur aangewezen openbaar persoon moeten zijn vergezeld, maar bovendien daartoe nog door den contrôleur of Rijks-ontvanger moeten zijn geautoriseerd.

Deze laatsten bezitten de middelen om allen overdreven ijver bij de mindere beambten te beteugelen, en kunnen, de registers van het geslagt raadplegende, oordeelen over de meerdere of mindere aanleiding, welke er tot nachtelijke visitatie bestaat.

Voor dengene, die aan de wet voldaan heeft, bestaat er geen redelijk bezwaar, om, volgens het bepaalde bij art. 3 van het bijgevoegde ontwerp van wet, het biljet te vertoonen, dat hij toch voor het bij hem bevonden versche vleesch of spek bezit, terwijl de hoeveelheid in allen gevalle dan nog de *vijftig ponden* moet te boven gaan, zal hetzelve aan justificatie onderworpen zijn. Wat den sluiker aangaat, die zich ten koste der schatkist en alzoo van andere ingezetenen bevoordeelt, kan een maatregel, welke geschikt is, zijne ongeoorloofde baatzucht te keer te gaan, geene afkeuring verdienen.

Ten einde overigens de uitkomst te verzekeren, welke men zich van de onderwerpelijke bepaling voorstelt, en de practijk te verijdelen, om, door afsnijding van een gedeelte vleesch van het in vierendeelen gehakte geslagte vee, de verpligte justificatie te ontduiken, welke voor het *on*afgehakte vleesch bij artt. 11 en 13 der wet van 1822 is gevorderd, zijn die artikelen bij art. 3 van het ontwerp mede toepasselijk gemaakt op *af*gehakt maar nog versch vleesch of spek boven de *vijftig ponden*, dat ten platten lande, zoo *in* als *buiten* de kom der gemeente, in de woningen en gebouwen wordt aangetroffen, terwijl, in verband daarmede, de bepalingen nopens den *vervoer* van zoodanige hoeveelheid bij art. 16 der wet vermeld, bij art. 5 van het ontwerp mede tot die in de kom hebben moeten worden uitgebreid.

De voormelde bepalingen zullen tevens strekken om eene meerdere gelijkheid in de toepassing van den accijns tusschen het platte land met de steden te verzekeren, als zijnde de opbrengst van den accijns in dezen, zoo door de invoering van de tarieven, krachtens art. 19, § 4, der wet van 2 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31), als door de meer krachtige middelen van toezigt, welke aldaar voorhanden zijn, in eene meer billijke verhouding tot de comsumtie te beschouwen.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

§ 1. Bij de beraadslagingen over het bovengemelde wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer, waaraan door 31 leden is deelgenomen, heeft men op den voorgrond gesteld, dat bij de tegenwoordige voordragt niet is bedoeld, om een *nieuw* beginsel daar te stellen tot verzekering van de heffing van den accijns op het geslagt, maar om aan het bij de bestaande wetten reeds ingevoerde beginsel die wijziging en uitbreiding te doen geven, welke het belang van de schatkist blijkens de verkregene ondervinding zou vorderen. De onderhavige voordragt heeft alzoo niet de strekking, om een regt van visitatie tot het ontdekken van fraudes vast te stellen, hetwelk tot dusverre niet bestond, maar om de wijze van uitoefening van het reeds bestaande regt in dier voege te veranderen, dat, in plaats van de adsistentie van den kantonregter, welke tot het doen eener nachtelijke visitatie thans vereischt wordt, zoude worden gesteld die van een door het plaatselijk bestuur aan te wijzen en in de gemeente zelve woonachtig openbaar persoon.

Tegen dit regt van visitatie, intusschen, en alzoo tegen het beginsel niet alleen van de thans voorgedragene maar ook van de reeds bestaande wetten, zijn te dezer gelegenheid door eenige leden bedenkingen in het midden gebragt. Men meende dat zoodanig beginsel in de toepassing tot misbruik zou kunnen leiden; dat de ingezetenen daardoor aan lastige bemoeijingen van de zijde der ambtenaren blootgesteld zouden worden; dat de fiscaliteit daarbij verder zoude worde gedreven, dan bestaanbaar geacht werd met de rust der huisgezinnen en de onschendbaarheid van het domicilie.

§ 2. Vele leden verklaarden daarbij in het denkbeeld te verkeeren, dat het middel om de belasting op het geslagt meer productief voor de schatkist te maken, welligt minder behoort gezocht te worden in eene veranderde wijze van uitoefening van het regt van visitatie, dan wel in het vaststellen van bepalingen, de strekking hebbende om de heffing der belasting gemakkelijker te maken, daar men zich overtuigd hield, dat de groote moeijelijkheid aan de bestaande wijze van heffing verbonden, vooral ten platten lande, veeltijds aanleiding tot het plegen van sluikerijen geeft. Men achtte daarom wenschelijk, dat de Regering hare aandacht in het bijzonder op dit punt mogt vestigen, en een bepaald onderzoek doen instellen aangaande de mogelijkheid der invoering eener meer eenvoudige en gemakkelijke wijze van heffing, waarbij dan onder anderen in aanmerking zou kunnen komen, om de aangifte ten behoeve van de bewoners ten platten lande gemakkelijker te maken, en alle formaliteiten, waardoor tijdverlies en oponthoud veroorzaakt worden, zooveel mogelijk weg te nemen.

§ 3. Overigens verklaarden sommige leden niet volkomen overtuigd te zijn van de noodzakelijkheid der voorgedragene voorziening, daar althans uit de hoegrootheid der opbrengst van de belasting in de laatste jaren niet valt af te leiden, dat de ontduiking van den accijns in die mate zou toenemen, dat daarin zou behooren te worden voorzien. Tot toelichting en staving van hetgeen daaromtrent in den aanhef der memorie van toelichting is gezegd, wenschten die leden te vernemen, en zooveel mogelijk door staten opgehelderd te zien, waaruit de Regering berekent dat er thans meer sluikerijen plaats hebben dan vroeger.

Door vele leden is ook nog het verlangen te kennen gegeven, om afzonderlijke staten te bekomen van de opbrengst van den accijns in de steden en ten platten lande, ingedeeld naar provinciën, en tevens aanwijzing behelzende van de bevolking.

Na deze algemeene beschouwingen omtrent het wetsontwerp vooruit gezet te hebben, zal de Centrale Afdeeling thans overgaan tot de mededeeling van de aanmerkingen, die ten opzigte van de bijzondere deelen van het ontwerp in het midden gebracht zijn.

Ad art. 2.

§ 4. Omtrent de bepaling in de 2de zinsnede van dit artikel voorkomende, nopens de aanwijzing van een lid of beambte van

VII. *Accijns op het Geslacht.*

het plaatselijk bestuur, om de beambten der administratie bij het doen van nachtelijke visitatien te vergezellen, bestond er bij de leden verschil van gevoelen.

Onderscheidene leden verklaarden zich met die bepaling niet te kunnen vereenigen, en te wenschen, dat bepaaldelijk in de wet worde opgegeven, welke beambten van het plaatselijk bestuur aangewezen zouden mogen worden, met uitdrukkelijke uitsluiting van alle beambten van politie. Zij betuigden evenwel van meening te zijn, dat de bepaling, in dien zin gewijzigd, bezwaarlijk aan de bedoeling zoude kunnen beantwoorden.

Andere leden daarentegen, uitgaande van de meening dat men het Bestuur niet moet beperken in de keuze van de personen, die hetzelve het meest geschikt oordeelen zou, om ten allen tijde gereed te zijn tot het doen van nachtelijke visitatien, waren mitsdien van gevoelen, dat daaromtrent bij de wet eene genoegzame ruimte behoort te worden gelaten, en dat er ook geene redenen zijn om de beambten van politie ten deze uit te sluiten, daar het integendeel, huns inziens, als een volstrekt vereischte tot de rigtige werking der bepaling moet beschouwd worden, dat tot het bijwonen der visitatien ondergeschikte beambten kunnen benoemd worden, van wie men verzekerd kan zijn, dat zij zich aan de waarneming eener zoo lastige en onaangename commissie onder geen voorwendsel hoegenaamd zouden kunnen onttrekken. Uit dat oogpunt bestond dan ook bij die leden bezwaar tegen de bepaling, zooals dezelve thans is voorgedragen, omdat zij in de aanwijzing van een lid van het plaatselijk bestuur geen genoegzamen waarborg gelegen achtten, dat eene noodzakelijk gekeurde nachtelijke visitatie ten allen tijde en onder alle omstandigheden zoude kunnen plaats hebben.

§ 5. Overigens was men algemeen van gevoelen, dat de voorgestelde bepaling ten aanzien van de aan te wijzen personen in geen geval toepasselijk kan gemaakt worden op de leden van den Raad, aan wie slechts bepaalde attributen en werkzaamheden opgedragen zijn, die bij de krachtens de Grondwet daargestelde reglementen omschreven en voor geene wijziging noch uitbreiding bij de wet vatbaar zijn. Zelfs al bestond uit dit oogpunt geen bezwaar tegen de voorgestelde bepaling, zoude men dezelve nogtans als zeer bedenkelijk moeten beschouwen, uit aanmerking dat zoodanige bepaling aanleiding zou kunnen geven, dat de moeijelijkheid om voor de betrekking van raadslid geschikte personen te vinden, en die vooral ten platten lande thans reeds zoo groot is, nog aanmerkelijk zou vermeerderen.

§ 6. In verband met vorenstaande bedenkingen is men op de gedachte gekomen, of niet volkomen aan het oogmerk zoude kunnen voldaan worden, wanneer bij de wet in het algemeen aan de hulpofficieren van justitie qualiteit wierd verleend, om nachtelijke visitatiën te autoriseren en daartoe al zoodanige personen te committeren, als hun meest geschikt zouden voorkomen, en waaronder de beambten van politie dan mede zouden begrepen zijn. Men verlangt te vernemen, of tegen zoodanige bepaling, welke de gevoelens van de meeste leden zoude vereenigen, ook overwegende bedenkingen bij de Regering aanwezig zijn, en zoo ja, welke die bedenkingen zijn?

§ 7. Er zijn ten aanzien van de in dit artikel voorkomende hoofdbepalingen nog de volgende aanmerkingen in het midden gebragt:

Vooreerst heeft men opgemerkt, dat, zooals thans het artikel is voorgedragen, de kantonregter niet meer bevoegd zoude wezen om bij nachtelijke visitatie te adsisteren, vermits de bevoegdheid, hem bij de algemeene wet daartoe verleend, moet geacht worden vervallen te zijn door de speciale wet, waarbij die bevoegdheid bepaaldelijk aan andere personen is opgedragen. Men acht derhalve volstrekt noodzakelijk, dat de kantonregter uitdrukkelijk bij de wet tot de hier bedoelde verrigting bevoegd worde verklaard.

Ten andere acht men insgelijks volstrekt noodzakelijk, dat niet slechts één persoon, maar meerdere personen door het Hoofd van het plaatselijk bestuur tot het adsisteren bij visitatien aangewezen worden, ten einde elkander te kunnen vervangen in geval van ongesteldheid of het bestaan van eenig wettig beletsel, of ook om, des gevorderd zijnde, gelijktijdig beschikbaar te kunnen zijn.

Eindelijk wenschte men opgemerkt te hebben, dat de verpligting, den ambtenaren der administratie opgelegd, om bij het doen van visitatien steeds voorzien te zijn van eene schriftelijke autorisatie van den betrokken controleur of ontvanger, op zich zelve niet kan geacht worden eenen voldoenden waarborg tegen misbruik aan te bieden, wanneer daarbij niet tevens het verbod worde gevoegd, om de bedoelde autorisatie vooraf en in blanco te doen opmaken. Men vermeent daarom, dat zou behooren te worden voorgeschreven, *vooreerst*, dat de invulling op het biljet van de namen der personen, wier panden onderzocht moeten worden, steeds eigenhandig door den betrokken contrôleur of ontvanger plaats hebbe, en *ten andere*, dat het biljet in duplo afgegeven en een exemplaar aan de belanghebbenden uitgereikt behoort te worden.

§ 8. Ten slotte zij hier nog melding gemaakt van de volgende bedenkingen ten aanzien van de redactie en de bijzondere bepalingen van het artikel:

In de 1ste zinsnede zou men, in plaats van *vermoeden*, verlangen te lezen: *met gegrond vermoeden*, zooals in het in te trekken art. 3 der wet van den 2den Januarij 1832 gelezen wordt. Men acht de bijvoeging geenszins overtollig, als moetende tot rigtsnoer verstrekken bij de beoordeeling van de noodzakelijkheid eener nachtelijke visitatie.

In de 2de zinsnede wordt gesproken van visitatie *vóór zons-opgang en na zons-ondergang* en in de 4de zinsnede van visitatie *na zons-ondergang en vóór zons-opgang*. Men acht de laatste uitdrukking de juiste en, in ieder geval, eenvormigheid van uitdrukking een vereischte.

In de 3de zinsnede, meent men, dat achter de woorden: *op hunne eerste aanvrage*, volledigheidshalve zoude behooren bijgevoegd te worden: *en op vertoon der na te melden autorisatie.*

de personen — wier panden, aan het slot der 4de zinsnede. De redactie laat den twijfel bestaan, of, onder *personen*, *de eigenaars* dan wel *de huurders* der panden moeten verstaan worden. Ofschoon nu die twijfel in de volgende zinsnede, alwaar van *gebruiker* wordt gesproken, deszelfs oplossing vindt, zoo wenschte men evenwel duidelijkheidshalve de laatste periode te lezen als volgt: *„ en waarin „ de personen worden vermeld, die de panden gebruiken, welke onder- „ zocht moeten worden. „*

Ad art. 3.

Men verlangt te vernemen, wat onder de uitdrukking VERSCH *vleesch* verstaan moet worden, en of hiermede bedoeld wordt vleesch, dat niet gezouten of gerookt is, dan wel vleesch dat geen volle vijf dagen oud is?

van deuzelven, aan het slot der 1ste zinsnede van dit artikel. Het is twijfelachtig, waarop het woord *denzelven* slaan moet. Bedoelt men de *bestemming van het vleesch*, of de bestemming *van den bewoner of gebruiker*? In ieder geval komt eene verduidelijking van den zin noodzakelijk voor.

Men zou voorts den duur van de geldigheid van de quitantie of het geleibiljet, in plaats van op *vijf* dagen, wenschen gesteld te zien op *acht* dagen.

Ad art. 5.

Het verlangen is te kennen gegeven, om te vernemen, wat men onder de uitdrukking: *buiten de kom der steden* te verstaan hebbe.

Wijders heeft men in bedenking gegeven, of niet in dit artikel, evenals in art. 3, een *maximum* en *minimum* der te verbeuren boete zoude behooren te worden vastgesteld.

Eindelijk is in eene Afdeeling het voorstel gedaan, om de redactie van de beide laatste zinsneden van dit artikel te wijzigen, en te dien einde achter *verboden*, aan het slot der 1ste zinsnede, te laten volgen:

„ op straffe eener geldboete van f 20 *en verbeurdverklaring van „ het vleesch of spek.*

„ Zoodanig vervoer kan echter door de administratie tot weder- „ opzeggens toe worden toegestaan aan bij haar bekende vleeschhouwers, „ slagters en derzelver knechts. „

Ten slotte zij nog vermeld, dat, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek der tegenwoordige wets-voordragt, door onderscheiden leden de wensch is geuit, dat, wanneer die voordragt tot wet mogt worden verheven, in dat geval van de drie wetten nopens den accijns op het geslagt een volledig zamenstel, onder goedkeuring van de Regering, door den druk verkrijgbaar moge worden gesteld, in voege als ten aanzien van de verordeningen op het regt van patent en op het personeel ten verleden jare heeft plaats gehad.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 7den November 1844.

VII. *Accijns op het Geslacht.*

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Ad §§ 1 en 2. Te regt is begrepen, dat bij de tegenwoordige voordragt niet is bedoeld een regt van visitatie, dat niet reeds bij de wet was aangenomen, vast te stellen, maar alleen om de wijze van uitoefening van het reeds bestaande regt in dier voege te wijzigen, dat het met der daad eenig nuttig gevolg voor het beheer der belastingen kan opleveren.

Hoe gaarne ook de Regering zich in de gelegenheid zoude gesteld zien, om de heffing van de belasting op het geslagt met mindere formaliteiten te doen vergezeld gaan, zoo moet zij echter verklaren daartoe geene mogelijkheid te zien, zonder de belangen der schatkist nog meer te zien benadeelen, dan thans reeds door ontduiking van die belasting ondervonden wordt.

Intusschen mag men niet uit het oog verliezen, dat voor particulieren, die gewoonlijk niet meer dan eens of tweemaal 's jaars slagten, die formaliteiten niet zoo bijzonder drukkende kunnen beschouwd worden, als bestaande dezelven in twee gangen naar het kantoor des ontvangers, te weten: eenmaal voor de aangifte van te doene slagting en andermaal voor de veraccijnsing. Het eerste nu is even onvermijdelijk als het laatste, daar men toch om te willen slagten, daarvan behoort kennis te geven, ten einde 's Rijks schatter de waarde van het vee zoude kunnen onderzoeken en vervolgens de veraccijnsing niet denkbaar is, alvorens die waarde, volgens welke het bedrag der belasting geregeld wordt, door den schatter opgenomen zij.

§ 3. Ten betooge van de noodzakelijkheid der voorgedragene voorzieningen, zal het genoeg zijn hier te laten volgen de opbrengst van het middel gedurende de laatste vier jaren.

Dezelve bedroeg in hoofdsom:

over	1840	ƒ 1 400 435.21
〃	1841	- 1 368 724.60
〃	1842	- 1 349 431.71
〃	1843	- 1 317 125.72

Hieruit blijkt alzoo, dat, ondanks de steeds toenemende bevolking, het middel teruggaat, terwijl, zoo de eerste negen maanden van het loopende jaar eenige verhooging beloven, zulks hoofdzakelijk is toe te schrijven aan eene verbetering van de tarieven, waarnaar die belasting in sommige steden geheven wordt, en met welke verbetering de Regering steeds blijft voortgaan.

Gaarne zoude men de verlangde staten van opbrengst van den accijns afzonderlijk van de steden en de gemeenten ten platten lande hebben medegedeeld, indien het mogelijk ware geweest, dezelven zoodanig in te rigten, dat die aan het doel, hetwelk men zich daarvan voorstelde, hadden kunnen beantwoorden; daar echter onder sommige in de steden gevestigde accijnskantoren ook de ontvangst van naburige plattelands-gemeenten begrepen is, en tevens aan andere kantoren ten platten lande de accijns geheven wordt van het vleesch, hetwelk ten verbruike naar de steden wordt verzonden, zouden de cijfers van den ontvangst, in verhouding tot die van de bevolking, tot zeer onjuiste gevolgtrekkingen moeten leiden.

De sporen van frauduleuse slagtingen ten platten lande zijn zoo menigvuldig, dat sommige hoofdambtenaren zelfs huiverig zijn geworden, om de schatters tot eene met de wezenlijke waarde van het vee meer overeenstemmende schatting aan te sporen, uit vrees dat eene zoodanige schatting, bij het ontbreken van doelmatige middelen van visitatie en toezigt, eene vermeerdering van heimelijke slagting zou ten gevolge hebben; en het is alzoo der Regering uit dit tweeledig oogpunt te meer wenschelijk toegeschenen, dat de voorgedragene wetsverbeteringen worden tot stand gebragt.

Ad art. 2.

§§ 4, 5 en 6. De belasting op het vleesch en spek volgens de bestaande wetten geheven wordende bij de *slagting* van het vee, zoo volgt hieruit, dat het toezigt van de ambtenaren van 's Rijks belastingen hoofdzakelijk op de daad van slagting moet gevestigd worden. Van daar, dat de bevoegdheid tot visitatie der panden, waarin geslagt wordt, als een noodzakelijk vereischte tot handhaving der belasting te beschouwen is.

De bestaande wet verleent dan ook aan de ambtenaren de magt tot de visitatie zoo bij dag als bij nacht in de huizen, erven en panden, alwaar de slagting geschiedt, doch, volgens een arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van den 24sten Maart 1840, [1]) mag, op vermoeden van frauduleuse slagting, geene huisvisitatie bij particulieren geschieden, dan met adsistentie van den kantonregter.

Door deze uitlegging der wet wordt het voorgestelde doel grootendeels gemist, naardien zoowel het oponthoud, hetwelk aan de aanvrage tot- en aan het verleenen van de adsistentie verbonden is, als de vaak zeer verwijderde vestiging van het kantongeregt van de plaats der visitatie, ten gevolge hebben, dat de geschikte tijd inmiddels verloopt en de sporen van gepleegde fraudes verdwijnen.

Deze ongelegenheid heeft bereids de aandacht der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal tot zich getrokken, blijkens de verslagen wegens de beraadslagingen omtrent de wet op de middelen van 1844 en 1845.

Het thans aangeboden ontwerp heeft de strekking, *eensdeels*, om bij de handhaving van het bestaande regt van visitatie der panden van particulieren, echter aan de ingezetenen een waarborg te geven, dat bij die visitatie steeds een onzijdig en in hunne gemeente bekend openbaar persoon tegenwoordig zij, en *anderdeels*, om de vervulling van die formaliteit met zoo min mogelijk tijdverlies te doen gepaard gaan.

Door tot dat einde de medewerking van een beambte van het plaatselijk bestuur in te roepen, heeft de Regering slechts het beginsel gevolgd, hetwelk bij art. 198 [2]) der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) is gehuldigd bij visitatie van fabrieken, trafieken, enz., waarin niet gewerkt wordt; en hoezeer men geene zwarigheid maakt toe te geven aan het verlangen, dat de leden van den Gemeenteraad niet met de adsistentie bij visitatie worden belast, zoo vermeent de Regering overigens met vol vertrouwen de aanwijzing van de tot adsistentie bestemde personen te kunnen toevertrouwen aan het Hoofd van het plaatselijk Bestuur, bij wien men niet minder zorg voor de belangen der ingezetenen kan verwachten, dan bij andere hulp-officieren van justitie.

Eene bepaling, volgens welke tot de visitatie telkens vooraf door de genoemde hulp-officieren van justitie zoude moeten gemagtigd worden, zou, door het daaraan verbonden tijdverlies, geenszins aan het oogmerk kunnen beantwoorden; terwijl, zoo het in de bedoeling der aanmerking liggen mogt, dat de persoon of personen, die voor een geheel jaar tot adsistentie der ambtenaren gecommitteerd worden, door *al* de hulp-officieren, in stede van door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur, zouden kunnen aangeduid worden, hierdoor eerder eene vermindering dan versterking van den waarborg der ingezetenen zou te verwachten zijn.

Overigens mag de Regering niet onopgemerkt laten, dat de reden tot nachtelijke visitatien van zelve reeds door de bekendheid der daartoe bestaande wettelijke bevoegdheid zal verminderen, en dat ook de vrees voor willekeur of noodelooze kwelling der ingezetenen niet door de ondervinding wordt gebillijkt, waartegen trouwens door de Regering met zorg zal worden gewaakt.

Men heeft het niet voegzaam geoordeeld, bij het wets-ontwerp den kantonregter te begrijpen onder de publieke personen, die bij nachtelijke visitatien de ambtenaren van 's Rijks belastingen op hunne eerste aanvrage moeten vergezellen.

Met opzigt tot het wenschelijke, dat niet slechts eene maar meerdere personen tot adsistentie der ambtenaren bij de visitatien worden aangewezen, is bij het gewijzigd wetsontwerp voldaan, evenals daarin de bepaling is opgenomen, dat de invulling op het biljet van de namen der personen, wier panden onderzocht moeten worden, steeds eigenhandig door den betrokken contrôleur of ontvanger zal plaats hebben, en dat een duplicaat van dit biljet aan den belanghebbende worde uitgereikt.

§ 8. Art. 2, 1ste zinsnede. Daar de gegrondheid van een *vermoeden* niet à priori, maar eerst door den uitslag van de visitatie kan gestaafd worden, heeft de Regering gemeend dit woord in het wets-ontwerp niet te moeten bezigen, maar heeft hetzelve alsnu aangevuld met de woorden: *op grond der in het proces-verbaal ver-*

---

[1]) Te vinden in De Nederlandsche Regtspraak, IV, 1840, 1, 269.

[2]) Dit artikel luidt:
„Wanneer er in de werkplaatsen niet gewerkt wordt, zal de visitatie voor zonne-opgang en na zonne-ondergang, niet vermogen plaats te hebben, ten zij de ambtenaren vergezeld zijn van een lid van het plaatselijk bestuur, of van een publiek persoon, welke daartoe door den voorzitter van het plaatselijk bestuur zal worden gecommitteerd".

melde reden [1]), welke beter aan de bedoeling schijnen te zullen beantwoorden.

2de zinsnede. Aan deze bedenking is voldaan.

3de zinsnede. Als boven.

4de zinsnede. Als boven.

Art. 3.

De Regering verstaat door *versch* vleesch, zoodanig vleesch hetwelk kan geacht worden afkomstig te zijn van kort te voren geslagt vee, kennelijk hetzij aan de niet geheel bestorvenheid van het vleesch zelf, hetzij aan de aanwezigheid van versche huiden, bloed, ingewanden of andere dergelijke bewijzen van sinds kort plaats gehad hebbende slagting, zonder dat het bestrooijen van het vleesch met eenig zout, op zich zelf, daaraan het kenmerk van *versch* kan ontnemen.

Voor het woord *van*, voorkomende in de zelfde zinsnede [2]) van art. 3, moet gelezen worden: *voor*.

Ter meerdere verduidelijking zijn de woorden *bewoner of gebruiker* daarbij gevoegd.

Wat overigens de opmerking betreft nopens den duur van de geldigheid van de quitantie of het geleibiljet, moet de Regering zwarigheid maken daaraan toe te geven, te meer daar de bestaande wet geenen langeren tijd van duur vergunt, en de ondervinding niet heeft aangetoond, dat dezelve te beperkt zoude zijn.

Art. 5.

Door de woorden *buiten de kom der steden*, verstaat men dat grondgebied, hetwelk gelegen is buiten de te zamen getrokken huizen of het geagglomereerde gedeelte der steden.

Tot het vaststellen van een minimum en maximum van de boete, welke hier ad *twintig gulden* is uitgetrokken, worden geene voldoende redenen gevonden.

Volgaarne heeft de Regering overgenomen de in eene Afdeeling voorgestelde redactie, welke haar boven de oorspronkelijke verkiesselijk is voorgekomen.

Aan den door verschillende leden geuiten wensch zal voldaan en alzoo zorg gedragen worden, dat, bij bekrachtiging van het wetsontwerp, een volledig zamenstel der verschillende wetten op dit onderwerp door den druk worde uitgegeven en voor het publiek verkrijgbaar gesteld.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 2, 1sten regel, in plaats van de woorden *de beambten*, te stellen	's Rijks ambtenaren, op grond van de in het proces-verbaal te vermelden reden,
2de zinsnede, 1sten regel, doorhalen de woorden *voor zons-opgang en*	
2den regel, achter de woorden *zons-ondergang* invoegen . . .	en vóór zons-opgang
2den regel, in plaats van *de beambten*, te stellen.	's Rijks ambtenaren
3den regel, doorhalen de woorden *lid of*	
doorhalen: *die daartoe*, en in de plaats stellen.	Tot dat einde worden
5den regel, achter het woord *jaar* invoegen:	een of meer van deszelfs beambten
laatsten regel, doorhalen het woord *wordt*	
3de zinsnede, in plaats van *De*, te stellen	Een der
in plaats van *persoon*, te stellen:	personen
1sten regel, in plaats van *beambten*, te stellen	ambtenaren
2den regel, achter het woord *aanvrage*, invoegen:	en op vertoon der na te melden magtiging
4de zinsnede, in plaats van *beambten*, te stellen.	ambtenaren
3den regel, in plaats van *autorisatie*, te stellen: . . .	magtiging
laatsten regel, doorhalen de woorden: *wier panden moeten worden onderzocht*, en in de plaats stellen:	die de panden gebruiken, welke onderzocht moeten worden. Deze magtiging wordt in duplo afgegeven, en voor zooveel betreft *de namen* der gebruikers van de panden die onderzocht moeten worden, door den betrokken contrôleur of ontvanger eigenhandig ingevuld. Een exemplaar daarvan wordt bij de visitatie door de ambtenaren aan den belanghebbende uitgereikt.
laatste zinsnede, 2den regel, in plaats van *beambten*, te stellen:	ambtenaren van de administratie der belastingen
Art. 3, 9den regel, in plaats van de woorden *van dezelve*, te stellen:	voor zoodanigen bewoner of gebruiker
Art. 5, achter de 1ste zinsnede invoegen:	. op straffe eener geldboete van *f* 20 en verbeurdverklaring van het vleesch of spek. Zoodanig vervoer kan echter door de administratie, tot wederopzeggens toe, worden toegestaan aan bij haar bekende vleeschhouwers, slagters en derzelver knechts.
Doorhalen de twee laatste zinsneden.	

[1]) Hier stond verkeerd: „*zaken*".

[2]) Hier stond verkeerd: „in den zelfden *regel*".

7. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het wijzigen van eenige der bepalingen, betreffende den accijns op het geslagt, bij de wetten van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) en den 2den Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 5) vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen

VII. *Accijns op het Geslacht.*

overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Artikel 3 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n⁰. 5) wordt ingetrokken.

Art. 2.

Alle huizen, erven en panden, binnen welke 's Rijks ambtenaren, op grond van de in het proces-verbaal te vermelden reden, vermoeden, dat eenige slagting ter sluik geschiedt, of eenig ter sluik geslagt vee zich bevindt, zijn aan de visitatie onderworpen, op gelijke wijze als de panden dergenen, die het beroep van vleeschhouwer of slagter uitoefenen.

Deze visitatie mag echter, na zons-ondergang en vóór zons opgang niet plaats hebben, ten zij 's Rijks ambtenaren vergezeld zijn van een beambte van het plaatselijk Bestuur. Tot dat einde worden in iedere stad of gemeente, door het Hoofd van dat Bestuur, uiterlijk op den 1sten November van ieder jaar, een of meer van deszelfs beambten, voor den loop der volgende twaalf maanden, ten verzoeke van den Rijks-ontvanger van het middel in de gemeente, schriftelijk aangewezen.

Een der alzoo aangewezen personen is gehouden, de ambtenaren, op hunne eerste aanvrage en op vertoon der na te melden magtiging, dadelijk te vergezellen naar de huizen, erven of panden, in welke zij oordeelen de bedoelde visitatie te moeten verrigten.

Genoemde ambtenaren moeten, tot het doen van visitatien na zons-ondergang en vóór zons-opgang, voorzien zijn van eene schriftelijke magtiging van den contrôleur of Rijks-ontvanger, onder wien zij behooren, en waarin de personen worden vermeld, die de panden gebruiken, welke onderzocht moeten worden.

Deze magtiging wordt in duplo afgegeven, en voor zoo veel betreft *de namen* der gebruikers van de panden die onderzocht moeten worden, door den betrokken contrôleur of ontvanger eigenhandig ingevuld. Een exemplaar daarvan wordt bij de visitatie door de ambtenaren aan den belanghebbende uitgereikt.

Van elke visitatie, hetzij dezelve al of niet van eenige bekeuring is achtervolgd, wordt door de ambtenaren van de administratie der belastingen proces-verbaal opgemaakt, bevattende mede omstandig de redenen, waarop hun vermoeden is gegrond geweest; — afschrift van hetzelve wordt aan den gebruiker van het onderzochte pand afgegeven.

Art. 3.

Onverminderd hetgeen bij de wetten is bepaald nopens het onafgehakte versche vleesch of spek, moet ook het afgehakte versche vleesch of spek, wanneer de hoeveelheid meer dan vijftig ponden bedraagt, in de woningen en gebouwen ten platten lande, hetzij binnen, hetzij buiten de kom der gemeente gevonden wordende, gedekt zijn door quitantie van betaalden accijns wegens slagting, aan den bewoner of gebruiker van het pand afgegeven, of door gelei-biljet, waarmede hetzelve van elders, met uitdrukkelijke bestemming voor zoodanigen bewoner of gebruiker, is aangevoerd.

De quitantie of het gelei-biljet is slechts geldig gedurende *vijf* dagen na de dagteekening der afgifte, of na de daarop door den ontvanger aangeteekende verlenging.

Bij gemis van bovengemelde dekking vervalt de bewoner of gebruiker van het pand in eene boete van *f* 10 tot *f* 150 en wordt het vleesch of spek verbeurd verklaard.

Art. 4.

Artikel 16 der wet van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n⁰. 31) wordt ingetrokken.

Art. 5.

De vervoer van versch vleesch of spek, boven de hoeveelheid van 50 pond, buiten de kom der steden, zonder een gelei-biljet, afgegeven door den ontvanger ter plaatse alwaar de uitslag is geschied, is verboden, op straffe eener geldboete van *f* 20 en verbeurdverklaring van het vleesch of spek.

Zoodanig vervoer kan echter door de administratie, tot wederopzeggens toe, worden toegestaan aan bij haar bekende vleeschhouwers, slagters en derzelver knechts.

Lasten en bevelen, enz.

8. ALGEMEEN VERSLAG.

Reeds bij art. 11 der wet van 2 Augustus 1822 (*Staatsblad* n⁰. 31), houdende de belasting op het Geslagt, was het beginsel vastgesteld, dat niet alleen de huizen, erven en panden van vleeschhouwers en slagters, maar zelfs ook, gedurende de slagting tot het eindigen der afhakking, *alle* plaatsen zonder onderscheid, alwaar het geslagte vee zich bevindt, aan de visitatie van de beambten voor de belastingen onderworpen zijn. Vermits echter deze bepaling beschouwd werd alleen toepasselijk te wezen op plaatsen, alwaar *volgens gedane aangifte* slagting zoude geschieden en dezelve dienvolgens bevonden was eene ruime gelegenheid tot ontduiking van den accijns over te laten, heeft men getracht daarin te voorzien bij de wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n⁰. 5), waarbij in art. 3 de bevoegdheid tot het doen van huiszoekingen is uitgestrekt tot alle plaatsen, alwaar de beambten met grond vermoeden, dat eenige slagting ter sluik geschiedt, of eenig ter sluik geslagt of nog onafgehakt vee zich bevindt.

Hoezeer nu ongetwijfeld door deze bepalingen aan de administratie een zeer uitgestrekt regt van visitatie toegekend is geworden, heeft nogtans de ondervinding bewezen, dat dezelven in de toepassing niet volkomen aan de verwachting voldaan hebben en voor ontoereikend moeten gehouden worden ter verzekering van de rigtige heffing der belasting.

Volgens een arrest van den Hoogen Raad dd. 24 Maart 1840, namelijk, kunnen die bepalingen geenszins zoodanig verstaan worden, dat daaruit zou kunnen afgeleid worden, dat de bevoegdheid der beambten om in de woningen van particulieren visitatien te doen, ook zonder behoorlijke autorisatie en adsistentie van den kantonregter, zich tot het *nachtelijk* tijdperk uitstrekt. Daar intusschen de adsistentie van den kantonregter niet altoos tijdig genoeg en met vrucht kan worden ingeroepen, zoo laat zich ligtelijk begrijpen, dat hierdoor ruimschoots gelegenheid gegeven wordt, om het tijdvak tusschen zons-ondergang en zons-opgang te benuttigen tot het doen van frauduleuse slagtingen of tot het verbergen van het ter sluik geslagte vee.

Dat werkelijk dit gebrek in de toepassing der bestaande wettelijke bepalingen nopens het regt van visitatie der ambtenaren van de belastingen tot veelvuldige sluikerijen aanleiding heeft gegeven, en nog dagelijks geeft, is van openbare bekendheid en wordt daarteboven, volgens het gevoelen der Regering, door den trapsgewijzen achteruitgang van het middel gedurende de laatste vier jaren bevestigd. Ook bij vele leden der Tweede Kamer had dit gevoelen reeds sedert eenigen tijd veld gewonnen, zooals onder anderen blijken kan uit het verslag wegens de eind-beraadslagingen der afdeelingen omtrent de Middelen voor de jaren 1844 en 1845, waarbij aan de Regering aanbevolen werd om te onderzoeken, in hoeverre het thans beperkte regt van visitatie, in het belang van de schatkist en tot wering van de meer en meer toenemende sluikerij, behoort te worden uitgebreid.

Geheel in den geest dier aanbeveling, heeft de voordragt, welke thans aan de beraadslagingen der Tweede Kamer onderworpen is, de strekking, om de thans vastgestelde wijze van uitoefening van het regt van visitatie in dier voege te veranderen, dat daarvan, tot wering van sluikerijen en voorkoming van frauduleuse slagtingen, ook gedurende het nachtelijk tijdperk, nuttige gevolgen voor het beheer van de belastingen verwacht zouden kunnen worden.

Daartoe wordt bij het onderhavig wets-ontwerp voorgesteld, om, in de plaats van de adsistentie van den kanton-regter tot het doen van nachtelijke visitatie, te stellen die van een door het plaatselijk Bestuur aan te wijzen en in de gemeente zelve woonachtig beambte. Door deze bepaling, namelijk, wenscht men het tweeledig doel te treffen, om de ingezetenen niet verstoken te doen zijn van eenen voldoenden waarborg, dat van het regt van visitatie door de ambtenaren der belastingen geen misbruik zal gemaakt worden, en om tevens aan de administratie het middel aan de hand te geven, om hare bevoegdheid tot het doen van huiszoeking, zonder te veel oponthoud en in dier voege uit te oefenen, dat dezelve aan het oogmerk zou kunnen beantwoorden.

Aanvankelijk was bij het eerst aan de Kamer toegezonden wetsontwerp door de Regering voorgedragen, dat tot het vergezellen van de ambtenaren bij nachtelijke visitatien ook leden van het plaatselijk Bestuur aangewezen zouden kunnen worden. Tengevolge echter van de bedenkingen, bij het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling tegen die bepaling ingebragt, en die voornamelijk ontleend waren uit den meer naauwkeurig afgebakenden en niet zoo zeer voor uitbreiding vatbaren kring der attributen en werkzaamheden van de leden van den Gemeenteraad, heeft de Regering hare voordragt te dien opzigte gewijzigd, en de vermelding van de leden van het plaatselijk Bestuur uit de wet doen wegvallen.

VII. *Accijns op het Geslacht.*

Tot versterking voorts van den waarborg der ingezetenen, bevat de tegenwoordige voordragt onderscheidene bepalingen, welke deels reeds in het oorspronkelijke wets-ontwerp aangetroffen werden en uit de bestaande wetten nopens den accijns op het geslagt overgenomen zijn, deels, naar aanleiding van de bij het voorloopig verslag opgegeven bedenkingen of medegedeelde wenschen, in het gewijzigd wets-ontwerp door de Regering zijn opgenomen.

Volgens die bepalingen mag er geene visitatie geschieden, dan bij het bestaan van vermoeden, dat er ontduiking van de belasting plaats heeft, en moeten de redenen van zoodanig vermoeden in het proces-verbaal der ambtenaren vermeld worden. Tot het doen dier visitatie is voorts benoodigd eene in duplo aftegeven schriftelijke magtiging van den betrokken côntroleur of Rijks-ontvanger, die gehouden is eigenhandig op die magtiging de namen in te vullen van de gebruikers der panden, die onderzocht moeten worden. Een exemplaar dier magtiging, zoo mede een afschrift van het procesverbaal wegens de gedane huiszoeking, moet aan den gebruiker van het onderzochte pand afgegeven worden, ten einde deze alzoo volkomen in staat worde gesteld, om de bezwaren te doen gelden, die hij ten aanzien van de visitatie of van de handelingen der beambten ten zijnen opzigte hebben mogt.

Behalve de tot dusverre behandelde bepalingen omtrent de uitoefening van het regt van visitatie, behelst het aangeboden wetsontwerp in de artt. 3, 4 en 5 ook nog eenige bepalingen nopens de verpligting tot het justificeren van den betaalden accijns. Volgens dezelven zal, evenals bij art. 13 der wet van 1822, ten aanzien van het *onafgehakte* versch vleesch of spek, is bepaald, voortaan ook het *afgehakte* versch vleesch en spek, wanneer de hoeveelheid meer dan vijftig ponden bedraagt, door eene quitantie van betaalden accijns of door een gelei-biljet behooren gedekt te zijn, en is het verbod om versch vleesch of spek boven de vijftig ponden zonder geleibiljet te vervoeren, ook toepasselijk gemaakt op den vervoer *binnen de kom* der gemeenten ten platten lande en op dien *buiten de kom der steden*, met wijziging alzoo wat laatstgemelde bepaling aangaat, en intrekking van art. 16 der wet van 1822, volgens hetwelk dat verbod zich niet verder uitstrekte dan tot het terrein *buiten de kom* der gemeenten, en dat *buiten de steden*.

Na deze beschouwing van den aard en de strekking der voordragt, in verband met hetgeen te dezer materie bij vroegere verordeningen vastgesteld is, zal de Centrale Afdeeling thans overgaan, om, naar aanleiding van het laatste onderzoek in de Afdeelingen van de Tweede Kamer, de bedenkingen te doen kennen, welke bij die gelegenheid zijn voorgedragen.

Die bedenkingen hadden uitsluitend betrekking tot de bepalingen van dit wetsontwerp nopens de *visitatie*. Ten aanzien van de voorgedragen bepalingen omtrent de verpligte *justificatie*, zijn bij het laatste onderzoek in de Afdeelingen door de meerderheid geene aanmerkingen gemaakt, terwijl ook algemeen door de leden is berust in de verklaring, welke bij de memorie van beantwoording door de Regering op de daartoe betrekkelijke vragen van de Afdeelingen is gegeven, nopens hetgeen zij verstaan wil hebben met de uitdrukking van *versch vleesch* en met de woorden *buiten de kom der steden*, in artt. 3 en 5 van het ontwerp voorkomende.

Wat nu de voorgedragen bepalingen nopens het regt van *visitatie* aanbelangt, zoo heeft de groote meerderheid de noodzakelijkheid erkend, dat er te dien opzigte nadere voorzieningen worden daargesteld, tot verzekering van eene behoorlijke en gelijkmatige heffing van den accijns. Onderscheiden leden daarentegen waren van die noodzakelijkheid niet zoo volkomen overtuigd, en vermeenden dat er geene genoegzame redenen bestaan om aan te nemen, dat er in de laatste jaren meer gefraudeerd zou wezen dan vroeger. Deze bedenking had dan ook aanleiding gegeven, dat bij het voorloopig verslag aan de Regering de wensch was te kennen gegeven, om staten te ontvangen van de opbrengst van den accijns, afzonderlijk van de steden en van de gemeenten ten platten lande, aan welk verlangen echter de Regering verklaard heeft niet te kunnen voldoen, omdat het niet mogelijk was bevonden, die staten zoodanig in te rigten, dat ze aan het doel, hetwelk men zich daarvan voorstelde, zouden hebben beantwoord. Dit antwoord intusschen heeft de leden eenigzins bevreemd, omdat zij hetzelve niet konden overeenbrengen met de verklaring, in den aanhef der memorie van toelichting gedaan, dat het toenemen der ontduiking van den accijns op het geslagt, *inzonderheid ten platten lande*, voorziening zou vorderen. Hieruit toch meende men te moeten opmaken, dat de Regering in het bezit is van opgaven, waardoor bewezen kan worden, niet alleen dat de belasting meer ontdoken wordt dan vroeger, maar ook dat die toeneming der ontduiking op het platte land in grootere mate plaats heeft dan in steden, en men had dus verlangd dat, tot justificatie van de gepastheid der onderhavige voordragt, aan de Kamer van die opgaven mededeeling ware gedaan, of althans dat aan haar *partiëele* opgaven waren medegedeeld nopens de opbrengst van den accijns in die gemeenten, welke geacht kunnen worden eenen geschikten maatstaf ten deze aan te bieden. Men had te meer prijs gesteld op het bekomen van zulke inlichtingen, omdat de medegedeelde cijfers van de opbrengst der belasting gedurende de laatste vier dienstjaren slechts eenen betrekkelijk geringen achteruitgang van het middel hadden doen kennen, die zeer wel aan andere oorzaken dan aan vermeerdering van sluikerij toegeschreven zou kunnen worden; voor welk gevoelen zelfs in de aangekondigde verhooging van het middel gedurende het loopend dienstjaar eenige grond scheen gelegen te zijn. Men had overigens van laatstgemelde bijzonderheid, welke door de Regering aan de verbetering van sommige stedelijke tarieven wordt toegeschreven, met belangstelling kennis bekomen, doch vond daarin tevens aanleiding, om van de wenschelijkheid te gewagen, dat door de Regering vooral zorg worde gedragen, dat de bedoelde tarifering op eenen billijken grondslag zal berusten.

Eene *tweede* bedenking, welke mede reeds bij het voorloopig onderzoek was ter sprake gekomen, betrof de vraag, of het voorgestelde doel, om de belasting op het geslagt meer productief voor de schatkist te maken, niet bereikt zoude kunnen worden, eensdeels door het bedrag van den accijns te verlagen, teneinde de uitlokking tot het plegen van fraudes te verminderen, anderdeels door afschaffing van eenige der formaliteiten, waarmede de heffing thans gepaard gaat, en waardoor men meende dat niet zelden, vooral ten platten lande, aanleiding tot sluikerijen gegeven wordt. Hetgeen omtrent laatstgemeld punt in de memorie van beantwoording is te kennen gegeven, ten betooge dat de bedoelde formaliteiten als niet zoo bijzonder drukkende en als onvermijdelijk tot verzekering eener rigtige heffing van den accijns beschouwd zouden moeten worden, was aan de meeste leden toegeschenen niet geheel voldoende te zijn, daar men zich integendeel overtuigd hield, dat de aangegeven bezwaren geenszins van grond ontbloot zijn en werkelijk ten aanzien van het rendement der belasting eenen zeer nadeeligen invloed uitoefenen. Men heeft zich dan ook algemeen vereenigd tot den wensch, dat de Regering hare bijzondere aandacht op dit punt moge vestigen, en het tot een speciaal onderwerp van overweging moge stellen, om door doeltreffende administratieve maatregelen het bezwaar voor de ingezetenen zooveel mogelijk te verminderen, waarbij het denkbeeld om de gelegenheid tot veraccijnsing en het getal der schatters ten platten lande te vermeerderen, in het bijzonder geacht werd aanbeveling te verdienen, terwijl daarbij ook door sommige leden is ter sprake gebragt, om de belasting algemeen naar tarieven te doen heffen, zooals thans reeds in eenige steden plaats heeft.

Men heeft voorts bij deze gelegenheid in éen Afdeeling het denkbeeld geopperd, of het middel, hetwelk sedert eenige jaren in een naburig Rijk met goed gevolg schijnt gebezigd te worden, om namelijk het gewigt van het vee door *meting* te bepalen, ook niet hier te lande toegepast of althans beproefd zoude kunnen worden.

Eene *derde* aanmerking betrof de bepaling in art. 2 van het ontwerp vervat, dat tot het vergezellen van de ambtenaren der belastingen bij eene nachtelijke visitatie benoembaar zijn *alle* beambten van het plaatselijk Bestuur, die daarvoor door het Hoofd van het Bestuur geschikt worden geacht, zonder eenige uitzondering, en dus ook met inbegrip van ondergeschikte beambten en dienaren van politie. Er bestond te dien opzigte verschil van gevoelen bij de Kamer. Vele leden waren van oordeel, dat deze bepaling niet alleen goed en doelmatig, maar dat daarin zelfs de kracht van den geheelen maatregel gelegen is, vermits het, huns inziens, als een volstrekt vereischte tot de rigtige werking van dien maatregel moet beschouwd worden, dat tot het bijwonen der visitatien juist zoodanige beambten aangewezen kunnen worden, die geacht moeten worden ten allen tijde en onder alle omstandigheden tot het waarnemen van zulk eene onaangename commissie gereed te zullen zijn. *Zestien* leden daarentegen hebben bij gelegenheid van het jongste onderzoek in de Afdeelingen verklaard, te blijven volharden bij hun gevoelen, dat de ondergeschikte beambten van het plaatselijk Bestuur, en bepaaldelijk de beambten van politie, in geen geval tot het bijwonen van visitatien zouden behooren benoemd te kunnen worden. Zij waren van oordeel, ook met het oog op de bepaling van art. 168 der Grondwet, dat in de benoeming van die beambten geen genoegzame waarborg voor de ingezetenen gelegen is, terwijl het ook voor oneigenaardig gehouden werd, dat beambten, die uit den aard hunner functien met het opsporen van misdrijven zijn belast, in dit geval als 't ware bij uitzondering zouden worden aangewezen, om voor de belangen der ingezetenen te waken en toe te zien, dat er van de zijde der administratie geen te ver gedreven dienstijver plaats hebbe. Enkele dier leden verklaarden zelfs bezwaar te vinden, om de bevoegdheid tot het bevelen eener huiszoeking aan de *contrôleurs* en *Rijks-ontvangers* te verleenen, omdat, huns

VII. *Accijns op het Geslacht.*

inziens die ambtenaren niet gehouden kunnen worden voor eene *magt* in den geest van art. 168 der Grondwet.

Eindelijk is nog door sommige leden het verlangen geuit, dat in art. 2, tot versterking van de waarborgen, welke daarbij ten behoeve van de ingezetenen zijn voorgedragen, ook nog bepaald worde:

vooreerst, dat de contrôleur of Rijks-ontvanger, door wien de magtiging tot het doen eener visitatie gegeven wordt, gehouden is ook de dagteekening der afgifte *eigenhandig* op die magtiging te stellen; en

ten andere, dat het proces-verbaal van de gedane visitatie mede behoort te worden onderteekend door den beambte van het plaatselijk Bestuur, die bij de visitatie tegenwoordig is geweest.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 23sten November 1844.

Een nieuw wetsontwerp werd door de Regeering ingediend (Zie n°. XIX hierachter).

VIII. Verbetering van den accijns op de Zeep.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 7 December 1844.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

Edel Mogende Heeren!

Bij deze wordt aan U Edel Mogenden ter overweging aangeboden een ontwerp van wet, met daartoe behoorende memorie van toelichting, houdende bepalingen tot verbetering van den Accijns op de Zeep.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 21sten October 1844

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat om in sommige bepalingen der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), houdende eenen accijns op de zeep, eenige wijziging daar te stellen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, de navolgende bepalingen vast te stellen:

Art. 1.

Met wijziging van art. 6 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), wordt bepaald, dat de administratie bevoegd is, om voor de vervaardiging van *harde geparfumeerde zeep*, onder de noodige voorzieningen, ketels van minderen inhoud toe te laten, dan bij de 2de zinsnede van dat artikel is gevorderd.

Art. 2.

De bepalingen vervat in het laatste lid van art. 15 en art. 17 en in het laatste lid van art. 19 der wet van 4 Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), worden, voor zoo veel betreft de zeepziederijen van *zachte zeep*, ingetrokken.

Art. 3.

Bij de in het 15de artikel dier wet omschrevene aangifte, moet door de zeepzieders van *zachte* zeep mede worden opgegeven de dag en het uur, waarop de afweging der gevaatte zeep een aanvang zal nemen.

Deze afweging mag niet later beginnen, dan uiterlijk vier dagen na den opgegeven aanvang der vating.

Art. 4.

De aangifte van de hoeveelheid *zachte* zeep, volgens § 7 van voormeld art. 15 te doen, verstrekt tot grondslag voor de berekening van den accijns, waarvoor de zeepzieders worden gedebiteerd.

Art. 5.

Het staat den zeepzieders van *zachte* zeep vrij, om, mits voor den afloop der koking van het ziedsel, de gedane aangifte omtrent de te vervaardigen hoeveelheid zeep te vermeerderen, op den voet hierna bij art. 6 en volgende vermeld.

In verhouding tot deze vermeerdering geschiedt alsdan mede de aanslag voor den verschuldigden accijns.

De zeepzieders van *zachte* zeep zijn insgelijks bevoegd, om, met inachtneming van het bepaalde bij het 1ste lid van art. 15 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), den aangegeven dag en het uur, waarop het vuur onder den ketel of de ketels zal worden aangelegd, ten kantore van den ontvanger te veranderen.

Gelijke bevoegdheid tot verandering wordt hun toegekend ten aanzien van den dag en het uur, waarop de vating, benevens die, waarop de afweging zal aanvangen, mits van het een en ander, vóór den afloop der koking van het ziedsel, eene door

VIII. *Accijns op de Zeep.*

hen onderteekende aanteekening stellende op den rug van het dubbel der aangifte, met vermelding van dag en uur.

Art. 6.

Van elke vermeerdering der hoeveelheid *zachte* zeep, in de aangifte vermeld, en welke hoeveelheid in *volle schrijfletters* moet uitgedrukt worden, stelt de zeepzieder eene door hem, met vermelding van dag en uur, onderteekende aanteekening op den rug van het dubbel der aangifte.

Aanteekeningen, welke niet gesteld zijn vóór de storting der olie of vetdeelen, waardoor de vermeerdering wordt aangebragt, zijn niet geldig.

Art. 7.

Wanneer de ambtenaren van oordeel zijn, dat het ziedsel, in den ketel aanwezig, eene grootere hoeveelheid *zachte* zeep zal uitleveren, dan aanvankelijk is aangegeven, of later vermeerderd, geven zij daarvan aan den zeepzieder of deszelfs tegenwoordig zijnde knecht of bediende kennis, met verklaring, dat de verdere afstoking van den ketel onder hun bijzonder toezigt zal geschieden, van welke verklaring zij, met vermelding van dag en uur, mede aanteekening stellen op den rug van het dubbel der aangifte, hetwelk vervolgens, tot na de afweging, bij uitsluiting in hunne handen verblijft.

Na de gezegde verklaring is geene vermeerdering van de aangegevene hoeveelheid geldig, welke niet door den fabrikant, in tegenwoordigheid der ambtenaren, en door deze gewaarmerkt, op het dubbel der aangifte is aangeteekend, en mag zoodanige waarmerking daarop niet gesteld worden, dan nadat de ambtenaren *gezien* hebben, dat voor elke *honderd* ponden *zachte* zeep, waarmede de zeepzieder de aangifte verlangt te vermeerderen, werkelijk *twee en veertig* kannen olie of *twee en veertig* ponden smeer in den ketel gestort zijn; grootere of kleinere hoeveelheid in dezelfde evenredigheid.

Art. 8.

Wanneer zoodanige, onder toezigt der ambtenaren afgestookt wordende zode, onder de verdere bewerking, door de eene of andere omstandigheid mogt bederven, wordt desniettemin de hoeveelheid, na afloop der zieding, door weging opgenomen, en is de zeepzieder wegens die hoeveelheid, vergeleken tegen de aangegevene en op den rug van het dubbel der aangifte behoorlijk aangeteekende vermeerdering, verantwoordelijk, zonder dat op zoodanige zode toepasselijk is de bepaling van art. 18 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13), behoudens evenwel de bevoegdheid in art. 37 derzelve wet vermeld.

Indien evenwel bij de weging geene overmaat bevonden wordt, blijft art. 18 der wet van 4 Mei 1832 voormeld daarop van toepassing.

Art. 9.

Het dubbel der aangifte wordt steeds op eene, in overeenstemming met den ontvanger, schriftelijk bepaalde vaste plaats in de zeepziederij, en wel in de nabijheid van den ketel, bewaard, en wordt op de eerste aanvrage der ambtenaren dadelijk aan hen overgegeven.

Wegens elke evertreding van dit artikel wordt de zeepzieder gestraft met eene boete van *f* 100.

Art. 10.

De zeepzieders van *zachte* zeep zijn verpligt ten allen tijde te gedoogen, dat de ambtenaren den stand van het ziedsel in den ketel opnemen, door middel van het meten der ledige ruimte.

Art. 11.

Bij beboetingen, zoo wel als bij den aanslag voor den accijns wegens het bezigen van niet aangegevene ketels, vermeld in het 3de lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13), wordt elk vat van de ruimte dier ketels voor de *zachte* zeep gerekend *zes en zestig* ponden te vertegenwoordigen.

Art. 12.

Bij uitbreiding van het bepaalde bij het 2de lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13), wordt voor de *zachte* zeep de daarbij bepaalde boete van *f* 200 mede toepasselijk verklaard op het *later* aanvangen der vating, alsmede op het *vroeger* of *later* aanvangen der afweging, dan op den dag en het uur daarvoor aangegeven.

De vating en afweging moeten onafgebroken worden voortgezet.

De geheele lediging van den ketel moet afgeloopen zijn binnen acht uren na het aangegeven uur van aanvang, een en ander op verbeurte eener boete van *f* 100.

Alle *warme zachte zeep*, welke gedurende de vating en afweging in de fabriek aanwezig is, wordt beschouwd tot de gevaat of afgewogen wordende partij te behooren.

De zeepzieders zijn gehouden, na afloop der vating, dadelijk het getal heele, halve, kwart of achtste vaten, uit het ziedsel gevuld, ieder afzonderlijk op den rug van het dubbel der aangifte aan te teekenen en met hunne onderteekening te bekrachtigen, op eene boete van *f* 100.

Art. 13.

Het vlies, dat zich na de koking van het ziedsel op de zeep in den ketel vormt, vermag niet te worden geroerd, gebroken of afgenomen voor het uur tot de vating aangegeven, op eene boete van *f* 100, door den zeepzieder te verbeuren.

Evenmin mag het vlies van de gevaatte zeep worden geroerd, gebroken of afgenomen vóór den aanvang der afweging, verbeurende de zeepzieder eene boete van *één gulden* voor elk vat, waarvan het vlies geheel of ten deele afgenomen of gestoken wordt bevonden.

Art. 14.

De geheele hoeveelheid *zachte* zeep van elk ziedsel moet, op verbeurte door den zeepzieder eener boete van *f* 100, steeds tot aan het einde der afweging toe, in de zeepziederij bij elkander worden gehouden.

Met opzigt tot de aangifte, de opneming en den aanslag wordt, voor zoo veel de zachte zeep betreft, het schuim en het graauw van zeep onder die hoeveelheid begrepen; doch kunnen deze specien, even als ten aanzien der *kwade* of *bedorven* zeep, bij art. 37 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13) is bepaald, onder de noodige voorzieningen bij een volgend ziedsel weder worden ingestoken.

Art. 15.

De zeepzieders zijn gehouden, uiterlijk binnen het uur na afloop der afweging, de juiste hoeveelheid *zachte* zeep, welke het ziedsel heeft opgeleverd, in *schrijfletters* aan te teekenen op den rug van het dubbel der aangifte, en zulks met uitdrukking van dag en uur, door hunne onderteekening te bekrachtigen.

Bij nalatigheid in het één of ander, verbeuren zij eene boete van *f* 200.

Wanneer de ambtenaren bij de afweging zijn tegenwoordig geweest, en met de hoeveelheid door den zeepzieder opgenomen instemmen, plaatsen zij, ten blijke daarvan, hun visa onder deszelfs aanteekening.

In het tegenovergesteld geval kunnen de ambtenaren dadelijk herweging, in tegenwoordigheid van den zeepzieder, vorderen, en de daarbij bevondene hoeveelheid vervolgens zelven op den rug van het dubbel der aangifte aanteekenen, als wanneer deze hoeveelheid zoo voor den aanslag des [1]) zeepzieders, als voor de berekening der boete, welke dezelve mogt verschuldigd zijn, gevolgd wordt.

Art. 16.

De bepalingen, vervat in het laatste lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13) worden, voor zooveel betreft de zeepziederijen van *zachte zeep*, ingetrokken.

Art 17.

Bijaldien de gevaatte en afgewogen zachte zeep in hoeveelheid *minder* mogt bedragen dan de aangifte en daarop gevolgde vermeerdering, en het verschil de *drie* ten honderd der aangifte en vermeerdering te zamen niet te boven gaat, wordt de aanslag in die evenredigheid verminderd, doch de drie ten honderd te boven gaande, wordt het verschil boven de gemelde *drie* ten honderd mede in aanslag genomen, en is de zeepzieder gehouden den accijns daarvan, op de eerste vordering van den ontvanger, dadelijk aan te zuiveren.

[1]) Hier stond verkeerd *der*. Zie blz. 202 en 205.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

In geval het ziedsel meer mogt hebben uitgeleverd, dan de aangifte, vereenigd met de aangegevene vermeerderingen, wordt met dat meerdere de aanslag verhoogd; in beide gevallen, zoowel bij meerder als bij *minder* product, wanneer het verschil meer dan vijf ten honderd beloopt, is door den zeepzieder verbeurd eene boete van *f* 200.

Art. 18.

De zeepzieders van *zachte* zeep zijn gehouden het dubbel der aangifte, voorzien van de vereischte aanteekeningen, tegen recief aan het kantoor van den ontvanger te bezorgen, uiterlijk op den dag, volgende op dien, waarop de afweging is aangevangen, de Zondagen niet medegerekend.

Wanneer zij daarin nalatig blijven, verbeuren zij gedurende de vier eerste dagen voor iederen dag verzuim eene boete van *f* 25.

Het document alsdan nog niet bezorgd zijnde, vervallen de zeepzieders in eene boete, gelijkstaande aan den tiendubbelen accijns van de zeep, in verhouding tot de geheele ruimte der aangegeven ketels, onverminderd den aanslag voor den accijns naar diezelfde ruimte, wordende elk vat inhoud geacht gelijk te staan met zes en zestig ponden *zachte* zeep.

Art. 19.

Wegens alle overschrift, doorhaling, uitschrapping of verkladding der aanteekeningen, door of van wege den zeepzieder op den rug van het dubbel der aangifte gesteld, verbeurt hij eene boete van *f* 200, onverminderd de toepassing van de bepalingen der strafwet tegen vervalsching, zoo daarvoor gronden zijn.

Art. 20.

De ambtenaren zijn bevoegd, op den voet van artikel 8 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), na afloop van elke zieding, de vuurovens onder de ketels in de zeepziederijen aanwezig, te verzegelen, en zijn gehouden de zegels weder af te nemen vóór het uur, waarop, volgens eene nieuwe aangifte, het vuur onder een volgend ziedsel zal worden aangelegd.

Alle schending of vervalsching van zegels doet den zeepzieder vervallen in de boete, bij evengemeld artikel der wet daarvoor vastgesteld.

Art. 21.

Alle uitslag zonder document van zeep, onder doorloopend crediet opgeslagen, hoe gering ook de hoeveelheid moge zijn, wordt gestraft met de verbeurte van de zeep, en met eene boete van *f* 100, benevens den tiendubbelen accijns.

Art. 22.

De zeepzieders en zeepmakers, alsmede de handelaars in het groot, zijn verpligt steeds bruikbare schalen met de noodige gewigten in hunne panden voorhanden te hebben, en zijn gehouden, op aanvrage der ambtenaren, dadelijk alle zoodanige vaten met zeep of stukken harde zeep, als hun door dezelven worden aangewezen, op de schaal te doen brengen en te doen wegen.

Bij nalatigheid in het een of ander, verbeuren zij telkens eene boete van *f* 100.

Art. 23.

Gelijke verpligting, onder gelijke strafbepaling, rust op de winkeliers in zeep, bij gelegenheid van het onderzoek en peiling der ambtenaren, krachtens art. 35 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13).

Art. 24.

Met wijziging van art. 30 der wet van den 4den Mei 1832, wordt ten aanzien der zachte zeep bepaald, dat de bij dat artikel vermelde boete op alle over- en ondermaat, andere dan die waarvan hierboven in art. 17 gesproken wordt, toepasselijk is, zoo de overmaat meer dan *één* of de ondermaat meer dan *twee* ten honderd beloopt.

Art. 25.

Bij alle wegingen van zachte zeep wordt het af te trekken gewigt der tonnen berekend naar dat van eene ledige ton van gelijke grootte, ter keuze van de ambtenaren.

Art. 26.

Biljetten tot vervoer van zeep, afgegeven onder voorwaarde of met bepaling van visitatie der goederen bij den *uitslag* of bij den *inslag*, hebben geene kracht om den vervoer te wettigen of den inslag te dekken of om bij peilingen in aanmerking te worden genomen, wanneer dezelven niet voorzien zijn van eene verklaring van bevoegde ambtenaren, dat die visitatie werkelijk door hen verrigt is.

Art. 27.

De geheele tijd tot het vervoeren van zeep tot aan de bestemmingsplaats, bij de biljetten tot vervoer toegestaan, kan in dezelve derwijze gesplitst worden, dat een of meerder gedeelten van dien tijd, worden aangewezen, binnen welke de vervoer tot op zekere afstanden zal moeten volbragt zijn.

De biljetten in dier voege afgegeven verliezen hunne kracht met het verstrijken van den tijd, welke voor eenigen bepaalden afstand afzonderlijk in het biljet is aangewezen.

Art. 28.

Biljetten tot vervoer van zeep, welke op de daarin aangewezene posten of kantoren niet zijn afgeteekend, hebben geen kracht om den vervoer te dekken.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij overweging der accijnsmiddelen, welke door wijziging der bestaande wetten geacht kunnen worden vatbaar te zijn voor meerdere opbrengst, zonder verhooging van den aanslag, heeft zich de accijns op de zeep voorgedaan.

Daar het niet mogelijk is, dezen accijns, evenals op de bieren en het gedistilleerd, naar de ruimte der werktuigen te heffen, maar de werkelijk voortgebragte hoeveelheid slechts tot grondslag daarvan kan dienen, zoo zoude, om den accijns te verzekeren, van de storting der grondstoffen in den ketel af, tot na de vating en afweging der zeep, als het ware een onafgebroken toezigt der ambtenaren worden vereischt.

Hoezeer nu zoodanig meer bestendig toezigt in deze fabrieken wel aan de ambtenaren is voorgeschreven, in zoo ver de belangen van andere gedeelten van hunnen dienst zulks toelaten, zoo heeft men echter gemeend, zich bepaaldelijk te moeten toeleggen tot het beramen van wetsbepalingen, waardoor aan de zeepzieders de gelegenheid wordt benomen, om, gedurende de bereiding van hun fabrieaat, min of meer voltooide gedeelten daarvan heimelijk af te zonderen.

De bepaling van art. 16 der tegenwoordige wet, waarbij eene speling van 10 pct. wordt gelaten tusschen de eerste aangifte der te vervaardigen hoeveelheid zeep, met die welke na afloop der vating wegens de alsdan verkregene hoeveelheid moest geschieden, stelde daartoe eene wijde deur open. Intusschen is, volgens inlichtingen, bekomen van deskundigen, naar de hoeveelheden olie of smeer, welke de zeepzieders in den ketel storten, al dadelijk met genoegzame juistheid te berekenen welke hoeveelheid zeep, bij het niet mislukken der zode, daardoor zal worden voortgebragt, en er bestaat derhalve geen redelijke grond om den zeepzieder de bevoegdheid te laten, zonder boetpligtig te wezen, van de hoeveelheid bij de eerste aangifte opgegeven, zoolang het verschil de 10 pct. niet te boven gaat, gelijk dit bij art. 16 der thans vigerende wet is bepaald, later af te wijken.

Moeijelijker echter, zoo niet onmogelijk, is de juistheid dier berekening voor de zeepmakers van *harde* zeep, welke niet alleen voor sommige soorten eene herhaalde koking of smelting behoeft, maar welk fabrieaat ook aan eene zeer onwisse indrooging onderworpen is, en het is daarom, dat men gemeend heeft de veranderingen in de wet op de zeep te brengen, althans voor 'shands, hoofdzakelijk tot de zachte-zeepziederijen te moeten beperken, behoudens eene voorziening in een regtmatig bezwaar der harde zeepzieders, door namelijk bij art. 1 van nevensgaand ontwerp aan de administratie de bevoegdheid toe te kennen, om aan diegenen welke *harde geparfumeerde* zeep vervaardigen, en genoegzaam uitsluitend met kleine ketels kunnen werken, te vergunnen het gebruik van een ketel van minder inhoud dan 38 vaten, gelijk bij art. 6 der bestaande wet algemeen bepaald is geworden.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

Naar deze beschouwingen is het hierbij gevoegd ontwerp eener aanvullingswet op de zeep ingerigt. De eerste aangifte tot het vervaardigen van *zachte* zeep is daarbij verbindend voor den accijns gemaakt, behoudens bevoegdheid der zeepziedérs tot al zoodanige vermeerdering, als zij staande de zieding mogten verlangen of genoodzaakt zijn, door het bezigen van meerdere grondstoffen, aan te brengen, hetgeen men hun zelfs heeft vergemakkelijkt, door bij art. 6 van het bijgaand ontwerp van wet toe te staan, daarvan eenvoudig aanteekening te stellen op het dubbel der aangifte, in stede van hen te verpligten zulks, zooals nu plaats moet vinden, ten kantore van den ontvanger aan te geven.

Volgens de bestaande wet (art. 15 in fine) konden de zeepziedérs den aangegeven tijd van vating nog veranderen vóór den aanvang daarvan.

Daarvoor pleit echter geen enkele reden, en de ambtenaren hebben weleens ondervonden, dat de vating zonder noodzakelijkheid werd vertraagd, wanneer zij zich tegen het aangegeven uur in de zeepziederij vervoegden om daarbij tegenwoordig te zijn; terwijl, wanneer daarmede al werd aangevangen en voortgegaan, de nette afweging nog weleens onbepaald werd uitgesteld.

Uit aanmerking van een en ander, is bij art. 12 van het ontwerp de vating op den aangegeven tijd, alsmede de afweging binnen het verloop van eenige uren, verpligtend gemaakt, behoudens nogtans de bevoegdheid, bij art. 5 den zeepziedérs gelaten, om den opgegeven tijd te kunnen veranderen, mits niet na den afloop der *koking* van het ziedsel, omdat zij dan reeds den tijd bepalen *kunnen*, wanneer zij tot de vating willen overgaan, die, volgens deskundigen, voor het grootste ziedsel in acht uren tijds kan afloopen.

Ofschoon nu daardoor, in verband met het verbod bij art. 13, om het vlies op de zode, vóór den aanvang der vating, en dat op de vaten vóór den aanvang der afweging, te breken, het toezigt der ambtenaren in de hand is gewerkt, zoo zoude het nogtans den zeepzieder, welke fraude beoogt, gemakkelijk vallen, eene reeds werkelijk daartoe aangewende poging te bedekken, door het opzettelijk bederven der zode of het fictief declareren eener aan de primitieve storting reeds gegevene vermeerdering, wanneer daartegen niet opzettelijk werd gestatueerd; en het is uit overweging daarvan, dat den ambtenaren, bij het vermoeden dat de zode eene grootere hoeveelheid zeep zal uitleveren dan is aangegeven, bij artt. 7 en 8 van het ontwerp de bevoegdheid is toegekend, zoodanige zode onder hun toezigt te laten afstoken en alle aanteekening tot vermeerdering op het dubbel der aangifte te beletten, zoo zij niet zelven *gezien* hebben dat werkelijk eene hoeveelheid grondstof in den ketel is gestort, welke de verlangde vermeerdering moet voortbrengen, in de verhouding welke door deskundigen is opgegeven en bij art. 7 van het ontwerp vermeld is.

Art. 9 schijnt geene toelichting te behoeven, evenmin als art. 10, vermits beide almede de kennelijke bedoeling hebben om het toezigt der ambtenaren in de hand te werken.

Volgens art. 16 der tegenwoordige wet wordt ieder vat ruimte der ketels geacht 56 pond zachte zeep te vertegenwoordigen. Deze verhouding is gebleken niet juist te zijn, maar gesteld te moeten worden op 66 pond, zooals in art. 11 van het ontwerp is opgenomen.

Er heeft dikwerf tusschen de zeepziedérs en de ambtenaren verschil bestaan over de vraag, wat al dan niet als *grauw van zeep*, dat men toeliet af te scheppen, te beschouwen was, en algemeen is het gevoelen, dat van dat afscheppen van het grauw door sommige zeepziedérs groot misbruik gemaakt is.

Om dit voor de toekomst te voorkomen, heeft men het graauw van zeep, evenals het schuim, bij art. 14 uitdrukkelijk onder het belastbare product opgenomen, behoudens afschrijving bij wederinsteking, waardoor derhalve de zeepzieder in geen geval kan benadeeld worden.

Artt. 15 en 18 behelzen alleen bepalingen van orde voor de verzekering van eenen geregelden aanslag van de *werkelijk* vervaardigde hoeveelheid zeep, terwijl art. 17 eene boete bepaalt op de bevinding van meerdere of mindere hoeveelheid dan is aangegeven, met boetvrije speling nogtans van 5 percent.

Art. 19 levert waarborgen op tegen veranderingen van de aanteekening op het dubbel van de aangifte.

Art. 20 heeft ten doel om heimelijke ziedingen of eene ongeoorloofde verlenging van de aangegevene tegen te gaan, terwijl

Artt. 22 en 23 strekken om eene behoorlijke peiling der ambtenaren te bevorderen, zonder de zeepziedérs en winkeliers te verpligten tot uitgaven, die zij niet reeds hebben aangewend, vermits toch ieder hunner van schalen en gewigten voorzien is.

Het is gebleken dat zeepziedérs of handelaren in zeep uitslagen doen in hoeveelheden van 5 ponden of daar beneden; in de enkele gevallen dat men hen op die daad heeft kunnen betrappen, worden zij beboet met den tiendubbelen accijns, dat is voor 5 pond met eene boete van *f* 5.31.

Deze straf is te gering in verhouding tot het moeijelijk te beletten misbruik, en men heeft derhalve de *daad* van ongeoorloofden uitslag bij art. 21 met eene boete van *f* 100 willen bestraffen.

Eindelijk behelst art. 24 van het ontwerp eene beperking van art. 30 der wet, waarbij noodeloos eene boetvrije speling van 3 en 6 pct. is gelaten bij aanpeil der bergplaatsen van de zeepziedérs. Wanneer toch de hoeveelheden der ziedsels getrouw worden aangegeven, dan is een overwigt bij latere peiling niet denkbaar, zoodat eene speling van 1 pct. meer dan genoeg is, en daar, volgens de verklaring van deskundigen, de gevaatte zeep niet noemenswaardig in gewigt verliest, is eene boetvrije ondermaat van 2 pct. als ruim voldoende te beschouwen.

De bij artt. 26, 27 en 28 voorgestelde bepalingen stemmen hoofdzakelijk overeen met sedert lang bestaande administrative voorschriften omtrent den vervoer van accijnsgoederen, welke noodzakelijk geoordeeld zijn, om zoo veel mogelijk de anders niet te weren kwade practijken te beletten, dat van een en het zelfde biljet meermalen worde gebruik gemaakt tot het vervoeren van nog andere partijen accijnsgoederen, dan waarvoor dat biljet aangevraagd en afgegeven is, niet zoo zeer bij herhaalden vervoer van de plaats van den inslag naar die der opgegevene bestemming, maar van daar of elders naar plaatsen op kortere afstanden, in de zelfde rigting gelegen.

Men heeft vermeend die bepalingen in het onderhavige ontwerp van wet te moeten opnemen:

1°. omdat, ten aanzien van die, [1]) betreffende de biljetten, afgegeven *mits visitatie der goederen bij den* IN- *of* UITSLAG, de jurisprudentie zeer wankelende is in het aannemen, dat zoodanige biljetten niet geldig zijn tot dekking van het vervoerde, wanneer zij niet voorzien zijn van het bewijs, dat die visitatie inderdaad heeft plaats gehad;

2°. omdat, ten aanzien van het nader splitsen en beperken van den tijd, bij de biljetten toegestaan voor het vervoeren der goederen tot aan de bestemmingsplaats, de Hooge Raad, bij een arrest van 20 Junij 1843, zoodanige beperking, in een geleibiljet voorkomende, als *onwettig en niet geschreven* beschouwd heeft;

3°. omdat, wat het afteekenen van biljetten op de daarbij aangewezen posten en kantoren betreft, de bepaling dienaangaande, voorkomende in art. 169 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), als te beperkt en alleen betrekkelijk tot den vervoer van accijnsgoederen op het terrein van toezigt, bedoeld bij art. 177 dier wet, wordt beschouwd.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het onderzoek van de voorgedragene wet tot verbetering van den accijns op de zeep hebben 33 leden der Tweede Kamer deel genomen.

Bij dat onderzoek is gebleken, dat over het geheel het oordeel der leden over de tegenwoordige voordragt niet ongunstig is geweest, en men zich met het tweeledig doel, om door versterking van het toezigt der administratie zoowel de nijverheid van den eerlijken fabrikant als de belangen van de schatkist te bevorderen, gereedelijk heeft kunnen vereenigen. Men heeft evenwel gemeend zich niet te mogen ontveinzen, dat vele der thans voorgedragene formaliteiten tot belemmering van het beroep der zeep-fabrikanten zullen strekken; welke beschouwing geleid heeft tot de bedenking, of het doel, om door vermeerdering van formaliteiten en maatregelen van voorzorg tegen sluikerij eene hoogere opbrengst van het middel op de zeep te verkrijgen, in het algemeen wel goedkeuring zou verdienen, en of niet vermindering van de hoegrootheid van den accijns het ware en meest afdoende middel zij, om de opbrengst van denzelve te verbeteren. Door eene vermindering van den accijns toch zal men te weeg brengen het ophouden of althans verminderen van den frauduleusen invoer, die thans, ten nadeele van de binnenlandsche fabrikage zoowel als van de schatkist, op eene ruime schaal plaats heeft, in dier voege zelfs, dat, volgens zeggen van sommigen, de invoer uit *Belgie*, in welk land geen accijns op de zeep wordt geheven, regelmatig tegen genot van eene premie van *f* 1 per vaatje geschiedt. Men meende ook, dat de ondervinding

[1]) De woorden „ten aanzien van die" zullen wel moeten vervallen.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

zelve dien weg had aangewezen, daar bij dezelve bevonden was, dat de belasting, zooals die thans wordt geheven, ruim zooveel opbrengt, als waarop de opbrengst was geraamd, bij gelegenheid van eene vroegere voordragt, waarbij het regt aanzienlijk hooger was gesteld. Men zou derhalve wenschen met het gevoelen der Regeering omtrent vorenstaand denkbeeld bekend te worden gemaakt.

Ten einde te kunnen beoordeelen of de verbetering van opbrengst, die ten gevolge van de voorgedragene wet verkregen zou worden, van genoegzaam aanbelang zij, om te kunnen opwegen tegen de bezwaren, die uit de daarbij voorgeschreven formaliteiten zouden voortvloeijen, verlangen sommige leden eene opgave te ontvangen van het praesumtief *meerder* rendement, hetwelk de Regering van de invoering der wet verwacht.

Ten aanzien van hetgeen bij de memorie van toelichting is gezegd nopens de onmogelijkheid om den accijns op de zeep naar de ruimte der werktuigen te heffen, hebben eenige leden verklaard, dat zij wel zouden gewenscht hebben, dat de Regering tevens de redenen had doen kennen, waarop haar beweren ten dezen opzigte is gegrond.

De Centrale Afdeeling gaat thans over tot de mededeeling van de aanmerkingen, die betrekkelijk zijn tot de artikelen zelven van het ontwerp.

Art. 1. Volgens de memorie van toelichting, is het noodig geworden om te voorzien in een regtmatig bezwaar van de *harde* zeepzieders. Bij het ontwerp echter wordt eene voorziening voorgedragen, uitsluitend ten behoeve van de vervaardiging van *harde* GEPARFUMEERDE *zeep*. Zulks heeft geleid tot de vraag, of niet de bij dit artikel bedoelde vergunning ten behoeve van de vervaardiging van *alle* harde zeep zou behooren te worden toegestaan?

Art. 2. In de veronderstelling, dat men bedoeld zal hebben, om niet slechts het laatste gedeelte van art. 17 der wet van 4 Mei 1832, maar om dat geheele artikel in te trekken, geeft men in bedenking, om den aanhef van art. 2 te wijzigen als volgt: *De bepalingen vervat in het laatste lid van art.* 15, *in art.* 17 *en in het* enz.

Art. 5. *mits van het een en ander*, in de laatste zinsnede. Duidelijkheidshalve stelle men: *mits van de vating en afweging.*

Art. 6. *stelt de zeepzieder.* Men meent, dat in de toepassing deze bepaling niet in dien strengen zin zoude behooren te worden opgevat, dat alleen aan den zeepzieder, en niet ook aan zijne bedienden, geoorloofd zoude wezen, om de aanteekening op het biljet van aangifte te stellen.

in volle schrijfletters. Men voege hier bij *met inkt*, ter voorkoming dat de getallen niet met potlood worden uitgedrukt.

Art. 7. *bij uitsluiting*, aan het slot der 1ste zinsnede. In verband met het bepaalde bij art. 9, vermeent men, dat te dezer plaatse aan de ambtenaren zal behooren te worden voorgeschreven, om aan den fabrikant bij de uitreiking van het dubbel der aangifte een recief af te geven.

Men wenscht te vernemen, of 42 kan olie en 42 pond smeer met de bijgevoegde potasch 100 pond zeep opleveren, en of de uitkomst altijd de zelfde is bij het gebruik van olie of smeer van onderscheidene soorten. Zulks werd door sommige leden betwijfeld, wier informatien medebragten, dat 100 kan olie slechts 92 pond wegen.

Men heeft opgemerkt dat, terwijl in art. 6 gewaagd is van *olie of vetdeelen*, in art. 7 bepaaldelijk *olie* en *smeer* worden genoemd. Men acht, dat op beide plaatsen de uitdrukking gelijkluidende behoorde te zijn: maar deze opmerking heeft tevens geleid tot de vraag, of tot de vervaardigiging van zeep ook niet andere olie-achtige grondstoffen en bestanddeelen, dan olie en smeer, gebezigd worden, en, zoo ja, of daaromtrent geene voorziening noodig zij?

Ad art. 8. Men vraagt, of de bepaling van art. 17, nopens het geoorloofde overwigt van 5 pct., ook op het geval in art. 8 bedoeld toepasselijk zij; zoo neen, dan zou men verlangen, dat ook in laatstgemeld geval eenige speling aan den fabrikant worde toegekend.

Ad art. 9. In verband met de aanmerking op art. 7, nopens het afgeven van een recief, is men van meening, dat in den aanhef van art. 9 behoort gesteld te worden: *het dubbel der aangifte of recief wordt steeds* enz.

Men zou voorts verlangen, dat op de hier bedoelde overtreding een maximum en minimum van boete worde gesteld.

Art. 12. *dan op den dag en het uur*, aan het slot der 1ste zinsnede. Men vraagt waarom de vating en de afweging juist op het daarvoor aangegeven uur moeten plaats hebben? Men zou wenschen, te dien opzigte eenige speling aan den fabrikant gelaten te zien, waartoe men in bedenking geeft, om, in plaats van *het uur*, te stellen *binnen het uur.*

de vating en afweging, in de 2de zinsnede. Men geeft in bedenking, om duidelijkheidshalve te stellen: *de vating zoowel als de afweging.*

een en ander, in de 3de zinsnede. Men acht de uitdrukking eenigzins duister en wil daarom gelezen hebben: *zoowel het een als het ander.*

Ook in dit artikel verlangt men dat een minimum der boete nevens het maximum worde gesteld.

In plaats van *kwart*, in de laatste zinsnede, stelle men *vierde.*

Voorts wenscht men, naar aanleiding van de ingewonnen berigten nopens de moeijelijkheid, om de *afweging* in ieder geval onafgebroken te doen plaats hebben, aan de Regering de vraag te onderwerpen, of niet met opzigt tot die afweging eenige meerdere faciliteiten, in het belang vooral van de grootere zeepziederijen, zouden kunnen toegestaan worden? Immers meent men te weten, dat in de grootere fabrieken dikwijls iederen dag eene zode, en somtijds zelfs twee en drie zoden, gevaat worden, terwijl, volgens de voorgestelde bepaling, drie of vier dagen zouden moeten verloopen, alvorens met het vaten eener nieuwe zode aangevangen zoude mogen worden. Men vreest, dat hierin voor den fabrikant een te groot bezwaar gelegen zoude zijn.

Art. 13. Ook het verbod in dit artikel voorkomennde, ten aanzien van het verbreken van het vlies op de zode in den ketel, wordt als zeer bezwarend voor den fabrikant beschouwd, daar hij, met aanwending van de meeste zorg, soms niet beletten kan dat het vlies verbroken worde, en bovendien het verbod, als waarborg tegen fraude, ook geenszins voor afdoende te houden is, vermits daardoor niet kan worden tegengegaan, dat er clandestine aftapping door middel van de kraan plaats hebbe, waarbij het vlies op de zode ongeschonden blijft. Men wenscht mitsdien het verbod nopens het vlies op den ketel op te heffen, als zijnde eene niet afdoende belemmering.

Art. 15. Men acht wenschelijk, dat hier insgelijks een maximum en minimum der boete worde bepaald, en verlangt de reden te kennen, waarom op de overtreding in dit artikel vermeld eene zoo veel hoogere boete behoort gesteld te worden, dan bijvoorbeeld op die in het voorafgaande artikel bedoeld.

in het tegenovergesteld geval, in den 1sten regel van de 4de zinsnede. Men vraagt, of met deze woorden bedoeld is het geval, dat de ambtenaren bij de afweging niet zijn tegenwoordig geweest, of het geval, dat zij, tegenwoordig geweest zijnde, niet met de hoeveelheid door den zeepzieder opgenomen instemmen en mitsdien weigeren hun visa onder deszelfs naamteekening te plaatsen? Eenige verduidelijking van de redactie schijnt hier volstrekt noodig te zijn.

mogt, in den voorlaatsten regel, moet zijn *mogten.*

Art. 17. Toegevende dat de speling, die bij de bestaande wet aan den fabrikant wordt verleend, welligt eenigzins te ruim gesteld is, is men evenwel van oordeel, dat de thans voorgestelde beperking veel te groot is en dus eene meerdere speling dan van 5 pct. behoort te worden toegestaan. In allen gevalle wenscht men te vernemen, of de voorgestelde bepaling voor kleinere fabrieken geene te groote moeijelijkheid zal opleveren.

Voorts is de meening geuit, dat in de beide gevallen van het bestaan van *ondermaat* en *overmaat* de speling naar den zelfden maatstaf behoort geregeld te worden.

De bepaling van een maximum en minimum der boete wordt ook in de gevallen hier bedoeld voor wenschelijk gehouden.

Art. 18. *waarop de afweging is aangevangen*; moet dit niet zijn: waarop de afweging is *volbragt?*

de zondagen niet medegerekend; zal hier niet moeten gesteld worden: *de zon- en feestdagen niet medegerekend?*

gelijkstaande AAN, in den 2den regel van de 3de zinsnede; men stelle: *gelijkstaande* MET

aangegeven ketels, in den 4den regel van de 3de zinsnede; men meent, dat hier gesteld behoort te worden: *aangegeven ketel of ketels.*

Art. 19. *verkladding.* Men verlangt te vernemen, wat door het hier gebezigde woord verstaan moet worden.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

Voorts is de hier bedreigde boete, in verhouding met de overtreding, bijzonder hoog voorgekomen, en zou men in ieder geval wenschen, door de bepaling van een maximum en minimum meerdere ruimte in de toepassing gelaten te hebben.

Ook wenscht men te vernemen, hoedanig door den fabrikant zal behooren gehandeld te worden, om eene onwillekeurige misstelling bij de invulling van het dubbel der aangifte te doen herstellen, en of de wet zelve daaromtrent niet eenig voorschrift aan de hand zou moeten geven.

Art. 20. De bepaling nopens de verzegeling der vuurovens, die geheel nieuw is, wordt voor hinderlijk en belemmerend voor den fabrikant gehouden, bijvoorbeeld in de gevallen, dat de ketels schoongemaakt of hersteld behooren te worden. Men vraagt derhalve, of het nut dier formaliteit zoo groot is, om tegen het bezwaar voor den fabrikant te kunnen opwegen?

Men is van gevoelen, dat aan het slot van dit artikel, even als in het voorgaande, zal behooren bijgevoegd te worden: *onverminderd de toepassing van de bepalingen der Strafwet tegen vervalsching, zoo daarvoor gronden zijn.*

Art. 21. Ter vermijding eener stootende omzetting van woorden, stelt men voor om dit artikel te lezen als volgt:

Geen zeep, onder doorloopend crediet opgeslagen, mag, hoe gering ook de hoeveelheid zij, zonder document worden uitgeslagen, op verbeurte van de zeep, met den tiendubbelen accijns en van eene boete van f 100.

Art. 22. Men verlangt dat hier insgelijks een maximum en minimum der boete worde bepaald.

Art. 23. De verpligting bij dit artikel den winkeliers in zeep opgelegd, schijnt, voor zooveel het voorhanden hebben van bruikbare schalen met de noodige gewigten aanbelangt, tot groot bezwaar voor de kleine debitanten van zeep te zullen strekken. Men vraagt derhalve, of het de bedoeling zij, dat de bepaling ook op de kleinste winkeliers, in gelijker voege als op de handelaars in het groot, toepasselijk zal wezen.

Art. 24. Ook te dezer plaatse wenscht men de speling wegens over- en ondermaat naar den zelfden maatstaf geregeld te zien, evenals op art. 17 ten aanzien van het over- of onderwigt der loopende fabrikage is voorgesteld.

Art. 25. Men acht de hier voorgestelde wijze van berekening onvoldoende te zijn, om tot eene netto weging te geraken, en meent, dat, wanneer de keuze der ledige ton, die het gewigt moet bepalen, aan de ambtenaren moest worden overgelaten, daaruit in vele gevallen voor den fabrikant een groot bezwaar zou kunnen voortvloeijen. Men geeft daarom in bedenking, om tot grondslag van berekening te stellen het gemiddeld gewigt van meerdere ledige tonnen, bij voorbeeld 10.

Art. 27. Men wenscht te vernemen, of de bepaling van dit artikel niet belemmerend voor de scheepvaart zal wezen, en hoedanig zal behooren gehandeld te worden bij het te laat aankomen van het schip, ten gevolge van ongunstige gelegenheid van weêr of wind, of andere onvoorziene gebeurtenissen?

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Vrijdag den 8. November 1844.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Hoezeer de heffing van eene belasting op een voortbrengsel van fabriekmatige bewerking, door de daaraan verbondene formaliteiten, steeds eenige belemmering voor dat fabriekwezen doet ontstaan, zoo mag men echter de thans voorgestelde bepalingen beschouwen, als hoofdzakelijk gerigt te zijn tegen den fabrikant die opzettelijk 's Rijks regten tracht te verkorten; voor dezen zullen de formaliteiten hinderlijk zijn, terwijl hij daarentegen, die geene slinksche bedoelingen heeft, zonder bezwaar zich daaraan zal kunnen onderwerpen.

Ook bij een lageren maatstaf van belasting, zouden de thans gevorderde formaliteiten grootendeels moeten behouden blijven, vermits toch een accijns, tot welk bedrag dan ook geheven, zoowel in het belang van de schatkist als in dat van den eerlijken fabrikant behoort verzekerd te zijn.

De accijns op de zeep is geenszins tot die hoogte opgevoerd, dat dezelve niet, bij eene doelmatige wetgeving en een behoorlijk toezigt, tegen belangrijke ontduikingen zoude te beveiligen zijn, en de Regering is alzoo niet overtuigd, dat, bij vermindering van den accijns, eene opbrengst zou te verkrijgen zijn, gelijkstaande met die, welke de schatkist thans daarvan ontvangt, en van welke, bij aanneming van het wetsontwerp, nog eene vermeerdering van *f* 20 000 kan verwacht worden.

Dat uit Belgie zeep ter sluik wordt ingevoerd, is uit verscheidene aanhalingen van die specie gebleken; ook hiertegen worden maatregelen van toezigt genomen, doch daar de vervoer van zeep, ook in het inwendige van het Rijk, aan documenten ten geleide onderworpen is, kan deze fraude van geen noemenswaardigen invloed op den bloei van het fabriekwezen hier te lande zijn, maar hoogstens tot voorziening in het verbruik van eenige grensbewoners strekken.

De zwarigheid, welke bij het daarstellen der wet van 4 Mei 1832, (*Staatsblad* n°. 13) den aanslag van den accijns naar de ruimte der zeepketels verhinderd heeft, bestaat éénsdeels daarin, dat onder zoodanig stelsel de fabrikant wordt gedwongen, bij elk ziedsel eene hoeveelheid zeep te vervaardigen, geëvenredigd aan de volle ruimte van den ketel, ook dan, wanneer hij slechts aan eene mindere hoeveelheid behoefte mogt hebben, en anderdeels, dat gedurende het zieden van zeep somwijlen eene bijvoeging van vet of van loogdeelen gevorderd wordt, ten einde een volkomen fabricaat te kunnen verkrijgen. Indien nu de zeepzieder bij den aanvang van het ziedsel gehouden was, al dadelijk die hoeveelheid grondstoffen in den ketel te storten, welke eene aan de ruimte van den ketel geëvenredigde hoeveelheid zeep kan opleveren, zou hem de mogelijkheid tot de vereischte bijvoegingen benomen worden, en een onvermijdelijk bederf van de zode zou het gevolg daarvan kunnen zijn.

Het thans bestaande stelsel beveelt zich alzoo aan in het belang van den fabrikant, die daardoor tevens in de gelegenheid wordt gesteld door onderscheidene proefnemingen zijn fabricaat te verbeteren.

Ad art. 1. Indien in de memorie van toelichting melding gemaakt is van een bezwaar der fabrikanten van *harde* zeep, zoo doelde zulks, in verband met het wetsontwerp, uitsluitend op die van *geparfumeerde* harde zeep; deze laatsten toch kunnen, zeep met welriekende olien van verschillende soorten moetende bereiden, noodwendig daartoe geene ketels bezigen van 38 vaten, welke als minimum bij art. 6 der wet van 4 Mei 1832 zijn voorgeschreven, vermits dezelven alsdan gevaar zullen loopen eene hoeveelheid van eene en de zelfde hoedanigheid te verkrijgen, welke het vertier te boven gaat van een artikel waarin groote verscheidenheid wordt verlangd.

Ad art. 2. Aan deze opmerking is voldaan.

Ad art. 5. Ter verduidelijking is de redactie in dier voege gewijzigd, dat, in plaats van de woorden *benevens die, waarop de,* gesteld is *of*, terwijl achter het woord *mits* gelezen wordt: „vóór „den afloop der koking van het ziedsel, de veranderde tijdsbepaling „op den rug van het dubbel der aangifte worde aangeteekend.”

Ad art. 6. Wanneer de onderwerpelijke wet, evenals andere wetten op de accijnsen, aan de daarbij betrokkene fabrikanten verpligtingen oplegt, zoo wordt de toepassing daarvan niet in dien engen zin verstaan, dat deze *persoonlijk door hen* moeten worden vervuld, maar blijft het hun onverlet, daartoe anderen te bezigen, waarvoor zij volgens art. 231 der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) verantwoordelijk blijven.

De woorden *met inkt* zijn, volgens de opmerking, in het ontwerp ingelascht.

Ad art. 7. Naar aanleiding der aanmerking wordt aan het einde der 1ste zinsnede, achter het woord *vervolgens*, ingevoegd: *tegen afgifte van een bewijs der ontvangst.*

De verhouding van 42 ponden olie of smeer tot 100 ponden zeep wordt door deskundigen voor juist gehouden, en berust ook op verkregene ondervinding.

Zoo er in het bezigen van de vetdeelen zich eenig verschil met opzigt tot deze verhouding opdoet, wordt zulks voor zeer gering gehouden.

Overigens is in artt. 6 en 7 alsnu de zelfde uitdrukking van *olie* of *vetdeelen* gebezigd.

Ad art. 8. De bepalingen van art. 17 zijn in derzelver geheel op

VIII. *Accijns op de Zeep.*

het onderwerpelijk geval van toepassing; ter wegneming van allen twijfel is art. 8 aangevuld.

Ad art. 9. Wanneer het dubbel der aangifte in het bezit der ambtenaren is, kan de plaats, waar het recief bewaard wordt, als zonder belang voor de administratie beschouwd worden.

Overigens heeft men zwarigheid gevonden, een minimum van boete beneden de som van *f* 100 te bepalen, vermits het aanwezig zijn van het dubbel der aangifte op eene vaste plaats en de dadelijke overgifte bij aanvrage der ambtenaren, van te groot belang is, ten einde voor te komen, dat in fraude ingestorte vetdeelen nog vóór de overgifte kunnen worden aangeteekend.

Ad art. 12. Ter voldoening aan de eerste bemerking, is het artikel gewijzigd, door aan het slot der 1ste zinsnede te voegen: „eene vertraging van uiterlijk een half uur in de vating of afweging „is niet beboetbaar.„

Aan de overige opmerkingen nopens dit artikel, wat de redactie betreft, is mede toegegeven, doch moet de Regering zwarigheid maken een minimum beneden de boete van *f* 200 te stellen, waartoe trouwens te minder noodzakelijkheid bestaat, daar, in geval van verzachtende omstandigheden, het middel van transactie is aan te wenden.

Wat het laatste bezwaar tegen dit artikel betreft, zoo vertrouwt men dat daarvan de oplossing zal gevonden worden in art. 3 van het ontwerp, waarbij de tijdruimte van *vier* dagen tusschen den aanvang der vating en de afweging als een *ultimatum* is bepaald.

Het staat den zeepzieder derhalve vrij vroeger met de afweging aan te vangen, mits daarvan aangifte worde gedaan.

Ad art. 13. Daar zelfs bij aftapping van zeep uit den ketel door middel van de kraan, het vlies zoude verbreken, hetwelk zich ook aan de randen der ketels vastheeht, zoodra door die aftapping eene ledige ruimte tusschen de zeep en het vlies ontstaat, blijft de Regering in de bepalingen van dit artikel een krachtig behoedmiddel tegen sluikerijen vinden. Om evenwel den zeepzieder te beveiligen tegen straffen, wanneer het vlies door toevallige omstandigheden, van zijnen wil onafhankelijk, mogt verbreken, wordt het artikel aangevuld met de volgende slotbepaling: „De bij dit „artikel vastgestelde boeten zijn niet van toepassing, wanneer het „breken van het vlies blijkbaar veroorzaakt is door toevallige en „van den wil des zeepzieders onafhankelijke omstandigheden, „welke geene verdenking van fraude opleveren."

Ad art. 15. Zoolang de hoeveelheid, welke een ziedsel heeft opgeleverd, niet bekend en aangegeven is, kan een gedeelte heimelijk verduisterd worden. De Regering heeft er dus groot belang bij, dat die hoeveelheid zoo spoedig mogelijk onherroepelijk blijke, en het is daarom dat men de aanteekening daarvan reeds binnen het uur na afloop der afweging gevorderd heeft, en eene zware boete noodig is op de vertraging van eene aangifte, welke, na den uitslag der afweging, geen het minste bezwaar voor den fabrikant kan daarstellen.

Ter verduidelijking van dit artikel wordt de laatste zinsnede aldus gewijzigd: „In geval de ambtenaren met de opneming niet „instemmen kunnen zij" enz.

Het woord *der* (zeepzieders) is vervangen door *des*.

Ad art. 17. Volgens het gevoelen van deskundigen, is eene speling van 5 pet., ook voor kleine ziederijen van zachte zeep, meer dan voldoende om onverdiende bestraffingen te voorkomen; eene ruimere speling zou de deur voor sluikerijen openstellen, en de Regering moet alzoo, in het welbegrepen belang van den eerlijken fabrikant, zwarigheid maken, eene grootere speling voor te dragen.

Ten aanzien van de bepaling, volgens welke alleen een verschil *in minder*, de 3 pet. niet te boven gaande, niet in aanslag zal worden genomen, valt op te merken, dat, zoo men het zelfde beginsel wilde toepassen bij een verschil *in meerder*, alsdan de accijns zou worden weggeschonken voor zeep, welke werkelijk is vervaardigd en aanwezig bevonden.

Gelijk reeds vroeger is opgemerkt, wordt, bij het bestaan van het middel van transactie, eene vaste boete verkiesselijk geacht.

Ad art. 18. De wet bepaalt alleen de opgave van den tijd tot aanvang van de afweging, en niet van den afloop daarvan; om die reden, en tevens ten einde eene spoedige en onafgebrokene voortzetting der afwegingen te bevorderen, heeft men gemeend, den tijd tot overbrenging van het dubbel der aangiften, naar dien van den aanvang der afweging te moeten regelen.

Vermits, volgens eene uitspraak van den Hoogen Raad der Nederlanden, van 24 Maart 1840, geen andere wettige feestdagen hier te lande bekend zijn, dan die op Zondag invallen, heeft men in de wet ook alleenlijk de Zondagen uitgezonderd.

Aan de opmerkingen met opzigt tot de redactie is voldaan.

Ad art. 19. Door *verkladding* wordt verstaan het door vlakken onleesbaar maken van hetgeen geschreven staat.

Tegenover het gemak, hetwelk den zeepzieder verleend wordt, van zelf op het dubbel der aangifte de noodige aanteekeningen te plaatsen, rust op hem de verpligting, alle die aanteekeningen duidelijk en naauwkeurig te stellen.

De bevoegdheid tot verandering van het reeds geschrevene zou tot de grofste misbruiken kunnen leiden; intusschen heeft men geene zwarigheid gemaakt voor dit bepaald geval een minimum van boete ad *f* 25, nevens het maximum van *f* 200, in de wet op te nemen.

Ad art. 20. Alhoewel de verzegeling van de ketels een onfeilbaar middel tegen het heimelijke zieden zoude opleveren, zoo erkent men echter de gegrondheid der bezwaren, welke daartegen worden geopperd, en daar toch deze fabrieken aan zoodanig gestadig toezigt onderworpen zijn, dat eene poging tot heimelijk gebruik van de ketels weldra zoude ontdekt worden, is aan het geuite verlangen voldaan door de intrekking van dit artikel, ten gevolge waarvan de volgorde der verdere artikelen mede is veranderd.

Ad art. 21 nu 20. Aan de geopperde bedenking nopens de redactie is voldaan.

Ad art. 22 nu 21. Men gedraagt zich aan de antwoorden op vroegere bedenkingen van gelijken aard gegeven.

Ad art. 23 nu 22. De kleine winkeliers hebben allen voldoende schalen en gewigt voor het wegen van hunnen kleinen voorraad, en men ziet in de voorgestelde bepaling alzoo geen wezenlijk bezwaar.

Ad art. 24 nu 23. Nadat eenmaal de hoeveelheid vervaardigde zeep behoorlijk is opgenomen, is eene *vermeerdering* niet denkbaar, terwijl eene vermindering alleenlijk het gevolg van intering zou kunnen zijn.

De speling van 1 percent voor het eerste en van 2 percent voor het andere geval wordt geoordeeld volkomen tot de behoefte toereikende te zijn.

Ad art. 25 nu 24. Aan deze opmerking is voldaan door bijvoeging van het volgende: „of, in geval er meerdere tonnen van „gelijke grootte voorhanden zijn, naar het middelbaar gewigt van „meerdere tonnen tot hoogstens tien in getal, mede door de ambte- „naren te kiezen."

Ad art. 27 nu 26. Bij alle documenten tot vervoer wordt de tijd door de Rijksontvangers in redelijkheid vastgesteld, terwijl de bepalingen van art. 132 der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) het middel aanduiden, waardoor in ongelegenheden kan voorzien worden.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 2, 1sten regel, in plaats van *en*, te stellen	in.
Art. 5, laatste zinsnede, 2den en 3den regel, in plaats van *benevens die, waarop de*	of.
3den regel, doorhalen de woorden *van het een en ander.*	
4den en 5den regel, in plaats van de woorden *eene door hen onderteekende aanteekening stellende*	de veranderde tijdsbepaling

VIII. *Accijns op de Zeep.*

Laatsten regel, in plaats van *met vermelding van dag en uur*:	worde aangeteekend
Art. 6, 2den regel, achter *schrijfletters* invoegen	*met inkt*
Art. 7, aan de 1ste zinsnede bijvoegen, achter het woord *vervolgens*	, tegen afgifte van een bewijs der ontvangst,
2de zinsnede, 8sten regel, in plaats van *smeer*.	vetdeelen
Art. 8, achter *vermeerdering*:	, onder toepassing van het bepaalde bij art. 17,
Art. 12, aan de 1ste zinsnede bijvoegen	eene vertraging van uiterlijk *een half uur* in de vating of afweging is niet beboetbaar.
2de zinsnede, in plaats van *en*:	zoowel als de
3de zinsnede, 2den regel, in plaats van *een en*	; het een zoowel als het
Laatste zinsnede, in plaats van *kwart*	vierde
Art. 13, ten slotte van dit artikel bijvoegen	De bij dit artikel vastgestelde boeten zijn niet van toepassing, wanneer het breken van het vlies blijkbaar veroorzaakt is door toevallige en van den wil des zeepzieders onafhankelijke omstandigheden, welke geene verdenking van fraude opleveren.
Art. 15, 4de zinsnede, 1sten regel, in plaats van *in het tegenovergesteld geval kunnen de ambtenaren*.	In geval de ambtenaren met de opneming niet instemmen, kunnen zij
5den regel, in plaats van *der* te stellen	des
Art. 18, 3de zinsnede, 2den regel, in plaats van *aan* . . .	met
3den regel, in plaats van *der*:	van den
Achter *aangegeven* invoegen:	ketel of
Art. 19, 4den regel, achter *van* invoegen	*f* 25 tot
Art. 20 geheel doorhalen.	
Art. 21 wordt.	20
1sten regel, in plaats van *alle uitslag zonder document van* . .	geen
2den regel, achter *opgeslagen* invoegen.	mag,
in plaats van *moge zijn*:	zij
3den regel, in plaats van *wordt gestraft met de*	zonder document worden uitgeslagen, op
doorhalen *en*	
3den en 4den regel doorhalen *eene boete van f 100 benevens*	
achter *accijns* invoegen. . .	en van eene boete van *f* 100
Art. 22 wordt.	21
Art. 23 wordt.	22
Art. 24 wordt.	23
Art. 25 wordt.	24
Achter *ambtenaren* invoegen:	of, in geval er meerdere tonnen van gelijke grootte voorhanden zijn, naar het middelbaar gewigt van meerdere tonnen, tot hoogstens *tien* in getal, mede door de ambtenaren te kiezen.
Art. 26 wordt.	25
Art. 27 wordt.	26
Art. 28 wordt.	27

7. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat om in sommige bepalingen der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), houdende eenen accijns op de zeep, eenige wijziging daar te stellen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, de navolgende bepalingen vast te stellen:

Art. 1.

Met wijziging van art. 6 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), wordt bepaald, dat de administratie bevoegd is, om voor de vervaardiging van *harde geparfumeerde zeep*, onder de noodige voorzieningen, ketels van minderen inhoud toe te laten, dan bij de 2de zinsnede van dat artikel is gevorderd.

Art. 2.

De bepalingen vervat in het laatste lid van art. 15, in art. 17 en in het laatste lid van art. 19 der wet van 4 Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), worden, voor zooveel betreft de zeepziederijen van *zachte zeep*, ingetrokken.

Art. 3.

Bij de in het 15de artikel dier wet omschrevene aangifte, moet door de zeepzieders van *zachte* zeep mede worden opgegeven de dag en het uur, waarop de afweging der gevaatte zeep een aanvang zal nemen.

Deze afweging mag niet later beginnen dan uiterlijk vier dagen na den opgegeven aanvang der vating.

Art. 4.

De aangifte van de hoeveelheid *zachte* zeep, volgens § 7 van voormeld art. 15 te doen, verstrekt tot grondslag voor de berekening van den accijns, waarvoor de zeepzieders worden gedebiteerd.

Art. 5.

Het staat den zeepzieders van *zachte* zeep vrij, om, mits vóór den afloop der koking van het ziedsel, de gedane aangifte omtrent

VIII. *Accijns op de Zeep.*

de te vervaardigen hoeveelheid zeep te vermeerderen, op den voet hierna bij art. 6 en volgende vermeld.

In verhouding tot deze vermeerdering geschiedt alsdan mede de aanslag voor den verschuldigden accijns.

De zeepziеders van *zachte* zeep zijn insgelijks bevoegd, om, met inachtneming van het bepaalde bij het 1ste lid van art. 15 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), de aangegeven dag en het uur, waarop het vuur onder den ketel of de ketels zal worden aangelegd, ten kantore van den ontvanger te veranderen.

Gelijke bevoegdheid tot verandering wordt hun toegekend ten aanzien van den dag en het uur, waarop de vating of afweging zal aanvangen, mits, vóór den afloop der koking van het ziedsel, de veranderde tijdsbepaling op den rug van het dubbel der aangifte worde aangeteekend.

Art. 6. [1])

Van elke vermeerdering der hoeveelheid *zachte* zeep, in de aangifte vermeld, en welke hoeveelheid *voluit in schrijfletters met inkt* moet uitgedrukt worden, stelt de zeepzieder eene door hem, met vermelding van dag en uur, onderteekende aanteekening op den rug van het dubbel der aangifte.

Aanteekeningen, welke niet gesteld zijn vóór de storting der olie of vetdeelen, waardoor de vermeerdering wordt aangebragt, zijn niet geldig.

Art. 7.

Wanneer de ambtenaren van oordeel zijn, dat het ziedsel, in den ketel aanwezig, eene grootere hoeveelheid *zachte* zeep zal uitleveren, dan aanvankelijk is aangegeven, of later vermeerderd, geven zij daarvan aan den zeepzieder of deszelfs tegenwoordig zijnde knecht of bediende kennis, met verklaring, dat de verdere afstoking van den ketel onder hun bijzonder toezigt zal geschieden, van welke verklaring zij, met vermelding van dag en uur, mede aanteekening stellen op den rug van het dubbel der aangifte, hetwelk vervolgens, tegen afgifte van een bewijs der ontvangst, tot na de afweging, bij uitsluiting in hunne handen verblijft.

Na de gezegde verklaring is geene vermeerdering van de aangegevene hoeveelheid geldig, welke niet door den fabrikant, in tegenwoordigheid der ambtenaren, en door dezen gewaarmerkt, op het dubbel der aangifte is aangeteekend, en mag zoodanige waarmerking daarop niet gesteld worden, dan nadat de ambtenaren *gezien* hebben, dat voor elke *honderd* ponden *zachte* zeep, waarmede de zeepzieder de aangifte verlangt te vermeerderen, werkelijk *twee en veertig* kannen olie of *twee en veertig* ponden vetdeelen in den ketel gestort zijn; grootere of kleinere hoeveelheid in dezelfde evenredigheid.

Art 8. [2])

Wanneer zoodanige, onder toezicht der ambtenaren afgestookt wordende zode, onder de verdere bewerking door de eene of andere omstandigheid mogt bederven, wordt desniettemin de hoeveelheid, na afloop der zieding, door weging opgenomen, en is de zeepzieder wegens die hoeveelheid, vergeleken tegen de aangegevene en op den rug van het dubbel der aangifte behoorlijk aangeteekende vermeerdering, onder toepassing van het bepaalde bij art. 16, verantwoordelijk, zonder dat op zoodanige zode toepasselijk is de bepaling van art. 18 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), behoudens evenwel de bevoegheid in art. 37 derzelve wet vermeld.

Indien evenwel bij de weging geen bovenwigt bevonden wordt, blijft art. 18 der wet van 4 Mei 1832 voormeld daarop van toepassing.

Art. 9.

Het dubbel der aangifte wordt steeds op eene, in overeenstemming met den ontvanger, schriftelijk bepaalde vaste plaats in de zeepziederij, en wel in de nabijheid van den ketel, bewaard, en wordt op de eerste aanvrage der ambtenaren dadelijk aan hen overgegeven.

Wegens elke overtreding van dit artikel wordt de zeepzieder gestraft met eene boete van *f* 100.

Art. 10.

De zeepzieders van *zachte* zeep zijn verpligt ten allen tijde te gedoogen, dat de ambtenaren den stand van het ziedsel in den ketel opnemen, door middel van het meten der ledige ruimte.

Art. 11.

Bij beboetingen, zoowel als bij den aanslag voor den accijns wegens het bezigen van niet aangegevene ketels, vermeld in het 3de lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), wordt elk vat van de ruimte dier ketels voor de *zachte* zeep gerekend *zes en zestig* ponden te vertegenwoordigen.

Art. 12.

Bij uitbreiding van het bepaalde bij het 2de lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13), wordt voor de *zachte* zeep de daarbij bepaalde boete van *f* 200 mede toepasselijk verklaard op het *later* aanvangen der vating, alsmede op het *vroeger* of *later* aanvangen der afweging, dan op den dag en het uur daarvoor aangegeven. Eene vertraging van uiterlijk *een half uur* in de vating of afweging is niet beboetbaar.

De vating zoowel als de afweging moeten onafgebroken worden voortgezet.

De geheele lediging van den ketel moet afgeloopen zijn binnen acht uren na het aangegeven uur van aanvang; het een zoowel als het ander op verbeurte eener boete van *f* 100.

Alle *warme zachte zeep*, welke gedurende de vating en afweging in de fabriek aanwezig is, wordt beschouwd tot de gevaat of afgewogen wordende partij te behooren.

De zeepzieders zijn gehouden, na afloop der vating, dadelijk het getal heele, halve, vierde of achtste vaten, uit het ziedsel gevuld, ieder afzonderlijk op den rug van het dubbel der aangifte aan te teekenen en met hunne onderteekening te bekrachtigen, op eene boete van *f* 100.

Art. 13.

Het vlies, dat zich na de koking van het ziedsel op de zeep in den ketel vormt, vermag niet te worden geroerd, gebroken of afgenomen, vóór het uur tot de vating aangegeven, op eene boete van *f* 100, door den zeepzieder te verbeuren.

Evenmin mag het vlies van de gevaatte zeep worden geroerd, gebroken of afgenomen vóór den aanvang der afweging, verbeurende de zeepzieder eene boete van *een gulden* voor elk vat, waarvan het vlies geheel of ten deele afgenomen of gestoken wordt bevonden.

De bij dit artikel vastgestelde boeten zijn niet van toepassing, wanneer het breken van het vlies blijkbaar veroorzaakt is door toevallige en van den wil des zeepzieders onafhankelijke omstandigheden, welke geene verdenking van fraude opleveren.

Art. 14.

De geheele hoeveelheid *zachte* zeep van elk ziedsel moet, op verbeurte door den zeepzieder eener boete van *f* 100, steeds tot aan het einde der afweging toe, in de zeepziederij bij elkander worden gehouden.

Met opzigt tot de aangifte, de opneming en den aanslag wordt, voor zooveel de zachte zeep betreft, het schuim en het grauw van zeep onder die hoeveelheid begrepen; doch kunnen deze speciën, evenals ten aanzien der *kwade* of *bedorven* zeep, bij art. 37 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n°. 13) is bepaald, onder de noodige voorzieningen bij een volgend ziedsel weder worden ingestoken.

Art. 15.

De zeepzieders zijn gehouden, uiterlijk binnen het uur na afloop der afweging, de juiste hoeveelheid *zachte* zeep, welke het ziedsel heeft opgeleverd, in *schrijfletters* aan te teekenen op den rug van het dubbel der aangifte, en zulks met uitdrukking van dag en uur, door hunne onderteekening te bekrachtigen.

[1]) In dit artikel stond: *in volle*, dit moet zijn „*voluit in*", gelijk in de nadere nota van wijzigingen n°. 9, maar met eene vergissing betreffende het ook weg te laten woordje *in*, wordt opgegeven. Zie ook blz. 208.

[2]) In de Vergadering van 7 December 1844 werd door den Voorzitter medegedeeld, dat in het gewijzigd wetsontwerp nog door de Regeering de volgende veranderingen waren gebracht: in de artt. 8 en 23 moest aangehaald worden, niet art. 17, maar art. 16, en voorts moest in die beide artikelen telkens gelezen worden, in plaats van de *overmaat*, het „bovenwigt" en, in plaats van de *ondermaat*, het „onderwigt".

VIII. *Accijns op de Zeep.*

Bij nalatigheid in het een of ander, verbeuren zij eene boete van *f* 200.

Wanneer de ambtenaren bij de afweging zijn tegenwoordig geweest, en met de hoeveelheid door den zeepzieder opgenomen instemmen, plaatsen zij, ten blijke daarvan, hun visa onder deszelfs aanteekening.

In geval de ambtenaren met de opneming niet instemmen, kunnen zij dadelijk herweging, in tegenwoordigheid van den zeepzieder, vorderen, en de daarbij bevondene hoeveelheid vervolgens zelven op den rug van het dubbel der aangifte aanteekenen, als wanneer deze hoeveelheid, zoo voor den aanslag des zeepzieders, als voor de berekening der boete, welke dezelve mogt verschuldigd zijn, gevolgd wordt.

Art. 16.

De bepalingen, vervat in het laatste lid van art. 16 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13), worden, voor zooveel betreft de zeepziederijen van *zachte zeep*, ingetrokken.

Art. 17.

Bijaldien de gevaatte en afgewogen zachte zeep in hoeveelheid *minder* mogt bedragen dan de aangifte en daarop gevolgde vermeerdering, en het verschil de *drie* ten honderd der aangifte en vermeerdering te zamen niet te boven gaat, wordt de aanslag in die evenredigheid verminderd, doch de drie ten honderd te boven gaande, wordt het verschil boven de gemelde *drie* ten honderd mede in aanslag genomen, en is de zeepzieder gehouden den accijns daarvan, op de eerste vordering van den ontvanger, dadelijk aan te zuiveren.

In geval het ziedsel meer mogt hebben uitgeleverd, dan de aangifte, vereenigd met de aangegevene vermeerderingen, wordt met dat meerdere de aanslag verhoogd; in beide gevallen, zoowel bij meerder als bij *minder* product, wanneer het verschil meer dan vijf ten honderd beloopt, is door den zeepzieder verbeurd eene boete van *f* 200.

Art. 18.

De zeepzieders van *zachte* zeep zijn gehouden het dubbel der aangifte, voorzien van de vereischte aanteekeningen, tegen recief aan het kantoor van den ontvanger te bezorgen, uiterlijk op den dag, volgende op dien, waarop de afweging is aangevangen, de Zondagen niet medegerekend.

Wanneer zij daarin nalatig blijven, verbeuren zij gedurende de vier eerste dagen voor iederen dag verzuim eene boete van *f* 25.

Het document alsdan nog niet bezorgd zijnde, vervallen de zeepzieders in eene boete, gelijk staande met den tiendubbelen accijns van de zeep, in verhouding tot de geheele ruimte van den aangegeven ketel of ketels, onverminderd den aanslag voor den accijns naar diezelfde ruimte, wordende elk vat inhoud geacht gelijk te staan met zes en zestig ponden *zachte* zeep.

Art. 19.

Wegens alle overschrift, doorhaling, uitschrapping of verkladding der aanteekeningen; door of van wege den zeepzieder op den rug van het dubbel der aangifte gesteld, verbeurt hij eene boete van *f* 25 tot *f* 200, onverminderd de toepassing van de bepalingen der Strafwet tegen vervalsching, zoo daarvoor gronden zijn.

Art. 20.

Geen zeep, onder doorloopend crediet opgeslagen, mag, hoe gering ook de hoeveelheid zij, zonder document worden uitgeslagen, op verbeurte van de zeep, met den tiendubbelen accijns en van eene boete van *f* 100.

Art. 21.

De zeepzieders en zeepmakers, alsmede de handelaars in het groot, zijn verpligt steeds bruikbare schalen met de noodige gewigten in hunne panden voorhanden te hebben, en zijn gehouden, op aanvrage der ambtenaren, dadelijk alle zoodanige vaten met zeep of stukken harde zeep, als hun door dezelven worden aangewezen, op de schaal te brengen en te doen wegen.

Bij nalatigheid in het een of ander, verbeuren zij telkens eene boete van *f* 100.

Art. 22.

Gelijke verpligting, onder gelijke strafbepaling, rust op de winkeliers in zeep, bij gelegenheid van het onderzoek en peiling der ambtenaren, krachtens art. 35 der wet van den 4den Mei 1832 (*Staatsblad* n⁰. 13).

Art. 23. [1]

Met wijziging van art. 30 der wet van den 4den Mei 1832, wordt ten aanzien der zachte zeep bepaald, dat de bij dat artikel vermelde boete op alle boven- en onderwigt, andere dan die waarvan hier boven in art. 16 gesproken wordt, toepasselijk is, zoo het bovenwigt meer dan *één* of het onderwigt meer dan *twee* ten honderd beloopt.

Art. 24.

Bij alle wegingen van zachte zeep wordt het af te trekken gewigt der tonnen berekend naar dat van eene ledige ton van gelijke grootte, ter keuze van de ambtenaren, of, in geval er meerdere tonnen van gelijke grootte voorhanden zijn, naar het middelbaar gewigt van meerdere tonnen, tot hoogstens *tien* in getal, mede door de ambtenaren te kiezen.

Art. 25.

Biljetten tot vervoer van zeep, afgegeven onder voorwaarde of met bepaling van visitatie der goederen bij den *uitslag* of bij den *inslag*, hebben geene kracht om den vervoer te wettigen of den inslag te dekken of om bij peilingen in aanmerking te worden genomen, wanneer dezelven niet voorzien zijn van eene verklaring van bevoegde ambtenaren, dat die visitatie werkelijk door hen verrigt is.

Art. 26.

De geheele tijd tot het vervoeren van zeep tot aan de bestemmingsplaats, bij de biljetten tot vervoer toegestaan, kan in dezelven derwijze gesplitst worden, dat een of meerder gedeelten van dien tijd worden aangewezen, binnen welke de vervoer tot op zekere afstanden zal moeten volbragt zijn.

De biljetten in dier voege afgegeven, verliezen hunne kracht met het verstrijken van den tijd, welke voor eenigen bepaalden afstand afzonderlijk in het biljet is aangewezen.

Art. 27.

Biljetten tot vervoer van zeep, welke op de daarin aangewezene posten of kantoren niet zijn afgeteekend, hebben geene kracht om den vervoer te dekken.

Lasten en bevelen, enz.

8. ALGEMEEN VERSLAG.

Het bovengemelde ontwerp van wet, dat bij Koninklijke boodschap van den 21sten October jl. aan de Tweede Kamer ter overweging gezonden is, behelst onderscheidene bepalingen, die ten doel hebben om den bestaanden accijns op de zeep zonder verhooging van den aanslag te verbeteren, door het toezigt der administratie over de handelingen der zeepzieders te versterken en hun zoo veel mogelijk de gelegenheid tot ontduiking van de belasting te benemen.

Behoudens de bepaling in art. 1 van het ontwerp omtrent het gebruik maken van kleine ketels tot vervaardiging van *harde geparfumeerde* zeep, en de voorschriften in de artikelen 21, 26, 27 en 28 vervat, omtrent den vervoer van zeep in het algemeen, is de onderhavige wetsvoordragt genoegzaam uitsluitend betrekkelijk tot de contrôle op de fabricatie van *zachte* zeep, zonder dat, met opzigt tot de *harde* zeep, in de bestaande bepalingen der wet van 4 Mei 1832 eenige andere veranderingen dan de zoo even vermelde, voorgedragen zijn. Deze voordragt moet derhalve geacht worden er toe te leiden, om voor het vervolg ten aanzien van de heffing van den accijns een onderscheid te maken tusschen de harde en de zachte zeep; welke strekking der wet te meer opmerking verdient, dewijl daaruit eenigermate kan worden afgeleid, dat de Regeering thans zelve overtuigd is van de noodzakelijkheid, om voor elk dier beide zeepsoorten afzonderlijke bepalingen vast te stellen, iets waarop reeds bij gelegenheid van de behandeling der wet van 1832 door alle Afdeelingen der Tweede Kamer herhaaldelijk werd aangedrongen, doch waaraan destijds door de Regering niet is voldaan, op grond, voornamelijk, dat bij vroegere

[1] Zie de noot bij art. 8.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

wetten omtrent de zeep, de beide soorten steeds in ééne wet aan de zelfde bepalingen onderworpen waren geweest.

De ondervinding intusschen schijnt de gepastheid der toenmaals gemaakte bedenking, voor een gedeelte althans, te hebben bevestigd. Immers heeft men daarbij bevonden, blijkens hetgeen in de memorie van toelichting is te kennen gegeven, dat het toezigt, hetwelk bij de bestaande wet aan de administratie is toegekend, indien hetzelve al voor de vervaardiging van de *harde* zeep als niet onvoldoende aan te merken zij, of althans voor 's hands niet voor versterking vatbaar geacht moet worden, echter, wat de *zachte* zeep betreft, voor allezins gebrekkig en ontoereikend te houden is tot afwering van misbruiken en kwade practijken, en zulks voornamelijk om twee redenen: vooreerst, dewijl bij de bestaande wet aan den fabrikant te veel vrijheid gelaten is tot het veranderen en wijzigen van zijne oorspronkelijke opgave van de hoeveelheid zachte zeep, die hij voornemens is te vervaardigen, en ten andere, omdat daarbij eene te ruime boetvrije speling is gelaten tusschen die eerste aangifte en de nadere aangifte na de vating der zeep, welke tot grondslag dient bij de bepaling van den aanslag op des fabrikants rekening.

Ten einde hierin te voorzien, worden bij het tegenwoordig ontwerp eenige beperkende bepalingen voorgedragen, en wijders eenige voorschriften voorgesteld, ten doel hebbende om alle heimelijke fabricatie en alle frauduleuse afzondering van min of meer voltooide gedeelten van het fabricaat tegen te gaan.

De meest belangrijke wijzigingen of ampliatien van de bestaande wet, welke tot gemeld einde bij het ontwerp worden voorgedragen, zijn de volgende:

1°. Volgens de bestaande wet moet de fabrikant twee aangiften doen, eene *voorloopige* vóór den aanvang der stoking, welke hij bevoegd is gedurende de stoking en vóór dat de zeep is gevaat, te veranderen en te vermeerderen, en eene *nadere* aangifte, na geheele voltooijing van de vating en afweging. Bij het ontwerp is laatstgemelde aangifte afgeschaft en de eerste aangifte vóór den aanvang der fabricatie verbindend gemaakt voor den accijns, behoudens de bevoegdheid van den fabrikant, om gedurende de zieding die aangifte te vermeerderen, zonder dat het hem echter zal vrijstaan, den aangegeven tijd der vating nog vóór den aanvang daarvan te veranderen;

2°. is aan de administratie, bij het vermoeden dat de zode eene grootere hoeveelheid zeep zal uitleveren, dan aangegeven is, de bevoegdheid toegekend, om zoodanige zode onder haar bijzonder toezigt te laten afsteken, ten einde op die wijze te constateren, of de aangifte juist geweest zij, of er ook heimelijke bijvoeging van grondstoffen hebbe plaats gehad;

3°. behelst het ontwerp het verbod, om het vlies op de zode, vóór den aanvang der vating, en dat op de vaten vóór den aanvang der afweging, te breken, hetgeen mede strekt om het toezigt van de administratie in de hand te werken;

4°. wordt de boetvrije speling, die aan den fabrikant ten aanzien van de loopende fabricatie was gelaten, van 10 percent verminderd tot 5 percent, terwijl de boetvrije speling bij aanpeil der bergplaatsen van de zeepzieders, verminderd is tot 1 percent bij overwigt en 2 percent bij onderwigt.

Behalve de vorengemelde, bevat het wetsontwerp nog onderscheidene andere bepalingen van minder aanbelang, zooals ten aanzien van het schuim en het graauw van de zeep, die voortaan bij de regeling van den aanslag zullen worden medegerekend, — de verhouding tusschen de inhoudsmaat der ketels en het gewigt van het fabricaat, — het verbod om zonder document uitslag te doen van zeep onder doorloopend crediet opgeslagen, hoe gering de hoeveelheid ook zij, — de verpligting van zeepzieders en winkeliers in zeep, om bruikbare schalen en gewigten in hunne panden voorhanden te hebben, — en eindelijk bepalingen tot wering van kwade practijken bij den vervoer van zeep.

Tegen deze wets-voordragt werd, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek in de Afdeelingen der Tweede Kamer, in het algemeen de bedenking geopperd, of het voordeel, hetwelk de Regering zich voor de schatkist van de voorgestelde versterking van het toezigt der administratie over de fabricatie van de zachte zeep scheen te beloven, wel geacht kon worden genoegzaam op te wegen tegen het ongerief, hetwelk uit de vermenigvuldiging van formaliteiten voor de fabrikanten zoude voortvloeijen.

Op deze bedenking is men, bij gelegenheid var het jongste onderzoek der Afdeelingen, bijkans algemeen terug gekomen, vooral ook in verband met de verklaring, in de memorie van beantwoording voorkomende, dat van de invoering der wet eene vermeerdering van opbrengst van den accijns van slechts *f* 20 000 kan verwacht worden. Vele leden toch verklaarden niet te willen ontveinzen, dat zij dit geldelijk voordeel voor de schatkist betrekkelijk onbeduidend achtten, in verhouding tot de vermeerdering van bezwaren, waarmede, bij invoering der wet, de fabrikant zoude bedreigd worden; en zij betuigden dan ook genegen te zijn, om liever het bestaande onvolledige te willen behouden, dan door eene te groote vermenigvuldiging van lastige formaliteiten aanleiding te geven, dat deze belangrijke tak van Vaderlandsche nijverheid gedrukt en benadeeld zoude kunnen worden, zooals zij vreesden, ook met het oog op de vermindering van het getal der zeepziederijen in *Amsterdam*, ten gevolge van de wet van 1832, dat ook nu, bij aanneming van het tegenwoordig wetsontwerp, werkelijk het geval zoude kunnen worden.

Andere leden, ofschoon minder ongunstig gestemd zijnde omtrent deze voordragt, verklaarden nogtans in het algemeen te betreuren, dat er noodzakelijkheid bestaat, om de nijverheid aan zulke banden te leggen, en aan zulk eenen omslag van formaliteiten te onderwerpen.

Vele leden echter hebben de zaak uit een ander oogpunt beschouwd. Huns inziens behoort de tegenwoordige voordragt voornamelijk aangemerkt te worden als gerigt te zijn tegen den oneerlijken fabrikant, die opzettelijk 's Rijks regten tracht te verkorten, en daardoor tevens zijne mede-fabrikanten benadeelt. Zij oordeelen derhalve, dat deze voordragt evenzeer strekt in het belang van den eerlijken fabrikant, als van de schatkist, en dat het ongerief, hetwelk voor eerstgemelden uit de vermeerdering van formaliteiten zal voortvloeijen, ruimschoots opgewogen wordt door het tweeledig nut, hetwelk men zich van eene meer gelijkmatige heffing van den accijns mag toezeggen.

Overigens is het niet te ontkennen, dat het wetsontwerp, ten gevolge van de wijzigingen, die in hetzelve, naar aanleiding van het voorloopig verslag, door de Regering zijn gebragt, in sommige opzigten verbeterd is geworden, zoo door meerdere verduidelijking van sommige artikelen, waarvan de oorspronkelijke redactie voor gebrekkig werd gehouden, als door weglating van de bezwarende bepaling nopens de verzegeling van de vuurovens, en door de bijvoeging, ten aanzien van andere bezwarende formaliteiten of voorschriften, die onmisbaar geacht worden, van bepalingen, ten doel hebbende om eene te gestrenge toepassing van dezelven voor te komen.

Desniettemin zijn er, behalve de straks vermelde bedenking van algemeenen aard, nopens de strekking der voordragt ten nadeele en belemmering van de nijverheid, nog op sommige artikelen zelven der wet bedenkingen overgebleven, waarop bij gelegenheid van het jongste onderzoek door de leden is teruggekomen, en van welke sommige van zooveel belang zijn toegeschenen, dat van derzelver oplossing of wegneming bij eenige leden de eindbeslissing omtrent de wet zelve zal afhangen. Met de beknopte opgave dier bedenkingen zal de Centrale Afdeeling haar tegenwoordig verslag besluiten.

Ad art. 5. Eenige leden hebben er bezwaar in gevonden, dat er geene verandering van den dag en het uur, waarop de vating of afweging zal aanvangen, anders dan vóór den afloop der koking zoude kunnen plaats hebben; zij meenden dat het tijdstip van den aanvang der vating eerst na den afloop der koking met volle zekerheid kan bepaald worden.

Ad art. 6. *in volle schrijfletters.* Men stelle hiervoor: *voluit in schrijfletters*, welke uitdrukking voor taalkundig juister wordt gehouden.

Ad art. 9. Reeds bij het voorloopig onderzoek was het verlangen te kennen gegeven, dat op de overtreding bij dit artikel bedoeld, een minimum der boete nevens het maximum mogt gesteld worden. Het zelfde was ook als wenschelijk aangeduid met betrekking tot andere artikelen, waarin boeten bedreigd zijn. De Regering heeft echter zwarigheid gemaakt, om aan dat verlangen te voldoen, oordeelende dat er te minder noodzakelijkheid bestaat, om bij de wet een minimum van straf vast te stellen, daar, in geval van verzachtende omstandigheden, het middel van transactie voor de hand ligt. Met deze wijze van beschouwen evenwel, hebben vele leden zich niet kunnen vereenigen, die meenden dat aan den regter mede eenige ruimte in het toepassen der straf behoort te worden overgelaten, niet enkel aan de administratie, en dat in het algemeen de bestraffing der boetschuldigen, tengevolge eener regterlijke uitspraak, verre te verkiezen is boven het stelsel van transigeren, hetwelk steeds eenigermate het vermoeden van eigendunkelijkheid medesleept, en zoo ligtelijk tot misbruiken aanleiding kan geven.

VIII. *Accijns op de Zeep.*

Ad art. 12. Ten aanzien van het beginsel, dat de *afweging* in ieder geval *onafgebroken* moet worden voortgezet, hebben, zoowel bij het voorloopig als bij het nader onderzoek, vele leden bedenkingen in het midden gebragt.

Uit het antwoord, hetwelk daarop van de Regering ontvangen was, scheen te blijken, dat zij de strekking van die bedenkingen niet geheel heeft begrepen.

Het bezwaar toch is niet gelegen in het gemis eener genoegzame tijdruimte voor de afweging, maar in de verpligting, om, eenmaal met die afweging aangevangen zijnde, dezelve vervolgens onafgebroken te moeten voortzetten. Dit achtte men dat in vele gevallen te bezwarend zoude kunnen wezen, en bleef daarom aandringen op de wijziging van de bepaling in dien zin, dat de afweging zooveel mogelijk onafgebroken zal moeten geschieden, en steeds zal moeten afloopen op den zelfden dag waarop zij is aangevangen.

Ook is het voorgekomen, dat de bepaling in alinea 4 van dit artikel vervat, dat alle *warme* zachte zeep, die gedurende de vating en afweging in de fabriek aanwezig is, zal geacht worden tot de gevaat of afgewogen wordende partij te behooren, eenigszins te algemeen is gesteld, omdat zeer wel het geval denkbaar is, dat in grootere fabrieken nog warme zeep van eene vorige zode afkomstig, voorhanden zij, terwijl men reeds met de vating en afweging van de zeep eener latere zode is aangevangen. In zoodanig geval schijnt de bepaling niet van hardheid vrij te pleiten te zijn.

Ad art. 13. Uit een tweeledig oogpunt heeft men bezwaar gevonden in het verbod, om het vlies op de zode en dat op de vaten te mogen breken. Vooreerst meende men, dat het niet altoos in de magt staat van den fabrikant, om het breken van het vlies te beletten, daar zulks door toevallige van zijnen wil onafhankelijke omstandigheden kan gebeuren. En ten andere oordeelde men, dat het verbod te belemmerend is voor sommige fabrikanten, die gewoon zijn in de koking, door bijvoeging en omroering, hun fabricaat tot meerdere volkomenheid te brengen. Ofschoon nu aan eerstgemeld bezwaar, door de bijvoeging eener slotbepaling, eenigermate door de Regering is te gemoet gekomen, zoo behoudt nogtans dit tweede bezwaar deszelfs volle kracht, en heeft dan ook de groote meerderheid bij het jongste onderzoek in de Afdeelingen, op nieuw met klem aangedrongen op de geheele weglating eener bepaling, door welke men zou vreezen dat de fabrikant in de uitoefening van zijn bedrijf te zeer belemmerd zou worden.

Ad art. 15. In verband met de bijvoeging in art. 6 van het ontwerp, wenscht men ook te dezer plaatse achter *schrijfletters* bijgevoegd te zien de woorden: *met inkt.*

Ad art. 17. Men blijft volharden bij de meening, dat eene speling van 5 pct. niet voldoende is, om onverdiende bestraffingen voor te komen. De Regering is ten deze, naar het oordeel van de meerderheid, te ver gegaan, door de speling, die bij de bestaande wet aan den fabrikant is gelaten en welligt eenigszins te ruim is gesteld, tot op de helft te verminderen. Volgens bekomen informatien toch, zou de ondervinding geleerd hebben, dat de zelfde grondstoffen, bij twee verschillende zoden, onder eene gelijke bewerking, soms een verschil van 7 a 8 percent in de oplevering kunnen aanbieden. Men vreest derhalve, dat uit de voorgestelde beperking een te groot bezwaar voor den eerlijken fabrikant zal voortspruiten en blijft mitsdien aandringen op de toekenning eener ruimere speling dan van 5 percent.

Ad art. 18 Uit aanmerking dat het verzuim, om het dubbel der aangifte op den bepaalden tijd aan het kantoor van den ontvanger te bezorgen, met iederen dag grooter wordt en dus naar evenredigheid zwaarder behoort te worden gestraft, zou men wenschen in dit artikel eene *opklimmende* boete naar gelang van het getal dagen bepaald te zien.

Voorts heeft men, berustende in de opgegeven redenen, waarom de uitzondering in dit artikel alleen de *Zondagen* betreft, nogtans daarbij niet onopgemerkt gelaten, dat met de ten deze bedoelde uitspraak niet wel is overeen te brengen het gebruik, om op sommige andere feestdagen de kantoren gesloten te houden.

Ad art. 23. Ook in het beperken van de boetvrije speling bij de peiling der bewaarplaatsen oordeelt men, dat de Regering eenigszins te ver is gegaan. Door de thans voorgedragene beperkte speling toch vreest men, dat de zeepzieders en winkeliers niet genoegzaam gewaarborgd zouden wezen tegen het verlies ten gevolge van intering. Men wenscht om die reden de speling te zien bepaald op 2 percent voor het geval van *vermeerdering* en op 4 percent voor dat van *vermindering* der hoeveelheid; en geeft voorts in bedenking, om in plaats van *over-* en *ondermaat* te stellen *over-* en *onderwigt.*

Ad art. 26. De opheldering bij de memorie van beantwoording gegeven ten aanzien van den geopperden twijfel, of de bepaling van dit artikel niet belemmerend voor de scheepvaart zal wezen, heeft de leden niet volkomen bevredigd. Men meent toch, dat er zich vele gevallen kunnen opdoen, waarin het onmogelijk is van het voorzienings-middel bij art. 132 der algemeene wet aangewezen gebruik te maken. Bepaaldelijk heeft men daarbij het oog gehad op den vervoer over de Zuiderzee en langs de Zeeuwsche Stroomen. Men acht dus wenschelijk, dat er te dien opzigte in de wet eene uitzondering worde gemaakt.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 3den December 1844.

9. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 6, 3den regel, in plaats van *volle schrijfletters*	voluit in schrijfletters. [1])
Art. 12, 4de alinea	wordt ingetrokken.
Art. 13	wordt ingetrokken.
Art. 14 wordt	13.
Art. 15 wordt	14.
achter het woord *schrijfletters*, te plaatsen.	met inkt.
De artt. 16 tot en met 22 worden	artt. 15 tot en met 21.
Art. 23 wordt.	22.
4den regel, in plaats van *een*:	twee
laatsten regel, in plaats van *twee*	vier
De artt. 24 tot en met 27 worden	artt. 23 tot en met 26.

[1]) Zie blz. 206, noot 1.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 6den Februari 1845).

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844 n°. 65).

IX. Uitvoering van art. 6 der Grondwet.

Deze wetsontwerpen zijn niet in openbare beraadslaging gekomen.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging aan, vijftien ontwerpen van wet ter uitvoering van het *zesde* artikel van de Grondwet.

Die ontwerpen zijn van eene toelichtende memorie vergezeld.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 21sten October 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. WETSONTWERPEN.

A. *Deelneming aan Provinciale en Plaatselijke besturen.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschijft, om de bevoegdheid tot het deelnemen aan de provinciale en plaatselijke besturen bij de wet te regelen,
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de PROVINCIALE BESTUREN.

TITEL I.

Van de Provinciale Staten.

Art. 1.

Om lid der Staten van de Provincie te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van vijf en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de verkiezing plaats heeft, ingezeten der provincie, en aldaar in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten beschreven geweest zijn;

d. binnen de provincie de vereischten tot uitoefening van het stemregt voor den stedelijken of landelijken Stand bezitten, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 2.

Voor ingezeten der provincie wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt om als ingezeten der provincie te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn hoofdverblijf buiten de provincie vestigt.
In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders, gelijkgesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.
Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend.

Art. 4.

Van het lidmaatschap der Staten zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die, bij vonnis, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

c. die een, door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis tot eene criminele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5.

Het lidmaatschap der Staten is onvereenbaar met de betrekking van:

a. griffier van de Provinciale Staten en bezoldigd beambte bij de provinciale griffie;

b. geestelijken van alle gezindheden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van de Provinciale Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van verkiezing, gehouden om, binnen veertien dagen na den dag der verkiezing, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken; bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Art. 6.

De leden der Staten mogen elkander niet nader dan in den tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, voor zoo verre zij door hetzelfde collegie benoemd zijn.

De eerst gekozene sluit den later gekozene uit, tenzij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.

Art. 7.

De benoeming der leden van de Staten geschiedt voor eenen termijn van zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Dinsdag van de maand Julij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van iederen stand, af.

Art. 8.

Niemand is op nieuw tot lid der Staten verkiesbaar, dan voor een tijdvak, aanvang nemende met het einde van dat, waarop hij, bij de gewone aftreding, ophoudt zitting te hebben; ten ware hij, vóór het tijdstip der nieuwe verkiezing, op de wijze bepaald bij art. 12, opgehouden hebbe lid der Staten te zijn.

Art. 9.

Wanneer iemand, te gelijker tijd, door meer dan één stand, stad of district benoemd wordt, heeft hij de keuze, wegens welken stand, stad of district hij zal zitting nemen.

Hij is gehouden zijne keuze, binnen veertien dagen na den dag der benoemingen, aan de Gedeputeerde Staten mede te deelen; bij verzuim hiervan verrigten deze de keuze door het lot.

Van deze keuze geven de Gedeputeerde Staten kennis aan de Staten, en aan de collegien, welke de benoemingen hebben gedaan, alsmede (wanneer de Gedeputeerde Staten zelven de keuze door het lot hebben verrigt) aan den benoemde.

Art. 10.

De Staten onderzoeken de geloofsbrieven der nieuwe leden, en beslissen omtrent alle geschillen, welke deswege ontstaan.

De vorm der geloofsbrieven, alsmede de aard van de, ter verkrijging derzelven over te geven stukken, worden bij de reglementen, in art. 150 der Grondwet vermeld, omschreven.

Ar. 11.

Een lid der Staten, gedurende den geheelen loop eener gewone vergadering uit dezelve afwezig blijvende, wordt bij den aanvang der eerstvolgende vergadering door de Staten verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Indien echter redenen van verontschuldiging zijn aangevoerd, worden deze onderworpen aan de beoordeeling der Staten, die, bij het tijdig inkomen van die redenen, in de laatste zitting, en anders bij den aanvang der volgende vergadering, beslissen.

Insgelijks wordt door de Staten van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die gedurende den tijd zijner zitting een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artikelen 4 en 6.

In die onderscheidene gevallen, hebben de Staten de bevoegdheid, om, in afwachting van derzelver beslissing nopens de al of niet vervallen-verklaring, de functien van zoodanig lid voorloopig te schorsen.

Art. 12.

Wanneer een lid der Staten zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid der Staten niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan kennis te geven aan de Staten, of, deze niet vergaderd zijnde, aan de Gedeputeerde Staten.

Titel II.

Van de Gedeputeerde Staten.

Art. 13.

De Provinciale Staten benoemen, uit hun midden, de leden der Gedeputeerde Staten, zonder daarbij te moeten in acht nemen den stand, door welken deze tot leden der Provinciale Staten zijn benoemd.

Art. 14.

Het lidmaatschap der *Gedeputeerde Staten* is onvereenbaar met de betrekking van:

a. lid van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke, de regters-plaatsvervangers uitgezonderd;

b. griffier bij eene der Kamers van de Staten-Generaal;

c. advocaat, notaris, procureur en solliciteur;

d. ambtenaar der directe belastingen en administrateur van 's Rijks schatkist;

e. districts-commissaris;

f. hem, die zitting heeft in eenig stedelijk of gemeentelijk bestuur, of secretaris, thesaurier of ontvanger eener stad of gemeente is;

g. onderwijzer der jeugd;

h. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de Staten of de Gedeputeerde Staten rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zoo verre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

i. hem, die eenigen post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid van de Staten of de Gedeputeerde Staten stelt;

k. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hier boven, met het lidmaatschap van de Gedeputeerde Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij in geval van benoeming gehouden, om, binnen veertien dagen na den dag der benoeming, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken; bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Art. 15.

De leden der Gedeputeerde Staten mogen elkander, of den griffier der Staten, niet nader, dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Art. 16.

De benoeming der leden van de Gedeputeerde Staten geschiedt voor eenen termijn van zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature geschiedt de benoeming voor niet langer, dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen — Stem- en Kiesrecht.*)

Het collegie van Gedeputeerde Staten wordt, 's jaarlijks, zooveel mogelijk voor *een zesde* gedeelte, vernieuwd.

De aftreding geschiedt op den eersten Dinsdag van de maand Julij.

Art. 17.

Een lid der Gedeputeerde Staten, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan ééne maand uit de vergadering afwezig blijvende, wordt door de Provinciale Staten verklaard van zijn lidmaatschap van Gedeputeerde Staten vervallen te zijn.

Het betrokken lid wordt vooraf door eene commissie uit de Staten gehoord.

Het collegie van Gedeputeerde Staten heeft de bevoegdheid om de functien van zoodanig lid te schorsen tot aan de eerstvolgende bijeenkomst der Staten.

Art. 18.

Wanneer een lid der Gedeputeerde Staten zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van Gedeputeerde Staten niet verlangt aan te nemen, is het voorgeschrevene bij art. 12 op hem toepasselijk; ook dan, wanneer hij niet tevens wenscht van het lidmaatschap der Staten te worden ontslagen.

HOOFDSTUK II.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de Plaatselijke Besturen.

Titel I.

Van de bevoegdheid om Burgemeester, Wethouder of lid van den Raad in de Steden *te zijn.*

Art. 19.

Om burgemeester, wethouder, of lid van den Stedelijken Raad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in de stad stemgeregtigd zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 20.

Het lidmaatschap van het stedelijk bestuur is onvereenbaar met de betrekking van:

a. commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten of griffier der Staten;

b. geestelijke van alle gezindheden;

c. onderwijzer bij het lager of middelbaar onderwijs;

d. hem, die ter zake van ontvang of beheer, aan de stad, of aan eenige aan het stedelijk bestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

e. hem, die eenigen stedelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het stedelijk bestuur stelt;

f. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hier boven met het lidmaatschap van het stedelijk bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van benoeming, gehouden, om onverwijld eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt, en het aanvaarden van het lidmaatschap van het stedelijk bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij dadelijk ter kennis van het stedelijk bestuur brengen.

Art. 21.

Behoudens de attributen, bij art. 45 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie toegekend, is de betrekking van burgemeester of wethouder onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke (de regtersplaatsvervangers uitgezonderd); voorts met de betrekking van ambtenaar der Rijks-belastingen, en hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs.

Art. 22.

De leden van het stedelijk bestuur mogen elkander niet nader dan in den *derden*, burgemeester en wethouders zich [1]) onderling niet nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Art. 23.

Indien de Raad oordeelt dat een benoemd persoon niet al de, in leden van den Raad gevorderde vereischten bezit, of in een der termen van uitsluiting verkeert, of wel dat er eenige onregelmatigheid in deszelfs benoeming heeft plaats gehad, wordt de benoemde niet tot zitting in den Raad toegelaten, alvorens omtrent die bedenking door Gedeputeerde Staten uitspraak zij gedaan.

Ten einde die uitspraak te verkrijgen, geeft de Raad dadelijk van de opgekomene bedenking kennis aan de Gedeputeerde Staten, welke daaromtrent onverwijld beslissen.

Art. 24.

De Burgemeester wordt, door den Koning, uit of buiten de raadsleden benoemd.

De wethouders worden door den Koning benoemd uit een drietal der leden van den Raad, door dien Raad voor te dragen.

De burgemeester moet, in alle gevallen, de vereischten hebben, welke bij art. 19, in verband gebragt met artt. 20, 21 en 22, worden gevorderd.

Wanneer de burgemeester buiten de leden van den Raad is benoemd, wordt door zijne benoeming geene vermindering gebragt in het overeenkomstig art. 130 der Grondwet bepaalde getal raadsleden.

Art. 25.

De benoeming van den burgemeester, de wethouders en de leden van den Raad, geschiedt voor eenen termijn van zes achtereen volgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Maandag van de maand Januarij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van het stedelijk bestuur, af.

Indien een wethouder als raadslid moet aftreden vóór het einde van zijn termijn van zitting als wethouder, blijft hij, als raadslid ingekozen wordende, uit kracht van zijne vroeger plaats gehad hebbende benoeming van wethouder, tot het einde van zijnen termijn van zitting als zoodanig in functie.

Art. 26.

Een lid van den Raad, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, uit de raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn, degene die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 19, 20 en 22.

De vervallen-verklaring geschiedt door Gedeputeerde Staten (aan welke de burgemeester en wethouders van het bestaande geval moeten kennis geven), nadat vooraf het betrokken lid door Gedeputeerde Staten is gehoord.

Art. 27.

Indien een lid van het stedelijk bestuur, of de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van stads-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de stad maken of doen, aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie; of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig stedelijk werk of leverantie, voor een ander, zich tot borg

[1]) Dit *zich* moet *elkander* zijn.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

stellen; en eindelijk ordonnancien ten laste van de stad koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het stedelijk bestuur.

Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van stadsgronden, of andere vaste goederen en eigendommen, voor zoo verre zulks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt, en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.

Art. 28.

Wanneer een lid van den Raad zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den Raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den Raad kennis te geven.

Art. 29.

Ingeval van wangedrag of nalatigheid, kunnen de burgemeesters en wethouders, nadat de belanghebbenden zijn gehoord, en na ingewonnen advies van Gedeputeerde Staten, door den Koning, in hunne functien worden geschorst, en zelfs des noods daaruit ontslagen.

TITEL II.

Van de bevoegdheid om Burgemeester, Assessor *of* lid van den Raad *in de* gemeenten ten platten lande *te zijn.*

Art. 30.

Om burgemeester, assessor of lid van den gemeenteraad te kunnen wezen moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten tijde der infunctietreding ingezeten zijn of worden, en verder ingezeten blijven, van de gemeente waar men de betrekking uitoefent, of voor zooveel betreft een burgemeester, die, wegens bijzondere redenen, over meer dan ééne gemeente mogt zijn benoemd, van ééne dier gemeenten;

d. binnen de provincie in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als volgens de wet vereischt wordt, om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den landelijken stand in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort, uit te oefenen.

Art. 31.

Voor ingezeten der gemeente wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Het bepaalde bij art. 3 is, wat de leden van den Gemeenteraad betreft, insgelijks ten deze van toepassing, ten aanzien van het vereischte om ingezeten te wezen.

Art. 32.

Van het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een, door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis, tot eene criminele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 33.

Het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur is overeenbaar met de betrekking van:

a. commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten, of griffier der Staten;

b. districtscommissaris;

c. beambte bij de provinciale griffie, of bij den districtscommissaris;

d. geestelijke van alle gezindheden;

e. onderwijzer der jeugd;

f. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de gemeente, of aan eenige aan het gemeentebestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

g. hem, die eenigen gemeentelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het plaatselijk bestuur stelt, met uitzondering echter, dat, waar zulks noodig of bijzonder nuttig wordt geacht, de betrekking van secretaris ook door den burgemeester kan uitgeoefend worden,

h. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van benoeming, gehouden om onverwijld eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt, en het aanvaarden van het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij dadelijk ter kennis van het plaatselijk bestuur brengen.

Art. 34.

Behoudens de attributen bij art. 45 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie toegekend, is de betrekking van burgemeester onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt (de regters-plaatsvervangers uitgezonderd), voorts met den post van ontvanger van 's Rijks belastingen over de gemeente, en met de beroepen van korenmolenaar, bakker, slagter, brood- of meelverkooper, grutter, herbergier en tapper.

Evengemelde beroepen mogen ook niet worden uitgeoefend door bij hem inwonende leden van hun gezin, of door hunne dienstboden.

Art. 35.

De burgemeester mag aan geen der leden van het plaatselijk bestuur nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

De overige leden mogen elkander niet nader bestaan dan in den *derden* graad.

Art. 36.

Het is den Koning voorbehouden, om, wanneer gebrek aan geschikte personen, of andere redenen van noodzakelijkheid of hooge nuttigheid, ten opzigte van eenen burgemeester, assessor of raadslid, eene ontheffing van eenige, bij artt. 30, 33, 34 en 35 bepaalde vereischten of termen van uitsluiting mogten gebieden, zoodanige ontheffing, op voordragt van Gedeputeerde Staten der provincie, te verleenen.

De thans, aan burgemeesters, assessoren of raadsleden, reeds verleende dispensatien, van tot hiertoe bestaan hebbende bepalingen, gelijk aan die, welke in dezen titel zijn opgenomen, blijven van kracht tot op het tijdstip, waarop gezegde burgemeesters, enz. moeten aftreden.

Art. 37.

De burgemeester wordt door den Koning benoemd, en is dien ten gevolge ook lid van den Gemeenteraad.

De assessoren worden, van wege den Koning, benoemd door den commissaris des Konings in de provincie, uit een drietal der leden van den Gemeenteraad, door dien Raad zelven voor te dragen.

De leden van den Gemeenteraad worden uit eene voordragt van een drietal candidaten, door de stemgeregtigden op te maken, benoemd door Gedeputeerde Staten, nadat alvorens de Gemeenteraad daaromtrent is gehoord.

Art. 38.

Voor zoo verre de door stemgeregtigden op te maken voordragt

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

van candidaten geene namen of geen genoegzaam getal namen van personen bevat, die geen vereischte missen, of in geenen term van uitsluiting vallen, vermeld in artt. 30, 33 en 35, en de Koning geene reden vindt tot het verleenen der bij art. 36 vermelde ontheffing, wordt op die voordragt geen of slechts gedeeltelijk acht gelagen, en geschiedt de geheele of gedeeltelijke benoeming uit eene, door den Gemeenteraad in te zenden voordragt van een dubbeltal van candidaten.

Dit laatste zal insgelijks geschieden in gemeenten, waar minder dan *twaalf* stemgeregtigden zijn.

Art. 39.

De benoeming van den burgemeester, de assessoren en de raadsleden geschiedt voor eenen termijn van zes achtereen volgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den 2den Januarij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van het plaatselijk bestuur, af.

Indien een assessor als raadslid moet aftreden, vóór het einde van zijnen termijn van zitting als assessor, blijft hij, als raadslid ingekozen wordende, uit kracht van zijne vroeger plaats gehad hebbende benoeming van assessor, tot het einde van zijnen termijn van zitting als zoodanig in functie.

Art. 40.

Een lid van den Raad gedurende den tijd zijner zitting een der vereischten verliezende, of in een der termen van uitsluiting gerakende, vermeld bij artt. 30, 32, 33 en 35, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn, ten ware hij, ingevolge art 36, vrijstelling mogt hebben verkregen.

De vervallen-verklaring geschiedt door Gedeputeerde Staten (aan welke de burgemeester van het bestaande geval moet kennis geven), nadat vooraf het betrokken lid door Gedeputeerde Staten is gehoord.

Art. 41.

Wanneer een lid van den Raad zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den Raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den Raad en aan de Gedeputeerde Staten kennis te geven.

Art. 42.

In geval van wangedrag of nalatigheid, kunnen de burgemeesters en assessoren, voor zekeren tijd, niet te boven gaande dien van zes weken, in hunne functien geschorst, en des noods daaruit ontslagen worden.

De schorsing geschiedt door de Gedeputeerde Staten en het ontslag door den Koning.

In geval van ontslag moet vooraf de betrokken persoon door Gedeputeerde Staten zijn gehoord.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 43.

Overal waar de woorden: *gemeente*, *burgemeester* en *gemeenteraad* in deze wet staan, moeten daardoor, voor zoo veel het platte land van *Friesland* betreft, de woorden: *grietenij*, *grietman* en *grietenijraad* verstaan worden.

Art. 44.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij artt. 1, 19 en 30, worden gehouden:

a. allen die binnen het koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren, uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemelde artikelen, worden gehouden:

a. allen, die binnen het koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 45.

Iemand, lid zijnde van de Provinciale Staten, van eenen Stedelijken of van eenen Gemeenteraad, wegens eene bediening of commissie, hem niet voor het leven opgedragen, zijn hoofdverblijf buiten de provincie, stad of gemeente vestigende, moet (onverminderd het bepaalde bij artt. 11 en 26) tegen het tijdstip der eerstvolgende gewone aftreding van leden der Provinciale Staten, of Stedelijke of Gemeenteraden, op nieuw ingekozen worden.

Bij ontstentenis daarvan, houdt hij, te rekenen van evengemeld tijdstip op lid der Staten of van den Raad te zijn, en wordt hij vervangen door dengene, die in zijne plaats zal zijn benoemd.

Art. 46.

Ter invoering der wijze van aftreding van de leden der provinciale en plaatselijke besturen, in artt. 7, 16, 25 en 39 vermeld, en ter regeling van al wat dezelve betreft, worden door den Koning de noodige bepalingen vastgesteld.

Daaromtrent worden alvorens, voor zoo veel betreft de *Provinciale* en *Gedeputeerde Staten*, de Staten der Provincien; voor zoo veel aangaat de *stedelijke besturen*, die besturen en de Gedeputeerde Staten; en voor zoo veel betreft de *plaatselijke besturen ten platten lande*, de Gedeputeerde Staten gehoord.

Daarbij wordt tot grondslag genomen, dat de thans in functie zijnde leden der *Provinciale* en *Gedeputeerde Staten*, de *burgemeesters* en *wethouders* in de steden, en de *burgemeesters*, *assessoren* en *leden van den Raad* in de gemeenten ten platten lande, in functie blijven, gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen; doch dat, na afloop van dien termijn, de nieuwe benoeming geschiedt voor zooveel korter tijdvak als noodig mogt zijn, om het beginsel, bij artt. 7, 16, 25 en 39 vastgesteld, regelmatig in werking te brengen.

Voor zoo verre wegens eenigen Stand voortaan minder leden in de vergadering der Provinciale Staten moeten zitten, dan thans het geval is, zullen die leden, welke moeten geacht worden boven het vereischte getal zitting te hebben, zitting behouden gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen. Na afloop van dien termijn, of wanneer vóór dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Ten aanzien der raadsleden in de steden wordt tot grondslag genomen, dat door het lot zal worden beslist tot welk jaar van aftreding ieder hunner moet behooren.

Gegeven, enz.

B. *Stemregt in de Steden.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden bij de wet te regelen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van Kiezers in de Steden.

Art. 1.

Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ingezeten der stad zijn, en geweest zijn ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft;

d. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Mei executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt binnen de stad.

Art. 2.

Voor ingezeten der stad wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt om als ingezeten der stad te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men, wegens eenige tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening of commissie, zijn hoofdverblijf buiten de stad vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend.

Art. 4.

Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een, door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis tot eene criminele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5.

De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt in de stad toegelaten, om het even of de belastingbetaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden is voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 6.

Die zijne belastingbetaling elders ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het stedelijk bestuur de bewijzen te vertoonen.

Art. 7.

Ten aanzien van panden in gemeenschap bezeten, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap bezitten, bij verklaring, ten overstaan van het hoofd van het plaatselijk bestuur der stad, grietenij of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, eens ieders aandeel uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, afgegeven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene of degenen, op wiens naam of wier namen het pand almede geboekt staat

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8.

Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 9.

Ofschoon niet uit hoofde van eigen aanslag in boven gemelde belastingen, ter uitoefening van het stemregt bevoegd, wordt echter tot die uitoefening toegelaten:

a. de echtgenoot,

b. de zoon of een der zoons eener weduwe,

c. de vader van een minderjarig kind,

bijaldien de vrouw, de weduwe of het kind de bepaalde som in bovengemelde belastingen opbrengt.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10.

Eene weduwe, verlangende dat de in art. 9 vermelde uitoefening geschiede, is verpligt, dengene harer zoons, door wien zij de uitoefening, tot wederopzeggens toe, begeert verrigt te hebben, op te geven aan het stedelijk bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Art. 11.

Burgemeester en wethouders doen zich, vóór den 1sten Junij, door den ontvanger der directe belastingen, bezorgen eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zoo veel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die, in de stad, in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, welke, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt; en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Naar aanleiding daarvan en van de verdere inlichtingen die zij mogten bezitten, gaan zij vervolgens over tot het opmaken van twee lijsten van al de in de stad wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden, op den 1sten Juli, gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere voegzame plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den stedelijken Raad overgelegd.

Art. 12.

Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, en echter, het zij uit hoofde van belasting-betaling elders binnen het Rijk, het zij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Augustus, te dien opzigte tot den stedelijken Raad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden, diegenen welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijsten is gebragt.

De Raad beslist, na gedaan onderzoek, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing, uiterlijk op den eersten September, aan de klagers kennis; terwijl deze, vóór of uiterlijk op den vijftienden September, zich bij Gedeputeerde Staten, in hooger beroep, tegen de beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den eersten November, aan den stedelijken Raad en aan de belanghebbenden, mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De stedelijke Raad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

Art. 13.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en wethouders, op den derden Maandag van November, een stembriefje ter invul-

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

ling gezonden, met bijvoeging eener lijst, behelzende de namen der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten.

Dat briefje moet zijn ingerigt volgens het voorschrift achter deze wet geplaatst.

Art. 14.

Elk stemgeregtigde vult in het bekomene stem-briefje in, de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale, als er kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend, en vervolgens zoodanig gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt.

Art. 15.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten; en voorts, door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (edoch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 16.

De stembriefjes worden, op den achtsten dag na de rondzending, van wege burgemeester en wethouders aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester, en de twee andere in handen van de twee eerste in rang zijnde raadsleden, wethouders daaronder niet gerekend.

De bus of kist mag alleen in de vergadering van den Raad geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere, op gelijke wijze ingerigte, bussen of kisten te bezigen.

Art. 17.

De stembriefjes worden, zoodra mogelijk, en wel vóór den 8sten December, in eene vergadering van den Raad, door leden van het stedelijk bestuur geopend; en wordt voorts de uitslag der stemming opgemaakt, in een verbaal van de handelingen van den Raad vermeld, en onverwijld door burgemeester en wethouders ter kennisse van de benoemden gebragt.

In het verbaal wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt;

e. de lotsbeslissing, die, ten gevolge van het bepaalde bij art. 19, mogt hebben plaats gehad.

De geopende briefjes worden door den Raad, alvorens uiteen te gaan, in een of meerdere pakken, bijeen verzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester, of die hem vervangt, en van de twee aanwezige raadsleden die de eerste in rang zijn (wethouders daaronder niet gerekend), ter stadssecretarie bezorgd.

Die verzegelde pakken worden, gedurende de drie eerst volgende maanden, aldaar bewaard, en mogen alléén geopend worden in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Raad, in tegenwoordigheid van denzelve, verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 18.

Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 14 en 15 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 13 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zoo verre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgenoemden niet in aanmerking.

In geval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele geldige der briefjes, beslist de Raad.

Art. 19.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers. Indien de stemmen staken, doet de Raad, zoo noodig, door het lot beslissen, wie moet geacht worden benoemd te zijn.

Art. 20.

Burgemeester en wethouders doen, uiterlijk op den vijftienden December, ten minste gedurende veertien dagen, het in art. 17 vermelde verbaal op het raadhuis ter inzage van het publiek leggen; waarvan vooraf, bij afkondiging en aanplakking, kennis wordt gegeven.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

AFDEELING I.

Kiezers ter benoeming van leden voor de Stedelijke Raden.

Art. 21.

Het kiezers-collegie voor iedere stad is zamengesteld uit twee maal zoo veel personen, als de Raad leden bevat.

Art. 22.

Om kiezer te kunnen zijn, moet men:

a. in de stad stemgeregtigd wezen, en

b. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den eersten Mei executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som, als volgens de wet wordt gevorderd tot uitoefening van het kiesregt binnen de stad.

De kiezers mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Twee personen, zich [1]) zoodanig bestaande, te gelijker tijd wordende benoemd, sluit hij, die het grootste getal stemmen heeft verkregen, den anderen uit.

Indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, doet de Raad door het lot tusschen hen beslissen.

Eindelijk mag, in steden van eene bevolking van vijf duizend zielen of daar boven, geen der leden van het stedelijk bestuur kiezer zijn.

Art. 23.

Niemand mag als kiezer voor den stedelijken Stand werkzaam zijn in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen Stand werkzaam is.

Art. 24.

De kiezers worden tegen den dag, volgende op den eersten Maandag van de maand Januari, door burgemeester en wethouders op het stadhuis bijeengeroepen tot het vervullen der raadsplaatsen, welke sedert de laatst gehoudene kiezersvergadering, zoo door de gewone aftreding als door buitengewone oorzaken, zijn opengevallen.

[1]) Dit *zich* moet *elkander* wezen.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 25.

De burgemeester, of, wanneer deze (in steden van eene bevolking van minder dan 5000 zielen) tot de kiezers behoort, of om andere redenen verhinderd is, het lid van het stedelijk bestuur, hetwelk, geen kiezer zijnde, hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde op het stadhuis, in een daartoe geschikt vertrek, alwaar, door zijne zorg, voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, alsmede van de wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, en eene opgave van de namen der leden van den stedelijken Raad, wier plaatsen, hetzij door de gewone aftreding, hetzij door buitgewone oorzaken, zijn opengevallen.

Art. 26.

De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, ten ware meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig zij.

Art. 27.

De burgemeester, of die hem vervangt, gaat dadelijk over, om, onder zijn beleid, door de aanwezige kiezers, en uit hun midden, eenen voorzitter te benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen; in geval de stemmen staken, beslist het lot.

Dit gedaan zijnde, verlaat de burgemeester, of die hem vervangt, de kiezersvergadering.

De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der openstaande raadsplaatsen, en de vereischten om tot lid van den Raad benoemd te kunnen worden, mitgaders de redenen van uitsluiting; met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 28.

Daarna wordt, door de kiezers, op gelijke wijze als in art. 27 ten aanzien der benoeming van den voorzitter is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stemopnemers, welke, dadelijk na hunne benoeming, met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contralijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, belist het lot.

Art. 29.

Gedurende de kiezersvergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen, en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 30.

Voor iedere te vervullen raadsplaats wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen raadsplaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 31.

De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 32.

De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stem-opnemer de contra-lijst houdt, en de briefjes verifieert.

Art. 33.

Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Niet, of niet behoorlijk, ingevulde stembriefjes worden, tot bepaling der meerderheid, afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De nietigheid van een of meer stembriefjes, gelijk ook het vinden van oningevulde briefjes, brengt, in het algemeen, geene nietigheid van stem-opneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is, dan de helft der leden waaruit het kiezers-collegie, volgens art. 21, moet zijn zamengesteld.

Art. 34.

Die blijkt de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, te hebben verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Indien bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of, zoo er geen vier zijn, over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is, tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 35.

De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas in dubbel gemaakt, en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 27 en 28 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke, voor iedere openstaande plaats, respectievelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelven heeft bekomen; van de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad, alsmede van de redenen, waarom de kiezers-vergadering één of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld.

Dit gedaan, en de stembriefjes bijeen verzameld zijnde in een of meerdere pakken, behoorlijk verzegeld met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stem-opnemers, gaat de kiezers-vergadering dadelijk uiteen.

Door den voorzitter worden de beide expeditien van het relaas aan burgemeester en wethouders overgelegd.

Eene derzelven wordt ter stads-secretarie onder de archieven bewaard.

De andere wordt ten spoedigste verzonden aan den commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten in derzelver eerst volgende vergadering kennis geeft.

De voorzitter brengt de verzegelde pakken stembriefjes ter stadssecretarie over.

Die pakken worden, gedurende de drie eerstvolgende maanden, aldaar bewaard, en mogen alleen geopend worden in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij, of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden, worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den stedelijken Raad, in tegenwoordigheid van denzelve, verbrand: waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 36.

Burgemeester en wethouders geven zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de vergadering van den Raad, en aan de personen, die tot raadsleden zijn benoemd.

Art. 37.

Het stedelijk kies-collegie blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging door een nieuw collegie, in het volgende jaar.

Art. 38.

Geen stedelijk kies-collegie mag op een buitengewoon tijdstip bijeen komen, dan na daartoe bekomene magtiging van den Koning.

Die magtiging wordt alleen dan verleend, wanneer eene of meerdere der te vervullen raadsplaatsen onvervuld bleef of bleven, ten gevolge van het bepaalde in art. 25 dezer wet, of ten gevolge van eene, naar aanleiding van art. 23 der wet, *nopens de bevoegdheid*

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, genomene beslissing.

Art. 39.

De Raad ziet toe, dat de bepalingen omtrent de uitoefening van het stedelijk stem- en kiesregt, bij deze wet vastgesteld, of die verder zouden mogen worden vastgesteld, stiptelijk nagekomen worden.

Afdeeling II.

Kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand.

Art. 40.

De verkiezing van leden der Provinciale Staten voor den stedelijken Stand geschiedt door de in art. 21 vermelde kiezerscollegien.

Art. 41.

Om tot die benoeming over te gaan, worden voorzeide kiezerscollegien, telken jare, wanneer, tengevolge der gewone aftreding, een lid der Staten voor de stad moet worden benoemd, tegen den 1sten Junij, of deze een zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, op het stadhuis bijeen geroepen.

Art. 42.

De vergadering mag tot het doen der verkiezing niet overgaan, ten ware meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig zij.

Art. 43.

Ter vervulling van eene buitengewone vacature in de Provinciale Staten, mag [1]) geen kiezerscollegie bijeen komen, dan na daartoe vooraf door den Koning verleende magtiging.

Mogt echter eene buitengewone vacature te gelijk met eene gewone invallen, zoo wordt daarin, ter gelegenheid van de gewone kiezersvergadering, voorzien.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 44.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij art. 1, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren, uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen, buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemeld artikel, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen, buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 45.

De in deze wet bedoelde verklaringen van plaatselijke besturen, lijsten, kennisgevingen, stembriefjes, en overige schrifturen zijn vrij van zegel, en, voor zooveel die aan de registratie mogten onderhevig zijn, ook vrij van het regt van registratie.

Art. 46.

Bij de invoering dezer wet worden de thans in de steden bestaande kiescollegien geacht eervol te zijn ontbonden, en door de nieuwe, daargesteld volgens de bepalingen dezer wet, vervangen.

Gegeven, enz.

---

[1]) Hier stond verkeerd: *vermag.*

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 13 dezer wet.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers voor de stad (*a*) de hieronder vermelde (*b*) personen

1.

2.

3.

4.

(NB. Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.)

Den (*c*) 18 . . .

Door de zorg van het stedelijk bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad,

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door de stemgeregtigden moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje, het navolgende te plaatsen:

„Een ieder zij bedacht:

„1⁰. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (edoch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf van ,

verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (of ons) bekend."

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2⁰. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden terug gehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3⁰. dat dit briefje zoodanig moet worden gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt;

4⁰. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den stedelijken Raad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n⁰. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5⁰. dat alleenlijk tot kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en

6⁰. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alléén in zooverre wordt acht geslagen, als de stedelijke Raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

C. *Stemregt ten platten lande.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt ten platten lande bij de wet te regelen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van Kiezers van den Landelijken Stand.

Art. 1.

Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in eene der gemeenten van het kies-district werkelijk wonen, en ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft, ingezeten van eene dier gemeenten geweest zijn;

d. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, zijn aanslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, ter benoeming van kiezers voor den landelijken Stand, in het kies-district waartoe de gemeente behoort.

Art. 2.

Voor ingezeten van eene der gemeenten van het kies-district, wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt, om als ingezeten van eene der gemeenten van het kies-district te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men, wegens eenige tijdelijke opgedragen of herroepelijke bediening of commissie zijn hoofdverblijf buiten het kies-district vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend. .

Art. 4.

Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een, door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis tot eene criminele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5.

De stembevoegde wordt tot de oefening van het stemregt toegelaten in de gemeente, waar hij werkelijk woont, om het even of de belasting-betaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden zij voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij, aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 6.

Die zijne belasting-betaling elders ten deze wil doen gelden, is verpligt, daarvan vooraf aan het gemeentebestuur de bewijzen te vertoonen.

Art. 7.

Ten aanzien van panden, in gemeenschap bezeten, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigdheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap bezitten, bij verklaring ten overstaan van het hoofd van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, eens ieders aandeel uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, af te geven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene, of degenen, op wiens naam of wier namen het pand almede geboekt staat.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8.

Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 9.

Ofschoon niet uit hoofde van eigen aanslag in bovengemelde belastingen ter uitoefening van het stemregt bevoegd, wordt echter tot die uitoefening toegelaten:

a. de echtgenoot;

b. de zoon, of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een minderjarig kind;

bijaldien de vrouw, de weduwe of het kind de bepaalde som in bovengemelde belastingen ogbrengt.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 voorgeschreven vereischten bezitten, en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10.

Eene weduwe verlangende dat de in art. 9 vermelde uitoefening geschiede, is verpligt dengene harer zoons ,door wien zij de uitoefening tot weder-op-zeggens toe begeert verrigt te hebben, op te geven aan het plaatselijk bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Art. 11.

Voor de benoeming van de leden der Staten wegens den landelijken Stand, wordt iedere provincie bij de wet verdeeld in districten.

Art. 12

Telken jare, wanneer een district, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten moet benoemen, wordt, door de zorg van den commissaris des Konings in de provincie, opgemaakt, en aan het plaatselijk bestuur van elke gemeente van het district vóór den 31sten Januarij, bezorgd eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zoo veel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de gemeente in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten; of wel in die belastingen gezamenlijk, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 13.

Nadat burgemeester en assessoren de lijsten, bij art. 12 vermeld, hebben ontvangen, gaan dezelven, naar aanleiding daarvan en van de verdere inlichtingen, die zij mogten bezitten, over tot het opmaken, in alphabetische orde, van lijsten van de in de gemeente wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de bij art. 4 bepaalde termen van uitsluiting verkeeren.

Die lijsten worden op den 14den Februarij, gedurende veertien dagen, op het raadhuis, of eene andere voegzame plaats, ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf, bij afkondiging en aanplakking, kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den Gemeenteraad overgelegd.

Art. 14.

Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, en echter, het zij uit hoofde van belastingbetaling elders binnen het Rijk, hetzij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd, om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Maart te dien opzigte tot den Gemeenteraad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn, kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden, diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijsten is gebragt.

De Raad beslist, na gedaan onderzoek, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing uiterlijk op den 15den Maart aan de klagers kennis; terwijl deze, vóór of uiterlijk op den 24sten Maart, zich bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep tegen die beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den 10den April, aan den Gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De Gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

De lijsten dergenen, die tot kiezer kunnen worden benoemd, worden vervolgens, uiterlijk op den 15den April, aan den commissaris des Konings in de provincie gezonden, met eene opgaaf van het getal der stemgeregtigden in de gemeente.

Art. 15.

De commissaris des Konings in de provincie doet uit de onderscheidene bij hem ontvangene gemeentelijke lijsten opmaken, voor elk kiesdistrict, eene algemeene, alphabetisch ingerigte lijst, behelzende de namen, voornamen en woonplaatsen dergenen, die binnen het district de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en doet wijders, uiterlijk op den 1sten Mei, aan elk gemeente-bestuur van het district, een getal afdrukken van die algemeene lijst toekomen, overeenstemmende met het getal stemgeregtigden binnen de gemeente, onder bijvoeging van een gelijk getal stembriefjes, ingerigt volgens het voorschrift litt. A achter deze wet geplaatst.

Art. 16.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en assessoren, den 5den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging van een afdruk der in art. 15 vermelde algemeene lijst.

Art. 17.

Elk stemgeregtigde vult in het bekomen stembriefje in, de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers en plaatsvervangende kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen, daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale als er kiezers en plaatsvervangende kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend.

Art. 18.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten; en voorts door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 19.

De stembriefjes worden op den 10den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, vanwege burgemeester en assessoren, aan de huizen opgehaald, in eene, met drie onderscheidenlijk werkende sloten, geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester, en de twee anderen in handen van twee leden eener commissie uit de stemgeregtigde ingezetenen, buiten het gemeente-bestuur genomen, door den Gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 21 vermelde stem-opnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 20.

Aan hen die, bij de ophaling der stembriefjes, dezelven niet hebben ingeleverd of die verkiezen dezelven persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Mitsdien wordt door de in art. 21 vermelde stem-opnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven, om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen.

Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 21.

De stembriefjes worden den 15den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, in eene vergadering van den Gemeente-raad geopend, ten overstaan der commissie uit stemgeregtigden bij art. 19 omschreven.

De Gemeente-raad maakt met de voorzeide commissie dadelijk na de opening een verbaal op in dubbel, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt.

Dit verbaal wordt door al de leden van den Raad, zoowel als van de vorengemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

Het eene dubbel wordt onverwijld aan Gedeputeerde Staten ingezonden, het ander in het archief der gemeente nedergelegd.

Art. 22.

Stembriefjes, welke of niet eigenhandig onderteekend of niet ingevuld en bevestigd zijn, overeenkomstig de voorschriften van art. 18, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 15 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zoo verre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatst genoemden niet in aanmerking; in geval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de Raad.

Art. 23.

De geopende stembriefjes worden door de in art. 21 vermelde leden van het bestuur en van de commissie, alvorens van elkander

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

te scheiden, in een of meerdere pakken bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, van een der leden van het gemeente-bestuur, en van een der leden van de commissie, ter secretarie van de gemeente bezorgd.

Die verzegelde pakken worden gedurende de drie eerst volgende maanden aldaar bewaard en mogen alleen geopend worden, in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeente-raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 24.

Gedeputeerde Staten verzamelen al de bij hen volgens art. 21 ingekomene verbalen over elk district, en gaan vervolgens onverwijld over, om uit die gezamenlijke opgaven den uitslag van de stemming over elk district op te maken.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers.

Die, nadat het vereischt getal kiezers is bekomen, al verder de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen op zich vereenigen, zijn *plaatsvervangende kiezers.*

In beide zoo even gemelde gevallen, doen Gedeputeerde Staten, indien de stemmen staken, door het lot beslissen, wie moet geacht worden benoemd te zijn.

Voor ieder district worden twaalf plaatsvervangende kiezers benoemd.

Art. 25.

De benoemde kiezers worden ten spoedigste door den commissaris des Konings in de provincie van de op hen gevallene keuze verwittigd, en tevens tegen den eersten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen.

Art. 26.

Indien een en dezelfde persoon gelijktijdig in meer dan een district tot kiezer mogt zijn benoemd, wordt dezelve door de Gedeputeerde Staten aangeschreven, om, binnen acht dagen na de dagteekening der aanschrijving, het district aan te duiden, in hetwelk hij als kiezer verlangt op te treden; terwijl dan voorts in het district of in de districten, alwaar de op hem gevallene keuze dien ten gevolge geene uitvoering kan hebben, als kiezer in zijne plaats optreedt de eerst in aanmerking komende van de in art. 24 vermelde plaatsvervangende kiezers.

Zoo de aangeschrevene in gebreke blijft, om binnen den gestelden termijn zijne keuze uit te brengen, doen Gedeputeerde Staten daaromtrent door het lot beslissen.

Art. 27.

Indien iemand, tot kiezer benoemd, redenen heeft om die benoeming niet aan te nemen, of om van de kiezers-vergadering afwezig te blijven, geeft hij daarvan aan Gedeputeerde Staten kennis.

In geval zulks nog tijdig genoeg voor den dag tot de kiezers-vergadering bepaald, mogt kunnen geschieden, wordt in zijne vervanging voorzien op dezelfde wijze als in art. 26 is bepaald.

Gelijke voorziening geschiedt, indien door overlijden, vertrek naar elders, of andere omstandigheden, een of meer van de benoemde kiezers niet ter vergadering mogt kunnen verschijnen, en de commissaris des Konings in de provincie, nog vóór de bijeenkomst der kiezers, tijdig van dat overlijden, enz. kennis mogt bekomen.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

Art. 28.

Ieder kiezers-collegie is zamengesteld uit vier en twintig personen.

Art. 29.

Om kiezer te kunnen zijn, moet men:

a. de bij artikel 1 gevorderde vereischten bezitten tot uitoefening van het stemregt; doch is het voldoende dat men in ééne der plattelandsche gemeenten der provincie ingezeten zij;

en *b.* in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, die het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som, als volgens de wet wordt gevorderd om in het district tot kiezer te kunnen worden benoemd.

De kiezers mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Twee personen, zich [1]) zoodanig bestaande, te gelijker tijd wordende benoemd, sluit hij, die het grootste getal stemmen heeft verkregen, den anderen uit.

Indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, doen Gedeputeerde Staten door het lot tusschen hen beslissen.

Art. 30.

Niemand mag als kiezer voor den landelijken Stand werkzaam zijn, in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen Stand werkzaam is.

Art. 31.

De burgemeester der hoofdplaats van het kies-district, of, wanneer deze tot de kiezers behoort, of om andere redenen verhinderd is, het lid van het plaatselijk bestuur, hetwelk geen kiezer zijnde hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde, in een door het gemeentebestuur daartoe beschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, van de wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, eene lijst van de opgeroepene kiezers in het district, en eene opgave van den naam of de namen van het lid of de leden der Staten, in wiens of wier plaats moet worden voorzien.

Art. 32.

De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, ten ware meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig zij.

Art. 33.

De burgemeester of die hem vervangt, gaat dadelijk over om, onder zijn beleid, door de aanwezige kiezers en uit hun midden eenen voorzitter te doen benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen: in geval de stemmen staken, beslist het lot.

Dit gedaan zijnde, verlaat de burgemeester of die hem vervangt de kiezers-vergadering.

De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der voor het district openstaande plaatsen in de Provinciale Staten en de vereischten om tot lid van de Staten benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezers-vergadering betrekking hebben.

Art. 34.

Daarna wordt door de kiezers, op gelijke wijze als in art. 33, ten aanzien der benoeming van den voorzitter, is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stem-opnemers, welke dadelijk na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contralijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

Art. 35.

Gedurende de kiezers-vergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

[1]) Lees: *elkander.*

IX. *Uitvoering van art 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 36.

Voor iedere te vervullen plaats wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen plaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die, waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 37.

De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 38.

De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stem-opnemer de contralijst houdt, en de briefjes verifieert.

Art. 39.

Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Niet of niet behoorlijk ingevulde stembriefjes worden tot bepaling der meerderheid afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De nietigheid van een of meer stembriefjes, gelijk ook het vinden van oningevulde briefjes, brengt in het algemeen geene nietigheid van stem-opneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan de helft der leden, waaruit het kiezers-collegie, volgens art. 28, moet zijn zamengesteld.

Art. 40.

Die blijkt de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, te hebben verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije, stemming overgegaan.

Indien, bij dezelve, nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of, zoo er geen vier zijn, over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats, over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is, tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien, in het zooeven gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 41.

De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas in dubbel gemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 33 en 34 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke voor iedere openstaande plaats respectievelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen hetwelk ieder van dezelve heeft bekomen; van de lotsbeslissing die mogt hebben plaats gehad; alsmede van de redenen, waarom de kiezersvergadering een of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld.

Dit gedaan en de stembriefjes bijeen verzameld zijnde in een pak, behoorlijk verzegeld met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stemopnemers, gaat de kiezersvergadering dadelijk uiteen.

Door den voorzitter worden de beide expeditien van het relaas aan burgemeester en assessoren der hoofdplaats van het district overgelegd.

Eene derzelve wordt in de archieven van de gemeente bewaard.

De andere wordt door den burgemeester dier gemeente ten spoedigste verzonden aan den commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten in derzelver eerstvolgende vergadering kennis geeft.

De voorzitter brengt het verzegeld pak stembriefjes ter plaatselijke secretarie over.

Dit pak wordt gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mag alleen geopend worden, in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten tengevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden, wordt hetzelve pak, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 42.

De commissaris des Konings in de provincie geeft zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de personen, die tot leden der Provinciale Staten zijn benoemd.

Art. 43.

Het kiescollegie van een district, benoemd ter vervulling, volgens den rooster, van de gewone vacaturen in de Staten-vergadering, blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging (bij gelegenheid der volgende gewone aftreding) door een nieuw kiescollegie, en voorziet intusschen, tengevolge eener buitengewone bijeenroeping, in alle ontstaande buitengewone vacatures.

Mogt echter eene buitengewone vacature bestaan, op het oogenblik dat in eene gewone vacature voorzien moet worden, verrigten de kiezers, die in de gewone vacature moeten voorzien, beide verkiezingen.

Art. 44.

De oproepingen tot de buitengewone vergaderingen der kiezers geschieden almede door den commissaris des Konings in de provincie.

HOOFDSTUK III.

Stemregt ter benoeming van candidaten voor leden der Besturen ten platten lande.

Art. 45.

Telkens wanneer, ingevolge art. 37 der wet, houdende bepalingen *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, voor het opmaken van een lijst van candidaten, ter benoeming van een of meer raadsleden, moet worden gestemd, wordt, door de zorg van den commissaris des Konings in de provincie, opgemaakt en aan het plaatselijk bestuur vóór den 1sten Julij bezorgd eene lijst der namen en voornamen (deze laatste zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de gemeente in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den 1sten Mei executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de wet wordt gevorderd, ter uitoefening van het stemregt in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort, en overigens de bij art. 1 tot 10 dezer wet voorgeschreven vereischten, enz. in zich vereenigen.

Art. 46.

Nadat burgemeester en assessoren de lijst bij art. 45 vermeld hebben ontvangen, gaan dezelve, naar aanleiding daarvan en van de verdere inlichtingen, die zij mogten bezitten, over tot het opmaken eener lijst van de in de gemeente wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt ter benoeming van candidaten voor den Gemeenteraad.

Op die lijst vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de bij art. 4 bepaalde termen van uitsluiting verkeeren.

Die lijst wordt op den 15den Augustus gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere voegzame plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Dezelve wordt vervolgens aan den Gemeenteraad overgelegd.

Art. 47.

Die zich op deze lijst niet gebragt vinden en echter, hetzij uit hoofde van belastingbetaling elders binnen het Rijk, hetzij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid te bezitten, zijn bevoegd, om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den 1sten September te dien opzigte tot den Gemeenteraad te vervoegen.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden, diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijst is gebragt.

De Raad beslist na gedaan onderzoek op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing uiterlijk op den 20sten September aan de klagers kennis; terwijl deze vóór of uiterlijk op den 1sten October zich bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep tegen die beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen ten laatste op den 24sten October aan den Gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De Gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijst.

Art. 48.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en assessoren, op den eersten Maandag van de maand November, een stembriefje ter invulling gezonden, ingerigt volgens het voorschrift litt. B, achter deze wet geplaatst.

Art. 49.

Elk stemgeregtigde vult in het bekomen stembriefje in, de namen en voornamen der personen, die hij tot candidaten voor het lidmaatschap van den Raad stemt.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend.

Art. 50.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts, door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 51.

De stembriefjes worden Vrijdags na de rondzending van wege burgemeester en assessoren aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Eene der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester en de twee anderen in handen van twee leden eener commissie, uit de stemgeregtigde ingezetenen buiten het gemeentebestuur genomen, door den Gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 53 vermelde stemopnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 52.

Aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes dezelven niet hebben ingeleverd, of die verkiezen dezelven persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Mitsdien wordt, door de in art. 53 vermelde stemopnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting, en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen.

Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, bij afkondiging en aanplakking, vooraf, aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 53.

De stembriefjes worden op den eersten Dinsdag na de ophaling in eene vergadering van den Gemeenteraad geopend, ten overstaan der commissie uit stemgeregtigden bij art. 51 omschreven.

De Gemeenteraad maakt met de voorzeide commissie dadelijk na de opening een verbaal op in dubbel, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen:

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn verkozen candidaten.

Indien de stemmen staken doet de Gemeenteraad, zoo noodig, door het lot beslissen, wie moet geacht worden de verkozene te zijn.

Het verbaal wordt door al de leden van den Raad, zoowel als van de voorgemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

Het eene dubbel wordt onverwijld aan Gedeputeerde Staten ingezonden, het andere in het archief der gemeente nedergelegd.

Art. 54.

Stembriefjes, welke of niet eigenhandig onderteekend, of niet ingevuld en bevestigd zijn overeenkomstig de voorschriften van art. 50, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zoo verre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatst genoemden niet in aanmerking.

In geval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes beslist de Gemeente-raad.

Art. 55.

De geopende stembriefjes worden, door de in art. 53 vermelde leden van het bestuur en van de commissie, alvorens van elkander te scheiden, in een pak bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, van een der leden van het gemeente-bestuur en van een der leden der commissie, ter secretarie van de gemeente bezorgd.

Dit verzegelde pak wordt gedurende de drie eerst volgende maanden aldaar bewaard, en mag alleen geopend worden in geval zich, gedurende dien tijd, reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden wordt gezegd pak, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeente-raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

HOOFDSTUK IV.

Algemeene bepalingen.

Art. 56.

Overal waar de woorden *gemeente*, *burgemeester* en *gemeente-raad* in deze wet staan, moeten daardoor, voor zoo veel het platte land van *Vriesland* betreft, de woorden *grietenij*, *grietman* en *grietenij-raad* worden verstaan.

Art. 57.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij art. 1, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen, buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemeld artikel, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 58.

De in deze wet bedoelde verklaringen van plaatselijke besturen, lijsten, kennisgevingen, stembriefjes en overige schrifturen zijn vrij van zegel, en, voor zooveel die aan de registratie mogten onderhevig zijn, ook vrij van het regt van registratie.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 59.

Bij de invoering dezer wet, worden de thans ten platten lande bestaande kies-collegien geacht eervol te zijn ontbonden, en door de nieuwe, daar te stellen volgens de bepalingen dezer wet, vervangen.

Indien, na de invoering dezer wet, eene buitengewone vacature van lid der Staten voor den landelijken Stand mogt bestaan voor een district, voor hetwelk nog geen nieuw kies-collegie mogt daargesteld zijn, zal zoodanig kies-collegie, indien noodig, vroeger worden daargesteld, dan anders volgens art. 12 het geval zou zijn geweest.

Die daarstelling zal alsdan geschieden zoodra, na het ontstaan der buitengewone vacature, wederom tot daarstelling van kiescollegien voor den landelijken Stand wordt overgegaan.

Gegeven, enz.

LITT. *A.*

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 15.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers en plaatsvervangende kiezers voor het (*a*) landelijk kiesdistrict, hoofdplaats (*b*), de hieronder vermelde (*c*) personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers of plaatsvervangende kiezers.*

Den (*d*) . . . . 18 . .

Door de zorg van het plaatselijk bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a* en *b*) het *nummer* en de *hoofdplaats* van het kiesdistrict,

(*c*) het getal der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*d*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden (edoch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf
„van . . . .
„verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje den 10den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, zal worden terug gehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal worden gegeven op den dag en de plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den Gemeente-raad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hier boven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleenlijk tot kiezers en plaatsvervangde kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst *der personen die de vereischten tot het kiezerschap bezitten*, en

6°. dat, op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zoo verre wordt acht geslagen, als het plaatselijk bestuur zal oordeelen dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

LITT. B.

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 48.

De ondergeteekende stemt bij deze tot candidaten voor het lidmaatschap van den Raad der gemeente (*a*)

de navolgende (*b*)

personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te verkiezen candidaten.*

Den (*c*) . . . . 18 . . . .

Door de zorg van het plaatselijk bestuur, moet vóór het rondbrengen in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der gemeente;

(*b*) het getal der te verkiezen candidaten.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet schrijven kan, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf van . . . .
„verklarende niet te kunnen schrijven."

„Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje des Vrijdags na de rondzending zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal worden gegeven op den dag en de plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

4°. dat wanneer bij de opening der bus of kist door den Gemeenteraad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zoo verre wordt acht geslagen, als het plaatselijk bestuur zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken;

6°. dat, indien de door stemgeregtigden op te maken voordragt van candidaten alleen namen van personen bevat, die eenig vereischte missen, of in eenigen term van uitsluiting vallen, bedoeld bij art. 36 der wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, en de Koning geene reden vindt tot het verleenen der bij dat artikel vermelde ontheffing, op die voordragt niet verder acht wordt geslagen, en de benoeming uit eene door den Gemeenteraad in te zenden voordragt van een dubbeltal van candidaten geschiedt;

7°. dat, *om lid van den Gemeenteraad te kunnen zijn, men moet:*

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten tijde der infunctietreding ingezeten zijn of worden van de gemeente, waar men de betrekking uitoefent;

d. binnen de provincie in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamelijk, betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als volgens de wet vereischt wordt om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den Landelijken Stand in het kies-district, waartoe de gemeente behoort, uit te oefenen;

8°. dat *van het lidmaatschap van den Gemeenteraad zijn uitgesloten:*

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van failissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis, tot eene criminele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

en *e.* die buiten 's Konings toestemming vreemd pensioen genieten;

9°. dat de leden van den Gemeenteraad elkander niet nader, dan in den *derden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap mogen bestaan.

D. *Bijzondere wet voor* NOORD-BRABAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den landelijken Stand ter Provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Noord-Braband* wordt bepaald op *drie en vijftig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *zeven* leden, door den Stedelijken Stand *een en twintig* leden, en door den Landelijken Stand *vijf en twintig* leden.

Art. 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad	's Hertogenbosch,	*vijf* leden,
〃 〃 〃	Tilburg,	*drie* 〃
〃 〃 〃	Breda,	*drie* 〃
〃 〃 〃	Bergen op Zoom,	*drie* 〃
〃 〃 〃	Oosterhout,	*twee* 〃
〃 〃 〃	Eindhoven,	*een* lid,
〃 〃 〃	Grave,	*een* 〃
〃 〃 〃	Willemstad,	*een* 〃
〃 〃 〃	Heusden,	*een* 〃
〃 〃 〃	Geertruidenberg,	*een* 〃

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Noord-Braband* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Oss*:

Oss,
Lith,
Lithoijen,
Alem, Maren en Kessel,
Geffen,
Heesch,
Nistelrode.

2de District, hoofdplaats *Ravenstein*:

Ravenstein,
Deursen en Dennenburg,
Dieden, Demen en Langel,
Huisseling en Neerloon,
Megen, Haren en Macharen,
Oijen en Teeffelen,
Berchem,
Herpen,
Schaijk,
Reek,
Zeeland.

3de District, hoofdplaats *Boxmeer*:

Boxmeer,
Sambeek,
Beugen en Rijckevoort,
Cuijk en St. Agatha,
Oeffelt,
Haps,
Vierlingsbeek,
Maashees en Overloon,
Oploo, St. Anthonis en Ledeacker.

4de District, hoofdplaats *St. Oedenrode*:

St. Oedenrode,
Schijnsel,
Veghel.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

5de District, hoofdplaats *Mill en St. Hubert*:

Velp,
Escharen,
Gassel,
Mill en St. Hubert,
Beers,
Linden,
Uden,
Wanrooij.

6de District, hoofdplaats *Boxtel*:

Boxtel,
Liempde,
Cromvoirt,
Esch
Vught,
Haaren,
Helvoirt.

7de District, hoofdplaats *Berlicum*:

St. Michiels Gestel,
Den Dungen,
Berlicum en Middelrode,
Rosmalen,
Heeswijk,
Dinther,
Nuland.

8ste District, hoofdplaats *Loon op Zand*:

Oisterwijk,
Udenhout,
Berkel, Enschot en Heukelom,
Loon op Zand,
Dongen.

9de District, hoofdplaats *Waalwijk*:

Waalwijk,
Besoijen,
Capelle,
Vrijhoeve Capelle,
Waspik,
Raamsdonk,
Sprang.

10de District, hoofdplaats *Drunen*:

Herpt en Bern,
Eethen, Genderen en Heesbeen,
Drongelen, Hagoort, Gansoijen en Doeveren,
Hedikhuizen,
Bokhoven,
Oudheusden, Elshout en Hulten,
Vlijmen,
Engelen,
Nieuwkuik en Onsenoort,
Drunen,
Empel,
Baardwijk.

11de District, hoofdplaats *Woudrichem*:

Woudrichem,
Werkendam,
Werken en Sleeuwijk,
Andel,
Giessen,
Rijswijk,
Veen,
Dussen,
Meeuwen, Hill en Babilonienbroek,
Almkerk en Uitwijk,
Emmikhoven en Waardhuizen,
Wijk en Aalburg.

12de District, hoofdplaats *Oirschot*:

Oirschot,
Oerle,
Vessem, Wintelre en Knegsel,
Son en Breugel,
Best,
Woensel.

13de District, hoofdplaats *Hilvarenbeek*:

Hilvarenbeek,
Moergestel,
Diessen,
Oostel-, Westel- en Middelbeers,
Hooge, Lage Mierde en Hulsel,
Goirle,
Bladel en Netersel,
Reusel,
Hoogeloon, Hapert en Casteren.

14de District, hoofdplaats *Gemert*:

Gemert,
Beek en Donk,
Erp,
Boekel,
Lieshout.

15de District, hoofdplaats *Asten*:

Asten,
Bakel en Milheze,
Lierop,
Vlierden,
Deurne en Liessel,
Someren.

16de District, hoofdplaats *Helmond*:

Helmond,
Aarle-Rixtel,
Nunen, Gerwen en Nederwetten,
Stiphout,
Mierlo,
Tongelre.

17de District, hoofdplaats *Heeze*:

Geldrop,
Stratum,
Maarheeze,
Heeze,
Zes gehuchten,
Leende,
Budel,
Soerendonk, Sterksel en Gastel,
Valkenswaard.

18de District, hoofdplaats *Eersel*:

Eersel,
Duizel en Steensel,
Luiksgestel,
Borkel en Schaft,
Riethoven,
Waalre,
Dommelen,
Bergeijk,
Westerhoven,
Veldhoven en Mereveldhoven,
Aalst,
Zeelst,
Gestel en Blaarthem,
Strijp.

19de District, hoofdplaats *Gilze*:

Ginneken en Bavel,
Alphen en Riel,
Baarle-Nassau,
Chaam,
Gilze en Reijen,
Teteringen.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

20ste District, hoofdplaats *Rijsbergen*:

's Princenhage,
Rijsbergen,
Zundert en Wernhout.

21ste District, hoofdplaats *Ter Heijden*:

Zevenbergen,
Hooge en Lage Zwaluwe,
Made en Drimmelen,
Ter Heijden,
's Gravemoer.

22ste District, hoofdplaats *Oudenbosch*:

Oudenbosch,
Klundert,
Feijnaart en Heiningen,
Standdaarbuiten,
Oud en Nieuw Gastel.

23ste District, hoofdplaats *Steenbergen*:

Steenbergen en Kruisland,
Dinteloord en Prinsland,
Halsteren,
Nieuw Vosmeer.

24ste District, hoofdplaats *Etten*:

Etten en Leur,
Hoeven en St. Maartenspolder,
Rucphen, Zegge en Sprundel.

25ste District, hoofdplaats *Rozendaal*:

Rozendaal en Nispen,
Ossendrecht,
Putten,
Woensdrecht, Hoogerheijden en Hinkeloord,
Huijbergen,
Wouw.

Wegens elk van die districten heeft *een* lid ter provinciale vergadering zitting.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Noord-Braband* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1).	KIEZERSCHAP. (Art. 22).
's Hertogenbosch	75	190
Tilburg	28	65
Breda	55	150
Bergen op Zoom	45	90
Oosterhout	35	70
Eindhoven	70	180
Grave	35	75
Willemstad	40	70
Heusden	40	70
Geertruidenberg	30	50

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Noord-Braband* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	26	44
2	25	51
3	30	56
4	23	46
5	22	42
6	21	47
7	21	45
8	25	42
9	42	80
10	26	46
11	31	68
12	23	44
13	20	35
14	21	33
15	17	26
16	24	43
17	17	34
18	17	34
19	35	59
20	34	63
21	33	67
22	36	91
23	31	78
24	29	62
25	42	74

Gegeven enz.

E. *Bijzondere wet voor* GELDERLAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezerscollegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter Provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht*).

Art. 1.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Gelderland* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Rheden:*

Rheden,
Rozendaal,
Renkum.

2de District, hoofdplaats *Ede:*

Ede,
Doorwerth.

3de District, hoofdplaats *Barneveld:*

Barneveld,
Putten.

4de District, hoofdplaats *Ermelo:*

Scherpenzeel,
Hoevelaken,
Ermelo,
Doornspijk.

5de District, hoofdplaats *Heerde:*

Oldebroek,
Heerde.

6de District:

Apeldoorn.

7de District, hoofdplaats *Voorst:*

Epe,
Voorst,
Brummen.

8ste District, hoofdplaats *Gorssel:*

Warnsveld,
Gorssel,
Verwolde,
Laren.

9de District, hoofdplaats *Borculo:*

Borculo,
Ruurlo,
Nede.

10de District, hoofdplaats *Eibergen:*

Eibergen,
Lichtenvoorde.

11de District, hoofdplaats *Aalten:*

Dinxperlo,
Aalten.

12de District:

Winterswijk.

13de District, hoofdplaats *Wisch:*

Wisch,
Gendringen.

14de District, hoofdplaats *Zelhem:*

Hengelo,
Zelhem,
Vorden.

15de District, hoofdplaats *Hummelo:*

Doetinchem,
Steenderen,
Hummelo.

16de District, hoofdplaats *Zevenaar:*

Angerloo,
Duiven,
Zevenaar,
Westervoort.

17de District, hoofdplaats *Bergh:*

Bergh,
Didam.

18de District, hoofdplaats *Huissen:*

Wehl,
Huissen,
Pannerden,
Herwen.

19de District, hoofdplaats *Elst:*

Bemmel,
Elst.

20ste District, hoofdplaats *Valburg:*

Gent,
Valburg,
Heteren,
Dodewaard.

21ste District, hoofdplaats *Kesteren:*

Loenen,
Hemmen,
Kesteren,
Lienden,
Maurik,
IJzendoorn.

22ste District, hoofdplaats *Zoelen:*

Echteld,
Zoelen,
Wadenoijen,
Ophemert,
Varik,
Geldermalsen.

23ste District, hoofdplaats *Wijchen:*

Heumen,
Wijchen,
Groesbeek,
Millingen.

24ste District, hoofdplaats *Ewijk:*

Batenburg,
Ewijk,
Beuningen,
Ubbergen,
Balgoij,
Over-Asselt.

25ste District, hoofdplaats *Druten:*

Wamel,
Druten,
Burgharen.

26ste District, hoofdplaats *Haaften:*

Vuren,
Herwijnen,
Haaften,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Waardenburg,
Est en Opijnen,
Brakel,
Zuilichem.

27ste District, hoofdplaats *Ammerzoden*:

Hedel,
Ammerzoden,
Kerkwijk,
Gameren,
Nederhemert,
Pouderoijen,
Hurwenen,
Rossum.

28ste District, hoofdplaats *Dreumel:*

Driel,
Heerewaarden,
Appeltern,
Dreumel,
Horssen.

29ste District, hoofdplaats *Buurmalsen*:

Deil,
Buurmalsen,
Buren,
Beest,
Beusichem.

Wegens het 7de district hebben *twee* leden ter provinciale vergadering zitting; wegens elk der overige districten *één* lid.

Art. 2.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Gelderland* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1).	KIEZERSCHAP. (Art. 22).
Nijmegen	50	100
Arnhem	60	200
Zutphen	60	100
Harderwijk	40	80
Tiel	50	100
Bommel	50	100
Kuilenburg	30	60
Nijkerk	20	50
Doesburg	50	80
Elburg	30	60
Hattem	20	40
Wageningen	30	80
Groenlo	25	40
Doetinchem	25	40
Lochem	25	50

Art. 3.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie Gelderland bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art. 29).
1	20	60
2	25	50
3	25	60
4	25	50
5	15	40
6	20	40
7	20	50
8	15	40
9	15	40
10	15	40
11	20	40
12	15	40
13	20	40
14	15	25
15	20	40
16	20	50
17	15	30
18	20	50
19	25	80
20	25	60
21	40	80
22	30	80
23	20	40
24	30	60
25	25	50
26	30	80
27	25	50
28	25	50
29	30	80

Gegeven enz.

F. *Bijzondere wet voor* ZUID-HOLLAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die dezen zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter Provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand wordt de provincie Zuid-Holland verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Noordwijk:*

Noordwijk,
Hillegom,
Lisse,
Lage Boekhorst,
Sassenheim,
Noordwijkerhout,
de Vennep.

2de District, hoofdplaats *Katwijk*:

Katwijk,
Oegstgeest,
Rijnsburg,
Voorhout,
Valkenburg.

3de District, hoofdplaats *Voorburg:*

Voorburg,
Wassenaar,
Voorschoten,
Veur.

4de District, hoofdplaats *Rijswijk*:

Rijswijk,
Loosduinen,
Wateringen.

5de District, hoofdplaats *Naaldwijk:*

Naaldwijk,
Monster,
's Gravezande.

6de District, hoofdplaats *Pijnacker:*

Pijnacker,
Nootdorp,
Ackersdijk,
Abtsregt,
Ruijven,
Hof van Delft,
Groeneveld,
Vrijenban,
Berkel,
Tempel,
Bergschenhoek.

7de District, hoofdplaats *Zegwaard:*

Zegwaard,
Zoetermeer,
Hazerswoude,
Benthuijzen,
Benthorn,
Hoogeveen,
Stompwijk.

8ste District, hoofdplaats *Leijderdorp:*

Leijderdorp,
Zoeterwoude,
Warmond.

9de District, hoofdplaats *Woubrugge:*

Woubrugge,
Alkemade,
Hoogmade,
Koudekerk,
Oudshoorn.

10de District, hoofdplaats *Alphen:*

Alphen,
Aarlanderveen,
Ter Aar, met Vrijhoeven,
Rijnsaterwoude.

11de District, hoofdplaats *Zwammerdam:*

Zwammerdam,
Nieuwveen,
Zevenhoven,
Nieuwkoop,
Achtienhoven,
Boskoop,
Reeuwijk,
Middelburg,
Zuidwijk.

12de District, hoofdplaats *Bodegraven*:

Bodegraven,
Sluipwijk,
Broek c. a.,
Oukoop,
Lange Ruige Weide,
Papekop,
Waarder,
Barwoudswaarder,
Rietveld en de Bree.

13de District, hoofdplaats *Oudewater*:

Oudewater,
's Heeraartsberg,
Ammerstol,
Berkenwoude,
Zuidbroek,
Stolwijk,
Vliet,
Vlist,
Hekendorp,
Stein en Willens.

14de District, hoofdplaats *Ouderkerk*:

Ouderkerk,
Gouderak,
Krimpen op de Lek,
Lekkerkerk,
Krimpen op den IJssel,
Stormpolder,
Haastrecht.

15de District, hoofdplaats *Hillegersberg*:

Hillegersberg,
Nieuwerkerk,
Capelle,
Kralingen.

16de District, hoofdplaats *Zevenhuizen*:

Zevenhuizen,
Moordrecht,
Noord-Waddinxveen,
Zuid-Waddinxveen,
Moercapelle,
Bleiswijk.

17de District, hoofdplaats *Delfshaven*:

Delfshaven,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

Overschie,
Schiebroek,
Mathenesse,
Nieuwland, c. a.

18de District, hoofdplaats *Maasland*:

Maasland,
Rozenburg,
Vlaardinger Ambacht,
Zouteveen,
Kethel,
Schipluiden,
Hodenpijl,
St. Maartensregt,
De Lier.

19de District, hoofdplaats *Vianen*:

Vianen,
Hagestein,
Everdingen,
Heicop,
Lexmond,
Schoonrewoerd,
Ameide,
Tienhoven.

20ste District, hoofdplaats *Leerdam*:

Leerdam,
Asperen,
Heukelom,
Kedichem,
Spijk,
Hoornaar,
Hoog Blokland,
Nieuwland,
Leerbroek,
Arkel.

21ste District, hoofdplaats *Meerkerk*:

Meerkerk,
Nieuwpoort,
Groot Ammers,
Goudriaan,
Ottoland,
Langerak,
Noordeloos,
Neder Slingeland,
Hardinxveld,
Schelluinen.

22ste District, hoofdplaats *Alblasserdam*:

Alblasserdam,
Papendrecht,
Nieuw Lekkerland,
Streefkerk,
Oud Alblas,
Wijngaarden,
Bleskensgraaf,
Hofwegen.

23ste District, hoofdplaats *Sliedrecht*:

Sliedrecht,
Giessendam,
Giessen Nieuwkerk,
Peursum,
Laag Blokland,
Molenaarsgraaf,
Brandwijk.

24ste District, hoofdplaats *Ridderkerk*:

Ridderkerk,
Hendrik-Ido-Ambacht,
Zwijndrecht.

25ste District, hoofdplaats *Barendrecht*:

Barendrecht,
Rhoon,
Poortugaal,
Heerjansdam,
Kleine Lindt,
Groote Lindt,
Heer Oudelands-Ambacht,
Kijfhoek,
Meerdervoort,
Sandeling Ambacht,
Rijsoort,
Strevelshoek.

26ste District, hoofdplaats *Charlois*:

Charlois,
Katendrecht,
IJsselmonde,
Pernis,
Hoogvliet.

27ste District, hoofdplaats *'s Gravendeel*:

's Gravendeel,
Dubbeldam,
Wieldrecht,
De Mijl,
Puttershoek.

28ste District, hoofdplaats *Strijen*:

Strijen,
Numansdorp,
Strijensas,
Maasdam.

29ste District, hoofdplaats *Klaaswaal*:

Klaaswaal,
Zuid-Beijerland,
Mijnsheerenland,
Westmaas,
Heinenoord,
Goidschalxoord.

30ste District, hoofdplaats *Oud-Beijerland*:

Oud-Beijerland,
Nieuw-Beijerland,
Piershil,
Goudswaard.

31ste District, hoofdplaats *Geervliet*:

Geervliet,
Heenvliet,
Zwartewaal,
Oudenhoorn,
Abbenbroek,
Spijkenisse,
Zuidland,
Schuddebeurs c. a.,
Biert,
Hekelingen.

32ste District, hoofdplaats *Hellevoetsluis*;

Hellevoetsluis,
Nieuw Hellevoet,
Nieuwenhoorn,
Nieuwland (Vier Polders),
Oude en Nieuwe Struiten,
Naters,
Rockanje,
Oostvoorne.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

33ste District, hoofdplaats *Dirksland:*

Dirksland,
Melissant,
Onwaard,
Roxenisse,
Stellendam,
Goedereede,
Ouddorp.

34ste District, hoofdplaats *Sommelsdijk:*

Sommelsdijk,
Herkingen,
Nieuwe Tonge,
Oude Tonge.

35ste District, hoofdplaats *Middelharnis:*

Middelharnis,
Stad aan 't Haringvliet,
Bommel,
Ooltgensplaat.

Wegens elk van die districten heeft één lid ter provinciale vergadering zitting.

Art. 2.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Zuid-Holland* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Rotterdam	85	225
's Gravenhage	98	225
Leiden	54	140
Dordrecht	64	141
Delft	58	120
Gouda	41	84
Schiedam	60	147
Gorinchem	64	130
Brielle	53	104
Woerden	48	110
Schoonhoven	48	81
Maassluis	31	61
Vlaardingen	33	79

Art. 3.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Zuid-Holland* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	36	102
2	24	62
3	42	109
4	52	141
5	39	85
6	42	149
7	41	128
8	59	142
9	40	120
10	35	100
11	32	78
12	43	132
13	46	119
14	37	91
15	32	99
16	31	69
17	49	112
18	51	158
19	42	84
20	37	78
21	41	38
22	43	90
23	41	84
24	19	54
25	29	84
26	30	88
27	24	48
28	30	82
29	30	83
30	25	56
31	37	101
32	38	108
33	31	83
34	33	89
35	36	87

Gegeven enz.

G. *Bijzondere wet voor* NOORD-HOLLAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de bevoegheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Noord-Holland* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District:

Den Helder.

2de District, hoofdplaats *Texel*:

Texel,
Terschelling,
Vlieland.

3de District, hoofdplaats *De Zijpe*:

De Zijpe,
Calandsoog,
Petten,
St. Maarten,
Wieringerwaard,
Wieringen.

4de District, hoofdplaats *Schagen*:

Schagen,
Winkel,
Barsingerhorn,
Haringcarspel,
Nieuwe Niedorp,
Oude Niedorp,
Warmenhuizen.

5de District, hoofdplaats *Hoogwoud*:

Hoogwoud,
Opmeer,
Spanbroek,
Obdam,
Hensbroek,
Abbekerk,
Twisk,
Opperdoes,
Midwoud,
Zijbecarspel.

6de District, hoofdplaats *Blokker*:

Blokker,
Westwoud,
Wijdenes,
Schellinkhout,
Zwaag,
Hoogcarspel,
Wognum,
Nibbixwoud.

7de District, hoofdplaats *Grootebroek*:

Grootebroek,
Bovencarspel,
Venhuizen,
Wervershoof,
Andijk,
Urk.

8ste District, hoofdplaats *Schermerhorn*:

Schermerhorn,
Ursem,
Berkhout,
Avenhorn,
Grosthuizen,
Scharwoude,
Oudendijk,
Beets,
Schardam,
Oosthuizen,
Etersheim.

9de District, hoofdplaats *Oudcarspel*:

Oudcarspel,
Noord Scharwoude,
Zuid Scharwoude,
Broek op Langendijk,
Heer Hugowaard,
Veenhuizen,
Oterleek,
Oudorp,
St. Pancras,
Koedijk.

10de District, hoofdplaats *Heilo*:

Heilo,
Limmen,
Castricum,
Akersloot,
Egmond Binnen,
Egmond aan Zee,
Wimmenum,
Bergen.
Schoorl.

11de District, hoofdplaats *Crommenie*:

Crommenie,
Assendelft,
Westzaan.

12de District, hoofdplaats *Wormerveer*:

Wormerveer,
Zaandijk,
Koog aan de Zaan.

13de District, hoofdplaats *De Rijp*:

De Rijp,
De Beemster,
Graft,
Zuid- en Noord Schermer.

14de District, hoofdplaats *Broek in Waterland*:

Broek in Waterland,
Marken,
Ransdorp,
Schellingswoude,
Nieuwendam,
Buiksloot,
Katwoude,
Middelie,
Warder,
Kwadijk.

15de District, hoofdplaats *Ilpendam*:

Ilpendam,
Landsmeer,
Oostzaan,
Wormer,
Wijde Wormer,
Jisp.

16de District, hoofdplaats *Beverwijk*:

Beverwijk,
Heemskerk,
Uitgeest,
Velsen,
Wijk aan Zee en Duin.

17de District, hoofdplaats *Heemstede*:

Heemstede,
Bennebroek,
Berkenrode,
Zandvoort,
Bloemendaal.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

18de District, hoofdplaats *Naarden*:

Naarden,
Huizen,
Blaricum,
Laren,
Bussum.

19de District, hoofdplaats *Hilversum*,

Hilversum,
's Graveland,
Kortenhoef,
Ankeveen,
Nederhorst den Berg.

20ste District, hoofdplaats *Muiden*:

Muiden,
Weespercarspel,
Bijlmermeer,
Ouder-Amstel,
Watergraafsmeer,
Diemen.

21ste District, hoofdplaats *Sloten*:

Sloten,
Houtrijk en Polanen,
Spaarndam,
Spaarnwoude,
Haarlemmerliede,
Schoten,
Zuid-Schalkwijk,
Aalsmeer,
Leijmuiden,
Kalslagen.

22ste District, hoofdplaats *Nieuwer Amstel*:

Nieuwer-Amstel,
Rietwijkeroord,
Uithoorn.

Wegens elk van die districten heeft *een* lid ter Provinciale Vergadering zitting.

Art. 2.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Noord-Holland* vastgesteld als volgt:

STAD	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Amsterdam	95	213
Haarlem	65	139
Zaandam	46	111
Alkmaar	70	126
Hoorn	52	111
Enkhuizen	48	97
Edam	44	100
Purmerende	54	100
Weesp	64	90
Medemblik	55	98
Monnickendam	55	90

Art. 3.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Noord-Holland* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art 29.)
1	35	75
2	38	83
3	54	128
4	65	133
5	70	140
6	100	176
7	52	119
8	53	118
9	55	110
10	48	110
11	37	80
12	55	88
13	55	166
14	46	105
15	48	105
16	56	120
17	33	90
18	26	55
19	33	81
20	85	170
21	53	120
22	45	101

Gegeven, enz.

H. *Bijzondere wet voor* ZEELAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Zeeland* wordt bepaald op *acht en veertig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *zes* leden, door den Stedelijken Stand *een en twintig* leden, en door den Landelijken Stand *een en twintig* leden.

Art. 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	Middelburg	*acht*	leden,
〃	〃	〃	Vlissingen	*drie*	〃
〃	〃	〃	Zierikzee	*drie*	〃
〃	〃	〃	Goes	*twee*	〃
〃	〃	〃	Axel	*een*	lid,
〃	〃	〃	Tholen	*een*	〃
〃	〃	〃	Hulst	*een*	〃
〃	〃	〃	Sluis	*een*	〃
〃	〃	〃	Veere	*een*	〃

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Zeeland* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Arnemuiden:*

Aagtekerke,
Arnemuiden, c. a.,
Domburg, Binnen en Buiten,
Gapinge,
Grijpskerke, c. a.,
Kleverskerke,
Koudekerke,
Nieuw- en St. Joosland,
Oostkapelle,
Serooskerke, c. a.,
St. Laurens en Brigdamme,
Vrouwenpolder.

2de District, hoofdplaats *Oost- en West-Souburg:*

Biggekerke, c. a.,
Melis- en Mariekerke,
Oost- en West-Souburg,
Ritthem, c. a.,
Westkappelle,
Zoutelande.

3de district, hoofdplaats *Oosterland:*

Bruinisse,
Nieuwerkerk, c. a.,
Oosterland en Sir Jansland,
Ouwerkerk.

4de District, hoofdplaats *Brouwershaven:*

Bommenede en Bloois,
Brouwershaven,
Burgh en Westen Schouwen,
Dreischor,
Duivendijke, c. a.,
Elkerzee,
Ellemeet,
Haamstede,
Kerkwerve, c. a.,
Noordgouwe,
Noordwelle,
Renesse,
Serooskerke,
Zonnemaire.

5de District, hoofdplaats *St. Maartensdijk:*

Oud Vossemeer en Vrijberge,
Poortvliet en Nieuw Strijen,
Scherpenisse en Westkerke,
St. Annaland,
St. Maartensdijk,
St. Philipsland,
Stavenisse.

6de District, hoofdplaats *Kappelle:*

Fort Bath en Bath,
Kappelle, c. a.
Kattendijke, c. a.
Kloetinge,
Krabbendijke, c. a.
Kruiningen,
Rilland en Maire,
Schore en Vlake,
Waarden en Valkenisse,
Wemeldingen,
Wolphaarsdijk,
IJerseke.

7de District, hoofdplaats *Heinkenszand:*

Baarland en Bakendorp,
Borsselen,
Driewegen en Coudorpe,
Ellewoutsdijk en Everinge,
'sGravenpolder, c. a.
'sHeer Abtskerke, c. a
'sHeer Arendskerke,
'sHeerenhoek,
'sHeer Hendrikskinderen,
Heinkenszand,
Hoedekenskerke,
Nisse,
Oudelande,
Overzande.

8ste District, hoofdplaats *Kortgeen:*

Colijnsplaat,
Kats,
Kortgeen,
Wissekerke c. a.

9de District, hoofdplaats *Aardenburg:*

Aardenburg,
Breskens,
Cadzand,
Eede,
Groede,
Heille,
Nieuwvliet,
Retranchement,
St. Anna-ter-Muiden,
St. Kruis,
Zuidzande.

10de District, hoofdplaats *Oostburg:*

Biervliet,
Hoofdplaat,
Oostburg,
Schoondijke,
Waterlandkerkje,
IJzendijke.

11de District, hoofdplaats *Neuzen:*

Hoek,
Koewacht,
Neuzen,
Overslag,
Philippine,
Sas van Gent,
Westdorpe,
Zaamslag,
Zuiddorpe.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

12de District, hoofdplaats *Hontenisse*:

Bosch-Capelle,
Clinge,
Graauw en Langendam,
Hengstdijk,
Hontenisse,
Ossenisse,
St. Jan Steen,
Stoppeldijk.

Wegens het 2de, 3de en 8ste district heeft *een* lid, en wegens elk der overige districten hebben *twee* leden ter provinciale vergadering zitting.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie Zeeland vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Middelburg	90	200
Vlissingen	50	100
Zierikzee	60	150
Goes	70	140
Axel	50	100
Tholen	40	180
Hulst	55	140
Sluis	30	60
Veere	20	40

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Zeeland* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	55	145
2	55	150
3	40	120
4	50	150
5	36	100
6	45	140
7	36	120
8	36	75
9	27	60
10	36	75
11	35	75
12	24	50

Gegeven, enz.

I. *Bijzondere wet voor* UTRECHT.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Statenvergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Utrecht* wordt bepaald op *acht en veertig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *twaalf* leden, door den Stedelijken Stand *achttien* leden, en door den Landelijken Stand *achttien* leden.

Art. 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad Utrecht,	*tien* leden,
" " " Amersfoort,	*vier* "
" " " IJsselstein,	*een* lid,
" " " Rhenen,	*een* "
" " " Wijk bij Duurstede,	*een* "
" " " Montfoort,	*een* "

Art 3.

Tot de verkiezing voor den Landelijken Stand, wordt de provincie *Utrecht* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Amerongen*:

Amerongen,
Leersum,
Maaren en Maarsbergen,
Doorn,
Langbroek, (Over- en Neder-)
Sterkenburg en Hardenbroek,
Darthuizen,
Cothen,
Odijk,
Werkhoven.

2de District, hoofdplaats *Zeijst*:

Zeijst,
Driebergen,
Rijsenburg,
Bunnik,
Rijnauwen,
de Bildt,
Oostveen en Maartensdijk.

3de District, hoofdplaats *Maarssen*:

Maarssen,
Maarssenbroek,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Maarssenveen,
Zuilen,
Achttienhoven,
Westbroek,
Breukelen Nijenrode,
Laagniekoop,
Haar Zuilens,
Vleuten en de Meern.

4de District, hoofdplaats *Abcoude Proosdij*:

Abcoude Proosdij,
Mijdrecht,
Vinkeveen en Waverveen,
Wilnis en Westveen,
Oudhuizen,
Portengen, (Noordeind van)
Kockengen,
Zegveld.

5de District, hoofdplaats *Harmelen*:

Wulverhorst,
Linschoten,
Achthoven,
Willeskop,
Snelrewaard
Honkoop,
Willige Langerak,
Zevender,
Cabauw,
Lopik,
Veldhuizen,
Harmelen,
Gerverskop,
Kamerik Houtdijken,
Kamerik Mijzijde,
Gravesloot,
Teckop,
Jaarsveld,
Polsbroek, (Noord-)
Polsbroek, (Zuid-)

6de District, hoofdplaats *Baarn*:

Soest,
Baarn,
Eemnes,
Duits, de Haar en Zevenhuizen,
Hoogland,
de Vuursche,
Bunschoten.

7de District, hoofdplaats *Veenendaal*:

Veenendaal Stichts,
Renswoude,
Woudenberg,
Stoutenburg,
Leusden.

8ste District, hoofdplaats *Jutphaas*:

Schalkwijk,
Houten,
Oud Wulven,
Schonauwen,
Tull en 't Waal,
Vreeswijk,
Jutphaas,
Ouderijn,
Benschop.

9de District hoofdplaats *Loenen*:

Loenen,
Loendersloot,
Ruwiel,
Vreeland,
Nichtevecht,
Loosdrecht,
Tienhoven,
Abcoude Brambrugge,
Breukelen St. Pieters.

Wegens elk van die districten hebben *twee* leden ter provinciale vergadering zitting.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Utrecht* vastgesteld, als volgt:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Utrecht	80	175
Amersfoort	40	100
IJsselstein	40	80
Rhenen	20	50
Wijk bij Duurstede	40	70
Montfoort	20	40

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Utrecht* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het STEMREGT. (Art. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP (Art. 29.)
1	20	60
2	25	60
3	40	100
4	40	80
5	50	100
6	40	80
7	25	60
8	40	100
9	30	60

Gegeven enz.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

J. *Bijzondere wet voor* FRIESLAND.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Vriesland* wordt bepaald op *zestig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *twaalf* leden, door den Stedelijken Stand *achttien* leden, en door den Landelijken Stand *dertig* leden.

Art. 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad	Leeuwarden,	*zeven* leden,
〃 〃 〃	Harlingen,	*drie* 〃
〃 〃 〃	Sneek,	*twee* 〃
〃 〃 〃	Franeker,	*twee* 〃
〃 〃 〃	Dokkum,	*een* lid,
〃 〃 〃	Bolsward,	*een* 〃
〃 〃 〃	Workum,	*een* 〃
〃 〃 〃	Ylst,	*een* 〃
〃 〃 〃	Hindelopen,	
〃 〃 〃	Sloten,	
〃 〃 〃	Stavoren,	

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie Vriesland verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde grietenijen:

1ste District, hoofdplaats *Menaldum*:

Leeuwarderadeel,
Menaldumadeel.

2de District, hoofdplaats *Ferwerd*:

Ferwerderadeel,
Westdongeradeel,
Ameland,
Schiermonnikoog.

3de District, hoofdplaats *Kollum*:

Oostdongeradeel,
Kollumerland en Nieuw Kruisland.

4de District, hoofdplaats *Bergum*:

Dantumadeel,
Tietjerksteradeel.

5de District, hoofdplaats *Dragten*:

Acht Karspelen,
Smallingerland.

6de District, hoofdplaats *Gorredijk*:

Opsterland,
Ooststellingwerf.

7de District, hoofdplaats *Heerenveen*:

Schoterland,
Weststellingwerf.

8ste District, hoofdplaats *Joure*:

Aengwirden,
Haskerland,
Utingeradeel.

9de District, hoofdplaats *Lemmer*:

Doniawerstal,
Lemsterland.

10de District, hoofdplaats *Balk*:

Gaasterland,
Hemelumer, Oldephaert en Noordwolde.

11de District, hoofdplaats *Nieuwland*:

Wonseradeel,
Wijmbritseradeel.

12de District, hoofdpaats *Rauwerd*:

Idaarderadeel,
Rauwerderhem,
Baarderadeel.

13de District, hoofdplaats *Wommels*:

Hennaarderadeel,
Franekeradeel.

14de District, hoofdplaats *St. Anna Parochie*:

Barradeel,
het Bildt.

Wegens het 9de, 10de en 13de District, heeft *één* lid, wegens het 1ste, 3de, 5de, 8ste, 12de en 14de district hebben *twee* leden, en wegens het 2de, 4de, 6de, 7de en 11de district *drie* leden ter provinciale vergadering zitting.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Vriesland* vastgesteld als volgt:

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Leeuwarden	78	180
Harlingen	55	120
Sneek	65	140
Franeker	55	100
Dokkum	60	90
Bolsward	48	90
Workum	43	95
Ylst	40	60
Hindelopen	30	50
Sloten	30	50
Stavoren	10	25

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Vriesland* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	41	90
2	35	80
3	43	102
4	37	88
5	32	75
6	26	60
7	35	74
8	35	75
9	50	100
10	33	95
11	55	180
12	43	100
13	48	150
14	38	75

Art. 6.

De steden *Ylst*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Stavoren*, slechts *gezamenlijk* één lid in de Provinciale Staten benoemende, vereenigen zich de kiezers dier vier steden, telkens wanneer eene benoeming moet worden gedaan, beurtelings in eene dier steden, en doen alsdan *gezamenlijk* de benoeming.

Tot dat einde vereenigen zij zich de eerste maal te *Ylst*, en daarna achtervolgens te *Hindelopen*, te *Sloten* en te *Stavoren*.

Tot de vervulling eener *buitengewone* vacature in de Provinciale Staten voor die steden overgegaan moetende worden, wordt dezelve bewerkstelligd in dezelfde stad, waar laatstelijk de vervulling der *gewone* vacature is geschied.

Gegeven, enz.

K. *Bijzondere wet voor* OVERIJSSEL.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezerscollegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der ingezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Overijssel* wordt bepaald op *vijf en zeventig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *zeventien* leden, door den Stedelijken Stand *acht en twintig* leden, en door den Landelijken Stand *dertig* leden.

Art 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad Zwolle *negen* leden,
" " " Deventer *zeven* "
" " " Kampen *vijf* "
" " " Enschedé *twee* "
" " " Almelo *twee* "
" " " Hasselt *een* lid
" " " Steenwijk *een* "
" " " Oldenzaal *een* "

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Overijssel* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District:

Dalfsen.

2de District:

Haaksbergen.

3de District:

Losser.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

4de District:

Olst.

5de District:

Raalte.

6de District:

Staphorst.

7de District:

Steenwijkerwold.

8ste District:

Tubbergen.

9de District:

Wierden.

10de District:

Zwartsluis.

11de District:

Zwollerkerspel.

12de District, hoofdplaats *Vriezenveen:*

Almelo (ambt),
Vriezenveen.

13de District, hoofdplaats *Avereest:*

Avereest,
Nieuwleusen.

14de District, hoofdplaats *Diepenveen:*

Bathmen,
Diepenveen.

15de District, hoofdplaats *Blokzijl:*

Blankenham,
Blokzijl,
Kuinre,
Vollenhove,
Ambt Vollenhove.

16de District, hoofdplaats *Delden:*

Delden,
Ambt Delden.

17de District, hoofdplaats *Lonneker:*

Hengelo,
Lonneker.

18de District, hoofdplaats *Ootmarsum:*

Denekamp,
Ootmarsum.

19de District, hoofdplaats *Borne:*

Borne,
Weerselo.

20ste District, hoofdplaats *Markelo:*

Diepenheim,
Markelo.

21ste District, hoofdplaats *Rijssen:*

Goor,
Rijssen.

22ste District, hoofdplaats *Giethoorn:*

Giethoorn,
Oldemarkt,
Wanneperveen.

23ste District, hoofdplaats *IJsselmuiden:*

Genemuiden,
Grafhorst,
Kamperveen,
Schokland,
Wilsum,
IJsselmuiden,
Zalk.

24ste District, hoofdplaats *Hardenberg:*

Gramsbergen,
Hardenberg,
Ambt Hardenberg,
Ommen,
Ambt Ommen.

25ste District, hoofdplaats *Wijhe:*

Heino,
Wijhe.

26ste District, hoofdplaats *Hellendoorn:*

Den Ham,
Hellendoorn,
Holten.

Wegens het 17de, 19de, 24ste en 26ste district hebben, voor elk district, *twee* leden ter provinciale vergadering zitting; wegens elk der overige districten *één* lid.

Art 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie Overijssel vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Zwolle	40	100
Deventer	50	100
Kampen	40	80
Enschedé	25	60
Almelo	30	80
Hasselt	25	50
Steenwijk	30	60
Oldenzaal	20	40

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het*

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

stemregt ten platten lande bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel, en in die op de patenten, worden voor de provincie *Overijssel* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het STEMREGT. (Artt. 1 en 45).	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	15	30
2	15	30
3	10	40
4	20	80
5	25	60
6	25	40
7	15	40
8	15	40
9	15	30
10	50	60
11	25	80
12	10	20
13	10	30
14	25	60
15	30	60
16	10	30
17	15	40
18	30	50
19	15	40
20	20	40
21	15	30
22	25	50
23	20	50
24	20	40
25	30	80
26	15	30

Gegeven enz.

L. *Bijzondere wet voor* GRONINGEN.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoo wel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Groningen* wordt bepaald op *veertig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *twaalf* leden, door den Stedelijken Stand *twaalf* leden, en door den Landelijken Stand *zestien* leden.

Art. 2.

Voor den Stedelijken Stand benoemt de stad *Groningen twaalf* leden.

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Groningen* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Zuidhorn*:

Zuidhorn,
Hoogkerk,
Aduard,
Ezinge,
Oldehove,
Grijpskerk,
De Leek,
Oldekerk,
Grootegast,
Marum.

2de District, hoofdplaats *Winsum*:

Winsum,
Adorp,
Leens,
Ulrum,
Kloosterburen,
Baflo,
Eenrum,
Bedum.

3de District, hoofdplaats *Middelstum*:

Middelstum,
Kantens,
Warffum,
Usquert,
Uithuizen,
Uithuizermeeden,
Stedum,
Ten Boer.

4de District, hoofdplaats *Appingedam*:

Appingedam,
Delfzijl,
Loppersum,
't Zandt,
Bierum.

5de District, hoofdplaats *Hoogezand*:

Hoogezand,
Sappemeer,
Slochteren,
Noorddijk,
Haren.

6de District, hoofdplaats *Zuidbroek*:

Zuidbroek,
Noordbroek,

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht*).

De Meeden,
Wildervank,
Veendam,
Muntendam.

7de District, hoofdplaats *Winschoten*:

Winschoten,
Scheemda,
Midwolde,
Nieuwolde,
Termunten,
Finsterwolde,
Beerta.

8ste District, hoofdplaats *Wedde*:

Wedde,
Oude-Pekela,
Nieuwe-Pekela,
Onstwedde,
Vlagtwedde,
Bellingwolde,
Nieuwe Schans.

Wegens elk van die districten hebben *twee* leden ter provinciale vergadering zitting.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, in de belasting op het personeel, en in die op patenten, worden voor de provincie *Groningen* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Groningen	70	140

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, in de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Groningen* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45)	KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	40	150
2	80	215
3	80	225
4	60	190
5	40	90
6	35	65
7	45	190
8	30	60

Gegeven enz.

M. *Bijzondere wet voor* DRENTHE.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;

dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende Standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld;

dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezerscollegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschreven middelen;

en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter Provinciale vergadering wordt verdeeld in districten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het getal van de leden der Staten van de provincie *Drenthe* wordt bepaald op *dertig*, waarvan gekozen worden door de Ridderschap *vier* leden, door den Stedelijken Stand *vijf* leden, en door den Landelijken Stand *een en twintig* leden.

Art. 2.

Door den Stedelijken Stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

Door de stad Meppel, *drie leden,*
" " " Assen, *een lid,*
" " " Coevorden, *een lid.*

Art. 3.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie Drenthe verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *De Wijk:*

De Wijk,
Ruinerwold,
Zuidwolde.

2de District:

Hoogeveen.

3de District, hoofdplaats *Dwingelo:*

Dwingelo,
Ruinen,
Beilen.

4de District, hoofdplaats *Zweelo:*

Zweelo,
Westerbork,
Sleen,
Oosterhesselen,
Odoorn.

5de District, hoofdplaats *Dalen:*

Dalen,
Emmen.

6de District, hoofdplaats *Gasselte:*

Gasselte,
Borger,
Gieten.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

7de District, hoofdplaats *Anloo*:

Anloo,
Rolde,
Vries.

8ste District, hoofdplaats *Eelde*:

Eelde,
Zuidlaren,
Peize,
Roden.

9de District:

Norgh.

10de District, hoofdplaats *Smilde*:

Diever,
Smilde.

11de District, hoofdplaats *Havelte*:

Havelte,
Vledder,
Nijeveen.

Wegens elk van die districten hebben *twee* leden ter provinciale Vergadering zitting, met uitzondering van het 9de district, wegens hetwelk *één* lid in die Vergadering zitting heeft.

Art. 4.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Drenthe* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1).	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Meppel	50	84
Assen	36	85
Koevorden	30	54

Art. 5.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie Drenthe bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	40	80
2	35	55
3	25	55
4	20	35
5	20	40
6	20	55
7	25	50
8	30	55
9	19	50
10	20	50
11	25	50

Gegeven, enz.

N. *Bijzondere wet voor* LIMBURG.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen;
dat, volgens art. 132 der Grondwet, de openvallende plaatsen in de stedelijke kiezers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der gezeten burgers, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen som betalende in de beschrevene middelen;
en dat, volgens art. 133 der Grondwet, elke provincie, tot de verkiezing door den Landelijken Stand ter provinciale vergadering, wordt verdeeld in districten,
Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand wordt het Hertogdom Limburg verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste District, hoofdplaats *Gronsveld*:

Gronsveld,
Eijsden,
Cadier en Keer,
Heer,
Sint Geertruide,
St. Pieter,
Oud Vroenhoven,
Mesch,
Rijkholt,
Mheer,
Noorbeek,
Slenaken.

2de District, hoofdplaats *Gulpen*:

Gulpen,
Simpelveld,
Boekholt,
Wijlré,
Vaals,
Witten.

3de District, hoofdplaats *Heerlen*:

Heerlen,
Eijgelshoven,
Rimburg,
Schaasberg,
Kerkrade,
Ubach over Worms.

4de District, hoofdplaats *Meerssen*:

Meerssen,
Beek,
Houthem,
Bunde,
Itteren,
Steijn,
Amby,
Bemelen,
Borghaeren,
Elsloo,
Geul,
Ulestraeten.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

5de District, hoofdplaats *Valkenburg:*

Valkenburg,
Klimmen,
Hulsberg,
Oud Valkenburg,
Schin op Geul,
Voerendael,
Burg en Terblijt,
Margeraten,
Schimmert,
Strucht,
Wijnandsrade,
Nuth.

6de District, hoofdplaats *Oirsbeek:*

Oirsbeek,
Bingelrade,
Geleen,
Jabeek,
Schinveld,
Amstenrade,
Brunssum,
Hoensbroek,
Merkelbeek,
Schinnen,
Spanbeek,
Nieuwenhagen.

7de District, hoofdplaats *Susteren:*

Susteren,
Broek Sittaerd,
Grevenbicht,
Obbicht en Papenhoven,
Munstergeleen,
Nieuwstadt,
Born,
Urmond,
Limbricht,
Roosteren.

8ste District, hoofdplaats *Echt:*

Echt,
Ohe en Laak,
Stevensweert,
Maasbracht,
Herten,
Linne,
Herkenbosch en Melick,
Montfoort,
Odilienberg,
Posterholt,
Vlodrop.

9de District, hoofdplaats *Thorn:*

Thorn,
Ittervoort,
Hunsel,
Horn,
Halen,
Nunheim,
Wessem,
Neeritter,
Grathem,
Beegden,
Heel, Pol en Panheel,
Buggenum,
Baexem.

10de District, hoofdplaats *Heythuizen:*

Heythuizen,
Nederweert,
Stamproij,
Roggel,
Meijel,
Neer.

11de District, hoofdplaats *Kessel:*

Kessel,
Helden,
Swalmen,
Belfeld,
Maasbree,
Maasniel,
Besel,
Tegelen.

12de District, hoofdplaats *Horst:*

Horst,
Venray,
Broekhuizen,
Grubbenvorst,
Zevenum.

13de District, hoofdplaats *Bergen:*

Bergen,
Mook,
Ottersum,
Meerlo,
Arcen en Velden,
Gennep,
Wansum en Geesteren.

Wegens elk van die districten, heeft één lid ter Staten-vergadering van het Hertogdom zitting.

Art. 2.

De bij artt. 1 en 22 der wet omtrent de oefening van het stemregt in de steden bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor het Hertogdom *Limburg* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1.)	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Maastricht	40	85
Venlo	30	65
Roermond	30	65
Sittard	25	45
Weerd	15	35

Art. 3.

De bij artt. 1, 29 en 45 der wet omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor het Hertogdom *Limburg* bepaald als volgt:

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

DISTRICT	Voor het	
	STEMREGT. (Artt. 1 en 45.)	KIEZERSCHAP. (Art. 29.)
1	10	30
2	10	25
3	10	30
4	10	25
5	10	25
6	10	20
7	10	20
8	5	20
9	10	25
10	15	30
11	10	25
12	15	25
13	15	25

Gegeven, enz.

O. *Bepaling van het tijdstip der Invoering.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen, en dat het noodig is eene bijzondere bepaling te maken ten aanzien van het tijdstip, waarop de wetten, welke ter voldoening aan art. 6 der Grondwet zijn daargesteld, in werking zullen worden gebragt,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

De ter voldoening aan art. 6 der Grondwet daargestelde wetten:

a. nopens *de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*;

b. nopens de *oefening van het stemregt in de steden*;

c. nopens de *oefening van het stemregt ten platten lande*;

gelijk mede de tengevolge van dat artikel daargestelde elf bijzondere wetten, voor ieder der provinciën, — worden met den 1sten Januarij 1846 ingevoerd.

Art. 2.

Desniettemin worden reeds gedurende den jare 1845 de nieuwe stedelijke kiescollegien op den voet der wet nopens de *oefening van het stemregt in de steden*, daargesteld; doch de opengevallen, of door de aftreding op 30 September 1845 open te vallen plaatsen in de nog bestaande stedelijke kies-collegien, niet vervuld.

Art. 3.

De plaatsen, welke in October 1845 in de stedelijke Raden mogten zijn opengevallen, blijven onvervuld tot in de maand Januarij 1846, als wanneer in dezelven door de nieuw gevormde kies-collegien wordt voorzien.

Art. 4.

Onverminderd het bepaalde bij art. 1. wordt in de den 2den Januarij 1846 openvallende plaatsen van raadsleden in de gemeenten ten platten lande, voorzien op de wijze bij de thans nog in werking zijnde verordeningen voorgeschreven.

Gegeven, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De Regering is te rade geworden, om de vroeger aangeboden drie wetsontwerpen in te trekken, en de Staten der onderscheidene Provinciën, nopens sommige, met deze wetsontwerpen in verband staande punten te raadplegen.

Nadat de antwoorden ingekomen zijn, heeft men het geheele onderwerp tot een nader punt van overweging gesteld.

De uitslag daarvan is vervat in nevensgaande vijftien ontwerpen van wet.

Ter toelichting van de orde, bij die ontwerpen gevolgd, wordt aangemerkt, dat de drie eerste dier ontwerpen van wet betreffen punten, welke op al de provinciën gelijkelijk van toepassing zijn; daar het *eerste* handelt over de *bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen;* — het *tweede* over de *oefening van het stemregt in de steden,* — en het *derde* over de *oefening van het stemregt ten platten lande.*

De volgende elf wetsontwerpen hebben ieder slechts tot ééne provincie betrekking.

De zoo evengenoemde elf wetsontwerpen strekken ter regeling:

a. dáár waar zulks noodig is, van het getal der leden van de provinciale Staten en de Stands-vertegenwoordiging;

b. van de verdeeling van de provinciën in kies-districten; en

c. van de hoegrootheid der som, in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, te betalen, om tot de uitoefening van het stem- en kiesregt in de steden en ten platten lande bevoegd te zijn.

Eindelijk strekt het *vijftiende* wetsontwerp, om het tijdstip te bepalen, waarop voorzeide veertien wetten zullen worden ingevoerd.

Na deze algemeene opmerkingen, vermeent men zich te moeten onthouden van alle voorafgaande bespiegelende beoordeeling van beginselen. Dit veld is onmetelijk. Eene toets zoude weinig practicaal nut hebben.

Het doeltreffende van de voortestane bepalingen is te zeer afhankelijk van de eigenaardige behoeften der bijzondere omstandigheden van tijd, land en volk.

Hun Edel Mogenden zullen uit de aangeboden bijzonderheden zelf het best kunnen beoordeelen, in hoe verre aan de eischen van dezen wordt voldaan.

Aan de toelichting, voor zoo veel noodig, van deze en gene bepaling der vijftien wetsontwerpen, acht men het nuttig een beknopt algemeen overzigt te doen voorafgaan van den inhoud dier ontwerpen, voor zoo veel de hoofd-onderwerpen betreft, welke bij dezelven worden behandeld.

Provinciale Staten.

Tot de benoeming van dezelven door den Landelijken Stand, wordt iedere provincie in den regel (hoezeer op dien regel vele uitzonderingen voorkomen) verdeeld in zoo vele districten als er leden van de Staten in die provincie zijn, met het doel, dat alzoo ieder district één lid benoeme.

Stemgeregtigden benoemen, bij schriftelijk in te vullen, te onderteekenen, en aan de huizen in den regel opgehaald wordende briefjes, kiezers uit kiesbevoegden: deze briefjes worden den 5den Mei rondgezonden, en den 10den dier maand opgehaald.

Vier en twintig zoodanige kiezers in ieder district, de meeste der bedoelde stemmen op zich vereenigd hebbende, worden tegen den 1sten of 2den Junij in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen, en benoemen, te zamen vergaderd, bij meerderheid van stemmen, het lid van de Provinciale Staten.

Zoodanig kies-collegie blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

bij gelegenheid der volgende gewone aftreding: gevolgelijk voorziende in de tusschentijds voorkomende vacatures.

De vaste census om stem- en kiesbevoegd te zijn, in 's Rijks beschrevene middelen (de patenten door Nederlanders betaald wordende er onder gerekend) te voldoen, en voor denwelke men moet zijn aangeslagen volgens de kohieren die het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, wordt, afzonderlijk voor ieder distriet, bij de wet geregeld.

De benoemingen der leden van de Provinciale Staten voor de steden, geschieden door de stedelijke kies-collegien.

In steden van eene bevolking van vijf duizend zielen of daarboven, mag geen lid van het stedelijk bestuur kiezer zijn.

De leden van de Staten treden, om de zes jaren, op den eersten Dinsdag van de maand Julij, zoo na mogelijk bij $^1/_6$ gedeelte af.

Het getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende Standen, worden voor iedere provincie, daar waar zulks noodig is, geregeld, evenzeer als, in het algemeen, de vereischten om lid van dezelve te kunnen zijn, omschreven.

De leden van Gedeputeerde Staten worden benoemd, zonder acht te slaan op den Stand, door welken zij tot leden der Provinciale Staten zijn verkozen.

Zij treden insgelijks om de zes jaren af.

Stedelijke Besturen.

Ter benoeming van de leden van de stedelijke Raden wordt de deelneming vereischt:

a. van stemgeregtigden, die, bij schriftelijk in te vullen, te onderteekenen, te sluiten, en aan de huizen opgehaald wordende briefjes, kiezers benoemen; deze briefjes worden den derden Maandag in November rondgezonden, en acht dagen daarna weder opgehaald;

b. van kiezers, die, onder de kiesbevoegden de meeste stemmen op zich vereenigd hebbende, in dubbelen getale van het getal leden van den stedelijken Raad, worden bijeen geroepen tegen den dag, volgende op den eersten Maandag van Januarij, om, te zamen vergaderd, bij meerderheid van stemmen, te voorzien in de opengevallen raadsplaatsen.

Zoodanig kies-collegie wordt telken jare vernieuwd.

De vaste census om stem- en kiesbevoegd te zijn, in 's Rijks beschrevene middelen (het patent, even als bij de provinciale stemgeregtigden, medegerekend) te voldoen, en voor denwelke men moet zijn aangeslagen in de kohieren, die het laatst vòòr den eersten Mei executoir zijn verklaard, wordt voor iedere stad afzonderlijk geregeld.

De leden van den stedelijken Raad (wethouder er onder begrepen) treden om de zes jaren, zoo na mogelijk bij $\frac{1}{6}$ gedeelte af, op den eersten Maandag van Januarij van elk jaar.

De burgemeester wordt, door den Koning, in of buiten den Raad benoemd.

In dit laatste geval, en nader geen lid van den Raad geworden zijnde, brengt hij, tot aan zoodanige benoeming, geene vermindering in het getal leden toe.

Wethouders worden, door den Koning, uit de leden van den Raad, op eene voordragt van drie candidaten, door dien Raad te doen, benoemd.

De benoeming van burgemeester en wethouders geschiedt voor den tijd van zes jaren.

Bij wangedrag of nalatigheid, kunnen zij, door den Koning, hetzij in hunne functien geschorst, hetzij ontslagen worden, na vooraf gehoord te zijn en na ingewonnen advies van Gedeputeerde Staten.

De vereischten voor het stem- en kiesregt en lidmaatschap der stedelijke besturen worden omschreven.

Plaatselijke Besturen ten platten lande.

Ter benoeming van de leden der Gemeente-raden wordt de deelneming vereischt van stemgeregtigden, gelijke som in de beschrevene middelen betalende, als vereischt wordt, in het district waarin die gemeente gelegen is, om stemgeregtigd te kunnen zijn ter stemming van kiezers voor de benoeming van leden der Provinciale Staten, en voor welke som men moet zijn aangeslagen in de kohieren, die het laatst vóór den eersten Mei zijn executoir verklaard.

Zij moeten ten minste het getal van twaalf kunnen bereiken.

Zij geven hunne keuze te kennen door schriftelijk ingevulde en onderteekende briefjes, welke den eersten Maandag in November worden rondgezonden, en vervolgens, in den regel, aan de huizen des Vrijdags daarna opgehaald.

De stemgeregtigden benoemen alzoo drie candidaten, voor iedere te vervullen raads-plaats.

De leden van den Gemeenteraad worden, uit een zoodanig drietal candidaten, door Gedeputeerde Staten benoemd, na alvorens den Gemeenteraad gehoord te hebben.

Zoo de candidaten de vereischten missen, en de Koning geene termen vindt tot het verleenen van dispensatie, — alsmede zoo er geen twaalftal stemgeregtigden in de gemeente kan gevonden worden, doen Gedeputeerde Staten de benoeming, uit eene door den Gemeenteraad in te zenden voordragt van een dubbeltal candidaten.

Assessoren worden, van wege den Koning, benoemd door den commissaris des Konings, uit een drietal candidaten, door den Gemeenteraad uit de leden van dien Raad voor te dragen.

De burgemeester wordt door den Koning benoemd, en is dien ten gevolge ook lid van den Raad.

De benoeming van de burgemeesters, assessoren en raadsleden geschiedt voor den tijd van zes jaren.

Elk jaar treedt, op den 2den Januarij, een aantal zoo na mogelijk gelijk aan het $\frac{1}{6}$ gedeelte af.

Bij wangedrag of nalatigheid, kunnen burgemeester en assessoren in hunne functien geschorst worden door Gedeputeerde Staten, of ontslagen door den Koning; dit laatste na vooraf gehoord te zijn en na ingewonnen advies van Gedeputeerde Staten.

De vereischten tot het lidmaatschap der plaatselijke besturen worden bij de wets-ontwerpen omschreven.

Uit den zamenhang der wijze van benoeming, en het stilzwijgen deswege, in tegenoverstelling van het te dien opzigte thans bepaalde, vloeit voort, dat de medewerking van de eigenaren der heerlijkheden ten deze zal komen te vervallen.

Thans overgaande tot toelichting van deze en gene bepaling der respectieve ontwerpen van wet, wordt daartoe het navolgende in het midden gebragt.

ONTWERP VAN WET *over de bevoegdheid tot het deelnemen aan de* PROVINCIALE *en* PLAATSELIJKE BESTUREN.

HOOFDSTUK I.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de PROVINCIALE BESTUREN.

TITEL I

Van de Provinciale Staten.

Art. 2. Hierbij is alleenlijk bepaald, dat voor ingezeten der provincie ten deze wordt gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Mitsdien zal het thans nog bestaande vereischte, dat men *moet* zijn ingeschreven op de lijst der ingezetenen, komen te vervallen.

Het artikel is in dien zin opgemaakt, omdat men zulks het meest eenvoudig in de uitvoering acht, en het daarenboven vreemd was te achten, dat iemand, ter zake van het ingezetenschap in de provincie, niet (omdat hij niet was ingeschreven op eene lijst der ingezetenen) verkiesbaar zou zijn tot lid der Provinciale Staten, niettegenstaande hij wel verkozen zou kunnen worden tot lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, waarvoor, ingevolge art. 83 der Grondwet, almede gevorderd wordt, dat men *ingezeten der provincie* zij.

Art. 3. Men heeft gemeend, ten behoeve van hen, die, ten gevolge van het bekleeden van eenen tijdelijken post of van eene tijdelijke commissie, hun hoofdverblijf buiten de provincie vestigen, de thans nog in kracht zijnde uitzonderings-bepaling, ten gevolge waarvan zij hun vroeger staatsregtelijk domicilie kunnen behouden, te moeten laten bestaan: — doch, ten einde, zoo veel mogelijk, alle nadeelige gevolgen, hieruit kunnende voortvloeijen, voor te komen, is in deze wet de bepaling gebragt, die gevonden wordt in art. 45.

Art. 5. Het is overbodig geacht in dit artikel te vermelden, dat het *lidmaatschap van de provinciale Hoven* onvereenbaar is met dat der *Provinciale Staten*, aangezien zulks uitdrukkelijk is bepaald bij art. 9 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie.

Om ook, bij tegenoverstelling der opgenoemde wet, de ambtenaren bij het openbaar ministerie, de griffiers en substituut-griffiers bij die Hoven van het lidmaatschap der Provinciale Staten uit te sluiten, daartoe zijn geene genoegzame termen gevonden.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

Art. 6. Thans mogen de leden der Staten elkander niet nader dan in den tweeden graad van *bloedverwantschap* bestaan, voor zoo verre zij door het zelfde collegie benoemd zijn.

Nu wordt voorgedragen om ook het bestaan in den tweeden graad van *zwagerschap* te verbieden.

Tot zoodanig verbod vindt men genoegzaam de zelfde redenen als voor bloedverwantschap; doch men heeft gemeend hetzelve beperkt te moeten laten tot leden door het zelfde collegie benoemd, deels in navolging van het bepaalde bij art. 83 der Grondwet (alwaar verboden is dat leden der Tweede Kamer, uit *de zelfde provincie*, elkander in den daarbij vermelden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan), deels, omdat staatsleden door verschillende districten gekozen, ten deze kunnen geacht worden gelijk te staan met die door eenen der twee andere Standen gekozen, deels ook uit aanmerking van de moeijelijkheden, die uit de uitbreiding van dit verbod zouden kunnen voortvloeijen, wijl er alsdan geene mogelijkheid zoude bestaan om zich, uit het oogpunt van dit verbod, van de geldigheid eener verkiezing vooraf, namelijk op het oogenblik der verkiezing, te verzekeren, daar men toch nimmer de zekerheid zou kunnen hebben, dat niet op dat oogenblik *door een ander kies-collegie* iemand wordt benoemd, die aan den verkozene in den verboden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaat.

Art. 7. Thans is de termijn van zitting van de leden der Provinciale Staten op *zes* jaren bepaald, terwijl telke twee jaren een *derde* gedeelte aftreedt.

Bij het laatstelijk aangeboden ontwerp van wet is voorgesteld, dien termijn eenigermate te verkorten en denzelven op vijf jaren vast te stellen; doch, in overeenstemming met den door velen geuiten wensch, dat het, in het algemeen, meer verkieslijk was, den termijn van *zes* jaren te behouden, en om, zooveel mogelijk, een en het zelfde tal jaren, voor alle de in deze wetten voorkomende verkiezingen, tot grondslag te nemen, is het onderhavige artikel in dien zin opgesteld.

Men heeft echter tevens gemeend het beginsel eener *jaarlijksche* aftreding van een deel der staatsleden, in stede der *twee-jaarlijksche*, te moeten aannemen.

De volgende bepalingen zullen aantoonen, dat men, ter bevordering van eenheid van beginsel, het zesjarig en eenjarig tijdvak algemeen als beginsel heeft aangenomen.

Het tijdstip der aftreding stelt men voor te laten zoodanig als hetzelve thans is, daar het in verband staat met het tijdstip, waarop de Provinciale Staten jaarlijks hunne *gewone* bijeenkomst houden.

Titel II.

Van de Gedeputeerde Staten.

Art. 13. Al de collegien der Provinciale Staten zijn geraadpleegd nopens de vraag, of, naar derzelver oordeel, de leden der Gedeputeerde Staten (zooals tot dusverre plaats heeft) respectievelijk de drie Standen behooren te blijven vertegenwoordigen, dan wel, zonder onderscheid, uit *al* de leden der Staten behooren te worden gekozen.

De meerderheid der Staten-vergaderingen heeft den wensch geuit, dat voortaan de leden der Gedeputeerde Staten, uit de staatsleden *zonder onderscheid* (en dus zonder acht te geven op den Stand, door welken zij zijn benoemd), gekozen mogen worden.

Daar nu de Grondwet niet voorschrijft, dat de Standen in het collegie van Gedeputeerde Staten moeten vertegenwoordigd zijn, en hetzelve inderdaad als een uitvloeisel van een ondeelbaar zedelijk lichaam moet worden beschouwd, heeft men gemeend aan den ten deze geuiten wensch van velen te moeten voldoen, waardoor tevens het doel zal worden bereikt, om geene belemmering te brengen in het doen der meest wenschelijk geachte keuzen.

Doch vermits dit punt moet geacht worden een der vereischten van het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten te betreffen, is het wenschelijk geacht eene bepaling deswege in deze wet op te nemen.

Art. 14. Volgens art. 8 der wet op de *Regterlijke organisatie en het beleid der Justitie* kunnen de leden van de regterlijke magt (met uitzondering van de regters-plaatsvervangers) niet tevens eenig ambt bekleeden, aan hetwelk eene vaste wedde is verbonden.

Men zou het echter voor twijfelachtig kunnen houden, of het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten wel als een *ambt* en niet slechts als eene *tijdelijke commissie* is te beschouwen.

Om allen twijfel nopens het al of niet vereenbare dier twee betrekkingen weg te nemen, is het verbod daarvan in dit artikel opgenomen.

Tevens wordt opgemerkt, dat, onder de uitdrukking *lid van de regterlijke magt* begrepen zijn de ambtenaren van het openbaar ministerie, de griffiers en substituut-griffiers.

Bij § *d* zijn van het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten onder anderen uitgesloten *de administrateurs van 's Rijks schatkist*, en zulks uit hoofde der naauwe betrekking, waarin zij tot Gedeputeerde Staten staan, ten aanzien van het beheer der provinciale fondsen.

Bij deze paragraaph zijn overigens alleen uitgesloten de ambtenaren der *directe belastingen*, omdat alleen de ambtenaren van dat vak de aanslagen helpen regelen der belastingschuldigen, over de juistheid van welke aanslagen (in geval van reclame) Gedeputeerde Staten moeten oordeelen, terwijl, alhoewel niet al de ambtenaren van dat vak, om evengemelde reden, zouden behoeven te worden uitgesloten, de onderhavige bepaling algemeen is gemaakt, omdat men, bij het aannemen van een tegenovergesteld beginsel, tot vele onderscheidingen zou hebben moeten afdalen, en men van oordeel is, dat die ambtenaren, welke alsdan niet in deze termen van uitzondering zouden zijn gevallen, te vele bezigheden hebben, om aan hen tevens de waarneming van het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten te vergunnen.

Art. 16. Ook voor de leden der Gedeputeerde Staten is de termijn van zitting thans nog op *zes* jaren bepaald, met aftreding, zooveel mogelijk, van *een derde* gedeelte telke *twee* jaren.

Om de redenen aangevoerd bij art. 7, is het onderhavige artikel ontworpen, zoodanig als het thans is liggende.

HOOFDSTUK II.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de PLAATSELIJKE BESTUREN.

Titel I.

Van de bevoegdheid om BURGEMEESTER, WETHOUDER *of* LID VAN DEN RAAD *in de* STEDEN *te zijn.*

Soortgelijke bepalingen, als ten aanzien van het lidmaatschap der Staten in artt. 2—4 zijn vervat, zijn niet uitdrukkelijk opgenomen in dezen titel, omdat, bij artikel 19, § *c*, als vereischte is voorgeschreven, dat men in de stad *stemgeregtigd moet zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen:* terwijl in het ontwerp van wet *nopens de oefening van het stemregt in de steden*, de bedoelde bepalingen gevonden worden in artt. 2 tot 4.

Artt. 20 en 21. Ofschoon het genoegzaam is geacht, om van het lidmaatschap van den Raad alleen de onderwijzers bij het *lager* en *middelbaar* onderwijs uit te sluiten, is echter noodig geoordeeld, om de betrekking van burgemeester en wethouder met die van *hoogleeraar* of *lector bij de instellingen van hooger onderwijs* onvereenbaar te verklaren, ten einde den zelfden persoon geenen tweeledigen werkkring te geven, waarvan de een ten nadeele van den ander zoude kunnen of moeten uitloopen.

Soortgelijke beschouwing als hierboven vermeld is ad artikel 14, heeft aanleiding gegeven tot hetgeen bij dit 21ste artikel is bepaald ten aanzien der onvereenbaarheid van de betrekking van burgemeester of wethouder met het lidmaatschap van de regterlijke magt.

Art. 24. Het is noodzakelijk geacht, bij dit artikel aan den Koning de bevoegdheid voor te behouden, om ook iemand die geen raadslid is, tot burgemeester te *kunnen* benoemen, vermits de ondervinding heeft geleerd:

1°. dat, vooral in min volkrijke steden, men somtijds tot dit middel toevlugt moet nemen, om op eene behoorlijke wijze in de vervulling der betrekking van burgemeester te kunnen voorzien, naardien uit de raadsleden, hetzij uit hoofde van onvereenbare betrekkingen met het burgemeesterschap, welke die leden bekleeden, hetzij om andere redenen, geene goede keuze kon worden gedaan; en

2°. dat zelfs in een zeer belangrijke stad van het Rijk dit middel soms zou kunnen moeten worden aangewend, vermits de raadsleden, ofschoon alle geschiktheid in zich vereenigende, geene gezindheid zouden kunnen hebben om de burgemeesters-betrekking te aanvaarden, en zich daardoor in gevaar te stellen, om zich van de in andere opzigten op hen rustende pligten niet geheel te kunnen kwijten.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Sedert de invoering van dit beginsel in den jare 1824, heeft hetzelve niet dan zeldzaam behoeven te worden toegepast; maar het is genoeg, dat de ondervinding de noodzakelijkheid van hetzelve voor eenige gevallen heeft bewezen, om dat beginsel ook in de onderhavige wet op te nemen; want, bij ontstentenis van hetzelve, zou er geen wettig middel zijn, om, bij eene der zoodanige als de hierboven bedoelde omstandigheden, op eene behoorlijke wijze tot de aanstelling van eenen burgemeester te geraken.

Om echter ten deze zoo veel mogelijk aan alle bedenking te gemoet te komen, is, in het slot van dit artikel, de bepaling voorgedragen, dat, zoo lang een buiten de *raadsleden* benoemde burgemeester niet tot raadslid is verkozen, hij geene vermindering brengt in het, overeenkomstig art. 130 der Grondwet bepaalde getal raadsleden.

Ten aanzien der wethouders is in dit artikel de bepaling gebragt, dat dezelven op eene voordragt van drie candidaten, door den Raad te doen, zullen worden benoemd; soortgelijke bepaling bestond vóór den jare 1824, maar is destijds, bij de herziening der stedelijke reglementen, afgeschaft.

Men heeft er geene bedenking in gezien, om die bepaling te herstellen.

Art. 25. Thans bedraagt de termijn van zitting der leden van het collegie van burgemeester en wethouders *zes* jaren, en treden dezelven om de *twee* jaren, op den 2den Januarij, bij *derde* gedeelten af.

Om gelijke reden, als hierboven, ad artt. 7 en 16, is opgegeven, is ook bij dit artikel de termijn van *zes* jaren behouden, doch eene jaarlijksche aftreding van een aantal, zoo na mogelijk aan *een zesde*, voorgedragen.

Men houdt het voor niet strijdig met de Grondwet, om eene periodieke aftreding der stedelijke raadsleden, die thans voor *hun leven* worden gekozen, toe te laten, indien slechts gezorgd worde, dat de aftredende raadsleden eerst nà derzelver aftreding worden vervangen; achtende men dusdanige wijze van handelen noodzakelijk, ten einde kunne voldaan worden aan hetgeen bepaald is in het slot van art. 131 der Grondwet.

Op dit laatste punt is gelet bij het ontwerp der wet nopens de *oefening van het stemregt in de steden.* Mitsdien is in dit 25ste artikel de bepaling gebragt, dat almede de raadsleden voor eenen termijn van *zes* jaren worden benoemd, en telken jare, zoo veel mogelijk bij *zesde* gedeelten, aftreden.

Tot tijdstip der aftreding wordt de zelfde dag voorgedragen, welke thans daarvoor is bepaald, namelijk de eerste Maandag van de maand Januarij.

Na gezette overweging heeft men thans gemeend, ten aanzien van dit tijdstip geene verandering te moeten voordragen.

Art. 29. In dit artikel heeft men, door de inlassching der woorden: *wangedrag of nalatigheid*, getracht zoo veel mogelijk de gevallen aan te duiden, waarin een burgemeester of wethouder in deszelfs functien zou kunnen worden geschorst, of des noods daaruit ontslagen. Eene meer of alles afdoende omschrijving is toegesehenen onuitvoerbaar of in allen geval aan zeer groote bezwaren onderhevig te zijn.

Titel II.

Van de bevoegdheid om burgemeester, assessor *of* lid van den raad in de gemeenten ten platten lande *te zijn.*

Art. 31. Wordt gerefereerd tot de hierboven, ad artt. 2 en 3, gemaakte aanmerking.

Art. 34. Soortgelijke beschouwing als hierboven vermeld is ten aanzien van art. 14, heeft aanleiding gegeven tot hetgeen bij dit 34ste artikel bepaald is ten aanzien der onvereenbaarheid van de betrekking van burgemeester met het lidmaatschap van de regterlijke magt.

Art. 36. Men heeft het hier gestelde thans zoodanig ingerigt, dat voortaan ook aan assessoren en raadsleden de dispensatie, zoo die noodig mogt zijn, door den Koning zal worden verleend.

Daar intusschen, tot dusverre, soortgelijke dispensatien aan *assessoren* en *raadsleden* door Gedeputeerde Staten hebben kunnen worden verleend, en ook ten einde niet de noodzakelijkheid te doen ontstaan, om, bij de invoering dezer wet, al de reeds door den Koning aan burgemeesteren verleende dispensatien op nieuw easu quo aan dezelven toe te staan, is aan het slot van dit artikel eene bepaling gevoegd nopens het voortduren der thans verleende dispensatien, tot op het tijdstip, waarop de belanghebbenden zullen aftreden.

Deze bepaling (die overigens slechts van zeer tijdelijke werking is) kan voor den regelmatigen en eenvoudigen gang der zaak niet dan nuttig zijn.

Art. 37. Daar er in dit Rijk zeer vele kleine gemeenten zijn, waarvan sommige zelfs te nauwer nood zoo veel stemgeregtigden opleveren als er raadsleden moeten wezen, kan geen gevolg worden gegeven aan het denkbeeld, om die raadsleden te doen benoemen door kiezers, nadat deze door stemgeregtigden zouden zijn verkozen.

Men acht het intusschen wenschelijk, om aan de ingezetenen ten platten lande eenigen invloed op de verkiezing van de raadsleden toe te kennen, en uit dien hoofde verandering te brengen in het thans bestaande beginsel, volgens hetwelk de leden van den Gemeenteraad worden benoemd door Gedeputeerde Staten, na daaromtrent het plaatselijk bestuur te hebben gehoord.

Naar men vermeent, kan zulks niet doelmatiger geschieden, dan door in het algemeen den stemgeregtigden op te dragen, candidaten te benoemen, uit welke Gedeputeerde Staten de aanstelling doen, na dienaangaande den Gemeenteraad gehoord te hebben.

Art. 38. Het zou echter mogelijk zijn, dat *al* de dusdanige door stemgeregtigden voorgedragen candidaten *of* eenig vereischte misten *of* in eenigen term van uitsluiting vielen, en dat er geene genoegzame redenen bestonden, om naar aanleiding van art. 36 dezer wet dispensatie te verleenen.

Ook zou het geval kunnen bestaan, dat er geen twaalf stemgeregtigden in de gemeente wierden gevonden.

In beide die gevallen moest worden voorzien, en daartoe is het onderhavige 38ste artikel strekkende.

Art. 39. Thans bedraagt de termijn van zitting van burgemeester, assessoren en raadsleden *zes* jaren, en geschiedt de aftreding bij *derde* gedeelten, om de *twee* jaren.

Om soortgelijke redenen als hierboven bij artt. 7, 16 en 25 is vermeld, heeft men, bij dit 39ste artikel, den termijn van zes jaren behouden, doch eene jaarlijksche aftreding van een aantal, zoo na mogelijk aan *een zesde* der bestuursleden voorgedragen.

Art. 42. Wordt gerefereerd tot de toelichting hierboven, ten aanzien van art. 29 gegeven.

In het onderhavige wetsontwerp is al wat heerlijke regten betreft, met stilzwijgen voorbijgegaan, zoodat, bijaldien dit ontwerp tot stand mogt komen, voortaan die regten, voor zooveel dezelven met de aanstelling van leden der plaatselijke besturen in verband staan, zouden ophouden te werken.

Men is tot deze voordragt geleid, door de overweging, dat, na de op het einde van het jaar 1813 plaats gehad hebbende Staatsgebeurtenissen, die regten derzelver aanvankelijken grond alleen geacht kunnen worden te ontleenen uit de bepalingen van het Vorstelijk besluit van 26 Maart 1814 (*Staatsblad* n°. 46); dat die bepalingen slechts waren provisioneel, en dat al wat die regten, ten aanzien van het onderhavige punt, aangaat, geregeld is bij de reglementen op het bestuur ten platten lande, welke reglementen, uit krachte van art. 6 der Grondwet van 1815, ook in zich moesten bevatten al wat de bevoegdheid betreft, om deel te nemen aan de plaatselijke besturen.

Bij art. 6 der herziene Grondwet is sedert vastgesteld, dat de bevoegdheid om deel te nemen aan de plaatselijke besturen bij de wet wordt geregeld.

Door de wet zal mitsdien moeten worden uitgemaakt, of men de bevoegdheid, tot hiertoe bij de reglementen op het bestuur ten platten lande ten deze aan de eigenaren der heerlijkheden toegekend, al of niet zal bestendigen.

Na rijpe overweging dezer zaak, is men gekomen tot de meening, dat er, in den tegenwoordigen stand der burgermaatschappij, meer pleit voor het doen wegvallen, dan voor het behouden dier bevoegdheid, en mitsdien is al hetgeen deze regten betreft in deze wet met stilzwijgen voorbijgegaan.

Men heeft daar te boven vermeend zwarigheid te moeten maken om, ter zake van het ophouden van staatsburgerlijke regten, waardoor een gedeelte der ingezetenen in eenen exceptioneel minderen toestand werden geplaatst, zonder dat hun maatschappelijke stand

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

daarop invloed kan uitoefenen, aan eigenaren der heerlijkheden eene schadeloosstelling uit 's Rijk kas toe te kennen.

Bij de raadpleging der Provinciale Staten daaromtrent, is het gebleken, dat dezelve geene termen hebben gevonden, om uit de provinciale fondsen eene schadeloosstelling te verleenen.

Doch, wanneer de uitoefening dezer regten algemeen mogt ophouden, en men termen mogt vinden, om, in navolging van hetgeen in der tijd voor de provincie *Noord-Braband* heeft plaats gehad, eenige uitkeering ten behoeve van de eigenaars der heerlijkheden voor te dragen, zal het bij de Regering een bepaald punt van overweging uitmaken, of er niet genoegzame redenen zijn, zoodanige voordragt goed te keuren.

In dit wets-ontwerp is almede met stilzwijgen voorbij gegaan al hetgeen betrekking heeft op het bestendigen der toekenning van den naam van *stad*, aan sommige gemeenten *ten platten lande* in der tijd toegekend.

Zulks is daaraan toe te schrijven, dat men, bij nadere overweging van artt. 130 en 152 der Grondwet, het als meer met de Grondwet overeenstemmende heeft beschouwd, om den naam van *stad* voortaan niet meer aan gemeenten ten platten landen toe te kennen.

Overigens wordt nog opgemerkt, dat men de Staten der bij de zaak betrokkene provincien heeft geraadpleegd nopens de vraag, of sommige der bedoelde gemeenten tot den rang van stad, met vertegenwoordiging in de Provinciale Staten, zouden behooren te worden verheven.

De uitslag dier raadpleging zal worden medegedeeld bij de behandeling der in den aanvang dezer memorie vermelde elf ieder slechts tot eene Provincie betrekking hebbende wets-ontwerpen.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 43. Het hier gestelde strekt om de thans in *Vriesland* bestaande benamingen van de gemeenten en besturen ten platten lande, met de algemeene bepalingen dezer wet in behoorlijk verband te brengen.

Art. 44. In artt. 1, 19 en 30 dezer wet is, naar aanleiding van art. 8 der Grondwet, gewag gemaakt van ingezetenen, die door *wetduiding* voor Nederlander worden gehouden.

Tot hiertoe ontbrak het aan eene definitie, wie hiervoor, ten aanzien der uitoefening van staatsburgerlijke regten, moeten gehouden worden.

Ter voorziening hierin is in de wet het onderhavige artikel gebragt, waarbij het bepaalde bij n⁰. 3 en 4 van art. 5 van het Burgerlijk Wetboek (hetwelk, naar de letter van art. 1 van dit Wetboek, thans alleen de *burgerlijke regten* betreft) op de *staatsburgerlijke regten* van toepassing wordt verklaard.

Art. 45. Dit artikel is, om de reden hierboven bij de toelichting ad art. 3 opgegeven, in de wet gebragt.

Art. 46. Deze bepaling is ontworpen, ten einde het, in artt. 7, 16, 25 en 39 aangenomen beginsel van *jaarlijksche* aftreding, alsmede dat der periodieke aftreding der stedelijke raadsleden, op eene geleidelijke wijze in werking te brengen.

Daarbij is uitgegaan van het standpunt, dat de tegenwoordige leden der Provinciale en Gedeputeerde Staten, burgemeesters en wethouders der steden, en burgemeesters, assessoren en leden van den Raad der gemeenten ten platten lande, in functie zullen blijven gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn gekozen.

Evengemelde bepaling heeft men echter gemeend, voor zoo veel de thans in functie zijnde leden van de Stedelijke Raden betreft, niet te kunnen maken, omdat bij het aannemen derzelve niet zou kunnen worden berekend, tegen wanneer de zesjarige aftreding der raadsleden geregeld zou werken, weshalve men het noodzakelijk oordeelt, dat ten aanzien dier raadsleden het beginsel der aftreding reeds dadelijk worde ingevoerd.

In de 4de alinea van dit artikel is wijders eene bepaling gemaakt, die noodzakelijk wordt geacht, omdat, volgens de *bijzondere* wetsontwerpen, het getal der leden van de Staten, voor den Stand der Ridderschap zitting hebbende, voor het vervolg in de provincien *Vriesland* en *Overijssel* zal worden verminderd, en ook eene verandering zal worden gebragt in het getal staatsleden, door sommige der steden in de provincie *Vriesland* thans benoemd wordende: zoodat beslist moet worden hoedanig zal worden gehandeld ten aanzien van die staatsleden, welke boven het vereischte getal aanwezig zullen zijn.

Het wordt meest geraden geacht, deze voorloopig zitting te doen behouden, waardoor (zoo zulks niet door buitengewone oorzaken vroeger mogt hebben plaats gehad) het getal der staatsleden in die beide provincien, eerst na hunne aftreding, op het bij het wetsontwerp bepaalde getal zal worden gebragt.

ONTWERP VAN WET *omtrent de oefening van het stemregt* IN DE STEDEN.

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van KIEZERS IN DE STEDEN.

Art. 1. Het patentregt is, bij de regeling van den census ter uitoefening van het stemregt niet uitgesloten, aangezien art. 132 der Grondwet bepaalt, dat „de openvallende plaatsen in de kiezers-„collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der ge-„zeten burgeren, eene zekere, in iedere stad bij de wet te bepalen „som betalende in de *beschrevene* middelen."

Tot hiertoe was het patentregt bij de regeling van dien census uitgesloten; waarom zulks was geschied, is niet gebleken; dan vermits het patentregt buiten twijfel onder de *beschrevene middelen* behoort, houdt men het daarvoor, dat hetzelve bij de regeling door de wet van den census voor het *stedelijk* stemregt, ter voldoening aan de letter der Grondwet, behoort te worden opgenomen.

Men acht het bovendien billijk de ingezetenen, welke, door de betaling van patentregt, de voor den census bepaalde quota verstrekken, met dezulken gelijk te stellen, die in de grondbelasting of het personeel betalen. Zij dragen evenzeer bij tot het onderhoud en het welvaren van den Staat. Zij hebben geen minder belang bij een goed bestuur, en zij behooren, in den regel, tot het meest nijvere gedeelte der bevolking.

Bij dit artikel heeft men de het laatst voor den 1sten Mei executoir verklaarde kohieren der belastingen tot grondslag moeten nemen, omdat anders de onderscheidene verrigtingen, in de volgende artikelen vermeld, niet in tijds ten einde zouden kunnen worden gebragt.

Wijders is, gelijk bij de toelichting der elf bijzondere wetsontwerpen nader zal worden opgemerkt, de census niet op eene *veranderlijke* maar op eene *vaste* som bepaald.

Art. 11. In dit en volgende artikelen, zijn de tijdsbepalingen zoodanig geregeld, als noodig is geoordeeld, ten einde de kiezers op den eersten Dinsdag na Nieuwejaar zouden kunnen werkzaam zijn.

Art. 16. Men heeft hier niet, zoo als in het wetsontwerp omtrent de *oefening van het stemregt ten platten lande* geschied is, vrijheid kunnen laten om de stembriefjes in persoon bij het stedelijk bestuur over te brengen, aangezien art. 132 der Grondwet stellig voorschrijft, dat de briefjes, van wege de Regering, *aan de huizen* moeten worden *opgehaald.*

Art. 20. Het is doelmatig geacht, om de ingezetenen in de gelegenheid te stellen, om inzage te nemen van het, door het stedelijk bestuur opgemaakt verbaal nopens den uitslag der plaats gehad hebbende stemming ter benoeming van kiezers, en daartoe is dit 20ste artikel ontworpen.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

AFDEELING I.

Kiezers, ter benoeming van leden voor de Stedelijke Raden.

Art.. 21. Met betrekking tot het getal leden, waaruit ieder kies-collegie moet zijn zamengesteld, bestond tot dus verre geene onderlinge evenredigheid.

Om daartoe zooveel mogelijk te geraken, is bij dit artikel tot algemeenen grondslag aangenomen, dat gezegd collegie voor iedere stad zal bestaan uit tweemaal zoo veel personen als de Raad leden bevat.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

In vele steden zal hierdoor het kiezerscollegie uit meer leden zijn zamengesteld dan tot dus verre het geval was.

En neemt men hierbij in aanmerking, dat de tot hiertoe bestaan hebbende bepaling, volgens welke slechts de *helft* der kiezers ieder jaar tot de verkiezing werkzaam was, niet (als geenszins noodig geacht) bij de wet is opgenomen, zal uit een en ander gereedelijk blijken, dat, volgens de onderhavige thans ontworpen wetsbepalingen, veel meer personen dan vroeger de verkiezing der stedelijke raadsleden zullen bewerkstelligen.

Zooeven werd gezegd, dat de bepaling, volgens welke slechts *de helft* der kiezers ieder jaar tot de verkiezing werkzaam moest zijn, niet noodig wordt geacht.

Tot toelichting daarvan wordt opgemerkt, dat die bepaling in der tijd is daargesteld, klaarblijkelijk met het doel om verkeerde practijken, die wel niet waarschijnlijk maar toch mogelijk waren, te voorkomen.

Dit voorzeker loffelijke doel zoude echter in sommige gevallen niet door die bepaling worden bereikt, maar zelfs kunnen worden tegengewerkt. Want, gesteld dat een kiescollegie bestond uit *twintig* leden, dan moesten, volgens voorzeide bepaling, *tien* leden tot de verkiezing werkzaam zijn, en was het dus genoegzaam, dat zich iemand van de stemming van zes leden had verzekerd, ten einde gewis te zijn om (zoo toevallig die zes leden door het lot als werkzame kiezers werden aangewezen), tot raadslid te zullen worden benoemd.

Had er geene uitloting plaats, dan zoude men zich, in het ondersteldе geval, van de stemmen van *elf* leden hebben moeten verzekeren, om van de benoeming gewis te zijn.

Die bepaling kan dan ook geacht worden niet aan het gestelde doel te beantwoorden, eene noodelooze complicatie te geven, en de keuzen te zeer van toeval en lot afhankelijk te maken.

Art. 22. Vermits het kiesregt voor de steden ook onder het stemregt wordt begrepen, en (om de reden, hierboven ten aanzien van art. 1 aangevoerd) het patentregt, bij het regelen van den census voor het stemregt, niet is uitgesloten, lag het in den aard der zaak, om hetzelve almede bij het regelen van den census voor het stedelijk kiesregt niet uit te sluiten.

Wijders is bij dit artikel eene thans niet bestaande bepaling gemaakt, dat namelijk in steden van eene bevolking van vijf duizend zielen of daarboven, geen der leden van het stedelijk bestuur kiezer mag zijn.

Dit verbod acht men allezins doelmatig, maar men heeft het noodig geacht hetzelve tot steden van de bovengemelde bevolking te beperken, omdat het anderzins ligtelijk zou kunnen gebeuren, dat er geen genoegzaam aantal tot het kiezerschap bevoegde personen, in steden van minder dan 5000 zielen bevolking, zou worden gevonden.

Art. 24. Hierboven is, bij de toelichting omtrent art. 25 van het wetsontwerp *omtrent de bevoegdheid, om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, onder anderen te kennen gegeven, dat, naar men vermeent, de periodieke aftreding der stedelijke raadsleden kan worden toegelaten, indien slechts gezorgd wordt, dat de aftredende leden *eerst na derzelver aftreding* worden vervangen.

Bij dat artikel is voorgedragen om het tijdstip dier aftreding op den eersten Maandag van de maand Januarij te bepalen.

In verband daarmede, is bij het onderhavig 24ste artikel voorgesteld, om, ter vervulling van de in den Raad opengevallen plaatsen, de kiezers tegen den *dag volgende op den eersten Maandag van Januarij* op te roepen. Dusdanige omschrijving van dien dag is noodig geoordeeld, om te voorzien in het geval dat een jaar op Dinsdag aanvangt. In dat geval toch zullen de kiezers niet den *eersten* maar den *tweeden* Dinsdag van Januarij moeten bijeenkomen.

Art. 26. Ten einde waarborg te hebben, dat geene verkiezing van raadsleden geschiede door minder dan de grootste helft der leden, waaruit het kiezers-collegie moet zijn zamengesteld, is daaromtrent in dit artikel de noodige bepaling gemaakt.

Artt. 25, 27 en 28. Tot hiertoe bestond de bepaling, dat de kiezers-vergadering moest worden voorgezeten door den burgemeester, of, zoo deze zelf kiezer mogt zijn, door eenen der wethouders, of des noods der raadsleden, die geen kiezer mogten wezen. Men acht het niet noodzakelijk deze bepaling te behouden, en meer eigenaardig, door de kiezers een uit hun midden tot voorzitter te [doen] benoemen.

In dien geest zijn deze artikelen ontworpen, bij welke het voorzitterschap van den burgemeester, of (deze in steden van eene bevolking van minder dan 5000 zielen tot de kiezers behoorende, of om andere redenen verhinderd zijnde) van een der leden van het bestuur, die geen kiezer mogt zijn, alleenlijk behouden is, in zoo verre het voorloopig voorzitterschap betreft en dus tot op het oogenblik dat door de kiezers een voorzitter uit hun midden zal zijn benoemd.

Art. 33. In verband met hetgeen ten aanzien van art. 25 is aangemerkt, wordt de slotbepaling van dit 33ste artikel voorgedragen.

Art. 34. De bepalingen, die thans nog ten aanzien der wijze, waarop in de stedelijke kiezers-vergaderingen de stemming ter benoeming van raadsleden moet geschieden, bestaan, zijn van zeer wijden omvang.

De noodzakelijkheid tot dien grooten omvang ontleende zich daaruit, dat, na de *eerste* stemming (zoo er niet dadelijk volstrekte meerderheid bestond), men verpligt was zich in de stemming te *bepalen* tot die personen, welke bij de *eerste* stemming, de betrekkelijke meerderheid hadden bekomen.

Die bepalingen waren zeer beperkend en niet doeltreffend. Men is van oordeel, dat het doel eenvoudiger en beter kan worden bereikt, door (gelijk ook ter gelegenheid van benoeming van candidaten bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal gebruikelijk is) almede de *tweede* stemming, indien tot dezelve moet worden overgegaan, GEHEEL VRIJ *te doen zijn*, en alleen de *derde* stemming te doen beperken tot de personen, die bij de tweede stem-opneming de betrekkelijke meerderheid hebben verkregen.

Art. 37. Tot hiertoe werden de stedelijke kiezers voor een tijdvak van *negen* jaren benoemd, en traden dezelven, bij een derde gedeelte, telke *drie* jaren af.

Men acht het meer overeenkomstig met den aard en het doel van het verkiezingsstelsel, om het kies-collegie telken jare geheel te doen vernieuwen, en in dien zin is dit artikel ontworpen.

Art. 38. Bij art. 131 der Grondwet is bepaald, dat de stedelijke kiezers-collegien éénmaal in het jaar worden bijeengeroepen, om de raadsplaatsen, in dien tusschentijd opengevallen, door bevoegde personen te vervullen.

Die bepaling der Grondwet laat derhalve niet toe, om, nadat hetzelve reeds éénmaal is bijeengeroepen, het kiezers-collegie nog eenmaal in het zelfde jaar bijeen te roepen, tot het vervullen van sedert opengevallen raadsplaatsen.

Doch, naar men vermeent, is bij het 131ste artikel der Grondwet bedoeld, dat de openstaande raadsplaatsen eenmaal in het jaar *met der daad zullen worden vervuld*, en acht men derhalve met de Grondwet overeenkomstig, te bepalen, dat de kiezers-vergadering nader zal worden bijeengeroepen, wanneer een of meer der raadsplaatsen *onvervuld* mogt zijn gebleven, hetzij omdat de aanvankelijk benoemden niet al de gevorderde vereischten bezitten, of in een der termen van uitsluiting verkeeren, hetzij omdat, in derzelver benoeming, eenige onregelmatigheid heeft plaats gehad, hetzij eindelijk omdat de kiezers-vergadering, om de bij art. 25 vermelde reden, niet mogt hebben kunnen werkzaam zijn.

In die onderscheidene gevallen toch, heeft de kiezers-vergadering niet aan derzelver taak, het *vervullen* namelijk der opengevallen raadsplaatsen, voldaan, en moet het dus, als het ware, slechts als eene niet met de Grondwet strijdige *voortzetting* harer vroegere bijeenkomst worden beschouwd, wanneer de kiezers-vergadering nader wordt bijeengeroepen, om alsnog te doen hetgeen dezelve, ingevolge art. 131 der Grondwet, had moeten verrigten, doch hetgeen werkelijk niet is geschied.

Om tot zoodanige verrigting (die alzoo tevens moet strekken om den stedelijken Raad zoo voltallig mogelijk te houden) gelegenheid te kunnen geven, is het onderhavige 38ste artikel ontworpen.

AFDEELING II.

Kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten door den Stedelijken Stand.

Art. 40 — 43. Art. 130 der Grondwet schrijft onder anderen voor, dat *bij de* aldaar vermelde *reglementen* van de stedelijke besturen *de wijze wordt bepaald, op welke de leden der provinciale Staten, die ter benoeming van dien Stand staan, zullen gekozen worden.*

De *wijze van verkiezing* moet dus buiten twijfel bij die reglementen bepaald worden.

Meer twijfelachtig is het echter, of ook de bepaling wie de verkiezing zullen doen, bij die reglementen moet worden vastgesteld.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Tot dusverre was in dien zin gehandeld. Doch men moet erkennen, dat zulks niet stellig bij de Grondwet is voorgeschreven en er eene tegenstrijdigheid in ligt opgesloten, om meerdere bevoegdheid aan de stemgeregtigden en kiezers ten platten lande, dan aan die in de steden, toe te kennen.

In dezen stand van zaken heeft men, na de meest rijpe overweging, geoordeeld, zich er toe te mogen bepalen, met aan de regeling bij de stedelijke bestuurs-reglementen al hetgeen de wijze van verkiezing aangaat, over te laten, en in de wet de bepaling, wie de verkiezing zullen doen, en al hetgeen niet de wijze van verkiezing betreft, te brengen.

De verkiezing der leden van de Staten voor den Stedelijken Stand geschiedde tot hiertoe door de stedelijke Raden.

Nu wordt (art. 40) voorgedragen, om dezelve op te dragen aan de kiezers-collegien, die met de benoeming der stedelijke raadsleden zijn belast.

Hierdoor zullen voor de steden niet meer dan twee trappen van verkiezing bestaan, en voor dezelven gelijksoortige verkiezing worden tot stand gebragt, als (in overeenstemming met het thans bestaande), bij de wet *omtrent de uitoefening van het stemregt ten platten lande*, voor de verkiezing der leden van de Provinciale Staten voor den Landelijken Stand, wordt voorgedragen.

Bij art. 41 is het tijdstip bepaald, waarop voorsz. kiezers-collegien tot het benoemen der staatsleden zullen overgaan.

Terwijl bij artikelen 42 en 43 is vastgesteld, hoe vele kiezers moeten tegenwoordig zijn, om de benoeming te kunnen doen, en hoedanig gehandeld moet worden, om in *buitengewone* vacatures in de Provinciale Staten, voor den Stedelijken Stand, te voorzien.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 44. Wordt verwezen tot de toelichting, hierboven ten aanzien van art. 44 van het wetsontwerp omtrent *de bevoegdheid tot het deel nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, gegeven.

Art. 45. Het wordt noodig geacht, om alle uit deze wet voortvloeijende schrifturen vrij te doen zijn van de zegel- en registratieregten.

Daartoe strekt het onderhavig artikel.

Art. 46. Daar, voor het vervolg, verandering wordt gebragt in de vereischten en het getal van de kiezers, en vooral vermits aan die kiezers, volgens het onderhavig wetsontwerp, ook de benoeming der leden van de Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand zal worden opgedragen, wordt het noodzakelijk geoordeeld, om de bestaande kiezers-collegien zoodra mogelijk door nieuwe te doen vervangen.

Ter bereiking van dit doel, is het onderhavig artikel in deze wet gebragt.

ONTWERP VAN WET *omtrent de oefening van het stemregt* TEN PLATTEN LANDE.

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van Kiezers voor den Landelijken Stand.

Art. 1. Hierboven is, bij de toelichting ad art. 1 van het wetsontwerp omtrent *de oefening van het stemregt in de steden*, de reden opgegeven, waarom men vermeent, dat de letter der Grondwet vordert, dat, bij de regeling van den census voor het stedelijk stemregt, het patentregt niet worde uitgesloten.

Wat aangaat het platte land, valt aan te merken, dat art. 127 der Grondwet alleenlijk gewag maakt van *Landelijken Stand*, zonder te bepalen, wat daardoor moet worden verstaan, terwijl art. 133 slechts nog voorschrijft, dat, tot de verkiezing door den *Landelijken Stand* ter provinciale vergadering elke provincie verdeeld wordt in districten.

Het zou dus, naar men vermeent, gewaagd zijn te veronderstellen, dat, volgens de bedoeling der Grondwet, *de Landelijke Stand* uitsluitend de grondeigenaars ten platten lande vertegenwoordigt.

In dit geval zou het daarenboven twijfelachtig zijn, of in den census wel almede (gelijk tot hiertoe heeft plaats gehad) *de personeele belasting* zou behooren te worden opgenomen.

Meer overeenkomstig met den zin der Grondwet acht men het, uit te gaan van het beginsel, dat de *Landelijke Stand* al de ingezetenen van het platte land, en dus ook de nijverheid aldaar, vertegenwoordigt, en dat, naar aanleiding van dien, ook het *patentregt*, bij de regeling van den census voor het stemregt ten platten lande, moet in aanmerking komen.

In dien zin is § *d* van art. 1 dezer wet ontworpen.

Bij dit artikel heeft men de het laatst vóór den 1sten Januarij executoir verklaarde kohieren der belastingen tot grondslag moeten nemen, omdat anders de onderscheidene verrigtingen, in de volgende artikelen vermeld, niet in tijds ten einde zouden kunnen worden gebragt.

Ten aanzien van dit artikel wordt nog opgemerkt, dat bij de alsnog in werking zijnde reglementen was bepaald, dat men, om *stemgeregtigd* voor den Landelijken Stand te zijn, of voor dien Stand *tot kiezer te worden benoemd*, eene zekere, bij die reglementen bepaalde som in 's Rijks directe belastingen moest betalen, mits die betaling binnen de provincie en ten platten lande geschiedde; en dat daarenboven voor iedere provincie respectievelijk elk dier sommen in eens was vastgesteld, zoodanig dat er in die sommen, ten aanzien van de kies-districten onderling, geen verschil bestond.

De reden waarom de bepaling, dat de belasting *binnen de provincie en ten platten lande* moest betaald worden, bij dit ontwerp niet is opgenomen, is hieronder vermeld bij de toelichting van het 5de artikel.

Hier valt nog slechts op te merken, dat, voor de uitoefening van het stem- en kiesregt ten platten lande, zoo bij dit als bij het 29ste artikel, wordt voorgesteld, den census niet op *éene en de zelfde som voor de geheele provincie*, maar *afzonderlijk voor ieder kiesdistrict*, te bepalen, omdat hierin het eenige middel schijnt gelegen te zijn, om dien census te regelen, met inachtneming, zoo veel mogelijk, van de mate van gegoedheid in de onderscheidene deelen van iedere provincie.

Wijders is ook hier, gelijk bij de toelichting der laatste elf, ieder slechts tot éene provincie betrekking hebbende wetsontwerpen nader zal worden opgemerkt, de census niet op eene veranderlijke, maar op eene vaste som bepaald. Mogt de toestand der ingezetenen van eenig district, na langer of korter tijd, zoodanige verandering ondergaan, dat de tot grondslag gestelde verhouding wordt verbroken, dan zal daarin telken male dat zich het geval voordoet, door eene nadere speciale wet kunnen voorzien worden.

Art. 5. In verband met het bepaalde bij art. 5 van het wetsontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* (volgens hetwelk het, voor de uitoefening van het stedelijk stemregt, onverschillig is of de belasting betaald wordt *in de stad* zelve of *elders* binnen het Rijk), is bij dit 5de artikel mede uitgegaan van het beginsel, dat het voldoende is, wanneer de belasting betaald wordt binnen het Rijk, zoodat het tot hiertoe bestaan hebbend voorschrift, dat de belasting moet betaald worden wegens goederen binnen de PROVINCIE en TEN PLATTEN LANDE, zal ophouden.

Art. 11. Dit artikel vermeldt het beginsel, dat de verdeeling van iedere provincie in kies-districten van den Landelijken Stand, door de wet wordt geregeld.

Die verdeeling zelve komt voor in de bovengemelde elf, ieder slechts tot éene provincie betrekking hebbende wets-ontwerpen.

Art. 12. In dit en volgende artikelen zijn de tijdsbepalingen zoodanig geregeld, als noodig is geoordeeld, ten einde de kiezers alom op den zelfden bepaalden dag zouden kunnen werkzaam zijn.

Daar de Grondwet nopens het al of niet behouden der instelling van kiezers, ter benoeming van staatsleden wegens den Landelijken Stand, geen voorschrift bevat, en naar men vermeent het behoud dier instelling door velen gewenscht wordt, is dezelve in het onderhavige wets-ontwerp opgenomen.

Art. 20. Ten aanzien van het ophalen der briefjes bij de stemming ten *platten lande*, wordt in de Grondwet niet zoodanige bepaling gevonden, als in art. 132 van dezelve voorkomt omtrent het ophalen der stembriefjes in de steden.

Uit dien hoofde is dit 20ste artikel zoodanig kunnen worden ingerigt, dat daardoor wordt voldaan aan het verlangen, zoowel dergenen, die, voor de meeste eenvoudigheid, zouden wenschen dat het stembiljet ten hunnen huize worde afgehaald, als dergenen die hetzelve in persoon, ter vergadering van de stem-opneming, zouden wenschen in te leveren.

Art. 24. Volgens art. 26 moet, indien iemand te gelijker tijd voor meer dan één district tot kiezer is benoemd, een ander opge-

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

roepen worden, ten einde op te treden als kiezer voor het district, voor hetwelk zoodanig persoon de op hem uitgebragte keuze niet aanvaardt.

Gelijke optreding moet plaats hebben in de bij art. 27 vermelde gevallen van buitengewone vacature.

En daar, volgens art. 43, het kies-collegie in stand blijft tot aan deszelfs vervanging door een ander, bij gelegenheid der volgende *gewone* aftreding van een staatslid (hetgeen, in districten waar niet meer dan één staatslid wordt benoemd, *zes* jaren kan duren), kan het ligtelijk gebeuren, dat in onderscheidene *buitengewone* vacatures achtereenvolgend moet worden voorzien.

Uit dien hoofde is het als wenschelijk beschouwd, dat voor ieder district ook *plaatsvervangende kiezers*, ten getale van de helft der leden van het kies-collegie, worden benoemd.

Daartoe zijn de vereischte bepalingen in het slot van dit 24ste artikel gebragt.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

Art. 28. Volgens de nog bestaande regelementen, moet ieder kies-collegie van den Landelijken Stand zijn zamengesteld uit zes maal zoo veel kiezers als er staatsleden door hetzelve (in het jaar der daarstelling van het kies-collegie) moeten benoemd worden, zoodanig evenwel, dat het getal der kiezers nimmer beneden de twaalf mag zijn.

Uit de meergemelde elf, ieder slechts tot ééne provincie betrekking hebbende wets-ontwerpen, zal blijken, dat in onderscheidene provincien voor ieder landelijk kies-district maar één lid der Staten moet worden benoemd, terwijl het daarvoor te houden is, dat voor die districten, wegens welke meer dan één lid benoemd wordt, naar den gewonen regel, ieder jaar ook maar hoogstens één lid zal behoeven te worden verkozen.

Bij het behoud van het thans bestaande beginsel, zou dan ieder van die kies-collegien doorgaans maar uit *twaalf* leden bestaan.

Men heeft gemeend, evengemeld getal te moeten verhoogen, om er meer gewigt en meer waarborg aan te geven, en daarom bij het onderhavige 28ste artikel dat getal op *vier en twintig* bepaald.

Art. 29. Vermits het kiesregt ook onder het stemregt wordt begrepen, en (om de reden hierboven, ten aanzien van art. 1 aangevoerd) het patentregt, bij het regelen van den census, niet is uitgesloten, lag het in den aard der zaak, om hetzelve, almede bij het regelen van den census voor het landelijk kiesregt, niet uit te sluiten.

Overigens wordt, ten aanzien van dit artikel, verwezen tot de omtrent art. 1 ten slotte gemaakte aanmerking.

Artt. 31 en 33. Volgens de tot dusverre bestaande bepalingen, moest de kiezers-vergadering worden voorgezeten door den burgemeester der hoofdplaats van het kies-district, of, zoo deze zelf kiezer mogt zijn, door een der leden van het gemeente-bestuur dier hoofdplaats, die geen kiezer mogt wezen.

Het behoud dezer bepaling wordt niet noodzakelijk geacht, en men oordeelt het meer eigenaardig, door de kiezers een uit hun midden tot voorzitter te doen benoemen.

In dien geest zijn deze artikelen ontworpen, bij welke het voorzitterschap van den burgemeester, of van dengene die hem, om bovengemelde reden, vervangt, alleenlijk behouden is voor zoo veel het voorloopig voorzitterschap betreft.

Art. 32. Soortgelijke reden als hierboven, ten aanzien van art. 26 der wet, *omtrent de uitoefening van het stemregt in de steden* is vermeld, heeft aanleiding gegeven tot het ontwerpen van het onderhavige 32ste artikel.

Art. 40. De bepalingen, die thans nog bestaan ten aanzien der wijze waarop in de kiescollegien van den Landelijken Stand de stemming moet geschieden, zijn van zeer wijden omvang. Om gelijke reden als hierboven, ten aanzien van art. 34 van het wetsontwerp *nopens de oefening van het stemregt in de steden* is aangevoerd, heeft men gemeend die bepalingen zeer te kunnen vereenvoudigen, door dezelven in te rigten in voege als bij het onderhavige artikel wordt voorgedragen.

Art. 43. Hierbij wordt voorgesteld om, evenals tot dusver plaats had, het kiescollegie te doen in stand blijven, tot aan deszelfs vervanging door een nieuw kiescollegie, bij gelegenheid der volgende gewone aftreding.

HOOFDSTUK III.

Stemregt ter benoeming van candidaten voor leden der besturen ten platten lande.

Artt. 45 — 55. Bij art. 37 van het ontwerp van wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, is voorgesteld, om de leden van den Gemeenteraad door Gedeputeerde Staten te doen benoemen, *uit een door de stemgeregtigden op te maken voordragt van drie candidaten.*

Ter uitvoering van deze bepaling, worden de in het IIIde hoofdstuk vervatte artikelen voorgedragen.

Art. 45. Bij dit artikel zijn de het laatst vóór den 1sten Mei executoir verklaarde kohieren der belastingen tot grondslag genomen, opdat de in de volgende artikelen vermelde onderscheidene verrigtingen in tijds teneinde zouden kunnen worden gebragt.

HOOFDSTUK IV.

Algemeene bepalingen.

Artt. 56 — 58 wordt gerefereerd tot de toelichtingen, hierboven ten aanzien der artikelen 43 en 44 van het wetsontwerp *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, gegeven, alsmede tot de toelichting vermeld ad art. 45 van het wetsontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden.*

Art. 59. Aangezien, voor het vervolg, verandering wordt gebragt in de vereischten en het getal der kiezers, en daarenboven voor vele provincien eene verandering wordt daargesteld in derzelver verdeeling in kiesdistricten, wordt het noodzakelijk geacht om de bestaande kiescollegien zoodra mogelijk door nieuwe te doen vervangen.

Uit dien hoofde is het 1ste lid van het onderhavig artikel in de wet gebragt. Doch wanneer de thans ten platten lande bestaande kiescollegien op den 1sten Januarij 1846 worden ontbonden, zou voor die districten, welke niet in het eerste jaar der invoering van deze wet aan de beurt van benoeming van een staatslid zijn, en voor welke mitsdien in 1846 geen nieuw kiescollegie zou worden daargesteld, geen middel aanwezig zijn, om voorvallende *buitengewone* vacatures van staatsleden te doen vervullen.

Teneinde hierin zooveel mogelijk te voorzien, worden de in het 2de en 3de lid van art. 59 vervatte bepalingen voorgedragen.

ONTWERPEN *der bijzondere wetten, naar aanleiding van art.* 6 *der Grondwet, voor ieder der Provincien.*

Gelijk reeds bij den aanvang dezer memorie van toelichting is aangemerkt, strekken deze elf wetsontwerpen om voor iedere provincie afzonderlijk te regelen:

a. daar, waar zulks noodig is, het getal der leden van de Provinciale Staten en de Standsvertegenwoordiging (artt. 1 en 2);

b. de verdeeling van de provincien in kiesdistricten (art. 3 of 1), en

c. de hoegrootheid der som in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, te betalen om tot de uitoefening van het stem- en kiesregt in de steden en ten platten lande bevoegd te zijn (artt. 4 en 5 of 2 en 3).

Artt. 1 en 2.

(behalve voor *Gelderland*, *Zuid- en Noord-Holland*, en *Limburg*).

Aan de Staten der onderscheidene provincien is gevraagd, in hoever zij het wenschelijk achten, om, op de wijze geregeld bij art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal der leden van de *Provinciale* Staten-vergadering, en de evenredigheid der vertegenwoordiging van de verschillende Standen, te veranderen.

De Staten van *Gelderland*, *Zuid-Holland*, *Noord-Holland* en *Limburg* hebben daarop geadviseerd, zoowel het getal der leden als de evenredigheid der verschillende Standen te laten op gelijken voet als thans bestaat.

Van het beginsel uitgaande, om ten deze zooveel mogelijk te handelen in overeenstemming met het verlangen door elke der betrokkene Provinciale Staten geuit, is voor *Gelderland*, *Zuid-* en *Noord-Holland* en *Limburg* geene bepaling daaromtrent in de onderhavige conceptwetten gebragt, omdat voor die provincien (om de zooeven

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

vermelde reden) geene verandering in het getal der staatsleden of in de evenredigheid der verschillende Standen wordt voorgedragen, en mitsdien voor die provincien de toepassing van het 2de lid van art. 128 der Grondwet ten deze niet te pas komt.

De adviezen der Staten van al de overige provincien strekken tot het daarstellen van verandering in die onderscheidene opzigten, en de opgenoemde reden bood geene overwegende zwarigheid, om de onderhavige ontwerpen van wet in overeenstemming met die adviezen in te rigten.

De voorname inhoud van het advies der Staten van die respective provincien komt op het navolgende neder:

Noord-Braband.

De vergadering der Staten bestaat thans uit 42 leden, waarvan:

door de Ridderschap	7	〃
door den Stedelijken Stand	21	〃
door den Landelijken Stand	14	〃 worden gekozen.

Bij eene zeer aandachtige en ernstige overweging, is het voorgekomen, dat het thans bestaande getal leden der Staten en de evenredigheid der verschillende Standen, *voor den Landelijken Stand*, behoort te worden herzien.

Het platte land toch van *Noord Braband* is, sedert eenige jaren in vele zaken vooruitgegaan, waartoe ontginningen van uitgestrekte heidevelden en woeste gronden, het zich aldaar vestigen van fabrieken, trafieken van verschillenden aard, en het verbeteren der communicatien te water en te land, het hunne ruimschoots hebben bijgedragen, terwijl beschaving en de hoop op vooruitgaande welvaart zich daaraan verbinden.

Noord Braband heeft thans eene bevolking van 378 000 zielen, van welke slechts 82 000 in de steden, die door 21 leden vertegenwoordigd worden; terwijl het platte land, voor eene bevolking van 296 000 zielen, tot heden niet meer dan 14 vertegenwoordigers telt. Deze in het oog springende onevenredigheid behoort dan ook, naar het gevoelen der Staten, te worden gewijzigd, hetgeen voegzaam kan geschieden door de vermeerdering van het getal leden, uit den Landelijken Stand te kiezen, tot 25 op te voeren.

Zeeland.

De Vergadering der Staten van *Zeeland* bestaat thans uit 46 leden, waarvan:

door de Ridderschap	6	leden
door den Stedelijken Stand	21	〃
door den Landelijken Stand	19	〃 worden gekozen.

Het bestaande getal leden der Staten en de verdeeling van hetzelve tusschen de drie Standen, zoude wel zonder ongerief kunnen behouden worden, doch bij het bestaande voornemen, om die beide onderwerpen voor zooveel noodig bij de wet te regelen, is het den Staten voorgekomen, dat de grondslag behoort te worden aangewezen, waarop die verdeeling berust, ten einde aan den wetgever de overtuiging te geven, dat de uit te vaardigen wettelijke bepalingen op eenen billijken grondslag zijn gevestigd.

Welligt zou kunnen worden beweerd, dat, waar de Grondwet de provinciale vertegenwoordiging naar drie Standen heeft gewild, ieder dier Standen een zoodanig aandeel in de representatie behoort te hebben, dat geen derzelven de anderen kan overheerschen.

Dit denkbeeld zou aanleiding kunnen geven, om het getal der Staten gelijkelijk tusschen de drie Standen te verdeelen, doch men mag niet uit het oog verliezen de meerdere of mindere talrijkheid van iederen Stand, deszelfs contributief vermogen, en andere omstandigheden. Indien men alleen de bevolking in aanmerking neemt, zou, naar het gevoelen der Staten, schier overal het platte land het dubbel van de steden in de representatie erlangen, en alzoo een te groot overwigt verkrijgen. Doch de bevolking kan niet alleen als maatstaf worden genomen, maar er moet ook gelet worden op het contributief vermogen en op de meerdere of mindere beschaving en industrie.

Hierbij kan de Ridderschap niet in aanmerking komen, en er bestaat geene reden om het thans bestaande getal leden der Staten voor de Ridderschap te vermeerderen.

Wat de verdeeling tusschen den Stedelijken en den Landelijken Stand betreft, zijn de Staten van oordeel, dat deze, gelijk dezelve nu is bepaald, als billijk kan worden beschouwd, behoudens de vermeerdering van twee leden voor het platte land, gegrond op het hierboven vermelde beginsel.

Utrecht.

De Vergadering der Staten bestaat thans uit 36 leden, waarvan:

door de Ridderschap	12	〃
door den Stedelijken Stand	12	〃
door den Landelijken Stand	12	〃 worden gekozen.

Indien de staat en aangelegenheden der provincie op gelijke hoogte waren gebleven als in 1814, zouden er welligt nog heden genoegzame gronden bestaan, om de tegenwoordige inrigting te behouden.

In vele zaken echter is de provincie aanmerkelijk vooruitgegaan, en op een geheel ander standpunt gekomen, dan waarop dezelve zich bevond in 1814, voornamelijk tengevolge van ontginningen, vorderingen in onderscheidene takken van nijverheid, kunsten en wetenschappen, vebeteringen in den staat der wegen, uitbreiding en verfraaiing van sommige steden en plaatsen, gepaard met de tot stand gebragte, zeer belangrijke Rijks- en stedelijke inrigtingen, en eindelijk de verbazend toegenomene bevolking, welke sedert 1814 met nagenoeg de helft is vermeerderd: alle zaken en omstandigheden, welke invloed hebben op het bestaan en het beheer der provincie, en van dien aard zijn, dat eene herziening van het getal leden der Staten-vergadering wenschelijk wordt geacht.

Eene al te groote vermeerdering wordt evenwel niet raadzaam beschouwd, daar ook dit soms aan bezwaren onderhevig kan zijn, maar men vermeent dat die vermeerdering voegzaam op *twaalf* kan bepaald worden, gelijkelijk verdeeld tusschen den Stedelijken en Landelijken Stand, zijnde de Ridderschap op den zelfden voet gelaten als in 1814.

Friesland.

De Vergadering der Staten bestaat thans uit 54 leden, waarvan

door de Ridderschap	18	〃
door den Stedelijken Stand	18	〃
door den Landelijken Stand	18	〃 worden gekozen.

Er bestaat alzoo eene in het oog springende onevenredigheid in de vertegenwoordiging der verschillende Standen ter Provinciale Staten-vergadering.

De Ridderschap een zestigtal leden tellende, waarvan nog wel een derde gerekend kan worden buiten de provincie te zijn gevestigd, en de Stedelijke Stand, benoemen respectievelijk evenveel leden voor de Provinciale Staten, als de Landelijke Stand, niettegenstaande de bevolking der steden 59 000 en die van het platte land 169 000 bedraagt. Mitsdien houdt men het daarvoor, dat aan den Landelijken Stand een grooter getal leden moet worden toegekend.

In aanmerking nemende de bevolking, het vermogen en andere hierop van invloed zijnde omstandigheden, zijn de Staten van gevoelen, dat het bestaande getal leden met *zes* behoort te worden vermeerderd, met dien verstande, dat aan den Stand der edelen *zes* leden ontnomen, en aan den Landelijken Stand *twaalf* leden toegevoegd worden.

Tevens zijn de Staten van gevoelen, dat er eene verandering behoort te worden gebragt in het getal leden der Staten, thans door de steden respectievelijk in *Friesland* benoemd wordende.

Thans worden gekozen, door

Leeuwarden, met eene bevolking van ruim	22 200	zielen,	4	leden,
Bolsward, bijna	4 300	〃	2	〃
Franeker, ruim	5 200	〃	2	〃
Sneek, 〃	7 300	〃	2	〃
Dokkum, 〃	3 800	〃	2	〃
Harlingen, 〃	8 000	〃	2	〃
Stavoren, beurtelings met Hindelopen, te zamen bevolkt met ruim	1 700	〃	1	lid.
Sloten, beurtelings met Ylst, te zamen bevolkt met ruim	2 100	〃	1	〃
en Workum, bevolkt met ruim	3 200	〃	2	leden.

Neemt men hierbij in aanmerking, dat bij zoodanige verdeeling, naar men vermeent, tot grondslagen behooren te worden gelegd *en* de bevolking der steden, benevens derzelver meerder rijkdom, bloei en welvaart, *en* het grooter getal bekwame en geschikte personen, hetwelk men aldaar voor de Provinciale Staten aantreft, doch zoo veel mogelijk *hoofdzakelijk* de bevolking, dan is de thans bestaande verdeeling der achttien plaatsen, door den Stedelijken Stand ter Provinciale Staten-vergadering te vervullen, hoogst onevenredig te achten, en wel bijzonder tusschen de stad *Leeuwarden* en de overige steden.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

De Staten zijn dus van oordeel, dat die onevenredigheid behoort te worden verbeterd en dat de, ter keuze van den Stedelijken Stand staande leden der Provinciale Staten voortaan zouden behooren te worden benoemd als volgt:

wegens	Leeuwarden	7 leden.
〃	Bolsward	1 lid.
〃	Franeker	2 leden
〃	Sneek	2 〃
〃	Dokkum	1 lid.
〃	Harlingen	3 leden.
〃	Stavoren, Hindelopen, Sloten en Ylst gezamenlijk	1 lid.
〃	Workum	1 〃

Overijssel

De vergadering der Staten bestaat thans uit 63 leden, waarvan
door de Ridderschap 21 〃
door den Stedelijken Stand 21 〃
door den Landelijken Stand 21 〃 worden gekozen.

Dit getal behoort te worden vermeerderd, zoowel om de aanzienlijke vermeerdering van 50 000 zielen, welke in de bevolking der provincie, sedert de aanvankelijke bepaling van dat getal, heeft plaats gehad, als om de merkelijke ontwikkeling en uitbreiding der welvaart.

Wat de evenredigheid tusschen de Standen betreft, is tot grondslag aangenomen, dat het getal leden van de Ridderschap, sedert deszelfs vestiging, is teruggegaan, en daarom deszelfs vertegenwoordiging behoort te worden verminderd met *vier* leden, terwijl daarentegen de landelijke gemeenten aanzienlijk in bevolking en nijverheid, welvaart, rijkdom en beschaving zijn toegenomen, hetgeen eene vermeerdering voor dien Stand van *negen* leden wenschelijk doet achten; wordende het cijfer voor de thans in de Staten vertegenwoordigd wordende steden bij het vroegere getal behouden.

De Staten verlangen echter, dat van de thans bestaande gemeenten, aan welke in der tijd de benaming van stad is toegekend, *Enschedé*, *Almelo*, *Hasselt*, *Steenwijk* en *Oldenzaal* tot den rang van stad, met het regt om ter vergadering van de Provinciale Staten te worden vertegenwoordigd, worden verheven, en de overige geheel tot het platte land blijven behooren.

Aan de steden *Enschedé* en *Almelo* zou aan ieder de benoeming van *twee* staatsleden; aan de steden *Hasselt*, *Steenwijk*, en *Oldenzaal* de benoeming ieder van *één* lid behooren te worden toegekend.

Groningen

De vergadering der Staten bestaat thans uit 36 leden, waarvan:
door de Ridderschap 12 〃
door den Stedelijken Stand 12 〃
door den Landelijken Stand 12 〃 worden gekozen.

Sedert geruimen tijd zijn door den Landelijken Stand vertoogen ingebragt, strekkende om aan te toonen, dat de bestaande evenredigheid tusschen de drie Standen voor den Landelijken Stand bezwarend is.

Van de zijde der andere Standen worden die bezwaren niet erkend, en dezelven vermeenen, dat bij de bestaande regeling al de provinciale belangen gelijkelijk werden behartigd.

Het is evenwel wenschelijk, eene gegronde aanleiding tot oneenigheid uit de vergadering der Staten zoo veel mogelijk weg te nemen, en daartoe wordt het wenschelijk geacht, om aan den Landelijken Stand *vier* leden meer toe te kennen.

Immers daardoor wordt het aantal leden, door den Landelijken Stand gekozen, met een derde vermeerderd, en derhalve het aantal leden door de andere Standen gekozen, evenveel overtroffen.

De Staten zijn tot dit advies geleid, ook door de overweging, dat onder de leden, door de Ridderschap gekozen, uit den aard der zaak velen zijn, die door woonplaats, bezittingen en betrekkingen tot den Landelijken Stand behooren, en dat het belang van de stad *Groningen* ten naauwste met dat van den Landelijken Stand is verbonden, zoodat dit een en ander een overvloedigen waarborg oplevert, dat, bij de voorgestelde zamenstelling van de Staten, de belangen van den Landelijken Stand in de vergadering der Provinciale Staten niet zullen worden verwaarloosd;

dat, aan den anderen kant, het aantal leden van den Landelijken Stand alsdan ook niet zoo groot is, dat daarin grond zou zijn om te verwachten, dat deze, in geval van onderlinge eenstemmigheid, steeds de volkomen overstemming in de raadplegingen der Provinciale Staten zouden erlangen;

en dat het aantal leden van de Ridderschap en van den Stedelijken Stand voldoenden grond geeft tot de veronderstelling, dat de andere provinciale belangen, tot de bemoeijingen van de Staten-vergadering behoorende, ook niet zullen worden uit het oog verloren.

Drenthe.

De vergadering der Staten bestaat thans uit 24 leden, waarvan:
door de Ridderschap 4 〃
door den Stedelijken Stand 5 〃
door den Landelijken Stand 15 〃 worden gekozen.

De bevolking der provincie is, sedert de vaststelling van het thans bestaande getal staatsleden, met 30 000, dat is met 2/5 zielen toegenomen, en de evenredigheid van het getal leden der verschillende Standen, onderling, daardoor verbroken, aangezien de toeneming der bevolking vooral bestaat bij den Landelijken Stand. Daarom behoort het getal leden van dezen Stand in de vertegenwoordiging te worden aangevuld, en deze aanvulling dient te bestaan in de toevoeging aan denzelve van nog *zes* leden; terwijl daarvoor te meer redenen bestaan, omdat deze aanzienlijke verandering van bevolking, zonder onvoorziene rampen, niet alleen in de zelfde verhouding zal blijven voortgaan, maar, bij de betrekkelijk groote uitgestrektheid der provincie, bij de ontwikkeling waarvoor dezelve vatbaar is, en bij de hoop, die men voedt, dat die ontwikkeling zal worden bevorderd door de verwezenlijking van zoodanige ontwerpen als waardoor de aanwezige groote uitgestrektheid woeste, maar zoo zeer voor ontginning geschikte gronden, in vruchtgevende en bevolkte streken zullen worden herschapen, de provincie meer dan het dubbel der tegenwoordige bevolking zal kunnen bevatten en voeden.

Bij het thans bestaande getal leden kan dat gedeelte der provincie, waarvan een of meer leden door wettige verhindering belet worden de Staten-vergadering bij te wonen, gerekend worden alsdan niet, of niet genoegzaam, te worden vertegenwoordigd, en hierin zal, door eene vermeerdering van het getal leden, ten minste gedeeltelijk, worden voorzien.

De Ridderschap, door 4 leden in de Staten-vergadering vertegenwoordigd wordende, kan geene aanspraak maken op een grooter getal, daar de geheele Ridderschap uit zeven leden bestaat; doch daarentegen wordt dit getal, zal de Ridderschap eenen Stand blijven uitmaken, ook niet vatbaar geacht om verminderd te worden.

Insgelijks kan de Stedelijke Stand, welke door 5 leden wordt vertegenwoordigd, bij eene bevolking van 12 000 zielen, geene aanspraak maken op eenige vermeerdering, doch is dezelve ook voor geene vermindering vatbaar.

De Landelijke Stand, 61 000 zielen bedragende, is slechts door 15 leden vertegenwoordigd, terwijl dezelve geacht wordt aanspraak te hebben op een veel grooter aantal, weshalve de voorgestelde vermeerdering van *zes* leden bij dezen Stand zoude behooren plaats te hebben.

Art. 3.

(Art. 1 voor *Gelderland*, *Zuid-* en *Noord-Holland* en *Limburg*.)

Met betrekking tot de verdeeling van het platte land in kies-districten, heeft men tot beginsel aangenomen, dat in alle provincien, zooveel zulks mogelijk was, evenveel kies-districten zouden worden daargesteld, als er leden voor den Landelijken Stand in de Staten-vergadering zitting hebben.

Dit beginsel is toegepast in de provincien *Noord-Braband*, *Gelderland* (hoewel met eene enkele afwijking), *Zuid-Holland*, *Noord-Holland* en het Hertogdom *Limburg*.

In de overige provincien hebben omstandigheden, voornamelijk ontleend uit de natuurlijke ligging van het land, alsmede uit de zamenstelling en bevolking der gemeenten, veroorzaakt, dat gemeld beginsel aldaar niet is kunnen worden toegepast. In overeenstemming met het voorstel van de Staten, zijn de kies-districten in de zoodanige provincien derhalve ingerigt, zooals zij in de onderscheidene bijzondere wetten zijn voorgedragen.

Ter verdere toelichting wordt hier nog, voor zooveel noodig, opgemerkt, dat de verdeeling van iedere provincie in landelijke kies-districten thans is als volgt:

Noord-Braband,	verdeeld in	14	kies-distr.,	ter	benoeming	van	14 leden.
Gelderland,	〃 〃	8	〃	〃	〃	〃	30 〃
Zuid-Holland,	〃 〃	17	〃	〃	〃	〃	35 〃
Noord-Holland,	〃 〃	10	〃	〃	〃	〃	22 〃
Zeeland,	〃 〃	5	〃	〃	〃	〃	19 〃
Utrecht,	〃 〃	6	〃	〃	〃	〃	12 〃
Friesland,	〃 〃	3	〃	〃	〃	〃	18 〃
Overijssel,	〃 〃	6	〃	〃	〃	〃	21 〃

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Groningen, verdeeld in 2 kiesdistr., ter benoeming van 12 leden.
Drenthe, " " 5 " " " " 15 "
Limburg, " " 13 " " " " 13 "

Artt. 4 en 5.

(Artt. 2 en 3 voor *Gelderland*, *Zuid-* en *Noord-Holland* en *Limburg*.)

Ten aanzien van de hoeveelheid van het belasting-bedrag voor de uitoefening van het stedelijk en landelijk stem- en kies-regt, bestond tot hiertoe geenerlei onderlinge evenredigheid.

Bij het raadplegen der ingewonnen statistieke opgaven, nopens het getal der stem- en kies-geregtigden, is gebleken, dat,

voor de Steden,

het getal der stemgeregtigden in de eene stad gelijk stond met het 1/11, in de andere met het 1/53 der bevolking, — en dat het getal der bevoegden om tot kiezer te worden benoemd, in de steden, hier 1/22, dáár 1/166 der bevolking bedroeg, terwijl

voor het platte land,

het getal der stemgeregtigden in het éene kies-district gelijk stond met het 1/17, in het andere met het 1/83 der bevolking, en dat der bevoegden om tot kiezer benoemd te worden, in het éene district met het 1/54 en in het andere met het 13/34 der bevolking.

De toevoeging van het patentregt, bij de berekening van den census, zou reeds, uit den aard der zaak, vermeerdering van het getal der stem- en kies-geregtigden te weeg brengen, maar desniettemin zou, bijaldien het thans bepaalde quantum van belasting het zelfde bleef, de hierboven aangeduide groote onderlinge onevenredigheid blijven bestaan. Om hieraan zooveel mogelijk te gemoet te komen, heeft men gemeend tot grondslag bij de berekening van den census te moeten nemen, dat, voor het *stemregt*, zoo na mogelijk 1/30 van de bevolking in iedere stad en in ieder kies-district, en voor de *bevoegdheid om tot kiezer te worden benoemd* 1/80 der bevolking van iedere stad en van ieder kiesdistrict tot de bevoegden uit het oogpunt van belasting-betaling zullen behooren.

Dien overeenkomstig zijn de in artt. 4 en 5 (artt. 2 en 3) gebragte sommen berekend, waarop alleenlijk uitzondering is gemaakt voor de navolgende steden, als:

Willemstad, *Heusden* en *Geertruidenberg*, in *Noord-Braband;*
Doetinchem en *Lochem*, in *Gelderland;*
Purmerende, *Weesp* en *Monnikendam*, in *Noord-Holland;*
Sluis en *Veere*, in *Zeeland;*
Montfoort, in *Utrecht;*
Hindelopen, *Ylst*, *Sloten* en *Stavoren*, in *Friesland; en*
Coevorden, in *Drenthe;*

voor welke steden het bedrag van den census, gevorderd voor de kies-geregtigden, en ook ten aanzien van sommige dier steden het bedrag van den census voor de stemgeregtigden iets lager dan naar de hierboven opgegevene verhouding is gebragt, omdat anders het aantal der stemgeregtigden en kiesbevoegden aldaar geene genoegzame ruimte zou hebben opgeleverd.

Eene genoegzaam juiste vergelijking te maken tusschen het getal stem- en kiesgeregtigden, hetwelk voor den *Landelijken Stand* den thans bestaanden census oplevert, en de nieuw voorgedragene waarschijnlijk opleveren zal, is niet wel doenlijk, vermits de ontvangen statistieke opgaven de thans nog bestaande verdeeling in kies-districten ten grondslag hebben, en in die verdeeling bij de onderhavige wets-ontwerpen meerendeels verandering is gebragt. Daarenboven is in den thans bestaanden census voor den Landelijken Stand het patentregt niet opgenomen.

Deze laatste bijzonderheid heeft ook voor de steden plaats, en uit dien hoofde kan ook voor de steden niet met juistheid een staat van vergelijking worden opgemaakt.

Doch, ten einde over den waarschijnlijken uitslag van den, bij de onderhavige wets-ontwerpen voorgedragen census eenigermate te doen oordeelen, is de navolgende staat ontworpen, in welken voor de hoofdplaatsen van de provincien, en de steden *Amsterdam* en *Rotterdam*, eene vergelijking voorkomt tusschen het getal stem- en kies-geregtigden, hetwelk de *thans bestaande census* oplevert, en het getal stem- en kies-geregtigden, hetwelk de bij de wets-ontwerpen voorgedragene census waarschijnlijk opleveren zal:

STEDEN.	Naar het tegenwoordig belasting-bedrag, voor het stem- en kiesregt, getal		Naar het bij de wets-ontwerpen gesteld belasting-bedrag, voor het stem- en kiesregt, waarschijnlijk getal	
	Stemgeregtigden.	Kiesbevoegden.	Stemgeregtigden.	Kiesbevoegden.
's Hertogenbosch .	1018	563	732	275
Arnhem. . . .	994	537	559	209
's Gravenhage . .	2373	687	2118	794
Rotterdam . . .	1850	490	2603	976
Haarlem. . . .	704	198	800	300
Amsterdam. . .	5100	1276	7045	2642
Middelburg. . .	1008	267	529	198
Utrecht	2081	795	1616	606
Leeuwarden . .	632	371	780	292
Zwolle	863	446	565	212
Groningen . . .	1353	702	1116	419
Assen	166	56	103	39
Maastricht . . .	483	301	849	319

Art. 6.

(*Voor Friesland.*)

De steden *Ylst*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Stavoren* slechts gezamenlijk één lid in de Provinciale Staten zullende benoemen, zoo is, in verband tot art. 40 van het wets-ontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden*, eene bijzondere bepaling noodig ter aanwijzing, hoedanig voor die vier steden de benoeming zal geschieden.

Het is meest doelmatig geacht daartoe de leden der vier kies-collegien, beurtelings in eene dier steden te doen zamen komen, ten einde gezamenlijk de keuzen te doen.

Daartoe strekt het *eerste* gedeelte van art. 6.

Maar daarenboven moet alsdan worden bepaald, in welke rangorde de beurtelingsche zamenkomst in ieder van die vier steden zal geschieden. Dit is bepaald bij het *tweede* lid van dit artikel.

Eindelijk zou zich nog de vraag kunnen opdoen, of, bij het ontstaan eener buitengewone vacature, de vervulling zou moeten geschieden in de zelfde stad, waarin laatstelijk de gewone benoeming heeft plaats gehad, dan wel *in de in rangorde volgende stad*.

Het eerste is meest eigenaardig te achten, en daarom is het *derde* gedeelte van art. 6 in dien zin ontworpen.

ONTWERP VAN WET, *het tijdstip bepalende der invoering van de veertien wetten, tengevolge van art. 6 der Grondwet daargesteld.*

Art. 1. Volgens art. 46 van het wets-ontwerp *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, moeten, op den daarbij omschreven voet en wijze, door den Koning de noodige bepalingen worden vastgesteld, ter invoering van de bij dat wets-ontwerp voorgeschreven nieuwe wijze van aftreding der leden van de provinciale en plaatselijke besturen.

Wijders zullen, naar aanleiding van hetgeen reeds hierboven, bij de behandeling van artt. 40 tot 43 van het wets-ontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* is opgemerkt, de noodige bepalingen bij de reglementen voor de stedelijke besturen moeten worden daargesteld, ten aanzien *der wijze van verkiezing* van de provinciale staatsleden door de stedelijke kies-collegien.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen.* — *Stem- en Kiesrecht.*)

Dit alles zal eenen vrij geruimen tijd vorderen, en daarom wordt het noodzakelijk geacht, om het tijdstip der invoering van de onderhavige wetten op niet vroeger dan 1 Januarij 1846 vast te stellen.

Artt. 2 en 3. Bij aanneming van de in art. 1 voorgestelde bepaling, zal (ook door toepassing, zoo noodig, van hetgeen bij het *tweede* en *derde* lid van art. 59 van het wets-ontwerp *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* is bepaald) al wat de verkiezing van leden der Provinciale Staten voor den Landelijken Stand betreft, geregeld in werking kunnen worden gebragt, omdat de kiezers-collegien ter benoeming van die leden eerst nà den 1sten Januarij worden gevormd.

Meerdere moeijelijkheid doet zich echter op ten aanzien der invoering van deze nieuwe wetten, met betrekking tot de stedelijke kies-collegien en de vervulling der stedelijke raadsplaatsen.

Volgens art. 132 der Grondwet brengen de gezeten burgers in de steden, *eens in het jaar*, hunne stem uit, ter vervulling van de openvallende plaatsen in de kiezers-collegien; terwijl, naar luid van het bepaalde bij art. 131 der Grondwet, die kiezers-collegien *eenmaal in het jaar* worden bijeengeroepen om de opengevallen raadsplaatsen te vervullen.

Ingevolge de nog in werking zijnde verordeningen, moet, op den 30sten September 1845, een derde gedeelte der leden van de bestaande stedelijke kies-collegien aftreden, en zou dus, volgens die verordeningen, door de gezeten burgers, ter vervulling van de daardoor open te vallen en van de welligt tegen dat tijdstip, door buitengewone oorzaken, bestaande vacatures, hunne stem *in dat jaar* moeten worden uitgebragt.

Doch alsdan zou, bij naleving van art. 132 der Grondwet, door de gezeten burgers *gedurende* 1845 niet kunnen worden gestemd ter benoeming van de leden der, volgens de wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden* daar te stellen nieuwe kies-collegien.

En wierd dit laatste niet gedaan, dan zouden er geene kies-collegien aanwezig zijn, om in de, volgens art. 25 der wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, in de stedelijke Raden op 2 Januarij 1846 openvallende plaatsen, te voorzien; terwijl die collegien evenzeer zouden ontbreken, om te voorzien in de voor den Stedelijken Stand op den eersten Dinsdag van Julij 1846 openvallende plaatsen van leden voor de Provinciale Staten.

Wordt intusschen het op 30 September 1845 aftredend een derde gedeelte der stedelijke kiezers niet vervangen, zoo kan niet wel in aanmerking komen, om, door de overblijvende twee derde gedeelten van die collegien, in de eerste week van October 1845, te doen overgaan tot vervulling der vacatures, hier of daar in stedelijke Raads-collegien bestaande; terwijl, indien zulks niet geschiedt, er, stipt genomen, niet gehandeld wordt volgens art. 131 der Grondwet.

In dezen stand van zaken, en na almede in aanmerking te hebben genomen de strekking van het 1ste additioneele artikel der Grondwet, heeft men het meest geraden geoordeeld, in deze wet te bepalen (art. 2), dat de nieuwe stedelijke kies-collegien gedurende 1845 zullen worden daargesteld; dat de opengevallen, of door de aftreding op 30 September 1845 open te vallen, plaatsen in de nog bestaande stedelijke kies-collegien niet zullen worden vervuld; en (art. 3) dat de plaatsen, die in October 1845 in de stedelijke Raden mogten zijn opengevallen, onvervuld zullen blijven, tot in Januarij 1846, als wanneer in dezelven door de nieuw gevormde kies-collegien wordt voorzien.

Langs dien weg zal art. 132 der Grondwet geheel worden nageleefd, en zal de geringe afwijking van art. 131 (welke daarenboven kan geacht worden in den geest te zijn van het 1ste additioneele artikel), alleenlijk ten gevolge hebben, dat de weinige vacatures, die in de stedelijke Raads-collegien hier of daar in den aanvang van October 1845 mogten bestaan, en waarvan sommige welligt reeds sedert een geruim aantal maanden bestaan hebben, eerst in Januarij 1846, in plaats van in October 1845, vervuld zullen worden.

Art. 4. Wanneer de wet *nopens de oefening van het stemregt ten platten lande* den 1sten Januarij 1846 wordt ingevoerd, bestaat er geene mogelijkheid om, in de op den 2den Januarij 1846 openvallende plaatsen van raadsleden in de gemeenten ten platten lande, op de wijze bepaald bij art. 37 der wet *nopens de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen* (namelijk uit eene door stemgeregtigden opgemaakte lijst van candidaten) te doen voorzien.

Om aan dit bezwaar te gemoet te komen, wordt bij het onderhavig artikel bepaald, dat in de op 2 Januarij 1846 openvallende plaatsen van raadsleden in de gemeenten ten platten lande, nog voorzien zal worden op de wijze, bij de thans nog in werking zijnde verordeningen voorgeschreven.

4. VOORLOOPIG VERSLAG. [1])

Wanneer men deze ontwerpen vergelijkt met de vroegere voorstellen van 1841 en van 1842 ter voldoening aan art. 6, wordt men door eene merkwaardige afwisseling van inzigt getroffen. De eerste, die van 1841, schenen enkel bestemd om aan de beginselen van reglementen, wier ongenoegzaamheid vooral tot verandering van artt. 6, 128 en 132 der Grondwet in 1840 had geleid, den vorm van wet te geven. Hiervan ging de Regering in het volgende jaar 1842 af, om, inzonderheid ten aanzien van het stem- en kiesregt, bepalingen voor te dragen, die op een geheel ander begrip rusten van hetgeen de Grondwet 't zij eischt, 't zij gedoogt, of van 't geen onze toestand vordert.

In de derde of tegenwoordige voordragt vindt men dit begrip wederom zóó aanmerkelijk gewijzigd, alsof in de laatste twee jaren Staatsregeling en politische behoefte des volks waren veranderd.

Ten aanzien dezer laatst aangeboden ontwerpen nu is in alle Afdeelingen, waar doorgaans 40 leden tegenwoordig waren, vooraf de vraag geopperd, of overweging wel tijdig en gepast ware?

Het ontkennend antwoord werd hoofdzakelijk door de volgende gronden ondersteund.

Vooral in deze stukken, waarover de ontwerpen loopen, behoeft de Grondwet zelve verandering. Men zou deze noodzakelijkheid miskennen of verbloemen, men zou bevestigen wat men afkeurt, wanneer men de werking eener te dezen aanzien hoogst gebrekkige Grondwet hielp regelen.

Welke beginselen men ook bij de regeling der politische bevoegdheden, waarvan hier spraak is, aannemelijk keure, de Grondwet blijft steeds aan een goed stelsel of geheel van wetgeving hinderlijk.

De veranderingen, ten jare 1840 in artt. 6, 128 en 132 gebragt, onderwerpen slechts *sommige* stukken aan de wet; alle overige zijn aan bijzondere, provinciale of plaatselijke, van den algemeenen wetgever onafhankelijke, reglementen verbleven.

De bevoegdheid b. v., om deel te nemen aan provinciale en plaatselijke besturen, schijnt niets anders in te sluiten dan de voorwaarden, die men, om verkiesbaar te zijn, moet bezitten; zoodat de bepalingen, rakende den tijd voor welken men wordt gekozen, het ontslag of de vervallenverklaring, de Gedeputeerde Staten, de inrigting der plaatselijke gemeentebesturen, die der kiezers-collegien in de steden, buiten het bereik der wet liggen.

Op deze en andere punten, 't zij door de Grondwet onmiddellijk, 't zij volgens haar door de reglementen gebonden, schijnt eene overweging der voorgestelde ontwerpen tot geene uitkomst te kunnen leiden.

Ook zijn, naar het beweren van sommigen, de adviezen der Provinciale Staten niet naar eisch van art. 128 der Grondwet ingenomen; iets, dat de indiening der ontwerpen moest zijn voorafgegaan.

De meerderheid der leden deelde deze bezwaren niet. Volgens haar oordeel, moest men in allen geval onderzoeken, of is art. 6 zelfs te beschouwen als het hoofdartikel, 't welk, bij de herziening van 1840 in de Grondwet gebragt, alle vroegere grondwettelijke voorschriften in dier voege beheerscht, dat al wat in deze met art. 6 mogt strijden, voor het nieuwe artikel moet wijken. Zoo dat den wetgever volkomene, of althans genoegzame vrijheid is gelaten om een stelsel naar goedvinden op te rigten.

Die leden der meerderheid, welke aan art. 6 eene zoo volstrekte kracht niet durfden toekennen, en hun wensch naar eene voorafgaande herziening der Grondwet niet ontveinsden, betoonden zich evenwel geneigd om, des noods, eer die wensch wierd vervuld, tot de voorgestelde wetgeving mede te werken.

Hierop is ook door de eerstgemelde leden, met uitzondering van eenigen, die zich geheel onttrokken, in de overweging der ontwerpen getreden, met verklaring nogtans, dat zij, in het voorloopig onderzoek met de meerderheid mede gaande, niet willen geacht worden 't zij van hunne grondwettelijke bedenkingen, 't zij van hunne overtuiging dat het nuttelooze arbeid is, af te zien.

O N T W E R P A.

Deelnem ing aan provinciale en plaatselijke Besturen.

Het formulier der voorafgaande overweging schijnt verbetering te behoeven. B. v. dus: „Alzoo Wij in overweging hebben genomen, „dat volgens art. 6 der Grondwet de bevoegdheid om aan de

[1]) Dit Verslag werd gesteld door den rapporteur der Vijfde Afdeeling, Thorbecke. (Aanteekening van Luzac).

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

„provinciale en plaatselijke Besturen deel te nemen, bij de wet „moet worden geregeld.”

Art. 3. In de 1ste alinea begeert men voor *tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie* te lezen eenvoudig: „tijdelijke commissie”; *hoofdverblijf* te veranderen in „verblijf”, en de twee volgende alinea's te laten vervallen. Meest alle bedieningen zijn tijdelijk opgedragen of herroepelijk, en hij, die zijn hoofdverblijf elders overbrengt, kan niet meer als lid der provinciale gemeente worden beschouwd.

Art. 4. De zelfde beletselen, hier vermeld, sluiten de uitoefening buiten van het stemregt voor den Stedelijken of Landelijken Stand; en hij, die dit mist, is, volgens art. 1 *d*, tot lid der Staten niet verkiesbaar. Art. 4 schijnt dus alleen dan niet overbodig, wanneer het voorziet in het geval, dat iemand, reeds lid der Staten, in eenen of anderen, hier beschreven, toestand geraakt. Het artikel zal bij gevolg, vereenigd met art. 11, aldaar de opsomming der redenen moeten aanvullen, om welke met vervallenverklaring wordt gedreigd.

b. Daar het vonnis voor beroep vatbaar is, zal men behooren te lezen: „vonnis in kracht van gewijsde gegaan”.

c. Vonnis tot eene criminele straf: het zelfde gevolg schijnt te moeten worden verbonden aan sommige correctionele vonnissen, b. v. van wege diefstal, misbruik van vertrouwen, opligting, laster.

Beslissing, hoogst waarschijnlijk doelende op gratie, wenscht men te zien wegvallen. Men wil daarmede echter niet zeggen dat gratie geenerlei werking tot behoud of herstel van politische regten zou kunnen hebben.

Art. 5. Uitsluiting der ambtenaren van het openbaar ministerie, der griffiers en substituut-griffiers, schijnt een onvermijdelijk gevolg van de uitsluiting, bij art. 9, 2de alinea, der wet op de regterlijke organisatie vastgesteld.

Voorts verlangt men het verbod uit te strekken over de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, de commissarissen des Konings in de provincien, de schoolonderwijzers van het lager onderwijs en de administrateurs van de schatkist. De laatsten zijn van wege provinciale gelden aan de provincie rekenpligtig. Ook stelt men voor, de districts-commissarissen in hun district, en de burgemeesters ten platten lande in hun kiesdistrict, niet benoembaar te verklaren.

b. Lees: „geestelijke van eenige gezindheid”.

Laatste alinea. Hoe in het omgekeerde geval? Wanneer namelijk een lid der Staten eene met dat lidmaatschap onvereenigbare betrekking aanneemt? Hierin zal bij art. 11 moeten worden voorzien.

Art. 6, 1ste alinea. Hoe bij later opgekomen zwagerschap?

Art. 7, 1ste alinea. Voor *zes* wenscht men te lezen *drie* jaren.

Art. 8. Kan de bepaling niet duidelijker worden gesteld?

Art. 9. Bij de laatste alinea vestigt men de aandacht op de vreemde zegswijze: *keuze door het lot.*

Art. 12. Voor *ontslag verlangt* acht men noodig te lezen: „ontslag neemt”; en voorts een tijd te bepalen, binnen welken de gekozene van zijn besluit zal moeten doen blijken; met het gevolg dat hij, na verloop van dien tijd zonder kennisgeving, worde geacht niet te hebben aangenomen.

Art. 14 *d.* Het verbod uit te strekken over alle ambtenaren van Rijksbelastingen en over de agenten van de schatkist.

Bij *g* schijnt nadere omschrijving wenschelijk.

i. Op *post* zag men gaarne volgen „bediening of betrekking”, en *regtstreeksche* weggelaten. De onvereenigbaarheid toch, moet ook toepasselijk zijn op ambtenaren of leden van collegien, ondergeschikt aan die, welke op hunne beurt afhangen van de Staten.

Ten aanzien der laatste alinea wordt gelijke vraag, als op de laatste alinea van art. 5, gedaan.

Art. 16, 1ste alinea. Als boven op art. 7.

3de alinea. Het is twijfelachtig, of de bewoording het houden eener buitengewone vergadering tot aanvulling, ingeval van buitengewone vacature, uitsluite. Dit mag evenwel de bedoeling niet zijn.

Moet niet achter het artikel eene bepaling volgen, als die van art. 8?

Art. 17, 3de alinea. De bevoegdheid tot schorsing, naar veler inzien onaannemelijk, zal, aangenomen, behooren te worden uitgebreid over de gevallen, onder art. 11, 3de alinea, vervat.

Ook schijnt een uitdrukkelijk voorschrift, dat gedurende de schorsing geene bezoldiging worde genoten, raadzaam.

Voor: *tot aan de eerstvolgende bijeenkomst*, zal denkelijk moeten worden gelezen: „tot aan de uitspraak”.

Art. 18. Als boven, op art. 12.

Waarom niet dergelijk verbod, als in art. 77 van het bestaande reglement op de zamenstelling der provinciale Staten (vergelijk art. 27 van dit ontwerp) in den titel opgenomen?

Art. 19 *c.* Eenige leden wenschen, dat de Koning den burgemeester in zeer bijzondere gevallen kunne dispenseeren van de voorwaarde der voorafgaande inwoning. Zij beoogen zeer kleine steden, waar men soms een geschikt persoon niet vindt.

Art. 20. Men oordeelt goed, ook de Hoofden der departementen van algemeen bestuur uit te sluiten.

Voor 't overige als boven, ook ten aanzien der voorlaatste alinea, waar men voor *onverwijld* liefst las: „binnen 14 dagen”.

Art. 21 moet niet kunnen worden gerekend afbreuk te doen aan de verbodsbepalingen van andere wetten, bij voorbeeld ten aanzien van het notarisambt.

Lidmaatschap van de regterlijke magt: moeten niet, zoo vragen eenige leden, ook de griffiers hierin zijn begrepen?

Art. 23. Eenige leden zijn van oordeel, dat de Raad in eersten aanleg moet beslissen, behoudens appel aan Gedeputeerde Staten.

Art. 24. De uitdrukkelijke bepaling, dat de burgemeester, buiten den Raad benoemd, geene beslissende, en enkel eene adviseerende, stem hebbe, komt niet onnoodig voor.

Art. 25. In de 1ste alinea zal het woord *termijn* wel kunnen worden gemist; en achter het artikel dergelijk voorschrift, als van art. 8, te pas komen.

Art. 26, 1ste alinea. Eenigen zagen hier liever het getal van *zittingen*, dan van maanden, bepaald; anderen wenschten zoowel het getal der zittingen, als der maanden, in aanmerking te doen nemen. Het kon gebeuren, dat in drie maanden slechts eene enkele zitting ware gehouden. Eenigen lazen ten slotte liefst: „kan vervallen worden verklaard”.

Het opstel der 3de alinea eischt verbetering. De tusschenzin zou eene afzonderlijke alinea kunnen worden.

Moet niet de zaak, eer zij kome aan Gedeputeerde Staten, vooraf in den Raad zijn behandeld? Men meent ja; en stelt dus voor, in de plaats van *het bestaande geval*, te lezen: „het raadsbesluit”.

Art. 27, 1ste alinea. Ook over ordonnantien van betaling uit te strekken.

Het verbod vordert juister omschrijving, opdat niet, wanneer een dienstbode b. v. eene ordonnantie buiten weten zijns meesters kocht, de laatste straf lijde.

Vervalt: in overeenstemming te brengen met het voorgaande artikel.

Kunnen nog andere uitsluitingen bij stedelijke reglementen worden gesteld? Men verlangt de wet te laten zeggen, dat dit niet kan.

Art. 28. Vergelijk op art. 12.

Art. 29. Wie zijn *de belanghebbenden*? Waarom niet aldus: „Burgemeester en wethouders kunnen, in geval van wangedrag of nalatigheid, na te zijn gehoord” enz.?

Door wie gehoord?

Art. 30 *c.* Dat men eerst *ten tijde der infunctietreding* ingezeten moete zijn of worden, komt althans ten aanzien der assessoren en der andere leden van den Gemeenteraad niet aannemelijk voor. Dat dezen gedurende het laatst voorafgaande jaar ingezetenen moeten zijn geweest, is niet te veel; al kan de koninklijke keuze ten aanzien van den burgemeester vrij worden gelaten.

d. Zal deze census niet in sommige gemeenten te hoog zijn?

Art. 34, 1ste alinea. Moest men ook niet de bedrijven van brouwer en brander hier opnoemen?

Art. 36, 1ste alinea. Men wenscht de magt van dispensatie

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

beperkt te zien, zoodat zij 1°. enkel ten aanzien van den burgemeester kunne werken, en 2°. zich slechts over eenige vereischten of beletselen, met name te noemen, geenszins over alle, die in de aangehaalde artikelen zijn vervat, uitstrekke.
De 2de alinea, gelijk alle transitoire bepalingen, uit deze wet en de volgende weg te laten, en aan ééne afzonderlijke wet van overgang voor te behouden.

Art. 37, 3de alinea. Men verklaart zich tegen den hier voorgestelden omweg. Men verlangt de leden van den Gemeenteraad door de stemgeregtigden regtstreeks te doen kiezen.
De burgemeester moet hier zoo min, als in de steden, door koninklijke benoeming lid van den Raad worden. Vergelijk op art. 24.

Art. 40. Bij de 2de alinea gelden de aanmerkingen boven, op art. 26 gemaakt.

Art. 42. Waarom ook niet bij *schorsing* hooren?

Artt. 26 en 37, zooveel zij hier van toepassing kunnen zijn, mogen in dezen titel wel worden herhaald.
Onderscheidene gemeenten dragen den naam van steden, schoon onder het platte land begrepen. Men is van gevoelen, dat de naam *stad* niet toekomt dan aan gemeenten, die tot den Stedelijken Stand behooren.

Art. 43. Men vestigt de aandacht des Gouvernements op het hooge belang eener herziening der gemeentelijke verdeeling. De kleinheid veler gemeenten brengt noodeloozen, kostbaren omslag te weeg.

Art. 44. Het schijnt beter, deze bepalingen in ééne algemeene, afzonderlijke, te gelijk voor te dragen wet, die ook de naturalisatie regelde, op te nemen. Daarmede kon tevens alle bedenking tegen de Nederlandsche hoedanigheid veler Limburgers worden weggenomen.

Art. 45, 1ste alinea. Het opstel schijnt voor verbetering zeer vatbaar. Voor *hoofdverblijf* zal men dan dienen te lezen „verblijf”.
Voor de 2de alinea ziet men geene reden.

Art. 46. Vergelijk op de 2de alinea van art. 36.
Ten aanzien der 2de alinea van het artikel zelf wordt gevraagd, waarom ook niet de plaatselijke besturen ten platten lande gehoord?

ONTWERP B.

Stemregt in de Steden.

Art. 6. *De bewijzen*: beter: „aanslagbiljet”.

Art. 7, 2de alinea. *Grietenij* schijnt bij verzuim te zijn blijven staan.

Art. 9. Het opstel niet enkel der 1ste alinea maar van het geheele artikel wordt voor gebrekkig gehouden. Waarom bij voorbeeld in *c* niet „minderjarige kinderen”? Mag de belasting, door de vrouw verschuldigd, die, welke de man betaalt, niet aanvullen?

Art. 10. Behoort de opgave niet formeel, bij acte, te geschieden?

Art. 11, 1ste alinea. Voor *doen zich bezorgen*, zagen eenige leden liever „ontvangen”.

Art. 12. In de 3de alinea *vóór* als overtollig aangemerkt.
4de alinea. Hoe, wanneer de beslissing der Gedeputeerde Staten door den Koning volgens art. 147 der Grondwet wordt geschorst of buiten effect gesteld? Hetgeen, naar de Grondwet, zal *moeten* geschieden, zoodra het besluit door den Koning strijdig met de wet wordt geacht.
Andere leden zien hierin geen bezwaar. Er is hier eene bij de wet aan Gedeputeerde Staten opgedragen regtsmagt. De opdragt wordt gedaan ingevolge van art. 6 der Grondwet. Er kan dus geen beroep van de beslissing der Staten aan den Koning zijn toegelaten.

Art. 13, 1ste alinea. Hoe, wanneer een stemgeregtigde geen stembriefje ontvangt?

Art. 14, 1ste alinea. Voor *vult in*, liever „schrijft”.

2de alinea: *gesloten*, *dat* enz. Sommigen verlangen hier de grondwettige bewoording; anderen houden de gekozen uitdrukking, als redelijken uitleg der grondwettelijke woorden, voor beter.

Art. 17, 1ste alinea. Algemeen wordt verlangd, dat deze vergadering openbaar zij.

Art. 18, 1ste alinea. Mag het niet geheel voldoen aan art. 14 nietigheid van het stembriefje ten gevolge hebben? Men oordeelt neen.

Art. 21. Eenige leden achten instelling van twee kiezers-collegien wenschelijk, één voor den Raad, en één voor de Provinciale Staten.
Het getal der kiezers verlangt men te zien uitbreiden; en tot maatstaf aangenomen, niet het getal der raadsleden, maar dat der stemgeregtigden.

Art. 22. Het verbod, in de laatste alinea, wordt afgekeurd. In het stelsel des ontwerps, en tot ondersteuning van het gevoelen, dat oprigting van een tweede kiezers-collegie noodig is, wordt aangemerkt, dat leden van den Raad vooral niet als kiezers voor de Provinciale Staten mogen worden uitgesloten.

Art. 23. De uitdrukking schijnt van wege den termijn, in het volgende artikel gesteld, niet juist. Voor 't overige moet het beginsel ook ten aanzien van het *stemregt* gelden.

Art. 24. De vergaderingen, waarvan hier en in de volgende artikelen spraak is, *met open deuren* te houden.

Art. 27, 1ste alinea: *benoemen* zal moeten zijn „te doen benoemen”.

Art. 31, 1ste alinea. Bij *ongeteekende* voeg „besloten” of „toegevouwen”.

Art. 32, 2de alinea: *verifieert*, lees „naziet”.

Art. 35, twee laatste alinea's. Het komt noodig voor, een tijd te stellen voor het indienen der reclames en voor de uitspraak der Gedeputeerde Staten. De briefjes, tot dat die uitspraak zij gedaan, te bewaren. Over het algemeen wenscht men betere omschrijving van het hier bedoelde geval. Het is, meent men, dat, wanneer het procés-verbaal van valschheid wordt beticht.
Men vraagt ook, of men tegen de keuze van den reeds toegelatene zal kunnen opkomen?

Art. 38, 2de alinea. Men moet niet voor art. 25 art. 26 lezen? En hoe wanneer de gekozene bedankt?
Velen achten het geheele artikel in openbaren strijd met art. 131 der Grondwet.
Eenigen zouden de tweede vergadering, noodig wanneer met de eerste het doel niet ware bereikt, als voortgezette zitting, niet als buitengewone vergadering willen aangemerkt hebben.

Art. 40 — 43. Op de aanmerking dat deze bepalingen onvolledig schenen, heeft men geantwoord met de laatste alinea van art. 130 der Grondwet, dat *de wijze* overlaat aan de reglementen. Bevatten, uit dit gezigtspunt, de artikelen niet te veel? B. v. art. 41? In allen gevalle zal men wel in de 1ste alinea van art. 43 voor *ter vervulling van eene buitengewone vacature* mogen lezen: „op buitengewone tijden”; en de 2de alinea laten vervallen.

Art. 46. *Eervol* acht men hier ten eenen male ongepast.
Het voorschrift zelf behoort niet hier, maar in de wet van overgang.

Voorschrift, *Stembriefje*. N°. 4. Het is onaannemelijk, een briefje, omdat het open uit de bus komt, buiten aanmerking te laten.

ONTWERP C.

Stemregt ten platten lande.

Art. 12. Men verlangt, dat de leden der Provinciale Staten door de stemgeregtigden zelven worden gekozen.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 13. Waartoe de 2de alinea?

Art. 14, 3de alinea. *Aan de klagers*, ook „aan de betrokken „personen". Hoe, wanneer de kennis op den 15den Maart niet is gegeven? Voor dit geval moet de termijn, binnen welken men zich in beroep kunne voorzien, worden verlengd.

Art. 15. Ook tegen de algemeene lijst moet reclame zijn toegelaten.

Op art. 16 en volgg. maakt men het verlangen kenbaar, dat de stemgeregtigden, vergaderd, persoonlijk stemmen.

Art. 24, laatste alinea. Zoo de bepaling te pas komt, waarom die niet beneden, in art. 28 gesteld?

Art. 28. Het behoud van gekozen kiezers ondersteld, blijft deze algemeene bepaling van getal onaannemelijk. Men beroept zich dan op 't geen boven, bij het ontwerp B, werd aangemerkt.

Art. 29 *a*. Voor *provincie* te lezen „district".
Behooren de drie laatste alinea's niet tot art. 26 of 27?

Art. 35. Men verklaart zich tegen gekozen kiezers; doch in allen geval behoort de kiezersvergadering publiek te zijn.

Art. 45 sqq. Men verlangt regtstreeksche keus, en stemming bij oproeping.

Art. 51, 1ste alinea. Het stelsel des ontwerps aangenomen, zal voor *Vrijdags*, een zóóveelste dag na de rondzending moeten worden geschreven.

BIJZONDERE WETSONTWERPEN.

Algemeen verlangt men mededeeling van de adviezen der Provinciale Staten; en kennis te bekomen van de beginselen, naar welke de voorgestelde districtsverdeeling werd opgemaakt.
De kiesdistricten acht men doorgaans te klein. Men geeft de voorkeur aan zoo groote districten, dat elk district telken jare, of tegen ieder tijdstip van aftreding bij de Provinciale Staten, kieze. Bij kleine districten is de invloed van plaatselijke bekrompenheid en bestendig overwigt van een of eenige weinige personen te duchten. En op zich zelve is verdeeling der kiesmagt in vele breuken aan onafhankelijkheid en den geest die het geheel in 't oog houdt, geenszins, de keuze bij kleine getallen eer aan bijzonder, dan aan het provinciaal belang gunstig.
Bij zoodanige vergrooting der kiesdistricten, als hier wordt verlangd, zouden zij, die in het stelsel van het ontwerp de uitsluiting der burgemeesters binnen hun kiesdistrict begeeren, hieraan minder hechten.
Met het voorgestelde beginsel van den census kan men zich evenmin vereenigen. Het leidt in de toepassing tot verkeerde, ja ongerijmde gevolgen.
Ook zien onderscheidene leden geene reden voor eene andere bepaling van census bij kies- dan bij stemgeregtigden.
Eindelijk wenscht men de gronden te kennen: 1°. der reden, naar welke in iedere provincie door de Standen wordt gekozen; en 2°. der bepaling van het geheele aantal der leden van de provinciale vertegenwoordiging. Zonder deze kennis vermag men te beoordeelen noch wat bestaat, noch de voorgestelde wijzigingen.

Noord-Braband.

ONTWERP D.

Art. 1. Het getal der leden schijnt, vergeleken bij dat in andere provincien, te klein. Van de verdeeling tusschen de Standen wist men geene voldoende reden te geven.

Art. 2. Ook niet van die tusschen de steden. Men nam tot voorbeeld Breda en Bergen-op-Zoom, steden in bevolking zoo verschillende, dat de laatste welligt niet meer dan de helft van die der eerste telt. De voorgestelde census verschilt. Het getal echter der te benoemen leden is voor beide steden het zelfde.

Art. 3. De districten komen te klein voor.

Gelderland.

ONTWERP E.

Men meent, dat er geen advies der Staten van Gelderland over de hier geregelde punten bestaat. Men meent ook, dat de verdeeling tusschen de Standen, in het ontwerp niet aangeroerd, grootelijks verbetering behoeft. Men vestigt voor 't overige de aandacht op de bedenkingen hierachter afgedrukt.

Onder voorbehoud van het oordeel, in het algemeen over den inhoud van de elf speciale wetten, en over alles wat daartoe betrekking heeft, nadat men gelegenheid zal hebben gehad de daartoe betrekkelijke stukken te raadplegen, meent men omtrent dat sub E, rakende de provincie Gelderland, te moeten aanmerken:

Ad art. 1. 1ste en 2de District, dat Doorwerth (2de District) door Renkum (1ste District) wordt ingesloten, en dat het geheel ongepast schijnt Renkum met Rheden te vereenigen.

20ste District. Men brengt Gent onder Valburg (20ste district), waarvan het *geheel* is afgescheiden door het tusschen beide liggende 19de district.

21ste District. De heerlijkheden *Loenen* en *Hemmen* liggen in en aan Valburg (20ste district), waartoe dezelven behooren, terwijl Dodewaard (20ste district) behoort gebragt te worden onder het 21ste district.

24ste District. Ubbergen heeft geene de minste betrekking tot de gemeenten onder dit district gebragt, waarvan hetzelve geheel door de tusschen beiden liggende stad en Schependom van Nijmegen is afgescheiden. Dit voorname dorp integendeel ligt geheel tusschen en is omringd door de dorpen Heumen, Groesbeek en Millingen, waarbij hetzelve, als hoofdplaats van het district, behoorde gevoegd te worden.

Wijchen daartegen (23ste district) ligt in het midden van het 24ste district, behoort dáár in de plaats van Ubbergen gesteld, en, als het meest bevolkte en als hoofdplaats van het kanton, tot hoofdplaats van het district geplaatst te worden.

28ste District. Driel is in den Boemelerwaard (arrondissement Tiel) gelegen, en van de overige dorpen van het 28ste district, alle tot het arrondissement Nijmegen behoorende, door de Maas afgescheiden.

Ad art. 2. De census voor het kiezerschap te Arnhem ad *f* 200 is ongetwijfeld eene vergissing. Men gelooft, dat met dit quota niet het 1/80 gedeelte der ingezetenen die betrekking kunnen deelachtig worden. Zoo ja, dan zoude zeer zeker, in verhouding, de census te Nijmegen, met 5000 meerdere bevolking, te laag zijn gesteld.

Men betwijfelt het, of wel kan gezegd worden, dat er een advies van de Staten van Gelderland, ten aanzien van de kiesdistricten en opzigtens den census bestaat. Immers het rapport der commissie, waarbij was voorgesteld de bepaling van 20 leden voor de Ridderschap, 30 voor de Steden, en 40 voor den Landelijken Stand, is door de Staten verworpen, en, zoo men meent, noch de districtsgewijze indeeling, noch de bepaling van den census nader behandeld. Men vermeent, dat er een bepaald advies van de Staten ten dezen aanzien behoorde aanwezig te zijn. In allen geval verlangt men de bewerkte grondslagen te leeren kennen, zoowel van de verdeeling der provincie in de voorgedragene districten, als met betrekking tot den census. Men acht zich in beide opzigten niet behoorlijk ingelicht.
Wat de voordragt der districten aangaat, zoo heeft men met verwondering, onder anderen, gezien ten aanzien van het 18de district, dat Huissen, in de Overbetuwe gelegen, is vereenigd tot een district met Wehl, Pannerden en Herwen, waarvan het te zeer, vooral door het Pannerdensche kanaal, is verwijderd; hetgeen insgelijks het geval is met het 28ste district, waarin Driel, in den Bommelerwaard, is vereenigd met Heerewaarden, Appeltern, Dreumel en Horssen, in Maas en Waal, door het kanaal van St. Andries geheel daarvan afgescheiden.
Zeer bevreemdend is het ook voorgekomen, opzigtens het 20ste district, dat Gent is vereenigd met Valburg, Heteren en Dodewaard, terwijl het door het geheele 19de, daar tusschen beide liggende

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht*).

district Elst, bestaande uit Bemmel en Elst, van de drie gemelde gemeenten geheel verwijderd is.

Insgelijks heeft men zich verwonderd Ubbergen, boven Nijmegen gelegen, vereenigd te zien, in het 24ste district, met Ewijk en de daarbij opgenoemde gemeenten; terwijl Ubbergen van Ewijk en Beuningen, aan de Waal, en van Batenburg, Balgoij en Overasselt, aan de Maas, geheel is afgescheiden door de dorpen van het Schependom van Nijmegen, Hees, Neerbosch en Hatert, en verder door de gemeenten Heumen en Wijchen, behoorende tot het 23ste district, hoofdplaats Wijchen, waartoe het eigenaardig mede behoorde gebragt te zijn.

Men vermoedt wel, dat deze vereenigingen alzoo uit hoofde van de bevolking zullen zijn daargesteld; maar de ongelegenheden zijn te groot, dan dat niet daarin door eene andere indeeling zou behooren te worden voorzien. En waarom, vraagt men vooral met betrekking tot Gent en tot Ubbergen, waarom het 19de en 20ste district niet te zamen vereenigd, en waarom niet insgelijks het 23ste en 24ste district, en dan beide districten tot eene dubbele keuze toegelaten of bevoegd verklaard?

Hoezeer de ministrieele missive van 1842, handelende over het stem- en kiesregt, op den voorgrond stelde, dat er zoo vele, of na mogelijk districten zouden zijn, als leden voor het platte land in de provincie Gelderland, en de commissie ad hoc veertig leden voor den Landelijken Stand voorgesteld heeft, zoo is door de vergadering der Staten besloten voor het behoud der dertig leden; dien ten gevolge heeft de voordragt der districten, in 40 gebragt, tot 30 herleid moeten worden: dit is geschied; doch die zaak is niet verder door de Staten afgedaan, alzoo het getal leden niet meer present was.

Omtrent de bepaling van den census is dit mede bij de Algemeene Staten niet nader behandeld, hebbende deze uitrekening mede gewijzigd moeten worden naar aanleiding der 30 districten.

Het komt een lid dus voor, dat noch de voorgedragene verdeeling der districten, noch de bepaling van den census door de Staten zijn vastgesteld, en de behandeling dezer zaak als voor onvolledig beschouwd kan worden, daar de Staten-vergadering in geen genoegzaam getal is opgekomen, om een besluit dien aangaande te nemen.

Men vraagt dus: door wien is de voorgedragene verdeeling der districten voor de provincie Gelderland gemaakt?

Men vraagt dus ook: door wien die census is opgemaakt en voorgedragen?

Men vraagt eene lijst der bevolking van de districten, ten einde met kennis van zaken te kunnen oordeelen, of de verdeeling en rangschikking der districten in overeenstemming is gebragt met de bevolking?

Men vraagt, waarom de gemeente Eibergen, in het 10de district, niet in het 9de district is opgenomen, en de gemeente Lichtenvoorde, in het 10de district, niet bij de naburige gemeenten Aalten en Dinxperlo is geplaatst, daar Eibergen nog al van Lichtenvoorde verwijderd en meer in de nabijheid van de plaatsen in het 9de district gelegen is?

Verder vraagt men, waarom Gorssel tot hoofdplaats van het 8ste district is gekozen, en niet Warnsveld, hetwelk meer tot eene hoofdplaats geschikt is.

Eindelijk vraagt men, waarom in de voordragt het 7de district met eene dubbele stem is voorgedragen, en dat district bij uitzondering het voorregt heeft mogen bekomen, om twee leden der Provinciale Staten te benoemen.

Winterswijk, hoofdplaats van het 12de district en eene der aanzienlijkste landelijke gemeenten, zoude wel in aanmerking hebben kunnen genomen worden.

In het 15de district stelt men voor *ambt* Doetinchem te zetten.

Noord-Holland.

ONTWERP G.

Een blijk van de verkeerde gevolgen, waartoe het voorgestelde beginsel van den census leidt, vindt men in het verzoekschrift van den burgemeester van Hoogcarspel, n°. 155, waarover het gedrukte verslag in de zitting van 28 November ll. werd uitgebragt.

Groningen.

ONTWERP L.

Uit de provincie Groningen zijn onderscheidene adressen van ingezetenen van het platte land en van het plaatselijk bestuur van Winschoten bij de Kamer ingekomen.

De eersten beklagen zich vooral over het te geringe aandeel, dat het platte land heeft in de keuze van leden der Staten. Zij betoogen, dat het te dien aanzien bij dat in de overige provincien verre achter staat. De Ridderschap der provincie, daar voorheen als politische Stand onbekend, bestaat uit 27 leden. Deze met hunne familien zamengeteld, verkrijgt men welligt een aantal van 300 personen. De eenige stad telt omstreeks 34 000 inwoners. Ridderschap en Stad kiezen ieder 12 leden der provinciale vertegenwoordiging, en het platte land met 142 000 ingezetenen 16!

De adressanten willen geenszins alleen op de bevolking hebben gelet. Zij vergelijken den eigendom en de opbrengst in de belastingen, Rijks- en provinciale belastingen, van het platte land met die der andere Standen. Zij vergelijken den census, ten platten lande geëischt, met dien in de stad. Zij verzoeken eindelijk in aanmerking te nemen, dat ter provinciale vergadering vooral belangen van het platte land worden behandeld.

Deze bedenkingen schijnen de aandacht des Gouvernements in hooge mate waardig. Een der adressen is gedrukt en rondgedeeld. Men verwacht, dat de Regering alle, ook in de overige stukken, waarover nog verslag moet worden gedaan, aangeroerde punten zorgvuldig overwege, en de Kamer te dien aanzien inlichte.

Het plaatselijk Bestuur van Winschoten betoogt, dat, bij aanneming van den voorgestelden census, in die welvarende, beschaafde gemeente, bevolkt door nagenoeg 4000 inwoners, hoofdplaats van een arrondissement, slechts 15 kiesbevoegden zullen worden geteld. Het Bestuur verklaart de gronden, waarop de gemeente meer regt zelfs, dan zoo vele kleine steden van ons land, zou hebben, om als lid van den Stedelijken Stand voor de Provinciale Staten te kiezen. Men verlangt ook hierover de noodige opheldering.

Drenthe.

ONTWERP M.

Men vraagt, in hoeverre de bedenkingen, vervat in het adres van den Stedelijken Raad van Assen, waarover insgelijks in de zitting van 28 November ll. verslag is gedaan, kunnen worden opgelost?

Limburg.

ONTWERP N.

De plaatsing der gemeente Nieuwenhagen onder het 6de district, wordt voor eene vergissing gehouden. De gemeente schijnt, volgens hare ligging, tot geen ander, dan het 3de district te kunnen behooren.

Het getal leden der provinciale vertegenwoordiging schijnt te klein, en ook de verdeeling tusschen de Standen nieuw onderzoek te behoeven.

ONTWERP O.

Bepaling van het tijdstip der invoering.

Men wenscht achter elk der voorgestelde ontwerpen de bepaling te zien opnemen, dat geene der voorgestelde wetten kunne worden ingevoerd, dan na bekrachtiging aller. Men zou in stuksgewijze invoering niet kunnen toestemmen.

Artt. 2 en 3 schijnen met de Grondwet niet overeen te brengen.

Artt. 131 en 132 vorderen *jaarlijksche* vervulling.

Art. 2 wordt duister geoordeeld; de 2de zinsnede schijnt nutteloos, of *doch* zou moeten worden vervangen door: *en dus*.

Art. 4. Ook ten aanzien van het platte land begeert men de invoering op 1 Januarij 1846, gelijk in de steden.

Aldus in de Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 28sten December 1844.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Na kennis genomen te hebben van het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling, mag men niet ontveinzen, dat de toon en vorm van hetzelve leedwezen hebben doen ontstaan.

Op den voorgrond van hetzelve toch, wordt eene gisping geplaatst van den, in het algemeen vooruitgaanden, vrijzinnigen geest, welke in deze wets-ontwerpen heerscht, en daardoor het streven der Regering miskend, om deze belangrijke aangelegenheid, zoo veel mogelijk, bij gemeen overleg met de Tweede Kamer, en in overeenstemming met de behoeften of inzigten van tijd en omstandigheden, daar te stellen.

De wets-ontwerpen van 1841 hielden weinig meer in, dan eene regularisatie, bij de wet, van het bestaande. In afwachting eener nadere regeling, haastte men zich aan de bepaling van art. 6 der Grondwet te voldoen, maar zonder, voorbarig, veranderingen voor te stellen, die toen bezwaarlijk meer dan halve maatregelen hadden kunnen worden.

De tegenkanting die zulks ontmoette, moest de Regering wel nopen, om dat denkbeeld te laten varen, en eene proef te nemen, geschikt om door wisseling en wrijving van denkbeelden het onderwerp tot rijpheid te brengen.

Zonder het onbewezen gezegde, dat die in 1842 aangebodene nieuwe ontwerpen op een geheel ander begrip berustten, dan hetgeen de Grondwet eischt of gedoogt te kunnen beamen, bleek het niettemin, dat de Regering, in 1841, goed gezien had, toen zij meende, dat men het bestaande eerst voorloopig moest regelen, ten einde later, meer bezadigd, en door de uitwerking van het verband voorgelicht, eene *voldoende* organisatie te beproeven.

Trouwens werden de latere wets-ontwerpen zoodanig door de Sectien der Tweede Kamer beoordeeld, dat het in beraadslaging brengen nuttelooze moeite zoude geweest zijn, en er niet overbleef dan dezelven in te trekken.

De Grondwet gebood intusschen zoo bepaaldelijk, dat de zaak bij de wet moest geregeld worden, en de Kamer zelve nam zoo zeer elke daartoe geschikte gelegenheid te baat, om op de afdoening aan te dringen, dat de Regering zich aan pligtverzuim zou hebben schuldig gemaakt, indien zij onbepaald lang gedraald had, en mede indien zij, halsstarrig en te vergeefs aan het vroegere hechtende, niet getracht had aan deze zaak thans werkelijk den vorm en het wezen eener meer afdoende regeling te geven.

Van dáár de aanmerkelijke wijziging van het thans aangebodene, in vergelijking met het vroegere.

Het uitstel en het voorloopig onderzoek hadden die gunstige zijde, dat zij de zaak, door eene voorafgaande veelzijdige beschouwing, tot meerdere rijpheid bragt: en hoedanig dan ook over de vroegere ontwerpen worde gedacht, zal men wel willen erkennen, dat de Regering, wilde zij werkelijk deze wetten tot stand zien komen, den vroeger ingeslagen weg moest verlaten, en hierdoor van hare strekking deed blijken, om aan billijk geachte verlangens of gegrond geachte redeneringen te gemoet te komen.

De Staatsregeling bleef sedert twee jaren wel de zelfde, maar niet de inzigten van velen over de politische behoeften. Eene gezonde staatkunde eischte gebiedend om in die behoeften te voorzien, zonder de hoofdbeginselen te verzaken, waarop ons Staatsregt rust, of welke de Regering voorstaat.

De vraag, of eene overweging der aangebodene ontwerpen tijdig en gepast is, zal wel aan geenen redelijken twijfel onderhevig zijn, wanneer een artikel der Grondwet het gebiedende derzelve voorschrijft.

Te beweren, dat de Grondwet zelve eerst moet veranderd worden, is beginnen met zich niet aan de bestaande Grondwet te onderwerpen. Onverschillig of het wenschelijk zij, daarin verandering te maken, moet zij, zoolang de verandering niet bestaat, getrouw worden nageleefd. De vermeende noodzakelijkheid, om niet te bevestigen wat men afkeurt, kan bezwaarlijk in aanmerking komen, dáár waar het slechts de toepassing van een voorschrift geldt. Het is ons niet veroorloofd, op den voorgrond te stellen, dat de Grondwet aan eene goede wetgeving hinderlijk is, en men dus elke van die Grondwet uitgaande wetgeving verwerpt: zoo al, zou dezelve door de Tweede Kamer verworpen worden, vóór dat de Grondwet een ander beginsel in de plaats had gesteld.

Te beweren, dat de veranderingen, welke artt. 6 en 128 (het, in het voorloopig verslag almede aangehaalde art. 132 onderging, in deszelfs inhoud, geene verandering) der Grondwet in 1840 ondergingen, slechts *sommige* punten aan de wet onderwerpen, kan, op zich zelf beschouwd, aanleiding geven tot bezwaren tegen eenige onderdeelen der aangebodene wets-ontwerpen, maar niet tegen die ontwerpen in derzelver geheel.

Die bedenking zal ook bezwaarlijk wegen, bij het besef, dat de Grondwet spreekt in algemeene bewoordingen, zonder de bijzonderheden aan te duiden, die men door het woord *sommige* schijnt te bedoelen.

Vermits de *andere* punten van bezwaar tegen het verkrijgen van uitkomst niet worden aangeduid, is men niet bij magte, er de waarde van te beoordeelen.

Dat de adviezen der Provinciale Staten niet naar eisch van art. 128 der Grondwet zijn ingenomen, wordt gezegd, zonder aan te toonen waarin de verkeerde handelwijze zou hebben bestaan; zoodat men, in zoo verre, ook hier niet in staat is, een antwoord of eene opheldering te geven. Zooveel is zeker, dat de Regering het advies van *alle* Provinciale Staten, alvorens de onderhavige wetsontwerpen voor te stellen, heeft getracht in te winnen; namens allen is het advies, omtrent het punt, behandeld bij art. 128 der Grondwet, kenbaar gemaakt; slechts zijn de notulen der Staten van *Gelderland* niet geresumeerd. Doch omtrent eenige andere onderwerpen, zooals, bijvoorbeeld, de verdeeling van het platte land der provincien in kies-districten, het bedrag van den census, enz., had de Regering gewenscht almede het gevoelen der Staten van de provincien te kennen. Allen hebben hetzelve kenbaar gemaakt, met uitzondering van eene provincie, die van *Gelderland*. En daar ook Gedeputeerde Staten dier provincie er bezwaar in vonden, om, in den gegeven stand van zake, hun advies dienaangaande mede te deelen, en men niet bij magte was, om of de Provinciale of de Gedeputeerde Staten tot die mededeeling te dwingen, bleef er niet overig dan dezelve door het advies van den Gouverneur te doen vervangen. Hierin bestond te minder bezwaar, aangezien de Grondwet niet voorschrijft, wie, ten aanzien dier nevenpunten, moet worden gehoord.

Het was der Regering intusschen aangenaam te ontwaren, dat de meerderheid der leden van de Kamer de hierboven gemelde geopperde bezwaren niet deelde. Zij mag dan ook vertrouwen dat de Kamer, de waarde der wetsontwerpen op zich zelve beoordeelende, haar behulpzaam zal willen zijn, om aan de verpligting bij art. 6 der Grondwet opgelegd, te voldoen.

Men is bereid om meer opzettelijk met de Kamer te onderzoeken, of dat 6de artikel als het hoofdartikel te beschouwen is, en mitsdien in hoe verre, en tot welke eene mate, art 130 opzigtelijk deze ontwerpen daaraan ondergeschikt kan of moet worden gemaakt. Volmondig wordt erkend, dat de betrekkelijke waarde dier beide artikelen voor verschillende tegenstrijdige uitleggingen vatbaar is. Vandaar dan ook, dat de Regering vrijheid vond om bij eene zaak, die zoo geheel van de uitlegging afhangt, en die mitsdien de handen aan den Wetgever vrijlaat, in tegenstelling van hetgeen in 1842 plaats greep, maar in overeenstemming met hetgeen de meerderheid der leden toen wenschelijk achtte, de zaak zoodanig nit te leggen, dat de wetten zelven er ontegenzeggelijk een beter aanzien door verkrijgen en meer omvattend worden.

Alvorens nu tot de beantwoording der bijzondere bedenkingen, of voorstellen tot wijziging van het aangebodene over te gaan, mag het gevoel van leedwezen niet worden onderdrukt, dat men, bij de mededeeling dier bedenkingen of voorstellen, nu voor het eerst, op eene zoo min wenschelijk geacht wordende wijze, van het gebruik afweek, om de motieven aan te duiden, waarom eene bedenking gemaakt of eene verandering verlangd wordt. De Regering tracht het gemeen overleg, door eene voorafgaande wisseling van denkbeelden, te bevorderen. De Grondwet wil een voorloopig onderzoek in de Sectien, ten einde, door een tijdig bekend maken met de bezwaren tegen een ontwerp, tijdige gelegenheid tot verbetering te geven. Bij het streven naar een gemeenschappelijk doel, is het, voor allen, even wenschelijk het voor of tegen toe te lichten. De ervaring leerde, dat dit de gewenschte uitwerkselen opleverde. Bij het volgen van dien weg, kan de Regering het alleen zich zelve wijten, wanneer zij geen gehoor geeft aan gegronde bezwaren. En juist nu het eene zoo hoogst belangrijke aangelegenheid, als de onderhavige, geldt, wijkt men af van datgene, wat (hoedanig ook, voor het overige, over de wijze van onderzoek moge worden gedacht) in staat moet stellen om eene wet zoo goed of gewenscht mogelijk te maken. Het zal niet worden ontkend, dat de taak der Regering hierdoor veel moeijelijker wordt. Het gebrek eener argumentatie toch, voor hetgeen als eene verbetering wordt opgegeven, maakt het soms onmogelijk de voorgestelde verbetering naar waarde te schatten. Bij ontstentenis van redenen, moet men die zelf opsporen, en zal dan, bij mistasting, noodeloos, en zijns ondanks, aanleiding tot nieuwe bezwaren geven.

De Kamer zal het dan ook wel ten goede gelieven te houden, wanneer deze of gene bedenkingen niet genoegzaam begrepen of gewaardeerd worden. Desniettemin bevlijtigde men zich, het eenvoudig summier gestelde, opzettelijk en naar vermogen te over-

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

wegen; terwijl het verlangen bezielde om eene steeds wenschelijke overeenstemming van gevoelen en oordeel te bevorderen.

ONTWERP VAN WET *over de bevoegdheid tot het deelnemen aan de* PROVINCIALE *en* PLAATSELIJKE BESTUREN.

Naar aanleiding der aanmerkingen, in het voorloopig verslag voorkomende, is art. 4 *oud* weggelaten, en de noodige bijvoeging in art. 11 *oud* (10 nieuw) dien ten gevolge bewerkstelligd; en zijn de oude artt. 5^b, 6, 8, 9, 14^i, 29, 30^e, 40 en 42 (welke, in het veranderd wetsontwerp, zijn geworden artt. 4^c, 5, 7, 8, 13^i, 29, 30^c, 40, 43) gewijzigd of geamplieerd.

Formulier. Het voorgedragene is behouden, omdat de, bij het voorloopig verslag voorgestelde redactie slechts eene andere, naar men vermeent geene betere, woordvoeging aanbiedt, en de Grondwet voorschrijft dat men zegge *genomen hebben* en niet *hebben genomen.*

Art. 3. Het woord *hoofdverblijf* is in *verblijf* veranderd; maar men vindt geene redenen, om aan de verder voorgestelde veranderingen gevolg te geven. Bij aanneming van dezelven zou men iemand, die, ten gevolge eener ambtsbetrekking, zich zou moeten verplaatsen, gedurende een geheel jaar (zie art. 1 $\S^c$, 19 $\S^c$ en 30 $\S^d$ dezer wet, en art. 1 $\S^c$ en 22 $\S^a$ der wet *omtrent het stemregt in de steden*) versteken van de mogelijkheid tot uitoefening van onderscheidene staatkundige regten. Dit zou niet billijk zijn. Daarenboven is, gelijk reeds in de memorie van toelichting is aangemerkt, door de bepaling, voorkomende in art. 45 *oud* (art. 46 *nieuw*) zoo veel mogelijk voorzien in alle nadeelige gevolgen, die uit het vastgestelde bij het 3de artikel, en verder daarmede overeenstemmende artikelen, zouden kunnen voortvloeijen.

Art. 5 *oud* (4 *nieuw.*) Bij art. 9, 2de lid, der wet op *de regterlijke organisatie en het beleid der Justitie* wordt gezegd, dat de leden van de Provinciale Hoven niet tevens mogen zijn leden van de Provinciale Staten.

Indien nu aan het verlangen, ten deze bij het voorloopig verslag kenbaar gemaakt, gevolg wierd gegeven, dan zoude voornoemde bepaling hierdoor worden gewijzigd.

Naar men vermeent, bestaat daarvoor geene reden, doch al ware zulks het geval, dan zou die wijziging niet wel bij de onderhavige wet kunnen plaats hebben, maar veeleer bij eene afzonderlijke wet, houdende wijziging van die, op de regterlijke organisatie, moeten geschieden.

Onder de betrekkingen onvereenbaar met het lidmaatschap der Staten, is thans die van *administrateur der schatkist* opgenomen.

De verder bij het voorloopig verslag aangeduide uitsluitingen acht men niet wenschelijk. Als beginsel werd aangenomen om den kiezers zoo veel mogelijk vrijheid van keuze te laten. Met het voorgestelde aan te nemen, zouden juist zij veelal worden uitgesloten die het meeste vertrouwen genieten. Het zou de zonderlinge erkentenis medebrengen, dat het belang van eenen ambtenaar *qua talis* uit den aard der zaak strijdig is met dat van de provincie. Blijkens het bestaande, zou het in eenige gewesten de meerderheid der tegenwoordige staatsleden uitsluiten. Districts-commissarissen en burgemeesters ten platten lande, alleen *buiten* hun district benoembaar te stellen, dat is, dáár waar zij minder bekend zijn, zou wel in den regel met eene volledige uitsluiting gelijk staan.

Art. 7 *oud* (6 *nieuw*). Bij gebrek aan redenen voor de voorgestelde verandering, is dit artikel onveranderd gebleven.

Art. 12 *oud* (11 *nieuw*). Het woord *verlangt* is behouden, omdat eerst door het *doen* der bij dit artikel vermelde kennisgeving het ontslag genomen wordt.

Tot bijvoeging der bepaling *van eenen tijd, binnen welken een gekozene van zijn besluit tot aanneming moet doen blijken, na verloop van welken tijd zonder kennisgeving, hij zou geacht worden niet te hebben aangenomen*, heeft men geene genoegzame redenen gevonden; zulks zou, bij mogelijke tijdelijke afwezendheid van den gekozene, tot bezwaar aanleiding kunnen geven.

De gevallen van niet-aanneming van het lidmaatschap zijn zeldzaam; en het ergste wat uit de weglating der bedoelde bijvoeging kan voortvloeijen, is, dat die plaats, *voor eenen korten tijd*, niet ter vergadering wordt vervuld.

Dit kan intusschen, bij ziekte of ander momentaneel beletsel, eveneens het geval zijn.

Voor leden der Tweede Kamer is het geval het zelfde, en voor dezelve bestaat soortgelijk, als het bedoelde, regulatief niet.

Art. 14 *d. oud* (*nieuw* 13 *d*). Er is geene reden aangevoerd, waarom dit verbod zou behooren te worden uitgestrekt over alle ambtenaren van 's Rijks belastingen en over de agenten van 's Rijks schatkist.

Bij het artikel, zoo als het is liggende, zijn de ambtenaren der *directe belastingen* uitgesloten, omdat een deel van dezelven moet adviseren ten aanzien der reclames over de aanslagen in de belastingen, op welke reclames de Gedeputeerde Staten moeten beschikken; weshalve men het onvoegzaam achtte die beide betrekkingen door eenen en den zelfden persoon te doen bekleeden. In zooverre zouden niet alle ambtenaren der directe belastingen hebben behoeven te worden uitgesloten; maar *deels* om eene breedvoerige omschrijving te voorkomen, en *deels* omdat de verdere ambtenaren van dat vak moeten geacht worden met te vele werkzaamheden te zijn belast om het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten naar behooren te kunnen waarnemen, heeft men er geen bezwaar in gevonden *al* de ambtenaren van dat vak uit te sluiten.

Naar men vermeent, zal deze toelichting genoegzaam zijn, ter regtvaardiging van het voorgedragene.

De woorden *en administrateur van 's Rijks schatkist* zijn alhier weggelaten, omdat deze thans bij het *nieuwe* art. 4, § *b*, van het lidmaatschap der Staten zijn uitgesloten.

§ *g* is onveranderd gelaten, omdat men niet kan nagaan, wat beter voor dezelve zoude kunnen worden gesteld.

In het verlangde, bij de laatste aanmerking op dit artikel, is voorzien door de bijvoeging, voorkomende ten slotte van het nieuwe 16de artikel.

Art. 16 *oud* (15 *nieuw*). Ten aanzien der eerste aanmerking, gedraagt men zich aan hetgeen hierboven ad *oud* art. 7 (*nieuw* 6), is te kennen gegeven.

Aan de tweede aanmerking is, naar men vertrouwt, voldaan, door de veranderde redactie van dit artikel.

Tot eene bijvoeging in den zin van art. 8 *oud* (7 *nieuw*), bestaat geene noodzakelijkheid, omdat de leden der Gedeputeerde Staten alléén door de Provinciale Staten worden benoemd, en dus hier het geval niet wel denkbaar is, dat iemand, vóór het tijdstip ingaande met dat zijner aftreding, op nieuw tot lid der Gedeputeerde Staten zoude benoemd worden.

Art. 17 *oud* (16 *nieuw*). Dit artikel is thans uitgebreid over de gevallen onder artikel 11 *oud* (10 *nieuw*), 3de alinea, vervat.

De woorden *tot aan de eerstvolgende bijeenkomst* zijn veranderd in die *tot de uitspraak*; ook is, in hetzelve, thans opgenomen een voorschrift, dat gedurende de schorsing geene bezoldiging wordt genoten, waarbij men echter vermeend heeft het geval te moeten uitzonderen, dat de Staten mogten besluiten, om bijzondere door hen zelven te beoordeelen redenen, niet tot de vervallen-verklaring over te gaan.

Art. 17 *nieuw*. Dit artikel is hierin gevoegd, ter voldoening aan de aanmerking, gesteld achter die, op het *oude* 18de artikel. Hetzelve is, met de, uit den aard der zaak voortvloeijende veranderingen, ingerigt in overeenstemming met art. 27.

Art. 18. Men gedraagt zich aan de toelichting, hierboven ten aanzien van *oud* art. 12 (*nieuw* 11) voorkomende.

Art. 19 § *c*. Tot hiertoe heeft de ondervinding de noodzakelijkheid niet aangetoond, om den burgemeester eener stad van de voorwaarde der voorafgaande inwoning vrijstelling te verleenen. Uit dien hoofde heeft men geene termen gevonden, om de bevoegdheid tot het verleenen dier dispensatie in dit artikel te brengen.

Art. 20. Er wordt geene reden aangevoerd, waarom ook de Hoofden der departementen van algemeen bestuur hier zouden behooren te worden uitgesloten. Men acht die uitsluiting te meer onnoodig, omdat het geval zich zeldzaam zal voordoen, en men geene noodelooze beperkingen in de wet wilde opnemen.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

Ten aanzien der verandering van het woord *onverwijld*, in *binnen veertien dagen*, gedraagt men zich in het algemeen tot het antwoord hierboven gegeven ad art. 12 *oud* (11 *nieuw*); wordende met betrekking tot de raadsleden nog opgemerkt, dat een langer verwijl dan van veertien dagen, in het uitbrengen der keuze, te minder ongelegenheid kan doen ontstaan, aangezien bij het bedanken voor het lidmaatschap van den Raad, de daardoor ontstaande vacature eerst in het volgend jaar kan worden vervuld.

In § *b* is gesteld *geestelijke van eenige gezindheid.*

Art. 21. Dit artikel kan niet geacht worden afbreuk te doen aan de verbods-bepalingen van andere wetten, bij voorbeeld ten aanzien van het notaris-ambt, evenmin als art. 5 *oud* (4 *nieuw*) afbreuk doet aan de wet, die *het lidmaatschap der provinciale Hoven* onvereenbaar heeft verklaard met dat der *Provinciale Staten.*

Wat de vraag betreft, of onder de woorden *lidmaatschap van de regterlijke magt* ook de *griffiers* zijn begrepen, wordt aangemerkt, dat, zonder eenigen den minsten twijfel, niet alleen de *griffiers*, maar ook *de substituut-griffiers*, onder de uitdrukking *leden van de regterlijke magt* begrepen zijn.

Art. 23. Eenige leden der Kamer zijn van oordeel, dat de Raad in eersten aanleg moet beslissen, behoudens appel aan Gedeputeerde Staten.

Indien men de eerste beslissing aan de Stedelijke Raden overliet, zou men gevaar loopen daardoor veel ongelijkheid in de beslissingen onderling te doen ontstaan. Men acht het dus niet verkieslijk, de bedoelde verandering in dit artikel te brengen.

Art. 24. Indien aan den burgemeester buiten den Raad benoemd geene beslissende, en enkel eene adviserende stem wierd toegekend, zou het doel, waarmede dit artikel in het wetsontwerp is gebragt, zeer onvolledig worden bereikt.

De redenen van noodzakelijkheid tot het brengen van dit artikel in de wet, zijn bij de *memorie van toelichting* opgegeven. Maar, bestaat ergens de noodzakelijkheid, om van de bedoelde buitengewone bevoegdheid tot benoeming van eenen burgemeester buiten den Raad gebruik te maken, dan moet zoodanige burgemeester geene mindere attributen hebben, dan ingeval hij uit de raadsleden benoemd ware.

Wierd aan het alhier te kennen gegeven verlangen voldaan, dan zoude (gelijk trouwens bij de aanmerking op art. 37 daartoe de wensch is kenbaar gemaakt) ook ten platten lande de burgemeester slechts eene adviserende stem moeten hebben. Dit zou weinig strooken met de gewigtige attributen, welke aan dezen, ten gevolge zijner benoeming tot burgemeester, uit den aard der zaak zouden moeten blijven toegekend.

Men acht het dus verkieslijk de voorgestelde bepaling niet in de wet te brengen, en het daarvoor te houden, dat *in casu* de burgemeester (die overigens steeds al de in raadsleden gevorderde vereischten moet bezitten), uit krachte der onderhavige *wetsbepaling*, als lid van den Raad moet worden beschouwd, zonder dat echter zijne benoeming in het gewone getal der raadsleden verandering brengt.

Ten slotte wordt nog opgemerkt, dat (gelijk reeds bij de *memorie van toelichting* is te kennen gegeven) van de bevoegdheid ter benoeming van eenen burgemeester buiten den Raad, tot hiertoe slechts zeer zeldzaam gebruik is gemaakt, en dat de aard der zaak medebrengt, om evenzeer, voortaan, niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid, van die bevoegdheid gebruik te maken.

Art. 25. De woorden *eenen termijn van* zijn thans doorgehaald.

Tot bijvoeging achter dit artikel, van dergelijk voorschrift als van art. 8, heeft men geene genoegzame termen gevonden, om soortgelijke redenen, als hierboven, ad. art. 16 *oud* (15 *nieuw*), zijn vermeld.

Art. 26. In de 1ste alinea is geene verandering gebragt, omdat de aangenomen regel medebrengt den Raad, althans eens in de maand, te doen vergaderen, en het geval zich hoogst zeldzaam zal opdoen, dat gedurende eenen tijd van drie achtereenvolgende maanden geene zittingen van den Raad zouden hebben plaats gehad; terwijl bovendien, voor het afwezig gebleven lid, nog altijd het middel overig blijft, om aan te toonen dat hij alleen om wettige redenen afwezig is gebleven. Om in het slot te stellen: *kan vervallen worden verklaard*, acht men niet verkieslijk. Het wordt minder raadzaam geacht, om alhier het woord *kan* te stellen, aangezien dit woord in wetsstijl schijnt te moeten worden vermeden, en hetzelve daarenboven in het onderhavige geval de zaak te veel aan persoonlijkheid zou ondergeschikt maken. Daarenboven blijft, gelijk reeds is aangemerkt, voor den belanghebbende altijd het middel daar, om aan den Raad ter beoordeeling te onderwerpen de redenen, die, zijns inziens, zijne afwezigheid hebben gewettigd.

Door de verandering gebragt in de 3de alinea, is, naar men vertrouwt, de aanleiding tot de omtrent die alinea gemaakte aanmerking komen te vervallen.

Art. 27. Daar in dit artikel reeds het verbod voorkomt, van *ordonnancien ten laste van de stad te koopen of te beleenen*, komt daardoor de, omtrent de 1ste alinea van dit artikel gemaakte, eerste aanmerking te vervallen.

Aan de tweede aanmerking is voldaan, door de inlassching, in den aanhef, van de woorden: *of met zijn medeweten.*

Omtrent de bedenking ten aanzien van het woord *vervalt*, gedraagt men zich aan het antwoord hierboven ad art. 26 gegeven.

De vraag, of nog andere uitsluitingen bij stedelijke reglementen kunnen worden gesteld, kan niet anders dan ontkennender wijze worden beantwoord. Het zou overbodig zijn dit uitdrukkelijk bij de wet te zeggen.

Door het inlasschen der woorden: *Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art.* 26, is de redactie duidelijker gemaakt.

Art. 28. Wordt gerefereerd tot het antwoord, hierboven ad 12 *oud* (11 *nieuw*), gegeven.

Art. 30 *d*. Men houdt het daarvoor, dat er geene termen zijn, om het bedrag, in 's Rijks directe belastingen te betalen, voor de leden der plaatselijke besturen, in het algemeen lager te bepalen, dan tot uitoefening van het stemregt in het kiesdistrict, volgens de wet, wordt gevorderd. Mogt, hier of daar, onder die belastingschuldigen gebrek aan geschikt personeel zijn, of zelfs volstrekt gebrek aan personen, die het vereischte belastingbedrag betalen, zich voordoen, dan kan hierin, op de wijze bepaald bij art. 36, worden voorzien.

Art. 32. Veranderd in verband met de verandering, gebragt in art. 4 litt. *c*, van het wetontwerp *nopens het stemregt ten platten lande.*

Art. 33, litt. *d*. Veranderd als bij art. 20, litt. *b*.

Art. 34. Er zijn geene genoegzaam afdoende redenen gevonden, om ook de bedrijven van *brouwers* en *branders* hier uit te sluiten. Langs dien weg zou men, van lieverlede, tot de uitsluiting van alle industrieelen komen.

Art. 36. De 2de alinea is alsnu in de *transitoire* wet opgenomen.

Aan de aanmerking omtrent de 1ste alinea gemaakt, kan niet worden voldaan. De ondervinding leerde, dat er soms, hier of daar, onder hen, die overigens de vereischten bezitten en in geene termen van uitsluiting vallen, gebrek aan stof is. Er is ook geen gevaar voor willekeur, omdat de ontheffing niet dan op voordragt van Gedeputeerde Staten zal worden verleend.

Overigens acht men het bijna overbodig op te merken, dat er sommige vereischten zijn (zooals b.v. van niet *onder curatele te staan* enz.), van welke het van zelf spreekt, dat nooit dispensatie zal worden verleend. Dit beginsel uitdrukkelijk in de wet te vermelden, zou slechts noodeloos aan dezelve meerdere uitgebreidheid geven.

Art. 37. In antwoord op de aanmerking ten aanzien der 3de alinea, wordt te kennen gegeven, dat men geene genoegzame redenen heeft gevonden, om de leden van den Gemeenteraad door de stemgeregtigden regtstreeks te doen verkiezen.

In de steden moeten, volgens de Grondwet, de raadsleden door kiezers-collegien worden benoemd.

Dit in aanmerking nemende, kan niet wel in overweging komen, om ten platten lande die benoeming door stemgeregtigden te laten doen.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Er zal toch wel geene afdoende reden bestaan, om hier, tot vermeende gunst voor het platte land, een onderscheid tusschen hetzelve en de steden te maken. Er zal toch niet worden beweerd, dat er, door grootere belangstelling, beschaving of zaakkennis, eene meer onmiddellijke deelneming bij uitzondering voor het platte land, wenschelijk of doelmatig is te achten.

Kiescollegien ten platten lande in te stellen, zou ook, voor verre het grootste gedeelte der gemeenten, niet kunnen geschieden, uit hoofde van gebrek aan personen. Ten aanzien der aanmerking, dat de burgemeester door koninklijke benoeming geen lid van den Raad moet worden, gedraagt men zich aan hetgeen hierboven, ad art. 24, is te kennen gegeven.

Aanmerking achter art. 42. Hierbij wordt opgemerkt, dat onderscheidene gemeenten den naam van *steden* dragen, schoon onder het platte land begrepen; en dat men van gevoelen is, dat de naam van *stad* niet toekomt dan aan de gemeenten die tot den Stedelijken Stand behooren.

Op bladz. 10 der *memorie van toelichting* is reeds te kennen gegeven, dat men zich met het beginsel, om voortaan den naam van *stad* niet meer aan gemeenten ten platten lande toe te kennen, wel heeft kunnen vereenigen, en dat mitsdien al hetgeen betrekking heeft op het bestendigen der toekenning van dien naam aan sommige plattelandsche gemeenten, in het onderhavige wetsontwerp met stilzwijgen is voorbij gegaan.

Hierdoor was dus *reeds* voldaan aan het ten deze te kennen gegeven verlangen.

Art. 43 *oud* (*nieuw* 44). De hierbij kenbaar gemaakte wensch tot herziening der gemeentelijke verdeeling, wordt volkomen beaamd; en het voornemen bestaat, om zooveel doenlijk in dien zin te handelen.

Art. 44 *oud* (*nieuw* 45). De aanmerking zoude gegrond zijn, indien bij dit artikel *algemeene* bepalingen voorkwamen, omtrent hen die voor Nederlanders moeten worden gehouden. Daar zulks echter niet het geval is, en er uitdrukkelijk is bijgevoegd: *bedoeld bij artt.* 1, 19 *en* 30, houdt men het daarvoor, dat er geene afdoende reden aanwezig is, om dit artikel uit het wetsontwerp te ligten.

Art. 45 *oud* (*nieuw* 46). In de 1ste alinea, is het woord *hoofdverblijf* in *verblijf* veranderd.

Het weglaten van de 2de alinea acht men niet raadzaam. In verband met de bepaling, dat iemand, die zich in het bij dit artikel vermelde geval bevindt, tegen het tijdstip der eerstvolgende gewone aftreding van leden der Provinciale Staten, of Stedelijke of Gemeenteraden, op nieuw kan ingekozen worden, wordt het voegzaam geacht, dat hij tot op dat tijdstip zitting in de Staten, enz. blijve behouden, en eerst dan de hoedanigheid verlieze, wanneer hij vervolgens niet weder wordt ingekozen.

Men streefde om eenmaal tijdelijk toegekende regten zooveel mogelijk te eerbiedigen. Het bezwaar 't welk daartegen kan worden geopperd, is van zulk eenen voorbijgaanden aard, dat het niet zal wegen.

Tot dat einde strekt de 2de alinea, welker behoud mitsdien raadzaam wordt geacht.

Art. 46 *oud.* Dit artikel is alsnu in de *transitoire* wet geplaatst.

Art. 47 *nieuw.* Tengevolge der eerste aanmerking, gemaakt op het wetsontwerp, *houdende bepaling van het tijdstip der invoering*, is dit slot-artikel in deze wet gebragt.

ONTWERP VAN WET *omtrent de oefening van het stemregt in de* STEDEN.

Naar aanleiding der aanmerkingen, in het voorloopig verslag voorkomende, zijn de artikelen 6, 27 en 32 gewijzigd geworden.

Art. 3. Het woord *hoofdverblijf* is veranderd in *verblijf*, evenals in art. 3 der *eerste* wet.

Art. 4 *litt. c.* Is veranderd, in verband met de verandering, gebragt in art. 4 litt. *c* van het wetsontwerp *nopens het stemregt ten platten lande.*

Art. 7, 2de alinea. In dit artikel moet het woord *grietenij* behouden worden, omdat in deze wet niet, zooals in de eerste en derde wet, onder de *algemeene bepalingen* een artikel voorkomt, houdende dat overal, waar het woord *gemeente* in de wet staat, daardoor, voor zooveel het platte land van *Friesland* betreft, het woord *grietenij* moet worden verstaan.

Indien, in het onderhavige artikel, het woord *grietenij* wierd geplaatst (zooals geschied is), was dusdanige algemeene bepaling onnoodig.

Art. 9. Dit artikel is thans in andere bewoordingen vervat, ofschoon daardoor het zelfde gezegd wordt, hetgeen men vermeent dat vroeger was uitgedrukt. Men vleit zich daardoor aan de bedoeling der aanmerking te hebben voldaan, doch blijft dienaangaande in onzekerheid verkeeren, omdat, bij het voorloopig verslag niet is opgegeven *waarom* het opstel van dit artikel voor gebrekkig wordt gehouden.

In § *c* heeft men de woorden *een minderjarig kind*, niet kunnen veranderen in *minderjarige kinderen:* zulks zoude strijdig met de bedoeling zijn geweest, dewijl het genoegzaam is, wanneer men *een* minderjarig kind heeft, hetwelk de bepaalde som in de vermelde belastingen opbrengt.

Art. 10. Voor te schrijven dat deze kennisgeving formeel *bij acte* moet geschieden, acht men noodeloozen omslag. Men heeft er echter geen bezwaar in gevonden, nader bij dit artikel te bepalen, dat de opgave *schriftelijk* zal moeten geschieden.

Art. 11. De woorden *doen zich bezorgen* zijn behouden, omdat in dezelven het denkbeeld doorstraalt, dat burgemeesteren en wethouders den ontvanger tijdig uitnoodigen tot het inzenden der lijsten. Dit kan niet dan nuttig zijn, om alle vertraging, die de volgende verrigtingen zoude kunnen belemmeren, te voorkomen.

Art. 12. In de 3de alinea zijn de woorden *voor of* weggelaten; en overigens is dit artikel gewijzigd in overeenstemming met het veranderde art. 14 van het wetsontwerp *omtrent het stemregt ten platten lande.*

Wat de vraag betreft, wat zoude moeten geschieden, wanneer de beslissing der Gedeputeerde Staten wierd geschorst of buiten effect gesteld, wordt te kennen gegeven, dat als die beslissing, in dusdanig exceptioneel geval, nog tijdig voor het rondzenden der biljetten mogt kunnen worden genomen en kenbaar gemaakt, dezelve dan nog in het loopende jaar kan werken; en anderzins, voor zooveel de omstandigheden geene verandering hebben ondergaan, het volgende jaar van zelf tot rigtsnoer zal verstrekken.

Art. 13. Wanneer een stemgeregtigde geen stembriefje mogt ontvangen, heeft hij van zelf, en zonder dat het noodig zij dit uitdrukkelijk in de wet te vermelden, de bevoegdheid hetzelve aan te vragen.

Men schijnt zich overigens op de naauwlettende zorg van burgemeester en wethouders te moeten en veilig te kunnen verlaten. Anders toch zou evenzeer kunnen worden verondersteld, dat men verzuimde het een of ander biljet aan de huizen op te halen, iets waarin, door geene, bij deze wet te maken bepaling, zou kunnen worden voorzien.

Mogt immer — hetgeen echter wel niet te veronderstellen is — ergens door burgemeester en wethouderen ten deze opzettelijk verzuim worden gepleegd, staat altijd de weg van klagten daarover open, en zoude alsdan, ten aanzien van die stedelijke bestuurders dusdanige maatregelen worden genomen, als in zoodanig geval zoude bevonden worden te behooren.

Art. 14. In de 1ste alinea is thans het woord *schrijft* gesteld.

De 2de alinea is onveranderd gelaten, omdat, naar men vermeent, men door dezelve volledig is gebleven in den zin der Grondwet.

Art. 17. Er is geene reden opgegeven, *waarom* men verlangt dat deze vergadering openbaar zij. Door dusdanige openbaarheid zou geenerlei nut worden gesticht, want het spreekt toch van zelf, dat aan het daarbij toe te laten publiek niet zou kunnen worden vergund, om kennis te nemen van den inhoud van ieder briefje. De tegenwoordigheid van den *geheelen Raad* bij deze verrigting, moet geacht worden eenen genoegzamen waarborg op te leveren voor de naauwkeurige opneming van den inhoud der briefjes; terwijl daarenboven de bij art. 20 voorgeschrevene openbaarmaking van het verbaal der Raadszitting (welke openbaarmaking thans geen plaats heeft) de belanghebbenden

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

met al de bijzonderheden die de opneming van den inhoud der stembiljetten betreft, zal bekend maken.

Art. 18. Bij deze aanmerking wordt de nietigheid van een stembriefje, wanneer hetzelve niet geheel voldoet aan art. 14, gewraakt.
Geene reden wordt daarvoor aangevoerd.
Men kan intusschen niet bevroeden, wat het voorschrift van art. 14 (hetwelk gegrond is op de uitdrukkelijke bepaling voorkomende in art. 132 der Grondwet) zoude beteekenen, indien hetzelve niet verbindend ware.
Uit dien hoofde is dit artikel onveranderd gelaten.

Art. 19. Dit artikel is in overeeenstemming gebragt met het veranderde art. 24 van het wetsontwerp *nopens het stemregt ten platten lande.*

Art. 21. Hier vooral is het te betreuren, dat men, bij eene belangrijke zaak, waarover zoovele uiteenloopende gevoelens bestaan of kunnen bestaan, en waarover zeker breedvoerige discussien in de Sectien plaats vonden, niets tot staving van het verlangde opgeeft.
De Regering heeft het voorgedragene aldus gesteld, omdat het de orde en eenvoudigheid van behandeling bevordert; maar naardien het welligt een gemoedelijk bezwaar voor eenige leden oplevert, en het toegeven daaraan kan bijdragen om meer in allen deele binnen de termen van art. 132 der Grondwet te blijven, wordt aan het verlangen tot instelling van twee kiezerscollegien, een voor den Raad en een voor de Provinciale Staten, voldaan.
In dien zin zijn thans de artikelen 40 tot 45 ingerigt.
Het blijkt niet waarom het getal der kiezers zoude moeten vermeerderd worden.
Gelijk uit de *memorie van toelichting* reeds heeft kunnen blijken, wordt, bij vergelijking met het bestaande, nu reeds eene aanzienlijke vermeerdering voorgesteld; wordende ten slotte nog aangemerkt, dat, bij de vaststelling van het getal raadsleden voor de steden, in den regel, ook op de hoegrootheid der bevolking is gelet.

Art. 22. De laatste alinea was ontworpen, om eenen waarborg te meer aan te bieden, dat de Raad, als het ware, zich zelven niet zoude kunnen aanvullen. Daar nu overigens, gelijk reeds is opgemerkt, twee verschillende kiescollegien worden daargesteld, en bij art. 42 is voorgesteld, om van de betrekking van kiezer ter benoeming van leden van de Provinciale Staten, de leden van het stedelijk bestuur *nergens* uit te sluiten, vertrouwt men, dat daardoor aan de op het onderhavige artikel gemaakte bedenking genoegzaam zal zijn te gemoet gekomen.

Dit artikel is overigens veranderd in overeenstemming met het veranderde art. 28 van het wets-ontwerp *nopens het stemregt ten platten lande.*

Art. 23. De in dit artikel gebezigde uitdrukking wordt geacht juist te wezen. De woorden *werkzaam zijn* kunnen niet wel onzekerheid overlaten.

Men heeft geene genoegzame reden gevonden hier te bepalen, dat het in dit artikel vermelde beginsel ook voor het *stemregt* geldt. Dat verbod volgt uit den aard der zaak; want voor het stedelijk stemregt moet men in *de stad*, voor het plattelands-stemregt ten *platten lande* wonen.
Alleen voor het kiezerschap was de bepaling noodig, omdat men *te gelijk* lid van eene Ridderschap, en b. v. stedelijk kiezer, zou kunnen wezen.

Art. 24. Geene reden toont aan, waarom het openbaar houden dezer vergadering van door de stemgeregtigden zelf gekozene kiezers, noodzakelijk zou zijn te achten.

Art. 31. Men ziet niet in, waarom uitdrukkelijk zou moeten worden voorgeschreven, dat deze briefjes *gesloten* of *toegevouwen* moeten zijn. De kiezers zijn aan geene geheimhouding hunner stem gebonden; die het briefje wil toevouwen, is er toe bevoegd. Men vraagt of, bij de Tweede Kamer zelve, bij eenige stemming hoegenaamd, de briefjes worden gesloten?
De voorgestelde bepaling zou slechts tot overbodigen omslag leiden.

Art. 35. Naar aanleiding van de op dit artikel gemaakte aanmerking, is thans een nieuw artikel (37) in de wet gebragt, houdende dat *bezwaren tegen de gedane keuze, uiterlijk binnen zes weken na de keuze, aan Gedeputeerde Staten moeten worden kenbaar gemaakt.*

Men acht het overbodig, in dit artikel bepaaldelijk de gevallen te omschrijven, waarin termen zouden kunnen zijn om het pak stembriefjes te doen openen. Tegen alle misbruik is men genoegzaam gewaarborgd, door de bepaling, dat het onderzoek *bij of op last van Gedeputeerde Staten* moet plaats hebben.
Men acht het evenzeer overbodig, eene uitdrukkelijke bepaling in de wet te brengen, uit kracht van welke men, tegen de keuze van den reeds toegelaten kiezer, zal kunnen opkomen. Wanneer men het oog vestigt op de onderscheidene voorbehoedmaatregelen reeds in de wet voorkomende, is het niet waarschijnlijk, dat gegronde bedenking tegen *reeds toegelaten* kiezers znllen kunnen worden ingebragt.

Art. 38 *oud* (39 *nieuw*). Het in de 2de alinea aangehaalde art. 25 is nu in 26 veranderd.

Wanneer een gekozene bedankt, kan de daardoor ontstane vacature, naar aanleiding van art. 131 der Grondwet, niet vroeger dan in het volgende jaar worden vervuld.
Blijkens het voorloopig verslag, achten vele leden het geheele onderhavige artikel in openbaren strijd met de Grondwet. De redenen, welke daarvoor bij die leden bestaan, zijn niet opgegeven. Men kan dezelven mitsdien noch beoordeelen, noch wederleggen. In de *memorie van toelichting* zijn, in het breede, de motieven vermeld, waarom de Regering vermeent, dat dit artikel niet met de Grondwet strijdt. Men neemt dus de vrijheid zich nader aan den inhoud der voorzeide memorie ten dezen opzigte te gedragen.

Artt. 40 — 43 *oud* (40 — 45 *nieuw*). Gelijk reeds hierboven, bij de behandeling van art. 21, is vermeld, zijn bij deze artikelen 40 — 45 afzonderlijke kiescollegien, tot benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand, ingesteld. Naar men vermeent, bevatten deze artikelen, uit het gezigtspunt van art. 130 der Grondwet, niet te veel. Immers is bij dezelve slechts in art. 40 aangewezen, *wie* de benoeming doen; — in art. 41, *door wie* en *op welke wijze* zij, die de benoeming doen, worden gekozen; — in art. 42, uit hoeveel leden het collegie, hetwelk de benoeming doet, moet zijn zamengesteld; welke vereischten zij, die de benoeming doen, moeten bezitten; hoe vele leden in de vergadering moeten tegenwoordig zijn, om tot de verkiezing te kunnen overgaan; hoe lang dit collegie in stand blijft; en eene uitzonderings-bepaling op het hier aangehaalde art. 26, houdende, dat ook in steden van eene bevolking van 5000 zielen en daarboven, leden van het stedelijk bestuur leden kunnen zijn van deze kiescollegien; — in art. 43, dat aan de stemgeregtigden een afzonderlijk stembriefje ter benoeming van deze kiezers zal worden gezonden; — in art. 44, op welk tijdstip deze kiescollegien *gewoonlijk* zullen bijeenkomen; — eindelijk is in art. 45 nog bepaald, welke autorisatie benoodigd is, ten einde het kies-collegie *op buitengewonen tijd* zoude kunnen bijeenkomen.

Naar men vermeent, betreffen geene dezer bepalingen, punten nopens de *wijze van verkiezing* van leden voor de Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand, welke punten bij de reglementen van de stedelijke besturen moeten worden geregeld.
Men is dus van gevoelen, dat de onderhavige wets-artikelen niet te veel in zich bevatten.

In art. 45 (43 *oud*) zijn de woorden: *ter vervulling van eene buitengewone vacature*, vervangen door: *ter vervulling op buitengewonen tijd van eene vacature*; en is de 2de alinea thans weggelaten.

Art. 46 *oud*. Hetzelve is thans in de overgangs-wet overgebragt.

Voorschrift Stembriefje, vermeld in art. 13 *der wet.* Daar bij art. 14, in overeenstemming met art. 132 der Grondwet, is voorgeschreven, dat de stembriefjes moeten worden gesloten, zoo kunnen dientengevolge briefjes, die open uit de bus komen, niet in aanmerking worden genomen. Men gedraagt zich overigens aan het hierboven, bij de behandeling van art. 18 aangevoerde.
De belanghebbenden kunnen zich tegen het opengeraken hunner briefjes waarborgen, door dezelven behoorlijk te verzegelen.

Art. 39 *oud* (*nieuw* 46). Uit hoofde der verandering, daargesteld bij artt. 40—45 *nieuw*, heeft men het doelmatig geacht, dit artikel thans in het derde hoofdstuk (*algemeene bepalingen*) te rangschikken.

Art. 49 *nieuw*. Ten gevolge der eerste aanmerking, gemaakt op het wetsontwerp *houdende bepalingen van het tijdstip der invoering*, is dit slot-artikel in deze wet gebragt.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesregt.*)

ONTWERP VAN WET *omtrent de oefening van het stemregt ten* PLATTEN LANDE.

Artt. 3, 4, 6, 9 en 10. Deze artikelen zijn thans veranderd, in overeenstemming met de verandering, gebragt in artt. 3, 4, 6, 9 en 10 van het wetsontwerp omtrent *de oefening van het stemregt in de steden.*

Art. 12. Eene directe verkiezing wordt niet wenschelijk geacht, om redenen wier bekendheid men mag veronderstellen, naardien het voorloopig verslag, door geen argument voor de geopperde stelling op te geven, geene wisseling van denkbeelden schijnt noodig te achten.

Intusschen valt niet te ontkennen, dat men bevreemd was, het verlangen, niet namens eenige leden, maar als het ware algemeen uitgedrukt te zien, daar er toch reden is, op den grondslag van het vroeger voorloopig onderzoek, te gelooven, dat vele leden er anders over denken. Men bepaalt zich thans tot de vraag, of de Tweede Kamer werkelijk zulk eene anomalie tusschen de verkiezingen ten platten lande en in de steden zoude verlangen? In de aanmerkingen op het wetsontwerp voor het *stemregt in de steden*, werd niet van zulk eene onmiddellijke verkiezing gewag gemaakt. Achtte men zich door art. 130 der Grondwet gebonden, dan mogt dit in allen geval als eene afdoende reden worden beschouwd, om zulks niet alleen voor het platte land te verlangen, dat toch niet kan worden gezegd, meer verlicht, meer deelnemend, meer geschikt, meer rijp voor eene onmiddellijke deelneming voor de verkiezing der provinciale staatsleden te zijn, dan de ingezetenen der steden.

Art. 13. Gelijke bepaling als alhier in de 2de alinea voorkomt, wordt gevonden in art. 11, 3de alinea, van het wetsontwerp *omtrent het stemregt in de steden*, zonder dat omtrent laatstgemelde wet ten deze in het voorloopig verslag eenige bedenking is gemaakt. Die alinea wordt noodig geacht, ten einde alle onbevoegden zooveel mogelijk zouden worden geweerd. Tegen misvatting is men gewaarborgd door het ter visie liggen van de lijsten en het regt van reclame.

Art. 14. Aan het verlangen, dat ook aan de *betrokken personen* kennis van de beslissing worde gegeven, is, voor zoo veel noodig, door uitbreiding van het artikel voldaan. Geschiedt de kennisgeving der beslissing van den Raad niet tijdig, dan kan de Raad wegens pligtverzuim worden vervolgd. Maar de termijn voor het in beroep komen kan niet worden verlengd, zonder verwarring te brengen in al de, bij de volgende artikelen bepaalde, werkzaamheden.

Art. 15. Om geene verwarring te brengen in de tijdstippen, bepaald voor de onderscheidene werkzaamheden, kan tegen de algemeene lijst geene reclame worden toegelaten.

Maar daarenboven komt in aanmerking, dat het opmaken dier lijst alleenlijk bestaat in het colligeren van namen, per district, in alphabetische orde. Dit werk kan men gerustelijk aan de Gouverneurs toevertrouwen. Sedert dertig jaren is het reeds zoo geschied, en nimmer is er klagte over eenigerlei verkeerdheid dienaangaande ingekomen.

Art. 16 en volgende. De Regering kan zich nog niet overtuigen, dat *men* zoo algemeen dat persoonlijk stemmen zou verlangen. Zonder eenig wezenlijk nut, zoude het een der grootste ongerieven van de onmiddellijke volksverkiezingen opleveren.

Art. 24. De redenen, waarom de instelling van *plaatsvervangende kiezers* noodzakelijk wordt geacht, zijn in het breede bij de *memorie van toelichting*, ad art. 24, uiteen gezet.

Bij ontstentenis eener tegen-argumentatie, vermeent men zich alsnog aan het daarbij aangevoerde ten deze te mogen gedragen.

Overigens is aan den wensch voldaan, om den inhoud der laatste alinea van dit artikel geplaatst te zien bij art. 28 *oud* (27 *nieuw*).

Art. 28 oud (27 nieuw). In de *memorie van toelichting* is reeds te kennen gegeven, dat, bij vergelijking met het bestaande, bereids eene aanzienlijke vermeerdering in het getal der kiezers wordt voorgesteld. Men kent geene genoegzame reden om dit getal hooger op te voeren.

Art. 29 oud (28 nieuw). In § *a* zijn, nu, de woorden *der provincie* in *van het district* veranderd; terwijl, naar aanleiding van die verandering, het oude art. 26 is weggelaten, omdat, ten gevolge dier verandering, het bij laatstgenoemd artikel verondersteld geval niet meer kan plaats vinden.

De twee laatste alinea's zijn nu bij art. 24 overgebragt; maar de 4de alinea moet in dit 27ste artikel behouden worden, als een der vereischten van de kiezers betreffende. Om de wezenlijke bedoeling te duidelijker uit te drukken, heeft men, in deze alinea, achter het woord *kiezer*, ingevuld de woorden: *in het zelfde district.*

Art. 35 *oud* (34 *nieuw*). Ter beantwoording van de, naar aanleiding van dit artikel gemaakte eerste aanmerking, gedraagt men zich aan hetgeen hierboven, bij de behandeling van art. 12, is te kennen gegeven.

Wat de tweede aanmerking betreft, wordt opgemerkt, dat men er geenerlei nut in kan zien, om de kiezers-vergadering publiek te doen zijn. De kiezers, door de stemgeregtigden zelven gekozen zijnde, moeten geacht worden derzelver vertrouwen volkomen te verdienen.

Art. 45 *oud* (*nieuw* 46) *en volgende.* Ten aanzien van het bij deze artikelen aangemerkte, kan men niet anders, dan zich gedragen aan hetgeen te kennen is gegeven bij de behandeling van art. 12.

Art. 51 *oud* (*nieuw* 50). Bij ontstentenis eener reden, waarop de gemaakte aanmerking rust, kan men zich het nut der aangegeven verandering niet voorstellen. Art. 48 oud (47 nieuw) gebiedt het toezenden van het stembriefje *den eersten Maandag van November*; art. 51 oud (50 nieuw) het ophalen van hetzelve, *op den* onmiddellijk *daarop volgenden Vrijdag.* Een misverstand is hier niet mogelijk. Hetzelve zou juist door het aanduiden van eenen bepaalden datum kunnen ontstaan, omdat de *eerste* Maandag en Vrijdag van November op zeer verschillende data kunnen invallen.

Art. 58 *nieuw.* Ten gevolge der eerste aanmerking, gemaakt op het wetsontwerp, *houdende bepaling van het tijdstip der invoering*, is dit slotartikel in deze wet gebragt.

ONTWERPEN DER BIJZONDERE WETTEN *naar aanleiding van art. 6 der Grondwet, voor ieder der Provincien.*

Ter voldoening aan het kenbaar gemaakt verlangen, worden hiernevens de adviezen der Provinciale Staten, en voor *Gelderland* die van den Gouverneur medegedeeld. Uit die adviezen kan blijken, naar welke beginselen de districts-verdeeling werd opgemaakt. [1])

In het voorloopig verslag wordt de aanmerking in het midden gebragt, dat men de kies-districten doorgaans te klein acht, en dat men de voorkeur geeft aan zoo groote districten, dat elk, telken jare, of tegen ieder tijdstip van aftreding bij de Provinciale Staten, kieze.

Indien aan dit denkbeeld gevolg wierd gegeven, zou (daar volgens het wetsontwerp ieder staatslid gedurende zes jaren zitting behoudt, en ieder jaar een zesde gedeelte van dezelven aftreedt) ieder district zoodanig moeten worden vergroot, dat elk tot de benoeming van ten minste *zes* leden wierd bevoegd verklaard.

Die vergrooting zou dus aanmerkelijk moeten zijn.

Maar daarenboven kan men zich niet vereenigen met het denkbeeld, dat groote districten boven kleine de voorkeur verdienen.

Kleine districten waarborgen meer elk plaatselijk belang. Zij maken de daartoe behoorende kleinere gemeenten niet ondergeschikt aan, of afhankelijk van de grootere. De daarstelling van dezelven bevordert meer bepaaldelijk de deelneming, omdat elks individuele invloed grooter is.

Thans wordt juist, hier en daar, geklaagd over de groote uitgebreidheid der districten. Eene coterie, die, bij tegenstelling van de groote meerderheid, werkzaam is, maakt zich meester van de uitkomst; en er bestaan voorbeelden, dat, bij driehonderd stemgeregtigden, een veertigtal stemmen voldoende was om de uitkomst te verzekeren.

Men heeft dus geene genoegzame reden gevonden, om in de door al de Provinciale Staten (behalve voor de provincie Gelderland, over welke nader zal worden gehandeld) voorgedragene districts-verdeeling verandering te brengen.

[1]) Deze adviezen werden op de Griffie der Kamer nedergelegd.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Met betrekking tot den census, zou het zeer wenschelijk geweest zijn een beter beginsel te zien aanwijzen.

Het zou dan zijn gebleken, dat aan elk beginsel eigenaardige moeijelijkheden kleven. De Regering heeft gemeend, dat het voorgestelde, hoe gebrekkig ook, de minste bezwaren en de meeste gelijkmatigheid opleverde. Wijkt men af van den grondslag, waarop de voorgestelde census in het algemeen rust, dan mist men alle zekerheid en valt in willekeur, of althans in beschouwingen en consideratien van eene zoo betrekkelijke waarde, dat het eene wijde deur voor klagten en misnoegen zou openen.

Met leedwezen zag men hier weder van het *ongerijmde* gesproken. Zoodanig woord, door niets hoegenaamd gestaafd, moet immers voor den onpartijdige den schijn eener magtspreuk hebben. Hetzelve geeft eene stroefheid, eene hardheid, aan de behandeling der zaak, die het gemeen overleg benadeelt, en het belang der zaak niet bevordert.

Onderscheidene leden zien geene reden voor eene andere bepaling van census, bij kies- dan bij stemgeregtigden.

Gaarne had men de redenen vernomen, die voor de gelijkstelling pleiten. Daartegen pleit, dat bij het voorgestelde een veel grooter getal ingezetenen, dan in het tegenovergestelde geval, kan worden toegelaten, om staatsburgerlijke regten uit te oefenen.

De grondslag, naar welken in iedere provincie door de Standen wordt gekozen, en de grondslag van de getalsterkte van de leden der Staten, berusten op het onderzoek, in der tijd, ingevolge art. 128 (vroeger art. 130) der Grondwet gedaan.

Hier bestond geen zedelijke of stoffelijke grondslag, die niet, in meerdere of mindere mate, op willekeur rustte.

Men neemt de vrijheid aan te merken, dat, voor zoo verre er geene wijziging of verandering in het *bestaande* getal, of de *bestaande* evenredigheid wordt voorgedragen, de regeling van dat getal of die evenredigheid, ingevolge art. 128 der Grondwet, niet tot de wetgeving behoort.

In zoo verre behoort het niet tot de taak der wetgeving, om datgene wat bestaat te beoordeelen. En aan die zelfde reden is het toe te schrijven, dat, ten aanzien van het getal der staatsleden en de evenredigheid der verschillende Standen, geene bepalingen voorkomen in de bijzondere wets-ontwerpen voor *Gelderland*, *Zuid-* en *Noord-Holland* en *Limburg*.

Zooals reeds is aangemerkt, bestond hier geen zedelijke of stoffelijke grondslag, die niet in meer of mindere mate op willekeur rustte. De eenige veilige weg die, bij de beantwoording der vraag, of, in het getal of de evenredigheid, wijziging of verandering zou moeten worden gebragt, kon betreden worden, bestond, naar men vermeende, daarin, dat men aan de Staten zelven vroeg wat zij wenschelijk of noodzakelijk oordeelden.

Die weg is ingeslagen, en op de adviezen dien ten gevolge van de Staten ontvangen, zijn de in de bijzondere wets-ontwerpen ten deze gebragte voorstellen gegrond, terwijl de tegen- adviezen, door eene minderheid uitgebragt, niet toeschenen een genoegzaam overwegend gewigt van motieven aan te bieden, om daaruit aanleiding te ontleenen, in strijd met het geopperd verlangen van de meerderheid te handelen.

Ontwerp voor Noord-Braband.

Art. 1. De aanmerking wordt gemaakt, dat het getal der staatsleden, vergeleken bij dat in andere provinciën, te klein schijnt.

Op zich zelve beschouwd, is die aanmerking gegrond.

Het getal is thans 42. Volgens het wets-ontwerp zou het worden bepaald op 53, en dus met *elf* vermeerderd. Maar elders is het getal leden, naar verhouding, veel aanzienlijker.

Daar het voorgestelde intusschen overeenkomstig is met de voordragt der Staten, en men (gelijk zoo even is opgemerkt) gemeend heeft meest veilig te handelen met die voordragten te volgen, houdt men het daarvoor, dat er geene termen zijn, om nog grooter vermeerdering in het getal der staatsleden voor *Noord-Braband* te brengen. Men ging daartoe te gereeder over, omdat eene veel aanzienlijker vermeerdering nieuwe en moeijelijk op te lossen zwarigheden zoude doen ontstaan nopens de verdeeling derzelven onder de Standen, en niet minder nopens die over de onderdeelen voor twee der Standen.

Omtrent den grondslag der verdeeling tusschen de Standen, gedraagt men zich aan hetgeen hierboven, in het algemeen, is te kennen gegeven, en wijders aan hetgeen daaromtrent in de *memorie van toelichting* voor *Noord-Braband* is in het midden gebragt.

Art. 2. De groote meerderheid der Staten van deze provincie heeft vermeend, dat men in de vertegenwoordiging der steden, zoo als die van het jaar 1814 af bestaat, geene verandering behoort te brengen. Zij vreesde, dat, wanneer de bevolking tot grondslag wierd aangenomen, zulks eenen onaangenamen indruk zou teweeg brengen op de ingezetenen van die steden, welke alsdan eene vermindering in het getal harer afgevaardigden zouden moeten ondergaan.

Immers, wilde men de steden dat voorregt laten behouden, en dan evenwel de bevolking tot maatstaf nemen, dan zou, daar bij voorbeeld *Geertruidenberg* nog geen 2100 zielen (de militaire bezetting daaronder begrepen) bevat, en die stad één lid ter provinciale Staten-vergadering benoemt, de representatie der gezamenlijke steden meer dan verdubbeld, en op 44 leden hebben moeten gebragt worden; en dan had de evenredigheid, die men in de vertegenwoordiging der onderscheidene Standen wilde invoeren, niet kunnen worden verkregen, ten zij men aan de vertegenwoordiging van de Ridderschap en den Landelijken Stand, mede een verdubbeld tal leden had gegeven; in welk geval men in het omgekeerde uiterste zoude vervallen, door de vergadering der Staten te talrijk te maken.

Terwijl men dus de vertegenwoordiging der steden, zoo als die bestaat, wilde behouden, volgt hieruit reeds van zelf, dat het verschil van bevolking der steden *Breda* en *Bergen-op-Zoom* buiten aanmerking heeft moeten blijven.

Wilde men de vertegenwoordiging van *Bergen-op-Zoom* op een minder getal brengen, en die van *Breda*, in verhouding tot de onderlinge bevolking dier steden, vermeerderen, dan zou *Tilburg*, welke stad eene genoegzaam gelijke bevolking als *Breda* telt, almede meerdere representatie behooren te verkrijgen, en dan zoude nog geene behoorlijke evenredigheid voor al de steden verkregen zijn, en die van mindere bevolking, zooals *Heusden*, *Geertruidenberg*, *Willemstad* en anderen, nog altoos boven de steden van grootere bevolking bevoorregt blijven.

Art. 3. Ten aanzien der bedenking dat de districten te klein voorkomen, gedraagt men zich aan hetgeen dienaangaande hierboven in het algemeen is aangemerkt.

Ontwerp voor Gelderland.

Wel ten aanzien der bepaling van het getal der staatsleden, maar niet opzigtelijk de districts-verdeelingen en den census, bestaat er een advies van de Provinciale Staten. De reden hiervan is in den aanhef dezer memorie van beantwoording opgegeven. Het advies des Gouverneurs omtrent de districts-verdeeling, enz., is bij de hiernevens overgelegd wordende stukken te vinden.

Naar aanleiding van de, in het voorloopig verslag gemaakte aanmerkingen, is met den Gouverneur over de districts-verdeeling in nadere briefwisseling getreden. Vele van die aanmerkingen zijn gegrond bevonden. Ten gevolge van dien wordt, in dit wets-ontwerp, thans eene nieuwe verdeeling in districten voorgedragen, door welke, naar men vertrouwt, zoo veel mogelijk aan de gemaakte bedenkingen is te gemoet gekomen.

Artt. 2 en 3. De bij het voorloopig verslag omtrent het bedrag van den census gemaakte bedenking heeft aanleiding gegeven om ook daaromtrent een nader onderzoek te doen, ten gevolge waarvan bevonden is, dat men bij het provinciale Gouvernement van *Gelderland*, ten aanzien der voordragt van het bedrag, van een dwalend begrip is uitgegaan.

Die dwaling is nu niet alleen voor *Arnhem*, maar ook voor al de andere Geldersche steden, bij het veranderde 2de artikel hersteld.

Die herstelling heeft evenzeer bij het veranderde art. 3 plaats gehad voor de kiesdistricten; voor welke daarenboven ook, uit hoofde der verandering in de vroeger voorgedragene verdeeling gebragt, eene nieuwe berekening van het bedrag, van den census heeft moeten plaats vinden.

Onder de overgelegde stukken bevindt zich de gevraagde lijst van bevolking der voorgedragen districten.

Ontwerp voor Noord-Holland.

Aan de hier bedoelde bezwaren zal, naar men vermeent, minder behoeven te worden gehecht, wanneer men in aanmerking neemt, dat in het adres alleenlijk gezegd wordt, dat het *moeijelijk*, zoo niet onmogelijk zou zijn, een voldoend getal candidaten op de voordragt ter aanvulling van het Gemeentebestuur, te brengen. Hierbij moet tevens de aandacht gevestigd blijven op het bij art. 36 van het wets-ontwerp *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen* bedoelde middel van dispensatie.

Dat welligt eenige personen, bij het invoeren dezer wet, de bevoegdheid tot uitoefening van het stemregt zullen verliezen, is het noodwendig gevolg *deels* van het aannemen van een algemeen beginsel nopens de bepaling van het bedrag van den census, *deels*

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

van het opnemen van het patentregt onder de belastingen voor den census. Door laatstgemelde opneming, zullen eenige personen, die zulks tot hiertoe niet waren, stemgeregtigd worden; hetgeen eene compensatie zal zijn tegen het verlies, hetwelk andere personen van dat regt zullen ondergaan.

Een tijdelijk en voorbijgaand bezwaar mag niet opwegen tegen het wenschelijke om een alom gelijkmatig werkend beginsel te erlangen.

Ontwerp voor GRONINGEN.

De Landelijke Stand wordt thans, in de provincie *Groningen*, door 12 leden in de Staten vertegenwoordigd.

Bij het wetsontwerp is voorgesteld, om dat getal op 16 te brengen.

De gronden, welke de Provinciale Staten tot dat voorstel hebben geleid, zijn uiteengezet in de *memorie van toelichting*, alwaar tevens vermeld is, waarom de Staten vermeend hebben, dat die vermeerdering genoegzaam is te achten. Omtrent dit punt, neemt men dus de vrijheid, zich aan den inhoud dier memorie te gedragen.

Wat aangaat het verzoek van *Winschoten* om onder de steden der provincie te worden opgenomen, wordt te kennen gegeven, dat de Provinciale Staten, in der tijd, dat onderwerp in opzettelijke overweging hebben genomen, en toen *eenparigliijk* het advies hebben geuit, dat *Winschoten* tot het platte land moet blijven behooren.

Ten aanzien der bevolking staat *Winschoten* gelijk met, of beneden onderscheidene andere, tot het platte land van Groningen behoorende gemeenten, zoo als *Delfzijl*, *Hoogezand*, *de Leek*, *Nieuwe Pekel A*, *Oude Pekel A*, *Slochteren*, *Veendam* en *Wildervank*.

Terwijl *Winschoten* ruim 3600 zielen telt, bedraagt de bevolking van
Hoogezand ruim . . . . 5700 zielen,
Veendam „ . . . . 7400 „
Wildervank „ . . . . 5000 „
Oude en Nieuwe Pekel A, respectievelijk ruim . . . . 3900 „

Uit het oogpunt der nijverheid zouden, indien er sprake was van het verheffen van landelijke gemeenten tot steden, de laatstgemelde vijf gemeenten de voorkeur boven *Winschoten* verdienen.

Nog valt op te merken dat in *Winschoten*, in de kom der gemeente, twee landbouwers, en onderscheidene andere landbouwers in de onder *Winschoten* behoorende boerschappen *Bovenboeren* en *Zuiderveen*, worden gevonden.

Vóór de Fransche overheersching was *Winschoten* niet meer dan een dorp, of, zoo men wil, een vlek, behoorende tot de jurisdictie van de beide *Oldambten*, waarvan *Zuidbroek* de hoofdplaats was. Nooit heeft het den naam van stad gehad. Eerst in 1811, toen er, bij de invoering der Fransche organisatie, een groot arrondissement uit de districten de beide *Oldambten* en *Westerwolde* en *Reiderland*, werd zamengesteld, is *Winschoten* tot den rang van arrondissements-hoofdplaats verheven. Die onderscheiding had hetzelve alleenlijk en uitsluitend te danken aan deszelfs ligging, als, meer dan eenige andere plaats, in het midden van het nieuw zamengesteld arrondissement geplaatst, en uit hoofde van vaarten en wegen, meer dan eenige andere plaats, van alle zijden genaakbaar.

Eindelijk verdient nog overweging dat, in de vergadering der Provinciale Staten, die, zooals is opgemerkt, *eenparigliijk* het gevoelen hebben geuit, dat *Winschoten* tot het platte land moet blijven behooren, twee der notabelste ingezetenen van *Winschoten* als staatsleden tegenwoordig waren.

Men vermeent dus, dat er geene genoegzame termen zijn, om die gemeente tot stad te verheffen.

Ontwerp voor DRENTHE.

Het bedoelde adres van den Raad der stad *Assen* houdt klagten in over de aanmerkelijke onevenredigheid in de verdeeling der staats-leden tusschen de drie Standen, en bevat het verzoek, dat aan ieder der steden *Assen* en *Coevorden* eene vermeerdering van twee of drie leden moge worden toegekend.

In de *memorie van toelichting* zijn de redenen opgegeven, waarom de Staten der Provincie *Drenthe* van gevoelen zijn, dat de vertegenwoordiging van den Stedelijken Stand aldaar, in het algemeen, niet moet worden vermeerderd.

Naar men vermeent behoort in dat advies te worden berust.

De vraag blijft dan alleenlijk over, of in de verdeeling der leden tusschen de respectieve steden van *Drenthe* verandering zoude moeten worden gemaakt.

Meppel, met eene bevolking van ruim 6000 zielen, kiest thans 3 leden,
Assen „ „ „ „ „ 3100 „ „ „ 1 lid en
Coevorden „ „ „ „ „ 2300 „ „ „ 1 „

Bij het wetsontwerp is voorgedragen in die evenredigheid geene verandering te brengen.

Indien (bij den gegeven stand van zake) aan *Assen* en aan *Coevorden* eene vermeerdering, al ware het slechts aan ieder van één lid, wierd toegekend, dan zou de vertegenwoordiging van *Meppel* tot op slechts één lid moeten worden verminderd, iets dat met de billijkheid zou strijden. Veeleer zou *Meppel* dan twee leden meer moeten kiezen. Maar indien de steden 9 leden aan de Staten zonden, zou het platte land, dat zesmaal volkrijker dan de steden is, almede een veel aanzienlijker getal leden moeten zenden, terwijl die vermeerdering voor de Ridderschap onuitvoerlijk ware, en de Staten van *Drenthe* niet van een grooter getal, dan wordt voorgedragen, gewagen.

Het zal wel geen bijzonder betoog behoeven, dat zulks onaannemelijk zou zijn.

Men vindt dus geene reden, om verandering te brengen in hetgeen ten deze bij artt. 1 en 2 van het wetsontwerp is voorgedragen.

Ontwerp voor LIMBURG.

Bij het voorloopig verslag wordt te kennen gegeven, dat de plaatsing der gemeente *Nieuwenhagen* onder het 6de district voor eene vergissing wordt gehouden, en dat die gemeente, volgens hare ligging, tot geen ander dan het 3de district schijnt te kunnen behooren.

Bij de voordragt der zamenstelling van de kiesdistricten, is voornamelijk de daarstelling eener onderlinge evenredigheid tusschen de bevolking van ieder district tot grondslag genomen, en uit dien hoofde is de gemeente *Nieuwenhagen* onder het 6de district, waaraan het zich trouwens aansluit, opgenomen.

De indeeling van het *Hertogdom* in kies-districten is, in der tijd, door eene speciale commissie, met zeer veel zorg en inachtneming aller daarbij in aanmerking komende omstandigheden, opgemaakt. Dezelve is vervolgens aan de beoordeeling van de Staten-vergadering onderworpen, welke Vergadering, na levendige discussien, zich met de gedane voordragt heeft vereenigd.

Men vindt er uit dien hoofde bedenkelijkheid in, om, ten aanzien der indeeling van de gemeente *Nieuwenhagen*, verandering in dit wets-ontwerp te brengen.

Met betrekking tot het getal leden der provinciale vertegenwoordiging en de verdeeling tusschen de Standen, wordt, gelijk reeds hierboven is te kennen gegeven, opgemerkt, dat de Staten daarin geene verandering noodig hebben geacht, en dat uit dien hoofde, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, ten deze bij de onderhavige wet niets behoeft te worden bepaald.

WETS-ONTWERP, *houdende bepaling van het tijdstip der invoering en overgangs-bepalingen.*

Naar aanleiding der aanmerkingen in het voorloopig verslag gemaakt ten aanzien van de 2de alinea van het oude art. 36, en van het oude art. 46 van het wets-ontwerp over *de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen;* van art. 46 van het wets-ontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden*, — is de inhoud dier artikelen, gelijk mede die van het oude art. 59 van het wetsontwerp *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande*, thans in het onderhavig wetsontwerp (artt. 6, 7, 8 en 9) overgebragt.

Het 2de artikel is geamplieerd, in verband met de nieuwe bepalingen, voorgedragen bij de 2de afdeeling van het 2de hoofdstuk van het wets-ontwerp *omtrent de oefening van het stemregt in de steden.*

Ter voldoening aan den wensch, dat geene der voorgestelde wetten worde ingevoerd, dan na bekrachtiging van allen, is, gelijk reeds hierboven is aangemerkt, in ieder der voorafgaande veertien wetsontwerpen ten slotte een artikel bijgevoegd, houdende, *dat het tijdstip der invoering dier wetten bij eene nadere wet wordt geregeld.*

Die regeling geschiedt bij de onderhavige wet in art. 1 en het nieuwe 4de artikel.

Het oude 4de artikel is, naar aanleiding van den te kennen gegeven wensch, om de invoering der wetten, ook ten aanzien van de wijze van benoeming der raadsleden in de gemeenten ten platten lande, op 1 Januarij 1846 te doen plaats hebben, thans weggelaten.

Maar ten gevolge van dien, was het noodig eene uitzonderingsbepaling in deze wet te brengen ten aanzien van het Hertogdom

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Limburg. Dáàr bestaat nog niet het, bij art. 152 der Grondwet voorgeschreven reglement; wordende er nog steeds in het algemeen de Belgische gemeente-wet nageleefd.

Dien ten gevolge is het niet wel mogelijk de bepalingen der onderhavige wetten, die de plattelandsche besturen betreffen, op 1 Januarij 1846 aldaar in te voeren, want het is voor het minst onzeker, of het daar te stellen reglement op het bestuur ten platten lande daartoe genoegzaam tijdig zal kunnen tot stand komen.

Soortgelijke moeijelijkheid doet zich voor ten aanzien der Limburgsche steden *Roermond*, *Venlo*, *Weert* en *Sittard*, voor welke nog de, bij artikel 130 der Grondwet bedoelde reglementen moeten worden daargesteld. Terwijl, bij aanneming der bijzondere wet voor *Overijssel*, — *Enschedé*, *Almelo*, *Hasselt*, *Steenwijk* en *Oldenzaal* zich in het zelfde geval als de zooeven genoemde *Limburgsche* steden zullen bevinden.

Van daar dat in het nieuwe 4de artikel wordt voorgesteld, om de invoering der in art. 1 vermelde wetten in *Overijssel* en *Limburg*, zoodra mogelijk, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip, doch uiterlijk met den 1sten Januarij 1847, te doen plaats hebben.

Dusdanige uitzonderings-bepaling wordt noodig geacht om de regelmatige invoering der bedoelde wetten in die gewesten genoegzaam te verzekeren.

Nieuw art. 5. Eindelijk wordt, ten aanzien dezer wet, nog opgemerkt, dat bij art. 5 is moeten worden bepaald, dat, onverminderd het vastgestelde bij art. 1, de bepalingen vervat in het derde hoofdstuk der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande*, reeds gedurende 1845 zullen worden ten uitvoer gelegd. Zulks is volstrektelijk noodig, ten einde de benoeming der raadsleden ten platten lande tegen den 2den Januarij 1846 zou kunnen geschieden.

6. NOTA'S VAN WIJZIGINGEN.

A. *In het* wetsontwerp *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen.*

Art. 3, 3den regel, in plaats van *hoofdverblijf*, te stellen . . verblijf

Art. 4 geheel te doen wegvallen.

Art. 5 wordt art. 4.

Art. 5, 2de zinsnede, 1sten regel, doorhalen het woord *Provinciale*.

tusschen de 2de en 3de zinsnede invoegen . . . . . . *b.* Administrateur van 's Rijks schatkist;

3de zinsnede, in plaats van *b. Geestelijken van alle gezindheden*, te stellen . . . . *c.* Geestelijke van eenige gezindheid;

4de zinsnede, 2den regel, doorhalen het woord *Provinciale*.

Achter de 4de zinsnede de navolgende nieuwe zinsnede invoegen . . . . Indien een lid der Staten eene der voorschreven betrekkingen aanvaardt, vervalt daardoor zijn lidmaatschap van de Staten.

Art. 6 wordt art. 5.

Art. 6. De 2de zinsnede doen wegvallen en vervangen door de twee navolgende . . . . . . Wanneer de bloedverwantschap of zwagerschap op het oogenblik der verkiezing bestaat, sluit de eerst gekozene den later gekozene uit, ten zij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.

Indien de zwagerschap later ontstaat, wordt hij, die de zwagerschap doet ontstaan, daardoor uitgesloten, ten zij de andere verklare van zijn lidmaatschap vrijwillig afstand te doen.

Art. 7 wordt art. 6.

Art. 8 wordt art 7.

Art. 8 geheel doen wegvallen, en vervangen door het navolgende . . . . Een lid der Staten is niet op nieuw verkiesbaar door eenig kiescollegie hoegenaamd, of voor eenen anderen termijn van zitting, dan voor een tijdvak, aanvang nemende met het einde van dat, waarop hij bij de gewone aftreding ophoudt zitting te hebben.

Art. 9 wordt art. 8.

Art. 9, 2de zinsnede, 3den regel, in plaats van de woorden *door het lot*, te stellen. . . . bij loting

Art. 10 wordt art. 9.

Art. 11 wordt art. 10.

Art. 11, 3de zinsnede, laatsten regel, in plaats van 4 *en* 6, te stellen . . . . 1*d*. en 5

Art. 12 wordt art. 11.

Art. 13 wordt art. 12.

Art. 14 wordt art. 13.

Art. 14, 5de zinsnede, doorhalen de woorden: *en administrateur van 's Rijks schatkist.*

10de zinsnede, 1sten regel, in plaats van *eenigen*, te stellen . een,

en

achter het woord *post* invoegen: eene bediening of eene betrekking

doorhalen het woord *regtstreeksche*.

Art. 15 wordt art. 14.

Art. 16 wordt art. 15.

Art. 16, 3de zinsnede, 1sten regel, in plaats van: *Het collegie van Gedeputeerde Staten wordt*, te stellen . . . Voor de gewone aftreding wordt het collegie van Gedeputeerde Staten

Art. 17 wordt art. 16.

Art. 17. Tusschen de 2de en 3de zinsnede invoegen . . . . Insgelijks wordt, door de Staten, van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artikelen 1 *d*, 5 en 13.

3de zinsnede, 2den en 3den regel, in plaats van de woorden: *eerstvolgende bijeenkomst*, te stellen uitspraak

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Achter de 3de zinsnede te stellen de navolgende nieuwe zinsnede . . . . Gedurende den tijd der schorsing zal geene bezoldiging worden genoten, ten ware de Staten daartoe mogten besluiten.

Tusschen artt. 17 en 18 het navolgende nieuwe artikel in te voegen . . . .

Art. 17.

Indien een lid der Gedeputeerde Staten, of met zijn medeweten, de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van provinciale inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de provincie maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie; of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig provinciaal werk of leverantie, voor een ander zich tot borg stellen; en eindelijk ordonnantien ten laste der provincie koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het collegie van Gedeputeerde Staten.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 16.

Art. 18, 4den regel, in plaats van 12, te stellen . . . . . 11.

Art. 20, 3de zinsnede, in plaats van *alle gezindheden*, te stellen . . . . eenige gezindheid

Art. 25, 1ste zinsnede, 2den regel, de woorden *eenen termijn van* doorhalen.

Art. 26, de 3de zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende . . . . . . Burgemeester en wethouders geven van het bestaande geval kennis aan den Raad, en doen vervolgens, onder mededeeling van het gevoelen van den Raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallenverklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid te hebben gehoord.

Art. 27, 1ste zinsnede, 1sten regel, achter het woord *of*, te stellen . . . . met zijn medeweten.

Tusschen de 1ste en 2de zinsnede te stellen . . . . . . Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 26.

Art. 29, aanhef, de woorden: *Ingeval van wangedrag of nalatigheid, kunnen de burgemeesters en wethouders, nadat de belanghebbenden zijn gehoord, en na ingewonnen advies van Gedeputeerde Staten*, doorhalen en in plaats stellen . . . . Burgemeesters en wethouders kunnen, in geval van wangedrag of nalatigheid, na door Gedeputeerde Staten te zijn gehoord,

Art. 30, 4de zinsnede, 1sten regel, achter letter *c* invoegen: voor zooveel eenen burgemeester aangaat,

2den regel, in plaats van *men*, te stellen . . . . hij

3den regel, in plaats van *een*, te stellen . . . . eenen

Tusschen de 4de en 5de zinsnede invoegen . . . . . . *d.* Voor zooveel eenen assessor of een lid van den Gemeenteraad aangaat, ingezeten der gemeente zijn en geweest zijn, ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin hij tot assessor of lid van den Gemeenteraad wordt benoemd.

5de zinsnede, 1sten regel, in plaats van letter *d*, te stellen . *e.*

Art. 32, de 4de zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende . . . . *c.* die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd, of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene criminele straf hebben ondergaan, of moeten ondergaan, of ten gevolge waarvan zij aan het plaatselijk bestuur geen deel mogen nemen.

Art. 33, 5de zinsnede, in plaats van *alle gezindheden*, te stellen . . . . eenige gezindheid

Art. 36, de 2de zinsnede doen wegvallen.

Art. 40 doen wegvallen en door het navolgende vervangen . .

Art. 40.

Een lid van den Raad, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, uit de Raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn, degene die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 30, 32, 33 en 35, ten ware hij, ingevolge art. 36, vrijstelling mogt hebben verkregen.

De burgemeester geeft van het bestaande geval kennis aan den Raad, en doet vervolgens daarvan, onder mededeeling van het gevoelen van den Raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallen-verklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid te hebben gehoord.

Tusschen artt. 40 en 41 het navolgende nieuwe artikel in te voegen . . . .

Art. 41.

Indien een lid van het plaatse-

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

	lijk bestuur, of, met zijn medeweten, de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van de gemeente-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de gemeente maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie; of voor de aanvaarding van zoodaninge pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig gemeentewerk of leverantie voor een ander zich tot borg stellen; en eindelijk, ordonnantien ten laste van de gemeente koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het Gemeentebestuur. Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 40. Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van gemeentegronden of andere vaste goederen of eigendommen, voor zooverre znlks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt, en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.
Art. 41 wordt art. 42.	
Art. 42 wordt art. 43.	
Art. 42, 3de zinsnede, 1sten regel, in plaats van: *Ingeval van ontslag*, te stellen	In beide gevallen
Art 43 wordt art. 44.	
Art. 44 wordt art. 45.	
Art. 45 wordt art. 46.	
Art. 45, 3den regel, in plaats van *hoofdverblijf*, te stellen . .	verblijf
5den regel, in plaats van 11 *en* 26, te stellen.	10, 26 en 40.
Art. 46 doen wegvallen.	
Achter art. 46 invoegen het navolgende nieuwe artikel . .	Art. 47. Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

B. *In het* Ontwerp van wet *omtrent de uitoefening van het stemregt in de Steden.*

Art. 3, 1ste zinsnede, 3den regel, in plaats van *hoofdverblijf*, te stellen	verblijf.
Art. 4, de 4de zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende	*c.* die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene criminele straf hebben ondergaan of moeten ondergaan, of ten gevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stedelijk stemregt geen deel mogen nemen.
Art. 6, 2den regel, in plaats van *de bewijzen*, te stellen . .	het aanslagbiljet.
Art. 9, de 1ste zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende	Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe, door eigen aanslag in de belastingen, niet bevoegd:
5de zinsnede, 1sten regel, achter het woord *som*, invoegen. .	of de, aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som,
Art. 10, 3den regel, vóór het woord *op*, invoegen.	schriftelijk.
Art. 12, 3de zinsnede, 2den regel, achter het woord *beslissing* invoegen	kennis.
3den regel, in plaats van het woord *kennis*, te stellen . . .	en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn.
de woorden *vóór of* doorhalen.	
Art. 13, 2de zinsnede, 1sten regel, achter het woord *voorschrift* invoegen	letter A.
Art. 14, 1sten regel, in plaats van *vult*, te stellen.	schrijft.
het tweede woord *in* door halen.	
Art. 19, 3den regel, in plaats van de woorden *door het lot*, te stellen	bij loting.
Achter art. 19, invoegen de navolgende nieuwe zinsneden .	Twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijkertijd tot kiezers wordende benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door den Raad bij loting beslist, wie hunner moet geacht worden benoemd te zijn. Indien zij in het zoo even gemelde geval een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.
Art. 22, de 5de en 6de zinsneden doen wegvallen.	
Art. 27, 1ste zinsnede, 3den regel, achter het woord *te*, invoegen	doen.
Art. 32, 2de zinsnede, 2den regel, in plaats van *verifieert*, te stellen	naziet
Tusschen art. 36 en art. 37	

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesregt.*)

invoegen het navolgende nieuwe artikel . . . .

Art. 37.

Bezwaren tegen de gedane keuze worden, uiterlijk binnen zes weken na die keuze, aan Gedeputeerde Staten kenbaar gemaakt.

Art. 37 wordt art. 38.

Art. 38 wordt art. 39.

Art. 38, 2de zinsnede, 3den regel, in plaats van 25, te stellen 26.

Artt. 39, 40, 41 en 42 en het tusschen artt. 39 en 40 geplaatste, doen wegvallen, en vervangen door de navolgende artikelen. . . . .

TWEEDE AFDEELING.

Kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand.

Art. 40.

De verkiezing van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand geschiedt door daartoe afzonderlijk benoemde kiezerscollegien.

Art. 41.

De leden van het kiezerscollegie ter benoeming van leden voor de Provinciale Staten, worden benoemd door de in artt. 1 tot 20 vermelde stemgeregtigden. Voor de steden van eene bevolking van vijf duizend zielen of daarboven, worden op de in artt. 11 tot 13 vermelde lijsten van degenen, die bevoegd zijn tot het kiezerschap, aan het slot ook vermeld de namen van de leden van het stedelijk bestuur, die de vereischten bezitten, om tot het kiezerschap te worden benoemd, met uitdrukkelijke bijvoeging, dat zij *niet* benoembaar zijn tot kiezers ter benoeming van leden van den stedelijken Raad, maar alleenlijk tot kiezers ter benoeming van leden van de Provinciale Staten.

Art. 42.

De bepalingen, vervat in artt. 21 tot 23, 26 en 38, zijn van toepassing op de kiezers-collegien ter benoeming van leden der Provinciale Staten, voor den Stedelijken Stand. Echter mogen ook in steden van eene bevolking van vijf duizend zielen en daarboven, leden van het stedelijk bestuur, leden van die kiezers-collegien zijn.

Art. 43.

Gelijktijdig met het stembriefje, vermeld in art. 13, wordt aan ieder stemgeregtigde een tweede stembriefje gezonden, ingerigt volgens het voorschrift litt. B, achter deze wet geplaatst.

Art. 44.

Om tot de benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand over te gaan, worden de in art. 41 vermelde kiezers-collegien, telken jare, wanneer, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten voor de stad moet worden benoemd, tegen den 1sten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, op het Stadhuis bijeengeroepen.

Art. 43 wordt art. 45.

Art. 43, 1ste zinsnede, 1sten regel, in plaats van de woorden: *van eene buitengewone*, te stellen: op buitengewonen tijd van eene

2den regel, in plaats van *vermag*, te stellen . . . . . mag

De 2de zinsnede doen wegvallen.

Achter de woorden: *Hoofdstuk III. Algemeene bepalingen*, invoegen het navolgende nieuwe artikel . . . .

Art. 46.

De Raad ziet toe, dat de bepalingen omtrent de uitoefening van het stedelijk stem- en kiesregt, bij deze wet vastgesteld, of die verder zouden mogen worden vastgesteld, stiptelijk nagekomen worden.

Art. 44 wordt art. 47.

Art. 45 wordt art. 48.

Art. 46 doen wegvallen, en vervangen door het navolgende nieuwe artikel . . . . . .

Art. 49.

Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

Het hoofd van het voorschrift van het stembriefje, achter deze wet geplaatst, doen wegvallen, en vervangen door het navolgende.

Litt. A.

VOORSCHRIFT

van het stembriefje, vermeld in art. 13 der wet.

STEMBRIEFJE

ter stemming van leden van het kiezers-collegie TOT BENOEMING VAN LEDEN VOOR DEN STEDELIJKEN RAAD.

1ste zinsnede, 1sten regel, in plaats van de woorden *voor de*, te stellen . . . . ter benoeming van leden van den Raad der

In 5°, 3den regel, achter het woord *kiezerschap* invoegen . . ter benoeming van leden van den Raad,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

Achter het stembriefje litt. A, het navolgende stembriefje litt. B te plaatsen . . . .

Litt. B.

VOORSCHRIFT

van het stembriefje, vermeld in art. 43 dezer wet.

STEMBRIEFJE

ter stemming van leden van het kiezers-collegie TOT BENOEMING VAN LEDEN DER PROVINCIALE STATEN.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten, voor de stad (*a*) de hieronder vermelde (*b*) personen.

1.

2.

3.

4.

(NB. Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.)

Den (*c*) 18 .

Door de zorg van het Stedelijk Bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad,

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door de stemgeregtigden moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

„Een ieder zij bedacht:

„1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is
„geschied overeenkomstig de op-
„gaaf van . . . .
„. . . . . ,
„verklarende niet te kunnen
„schrijven."

„Mij (of ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden teruggehaald, en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat dit briefje zoodanig moet worden gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den Stedelijken Raad, briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleenlijk tot kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten;

6°. dat op de briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als de Stedelijke Raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

C. *In het* Ontwerp van wet *omtrent de uitoefening van het stemregt ten Platten Lande.*

Art. 3, 1ste zinsnede, 4den regel, in plaats van *hoofdverblijf*, te stellen	verblijf
Art. 4, de 4de zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende	*c.* die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd, of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, tengevolge waarvan zij eene crimineele straf hebben ondergaan of moeten ondergaan, of tengevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stemregt ten platten lande geen deel mogen nemen.
Art. 6, 2den regel, in plaats van *de bewijzen*, te stellen . .	het aanslag-biljet
Art. 9, de 1ste zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende	Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanslag in de belastingen niet bevoegd:
5de zinsnede, 1sten regel, achter het woord *som* invoegen	of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som
Art. 10, 3den regel, vóór het woord *op* invoegen	schriftelijk
Art. 14, 3de zinsnede, 2den regel, achter het woord *beslissing* invoegen	kennis

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

3den regel, in plaats van het woord *kennis*, te stellen . . .	en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn;
De woorden *voor of* doorhalen.	
Art. 17, 1sten regel, in plaats van *vult*, te stellen	schrijft
Het tweede woord *in* doorhalen.	
Art. 19, 2de zinsnede, 1sten regel, in plaats van *Een*, te stellen	Eene
Art. 24, 4de zinsnede, 2den regel, in plaats van *door het lot*, te stellen	bij loting
De 5de zinsnede doen wegvallen, en vervangen door de navolgende zinsneden	Twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd, respectievelijk tot *kiezers* of *plaatsvervangende kiezers* wordende benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door Gedeputeerde Staten bij loting beslist, wie hunner moet geacht worden benoemd te zijn. Indien zij, in het zoo even gemelde geval, een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.
Art. 26 doen wegvallen.	
Art. 27 wordt art. 26.	
Art. 27, 2de zinsnede, 3den regel, in plaats van de woorden *op dezelfde wijze als in art.* 26 *is bepaald*, te stellen	door oproeping, als kiezer, van den eerst in aanmerking komende van de in art. 24 vermelde plaatsvervangende kiezers.
Art. 28 wordt art. 27.	
Achter art. 28 te stellen de navolgende nieuwe zinsnede . .	Voor ieder district worden twaalf plaatsvervangende kiezers benoemd.
Art. 29 wordt art. 28.	
Art. 29, 2de zinsnede, 3den regel, in plaats van de woorden *der provincie*, te stellen . . .	van het district
4de zinsnede, 1sten regel, achter het woord *kiezers* invoegen	in hetzelfde district
de 5de en 6de zinsneden doen wegvallen.	
Art. 30 wordt art. 29.	
Art. 31 wordt art. 30.	
Art. 32 wordt art. 31.	
Art. 33 wordt art. 32.	

Art. 34 wordt art. 33.	
Art. 34, 1sten regel, in plaats van 33, te stellen	32
Art. 35 wordt art. 34.	
Art. 36 wordt art. 35.	
Art. 37 wordt art. 36.	
Art. 38 wordt art. 37.	
Art. 38, 2de zinsnede, laatste woord, in plaats van *verifieert*, te stellen	naziet.
Art. 39 wordt art. 38.	
Art. 39, 4de zinsnede, 3den regel, in plaats van 28, te stellen	27
Art. 40 wordt art. 39.	
Art. 41 wordt art. 40.	
Art. 41, 1ste zinsnede, 3den regel, in plaats van 33 *en* 34, te stellen	32 en 33
Art. 42 wordt art. 41.	
Art. 43 wordt art. 42.	
Art. 44 wordt art. 43.	
Art. 45 wordt art. 44.	
Art. 46 wordt art. 45.	
Art. 46, 1ste zinsnede, 1sten regel, in plaats van 45, te stellen	44
Art. 47 wordt 46.	
Art. 47, 3de zinsnede, 2den regel, achter het woord *beslissing* invoegen	kennis.
3den regel, in plaats van het woord *kennis*, te stellen . . .	en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn,
de woorden *vóór of* doorhalen.	
Art. 48 wordt art. 47.	
Art. 49 wordt art. 48.	
Art. 49, 1sten regel, in plaats van *vult*, te stellen.	schrijft
het tweede woord *in* doorhalen.	
Art. 50 wordt art. 49.	
Art. 51 wordt art. 50.	
Art. 51, 3de zinsnede, 1sten regel, in plaats van 53, te stellen	52
Art. 52 wordt art. 51.	
Art. 52, 2de zinsnede, 1sten regel, in plaats van 53, te stellen	52

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 53 wordt art. 52.

Art. 53, 1ste zinsnede, 3den regel, in plaats van 51, te stellen 50

Art. 54 wordt art. 53.

Art. 54, 1ste zinsnede, 3den regel, in plaats van 50, te stellen 49

Art. 55 wordt art. 54.

Art. 55, 1ste zinsnede, 1sten regel, in plaats van 53, te stellen 52

Art. 56 wordt art. 55.

Art. 57 wordt art. 56.

Art. 58 wordt art. 57.

Art. 59 doen wegvallen, en vervangen door het navolgende nieuwe artikel. . . . . . .

Art. 58.

Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

Litt. B.

Voorschrift van het stembriefje, 2den regel, in plaats van 48, te stellen . . . . 47.

D. *In de* Ontwerpen van wet *betreffende de Provincien in het bijzonder.*

In *al* de bijzondere wets-ontwerpen, naar aanleiding van art. 6 der Grondwet, aan het slot een nieuw artikel te stellen, luidende:

Art. (voor *Gelderland*, *Zuid-Holland*, *Noord-Holland* en *Limburg* art. 4; voor *Friesland* art. 7; voor de andere provincien art. 6.) Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

In het artikel van *al* de bijzondere wets-ontwerpen (dat van *Gelderland* uitgezonderd), waarbij de census voor het stemregt ten platten lande wordt bepaald, zoo mede in het hoofd der daarbij behoorende tabel, in plaats van de aangehaalde artikelen 29 *en* 45 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande*, te stellen . . . . 28 en 44.

De artikelen 1, 2 en 3 der bijzondere wet voor *Gelderland* doen wegvallen, en vervangen door de navolgende. . . . .

Art. 1.

Tot de verkiezing door den Landelijken Stand, wordt de provincie *Gelderland* verdeeld in de navolgende districten, zamengesteld uit de daaronder vermelde gemeenten:

1ste district, hoofdplaats *Epe:*

Doornspijk,
Epe.

2de district, hoofdplaats *Heerde:*

Heerde,
Oldebroek.

3de district, hoofdplaats *Apeldoorn*:

Apeldoorn,
Rozendaal.

4de district, hoofdplaats *Putten:*

Ermelo,
Putten,
Hoevelaken.

5de district, hoofdplaats *Ede:*

Ede,
Renkum,
Doorwerth,
Barneveld,
Scherpenzeel.

6de district, hoofdplaats *Brummen:*

Rheden,
Brummen,
Voorst.

7de district, hoofdplaats *Warnsveld*:

Warnsveld,
Gorssel,
Verwolde,
Vorden.

8ste district, hoofdplaats *Eibergen:*

Nede,
Eibergen.

9de district, hoofdplaats *Borculo:*

Borculo,
Ruurlo,
Laren.

10de district:

Winterswijk.

11de district, hoofdplaats *Aalten*:

Aalten,
Dinxperlo.

12de district, hoofdplaats *'s Heerenberg*:

Genderingen,
Berg.

13de district, hoofdplaats *Zelhem*:

Lichtenvoorde,
Zelhem,
Hengelo.

14de district, hoofdplaats *Terborg*:

Wisch,
Ambt Doetinchem.

15de district, hoofdplaats *Hummelo*:

Wehl,
Steenderen,
Hummelo.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

16de district, hoofdplaats *Didam*:

Angerlo,
Didam,
Duiven.

17de district, hoofdplaats *Zevenaar*:

Zevenaar,
Westervoort,
Pannerden,
Herwen.

18de district, hoofdplaats *Bemmel*:

Huissen,
Bemmel,
Gent.

19de district, hoofplaats *Elst*:

Elst,
Valburg,
Loenen,
Heteren.

20ste district, hoofdplaats *Kesteren*:

Hemmen,
Dodewaard,
Echteld,
Kesteren,
Lienden.

21ste district, hoofdplaats *Zoelen*:

IJzendoorn,
Maurik,
Zoelen,
Wadenoijen,
Ophemert,
Geldermalsen.

22ste district, hoofdplaats *Tuil*:

Varik,
Est en Opijnen,
Waardenburg,
Haaften,
Herwijnen,
Vuren.

23ste district, hoofdplaats *Buren*:

Deil,
Buurmalsen,
Buren,
Beest,
Beusichem.

24ste district, hoofdplaats *Ammerzoden*:

Hedel,
Ammerzoden,
Nederhemert,
Pouderoijen,
Brakel,
Zuilichem,
Gameren,
Kerkwijk.

25ste district, hoofdplaats *Heerewaarden*:

Driel,
Hurwenen,
Rossum,
Heerewaarden,
Dreumel,
Appeltern.

26ste district, hoofdplaats *Wamel*:

Wamel,
Druten,
Burgharen,
Horssen.

27ste district, hoofdplaats *Wijchen*:

Wijchen,
Batenburg,
Ewijk,
Beuningen,
Balgoij,
Overasselt.

28ste district, hoofdplaats *Ubbergen*:

Ubbergen,
Heumen,
Groesbeek,
Millingen.

Wegens het 5de en 6de district hebben *twee* leden ter provinciale vergadering zitting; wegens elk der overige districten één lid.

Art. 2.

De bij artt. 1 en 22 der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de Steden* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden door de provincie *Gelderland* vastgesteld als volgt:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1).	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22).
Nijmegen	51	107
Arnhem	64	144
Zutphen	57	117
Harderwijk	25	74
Tiel	30	98
Bommel	50	89
Kuilenburg	31	67
Nijkerk	14	45
Doesburg	41	83
Elburg	25	66
Hattem	17	44
Wageningen . . .	31	82
Groenlo	14	31
Doetichem	19	47
Lochem	16	50

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 3.

De bij artt. 1, 28 en 44 der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande* bedoelde sommen, jaarlijks te betalen in de grondbelasting, de belasting op het personeel en in die op de patenten, worden voor de provincie *Gelderland* bepaald als volgt:

DISTRICT.	Voor het STEMREGT. (Artt. 1 en 44).	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 28).
1	16	38
2	15	36
3	21	46
4	15	42
5	21	48
6	21	62
7	18	56
8	15	37
9	14	31
10	8	40
11	16	33
12	17	36
13	14	27
14	12	30
15	18	43
16	15	41
17	26	57
18	19	49
19	26	68
20	30	70
21	34	85
22	22	55
23	31	84
24	24	47
25	22	56
26	19	41
27	25	51
28	22	46

E. *In het* Ontwerp van wet *tot bepaling van het tijdstip der invoering van de veertien wetten.*

In het opschrift, achter de woorden: *Bepaling van het tijdstip der invoering*, te stellen . . .	en overgangs-bepalingen
In de 2de zinsnede van den considerans, 5den regel, het woord *bijzondere* doorhalen.	
7den regel, achter het woord *gebragt*, te stellen	en tevens eenige overgangs-bepalingen vast te stellen;
Art. 1, 5de zinsnede, 2den regel, achter het woord *worden*, invoegen	in al de provincien, behalve in die van *Overijssel* en het Hertogdom *Limburg*,
Art. 2, 2den regel, achter het woord *kiescollegien*, te stellen .	zoo ter *benoeming van leden van den Raad*, *als ter benoeming van leden der Provinciale Staten.*
3den regel, in plaats van de woorden *doch de*, te stellen . .	De
5den regel, vóór het woord *niet*, te stellen	worden
Art. 4 doen wegvallen, en verder laten volgen de nevensstaande artikelen.	

Art. 4.

In de provincie *Overijssel*, en het Hertogdom *Limburg*, worden de bij art. 1 vermelde wetten, zoodra mogelijk, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip, doch uiterlijk met den 1sten Januarij 1847, ingevoerd.

Art. 5.

Onverminderd het vastgestelde bij art. 1, worden de bepalingen, vervat in het 3de hoofdstuk der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande*, reeds gedurende den jare 1845 ten uitvoer gebragt.

Art. 6.

Bij de invoering der wet *omtrent de oefening van het stemregt in de steden*, worden de, thans in de steden bestaande, kiezerscollegien geacht te zijn ontbonden, en door de nieuwe, daargesteld volgens de bepalingen der evengemelde wet, vervangen.

Art. 7.

Bij de invoering der wet *omtrent de oefening van het stemregt ten platten lande*, worden de, thans ten platten lande bestaande kiezerscollegien geacht te zijn ontbonden, en door de nieuwe, daar te stellen volgens de bepalingen der zoo evengenoemde wet, vervangen.

Indien, na de invoering dier wet, eene buitengewone vacature van lid der Staten voor den Landelijken Stand mogt bestaan, voor een district, voor hetwelk nog geen nieuw kiezers-collegie is daargesteld, geschiedt die daarstelling onmiddellijk, nadat, na het ontstaan der buitengewone vacaturen, wederom tot daarstelling van kiezers-collegien voor den Landelijken Stand wordt overgegaan.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 8

Ter invoering der wijze van aftreding van de leden der provinciale en plaatselijke besturen, in artt. 6, 15, 25 en 39 der wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, vermeld, en ter regeling van al wat dezelve betreft, worden, door den Koning, de noodige bepalingen vastgesteld.

Daaromtrent worden, alvorens, voor zoo veel betreft de *Provinciale* en *Gedeputeerde Staten*, de Staten der Provincien; voor zoo veel aangaat de *stedelijke besturen*, die besturen en de Gedeputeerde Staten, en voor zoo veel betreft de *plaatselijke besturen ten platten lande*, de Gedeputeerde Staten gehoord.

Daarbij wordt tot grondslag genomen, dat de thans in functie zijnde leden der *Provinciale en Gedeputeerde Staten*, de *burgemeesters en wethouders* in de steden, en de *burgemeesters en assessoren en leden van den Raad* in de gemeenten ten platten lande, in functie blijven, gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen; doch dat, na afloop van dien termijn, de nieuwe benoeming geschiedt voor zoo veel korter tijdvak, als noodig is om het beginsel, bij artt. 6, 15, 25 en 39 der in den aanvang van dit artikel vermelde wet vastgesteld, regelmatig in werking te brengen.

Voor zooverre, wegens eenigen Stand, voortaan minder leden in de vergadering der Provinciale Staten verkozen worden, dan thans het geval is, behouden die leden, welke boven het vereischte getal zitting hebben, het lidmaatschap gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn gekozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer, vóór dat tijdstip, hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Ten aanzien der raadsleden in de steden, wordt tot grondslag genomen, dat bij loting wordt beslist, tot welk jaar van aftreding ieder hunner moet behooren.

Art. 9.

De thans aan burgemeesters, assessoren of raadsleden reeds verleende dispensatien van tot hiertoe bestaan hebbende bepalingen, gelijk aan die, welke in titel 2 van het 2de hoofdstuk der wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen* zijn opgenomen, blijven van kracht tot op het tijdstip, waarop gezegde burgemeesters enz. moeten aftreden.

7. GEWIJZIGDE ONTWERPEN VAN WET.

A. *Deelneming aan Provinciale en Plaatselijke Besturen.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de bevoegdheid tot het deel nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen bij de wet te regelen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale Besturen.

TITEL I.

Van de Provinciale Staten.

Art. 1.

Om lid der Staten van de Provincie te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van vijf en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de verkiezing plaats heeft, ingezeten der provincie en aldaar in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten beschreven geweest zijn;

d. binnen de provincie de vereischten tot uitoefening van het stemregt voor den Stedelijken of Landelijken Stand bezitten, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 2.

Voor ingezeten der provincie wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt om als ingezeten der provincie te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men wegens eenige tijdelijke opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten de provincie vestigt.

In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders, gelijk gesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.

Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend.

Art. 4.

Het lidmaatschap der Staten is onvereenbaar met de betrekking van:

a. griffier van de Staten en bezoldigd beambte bij de provinciale griffie;

b. administrateur van 's Rijks schatkist;

c. geestelijke van eenige gezindheid.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van de Staten overeenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van verkiezing, gehouden om, binnen veertien dagen na den dag der verkiezing, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken, bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Indien een lid der Staten eene der voorschreven betrekkingen aanvaardt, vervalt daardoor zijn lidmaatschap van de Staten.

Art. 5.

De leden der Staten mogen elkander niet nader dan in den tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, voor zoo verre zij door hetzelfde collegie benoemd zijn.

Wanneer de bloedverwantschap of zwagerschap op het oogenblik der verkiezing bestaat, sluit de eerst gekozene den later gekozene uit, ten zij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.

Indien de zwagerschap later ontstaat, wordt hij, die de zwagerschap doet ontstaan, daardoor uitgesloten, tenzij de andere verklare van zijn lidmaatschap vrijwillig afstand te doen.

Art. 6.

De benoeming der leden van de Staten geschiedt voor eenen termijn van zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Dingsdag van de maand Julij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van iederen Stand, af.

Art. 7.

Een lid der Staten is niet op nieuw verkiesbaar door eenig kiescollegie hoegenaamd, of voor eenen anderen termijn van zitting, dan voor een tijdvak aanvang nemende met het einde van dat, waarop hij bij de gewone aftreding ophoudt zitting te hebben.

Art. 8.

Wanneer iemand, te gelijker tijd, door meer dan één Stand, stad of district benoemd wordt, heeft hij de keuze, wegens welken Stand, stad of district hij zal zitting nemen.

Hij is gehouden zijne keuze, binnen veertien dagen na den dag der benoemingen, aan de Gedeputeerde Staten mede te deelen; bij verzuim hiervan verrigten deze de keuze bij loting.

Van deze keuze geven de Gedeputeerde Staten kennis aan de Staten, en aan de collegien, welke de benoemingen hebben gedaan, alsmede (wanneer de Gedeputeerde Staten zelven de keuze door het lot hebben verrigt) aan den benoemde.

Art. 9.

De Staten onderzoeken de geloofsbrieven der nieuwe leden, en beslissen omtrent alle geschillen, welke deswege ontstaan.

De vorm der geloofsbrieven, alsmede de aard van de, ter verkrijging derzelven over te geven stukken, worden bij de reglementen, in art. 150 der Grondwet vermeld, omschreven.

Art. 10.

Een lid der Staten, gedurende den geheelen loop eener gewone vergadering uit dezelve afwezig blijvende, wordt bij den aanvang der eerstvolgende vergadering door de Staten verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Indien echter redenen van verontschuldiging zijn aangevoerd, worden deze onderworpen aan de beoordeeling der Staten, die, bij het tijdig inkomen van die redenen, in de laatste zitting, en anders bij den aanvang der volgende vergadering, beslissen.

Insgelijks wordt door de Staten van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die gedurende den tijd zijner zitting een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 1 *d* en 5.

In die onderscheidene gevallen, hebben de Staten de bevoegdheid, om, in afwachting van derzelver beslissing nopens de al of niet vervallen-verklaring, de functien van zoodanig lid voorloopig te schorsen.

Art. 11.

Wanneer een lid der Staten zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid der Staten niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan kennis te geven aan de Staten, of, dezen niet vergaderd zijnde, aan de Gedeputeerde Staten.

Titel II.

Van de Gedeputeerde Staten.

Art. 12.

De Provinciale Staten benoemen, uit hun midden, de leden der Gedeputeerde Staten, zonder daarbij te moeten in acht nemen den Stand, door welken deze tot leden der Provinciale Staten zijn benoemd.

Art. 13.

Het lidmaatschap der *Gedeputeerde Staten* is onvereenbaar met de betrekking van:

a. lid van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke, de regters-plaatsvervangers uitgezonderd;

b. griffier bij eene der Kamers van de Staten-Generaal;

c. advocaat, notaris, procureur en solliciteur;

d. ambtenaar der directe belastingen;

e. districts-commissaris;

f. hem, die zitting heeft in eenig stedelijk of gemeentelijk bestuur, of secretaris, thesaurier of ontvanger eener stad of gemeente is;

g. onderwijzer der jeugd,

h. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de Staten of de Gedeputeerde Staten rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

i. hem, die een post, eene bediening of eene betrekking bekleedt, welke hem in ondergeschiktheid van de Staten of de Gedeputeerde Staten stelt;

k. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven, met het lidmaatschap van de Gedeputeerde Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij in geval van benoeming gehouden, om, binnen veertien dagen na den dag der benoeming, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken; bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Art. 14.

De leden der Gedeputeerde Staten mogen elkander, of den griffier der Staten, niet nader, dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Art. 15.

De benoeming der leden van de Gedeputeerde Staten geschiedt voor eenen termijn van zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature geschiedt de

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht*).

benoeming voor niet langer, dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Voor de gewone aftreding wordt het collegie van Gedeputeerde Staten 'sjaarlijks, zooveel mogelijk voor *een zesde* gedeelte, vernieuwd.

De aftreding geschiedt op den eersten Dingsdag van de maand Julij.

Art. 16.

Een lid der Gedeputeerde Staten, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan ééne maand uit de vergadering afwezig blijvende, wordt door de Provinciale Staten verklaard van zijn lidmaatschap van Gedeputeerde Staten vervallen te zijn.

Het betrokken lid wordt vooraf door eene commissie uit de Staten gehoord.

Insgelijks wordt door de Staten van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 1*d*, 5 en 13.

Het collegie van Gedeputeerde Staten heeft de bevoegdheid om de functien van zoodanig lid te schorsen tot aan de uitspraak der Staten.

Gedurende den tijd der schorsing zal geene bezoldiging worden genoten, ten ware de Staten daartoe mogten besluiten.

Art. 17.

Indien een lid der Gedeputeerde Staten, of, met zijn medeweten, de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van provinciale inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de provincie maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie, of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig provinciaal werk of leverantie, voor een ander zich tot borg stellen; en eindelijk ordonnantien ten laste der provincie koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het collegie van Gedeputeerde Staten.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 16.

Art. 18.

Wanneer een lid der Gedeputeerde Staten zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van Gedeputeerde Staten niet verlangt aan te nemen, is het voorgeschrevene bij art. 11 op hem toepasselijk, ook dan, wanneer hij niet tevens wenscht van het lidmaatschap der Staten te worden ontslagen.

HOOFDSTUK II.

Van de bevoegdheid om deel te nemen aan de Plaatselijke Besturen.

TITEL I.

Van de bevoegdheid om Burgemeester, Wethouder of lid van den Raad in de Steden *te zijn.*

Art. 19.

Om burgemeester, wethouder of lid van den Stedelijken Raad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden:

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in de stad stemgeregtigd zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 20.

Het lidmaatschap van het stedelijk bestuur is onvereenbaar met de betrekking van:

a. commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten of griffier der Staten;

b. geestelijke van eenige gezindheid;

c. onderwijzer bij het lager of middelbaar onderwijs;

d. hem, die ter zake van ontvang of beheer, aan de stad, of aan eenige aan het stedelijk bestuur ondergeschikte administratie, rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

e. hem, die eenigen stedelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het stedelijk bestuur stelt;

f. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van het stedelijk bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van benoeming gehouden, om onverwijld eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt, en het aanvaarden van het lidmaatschap van het stedelijk bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij dadelijk ter kennis van het stedelijk bestuur brengen.

Art. 21.

Behoudens de attributen bij art. 45 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie toegekend, is de betrekking van burgemeester of wethouder onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke (de regters-plaatsvervangers uitgezonderd); voorts met de betrekking van ambtenaar der Rijksbelastingen, en hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs.

Art. 22.

De leden van het stedelijk bestuur mogen elkander niet nader dan in den *derden*, burgemeester en wethouders zich onderling niet nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Art. 23.

Indien de Raad oordeelt dat een benoemd persoon niet al de in leden van den Raad gevorderde vereischten bezit, of in een der termen van uitsluiting verkeert, of wel dat er eenige onregelmatigheid in deszelfs benoeming heeft plaats gehad, wordt de benoemde niet tot zitting in den Raad toegelaten, alvorens omtrent die bedenking door Gedeputeerde Staten uitspraak zij gedaan.

Ten einde die uitspraak te verkrijgen, geeft de Raad dadelijk van de opgekomene bedenking kennis aan de Gedeputeerde Staten, welke daaromtrent onverwijld beslissen.

Art. 24.

De burgemeester wordt, door den Koning, uit of buiten de raadsleden benoemd.

De wethouders worden door den Koning benoemd uit een drietal der leden van den Raad, door dien Raad voor te dragen.

De burgemeester moet, in alle gevallen, de vereischten hebben, welke bij art. 19, in verband gebragt met artt. 20, 21 en 22, worden gevorderd.

Wanneer de burgemeester buiten de leden van den Raad is benoemd, wordt door zijne benoeming geene vermindering gebragt in het overeenkomstig art. 130 der Grondwet bepaalde getal raadsleden.

Art. 25.

De benoeming van den burgemeester, de wethouders en de leden van den Raad, geschiedt voor zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Maandag van de maand Januari, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van het stedelijk bestuur af.

Indien een wethouder als raadslid moet aftreden vóór het einde van zijn termijn van zitting als wethouder, blijft hij, als raadslid

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

ingekozen wordende, uit kracht van zijne vroeger plaats gehad hebbende benoeming van wethouder, tot het einde van zijnen termijn van zitting als zoodanig in functie.

Art. 26

Een lid van den Raad, buiten toestemming van het collegie, of, zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, uit de Raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 19, 20 en 22.

Burgemeester en wethouders geven van het bestaande geval kennis aan den Raad en doen vervolgens, onder mededeeling van het gevoelen van den Raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallen-verklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid te hebben gehoord.

Art. 27.

Indien een lid van het Stedelijk Bestuur, of met zijn medeweten de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van stads-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de stad maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie; of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig stedelijk werk of leverantie, voor een ander zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste van de stad koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het Stedelijk Bestuur.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 26.

Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van stads-gronden, of andere vaste goederen en eigendommen, voor zoo verre zulks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt, en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.

Art. 28.

Wanneer een lid van den Raad zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den Raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den Raad kennis te geven.

Art. 29.

Burgemeesters en wethouders kunnen, in geval van wangedrag of nalatigheid, na door Gedeputeerde Staten te zijn gehoord, door den Konlng in hunne functien worden geschorst, en zelfs des noods daaruit ontslagen.

Titel II.

Van de bevoegdheid om Burgemeester, Assessor *of* lid van den Raad *in de* gemeenten ten platten lande *te zijn.*

Art. 30.

Om burgemeester, assessor of lid van den Gemeenteraad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. voor zoo veel eenen burgemeester aangaat, ten tijde der infunctietreding ingezeten zijn of worden, en verder ingezeten blijven, van de gemeente waar hij de betrekking uitoefent, of, voor zoo veel betreft eenen burgemeester, die, wegens bijzondere redenen, over meer dan éene gemeente mogt zijn benoemd, van eene dier gemeenten;

d. voor zoo veel eenen assessor of een lid van den Gemeenteraad aangaat, ingezeten der gemeente zijn en geweest zijn, ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin hij tot assessor of lid van den Gemeenteraad wordt benoemd;

e. binnen de provincie in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als volgens de wet vereischt wordt, om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den Landelijken Stand in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort, uit te oefenen.

Art. 31.

Voor ingezeten der gemeente wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Het bepaalde bij art. 3 is, wat de leden van den Gemeenteraad betreft, insgelijks ten deze van toepassing, ten aanzien van het vereischte om ingezeten te wezen.

Art. 32.

Van het lidmaatschap van het Plaatselijk Bestuur zijn uitgesloten:

a. die zich onder curateele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd, of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene crimineele straf hebben ondergaan, of moeten ondergaan, of ten gevolge waarvan zij aan het Plaatselijk Bestuur geen deel mogen nemen;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 33.

Het lidmaatschap van het Plaatselijk Bestuur is onvereenbaar met de betrekking van:

a. commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten, of griffier der Staten;

b. districts-commissaris:

c. beambte bij de provinciale griffie, of bij den district-commissaris;

d. geestelijke van eenige gezindheid;

e. onderwijzer der jeugd;

f. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de gemeente, of aan eenige aan het Gemeentebestuur ondergeschikte administratie, rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zoo verre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is:

g. hem, die eenigen gemeentelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het Plaatselijk Bestuur stelt, met uitzondering echter, dat, wáár zulks noodig of bijzonder nuttig wordt geacht, de betrekking van secretaris ook door den burgemeester kan uitgeoefend worden;

h. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van het Plaatselijk Bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van benoeming, gehouden om onverwijld eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt, en het aanvaarden van het lidmaatschap van het Plaatselijk Bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij dadelijk ter kennis van het Plaatselijk Bestuur brengen.

Art. 34

Behoudens de attributen bij art. 45 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie toegekend, is de betrekking van burgemeester onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt (de regters-plaatsvervangers uitgezonderd), voorts met den post van ontvanger van 's Rijks belastingen over de gemeente,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. —Stem- en Kiesregt.*)

en met de beroepen van korenmolenaar, bakker, slagter, brood- of meelverkooper, grutter, herbergier en tapper.

Evengemelde beroepen mogen ook niet worden uitgeoefend door bij hen inwonende leden van hun gezin, of door hunne dienstboden.

Art. 35.

De burgemeester mag aan geen der leden van het Plaatselijk Bestuur nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

De overige leden mogen elkander niet nader bestaan dan in den *derden* graad.

Art. 36.

Het is den Koning voorbehouden, om, wanneer gebrek aan geschikte personen, of andere redenen van noodzakelijkheid of hooge nuttigheid, ten opzigte van eenen burgemeester, assessor of raadslid, eene ontheffing van eenige, bij artt. 30, 33, 34 en 35 bepaalde vereischten of termen van uitsluiting mogten gebieden, zoodanige ontheffing, op voordragt van Gedeputeerde Staten der provincie, te verleenen.

Art. 37.

De burgemeester wordt door den Koning benoemd, en is dien ten gevolge ook lid van den Gemeenteraad.

De assessoren worden, van wege den Koning, benoemd door den commissaris des Konings in de provincie, uit een drietal der leden van den Gemeenteraad, door dien Raad zelven voor te dragen.

De leden van den Gemeenteraad worden uit eene voordragt van een drietal candidaten, door de stemgeregtigden op te maken, benoemd door Gedeputeerde Staten, nadat alvorens de Gemeenteraad daaromtrent is gehoord.

Art. 38.

Voor zoo verre de door stemgeregtigden op te maken voordragt van candidaten geene namen of geen genoegzaam getal namen van personen bevat, die geen vereischte missen, of in geenen term van uitsluiting vallen, vermeld in artt. 30, 33 en 35, en de Koning geene reden vindt tot het verleenen der bij art. 36 vermelde ontheffing, wordt op die voordragt geen of slechts gedeeltelijk acht geslagen, en geschiedt de geheele of gedeeltelijke benoeming uit eene, door den Gemeenteraad in te zenden voordragt van een dubbeltal van candidaten.

Dit laatste zal insgelijks geschieden in gemeenten, waar minder dan *twaalf* stemgeregtigden zijn.

Art. 39.

De benoeming van den burgemeester, de assessoren en de raadsleden geschiedt voor eenen termijn van zes achtereen volgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den 2den Januarij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van het Plaatselijk Bestuur af.

Indien een assessor als raadslid moet aftreden, vóór het einde van zijnen termijn van zitting als assessor, blijft hij, als raadslid ingekozen wordende, uit kracht van zijne vroeger plaats gehad hebbende benoeming van assessor, tot het einde van zijnen termijn van zitting als zoodanig in functie.

Art. 40.

Een lid van den Raad, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, uit de Raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn, dengene die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 30, 32, 33 en 35, ten ware hij, ingevolge art. 36, vrijstelling mogt hebben verkregen.

De burgemeester geeft van het bestaande geval kennis aan den Raad, en doet vervolgens daarvan, onder mededeeling van het gevoelen van den Raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallenverklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid te hebben gehoord.

Art. 41.

Indien een lid van het Plaatselijk Bestuur, of, met zijn medeweten, de bij hem inwonende leden van zijn gezin, of zijne dienstboden, de collecte of pacht van de gemeente-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de gemeente maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht, en werk of leverantie; of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig gemeentewerk of leverantie, voor een ander zich tot borg stellen; en eindelijk, ordonnantien ten laste van de gemeente koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het Gemeentebestuur.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 40.

Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van gemeentegronden of andere vaste goederen of eigendommen, voor zoo verre zulks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt, en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.

Art. 42.

Wanneer een lid van den Raad zijn ontslag vroeger dan op den tijd zijner aftreding verlangt, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den Raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den Raad en aan de Gedeputeerde Staten kennis te geven.

Art. 43.

In geval van wangedrag of nalatigheid, kunnen de burgemeesters en assessoren, voor zekeren tijd, niet te boven gaande dien van zes weken, in hunne functien geschorst, en des noods daaruit ontslagen worden.

De schorsing geschiedt door de Gedeputeerde Staten en het ontslag door den Koning.

In beide gevallen moet vooraf de betrokken persoon door Gedeputeerde Staten zijn gehoord.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 44.

Overal waar de woorden: *gemeente*, *burgemeester* en *Gemeenteraad* in deze wet staan, moeten daardoor, voor zooveel het platte land van *Friesland* betreft, de woorden: *grietenij*, *grietman* en *grietenijraad* verstaan worden.

Art. 45.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij artt. 1, 19 en 30, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren, uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemelde artikelen, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 46.

Iemand, lid zijnde van de Provinciale Staten, van eenen Stedelijken of van eenen Gemeenteraad, wegens eene bediening of commissie, hem niet voor het leven opgedragen, zijn verblijf buiten de provincie, stad of gemeente vestigende, moet (onverminderd het bepaalde bij artt. 10, 26 en 40) tegen het tijdstip der eerstvolgende gewone aftreding van leden der Provinciale Staten, of Stedelijke of Gemeenteraden, op nieuw ingekozen worden.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Bij ontstentenis daarvan houdt hij, te rekenen van evengemeld tijdstip, op lid der Staten of van den Raad te zijn, en wordt hij vervangen door dengene, die in zijne plaats zal zijn benoemd.

Art. 47.

Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

Gegeven, enz.

B. *Stemregt in de Steden.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de Steden bij de wet te regelen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van Kiezers in de Steden.

Art. 1.

Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ingezeten der stad zijn, en geweest zijn ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft;

d. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Mei executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt binnen de stad.

Art. 2.

Voor ingezeten der stad wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt om als ingezeten der stad te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men, wegens eenige tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten de stad vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend.

Art. 4.

Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curateele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene crimineele straf hebben ondergaan of moeten ondergaan, of tengevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stedelijk stemregt geen deel mogen nemen;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5.

De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt in de stad toegelaten, om het even of de belastingbetaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden is voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het Bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het Plaatselijk Bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 6.

Die zijne belastingbetaling elders ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het Stedelijk Bestuur het aanslag-biljet te vertoonen.

Art. 7.

Ten aanzien van panden in gemeenschap bezeten, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigdheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap bezitten, bij verklaring, ten overstaan van het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur der stad, grietenij of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, eens ieders aandeel uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, afgegeven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene of degenen, op wiens naam of wier namen het pand almede geboekt staat.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8.

Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 9.

Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe, door eigen aanslag in de belastingen, niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een minderjarig kind,

bijaldien de vrouw, de weduwe of het kind de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen opbrengt.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10.

Eene weduwe, verlangende dat de in art. 9 vermelde uitoefening geschiede, is verpligt, dengene harer zoons, door wien zij de uitoefening, tot wederopzeggens toe, begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven aan het Stedelijk Bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Art. 11.

Burgemeester en Wethouders doen zich, vóór den 1sten Junij,

door den ontvanger der directe belastingen, bezorgen eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zoo veel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die, in de stad, in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, welke, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt; en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Naar aanleiding daarvan en van de verdere inlichtingen die zij mogten bezitten, gaan zij vervolgens over tot het opmaken van twee lijsten van al de in de stad wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden, op den 1sten Julij, gedurende veertien dagen, op het Raadhuis of eene andere voegzame plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den Stedelijken Raad overgelegd.

Art. 12.

Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, en echter, het zij uit hoofde van belastingbetaling elders binnen het Rijk, het zij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Augustus, te dien opzigte tot den Stedelijken Raad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op gemelde lijsten is gebragt.

De Raad beslist, na gedaan onderzoek, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis, uiterlijk op den eersten September, aan de klagers en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; terwijl deze, uiterlijk op den vijftienden September, zich bij Gedeputeerde Staten, in hooger beroep, tegen die beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den eersten November, aan den Stedelijken Raad en aan de belanghebbenden, mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De Stedelijke Raad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

Art. 13.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en wethouders, op den derden Maandag van November, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging eener lijst, behelzende de namen der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten.

Dat briefje moet zijn ingerigt volgens het voorschrift letter A, achter deze wet geplaatst.

Art. 14.

Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomene stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen, daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale, als er kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend, en vervolgens zoodanig gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt.

Art. 15.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten; en voorts door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (echter nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 16.

De stembriefjes worden, op den achtsten dag na de rondzending, vanwege burgemeester en wethouders aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester, en de twee andere in handen van de twee eerste in rang zijnde raadsleden, wethouders daaronder niet gerekend.

De bus of kist mag alleen in de vergadering van den Raad geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere, op gelijke wijze ingerigte, bussen of kisten te bezigen.

Art. 17.

De stembriefjes worden, zoodra mogelijk, en wel vóór den 8sten December, in eene vergadering van den Raad, door leden van het Stedelijk Bestuur geopend; en wordt voorts de uitslag der stemming opgemaakt, in een verbaal van de handelingen van den Raad vermeld, en onverwijld door burgemeester en wethouders ter kennisse van de benoemden gebragt.

In het verbaal wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt;

e. de lotsbeslissing, die, ten gevolge van het bepaalde bij art. 19, mogt hebben plaats gehad.

De geopende briefjes worden door den Raad, alvorens uiteen te gaan, in een of meerdere pakken bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester, of die hem vervangt, en van de twee aanwezige raadsleden, die de eerste in rang zijn (wethouders daaronder niet gerekend), ter stads-secretarie bezorgd.

Die verzegelde pakken worden, gedurende de drie eerst volgende maanden, aldaar bewaard, en mogen alléén geopend worden in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 18.

Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 14 en 15 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 13 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zoo verre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgenoemden niet in aanmerking.

In geval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele geldige der briefjes, beslist de Raad.

Art. 19.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers. Indien de stemmen staken, doet de Raad, zoo noodig, bij loting beslissen, wie moet geacht worden benoemd te zijn.

Twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd tot kiezers wordende benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door den Raad bij loting beslist, wie hunner moet geacht worden benoemd te zijn.

Indien zij in het zoo even gemelde geval een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 20.

Burgemeester en wethouders doen, uiterlijk op den vijftienden December, ten minste gedurende veertien dagen, het in art. 17 vermelde verbaal op het Raadhuis ter inzage van het publiek leggen; waarvan vooraf, bij afkondiging en aanplakking, kennis wordt gegeven.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

AFDEELING I.

Kiezers ter benoeming van de leden voor Stedelijke Raden.

Art. 21.

Het kiezers-collegie voor iedere stad is zamengesteld uit twee maal zoo veel personen, als de Raad leden bevat.

Art. 22.

Om kiezer te kunnen zijn, moet men:

a. in de stad stemgeregtigd wezen, en

b. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den eersten Mei executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som, als volgens de wet wordt gevorderd tot uitoefening van het kiesregt binnen de stad.

De kiezers mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Eindelijk mag, in steden van eene bevolking van vijf duizend zielen of daar boven, geen der leden van het Stedelijk Bestuur kiezer zijn.

Art. 23.

Niemand mag als kiezer voor den Stedelijken Stand werkzaam zijn in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen Stand werkzaam is.

Art. 24.

De kiezers worden tegen den dag, volgende op den eersten Maandag van de maand Januarij, door burgemeester en wethouders op het Stadhuis bijeengeroepen tot het vervullen der raadsplaatsen, welke sedert de laatst gehoudene kiezersvergadering, zoo door de gewone aftreding als door buitengewone oorzaken, zijn opengevallen.

Art. 25.

De burgemeester, of, wanneer deze (in steden van eene bevolking van minder dan 5000 zielen) tot de kiezers behoort, of om andere redenen verhinderd is, het lid van het Stedelijk Bestuur, hetwelk, geen kiezer zijnde, hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde op het Stadhuis, in een daartoe geschikt vertrek, alwaar, door zijne zorg, voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, alsmede van de wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen*, en eene opgave van de namen der leden van den Stedelijken Raad, wier plaatsen, het zij door de gewone aftreding, het zij door buitengewone oorzaken, zijn opengevallen.

Art. 26.

De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, ten ware meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig zij.

Art. 27.

De burgemeester, of die hem vervangt, gaat dadelijk over, om, onder zijn beleid, door de aanwezige kiezers, en uit hun midden, eenen voorzitter te doen benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen; in geval de stemmen staken, beslist het lot.

Dit gedaan zijnde, verlaat de burgemeester, of die hem vervangt, de kiezers-vergadering.

De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der openstaande raadsplaatsen, en de vereischten om tot lid van den Raad benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting; met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 28.

Daarna wordt, door de kiezers, op gelijke wijze als in art. 27 ten aanzien der benoeming van den voorzitter is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stem-opnemers, welke, dadelijk na hunne benoeming, met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contralijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

Art. 29.

Gedurende de kiezers-vergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijderd, mag daar niet weder inkomen, en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 30.

Voor iedere te vervullen raadsplaats wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen raadsplaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die, waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 31

De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 32.

De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stem-opnemer de contra-lijst houdt, en de briefjes naziet.

Art. 33.

Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Niet, of niet behoorlijk, ingevulde stembriefjes worden, tot bepaling der meerderheid, afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De nietigheid van een of meer stembriefjes, gelijk ook het vinden van oningevulde briefjes, brengt, in het algemeen, geene nietigheid van stem-opneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is, dan de helft der leden waaruit het kiezers-collegie, volgens art. 21, moet zijn zamengesteld.

Art. 34.

Die blijkt de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, te hebben verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Indien bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of, zoo er geen vier zijn, over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien, in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 35.

De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas in dubbel gemaakt, en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 27 en 28 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke, voor iedere openstaande plaats, respectievelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelven heeft bekomen; van de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad, alsmede van de redenen, waarom de kiezers-vergadering één of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld.

Dit gedaan, en de stembriefjes bijeenverzameld zijnde in een of meerdere pakken, behoorlijk verzegeld met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stem-opnemers, gaat de kiezers-vergadering dadelijk uiteen.

Door den voorzitter worden de beide expeditien van het relaas aan burgemeester en wethouders overgelegd.

Eene derzelven wordt ter stads-secretarie onder de archieven bewaard.

De andere wordt ten spoedigste verzonden aan den commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten in derzelver eerst volgende vergadering kennis geeft.

De voorzitter brengt de verzegelde pakken stembriefjes ter stads-secretarie over.

Die pakken worden, gedurende de drie eerst volgende maanden, aldaar bewaard, en mogen alleen geopend worden in geval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij, of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden, worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Stedelijken Raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand; waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 36.

Burgemeester en wethouders geven zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de vergadering van den Raad, en aan de personen, die tot raadsleden zijn benoemd.

Art. 37.

Bezwaren tegen de gedane keuze worden, uiterlijk binnen zes weken na die keuze, aan Gedeputeerde Staten kenbaar gemaakt.

Art. 38.

Het stedelijk kiescollegie blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging door een nieuw collegie, in het volgende jaar.

Art. 39.

Geen stedelijk kiescollegie mag op een buitengewoon tijdstip bijeenkomen, dan na daartoe bekomene magtiging van den Koning

Die magtiging wordt alleen dan verleend, wanneer eene of meerdere der te vervullen raadsplaatsen onvervuld bleef of bleven, ten gevolge van het bepaalde in art. 26 dezer wet, of ten gevolge van eene, naar aanleiding van art. 23 der wet *nopens de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen* genomene beslissing.

TWEEDE AFDEELING.

Kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand.

Art. 40.

De verkiezing van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand geschiedt door daartoe afzonderlijk benoemde kiezers-collegien.

Art. 41.

De leden van het kiezers-collegie ter benoeming van leden voor de Provinciale Staten, worden benoemd door de in artt. 1 tot 20 vermelde stemgeregtigden. Voor de steden van eene bevolking van vijfduizend zielen of daarboven, worden op de in artt. 11 tot 13 vermelde lijsten van degenen, die bevoegd zijn tot het kiezerschap, aan het slot ook vermeld de namen van de leden van het Stedelijk Bestuur, die de vereischten bezitten, om tot het kiezerschap te worden benoemd, met uitdrukkelijke bijvoeging, dat zij *niet* benoembaar zijn tot kiezers ter benoeming van leden van den Stedelijken Raad, maar alleenlijk tot kiezers ter benoeming van leden van de Provinciale Staten.

Art. 42.

De bepalingen vervat in artt. 21 tot 23, 26 en 38, zijn van toepassing op de kiezers-collegien ter benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand. Echter mogen ook in steden van eene bevolking van vijf duizend zielen en daarboven, leden van het Stedelijk Bestuur, leden van die kiezers-collegien zijn.

Art. 43.

Gelijktijdig met het stembriefje, vermeld in art. 13, wordt aan ieder stemgeregtigde een tweede stembriefje gezonden, ingerigt volgens het voorschrift litt. B, achter deze wet geplaatst.

Art. 44.

Om tot de benoeming van leden der Provinciale Staten voor den Stedelijken Stand over te gaan, worden de in art. 41 vermelde kiezers-collegien, telken jare wanneer, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten voor de stad moet worden benoemd, tegen den 1sten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, op het Stadhuis bijeengeroepen.

Art. 45.

Ter vervulling op buitengewonen tijd van eene vacature in de Provinciale Staten, mag geen kiezers-collegie bijeenkomen, dan na daartoe vooraf door den Koning verleende magtiging.

HOOFDSTUK III.

Algemeene bepalingen.

Art. 46.

De Raad ziet toe, dat de bepalingen omtrent de uitoefening van het stedelijk stem- en kiesregt, bij deze wet vastgesteld, of die verder zouden mogen worden vastgesteld, stiptelijk nagekomen worden.

Art. 47.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij art. 1, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren, uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen, buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemeld artikel, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen, buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 48.

De in deze wet bedoelde verklaringen van Plaatselijke Besturen, lijsten, kennisgevingen, stembriefjes en overige schrifturen zijn vrij van zegel, en, voor zoo veel die aan de registratie mogten onderhevig zijn, ook vrij van het regt van registratie.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 49.

Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald.

Gegeven, enz.

Litt. A.

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 13 *dezer wet.*

STEMBRIEFJE

ter stemming van leden van het kiezers-collegie TOT BENOEMING VAN LEDEN VOOR DEN STEDELIJKEN RAAD.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers ter benoeming van leden van den Raad der stad (*a*) de hier onder vermelde (*b*) personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.*

Den (*c*) . . . . 18. .

Door de zorg van het Stedelijk Bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad,

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door de stemgeregtigden moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (edoch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf „van. . . . .
„verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat dit briefje zoodanig moet worden gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den Stedelijken Raad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleenlijk tot kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op de nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap ter benoeming van leden van den Raad bezitten; en

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alléén in zooverre wordt acht geslagen, als de Stedelijke Raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Litt. B.

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 43 *dezer wet.*

STEMBRIEFJE

ter stemming van leden van het kiezers-collegie TOT BENOEMING VAN LEDEN DER PROVINCIALE STATEN.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers ter benoeming van leden der Provinciale Staten, voor de stad (*a*) de hieronder vermelde (*b*) personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nommers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.*

Den (*c*) . . . . 18 . .

Door de zorg van het Stedelijk Bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad,

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door de stemgeregtigden moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf „van . . . .
„verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (*of* ons) bekend,„

Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.)

2°. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden teruggehaald, en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat dit briefje zoodanig moet worden gesloten, dat de inhoud aan de inzage onttrokken wordt;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den

Stedelijken Raad, briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n⁰. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5⁰. dat alleenlijk tot kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten;

6⁰. dat op de briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zoo verre wordt acht geslagen, als de Stedelijke Raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

C. *Stemregt ten Platten Lande.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt ten platten lande bij de wet te regelen.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt ter benoeming van Kiezers van den Landelijken Stand.

Art. 1.

Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in eene der gemeenten van het kiesdistrict werkelijk wonen, en ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft, ingezeten van eene dier gemeenten geweest zijn;

d. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, ter benoeming van kiezers voor den Landelijken Stand, in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort.

Art. 2.

Voor ingezeten van eene der gemeenten van het kiesdistrict, wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 3.

Het regt, om als ingezeten van eene der gemeenten van het kiesdistrict te worden beschouwd, wordt niet verloren, wanneer men, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten het kiesdistrict vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra staatsburgerlijke regten elders worden uitgeoefend.

Art. 4.

Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curateele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd, of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, tengevolge waarvan zij eene crimineele straf hebben ondergaan, of moeten ondergaan, of tengevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stemregt ten platten lande geen deel mogen nemen;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

e. die, buiten 'sKonings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5.

De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt toegelaten in de gemeente, waar hij werkelijk woont, om het even of de belastingbetaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden zij voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het Bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het Plaatselijk Bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 6.

Die zijne belastingbetaling elders ten deze wil doen gelden, is verpligt, daarvan vooraf aan het Gemeentebestuur het aanslagbiljet te vertoonen.

Art. 7.

Ten aanzien van panden, in gemeenschap bezeten, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigdheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap bezitten, bij verklaring ten overstaan van het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, eens ieders aandeel uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, af te geven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene, of degenen, op wiens naam of wier namen het pand almede geboekt staat.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8.

Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 9.

Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanslag in de belastingen niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon, of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een minderjarig kind;

bijaldien de vrouw, de weduwe of het kind de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen opbrengt.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 voorgeschreven vereischten bezitten, en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10.

Eene weduwe verlangende dat de in art. 9 vermelde uitoefening geschiede, is verpligt dengene harer zoons, door wien zij de uitoefening tot wederopzeggens toe begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven aan het Plaatselijk Bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 11.

Voor de benoeming van de leden der Staten wegens den Landelijken Stand, wordt iedere provincie bij de wet verdeeld in districten.

Art. 12.

Telken jare, wanneer een district, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten moet benoemen, wordt, door de zorg van den commissaris des Konings in de provincie, opgemaakt, en aan het Plaatselijk Bestuur van elke gemeente van het district, vóór den 31sten Januarij, bezorgd eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de gemeente in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de wet, wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Art. 13.

Nadat burgemeester en assessoren de lijsten, bij art. 12 vermeld, hebben ontvangen, gaan dezelven. naar aanleiding daarvan en van de verdere inlichtingen, die zij mogten bezitten, over tot het opmeken, in alphabetische orde, van lijsten van de in de gemeente wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de bij art. 4 bepaalde termen van uitsluiting verkeeren.

Die lijsten worden op den 14den Februarij, gedurende veertien dagen, op het Raadhuis, of eene andere voegzame plaats, ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf, bij afkondiging en aanplakking, kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den Gemeenteraad overgelegd.

Art. 14.

Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, echter, hetzij uit hoofde van belastingbetaling elders binnen het Rijk, hetzij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd, om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Maart te dien opzigte tot den Gemeenteraad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn, kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden, diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijsten is gebragt.

De Raad beslist, na gedaan onderzoek, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis, uiterlijk op den 15den Maart, aan de klagers en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; terwijl deze, uiterlijk op den 24sten Maart, zich bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep tegen die beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den 10den April, aan den Gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De Gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

De lijsten dergenen, die tot kiezer kunnen worden benoemd, worden vervolgens, uiterlijk op den 15den April, aan den commissaris des Konings in de provincie gezonden, met eene opgaaf van het getal der stemgeregtigden in de gemeente.

Art. 15.

De commissaris des Konings in de provincie doet uit de onderscheidene bij hem ontvangene gemeentelijke lijsten opmaken, voor elk kiesdistrict, eene algemeene, alphabetisch ingerigte lijst, behelzende de namen, voornamen en woonplaatsen dergenen, die binnen het district de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en doet wijders, uiterlijk op den 1sten Mei, aan elk Gemeentebestuur van het district, een getal afdrukken van die algemeene lijst toekomen, overeenstemmende met het getal van stemgeregtigden binnen de gemeente, onder bijvoeging van een gelijk getal stembriefjes, ingerigt volgens het voorschrift litt. A achter deze wet geplaatst.

Art. 16.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en assessoren, den 5den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging van een afdruk der in art. 15 vermelde algemeene lijst.

Art. 17.

Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers en plaatsvervangende kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen, daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale als er kiezers en plaatsvervangende kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend.

Art 18.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten; en voorts door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 19.

De stembriefjes worden op den 10den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, van wege burgemeester en assessoren, aan de huizen opgehaald, in eene, met drie onderscheidenlijk werkende sloten, geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester, en de twee anderen in handen van twee leden eener commissie uit de stemgeregtigde ingezetenen, buiten het Gemeentebestuur genomen, door den Gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 21 vermelde stemopnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 20.

Aan hen die, bij de ophaling der stembriefjes, dezelven niet hebben ingeleverd of die verkiezen dezelven persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Mitsdien wordt door de in art. 21 vermelde stemopnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven, om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen.

Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 21.

De stembriefjes worden den 15den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, in eene vergadering van den Gemeenteraad geopend, ten overstaan der commissie uit stemgeregtigden bij art. 19 omschreven.

De Gemeenteraad maakt met de voorzeide commissie dadelijk na de opening een verbaal op in dubbel, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt.

Dit verbaal wordt door al de leden van den Raad, zoo wel als van de vorengemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesregt.*)

Het eene dubbel wordt onverwijld aan Gedeputeerde Staten ingezonden, het ander in het archief der gemeente nedergelegd.

Art. 22.

Stembriefjes, welke òf niet eigenhandig onderteekend òf niet ingevuld en bevestigd zijn, overeenkomstig de voorschriften van art. 18, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 15 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zoo verre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatst genoemden niet in aanmerking; ingeval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de Raad.

Art. 23.

De geopende stembriefjes worden door de in art. 21 vermelde leden van het Bestuur en van de commissie, alvorens van elkander te scheiden, in een of meerdere pakken bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, van een der leden van het Gemeentebestuur, en van een der leden van de commissie, ter secretarie van de gemeente bezorgd.

Die verzegelde pakken worden gedurende de drie eerst volgende maanden aldaar bewaard en mogen alleen geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 24.

Gedeputeerde Staten verzamelen al de bij hen volgens art. 21 ingekomene verbalen over elk district, en gaan vervolgens onverwijld over, om uit die gezamenlijke opgaven den uitslag van de stemming over elk district op te maken.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers.

Die, nadat het vereischt getal kiezers is bekomen, al verder de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen op zich vereenigen, zijn *plaatsvervangende kiezers.*

In beide zoo even gemelde gevallen, doen Gedeputeerde Staten, indien de stemmen staken, bij loting beslissen, wie moet geacht worden benoemd te zijn.

Twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd, respectievelijk tot *kiezers* of *plaatsvervangende kiezers* wordende benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door Gedeputeerde Staten bij loting beslist, wie hunner moet geacht worden benoemd te zijn.

Indien zij, in het zoo even gemelde geval, een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

Art. 25.

De benoemde kiezers worden ten spoedigste door den commissaris des Konings in de provincie van de op hen gevallene keuze verwittigd, en tevens tegen den eersten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen.

Art. 26.

Indien iemand, tot kiezer benoemd, redenen heeft om die benoeming niet aan te nemen, of om van de kiezers-vergadering afwezig te blijven, geeft hij daarvan aan Gedeputeerde Staten kennis.

Ingeval zulks nog tijdig genoeg vóór den dag tot de kiezers-vergadering bepaald, mogt kunnen geschieden, wordt in zijne vervanging voorzien door oproeping, als kiezer, van den eerst in aanmerking komende van de in art. 24 vermelde plaatsvervangende kiezers.

Gelijke voorziening geschiedt, indien, door overlijden, vertrek naar elders, of andere omstandigheden, een of meer van de benoemde kiezers niet ter vergadering mogt kunnen verschijnen, en de commissaris des Konings in de provincie, nog vóór de bijeenkomst der kiezers, tijdig van dat overlijden, enz. kennis mogt bekomen.

HOOFDSTUK II.

Bepalingen nopens de Kiezers.

Art. 27.

Ieder kiezers-collegie is zamengesteld uit vier en twintig personen.

Voor ieder district worden twaalf plaatsvervangende kiezers benoemd.

Art. 28.

Om kiezer te kunnen zijn, moet men:

a. de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten tot uitoefenen van het stemregt; doch is het voldoende dat men in ééne der plattelandsche gemeenten van het district ingezeten zij;

en *b.* in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, die het laatst vòòr den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som als volgens de wet wordt gevorderd om in het district tot kiezer te kunnen worden benoemd.

De kiezers in hetzelfde district mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Art. 29.

Niemand mag als kiezer voor den Landelijken Stand werkzaam zijn, in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen Stand werkzaam is.

Art. 30.

De burgemeester der hoofdplaats van het kiesdistrict, of, wanneer deze tot de kiezers behoort, of om andere redenen verhinderd is, het lid van het Plaatselijk Bestuur, hetwelk geen kiezer zijnde hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde, in een door het Gemeentebestuur daartoe beschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, van de wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen*, eene lijst van de opgeroepene kiezers in het district en eene opgave van den naam of de namen van het lid of de leden der Staten, in wiens of wier plaats moet worden voorzien.

Art. 31.

De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, ten ware meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig zij.

Art. 32.

De burgemeester of die hem vervangt gaat dadelijk over om, onder zijn beleid, door de aanwezige kiezers en uit hun midden eenen voorzitter te doen benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen; ingeval de stemmen staken, beslist het lot.

Dit gedaan zijnde, verlaat de burgemeester of die hem vervangt de kiezers-vergadering.

De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der voor het district openstaande plaatsen in de Provinciale Staten en de vereischten om tot lid van de Staten benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezers-vergadering betrekking hebben.

Art. 33.

Daarna wordt door de kiezers, op gelijke wijze als in art. 32,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

ten aanzien der benoeming van den voorzitter, is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stem-opnemers, welke dadelijk na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contra-lijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

Art. 34.

Gedurende de kiezers-vergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert mag daar niet weder inkomen en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 35.

Voor iedere te vervullen plaats wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen plaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die, waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 36.

De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 37.

De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stemopnemer de contra-lijst houdt, en de briefjes naziet.

Art. 38.

Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Niet of niet behoorlijk ingevulde stembriefjes worden tot bepaling der meerderheid afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De nietigheid van een of meer stembriefjes, gelijk ook het vinden van oningevulde briefjes, brengt in het algemeen geene nietigheid van stem-opneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan de helft der leden, waaruit het kiezerscollegie, volgens art. 27, moet zijn zamengesteld.

Art. 39.

Die blijkt de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, te hebben verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije, stemming overgegaan.

Indien, bij dezelve, nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of zoo er geen vier zijn over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats, over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is, tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien, in het zoo evengemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 40.

De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas in dubbel gemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 32 en 33 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke voor iedere openstaande plaats respectievelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen hetwelk ieder van dezelven heeft bekomen; van de lotsbeslissing die mogt hebben plaats gehad; alsmede van de redenen, waarom de kiezers-vergadering een of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld.

Dit gedaan en de stembriefjes bijeenverzameld zijnde in een pak, behoorlijk verzegeld met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stem-opnemers, gaat de kiezers-vergadering dadelijk uiteen.

Door den voorzitter worden de beide expeditien van het relaas aan burgemeester en assessoren der hoofdplaats van het district overgelegd.

Eene derzelven wordt in de archieven van de gemeente bewaard.

De andere wordt door den burgemeester dier gemeente ten spoedigste verzonden aan den commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten in derzelver eerst volgende vergadering kennis geeft.

De voorzitter brengt het verzegeld pak stembriefjes ter plaatselijke secretarie over.

Dit pak wordt gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mag alleen geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden wordt hetzelve pak, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

Art. 41.

De commissaris des Konings in de provincie geeft zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de personen, die tot leden der Provinciale Staten zijn benoemd.

Art. 42.

Het kies-collegie van een district, benoemd ter vervulling, volgens den rooster, van de gewone vacaturen in de Staten-vergadering, blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging (bij gelegenheid der volgende gewone aftreding) door een nieuw kies-collegie, en voorziet intusschen, ten gevolge eener buitengewone bijeenroeping, in alle ontstaande buitengewone vacatures.

Mogt echter eene buitengewone vacature bestaan, op het oogenblik dat in eene gewone vacature voorzien moet worden, verrigten de kiezers, die in de gewone vacature moeten voorzien, beide verkiezingen.

Art. 43.

De oproepingen tot de buitengewone vergaderingen der kiezers geschieden almede door den commissaris des Konings in de provincie.

HOOFDSTUK III.

Stemregt ter benoeming van candidaten voor leden der Besturen ten Platten Lande.

Art. 44.

Telkens wanneer, ingevolge art. 37 der wet, houdende bepalingen *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen*, voor het opmaken van eene lijst van candidaten, ter benoeming van een of meer raadsleden, moet worden gestemd, wordt, door de zorg van den commissaris des Konings in de provincie, opgemaakt en aan het Plaatselijk Bestuur vóór den 1sten Julij bezorgd eene lijst van namen en voornamen (deze laatste zoo veel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de gemeente in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, volgens de kohieren, welke het laatst vóór den 1sten Mei executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de wet wordt gevorderd, ter uitoefening van het stemregt in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort, en overigens de bij artt. 1 tot 10 dezer wet voorgeschreven vereischten, enz. in zich vereenigen.

Art. 45.

Nadat burgemeester en assessoren de lijst bij art. 44 vermeld hebben ontvangen, gaan dezelven, naar aanleiding daarvan en

van de verdere inlichtingen, die zij mogten bezitten, over tot het opmaken eener lijst van de in de gemeente wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt ter benoeming van candidaten voor den Gemeenteraad.

Op die lijst vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de bij art. 4 bepaalde termen van uitsluiting verkeeren.

Die lijst wordt op den 15den Augustus gedurende veertien dagen, op het Raadhuis of eene andere voegzame plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Dezelve wordt vervolgens aan den Gemeenteraad overgelegd.

Art. 46.

Die zich op deze lijst niet gebragt vinden en echter, hetzij uit hoofde van belastingbetaling elders binnen het Rijk, hetzij om andere redenen, vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid te bezitten, zijn bevoegd, om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den 1sten September te dien opzigte tot den Gemeenteraad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden Raad aanmelden, diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijst is gebragt.

De Raad beslist na gedaan onderzoek op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis uiterlijk op den 20sten September aan de klagers, en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; terwijl deze uiterlijk op den 1sten October zich bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep tegen die beslissing kunnen voorzien.

Gedeputeerde Staten doen ten laatste op den 24sten October aan den Gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De Gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dien overeenkomstig de vereischte verandering in de lijst.

Art. 47.

Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en assessoren, op den eersten Maandag van de maand November, een stembriefje ter invulling gezonden, ingerigt volgens het voorschrift litt. B, achter deze wet geplaatst.

Art. 48.

Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot candidaten voor het lidmaatschap van den Raad stemt.

Het stembriefje wordt door hem eigenhandig onderteekend.

Art. 49.

De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts, door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 50.

De stembriefjes worden Vrijdags na de rondzending van wege burgemeester en assessoren aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester en de twee anderen in handen van twee leden eener commissie, uit de stemgeregtigde ingezetenen buiten het Gemeentebestuur genomen, door den Gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 52 vermelde stemopnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 51.

Aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes dezelven niet hebben ingeleverd, of die verkiezen dezelven persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Mitsdien wordt, door de in art. 52 vermelde stem-opnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting, en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen.

Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, bij afkondiging en aanplakking, vooraf, aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 52.

De stembriefjes worden op den eersten Dinsdag na de ophaling in eene vergadering van den Gemeenteraad geopend, ten overstaan der commissie uit stemgeregtigden bij art. 50 omschreven.

De Gemeenteraad maakt met de voorzeide commissie, dadelijk na de opening, een verbaal op in dubbel, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die als behoorlijk ingerigt in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt hebben kunnen worden geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder respectievelijk zijn uitgebragt.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn verkozen cadidaten.

Indien de stemmen staken, doet de Gemeenteraad, zoo noodig, door het lot beslissen, wie moet geacht worden de verkozene te zijn.

Het verbaal wordt door al de leden van den Raad, zoowel als van de vorengemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

Het eene dubbel wordt onverwijld aan Gedeputeerde Staten ingezonden, het andere in het archief der gemeente nedergelegd.

Art. 53.

Stembriefjes, welke òf niet eigenhandig onderteekend, òf niet ingevuld en bevestigd zijn overeenkomstig de voorschriften van art. 49, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zooverre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatst genoemden niet in aanmerking.

Ingeval er te weinig zijn ingevuld wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes beslist de Gemeenteraad.

Art. 54.

De geopende stembriefjes worden, door de in art. 52 vermelde leden van het Bestuur en van de commissie, alvorens van elkander te scheiden, in een pak bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, van een der leden van het Gemeentebestuur en van een der leden der commissie, ter secretarie van de gemeente bezorgd.

Dit verzegelde pak wordt gedurende de drie eerst volgende maanden aldaar bewaard, en mag alleen geopend worden ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden wordt gezegd pak, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den Gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve, verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den Raad moet blijken.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

HOOFDSTUK IV.

Algemeene bepalingen.

Art. 55.

Overal waar de woorden *gemeente*, *burgemeester* en *gemeenteraad* in deze wet staan, moeten daardoor, voor zooveel het platte land van *Friesland* betreft, de woorden *grietenij*, *grietman* en *grietenijraad* worden verstaan.

Art. 56.

Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij art. 1, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen, buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij welduiding*, bedoeld in opgemeld artikel, worden gehouden:

a. allen, die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs koloniën, gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 57.

De in deze wet bedoelde verklaringen van Plaatselijke Besturen, lijsten, kennisgevingen, stembriefjes en overige schrifturen zijn vrij van zegel, en, voor zoo veel die aan de registratie mogten onderhevig zijn, ook vrij van het regt van registratie.

Art. 58.

Het tijdstip der invoering dezer wet wordt bij eene nadere wet bepaald

Gegeven, enz.

Litt. A.

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 15.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers en plaatsvervangende kiezers voor het (*a*) landelijk kies-district, hoofdplaats (*b*), de hieronder vermelde (*c*) personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers of plaatsvervangende kiezers.*

Den (*d*) . . . . 18 . .

Door de zorg van het Plaatselijk Bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a* en *b*) het *nummer* en de *hoofdplaats* van het kiesdistrict;

(*c*) het getal der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*d*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden (edoch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de opgaaf „van . . . .

„verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje den 10den Mei, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal worden gegeven op den dag en de plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den Gemeenteraad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleenlijk tot kiezers en plaatsvervangende kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevenstaande lijst *der personen die de vereischten tot het kiezerschap bezitten*, en

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zoo verre wordt acht geslagen, als het Plaatselijk Bestuur zal oordeelen dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Litt. B.

VOORSCHRIFT

van het Stembriefje, vermeld in art. 47.

De ondergeteekende stemt bij deze tot candidaten voor het lidmaatschap van den Raad der gemeente (*a*) de navolgende (*b*) personen:

1.

2.

3.

4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te verkiezen candidaten.*

Den (*c*) . . . . 18 . .

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Door de zorg van het Plaatselijk Bestuur, moet vóór het rondbrengen in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der gemeente;

(*b*) het getal der te verkiezen candidaten.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet schrijven kan, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt, of twee stemgeregtigden in de gemeente (edoch nimmer door een der personen, die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

„De bovenstaande invulling is geschied overereenkomstig de „opgaaf van . . . .

„verklarende niet te kunnen schrijven.

„Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden*).

2°. dat dit briefje des Vrijdags na de rondzending zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal worden gegeven op den dag en de plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

4°. dat wanneer bij de opening der bus of kist door den Gemeenteraad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als het Plaatselijk Bestuur zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken;

6°. dat, indien de door stemgeregtigden op te maken voordragt van candidaten alleen namen van personen bevat, die eenig vereischte missen, of in eenigen term van uitsluiting vallen, bedoeld bij art. 36 der wet *omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen*, en de Koning geene reden vindt tot het verleenen der bij dat artikel vermelde ontheffing, op die voordragt niet verder acht wordt geslagen, en de benoeming uit eene door den Gemeenteraad in te zenden voordragt van een dubbeltal van candidaten geschiedt;

7°. dat, *om lid van den Gemeenteraad te kunnen zijn*, men moet:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten tijde der infunctietreding ingezeten zijn of worden van de gemeente, waar men de betrekking uitoefent;

d. binnen de provincie in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk, betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als volgens de wet vereischt wordt om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den Landelijken Stand in het kiesdistrict, waartoe de gemeente behoort, uit te oefenen;

8°. dat *van het lidmaatschap van den Gemeenteraad zijn uitgesloten:*

a. die zich onder curateele bevinden;

b. die bij vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard, of die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

c. die een door geene andere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt vonnis tot eene crimineele straf ten hunnen laste hebben;

d. die in dienst zijn van eenige vreemde Mogendheid;

en *e.* die buiten 's Konings toestemming vreemd pensioen genieten;

2°. dat de leden van den Gemeenteraad elkander niet nader, dan in den *derden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap mogen bestaan.

8. ALGEMEEN VERSLAG.

Nadat voor de tweede maal, bij Koninklijke boodschap van den 25sten April 1842, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging waren aangeboden drie ontwerpen van wet, betrekkelijk de zamenstelling der Provinciale Staten en de regeling van het stem- en kiesregt in de steden en ten platten lande, en het uit de processen-verbaal der Afdeelingen gebleken was, dat de meerderheid der leden zich alstoen met den inhoud dier ontwerpen niet heeft kunnen vereenigen, heeft dien ten gevolge de Minister van Binnenlandsche Zaken, bij missive van 30 Junij daaraanvolgende litt. A, aan den President der Kamer te kennen gegeven dat, hoewel de Regering eene meer onmiddellijke afdoening verkieslijker had gevonden, het advies der Staten van de onderscheidene provincien op eenige punten zoude moeten gevraagd worden, alvorens met de verdere behandeling dier wetten voort te gaan, en dat zij dus, in afwachting der berigten van de Provinciale Staten, de processen-verbaal der Kamer vooreerst niet zoude beantwoorden. De Regering bepaalde zich toen tot het mededeelen van eenige vragen, welke ter beantwoording aan de Staten zouden worden gezonden.

De achtereenvolgens ingekomen antwoorden hebben ten gevolge gehad, dat de Regering besloten heeft de vroeger aangeboden drie wetsontwerpen in te trekken, en het geheele onderwerp tot een nader punt van overweging te stellen, waarvan de uitslag vervat is in de alsnu in behandeling zijnde vijftien ontwerpen van wet, waarvan de drie eerste betreffen punten, welke op alle de provincien van toepassing zijn, als handelende over de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen, over de oefening van het stemregt in de steden, en over de oefening van het stemregt ten platten lande, — de elf volgende ieder slechts tot éene provincie betrekking hebben, — terwijl het vijftiende strekt om het tijdstip te bepalen, waarop voorzeide veertien wetten zullen worden ingevoerd.

Bij het voorloopig onderzoek heeft men hoofdzakelijk opgemerkt eene merkwaardige opvolgende verandering van inzigten, wanneer men deze ontwerpen vergelijkt met de vroegere voorstellen van 1841 en 1842. Men vermeende, dat de eersten, die van 1841, alleen bestemd schenen geweest te zijn, om aan de beginselen van reglementen, wier ongenoegzaamheid vooral tot verandering van de artt. 6, 128 en 132 der Grondwet in 1840 had geleid, den vorm van wet te geven; dat de Regering van dat beginsel in 1842 was afgegaan, om inzonderheid ten aanzien van het stem- en kiesregt bepalingen voor te dragen, die op een geheel ander begrip rustten van hetgeen de Grondwet eischt of gedoogt, of van hetgeen onze toestand vordert, en dat men nu bij deze onderhavige derde voordragt dit begrip wederom zoo aanmerkelijk gewijzigd vond, alsof in de laatste twee jaren de Staatsregeling en politische behoefte des volks waren veranderd. Men mag echter niet onopgemerkt laten, dat de bij de processen-verbaal van dien tijd gemaakte aanmerkingen van de Tweede Kamer op de voorz. verandering van inzigten eenen grooten invloed schijnen te hebben uitgeoefend.

Vervolgens werd de vraag behandeld, of in de tegenwoordige omstandigheden de overweging van de voorgestelde wetten tijdig en gepast was. Vele leden beantwoordden dezelve ontkennend, uit hoofde de Grondwet zelve verandering behoeft in die artikelen, waarover deze ontwerpen handelen, omdat, welke beginselen men

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.)

ook bij de regeling der politische bevoegdheden, waarvan hier sprake is, aannemelijk keure, de bestaande Grondwet altijd aan een goed stelsel of wetgeving van stem- en kiesregt hinderlijk blijft; en omdat de veranderingen, in 1840 in de artt. 6, 128 en 132 in de Grondwet gebragt, slechts sommige punten aan de wet onderwerpen, terwijl alle overige aan bijzondere, provinciale of plaatselijke, van den algemeenen wetgever onafhankelijke reglementen zijn verbleven; zij meenden, dat dus eene overweging der voorgestelde ontwerpen tot geene uitkomst zoude kunnen leiden, daar men op vele punten, hetzij door de Grondwet onmiddellijk, hetzij, volgens haar, door de reglementen is gebonden. Eindelijk waren, naar het gevoelen van sommige leden de adviezen der Provinciale Staten niet volgens het voorschrift van art. 128 der Grondwet ingenomen.

Andere leden evenwel hebben bij het voorloopig onderzoek de bovenstaande bezwaren niet gedeeld, als zijnde, volgens hun oordeel, art. 6 der Grondwet te beschouwen als het hoofd-artikel, hetwelk, bij de herziening van 1840 in de Grondwet gebragt, alle vroegere Grondwettelijke voorschriften in dier voege beheerscht, dat al wat in dezen met art. 6 mogt strijden, voor de bepalingen van het nieuwe artikel moet wijken. Vele andere leden waren van meening, dat, ofschoon art. 6 als de grondregel moest worden aangemerkt, echter de bepalingen der andere artikelen zooveel mogelijk moesten behouden worden.

Bij de beantwoording heeft de Regering betoogd, dat het nuttelooze moeite zoude geweest zijn, de wetsontwerpen, in 1842 aangeboden, uit hoofde van de in het midden gebragte bezwaren der Kamer, in beraadslaging te brengen, en dat zij dus gemeend heeft dezelven te moeten intrekken; dat evenwel de Grondwet zoo nadrukkelijk gebood, dat de zaak bij de wet moest worden geregeld, en de Kamer bij elke gelegenheid daarop zoozeer aandrong, dat de Regering zoo spoedig zulks was overeen te brengen met den omvang van het werk, zich beijverd heeft om het onderwerpelijk voorstel te doen.

De Regering meent, dat het boven allen twijfel verheven is, dat eene overweging der aangeboden wets-ontwerpen tijdig en gepast is, wanneer een artikel der bestaande Grondwet het gebiedend vordert, terwijl zij van oordeel is, dat het beweren, dat de Grondwet zelve eerst veranderd moet worden, is beginnen, met zich niet aan de bestaande Grondwet te onderwerpen.

Zij beweert, dat de adviezen der Provinciale Staten naar behooren en naar den eisch van art. 128 der Grondwet zijn ingenomen, daar zij de adviezen van alle de Staten heeft ingewonnen nopens het punt behandeld bij art. 128 der Grondwet, betrekkelijk de verdeeling van het platte land in kiesdistricten, en het bedrag van den census; dat door allen is voldaan betrekkelijk het punt behandeld bij art. 128, doch dat alleen de Staten van Gelderland er bezwaar in gevonden hebben hun advies mede te deelen betreffende de twee andere punten, de verdeeling van het platte land in kiesdistricten en het bepalen van den census, en dat men, niet bij magte zijnde, om òf de Provinciale Staten òf de Gedeputeerde Staten tot die mededeeling te dwingen, zich met het ingewonnen advies van den Gouverneur wel heeft moeten vergenoegen.

Het voorloopig onderzoek dezer ontwerpen heeft geleid tot vele bedenkingen, aan vele van welke door de Regering is voldaan, ten gevolge waarvan bij hare memorie van beantwoording eenige nota's van wijzigingen zijn overgelegd.

Alvorens over te gaan tot de behandeling van het gebeurde bij het jongste onderzoek in de Afdeelingen van de gewijzigde wetsontwerpen, dient vooraf te worden opgemerkt, dat eenige leden, evenals bij het voorloopig onderzoek, gemeend hebben zich geheel en al aan de deliberatien te moeten onttrekken, als hebbende zij de overtuiging, dat het onmogelijk was deze zaak verder te behandelen zonder herziening der Grondwet, terwijl andere leden hebben verklaard in het nieuwe ontwerp alleen te hebben onderzocht de daarin gebragte wijzigingen, daar zij het onnoodig achtten op de vroeger gemaakte aanmerkingen terug te komen, willende zij echter hun stilzwijgen niet als een bewijs hebben aangemerkt, dat zij door de oplossingen der Regering tevreden gesteld zijn en in de antwoorden hebben kunnen berusten.

Bij het onderzoek der gewijzigde wets-ontwerpen tot uitvoering van art. 6 der Grondwet heeft zich ten aanzien der algemeene bedenkingen, die bij het eerste onderzoek in het midden waren gebragt, de zelfde verscheidenheid van gevoelen als vroeger geopenbaard. — Eenige leden toch waren van oordeel, dat de voorgedragen en thans ook gewijzigde wetsontwerpen nog steeds het bewijs opleverden, dat met de bestaande Grondwet het onmogelijk was die verbeteringen in ons kiesstelsel daar te stellen, die de Regering zelve noodzakelijk acht.

Zoo had het aangevoerde in de memorie van beantwoording die leden niet kunnen overtuigen: 1°. dat de periodieke aftreding, die in 1840 geoordeeld was geworden slechts bij eene Grondwets-herziening te kunnen worden ingevoerd, thans door de gewone wetgeving zoude mogen worden bepaald, en 2°. dat de zamenstelling der Stedelijke en Plaatselijke Besturen, waarvan de artt. 130 en 152 de regeling aan provinciale reglementen opdroegen, thans aan de wet zoude worden overgelaten. — Die leden, die met de Regering de noodzakelijkheid eener verbetering van ons kiesstelsel gevoelden, maar dit met de bestaande Grondwet onmogelijk achtten, vonden hierin een nieuw bewijs van de noodzakelijkheid, om tot die herziening over te gaan.

Andere leden meenden de aanhangige wets-ontwerpen geheel onafhankelijk van de quaestie der Grondwets-herziening te moeten beoordeelen.

Die leden erkenden tevens, dat er door de Regering vele goede en nuttige verbeteringen in ons kiesstelsel waren voorgesteld, zoo als b. v. het dubbele kiescollegie in de steden, bij de latere wijzigingen in het wets-ontwerp gebragt; maar ook bij deze leden bestond de straks vermelde bedenking, in hoe verre sommige dier voorstellen met de bestaande Grondwet waren overeen te brengen.

Een aantal leden deelden deze bedenking niet; zij meenden, dat art. 6, in 1840 vastgesteld, als van latere dagteekening, geacht moest worden te domineeren de bepalingen der Grondwet, die in strijd zouden kunnen geacht worden te zijn met art. 6: zooals artt. 130 en 152. Ook erkenden deze leden de vele verbeteringen in het kiesstelsel, die in de Regeringsvoordragten worden aangetroffen.

De Centrale Afdeeling, alsnu overgaande tot de mededeeling van de bedenkingen, die bij gelegenheid van het laatste onderzoek in de Afdeelingen op de artikelen zelven van het ontwerp zijn gemaakt, zal daarbij de orde dier artikelen volgen.

Vooraf heeft men algemeen aangemerkt, dat de uitdrukking *enz.*, in onderscheidene artikelen voorkomende, minder juist is, en meent dat dezelve behoort te worden vervangen door eene meer bepaalde omschrijving van hetgeen er door bedoeld wordt.

Deelneming aan Provinciale en Plaatselijke Besturen.

Ad art. 3. *Tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie.* Eenige leden zijn teruggekomen op de in het voorloopig verslag gemaakte bedenking en wenschen te lezen: *tijdelijke commissie*; zij wilden, dat iemand, die de provincie verlaat, niet meer benoembaar zij tot lid der provinciale Staten.

Ad art. 4. Eenige leden hebben met het antwoord der Regering omtrent de uitsluiting der districts-commissarissen in hun district, van de Hoofden der ministerieele departementen en van de gouverneurs der provincien geen genoegen kunnen nemen. Bovendien zijn dezen en nog vele anderen blijven aandringen op de uitsluiting der burgemeesters ten platten lande in hun district; zij meenden, dat, nu de districten zoo klein waren voorgedragen, de burgemeesters veelal zouden gekozen worden.

Op de in het voorloopig verslag voorkomende aanmerking, dat de uitsluiting der ambtenaren van het openbaar ministerie, der griffiers en der substituut-griffiers een onvermijdelijk gevolg schijnt van de uitsluiting, bij art. 9, 2de alinea, van de wet op de regterlijke organisatie vastgesteld, heeft de Regering geantwoord, dat in allen gevalle de verlangde uitbreiding niet bij de onderhavige wet zoude kunnen plaats hebben, maar veeleer bij eene afzonderlijke wet, houdende wijziging van die op de regterlijke organisatie. Dit antwoord heeft evenwel eenige leden niet bevredigd, die meenden dat, in het systema der Regering zelve, indien de bovengemelde ambtenaren al niet door de wet der regterlijke organisatie zijn uitgesloten, die uitsluiting hier behoorde te worden vastgesteld. Zij meenden, dat in allen geval in dit artikel bijgevoegd behoorden te worden de woorden: *behoudens de uitsluitingen bij andere wetten.*

Ad art. 6. Evenals zulks reeds in art 25 door de Regering is veranderd, zoude men ook hier en in art. 15 de weglating der woorden *eenen termijn van* verlangen.

Eenige leden zijn bij hunne vroegere meening blijven volharden, dat de benoeming van leden van de Staten voor drie jaren zoude moeten geschieden, en zulks in verband met de benoeming van de leden der Tweede Kamer.

Ad art. 8. *keuze bij loting.* Men geeft in bedenking, in plaats van deze woorden te stellen: *beslissing door het lot.*

Ad art. 10. Die leden, welke eene driejarige aftreding der leden

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

van de Staten zouden verlangen, zouden, in verband daarmede, de 1ste en 2de paragraphen van dit artikel willen doen wegvallen. Zij achtten deze bepalingen te minder noodzakelijk, wanneer, zoo als verlangd wordt, de benoeming slechts voor 3 jaren plaats heeft.

Ad art. 11, *ontslag verlangt.* Men meent te moeten blijven volharden bij de gemaakte aanmerking, dat hier zoude moeten gelezen worden: *ontslag neemt*; men acht het antwoord der Regering niet afdoende, terwijl het schijnt dat de aanmerking niet goed is begrepen. Men is van oordeel, dat een lid wel degelijk zijn ontslag kan nemen, en dat slechts op hem de verpligting rust, daarvan aan de Provinciale Staten of de Gedeputeerde Staten kennis te geven.

Ad art. 15. In verband met het hierboven aangemerkte op art. 6, vermeenen eenige leden, dat ook de benoeming der leden van Gedeputeerde Staten voor drie jaren moet geschieden. En dus zoude ook in de 3de alinea van dit artikel bepaald moeten worden, dat jaarlijks het college voor *een derde* gedeelte vernieuwd moest worden.

Ad art. 16. Vele leden hebben het verlangen te kennen gegeven, dat in deze wet, overal waar van de Staten wordt gesproken, het woord *Provinciale* zoude worden bijgevoegd, ter voorkoming van verwarring met Gedeputeerde Staten, of dat hetzelve overal zoude worden weggelaten.

Ad art. 24. Vele leden blijven volharden bij de vroeger gemaakte bedenking, en hechten daaraan groot gewigt, dat de stem van den burgemeester buiten den Raad gekozen niet moet mederekenen, en hij dus slechts eene adviseerende stem moet hebben; men kan de redenen van noodzakelijkheid in de memorie van beantwoording opgegeven niet deelen, en blijft dus eene uitdrukkelijke bepaling, dat de burgemeester, buiten den Raad gekozen, slechts eene adviseerende stem hebbe, voor noodzakelijk houden, omdat men meent, dat de leden van den Raad, door de ingezetenen gekozen zijnde, moeten geacht worden de belangen der gemeente te vertegenwoordigen, terwijl de burgemeester, voor zoo verre hij niet als lid van den Raad is gekozen, eerder gerekend moet worden een ambtenaar der Regering te zijn, en deze bij den Stedelijken Raad te vertegenwoordigen.

Ad art. 26. Eenige leden meenden te mogen betwijfelen, of het antwoord der Regering, dat de Raad in den regel maandelijks eenmaal vergaderde, wel juist is, en of dat wel overal werkelijk plaats heeft, en volhardden dus bij de vroeger gemaakte bedenking. Andere leden wenschten liever de geheele bepaling, voorkomende in § 1 van dit artikel, weg te laten, omdat zij dezelve niet noodig achtten, daar, nu de periodieke aftreding bij de wet als beginsel is aangenomen, de nalatige raadsleden, bij het eindigen van hunnen diensttijd, niet weder zouden worden ingekozen; en zij rekenden deze weglating te minder nadeelig, wanneer de benoeming, zooals verlangd wordt, slechts voor drie jaren plaats heeft.

Ad art. 30. Achter litt. e zoude men verlangen bijgevoegd te zien de woorden: *zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen*, en dan art. 32 te laten wegvallen.

Ad art. 37. Met betrekking tot dit artikel is in eene der Afdeelingen door een lid eene nota overgelegd, waarin de volgende beschouwingen zijn ontwikkeld, en waarmede eenige leden zich hebben vereenigd.

„Bij dit artikel wordt in de eerste alinea bepaald, dat de „burgemeester door den Koning benoemd wordt, en dien ten „gevolge lid is van den Gemeenteraad.

„Deze bepaling is bij het gewijzigd ontwerp onveranderd ge-„bleven; men acht het evenwel gewigtig genoeg, om daarop „andermaal de aandacht te vestigen, vermits het is voorgekomen, „dat deze bepaling, althans voor zoo verre als daarbij is voorge-„schreven, dat de door den Koning benoemde burgemeester lid „wordt van den Gemeenteraad, volgens de Grondwet niet kan „behooren tot het gebied der wet. De Grondwet toch heeft in „art. 152 uitdrukkelijk gewild, dat de Besturen ten platten lande „worden ingerigt volgens de reglementen, op last van de Provin-„ciale Staten te maken, die dezelven met hunne consideratien „aan de bekrachtiging van den Koning onderwerpen. Al wat dus „de zamenstelling dezer Besturen betreft, moet volgens de Grond-„wet reglementair worden geregeld; de wet moet zich daarvan „onthouden.

„Men kan nu toegeven, dat de wet kan verordenen, dat de benoe-„ming van den burgemeester door den Koning zal geschieden, vermits „men een onderscheid maken kan tusschen de benoeming des persoons „en de zamenstelling zelve; doch daarbij tevens te bepalen, dat de al-„zoo benoemde burgemeester tevens lid van den Raad wordt, is, meent „men, regelrecht treden in hetgeen onder eigenlijke zamenstelling „moet verstaan worden, is dus handelen tegen de Grondwet, te „meer daar zoodanige bepaling strekken kan, om verandering te „brengen in het getal der raadsleden bij de reglementen bepaald."

De zelfde beschouwingen zijn ook in andere Afdeelingen ter sprake gekomen, waarmede evenwel de groote meerderheid zich niet heeft kunnen vereenigen.

Stemregt in de Steden.

Ad art. 9. Ad e, *de vader van een minderjarig kind.* Eenige leden zijn op de gemaakte bedenking in het voorloopig verslag teruggekomen, en verlangen te lezen: *de vader van één of meer minderjarige kinderen*, omdat men vermeent, dat, in het geval dat de vader door den aanslag der belasting van één minderjarig kind niet de bevoegdheid mogt ontleenen, alsdan het vereenigd bedrag der belastingen door alle de minderjarige kinderen te zamen verschuldigd, de bevoegdheid moet doen ontstaan.

Ad art. 12, alinea 4, *beslissing.* Vele leden blijven aandringen op de vroeger gemaakte aanmerking, en vragen of wel de Koning, krachtens art. 147 der Grondwet, de hier bedoelde beslissing van Gedeputeerde Staten kan schorsen, of buiten effect stellen? Zij kunnen niet deelen in de beschouwingen der Regering, omdat, ingeval de Koning hier van het regt van schorsen gebruik maakte er alsdan nog geene beslissing zoude zijn; zij zijn van oordeel, dat de Koning wel de besluiten der Staten kan schorsen, wanneer dezelven over onderwerpen zijn genomen, die aan deze collegien als zoodanig bij de Grondwet zijn opgedragen, maar dat daarvan geene quaestie kan zijn, wanneer het eene beslissing geldt, voortspruitende uit eene soort van regtsmagt, bij bijzondere wetten aan Gedeputeerde Staten opgedragen.

Ad art. 17. Sommige leden blijven de meening toegedaan, dat de hier bedoelde vergadering van den Raad openbaar zij, en kunnen zich met het gegeven antwoord niet vereenigen.

Ad art. 22. Vele leden verlangen het weglaten van de laatste paragraaph van dit artikel; zij meenen, dat in steden van middelmatige bevolking het getal kiezers ongenoegzaam zal zijn. Indien evenwel deze bepaling moet blijven bestaan, dan verlangt men ten minste dezelve gebragt te zien tot steden met eene bevolking van 10 000 zielen.

Ad art. 37. Men heeft hier algemeen gevraagd, wie de bezwaren, indien dezelven aan Gedeputeerde Staten worden kenbaar gemaakt, zal oplossen? Men is van oordeel, dat de wet hier niet volledig is, en dat de wijze van beslissing zoude behooren te worden vastgesteld.

Ad art. 41. In verband tot de aanmerking op art. 22, verlangen eenige leden ook de bepaling van de bevolking van steden van 5000 tot op 10 000 zielen te zien gebragt.

Ad art. 42. Men is van oordeel, dat art. 38 alhier niet behoort te worden vermeld, daar er ten aanzien van de meeste steden geene jaarlijksche aftreding van de leden der Provinciale Staten zal plaats hebben, en ook omdat men meent, dat de toepassing van art. 38 strijdig is met het systema der wet van het stemregt ten platten lande, waar in art. 42 bepaald wordt, dat het kiescollegie in wezen blijft tot aan deszelfs vervanging door een nieuw collegie, bij gelegenheid der gewone volgende aftreding. Men is dus van oordeel, dat art. 38 hier niet moet worden aangehaald, maar eene bepaling bijgevoegd, evenals in art. 42 der wet op het stemregt ten platten lande.

Stemregt ten Platten Lande.

Ad art. 23. Men vraagt, wat het geval zal zijn, wanneer er reclames zijn ingekomen, waaromtrent binnen de drie maanden geene beslissing is gevallen: of in dat geval het verbranden der briefjes niet moet worden uitgesteld? Men geeft in bedenking te lezen: *na verloop der drie maanden, wanneer er geene reclames zijn ingekomen* enz.

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Ad art. 26. Men zoude wenschen eene bepaling te zien opgenomen, inhoudende, hoedanig de kiezers zouden moeten handelen in het geval dat, op het oogenblik dat zij gereed zijn om tot de keuze over te gaan, iemand onder hen wierd bevonden, die niet bevoegd was om aan de verkiezing deel te nemen ten gevolge van latere omstandigheden, b. v. opgekomen zwagerschap, bij Gedeputeerde Staten onbekend.

Men vraagt, of dan de kiezersvergaderingen het regt zouden moeten hebben, zoodanige leden uit hun midden uit te sluiten?

Bijzondere Wetsontwerpen.

Alvorens tot de behandeling der gewijzigde bijzondere wetsontwerpen over te gaan, moet de Centrale Afdeeling opmerken, dat de census, zooals die thans is voorgesteld, als een gevolg van de verhouding in het aangenomen getal stemgeregtigden en kiesbevoegden, door de meerderheid der leden niet kan worden goedgekeurd. Men wilde ook die verhouding als het minimnm hebben aangenomen, maar wenschte overal, waar dit maar eenigzins mogelijk was, een grooter getal personen te hebben toegelaten, terwijl het bij nader onderzoek gebleken was, dat, indien deze ontwerpen wierden aangenomen en in werking gebragt, in eenige provincien, in plaats van uitbreiding, er eene belangrijke beperking van het getal stemgeregtigden en kiesbevoegden zoude plaats hebben; hetgeen men, bij de tegenwoordig algemeen bestaande denkbeelden omtrent de uitoefening van staatsburgerlijke regten, die eerder uitbreiding dan inkrimping derzelven verlangen, niet konde goedkeuren. Men wilde de ingezetenen, die tegenwoordig stemgeregtigd en kiesbevoegd zijn, dit regt in alle provincien laten behonden, en alleen in die provincien, waar het regt te beperkt wordt bevonden, hetzelve uitbreiden.

Men acht deze bedenking van veel gewigt.

Bijzondere wet voor Gelderland.

Als een voorbeeld van de noodzakelijkheid, om de verhouding van de verschillende Standen onderling bij de wet te regelen, vestigt men de aandacht der Regering op het advies van de minderheid der commissie uit de Provinciale Staten in Gelderland, waarbij was voorgesteld de bepaling van 20 leden voor de Ridderschap, 30 leden voor de Steden en 40 voor den Landelijken Stand, hetgeen door de Staten is verworpen.

Bijzondere wet voor Limburg.

Het antwoord der Regering omtrent de indeeling der gemeente *Nieuwenhagen* heeft aan twee leden niet voldaan, uit hoofde die gemeente midden in een ander district was gelegen. De commissie nit de Staten was ook van een ander gevoelen dan de Regering.

Voorts is uit eene nota van twee leden der Kamer gebleken, dat zij van gevoelen zijn, dat de Provinciale Staten van het Hertogdom Limburg zouden behooren te bestaan uit 45 leden, namelijk 10 nit de Ridderschap, 15 uit den Stedelijken Stand en 20 van het Platte Land; waarbij die leden echter hebben opgemerkt dat, vermits de tegenwoordige Provinciale Staten, volgens het door dezelven uitgebragt advies, geene vermeerdering van leden verlangen, zij zich ook zouden kunnen vereenigen met het behouden van het thans bestaande getal van 39 leden, wanneer hetzelve wierd verdeeld als volgt: voor de Ridderschap 9, voor de Steden 13 en voor het Platte Land 17.

Wet houdende bepaling van het tijdstip der invoering en overgangs-bepalingen.

Men vraagt, hoe de bepaling van het laatste artikel van alle de bijzondere wetten, houdende dat het tijdstip der invoering bij eene nadere wet zal worden bepaald, overeen te brengen is met de artt. 1, 3 en 4 van dit ontwerp, waar gesproken wordt van uiterlijk 1°. Januarij 1846 en 1°. Januarij 1847. Men is van oordeel, dat door dit artikel de bepaling van het laatste artikel der bijzondere wetten zoude krachteloos gemaakt worden, en meent dus dat deze artikelen behooren te worden gewijzigd.

Eindelijk ten slotte meent men nog dat in deze wet eene bepaling moet gemaakt worden, waarbij ook de staatsburgerlijke bevoegdheden aan die inwoners van Limburg worden gegeven, die, buiten 's lands geboren, sedert vele jaren aldaar zijn gevestigd, en volgens de thans voorgedragen bepalingen niet als Nederlanders kunnen worden beschouwd, niettegenstaande er velen gevonden worden, die thans openbare betrekkingen bekleeden.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 25sten Februarij 1845.

9. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, ten geleide van nota's van nadere wijzigingen.

's Gravenhage, den 3den Junij 1845.

Ik heb de eer, bij deze, aan U Hoog Edel Gestrenge te doen toekomen vijftien nota's van nadere wijzigingen der, naar aanleiding van art. 6 der Grondwet ontworpene wetten op het stem- en kiesregt enz., tot welke wijzigingen de Regering heeft besloten, na de kennisneming van het algemeen verslag der Centrale Afdeeling te dier zake.

Ik zal de oorspronkelijke ontwerpen van wet, zoodra de bewuste wijzigingen daarin zullen zijn bewerkstelligd, ter waarmerking derzelve, van U Hoog Edel Gestrenge te gemoet zien.

Ten aanzien der wijzigingen in het bedrag van den census voor het stedelijk en landelijk stem- en kiesregt, blijkens nevensgaande nota's, gebragt, neem ik de vrijheid, ter toelichting, nog het navolgende hierbij te voegen.

Die census was, met inbegrip van het patentregt (hetwelk, volgens de nog bestaande verordeningen, niet in aanmerking komt), zoodanig berekend, dat, genoegzaam overal, voor het *stemregt*, zoo na mogelijk 1/30 van de bevolking van iedere stad en in ieder kiesdistrict, en voor de *bevoegdheid om tot kiezer te worden benoemd*, 1/80 der bevolking van iedere stad en van ieder kiesdistrict tot de bevoegden, uit het oogpunt van belastingbedrag, zouden behooren.

Door de toepassing van dit beginsel zouden, voor het geheele Rijk genomen, de stem- en kiesgeregtigden ten platten lande aanzienlijk in getal vermeerderen; maar zou daarentegen in de steden, met weinige nitzonderingen, derzelver getal verminderen.

Ten einde aan de bedenking daaromtrent, zoo veel mogelijk, te gemoet te komen, is alsnu bij de onderhavige nadere wijzigingen voor de *steden* tot beginsel genomen, om overal, waar bovengemeld 1/30 en 1/80 een gelijk of hooger getal, als het thans aanwezige, van stem- en kiesgeregtigden zullen opleveren, den vroeger voorgedragen census onveranderd te laten; maar daarentegen voor die steden, ten aanzien van welke de, bij de wetsontwerpen vroeger voorgedragen census vermindering in het thans bestaande getal stem- en kiesgeregtigden zou hebben te weeg gebragt, dien censns zoodanig te verminderen, dat men het thans bestaande getal geregtigden verkrijge.

Hieruit volgt, dat het getal dier geregtigden voor de steden, verre van vermindering, ook thans vermeerdering zal ondergaan.

Wat den *Landelijken Stand* betreft, rusten de nu voorgedragen wijzigingen op het beginsel, om in geen der kiesdistricten den censns voor het *stemregt* hooger dan op *f* 50, en dien van het *kiesregt* nergens hooger dan op *f* 150 te bepalen. Dientengevolge zijn voor 21 districten de vroeger voorgedragen sommen voor het stem- en kiesregt, of voor beide, verminderd.

Daarentegen is, met betrekking tot twee districten (het 10de in *Gelderland* en het 8ste in *Limburg*), het bedrag van den census voor het *stemregt* eenigszins verhoogd, omdat het, bij nadere overweging, voegzamer geoordeeld is, hetzelve ten platten lande nergens op minder dan *f* 10 vast te stellen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Aan
den Heere Voorzitter der Tweede Kamer
van de Staten-Generaal.

10. NOTA'S VAN NADERE WIJZIGINGEN.

A. *In het wetsontwerp betreffende de* DEELNEMING AAN DE PROVINCIALE EN PLAATSELIJKE BESTUREN.

Art. 4, 1ste alinea, 1sten regel, achter het woord *is* invoegen	onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten,
Art. 6, 1ste alinea, 2den en 3den regel, de woorden: *eenen termijn van* doorhalen.	
Art. 8, 2de alinea, 3den regel,	

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

de woorden: *verrigten deze de keuze bij loting* doorhalen en vervangen door de navolgende .	doen deze het lot beslissen.
3de alinea, 3den en 4den regel, de woorden: *de Gedeputeerde Staten zelven de keuze door het lot hebben verrigt*, doorhalen en vervangen door de navolgende:	het lot heeft beslist,
Art. 12, 1sten en 3den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.	
Art. 13, 1ste alinea, 1sten regel, achter het woord *is*, invoegen	onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten.
Art. 15, 1ste alinea, 2den regel, de woorden: *eenen termijn van* doorhalen.	
Art. 16, 1ste alinea, 4den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.	
Art. 21, 2den regel, achter het woord *toegekend*, invoegen .	en onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten.
Art. 30, laatste alinea, laatsten regel, achter het laatste woord doen volgen	zonder in eene der uitsluitingen van de bevoegdheid tot uitoefening van dat stemregt te vallen.
Art. 32 geheel doen wegvallen.	
Art. 33 wordt art. 32.	
Art. 34 wordt art. 33.	
Art. 34, 1ste alinea, 2den regel, achter het woord *toegekend*, invoegen	en onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten,
Art. 35 wordt art. 34.	
Art. 36 wordt art. 35.	
Art. 36, 4den regel, in plaats van 33, 34 *en* 35, stellen . .	32, 33 en 34.
Art. 37 wordt art. 36.	
Art. 38 wordt art. 37.	
Art. 38, 1ste alinea, 4den regel, in plaats van 33 *en* 35, stellen	32 en 34
5den regel, in plaats van 36, stellen	35
Art. 39 wordt art. 38.	
Art. 39, 1ste alinea, 2den regel, de woorden: *eenen termijn van* doorhalen.	
Art. 40 wordt art. 39.	
Art. 40, 2de alinea, 4den regel, in plaats van 32, 33 *en* 35, stellen.	31, 32 en 34
5den regel, in plaats van 36, stellen	35
Art. 41 wordt art. 40.	
Art 41, 2de alinea, in plaats van 40, stellen	39
Art. 42 wordt art. 41.	
Art. 43 wordt art. 42.	
Art. 44 wordt art. 43.	
Art. 45 wordt art. 44.	
Art. 46 wordt art. 45.	
Art. 46, 1ste alinea, 1sten en 6den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.	
5den regel, in plaats van 40, stellen	39
Art. 47 wordt art. 46.	

B. *In het wetsontwerp tot uitoefening van het* STEMREGT IN DE STEDEN.

Art. 9, 4de alinea, de woorden *minderjarig kind* doorhalen, en vervangen door	of meer minderjarige kinderen.
5de alinea, 1sten regel, het woord *of* doorhalen, en achter het woord *kind* invoegen . . .	of de kinderen.
3den regel, in plaats van *opbrengt*, stellen	opbrengen.
Art. 17, laatste alinea, 1sten regel, achter het woord *worden*, invoegen	wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen
Art. 22, laatste alinea, 1sten regel, in plaats van *vijf*, stellen	zeven
Art. 35, laatste alinea, 1sten regel, achter het woord *worden*, invoegen	wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen
Art. 39, 2de alinea, 4den regel, in plaats van *nopens*, stellen .	omtrent
In het opschrift der tweede afdeeling, het woord *Provinciale* doorhalen.	
Art. 40, 1sten regel, het woord *Provinciale* doorhalen.	
Art. 41. In den aanhef het woord *De* doorhalen, en vervangen door de navolgende woorden .	Telken jare, voorafgaande aan dat, waarin voor de stad, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten moet worden gekozen, worden de
2den regel, in plaats van *voor de Provinciale Staten, worden*, stellen	der Staten
4den regel, in plaats van *vijf*, stellen	zeven

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Laatsten regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

Art. 42, 1sten regel, in plaats van 26 en 38, stellen . . . . en 26

3den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

4den regel, in plaats van *vijf*, stellen . . . . zeven

Art. 43, 1sten regel, het woord *Gelijktijdig* doorhalen, en vervangen door de navolgende woorden: Telken jare, wanneer zulks te pas komt, wordt gelijktijdig

het woord *wordt* doorhalen.

Art. 44, 1sten regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

Art. 45, 2den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

Achter art. 45 laten volgen het nieuwe . . . .

Art. 46.

Het kiezers-collegie tot benoeming van leden der Staten blijft in wezen, tot aan deszelfs vervanging, bij gelegenheid der volgende gewone aftreding, door een nieuw kiezers-collegie, en voorziet intusschen, ten gevolge eener buitengewone oproeping, in alle ontstaande buitengewone vacaturen.

Mogt echter eene buitengewone vacature bestaan, op het oogenblik dat in eene gewone vacature voorzien moet worden, verrigten de kiezers, die in de gewone vacature voorzien, beide verkiezingen.

Art. 46 wordt art. 47.

Art. 47 wordt art. 48.

Art. 48 wordt art. 49.

Art. 49 wordt art. 50.

In het *Voorschrift* van het Stembriefje, Litt. B, het woord *Provinciale* doorhalen.

C. *In het wetsontwerp tot uitoefening van het* STEMREGT TEN PLATTEN LANDE.

Art. 9, 4de alinea, de woorden: *minderjarig kind* doorhalen en vervangen door . . . . of meer minderjarige kinderen

5de alinea, 1sten regel, het woord *of* doorhalen, en achter het woord *kind* invoegen . . . of de kinderen

3den regel, in plaats van *opbrengt*, stellen. . . . . . . opbrengen

Art. 23, 3de alinea, 1sten regel, achter het woord *worden*, invoegen: wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen,

Art. 26, 3de alinea, laatsten regel, in plaats van *van dat overlijden enz.*, stellen . . . . daarvan

Art. 32, laatste alinea, 3den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

Art. 40, laatste alinea, 1sten regel, achter het woord *wordt*, invoegen . . . . wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen,

Art. 41, 3den regel, het woord *Provinciale* doorhalen.

Art. 44, 1sten regel, in plaats van 37, stellen 36

14den regel, in plaats van het woord *de*, stellen . . . . voldoen aan hetgeen is voorgeschreven

Voorlaatsten en laatsten regel, de woorden: *voorgeschreven vereischten enz. in zich vereenigen*, doorhalen.

Art. 54, 3de alinea, 1sten regel, achter het woord *wordt*, invoegen . . . . wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen,

In het Voorschrift van het Stembriefje, litt. B, in n°. 6, 4den regel, in plaats van 36, stellen 35

D. *In het wetsontwerp voor* NOORD-BRABAND.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22).
's Hertogenbosch .	*f* 29	*f* 72
Tilburg	13	37
Breda	23	54
Bergen op Zoom.	15	36
Oosterhout . .	18	45
Eindhoven . . .	25	56
Grave	15	43
Willemstad. . .	22	31
Heusden. . . .	23	46
Geertruidenberg .	21	38

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel,

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

E. *In het wetsontwerp voor* Gelderland.

Art. 2. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT. (Art. 1).	KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Nijmegen . . .	*f* 36	*f* 71
Arnhem	30	72
Zutphen. . . .	28	69
Harderwijk. . .	17	44
Tiel	12	34
Bommel. . . .	21	52
Kuilenburg. . .	14	46
Nijkerk	14	45
Doesburg . . .	12	41
Elburg	12	44
Hattem	17	44
Wageningen . .	15	67
Groenlo	14	31
Doetinchem . .	12	36
Lochem	12	36

Art. 3. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 3. Den census voor het stemregt in het 10de district van *f* 8 brengen op *f* 10.

F. *In het wetsontwerp voor* Zuid-Holland.

Art. 1. In het 6de district, doorhalen het woord *Ruiven*.

In het 7de district, doorhalen het woord *Benthorn*.

In het 11de district, doorhalen het woord *Zuidwijk*.

In het 13de district, doorhalen het woord *Vliet*.

In het 25ste district, doorhalen het woord *Strevelshoek*.

Art. 2. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het	
	STEMREGT (Art. 1).	KIEZERSCHAP (Art. 22).
Rotterdam . . .	*f* 85	*f* 225
's Gravenhage . .	76	212
Leiden	53	140
Dordrecht . . .	49	136
Delft.	36	120
Gouda	41	84
Schiedam . . .	59	147
Gorinchem . . .	34	102
Brielle	23	85
Woerden . . .	25	90
Schoonhoven . .	22	68
Maassluis . . .	18	49
Vlaardingen . .	22	79

Art. 3. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stemregt en kiezerschap, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 3. Den census voor het stemregt in het 8ste district, van *f* 59 brengen op *f* 50, en in het 18de district van *f* 51 op *f* 50.
Den census voor het kiesregt in het 18de district, van *f* 158 brengen op *f* 150.

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

G. *In het wetsontwerp voor* Noord-Holland.

Art. 2 De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Amsterdam. . .	f 95	f 213
Haarlem. . . .	40	139
Zaandam . . .	46	111
Alkmaar . . .	30	60
Hoorn	30	60
Enkhuizen . . .	48	97
Edam	24	52
Purmerende . .	37	75
Weesp	20	40
Medemblik . . .	31	60
Monnikkendam .	25	60

Art. 3. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 3. Den census voor het *stemregt*

in het 3de district, van *f* 54 brengen op *f* 50
〃 〃 4de 〃 〃 65 〃 〃 50
〃 〃 5de 〃 〃 70 〃 〃 50
〃 〃 6de 〃 〃 100 〃 〃 50
〃 〃 7de 〃 〃 52 〃 〃 50
〃 〃 8ste 〃 〃 53 〃 〃 50
〃 〃 9de 〃 〃 55 〃 〃 50
〃 〃 12de 〃 〃 55 〃 〃 50
〃 〃 13de 〃 〃 55 〃 〃 50
〃 〃 16de 〃 〃 56 〃 〃 50
〃 〃 20ste 〃 〃 85 〃 〃 50
〃 〃 21ste 〃 〃 53 〃 〃 50

Den census voor het *kiezerschap*

in het 6de district, van *f* 176 brengen op *f* 150
〃 〃 13de 〃 〃 166 〃 〃 150
〃 〃 20ste 〃 〃 170 〃 〃 150

H. *In het wetsontwerp voor* Zeeland.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1).	Voor het KIEZERSCHAP (Art. 27).
Middelburg. . .	f 47	f 172
Vlissingen . . .	27	92
Zierikzee . . .	35	150
Goes	29	81
Axel	16	49
Tholen	14	65
Hulst	21	72
Sluis	17	54
Veere	11	40

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 5. Den census voor het *stemregt*

in het 1ste district, van *f* 55 brengen op *f* 50.
〃 〃 2de 〃 〃 55 〃 〃 50.

I. *In het wetsontwerp voor* Utrecht.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22.)
Utrecht	f 50	f 150
Amersfoort . . .	15	61
IJsselstein . . .	20	60
Rhenen	20	50
Wijk bij Duurstede	20	50
Montfoort . . .	13	38

IX. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. —Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

J. *In het wetsontwerp voor* Overijssel.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22).
Zwolle	*f* 20	*f* 60
Deventer . . .	18	45
Kampen . . .	18	37
Enschedé . . .	15	40
Almelo	12	60
Hasselt. . . .	12	25
Steenwijk . . .	18	40
Oldenzaal. . .	11	27

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

K. *In het wetsontwerp* voor Friesland.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT (Art. 1).	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22).
Leeuwarden . .	*f* 78	*f* 140
Harlingen . . .	26	52
Sneek	35	60
Franeker . . .	25	50
Dokkum. . . .	26	45
Bolsward . . .	25	36
Workum . . .	20	45
IJlst	15	30
Hinlopen . . .	14	42
Sloten	30	50
Stavoren . . .	10	25

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stemregt en kiezerschap, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 5. Den census voor het *stemregt* in het 11de district, van *f* 55 brengen op . . . . *f* 50.

Den census voor het *kiezerschap* in het 11de district, van *f* 180 brengen op. . . . . *f* 150.

L. *In het wetsontwerp voor* Groningen.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT. (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP. (Art. 22).
Groningen . . .	*f* 60	*f* 90

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 5. Den census voor het *stemregt*

in het 2de district,	van *f* 80	brengen op	*f* 50
〃 3de 〃	〃 80	〃	50
〃 4de 〃	〃 60	〃	50

Den census van het *kiezerschap*

in het 2de district,	van *f* 215	brengen op	*f* 150
〃 3de 〃	〃 225	〃	150
〃 4de 〃	〃 190	〃	150
〃 7de 〃	〃 190	〃	150

M. *In het wetsontwerp* voor Drenthe.

Art. 4. De tabel van den census doen wegvallen, en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT (Art. 1).	Voor het KIEZERSCHAP (art. 22).
Meppel. . . .	*f* 28	*f* 80
Assen	15	48
Koevorden . . .	12	31

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

Art. 5. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

N. *In het wetsontwerp voor* Limburg.

Art. 2. De tabel van den census doen wegvallen en vervangen door de nevensstaande:

STAD.	Voor het STEMREGT (Art. 1.)	Voor het KIEZERSCHAP (Art. 22).
Maastricht . . .	*f* 40	*f* 85
Venlo	30	65
Roermond . . .	30	65
Sittard	20	40
Weert	15	35

Art. 3. In den aanvang der tabel, gevoegd bij dit artikel, vóór de opgave van het quantum van den census voor het stem- en kiesregt, te stellen het teeken *f*, ten blijke dat aldaar guldens worden bedoeld.

Art. 3. Den census voor het *stemregt* in het 8ste district, van *f* 5 brengen op. . . . . *f* 10.

O. *In het wetsontwerp tot* bepaling van het tijdstip der invoering.

Art. 1, laatste alinea, de woorden *behalve in die van Overijssel en het Hertogdom Limburg* doen wegvallen, en in plaats van 1846 stellen. 1847

Art. 2, 1°. alinea, in plaats van 1845, stellen 1846

en het woord *Provinciale* doorhalen.

De 2de alinea doen wegvallen, en vervangen door de volgende nieuwe alinea . . . . De opengevallen plaatsen in de nog bestaande stedelijke kies-collegien, die, volgens de nog van kracht zijnde verordeningen, in den jare 1846 zouden hebben moeten vervuld worden, blijven onvervuld.

Art. 3, in plaats van 1845, stellen . . . . 1846.
en in plaats van 1846, stellen 1847.

Art. 4 doen wegvallen.

Art. 5 wordt art. 4.

Art. 5, in plaats van 1845, stellen . . . . 1846.

Artt. 6, 7, 8 en 9 doen wegvallen, en vervangen door de navolgende nieuwe artikelen. .

Art. 5.

Bij de invoering der wetten omtrent de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, worden de thans bestaande kies-collegien geacht te zijn ontbonden, en door de nieuwe, daar te stellen volgens de bepalingen der evengemelde wetten, vervangen.

Art. 6.

Indien, na de invoering dier wetten, eene buitengewone vacature van een lid der Staten voor den Stedelijken of Landelijken Stand mogt bestaan, alvorens een nieuw kies-collegie is daargesteld, geschiedt die daarstelling zoodra, na het ontstaan der buitengewone vacature, tot daarstelling van stedelijke of landelijke kies-collegien wordt overgegaan.

Art. 7.

De in functie zijnde leden der Provinciale en Gedeputeerde Staten, de burgemeesters en wethouders in de steden, en de burgemeesters, assessoren en leden van den Raad in de gemeenten ten platten lande, blijven in functie, gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen. Na afloop van dien termijn, geschiedt de nieuwe benoeming voor zooveel korter tijdvak, als noodig is, om het beginsel, bij artt. 6, 15, 25 en 38 der wet omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen vastgesteld, regelmatig in werking te brengen.

Art. 8.

Voor zooverre, wegens eenigen Stand, voortaan, minder leden in de vergadering der Staten verkozen worden, dan thans het geval is, behouden die leden, welke boven het vereischte getal zitting hebben, het lidmaatschap, gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen. Na afloop van dien termijn, of wanneer, vóór dat tijdstip, hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 9.

Ten aanzien der raadsleden in de steden wordt bij loting beslist, tot welk jaar van aftreding ieder hunner moet behooren.

Art. 10.

Ter invoering der wijze van

IX. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*

(*Provinciale en plaatselijke Besturen. — Stem- en Kiesrecht.*)

aftreding van de leden der Provinciale en Plaatselijke Besturen, in artt. 6, 15, 25 en 38 der wet omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen vermeld, en ter regeling van al wat dezelve betreft, worden, met inachtneming van het vastgestelde bij artt. 7, 8 en 9, door den Koning de noodige bepalingen vastgesteld.

Art. 11.

Dispensatien, vóór de invoering dezer wet, aan burgemeesters, assessoren of raadsleden verleend, blijven van kracht, tot op het tijdstip, waarop zij moeten aftreden.

Gegeven, enz.

11. BIJVOEGSEL TOT HET ALGEMEEN VERSLAG. [1])

Ten gevolge van de nader ingekomen wijzigingen, zijn de ontwerpen ter uitvoering van art. 6 der Grondwet ter overweging naar de Afdeelingen verzonden, en hebben de leden, ten getale van 44, op nieuw over deze belangrijke zaak beraadslaagd.

Ten aanzien van het nader onderzoek der voorgedragene wijzigingen dient vermeld te worden, dat, vóór tot de behandeling derzelve over te gaan, vooraf in alle de Afdeelingen de meerderheid van oordeel was, dat in de tegenwoordige omstandigheden er bezwaren van onderscheiden aard aan de onmiddellijke behandeling der onderhavige wetsontwerpen in den weg stonden, en dat men het dus hoogst wenschelijk achtte, om, op het voorbeeld van hetgeen weleens vroeger heeft plaats gehad, bij wijze van het stellen van eenige vraagpunten omtrent eenige hoofdbeginselen, waarop de wet zoude moeten rusten, door de Kamer te doen beslissen. Men meende, dat voor het oogenblik de zaak daarvoor nog niet rijp genoeg was, terwijl de uiteenloopende zienswijze der leden geene hoop geeft, om eene wet van zooveel belang tot stand te zien komen. Men was van oordeel, dat het houden van een commité-generaal, vóór het openen der discussien, de geschiktste aanleiding zoude geven, ten einde eenige zekerheid over de denkwijze der leden omtrent die hoofdbeginselen te verkrijgen, en vele bezwaren op te heffen.

Andere leden hebben de Regering willen uitnoodigen, de verdere behandeling der zaak tot de volgende zitting te verschuiven.

Terwijl de meerderheid der leden in de Afdeelingen de wijzigingen voor notificatie hebben aangenomen, en zich dus met het onderzoek derzelve niet verder hebben ingelaten, hoewel zij daardoor niet gerekend wilden worden hunne goedkeuring daaraan te geven, hebben andere evenwel nog eenige weinige aanmerkingen gemaakt, welke de Centrale Afdeeling hier zal laten volgen.

Vele leden hebben met genoegen opgemerkt, dat de Regering nu tot een beter stelsel was overgegaan, door dat te verlaten, waarbij de bevolking wierd genomen als grondslag voor den census, en over te gaan tot het aannemen van een geschikteren maatstaf voor de steden, en verlangden dat op gelijke wijze ten aanzien van het platte land wierd gehandeld.

Andere leden daarentegen hebben gemeend, dat de Regering niet van stelsel was veranderd; dat zij wel degelijk de bevolking tot grondslag had behouden, en alleen eenige wijzigingen had daargesteld ten aanzien van de steden.

Art. 6 van het ontwerp, bepalende het tijdstip van invoering, is aan vele leden onduidelijk toegeschenen; men meende, dat, in plaats van de woorden *de daarstelling*, b. v. zoude moeten gelezen worden *de benoeming*.

De census voor het 4de district in Zuid-Holland, is, volgens de nota van wijzigingen, gebleven *f* 52; dezelve zal, in verband met de overige, ook *f* 50 moeten zijn.

Eindelijk zal in art. 25 van het ontwerp van wet, omtrent de oefening van het stemregt in de steden, evenals zulks in art. 22 heeft plaats gehad, insgelijks in plaats van 5000 moeten gelezen worden 7000 zielen.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 26sten Junij 1845.

[1]) Dit verslag is niet uitgebracht kunnen worden in het zittingjaar 1844 op 1845, daar de zitting op den 26sten Junі 1845 gesloten werd.

X. *Aanvulling van den Hoogen Raad.*

X. Vervulling van eene Raadsheersplaats in den Hoogen Raad der Nederlanden.

1. BRIEF VAN DEN HOOGEN RAAD, ingekomen in de vergadering van 24 October 1844.[1])

'sGravenhage, den 19den October 1844.

De Heer Mr. Nicolaas Verloren, Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, op den 8sten Julij laatstleden overleden zijnde, hebben wij de eer, overeenkomstig artikel 174 der Grondwet en art. 85 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der Justitie, Uwe Edele Mogenden van dat overlijden en de daardoor ontstane vacature van eene Raadsheersplaats in den Hoogen Raad bij deze kennis te geven; terwijl wij verder, ter voldoening aan artikel 85 der voorzeide wet, aan Uwe Edele Mogenden hiernevens inzenden eene lijst van zes kandidaten, door ons en den Prokureur-Generaal bij den Hoogen Raad heden opgemaakt, ten einde daarop door Uwe Edele Mogenden, bij het maken van de nominatie ter vervulling van de bovengemelde vacature, zoodanige acht zou kunnen worden geslagen, als Uwe Edele Mogenden zullen dienstig oordeelen.

De Hooge Raad der Nederlanden
A. W. Philipse.

Ter ordonnantie van denzelven,
A. Brocx, griffier.

Aan de Tweede Kamer
van de Staten-Generaal der Nederlanden.

2. LIJST VAN AANBEVELING.

De Heeren:

1°. Mr. M. P. H. Strens, Advocaat-Generaal bij het Provinciaal Geregtshof in *Limburg*;

2°. Mr. P. J. E. Capitaine, Officier van Justitie bij de Arrondissements-regtbank te *Maastricht*;

3°. Mr. H. H. Geradts, President van de Arrondissiments-regtbank te *Maastricht*;

4°. Mr. J. J. Batta, President van het Provinciaal Geregtshof in *Limburg*;

5°. Mr. J. L. M. Leclercq, President van de Arrondissements-regtbank te *Roermonde*;

6°. Jonkheer Mr. H. E. van Panhuys, Procureur-Generaal bij het Provinciaal Geregtshof in *Limburg*.

'sGravenhage, den 19den October 1844.

A. W. Philipse,
President van den Hoogen Raad der Nederlanden.

A. Brocx, *Griffier.*

Uithoofde vijf van de op deze lijst gebrachte kandidaten aan de Tweede Kamer hadden verzocht niet in aanmerking te komen, werd in de Vergadering van 19 November 1844 besloten om den Hoogen Raad uit te noodigen eene nieuwe Lijst van aanbeveling in te zenden.

[1]) Deze brief is oorspronkelijk niet gedrukt geworden.

3. BRIEF VAN DEN HOOGEN RAAD, ingekomen in de vergadering van 27 November 1844. [1])

'sGravenhage, den 23sten November 1844.

Ter voldoening aan het verzoek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, aan den Hoogen Raad der Nederlanden medegedeeld bij missive van den Heere Voorzitter dier Kamer van 19 dezer loopende maand, heeft de Hooge Raad de eer bij deze aan de Tweede Kamer voornoemd in te zenden eene nieuwe Lijst van aanbeveling van zes kandidaten voor den post van Raadsheer in den Hoogen Raad, opengevallen door het overlijden van den Raadsheer Mr. Nicolaas Verloren; en zulks ten einde de Tweede Kamer bij het maken Harer nominatie ter vervulling dezer vacature daarop zoodanig acht zoude kunnen geven als Hunne Edel Mogenden zullen dienstig oordeelen.

De Hooge Raad der Nederlanden
W. B. Donker Curtius van Tienhoven.

Ter ordonnantie van denzelven
A. Brocx *griffier.*

Aan de Heeren Staten-Generaal
(Tweede Kamer).

4. NADERE LIJST VAN AANBEVELING.

De Heeren:

1°. Mr. W. C. B. Wintgens, Raadsheer in het Provinciaal Geregtshof in Zuid-Holland;

2°. Mr. P. E. Piepers, Advocaat-Generaal bij het Provinciaal Geregtshof in Zuid-Holland;

3°. Mr. J. P. Noiret de Bruyn, Advocaat bij den Hoogen Raad der Nederlanden;

4°. Mr. J. L. M. Leclercq, President van de Arrondissements-Regtbank te Roermonde;

5°. Mr. D. J. Bijleveld, President van de Arrondissements-Regtbank te 's Gravenhage;

6°. Mr. P. Buyskes, Raadsheer in het Provinciaal Geregtshof in Zuid-Holland.

'sGravenhage, den 23sten November 1844.

W. B. Donker Curtius Van Tienhoven,
Vice-President van den Hoogen Raad der Nederlanden.

A. Brocx, *Griffier.*

De lijst van kandidaten is opgemaakt in de Vergadering van 5 December 1844.

[1]) Deze brief is oorspronkelijk niet gedrukt geworden.

XI. Herziening van het Reglement van Orde der Tweede Kamer.

De beraadslaging over dit voorstel is gehouden in de Vergaderingen van 27 en 28 Februari 1845. Het voorstel werd verworpen.

---

1. VERSLAG DER COMMISSIE, uitgebracht in de vergadering van 31 October 1844.

In de vorige zitting dezer Kamer is eene Commissie van vijf leden benoemd met den bepaalden last om te onderzoeken, of er noodzakelijkheid bestond tot herziening van het Reglement van Orde, en om, daartoe termen vindende, de noodige voorstellen tot verbetering van hetzelve aan te bieden.

Ons is de eer te beurt gevallen tot leden dier Commissie te worden benoemd.

In de maand Mei van dit jaar hebben wij ons verslag uitgebragt, en zijn de daarbij voorgestelde veranderingen naar de sectien verwezen en aldaar behandeld: de veelvuldige en belangrijke werkzaamheden der vorige zitting hebben de afdoening van dit werk in den weg gestaan, en de zitting is gesloten, vóór dat ons voorstel in beraadslaging is kunnen komen. Daardoor is de Commissie van zelve vervallen, en met haar hetgeen zij had voorgedragen.

Thans heeft het U Edel Mogenden behaagd andermaal tot de benoeming eener dergelijke Commissie te besluiten, en daar wij op nieuw de eer hebben dezelve uit te maken, zoo is het ons, die met den vroegeren loop der zaak ten volle bekend waren, mogelijk geweest, spoedig een nieuw verslag op te stellen: wij hebben reeds nu de eer hetzelve U Edel Mogenden aan te bieden.

Wij achten het voorregt dezer bespoediging groot, omdat wij overtuigd zijn, dat eene verandering in de wijze van werken bij deze Kamer ten minste hoogst wenschelijk is; en indien het U Edel Mogenden konde behagen, reeds nu te doen plaats hebben het onderzoek van de veranderingen, welke wij ten gevolge van ons verslag zullen voorstellen, dan was de Kamer bij magte, onmiddellijk de veranderde wijze van werken toe te passen: dit zou, naar onze meening, een zeer groot nut aanbrengen, naardien het zich laat aanzien, en de Kamer bereids uit 's Konings aanspraak en uit de toegezonden stukken heeft vernomen, dat ook in deze zitting vele en zeer gewigtige wets-ontwerpen aan hare beraadslagingen zullen worden onderworpen.

Hoewel ons vroeger werk door de sluiting der zitting is vervallen, zoo is niettemin die arbeid niet geheel vruchteloos geweest; integendeel, de loop der beraadslagingen in de sectien heeft ons bekend gemaakt met de zienswijze van velen onzer medeleden, waardoor wij tot de overtuiging zijn gekomen, dat het toen door ons ingediend voorstel den bijval der Kamer niet zoude hebben erlangd. Dit heeft ons aanleiding gegeven tot ernstige overwegingen, waarvan de uitslag is geweest, dat het oorspronkelijk door ons ontworpen voorstel van veranderingen, onder den naam van voorloopig plan der Commissie aan het vorig verslag gehecht, aan de meerderheid onzer tegenwoordige Commissie is toegeschenen te zijn het éénige doeltreffend middel om te gemoet te komen aan de bezwaren tegen het vroeger door ons ingeleverd voorstel geopperd, en om tevens de feilen van het thans bestaande Reglement te verbeteren.

Eenmaal tot dat besluit gekomen, werd het voor die meerderheid pligt, om datgene, wat zij als heilzaam beschouwde, voor te stellen. Trouwens er is hier eene gewigtige taak te vervullen, die naar beste weten en innige overtuiging moet worden volbragt, zonder dat het geoorloofd zij zich van derzelver geheele en volledige vervulling door bedenkingen te laten aftrekken, die aan de zaak zelve vreemd zijn.

Wij zullen, na aldus het standpunt te hebben bepaald, waaruit onze tegenwoordige voordragt behoort te worden beoordeeld, de veranderingen in het Reglement van Orde mededeelen, zoo als deze reeds in de vorige zitting aanvankelijk door ons waren beraamd, en daar dit verslag tevens moet strekken tot memorie van toelichting, zoo zullen wij straks den geest en de strekking van het algemeen stelsel van onderzoek en beraadslaging en van ieder van deszelfs bepalingen ontwikkelen; het zal echter belangrijk zijn, vooraf bepaaldelijk stil te staan bij de gebreken van de thans bestaande wijze van werken.

Zal men toch het door ons in te dienen plan met onbevangen oordeel onderzoeken, dan moet dit onderzoek uitgaan van de kennis van datgene, wat wij in de thans bestaande wijze van werken voornamelijk meenen te moeten afkeuren; men behoort dan te weten, ter vermijding van welke nadeelen andere bepalingen door ons worden voorgedragen; men behoort eindelijk den maatstaf te kennen, naar welken wij het bestaande beoordeelen, en de beginselen van welke wij bij onzen arbeid zijn uitgegaan: — deze zijn de redenen, waarom wij eerst over de nadeelen van het tegenwoordige onze bedenkingen moeten ontwikkelen.

Zonder stil te staan bij moeijelijkheden van een ondergeschikt belang, brengen wij de gebreken, die de tegenwoordige wijze van onderzoek en beraadslaging aankleven, en die zich door de ondervinding dagelijks meer en meer voordoen, tot twee hoofdbezwaren:

1°. omslagtigheid van werken en daardoor veroorzaakte te lange duur der zittingen;

2°. het te groot gewigt dat aan den arbeid in de sectien wordt gehecht, en het in evenredigheid verminderd belang der openbare beraadslagingen.

Dat die bezwaren inderdaad bestaan, zal wel door niemand van U Edel Mogenden worden betwijfeld. Intusschen kan het niet overbodig worden geacht opzettelijk stil te staan bij het kwaad, dat elk derzelve voortbrengt, en de oorzaken aan te wijzen, die dit kwaad hebben aangevoerd.

De omslagtigheid van den arbeid, en de daaruit voortgevloeide lange duur der zittingen, is niet slechts nadeelig, in zoo verre, als zij drukkend kan worden geheeten voor hen die eenmaal leden der Kamer zijn geworden, maar bovenal is zij nadeelig, doordien zij op den duur eenen ongunstigen invloed op de werkzaamheden en de zamenstelling dezer Kamer uit moet oefenen. De te lange duur der zittingen toch, uit de omslagtigheid van onze beraadslagingen voortvloeijende, belet vooreerst het daarstellen van vele wetten, welke eene behoefte zijn voor de natie, of ten minste algemeen als hoogst wenschelijk worden beschouwd; maar zij heeft daarenboven de onmiskenbare strekking, om ongunstig te werken op de zamenstelling der Kamer. Immers het is bekend, dat sommige zeer verdienstelijke leden alléén daarom hun ontslag hebben genomen, omdat zij niet zoo veelvuldig hunne haardsteden en gewone bezigheden konden verlaten; het is te vreezen dat die gevallen zich, bij gelijke omstandigheden, meer zullen voordoen, en dit bezwaar weêrhoudt zelfs verdienstelijke medeburgers, wier kunde en licht heilzaam konden zijn voor de natie, om eene commissie aan te nemen, waarvan de lange duur aan andere pligtsvervullingen te zeer in den weg staat. Is nu dit kwaad groot, en niet te miskennen, dan moeten gewis met welgevallen worden opgenomen de pogingen om aan dat nadeelig gevolg te gemoet te komen.

Het tweede der aangewezen bezwaren is niet minder belangrijk. De arbeid in de afdeelingen is heilzaam en, als voorbereidend om in het vervolg een oordeel te vestigen, aller noodzakelijkst;

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

maar de allengskens gevestigde en door het bestaande Reglement zelf uitgelokte gewoonte, om reeds in de afdeelingen een oordeel over een aangeboden wetsontwerp te vellen, is, in onze oogen, een zeer groot nadeel.

Wij moeten bij dit punt nader stilstaan, omdat wij deze onze wijze van beschouwing niet ernstig genoeg aan de overdenkingen van U Edel Mogenden kunnen aanbevelen.

Een te vroeg geveld oordeel over aangebodene wetsontwerpen is nadeelig voor de Regering, nadeelig voor den Staat, nadeelig voor den invloed der openbare beraadslagingen; het is ontmoedigend voor de Ministers, dat hun werk dikwijls reeds is veroordeeld, voor dat zij in de gelegenheid zijn gesteld, door mondelinge ophelderingen en door de ontvouwing hunner denkbeelden, het heilzame hunner voorstellen te kunnen aantoonen; het is nadeelig voor den Staat, omdat een te vroeg geuit en niet genoeg voorbereid oordeel soms doet afzien *van*, of verandering brengen *in* bepalingen, welke inderdaad goed waren.

Bovenal zijn die voorloopige oordeelvellingen hoogst nadeelig voor den invloed, welken openbare beraadslagingen behooren uit te oefenen. Algemeen hecht men hier te lande een overwegend gewigt aan het werk in de sectien, en oordeelt men, dat de openbare beraadslagingen geenerlei nut aanbrengen, dat de meest doorwrochte redevoeringen niets vermogen, en dat het lot van het wetsontwerp reeds vooraf beslist is, dewijl niemand van zijn vroeger in de sectien uitgebragt gevoelen terugkomt.

Wij deelen die zienswijze niet zoo algemeen, en gelooven zelfs, dat zij nu en dan door de ondervinding is gelogenstraft, maar wel zijn wij van gevoelen, dat het te vroeg geopenbaard oordeel ook nu en dan vooroordeel te weeg brengt; dat het soms zeer moeijelijk wordt van eene te voorbarig opgevatte meening terug te komen, en dat de openbare beraadslagingen niet zoo veel heil aanbrengen, als zij zouden kunnen en behooren te doen.

Bovendien leidt een te voorbarig uitgebragt oordeel soms nog tot een ander groot kwaad, namelijk, dat de Regering op den dwaalweg gebragt wordt, en zij hare voorstellen intrekt of verandert, om aan de wenschen eener vermeende meerderheid toe te geven, terwijl bij den eind-uitslag misschien zoude zijn gebleken, dat het ingetrokken ontwerp wel ware aangenomen, en de uitkomst werkelijk meermalen heeft geleerd, dat de daargestelde veranderingen niet door de meerderheid werden verlangd.

Wij hebben ons bevlijtigd, om de bestaande bezwaren in algemeene trekken te doen kennen; onderzoeken wij nu, waaruit zijn zij ontstaan?

Zij hebben allen de zelfde oorzaak; zij spruiten allen voort uit het stelsel, dat tot grondslag ligt van het bestaande Reglement, te weten, dat de werkzaamheden zoodanig moeten worden ingerigt, dat uit de bewerking in de sectien van de juiste meening der meerderheid, zoowel omtrent het geheel als omtrent de bijzondere bepalingen van een wetsontwerp, zooveel doenlijk vooraf zoude blijken. Deze is de grondslag, waarop het 6de hoofdstuk van ons Reglement is gebouwd. Deze was het ook van het vorige, en hoewel de Grondwet bij art. 103 zeer wijsselijk niets anders voorschrijft dan dat een wetsontwerp vooraf in de afdeelingen zou worden *overwogen*, hetgeen, naar ons begrip, veel van het tegenwoordig onderzoeken verschilt; hoewel ook werkelijk in de eerste jaren van het bestaan dezer Kamer, de werkzaamheden der afdeelingen zich bij overwegingen bepaalden en alle oordeelvellingen tot de openbare beraadslagingen bleven opgeschort, zoo is echter van lieverlede die wijze van werken ontaard, en het vooraf opsporen, aanteekenen en bekend maken van eens ieders meening, het *onderzoeken*, waarop wij zoo even doelden, is onze regel geworden.

Wij hebben ons afgevraagd, of dat stelsel, bij ernstig nadenken, geacht konde worden naar een bereikbaar doel te streven en met den geest der Grondwet overeen te stemmen, en wij zijn gekomen tot het besluit, dat het om twee redenen geheel moet worden verlaten.

Vooreerst, omdat het onmogelijk is met zekerheid de voorloopige meening der meerderheid van de leden te kennen. Niet al de leden kunnen, bij den tegenwoordigen langen duur der zittingen, steeds in de veelvuldige bijeenkomsten der sectien tegenwoordig zijn. Niet in al de sectien worden de zelfde punten behandeld; en wil men door het stellen van vragen, volgens art. 75 van het tegenwoordig Reglement, de meening omtrent die niet algemeen behandelde, of omtrent twijfelachtig gebleven punten vernemen, dan stuit men, blijkens herhaalde ondervinding, op de zwarigheid, dat zich in de sectien niet meer de zelfde leden bevinden, en dat het schier onmogelijk is die vragen met genoegzame duidelijkheid te stellen.

Ten tweede, en bovenal, moet het stelsel om de juiste meening der meerderheid te kennen, worden verlaten, omdat wij het voor nadeelig achten, dat de meening der leden zich zoo vast bepale, voor dat door hen, die met het onderwerp het best bekend zijn, het wetsontwerp geheel en al is bearbeid, en voor dat de openbare beraadslagingen, die de Grondwet ter voorbereiding van het eind-oordeel vordert, al het noodige licht daarover hebben verspreid.

Daar de afdeelingen slechts uit elf of twaalf leden bestaan, zoo dat men de toelichting van al de anderen aldaar moet missen, en daar bovendien de Ministers, tijdens het onderzoek in de sectien, al hunne inzigten en beweegredenen nog niet hebben kunnen aandringen, zoo is de oordeelvelling in de afdeelingen voor elk lid moeijelijk en gevaarlijk; en heeft men eenmaal eene bepaalde meening moeten uiten, dan ontstaat eigenaardig een vooroordeel, waartegen later moeijelijk te kampen valt. Men zou het bij den regter afkeuren, indien hij zijne meening bepaalde, voor dat het regtsgeding geheel was behandeld, en voor dat alle getuigen en de beide partijen waren gehoord; evenzoo schijnt het ons toe, dat het veel doeltreffender en beter zou zijn, indien de voorloopige meening der leden ook omtrent al de bijzonderheden, in de sectien niet zoo zorgvuldig wierd opgespoord. Indien elk lid dezer Kamer in zijn geheel bleef tot aan de openbare beraadslaging toe, en geene bepaalde oordeelvelling plaats had, dan nadat men alles had gehoord, wat op die oordeelvelling van invloed kon zijn, dan zouden de openbare beraadslagingen hare onmiskenbare waarde terug bekomen en de eindbeslissing over het wetsontwerp zoude onbevooroordeeld en met volledige kennis van zaken worden geveld.

Dusdanig stelsel, hetwelk ons verre verkiesselijk boven het bestaande is voorgekomen, zou echter, indien er niet in wierd voorzien, dit nadeel hebben, dat men langs dien weg zoude kunnen verstoken worden van deze of gene verbetering of wijziging, welke eenig lid bij de tegenwoordige wijze van werken had kunnen voorstellen. De verdere loop onzer ontwikkelingen zal doen zien, dat wij getracht hebben deze eenige nuttige zijde van de bestaande wijze van onderzoek te behouden.

Wij hebben dus verre aan U Edel Mogenden de redenen blootgelegd, waarom wij gemeend hebben den grondslag van het tegenwoordige Reglement, als hebbende bij ondervinding geen goede uitkomsten opgeleverd, te moeten verlaten, en daardoor tevens den weg gebaand ter juiste beoordeeling van het stelsel, hetwelk wij U Edel Mogenden willen aanbevelen in de plaats daarvan aan te nemen. Bij dit stelsel hebben wij getracht de navolgende doeleinden te verwezenlijken:

a. Eenvoudige overwegingen, geene voorloopige oordeelvellingen in de afdeelingen, en delegatie van een lid uit elke afdeeling, om uit haren naam het algemeen verslag te helpen opmaken;

b. Goede en doelmatige bearbeiding van het wets-ontwerp, ten einde hetzelve tot de openbare beraadslagingen voor te bereiden; [1])

c. Spoedige afdoening van zaken, en daardoor kortere duur der zittingen;

d. Het voorbehoud der bevoegdheid voor elk lid, om in een of ander punt van het wets-ontwerp eene verbetering of wijziging voor te dragen;

e. Het zoo veel doenlijk vervallen der betrekkelijke minderheden tegen de voorstellen of wets-ontwerpen;

f. Het bevorderen door dit alles van het gemeen overleg met de Regering.

Ten einde bij U Edel Mogenden de overtuiging te doen geboren worden, dat de door ons voor te dragen nieuwe bepalingen werkelijk tot de beoogde doeleinden zullen kunnen leiden, zal het noodig zijn om zoowel den algemeenen geest dier bepalingen nader te doen kennen, als dezelven in hare bijzonderheden toe te lichten.

De door ons voor te dragene veranderingen in de thans bestaande wijze van onderzoek en beoordeeling, waarbij wij ons, om de in het vorig jaar opgegeven redenen, gemeend hebben ook nu te moeten bepalen, splitsen zich van zelve in *twee* hoofddeelen:

1°. de bewerking van het voorstel of wets-ontwerp tot aan het inleveren van het door de Grondwet gevorderde algemeen verslag (art. 110);

2°. de inlevering door de individueele leden en de behandeling van voorstellen tot wijziging of verandering van deze of gene bijzondere bepaling.

---

[1]) Hierbij is op een gedrukt exemplaar van dit Verslag met potlood aangeteekend geworden:
„Daarom ook wijzigingen voorbereid door Commissie van Rapporteurs".

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

Het *eerste* vereischt geene algemeene toelichting; de ontwikkeling der bijzondere bepalingen zal de denkbeelden, die ons daarbij hebben geleid, voldoende doen uitkomen.

Maar geheel anders is het gesteld met het *tweede* gedeelte; want is de individualiteit der leden, door het voorgestelde meer algemeen *overwegen*, in plaats van het tot in de bijzonderheden onderzoeken, in het oog van sommigen te veel op zijde geschoven, gelijk wij reden hebben te veronderstellen, zoo moet er een middel zijn, door hetwelk ieder lid vooraf zijn gevoelen ten minste even sterk als vroeger kan laten gelden.

In ons vroeger verslag gaven wij te kennen, dat wij onze denkbeelden omtrent soortgelijke voorstellen tot wijziging of verandering, als wij hier op het oog hebben, hadden laten varen, dewijl ons uit mededeelingen van de Regering was gebleken, dat zij zich daarmede niet konde vereenigen. Indien de meerderheid uwer Commissie dan nu, in weêrwil dier verklaring, op dat stelsel terugkomt, dan zullen U Edel Mogenden gereedelijk beseffen, dat de voorname beweegreden niet gezocht moet worden in het min gunstig oordeel, door velen van U Edel Mogenden geveld over het voorstel door ons in het afgeloopen jaar gedaan; maar daar die omstandigheid slechts voldoende zou zijn om van het herhalen van hetgeen vroeger voorgedragen werd terug te komen, en geenszins om de weder-opvatting te regtvaardigen van een voorstel, waarvan wij weten dat het bij eene voorloopige mededeeling de goedkeuring der Regering niet heeft mogen wegdragen, noch ook den onverdeelden bijval van al onze medeleden verwerven, zoo gevoelt die meerderheid [1]) de dringendste noodzakelijkheid, om, door het ter toetse brengen der voorname gronden tegen die gedeelten van het tegenwoordig voorstel, deszelfs weder-opvatting volkomen te wettigen.

Het min gunstig oordeel, hetwelk bij de Regering en ook bij sommige leden dezer Kamer ten aanzien van voorstellen tot wijziging in aanhangige wets-ontwerpen bestaat, vindt, indien wij ons niet bedriegen, zijnen voornamen zoo niet eenigen grond in de meening, dat de door ons bedoelde voorstellen tot wijziging van den zelfden aard zouden zijn en de zelfde strekking hebben, als de eigenlijke zoogenaamde amendementen; ook wij erkennen, dat deze tot misbruiken aanleiding moeten geven, en aan eene naauwkeurige zamenstelling van wetten in den weg moeten staan.

Indien wij nu mogten slagen, om aan te toonen, dat de misbruiken en verkeerdheden, waartoe de bevoegdheid om ten allen tijde amendementen op een in behandeling zijnde wets-ontwerp voor te dragen, aanleiding moet geven, in ons plan zijn vermeden, en dat alleen het nuttige der individueele voorstellen tot wijziging is behouden, zonder in het allerminste de bepalingen der Grondwet te overschrijden of te verwringen, dan mogen wij de hoop voeden, dat de Kamer aan de gronddenkbeelden, die het wezen van ons voorstel uitmaken, het zegel harer goedkeuring zal hechten; — dan mag men verwachten, dat de Regering, door uwe beraadslagingen ingelicht, van haar min gunstig oordeel over ons ontwerp terugkomen, en ook dan niet achterblijven zal, om tot het algemeen nut mede te werken.

De bezwaren, welke meerendeels tegen het invoeren bij onze Kamer van de beraadslaging met amendementen worden aangevoerd, zijn hoofdzakelijk drie in getal:

a. dat zij schijnt te strijden met de Grondwet, welke als regel stelt, dat de voorstellen of wets-ontwerpen uitgaan van de Regering; dat dan ook de formulieren, in de Grondwet voorkomende, met dezen regel zijn in verband gebragt, en dat dusdanig beginsel met het stelsel der beraadslaging bij amendementen onvereenigbaar is, vermits bij de aanneming van een amendement het wets-ontwerp van aard verandert, niet langer een voorstel der Regering blijft, maar in waarheid een voorstel van de Kamer wordt;

b. dat de beraadslaging bij amendementen uit haren aard hoogst gevaarlijk is, omdat deze ondoordacht kunnen worden aangenomen, en het geheele verband eener wet, zoo wel als de onderlinge zamenstemming harer deelen, door eene zonder bedaard overleg gemaakte verandering kan verloren gaan;

c. dat de Regering meer dan ieder lid der Kamer op het standpunt is geplaatst, van waar het verband tusschen het door haar aangeboden ontwerp en andere wetten kan worden overzien, en dat dit verband zeer gemakkelijk door de aanneming van een amendement, dat, op zich zelven beschouwd, algemeene goedkeuring scheen te verdienen, zoude kunnen worden verbroken.

Wij meenen hiermede de hoofdbedenkingen tegen de amendementen onpartijdig te hebben aangewezen. Wij kunnen zelfs verder gaan, en het regtmatige dier bezwaren erkennen; wanneer wij namelijk door deze Kamer wilden laten aannemen de wijze van beraadslaging bij amendementen, zooals die in andere landen bestaat. Maar bij de voorstellen tot wijziging, zooals wij die wenschen te zien geregeld, verdwijnen al de opgegevene bezwaren, en behoudt men niettemin al het goede en nuttige, dat uit dusdanige instelling voort kan vloeijen.

Men behoudt namelijk voor ieder lid dezer Kamer de bevoegdheid, om zoodanige voorstellen te doen, als van zijn bijzonder standpunt uit tot verbetering van het aanhangig wetsontwerp schijnen te kunnen leiden, en de toekenning en handhaving dier bevoegdheid wordt tevens dienstbaar gemaakt aan het doel, om door eene voorafgaande behandeling van sommige ondergeschikte bepalingen den invloed te benemen van de zamenwerking der betrekkelijke minderheden; het eerste is een kostbaar regt van elk lid dezer Kamer, hetwelk hem zoo veel mogelijk moet worden gewaarborgd; het laatste is een niet genoeg te waardeeren voordeel voor de Regering. Hoe vaak gebeurt het toch niet, dat een wetsontwerp den algemeenen bijval wel zoude wegdragen, indien niet bezwaren van geheel uiteenloopenden aard, en somtijds zelfs eene enkele bepaling van betrekkelijk minder belang, de aanneming van het geheel in den weg stonden.

Daarenboven ligt het niet in ons plan, om alle voorstellen tot verbetering als onderwerpen van openbare beraadslaging aan te nemen, maar alleen de zoodanige, waartegen de Regering, na gedaan onderzoek, zich niet bepaaldelijk heeft verklaard.

Wanneer dus, in ons stelsel, de Regering heeft te kennen gegeven, dat zij, zonder aan eene voorgeslagene verandering de voorkeur boven haar eigen voorstel te geven, zich echter tegen dezelve niet zal verzetten, dan wordt die verandering, indien zij door de meerderheid der Kamer wordt aangenomen, geacht een bestanddeel van het voorstel der Regering uit te maken; dan geschiedt er inderdaad niets anders, dan dat, ten gevolge der beraadslaging van de Kamer, eene bijvoeging of verandering plaats heeft, welke door de Regering voorwaardelijk was beaamd, terwijl het naar onze tegenwoordige wijze van beraadslaging in het geheel niet vreemd is, dat eene wijziging in het oorspronkelijk wetsontwerp, die, naar aanleiding van het voorgevallene in de sectien of in de centrale sectie, door de Regering bepaaldelijk was voorgedragen, bij de beraadslagingen der Kamer derzelver bijval niet mag verwerven.

Om aan het in ons gestelde vertrouwen te beantwoorden, hebben wij in de eerste plaats in het oog gevat, zoo veel doenlijk de gelegenheid open te stellen, om de wetten goed en volledig te maken; maar wij hebben niet minder bedoeld, het gemeen overleg tusschen de Regering en de Staten-Generaal te versterken en te bevorderen; wij zijn daarin zoo verre gegaan, dat wij, bij afwijking van hetgeen in andere landen, waar de wijze van beraadslaging bij amendementen is ingevoerd, plaats vindt, alle de hier bedoelde voorstellen van verandering doen vervallen, wanneer de Regering zich tegen dezelve verklaart, en alleen *die* voorstellen aan de stemming onderwerpen, waarin de Regering geen bezwaar ziet; hierdoor nu verdwijnen alle de boven aangeduide bezwaren, welke de vooringenomenheid tegen het nu voorgedragene schijnen te hebben opgewekt. Onze voorstellen tot wijziging kunnen nu niet geacht worden het wetsontwerp van aard te veranderen; dit zal steeds het voorstel der Regering blijven, omdat zij vooraf zal hebben verklaard de wijziging voor de hare te kunnen aannemen. Onze voorstellen tot wijziging zullen nu niet onverhoeds voorkomen; want zij moeten vooraf, en behoorlijk geformuleerd, worden ingediend; zij kunnen eindelijk het verband van het wetsontwerp niet verbreken, want zij worden vooraf aan de Regering onderworpen, en bij de minste twijfeling dien aangaande zal deze zich daartegen verklaren.

Wij hebben langs dezen weg getracht het nut der zaak te behouden, en al de moeijelijkheden daaraan verbonden te vermijden; en bij vergelijking van het door ons voorgestelde met hetgeen elders plaats vindt, zal het U Edel Mogenden blijken, dat op de aanbevolen voorstellen tot wijzigingen niet eene der redeneringen toepasselijk is, welke men zoo dikwerf tegen de eigenlijke amendementen heeft aangevoerd.

Nog eene andere tegenwerping is ons niet onbekend gebleven. Men heeft namelijk opgemerkt, dat, indien de Regering dikwijls voorstellen ter verbetering afsloeg, zulks eenen nadeeligen indruk te weeg zou brengen; maar wij vragen met volle vertrouwen, of er wel immer een wetsontwerp aan de Kamer is aangeboden, waarbij de zelfde opmerking niet zoude kunnen zijn gemaakt, de zelfde vrees gekoesterd? Wanneer nu deze bedenking eenigen grond heeft, dan is zij, naar ons inzien, bij de nog bestaande wijze van raad-

[1]) Hier stond *minderheid*, maar blijkbaar moet het *meerderheid* zijn.

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

pleging meer te duchten, dan zij zulks bij ons plan zoude zijn; want naar dit plan zoude die weigering der Regering slechts het denkbeeld van een of zeer weinige leden gelden, terwijl die zelfde weigering thans meermalen plaats heeft ten aanzien van wenschen en verlangens van geheele afdeelingen. Vandaar dan ook de klagten, meer dan eenmaal gehoord, dat de Regering zich niet genoeg aan de wenken, door deze of gene afdeeling gegeven, heeft laten gelegen liggen: die klagten zullen uit den aard der zaak niet meer te pas kunnen komen, en daaruit zal volgen dat bij de aanneming van het thans voorgestelde, de Regering in eene gunstiger stelling tegenover de Kamer geplaatst zal worden.

Wij hebben ook nog hooren aanvoeren, dat ons voorstel de magt der Regering te veel op de Kamer zoude overbrengen, en dat het beneden hare waardigheid zoude zijn, zich ooit lijdelijk te gedragen; dat een voorstel ter verbetering goed of niet goed is, en dat de Regering moet geacht worden het best in staat te zijn dit te beoordeelen; maar het antwoord is gereed: elke redenering bij tegenstelling is gevaarlijk, want meerendeels bestaat er nog een midden-term van beschouwing; en zoo is het ook hier. Eene voorgestelde verandering kan voor het doel, dat de Regering beoogt, onverschillig zijn, en om het gemeen overleg met de Kamer te bevorderen kan zij, zonder hare waardigheid te krenken, of daardoor eenige inbreuk op haar gezag te gedoogen, geacht worden, gaarne daarin te zullen toestemmen, indien de Kamer die aannemelijker vond, dan het oorspronkelijk *regerings-voorstel*, en het zijn uitsluitend deze veranderingen of wijzigingen, welke wij beoogen.

Indien de Regering dit een en ander rijpelijk overweegt, en daarbij in het oog houdt hoe de zaak in andere landen wordt behandeld, dan vertrouwt men, dat zij terug zal komen van het begrip, dat er door ons voorstel te veel magt op de Kamer zoude overgaan; wij gelooven integendeel dat de toestand der Regering oneindig beter en sterker zou worden dan zij nu is; want, behalve de vermijding van het gevaar, om hare voorstellen door de vereeniging van verschillende minderheden te zien vallen, zoude, door de afschaffing van het voorloopig verslag en de verpligting om daarop officieel te antwoorden, voor de Regering veel tijd en moeite bespaard, over het algemeen hare waardigheid krachtiger gehandhaafd, en zij minder aan teleurstellingen blootgesteld worden.

Er blijft ons over om, voor zooveel noodig, iets te zeggen van de verschillende bepalingen, waarin de hier voorgedragene wijze van werken is vervat.

De artikelen 61, 62, 63 en 64 van het Reglement ondergaan geene verandering.

Art. 65 wordt veranderd als volgt:

„De Centrale Afdeeling is zamengesteld uit de voorzitters der „afdeelingen; zij wordt voorgezeten door den Voorzitter der Kamer, „en bijgestaan door den Griffier.”

De artikelen 66 en 67 blijven onveranderd.

Art. 68 wordt aldus veranderd:

„De Centrale Afdeeling regelt de volgorde, waarin de verschillende „ontwerpen en voorstellen in de Afdeelingen worden onderzocht. „Zij treedt met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur „in overleg, zoo dikwijls deze dit noodig oordeelen.”

De 2de alinea van dit artikel, zijnde het oude art. 78, was bij het voorstel der Commissie van verleden jaar niet gevoegd; — het is hier opgenomen, omdat er punten van overleg tusschen de Regering en de Centrale Afdeeling kunnen zijn, waartoe de weg volstrekt niet moet afgesneden worden.

Art. 69 blijft bestaan.

Art. 70 en volgende van het 6de hoofdstuk worden vervangen door de navolgende:

„Art. 70. De voorzitter der Afdeeling geeft aan ieder lid, die „verlangt zijn gevoelen over het wets-ontwerp of voorstel mede te „deelen, het woord.”

Dit artikel is met opzet alzoo gesteld, om krachtig te doen uitkomen het verschil, hetwelk tusschen ons stelsel en het thans bestaande aanwezig is

Volgens het bestaande, moet de leiding van den voorzitter ten doel hebben, over het geheel zoowel als over de bijzondere bepalingen van een wetsontwerp de denkbeelden en meening van al de leden uit te lokken.

Volgens ons plan daarentegen kan elk lid zich daarvan onthouden, en alleen aan hen, die den wensch uiten iets in het midden te brengen, moet het woord worden gegeven; bij de overweging in de sectie zou alzoo de hoofdelijke omvrage geen vereischte wezen.

„Art. 71. Het staat aan elk lid vrij om schriftelijke nota's in te leveren, die aan de Commissie van rapporteurs worden medegedeeld.”

Bij dit artikel waren door de Commissie van 1843 behouden de woorden: *na te zijn voorgelezen*, maar vermits aan elk lid en ten allen tijde moet gewaarborgd blijven het vermogen, om bij de Commissie nota's in te leveren, zoo hebben wij beter geoordeeld die woorden achterwege te laten.

„Art. 72. Na den afloop dezer overwegingen wordt een der leden „tot rapporteur benoemd, op de wijze bij de artikelen 46 tot 53 „voorgeschreven.

„De voorzitter is hiertoe mede benoembaar.

„Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter „der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.”

„Art. 73. Niemand wordt tegelijkertijd tot rapporteur over meer „dan twee wets-ontwerpen of voorstellen benoemd, tenzij deze met „elkander in verband staan.”

De beperking voorkomende in dit artikel heeft ten doel, eensdeels om voor te komen, dat niet aan de zelfde personen deze belangrijke arbeid te veelvuldig worde opgedragen; ten andere, om te bevorderen dat niet de zelfde personen te dikwijls tot verschillende Commissien behooren, want dit zou de bespoediging harer voorbereidende werkzaamheden in den weg staan. Vermits nogtans gelijksoortige wets-ontwerpen het best door de zelfde Commissie kunnen worden bewerkt, hebben wij aan het einde van dit artikel eene uitzondering op den regel toegelaten.

„Art. 74. De Commissie in art. 71 bedoeld, bestaat uit de rap„porteurs der Afdeelingen. De rapporteur der eerste Afdeeling heeft „de leiding der werkzaamheden; zij wordt zooveel mogelijk bijge„staan door den Griffier der Kamer.”

Gewoonlijk benoemt elke Commissie haren voorzitter; maar het is eenvoudiger en beter geoordeeld, dat bij deze Commissie het Reglement daarin zoude voorzien. Er zal dan nimmer quaestie zijn, door wien de Commissie aanvankelijk bijeengeroepen moet worden; en zij zal, als geheel geconstitueerd, hare werkzaamheden onmiddellijk kunnen aanvangen.

„Art. 75. De Commissie benoemt een van hare leden of den „Griffier tot algemeenen rapporteur, op de wijze bij artikelen 46 „tot 53 voorgeschreven.”

Men heeft in de sectien vroeger gemeend dat het hier overbodig zoude zijn gewag te maken van den Griffier; maar wij achten zulks noodzakelijk, omdat de Griffier in den eigenlijken zin des woords geen lid der Commissie is.

„Art. 76. De Commissie beraamt de punten van het algemeen „verslag, en de verbeteringen, voor welke het voorstel of ontwerp „van wet vatbaar geoordeeld wordt.

„Zij deelt steeds den loop van hare werkzaamheden aan den „Voorzitter der Kamer mede, die, desverkiezende, de zamenkomsten „der onderscheidene Commissien kan bijwonen.”

In de 2de alinea van dit artikel is eene kleine verandering gekomen, alleen strekkende om ons denkbeeld duidelijker te doen uitkomen.

„Art. 77. De Commissie treedt in overleg met de Hoofden der „departementen van algemeen bestuur, waartoe het wets-ontwerp „of voorstel behoort.”

„Art. 78. Het algemeen verslag wordt vervolgens door den ge„kozen rapporteur ontworpen, en door de Commissie vastgesteld.”

„Art. 79. Het bevat eene beoordeeling van het wets-ontwerp of „voorstel, en van de verbeteringen, voor welke het vatbaar is „geoordeeld, met aanduiding dergenen, waarmede de Regering zich „vereenigd heeft. Het eindigt met aan de Vergadering de aanne-

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

„ming of de afwijzing van het oorspronkelijk of gewijzigd wets- „ontwerp of voorstel aan te raden.”

In de vroegere redactie was het woord *overzigt* in stede van *beoordeeling* gebruikt; maar vermits wij van meening zijn, dat het algemeen verslag op elk punt een beredeneerd betoog moet behelzen, zoo hebben wij het woord *beoordeeling* verkozen.

„Art. 80. Het wordt door den algemeenen rapporteur in eene „openbare zitting uitgebragt en aan de leden en de Regeering „gedrukt rondgedeeld.”

Dusverre werd het algemeen verslag altijd door den Griffier der Kamer voorgelezen, en meerendeels zelfs werd de voorlezing bespaard, en alleen het drukken en ronddeelen bevolen; maar het laat zich aanzien, dat de voordragt van een *beredeneerd* verslag en advies welligt de aandacht meer boeien zal, en veel meer de lezing van het geheele stuk ten gevolge zal hebben. In die gevallen is het ons beter voorgekomen, dat die voordragt plaats hebbe door hem die het stuk gesteld heeft.

Al de hier voorgaande artikelen maakten het voorstel uit, hetwelk de Commissie in de vorige zitting aan de Kamer heeft aangeboden; zij, die nu volgen, werden destijds slechts als bijlagen daarnevens gevoegd, doch maken nu een voornaam deel uit van het tegenwoordig voorstel.

„Art. 81. Het staat aan elk lid vrij, gedurende drie volle dagen na „de ronddeeling van het verslag, aan de Commissie van rappor- „teurs in geschrifte te doen toekomen de door hem onderteekende „wijzigingen, voor welke hij het wets-ontwerp of het voorstel vat- „baar oordeelt; met bijvoeging van de toelichtingen welke hij „noodig keurt.”

Men heeft in de afdeelingen, tijdens de vorige zitting, de vrees geuit, dat bij deze wijze van werken de voorstellen tot wijziging zoo menigvuldig zouden zijn, dat het de afdoening der aanhangige ontwerpen aanmerkelijk zoude vertragen. Wij deelen niet in dat gevoelen, omdat het hier niet blootelijk geldt het maken en doen opteekenen van aanmerkingen, gelijk dit thans, voordat de zaak rijpelijk is kunnen worden overdacht en behandeld, in de afdeelingen plaats vindt. Naar de voorgedragene redactie, zal integendeel elk voorstel van wijziging moeten zijn geformuleerd, en vergezeld van de toelichtingen, welke de zaak vereischt; ook zal het niet kunnen inkomen, dan nadat de rapporteurs het onderwerp zullen hebben uiteengezet, verduidelijkt en verbeterd, en juist daardoor den grondslag zelven van veel aanmerkingen zullen hebben benomen. De voorstellers zullen wijders de noodzakelijke verdedigers worden van het door hen verlangde. Deze omstandigheden maken het alzoo niet waarschijnlijk, dat er voor zoodanige voorstellen zulk eene ruime stof zal wezen, noch ook dat zij al te ligtvaardig zullen worden gedaan.

„Art. 82. Indien binnen den voorschreven tijd niemand der „leden wijzigingen heeft ingezonden, wordt daarvan door den „Voorzitter der Kamer in de eerst volgende openbare vergadering „kennis gegeven en de dag der beraadslaging door de Kamer „bepaald.”

„Art. 83. Indien bij de Commissie wijzigingen zijn ingekomen, „treedt zij deswege in nader overleg met het Hoofd van het de- „partement van algemeen bestuur tot hetwelk het wets-ontwerp „of het voorstel betrekking heeft.”

Wij hebben hier alleen gewag gemaakt van het in overleg treden met de Regeering; trouwens, dat de Commissie, zoo noodig, insgelijks in overleg zal treden met den voorsteller, ligt te veel in den aard der zaak, dan dat het zoude behoeven te worden voorgeschreven; ten overvloede stellen wij echter in art. 87 van het tegenwoordige Reglement eene veranderde redactie voor, waardoor alle twijfel zoude wegvallen.

„Art. 84. Zij geeft, in een bijvoegsel tot het algemeen verslag, „kennis van de ingekomene wijzigingen, met vermelding van haar „gevoelen deswege, en met opgave dergenen, welke het *voor- „schreven Hoofd van een departement van algemeen bestuur* verklaard „heeft in het voorstel te *kunnen* opnemen.”

De laatste woorden van dit artikel, welke trouwens eene kleine wijziging hebben ondergaan, zullen den loop onzer denkbeelden duidelijker maken. Veranderingen of wijzigingen, beraamd tusschen de Commissie en de Regeering *zijn*, blijkens het door ons voorgestelde art. 79, reeds opgenomen in en maken reeds een bestanddeel uit van het wets-ontwerp, op het oogenblik dat het algemeen verslag wordt uitgebragt; maar met de voorstellen van wijziging door een of meer leden gedaan, is het anders gelegen; ook dan wanneer de Regeering dezelven gaaf zoude goedkeuren en bereid zoude zijn om ze over te nemen, moet de verklaring, welke de Commissie uitbrengt, niet verder gaan, dan dat de Regeering die verandering of wijziging in haar wetsontwerp *zoude kunnen* opnemen; omdat het eerst uit eene beraadslaging en stemming, waartoe betrekkelijk is het latere art. 88, moet blijken, of de meerderheid der Kamer ze verlangt.

„Art. 85. Het bijvoegsel tot het algemeen verslag wordt door „den algemeenen rapporteur in de openbare Vergadering voorge- „lezen; het wordt gedrukt, en aan de leden der Kamer en aan „de Regeering medegedeeld.”

„Art. 86. Nadat het bijvoegsel tot het algemeen verslag aan de Ver- „gadering is medegedeeld, wordt de dag der beraadslaging bepaald.”

„Art. 87. Indien het verslag zonder bijvoegsel is vastgesteld, „of geene der voorgedragene wijzigingen door de Regeering geschikt „geoordeeld zijn, om in het wetsontwerp te worden opgenomen, „wordt de orde der openbare beraadslagingen gevolgd, welke „voorgeschreven is in art. 27 en volgende.”

„Art. 88. Indien wijzigingen zijn vastgesteld, wordt *voor* de „evengemelde openbare beraadslaging over elk derzelven, welke „de Regeering verklaard heeft te *kunnen* opnemen, eene afzonder- „lijke beraadslaging geopend.

„De wijzigingen met welke de Regeering heeft verklaard zich „niet te kunnen vereenigen, worden voor vervallen gehouden.”

Het is reeds als een hoofddoel van ons stelsel aangegeven, dat dit strekken moet om het gemeen overleg krachtig te bevorderen, gemakkelijker te maken. Dit artikel levert daarvan een bewijs; want het drukt duidelijk uit, hetgeen bij dit verslag reeds vroeger is omschreven, dat men, wel verre van de Regeering eenige wijziging in het ontwerp te willen opdringen, integendeel, bij afwijking van hetgeen overal elders stand grijpt, geen gevolg hoegenaamd gegeven wil hebben aan wijzigingen, welke de Regering afkeurt.

„Art. 89. De voorsteller der wijziging ontwikkelt dezelve, en „heeft het eerst het woord. Het staat aan elk der leden vrij, om „voor of tegen het woord te voeren.”

„Art. 90. Na de gehoudene beraadslaging wordt over het aan- „nemen der wijziging gestemd, en bij goedkeuring derzelve de „verbeterde bepaling geacht een deel van het wetsontwerp of „voorstel uit te maken.

„Bij het staken der stemmen wordt de voorgestelde wijziging „gehouden voor vervallen.„

De laatste alinea van dit artikel behelst eene uitzondering op den algemeenen regel, vervat in artikel 42 van dit Reglement, en eischt alzoo eenige toelichting.

Het zou welligt, op zich zelf beschouwd, het meest natuurlijk schijnen, dat elk wetsontwerp of voorstel bij staking van stemmen wierd gehouden voor vervallen; maar zoo dikwerf zich dit vraagpunt heeft voorgedaan, is het ook telkens aan velen voorgekomen, dat de formulieren van aanneming en verwerping, in de Grondwet voorkomende, zoodanige beslissing in den weg staan, zoowel voor de afstemming als voor de aanneming.

In de beide gevallen wordt intusschen een besluit vereischt; en dit kan niet dan met meerderheid van stemmen tot stand komen. Het eigenlijke vraagstuk is alzoo moeijelijk te beslechten, en is in ons Reglement ook niet uitgemaakt; alleenlijk vindt men in art. 43 een tijdelijk hulpmiddel; vermits dat echter eene noodwendige vertraging geeft, welke hier moet voorgekomen worden, en wij voor dit geval door de Grondwet niet waren gebonden, hebben wij gemeend het bezwaar op de voorgestelde wijze te kunnen en te mogen oplossen.

„Art. 91. Na den afloop der beraadslaging over de wijzigingen heeft die over het wetsontwerp of voorstel op de gewone wijze plaats.„

Bij het overwegen en beoordeelen van deze laatste *tien* artikelen, waarin ons geheele denkbeeld is vervat, zal het U Edel Mogenden

niet ontgaan, hoe zij bevestigen hetgeen wij reeds hadden getracht meer in het breede te betoogen, dat al wat betreft onze voorstellen tot wijziging, geheel verschilt van hetgeen in andere landen ten opzigte der eigenlijke amendementen plaats heeft. *Elders* kan men ook ten allen tijde amendementen voordragen. *Hier* moet men steeds vooraf de voorstellen tot wijziging schriftelijk indienen. *Elders* wordt elk amendement aan de beraadslaging onderworpen. *Hier* komen slechts die voorstellen tot wijziging in beraadslaging, waartegen de Regering zich niet verzet. *Elders*, eindelijk, wordt eerst afzonderlijk over elk artikel van het wetsontwerp gestemd, en daarna nog het geheel aan eene stemming onderworpen. *Hier* wordt alleen afzonderlijk over elk dier wijzigingen gestemd, welke de Regering niet afkeurt, en er heeft later maar ééne stemming over het geheele wetsontwerp plaats.

Dat deze punten van verschil hier beknoptelijk zijn herhaald, is alleen geschied met het doel, om ten slotte nogmaals in het oog te doen springen, hoe de bezwaren der eigenlijke amendementen zorgvuldig zijn vermeden en de voordeelen der aangegevene voorstellen tot wijziging zijn in de plaats gesteld.

Indien ons voorstel den bijval van U Edel Mogenden mogt erlangen, zal er eene verandering in de nummers der artikelen van ons Reglement moeten plaats hebben, en zal ook nog het tegenwoordige art. 87 moeten worden veranderd.

Wij stellen daartoe de volgende redactie voor:

„Deze stukken worden aan de afdeelingen verzonden, en met „het voorstel wordt vervolgens gehandeld op gelijke wijze als zulks „bij de artikelen 68 tot 92 voor de ontwerpen van Regeringswege „ingekomen, is bepaald, met dien verstande echter, dat hetgeen „in die artikelen vastgesteld is over het in overleg treden met de „Hoofden der departementen van algemeen bestuur, in dit geval „toepasselijk is op de onderhandeling met de voorstellers."

Van Goltstein.
Luzac.
Gevers van Endegeest.
Schooneveld.
Nedermeijer van Rosenthal.

2. VOORSTEL VAN DE COMMISSIE.

Voorgestelde verbetering van het VIde Hoofdstuk van het Reglement van Orde.

De artikelen 61, 62, 63 en 64 van het Reglement ondergaan geene verandering.

Artikel 65 wordt aldus veranderd:

„De Centrale Afdeeling is zamengesteld uit de Voorzitters der Afdeelingen; zij wordt voorgezeten door den Voorzitter der Kamer en bijgestaan door den Griffier."

De artikelen 66 en 67 blijven onveranderd.

Artikel 68 wordt aldus veranderd:

„De Centrale Afdeeling regelt de volgorde, waarin de verschillende ontwerpen en voorstellen in de Afdeelingen worden onderzocht. Zij treedt met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur in overleg, zoo dikwijls deze dit noodig oordeelen."

Artikel 69 blijft bestaan.

Artikel 70 en volgende worden vervangen door de navolgende:

„Art. 70. De voorzitter der Afdeeling geeft aan ieder lid, die verlangt zijn gevoelen over het wets-ontwerp of voorstel mede te deelen, het woord.

Art. 71. Het staat aan elk lid vrij, om schriftelijke nota's in te leveren, die aan de Commissie van rapporteurs worden medegedeeld.

Art. 72. Na den afloop dezer overwegingen wordt een der leden tot rapporteur benoemd, op de wijze bij de artikelen 46 tot 53 voorgeschreven.

De voorzitter is hiertoe mede benoembaar.

Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.

Art. 73. Niemand wordt te gelijker tijd tot rapporteur over meer dan twee wets-ontwerpen of voorstellen benoemd, tenzij deze met elkander in verband staan.

Art. 74. De Commissie in artikel 71 bedoeld, bestaat uit de rapporteurs der Afdeelingen. De rapporteur der eerste Afdeeling heeft de leiding der werkzaamheden. Zij wordt zoo veel mogelijk bijgestaan door den Griffier der Kamer.

Art. 75. De Commissie benoemt een van hare leden of den Griffier tot algemeenen rapporteur, op de wijze bij artikelen 46 tot 53 voorgeschreven.

Art. 76. De Commissie beraamt de punten van het algemeen verslag en de verbeteringen, voor welke het voorstel of ontwerp van wet vatbaar geoordeeld wordt.

Zij deelt steeds den loop harer werkzaamheden aan den Voorzitter der Kamer mede, die, des verkiezende, de zamenkomsten der onderscheidene Commissien kan bijwonen.

Art. 77. De Commissie treedt in overleg met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, waartoe het wets-ontwerp of voorstel behoort.

Art. 78. Het algemeen verslag wordt vervolgens door den gekozen rapporteur ontworpen en door de Commissie vastgesteld.

Art. 79. Het bevat eene beoordeeling van het wets-ontwerp of voorstel, en van de verbeteringen, voor welke het vatbaar is geoordeeld, met aanduiding dergenen, waarmede de Regering zich vereenigd heeft. Het eindigt met aan de Vergadering de aanneming of de afwijzing van het oorspronkelijk of gewijzigd wets-ontwerp of voorstel aan te raden.

Art. 80. Het wordt door den algemeenen rapporteur in eene openbare zitting uitgebragt, en aan de leden en de Regering gedrukt rondgedeeld.

Art. 81. Het staat aan elk lid vrij, gedurende drie volle dagen na de ronddeeling van het verslag, aan de Commissie van rapporteurs in geschrifte te doen toekomen de door hem onderteekende wijzigingen, voor welke hij het wets-ontwerp of het voorstel vatbaar oordeelt, met bijvoeging van de toelichtingen welke hij noodig keurt.

Art. 82. Indien binnen den voorschreven tijd niemand der leden wijzigingen heeft ingezonden, wordt daarvan door den Voorzitter der Kamer, in de eerst volgende openbare vergadering, kennis gegeven, en de dag der beraadslaging door de Kamer bepaald.

Art. 83. Indien bij de Commissie wijzigingen zijn ingekomen, treedt zij deswege in nader overleg met het Hoofd van het Departement van algemeen bestuur tot hetwelk het wets-ontwerp of het voorstel betrekking heeft.

Art. 84. Zij geeft in een bijvoegsel tot het algemeen verslag kennis van de ingekomene wijzigingen, met vermelding van haar gevoelen deswege, en met opgave dergenen, welke het voorschreven Hoofd van een departement van algemeen bestuur verklaard heeft in het voorstel te kunnen opnemen.

Art. 85. Het bijvoegsel tot het algemeen verslag wordt door den algemeenen rapporteur in de openbare vergadering voorgelezen, het wordt gedrukt en aan de leden der Kamer en aan de Regering medegedeeld.

Art. 86. Nadat het bijvoegsel tot het algemeen verslag aan de Vergadering is medegedeeld, wordt de dag der beraadslaging bepaald.

Art. 87. Indien het verslag zonder bijvoegsel is vastgesteld, of

geene der voorgedragene wijzigingen door de Regering geschikt geoordeeld zijn, om in het wets-ontwerp te worden opgenomen, wordt de orde der openbare beraadslagingen gevolgd, welke voorgeschreven is in art. 27 en volgende.

Art. 88. Indien wijzigingen zijn vastgesteld, wordt vóór de evengemelde openbare beraadslaging over elk derzelve welke de Regering verklaard heeft *te kunnen* opnemen, eene afzonderlijke beraadslaging geopend.

De wijzigingen, met welke de Regering heeft verklaard zich niet te kunnen vereenigen, worden voor vervallen gehouden.

Art. 89. De voorsteller der wijziging ontwikkelt dezelve en heeft het eerst het woord. Het staat aan elk der leden vrij om voor of tegen het woord te voeren.

Art. 90. Na de gehoudene beraadslaging wordt over het aannemen der wijziging gestemd, en bij goedkeuring derzelve de verbeterde bepaling geacht een deel van het wets-ontwerp of voorstel uit te maken.

Bij het staken der stemmen wordt de voorgestelde wijziging gehouden voor vervallen.

Art. 91. Na den afloop der beraadslaging over de wijzigingen, heeft die over het wets-ontwerp of voorstel op de gewone wijze plaats.

Ten gevolge van deze verandering in het Reglement, zal ook nog het art. 87 moeten veranderd worden, waartoe de volgende redactie voorgesteld wordt:

„Deze stukken worden aan de Afdeelingen verzonden, en met het voorstel wordt vervolgens gehandeld op gelijke wijze als zulks bij de artikelen 68 tot 92 voor de ontwerpen van Regeringswege ingekomen is bepaald, met dien verstande echter, dat hetgeen in die artikelen vastgesteld is over het in overleg treden met de Hoofden der Departementen van algemeen bestuur, in dit geval toepasselijk is op de onderhandeling met de voorstellers."

3. VOORLOOPIG VERSLAG.

Het voorstel der Commissie, benoemd tot herziening van het Reglement van Orde, hetwelk bij haar in de zitting van den 31sten October jl. uitgebragt verslag aan de overweging harer medeleden is onderworpen geworden, heeft sedert een onderwerp van beraadslaging in de Afdeelingen der Kamer uitgemaakt, waarbij 43 leden tegenwoordig zijn geweest.

Er zijn bij die gelegenheid door sommige leden eenige bedenkingen tegen de algemeene strekking van dat voorstel in het midden gebragt, waarvan men de voornaamste hier kortelijk zal trachten zamen te vatten.

Vooreerst heeft men geoordeeld, dat het voorstel strijdig is met het bepaalde bij art. 110 der Grondwet, hetwelk vordert, dat het algemeen verslag zal worden uitgebragt *uit naam der onderscheidene Afdeelingen.*

Hieraan nu, oordeelt men, dat de voorgestelde wijziging niet zou voldoen, omdat het algemeen verslag, volgens dat voorstel, slechts zoude kunnen geacht worden het gevoelen uit te drukken van de vijf leden der Commissie van rapporteurs. Ook meende men, dat het voorstel niet geheel is overeen te brengen met de bepaling van art. 108 der Grondwet, waaraan ten grondslag ligt het beginsel, om, vóór de beraadslagingen bij de volle Kamer, vooraf het gevoelen van *alle* leden over het geheel en de bijzondere deelen van de voordragt te leeren kennen en aan de Regering mede te deelen; terwijl, volgens het plan der Commissie, men wel de algemeene strekking van het gevoelen der meerderheid van iedere Afdeeling, maar geenszins het gevoelen van elk lid afzonderlijk zoude leeren kennen.

In verband met de voorafgaande beschouwing, is dan ook in de *tweede* plaats tegen de voordragt der Commissie aangemerkt, dat dezelve de strekking heeft, om de individualiteit der leden geheel te vernietigen en het aandeel in de bearbeiding der wetsontwerpen of voorstellen, hetwelk zich thans onder alle leden der Kamer verdeelt, over te brengen op de vijf rapporteurs, en welligt in sommige gevallen op den persoon van den door hen te kiezen algemeenen rapporteur. Men vreesde, dat zulks tengevolge zal hebben verminderde belangstelling in de werkzaamheden der sectien, meerdere overhelling om zich aan de bijeenkomsten der sectien te onttrekken, en in het algemeen verminderde ijver in de voorbereiding van de openbare beraadslagingen.

In de *derde* plaats heeft men in de voorstellen der Commissie bezwaar gevonden, uit aanmerking van de groote verantwoordelijkheid, die op de Commissie van rapporteurs zoude rusten, en van den invloed, dien hare denkwijze en leiding op het lot van de voordragten der Regering zouden kunnen uitoefenen.

Eindelijk, in de *vierde* plaats, heeft men zwarigheid gemaakt om zich met de voorgestelde wijziging te vereenigen, omdat men niet overtuigd was, dat de tegenwoordige wijze van werken in de Afdeelingen, waarbij aan ieder lid gelegenheid gegeven wordt om zijn gevoelen over de zaak in behandeling te openbaren en aan dat van zijne medeleden te toetsen, voor gebrekkig te houden zij, en die nadeelige gevolgen en uitkomsten te weeg gebragt zou hebben, welke de Commissie bij haar verslag daaraan heeft toegeschreven.

De vorenstaande bezwaren echter hebben slechts bij enkele leden van de Kamer gewogen. De groote meerderheid daarentegen, hulde doende aan de loffelijke wijze, waarop de Commissie zich van hare taak heeft gekweten, en erkennende het gewigt der beschouwingen, die zij in haar verslag aan de Kamer heeft ontwikkeld, heeft dan ook verklaard, zich met de strekking der voorgedragene wijzigingen in het algemeen wel te kunnen vereenigen. Zij was van oordeel, dat door de invoering dier veranderingen groote verbeteringen in de wijze van bearbeiding der voordragten zullen daargesteld en eene gewigtige schrede gedaan zal worden tot bereiking van het tweeledig doel, om de bij de Grondwet voorgeschreven voorloopige overweging der voordragten goede vruchten te doen dragen, en om het gemeen overleg tusschen de Regering en de Kamer in gepaste overeenstemming te brengen met de individueele medewerking der leden tot verbetering en volmaking van de overwogen wetsvoordragten. Met dit gunstig oordeel omtrent de algemeene strekking der voorgedragene wijzigingen hebben 34 leden der Kamer zich vereenigd, van welke sommigen evenwel verklaard hebben te verlangen, dat hun gevoelen te dien opzigte geacht zal worden afhankelijk te zijn van de wijze van beschouwing der Regering omtrent de toekenning aan de leden van het regt, om voorstellen tot wijziging in te brengen.

Alvorens tot de behandeling over te gaan van de bijzondere bepalingen, welke door de Commissie zijn voorgesteld, moet de Centrale Afdeeling hier nog gewagen van het gevoelen van hen, die op het wenschelijke hebben aangedrongen, hetwelk, huns inziens, er in gelegen is, om reeds bij deze gelegenheid tot de bij art. 111 van het Reglement voorgeschreven algeheele herziening van dat Reglement te besluiten.

In dit gevoelen heeft echter de groote meerderheid der leden niet gedeeld, die integendeel verkieslijk heeft geacht, dat de thans voorgedragene verbeteringen bij wijze van proefneming mogten ingevoerd worden, teneinde later, nadat de ondervinding omtrent de doelmatigheid dier proeve beslist zal hebben, eene algemeene herziening met te meer vrucht ondernomen zoude kunnen worden.

Ad art. 65. Volgens de voorgestelde redactie is het twijfelachtig, of de Voorzitter der Kamer alleen de leiding van de werkzaamheden der Centrale Afdeeling zal hebben, dan of hij tevens lid is dier Commissie. Tot wegneming van dien twijfel heeft men voorgesteld den aanhef te stellen als volgt: *De Centrale Afdeeling is zamengesteld uit den Voorzitter der Kamer en de Voorzitters der Afdeelingen* enz.

Ad art. 67. In dit artikel, hetwelk de Commissie onveranderd wil behouden hebben, wordt in de 2de en 3de zinsnede aangetroffen de uitdrukking *met het onderzoek.* In verband met de bewoordingen der Grondwet en geheel in den geest van het voorstel der Commissie, oordeelt men, dat, zoowel te dezer plaatse als in onderscheidene andere artikelen van het 6de hoofdstuk van het Reglement, het woord *onderzoek* zoude behooren vervangen te worden door *overweging*, hetgeen insgelijks en om de zelfde reden zou moeten gelden met opzigt tot het meermalen gebezigde woord *beschouwingen.*

Ad art. 70. Uit aanmerking dat in de voorgestelde redactie niet genoegzaam doorstraalt het bij de Grondwet zoo duidelijk vastgestelde beginsel, dat de wetsontwerpen in de Afdeelingen *overwogen* moeten worden, en dat zulks aanleiding zou kunnen geven tot vermindering van de belangrijkheid der beraadslagingen in de sectien, heeft de meerderheid verklaard zich met de voordragt der Commissie in dezen niet te kunnen vereenigen, maar aan de

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

bestaande redactie van dit artikel de voorkeur te geven. Zij heeft echter wenschelijk geacht, dat achter de woorden *den leden*, in den 2den regel, worde bijgevoegd: *die zulks verlangen*, ten einde duidelijk te doen uitkomen, dat het geenszins de bedoeling is, om de *hoofdelijke omvraag* steeds en in ieder geval verpligtend te maken.

Ad art. 71. De bepaling van dit artikel is aan vele leden te onbestemd toegeschenen, omdat daarbij niet genoeg is aangewezen, welk gevolg de inlevering van de nota's voor de leden der Afdeeling zelve hebben moet. De meerderheid wenscht daarom de bepaling in dien geest geamplieerd te hebben, dat er geene nota's aan de Commissie van rapporteurs medegedeeld kunnen worden, tenzij daarvan in de Afdeelingen voorlezing gedaan zij; door welke bijvoeging men tevens wenscht voor te komen, dat de werkzaamheden der Commissie door eene opeenstapeling van nota's te zeer belemmerd worden.

Ad art. 72. Voor *dezer overwegingen* stelle men: *der overwegingen.*
Ten aanzien van het tijdstip, waarop tot de benoeming van eenen rapporteur behoort te worden overgegaan, bestond er verschil van gevoelen tusschen de leden. De meerderheid heeft zich verklaard voor het behoud van het bestaande beginsel, volgens hetwelk de bepaling van dat tijdstip aan de prudentie der Afdeelingen zelve is overgelaten.

Ad art. 73. *Niemand wordt te gelijker tijd — benoemd.* De bedoeling is niet om de gelijktijdige *benoeming*, maar de gelijktijdige waarneming van meer dan twee rapporteurschappen uit te sluiten. Men stelle dus liever: *Niemand kan te gelijker tijd — zijn.*
Tegen de bepaling zelve hebben sommige leden bedenkingen ingebragt, die voornamelijk voortvloeiden uit de vrees, dat het vaststellen bij het Reglement van het beginsel, dat niemand te gelijker tijd tot rapporteur over meer dan twee voorstellen benoembaar is, met welk beginsel men zich overigens in den regel wel zou kunnen vereenigen, in sommige gevallen nogtans tot groote moeijelijkheden aanleiding geven en den gang der werkzaamheden bij de gelijktijdige behandeling van meerdere kleinere zaken, zoude kunnen belemmeren. Sommige leden wenschten daarom de benoeming tot rapporteur over twee voorstellen slechts als eene wettige reden te hebben aangegeven, om zich van de waarneming van meerdere gelijksoortige Commissien te kunnen verschoonen, waarin men tevens meende dat het straks genoemde beginsel genoegzaam opgesloten zoude zijn. De meerderheid echter heeft niet in dat bezwaar gedeeld, maar aan de bepaling, zooals dezelve is voorgedragen, hare goedkeuring verleend.

Ad art. 74. Het voorstel, om in ieder geval de leiding der werkzaamheden van de Commissie aan den rapporteur der *eerste* Afdeeling op te dragen, heeft bij de meerderheid tegenstand ontmoet. Men meende dat hierdoor aan die Afdeeling eenen voorrang boven de anderen zoude worden gegeven, hetgeen men zou wenschen te vermijden. Men oordeelde dat de Commissie zelve in ieder bijzonder geval haren voorzitter behoort te kiezen, waarin men den besten waarborg gelegen acht, dat die functien steeds aan den meest geschikten rapporteur zullen worden opgedragen. De meerderheid heeft dienvolgens verklaard te verlangen, dat de bepaling in dier voege gewijzigd worde, dat de rapporteur der eerste Afdeeling aanvankelijk en tot dat de Commissie haren voorzitter zelve benoemd hebbe, met de leiding der werkzaamheden en de zorg tot het beleggen der bijeenkomst van de Commissie zal worden belast.
Men heeft voorts gevraagd, of aan het slot van dit artikel niet tevens van den Commies van Staat bij de Kamer uitdrukkelijke melding zou behooren gemaakt te worden. Men heeft echter begrepen, dat zulks geenszins noodig is, daar in art. 19 van de bestaande Instructie een voldoende rigtsnoer gevonden wordt, naar hetwelk de Commies van Staat zich in dezen zal hebben te gedragen.

Ad art. 75. In verband met de bepaling van art. 80, volgens welke het rapport door den algemeenen rapporteur in de openbare zitting wordt uitgebragt, en in de veronderstelling, dat hiermede bedoeld zij, om in den regel aan dien rapporteur tevens de taak der verdediging van het rapport over te laten, heeft de meerderheid geoordeeld, dat de Griffier in geen geval tot algemeenen rapporteur benoembaar moest zijn, maar dat hem alleen het stellen van het rapport der Commissie kan worden opgedragen. Zij heeft derhalve voorgesteld om de woorden: *of den Griffier* uit dit artikel te doen wegvallen, en in art. 78, achter het woord *rapporteur*, bij te voegen.

Ad art. 76. De bepaling, aan het slot van dit artikel voorgesteld, dat de Voorzitter der Kamer bevoegd is de bijeenkomsten der onderscheidene Commissien van rapporteurs bij te wonen, is door sommige leden bestreden geworden, die verklaarden, noch den aard, noch het doel dier bepaling regt te begrijpen, en ook van gevoelen waren, dat dezelve niet strooken zou met het beginsel, om aan den algemeenen Voorzitter geenerlei aandeel in de werkzaamheden der Commissien toe te kennen. De meerderheid echter heeft zich met die bepaling gereedelijk kunnen vereenigen.
Voor *kan bijwonen*, in den laatsten regel, stelle men liever *bijwoont.*

Ad art. 77. De meerderheid oordeelt de bepaling, zooals die is voorgedragen, ongeraden, en meent, dat de Commissien van rapporteurs in geen geval op eene officieele wijze in overleg met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur behooren te kunnen treden, dan door tusschenkomst, of althans met medeweten, van den Voorzitter der Kamer.
Men verlangt, dat tusschen de woorden: *De Commissie treedt in overleg*, worde ingelascht *des noodig*, ten blijke dat het overleg geheel facultatief behoort te zijn.

Ad art. 78. Men vergelijke het aangeteekende op art. 75.

Ad art. 79. Elf leden hebben zich verklaard tegen de slotbepaling van dit artikel, en verlangd, dat het algemeen verslag slechts een overzigt en eene beredeneerde beschouwing van het wetsontwerp, maar geenszins een bepaald advies tot aanneming of afwijzing van het voorstel zal bevatten. De groote meerderheid heeft zich voor het behoud dier slotbepaling verklaard.
Ter vermijding van de stootende herhaling van het woord *Het*, bij den aanhef van vier achtereen volgende artikelen, stelle men liever: *Het algemeen verslag.*

Ad art. 80. De bepaling, dat het algemeen verslag altoos door den rapporteur zelven zal worden uitgebragt, werd door de meerderheid voor ongeraden en belemmerend gehouden. Zij wenscht derhalve, dat de woorden: *door den algemeenen rapporteur*, weggelaten worden, en geeft in bedenking om daarvoor in de plaats te stellen, *namens de Commissie.*
Omtrent de vraag, of het algemeen verslag in ieder geval zal behooren te worden voorgelezen, dan wel, of aan het oordeel der Vergadering moet worden overgelaten, om ten dien opzigte naar gelang der omstandigheden te doen handelen, bestond er eenig verschil van gevoelen bij de leden. De meerderheid heeft zich echter voor het behoud der voorgestelde bepaling verklaard.
aan de leden en de Regering; men stelle liever: *aan de leden en* AAN *de Regering.*

Ad art. 81. Men heeft algemeen geoordeeld, dat de termijn van *drie* volle dagen tot het indienen van voorstellen tot wijziging, in sommige gevallen noodeloos belemmerend, in andere onvoldoende bevonden zal worden. Men wenscht daarom aan het slot van dit artikel eene reserve te hebben bijgevoegd, waarbij aan de Vergadering zal worden voorbehouden, om, naar gelang van omstandigheden, den termijn te kunnen verkorten of verlengen.
Ten aanzien van het gevoelen van hen, die verklaard hebben slechts voorwaardelijk hunnen bijval aan dit en de volgende artikelen te knnnen geven, gedraagt men zich aan het aangeteekende onder de algemeene aanmerkingen.

Ad art. 83. Bij de behandeling van dit artikel heeft men aangemerkt, dat er bij het tegenwoordig voorstel niet voorzien is in het geval, hetwelk zich meermalen heeft voorgedaan, dat, na het uitbrengen van het algemeen verslag, door de Regering zelve nog wijzigingen in hare voordragt mogten voorgesteld worden. Men geeft daarom in bedenking, om een nieuw artikel te ontwerpen, waarin het hoofddenkbeeld vervat is, dat de Commissie, zoo noodig, mede omtrent de bedoelde wijzigingen gehoord zal worden.

Ad art. 85. Men gedraagt zich aan het aangeteekende op art. 80, ten aanzien van de verpligte voorlezing door den algemeenen rapporteur zelven.

Ad art. 86. Voor *medegedeeld*, in den 2den regel, stelle men *voorgelezen*, ter verduidelijking van den zin, daar het anderszins twijfelachtig zou kunnen schijnen, of men het oog hebbe gehad op de *voorlezing* van het bijvoegsel in de openbare vergadering, dan wel op de mededeeling van de gedrukte exemplaren aan de leden.

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

Ad art. 88. Men heeft gevraagd, of voor *vastgesteld*, in den 1sten regel, niet gelezen moet worden *voorgesteld?*
Het woord *openbare*, in den 2den regel, kan gevoegelijk wegvallen.

Ad art. 90. Sommige leden hebben zich verklaard tegen de voorgestelde voorziening voor het geval van staking der stemmen, welke, hunnes inziens, strijdig is te achten met het voorschrift van art. 103 der Grondwet. In dit gevoelen heeft evenwel de groote meerderheid der leden niet gedeeld.

Met betrekking tot de vraag, of het niet noodig zij, in geval de voorgestelde bepalingen door de Kamer mogten bekrachtigd worden, om bij eene transitoire bepaling de wijze van behandeling en afdoening der aanhangige zaken te regelen, acht de Centrale Afdeeling niet ongeraden te verklaren, dat het in de bedoeling van de voorstellers zoowel als van de meerderheid der leden ligt, om alle zaken, die op het tijdstip der invoering van de nieuwe bepalingen aanhangig zijn, en waarvan het onderzoek reeds is aangevangen, op de wijze bij de thans bestaande bepalingen vastgesteld te doen behandelen en ten einde brengen.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Vrijdag den 29sten November 1844.

4. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Met bijzonder genoegen heeft de Commissie tot herziening van het Reglement van Orde, bij de kennisneming van het voorloopig verslag, ontwaard, dat de groote meerderheid der leden verklaard heeft, zich met de algemeene strekking der voorgedragene wijzigingen te kunnen vereenigen.
Deze gunstige oordeelvelling van een aanzienlijk aantal harer medeleden heeft bij de Commissie de hoop verlevendigd, van het oogenblik te zien naderen, waarop de voorgedragene veranderingen, wier behoefte dagelijks levendiger wordt gevoeld, door de Kamer zullen worden aangenomen en in werking gebragt.
Ter bevordering van dit doel, en ten einde harerzijds, zooveel mogelijk, alle zwarigheden op te ruimen, heeft de Commissie niet geaarzeld, om alle haar door de meerderheid aanbevolene veranderingen, voor zoo verre dezelven met de vooruitgezette beginselen bestaanbaar waren, aan te nemen. Indien zij desniettemin, naar het oordeel van sommigen, hierin te ver, of niet ver genoeg moge zijn gegaan, dan zullen de te houden beraadslagingen de gelegenheid aanbieden om hierin te voorzien, dewijl ieder lid alsdan de bevoegdheid heeft om een voorstel tot verbetering aan de goedkeuring der Kamer te onderwerpen.
Bij de overweging der bedenkingen, die in het voorloopig verslag der Centrale Sectie zijn opgenomen, heeft Uwe Commissie, evenals bij haar oorspronkelijk ontwerp, alleen het hoofddenkbeeld, dat ten grondslag harer benoeming ligt, te weten: verbetering der erkende gebreken, binnen de grenzen door de Grondwet afgebakend, voor oogen gehouden; zij heeft zich van dit hoofddoel niet laten aftrekken door de vrees, dat aan de invoering van veranderingen, door de groote meerderheid van Uwe Vergadering als verbeteringen erkend, hinderpalen van buiten zouden kunnen worden in den weg gelegd, maar het als een duren pligt beschouwd, vooraf duidelijk en onbewimpeld te verklaren, wat zij wenscht, en tevens geoordeeld, aan mogelijke belemmeringen tegen de invoering, allen invloed op de voorloopige vaststelling van het ontwerp te moeten ontzeggen.
Zij vertrouwt, dat het zelfde denkbeeld bij de Vergadering de bovenhand zal erlangen, en dat elk lid derzelve zijne verpligting zal gevoelen, om zich vrijelijk te verklaren over hetgeen gevorderd wordt tot eene behoorlijke inrigting der overwegingen van voorstellen, aan de beoordeeling der Kamer onderworpen; zoodanig onpartijdig onderzoek, opgevolgd door eene vrije openbaring der verschillende gevoelens ter gelegenheid der algemeene beraadslagingen, biedt het middel aan, om de denkbeelden der Vergadering tot eenheid te brengen, en is tevens het meest geschikt, om zich met de Regering over dit aangelegen onderwerp te verstaan. De Commissie eerbiedigt ten volle het regt der Regering, om hare medewerking te verleenen of te weigeren tot de vaststelling der bepalingen, welke de onderhandelingen tusschen haar en deze Vergadering regelen; maar zij vermeent evenzeer te mogen aandringen op het regt dezer Vergadering, om hare wenschen in den vorm, welke met hare overtuiging strookt, aan de Regering voor te leggen, en op de daaruit voor ieder lid dezer Vergadering voortspruitende verpligting, om het voorgestelde ontwerp op zich zelf en onafhankelijk van de mogelijke of zelfs waarschijnlijke inzigten der Regering, te beoordeelen, en naar die vrije beoordeeling zijne uit te brengen stem te regelen. Een lid der Commissie[1]) kan echter deze beschouwingen niet zoo geheel deelen. De wisseling van gevoelens, die, wanneer ieder lid dezer Vergadering zich op het aangewezen onafhankelijk standpunt plaatst, uit de algemeene beraadslagingen geboren zal worden, is tevens zeer geëigend om de zwarigheden, welke nog bij de Regering mogten bestaan, uit den weg te ruimen; daar het onloochenbaar is, dat de Regering zich beter zal kunnen verklaren over de vraag, of zij zich al dan niet voegen kan naar de nieuw ingestelde wijze om met haar in overleg te treden, indien de Vergadering zich daarover op eene stellige wijze verklaard heeft, dan wanneer deze haar gevoelen van de vermoedelijke inzigten der Regering af doet hangen.
Het is, naar de bescheidene meening van Uwe Commissie, van des te meer gewigt, om zich op dit vrije en onbelemmerde standpunt te plaatsen, omdat de tot dusverre bekend gewordene bedenkingen der Regering[2]) op haar ontwerp, van zoodanigen aard zijn, dat zij door de wrijving van denkbeelden, bij eene algemeene beraadslaging toegelicht, ook in de oogen der Regering veel van hare donkere zijde zullen kunnen verliezen, en de hoop op hare toetreding dus juist uit eene onafhankelijke beoordeeling en eenstemmige of althans bijna eenstemmige aanneming des ontwerps moet worden geboren.
Die bedenkingen, het is aan U Edel Mogenden bekend, komen toch hoofdzakelijk daarop neder, dat, naar de vrees der Regering, de onafhankelijke en zelfstandige werking van de Commissie van rapporteurs haar berooven zal van de voorafgaande kennisneming van het gevoelen der meerderheid over hangende voorstellen, en dat het voorgedragen stelsel van amendementen de strekking heeft, om het aan de Tweede Kamer toegekende initiatief op een ongrondwettige wijze te doen uitoefenen.
Zonder nu in eene breedvoerige beoordeeling en opzettelijke wederlegging van deze bedenkingen te komen, waartoe de algemeene beraadslagingen ruimschoots de gelegenheid zullen aanbieden, kan het niet geheel overbodig worden geacht hier ter plaatse met een enkel woord te herinneren, dat beide deze bedenkingen reeds in het eerste verslag van Uwe Commissie opgenomen, en, zoo zij vertrouwt, voldoende toegelicht zijn.
Betrekkelijk het eerste punt toch is de Commissie in het eerste verslag in eene opzettelijke ontwikkeling van hare denkbeelden getreden, en zij heeft reeds toenmaals, met beroep op uwe eigene ondervinding, aangetoond, dat het denkbeeld om het gevoelen der Vergadering uit eene opneming der stemmen in de Afdeelingen te leeren kennen, voor geene verwezenlijking vatbaar is, en dat de tot dat einde aangewende pogingen niet zelden gestrekt hebben, om de Regering op eenen dwaalweg te voeren, hetgeen de verwerping van hare voorstellen ten gevolge had.
Al mogt nu ook de ondervinding niet zoo stellig uitspraak gedaan hebben over de ondoelmatigheid van het aanwenden van pogingen, om den wil der Vergadering uit de in de Afdeelingen geopenbaarde gevoelens af te leiden, is het echter onbetwistbaar, dat de uitlokking van een bepaald gevoelen bij het eerste onderzoek der Regeringsvoorstellen in de Afdeelingen, tengevolge moet hebben, dat de meeningen ten nadeele der Regeeringsvoorstellen zich reeds van den beginne af en voor dat de Regering bij magte is geweest hare denkbeelden naar behooren te ontwikkelen, vestigen, en dat op deze wijze alle belangstelling aan de algemeene beraadslagingen ontnomen wordt.
De tweede bedenking, dat bij het voorgedragen stelsel der amendementen een ongrondwettig gebruik van het aan de Tweede Kamer toegekende regt van initiatief zou gemaakt worden, berust, naar het inzien der Commissie, op een min juiste opvatting van hetgeen onder het initiatief moet worden verstaan.
Indien het voorstel der Commissie tot het invoeren van zoodanige amendementen leidde, als in andere landen gebruikelijk zijn, zou inderdaad deze bedenking niet van grond ontbloot zijn; maar de aard der thans bedoelde wijzigingen sluit het denkbeeld van het nemen van het initiatief door de Vergadering geheel uit. Volgens onze instellingen kan de Vergadering eerst dan geacht worden het initiatief te nemen, wanneer zij eenig voorstel, door een of meerder harer leden gedaan, aanneemt, en alsdan, als haar eigen voorstel, op de grondwettige wijze aan de Eerste Kamer en de Regeering overbrengt. Zoodanige beslissing heeft echter, volgens de gedane voordragt, niet plaats, want de Vergadering onthoudt zich van eenig oordeel over het voorstel van een harer medeleden te vellen, tot dat de Regeering verklaard heeft hetzelve, indien de meerderheid zich daarvoor verklaren mogt, *in hare eigene voordragt te zullen opnemen* en als een deel hiervan te zullen aanmerken.
Hierdoor verdwijnt het denkbeeld, alsof de Kamer het initiatief

[1]) De heer Gevers van Endegeest (aant. Luzac.)
[2]) Zie de Nota van den Minister van Binnenlandsche Zaken aan de Centrale Sectie overgelegd, en als noot gevoegd bij het Verslag der Vergadering van 27 Februari 1845 (blz. 204 en 205 van het Verslag der Vergaderingen).

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

der veranderde bepaling zou hebben genomen, en moet dezelve veeleer, uit kracht der voorwaardelijke goedkeuring, worden aangemerkt als in het oorspronkelijk ontwerp der Regeering gelegen te zijn geweest en met haar voorstel vereenzelvigd te zijn. Naar het oordeel der Commissie, kan hier evenmin aan het nemen van het initiatief door de Vergadering gedacht worden, als in het thans meermalen voorkomend geval, dat bij het voorloopig verslag eene verandering aangegeven wordt, welke door de Regeering in haar ontwerp wordt opgenomen. Beide gevallen staan in uitkomst volkomen gelijk en het eenige verschil bestaat in de *voorwaardelijke* of *onvoorwaardelijke* goedkeuring der Regeering; en dat het standpunt der Regeering in het eerste geval gunstiger is, zal wel geen betoog behoeven.

Hoe weinig overigens het thans voorgedragen stelsel met het denkbeeld van een door de Kamer te nemen initiatief strookt, kan ten allen overvloede ook daaruit worden afgeleid, dat eene gelijksoortige bepaling elders geoordeeld is, volkomen bestaanbaar te zijn met eene wijze van beraadslaging, waarbij het initiatief uitsluitend aan de Regeering was voorbehouden. Wij vinden het bewijs daarvan in het Fransche Charter van 1814.

Bij deze Staatsregeling werd, gelijk bekend is, het initiatief niet toegekend aan de Kamer der Afgevaardigden, maar uitsluitend aan de Regeering voorbehouden, en desniettemin werd, onder de werking dier Staatsregeling, aan de Kamer der Afgevaardigden het regt gegeven om amendementen voor te stellen, mits tot dezelven de toestemming des Konings erlangd wierd. Art. 46 van dit Charter luidde aldus: „Aucun amendement ne peut être fait à une loi, „s'il n'a été proposé ou consenti par le Roi et s'il n'a été ren„voyé et discuté dans les sections."

De Commissie alsnu overgaande tot de bedenkingen in het voorloopig verslag vervat, vangt aan met de opmerking van het tweeledig grondwettig bezwaar van sommige leden, ontleend uit artt. 110 en 108 der Grondwet. Volgens hen zou de uitdrukking van art. 110, dat het algemeen verslag uit naam der Afdeelingen behoort te worden uitgebragt, in dien zin moeten worden opgevat, dat het verslag in de openlegging der gevoelens, in de Afdeelingen geuit, zou moeten treden. Zoodanige beperkte opvatting van de uitdrukking *uit naam der Afdeelingen*, schijnt aan de Commissie toe niet te liggen in het algemeen begrip van lastgeving, noch in de woorden der Grondwet. Uit naam van een ander handelt immers zoowel hij, die in het algemeen belast is om de belangen van iemand waar te nemen, zonder bijzondere aanduiding van de wijze, hoe die taak te vervullen, als hij, die omtrent die wijze van bepaalde voorschriften is voorzien. En wat de Grondwet betreft, de Vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk (art. 79) stemmen voor zich zelven, zonder last van of ruggespraak met hen, die ze benoemen (art. 85). Of wil men een ander voorbeeld: volgens art. 160 wordt er regt gesproken, in naam en van wege den Koning, maar dit beteekent niet, dat de gevoelens des Konings bij de regtsbedeeling in aanmerking zullen worden genomen.

Tot geruststelling van hen, die met deze oplossing nog niet genoeg bevredigd mogten zijn, is hier bij te voegen, dat, wanneer, volgens art. 72 van het ontwerp der Commissie, de Afdeelingen hare rapporteurs zullen benoemen, zij dien last natuurlijk zullen kunnen opdragen aan hen, die met het gevoelen der meerderheid het meest overeenstemmen, zoodat in de Commissie van rapporteurs de meeningen dier meerderheid wel degelijk in aanmerking zullen komen.

Ook de bepaling van art. 108 der Grondwet zou, volgens het oordeel der Commissie, in eenen geheel onjuisten zin worden opgevat, indien onder de uitdrukking der *overweging in de Afdeelingen*, verstaan wierd, dat alle leden reeds dáár en vóór de algemeene beraadslagingen hun gevoelen over het geheel en alle de deelen der voordragt behoorden kenbaar te maken.

Het denkbeeld, hetwelk, volgens de eigendommelijke kracht des woords, aan de overweging van een voorstel gehecht moet worden, wederspreekt dit gevoelen te zeer, dan dat het noodig zou zijn bij de bestrijding van hetzelve langer stil te staan.

De Commissie kan al verder het bezwaar niet deelen van hen, die vreezen dat de individualiteit der leden door de voorgestelde wijze van bearbeiding der voorstellen te veel op zijde wordt gesteld; want zij vermeent, dat hiertegen op eene voldoende wijze gewaakt is, dewijl, hoe zelfstandig en onafhankelijk ook de werking der rapporteurs zij, het steeds aan elk lid vrijstaat zijn bijzonder gevoelen te doen gelden, door het indienen van wijzigingen, indien hij oordeelt, dat het voorstel door de rapporteurs niet naar behooren in overweging is genomen.

Hierdoor wordt tevens te gemoet gekomen aan de derde zwarigheid, namelijk die uit het opleggen eener te groote verantwoordelijk aan de rapporteurs is ontleend; dezen vinden toch in de beoordeeling van hunnen arbeid door de leden, die de noodige aanvulling aan denzelve kunnen geven, de zekerheid, dat niets zal verzuimd worden, om alle mogelijke verbeteringen aan het voorstel te doen ondergaan.

Ter voldoening aan het verlangen der meerderheid van de leden in de Afdeelingen geuit, zijn de volgende verbeteringen in het oorspronkelijk voorstel gebragt.

De aanhef van art. 65 zal aldus luiden: *De Centrale Afdeeling is zamengesteld uit den Voorzitter der Kamer en de voorzitters der Afdeelingen*, hetgeen ten gevolge heeft, dat alle twijfel over de inrigting en de werking van deze Afdeeling verdwijnt.

Ten einde den aard van het onderzoek, hetwelk in de Afdeelingen plaats heeft, des te beter te doen uitkomen, heeft de Commissie de algemeene uitdrukking van *onderzoek* door die van *overweging* doen vervangen; dienvolgens zal in art. 67 niet gelezen worden *met het onderzoek*, maar *met de overweging*, in de 1ste en de 2de zinsnede van het artikel; en in art. 69 *tot het overwegen*, in plaats van *tot het onderzoeken.*

Het denkbeeld, waarvan men bij de zamenstelling van art. 70 is uitgegaan, is daarin gelegen, dat men wenscht voor te komen, dat de overwegingen in de Afdeelingen weder uitloopen op eene beraadslaging over het voorstel in al deszelfs bijzonderheden, waarmede als van zelf gepaard gaat de zucht om tot een besluit te komen, door de opneming van de stemmen der leden. Zoodanige handelwijze zou het stelsel, door de Commissie aangenomen, geheel omverstooten, en ten einde dit niet zou kunnen gebeuren, was men bij de voordragt bedacht geweest, om slechts in het algemeen te zeggen, dat op het verlangen van een lid aan hem het woord werd gegeven, ten einde het duidelijk zou blijken, dat geene omvraag over alle punten van het voorstel zal geschieden.

Het zelfde doel kan echter ook bereikt worden door het behouden van het bestaande artikel, mits daarin worde aangeduid, dat de mededeeling van het gevoelen voortspruiten moet uit het verlangen, door een der leden daartoe geopenbaard, en niet uit de aanvraag, daartoe door den voorzitter der Afdeeling gedaan.

Uit dien hoofde wordt in het bestaande art. 70, hetwelk in de plaats van het voorgestelde terugtreedt, de inlassching der woorden *die zulks verlangen*, achter de woorden *der leden*, in den 2den regel, voorgedragen.

De wensch, om de inlevering der nota's eenigszins te beperken, heeft geleid tot eene nieuwe redactie van art. 71, alwaar, na het woord *inleveren*, aldus vervolgd zal worden: *bij de overwegingen in de Afdeelingen, die, na aldaar te zijn voorgelezen, aan de Commissie van rapporteurs worden medegedeeld.*

Het spreekt echter van zelf, dat deze officieele inlevering van nota's niet belet, dat later nog nota's, door de leden die daartoe genegenheid gevoelen, aan een der rapporteurs kunnen ter hand worden gesteld, en dat de Commissie van rapporteurs zich gelukkig zal achten, gebruik te kunnen maken van de inlichtingen, welke zij op deze wijze van hare medeleden ontleenen kan.

In art. 72 heeft de Commissie, ter te gemoetkoming aan de geopperde bezwaren, de benoeming van den rapporteur, hetzij vóór, hetzij na de overwegingen in de Afdeelingen, vrijgelaten. Aanvankelijk vermeende zij geene benoeming van den rapporteur, dan na den afloop dier overwegingen te mogen toelaten, ten einde men niet weder zou kunnen vervallen tot de bestaande gewoonte, om getrouwe aanteekening te houden van het gevoelen van elk der leden, ten einde de aanteekening over te gieten in het voorloopig verslag; maar de geheel veranderde inrigting van de Commissie der rapporteurs en van het op te maken verslag levert eenen voldoenden waarborg op tegen dezen terugtred op den ouden weg; en uit dien hoofde heeft de Commissie geoordeeld, het aan de beslissing van de Afdeelingen te kunnen overlaten, om den rapporteur vóór of na de overwegingen te benoemen. [1])

Ter verduidelijking van de bedoeling, zal in art. 72 gelezen worden *der overwegingen*, in plaats van *dezer overwegingen*; — in art. 73: *Niemand kan tegelijker tijd — zijn*, in plaats van: *Niemand kan te gelijker tijd — benoemd.*

Eene meerdere regelmatigheid in de benoeming van den voorzitter der Commissie van rapporteurs, zonder daaraan de dadelijke inwerkingtreding derzelve op te offeren, is verkregen door de nieuwe redactie van art. 74, waarin thans, na het woord *werkzaamheden*, gelezen moet worden: *tot aan de benoeming van den voorzitter, welke plaats heeft op de wijze, voorgeschreven bij artt. 46 tot 53; zij wordt zoo veel mogelijk bijgestaan door den Griffier der Kamer.*

Niet zonder reden is opgemerkt geworden, dat de benoeming van den Griffier tot algemeenen rapporteur niet wel strooken zou

[1]) Hierbij is op een gedrukt exemplaar van deze Memorie met potlood aangeteekend geworden: „Zou eigenlijk ook pleiten tegen benoeming van secretarissen".

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

met deszelfs betrekking, alhoewel het alleszins wenschelijk moet geacht worden, dat de zorg voor de opmaking van het verslag aan denzelve kon worden toevertrouwd.

Het beoogde doel is bereikt geworden, door in art. 75 de woorden van: *of den Griffier*, te doen wegvallen, en dezelven daarentegen in art. 78, achter het woord *rapporteur*, in te lasschen.

In art. 76 was eene onjuiste uitdrukking ingeslopen, dewijl het denkbeeld, om het bijwonen der bijeenkomsten van de Commissien der rapporteurs van het goedvinden des algemeenen Voorzitters afhankelijk te maken, niet tot twee malen toe behoefde te kennen gegeven te worden, en aan dit gebrek is te gemoet gekomen door te lezen: *bijwoont*, in plaats van: *kan bijwonen*.

De Commissie is bedacht geweest, om door de verandering van art. 77 met volkomene duidelijkheid te doen uitkomen, dat de tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer noodzakelijk is om de Commissien der rapporteurs in overleg te doen treden met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, en uit dien hoofde zal de tegenwoordige aanhef door deze woorden worden vervangen: *De Commissie treedt, door de tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer, des geraden, in overleg met de Hoofden der departementen*, enz.

Art. 79 vangt aan met: *Het algemeen verslag*, in plaats van *Het*, ten einde eene herhaling van dit lidwoord minder stootend te maken.

Het gevoelen, hetwelk ten aanzien van dit artikel bij eenige leden is opgerezen, die wenschen dat het algemeen verslag geen bepaald advies tot aanneming of verwerping van het voorstel in zich zou bevatten, is aan de Commissie voorgekomen aan bedenking onderhevig te zijn, eensdeels, omdat hierdoor het verslag veel van deszelfs nut ter aanbieding van een leiddraad voor de algemeene beraadslagingen zou verliezen, anderdeels omdat hierdoor, naar haar oordeel, niet voldaan wordt aan het voorschrift der Grondwet, hetwelk verlangt, dat over het algemeen verslag zal worden beraadslaagd; iets, hetwelk volgens het bestaande Reglement van Orde geen plaats heeft.

In art. 80 zal men lezen: *Het wordt namens de Commissie in de openbare zitting uitgebragt en aan de leden en aan de Regering gedrukt rondgedeeld.* Hierdoor zal de noodzakelijkheid van het uitbrengen van het verslag door den algemeenen rapporteur wegvallen, en hetzelve meer als het werk der Commissie, dan wel van dengene, die het aan de Vergadering mededeelt, beschouwd worden. Zoo zullen ook in art. 85 de woorden: *door den algemeenen rapporteur*, vervangen worden door deze: *namens de Commissie.*

Het stellen van eenen termijn van drie dagen voor het indienen van wijzigingen kan welligt in enkele gevallen (men wil dit niet ontkennen), aanleiding geven tot moeijelijkheden, indien ontwerpen van een zeer groot belang of van eene zeer geringe beteekenis worden aangeboden, want in die gevallen zal eene verlenging of inkorting van den voorgeschreven termijn wenschelijk voorkomen.

Ten einde aan dit bezwaar te gemoet te komen is aan het slot van art. 81 bijgevoegd: *Het blijft aan de Vergadering voorbehouden, om, naar gelang van omstandigheden, dezen termijn te verkorten of te verlengen.*

Men heeft opgemerkt, dat in het voorstel eene noodzakelijke voorziening gemist wordt voor het geval, dat de Regering eenige wijzigingen in het oorspronkelijk ontwerp wilde brengen, gedurende het tijdsverloop tot indiening van voorstellen tot wijziging door de leden bestemd. In zoodanig geval is het wenschelijk, dat de Commissie der rapporteurs in het toevoegsel tot het algemeen verslag hierover de Vergadering voorlicht.

Een nieuw artikel heeft dienvolgens de plaats ingenomen van het vorig artikel 85; hetzelve luidt als volgt:

Ingeval gedurende dezen tijd nadere wijzigingen van de Regering inkomen, worden zij in handen der Commissie van rapporteurs gesteld, ten einde de Vergadering bij het uitbrengen van het bijvoegsel tot het algemeen verslag daarover voor te lichten.

Het bestaande art. 85 wordt dienvolgens art. 86, en de volgende artikelen veranderen evenzeer van nummer.

Twee verbeteringen der redactie komen voor in artt. 86 en 88. In het eerste artikel, in den 2den regel, wordt *voorgelezen* gesteld, in plaats van *medegedeeld*; — in het laatste wordt *vastgesteld* door *voorgesteld* vervangen, en valt het woord *openbare* weg.

Ten slotte merkt de Commissie ten overvloede aan, dat zij deelt in het gevoelen, door de Centrale Afdeeling geuit, dat bij het vaststellen der voorgedragene wijzigingen, als eene tijdelijke voorziening, het beginsel dient aangenomen te worden, dat de reeds tijdens de invoering van het nieuwe ontwerp begonnen overwegingen, overeenkomstig de bepalingen van het tegenwoordig Reglement van Orde, zullen worden voortgezet en ten einde gebragt. [1])

[1]) Dit stuk werd gesteld door Van Goltstein en door de Commissie, waarin tegenwoordig waren Van Goltstein, Schooneveld, Gevers en Luzac, vastgesteld den 3den Februari 1845 (aant. Luzac).

5. GEWIJZIGD VOORSTEL DER COMMISSIE.

Gewijzigd voorstel tot wijziging van het Zesde Hoofdstuk van het Reglement van Orde.

De artikelen 61, 62, 63 en 64 van het Reglement ondergaan geene verandering.

Art. 65 wordt aldus veranderd:

De centrale Afdeeling is zamengesteld uit den Voorzitter der Kamer en de voorzitters der Afdeelingen; zij wordt voorgezeten door den Voorzitter der Kamer en bijgestaan door den Griffier.

Art. 66 blijft bestaan, en art. 67 ondergaat deze wijziging:

Zij worden verzonden naar de Afdeelingen van het tijdvak, gedurende hetwelk zij inkomen. Wanneer echter, bij het niet aannemen van een wetsontwerp, in de plaats van hetzelve een ander ontwerp bij de Kamer in dezelfde zitting inkomt, wordt dit verzonden naar de Afdeelingen, met de overweging des eersten ontwerps belast geweest.

Ook bij het ontvangen van ontwerpen of voorstellen, die met het vroegere in een zeer naauw verband staan, worden de laatst ingekomene, met goedvinden der Kamer, aan dezelfde Afdeelingen, die met de overweging der vroegere zijn belast geweest, verzonden.

Art. 68.

De Centrale Afdeeling regelt de volgorde, waarin de verschillende ontwerpen en voorstellen in de Afdeelingen worden overwogen, en treedt met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur in overleg, zoo dikwijls dezen dit noodig oordeelen.

Art. 69.

Eerst na verloop van twee vrije dagen na de ronddeeling der wetsontwerpen of voorstellen, worden de leden in de Afdeelingen tot het overwegen van dezelven opgeroepen, ten zij de Centrale Afdeeling, in bijzonder eenvoudige of spoedvereischende zaken, eene onmiddellijke overweging noodig oordeelt.

Art. 70.

De voorzitter der Afdeeling zorgt, dat bij de overwegingen den leden, die zulks verlangen, de gelegenheid gegeven worde, om hunne bedenkingen, zoo in het algemeen als over de bijzonderheden der wetsontwerpen en voorstellen, in het midden te brengen. Hij geeft aan de werkzaamheden in de Afdeeling zoodanige leiding, als hij noodig oordeelt.

Art. 71.

Het staat aan elk lid vrij, om nota's in te leveren bij de overwegingen in de Afdeelingen, die, na aldaar te zijn voorgelezen, aan de Commissie van rapporteurs worden medegedeeld.

Art. 72.

Een der leden wordt vóór of na den afloop der overwegingen tot rapporteur benoemd, op de wijze bij de artt. 46 tot 53 voorgeschreven.

De voorzitter is hiertoe mede benoembaar.

Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.

Art. 73.

Niemand kan te gelijker tijd rapporteur over meer dan twee wetsontwerpen of voorstellen zijn, ten zij deze met elkander in verband staan.

Art. 74.

De Commissie, in art. 71 bedoeld, bestaat uit de rapporteurs der Afdeelingen. De rapporteur der Eerste Afdeeling heeft de leiding der werkzaamheden tot aan de benoeming van den voorzitter, welke plaats heeft op de wijze, voorgeschreven bij artt. 46 tot 53. Zij wordt zoo veel mogelijk bijgestaan door den Griffier der Kamer.

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

Art. 75.

De Commissie benoemt een van hare leden tot algemeenen rapporteur, op de wijze bij artt. 46 tot 53 voorgeschreven.

Art. 76.

De Commissie beraamt de punten van het algemeen verslag en de verbeteringen, voor welke het voorstel of ontwerp van wet vatbaar geoordeeld wordt.

Zij deelt steeds den loop van hare werkzaamheden aan den Voorzitter der Kamer mede, die, desverkiezende, de zamenkomsten der onderscheidene Commissien bijwoont.

Art. 77.

De Commissie treedt, door de tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer, des geraden, in overleg met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, waartoe het wetsontwerp of voorstel behoort.

Art. 78.

Het algemeen verslag wordt vervolgens door den gekozen rapporteur of den Griffier ontworpen en door de Commissie vastgesteld.

Art. 79.

Het algemeen verslag bevat eene beoordeeling van het wetsontwerp of voorstel en van de verbeteringen, voor welke het vatbaar is geoordeeld, met aanwijzing dergene, waarmede de Regering zich vereenigd heeft. Het eindigt met aan de Vergadering de aanneming of de afwijzing van het oorspronkelijk of gewijzigd wetsontwerp of voorstel aan te raden.

Art. 80.

Het wordt, namens de Commissie, in eene openbare zitting uitgebragt en aan de leden en de Regering gedrukt rondgedeeld.

Art. 81.

Het staat aan elk lid vrij, gedurende drie volle dagen na de ronddeeling van het verslag, aan de Commissie van rapporteurs in geschrifte te doen toekomen de door hem onderteekende wijzigingen, voor welke hij het wetsontwerp of voorstel vatbaar oordeelt, met bijvoeging van de toelichtingen, welke hij noodig keurt. Het blijft aan de Vergadering voorbehouden, om, naar gelang der omstandigheden, dezen termijn te verkorten of te verlengen.

Art. 82.

Indien binnen den voorschreven tijd niemand der leden wijzigingen heeft ingezonden, wordt daarvan door den Voorzitter der Kamer in de eerstvolgende openbare vergadering kennis gegeven, en de dag der beraadslagingen bepaald.

Art. 83.

Indien bij de Commissie wijzigingen zijn ingekomen, treedt zij deswege in nader overleg met het Hoofd van het departement van algemeen bestuur, tot hetwelk het wetsontwerp of voorstel betrekking heeft.

Art. 84.

Zij geeft in een bijvoegsel tot het algemeen verslag kennis van de ingekomene wijzigingen, met vermelding van haar gevoelen deswege en met opgave dergene, welke het voorschreven Hoofd van een departement van algemeen bestuur verklaard heeft, in het voorstel te kunnen opnemen.

Art. 85.

Ingeval gedurende den tijd bij art. 81 bedoeld, nadere wijzigingen van de Regering inkomen, worden zij in handen der Commissie van rapporteurs gesteld, ten einde de Vergadering bij het uitbrengen van het bijvoegsel tot het algemeen verslag daarover voor te lichten.

Art. 86.

Het bijvoegsel tot het algemeen verslag wordt namens de Commissie in de openbare vergadering voorgelezen; het wordt gedrukt, en aan de leden der Kamer en aan de Regering medegedeeld.

Art. 87.

Nadat het bijvoegsel tot het algemeen verslag aan de Vergadering is voorgelezen, wordt de dag der beraadslaging bepaald.

Art. 88.

Indien het verslag zonder bijvoegsel is vastgesteld, of geene der voorgedragene wijzigingen door de Regering geschikt geoordeeld zijn om in het wetsontwerp te worden opgenomen, wordt de orde der openbare beraadslagingen gevolgd, welke voorgeschreven is in art. 27 en volgende.

Art. 89.

Indien wijzigingen zijn voorgesteld, wordt, vóór de evengemelde openbare beraadslaging over elk derzelven, welke de Regering verklaard heeft te kunnen opnemen, eene afzonderlijke beraadslaging geopend.

De wijzigingen, met welke de Regering verklaard heeft zich niet te kunnen vereenigen, worden voor vervallen gehouden.

Art. 90.

De voorsteller der wijziging ontwikkelt dezelve en heeft het eerst het woord. Het staat aan elk der leden vrij, om vóór of tegen het woord te voeren.

Art. 91.

Na de gehoudene beraadslaging wordt over het aannemen der wijziging gestemd en bij goedkeuring derzelve de verbeterde bepaling geacht een deel van het wetsontwerp of voorstel uit te maken. Bij het staken der stemmen wordt de voorgestelde wijziging gehouden voor vervallen.

Art. 92.

Na den afloop der beraadslaging over de wijzigingen heeft die over het wetsontwerp of voorstel op de gewone wijze plaats.

Art. 87 wordt aldus veranderd:

Deze stukken worden aan de Afdeelingen verzonden en met het voorstel wordt vervolgens gehandeld op gelijke wijze, als zulks bij de artt. 68 tot 93 voor de ontwerpen van Regeringswege ingekomen is bepaald, met dien verstande echter, dat hetgeen in die artikelen vastgesteld is over het in overleg treden met de Hoofden van departementen van algemeen bestuur, in dit geval toepasselijk is op de onderhandeling met de voorstellers.

6. ALGEMEEN VERSLAG.

Alvorens over te gaan tot de mededeeling van den uitslag der eind-beraadslagingen van de Afdeelingen over het aanhangig voorstel tot verbetering van het VIde hoofdstuk van het Reglement van Orde, acht men het niet ondienstig eenen blik te werpen op hetgeen aan de indiening van dat voorstel is voorafgegaan, en den loop, welken de behandeling van hetzelve gehad heeft, kortelijk in herinnering te brengen.

Bij het Reglement van Orde van den 25sten September 1815 was in de artt. 4 en 5 eene wijze van voorloopige overweging der voorstellen voorgeschreven, waarbij kennelijk het tweeledig beginsel ten grondslag lag, om zoo veel mogelijk het gevoelen van de meerderheid van iedere Afdeeling over de voorstellen op te sporen en om hetzelve vervolgens ter kennisse te brengen, zoo wel van de Regering als van de leden der overige Afdeelingen. Van dit tweeledig beginsel, waarin, volgens het gevoelen van een bevoegd beoordeelaar, de ziel van het gemeen overleg tusschen den Koning en de Staten-Generaal gelegen is, was men echter al spoedig afgeweken, en de gewoonte had daarvoor eene wijze van behandeling der zaken in de plaats gesteld, waarbij, in strijd met de bepalingen van het Reglement, aan het beginsel van *individueele* behandeling en bearbeiding der voorstellen de meest mogelijke uitgebreidheid was gegeven. Na een zeven en twintigjarig bestaan van het Reglement van den jare 1815, gedurende welk tijdvak onophoudelijk

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

en schier algemeen over het ondoelmatige van de bij gewoonte ingeslopene manier van overwegen was geklaagd geworden, is dat Reglement op den 1sten Julij 1842 door een ander vervangen, hetwelk in de VIde afdeeling, handelende *van het verzenden der ontwerpen van wet en de voorstellen naar de Afdeelingen, van de werkzaamheden aldaar en die der rapporteurs*, eene gewijzigde manier van behandeling der zaken in de Afdeelingen heeft voorgeschreven, gegrond op het stelsel, dat de werkzaamheden zoodanig moeten worden ingerigt, dat uit de bewerking in de Sectien van de juiste meening der meerderheid, zoo wel omtrent het geheel als omtrent de bijzondere bepalingen van eenig voorstel, zoo veel doenlijk aan de Regering en aan al de leden der Kamer zelve vooraf blijke. Men vleide zich, dat langs dien weg de Regering minder in het onzekere zoude zijn omtrent het gevoelen van de meerderheid, en dat het in art. 110 der Grondwet bedoeld algemeene verslag niet alleen de uitdrukking van dat gevoelen, maar tevens in waarheid de vrucht zoude kunnen wezen van het gemeen overleg tusschen den Koning en de Staten-Generaal, hetwelk tot de *gezamenlijke* uitoefening der wetgevende magt onmisbaar wierd geacht. [1])

Die verwachting schijnt zich evenwel niet volkomen verwezenlijkt te hebben. Reeds in den loop der eerste zitting na de invoering van het nieuwe Reglement, werd door een van de leden der Kamer een voorstel gedaan tot verandering van een der artikelen van de VIde afdeeling, en bij gelegenheid van de behandeling van dat voorstel, werd door een aantal sprekers op de ondoelmatigheid van sommige bepalingen dier afdeeling, en op de wenschelijkheid eener herziening van dat gedeelte van het nieuwe Reglement aangedrongen. Het verdient opmerking, dat het voorzeide voorstel — waarbij beoogd was het doen drukken van alle onderteekende nota's, en hetwelk destijds bij vele leden bijval heeft gevonden, en ook ten slotte slechts met eene geringe meerderheid is ter zijde gesteld, — juist de strekking scheen te hebben, om aan de individueele meeningen van de leden meerderen invloed op de bewerking der voorstellen toe te kennen, en dat bij de beraadslagingen zelfs door de meeste sprekers als een wezenlijk gebrek van de nieuwe wijze van behandeling der zaken werd opgegeven, dat het gevoelen van de meerderheid der leden daarbij niet genoegzaam kon uitkomen, en de Regering dus te dien opzigte niet zelden in dwaling werd gebragt.

Hieruit laat zich dan ook gereedelijk verklaren, dat, toen in den aanvang der volgende zitting aan eene Commissie uit de Kamer de taak werd opgedragen, om te onderzoeken, of eene herziening van het Reglement noodzakelijk zij, en, zoo ja, om daartoe de vereischte voorstellen aan te bieden, deze Commissie alstoen, met het oog op de uitkomsten der straks vermelde beraadslagingen, zich voornamelijk ten doel heeft gesteld, om middelen te beramen ter voorziening in het aangeduide gebrek, en om alzoo eene wijze van bewerking der voorstellen tot stand te brengen, waarbij noch aan eene overdrevene zucht om elks bijzonder gevoelen kenbaar te maken, te veel botgevierd, noch voet zou worden gegeven aan de vrees voor geheele miskenning van het gevoelen der leden, door, in plaats van hetzelve, dat eener Commissie van rapporteurs of van de leden der Centrale Afdeeling te doen zegevieren. Het voorstel, hetwelk met dat oogmerk door de Commissie in de zitting van den 29sten Mei 1844 is voorgedragen, was dan ook gegrond op de stelling, dat de bij de Grondwet voorgeschrevene voorloopige overweging der voorstellen in de Afdeelingen moest strekken, om het gevoelen van de Vergadering ter kennisse van de Regering te doen komen, en dat het uit dien hoofde volstrekt noodig is, dat de uitdrukking van dat gevoelen op eene duidelijke en volledige wijze plaats hebbe. Als middel om dit doel te bereiken, meende de Commissie dat behoorde te worden teruggekeerd tot de eenvoudiger wijze van behandeling der zaken, die bij het Reglement van 1815 was voorgeschreven, en welke haar ook was toegeschenen, meer in overeenstemming te zijn met den geest en de bedoeling van art. 110 der Grondwet.

Het bleek, intusschen, bij de voorloopige overweging van dit voorstel in de Afdeelingen der Kamer, dat hetzelve de goedkeuring van de meerderheid der leden geenszins had weggedragen. Ofschoon het bij die gelegenheid niet zeer duidelijk was uitgekomen, hoedanige verandering van de bestaande wijze van raadplegen door de meerderheid eigenlijk verlangd werd, kwam het nogtans waarschijnlijk voor, dat vele leden de voorkeur zouden geven aan het denkbeeld, hetwelk oorspronkelijk door de Commissie was aangekleefd, doch waarvan zij zich, tengevolge van de haar kenbaar gemaakte denkwijze der Regeering, had laten afbrengen, — volgens hetwelk namelijk, na de vaststelling van het algemeen verslag, nog aan de leden de gelegenheid zou worden gegeven om wijzigingen in het gedane voorstel voor te dragen en. voor zoo veel daartegen bij de Regeering geene bedenkingen zouden bestaan, aan de beoordeeling der Kamer te onderwerpen. Ten einde zich van de denkwijze der Vergadering te dien opzigte meer volledig te verzekeren, werd door de Centrale Afdeeling aan hare medeleden de tweeledige vraag ter beantwoording voorgesteld: of men verlangde dat de Commissie in nadere onderhandeling met de Regeering zou treden, ten einde zoo mogelijk aan het evengemelde denkbeeld gevolg mogt worden gegeven, dan wel of de Commissie zou worden verzocht, om, in den geest van dat denkbeeld, een nader plan voor te dragen, strekkende om zonder medewerking der Regeering het beoogde doel te bereiken. Beide deze vragen werden in eenen ontkennenden zin beantwoord, en wel de eerste met 26 tegen 22, en de laatste met 31 tegen 17 stemmen. De kort daarop gevolgde sluiting van de zitting der Staten-Generaal bragt te weeg, dat aan de zaak destijds geen verder gevolg is kunnen gegeven worden.

In den aanvang der tegenwoordige zitting is dit onderwerp op nieuw ter sprake gekomen en heeft de Kamer de taak om een nieuw voorstel tot herziening van het Reglement te ontwerpen, aan de zelfde Commissie, welke daartoe in de vorige zitting werkzaam was geweest, andermaal opgedragen. Met den meest loffelijken spoed heeft die Commissie zich daarmede bezig gehouden, ten dien effecte, dat zij in staat is geweest, om reeds op den 31sten October des vorigen jaars eene geheel nieuwe voordragt tot verandering van de VIde afdeeling van het Reglement van Orde, begeleid door eene uitvoerige memorie van adstructie, aan de kennisneming en beoordeeling harer medeleden te onderwerpen.

Bij die nieuwe voordragt is de Commissie, blijkens de memorie, in eene nadere ontwikkeling getreden van de beginselen, waarop haar vroeger voorstel was gegrond. Naar het gevoelen der Commissie zouden de gebreken, die de tegenwoordige wijze van onderzoek en beraadslaging aankleven, alle voortspruiten uit het stelsel, dat tot grondslag ligt van het bestaande Reglement, om de juiste meening der meerderheid te willen leeren kennen. Zij meende, dat dit stelsel niet geacht kan worden volkomen te strooken met de bedoeling van art. 108 der Grondwet, waarbij wijsselijk niet anders is voorgeschreven, dan dat de wetsontwerpen vooraf in de Afdeelingen zouden worden *overwogen*, en oordeelde wijders, dat het stelsel voor ondoelmatig en schadelijk te houden zij, omdat het in verre de meeste gevallen toch niet mogelijk is met zekerheid de voorloopige meening der meerderheid van de leden te kennen, en alle voorbarige oordeelvellingen over eenig voorstel, voor dat hetzelve door hen, die met het onderwerp het best bekend zijn, geheel en al is bearbeid, nadeelig zijn voor de Regering, nadeelig voor den Staat, en insgelijks nadeelig voor den invloed, welken de openbare beraadslagingen der Kamer behooren uit te oefenen.

Het door de Commissie voorgedragen plan strekt alzoo, om, met afwijking van het evengemelde stelsel en met terzijdestelling van allen regtstreekschen toeleg, om het gevoelen der meerderheid te leeren kennen, eene meer eenvoudige wijze van behandeling der zaken in te voeren, waarbij, na de overweging van de voorstellen in de Sectien, aan eene door dezelven te benoemen Commissie van vijf rapporteurs de taak zou worden opgedragen, om het voorstel, in verband met de daartegen geopperde bedenkingen, en in overleg met de Regering, verder te bearbeiden en tot de openbare beraadslagingen voor te bereiden, met vrijlating aan de individueele leden, om, na het inleveren van het door de Grondwet gevorderd algemeen verslag, nog voorstellen tot wijziging of verandering te doen, en voor zooveel de Regering zich daartegen niet mogt verzetten, aan de beraadslaging van de Kamer te onderwerpen, ten einde, in geval van goedkeuring door dezelve, als bestanddeel van het oorspronkelijk voorstel te worden opgenomen en in discussie gebragt.

Bij hare memorie van adstructie is de Commissie, voornamelijk met opzigt tot dit laatste gedeelte van haar voorstel, in uitvoerige en belangrijke beschouwingen getreden, waardoor zij heeft getracht te betoogen, dat er tusschen de door haar voorgestelde bevoegdheid tot inlevering en afzonderlijke behandeling van voorstellen tot wijziging, en het stelsel der zoogenaamde *amendementen*, een wezenlijk en belangrijk verschil bestaat, en dat geen der bezwaren, die tegen het invoeren bij de Kamer van de beraadslaging met amendementen zijn aangevoerd, op de voorstellen tot wijziging, zooals de Commissie die wenscht te zien geregeld, van toepassing te achten zijn.

De Centrale Afdeeling acht het onnoodig, om in bijzonderheden al de veranderingen op te geven, welke door de Commissie zijn voorgedragen.

Zij vermeent zich te kunnen bepalen, om de aandacht harer medeleden meer bijzonderlijk te vestigen op de volgende punten,

[1]) Men zie het Kort overzigt der beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, over het Reglement van Orde, door Jhr. Mr. *W. L. F. C.* Ridder *Van Rappard*, blz. 22 en 23. (Noot behoorende bij het Algemeen Verslag.)

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

als de meest kenmerkende, waarin de voorgedragene wijze van behandeling der zaken van de thans voorgeschrevene verschilt:

1°. beperking van de bemoeijingen der Centrale Afdeeling tot de bloote regeling van de orde der werkzaamheden;

2°. opdragt aan eene Commissie van vijf rapporteurs van de taak, om het voorstel te bearbeiden, verbeteringen van hetzelve te beramen en voor te dragen, deswege met de Regering in overleg te treden, en naar aanleiding van dat alles een algemeen verslag over het voorstel vast te stellen en aan de Vergadering uit te brengen;

3°. gewijzigde inrigting van dat verslag, hetwelk eene beoordeeling van het voorstel en van de verbeteringen, voor welke het vatbaar is geoordeeld, zou moeten behelzen, en eindigen met aan de Kamer de aanneming of afwijzing van het voorstel aan te raden; — eindelijk

4°. toekenning aan de leden van de bevoegdheid, om, nog na de ronddeeling van het algemeen verslag, gedurende drie volle dagen, wijzigingen op het voorstel aan de Commissie van rapporteurs te doen toekomen; welke wijzigingen, voor zoo verre de Regeering zich niet daartegen verzetten mogt, vervolgens afzonderlijk aan de beraadslaging en de stemming der Kamer onderworpen zouden worden.

Dit nieuwe voorstel van de Commissie in de Afdeelingen der Kamer overwogen zijnde, heeft te dier gelegenheid, bij de groote meerderheid van de leden bijval ontmoet. Die meerderheid meende, dat de aanneming van hetzelve tot eene verbeterde wijze van bearbeiding der wetsontwerpen zou kunnen leiden, waarvan goede vruchten verwacht schenen te kunnen worden, niet alleen voor eene meer zorgvuldige bewerking der voordragten, maar vooral ook ter bevordering van het gemeen overleg tusschen de Regering en de Kamer. Om echter deze gewenschte uitkomsten te verkrijgen, achtten sommige leden volstrekt noodig te zijn, dat men zich van de eventueele medewerking der Regering verzekerd zou mogen houden, weshalve die leden dan ook verklaard hebben te verlangen, dat hunne gunstige denkwijze omtrent de algemeene strekking van het voorstel der Commissie afhankelijk mogt blijven van de wijze van beschouwing der Regering omtrent de toekenning aan de individueele leden van het regt, om voorstellen te doen tot verandering van hare voordragten.

Reeds bij eene vorige gelegenheid was het gebleken, dat door de Regering over het toekennen van zoodanig regt niet zeer gunstig werd geoordeeld, hetgeen, zooals reeds is herinnerd, destijds oorzaak is geweest, dat men dit denkbeeld heeft laten varen. Thans evenwel meende men zich te mogen vleijen, dat de Regering, na kennis genomen te hebben van de belangrijke beschouwingen, welke de Commissie in de memorie tot adstructie van haar onderwerpelijk voorstel had ontwikkeld, van haren tegenstand ten aanzien van dit punt zoude hebben afgezien, en dat alzoo van dien kant althans geene overwigtige bezwaren tegen de invoering der voorgestelde veranderingen zouden zijn opgerezen.

De uitkomst heeft echter die hoop niet verwezenlijkt, maar integendeel doen zien, dat de Regering voortdurend bleef volharden bij hare vroegere bedenkingen tegen het voorstel der Commissie.[1]) Die bedenkingen betroffen voornamelijk de drie volgende punten:

1°. de beperking aan den werkkring van den Voorzitter der Kamer toegedacht;

2°. de voorloopige bearbeiding der voorstellen van de Regering door vijf rapporteurs, en

3°. de amendementen.

Ten aanzien van het eerste punt, waarbij men bijzonderlijk het oog schijnt te hebben gehad op het in art. 77 bedoelde overleg van de Commissie van rapporteurs met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, zonder tusschenkomst of medeweten van den Voorzitter der Kamer, valt aan te merken, dat aan het te dien opzigte geopperde bezwaar, door een wijziging van de aanvankelijk voorgedragene bepaling, overeenkomstig het verlangen van de meerderheid der leden, op eene naar het schijnt voldoende wijze is te gemoet gekomen.

Met betrekking tot de beide andere punten, heeft de Commissie getracht bij hare memorie van beantwoording de kracht der daartegen ingebragte bedenkingen zoo veel mogelijk te ontzenuwen. Vermits sommige dier bedenkingen bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek, ook bij onderscheiden leden van de Kamer, hebben gewogen, en het, te oordeelen naar den loop welken de jongste beraadslagingen van de Afdeelingen genomen hebben, voor waarschijnlijk te houden is, dat de denkwijze van de meerderheid omtrent die beide punten eenen beslissenden invloed op het lot van het geheele voorstel zal uitoefenen, zoo acht men het niet ongepast daarbij thans nog eenige oogenblikken stil te staan.

Zij, die het denkbeeld om de voorloopige bearbeiding der regeringsvoorstellen aan vijf rapporteurs op te dragen, hebben bestreden, hebben daarin de strekking gezien, om, met afwijking van het beginsel van art. 108 der Grondwet, de individualiteit der leden te vernietigen, door de werkzaamheid van eenige weinige leden in de plaats te stellen van het aandeel, hetwelk, volgens de tegenwoordige manier van werken in de Afdeelingen, tot verbetering van de wetsontwerpen, door elk lid der Kamer kan worden bijgedragen. Zij vreesden, dat verminderde belangstelling in, en min getrouwe deelneming aan den arbeid der Sectien hiervan het gevolg zou worden, dat de gemeenschappelijke overweging der zaken in de Afdeelingen daardoor veel van haar nut zoude verliezen, en dat in die zelfde mate de verantwoordelijkheid van de Commissie van rapporteurs en haren invloed op het lot der Regeringsvoorstellen zouden vermeerderen.

Ook uit een ander oogpunt is, van de zijde der Regering, dit denkbeeld bestreden geworden. Zij achtte namelijk hetzelve schadelijk voor het gemeen overleg, omdat de Regering op de voorgestelde wijze niet genoegzaam bekend zou worden met de uitkomsten van het voorloopig onderzoek, en dus, ook met den besten wil tot toenadering, buiten magte zoude zijn om hare voorstellen in den vermoedelijken zin der meerderheid, die haar onbekend zou blijven, te kunnen wijzigen.

Eindelijk werd ook nog tegen dat denkbeeld aangemerkt, dat hetzelve aan de getrouwe naleving van de bepaling van art. 110 der Grondwet in den weg zoude staan, vermits het bij dat artikel voorgeschreven algemeen verslag niet meer uit naam der onderscheidene Afdeelingen zoude kunnen worden uitgebragt, maar alleen de uitdrukking zoude bevatten van het gevoelen van de meerderheid der Commissie.

Op al deze bedenkingen, waarvan de meeste ook reeds in het eerste verslag der Commissie waren behandeld geworden, heeft zij bij hare uitvoerige memorie van wederlegging andermaal geantwoord. Zij heeft zich daarin beroepen op het vroeger door haar geleverde betoog nopens het schadelijke van het beginsel van individualiteit, als de oorzaak van de omslagtigheid van werken en daardoor te weeg gebragten langeren duur der zittingen, waarover zoo te regt wordt geklaagd, zoo mede van den betrekkelijk geringen invloed der openbare beraadslagingen, als het gevolg van de voorbarige oordeelvellingen, waartoe de thans gebruikelijke wijze van onderzoek in de Sectien aanleiding moet geven. Zij heeft voorts opgemerkt, dat de door haar voorgestelde veranderingen geenszins de strekking hebben, om aan de wetsontwerpen eene met het gevoelen der meerderheid strijdige bewerking te doen ondergaan, maar dat integendeel het aan de Afdeelingen steeds vrij zoude staan, om dengene harer leden met de taak van rapporteur te belasten, wiens denkwijze met het gevoelen van de meerderheid der Afdeeling het meest overeenstemmende is, en die alzoo geacht kan worden het meest geschikt te zijn, om dat gevoelen ook bij de verdere bewerking der wetsontwerpen in aanmerking te doen komen.[1]) Eindelijk heeft zij aangetoond, dat noch de bepaling van art. 108, noch die van art. 110 der Grondwet aan de aanneming harer voorstellen in den weg behoorden te staan, dewijl die bepalingen, mits in eenen redelijken zin opgevat wordende, genoegzame vrijheid laten, om de behandeling van zaken in de Sectien en de inrigting van het algemeen verslag zoodanig te regelen, als door de Commissie is voorgesteld.

Het tweede punt, waarbij men nog kortelijk wenscht stil te staan, betreft het bezwaar tegen het toekennen aan de leden van het regt, om wijzigingen op de Regeringsvoorstellen voor te dragen. Het verdient opmerking, dat dit gedeelte van het voorstel der Commissie eigenlijk bij de leden der Kamer geene tegenspraak heeft ontmoet, ja dat zelfs bij de overweging hiervan in de vorige zitting onderscheidene leden zich uitdrukkelijk ten gunste van de zaak hebben verklaard. Daar intusschen, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek van het tegenwoordig voorstel, vele leden te kennen hadden gegeven, dat zij hunne eindbeslissing van de inzigten der Regering omtrent dit punt wilden doen afhangen, heeft zulks de Commissie genoopt, om bij hare memorie van beantwoording de

[1]) Zie noot 2 op blz. 314, tweede kolom, hiervoor.

[1]) Hierbij is op een gedrukt exemplaar van dit verslag met potlood aangeteekend: „Daarom volstrekt noodig benoeming van rapporteurs na afloop van overweging."

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

wenschelijkheid te betoogen, die er haars inziens in gelegen is, dat ieder lid zich bij de beoordeeling van dit gedeelte der voorgestelde veranderingen op een onafhankelijk standpunt plaatse, en zich door geene vrees voor mogelijke hinderpalen van buiten van de vrije openbaring van zijn gevoelen late afbrengen.

De Regering intusschen heeft verklaard het door de Commissie voorgedragen stelsel te moeten afkeuren, als strekkende om het aan de Tweede Kamer toegekende initiatief op eene ongrondwettige wijze te doen uitoefenen.

Bij haar antwoord heeft de Commissie getracht dat bezwaar op te lossen, door aan te toonen, dat hetzelve berust op eene min juiste opvatting van hetgeen men onder het initiatief te verstaan hebbe, vermits de aard der voorgedragen wijzigingen, tusschen welke en de eigenlijke amendementen zulk een groot verschil bestaat, het denkbeeld van het nemen van initiatief door de Vergadering ten eenen male uitsluit. Zij heeft zich daarbij beroepen zoowel op het thans meermalen voorkomende geval, dat door de Regering, op het verlangen van de leden, eene verandering in haar ontwerp wordt opgenomen, die bij het voorloopig verslag was aangegeven, hetwelk zij oordeelt dat in uitkomst volkomen gelijkstaat met hetgeen naar het plan der Commissie zou gebeuren, als op het Fransche Charter van 1814, waarin eene soortgelijke bepaling werd aangetroffen als thans is voorgedragen, ofschoon bij die Staatsregeling het initiatief niet aan de Kamer der Afgevaardigden was toegekend. Eindelijk heeft zij verwezen naar de vroeger door haar medegedeelde beschouwingen, waarbij dit gedeelte van haar voorstel is toegelicht, en die gestrekt hebben om aan te toonen, dat bij de wijze, waarop de Commissie het regt der leden tot het voorstellen van wijzigingen wenscht geregeld te zien, al de bezwaren, die gewoonlijk tegen het stelsel van amendementen worden aangevoerd, zouden verdwijnen en niettemin het nuttige en goede, dat uit dusdanige instelling kan voortvloeijen, zoude behouden worden.

Na alzoo de hoofdbedenkingen, die tegen het voorstel der Commissie zoowel in den boezem der Kamer als door de Regering zijn in het midden gebragt, eenigzins breeder in het licht te hebben gesteld, blijft der Centrale Afdeeling thans nog alleen overig om beknoptelijk mede te deelen, welke uitkomsten het laatste onderzoek van de zaak in de Afdeelingen der Kamer heeft opgeleverd.

Te dier gelegenheid is men meerendeels teruggekomen op de zelfde bedenkingen, die bereids bij de eerste beraadslagingen in de Sectien tegen het voorstel der Commissie waren geopperd, doch waarvan het gewigt sedert bij vele leden meerderen indruk scheen gemaakt te hebben, dan vroeger het geval was geweest. Over het algemeen was dan ook het gevoelen van de leden omtrent het voorstel minder gunstig dan vroeger, in dier voege zelfs, dat het meerendeel van die leden, die bij de eindberaadslagingen tegenwoordig zijn geweest, zich bepaaldelijk tegen hetzelve voorstel hebben verklaard, terwijl het getal dergenen, die betuigd hebben zich met de hoofdbeginselen, waarop de voordragt der Commissie berust, volkomen te kunnen vereenigen, betrekkelijk gering is geweest. Andere bedenkingen, intusschen, dan reeds bij het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling zijn medegedeeld, heeft men met betrekking tot die hoofdbeginselen niet voorgedragen, maar zich bepaald tot eenige weinige aanmerkingen op de bijzondere deelen van het voorstel, met welker mededeeling, in de volgorde der artikelen zelven, men het tegenwoordig verslag zal besluiten, na alvorens te hebben aangemerkt, dat de Commissie aan vele der bedenkingen, die tegen haar oorspronkelijk voorstel waren geopperd, door eene gewijzigde redactie, in den zin van de meerderheid iugerigt, heeft getracht te gemoet te komen.

Ad art. 70. Reeds bij het voorloopig verslag was opgemerkt, dat de meerderheid zich verklaard heeft voor de handhaving van het beginsel, dat er bij de overweging in de Sectien eene wisseling van gevoelens behoort plaats te hebben, en dat alzoo aan ieder lid de gelegenheid behoort te worden gegeven, om zijne individueele zienswijze over de voorstellen te ontwikkelen. Om echter te doen uitkomen, dat men hiermede niet bedoelde, om de hoofdelijke omvraag steeds en in ieder geval verpligtend te maken, had men de bijvoeging voorgesteld van de woorden: *die zulks verlangen*, welke woorden dan ook in het gewijzigd voorstel opgenomen zijn. Bij nader inzien intusschen, is bij vele leden de vrees ontstaan, dat welligt die bijvoeging tot verzwakking van het beginsel zou kunnen leiden, weshalve men ten slotte meer geraden heeft geoordeeld, om dezelve weg te laten en de tegenwoordige redactie onveranderd te behouden.

Ad art. 72, *vóór of na den afloop der overwegingen.* Deze woorden zouden dus uitsluiten de benoeming van eenen rapporteur gedurende den loop der overwegingen. De meerderheid wenschte de bepaling van het tijdstip, waarop tot die benoeming zal worden overgegaan, geheel aan de prudentie van de Afdeelingen zelven te hebben overgelaten, en zou dus meenen, dat de aangehaalde woorden behooren weg te vallen.

Ad art. 77, *des geraden.* Uit de plaatsing dier woorden zou het kunnen schijnen, dat aan den Voorzitter zou zijn verbleven om te bepalen, of er al dan niet termen zijn, om met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur in overleg te treden; hetgeen evenwel de bedoeling der voorstellers niet kan geweest zijn. Men stelle dus liever: *Des geraden treedt de Commissie, door de tusschenkomst* enz.

Ad art. 81 en volg. Ten aanzien van de bedenkingen, tegen het toekennen aan de leden van het regt, om voorstellen te doen tot wijziging van de Regeringsvoordragten, gedraagt men zich aan de straks medegedeelde opmerkingen.

Ad artt. 88 en 89. Het woord *openbare* is, vermoedelijk bij vergissing, in deze beide artikelen vóór *beraadslagingen* blijven staan. Volgens de memorie van beantwoording is het de bedoeling der voorstellers, dat hetzelve, overeenkomstig den wensch der meerderheid, zal wegvallen.

Ad art. 90. Ofschoon de bepaling, dat de voorstellers tot verdediging van hun voorstel het laatst het woord mogen voeren, reeds in art. 37 wordt gevonden, acht men het nogtans duidelijkheidshalve wenschelijk, dat dezelve ook in art. 90 worde herhaald, teneinde beter van het verband der beide artikelen zoude kunnen blijken.

Door vele leden is eindelijk de wensch te kennen gegeven, dat het tijdstip der invoering van de voorgestelde veranderingen bij een nader besluit der Kamer worde bepaald. Bij de mogelijkheid, waarop insgelijks in de Memorie van Beantwoording der Commissie gedoeld is, dat eene geheel onafhankelijke beoordeeling van het onderhavig voorstel aan de zijde der Kamer welligt eene toenadering van de Regering zou kunnen te weeg brengen, acht men het doelmatig aan de leden de gelegenheid aan te bieden, om hun gevoelen omtrent de voorgestelde veranderingen vrijelijk te kunnen openbaren, en afgescheiden van de vraag of derzelver invoering, bij ontstentenis van de medewerking der Regering, al dan niet geraden zij. Men zou derhalve verlangen, dat daaromtrent in een additioneel artikel eene bepaling ontworpen, en met de overige artikelen, die bestemd zijn om in het Reglement te worden opgenomen, aan de beraadslaging en stemming der leden onderworpen wierd.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag 20 Februari 1845.

7. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

De Commissie, tot wijziging van het Reglement van Orde benoemd, heeft vermeend, ten gevolge der nadere bedenkingen in het algemeen verslag medegedeeld, de aldaar verlangde veranderingen te moeten aannemen. De eenige wijziging, welke haar voorkwam niet door haar te kunnen worden voorgedragen, is die, welke ten opzigte van art. 70 is voorgesteld, want te dezen aanzien schijnt geene volkomene zekerheid over het gevoelen der Vergadering te bestaan, en zij staat te zeer in verband met het aangenomen stelsel der Commissie, om geene nadere voordragt derzelve van de zijde der Vergadering af te wachten.

De door de Commissie voorgedragene artikelen zijn aldus veranderd:

Art. 72.

Een der leden wordt tot rapporteur benoemd op de wijze bij de artt. 46 tot 53 voorgeschreven.

De voorzitter is hiertoe mede benoembaar.

Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.

Art. 77.

Des geraden treedt de Commissie, door de tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer, in overleg met de Hoofden der departementen van algemeen bestuur, waartoe het wetsontwerp of voorstel behoort.

XI. *Herziening van het Reglement van Orde.*

Art. 88.

Indien het verslag zonder bijvoegsel is vastgesteld, of geene der voorgedragene wijzigingen door de Regering geschikt geoordeeld zijn om in het wetsontwerp te worden opgenomen, wordt de orde der beraadslagingen gevolgd, welke voorgeschreven is in art. 27 en volgende.

Art. 89.

Indien wijzigingen zijn voorgesteld, wordt vóór de evengemelde beraadslaging over elk derzelven, welke de Regering verklaard heeft te kunnen opnemen, eene afzonderlijke beraadslaging geopend.

De wijzigingen, met welke de Regering verklaard heeft zich niet te kunnen vereenigen, worden voor vervallen gehouden.

Art. 90.

De voorsteller der wijziging ontwikkelt dezelve en heeft het eerst en het laatst het woord. Het staat aan elk der leden vrij, om vóór of tegen het woord te voeren.

8. ADDITIONEEL ARTIKEL.

De Commissie tot herziening van het Reglement van Orde heeft de eer aan den heer Voorzitter der Kamer mede te deelen, dat zij, bij de nota van wijzigingen, ten gevolge van het algemeen verslag door haar voorgesteld, nog voegt het onderstaand additioneel artikel, te plaatsen achter haar voorstel van October ll., zooals het later gewijzigd is:

„*Additioneel artikel.*

„Het in werking brengen der bovenstaande verbeteringen wordt uitgesteld tot na de toetreding der Regering.”

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

XII. Verbetering van den accijns op het Zout.

De openbare beraadslaging over dit wetsontwerp, bepaald op 8 Mei 1845, werd op verzoek der Regeering uitgesteld.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt hiernevens ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot verbetering van den accijns op het *Zout*; — zijnde dat ontwerp van eene toelichtende memorie vergezeld.

Wij bevelen U, Edel Mogende Heeren, in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 2den November 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ondervinding de noodzakelijkheid heeft doen zien van eenige wijzigingen in de bepalingen betreffende den accijns op het zout, vastgesteld bij de wetten van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35) en van den 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2), in verband met § *g* van het 2de lid van art. 4 der wet van den 24sten December 1829 (*Staatsblad* n°. 76),

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, de navolgende bepalingen vast te stellen:

Art. 1.

De bepalingen, vervat in het laatste lid van art. 34 der wet van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35) en in art. 1 der wet van den 2den Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2) worden ingetrokken.

Art. 2.

Alle zee- en zout water, hetzij gegradeerd of niet, wordt bij de wet als pekel beschouwd en voor den accijns aangeslagen naar de daarin aanwezige hoeveelheid ponden zout, berekend door middel van den vochtweger, schaal B, bij de administratie van 's Rijks belastingen in gebruik, en zulks overeenkomstig de volgende tafel, behoudens het bepaalde bij art. 15.

Graden van den vochtweger met schaal B, de temperatuur op 15°. H. G.	Ponden zout voorhanden in een vat Pekel.
0,7	1
1,4	2
2,1	3
2,7	4
3,3	5
4,0	6
4,6	7
5,2	8
5,8	9
6,3	10
6,9	11
7,5	12
8,0	13
8,5	14
9,1	15
9,6	16
10,1	17
10,6	18
11,1	19
11,6	20
12,0	21

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

Graden van den vochtweger met schaal B, de temperatuur op 15°. H. G.	Ponden zout voorhanden in een vat Pekel.
12,5	22
13,0	23
13,4	24
13,9	25
14,3	26
14,7	27
15,2	28
15,6	29
16,0	30
16,4	31
16,8	32
17,2	33

Art. 3.

Pekel van 2,1 graden van den vochtweger en daar beneden, mag zonder documenten worden vervoerd.

Art. 4.

Behoudens de bepalingen van artt. 6 en 7, mag geene pekel in de zoutziederijen worden ingeslagen, alvorens derzelver hoeveelheid, mitsgaders de daarin aanwezige hoeveelheid zout, door 's Rijks ambtenaren is opgenomen.

Heimelijke inslag van pekel, waaronder ook begrepen wordt inslag of begin van inslag, uit vaartuigen niet op den voet van art. 5 geijkt of gemeten, of vóórdat de hoeveelheid pekel en die van het daarin aanwezige zout als boven opgenomen is, wordt gestraft met eene boete, ten laste van den zoutzieder, van den dubbelen accijns van het zout, dat het vaartuig, vol geladen zijnde met pekel van 17,2 graden, zou kunnen inhouden; in dat geval wordt des zoutzieders rekening met de aan dien inhoud geëvenredigde hoeveelheid zout belast, ten ware van de gehalte der ingeslagene pekel, ten genoege van de administratie, kan blijken, als wanneer de rekening slechts volgens de werkelijke gehalte wordt aangeslagen, en de boete dien overeenkomstig berekend.

Ingeval de inslag plaats heeft uit een vaartuig niet volgens art. 5 geijkt of gemeten, wordt tot grondslag van de berekening van de boete en van den accijns genomen de tonnemaat, waarvoor het vaartuig, volgens de wet op de patenten, is belast, de ton berekend tegen 10 vaten.

Art. 5.

De zoutzieders die pekel ten behoeve van hunne zoutziederijen inslaan, mogen (behoudens de uitzonderingen in artt. 6 en 7 hierna vermeld) dezen inslag niet doen, dan uit behoorlijke gewaterijkte, of op andere wijzen opzettelijk daartoe gemetene vaartuigen.

Bij de water-ijking of meting moeten, ter keuze van de administratie, deze vaartuigen worden voorzien van eene duidelijke zigtbare schaal, afgedeeld in palmen en duimen, ter aanwijzing van de hoeveelheid pekel, waarmede het vaartuig beladen is, of tot dit doel de noodige kokers, tot doorsteking van den peilstok in dezelve worden aangebragt, op zoodanige plaatsen, als daartoe aangewezen worden door den ambtenaar, met de water-ijking of opmeting belast.

Van de water-ijking of meting wordt proces-verbaal opgemaakt, waarin de aanwending en plaatsing der schaal of van de kokers worden vermeld, en hetwelk, zoo door 's Rijks ambtenaren als door den bevelvoerder van het vaartuig, moet worden onderteekend.

Alle vergrooting of verandering van het laadruim, mitsgaders alle verandering of verplaatsing van de schaal of van de kokers, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de bevoegde Rijks-ambtenaren, doet den bevelvoerder van het vaartuig vervallen in eene boete van *f* 500.

Art. 6.

Het debet der rekening van doorloopend crediet van zoutzieders, die geene pekel op den voet van art. 5 aanvoeren, maar wier zoutziederijen gelegen zijn aan plaatsen, waar het water altijd, of ook alleen bij vloed, zout is, wordt verhoogd met *vier* ponden voor elke honderd ponden ruw zout welke zij inslaan.

Bij peiling in even bedoelde zoutziederijen, worden elke aanwezige honderd ponden ruw zout voor *honderd en vier* ponden berekend en bij uitslagen van ruw zout, voor elke honderd ponden, die werkelijk worden uitgeslagen en in het document ten geleide vermeld, *honderd en vier* ponden van de rekening afgeschreven.

Art. 7.

De zoutzieders, die pekel in vaartuigen op den voet van art. 5 aanvoeren, doch wier zoutziederijen gelegen zijn op plaatsen als in art. 6 bedoeld, worden niettemin gerekend ook van het op die plaatsen aanwezige zout water gebruik te hebben gemaakt, wanneer blijken mogt, dat zij voor elke *honderd* ponden ruw zout, door hen sedert de vorige peiling geraffineerd, minder dan *drie vaten* pekel van 2, 1 graden of daar beneden in vaartuigen volgens art. 5 hebben ingeslagen.

Bij zoodanige bevinding wordt het debet hunner rekening, voor elke honderd ponden ruw zout in dat tijdvak geraffineerd en waarvoor geene *drie vaten* pekel zijn ingeslagen, met *vier* ponden verhoogd.

Art. 8.

De kortingen aan de zoutzieders voor het door hen geraffineerde zout toegekend bij art. 13 der wet van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35) en gewijzigd bij litt. *g* van het 2de lid van art. 4 der wet van den 24sten December 1829 (*Staatsblad* n°. 76) worden ingetrokken.

Art. 9.

Geene kortingen worden verleend, dan

a. van *vier ten honderd*, op de hoeveelheid ponden ruw Fransch zeezout, als zoodanig op den voet van art. 13 der wet van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35) door 's Rijks keurmeesters erkend, en door de zoutzieders van buiten 's lands of van handelaren in het groot of van elkander ingeslagen en geraffineerd; en

b. van *twintig ten honderd* op de hoeveelheid ponden zout door 's Rijks ambtenaren, volgens aanduiding van den vochtweger, aanwezig bevonden *in de pekel*, welke de zoutzieders op den voet van art. 5 in hunne zoutziederijen hebben ingeslagen.

Deze laatste korting wordt niet verleend in geval de in de pekel aanwezige hoeveelheid zout, ten gevolge van scheikundig onderzoek, is vastgesteld.

Art. 10.

Het 2de, 3de en 4de lid van art. 32 der wet van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35) mitsgaders art. 4 der wet van den 2den Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2) worden ingetrokken.

Art. 11.

In gradeerhuizen, afgescheiden van en buiten alle gemeenschap met zoutziederijen, mag pekel van 2,1 graden en daar beneden vrij worden ingeslagen.

Uitslag en vervoer van pekel uit een gradeerhuis mag niet geschieden dan met bestemming naar eene zoutziederij, in vaartuigen, volgens de bepalingen van art. 5 gewaterijkt of gemeten en van schalen of kokers voorzien, en in geene mindere hoeveelheid dan 300 vaten pekel in ieder vaartuig; op verbeurte door den gradeerder eener boete van *f* 500.

Art. 12

Na de inlading van de pekel uit het gradeerhuis in de vaartuigen, en alvorens met den vervoer een aanvang mag worden gemaakt, wordt door den gradeerder eene schriftelijke aangifte gedaan, vermeldende de hoeveelheid en den graad van sterkte van de te vervoeren pekel, den naam van den schipper en van het vaartuig, alsmede de zoutziederij voor welke de pekel bestemd is.

Tot den vervoer wordt vereischt een vervoerbiljet, hetwelk, nadat door den afleveraar voor den accijns zekerheid gesteld is,

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

wordt afgegeven door den ontvanger van de plaats der aflevering.

De hoeveelheid en graad van sterkte van de pekel wordt door 's Rijks ambtenaren opgenomen, die vervolgens van hunne bevinding verklaring stellen op den rug van het vervoerbiljet en hetzelve afteekenen vóór dat de vervoer aanvang mag nemen.

Art. 13.

Vervoer van pekel uit het gradeerhuis, zonder een door de ambtenaren afgeteekend vervoerbiljet, doet den gradeerder vervallen in eene boete van *f* 500.

Bij bevinding van meerdere zoutdeelen dan de hoeveelheid en gehalte van pekel, in het vervoerbiljet vermeld, opleveren, verbeurt de aangever eene boete, gelijkstaande aan den tiendubbelen accijns van het meerdere zout in de aanwezige pekel voorhanden.

Een verschil van minder dan vijf ten honderd in hoeveelheid zoutdeelen is niet beboetbaar.

Art. 14.

Wanneer bij in- of uitslag van pekel in of uit eene zoutziederij, of bij peiling in dezelve, door de administratie of door den zoutzieder met de opneming van het zout in de pekel aanwezig, op den voet van art. 2, geen genoegen wordt genomen, kan een scheikundig onderzoek van de pekel gevorderd worden, mits men zich daaromtrent aan den zoutzieder of aan de ambtenaren, naar gelang het scheikundig onderzoek door de administratie of door den zoutzieder gevorderd wordt, schriftelijk verklare op het oogenblik zelf, waarop de uitkomst van de toepassing des vochtwegers zal bekend zijn.

Bij dit scheikundig onderzoek wordt de hoeveelheid zuiver en watervrij chloor-sodium, in de pekel aanwezig, bepaald, en *negentig* ponden chloor-sodium vertegenwoordigen alsdan *honderd* ponden zout.

Het scheikundig onderzoek geschiedt door een daartoe aan te wijzen Rijksambtenaar, terwijl, zoo eene der belanghebbende partijen daarin niet berust, tot een tweede onderzoek, op den voet van art. 151 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) wordt overgegaan.

De kosten van het eerste onderzoek komen ten laste van dengene, die hetzelve gevorderd heeft, en die van het tweede ten laste van de in het ongelijk gestelde partij.

Art. 15.

Indien bij peiling in eene zoutziederij, of wel bij uitslag, vervoer of inslag van ziltig vocht, uit eene zoutziederij afkomstig, of voor eene zoutziederij bestemd, bevonden mogt worden, dat hetzelve meer dan 17,6 graden op den vochtweger teekent, moet hetzelve altijd scheikundig onderzocht worden.

Art. 16.

Boven en behalve de straffen, bij de wet van den 21sten Augustus 1822 vastgesteld tegen ongeoorloofden uitslag van ruw of geraffineerd zout, onder doorloopend crediet opgeslagen, verbeurt degene, uit wiens pand de uitslag van zout of pekel zonder de vereischte documenten geschiedt, hoe gering ook de hoeveelheid moge zijn, eene boete van *f* 100.

Art. 17.

Biljetten tot vervoer van zout of pekel, afgegeven onder voorwaarde of met bepaling van visitatie der goederen bij den *uitslag* of bij den *inslag*, hebben geene kracht om den vervoer te wettigen of den inslag te dekken, of om bij peilingen in aanmerking te worden genomen, wanneer dezelven niet voorzien zijn van eene verklaring van bevoegde ambtenaren, dat die visitatie werkelijk door hen verrigt is.

Art. 18.

De geheele tijd tot het vervoeren van zout of pekel tot aan de bestemmingsplaats, bij de biljetten tot vervoer toegestaan, kan in dezelven derwijze gesplitst worden, dat een of meerdere gedeelten van dien tijd worden aangewezen, binnen welke de vervoer tot op zekere afstanden zal moeten volbragt zijn.

De biljetten in dier voege afgegeven, verliezen hunne kracht met het verstrijken van den tijd, welke voor eenigen bepaalden afstand afzonderlijk in het biljet is aangewezen.

Art. 19.

Biljetten tot vervoer van zout of pekel, welke op de daarin aangewezene posten of kantoren niet zijn afgeteekend, hebben geene kracht om den vervoer te dekken.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij art. 14 der wet van 21 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35), wordt bepaald , dat wanneer het verlies op de raffinade van zout blijken mogt niet zoo groot te zijn als de wet veronderstelt, het meerder verkregene alsdan aan den accijns onderworpen moet worden, terwijl art. 21 der zelfde wet aan de zoutzieders de bevoegdheid liet om dat meerdere bij peiling te wettigen, mits van deszelfs bedrag vóór den aanvang der peiling aangifte worde gedaan ten kantore van 's Rijks ontvanger.

Ten gevolge van deze wets-bepaling hebben sommige zoutzieders het debet hunner rekening jaarlijks met aanzienlijke hoeveelheden doen vermeerderen; anderen echter hebben nimmer tot zoodanige vermeerdering eenige aangifte gedaan.

Daar nu dit verschil tusschen de handelingen der zoutzieders niet afhankelijk is geweest van de wijze van raffinade, of in verband heeft gestaan met het gebruik van zoet water of van zeewater, zoo moest zulks noodwendig tot de gevolgtrekking leiden, dat degenen, door wie geene of geene voldoende vermeerdering van debet wordt aangegeven, middelen hebben bezeten om hunne overmaten op eene geheime wijze ten verbruike af te leveren.

Het thans aangeboden wets-ontwerp heeft hoofdzakelijk de strekking om dit misbruik, zoo in het belang van 's Rijks schatkist als in dat van de zoutzieders onderling, te keer te gaan; kunnende tot toelichting van de bijzondere bepalingen het volgende dienen.

Ad art. 1. Vereischt geene ophelderingen.

Ad art. 2. Bij vele peilingen, zoowel van zoutkeeten die met *zoet water* als die met *zeewater* raffineeren, is overmaat bevonden. Indien zoutkeeten, die zoet water gebruiken, *overmaat* verkrijgen, alsdan moet natuurlijk al het zout, in het zeewater vervat, bij zoutkeeten die zeewater gebruiken, *overmaat* opleveren.

Het belasten van het zeewater, dat onvermijdelijk overmaat moet daarstellen, is derhalve hoogst billijk, en door zulks bij het tegenwoordig ontwerp voor te schrijven, wordt slechts op eene meer afdoende wijze een beginsel gehuldigd, hetwelk reeds bij de bestaande wet is vastgesteld, namelijk, dat al het zout bij de raffinade verkregen, in rekening moet worden aangeslagen.

Ten einde nu de hoeveelheid te kunnen berekenen, waarvoor de rekening der zoutzieders *vooraf*, wegens het gebruik van zeewater, behoort te worden aangeslagen, wordt bij de wet de toepassing van den vochtweger, voor zware vochten bij de administratie der belastingen in gebruik, geregeld en voorgeschreven.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat, om 100 pond zout op te lossen, 3,5 vaten vocht of zeewater benoodigd is, en dat ieder vat zeewater, van buitengaats uit volle zee aangevoerd, 2,5 a 2,25 pond zout kan bevatten, zoo volgt hieruit, dat een zoutzieder, die jaarlijks een millioen ponden ruw zout raffineert, door het gebruik van zeewater telken jare eene overmaat van ongeveer 80000 ponden kan verkrijgen.

Ad art. 3. Ten einde geene onnoodige belemmeringen daar te stellen, wordt de vervoer van zeewater, als op zich zelve niet met den accijns in verband staande, vrijgelaten, behoudens hetgeen hier onder wordt voorgeschreven wanneer hetzelve voor de raffinaderijen zal bestemd zijn.

Ad art. 4. Deze bepalingen worden noodig, maar ook tevens voldoende geoordeeld om misbruiken tegen te gaan, terwijl de bestraffing tegen de misbruikers gesteld niet onbillijk is te achten, vermits toch de heimelijke inslag met geen ander doel kan geschieden, dan om te sluiken.

Ad art. 5. Het zeewater wordt, naar de niet aan zee gelegene zoutkeeten, steeds met bepaaldelijk daartoe ingerigte vaartuigen aangevoerd.

De bepaling dat dezelven zullen worden gemeten of gewaterijkt, welke noodig is tot contrôle op de aangevoerde hoeveelheid, kan geene gegronde bezwaren in de practijk opleveren.

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

Ad artt. 6 en 7. Zoo de zoutzieders, die zeewater met schuiten aanvoeren, wegens den accijns van het daarin aanwezige zout in rekening worden aangeslagen, vorderde ook de billijkheid dat degenen, wier zoutkeeten gelegen zijn op plaatsen, alwaar het water zout is, eveneens worden belast met den accijns van het zout, hetwelk kan geacht worden in het aldaar voorhanden zijnde water te zijn bevat.

De wijze, waarop bij artt. 6 en 7 van het ontwerp de debitering der rekening wordt voorgeschreven, beschouwt men als de minst belemmerende en billijkste.

Daar het zeewater op zulke plaatsen niet zoo veel zout bevat als het zeewater uit volle zee aangevoerd, is de gehalte in zout van hetzelve ook slechts op de helft gesteld.

En om aan de zoutzieders, die gedeeltelijk zout water aanvoeren en gedeeltelijk zout water aan de ligplaats hunner fabriek voorhanden, gebruiken, de noodige speling te laten, is bepaald, dat zij gerekend worden slechts 3 vaten in stede van 3,5 vaten vocht noodig te hebben voor iedere honderd ponden zout, die zij raffineeren.

Ad artt. 8 en 9. Bij een scheikundig onderzoek, hetwelk in der tijd op last van het Bestuur der belastingen heeft plaats gehad, is gebleken, dat 100 pond klipzout in zuiver zoet water opgelost, nagenoeg 105½ pond geraffineerd zout opleveren, en 100 pond Fransch zeezout ongeveer 101½ pond geraffineerd.

Ten gevolge van deze bevinding, welke bovendien bevestigd wordt door de aanzienlijke overmaten, hetzij bij peiling bevonden, hetzij volgens de wet door de raffinadeurs aangegeven, zou men tot het besluit moeten komen, dat niet alleenlijk alle korting overbodig was, maar zelfs dat de raffinade eene verhooging van rekening ten gevolge zoude moeten hebben.

Intusschen vervliegt bij de koking een gedeelte van het zout, en lekkage van pannen mitsgaders andere oorzaken kunnen mede verlies te weeg brengen.

Om hierin te voorzien wordt eene speling van vijf en een half ten honderd als ruim toereikend beschouwd, en blijft mitsdien de rekening van 100 pond klipzout ook voor 100 pond geraffineerd aangeslagen, terwijl op de 100 pond Fransch zeezout, bij raffinade, eene korting van vier ponden wordt toegestaan.

Andere soorten van ruw zout worden zeer weinig tot de raffinade gebezigd, en zijn ook zoo zuiver, dat daarvoor geene korting benoodigd is.

Het zeewater bevat eene menigte vreemde deelen welke geen zout opleveren, doch die evenwel als zoodanig door den vochtweger worden aangeduid, omdat de toepassing van dit werktuig alleenlijk kan aantoonen, welke hoeveelheid deelen zwaarder dan zuiver water in het vocht aanwezig zijn.

Volgens scheikundig onderzoek kan men berekenen, dat in zeewater gemiddeld een vijfde vreemde deelen vervat zijn; door alzoo eene korting van twintig ten honderd op rekening der zoutzieders wegens ingeslagen zeewater te verleenen, wordt een billijk beginsel aangenomen.

Vermits evenwel zoodanige hoeveelheid vreemde deelen zich niet bevindt in pekel door eene oplossing van zout verkregen, zou de toepassing der korting tot misbruiken leiden, waartegen wordt gewaakt door de bevoegdheid tot scheikundig onderzoek, waardoor alsdan de aanslag van den accijns naar gelang van de hoeveelheid zout, welke volgens de wet belastbaar is, geschieden zal.

Ad artt. 10 — 13. Volgens de thans bestaande wet mag de inslag van zeewater in een gradeerhuis niet geschieden, dan op biljet, en wordt de rekening van den gradeerder belast met 1,6 pond zout van elk ingenomen vat zeewater.

Bij uitslag van het gradeerwater in eene zoutziederij wordt de rekening van den zoutzieder aangeslagen naar de hoeveelheid zout, daarin bij aanduiding van den vochtweger of ten gevolge van scheikundig onderzoek aanwezig bevonden, en wordt vervolgens in die verhouding ook de rekening van het gradeerhuis afgeschreven.

De ondervinding heeft bewezen, dat de aanslag van het zeewater in de gradeerhuizen geheel doelloos is, vermits zoodanige inrigting nimmer voor aanpeiling vatbaar is en er bovendien van dien inslag geen misbruik is te vreezen, omdat gegradeerd zeewater als zoodanig geen artikel van consumtie zijn kan.

Volgens het onderhavige ontwerp wordt de vervoer van zeewater naar een gradeerhuis mitsdien vrijgelaten, doch is daarentegen eene meer gestrenge contrôle op den uitslag van het gradeerwater uit het gradeerhuis en op den vervoer van hetzelve, welke niet dan naar eene zoutziederij mag geschieden, daargesteld.

De bepalingen nopens de vereischten van de vaartuigen, waarmede de vervoer moet geschieden, hebben niet alleen ten doel om de hoeveelheid van het gradeerwater te kennen, maar tevens om de heimelijke inslagen in de zoutkeeten tegen te gaan, hetgeen vooral zal worden verhinderd door de bepaling, dat de vaartuigen niet minder dan 300 vaten vocht mogen vervoeren, tot lediging waarvan een tijd van nagenoeg 7 uur vereischt wordt.

Ad art. 14. De hierboven reeds gedane opmerking, dat de vochtweger slechts kan aanduiden de hoeveelheid zelfstandigheden, welke zwaarder dan zuiver water in het vocht aanwezig zijn, en dat het zeewater of gradeerwater, behalve zout, nog vele andere deelen bevat, welke zwaarder dan zuiver water zijn, doet ligtelijk beseffen, dat zoowel de administratie als de belastingschuldige de bevoegdheid behooren te hebben, om in twijfelachtige gevallen door een scheikundig onderzoek de werkelijk in het vocht vervatte zoutdeelen aan den dag te brengen.

Door deze bevoegdheid toch zal men gewaarborgd zijn, dat de korting van 20 pct., bij art. 9 van het ontwerp verleend voor zeewater of gradeerwater, niet ten onregte genoten wordt voor pekel geheel of gedeeltelijk door eene oplossing van zout verkregen.

Ter voorkoming van strijdige meeningen, heeft men gemeend bij de wet den aard van het scheikundig onderzoek te moeten vaststellen, en daar de in der tijd op last der administratie genomene scheikundige proeven van geraffineerd zout uit onderscheidene keeten van het Rijk, hebben doen blijken, dat gemiddeld negentig ponden watervrij chloor-sodium in 100 pond geraffineerd zout aanwezig zijn, zoo is dan ook dien overeenkomstig ten aanzien van den aanslag der rekening eene bepaling in de wet opgenomen.

Ad art. 15. Vermits niet meer dan 33 ponden zout in eenen vloeibaren staat voorhanden kunnen zijn in een vat pekel, waarvan de sterkte alsdan door den vochtweger, volgens de schaal van art. 2 hierboven, zal worden aangeduid op 17,2 graden, doch de vochtweger ook in enkele gevallen tot 17,6 kan teekenen, ter zake van eenige in de pekel van zeewater vervatte vreemde bestanddeelen, zoo moet de aanwijzing van een zwaarder gehalte dan 17,6 graden doen veronderstellen, dat het vocht bestaat uit *moerloog*, dat is het overblijvende vocht na de raffinade, waaruit door cristallisatie geen zout meer kan verkregen worden, en hetwelk alleenlijk als pekel kan worden aangeboden om misbruiken te plegen of straffen te ontduiken.

Ad art. 16. Ofschoon ook de bestaande wet alle uitslag van zout, onder doorloopend crediet opgeslagen, zonder het vereischte document verbiedt, op straffe van verbeurte van het zout en eene boete van den tiendubbelen accijns, zoo is deze bestraffing als te gering te beschouwen, in verhouding tot het moeijelijk te ontdekken misbruik van uitslagen in kleine hoeveelheden van vijf pond en daar beneden.

Men heeft alzoo gemeend op de daad van ongeoorloofden uitslag bovendien eene boete van *f* 100 te moeten voorstellen.

Ad artt. 17, 18 en 19. De bij deze artikelen voorgestelde bepalingen stemmen hoofdzakelijk overeen met sedert lang bestaande administrative voorschriften omtrent den vervoer van accijnsgoederen, welke noodzakelijk geoordeeld zijn om zoo veel mogelijk de anders niet te weren kwade practijken te beletten, dat van een en het zelfde biljet meermalen worde gebruik gemaakt tot het vervoeren van nog andere partijen accijns-goederen, dan waarvoor dat biljet aangevraagd en afgegeven is, — niet zoo zeer bij herhaalden vervoer van de plaats van den inslag naar die der opgegevene bestemming, maar van daar of elders, naar plaatsen op kortere afstanden in de zelfde rigting gelegen.

Men heeft vermeend de bepalingen in het onderhavige ontwerp van wet te moeten opnemen:

1°. omdat ten aanzien van die, betreffende de biljetten, afgegeven *mits visitatie der goederen bij den* IN- *of* UITS*lag*, de jurisprudentie zeer wankelende is in het aannemen, dat zoodanige biljetten niet geldig zijn tot dekking van het vervoerde, wanneer zij niet voorzien zijn van het bewijs, dat die visitatie inderdaad plaats gehad heeft;

2°. omdat, ten aanzien van het nader splitsen en beperken van den tijd, bij de biljetten toegestaan voor het vervoeren der goederen tot aan de bestemmingsplaats, de Hooge Raad, bij een arrest van 20 Junij 1843, zoodanige beperking, in een geleibiljet voorkomende, als *onwettig en niet geschreven* beschouwd heeft;

3°. omdat, wat het afteekenen van biljetten op de daarbij aangewezen posten en kantoren betreft, de bepaling, dienaangaande voorkomende in art. 169 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), als te *beperkt en alleen betrekke-*

lijk tot den vervoer van accijnsgoederen op het terrein van toezigt, bedoeld bij art. 177 dier wet, wordt beschouwd.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

§ 1. Bij het voorloopig onderzoek van bovengemeld wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer, heeft men algemeen verklaard voor wenschelijk te houden, dat de heffing van den accijns op het zout mogt kunnen plaats hebben op eene voor den fabrikant minder bezwarende wijze. Men oordeelde dat de menigvuldige en lastige formaliteiten, waarmede die heffing gepaard gaat, in groote mate strekken tot belemmering van de zoutzieders, en dat daarin welligt eene voorname oorzaak te vinden is van het verval van dezen weleer zoo bloeijenden tak van industrie hier te lande. Men vreesde dat uit de toepassing der thans aangeboden wet, wanneer die tot stand mogt komen, nieuwe moeijelijkheden voor den zoutfabrikant zouden voortvloeijen, en dat men, door op den ingeslagen weg voort te gaan, gevaar zou loopen, om eene industrie, waarin ons vaderland steeds boven alle andere landen heeft uitgemunt, geheel te niet te doen gaan.

§ 2. In verband met die beschouwingen, werden er door de leden onderscheiden denkbeelden aangegeven omtrent het meest geschikte middel om in de aangeduide bezwaren te voorzien. Sommigen meenden, dat het doel bereikt zou kunnen worden, door de tegenwoordige wijze van heffing op het fabricaat te doen vervangen door een inkomend regt, in voege als bij het Duitsche Tolverbond plaats heeft, alwaar de invoer van zout zeer hoog belast is, en het debiet van dit artikel onder regie is gesteld. Eenige leden verklaarden de voorkeur te geven aan het denkbeeld, om den accijns te heffen bij den inslag van ruw zout en pekel, zoo als vroeger onder het bestaan der wet van 12 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 25) plag te geschieden. Anderen wilden de belasting van de ingezetenen ingevorderd hebben bij wijze van hoofdelijken omslag, waardoor alle formaliteiten zouden vervallen en de fabricatie geheel vrijgelaten worden. Een enkel lid eindelijk oordeelde, dat tot eene behoorlijke verificatie het voldoende zoude zijn, om herhaalde aanpeilingen te laten doen.

§ 3. Wat nu de strekking der tegenwoordige voordragt aanbelangt, zoo heeft men zich vrij algemeen kunnen vereenigen met het doel, om alle frauduleuse aanwending der overmaten, zoowel in het belang van 's Rijks schatkist als in dat van de zoutzieders onderling, te keer te gaan. Intusschen heeft men niet onopgemerkt gelaten, dat uit de omstandigheid, dat sommige zoutzieders het debet hunner rekening jaarlijks met meer of minder aanzienlijke hoeveelheden hebben doen vermeerderen, geenszins onvoorwaardelijk kan afgeleid worden, dat zoodanige zoutzieders niet mede heimelijken uitslag van overmaat zouden hebben gedaan, eene gevolgtrekking die, zoo men meent, meermalen door de ondervinding is gelogenstraft. In verband met deze aanmerking, is het voorgekomen, dat het belang van de bedoelde fabrikanten, tegenover de overige zoutzieders, althans niet onvoorwaardelijk ten deze op den voorgrond kan worden gesteld.

§ 4. Wat voorts het belang van de schatkist betreft, zoo is door sommige leden de meening geuit, dat het rendement van het middel door het hooge bedrag van den accijns, hetwelk gelijk staat aan twee en een halfmaal de waarde van het fabricaat, aanmerkelijk wordt benadeeld, en dat derhalve eene vermindering van dat bedrag, als het krachtigste middel om sluikerij te keer te gaan en de belasting meer productief voor de schatkist te maken, alleszins zou verdienen in overweging genomen te worden.

§ 5. De overweging van het wetsontwerp heeft vrij algemeen bij de leden den indruk te weeg gebragt, dat de daarbij voorgedragen bepalingen te zeer zouden strekken tot begunstiging van de eigenaren der gradeerhuizen boven de overige zoutzieders. Men zou overzulks verlangen, dat door de Regering tot wegneming van dien twijfel worde aangetoond, dat bij het onderhavig voorstel op de wederzijdsche belangen van de beide klassen van raffinadeurs gelijkelijk en in billijke evenredigheid acht is gegeven.

§ 6. Ook heeft bij vele leden, in verband met hetgeen daaromtrent in sommige bij de Kamer ingediende adressen en in het bekende verslag van prof. *Driessen* is te kennen gegeven, de bedenking gewogen, of de thans voorgedragene bepalingen niet eene nadeelige strekking zouden kunnen hebben ten aanzien van de hoedanigheid van het fabricaat, in zoo verre het belasten van het zout water, hetwelk tot de raffinade gebruikt wordt en tot het verkrijgen van een krachtig en bederfwerend zout onmisbaar schijnt te zijn, aanleiding zou kunnen geven, dat in het vervolg, met opoffering van de deugdzaamheid van het inlandsch zout, meer uitsluitend door de zoutzieders van zoet water gebruik zal worden gemaakt. Ook te dien aanzien zou men verlangen door de Regering gerustgesteld te worden, daar men dit punt als van hoog belang aanmerkt, uit hoofde van den invloed en de hoedanigheid van het zout op de qualiteit der kaas en andere artikelen van handel en consumtie.

§ 7. Men heeft voorts verlangd meerdere inlichtingen te bekomen nopens de bevinding der administratie met opzigt tot de onderscheidene zoutziederijen, in verband met de verschillende wijze, waarop in dezelven wordt gewerkt. Bepaaldelijk wenscht men te vernemen: in welke gedeelten des lands de zoutkeeten gelegen zijn, die aangifte van overmaten hebben gedaan? Of de ondervinding heeft geleerd, dat die overmaten in verband staan met eene bepaalde wijze van fabriceeren, bij voorbeeld met het gebruik van zeewater of gradeerwater? En of het aangeduide verschil ten aanzien van de aangifte van overmaat ook is opgemerkt bij gelijkwerkende fabrieken in de zelfde plaatsen? Ook wenscht men van de Regering eenige inlichting te ontvangen nopens den uitvoer van het geraffineerd zout, met opgave van de verhouding der verschillende zoutsoorten te dien opzigte.

§ 8. Ten slotte moet hier nog vermeld worden, dat ook weder bij deze gelegenheid door verschillende leden de wensch is geuit, dat, bij bekrachtiging van het onderhavig wetsontwerp, een volledig zamenstel der verschillende wetten betrekkelijk den accijns op het zout, onder goedkeuring van de Regering, door den druk uitgegeven en voor het publiek verkrijgbaar gesteld moge worden.

Na deze algemeene aanmerkingen, gaat de Centrale Afdeeling over tot de behandeling, in de volgorde der artikelen, van de bedenkingen, die tegen de bijzondere deelen der voordragt in het midden gebragt zijn.

Ad art. 2. De bepaling in dit artikel vervat, heeft aanleiding tot onderscheidene bedenkingen en vragen gegeven.

Vooreerst heeft men gevraagd, of het verschil tusschen den in dit artikel opgenoemden vochtweger en dien in art. 1 van de wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2) bedoeld, alleen gelegen is in de wijze van gradueering, dan wel of de opgaven zelven dier beide vochtwegers van elkander verschillen? Men zou voorts de voorkeur geven aan de schaal bij laatstgemelden vochtweger behoorende, waarop het cijfer van de graden het zelfde is als dat van de ponden zout, hetgeen men oordeelt dat een practisch voordeel heeft boven de thans voorgedragene schaal, waarbij men schijnt uitgegaan te zijn van de veronderstelling, dat er waarnemingen tot op tiende gedeelten van de verdeeling zullen kunnen plaats hebben.

Ten andere heeft men aangemerkt, dat, alvorens eene wettelijke sanctie te geven aan eene tabel, die tot rigtsnoer moet strekken voor de berekening van den aanslag der fabrikanten, het noodig voorkomt, dat aan de Kamer opgave worden gedaan van de vaste punten van den vochtweger en van den grondslag der gradueering.

Ten derde heeft men opgemerkt, dat het opschrift van kolom 2 der tabel, waar van *ponden zout voorhanden in een vat pekel* wordt gesproken, niet juist kan zijn, vermits er een groot onderscheid bestaat in de bepaling van het zoutgehalte van zoet water, waarin zout is opgenomen, en van dat van min of meer geconcentreerd zeewater, terwijl beide volgens art. 2 der wet als *pekel* beschouwd worden. Men meent derhalve, dat de tabel niet ingerigt is, om op *alle* soorten van pekel te worden toegepast.

Ten vierde is, met betrekking tot de opgave voorkomende in de Memorie van toelichting, opgemerkt, dat 3,5 vaten vocht (waaronder men meent te moeten verstaan *zoet* water) en 3,5 vaten zeewater, wat het oplossingsvermogen betreft, niet gelijkstaan, daar het zeewater, als reeds zoutdeelen in zich bevattende, daarvan eene mindere hoeveelheid kan opnemen.

Maar bovendien heeft men de volgende tegenstrijdigheid tusschen die opgave en de tabel in art. 2 van het wetsontwerp opgemerkt. Volgens de opgave der Memorie zou 3,5 vaten zeewater 100 pond zout oplossen, en dus 1 vat zeewater 28,6 pond; — of, zoo men wil aannemen, dat het volume zeewater, door opneming van het zout, tot b. v. 4 vaten zal vermeerderen, zoude mitsdien in die

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

hypothese, volgens de opgave der Memorie, 1 vat zeewater 25 pond zout oplossen. In beide gevallen intusschen biedt de uitkomst een aanmerkelijk verschil aan met de bepaling der tabel, waarbij schijnt te zijn uitgegaan van de veronderstelling, dat een vat zout water 33 pond zout zoude kunnen bevatten.

Eindelijk, *ten vijfde*, in de veronderstelling, eensdeels, dat de thans voorgedragen tabel is ingerigt tengevolge van proeven met den vochtweger genomen op *zoet* water, waarin zout was opgelost, en dat alzoo die tabel niet is ingerigt voor meer of min geconcentreerd zeewater; anderdeels, dat de administratie zich bedient van eenen afzonderlijken vochtweger, gegradueerd naar gelijke hoogten op eene behoorlijk gecalibreerde buis en naar bepaalde vaste punten, is men van oordeel, dat de twee verschillende gevallen behoorlijk moeten worden onderscheiden, en de tabel dienvolgens behoort te bevatten *drie* kolommen, waarvan de eerste zou aanwijzen *de graden van den vochtweger*, de tweede *de ponden zout in een vat reine pekel voorhanden*, en de derde kolom *de ponden zout voorhanden in een vat zee- of gradeerwater.*

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat, in verband met de inrigting van den vochtweger voor 15° H. G. (59° Fahrenheit), het volstrekt noodig schijnt, dat aan de ambtenaren der administratie worde voorgeschreven, om de verificatie ten naaste bij op eene gelijke temperatuur te bewerkstelligen, vermits anderszins de bepaling van het zoutgehalte gedurende het winterseizoen geheel ten nadeele van den fabrikant zou strekken.

Ad art. 4. Men wenscht te vernemen, of het mogelijk zij, dat een zoutwaterschip met pekel van 17,2 graden *vol* geladen zou kunnen worden? Zoo neen, dan vermeent men de voorgestelde wijze van berekening der boete, voor het geval dat van het gehalte der heimelijk ingeslagen pekel ten genoege van de administratie niet kan blijken, te moeten afkeuren, en de voorkeur te moeten geven aan eene berekening naar het gehalte van pekel van de hoogste saturatie, die in het vaartuig zou hebben kunnen vervoerd worden.

Men geeft voorts in bedenking, om, zoo ter dezer plaatse als in de overige artikelen der wet, bij welke boeten zijn vastgesteld, het bedrag daarvan in getallen en schrijfletters uit te drukken.

Ad art. 5. De woorden *hierna vermeld*, in den 3den regel der 1ste zinsnede, kunnen, als overtollig, wegvallen.

Men wenscht te vernemen, of het geval niet denkbaar zij, bij stormweder of andere buitengewone omstandigheden, dat er, buiten eenige schuld van de zijde des bevelvoerders of van zijne onderhoorigen, eene verandering of verplaatsing van de schaal of van de kokers plaats hebbe, en, zoo ja, of in zoodanig geval het geen hardheid zoude zijn, daarvoor eene boete te vorderen, en of derhalve ten aanzien van zulke onwillekeurige veranderingen of verplaatsingen geene uitzondering in de wet zou behooren gemaakt te worden.

Voorts is men van oordeel, dat de som van *f* 500 als *maximum* behoort te worden gesteld, met bijvoeging van eene mindere som als *minimum* der boete. Ook vreest men, dat het niet zelden moeijelijk zal wezen, de boete op den *bevelvoerder* van het vaartuig, dat in den regel aan den zoutzieder in eigendom toebehoort, te kunnen verhalen, en acht het derhalve verkieslijk, dat de *zoutzieder*, ten wiens behoeve de inslag is gedaan, ook voor de betaling der beloopene boete aansprakelijk worde gesteld.

Ad art. 6. Men wenscht te vernemen, of de bepaling van dit artikel mede op zoutkeeten, in zeeplaatsen boven de sluizen gelegen, en die gewoon zijn het zeewater aan den mond der havens in te nemen, toepasselijk zij? En, zoo ja, of dan de redactie van dit artikel niet zou behooren te worden verduidelijkt? Wanneer het daarentegen de bedoeling is, dat zoodanige fabrieken onder de toepassing van de artt. 4 en 5 van het ontwerp zullen vallen, zooals de gebezigde uitdrukking schijnt mede te brengen, dan zou men oordeelen, dat daarin eenigermate eene onbillijkheid gelegen is, naardien in het zeewater, hetwelk in die fabrieken gebruikt wordt, vaak gemiddeld niet meer dan één ten honderd zout aanwezig is. In het algemeen is het voorgekomen, dat de wijze van debiteren in dit en het volgende artikel vermeld, te veel ongelijkheid in de toepassing der wet zal veroorzaken, omdat volgens dezelve volstrekt geen acht zou worden geslagen op het gehalte van het zeewater, hetwelk intusschen aanmerkelijk verschilt. Tot bepaling van de voorgestelde verhooging schijnt men zeewater genomen te hebben bevattende meer dan 11 oncen zout, hetgeen het middelbare gehalte van het zeewater, dat in vele zoutkeeten gebruikt wordt, overtreft. Het schijnt dus wenschelijk, dat de verhooging vermeerderd of verminderd kunne worden, naar gelang van het gehalte van het water, en men geeft overzulks in bedenking, om die verhooging te bepalen van b. v. 2 tot 4 pond, en de toepassing voor elke afzonderlijke zoutkeet afhankelijk te maken van het middelbare gehalte van het zeewater, hetwelk in die fabriek gebruikt wordt.

Ad art. 9. Omtrent de bij dit artikel voorgedragen bepalingen betreffende de *kortingen* zijn onderscheidene aanmerkingen gemaakt.

Sommige leden waren van oordeel, dat er geene genoegzame redenen zijn om alleen korting toe te staan ten behoeve van de raffinade van Fransch zeezout. Bepaaldelijk heeft men gevraagd, of niet voor het onreine Engelsch klipzout, waarop tot nu toe 5 percent bij inslag werd gekort, naar billijkheid, en ten einde den fabrikant voor ondermaten vrij te waren, mede eene korting behoorde te worden toegestaan. Ook de raffinade van Spaansch zout, zoude, volgens de meening van sommigen, volstrektelijk eenige korting behoeven.

Door ander leden werd daarentegen het gevoelen geuit, dat er volstrekt voor geen soort van vreemd zout eenige korting hoegenaamd behoeft te worden toegestaan, vermits het verlies bij de koking en ten gevolge van lekkage, geenszins zoo belangrijk is en ruimschoots opgewogen wordt door de winst bij de raffinade, hetgeen mede, schoon welligt in mindere mate, het geval is met het Fransche zeezout, hetwelk toch altoos meer dan 100 ten honderd aan geraffineerd zout oplevert. Zelfs zoude, door de intrekking der thans voorgedragene korting op het Fransch zeezout, naar het gevoelen van sommigen, de evenredigheid tusschen deze soort en het klipzout niet verbroken worden. Want, hoezeer de eerstgemelde soort op zich zelve minder zoutdeelen inhoudt, zoo is het opmerkelijk, dat dezelve met klipzout vermengd, in de meest gebruikelijke evenredigheid van 30 tot 70, of 40 tot 60 ponden, eene grootere hoeveelheid (te weten 104 à 105 pond) geraffineerd zout oplevert, dan uit het onvermengde klipzout kan worden getrokken, hetgeen verklaard wordt niet alleen door het vermogen der vermenging om de cristallisatie te bevorderen, maar ook naardien de vereeniging der overmaat van zoutzuur, in het zout uit zeewater bereid aanwezig, met de overmaat van alcalische basis van het klipzout, nieuw zout doet ontstaan. Men wenscht te vernemen, of deze resultaten niet mede verkregen zijn, zoo bij de proefziedingen, die, naar men meent, op last der Regering hebben plaats gehad, als bij scheikundig onderzoek.

Voorts heeft men vrij algemeen bezwaar gevonden in de voorgedragen gelijkstelling, wat de korting betreft, van zeewater met gradeerwater. Men meende toch, dat de gradeer-machine zeer vele vreemde bestanddeelen wegneemt, en dat dus de pekel daardoor verkregen eene mindere korting behoeft, dan het zeewater. De Regering beweert wel, door de bevoegdheid tot scheikundig onderzoek gewaarborgd te zijn, dat de korting van 20 percent niet ten onregte genoten zal worden, doch men acht dit middel, hetwelk slechts zelden kan worden toegepast en ook maar werken kan ten aanzien van de partij, die onderzocht is, in den regel geheel onvoldoende te zijn, en men zou dus vermeenen, dat bij de wet aan het zeewater eene meerdere korting behoort te worden toegekend, dan aan de pekel uit de gradeer-machine, in verhouding tot de meerdere vreemde deelen, die verondersteld worden in het zeewater aanwezig te zijn. Men vond te meer aanleiding om dit punt aan de ernstige overweging der Regering aan te bevelen, omdat in Belgie bij de wet van 5 Januarij 1844 niet alleen de gradeermachines verboden zijn, maar zelfs geene voorloopige uitdamping van zeewater wordt toegestaan.

Men vermeent overigens te dezer plaatse, in verband met de algemeene aanmerking in § 5 van dit Verslag vervat, de aandacht der Regering bepaaldelijk te moeten vestigen op de groote ongelijkheid, die volgens de tegenwoordige voordragt zoude bestaan tusschen de fabrikanten die met zoet water raffineeren en de eigenaren van gradeermachines. Deze laatsten toch zouden in het genot worden gesteld van eene korting van 20 pct., welke zij tot dusverre niet hebben genoten, terwijl de eerstgemelde fabrikanten de korting wegens ruw zout, die zij tot dusverre genoten, in het vervolg voor het grootste deel zullen verliezen.

In tegenstelling van het gevoelen van de leden, die meenden eene korting van 20 pct. op de raffinade van zout water, vooral ten aanzien van het gradeerwater, als te hoog te moeten beschouwen, is door sommige leden opgemerkt, dat het klipzout eigenlijk, met inbegrip der spillagie, 110 ponden geraffineerd zout oplevert en niet $105\frac{1}{2}$ ponden, zooals in de Memorie van toelichting wordt opgegeven, waardoor inderdaad de korting op de raffinade voor die soort van zout met 5 pct. vermeerdert, en de ongelijkheid tusschen dezelve en de korting voor gradeerwater verminderd wordt.

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

Ad artt. 13 en 14. Men wenscht te vernemen, of de bij dit artikel bedreigde boete ook door den aangever zal verbeurd zijn in het geval, dat er, ten gevolge van een scheikundig onderzoek, een strafbaar verschil tusschen de aangifte en de verificatie bevonden is; en, zoo ja, of daarin dan niet eenige hardheid kan gelegen zijn, daar toch de bij de wet aan de administratie toegestane bevoegdheid tot het doen plaats hebben van een tweede onderzoek doet zien, dat zelfs deze wijze van verificatie niet altoos zeker is, en het dus zou kunnen gebeuren, dat de verkeerde aangifte het gevolg eener onwillekeurige vergissing van den aangever geweest is. In het algemeen was men van gevoelen, dat de in dit artikel bedreigde boete van den tiendubbelen accijns, in vele gevallen te hoog zou kunnen bevonden worden.

Men heeft gevraagd, of door *gradeerder*, in art. 13, 2den regel der 1ste alinea, en *aangever* in de 2de alinea, de zelfde persoon moet verstaan worden, en, zoo ja, of het dan niet verkieslijk zij daarvoor op beide plaatsen de zelfde benaming te bezigen? Voorts wenscht men te vernemen, wie de *ambtenaren* zijn, die in dit artikel en het voorgaande artikel bedoeld worden; zoo mede de *Rijksambtenaren* in het volgende artikel vermeld, en door wien dezelven zullen worden aangewezen.

Ad art. 15. Men heeft de bedoeling van het bepaalde in dit artikel niet begrepen, en wenscht te vernemen, waarom het aanwezig zijn van *moerloog*, dat weinig of geen zoutdeelen meer bevat, strafbaar moet worden gesteld, en op welke misbruiken en ontduiking van straffen de Regering hier het oog heeft gehad.

Voorts wordt in dit artikel de bepaling gemist, door welke partij de kosten van het scheikundig onderzoek betaald moeten worden.

Ad art. 16. Men vraagt of het de bedoeling zij, dat het verbod ook worde toegepast ten aanzien van *grossiers*, bij uitslag van zout in hoeveelheden van 5 pond en daar beneden? Voorts wenscht men te vernemen, welke de *vereischte documenten* zijn, die hier bedoeld worden? Men oordeelt eindelijk, dat de redactie van dit artikel eenige verduidelijking zou behoeven, teneinde daaruit volkomen blijke, dat *alle* uitslag van zout, onder doorloopend crediet opgeslagen, zonder het vereischte document, bij de wet verboden is.

Ad art. 17. Men geeft in bedenking, om, in den 3den en 4den regel, voor de woorden *vervoer te wettigen of den inslag te dekken*, liever te stellen: *vervoer te dekken of den inslag te wettigen.*

Ad art. 18. Evenals met betrekking tot eene gelijkluidende bepaling in het aanhangig wets-ontwerp tot verbetering van den accijns op de zeep was opgemerkt, heeft zich ook bij het onderzoek van het tegenwoordig wets-ontwerp de vraag opgedaan, of die bepaling niet belemmerend voor de scheepvaart zal wezen, en welk middel er bestaat, om in ongelegenheden, ten gevolge van onvoorziene en buitengewone gebeurtenissen, zonder toedoen van den schipper ontstaan, te kunnen voorzien?

Ten slotte wenscht men aan de Regeering in overweging te geven, of er geen middel bestaat, om het *ruw* zout zoodanig voor de consumtie onbruikbaar te maken, dat het gebruik daarvan in dien staat ten behoeve van den landbouw zou kunnen worden vrijgelaten, zonder dat men voor misbruiken zou behoeven te vreezen. Men zoude in dat geval zoodanigen vrijdom op hoogen prijs stellen, zoowel in het belang van den veestapel, als tot aanmoediging van het gebruik van zout tegen het broeijen van het hooi en andere nuttige doeleinden.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Maandag den 25sten November 1844.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Algemeene aanmerkingen.

§ 1. Onder de fabrikanten van voorwerpen waarop hier te lande een accijns gevestigd is, treft men geene aan, welke in hunne fabriekmatige werkzaamheden minder belemmerd worden, dan de zoutzieders. Immers, het ruwe zout mag versmolten, de pekel in de pannen overgebragt, en de zieding voleindigd worden, zonder dat daaromtrent eenige kennisgeving aan 's Rijks administratie van de accijnsen vereischt wordt. Op den zoutzieder berusten geene andere verpligtingen dan die, waaraan elk handelaar, doorloopend crediet voor den accijns genietende, onderworpen is; die verpligtingen bepalen zich alzoo tot eene borgstelling voor den accijns van het ingeslagene ruwe zout en in de betaling van den accijns, of wel in het leveren van bewijs van betaling of van debiteering van denzelve elders, voor hetgeen als ruw of geraffineerd zout door hen wordt uitgeslagen; terwijl de bevoegdheid tot peiling aan de administratie is gegeven om zich te kunnen verzekeren, dat geen zout op rekening aangeslagen ten verbruike worde afgeleverd, zonder dat de accijns daarvan voldaan zij.

Het thans aangeboden wets-ontwerp brengt hierin geene verandering te weeg, en de nieuwe formaliteiten, welke daarbij aan de zoutzieders worden opgelegd, bestaan slechts daarin, dat zij, die zeewater of gegradeerd zeewater in de raffinaderijen met schuiten aanvoeren, deze schuiten zullen moeten doen ijken en gedoogen, dat de hoeveelheid en sterkte van de pekel, door 's Rijks ambtenaren worde opgenomen; zoodat de eigenlijk gezegde fabricatie geene de minste nieuwe belemmering zal ondervinden.

Men kan derhalve niet deelen in het gevoelen, dat het verval der zoutziederijen hier te lande aan de wijze van heffing van den accijns zou te wijten zijn, te minder, daar de accijns ook voorheen en terwijl deze tak van nijverheid in vollen bloei was, zelfs tot een hooger bedrag dan thans en onder toepassing van vele bezwarende formaliteiten is geind; maar vermeent den achteruitgang alleenlijk aan de vermindering van het vertier naar buiten 's lands — als een gevolg zoo van de veranderde wetgeving in naburige Staten, als aan het ontginnen van zoutmijnen en het daarstellen van gradeerwerken, waar dit vroeger niet plaats had, — te moeten toeschrijven.

§ 2. In verband met het bovenstaande, kan de Regeering alzoo eene andere wijze van heffing van den accijns niet aanprijzen. — De bepalingen welke in naburige Staten daaromtrent gevolgd worden, zouden hier te lande aan vele zwarigheden onderhevig zijn; terwijl de terugkeer tot het stelsel der wet van 12 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 25) andermaal de deur zou openen aan die menigvuldige fraudes, waarover men zich onder dat stelsel te beklagen had en ter wering waarvan de thans bestaande wet is ingevoerd.

Wat eindelijk het aangeduide middel van admodiatie betreft, zoo beschouwt de Regeering zulks als ten eenenmale onraadzaam, niet alleen uit hoofde de belasting op de consumtie hierdoor in eene directe belasting zou ontaarden, maar ook tevens, vermits bij het te kort schieten van bruikbare middelen van invordering der geringe aanslagen in de admodiatie, de schatkist aan groote verliezen zou zijn blootgesteld en slechts de goedwilligen daardoor zouden getroffen worden.

§ 3. Het ligt geenszins in de bedoeling van het wets-ontwerp, om het belang der zoutzieders, die thans overmaten hebben aangegeven, te bevorderen ten koste dergenen die zulks niet hebben gedaan; uit de bijlage A [1]) blijkt toch, hoe van zoutzieders, welke geheel in de zelfde omstandigheden verkeeren, er sommigen zijn die al, en anderen die geen overmaten aangeven. De voorgedragene wetsbepalingen zullen de aanleiding tot de aangiften van overmaten grootendeels doen verdwijnen en alzoo de gelijkmatige toepassing der belastingwet bevorderen.

§ 4. De accijns op het zout bedraagt thans *f* 6 per 100 pond, en met inbegrip van 38 opcenten en 10 pct. collectief zegel *f* 9,11; zoo men dezen accijns zoodanig mogt verminderen, dat daarin geen lokaas voor de fraude meer konde gevonden worden, zou de schatkist een aanzienlijk deel van hare inkomsten moeten missen, hetwelk op geene andere wijze te vergoeden zou zijn.

§ 5. Evenals het ruwe zout bij inslag in de raffinaderijen, nadat de hoeveelheid daarvan door 's Rijks ambtenaren is opgenomen, in rekening van den zoutzieder wordt aangeslagen, zoo ook geschiedt de aanslag van het gegradeerd zeewater in verhouding tot de hoeveelheid zout welke hetzelve blijkt te bevatten. Die hoeveelheid wordt òf, naar de wijze bij art. 2 van het ontwerp voorgeschreven, door 's Rijks ambtenaren opgenomen, òf door een scheikundig onderzoek volgens art. 14 geconstateerd. De bepalingen der wet zijn dus in beiderlei opzigt volkomen gelijk, terwijl, voor zooverre men eenige begunstiging van het gegradeerd zeewater boven het ruwe zout, door het toekennen eener korting van 20 pct. op het eerste en het intrekken der bestaande korting

[1]) Zie stuk 6 hierachter.

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

op het laatste, mogt hebben bedoeld, dienaangaande wordt gerefereerd aan het opgemerkte sub 3°. van art. 2.

§ 6. De Regeering meent zich te mogen onthouden van een uitgebreid wetenschappelijk vertoog nopens het minder of meer bederfwerend vermogen van het zout, en bepaalt zich tot de opmerking, dat, wanneer tot zoodanig zout altijd eenig chloruretium magnesii vereischt mogt worden, zulks evenzeer in de ruwe zoutsoorten wordt aangetroffen, en daartoe derhalve niet volstrektelijk eene bijmenging van zeewater vereischt wordt, hetwelk behalve dit chloruretium magnesii ook sulphas sodae bevat, dat, in het geraffineerde zout aanwezig zijnde, stellig deszelfs bederfwerend vermogen vermindert.

Overigens kan de Regeering niet deelen in het gevoelen, dat het thans aangeboden wets-ontwerp de strekking heeft, om het gebruik van het zeewater bij de raffinade tegen te gaan; men heeft zich blootelijk deze vragen voorgesteld:

1°. Wordt door het gebruik van zeewater de hoeveelheid geraffineerd zout, welke uit een gegeven gewigt van ruw zout te verkrijgen is, vermeerderd; en

2°. Is het billijk dat de raffinadeur van die vermeerdering den accijns voldoet?

De bevestigende beantwoording dezer beide vragen niet betwijfeld kunnende worden, zoo moet daaruit volgen, òf dat de raffinadeur ook thans zijne rekening laat vermeerderen met de hoeveelheid zout uit zeewater verkregen, en alsdan blijft hij, onder de bepalingen van het nieuwe wetsontwerp, in den zelfden toestand als waarin hij zich thans bevindt; òf, dat hij zijne rekening niet wegens het meerdere heeft doen aanschrijven, maar dat met ontduiking van den accijns ten verbruike heeft afgeleverd, en alsdan heeft hij eene fraude gepleegd ten koste der schatkist en van andere zoutzieders, waartegen het wetsontwerp een billijk beletsel aan de hand geeft.

§ 7. Hieraan is beantwoord door de bijlage A, bevattende het getal van de verschillende zoutziederijen, de plaatsen waar dezelven gelegen zijn, de vermelding of dezelven al dan niet van zeewater of gegradeerd zeewater gebruik maken, en eindelijk de hoeveelheid waarmede de rekening is vermeerderd, percentsgewijze berekend in verhouding tot de in den loop van een jaar uitgeslagene hoeveelheid geraffineerd zout. Ook wordt onder B hierbij een staat gevoegd van den uitvoer van geraffineerd zout, onder opmerking dat het niet mogelijk is te weten in welke verhouding de verschillende soorten van ruw zout bij de raffinade van het uitgevoerde gebezigd zijn; vermits echter de grootste hoeveelheid is afgeleverd uit de ziederijen van Maastricht en Venlo, en in deze voornamelijk *Engelsch klipzout* gebezigd wordt, zoo mag men hieruit besluiten, dat uit die soort van zout wel hoofdzakelijk het geraffineerde zal zijn voortgebragt.

§ 8. Hieraan zal worden voldaan.

En alsnu tot de beantwoording van de aanmerkingen op de *bijzondere bepalingen van het wets-ontwerp* overgaande, vermeent men daaromtrent te moeten te kennen geven:

Ad art. 2, ad 1°. De vochtweger hier bedoeld is de zelfde als die in art. 1 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2) vermeld, namelijk de gewone vochtweger voor vloeistoffen soortelijk wigtiger dan water. Het verschil bestaat blootelijk daarin, dat, terwijl men vroeger het voornemen heeft gehad dien vochtweger van eene schaal te voorzien, waarop *het aantal ponden zout*, in een vat pekel voorhanden, aangeteekend zoude worden, thans dezelve de graden aanwijst met eene herleidings-tafel, om daarnaar het getal ponden te kunnen berekenen. Vermits de beide instrumenten even doelmatig zijn en zelfs onder de werking der wet van 2 Januarij 1832 geene werktuigen zijn vervaardigd, waarop de *schaal in ponden* is aangewezen, zoo heeft men, ter vermijding van noodelooze uitgaven, alsnu gemeend de zelfde werktuigen te moeten behouden, en is het wets-ontwerp dan ook dien overeenkomstig opgesteld. Overigens wordt opgemerkt, dat, zoo op dien vochtweger al geene tiende gedeelten, dan toch zeer goed vijfde of twee tiende gedeelten op dezelve kunnen waargenomen worden.

Ad 2°. Eenige vochtwegers, zooals bijvoorbeeld die van de Pharmacopea, worden gegradueerd door de bepaling van twee vaste punten. De ruimte tusschen die punten wordt dan verdeeld in eenige gelijke deelen (graden), en die verdeeling naar onderen of naar boven, of eindelijk naar beide zijden voortgezet, zooals het bijzonder gebruik van den vochtweger medebrengt. Het éene vaste punt wordt bepaald door de indompeling van den vochtweger in zuiver water, en het gedeelte van het werktuig, dat dan ondergedompeld is, heet de bol: wanneer ook het soortelijk gewigt bekend is van de tweede vloeistof, die tot bepaling gediend heeft van het andere vaste punt, dan is de verhouding te vinden tusschen de uitgebreidheid (het volumen) van iederen graad en de uitgebreidheid van den bol. Op deze wijze vindt men, dat bij den vochtweger van de Pharmacopea het volumen van den bol tot dat van iederen graad nagenoeg staat als 144 tot 1.

In lateren tijd heeft men eene meer naauwkeurige wijze van graduering aangewend, waarbij niet van vaste punten wordt uitgegaan, maar meer onmiddellijk de verhouding bepaald wordt van het volumen des bols tot dat van iederen graad. Deze betere wijze wordt, evenals bij den vochtweger voor het gedisteleerd, ook gevolgd bij den vochtweger in het ontwerp van wet bedoeld. Bij beiden is de uitgebreidheid van iederen graad 1/144 gedeelte der uitgebreidheid van den bol: dat getal van 144 is aangenomen, om niet te verschillen van den vochtweger der Pharmacopea.

Ad 3°. Met den vochtweger kan alleen het soortelijk gewigt bepaald worden. De aanwijzingen zullen verschillen niet alleen naar de hoeveelheid zuiver keukenzout, maar ook naar de hoeveelheid van alle andere zoutsoorten, die in de pekel voorhanden zijn. Om hierin te voorzien wordt bij het ontwerp eene korting toegestaan van 20 pct. op de aanwijzing van den vochtweger, in pekel (zeewater of gegradeerd zeewater) door de zoutzieders ingeslagen; de ondervinding heeft geleerd en de jongste proefnemingen hebben het bij vernieuwing bevestigd, dat die korting billijk is. Bovendien heeft men zich het regt voorbehouden, en het ook aan de fabrikanten gelaten, om de pekel scheikundig te doen onderzoeken en de uitkomst van dat onderzoek als grond der berekening te nemen.

Met deze beide voorzorgen zal de vochtweger een voldoend middel wezen, gelijk hij tot nog toe bij de opnemingen volgens artt. 1 en 4 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2) geweest is.

Bij de herleiding van het aantal graden tot de ponden zout, in een vat pekel voorhanden, heeft men natuurlijk tot grondslag moeten stellen de proeven genomen met oplossingen van zuiver keukenzout en zuiver water. Wanneer in een vat pekel steeds gelijke hoeveelheden van de zelfde vreemde zouten gevonden wierden, en het soortelijk gewigt dus alleen veranderde met de hoeveelheid keukenzout, dan zouden die vreemde zouten in aanmerking kunnen en moeten genomen worden bij de herleiding van de graden des vochtwegers tot het zoutgehalte van de pekel; dat zoutgehalte zou dan ook met den vochtweger geheel juist kunnen bepaald worden. Daar echter de hoeveelheid en soort dier vreemde zouten wisselvallig is, kunnen zij geen grondslag van herleiding aanbieden.

Wat nu betreft het opschrift van kolom 2 der tabel, zoo moet hetzelve in verband gebragt worden met de bepaling van art. 9, § 6, en zoodanig worden verstaan, dat zeewater of gegradeerd zeewater de bij de tafel aangeduide ponden zout bevat, behoudens eene korting van 20 pct.

Ad. 4°. In de memorie van toelichting staat: dat 3,5 vat vocht noodig is om 100 pond zout op te lossen. Die uitdrukking moet echter niet zoo worden opgenomen alsof die hoeveelheid *volstrekt* tot de oplossing noodzakelijk ware. Men gebruikt in de zoutziederijen eene pekel die nog onverzadigd is en die eerst door de uitdamping vóór en gedurende de koking tot den staat van verzadiging gebragt wordt. In dien zin moet dus dat *benoodigd* worden opgevat, dat de aangeduide hoeveelheid zeewater bij het gebruik in de zoutkeeten tot oplossing van 100 pond zout ter zieding vereischt wordt, en er bestaat dus geene tegenstrijdigheid tusschen de tabel en de memorie van toelichting.

Ad 5°. Staat in verband met de derde aanmerking op art. 2 van het ontwerp. Bij die aanmerking meent men het noodige tot inlichting gezegd te hebben; terwijl overigens aan de ambtenaren voorschriften zullen gegeven worden, om de verificatie zoo veel mogelijk op gelijke temperatuur te bewerkstelligen; wordende evenwel opgemerkt, dat de bepaling van het zoutgehalte bij eene lagere temperatuur, niet altijd ten nadeele van den fabrikant, maar ook tot zijn voordeel zou kunnen strekken, alles naar gelang bij hem over- of ondermaten worden bevonden.

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

Ad art. 4. Door op de gemetene ruimte of op de tonnemaat van het vaartuig 20 pct. af te trekken, bij de berekening van den accijns en der boete, is aan de gemaakte bedenking te gemoet gekomen; overigens acht men de vermelding, dat de straf in verhouding zal staan tot den gefraudeerden accijns, evenals dit in alle andere accijnswetten voorkomt, voldoende ter wegneming van alle onzekerheid nopens het bedrag.

Ad art. 5. De woorden *hierna vermeld* zijn vervallen.

De schalen of kokers, die binnen het laadruim besloten zijn, kunnen bij stormweder of andere buitengewone omstandigheden niet verplaatst worden, zonder dat het schip andere zeer aanzienlijke schade lijde. Het schip zal alsdan daarvan duidelijke kenmerken dragen, welke tevens ter verontschuldiging van den schipper kunnen strekken. Het wets-ontwerp is in dier voege gewijzigd, dat in zoodanig buitengewoon geval de schipper van boete bevrijd blijve.

Overigens vindt men geene reden om, onder de vorenstaande beperkingen, een minimum beneden de boete van f 500 vast te stellen; terwijl nog wordt opgemerkt, dat, volgens art. 226 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), het vaartuig speciaal verbonden en executabel zal zijn voor de boete door den schipper verbeurd; zijnde het ongeraden bevonden om den zoutzieder voor die boete verantwoordelijk te stellen, dewijl het gebleken is, dat de vaartuigen voor meer dan eenen zoutzieder het zeewater aanvoeren en den zoutzieders niet uitsluitend toebehooren, noch onder derzelver directie staan.

Ad art. 6. Het is de bedoeling dat de zoutkeeten op zeeplaatsen, boven de sluizen gelegen, en die gewoon zijn het zeewater aan den mond der haven in te nemen, in de termen van artt. 4 en 5 van het wets-ontwerp vallen.

Ten einde nogtans alle ongelijkheid voor te komen tusschen de zoutziederijen, gelegen aan plaatsen waar het water zout is, doch waarvan het zoutgehalte onderling verschilt, is het wets-ontwerp aangevuld met de bepaling, volgens welke de administratie gehouden zal zijn, om, wanneer de belanghebbenden zich met den aanslag, volgens dit artikel, bezwaard rekenen, dien aanslag — na door haar gedane opnemingen met den vochtweger op verschillende tijdstippen — voor elke zoutkeet op zich zelve, afhankelijk te maken van het middelbaar gehalte des zeewaters ter plaatse alwaar dezelve gelegen is, in verband met het gebruik van drie vaten vocht voor elke honderd ponden ruw zout, hetwelk blijken zal door zoodanige zoutzieders geraffineerd te zijn; en door welke bepaling het laatste lid van dit artikel is komen te vervallen; terwijl gelijke bevoegdheid mede voor de aanslagen volgens art. 7 wordt toegekend.

Ad art. 9. In de memorie van toelichting zijn de redenen opgegeven, waarom geene korting verleend wordt voor het *Engelsche klipzout*, doch daarentegen wel voor het *Fransche zeezout*. Andere ruwe zoutsoorten worden bij de raffinade zelden gebruikt, en vermits bij de bestaande wet de korting voor deze soorten nog beneden die voor het Engelsche klipzout was vastgesteld, zoo heeft men gemeend bij de afschaffing dezer korting ook die voor de andere zoutsoorten te moeten doen vervallen.

De juistheid der opmerking omtrent de uitkomsten bij vermenging van Engelsch met Fransch zout, wordt geenszins in twijfel getrokken; wanneer nogtans alleen om die reden alle korting moest worden afgeschaft, zou daardoor aan de zoutzieders de wijze van raffinering worden voorgeschreven, hetgeen de nijverheid zou kunnen belemmeren, dewijl het gebruik zich voortdurend moet kunnen regelen naar de prijzen.

De voorgedragene gelijkstelling, wat de korting betreft van zeewater met gegradeerd water, kan naar het inzien der Regering geen gegrond bezwaar opleveren.

Ten einde hieromtrent echter met de meest mogelijke zekerheid te werk te gaan, heeft men dit punt tot een onderwerp van nader opzettelijk onderzoek gesteld en eene hoeveelheid zeewater en gegradeerd zeewater door vertrouwde en deskundige hoofdambtenaren uit het gradeerhuis doen nemen, zonder dat de beheerders van die inrigting daarvan vooraf eenige kennis hadden kunnen dragen, en is dat water vervolgens aan het geheel onzijdig onderzoek van den hoogleeraar Mulder te Utrecht onderworpen.

Het verslag van den genoemden hoogleeraar, hetwelk hierbij sub litt. C. gevoegd is, doet den uitslag van dat scheikundig onderzoek kennen en levert het bewijs dat er in het zeewater, na de gradering, de zelfde hoeveelheid vreemde vaste bestanddeelen aanwezig blijven, welke zich daarin vòòr die bewerking bevonden, en dat mitsdien de korting voor zeewater en voor gegradeerd zeewater tot gelijk bedrag behoort verleend te worden.

Bovendien moet niet uit het oog worden verloren, dat het gegradeerd water, evenmin als het zeewater, eene korting geniet op het zout dat het wezenlijk inhoudt, maar blootelijk eene korting op de aanwijzingen van den vochtweger; door welke korting met voldoende naauwkeurigheid die aanwijzingen tot het werkelijke zoutgehalte worden teruggebragt.

Volgens genomene proeven in het groot is gebleken, dat 100 ponden klipzout $105\frac{1}{2}$ pond geraffineerd zout opleveren; terwijl, indien er meer uit verkregen wordt, het geraffineerde zout minder zuiver is of meer waterdeelen bevat.

Vermits in *België* geene gradeerhuizen bestaan, zijn wegens den aanslag van de daarin te vervaardigen pekel ook geene wettelijke bepalingen vastgesteld, doch hiervan moet dan ook het gevolg zijn, dat de oprigting van zoodanige gradeerhuizen wordt verboden, aangezien zonder dit verbod de mogelijkheid zou bestaan hebben, pekel voort te brengen welke niet onder het bereik der accijnswet viel.

Artt. 13 en 14. De Regering vermeent de vraag in het eerste gedeelte dezer aanmerking niet dan toestemmend te moeten beantwoorden. Indien het scheikundig onderzoek, bij bevinding van meerdere zoutdeelen dan de hoeveelheid en het gehalte van pekel in de aangifte vermeld oplevert, tegen de bedreigde boete kan waarborgen, zou men niet verzuimen daarvan telkens gebruik te maken; waardoor elke poging tot ontduiking van den accijns straffeloos zou worden toegelaten. Maar er ligt daarom ook in deze wetsbepaling voor den gradeerder geene onbillijkheid, vermits hem de wezenlijke hoeveelheid zoutdeelen in de pekel vervat, genoegzaam bekend is, en niets hem bovendien belet om bij den minsten twijfel dezelve vóór den uitslag te onderzoeken; ook wordt eene boetvrije speling toegestaan van 5 pct., welke voldoende is om den aangever tegen straffen bij gering verschil tusschen de aangegevene en bevondene hoeveelheid of den graad van sterkte te beveiligen.

De hoegrootheid der boete is geheel afhankelijk van het bedrag van den accijns, welke ten gevolge van de gedane verkeerde aangifte aan de schatkist zou zijn onttrokken. De straf is dus volkomen geëvenredigd aan de overtreding en berust bovendien op het beginsel, daaromtrent in het algemeen bij de accijnswetten aangenomen.

Het woord *aangever*, in de 2de alinea, is vervangen door dat van *gradeerder*; terwijl in de plaats van het woord *vervoerbiljet* het woord *aangifte* gesteld is.

De opneming van de hoeveelheid en van den graad van sterkte van de pekel geschiedt door de gewone Rijks-ambtenaren, hetzij controleur, ontvanger of commiesen, aan wie zich ook de zoutzieder, indien hij een scheikundig onderzoek verlangt, zal moeten verklaren; terwijl het scheikundig onderzoek zelf in den regel geschieden zal door een voor het vak van schei- en wiskundige zaken bij het Departement van Fiantien aangestelden hoofd-ambtenaar.

Ad art. 15. Op het vinden van *moerloog* is in het algemeen geene straf gesteld; doch wanneer die loog — welke weinig of geen zout meer bevat, en toch graden op den vochtweger teekent — door den raffinadeur als pekel wordt aangewezen, zoo kan dit alleen geschieden om ondermaten te dekken, verkregen door heimelijke uitslagen van zout; en het is dit misbruik, hetwelk men hier heeft bedoeld.

Het wetsontwerp is aangevuld met de bepaling, ten wiens laste de kosten van het scheikundig onderzoek zullen gebragt worden.

Ad art. 16. Het is de bedoeling, dat het verbod bij dit artikel mede toepasselijk zij op de grossiers, die doorloopend crediet voor den accijns genieten en die, volgens art. 22 der wet van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 35), geene uitslagen beneden de 50 ponden mogen doen; overigens blijkt die bedoeling duidelijk, daar in het algemeen wordt gesproken van uitslag van zout onder doorloopend crediet opgeslagen.

Door de vereischte documenten verstaat men zoowel de quitantien van betaalden accijns als alle andere documenten, waarmede volgens de wet de uitslag uit het doorloopend crediet gedekt wordt; door eene nieuwe redactie van het artikel is aan de gemaakte bedenkingen te gemoet gekomen.

Ad art. 17. Hieraan is toegegeven.

Ad art. 18. In alle documenten tot vervoer wordt de tijd door de Rijksontvangers in redelijkheid vastgesteld; terwijl de bepalingen

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

van art. 132 der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) het middel aanwijzen, waardoor in ongelegenheden kan voorzien worden.

Ofschoon de Regering volkomen de overtuiging deelt van het groot belang, hetwelk voor den landbouw gelegen is in het middel, waardoor aan dezen tak van nijverheid, zonder gevaar voor de schatkist, vrijdom van den accijns op het zout zou kunnen verleend worden, is door haar evenwel in der tijd, zoo aan den hoogleeraar *Numan* te *Utrecht*, als aan de eerste klasse van het Koninklijke Nederlandsche Instituut, de vraag voorgesteld: of het zout niet zoodanig met andere stoffen zou kunnen vermengd worden, dat het voor den landbouw geschikt bleef, zonder voor de gewone consumtie bruikbaar te zijn, of voor dezelve bruikbaar gemaakt te kunnen worden? Uit het verslag der onderzoekingen door genoemden hoogleeraar en het Nederlandsche Instituut gedaan, is gebleken, dat zoodanige vermenging niet mogelijk is. De vrijdom zou derhalve eene ruime gelegenheid tot ontduiking van den Rijksaccijns openstellen.

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

6. BIJLAGE *A* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

RENSEIGNEMENTEN NOPENS DE ZOUTZIEDERIJEN.

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten	Gegradeerd zeewater.					
N°. 1. 's Hertogenbosch.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	0,15 pct.	0,15 pct.	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 2. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	0,04 pct.	0,04 pct.	
N°. 3. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	2,28 pct.	2,28 pct.	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 4. Boxtel.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	0,16 pct.	0,16 pct.	
					1843	〃	0,38 〃	0,38 〃	
					1844	〃	0,37 〃	0,37 〃	
N°. 5. Tilburg.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	1,96 pct.	1,96 pct.	
					1843	〃	1,10 〃	1,10 〃	
					1844	〃	0,73 〃	0,73 〃	
N°. 6. Woudrichem.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	2,36 pct.	2,36 pct.	
					1844	〃	0,58 〃	0,58 〃	
N°. 7. Boxmeer.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 8. Breda.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	0,33 pct.	0,33 pct.	
					1842	〃	0,95 〃	0,95 〃	
					1843	〃	3,99 〃	3,99 〃	
					1844	〃	〃	〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER [Z]OUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van: Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.	Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
[N]°. 9. Breda.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	0,0005 pct.	0,0005 pct.	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	0,13 〃	0,13 〃	
					1844	〃	〃	〃	
[N]°. 10. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	0,0002 pct.	0,0002 pct.	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
[N]°. 11. Berg. op Zoom.	〃	Ja.	〃	〃	1841	〃	1,42 pct.	1,42 pct.	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 12. Id.	〃	Ja.	〃	〃	1841	〃	1,33 pct.	1,33 pct.	
					1842	〃	0,5 〃	0,5 〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	2,7 〃	2,7 〃	
N°. 13. Helmond.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	0,007 pct.	0,007 pct.	
					1843	〃	1,83 〃	1,83 〃	
					1844	〃	0,24 〃	0,24 〃	
N°. 14. Stratum.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 15. Arnhem.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 16. Wageningen.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	AANMERKINGEN.
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 17. Nijmegen.	Ja.	"	"	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 18. Id.	Ja.	"	"	"	1841	"	1,58 pct.	1,58 pct.	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 19. Tiel.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,51 pct.	0,51 pct.	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 20. Zuilichem.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,23 pct.	0,23 pct.	
					1842	"	0,15 "	0,15 "	
					1843	"	"	"	
					1844	0,02 pct.	0,47 "	0,49 "	
N°. 21. Haarlem.	"	"	Ja.	"	1841	5,25 pct.	"	5,25 pct.	Het zeewater wordt gehaald van *Katwijk*.
					1842	8,33 "	"	8,33 "	
					1843	8,23 "	"	8,23 "	
					1844	7,51 "	"	7,51 "	
N°. 22. Muiden.	"	"	Ja.	"	1841	1,02 pct.	3,94 pct.	4,96 pct.	Het zeewater wordt te *Nieuwediep* ingenomen, en van daar door het Noord-Hollandsche kanaal en de trekvaart van *Muiden* naar de zoutziederij vervoerd.
					1842	2,14 "	1,37 "	3,51 "	
					1843	3,23 "	1,02 "	4,25 "	
					1844	4,25 "	"	4,25 "	
N°. 23. Id.	"	"	"	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 24. Alkmaar.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	Het zeewater wordt óf van het *Nieuwediep* óf van de *Oude Sluis* doorgaande van de maanden April tot November gehaald.
					1842	"	2,6 pct.	2,6 pct.	
					1843	4,3 pct.	6,5 "	10,8 "	
					1844	4,57 "	5,83 "	10,40 "	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	AANMERKINGEN.
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 25. Alkmaar.	〃	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	Als voren.
					1842	7,95 pct.	14,003 pct.	21,953 pct.	
					1843	〃	6,9 〃	6,9 〃	
					1844	9,01 pct.	6,61 〃	15,62 〃	
N°. 26. Hoorn.	〃	Ja.	〃	〃	1841	3,81 pct.	〃	3,81 pct.	Het zeewater wordt door middel eener pomp uit de haven aangebragt.
					1842	2,02 〃	0,71 pct.	2,73 〃	
					1843	2,78 〃	2,11 〃	4,89 〃	
					1844	2,74 〃	0,78 〃	3,52 〃	
N°. 27. Enkhuizen.	〃	Ja.	〃	〃	1841	〃	3,91 pct.	3,91 pct.	Als boven.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	1,88 〃	1,88 〃	
					1844	〃	0,309 〃	0,309 〃	
N°. 28. Medemblik.	〃	Ja.	〃	〃	1841	7,72 pct.	〃	7,72 pct.	Als boven.
					1842	3,18 〃	1,27 pct.	4,45 〃	
					1843	4,59 〃	1,57 〃	6,16 〃	
					1844	4,73 〃	1,23 〃	5,96 〃	
N°. 29. Id.	〃	Ja.	〃	〃	1841	7,10 pct.	2,28 pct.	9,38 pct.	
					1842	9,14 〃	4,45 〃	13,59 〃	
					1843	6,64 〃	1,31 〃	7,95 〃	
					1844	5,80 〃	0.04 〃	5,84 〃	
N°. 30. Purmerende.	〃	〃	〃	〃	1841	〃	1,75 pct.	1,75 pct.	
					1842	〃	4,71 〃	4,71 〃	
					1843	〃	11,07 〃	11,07 〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 31. Id.	〃	(*a*)Ja.	Ja.	〃	1841	4,68 pct.	〃	4,68 pct.	(*a*) Dit meer *brak* dan *zout* water wordt alleen gebezigd bij invallende vorst.
					1842	5,89 〃	2,71 pct.	8,60 〃	
					1843	4,16 〃	2,81 〃	6,97 〃	
					1844	3,98 〃	0,71 〃	4,69 〃	
N°. 32. Leiden.	(*a*)Ja.	〃	(*b*)Ja.	Ja.	1841	4,92 pct.	〃	4,92 pct.	(*a*) Alleen bij langdurige vorst. (*b*) Bij gebrek aan gradeerwater. NB. Onder het geraffineerd zout, waarover de percenten berekend zijn, is ook begrepen hetgeen verkregen is uit het ingeslagen gradeer-water.
					1842	4,26 〃	〃	4,26 〃	
					1843	3,10 〃	〃	3,10 〃	
					1844	3,48 〃	〃	3,48 〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 33. Oegstgeest.	(*a*) Ja.	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	(*a*) Alleen bij langdurige vorst.
					1842	1,58 pct.	〃	1,58 pct.	
					1843	1,51 〃	〃	1,51 〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 34. Id.	(*a*) Ja.	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	(*a*) Alleen bij langdurige vorst.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 35. 's Gravenhage.	(*a*) Ja.	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	(*a*) Alleen bij langdurige vorst.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 36. Rotterdam.	Ja.	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	De schuit wordt bevaren door een zeeschipper, en brengt ook zeewater aan voor de zoutziederijen te *Dordrecht* en *aan den Mijl*.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	0,27 pct.	0,27 pct.	
					1844	〃	〃	〃	
							〃	〃	
N°. 37. Delfshaven.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	3,02 pct.	21,98 pct.	25 pct.	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 38. Hof van Delft.	Ja.	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	Bij open water bezigt men omstreeks de helft zeewater, en bij gesloten water uitsluitend *zoet* water.
					1842	〃	3,94 pct.	3,94 pct.	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 39. Brielle.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	Het zoet water wordt getrokken uit de haven, in welke zich dagelijks het binnen- of polderwater ontlast, zoodat hetzelve zeldzaam en bepaaldelijk niet anders dan bij stormweder en zeer hooge watervloeden eenigzins brak kan worden geacht.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 40. Zwijndrecht.	〃	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	AANMERKINGEN.
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 41. Zwijndrecht.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 42. Id.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 43. Id.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 44. Id.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 45. Dubbeldam.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 46. Id.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 47. Middelburg.	"	Ja.	"	"	1841	"	10,94 pct.	10,94 pct.	Wordt gepompt uit de daaraan belendende haven en grachten.
					1842	"	10,21 "	10,21 "	
					1843	"	1,61 "	1,61 "	
					1844	"	3,78 "	3,78 "	
N°. 48. Id.	"	Ja.	"	"	1841	"	2,44 pct.	2,44 pct.	Als boven.
					1842	"	0,96 "	0,96 "	
					1843	"	0,47 "	0,47 "	
					1844	"	0,02 "	0,02 "	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 49. Goes.	"	Ja.	"	"	1841	"	0,47 pct.	0,47 pct.	Wordt gepompt uit de daaraan belendende haven en grachten.
					1842	"	1,20 "	1,20 "	
					1843	"	0,08 "	0,08 "	
					1844	"	0,63 "	0,63 "	
N°. 50. Id.	"	Ja.	"	"	1841	"	0,61 pct.	0,61 pct.	Als boven.
					1842	"	1,15 "	1,15 "	
					1843	"	0,90 "	0,90 "	
					1844	"	0,96 "	0,96 "	
N°. 51. Zierikzee.	"	Ja.	"	"	1841	"	"	"	Als boven.
					1842	"	"	"	
					1843	"	1,63 pct.	1,63 pct.	
					1844	"	3,97 "	3,97 "	
N°. 52. Tholen.	"	Ja.	"	"	1841	7,48 pct.	0,11 pct.	7,59 pct.	Wordt gepompt uit de rivier de Eendracht, waaraan de zoutkeet onmiddellijk is gelegen.
					1842	8,35 "	0,025 "	8,375 "	
					1843	2,60 "	0,20 "	2,80 "	
					1844	"	0,25 "	0,25 "	
N°. 53. Axel.	Ja.	"	"	"	1841	"	3,71 pct.	3,71 pct.	Plagten voorheen brak water in tonnen per as te laten halen.
					1842	"	"	"	
					1843	"	0,39 "	0,39 "	
					1844	"	"	"	
N°. 54. Hulst.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,36 pct.	0,36 pct.	Als boven.
					1842	"	0,06 "	0,06 "	
					1843	"	0,15 "	0,15 "	
					1844	"	"	"	
N°. 55. Id.	Ja.	"	"	"	1841	"	"	"	Als boven.
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	0,32 pct.	0,32 pct.	
N°. 56. Sluis.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,38 pct.	0,38 pct.	Het water wordt gepompt uit een afwaterings-kanaal, circa 100 ellen van de sluis, door welke tusschenbeiden het zout water uit de kaai, ter spuijing van dezelve, naar binnen gelaten wordt, dat bedoeld kanaal brak maakt.
					1842	"	0,31 "	0,31 "	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	AANMERKINGEN.
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 57. Utrecht.	Soms	〃	Meest.	〃	1841	〃	〃	•	Het zeewater wordt uit de sluis te *Katwijk* gehaald.
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	0,40 pct.	0,40 pct.	
N°. 58. Harlingen.	〃	〃	Ja	〃	1841	5,56 pct.	4,06 pct.	9,62 pct.	
					1842	6,70 〃	0,82 〃	7,52 〃	
					1883	6,38 〃	3,83 〃	10,21 〃	
					1844	5,36 〃	4,92 〃	10,28 〃	
N°. 59. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	9,78 pct.	0,63 pct.	10,41 pct.	
					1842	11,38 〃	〃	11,38 〃	
					1843	9,60 〃	0,78 〃	10,38 〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 60. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	4,34 pct.	1,29 pct.	5,63 pct.	
					1842	5,56 〃	0,42 〃	5,98 〃	
					1843	7,98 〃	1,56 〃	9,54 〃	
					1844	5,78 〃	2,57 〃	8,35 〃	
N°. 61. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	4,30 pct.	1,06 pct.	5,36 pct.	
					1842	6,08 〃	0,30 〃	6,38 〃	
					1843	13,44 〃	0,80 〃	14,24 〃	
					1844	8,53 〃	0,09 〃	8,62 〃	
N°. 62. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	6,24 pct.	0,07 pct.	6,31 pct.	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	3,21 〃	0,84 〃	4,05 〃	
					1844	4,03 〃	〃	4,03 〃	
N°. 63. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	9,45 pct.	〃	9,45 pct.	
					1843	〃	1,04 pct.	1,04 〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 64. Id.	〃	〃	Ja.	〃	1841	3,93 pct.	3,23 pct.	7,16 pct.	
					1842	6,92 〃	〃	6,92 〃	
					1843	3,37 〃	1,97 〃	5,34 〃	
					1844	4,02 〃	4,33 〃	8,35 〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van: Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.	Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	AANMERKINGEN.
N°. 65. Harlingen.	"	"	Ja.	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 66. Dokkum.	"	"	Ja.	"	1841	12,15 pct.	0,68 pct.	12,83 pct.	
					1842	12,69 "	2,21 "	14,90 "	
					1843	13,50 "	1,80 "	15,30 "	
					1844	14,38 "	1,76 "	16,14 "	
N°. 67. Leeuwarden.	"	"	Ja.	"	1841	9,32 pct.	4,22 pct.	13,54 pct.	
					1842	13,11 "	0,50 "	13,61 "	
					1843	13,11 "	4,03 "	17,14 "	
					1844	11,41 "	2,67 "	14,08 "	
N°. 68. Workum.	"	"	Ja.	"	1841	0,51 pct.	2,81 pct.	3,32 pct.	
					1842	1,14 "	1,31 "	2,45 "	
					1843	0,66 "	0,37 "	1,03 "	
					1844	"	0,95 "	0,95 "	
N°. 69. Zwolle.	(*a*) Soms	"	Meest.	"	1841	"	1,84 pct.	1,84 pct.	(*a*) In geval van gebrek aan zeewater, van lagen waterstand door langdurigen oostewind, of ook van ingevallen vorst.
					1842	"	1,06 "	1,06 "	
					1843	"	"	"	
					1844	"	0,06 "	0,06 "	
N°. 70. Blokzijl.	"	"	Ja.	"	1841	8,86 pct.	"	8,86 pct.	
					1842	5,36 "	"	5,36 "	
					1843	5,36 "	"	5,36 "	
					1844	6,78 "	"	6,78 "	
N°. 71. Groningen.	"	"	Ja.	"	1841	4,36 pct.	13,40 pct.	17,76 pct.	
					1842	4,24 "	3,15 "	7,39 "	
					1843	4,45 "	7,84 "	12,29 "	
					1844	7,71 "	6,37 "	14,08 "	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten.	Gegradeerd zeewater.					
N°. 72. Maastricht.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 73. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 74. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	0,36 pct.	0,36 pct.	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 75. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	〃	〃	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	〃	〃	
N°. 76. Id.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	0,24 pct.	0,24 pct.	
					1842	〃	0,11 〃	0,11 〃	
					1843	〃	0,03 〃	0,03 〃	
					1844	〃	0,02 〃	0,02 〃	
N°. 77. Roermonde.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	0,008 pct.	0,008 pct.	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	〃	〃	
					1844	〃	0,5 〃	0,5 〃	
N°. 78. Weert.	Ja.	〃	〃	〃	1841	〃	0,92 pct.	0,92 pct.	
					1842	〃	〃	〃	
					1843	〃	0,09 〃	0,09 〃	
					1844	〃	0,10 〃	0,10 〃	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

LIGGING DER ZOUTZIEDERIJEN.	Aanwijzing der Zoutziederijen, waarin gebruik wordt gemaakt van				Dienstjaren.	Vrijwillig aangegeven vermeerdering.	Bij peiling bevonden overmaten.	TOTAAL	*AANMERKINGEN.*
	Zoet water.	Zeewater, gepompt ter plaatse waar de keet gelegen is.	Zeewater, aangevoerd in schuiten	Gegradeerd zeewater.					
N°. 79. Weert.	Ja.	"	"	"	1841	"	"	"	
					1842	"	"	"	
					1843	"	"	"	
					1844	"	"	"	
N°. 80. Venlo.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,20 pct.	0,20 pct.	
					1842	0,50 pct.	0,11 "	0,61 "	
					1843	0,14 "	0,10 "	0,24 "	
					1844	"	"	"	
N°. 81. Id.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,11 pct.	0,11 pct.	
					1842	0,32 pct.	0,14 "	0,46 "	
					1843	0,40 "	0,27 "	0,67 "	
					1844	"	0,05 "	0,05 "	
N°. 82. Id..	Ja.	"	"	"	1841	"	0,17 pct.	0,17 pct.	
					1842	0,30 pct.	0,14 "	0,44 "	
					1843	0,12 "	0,11 "	0,23 "	
					1844	"	0,013 "	0,013 "	
N°. 83. Id.	Ja.	"	"	"	1841	"	0,006 pct.	0,006 pct.	
					1842	"	1,82 "	1,82 "	
					1843	"	0,086 "	0,086 "	
					1844	"	0,05 "	0,05 "	

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

7. BIJLAGE *B* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Uitvoer van Geraffineerd Zout, van 1°. Januari 1831 *tot* 31 *December* 1843.

JAREN.	Aan de LANDZIJDE.	Aan de ZEEZIJDE.
	Ned. ponden.	Ned. ponden.
1831	486 590	214 521
1832	〃	462 222
1833	〃	208 472
1834	〃	156 760
1835	〃	246 014
1836	〃	142 057
1837	〃	219 760
1838	〃	226 754
1839	319 870	172 985
1840	1 990 932	273 249
1841	1 765 704	187 398
1842	1 263 042	148 611
1843	1 791 925	142 293

De Uitvoer aan de zeezijde in 1843 heeft plaats gehad:

	naar Oost-Indie	naar Suriname	
voor	90 350	52 043	142 393 Ned. ponden.

8. BIJLAGE *C* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Utrecht, 22 *Februarij* 1845.

Bij een schrijven van Uwe Excellentie dd. 11 Februarij ll., afdeeling Accijnsen, n°. 24, had ik de eer te ontvangen twee kruiken, met 's Rijks cachet verzegeld, inhoudende zeewater en gegradeerd zeewater, ten einde dezelven te ontleden en uit die ontleding het besluit op te maken, of gegradeerd zeewater, bij de belasting op het zout, eene mindere korting behoeft dan gewoon zeewater.

Met genoegen heb ik aan den mij opgedragen last voldaan, en heb ik de eer, Uwe Excellentie den uitslag van dat onderzoek mede te deelen.

In 1000 deelen zeewater en pekel zijn bevat:

Keukenzout	13,25	41,64
Zouten, gezamenlijk genomen . .	20,03	61,40.

Op 100 deelen der zoutmassa zijn er derhalve in zeewater 67, in den pekel 67,8 deelen scheikundig zuiver en watervrij keukenzout, hetwelk een zoo onbeduidend verschil is, dat dit veilig voor een deel aan de proef zelve kan worden toegeschreven.

De gronden, waarop degenen zich beroepen, welke het gegradeerde zeewater voor van vreemde inmengselen gezuiverd houden, bestaan in den aanslag van koolzuren kalk en koolzure magnesia, te vinden op het hout van den gradeertoestel. Deze hoeveelheid koolzure kalk en koolzure magnesia in zeewater, is echter gering. Naar vroeger door mij gedane bepalingen, is dit gehalte aan koolzure kalk en koolzure magnesia, geen procent van het zoutgehalte.

Het ligt in den aard der zaak, dat van eene waterige oplossing van een mengsel van niet vlugtige zouten, door gedeeltelijke verdamping des waters, niet anders dan water verloren gaan kan. Indien nu van het geheele zoutgehalte des zeewaters de koolzure kalk en magnesia 1/100 bedraagt — hetgeen te hoog geschat is — dan moet noodwendig bij het gradeeren van 100 ponden zout, als zeewater boven in den toestel gelaten, pekel afvloeijen, die 100 ponden zout bevat, min dat gedeelte van het 1/100 koolzure zouten, hetwelk aan het hout blijft hangen; hetgeen nooit de geheele hoeveelheid is. In de veronderstelling — die wederom te ruim genomen is — dat een vierde der koolzure zouten alzoo op het hout terugblijft, zou er 1/400 minder zout als pekel afvloeijen, dan er als zeewater in den toestel gebragt is, en eene daarnaar geregelde korting zou dan voor de pekel 1/4 pct. minder bedragen dan voor het zeewater.

Het zal niet noodig zijn uitvoeriger deze zaak uiteen te zetten, en ik mag het alzoo voor vastgesteld houden, dat de korting op de pekel van den gradeertoestel en op het zeewater niet wel anders dan geregeld kan worden naar, en afhankelijk zijn moet van het zoutgehalte in massa, en voor beide gelijk mag gesteld worden.

Ik heb de eer mij met onderscheiding te noemen,

Uwer Excellentie's gehoorzame dienaar,
G. J. MULDER.

Aan Zijne Excellentie
den Heere Minister van Finantien.

8*a*. VERVOLG VAN BIJLAGE *C* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

ONTLEDING van het Zeewater en het Gegradeerde Zeewater.

1°. 185,762 wigtjes zeewater werden verdampt en het overblijvende zacht gegloeid. Er bleef aan gezamenlijke zoutmassa over	3,760
191,572 gegradeerd zeewater gaven op dezelfde wijze	11,803
2°. 185,762 wigtjes zeewater werden met salpeterzuur zuur gemaakt, door salpeterzuur-zilver nedergeslagen en verzameld aan droog chlorzilver 8,311, waarin aan chlor	2,050
191,572 gegradeerd zeewater, op dezelfde wijze behandeld, gaven 26,194 chlorzilver, waarin chlor .	6,462
3°. 185,762 zeewater, met salpeterzuur zuur gemaakt, gaven met chlor-baryum aan zwavelzure baryta 0,766, waarin aan zwavelzuur	0,263
191,572 gegradeerd zeewater, op dezelfde wijze behandeld, 2,414 zwavelzure baryta, waarin aan zwavelzuur	0,830
4°. 185,762 zeewater, met sal-ammoniac gemengd, werd met zuringzure ammonia nedergeslagen en warm gedigereerd. Er werd zuringzure kalk verzameld, welke gebrand werd; aan koolzure kalk werd bekomen 0,126, waarin calcium	0,051005
191,572 gegradeerd zeewater gaven, op dezelfde wijze behandeld, aan koolzure kalk 0,471, waarin calcium	0,191027
5°. De van 4°. afgevloeide vloeistof des zeewaters werd met phosphorzure soda en ammonia gemengd en warm gedigereerd. Er werd, na branding van het nederslag, aan phosphorzure magnesia verzameld 0,657, waarin magnesium	0,161108
De van 4°. verkregene vloeistof des gegradeerden zeewaters, op dezelfde wijze behandeld, gaf phosphorzure magnesia 1,922, waarin magnesium.	0,471223

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

		Zeewater.	Gegradeerd zeewater.
Naar proef 4°. is aan calcium verkregen		0,510	0,1910
Naar proef 5°. is aan magnesium verkregen		0,1611	0,4712
Naar proef 2°. is aan chlor verkregen. .		2,050	6,462

Dit Chlor is aldus verdeeld:

Zeewater.

Sodium	0,999	+	Chlor 1,512	=	Chlor sodium	2,511
Magnesium	0,1611	+	Chlor 0,450	=	Chlor magn.	0,611
Calcium	0,051	+	Chlor 0,088	=	Chlor calcium	0,139
			2,050			

Gegradeerd Zeewater.

Sodium	3,163	+	Chlor 4,814	=	Chlor sodium	7,977
Magnesium	0,471	+	Chlor 1,318	=	Chlor magn.	1,789
Calcium	0,191	+	Chlor 0,330	=	Chlor calcium	0,521
			6,462			

	Zeewater.	Gegradeerd zeewater.
Naar proef 3°. is aan zwavelzuur verkregen	0,263	0,830
Dit stelt voor zwavelzure soda	0,468	1,477

Som der bestanddeelen:

	Zeewater.	Gegradeerd zeewater.
Keukenzout	2,511	7,977
Chlor magnesium	0,611	1,789
Chlor calcium	0,139	0,521
Zwavelzure soda.	0,468	1,477
	3,729	11,764
Onmiddellijk gevonden. . .	3,760	11,803

	Zeewater.	Gegradeerd zeewater.
In 1000 deelen keukenzout .	13,52	41,64
Chlor magnesium	3,24	9,34
〃 calcium	0,75	2,72
Zwavelzure soda.	2,52	7,70
	20,03	61,40

De andere kleine inmengselen, als chlor potassium, koolzure kalk, en magnesia, zwavelzure kalk, iod. magnesium, brom. magnesium, zijn niet bepaald, daar zij in de onderzochte hoeveelheden onweegbaar waren en bij de onderhavige vraag van geene waarde zijn.

Soortelijk gewigt des zeewaters: bij 9°,5 C = 1,0167;

Soortgelijk gewigt des gegradeerden zeewaters: bij 9°, 5 C = 1,0480.

9. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 4.

2de zinsnede, in regel 6 en volgende regels doorhalen de woorden: „dat het vaartuig, volgeladen zijnde met pekel van 17,2 graden, „zou kunnen inhouden; in dit geval wordt des zoutzieders rekening „met de aan dien inhoud geëvenredigde hoeveelheid zout belast," en daarvoor in de plaats stellen; „van het zout, aanwezig in „eene hoeveelheid pekel van 17,2 graden, welke de volle, krachtens „art. 5 gemetene ruimte van het vaartuig kan bevatten. Wanneer „het vaartuig niet volgens art. 5 is gemeten, wordt de hoeveel„heid pekel van 17,2 graden berekend naar de geheele tonnemaat „waarvoor het vaartuig bij de wet op de patenten is aangeslagen, „de ton berekend tegen 10 vaten; onder korting in het eene en „het andere geval van 20 pct. op de gemetene of geijkte ruimte.

„De rekening des zoutzieders wordt dien overeenkomstig met „den accijns belast,"

3de zinsnede, aanvangde met de woorden: *Ingeval de inslag*, en eindigende met de woorden: *de ton berekend tegen* 10 *vaten*, vervalt.

Art. 5.

1ste zinsnede, 3den regel, de woorden *hierna vermeld*, vervallen.

2de zinsnede, 2den regel, achter het woord *duidelijke* te voegen „*en*".

Laatste zinsnede, aan het einde, vervalt het cijfer *f* 500, waarvoor in de plaats komt: „vijf honderd gulden (*f* 500). Deze boete is „niet verschuldigd, ingeval de verandering of verplaatsing van „de schaal of der kokers blijkbaar ware veroorzaakt door onvoor„ziene omstandigheden, welke geene verdenking van fraude doen „ontstaan."

Art. 6.

1ste zinsnede, de twee laatste woorden: *zij inslaan* vervallen, waarvoor in de plaats komt: „blijken door hen sedert de laatste „peiling geraffineerd te zijn."

De laatste zinsnede, aanvangende met de woorden: *Bij peiling* en eindigende met de woorden *de rekening afgeschreven*, vervalt, welke door het volgende vervangen wordt:

„Het wordt nogtans den zoutzieder, die zich met bovenstaande „wijze van aanslag bezwaard acht, vrijgelaten, om aan den hoogsten „ambtenaar van de accijnsen in loco aanvrage te doen tot opne„ming van den graad van sterkte van het zeewater, aanwezig „ter plaatse alwaar de zoutziederij gelegen is.

„De rekening des zoutzieders wordt in dat geval aangeslagen „volgens de middelbare gehalte, welke bij wegingen in verschillende „tijdvakken van het jaar door den vochtweger worden aangeduid, „en tegen drie vaten pekel per honderd pond ruw zout door hem „geraffineerd."

Art. 7.

Laatste zinsnede, achter de woorden: *waarvoor geene drie vaten pekel*, te voegen „*als boven*"; en vervolgens aan het slot dier zinsnede: „behoudens ook de bevoegdheid, om hunnen aanslag „te doen regelen op den voet als bij het 2de lid van art. 6 is „voorgeschreven."

Art. 11.

Laatste zinsnede, aan het einde, in de plaats van het cijfer *f* 500, te stellen: „*vijf honderd gulden* (*f* 500)"

Art. 13.

In den 1sten regel der 1ste zinsnede het woord *uit* te vervangen door het woord „*van*";

en in den 3den regel het cijfer *f* 500, door „*vijf honderd gulden* (*f* 500)".

2de zinsnede, in den 2den regel het woord *vervoerbiljet* te vervangen door het woord „*aangifte*";

en in den 3den regel het woord *aangever* door „*gradeerder*".

Art. 15.

Ten slotte bijvoegen: „De kosten van dit onderzoek komen „ten laste der administratie, ten ware het vocht als pekel aan„gegeven, bevonden mogt worden moerloog te zijn."

Art. 16.

De redactie van dit artikel wordt vervangen door de onderstaande:

„Behalve de straffen bij de wet van den 21sten Augustus 1822 „(*Staatsblad* n°. 35) in het algemeen vastgesteld tegen ongeoor„loofden uitslag van ruw of geraffineerd zout, verbeurt degene, „uit wiens bergplaatsen van doorloopend crediet de uitslag van „zout of pekel zonder de vereischte documenten geschiedt, hoe „gering ook de hoeveelheid moge zijn, bovendien eene boete „van honderd gulden (*f* 100)."

Art. 17.

In den 3den regel, het woord *wettigen* vervangen door het woord „*dekken*";

en in den 4den regel het woord *dekken* door het woord „*wettigen*".

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

Art. 18.

De woorden *tot vervoer* in den 2den regel, doorslaan.

10. ALGEMEEN VERSLAG.

Onder de middelen, van welke de Regering zich eene verhoogde opbrengst, als gevolg eener verbeterde wijze van heffing, zonder verhooging van de belasting, beloofd heeft, werd ook door haar aangewezen de accijns op het zout. Een daartoe strekkend ontwerp van wet is bij Koninklijke boodschap van den 2den November des vorigen jaars aan de Tweede Kamer ter overweging toegezonden.

Blijkens de Memorie van toelichting, welke dat wets-ontwerp vergezelde, heeft de Regering met die voordragt geenszins het oogmerk gehad, om in de bestaande wettelijke verordeningen betrekkelijk den accijns op het zout, wat het stelsel zelf dier belasting betreft, gewigtige veranderingen te brengen. De verbetering, welke zij daarmede beoogde, zou uitsluitend bestaan in het daarstellen van middelen, ten einde meer krachtdadig tegen te gaan de misbruiken, welker bestaan door de ondervinding scheen bewezen te zijn, en die zij meende dat voornamelijk werden begunstigd door het onbelastbaar zijn van het zeewater, dat tot de raffinade van het zout gebruikt wordt, en door eene te ruime toekenning van korting voor het verlies op de raffinade.

Ten aanzien van het een zoowel als van het ander worden bij de onderhavige wets-voordragt voorzieningen voorgesteld. Volgens dezelve zal alle zee- en zout water, hetzij gegradeerd of niet, bij de wet als pekel beschouwd en voor den accijns aangeslagen worden naar de daarin aanwezige hoeveelheid ponden zout (artt. 1 en 2). In verband met die bepaling behelst het wetsontwerp onderscheidene voorschriften, ten doel hebbende om frauduleusen inslag van pekel in de zoutziederijen tegen te gaan (artt. 4 en 5), en om den aanslag te regelen van het praesumtief gebruik van zout water in zoutziederijen, die aan plaatsen gelegen zijn, waar het water altijd, of ook alleen bij vloed, zout is (artt. 6 en 7). Voorts worden de bij vroegere wetten verleende kortingen voor het verlies op de raffinade ingetrokken, met bepaling dat geene andere kortingen meer verleend kunnen worden, dan van 4 ten honderd op het ruw Fransch zeezout, en van 20 ten honderd op het zout, dat volgens aanduiding van den vochtweger in de pekel aanwezig bevonden wordt (artt. 8 en 9). Behalve deze bepalingen, wordt ook nog bij het wetsontwerp eene wijziging in de bestaande wet voorgesteld met betrekking tot den inslag van zeewater in gradeerhuizen, welke voor het vervolg wordt vrijgelaten (art. 11); waartegen echter eene meer gestrenge contrôle op den uitslag van het gradeerwater uit het gradeerhuis en op den vervoer van hetzelve wordt daargesteld (artt. 11, 12, 13). Eindelijk bevat het ontwerp bepalingen nopens de bevoegdheid om een scheikundig onderzoek te kunnen vorderen, tot bepaling van de werkelijk in het vocht vervatte zoutdeelen, nopens den aard van dat onderzoek (art. 14), en de gevallen, waarin hetzelve altijd moet plaats hebben (art. 15); terwijl ten slotte eenige voorzieningen worden voorgesteld, zoo ter wering van de misbruiken, welke bij den uitslag van zout, onder doorloopend crediet opgeslagen, plaats hebben (art. 16), als om te beletten, dat van het zelfde vervoerbiljet niet meermalen worde gebruik gemaakt tot het vervoeren van andere partijen, dan waarvoor hetzelve aangevraagd en afgegeven is (artt. 17, 18 en 19).

Bij het voorloopig onderzoek van deze voordragt in de Afdeelingen der Tweede Kamer, had men zich in het algemeen met de strekking van dezelve vereenigd. Het doel om het accijnsmiddel, zonder verhooging van het quantum der belasting, voor de schatkist meer productief te maken, vond bij de meeste leden bijval, evenzeer als de toeleg der Regering, om dit doel te bereiken door het te keer gaan van kwade practijken, even nadeelig voor den eerlijken fabrikant als voor de schatkist, en om alzoo de gelijkmatige toepassing der belastingwet te bevorderen.

Drie hoofdbedenkingen intusschen zijn bij gelegenheid van dat voorloopig onderzoek tegen het wets-ontwerp in het midden gebragt.

Vooreerst vreesde men, dat uit de toepassing der thans voorgedragen bepalingen te veel moeijelijkheden voor den zoutfabrikant zouden voortvloeijen; dat hij zich door de nieuwe formaliteiten, welke hem bij de wet worden opgelegd, in de uitoefening van zijn bedrijf te zeer belemmerd zoude gevoelen, en dat het verval van een belangrijken tak van industrie, die weleer in ons vaderland zoo zeer gebloeid heeft, daarvan het gevolg zou kunnen wezen.

Bij hare Memorie van beantwoording heeft de Regering getracht te bewijzen, dat de vrees voor te groote vermenigvuldiging van formaliteiten, als gevolg dezer wet, voor ongegrond te houden zij. Zij heeft aangevoerd, dat de werkzaamheden der zoutzieders minder belemmerd worden, dan die van alle andere fabrikanten van accijnspligtige voorwerpen, terwijl daarin ook door het aangeboden wetsontwerp geene verandering wordt te weeg gebragt, vermits de eigenlijk gezegde fabricatie van het zout geene de minste nieuwe belemmering zou ondervinden, en de eenige nieuwe formaliteiten, welke bij het ontwerp aan de zoutzieders worden opgelegd, zouden bestaan in het doen ijken van de schuiten, waarmede zeewater of gegradeerd zeewater in de zoutziederijen worden aangevoerd, en in het doen opnemen van de hoeveelheid en de sterkte der pekel door 's Rijks ambtenaren.

Met deze oplossing hebben vele leden zich echter niet laten bevredigen. Zij hebben namelijk, bij gelegenheid van het nader onderzoek der voordragt in de Afdeelingen van de Kamer, verklaard te blijven volharden bij het gevoelen, dat de toepassing der voorgedragene wet voor den zoutfabrikant te bezwarend zoude wezen; waarbij zij echter niet zoo zeer het oog hadden op het bezwaar eener vermeerdering van formaliteiten, ofschoon ook deze, hunnes inziens, het gevolg der invoering van deze wet zoude zijn, als wel op het bezwaar, hetwelk voor den fabrikant gelegen is in het aannemen van eenen maatstaf voor de berekening van den accijns, waarvan de onzekerheid, naar het gevoelen van die leden, niet wel betwist kon worden. Immers was hun uit de renseignementen, welke de Regering bij hare Memorie van beantwoording had overgelegd, gebleken, dat van zoutzieders, die geheel in de zelfde omstandigheden verkeeren, er sommigen zijn die al, anderen die geene overmaten hebben aangegeven en verkregen, waaruit zij alzoo afleidden, dat de grondslag, naar welken de heffing der belasting plaats heeft, niet voor zoo onwankelbaar zeker te houden is, dat er niet, ter voorkoming van mogelijke benadeeling van den fabrikant, eene vrij aanzienlijke speling bij de berekening van den accijns aan denzelve zou moeten gelaten worden. Bij het ontwerp daarentegen wordt hem niet alleen de tot dusverre toegekende korting voor verlies op de raffinade (welke korting tevens als eene tegemoetkoming moet worden beschouwd voor menigvuldige andere verliezen, zoo op het ingeslagen ruw zout als gedurende de fabricatie, waaraan de zoutzieder is blootgesteld) voor het grootste gedeelte ontnomen, maar daarbij wordt ook de meerdere ruimte, welke uit het gebruik van zout water voor den fabrikant voortvloeide, door het belastbaar maken van dat gebruik, geheel weggenomen. Deze dubbele beperking nu achtte men te bezwarend voor den zoutzieder en vreesde daarom, dat vele dier fabrikanten, van de vroeger genoten voordeelen zich verstoken ziende, er te eerder toe zouden komen, om eene industrie die hun geene genoegzame winsten meer zou opleveren, te verlaten en prijs te geven. Dat die vrees niet zoo geheel ongegrond is, daarvan meenden sommigen dat de onlangs ten uitvoer gelegde wet tot verbetering van den accijns op de zeep tot voorbeeld moest strekken, als zijnde genoegzaam bekend, dat de sluiting van twee zeepziederijen in twee aanzienlijke steden van Zuid-Holland het gevolg van de bezwarende bepalingen dier wet geweest is.

Overigens is weder door enkele leden teruggekomen op het denkbeeld, om den accijns te heffen bij den inslag van ruw zout en pekel, en dus om terug te keeren tot het stelsel der wet van 12 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 25), hetwelk men verlaten heeft uit hoofde van de menigvuldige fraudes, welke daarbij plaats hadden, om welke reden de weder-invoering van dat stelsel dan ook aan de Regering niet wenschelijk noch geraden is voorgekomen.

Eenige weinige leden gaven te kennen, dat zij het aangeduide middel, om de belasting op het zout bij wijze van admodiatie te heffen, geenszins zoo verwerpelijk achtten, als de Regering zulks scheen te doen, immers dat zij het niet een ontaarding zouden noemen, wanneer dit accijns-middel in eene directe belasting wierd veranderd.

In het algemeen was men van oordeel, dat, zoo aan de eene zijde er alleszins redenen zijn, om verkeerde practijken krachtdadig tegen te gaan, aan de andere zijde ook alles zorgvuldig behoort te worden vermeden, waardoor de eerlijke fabrikant in zijne industrie noodeloos belemmerd zou worden, terwijl ook niet uit het oog behoort te worden verloren, dat, wanneer de achteruitgang der zoutziederijen hier te lande aan de vermindering van het vertier naar buiten 's lands moet toegeschreven worden, hierin voor de Regering een krachtig motief gelegen moet zijn, om onze nationale industrie te hulp te komen, en dezelve althans niet door vermeerdering van formaliteiten nieuwe banden op te leggen.

Eene *tweede* hoofdbedenking tegen het aangeboden wetsontwerp betrof de bepaling opzigtens het gebruik van gegradeerd zeewater. Men had namelijk zoowel de bepaling, dat de inslag van zeewater

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

in gradeerhuizen vrijelijk kan plaats hebben, als de toekenning eener korting van 20 pct. op de hoeveelheid zout in de pekel aanwezig bevonden, als te begunstigend voor de eigenaren van gradeermachines beschouwd, waaromtrent men dus verlangd had van de Regering inlichtingen te bekomen. Te dien opzigte was ook misschien niet geheel zonder invloed geweest de omstandigheid, dat bijkans in al de menigvuldige adressen, welke te dezer materie bij de Kamer zijn ingediend, op die ongelijkheid van behandeling ten gunste van de eigenaren van gradeerhuizen is gewezen niet alleen, maar dat ook de meesten dier adressanten juist daaruit hun voornaamste bezwaar tegen de voordragt ontleend hebben.

Intusschen heeft de Regering bij hare Beantwoording ook dit punt getracht te wederleggen, door aan te toonen, dat de bepalingen van het ontwerp ten aanzien van den aanslag van gegradeerd zeewater volkomen de zelfde zijn, als die ten aanzien van den aanslag van het ruw zout, hetwelk in de raffinaderijen wordt ingeslagen, namelijk dat in beide gevallen de aanslag geschiedt in verhouding tot de hoeveelheid zout, welke door 's Rijks ambtenaren opgenomen of door een scheikundig onderzoek wordt geconstatcerd. En wat voorts de voorgestelde gelijkstelling ten aanzien van de korting van zeewater met gegradeerd water aanbelangt, zoo heeft de Regering zich te dien opzigte nader beroepen op de resultaten van proeven door den hoogleeraar *Mulder* genomen, en waardoor de billijkheid harer voordragt, om eene gelijke korting voor gegradeerd water als voor zeewater te verleenen, nader is gestaafd.

Bij gelegenheid van het jongste onderzoek in de Sectien zijn slechts enkele leden op de bedenking, uit de vermeende begunstiging van de eigenaren der gradeermachines ontleend, teruggekomen. In eene Afdeeling zijn echter bedenkingen voorgedragen omtrent den aard der gedane proefneming en nopens de daarbij verkregen resultaten, welke men hier laat volgen.

Vooraf heeft men aangemerkt, dat het te wenschen ware geweest, dat de beide specimina van zee- en gradeerwater, welke de hoogleeraar *Mulder* chemisch onderzocht heeft, daarna ook door den vochtweger der administratie onderzocht waren geworden, waardoor men in staat zou zijn geweest, de resultaten van de waardering van het zoutgehalte naar de handelwijze van het wetsontwerp te vergelijken met de chemische onderzoeking, en daardoor te kunnen oordeelen over de practische bruikbaarheid der schaal in art. 2, en de toepassing daarvan op zeewater met 20 pct. korting ingevolge art. 9.

Intusschen wordt dit gemis vergoed door de opgave van het specifieke gewigt van de beide specimina, welke de hoogleeraar *Mulder* onderzocht heeft.

Men heeft namelijk de hoeveelheid chloor-sodium en chloormagnesium in die opgave voorkomende als naauwkeurig beschouwd, en gesteld dat beide deze zouten bij het belastbaar zout geheel worden opgenomen (dat misschien te hoog is aangeslagen) en verder door eene gemakkelijke berekening gevonden, dat 1,698 en 5,18 Ned. ponden van deze zouten bijeengenomen, in de beide onderzochte vochten, per vat aanwezig zouden zijn: hierop toepassende art. 14 van het ontwerp, verkreeg men 1,86 en 5,76 Ned. ponden zout per vat aan belastbaar zout.

Ten andere bleek uit die opgave en uit den grondslag der verdeeling van den vochtweger, dat die vochten dit werktuig tot op 2°,365 en 6°,6 zouden hebben moeten doen inzinken, hetgeen volgens de schaal bij art. 2, 3,44 en 10,5 Ned. ponden zout per vat zou aanwijzen; hiervan aftrekkende 20 pct. ingevolge art. 9 wegens de toepassing op zeewater, zoo zou men komen tot het besluit, dat 2,752 en 8,4 Ned. ponden belastbaar zout in die zelfde vochten per vat voorhanden zijn.

Dit verschil in de verkregen uitkomsten heeft geleid tot het besluit, dat òf de schaal bij art. 2, òf de korting van 20 pct. op eenen verkeerden grondslag moet rusten, daar er geen reden is om niet aan de uitkomsten van den hoogleeraar *Mulder* alle vertrouwen te schenken.

Men zou derhalve vermeenen, dat deze twijfel over het wezenlijk zoutgehalte in zee- en gradeerwater, afgeleid uit waarnemingen van den vochtweger, door directe proefneming nader behoorde te worden opgeheven, waartoe de stelling van den hoogleeraar *Mulder* over de standvastige verhouding der onderscheidene zouten in zee- en gradeerwater gemakkelijke aanleiding schijnt te geven.

Eene *derde* hoofdbedenking stond in verband met de meening, dat om een krachtig en bederfwerend zout te verkrijgen, men zich bij de raffinade van zout water moet bedienen. Daar nu bij het wetsontwerp al het zout water, dat in de zoutziederijen wordt gebruikt, aan de belasting onderworpen wordt, zoo vreesde men dat, ten gevolge dier bepaling, voortaan bij de raffinade meer uitsluitend van zoet water gebruik zou worden gemaakt, en dat zulks alzoo eene schadelijke uitwerking ten aanzien van de deugdzaamheid van het fabricaat zou hebben.

Uit het antwoord van de Regering nopens dit punt schijnt te moeten worden afgeleid, dat zij de juistheid der voorzeide meening niet ten volle kan beamen, immers dat zij eene bijmenging van zeewater tot de raffinade niet volstrekt noodzakelijk acht, om een krachtig en bederfwerend zout te verkrijgen. Doch al ware zulks het geval, er zou evenwel, naar inzien der Regering, geene reden zijn om te vreezen, dat het gebruik van het zeewater ten gevolge van de bepalingen van het wetsontwerp zou verminderen, omdat ook thans van het meerder zout, hetwelk door dat gebruik wordt verkregen, de accijns behoort te worden voldaan, en er dus in den toestand van den raffinadeur te dien opzigte geene verandering zou worden gebragt.

Bij het nader onderzoek van de voordragt hebben eenige leden nopens dit punt tegenbedenkingen in het midden gebragt; zij meenden dat hun bezwaar door het antwoord van de Regering niet voldoende was opgelost, daar het toch, hunnes inziens, niet te ontkennen valt, dat, volgens de thans bestaande wijze van heffing van den accijns, door de zoutzieders, die met zeewater raffineeren, voordeelen worden genoten, waarvan zij bij invoering van de voorgedragene wet verstoken zouden zijn; waardoor alzoo eene krachtige drangreden, welke de zoutzieders thans tot het meer kostbaar gebruik van zout water noopt, in het vervolg zou komen te vervallen. Dit nu zou, naar het gevoelen dier leden, aanleiding kunnen geven, dat voortaan velen bij voorkeur zoet water bij de raffinade zouden gebruiken, waarvan men eenen nadeeligen invloed voor de hoedanigheid van het fabricaat bleef verwachten.

Na alzoo de hoofdbedenkingen, die tegen de onderhavige voordragt zijn ingebragt, te hebben opgegeven en ontvouwd, gaat de Centrale Afdeeling thans over tot de mededeeling van de verdere aanmerkingen, die ter gelegenheid van het jongste onderzoek van het wets-ontwerp door de leden zijn voorgedragen.

Ad art. 2. Uit de Memorie van beantwoording blijkt, dat men steeds in gebreke is gebleven, om den vochtmeter, die tot bepaling van het zoutgehalte is gebezigd, in te rigten overeenkomstig het voorschrift van art 1 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 2). Daarbij toch is bepaald, dat dit werktuig zoodanig zou worden ingerigt, dat het getal graden, waartoe hetzelve inzinkt, een even groot aantal ponden zout in het vat pekel zoo aanduiden. In stede hiervan schijnt de administratie zich te hebben bediend van eenen vochtweger in gelijke graden verdeeld, met eene herleidingstafel, ter berekening van het getal ponden. Zoodanige afwijking van het stellig voorschrift der wet kon men in geenen deele goedkeuren.

Overigens heeft men verklaard te volharden bij het gevoelen, dat, wanneer er op den vochtweger geene waarnemingen tot op een tiende gedeelte van de verdeeling kunnen plaats hebben, de schaal bij dit artikel vermeld van eene schijnbare naauwkeurigheid is, die in de practijk niet kan worden bereikt, en zelfs voor onvoldoende gehouden moet worden tot de rigtige uitvoering van het bepaalde bij art. 3 van het ontwerp.

Ad art. 5. Men heeft aangedrongen op de weglating der woorden: *welke geene verdenking van fraude doen ontstaan*, aan het slot der bijgevoegde zinsnede. Men oordeelde toch, dat eene omstandigheid, die vermoeden van fraude doet ontstaan, niet wel eene *onvoorziene omstandigheid* kan worden genoemd. Aan de andere zijde kan niet ontkend worden, dat er welligt geene onvoorziene omstandigheid denkbaar is, waarbij niet tevens fraude zou kunnen plaats hebben, en, onder dit oogpunt, schijnen de bijgevoegde woorden de strekking te hebben, om de uitzondering te zeer te beperken, zoo niet geheel nutteloos te maken.

Onderscheiden leden hebben voorts verklaard te blijven hechten aan het gevoelen, dat de som van *f* 500 een *maximum* behoorde te zijn, nevens welke eene mindere som als *minimum* der boete moest worden bepaald. Die leden vreesden, dat de boete, uit hoofde van het bedrag, slechts zelden zou worden toegepast, en dat alzoo in de meeste gevallen van het middel van transactie gebruik zou worden gemaakt, hetgeen zij niet konden billijken.

Ad art. 6. Men vreest, dat de bepaling van dit artikel in de toepassing moeijelijkheid zal doen geboren worden in plaatsen, zooals bijvoorbeeld te *Harlingen*, alwaar kleinere, in de nabijheid van elkander gelegen zoutkeeten zich van één massaal waterschip bedienen, uit hetwelk gelijktijdig het water naar de fabrieken wordt opgepompt.

Ad art. 9. Door eenige leden is opgemerkt, dat uit den staat

XII. *Verbetering van den Zoutaccijns.*

van renseignementen nopens de zoutziederijen, welke de Regering bij hare Beantwoording heeft overgelegd, gebleken is, dat de zoutziederijen, met versch water werkende, in den regel minder overmaat hebben opgeleverd, hetgeen schijnt te moeten worden toegeschreven aan het gemis van het voordeel, dat het gebruik van zeewater bij de raffinade aanbiedt, en dus naar het oordeel dier leden tegen het voorstel, om geene korting wegens het Engelsch klipzout toe te staan, zoude bewijzen.

Ad art. 15. Op dit artikel heeft men aangemerkt:

vooreerst, dat hetzelve niet uitdrukt de bedoeling, aangegeven bij de Memorie van beantwoording, daar niets gemakkelijker zou zijn, dan om de moerloog, door bijvoeging van water zoodanig te verdunnen, dat de vochtweger tot mindere graadverdeeling dan 17°,6 zou inzinken; en

ten andere, dat bij de wet het scheikundig onderzoek verpligtend is gemaakt voor alle gevallen, dat er moerloog in ziltig vocht gevonden wordt, terwijl men oordeelt, dat zulks alleen behoorde plaats te hebben in het geval, dat de fabrikant moerloog als pekel zou hebben aangegeven.

Ad art. 16. Ook hier zou men verlangen, dat de boete van *f* 100 als maximum van straf worde gesteld, en dat alzoo aan den regter vrijgelaten worde, om, naar gelang van de omstandigheden, ook eene mindere boete tegen de overtreders uit te spreken.

Ten slotte moet nog kortelijk gewag worden gemaakt van eenige aanmerkingen van algemeenen aard, welke bij gelegenheid van het laatste onderzoek in de Afdeelingen weder ter sprake zijn gekomen.

Bij hare Memorie van beantwoording heeft de Regering, ter voldoening aan den in het voorloopig verslag kenbaar gemaakten wensch der leden, eenen staat overgelegd, aantoonende den uitvoer van geraffineerd zout van 1°. Januarij 1831 tot 31 December 1843, zoowel aan de landzijde als aan de zeezijde. Uit dien staat blijkt, dat de belangrijkste uitvoer heeft plaats gehad in het jaar 1840, in welk jaar aan de landzijde 1 990 932 Ned. ponden geraffineerd zout zijn uitgevoerd. Ten aanzien van dit cijfer nu heeft men opgemerkt, dat hetzelve niet is overeen te brengen met de opgave van den zoutzieder *H. Seydlitz*, te *Maastricht* en *Venlo*, in een aan de Tweede Kamer ingediend adres gegeven, waarbij die adressant verklaard heeft, dat jaarlijks door hem naar Pruissen 4 a 5 millioen Nederlandsche ponden zout worden uitgevoerd, en alzoo ruim eens zooveel, als de geheele uitvoer aan de landzijde volgens de opgave der Regering heeft bedragen. Het schijnt wenschelijk, dat hieromtrent eenige ophelderingen aan de Kamer worden medegedeeld.

Door onderscheidene leden is voorts gewezen op de noodzakelijkheid, dat er maatregelen genomen worden tegen het frauduleus inslaan van ruw zout met zeeschepen, waaromtrent men meende, dat thans grove misbruiken plaats hebben. Om hiertegen met goed gevolg te kunnen waken, oordeelde men, dat beter de hand behoort te worden gehouden aan de bestaande voorschriften nopens het lossen op eene neutrale plaats, of wel dat de administratie zich van geijkte ligterschepen behoort te bedienen, om het ruw zout uit het zeeschip naar de fabriek te vervoeren, welke maatregel voor het meest afdoende middel wordt gehouden, om de bedoelde misbruiken, zonder te groot bezwaar voor den fabrikant, krachtdadig te keer te gaan.

Eindelijk is men teruggekomen op den wensch, reeds bij het voorloopig verslag uitgedrukt, dat ten behoeve van den landbouw vrijdom van accijns worde toegekend van het zout, bestemd voor bemesting der landen of tot voeding van het vee. Bij hare Beantwoording heeft de Regering verklaard in dien wensch te deelen, maar tevens van gevoelen te zijn, dat, bij gebreke van eenig middel om het zout door vermenging voor de gewone consumtie onbruikbaar te maken, door de toekenning van den verlangden vrijdom eene ruime gelegenheid tot ontduiking van den accijns zou worden opengesteld. Intusschen meent men, dat de Regering niet behoort te berusten in de onderzoekingen, welke in der tijd door den hoogleeraar *Numan* te *Utrecht* en door het Nederlandsche Instituut te dezen opzigte zijn gedaan, maar dat het belang der zaak haar zou behooren te nopen, om voortdurend op het uitvinden van eenig geschikt middel van vermenging bedacht te zijn. Men heeft daarop te meer aangedrongen, omdat, volgens de bekomen informatien, het in *Belgie* in den laatsten tijd werkelijk gelukt zoude zijn, zoodanig middel van vermenging te ontdekken, hetgeen dus hier te lande insgelijks zou kunnen toegepast worden. Men heeft overigens opgemerkt, dat bij de ruime vrijdommen, die ten behoeve van sommige visscherijen en onderscheidene fabrieken zijn toegestaan, en waarbij het ook wel niet altoos mogelijk zal wezen misbruik en ontduiking te weren, het inderdaad niet billijk voorkomt, dat de landbouw op den duur verstoken blijve van eene gunst, reeds bij de wet van 24 December 1829 aan dien tak van nijverheid toegekend, alleen omdat van die toekenning misbruik gemaakt zou kunnen worden, iets, waartegen welligt door doeltreffende administratieve voorzorgen wel zou kunnen gewaakt worden.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 3den Mei 1845.

XIII. Uitoefening van de verschillende takken der Geneeskunst.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 7 Mei 1845. Het wetsontwerp werd verworpen.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 19 November 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Eene herziening van de bestaande wettelijke verordeningen omtrent de uitoefening der verschillende takken van de Geneeskunst noodzakelijk zijnde bevonden, zoo is het ontwerp van wet opgemaakt, hetwelk, met de daartoe behoorende memorie van toelichting, aan U Edel Mogenden bij deze ter overweging wordt aangeboden.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 13den November 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, de noodzakelijkheid, om de bestaande wettelijke verordeningen omtrent de uitoefening der verschillende takken van de geneeskunst te herzien en in verband te brengen met den voortgang der geneeskundige wetenschap en de behoeften des tijds, zoodanig als meest strekken kan, om den heilzamen invloed daarvan op het leven en de gezondheid der ingezetenen te bevorderen;

Herzien de wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), die van den 28sten Junij 1816 (*Staatsblad* n°. 32), en van den 27sten Maart 1838 (*Staatsblad* n°. 10),

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedvonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot de uitoefening der geneeskundige burgerpractijk, hetzij in derzelver geheelen omvang, hetzij voor elk harer onderdeelen van inwendige geneeskunde, heelkunde, of verloskunde, moet men aan eene der hoogescholen van dit Rijk den graad van medicinae-, chirurgiae- of artis obstetriciae doctor verkregen hebben.

Hiervan zijn uitgezonderd, voor het verloskundige vak, de vroedvrouwen, alsmede voor de uitoefening van de genees- en heelkunst bij de ingezetenen, de officieren van gezondheid der land en zeemagt, die, na twintig jaren en daar boven in die betrekking te hebben gediend, op eene eervolle wijze de dienst verlaten, en ook de zoodanigen onder hen, welke, reeds vroeger op non-activiteit gesteld zijnde, met terugzage op gevestigden roem en genoegzame ervaring, door Ons tot de uitoefening dier vakken bij de ingezetenen zijn bevoegd verklaard.

Art. 2.

Alleen aan hen, die vóór den 1sten Januarij 1844 als leerlingen voor het beroep van stedelijk of plattelands-heel- of vroedmeester, of voor dat van apotheker, bij de daartoe bevoegde autoriteiten zijn ingeschreven, zal nog in den loop der twee eerst volgende jaren de gelegenheid openstaan, om, voor daartoe aan te wijzen speciale examinatores, proeven hunner bekwaamheid en geschiktheid tot de uitoefening dier beroepen af te leggen.

Van deze het vereischte getuigschrift van toelating bekomen hebbende, worden zij gelijkgesteld met hen, die reeds overeenkomstig de vroegere verordeningen ten deze geëxamineerd en toegelaten zijn.

Art. 3.

Wij behouden Ons voor, aan genees-, heel- of verloskundigen van gevestigden roem, door de practijk of de uitgave van werken gestaafd, op een buiten 's lands verkregen diploma de vrijheid te verleenen, om, zonder nader examen, in dit Rijk de genees-, heel- of verloskunst uit te oefenen.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Art. 4.

De titel van medicinae-, chirurgiae- of artis obstetriciae doctor *honoris causa*, door 's Rijks hoogescholen verleend, maakt niet bevoegd tot de uitoefening van het vak der geneeskundige wetenschap in het tot dat einde afgegeven diploma uitgedrukt.

Art. 5.

Alle de krachtens vroegere verordeningen wettig toegelatene geneeskunst-oefenaren blijven het genot dier toelating behouden.

Art. 6.

Zij, die eenen wettigen titel tot uitoefening der geneeskundige wetenschappen, hetzij in derzelver geheelen omvang, of voor eenig afzonderlijk onderdeel bezitten, mogen zich overal in dit Rijk vestigen of verplaatsen, zonder aan eenig nader examen onderworpen te zijn.

Art. 7.

Voor de dienst als *scheeps-arts* mogen alleen aangenomen worden:

a. wettig gepromoveerde doctores in de genees- of heelkunst;

b. heelmeesters ten platten lande, thans in die betrekking toegelaten, welke een examen als stedelijk heelmeester hebben afgelegd;

c. de op pensioen of op non-activiteit gestelde officieren van gezondheid der land- en zeemagt, onder verpligte aanteekening van qualificatie tot die dienst op hun diploma, getuigschrift, of op hunne commissie;

d. heelmeesters, volgens de vroegere verordeningen toegelaten, en bewijzen kunnende geven van kennis van de behandeling der meest voorkomende ziekten onder schepelingen, en van het toebereiden van geneesmiddelen.

Art. 8.

Het onderzoek van de in het vorig artikel sub litt. *d* bedoelde personen zal plaats hebben voor eene daartoe aan te wijzen speciale commissie, door welke het vereischte getuigschrift tot die dienst aan de belanghebbenden wordt uitgereikt.

Art. 9.

Schippers of reeders mogen geene onbevoegde personen als scheepsartsen aannemen. Niemand mag, zonder de bevoegdheid tot die dienst te bezitten, met eenen schipper of reeder eene verbintenis als scheepsarts aangaan.

Art. 10.

Geen scheeps-arts zal mogen uitvaren, dan nadat de voorraad van geneesmiddelen, welke hij op reis noodig heeft, en tot welker toediening de scheeps-artsen gedurende dien tijd bij deze speciaal gemagtigd worden, alsmede de benoodigde heelkundige werktuigen en behoeften, zullen zijn onderzocht en goedgekeurd door gecommitteerden uit den bij art. 41 dezer wet aangeduiden plaatselijken, of, bij diens ontstentenis, door den bij art. 35 dier wet aangeduiden provincialen geneeskundigen Raad. Geen schipper mag dien voorraad aan boord nemen, zonder dat hem behoorlijk blijke, dat dit onderzoek en deze goedkeuring in dier voege hebben plaats gehad.

Art. 11.

De bijzondere qualificatie van *oogmeester* kan alleen verkregen worden door chirurgiae doctores, die, bij een opzettelijk door nader aan te wijzen examinatores ingesteld onderzoek, bevonden zijn bijzondere geschiktheid en ervaring te bezitten in het behandelen van de ziekten der oogen en het gezigt.

Art. 12.

De bijzondere qualificatie van *tandmeester* kan alleen verkregen worden door hen, die, zonder in het algemeen tot de uitoefening der genees- of heelkunst bevoegd te zijn, door nader aan te wijzen examinatores bevonden worden bijzonder geschikt en ervaren te zijn in het werktuigelijk behandelen van de gebreken van het gebit, en het kunstmatig herstellen daarvan.

Bekwaam bevonden, wordt hun een getuigschrift uitgereikt.

In geen geval staat hun vrij, eenigerlei mondwaters of andere geneesmiddelen, onder wat naam ook, toe te dienen, of af te leveren.

Art. 13.

De vrouwelijke kweekelingen in de verloskunde moeten, alvorens tot de uitoefening van het beroep van *vroedvrouw* te worden toegelaten, aan nader aan te wijzen examinatores de bewijzen geven van voldoende kennis, bekwaamheid en geschiktheid; waarvoor haar door dezen een getuigschrift wordt afgeleverd.

Art. 14.

Het zoogenaamde dierlijke magnetismus mag ten geneeskundigen inzigte alleen worden aangewend door bevoegde genees-, heel- of verloskunst-oefenaren.

Geene andere personen mogen zich ten gezegden einde daarmede inlaten, of zich daartoe door openlijke aankondigingen of aan de woningen der ingezetenen afgegevene schriftelijke of gedrukte rondgaande kennisgevingen aanbevelen, dan na speciale door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken daartoe verleende magtiging, in allen gevalle nimmer dan volgens den raad, onder het persoonlijk toezigt, en de verantwoordelijkheid van eenen bevoegden genees-, heel- of verloskundige, vooraf aan gemelden Onzen Minister voor elk geval bekend te maken.

Art. 15.

Tot het bereiden en afleveren van geneesmiddelen, zijn als coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunst-oefenaren alleen geregtigd *apothekers*, tot dien stand bevorderd, na den graad van candidaat bij de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen aan de hoogescholen van dit Rijk verkregen te hebben door eene nader aan te wijzen speciale commissie.

Art. 16.

In de gemeenten, waar minder dan duizend zielen binnen een afstand van een half uur van het middenpunt van de kom der gemeente wonen, wordt aan de daar gevestigde medicinae doctores, bij uitzondering, tijdelijk toegestaan, de vereischte geneesmiddelen aan hunne lijders te geven, indien, naar het oordeel der bij art. 35 dezer wet aangeduide provinciale geneeskundige Raden, niet op eenige andere wijze in de behoeften der ingezetenen mogt kunnen worden voorzien, en geen apotheker zich aldaar nederzette.

Wanneer een apotheker zich later aldaar vestigt, is hij verpligt den voorraad van geneesmiddelen van den tijdelijk verzorgende medicinae doctor over te nemen, voor zoo verre deze zulks verkiezen mogt, en wel tegen waardering door den provincialen geneeskundigen Raad.

Art. 17.

De medicinae doctores en plattelands-heelmeesters, aan wie bij het uitvaardigen dezer wet de levering van geneesmiddelen aan hunne lijders vrijstond, blijven persoonlijk bij die bevoegdheid gehandhaafd.

Art. 18.

Voorwerpen, welke *enkel* als geneesmiddelen gebruikt plegen te worden, zoo wel eenvoudige als zamengestelde, in- of buitenlandsche, mogen in het klein alleen verkocht worden door *apothekers*, en niet anders dan onder hunnen *officinalen* naam, zonder eenig bijgevoegd berigt omtrent de vermeende krachten van het middel en den aard der ziekten of ongesteldheden, waartegen het zou kunnen worden aangewend.

Art. 19.

De voorwerpen, waaromtrent ten deze eene uitzondering gedoogd wordt, worden gebragt op daartoe door de provinciale geneeskundige Raden op te maken, en bij publicatie ter kennis van de belanghebbenden te brengen lijsten. Die lijsten duiden tevens de hoeveelheid van zoodanige voorwerpen aan, welke winkeliers en kleinhandelaren in droogerijen niet beneden eene bepaalde hoeveelheid mogen verkoopen.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Art. 20.

Geene geheime geneesmiddelen mogen, onder welke benaming ook, door onbevoegden worden toegediend, verkocht, of, door middel der dagbladen als anderszins, ter verkoop aangekondigd worden, dan ten gevolge van bijzondere magtiging van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, na geheime bekendmaking van derzelver betrekkelijke en in hoeveelheden uitgedrukte bestanddeelen en bereidingswijze.

Art. 21.

Vergiftige of verdoovende geneesmiddelen of zelfstandigheden mogen niet door de apothekers afgeleverd worden, dan op het door eenen bevoegden geneeskunst-oefenaar onderteekend voorschrift. Zij, die dezelven mogten voorgeschreven, of zonder het vereischte voorschrift afgeleverd of toegediend hebben, blijven verantwoordelijk voor de uit derzelver gebruik voortgevloeide schadelijke gevolgen.

Art. 22.

De apothekers en kleinhandelaren in droogerijen en verfwaren mogen vergiftige zelfstandigheden, die tot maatschappelijk of kunstgebruik dienen, en bepaaldelijk het *arsenicum album* (*rattenkruid*), tot geene mindere hoeveelheid dan van vijf en twintig Nederlandsche looden te gelijk afleveren, en bepaaldelijk daarenboven het arsenicum nimmer dan innig vermengd met op de honderd deelen daarvan een deel *lampzwart* (*zwartsel*), en tevens met op diezelfde honderd deelen vijf deelen fijn gemalen of gestampt poeder van *quassia*-hout. De verantwoordelijkheid in het voorgaand artikel vermeld, is ook hier van toepassing.

Art. 23.

De apothekers en kleinhandelaren in droogerijen en verfwaren mogen de in deze wet bedoelde vergiften, bij de in art. 19 vermelde lijsten kenbaar gemaakt, niet in hunnen winkel voorhanden hebben, maar moeten dezelven op eene daarvan verwijderde en geslotene plaats bewaren, onder hunne persoonlijke verantwoordelijkheid voor alle vergissingen en schadelijke gevolgen van in anderen gesteld vertrouwen.

Art. 24.

Het papier, de flesch, doos, of welk ander voorwerp ook, waarin die zelfstandigheden bewaard worden, moet duidelijk en leesbaar derzelver naam aanwijzen. De aflevering zelve moet geschieden in verzegelde papieren, dozen, flesschen, als anderszins, met den naam en de hoeveelheid der daarin bevatte zelfstandigheid, onder bijvoeging der woorden *zwaar vergif*, en de jaar- en dagteekening der aflevering, bekrachtigd door de onderteekening van den afleveraar.

Art. 25.

De apothekers en kleinhandelaren voornoemd moeten van de bedoelde door hen ingeslagen, en bij opvolging afgeleverde vergiftige zelfstandigheden eenen naauwkeurigen gezegelden inventaris houden, door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur geteekend en geparapheerd, inhoudende de hoeveelheid en gewigt of maat van gezegde voorwerpen bij den eersten inslag, de hoeveelheid, die daarvan bij opvolging afgeleverd is, benevens den naam en de naauwkeurige aanduiding van den persoon aan wien; alles op hunne persoonlijke verantwoordelijkheid.

Art. 26.

De voorschriften, in art. 21 dezer wet aangeduid, moeten door de apothekers, afgezonderd van hunne overige winkelrecepten, geliasseerd, en ten minste gedurende tien jaren ter hunner verantwoording bewaard, en aan de bevoegde magt vertoond worden, wanneer deze het noodig mogt oordeelen daarvan inzage te nemen.

In geval van overlijden van den apotheker worden die voorschriften bij eenen anderen, door den plaatselijken geneeskundigen Raad, of, bij ontstentenis van dezen, door den provincialen geneeskundigen Raad aan te wijzen apotheker overgebragt en door dezen ten zelfden einde bewaard.

Art. 27

Tot waarborg der zekerheid omtrent de deugdelijkheid van droogerijen of scheikundige bereidingen, welke alleen in de geneeskunst gebruikt worden, mogen geene publieke verkoopingen daarvan plaats hebben, dan na voorafgaande bekomene magtiging, overeenkomstig nader bij reglement van algemeen bestuur daar te stellen verordeningen.

Art. 28.

De namen, qualiteiten, tijd en plaats van promotie of toelating van de in bovenstaande artikelen omschreven medicinae-, chrirurgiae en artis obstetriciae doctores, stedelijke en plattelands-heel- en vroedmeesters, van de krachtens art. 1 dezer wet tot de uitoefening der burger-praetijk toegelaten officieren van gezondheid der land- en zeemagt, der oogmeesters, der tandmeesters, der vroedvrouwen, en der apothekers, worden gebragt op een algemeen daarvoor op te maken, jaarlijks te vernieuwen en te publiceren lijst, waartoe de bijdragen aan het Departement van Binnenlandsche Zaken geleverd worden door de provinciale geneeskundige Raden, bij welke de belanghebbenden zich ter inschrijving van hunnen titel tot uitoefening moeten aanmelden.

Art. 29.

Alleen zij, wier namen op de in het vorig artikel aangeduide lijst voorkomen (met uitzondering echter van hen, die, na het publiceren der laatste, en vóór het vernieuwen derzelve, eenen wettigen titel verkregen hebben, en zich ter inschrijving bij den meergenoemden provincialen of plaatselijken Raad aangemeld hebben en alzoo het bewijs daarvan kunnen leveren), worden als bevoegd tot de uitoefening van hun beroep aangemerkt.

Art. 30.

Alle niet in deze wet aangeduide qualificatien van genees-, heel-, verlos- of artsenijmengkundigen aard, zooals die van operateur, breukmeester, steensnijder, ledezetter, aderlater, magnetiseur, chimist (voor zoo veel het niet fabriekmatig vervaardigen van chemicalia geldt), enz., worden bij deze voor onwettig verklaard.

Art. 31.

Geene onbevoegde personen mogen eenigen tak der geneeskunde, hoe ook genaamd, of het beroep van apotheker uitoefenen, noch zich tot het behandelen van deze of geene ziekten, kwalen of gebreken, hetzij in publieke papieren of aan de huizen der ingezetenen rondgebragte of afgegevene berigten aanbevelen of kenbaar maken, zonder daartoe eenen wettigen titel te bezitten; en evenmin mogen onbevoegde personen geneesmiddelen afleveren en verkoopen, hetzij in het geheim, hetzij bij openlijke aankondiging.

Art. 32.

Zij, die eenen anderen tak van geneeskunde uitoefenen, dan waartoe zij als bevoegd op de in art. 28 dezer wet omschreven lijst vermeld staan, worden, behalve de boete of gevangenis, gestraft met tijdelijke schorsing in de uitoefening van hun beroep, den tijd van twee jaren niet te boven gaande.

Art. 33.

Geen medicinae-, chirurgiae- of artis obstetriciae doctor of tot genees-of heelkundige practijk bij de ingezetenen bevoegd verklaarde officier van gezondheid der land- of zeemagt, mag met eenen apotheker, en wederkeerig mag geen apotheker met eerstgenoemden eenige regtstreeksche of zijdelingsche overeenkomst, in verband met het apothekers-beroep, aangaan, ten doel hebbende om daaruit voor zich zelven eenige winst of voordeel te genieten, op dezelfde straf als in het vorig artikel.

De aldus in de uitoefening van hun beroep geschorste personen, dien onverminderd dat beroep blijvende uitoefenen, worden als onbevoegden aangemerkt, en de tegen dezen bepaalde straffen op hen toegepast.

Art. 34.

De overtredingen van de artt. 9, 14, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 31 en 32 dezer wet zullen worden gestraft met eene boete van ten hoogste een honderd gulden of met eene gevangenis van ten hoogste twee maanden, te zamen of afzonderlijk; en die van artt. 22 en 33 met het dubbele der opgenoemde boete of gevangenis.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Art. 35.

De provinciale Commissien van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, ingesteld bij art. 1 der wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), worden met den 1sten Januarij 1845 ontbonden en vervangen door provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt, zamengesteld uit:

den Gouverneur der provincie, of een door dezen te delegeren lid van Gedeputeerde Staten, den procureur-generaal, of, bij diens ontstentenis, den advocaat-generaal bij het provinciaal geregtshof;

ten minste zes, en ten hoogste negen doctores, naar mate der bevolking, uit de verschillende gedeelten van elke provincie;

twee apothekers.

Art. 36.

De eerste benoeming der leden van elken provincialen Raad van geneeskundig toevoorzigt, voor zoo verre die hun regt van zitting niet aan de tegenwoordige wet ontleenen, geschiedt door Ons, op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken. De leden worden voor den tijd van drie jaren gekozen. Elk jaar treedt, zoo veel doenlijk, een derde van het getal leden af.

Art. 37.

Ter vervulling van de openvallende plaatsen, hetzij door aftreding, overlijden of ontslag, wordt door de provinciale geneeskundige Raden voor elke vacature een drietal opgemaakt, waaruit door Ons eene keus wordt gedaan. De aftredende leden, welker volgorde in aftreding aanvankelijk door het lot bepaald wordt, mogen weder op de drietallen ter benoeming gebragt worden.

Art. 38.

De werkzaamheden der provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt bestaan:

a. in het constateren der bevoegdheid tot uitoefening van hun beroep der personen bij artt. 1, 2, 3, 5, 7, 11, 12, 13, 15 en 17 dezer wet aangeduid, en het opsporen en constateren van overtredingen derzelven;

b. in het toevoorzigt binnen hunne provincie op de rigtige en goede uitoefening van dat beroep door evenbedoelde personen;

c. in het visiteren der winkels en voorraadsplaatsen van apothekers, en van zoodanige personen, aan welke het bereiden van geneesmiddelen of derzelver verkoop voorwaardelijk is geoorloofd, overal in de provincie, alwaar geene plaatselijke geneeskundige Raden gevestigd zijn;

d. in het werkzaam zijn bij het ontstaan van *besmettelijke* (*contagieuse*) of *volks-* (*epidemische*) ziekten, en het beramen en voordragen van gepaste maatregelen tot voorkoming of stuiting derzelven;

e. in het zorgen voor hetgeen in het algemeen kan medewerken tot instandhouding der gezondheid, en tot afwering van hetgeen het leven der ingezetenen zou kunnen bedreigen;

f. in al hetgeen, in den geest dier algemeene bepalingen, meer bijzonder, door nader voor dezelven door Ons vast te stellen reglementaire verordeningen, aan hen zal worden opgedragen.

Art. 39.

De wijze, waarop de provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt hunne werkzaamheden verrigten, — de betrekking waarin zij, zoo tot het algemeen, als tot het provinciaal en tot de plaatselijke Besturen staan, — de wijze waarop in derzelver onvermijdelijke geldelijke behoeften voorzien wordt, en al hetgeen verder tot hunne bemoeijenissen behoort, wordt door Ons bij nadere reglementaire verordeningen bepaald en geregeld.

Art. 40.

De leden der speciale commissien en de examinatores, aangeduid bij artt. 2, 8, 11, 12, 13 en 15 der tegenwoordige wet, worden benoemd door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

Art. 41.

De plaatselijke Commissien van geneeskundig toevoorzigt, overeenkomstig art. 1 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n° 16) opgerigt, worden met den 1sten Januarij 1845 ontbonden, en in die steden des Rijks, welker bevolking vijftien duizend of meer zielen bedraagt, vervangen door plaatselijke geneeskundige Raden, zamengesteld uit:

den burgemeester, of een door hem te delegeren wethouder, of lid van den stedelijken Raad;

den officier van justitie (en, bij ontstentenis van dezen, deszelfs substituut) bij de arrondissements-regtbank, bij ontstentenis van beiden, den kantonregter;

den directeur of commissaris van politie;

ten minste drie, en ten hoogste zes doctores, de onderscheiden vakken van geneeskunst vertegenwoordigende;

twee apothekers.

Art. 42.

De leden der plaatselijke geneeskundige Raden, voor zoo verre die hun regt van zitting niet aan de tegenwoordige wet ontleenen, worden benoemd door de plaatselijke Besturen; de tijd van hun lidmaatschap en de bevoegdheid tot herkiezing wordt geregeld als bij artt. 35 en 36; met dien verstande, dat de plaatselijke geneeskundige Raad, voor elke vacerende plaats, een drietal van leden formeert, waaruit het plaatselijk Bestuur eene keuze doet.

Art. 43.

De werkzaamheden der plaatselijke geneeskundige Raden zijn dezelfde als die der provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt; maar zij bepalen zich bij uitsluiting tot de stad zelve waarin zij gevestigd zijn; zij worden geregeld bij de bijzondere verordeningen, door het plaatselijk Bestuur, in den geest der algemeene bepalingen, voor hen vast te stellen.

Art. 44.

De provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt en de plaatselijke geneeskundige Raden stellen de processen-verbaal en andere bewijzen tot overtreding dezer wet betrekkelijk, in verband met de zorg voor den gezondheidstoestand der ingezetenen, en tot de door Ons dienaangaande vast te stellen reglementaire bepalingen, in handen van het openbaar ministerie, om voor den bevoegden regter vervolgd te worden, volgens de bestaande wetten.

Art. 45.

De wetten van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), van 28 Junij 1816 (*Staatsblad* n°. 32) en van 27 Maart 1838 (*Staatsblad* n°. 10) worden ingetrokken en buiten werking gesteld.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Ad art. 1. Na langdurige overweging en dikwijls opgerezen twijfel, of men voor het vervolg ook de stedelijke en plattelands- heel- en vroedmeesters zoude behooren te behouden; en niet ontkennende, dat er vóór dat behouden wel niet geheel verwerpelijke redenen kunnen worden aangevoerd, heeft toch ten laatste de overtuiging de overhand behouden, dat het, bij het standpunt van meerdere volkomenheid, waarop de geneeskundige wetenschap thans gebragt is, en waarop men dezelve voor het vervolg wenscht nog hooger gebragt te zien, niet verkiesselijk is, geneeskunst-oefenaren te blijven behouden, die min volkomen toegerust zijn met die algemeene kennis, welke men in den man, aan wien men behoud van leven en gezondheid toebetrouwt, verlangt erkend te zien.

Het is dan om die reden, dat voorgesteld wordt, voor het vervolg geene andere dan academisch gepromoveerde genees-, heel- en verloskunstoefenaren toe te laten, behoudens de uitzondering aan het slot van dit artikel gevoegd: waardoor stedelijke en plattelands- heel- en vroedmeesters voor het vervolg afgeschaft worden. De zoodanigen daarvan, die thans nog bestaan, behooren billijker-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

wijze bij de hun vroeger toegekende regten en attributen gehandhaafd te worden. Derzelver getal is, althans voor vele jaren, nog voldoende, om niet te behoeven te vreezen voor eenig ongerief, dat men van derzelver gemis zou meenen te wachten te hebben.

Leerde eenmaal de ondervinding in latere tijden, dat men volstrekt niet buiten hen, of soortgelijke geneeskunst-oefenaren van mindere opleiding en meer beperkte kennis blijven *kan*, dan zal het oogenblik gerekend kunnen worden daar te zijn, om op deze zaak terug te komen. Men vergelijke het ten deze vóór en tegen aangevoerde, met hetgeen voorkomt in de gedrukte *Stukken betreffende de herziening der geneeskundige wetten en verordeningen in* 1841—1842.

Ad art. 2. Deze bepaling is billijk voorgekomen voor hen, die zich reeds eenigen tijd op de beoefening der onderwerpelijke wetenschappen hadden toegelegd, en zich voor de toekomst tot het verkrijgen van eenen stand in de maatschappij hadden voorbereid. De uitvoering zelve van de daartoe noodige maatregelen zal aan geene bezwaren onderhevig zijn.

Ad art. 3. Dit artikel is gelijkluidend met art. 10 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), behoudens eene wat meer bepaalde bestemming omtrent de wetenschappelijke verdiensten van hen, op welke de Koning zijn voorbehouden regt zou verlangen toe te passen.

Ad art. 4. Bij art. 78 van het besluit op het hooger onderwijs van 2 Augustus 1815, n°. 14, is bepaald, dat het, als van ouds, aan de Hoogescholen zal vrijstaan, om aan mannen van uitstekende verdienste, zoo buiten als binnen 's lands, den doctoralen titel, als blijk van achting, toe te staan, of aan te bieden, zonder de anders gewone gevorderde examina. Zoodanige gepromoveerden is men gewoon aan te duiden met de benaming van *doctores honoris causa*.

Volgens art. 142 van het zelfde besluit, wettigt de *graad* van medicinae doctor, zonder eenig nader examen, tot alle uitoefening van inwendige geneeskunst, en het is op grond daarvan, dat er meermalen twijfel en strijd van meening ontstaan is, of de zoogenaamde *honoris causa* gepromoveerde *medicinae* doctores ook het regt tot uitoefening van geneeskundige practijk zouden bezitten. Men heeft evenwel thans gemeend, dat eene als bewijs of blijk van achting verleende *titel* volstrekt niet gelijk kon gesteld worden met eenen *na afgelegde examina en geleverde bewijzen van kunde en ervaring verleenden academischen graad*, en begrepen, dat, tot wegneming van allen twijfel, de in dit artikel gemaakte bepaling in de wet behoorde te worden opgenomen.

Ad art. 5. Deze bepaling wordt door de billijkheid gewettigd. De wet kan geene terugwerkende kracht hebben, die zou uitloopen op de ontzetting van vroegere wettig verkregene regten.

Ad art. 6. Men meent dat de billijkheid vordert, dat elk, die eenmaal verklaard is geschikt, bekwaam, en alzoo bevoegd te zijn, om zijn beroep uit te oefenen, niet wel kan verpligt worden, om herhaalde malen de bewijzen daarvan op te leveren.

Ad art. 7. De in dit artikel aangeduide genees- en heelkundigen kunnen aangemerkt worden, als met voldoende geschiktheid en bekwaamheid toegerust, om den genees- en heelkundigen dienst als scheeps-arts te vervullen. Omtrent het pharmaceutisch gedeelte van dien dienst, behoeft men geene zoo groote zorg te voeden, of ook deze daarvoor wel geschikt kunnen geacht worden. Aan scheepsboord toch komt niet zoo zeer het artsenij-bereidkundig gedeelte der pharmacie te pas, daar de scheeps-artsen meer bepaaldelijk eenen voorraad van geneesmiddelen medenemen, meer geschikt om, naar het oordeel van den arts, daaruit eene gepaste keuze van toediening, en gepaste zamenmenging van hetgeen aangewezen is te bewerkstelligen, dan wel om kunstmatige artsenij-bereidkundige praeparaten te maken.

Ad art. 8. De bepaling in dit en die in het voorafgaand artikel omschreven, kunnen geschiktelijk vervangen die, welke voorkomen in artt. 1 en 2 der wet van den 28sten Junij 1816 (*Staatsblad* n°. 32), betrekkelijk de heelmeesters aan boord van koopvaardij- of visscherschepen, welke door de thans voorgestelde, in verband met de nieuwe daar te stellen algemeene wettelijke bepalingen aangaande de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst, gebragt en gewijzigd worden.

Ad art. 9. Dit artikel stemt in bedoeling overeen met de bepalingen voorkomende in art. 3 der evengenoemde wet. Derzelver nuttige strekking zal wel niet betwist worden.

Ad art. 10. Ook dit artikel is eene gewijzigde en naauwkeuriger uitbreiding van hetgeen reeds bij art. 4 der zelfde wet is vastgesteld. De bedenking is wel ten deze opgerezen, of het ook niet dienstig en noodzakelijk zoude zijn, dat de schippers of reeders van schepen onder de verpligting gebragt werden van geene zeereizen te mogen doen, of schepen uit te rusten, zonder eenen bevoegden scheeps-arts aan boord te hebben; doch, naar aanleiding der consideratien ten deze door het Departement van Binnenlandsche Zaken met de Kamers van Koophandel of voorname reeders gewisseld, heeft men geoordeeld, dat zulk eene verpligting niet zonder groote moeijelijkheid, en niet altijd met gelijke billijkheid aan dezen zoude kunnen worden opgelegd.

Ad art. 11. Hoezeer de behandeling van oog-gebreken in het algemeen tot het gebied van den genees- en vooral van den heelkundige behoort, en deze dus eigenlijk geene bijzondere qualificatie tot het behandelen van oog-gebreken behoeven, waardoor dan deze speciale onderscheiding van *oogmeesters* als overtollig en min verkiesselijk zou kunnen beschouwd worden, zoo is het niettemin waar, dat, vooral wat het operatieve gedeelte dier behandeling betreft, eene meer bijzondere toeleg en geoefendheid dezen of genen ten deze meer verkiesselijk, dan elk ander heelmeester in het algemeen kan doen achten. Voor de zoodanigen dan, en die verlangen zich van die zijde meer bijzonder gekenmerkt te zien, heeft men begrepen, de speciale qualificatie van oogmeesters te kunnen toelaten en behouden.

Ad art. 12. Ook elke heelmeester is uit den aard zijner professie tandmeester, en men zou uit dien hoofde eene afzonderlijke onderdeeling van personen, die, zonder algemeene genees- of heelkundige kennis te bezitten, als *tandmeesters* gequalificeerd worden, niet verkiesselijk kunnen achten; doch het is niet te ontkennen, dat het werktuigelijk behandelen van de gebreken van het gebit en het kunstmatig herstellen van het verlies van het geheel, of een gedeelte daarvan, een werk van oefening en daardoor verkregen meer bijzondere handigheid en geschiktheid is, waardoor de min algemeene wetenschappelijk gevormde mond-, kies- of tandmeester meestal verkozen zal worden boven den meer wetenschappelijk opgeleiden, maar niet zoo zeer door dagelijksche en uitsluitende oefening bedreven heelmeester; ja, het is bekend, dat laatstgenoemde in dit speciale geval zich veelal liever door zulk eenen mond- of tandmeester laat vervangen, dan dat hij welligt zich door mindere bedrevenheid in dat vak zou kenbaar maken.

Hierom heeft men gemeend zulke *tandmeesters* in het algemeen belang te mogen en kunnen behouden, maar hun bedrijf ook tot het bloot werktuigelijk gedeelte van dat vak te moeten bepalen.

Aan *zulke* tandmeesters intusschen, die in hun meestal opdringen van zoogenaamde mond- en tandmiddelen, tegen eenen bovenmatigen prijs, meer eene laakbare kwakzalverij verraden, dan dat door het toedienen van zulke middelen wezenlijk nut zou gesticht worden, oordeelt men dat het verkoopen of afleveren derzelven niet voegzaam kan worden toegestaan.

Ad art. 13. De maatschappelijke stand van *vroedvrouw*, als uit zijnen aard meer geëigend aan de kieschheid en het zedelijk gevoel van haar die verloskundigen bijstand behoeven, en in gewone gevallen, die gelukkig het minst zeldzaam zijn, daarom boven mannelijken bijstand kan verkiesselijk geacht worden, verdient niet alleen behouden, maar ook, door het zich daaraan toewijden van vrouwen van meerder beschaafden aanleg en meer geschikte opleiding weder opgebeurd en aanbevolen te worden. Middelen om daartoe te geraken, althans om er eene proeve van te nemen, zijn niet onuitvoerbaar, en men is nu reeds ten deze bedacht, om later daartoe strekkende reglementaire bepalingen voor te dragen. Is zulk eene vrouw intusschen eenmaal tot de uitoefening van dit haar beroep geschikt, bekwaam, en alzoo bevoegd verklaard, dan behoort zij ook dat beroep overal zonder herhaalde examina te mogen uitoefenen.

Ad art. 14. De bedriegerijen en laakbare kwakzalverij, tot welke de aanwending van het zoogenaamd dierlijk magnetismus aanleiding geeft, waartegen reeds interimair door ministerieele disposition, door Koninklijke magtiging gerugsteund, in individueele gevallen getracht is te waken, hebben het noodzakelijk doen oordeelen, ter voorkoming van alle spitsvondige tegenspraak, ten deze eene *wettelijke* bepaling,

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

in den geest der bedoelde dispositien, ook voor het algemeen uit te lokken.

Ad art. 15. Het belang der lijders vordert, dat het bereiden der geneesmiddelen welke zij behoeven, aan eene bepaalde klasse van coadjutores der geneeskunst-oefenaars toevertrouwd worde, welke laatstgenoemden alzoo het toezigt op eerstgenoemden hebben en beoordeelen kunnen, of door dezen datgene gepraesteerd wordt, hetgeen zij in het belang hunner lijders noodig geoordeeld en voorgeschreven hebben. Wanneer de geneeskundige practicus tevens artsenij-bereider is, of wordt, houdt alle contrôle op, en wordt hij, bij min gunstige levens-omstandigheden, op eene gevaarlijke proef voor zijne zedelijkheid gesteld. Daarom behooren dan ook in den regel geneesmiddelen *alleen* door apothekers bereid te worden.

Het voorstel om de qualificatie tot de uitoefening van dat beroep voor het vervolg afhankelijk te maken van eenen verkregen academischen graad, die meer wetenschappelijke studien waarborgt, strekt, om dien stand te verheffen, hem op de hoogte van den tegenwoordigen tijd te brengen, het verkrijgen der toelating tot uitoefening van denzelve minder gemakkelijk te maken, en alzoo beter opgeleide, beter gevormde apothekers te verkrijgen, waarbij tevens het doel zal kunnen bereikt worden, dat derzelver getal niet zoo ongeëvenredigd aan de behoefte toeneemt (waarover met reden zoo geklaagd wordt), en dus die middelen tot beperking van dat getal, bij wijze van uitsterving, aan welker invoering geene geringe zwarigheden verbonden zijn, onnoodig gemaakt worden.

Ad art. 16. Er kunnen omstandigheden zijn, waarin men ten deze in eenen exceptioneelen toestand verkeert, en die het bepaalde bij dit artikel noodzakelijk maken. Doch de billijkheid vordert dan ook, dat, wanneer die exceptioneele toestand ophoudt, de medicus, die gedurende denzelve onkosten gemaakt heeft tot aankoop van geneesmiddelen, daarmede niet onnut bezwaard blijve.

Ad art. 17. Het leveren van geneesmiddelen door de zoodanigen, die eigenlijk geen apothekers zijn, heeft tot dusverre slechts plaats gehad *bij toelating*. De plattelands-heelmeesters mogen, *zelfs nu*, van die toelating geen gebruik maken, wanneer meer dan één apotheek in de plaats hunner inwoning gevestigd is. Er is geen reden, om ten deze een onderscheid tusschen medicinae doctores en plattelands-heelmeester te maken.

Ad art. 18. Men ontmoet alhier eene meer bepaalde uitbreiding van art. 17 der bovengenoemde wet, noodzakelijk geoordeeld door de steeds meer en meer toenemende en schandelijke kwakzalverij in het venten, verkoopen en aanprijzen van geneesmiddelen door onbevoegden.

Ad art. 19. Wanneer de bepaling in het vorig artikel *in den strikten zin* werd opgevolgd, zou daaruit maatschappelijk ongerief te duchten zijn, daar er een aantal geneeskrachtige zelfstandigheden zijn, gewone en geoorloofde voorwerpen van debiet der tegenwoordige drogisten en kruidenverkoopers, die zeer algemeen en veelal door den zoogenaamden gemeenen man bij laatstgenoemden, en wel tot eenen lageren prijs, gehaald worden. Men stelt zich dan ook voor, om de aanwijzing dier zelfstandigheden, die meer als winkelwaren zullen kunnen aangemerkt worden, in de bedoelde lijsten niet al te naauw te beperken.

Ad art. 20. De inlassching van dit geheel nieuwe artikel in het ontwerp van wet is van hoog belang geoordeeld, en de bepalingen er van mogen geacht worden te zijn gewettigd ter voorziening, ten oorbare der maatschappij, bij de meestal groote nietigheid van die zoogenaamde *geheime* middelen, en de onbevoegdheid van hen, die ze aanprijzen, om te kunnen beoordeelen, in welke bepaalde en individueele omstandigheden het gebruik derzelven aangewezen of raadzaam zou kunnen zijn.

Ad art. 21. Het vastgestelde bij art. 16 der meergenoemde wet, waarvan de noodzakelijkheid en nuttigheid erkend blijft, heeft deze meer naauwkeurige bepaling en uitbreiding, ter meer volkomene bereiking van het voorgestelde doel, noodzakelijk doen voorkomen.

Ad art. 22. De noodlottige gevolgen, welke uit het afleveren van *arsenicum*, helaas, bij herhaling en zoo menigvuldig voorkomen, hebben het noodig doen oordeelen, om, ter voorkoming derzelven, een scherpe verordening te provoceeren. Men meent het beoogde doel te kunnen bereiken, eensdeels door het afleveren dier zelfstandigheid in kleine hoeveelheden op de voorgestelde wijze te bemoeijelijken, anderdeels door dezelve in zoodanigen staat te brengen, dat zij hare tegenwoordigheid door *kleur* en *smaak* verraadt, en alzoo noch met boos opzet, noch bij ongeluk, met voedsel of drank vermengd, onbemerkt kan ingegeven of verbruikt worden.

Ad artt. 23 — 26. De nuttigheid en strekking van hetgeen bij die artikelen voorgeschreven en bepaald wordt, kan niet miskend, en behoeft alzoo, meent men, niet betoogd of bewezen te worden. Deze maatregelen van voorzorg zijn reeds opgenomen in de gearresteerde en thans nog in werking zijnde instructien voor de plattelands-heelmeesters, de apothekers en de drogisten. Zij worden hier om het hoog gewigt der zaak en met meerdere uitbreiding, tot verzekering van den maatregel, als *wettelijke* bepaling opgenomen.

Ad art. 27. Ook dit artikel is, met gevorderde wijziging, in overeenstemming met hetgeen ten deze reeds bestaat, en bepaald is bij art 15 der meergenoemde wet van 12 Maart 1818: bepalingen, waarvan de doelmatigheid en noodzakelijkheid niet in twijfel wordt getrokken, noch betwist.

Ad artt. 28 en 29. Deze beide artikelen, in verband gebragt met de voorgedragen nieuwe wettelijke geneeskundige verordeningen, zijn overgenomen uit het reglement, gearresteerd bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1818 (*Staatsblad* n⁰. 25), betrekkelijk het geneeskundig onderzoek en toevoorzigt (artt. 25 en 26); echter met de gevorderde wijziging in de redactie, onder anderen met weglating van het slot van art. 26, hetwelk men oordeelt meer dan overbodig te zijn.

Het is noodzakelijk voorgekomen, die artikelen in deze wet op te nemen, en aldus meer verbindend te maken, bij de ondervinding dat meer dan eenmaal de regterlijke magt zich niet bevoegd geoordeeld heeft regt te doen, en de poenaliteiten der wet wegens onbevoegde geneeskundige practijk toe te passen, ter zake van haar als zoodanige overtreders kenbaar gemaakte personen, wier namen niet op de lijsten gevonden werden, en wel op grond dat die voorwaarde, of dat vereischte tot erkenning van bevoegdheid tot geneeskunstoefening, wel uit een Koninklijk besluit, waarop zij meende geen regt te kunnen spreken, voortvloeide, maar niet uit eene wettelijke verordening, welke alleen haar tot rigtsnoer strekken mag.

Ad art. 30. Het zich toeëigenen van andere qualificatie, dan die waartoe men wettig bevoegd is, kan slechts dienen, om den min doorzigtige te misleiden, en in een waan te brengen van meerderheid, of van grootere aanbeveling waardig te zijn, dan zij, die staan nevens hem, die zich zulk eene onwettige qualificatie aanmatigt. Tot het signalement van dat misbruik is dit artikel doelmatig voorgekomen.

Ad art. 31. Het vastgestelde bij art. 18 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n⁰. 16) werd geoordeeld niet genoegzaam naauwkeurig aan te duiden, wat al onder het uitoefenen van eenigen tak der geneeskunde door onbevoegden behoorde gerangschikt te worden, zoodat zelfs, zoolang dienaangaande geene meer beslissende uitspraak gedaan was, de sustenue gevoerd is geworden, en door eene regterlijke uitspraak achtervolgd, dat een onbevoegde, die zich in de openlijke nieuwsbladen valschelijk als gemagtigd tot de uitoefening der geneeskunst qualificeerde, en dienvolgens bekend maakte, dat hij voor elk, die verlangde hem als geneesheer ter behandeling van zekere bepaalde kwalen en ongemakken te raadplegen, dagelijks aan zijne woning, op bepaalden tijd, zou te spreken zijn, — geoordeeld is geworden niet te vallen in de termen van onbevoegd eenigen tak der geneeskunde te hebben uitgeoefend, en dienvolgens het tegen denzelve door de bevoegde geneeskundige autoriteit opgemaakt proces-verbaal zonder gevolg is gebleven.

Daarom is aan het bedoelde artikel bij deze de noodzakelijke en nuttig geoordeelde uitbreiding gegeven.

Ad art. 32. Dit artikel, gebragt in verband met art. 19 der wet van 12 Maart 1818 en met artt. 28 en 29 van het onderwerpelijk ontwerp van wet, zal wel geenen bijzonderen aandrang tot staving van deszelfs doelmatige strekking behoeven.

Ad art. 33. In artt. 20 en 21 der meergenoemde wet van 12 Maart 1818, komen de bepalingen voor, welke men geoordeeld heeft gevoegelijk te zamen bij deze in één artikel te kunnen opnemen; de redactie van hetzelve heeft alleen de wijziging ondergaan, welke de nieuw voorgedragen wettelijke bepalingen vorderen; de nuttige strekking er van zal wel, evenmin nu als vroeger, in twijfel behoeven getrokken te worden.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Ad art. 34. De strafbepalingen, welke men, omtrent de overtredingen van onderscheidene artikelen dezer wet, meer doelmatig geoordeeld heeft in één artikel te zamen te vatten, dan dezelven voor elke bijzondere overtreding te herhalen, zullen bevonden worden op vele dier overtredingen tot eene hoogere maat opgevoerd te zijn, dan dezelven onder de nu nog vigeerende wet zijn vastgesteld. Men heeft geoordeeld, dat het belang der zaak vorderde, dat de kantongeregten, bij welke het openbaar Ministerie in den regel niet door regtsgeleerden wordt waargenomen, van alle kennisneming worden uitgesloten in zake van overtreding dezer belangrijke wet, bij welker handhaving en toepassing men elk oogenblik op moeijelijkheden kan stuiten; te dien einde zijn dan die strafbepalingen zoo ingerigt, dat die uitsluiting daaruit voortvloeit. Maar daarenboven, daar de ondervinding heeft doen zien dat wetten als de onderhavige, vooral met opzigt tot het onbevoegdelijk uitoefenen der geneeskunst, niet zelden door dezulken overtreden worden, die, dewijl zij niets te verliezen hebben, door geene bedreiging van geldboeten kunnen bedwongen worden, heeft men het dienstig geoordeeld de oplegging van boeten of gevangenisstraf facultatief te stellen, zoodat althans voor het geval van geldelijk onvermogen eene subsidiaire gevangenisstraf kan worden opgelegd.

Ad art. 35. Het ontbinden der provinciale Commissien van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt is onvoorwaardelijk en algemeen door de commissie tot herziening der geneeskundige wetten en verordeningen voorgesteld; men meent ook daarmede te moeten instemmen, eensdeels omdat het niet te ontkennen is, dat dezelven in hare tegenwoordige wijze van zamenstelling en uitoefening harer werkzaamheden, niet altijd en in allen opzigte aan hetgeen van haar verwacht moet worden, konden voldoen, of voldeden, maar ook omdat een zeer groot gedeelte harer werkzaamheden (het afnemen van examina), bij het aannemen van het aangeboden ontwerp van wet, komt te vervallen.

Het geneeskundig *toevoorzigt*, waarvoor evenwel bij voortduring dient gezorgd te worden, stelt men voor aan eenen *provincialen geneeskundigen Raad* op te dragen. Deszelfs wijze van zamenstelling, zoo al niet geheel en al zoodanig als zulks door de commissie tot herziening der geneeskundige wetten en verordeningen is voorgesteld, biedt echter een personeel aan, hetwelk den geregelden en doelmatigen gang van het geneeskundig toevoorzigt beter zal waarborgen, dan zulks thans plaats kan hebben.

De commissie tot herziening stelde voor, om ook onder de leden van dien provincialen Raad op te nemen den hoofd-ingenieur van den waterstaat der provincie, en veeartsenijkundigen, en den hoofd-officier van gezondheid in de provincie gevestigd; dan, daar toch de voorlichting van dezen slechts in bepaalde, en niet zoo zeer in doorgaans voorkomende gevallen zal behoeven vereischt te worden, en daar de Raad dan toch altijd, wanneer zoodanige gevallen zich voordoen, dezelven zal kunnen raadplegen, heeft men het minder noodzakelijk geoordeeld ook hen als vaste leden van dien Raad voor te stellen.

Ad artt. 36 en 37. Het is meer doelmatig voorgekomen, de eerste zamenstelling van den in die artikelen bedoelden Raad, en de wijze van aanvulling van denzelve, bij opvolging voor die leden, welke hun regt van zitting in denzelve niet aan de wet ontleenen, bij die wet zelve te bepalen, dan die van reglementaire verordeningen afhankelijk te maken.

Ad art. 38. Hoezeer het niet wel doenlijk zijn zoude, de werkzaamheden van bedoelden Raad in hare geheele uitgebreidheid en bijzonderheden bij de wet te bepalen, heeft men het echter noodzakelijk geacht de hoofdpunten daarvan in dezelve op te nemen, welker meer bepaalde uitbreiding het onderwerp van de reglementaire verordeningen voor den Raad zal moeten uitmaken. Noodzakelijk althans behoorden bij de wet vastgesteld te worden de bevoegdheid dier Raden tot het visiteeren van de winkels der apothekers (in verband met art. 168 der Grondwet), alsmede die tot opsporen en constateeren van gepleegde overtredingen dezer wet.

Ad art. 39. De bepalingen, in dit artikel vervat, vloeien uit den aard der zaak voort, en behoeven geene bijzondere toelichting.

Ad art. 40. De opdragt dier benoemingen, die slechts tijdelijk en in bepaalde gevallen zullen te pas komen, heeft men begrepen dat meest gevoegelijk aan den Minister van Binnenlandsche Zaken kon worden overgelaten.

Ad artt. 41 en 42. Het vervangen der plaatselijke Commissien van geneeskundig toevoorzigt, zooals dezelven thans zijn zamengesteld, door plaatselijke geneeskundige Raden, belast met het houden van een meer speciaal toezigt in de steden des Rijks van eene meer uitgebreide bevolking, en wel met eene meer doelmatige wijze van zamenstelling, staat in verband met de nieuwe voorgestelde wijze van het houden van het geneeskundig toezigt in de provincien.

Ad art. 43. Hierop is de toelichting toepasselijk, behoorende bij art. 38, met hetwelk het tegenwoordig art. 43 in verband staat.

Ad art. 44. Bij het daarstellen van de in artt. 35 en 41 der tegenwoordige wet vermelde nieuwe geneeskundige administratieve autoriteiten, behoort art. 23 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16) de voorgestelde wijziging te ondergaan.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het voorloopig onderzoek van het wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer hebben 43 leden deel genomen.

Men heeft daarbij aan de overweging van de artikelen zelven van het wetsontwerp eenige weinige algemeene beschouwingen doen voorafgaan, die thans volgen.

1°. Heeft men bedenkingen geopperd ten aanzien van de *tijdigheid* der onderhavige voordragt. Uit aanmerking namelijk dat dezelve in vele opzigten ingrijpt in de bepalingen der bestaande verordeningen omtrent het onderwijs in de verschillende takken der geneeskunst, oordeelde men dat de wijziging dier verordeningen aan de vaststelling der voorgedragene wet behoorde vooraf te gaan. Met dit gevoelen, hetwelk ook slechts in één Afdeeling ter sprake is gekomen, heeft de groote meerderheid zich evenwel niet vereenigd. Zij erkende, dat er tusschen het onderhavig wetsontwerp en de verordeningen nopens het onderwijs een naauw en onafscheidelijk verband bestaat, en dat het uit dien hoofde wenschelijk ware geweest, dat de Kamer omtrent de bedoelingen der Regering met opzigt tot het onderwijs beter ingelicht ware geworden. Maar zij was tevens van oordeel, dat, zoo er werkelijk behoefte bestaat aan eene verbeterde wetgeving omtrent de geneeskunde, daarin zoo spoedig mogelijk behoort te worden voorzien, en dat in allen gevalle, zoo de voorgestelde wetsbepalingen met de bestaande verordeningen omtrent het onderwijs in de geneeskunde strijden mogten, daaruit alleen de noodzakelijkheid zou voortvloeijen, om laatstgemelden te wijzigen en met de voorschriften der wet in overeenstemming te brengen.

Overigens hebben sommige leden hun leedwezen te kennen gegeven, dat in de Memorie van toelichting niet duidelijk is aangewezen, welke, naar het oordeel der Regering, de hoofdgebreken zijn van de bestaande orde van zaken. Zij wenschen te dien opzigte nadere en meer volledige inlichtingen te ontvangen, en tevens te vernemen, of de Regering verwacht dat de voorgedragene wetsbepalingen in die gebreken genoegzaam zullen voorzien, dan wel, of deze wet moet beschouwd worden als eene eerste schrede van toenadering tot eene meer volkomene hervorming onzer geneeskundige Staatsregeling.

2°. Eene tweede bedenking betrof de *onvolledigheid* van het wetsontwerp, in zooverre daarbij onderscheidene belangrijke onderwerpen, tot de uitoefening der verschillende takken van de geneeskunde in regtstreeksch verband staande, óf geheel met stilzwijgen voorbijgegaan, óf althans niet genoegzaam zijn geregeld. Ten aanzien van de voorbeelden tot staving van de gegrondheid dezer aanmerking, die in alle Afdeelingen is gemaakt, verwijst men naar de aanteekeningen op de bijzondere artikelen van de wet, waarbij telkens op de leemten, die men in de wet heeft gevonden, zal worden gewezen.

3°. Heeft men in bedenking gegeven, of het niet ordelijker zoude zijn, om de voordragt te splitsen in zoo vele hoofd-afdeelingen en sectien, als er rubrieken en onderwerpen in de wet behandeld worden.

4°. Heeft men opgemerkt, dat in het ontwerp de woorden *geneeskunst* en *geneeskunde* door elkander zijn gebruikt. Intusschen oordeelt men, dat deze woorden geenszins als synonyma te beschouwen zijn, maar dat geneeskunde meer bepaaldelijk voor de *wetenschap*, geneeskunst voor de *practijk* of de uitoefening der wetenschap gebezigd wordt; eindelijk

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

5°. Heeft men verlangd mededeeling te ontvangen van de beraadslagingen en besluiten van presidenten en afgevaardigden der provinciale geneeskundige commissien, in November 1828 te 's Hertogenbosch opgemaakt.

Ontwerp van wet

Op den Considerans. Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid: Men stelle, overeenkomstig het bij de Grondwet bepaalde formulier van afkondiging: *Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat*

zoodanig als meest strekken kan — bevorderen: men meent dat deze slotperiode van de 1ste alinea gevoegelijk weggelaten kan worden, daar dezelve niet strekt om het voorafgaande toe te lichten of daaraan kracht bij te zetten en alleen eene omschrijving bevat van een denkbeeld, hetwelk reeds in het begrip van *geneeskundige wetenschap* duidelijk genoeg ligt opgesloten.

Voorts wenscht men de geheele 2de alinea te doen wegvallen, omdat, ook zonder de aanhaling in den considerans van de aldaar opgenoemde wetten, uit de bepaling van art. 45 genoegzaam van het verband tusschen dezelve en de tegenwoordige voordragt schijnt te blijken.

Ad art. 1. Algemeen is men van oordeel geweest, dat de redactie van de 1ste alinea van dit artikel onduidelijk is gesteld en de bedoeling niet met juistheid uitdrukt. Zooals dezelve thans luidt, zoude men daaruit kunnen afleiden, dat de graad van chirurgiae of artis obstetriciae doctor in het vervolg zou kunnen verkregen worden, zonder dat men bevorens dien van medicinae doctor bekomen hebbe, en dat alzoo alhier eene afwijking beoogd zou zijn van het bepaalde bij art. 90 van het besluit van 2 Augustus 1815 omtrent de organisatie van het hooger onderwijs; hetgeen men intusschen veronderstelt, dat geenszins de bedoeling van de Regering is geweest. Men verlangt derhalve de redactie van deze alinea verduidelijkt te zien.

Het beginsel overigens, hetwelk bij dit artikel wordt voorgesteld, heeft aan de leden stof tot veelzijdige beschouwingen aangeboden. Algemeen was men van gevoelen, dat, bij de tegenwoordige inrigting van het hooger onderwijs hier te lande, in den doctoralen graad alleen geen genoegzame waarborg gelegen is voor de kunde en geschiktheid van de toekomstige geneeskunst-oefenaren. Men achtte toch door de ondervinding veelmalen bewezen te zijn, dat zij, die aan de academie den doctoralen graad verkregen hebben, daarom niet altoos toegerust zijn met die mate van kennis, welke men vorderen mag in den man, aan wien de zorg voor het leven en de gezondheid der ingezetenen wordt toevertrouwd. Men meende dat het belang van de maatschappij meerdere waarborgen in dezen volstrekt noodig maakt. Waarin dezelven echter zouden moeten bestaan, daarover werd door de leden geenszins eenstemmig gedacht. Verschillende denkbeelden werden daaromtrent geuit. Volgens sommigen zoude het voldoende zijn, wanneer aan het academisch onderwijs in het vak der geneeskunde eene betere, met de behoeften van den tegenwoordigen tijd meer overeenkomstige inrigting gegeven wierd. Anderen, uitgaande van de veronderstelling, dat het gebrek der tegenwoordige orde van zaken voornamelijk gezocht moet worden in de min doelmatige wijze, waarop het onderzoek naar de bekwaamheid der toekomstige geneeskunst-oefenaren thans plaats heeft, oordeelden dienvolgens, dat eene verbeterde inrigting van de academische examina als eene dringende behoefte te beschouwen is, welker vervulling goede uitkomsten zou doen verwachten. Hoezeer niet ontkennende, dat de verbetering van het onderwijs en van de academische examina wenschelijk is, hebben nogtans vele leden verklaard deze middelen alleen als niet voldoende ter bereiking van het doel te beschouwen, maar het bovendien voor wenschelijk te houden, dat de personen, welke zich aan de uitoefening van eenigen tak der geneeskunde wilden toewijden, afgescheiden van de verpligting tot het nemen van eenen academischen graad, nog daarenboven verpligt wierden zich te onderwerpen aan het onderzoek eener *Staats-commissie*, of in elk geval van eene vergadering van deskundigen, niet uitsluitend zamengesteld uit personen, welke de postulanten hebben onderwezen.

Onder de middelen, die zouden kunnen strekken om eene betere opleiding aan de toekomstige geneeskunst-oefenaren te verschaffen, is ook het denkbeeld ter sprake gekomen, hetwelk bij sommige leden bijval heeft gevonden, van de stichting eener afzonderlijke groote geneeskundige school in eene van de volkrijkste steden des Rijks, met afschaffing van de geneeskundige leerstoelen aan onze Hoogescholen, hetgeen het dubbel voordeel zou aanbrengen, dat de zoo onmisbare hulpmiddelen voor het geneeskundig onderwijs in één punt vereenigd zouden worden en eene ruimere gelegenheid daargesteld tot practische oefeningen. Door vele leden evenwel is dit denkbeeld, op onderscheiden gronden, bestreden geworden.

Eenige leden hebben verklaard wenschelijk te achten, dat in het vervolg de bevoegdheid tot uitoefening van eenig vak der geneeskunde alleen worde toegestaan aan hen, die den doctoralen graad in alle *drie* vakken hebben bekomen, maar dat dan ook aan dezulken, die de wetenschap in haren ganschen omvang hebben beoefend en genoegzame bewijzen van hunne bekwaamheid hebben gegeven, het regt worde toegekend, om zich in de practijk tot dat vak of die vakken te bepalen, welke zij mogten verkiezen.

Voorts hebben eenige leden verklaard zich niet te kunnen vereenigen met de voorgestelde afschaffing der plattelands-heelmeesters, waaruit hunnes inziens groot ongerief zal ontstaan voor min bevolkte gemeenten, waar de verdiensten niet genoegzaam zijn om aan gegradueerden een behoorlijk bestaan te verzekeren. Die leden meenden ook, dat het later niet mogelijk zoude zijn om tijdig genoeg op de zaak terug te komen, wanneer de ondervinding mogt bewezen hebben, dat deze klasse van kunstoefenaren niet geheel gemist kan worden, omdat men zich dan verstoken zoude hebben van genoegzame gelegenheid tot opleiding voor dien stand. De groote meerderheid der leden heeft echter in dit gevoelen niet gedeeld, maar zich met opzigt tot dit punt met het voorstel der Regering vereenigd.

Eveneens is de voorgestelde afschaffing van de stedelijke chirurgijns door sommige leden met nadruk bestreden geworden. Hunnes inziens toch voldoet die klasse van kunstoefenaren volkomen aan hare roeping, terwijl zij veelal het vertrouwen der ingezetenen geniet, die aan ervaren, ofschoon niet tot eene volkomen wetenschappelijke vorming opgeleide chirurgijns niet zelden de voorkeur geven boven gegradueerden. Hunne afschaffing zoude, naar het gevoelen dier leden, ten gevolge hebben, dat de zoogenaamde kleine chirurgie spoedig zoude vervallen in handen van onbekwame handlangers, hetgeen niet wenschelijk voorkomt. Men heeft zich te dezen aanzien ook beroepen op het voorbeeld van verre de meeste der Europeesche Staten, in welke de afzonderlijke uitoefening der heel- en verloskunde door niet-gegradueerde personen veroorloofd is, zonder dat daarvan merkbare nadeelen ondervonden zijn.

geneeskundige burgerpractijk, in den aanhef van dit artikel. Er is twijfel ontstaan, wat men hieronder te verstaan hebbe. Men onderstelt, dat het de bedoeling niet geweest is, om door deze bepaling aan de burgerlijke geneeskunst-oefenaren de bevoegdheid te ontnemen, om de practijk bij militairen uit te oefenen. Overigens hebben sommige leden bij deze gelegenheid de meening geuit, dat ten aanzien van de uitoefening van de practijk door militaire geneeskundigen de zelfde waarborgen behoorden te worden vastgesteld, welke men voor de uitoefening van de burgerpractijk noodig oordeelt.

en daarboven, in den 4den regel der 2de alinea. Deze woorden kunnen, als geheel overtollig, gevoegelijk uitvallen. Het is toch voldoende, dat het *minimum* van den verpligten diensttijd in de wet worde aangewezen.

op non-activiteit gesteld, in den 6den regel. Ter vermijding van verkeerde uitlegging, wenscht men te vernemen, wat in dezen door *non-activiteit* verstaan wordt, en of dit woord hier is gebezigd bij tegenstelling van *op pensioen gesteld.*

Voorts behoort nog, met betrekking tot de in deze alinea vermelde uitzonderingen, te worden opgemerkt:

1°. dat door de meerderheid voor wenschelijk wordt gehouden, dat aan die uitzonderingen eenige uitbreiding worde gegeven ten behoeve van de medicinae doctores in het algemeen, aan wie het regt zou behooren te worden toegekend, om geringe uitwendige gebreken te behandelen en kleine heelkundige kunstbewerkingen te verrigten. Men oordeelt, dat in de toekenning van dit regt te minder zwarigheid bestaat, naardien tot het doctoraal examen in de medicijnen ook een voorafgaand onderzoek naar hunne bekwaamheid in de chirurgie wordt gevorderd. Overigens is de ten deze geuite wensch gegrond op de veronderstelling, dat de Regering geen termen zal vinden om gevolg te geven aan het straks vermelde verlangen van eenige leden, dat tot de uitoefening van een of meer vakken der geneeskunde het verkrijgen van den doctoralen graad in de drie vakken verpligtend zal worden gemaakt;

2°. dat de meerderheid, in de voorgestelde toelating tot de burgerpractijk van officieren van gezondheid, die als zoodanig na twintigjarigen dienst eervol zijn ontslagen, geen bezwaar heeft gevonden, mits in ieder geval van hunne bekwaamheid door een nader af te leggen examen blijke. Sommige leden zouden evenwel van de verpligting tot aflegging van een examen wenschen vrijgesteld te zien, hen die na twintigjarigen dienst ontslagen worden.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Ad art. 2. Men vraagt wie de *bevoegde autoriteiten* zijn, die hier bedoeld worden?

twee eerstvolgende jaren. De tijdsbepaling is onduidelijk, vermits het niet blijkt wanneer het tweejarig tijdvak zal beginnen te loopen.

Men is intusschen algemeen van gevoelen, dat het tijdvak, gedurende hetwelk voor de belanghebbenden de gelegenheid zal blijven openstaan, om het in dezen bedoelde examen af te leggen, tot *vier* jaren behoort te worden verlengd, zijnde de bij de reglementen bepaalde gewone duur van eenen cursus aan de Clinische School, terwijl de aanvang van dit tijdvak, naar het gevoelen van de meerderheid, op het tijdstip van de invoering der wet zoude behooren te worden bepaald.

De bepaling overigens, dat voorzeide gelegenheid zal opengesteld worden alleen ten behoeve van hen, die vóór den 1sten Januarij 1844 zijn ingeschreven, werd algemeen voor te beperkend gehouden. Sommigen wenschten daarvoor in de plaats gesteld te hebben *den 1sten September* 1844, zijnde de dag waarop de cursus aanvangt; anderen *den* 19*den November* 1844, zijnde de dag waarop het wetsontwerp bij de Tweede Kamer is ingekomen, en van welken dag geene inschrijving meer had behoeven te zijn gedaan; de meerderheid eindelijk heeft gemeend daartoe te moeten voorstellen *den* 1*sten Januarij* 1845, op welk tijdstip omtrent de indiening en de strekking der voordragt bij de belanghebbenden geene onzekerheid meer konde bestaan.

Men verlangt te worden ingelicht omtrent het verband tusschen dit artikel en de bepaling van art. 6 van het ontwerp: of namelijk zij, die het vereischte getuigschrift van de ten deze bedoelde speciale commissie zullen verkregen hebben, daardoor in het genot treden van de bij art. 6 bepaalde vergunning, om zich overal in het Rijk ter uitoefening van hun vak te kunnen vestigen.

Men verlangt voorts, dat de in art. 35 vermelde provinciale Raden bij de wet met het afnemen der alhier bedoelde examina zullen worden belast, en daarbij tevens worde aangewezen, over welke onderwerpen het onderzoek zal behooren te loopen.

Eindelijk heeft men algemeen geoordeeld, dat dit artikel, als bevattende eene transitoire bepaling, aan het slot van de wet behoort te worden geplaatst.

Ad art. 3. Men zou zich over het geheel wel kunnen vereenigen met het denkbeeld, om verdienstelijke buitenlandsche geneeskunstoefenaren tot de uitoefening van hun vak hier te lande toe te laten, doch, naar de meening van de meerderheid niet anders, dan na afgelegd voorafgaand examen omtrent hunne bekwaamheid en bekendheid met de landtaal en de Nederlandsche Pharmacopaea. Sommige leden zouden alleen wenschen bepaald te zien, dat de toelating niet zal worden vergund dan ten gevolge van het advies van de geneeskundige faculteit van eene onzer Hoogescholen, of van eene geneeskundige commissie.

Wij behouden Ons voor: men stelle hiervoor liever: *Den Koning blijft voorbehouden.*

Ad art. 4. Ofschoon de bepalingen van dit artikel, als behoorende in het stelsel der wet, door sommige leden is goedgekeurd, heeft de groote meerderheid echter daarin bezwaar gevonden en het verlangen te kennen gegeven, dat de hier voorgestelde verbodsbepaling worde opgeheven. Ook met het oog op het voorbehoud in het voorafgaande artikel bedoeld, achtte men die bepaling beleedigend, zoowel voor den gegradueerde, die dit diploma honoris causa verkregen heeft, als voor de faculteit die hetzelve heeft uitgereikt. Wanneer men zich overigens houdt aan de bepalingen van het besluit op het hooger onderwijs, en den doctoralen titel honoris causa aan geene anderen dan mannen *van uitstekende verdiensten* verleent, dan kan er, naar het oordeel van de meerderheid, volstrekt geene zwarigheid bestaan, om hen ook tot de uitoefening van de practijk toe te laten, zonder dat het noodig zij meerdere waarborgen van hen te vorderen, dan reeds in de erkentenis hunner verdiensten gelegen zijn.

Ad art. 5. Dit artikel, als behelzende eene transitoire bepaling, behoorde, naar het gevoelen van de meerderheid, aan het slot van de wet te worden geplaatst.

Men heeft voorts gevraagd, of onder de hier genoemde *geneeskunstoefenaren* mede begrepen zijn de apothekers, oogartsen, tandmeesters en magnetiseurs. Men meent dat ook aan dezen het genot van eenmaal verkregen regten behoort te worden gelaten.

Men heeft bij deze gelegenheid gemeend te moeten aandringen op de handhaving der bestaande reglementen ten opzigte van de plattelandsheelmeesters, betrekkelijk de uitoefening van hunne practijk.

Ad art. 6. Men acht de bedoeling van dit artikel niet zeer duidelijk. Heeft de bepaling alleen betrekking op hen, die uit krachte dezer wet in het vervolg eenen wettigen titel zullen bezitten? Of worden daarbij mede bedoeld zij, die reeds vroeger eenen wettigen titel hebben verkregen? Men wenscht daaromtrent nader inlichting, en oordeelt overigens, dat er in geen geval termen kunnen bestaan, om aan de bezitters van eenen vroeger verkregen titel meerdere regten toe te kennen, dan waarop zij tot dusverre aanspraak konden maken.

vestigen, in den 3den regel. Men vraagt, of hier niet, volledigheidshalve, moet worden bijgevoegd: *tot uitoefening van hun vak.*

Ad art. 7, *doctores in de genees- of heelkunst*, onder litt. *a.* Moet hier niet gelezen worden *genees-* EN *heelkunst*? Immers is het, naar het gevoelen van de meerderheid, niet voldoende, dat de scheeps-arts bekwaam zij in de beoefening der inwendige geneeskunde; hij behoort vooral in de heelkunde ervaren te zijn, ter behandeling van de zwaardere verwondingen, die niet zelden aan scheepsboord voorkomen. Vele leden evenwel konden zich met deze denkwijze niet vereenigen, oordeelende dat een doctor in de geneeskunde, die tot verkrijging van dien graad een examen in de heelkunde heeft afgelegd, in allen deele moet geacht worden bevoegd te zijn om als scheeps-arts te kunnen fungeeren.

b. heelmeesters ten platten lande. Men meent, dat de in dezen bedoelde geneeskunst-oefenaren eigenlijk den titel voeren van *genees- en heelmeesters ten platten lande.*

c. onder verpligte aanteekening van qualificatie. Wat bedoelt men door *verpligte aanteekening?* Door wien zal de qualificatie verleend en de aanteekening gedaan behooren te worden? Welk is het kenmerkend onderscheid tusschen *diploma*, *getuigschrift* en *commissie?* Men verlangt omtrent deze punten eenige nadere opheldering te ontvangen.

Vele leden intusschen vreesden, dat de beperkende bepaling van dit artikel aanleiding zal geven, dat de behoefte aan scheepsdoctors in het vervolg niet zal kunnen vervuld worden. Hunnes inziens is het daarom wenschelijk, dat voor dit gedeelte van den geneeskundigen dienst eene afzonderlijke klasse van geneeskundigen worde behouden, tot welk einde die leden hebben voorgesteld, om op de school te *Utrecht* tot vorming van officieren van gezondheid, eene gelegenheid open te stellen ter verkrijging van de noodige bekwaamheid, om den dienst als scheeps-arts te verrigten.

Ad art. 8. Men wenscht hier, evenals op art. 2 is aangemerkt, dat de provinciale Raden bij de wet met het in dezen bedoelde onderzoek zullen belast worden.

Ad art. 10. Volgens de voorgedragene redactie zoude aan het oordeel van de gecommitteerden uit den plaatselijken of provincialen Raad overgelaten zijn, om te bepalen, hoe groot in ieder geval de voorraad van geneesmiddelen behoort te zijn, en welke heelkundige werktuigen en behoeften tot de reis benoodigd zijn. Hierin heeft de groote meerderheid bezwaar gevonden, vreezende dat er te dezen opzigte eene groote ongelijkmatigheid in de beslissingen der onderscheidene commissien zoude bestaan. Zij oordeelt derhalve, dat de bepaling bij nader vast te stellen reglementen behoort te geschieden, naar welke alzoo de wet zou behooren te verwijzen.

en tot welker toediening—gemagtigd worden. Sommige leden, die meenden dat er geene uitdrukkelijke magtiging vereischt wordt om datgene te doen, wat uit den aard der zaak van zelf volgt, hebben uit dien hoofde op de weglating dezer woorden aangedrongen.

Algemeen heeft men opgemerkt, dat op de overtreding van het bepaalde in dit artikel geene straf is bedreigd, vermits hetzelve onder de in art. 34 aangehaalde artikelen niet is opgenomen. Men wenscht derhalve, dat zulks alsnog hersteld worde, en wel, naar het oordeel van sommigen, in dier voege, dat alleen de schipper voor de stipte naleving van de bepaling van dit artikel verantwoordelijk worde gesteld.

Eindelijk heeft men het verlangen te kennen gegeven, om de redenen te vernemen, waarom in het ontwerp niet zijn overgenomen de bepalingen van artt. 6 en 7 der wet van 28 Juni 1816 (*Staatsblad* n°. 32), welke eenige nuttige voorschriften behelzen nopens de visitatien en ter bevordering van het heilzaam doel van dezelven.

Ad art. 11. Deze bepaling zoude, naar het gevoelen van sommige leden, tot bevestiging strekken van de meening, dat

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

men in art. 1 van het ontwerp bedoeld heeft, om den graad van chirurgiae doctor, afgescheiden van dien van medicinae doctor, verkrijgbaar te stellen. Men vergelijke het aangeteekende op art. 1.

De bepaling is voorts door een aantal leden bestreden geworden. Men achtte de gronden, daarvoor in de Memorie van Toelichting aangevoerd, niet afdoende te zijn. De Regering zelve scheen de voorgestelde speciale onderscheiding als overtollig en min verkieslijk te beschouwen. Men hield dezelve daarteboven voor doelloos, daar het niet waarschijnlijk is, dat zij, die tot de uitoefening van het heelkundig vak in deszelfs ganschen omvang bevoegd zijn verklaard, zich ter bekoming eener bijzondere qualificatie voor de behandeling van oogziekten aan een nader examen zullen willen onderwerpen. Hij die den dubbelen graad van medicinae et chirurgiae doctor verkregen heeft en daarmede een bijzondere toeleg en geoefendheid in het behandelen van ooggebreken vereenigt, behoeft de aanbeveling niet eener bijzondere qualificatie of van eenen specialen titel. Geheel iets anders intusschen ware het, naar het oordeel dier leden, om aan medicinae doctores, die alzoo volgens de bestaande verordeningen niet geregtigd zijn tot uitoefening van de heelkunde, na afgelegd examen, de bevoegdheid tot het behandelen van oogziekten, ook voor zooveel het operatieve gedeelte aangaat, te verleenen. Hiervoor oordeelde men dat vele redenen zouden pleiten, in het bijzonder ook uit aanmerking, dat veelal de oogziekten uit inwendige oorzaken ontstaan en dus in de meeste gevallen de hulp van eenen geneeskundige niet eens gemist kan worden.

Men vraagt, of voor *oogmeester* niet moet gesteld worden *oogarts*? Deze benaming althans schijnt beter te strooken met het voorgestelde beginsel, om de in dezen bedoelde qualificatie in het vervolg alleen aan chirurgiae doctores te verleenen.

Ook hier heeft men den wensch herhaald, dat de provinciale Raden als examinatores bij de wet zullen worden aangeduid.

Ad art. 12. De voorafgaande aanmerking is mede op de in dit artikel bedoelde examinatores toepasselijk.

kan alleen verkregen worden. Men meent dat het woord *alleen* behoort weg te vallen. Het zal toch wel niet de bedoeling zijn, dat de chirurgiae doctores tot de behandeling van de gebreken van het gebit eene bijzondere qualificatie behoeven?

werktuigelijk, in den 5den regel. De meerderheid zou dit woord, hetwelk den tandmeester te veel als *mechanicus* voorstelt, en ook overtollig schijnt, wenschen te doen wegvallen. Vele leden hebben zich echter met dat verlangen niet vereenigd, uit aanmerking dat hunnes inziens de bijvoeging van dit woord volstrekt noodig is, om aan te duiden dat de bijzondere qualificatie van tandmeester alleen bevoegd maakt tot uitoefening van het bloot werktuigelijke gedeelte van het vak. Hieraan laat zich overigens aansluiten de bedenking, door sommige leden geopperd, dat bij de voorgestelde redactie van dit artikel niet duidelijk genoeg is aangewezen, waartoe de bijzondere qualificatie van tandmeesters aan de titularissen eigenlijk regt geeft; waaromtrent derhalve meerdere verduidelijking aan die leden wenschelijk is toegeschenen.

bekwaam bevonden enz. Deze alinea, als behelzende eene overtollige bepaling, zal dienen weg te vallen. Mogt dezelve noodig geacht worden, dan zoude eene gelijke bijvoeging ook aan het slot van het voorafgaande artikel behooren gesteld te worden.

Nopens de verbodsbepaling, aan het slot van het artikel voorkomende, waren de gevoelens verdeeld. Een deel van de leden wenschte die bepaling weg te laten, in het vertrouwen dat in het af te leggen examen een voldoende waarborg zal gelegen zijn, dat de gequalificeerden bekwaamheid bezitten om zelven de vereischte geneesmiddelen te leveren. Een ander deel wenschte het verbod te behouden, maar hetzelve te bepalen tot het *zelf leveren*, en tot dat einde de bepaling te wijzigen als volgt: „Des noodig mogen zij de vereischte mondspoelingen aanduiden, of onder den hollandschen officinalen naam voorschrijven.”

Ad art. 13, *waarvoor haar — afgeleverd.* Men meent dat deze woorden zouden kunnen wegvallen. Men vergelijke het aangeteekende op art. 12.

Algemeen wenscht men aan de Regering de vraag te hebben gedaan, waar de personen, die zich aan het bedrijf van vroedvrouw willen toewijden, bij eene opheffing der clinische scholen, de vereischte opleiding zullen ontvangen, en of bij de Regering het voornemen bestaat, om daarvoor van Gouvernementswege bijzondere inrigtingen daar te stellen? Naar het gevoelen van sommige leden, zou de wet zelve daaromtrent voorschriften behooren te bevatten.

Eenige leden wenschen in de wet de bepaling opgenomen te zien, dat de vroedvrouwen, alvorens tot het examen te worden toegelaten, het bewijs zullen moeten leveren, van gedurende twee jaren zich, onder de leiding van deskundigen, practisch in het vak te hebben geoefend.

Ook hier verlangt men de Provinciale Raden als examinatoren aangewezen te zien.

Ad art. 14. Het woord *zoogenaamde*, in den aanhef, als niet strookende met den wettelijken stijl en hier geene bepaalde beteekenis hebbende, kan gevoegelijk wegvallen.

ten geneeskundigen inzigte, in de 1ste zinsnede, en *ten gezegden einde*, in de 2de zinsnede. Vele leden meenden, dat deze woorden behooren weggelaten te worden, daar zij niet bevroeden konden, tot welk ander einde dan tot genezing het dierlijk magnetismus aangewend zou kunnen worden, wanneer daarvan niet anders gebruik gemaakt zal mogen worden dan door bevoegde deskundigen, of onder derzelver persoonlijk toezigt en verantwoordelijkheid. De meerderheid nogtans is van een ander gevoelen geweest. Zij heeft verklaard prijs te stellen op het behoud dier woorden, die, hares inziens, juist het gezigtspunt aangeven, waaruit de wetgever de aanwending van het dierlijk magnetismus behoort te beschouwen.

voor elk geval, in den laatsten regel. Wat beteekent deze bijvoeging? Bedoelt men daarmede ieder geval van aanwending van het geneesmiddel, of ieder geval van magtiging des Ministers? En deze laatste, zal dezelve eene qualificatie voor eens, of wel eene doorloopende autorisatie behelzen?

De meerderheid intusschen heeft in deze bepaling zwarigheid gevonden. Zij meent dat de magtiging niet van den Minister behoort uit te gaan, en dat de verpligting, om voor ieder geval eene aanvrage te moeten doen, ongerief zou kunnen veroorzaken.

Zij stelt dus voor, om het verleenen van magtiging op te dragen aan eene geneeskundige autoriteit of faculteit, en het doen van aanvrage niet voor ieder individueel geval van toepassing van het magnetismus verpligtend te maken.

Ad art. 15. De woorden: *als coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunstoefenaren*, wenscht men te doen wegvallen, daar dezelven toch slechts eene onvolledige omschrijving van het apothekersvak behelzen, en weinig schijnen te strooken met het doel, om dien stand te verheffen. Sommige leden wenschen evenwel dat, met weglating van die woorden, in de wet op eene meer duidelijke wijze het beginsel worde uitgedrukt, dat de apothekers alleen onder het toezigt der geneeskunst-oefenaren, en niet uit zich zelven en onafhankelijk, handelen mogen. Zie ook het aangeteekende op art. 18.

tot dien stand bevorderd. Men geeft in bedenking, om duidelijkheidshalve het andere gedeelte van den volzin te verplaatsen, en mitsdien te lezen: *door eene nader aan te wijzen speciale commissie tot dien stand bevorderd.*

Het is immers de bedoeling, dat die bevordering zal geschieden ten gevolge van een afgelegd examen voor de speciale commissie? En niet, dat de commissie een graad zoude kunnen verleenen, welke gelijk wierd gerekend aan dien van candidaat, bij eenige faculteit aan s Rijks hoogeschoolen te verkrijgen?

Voorts verlangt men, dat de provinciale Raden bij de wet met het onderzoek van de apothekers zullen belast worden.

aan de hoogescholen. Men stelle liever: *aan eene der hoogescholen.*

graad van candidaat. Bedoelt men hiermede den voorbereidenden graad van het doctoraat in de wis- en natuurkundige wetenschappen, volgens art. 92 van het besluit van 2 Augustus 1815, of den voorbereidenden graad van de studie der geneeskunde, volgens art. 93? Het laatste is wel het meest waarschijnlijke; maar alle twijfel zou door eene veranderde redactie behooren opgeheven te worden.

Met het voorstel overigens, om de qualificatie tot de uitoefening van het beroep van apotheker voor het vervolg afhankelijk te maken van eenen verkregen akademischen graad, hebben vele leden verklaard zich niet te kunnen vereenigen. Huns inziens moet de apotheker grootendeels gevormd worden in de apotheek, en zou het verpligte verblijf gedurende eenigen tijd aan eene hoogeschool, den leerling ongeschikt maken om practisch in zijn vak voor de maatschappij werkzaam te zijn. Die leden zouden derhalve vreezen, dat, in stede van den waarborg van meer wetenschappelijke studien, men slecht gevormde en voor de uitoefening van hun beroep ongeschikte apothekers zoude verkrijgen. Naar hunne meening zijn de bepalingen, die in sommige Duitsche Staten omtrent de opleiding van apothekers bestaan, verre verkieslijk te achten, volgens welke aan de trapsgewijze opklimming

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

van leerling tot bediende en van bediende tot apotheker, zonder akademisch onderwijs, nogtans de verpligting verbonden is tot het afleggen van examina in al die kundigheden, welke voor de onderscheidene betrekkingen onmisbaar zijn.

Deze beschouwingen echter hebben de goedkeuring van het grootere deel der leden niet verworven, hetwelk integendeel de noodzakelijkheid erkende, om meerdere waarborgen vast te stellen voor de wetenschappelijke opleiding der apothekers, en uit dit oogpunt de vordering van eenen akademischen graad allezins heeft toegejuicht, ofschoon velen bezwaar vonden om het akademisch onderwijs, in deszelfs geheelen omvang, voor den apotheker verpligtend te maken, en althans eene meer doelmatige inrigting van den te volgen cursus wenschelijk oordeelden. Daarteboven stemden die leden ook volkomen toe, dat practische opleiding evenzeer tot vorming van eenen bekwamen apotheker onmisbaar te achten is; weshalve men zelfs noodig oordeelde, om dat beginsel uitdrukkelijk in de wet op te nemen.

Als vereischten derhalve, om als apotheker te worden toegelaten, wenscht de meerderheid, dat bij de wet gevorderd worde de overlegging: 1°. van het bewijs, dat de adspirant zich als leerling of bediende, gedurende een zeker getal jaren, practisch in het vak geoefend heeft; 2°. van het diploma wegens afgelegd voorbereidend (propadeutisch) akademisch examen in de geneeskunde, en 3°. van het bewijs, dat de adspirant in het vak van apotheker door eene speciale commissie is geëxamineerd geworden.

Sommige leden wilden nog bovendien de leerlingen en bedienden van apothekers aan een speciaal onderzoek onderwerpen; — anderen verlangden dit alleen ten aanzien van de bedienden; — de meeste leden achtten het voldoende, dat van de apothekers een speciaal examen gevorderd worde, behoudens hunne verantwoordelijkheid voor de leerlingen en bedienden, die zij in hun dienst nemen.

Met betrekking tot dit laatste punt heeft men nog gevraagd, vermits er elders bijzondere voorzieningen bestaan ten aanzien van de verantwoordelijkheid der apothekers voor de bedrijven hunner leerlingen en bedienden, of ook hier te lande geene dergelijke wettelijke bepalingen zouden kunnen worden gemaakt?

Eindelijk is ook nog ter sprake gekomen het denkbeeld, om het getal der apothekers te beperken. Genoegzaam de helft der leden heeft zich ten gunste van dit denkbeeld verklaard, uit aanmerking dat eene bovenmatige toeneming van het getal apothekers schadelijk is voor den goeden naam van dien stand en voor de maatschappij verderfelijke gevolgen kan te weeg brengen, terwijl de vordering eener meer wetenschappelijke opleiding voor de toekomstige apothekers alleen niet voldoende werd geacht, om hun getal binnen de grenzen der wezenlijke behoefte terug te brengen. Die leden hebben zich dienvolgens verklaard voor de opneming in de wet van het beginsel, dat het aantal der apothekers naar gelang der bevolking zal worden beperkt, doch niet dan tevens met bepaling dat een vast tarief door de Regering zal behooren te worden vastgesteld van den prijs der geneesmiddelen, welke door hen zullen worden geleverd en verkocht. De andere helft van de leden heeft dit voorstel niet beaamd, deels uit hoofde van de groote zwarigheden aan de beperking van het getal der apothekers bij wijze van uitsterving verbonden, deels omdat zij niet overtuigd zijn, dat hun tegenwoordig getal zoo geheel ongeëvenredigd aan de behoefte is, of eindelijk omdat zij in het openstellen eener onbeperkte concurrentie in het vak van apotheker, eveneens als in andere vakken, voor de ingezetenen voordeel gelegen achtten, mits slechts voor een behoorlijk toezigt gezorgd worde.

Men vindt in het gansche ontwerp geene bepaling nopens de verkrijging van den titel van *artis pharmaceuticae doctor*. Men zou wenschen dat bij de wet deze graad afzonderlijk en onafhankelijk van het doctoraat in de geneeskunde verkrijgbaar gesteld wierd.

Ad art. 16, *in gemeenten*. Wat verstaat men daardoor? Men wijst op *Friesland*, alwaar onderscheidene dorpen één gemeente uitmaken.

afstand van een half uur. Men stelle daarvoor in de plaats de wettelijke afstandsmaat.

aan de daar gevestigde medicinae doctores. Men vraagt, of niet, in verband met de bepaling van art. 17, in de wet eene transitoire voorziening zou behooren te worden vastgesteld ten behoeve van de *plattelands-heelmeesters*, die, na de uitvaardiging der wet, uit kracht van art. 2 zullen worden toegelaten?

Men is voorts algemeen van gevoelen geweest, dat aan de uitzondering meerdere uitbreiding behoort gegeven te worden, door dezelve toepasselijk te verklaren op gemeenten van een grooter zielental, dan in het ontwerp is bedoeld. Men stelt daartoe voor, om in plaats van *duizend* te stellen *twee* of, volgens de meening van sommigen, liefst *drie duizend*. Zooals de bepaling thans luidt, vreest men dat dezelve te bezwarend voor de geneeskundigen op het platte land zal zijn, en tengevolge hebben, dat sommige min bevolkte gemeenten geheel van geneeskundige hulp verstoken zullen worden.

De meerderheid van de leden meende daarteboven, dat de vergunning niet *tijdelijk*, maar doorloopend en voortdurend behoort te zijn. Zij achtte het onvoegzaam, dat bij de wet aanleiding zou kunnen gegeven worden, dat een doctor door eenen later aankomenden apotheker verdrongen wierd, hetgeen toch het geval zou kunnen zijn in gemeenten, alwaar de afzonderlijke uitoefening van een der beide vakken geen middel van bestaan zou opleveren.

Men heeft overigens het denkbeeld geuit, of niet, als meerdere waarborg voor de onschadelijkheid der bedoelde combinatie, in de wet de bepaling zou kunnen worden opgenomen, dat de medicinae doctor, tevens leverancier van geneesmiddelen zijnde, verpligt zal zijn eenen provisor te houden, die het examen van apothekersleerling heeft afgelegd. Men wenscht het gevoelen der Regering te dien opzigte te vernemen.

Ad art. 17, *persoonlijk*. Men verlangt de weglating van dit woord, daar hetzelve tot de gevolgtrekking zou kunnen leiden, dat de titularis bij de hier bedoelde bevoegdheid gehandhaafd zou worden, naar welke gemeente hij zich ook verplaatse, terwijl men integendeel van oordeel is geweest, dat hem die bevoegdheid slechts behoort gewaarborgd te worden zoolang hij in de zelfde gemeente gevestigd blijft.

Voorts oordeelt men, dat het artikel, als behelzende eene bepaling van eenen transitoiren aard, hier niet ter regter plaatse staat, maar naar het slot van het ontwerp dient te worden verplaatst.

Ad art. 18, *als geneesmiddelen*. Men stelt voor hier bij te voegen: *en als voorbehoedmiddelen*, ter voorkoming van ontduiking, en omdat het misbruik, hetwelk men wenscht te keer te gaan, ook bepaaldelijk tot laatstgemelde soort van middelen betrekkelijk is.

gebruikt plegen te worden. Volgens sommige leden zouden de woorden *plegen te*, als niet passende in den wettelijken stijl en als overtollig, behooren weggelaten te worden.

en niet anders dan onder hunnen OFFICINALEN *naam*. Men begrijpt het doel niet van deze bijvoeging, en geeft in bedenking of dezelve wel noodzakelijk zij.

Zeer vele leden wenschen te dezer plaatse in de wet eene bepaling opgenomen te zien, waarbij den apothekers verboden wordt, zamengemengde of zamengekookte geneesmiddelen af te leveren, anders dan op een recept van een bevoegd geneeskunstoefenaar. Het beginsel, dat de apothekers in het bereiden en afleveren van geneesmiddelen nimmer op zich zelven en onafhankelijk mogen handelen, lag wel in het woord *coadjutores*, in art. 15 gebezigd, eenigermate opgesloten, maar volgens de meening van die leden behoorde dat beginsel duidelijker te worden uitgedrukt, en werd eene stellige verbodsbepaling daartoe doelmatiger geacht.

Men heeft met eenige bevreemding opgemerkt, dat het ontwerp geenerlei bepaling behelst tot regeling van de bevoegdheid en de verpligtingen van de *drogisten*. Men wenscht te vernemen, welk stelsel de Regering daaromtrent is toegedaan en waarom zij schijnt te willen afgaan van het beginsel, in art. 4 van de wet van 12 Maart 1818 vastgesteld, dat de drogisten behooren voorzien te zijn van getuigschriften van bekwaamheid? Ook in verband tot de bepaling van art. 27 van het ontwerp, en opdat de waarborg omtrent de deugdelijkheid van drogerijen zich niet enkel bepale tot die, welke in het publiek verkocht worden, achten vele leden noodig, dat de drogisten bij de wet zoowel aan de verpligting tot het afleggen van een examen, als aan het voortdurend toezigt van de geneeskundige Raden onderworpen worden.

Ad art. 19. Wanneer aan bovengemeld denkbeeld gevolg gegeven wierd en het publiek alzoo in de verkregen kundigheden der drogisten en in de contrôle over hunnen handel den noodigen waarborg zal vinden, schijnen er geene redenen te bestaan, waarom hun niet geheele vrijheid in het verkoopen van drogerijen zou kunnen gelaten worden, en zoude dan ook, naar het gevoelen van de meeste leden, het verbod, om die voorwerpen tot grootere hoeveelheden te mogen verkoopen, behooren te vervallen.

Men wenscht voorts te vernemen, op welke gronden de voordragt berust, om de ten deze bedoelde lijsten door de *provinciale* geneeskundige Raden te doen opmaken, en of het niet, ter voorkoming eener ongelijkmatige inrigting dier lijsten, beter ware dezelven voor

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

het geheele Rijk eensluidend te maken, en alzoo van het algemeen Bestuur te doen uitgaan.

Ad art. 20, *na geheime bekendmaking*, in den 7den regel. Wat verstaat men hier door *geheime*? Bedoelt men „bekendmaking onder verpligting van geheimhouding"? Of ziet dit woord op de bedekte wijze, waarop de bekendmaking zal geschieden?

door onbevoegden. Men heeft dit woord opgevat in den zin, dat *geheime* geneesmiddelen, wanneer ze vallen onder de soort van geneesmiddelen bij art. 18 omschreven, door geene anderen dan door *apothekers* zullen verkocht mogen worden.

De groote meerderheid heeft zich verklaard tegen het voorstel, om den verkoop van geheime geneesmiddelen van de bijzondere magtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken te doen afhangen. Haars inziens behoort die verkoop vrijgelaten te worden, behoudens een behoorlijk toezigt omtrent de deugdelijkheid en onschadelijkheid der geheime geneesmiddelen. Zij meent ook, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken geenszins de geschikte autoriteit is, om zoodanige magtiging te verleenen, vermits hem de gelegenheid ontbreekt, om naar de waarde der geheimen een wetenschappelijk onderzoek in te stellen en hij mitsdien toch daartoe de hulp van deskundigen zou behoeven. Die meerderheid wenscht alzoo, dat het verbod zich bepale tot den verkoop van geheime geneesmiddelen (waarbij dan tevens van *voorbehoedmiddelen* te gewagen), die niet door eene bevoegde geneeskundige autoriteit, b. v. door de geneeskundige faculteit aan eene onzer Hoogescholen, verklaard zijn onschadelijk te zijn voor de gezondheid.

Bij deze gelegenheid wenscht men de aandacht der Regering te vestigen op de noodzakelijkheid, die er bestaat, om, ter voorkoming van de misbruiken, waartoe het bezigen van ongewone benamingen aanleiding zou kunnen geven, hetzij bij de wet, hetzij bij de reglementen te bepalen, dat de geneesheeren verpligt zijn om behoorlijk te omschrijven de middelen, die niet in de Pharmacopaea Belgica vermeld worden.

Ad art. 21, *vergiftige of verdoovende geneesmiddelen of zelfstandigheden.* Wat verstaat men hieronder? Is niet eene meer naauwkeurige bepaling noodig? En zal er niet van de ten deze bedoelde middelen eene officieele lijst behooren vastgesteld en openbaar gemaakt te worden, naar welke bij de wet verwezen wordt?

Ten aanzien van de in het 2de lid bedoelde verantwoordelijkheid wenscht men nadere opheldering te ontvangen, en te vernemen, of men daarmede eene *civiele* dan wel eene *crimineele* verantwoordelijkheid beoogd hebbe? Men oordeelt intusschen, dat eene crimineele verantwoordelijkheid niet aannemelijk is, maar dat het wel in aanmerking behoort te komen, om de apothekers, in verband met het voorschrift in art. 23, en onafhankelijk van de aldaar bedoelde verantwoordelijkheid, mede aansprakelijk te stellen voor de aflevering door hunne leerlingen of bedienden gedaan. Men wenscht hieromtrent het gevoelen der Regering te vernemen.

Ad art. 22. Ofschoon men het denkbeeld, om den verkoop van het arsenicum album, anders dan in grootere hoeveelheden en in vermengden staat, te verbieden, alleszins toejuicht, is nogtans bij sommigen de twijfel gerezen, of deze verbodsbepaling wel in allen deele aan het oogmerk zal beantwoorden. Die twijfel was in de eerste plaats gegrond op de overweging van de moeijelijkheid der voorgeschreven *innige vermenging*, hetgeen men vreesde dat tot ontduiking uitlokken zou. En in de tweede plaats, ontleende zich die twijfel uit de omstandigheid, dat, volgens de voordragt, het verbod niet toepasselijk zou wezen ten aanzien van de aflevering van rattenkruid in grootere hoeveelheden, door anderen dan apothekers en kleinhandelaren; waaruit zou volgen, bij de bekende onkostbaarheid van deze zelfstandigheid, dat er steeds gelegenheid zou blijven bestaan, om zich dezelve in onvermengden staat tot eenig misdadig oogmerk te kunnen bezorgen. Men gevoelde aan de andere zijde, dat eene uitbreiding van het verbod tot laatstgemelde aflevering ongerief zou kunnen te weeg brengen, zoowel voor het fabriekwezen, hetwelk het arsenicum als grondstof behoeft, als voornamelijk voor den landbouw, die hetzelve als middel om de schapen te wasschen niet schijnt te kunnen ontberen. Men zou eindelijk kunnen betwijfelen, of het voorschrift, om niet beneden zekere bepaalde hoeveelheid te mogen koopen, wel geheel doelmatig zij, bij het gemis van eenigen waarborg voor de zorgvuldige bewaring van het overschietende gedeelte, dat niet gebruikt is.

Terwijl men te dien aanzien nadere inlichtingen van de Regering wenscht te ontvangen, heeft men zich algemeen vereenigd met het denkbeeld, om, ter voorkoming van misdrijven en ongelukken, bij de wet te bepalen, dat het arsenicum album, met uitzondering van de gevallen, dat het op het voorschrift van bevoegde geneeskunst-oefenaren wordt gebezigd, niet mag worden afgeleverd dan op de schriftelijke magtiging van eenen commissaris van politie of burgemeester, en onder verpligting om het bewijs dier magtiging te bewaren, zooals bij art. 26 is voorgeschreven.

Ten slotte geeft men in bedenking om alleen het beginsel in de wet uit te drukken, maar verder de nadere aanduiding van de zelfstandigheden, waarmede het arsenicum behoort te worden vermengd, en van de hoeveelheden, waarin de onderscheiden vergifsoorten afgeleverd kunnen worden, aan de reglementen over te laten, ten einde men de gelegenheid hebbe om die voorschriften, naar gelang van de ondervinding, nader aan te vullen of te wijzigen.

Ad art. 23, *verwijderde.* Men acht deze uitdrukking te onbestemd. Moet hier niet gelezen worden *afgescheiden*? Men stelle dus: „moeten dezelve daarvan afgescheiden op eene geslotene „plaats bewaren." enz.

persoonlijke verantwoordelijkheid. Men vergelijke het aangeteekende op art. 21, hetwelk hier insgelijks toepasselijk is.

Ad art. 24. Algemeen is men van oordeel, dat noch de bewaring, noch de aflevering van de hier bedoelde vergiftige zelfstandigheden behoort te kunnen geschieden, anders dan in *doozen* of *flesschen*, immers dat in geen geval daartoe *papier* gebruikt zou mogen worden. Men stelt uit dien hoofde voor, de weglating van de woorden *het papier* in den 1sten en van *papieren* en *als anderszins* in den 4den regel.

Voorts mist men hier eene bepaling nopens de bijzondere verantwoordelijkheid, waarvan in artt. 21 en 23 is gewaagd; men meent nogtans, dat zoodanige bepaling hier niet minder noodzakelijk is, dan in de beide andere gevallen, en geeft in bedenking om dezelve, ter vermijding van noodelooze herhalingen, voor de gevallen in de *drie* artikelen bedoeld, aan het slot van art. 24 in eene enkele zinsnede zamen te vatten.

Ad art. 25, *hoeveelheid* EN *gewigt*: moet dit niet zijn *hoeveelheid* IN *gewigt*?

bij den EERSTEN *inslag*: waarom slechts bij den *eersten* inslag? Men stelle *bij* IEDEREN *inslag.*

Men vraagt, of van de hoeveelheden, door den apotheker tot bereiding van geneesmiddelen gebruikt, mede aanteekening op zijnen inventaris gedaan moet worden, zoo ja, of hierin voor denzelve niet een te groot bezwaar gelegen zij? Algemeen oordeelt men, dat iedere uitslag van vergiftige zelfstandigheden gestaafd behoort te worden door de handteekening van dengene, aan wien de aflevering geschiedt, te stellen op den inventaris van den apotheker. Men gelooft dat zoodanige bepaling groote nuttigheid kan hebben en daarom bijzondere aanbeveling verdient.

Ad art. 26. Algemeen is men van gevoelen, dat de bepaling van dit artikel niet enkel de bewaring der voorschriften tot aflevering van vergiftige zelfstandigheden, maar ook de bewaring der gewone recepten behoort te betreffen, voor zoo veel noodig onder bijvoeging, dat eerstgemelden afzonderlijk bewaard zullen moeten worden. Door vele leden overigens wordt de voorkeur gegeven aan de bepalingen, vervat in de artt. 12 en 13 van de instructie voor de apothekers, uit het oogpunt zoowel van derzelver meerdere evenredigheid, als van derzelver meerdere doelmatigheid.

Te dezer plaatse zij nog medegedeeld, dat vele leden het gevoelen hebben geuit, dat al wat den apothekersstand betreft bij de wet zelve behoorde te worden geregeld. Die leden althans hebben verklaard niet te kunnen bevroeden, waarom juist de voorgedragene bepalingen het onderwerp eener wettelijke regeling zouden behooren uit te maken, terwijl de niet minder belangrijke bepalingen nopens de opleiding van de apothekers, de vereischten tot toelating, het toezigt over hunne handelingen enz., aan de reglementen zijn overgelaten. Zij achten derhalve wenschelijk, dat de onderhavige voordragt, uit dit oogpunt, eenigszins nader door de Regering worde toegelicht.

Ad art. 27, *na vooraf bekomene magtiging.* Men vraagt, wiens magtiging verkregen moet worden, en oordeelt, dat zulks in de wet behoort te worden vermeld, evenals bij art. 15 van de wet van 12 Maart 1818.

De vraag is voorts behandeld, of niet de bepalingen van het

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Koninklijk besluit van 15 Julij 1818 (*Staatsblad* no. 31), betrekkelijk de verkoopingen van medicinale drogerijen en chemicalien, in deze wet behoorden te worden overgenomen. De meerderheid heeft gemeend die vraag ontkennend te moeten beantwoorden, op grond dat, wanneer het beginsel slechts in de wet is uitgedrukt, de verdere bepalingen betreffende de uitvoering gevoegelijk aan de reglementen kunnen worden overgelaten. Zij heeft echter tevens gemeend de aandacht van de Regering op de bepalingen van dat besluit te moeten vestigen, hetwelk, naar inzien dier meerderheid, eenige doelmatige voorschriften behelst.

Ook heeft men opgemerkt, dat tegen de overtreding van de bepaling van dit artikel geene straf bedreigd is, waarin derhalve door eene ampliatie van art. 34 zal dienen te worden voorzien.

Ad art. 28. In de rangschikking van de hier opgenoemde geneeskunst-oefenaren oordeelt men dat de *apothekers* onmiddellijk na de *oog-artsen* behooren geplaatst te worden.

De redactie van dit artikel wordt geacht vatbaar te zijn voor vereenvoudiging en verduidelijking. Ten einde blijke, door welke autoriteit de lijst der geneeskunst-oefenaren zal worden opgemaakt, stelle men met eene geringe verplaatsing van woorden: *op eene door het Departement van Binnenlandsche Zaken daarvoor op te maken, jaarlijks te vernieuwen en te publiceeren lijst, waartoe de bijdragen aan hetzelve geleverd worden* enz. Men heeft echter gevraagd, waarom behoort te worden afgegaan van het thans bestaande gebruik, om die lijsten *provincies*gewijze op te maken en te publiceeren? De voorgestelde wijze toch wordt geacht veel omslagtiger te zijn, meer tijd te zullen vorderen, en noodwendig tot het begaan van meerdere abuizen te moeten leiden, dan bij de tegenwoordige wijze het geval is. Men meent derhalve, dat er alleszins redenen zijn, om laatstgemelde te behouden.

Voorts heeft men opgemerkt, dat, bijaldien aan het op art. 18 aangeteekende denkbeeld gevolg mogt worden gegeven, alsdan ook op de lijsten, en gevolgelijk ook in dit artikel, van de *drogisten* melding zal dienen gemaakt te worden, hetgeen in ieder geval schijnt te moeten plaats hebben met opzigt tot de drogisten, die, in verband met de bepaling van art. 4 der wet van 12 Maart 1818, geacht moeten worden verkregen regten te bezitten.

Ad art. 29. Ter voorkoming van moeijelijkheden, die soms uit onwilligheid zouden kunnen ontstaan, stelt men voor, aan de geneeskunst-oefenaren bij de wet de verpligting op te leggen, om het bewijs van gedane inschrijving bij den provincialen of plaatselijken Raad ten allen tijde aan de bevoegde autoriteit, op de eerste aanvrage, te moeten vertoonen.

Ook de redactie van dit artikel is gebrekkig voorgekomen. Men geeft in bedenking, om van de zinsnede die in parenthesi is geplaatst eene nieuwe alinea te vormen, waaraan zich dan *casu quo* de bovengemelde bepaling nopens de verpligting om het bewijs te vertoonen gevoegelijk zou laten aansluiten.

Ad art. 30. Dit artikel heeft tot velerlei bedenkingen geleid. De slotsom van de beschouwingen van de meerderheid der leden is geweest, om de weglating van deze bepaling wenschelijk te achten, daar men dezelve als geheel nutteloos en overbodig heeft aangemerkt.

Ad art. 31, *zonder daartoe eenen wettigen titel te bezitten*, in den 6den regel. Men verlangt de gronden voor de bijvoeging van deze woorden te vernemen, daar men vermoedt, dat ze geheel overtollig zijn en gemist kunnen worden, ten gevolge van het in den aanhef gebezigde woord *onbevoegde*, hetwelk eene ruimere beteekenis heeft en b. v. mede gebezigd kan worden van hen, die, schoon eenen wettigen titel bezittende, nogtans, uit hoofde van schorsing, tijdelijk onbevoegd zijn tot de uitoefening van hun beroep.

geneesmiddelen afleveren en verkoopen. Ter betere bereiking van het doel hetwelk men zich voorstelt, wenscht de meerderheid te lezen: *geneesmiddelen voorschrijven, afleveren en verkoopen.*

Ad art. 32. Voor *behalve de*, in den 3den regel, stelle men *behalve met de.*

waartoe zij als bevoegd op de in art. 28 *dezer wet omschreven lijst vermeld staan.* In plaats van deze woorden, wenscht men te lezen: *waartoe zij eenen wettigen titel bezitten.* Men meent toch dat de bevoegdheid niet afhankelijk behoort te zijn van de plaatsing op de bedoelde lijst.

Schorsing in de uitoefening van iemands beroep is, naar het gevoelen van vele leden, eene zware straf, die in sommige gevallen het bederf van zoodanig middel van bestaan ten gevolge kan hebben. Hunnes inziens behoort die straf dan ook niet te worden toegepast, dan in het geval van herhaling der overtreding, en moet in ieder geval de toepassing niet imperatief bij de wet voorgeschreven, maar aan het oordeel van den regter overgelaten worden.

boete of gevangenis. Men stelt voor, hier bij te voegen: *in art.* 34 *bedoeld.*

Ad art. 33. Men meent dat de redactie van den aanhef in dezer voege vereenvoudigd zou kunnen worden: *Niemand, tot de uitoefening van eenigen tak der geneeskunst bevoegd verklaard, mag* enz.

Voor *regtstreeksche of zijdelingsche*, in den 5den regel, stelle men liever: *middellijke of onmiddellijke.*

op dezelfde straf als in het vorig artikel. Die straf bestaat in boete of gevangenis en schorsing. Volgens art. 34 intusschen is de overtreding van het onderhavige artikel strafbaar met *boete of gevangenis*, en niet met schorsing. Er is dus hier gebrek aan het vereischte verband tusschen de beide bepalingen.

De laatste alinea behelst eene strafbepaling tegen hen, die zich aan de opgelegde schorsing onttrekken. Deze bepaling geldt dus mede van de schorsing in het voorafgaande artikel bedreigd. Men stelt daarom voor, om die bepaling in een afzonderlijk artikel te plaatsen en, ter verduidelijking, aan het slot achter *toegepast* bij te voegen: *overeenkomstig het laatste gedeelte van art.* 34.

Men heeft voorts opgemerkt, dat hier eene bepaling ontbreekt ten aanzien van de zoogenaamde *ziekenbussen*, waarbij overeenkomsten worden aangegaan tusschen genees- en heelkundigen en apothekers, die volgens dit artikel verboden zouden zijn. Ofschoon nu die inrigtingen oorspronkelijk eene nuttige strekking hadden, en derzelver afschaffing uit dien hoofde ook niet geraden voorkomt, zoo heeft men nogtans gemeend te dezer gelegenheid de aandacht van de Regering te moeten vestigen op de velerlei misbruiken, waartoe dezelven aanleiding hebben gegeven en waaruit de nadeeligste gevolgen voor de gezondheid der ingezetenen zouden kunnen voortspruiten. Men acht dit onderwerp van genoegzaam aanbelang om eene wettelijke voorziening te vereischen en zou derhalve aan de Regering in bedenking willen geven, om in de wet het beginsel op te nemen, dat de contracten betrekkelijk de bedoelde inrigtingen aan de goedkeuring van de Regering moeten onderworpen worden, en dat het toezigt op de behoorlijke naleving van dezelven door de geneeskundige autoriteit zal worden uitgeoefend.

Ad art. 34, *met het dubbele*, in den 5den regel. Men oordeelt dat hier zal moeten gesteld worden: *hoogstens met het dubbele*, ten einde de regter ook kunne afdalen beneden het dubbele van het maximum der enkele boete of gevangenis. Voorts zou hem vrijheid moeten worden gelaten om de boete en gevangenis *te zamen of afzonderlijk* uit te spreken, waartoe men voorstelt die woorden aan het slot van het artikel te herhalen.

Onder de aangehaalde artikelen zullen nog behooren te worden opgenomen de artt. 10, 15, 27 en 30.

Men geeft verder in bedenking, of niet de straf van tijdelijke schorsing behoorde te worden bedreigd op de herhaalde overtreding van de bepaling van art. 23, ten einde het daarin vervatte voorschrift, dat tot voorkoming van ongelukken zoo belangrijk is, meer stiptelijk te doen eerbiedigen.

Eindelijk is door onderscheiden leden de wenschelijkheid betoogd, dat exceptieve bepalingen mogen worden daargesteld ten aanzien van vreemdelingen, die zich aan de ten deze bedoelde overtredingen schuldig maken. Men had daarbij het oog op de zoogenaamde Tyrolers, Hongaren of hoedanig zij ook mogen heeten, die thans straffeloos hun bedrijf kunnen uitoefenen, omdat eene regterlijke veroordeeling, uit hoofde van hunne zwervende leefwijs, toch niet tegen hen ten uitvoer kan worden gelegd. Men acht te dien opzigte eene voorziening wenschelijk, en zoude, voor zooveel noodig, zich zelfs met het denkbeeld kunnen vereenigen, om, bij wijze van uitzondering op de gewone regelen van strafvordering, tot de voorloopige gevangenhouding dier lieden bij de wet vergunning te verleenen.

Ad art. 35. Het voorstel om de provinciale Commissien van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt te doen vervangen door

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt, is door de groote meerderheid der leden bestreden. Sommigen oordeelden, in verband met den te kennen gegeven wensch om die Provinciale Raden mede met het geneeskundig onderzoek te belasten, dat de zaak ten slotte onder eenen anderen naam en met een gewijzigd personeel de zelfde zoude blijven en de nieuwe inrichting dus spoedig zou blijken, evenmin als de bestaande aan de verwachting te kunnen voldoen. Doch de meerderheid kon zich geenszins vereenigen met het stelsel, om het toevoorzigt op de stipte naleving der bepalingen van de wet en alzoo de zorg voor de uitvoering dier wet, op te dragen aan Commissien die, hoe bevoegd overigens wanneer het enkel op het geven van raad en advies aankomt, uit derzelver aard ongeschikt zijn om te handelen en eene werkdadige tusschenkomst te verleenen Zij meende dat de ondervinding de ongenoegzaamheid van dergelijke collegien tot uitoefening van een waakzaam en krachtig toezigt volkomen heeft bewezen, en dat mitsdien, ter bereiking van het doel, hetwelk men beoogt, een geheel andere weg behoort te worden ingeslagen.

Verschillende denkbeelden zijn daarbij in de Afdeelingen ter sprake gekomen. Sommigen achtten wenschelijk de benoeming van geregtelijke geneeskundigen in de onderscheidene arrondissementen, aan wie het doen van lijkschouwingen en het opmaken der visa reperta zou worden opgedragen, en die tevens gedeeltelijk zouden worden belast met de werkzaamheden bij het ontwerp aan de Provinciale Raden opgedragen. Anderen wilden bepaalde personen aanstellen, arrondissementsgewijze ingedeeld en die onder eenen Provincialen Directeur en door dezen in betrekking tot het Algemeen Bestuur zouden staan. Door anderen werd voorgesteld, om den werkkring der Provinciale Raden te regelen op den voet van de Provinciale Schoolcommissien, en alzoo aan ieder lid een gedeelte der Provincie toe te wijzen, waarover hem het toezigt was opgedragen. Anderen eindelijk wilden met dit toezigt belasten een of meerdere inspecteurs in iedere Provincie, die de geneeskundige praktijk zelven niet zouden mogen uitoefenen.

Als slotsom derhalve van de gewisselde consideratien op dit punt, kan als het gevoelen van de groote meerderheid worden medegedeeld, dat zij, met behoud van geneeskundige Commissien als adviseerende en examineerende lichamen, verder al wat de eigenlijke uitvoering betreft aan bijzondere personen wenscht te zien opgedragen.

Wat nu de voorgestelde zamenstelling der Provinciale Raden aanbelangt, zoo heeft de meerderheid te dien aanzien nog opgemerkt:

dat, hares inziens, de Gouverneur der provincie geen lid van dien Raad behoorde te zijn, omdat de groote omvang van de functien, die aan de Gouverneurs zijn opgedragen en waaronder reeds in het algemeen de zorg voor de handhaving der wetten behoort, niet schijnt te gedoogen, dat hun te dien opzigte nog eene bijzondere qualificatie worde verleend, weshalve men in zijne plaats wilde benoemd hebben een daartoe te delegeeren lid der Gedeputeerde Staten;

dat evenmin in de Provinciale Raden behoorden te worden benoemd regterlijke ambtenaren, wier medewerking toch, als van oningewijden in het vak, geene nuttigheid zou kunnen hebben, ten ware dezelve verlangd werd in het belang van de toepassing der wet, doch waarbij dan in aanmerking komt, dat juist uit dit oogpunt tegen de vereeniging der beide betrekkingen gewigtige bedenkingen zouden bestaan;

dat men berust in de redenen bij de Memorie van toelichting opgegeven, waarom onder de leden van den Provincialen Raad geen vee-artsenijkundigen zijn opgenomen, maar dat men niettemin noodig oordeelt om bij de wet te bepalen, dat de Raad gehouden en bevoegd zal wezen om, wanneer zulks noodig mogt zijn, hunne voorlichting en hulp te mogen inroepen; eindelijk

dat, in verband met het bepaalde bij art. 41, ook hier zal behooren te worden bijgevoegd, dat de te benoemen doctores zooveel mogelijk de onderscheiden vakken van geneeskunst moeten vertegenwoordigen, terwijl men van gevoelen is, dat aan *vier* apothekers, in stede van *twee*, in den Provincialen Raad zitting behoorde te worden gegeven, ten einde ook aan de beoefenaars van dat vak een geëvenredigd aandeel in die vertegenwoordiging te waarborgen.

Voor *doctores*, hetwelk tweezins kan worden opgevat, willen sommigen liever lezen: *bevoegde beoefenaren van de genees-, heel- en vroedkunde.*

Men heeft te dezer plaatse nog opgemerkt, dat bij de regeling der attributen van de Provinciale Raden niet genoegzaam is acht gegeven op de betrekking, die tusschen dezelven en de Provinciale Staten, als belast met alle zaken van Provinciale Politie en œconomie, behoort te bestaan en ook bij de tegenwoordige inrigting van de geneeskundige Commissien werkelijk bestaat. Men acht het noodig en wenschelijk tevens, dat de voordragt mede uit dit oogunt de vereischte wijziging moge ondergaan.

Ad art. 37. De meerderheid heeft zwarigheid gevonden in het beginsel van periodieke aftreding van de leden van den Raad, deskundigen in de geneeskunst zijnde. Zij meent dat de gedurige afwisseling van personeel schadelijk zou kunnen zijn voor de uitoefening van een doeltreffend toevoorzigt en voor den geregelden gang der administratieve werkzaamheden. Hares inziens zou men dus uit moeten gaan van het beginsel, om de leden van den Raad zoo lang mogelijk te doen aanblijven en minstens gedurende zes jaren; terwijl men in allen gevalle meent te moeten voorstellen, dat het lid van den Raad, aan wien de functien van secretaris zullen worden opgedragen, gedurende een langer tijdvak dan drie jaren zal aanblijven.

De meerderheid verlangt ook, dat de keuze van den Koning geenszins aan de voordragt zal worden gebonden.

Ad art. 38. Men vermeent, dat onder de attributen van de Provinciale Raden ook melding behoort te worden gemaakt van hunne tusschenkomst bedoeld bij art. 10.

Men acht het woord *constateren*, onder l°. *a* in den 3den regel gebezigd, minder juist te zijn, omdat in de gewone beteekenis van dat woord daaronder verstaan wordt het *verbaliseren*, hetgeen men meent dat door enkele personen, niet door collegien moet geschieden. *overtredingen derzelven*, aan het slot van litt. *a.* Wat beteekent hier *derzelven*? Men stelle liever: *der bij de wet bedoelde overtredingen.*

Bij art. 30 van het besluit van 31 Mei 1818 (*Staatsblad* n°. 25) werd aan de Provinciale Commissien eene disciplinaire regtsmagt over de geneeskunstoefenaren in haar ressort opgedragen. Men vraagt of de bedoeling zij, dat de Provinciale Raden voortaan met die magt zullen worden bekleed en waarom daarvan in dit artikel geene melding is gemaakt?

Ad art. 39. Men mist in dit artikel eene voorziening ten aanzien van het noodzakelijk verband, dat tusschen de Provinciale en Plaatselijke Raden behoort te bestaan.

Ad art. 40. Ten aanzien van de benoeming der leden van de speciale commissien, die men aan de Provinciale Raden wenscht te zien opgedragen, neemt men de vrijheid, te verwijzen naar het aangeteekende op de bijzondere artikelen, waarin van die commissien is gewaagd.

Ad art. 41. Het voorgedragen stelsel nopens de benoeming van plaatselijke Raden, werd algemeen afgekeurd. Men oordeelde, dat de bevolking in dezen een zeer ongeschikten maatstaf opleverde, en dat bepaaldelijk het voorgedragen cijfer niet aannemelijk scheen, daar volgens hetzelve, met uitzondering van *Zuid-Holland*, in den regel slechts plaatselijke Raden in de hoofdplaatsen der Provincien, alwaar reeds eene Provinciale Raad gevestigd is, zouden worden opgerigt, terwijl in de geheele Provincie *Drenthe* geen enkele plaatselijke Raad zoude worden gevonden.

Algemeen heeft men de voorkeur gegeven aan het denkbeeld, om een geneeskundigen Raad voor ieder regterlijk arrondissement in te stellen, die aan de Regtbank in geregtelijk-geneeskundige zaken ten dienste zoude staan, en aan wien overigens, als raadgevend collegie, voor zooveel het arrondissement betreft, de zelfde werkzaamheden zouden worden opgedragen, als aan de Provinciale Raden.

Ook hier pleiten tegen de benoeming van regterlijke ambtenaren de zelfde redenen, als onder het aangeteekende op art. 35 zijn vermeld. In allen gevalle acht men de bijeenvoeging van den Officier van Justitie en den Commissaris van Politie in het zelfde collegie, noch voegzaam, noch doelmatig.

Ad art. 42. Men heeft aangemerkt, dat de Regering, ten aanzien van de benoeming, zich in hare voordragt niet gelijk is gebleven, daar volgens dezelve de leden der Provinciale Raden door den Koning, en die van de plaatselijke Raden door de plaatselijke Besturen zouden worden benoemd. Men stelt voor, om de benoeming van de leden der plaatselijke of arrondissements Raden op te dragen aan de Gedeputeerde Staten, op de voordragt van den Provincialen Raad.

Ad art. 43. In verband met den wensch, dat er Arrondissements-Raden zullen worden aangesteld, oordeelt men, dat de bijzondere verordeningen tot regeling van de werkzaamheden dier collegien, niet door de plaatselijke Besturen, maar door de Provinciale Staten zullen behooren te worden vastgesteld.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Ad art. 44. Men vraagt, of de woorden in den 3den en 4den regel: *in verband met de zorg — reglementaire bepalingen*, waarvan de juiste strekking onduidelijk is, niet zouden kunnen gemist worden?

Onder opmerking, dat in de wet niet is bepaald door wien de hier bedoelde processen-verbaal zullen worden opgemaakt, waaromtrent eene bepaling echter onmisbaar is, heeft men ook nog de vraag gedaan, of niet mede bij de wet behoort te worden gezorgd, dat die op te maken processen-verbaal in regten als bewijsmiddelen zullen gelden, vermits, zooals de wet nu ligt, van de leden der verschillende Raden geen eed wordt gevergd, en de feiten mitsdien door getuigen zouden moeten worden bewezen.

Men is wijders van gevoelen, dat bij de wet behoort te worden voorgeschreven, dat de Raden of de gecommitteerde leden van dezelven ongehinderd in de winkels der apothekers en drogisten tot het doen van winkelvisitatien zullen mogen binnentreden, met bepaling dat tegenstand in dezen zal worden gestraft als rebellie tegen eene bevoegde autoriteit.

Ad art. 45. Men vraagt, of ook met de invoering der onderhavige wet de bijzondere instructien vervallen, welke voor de uitoefening van de onderscheiden takken der geneeskunst zijn vastgesteld? En, in het algemeen, of in de wetten, welker intrekking bij dit artikel wordt voorgedragen, geene bepalingen worden gevonden, welker behoud wenschelijk is, en waaromtrent het tegenwoordig ontwerp geene voorziening behelst?

Ten slotte wenscht men te vernemen, of er ten aanzien van de *quarantaine* geene bijzondere bepalingen bestaan, die zouden moeten behouden worden, en of, in zoodanig geval, daarvan niet in deze wet melding behoorde te worden gemaakt.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Vrijdag den 7den Maart 1845.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Eene Afdeeling heeft begrepen dat de onderwerpelijke voordragt *ontijdig* is, en dat eene wijziging der verordeningen omtrent het *onderwijs* in de verschillende takken der geneeskunst, de voorgedragene wet had behooren vooraf te gaan.

De groote meerderheid heeft zich echter met dat gevoelen niet vereenigd.

Ontijdig, in den zin van te voorbarig, zal de voordragt toch wel niet kunnen genoemd worden, wanneer men in overweging neemt dat doorgaande, en te beginnen reeds met den jare 1829, voorstellen geopperd zijn tot herziening der geneeskundige verordeningen, en dat in het jaar 1831 dezerzijds reeds daartoe een ontwerp van wet is voorbereid en aan Zijne Majesteit aangeboden geweest, waaraan echter door de opgekomene staatkundige gebeurtenissen geen gevolg is gegeven.

Alstoen reeds heeft men hoofdgebreken in de bestaande orde van zaken erkend. Zijn deze in de Memorie van toelichting tot de onderwerpelijke wet niet bepaaldelijk aangewezen, men heeft gemeend, deels, dat dit niet volstrekt behoefde, daar die gebreken reeds kenbaar gemaakt waren in de zoo menigvuldig ingekomen reclames en memorien van bedenkingen tegen de bestaande verordeningen, waarvan de lijst voorkomt in de gedrukte stukken, betreffende de herziening der geneeskundige wetten en verordeningen in 1841—1842; deels, dewijl dezelven in verband stonden met *personen*, welker mindere bruikbaarheid of ongenoegzame naauwgezetheid bij het vervullen hunner verpligtingen, min gevoegelijk aan het publiek konden aangeduid worden, met terugzage op het door den druk algemeen kenbaar maken van al hetgeen ter onderwerpelijke zaak aangevoerd en gerepliceerd wordt.

Beschouwt men die ontijdigheid alleen uit het gezigtspunt, dat het verkieslijker ware de verordeningen omtrent het geneeskundig onderwijs vooraf geregeld te zien, dan houde men hierbij in het oog, dat eene herziening der verordeningen *op het academisch onderwijs in het algemeen* reeds sedert eenigen tijd de aandacht en de bemoeijingen van het Gouvernement gaande houdt, en dat, wanneer het *doel* vooraf eerst wel bepaald is, de *middelen*, die tot hetzelve zullen moeten leiden, beter zullen kunnen geregeld worden, dan door alsnu ontijdig eene partieele wijziging daar te stellen of uit te lokken ten behoeve van het onderwijs bij de *geneeskundige* faculteit alleen.

In allen gevalle verwacht de Regering wel niet, dat door de voorgedragene wets-bepalingen in alle gebreken en onvolkomenheden der bestaande verordeningen genoegzaam zal zijn voorzien; maar wil zij dezelven beschouwd hebben als eene eerste schrede op den weg van verbetering, waartoe later voor te dragen bepalingen en daar te stellen reglementaire verordeningen het spoor zullen afteekenen.

Al de Afdeelingen beschouwen het wetsontwerp als *onvolledig*. Als voorbeelden tot staving daarvan verwijzen zij naar de aanteekeningen op de bijzondere artikelen der wet.

De bewijzen voor de *onvolledigheid* van het wets-ontwerp worden bij de behandeling der bijzondere artikelen, waarin die geoordeeld worden zich te verraden, bestreden.

Voorts wil men:

1°. de voordragt in hoofdafdeelingen splitsen;

Ad 1. Aan dit verlangen wordt voldaan.

2°. meent men dat de woorden genees*kunst* en genees*kunde* verkeerdelijk door elkander als synonyma gebruikt zijn.

Ad 2. Men is het volkomen eens met het gevoelen der Afdeelingen, dat genees*kunde* en genees*kunst* niet synoniem zijn. Ter rectificatie van de ten deze in het ontwerp voorkomende onnaauwkeurigheden zullen in art. 1 de woorden genees*kunde*, heel*kunde* en verlos*kunde*, door genees-, heel- en verlos*kunst* vervangen worden, en in art. 7 *a*, genees- of heel*kunst* door heel*kunde*. Men kan niet zien dat deze grammaticale aanmerking op eenige andere plaatsen toepasselijk is.

3°. verlangt men mededeelingen van de beraadslagingen der vergadering van presidenten, enz., in November 1828 te 's Hertogenbosch opgemaakt.

Ad 3. Aan dit verlangen wordt voldaan.

Op den *considerans* worden eenige grammaticale aanmerkingen gemaakt.

De eerste aanmerking is juist, zoodat de aanhef in dien zin is veranderd; de andere gemaakte aanmerkingen worden dezerzijds niet van zooveel gewigt gerekend, dat men het noodzakelijk acht die te bestrijden. Er wordt eene wijziging in den verlangden zin voorgedragen. Men meent

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

evenwel hierbij niet onopgemerkt te mogen laten, dat, daar het aangeboden wets-ontwerp niet *alles* regelt, maar ten gevolge dezer wet nog meerdere met dezelve in verband staande punten, door nadere verordeningen geregeld zullen moeten worden, en het ontwerp alleen betrekkelijk is op de uitoefening der verschillende takken van geneeskunst, niet zoo geheel ongevoegelijk de 2de alinea in den considerans voorkomt, als aantoonende dat de daarin genoemde wet door eene andere, *het zelfde doel hebbende*, vervangen wordt.

ONTWERP VAN WET.

Ad Art. 1.

De redactie van dit artikel houdt men voor onduidelijk en de bedoeling niet met juistheid uitgedrukt.

De bedoeling is geene andere dan die, dat het verkrijgen van den graad van doctor chirurgiæ of van doctor artis obstetriciæ altijd moet voorafgegaan zijn door het verkrijgen van den graad van doctor *medicinae*.

Daar men echter oordeelt dat die bedoeling duidelijker behoort te worden uitgedrukt, wordt de redactie van de 1ste alinea van dit artikel gewijzigd.

Men twijfelt, of de doctorale graad alleen wel genoegzamen waarborg oplevert voor de kunde en geschiktheid van de toekomstige geneeskunstoefenaren.

De bedoeling der Regering overeenstemmende met de denkbeelden ook ten deze door de Afdeelingen geopperd, is, om bij het geven eener betere, met de behoeften van den tegenwoordigen tijd meer overeenkomstige inrigting aan het academisch onderwijs in het vak der geneeskunde, ook te zorgen, dat aan den toekomstigen geneeskunstoefenaar de gelegenheid worde aangeboden om die practische ervaring in de onderscheidene takken der geneeskunst te verkrijgen, welke hij niet genoegzaam aan de Hoogescholen verkrijgen kan. Daartoe zal de vestiging van één afzonderlijke school van practisch onderrigt, vervangende de thans min voldoende Clinische Scholen, kunnen geoordeeld worden een geschikt middel aan te bieden, zonder dat evenwel daaruit behoort voort te vloeijen dat de geneeskundige leerstoelen aan 's Rijks Hoogescholen zouden behooren afgeschaft te worden, waardoor deze althans hare qualificatie van *universiteit* geheel zouden verliezen.

Omtrent dit onderwerp intusschen, waarmede de wijze, waarop in het vervolg de *examina* in het geneeskundig vak zullen behooren afgenomen te worden, en de herziening der verordeningen op *het academisch onderwijs in het algemeen*, in naauw verband staan, gedraagt men zich aan hetgeen ten dien opzigte reeds boven is aangevoerd.

Eenige leden achten het wenschelijk dat tot de uitoefening van *eenigen bijzonderen tak* der geneeskunst alleen bevoegd zullen zijn die, welke den doctoralen graad, in *alle* de *drie* vakken bekomen hebben.

Dit kan als onredelijk en niet wel doordacht beschouwd worden. De inwendige practicus behoort wel volledige *kennis* te hebben van al hetgeen tot zijn vak behoort, maar hij behoeft geene bewijzen van bekwaamheid en geschiktheid te geven van al datgene, wat meer bijzonder tot het verkrijgen van den doctoralen graad in heel- of verloskunde *gevorderd* wordt, waartoe niet alleen *kennis*, maar ook *handen en beradenheid* vereischt worden.

Eenige leden hebben verklaard zich niet te kunnen vereenigen met de afschaffing der plattelands-heelmeesters.

Men meent zich te mogen gedragen aan hetgeen ten deze reeds in de Memorie van toelichting is uiteengezet.

De in het midden gebragte zwarigheid, dat het later niet mogelijk zou zijn tijdig genoeg op de zaak terug te komen, omdat men zich dan verstoken zou hebben van genoegzame gelegenheid tot opleiding voor dien stand, wordt opgelost door de tegenbedenking, dat thans VERREWEG HET KLEINSTE AANTAL van jongelieden, welke hun examen als plattelands-heelmeester afleggen, hunne opleiding daarvoor aan de Clinische Scholen verkrijgen, waartoe zij volgens art. 9 van het Koninklijk besluit van den 27sten Mei 1830 ook niet *verpligt* zijn, maar dat zij meer algemeen zich als privaat doen onderwijzen, door gevestigde practici; — en dat die gelegenheid alsdan wel de zelfde blijft als thans.

De afschaffing der stedelijke heelmeesters is ook door sommige leden met nadruk bestreden geworden.

Ook ten deze gedraagt men zich aan het op dit punt ontwikkelde in de Memorie van toelichting. Maar daarenboven nog houdt men vast aan de overtuiging, dat geen chirurg aan zijne vereischten volkomen voldoen kan, zonder volledige kennis der inwendige geneeskunst, en zulks bij de overweging, dat, ingevolge het oordeel van heelkundigen, verreweg het minste getal der zoogenaamde heelkundige gebreken eene bloot werktuigelijke of uitwendige behandeling vereischen, maar veeleer bijna altijd met inwendige oorzaken in verband staan, daarvan afhangen of daardoor gewijzigd worden. De vraag overigens bepaalt zich niet tot hetgeen bestaat, maar of het bestaande *goed* is.

Daar overigens de thans bestaande stedelijke heelmeesters ook niet *alles* verrigten en voor de zoogenaamde kleine chirurgie hunne adsistenten of leerlingen hebben, ziet men niet in, waarom in het vervolg niet, evenals nu, die diensten ook door de zoodanigen zouden kunnen verleend worden.

en daarenboven, in den 4den regel der 2de alinea, te doen uitvallen.

Hiertegen is dezerzijds geene

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

bedenking, en is alsnu de redactie van dit artikel, die gevolgd was naar die van 's Konings besluit van den 23sten November 1823, op voordragt van den commissaris-generaal van Oorlog destijds, gewijzigd.

op non-activiteit gesteld, in den 6den regel. Men verlangt te weten wat door die woorden verstaan wordt.

Het gesteld zijn op pensioen *na twintig jaren dienst* biedt eene categorie aan om tot de uitoefening der geneeskundige burgerpractijk bevoegd te kunnen worden verklaard.

Het gesteld zijn op non-activiteit, ook zonder dien twintig jaren dienst te hebben gepresteerd, brengt den militairen arts, bij een aan dien non-activiteit verbonden geringer tractement, in eene stelling die het voor hem wenschelijk doet zijn, zijn lot door burgerpractijk te verbeteren. Daartoe meent men hem gedurende den tijd dat hij geen practisch militair geneeskundige is, de gelegenheid te moeten openlaten; komt hij naderhand weder in actieven militairen geneeskundigen dienst, dan spreekt het van zelf dat die bevoegdheid ophoudt.

Men verlangt dat aan de uitzondering in de 2de alinea van art. 1 eenige uitbreiding gegeven worde, ten behoeve van medicinae doctores, waardoor dezen het regt wierd toegekend *geringe* uitwendige gebreken te behandelen, en *kleine* heelkundige kunstbewerkingen te verrigten.

De bepaling wat *gering*, wat *klein* is, zal altijd tot veelzijdige beschouwing leiden; stellig is niets gering noch klein; hetgeen als zoodanig aanvankelijk voorkomt, kan bij niet genoegzame en min volledige kennis of geschiktheid dikwijls, bij eene min gepaste behandeling, ongewenschte gevolgen na zich slepen.

Het doctoraal examen in de medicijnen brengt wel mede een voorafgaand onderzoek naar heelkundige *kennis*, maar niet, gelijk hier min juist is gesteld, naar *bekwaamheid* in de chirurgie, welke meer dan kennis insluit.

Men vindt wel geene zwarigheid in de toelating tot de burgerpractijk van militaire artsen, na hun ontslag bij twintigjarigen dienst, maar wel dat vooraf van hunne bekwaamheid door een nader af te leggen examen blijke.

De examina welke, om tot den militairen geneeskundigen stand te worden toegelaten, gevorderd worden, zijn niet zoo onbeduidend of oppervlakkig, als men schijnt te vermoeden; dit onderwijs wordt juist door velen zeer geprezen.

Wanneer nu bij erkende kennis nog twintigjarige ervaring komt, houdt de Regering het er voor, dat men genoegzaam voor bekwaamheid en geschiktheid gewaarborgd is, zonder zich omtrent beide nog door een nader af te leggen examen te behoeven te vergewissen, terwijl het een groot bezwaar voor den belanghebbende zoude opleveren, om na zulk eenen langen tijd, hoe bekwaam hij ook zijn moge, aan de speciale vereischten van zulk een examen te voldoen.

Ad Art. 2.

Wie zijn de *bevoegde autoriteiten* die hier bedoeld worden?

Het kunnen wel geene andere dan die zelfde autoriteiten zijn, welke alsnu die inschrijvingen verrigten, namelijk de provinciale en de plaatselijke geneeskundige Commissien, alsmede de Commissien van bestuur der onderscheidene geneeskundige of clinische scholen.

Men oordeelt de uitdrukking: „van *de twee eerstvolgende* jaren” onduidelijk: men verlangt dat de gelegenheid om het in dezen bedoelde examen of te leggen, tot *vier* jaren worde verlengd.

Het ontwerp van wet ingeleverd zijnde in den jare 1844, bedoelde men door die uitdrukking de jaren 1845 en 1846, uitgaande van het denkbeeld, dat de wet met den aanvang van het jaar 1845 zoude kunnen zijn aangenomen. Bij de tegenwoordige omstandigheden wordt nu hiervoor duidelijkheidshalve gesteld: *der jaren* 1846 *en* 1847. Dezen termijn langer uit te strekken acht de Regering niet noodzakelijk; want, hoezeer de billijkheid vorderde, dat zij, die op hunne toekomstige geneeskundige loopbaan reeds eenen zekeren weg afgelegd hebben, niet in het volbrengen van dien weg werden te leur gesteld, zoo is dit niet toepasselijk op hen, die hunne eerste schreden daar eerst op hadden gezet, en voor welke dus nog de gelegenheid openstaat daaraan eene andere rigting te geven.

Men vraagt of zij, die door de in dit artikel bedoelde speciale Commissie het vereischte getuigschrift zullen verkregen hebben, in het genot zullen treden van de bij art. 6 bepaalde vergunning.

De Regering maakt geene zwaheid die vraag bevestigend te beantwoorden.

Men verlangt dat de in art. 35 vermelde Provinciale Raden bij de wet met het afnemen der hier bedoelde examina zullen worden belast, en daarbij tevens aangewezen over welke onderwerpen het onderzoek zal behooren te loopen.

Men acht het als eene verbeterde wijziging in de onderwerpelijke wet, dat de Provinciale geneeskundige Raden zullen zijn autoriteiten alleen met geneeskundig *toezigt* (politie) belast, en niet tevens, gelijk de thans nog bestaande geneeskundige provinciale Commissien, ook met het *onderzoek* (examina). Wil men dat beginsel laten varen, dan zou het hier alleen eene verandering van naam, niet van attributen tevens, gelden. Ten deze denkt de commissie tot herziening van geneeskundige verordeningen eenstemmig.

Overigens bestaat er geene zwarigheid om *uit* die provinciale Raden een of meer examinatores in die speciale commissie te benoemen; maar men ziet niet in, dat zulks als verpligtend bij de wet behoort te worden vastgesteld, en evenmin de noodzakelijkheid, dat de onderwerpen, waarover het examen loopen moet, als tot den werkring der administratieve of reglementaire verordeningen meer eigenaardig behoorende, bij wettelijke bepalingen geregeld worden.

Men meent dat dit geheele artikel, als eene transitoire bepaling bevattende, aan het slot van de wet behoort te worden geplaatst.

Hieraan is voldaan.

Ad Art. 3.

Men zou de toelating van ver-

Wanneer een buitenlandsch

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

dienstelijke buitenlandsche geneeskunst-oefenaren tot de uitoefening van hun vak hier te lande afhankelijk willen gemaakt hebben van een voorafgaand examen omtrent hunne bekwaamheid en bekendheid met de landtaal en de Nederlandsche Pharmacopoea.

medicus zich aan het examen alhier wil onderwerpen, dan behoeft hij daartoe geene bijzondere vergunning: de bekendheid met de landtaal moet ook voorkomen niet zoo volstrekt noodzakelijk te zijn. Hoe menigmalen heeft men in dit Rijk niet buitenlandsche medici grooten opgang zien maken en gevestigd crediet verkrijgen, ook zonder bekendheid met de landtaal: onze taal wordt buiten 's lands zoo weinig beoefend, dat het verpligtend maken van derzelver kennis schier altijd zoude gelijkstaan met eene uitsluiting van den vreemdeling. Daar de Nederlandsche Pharmacopoea ook in de Latijnsche en Fransche talen voorkomt, mag men het er voor houden, dat althans geneeskunst-oefenaren zooals zij in het artikel bedoeld en aangeduid worden, de Latijnsche of Fransche taal wel magtig zullen zijn.

Voor *Wij behouden Ons voor*, stelle men liever: *Den Koning blijft voorbehouden.*

De gebezigde uitdrukkingen komen in meerdere wetten voor; er zal dus wel geene zwarigheid bestaan dezelven te behouden.

Ad Art. 4.

Men verlangt de opheffing der verbodsbepalingen in dit artikel voorgesteld, het er voor houdende, dat de doctorale titel *honoris causa* aan geene andere mannen dan *van uitstekende verdiensten* verleend wordt.

Art. 78 van het besluit op het hooger onderwijs van den 12den Augustus 1815, n°. 14, spreekt slechts van uitstekende verdiensten *in 't algemeen* en niet van de zoodanige meer bepaaldelijk in het vak waarvoor het diploma HONORIS *causa* verleend wordt. Het is niet zonder voorbeeld, dat eene Nederlandsche academie het „diploma doctoratus *medicinae* honoris causa” verleend heeft aan eenen hoogleeraar in de wis- en natuurkundige wetenschappen van eene andere Nederlandsche academie; maar daardoor was men dan toch niet gewaarborgd voor de kennis en bekwaamheid van den belanghebbende in de *geneeskundige* wetenschap.

Ad Art. 5.

Men verlangt dit artikel, als behelzende eene transitoire bepaling, aan het slot van de wet geplaatst te zien.

Hieraan is voldaan.

Men vraagt, of onder de hier genoemde geneeskunst-oefenaren mede begrepen zijn apothekers, oogartsen, tandmeesters en magnetiseurs.

Men heeft daaronder willen begrijpen allen die door eene provinciale geneeskundige commissie geëxamineerd, en tot de uitoefening van eenig geneeskundig of aanverwant vak toegelaten zijn. Hieruit blijkt dat magnetiseurs daaronder niet begrepen zijn, welke nimmer *zulk* een bewijs van toelating verkregen hebben, maar zich zelven aldus gequalificeerd hebben en dit bedrijf op eene aan hen verleende acte van patent uitoefenen.

De redactie van dit artikel is echter volgens de gegevene explicatie gewijzigd.

Ad Art. 6.

Men vraagt of de vroeger geexamineerden en geadmitteerden zich, zoowel als de volgens *deze* wet bevoegd verklaarde geneeskunst-oefenaren, in het vervolg onbedongen overal kunnen vestigen en verplaatsen; men oordeelt dat daartoe geene termen bestaan.

Voorzeker is dit de bedoeling; want de reden houdt op, waarom een zoodanige, op zich zelven reeds niet liberale maar om bijzondere inzigten noodzakelijk geoordeelde maatregel verder in werking zou blijven. Bij het afschaffen der Provinciale Commissien van geneeskundig *onderzoek* houdt de bedoeling van die verordening op, en *kan* zij ook verder niet meer ten uitvoer gelegd worden; want toch, volgens de thans plaats hebbende verordening, was bij voorbeeld de voor de Geldersche Commissie van onderzoek geadmitteerde verpligt, zich, naar Overijssel verplaatsende, op nieuw voor de Commissie van laatstgemelde Provincie te doen examineeren; die Commissien van *onderzoek* nu opgeheven wordende, spreekt het van zelf dat een zoodanig nieuw af te leggen examen vervallen moet.

Men vraagt of niet in den 3den regel, achter het woord *vestigen*, volledigheidshalve moet worden bijgevoegd: *tot uitoefening van hun vak.*

Men acht dit wel niet volstrekt noodzakelijk, evenwel is de bijvoeging opgenomen om allen twijfel over de bedoeling weg te nemen.

Ad Art. 7.

Moet bij litt. *a* niet gelezen worden: „doctores in de genees- EN heelkunst”?

Wanneer men bedenkt dat geen scheepsreeder volgens de wet *verpligt* is een geneeskunst-oefenaar bij zich aan boord te nemen, zoo gelooft men dat de redactie zou kunnen blijven zooals zij is. Maar daar de designatie van doctor *in de heelkunde* ook tevens die van doctor in de geneeskunde insluit, is het artikel dienovereenkomstig gewijzigd.

b. Men meent dat de onder deze letter bedoelde geneeskunst-oefenaren eigenlijk den titel voeren van: GENEES- en heelmeesters ten platten lande.

De inzage der wet van 12 Maart 1815, n°. 16, zal het bewijs opleveren dat zij bij art. 4*b* genoemd worden *plattelands-heelmeesters.* Dien zelfden naam dragen zij in het besluit van den 31sten Mei 1818, n°. 25, art. 13. In de instructie voor de heelmeesters ten platten lande, gearresteerd bij Koninklijk besluit van den 31sten Mei 1818, n°. 63, worden zij in artt. 1, 3, 6, 7, 9, 14, 16, 19, 27, 28, 29, 30, 31 en 32 doorgaande genoemd *plattelands-heelmeesters*, of, gelijk in artt. 2, 4, 5, *heelmeesters ten platten lande*, alsmede *plattelands-heelmeesters* in art. 2 van het Koninklijk besluit van den 28sten April 1821, n°. 2, betreffende de invoering der Pharmacopoea Belgica. De qualificatie van *geneesmeester* wordt hun nergens gegeven, en het is eene bloote aanmatiging van hunne zijde wanneer zij dien titel voeren.

c. Wat bedoelt men door verpligte aanteekening van qualificatie?

Door wien zal de qualificatie verleend, door wien de aanteekening behooren gedaan te worden?

De tegenwoordige wet qualificeert de onder *c* aangewezen personen tot den dienst als scheepsarts. De Raden van geneeskundig toezigt, uit den aard hunner instelling daarmede belast, teeke-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Welk is het kenmerkend onderscheid tusschen *diploma*, *getuigschrift* en *commissie?*

nen op het *diploma* (academisch bewijs van eenen verkregen doctoralen graad), het *getuigschrift* (bewijs van afgelegd examen en admissie tot de uitoefening van eenig geneeskundig vak, bij eene Provinciale Commissie van onderzoek verkregen), of op de *commissie* (acte van aanstelling van den militairen arts), hetwelk de belanghebbende *verpligt* is hun aan te bieden, die bijzondere qualificatie aan, waardoor het aan schippers of reeders blijken kan, dat toonder tot dien dienst bevoegd is.

Men acht het wenschelijk, dat voor den onderwerpelijken dienst eene afzonderlijke klasse van geneeskundigen behouden worde, en stelt voor, om op de school te *Utrecht*, tot vorming van officieren van gezondheid, eene gelegenheid open te stellen ter verkrijging van de noodige bekwaamheid om den dienst als scheeps-arts te verrigten.

Men meent het er voor te moeten houden, dat het in den regel niet verkieslijk is geneeskunst-oefenaren van meer beperkte kennis en bekwaamheid te hebben, zooals de geuite wensch schijnt te bedoelen, en van het stelsel uit te gaan, dat het er op eene zeereis zoo na niet op aankomt geneeskunst-oefenaren van algemeene en meer volledige kunde te hebben. De in den bedoelden geest gevormde scheeps-arts zou dus *alleen voor dien dienst* bruikbaar zijn. Maar wat zal er dan van den zoodanige worden, wanneer hij, door welke omstandigheid of om welke reden ook, buiten betrekking of dienst is; men loopt dan groot gevaar aan onbevoegde practijk de deur opengezet te hebben, waartoe die buiten dienst zijnde scheeps-arts, wil hij aan den kost komen, zijne toevlugt wel zal moeten nemen.

Ad Art. 8.

Men wenscht het onderzoek, waarvan in dit artikel wordt gewaagd, aan de Provinciale Raden te hebben opgedragen.

Men verwijst naar de tegenbedenking, dienaangaande hierboven in art. 2 van de onderwerpelijke wet gemaakt.

Ad Art. 10.

Uit vrees voor ongelijkheid in de beslissingen, hoe groot in ieder geval de voorraad van geneesmiddelen behoort te zijn en welke heelkundige werktuigen en behoeften tot de reis benoodigd zijn, oordeelt men dat die bepaling bij nader vast te stellen reglementen geschiede, naar welke de wet zou behooren te verwijzen.

Hieraan is voldaan, terwijl thans achter de woorden *werktuigen en behoeften* zijn ingelascht de woorden: *van welk een en ander de bepaling bij nader vast te stellen reglementen zal geschieden.*

en tot welker toediening — gemagtigd worden. Sommige leden hebben op de weglating dier woorden aangedrongen.

Daar volgens art. 15 der wet tot het bereiden en afleveren van geneesmiddelen *alleen* geregtigd zijn *apothekers*, houdt men het er voor dat de bedoelde woorden hier geenszins overtollig zijn; zij duiden eene uitzondering op den algemeenen regel aan, die in het onderwerpelijk geval gebillijkt wordt, daar er anders in den strieten zin ook nog een apotheker aan boord zoude moeten zijn.

Op de overtredingen van het bepaalde in dit artikel is geene straf bedreigd: men wil dat alleen de schipper voor de stipte naleving verantwoordelijk gesteld worde.

De aanmerking omtrent het niet vermelden van dit artikel onder de in art. 34 aangehaalde artikelen is juist; van de teregtwijzing is gebruik gemaakt.

Maar men kan niet inzien waarom het niet naleven eener bepaling, die voor beide partijen verbindend is, slechts bij eene derzelven strafbaar zou zijn.

Waarom zijn artt. 6 en 7 der wet van den 28sten Junij 1816 (*Staatsblad* n°. 32) in het ontwerp niet overgenomen?

Men heeft gemeend dat het niet noodzakelijk was art. 6 der bedoelde wet hier over te nemen, daar tegen de zaak zelve in het algemeen bij art. 4 der wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 7), houdende verordeningen omtrent het gebruik der Pharmacopoea Belgica reeds voorzien is, en wel met eene strafbepaling van gelijk geldelijk bedrag, namelijk zes gulden.

Wat betreft art. 7, dit is meer als van reglementairen aard zijnde beschouwd, en de daarin voorkomende bepaling begrepen meer gevoegelijk in de dienaangaande voor de geneeskundige Raden daar te stellen instructien te kunnen worden opgenomen.

Ad Art. 11.

Men meent in de bepaling bij dit artikel eene bevestiging der bedoeling te zien, om den graad van chirurgiae doctor afgescheiden van dien van medicinae doctor verkrijgbaar te stellen.

Men verwijst ten deze naar het hierboven bij de toelichting tot art. 1 aangevoerde.

Men houdt de bepaling voor doelloos, omdat hij, die den dubbelen graad van medicinae en chirurgiae doctor verkregen heeft en daarmede een bijzonderen toeleg en geoefendheid in het behandelen van ooggebreken heeft, de aanbeveling van eene bijzondere qualificatie of van eenen specialen titel niet *behoeft*.

Het geldt hier de vraag niet, of men die bijzondere qualificatie of specialen titel *behoeft*, maar of men daarop prijs stelt, en dien alzoo verlangt.

Ongetwijfeld heeft elk chirurgiae doctor in den ruimsten zin het regt en de bevoegdheid, als oogarts alles te verrigten wat tot die categorie behoort; maar men zal toch wel willen erkennen, dat een meer bijzondere toeleg op die specialiteit en daardoor verkregen meerdere ervaring en handigheid in het operatieve gedeelte daarvan, niet alle chirurgiae doctores ten deze op de zelfde lijn kan doen plaatsen.

Verlangt nu een zóó toegeruste chirurgiae doctor, na daarvan gegeven voldoende bewijzen, ook als zoodanig meer bijzonder gesignaleerd te worden, waarom zou men hem dan niet de gelegenheid aanbieden, om den titel van *oogarts* te verkrijgen? Het publiek zal daardoor toch wel geen nadeel lijden!

Men vraagt of voor *oogmeester* niet moet gesteld worden *oogarts*.

Hieraan is voldaan.

Ad Art. 12.

Men wenscht de tandmeesters door de Provinciale Raden te doen examineeren.

Omtrent dezen wensch, ook in het vorig artikel op de oogartsen toegepast, geldt wederom het ten deze aangevoerde ad art. 8 en verder overal later waar die wensch herhaald wordt.

kan alleen verkregen worden.

Dit woord *alleen* staat in on-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Men meent dat het woord *alleen* behoort weg te vallen.

middellijk verband met: *hen, die, zonder in het algemeen tot de uitoefening der genees- of heelkunst bevoegd te zijn.* Laatstgenoemden hebben de in dezen bedoelde qualificatie niet noodig; op eerstgenoemden uitsluitend passen dus de bepalingen in dit artikel. Tot meerdere duidelijkheid is de redactie van het begin van dit artikel gewijzigd.

werktuigelijk, in den 5den regel, wenscht men, daar het den tandmeester te veel als *mechanicus* voorstelt, te doen wegvallen.

Zulke tandmeesters als hier bedoeld worden, behooren ook niet anders dan als *mechanicus* beschouwd te worden; men meent dat dit voldoende is aangewezen bij het in dit artikel gevorderde, dat zij bijzonder geschikt en ervaren behooren te zijn in het *werktuigelijk* behandelen van de gebreken van het gebit en het kunstmatig herstellen daarvan.

Bekwaam bevonden. Deze alinea wordt als overtollig beschouwd, of men zou dan ook eene gelijke bijvoeging aan het slot van het voorgaand artikel moeten plaatsen.

Men kan dit voor de tandmeesters niet zoo geheel overtollig oordeelen. Uit het getuigschrift moet toch blijken, hoe ver en tot wat hun eigenlijk beroep zich uitstrekt. De oogartsen hebben als zoodanig geen *bijzonder* getuigschrift noodig; de erkenning hunner specialiteit kan, *wanneer zij dit verkiezen*, op hun diploma academicum nader aangeteekend worden.

De gequalificeerde tandmeesters kunnen gehouden worden bekwaamheid te bezitten, om zelven de vereischte geneesmiddelen te leveren.

Of wel, men moet hun vergunnen de vereischte mondspoelingen aan te duiden of onder den Hollandschen officinalen naam voor te schrijven.

De hier bedoelde tandmeesters mogen geene geneesmiddelen leveren, omdat daartoe 1⁰. alleen de apothekers het regt hebben; 2⁰. omdat zij alleen voor het werktuigelijk gedeelte van dat vak geëxamineerd en toegelaten worden.

Zij mogen geene geneesmiddelen voorschrijven, omdat zij daarvan geene kennis hebben, en de ziekten van den mond, die veelvuldige malen met inwendige oorzaken in verband staan, niet beoordeelen kunnen. Zij konden zelden goed doen, meermalen schaden.

Het spreekt intusschen van zelf, dat het aanduiden of aanraden van het spoelen van den mond na verrigte kunstbewerking met het een of ander aftreksel, bij voorbeeld van salie, vlierbloemen, azijn en water, of iets dergelijks, hier niet kan bedoeld worden.

Ad Art. 13.

waarvoor haar — afgeleverd. Men meent dat deze woorden zouden kunnen wegvallen.

De vroedvrouwen behooren een bewijs te hebben van hare bekwaamheid en toelating tot de uitoefening van haar beroep. Hoe kunnen zij anders de wettigheid dier uitoefening regtvaardigen: en is het dan wel overbodig, dat de wet de autoriteit aanduide van welke zij dat getuigschrift ontvangen zullen?

Men vraagt waar de personen, die zich aan het bedrijf van vroedvrouw willen toewijden, bij eene opheffing der clinische scholen de vereischte opleiding zullen ontvangen.

Men schijnt hier alweder van het begrip uit te gaan, dat thans geene vroedvrouwen geëxamineerd en geadmitteerd worden, dan die op eene clinische school zijn opgeleid geworden. Dit is intusschen het geval niet, en daaromtrent geldt het zelfde wat boven ad art. 1 betrekkelijk de afschaffing der plattelands-heelmeesters gezegd is.

Bestaat er bij de Regering het voornemen, om voor de vereischte opleiding der vroedvrouwen bijzondere inrigtingen daar te stellen?

De Regering is er alleszins op bedacht, dat bij vervolg van tijd aan vrouwen, die zich aan het verloskundig bedrijf willen toewijden, de gelegenheid worde aangeboden, om meer volkomen dan bij privaat onderwijs in het theoretisch en practisch gedeelte van dat vak onderrigt te ontvangen, en wel onder voor haar voordeelige omstandigheden.

De verwezenlijking van het voornemen daartoe staat echter in verband met later te beramen verordeningen betreffende het hooger en middelbaar geneeskundig onderwijs.

Ad Art. 14.

Men oordeelt dat de uitdrukking *zoogenaamde*, vóór de woorden *dierlijk magnetismus* geplaatst, behoort weg te vallen.

De benaming van dierlijk magnetismus voor een verschijnsel dat tot het afgetrokken gebied der bespiegelende wijsbegeerte kan geacht worden te behooren, is meer *populair* en *conventioneel* dan wel *absoluut*. Het schijnt niet tot het gebied der Regering te behooren die benaming officieel te wettigen; daarom oordeelde men het noodig hier het bijvoegelijk naamwoord *zoogenaamde* te gebruiken, en alzoo in eene bepaalde beteekenis; men laat het dáár, of dat woord al dan niet met den wettelijken stijl strookt, maar in den parlementairen stijl van het onderwerpelijk voorloopig verslag der Centrale Afdeeling heeft men dan toch ook gemeend voegzaam hetzelve te kunnen bezigen. [1])

Schroomt men echter de woorden *zoogenaamde dierlijk magnetismus* te behouden, dan ware het welligt verkieslijker (schoon niet zoo algemeen duidelijk uitdrukkende hetgeen hier bedoeld wordt), daarvoor te gebruiken de benaming van *mesmerismus*, naar hem die het eerst meer bijzonder met het doen werken van de onderwerpelijke natuurkracht is opgetreden; evenzoo als *galvanismus* naar Galvani, enz.

Vele leden meenen dat *ten geneeskundigen inzigte*, in de 1ste zinsnede, en *ten gezegden einde*, in de 2de zinsnede, behooren te worden weggelaten.

Het dierlijk magnetismus als psychologisch verschijnsel bestaat; de toepassing van dat verschijnsel of van die kracht als middel tot genezing, is nog iets anders dan het wijsgeerig onderzoeken of gadeslaan daarvan, ook zonder bedoeling van die toepassing, tot het bekomen van psychologische resultaten. De wijsgeerige nasporingen kan men niet belemmeren of beletten, maar wel de geneeskunst-oefe-

[1]) Zie blz. 355, tweede kolom, regel 31 v. b.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

ning door aanwending van dat magnetismus regelen; en de Regering is zelfs daartoe zedelijk verpligt, met terugzage op het schandelijk en laakbaar misbruik, dat door die zoogenaamde gepatenteerde magnetiseurs bij het wezenlijk of schijnbaar aanwenden dier verborgen kracht gemaakt wordt.

Wat verstaat men door de woorden *voor elk geval*, in den laatsten regel?

Voor elk afzonderlijk ziektegeval, of telken reize wanneer een zieke *nieuwelings* den bijstand van den magnetiseur inroept, of ook voor elke individueele doorloopende magnetische kuur of behandeling.

Men stelt voor, het verleenen der magtiging op te dragen aan eene geneeskundige autoriteit of faculteit, en het doen van aanvrage niet voor ieder individueel geval van toepassing van het magnetismus verpligtend te maken.

Het geldt hier een maatregel van politie, van geneeskundig toezigt, ten einde bedrog, opligting of kwakzalverij te voorkomen, niet om over kennis en geschiktheid te oordeelen; eene geneeskundige faculteit kan hier alzoo tot het verleenen der bedoelde magtiging niet in aanmerking komen. De Minister van Binnenlandsche Zaken, als aan het hoofd van het geneeskundig toezigt geplaatst, moet dus hier beschouwd worden als die geneeskundige autoriteit, van welke die magtiging meest gevoegelijk kan uitgaan; waartoe hem de in te winnen consideratien en advies der geneeskundige Raden dienstbaar kunnen zijn.

Ad Art. 15.

Men verlangt de woorden *als coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunst-oefenaren* te doen wegvallen, als onder anderen ook weinig schijnende te strooken om den apothekersstand te verheffen.

De Regering acht het van groot belang die woorden te behouden; men behoeft hier geene omschrijving van het *vak*, maar wel eene aanwijzing hoedanig de *persoon*, die dat vak uitoefent, behoort beschouwd te worden. Hij zelf oefent geene geneeskunde uit, maar is niettemin een hoog belangrijk persoon, daar de geneeskunst-oefenaar zonder eenen bekwamen, naauwkeurigen en gemoedelijken apotheker onzeker is van de werking der door hem voorgeschreven geneesmiddelen. Hij biedt dus dezen de hand, en werkt alzoo met hem mede tot het verhoopt herstel der lijders. Hierin, in dat coadjutorschap, is niets vernederends gelegen; *de stand van apotheker* wordt er veeleer door verheven. Maar wanneer de apotheker zich *boven zijnen stand* verheffen wil en als geneeskunst-oefenaar handelen, waartoe hij onbevoegd is, dan vernedert *hij* zijnen stand, zich denzelve als het ware schamende; en evenzeer vernedert hij dien wanneer hij zich gedraagt als winkelier en voorwerpen verkoopt, die geheel niet tot de klasse van geneesmiddelen behooren; voorwerpen, welke men hier ongaarne noemen wil; of ook wanneer hij zich gedraagt als slijter van zamengestelde vreemde zoogenaamde geheime geneesmiddelen, voor welker deugdelijke bereiding hij alzoo niet kan instaan.

De apotheker moge overigens zich in zijnen stand verheffen, door uitgebreide kennis en talenten, en daardoor te grooter achting en hoogschatting waardig worden, maar *als apotheker* kan hij nimmer anders gekenmerkt worden, dan als de behulpzame, ja, als men wil, als de regterhand van den medicus, zonder zelf medicus te zijn.

tot dien stand bevorderd. Men geeft in bedenking het andere gedeelte van dien volzin te verplaatsen.

Men heeft daar geene bedenking tegen en voegt er de verzekering bij, dat die bevordering eerst plaats behoort te hebben ten gevolge van een afgelegd examen voor de speciale commissie; welk beding in den volzin opgenomen en aan het eind van denzelve geplaatst is.

Voor *aan de hoogescholen*, stelle men liever: „aan eene der hoogescholen".

Hieraan is voldaan.

graad van candidaat. Men vraagt of hier bedoeld wordt de voorbereidende graad bij art. 92, of die bij art. 93 van het besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, omschreven?

Die vraag is juist: de voorbereidende graad voor de studie der geneeskunde wordt bedoeld; de redactie van het artikel is in overeenstemming daarmede geamplieerd.

Men verlangt, dat, om als apotheker te worden toegelaten, bij de wet gevorderd worde de overlegging:

1°. van het bewijs van practische oefening;

2°. van het bewijs van het voorbereidend academisch examen;

3°. van het bewijs dat de adspirant in het vak van apotheker door eene speciale commissie is geëxamineerd geworden.

Men ziet niet in waarom die waarborgen voor de bekwaamheid van den apotheker meer in de WET behooren omschreven en bepaald te worden, dan de vakken van kundigheden, waarin de academische doctores tot het verkrijgen van hunne graden behooren geëxamineerd te worden, en die bij Koninklijk besluit zijn aangewezen.

Men houde almede in 't oog, dat de alhier bedoelde speciale commissie niet blootelijk examineert, maar den belanghebbende ook tot apotheker bevordert, en dus reeds toelaat.

De voorschriften ten deze aan deze en alle andere speciale commissien, waaraan af te nemen examina worden opgedragen, moeten en zullen door reglementaire verordeningen nader geregeld worden.

Men heeft de bedenking geopperd, of de apothekers-leerlingen niet aan een speciaal onderzoek behooren te worden onderworpen; en of er geene wettelijke bepalingen zouden kunnen worden gemaakt omtrent de verantwoordelijkheid der apothekers ten aanzien van hunne leerlingen en bedienden.

Men houdt het er voor, dat in beide gevallen genoegzaam reeds voorzien is bij artt. 17 en 15 der instructie voor de apothekers, gearresteerd bij Koninklijk besluit van den 31sten Mei 1818 n°. 63.

Men heeft het denkbeeld weder geopperd, om het getal der apothekers te beperken.

Ook dit denkbeeld is niet buiten rijpe overweging gebleven; ja vroeger, voor ruim 23 jaren, werd een daartoe strekkende maatregel van wege het Departement van Binnenlandsche Zaken als noodzakelijk voorgedragen, welke echter toen, uit aanmerking der vele bezwaren en bedenkingen, welke daartegen werden

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

aangevoerd, hoezeer dan ook wederlegd en gedebatteerd, echter buiten gevolg bleef. Men heeft alzoo gemeend eene daartoe strekkende voordragt te moeten achterwege laten en een zoo al niet geheel afdoend middel tot wering van het nadeel, dat een te groot en ongeëvenredigd getal van apotheken na zich sleept, dan ten minste een correctief daarvoor te vinden in de alsnu voorgedragene vereischte academische opleiding, welke het geraken tot den apothekersstand bemoeijelijkt, en ten gevolge hebben kan, dat voortaan niet zoo vele lieden hunne zonen voor dien stand opleiden.

Men vindt in het wets-ontwerp geene bepaling nopens de verkrijging van den titel (lees *graad*) van *artis pharmaceuticae doctor.*

Het is nog niet uitgemaakt, dat het doctoraat in de pharmaceutische wetenschap, hetwelk vóór het Koninklijk *besluit* van den 12den Augustus 1815, n°. 14, niet bekend was noch kon verkregen worden, bij eene herziening der verordeningen op het hooger onderwijs zal behouden blijven. De bedenking is zelfs opgerezen, waarom men dan ook geene doctores in de chemie, de astronomie, botanie, enz., zou creeeren. Men heeft dus geene reden gevonden om van het doctoraat in de wet te gewagen, of omtrent het verkrijgen daarvan voorstellen te doen.

Misschien is het niet zonder belang hier aan te voeren dat, in het verloop van 30 jaren dat die graad alsnu aan onze Hoogescholen verkrijgbaar is gesteld, welligt geen 6 zoodanige doctores op al de Hoogescholen te zamen genomen, gepromoveerd zijn.

Ad Art. 16.

Wat verstaat men door *gemeenten?*

Onder de benaming van gemeenten worden de grietenijen ook alhier bedoeld; bij de nadere overweging dat er ook enkele kleine *steden* zijn, waarvan de bevolking kleiner dan het aangegeven zielental is, en dat, behalve de grietenijen in Friesland, er ook gemeenten in andere provincien zijn, die uit onderscheiden dorpen en gehuchten bestaan, [1])

afstand van een half uur. Men stelle daarvoor in plaats de wettelijke afstandsmaat.

Hieraan kan wel toegegeven worden; de redactie is dien ten gevolge gewijzigd.

aan de daar gevestigde medicinae doctores. Men vraagt of niet eene transitoire voorziening zou behooren te worden vastgesteld, ten behoeve van de plattelands-heelmeesters, die, na de uitvaardiging der wet, uit kracht van art. 2 zullen worden toegelaten.

Men erkent de juistheid der vraag. Dienvolgens is in deze 1ste alinea, achter de woorden *medicinae doctores*, de redactie geamplieerd met de woorden: *en plattelands-heelmeesters, die na de uitvaardiging dezer wet, uit kracht van art. 43 derzelve, zullen worden toegelaten.*

[1]) Hier zullen de woorden: „is de aanhef van het artikel gewijzigd" uitgevallen zijn. Er waren meer fouten in deze Memorie ingeslopen. Zoo ontbrak in het antwoord op art. 1 bij den aanvang der 4de alinea het woord „omtrent", en stond in de 6de alinea van het antwoord op art. 15, achter *bepaald te worden*, „dan de wijze waarop in de vakken van kundigheden, waarin de" enz.

De bepaling van het zielental verlangt men op *twee* of *drie duizend*, in plaats van op duizend, te stellen.

Aan eene verlangde vermeerdering is toegegeven, en daarvoor het middengetal van 2000 zielen gesteld.

De meerderheid der leden oordeelt, dat de vergunning niet *tijdelijk*, maar doorloopend en voortdurend behoort te zijn.

De reden die men daarvoor aanvoert is de vrees of het onvoegzame, dat dan ligt een gevestigd doctor door eenen later aankomenden apotheker zou verdrongen worden. Dan men houde in het oog, dat, hoezeer de belangen der personen hier wel in aanmerking mogen worden genomen, deze echter niet op den voorgrond mogen staan, en dat het algemeen belang, dat der lijders, het verkieslijker maakt, dat de geneesheer niet tevens geneesmiddelen aan zijne lijders verstrekt. Daarom heeft men die vergunning dan ook slechts als *tijdelijk* verleend willen hebben.

Men wenscht het gevoelen der Regeering te vernemen, of in de wet de bepaling niet zou kunnen worden opgenomen dat de medicinae doctor, tevens leverancier van geneesmiddelen zijnde, verpligt zal zijn een provisor te houden, die het examen van apothekersleerling heeft afgelegd.

Men kan zich met dien wensch niet vereenigen, en vraagt waartoe de maatregel dienen zoude. Zou het zijn om eene meer doelmatige bereiding der geneesmiddelen te waarborgen? Maar kan men dan veronderstellen dat een apothekers-*leerling* dien waarborg meer volkomen aanbiedt dan een medicinae doctor? — Zou het zijn tot hulp en tegemoetkoming van den practicus? Dit zou goed zijn, wanneer deze begrijpt zulk eene hulp te behoeven, en zal hij zelf zich die dan wel verschaffen; en in dat laatste geval, ten einde die adsistentie naar behooren plaats hebbe, is voorzien bij art. 28 der instructie voor de plattelands-heelmeesters, waaraan de doctores medicinae, ingevolge art. 8 hunner eigene instructie, evenzeer gehouden zijn.

Ad Art. 17.

persoonlijk. Men verlangt de weglating van dat woord.

Het woord *persoonlijk* is weggelaten.

Men verlangt dit artikel, als eene bepaling van transitoiren aard behelzende, aan het slot van het ontwerp geplaatst te zien.

Hieraan is voldaan.

Ad Art. 18.

als geneesmiddelen. Men stelt voor hierbij te voegen: *en als voorbehoedmiddelen.*

Hieraan is voldaan.

gebruikt plegen te worden. Men meent dat de woorden: *plegen te* behooren te worden weggelaten.

Het woord *plegen* vervalt.

en niet anders dan onder hunnen OFFICINALEN *naam.* Men vraagt: welk is het doel van die bijvoeging, en is zij wel noodzakelijk?

Zonder die bijvoeging laat men voor de apothekers de deur open om allerlei zamengestelde middelen van vreemden en ook van inheemschen oorsprong met de belachelijkste en dikwijls meest bedriegelijke namen opgesmukt, of aanwijzende de kwalen waartegen zij met goed gevolg kunnen gebruikt worden, af te leveren, of, nog wel erger, als bij hen verkrijgbaar zijnde aan te kon-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

digen of aan te bevelen. De indicatie van den officinalen naam komt het nadeel, dat daaruit kan voortvloeien, zoo al niet geheel, dan toch grootendeels voor; en daarom houdt men die bijvoeging voor nuttig en noodzakelijk.

Men verlangt eene bepaling in de wet opgenomen te zien, waarbij aan de apothekers verboden wordt zamengemengde of zamengekookte geneesmiddelen af te leveren, anders dan op een recept van een bevoegd geneeskunst-oefenaar.

Tegen zulk eene bepaling meent men groote zwarigheid te moeten inbrengen; tot zulk eene afhankelijkheid kan de qualificatie van coadjutor van den medicus niet leiden. Hoe kan de apotheker beoordeelen of een hem aangeboden recept geschreven is door een bevoegd geneeskunst-oefenaar; zijn die allen hem bij name, of is aller schrift hem bekend? En hoe, als een hier verblijvend vreemdeling hem een recept ter gereedmaking aanbiedt? Ja zelfs wanneer een particulier, hem bekend persoon, zich zelven een geneesmiddel voorschrijft, en hem ter gereedmaking aanbiedt, zal hij dat dan moeten weigeren? Men kan, naar aanleiding van die bedenkingen, aan het geuit verlangen niet toegeven.

Men heeft met bevreemding opgemerkt, dat in het ontwerp geen gewag gemaakt wordt van *drogisten*, en hunne bevoegdheid en verpligtingen niet geregeld worden.

Men heeft zich vereenigd met de meening, door de commissie tot herziening der geneeskundige wetten geuit (zie stukken betreffende die herziening), en het beter geoordeeld hen voor het vervolg niet anders dan als winkeliers in drogerijen, specerijen, verfwaren en chemicalia te beschouwen, en hen in zekeren zin met de kruideniers gelijk te stellen. In dat geval kan dan ook voor het vervolg hun examen wegblijven; terwijl in enkele bijzondere verpligtingen, aan die kleinhandelaren op te leggen, voorzien is bij artt. 19, 22, 23, 24 en 25 van het tegenwoordig ontwerp van wet.

Ad art. 19.

Waarom moeten de alhier bedoelde lijsten door de Provinciale Raden opgemaakt worden? Is het niet beter dat dezelven voor het geheele Rijk eensluidend zijn, en van het Algemeen Bestuur uitgaan?

Men erkent de juistheid der aanmerking; de woorden *door de Provinciale Raden* zijn uit dit artikel weggelaten.

Ad Art. 20.

Wat verstaat men in den 5den regel door *geheime bekendmaking*?

Men verstaat er door bekendmaking *onder gewaarborgde geheimhouding;* de redactie is in dien zin gewijzigd.

door onbevoegden. Indien geheime geneesmiddelen vallen onder de soort van geneesmiddelen bij art. 18 omschreven, mogen zij door geene anderen dan door apothekers verkocht worden.

Hier wordt dus eene uitzondering op den algemeenen regel voorgeslagen en wel degelijk bedoeld de verkoop door onbevoegden van geheime GENEESmiddelen, en dus ook die bij art. 18 omschreven worden. Maar daarom, en eer de toelating tot dien verkoop verleend wordt, moet het geheim hunner zamenstelling geopenbaard en het middel beoordeeld kunnen worden. De verordening zelve is reeds sedert jaren lang en met goed gevolg in zwang; en menig zoogenaamd geheim geneesmiddel is dien tengevolge als onnut, bedriegelijk of schadelijk geweerd geworden, terwijl dat daarentegen aanleiding gaf om geneesmiddelen, welke ook goede uitkomsten opleverden, publiek te maken.

De groote meerderheid wil de ten deze te verleenen magtiging niet van den Minister van Binnenlandsche Zaken doen afhangen.

Zij wil den verkoop vrijlaten, behoudens een behoorlijk toezigt omtrent de deugdelijkheid en onschadelijkheid der middelen.

De Minister kan hierin niet beslissen zonder de hulp van deskundigen.

Het verbod behoort zich dus te bepalen tot den verkoop van geheime genees- en *voorbehoed*middelen, die niet door eene geneeskundige autoriteit, bij voorbeeld door de geneeskundige faculteit aan eene onzer Hoogescholen, verklaard zijn onschadelijk te zijn voor de gezondheid.

Zoo het niet is de Koning zelf, dan is voorzeker de Minister van Binnenlandsche Zaken, als aan het hoofd van het geneeskundig toezigt geplaatst, wel de eerst bevoegde autoriteit tot het verleenen der onderwerpelijke magtiging; hij zelf is door de Provinciale Raden en door den Raadsman bij zijn Departement meer bijzonder met de geneeskundige belangen belast, genoegzaam toegerust om ten deze te doen onderzoeken, beoordeelen en daarnaar te handelen: het geldt hier ook niet enkel het middel, maar ook tevens het karakter en de zedelijke schatting van den persoon die de magtiging vraagt; bij de beoordeeling van het laatste zou eene geneeskundige faculteit al ligt verlegen staan.

Het is niet genoeg dat het middel deugdelijk, dat is naar de regelen der kunst zamengesteld of bereid, en onschadelijk is, maar het moet ook doelmatig in de werking, die men er van verwachten kan, zijn; is het enkel onschadelijk, en laat men daarom den verkoop vrij, dan raadpleegt men wel het belang van den verkooper, maar niet dat van den lijder, die zijn geld nutteloos verkwist. Om alle die redenen kan men in geene andere redactie of wijziging van dit artikel toegeven dan de bijvoeging van de woorden *en voorbehoedmiddelen*, in het begin van hetzelve, zooals geschied is.

Ad Art. 21.

Wat verstaat men door *vergiftige of verdoovende geneesmiddelen of zelfstandigheden?*

Het zelfde, dat door de woorden *vergiften* en *slaapmiddelen* bij art. 16 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16) bedoeld wordt. Men vraagt wederkeerig, of thans meer dan destijds eene meer naauwkeurige bepaling dier voorwerpen noodig, of zij meer mogelijk is?

Aan de geopperde bedenking, of niet eene lijst van die zelfstandigheden behoort te worden opgemaakt, officieel vastgesteld en openbaar gemaakt, is voldaan.

Bedoelt men in het 2de lid van dit artikel eene civiele, dan wel eene crimineele verantwoordelijkheid?

Ter wegneming van den twijfelachtigen zin is voor het woord *verantwoordelijk* gesteld *aansprakelijk.*

Ad Art. 22.

Zal de onderwerpelijke verbodsbepaling wel *in allen deele* aan het oogmerk beantwoorden?

Men kan dit van dezelve evenmin als van elke andere verordening verwachten. Altijd zal boos-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

heid of belang middelen ter ontduiking of verijdeling trachten uit te vinden. Men kan slechts pogen het kwaad voor te komen of moeijelijk te maken.

Zal de moeijelijkheid der voorgeschrevene *innige vermenging* niet tot ontduiking uitlokken? Is het niet voegzamer het beginsel (der vermenging) in de wet uit te drukken, en de daartoe meest verkieslijke zelfstandigheden, naar gelang van de ondervinding, aan de reglementen over te laten?

De voorgeschreven innige vermenging is niet moeijelijk; daaromtrent heeft men zich door vooraf genomen *proeven* overtuigd. De aangegeven middelen voldoen aan de bedoeling; het is mogelijk, dat er even zoo geschikte zijn; er zijn tegen het laatst vermelde voorstel dan ook geene bedenkingen, en is de redactie van het artikel zoodanig gewijzigd, dat in de wet bepaald wordt, dat de vermenging geschiede met zoodanige zelfstandigheden, die zich door hare kleur en smaak onmiskenbaar verraden, en niet of zeer moeijelijk daaruit weder kunnen worden weggenomen: *naar gelang van de ondervinding door de reglementen aan te wijzen.*

Het verbod is niet toepasselijk ten aanzien van de aflevering van rattenkruid, door kooplieden in drogerijen, in 't groot, en er blijft dus altijd gelegenheid bestaan om dit gif tot bereiking van een misdadig oogmerk onvermengd te bekomen.

Het is mogelijk, maar een misdadiger die bemiddeld en tevens sluw is, zal elke bepaling weten te ontduiken, terwijl daarentegen de meeste misdaden het gevolg van behoeften zijn, en het dan toch naauwelijks denkbaar is, dat een misdadiger, die aan weinige greinen arsenicum genoeg heeft, daarvoor in het groot bij een koopman of handelaar zich eene aanzienlijke hoeveelheid zou aanschaffen. Men moet hier herhalen, dat het onmogelijk is misdrijven *stellig* voor te komen.

Men twijfelt er aan, of het voorschrift om niet beneden zekere bepaalde hoeveelheid te mogen koopen, wel geheel doelmatig zij, bij het gemis van eenigen waarborg voor de zorgvuldige bewaring van het overschietende gedeelte dat niet gebruikt is.

Men heeft evenmin dien waarborg omtrent het niet gebruikte overschot, ook dan wanneer men eene mindere hoeveelheid verkrijgbaar gesteld heeft.

Men verlangt bij de wet bepaald te zien, dat het arsenicum (onder de aangegeven uitzondering) niet mag worden uitgeleverd, dan op de schriftelijke magtiging van eenen commissaris van politie of burgemeester, en onder verpligting om het bewijs der magtiging te bewaren zooals bij art. 26 is voorgeschreven.

Het artikel is dienovereenkomstig geamplieerd.

Ad Art. 23.

Men meent dat het woord *afgescheiden* meer gevoegelijk de uitdrukking van eene van den winkel *verwijderde* plaats vervangen kan.

Ook die wijziging heeft plaats.— Voor *onder hunne persoonlijke verantwoordelijkheid*, wordt gesteld: *blijvende zij aansprakelijk.*

Ad Art. 24.

Men oordeelt, dat noch de bewaring noch de aflevering van de bedoelde vergiftige zelfstandigheden in geen geval in *papier* behoort te mogen plaats hebben.

Het artikel is dienovereenkomstig gewijzigd.

Men mist in dit artikel de bepaling omtrent de bijzondere verantwoordelijkheid, waarvan in artt. 21 en 23 is gewaagd, en stelt voor, ten einde noodelooze herhalingen te vermijden, voor de gevallen in de *drie* artikelen bedoeld, aan het slot van art. 24 daaromtrent in eene enkele zinsnede te voorzien.

Aan het voorgestelde is gevolg gegeven.

Ad Art. 25.

Moet *hoeveelheid* EN *gewigt*, niet zijn: IN *gewigt?*

Voorzeker: zóó staat het ook in het oorspronkelijk geschreven ontwerp; bij het afschrijven schijnt hier eene fout begaan te zijn; de correctie heeft plaats.

Men vraagt of *bij* IEDEREN *inslag* niet verkieslijk is voor *bij* DEN EERSTEN *inslag?*

Het artikel is ten gevolge der aanmerking gewijzigd.

Moet van de hoeveelheden, door den apotheker tot bereiding van geneesmiddelen gebruikt, mede aanteekening op den inventaris gehouden worden?

Dit is de bedoeling niet. Het artikel is in dien zin nieuw geredigeerd.

Men beveelt bijzonder aan, dat iedere uitslag van vergiftige zelfstandigheden gestaafd worde door de handteekening, op den inventaris, van hem aan wien de aflevering geschiedt.

Aan die aanbeveling is gevolg gegeven.

Ad Art. 26.

Men verlangt, dat ook in dit artikel verordeningen voor de apothekers betrekkelijk de bewaring hunner gewone recepten opgenomen worden.

Daar dit en de vorige daarmede in verband staande artikelen op eene specialiteit betrekking hebben, oordeelt men het onvoegzaam in dit artikel eene verordening van algemeen toezigt of belang tevens op te nemen, en zulks althans niet noodzakelijk, daar in de zaak zelve bij art. 13 der instructie voor de apothekers naar behooren voorzien is.

Men verlangt te worden toegelicht waarom of niet al wat den apothekersstand betreft bij de wet zelve is geregeld, en waarom de voorgedragene bepalingen meer het onderwerp eener wettelijke regeling zouden behooren uit te maken, dan de niet minder belangrijke bepalingen nopens de opleiding van apothekers, de vereischten tot toelating, het toezigt over hunne handelingen: hetwelk nu aan de reglementen is overgelaten.

Men meent zich hieromtrent deels te kunnen gedragen aan hetgeen voeger ad art. 15 dien aangaande gezegd is; en overigens in bedenking te geven of het wel zoo noodzakelijk is, daar bij de wet toch de daarstelling van geneeskundige Raden voorgesteld wordt, belast met de geneeskundige politie, en welke hunne werkzaamheden zullen moeten vervullen naar aan hen te verstrekken reglementen. Het kan toch bezwaarlijk de bedoeling zijn, om de bijzonderheden dier reglementen in de *wet* uiteen te zetten.

Ad Art. 27.

na voorafgaande bekomen magtiging. Men vraagt, wiens magtiging moet verkregen worden?

De woorden „van het plaatselijk Bestuur" zijn hier als zoodanig ingelascht; echter meent men, dat die bijzondere aanwijzing in de nader bij reglement van Algemeen Bestuur ten deze daar te stellen verordeningen evenzeer zoude kunnen plaats hebben.

Tegen de overtreding van de bepaling van dit artikel is geene straf bedreigd.

De aanmerking is juist; in artikel 34 (nu 32) is dit artikel insgelijks aangehaald geworden.

Ad Art. 28.

Men oordeelt, dat in de rang-

Men heeft geoordeeld hen, die

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

schikking alhier de *apothekers* onmiddellijk achter de *oogartsen* behooren geplaatst te worden.

eenigen tak van geneeskunst in meerdere of mindere uitgebreidheid uitoefenen, bij elkander te moeten laten, en de apothekers, als geene eigenlijke geneeskunstoefenaren, te laten volgen, zonder eenige gevolgtrekking voor minachting of vernedering. Maar men vindt er dan ook geene groote zwarigheid in, om de apothekers op de oogartsen te laten volgen; de redactie is in dien zin gewijzigd.

Men stelt tot verduidelijking, met eene geringe verplaatsing van woorden, eene gewijzigde redactie voor.

Hieraan is voldaan.

Men vraagt, waarom afgegaan wordt van het thans bestaande gebruik, om die lijsten *provinciesgewijze* op te maken en te publiceeren, en meent, dat er alleszins redenen zijn om het laatstgemelde te behouden.

In het eerst aangeboden ontwerp dezer wet was het zamenstellen der bedoelde lijsten voorgedragen, zooals dit ook verlangd wordt; op de gegronde aanmerkingen van den Raad van State ten deze is dit artikel gewijzigd geworden, zooals het thans geredigeerd is. *Provinciale* lijsten kwamen te pas en werden gevorderd, om, toen de door de provinciale Commissien geadmitteerde geneeskunst-oefenaren slechts geregtigd waren te practiseeren in de provincie, door welker Commissie zij geëxamineerd en toegelaten waren, te constateeren, wie al dan niet *in die provincie* tot de practijk bevoegd was. Maar nu bij de nieuwe wet deze beperkte toelating wordt opgeheven, zijn de provinciale lijsten van geen belang meer.

Ad art. 29.

Men stelt voor aan de geneeskunst-oefenaren de verpligting op te leggen, om het bewijs van inschrijving ten allen tijde op de eerste aanvraag te moeten vertoonen.

Wanneer de geneeskunst-oefenaar dit bewijs op de eene of andere wijze verloren mogt hebben, zal die opgelegde verpligting wel niet veel kunnen baten. Het raadplegen der inschrijvingsregisters, die bij de provinciale of plaatselijke Raden gehouden worden, kan ten allen tijde elken twijfel omtrent bevoegdheid doen ophouden.

Men stelt voor de redactie van dit artikel duidelijker te maken, door van de zinsnede, in parenthesi geplaatst, eene nieuwe alinea te vormen.

Hieraan is voldaan

Ad art. 30.

De meerderheid der leden is van oordeel, dat deze bepaling, als nutteloos en overbodig, behoort te worden weggelaten.

Men kan zich niet met dat gevoelen der meerderheid vereenigen.

De bepaling strekt om misleiding van het publiek voor te komen, dat in de qualificatien, welke de belanghebbenden zich zelven geven, eene meerderheid van hen meent te mogen aannemen boven hunne kunstgenooten, die zulk eene aanmatiging beneden zich achten. Is dit nuttig, dan is de bepaling ook niet overbodig. Men houde intusschen in het oog, dat die aanmatiging hier niet als strafbaar misdrijf gesignaleerd wordt, en dat er alleen door wordt aangeduid, dat de wet geene magtiging tot het voeren van die qualificatien verleent, of de meerdere aanbevelenswaardigheid der zoodanigen toegeeft.

Ad art. 31.

Men oordeelt dat de woorden: *zonder daartoe eenen wettigen titel te bezitten*, in den 6den regel, kunnen wegvallen.

Men stemt er in toe dat die woorden als overtollig kunnen beschouwd worden; zij zijn dus weggelaten.

geneesmiddelen afleveren en verkoopen. De meerderheid wenscht dat hier gelezen worde: *„voorschrijven*, afleveren en verkoopen"

Men meent dit als overtollig te moeten beschouwen, daar het *voorschrijven* van geneesmiddelen reeds het vroeger verbodene uitoefenen van eenen tak der geneeskunde in zich bevat.

Ad art. 32.

Voor *behalve de*, in den 3den regel, stelle men *behalve met de*

Hieraan is voldaan; en insgelijks aan het voorstel om achter het woord *gevangenis* te laten volgen de woorden: *in art. 32 bedoeld.*

In plaats van de woorden: *waartoe zij als bevoegd* enz., wenscht men te lezen, *waartoe zij eenen wettigen titel bezitten.*

De bevoegdheid is niet *afhankelijk van*, maar wordt *geconstateerd door* de lijst. Dit beginsel wordt reeds geconsacreerd door den inhoud der parenthesis in art. 29, welke men verlangt dat eene afzonderlijke alinea zal uitmaken. Men acht het dus verkieslijker de voorgedragene redactie te behouden.

Men oordeelt dat de toepassing der straf niet alhier imperatief bij de wet moet worden voorgeschreven, maar aan het oordeel van den regter overgelaten.

Deze bedenking komt niet ongegrond voor; de redactie is dienovereenkomstig gewijzigd.

Ad art. 33.

Men verlangt den aanhef van dit artikel aldus vereenvoudigd te zien: *Niemand tot de uitoefening*, enz.

Hieraan is voldaan.

Voor *regtstreeksche of zijdelingsche* stelle men liever *middellijke of onmiddellijke.*

Men kan niet toegeven dat de voorgestelde lezing de bedoeling naauwkeuriger uitdrukt, en blijft er alzoo op staan, om *regtstreeksche* en *zijdelingsche* te behouden: uitdrukkingen die reeds aangenomen zijn in het 20ste artikel der wet van 12 Maart 1818, betrekkelijk dit zelfde onderwerp.

op dezelfde straf als in het vorig artikel. Dit strookt niet met hetgeen omtrent de straf op de overtreding van het onderhavig artikel bij art. 34 wordt aangewezen.

De aanmerking is gegrond: dit artikel behoort echter te blijven zooals het is, maar de verwijzing tot hetzelve in het laatste gedeelte van het volgende of 34ste artikel valt weg.

Men oordeelt dat de laatste alinea van dit artikel meer gevoegelijk een afzonderlijk artikel zou uitmaken, en dat dan tot verduidelijking aan het slot achter *toegepast* gevoegd worde: *„overeenkomstig* het laatste gedeelte van art 34".

Men heeft niets tegen die bedenking: de cijfers der aangehaalde artikelen zijn intusschen ten gevolge dier inlassching veranderd moeten worden.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Men heeft opgemerkt dat hier eene bepaling ontbreekt ten aanzien van de zoogenaamde *ziekenbussen*; men heeft gemeend te dezer gelegenheid de aandacht van de Regering te moeten vestigen op derzelver veelvuldige misbruiken: — men geeft in bedenking, in de wet het beginsel op te nemen, dat de contracten betrekkelijk de bedoelde inrigtingen aan de Regering moesten worden onderworpen, en dat het toezigt op de behoorlijke naleving van dezelven door de geneeskundige autoriteit zal worden uitgeoefend.

De zaak der ziekenbussen houdt reeds sedert eenen geruimen tijd de ernstige zorg der Regering gaande, die volkomen met het geuit gevoelen instemt, dat er ten deze laakbare practijken bestaan, welke verdienen gestuit te worden. Het onderzoek heeft echter nog niet van alle zijden tot genoegzame resultaten geleid, om ten deze voldoende maatregelen voor te dragen. Het opnemen alsnu reeds in de wet van het beginsel omtrent de ten deze aangegaan wordende contracten, schijnt, ten minste zoo als het wordt voorgesteld, voor veelzijdige beschouwing vatbaar te zijn, en het verlangen dezerzijds te kunnen wettigen, van de zaak vooreerst nog in beraad te blijven houden. Het belang der zaak zal de Regering echter nopen, om eerlang in de ten deze bestaande behoefte te voorzien.

Ad Art. 34.

In den 5den regel te stellen, in plaats van: „met het dubbele” — *hoogstens met het dubbele* en aan het slot te voegen: *te zamen of afzonderlijk.*

Hieraan is voldaan.

Men merkt op, dat onder de aangehaalde artikelen nog behooren te worden opgenomen, artt. 10, 15, 27 en 30.

Betrekkelijk artt. 10, 27 en 30 is reeds gerescontreerd. Maar hoe art. 15 hier te pas zou komen, verklaart men niet te kunnen bevroeden.

Men geeft in bedenking, of de straf van tijdelijke schorsing ook niet behoort te worden bedreigd op de herhaalde overtreding van art. 23.

Men heeft zich met dat voorstel vereenigd.

Men wenscht exceptieve bepalingen ten aanzien van vreemdelingen, die zich aan de ten deze bedoelde overtredingen schuldig maken; men heeft meer bepaaldelijk ten deze het oog op de *zoogenaamde* Tyrolers of Hongaarsche doctors, en acht het wenschelijk, om, bij wijze van uitzondering op de gewone regelen van strafvordering, tot de voorloopige gevangenhouding dier lieden bij de wet vergunning te verleenen.

Wanneer de vreemdeling zich dadelijk aan overtreding schuldig maakt, kan hij deswege niet anders dan langs den gewonen weg van regten vervolgd worden. Die vreemdelingen, al is het ook slechts voorloopig, gevangen te nemen, op het vermoeden dat zij zich aan overtredingen schuldig gemaakt hebben, is als strijdig met art. 4 der Grondwet te beschouwen.

Ad Art. 35.

Bij een groot verschil van uiteenloopende gevoelens, oordeelt de groote meerderheid, dat de geneeskundige Commissien als adviseerende en examineerende ligchamen behouden moeten blijven.

Men ziet hier voorbij, dat door het in het vervolg niet meer admitteeren van stedelijke en plattelands-heelmeesters, het examineeren bij die Commissien van zelf grootendeels ophoudt, terwijl men het zoo belangrijk doorgaand geneeskundig toevoorzigt haar onttrekken wil.
Men herhaalt hier hetgeen boven, ad art. 2, ten opzigte van het vervangen der provinciale geneeskundige Commissien, zooals zij nu zijn, door de provinciale Raden, zooals die voorgesteld zijn, reeds gezegd is.

Bij het verschil van gevoelen ten deze, zal het dan ook wel niet bevreemden, dat het onderwerpelijk punt bij de Regering, nadat hetzelve van alle zijden met de meeste naauwgezetheid, en zeker niet met overijling, is overwogen geworden, blijft beschouwd worden, in de voorgedragene bepaling op de meest verkieslijke wijze geregeld te zijn, en dat zij daarbij blijft volharden.

Op de zamenstelling zelve der provinciale Raden, wordt aangemerkt:

1°. dat de Gouverneur der provincie geen lid daarvan behoort te zijn, uit hoofde van den grooten omvang zijner functien;

Ook thans zijn de Gouverneurs der provincien van regtswege de hoofden der provinciale geneeskundige Commissien, zonder dat het ooit gebleken is, dat zij daardoor in de uitoefening hunner overige functien belemmerd worden. Het stellen van den Gouverneur aan het hoofd van den provincialen Raad geeft aan dat ligchaam meerder achtbaarheid en ontzag. Daarenboven is het denzelve vrijgelaten een lid van Gedeputeerde Staten in zijne plaats te designeeren.

2°. dat geene regterlijke ambtenaren daarin behooren te worden benoemd, omdat van hunne medewerking, als oningewijden in het vak, geene nuttigheid kan verwacht worden;

Men acht integendeel de tegenwoordigheid van die regterlijke ambtenaren daarin hoogst belangrijk, en wel bepaaldelijk in betrekking tot het regtmatig constateeren en vervolgen van overtredingen, daar het te meermalen gebeurt dat door het niet observeeren van dezen of genen vorm ten deze, aangeklaagden bij de regtbanken zijn vrijgesproken. Overigens vergete men niet dat de werkzaamheden der Raden niet zijn geneeskunst-oefening, maar geneeskundige politie of handhaving der verordeningen ter bevordering van den ligchamelijken welstand en beveiliging van het leven der ingezetenen, door de Hooge Regering uitgevaardigd, welke dan toch als zoodanig evenzeer in het vak der geneeskunst oningewijd is als die regterlijke ambtenaren.

3°. dat bij de wet bepaald worde dat de provinciale Raden bevoegd en gehouden zullen zijn, des vereischt, de voorlichting en hulp van eenen veeartsenijkundige in te roepen;

Men twijfelt er zeer aan, of die bepaling in de wet wel plaats behoeft te vinden, en meent dat zij uit den aard der zaak tot de attributen en verpligtingen dier Raden behoort, welker meer bijzondere [1]) werkkring in de voor dezelven vast te stellen reglementaire bepalingen moet bestemd worden.

4°. dat hier zal behooren te worden bijgevoegd, dat de te benoemen doctores zoo veel mogelijk de onderscheiden vakken van geneeskunst zullen moeten vertegenwoordigen, en, opdat aan de apothekers een geëvenredigd aandeel in die vertegenwoordiging zou gewaarborgd zijn, in plaats van twee, *vier* apothekers in elken provincialen Raad behoorden zitting te hebben.

Eigenlijk gezegde vertegenwoordiging, met terugzage op de behartiging van de belangen van individuen in elk vak, kan hier, waar het de meer algemeene belangen der maatschappij geldt, niet in aanmerking komen. Aan de bedenking is te gemoet gekomen door de redactie te wijzigen met de bijvoeging: *uit de drie onderscheidene vakken van geneeskunst*, en dan ook in dien

[1]) Hier stond de uitdrukking „gebijzonderde”. Ook werd telkens „opleiden” voor „leiden” geschreven.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

zin art. 41, 5de alinea, te wijzigen: *twee* apothekers kunnen dan ook ten deze als voldoende geacht worden.

5°. Voor *doctores* willen sommigen liever hier gesteld hebben: *bevoegde beoefenaren van de genees-, heel- en vroedkunde.*

Men kan toch wel niet vreezen dat de uitdrukking van *doctores* aanleiding zou kunnen geven tot de benoeming van doctores theologiae bijvoorbeeld, of andere aan de geneeskunst vreemde vakken! De voorgestelde wijziging zou er toe kunnen leiden, dat in die Raden ook als benoembaar wierden aangeduid ongegradueerde geneeskunst-oefenaren, bij voorbeeld plattelands-heelmeesters, hetgeen niet als verkieslijk kan beschouwd worden.

Men heeft opgemerkt, dat bij de regeling der onderwerpelijke attributen niet genoegzaam is acht gegeven op de betrekking, die tusschen die Provinciale Raden en de Provinciale Staten behoort te bestaan: men acht het noodig en wenschelijk tevens, dat de voordragt mede uit dit oogpunt de vereischte wijziging moge ondergaan.

Bij het onbestemde van dat „niet genoegzaam acht gegeven zijn", kan men niet wel aan den geuiten wensch gevolg geven; maar meent men, dat men er in berusten kan dat hetgeen hier schijnt bedoeld te worden, als ingredient der reglementaire verordeningen, voor de Provinciale Raden vast te stellen, niet uit het oog zal worden verloren.

Ad Art. 37.

De meerderheid der leden heeft zwarigheid gevonden in het beginsel van periodieke aftreding van de leden van den Raad, deskundigen in de geneeskunst zijnde.

Men oordeelt dit beginsel van aftreding van belang, omdat het de gelegenheid aanbiedt om, zonder dat men iemands eergevoel behoeft te kwetsen, zoodanige leden, die door ouderdom, of om welke andere reden ook, regtmatig gekenmerkt worden, niet of minder geschikt voor die betrekking te zijn, wanneer hun tijd van aftreding daar is, uit den Raad te verwijderen. Daar de aftreding niet absoluut is, en de afgetredende weder op het drietal voor de nieuwe benoeming kan gebragt worden, is er van deze bepaling een zoo groot nadeel niet te verwachten.

Zij verlangt ook dat de keuze van den Koning, geenszins aan de voordragt zal worden gebonden.

De bedoelde zinsnede is vervangen door de woorden: *aan Ons ter benoeming aan te bieden.*

Ad Art. 38.

Men meent dat onder de attributen van de Provinciale Raden ook melding behoort te worden gemaakt van hunne tusschenkomst, bedoeld bij art. 10.

Men heeft hier slechts hoofdattributen en niet alle mindere bijzonderheden willen aanduiden, onder welke de aangewezen visitatie mag gerangschikt worden, waarin sub litt. *f* van dit artikel voorzien is.

Men acht het woord *constateeren*, onder *a* in den 3den regel gebezigd, minder juist, als wel toepasselijk op hetgeen door een enkel persoon, maar niet op hetgeen door een collegie geschiedt.

In de *Dictionnaire de l'Académie* wordt *constater* gedefinieerd door *établir la vérité d'un fait par des preuves certaines.*
Wanneer de geneeskundige Raad de waarheid der bevoegdheid tot geneeskunst-oefening erkent, op vertoon van een bewijs van wettig verkregen regt daartoe, kan hij dan niet met juistheid gezegd worden die bevoegdheid te *constateeren?* En evenzoo, wanneer hij de waarheid der gepleegde overtreding op grond van bewijzen staaft?

overtredingen derzelven. Men vraagt, wat dit laatste woord beduidt?

Te regt wordt die vraag gesteld, want het heeft geen zin. Tot opheldering diene, dat in het oorspronkelijk geschreven ontwerp staat *derzelve* (namelijk *wet*); hier schijnt dus weder bij het overschrijven eene fout ingeslopen te zijn. Het voorgestelde: *der bij de wet bedoelde overtredingen* is bijgevoegd.

Waarom wordt in dit artikel geene melding gemaakt van de disciplinaire magt der geneeskundige Raden?

Wordt hier almede verwezen tot hetgeen waarin sub litt. *f* van dit artikel voorzien is.

Ad Art. 39.

Men mist in dit artikel eene voorziening ten aanzien van het noodzakelijk verband, dat tusschen de Provinciale en de Plaatselijke Raden behoort te bestaan.

De aanmerking komt niet ongegrond voor; er is aan te gemoet gekomen, door achter de woorden *Plaatselijke Besturen* te laten volgen: „alsmede tot de Plaatselijke Raden".

Ad Art. 41.

Het voorgedragen stelsel omtrent de benoeming van Plaatselijke Raden wordt algemeen afgekeurd.

Men blijft het van belang oordeelen, dat in de steden, welker bevolking eenigszins aanzienlijk is, een meer bijzonder plaatselijk geneeskundig toezigt besta, en oordeelt, dat op die wijze en bij gemeenschappelijke medewerking van Provinciale en Plaatselijke geneeskundige autoriteiten, in verband met de administratieve magten, er een goed geheel van geneeskundige politie zal gevormd zijn.
Het getal der Plaatselijke Raden behoeft daarom zoo groot niet te zijn; de plaatselijke geneeskundige Commissien, volgens de bestaande verordeningen in werking, zijn ook zoo veeltallig niet. Overal waar eene zoodanige niet bestaan zal, wordt de Plaatselijke Raad in zijne attributen door den Provincialen Raad vervangen.
Men bevroedt de reden niet, waarom de daarstelling van een geneeskundigen Raad voor ieder regterlijk arrondissement ten deze verkieslijker is, en meent bij de voordragt te moeten volharden.

Men acht de bijeenvoeging van den officier van justitie en den commissaris van politie, in het zelfde collegie, noch voegzaam, noch doelmatig.

Die onvoegzaamheid of ondoelmatigheid wordt hier wel als eene meening aangevoerd, maar niet gemotiveerd. Om te beoordeelen of er aanleiding tot verandering zoude bestaan, zoude men gaarne met die motieven worden bekend gemaakt. Inmiddels acht de Regeering het voorgestelde meer verkieslijk.

Ad Art. 42.

Gelijk de leden der Provinciale Raden door den Koning benoemd worden, zoo zouden die der plaatselijke Raden niet door de Plaatselijke Besturen, maar door Gedeputeerde Staten behooren benoemd te worden.

Men kan wel toegeven dat dit zou kunnen geschieden, maar ziet niet in, waarom het alzoo en niet op de voorgedragene wijze zou *moeten* geschieden. Het komt hier aan op het doen eener goede keus van geschikte personen,

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

waarover men het er voor houden kan, dat het Bestuur eener, gelijk hier bedoelde, aanzienlijke stad, althans even goed als Gedeputeerde Staten oordeelen kan. De zaak behoort niet aan den vorm opgeofferd te worden.

Ad Art. 43.

De bijzondere werkzaamheden der in stede van de Plaatselijke Raden aan te stellen arrondissements-Raden, behooren door de Provinciale Staten te worden vastgesteld.

De verordeningen op de werkzaamheden aan de Plaatselijke Raden opgedragen, hoezeer die door die Raden worden opgemaakt, behoeven voorzeker de goedkeuring der Provinciale autoriteit, en kunnen dan eerst als vastgesteld aangemerkt worden. Het artikel is in dien zin gewijzigd.

Ad Art. 44.

Men vraagt of de woorden, in den 3den en 4den regel: *in verband met de zorg — reglementaire bepalingen* niet zouden kunnen gemist worden?

Bij eene nieuwe redactie zijn die woorden weggelaten.

Men meent dat in de wet behoort te worden bepaald door wien de hier bedoelde processen-verbaal zullen worden opgemaakt.

Men heeft hierin voorzien door in het begin van dit artikel achter het woord *stellen*, te laten volgen de woorden: *de door hen op te maken*. Wijders diene tot toelichting, dat, evenals thans de geneeskundige Commissien, ook de geneeskundige Raden zullen beëedigd worden: welke bepaling, zoowel als het formulier van den eed, voor de reglementaire verordeningen voor hen vast te stellen, gereserveerd blijft.

Bij de wet moeten verordeningen bepaald worden betrekkelijk het verpligt zijn tot de toelating in hunne winkels der gecommitteerden daartoe, voor apothekers en drogisten.

Dit is minder noodzakelijk, daar hierin voorzien is bij art. 2 der wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 7).

Ad Art. 45.

Vervallen, met de invoering der onderhavige wet, ook de bijzondere instructien voor de onderscheiden geneeskunst-oefenaren?

Voorzeker niet; maar indien de wet wordt aangenomen, zullen die instructien behooren te worden herzien, met dezelve in verband gebragt en daarnaar gewijzigd.

Vindt men in de wetten, welker intrekking bij dit artikel wordt voorgedragen, geene bepalingen welker behoud wenschelijk is, en waaromtrent het tegenwoordig ontwerp geene voorziening behelst?

Luidens het oordeel van zaakkundigen, kan men die vragen met vertrouwen ontkennend beantwoorden.

Bestaan er ten aanzien van de *quarantaine* geene bijzondere bepalingen, die zouden moeten behouden worden, en moet in zoodanig geval daarvan niet in deze wet melding worden gemaakt?

Er bestaat ten dien opzigte eene zeer uitvoerige, kracht van wet hebbende publicatie van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek van den 10den Januarij 1805, waarvan de zeer noodige herziening en omwerking erkend en voorbereid wordt: dit onderwerp, van eenen geheel specialen aard zijnde, is begrepen bij de tegenwoordige wet, die regelt hetgeen betrekking heeft tot de *uitoefening der onderscheiden takken van geneeskunst*, niet te pas te kunnen worden gebragt, en men ziet ook niet in, hoe gevoegelijk *in deze wet* daarvan melding zou kunnen worden gemaakt.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Men draagt voor de navolgende hoofdafdeelingen en sectien:

A. Uitoefening van de onderscheidene takken der geneeskundige practijk in het algemeen; art. 1 — 4.

B. Bijzondere bepalingen tot afd. A betrekkelijk:

a. voor scheepsartsen; art. 5 — 8.

b. voor oogartsen; art. 9.

c. voor tandmeesters; art. 10.

d. voor vroedvrouwen; art. 11.

e. omtrent de aanwending van het dierlijk magnetismus; art. 12.

f. voor apothekers en den verkoop van geneesmiddelen, vergiften en drogerijen; art. 13 — 24.

C. Staving der bevoegdheid tot uitoefening der onderscheidene geneeskundige vakken en daaraan verwante bedrijven; art. 25 — 27.

D. Strafbepalingen; art. 28 — 32.

E. Geneeskundig toevoorzigt:

a. Provinciale Raden; art. 33 — 37.

b. Plaatselijke Raden; art. 38 — 40.

c. vervolging van overtredingen; art. 41.

F. Speciale Commissien tot het afnemen van examina; art. 42.

G. Transitoire bepalingen; art. 43 — 45.

H. Slotbepaling; art. 46.

De Considerans wordt aldus veranderd:

„Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzake-„lijkheid bestaat," enz.

Aan het slot der 1ste alinea, de woorden: „*zoodanig als meest strekken kan — bevorderen*" doorhalen.

Art. 1 wordt aldus veranderd:

„Tot de uitoefening der geneeskundige practijk, hetzij in der-„zelver geheelen omvang, hetzij van elk harer onderdeelen (de „inwendige geneeskunst, de heelkunst, de verloskunst), moet men „aan eene der Hoogescholen den graad van *medicinae doctor* verkregen „hebben; en daarenboven, voor de meer bepaalde uitoefening der „heelkunst, dien van *chirurgiae doctor*, — en voor gelijke uitoefe-„ning der verloskunst, die van *artis obstetriciae doctor*."

In de 2de alinea, 4den regel, de woorden *en daarboven* doen wegvallen.

Art. 2 vervalt. Als transitoire bepaling aan het slot der wet, als Art. 43, te plaatsen.

Art. 3 wordt alsnu Art. 2.

Art. 4 wordt alsnu Art. 3.

Art. 5 vervalt. Als transitoire bepaling aan het slot der wet, als Art. 44, te plaatsen.

Art. 6 wordt alsnu Art. 4.

Achter het woord *vestigen*, in den 4den regel, de woorden: „tot uitoefening van hun vak" invoegen.

Art. 7 wordt alsnu Art. 5.

Bij litt. *a*, in plaats van de woorden *doctores in de genees- of heelkunst*, te stellen: „doctores in de heelkunde".

Art. 8 wordt alsnu Art. 6.

Art. 9 wordt alsnu Art. 7.

Art. 10 wordt alsnu Art. 8.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Achter de woorden *heelkundige werktuigen en behoeften*, de woorden: „van welk een en ander de bepaling bij nader vast te stellen „reglementen zal geschieden" invoegen.

Het daarin aangehaalde *art.* 41 wordt *art.* 38, en *art.* 35 wordt vervangen door *art.* 33.

Art. 11 wordt alsnu Art. 9.

Het woord *oogmeester* door „oogarts" te vervangen.

Art. 12 wordt alsnu Art. 10.

De 1ste alinea aldus te stellen:

„Zij die, zonder in het algemeen tot de uitoefening der genees- „of heelkunst bevoegd te zijn, de bijzondere qualificatie van *tand- „meester* verlangen, kunnen dezelve verkrijgen, wanneer zij, door „nader aan te wijzen examinatores, bevonden worden bijzondere „geschiktheid en ervaring te bezitten in het werktuigelijk behandelen „van het gebit en het kunstmatig herstellen daarvan."

Art. 13 wordt alsnu Art. 11.

Art. 14 wordt alsnu Art. 12.

Art. 15 wordt alsnu Art. 13.

Het geheele artikel aldus te stellen:

„Tot het bereiden en afleveren van geneesmiddelen zijn, als „coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunst-oefenaren, alleen „geregtigd *apothekers*, na den voorbereidenden graad voor de studie „der geneeskunde bij de faculteit der wis- en natuurkundige weten- „schappen aan eene der Hoogescholen van dit Rijk verkregen te „hebben, tengevolge van een afgelegd examen voor eene nader aan „te wijzen speciale Commissie, door deze tot dien stand bevorderd."

Art. 16 wordt alsnu Art. 14.

Dit artikel aldus te stellen:

„In steden, gemeenten, dorpen en gehuchten, waarin minder „dan 2000 zielen, binnen een afstand van drie Nederlandsche mijlen „(3000 ellen) van het middenpunt van de kom van de stad, de „gemeente, het dorp of het gehucht, wonen, wordt aan de daar „gevestigde medicinae doctores en de plattelands-heelmeesters, die „na de uitvaardiging dezer wet, uit kracht van art. 43 derzelve, „zullen worden toegelaten, bij uitzondering tijdelijk toegestaan, „de vereischte geneesmiddelen aan hunne lijders te geven, indien, „naar het oordeel der bij art. 33 dezer wet aangeduide Provinciale „Raden, niet op eenige andere wijze in de behoeften der ingezetenen „mogt kunnen worden voorzien, en geen apotheker zich aldaar „nederzette."

Art. 17 vervalt. Als transitoire bepaling aan het slot der wet, als Art. 45, te plaatsen.

Art. 18 wordt alsnu Art. 15.

Het begin van dit artikel aldus te stellen:

„Voorwerpen, welke enkel als geneesmiddelen en als voorbehoed- „middelen gebruikt worden, zoowel", enz.

Art. 19 wordt alsnu Art. 16.

In dit artikel de woorden *door de Provinciale Raden* doorhalen.

Art. 20 wordt alsnu Art. 17.

In den aanvang van dit artikel te stellen:

„Geene geheime genees- en voorbehoedmiddelen mogen" enz.

Het laatste gedeelte leze men aldus: „magtiging van Onzen „Minister van Binnenlandsche Zaken, nadat dezelve, onder waar- „borging van geheimhouding, zal zijn bekend gemaakt met derzelver „betrekkelijke en in hoeveelheden uitgedrukte bestanddeelen en „bereidingswijze."

Art. 21 wordt alsnu Art. 18.

Aan het begin, achter het woord *zelfstandigheden*, te stellen: „aangeduid op eene daarvan op te maken, officieel vastgestelde „en openbaar gemaakte lijst, mogen" enz.

Aan het slot, in plaats van *verantwoordelijk*, te stellen: „aan- „sprakelijk".

Art. 22 wordt alsnu Art. 19 en moet aldus gelezen worden:

„De apothekers en kleinhandelaren in drogerijen en verfwaren „mogen vergiftige zelfstandigheden, die tot maatschappelijk of kunst- „gebruik dienen, en bepaaldelijk het *arsenicum album* (*rattenkruid*), „tot geene mindere hoeveelheid dan van vijf en twintig Nederlandsche „looden te gelijk afleveren, en nimmer dan innig vermengd met „zoodanige zelfstandigheden, die zich door hare kleur en smaak „onmiskenbaar verraden, en niet of zeer moeijelijk daaruit weder „kunnen worden weggenomen, naar gelang van de ondervinding, „door een algemeen reglement van inwendig Bestuur, aan te wijzen.

„De aflevering zal daarenboven nimmer mogen plaats hebben, „dan op de schriftelijke magtiging van eenen Commissaris van „Politie of Burgemeester, en onder verpligting om het bewijs der „magtiging te bewaren, zooals bij art. 23 dezer wet is voorge- „schreven."

Art. 23 wordt alsnu Art. 20.

In plaats van *art.* 19 te stellen *art.* 16.

In plaats van *verwijderde*, de zinsnede aldus te lezen: „maar „moeten dezelven, daarvan afgescheiden, op eene geslotene plaats „bewaren".

Het laatste gedeelte der zinsnede weglaten.

Art. 24 wordt alsnu Art. 21.

Den aanvang van dit artikel aldus te stellen:

„De flesch, doos of bus, waarin die zelfstandigheden" enz.

In den 4den regel, de woorden *papieren doozen*, *flesschen als anderszins*, door de woorden: „doozen, flesschen of bussen" vervangen.

Aan het slot van het artikel de navolgende zinsnede bijvoegen:

„De apothekers en kleinhandelaren in drogerijen blijven persoon- „lijk verantwoordelijk voor alle vergissingen en schadelijke gevolgen „van in anderen gesteld vertrouwen, welke uit het niet nakomen „der voorschriften, in dit en de twee laatst voorafgaande artikelen „vervat, zouden mogen zijn voortgesproten."

Art. 25 wordt alsnu Art. 22.

In dit artikel de woorden: *hoeveelheid* EN *gewigt*, door: „*hoeveel- „heid* IN *gewigt*" — en: *bij* DEN EERSTEN *inslag*, door: „*bij* IEDEREN „*inslag*" vervangen.

Vóór de laatste zinsnede invoegen:

„Elke uitslag der bedoelde zelfstandigheden (daaronder niet be- „grepen de zoodanige, die door de apothekers tot bereiding van „geneesmiddelen gebruikt worden) moet op den gezegden inventaris „gestaafd worden door de handteekening van hem, aan wien de „aflevering geschiedt."

Art. 26 wordt alsnu Art. 23.

Art. 27 wordt alsnu Art. 24.

Na de woorden *bekomene magtiging* invoegen: „van het plaatse- „lijk Bestuur".

Art. 28 wordt alsnu Art. 25.

In dit artikel te stellen, in plaats van *oogmeesters* „oogartsen", en de *apothekers* in rangschikking achter laatstgenoemden te doen volgen.

De redactie der zinsnede: *op eene algemeene* — *Binnenlandsche Zaken*, aldus te stellen: „op eene door het Departement van Binnen- „landsche Zaken daarvoor op te maken, jaarlijks te vernieuwen „en te publiceren lijst, waartoe de bijdragen aan hetzelve" enz.

Art. 29 wordt alsnu Art. 26.

De redactie aldus te stellen:

„Alleen zij, wier namen op de in het vorig artikel aangeduide „lijst voorkomen, worden als bevoegd tot uitoefening van hun beroep „aangemerkt.

„Hiervan zijn zij uitgezonderd, die na het publiceren" enz.

Art. 30 wordt alsnu Art. 27.

Art. 31 wordt alsnu Art. 28.

De woorden in den 6den regel „zonder daartoe eenen wettigen „titel te bezitten" vervallen.

Art. 32 wordt alsnu Art. 29.

Het alhier aangehaalde artikel der wet wordt alsnu *art.* 25.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

De woorden in den 3den regel „*behalve de boete*" te vervangen door „behalve *met* de boete".

Achter het woord *gevangenis* in te voegen: „bij het 1ste lid van „art. 32 dezer wet aangeduid, te zamen of afzonderlijk, waarbij „tijdelijke schorsing in de uitoefening van hun beroep zal kunnen „gevoegd worden, den tijd van twee jaren niet te boven gaande."

Art. 33 wordt alsnu Art. 30.

De redactie van den aanhef van dit artikel aldus te stellen:

„Niemand, tot de uitoefening van eenigen tak der geneeskunst „bevoegd verklaard, mag" enz.

De laatste alinea van dit artikel wordt een afzonderlijk artikel onder n⁰. 31, en achter het laatste woord *toegepast*, de woorden: *overeenkomstig het laatste gedeelte van art.* 32 invoegen.

Art. 34 wordt alsnu Art. 32.

De redactie wordt aldus gewijzigd:

„De overtredingen van de artt. 7, 8, 12, 15, 17, 18, 20, 21, „22, 23, 24, 28 en 29 dezer wet zullen worden gestraft met eene „boete van ten hoogste één honderd gulden, of met eene gevangenis „van ten hoogste twee maanden, te zamen of afzonderlijk; en die „van artt. 19 en 30 hoogstens met het dubbele der opgenoemde boete „of gevangenis, te zamen of afzonderlijk.

„De herhaalde overtreding van art. 20 zal ook, boven de daarop „aangewezen straf, met tijdelijke schorsing in de uitoefening van „het beroep kunnen gestraft worden."

Art. 35 wordt alsnu Art. 33.

De datum: 1⁰. *Januarij* 1845 te vervangen door „1⁰. Januarij 1846".

Op het einde van het artikel in te voegen, achter de woorden *negen doctores*, „uit de drie onderscheidene vakken van geneeskunst".

Art. 36 wordt alsnu Art. 34.

Art. 37 wordt alsnu Art. 35.

In dit artikel de woorden: *waaruit door Ons eene keuze wordt gedaan*, te vervangen door: „aan Ons ter benoeming aan te bieden."

Art. 38 wordt alsnu Art. 36.

De daarin aangehaalde artikelen te vervangen door 1, 2, 5, 9, 10, 11, 13, 43, 44 en 45.

Achter *constateren*, in plaats van de woorden: *overtredingen derzelven*, te stellen: „der bij de wet bedoelde overtredingen".

Art. 39 wordt alsnu Art. 37.

Achter de woorden *plaatselijke Besturen* invoegen: „alsmede tot „de plaatselijke Raden".

Art. 40 vervalt. Wordt later gebragt als Art. 42.

Art. 41 wordt alsnu Art. 38.

Den datum: 1⁰. *Januarij* 1845, te vervangen door „1⁰. Januarij „1846".

Op het einde van het artikel, in plaats van *de onderscheidene vakken van geneeskunst vertegenwoordigende*, te stellen: „uit de drie „onderscheidene vakken van geneeskunst".

Art. 42 wordt alsnu Art. 39.

De in dit artikel aangehaalde artikelen 35 en 36, worden alsnu, ingevolge de verschikking der artikelen: „*artt.* 33 *en* 34".

Art. 43 wordt alsnu Art. 40.

Aan het slot, achter de woorden *het plaatselijk Bestuur*, te stellen: „onder goedkeuring en bekrachtiging der Provinciale Staten".

Art. 44 wordt alsnu Art. 41.

Dit artikel aldus te stellen:

„De provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt en de plaat„selijke geneeskundige Raden stellen de door hen op te maken „processen-verbaal en andere bewijzen, tot de overtreding dezer „wet betrekkelijk, in handen van het Openbaar Ministerie, om voor „den bevoegden regter vervolgd te worden, volgens de bestaande „wetten."

Art. 42 (Art. 40 van het ontwerp).

De alhier aangehaalde artikelen worden, tengevolge der gewijzigde rangschikking: *artt.* 6, 9, 10, 11, 13 en 43.

Art. 43 (Art. 2 van het ontwerp.)

In dit artikel, in plaats van de woorden *der twee eerstvolgende jaren*, te stellen: „der jaren 1846 en 1847".

Art. 44 (Art. 5 van het ontwerp).

De redactie van dit artikel aldus te stellen:

„Allen die, krachtens diploma, getuigschrift of speciale wettige „autorisatie, tot de uitoefening van eenig vak van geneeskunst, „of daaraan verwant beroep, geregtigd zijn, blijven het genot dier „admissie behouden."

Art. 45 (Art. 17 van het ontwerp).

In dit artikel het woord *persoonlijk* weg te laten.

Art. 45 wordt alsnu Art. 46.

7. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat wettelijke verordeningen omtrent de uitoefening der verschillende takken van de geneeskunst te herzien en in verband te brengen met den voortgang der geneeskundige wetenschap en de behoeften des tijds;

Herzien de wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* n⁰. 16), die van den 28sten Junij 1816 (*Staatsblad* n⁰. 32), en van den 27sten Maart 1838 (*Staatsblad* n⁰. 10),

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

A. Uitoefening van de onderscheidene takken der geneeskundige practijk in het algemeen

Art. 1.

Tot de uitoefening der geneeskundige practijk, hetzij in derzelver geheelen omvang, hetzij van elk harer onderdeelen (de inwendige geneeskunst, de heelkunst, de verloskunst) moet men aan eene der Hoogescholen den graad van *medicinae doctor* verkregen hebben; en daarenboven, voor de meer bepaalde uitoefening der heelkunst dien van chirurgiae doctor, en voor gelijke uitoefening der verloskunde dien van artis obstetriciae doctor.

Hiervan zijn uitgezonderd, voor het verloskundige vak, de vroedvrouwen, alsmede voor de uitoefening van de genees- en heelkunst bij de ingezetenen, de officieren van gezondheid der land- en zeemagt, die, na twintig jaren in die betrekking te hebben gediend, op eene eervolle wijze de dienst verlaten, en ook de zoodanigen onder hen, welke, reeds vroeger op non-activiteit gesteld zijnde, met terugzage op gevestigden roem en genoegzame ervaring, door Ons tot de uitoefening dier vakken bij de ingezetenen zijn bevoegd verklaard.

Art. 2.

Wij behouden Ons voor, aan genees-, heel- of verloskundigen van gevestigden roem, door de practijk of de uitgave van werken gestaafd, op een buiten 's lands verkregen diploma de vrijheid te verleenen, om, zonder nader examen, in dit Rijk de genees-, heel- of verloskunst uit te oefenen.

Art. 3.

De titel van medicinae, chirurgiae of artis obstetriciae doctor *honoris causa*, door 's Rijks hoogescholen verleend, maakt niet bevoegd tot de uitoefening van het vak der geneeskundige wetenschap, in het tot dat einde afgegeven diploma uitgedrukt.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Art. 4.

Zij, die eenen wettigen titel tot uitoefening der geneeskundige wetenschappen, hetzij in derzelver geheelen omvang, of voor eenig afzonderlijk onderdeel bezitten, mogen zich overal in dit Rijk vestigen tot uitoefening van hun vak, of verplaatsen zonder aan eenig nader examen onderworpen te zijn.

B. BIJZONDERE BEPALINGEN TOT AFDEELING A BETREKKELIJK.

a. *Voor scheeps-artsen.*

Art. 5.

Voor de dienst als *scheeps-arts* mogen alleen aangenomen worden:

a. wettig gepromoveerde doctores in de heelkunde;

b. heelmeesters ten platten lande, thans in die betrekking toegelaten, welke een examen als stedelijk heelmeester hebben afgelegd;

c. de op pensioen of op non-activiteit gestelde officieren van gezondheid der land- en zeemagt, onder verpligte aanteekening van qualificatie tot die dienst op hun diploma, getuigschrift, of op hunne commissie;

d. heelmeesters, volgens de vroegere verordeningen toegelaten, en bewijzen kunnende geven van kennis van de behandeling der meest voorkomende ziekten onder schepelingen, en van het toebereiden van geneesmiddelen.

Art. 6.

Het onderzoek van de in het vorig artikel sub litt. *d* bedoelde personen zal plaats hebben voor eene daartoe aan te wijzen speciale commissie, door welke het vereischte getuigschrift tot die dienst aan de belanghebbenden wordt uitgereikt.

Art. 7.

Schippers of reeders mogen geene onbevoegde personen als scheepsartsen aannemen. Niemand mag, zonder de bevoegdheid tot die dienst te bezitten, met eenen schipper of reeder eene verbindtenis als scheeps-arts aangaan.

Art. 8.

Geen scheeps-arts zal mogen uitvaren, dan nadat de voorraad van geneesmiddelen, welke hij op reis noodig heeft, en tot welker toediening de scheeps-artsen gedurende dien tijd bij deze speciaal gemagtigd worden, alsmede de benoodigde heelkundige werktuigen en behoeften, van welk een en ander de bepaling bij nader vast te stellen reglementen zal geschieden, zullen zijn onderzocht en goedgekeurd door gecommitteerden uit den bij art. 38 dezer wet aangeduiden plaatselijken, of, bij diens ontstentenis, door den bij art. 33 dier wet aangeduiden provincialen geneeskundigen Raad. Geen schipper mag dien voorraad aan boord nemen, zonder dat hem behoorlijk blijke, dat dit onderzoek en deze goedkeuring in dier voege hebben plaats gehad.

b. *Voor oogartsen.*

Art. 9.

De bijzondere qualificatie van *oogarts* kan alleen verkregen worden door chirurgiae doctores, die, bij een opzettelijk door nader aan te wijzen examinatores ingesteld onderzoek, bevonden zijn bijzondere geschiktheid en ervaring te bezitten in het behandelen van de ziekten der oogen en het gezigt.

c. *Voor tandmeesters.*

Art. 10.

Zij die, zonder in het algemeen tot de uitoefening der genees- of heelkunst bevoegd te zijn, de bijzondere qualificatie van *tandmeester* verlangen, kunnen dezelve verkrijgen, wanneer zij, door nader aan te wijzen examinatores, bevonden worden bijzondere geschiktheid en ervaring te bezitten in het werktuigelijk behandelen van het gebit en het kunstmatig herstellen daarvan.

Bekwaam bevonden, wordt hun een getuigschrift uitgereikt.
In geen geval staat hun vrij, eenigerlei mondwaters of andere geneesmiddelen, onder wat naam ook, toe te dienen of af te leveren.

d. *Voor vroedvrouwen.*

Art. 11.

De vrouwelijke kweekelingen in de verloskunde moeten, alvorens tot de uitoefening van het beroep van *vroedvrouw* te worden toegelaten, aan nader aan te wijzen examinatores de bewijzen geven van voldoende kennis, bekwaamheid en geschiktheid; waarvoor haar door dezen een getuigschrift wordt afgeleverd.

e. *Omtrent de aanwending van het dierlijk magnetismus.*

Art. 12.

Het zoogenaamde dierlijke magnetismus mag ten geneeskundigen inzigte alleen worden aangewend door bevoegde genees-, heel- of verloskunst-oefenaren.

Geene andere personen mogen zich ten gezegden einde daarmede inlaten, of zich daartoe door openlijke aankondigingen of aan de woningen der ingezetenen afgegevene schriftelijke of gedrukte rondgaande kennisgevingen aanbevelen, dan na speciale door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken daartoe verleende magtiging, in allen gevalle nimmer dan volgens den raad, onder het persoonlijk toezigt en de verantwoordelijkheid van eenen bevoegden genees-, heel- of verloskundige, vooraf aan gemelden Onzen Minister voor elk geval bekend te maken.

f. *Voor apothekers en den verkoop van geneesmiddelen, vergiften en droogerijen.*

Art. 13.

Tot het bereiden en afleveren van geneesmiddelen zijn, als coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunst-oefenaren, alleen geregtigd *apothekers*, na den voorbereidenden graad voor de studie der geneeskunde bij de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschepen aan eene der Hoogescholen van dit Rijk verkregen te hebben, ten gevolge van een afgelegd examen voor eene nader aan te wijzen speciale commissie, door deze tot dien stand bevorderd.

Art. 14.

In steden, gemeenten, dorpen en gehuchten, waarin minder dan 2000 zielen, binnen een afstand van drie Nederlandsche mijlen (3000 ellen) van het middenpunt van de kom van de stad, de gemeente, het dorp of het gehucht, wonen, wordt aan de daar gevestigde medicinae doctores en de plattelands-heelmeesters, die na de uitvaardiging dezer wet, uit kracht van art. 43 derzelve, zullen worden toegelaten, bij uitzondering tijdelijk toegestaan, de vereischte geneesmiddelen aan hunne lijders te geven, indien, naar het oordeel der bij art. 33 dezer wet aangeduide provinciale Raden, niet op eenige andere wijze in de behoeften der ingezetenen mogt kunnen worden voorzien, en geen apotheker zich aldaar nederzette.

Art. 15.

Voorwerpen, welke *enkel* als geneesmiddelen en als voorbehoedmiddelen gebruikt worden, zoowel eenvoudige als zamengestelde, in- of buitenlandsche, mogen in het klein alleen verkocht worden door *apothekers*, en niet anders dan onder hunnen *officinalen* naam, zonder eenig bijgevoegd berigt omtrent de vermeende krachten van het middel en den aard der ziekten of ongesteldheden, waartegen het zou kunnen worden aangewend.

Art. 16.

De voorwerpen, waaromtrent ten deze eene uitzondering gedoogd wordt, worden gebragt op daartoe op te maken, en bij publicatie ter kennis van de belanghebbenden te brengen lijsten. Die lijsten duiden tevens de hoeveelheid van zoodanige voorwerpen aan, welke winkeliers en kleinhandelaren in droogerijen niet beneden eene bepaalde hoeveelheid mogen verkoopen.

Art. 17.

Geene geheime genees- en voorbehoedmiddelen mogen, onder welke

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

benaming ook, door onbevoegden worden toegediend, verkocht, of, door middel der dagbladen als anderszins, ter verkoop aangekondigd worden, dan tengevolge van bijzondere magtiging van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, nadat dezelve, onder waarborging van geheimhouding, zal zijn bekend gemaakt met derzelver betrekkelijke en in hoeveelheden uitgedrukte bestanddeelen en bereidingswijze.

Art. 18.

Vergiftige of verdoovende geneesmiddelen of zelfstandigheden, aangeduid op eene daarvan op te maken officieel vastgestelde en openbaar gemaakte lijst, mogen niet door de apothekers afgeleverd worden, dan op het door eenen bevoegden geneeskunst-oefenaar onderteekend voorschrift. Zij die dezelven mogten voorgeschreven, of zonder het vereischte voorschrift afgeleverd of toegediend hebben, blijven aansprakelijk voor de uit derzelver gebruik voortgevloeide schadelijke gevolgen.

Art. 19.

De apothekers en kleinhandelaren in droogerijen en verfwaren mogen vergiftige zelfstandigheden, die tot maatschappelijk of kunstgebruik dienen, en bepaaldelijk het *arsenicum album* (*rattenkruid*), tot geene mindere hoeveelheid dan van vijf en twintig Nederlandsche looden te gelijk afleveren, en nimmer dan innig vermengd met zoodanige zelfstandigheden, die zich door hare kleur en smaak onmiskenbaar verraden, en niet of zeer moeijelijk daaruit weder kunnen worden weggenomen, naar gelang van de ondervinding, door een algemeen reglement van inwendig Bestuur, aan te wijzen.

De aflevering zal daarenboven nimmer mogen plaats hebben, dan op de schriftelijke magtiging van eenen commissaris van politie of burgemeester, en onder verpligting om het bewijs der magtiging te bewaren, zooals bij art. 23 dezer wet is voorgeschreven.

Art. 20.

De apothekers en kleinhandelaren in droogerijen en verfwaren mogen de in deze wet bedoelde vergiften, bij de in art. 16 vermelde lijsten kenbaar gemaakt, niet in hunnen winkel voorhanden hebben, maar moeten dezelven, daarvan afgescheiden, op eene geslotene plaats bewaren.

Art. 21.

De flesch, doos of bus, waarin die zelfstandigheden bewaard worden, moet duidelijk en leesbaar derzelver naam aanwijzen. De aflevering zelve moet geschieden in verzegelde doozen, flesschen of bussen, met den naam en de hoeveelheid der daarin bevatte zelfstandigheid, onder bijvoeging der woorden *zwaar vergif*, en de jaar- en dagteekening der aflevering, bekrachtigd door de onderteekening van den afleveraar.

De apothekers en kleinhandelaren in droogerijen blijven persoonlijk verantwoordelijk voor alle vergissingen en schadelijke gevolgen van in anderen gesteld vertrouwen, welke uit het niet nakomen der voorschriften, in dit en de twee laatst voorafgaande artikelen vervat, zouden mogen zijn voortgesproten.

Art. 22.

De apothekers en kleinhandelaren voornoemd moeten van de bedoelde door hen ingeslagen, en bij opvolging afgeleverde vergiftige zelfstandigheden eenen naauwkeurigen gezegelden inventaris houden, door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur geteekend en geparapheerd, inhoudende de hoeveelheid in gewigt of maat van gezegde voorwerpen bij iederen inslag, de hoeveelheid, die daarvan bij opvolging afgeleverd is, benevens den naam en de naauwkeurige aanduiding van den persoon aan wien; elke uitslag der bedoelde zelfstandigheden (daaronder niet begrepen de zoodanige, die door de apothekers tot bereiding van geneesmiddelen gebruikt worden) moet op den gezegden inventaris gestaafd worden door de handteekening van hem, aan wien de aflevering geschiedt: — alles op hunne persoonlijke verantwoordelijkheid.

Art. 23.

De voorschriften, in art. 21 dezer wet aangeduid, moeten door de apothekers, afgezonderd van hunne overige winkelrecepten, geliasseerd, en ten minste gedurende tien jaren ter hunner verantwoording bewaard, en aan de bevoegde magt vertoond worden, wanneer deze het noodig mogt oordeelen daarvan inzage te nemen.

In geval van overlijden van den apotheker worden die voorschriften bij eenen anderen, door den plaatselijken geneeskundigen Raad, of, bij ontstentenis van dezen, door den provincialen geneeskundigen Raad aan te wijzen apotheker overgebragt en door dezen ten zelfden einde bewaard.

Art. 24.

Tot waarborg der zekerheid omtrent de deugdelijkheid van droogerijen of scheikundige bereidingen, welke alleen in de geneeskunst gebruikt worden, mogen geene publieke verkoopingen daarvan plaats hebben, dan na voorafgaande bekomene magtiging van het plaatselijk Bestuur, overeenkomstig nader bij reglement van algemeen Bestuur daar te stellen verordeningen.

C. STAVING DER BEVOEGDHEID TOT UITOEFENING DER ONDERSCHEIDENE GENEESKUNDIGE VAKKEN EN DAARAAN VERWANTE BEDRIJVEN.

Art. 25.

De namen, qualiteiten, tijd en plaats van promotie of toelating van de in bovenstaande artikelen omschreven medicinae, chirurgiae en artis obstetriciae doctores, stedelijke en plattelands-heel- en vroedmeesters, van de krachtens art. 1 dezer wet tot de uitoefening der burgerpractijk toegelaten officieren van gezondheid der land- en zeemagt, der oogartsen, der apothekers, der tandmeesters en der vroedvrouwen, worden gebragt op eene door het Departement van Binnenlandsche Zaken daarvoor op te maken, jaarlijks te vernieuwen en te publiceren lijst, waartoe de bijdragen aan hetzelve geleverd worden door de provinciale geneeskundige Raden, bij welke de belanghebbenden zich, ter inschrijving van hunnen titel, tot uitoefening moeten aanmelden.

Art. 26.

Alleen zij, wier namen op de in het vorig artikel aangeduide lijst voorkomen, worden als bevoegd tot uitoefening van hun beroep aangemerkt.

Hiervan zijn zij uitgezonderd die, na het publiceren der laatste en vóór het vernieuwen derzelve, eenen wettigen titel verkregen hebben, en zich ter inschrijving bij den meergenoemden provincialen of plaatselijken Raad aangemeld hebben, en alzoo het bewijs daarvan kunnen leveren.

Art, 27.

Alle niet in deze wet aangeduide qualificatien van genees-, heel-, verlos- of artsenijmengkundigen aard, zooals die van operateur, breukmeester, steensnijder, ledezetter, aderlater, magnetiseur, chimist (voor zooveel het niet fabriekmatig vervaardigen van chemicalia geldt), enz., worden bij deze wet voor onwettig verklaard.

D. STRAFBEPALINGEN.

Art. 28.

Geene onbevoegde personen mogen eenigen tak der geneeskunde, hoe ook genaamd, of het beroep van apotheker uitoefenen, noch zich tot het behandelen van deze of gene ziekten, kwalen of gebreken, hetzij in publieke papieren of aan de huizen der ingezetenen rondgebragte of afgegevene berigten aanbevelen of kenbaar maken; en evenmin mogen onbevoegde personen geneesmiddelen afleveren en verkoopen, hetzij in het geheim, hetzij bij openlijke aankondiging.

Art. 29.

Zij, die eenen anderen tak van geneeskunde uitoefenen, dan waartoe zij als bevoegd op de in art. 25 dezer wet omschreven lijst vermeld staan, worden, behalve met de boete of gevangenis, bij het 1ste lid van art. 32 dezer wet aangeduid, te zamen of afzonderlijk, waarbij tijdelijke schorsing in de uitoefening van hun beroep zal kunnen gevoegd worden, den tijd van twee jaren niet te boven gaande, gestraft.

Art. 30.

Niemand, tot de uitoefening van eenigen tak der geneeskunst

bevoegd verklaard, mag met eenen apotheker, en wederkeerig mag geen apotheker met eerstgenoemden eenige regtstreeksche of zijdelingsche overeenkomst, in verband met het apothekers-beroep, aangaan, ten doel hebbende om daaruit voor zich zelven eenige winst of voordeel te genieten, op dezelfde straf als in het vorig artikel.

Art. 31.

De aldus in de uitoefening van hun beroep geschorste personen, dien onverminderd dat beroep blijvende uitoefenen, worden als onbevoegden aangemerkt, en de tegen dezen bepaalde straffen op hen toegepast, overeenkomstig het laatste gedeelde van art. 32.

Art. 32,

De overtredingen van de artt. 7, 8, 12, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 28 en 29 dezer wet zullen worden gestraft met eene boete van ten hoogste één honderd gulden, of met eene gevangenis van ten hoogste twee maanden, te zamen of afzonderlijk; en die van artt. 19 en 30 hoogstens met het dubbele der opgenoemde boete of gevangenis, te zamen of afzonderlijk.

De herhaalde overtreding van art. 20 zal ook, boven de daarop aangewezen straf, met tijdelijke schorsing in de uitoefening van het beroep kunnen gestraft worden.

E. GENEESKUNDIG TOEVOORZIGT.

a. *Provinciale Raden.*

Art. 33.

De provinciale Commissien van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, ingesteld bij art. 1 der wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), worden met den 1sten Januarij 1846 ontbonden en vervangen door provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt, zamengesteld uit:

den Gouverneur der provincie, of een door dezen te delegeren lid van Gedeputeerde Staten;

den procureur-generaal, of, bij diens ontstentenis, den advocaat-generaal bij het Provinciaal Geregtshof;

ten minste zes, en ten hoogste negen doctores, uit de drie onderscheidene vakken van geneeskunst, naar mate der bevolking, uit de verschillende gedeelten van elke provincie;

twee apothekers.

Art. 34.

De eerste benoeming der leden van elken provincialen Raad van geneeskundig toevoorzigt, voor zoo verre die hun regt van zitting niet aan de tegenwoordige wet ontleenen, geschiedt door Ons, op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken. De leden worden voor den tijd van drie jaren gekozen. Elk jaar treedt, zoo veel doenlijk, een derde van het getal leden af.

Art. 35.

Ter vervulling van de openvallende plaatsen, hetzij door aftreding, overlijden of ontslag, wordt door de provinciale geneeskundige Raden voor elke vacature een drietal opgemaakt, aan Ons ter benoeming aan te bieden. De aftredende leden, welker volgorde in aftreding aanvankelijk door het lot bepaald wordt, mogen weder op de drietallen ter benoeming gebragt worden.

Art. 36.

De werkzaamheden der provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt bestaan:

a. in het constateren der bevoegdheid tot uitoefening van hun beroep der personen bij artt. 1, 2, 5, 9, 10, 11, 13, 43, 44 en 45 dezer wet aangeduid, en het opsporen en constateren der bij de wet bedoelde overtredingen;

b. in het toevoorzigt binnen hunne provincie op de rigtige en goede uitoefening van dat beroep door evenbedoelde personen;

c. in het visiteren der winkels en voorraadsplaatsen van apothekers, en van zoodanige personen, aan welke het bereiden van geneesmiddelen of derzelver verkoop voorwaardelijk is geoorloofd, overal in de provincie, alwaar geene plaatselijke geneeskundige Raden gevestigd zijn;

d. in het werkzaam zijn bij het ontstaan van *besmettelijke* (*contagieuse*) of *volks-* (*epidemische*) ziekten, en het beramen en voordragen van gepaste maatregelen tot voorkoming of stuiting derzelven;

e. in het zorgen voor hetgeen in het algemeen kan medewerken tot instandhouding der gezondheid, en tot afwering van hetgeen het leven der ingezetenen zou kunnen bedreigen;

f. in al hetgeen, in den geest dier algemeene bepalingen, meer bijzonder, door nader voor dezelven door Ons vast te stellen reglementaire verordeningen, aan hen zal worden opgedragen.

Art. 37.

De wijze, waarop de provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt hunne werkzaamheden verrigten, — de betrekking waarin zij, zoo tot het algemeen als tot het provinciaal en tot de plaatselijke Besturen, alsmede tot de plaatselijke Raden staan, — de wijze waarop in derzelver onvermijdelijke geldelijke behoeften voorzien wordt, en al hetgeen verder tot hunne bemoeijenissen behoort, wordt door Ons bij nadere reglementaire verordeningen bepaald en geregeld.

b. *Plaatselijke Raden.*

Art. 38.

De plaatselijke Commissien van geneeskundig toevoorzigt, overeenkomstig art. 1 der wet van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16) opgerigt, worden met den 1sten Januarij 1846 ontbonden, en in die steden des Rijks, welker bevolking vijftien duizend of meer zielen bedraagt, vervangen door plaatselijke geneeskundige Raden, zamengesteld uit:

den burgemeester, of een door hem te delegeren wethouder, of lid van den stedelijken Raad;

den officier van justitie (en bij ontstentenis van dezen, deszelfs substituut) bij de arrondissements-regtbank; bij ontstentenis van beiden, den kantonregter;

den directeur of commissaris van politie;

ten minste drie, en ten hoogste zes doctores, uit de drie onderscheidene vakken van geneeskunst;

twee apothekers.

Art. 39.

De leden der plaatselijke geneeskundige Raden, voor zoo verre die hun regt van zitting niet aan de tegenwoordige wet ontleenen, worden benoemd door de plaatselijke Besturen; de tijd van hun lidmaatschap en de bevoegdheid tot herkiezing wordt geregeld als bij artt. 33 en 34, met dien verstande, dat de plaatselijke geneeskundige Raad, voor elke vacerende plaats, een drietal van leden formeert, waaruit het plaatselijk Bestuur eene keuze doet.

Art. 40.

De werkzaamheden der plaatselijke geneeskundige Raden zijn dezelfde als die der provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt; maar zij bepalen zich bij uitsluiting tot de stad zelve waarin zij gevestigd zijn; zij worden geregeld bij de bijzondere verordeningen, door het plaatselijk Bestuur, onder goedkeuring en bekrachtiging der Provinciale Staten, in den geest der algemeene bepalingen, voor hen vast te stellen.

c. *Vervolging van overtredingen.*

Art. 41.

De provinciale Raden van geneeskundig toevoorzigt en plaatselijke geneeskundige Raden stellen de door hen op te maken processen-

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

verbaal en andere bewijzen, tot de overtreding dezer wet betrekkelijk, in handen van het Openbaar Ministerie, om voor den bevoegden regter vervolgd te worden, volgens de bestaande wetten.

F. SPECIALE COMMISSIEN TOT HET AFNEMEN VAN EXAMINA.

Art. 42.

De leden der speciale commissien en de examinatores, aangeduid bij artt. 6, 9, 10, 11, 13 en 43 der tegenwoordige wet, worden benoemd door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

G. TRANSITOIRE BEPALINGEN.

Art. 43.

Alleen aan hen, die vóór den 1sten Januarij 1844 als leerlingen voor het beroep van stedelijk of plattelands-heel- of vroedmeester, of voor dat van apotheker, bij de daartoe bevoegde autoriteiten zijn ingeschreven, zal nog in den loop der jaren 1846 en 1847 de gelegenheid openstaan, om, voor daartoe aan te wijzen speciale examinatores, proeven hunner bekwaamheid en geschiktheid tot de uitoefening dier beroepen af te leggen.

Van dezen het vereischte getuigschrift van toelating bekomen hebbende, worden zij gelijkgesteld met hen, die reeds overeenkomstig de vroegere verordeningen ten deze geëxamineerd en toegelaten zijn.

Art. 44.

Allen die, krachtens diploma, getuigschrift of speciale wettige autorisatie, tot de uitoefening van eenig vak van geneeskunst, of daaraan verwant beroep, geregtigd zijn, blijven het genot dier admissie behouden.

Art. 45.

De medicinæ doctores en plattelands-heelmeesters, aan wie bij het uitvaardigen dezer wet de levering van geneesmiddelen aan hunne lijders vrijstond, blijven bij die bevoegdheid gehandhaafd.

H. SLOTBEPALING.

Art. 46.

De wetten van 12 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16), van 28 Junij 1816 (*Staatsblad* n°. 32) en van 27 Maart 1838 (*Staatsblad* n°. 10) worden ingetrokken en buiten werking gesteld.

Lasten en bevelen, enz.

8. ALGEMEEN VERSLAG.

Sedert vele jaren reeds heeft men de behoefte gevoeld aan eene veranderde wetgeving omtrent de geneeskundige Staatsregeling in Nederland. De op dat stuk bestaande verordeningen werden geacht onvolledig en gebrekkig te zijn en niet genoegzaam in verband te staan met de vorderingen, welke de geneeskundige wetenschappen in den laatsten tijd gemaakt hebben.

Ook bij de Regering bestond, sedert geruimen tijd, de overtuiging, dat eene herziening onzer geneeskundige wetgeving wenschelijk is. Reeds ten jare 1829 werd eene Staatscommissie belast met de taak om een voorstel van herziening te ontwerpen, en in den jare 1831 werd door het Departement van Binnenlandsche Zaken eene concept-wet tot dat einde aan den Koning voorgedragen. De zaak is destijds echter buiten gevolg gebleven, naar het schijnt, uit hoofde van de toenmalige staatkundige omstandigheden; eerst in 1840 is dezelve weder opgevat, als wanneer eene nieuwe Staatscommissie te dezer zake is benoemd, welke in een zeer uitgewerkt en belangrijk rapport, hetwelk sedert door den druk openbaar is gemaakt, hare gedachten omtrent de verbetering onzer geneeskundige Staatsregeling heeft medegedeeld en ontwikkeld.

Bij Koninklijke boodschap van den 13den November des vorigen jaars werd de lang verbeide voordragt van wet nopens dit aangelegen onderwerp ter overweging aan de Tweede Kamer ingediend. Men had verwacht, dat, naar mate men langeren tijd had gebruikt om deze zaak voor te bereiden en te bearbeiden, in die zelfde mate deze voordragt zich door volledigheid en doelmatigheid zou hebben onderscheiden. Naar het gevoelen van de groote meerderheid van de leden der Tweede Kamer heeft het aangeboden wetsontwerp slechts voor een gedeelte aan die verwachting beantwoord.

Het wetsontwerp, zooals het thans gesplitst door de Regering is voorgedragen, is verdeeld in zes hoofd-afdeelingen. De *eerste* behelst bepalingen nopens de uitoefening van de onderscheidene takken der geneeskundige practijk, waaronder bijzondere bepalingen voorkomen voor scheepsartsen, oogartsen, tandmeesters, vroedvrouwen, de aanwending van het dierlijk magnetismus, en eindelijk voor apothekers en den verkoop van geneesmiddelen, vergiften en drogerijen. In eene *tweede* hoofd-afdeeling worden eenige voorzorgen aangetroffen tot voorkoming van ongeoorloofde practijk door onbevoegden; terwijl eene *derde* afdeeling strafbepalingen bevat, ter verzekering van de stipte naleving der voorafgaande voorschriften. Eene *vierde* hoofd-afdeeling handelt over het geneeskundig toevoorzigt; in eene *vijfde* wordt aangeduid, op welke wijze in het geneeskundig onderzoek zal worden voorzien, terwijl aan het slot eenige bepalingen van eenen transitoiren aard voorkomen.

Het ware te wenschen geweest, dat dit wetsontwerp van eene uitvoeriger toelichtende Memorie vergezeld ware geworden, waarbij op eene volledige wijze zou zijn aangewezen, waarin eigenlijk de hoofdgebreken der tegenwoordige geneeskundige Staatsregeling bestaan, met opgave tevens van de beginselen, van welke de Regering bij de herziening heeft gemeend te moeten uitgaan, en van de meest belangrijke punten, waarin hare voordragt van de thans bestaande orde van zaken verschilt. Het onderzoek der Kamer zou daardoor grootelijks verligt zijn geworden, en verkeerde oordeelvellingen omtrent de strekking van sommige bepalingen voorgekomen.

De Centrale Afdeeling vermeent niet noodig te hebben, om eene voordragt, welke reeds gedurende onderscheidene maanden, zoo in als buiten de Kamer, van alle kanten is beschouwd en beoordeeld, thans weder in alle hare bijzonderheden te ontleden, noch ook om te onderzoeken, welke de strekking van voorgedragen bepalingen zij, en op welke beginselen dezelven gegrond zijn. Evenmin acht zij gepast, om in dit Verslag weder te herhalen de menigvuldige bedenkingen, welke tegen deze voordragt bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek in de Sectien der Tweede Kamer door de leden zijn voorgedragen en waarvan de mededeeling reeds het onderwerp heeft uitgemaakt van een uitvoerig Voorloopig Verslag. De Centrale Afdeeling vermeent, in de tegenwoordige omstandigheden, te kunnen volstaan met eenige van de voornaamste punten van bezwaar, welke tegen het voorstel der Regering in het midden gebragt zijn, kortelijk aan hare medeleden in herinnering te brengen.

De volgende punten schijnen als zoodanig hier bijzonder in aanmerking te moeten komen:

a. het bezwaar omtrent de onvolledigheid van het wetsontwerp, deels, omdat onderscheiden belangrijke zaken daarin gemist worden, zooals bepalingen omtrent de geregtelijke geneeskunde, de ziekenbussen, de quarantaine en andere, — deels omdat men oordeelt dat deze voordragt had behooren te zijn voorafgaan door eene behoorlijke regeling van het onderwijs in de geneeskunst;

b. het gemis van genoegzame waarborgen voor de kunde en geschiktheid van de toekomstige geneeskunst-oefenaren, voor een groot gedeelte het gevolg van eene min doelmatige inrigting van het *onderzoek* aan de Hoogescholen;

c. de vrees, dat, ten gevolge van de voorgestelde beperkende bepalingen nopens de *scheepsartsen*, na verloop van eenige jaren, aan die soort van geneeskunst-oefenaren behoefte zal ontstaan;

d. het gemis van voldoende waarborgen ten aanzien van de practische bekwaamheid van de *apothekers*, uit aanmerking van de ongenoegzaamheid van het vereischte van eenen academischen graad;

e. de wenschelijkheid, dat het beginsel eener trapsgewijze beperking van het getal der apothekers bij de wet worde vastgesteld;

f. het gemis van bepalingen strekkende om de *drogisten* aan het onderzoek en het toezigt der geneeskundige Raden te onderwerpen;

g. het bezwaar wegens te groote overhelling tot centralisatie, blijkbaar uit de voorgestelde bepalingen nopens de aanwending van het dierlijk magnetismus, en den verkoop van geheime geneesmiddelen;

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

h. de bedenking, dat bij deze voordragt verschillende onderwerpen ter nadere regeling door besluiten en reglementen zijn overgelaten, die men meende dat door de wet zelve behooren te worden geregeld; en eindelijk

i. het geheele stelsel der Regering ten aanzien van het geneeskundig toevoorzigt, met hetwelk de groote meerderheid verklaard heeft zich niet te kunnen vereenigen.

Aan geene van al de opgenoemde bedenkingen, die bij het Voorloopig Verslag, met opgave van redenen, ter kennisse van de Regering werden gebragt, heeft deze gemeend gevolg te kunnen geven, en zij heeft zich alzoo bepaald om hare voordragt van enkele feilen van redactie en in het oog loopende onnauwkeurigheden te zuiveren, zich overigens, naar het schijnt, ten pligt gesteld hebbende, om bij hare Memorie van beantwoording eene ongewone kortheid te betrachten.

Deze beantwoording in de Afdeelingen der Tweede Kamer onderzocht zijnde, is dan ook over het geheel niet gunstig door de leden beoordeeld geworden. Door velen hunner werd opgemerkt, dat indien men dezerzijds geene moeite gespaard had, om de Regering met de inzigten en wenschen van de meerderheid der Kamer nopens de meest belangrijke punten der voordragt bekend te doen worden, zulks geschied was in het vertrouwen, dat deze mededeeling zou kunnen strekken, om van wederzijden toenadering, en als gevolg daarvan meerdere overeenstemming van denkwijze, tot stand te brengen. In plaats daarvan had men nu met leedwezen ontwaard, dat de Regering aan geene der geopperde hoofdbezwaren was te gemoet gekomen, dat zij hare oorspronkelijke voordragt, wat de beginselen betrof, geheel onveranderd had gelaten, en tot geene wijzigingen had kunnen besluiten, dan welke men als geheel van ondergeschikt belang meende te moeten beschouwen. De beantwoording was ook aan velen onvolledig toegeschenen, daar bij dezelve op onderscheidene niet onbelangrijke punten van bezwaar niet of slechts in het voorbijgaan door de Regering geantwoord is.

Als gevolg van deze beschouwingen hebben dan ook zeer vele leden verklaard, het voor geheel overbodig te houden, om zich andermaal in het onderzoek van deze voordragt te verdiepen. Zij hebben zich derhalve bepaald, om het antwoord der Regering voor notificatie aan te nemen, terwijl sommigen hunner daarbij tevens de verklaring hebben gevoegd, dat, vermits de Regering zich ongenegen had betoond om ten aanzien van de beginselen, waarop hare voordragt is gegrond, in het minste aan den wensch van de meerderheid der Kamer toe te geven, zij uit dien hoofde ook geene vrijheid zouden hebben om aan die voordragt hunne goedkeurende stem te verleenen.

Dienvolgens is het wetsontwerp slechts door een betrekkelijk klein aantal leden op nieuw in de bijzonderheden onderzocht en overwogen geworden. Men heeft echter daarbij niet noodig geoordeeld, om op al de vroeger behandelde punten terug te komen, hetgeen men meende dat een nuttelooze arbeid zoude wezen, en tot geene gewenschte uitkomst zou kunnen leiden. Nogtans heeft men uitdrukkelijk verklaard te verlangen, dat het stilzwijgen omtrent vele dier punten in geen geval als een bewijs zou worden aangemerkt, dat men ten dien opzigte van denkwijze veranderd was, daar men integendeel geene redenen had gevonden, om niet bij de meeste der in het Voorloopig Verslag vervatte bedenkingen alsnog te blijven volharden.

De Centrale Afdeeling zal alsnu in de volgorde der artikelen kortelijk de aanmerkingen doen kennen, die, bij gelegenheid van de laatste behandeling der zaak in de Sectien, nog door *enkele* leden voorgedragen zijn.

Ad art. 1. De uitdrukking *tot de oefening der geneeskundige praktijk*, in den aanhef van dit artikel, wordt geacht minder juist te zijn. Men meent, dat daarvoor zou behooren gesteld te worden: *om bevoegd te zijn tot de uitoefening* enz.

voor de meer bepaalde uitoefening der heelkunst, in den 5den regel van het gewijzigd wetsontwerp. De bedoeling van deze woorden komt eenigszins duister voor. Men vraagt, bij tegenstelling, of de medicinae doctor dan bevoegd zij tot *de minder bepaalde* uitoefening van de heelkunst? ¹)

Hetgeen door de Regering is geantwoord met opzigt tot het bezwaar, hetwelk sommige leden in de voorgestelde afschaffing der stedelijke heelmeesters hadden gevonden, is geenszins bevredigend voorgekomen. De Regering schijnt daarbij uit het oog te hebben verloren, dat in het stelsel der voordragt geen andere dan chirurgiae doctores tot de uitoefening der heelkunst behoorden te worden toegelaten, met welk beginsel niet wel is overeen te brengen, dat in het vervolg, evenals thans het geval is, voor de zoogenaamde kleine chirurgie, de diensten van adsistenten of leerlingen zouden kunnen gebruikt worden.

Overigens hebben sommige leden verklaard bij hun gevoelen te volharden, dat de zelfde redenen, welke geleid hebben tot de bepaling, dat het verkrijgen van den graad van doctor chirurgiae altijd moet voorafgegaan zijn door het verkrijgen van den graad van doctor medicinae, insgelijks behoorden te leiden tot aanneming van het beginsel, dat om de geneeskunst te kunnen uitoefenen, men vooraf den graad van doctor chirurgiae behoort te hebben verkregen.

Met de voorgestelde bepaling, dat op non-activiteit gestelde officieren van gezondheid, in alle gevallen, tot de uitoefening der burgerpractijk bevoegd verklaard zouden kunnen worden, heeft men zich, ook na overweging van de daarvoor bijgebragte motieven, in geenen deele kunnen vereenigen. Gereedelijk kan men toegeven, dat de op non-activiteit gestelde officier van gezondheid in eene stelling verkeert, die het voor hem wenschelijk doet zijn, zijn lot door burgerpractijk te verbeteren, doch men oordeelt tevens, dat het personeel belang in geen geval een voldoend motief kan zijn, om hier van den algemeenen regel af te wijken. Men zou derhalve verlangen, dat ook ten aanzien van de op non-activiteit gestelden het beginsel gehandhaafd wierd, dat zij eerst na volbragten 20 jarigen dienst tot de uitoefening der burgerpractijk toegelaten kunnen worden.

Ad art. 2. De strekking van de aanmerking, bij het Voorloopig Verslag op dit artikel gemaakt, schijnt door de Regering niet wel te zijn begrepen. Men meende dat bekendheid met de landtaal in den buitenlandschen medicus behoorde gevorderd te worden, niet, zooals de Regering heeft opgevat, om de Pharmacopoea in het Nederduitsch te kunnen lezen, maar als noodzakelijk vereischte voor de receptuur en in het belang der patienten, en dat voorts bekendheid met onze Pharmacopoea voor den buitenlandschen geneeskundige, die zich hier ter uitoefening van de practijk komt vestigen, even onmisbaar voorkomt, als zij dit voor den vaderlandschen geneeskunst-oefenaar is.

Ad art. 3. Ofschoon bij art. 78 van het besluit op het hooger onderwijs tot het verleenen van het diploma *honoris causa* slechts uitstekende verdiensten in het algemeen gevorderd worden, zoo kan men evenwel niet aannemen, dat zulk eene buitengewone onderscheiding door eene Nederlandsche academie zou worden toegekend aan iemand, die onbekwaam is om het vak uit te oefenen, waarvoor het diploma is verleend. Zulks te veronderstellen, schijnt beleedigend te zijn voor de faculteit, welke het voorstel tot toekenning van zulk eene onderscheiding zou hebben gedaan, terwijl de waarde van zoodanig eerbewijs door de voorgestelde verbodsbepaling grootendeels zou te niet gaan.

Ad art. 4. Uit het antwoord blijkt nu, dat men werkelijk bedoeld heeft, om aan de bevoegdheid der vroeger geëxamineerden en geadmitteerden eene uitbreiding te geven. Intusschen volgt hieruit, dat er geen verband is tusschen dit artikel en de bepaling van art. 44, waarbij alleen handhaving en geen uitbreiding van het eenmaal verworven genot is bedoeld. Overigens acht men de beoogde begunstiging te groot, daar zij nu ook medebrengt de bevoegdheid, om zich overal in het Rijk tot uitoefening van het vak te kunnen vestigen, waarvoor geene redenen schijnen te bestaan.

Ad art. 5. Het boven dit artikel geplaatste opschrift: B. *Bijzondere bepalingen tot afdeeling* A *betrekkelijk*, schijnt gevoegelijk te kunnen wegvallen. Men plaatse die bijzondere bepalingen in de afdeeling, waartoe ze betrekkelijk zijn.

De stelling, hier door de Regeering in hare beantwoording vooruitgezet, dat zij het in den regel niet verkieslijk acht, geneeskunst-oefenaren van meer beperkte kennis en bekwaamheid te hebben, zooals de geuite wensch om voor den scheepsdienst eene afzonderlijke klasse van geneeskundigen te behouden, zoude medebrengen, schijnt in dadelijken strijd te zijn met hetgeen in den aanvang der Memorie wordt gezegd, dat namelijk het onderwijs en het onderzoek van de militaire geneeskundigen geenszins zoo oppervlakkig is, als men scheen te vermoeden, maar integendeel juist door velen zeer wordt geprezen. De erkentenis van laatstgemelde daadzaak had juist aanleiding gegeven tot den uitgedrukten wensch, gelijk zij tevens alleszins tot billijking van dien wensch schijnt te moeten strekken.

¹) Waarschijnlijk had Thorbecke de hand in de samenstelling van dit Verslag. Althans zijn stijl en manier van zeggen vindt men er in terug. Het Voorloopig Verslag werd, volgens eene aanteekening van Luzac, gesteld door den Griffier.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Ad Art. 12. Men blijft van gevoelen, dat de bijvoeging der woorden *ten geneeskundigen inzigte* en *ten gezegden einde* eene wijde deur zal openzetten voor dat schandelijk en laakbaar misbruik, hetwelk men in dit artikel heeft willen te keer gaan. Daardoor toch zou aan onbevoegden de gelegenheid aangeboden worden om zich aan de toepassing der verdiende straf te kunnen onttrekken, door te beweren, dat de aanwending van het magnetismus niet heeft plaats gehad ten geneeskundigen inzigte, maar tot het bekomen van psychologische resultaten. Bloot wijsgeerige nasporingen zullen, dus oordeelde men, ook zonder de bijvoeging dier woorden, wel nimmer grond tot vervolging in regten kunnen geven.

Voor elk afzonderlijk ziektegeval de speciale magtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken te moeten vragen en bekomen, om het dierlijk magnetismus te mogen aanwenden, acht men geheel oneigenaardig en zeer belemmerend voor de lijders, in verafgelegen plaatsen. Daarteboven beschouwt men deze bepaling als eene merkwaardige proeve, hoezeer de zucht van centralisatie veld wint, daar het zich anders niet laat verklaren, waarom, bij het bestaan van Plaatselijke Raden van toezigt en politie, men juist de tusschenkomst van het Algemeen Bestuur gemeend heeft te moeten vorderen.

Ad art. 13. De verplaatsing van de woorden: *door deze tot dien stand bevorderd*, aan het slot van het artikel, maakt den geheelen volzin onverstaanbaar. De redactie zal noodwendig verbetering behoeven.

Uit de beantwoording op dit artikel schijnt te moeten worden afgeleid, dat het de bedoeling is, om bij nader daar te stellen reglementaire verordeningen, voor de uitoefening van het vak van apotheker nog andere en meerdere waarborgen te vorderen, dan bij de wet zijn voorgeschreven. Men kan deze bedoeling niet goedkeuren, en meent dat, wanneer men voor de toelating als apotheker het bewijs van volbragte practische oefening noodig oordeelt, de verpligting tot overlegging daarvan evenzeer in de wet zelve behoort te worden opgenomen, als de verpligting tot het verkrijgen van den voorbereidenden graad aan eene der Hoogescholen.

Ad art. 16. Ter voldoening aan het te kennen gegeven verlangen, heeft men de woorden *door de Provinciale Raden* doorgehaald, doch verzuimd om ze te doen vervangen door eene nadere aanwijzing van de autoriteit, welke de hier bedoelde lijsten zal opmaken. Zoodanige aanwijzing evenwel schijnt onmisbaar te wezen, bij het voornemen, om, met afwijking, naar men meent, van het bestaande gebruik, die lijsten voortaan van het Algemeen Bestuur te doen uitgaan.

Ad art. 18. Bij het Voorloopig Verslag had men gevraagd, of bij dit artikel eene civiele, dan wel eene crimineele verantwoordelijkheid bedoeld was. Bij haar antwoord geeft de Regeering te kennen, dat, tot wegneming van den twijfelachtigen zin, alsnu voor het woord *verantwoordelijk* gesteld is *aansprakelijk*. Intusschen meent men, dat het in de plaats stellen van een bijkans synoniem woord weinig tot verduidelijking van den zin kan strekken. Overigens heeft men herhaald, hetgeen reeds bij het Voorloopig Verslag was opgemerkt, dat eene crimineele verantwoordelijkheid hier niet aannemelijk is, terwijl de civiele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek geregeld is, zoodat te dien opzigte de geheele bepaling der laatste zinsnede van dit artikel onnoodig en overtollig wordt geacht.

Ad art. 19. *Commissaris van politie of burgemeester*. Behoort hier niet, volledigheidshalve, mede van den *grietman* melding gemaakt te worden?

Men blijft vreezen, dat het verbod, om het *arsenicum album* niet beneden zekere bepaalde hoeveelheid te mogen afleveren, gevaarlijke gevolgen kan hebben, bij het gemis van eenigen waarborg voor de zorgvuldige bewaring van het gedeelte dat niet verbruikt is. Die bedenking wordt door het antwoord der Regeering niet in het minste opgelost, daar zij geheel uit het oog schijnt te hebben verloren, dat, wanneer bij de wet wordt vrijgelaten om zich vergif te kunnen aanschaffen in zoodanige hoeveelheid, als men oordeelt noodig te hebben, er alsdan ook van geen overschietend gedeelte sprake kan zijn, evenmin als van de vrees voor ongelukken, die daardoor veroorzaakt zouden kunnen worden.

Ad art. 21. Ten aanzien van de *verantwoordelijkheid* gedraagt men zich aan het aangeteekende op art. 18. Men begrijpt overigens niet, waarom in deze beide artikelen en in art. 23 speciale melding van de verantwoordelijkheid der apothekers is gemaakt, terwijl dezelve in andere artikelen, b.v. in art. 24, wordt gemist. Men zou dan verkieslijker achten, om de bepalingen nopens de verantwoordelijkheid in een algemeen artikel aan het slot der onderafdeeling voor de apothekers te vereenigen en zamen te vatten.

Ad. art. 23. De aanhaling zal ten gevolge van de nummerverwisseling der artikelen veranderd moeten worden. Voor 21 stelle men dus 18.

Ad art. 25. De uitdrukking van *staving der bevoegdheid tot uitoefening*, in het boven dit artikel geplaatste opschrift der derde afdeeling gebezigd, schijnt niet gelukkig gekozen te zijn. Ook begrijpt men niet, welke gemeenschap er bestaat tusschen het verbod in art. 27 ten aanzien van het bezigen van zekere benamingen, en de bevoegdheid der belanghebbenden tot het uitoefenen van eenig vak der geneeskunst.

Voorts heeft men gevraagd, of in art. 25 niet mede van de *kleinhandelaren in drogerijen* melding behoort te worden gemaakt, gelijk in de beantwoording op art. 18 was aangekondigd?

Ad art. 26. Men mist hier eene bepaling ter voorziening in het geval, dat men verzuimd mogt hebben eenen bevoegden geneeskunst-oefenaar op de lijst te plaatsen, schoon hij zich daartoe tijdig aangemeld hebbe.

Ad art. 27. Reeds bij het Voorloopig Verslag werd de meening geuit, dat men het nut van de in dit artikel vervatte bepaling niet kon bevroeden. Men is daarop nader teruggekomen, en heeft nogmaals opgemerkt, dat het weinig zal baten, of de hier bedoelde benamingen al bij de wet voor onwettig worden verklaard, wanneer niet tevens het gebruik maken van dezelven door strafbepalingen wordt te keer gegaan.

Ad art. 29. Dit artikel is bijkans onverstaanbaar, tengevolge van de inlassching van onderscheiden tusschenzinnen. De redactie zal noodwendig verbetering behoeven.

Ad art. 32. Men mist in de laatste zinsnede van dit artikel, bij de woorden *met tijdelijke schorsing*, eene bepaling nopens den duur dier schorsing.

Voorts kan men niet toegevan, dat art. 4 der Grondwet niet zou toelaten, dat bij de wet bevoegdheid gegeven worde tot voorloopige aanhouding van personen, die geene bekende woonplaats binnen het Rijk hebben, wanneer zij zich aan overtredingen tegen de wet schuldig maken. Het spreekt overigens van zelf, dat de voorgedragen bepaling, ofschoon in het bijzonder tegen de zoogenaamde Tyrolers of Hongaarsche doctors gerigt, echter niet uitsluitend tot *vreemdelingen* betrekkelijk zoude behooren te zijn, maar in het algemeen van toepassing behoorde te zijn op alle personen, die hier te lande geen bekend domicilie hebben.

Ad art. 33. Bij het antwoord schijnt de bedoeling van de groote meerderheid der leden eenigszins miskend te zijn. Die meerderheid toch was, evenzeer als de Regering, overtuigd van de noodzakelijkheid, dat er een waakzaam en krachtvol geneeskundig toezigt daargesteld worde, maar zij oordeelde, in tegenstelling met het gevoelen van de Regering te dien opzigte, dat *Commissien*, onder welke benaming dan ook, in den regel ongeschikt zijn om zoodanig toezigt, waarbij het op handelen aankomt, met goed gevolg te kunnen uitoefenen. Dit gevoelen was gegrond op hetgeen zij meende, dat door de ondervinding onwedersprekelijk was bewezen; waaruit zij alzoo aanleiding nam om te vertrouwen, dat de Regering, bij den wensch om een beter en doeltreffender toezigt daar te stellen, dan tot dusverre heeft plaats gehad, dan ook niet aarzelen zou den weg te verlaten, die gebleken was tot geene gewenschte uitkomsten te kunnen leiden. Indien derhalve bij de leden al eenig verschil van meening heeft bestaan omtrent de wijze van uitoefening van het geneeskundig toezigt, in de hoofdzaak nogtans bestond er geen verschil, daar althans de groote meerderheid zich stellig verklaard heeft voor het beginsel, om al wat de eigenlijke uitvoering betreft, en dus de uitoefening der geneeskundige politie, niet aan *commissien* maar aan bijzondere *personen* op te dragen. En bij dit gevoelen van de meerderheid hebben de weinige leden, welke aan het later onderzoek der voordragt deel hebben genomen, verklaard te blijven volharden, terwijl zij betreurden, dat de Regering een zoo belangrijk punt bij hare Memorie onaangeroerd heeft gelaten.

Ad art. 38. Men heeft nader aangedrongen op het daarstellen van *arrondissements-Raden*, van welker adsistentie ten behoeve van de justitie in geregtelijk-geneeskundige zaken men goede uitkomsten meende te kunnen verwachten. Het antwoord der Regering op dit punt zou, naar de meening van enkelen, moeten doen betwijfelen, of zij wel ten volle overtuigd zij van het belang, hetwelk gelegen is in goede wettelijke bepalingen omtrent de geregtelijke geneeskunst.

XIII. *Uitoefening der Geneeskunst.*

Ad art. 40, *onder goedkeuring en bekrachtiging der Provinciale Staten.* Men oordeelt, dat tot wegneming van allen twijfel hier voor *Provinciale* zou behooren gesteld te worden *Gedeputeerde* en dat de woorden *en bekrachtiging* gevoegelijk zouden kunnen wegvallen.

Ad art. 41. De hier bedoelde processen-verbaal, om als bewijsmiddel in regten te kunnen gelden, behooren te zijn opgemaakt op den eed door de Raden bij den aanvang van hunne bediening gedaan, waaromtrent dus een stellig voorschrift in de wet onmisbaar voorkomt.

Overigens is men van oordeel, dat de provinciale en plaatselijke Raden collegialiter ongeschikt zijn om te verbaliseeren, en dat mitsdien bij de wet aan de leden zelven van die Raden de bevoegdheid moet worden toegekend, om wegens alle overtredingen, die zij ontdekken, proces-verbaal op te maken.

Ad art. 42. In verband met den wensch, dat de geneeskundige Raden niet met het *toezigt*, maar met het *onderzoek* worden belast, oordeelt men dat die collegien òf zelven de examina behooren af te nemen, òf althans de speciale commissien en bijzondere personen tot het afnemen van examina behooren aan te wijzen, en dat die benoeming dus niet van den Minister van Binnenlandsche Zaken behoort uit te gaan.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 3den Mei 1845.

9. NOTA VAN NADERE WIJZIGINGEN. [1]

Art. 1, 1ste zinsnede, 1sten regel, in plaats van de woorden: *tot de uitoefening der geneeskundige practijk* enz., te stellen:	om bevoegd te zijn tot de uitoefening der geneeskundige practijk *enz.*
5den regel, in plaats van de woorden: *meer bepaalde uitoefening*, te stellen:	uitoefening meer bepaaldelijk
In de 2de zinsnede, 5den regel, achter het woord *verlaten* te voegen:	hebben of op non-activiteit gesteld zijn.
Het overige der zinsnede weg te laten.	
Art. 12, 1ste zinsnede, 1sten en 2den regel, voor *ten geneeskundigen inzigte*, te stellen:	als geneeskundig bedrijf
In de 2de zinsnede, 1sten regel, in plaats van de woorden *ten gezegden einde*, te stellen:	als zoodanig
4den en 5den regel, de woorden: *door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken*, weg te laten.	
5den regel, na het woord *magtiging* in te voegen:	van den provincialen geneeskundigen Raad
laatste regels, de woorden *Onzen Minister voor elk geval*, te vervangen door:	provincialen geneeskundigen Raad
Art. 13. De redactie aldus te wijzigen:	Art. 13. Tot het bereiden en afleveren van geneesmiddelen zijn als coadjutores der eigenlijk gezegde geneeskunst-oefenaren alleen geregtigd apothekers. Tot het verkrijgen van dien stand kan de belanghebbende alleen geraken ten gevolge van een afgelegd practisch examen en bekomen toelating voor eene nader aan te wijzen speciale commissie, na alvorens den voorbereidenden graad van candidaat voor de studie der geneeskunde bij de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen aan eene der hoogescholen van dit Rijk verkregen te hebben.
Art. 18. De laatste zinsnede van dit artikel te doen wegvallen.	
Art. 19. In de laatste zinsnede, in plaats van de woorden *of burgemeester*, te stellen:	burgemeester of grietman
Art. 22. De laatste zinsnede van dit artikel te doen wegvallen.	
Art. 23, regel 1, in plaats van art. 21 te stellen:	art. 18
Art. 29. De redactie van dit geheele artikel aldus te wijzigen:	Art. 29. Zij die eenen anderen tak van geneeskunde uitoefenen, dan waartoe zij als bevoegd op de in art. 25 dezer wet omschrevene lijst vermeld staan, kunnen, behalve met de boete of gevangenis, te zamen of afzonderlijk, zooals die bij het 1ste lid van art. 32 dezer wet aangeduid zijn, ook nog met tijdelijke schorsing in de uitoefening van hun beroep, van ten hoogste 2 jaren, gestraft worden.
Art. 32, 2de zinsnede, 2den regel, achter het woord *schorsing* invoegen:	van ten hoogste twee jaren
Art. 40, 5den regel, de woorden *en bekrachtiging* doen wegvallen.	
in plaats van *Provinciale* te stellen:	Gedeputeerde

[1]) Deze nota werd ingezonden bij brief van 7 Mei 1845. (Zie het Verslag van de Vergadering van dien dag.)

XIV. *Bepalingen omtrent Doorvoerrechten.*

XIV. Van kracht blijven van Bepalingen omtrent rechten op den Doorvoer.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 7 December 1844.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 23 November 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ten einde de Handel, met het uiteinde van dit jaar, niet verstoken zij van de voordeelen, welke aan denzelve bij de bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24) zijn toegekend, doch met den laatsten December aanstaande zullen komen te vervallen, wordt aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aangeboden een ontwerp van wet, strekkende om die bepalingen in kracht te doen blijven tot op het tijdstip, dat een nieuw Tarief van regten op den In-, Uit- en Doorvoer zal kunnen worden in werking gebragt.

Bij dat ontwerp is eene toelichtende memorie gevoegd.

En hiermede, bevelen Wij U Edel Mogenden Heeren! in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 20sten November 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz, enz, enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, om, in afwachting van het tijdstip waarop het nieuwe Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer zal zijn vastgesteld, de handel niet verstoken worde van de voordeelen, welke de wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24), bevattende wijziging van de heffing der regten op den doorvoer, aan denzelve, uiterlijk tot den laatsten December 1844, verzekert,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24) blijft van kracht tot op het tijdstip der inwerkingbrenging van een nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De beraadslaging omtrent het aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden ontwerp Tarief op de regten van in-, uit- en doorvoer, nog geenszins zoo verre gevorderd zijnde, dat men met grond zoude kunnen verwachten, dat dezelve voor den 31sten December dezes jaars geheel afgeloopen zal zijn, zoo is het noodig door wettelijke bepalingen te voorzien, dat niet de handel inmiddels door het verstrijken van den termijn, bij art. 3 der wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24), van de voordeelige bepalingen dier wet verstoken blijve.

De voordragt tot verlenging van dien termijn is dus noodzakelijk.

Daar de beslissing over het ontworpen Tarief in den aanvang van het volgende jaar kan worden te gemoet gezien, heeft men gemeend de verlenging slechts tot op het tijdstip te moeten voordragen, waarop dit ontwerp ten uitvoer kan worden gelegd.

Ook achtte men het doelmatig, ten einde het gevoelen van de Vertegenwoordiging omtrent het stelsel van doorvoer, zooals dit bij het ontworpen Tarief is voorgedragen, niet vooruit te loopen, blootelijk het behoud der bestaande bepalingen te moeten voordragen, waarmede alzoo de vraag over het geheele stelsel van het Tarief in geheel gehouden wordt.

4. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

In afwachting van het tijdstip, waarop een nieuw Tarief der regten op den in-, uit- en doorvoer in werking zoude komen, heeft de wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24), bij wijze van transitoiren maatregel, in het belang van den handel en de scheepvaart, aan de Regering de bevoegdheid gegeven tot vermindering van de bestaande doorvoer-regten en tot wijziging en verligting van formaliteiten, welker vervulling drukkend en niet bepaaldelijk noodig geacht zoude worden. Daar echter de wettelijke duur dier bevoegdheid en van de krachtens dezelve gemaakte bepalingen, volgens art. 3 der wet, met den laatsten December dezes jaars zal komen op te

XIV. *Bepalingen omtrent Doorvoerrechten.*

houden, zoo bestaat de noodzakelijkheid, om dien termijn alsnog te verlengen, ten einde handel en scheepvaart niet verstoken zouden zijn van de voordeelen, welke voor dezelven uit de toegekende tweeledige bevoegdheid voortvloeijen.

Bij de onderhavige voordragt wordt dan ook voorgesteld, om bovengemelde wet van 31 Mei 1843 te bestendigen tot op het tijdstip der in werking brenging van een nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer.

Bij gelegenheid van het onderzoek, hetwelk omtrent dit voorstel in de Afdeelingen der Tweede Kamer heeft plaats gehad, zijn er door de leden een tweetal bedenkingen in het midden gebragt, die betreffen de bepaling van het tijdstip, tot hetwelk de wettelijke duur van den in dezen bedoelden transitoiren maatregel zoude worden toegestaan.

Men was, namelijk, vooreerst van oordeel, dat het tijdstip der in werking brenging van een nieuw Tarief te onzeker is, om daaraan alleen de voortduring van bepalingen te verbinden, die uit derzelver aard als exceptioneel en voorbijgaande moeten beschouwd worden. Daarom zou men verlangen, dat er een vast en bepaald tijdstip in het ontwerp worde uitgedrukt, tot hetwelk de wet van 31 Mei 1843 hare kracht zal behouden, en geeft in bedenking dat tijdstip te bepalen op den laatsten December 1845.

Eene tweede bedenking, ondergeschikt aan de voorafgaande, strekte om te doen opmerken, dat, aangezien de wet van 31 Mei 1843 niet enkel de vermindering van doorvoer-*regten* betreft, maar ook bevoegdheid geeft tot verligting en wijziging van bestaande *formaliteiten*, welk onderwerp bij de algemeene wet omtrent de heffing der in- en uitgaande regten geregeld is, daaruit alzoo moet volgen, dat de invoering van een nieuw Tarief van regten op zich zelf geen volkomen geschikt tijdstip aanbiedt, om daaraan den voortduur van de wet van 1843 te verbinden, maar dat noodwendig daaraan tevens moet verknocht worden het tijdstip der in werking brenging van eene nieuwe wet op de heffing dier regten, ten einde de handel ook gehandhaafd kunne worden bij het genot der voorregten, die ten aanzien van de *formaliteiten* uit de aan de Regering toegekende bevoegdheid tot wijziging van dezelven voortvloeijen. Men wenscht daarom, voor het geval althans dat aan de eerstgemelde bedenking niet mogt worden toegegeven, dat aan het slot van de wet worde bijgevoegd: *en van eene nieuwe wet op de heffing dier regten.*

Men geeft voorts in bedenking, om in den considerans, in plaats van *om in afwachting*, te stellen *dat in afwachting;* — voor HET *nieuwe Tarief* te lezen: EEN *nieuw Tarief*, — en achter het woord *vastgesteld* te laten volgen: *en in werking gebragt;* en zulks, wat de beide laatste reflectien betreft, mede in verband met de in het dispositief gebezigde uitdrukkingen.

Eindelijk wenscht men, dat boven het dispositief worde gesteld *Eenig artikel.*

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 3den December 1844.

5. NOTA VAN DEN MINISTER VAN FINANCIEN.

Na de mededeeling van de bedenkingen, vervat in het verslag der Centrale Afdeeling, is het volgende, door den Minister van Financiën, ter kennisse van die Afdeeling gebragt:

Men heeft gemeend te moeten toegeven aan het verlangen, om een vast tijdstip bepaald te zien, tot hetwelk de wet van 31 Mei 1843 hare kracht zal behouden, welk tijdstip, ingevolge het gedane voorstel, is vastgesteld op den 31sten December 1845.

Het schijnt dan ook niet noodzakelijk, om de woorden: „*en van eene nieuwe wet op de heffing dier regten*" aan het slot van het eenig artikel bij te voegen.

Immers, zoowel de bepalingen der wet van 31 Mei 1843, aangaande het tarief van de doorvoerregten, als die omtrent de bevoegdheid der Regering tot wijziging van sommige formaliteiten bij den doorvoer, zijn begrepen in het thans bij de Kamer in behandeling zijnde wetsontwerp, houdende het Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer; bevattende art. 7 van de wet voorafgaande het Tarief, omtrent laatstgenoemd onderwerp de zelfde bepalingen als die der wet van 31 Mei 1843.

De thans voorgedragene nieuwe redactie van het dispositief der wet heeft overigens ongetwijfeld geheel de strekking om alle bedenkingen op te lossen.

Aan het verlangen tot wijziging van de redactie van het wetsontwerp in sommige opzigten, is gereedelijk voldaan.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In den considerans der wet:

Regel 2, in plaats van *om*, te stellen *dat*

Regel 2, in plaats van *het nieuwe*, te stellen *een nieuw*.

Regel 3, achter *vastgesteld* invoegen de woorden: *en in werking gebragt.*

Boven het dispositief der wet te stellen het opschrift

Eenig artikel

Het artikel aldus te lezen:

„De wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 24) blijft van kracht tot den laatsten December 1845, ten ware dezelve vóór dat tijdstip door andere wettelijke bepalingen mogt zijn vervangen."

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 6 Februari 1845.)

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844, n°. 64).

XV. Afschrijving op het Grootboek van Kapitalen ten name van opgeheven Fondsen.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 7 December 1844.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 27 November 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In overeenstemming met het bepaalde bij art. 2 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8), wordt hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging en vergezeld van eene toelichtende memorie, aangeboden een ontwerp van wet tot afschrijving van het Grootboek der nationale schuld, van kapitalen aan twee bij de voorsz. wet opgeheven bijzondere fondsen toebehoorende.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten November 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 2 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8), houdende regeling van uitgaven ten laste van op te heffen bijzondere fondsen, nader door de wet geregeld moet worden de bestemming van zekere inschrijvingen op het Grootboek der nationale schuld, rentende twee en een half ten honderd, aan de daarbij opgenoemde fondsen toebehoorende,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De inschrijvingen op het Grootboek der nationale schuld rentende twee en een half ten honderd, toebehoorende aan het fonds voor de koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage, bedragende *honderd veertien duizend zeven honderd gulden* (*f* 114 700), en aan het fonds der octrooijen, ten bedrage van *honderd een en vijftig duizend vier honderd gulden* (*f* 151 400), en alzoo te zamen een kapitaal uitmakende van *twee honderd zes en zestig duizend een honderd gulden* (*f* 266 100), zullen met het begin des jaars 1845 van het gezegde Grootboek afgeschreven en alzoo vernietigd worden.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De behoeften voor de uitgaven der Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage en van de Octrooijen zijn in de Staatsbegrooting opgenomen, en de fondsen, waaruit die uitgaven vroeger werden goedgemaakt, zijn volgens de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8) geregeld. [1])

Blijkens het 2de artikel van die wet, moet nader eene bestemming gegeven worden aan de kapitalen in het Grootboek der nationale schuld rentende twee en een half ten honderd, ten behoeve van die fondsen ingeschreven.

Geene behoeften meer bestaande, waartoe de waarde dezer kapitalen betrekking heeft, en alzoo geene noodzakelijkheid aanwezig zijnde om die te gelde te maken, heeft men het verkieslijk geacht om dezelve te doen dienen tot vermindering van de nationale schuld, en het wetsontwerp strekt derhalve tot afschrijving van het Grootboek, waardoor eene jaarlijksche rentebesparing van *f* 6652.50 plaats zal vinden.

4. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Bij art. 2 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8) werd bepaald, dat er nader eene wettelijke regeling zoude behooren plaats te hebben ten aanzien van de te geven bestemming aan twee kapitalen, ingeschreven op het Grootboek der $2\frac{1}{2}$ pcts. nationale werkelijke schuld ten name van het fonds voor de Koninklijke bibliotheek te *'s Gravenhage* en van het fonds der octrooijen, welke beide fondsen, benevens eenige andere, bij de gezegde wet zijn opgeheven.

[1]) Bij brief van 7 December 1844 werd door den Minister van Financiën medegedeeld, dat in de Memorie, aan het einde der eerste zinsnede, in plaats van de woorden „verevend en opgeheven", moest gelezen worden: „geregeld"

XV. *Afschrijving van opgeheven Fondsen.*

Ter voldoening aan die bepaling, wordt bij de tegenwoordige wetsvoordragt voorgesteld, om de bedoelde twee inschrijvingen, respectievelijk groot *f* 114 700 en *f* 151 400, met het begin des jaars 1845 van het Grootboek te doen afschrijven en dezelven alzoo te bestemmen tot vermindering van de nationale schuld.

Vermits, ter gelegenheid van de behandeling der boven vermelde wet van 10 Februarij jl., door de Regering in hare Memorie van beantwoording de vereischte ophelderingen zijn gegeven met opzigt tot de herkomst dier beide inschrijvingen en den aard der fondsen, aan welke dezelven hebben toebehoord, zoo acht men het onnoodig daaromtrent thans weder in bijzonderheden te treden.

Overigens hebben al de leden der Tweede Kamer, die aan het onderzoek van het onderhavig wetsontwerp in de Afdeelingen deel genomen hebben, verklaard zich met het voorstel, om die inschrijvingen door vernietiging te doen strekken tot vermindering van de nationale schuld, gereedelijk te kunnen vereenigen. — Er zijn voorts op die voordragt geene andere bedenkingen in het midden gebragt dan de twee volgende, die de redactie van de wet betreffen.

Vooreerst heeft men aangemerkt, dat, vermits de beide in dezen bedoelde fondsen reeds bij eene vroegere wet opgeheven zijn geworden, het mitsdien minder juist is te gewagen van inschrijvingen aan die fondsen *toebehoorende*. Men zou daarom in den considerans de woorden: *inschrijvingen — aan de daarbij opgenoemde fondsen toebehoorende* wenschen te doen vervangen door *kapitalen — ten name van de daarbij opgenoemde fondsen ingeschreven*; en voorts in het *eenig artikel* den aanhef te veranderen als volgt:

„De inschrijvingen op het Grootboek der nationale schuld rentende „twee en een half ten honderd, staande ten name van het opge- „heven fonds voor de Koninklijke bibliotheek te *'s Gravenhage*, be- „dragende *f* 114 700, en van het soortgelijk fonds der octrooijen" enz.

Ten andere verlangt men, dat het woord *zekere* in den considerans zal wegvallen, als zijnde geheel overtollig.

Eindelijk hebben sommige leden uit de indiening van het tegenwoordig wetsontwerp aanleiding genomen om te vragen, of er nog niet meerdere soortgelijke fondsen bestaan, aan welke inschrijvingen op het Grootboek toebehooren, wier afschrijving en vernietiging insgelijks geraden te achten zij?

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 3den December 1844.

5. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In den considerans, 4den regel,	weg te laten het woord *zekere*.
6den regel,	het woord *aan* te doen vervangen door „ten name van"
	in plaats van het woord *toebehoorende*, te stellen, „ingeschreven"
Eenig artikel, 2den regel,	de woorden, *toebehoorende aan*, te doen vervangen door „staande ten name van"
4den regel,	in plaats van het woord *aan*, te stellen „van"

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 6den Februari 1845).

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844 n°. 63).

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

XVI. Verhooging van hoofdstuk IX B der Staatsbegrooting over 1844 en 1845, ten behoeve voor het Pensioenfonds. [1])

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 12 December 1844.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 27 November 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Bij deze wordt aan U Edel Mogenden ter overweging aangeboden een ontwerp van wet, de strekking hebbende eene verhooging van het *negende* hoofdstuk B der Staatsbegrooting over de jaren 1844 en 1845, tot het einde breeder toegelicht in de het voorz. ontwerp vergezellende memorie.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten November 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

[1]) Bij brief van 11 December 1844, medegedeeld in het verslag der Vergadering van den 12den, werd door den Minister van Financiën in het wetsontwerp de verandering aangebracht, bedoeld bij het slot der Memorie van Beantwoording; dien ten gevolge werd de wet tot het jaar 1844 beperkt.

---

2. ONTWERP VAN WET

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de som, uitgetrokken voor subsidie aan het algemeen burgerlijk Pensioenfonds, op den staat van berekeningen voor het Departement van Finantien over de jaren 1844 en 1845, vastgesteld bij de wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 65), ongenoegzaam is, om in de bestaande behoefte te kunnen voorzien;

Dat er dienvolgens voorzieningen benoodigd zijn, om die meerdere uitgave te kunnen bestrijden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Tot bestrijding der uitgaven wegens persioenen, loopende ten laste van het algemeen burgerlijk Pensioenfonds, wordt het subsidie, ten behoeve van die instelling uitgetrokken bij het 2de artikel der 10de Afdeeling van het IXde hoofdstuk B der Staatsbegrooting, vastgesteld bij de wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 65), over ieder der jaren 1844 en 1845 verhoogd met eene som van *honderd vijf en zeventig duizend gulden* (*f* 175 000), en daardoor gebragt tot *twee honderd vijf en negentig duizend gulden* (*f* 295 000).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het opvolgend te gelde maken van vroeger zeer aanzienlijke bezittingen van het burgerlijk Pensioenfonds, ten einde aan hetzelve opgelegde verpligtingen te kunnen gestand doen, heeft het kapitaal van het algemeen burgerlijk Pensioenfonds geheel en al uitgeput, zoodat de inkomsten van dat fonds, behalve deszelfs aandeel in de boeten en verbeurdverklaringen, bij de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen vallende, zich voor het tegenwoordige uitsluitend bepalen tot de bijdragen der burgerlijke ambtenaren, zoo wegens de *twee* percent doorloopende, als van de *vier*jarige contributien.

Die baten, welke, buiten het Rijks-subsidie van *f* 120 000 over 1843 en vroeger, op nagenoeg *f* 400 000 jaarlijks geraamd werden, zullen, als gevolg der opheffing van een aantal ambtsbetrekkingen, over het jaar 1844 en vervolgens, vermoedelijk niet meer dan *f* 370 000 kunnen afwerpen, terwijl de lasten van het fonds,

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

ook door de jongste maatregelen van vereenvoudiging en bezuiniging, aanmerkelijk zijn verzwaard, zoodat die lasten op dit oogenblik op niet minder dan ƒ 665 000 kunnen worden geschat.

De Raad van bestuur van het algemeen burgerlijk Pensioenfonds heeft, naar aanleiding van art. 26 van het reglement, [1]) gearresteerd bij besluit van den 21sten Januarij 1836, n°. 97, de nadere ondersteuning van de Regering ingeroepen, welke verpligtend is, omdat het fonds belast is met de betaling van pensioenen, welke anders uit de schatkist zouden hebben moeten worden bestreden.

De Regering heeft dan ook gemeend, die ondersteuning niet te mogen weigeren, en wordt bij het wetsontwerp eene verhooging van het subsidie over ieder der jaren 1844 en 1845 ten bedrage van ƒ 175 000 aangevraagd; zullende, tot aanvulling der middelen over 1844 en 1845, ook, in evenredigheid van dit vermeerderd bezwaar, wettelijke voorzieningen worden voorgedragen.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Bij het voorloopig onderzoek van de wetsvoordragt, in de Afdeelingen der Tweede Kamer, waarbij 39 leden tegenwoordig zijn geweest, zijn de volgende bedenkingen en vragen in het midden gebragt.

§ 1. Bij de overtuiging, dat de ongunstige toestand van het algemeen burgerlijk Pensioenfonds, tijdens de indiening der Begrootingen voor 1844 en 1845, aan de Regering niet onbekend geweest kan zijn, heeft men verklaard niet te kunnen goedkeuren, dat niet reeds destijds eene aanvraag van gelden tot verhooging van het gewone subsidie aan de Staten-Generaal gedaan is, of althans aan dezelven kennis gegeven, dat zoodanige aanvraag verwacht zoude moeten worden.

§ 2. Men heeft voorts algemeen verklaard, niet in staat te zijn om het onderhavige wetsontwerp te kunnen beoordeelen, zoolang door de Regering niet volledige inlichtingen worden gegeven, zoo ten aanzien van den aard en den toestand van het fonds, als nopens de verpligting van den Staat tot ondersteuning van hetzelve. Die verpligting toch was voor 's hands aan vele leden toegeschenen zeer twijfelachtig te zijn, en althans niet genoegzaam bewezen en geregtvaardigd te worden door de verwijzing naar art. 26 van het Koninklijk besluit van den 21sten Januarij 1836, noch door de zeer onbepaalde verzekering, dat het fonds belast is met pensioenen, welke anders uit de schatkist bestreden hadden moeten zijn.

Men verlangt dus met de gronden, waarop de verpligting van den Staat zoude rusten, nader te worden bekend gemaakt en voorts duidelijke inlichtingen te ontvangen nopens den oorsprong, den verderen loop en den tegenwoordigen toestand van het fonds, zoo mede nopens de oorzaken van de uitputting en verachtering van die instelling. Men wenscht daarenboven het beloop te vernemen van de jaarlijksche kosten van administratie van het fonds en voorts mededeeling te bekomen van eenen nominatieven staat der personen, die op dit oogenblik uit het fonds pensioen trekken, met aanduiding, voor ieder hunner, van het bedrag van het pensioen en van den grond, waarop de toekenning heeft plaats gehad.

§ 3. Ook wenscht men te vernemen, bij welke wettelijke verordening een gedeelte der boeten en verbeurdverklaringen, bij de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen vallende, aan het algemeen burgerlijk Pensioenfonds is toegekend, en of de ontvangsten te dier zake voortdurend en op eene regelmatige wijze aan dat fonds zijn toegevloeid.

§ 4. Wijders heeft men verklaard van gevoelen te zijn, dat, bijaldien op den Staat de verpligting zoude rusten, om door geldelijke bijdragen te helpen voorzien in de betaling der pensioenen, die ten laste van het fonds loopen, de billijkheid in dat geval dan ook vordert, dat op die pensioenen zullen worden toegepast de beginselen, vervat in het besluit van 29 Augustus 1842, naar welke de overige Rijks-pensioenen bereids zijn geregeld en gedeeltelijk ingekort.

§ 5. Men heeft eindelijk algemeen het verlangen te kennen gegeven, dat spoedig eene nieuwe concept-wet op de pensioenen aan de Staten-Generaal worde voorgedragen, daar de tegenwoordige voordragt een nieuw bewijs oplevert van de noodzakelijkheid eener wettelijke regeling van dit onderwerp.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 3den December 1844.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. In de moeijelijke oogenblikken, waarin het IXde hoofdstuk *B* der Begrooting van uitgaven werd voorgedragen en vastgesteld, was het niet mogelijk zich onledig te houden met een grondig onderzoek naar den staat van het Pensioenfonds en naar de verpligtingen daaromtrent op den Staat berustende. Intusschen kon er, zoolang zoodanig onderzoek niet geleid had tot de overtuiging, dat er gronden bestonden tot het doen eener wetsvoordragt, ook geene aanvraag van gelden tot verhooging van het gewone subsidie gedaan worden.

§ 2. In voldoening aan het te kennen gegeven verlangen, om met den toestand van het fonds te worden bekend gemaakt, wordt hierbij overgelegd een staat (bijlage *A*) van de ontvangsten en uitgaven, volgens de boeken der Generale Thesaurie voor rekening van het fonds gedaan over het tijdvak van den 1sten April 1836 tot ultimo December 1843.

Uit dien staat blijkt, dat het fonds, geholpen door de subsidien uit de schatkist ad ƒ 307 000 en voorschotten ad ƒ 725 856.40, die bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), als Staats-schulden onder de lasten van den achterstand zijn opgenomen, uit eigen middelen bestreden heeft de lasten die het zijn opgelegd, en die over dat geheele tijdvak eene uitgaaf van nagenoeg ƒ 4 000 000 gevorderd hebben.

De eenige toelichting die deze staat schijnt te behoeven, is, dat het nadeelig slot van ƒ 13 297, nagenoeg wordt gedekt door de waarde van ƒ 9200 4½ percents schuldbekentenissen van het Amortisatie syndicaat, die aan het Rijk afgestaan maar nog niet te gelde gemaakt zijn.

Volgens de ter Griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gedeponeerde lijst, bedroegen de ingeschreven pensioenen op den 1sten December 1844 de som van ƒ 654 072.

De pensioenen die in den loop van 1844 moeten ingaan, maar waarvan de inschrijving nog moet plaats hebben, kunnen geraamd worden op ƒ 9000, zoodat het bedrag der inschrijving van de pensioenen, waarop over 1844 betalingen te doen zijn, mag worden begroot op ƒ 663 000.

Intusschen zijn eenige van deze pensioenen slechts over een gedeelte van dat jaar verschuldigd, en daarvoor ƒ 10 000 aftrekkende, kan het vermoedelijk uit te betalen bedrag gesteld worden op . . . . ƒ 653 000

De kosten van beheer van het fonds bedragen in alles, plus minus . . . . - 12 000

zoodat de uitgaven over 1844 zullen nederkomen op ƒ 665 000
en deze de inkomsten, die, met inbegrip van het subsidie van ƒ 120 000, geraamd zijn op . . . . - 490 000

zullen te boven gaan met de som van het aangevraagde suppletoire subsidie . . . . ƒ 175 000

Over 1845 zal waarschijnlijk de zelfde som toereikende zijn, want het laat zich aanzien, dat de maatregelen van vereenvoudiging, waardoor in het loopende jaar een groot aantal ambtenaren, ook van gevorderden leeftijd, verwijderd zijn, het gevolg moeten hebben, dat de bijkomende pensioenen minder talrijk zullen zijn, en wel door het versterf van de bestaande pensioenen zullen opgewogen worden.

De verpligting van den Staat tot ondersteuning van het Fonds, spruit, naar het inzien der Regering, daaruit voort, dat het niet is eene particuliere instelling, maar inderdaad eene instelling met eene bepaalde bestemming, daaraan namens en in het belang van den Staat gegeven.

Dit blijkt zoowel uit de wijze van deszelfs daarstelling, en uit den inhoud van deszelfs verordeningen, als, en wel voornamelijk, uit den aard der uitgaven waarmede het belast is.

Het Fonds toch is niet door de ambtenaren onderling, maar,

[1]) Dit artikel luidt:
„Wanneer het te eeniger tijd mogt blijken dat de inkomsten van het fonds niet toereikende zullen zijn om de uitgaven te dekken, zal de Raad zich tot het verkrijgen van ondersteuning aan den Koning kunnen wenden."

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

buiten hunne medewerking of toestemming, door de Regering opgerigt, en staat uitsluitend onder haar beheer, zonder eenig medebestuur, toezigt of inzage der belanghebbenden.

De oprigting had plaats bij de Koninklijke Besluiten van den 21sten Januarij 1836, n°s. 96 en 97, onder n°. 10 van dat jaar in het *Staatsblad* opgenomen, en algemeene verordeningen behelzende omtrent de burgerlijke pensioenen, met aanwijzing van hetgeen te dier zake regtstreeks uit de algemeene geldmiddelen van den Staat, en van hetgeen daarentegen uit de middelen van het fonds gekweten zoude worden.

De instelling van het Fonds rust derhalve op het zelfde gezag, waarop alle vroegere en latere verordeningen omtrent de pensioenen gegrond zijn, die tot dusverre geen onderwerp van wetgeving uitmaakten; en de verbindende kracht van de verordeningen, door het opnemen in de Staatsbegrootingen van de uitgaven, op de algemeene geldmiddelen aangewezen, en door onderscheidene andere handelingen van de wetgevende magt met de daad erkend, kan met opzigt tot de bedoelde instelling aan geen redelijken twijfel onderhevig zijn.

Bij de aangehaalde Besluiten van den 21sten Januarij 1836 is overigens, de hoegrootheid van de bijdragen der ambtenaren, waaruit het Fonds moest worden zamengesteld, door de Regering naar eigen goedvinden geregeld, en daarentegen pensioen toegezegd, waarvan het genot wel van de betaling, maar niet van de toereikendheid dier bijdragen afhankelijk is gesteld.

Daaruit alleen zou reeds eene guarantie en de verpligting der Regering voortvloeijen, om te hulp te komen, waar de middelen van het Fonds te kort schoten. Maar, bovendien is bij art. 26 van het reglement in dat geval voorzien en ondersteuning van Rijkswege toegezegd.

Omtrent het doel, waarmede die toezegging [1]) is gedaan, valt het volgende op te merken.

Volgens het besluit van den 17den Mei 1814 (*Staatsblad* n°. 59), hadden alle uit hoofde van ouderdom of ziekte aftredende ambtenaren aanspraak op pensioen, geregeld naar het getal hunner dienstjaren.

Al die pensioenen kwamen geheel ten laste van den Staat.

Door de instelling van het fonds ontsloeg de Staat zich van een gedeelte van dien last. Het werd bestemd om de pensioenen te dragen van hen, die, na den eersten April 1836, uit hoofde van ziels- of ligchaamsgebreken, zouden ontslagen worden, en dus bezwaard ook met de vergelding van diensten onder de werking van het besluit van 1814 gepresteerd, waarvoor het nimmer eenige bijdrage genoot, en waarvoor de Staat aansprakelijk was.

Dit onevenredig bezwaar intusschen was op zich zelf niet van dien aard, om zich spoedig te doen gevoelen.

Drukkende last werd aan het fonds opgelegd, door deszelfs vermenging met het vroegere fonds voor de ambtenaren der Ontvangsten.

Dat fonds ging met baten en lasten in het nieuwe fonds over, en aan de deelhebbers werd het behoud verzekerd hunner aanspraken, door het reglement van den 29sten Mei 1822 verkregen.

De pensioenen van het fonds der Ontvangsten bedroegen op den eersten April 1836 bijna *f* 400 000, terwijl de inkomsten van het nieuwe fonds aanvankelijk slechts ruim de helft van die som jaarlijks beliepen. Sedert zijn die inkomsten wel toegenomen, maar ook het bedrag der pensioenen is van lieverlede gestegen, en er is nooit een oogenblik geweest dat de eersten de laatsten opwogen.

Zonder krachtdadige ondersteuning was dus niet alleen het voortdurend bestaan, maar zelfs de vestiging van het fonds eene volslagen onmogelijkheid.

Om die buitengewone betalingen te kunnen bestrijden, werd dan ook, naar aanleiding van art. 7 van het besluit van den 21sten Januarij 1836, n°. 97, tot en met 1840 te gemoet gekomen door de voorschotten uit de schatkist, waarvan hiervoren reeds is melding gemaakt; en sedert door subsidien uit de Staatsbegrooting.

Maar zoo de Regering zich, door het overbrengen van de lasten en verpligtingen van het fonds der Ontvangsten, tot ondersteuning van het algemeen Burgerlijk Pensioenfonds verbond, het was om langs dien weg eene schuld te voldoen, die ten gevolge van vroegere verbintenissen op den Staat rustte.

Bij art. 34 van het reglement van den 29sten Mei 1822, werd aan het daarbij opgerigte fonds voor de ambtenaren der Ontvangsten een jaarlijksch subsidie tot een bedrag van *f* 30 000 toegezegd, en bovendien vergoeding beloofd in evenredigheid van den last, die veroorzaakt zou worden door het verleenen van pensioen aan ambtenaren, die ten gevolge van organisatien of suppressien uitvielen, en waarvan de voldoening niet in de oorspronkelijke bestemming van dat fonds lag.

[1]) Hier stond „teruggang”.

In plaats van deze subsidie en vergoeding, werden er slechts voorschotten verleend door de schatkist, voor zoo verre dit noodig was om den dienst gaande te houden.

De hierbij gevoegde staat (bijlage *B*) bevat eene opgave van de sommen door het fonds der Ontvangsten en later door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds tot ultimo Junij 1843 betaald, alleen ter zake van pensioenen van ambtenaren vóór 1 April 1836 door organisatien of suppressien ontslagen, en waarin dus niet begrepen zijn de betalingen deswege over het 2de halfjaar 1843 en over 1844 gedaan, noch die ter zake van gelijksoortige pensioenen, na den 1sten April 1836 verleend.

Deze uitgaven, waartoe het fonds, gelijk hiervoren gezegd is, zonder vergoeding niet gehouden was, maken, vereenigd met het bedrag van het gewone subsidie van *f* 30 000, over de jaren 1822 tot 1843 eene som uit van nagenoeg 3½ millioen.

De schatkist heeft, in stede van deze som, tot en met 1840, aan de beide fondsen slechts voorgeschoten, *f* 1 894 613: gelijk blijkt uit de hiervoren genoemde wet van den 10den Februarij 1844, en het fonds zou dus uit dien hoofde alleen reeds eene vordering ten haren laste hebben van ruim 1½ millioen, aannemende dat door het subsidie van *f* 120 000, gedurende de drie laatste jaren genoten, gedekt kon worden hetgeen de voorschrevene opgave bij aanvulling meer zou bedragen.

Zelfs als particuliere instelling beschouwd, zou de aanspraak van het fonds op de kwijting van deze vordering, die op eene bepaalde verbindtenis berust, niet kunnen worden betwist, en het aangevraagde subsidie als eene betaling op rekening moeten worden aangemerkt.

Des te minder bedenkingen kunnen er zijn tegen het verleenen van dit subsidie, en in het algemeen van de benoodigde hulp, waar het de ondersteuning geldt van een Rijksfonds, dat, ofschoon afzonderlijk beheerd, echter in het wezen der zaak een onderdeel van de Staatshuishouding uitmaakt, en in het belang van den Staat is daargesteld.

Want inderdaad, vermindering van Staatsuitgaven was het voorname doel, en ook het gevolg van de oprigting der pensioenfondsen, die sedert 1817 bestonden.

Wel ging met het middel, dat daartoe leiden moest, een betrekkelijk voordeel voor de deelhebbers gepaard. Als vergoeding voor de bijdragen, waaraan zij onderworpen werden, kregen zij in sommige gevallen uitzigt op hooger pensioen, dan het besluit van Mei 1814 hun reeds had toegekend, en op pensioen voor hunne weduwen en weezen. Maar het waren deze meerdere voordeelen niet alleen, die uit de fondsen bestreden werden.

Integendeel, ook datgene wat de Staat volgens het genoemde besluit verschuldigd was, werd er insgelijks uit gekweten, en de schatkist is dus door die fondsen, sedert 1817, ten eenen male ontheven geweest van alle pensioens-betaling aan de ambtenaren, die er deel van uitmaakten.

Dat zelfde doel werd, maar met overwegender voordeel, bereikt, door de oprigting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Van de ambtenaren, daarin opgenomen, worden wel bijdragen, aanzienlijke bijdragen zelfs, gevorderd, maar geene vergoeding stond er tegenover. Zij behielden eenvoudig de aanspraken, door het besluit van Mei 1814 verleend. Van hunne bijdragen werd de opbrengst dus geheel besteed om pensioenen te betalen, die de schatkist anders had moeten bijdragen.

Met de oprigting van dit fonds werd tevens de werking van het reglement op dat der Ontvangsten, immers voor de ambtenaren na 1 April 1836 aan te stellen, opgeheven, en wat het voordeel van het systema van 1817 tot 1822 beperkte, voor het vervolg afgeschaft.

Tot staving van het hiervoren gezegde, dat het bestaan der bijzondere fondsen werkelijk vermindering van Staatsuitgaven heeft te weeg gebragt, moge de volgende opgave strekken.

Sedert 1 Julij 1819 (want van 1817 tot dat tijdstip zijn op dit oogenblik geene aanteekeningen voorhanden) is, door de opvolgende pensioen-fondsen, ter zake van pensioenen van ambtenaren uitbetaald bijna *f* 6 000 000.

Gesteld dat de verevening van die pensioenen, op den voet van het besluit van 17 Mei 1814, eene mindere uitgaaf van 10 percent zou hebben te weeg gebragt, dan zou de schatkist, hadden er geene bijzondere fondsen bestaan, hebben betaald *f* 5 400 000.

Nu daarentegen, heeft zij aan die fondsen, bij wege van voorschot, onderstand, of onder welken naam ook, niet meer te koste gelegd dan *f* 2 717 000;

te weten:

1°. de voorschotten verevend bij de wet van den 10den Februarij 1844 ad . . . . *f* 1 894 613

f 1 894 613

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

	f 1 894 613
2°. de uitkeering aan Belgie, in de zelfde wet voorkomende ad	395 457
3°. de subsidien over 1842 — 1844, ad . . .	427 000
	f 2 717 070

zoodat het bestaan van die fondsen voor het minst eene besparing van *f* 2 700 000 heeft opgeleverd.

De Regering vertrouwt, dat de vorenstaande inlichtingen zullen kunnen leiden tot de beoordeeling van het voorgedragen wetsontwerp, en de aanneming daarvan bevorderen, bij de overtuiging van de gegrondheid der verpligting, welke zij erkent, om het fonds in staat te stellen tot het gaande houden van de betaling der pensioenen, die geheel of gedeeltelijk het bestaanmiddel uitmaken van bijna 1800 titularissen, waaronder de helft weduwen en weezen, en waarin, zoo het onderhavige wetsontwerp niet mogt zijn aangenomen, reeds met den 1sten Januarij aanstaande niet kan worden voorzien.

In antwoord op de vraag onder § 3 van het voorloopig verslag voorkomende, moge dienen, dat de toewijzing van een aandeel in de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen bij de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, bij Koninklijk besluit is gedaan, krachtens de wetten van den 21sten Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 4) en van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38). De ontvangsten te dier zake zijn en worden steeds regelmatig verantwoord, en in de rekening van het fonds bij de Generale Thesaurie goedgeschreven.

§ 4. Wat betreft de toepassing van het koninklijk besluit van den 29sten Augustus 1842 op de pensioenen ten laste van het fonds, moet de Regering doen opmerken, dat, volgens de beginselen in dat besluit vervat, buiten de termen van reductie vallen de pensioenen, waarvan het bedrag met de verordeningen, waaronder zij verleend worden, overeenstemden; dat al de pensioenen van het fonds stipt naar de letter der daarop toepasselijke verordeningen verevend zijn geworden, en dat men zich tijdens de herziening der Rijkspensioenen ten overvloede daarvan verzekerd heeft, zonder eene enkele afwijking te ontmoeten.

§ 5. De Regering deelt den wensch der Kamer naar wettelijke verordeningen op de pensioenen.

Dat zij het onderwerp niet uit het oog verloor, getuigt de Staats-Commissie, aan wie het Z. M. den Koning behaagd heeft, bij besluit van den 20sten Augustus jl., n°. 56, de zamenstelling van eene conceptwet te dier zake op te dragen, welke de Regering hoopt eerlang te kunnen aanbieden.

Ten slotte vermeent de Regering hierbij te moeten voegen de verklaring, dat zij, zooverre in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de wensch wordt te kennen gegeven, om het meer grondig onderzoek van de thans overgelegde stukken en ontwikkelde beschouwingen later te doen plaats hebben, in dat geval bereid is, het wetsontwerp in dier voege te veranderen, dat hetzelve zich eenvoudig bepaalt tot de verhooging van het subsidie, dat onder de uitgaven van het jaar 1844 was opgenomen, opdat alzoo tijdelijk en voorloopig zou kunnen worden voorgekomen eene staking der betalingen van het pensioenfonds, welke, zoo er niet in voorzien wordt, bereids op den 1sten Januarij aanstaande zou moeten plaats hebben.

In dat geval zal het wetsontwerp in dier voege gewijzigd worden, dat wegvallen de woorden: *voor ieder der jaren 1844 en 1845 verhoogd met eene som van f* 175 000, *en daardoor gebragt tot f* 295 000, en dat in stede daarvan wordt gelezen: *voor het jaar 1844 verhoogd met eene som van honderd vijf en zeventig duizend gulden* (*f* 175 000), *en alzoo gebragt tot f* 295 000. Onmiddellijk daarna zal in het jaar 1845 een nader wetsontwerp worden ingediend, ter gelegenheid van het onderzoek waarvan de Staten-Generaal in de gelegenheid zullen zijn, om definitievelijk hun oordeel omtrent dit onderwerp te bepalen.

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

6. BIJLAGE *A* DER MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

STAAT aanwijzende den doorloopenden stand van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds,

UITGAVEN.

	Mandaten voor Pensioensbetalingen, enz.	Drukloonen (Algemeene Landsdrukkerij).	TOTALEN.
Gedurende het tijdvak van 1 April af tot en met ult. December 1836 .	*f* 304 800.00	. . . .	*f* 304 800.00
Gedurende den jare 1837	429 700.00	. . . .	429 700.00
〃 〃 〃 1838	461 000.00	*f* 47.81½	461 047.81½
〃 〃 〃 1839	495 800.00	124.25	495 924.25
〃 〃 〃 1840	506 800.00	174.56½	506 974.56½
〃 〃 〃 1841	563 000.00	128.94	563 128.94
〃 〃 〃 1842	605 000.00	136.94	605 136.94
〃 〃 〃 1843	630 000.00	120.06	630 120.06
	f 3 996 100.00	*f* 732.57	
			f 3 996 832.57

XVI. *Verhooging van Subsidie aan het Pensioenfonds.*

ver het tijdvak van 1 April 1836 af tot en met ultimo December 1843.

ONTVANGSTEN.

	Inhoudingen op Tractementen, enz.	Subsidien uit de Begrootingen van Staatsbehoeften.	Tegeldemakingen van kapitalen 2½ percents Nationale Schuld.	TOTALEN.
durende het tijdvak van 1 April tot en met ultimo December 1836.	f 135 212.06	. . . .	f 214 995.50½	f 350 207.56½
Gedurende den jare 1837.	214 525.01	. . . .	. . . .	214 525.01
〃 〃 〃 1838.	266 844.55½	. . . .	. . . .	266 844.55½
〃 〃 〃 1839.	291 306.20	. . . .	. . . .	291 306.20
〃 〃 〃 1840.	349 706.93	. . . .	. . . .	349 706.93
〃 〃 〃 1841.	393 462.33	. . . .	229 841.71½	623 304.04½
〃 〃 〃 1842.	396 746.14½	f 120 000.00	. . . .	516 746.14½
〃 〃 〃 1843.	388 820.57½	120 000.00	. . . .	645 038.48½
1844 betrekkelijk den jare 1843	. . . .	67 000.00	69 217.91	
	f 2 436 623.80½	f 307 000.00	f 514 055.13	
				f 3 257 678.94½

Meerder beloop der uitgaven dan dat der ontvangsten . . . . f 739 153.63½

Waarvan is overgebragt onder de *lasten van den achterstand over* 1840 *en vroegere jaren* eene som van. . f 725 856.40

en alzoo nog blijft te voorzien in een tekort over de jaren 1841—1843 van . . . . . . - 13 297.23½

739 153.63½

f 3 996 832.57

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

7. BIJLAGE *B* DER MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

BEDRAG DER PENSIOENEN ten gevolge van organisatien of suppressien gedurende de jaren 1817 tot en met ultimo Maart 1836 verleend, en aanwijzing van hetgeen uit dien hoofde tot en met ultimo Junij 1843 is uitbetaald.

	Getal.	Jaarlijksch bedrag.	Uitbetaald tot en met ult. Junij 1843.
Verandering in de administratie der indirecte belastingen in 1816	262	*f* 37 795.00	*f* 556 460.41
Uts^a^. in- en uitgaande regten in 1819	234	113 996.00	1 270 885.82
Uts^a^. directe belastingen, in- en uitgaande regten in 1823	67	40 726.00	359 863.65
Uts^a^. bosschen in 1824	11	1 723.00	8 230.25
Uts^a^. domeinen in 1824	4	4 714.00	63 794.50
Overgang van het beheer der belastingen op de Gouverneurs der provincien	12	19 039.00	149 777.00
Verandering in den dienst op de linie in 1827	82	15 361.00	43 561.81
Uts^a^. administratie der loterij in 1828	1	3 175.00	19 060.00
Uts^a^. kadaster in 1828	3	2 783.00	35 495.14
Uts^a^. in- en uitgaande regten in 1827	5	1 692.00	11 408.50
Uts^a^. entrepôts in 1828	1	282.00	1 269.00
Uts^a^. posterijen in 1828	7	1 807.00	22 221.50
Uts^a^. in- en uitgaande regten op Vlieland in 1828.	8	1 237.00	15 393.75
Uts^a^. domeinen, overgegaan onder het beheer van het Syndicaat, in 1828 .	139	32 495.40	161 650.66
Verschillende suppressien bij de administratie der belastingen enz., 1830 a 1835	24	7 786.00	87 424.21
Totaal	860	*f* 284 611.40	*f* 2 806 496.20
Vervallen tot en met ultimo Junij 1843	759	*f* 248 875.40	
Nog doorloopende op 1 Julij 1843	101	35 736.00	

XVI. *Verhooging van het Subsidie aan het Pensioenfonds.*

8. ALGEMEEN VERSLAG.

Bij de overweging in de Afdeelingen der Tweede Kamer, van het ontwerp van wet tot verhooging van de Staatsbegrootingen over de jaren 1844 en 1845 ten behoeve van het algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, heeft men algemeen verklaard te moeten afkeuren, dat de Regering eerst zoo laat aan de Kamer eene voordragt van wet heeft ingediend, die bestemd is om te voorzien in behoeften van het reeds loopende dienstjaar, waardoor het voor de leden moeijelijk is geworden, om aan de behandeling van dat voorstel het vereischte naauwkeurig en grondig onderzoek te doen voorafgaan. Het gevolg hiervan was dan ook geweest, dat men thans verpligt werd zich te vergenoegen met ophelderingen, die aan de meeste leden niet voldoende waren toegeschenen, en waardoor geenszins het vroeger gebeurde met opzigt tot het bedoelde fonds in zoodanig helder daglicht was geplaatst, als ter beoordeeling van de zaak in haren geheelen omvang noodig en wenschelijk geoordeeld was. Ook de bij de Memorie van beantwoording medegedeelde ophelderingen waren aan de meeste leden niet voldoende voorgekomen, daar, om slechts een enkel voorbeeld tot bewijs dier stelling aan te voeren, de staat A, naar het oordeel van sommigen, veel te weinig gespecificeerd werd geacht, en daarop onder anderen een subsidie van *f* 67 000 over het jaar 1843 werd gevonden, hetwelk op de Staatsbegrooting niet voorkomt, en vermoedelijk uit den post van onvoorziene uitgaven zal bestreden zijn, doch waaromtrent in allen geval eenige toelichting noodig was toegeschenen.

Terwijl men alzoo de handelwijze der Regering in dezen niet heeft kunnen billijken, en zich te dien opzigte ook niet heeft laten bevredigen door de reden, bij de Memorie van beantwoording opgegeven, waarom deze voordragt niet eerder is kunnen aangeboden worden, heeft men nogtans de wenschelijkheid erkend, dat deze zaak spoedig geregeld worde of althans dat er maatregelen genomen mogten worden, om het Fonds tot het voldoen aan de op hetzelve rustende verpligtingen in staat te stellen.

Door sommige leden is echter daarbij de opmerking gevoegd, dat de vrees voor eene op handen zijnde staking der betalingen van het fonds hier minder in aanmerking behoort te komen, vermits dat fonds toch eene geheel afgescheidene en op zich zelve staande instelling is, die eigen inkomsten bezit, waarop zeer wel, ter voorziening in oogenblikkelijke behoeften, en behoudens nadere verevening en aanvulling, door het Bestuur over die instelling en op deszelfs verantwoordelijkheid, geanticipeerd zoude kunnen worden.

Wat nu de zaak zelve betreft, waarvan het in dezen de rede is, zoo heeft men zich in het algemeen onthouden, om, bij de minder volledige opgaven, die men omtrent het vroeger gebeurde met het fonds van de Regering verkregen heeft, daarover in beschouwingen te treden of een bepaald oordeel deswege aan den dag te leggen. Intusschen is door sommigen niet onopgemerkt gelaten, dat hetgeen nopens dit punt in de Memorie van beantwoording is medegedeeld, ten bewijze strekt, dat er met opzigt tot het beheer over deze instelling en de successievelijk daaraan gegevene uitbreiding, noodelooze verwikkelingen en verwarringen hebben plaats gehad, die het wenschelijk voorkomt dat in het vervolg vermeden mogen worden, bij eene behoorlijke regeling van het werk der pensioenen naar meer eenvoudige beginselen; terwijl voorts ook nog is aangemerkt, dat de onderhavige wetsvoordragt het bewijs oplevert van de noodzakelijkheid, dat bij organisatien of vereenvoudigingen van Bestuur, door de Regering steeds zoo veel mogelijk worde gezorgd, om de uitvallende ambtenaren weder te plaatsen, ten einde de beoogde bezuinigingen niet voor een groot gedeelte, door evenredige verhooging van de pensioenen vruchteloos gemaakt worden.

Ook ten aanzien van de vraag, of er aan de zijde van den Staat eene stellige verpligting bestaat, om in het deficit van het fonds te helpen voorzien, heeft men zich niet in alle Afdeelingen uitdrukkelijk verklaard. Slechts door eenige leden is bepaaldelijk en met nadruk te kennen gegeven, dat zij den Staat als geheel ongehouden ten deze meenden te moeten aanmerken; al de overige leden hebben verklaard, vooral ook bij het onvolledige van de medegedeelde inlichtingen te dezen opzigte, in hun geheel nopens dit punt te willen blijven, en niet geacht te willen worden, door hunne eindbeslissing nopens de tegenwoordige voordragt, zich te dien opzigte voor het vervolg te hebben verbonden.

Wat eindelijk den voorgestelden maatregel zelven aanbelangt, zoo hebben sommige leden verklaard in de gegeven omstandigheden voor wenschelijk te houden, dat de zaak voorloopig bij eene credietwet mogt worden geregeld, behoudens de verpligting aan de zijde der Regering, om nader eene wetsvoordragt te dier zake aan de Kamer in te dienen. Door andere leden is in bedenking gegeven, of het niet meest eenvoudig ware, dat in dit bijzonder geval de aangevraagde gelden, immers voor het loopend dienstjaar, wierden aangewezen op de som van *f* 500 000, voor onvoorziene uitgaven toegestaan, wanneer er geene noodzakelijkheid zoude bestaan tot verhooging van de vastgestelde Begrooting van uitgaven.

De groote meerderheid intusschen heeft verklaard tot het voorstel der Regering, in voege als hetzelve bij het slot van de Memorie van beantwoording is gewijzigd, te zullen toetreden, doch alleen bij wijze van *tijdelijken* maatregel, en zonder dat daarmit eenige gevolgtrekking voor de toekomst afgeleid zou kunnen worden; waaromtrent sommige leden hebben verlangd, dat in den considerans der wet zelve eene stellige bepaling mogt worden bijgevoegd, strekkende om den tijdelijken aard en het doel van de vast te stellen voorziening, als moetende opgevolgd worden door eene nadere wettelijke regeling, meer *duidelijk* te doen uitkomen. Doch alle leden hebben uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat zij hunne toetreding tot den thans voorgestelden maatregel wenschten afhankelijk te maken van de verzekering, die hun door de Regering zou worden gegeven, dat het onderwerp der pensioenen door de wet geregeld en eene daartoe strekkende voordragt nog in den loop van de tegenwoordige zitting aan de overwegingen der Tweede Kamer onderworpen zal worden.

Daar te boven hebben sommige leden aan hunne toetreding nog de voorwaarde verbonden, dat de Regering moge besluiten tot geheele ontbinding van het Pensioenfonds, als zijnde die instelling bevonden niet volkomen aan het doel te hebben beantwoord en haar voortdurend bestaan uit een finantieel oogpunt geenszins wenschelijk te zijn.

De Centrale Afdeeling, al het vorenstaande zamenvattende, meent derhalve als slotsom van de laatste overwegingen der Afdeelingen omtrent het aanhangig wetsvoorstel te moeten doen kennen, dat, wanneer die voordragt door de Regering tot eene voorziening voor het jaar 1844 beperkt zal worden, in voege als ten slotte der Memorie van beantwoording is voorgedragen, en wanneer zij wijders mogt kunnen besluiten om de hiervoren gemelde toezegging nopens de indiening van eene pensioenwet aan de leden te geven, de meerderheid alsdan, in dit bijzonder geval en zonder eenige gevolgtrekking voor de toekomst, aan die voordragt hare goedkeuring zal kunnen hechten, in afwachting van de voordragt van een nader wetsontwerp ter regeling van de vereischte voorziening voor het jaar 1845. [1])

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Woensdag den 11den December 1844.

[1]) Zie noot [1]) op blz. 389, onder de Koninkl. Boodschap.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 6den Februari 1845).

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844, n°. 67).

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

XVII. Wijziging van Hoofdstuk IX A (Nationale Schuld) der Staatsbegrooting over 1844 en 1845. [1]

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 25 April 1845.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 5 December 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Hiernevens worden aan U Edel Mogenden ter overweging aangeboden:

Een ontwerp van wet tot verandering van de begrooting voor de Nationale Schuld over 1844 en 1845 (IXde Hoofdstuk A.), mitsgaders een tot dat ontwerp behoorende staat van berekeningen en eene Memorie van Toelichting, en

Een ontwerp van wet, vergezeld van eene toelichtende Memorie (met bijlagen), tot aanvulling der middelen bestemd tot dekking der uitgaven, begrepen in de begrootingen over de jaren 1844 en 1845.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 1sten December 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Bij het gewijzigd wetsontwerp, zie n°. 9 hierachter, werd de wet beperkt tot het jaar 1844.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ingevolge de wettelijke bepalingen van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), omtrent eene vrijwillige geldleening, en van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), ter aflossing en verwisseling van nationale schuld, de bestanddeelen van die schuld verandering ondergaan hebben en verder zullen ondergaan, waardoor de acht eerste artikelen der berekeningen, behoorende tot de begrootingen voor het Departement van Finantien (*A.* Nationale Schuld), over de jaren 1844 en 1845, vastgesteld bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 54), niet volkomen van toepassing kunnen blijven op de rentebetalingen over gezegde jaren; — dat ook over 1845 behoort te worden voldaan aan de voorwaarden, waarop de schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat rentende 3½ ten honderd zijn uitgegeven, terwijl de amortisatie van schuld op de begrooting van dat jaar voor memorie is vermeld;

Dat alzoo, naar aanleiding van het slot van artikel 123 der Grondwet, dat gedeelte der begrootingen bij eene wet behoort te worden veranderd,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Bij wijziging der wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 54), en met intrekking van den daarbij gevoegden staat van berekeningen, wordt de Begrooting der Staatsuitgaven van het Departement van Finantien voor de Nationale Schuld vastgesteld, als:

over den jare 1844, op eene som van *vijf en dertig millioen zeven honderd negen en zestig duizend acht honderd negentig gulden, negen en twintig cents* (*f* 35 769 890.29);

over den jare 1845, op eene som van *vijf en dertig millioen acht honderd zes en zestig duizend zes honderd acht gulden, achttien cents* (*f* 35 866 608.18);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Art. 2.

De vereeningen door de Algemeene Rekenkamer gedaan op de artikelen 1 tot 8 van den bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 54) gevoegden staat van berekeningen, zullen worden overgebragt op art. 1 van den bij deze wet gevoegden staat, en de vereveningen gedaan op de artikelen 9, 10, 11 en 12 van den bij de wet van den 9den October 1843 gevoegden staat op de artikelen 2, 3, 4 en 5 van den staat, welke bij deze wet is gevoegd.

Lasten en bevelen, enz.

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

3. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN FINANTIEN (*Nationale Schuld*), over de jaren 1844 en 1845 (IXde Hoofdstuk *A.*)

Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1844.	GERAAMD BELOOP over 1845.
	IXde HOOFDSTUK *A.*		
	DEPARTEMENT VAN FINANTIEN		
	NATIONALE SCHULD.		
	EENIGE AFDEELING. *Interesten, Lijfrenten, Tontines en Amortisatie.*		
1	Renten der Nationale schuld en vlottende schulden	*f* 38 824 828.64	*f* 38 580 842.50
2	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren a vier pct., verschijnende den 30sten Junij en 31sten December van ieder jaar, waarvoor wordt berekend benoodigd te zijn	50 720.00	49 720.00
3	Gewone lijfrenten, verschijnende 1 Januarij 1844 en 1 Januarij 1845	142 000.00	136 000.00
4	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende	33 000.00	30 000.00
5	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschijnende 1 Januarij 1844 en 1 Januarij 1845 . .	12 000.00	12 000.00
6	Amortisatie van schuld	300 000.00	300 000.00
		f 39 362 548.64	*f* 39 108 562.50
	Af: Renten, komende ten laste van Belgie, krachtens de tractaten van 19 April 1839 en 5 November 1842, op het Belgische Grootboek gebragt, overeenkomstig art 63 §§ 6 en 7 van het laatstgemeld tractaat, als moetende dienen tot verligting van schulden ten laste van het Koningrijk der Nederlanden, voor zoo ver die over deze jaren beschouwd worden nog te zullen genoten worden	*f* 3 592 658.35	*f* 3 241 954.32
	TOTAAL van het IXde Hoofdstuk *A* . . .	*f* 35 769,890.29	*f* 35 866 608.18

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

4. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, behoorende tot de Gewijzigde Begrooti
renten en Tontines over het Dienstjaar 184

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.				
	Interesten van 2½ percents Nationale schuld, van een kapitaal van .		*f* 823 000 000.00	6/m verschenen 30 Juni 1844	*f* 10 287 500.00
	Af: Verwisseld tegen uitreiking van 2½ pcts. Belgische schuld, op grond van het Koninklijk besluit van 25 Juni 1844, n°. 31	*f* 6 420 000.00			
	Gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)	1 200.00			
			6 421 200.00		
			f 816 578 800.00	6/m. verschenen 31 Dec. 1844	10 207 235.00
	Interesten van 5 percents Nationale schuld, van een kapitaal van .		*f* 221 257 900.00	6/m. verschenen 1°. April 1844	*f* 5 531 447.50
	Af: Gefourneerd in de leening a 3 percent.		397 400.00		
			f 220 860 500 00	6/m. verschenen 1°. October 1844	5 521 512.50
	Aanzuivering van renten op 5 pcts. Nationale schuld, gefourneerd in de leening a 3 pct.				3 174.04½
	Interesten van 4½ pct. schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat:				
	van een kapitaal van		*f* 99 500 000.00		
	Af: Afgeschreven 24 stuks, elk a *f* 1000, afkomstig van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, en krachtens art. 6 § A der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), ter vernietiging bij de Algemeene Rekenkamer overgebragt . .		24 000.00		
			f 99 476 000.00	6/m verschenen 1° April 1844	*f* 2 238 210.00
	Af: Gefourneerd in de leening a 3 pct		2 500.00		
			f 99 473 500.00	6/m verschenen 1° October 1844	2 238 153.75
	Aanzuivering van renten op 4½ pct. schuldbekentenissen, gefourneerd in de leening a 3 pct.				1.50
	Interesten van 3½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat:				
	van een kapitaal van		*f* 24 530 000.00		
	te verhoogen met 11 stuks, elk a *f* 1000, minder bij aanbesteding verkregen dan bij de Begrooting berekend was		11 000 00		
			f 24 541 000.00	12/m over de halfjaren verschenen 1°. April en 1°. October 1844 . . . . *f*	858 935 00
	Transporteeren . . . . *f*				858 935.00

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

voor het Departement van Finantien (*Nationale Schuld*) IXde Hoofdstuk *A.* Interesten, Lijf-
vergeleken met de aanvankelijke Begrooting.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 20 494 735.00	f 20 575 000.00	. . . .	f 80 265.00
11 056 134.04½	11 062 895.00	, ...	6 760.95½
4 476 365.25	4 455 000.00	f 21 365.25	. . . .
f 36 027 234.29½	f 36 092 895.00	f 21 365.25	f 87 025.95½

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.			
	Per transport			*f* 858 935.00
	Aanzuivering van renten sedert 1°. October 1843 op de bij de aanbesteding verkregen schuldbekentenissen tot een kapitaal van *f* 374 000, in plaats van *f* 385 000, zooals vroeger berekend was, naar aanleiding der wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 63), terwijl men zich had voorgesteld, dien inkoop vóór 1°. October 1843 te bewerkstelligen.			〃 4 403.39
	Interesten van 5 percents domein-losrenten: van het kapitaal dat, sedert de afrekening met Belgie, naar aanleiding van het tractaat van 5 November 1842, is gebleken in omloop te zijn .	*f* 16 292 700.00		
	Te verminderen met hetgeen in 1843 in Nederland als kooppenningen van domein-goederen is gefourneerd	〃 421 700.00		
		f 15 871 000.00		
	Zoomede met het bedrag der domein-losrenten, een deel uitmakende van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, en welke, naar aanleiding van art. 6 §b der wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 10), ter vernietiging bij de Algemeene Rekenkamer zijn overgebragt.	〃 110 100.00		
		f 15 760 900.00	6/m. verschenen 1°. April 1844.	*f* 394 022.50
	Af: Gefourneerd in de leening a 3 pct.	〃 89 000.00		
		f 15 671 900.00	6/m. verschenen 1°. Oct. 1844.	〃 391 797.50
	Aanzuivering van renten op domein-losrenten, als kooppeningen gefourneerd, tusschen 1°. October 1843 en 1°. Januri 1844.			〃 744.63½
	Aanzuivering van renten op domein-losrenten, in de leening a 3 pct. gefourneerd			〃 693.32
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 28 April 1834, *Staatsblad* n°. 14), kapitaal.			*f* 9 799 950.00
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 27 December 1840, *Staatsblad* n°. 79), kapitaal			*f* 6 000 000.00
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 19 Juni 1843, *Staatsbald* n°. 25), kapitaal			*f* 9 500 000.00
	Aanzuivering van renten tot 1°. September 1844, op de fournissementen in de leening a 3 pct., vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), overeenkomstig de toelichting er van hiernevens			
1	Totaal der renten van nationale schuld en vlottende schulden			
	Transporteeren			

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
ƒ 36 027 234.29½	ƒ 36 092 895.00	ƒ 21 365.25	ƒ 87 025.95½
863 338.39	858 550.00	4 788.39	. . . .
ƒ 787 257.95½	799 665.00	. . . .	12 407.04½
391 998.00	391 998.00	. . . .	. . . .
215 000.00	270 000.00	. . . .	55 000.00
. . . .	475 000.00	. . . .	475 000.00
540 000.00	. . . .	540 000.00	. . . .
ƒ 38 824 828.64	ƒ 38 888 108.00	ƒ 566 153.64	ƒ 629 433.00
ƒ 38 824 828.64	ƒ 38 888 108.00	ƒ 566 153.64	ƒ 629 433.00

FOURNISSEMENTEN in de Leening van ƒ 127 000 000 a 3 percent, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* no. 14).

Gedurende de maand April 1844	ƒ 27 803 527.12	, waarvan renten van af 1°. April	tot en met 31 Augustus 1844 5/m.	ƒ 347 544.09
″ ″ ″ Mei ″	3 077 938.51½	, ″ ″ ″ ″ 1°. Mei	″ ″ ″ ″ ″ ″ 4/m.	30 779.38½
″ ″ ″ Juni ″	6 367 053.35½	, ″ ″ ″ ″ 1°. Juni	″ ″ ″ ″ ″ ″ 3/m.	47 752.90
″ ″ ″ Juli ″	20 117 249.84	, ″ ″ ″ ″ 1°. Juli	″ ″ ″ ″ ″ ″ 2/m.	100 586.25
″ ″ ″ Augustus ″	3 554 826.27	, ″ ″ ″ ″ 1°. Augustus	″ ″ ″ ″ ″ ″ 1/m.	8 887.06½
	ƒ 60 920 595.10	. . (waarvoor uitgetrokken eene ronde som van ƒ 540.000)	. . .	ƒ 535 549.69

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport . . . .
2.	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren a 4 pct., over de halfjaren, verschenen 30 Juni en 31 December 1844 . . .
3.	Gewone lijfrenten, verschenen 1°. Januari 1844 . . . .
4.	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende . . . .
5.	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschenen 1°. Januari 1844 . . . .
6.	Amortisatie van schuld . . . .
	Af: Renten van Belgie te goed komende . . . .

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 38 824 828.64	f 38 888 108.00	f 566 153.64	f 629 433.00
50 720.00	50 720.00	. . . .	. . . .
142 000.00	142 000.00	. . . .	. . . .
33 000.00	33 000.00	. . . .	. . . . , . . .
12 000.00	12 000.00	. . . .	. . . .
300 000.00	Memorie.	300 000.00	. . . .
f 39 362 548.64	f 39 125 828.00	f 866 153.64	f 629 433.00
3 592 658.35	4 000.000.00	407 341.65	. . . .
		f 1 273 495.29	f 629 433.00
f 35 769 890.29	f 35 125 828.00	f 644 062.29 Meer.	

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

5. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, behoorende tot de Gewijzigde Begrooting renten en Tontines over het Dienstjaar 1845.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		
	Interesten van de 2½ pcts. nationale schuld over de halfjaren verschijnende 30 Junij en 31 December 1845 van een kapitaal van		*f* 816 578 800.00
	hetwelk is te verminderen met die herkomstig van de navolgende fondsen, en welke, overeenkomstig de wet van December 1844 (*Staatsblad n°.*) op het Grootboek zullen worden afgeschreven en vernietigd, te weten:		
	Fonds voor de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage	*f* 114 700.00	
	Fonds der octrooijen	〃 151 400.00	
			〃 266 100.00
	dus van		*f* 816 312 700.00
	Interesten van de 5 pcts. nationale schuld over de kapitalen van *f* 20 000 000.00 1/6 pct. vergoeding ter zake van het verschil van 5 op 4 (uitloting, tweede reeks)		*f* 33 333.33
	van *f* 5 000 000.00 renten over October en November 1844 (uitloting, tweede reeks)		〃 41 666.67
	〃 15 959 700.00 halfjaren verschijnende 1°. April en 1°. October 1845		〃 797 985.00
	〃 20 000 000.00 een halfjaar verschijnende 1°. April 1845		〃 500 000.00
	〃 12 000 000.00 negen maanden tot 1°. Julij 1845		〃 450 000.00
	Interesten van 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, over de halfjaren verschijnende 1°. April en 1°. October 1845 van een kapitaal van		*f* 73 776 400.00
	Interesten van 3 pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, over de halfjaren verschijnende 1°. April en 1°. October 1845 van een kapitaal van		*f* 24 209 000.00
	Interesten van 2½ pcts. domein-losrenten, over de kapitalen van *f* 92 000.00 — een halfjaar verschijnende 1°. April 1845		*f* 1 150.00
	van 26 200.00 — halfjaren verschijnende 1°. April en 1°. October 1845		〃 655.00
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 28 April 1834, *Staatsblad* n°. 14), van een kapitaal van *f* 9 799 950.00		
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 27 December 1840, *Staatsblad* n°. 79), van een kapitaal van *f* 2 733 000.00		
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 19 Junij 1843, *Staatsblad* n°. 25), van een kapitaal van *f* 9 500 000.00		
	Interesten van 3 pcts. nationale schuld (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14, en Koninklijk besluit van 8 Julij 1844, n°. 34,) over de kapitalen van *f* 64 000 000.00, een halfjaar verschijnende 1°. Maart 1845		*f* 960 000.00
	〃 23 000 000.00, aanzuivering van renten tot 1°. Maart 1845		〃 192 500.00
	〃 3 000 000.00, ontvangsten in Maart bij raming		*f* 1 152 500.00
	f 90 000 000.00 een halfjaar verschijnende 1°. September 1845	*f* 1 350 000.00	
	〃 23 000 000.00 Aanzuivering van renten tot 1°. September 1845	〃 192 500.00	
	f 113 000 000.00		〃 1 542 500.00

Transporteeren

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

oor het Departement van Finantien (*Nationale Schuld*) IXde Hoofdstuk *A.* Interesten, Lijf-
ergeleken met de aanvankelijke Begrooting.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 20 407 817.50	*f* 20 575 000.00	. . . .	*f* 167 182.50
1 822 985.00	11 062 895.00	. . . .	*f* 9 239 910.00
3 319 938.00	4 432 500.00	. . . .	1 112 562.00
847 315.00	845 075.00	*f* 2 240.00	. . . .
1 805.00	784 665.00	. . . .	782 860.00
391 998.00	391 998.00	. . . .	. . . .
109 320.00	270 000.00	. . . .	160 680.00
. . . .	475 000.00	. . . .	475 000.00
2 695 000.00	. . . .	2 695 000.00	. . . .
f 29 596 178.50	*f* 38 837 133.00	*f* 2 697 240.00	*f* 11 938 194.50

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over 1844.*

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
	Interesten van 4 pcts. nationale schuld (wet van 25 Junij 1844, *Staatsblad* n°. 28, en Koninklijk besluit van 8 Julij 1844, n°. 35), over de halfjaren verschijnende 1°. April en 1°. October 1845, van een kapitaal van *f* 224 616 600.00. . . . .
1.	Totaal der renten van de nationale schuld en vlottende schulden . . . .
2.	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren a 4 pct., over de halfjaren verschijnende 30 Junij en 31 December 1845 . .
3.	Gewone lijfrenten, verschijnende 1°. Januarij 1845 . . . .
4.	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende . . . .
5.	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschijnende 1°. Januarij 1845 . . . .
6.	Amortisatie van schuld . . . .
	Af: Renten van Belgie te goed komende . . . .

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 29 596 178.50	*f* 38 837 133.00	*f* 2 697 240.00	*f* 11 938 194.50
8 984 664.00	. . . .	8 984 664.00	. . . .
f 38 580 842.50	*f* 38 837 133.00	*f* 11 681 904.00	*f* 11 938 194.50
49 720.00	49 720.00	. . . .	. . . .
136 000.00	136 000.00	. . . .	. . . .
30 000.00	30 000.00	. . . .	. . . .
12 000.00	12 000.00	. . . .	. . . .
300 000.00	*Memorie.*	*f* 300 000.00	. . . .
f 39 108 562.50	*f* 39 064 853.00	*f* 11 981 904.00	
3 241 954.32	4 000 000.00	758 045.68	. . . .
		f 12 739 949.68	*f* 11 938 194.50
f 35 866 608.18	*f* 35 064.853.00	*f* 801 755.18 Meer.	

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

6. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het IXde Hoofdstuk van de Begrooting over 1844 en 1845, A. Departement van Financien, wijst de som aan, welke, na aftrek van vier millioen gulden wegens de Belgische rente, bestemd is voor de voldoening der renten van de Staatsschuld.

De Staat van berekening, bij die wet gevoegd, is ingedeeld zoodanig als die schuld tijdens het vaststellen der wet bestond, en daarbij is voor elke soort van schuld de vereischte som uitgetrokken.

Intusschen zijn in de zamenstelling der Staatsschulden zeer aanmerkelijke veranderingen voorgevallen, en het geval bestaat hier, dat, naar aanleiding van het slot van art. 123 der Grondwet, eene nadere wettelijke bepaling behoort te worden voorgedragen.

De veranderingen vloeien alle voort uit de wetten van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), omtrent eene vrijwillige geldleening, en van den 25sten Juni 1844 (*Staatsblad* n°. 28), ter aflossing en verwisseling van Nationale Schuld.

De uitwerking van die veranderingen ten aanzien van dit gedeelte der Staatsuitgaven moet worden:

1°. het wegvallen der renten van *vijf* en *vier en een half* ten honderd van de Begrooting:

2°. het ontstaan van nieuwe renten, loopende tegen *drie* en *vier* ten honderd;

3°. het regtstreeks opnemen onder deze renten, van die der schulden door het Rijk gewaarborgd, ten laste van de Overzeesche bezittingen;

4°. het wegvallen van de som, wegens de Belgische rente tot hiertoe op de algemeene som der Staatsrenten in mindering gebragt.

Dit alles zal echter eerst van volkomen invloed zijn op de Begrooting van 1846, doch moet zich *gedeeltelijk* doen gevoelen ten aanzien van de Begrootingen van 1844 en 1845.

De maatregelen bij voorgemelde wetten bepaald, zijn ten deele tot stand gebragt, — ten deele zijn zij in uitvoering, of moeten verder opvolgelijk genomen worden; en het is derhalve noodig geworden, om de toepassing van het een en ander op de artikelen voor de Begrootingen van 1844 en 1845 zoo na mogelijk te berekenen, om die berekening als grondslag te doen dienen van de voordragt der wettelijke veranderingen in de Begrootingen.

Dit is geschied bij de toelichtende Staten, welke ten aanzien van elk jaar zijn te zamen gesteld, en die bij de veranderde Begrooting worden overgelegd, doch waaruit voor elken post geene zoodanige onveranderlijke aanwijzing is af te leiden, dat juist zou kunnen worden uitgemaakt de som, welke wegens elke soort van schuld als grond van verevening der renten zou moeten dienen.

De voortgang der verwisseling of aflossing van de oude schuld, en de bij de opmaking van de toelichtende Staten nog loopende termijn voor de keuze van de houders van een gedeelte der 5 pcts. schuld, om zich tot het een of ander te bepalen, zoowel als de voortgang der stortingen in de 3 pcts. leening, kunnen nog van invloed daaromtrent worden, en dit heeft aanleiding moeten geven, om de zaak uit een meer algemeen oogpunt te beschouwen.

Ook na overleg met de Algemeene Rekenkamer, heeft men gemeend, alles te moeten zamentrekken en, hoewel uitgaande van de verdeeling die het meest waarschijnlijk voorkomt, de posten, bij de vroegere berekeningen onder acht verschillende artikelen gebragt, alsnu in den Staat van berekening, bij de nieuwe wet vast te stellen, tot een eenig artikel (het 1°. van den Staat) te moeten vormen, onder den titel van *Renten der nationale schuld en vlottende schulden*, en daaronder te moeten begrijpen al hetgeen men berekent voor ieder jaar te zullen moeten betalen, en bij de Algemeene Rekenkamer ter verëvening te zullen moeten overbrengen.

Zoodanige algemeene post zal voor die verëveningen voldoende zijn, terwijl de Kamer, die opvolgelijk kennis krijgt van de nieuwe inschrijvingen en van het verdwijnen der oude schulden, volkomen in de gelegenheid is om in de bijzonderheden de betalingen te contrôleeren.

De vermeerderingen, welke de algemeene rentepost ondergaat, spruiten uit twee oorzaken, *de eerste* uit de leening tegen drie ten honderd, voor zooveel de opbrengst daarvan niet tot aflossing van schuld wordt aangewend, en *de tweede* uit de opneming van die nieuwe schuld, welke in de plaats treedt van de ingetrokken schuld ten laste van de Overzeesche bezittingen, welke te voren niet in de Begrooting was begrepen; dan tegenover deze laatste vermeerdering staat de bijdrage uit de geldmiddelen der gezegde bezittingen, welke voor deze jaren onder de middelen is opgenomen, ook voor het bedrag der renten, waarvan dezelve door de aflossing of verwisseling wordt ontlast.

De artikelen 2, 3, 4 en 5 van den nieuwen Staat van berekening zijn de zelfde als die welke onder 9, 10, 11 en 12 van de eerst vastgestelde Begrootingen voorkwamen, als zullende dezelven geene verandering ondergaan.

Eindelijk moest hier in aanmerking komen de post voor amortisatie van schuld, welke in beide de Begrootingen voor memorie is uitgetrokken, terwijl echter de verpligting bestaat om eene som van ƒ 300000 te bestemmen voor intrekking van schuldbekentenissen rentende drie en een half ten honderd, ten laste van het voormalig Amortisatie-syndicaat uitgegeven.

Zooveel 1844 aangaat, is voor dit onderwerp eene afzonderlijke wet voorgedragen en den 23sten November jl. (*Staatsblad* n°. 59) vastgesteld, vermits de intrekking in den loop des jaars haar beslag behoort te verkrijgen, en de Begrooting van 1844 is tengevolge van die wet verhoogd geworden; doch met opzigt tot 1845 moest het onderwerp nog geregeld worden, en daartoe wordt eene gelijke som alsnu onder art. 6 van den nieuwen Staat van berekeningen opgenomen, en alzoo deze intrekking van schuld ook over laatst gemeld jaar verzekerd, zonder dat daartoe eenige nadere wettelijke bepaling zal vereischt worden.

Na opsomming van de waarschijnlijk verschuldigde renten en de ƒ 300000 voor amortisatie, worden, evenals dit bij den oorspronkelijken Staat het geval was, ook nu afgetrokken de renten van de kapitalen ten laste van Belgie, in zooverre als die renten berekend worden over ieder van de jaren 1844 en 1845 nog te zullen kunnen genoten worden, in verband met de afbetaling of met de plaatsing dezer schuld en de beschikking daarover, naar aanleiding van artt. 1 en 2 der wet van den 25sten Juni 1844 (*Staatsblad* n°. 28).

Zich voor de verdere bijzonderheden gedragende aan de toelichtende Staten, welke de Begrooting vergezellen, vleit men zich, door de voorgaande algemeene beschouwingen de voorgedragene wet volkomen te hebben toegelicht.

7. VOORLOOPIG VERSLAG.

Omtrent de noodzakelijkheid eener wijziging van de Begrooting voor de nationale schuld over 1844 en 1845, in verband met de groote finantieele maatregelen, tot welke sedert de vaststelling dier Begrooting is besloten en die reeds ten deele zijn tot stand gebragt, bestond er geenerlei verschil van gevoelen bij de leden. Op de voordragt echter, die tot wijziging van die Begrooting door de Regering is gedaan, zijn twee bedenkingen van eene meer algemeene strekking voorgedragen.

Vooreerst heeft men opgemerkt, dat, vermits sedert de indiening van die voordragt reeds meer dan twee maanden verloopen zijn, gedurende welke de conversie en aflossing der Staatsschulden zulke groote vorderingen gemaakt hebben, het uit dien hoofde wenschelijk voorkomt, dat die voordragt vervangen worde door eene andere, waarbij het tegenwoordig standpunt tot grondslag van berekening genomen zij, en die alzoo geacht kunne worden met den waren staat van zaken op dit oogenblik meer volkomen overeen te stemmen. Men vond hiertoe te meer termen, uit aanmerking dat de Regering thans volledig bekend is met de uitkomsten der finantieele maatregelen over 1844, en dat alzoo niets schijnt te beletten, dat althans voor *dat* dienstjaar de Begrooting in overeenstemming worde gebragt met de ware toedragt van zaken.

Ten andere is het denkbeeld, om de onderhavige wetsvoordragt mede dienstbaar te maken tot regeling van de aflossing van schuld over 1845, door eenige weinige leden bestreden geworden. Afgescheiden van de quaestie, of de Staat tot intrekking van de $3\frac{1}{2}$ pcts. obligatien ten laste van het voormalig Amortisatie-syndicaat gehouden zij, meenden die leden, dat dit onderwerp, ook in verband met de bepaling van art. 7 van het koninklijk besluit van 1 Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 13), bij eene afzonderlijke wet behoorde geregeld te worden, evenals tot dusverre telken jare heeft plaats gehad, en waarvoor thans te meer reden schijnt te bestaan, omdat niet, zooals in de laatste jaren is gedaan, de *inkoop*, maar de *aflossing* van die schuld thans wordt voorgedragen. Door eene afzonderlijke overweging en behandeling van dit onderwerp zoude, naar het oordeel dier leden, vollediger aan het voorschrift van

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

art. 197 der Grondwet voldaan worden en tevens beter voor de belangen van de schuldeischers van den Staat gezorgd. In allen gevalle wenschte men in den considerans van de wet melding gemaakt te hebben van de verordeningen, waaruit, volgens de meening der Regering, de verpligting van den Staat tot het intrekken van de bedoelde schuld voortvloeit.

Wijders heeft het onderzoek van het ontwerp van wet en van de daarbij gevoegde Staten, aanleiding gegeven tot de volgende bedenkingen en vragen:

1°. is met opzigt tot den bij art. 1 van het ontwerp behoorenden Staat van berekeningen door vele leden aangemerkt, dat de daarop voorkomende eerste post van uitgaaf veel te algemeen en globaal is, en zeer wel meerdere specificatie schijnt toe te laten. Zoodanige zamentrekking van posten, waarbij de *gewone* en de *vlottende* schulden onder den zelfden titel vereenigd worden, kon men noch goedkeuren noch overeenbrengen met de beginselen eener doelmatige contrôle op de uitgaven. Men zou eindelijk de voorkeur geven aan het behoud van de thans bestaande indeeling in acht verschillende posten, waarbij dan nog twee nieuwe zouden behooren gevoegd te worden voor de nieuw gecreëerde 3 en 4 pcts. schulden, en wenscht te vernemen welke zwarigheden zich daartegen zouden kunnen verzetten.
Vorenstaande bedenking werd evenwel niet algemeen gedeeld, daar sommige leden, veronderstellende dat van de zijde der Rekenkamer geene bedenkingen daartegen zijn ingebragt, er insgelijks geen bezwaar in vonden, om in dit speciaal geval aan de voorgestelde meer globale berekening hunne goedkeuring te geven.

2°. heeft men het verlangen te kennen gegeven om te vernemen, waarop de berekening van den aftrek wegens de renten der Belgische schuld gegrond is. Het daarvan op den Staat van berekeningen uitgetrokken cijfer behoeft, naar het oordeel van de meeste leden, eene nadere toelichting, in het bijzonder met betrekking tot den aftrek voor 1845, welken men niet kan overeenbrengen met de ontvangene mededeelingen nopens de Begrooting voor 1846 en 1847, waaruit zou blijken, dat de 1ste termijn der Belgische schuld verkocht is, en de 2de door Belgie is of wordt gekweten. Men wenscht alzoo nadere ophelderingen te dier zake te ontvangen, en geeft in bedenking, of het thans niet het geschikte oogenblik zij, om aan de Kamer mededeeling te doen van de overeenkomst, omtrent de overneming en kwijting dier schuld getroffen.

3°. is, ten aanzien van de opgaven, voorkomende op den uitgewerkten en toelichtenden Staat voor 1844, aangemerkt, dat er verschil bestaat tusschen het bedrag van de kapitalen 5 pcts. nationale schuld en 5 pcts. domein-losrenten, die in de leening a 3 pct. zijn gefourneerd, en het bedrag, vermeld in de opgaven, welke, ter voldoening aan art. 85 der wet van 6 Maart 1844, nopens den uitslag der inschrijvingen voor de leening en vrijwillige bijdrage, bij missiven van den Minister van Finantien van 21 Mei en 25 October jl. aan de Tweede Kamer zijn medegedeeld. Men verlangt derhalve de redenen van dit verschil te leeren kennen.

4°. heeft men, opzigtens de verhooging, op dien zelfden Staat vermeld, wegens 11 stuks obligatien van $3\frac{1}{2}$ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat, die bij aanbesteding minder verkregen zijn, dan bij de Begrooting berekend was, de aanmerking gemaakt: dat, bij vergelijking van de rente-bedragen, uitgetrokken op de Begrootingen over 1843 en 1844, eene rentevermindering van *f* 12 565 verkregen wordt, die alzoo een kapitaal vertegenwoordigt van 359 obligatien a *f* 1000 ieder; weshalve men zich niet kan verklaren, in welken zin bij den volgenden post van den Staat kan gezegd worden, dat bij de berekening van de rente voor 1844 op de intrekking van 385 stuks gerekend is. Eene nadere opheldering te dier zake werd derhalve wenschelijk geacht.

5°. Op den zelfden Staat is het kapitaal der 5 pcts. domein-losrenten, waarvan renten berekend moeten worden, uitgetrokken tot een bedrag van *f* 16 292 700, terwijl daarvoor bij den Staat van berekening, tot de vastgestelde Begrooting behoorende, een bedrag van *f* 16 293 300, en dus *f* 600 meer, is uitgetrokken. Men wenscht nopens dit verschil eenige opheldering te bekomen.

6°. hebben sommige leden als wenschelijk voorgedragen, dat de Regering mogt kunnen besluiten, als eerste schrede van toenadering tot een beter beginsel, dan tot dusverre is opgevolgd, om ten laste van de Begrooting voor 1844 te brengen het *volle* bedrag der renten wegens de nieuw gecreëerde 3 pcts. schulden, die gedurende dat dienstjaar zijn verschenen, en dus niet enkel het bedrag der renten tot 1°. September verschuldigd, maar ook dat van de renten der laatste vier maanden van dat jaar in berekening te brengen.

7°. heeft men gevraagd, waarom op den Staat voor 1844 niet in uitgaaf gebragt zijn de renten van de obligatien rentende 4 pct. ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, gecreëerd ten gevolge van het besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), en uitgegeven onder genot van renten sedert den 1sten Mei 1844?

Voorts heeft de overweging van de opgaven, voorkomende op den uitgewerkten en toelichtenden Staat voor 1845, geleid tot de volgende bedenkingen:

8°. verklaarde men den grondslag der begrooting van de renten der 5 pcts. nationale schuld niet te begrijpen, en te vergeefs te hebben gezocht naar het verband tusschen die begrooting en het successievelijk kenbaar gemaakte cijfer der gedane verwisselingen en aflossingen van dit effect. Die begrooting kan overigens strekken ten bewijze van de gepastheid van het verlangen der groote meerderheid, om eene, met den tegenwoordigen stand van zaken meer overeenkomstige voordragt te bekomen, vermits op de begrooting thans nog voorkomen de renten, verschijnende 1°. April, 1°. Julij en 1°. October 1845, van kapitalen, waarop, volgens het Koninklijk besluit van 3 Februarij jl. (*Staatsblad* n°. 7), reeds van 1°. Maart aanstaande geene renten meer verschuldigd zullen zijn.

9°. is opgemerkt, dat het kapitaal der $3\frac{1}{2}$ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat, waarvan over 1845 renten berekend zijn, is uitgetrokken tot *f* 24 209 000, terwijl bij de onlangs ingediende Begrooting voor 1846, dat kapitaal tot *f* 23 908 000, en alzoo op *f* 301 000 minder, is geraamd, niettegenstaande bij de onderhavige voordragt slechts de aflossing van *f* 300 000 is voorgesteld. Men verlangt daaromtrent opheldering te bekomen.

10°. Insgelijks wenscht men den post voor interesten van $2\frac{1}{2}$ pcts. domein-losrenten, die men niet meer op de Begrooting voor 1846 en 1847 heeft teruggevonden, opgehelderd te zien, en tevens te vernemen met welk doel het daarvoor uitgetrokken bedrag in vergelijking wordt gebragt met den post van *f* 784 665, op de aanvankelijke Begrooting voor renten van de 5 pcts. domein-losrenten voorkomende. Eindelijk:

11°. heeft men de reden gevraagd, waarom nog onder de uitgaven voor 1845 wordt gebragt eene som van *f* 109 320 wegens interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten, uitgegeven ten gevolge van de wet van 27 December 1840, terwijl er toch wel aan geene tijdelijke behoefte der schatkist schijnt gedacht te kunnen worden, bij de voordragt onder de middelen voor dat dienstjaar, van eene aanzienlijke som wegens genot van interesten van in de schatkist aanwezige kapitalen. Men wenscht dit punt alzoo te zien toegelicht, mede in verband met de aanduiding, voorkomende op de nota van berekening, die het vroegere wetsontwerp tot aanvulling der middelen over 1844 en 1845 vergezeld heeft, en waarbij op de geheele intrekking van de vlottende schuld van 1840 in den loop van 1844 was gerekend.

Ten slotte zij hier nog, met betrekking tot art. 2 van het wetsontwerp,

12°. opgemerkt, dat, bijaldien voldaan mogt worden aan den hierboven geuiten wensch, om de thans bestaande indeeling van den Berekeningsstaat te behouden, er gevolgelijk geene overbrenging van vereveningen zoude behoeven plaats te hebben, en dat mitsdien in dat geval het geheele 2de artikel zou komen te vervallen.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 18den Februarij 1845.

8. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

De *eerste* der beide bedenkingen van algemeene strekking, bij het voorloopig verslag ontwikkeld, vindt haren oorsprong in de gedurende den tijd, welke sedert de indiening van het wetsontwerp verloopen is, tot stand gekomene vorderingen van de conversie

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

en aflossing der Staatsschulden, waardoor men in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal vermoed heeft, dat althans over 1844 veranderingen zouden zijn ontstaan.

Over dat dienstjaar blijft, niettegenstaande de sedert de indiening van het wetsontwerp tot stand gebragte maatregelen, de rentebetaling nagenoeg onveranderd de zelfde, vermits de bij de bedenking bedoelde aflossingen en verwisselingen na den 1sten October 1844, laatsten verschijndag der renten van dat jaar, hebben plaats gegrepen.

Uit een ander oogpunt echter heeft er in dit wetsontwerp eene geringe vermeerdering ten bedrage van *f* 24 021.66 moeten gebragt worden. De opbrengst toch der renten, komende ten laste van Belgie, kan over 1844 op niet meer dan *f* 3 568 636.69 gesteld worden, en zulks alzoo de heeren von Rothschild de stortingen, waartoe zij volgens de wegens den verkoop van die renten getroffene overeenkomst verpligt waren, en welke bij het opmaken van den Staat van berekening tot grondslag der renteberekening waren gelegd, vroeger hebben doen plaats hebben, waartoe het regt hun bij die overeenkomst was toegekend.

In dien geest is dan ook nu het wetsontwerp, voor zoo verre 1844 betreft, gewijzigd.

Over den dienst van 1845 echter ontstonden vele veranderingen, ten gevolge van hetgeen reeds tot stand is gebragt; de staat daarvan blijft bij voortduring onzeker.

Het is daarom dan ook dat de Regering van oordeel is geworden om alles wat tot dien dienst betrekking heeft uit het wetsontwerp te ligten, en de veranderingen, welke thans worden voorgesteld, tot de Begrooting van 1844 te bepalen.

De wijzigingen voor 1845 gevorderd, kunnen gevoegelijk op het einde van dit jaar vastgesteld worden. Van die, welke de Begrooting van 1844 behoort te ondergaan, kan de wettelijke regeling niet worden uitgesteld, ter zake van de bepaling omtrent het afsluiten der Begrootingen, in art. 31 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) voorkomende.

In verband hiermede wil men dan ook gaarne toegeven aan den door vele leden omtrent het wetsontwerp tot aanvulling der middelen voor 1844 en 1845 geuiten wensch. Dit wetsontwerp, nu reeds ingediend, ten einde te bewijzen dat de Regering in staat was in de uitgaven te voorzien, kan de aanneming zeer gevoegelijk uitgesteld worden tot den aanvang der volgende zitting.

Ofschoon, ten gevolge van de, in het onderhavige wetsontwerp gebragte wijzigingen, vele der gemaakte bedenkingen ten aanzien van 1845 schijnen te vervallen, heeft men echter begrepen de daaromtrent noodige ophelderingen niet te moeten terughouden, opdat er geen oogenblik onzekerheid bij eenig lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zoude blijven bestaan.

Op de *tweede* algemeene bedenking ligt het antwoord opgesloten in hetgeen door de Regering bereids vroeger, bij de overweging der wetten omtrent den inkoop van schuld, is te kennen gegeven.

Naar het inzien der Regering kan het niet twijfelachtig zijn, of de Staat tot intrekking van de $3\frac{1}{2}$ percents obligatien ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat gehouden zij.

Het Koninklijk besluit van den 1sten Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 13) bepaalt de bijzonderheden, waarop de wet van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10) in toepassing is gebragt, ten aanzien van de daarstelling der $3\frac{1}{2}$ percents schuldbekentenissen. Die bijzonderheden maken de voorwaarden der leening uit en zijn bepaald, krachtens de magtiging in de wet vervat, dienvolgens even verbindende als de wet zelve.

De verbindtenis is wel oorspronkelijk door het Amortisatie-syndicaat aangegaan, maar bij de opheffing dier instelling zijn bij art. 2 der wet van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 77) de daaruit voortvloeijende verpligtingen op het Rijk overgegaan.

Dit vraagpunt is zoo dikwerf door de wetgevende magt beslist, dat het inderdaad noch voor de eer, noch voor het crediet van den Staat wenschelijk schijnt daarop thans weder terug te komen, en alzoo het lot onzeker te doen schijnen van een fonds, waarvan de houders ook op de verschillende later uitgevaardigde wetten hebben mogen vertrouwen, en bij de vastheid van welks prijs de Staat zelf uit andere oogpunten zooveel belang heeft.

De Regering heeft het voornemen gehad om dit onderwerp, evenals vroeger, bij eene afzonderlijke wet te doen regelen, doch ter voldoening aan de bedenkingen, uit den boezem van de Tweede Kamer der Staten-Generaal voortspruitende, is de bij de wet van 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 59) vastgestelde post als verhooging op de Begrooting van 1844 gebragt geworden.

Men vraagt alzoo, welke houding het thans zou gehad hebben, die voor 1845 op eene andere wijze te behandelen?

Tot opheldering of beantwoording der verdere bedenkingen moge het volgende dienen:

1°. Voor het tijdperk van overgang, waarvoor de thans voorgestelde verandering in de Begrooting van 1844 moet dienen en waarin van sommige schulden de rente niet tot aan de gewone verschijndagen verschuldigd is, was het eenigermate bezwaarlijk eene andere wijze van ontwikkeling der berekening van de rentebetaling te doen plaats hebben, dan bij het wetsontwerp is voorgedragen. De bijzonderheden daarvan zijn in den uitgewerkten Staat ontwikkeld. Voor de contrôle van de Algemeene Rekenkamer is de Staat van berekening, zoodanig als die thans is opgemaakt, voldoende, gelijk zulks uit een met haar gehouden overleg is gebleken.

2°. Nadat van de *f* 80 000 000, berekend op fres. 169 312 000 $2\frac{1}{2}$ pcts. schuld, vervreemdbare rente ten laste van het Koningrijk Belgie in het Grootboek van dat Rijk ingeschreven, tengevolge van § 6 van art. 63 van het tractaat van den 5den November 1842, niet meer dan een bedrag van fres. 13 546 200, aangenomen voor *f* 6 420 000, doch inderdaad slechts vertegenwoordigende *f* 6 400 579.50, tegen den prijs van 61 pct., met keuze van verwisseling tegen een gelijk bedrag $2\frac{1}{2}$ pcts. Nederlandsche schuld en bijbetaling eener premie van 1 ten honderd, had kunnen worden geplaatst, is op den zelfden voet, edoch zonder de bijgevoegde keuze en tegen den prijs van 60 pct., de resteerende som van fres. 155 765 800, in massa aan de heeren von Rothschild geplaatst geworden.

De ontvangst en betaling met vergoeding van renten tot aan den dag moet plaats hebben in zeven driemaandelijksche termijnen, waarvan de laatste verschijnt in Julij 1846. Van het aan de koopers toegekende regt, om vroeger de betaling te bewerkstelligen, is echter door hen in zoo ruime mate gebruik gemaakt, dat reeds de op 1°. October 1845 te vervallen termijn ten volle is afgedaan.

De voet waarop de inschrijving in Julij 1844 heeft plaats gehad, en waarop ook deze verkoop gegrond was, is bekend, en levert, tengevolge der daarbij aangenomene reductie der franken (fres. 42 200 voor *f* 20 000) nog eene verbetering in den prijs van nagenoeg een vierde ten honderd, zoodat, terwijl art. 1 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) de plaatsing tegen eenen koopprijs van $59\frac{1}{2}$ ten honderd veroorloofde, men kan rekenen dat het fonds tegen nagenoeg $60\frac{1}{4}$ ten honderd is verkocht.

Met de *f* 80 000 000 $2\frac{1}{2}$ pct. ten laste van Belgie is alzoo:

1°. ingetrokken een kapitaal van *f* 6 420 000 $2\frac{1}{2}$ pcts. Nederlandsche schuld, waarvan de rente bedraagt *f* 160 500;

2°. wordt daardoor bovendien, krachtens art. 1 der wet van 25 Junij 1844, genoten *f* 44 293 592.00.

De *f* 73 822 654 a $59\frac{1}{2}$ pct. verkocht zijnde, zou daarvan als bruto koopprijs bedragen hebben *f* 43 924 479, zoodat deze verkoop boven de bij de wet bepaalde som een voordeel oplevert van nagenoeg *f* 370 000.

Uit het oogpunt van vroegere berekeningen, waarbij de / 80 000 000 $2\frac{1}{2}$ percents, als strekkende tot intrekking van 5 percents schulden, op *f* 40 000 000 gerekend en het meerdere winst genoemd wordt, zouden de *f* 73 822 654 voor *f* 36 911 327 in aanslag genomen zijn. Op deze berekening blijkt alzoo eene winst te bestaan van ongeveer *f* 7 400 000, in stede van *f* 4 000 000, gelijk bij de nota van berekening, tot grondslag der finantieele plannen van de Regering aangenomen, was gesteld.

Naar aanleiding van de tot dusver plaats gehad hebbende stortingen, op rekening van de beide termijnen der Belgische schuld, onder § § 6 en 7 van art. 63 van het tractaat vermeld, is alsnu de renteberekening opgemaakt. De bijzonderheden zijn nader ontwikkeld aan het slot van den Staat van berekening, gevoegd bij het wetsontwerp.

3°. Deze verschillen spruiten voort uit de tusschen den 1sten en 25sten October 1844 gedane fournissementen in de 3 percents geldleening.

4°. Tijdens de opheffing van het Amortisatie-Syndicaat bevond zich in omloop aan $3\frac{1}{2}$ percents schuldbekentenissen een kapitaal van *f* 25 689 000.

in 1841 is ingekocht	*f* 389 000	
〃 1842 〃 〃	385 000	
〃 1843 〃 〃	374 000	
		1 148 000

dus op 1°. 1844 in omloop verbleven. . . . . . *f* 24 541 000

Blijkens de Begrooting voor 1842 en 1843 was de berekening gemaakt, dat voor de tot aankoop te besteden sommen zoude zijn te ver-

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

krijgen een kapitaal (verschil tusschen *f* 25 689 000 en *f* 25 289 000) over 1841 van . . . . *f* 400 000
idem (verschil tusschen *f* 25 289 000 en *f* 24 889 000) over 1842 van 400 000

		f 800 000
in 1841 is echter slechts verkregen	*f* 389 000	
in 1842 niet meer dan	385 000	
		774 000
verschil nominaal bedrag van 26 stuks		*f* 26 000

Uit den aard der zaak konde tijdens de aanbieding der Begrooting, voor een nog in te treden jaar, slechts bij approximatie worden berekend, hoeveel kapitaal gedurende dat zelfde jaar voor eene bepaalde som zoude kunnen worden verkregen, vermits dit van de tijdelijke Beursprijzen moet afhankelijk zijn.

5°. Het verschil van *f* 600 spruit daaruit voort, dat er, tengevolge der afrekening met Belgie, nog een bedrag van *f* 600 heeft kunnen worden vernietigd, waarop bij het indienen der Begrooting, welke reeds in 1842 heeft plaats gehad, niet kon gerekend worden.

6°. Het komt der Regering minder juist voor, om op eene Begrooting van in een bepaald jaar te doene uitgaven sommen te brengen, welke in dat jaar zeker niet zullen of kunnen worden betaald. De Begrootingswet is geene wet waarbij de balans van den Staat wordt vastgesteld; zij is niets anders dan eene wet, waarbij uitgaven vastgesteld worden, welke in het jaar, waarover de Begrooting loopt, zullen geschieden of werkelijk verschijnen. Andere uitgaven daarop te brengen zou alleen aanleiding geven tot eene complicatie in de rekening, welke geheel doelloos voorkomt, daar inderdaad op de Begrooting gebragt is het bedrag van twaalf maanden rente, dat is de uitgave voor renten gedurende een jaar verschuldigd. Indien de schatkist op ultimo December zou moeten liquideeren, dan zeker zou men nog vier maanden rente moeten betalen, welke ten gevolge van den staat van liquidatie verschuldigd worden, maar dan zouden daartegen overstaan een aantal activiteiten, welke thans niet in aanmerking kunnen worden gebragt.

Het brengen op de Begrooting van renten, welke in het loopende jaar niet betaald worden, zou tot niets anders dienen, dan om òf eenen fictieven post van uitgaaf op de Begrooting te doen verschijnen, waarvoor geene middelen zouden worden aangewezen, òf gedurende eenige maanden eene geldsom ongebruikt in de schatkist te doen berusten en alzoo een geheel doelloos bezwaar op de natie te leggen.

Men hoopt dat de weinige leden, welke dit denkbeeld geopperd hebben, door deze beschouwingen overtuigd zullen worden van de juistheid van den bij de bestaande Begrootingswet aangenomen grondslag, waarvan ook in dit ontwerp van wet niet is afgeweken.

7°. De bedoelde renten worden nog uit de Oost-Indische kas voldaan.

8°. Omtrent deze bedenking zal bij de nadere toelichting van de Begrooting over 1846 en 1847, gelijk mede bij de nader voor te stellen verandering in de Begrooting over 1845, voldoende opheldering worden gegeven.

9°. Bij de later in te dienen verandering in de Begrooting over 1845, zal slechts gebragt worden *f* 24 208 000, niet gelijk vroeger *f* 24 209 000.

Deze vroegere som van *f* 24 209 000 was berekend in omloop te zullen zijn gebleven, indien men uit de tot aankoop bestemde *f* 300 000 een aantal van 332 schuldbekentenissen konde meester worden; doch de beursprijzen hebben veroorloofd 333 stuks zoodanige obligatien aan te koopen. Deze meerdere aankoop zijnde bewerkstelligd in het tijdsverloop tusschen de aanbieding der eerste gewijzigde Begrooting voor 1844 en 1845, en die der Begrooting voor 1846, is in deze laatste de berekening reeds op het werkelijk in omloop verblijvend kapitaal kunnen worden gegrond.

10°. De vroeger over 1845 gebragte som van *f* 1150 is benoodigd ter voldoening van 2½ percents rente op domein-losrenten, waarvan nog *opzegging* konde worden en ook werkelijk is gedaan. Over latere tijdvakken moet van het hier bedoelde kapitaal geen rente worden berekend, vermits de aflossing dier losrenten zes maanden na de opzegging plaats heeft. Ten aanzien van de som van *f* 655 valt aan te merken, dat het overbodig is voorgekomen dezelve op de Begrootingen van 1846 en 1847 wederom te doen te voorschijn treden, uit hoofde dat het meer dan waarschijnlijk is, dat het kapitaal dier rente in den loop van 1846 òf zal worden opgezegd en dienvolgens afgelost, òf gefourneerd zal worden als koopprijs van verkochte domeinen.

Het gezamenlijk bedrag van *f* 1805 staat in vergelijking met dat van *f* 784 665, bedrag der aanvankelijke Begrooting, om reden dat onder die *f* 784 665 zoowel de rente der 2½ pcts. als der 5 pcts. losrenten was begrepen.

Het kapitaal der 2½ pcts. of onopgezegde domein-losrenten was bekend, vergelijkenderwijze zeer gering te moeten zijn, gelijk zulks thans ook is gebleken; doch zoo lang de afrekening met Belgie wegens de domeinlosrenten niet volledig was tot stand gebragt, konde dat kapitaal niet met de vereischte juistheid worden berekend, en daarom is bij vroegere Begrootingen gerekend geworden op 5 pct. van het gansche nog aanwezige kapitaal der domeinlosrenten.

11°. Onder de uitgaven voor 1845 moest wel gebragt worden de som van *f* 109 320 wegens 12 maanden interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten, uitgegeven ten gevolge der wet van 27 December 1840, vermits die schatkistbiljetten in de eerste maanden van 1844 uitgegeven en door de houders niet waren opgezegd, terwijl die houders niet kunnen worden genoodzaakt hunne aflossing vroeger te ontvangen.

12°. De bedenking vervalt, doordien de veronderstelling, waarvan zij afhankelijk is gemaakt, niet wordt verwezenlijkt.

9. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, ingevolge de wettelijke bepalingen van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), omtrent eene vrijwillige geldleening, en van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), ter aflossing en verwisseling van Nationale Schuld, de bestanddeelen van die schuld verandering ondergaan hebben;

dat alzoo, naar aanleiding van het slot van art. 123 der Grondwet, dat gedeelte der Begrooting over het jaar 1844 bij eene wet behoort te worden veranderd,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Bij wijziging der wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 54), en met intrekking van den daarbij gevoegden staat van berekeningen, zooveel 1844 betreft, wordt de Begrooting der Staatsuitgaven van het Departement van Finantien voor de Nationale Schuld, over den jare 1844, vastgesteld op eene som van *vijf en dertig millioen zeven honderd negentig duizend negen honderd een en veertig gulden vijf en negentig cents* (*f* 35 790 941.95), overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Art. 2.

De vereveningen, door de Algemeene Rekenkamer over 1844 gedaan op de artt. 1 tot 8 van den bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 54) gevoegden staat van berekeningen, zullen worden overgebragt op art. 1 van den bij deze wet gevoegden staat, en de vereveningen over 1844 gedaan op de artt. 9, 10, 11 en 12 van den bij de wet van den 9den October 1843 gevoegden staat, op de artt. 2, 3, 4 en 5 van den staat, welke bij deze wet is gevoegd.

Lasten en bevelen, enz.

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

10. GEWIJZIGDE STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	IXde HOOFDSTUK *A.*
	DEPARTEMENT VAN FINANCIEN.
	NATIONALE SCHULD.
	EENIGE AFDEELING. *Interesten, Lijfrenten, Tontines en Amortisatie.*
1.	Renten der nationale schuld en vlottende schulden . . . .
2.	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren, a 4 percent, verschenen den 30sten Junij en 31sten December 1844 . . .
3.	Gewone lijfrenten, verschenen den 1sten Januarij 1844. . . . .
4.	Lijfrenten, ten laste van de domeinen geloopen hebbende . . . .
5.	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschenen den 1sten Januari 1844 . . . .
6.	Amortisatie van schuld, vastgesteld bij de wet van den 23sten November 1844 (*Staatsblad* n°. 59) . . . .
	Af: Renten, komende ten laste van Belgie, krachtens de tractaten van den 19den April 1839 en den 5den November 1842, op het Belgische Grootboek gebragt overeenkomstig art. 63, §§ 6 en 7, van het laatstgemeld tractaat, als moetende dienen tot verligting van schulden ten laste van het Koningrijk der Nederlanden, voor zoo ver die over het jaar 1844 zijn genoten . .
	TOTAAL van het XIde HOOFDSTUK *A.* . . .

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

NANCIEN (*Nationale Schuld*) over den jare 1844 (XIde Hoofdstuk *A*).

GERAAMD BELOOP over 1844.	AANMERKINGEN.
	. . .
f 38 821 858.64 [1])	[1]) Eerst was dit *f* 38 824 828.64, dus nu *f* 2 970.00 minder. (Aanteekening Luzac).
50 720.00	
142 000.00	
33 000.00	
12 000.00	
300 000.00	
f 39 359 578.64	
3 568 636.69 [2])	[2]) Eerst was dit *f* 3 592 658.35, dus nu *f* 24 021.66 minder. (Aant. Luzac). Hiervan aftrekkende *f* 2 970.00 (zie noot 1), dan blijft er over *f* 21 051.66, waarmede de Begrooting verhoogd werd. Zij bedroeg toch eerst *f* 35 769 890.29.
f 35 790 941.95	

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

11. GEWIJZIGDE UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, behoorende tot de Gewijzigd
renten en Tontines over het Dienstjaar 1844

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.			
	Interesten van 2½ pcts. Nationale schuld over een kapitaal van	f 823 000 000.00	6/m. verschenen 30 Juni 1844 . .	f 10 287 500.00
	Af: verwisseld tegen uitreiking van 2½ pcts. Belgische schuld, op grond van het Koninklijk Besluit van 25 Juni 1844 n°. 31 . . . . f 6 420 000.00			
	Gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van den 6den Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14). 〃 1 200.00	〃 6 421 200.00		
		f 816 578 800.00	6/m. verschenen 31 December 1844	〃 10 207 235.00
	Interesten van 5 pcts. Nationale schuld over een kapitalal van	f 221 257 900.00	6/m. verschenen 1°. April 1844. .	f 5 531 447.50
	Af: gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)	〃 397 400.00		
		f 220 860 500.00	6/m. verschenen 1°. October 1844 .	〃 5 521 512.50
	Aanzuivering van renten op 5 pcts. Nationale schuld, gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)			〃 3 174.04
	Interesten van 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat over een kapitaal van	f 99 500 000.00		
	Af: afgeschreven 24 stuks, elk a f 1000, afkomstig van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, en krachtens art. 6, § A, der wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 10), ter vernietiging bij de Algemeene Rekenkamer overgebragt . .	〃 24 000.00		
		f 99 476 000.00	6/m. verschenen 1°. April 1844 . .	f 2 238 210.00
	Af: gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)	〃 2 500.00		
		f 99 473 500.00	6/m. verschenen 1°. October 1844 .	〃 2 238 153.75
	Aanzuivering van renten op 4½ pcts. schuldbekentenissen, gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)			〃 1.50
	Interesten van 3½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, over een kapitaal van	f 24 530 000.00		
	te verhoogen met 11 stuks, elk a f 1000, minder bij aanbesteding verkregen dan bij de Begrooting berekend was. . .	〃 11 000 00		
		f 24 541 000.00	12/m. over de halfjaren verschenen 1°. April en 1°. October 1844 . .	f 858 935.00
			Transporteeren. . . .	f 858 935.00

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

Begrooting voor het Departement van Finantien (*Nationale Schuld*) IXde Hoofdstuk *A*. Interesten, Lijf-
vergeleken met de aanvankelijke Begrooting.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 20 494 735.00	*f* 20 575 000.00	. . . .	*f* 80 265.00
11 056 134.04½	11 062 895.00	. . . .	6 760.95½
4 476 365.25	4 455 000.00	*f* 21 365.25	. . . .
f 36 027 234.29½	*f* 36 092 895.00	*f* 21 365.25	*f* 87 025.95½

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over 1844.*

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Opgezegde a 5 pct.	Onopgezegde a $2\frac{1}{2}$ pct.	
	Per transport			f 858 935.00
	Aanzuivering van renten sedert 1°. October 1843 op de bij aanbesteding verkregen schuldbekentenissen tot een kapitaal van f 374 000, in plaats van f 385 000, zooals vroeger berekend was, naar aanleiding der wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 63), terwijl men zich had voorgesteld dien inkoop vòòr 1°. October 1843 te bewerkstelligen . . .			〃 4 403.39
	Interesten van domein-losrenten, over het kapitaal dat, sedert de afrekening met Belgie, naar aanleiding van het tractaat van 5 November 1842, is gebleken in omloop te zijn	f 16 095 900.00	f 196 800.00	
	Te verminderen met hetgeen in 1843 in Nederland als kooppenningen van domeingoederen is gefourneerd	〃 418 300.00	〃 3 400.00	
		f 15 677 600.00	f 193 400.00	
	Zoo mede met het bedrag der domein-losrenten, een deel uitmakende van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, en welke, naar aanleiding van art. 6 §b der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), ter vernietiging bij de Algemeene Rekenkamer zijn overgebragt	〃 35 500.00	〃 74 600.00	
		f 15 642 100.00		
	Af: gefourneerd in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14)	〃 89 000.00		
		f 15 553 100.00	f 118 800.00	
			f 15 671 900.00	
	6/m verschenen 1°. April 1844 van f 15 642 100.00 a 5 pct.			f 391 052.50
	〃 〃 1°. October 〃 〃 15 553 100.00 〃 〃			〃 388 827.50
	〃 〃 { 1°. April / 1°. October } 〃 〃 118 800.00 a $2\frac{1}{2}$ pct.			〃 2 970.00
	Aanzuivering van renten op domein-losrenten, als kooppenningen van domeingoederen gefourneerd, tusschen 1°. October 1843 en 1°. Januarij 1844			〃 744.63$\frac{1}{2}$
	Aanzuivering van renten op 5 pcts. domein-losrenten, in de leening a 3 pct. (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14) gefourneerd			〃 693.32
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 28 April 1834, *Staatsblad* n°. 14), kapitaal			f 9 799 950.00
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 27 December 1840, *Staatsblad* n°. 79), kapitaal			〃 6 000 000.00
	Interesten van 4 pcts. schatkistbiljetten (wet van 19 Junij 1843, *Staatsblad* n°. 25), kapitaal			〃 9 500 000.00
	Aanzuivering van renten tot 1°. September 1844, op de fournissementen in de leening a 3 pct., vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), overeenkomstig de toelichting van hiernevens			
1	Totaal der renten van de Nationale schuld en vlottende schulden			
	Transporteeren.			

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
36 027 234.29½	f 36 092 895.00	f 21 365.25	f 87 025.95½
863 338.39	858 550.00	4 788.39	. . . .
784 287.95½	799 665.00	. . . .	15 377.04½
391 998.00	391 998.00	. . . .	. . . .
215 000.00	270 000.00	. . . .	55 000.00
. . . .	475 000.00	. . . .	475 000.00
540 000.00	. . . .	540 000.00	. . . .
38 821 858.64	f 38 888 108.00	f 566 153.64	f 632 403.00
38 821 858.64	f 38 888 108.00	f 566 153.64	f 632 403.00

Fournissementen in de leening van f 127 000.00 a 3 pct., vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* nº. 14).

Gedurende de maand April	1844	f 27 803 527.12	waarvan renten van af 1º. April tot en met 31 Augustus 1844	5/m	f 347 544.09
〃 〃 〃 Mei	〃	3 077 938.51½	〃 〃 〃 〃 1º. Mei 〃 〃 〃 〃 〃 〃	4/m	30 779.38½
〃 〃 〃 Juni	〃	6 367 053.35½	〃 〃 〃 〃 1º. Juni 〃 〃 〃 〃 〃 〃	3/m	47 752.90
〃 〃 〃 Juli	〃	20 117 249.84	〃 〃 〃 〃 1º. Juli 〃 〃 〃 〃 〃 〃	2/m	100 586.25
〃 〃 〃 Augustus	〃	3 554 826.27	〃 〃 〃 〃 1º. Augustus 〃 〃 〃 〃 〃 〃	1/m	8 887.06½
		f 60 920 595.10	(waarvoor uitgetrokken eene ronde som van f 540 000.00) . .		f 535 549.69

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport . . .
2	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren a 4 pct., over de halfjaren verschenen 30 Junij en 31 December 1844 . .
3	Gewone lijfrenten, verschenen 1º. Januarij 1844. . . . .
4	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende . . . .
5	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschenen 1°. Januarij 1844 . . . .
6	Amortisatie van schuld, vastgesteld bij de wet van 23 November 1844 (*Staatsblad* nº. 59). . . . .

Af: renten van Belgie te goed komende:

1°. Van het kapitaal van *f* 80 000 000.00, krachtens § 6 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, ten behoeve va Nederland, tegen eene rente van 2½ pct., op het grootboek van Belgie ingeschreven (*Eerste of effectentermijn*), uitmakende in . . . . frcs. 169 312 000.0

2º. Van het kapitaal van *f* 80 000 000.00, krachtens § 7 van art. 63 als voren (*Tweede of geldtermijn*) . . . 〃 169 312 000.0

frcs. 338 624 000.0

3º. Inschrijving op het Belgische grootboek, ten behoeve van Nederland, eener onvervreemdbare rente, krachtens § 1 van art. 63 als voren . . . . 〃 846 560.0

waarvan 6/m verschenen 30 Junij 1844, frcs. 4 656 080.00, die zuiver hebben opgebragt . . . . *f* 2 183 016.4

Tweede of geld-termijn:

frcs. 169 312 000.00 inschrijving op het Belgische grootboek a 2½ pct. rente.

Af: 42 328 000.00 ontvangen op 1º. Augustus 1844, waarvan 1/m. over Julij 1844 a 2½ pct. frcs. 88 183.33

frcs. 126 984 000.00

Af: 42 328 000.00 ontvangen op 1º. November 1844, waarvan 4/m. over Julij, Augustus, September en October 1844, a 2½ pct. . . . . 〃 352 733.33

frcs. 440 916.66

waarvoor ontvangen zuiver 206 204.3

frcs. 84 656 000.00 waarvan 6/m. verschenen 31 December 1844, 2½ pct. . . . . frcs. 1 058 200.00

Eerste of effecten-termijn.

Inschrijving op het Belgische grootboek a 2½ pct. rente . . . frcs. 169 312 000.00

Transporteeren . . . . frcs. 169 312 000.00 frcs. 1 058 200.00 . *f* 2 389 220.7

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over 1844.*

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 38 821 858.64	f 38 888 108.00	f 566 153.64	f 632 403.00
50 720.00	50 720.00	. . . .	. . . .
142 000.00	142 000.00	. . . .	. . . .
33 000 00	33 000.00	. . . .	. . . .
12 000.00	12 000.00	. . . .	. . . .
300 000.00	*Memorie.*	300 000.00	. . . .
f 39 359 578.64	f 39 125 828.00	f 866 153.64	f 632 403.00
f 39 359 578.64	f 39 125 828.00	f 866 153.64	f 632 403.00

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over 1844.*

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.			
	Per transport . . .	frcs. 169 312 000.00	frcs. 1 058 200.00 .	*f* 2 389 220.77
	Te verminderen met 321 aandeelen, elk groot frcs. 42 200.00, geplaatst in verwisseling van 2½ pcts. nationale Nederlandsche schuld, krachtens Koninklijk besluit van 25 Junij 1844, n°. 31.	〃 13 546 200.00		
		frcs. 155 765 80000		
	Waarvan 6/m verschenen 31 December 1844, a 2½ pct.		1 947 072.50	
	Inschrijving op het Belgische grootboek, eener onvervreemdbare rente van frcs. 846 560.00, waarvan 6/m verschenen 31 December 1844.		423 280.00	
	Totaal van 6/m renten verschenen 31 December 1844		frcs. 3 428 552.50	
	Waarvoor ontvangen zuiver			1 579 415.92
				f 3 968 636.69
	Te verminderen met hetgeen daarvan moet worden afgezonderd wegens de onvervreemdbare rente, welke onder de raming van 's Rijks inkomsten over het dienstjaar 1844 is uitgetrokken			400 000.00

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over 1844.*

BEGROOTING.		VERSCHIL.	
Gewijzigde.	Aanvankelijke.	*Meerder* dan de aanvankelijke begrooting.	*Minder* dan de aanvankelijke begrooting.
f 39 359 578.64	f 39 125 828.00	f 866 153.64	f 632 403.00
3 568 636.69	4 000 000.00	431 363.31	. . . .
		f 1 297 516.95	f 632 403.00
f 35 790 941.95	f 35 125 828.00	f 665 113.95 *Meer.*	

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

12. ALGEMEEN VERSLAG.

Daar in de zamenstelling der Staatsschulden, opgegeven in den staat van berekening, gevoegd bij de wet houdende vaststelling van het IXde hoofdstuk A van de Begrooting over 1844 en 1845, zeer aanmerkelijke veranderingen zijn voorgevallen, voortgevloeid uit de wetten van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), omtrent eene vrijwillige geldleening, en van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), ter aflossing en verwisseling van nationale schuld, en ofschoon die veranderingen eerst geheel en al van invloed zijn op de Begrooting van 1846, doch zich ook gedeeltelijk doen gevoelen op de Begrootingen van 1844 en 1845, zoo heeft de Regering gemeend, dat, naar aanleiding van art. 123 der Grondwet, het geval bestond, dat eene nadere wettelijke bepaling behoorde te worden voorgedragen, en heeft daarom het in behandeling zijnde ontwerp van wet ingediend.

Bij dit ontwerp zijn wel voor elk jaar toelichtende staten overgelegd, doch daaruit is voor elken post geene zoodanige onveranderlijke aanwijzing af te leiden, dat juist zou kunnen worden uitgemaakt de som, welke wegens elke soort van schuld als grond van verevening der renten zoude moeten dienen.

De Regering heeft zich later alleen bepaald tot de veranderingen in den dienst van 1844, ten gevolge waarvan alles wat tot den dienst van 1845 betrekking heeft uit het gewijzigd wets-ontwerp is geligt. Zij is van oordeel, dat de wijzigingen voor 1845 gevorderd, op het einde van het loopende jaar kunnen worden vastgesteld, doch dat van die, welke de Begrooting van 1844 behoort te ondergaan, de wettelijke regeling niet kan worden uitgesteld, ter zake van de bepaling omtrent het afsluiten der Begrootingen in art. 31 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), voorkomende.

Bij het onderzoek in de Afdeelingen van de antwoorden der Regering op de in het voorloopig verslag gemaakte aanmerkingen en gedane vragen, hebben in de *eerste* plaats vele leden de aanmerking herhaald, vroeger gemaakt sub n°. 1, dat de op den staat van berekeningen voorkomende eerste post van uitgaaf veel te algemeen en te globaal is, en zeer wel meerdere splitsing toelaat. Zij blijven de voorkeur geven aan het behoud van de thans bestaande indeeling in acht verschillende posten, met bijvoeging van twee nieuwe voor de 3 en 4 percents schulden, en meenen dat de onderdeelen tot grondslag van de verevening door de Algemeene Rekenkamer kunnen genomen worden.

In de *tweede* plaats hebben vele leden het antwoord, gegeven in de 3de alinea van de Memorie van beantwoording, in verband tot den laatsten post voorkomende op den uitgewerkten en toelichtenden staat, behoorende tot de gewijzigde Begrooting, zich niet kunnen verklaren, vermits daarbij het volle beloop der renten over de zes laatste maanden van het jaar 1844 schijnt te worden verantwoord, en, dit zoo zijnde, geen tekort van *f* 24 021.66 op dien post kan bestaan, terwijl ook op het kapitaal geene vermindering ter zake van vervroegde storting wordt gebragt. Zij wenschen dienaangaande wel eenige nadere inlichtingen te erlangen.

In de *derde* plaats is de oplossing, door de Regering gegeven omtrent de sub n°. 4 van het voorloopig verslag gevraagde opheldering betrekkelijk de elf stuks $3\frac{1}{2}$ percents Amortisatie-syndicaten, aan vele leden onduidelijk voorgekomen. Men hield althans de inlichtingen in de Memorie van beantwoording gegeven, voor zeer ingewikkeld, daar nergens wordt vermeld, dat men bij de raming voor aflossing in 1843 gehoopt had, zooveel meer te zullen aflossen, als men in 1841 en 1842 te weinig had afgelost. Hieruit bleek, meende men, de noodzakelijkheid, dat bij het vaststellen van dergelijke maatregelen de voorwaarde wierd gesteld tot het later opgeven van den juisten uitslag der zaak.

In de *vierde* plaats zijn sommige leden teruggekomen op het punt in het voorloopig verslag sub n°. 6 ter sprake gebragt, en zijn door de antwoorden der Regering geenszins tevreden gesteld: integendeel zijn zij zoozeer overtuigd van de onjuistheid der aldaar voorgedragene stellingen, en hebben zij in deze zaak zooveel belang gesteld, dat zij gemeend hebben die stellingen ten sterkste te moeten bestrijden.

Gelijk uit het voorloopig verslag blijkt, hadden eenige leden het wenschelijk geacht, dat de Regering ten laste van de Begrooting van 1844 had gebragt het *volle* bedrag der renten wegens de nieuw geereëerde 3 pets schulden, die gedurende dat dienstjaar zijn verschuldigd, en dus niet *enkel* het bedrag der renten tot 1°. September verschuldigd, maar ook dat van de renten der laatste 4 maanden van dat jaar.

De Regering heeft, in plaats van aan dat verlangen toe te geven, in hare Memorie van beantwoording sub n°. 6, getracht het verkeerde van die stelling aan te toonen. Die leden zijn van oordeel, dat de Begrooting der Staatsuitgaven niets anders behoort te zijn dan de raming van alle de uitgaven, welke de Staat over een bepaald jaar verpligt is te doen, om het even of die uitgaven werkelijk in dat jaar worden gedaan, dan of de aangegane schulden in een volgend jaar worden gekweten. — Zij zijn van meening, dat alles wat de Staat gedurende een jaar schuldig wordt, op de Begrooting van dat jaar behoort te worden gebragt, en dat men het eerste beginsel van een ordelijk beheer schendt, en *uitgave* met *betaling*, verwart wanneer men, zooals de Regering, beweert dat sommen, die in een bepaald jaar niet kunnen worden betaald, ook niet op de Begrooting van dat jaar gebragt moeten worden. Volgens hun oordeel maakt niet het oogenblik, waarop de betaling plaats heeft, maar dat waarop de schuld ontstaat, dat eene uitgave tot een bepaald dienstjaar behoort, daar de Begrooting de waarschijnlijke geldelijke behoeften van het Rijk over een bepaald jaar vaststelt, en geenszins de werkelijke betalingen regelt. Zij houden dus de stelling voor onjuist, dat de sommen, die in een bepaald jaar niet betaald kunnen worden, niet op de Begrooting van dat jaar behooren, en zijn van meening dat de bepaling, dat de Begrooting twee jaren openstaat, dat in den loop van het tweede jaar verevening en plaats hebben, betalingen geschieden, en dat alle die betalingen komen ten laste van de vorige Begrooting, genoeg bewijst dat die stelling in het algemeen ook nimmer in toepassing is of kan worden gebragt. — Om aan te toonen hoe noodzakelijk het is, om tot de eenvoudige beginselen der comptabiliteit terug te keeren, en daardoor den waren staat der geldmiddelen voor Vertegenwoordigers en Volk open te leggen, hebben die leden opgemerkt, dat de Regering het thans in de Memorie van beantwoording voorgezette stelsel Betrekkelijk de inrigting eener Begrooting, slechts gedeeltelijk toepast, en daartoe het volgende voorbeeld ten bewijze aangehaald. De renten der $2\frac{1}{2}$ percents werkelijke schuld verschijnen op ultimo December; zij kunnen in het jaar waarin zij verschijnen niet betaald worden, en dus behooren die 10 millioen, volgens de Regering, tot de Begrooting van het volgende jaar; en nu vraagt men, waarom die dan daarop niet worden gebragt? Dan zoude b. v. deze Begrooting van 1843, die nu een deficit heeft opgeleverd, een batig saldo van eenige millioenen hebben gehad.

Ook heeft men ten deze de aandacht gevestigd op de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 6), tot aanvulling der instructie voor de Algemeene Rekenkamer, uit wier eerste artikel voldoende blijkt, dat de oplevering en dus ook de betaling van een werk gedurende een volgend jaar niet belet, dat de uitgave voor dezelve worde gebragt op de Staatsbegrooting van een vorig jaar.

Die leden willen gereedelijk aan de Regering toegeven, dat de Begrootingswet geene wet is, waarbij de balans van den Staat wordt vastgesteld, maar zij merken evenwel daarbij tevens op, dat zij de grondslag moet zijn der rekeningen, waaruit later de balans moet worden opgemaakt, en dat het onmogelijk is die balans op te maken, wanneer men alleen de gedane betalingen, en niet de gecontracteerde schulden kent.

Ook hebben die leden gemeend eene laatste aanmerking, door de Regering tegen den door hen geuiten wensch gemaakt, niet met stilzwijgen te mogen voorbijgaan, daar dezelve door eenigen schijn van gegrondheid welligt eenigen indruk zoude kunnen te weeg brengen. De Regering beweert namelijk, dat het gevolg van het inwilligen van den door sommige leden geuiten wensch een doelloos bezwaar op de natie zoude leggen, dewijl alsdan eene aanzienlijke geldsom in de schatkist ongebruikt zoude berusten. De voornoemde leden kunnen dit niet toegeven, en meenen dat wanneer men het bedrag der renten van de 3 pets schulden tot en met ultimo December op de Begrooting van dat jaar brengt, en men de middelen onaangeroerd laat, alsdan het zelfde zal plaats hebben, wat nu geschiedt, namelijk dat er een deficit op den dienst zal zijn. Zij meenen dat de vraag, of dat deficit alsdan zal moeten worden aangevuld, zal moeten afhangen van den toestand der kas, die voorzeker door het brengen van uitgaven op deze of gene Begrooting geene verandering ondergaat. Zij zijn van oordeel dat, indien men op den verschijndag de renten der 3 pets schulden uit de voorhanden gelden der gewone middelen kan betalen, wanneer dezelven op de Begrooting van 1845 zijn gebragt, men zulks eveneens kan doen, wanneer zij een last van de Begrooting van 1844 worden, daar die overbrenging van de eene op de andere Begrooting toch zeker geen den minsten invloed op 's Rijks kas kan hebben. Deze geheel verkeerde gevolgtrekking is, naar het gevoelen dier leden, toe te schrijven aan het begrip dat, zoodra eene uitgave is toegestemd, alsdan voor die bepaalde uitgave ook dadelijk de middelen behooren te worden aangewezen. De Regering schijnt dan ook daarvan te zijn teruggekomen, en die leden vleijen zich derhalve, dat ook bij nadere overweging zij zal inzien, dat de geheele redenering in § 6 voorkomende ongegrond is.

Andere leden zijn daarentegen van gevoelen, dat, volgens goede beginselen van comptabiliteit, wel op eene balans van lasten en

XVII. *Begrooting voor de Nationale Schuld over* 1844.

baten, maar niet op eene Begrooting van uitgaven en middelen, behooren gebragt te wordt te worden de verloopene gedeelten van renten, die gedurende het tijdvak, waarover de Begrooting loopt, niet verschijnen, en waarvan dus ook de betaling eerst later zal verschuldigd worden. Zij doen tevens daarbij opmerken dat, indien men van zoodanige renten melding wilde maken op de Begrooting der uitgaven, men evenzeer de verloopene gedeelten van onderscheidene inkomsten, als bijv. pachten, huren, tienden, cijnsen en dergelijke, onder de middelen zoude moeten vermelden, terwijl echter die inkomsten eerst later worden ontvangen, en dus niet als middelen, beschikbaar gedurende het tijdvak der Begrooting, kunnen beschouwd worden.

Omtrent het sub n°. 7 door de Regering geantwoorde, dat de renten van de 4 percents obligatien ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen nog uit de Oost-Indische kas voldaan worden, heeft men genoegen genomen wat betreft het jaar 1844, doch men wilde daardoor niet gehouden zijn dat goed te keuren voor volgende jaren.

Vele leden hebben eindelijk verlangd ingelicht te worden, of, nu de verandering in de Begrooting voor 1845 is vervallen, de Algemeene Rekenkamer, bij de geheele vernietiging der 5 percents werkelijke schuld, haar kenbaar gemaakt uit het Grootboek, op dien post andere renten zal kunnen verevenen, en of dit geen bezwaar in de uitvoering zal opleveren? [1])

[1]) Dit Algemeen Verslag werd vastgesteld in de Centrale Afdeeling, den 19den April 1845 (Aanteekening Luzac).

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 23 Mei 1845).

De wet is den 22sten Mei 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°. 21).

XVIII. Aanvulling der Middelen over de jaren 1844 en 1845. [1]

Dit wetsontwerp is niet in beraadslaging gekomen. [2]

[1]) Ingekomen in de Vergadering van 5 December 1844, bij Koninklijke Boodschap, medegedeeld hiervoor onder XVII 1 (blz. 398).

[2]) Zie de Memorie van Beantwoording hiervoor onder XVII 8 (blz. 412).

1. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 58), betreffende de middelen tot dekking van de uitgaven, begrepen in de Begrootingen over de jaren 1844 en 1845, niet volkomen in die uitgaven is voorzien;

Dat deze voorziening alsnu behoort plaats te hebben, en zulks, zoowel voor de uitgaven in de Begrootingen begrepen, als voor de vermeerderingen derzelven, vastgesteld bij opgevolgde wetten,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot verdere goedmaking der uitgaven, begrepen in de Begrootingen over 1844 en 1845, boven de middelen daartoe bereids vastgesteld, worden alsnog over die jaren aangewezen de volgende onderwerpen, als:

a. de renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel en van het Grootboek der Nationale Schuld, benevens de uitkeering van *Belgie* voor de werken tot de uitloozing der *Vlaamsche* wateren;

b. de voordeelen wegens tijdelijk genot van renten van in de schatkist beschikbare kapitalen.

Art. 2.

Bovendien wordt, tot dekking der uitgaven, begrepen in de Begrooting van 1844, aangewezen eene som van *vier millioen acht honderd duizend gulden*, te vinden uit:

1°. Hetgeen ongebruikt zal blijven, tot een bedrag van *twee millioen zeven honderd duizend gulden*, en dienvolgende weder beschikbaar wordt, van de sommen vermeld in art. 1 van de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13), tot aanvulling der middelen, bestemd tot dekking der Begrooting van 1841, 1842 en 1843, in verband met de aanwijzing voorkomende in art. 84 van de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14);

2°. De som van *een millioen gulden*, uit hetgeen de inschrijving van rente ten laste van het Koningrijk *Belgie*, krachtens § 6 van art. 63 van het tractaat van den 5den November 1842, meerder heeft opgeleverd, dan hetgeen, volgens art. 1 van de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), tot aflossing van schuld zal worden besteed;

3°. De som van *een millioen een honderd duizend gulden*, uit de middelen daargesteld bij de evengemelde wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).

Lasten en bevelen, enz.

2. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de aanbieding van het wetsontwerp tot aanvulling der middelen van de jaren 1844 en 1845, in het begin der maand December van het vorige jaar, is aan de Staten-Generaal de eerste mededeeling gedaan van de bij de Regering, ten aanzien van de duurzame regeling der finantien, bestaande beschouwingen en voornemens.

De niet-aanneming van dat wetsontwerp aanleiding tot nadere overwegingen bij den Koning gegeven hebbende, waarvan de uitslag alsnu aan de Staten-Generaal kenbaar wordt gemaakt, acht men het niet ondoelmatig, bij deze gelegenheid in eenige ontwikkelingen te treden betreffende den loop der finantieele aangelegenheden, in verband tot de vooruitzigten, welke de Regering op het oog had, en welke zij zich bij de aanneming van hare voorstellen vleide verwezenlijkt te zullen zien.

In eene destijds bij het wetsontwerp gevoegde nota van berekening, zijn de beschouwingen der Regering ontwikkeld.

Het strekt haar tot genoegen te kunnen zeggen, dat de uitkomst hare verwachtingen heeft bevestigd, niet alleen, maar dat de staat van zaken gunstiger slotsommen heeft opgeleverd, dan men gewaagd heeft als mogelijk aan te nemen, bij het leggen van de gewigtige grondslagen, waarop onze finantieele toekomst moest berusten.

De deugdelijkheid van alle de op die nota van berekening in ontvang gebragte posten is bevestigd.

De aanneming der voorgestelde wetten heeft gelegenheid gegeven tot de ontvangst der tien millioen gulden, eerst door den overleden Koning en daarna door Hoogstdeszelfs hooge Erfgenamen aan het Vaderland aangeboden.

Daarbij is tevens geopend eene vrijwillige geldleening tegen lage rente, welke het Nederlandsche volk in staat heeft gesteld, een bewijs van onbaatzuchtige vaderlandsliefde en van vertrouwen in de Regering te geven, waarvan de geschiedenis geen voorbeeld oplevert.

Door middel daarvan is aan de schatkist verzekerd:

in de *eerste plaats* het renteloos bezit der som van *f* 35 000 000, en

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

in de *tweede plaats*, een bedrag van ongeveer *f* 74 000 000, waarvan de rente in deze berekening op nog geen $4\frac{1}{2}$ ten honderd te staan komt, en waarmede een gelijkstaand bedrag 5 percents fondsen kan worden afgelost.

Als gevolg daarvan, geniet de schatkist de op de nota gebragte meerdere bijdragen uit de geldmiddelen der Oost-Indische Bezittingen, evenzeer als de besparing der renten van schatkistbiljetten. De laatste post zal zelfs eenigermate hooger klimmen, dan op de nota is aangewezen, tengevolge van de zorg, waarmede men er op bedacht is geweest, om de gelden zoo min mogelijk ongebruikt in de schatkist te doen berusten.

De, wegens den verkoop van den eersten termijn der Belgische rente, gesloten overeenkomst is van dien aard, dat men zich met grond mag vleijen, dat, nadat uit de opbrengst een bedrag van *f* 2 000 000 rente vernietigd zal zijn, de overschietende gelden voldoende zullen zijn, om daarvan *f* 1 000 000 voor andere uitgaven af te zonderen, en nog *f* 312 000 aan renten ten laste van den Staat te doen verdwijnen.

Het laat zich aanzien, dat de conversie der Staatsschulden, ofschoon met spoed voortgezet, en reeds grootendeels tot stand gebragt, echter niet zoo tijdig geheel zal afgeloopen zijn, dat zich de over 1845 daaruit berekende rentebesparing reeds ten volle zal doen gevoelen, gelijk men zich, tijdens de in December 1843 ingediende nota, voorstelde. Moeijelijk evenwel laat zich het juiste bedrag van het daaruit te ontstane verschil nu reeds bepalen, doch, wat daaromtrent kan worden voorzien, is aangewezen bij de toelichtingen van een ontwerp van wet tot wijziging van het IXde hoofdstuk A der Staatsbegrooting.

De op de bedoelde nota onder de uitgaaf gebragte posten laten een vrij aanzienlijk voordeel over.

Ofschoon men gelooft te mogen aannemen, dat, tot dekking van den achterstand van 1840 en vroegere jaren, het volle bedrag der daarvoor berekende *f* 4 300 000 niet geheel gevorderd zal worden, acht men het echter voorzigtiger voor het oogenblik, die som als voor geene vermindering vatbaar aan te merken.

De tot aanvulling der middelen over 1841, 1842 en 1843 op de nota gebragte post, van *f* 17 000 000, later bij de wet vastgesteld op *f* 17 152 800, verminderd met ongeveer *f* 2 700 000, alzoo de uitgaven voor 1842 beneden de raming zijn gebleven

met een bedrag van.	*f* 1 092 867
die over 1843, ongeveer	600 000
en de bijdrage uit de Overzeesche bezittingen in 1843 meer dan de raming heeft opgeleverd. . . .	1 012 405
te zamen . .	*f* 2 705 272

voor welke eene andere nuttige bestemming bij het wetsontwerp wordt voorgesteld.

Evenzeer levert de beschouwing der aanvulling van de middelen voor 1844, tot regeling waarvan dit wetsontwerp strekt, geen ongunstig resultaat op.

Bij de gedachte nota was aangenomen, dat uit de daar te stellen middelen voor 1844 zou moeten worden afgezonderd	*f* 5 000 000
Daartegen was in ontvang gebragt, voor zes maanden renten op schatkistbiljetten	372 500
Men stelde dus op	*f* 4 627 500

het eigenlijk tekort dat gedekt moest worden.

Niettegenstaande sedert nog bij verschillende wetten de uitgaven over 1844, na aftrek van de bij dezelfde wetten aangenomen vermeerdering der middelen, met ongeveer *f* 350 000 verhoogd zijn, — er nog in deze zitting eene wet tot verhooging van uitgaven ten bedrage van *f* 175 000 zal worden aangeboden, — en eene som van *f* 300 000 wordt aangewezen voor amortisatie van schuld, — terwijl de opcenten op eenige belastingen, waarop vroeger was gerekend, niet hebben kunnen worden geheven: — niettegenstaande dit alles wordt er slechts tot aanvulling gevorderd eene som van *f* 4 800 000.

Deze gunstige uitslag is verschuldigd:

eensdeels aan eene meerdere bijdrage uit de Overzeesche bezittingen, welke grootendeels aan de verbeterde producten-prijzen, maar ook aan de door de conversie verkregene rentebesparing te danken is;

ten tweede, aan de omstandigheid, dat de belastingen, op welker opbrengst sommigen meenden, dat de nieuwe in te voeren finantieele maatregelen eenen nadeeligen invloed zouden uitoefenen, aan de meer gunstige verwachtingen van anderen beantwoordden.

Voor het overige zal het de aandacht der Staten-Generaal niet ontgaan, dat, bij de regeling van de aanvulling der middelen over 1844, gerekend is op eene hoogere uitgave van *f* 344 000, spruitende uit de renten der 3 percents leening, welke over dit jaar voldaan moeten worden, zonder dat dit zich nog op de uitgaven zal doen gevoelen wegens de renten van de geconverteerde en afgeloste schulden over de laatste maanden van het zelfde jaar met de daad bespaard; doch waarvan het voordeelig genot eerst op de rentebetaling van 1845 werkelijk invloed heeft.

Ook wanneer deze laatste rentebesparing niet mede gerekend wordt, bestaat er echter in wezenlijkheid op de renterekening een overschot van *f* 141 000.

De Begrooting der uitgaven toch wordt wel verhoogd met *f* 344 000, maar er is bespaard op de rente van de Oost-Indische losrenten *f* 285 000, en er is bovendien aan renten verdiend eene som van ongeveer *f* 200 000, welke onder de toevallige baten in de raming der middelen wordt opgenomen.

Bij de beraadslaging over het vroeger aangeboden wetsontwerp, was reeds te kennen gegeven, dat, bijaldien de voorstellen der Regering aangenomen en ten uitvoer gebragt wierden, er geene aanvulling uit de buitengewone middelen over 1845 zou gevraagd worden. Op grond daarvan, wordt dan ook bij dit wetsontwerp niet alleen geene verdere aanvulling voorgesteld, maar, blijkens het bij deze gevoegd overzigt van de Begrooting en raming der middelen na dat jaar, bestaat er een overschot boven de berekende behoefte, en zijn alzoo de geopende uitzigten volkomen verwezenlijkt.

De vergelijkingen van het bedrag der Begrootingen, en de daar tegenover staande middelen, wegens elk der jaren 1844 en 1845, de toelichting omtrent de verhoogde bijdrage uit de gelden van de Overzeesche bezittingen, mitsgaders de opgave van gedane en nog te doene aanwijzingen op de buitengewone middelen, ten deze gevoegd, doen overigens al hetgeen in deze memorie gezegd is, duidelijk in het oog vallen.

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

3. OVERZIGT van de BEGROOTING en va

B E G R O O T I N G.

De Begrootingen van alle Departementen van Algemeen Bestuur, zooals die zijn vastgesteld bij de wetten van den 9den October 1843 (*Staatsbladen* n°. 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 en 56) en 29sten en 30sten December 1843 (*Staatsbladen* n°. 64, 65 en 69), bedragen	. . . .	*f* 70 264 971.26
Vermeerderingen van het Vde Hoofdstuk, vastgesteld bij de wetten van:		
10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8) [1]	*f* 21 500.00	
24 Junij 1844 (*id.* 〃 26) [2]	90 000.00	
24 Junij 1844 (*id.* 〃 27) [3]	350 000.00	
		461 500.0(
Vermeerderingen voorgesteld op het IXde Hoofdstuk:		
A Op de renten der Nationale schuld	*f* 344 062.29	
A Amortisatie van schuld, vastgesteld bij de wet van den 23sten November 1844 (*Staatsblad* n°. 59)	300 000.00	
B Subsidie aan het Burgerlijk Pensioenfonds	175 000.00	
		819 062.2!
		f 71 545 533.5!

[1]) Koninklijke Bibliotheek . . . . *f* 2 800
Verzameling op het Paviljoen te Haarlem 3 200
Kosten voor het werk der Octrooien 15 500
Te zamen . . . . . . *f* 21 500

[2]) Voor de Friesche wegen.

[3]) Voor de Vlaamsche wateren.

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

RAMING der MIDDELEN over 1844.

RAMING DER MIDDELEN.

De opbrengst der middelen, vastgesteld bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 58), is geraamd, volgens de berekening, gemaakt in het stuk overgelegd onder n°. 17 H, bij de overwegingen omtrent die wet, en dus zonder de in dat stuk vermelde *f* 5 250000 voor eene belasting op de inkomsten	. . . .	*f* 65 071 263.66
Vermeerderingen:		
Op § 10 der wet, *batig slot wegens de Overzeesche bezittingen*, boven de *f* 2 000000, als voorloopig beschikbaar in de raming begrepen (zie afzonderlijke toelichting)	. . . .	1 286 000.00
Volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8):		
Wegens het Paviljoen te *Haarlem*	*f* 3 200.00	
〃 de Octrooi-regten	20 000.00	
		23 200.00
Volgens de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 26):		
Wegens de wegen in *Friesland*	. . . .	90 000.00
Voorgestelde middelen tot aanvulling:		
De renten en inkomsten van den Hoogen Raad van Adel	*f* 28 000.00	
De inkomsten van het Grootboek der Nationale Schuld	19 000.00	
Uitkeering van *Belgie* voor de *Vlaamsche wateren*, volgens artikel 23 van het tractaat van den 5den November 1842	25 000.00	
		72 000.00
Tijdelijk genot van renten op in de schatkist aanwezige kapitalen of schatkistbiljetten		200 000.00
Uit de middelen daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatblad n°.* 14) en uit de winst op de *Belgische* rente		4 800 000.00
		f 71 542 463.66

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

4. OVERZIGT van de BEGROOTING en van

BEGROOTING.

De Begrootingen van alle Departementen van Algemeen Bestuur, zooals die zijn vastgesteld bij de Wetten van den 9den October 1843 (*Staatsbladen* n°. 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 en 56) en 29sten en 30sten December 1843 (*Staatsbladen* n°. 64, 65 en 69), bedragen . . .	. . . .	*f* 69 901 143.87
Vermeerderingen van het Vde hoofdstuk, vastgesteld bij de wetten van:		
10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8)	*f* 21 500.00	
24 Junij 1844 (*id.* 〃 26)	66 000.00	
24 〃 1844 (*id.* 〃 27)	65 000.00	
		152 500.00
Vermeerderingen voorgesteld op het IXde hoofdstuk:		
A { op de renten der Nationale schuld	*f* 501 755.18	
A { Amortisatie van schuld	300 000.00	
B Subsidie aan het Burgerlijk Pensioenfonds	175 000.00	
		976 755.18
		f 71 030 399.05

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

RAMING der MIDDELEN over 1845.

RAMING DER MIDDELEN.

De opbrengst der middelen, vastgesteld bij de wet van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 58), is geraamd volgens de berekening, gemaakt in het stuk overgelegd onder n°. 17 H, bij de overwegingen omtrent die wet, en dus zonder de in dat stuk vermelde *f* 5 250000 voor eene belasting op de inkomsten	. . . .	*f* 65 071 263.66
Vermeerderingen:		
Op § 10 der wet, *batig slot wegens de Overzeesche bezittingen*, boven de *f* 2 000 000, als voorloopig beschikbaar in de raming uitgetrokken (zie afzonderlijke toelichting)	. . . .	5 874 580.00
Volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8):		
Wegens het Paviljoen te *Haarlem*	*f* 3 200.00	
〃 de Octrooi-regten	20 000.00	
		23 200.00
Volgens de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 26):		
Wegens de wegen in *Friesland*	. . . .	66 000.00
Voorgestelde middelen tot aanvulling:		
De renten en inkomsten van den Hoogen Raad van Adel	*f* 28 000.00	
De inkomsten van het Grootboek der Nationale schuld	19 000.00	
Uitkeering van *Belgie* voor de *Vlaamsche wateren*	25 000.00	
		72 000.00
Tijdelijk genot van renten op in de schatkist aanwezige kapitalen of schatkistbiljetten	. . . .	300 000.00
		f 71 407 043.66
De Begrooting is, met de verhoogingen		71 030 399.05
Overschot		*f* 376 644.61

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

5. AANWIJZINGEN OP DE MIDDELEN, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844.

OPGAVE van de gedane en verder te doene wettelijke aanwijzingen op de middelen, daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), en op de som van ƒ 1 000 000 uit de winst op de plaatsing der Belgische rente; — wordende het overige van die winst gebezigd tot aflossing van schuld.

Wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), voor den achterstand van 1840 en vroeger.		ƒ 4 300 000.00
Wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13), tot aanvulling der middelen over 1841, 1842 en 1843	ƒ 17 152 800.00	
Af: als voor dit onderwerp niet benoodigd	2 700 000.00	
		14 452 800.00
Wet van den 23sten November 1844 (*Staatsblad* n°. 58), tot aanwijzing der aflossing aan de Handel-maatschappij		22 027 775.18
Voor te dragen wet tot aanvulling der middelen over 1844:		
Het minder benoodigde voor de diensten 1841, 1842 en 1843 . . .	ƒ 2 700 000.00	
Uit de winst op de Belgische rente	1 000 000.00	
Uit de middelen van de wet van 6 Maart 1844	1 100 000.00	
		4 800 000.00
Te zamen		ƒ 45 580 575.18

6. TOELICHTING omtrent de verhoogde bijdragen uit de geldmiddelen der Overzeesche Bezittingen.

Over het dienstjaar 1844,

zal in het geheel in 's Rijks Kas worden overgestort	ƒ 12 800 000
waarvan benoodigd, tot voldoening der renten, in 1844 verschenen van de 4 percents schuldbrieven en 5 percents losrenten, welke niet op de Begrooting zijn gebragt	3 014 000
zoodat tot bestrijding der uitgaven, begrepen in de Begrooting, beschikbaar blijft.	ƒ 9 786 000

en tot aanvulling der middelen zal worden verantwoord als volgt, te weten:

Uitkeering voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen:

a. Renten van het kapitaal vermeld in art. 2 der wet van 24 April 1836 (*Staatsbl.* n°. 11), groot ƒ140 000 000		ƒ 5 600 000		
b. Renten van het restant-kapitaal, vermeld in art. 4 derzelfde wet, groot ƒ22 500 000.		900 000		
				ƒ 6 500 000
Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot der Koloniale Administratie hier te lande:				
aanvankelijk geraamd op	ƒ 2 000 000			
te verhoogen:				
a. met eene meerdere bijdrage van	ƒ 1 000 000			
Transporteeren	ƒ 1 000 000		ƒ 2 000 000	ƒ 6 500 000
Transport	ƒ 1 000 000		ƒ 2 000 000	ƒ 6 500 000
b. met besparing van renten op de schuldbrieven en losrenten, waarvoor, ten gevolge der plaats gehad hebbende verwisseling en aflossing in 1844, slechts benoodigd is ƒ 3 014 000 terwijl uit de Koloniale kas zal worden ontvangen . 3 300 000				
	286 000			
			1 286 000	
				3 286 000
Gelijke som als boven				ƒ 9 786 000

Over het dienstjaar 1845,

zal in het geheel in 's Rijks Kas worden overgestort	ƒ 15 000 000
waarvan aan te wenden, tot voldoening van 12 maanden renten, verschijnende in 1845, van het in omloop gebleven kapitaal 4 percents Oost-Indische obligatiën, groot ƒ 15 635 500	625 420
zoodat, tot bestrijding der uitgaven, begrepen in de Begrooting, beschikbaar blijft.	ƒ 14 374 580

en tot aanvulling der middelen zal worden verantwoord als volgt, te weten:

Uitkeering voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche Bezittingen:

a. Renten van het kapitaal, vermeld in art. 2 der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), groot ƒ 140 000 000		ƒ 5 600 000		
b. Renten van het restant-kapitaal, vermeld in art. 4 derzelfde wet, groot ƒ 22 500 000		900 000		
				ƒ 6 500 000
Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot der Koloniale Administratie hier te lande:				
aanvankelijk geraamd op		ƒ 2 000 000		
te verhoogen:				
a. met eene meerdere bijdrage van	ƒ 3 200 000			
b. met besparing van renten op de schuldbrieven en losrenten, waarvoor, ten gevolge der plaats gehad hebbende verwisseling en aflossing in 1844, slechts benoodigd is ƒ 625 420 terwijl uit de Koloniale kas zal worden ontvangen . 3 300 000				
	2 674 580			
			5 874 580	
				7 874 580
Gelijke som als boven				ƒ 14 374 580

XVIII. *Aanvulling der Middelen over* 1844 *en* 1845.

7. VOORLOOPIG VERSLAG.

Met de strekking der voordragt, voor zooveel aangaat de aanvulling der vastgestelde middelen met gewone Staatsinkomsten en baten wegens renten van in de schatkist beschikbare kapitalen, heeft men zich, bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek dier voordragt in de Afdeelingen der Tweede Kamer, algemeen vereenigd.

Minder gunstig dacht men over het wetsontwerp, in zoo verre hetzelve strekt om nu reeds te voorzien in een tekort, waarvan het juiste bedrag nog niet bekend kan zijn, zoolang de dienst, waarover het loopt, nog niet is afgesloten. Men meende toch, dat de uitkomsten ten aanzien van de Begrootingen van 1841, 1842 en 1843 verkregen, het bewijs opleveren van het oneigenaardige dat er in gelegen is, om in behoeften te voorzien, die men nog niet volledig kent, daar het toch eenen eenigszins zonderlingen schijn heeft, dat thans de beschikking wordt voorgedragen over een batig saldo van Begrootingen, die noch kortelings geleden zulk een aanzienlijk tekort hadden opgeleverd. Men achtte uit dien hoofde wenschelijk, dat de regeling van de aanvulling over 1844 nog niet mogt plaats hebben, maar uitgesteld worden tot het tijdstip, waarop met zekerheid bepaald zal kunnen worden: hoeveel de uitgaven over dien dienst hebben bedragen; hoeveel de inkomsten, en daaronder bepaaldelijk de bijdragen uit de gelden van de Overzeesche bezittingen, opgeleverd hebben, en hoe groot derhalve de wezenlijke behoefte is, waarin door aanwijzing van *buitengewone* middelen behoort te worden voorzien. De raming, welke daarvan thans wordt gegeven, kan uit haren aard niet anders dan approximatief wezen, zooals onder anderen ook daaruit blijkt, dat bij die raming niet is berekend — en trouwens bij het opmaken der voordragt ook niet is kunnen berekend worden — de meerdere opbrengst der belastingen over 1844; welke bate toch in mindering van het tekort zou behooren te worden gebragt. Met opzigt tot dit gedeelte van de onderhavige voordragt, was men alzoo van gevoelen dat dezelve als te praematuur moest worden beschouwd.

Voorts heeft bij sommige leden bevreemding gebaard, dat de liquidatie van den achterstand van 1840 en vroegere jaren, blijkens hetgeen deswege vermeld is in de Memorie van toelichting, thans nog niet zoo verre gevorderd is, dat met zekerheid kan worden opgegeven of daarop ten slotte eenig overschot zal worden verkregen; en hebben die leden alzoo den wensch te kennen gegeven, om eenige opheldering omtrent den tegenwoordigen stand dier liquidatie te bekomen.

Met betrekking tot sommige posten op de overgelegde staten voorkomende, zijn de volgende aanmerkingen en vragen in het midden gebragt:

A. Ten aanzien van het *overzigt van de Begrooting en van de raming der middelen over* 1844.

1°. Men acht de vermeerdering, tot een bedrag van *f* 1 286 000 uitgetrokken voor verhoogd batig slot wegens de Overzeesche bezittingen, niet genoegzaam toegelicht. Wanneer men toch in aanmerking neemt, dat het netto provenu der producten, hetwelk vroeger geraamd was op *f* 27 757 132.79½, blijkens de medegedeelde opgave bij missive van den Minister van Kolonien van 21 November 1844, ten gevolge van meerdere opbrengst en hoogere prijzen, moet gesteld worden op *f* 32 924 770 — en dus op ruim 5 millioen meer — dan zou daaruit volgen, dat het batig saldo ook veel hooger kan worden uitgetrokken, dan thans is geschied. Men verlangt derhalve te weten, waarop het cijfer der vermeerdering berust, en tot welke prijzen de producten zijn berekend, om dat cijfer te verkrijgen.

2°. Ook de som ad *f* 286 000, wegens rentebesparing op de schuldbrieven en losrenten ten laste der Oost-Indische bezittingen uitgetrokken, schijnt nadere opheldering te behoeven. Naardien deze losrenten gedeeltelijk geconverteerd zijn in 4 pcts. obligatien ten laste van het Rijk en in 4 pcts. obligatien ten laste der Oost-Indische bezittingen, en gedeeltelijk zijn afgelost uit de gelden, gesproten uit de leening a 3 pct. en de leening van April 1844, zoo verlangt men te weten, hoeveel uit deze verschillende bronnen tot inwisseling en vernietiging der 64 millioen 5 pcts. losrenten is bijgedragen, ten einde daaruit te kunnen afleiden, waarop de berekening eener besparing ad *f* 286 000 berust.

3°. Met opzigt tot den post wegens renten en inkomsten van den Hoogen Raad van Adel, onder de middelen tot aanvulling uitgetrokken, heeft men gevraagd, of er overwegende bedenkingen bestaan tegen de opheffing van het fonds van dien Raad en de afschrijving van het kapitaal? Immers wat het regt van den Staat aanbelangt, schijnen er geene redenen te zijn, waarom in dezen een onderscheid zou behooren gemaakt te worden tusschen kapitaal en renten. Men verlangt daaromtrent inlichting te bekomen, en, ter betere beoordeeling van de zaak, mededeeling te ontvangen van den constitutieven titel van het fonds.

4°. Aangaande de inkomsten van het Grootboek der nationale schuld heeft men het verlangen te kennen gegeven, om inlichtingen te ontvangen nopens de bedenkingen en vragen, welke betrekkelijk den oorsprong en het bedrag dier inkomsten zijn geopperd bij het algemeen verslag omtrent de gewijzigde Begrooting van het hoofdstuk IX B, voor 1844 en 1845, doch waarop tot dus verre door de Regering niet geantwoord is.

5°. Eindelijk heeft de laatste post, op den staat uitgetrokken, voor zoo veel de winst op de Belgische rente aanbelangt, bij sommige leden bedenkingen doen ontstaan. Men deed namelijk opmerken, dat bereids aan die winst bij de wet eene andere bestemming is gegeven, zijnde de geheele opbrengst der Belgische inschrijvingen bij de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) aangewezen tot aflossing of verwisseling van nationale schuld, hetgeen alzoo de bevoegdheid uitsluit om een gedeelte daarvan tot dekking van het tekort der Staatsbegrooting te gebruiken. In stede derhalve, om van die wettelijke bestemming af te wijken, acht men het verkieslijk, ook ter voorkoming van verwarring, dat het geheele tekort over 1844 uit de middelen, daargesteld bij de wet van 6 Maart 1844, wordt aangevuld; hoedanige aanwijzing met de oorspronkelijke bestemming dier middelen, blijkens het bepaalde bij art. 84 der wet, geenszins strijdig is te achten.

B. Ten aanzien van het *overzigt van de Begrooting en van de raming der middelen over* 1845, heeft men, behalve de hiervoren sub 1° en 2. vermelde bedenkingen, welke ook op de gelijksoortige posten van den staat over 1845 toepasselijk zijn, nog bovendien opgemerkt:

6°. dat de aanwijzing van middelen ter bestrijding van het verhoogd subsidie aan het Burgerlijk Pensioenfonds over 1845 niet anders kan plaats hebben, dan onvervankelijk de eindbeslissing der wetgevende magt omtrent de opneming van die verhooging onder de uitgaven van den Staat; en

7°. dat men den post, onder de voorgestelde aanvullingsmiddelen voorkomende, wegens tijdelijk genot van renten op in de schatkist aanwezige kapitalen of schatkistbiljetten, eenigszins meer wenscht te zien toegelicht.

Men heeft namelijk gevraagd, waarom, bij het aanwezig zijn van beschikbare kapitalen in de schatkist, er noodzakelijkheid zou bestaan, om zooveel vlottende schuld in omloop te houden, en waarom de Regering niet veeleer op de vernietiging der onuitgegeven schatkistbiljetten bedacht was, liever dan zich het tijdelijk genot van renten deswege voor te behouden en alzoo het zonderling verschijnsel te doen geboren worden, dat de Staat aan zich zelven renten betaalt? Ook ten aanzien van de wijze waarop het gebruik dier vlottende schuld wordt verantwoord, en de Algemeene Rekenkamer in staat gesteld om de haar bij de wet opgedragene contrôle over dat gebruik uit te oefenen, zou men wenschen bij deze gelegenheid eenige opheldering te ontvangen.

Eindelijk heeft men, met opzigt tot het wetsontwerp zelf, nog te kennen gegeven:

8°. *op art.* 1 te wenschen, dat in de 1ste zinsnede, in plaats van *onderwerpen*, worde gesteld *baten*; en voorts, dat de 2de zinsnede onder *a* worde gesplitst in zoo vele onderdeelen, als daarbij middelen worden voorgedragen; en

9°. *op art.* 2, de geheele weglating van dit artikel wenschelijk te achten, in verband met het hiervoren te kennen gegeven denkbeeld, om de aanvulling der middelen over 1844 uit te stellen tot aan het tijdstip der finale afsluiting van dien dienst.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 18den Februarij 1845.

XIX. Verbetering van den accijns op het Geslacht. [1])

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 12 December 1844.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 5 December 1844.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij hebben in nadere overweging genomen het voorstel van wet tot verbetering van den accijns op het Geslagt, hetwelk onlangs bij U Edel Mogenden in beraadslaging is geweest, doch bedenkingen heeft ontmoet.
Uit die nadere overweging is ontstaan een gewijzigd wetsontwerp te dier zelfde zake, hetwelk hiernevens, vergezeld van eene toelichtende memorie, aan U Edel Mogenden wordt aangeboden.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 3den December 1844.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

[1]) Zie het verworpen wetsontwerp onder VII hiervoor (blz. 190).

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het wijzigen van eenige der bepalingen, betreffende den accijns op het geslagt, bij de wetten van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) en den 2den Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 5) vastgesteld,
Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Artikel 3 der wet van 2 Januarij 1832 (*Staatsblad* n° 5) wordt ingetrokken.

Art. 2.

Alle huizen, erven en panden, binnen welke 's Rijks ambtenaren, op grond van de in het proces-verbaal te vermelden reden, vermoeden, dat eenige slagting ter sluik geschiedt, of eenig ter sluik geslagt vee zich bevindt, zijn aan de visitatie onderworpen, op gelijke wijze als de panden dergenen, die het beroep van vleeschhouwer of slagter uitoefenen.

Deze visitatie bij particulieren mag echter, na zonsondergang en vóór zonsopgang, niet plaats hebben, dan in het bijzijn van den kanton-regter of van den commissaris van politie, of den burgemeester der gemeente of die deszelfs plaats vervult, waarin op de eerste aanvrage der ambtenaren wordt bewilligd.
Genoemde ambtenaren moeten, tot het doen van visitatien na zonsondergang en vóór zonsopgang, voorzien zijn van eenen schriftelijken last van den controleur of Rijks-ontvanger, onder wien zij behooren, en waarin de personen worden vermeld, die de panden gebruiken, welke onderzocht moeten worden.
Deze last wordt in duplo afgegeven, en voor zoo veel betreft *de namen* der gebruikers van de panden die onderzocht moeten worden, door den betrokken controleur of ontvanger eigenhandig ingevuld.
Een exemplaar daarvan wordt bij de visitatie door de ambtenaren aan den belanghebbende uitgereikt.
Van elke visitatie, het zij dezelve al of niet van eenige bekeuring is achtervolgd, wordt door de ambtenaren van de administratie der belastingen proces-verbaal opgemaakt, bevattende mede omstandig de redenen, waarop hun vermoeden is gegrond geweest, en hetwelk mede onderteekend wordt door hem, ten wiens overstaan die visitatie is geschied; — afschrift van hetzelve wordt aan den gebruiker van het onderzochte pand afgegeven.

Art. 3.

Onverminderd hetgeen bij de wetten is bepaald nopens het onafgehakte versche vleesch of spek, moet ook het afgehakte versche vleesch of spek, waar ook buiten de kom der steden gevonden, wanneer de hoeveelheid meer dan vijftig ponden bedraagt, gedekt

zijn door quitantie van betaalden accijns wegens slagting, aan den bewoner of gebruiker van het pand of erf afgegeven, of door gelei-biljet, waarmede hetzelve van elders, met uitdrukkelijke bestemming voor zoodanigen bewoner of gebruiker, is aangevoerd.

De quitantie of het gelei-biljet is slechts geldig gedurende *vijf* dagen na de dagteekening der afgifte, of na de daarop door den ontvanger aangeteekende verlenging.

Bij gemis van bovengemelde dekking, vervalt de bewoner of gebruiker van het pand in eene boete van *f* 10 tot *f* 150, en wordt het vleesch of spek verbeurd verklaard.

Art. 4.

Artikel 16 der wet van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 31) wordt ingetrokken.

Art. 5.

De vervoer van versch vleesch of spek, boven de hoeveelheid van 50 pond, buiten de kom der steden, zonder een gelei-biljet, afgegeven door den ontvanger ter plaatse alwaar de uitslag is geschied, is verboden, op straffe eener geldboete van *f* 20 en verbeurdverklaring van het vleesch of spek.

Zoodanig vervoer kan echter door de administratie, tot wederopzeggens toe, worden toegestaan aan bij haar bekende vleeschhouwers, slagters en derzelver knechts.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het wetsontwerp ter verbetering van den accijns op het geslagt, hetwelk onlangs het onderwerp der beraadslagingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft uitgemaakt, door den Koning in nadere overweging genomen zijnde, zoo heeft zulks geleid tot de overtuiging, dat het genoemde accijns-middel niet naar beginselen van billijkheid en gelijkmatigheid over alle de ingezetenen van het Rijk zal zijn te handhaven, wanneer geene meer krachtige waarborgen tegen heimelijke slagterijen ten platten lande worden verkregen, dan die, welke volgens de aangenomene jurisprudentie, uit de bestaande wet kunnen ontleend worden.

De Regering acht zich alzoo genoopt, in het welbegrepen belang der ingezetenen van den Staat andermaal een wetsontwerp aan te bieden; en ofschoon bij dezelve de overtuiging blijft bestaan, dat eene behoorlijke toepassing dezer belasting wordt bevorderd, naar mate de middelen van toezigt spoediger kunnen worden aangewend, waartoe het vorige ontwerp de meest doeltreffende maatregelen behelsde, zoo is, ten gevolge van den tegenstand, welke het vroegere wets-ontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft ontmoet, in het thans aangeboden ontwerp de bepaling opgenomen, dat, naar het voorbeeld van hetgeen bij art. 40 van het Wetboek van Strafvordering voor het daarbij vermelde geval is voorgeschreven, de visitatien na zonsondergang en voor zonsopgang in huizen, erven en panden van particulieren, met opzigt tot de belasting op het geslagt, zullen moeten geschieden in het bijzijn van den kantonregter of van den commissaris van politie, of den burgemeester der gemeente, of die deszelfs plaats vervult.

De Regering vleit zich, dat deze maatregel, bij eene ijverige medewerking van de hierboven genoemde hulp-officieren van justitie, tot handhaving der belangen van 's Rijks schatkist en tot eene pligtmatige gelijke verdeeling der lasten onder de ingezetenen, aan het beoogde doel zal kunnen beantwoorden en vermeent met opzigt tot de overige bepalingen, zich te mogen gedragen aan de toelichtende memorie, welke het vorige ontwerp heeft vergezeld, waarvan art. 3, ter verduidelijking, nog eene geringe wijziging van redactie heeft ondergaan.

4. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Bij gelegenheid van de overweging in de Afdeelingen der Tweede Kamer van het bij Koninklijke boodschap van den 3den December jl. ingezonden gewijzigd ontwerp van wet tot verbetering van den accijns op het geslagt, hebben enkele leden op nieuw te kennen gegeven, dat, hunnes inziens, eene voordragt van zoodanigen aard als de tegenwoordige, niet bestaanbaar te achten is met de bepaling van art. 168 der Grondwet nopens de onschendbaarheid van het domicilie der ingezetenen.

Het ligt, volgens het gevoelen dier leden, noch in de bedoeling, noch in den geest van voorzeide grondwettelijke bepaling, dat, ter verzekering van de heffing van eenig accijns-middel, aan de ambtenaren der administratie een zoo ver uitgebreid regt van visitatie toegekend zoude kunnen worden, als door de Regering ten behoeve van den accijns op het geslagt is voorgedragen. Zij verklaarden derhalve te moeten volharden bij hunnen tegenstand tegen de onderwerpelijke voordragt, welke wijzigingen daaraan ook nader door de Regering aangebragt mogten worden.

Ook de overige leden hebben verklaard aan de voordragt, zoo als die is liggende, hunne goedkeuring niet te zullen kunnen verleenen. De grond hunner afkeuring is gelegen in de gewijzigde bepaling van art. 2 van het ontwerp. De daarbij voorgedragene wijze van uitoefening van het regt van visitatie werd door velen, ook uit een grondwettelijk oogpunt, bestreden. Bovendien hield men het voor oneigenaardig, dat de kantonregter en de burgemeester de uitvoerders zouden zijn van de bevelen van den contrôleur of Rijks-ontvanger. Doch in het bijzonder kon men zich met de bepaling van art. 2 niet vereenigen, omdat men het voor zeer bedenkelijk hield, dat aan de ambtenaren zelven der administratie het regt zou worden toegekend, om het doen eener nachtelijke visitatie te kunnen bevelen. Algemeen toch was men van meening, dat die ambtenaren niet genoegzaam op een onzijdig standpunt geplaatst zijn, om te kunnen beoordeelen, of inderdaad het vermoeden, dat er frauduleuse slagting plaats heeft gehad, gegrond zij, en of er alzoo genoegzame termen aanwezig zijn om tot eene huiszoeking in den nacht te doen overgaan. Hiertoe werd, naar het oordeel van de groote meerderheid, de tusschenkomst vereischt eener geheel onzijdige magt, die, in geene regtstreeksche betrekking met de administratie van 's Rijks middelen staande, in den aard van de haar opgedragene functien eenen voldoenden waarborg zoude kunnen aanbieden tegen het verkeerdelijk toepassen van den bedoelden maatregel. Op dit beginsel is ook de bepaling van art. 200 der algemeene wet van 1822 gegrond, die tot rigtsnoer verstrekt bij de contrôle omtrent de overige accijns-middelen, en men kon derhalve geene vrijheid vinden, om van dat beginsel met opzigt tot den accijns op het geslagt in zulk eene aanmerkelijke mate af te wijken, als bij art. 2 van het onderhavig wetsontwerp door de Regering is voorgesteld.

Terwijl alzoo de voordragt, zooals die is liggende, algemeen door de leden is afgekeurd, heeft de groote meerderheid daarbij het verlangen te kennen gegeven, dat de Regering zich moge bepalen tot het voorstel, om het beginsel der algemeene wet uit te breiden tot de visitatien na zons-ondergang en voor zons-opgang, welke daarvan thans uitgesloten zijn, en om wijders, behalve aan den kantonregter, ook aan den burgemeester der gemeente, of die zijne plaats vervult, de bevoegdheid toe te kennen om eene nachtelijke visitatie te kunnen bevelen, met bepaling, evenals bij gemeld art. 200 is geschied, dat die ambtenaren verpligt zullen zijn zelven mede te gaan of eenen anderen beambte in hunne plaats te delegeeren, om de ambtenaren van de administratie bij de huiszoeking te vergezellen. Tegen de toekenning van zoodanig regt van delegatie, zelfs in eenen ruimen zin en zonder bepaalde aanwijzing in de wet van al de personen, die gedelegeerd zouden kunnen worden, verklaarde men geen overwigtig bezwaar te hebben, mits slechts het beginsel worde aangenomen en duidelijk in de wet uitgedrukt, dat de last tot het doen der huiszoeking niet van de administratie uitgaat, maar gegeven zal behooren te worden door eene van die administratie geheel afgescheidene en onafhankelijke autoriteit.

Overigens heeft men verlangd van de Regering eenige inlichting te bekomen nopens de vraag, hoe verre, in den geest der voorgedragene bepaling, men de bevoegdheid om eene nachtelijke visitatie te gelasten, zal kunnen uitstrekken, en of daartoe ook zal kunnen worden overgegaan in het geval, dat, buiten het bestaan van eenig vermoeden van frauduleuse slagting, de ambtenaren eene nachtelijke huiszoeking noodig mogten achten tot het opsporen van eene hoeveelheid versch vleesch of spek, van welke zij vermoeden dat dezelve, niet overeenkomstig het bepaalde bij art. 3 van het ontwerp, door eene quitantie van betaalden accijns of door een gelei-biljet gedekt kan worden.

Indien het de bedoeling ware om ook in zoodanige gevallen van het regt van visitatie gebruik te maken, zoude men dit in geenen deele kunnen goedkeuren, vermits daardoor zeer ligtelijk aanleiding tot noodelooze bemoeijelijking en verontrusting der ingezetenen gegeven zou kunnen worden, en men wenscht derhalve met betrekking tot dit punt op eene voldoende wijze door de Regering gerustgesteld te worden.

XIX. *Verbetering van den accijns op het Geslacht.*

Ook heeft men verlangd eenige opheldering te bekomen nopens de bijvoeging der woorden: *of erf*, in den 6den regel van art. 3 van het gewijzigd ontwerp, waaromtrent men in de Memorie van toelichting geene voldoende verklaring heeft aangetroffen. Men wenscht derhalve alsnog het oogmerk dier bijvoeging te leeren kennen en tevens van de Regering te vernemen, of er niet eenige grond bestaat om te vreezen, dat de strekking dier bijvoeging bij de uitvoering zal worden voorbijgezien en daaruit bijv. aanleiding genomen, om den eigenaar van een erf, op hetwelk eene hoeveelheid ongedekt versch vleesch door de ambtenaren der administratie is gevonden, daarvoor aansprakelijk te stellen en te vervolgen, ofschoon die eigenaar geheel vreemd aan de ontdekte fraude geweest zij.

Eindelijk heeft men nog, met betrekking tot de redactie van art. 2 van het gewijzigd ontwerp, opgemerkt dat de woorden: „*waarin „op de eerste aanvrage der ambtenaren wordt bewilligd*," aan het slot van de 2de periode, zich niet behoorlijk laten aansluiten aan de onmiddellijk voorafgaande woorden, hetgeen derhalve eene verbetering zal behoeven, immers voor zooveel de Regering niet mogt kunnen besluiten, om deze geheele zinsnede in verband met de straks gemaakte aanmerking te wijzigen, waarop men ten slotte de vrijheid neemt nogmaals met den meesten ernst aan te dringen, zich overtuigd houdende, dat het lot der onderhavige voordragt daarvan geheel afhankelijk is.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 10den December 1844.

De inhoud van bovenstaand verslag der Centrale Afdeeling aan de Regering medegedeeld zijnde, is van den Minister van Finantien, in antwoord op die mededeeling, de kennisgeving ontvangen, dat door den Koning bewilligd wordt in eene wijziging van art. 2 van het thans bij de Kamer in overweging zijnde wets-ontwerp, en zulks overeenkomstig de nevensgaande redactie, welke op het oorspronkelijke ontwerp overgebragt en door den Minister gewaarmerkt zal worden.

Terwijl voorts nog, met opzigt tot de andere in bovenstaand verslag opgegeven bedenkingen, door den Minister is te kennen gegeven:

dat de nachtelijke visitatien bij particulieren blootelijk ten doel hebben, om zich te overtuigen, of er eene slagting ter sluik heeft plaats gehad, gelijk zulks bij den aanhef van art. 2 van het ontwerp ook uitdrukkelijk wordt vermeld;

dat de bijvoeging van de woorden *of erf*, in art. 3 van het ontwerp, noodig is geoordeeld, ten einde ook den sluiker te kunnen straffen, die, bij het naderen der ambtenaren, het geslokene vleesch, de 50 pond te bovengaande, uit zijne woning naar zijn erf mogt overbrengen, waartoe vooral ten platten lande de gelegenheid zich zeer gereedelijk zoude voordoen;

en eindelijk, dat de aanmerking betrekkelijk de slotperiode van de 2de zinsnede van art. 2, door de thans voorgestelde redactie is vervallen.

5. NOTA VAN WIJZIGING.

Art. 2 te lezen:

Alle huizen, erven en panden, binnen welke 's Rijks ambtenaren, op grond van in het proces-verbaal te vermelden redenen, vermoeden, dat eenige slagting ter sluik geschiedt, of eenig ter sluik geslagt vee zich bevindt, zijn aan de visitatie onderworpen, op gelijke wijze als de panden dergenen, die het beroep van vleeschhouwer of slagter uitoefenen.

Deze visitatie bij particulieren mag echter, na zons-ondergang en vóór zons-opgang, niet geschieden, dan op last van den kantonregter of van den burgemeester of van hem die deszelfs plaats vervult, die onverwijld zelf medegaat, of eenen anderen beambte in zijne plaats belast om 's Rijks ambtenaren bij de visitatie te vergezellen.

De last tot visitatie wordt aangevraagd door den controleur of ontvanger over de gemeente, waarin het te doorzoeken huis, erf of pand gelegen is, en zulks bij een door hem onderteekend biljet, vermeldende den persoon bij wien, de plaats alwaar en de reden waarom men de visitatie verlangt te doen.

Genoemde last tot visitatie mag niet worden geweigerd dan om zeer gewigtige redenen, welke onverwijld door hem, die de weigering heeft gedaan, worden vermeld op het biljet van aanvrage, hetwelk aan de ambtenaren der belastingen wordt terug gegeven.

Van elke visitatie, hetzij dezelve al of niet van eenige bekeuring is achtervolgd, wordt door de ambtenaren van de administratie der belastingen proces-verbaal opgemaakt, bevattende mede omstandig de redenen, waarop hun vermoeden is gegrond geweest; afschrift van hetzelve wordt aan den gebruiker van het onderzochte pand afgegeven.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 6 Februari 1845.)

De wet is den 14den December 1844 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1844, n°. 66).

XX. Voorstel tot herziening van de Grondwet.

De beraadslaging over dit voorstel is gehouden in de Vergaderingen van 26, 27, 28, 29 en 30 Mei 1845. Het voorstel zelf werd niet in stemming gebracht.

---

1. INLEIDING, voorgelezen door Thorbecke in de Vergadering van 10 December 1844.

Terwijl de ondergeteekenden de eer hebben, een voorstel tot verandering en bijvoeging in de Grondwet aan de Kamer te doen, gelooven zij een pligt te volbrengen, welks vervulling niet mag worden uitgesteld.

De groote meerderheid dezer Vergadering heeft het verlangen naar eene hervorming der Grondwet bij meer dan eene gelegenheid geopenbaard.

Toen zij dit nog zeer onlangs op nieuw deed, weigerde de andere Kamer dat verlangen gezamenlijk met ons kenbaar te maken aan de Kroon. De Eerste Kamer, die zwarigheid vond, een wensch naar verandering in 't algemeen over te brengen, schijnt een voorstel tot bepaalde verandering te willen afwachten.

Van dit oogenblik wordt het pligt, het gevoelen dezer Vergadering in de bijzonderheden te omschrijven, opdat de andere tak der Vertegenwoordiging oordeele over de hervorming, die hier noodzakelijk wordt gekeurd.

De Kroon kan ook aarzelen, eene vraag om verandering ernstig te overwegen, zoo lang men haar niet zegt, *welke* verandering men begeert. De Kroon kan gelooven, dat zij, die zich in deze Kamer bij het woord *herziening* ontmoeten, wel eens, zoodra het op dadelijke herziening aankwam, verre uiteen zouden kunnen zijn. Men is dan vooral aan de Kroon eene volledige uitdrukking van de gewenschte verandering schuldig.

Wij hebben ons gevraagd: strookt het met de roeping dezer Vergadering, in haar van hervorming, als eerste behoefte van den Staat, steeds te spreken, en niet tevens hetgeen men wil te verklaren? Het ondermijnde vertrouwen op de Grondwet nog meer te verzwakken, en niets te doen tot herstel? De vraag, door de Kamer meer dan eens geopperd, algemeen geworden in het gansche land, mag, zoo kwam het ons voor, niet blijven hangen. Niets gevaarlijker toch, dan gestadig haken naar verandering zonder het vermogen om die te volvoeren.

De hoofdbedenking: gij zult het niet eens worden: mogt ons niet afschrikken; zij moest ons aansporen. Want geldt zij tegen een voorstel van herziening uit den boezem der Kamer, dan geldt zij evenzeer, in den mond des Gouvernements, als antwoord op de zóó dikwerf gedane vraag, dat de *Kroon* eene herziening voorstelle. Durft men in de Kamer niet, van wege verschil tusschen de denkbeelden der leden, tot een voorstel besluiten, hoe kan men een voorstel eischen van de Kroon? Is het eerste ontijdig, het laatste zal het niet minder zijn.

Wij meenden ook, dat slechts de proef kan beslissen, of de meerderheid der Vertegenwoordiging, in deze Kamer, wete wat zij verlangt. Verschuift men de herziening, uit vrees dat men de meeningen nog niet tot eenstemmigheid zal kunnen brengen, welke kans is er, dat zij over één, over vijf, over tien jaren, zullen zamenstemmen? Telkens zal de zelfde onzekerheid, als nu, bestaan; zoodat deze tegenwerping voor alle tijden even goed zou kunnen zijn, en verandering steeds uitsluiten. Hoe toch is het mogelijk, dat men, voor de *vraag* terugdeinzende, het immer eens worde over de *oplossing*?

Elk zal, zoo lang verandering der Grondwet niet bij de wetgeving aanhangig is, over de noodzakelijke of raadzame verbetering zijn bijzonder gevoelen koesteren. Er is regeringloosheid van inzigten, omdat zij niet op een stellig, practisch doel worden gerigt. Eenstemmigheid kan eerst bij gezamenlijk onderzoek worden gevormd.

Mogt over het regte tijdstip, om de beslissende proef te nemen, nog twijfel kunnen zijn, hij schijnt ons geheel op te houden, zoodra de wetgevende Magt wordt geroepen om de werking der Grondwet in een harer gewigtigste, gebrekkigste, sterkst afgekeurde deelen voor de toekomst te vestigen. Dit nu is juist het geval bij het inkomen der ontwerpen van wet ter voldoening aan art. 6. De Kroon stelt voor, die politische bevoegdheid der burgers, waarvan het geheele systeem der vertegenwoordiging in al zijne trappen afhangt, in te rigten naar grondwettige voorschriften, die men algemeen als beletsel eener goede regeling aanmerkt. Men voert een kiesstelsel niet, gelijk eene belastingwet, voor één of twee jaren in; de voordragt is poging om aan de Grondwet voor geruimen tijd onveranderlijkheid te waarborgen; het is de vraag, dat men van nieuws zijn zegel op de Grondwet zette.

Gedrongen tot dit punt, heeft hij, die, in stede van den weg der hervorming te willen sluiten, oordeelt dat verbetering onzer wetgeving met verbetering der Grondwet moet beginnen, geene keus. Hij *moet* tot een voorstel komen om de Grondwet te veranderen. Het is het eenige middel om een stelsel van burgerschapsregten te keeren, dat, juist dewijl het past op de tegenwoordige Grondwet, in zijn oog onvoldoende, ja slecht zal zijn.

Of kan hij, die zóó denkt, eenvoudig weigeren, de ontwerpen der Kroon in overweging te nemen? Men zal hem te regt antwoorden: Gij hebt gezworen de Grondwet te zullen handhaven. En hetgeen u van wege de Kroon wordt voorgesteld, dient om de Grondwet te doen werken. Gij moet er in den zin der bestaande Grondwet over helpen raadplegen; gij moet het in haren geest helpen tot stand brengen; *of* gij moet van uw regt gebruik maken, om verandering der Grondwet voor te stellen.

Ja, dit recht schijnt ons pligt, bij de overtuiging, dat eene andere regeling, dan die onze Grondwet toelaat, noodzakelijk is voor Land en Kroon.

Het hoofddoel van ons voorstel is, zooals wij reeds de eer hadden te zeggen, dat de Kamer goedvinde, een stellig gevoelen over de veranderingen, welke de Grondwet behoeft, te openbaren. Wij bieden ons voorstel aan als een eerst ontwerp om er over te raadplegen en er de verbeteringen in te brengen, welke de Kamer zal noodig achten. Wij stellen te zamen voor hetgeen de meerderheid onzer aannemelijk keurde. Elk van ons meent daarmede niet de vrijheid te hebben verloren om ten aanzien van bijzondere punten zijne bijzondere meening aan te kleven, ja bij de raadpleging in de Kamer te doen gelden.

Wat den vorm betreft, rekenden wij beter, ons voorstel niet te splitsen in zoo vele afzonderlijke ontwerpen van wet, als er hoofdstukken of afdeelingen of artikelen der Grondwet zijn, waarin verandering wordt voorgesteld. Voor het eerste onderzoek bij deze Kamer, scheen zoodanige splitsing niet enkel nutteloos, maar belemmerend. Zij zal naderhand, overeenkomstig met het verlangen der Kamer, moeten geschieden, wanneer het er op aankomt hier gezamenlijk te besluiten, in hoe verre ons voorstel een voorstel der Vergadering kunne worden.

's Gravenhage, 9 December 1844.

(*Was geteekend:*) THORBECKE.
L. C. LUZAC.
E. W. VAN DAM VAN ISSELT.
RECHTEREN.
J. M. DE KEMPENAER.
L. D. STORM.
B. WICHERS.
S. VAN HEEMSTRA [1]).

[1] De heer Anemaet verklaarde zich bij de voorstellers aan te sluiten.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

1*a*. BIJZONDERHEDEN OMTRENT HET VOORSTEL.

Uit de papieren van Luzac zijn de volgende bijzonderheden omtrent het voorstel tot Grondwetsherziening ontleend.

De negen voorstellers waren:

Mr. J. R. Thorbecke, uit Zuidholland, geboren 14 Januari 1798, lid sedert 26 Maart 1844.

Mr. L. C. Luzac, uit Zuidholland, geboren 1 Augustus 1786, lid sedert October 1828.

E. W. Van Dam van Isselt, uit Gelderland, geboren 20 Februari 1796, lid sedert October 1829.

J. H. Graaf van Rechteren van Appeltern, uit Overijsel, geboren 27 November 1787, lid sedert 9 Maart 1841.

Mr. J. M. De Kempenaer, uit Gelderland, geboren 6 Juli 1793, lid sedert October 1844.

Mr. L. D. Storm, uit Noordbrabant, geboren 25 Maart 1790, lid als voren.

Mr. B. Wichers, uit Groningen, geboren 19 Maart 1790, lid als voren.

S. Baron Van Heemstra, nit Friesland, geboren 10 Januari 1808, lid als voren.

Mr. S. H. Anemaet, uit Zuidholland, geboren 28 Januari 1786, lid sedert 22 Juni 1842.

In de eerste dagen van December 1844 schijnt het plan tot het indienen van een voorstel gevormd te zijn.

Dit blijkt vooreerst uit eene Nota, door Graaf Van Rechteren opgemaakt, over het besprokene in eene „in de eerste dagen van December 1844 gehouden Conferentie tusschen Van Rechteren, Van Heloma, Van Heemstra, Anemaet en Wichers” (allen, behalve Van Heloma, later als mede-voorstellers opgetreden).

Bij die bespreking vond men den tijd tot het onderzoek te kort en beschouwde men het niet wel mogelijk, zich over een goed stuk vóór den 5den December te verstaan.

Men wilde medewerken tot het doen van een voorstel, uitgaande van de Tweede Kamer.

Men verlangde het ontwerp [1]) mede te nemen en daarover te raadplegen, na de terugkomst der Staten-Generaal. [2]) Men was echter bereid tot eene voorloopige Conferentie vóór het vertrek in de aanstaande week.

Men had in het ontwerp niet gevonden een verantwoordelijk Ministerie en beschouwde dit als onmisbaar. Hoezeer men op minder belangrijke punten wilde toegeven aan de meening van anderen, kon dit op dit hoofdpunt niet.

Men vroeg of, in de plaats van aan een Minister van Koloniën, niet aan een Kolonialen Raad het bestuur van de Koloniën kon opgedragen worden?

Men zou verlangen de Eerste Kamer af te schaffen als eene niet noodzakelijke en niet Nederlandsche instelling.

Men verlangde eenige grootere vrijheid voor de Gewestelijke Besturen, of minder Centralisatie.

Het artikel over de Schuld vond eveneens bezwaar.

Men vermeende dat de werkkring van de Commissarissen des Konings en van de Gedeputeerde Staten bij de wet moest omschreven worden.

Uit een brief van 2 December 1844 van het lid der Kamer Verwey Mejan aan Luzac blijkt insgelijks dat er in die dagen een besluit genomen was.

„Ik moet,” zoo vangt die brief aan, „nog eens met een woord terugkomen op het middernachtelijk besluit bij onzen vriend S. [3]) Ik ben overtuigd dat er *iets* gedaan, en dat er *spoedig* iets gedaan moet worden; maar ik ben evenzeer en nog sterker overtuigd, dat er iets goeds gedaan moet worden, dat heilzaam strekt naar buiten, dat vereenigt en niet verdeelt, dat verzoent en niet verbittert. Mij dunkt, dit is zoo moeijelijk *niet*, als men slechts niet alles grondwettig wil bepalen en aan de gewone wetgeving wil laten, wat aan de gewone wetgeving kan verblijven.... Ook, en dit is het tweede punt dat ik behandelen wilde, dienen wij ons te regelen naar de bestaande Grondwet en te handelen ingevolge art. 227 *et sequ.* Maar kan dit alles nog geschieden voor onze scheiding [1])? .... Ik ben bereid om mede te werken, maar ik wil overtuigd wezen dat de aan te wenden poging, zoo zij niet zal baten, althans ook niet zal schaden.”

In een volgenden brief, gedagteekend van „'s Konings verjaardag 1844”, alzoo van 6 December, zond Verwey Mejan eenige losse aanteekeningen op „het plan tot Grondwetsherziening”. „Veel, zeer veel goeds vinde ik in het ontwerp,” schreef hij; „echter een uitstel van eenige weken had nuttige uitkomst kunnen hebben. Het denkbeeld *Grondwet* zegt voor mij zoo veel en weegt zoo zwaar. Steeds betreur ik niet van de partij te *kunnen* wezen en niet in den grooten strijd te kunnen strijden. Ik troost mij door de gedachte dat ik welligt nuttiger ben als bondgenoot dan als krijgskameraad en wapenbroeder. Als de indiening eerst Dinsdag behoeft te geschieden, gelijk ik meene, kan er nog aan Anemaet geschreven worden.”

Uit hetgeen in de Tweede Kamer voorviel op Dinsdag den 10den December 1844, toen het voorstel van Thorbecke ingediend werd, blijkt, dat Anemaet in die dagen ongesteld was. De vraag rijst echter: Waarom Van Goltstein die steeds zoo warm voor Grondwetsherziening geijverd had, niet tot de mede-onderteekenaren behoorde? — In een brief van Van Dam aan Luzac, alleen gedagteekend „Dingsdag nacht, 12 uren” (waarschijnlijk Dinsdag den 3den December) komt voor: „Na uw vertrek hebben wij nog veel uit en in gepraat zonder eenig ander bepaald resultaat, dan dit: dat gij morgen Goltstein nog eens zoudt adiëeren en hem zeggen, dat het jammer is dat hij, de groote voorstander van Grondwetsherziening, zich niet in onze gelederen schaart. De leiding wordt aan uwe groote prudentie overgelaten en van uwe welsprekendheid en overredingskracht wachten wij veel goeds. [2]) Voorts is bepaald, dat Wichers, onder alle maçonnieke voorzorgen, Modderman zal polsen.”

Thorbecke zeide bij de indiening van het voorstel in de Tweede Kamer, dat er nog eene memorie van toelichting volgen zou. Deze memorie groeide aan tot een uitgebreid stuk van 35 folio's druk. Thorbecke stelde het. Terwijl hij er mede bezig was, werd het stuk reeds met belangstelling te gemoet gezien. Het lid der Kamer Schooneveld schreef den 19den December 1844 aan zijn vriend Luzac: „Ik ben ziek van ligchaam en van ziel; van ligchaam enz., . . van ziel om den ontzettenden indruk, dien het voorstel maakt. Al de radicalen en revolutionairen zijn in de weer . . . . en alle gematigden, zooals ik, kruipen in hunne schulp en schreeuwen het uit, dat gijl. ons op den voet van America wilt brengen en alle partijschappen van 1788 en 1795 wederom in het leven roept. De krijgslieden nemen het euvel dat zij als Paria's worden behandeld en men zegt hier en daar dat er niets beter zoude zijn dan een coup d'état. Ik moet u mijnes ondanks (dit) een en ander schrijven om u de noodzakelijkheid te doen gevoelen van spoedig eene bedaarde memorie in het licht te geven.”

De indruk, door het voorstel te weeg gebracht, was inderdaad groot. Van Dam, die echter wel wat veel aan zijne phantasie placht toe te geven, schreef, wederom op een Dinsdag, maar nu 's morgens: „De oorlog tusschen het Hof en de voorstellers tot Grondwetsherziening is uitgebroken. Gisteren zijn allle verzoekbare menschen genoodigd geworden ten Hove: alleen uw bondgenoot V. Dam is daarvan uitgezonderd geworden. . . . Intusschen de daad is dwaas en brutaal. Il y a du Van Hall là dedans, soyez en sur. Mijne afwezigheid is nog al opgemerkt geworden en heeft ons meer goed dan kwaad gedaan.”

Van Rechteren schreef van zijn landhuis IJsselvliet, den 30sten Januari 1845, dat hij wegens de ziekte zijner vrouw den vorigen Maandag (27 Januari) niet te Amsterdam gekomen was. Hij onderstelde dat „de toelichtende memorie nog verscheiden twijfelaars tot ons zal doen overkomen.” En dan vervolgt hij: „De Regeering geeft zich veel moeite om een algemeen petitionement, waarvan de voorboden reeds bestaan, te onderdrukken. Meer en meer doet

[1]) Dit ontwerp stelde Thorbecke. De Bosch Kemper „Geschiedenis van Nederland na 1830” deel IV, blz. 487.

[2]) De bedoeling is *na het reces*. De Kamer ging den 12den December tot nadere bijeenroeping uiteen.

[3]) Die S. is Schooneveld die in Den Haag woonde. Zie De B. Kemper t. a. p.

[1]) Ook hier is het Kerstmisreces der Kamer bedoeld.

[2]) Waarschijnlijk wilde Van Goltstein niet varen onder de vlag van Thorbecke.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

dit echter eene verkeerde uitwerking. Men heeft mij verscheiden rekesten, adhaesien, brieven etc. toegezonden. . . . Ik heb daarop geen invloed hoegenaamd uitgeoefend, en wat er gedaan is, heeft uit eigen beweging plaats gehad. De Regeering ziet niet, of wil niet zien welke de zedelijke toestand is, in welken het volk verkeert, en hoe dat zij alleen stilstaat bij den algemeenen vooruitgang. Ik vrees dat het einde dezer dwalingen noodlottig voor het Vaderland zal zijn. „

Den 19den December 1844 had de medevoorsteller De Kempenaer uit zijne woonplaats Arnhem een haas, door hem met een begeleidenden brief ontvangen, overgezonden, opdat de Voorzitter (Thorbecke) en de Vice-Voorzitter (Luzac) der Commissie tot herziening der Grondwet, dit wildbraad met hunne echtgenooten zouden nuttigen. Het was toch een „eerst ingekomen blijk van de adhaesie door mr. Dirk Donker Curtius ingeroepen.„ [1]) Den 16den Januari 1845 stuurde De Kempenaer aan Luzac een „belangrijk rekwest van 70 welgezeten landeigenaren uit het Graafschap Zutphen, alle hoofden van huisgezinnen, weldenkende, standvastige en bemiddelde personen, op eigen hoeven wonende, meest alle Scholte-boeren. „

Den 17den Januari 1845 zond Thorbecke uit Leiden aan Luzac de volgende, door hem omtrent de Memorie van toelichting gestelde circulaire aan de medevoorstellers:

„Leyden 17 Jan. 45.

„Hooggeacht collega en bondgenoot! De Memorie van Toelichting der artikelen van het ontwerp zal in de aanstaande week denkelijk voltooid zijn. Ik meen ijverig te hebben voortgewerkt [2]); doch het werk heeft mij langer, dan ik dacht, opgehouden. Ik hoop en geloof, er niets in te hebben gezegd wat niet uit onzer aller naam kan worden gezegd. Ondertusschen wenschte ik de Heeren te laten beslissen. Zou het mogelijk zijn, dat wij te dien einde een dag te Utrecht [3]) zamenkwamen? Eene rondzending van het stuk zou geen doel treffen. Men kwam aldus niet tot een *gezamenlijk* oordeel. Ook is de kortheid van tijd een groote hinderpaal. De vergadering [4]) *kan* met den aanvang van Februarij worden opgeroepen; en ge hecht er hoogst waarschijnlijk met mij veel aan, dat de Memorie vóór die oproeping zij uitgedeeld. Eene zamenkomst van ons negen b. v. op aanstaanden Maandag over 8 dagen ware best. Mogt echter hierin bezwaar worden gezien, zoudt ge er genoegen mede kunnen nemen, dat de naastbijzijnde of tegenwoordige bondgenooten, de Heeren Luzac en v. Dam, het vonnis in naam aller streken en het stuk vaststelden? In dit geval zoudt gij wel willen magtigen om ook voor u te teekenen.

„Wil hierop zoo spoedig mogelijk antwoorden, en de betuiging aannemen der hooge achting van

„Uw H.E.Gestr. gehoorz. en dienstv. dienaar."

Deze circulaire werd rondgezonden en de bijeenkomst had plaats te Amsterdam op Maandag den 27sten Januari 1845, des morgens om elf uur, in het *Hof der Nederlanden*. Daar werd de Memorie van Toelichting vastgesteld. Van Rechteren, die, zooals blijkt uit zijn reeds aangehaalden brief van 30 Januari, de bijeenkomst niet had kunnen bijwonen, schreef den 4den Februari: „De toelichtende memorie die ik voor een paar dagen ontvangen heb, las ik met bizonder genoegen. Kort en klaar en kernachtig de stijl, zooals onze bondgenoot Thorbecke het verstaat. Het is goed dat die memorie weinig dagen voor het hervatten der zitting is bekend geworden. Het stuk is hoogst belangrijk en geeft eene nieuwe vibratie aan de voorstanders der herziening."

Van Rechteren herhaalt in dezen brief, dat er nog steeds adhaesien en petitien bij hem inkomen, dat hij niets gedaan heeft om dit aan te moedigen, maar dat de Regeering alles doet wat zij kan om de manifestatie tegen te houden. Hij hoopt spoedig zijn vrienden te kunnen komen ondersteunen „in zoover mijne zwakke krachten — om met Van Hall te spreken — dit zullen toelaten." Aanvankelijk werd het hem echter niet vergund: hij verloor zijne vrouw op den 19den Februari. Diep ter neer geslagen deelt hij den 20sten de ramp die hem trof, aan Luzac mede. Maar het pleit voor het opgewekt staatkundig leven in die dagen, dat hij er bijvoegde: „Zwaar en lang drukte het noodlot op mij. Voor mij zelve is moed, lust en ijver verdwenen — maar de zaak van het Vaderland zal ik niet verlaten en daar zult Gij mij ten strijde met U en de onzen wedervinden"

Ook buiten den kring van de voorstellers en van de leden der Tweede Kamer openbaarde zich veel belangstelling voor het voorstel.

Onder de brieven, aan Luzac gericht, wordt er een gevonden van den schrijver en dichter P. T. L. Helvetius van den Bergh, uit Wijk bij Duurstede den 22sten December 1844 gedagteekend. De aanvang van dien brief luidt: „Veroorloof een eenvoudig burger dat hij U zijn hartgrondigen dank en hulde toebrengt wegens het door U met zeven uwer hooggeachte ambtgenooten aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend voorstel tot herziening onzer gebrekkige Grondwet. Moge de meerderheid dier Kamer, met U Edel M. de behoeften der natie begrijpende, inzien dat het meer dan tijd is wanorde en misbruik uit de verschillende takken onzer Staatshuishouding te weren, en de burgers in het volle genot te stellen van hunne regten en van de voordeelen eener redelijke vrijheid. God weet hoe innig ik dit wensch, maar ik verwacht het niet. Laffe vrees zal bij velen den weerklank smoren, dien uw voorstel in hunne harten vond. Wat durven onze flaauwe welgezinden meer dan in stilte hopen? Zelfs indien de Allerhoogste uwe pogingen deed zegevieren, zouden zij nog slechts fluisterend durven juichen. Ware onze Regering eene volstrekte tiranny, dan ware die vrees eenigermate te verontschuldigen: nu levert zij het treurig bewijs hoe diep eene natie zinken kan als het vuur der vaderlandsliefde zich door een angstig, laaghartig egoïsme laat verstrikken. Het verleidend lokaas, dat het buitensporig opgedreven budget duizenden aanbiedt, ontzenuwt allerwege den nationalen wil, de nationale kracht. Iedereen trekt of verwacht er iets van voor zich of de zijnen. Onze voorouders wisten voor het Vaderland te sterven, onze tijdgenooten vinden het veel verstandiger ten koste van het Vaderland te leven."

Ook uit het noorden van Nederland, waar de zucht naar hervorming zich steeds het luidst pleegt te uiten, ontvingen de voorstellers onder anderen een adres van 21 inwoners, gedagteekend van Kloosterburen, in de provincie Groningen, den 12den Januari 1845. In dat stuk wordt genoegen betuigd over de voldoening aan den wensch des volks en de hoop uitgedrukt dat de pogingen slagen zouden. Tevens worden de volgende wenschen geopenbaard: rechtstreeksche verkiezingen van de leden der Kamer; afschaffing van de Eerste Kamer, wanneer dit kan; invloed van het volk op de benoeming vooral tot zulke ambten, die meer onmiddellijk in verband staan met het volk; gelijk recht en gelijke vrijheid voor de belijders van elken godsdienst; vrijheid van onderwijs, althans opheffing van de noodzakelijkheid om „onze kinderen een ons geweten kwetsend onderrigt te doen ontvangen".

Belangrijk was ook de adhaesie, door den bekenden J. de Bosch Kemper aan het voorstel geschonken. In een brief aan Luzac van den 7den December 1844 uit Amsterdam, verklaart ook hij na het verlies van eene dierbare vrouw afleiding in werkzaamheden te zoeken en vooral „in medewerking om zoo mogelijk eene volledige Grondwetsherziening te verwerven". Hij raadpleegt nu zijn vriend over den weg, dien hij in zijn tijdschrift *De Tijdgenoot* zal moeten inslaan [1]). Hij draagt nog geen kennis van het plan der negen leden, en gelooft stellig dat een voorstel, van de Kamer uitgegaan, zou verworpen worden, omdat zoovele leden van gevoelen zijn, dat de Grondwetsherziening van de Regeering moet uitgaan.

Hij wilde nu in *De Tijdgenoot* aandringen op de noodzakelijkheid om overeenstemming tot stand te brengen tusschen de leden der Kamer, die, blijkens de stemming bij het Adres van Antwoord, Grondwetsherziening wenschten: de behoudenden moesten daartoe niet te veel vasthouden, de vooruitstrevenden niet te veel begeeren. Voorts wilde hij in zijn tijdschrift, wanneer Luzac en andere leden er hunne namen aan zouden gelieven te leenen, eene verklaring van overeenstemming — een soort van programma — opnemen, waarbij overeenstemming mogelijk geacht werd omtrent eenige veranderingen.

Hij zelf gaf de volgende punten daartoe aan:

„1. Dat bij de Grondwet aan den Koning worde toegekend het regt van ontbinding der Tweede Kamer der Staten-Generaal;

2. Dat art. 21 of 28 in dien geest worde veranderd, dat de Koning grondwettig met de kroon der Nederlanden de kroon van Luxemburg dragen kan;

[1]) In een stuk „aan alle vrienden van orde en vrijheid". De B. Kemper t. a. p. blz. 489, 491.

[2]) „Men behoeft mij niet te drijven," sprak Thorbecke eens als Minister in de Tweede Kamer. „In mij zelf heb ik drijfkracht genoeg."

[3]) „Of Amsterdam" voegde Luzac hierin.

[4]) Dat is: de Tweede Kamer. Zij kwam den 6den Februari 1845 weer bijeen.

[1]) „*De Tijdgenoot*, Verzameling van stukken betrekkelijk den tegenwoordigen toestand des Vaderlands" verscheen van 6 Juli 1840 tot en met 1845 te Amsterdam, bij Johannes Muller. In de jaargangen 1844 en 1845 komt eene reeks artikelen over de Grondwetsherziening voor.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

3. Dat art. 57 zoodanig worde veranderd, dat de vraag bij de Grondwet worde uitgemaakt, of de Koning bij tractaten verandering kan te weeg brengen in wetten;

4. Dat het stemregt zoo wel als het kiesregt geheel worde overgelaten aan de regeling bij de *wet* en dat mitsdien veranderd worden artt. 127, 129, 130, 131, 132 en 133;

5. Dat de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal niet verkozen worden door de Provinciale Staten, maar door Kiescollegiën, daartoe te zamengeroepen op de wijze bij de wet te bepalen;

6. Dat de Kieswet voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor de eerste maal door de dubbele Kamer worde vastgesteld;

7. Dat de Ridderschappen, bij het wegvallen van het aandeel aan de verkiezing der leden van de Tweede Kamer, hetgeen zij in de Provinciale Staten thans bezitten, eenig aandeel erlangen in de verkiezing der leden van de Eerste Kamer;

8. Dat het getal leden der Eerste Kamer zal worden vergroot;

9. Dat de beraadslagingen van de Eerste Kamer, even als die van de Tweede, in het openbaar zullen worden gehouden;

10. Dat de leden der Eerste Kamer geen verblijf- of reiskosten zullen genieten;

11. Dat de verblijf- en reiskosten voor de leden der Tweede Kamer bij de *wet* zullen worden geregeld;

12. Dat de Tweede Kamer het regt zal hebben van voorstellen aan de Regering te doen;

13. Dat de wijze van onderzoek en beraadslaging in de Tweede Kamer niet door de Grondwet zal worden geregeld en dat mitsdien als *grondwettige* bepalingen zullen vervallen art. 110 en volgende daartoe betrekkelijke artikelen;

14. Dat in de Koloniën bijzondere wetten zullen gelden;

15. Dat de Schuld zal worden gewaarborgd en dat geene verbindtenis van den Staat met zijne schuldeischers zonder hunne vrijwillige toetreding zal mogen worden veranderd;

16. Dat het verslag van het gebruik der geldmiddelen, na door de Rekenkamer onderzocht te zijn, door eene *wet* zal worden bekrachtigd;

17. Dat door de *wet* zal geregeld worden alles wat tot het opnemen van plaatselijke en provinciale rekeningen betrekking heeft, en niet door de reglementen, gelijk thans is bepaald;

18. Dat zal worden bepaald dat de regeling der pensioenen door de *wet* zal geschieden, ten einde voor altijd eene regeling der pensioenen door besluiten, gelijk vroeger plaats vond, te voorkomen;

19. Dat de magt der Provinciale en Plaatselijke Besturen zal worden geregeld door de *wet* en niet door reglementen, gelijk thans;

20. Dat de betrekking van de Gouverneurs in de Provinciën tot de Provinciale en Gedeputeerde Staten zal worden geregeld door de *wet*;

21. Dat door de *wet* zal worden bepaald, welke uitgaven op de algemeene Rijksbegrooting en welke op de Provinciale begrooting zullen komen;

22. Dat art. 4 der Grondwet in dien zin zal worden veranderd, dat op eene wettige wijze de gevankelijke uitlevering mogelijk zal worden van misdadigers, die buiten 's lands misdreven hebben;

23. Dat zal worden bepaald dat de verantwoordelijkheid van alle Rijksambtenaren door de *wet* zal worden geregeld;

24. Dat aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het regt zal worden toegekend van aanklagte van die ambtenaren, die volgens de wet voor den Hoogen Raad teregtstaan wegens misdrijven in hunne functiën gepleegd;

25. Dat de zamenstelling der regterlijke magt, met behoud der grondwettige bepalingen omtrent den Hoogen Raad, door de *wet* zal worden geregeld, en dat mitsdien zullen vervallen artt. 179, 180, 181, 182 en 183;

26. Dat de gevallen, waarin de ambtenaren, voor hun leven aangesteld, zullen kunnen worden ontslagen, door de *wet* zullen worden bepaald;

27. Dat de Grondwet zal aanwijzen, op welke wijze een ontstaan conflict tusschen de regterlijke magt en de administratie, zal worden beslist;

28. Dat de commune-delicten, door militairen gepleegd, door burgerlijke regtbanken zullen worden beregt;

29. Dat de beginselen in het hoofdstuk van den Godsdienst behouden, maar verduidelijkt zullen worden, opdat zoowel de volkomene vrijheid van Godsdienst krachtdadiger moge worden beschermd, als het Staatstoezigt, dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat, duidelijker moge worden omschreven;

30. Dat de bepalingen, voorkomende in het hoofdstuk van de defensie, zullen worden ingekort en dat de regeling der dienstpligtigheid grootendeels aan de wet zal worden overgelaten, daar onderscheidene artikelen van dat hoofdstuk gebleken zijn, voor eene goede wet op de militie en schutterij in vele opzigten hinderpalen te zijn;

31. Dat de schadeloosstelling voor inkwartiering enz. zal worden geregeld doot de *wet* en niet door reglementen;

32. Dat door de wet en niet door de Grondwet zullen worden vastgesteld de bijzondere bepalingen omtrent den Waterstaat, enz.;

33. Dat het openbaar onderwijs of onderwijs van Staatswege zal worden geregeld door de *wet*;

34. Dat het geven van bijzonder onderwijs aan ieder zal vrijstaan, onder die bepalingen, welke de wet zal noodig achten in het belang van het openbaar onderwijs en om het toezigt van de Regering op het bijzonder onderwijs te waarborgen;

35. Dat er zal worden bepaald, dat het armwezen zal worden geregeld bij de Wet, ten einde eene regeling van dat aangelegen onderwerp bij Besluit voor altijd te voorkomen;

36. En dat eindelijk bij de Grondwetsherziening al die onduidelijkheden zullen worden opgeheven, en die vraagpunten beslist, die gebleken zijn ten opzigte der Grondwet te bestaan, doch welke niet gewigtig genoeg zijn, dan dat daaromtrent reeds nu overeenstemming zoude noodig zijn.

„Wij rekenen voorts”, aldus moest dan verder in het programma volgen, „tot wegneming van de vrees, die sommigen hier te lande voor directe verkiezingen koesteren, het niet overbodig te verklaren, dat wij om verschillende redenen tegen een zeer uitgebreid Kiesregt zijn en dat wij de noodzakelijkheid erkennen, dat de overgang van het tegenwoordig kiesstelsel tot een meer direct kiesstelsel zonder groote schokken plaats hebbe, zoodat wij, om zoo na mogelijk aan het bestaande te blijven, wel zouden kunnen toetreden tot eene Kieswet, waarbij de verkiezing der leden van de Tweede Kamer, bijv. geschiedde door Kiezers benoemd door de stemgeregtigden, die tegenwoordig de Kiezers voor de Provinciale Staten ten platten lande en de leden van de kiescollegiën in de steden stemmen, en wel in kiescollegiën, uit niet meer dan 80 kiezers bestaande”.

Volgens een tweeden brief van De Bosch Kemper van 9 December, had Luzac hem toen het plan der negen leden meegedeeld. „Ik sloeg, schrijft Kemper, aan het eerste berigt in de Arnhemsche Courant geen geloof en het tweede berigt las ik eerst gisteren. Ik vrees voor eene nederlaag.” . . .

Omtrent de door hem gestelde verklaring laat hij nog volgen: „Het doet mij ook zeer veel genoegen dat UEd. zich met mijn stuk hoofdzakelijk kunt vereenigen.” Hij drukt er voorts nogmaals op, dat het een kort begrip is, niet van hetgeen *De Tijdgenoot* wenschen zou, maar van hetgeen verkrijgbaar geacht wordt. In het eerste geval, voegt hij er bij, zou de Eerste Kamer stellig niet behouden zijn.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening*

Den 17den Januari 1845 schrijft De Bosch Kemper nogmaals aan Luzac. Hij meldt hem, dat men in Amsterdam, zooals gewoonlijk, in de deftige standen zeer conservatief is, en dat hij dan ook, om geen échec te lijden, niet aangedrongen heeft op petitiën of adhaesiën, waaraan hij trouwens ook weinig waarde hecht.

Intusschen was de Memorie van Toelichting behoorende bij het voorstel tot Grondwetherziening in het licht verschenen en werd, nadat sedert het voorstel in de Afdeelingen der Kamer onderzocht geworden was, het Voorloopig Verslag uitgebracht. Dat Verslag werd vastgesteld op Dinsdag den 18den Maart 1845. Den 11den April schreef Van Rechteren uit IJsselvliet aan Luzac, dat hij niet wegblijven wilde, wanneer de bondgenooten zich zouden vereenigen ter beantwoording van de bedenkingen, door de Afdeelingen op het voorstel gemaakt. En dan gaat hij voort: „Het schijnt dat ons voorstel weinig bijval bij die heeren heeft mogen vinden en dat vele quasi liberalen wrevelig zijn dat hun het mom, waarachter zij zich verschuilden, is ontrukt„.

Bij dat Verslag, gesteld door den Griffier der Kamer Van der Heim, was aangedrongen op de splitsing van het voorstel in een aantal afzonderlijke wetsontwerpen. Daarop slaat een brief van De Kempenaer, gedagteekend uit „Sodom, 21 April 1845", en aanvangende op dezen luchtigen toon:

„De ontleedkundige Commissie uit het achtingwaardige Collegie van omverwerpers der Grondwettige instellingen van het Nederlandsche Babylon, heeft gebruik gemaakt van de magtiging haar verleend, en het voorstel gesneden in mooten. De vraag is of deze kunstbewerking en hare uitkomsten Uwe hooge goedkeuring mogen wegdragen„.

Den vijfden Mei was de Beantwoording van het Verslag gereed. Van Dam schreef toch dien dag aan Luzac: „Het antwoord op het Voorloopig verslag over de Grwtsherz. zal in onze Sectie, evenals in de anderen, wel voor notificatie worden aangenomen."

Eindelijk werd het Algemeen Verslag uitgebracht, zooals blijkt uit den volgenden brief van Thorbecke, die ten slotte hier meegedeeld wordt:

„Leyden 21 Mei 1845.

„Amicissime! Ik was blij met uw naauwkeurig en uitvoerig berigt van gister avond. Vrijdag ochtend te 11ure hoop ik tegenwoordig te zijn. Ik wenschte wel onder de eerste sprekers, schoon niet als eerste, te worden opgeschreven [1]). Wilt gij zoo goed zijn, den president dit te verzoeken? Tot de bijeenkomst Vrijdag avond ben ik bereid; wil die met de bondgenooten vaststellen naar goedvinden [2]). Ik zal dezen morgen aan Rechteren schrijven, opdat hij er ook Vrijdag morgen zij. V. Dam en Kemp. (De Kempenaer) zullen, denk ik, wel van zelfs, uit twee zeer verschillende hoeken, op het tarief afkomen [3]). Zoo even wordt mij het Alg. Verslag over ons voorstel gebragt. Men schijnt ons niet hard te hebben willen vallen. Men wil zijne wapenen tegen ons niet dan op het laatste oogenblik gebruiken.

„Komt er iets nieuws voor, ik houde mij zeer aanbevolen. Als altijd, van harte

T. T.
J. R. T."

2. VOORSTEL VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 1 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het grondgebied van het Koningrijk der Nederlanden in „Europa bestaat uit de provincien: Noord-Braband, Gelderland, „Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, „Overijssel, Groningen, Drenthe en het Hertogdom Limburg.

„Op het Hertogdom Limburg is de Grondwet toepasselijk, „behoudens de regten van het Duitsche Verbond."

Art. 3.

Artikel 2 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Artikel 3 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De tegenwoordige grenzen der provincien onderling kunnen „door de wet worden gewijzigd.

„De omschrijving der plaatselijke gemeenten kan slechts worden „veranderd, gelijk ook eene gemeente opgerigt of ontbonden, „naar de regels, door de wet te stellen."

Art. 5.

Artikel 4 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Allen, die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, „hetzij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak „op bescherming van persoon en goederen.

„De werking van dezen regel kan, met opzigt tot vreemde„lingen, in buitengewone omstandigheden voor zekeren tijd worden „geschorst door eene wet, die den Koning met zulk eene magt „over de vreemdelingen bekleedt, als noodig schijnt.

„De Koning kan verdragen met vreemde Mogendheden sluiten „over uitlevering van vreemdelingen, opgeëischt van wege ge„regtelijke vervolging.

„De wet bepaalt echter de algemeene voorwaarden, op welke „dergelijke verdragen mogen worden aangegaan, en inzonderheid „de misdrijven, uit hoofde van wier vervolging de Koning zich „tot uitlevering kan verbinden."

Art. 6.

Artikel 6 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 7.

Na artikel 5 der Grondwet wordt een artikel gevoegd, luidende:

„Om staatsburgerlijke en andere burgerschapsregten te hebben, „moet men Nederlander zijn."

Art 8.

Artikel 7 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot leden der Staten-Generaal, Hoofden of leden van de depar„tementen van algemeen bestuur, leden van den Raad van State, „commissarissen des Konings in de provincien, en leden van „den Hoogen Raad, kunnen alleenlijk worden benoemd Neder„landers, gedurende de laatste . . . . . jaren vóór de benoeming „hier te lande woonachtig en geboren binnen het Rijk in Europa „of zijne Overzeesche bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd.

„Die uit zoodanige ouders, ter oorzake van 's lands dienst „afwezig, of anderzins op reis, buiten het Rijksgebied zijn ge„boren, worden met de vorigen gelijk gesteld.

[1]) Op Vrijdag den 23sten Mei 1845 zou de beraadslaging over het Tarief aanvangen, maar, op voorstel van Luzac, werd die nog nitgesteld. De beraadslaging over het Tarief begon toen op Dinsdag den 3den Juni, en Thorbecke was de derde spreker. De Kempenaer sprak eerst op den 5den. Van Dam was door ziekte afwezig.

[2]) Er wordt bedoeld eene bijeenkomst over de Grondwetsherziening.

[3]) Zie noot 1 hierboven.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„Hun schaadt ook niet afwezigheid ter oorzake van 'slands „dienst of op reis, invallende in de laatste . . . . . jaren vóór „de benoeming."

Art. 9.

Artikel 8 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot alle andere landsbedieningen zijn alle Nederlanders, zonder „onderscheid, benoembaar.

„Eene bijzondere wet verklaart, wie Nederlanders zijn, welke „vreemdelingen als ingezetenen, of in het Rijk gevestigd, worden „beschouwd, en regelt de naturalisatie."

Art. 10.

De artikelen 9 en 10 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 11.

Artikel 225 der Grondwet zal uit het Xde hoofdstuk: *Van het onderwijs en het armbestuur:* worden overgebragt in het Iste hoofdstuk, op art. volgen, en luiden:

„Niemand heeft voorafgaand verlof noodig, om door de drukpers „gedachten of gevoelens te openbaren. De verantwoordelijkheid „voor een, de regten der maatschappij of harer leden krenkend, „gebruik dezer vrijheid wordt door de wet geregeld."

Art. 12.

Artikel 159 der Grondwet zal uit de vierde afdeeling van het IVde hoofdstuk worden overgebragt in het Iste hoofdstuk, en volgen op het artikel in art. 11 dezer wet vermeld.

Art. 13.

Artikel 23 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in de „opvolging van den troon mogten noodzakelijk maken, wordt het „voorstel daartoe strekkende behandeld op de wijze, ten aanzien „van verandering in de Grondwet, bij artt. en voorgeschreven."

Art. 14.

Artikel 24 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Hetzelfde vindt plaats, wanneer er geen bevoegde opvolger, „naar deze Grondwet, mogt bestaan.

„In beide gevallen wordt het besluit der Staten-Generaal tot „benoeming van den opvolger genomen in eene vereenigde zitting „der beide Kamers."

Art. 15.

De artikelen 25 en 26 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 16.

Artikel 28 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning der Nederlanden kan geene vreemde kroon dragen, „met uitzondering van die van Luxemburg. In geen geval kan „de zetel der Regering buiten het Rijk worden verplaatst."

Art. 17.

Aan het einde der eerste afdeeling van het IIde hoofdstuk der Grondwet wordt een artikel geplaatst, luidende:

„De Koning, afstand willende doen van de kroon, geeft hiervan „kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal. De afstand „geschiedt in dezelfde vereenigde zitting der beide Kamers, „waarin de opvolger wordt gehuldigd."

Art. 18.

Artikel 29 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het jaarlijksch inkomen des Konings uit 'slands kas is *f*. ."

Art. 19.

Artikel 31 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De landsgebouwen, ten gebruike des Konings te bestemmen, „worden bij eene wet aangewezen."

Art. 20.

Artikel 32 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning is vrij van alle personele lasten."

Art. 21.

Artikel 33 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 22.

Artikel 34 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het jaarlijksch inkomen eener Koningin-weduwe, gedurende „haren weduwelijken staat, uit 'slands kas, is *f* . . . . .

Art. 23.

De artikelen 35 en 36 der Grondwet worden veranderd als volgt:

„De vermoedelijke erfgenaam van de kroon, die den titel voert „van Prins van Oranje, geniet als zoodanig uit 'slands kas een „jaarlijksch inkomen van *f* . . . ., te rekenen van den tijd dat „hij den ouderdom van achttien jaren zal hebben vervuld; dit „inkomen wordt gebragt op *f* . . . . na het voltrekken van een „huwelijk, overeenkomstig met art. . . ."

Art. 24.

Artikel 39 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Deze voogden worden benoemd bij eene wet. Over het ontwerp „dier wet nemen de Staten-Generaal hun besluit in eene vereenigde „zitting der beide Kamers."

Art. 25.

Artikel 40 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Deze wet wordt, zoo mogelijk, nog bij het leven van den Koning, „die een minderjarigen opvolger nalaat, gemaakt. Mogt dit niet „zijn geschied, zoo worden, is het doenlijk, eenige der naaste bloed- „verwanten van den minderjarigen Koning over de regeling der „voogdij gehoord."

Art. 26.

Artikel 46 der Grondwet wordt uit de vierde afdeeling van het IIde hoofdstuk in de derde afdeeling aan het einde overgebragt, en veranderd als volgt:

„Ingeval de Koning buiten staat geraakt, de Regering waar te „nemen, wordt in het noodig toezigt over zijn persoon voorzien „naar de beginselen, omtrent de voogdij van eenen minderjarigen „Koning, bij art. bepaald."

Art. 27.

De artikelen 42 en 43 der Grondwet worden veranderd, en door de twee volgende artikelen vervangen:

Art. . . .

„Gedurende de minderjarigheid van den Koning, wordt het „Koninklijk gezag waargenomen door een Regent."

Art. . . . .

„De Regent wordt benoemd bij eene wet, die tevens de opvol- „ging in het Regentschap, tot 's Konings meerderjarigheid toe, kan „regelen.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal hun besluit „in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

„De wet wordt, zoo mogelijk, nog bij het leven van den Koning, „voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt.”

Art. 28.

Artikel 45 der Grondwet zal geplaatst worden achter de artikelen in art. 27 dezer wet opgenomen, en wordt veranderd als volgt:

„Het Koninklijk gezag wordt mede waargenomen door een Regent, „in geval de Koning buiten staat geraakt de regering uit te „oefenen.

„Wanneer dit aan den Raad van State, zamengesteld uit de „leden, daarin gewone zitting hebbende, en de Hoofden der Minis„terieele Departementen, na een naauwkeurig onderzoek is gebleken, „roept hij de Staten-Generaal, en wel de Tweede Kamer in dub„belen getale, onverwijld bijeen, om hun van het voorhanden geval „verslag te doen.”

Art. 29.

Na het artikel bij art. 28 dezer wet vermeld, wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

„De Staten-Generaal onderzoeken het verslag, en zoo zij er de „juistheid van, bij een besluit, in vereenigde zitting der beide „Kamers genomen, erkennen, wordt in den vorm eener plegtig „af te kondigen wet verklaard, dat het geval, bij het vorig artikel „bedoeld, aanwezig is.”

Art. 30.

Na het artikel in art. 29 dezer wet vermeld, wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

„Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft „vervuld, wordt in het Regentschap, gelijk boven bij art. is be„paald, voorzien, voor zoolang de Koning tot uitoefening der „regering buiten staat blijft en de Prins van Oranje zijn achttiende „jaar niet heeft vervuld.”

Art. 31.

Artikel 44 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Regent legt in eene vereenigde zitting van de beide Kamers „der Staten-Generaal, in handen van den Voorzitter, den volgenden „eed af:

„„Ik zweer, dat ik in de waarneming van het Koninklijk gezag, „„zoolang de Koning minderjarig is (zoolang de Koning buiten staat „„blijft de Regering waar te nemen), de Grondwet van het Rijk „„steeds zal onderhouden en handhaven.

„„Ik zweer, dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des „„Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik „„de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van alle des „„Konings onderdanen en van elk hunner zal beschermen, en tot „„instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere „„welvaart alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner „„beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw Regent schuldig „„is en behoort te doen.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.””

Art. 32.

Artikel 48 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot dat in het geval, bij art. aangewezen, de Prins van „Oranje of de benoemde Regent het Regentschap heeft aanvaard, „wordt het Koninklijk gezag door den Raad van State, zamen„gesteld als in art. is voorgeschreven, uitgeoefend.

„Hetzelfde vindt plaats, zoo, bij overlijden des Konings, een „Regent voor den minderjarigen opvolger (art.), of ook een „bevoegde opvolger (art.) ontbreekt, tot dat de benoemde Regent „of opvolger de Regering heeft aanvaard.

„De leden van den Raad leggen in handen van den Voorzitter, „en deze in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der „Staten-Generaal, den volgenden eed af:

„„Ik zweer, dat ik, als lid (Voorzitter) van den Raad van State, „„in de waarneming van het Koninklijk gezag de Grondwet zal „„helpen onderhouden en handhaven.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.””

Art. 33.

Artikel 49 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Eene wet bepaalt, bij de benoeming van den Regent of bij de „aanvaarding van het Regentschap door den Prins van Oranje, de „som, die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden ge„nomen voor de kosten van het Regentschap. Deze bepaling kan „gedurende het Regentschap niet worden veranderd.”

Art. 34.

Artikel 50 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 35.

Artikel 52 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„In deze Vergadering wordt door den Koning de volgende eed „op de Grondwet afgelegd:

„„Ik zweer aan het Nederlandsche volk, dat ik de Grondwet „„van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

„„Ik zweer, dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des „„Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik „„de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van alle mijne „„onderdanen en van elk hunner zal beschermen, en tot instand„„houding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart „„alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner be„„schikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is en be„„hoort te doen.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.””

Art. 36.

Artikel 53 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Na het doen van dezen eed wordt de Koning in dezelfde Ver„gadering gehuldigd door de Staten-Generaal, wier Voorzitter de „volgende plegtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem „en elk der leden, hoofd voor hoofd, beëedigd wordt:

„„Wij ontvangen en huldigen, in den naam van het volk der „„Nederlanden en krachtens de Grondwet, U als Koning; wij „„zweren, dat wij de onschendbaarheid van Uw persoon en de „„regten Uwer Kroon zullen handhaven; wij zweren alles te zullen „„doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn en „„behooren te doen.

„„Zoo waarlijk helpe ons God almagtig.””

Art. 37.

Artikel 54 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 38.

Vóór art. 55 der Grondwet, wordt een artikel geplaatst, luidende:

„De persoon van den Koning is niet verantwoordelijk voor de „daden zijner regering.”

Art. 39.

Artikel 55 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur der buitenlandsche betrek„kingen.”

Art. 40.

Artikel 56 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning verklaart oorlog. Hij geeft daarvan onmiddellijk

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging „van al de openingen, welke hij met het belang en de zekerheid „van het Rijk bestaanbaar acht."

Art. 41.

Artikel 57 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning maakt en bekrachtigt vredes- en alle andere verdragen met vreemde Mogendheden.

„Hij geeft daarvan kennis aan de beide Kamers der Staten-„Generaal, zoodra hij oordeelt, dat het belang en de zekerheid „van het Rijk zulks toelaten.

„Verdragen, die afstand of ruiling van eenig grondgebied des „Rijks in Europa of in andere werelddeelen, of eenige andere „verandering van wettelijke regten inhouden, worden door den „Koning niet bekrachtigd, dan nadat de Staten-Generaal er hunne „goedkeuring op hebben gegeven."

Art. 42.

Artikel 58 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het oppergezag over de vloten en legers.

„De officieren worden door hem benoemd, ontslagen, of op „pensioen gesteld.

„De regels voor de pensioenen bepaalt de wet."

Art. 43.

Artikel 59 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur van de Kolonien of bezit-„tingen van het Rijk in andere werelddeelen."

Art. 44.

Artikel 60 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur van de algemeene geldmid-„delen. Hij regelt de bezoldiging van alle collegien en ambtenaren, „die uit 's lands kas worden betaald. Hij brengt die op de begrooting „der Staatsbehoeften.

„De pensioenen dier ambtenaren worden door de wet geregeld.

„De wet regelt ook de bezoldiging van de ambtenaren der „regterlijke magt."

Art. 45.

Artikel 62 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning verleent adeldom.

„Vreemde adeldom kan door geen Nederlander worden aange-„nomen."

Art. 46.

De artikelen 64 en 65 der Grondwet worden tot één artikel gebragt, luidende:

„Vreemde orden, die geenerlei verbindtenis opleggen, mogen „worden aangenomen door den Koning en, met zijne toestemming, „door de Prinsen van zijn Huis.

„In het algemeen mogen de onderdanen des Konings geene „vreemde orden, titels, rang of waardigheid aannemen zonder zijn „bijzonder verlof."

Art. 47.

Artikel 66 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het regt van gratie van straffen, bij regterlijke „vonnissen opgelegd, en oefent het na gehoord advies van den „Hoogen Raad."

Art. 48.

Artikel 67 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Dispensatie wordt door den Koning slechts verleend in de „gevallen, door de wet omschreven."

Art. 49.

Artikel 68 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning beslist alle geschillen van bestuur, welke tusschen „twee of meer provincien mogten ontstaan, wanneer hij die niet „in der minne kan bijleggen."

Art. 50.

Artikel 69 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning draagt aan de Staten-Generaal ontwerpen van „wetten voor, en doet zoodanige andere voorstellen, als hij noodig „oordeelt.

„Hij heeft het regt, om de voordragten, hem door de Staten-„Generaal gedaan, al of niet goed te keuren."

Art. 51.

Aan het slot der zesde afdeeling van het IIde hoofdstuk wordt een artikel geplaatst, luidende:

„De Koning heeft het regt om de Tweede Kamer der Staten-„Generaal te ontbinden."

Art. 52.

De artikelen 70 en 71 der Grondwet worden vervangen door één artikel, luidende:

„Er is een Raad van State, welks zamenstelling en bevoegdheid „worden geregeld bij de wet.

„De Koning is Voorzitter van den Raad, en benoemt de leden.

„De Prins van Oranje heeft echter, nadat zijn achttiende jaar „is vervuld, zitting van regtswege en eene raadgevende stem."

Art. 53.

Artikel 73 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 54.

De artikelen 74, 75 en 76 der Grondwet worden door één artikel vervangen, luidende:

„De Koning stelt ministerieele departementen in, benoemt er de „Hoofden van, en ontslaat die naar welgevallen.

„De Hoofden der ministerieele departementen zijn voor de uit-„voering der Grondwet en der andere wetten, zoo verre die van „de Kroon afhangt, gelijk voor alle handelingen van hun bestuur, „verantwoordelijk.

„Alle koninklijke besluiten en beschikkingen worden door het „Hoofd van het ministerieel departement, met de uitvoering belast, „mede onderteekend."

Art. 55.

De artikelen 77 en 78 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 56.

Artikel 81 der Grondwet zal wegvallen. In de plaats komen twee artikelen, luidende:

Art. . . .

„De leden der Tweede Kamer worden gekozen in de kiesdis-„tricten, waarin elke provincie wordt verdeeld, door de meerder-„jarige ingezetenen, Nederlanders, in het volle genot der burgerlijke „en burgerschapsregten, en betalende in de directe belastingen „eene som, die, overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid, „doch niet beneden ƒ . . . , noch boven ƒ . . . , bij de kieswet zal „worden vereischt.

„Zij, die den graad van doctor bij eene nederlandsche hooge-„school verkregen, zijn aan de laatste voorwaarde niet onderworpen."

Art. . . .

„Het getal van de leden der Tweede Kamer wordt bepaald „naar de bevolking, voor ieder . . . . één.

„De verdere regels ten aanzien van dit kiesregt stelt de kieswet."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 57.

Artikel 82 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De andere Kamer, welke den naam van Eerste draagt, is „zamengesteld uit niet minder dan vijf en twintig, en niet meer „leden, dan de helft van het getal van die der Tweede Kamer. „Zij moeten den ouderdom van veertig jaren hebben vervuld. Zij „worden door den Koning voor hun leven benoemd, uit hen, die, „door diensten aan den Staat bewezen, door hunne geboorte of „gegoedheid, onder de aanzienlijksten van den lande behooren.„

Art. 58.

Artikel 83 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Om tot lid der Tweede Kamer verkiesbaar te zijn, wordt, „behalve het vereischte in art. . . ., geene andere voorwaarde „gevorderd, dan dat men in het volle genot der burgerlijke en „burgerschapsregten zij, en den ouderdom van dertig jaren hebbe „vervuld.„

Art. 59.

Na artikel 83 der Grondwet wordt een artikel geplaatst, luidende:

„Hij, op wien de keus in meer dan één kiesdistrict mogt zijn „gevallen, verklaart welke dier benoemingen hij aanvaardt.„

Art. 60.

Artikel 85 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden stemmen, elk volgens eed en geweten, zonder last „van of ruggespraak met hen die benoemen.„

Art. 61.

Artikel 86 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Bij het aanvaarden hunner betrekking doen zij, ieder op de „wijze zijner godsdienstige gezindheid, den volgenden eed:

„„Ik zweer (belove), dat ik de Grondwet der Nederlanden zal „„onderhouden en handhaven; ik zweer (belove), dat ik de onaf„„hankelijkheid van den Staat, de algemeene en bijzondere vrijheid „„der ingezetenen bewaren en beschermen, en het algemeen be„„lang met al mijn vermogen bevorderen zal, zonder mij daarvan „„door eenige provinciale of andere bijzondere belangen te laten „„aftrekken.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.„„

„Zij zullen, alvorens tot dien eed te worden toegelaten, den „volgenden eed van zuivering doen:

„„Ik zweer (verklare), dat ik, om tot lid van de Tweede „„Kamer der Staten Generaal te worden benoemd, aan geene „„personen, hetzij in of buiten het bestuur, regtstreeks of mid„„dellijk, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of „„gaven beloofd of gegeven heb, nochte beloven of geven zal.

„„Ik zweer (verklare), dat ik, om iets hoegenaamd in deze „„betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige „„beloften of geschenken aannemen zal, regtstreeks of middellijk.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.„„

Art. 62.

Artikel 88 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden genieten, tot vergoeding der reiskosten, eens, heen „en terug, voor elke zitting, zoodanige som, als naar de afstanden „bij de wet zal worden geregeld.

„Als verdere schadeloosstelling wordt hun toegelegd eene som „van *f* 's jaars."

Art. 63.

Artikel 89 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 64.

Artikel 90 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Eerste Kamer doen, bij het aanvaarden hunner „betrekking, in handen van den Koning gelijke eeden, als voor „de leden der Tweede Kamer zijn bepaald, ieder op de wijze zijner „godsdienstige gezindheid."

Art. 65.

Artikel 91 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Voorzitter der Eerste Kamer wordt door den Koning benoemd, „voor den tijd van het openen tot het sluiten der zitting, uit eene „opgave van drie leden, hem door de Kamer aangeboden."

Art. 66.

Art. 93 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Hoofden der departementen van algemeen bestuur hebben „zitting in de beide Kamers, en eene raadgevende stem.

„Zij geven aan de beide Kamers, hetzij mondeling, hetzij schrif„telijk, de verlangde inlichtingen, waarvan het verleenen niet, „ingevolge van artt. en , strijdig kan worden geoordeeld met „het belang en de zekerheid van het Rijk."

Art. 67.

Artikel 94 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Staten-Generaal kunnen niet te gelijk zijn Hoofden „der departementen van algemeen bestuur, noch leden van den „Hoogen Raad, noch van de Rekenkamer, noch van het collegie „van Raden en Generaalmeesters van de Munt, noch Commissarissen „des Konings in de Provincien, noch krijgslieden in werkelijke dienst.

„Geestelijken zijn niet benoembaar tot leden der Staten-Generaal.

„Tot leden der Tweede Kamer zijn de ambtenaren, die bij de „verkiezing voorzitten, binnen het district, waar zij voorzitten, „niet verkiesbaar."

Art. 68.

Artikel 95 der Grondwet zal wegvallen; in de plaats komen twee artikelen, luidende:

Art. . . .

„In iedere Kamer mogen de leden elkander niet nader, dan in „den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

„Worden vader en zoon of broeders gelijktijdig benoemd, zoo „gaat, tenzij vrijwillige overeenkomst beslisse, de vader den zoon „en de oudere broeder den jongeren voor.„

Art. . . .

„De leden der Kamers zijn uit hoofde van de adviezen, in de „Vergadering door hen uitgebragt, niet geregtelijk vervolgbaar, „tenzij in de gevallen, bij eene bijzondere wet te omschrijven.„

Art. 69.

Artikel 97 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Elke Kamer benoemt haren griffier buiten haar midden.„

Art. 70.

Artikel 109 der Grondwet wordt uit de vijfde afdeeling in de vierde afdeeling van het IIIde hoofdstuk overgebragt, achter artikel 99 gevoegd, en zal luiden:

„De zittingen van de beide Kamers worden, zoowel als de ver„eenigde zittingen, in 't openbaar gehouden.

„De deuren worden gesloten, wanneer een tiende gedeelte der „tegenwoordige leden het vordert of de Voorzitter het noodig keurt.

„Of bij gesloten deuren zal worden geraadpleegd, beslist de „Vergadering.

„Over de punten, die in de geslotene vergadering zijn behandeld, „kan in haar ook een besluit worden genomen."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 71.

Artikel 100 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten-Generaal, bij overlijden des Konings niet vergaderd „zijnde, vergaderen zonder voorafgaande oproeping.

„Deze buitengewone vergadering wordt op den vijftienden dag „na het overlijden geopend "

Art. 72.

Artikel 101 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De vergadering der Staten-Generaal wordt, in vereenigde zitting „der beide Kamers, door den Koning, ofte wel door eene commissie „van zijnentwege, geopend, en op dezelfde wijze gesloten, wanneer „hij oordeelt, dat het belang van het Rijk niet vordert, de verga- „dering langer bijeen te houden.

„De gewone jaarlijksche vergadering blijft ten minste twintig „dagen bijeen, ten zij de Koning gebruik make van het regt, in „art.   beschreven.

„Bij ontbinding der Tweede Kamer sluit de Koning tevens de „vergadering der Staten-Generaal, en roept die tegen den . . . „dag na de sluiting weder op."

Art. 73.

Artikel 102 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Kamers mogen noch afzonderlijk, noch in vereenigde zitting, „raadplegen of besluiten, zoo niet meer dan de helft der leden „tegenwoordig is."

Art. 74.

Artikel 103 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid der in de ver- „gadering aanwezige leden opgemaakt.

„Bij staken van stemmen wordt het nemen van het besluit tot „eene volgende vergadering uitgesteld.

„In eene voltallige vergadering wordt, bij staken der stemmen, „het voorstel geacht niet te zijn aangenomen."

Art. 75.

Artikel 107 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning zendt zijne voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, „aan de Tweede Kamer, bij eene schriftelijke boodschap, welke „de redenen van het voorstel inhoudt, of door eene commissie."

Art. 76.

Artikel 110 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Tweede Kamer tot aanneming van het voorstel, „hetzij zooals het werd gedaan, hetzij gewijzigd, besluit, zendt „zij het aan de Eerste Kamer."

Art. 77.

De artikelen 111, 112 en 113 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 78.

Na artikel 110 der Grondwet wordt een artikel bijgevoegd, luidende:

„De Eerste Kamer overweegt, met in achtneming van art.   , „het voorstel zoodanig als het door de Tweede Kamer is aangenomen.

„De Eerste Kamer geeft van haar besluit kennis aan den Koning „en aan de Tweede Kamer, die, wanneer zij een koninklijk voorstel „niet aanneemt, gelijke kennisgeving aan den Koning doet."

Art. 79.

Artikel 114 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten-Generaal hebben het regt om voorstellen van wet „aan den Koning te doen."

Art. 80.

Artikel 115 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De voordragt daarvan behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer, „welke het voorstel overweegt op gelijke wijze als ten aanzien van „'s Konings voorstellen is bepaald, en, na aanneming, aan de „Eerste Kamer verzendt."

Art. 81.

Artikel 116 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 82.

Artikel 117 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Eerste Kamer, na daarover op de gewone wijze „te hebben geraadpleegd, het voorstel goedkeurt, zendt zij het „van wege de Staten-Generaal aan den Koning, met verzoek dat „de Koning er in bewillige.

„Keurt zij het voorstel af, zoo geeft zij daarvan kennis aan de „Tweede Kamer."

Art. 83.

Artikel 118 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 84.

Na artikel 117 der Grondwet wordt een artikel bijgevoegd, luidende:

„Andere voordragten, dan voorstellen van wet, kunnen door elke „Kamer afzonderlijk aan den Koning worden gedaan."

Art. 85.

Artikel 119 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Koning een voorstel van wet, door de Staten-Gene- „raal gedaan of gewijzigd, aanneemt, wordt zulks aldus uitgedrukt:

„„De Koning bewilligt in het voorstel.""

„Zoo de Koning het niet aanneemt, wordt zulks op deze wijze „te kennen gegeven:

„„De Koning houdt het voorstel in overweging.""

Art. 86.

Artikel 121 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De tijd, binnen welken de afkondiging der wetten moet ge- „schieden, de wijze van afkondiging, en de tijd, wanneer zij ver- „bindende zijn, worden door de wet geregeld.

„In het insgelijks bij de wet te bepalen formulier van afkon- „diging, wordt het gemeen overleg met de Staten-Generaal vermeld."

Art. 87.

Na artikel 121 der Grondwet worden twee artikelen bijgevoegd, luidende:

Art. . .

„Ten aanzien van de algemeene maatregelen van inwendig be- „stuur van den Staat in Europa en zijne bezittingen in andere „werelddeelen, bepaalt de wet insgelijks de wijze van afkondiging „en het tijdstip, waarna zij kunnen werken."

Art. . .

„Eene wet, die niet uitdrukkelijk zegt, dat zij ook op de Over- „zeesche bezittingen toepasselijk is, wordt geacht enkel voor het „Rijk in Europa te zijn gemaakt. De Overzeesche bezittingen worden „door bijzondere wetten geregeld."

Art. 88.

Artikel 122 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De begrootingen van alle uitgaven, zoo wel als van alle ont- „vangsten des Rijks, het zij in Europa, het zij in de Overzeesche „bezittingen, worden vastgesteld bij de wet."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 89.

Artikel 123 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Tweede Kamer ontvangt het ontwerp dezer begrootingen van „wege den Koning jaarlijks, in de gewone vergadering, althans „twaalf maanden vóór den aanvang van het jaar, waarvoor zij „moeten dienen."

Art. 90.

Artikel 124 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 91.

Artikel 125 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Geen hoofdstuk der begrooting van uitgaven kan meer dan die „voor één departement van algemeen bestuur behelzen.

„Ieder hoofdstuk wordt in een of meer ontwerpen van wet vervat."

Art. 92.

Op artikel 125 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„Eene begrootingswet van uitgaven werkt eerst, nadat de middelen „tot hare dekking zijn vastgesteld."

Art. 93.

Artikel 126 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig „verslag geven der uitgaven en ontvangsten van het laatst gesloten „finantiele jaar, en stelt hun de goedkeuring bij wet voor."

Art. 94.

De artikelen 127, 128, 129, 130, 131, 132 en 133 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 95.

Op artikel 126 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De leden der Provinciale Statenvergaderingen worden, naar de „bepalingen der wet, telkens voor drie jaren door de ingezetenen „gekozen.

„Een derde treedt jaarlijks af."

Art. 96.

Artikel 135 der Grondwet wordt verplaatst aan het slot der tweede afdeeling van het IVde hoofdstuk, en zal luiden:

„De Koning stelt in alle provincien commissarissen aan, belast „met het toezigt over de verrigtingen der Staten, en met de uit„voering der verdere koninklijke bevelen.

„Deze commissarissen zitten voor in de vergadering der Staten, „en in die der Gedeputeerde Staten."

Art. 97.

Artikel 136 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Provinciale Staten doen, bij het aanvaarden hunner „betrekking, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, „den volgenden eed:

„„Ik zweer (belove) trouw aan de Grondwet, aan de wetten „„des Rijks en aan de reglementen dezer provincie; ik zweer (belove) „„hare welvaart met al mijne krachten te zullen bevorderen.

„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.""

„Zij worden tot dien eed toegelaten, na alvorens te hebben af„gelegd den eed van zuivering en tegen verboden giften en gaven, „hierboven bij art. . . voor de leden der Staten-Generaal bepaald."

Art. 98.

Artikel 137 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten der provincien vergaderen zoo dikwerf in het jaar, „als de wet zal bepalen, en bovendien wanneer zij door den Ko„ning buitengewoon worden bijeengeroepen. De vergaderingen zijn „openbaar, met hetzelfde voorbehoud als ten aanzien van de ver„gadering der Kamers van de Staten-Generaal is bepaald in art. . . . ."

Art. 99.

Artikel 138 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Staten stemmen, elk volgens eed en geweten, „zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemen."

Art. 100.

De artikelen 139 en 140 der Grondwet zullen wegvallen, en vervangen worden door een artikel, luidende:

„Omtrent het raadplegen en stemmen gelden de regels in art. , „ten aanzien van de Kamers der Staten-Generaal voorgeschreven."

Art. 101.

Artikel 141 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten dragen de kosten van hun bestuur, zooveel het Rijks„bestuur is, voor aan den Koning, die ze, ingeval van goedkeu„ring, op de begrooting der Staatsbehoeften brengt.

„De begrooting der enkel provinciale of huishoudelijke uitgaven, „door de Staten opgemaakt, behoeft 's Konings goedkeuring.

„Provinciale belastingen tot dekking dezer uitgaven, door de „Staten aan den Koning voorgedragen, vereischen bekragtiging door „de wet."

Art. 102.

Artikel 142 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 103.

Artikel 143 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten worden belast met de uitvoering der wetten en ko„ninklijke bevelen, betrekkelijk tot die takken van algemeen bin„nenlandsch bestuur, welke de wet zal aanwijzen, en zoodanige „andere bovendien, welke de Koning goedvindt hun op te dragen."

Art. 104.

Artikel 144 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan de Staten wordt de regeling en het Bestuur van het pro„vinciaal huishouden door de wet overgelaten. Behoudens de voor„schriften in art. , moeten alle zoodanige reglementen en ver„ordeningen, als zij voor het algemeen provinciaal belang noodig „oordeelen te maken, aan de goedkeuring van den Koning worden „onderworpen."

Art. 105.

Artikel 145 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 106.

Artikel 146 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Zij trachten alle geschillen tusschen plaatselijke Besturen in „der minne bij te leggen. Indien zij daarin niet kunnen slagen, „dragen zij het geval, zoo het een geschil van bestuur is, ter „beslissing voor aan den Koning."

Art. 107.

Artikel 147 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De magt des Konings, om de besluiten der Staten, die met „de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogten „zijn, te schorsen of te vernietigen, wordt bij de wet geregeld."

Art. 108.

Artikel 148 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 109.

Artikel 150 der Grondwet zal wegvallen.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 110.

Artikel 151 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten benoemen uit hun midden een collegie van Gede-„puteerde Staten, waaraan, volgens de regels door de wet te „stellen, het dagelijksch beleid der zaken en de uitvoering der „algemeene wetten wordt opgedragen, en zulks hetzij de Staten „zijn vergaderd of niet.”

Art. 111.

Artikel 152 der Grondwet zal wegvallen, en in de plaats komen de twee volgende artikelen:

Art. . . . .

„De zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der plaatselijke „Gemeente-besturen worden, nadat de Provinciale Staten zijn gehoord, „bij de wet geregeld, met inachtneming der volgende voorschriften.”

Art. . . .

„Aan het hoofd der gemeente staat een Raad, welks leden door „de ingezetenen voor een bepaald aantal van jaren worden ver-„kozen.

„De wet kan verordenen, dat de voorzitter door den Koning „worde benoemd.”

Art. 112.

Artikel 153 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan den Raad wordt de regeling en het bestuur van het ge-„meentelijk huishouden overgelaten. Op de verordeningen, welke „hij te dien aanzien maakt en aan de Provinciale Staten moet „mededeelen, is de bepaling van art.   toepasselijk.”

Art. 113.

Artikel 154 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De besluiten der plaatselijke Besturen, rakende beschikking „over gemeente-eigendom en zoodanige andere burgerlijke regts-„handelingen, weke de wet aanwijst, alsmede de begrootingen „van inkomsten en uitgaven, worden aan de goedkeuring der „Provinciale Staten onderworpen.”

Art. 114.

De artikelen 155 en 156 der Grondwet worden vervangen door het volgende artikel:

„Het besluit van een Gemeentebestuur tot oplegging eener belasting „wordt voorgedragen aan de Provinciale Staten, die van hun „onderzoek verslag doen aan den Koning, zonder wiens goed-„keuring geene plaatselijke belasting kan worden ingevoerd.

„De wet geeft algemeene regels ten aanzien der plaatselijke „belastingen.”

Art. 115.

Artikel 157 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Zij regelt ook het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen.”

Art. 116.

Artikel 161 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er is een algemeen Wetboek van burgerlijk regt, van koop-„handel, van strafregt, van burgerlijke regts-en van strafvordering „en van de zamenstelling der regterlijke magt.

„Omtrent de Overzeesche bezittingen geldt, ook ten aanzien „dezer deelen van wetgeving, art. . .”

Art. 117.

Artikel 162 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten alge-„meenen nutte, in elk geval door eene wet te verklaren, en „tegen voorafgaande schadeloosstelling.”

Art. 118.

Artikel 163 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende „regten, over schuldvordering en andere burgerlijke regten, be-„hooren bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke magt.”

Art. 119.

Artikel 164 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De regterlijke magt wordt alleen geoefend door regtbanken, „welke de wet instelt.”

Art. 120.

Artikel 166 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Behalve het geval dat iemand op heeter daad wordt betrapt, „en de gevallen bij de wet voor het krijgsvolk bepaald, mag „niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van „den regter, dat de redenen der aanhouding vermeldt, en bij „of onmiddellijk na de aanhouding moet worden beteekend aan „dengene tegen wien het is gerigt.

„De wet bepaalt den vorm van dit bevel en den tijd, binnen „welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord.”

Art. 121.

Artikel 167 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 122.

Op artikel 168 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„Het geheim der aan den post of andere openbare instelling „van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, ten zij in „de gevallen bij de wet omschreven.”

Art. 123.

De artikelen 170, 171 en 172 der Grondwet worden vervangen door het volgende artikel, luidende:

„Alle vonnissen moeten de gronden, waarop zij rusten, vermelden, „en met open deuren worden uitgesproken.”

Art. 124.

Artikel 173 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er bestaat voor het geheele Rijk een opperste geregtshof, onder „den naam van Hoogen Raad der Nederlanden.”

Art. 125.

Artikel 174 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 126.

Artikel 175 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden van den Raad van State en de commissarissen des „Konings in de provincien staan, wegens ambtsmisdrijven, te regt „voor den Hoogen Raad.”

Art. 127.

Artikel 167 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Bij de wet wordt bepaald, welke andere ambtenaren en leden „van hooge collegien wegens ambtsmisdrijven voor den Hoogen „Raad te regt staan.”

Art. 128.

Op artikel 176 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De leden der Staten-Generaal en de Hoofden der departementen

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„van algemeen bestuur staan, uit hoofde van ambtsmisdrijven, „ter vervolging, hetzij van Koningswege hetzij van wege de Tweede „Kamer, te regt voor een Hof van Staat, telkens ten behoeve van „zoodanige vervolging bijeen te roepen. Het wordt, naar de bepa- „lingen der wet, zamengesteld uit vijf leden van den Hoogen „Raad, twee van de Eerste Kamer en twee van den Raad van „State. Zij benoemen den voorzitter uit hun midden."

Art 129.

De artikelen 179, 180, 181, 182, en 183 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 130.

Artikel 184 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Geen regter of ambtenaar van het openbaar ministerie kan, „binnen den tijd, waarvoor hij, volgens de wet is aangesteld, door „den Koning van zijne betrekking worden ontslagen, dan op eigen „verzoek. Zij kunnen worden afgezet of ontslagen, bij regterlijke „uitspraak, in de gevallen bij de wet te bepalen."

Art. 131.

De artikelen 186 en 187 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 132.

Artikel 189 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan alle kerkgenootschappen in het Rijk wordt gelijke bescherming „verleend."

Art. 133.

Artikel 191 der Grondwet wordt veranderd volgt:

„Alle openbare oefening van Godsdienst wordt toegelaten, voor „zoo verre die niet kan worden geacht eenige stoornis aan de „publieke orde en rust te zullen toebrengen."

Art. 134.

Artikel 193 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 135.

Artikel 194 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden „binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat."

Art. 136.

Art. 197 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De nakoming der verbindtenissen van den Staat jegens zijne „schuldeischers wordt gewaarborgd."

Art. 137.

Artikel 200 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, welker taak door de „wet wordt geregeld. Zij zal inzonderheid worden belast met de „staving van het verslag, dat, volgens art..., jaarlijks aan de „Staten-Generaal moet worden voorgelegd.

„Bij vacature zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal „eene opgave van drie personen aan den Koning, welke daaruit kiest.

„Op de leden der Rekenkamer is art. 130 dezer wet toepasselijk."

Art. 138.

Artikel 201 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid „van den Staat, en tot beveiliging van zijn grondgebied, zoo wel „te land als ter zee, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen."

Art. 139.

Artikel 202 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 140.

Artikel 203 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des „Konings en der Staten-Generaal in dienst genomen."

Art. 141.

Artikel 204 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er is steeds eene nationale militie, zoo veel mogelijk zamen „te stellen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet wordt bepaald, „om te dienen, het zij te land, het zij ter zee."

Art. 142.

Artikel 205 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Bij gebrek aan genoegzame vrijwilligers, wordt de militie vol- „tallig gemaakt door loting uit de ingezetenen, die op den eersten „Januari van elk jaar in hun twintigste jaar zijn.

„Zij, die aldus in de militie te land zijn ingelijfd, worden in „vredestijd, na eene vijfjarige dienst, ontslagen.

„Is de Staat in oorlog, zoo kan eene wet, jaarlijks te vernieuwen, „hen tot langere dienst verpligten."

Art. 143.

Artikel 206 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De militie te land komt, in gewone tijden, jaarlijks eenmaal „te zamen, om gedurende eene maand of daaromtrent in den „wapenhandel te worden geoefend.

„De Koning kan een deel, door de wet te bepalen, doen zamen- „blijven."

Art. 144.

Artikel 207 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„In geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden „kan de Koning de geheele militie te land buitengewoon bijeenroepen.

„Ten zelfden tijde roept de Koning de Staten-Generaal bijeen, „opdat eene wet het zamenblijven der geheele militie, zoo veel „noodig, bepale."

Art. 145.

Artikel 208 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De militie te land mag in geen geval naar de Overzeesche „bezittingen worden gezonden."

Art. 146.

Artikel 209 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 147.

Op artikel 209 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De verpligte dienst ter zee wordt door de wet op de militie „geregeld."

Art. 148.

Artikel 211 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„In de plaatselijke gemeenten worden schutterijen opgerigt, tot „behoud der inwendige rust. Zij dienen in tijd van oorlog tot ver- „dediging des vaderlands tegen de aanvallen van den vijand."

Art. 149.

Artikel 212 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het getal en de inrigting der militie, zoo wel als der schut- „terijen, worden geregeld bij de wet."

Art. 150.

Op artikel 213 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De wet regelt het algemeene en het bijzondere bestuur van „den waterstaat in den bovengemelden omvang."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 151.

De artikelen 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222 en 223 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 152.

Artikel 224 der Grondwet worde veranderd als volgt:

„De inrigting van het publiek onderwijs wordt, met eerbiediging „van ieders godsdienstige begrippen, door de wet geregeld.

„De Koning doet van den staat der hooge, middelbare en lagere „scholen aan de Staten-Generaal jaarlijks een uitvoerig verslag „geven.”

Art. 153.

Artikel 226 der Grondwet wordt veranderd, als volgt:

„Het armbestuur is een onderwerp van aanhoudende zorg der „Regering. De Koning doet van de inrigtingen dienaangaande „jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.”

Art. 154.

Artikel 228 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Deze wet bepaalt tevens den tijd, binnen welken in de kies- „districten wordt overgegaan tot de verkiezing, waardoor aan de „gewone leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een „gelijk aantal buitengewone wordt toegevoegd, op dezelfde wijze „als de gewone te benoemen.”

Art. 155.

Artikel 229 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 156.

Artikel 230 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot overweging der voorgestelde veranderingen of bijvoegingen „in de Grondwet, komt de Tweede Kamer in dubbelen getale met „de Eerste zamen in vereenigde zittingen.

„De Vergadering mag over die voorstellen geen besluit nemen, „ten zij twee derden harer leden tegenwoordig zijn.

„De besluiten worden bij eene meerderheid van twee derden „der tegenwoordige leden opgemaakt.

„Voor het overige wordt gevolgd hetgeen over het maken der „wetten is bepaald, met dien verstande, dat op de vereenigde „vergadering toepasselijk is hetgeen artt... en .. ten aanzien der „beide Kamers afzonderlijk voorschrijven.”

Art. 157.

Artikel 1 der additioneele artikelen zal wegvallen.

Art. 158.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien: Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en van het Hertogdom Limburg, welke, vóór den . . . . aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal een gelijk aantal van buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Staten-Generaal, de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den door Ons nader te bepalen dag, bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Grondwet, in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen, enz.

(*Was geteekend*:) THORBECKE.
L. C. LUZAC.
E. W. VAN DAM VAN ISSELT.
RECHTEREN.
J. M. DE KEMPENAER.
L. D. STORM.
B. WICHERS.
S. VAN HEEMSTRA.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING. [1])

Men komt welligt aan deze of gene bedenking tijdig te gemoet, wanneer men over eenige, inzonderheid formeele, regels, die men bij uitwerking van het voorstel doorgaans op 't oog had, een enkel woord vooraf laat gaan.

Wij denken niet, dat de Grondwet, terwijl zij *noodzakelijkheid* der verandering eischt, gebiedt op een dwang van omstandigheden te wachten, waarbij geene vrijheid van wil meer gelde. Intusschen bleven wij zoo nabij het bestaande, als, zonder aan de eischen eener noodige verbetering te kort te doen, mogelijk scheen.

Zoo hebben wij ons onthouden, eene algemeene betere schikking in de Grondwet voor te stellen, waardoor onderscheidene hoofdstukken geheel waren weggevallen. Waar het enkel op den vorm aankwam, besliste de overweging, dat oude, bekende wanorde soms gemakkelijker is, dan nieuwe orde.

Onderscheidene bepalingen der Grondwet, die uitsluitend aan voorleden tijd behooren, liet men evenwel staan, om zelfs de sporen der geschiedenis niet zonder reden uit te wisschen.

Ons oogmerk was vooral juiste omschrijving van regten, wier onbestemde uitdrukking zoo menige leemte en duisternis in onze Staatsontwikkeling heeft veroorzaakt. Het doel eener geschrevene Grondwet wordt gemist, indien de omtrekken niet zuiver en duidelijk zijn geteekend. Wat kan men van eene wetgeving hopen, welker hoofdbeginselen troebel of dubbelzinnig zijn?

De Grondwet moet, gelooven wij, niet zelve gewone wet, maar beginsel en regel voor de gewone wet zijn. Om echter alles uit de Grondwet te doen verdwijnen wat aan de gewone wet zou kunnen worden overgelaten, wierd een geheel nieuwe aanleg van Grondwet vereischt. Wij achtten het onraadzaam, dewijl onze wetgeving tot hiertoe nog zóó vaardig, nog zóó gestadig was, dat zij niet in zeer vele opzigten een prikkel of regtstreeksche aanleiding van wege de Grondwet zou behoeven.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van het Rijk en deszelfs inwoners.

Art. 1.

In de 1ste alinea het woord *in Europa* uit de Grondwet van 1814 en vroegere Staatsregelingen bijgevoegd of hersteld, om bij eene algemeene constitutioneele beschrijving van het grondgebied des Rijks het overzeesche gebied niet uit het gezigt te laten. Zonder nadere bepaling is het niet juist, te zeggen, dat het Rijk enkel uit de opgenoemde provincien bestaat; maar wel kan men de benaming *Rijk der Nederlanden* in enger beteekenis, bij overstelling tegen het geheele Rijksgebied, bezigen. Vergelijk *Art.* 87, 2°. [2]) van dit ontwerp.

Dit, wat men hier, om allen twijfel over den aard van de betrekking der Kolonien tot den Nederlandschen Staat af te snijden, duidelijk wil doen uitkomen, ligt ook in der daad bij artt. 7, 57, 2de alinea, 59, 72 reeds ten gronde.

De 2de alinea wil scherp zeggen 't geen het 1ste artikel bij het slot onnaauwkeurig en verward zegt.

Paste het niet, de provinciale verdeeling des Rijks uit de Grondwet over te brengen naar de gewone wet? Wij erkennen, dat de tegenwoordige beschrijving in vele opzigten belemmerend kan zijn, b. v. in het geval van art. 57. Nu toch kan verkleining of aanwas van het grondgebied niet dan met verandering der Grondwet worden bekrachtigd. Doch van zóó dringende noodzakelijkheid scheen ons eene verandering niet, die ten gevolge zou hebben, dat het tegenwoordig bestaan der provincien van de aanneming der vereischte wet afhing.

Art. 3.

Art. 2 der Grondwet stelt men voor te laten wegvallen van wege den strijd met art. 3, 't geen aan de gewone wet vrijlaat te veranderen wat art. 2 als Grondwettig vestigt.

Art. 4.

Bij de 1ste alinea worden de wederzijdsche grenzen der provincien, zooals die grenzen thans zijn, beschouwd als door de gewone wet vastgesteld.

---

[1]) Gesteld door Thorbecke.

[2]) Waar verwezen wordt naar de artikelen van het *Voorstel* zijn deze aldus aangegeven: *Art.* . . Staat er in gewone letter „Art.” of „art.”, dan worden bedoeld de artikelen der *Grondwet* van 1815, gewijzigd in 1840.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

De 2de alinea strekt tot aanvulling van eene leemte in de Grondwet, of tot bepaling van een, door haar in het onzekere gelaten, hoogst gewigtig punt.

Art. 5.

De noodzakelijkheid om de werking van een beginsel van zòò groote gevolgen, als dat is, hetwelk art. 4 waarborgt, te verzekeren tegen de zwarigheden, in en buiten deze Kamer zoo vaak ontstaan of geopperd, werd reeds in 1840 in al hare Afdeelingen erkend.

Art. 6.

De inhoud van art. 6 is verplaatst naar zijn eigenlijken zetel, hoofdstuk IV, en met name in *Artt.* 95 en 111 overgegaan.

Art. 7.

Daarentegen schijnt de stelregel, hier uitgedrukt, in de Grondwet onmisbaar, te meer, daar hij tot dusverre niet werd betracht. Men zie b. v. art. 2 van het reglement op het bestuur der steden; en herdenke de voorbeelden van uitoefening van heerlijk regt door buitenlandsche heeren, vreemdelingen aan het Rijk. Burgerschapsregt is een regt van Regering, dat de vreemdeling in den Staat niet behoort te hebben.

Art. 8.

Art. 7 der Grondwet bedoelt waarborg, dat de hoogste publieke betrekkingen niet dan door inboorlingen, met land en volk en Staat innig gemeenzaam, worden vervuld. Doch de waarborg is zonder kracht, en het voorregt van den inboorling zonder grond, zoo de benoembare, schoon binnen het Rijksgebied geboren, vervolgens buiten Nederland kan leven, en eerst weder op het tijdstip der benoeming ingezeten behoeft te zijn. Het bijgevoegde vereischte eener inwoning b. v van tien jaren vóór de benoeming doet het voorschrift van art. 7 aan zich zelf beantwoorden.

Tegen ondienstige belemmering, die uit het vereischte soms kan ontstaan, schijnt door de laatste alinea voorzien.

Instelling eener zoogenaamde groote naturalisatie, die ook tot de hier vermelde ambten bevoegdheid schonk, zou ons, woog het voordeel de te vreezen misbruiken op, wenschelijk schijnen.

Art. 9.

Zijn *alle andere bedieningen* in art. 8 der Grondwet *alle*, dan slechts *algemeene* of landsbedieningen? Dit kan twijfelachtig zijn. Intusschen komt hier enkel ten aanzien der laatste een regel te pas.

Geene Nederlanders, dan *ingezetenen*, benoembaar te verklaren, schijnt eene onredelijke en hinderlijke beperking.

Wie in Staatsregtelijken zin Nederlander zij, en hoe de vreemdeling die eigenschap kunne verkrijgen, moet de wet zeggen.

Inzonderheid behoeft ook naturalisatie bij acte regeling door de wet. Waartoe verzekerd, dat Nederlandsch Staatsburgerschap en Nederlandsche Staatsdienst nationaal zullen blijven, indien het Gouvernement den vreemdeling willekeurig Nederlander kan maken? De vreemdeling is dan, even goed als de Nederlander, verkiesbaar, mits het Gouvernement hem een naturalisatiebrief te huis zende.

Zonder het *onderscheid* bepaaldelijk ten opzigte van geboorte en van tijd van inwoning, in het vorig artikel gemaakt.

Wij zijn de Grondwet gevolgd, hoewel zij, onzes inziens, beter had gedaan, den algemeenen regel, dat alle Nederlanders evenzeer, namelijk allen onder dezelfde voorwaarden, tot alle publieke bedieningen benoembaar zijn, te laten voorafgaan, en daarna de uitzondering van art. 7 te vermelden.

De Grondwet noemt dikwerf *ingezetenschap*, *in het Rijk gevestigd zijn*, als voorwaarden, hetzij bij Nederlanders, hetzij ook bij vreemdelingen, van bepaalde Staatsregtelijke gevolgen. Reden genoeg, om de begrippen, door die uitdrukkingen aangeduid, bij de wet te verklaren.

Art. 10.

Art. 9 der Grondwet, welks werking sedert lang is afgeloopen, moest onder de additioneele artikelen, niet in de Grondwet zelve, zijn geplaatst.

Zoo men in 1815 reden vond om art. 10, van wege de uitzondering in de 2de zinsnede, bij te voegen, in het ontwerp, dat wij de eer hebben aan de Kamer voor te leggen, vervalt de reden. Wanneer de Grondwet geen onderscheid van stand, of van 't geen hier „rang en geboorte” heet, kent, is het niet noodig te zeggen, dat het onderscheid bij de benoembaarheid buiten aanmerking zal blijven.

Artt. 11 en 12.

Artt. 225 en 159 der Grondwet zijn zòò vreemd aan de plaatsen, waar zij staan, en van zòò algemeenen inhoud, dat het verband de voorgestelde overbrenging dringend schijnt te vorderen.

De verandering van het eerstgenoemde artikel wordt geboden zoo wel door den twijfel en het misverstand, waartoe het aanleiding gaf, als door de overweging van den aard eener Grondwet. De 1ste volzin van het ontwerp drukt, meenen wij, het beginsel uit, waarop het voornamelijk aankomt. Hij belet, openbaring door de drukpers aan voorafgaand verlof van overheidswege te binden. De 2de laat aan de gewone wet 't geen haar toekomt, de verantwoordelijkheid voor 't geen zij als eene op dien weg gepleegde beleediging zal kenmerken, te regelen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van den Koning.

I. Afdeeling.

Van de troonopvolging.

Art. 13.

komt noodzakelijk voor, dewijl „verandering in de opvolging van den Troon” verandering is der Grondwet. Op een zòò gewigtig punt af te wijken van de gewone vormen eener verandering der Grondwet, de voordragt, onvoorbereid, te laten doen aan dezelfde Staten-Generaal, de Tweede Kamer in dubbelen getale, die in vereenigde zitting onverwijld moeten beslissen, is dit redelijk? Art. 23 laat het voorstel tot *deze* verandering alléén op den Koning aankomen. Ziedaar eene tweede uitzondering, die, noch voor het geval van art. 39, noch voor dat van art. 42 door de Grondwet noodig gekeurd, niet enkel in het algemeen ongeraden schijnt en tegen het Rijksbelang, maar die ook voor den Koning zelven hoogst belemmerend kan zijn.

Art. 14.

Hetgeen in het geval van art. 24 moet worden vastgesteld, is eene bijvoeging in de Grondwet. Hier gelden dus gelijke redenen, als ten aanzien van art. 23. In dit geval is het uitsluitend regt van den Koning, om de voordragt te doen, des te bedenkelijker, daar de Staten-Generaal, met een oog op art. 26, in het Koninklijk voorstel niet toestemmende, zich aldus het regt bij het laatstgenoemde artikel verzekerd, zullen openhouden.

Art. 15.

Zoo een voorschrift, als dat van art. 25 te pas komt in de Grondwet, men vindt het in art. 232.

Bij art. 26 schijnt vergeten, dat, ook wanneer de Koning zonder bevoegden opvolger overleed, het Koninklijk gezag niet stilstaat, maar volgens art. 48 wordt uitgeoefend door den Raad van State. Is er grond om in dit geval de Staten-Generaal, tegen den regel, als Grondwetgevende magt alléén te laten handelen? Moet hier het beginsel, dat de Koning niet sterft, worden verzaakt?

Art. 16.

De bijvoeging in art. 28 wordt, gelijk eenparig door de Afdeelingen der gewone en ook door die der dubbele Kamer in 1840 geschiedde, verlangd, omdat anders de kroon van Luxemburg, eene aan die van Nederland vreemde kroon, door den Koning der Nederlanden niet dan in strijd met de Grondwet kan worden gedragen.

Art. 17.

Een verrassend feit, dat elk zich herinnert, [1]) heeft de noodzakelijkheid doen inzien om zulk eene daad aan betamelijke vormen te binden.

---

[1]) Bedoeld werd de zeer onverwachte troonsafstand van Koning Willem I in 1840.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

II. AFDEELING.

Van het inkomen der Kroon.

Art. 18. [1])

Hier, gelijk elders, lieten wij de sommen, ten deele in 1840, ten deele in 1815 bepaald, open, omdat wij, van de noodzakelijkheid eener verandering niet volkomen overtuigd, evenwel, bij eene in onderscheidene opzigten veranderde huishouding, nieuw onderzoek onvermijdelijk achten. Onvermijdelijk, inzonderheid ook in het belang der Kroon en van het koninklijk Huis. Bepalingen van dezen aard vooral moeten door de gunst der volksmeening worden ondersteund. En een toegelegd inkomen, door nieuwe overweging bevestigd, zal een even wenschelijk en de vorstelijke waardigheid verhoogend bezit zijn, als eene som, die, omdat men haar zwijgend op den ouden voet liet, aan twijfelzucht blootstaat, drukkend voor de koninklijke Majesteit. Ook zou de Koning de eerste zijn, niet vermeerdering, maar vermindering voor te stellen, zoodra een nadere, opzettelijke beschouwing hiertoe redenen aanbood.

Het koninklijk inkomen andermaal in overleg te nemen, schijnt daarenboven noodig van wege de veranderingen, die wij in artt. 31 en 32 gelooven te moeten voorstellen.

Eindelijk wenschten wij gelegenheid te geven tot behandeling en beslissing der vraag, of geldsommen, als die van het inkomen der Kroon, voegzaam zijn in de Grondwet, waarin men gewis zoo min mogelijk veranderlijke bestanddeelen moet opnemen? of het gepaster is, dergelijke bepalingen aan eene wet, bij den aanvang van elke Regering of op vaste tijdstippen aan herziening onderworpen, te laten?

Art. 19. [2])

Aanwijzing dezer landsgebouwen was van den beginne af natuurlijke taak der wet. Duidelijke onderscheiding der eigendommen is hoogst noodig.

Een maximum der kosten van onderhoud bij de Grondwet ten laste des lands te brengen, 't geen de verpligting tot het doen van rekening der werkelijk bestede kosten insluit, mag ook uit dien hoofde ongepast worden gekeurd, dewijl die kosten, naar het getal en den aard der aangewezen gebouwen, zooals ook bij vervolg van tijd, zeer moeten verschillen. Wij meenen dus, dat men, in plaats van eene som daarvoor afzonderlijk uit te trekken, die onder het algemeene inkomen der Kroon moet begrijpen.

Art. 20. [3])

Geene der redenen voor een vrijdom des Konings van personeele lasten pleit, onzes inziens, tot ontheffing der Prinsen en Prinsessen. Intusschen behoort een voorregt in het stuk van belasting, zal het aannemelijk schijnen, op degelijken grond te rusten. Het voorbeeld, door de eerste, vorstelijke onderdanen des Konings gegeven in 't bijdragen tot de klimmende behoeften van een Staat, waaraan zij naauwer, dan eenig ander ingezeten, zijn verknocht, de gelijkheid voor de wet ook op zoo hoogen trap gehandhaafd, zal den heilzaamsten invloed hebben op het algemeen. Het is goed, dat die verheven personen van de zwaarte der publieke lasten niet enkel hooren spreken, maar dat zij die uit eigen ondervinding weten te waarderen. En wat is wenschelijker voor het gansche Huis van Oranje, dan dat de burgerij hen van wege hun voorgang, niet in eere en waardigheid, maar in 't brengen van offers aan het gemeene welzijn, als hare eerste medeburgers aanmerke?

In zoo verre onder *de gebouwen, tot hunne woning of gebruik bestemd*, landsgebouwen worden verstaan, is de tweede zinsnede overtollig. Verponding van landsgebouwen te heffen, ware noodelooze omslag.

De 2de alinea kon ook nu, uit hoofde van art. 196, worden gemist.

Art. 21. [4])

Men ziet de beteekenis van art. 33 niet in. Hetgeen er mede schijnt te worden gezegd, ligt in den aard der zaak.

[1]) Betreft art. 29 der Grondwet.

[2]) Betreft art. 31 der Grondwet.

[3]) Art. 32 als voren.

[4]) Luzac vroeg, of de beteekenis van art. 33 niet gevonden moest worden in hetgeen in Engeland gebeurde, waar, bij verandering van Ministerie, ook onder de Hofbeambten verwisseling plaats had.

Artt. 22 en 23.

Vergelijk op *Art.* 18.

III. AFDEELING.

Van de voogdij des Konings.

Art. 24.

Art. 39 schijnt duidelijker, praktischer, formeeler beschrijving zeer te behoeven.

Art. 25. [1])

Het opstel der 1ste zinsnede is gevolg der wijziging in het voorgaande artikel.

Het is eene feil, reeds in de *Staats-Courant* verbeterd, dat hier niet, na de woorden „nog bij het leven van den Koning”, hetzelfde: „voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers”, wordt gelezen als beneden in 2°. onder *Art.* 27, — voor: „die „een minderjarigen opvolger nalaat.”

De 2de zinsnede dient om het voorschrift in overeenstemming te brengen met art. 48 (vergelijk boven op *Art.* 15), en tot wegneming der onzekerheid, die het woord *overleg* doet ontstaan.

Art. 26.

Art. 46, in 1815 niet ter regter plaatse ingelascht, mist daarenboven het noodig verband met artt. 47 en 48. Beide gebreken worden door de voorgedragen verandering hersteld, die, aangenomen, denkelijk tot weglating der woorden van het eedsformulier in art. 41: „en mij bijzonderlijk zal toeleggen, om den Koning „gehechtheid aan de Grondwet en liefde voor zijn volk in te „boezemen”: zal doen besluiten.

De artikelen, ten slotte aangehaald, zijn artt. 38 en 40 der Grondwet, het laatste volgens *Art.* 25 van dit ontwerp.

IV. AFDEELING.

Van het Regentschap.

Art. 27.

Vergelijk op *Artt.* 24 en 25.

Artt. 28—30.

Uit art. 45 kan worden afgeleid, dat de Raad van State, vereenigd met de Hoofden der ministerieele departementen, *beslist*, of de Koning, tot uitoefening der regering buiten staat zij. Doch wie zal in zulk een waarborg berusten, of niet vorderen, dat de voorziening, door de Staten-Generaal te doen, wisser grond hebbe? Ook mag de vorm, door de Staten-Generaal bij de verklaring van een zoo gewigtig geval in acht te nemen, niet geheel onbepaald blijven.

Wij hebben *onverwijlde* zamenroeping der Staten-Generaal voorgesteld, maar de 3de alinea van art. 45 weggelaten. Waarom den Raad, die bijeenroept, niet laten openen?

Bij de slotwoorden der 2de alinea van art. 45, onjuist in den zamenhang waar zij staan, werd art. 47 voorbijgezien. Van hier de noodzaak, ze door een nieuw artikel (*Art.* 30 van het ontwerp) te vervangen, dat de toepassing van het 2de der in *Art.* 27 opgenomene artikelen voor dit geval regele.

Art. 31. [2])

De weggelaten slotwoorden der 1ste alinea van het eedsformulier schijnen reeds in 't geen voorafgaat, vervat. Wij dachten, dat in zulk formulier geen woord mag slepen, of zonder eigenaardige, krachtige beteekenis zijn.

De overige kleine wijzigingen hebben verbetering van het opstel ten doel.

Art. 32. [3])

Na het voorgaande, behoeft de noodzakelijkheid dezer verandering geen betoog.

[1]) Betreft art. 40 der Gw. [2]) Betreft art. 44 Gw. [3]) Betreft art. 48 Gw.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 33. [1])

Of bij de aanvaarding van het Regentschap door den Prins van Oranje, moest worden ingelascht van wege art. 47.

Art. 34.

Zie op *Art.* 32.

V. AFDEELING.

Van de inhuldiging des Konings.

Art. 35.

In overeenstemming met *Art.* 31.

Art. 36. [2])

Kan men *zweren*, en wel *in den naam van het volk der Nederlanden, dat men huldt en ontvangt*? Neen. De overige veranderingen zijn ontsprongen uit het beginsel, op *Art.* 31 aangeduid.

Art. 37. [3])

De schriftelijke verklaring der Provinciale Staten schijnt niet enkel nutteloos vormenspel, maar ook door de algemeene, of voor allen gedane huldiging, namens het volk der Nederlanden, in art. 53 uitgesloten.

VI. AFDEELING.

Van de magt des Konings.

Art. 38.

De voorstellers achten, met meest alle Afdeelingen der Kamer bij de herziening in 1840, deze bepaling onmisbaar. Zij is eene uitzondering van het algemeene regtsbeginsel, dat elk verantwoordelijk is voor zijne daden. De verantwoordelijkheid der Ministers sluit die van den Vorst geenszins uit. De Ministers zijn verantwoordelijk voor hunne *eigen* handelingen of voor die handelingen van regering, waaraan zij deel namen. Dat de persoon des Konings in de verantwoordelijkheid voor de regeringshandelingen, die *Hij* pleegde, niet worde betrokken; dat het oordeel over die handelingen vrij zij zonder hem persoonlijk te treffen; hiertoe strekt de regtsregel, welken men, dewijl hij, om stellige regtskracht te hebben, door de Grondwet van den Staat moet zijn gevestigd, hier inroept.

Art. 39.

In art. 55 zal *opperbestuur* wel evenzeer behooren te worden gelezen, als in artt. 59 en 60. Verschil van bewoording kan niet anders dan aan verschil van begrip doen denken.

Uitdrukkelijk te bepalen, dat de Koning „de gezanten en consuls benoemt en herroept", is niet slechts dewijl dit regt in *bestuur* of *opperbestuur* reeds is vervat, nutteloos, maar leidt tot den twijfel, of wel andere gewigtiger takken van dat *bestuur* aan den Koning zijn opgedragen. Geene optelling van deelen wanneer het geheel is benoemd; *of* die optelling zij volledig.

Art. 40.

Het maken van vrede overgebragt tot het volgende artikel, omdat het sluiten van vrede eene soort van verdrag is, en aan dezelfde grondwettige regels of beperkingen, als alle verdragen, onderhevig.

Art. 41.

In de eerste alinea van art. 57 zag reeds *alle andere* op het nu bijgevoegde *vredes*verdragen. *Verbonden*, hier onjuist geplaatst, en onder *alle andere verdragen* begrepen, moet, naar onze meening, wegvallen.

Bij de 3de alinea wenschten wij de hoogst gewigtige grondstelling, dat de Kroon alléén, gescheiden van de twee andere takken der wetgevende magt, het Rijk door bekrachtigde tractaten wel Volkenregtens, doch niet Staatsregtens, verbindt, zuiver en rond te zien erkennen. De Grondwet moet boven allen twijfel verheffen, dat bepalingen, die op zich zelve slechts door de *wet* kunnen worden gemaakt, zoo min *in* als *buiten* een verdrag zonder toestemming der Staten-Generaal mogen worden vastgesteld. De *vorm* toch van verdrag doet hier niets af; hij kan aan de Kroon, ten aanzien van de *innerlijke* regeling van den Staat of van de regten en pligten zijner ingezetenen, niet méér magt geven, dan zij buiten dien vorm heeft.

Oordeelt men, dat de 3de alinea onzeker laat, of verdragen, die slechts ten deele zoodanige bepalingen inhouden, welke zonder goedkeuring der Staten-Generaal krachteloos blijven, enkel voor dat deel, dan of zij in hun geheel behooren te worden goedgekeurd, men kan de onzekerheid met een paar woorden wegnemen. Schrijvende b. v. „dan nadat de Staten-Generaal die „verandering hebben goedgekeurd."

Art. 42. [1])

Aan de woorden, *daartoe termen zijnde*, is bij de 3de alinea eene vaste, onmiskenbare verklaring gegeven, om dezefde redenen, die in art. 60, bij *Art.* 44, eene nieuwe alinea van gelijke kracht hebben doen inlasschen.

Art. 43.

Bij uitsluiting, in de 1ste alinea van art. 59, kan tot de wezenlijke kracht van *opperbestuur* niets afdoen, maar is de greep van allerlei misvatting, voorwendsel eener geenszins grondwettige Regering geworden.

De beperkingen der *wetgevende magt* in de twee volgende, ten jare 1840 bijgevoegde, alinea's komt het hoogst noodig voor te doen wegvallen.

Mededeeling der laatst ingekomene staten van ontvangsten en uitgaven is zonder beteekenis, wanneer het onderzoek dier stukken bij de Vertegenwoordiging geen invloed op hunne inrigting en vaststelling mag hebben. Mededeeling aan de Staten-Generaal onder voorwaarde, dat zij niet oordeelen, of dat hun oordeel werkeloos blijve, strijdt met hunne roeping evenzeer, als met het stelsel der ministerieele verantwoordelijkheid.

Het voorschrift, dat *het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, bij de wet zal worden geregeld*, is de zonderlingste begoocheling, die in eene Grondwet ooit plaats vond. Het *batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland*, zal toch wel eene *Staatsinkomst* zijn, in hoe engen zin men dit woord ook neme. Gebiedt nu de Grondwet, het gebruik der Staatsinkomsten over 't algemeen *bij de wet* te regelen, waartoe dit in 't bijzonder verzekerd van het ten behoeve des moederlands beschikbare batig slot der koloniale Begrooting? Zoo het voorschrift te pas kwam, het behoorde in de laatste Afdeeling van het IIIde Hoofdstuk, [2]) niet bij art. 59. Wat toch heeft *de regeling van het gebruik* van middelen, ten behoeve van den Staat hier te lande beschikbaar, te doen met het opperbestuur der Kolonien? Hetzelfde, wat hier wordt bevolen, geschiedde ook vóór 1840, wanneer de Koning een overschot der koloniale ontvangsten in het ontwerp van wet der Rijksmiddelen deed opnemen. Of er een batig slot zij en welk, de bevoegdheid om dit na te gaan wordt aan de Staten-Generaal ontzegd; het wordt door een te dezen aanzien oppermagtig, boven alle aansprakelijkheid verheven Gouvernement bepaald.

Art. 44.

De bijvoeging bij art. 60, dat de pensioenen zouden worden geregeld bij de wet, werd reeds in 1840 door de Afdeelingen der Kamer schier eenparig verlangd. De noodzakelijkheid eener wettelijke regeling schijnt thans algemeen erkend, schoon de wet nog ontbreekt. Het komt er op aan, het regtsbeginsel voor altoos te vestigen tegen de bedenking, die uit de hier aan de Kroon opgedragen magt tot regeling der bezoldigingen kon worden ontleend.

Art. 45.

Ook wanneer een bevoorregte, politische adelstand in onze maatschappij nog wezenlijken grond had, zou het artikel verandering behoeven. Ook dan zou de voorgedragen bekorting in de Afdeeling, *Van de magt des Konings*, voegzaam zijn; en moesten *al de voorregten, aan den adelstand verbonden*, die hier als een verloren post staan, elders, ter behoorlijker plaatse, aan een wettigen oorsprong worden vastgemaakt. In 't algemeen echter zijn

[1]) Betreft art. 49 Gw. [2]) Betreft art. 53 Gw. [3]) Betreft art. 54 Gw.

[1]) Betreft art. 58 Gw. [2]) Van de Begrooting der uitgaven van het Rijk.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Standen, vaste classen met ongelijke regten, niet te herstellen, en is het in 't bijzonder, ondanks de Grondwet, niet mogelijk geweest een *adelstand* op te rigten, al gaf men aan Ridderschapscollegien een provinciaal kiesregt. Art. 62 is voortgekomen uit eene verwarring van tijden; doch eene Grondwet mag haren tijd niet miskennen.

De 2de alinea is van art. 65 hierheen verplaatst, waar zij te huis schijnt.

Art. 46. [1])

Men heeft ook hier wat bij elkander behoort zaamgevoegd.

Bij vreemde orden, titels, rang of waardigheid is het verlof des Konings de voorwaarde van erkenning hier te lande. Het onduitsche woord *charges* ontzagen wij op te nemen, in de gedachte dat het toch vreemde krijgs- en andere dienstaanneming, waartegen is voorzien bij art. 9, n°. 2 van het Burgerlijk Wetboek, hier niet insluit. Wilde men *bedieningen* schrijven, men zou het verbod, gelijk aldaar geschiedt, tot *Nederlanders* moeten beperken.

Art. 47.

Duidelijker omschrijving van het bij art. 66 verleende regt. Het dient niet onzeker te blijven wat, onder den naam van gratie, aan den Koning toekomt.

Art. 48.

Het ruimere dispensatieregt, bij art. 67 gegeven, was, blijkens de ondervinding, zonder nut, en had slechts misbruik ten gevolge. Evenwel schijnt een artikel, als het voorgestelde, noodig, dewijl anders, zonder dergelijke vergunning der Grondwet, dispensatie van wetten evenmin, als eenige andere verrigting van wetgevende magt, door de wet zou kunnen worden overgedragen.

Art. 49.

Gelijk bij art. 66, duidelijker omschrijving van het in art. 68 bedoelde regt. Voor de beslissing van geschillen tusschen provincien over uitvoering van wetten of het bestuur zal de wet, hier, gelijk ten aanzien der uitoefening van politische regtsmagt in 't algemeen, een bepaalden gang en stellige vormen moeten teekenen; doch dat de Koning, zoo het niet geschillen van regering, maar van privaatregt geldt, in de plaats eener burgerlijke regtbank trede om naar het burgerlijk Wetboek te oordeelen, is ondenkbaar.

Dat de Koning evenzeer, des noods, regter is, wanneer een geschil van den aangewezen aard tusschen de provincie en eene harer gemeenten rijst, schijnt uit dit artikel, coll. art. 146, met genoegzame zekerheid te worden afgeleid, om geene bijzondere voorziening te behoeven.

Art. 50.

In art. 69 stelt men slechts voor eene min naauwkeurige uitdrukking, ook door het gebruik steeds gewraakt, te verbeteren. Nooit worden de voorstellen, welke de Koning volgens art. 107 aan de Tweede Kamer zendt, *wetten* genoemd.

Art. 51.

Het koninklijk regt tot ontbinding der Tweede Kamer wordt onmisbaar geacht om te doen kennen, of de tegenstand, dien de voorstellen of maatregelen der Kroon aldaar ontmoeten, een blijvende, nationale tegenstand zij. Zal de Kroon het stelsel, beginselen of ontwerpen, die het Ministerie noodzakelijk of heilzaam keurt, maar die zonder toestemming der Vertegenwoordiging niet te verwezenlijken zijn, moeten laten varen, dewijl de meerderheid van het *thans zittend* personeel der Kamer anders denkt? Moet de Kroon niet, in zulke kritische oogenblikken, wanneer zij gelooft, dat de meerderheid door eenzijdige, buiten de Kamer niet gedeelde inzigten wordt beheerscht, en dat het verstandigste deel des volks, kon het thans kiezen, zou kiezen in den geest van het Bestuur, het middel hebben om dit geloof te toetsen? Deze is de vraag, die men, in het belang eener goede, nationale Landsregering, met ja meent te moeten beantwoorden. Het middel is de magt om alom nieuwe verkiezingen te gelijk te gebieden, en alzoo tot algemeene verandering van het personeel der Kamer op eenmaal den weg te openen.

[1]) Betreft artt. 64 en 65 Gw.

VII. AFDEELING.

Van den Raad van State en de ministerieele departementen.

Art. 52. [1])

Den Raad van State moest de wet, naar onze gedachte, inrigten, behalve als Regeringsraad van de Kroon en van ieder ministerieel departement in 't bijzonder, tot gewone werkplaats, waarin de wetten en besluiten wierden opgesteld, en tot hoogsten regterlijken aanleg voor geschillen van bestuur.

Wij roepen de wet tot regeling van den Raad van State, niet enkel dewijl de ondervinding heeft geleerd, dat, zonder zulk grondwettelijk gebod, eene zoo gewigtige instelling bij ons dertig jaren lang onontwikkeld, opschrift van een nog niet geschreven hoofdstuk kan blijven; maar dewijl de zamenstelling, inrigting en taak van den Raad niet dan in verband met de geheele inrigting van bestuur kunnen worden ontworpen.

Ten aanzien der zamenstelling achtten wij evenwel de regels nuttig, die in de 2de en 3de alinea zijn voorgedragen.

Het persoonlijk voorzittersehap, de tegenwoordigheid des Konings in den Raad, zoo vaak de Koning die mogelijk oordeelt, schijnt ons èn voor den Raad èn voor den geheelen loop der regering van uitnemend belang.

De Koning benoemt de leden: opdat de wetgever niet, volgende 't geen ten aanzien van andere hooge collegien b. v. in artt. 199 en 200, is verordend, dit regt beperke. *Hij ontslaat dezelven naar welgevallen*, namen wij niet op, om de wet hierin vrij te laten. Het kon zijn, dat zij, in overeenstemming met de nieuwe pligten, door haar aan den Raad opgelegd, althans een zeker aantal der leden voor het leven wilde benoemd hebben.

Het geheele aantal moet afhangen van de werkzaamheden, waarmede de Raad wordt belast.

Komt het gebod te pas, dat de leden worden genomen uit de onderscheidene provincien, de wet zal het geven.

De zitting van regtswege, aan den Prins van Oranje toegekend, is behouden, ten einde de vermoedelijke erfgenaam van den Troon bij tijds met de regering gemeenzaam worde. Dan waartoe ook de Raad van State zij geroepen, het schijnt met het doel der instelling strijdig, dat òf de Prins van Oranje òf andere Prinsen van het koninklijk Huis eene beslissende stem in dat collegie kunnen hebben.

Art. 53.

Art. 72, alléén betrekkelijk tot de eigenschap van den Raad als adviseerend collegie, zagen wij geene reden te laten wegvallen; wèl om den inhoud van art. 73, gelijk de 2de alinea van art. 74, ter beschikking te stellen der gewone wet.

Art. 54. [2])

In de plaats van een onduidelijk, onvolledig, weifelachtig opstel, hebben wij getracht eene ronde, voldoende beschrijving der ministerieele verantwoordelijkheid te brengen.

Art. 55.

Ten opzigte der weglating van art. 77, ook in de tegenwoordige Grondwet onnoodig, wijst men op *Art.* 128 van dit ontwerp.

Art. 78 wordt méér dan overtollig geacht. Zoo de pligt der Ministers tot belofte van getrouwheid aan de Grondwet aldus moet worden verzekerd, waarom niet die van zoovele andere, in de Grondwet vermelde, ambtenaren?

DERDE HOOFDSTUK

Van de Staten-Generaal.

I. AFDEELING.

Van de zamenstelling der Staten-Generaal.

Art. 56.

De kiesorde, bij art. 81 ingevoerd, in 1814 van de voormalige

[1]) Betreft artt. 70 en 71 Gw.

[2]) Betreft artt. 74, 75, 76 Gw. „De uitdrukking: „le roi règne et ne gouverne pas" wordt aan Thiers toegeschreven", teekende Luzac aan.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Republiek ontleend, werd jaren lang met een onverschillig, en dan jaren lang met een ongunstig oog beschouwd. Het een zoowel als het ander kon eene les voor Gouvernement en wetgeving zijn geweest. Doch wat deden zij ooit om, door tijdige, verstandige, krachtige hervorming, het goede der instelling te versterken en hare gebreken tegen te gaan? Het regte tijdstip verzuimd, kan men later hetzelfde voorstellen wat vroeger een middel van behoud zou zijn geweest; doch het is te laat. De Provinciale Staten moesten eene in de publieke meening of in ons volksbestaan diep gewortelde, hoogst werkzame, doeltreffende en geërbiedigde magt zijn, zou hun uitsluitend kiesregt niet spoedig een steen van aanstoot worden. De gemeenschap en onderlinge invloed der constitutioneele Rijken, de gelijkvormigheid hunner beweging is te groot en onwederstaanbaar, men moest de lucht afsluiten, om niet, wat vroeger of wat later, een oorlog met nieuwerwetsche beginselen te duchten.

Zij, die *voorheen* door de Provinciale Staten werden gekozen, waren *hunne* afgevaardigden. Maar nu had de Grondwet een ligchaam van Staten-Generaal als vertegenwoordiging des *geheelen volks* gevestigd. Hoe bragt men hiermede het oude kiesregt overeen? Een Provinciaal Regeercollegie, van ten hoogste negentig leden, dat eenmaal jaarlijks voor eenige dagen in geheime vergadering zamenkomt, bezit het voorregt om voor eene geheele provincie, soms van een half millioen ingezetenen of meer, naar eigen reglement de vertegenwoordigers des Nederlandschen Volks in de Tweede Kamer te kiezen. Waarop rust dit voorregt? Op de wijze van zamenstelling der Provinciale Vergadering? Maar zij wordt gekozen, *zooals het heet*, door Standen, die nergens dan in een artikel der Grondwet meer bestaan, *met der daad* in geheime zamenkomsten van eene Ridderschap, van stedelijke Besturen, en van eenige kiezers ten platten lande. Was het mogelijk, dat in onze eeuw, te midden zóó veler blinkende voorbeelden van algemeener staatsburgerlijke medewerking elders, het geloof levendig bleef, alsof het volk door middel van zulk eene Vergadering zijne vertegenwoordigers benoemde? Moet het eene volkskeuze bij trappen zijn? Dan is het de ongelijkste, omslagtigste aanleg, die immer tot uitsluiting van de bevoegde kern eener natie werd opgebouwd. En schier alom verwerpt men in andere landen reeds keuze door gekozen kiezers als den zwaksten, bedriegelijksten aller kiesvormen. Doch het is geen keuze bij trappen. Want de Provinciale Staten worden gekozen tot vertegenwoordiging der Provincie, en als vertegenwoordigers der Provinciale gemeente kiezen zij de Algemeene vertegenwoordiging. Is dit het beginsel, het zou in de eerste plaats moeten gelden bij de zamenstelling der Provinciale Staten zelven. Doch dit is niet zoo. Of worden zij enkel door de vertegenwoordiging der plaatselijke gemeenten benoemd? De Kroon zelve, voordragende de Provinciale Staten, geheel buiten de plaatselijke vertegenwoordiging om, door burgers van zekere belastingpligtigheid te doen kiezen, breekt het stelsel af. Tusschen het kiesregt voor de Provinciale en dat voor de Algemeene vertegenwoordiging, dient harmonie te zijn. Is het in 't eene geval uitvloeisel van het burgerschap der ingezetenen, waarom niet in 't andere? Zoodra niet de plaatselijke vertegenwoordiging, maar bijzondere leden der Provinciale gemeente, de Provinciale vertegenwoordiging kiezen, waarom niet bijzondere leden der groote volksgemeente de Algemeene vertegenwoordiging?

Wij weten geen antwoord op deze vragen. Wij geven daarom in bedenking, een stelsel, dat meer en meer het aanzien van een louter willekeurigen vorm heeft gekregen, een stelsel, dat men, een ganschen leeftijd lang, waarin de kiesvrijheid elders zich steeds uitbreidde, op geen breederen, beteren grondslag wist te vestigen, te vervangen door het eenige stelsel, 't geen, bij verval van dat der Grondwet, overig blijft.

Wij trokken slechts de eerste lijnen, ter invulling door de wet. De getallen lieten wij open, omdat wij, eer hierover een bepaald voorstel te doen, de inlichting wenschen onzer ambtgenooten uit de onderscheidene deelen des Rijks, en de tot hiertoe bekende statistische opgaven geenszins volledig zijn.

Neemt de wet zekere schatpligtigheid als teeken aan van bevoegdheid, hetzelfde vermoeden schijnt te mogen worden gehecht aan den rang in wetenschap en maatschappij, dien de graad van doctor geeft.

Bij de bepaling van het geheele aantal van de leden der Tweede Kamer moet, onzes inziens, vooral die maat in 't oog worden gehouden, welke, nevens genoegzame verscheidenheid van kennis en oordeel, eene goede, naauwkeurige behandeling der zaken toelaat. Elks aandeel moet groot genoeg kunnen zijn, om zijn ijver en zijne belangstelling te spannen. Het cijfer der bevolking, waarvoor een lid wordt gekozen, hiernaar afgemeten, volgt, hoeveel er door de kiesdistricten in elke provincie zullen worden benoemd.

Art. 57. [1])

Het maximum schijnt aldus in betamelijke reden tot het aantal der afgevaardigden in de Tweede Kamer. De noodzakelijkheid der verhooging van het minimum heeft geen betoog noodig.

Art. 58.

De voorwaarde, bij de 1ste alinea van art. 83 gesteld, ware slechts, zoo het op vertegenwoordiging der *provincien* aankwam, gepast. Aan het vertrouwen der kiezers provinciale grenzen voor te schrijven, is met het algemeene belang even strijdig, als dat de bekrompen gezindheid of kennis van een of eenige kiescollegien kunne verhinderen, dat de uitstekende burger zijne plaats in de Volksvertegenwoordiging erlange.

In zooverre de beletselen, bij de 2de alinea vermeld, op goede gronden rusten, dienen zij ook op de Eerste Kamer te worden toegepast. Vergelijk beneden *Artt.* 67 en 68.

Ons artikel dient, behalve tot aanvulling van de lijst der vereischten, om aan de gewone wet de magt te ontzeggen, de grenzen der verkiesbaarheid naauwer te trekken, dan zij worden gesteld door de Grondwet. Wanneer deze de persoonlijke vereischten en beletselen van het lidmaatschap der Staten-Generaal opnoemt, kan de gewone wet geen nieuwe daarbij voegen, tenzij de Grondwet haar dit uitdrukkelijk overlate. Men kon gelooven, dat deze regel van zelfs sprak; maar de ondervinding heeft geleerd, dat de wetgevende magt er tegen handelde.

Art. 59.

Noodzakelijk gevolg, zoo de beperking, in de 1ste alinea van art. 83 der Grondwet aangenomen, wordt opgeheven.

Art. 60. [2])

Het onduidelijk en, indien het alleen den *vorm* der stemming raakt, van wege art. 104 onnoodig gebod, *voor zich zelven*, dat is, hoofdelijk, niet voor de Vergadering, waardoor zij zijn afgevaardigd, is vervangen door het in onze grondwettige instellingen, vooral in ons ontwerp, beter voegende: *elk volgens eed en geweten.* Aan het slot is *vergadering* weggelaten, om ten aanzien van den vorm der verkiezing de kieswet geenszins te binden.

Art. 61.

De zinsnede van het eerste formulier: *dat ik bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoe ook genaamd, daarvan zal afwijken, of toestemmen dat daarvan afgeweken worde:* achten wij in de vorige reeds geheel vervat; en het formulier door eene niets zeggende verlenging krachteloozer.

De overige wijzigingen betreffen slechts de taal.

De laatste alinea van art. 86 is, enkel door eene feil van den overschrijver of zetter, weggebleven.

Art. 62. [3])

De nadere bepaling der 1ste alinea, met de tegenwoordige inrigting overeenkomstig, kon wel eens zeer noodig zijn, vooral na het wegvallen der twee volgende alinea's.

Verblijfkosten kan, onzes inziens, niet worden behouden, vooreerst, dewijl het alleen op de leden, die hunne woonplaats buiten de plaats der bijeenkomst hebben, toepasselijk is; en ten andere, omdat, de noodzakelijkheid eener schadeloosstelling aangenomen, deze niet enkel de verblijfkosten mag betreffen, met uitzondering van die leden, welke geene verblijfkosten maken.

De onjuistheid van het 2de gedeelte der laatste alinea springt in het oog; en de tijden van betaling worden beter buiten de Grondwet geregeld.

Wij lieten de bepaling van de som, gelijk alle sommen, open. Het scheen de eenvoudigste weg. Of men een cijfer in bedenking geve, dan of men het door de meerderheid late vinden, men is even ver.

III. AFDEELING.

Van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Art. 63.

Vruchteloos wil de Grondwet door den eisch, dat de leden der

[1]) Betreft art. 82. Gw. [2]) Betreft art. 85 Gw. [3]) Betreft art. 88. Gw.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Eerste Kamer onder *de aanzienlijksten van den lande* moeten worden gekozen, dit collegie verhoogen, wanneer zij, die, omdat zij aanzienlijksten zijn, door den Koning tot Volksvertegenwoordigers worden benoemd, daarvoor eene toelage uit de schatkist genieten. Men vergete niet, dat eene Eerste Kamer den grond, waarop zij in andere Rijken staat, bij ons geheel mist, en dat Koninklijke benoeming van hen, die tot vertegenwoordiging, niet van een stand, maar des geheelen volks worden geroepen, eigenlijk anomalie is. Trekken nu de leden, gelijk ambtenaren, eene belooning, kan het lidmaatschap als een geldelijk inkomen voor het leven worden begeerd en verleend, hoe is het mogelijk, dat de Eerste Kamer als eene nationale en niet als eene hof-instelling, worde aangemerkt?

De Kamer oordeele of er, bij het wegvallen van art. 89, reden kunne zijn, om aan de thans zittende leden van het collegie het genot der toegekende som te verzekeren.

Art. 64. [1])

Enkel, uit hoofde van het wegvallen van het vorig artikel, „leden der Eerste Kamer" in plaats van *zij* gesteld, en, van wege eene noodzakelijke wijziging, *dezelfde* in „gelijke" veranderd.

Art. 65. [2])

Waarom niet aan de Eerste Kamer gelijke vrijheid, als aan de Tweede gegund? Al wat aan de Kroon meer invloed schenkt op de Eerste dan op de Tweede Kamer, is voor den Eersten tak der Volksvertegenwoordiging verderfelijk. En wat op zich zelf betamelijker, dan dat de Koning de keus van een jaarlijkschen voorzitter met het collegie overlegge, of liever het verlangen van het collegie slechts bekrachtige?

IV. AFDEELING.

Beschikkingen aan de beide Kamers gemeen.

Art. 66.

Over de verandering der 2de alinea van art. 93 der Grondwet zie beneden op *Art.* 67.

De pligt, in de 2de alinea van het voorgestelde artikel beschreven, schijnt van de gansche betrekking der Ministers tot de Vertegenwoordiging zoo onafscheidelijk, dat hij geen bijzondere vermelding in de Grondwet behoeft. Wie is bevoegd, zoo de Vertegenwoordiging het niet is, over de Landszaken licht te vragen? Hoe toch zal zij, indien de Ministers het haar mogen onthouden, hare taak volbrengen? Wat beteekent de Ministerieele verantwoordelijkheid, zoo de Ministers op de vragen, hetzij door de Kamer, hetzij door de leden gedaan, antwoord kunnen weigeren? Intusschen bleek uit de ondervinding, b. v. uit de koninklijke besluiten van 8 Junij 1820, 20 Januari 1830 en 17 Maart 1841, hoe noodig het uitdrukkelijk gebod is.

Art. 67. [3])

De onvereenigbaarheid van het lidmaatschap der Staten-Generaal:

1°. met het Ministerambt wordt, zooals in 1840, van wege alle Afdeelingen der Tweede Kamer, voorgesteld op grond van het uitsluitend karakter der wederzijdsche pligten, welke de Minister evenwel, tevens lid der Staten-Generaal, te gelijk zou moeten vervullen;

2°. met het lidmaatschap van den Hoogen Raad, uit hoofde van den grooten omvang der gewigtigste regtszaken, aan dit collegie onderworpen, zóó veelomvattend, dat men de leden niet, zonder nadeel voor de hoogste regterlijke dienst, tevens in anderen kring zou kunnen trekken, of men moest het personeel merkelijk uitbreiden;

3°. met het lidmaatschap van het collegie van Raden en Generaalmeesters van de munt, omdat hier dezelfde reden als bij de Rekenkamer voorkomt.

4°. De Commissarissen des Konings in de Provincien zijn aan de Provincie hunner aanstelling te zeer gebonden, dan dat zij zich kunnen verplaatsen met die vrijheid, welke het lidmaatschap der Staten-Generaal vordert.

5°. Volgens art. 83 der Grondwet zijn officieren, beneden den rang van hoofdofficier, niet verkiesbaar tot leden der Tweede Kamer. Waarom dan van de Eerste? Tegen het verbod echter, zooals het in de Grondwet staat, pleit drieërlei bedenking:

Vooreerst: moest hun, tot leden der Staten-Generaal benoemd, in allen geval de keus zijn gelaten, of zij als officieren hun ontslag wilden vragen. Nu zijn zij geheel niet benoembaar. Is er reden van onvereenigbaarheid, zij houdt met hun afscheid uit de dienst op.

Ten andere: waartoe onderscheid van rang gemaakt?

En ten derde: behoort de uitsluiting slechts den officier, of liever den krijgsman, *in werkelijke dienst* te treffen. Deze alleen, welken rang hij hebbe, is in zóó streng verband van gehoorzaamheid, dat hij zijne plaats in de Staten-Generaal niet tegen den wil van zijn overste kan vervullen.

6°. Geestelijken, nu reeds, onder den naam van „leeraars bij eenige godsdienstige gezindheid", uitgesloten van de Provinciale Staten, gelijk van de Gemeentebesturen in de steden en ten platten lande, schijnt dezelfde grond, onbestaanbaarheid hunner hoedanigheid of bediening met politische verrigtingen, buiten de Staten-Generaal te moeten houden. Vergelijk de Staatsregelingen van 1798 art. 33 *b*, van 1801 art. 27, van 1805 art. 13, van 1806 art. 16. Wij zeggen liever *geestelijken*, dan kerk- of godsdienstleeraars, dewijl men soms geestelijke, en toch niet godsdienstleeraar kan zijn; en de benaming *geestelijke*, zoo al in het stelsel van sommige kerkgenootschappen aan bedenking onderhevig, in het gewone taalgebruik de minst twijfelachtige is.

7°. Zoo de kieswet verordent, dat er bij de verkiezingen ambtenaren zullen voorzitten, mogen deze, tot waarborg hunner onpartijdigheid en tegen misbruik hunner betrekking in persoonlijk belang, volgens de kiesreglementen van bijna alle landen, binnen het district, waar zij voorzitten, niet tot leden der Tweede Kamer benoembaar zijn.

Voor de uitsluiting van de aan den lande comptabele ambtenaren vinden wij, daar zij niet aan de Staten-Generaal rekenpligtig zijn, geene voldoende reden. Ook maakt, onzes inziens, de onbepaaldheid van het begrip, *wie al* den lande comptabel ambtenaar zij, het verbod onaannemelijk.

Art. 68. [1])

In een ander kiesstelsel schijnt dezelfde reden voor onvereenigbaarheid van het lidmaatschap der Provinciale Staten met dat der Staten-Generaal niet meer aanwezig.

Bij de 1ste alinea van het *eerste* der hier voorgestelde artikelen is het verbod van art. 83 der Grondwet, ten gevolge van verwantschap in den eersten en tweeden graad, noodzakelijk uitgestrekt over de Eerste Kamer en over alle leden van iedere Kamer. De beperking toch tot *leden uit dezelfde provincie* heeft geen zin.

De 2de alinea behelst eene met opzigt tot de werking van het verbod onmisbare voorziening.

Het *tweede* artikel belet den strafwetgever, de leden der Staten-Generaal van wege hunne adviezen vervolgbaar te stellen, of deze aan het gemeene regt, op misdrijf door woord of geschrift toepasselijk, te onderwerpen. Intusschen kan welligt niet tegen alle gevallen van misbruik bij het reglement der Kamer genoegzaam worden voorzien. Van hier de slotbepaling van het artikel.

Art. 69. [2])

Buiten haar midden bijgevoegd, opdat onmogelijk zij, wat in andere landen gewoonte is, een der leden tot Griffier te benoemen.

Art. 70. [3])

Een lichaam van Volksvertegenwoordiging in den regel bij gesloten deuren te laten handelen, dit is zoo tegenstrijdig, dat de Grondwet, waaronder het kan gebeuren, reeds alleen uit dien hoofde dringend verandering eischt.

In bijzondere gevallen moeten de deuren kunnen worden gesloten; en wij zien er geene zwarigheid in, dat het op verlangen van een tiende der leden, of op bevel van den voorzitter alleen, geschiede.

Maar het dient boven twijfel te zijn, dat, na het vernemen van de reden, waarom de sluiting is begeerd, de meerderheid de deuren

[1]) Betreft art. 90 Gw. [2]) Betreft art. 91. [3]) Betreft art. 94 Gw.

[1]) Betreft art. 95 Gw. [2]) Betreft art. 97. [3]) Art. 109.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening*

onverwijld weder kunne doen openen, ja dat raadpleging bij gesloten deuren slechts ten gevolge van het besluit der Kamer zij toegelaten.
De verplaatsing van het artikel uit de Afdeeling, *Van de wetgevende magt*, schijnt door inhoud en zamenhang geboden.

Art. 71.

De bijvoeging in den 1sten volzin van art. 100 is bestemd om te verduidelijken.
De 2de volzin eischt wijziging; zoowel omdat het onjuist is te zeggen, dat *de leden eene vergadering openen*, — als dewijl het natuurlijk schijnt, dat de opening geschiede, gelijk altoos, van Koningswege, hetzij door den opvolger, hetzij door hen, die volgens de Grondwet met de uitoefening der Koninklijke magt zijn belast.

Art. 72. [1]

Noodzakelijk bijvoegsel van wege *Art.* 50 van dit ontwerp.
Ook hier werd het getal opengelaten, ten gevolge der overweging, boven op *Art.* 62 voorgesteld. Wordt het beginsel aangenomen, wij doen de eenvoudige vraag, de hoeveelste dag verkiesselijk worde geoordeeld.

Art. 73.

De Vergadering, die niet dan in bepaalden getale kan besluiten, moet ook niet in kleiner getal kunnen raadplegen. Eene raadplegende Vergadering, die niet mag besluiten, is eene halve, onaannemelijke voorstelling.
Het artikel vult tevens eene andere leemte aan, terwijl het den regel over eene vereenigde zitting der beide Kamers uitstrekt.

Art. 74.

Door de verandering van art. 103, in de 1ste alinea, wenschen wij een twistpunt uit den weg te zien ruimen, dat nog steeds een struikelblok is.
De twee bijgevoegde alinea's voorzien in een geval, dat de Grondwet niet zonder regel mag laten.

V. AFDEELING

Van de Wetgevende Magt.

Art. 75. [2]

Met in te lasschen „het zij andere", wil men een twijfel wegnemen, van het opschrift der Afdeeling ontleend, of de Koning bij andere, dan voorstellen van wet, aan de hier voorgeschreven orde wel zij gebonden. In allen geval mag de handelwijze ten aanzien der *andere* voorstellen, waarvan art. 69 der Grondwet spreekt, niet onzeker of willekeurig blijven.

Art. 76.

Het regt om de voorstellen der Kroon te wijzigen is, als voorwaarde eener wèl ingerigte en vruchtbare werkzaamheid der Staten-Generaal, in het belang der voorstellende Kroon, in het belang eener goede wetgeving, zóó noodig, dat men tot herziening der Grondwet geene andere drangreden behoeft.
Bij aanneming van dat regt vervallen de formulieren van kennisgeving in artt. 110—113 der Grondwet, formulieren ook uit dien hoofde te beperkend, omdat zij eigenlijk slechts op voorstellen van wet zien (vergelijk de verandering, boven bij *Art.* 75 van dit ontwerp voorgedragen), en die ook in reglementen van orde beter, dan in eene Grondwet, voegen.
Met de woorden van art. 110: *na geraadpleegd te hebben over het algemeene verslag, uit naam der onderscheidene afdeelingen uitgebragt*: daalt de Grondwet eveneens tot een reglement van orde der Kamer; zij zijn tot hiertoe zoo verschillend begrepen, en aan de vrijheid eener juiste regeling van werkzaamheid zoo zeer in den weg geweest, dat zij, naar onze meening, niet langer kunnen worden geduld.

Artt. 77 en 78.

Het bij de 1ste alinea van art. 78 aangehaalde artikel, 108 der Grondwet, gebiedt eerst overweging in de Afdeelingen.

[1]) Betreft art. 101 Gw. [2]) Betreft art. 107 Gw.

De 2de alinea, eenvoudig, om de bij het voorgaande artikel gemelde redenen, behoorlijke kennisgeving opleggende, vervangt den overigen inhoud van artt. 111, 112 en 113 der Grondwet.

Art. 79.

De aard der in art. 114 bedoelde voorstellen naauwkeuriger uitgedrukt. Bij de vormen in art. 115 en volgg., heeft de Grondwet slechts voorstellen van wet in het oog.

Artt. 80—83

vinden hunne verklaring op *Art.* 76 sq.

Art. 84.

Jaren lang, en nog zeer onlangs op nieuw, heeft de twijfel over het bestaan van dit regt, daar men het niet letterlijk vond uitgedrukt, aan de vrije beweging van de beide takken der Vertegenwoordiging, aan de Tweede Kamer vooral in het vervullen van haar pligt, afbreuk gedaan.

Art. 85.

De bijvoeging in de 1ste alinea van art. 119 is gevolg der bijvoeging in art. 114.

Art. 86. [1]

Het is, onzes inziens, even noodzakelijk, dat de wet den tijd, binnen welken de afkondiging moet geschieden, als dat zij b. v. de wijze en het formulier der afkondiging regele. De afkondiging mag niet, naar goedvinden der Uitvoerende Magt, aan onbepaald uitstel onderhevig zijn. Van hier het bijvoegsel in de 1ste alinea van art. 121. De meening is, dat de wet den tijd, binnen welken de afkondiging moet geschieden, bepale voor alle gevallen, waarin dat tijdstip niet bij de af te kondigen wet zelve is voorgeschreven.
Het formulier van afkondiging voor te schrijven, behoort insgelijks aan de wet. Hetgeen de Grondwet er in artikel 72 en in dit artikel, volgens ons ontwerp, van zegt, zal denkelijk voor eene Grondwet, nu men de grenzen tusschen hare taak en die der gewone wet, beter dan in 1814, begint te onderscheiden, reeds meer dan genoeg schijnen.

Art. 87.

De reden, welke art. 121, 1ste alinea, der Grondwet met opzigt tot wetten heeft doen vestigen, geldt ten aanzien der maatregelen van inwendig bestuur evenzeer. Hierop is het *eerste* der voorgestelde artikelen gegrond.
Het *andere* komt voort uit de erkenning van tweederlei waarheid: dat de algemeene Wetgevende Magt het gansche Rijk omvat; *en* dat zij ten aanzien der Kolonien in den regel anders, dan hier te lande, te werk moet gaan. Uit dien hoofde onderscheidt het artikel, tegen het beginsel dat eene wet, niet bijzonderlijk bestemd voor een deel, het geheel verbindt, het europeesche en het koloniale gebied der wetgeving.
Door deze onderscheiding waarschuwt de Grondwet den wetgever, dat zoowel de onderwerpen zijner zorg, als hare grenzen, en de regels door hem te stellen, over zee anders kunnen zijn, dan aan deze zijde. Het is er geenszins om te doen, den wetgever op te roepen tot voorbarige tusschenkomst in hetgeen op den voet, waarop de Kolonien worden geregeerd, zeer wel kan blijven. Maar verandering van hetgeen ook daar in 't wezen *wettelijke* bepaling is, moet buiten den Rijkswetgever niet kunnen geschieden. Of waagt men te beweren, dat de Kolonien enkel *bestuur*, zonder *wetten*, kennen of eischen?
Hetgeen wij verlangen, vragen wij niet alleen opdat aan de wetgeving haar regt wedervare; wij vragen het vooral in het belang der koloniale huishouding. Plaatsing der Kolonien onder den waarborg van het wetgevend gezag des Rijks zal, om slechts één uit zoo vele voordeelen te noemen, het aanleggen van vaderlandsche kapitalen en nijverheid over zee oneindig bevorderen.

VI. AFDEELING

Van de Begrooting der uitgaven van het Rijk.

Art. 88. [2]

Eene Begrooting, die niet alle uitgaven en alle ontvangsten

[1]) Betreft art. 121 Gw. [2]) Betreft art. 122 Gw.

omvat, beantwoordt niet aan de reden, om welke eene Begrooting wordt vastgesteld. De reden geldt ten aanzien van alle of zij geldt ten aanzien van geene uitgaven en ontvangsten. Het is dus onvermijdelijk, de koloniale uitgaven en ontvangsten, in zoover zij Rijksuitgaven en ontvangsten zijn, onder den regel te brengen. Eene Begrooting moet volledig zijn; dit is haar eerst en volstrekt vereischte; doch hare inrigting kan, mits de rekening, welke het afgeloopen huishouden moet regtvaardigen, naauwkeurig zij, zonder schade grootelijks verschillen. Zij kan meer of min in bijzonderheden gaan, of bij algemeene omtrekken blijven. Onder inachtneming dezer vrijheid ziet men niet één wezenlijk beletsel, om de raming van koloniaal huishouden, die toch noodig en ook gebruikelijk is, dewijl zonder haar aan een ordelijk beleid niet te denken ware, in de wet op te nemen.

Art. 89. [1])

Tweejarige begrooting ten jare 1840 bij vergelijk in de Grondwet gebragt, strookt niet met het gebod eener *jaarlijksche* vergadering der Staten-Generaal, noch met de *jaarlijksche* rekening, noch met de *jaarlijksche* overweging der schuld, in artt. 126 en 197 voorgeschreven. Zij is met het wezen eener Begrooting zelf strijdig. Deze toch is inderdaad jaarlijksch. Tweejarige Begrooting is niets anders dan twee jaarlijksche wetten op eenmaal maken. Men raamt voor twee, elkander opvolgende tijdperken te gelijk, in weerspraak met het beginsel, dat men het plan voor ieder tijdperk van de *laatst* voorgaande feiten doe afhangen. Ook zal de voorbereiding zoowel als het overleg der Begrooting, jaarlijks wederkeerende, in gemak, eenvoudigheid en spoed winnen. Eene zorge, die slechts om de twee jaren terugkomt, is, nadat men haar een jaar ter zijde stelde, een *buitengewone* last.

Art. 90.

Ten gevolge der zoo even verklaarde artikelen.

Art. 91.

1ste alinea. De verdeeling in hoofdstukken dient om het gelijksoortige te vereenigen of het ongelijksoortige te scheiden. Wanneer nu onder één departement van bestuur zeer verschillende takken zijn zaamgevat, zal de verbindtenis, welke de 1ste alinea van art. 125 oplegt, om de uitgaven evenwel in één hoofdstuk te dwingen, tegen de instelling zelve werken.

Het komt evenzeer als ongepaste belemmering voor, dat de 2de alinea verbiedt, een hoofdstuk in meer dan ééne wet te vervatten.

De 3de alinea is reeds nu onnut, en moet vooral wegvallen, zoodra het geoorloofd is, den inhoud van één hoofdstuk over eene meerderheid van wetten te verdeelen.

Art. 92.

Misschien ligt dit beginsel aan art. 124, en zonder twijfel aan ieder wèl bestuurde huishouding, ten gronde. Geene uitgave dan uit een daartoe beschikbaar inkomen. De wet van uitgaven en die der middelen zijn een zóó naauw verbonden geheel, dat de inwilliging der eerste die der laatste onderstelt; en altoos de uitvoerbaarheid der eerste op de laatste moet wachten.

Art. 93. [2])

Het verslag, dat wij meenen (vergelijk *Art.* 137 van dit ontwerp), behelst de rekening, die, sluitende op de Begrooting, echter veel uitvoeriger moet zijn, dan de uitvoerigste Begrooting mag wezen. De rekening der uitgaven verantwoordt het gebruik van 't geen als een algemeene post op de Begrooting voorkwam, in de bijzonderheden. De middelen worden niet dan onder beding dier regtvaardiging, aangewezen. De Begrooting wordt aangenomen op grond van vermoedelijke behoefte; eerst het onderzoek der gedane uitgaven leidt tot kennis der werkelijke huishouding. Begrooten is een plan ramen; de rekening beoordeelen is de uitvoering van het plan keuren. De beslissing der Wetgevende Magt kan bij het laatste minder nog dan bij het eerste worden gemist. Bij het begrooten *vragen* de Ministers eenvoudig, met opgave van redenen; wat beteekent of hoe werkt, zoo de rekening niet moet worden gewettigd, hunne grondwettige aansprakelijkheid? Het vaststellen der Begrooting is slechts de aanvang eener regeling, die met bekrachtiging der rekening wordt voltooid.

[1]) Betreft art. 123 der Gw. [2]) Betreft art. 126 der Gw.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Staten der Provinciën.

I. AFDEELING

Van de zamenstelling der Staten van de Provinciën.

Artt. 94 en 95.

De noodzakelijkheid om deze artikelen, zooveel zij de Standen en zamenstelling der Provinciale Staten betreffen, te laten wegvallen, behoeft geen ander bewijs dan de tegenspraak, waarin de Grondwet met zich zelve is, en de reglementen op de zamenstelling der Staten, op het Bestuur der steden en die op het Bestuur ten platten lande, benevens de ontwerpen tot voldoening aan art. 6 der Grondwet. Keuze door Standen, heerschappij van bijzonder Standsbelang, is regtstreeks in strijd met de Grondwettige bestemming der Staten, uitsluitend het *algemeen* belang der provincie te vertegenwoordigen. De reglementen, en reeds die van 1814 en 1815, bij de onmogelijkheid om Standen te vinden of op te rigten, kwamen tot eene geheel willekeurige kiesorde zonder eenheid of regerend beginsel. De ontwerpen ter voldoening aan art. 6 wenden en keeren zich om redelijker instellingen, dan de Grondwet toelaat, te formeeren: een werk *tegen* de Grondwet, waarop zij geene dan belemmerende kracht oefent.

Wij breugen, in overeenstemming met *Art.* 56 van dit ontwerp, het eenvoudige beginsel in de plaats, waarheen onze wetgeving gestadig streeft, en dat, stonden de gemelde artikelen niet in den weg, ons hoogst waarschijnlijk reeds beheerschte.

Artt. 130—132 zijn, met uitzondering der laatste alinea van het eerstgenoemde artikel, vreemd aan deze Afdeeling. Men komt er beneden, bij *Art.* 111 van dit ontwerp, op terug.

Art. 96.

Dat art. 135 niet hier behoort, maar, overeenkomstig met zijne plaatsing in de Grondwet van 1814, aan het eind der IIde afdeeling, zal gereedelijk worden erkend.

Bij de 1ste alinea heeft men getracht, het wezen van het ambt, met name de betrekking tot de Staten, juister te begrenzen, en aldus zoo menig grof misverstand te keeren, dat, begunstigd door de onbepaalde woorden van art. 135, de ontvouwing der provinciale autonomie tot hiertoe grootelijks verhinderde.

Onder zulke benaming als Hij goedvindt, lieten wij weg, niet enkel omdat zoodanige bepaling vreemd is aan eene Grondwet, maar ook dewijl ons de titel, *commissaris des Konings*, de regte naam schijnt, minder dan een ander, dan de tegenwoordige inzonderheid, voor valsche voorstellingen vatbaar.

Op de 3de alinea van art. 135 is de aanmerking bij *Art.* 55 van dit ontwerp toepasselijk.

Art. 97. [1])

Is de uitdrukking: *ik zweer dat ik de Grondwet van het Rijk zal onderhouden*, ZONDER DAARVAN OP EENIGERLEI WIJZE OF ONDER EENIG VOORWENDSEL HOE OOK GENAAMD, AF TE WIJKEN: dragelijk? Woorden zonder beteekenis, gedachte of indruk moeten in dergelijk opstel met zorg worden vermijd.

Voor het overige werd de wijziging ook hier bestuurd door het hoofddenkbeeld, dat de Grondwet bij dergelijke formulieren voor oogen had, een kort begrip van de pligten der betrekking te geven.

Art. 98. [2])

Dat de wet beslisse, hoe dikwerf de volle Statenvergadering jaarlijks in den regel worde gehouden, is, gelooven wij, op zich zelf en in verband met *Artt.* 104 en 110 van dit ontwerp natuurlijk, en noodig van wege de beperkingen, door gewoonte, zoowel als door het reglement van zamenstelling der Staten, art. 68, ingevoerd.

Voor de openbaarheid van de zittingen der Staten-Generaal of van de regtspleging spreekt niet ééne reden, die niet zou gelden ten aanzien der provinciale vergadering. Openbaarheid is hare eigenschap. Op welke wijze ook gekozen, zal een vertegenwoordigend ligchaam, dat achter gesloten deuren blijft schuilen, zijn naam en karakter verloochenen.

Het aangehaalde artikel is hetgeen *Art.* 70 van dit ontwerp behelst.

[1]) Betreft art. 136. Gw. [2]) Art. 137

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Artt. 99 en 100.

Vergelijk op *Artt.* 60 en 74.

II. AFDEELING

Van de magt der Staten-provinciaal.

Art. 101.

Het onderscheid der uitgaven, bij de 1ste en 2de alinea aangenomen, is op de tweeledige roeping der Staten, belast met Rijksbestuur in de provincie, *en* met hare bijzondere huishouding, gegrond. Op de Staatsbegrooting behooren de kosten, door de Staten in de eerste hoedanigheid, dat is in het algemeen belang, gedaan. Hiertoe moet dus, onzes inziens, het voorschrift van art. 141 der Grondwet worden beperkt.

De twee bijgevoegde alinea's zijn uitbreiding van art. 148 der Grondwet. Op de begrooting der uitgaven, in het bijzonder provinciaal belang te doen, is de regel van art. 144, 2de volzin, toepasselijk.

Provinciale belasting, tot dekking dezer uitgaven, is aan bekrachtiging bij de wet onderworpen, ten einde de Wetgevende Magt des Rijks zorge, dat de werking van het algemeene belastingstelsel door provinciale belasting niet worde gestoord.

Art. 102.

Zie op *Art.* 56.

Art. 103. [1])

De Grondwet loopt op de gewone wet vooruit, wanneer zij de deelen van algemeen bestuur, aan de Staten op te dragen, zelve omschrijft. Zij bindt alzoo den wetgever, waar hij vrij dient te blijven. De omschrijving moet niet, dan in overeenkomst met de geheele, veranderlijke inrigting van algemeen bestuur, geschieden. Bovendien is het oproepen van den gewonen wetgever zoo noodig, vermits hij algemeene voorschriften nader kan bepalen of uitwerken, dan in eene Grondwet mogelijk is; en onze wetgever hetgeen de Grondwet hem niet uitdrukkelijk toewijst, getuige de ondervinding ook in dit stuk, laat liggen. De noodzakelijkheid echter, dat de regeringsregten van een vertegenwoordigend ligchaam als dat der Provinciale Staten, en dat gestadig een Commissaris der Kroon nevens of over zich in zijn midden heeft, van de *wet*, niet enkel van koninklijke besluiten, stellige en uitvoerige bepaling ontvange, zal niet ligt worden betwist.

Art. 104. [2])

Het begrip, dat zich verbergt achter de woorden: *de beschikking en beslissing van alles wat tot de gewone inwendige politie en œconomie behoort*: dient, meenen wij, helderder en juister uit te komen. *Regeling* duidt, in overstelling tegen *bestuur*, de provinciale wetgeving aan, waarop ook de 2de volzin van het artikel ziet.

„*Door de Wet* overgelaten": om ook hier den wetgever te nopen, dat hij den huishoudelijken werkkring der Staten, waarvan de Grondwet slechts den omtrek kan geven, *organiseere*.

Bij de 2de zinsnede was het noodig, het artikel aan te halen, in *Art.* 101 van ons ontwerp opgenomen. Ook de verordeningen, aldaar bij de twee laatste alinea's bedoeld, zijn verordeningen voor het algemeen provinciaal belang gemaakt of te maken.

De woorden: *alvorens haar beslag te hebben*, doen tot den zin niets af, behalve dat zij dien verduisteren.

Art. 105.

Zoo veel art. 145 eenige beteekenis en toepassing *kan* hebben, zal het wel in de wet, bij de twee voorgaande artikelen aangewezen, te huis behooren.

Art. 106.

Over de beperking der 2de zinsnede van art. 146 vergelijk boven op *Art.* 49.

Art. 107. [3])

Hier, gelijk in zóó vele gevallen, komt de regel te pas, dat de Grondwet slechts het beginsel moet stellen, en de uitwerking van het systeem overlaten aan de wet. Het algemeene voorschrift van art. 147 kan eerst door nadere bepaling van den vorm, van het gebied of eigenlijk onderwerp, en van de gevolgen der uitoefening van de bedoelde magt, rijp worden voor de toepassing.

Voor *buiten effect stellen* schreven wij *vernietigen*, omdat de Koninklijke Magt zóó ver moet kunnen gaan.

Art. 108.

De reden is in *Art.* 101 van het ontwerp opgesloten.

Art. 109.

Hetgeen art. 150 boven een reglement van orde, dat de Statenvergadering van zelfs, zonder letterlijke magtiging der Grondwet, kan maken, bedoelt, eischt regeling bij de wet in *Artt.* 103, 104 en 110 door ons ingeroepen. Eene regeling, die bij het algemeene en 't geen alom op eenvormigen voet behoort te worden gebragt, blijvende, geenszins uitsluit, dat 't geen naar den bijzonderen toestand van elke provincie moet verschillen, door provinciale reglementen worde gesteld.

Art. 110.

Uit het zoo even verklaarde inzigt vloeit de bijvoeging in art. 151 voort. *Volgens de regels door de wet te stellen*: de Grondwet geeft voorschriften aan de wet, en de wet, na hare taak te hebben vervuld, draagt de verdere ontwikkeling, die uiteen kan loopen, aan provinciale reglementen op.

Zoo min in art. 151, als elders in de Grondwet, wordt wèl onderscheiden wat Rijkszaak en wat Provinciezaak is. *Alles* b.v., *wat tot de uitvoering der algemeene wetten betrekking heeft*, te laten beschikken door provinciale reglementen, is eene verwarring van magt, welke, zoo de Staten naijverig op hunne grondwettige pligten waren geweest, vreemde gevolgen kon hebben gehad.

III. AFDEELING

Van de Plaatselijke Besturen

Art. 111. [1])

Bij juister begrip van den Staat, dien men werd geroepen te regelen, zou men, gelooven wij, reeds in 1814 en 1815 de inrigting der plaatselijke gemeenten aan de wet hebben opgedragen. Sedert dien tijd is de noodzakelijkheid, om hetgeen de reglementen volgens artt. 130—132 en 152 der Grondwet deden, te vervangen door de wet, op meer dan éene wijs gebleken.

De reden, om de gemeentelijke inrigting op bijzondere plaatselijke reglementen te laten aankomen, was het onderstelde verschil van plaatselijken toestand. Maar de uitkomst heeft deze, inderdaad ten onregte aangenomene, reden verloochend. De reglementen hebben ons, hetzij voor alle steden, hetzij voor alle gemeenten ten platten lande, in 't wezen en nagenoeg letterlijk éene zelfde in vele opzigten ongerijmde en onuitvoerlijke, door en door gebrekkige inrigting gegeven, tot welker algemeene verbetering de Grondwet geen weg opent. Zonder een enkel der voordeelen aan eene met de Volksvertegenwoordiging overlegde wetgeving gepaard, hebben wij al hare eenvormigheid, welke de Grondwet juist wilde mijden. Het doel is gemist, omdat men een plan had geteekend, zonder den grond te kennen.

Bij dezen strijd der uitvoering tegen de Grondwet kwam, sedert 1840, een strijd der Grondwet tegen zich zelve. Het is, welke uitvlugten men zoeke, onvereenigbaar, dat de inrigting der gemeentebesturen afhange van de reglementen, bij artt. 130—132 en 152 bedoeld, en dat tevens de wet, gelijk de verandering van art. 6 wil, zoowel de bevoegdheid om aan de Plaatselijke Besturen deel te nemen, als het stemregt in de steden en ten platten lande regele. Vóór 1840 was het althans eene zelfde soort van magt, welke *en* de zamenstelling *en* de keuze *en* de bevoegdheid der plaatselijke gemeentebesturen ordende. Thans zijn het twee magten, die zich, zonder vaste omschrijving, op een zelfde gebied doorkruissen, botsen en verlammen. Het moet weder éene magt, en deze kan geene andere dan die der wet zijn.

Intusschen is de inrigting der plaatselijke gemeenten voor het karakter van den ganschen Staat zoo beslissend, dat de Grondwet wel eenige hoofdregels mag geven. Aan den anderen kant schijnt

[1]) Betreft art. 143 Gw. [2]) Betreft art. 144 Gw. [3]) Art. 147.

[1]) Betreft art. 152 Gw.

onnoodig te zeggen, hetgeen in den aard eener algemeene wet ligt, dat zij eene ontwikkeling harer beginselen binnen zekere grenzen, gelijk onderscheidene bijzonderheden der inrigting, aan de autonomie van het plaatselijk gezag zelf kan voorbehouden.

Art. 112. [1])

Regeling en bestuur, als boven *Art.* 104. Het aangehaalde artikel is hetgeen *Art.* 107 van dit ontwerp voorstelt.

Artt. 113—115. [2])

De vrijheid van regeling en bestuur, bij *Art.* 112 gewaarborgd, eischt, dat de wetgever de noodige perken dier vrijheid evenzeer in de Grondwet geschetst vinde.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van de Justitie.

I. AFDEELING

Algemeene beschikkingen.

Art. 116.

Bij de invoering van *een algemeen Wetboek van de manier van procederen* heeft de wetgever reeds gedaan, niet juist wat de Grondwet zegt, maar wat zij moest hebben gezegd. In overeenstemming hiermede, noemt ons ontwerp *twee* Wetboeken, van burgerlijke regts- en van strafvordering.

Dewijl het hoofddoel van art. 161 is, eenheid en algemeenheid der wetgeving over de gemelde onderwerpen voor het gansche Rijk volstrekt en met nadruk te gebieden, scheen het noodig, de uitzondering, bij het 2de artikel onder *Art.* 87 voorgedragen, hier aan te dringen.

Art. 117.

De 1ste volzin van art. 162 is veel te onbepaald, zonder regelende kracht, en heeft tot niets gediend, dan om er soms valsche gevolgen uit af te leiden.

Uit het 2de deel van het artikel wordt door de voorgestelde verandering de twijfel weggenomen, waaraan het, bij zulk eene zaak vooral te onpas, tot dusverre bloot stond.

Verklaring in elk bijzonder geval, dat het algemeen nut onteigening gebiedt, door eene wet, deze vorm schijnt, waar hij uitvoerlijk is, boven ieder anderen de voorkeur des te meer te verdienen, hoe menigvuldiger in onzen tijd onteigening ten behoeve van openbare werken wordt gevorderd. En in een land van den omvang van het onze wordt zoodanige tusschenkomst der Wetgevende Magt, mits zij niet in den kring der uitvoering trede, zeer mogelijk geacht. Eene tusschenkomst, die niet belet, dat eene algemeene wet regels geve voor de inrigting en behandeling der voorstellen van onteigening.

Wij geven in bedenking, of het noodig voorkomt, het begrip van algemeen nut bij de Grondwet zelve nader te kenmerken; zoodat althans de beperkende uitleg, als ware algemeen nut slechts dat van den Staat in zijn geheel, aan de eene zijde, en aan de andere de grenzenlooze uitbreiding, als mogt in het belang van elke meerderheid van individus worden onteigend, wierd tegengegaan.

Behoorlijke, bij *schadeloosstelling*, van de hoegrootheid verstaan, wordt geacht in *schadeloosstelling*, te zijn begrepen. Schadeloosstelling toch, die het niet ten volle ware, zou geen schadeloosstelling zijn. Daarentegen meent men, dat het beginsel van *voorafgaande* voldoening den wetgever als volstrekte voorwaarde moet worden ingeprent.

Art. 118. [3])

Op *eigendom* en *schuldvordering*, burgerlijke regten, te laten volgen *of burgerlijke regten*, schijnt niet dragelijk. Van daar de ontworpen verandering.

Art. 119. [4])

Kan men zeggen, dat *regtbanken bij de Grondwet worden ingesteld*? Neen. Hoevele regtbanken de Grondwet ook noeme, zij stelt er geen enkele in. De wet stelt ze in. Dit ligt in den aard der zaak, en wordt uitgedrukt in art. 161. Ons ontwerp noemt zeer weinig regtbanken, zoodat hier de onjuistheid nog duidelijker in het oog zou vallen.

Of ten gevolge dezer Grondwet: een aanhangsel om op te nemen 't geen welligt buiten de vorige bewoording viel. Hierdoor wordt deze, zooverre zij bepaald scheen, wederom te eenen male onbepaald. Het gansche artikel, aldus gesteld, mist doel en vaste beteekenis. Welke zijn, behalve die, welke *bij* de Grondwet worden ingesteld, de regtbanken, *tengevolge* dezer Grondwet ingesteld?

Art. 120.

Het bijvoegsel in art. 166 wordt noodig gekeurd, om de bijzondere regtspleging over het krijgsvolk te regtvaardigen. Aldus wordt tevens *de wet voor het krijgsvolk* in 't algemeen genoemd en behoeft men dus te dezen aanzien geene andere magtiging, gelijk die welke nu is vervat in de 1ste alinea van art. 186 ten slotte, aan den wetgever.

Art. 121. [1])

Men kan niet gelooven, dat een artikel in eene vroegere Staatsregeling, toen tegen eene ontbondene en gistende maatschappij eene *loi des suspects* noodig scheen, ingelascht, en sedert nergens herhaald, eer de Grondwet voor het Nederlandsche volk, dan die van andere rustige en welgevestigde natien, dient te brandmerken. In allen geval is het een politiewapen voor *buitengewone* tijden; en al oordeelde men hiertegen bijzondere, buitenregterlijke, voorziening in de Grondwet noodig, het artikel bleef, onzes inziens, niet te min verwerpelijk. Men behoorde dan, wilde men overeenkomstig met den aard eener Grondwet en met de beweegreden handelen, den wetgever te hebben gemagtigd om, in zulke omstandigheden, voor een bepaalden tijd en onder bepaalde voorwaarden het regt te geven tot inhechtenisneming zonder regterlijk bevel.

Art. 122.

Het openen of doen openen van iemands brieven tegen zijnen wil, is geen mindere, ja gevaarlijker aanranding der bijzondere vrijheid, dan wanneer verklikkers in zijn huis worden gezonden, om zijne vertrouwelijke gesprekken af te luisteren, zoodat het, naar het voorbeeld van andere Staten, evenzeer te pas komt, den wetgever te verpligten, dat hij het geheim der brieven, als dat hij de woning van den ingezeten doe eerbiedigen.

Onder de gevallen, door de wet uit te zonderen, hebben wij in de eerste plaats regterlijk onderzoek op het oog.

Art. 123.

Uit art. 170 der Grondwet, vergeleken met art. 171, mag men afleiden dat bij vrijspraak noch aanhaling van artikelen der wet, noch vermelding van gronden wordt gevorderd. Waarom, als of men hier tweederlei verschillend gebod gaf, bij *crimineele* vonnissen *aanhaling van de artikelen der wet, waarop de uitspraak is gegrond*, en bij *civiele*, *vermelding der gronden*, *waarop dezelve zijn geweest*, geëischt? Ook is de bewoording, *crimineele vonnissen*, te beperkt. Verbetering schijnt bij gevolg onvermijdelijk; en deze heeft geleid tot het eenvoudig, alle drie artikelen in één zamenvattend, opstel.

Artt. 162 en 168 en dat, 't welk wij onder *Art.* 122 wenschten te zien bijgevoegd, behoorden eigenlijk in het *Eerste* hoofdstuk. De plaatsing in het hoofdstuk *van de Justitie* doet op die voorschriften van algemeener natuur een valsch licht vallen. Doch wij meenden niet te moeten verschikken, dan waar de wanorde te zeer stoort.

II. AFDEELING

Van den Hoogen Raad, de Hoven en Regtbanken.

Art. 124. [2])

Het lidmaatschap van den Hoogen Raad heeft met provincialisme niets te doen. Het is ook onmogelijk te zeggen, welke bindende kracht het voorschrift hebbe. Moet bij de keus op de geboorte of op het ingezetenschap in eene bepaalde provincie worden gelet? Hoe het zij, de bijvoeging, *zoo veel mogelijk*, wischt den regel weder uit. Zoodat niet overig blijft dan belemmering.

[1]) Betreft art. 153 Gw. [2]) Artt. 154-157. [3]) Art. 163. [4]) Art. 164.

[1]) Betreft art. 167 Gw. [2]) Art. 173.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 125. [1])

De hoofdgrond om het regt van benoeming tusschen de Tweede Kamer en den Koning te verdeelen, is de waarborg voor geheele onafhankelijkheid der regters, dien men in 't geval der teregtstelling van een Minister behoeft. Deze grond valt, bij aanneming van ons voorstel onder *Art.* 128, weg. En dan hernemen de redenen, welke het onraadzaam maken, de vrijheid der Kroon te beperken, eene talrijke vergadering tot dergelijk ambt mede te laten benoemen, en de Staten-Generaal in de verantwoordelijkheid voor de gedane keuze in te wikkelen, de bovenhand.

Artt. 126 en 127.

Bij art. 126 worden de leden der Staten-Generaal en de Hoofden der departementen van algemeen bestuur niet genoemd van wege *Art.* 128.

Beide artikelen der Grondwet, 175 en 176, gaan onzes inziens te ver, wanneer zij de bevoorregting der genoemde personen ook over hunne gemeene misdrijven uitstrekken. Bij gemeene misdrijven houdt de reden der bevoorregting op, en mag ongelijkheid voor de wet te minder in stand blijven, daar zij aan de bevoorregte personen zelven schaadt.

Vervolging van leden van den Raad van State en van 's Konings Commissarissen in de provincien afhankelijk te maken van een verlof der Staten-Generaal, is dit iets anders dan misverstand? Of hoe past het in onze orde van zaken?

Art. 128.

Art. 175 der Grondwet waarborgt de vervolging van ministerieele misdrijven geenszins. Het verlof, door de Staten-Generaal te geven, kan geen ander doel hebben dan om de Ministers te beschermen, en beperkt de vrijheid der Vertegenwoordiging om eene klagt tegen een Minister in te dienen. Of er vervolging zal plaats hebben, dit wordt beslist door den procureur-generaal bij den Hoogen Raad, of, des noods, door den Hoogen Raad zelven, die beiden, met eene groote menigte van gewone werkzaamheden zijn overladen; en, al oordeelen zij met volkomen onafhankelijkheid, al is hun politische blik even ruim en vast als hunne wetgeleerdheid, beiden huiverig zullen zijn, een zoo buitengewoon en veruitziend geding uit eigen beweging aanhangig te maken.

Beregting der Ministerieele misdrijven door een *gewoon* strafregterlijk collegie onderstelt, dat zij, gelijk andere veel omvattende begrippen of classen van misdrijf, door den wetgever worden *gespecificeerd.* Dan dit is tot hiertoe, ondanks alle proefnemingen, nergens gelukt, en schijnt, van wege den grooten omvang der Ministerieele verantwoordelijkheid en onberekenbare verscheidenheid, waarin Ministerieel misdrijf zich kan voordoen, steeds te moeten falen. De kring van andere ambten is beperkt tot de uitvoering van bijzondere deelen van wetgeving of tot bijzondere takken van bestuur; de Ministerieele ambtspligt daarentegen omvat het geheele bestuur van den Staat en alle deelen, wier zelfstandige handhaving niet bepaaldelijk aan anderen is opgedragen. Er moet bij gevolg aan den regter in een ministerieel geding, ten aanzien èn van de qualificatie der daad, èn van het oordeel over de schuld, èn van de bestraffing, eene vrijheid worden gelaten, welke de regels van het gewone strafregtsgebied verre te buiten gaat, eene vrijheid die niet wel dan aan een buitengewoon Hof, uitsluitend voor dit regterschap zaamgesteld, schijnt te kunnen worden geeigend.

De verbindtenis van tweederlei zóó verschillende magt in één collegie *schaadt* ook, onzes inziens, aan twee zijden. De behandeling der zaak, als van gemeene misdrijven, de uitspraak van een gewoon Hof, welks geest bekend, en aan dagelijksche openbare kritiek sedert lang onderhevig is, hebben niet het hoog gezag noch maken den indruk, welke de regtspleging over een Minister moeten onderscheiden. Aan den anderen kant lijdt het Hof er zelf bij. Het komt in aanraking met de politische hartstogten, welke een ministerieel geding steeds zal opwekken. En voor het aanzien van onpartijdigheid, dat het Hof ten opzigte aller gewone zaken bovenal ongekreukt moet behouden, is niets minder wenschelijk, dan dat zijne politische uitspraak het in verdenking brenge, of in de algemeene achting doe dalen.

Het komt alleszins noodig en betamelijk voor, de beregting van de ambtsmisdrijven van de leden der Staten-Generaal met die der Ministers gelijk te stellen. Het lidmaatschap van de Staten-Generaal kan wel niet een *ambt* worden genoemd; intusschen acht men voor de misdrijven, welke de leden der Staten-Generaal als zoodanig plegen, ambtsmisdrijf de beste, minst twijfelachtige benaming.

De Grondwet schetst niet meer dan de eerste trekken der instelling, die wij vragen; de verdere regels voor de oprigting, zamenstelling en regtspleging van het, regts- en staatkundige bestanddeelen vereenigende, Hof geeft de wet.

Hield men het niet voor duidelijk genoeg, dat de magt, bij art. 178 der Grondwet aan den Hoogen Raad toegekend, ten aanzien van het Hof van Staat niet kan werken, men moest de uitzondering, het zij in dit artikel, het zij in art. 178, met zooveel woorden maken.

Art. 129.

Ontstaan in 1814, toen men van het onderscheid tusschen eene Grondwet en de gewone wet geen heldere voorstelling had, strekten artt. 179 — 183 inzonderheid om te verklaren, hoeverre men noch de Fransche inrigtingen wilde, noch zich gebonden achten door die der Republiek. Ook waar zij niet van wezenlijke beteekenis ontbloot zijn, treden die artikelen in de taak eener wet van regterlijke inrigting, en belemmeren zij den gewonen wetgever op zeer ondienstige wijze.

Eene Grondwet, die aan den gewonen wetgever het werk uit de handen neemt, doet niet alleen dezen, maar, zich op een veranderlijk terrein plaatsende, harer eigen vastigheid en duurzaamheid afbreuk.

Art. 130.

Ook art. 184 heeft het nadeel eener de wet te zeer bindende Grondwet doen gevoelen. Het artikel is daarenboven in sommige deelen onjuist en twijfelachtig; een vruchtbaar twistpunt in stede van zuivere regel te zijn. Men meent, dat het hoofddoel, de onafzetbaarheid der regters en ambtenaren van het Openbaar Ministerie te verzekeren, kan worden bereikt, zonder den wetgever te hinderen bij de beschikkingen, die eene goede regterlijke dienst moeten waarborgen.

Art. 131. [1])

Gelijk op *Art.* 129. De wet is reeds door artt. 161 en 164 duidelijk geroepen. Vergelijk ook *Art.* 120 van dit ontwerp.

ZESDE HOOFDSTUK

Van de Godsdienst.

Art. 132. [2])

De uitleg, aan *bestaande* ook door de publieke magt niet zeldzaam gegeven, alsof de gelijkheid van bescherming enkel aan de gezindheden, op het tijdstip van de invoering der Grondwet binnen het Rijk *bestaande*, wierd toegezegd, eischt, dat men dit struikelblok wegneme, om het grondbeginsel gaaf te doen erkennen.

Kerkgenootschappen is, naar onze meening, het woord voor het begrip, dat door *gezindheden* onvolkomen wordt uitgedrukt.

Art. 133.

Art. 191 is bestemd om den wetgever voor te schrijven, dat hij de toelating aller openbare, of eigenlijk kerkelijke, godsdienstoefening van wege de *overheid* als regel verzekere, en geene uitzondering van dien regel veroorloove, dan op de gronden, hier met name vermeld. Dit beginsel vinden wij in het oorspronkelijke opstel, dat der Grondwet van 1814, naar eisch omschreven. Betaamt het, eene Grondwet te laten zeggen, dat wet of Uitvoerende Magt eene openbare Godsvereering kan *belemmeren?* Zooals het staat in onze Grondwet, luidt het als eene, niet zeer keurige, instructie aan deze of gene politie-overheid. Het artikel van 1814 strekt, duidelijker dan dat van 1815, om de instelling en openbare handeling van kerkgenootschappen geheel onder het gemeene regt te brengen; d. i. ze aan geene andere publieke voorwaarden, dan die ten opzigte van het openbaar bestaan van andere zedelijke lichamen of vergaderingen worden gesteld, te onderwerpen. En dit kan niet duidelijk genoeg worden gezegd.

Art. 134.

De Koning kan niet *zorgen*, dat de toegestane penningen tot

[1]) Betreft art. 174 Gw.

[1]) Betreft artt. 186 en 187 Gw. [2]) Betreft art. 189 Gw.

geen andere, dan de aangewezen, einden worden besteed. Hij kan slechts toezigt oefenen, en verantwoording vragen. Maar om dit vermogen en dezen pligt te vestigen, is het voorschrift van art. 193 in de Grondwet geenszins noodig. Het is overblijfsel van een nog veel ruimer voorschrift in de Grondwet van 1814, art. 139, dat men bij de herziening in 1815 te regt verwierp, om redenen, die ook nog op art. 193, schoon flaauwer, vat hebben.

Art. 135. [1])

De weglating der 1ste alinea wordt voorgesteld, niet slechts omdat het woord *zorgt* min juist is voor toezigt of bescherming; en de Koning inderdaad niet kan zorgen, dat geene stoornis plaats hebbe; ook niet enkel dewijl het van zelf spreekt, dat de Koning eene door de Grondwet gewaarborgde vrijheid, zoover zijne magt reikt, moet handhaven; maar inzonderheid om de gevolgtrekking te verhoeden, alsof de maatregelen tot handhaving dier vrijheid door het Koninklijk Gezag alléén, met uitsluiting van den wetgever, tot wien, onzes inziens, in artt. 189 en 191 voornamelijk wordt gesproken, konden worden genomen.

De 2de alinea legt op den Koning, zoo men, om de bovengemelde reden, *zorgt* vervangt door *waakt*, een zeer wezenlijken pligt der Uitvoerende Magt, gestadig toezigt over de handelingen der kerkgenootschappen met betrekking tot de wetten van den Staat.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van de Finantien.

Art. 136. [2])

Niet *de belangen van de schuldeischers van den Staat te bevorderen*, maar hun *regt* te beschermen, kan oogmerk eener Grondwet zijn. De stelling, in ons *Art.* 136, dient hoofdzakelijk om te beveiligen tegen de dwaling, waartoe eene Wetgevende Magt in donkere tijden kon vervallen, alsof verbindtenissen met publieke schuldeischers, in den vorm eener wet gevestigd, door eene nieuwe wet éénzijdig, of zonder hunne toestemming, mogten worden veranderd.

Art. 137.

De 1ste alinea van art. 200 is wederom een voorbeeld dier uitvoerigheid, welke, voor eene Grondwet te veel, voor eene gewone wet te weinig zeggende, verlegenheid baart. Zooals het artikel nu is gesteld, kan men beweren, gelijk men de onvolledige wet van 1820 verdedigde met de Grondwet, dat de instructien, bij de wet te geven, uitsluitend de opgenoemde stukken moeten betreffen.

De eisch, dat de bij *Art.* 93 van dit ontwerp gevraagde rekening niet, dan onder het zegel van de Rekenkamer, worde aangeboden, is als het middenpunt, waar al hare verrigtingen in zamenloopen.

Wat het lidmaatschap der Rekenkamer met geboorte of ingezetenschap in eenige bepaalde provincie gemeen heeft, ziet men niet in. Hier zou men zelfs uit het voorschrift der 2de alinea kunnen besluiten, dat het getal der leden althans zóó groot als dat der provincien moest zijn.

Pleit er, bij rigtige behandeling der Begrooting, nog eene overwegende reden voor het regelen van de bezoldiging door de wet? Zoo ja, men zou deze uitzondering op den regel der 1ste alinea van art. 60 in de 3de alinea van ons ontwerp alhier moeten inlasschen.

Voor 't overige vergelijk ten aanzien dier alinea het gezegde op *Art.* 130.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van de Defensie.

Art. 138. [3])

Bij het noemen van tweederlei verpligte dienst, zoowel ter zee als te land, beroept men zich op eene erkende behoefte, onder andere in de vertoogen ter gelegenheid der herziening van 1840 blootgelegd.

De verschooning, welke de Grondwet van 1815 zocht in eene, ten deele onjuiste, aanhaling van oude voorbeelden, zal zij wel niet meer noodig hebben.

[1]) Betreft art. 194 Gw. [2]) Betreft art. 197 Gw. [3]) Betreft art. 201 Gw.

Art. 139.

Het bleek sedert lang, dat art. 202 den Koning eene zorge oplegt, die het onmogelijk is te volbrengen. Reeds de wet van 28 November 1818 gebood ontbinding van de infanterie der, van de militie afgezonderde, vaste landmagt.

Art. 140.

De 2de zinsnede van art. 203, waartoe kapitulatien, reeds gesloten, aanleiding gaven, is, onzes inziens, niet enkel nutteloos, en voor zooveel noodig in art. 57 begrepen, maar moet tot onzekerheid leiden over den omvang of de onderwerpen van het gemeen overleg, bij de 1ste zinsnede gevorderd.

Artt. 141 en 142.

Art. 204 past het ontslag van een vijfde op de geheele militie toe. Dan er is nog reden noch regt om de vrijwilligers anders, dan naar de met hen aangegane overeenkomsten te ontslaan. Van hier de vervanging der 2de zinsnede van art. 204 der Grondwet door het voorschrift in de 2de alinea van ons *Art.* 142; een voorschrift, dat tevens allen twijfel over de grens van den gedwongen diensttijd in vrede wegneemt. Voor tijden van oorlog kan dergelijke algemeene bepaling niet worden gemaakt; maar is het evenwel een groot gebrek in de Grondwet, dat verlengde dienstpligtigheid der ingezetenen geheel buiten wettelijke regeling blijft. Hierin wordt voorzien door de laatste alinea van *Art.* 142.

Het voorregt, bij de 2de alinea van art. 205 aan het huwelijk verleend, acht men alleszins ongegrond en verderfelijk. Het spoort slechts tot ontijdige, loszinnige, heillooze huwelijken aan.

Het is een oud, algemeen verwijt aan de Grondwet, dat zij den dienstpligtigen leeftijd te vroeg stelt. Wij hebben echter niet gewaagd, hooger dan tot het twintigste jaar te gaan, omdat de dienst de vestiging in de bedrijvige maatschappij en het burgerlijke leven zoo min mogelijk moet storen. Beter, dat men, na voltooide voorbereiding, zich eerst later vestige, wanneer de strenge diensttijd is afgeloopen, dan dat deze eene reeds verkregen vastigheid afbreke. Ook schijnt de lichaamsrijpte in het twintigste jaar genoeg en evenwel niet te ver gevorderd, om juist van de wapenoefening al het voordeel te trekken, dat zij voor eene verdere krachtige ontwikkeling van het gestel kan hebben.

Art. 143 [1])

Het schijnt, bovenal zoo art. 202 werkeloos is of vervalt, ongeraden, het deel, dat de Koning kan doen zamenblijven, in de Grondwet te bepalen. Het hangt onder andere van het stelsel der wet op de militie af, of een vierde niet te klein, en een hoeveelste deel noodig zij.

Art. 144.

Men heeft getracht, den redelijken zin van het verwarde art. 207 met weinige, eenvoudige woorden te treffen.

Art. 145.

De beperking tot de militie *te land* is geene verandering der gedachte van art. 208.

Art. 146.

Wanneer de geheele krijgsmagt te land in militie bestaat, wordt deze van anderen aard, dan 't geen de Grondwet onder militie bedoelt, en mag het gebruik, dat de Koning noodig acht er van te maken, niet binnen de nauwe grenzen, welke art. 209 trekt, ingesloten blijven.

Art. 147.

Gevolg der verandering van art. 201, boven in *Art.* 138 voorgesteld.

Art. 148.

Wij vragen, of het onderscheid, dat art. 211, ten aanzien der oprigting van schutterijen, tusschen de Plaatselijke Gemeenten

[1]) Betreft art. 206 Gw.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

maakt, niet, zooveel het juist is, behoort in de wet? Het gansche opstel van art. 211 laat haar de vrijheid niet, die zij, ook in verband met de regeling der militie, behoeft.

Art. 149.

Het onderwerp der wet, bij art. 212 zeer onbestemd gelaten, dient, onzes inziens, nauwkeurig te worden bepaald. Het is b.v. onmogelijk, dat alle *bepalingen, welke door den Koning opzigtelijk hetgeen de schutterijen en den landstorm betreft, noodig geoordeeld worden*, voorwerp zijn der wet. Dat het voorstel dier wetgeving, 't zij in haar geheel, 't zij van bijzondere deelen of veranderingen, niet dan van den Koning zou kunnen komen, zal de meening wel niet zijn, schoon de woorden het schijnen te zeggen. Art. 212 verbiedt eigenmagtige vaststelling; het legt den Koning den pligt op, de bepalingen, die hij noodig keurt, bij ontwerp van wet voor te dragen. In allen geval schijnt geene reden hoegenaamd voor het uitsluitend initiatief der Kroon te spreken.

NEGENDE HOOFDSTUK

Van den Waterstaat.

Artt. 150 en 151.

Zonder de bedenking, bij den aanvang dezer Memorie verklaard, hadden wij voorgesteld, het IXde Hoofdstuk af te snijden, onder toevoeging van twee artikelen aan de Afdeeling *Van de magt des Konings.*

Hetgeen de Grondwet in artt. 214—223 doet, wenschten wij de wet, zooveel noodig, te zien doen. De reden, welke in 1814 en 1815 het IXde Hoofdstuk deed ontwerpen, kan voldoende zijn om het beginsel, regeling van het stelsel van den waterstaat door de wet, in de Grondwet op te nemen; niet om onderdeelen en vormen van uitvoering zoo onveranderlijk te maken als de Grondwet zelve. Te diep tredende in een plan van bestuur, blijft de Grondwet niettemin voor eene wet van dit bestuur te onvolledig; het is eene verwarring van bevoegdheid, waaruit gapingen en moeijelijkheden ontstaan, die niemand dan de Grondwetgever kan aanvullen of wegnemen. Van daar zóó vele punten van hoog gewigt in 't stuk van den waterstaat bij ons ongeregeld; zóó vele strijdige belangen in 't midden gelaten en zwevende, omdat men ze, bij gebrek van stellige gronden van beslissing, niet aandurft.

Onder *algemeen* bestuur verstaan wij dat, 't geen den ganschen Staat gelijkelijk begrijpt. Ten aanzien van het *bijzonder* bestuur, of dat der deelen, zal de wet inzonderheid moeten bepalen, wie dat bestuur heeft, met welk gezag, onder welk toezigt, en in welk verband tot het algemeen bestuur. De werkkring der Provinciale Staten is de eerste, welke zich hier aanbiedt. De bepalingen, te dezen aanzien door de wet te maken, zullen, gelijk de artikelen van het IXde Hoofdstuk, eene ontwikkeling zijn, met opzigt tot dit bijzonder onderwerp, van 't geen artt. 143 en 144, naar de boven in *Artt.* 103 en 104 voorgestelde verandering, aan de wet opdragen. Dan volgen de besturen der grootere en kleinere waterschappen binnen eene provincie. Wij zullen niet behoeven te zeggen, dat wij verre zijn op eene wet te doelen, welke de zelfstandigheid dier bijzondere besturen niet zou weten te eerbiedigen.

TIENDE HOOFDSTUK

Van het Onderwijs en het Armbestuur.

Art. 152. [1])

De noodzaak, om, bij de 1ste alinea, in de plaats van eene aanbeveling, die zeer vreemde gevolgen heeft gehad, een regel te stellen, bleek, onzes inziens, ten volle. Hetgeen de *zorg der Regering* in de eerste plaats moest hebben te weeg gebragt, eene goede wetgeving over de grondslagen, waarop de inrigting van het onderwijs, door publiek gezag, 't zij voor geheel het land, 't zij voor eene provincie of plaats geopend, behoort te rusten, dit bleef juist achterwege. In stede dat de hulp, welke het Gouvernement zocht bij de wet van 1806, tot eene nieuwe, omvattende wetgeving, ook ten aanzien van het hooger onderwijs, zou hebben geleid, werd die wet een middel om de medewerking der Staten-Generaal, en alzoo de vestiging eener niet door koninklijke besluiten buigzame orde, te ontwijken.

Met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen: herhaling van het voorschrift van art. 188, maar eene herhaling, die hier ter plaatse in 't bijzonder noodig en heilzaam wordt geacht.

Art. 153. [1])

De opvoeding der arme kinderen aan de aanhoudende zorg der Regering aan te bevelen, leidt te ligt tot valsche denkbeelden, of kon als voorwendsel dienen om maatregelen van dwang te regtvaardigen; zoodat de uitdrukking, welker redelijke zin daarenboven reeds in art. 224 wordt gevonden, verwerpelijk is.

Voor 't overige wordt het behoud van het artikel nuttig gekeurd; minder als aanbeveling aan de Kroon om 't zij de noodige voorstellen van wet te doen, 't zij de vereischte maatregelen van Bestuur te nemen; dan, tegenover de tallooze bijzondere armeninrigtingen, als kiem eener publieke bevoegdheid, die zij, strijdig met het algemeene belang, niet zeldzaam weigeren te erkennen.

ELFDE HOOFDSTUK

Van veranderingen en bijvoegselen.

Art. 154.

Gevolg van *Art.* 56.

Art. 155.

Art. 229 past ten deele evenmin in het ontwerp, en vindt over 't algemeen, zooveel noodig, zijne plaats in de onder *Art.* 56 genoemde Kieswet.

Art. 156. [2])

Nauwelijks schijnt eenige verandering zóó noodzakelijk als die, welke bij de 1ste alinea wordt voorgesteld. Wanneer de Eerste Kamer uit dertig leden, het hoogste aantal, bestaat, zal het nog mogelijk zijn, dat veranderingen der Grondwet, door de drie takken der Wetgevende Magt reeds noodzakelijk verklaard, en door de dubbele Tweede Kamer met eene meerderheid, althans van drie vierde, aangenomen, door acht of negen leden worden tegengehouden. Naar ons voorstel werken, in het bedoelde geval, de leden der Eerste Kamer niet meer als zoodanig, maar als leden der Staten-Generaal. Intusschen is hun gewigt nog zwaar genoeg. Zij kunnen eene minderheid der Tweede Kamer tot meerderheid versterken. Vooral echter blijft, zoo lang over de eerste wetsontwerpen tot verandering der Grondwet (art. 227) door elke Kamer afzonderlijk wordt beslist, de magt der Eerste overgroot, grooter welligt, dan met hare zamenstelling of de zwakheid van haren grondslag hier te lande kan worden gerijmd.

Bij de 3de alinea zijn slechts twee derde, in de plaats van drie vierde, geeischt, omdat het niet redelijk schijnt, de kansen eener verandering, welke reeds den toets der gewone Wetgevende Magt doorstond, zóó nauw, als de Grondwet wil, te beperken.

De bijvoeging bij de laatste alinea, rakende splitsing en overweging in Afdeelingen (zie artt. 108 en 112 der Grondwet, zooveel het laatste in *Art.* 78 van dit ontwerp overging), is gevolg der 1ste alinea.

Art. 157. [3])

Opdat men er zich niet, gelijk in 1840, na de herziening op nieuw van bediene, al is de reden vervallen.

(*Was geteekend*) THORBECKE.
L. C. LUZAC.
E. W. VAN DAM VAN ISSELT.
RECHTEREN.
S. H. ANEMAET.
J. M. DE KEMPENAER.
L. D. STORM.
B. WICHERS.
S. VAN HEEMSTRA.

---

[1]) Betreft art. 224 Gw.

[1]) Betreft art. 226 Gw. [2]) Betreft art. 230 Gw.

[3]) Betreft art. 1 der Additioneele artikelen der Gw.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Het voorstel tot herziening der Grondwet, door acht leden van de Tweede Kamer, aan wie een negende lid verklaard heeft zich aan te sluiten [1]), in de zitting van den 10den December jl. aangeboden, heeft sedert in de Afdeelingen dier Kamer het onderwerp van ernstige overwegingen uitgemaakt, waarbij doorgaans 52 leden, [2]) en onder dezelven acht voorstellers, tegenwoordig zijn geweest.

De Centrale Afdeeling, wier taak het is om de uitkomsten mede te deelen, die het voorloopig onderzoek van dat voorstel heeft opgeleverd, acht het van haren pligt, om bij een zoo hoogst aangelegen onderwerp, zoo veel mogelijk, met juistheid het gevoelen der Kamer over te brengen en uit te drukken, tot welk einde zij vermeent hier niet onvermeld te mogen laten, dat in twee Afdeelingen de voorstellers, ten getale van drie [3]) zelven geen werkzaam deel aan de beraadslagingen genomen of althans zich onthouden hebben om hun individueel gevoelen omtrent het geheel en de bijzondere deelen van het voorstel te doen kennen, waaruit alzoo volgt, dat, zoo dikwijls in dit verslag van meerderheid of minderheid der tegenwoordig geweest zijnde leden zal gewaagd worden, zulks behoort te worden opgevat van de meerderheid of minderheid van doorgaans 49 leden, daaronder begrepen vijf der voorstellers. [4])

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Een *eerste* punt van beschouwing, hetwelk zich bij de behandeling van het aangeboden voorstel heeft voorgedaan, betrof het *initiatief.*

Het voorstel, uit dit oogpunt overwogen zijnde, is door *twee en dertig* leden der Kamer afgekeurd. De bezwaren, welke tot die afkeuring hebben geleid, waren van tweederlei aard: zij betroffen, eensdeels, het nemen van initiatief door de Kamer, bepaaldelijk met opzigt tot het thans aangeboden voorstel; anderdeels, het nemen van initiatief door de Tweede Kamer, ter zake van Grondwetsherziening in het algemeen.

Door veel leden is daarbij op den voorgrond gesteld, dat het inderdaad te betreuren is, dat de Regering eenen, zoo het scheen, geschikten tijd niet heeft gebruikt, om hare bedoelingen omtrent de herziening der Grondwet te doen kennen, en dat zij, naar mate de stemming ten gunste dier herziening zich in de Kamer ontwikkeld heeft, zich telkens meer en meer heeft teruggetrokken, in plaats van zich aan die stemming aan te sluiten en dezelve ten goede te leiden. [5])

Wat nu de bezwaren, ten aanzien van het initiatief der Tweede Kamer, bepaaldelijk met opzigt tot het thans aangeboden voorstel aanbelangt, zoo hebben vele leden opgemerkt, dat van zoodanigen stap, in de gegevene omstandigheden, geene gewenschte uitkomsten kunnen verwacht worden. Die leden meenden, dat het voorstel tot herziening der Grondwet, om doel te kunnen treffen, van de Kroon zelve behoorde uit te gaan, daar alleen in dat geval zoodanig voorstel kans zou hebben om ingang te vinden bij de Staatsmagten, wier medewerking, ter bereiking van het beoogde doel, niet ontbeerd kan worden. Naar het gevoelen van die leden zou, in de gegeven omstandigheden, geen voorstel van de zijde der Kamer gedaan, en allerminst het thans in behandeling zijnde voorstel, op die zelfde onmisbare medewerking kunnen rekenen, maar integendeel gevaar loopen, om door mistasting omtrent de vermoedelijke gezindheid van de Kroon, eene verwijdering van inzigten aan den dag te brengen, die niet dan schadelijk voor de zaak zou kunnen wezen en tegenkanting in stede van medewerking zou doen ontstaan.

Men heeft voorts opgemerkt, dat het voorstel, om thans uit den boezem der Tweede Kamer het ontwerp eener Grondwetsherziening te doen uitgaan, geenszins strookt met de bedoelingen, door de meerderheid der Kamer te dien opzigte bij meer dan ééne gelegenheid aan den dag gelegd. Want, hoezeer die meerderheid de wenschelijkheid van verandering en bijvoeging in sommige artikelen der Grondwet heeft erkend, heeft zij evenwel steeds daarbij de meening uitgedrukt, dat het voorstel daartoe van de Regering moest uitgaan en het tijdstip dus afgewacht worden, waarop de Kroon in de overtuiging dier meerderheid zou deelen. Naar aanleiding van die meening, had de Kamer dan ook besloten om, bij het adres van antwoord op de openingsrede, den wensch tot eene Grondwetsherziening aan den Koning kenbaar te maken; hetgeen zeker niet geschied zoude zijn, wanneer zij het gepast had geoordeeld, om zelve daartoe het initiatief te nemen. Dat zulks echter geenszins in hare bedoeling lag, was ook nog bij gelegenheid van de beraadslagingen over dat adres niet onduidelijk gebleken, toen het voorgesteld amendement van een lid der Kamer, [1]) hetwelk de strekking had om op de beslissing des Konings, ten aanzien van de noodzakelijkheid der Grondwetsherziening, vooruit te loopen, met eene groote meerderheid is verworpen.

Met de voorafgaande bedenkingen hebben zich ook meerendeels vereenigd diegenen van de leden, die het voorstel hebben bestreden uit hoofde van bezwaren tegen het nemen van initiatief door de Tweede Kamer, in zake van Grondwetsherziening in het algemeen. Die leden waren van gevoelen, dat, terwijl het brengen van verandering in eene Grondwet, als verdrag tusschen den Vorst en het Volk beschouwd, alleen het gevolg kan zijn van den vrijen wil en de zamenwerking van beiden, het nogtans voor meer eigenaardig te houden is, dat het initiatief daarvan aan de Kroon worde gelaten. Zij meenden dat zulks ook meer in overeenstemming is met het monarchaal beginsel, zoodanig als hetzelve ten grondslag ligt aan de Nederlandsche Staatsregeling, en welk beginsel, hunnes inziens, allerminst daar zou behooren voorbij te worden gezien, waar het de ontwikkeling en verbetering van grondwettige instellingen geldt. Zij oordeelden eindelijk, dat indien, vooral onder zulk eenen Regeringsvorm, eene herziening der Grondwet tegen den wil van den Vorst onbestaanbaar te achten is, het om die zelfde reden ook niet gepast ware, om door het nemen van initiatief eenen zedelijken dwang ter bereiking van het beoogde doel in het werk te stellen.

Bij *tien* leden, [2]) behalve de voorstellers, hebben de opgenoemde bezwaren tegen het nemen van initiatief door de Kamer niet of niet zooveel gewogen, dat zij zich daardoor zouden hebben laten terughouden van mede te werken tot een besluit, strekkende om het voorstel tot herziening der Grondwet uit den boezem der Vertegenwoordiging zelve te doen voortkomen. Die leden hebben dan ook verklaard, tot het voorloopig onderzoek van het tegenwoordig voorstel toe te treden, met het stellig voornemen, om aan hetgeen zij daarin aannemelijk zouden vinden, later, bij eene eventueele eindstemming, insgelijks hunne goedkeurende stem niet te ontzeggen.

§ 2. Een *tweede* punt van beschouwing, hetwelk mede tot onderscheidene bedenkingen heeft geleid, betrof den *vorm*, waarin het voorstel is gedaan. Te dien opzigte namelijk werd opgemerkt:

dat door de voorstellers niet is voldaan aan den eisch van het grondwettelijk voorschrift, volgens hetwelk eene behoorlijke *splitsing* in afzonderlijke wetten gevorderd wordt, terwijl ook het voorschrift van art. 232 der Grondwet geene *omwerking* dier wet, zooals door de voorstellers is bedoeld, schijnt te gedoogen, maar integendeel de bijvoeging van de vastgestelde veranderingen en bijvoegselen aan het slot der bestaande Grondwet beveelt; [3])

dat wijders, volgens art. 227 der Grondwet, de veranderingen en bijvoegselen *duidelijk* moeten zijn aangewezen en uitgedrukt, hetgeen men meende dat mede door de voorstellers niet overal genoegzaam is in acht genomen, ten bewijze waarvan men heeft aangehaald de artt. 94 en 95 van het voorstel, welke de opheffing bedoelen van de bepaling van art. 127 der Grondwet, nopens de zamenstelling der Provinciale Staten uit gekozenen door drie Standen, zonder er iets anders voor in de plaats te stellen, dan eene verwijzing naar de bepalingen van eene later te maken wet; [4])

dat een voorstel, om dien naam te kunnen dragen, bepaaldelijk en duidelijk behoort uit te drukken de meening van hem, die hetzelve doet, aan welk vereischte het onderhavig voorstel mede niet beantwoordt, eensdeels omdat de voorstellers zelven verklaard hebben, dat hunne gezamenlijke voordragt slechts de meening van de meerderheid uitdrukt en zij zich ook nog voor elk hunner hebben voorbehouden, om van enkele punten huns voorstels af te wijken, eene omstandigheid, die aan de geheele zaak eene schadelijke onbestemdheid en onbepaaldheid mededeelt; — anderdeels, omdat de voorstellers niet op alle punten van hun voorstel be-

[1]) Anemaet.

[2]) Afwezig waren: Van Rechteren, Van Heloma en De Backer (aant. Luzac).

[3]) Anemaet, Storm en Wichers.

[4]) Thorbecke, Luzac, Van Dam, De Kempenaer en Van Heemstra.

[5]) „Curieus wanneer men let op de volgende exceptiën", teekende Luzac hierop aan.

[1]) De Kempenaer.

[2]) Boreel, Bruce, Van Goltstein, Van Panhuys, Van Rosenthal, Schooneveld, Verwey Mejan, Van Heeckeren, Corver Hooft en De Monchy.

[3]) „Nergens is dit voorschrift te vinden", meende Luzac.

[4]) „Eene Grondwet bevat slechts generale trekken", teekende Luzac aan.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

hoorlijk verklaard en geformuleerd hebben, wat zij eigenlijk willen, maar onderscheidene artikelen oningevuld hebben gelaten, en daaronder juist de zoodanigen, die betrekking hebben tot hoogst belangrijke punten, en waarbij van het cijfer, dat zal worden ingevuld, de aannemelijkheid van de voorgestelde veranderingen grootendeels afhangt, zooals daar zijn: het inkomen van de Kroon, de verblijfkosten van de leden der Tweede Kamer, de hoegrootheid van den census voor de kiezers, het aantal kiesdistricten, en het daarop te vestigen getal der leden van de gezegde Kamer, enz.;

dat deze voordragt dan ook niet wel gezegd kan worden het karakter van een bepaald voorstel te bezitten, maar schijnt beschouwd te moeten worden als eene uitnoodiging aan de leden der Tweede Kamer gedaan, om hunne gedachten omtrent eene eventueele herziening der Grondwet en de verbeteringen, die daarbij alsdan in aanmerking zouden moeten komen, te doen uitkomen en openbaar te maken: hetgeen de vraag heeft doen geboren worden, waaruit zich de bevoegdheid der voorstellers heeft ontleend, om op *die* wijze het gevoelen van hunne medeleden te toetsen, vooral ten aanzien van punten, waaromtrent zij het onderling zelven niet eens zijn;

dat eindelijk het voorstel ook daarom als onvolledig te beschouwen is en als niet geschikt om ten uitvoer te worden gelegd, naardien door de voorstellers verzuimd is, om tot het in werking brengen van de voorgedragene veranderingen en bijvoegingen doelmatige *transitoire* bepalingen te ontwerpen, [1]) welk gebrek van dien aard is, dat het voorstel, zooals het daar ligt, uit dien hoofde alleen voor niet aannemelijk zou moeten gehouden worden.

Op grond van de vorenstaande beschouwingen of van sommige derzelven, hebben zeven en dertig leden verklaard den vorm, waarin het onderhavig voorstel is gedaan, te moeten afkeuren.

§ 3. Het *derde* punt van beschouwing betrof de *strekking* van het voorstel.

Ook te dien opzigte bestond bij de groote meerderheid der leden overeenstemming tot afkeuring van de voordragt. Bepaaldelijk hebben twee en dertig leden verklaard, dat zij het voorstel uit hoofde van deszelfs strekking voor onaannemelijk hielden.

In het algemeen is bij deze gelegenheid gebleken, dat de leden der Tweede Kamer, die eene herziening van de Grondwet wenschelijk achten, dezelve verlangen met behoud van de beginselen en grondstellingen van het Nederlandsche Staatsregt, van hetwelk zij wel de ontwikkeling, de verbetering, de vereenvoudiging wenschen, doch geenszins de omkeering. [2])

Het voorstel nu werd geacht de strekking te hebben, om eene in vele opzigten gewijzigde huishouding van Staat tot stand te brengen. Het tast de grondslagen aan van het Staatsverdrag, doet beginselen en inrigtingen van vreemde herkomst in de plaats treden van nationale instellingen op geschiedkundige herinneringen gegrond [3]) en waaraan de landzaat gewoon is, en terwijl het de belangrijkste punten aan de nadere regeling bij de wet overlaat, strekt het om los te maken en te doen wankelen, hetgeen thans grondwettelijke kracht bezit en den waarborg van duurzaamheid aanbiedt. Het voorstel alzoo beoogt niets minder dan eene geheele Staatshervorming.

Uit dat oogpunt beschouwd, werd dat voorstel dan ook aangemerkt als strijdig met de bepaling van art. 227 der Grondwet, die wel gewaagt van eene door de noodzakelijkheid gebodene verandering of bijvoeging, maar waarbij door de ontwerpers zeker niet bedoeld is geweest eene geheele omwerking van de Grondwet, noch het daarstellen eener naar theoretische bespiegelingen of naar het voorbeeld van andere landen hervormde en vernieuwde Staatsregeling. Men heeft zich te dien aanzien beroepen op de woorden, gebezigd door de Commissie tot de herziening in het jaar 1815, volgens welke zij in die bepaling een middel heeft willen aan de hand geven, „om veranderingen, niet op een te voren geregeld „en bepaald tijdstip, maar in geval van gebiedende noodzakelijk-„heid, te kunnen verkrijgen, zonder gevaar te loopen tot alle „verkeerde nieuwigheden te vervallen.”

De voorstellers daarentegen schijnen zich niet te hebben afgevraagd, wat voor noodzakelijk te houden, — welke verandering als eene dringende behoefte te beschouwen zij, welker vervulling geen uitstel gedoogt; maar veeleer schijnen zij zich ten doel te hebben gesteld de volmaking onzer Constitutie, naar de beginselen der theorie, of in navolging van hetgeen elders, onder geheel andere omstandigheden, is beproefd of toegepast geworden. Zij zijn daarin zelfs zoover gegaan, dat zij alle andere constitutioneele Rijken in vrijzinnige beginselen schijnen te hebben willen voorbijstreven. Als bewijs hiervan heeft men bijgebragt het denkbeeld der voorstellers, om met regtstreeksche verkiezingen en eene ontbindbare Kamer te vereenigen het stelsel van aftreding van een derde der leden dier Kamer ieder jaar, waarvan het gevolg zou zijn, zooals door onderscheiden leden is opgemerkt, dat, bij overeenstemming van inzigten tusschen Regering en Vertegenwoordiging, nogtans aan de kiezers de magt zou worden gelaten, om telken jare de minderheid in de Kamer in eene meerderheid te veranderen, hetgeen alle stabiliteit van Regerings-handeling onmogelijk zou maken en ook elders niet bestaat. Wel verre van zulke belangrijke en doortastende veranderingen te kunnen goedkeuren, hebben dan ook sommige leden verklaard, dat zij zwarigheid zouden moeten maken, om zich met enkele der voorgedragene wijzigingen en bijvoegingen te vereenigen, al ware het, dat het voorstel daartoe van de Kroon zelve was uitgegaan.

Bij dusdanige strekking van het voorstel, vreesde men dat het de zaak eener gematigde herziening veeleer benadeelen dan bevorderen zou, en dat het wezenlijk belang van het land daarbij niet zou gewonnen hebben. Aan de eene zijde toch heeft men verkeerde meeningen nopens de behoeften des volks doen geboren worden en verwachtingen opgewekt, die niet verwezenlijkt kunnen worden. Terwijl daarvan schadelijke teleurstelling het gevolg moet wezen, heeft men aan de andere zijde, door te ver te gaan, misnoegen gebaard en zich waarschijnlijk tegenstreving voorbereid, waar men ondersteuning noodig had en zich had moeten trachten te verwerven.

Ook is door de meeste leden niet onopgemerkt gelaten, dat de voorstellers niet hebben aangetoond, dat van eene eventueele vaststelling der verlangde wijzigingen in de Grondwet eenige wezenlijke *bezuiniging* voor den Staat te verwachten zij. [1]) Men achtte zulks te meer opmerkelijk, omdat juist het woord *bezuiniging* in den laatsten tijd is gebezigd als een tooverwoord, om het verlangen naar eene veranderde orde van zaken bij de natie op te wekken en haar de Grondwets-herziening als het onfeilbaar middel aan te wijzen, dat tot eene aanzienlijke vereenvoudiging van de huishouding van Staat en in de gevolgen tot afschaffing of vermindering van de lasten des volks zou leiden. Intusschen bleek het nu, dat de voorstellers zelven verre zijn van zulke overdreven denkbeelden te koesteren nopens de mogelijkheid, om door middel eener Grondwets-herziening belangrijke besparingen op de Staats-uitgaven te verkrijgen, zijnde de eenige bezuinigingen, die uit de aanneming van hun voorstel zouden kunnen voortvloeijen, gelegen in de vermindering van de vergoeding voor reis- en verblijfkosten van de leden der Eerste Kamer, gedeeltelijke uitwinning van de bezoldiging der leden van het Hoog Militair Geregtshof, en eene nog onzekere besparing op de uitgaven wegens tractementen der leden van de Provinciale Hoven.

§ 4. Ofschoon alzoo de groote meerderheid der Kamer het ingediende voorstel, èn als initiatief beschouwd, èn om den vorm, èn uit hoofde van de strekking hebbe afgekeurd, heeft men nogtans geene vrijheid gevonden, om zich aan het onderzoek van dat voorstel in de Afdeelingen te onttrekken, maar besloten om daartoe over te gaan, hetgeen door velen van hen, die veranderingen in de Grondwet wenschelijk achten, is gedaan met den verklaarden wensch, dat een naauwgezet onderzoek strekken moge om de Regering met de zienswijze van de meerderheid der Kamer nopens dit hoogst aangelegen onderwerp bekend te maken, en haar op te wekken, om, ter bereiking van het door die meerderheid beoogde doel, hare medewerking te verleenen.

Sommige leden hebben echter te kennen gegeven, dat, gelijk zij het voorstel niet anders konden beschouwen, dan als eene uitnoodiging van de zijde der voorstellers, om het gevoelen der leden te leeren kennen, zij even zoo verlangden, dat hun antwoord slechts worde aangemerkt als bedenkingen tegen dat voorstel, zonder dat zij geacht wilden zijn zich daardoor in het minste te hebben verbonden, wanneer het voorstel eenmaal aan eene stemming mogt onderworpen worden. [2])

Eenige andere leden hadden liefst gezien dat het voorstel niet ware onderzocht geworden; doch, het besluit der Kamer waarbij hetzelve ter overweging naar de Afdeelingen is gezonden, eerbiedigende, hebben zij, op grond daarvan, gemeend, zich van het bijwonen der deliberatien in de Sectien niet te mogen verschoonen, en dienvolgens te dezer zake met hunne medeleden van conside-

[1]) „Die waren nog onnoodig", meende Luzac.

[2]) „Er is geen questie van *omkeering*, maar van *verbetering*" teekende Luzac aan.

[3]) Luzac haalde aan hetgeen omtrent de artt. 3, 4, 9, 94 en 95 en 138 van het voorstel in dit Verslag gezegd wordt.

[1]) „Dit hebben wij nooit beloofd", teekende Luzac aan.

[2]) „Allervoorzichtigste reserve", meende Luzac.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

ratien gewisseld, ofschoon ten eenen male ongenegen zijnde om tot eenig besluit mede te werken, dat zou kunnen strekken, om aan de Tweede Kamer het initiatief tot eene Grondwetsherziening te doen nemen. [1])

VOORSTEL.

Op den considerans. Den hier uitgedrukten beweeggrond: *noodzakelijkheid gegrond op ervaring*, beschouwde men algemeen als de eenige ware beweegreden, die tot het maken van veranderingen in de Grondwet, of tot bijvoegingen zou mogen leiden. Men heeft daarom gemeend, ook met het oog op de straks aangehaalde woorden van de Commissie van den jare 1815, dat bij het onderzoek van ieder artikel van het voorstel de vraag moest worden vooruitgezet, of er noodzakelijkheid, of althans hooge wenschelijkheid bestaat, om de bestaande bepaling te veranderen.

Ook uit aanmerking van de wijziging, welke de Grondwet nog zoo kortelings geleden heeft ondergaan, achtten vele leden van het meeste belang, dat de noodzakelijkheid duidelijk bewezen zij, daar men overtuigd was, dat niets zoo zeer geschikt is, om den eerbied voor eene Grondwet te verzwakken, dan, zonder noodzaak, gedurig daarin veranderingen te willen brengen [2])

Men meende, dat hierop door de voorstellers niet genoegzaam was gelet, en dat zij veelal in gebreke zijn gebleven, om bij iedere voorgestelde wijziging of bijvoeging het betoog te leveren, dat de noodzakelijkheid daarvan door de ervaring is bewezen. [3]) In dit opzigt oordeelde men dan ook, dat er geen genoegzaam verband tusschen de motieven van den considerans en de verdere deelen van het voorstel bestond.

Art. 2. De groote meerderheid erkende de noodzakelijkheid niet, om art. 1 der Grondwet te wijzigen. Ook met de voorgestelde redactie van dit artikel zou de meerderheid zich niet kunnen vereenigen, om de navolgende redenen:

1°. ten aanzien van de bijvoeging der woorden *in Europa.* Daaruit zou kunnen afgeleid worden, dat de Kolonien van den Staat op de zelfde wijze grondgebied van het Koningrijk der Nederlanden zijn, als de hier opgenoemde provincien van het moederland. Bij gevolg zou dit kunnen leiden tot het beweren, dat de zetel van de Regering naar de Kolonien kan worden verplaatst (art. 28), dat de Kolonien ook regt zouden hebben op een evenredig aandeel in de vertegenwoordiging, enz. Men verkoos de bestaande redactie, welke te regt een onderscheid maakt tusschen het eigenlijk grondgebied des Rijks bij de tractaten geregeld, en deszelfs bezittingen en volkplantingen in andere werelddeelen;

2°. ten aanzien van de wijziging betrekkelijk *Limburg.* Men gaf de voorkeur aan het behoud van het woord *betrekkingen*, hetwelk de wederzijdsche regten insluit van den Duitschen Bond op Limburg en van Limburg op den Bond.

3°. Ook de weglating van de uitzondering ten aanzien van *Maastricht* en *Venlo* werd afgekeurd, als in strijd met de tractaten. Die beide steden toch behooren tot het Hertogdom, of zij behooren niet tot hetzelve. In het *eerste* geval zou, volgens de voorgestelde redactie, de Duitsche Bond regten op die steden kunnen hebben, hetgeen men betwist; — in het *andere* geval behooren ze te worden uitgezonderd, om als grondgebied van het Rijk aangemerkt te kunnen worden.

Men kon niet toestemmen, dat er strijd tusschen artt. 2 en 3 der Grondwet zou bestaan. In het eerste zag men den regel, in het laatste eene exceptieve bepaling voor de eventueele mogelijkheid, dat uit den regel moeijelijkheid zou ontstaan.

Art. 3. Het behoud van het bestaande 2de artikel werd dan ook door de groote meerderheid wenschelijk geoordeeld, ook wegens de historische omschrijving van de uitgestrektheid van het hertogdom *Limburg*, in het 2de lid van dat artikel voorkomende, waarop sommigen prijs stellen.

Art. 4. Noodzakelijkheid tot verandering van art. 3 der Grondwet bestaat, naar het oordeel der groote meerderheid, niet. De voorgestelde verandering werd mede door de groote meerderheid onaannemelijk geacht. In het bijzonder werd het voorgestelde bij het 1ste lid afgekeurd, hetwelk weder onzeker zou maken wat nu ten gevolge van vroegere wetten voor goed is geregeld, althans niet dan met inachtneming van zekere waarborgen veranderd kan worden. Omtrent de bijvoeging in de 2de alinea bestond meer verschil van gevoelen. De meerderheid scheen zich wel te kunnen vereenigen met het denkbeeld, om verandering in de omschrijving der gemeenten en oprigting en ontbinding van gemeenten tot onderwerpen van gewone wetgeving te maken, doch niet anders dan op voordragt van de Provinciale Staten, na de gemeenten in hare belangen te hebben gehoord, en behoudens den eerbied voor de verkregen regten, in art. 152 der Grondwet bedoeld.

Vele leden intusschen hebben zich tegen dat denkbeeld verklaard, op grond dat, hunnes inziens, het onderwerp niet tot de algemeene wetgeving behoort, en omdat het voorstel de strekking heeft, om, zonder noodzaak en in strijd met den algemeenen wensch en de geschiedkundige herinneringen, een der hoofdbeginselen van ons Staatsregt, de zelfstandigheid der gewestelijke en plaatselijke huishoudingen, aan te tasten en op te offeren. [1])

Art. 5. Vier en dertig leden hebben de wenschelijkheid erkend, dat art. 4 der Grondwet veranderd of aangevuld worde. Zij oordeelden, dat de woorden van dat artikel eene te ruime uitlegging toelaten en daardoor tot een verschil van meeningen leiden, hetwelk schadelijk werkt ten aanzien van veler oordeel omtrent de maatregelen der Regering tot wering, verwijdering of uitlevering van vreemdelingen.

Zij, die het behoud van art. 4 wenschelijk achtten, meenden dat men daarin alleen moest zoeken een algemeen beginsel van bescherming, dat op ingezetenen zoowel als op vreemdelingen behoort te worden toegepast, maar dat overigens dat artikel niet strekt, om de regten van vreemdelingen te regelen, een onderwerp, dat, hunnes inziens, geheel buiten den kring lag der Grondwet. Die leden waren dus van oordeel, dat art. 4 de Regering niet kan belemmeren in de vervulling van haren pligt, om ten aanzien van vreemdelingen zoodanige maatregelen te nemen, als tot handhaving van rust en orde noodzakelijk, of op grond van reciprociteit van handelwijze gevorderd zouden wezen.

De voorgestelde bijvoegingen hebben slechts bij enkele leden onbepaalden bijval gevonden. De overigen hadden daartegen bedenkingen, bij voorbeeld dat de in alinea 2 vermelde schorsing, in buitengewone omstandigheden, voor zekeren tijd, door eene wet, geen genoegzamen waarborg opleverde, om, in een onvoorzien geval, ten meesten nutte des lands te kunnen handelen; dat de bepaling van de vierde alinea zou indruischen tegen de bepaling van art. 41 van het voorstel; dat de bijvoegingen onvolledig zijn, als geene voorziening behelzende voor het geval dat de verwijdering van vreemdelingen, in *gewone* omstandigheden, gebiedend mogt gevorderd worden, enz. [2])

Het grooter deel van de meerderheid, die aanvulling van art. 4 wenschelijk acht, zou daaraan alleen verlangen bijgevoegd te zien de bepaling: *„behoudens de uitzonderingen bij de wet vast te stellen.”* [3])

Art. 6. Zich voorbehoudende, om ten aanzien van de voorgestelde wijzigingen van het in art. 6 der Grondwet vervatte beginsel, bij de behandeling der artt. 95 en 111 van het voorstel haar gevoelen te doen kennen, heeft de groote meerderheid zich te dezer plaatse bepaald tot de vermelding, dat haars erachtens voor de voorgestelde verplaatsing van den inhoud van art. 6 geene redenen van noodzakelijkheid of bijzondere nuttigheid bestaan.

Art. 7. Het woord *burgerschaps-regten*, in het voorgestelde nieuwe artikel gebezigd, gaf aanleiding tot de vraag, welke die regten bepaaldelijk zijn? of daarmede bedoeld zijn de zoogenaamde *droits civiques*, in tegenstelling van *Staatsburgerlijke* regten? Dit laatste heeft men echter niet durven aannemen, wijl de voorstellers de burgerschaps-regten onder de Staatsburgerlijke begrijpen, blijkens de uitdrukking: *en andere.* [4]) Ook de geheel onbestemde omschrijving, in de memorie van toelichting gegeven, dat burgerschaps-regt een *regt van regering* is, werd geacht omtrent de bedoeling der voorstellers geen genoegzaam licht te verspreiden.

De bepaling overigens is door de meerderheid afgekeurd, die voor de inlassching van den voorgestelden stelregel geene noodzakelijkheid heeft gevonden.

---

[1]) Onder deze leden behoorden Telting en Menso.

[2]) „De wijzigingen (in 1840) zijn wel onbeduidend geweest: daardoor is de herinnering er aan noodzakelijk geworden”, teekende Luzac aan.

[3]) „Wat veel gevergd” meende Luzac.

[1]) Luzac teekende aan, dat in dit verslag aangedrongen werd op de Provinciale zelfstandigheid, bij de bespreking der artikelen 54, 70, 83, 126—133, 135, 137, 141, 143, 144, 173 en 200 der Grondwet.

[2]) „Op een *enz.* is niet te antwoorden” (aant. Luzac.)

[3]) „Dit zou de zaak duister maken”. (Idem.)

[4]) „Is die conclusie wel juist?” vroeg Luzac.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 8. Ofschoon *Nederlandsche ingezetenen* in art. 7 der Grondwet, in tegenstelling van *geboren Nederlanders*, in art. 8, naar de meening van eenige leden, omtrent de bedoeling geen twijfel laat, zoo erkenden zij nogtans, dat de voorgestelde redactie het vereischte van *inwoning*, als noodzakelijk voor de hoedanigheid van Nederlandsch ingezeten, duidelijker aanwijst en bepaalt.

Volgens het gevoelen van anderen zoude dat vereischte overtollig zijn met opzigt tot de verkiezing van leden der Staten-Generaal, en belemmerend ten aanzien van de leden van den Raad van State en Hoofden van departementen van algemeen bestuur, van welke betrekkingen bijv. daardoor uitgesloten zouden worden verdienstelijke Nederlanders, die gedurende vele jaren in ambassades gebruikt zijn, of een groot gedeelte van hun leven in de Oost- of West-Indische bezittingen doorgebragt hebben, en dus uitnemend geschikt zouden kunnen zijn, om tot Minister van Buitenlandsche Zaken of van Kolonien te worden benoemd. Ook vond men strijd tusschen de uitzondering in de 3de alinea en den beweeggrond voor de bijvoeging in de 1ste alinea aangegeven, daar afwezigheid, zelfs ter oorzake van 's lands dienst, die innige gemeenzaamheid met Land en Volk en Staat kan doen verliezen, welke men beoogt.

Velen, die zich met het voorgestelde zeer wel zouden kunnen vereenigen, achtten nogtans de wijziging niet noodzakelijk.

Op dit artikel is overigens toepasselijk het aangemerkte onder de algemeene beschouwingen ten aanzien van het oningevuld laten van cijfers, tot welker invulling de voorstellers van hunne medeleden zelven eene voordragt schijnen te hebben willen afwachten. Vele leden hebben intusschen te dezer plaatse verklaard, dat zij vermeenden daaraan niet te kunnen voldoen en hun gevoelen omtrent het in te vullen getal niet te kunnen openbaren: anderen hebben zich voorbehouden om naar bevinding te handelen; dienvolgens zijn door enkele leden voorstellen tot invulling van de opengebleven getallen in dit artikel gedaan, onder anderen door vijf leden, om in de 1ste alinea 10 en in de 3de alinea 5 in te vullen.

Art. 9. Vele leden ontkenden niet, dat eene bijzondere wet, die verklare wie Nederlanders zijn en welke vreemdelingen worden beschouwd als ingezeten en of in het Rijk gevestigd te zijn, nuttig ja noodig zij; doch zij oordeelden dat het bestaande art. 8, door van *wetduiding* en *naturalisatie* te gewagen, genoegzame aanleiding geeft om zoodanige wet daar te stellen. Noodzakelijkheid tot wijziging alzoo bestond volgens die leden niet.

Art. 10. Men kon niet toestemmen, dat de werking van art. 9 der Grondwet afgeloopen zou zijn. Immers wordt door dat artikel beslist, dat de groote naturalisatie thans geen regt meer is der Kroon, maar bij de wet zou kunnen ingevoerd en geregeld worden. Uit dien hoofde stellen sommige leden prijs op het behoud van dat artikel, ook ter herinnering en tot wegneming van allen twijfel omtrent verkregen regten.

De meerderheid vond ook geene noodzakelijkheid tot weglating van art. 9, evenmin als van art. 10 der Grondwet, waarop men zich echter voorbehield om later terug te komen, bij de behandeling van art. 94 van het voorstel.

Art. 11. De groote meerderheid heeft zich tegen het hier voorgestelde verklaard. Zij achtte de verplaatsing van art. 225 onnoodig. Men kon niet toegeven, dat dit artikel niet op de regte plaats zoude staan. De woorden van hetzelve: *als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting te openbaren*, werden geacht het verband met het algemeen onderwijs duidelijk aan te toonen. Het behoud dier woorden werd door sommigen voor wenschelijk gehouden, als behelzende een nuttigen wenk voor hen, die van de drukpers gebruik maken, om dat gebruik te doen strekken tot bevordering van wetenschappelijke ontwikkeling.

Art. 12. Evenmin bestaat er, naar het oordeel der groote meerderheid, noodzakelijkheid tot overbrenging van art. 159 der Grondwet. De verplaatsing ware zelfs niet wenschelijk, volgens eenige leden, die daardoor verbroken zouden achten de eenmaal aangenomen orde, waarin de verschillende onderwerpen in de Grondwet zijn gerangschikt.

Art. 13. Het voorstel, om art. 23 der Grondwet te veranderen, werd door 42 leden afgekeurd. Het betrof hier een onderwerp van teederen aard, waarin veranderingen te willen brengen aan velen ongeraden scheen. Men gaf daarteboven de voorkeur aan het bestaande, in zoo verre daarbij het initiatief tot het voorstellen van veranderingen in de troons-opvolging uitsluitend aan den Koning is gelaten. Men meende, dat die bepaling voortvloeit uit den aard der regten, die aan het Koninklijke Huis verzekerd zijn. Zelfs den schijn van die regten in het minste te willen inkorten, behoorde, naar het oordeel van vele leden, zorgvuldig vermeden te worden. [1])

Art. 14. De redenen van afkeuring van het voorgaande artikel zijn ook hier toepasselijk. Vele leden beschouwden bovendien het voorstellen van eenen troons-opvolger door de vertegenwoordigende Vergadering als niet raadzaam, uit hoofde van de gevolgen, die verschil van gevoelen omtrent de keuze van den opvolger zou kunnen hebben.

Art. 15. In verband met het voorafgaande, heeft de groote meerderheid het behoud van de artt. 25 en 26 wenschelijk geacht.

Art. 16. Met de voorgestelde bijvoeging, die de strekking heeft om aan eene facto bestaande omstandigheid eenen wettelijken grondslag te geven, heeft de meerderheid verklaard zich te kunnen vereenigen, zonder evenwel toe te geven, dat die bijvoeging volstrekt noodzakelijk zij.

Art. 17. Van de weinige leden, die de bijvoeging wenschelijk achtten, onder anderen omdat daardoor het geschilpunt beslist zou worden, of het Nederlandsche Staatsregt wel gedoogt, dat er vrijwillige afstand van de Kroon plaats hebbe, hebben eenigen aangemerkt, dat evenwel tot het doen van dien afstand de *persoonlijke* verschijning des Konings in de vereenigde zitting der beide Kamers niet behoorde gevorderd te worden.

De overgroote meerderheid vond de bijvoeging geheel onnoodig, ook uit aanmerking, zooals door sommigen is te kennen gegeven, dat de bevoegdheid des Konings, om afstand van de kroon te kunnen doen, in den aard der zaak ligt en daartoe geene uitdrukkelijke bepaling vereischt wordt.

Art. 18. Twee en veertig leden hebben verklaard dit artikel, als geen volledig voorstel behelzende, niet vatbaar te achten om een onderwerp van overweging te kunnen uitmaken.

Art. 19. De voorgestelde verandering van art. 31 werd mede door de groote meerderheid afgekeurd. *Landsgebouwen*, ter vervanging van *zomer- en winterverblijven*, werd geacht eene te beperkende uitdrukking te zijn. [2]) Aan de andere zijde werd aangemerkt, dat, vermits het voorstel zwijgt van het onderhoud der aan te wijzen gebouwen, dit gevolgelijk geheel ten laste van den Staat zou komen, terwijl thans daarvoor een *maximum* is toegestaan, dat welligt niet eens voldoende is. Dat zwijgen zou intusschen, bij mogelijk verschil omtrent de verpligting, schade voor den Staat, als eigenaar der gebouwen, kunnen veroorzaken.

Men gaf dus in allen deele aan de bepaling van art. 31 de voorkeur, en vond geene noodzakelijkheid, om verandering te brengen in eenen staat van zaken, die gedurende dertig jaren heeft bestaan, te minder omdat art. 31 niets belet voor de toekomst met opzigt tot de regeling van dit onderwerp.

Art. 20. Waartoe buiten noodzaak een teeder punt aangeroerd, dat, eenmaal in de Grondwet opgenomen zijnde, liefst buiten tegenspraak behoorde te worden gelaten? De waardigheid van het Koninklijke Huis biedt, naar het schijnt, eenen genoegzamen grond aan, om het voorregt ook tot de Prinsen en Prinsessen van den bloede uit te strekken.

Eene aanzienlijke minderheid evenwel zou zich met het voorstel, wat het beginsel betreft, wel kunnen vereenigen; de meesten echter niet, dan in het geval, dat de voordragt tot verandering van de Kroon zelve zou uitgaan.

Art. 21. Voor de weglating van art. 33 schijnt geene andere reden te pleiten, dan dat hetzelve eene bepaling behelst, welke in den aard der zaak ligt. De groote meerderheid vond dan ook geene noodzakelijkheid voor de weglating. Eenige leden integendeel achtten het behoud van het artikel noodig.

Art. 22. Uit hoofde van de onvolledigheid van het voorstel, heeft de groote meerderheid verklaard zich deswege, evenmin als op art. 18, te kunnen uitlaten.

Art. 23. Als op art. 22. Ook heeft men opgemerkt, dat art. 35 der Grondwet niet, zooals de voorstellers, aan iederen *vermoedelijken erfgenaam* den titel van Prins van Oranje geeft, maar alleen aan den *oudste van des Konings zonen of verdere mannelijke nakomelingen*, die de vermoedelijke erfgenaam van de Kroon is.

---

[1]) „Ultra-voorzichtig" meende Luzac. [2]) „Waarom?" vroeg Luzac.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Voor de weglating van de verklaring, dat de Prins van Oranje des Konings *eerste onderdaan* is, vond de meerderheid geene redenen. Eenige leden achtten die verklaring zelfs nuttig, om den Prins van Oranje te herinneren aan zijne dubbele betrekking jegens den Koning en het Vaderland.

Art. 24. Dat de Koning in het voorgestelde artikel niet genoemd en het *initiatief* ook hier aan de Kamer *implicite* toegestaan zou worden, konden vele leden niet goedkeuren. Men meende ook, dat *het beramen van de voogdij* meer beteekent, dan louter *het benoemen van voogden*, en die woorden, in verband met het woord *schikking* in art. 40 gebezigd, de bedoeling duidelijk genoeg uitdrukken.

Art. 25. Evenmin heeft de meerderheid noodzakelijkheid gezien, om art. 40 te veranderen. *Schikking met overleg van de Staten-Generaal*, werd geacht gelijk te staan aan eene *wet*, zoodat de zaak eigenlijk geene verandering zou ondergaan. De onzekerheid, die het woord *overleg* zou kunnen doen ontstaan, wordt opgeheven door de woorden *zoo veel mogelijk*, die genoegzaam vrijheid en ruimte laten, èn voor het geval dat er geen bloedverwanten zijn, èn zelfs voor dat, wanneer zij in gevoelen met elkander of met de Staten-Generaal verschillen.

Art. 26. De voorgestelde verplaatsing, door de groote meerderheid onnoodig geacht, werd zelfs door sommige leden voor minder verkieslijk gehouden, die hier de in de memorie van toelichting vooruitgezette stelling toepasselijk achtten, dat *bekende wanorde soms gemakkelijker is dan nieuwe orde.*

Art. 27. De nieuwe redactie, die sommige leden beter achtten dan de tegenwoordige, is daarentegen door de meerderheid afgekeurd, onder anderen uit aanmerking, dat in het voorstel ten onregte wederom de voordragt des Konings weggelaten en het regt van initiatief aan de Staten-Generaal gegeven is, terwijl men ook betwijfelde, of het besluit, door den regerenden Koning en de Staten-Generaal in eene vereenigde zitting te nemen, wel *wet* genoemd zou kunnen worden, daar het deszelfs aanwezen erlangt op eene andere wijze, dan voor het vaststellen van wetten is voorgeschreven.

Art. 28—30. Eenige leden verklaarden zich gunstig gestemd voor de veranderingen en bijvoegingen in deze artikelen voorgesteld. De groote meerderheid echter vond daarvoor geeene noodzakelijkheid; sommigen zelfs verklaarden de voorkeur te geven aan de bestaande bepalingen, onder anderen uit aanmerking, dat daarbij te regt de bevoegdheid tot *beslissen* aan den Raad van State, met de Hoofden der ministerieele departementen vereenigd, schijnt gegeven te zijn, die werkelijk als de meest bevoegde personen te beschouwen zijn om te beoordeelen, of het hier bedoelde geval aanwezig is. Men heeft voorts gevraagd, op welke wijze de Koning de teugels der Regering zal hernemen, wanneer hij daartoe weder in staat geraakt?

Art. 31. Het voorgestelde formulier, waaruit de eed aan den Koning is weggelaten, werd door de groote meerderheid afgekeurd. Het *trouw zweren aan den Koning* toch kon men niet als onverschillig aanmerken voor den Regent, die daarin eene gepaste herinnering zou vinden aan den aard zijner betrekking en aan zijne verplichtingen jegens den Vorst. En wat de slotwoorden der 1ste alinea van het eeds-formulier betreft, deze kon men mede niet als zoo geheel overtollig beschouwen, daar handhaving der Grondwet niet te nadrukkelijk aanbevolen kan worden.

Art. 32. In verband met de voorafgaande aanmerkingen, heeft de meerderheid zich met het voorgestelde bij dit artikel mede niet kunnen vereenigen. * [1])

Art. 33. Ook hier woog de twijfel op art. 27 medegedeeld, of een besluit in de vereenigde zitting te nemen wel de benaming van *wet* zou kunnen dragen.

Men meende bovendien, dat het moeijelijkheid zou kunnen hebben, om de som voor kosten van het Regentschap bij eene wet, in den gewonen vorm, te moeten bepalen.

Het woord *levens*, in art. 49, scheen ook aan te duiden, dat het benoemen van den Regent en het bepalen der som voor kosten van het Regentschap, bij een en het zelfde besluit moeten geschieden, hetgeen allezins doelmatig werd geoordeeld.

De meerderheid vond dus geene noodzakelijkheid om de bestaande redactie te veranderen, die zelfs door velen voor beter werd gehouden, dan de thans voorgestelde.

Art. 34. Evenmin heeft de meerderheid gegronde redenen kunnen vinden om art. 50 der Grondwet te doen wegvallen.

Art. 35. Als op art. 34. Omtrent de gepastheid der weglating van het voorschrift tot *voorlezing* van de Grondwet bestond verschil van gevoelen. Ten aanzien van de voorgestelde verandering in het eeds-formulier, geldt het aangeteekende op art. 31.

Art. 36. Zoo men al zou kunnen toegeven, dat de bestaande redactie als eeds-formulier taalkundig minder juist zij, acht men evenwel de verbetering van te weinig belang, om daarvoor de voorgestelde verandering te ondersteunen. Sommigen verklaarden aan de bewoordingen van art. 53, als sacramenteelen vorm, veel te hechten.

Art. 37. Hier, evenmin als bij het vorig artikel, bestaat, naar het gevoelen van de groote meerderheid, noodzakelijkheid tot verandering.

Met het gevoelen in de memorie van toelichting aangegeven, heeft zich die meerderheid ook geenszins kunnen vereenigen. Zij meende, dat de huldiging der Provinciale Staten, als vertegenwoordigers der provincien en als belast met de provinciale wetgeving en regering, noch ongepast, noch overtollig genoemd kon worden. Zij vond daarin tevens eene erkenning van het beginsel der provinciale zelfstandigheid, welke zij verlangde te bewaren.

Art. 38. Het beginsel dat de Koning onschendbaar is, staat in naauw en onafscheidelijk verband met dat der ministerieele verantwoordelijkheid: waar *deze* bestaat, kan eerstgemeld beginsel niet uitgesloten zijn.

De voorstellers, heeft men opgemerkt, schijnen zulks betwijfeld te hebben, waarschijnlijk omdat zij niet genoegzaam hebben gelet op het onderscheid tusschen de ministerieele verantwoordelijkheid voor de Strafwet, die zich oplost in regterlijke vervolging, en de verantwoordelijkheid der Ministers voor den geregelden gang van het bestuur en de behartiging van 's lands belangen, eene soort van moreele verantwoordelijkheid tegenover de Vertegenwoordiging, en die zich oplost in vertrouwen of in afkeuring, in afstemmen of aannemen van de ministerieele voordragten. Laatstgemelde verantwoordelijkheid, als noodzakelijk gevolg van de onschendbaarheid des Konings, moest daarvan alzoo niet afgescheiden worden, maar daarentegen duidelijk onderscheiden van de verantwoordelijkheid door de Strafwet, hetgeen, naar het gevoelen van vele leden, door de voorstellers is verzuimd geworden. [1])

Het meerderdeel van de leden heeft zich overigens tegen het voorstel verklaard, hetzij uit hoofde van de voorafgaande bedenking, hetzij omdat men de uitdrukkelijke vermelding van het beginsel der onschendbaarheid des Konings overbodig achtte, als reeds opgesloten liggende in den aard der constitutioneele monarchie, hetzij eindelijk omdat men de redactie van het artikel voor gebrekkig hield, uit hoofde van de dubbelzinnige uitdrukking *de persoon van den Koning*, waarvoor men in allen gevalle in de plaats wenschte te stellen: *de Koning.*

Art. 39. De verandering van *bestuur* in *opperbestuur* en de weglating der zinsnede omtrent de benoeming en herroeping van de gezanten en consuls, heeft slechts bij enkele leden bijval gevonden. De meerderheid oordeelde, dat het woord *bestuur* hier te regt is gebezigd, als niet toelatende te denken aan een bestuur *van anderen*, [2]) terwijl de verdere bepaling van art. 55 tot omschrijving strekt van den aard van dat bestuur.

Art. 40. De groote meerderheid heeft zich verklaard voor het behoud van art. 56, onder anderen uit aanmerking, dat de bepalingen omtrent *vrede* hier eigenaardiglijk mede te huis behooren, en omdat, naar het oordeel van sommigen, tot vrede niet altoos tractaten gevorderd worden, zooals de voorstellers schijnen te veronderstellen.

Sommige leden intusschen zouden zich met de voorgestelde verandering kunnen vereenigen, in verband met het voorstel tot wijziging van het volgende artikel.

Art. 41. Men meent dat de ondervinding, — en met name het gebeurde met de tractaten van scheepvaart op den Rijn, en zoo

[1]) De aanmerkingen en vragen, waarbij een * gesteld is, werden niet schriftelijk beantwoord.

[1]) „Curieuse redenering", meende Luzac. [2]) „Wat wil dat zeggen?" vroeg Luzac.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

veel andere tractaten van handel en scheepvaart, en met de overeenkomsten met Belgie, — omtrent de wenschelijkheid eener wijziging van art. 57 der Grondwet uitspraak heeft gedaan.

Men erkent dat aan den Koning, als Hoofd van den Staat, het regt om verdragen te sluiten niet mag betwist worden, maar oordeelt tevens dat in de Grondwet behoort te worden aangewezen, welke de verdere magt is, die betrekkelijk overeenkomsten nopens bepaalde regten moet gehoord worden en mede beslissen; want dat bij tractaten afgeweken worde van bepalingen door de Wetgevende Magt vastgesteld, dit acht men oneigenaardig en zeer schadelijk.

Op grond van deze beschouwingen hebben 38 leden verklaard zich met de voorgestelde veranderingen, wat het beginsel betreft, te kunnen vereenigen en de wijziging van art. 57 dienovereenkomstig voor wenschelijk te houden.

Omtrent de redactie evenwel is aangemerkt, dat de uitdrukking van *verandering van* WETTELIJKE REGTEN, als te onbepaald, door eene meer bestemde, bijv. door *verandering van* WETTELIJKE BEPALINGEN, zoude behooren vervangen te worden, en dat men voorts de voorkeur meende te moeten geven aan de redactie in de memorie van toelichting voorgedragen, volgens welke de slotperiode zoude luiden: *dan nadat de Staten-Generaal die verandering hebben goedgekeurd.*

Art. 42. Met het voorgestelde bij dit artikel heeft de meerderheid te kennen gegeven zich wel te kunnen vereenigen.

Art. 43, *in verband met art.* 87. De voorgedragen wijzigingen bij art. 43 van het voorstel hebben in alle Afdeelingen tot ernstige overwegingen geleid, waarbij de bestaande grondwettelijke bepalingen nopens het bestuur en het finantieel beheer van de Overzeesche bezittingen van den Staat, in verband met het stelsel der Regering te dien opzigte, in het breede ter sprake zijn gebragt.

Als slotsom van de consideratien, welke nopens dit aangelegen onderwerp bij deze gelegenheid door de leden zijn voorgedragen en waarvan men de omstandige mededeeling in dit verslag te minder noodzakelijk acht, naar mate in den laatsten tijd bij openbare beraadslagingen de gelegenheid zich meerdere malen voor de leden heeft voorgedaan, om hunne denkwijze dienaangaande te doen kennen, zij het thans voldoende het volgende hier aan te stippen:

dat de meerderheid zich met de beginselen, waarop de voorstellen, vervat in artt. 43 en 87 zijn gegrond, niet heeft kunnen vereenigen, oordeelende dat de voorstellers daarbij te ver zijn gegaan, en dat bepaaldelijk de belangen onzer Kolonien niet behooren te worden onderworpen aan de Wetgevende Magt van het moederland;

dat niettemin eene wijziging van de bestaande grondwettelijke bepalingen nopens dit onderwerp aan de groote meerderheid hoogst wenschelijk, aan velen zelfs noodzakelijk is toegeschenen, eensdeels omdat aan die bepalingen ontbreken genoegzame waarborgen ter verzekering van de zorgvuldige behartiging der koloniale belangen; anderdeels omdat men daarin mist de middelen van controle over de rigtige aanwending der koloniale inkomsten en het beheer der koloniale geldmiddelen;

dat die groote meerderheid dan ook de hoop blijft koesteren, dat, wanneer de Regering besluiten zal om het initiatief te nemen tot het voorstellen van veranderingen in de Grondwet, dit punt alsdan in het bijzonder door haar ter harte zal worden genomen en nadere grondwettelijke bepalingen daaromtrent voorgesteld zullen worden, bepalingen welke, naar het oordeel der meerderheid, voor zooveel dit uit de gehouden beraadslagingen opgemaakt is kunnen worden, hoofdzakelijk zouden moeten bestaan in de volgende punten: 1°. opneming in de Grondwet van duidelijke voorschriften nopens de toepasselijkheid van het beginsel der Ministerieele verantwoordelijkheid wegens alle daden van bestuur en inwendige administratie in de Kolonien; en 2°. meerdere waarborgen voor de aanwending van het provenu der Overzeesche bezittingen ten behoeve van den Staat, tot welk einde de jaarlijksche rekeningen van ontvangsten en uitgaven dier bezittingen, wanneer die zijn afgesloten, aan de kennisneming der Staten-Generaal onderworpen zouden moeten worden.

Art. 44. De meerderheid heeft verklaard de voorgestelde bijvoeging in art. 60 der Grondwet nopens de regeling der pensioenen voor wenschelijk te houden. Zij, die zich met dien wensch niet konden vereenigen, hebben daarvoor als beweegredenen doen kennen, dat, huns inziens, de bijvoeging overbodig is, omdat de toezegging door de Regering is gedaan eener voordragt tot wettelijke regeling van het onderwerp der pensioenen, en aan die toezegging reeds een begin van uitvoering is gegeven.

Art. 45. De voorgestelde verandering in naauw verband staande met het voorstel nopens de *Standen*, zal men bij de behandeling daarvan (artt. 94 en 95 van het voorstel) op de zaak terugkomen. Thans bepaalt men zich dus tot de vermelding, dat de meerderheid zich tegen dit artikel verklaart, en dat sommigen van de leden, die de Ridderschappen als kiescollegien voor de Provinciale Staten wenschen te behouden, bepaaldelijk hebben te kennen gegeven aan de uitdrukking *adel*STAND, als meer in overeenstemming met dat beginsel, de voorkeur te geven boven *adel*DOM, en het voorschrift der *overbrenging der brieven* van adeldom geschikt te achten tot aanduiding, dat de Ridderschap is eene Provinciale instelling.

Voor KAN — *aangenomen*, in de 2de alinea, achten sommigen beter te stellen MAG — *aangenomen.*

Art. 46. De overgroote meerderheid vond geene redenen voor de voorgestelde verandering in de redactie van artt. 64 en 65 der Grondwet.

Art. 47. Eenige leden zouden zich met het voorstel wel kunnen vereenigen, als strekkende tot verduidelijking van de woorden: *regt van gratie*, in art. 66 der Grondwet, omtrent welker ruimere of engere beteekenis verschil van gevoelen kan bestaan.

De zeer groote meerderheid der leden vond verandering in dezen niet noodig, omdat zij vermeende, dat de bepaling van art. 66, zooals die tot dusver door de Regering is opgevat, in de toepassing tot geene moeijelijkheden noch bedenkingen aanleiding heeft gegeven.

Art. 48. De meerderheid, meenende dat de ondervinding de ongenoegzaamheid of ondoelmatigheid der bepaling van art. 67 heeft doen kennen, zou om die reden eene wijziging dier bepaling verlangen, en wel, volgens de meesten, in den geest van het voorstel.*

Art. 49. De wenschelijkheid der voorgestelde wijziging, door welke de bestaande twijfel nopens den aard van het in art. 66 bedoelde regt van beslissing zou worden opgeheven, werd door de meerderheid beaamd. Eenige leden intusschen wilden, met weglating van de woorden: *van bestuur*, aan het slot nog bijgevoegd hebben: *uitgezonderd de geschillen genoemd bij art.* 163.*

Art 50. Het voorstel tot verandering van art. 69 der Grondwet, enkel ter verbetering van eene min naauwkeurige uitdrukking, heeft bij verre de meeste leden geen bijval gevonden.

Te dezer plaatse is echter gevraagd, of, bij eventueele herziening van de Grondwet, daarin niet eene bepaling diende te worden opgenomen, houdende, dat wanneer de voordragten des Konings, na door de beide Kamers der Staten-Generaal te zijn goedgekeurd, binnen zekeren termijn niet zijn afgekondigd, dezelven zullen worden beschouwd te zijn vervallen.

Zie ook het aangeteekende op art. 86 van het voorstel. De opneming voorts in de Grondwet van eene duidelijke bepaling, dat aan den Koning de uitvoerende magt is opgedragen, met omschrijving tevens wat bij de *wet*, wat bij *besluit* kan geschieden, werd mede door onderscheiden leden wenschelijk geacht, waartegen echter door anderen is opgemerkt, dat het zeer moeijelijk, zoo niet ondoenlijk voorkomt, om vooraf te bepalen, welke onderwerpen tot het gebied der wetgeving behooren, welke niet: weshalve het voor raadzaam door die leden werd gehouden, om de zaak aan de omstandigheden en aan de practijk over te laten, terwijl de uitdrukking *reglement van openbaar bestuur* in de Grondwet bekend en het begrip van *uitvoerende magt* in het algemeen, door hen werden geacht een voldoend rigtsnoer aan de hand te geven.

Art. 51. Dit artikel, waarbij aan den Koning het regt zou worden toegekend, om de Tweede Kamer der Staten-Generaal te ontbinden, is door zeven en twintig leden afgekeurd; sommigen dier leden achtten het daarin vervatte beginsel strijdig met den aard onzer monarchale constitutie: anderen oordeelden dat beginsel onaannemelijk, als zijnde gegrond op het stelsel van meer regtstreeksche verkiezingen, waarmede zij zich niet konden vereenigen; anderen, eindelijk, keurden het artikel af, zooals het daar lag en in deszelfs verband met art. 84 der Grondwet, oordeelende dat het beginsel eener ontbindbare Kamer niet vereenigbaar is met de op nieuw voorgedragen jaarlijksche aftreding van één derde der leden dier Kamer, waardoor de gelegenheid om den geest van het verstandigste deel des volks te toetsen, zich telken jare van zelve voordoet, zonder dat een opzettelijk beroep op de kiezers daartoe noodig zij. Ten aanzien van laatstgemelde beschouwing verwijst men ook naar het aangeteekende, onder het derde punt der algemeene beschouwingen.

Art. 52. Het voorstel, zooals het daar ligt, werd door 40 leden

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

afgekeurd. De bepaling, dat er een Raad van State zal zijn, welks zamenstelling en bevoegdheid bij de wet zullen worden geregeld, zou, naar het oordeel van sommige leden, niet veel meer beteekenen, dan dat er in Nederland een collegie onder den naam van Raad van State zal bestaan, aan hetwelk grondwettelijk *allerlei* werkzaamheden, onverschillig van welken aard, bij de wet zouden kunnen worden opgedragen. De Grondwet moest, meende men, de zamenstelling en strekking van den Raad van State bepalen, omdat van het een en van het ander de doelmatigheid dier instelling afhangt, en zou dan tevens de bepaling kunnen behelzen, dat bij de wet nog andere werkzaamheden aan dat collegie opgedragen kunnen worden. Tegen de wettelijke regeling van de bevoegdheid en werkzaamheden van den Raad van State, zooals de voorstellers die bedoelen, werd nog de bedenking geopperd, dat de Ministerieele verantwoordelijkheid daardoor zou kunnen lijden, zoo dikwijls de Ministers zich op den Staatsraad zouden kunnen beroepen.

De voorgestelde weglating der woorden: *zooveel mogelijk uit de verschillende Provincien van het Rijk* hebben vele leden niet goedgekeurd, die zich met de eventueele opneming van dat gebod in de wet niet konden tevreden stellen. Evenmin kon men goedkeuren, dat den Koning het regt benomen worde, om aan de meerderjarige Prinsen van den Huize zitting in den Raad van State te verleenen, en dat aan den Prins van Oranje slechts eene *raadgevende* stem zou toekomen in een collegie dat zelf *adviseerend* is.

Overigens hebben, ook van hen, die het voorstel onaannemelijk achtten, niet weinigen de meening geuit, dat de Raad van State, om aan het doel te beantwoorden, eene betere inrigting zou behoeven, waarbij dan tevens in aanmerking zou behooren te komen, om aan dat collegie zekere regtsmagt op te dragen, betrekkelijk geschillen met de algemeene administratie in nauaw verband staande; welk denkbeeld echter bij andere leden tegenstand ontmoet heeft.

Art. 53. De weglating van art. 73 is, naar het gevoelen van de groote meerderheid, noch noodzakelijk, noch wenschelijk.*

Art. 54. De meeste leden konden zich met de voorgestelde gewijzigde redactie niet vereenigen. Huns inziens zouden de woorden: *met de uitvoering belast*, te veel ruimte overlaten, om Koninklijke besluiten aan de onderteekening en bij gevolg aan de verantwoordelijkheid der Ministers te kunnen onttrekken. Velen intusschen oordeelden, dat de bepalingen der Grondwet nopens de Ministerieele verantwoordelijkheid verbetering behoeven, bepaaldelijk dat duidelijker daarbij behoorde te worden uitgedrukt, dat *alle* Koninklijke besluiten en beschikkingen, om kracht te hebben, behooren te zijn onderteekend door een der Ministers, die door zijne onderteekening de verantwoordelijkheid van dat besluit of die beschikking op zich neemt.

Door eenige leden is te dezer gelegenheid ook opgemerkt, dat de bepalingen van de artt. 318 en volgende van het Wetboek van Strafvordering voor de rigtige toepassing van het beginsel der Ministerieele verantwoordelijkheid belemmerend zijn, en dat het derhalve wenschelijk ware, dat de regels nopens die toepassing in de Grondwet zelve aangewezen wierden. Zie ook het aangeteekende op art. 38.

Art. 55. Slechts enkele leden hebben het voorgestelde bij dit artikel goedgekeurd.*

Art. 56. En uit hoofde van de bezwaren, welke de ondervinding, zoo hier te lande als elders, tegen het stelsel van regtstreeksche verkiezingen heeft doen kennen, èn omdat men die instelling niet geschikt acht voor den Nederlandschen landaard en ook weinig strookende met de gewoonten en zeden van het Nederlandsche volk, hebben acht en dertig leden der Kamer gemeend het voorstel tot invoering van dat stelsel te moeten afkeuren.

Men had wel verwacht, dat de noodzakelijkheid eener zoo belangrijke verandering in ons Staatsregt door de voorstellers boven alle tegenspraak ware aangetoond en bewezen; doch men moest bekennen in die verwachting geheel te zijn teleurgesteld. Wel had men in de toelichtende Memorie op dit artikel een sterk gekleurd betoog aangetroffen, ten bewijze dat de bestaande kiesorde is onstelselmatig, niet in harmonisch verband met andere instellingen, niet gelijkvormig aan hetgeen in andere constitutioneele Rijken gevonden wordt, en derhalve niet geschikt om goed te kunnen werken. Maar hebben de voorstellers aangetoond, dat inderdaad de werking van dat kiesstelsel zoo verkeerd is geweest? dat bepaaldelijk de belangen der Nederlandsche Natie, sedert zij, tengevolge van de regeling der geschillen met *Belgie*, hare zelfstandigheid herkregen heeft, door hare grondwettige Vertegenwoordiging niet behoorlijk zijn behartigd? dat het onder het tegenwoordig kiesstelsel, in de Tweede Kamer, *bij genoegzame verscheidenheid van kennis en oordeel aan eene goede, naauwkeurige behandeling der zaken* ontbroken heeft? [1])

Voorzeker (hebben vele leden opgemerkt) blijft er veel te doen, veel te verbeteren in *Nederland* over. Doch, zoo het geoorloofd is naar wenschelijke veranderingen te haken, het is tevens pligt het goede te erkennen, hetwelk reeds tot stand is gebragt. En dan zal men moeten toegeven, dat in de laatste vier of vijf jaren, die zich door eene schier onafgebroken werkzaamheid der Wetgevende Magt hebben gekenmerkt, de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet in gebreke is gebleven, om aan te dringen op, en te ondersteunen zoodanige middelen tot herstel, als achtereenvolgende genomen zijn en waarvan de gunstige gevolgen door geenen zaakkundige en onbevooroordeelde zullen worden geloochend. De aard van dit Verslag gedoogt geene uiteenzetting van dit onderwerp, maar, zich bepalende tot het finantieele, vermeent men te moeten wijzen op de afkeuring der leening van de 56 millioen ten laste van de O.-I. bezittingen, de openlegging van den toestand van 's Rijks schatkist, de opheffing van het Amortisatie-Syndicaat, de afdoening der zaken met Belgie, de afsluiting en vernietiging van een aantal bijzondere fondsen, en eindelijk op de vrijwillige geldleening en daarop gevolgde aflossing en verwisseling van schuld, waardoor men niet alleen in staat werd gesteld om de tekorten over 1840 en vroeger, over 1841, 1842 en 1843 te dekken, maar door welke buitengewone maatregelen het evenwigt tusschen de uitgaven en de ontvangsten van den Staat is hersteld kunnen worden, zonder verhooging van de blijvende lasten des volks, en zonder dat Nederland aan eenmaal aangegane verbintenissen heeft te kort gedaan.

Waar, onder eenig bestaand kiesstelsel, zulke gewigtige uitkomsten verkregen zijn, daar schijnt men bevoegd om te vragen, waardoor dan toch de behoefte aan de invoering van een geheel nieuw stelsel zich openbaart?

Inzonderheid heeft het bevreemd, dat het voorstel eener zoo belangrijke wijziging in ons Staatsregt op eene zoo onbestemde, zoo geheel onvolledige wijze is gedaan. Van het cijfer toch dat voor den *census* zal worden ingevuld, hangt, naar de meening van sommigen, de aannemelijkheid van het beginsel zelf af: dat cijfer, hetwelk de voorstellers oningevuld hebben gelaten, zal grootendeels moeten beslissen, of het voorstel in eenen vrijgevigen dan wel in eenen beperkenden zin gedaan, of daarmede eene uitbreiding van de kiesvrijheid bedoeld zij, dan wel om een uitsluitend kiesregt ten behoeve van de klasse der meest vermogenden in den lande daar te stellen. [2]) Het ware dus noodig geweest, dat de voorstellers in eenige ontwikkeling hunner denkwijze en bedoelingen nopens een zoo aangelegen punt waren getreden, en bij het voorstel van een geheel nieuw kiesstelsel, tevens eene voordragt hadden gevoegd, nopens de waarborgen voor deszelfs goede werking.

De groote meerderheid intusschen, schoon de invoering van regtstreeksche verkiezingen niet verlangende, waarvoor, haars inziens, onze natie ook nog niet rijp is, heeft daarmede evenwel niet willen te kennen geven, dat zij ons kiesstelsel niet vatbaar zou oordeelen voor verbetering; maar zij zoude daarin trapsgewijze willen te werk gaan, en, met behoud van dat stelsel in deszelfs eerste grondslagen, het meer en meer daarhenen zoeken te leiden, dat het ligchaam, hetwelk de leden der Tweede Kamer kiest, inderdaad kunne gezegd worden te zijn de vertegenwoordiging der provincien.

Sommigen achtten het, in het stelsel der voordragt, een gebrek te zijn, dat daarbij niet tevens is voorgesteld, om de Tweede Kamer periodiek, b. v. om de 5 of 7 jaren, te doen aftreden.

De uitzondering ten behoeve van hen, die den graad van *doctor* bij eene Nederlandsche Hoogeschool bekomen hebben, heeft slechts bij weinigen bijval gevonden; de meerderheid vond daarvoor volstrekt geen redenen; sommigen zagen daarin een privilegie ten behoeve van de klasse der gepromoveerden, en achtten het voorstel nopens dit punt geheel inconsequent met de voordragt tot afschaffing van de Ridderschap als kiezenden Stand. [3])

Art. 57. Het voorstel werd door de groote meerderheid niet goedgekeurd. Naar het oordeel van vele leden, hadden de voorstellers deze instelling óf moeten opheffen óf zoo verbeteren dat zij meer aan haar doel beantwoordde. [4]) Zij behoefden niet te vreezen, om daartoe eene vermeerdering van het getal der leden voor te stellen, althans niet uit een finantieel oogpunt, bij de voordragt om aan de leden voortaan geene vergoeding van reis- en verblijfkosten meer toe te kennen. En bij eene ontbindbare Tweede Kamer, behoorde dan toch wel aan den Koning het regt te zijn

[1]) „Zeer uittartend" schreef Luzac hiernaast.

[2]) „Deze suppositie strookt weinig met § 3 der Algemeene beschouwingen", meende Luzac.

[3]) „Zeer singuliere redenering", volgens Luzac. [4]) „Dit is gedaan", teekende Luzac aan.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

gegeven, om het getal der leden van de Eerste onbepaald te vermeerderen, ten einde den tegenstand eener van de inzigten der Kroon afwijkende meerderheid in die Kamer krachteloos te kunnen maken, en die instelling alzoo te doen blijven een bolwerk voor het koninklijk gezag.

Art. 58. Met dit artikel kon de groote meerderheid zich niet vereenigen. Zij kon niet goedkeuren het wegvallen van het beginsel, dat, om tot lid van de Tweede Kamer gekozen te worden, men ingezeten moest zijn der provincie, door welke de benoeming geschiedt. Dit beginsel wilde zij behouden, ten einde de kennis der provinciale aangelegenheden, bij de behartiging der algemeene belangen, niet ontbreke. [1])

Eenigen van hen, die verklaard hebben zich met het voorgestelde te kunnen vereenigen, zouden nogtans wenschen, dat in de bepaling van een *verhoogden* census, als vereischte om gekozen te kunnen worden, een waarborg worde gegeven voor het doen van goede keuzen.

Art. 59. In verband met het geuite gevoelen omtrent art 56, heeft de meerderheid zich verklaard tegen de voorgestelde inlassching. De bepaling zou ook, naar de meening van sommigen, in de kieswet te huis behooren.

Art. 60. Groote meerderheid tegen het voorstel. Zijn de woorden *voor zich zelven*, volgens de voorstellers, onnoodig, niet minder is dit, naar het gevoelen van sommige leden, de voorgestelde bijvoeging der woorden: *volgens eed en geweten*.

Art. 61. Geene noodzakelijkheid tot verandering van het eedsformulier erkennende, heeft gelijke meerderheid op dien grond het voorstel niet kunnen beamen. Moest art. 86 veranderd worden, dan zouden eenige leden de voorkeur geven aan de inlassching der woorden: *na het onderzoek der geloofsbrieven*, tusschen *deze eeden* en *worden afgelegd*.

Art. 62. Het artikel, uit hoofde van deszelfs onvolledigheid, is door de meerderheid beschouwd niet vatbaar te zijn, om overwogen te worden; waarbij echter tevens is opgemerkt, dat, bij de mogelijke vermeerdering van het getal der leden van de Tweede Kamer naar den maatstaf der bevolking, het niet waarschijnlijk is, dat uit de aanneming van het voorstel eenige belangrijke bezuiniging voor de schatkist zoude kunnen voortvloeijen.

Art. 63. Schoon de groote meerderheid zich tegen het weglaten van art. 89 der Grondwet verklaard hebbe, waren nogtans zeer vele leden van oordeel, dat eene bekrimping van de daarbij vastgestelde vergoeding voor reis- en verblijfkosten wenschelijk zoude zijn, altoos onder noodzakelijk voorbehoud ten aanzien van de vergoeding der tegenwoordige leden, als gegrond op eene grondwettelijke bepaling.

Art. 64. De verandering, niets bedoelende dan eene onbeduidende wijziging van redactie, is door de groote meerderheid onnoodig geacht.

Art. 65. Door de meerderheid niet goedgekeurd. De invloed van de Kroon op de Eerste Kamer, behoorde, volgens sommigen, ook niet in de keuze van den Voorzitter beperkt te worden. Anderen zouden zich met het voorstel kunnen vereenigen, als strekkende om de achting voor het ligchaam te verhoogen.*

Art. 66. De uitzonderingen in de oningevulde artikels (zijnde 56 en 57 der Grondwet) werden voor te beperkt gehouden, daar er meer gevallen denkbaar zijn, in welke het oorbaar des lands aan het geven van inlichtingen in den weg zoude kunnen staan; èn hierom èn omdat het regt der Tweede Kamer tot het vragen van inlichtingen reeds in de ministerieele verantwoordelijkheid opgesloten ligt, beschouwde de meerderheid de voorgestelde bijvoeging als onnoodig en min verkieslijk.

Art. 67. Omtrent de aannemelijkheid der voorgedragen bepalingen in dit artikel bestond groote verscheidenheid van denkwijze. Te dien aanzien werd onder anderen aangemerkt:

dat, wanneer een lid der Kamer, tot Minister benoemd wordende, bij herkiezing op nieuw tot lid verkozen werd, er in dat geval geene redenen zouden zijn voor de uitsluiting;

dat eene geheele uitsluiting van *krijgslieden in werkelijke dienst* een onaangenaam gevoel bij den krijgsmansstand zou opwekken, en het nadeel zou hebben, dat men zich op die wijze ten onregte zoude verstoken zien van het licht van ervaren en kundige hoofd-officieren;

dat het twijfel leed, of de benaming van *geestelijke* wel alles omvat, wat men bedoelde; hetgeen aanleiding gaf tot de vraag, wat door de voorstellers onder dien naam wordt begrepen?

dat de uitsluiting der voorzitters van de kiescollegien, in verband staande met het stelsel der verkiezingen, mitsdien aan het vroeger deswege geuit gevoelen behoorde getoetst te worden;

dat men, eindelijk, den voorstellers niet kan toegeven, dat er geene voldoende reden zoude zijn voor de bestaande uitsluiting van de aan den lande comptabele ambtenaren, vermits dezelve onmiskenbaar haren grond vindt in het streng verband van ondergeschiktheid, waarin die ambtenaren tegenover de hoogere administratie geplaatst zijn.

In slotsom hebben 25 leden zich voor het behoud van art. 94 der Grondwet verklaard, terwijl de overigen eene verandering in dezen wenschelijk achtten, met wijziging evenwel, naar het gevoelen van de meesten hunner, van enkele der voorgedragen bepalingen.

Art. 68. Het eerste der hier voorgestelde artikelen heeft, zoo als hetzelve daar ligt, en in verband tot de bedenkingen op art. 58 van het voorstel, slechts weinig bijval gevonden, ofschoon vele leden zich wel zouden kunnen vereenigen met het denkbeeld, om het verbod van art. 83 der Grondwet ten gevolge van verwantschap in den eersten en tweeden graad uit te strekken over *alle* leden der Tweede Kamer, zoo mede, volgens sommigen, om hetzelve ook toepasselijk te maken op de leden der Eerste Kamer.

Het tweede der voorgestelde artikelen is, met uitzondering van de voorstellers, genoegzaam algemeen afgekeurd. Men achtte de bepaling geheel onnoodig, vermeenende dat de ondervinding heeft bewezen, dat er in de Tweede Kamer eene genoegzame vrijheid van spreken kan bestaan, ook zonder grondwettelijken waarborg.

Art. 69. Volgens dit artikel zou de Kamer een harer leden niet tot Griffier mogen benoemen, doch, alzoo de beide betrekkingen niet onvereenigbaar zijn verklaard, zou niets beletten dat de Griffier wel tot lid der Kamer worde gekozen. Men verlangt te vernemen of zulks de bedoeling der voorstellers geweest zij, en wat nadeel zij in het benoemen van den Griffier uit de Kamer gelegen achten.

Art. 70. Het denkbeeld, om de Eerste Kamer in den regel met opene deuren te laten handelen, werd door 19 leden goedgekeurd. De overigen hebben dat denkbeeld bestreden, of zich bepaald tot de opmerking, dat hier geene noodzakelijkheid tot wijziging van de Grondwet bestaat, vermits het ook thans aan de Eerste Kamer niet verboden is hare zittingen in het openbaar te houden.

De bepaling in de 3de alinea voorgesteld, nopens het *raadplegen* bij gesloten deuren, heeft bijval gevonden bij sommige leden, als eenen bestaanden twijfel wegnemende. Anderen daarentegen achtten de uitlegging onnoodig, vermits dezelve reeds in het Reglement van Orde der Tweede Kamer wordt aangetroffen.

Art. 71. Het voorstel niet goedgekeurd, als zijnde geene verandering hier noodig.*

Art. 72. Als boven, en, wat de voorgestelde bijvoegingen aanbelangt, mede naar aanleiding van de bedenkingen op art. 51 van het voorstel tegen het stelsel eener ontbindbare Kamer in het midden gebragt.*

Art. 73. Slechts weinige leden hebben zich ten gunste van de voorgestelde wijziging verklaard, waartoe de groote meerderheid volstrekt geene noodzakelijkheid heeft gevonden, als zijnde er, haars inziens, niets oneigenaardigs in gelegen, dat men zich in eene niet voltallige vergadering bepale tot beraadslagingen, even als zulks in andere landen plaats heeft, terwijl het te verbieden welligt ongelegenheid zou kunnen veroorzaken.

Art. 74. De wijze waarop men voorstelt het bestaande twistpunt nopens de *blanco briefjes* uit den weg te ruimen, heeft bij vele leden tegenspraak gevonden, die meenden, dat aan de bepaling van art. 47 van het Reglement van Orde der Tweede Kamer de voorkeur moet worden gegeven, als zijnde, hunnes

[1]) „Deze periode werd bij de resumtie aanmerkelijk gewijzigd." (Aant. Luzac).

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

inziens, èn meer rationeel èn meer politiek, ter voorkoming dat geene stemmingen *illusoir* kunnen gemaakt worden.

Daarentegen heeft de meerderheid verklaard zich met het voorgestelde bij de 3de alinea betrekkelijk het staken der stemmen te kunnen vereenigen.

Sommigen zouden evenwel het voorschrift wenschen mede uitgestrekt te zien tot het geval van staking in eene *niet voltallige* vergadering.

Art. 75. De meerderheid was tegen het voorstel. Velen, schoon de zaak van weinig belang achtende, erkenden nogtans dat het voorstel verbetering bevat.

Sommigen heeft het bevreemd, dat de voorstellers hier niet bedacht zijn geweest, om te voorzien in het gemis eener bepaling in art. 107 der Grondwet, ten aanzien van het mededeelen van redenen, in het geval dat het voorstel door eene Commissie wordt overgebragt.

Art. 76. Vier en twintig leden verklaarden zich tegen het voorstel: zestien voor hetzelve.

Zij, die het voorstel bestreden hebben, oordeelden, dat, bij de thans nog gebruikelijke wijze van voorloopig onderzoek, er genoegzame gelegenheid bestaat om, door overleg tusschen de Regering en de Centrale Sectie, de door de meerderheid der leden verlangde veranderingen in de wetsontwerpen te brengen.

Art. 77. Het voorstel om de formulieren in art. 110, 111, 112 en 113 der Grondwet vermeld, te doen wegvallen, is door de meeste leden niet goedgekeurd. Men kon niet toegeven, dat die formulieren beter in het Reglement van Orde zouden voegen, hetgeen integendeel mogelijk zou maken, juist hetgeen men door de opneming in de Grondwet heeft willen beletten, dat die formulieren telken reize naar gelang der zaken en overeenkomstig het verlangen van het oogenblik zouden kunnen veranderd worden. En waarom zouden de Kamers in de inrigting der formulieren vrij moeten zijn, maar de Koning, volgens art. 85 van het voorstel, aan den grondwettigen band moeten worden gelegd? Men zou wenschen te vernemen, welke reden de voorstellers daarvoor hebben gehad.

Art. 78. Groote meerderheid tegen het voorstel. Waartoe, vragen sommigen, het regt van amendement, dat voor de Tweede Kamer is verlangd, aan de Eerste Kamer onthouden? [1])

Artt. 79 en 84. Met het beginsel in deze beide artikelen uitgedrukt, *dat elke Kamer, andere dan wetsvoorstellen*, AFZONDERLIJK *aan den Koning kan doen*, hebben vele leden verklaard zich te kunnen vereenigen. Sommigen, met het oog op het gebeurde ten aanzien van het adres van antwoord, [2]) waren van gevoelen, dat er zelfs noodzakelijkheid bestaat tot wijziging en aanvulling van de Grondwet in den geest van het voorstel.*

Artt. 80, 81, 82 en 83. Groote meerderheid tegen de voorstellen in deze artikelen vervat, in verband met haar afkeurend oordeel omtrent de voordragt tot weglating der formulieren. Zie art. 77.*

Art. 85. Even als op art. 76, waarvan de hier voorgestelde bepaling een uitvloeisel is. Men zie ook het aangeteekende op artt. 77 en 79.

Art. 86. Men vergelijke het aangeteekende op art. 50 des voorstels, betrekkelijk den termijn voor de afkondiging der wetten. Met het voorstel nopens dit punt hebben vele leden verklaard zich te kunnen vereenigen.

De groote meerderheid wilde voorts het formulier van afkondiging in art. 121 behouden.

Art. 87. Men zie het aangeteekende op art. 43 van het voorstel, nopens het stelsel van de meerderheid der Kamer ten opzigte van het bestuur van 's Rijks Overzeesche bezittingen.

Slechts weinige leden hebben de voorgestelde bepaling omtrent de afkondiging van de algemeene maatregelen van inwendig bestuur en het tijdstip waarna zij kunnen werken, goedgekeurd.

Art. 88. *ontvangsten des Rijks*. Men acht de uitdrukking *Staatsinkomsten*, in art. 124 der Grondwet gebezigd, verkieslijk.

[1]) „Ik heb er niet tegen", schreef Luzac. [2]) In October 1844.

Ten aanzien van het voorstel, om de Begrooting der uitgaven en inkomsten van de Overzeesche bezittingen bij de wet vast te stellen, vergelijke men de aanteekening op art. 43 van het voorstel.

Art. 89. Onderscheidene leden zouden, met de voorstellers, aan eene *eenjarige* Begrooting de voorkeur geven, oordeelende dat juistheid van raming, orde in de afsluiting der rekeningen en spoed in het mededeelen der laatstgemelde daardoor grootelijks bevorderd zouden worden. Sommigen dier leden konden zich echter met het voorstel, uit hoofde van de tijdsbepaling, niet vereenigen.

De meerderheid vond geene redenen om van het beginsel eener *tweejarige* Begrooting af te gaan, nadat men zich daarmede in 1840 had laten bevredigen.

Art. 90. Men zie het aangeteekende op art. 88. [1])

Art. 91. Zes en dertig leden hebben zich verklaard tegen het voorstel, zooals het daar ligt. De weglating van de 3de alinea van art. 125, ten gevolge waarvan geene overschrijving van sommen van het eene hoofdstuk op een ander, veel minder in het zelfde hoofdstuk van het eene artikel op het ander, zou kunnen plaats hebben, vreesde men dat ongelegenheden zou kunnen veroorzaken. Bovendien, waartoe eene splitsing in hoofdstukken en onderdeelen van hoofdstukken, in het stelsel der voorstellers, als bij amendement over iederen post der Begrooting kan gestemd worden? Van de bijvoeging in de 2de alinea had, meende men, de ondervinding, bepaaldelijk opzigtelijk het IXde hoofdstuk der Begrooting, het overbodige aangetoond. Het ware intusschen, naar de meening van onderscheidene leden, wenschelijk, dat art. 125 der Grondwet en de volgende met hetzelve in verband staande artikelen, vervangen wierden door eene bepaling in den geest als deze:

„ De wet regelt alles wat betreft de inrigting, de vaststelling en „ de herziening, zoo noodig, der Begrootingen."

Art. 92. Meerderheid tegen het voorstel, hetwelk zij meende dat tot ongelegenheid zou kunnen leiden. Ook kan de vaststelling der middelen weleens te vroeg en met te veel overijling plaats hebben, zooals gebleken is met de diensten van 1841, 1842 en 1843, op welke een deficit werd berekend, en gedekt, van 17 millioen, terwijl men later op die diensten een boni van *f* 2700000 heeft verkregen.

Art. 93, De meerderheid achtte eene wijziging van art. 126 der Grondwet wenschelijk, als zijnde haars inziens de bepaling van dat artikel onvoldoende, en, uit hoofde van den twijfel nopens den aard van het aldaar bedoelde *verslag*, duister en onvolledig. Daarbij achtte de meerderheid het beginsel van goedkeuring der Staatsuitgaven bij de wet, ook om botsingen tusschen Regering en Rekenkamer voor te komen, nuttig, en de opneming daarvan in de Grondwet wenschelijk. Met de voorgestelde bepaling kon men zich evenwel niet vereenigen, oordeelende de redactie onduidelijk en het beginsel niet genoegzaam uitgedrukt. Eenige leden verklaarden de voorkeur te geven aan eene bepaling, als de volgende:

„ Van alle ontvangsten en van alle uitgaven over ieder afge- „ loopen dienstjaar wordt verantwoording afgelegd aan de Wetgevende „ Magt, naar de voorschriften der wet."

Artt. 94 en 95. Met art. 94 van het voorstel, de weglating bepalende van de artt. 127, 128, 129, 130, 131, 132 en 133 der Grondwet, hebben 37 leden verklaard zich niet te kunnen vereenigen. Voor het behoud van het stelsel van *keuze door Standen* pleiten, huns inziens, èn de historische herinneringen, èn de omstandigheid dat onze natie daaraan gewoon is, èn het onbewezene der stelling, dat dit stelsel slecht zou gewerkt hebben en de noodzakelijkheid alzoo bestaat, om hetzelve te verlaten. De groote meerderheid wenscht geene regtstreeksche verkiezingen, voor de Provinciale vertegenwoordiging zoo min als voor de Algemeene. En ofschoon men aan de voorstellers toegeeft, dat de bepalingen der Grondwet op het stuk van de zamenstelling der Provinciale Staten die harmonische eenheid missen, welke de theorie in dezelve zou verlangen, zoo oordeelt men nogtans, dat daarin alleen geene genoegzame reden kan gelegen zijn, om instellingen omver te werpen, die op de zeden en gewoonten des volks gegrond en alleen reeds uit hoofde van een veeljarig bestaan eerbiedwaardig in de oogen des wetgevers behooren te zijn. Daarteboven is het, ook naar het gevoelen van velen dergenen, die

[1]) „Dat aangeteekende zegt niets", meende Luzac.

de afschaffing der keuze door Standen wenschelijk achten, minstens hoogst onwaarschijnlijk, dat men dit doel zal kunnen bereiken langs den weg door de voorstellers ingeslagen, en waarop men niet dan tegenstreving te verwachten heeft van hen, wier medewerking niet kan gemist worden.

Vele leden intusschen hebben erkend, dat de tegenwoordige wijze van verkiezing der Provinciale Staten verbetering behoeft, vooral wat betreft de medewerking van den Stand der edelen, maar zij waren tevens van oordeel, dat men zich moest bepalen, om, met behoud in de Grondwet van het beginsel van keuze door Standen, zich zooveel mogelijk van alle banden los te maken, welke aan verdere ontwikkeling en verbetering hinderlijk kunnen zijn. Wanneer aan de wet zal zijn overgelaten de bepalingen vast te stellen, èn betrekkelijk de zamenstelling en inrigting der drie Standen, èn ten aanzien van derzelver medewerking tot het Provinciaal Bestuur (waartoe wijzigingen zouden moeten gebragt worden in de artt. 129 tot 133 der Grondwet), dan zoude men oordeelen reeds veel gewonnen te hebben en het vertrouwen koesteren, dat langs dien weg van lieverlede de bestaande onevenredigheden vervallen zouden, de invloed der Standen allengs zou worden gebragt in verhouding tot de provinciale omstandigheden, en meer en meer het denkbeeld zoude worden verwezenlijkt, dat de Provinciale Staten behooren te zijn de wezenlijke vertegenwoordiging der onderscheidene provinciën.

Met opzigt tot de voorgestelde jaarlijksche aftreding van 1/3 der Provinciale Staten, is de vraag gedaan, of de voorstellers daarbij het oog hebben gehad op de aftreding der leden van de Tweede Kamer? Maar dan valt daartegen aan te merken, dat er geen verband meer tusschen die beide Staatslichamen behoeft te bestaan, wanneer, volgens het denkbeeld der voorstellers, het een niet meer door het andere zal gekozen worden. En is het dan wel geraden, om het personeel van een collegie, hetwelk bestemd is om te administreeren, telke drie jaren aan eene herkiezing te onderwerpen?

Art. 96. Noch met de voorgestelde verplaatsing van art. 135 der Grondwet, die, ofschoon welligt in zich zelve voegzaam, evenwel niet noodzakelijk werd geacht, noch met de gewijzigde redactie van het artikel in haar geheel, heeft de meerderheid zich kunnen vereenigen.

De voorgestelde redactie van het 1ste lid evenwel heeft bij vele leden bijval gevonden, die meenden dat daardoor met juistheid uitgedrukt ware de eigenlijke werkkring van 's Konings Commissarissen, bestaande in het houden van toezigt over de verrigtingen der Staten en de uitvoering der Koninklijke bevelen. Die leden waren toch van oordeel, dat de Provinciale Staten behooren te zijn een zelfstandig *wetgevend* en *administreerend* collegie, alleen bij uitzondering belast met de *uitvoering* der wetten en Koninklijke bevelen, welk laatste eigenaardiglijk tot den werkkring der Commissarissen behoort.

Volgens het gevoelen van vele leden, behoorde ook, bij eventueele wijziging van art. 135, tevens beslist te worden, of 's Konings Commissarissen bij het nemen van besluiten omtrent *administratieve* zaken, al dan niet mogen medestemmen, en zulks zoowel in de vergadering der Staten als in die van de Gedeputeerden [1]).

Art. 97. De groote meerderheid kon de voorgestelde verandering van het eeds-formulier niet beamen, dezelve beschouwende als te onbeduidend, en geene wezenlijke verbetering bevattende.

Art. 98. Onderscheiden leden keurden de *openbaarheid* der vergaderingen van de Provinciale Staten goed, overtuigd zijnde dat men, door die collegien meer onder den invloed der openbare meening te brengen en hen van hunne handelingen als 't ware rekenschap te doen geven, in hooge mate het doel zal bevorderen, om hen meer en meer te doen worden de ware vertegenwoordiging der provinciën.

Daarbij werd evenwel door sommigen de meening geuit, dat het beginsel van openbaarheid alleen behoorde te worden toegepast ten aanzien van de algemeene, als *wetgevende*, vergaderingen der Provinciale Staten, niet over de *administratieve* vergaderingen der Gedeputeerden.

Het voorstel, zooals het daar lag, werd evenwel door de groote meerderheid voor onaannemelijk gehouden, onder anderen, omdat men in de Grondwet de bepaling wilde behouden, dat de Staten ten minste *eens in het jaar* vergaderen.

Art. 99. Door de groote meerderheid niet goedgekeurd, om de redenen op art. 60 van het voorstel opgegeven.

[1]) „Dit behoort niet bij de Gw. uitgemaakt te worden", meende Luzac.

Art 100. De meerderheid achtte de verandering niet noodzakelijk en verwees overigens, wat de bepaling zelve aangaat, naar de meening geuit bij art. 74.

Art. 101. De hier voorgestelde verandering werd door vele leden voor overbodig gehouden, wat de eerste alinea's betreft, daar in de practijk reeds alleen de kosten voor het Rijksbestuur op de Algemeene Begrooting worden gebragt, en de 1ste alinea van art. 144 der Grondwet slechts Provinciale Uitgaven overlaat aan door de Staten te maken Begrootingen, welke laatsten *thans* reeds aan 's Konings goedkeuring worden onderworpen.

Die zelfde leden beschouwden de 3de alinea als ondoelmatig, als zullende de provinciale administratie belemmeren en de magt der Staten verlammen. Men vroeg, waar dan de taak des wetgevers zoude eindigen, indien ook de provinciale belastingen door hen moesten worden bekrachtigd, en of de zaak wel met genoegzame kennis van zaken zoude kunnen worden behandeld en beslist?

Eenige weinige leden zouden zich, des noods, met de twee eerste alinea's kunnen vereenigen, doch keurden de derde af.

Art. 102. De groote meerderheid, het voorgedragen stelsel van verkiezing afkeurende, heeft het behoud van art. 142 der Grondwet verlangd.

Art. 103. Hoewel de meerderheid der leden, om de vroeger opgegevene redenen, geene verandering in dit artikel verlangt, zoo achten evenwel onderscheidene leden eene wijziging van art. 143 wenschelijk. Zij oordeelen, dat, evenals zulks reeds bij art. 96 is opgemerkt, de Provinciale Staten het karakter moeten behouden van een eigen wetgevend en administreerend collegie, alleen bij uitzondering met de uitvoering van algemeene wetten en van 's Konings bevelen belast, welke uitvoering meer eigenaardiglijk tot den werkkring van 's Konings Commissarissen behoort. Zij meenen, nu art. 143 der Grondwet zoo onbepaald en zoo ruim is gesteld, dat de ondervinding heeft geleerd, dat de werkzaamheid en de werkkring der Provinciale Staten zich al zeer ligtelijk buiten deszelfs grenzen uitstrekt, en zijn dus van oordeel, dat eene bepaling, in den geest der voorstellers, aan dit bezwaar zoude kunnen te gemoet komen, hoewel zij intusschen niet kunnen ontveinzen, dat het denkbeeld, dat in den regel de wet de bedoelde takken van binnenlandsch bestuur zal aanwijzen, ook moeijelijkheden zal kunnen opleveren.

Andere leden evenwel wenschten het bestaande artikel te behouden, van oordeel zijnde dat aan hetzelve een zeer wijs denkbeeld ten grondslag ligt, namelijk dit, dat, vooral betrekkelijk de godsdienst, de uitwendige eeredienst, het onderwijs en het armbestuur, eene uitvoering der wetten door provinciale en derhalve *eigene* magten het gevoegelijkst kan geschieden. Zij willen niet beweren, dat het artikel steeds in dien geest is uitgelegd en toegepast; zij betreuren dat dikwijls het tegendeel is geschied; doch kunnen daarin geene voldoende reden vinden tot verandering.

Volgens het gevoelen van onderscheiden leden, zoude in de Grondwet het beginsel behooren te worden opgenomen en duidelijk omschreven, dat de algemeene vergadering der Provinciale Staten meer uitsluitend is belast met de provinciale wetgeving, het collegie van Gedeputeerde Staten met al wat de uitvoering betreft.

Eenige weinige leden eindelijk oordeelden, evenals de straks genoemden, dat het verkeerd is, de Provinciale Staten betrekkelijk vele onderwerpen zoo algemeen met het uitvoeren der wetten te belasten; zij vinden dus wel eenige verbetering in het voorstel, doch gelooven, dat het nog beter zoude zijn, het geheele art. 143 te doen wegvallen, als liggende hetgeen men wil vaststellen in het constitutioneel beginsel.

Art. 104. De groote meerderheid achtte deze verandering onnoodig, uit hoofde van de onnoodige inmenging des wetgevers in de provinciale huishouding. Ofschoon de woorden *policie* en *oeconomie* eenigszins verouderde woorden zijn, wilde men liever art. 144 behouden, dan, met gebruik van de voorgestelde uitdrukking: *regeling en bestuur van het provinciaal huishouden*, dit zoo veer omvattende onderwerp, waarin een der hoofdbeginselen van ons Staatsregt, de zelfstandigheid der gewestelijke Besturen, opgesloten ligt, aan de bepalingen der *wet* overgeven.

Art. 105. De meeste leden achtten de wegvalling van art. 145 niet wenschelijk; zij waren van oordeel, dat hetzelve ook thans nog eene nuttige toepassing konde vinden, naardien plaatselijke of provinciale belastingen en verordeningen den bedoelden door-, uit- en invoer zouden kunnen belemmeren.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 106. Ingeval tot eene herziening der Grondwet mogt worden overgegaan, zoude de meerderheid der leden de voorgestelde verandering kunnen goedkeuren, in verband met het boven aangemerkte ad art. 49. Eenige leden evenwel verlangden de bijvoeging der woorden: *met uitzondering van die, welke volgens art.* 163 *aan de regterlijke magt zijn opgedragen*, en de weglating van de periode: *zoo het een geschil van bestuur is.*

Art. 107. De groote meerderheid was tegen de voorgestelde verandering. Men zag geene mogelijkheid, om bij *de wet* te regelen de magt des Konings, om besluiten der Staten te schorsen of te vernietigen, en vond ook in de ministerieele verantwoordelijkheid eenen genoegzamen waarborg voor de rigtige uitoefening van die magt.

Eenige leden, die verklaard hebben, de geheele strekking van art. 147 te willen behouden, zouden wel daarbij willen hebben zien gevoegd de bepaling, dat door de wet de gevolgen der schorsing zullen geregeld worden.

Enkele leden zouden wel verlangd hebben, dat de woorden: *of het algemeen belang*, als geheel onbepaald, en tot elke uiteenloopende uitlegging leidende, uit art. 147 wierden weggenomen.

Art. 108. Ook hier konde de groote meerderheid der leden zich niet met de voorgestelde wegvalling van art. 148 vereenigen. Men vond in dit artikel een spoorslag voor de Staten, om voor de materieele belangen der provincie te waken; daarenboven zoude, in den geest der voorstellers, art. 101, 2de en 3de alinea, in dit gemis moeten voorzien, en dan zoude welligt de wetgever in het geval kunnen komen, om over de daarstelling van de hier genoemde werken te moeten oordeelen; hetgeen men niet konde goedkeuren. De wegvalling van dit artikel gaf nog aanleiding tot de vraag, of men dan voortaan de zaken der dijks- en polderbesturen zoude willen doen regelen door de wet; waartegen de groote meerderheid zich heeft verklaard.

In verband met het beginsel, op art. 103 door eenige leden aangeprezen, ten aanzien van den onderscheiden werkkring van de Algemeene Staten [1]) en van de Gedeputeerde Staten, zouden die leden ook meenen, dat het slot van art. 148 der Grondwet wijziging behoorde te ondergaan, voor zooveel betreft de verpligting tot rekening en verantwoording.

Art. 109. De meerderheid der leden heeft geene noodzakelijkheid tot verandering gevonden. Het 150ste artikel der Grondwet heeft door de woorden *bij* en *ten gevolge* die reglementen aan de Grondwettige voorschriften onderworpen. Bij eene verandering der Grondwet zouden de bedoelde reglementen derhalve mede veranderd moeten worden.

Art. 110. Ook hier vond de groote meerderheid der leden het ondoelmatig, dat *bij de wet* de regels zullen worden gesteld betrekkelijk den werkkring der Gedeputeerde Staten. Men wenscht dit aan de Provinciale reglementen, bij en ten gevolge der Grondwet te maken, overgelaten te zien.

Art. 111. Hoewel het voorstel, zooals het is voorgedragen, ook hier door de groote meerderheid is afgekeurd, zoo heeft evenwel een groot aantal leden eventueel wel eenige wijziging in art. 152 der Grondwet gewenscht. Dit artikel kwam hun voor eenigermate aan eene doelmatige verandering van ons Gemeente-stelsel in den weg te staan, als te veel voorwaarden ten aanzien der inrigting van Gemeenten vaststellende. Zij meenden, dat *bijzondere omstandigheden*, *belangen der ingezetenen*, *wettig verkregen regt der belanghebbenden* te veel omvattende en te onbestemde uitdrukkingen zijn. Intusschen zouden zij ook niet gaarne de zaak al te zeer uit haar verband rukken en daardoor tot willekeur aanleiding geven; zij waren van oordeel, dat zoodanige willekeur welligt te vreezen zoude zijn bij het voorstel, om *door de wet* de zaak te regelen, zonder anderen waarborg dan alleen het hooren van Provinciale Staten.

Art. 112. De meerderheid heeft deze verandering afgekeurd, en heeft het bestaande artikel willen behouden, zonder daarom de wijze, waarop hetzelve uitvoering heeft erlangd, te willen goedkeuren.

Eenige leden hebben eene duidelijker redactie van de 2de alinea van art. 153 wenschelijk geacht, daar de ervaring leert, dat bij de uitvoering *de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen* tot niets kan worden gebragt, en de centralisatie zich ook in dezen te ver kan uitstrekken, waartoe de voorz. 2de alinea welligt aanleiding heeft gegeven.

Andere leden wilden het bestaande art. 153 behouden, met de wijziging, dat het een en ander door de wet geregeld worde, en met inachtneming van het beginsel, dat de plaatselijke verordeningen de goedkeuring des Konings behoeven, welke die magt aan Gedeputeerde Staten kan opdragen.

Art. 113. Over het algemeen heeft men de strekking van het bestaande artikel beter gevonden dan die van het voorgestelde.

Men heeft hier gevraagd, waarom hier gesproken werd van beschikking over Gemeente-eigendom, terwijl men vroeger van Provincialen eigendom geen gewag heeft gemaakt?

Eenige leden, het oog hebbende op het wat te ver gaande gebod in de laatste woorden van art. 154, zouden eventueel wel eene verandering verlangen.

Art. 114. Met de 1ste alinea heeft de groote meerderheid zich niet kunnen vereenigen, als niet kunnende goedkeuren de daarbij voorgestelde bepaling. [1])

Ten aanzien van de 2de alinea heeft men opgemerkt, dat de voorgedragen wijziging onnoodig is, vermits het beginsel reeds in de bestaande bepaling ligt opgesloten.

Art. 115. De meerderheid heeft zich met de hier voorgedragene verandering niet kunnen vereenigen; men gelooft dat het bestaande, behoorlijk uitgevoerd, beter is dan het voorgedragene.

Art. 116. Daar de voorgestelde wijziging in de 1ste alinea van art. 161 alleen eene verandering van redactie betrof, heeft men daarin alleen geene reden tot verandering kunnen vinden. — Omtrent het voorgestelde in de 2de alinea, omtrent de Overzeesche Bezittingen, werd door de meerderheid verwezen naar het aangeteekende op art. 43.

Art. 117. Over het algemeen konde men zich met de voorgestelde verandering niet vereenigen. Men achtte het voorstel, om in *elk geval* door de wet te doen bepalen, dat het algemeen nut onteigening gebiedt, hoogst nadeelig voor het tot stand brengen van publieke werken, en daarom nadeelig voor het algemeene welzijn, en zelfs gevaarlijk in de toepassing bij doorbraken van dijken, waar doorgaans dadelijk gehandeld moet worden. [2]) Men meende, dat, blijkens de toelichtende memorie, de voorstellers zelven de uitvoerlijkheid van den voorgestelden vorm niet boven allen twijfel hebben gesteld.

Eenige leden zouden art. 162 wenschen verduidelijkt te zien, in dien zin, dat daarbij het tweeledig beginsel werd vastgesteld, dat er niet voor elk bijzonder geval van onteigening eene *wet* vereischt zij, en dat de schadeloosstelling wel *billijk*, maar niet *voorafgaande* behoeve te zijn.

Voorts heeft men in het algemeen verklaard, prijs te stellen op het behoud van den 1sten volzin van art. 162, waarvan de bepaling, in verband tot de gebeurtenissen van 1814, geacht werd veel beteekenende en ganseh niet overbodig te zijn.

Art. 118. De groote meerderheid heeft de hier voorgestelde verandering van redactie niet kunnen goedkeuren.

Art. 119. Algemeen was men van oordeel, dat art. 164 juister is dan het hier voorgestelde. Daarin wordt toch de algemeene uitdrukking: *bij of ten gevolge dezer Grondwet*, aangetroffen, terwijl hier de voorstellers, alleen sprekende over regtbanken welke *de wet* instelt, over het hoofd hebben gezien, dat hunne Grondwet bij artt. 124 en 128 ook regterlijke collegien instelt.

Art. 120. De meerderheid der leden heeft geene genoegzame reden gevonden, om uitdrukkelijk te spreken van de wet voor het krijgsvolk. Men vond het bestaande goed, en niet noodeloos belemmerend. Indien art. 166 der Grondwet verbetering behoeft, zoude men hetzelve in den geest van art. 168 wenschen veranderd te zien, zoodat niemand de inhechtenisneming mag gelasten, dan die daartoe door de wet bevoegd is verklaard en volgens de vormen daarbij bepaald. *

Art. 121. De meerderheid heeft de weglating van art. 167 niet noodig geacht. Men heeft den voorstellers niet kunnen toegeven, dat art. 167, betreffende de inhechtenisneming door het politiek gezag, onze Grondwet zoude *brandmerken*. Dat het politiek gezag, hetwelk somtijds het eerst met strafbare handelingen of woelingen kan bekend zijn, met spoed kunne handelen en eene arrestatie bewerkstelligen, schijnt op zich zelf geen verkeerd en af te keuren

[1]) Hier worden bedoeld: de Provinciale Staten.

[1]) „Ook hier geeft men geene redenen aan", zette Luzac hiernaast.

[2]) „Nood breekt wet", meende Luzac.

beginsel, mits slechts perken worden gesteld en waarborgen tegen misbruik. Men meent dat art. 167 die perken en die waarborgen in ruime mate geeft, want niet alleen wordt de bedoelde inhechtenisneming tot buitengewone omstandigheden bepaald, maar er wordt bovendien voorgeschreven: 1°. dat *terstond* kennis moet worden gegeven aan den plaatselijken Regter; 2°. dat binnen *drie* dagen aan dien Regter de gearresteerde moet worden overgegeven; en 3°. dat de regtbanken zorg zullen dragen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen; en nu vraagt men welke waarborgen men dan nog meer zoude kunnen verlangen?

Art. 122. De meerderheid der leden heeft de noodzakelijkheid van dit nieuwe artikel niet kunnen inzien, en gelooft niet dat de ondervinding in ons land het gemis daarvan heeft doen gevoelen.
Voorts meende men, dat het Wetboek van Strafvordering reeds genoegzame ruimte aan den Regter had gegeven voor de gevallen, waarop de voorstellers het oog hebben gehad.
Onderscheidene leden evenwel hebben de strekking van het nieuwe artikel wel kunnen goedkeuren.

Art. 123. De groote meerderheid heeft deze verandering niet noodzakelijk geacht, en gemeend, dat, zoo al de Grondwet eenige verbetering van redactie in de artt. 170 — 172 zoude kunnen ondergaan, die verbetering evenwel in geenen deele noodzakelijk is bij de duidelijke regels, in de Wetboeken van Burgerlijke Regts- en Strafvordering vervat.

Art. 124. De groote meerderheid heeft de voorgestelde verandering niet kunnen goedkeuren, maar heeft de bepaling van art. 173, dat de leden van den Hoogen Raad zooveel mogelijk uit alle provincien worden genomen, verlangd te behouden. Men is wel met de voorstellers van oordeel, dat het lidmaatschap van den Hoogen Raad niets met provincialisme gemeen heeft, maar men gelooft evenzeer, dat tot de behoorlijke waarneming van de functien aan dat lidmaatschap verbonden, eene grondige kennis van de onderscheidene provinciale belangen en behoeften geenszins onverschillig kan zijn. Men meent, dat de wijze, waarop het artikel door de Tweede Kamer der Staten-Generaal is uitgevoerd, ten sterkste pleit voor deszelfs behoud, en dat de bijvoeging *zooveel mogelijk* het belemmerende der bepaling wegneemt. [1])

Art. 125. Ook tegen de wegvalling van art. 174 heeft de groote meerderheid zich verklaard.

Artt. 126, 127 en 128. De groote meerderheid der leden heeft zich tegen de daarstelling van een Hof van Staat verklaard. Men merkt op, dat het voorstel niets bepaalt omtrent den persoon of het lichaam, dat de leden zoude benoemen, en zulks geheel aan de wet overlaat; en dat het voorstel wel aan den Hoogen Raad de judicature ontneemt, doch evenwel aan dien Raad den meesten invloed bij de zamenstelling van het Hof wil toekennen. [2])
Ook vond men in den Hoogen Raad alleen eenen beteren waarborg, dan de nieuwe instelling zoude aanbieden. In tijden van partijschap zoude welligt zulk eene soort van *cour spéciale* niet de onpartijdigste regter zijn. De keuze van deszelfs leden zou misschien reeds den invloed dier partijschap ondervinden. Eindelijk zou aan het personeel van een aldus zamengesteld Hof de waarborg ontbreken, die gelegen is in de onafzetbaarheid der leden van de regterlijke magt.
In tegenstelling van het door de voorstellers in de memorie van toelichting aangevoerde, meent men, dat artt. 174 en 175 [3]) der Grondwet niet te ver gaan, met den bedoelde personen, ook voor gewone misdrijven, een *forum privilegiatum* toe te kennen. Het belang der maatschappij schijnt toch te vorderen, dat het uiterlijk aanzien en de waardigheid dezer ambtenaren zoo lang mogelijk worden bewaard en beschermd.

Art. 129. De meerderheid der leden verklaarde zich tegen de geheele weglating van de artt. 179 — 183. Die meerderheid was van oordeel, dat uit de Grondwet alle woorden moesten wegvallen, waaruit zoude kunnen worden opgemaakt, dat er in elke provincie een Hof *moet* zijn. Dan, schoon aan evengemeld denkbeeld de voorkeur gevende, meenden sommige leden dier meerderheid, dat, zelfs met behoud van de bepaling, dat er in elke provincie een Geregtshof behoort te zijn, in eene betere organisatie van de regterlijke magt een geschikt middel van vereenvoudiging en bezuiniging te vinden ware.*

Art. 130. De voorgestelde verandering heeft de goedkeuring der meerderheid niet kunnen wegdragen. Die meerderheid gaf aan het bestaande art. 184 de voorkeur, als voor de hoogere regterlijke ambtenaren aanstelling voor het leven, als beginsel, vaststellende, en zoude niet gaarne met de voorstellers zooveel aan de wet overlaten. Intusschen hebben eenige leden, zich herinnerende de beraadslagingen omtrent art. 12 der wet op de regterlijke organisatie, gewenscht in de Grondwet eene uitzondering te zien opgenomen, voor het geval van door ouderdom of ziekte opgekomene ongeschiktheid voor den Regterlijken dienst; terwijl andere leden van oordeel waren, dat de Grondwet, ontslag bij regterlijk vonnis toelatende, daartoe genoegzame ruimte aanbiedt.
Verscheiden leden zouden zich met de voordragt kunnen vereenigen, mits bepaald worde, dat aan den Koning de magt blijve, om de ambtenaren van het Openbaar Ministerie, behalve alleen die bij den Hoogen Raad, als belast met de vervolging van hooge Staats-ambtenaren, naar welgevallen te ontslaan.

Art. 131. De meerderheid der leden heeft zich tegen het wegvallen der artt. 186 en 187 der Grondwet verklaard, meenende dat de militaire inrigting en krijgstucht bijzondere regtspleging en bijzondere vierscharen noodig maken. Onderscheidene leden evenwel zijn van oordeel, dat het Hoog Militair Geregtshof niet behoeft behouden te blijven, doch dat het noodzakelijk is eene speciale judicature te behouden voor zuivere militaire delicten, waaromtrent door de wet zoude kunnen worden voorzien. In allen gevalle zoude, naar het gevoelen dier leden, door weglating van artt. 186 en 187, eenige gelegenheid tot vereenvoudiging en bezuiniging verkregen worden.

Art. 132. Bijna algemeen was men van oordeel, dat alleen zeer dringende redenen verandering in het hoofdstuk van den Godsdienst kunnen regtvaardigen. Men heeft de verandering van de woorden *godsdienstige gezindheden* in *kerkgenootschappen* afgekeurd, omdat niet alle *godsdienstige gezindheden*, waar *geloofseenheid* bestaat, daarom nog juist een *kerkgenootschap* vormen. Men meende da de zaak der *bestaande* gezindheden nu eenmaal geregeld zijnde, men hierop niet moest terugkomen, en daardoor misschien aanleiding tot nieuwe vorderingen geven. Men heeft gevraagd, welke de bedoeling der voorstellers met deze wijzigingen is geweest, en op welke wijze de bezoldiging zoude worden geregeld van de leeraren van gezindheden welke nieuwe kerkgenootschappen vormen?

Art. 133. Men heeft algemeen gemeend, dat hier geene reden bestaat tot eenige verandering. Sommige leden zelfs meenden, dat de vrijheid van elke openbare godsdienstoefening zoo zeer verheven moest zijn boven allen twijfel, dat het een onaangenamen indruk zoude kunnen te weeg brengen in de Grondwet te lezen, dat die oefening wordt *toegelaten.*

Art. 134. De groote meerderheid heeft de zorg des Konings betrekkelijk het gebruik der in art. 193 der Grondwet bedoelde penningen niet overbodig geacht.

Art. 135. Algemeen heeft men hier de voorkeur gegeven aan het bestaande art. 194.

Art. 136. De voorgestelde bepaling tot bescherming van het regt der schuldeischers van den Staat heeft bij de groote meerderheid der leden geen ingang kunnen vinden. Men meende dat op zich zelf het bloote woord niet veel beteekende, en dat men, het oog slaande op hetgeen in de laatste tijden in Nederland is gebeurd, de noodzakelijkheid der bijvoeging geenszins zou kunnen beweren. [1])

Art. 137. De groote meerderheid der leden heeft de voorgestelde verandering stellig afgekeurd. Men zoude het betreuren, indien de aard en de werkkring van de instelling der Algemeene Rekenkamer zoo wierd omschreven, als de voorstellers zouden verlangen; men vond eene zonderlinge miskenning van den geest der inrigting in de uitdrukking, dat de Rekenkamer inzonderheid wordt belast met de *staving* van het algemeen verslag, en dat, in plaats van een onafhankelijk ligchaam te zijn, daargesteld om onpartijdig deszelfs gevoelen te zeggen, die Kamer daardoor eene dienares der Regering zoude worden. Men oordeelde, dat art. 200 der Grondwet de werkzaamheid der instelling al vrij goed had omschreven; terwijl men eindelijk de keuze voor het leven, en die zoo veel mogelijk uit alle provincien, zoude wenschen te behouden.

[1]) „De bepaling zegt eigenlijk niets," meende Luzac.
[2]) „Verkeerd voorgesteld," teekende Luzac aan.
[3]) Moet blijkbaar zijn artt. 175 en 176.

[1]) „En de Kansbiljettenwet?" vroeg Luzac. „De geheele Grondwet bestaat uit bloote woorden" voegde hij er bij.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Door eenige leden, die wijziging in het bestaande artikel wenschelijk achtten, is de navolgende redactie voorgesteld: „Eene Algemeene Rekenkamer is belast met het onderzoek van alle rekeningen „van ontvangsten en uitgaven, zoo van den Staat als van de „provincie en gemeenten. Hare bevoegdheden en verpligtingen „worden geregeld bij de wet." En dan te laten volgen de 2de en 3de alinea van het voorstel, met overneming echter uit art. 200 der Grondwet: „dat de leden zoo veel mogelijk uit alle de provin„cien moeten genomen worden."

Art. 138. Vrij algemeen heeft men de voorkeur gegeven aan de redactie van art. 201 der Grondwet, waarbij in het algemeen *het dragen der wapenen* als pligt wordt voorgeschreven, en dus geene verdere omschrijving van *te land* of *ter zee* te pas kwam. Ook de aanhaling der oude voorbeelden, al moge dezelve eenigzins onjuist zijn, wenschte men nogtans tot herinnering te behouden.

In geval van herziening zouden eenige leden van oordeel zijn, dat alleen de hoofdtrekken van eene verpligte wapening tot behoud des Vaderlands, in de Grondwet zouden behooren te worden opgenomen, en het overige aan de wet overgelaten.

Art. 139. De groote meerderheid der leden heeft het bestaande art. 202 willen behouden. Men zoude niet gaarne de zorg, bij dat artikel den Koning opgedragen, zien wegvallen, en wilde het beginsel eener staande armée behouden. Men oordeelde dat, al had men eene militie, men dan nog geen leger had. Men wilde daartoe de kaders in stand houden, ten einde steeds eene bruikbare artillerie, cavalerie en genie te hebben, en, in tijden van nood, ook de kaders te kunnen vinden tot het formeeren van de benoodigde corpsen. Eindelijk deed men opmerken, dat zoodanig werkelijk ook thans de staat van zaken is, waarmede echter de voorstellers niet genoegzaam bekend schijnen te zijn geweest.

Men meende ook, dat er geen verband bestaat tusschen de voorgestelde bepalingen nopens de defensie, daar toch, wanneer er, volgens het ontwerp der voorstellers, niets meer dan militie en schutterij *tot een bepaald getal* zal overblijven, de bepaling van art. 138 van het voorstel, dat *alle* ingezetenen verpligt zijn de wapenen te dragen, geene beteekenis meer zou kunnen hebben. [1]

Art. 140. Algemeen heeft men hier geene noodzakelijkheid tot verandering gevonden.

Art. 141. Eenige leden hebben met de voorstellers, bij aanvulling van art. 204, het dienen *ter zee* willen zien uitgedrukt. Andere leden wilden er bijgevoegd hebben de woorden: *behalve de vaste land- en zeemagt*, en onder dien verstande, dat de laatste woorden: *hetzij ter zee*, niet een verpligten zeedienst, maar de faculteit uitdrukken, om naar verkiezing van den milicien te land of ter zee te dienen.

De meerderheid evenwel der leden vond bezwaar in de voorgestelde verandering, als vreezende dat in onderscheidene provincien de zeedienst, als niet liggende in den aanleg der ingezetenen, tegenzin zoude opwekken.

Art. 142. De meerderheid der leden heeft gewenscht het bestaande te behouden. Eenige leden konden zich met de voorgedragene verandering vereenigen; doch wilden de woorden *te land* hebben weggelaten, om niet, bij tegenstelling, aanleiding te geven tot eene verpligte zeemilitie. Zij achtten tevens bij de 1ste alinea de bijvoeging noodig: *en hun 24ste jaar nog niet hebben volbragt.*

Eenige leden hebben hier nog gevraagd, hoe gehandeld zoude moeten worden met het ontslag van de miliciens ter zee?

Art. 143. Over het algemeen heeft men geen bezwaar gezien in de bestaande bepaling, dat de Koning één vierde van de militie kan doen zamenblijven, en verlangt dus geene verandering.

Art. 144. Ook hier heeft de voorgestelde verandering geene ondersteuning bij de leden gevonden.

Art. 145. De meerderheid der leden heeft geene noodzakelijkheid tot verandering gevonden.

Eenige leden evenwel, die eene militie ter zee zouden wenschen daargesteld te zien, achtten de wijziging van art. 208 goed, daar het verbod, om de militie naar de Oost-Indische bezittingen te zenden, niet wel kan toegepast worden op dat gedeelte, hetwelk ter zee mogt dienen.

[1] „De woorden moeten in redelijken zin opgevat worden", meende Luzac.

Intusschen is niet onopgemerkt gebleven, dat, in het stelsel der voordragt, de bepaling, dat de militie te land niet naar de Overzeesche bezittingen mag worden gezonden, veel bezwaar zoude opleveren, bij het voorstel om de staande armee af te schaffen. Men vraagt, welke troepen dan toch onze Kolonien zouden moeten verdedigen? [1]

Art. 146. Algemeen heeft men geene noodzakelijkheid gezien tot de wegvalling van dit artikel; die leden, die eene zeemilitie verlangen te zien ingevoerd, zijn van oordeel, dat art. 209 der Grondwet, in dat geval, tot de militie *te land* moet beperkt worden.

Art. 147. Ook hier vond de meerderheid de bijvoeging onnoodig. Als bezwaar tegen de voordragt eener verpligte dienst ter zee heeft men opgemerkt, dat de toestand van den milicien te lande altoos veel gunstiger zou zijn, dan de toestand van den milicien ter zee, en voorts, dat de voorstellers niet bedacht zijn geweest om ook voor laatstgemelde de lengte van diensttijd te bepalen, evenals voor den milicien te lande.

Art. 148. Vele leden hebben geene gegronde reden tot verandering kunnen vinden. Men gelooft, dat art. 211 genoegzame vrijheid geeft, om de schutterijen in verband met de militie behoorlijk te regelen. Bij eenige leden intusschen was de ongunstige meening, ten aanzien van het voorgestelde op dit punt niet zoo gevestigd, dat zij niet, bij het ontvangen van nadere inlichtingen nopens de bedoelingen der voorstellers, tot eene gunstiger wijze van beschouwen zouden kunnen gebragt worden.

Art. 149. Algemeen is men van oordeel geweest, dat de noodzakelijkheid der voorgestelde verandering niet gebleken is; terwijl door velen aan de bepaling van art. 212 de voorkeur is gegeven, op grond dat daarbij zeer te regt aan den Koning het initiatief is gelaten tot het voorstellen van de wetten op de militie, de schutterijen en den landstorm, in verband met Hoogstdeszelfs verpligting, om voor de verdediging des Rijks zorg te dragen.

Artt. 150 en 151. De groote meerderheid der leden was bepaaldelijk gestemd tegen de voorgestelde bijvoeging en de weglating der artt. 214—223.

Men wil wel toegeven, dat het stelsel omtrent den Waterstaat somtijds eenige moeijelijkheid kan opleveren, maar men kan de doelmatigheid der voorgestelde veranderingen niet inzien. Het denkbeeld, om het algemeen en het bijzonder bestuur van onzen zoo belangrijken en zoo veel omvattenden Waterstaat *bij de wet* te regelen, heeft niet den minsten bijval gevonden. Men heeft gevraagd of de voorstellers zich wel den omvang en de moeijelijkheid van zoodanigen arbeid duidelijk hebben voor oogen gesteld? of zij wel aan al de onderwerpen hebben gedacht: bruggen, wegen, schorren, dijken, polders, kanalen, enz., enz.; aan alle die collegien, heemraadschappen, dijk-en polderbesturen, die allen hunne verkregen regten hebben; aan alle die servituten en andere bijzondere lasten en belangen? [2] — De Grondwet van 1814 had reeds, om de *belangrijkheid der zaak*, in ons land aan dat bijzonder waterstaats-bestuur een zeker *constitutioneel* bestaan gegeven, hetwelk men in 1815 heeft behouden.

Over het algemeen konde men in het gedane voorstel geene ontwikkeling vinden, maar eene in het oog loopende afbreking van het bestaande. Men wilde niet ontveinzen, dat eenige punten in het 9de Hoofdstuk voor verbetering vatbaar zouden zijn, maar men wilde niet alles aan de regeling der wet hebben overgelaten, waardoor vele punten op losse schroeven zouden worden gebragt.

Art. 152. De groote meerderheid heeft het verlangen te kennen gegeven, om het punt van het onderwijs onaangeroerd te laten.

Reeds vroeger heeft de Kamer den wensch geopenbaard, dat hetzelve bij de wet worde geregeld, en men meende dat de Grondwet daartegen niet in den weg stond; zooals onder anderen kan blijken uit art. 143, alwaar van de *wetten opzigtelijk het openbaar onderwijs* is gewaagd. Eenige leden keurden de opneming in de Grondwet van de bepaling, dat de wet het onderwijs regelt, wel goed, doch zij achtten de woorden: *met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen* overbodig. Dit ligt, meenden zij, in den aard der zaak, en behoeft niet te worden uitgedrukt.

Art. 153. Men heeft de noodzakelijkheid der verandering niet ingezien; men kan niet begrijpen, dat in de aanbeveling van de opvoeding der arme kinderen aan de aanhoudende zorg der Regering,

[1] „Voor de Oostindiën speciaal aangeworvenen" meende Luzac.

[2] „Zeker: juist daarom moet dit bij eene wet geschieden," antwoordde Luzac.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

een gegrond bezwaar tegen art. 226 gelegen zou kunnen zijn. Men meende, dat het voorname doel der ontwerpers van onze Grondwet was geweest, om ook de armeninrigtingen voor kinderen bestemd, als gedenkteekenen van voorvaderlijke christelijke liefde en weldadigheid, in de belangstelling des Konings aan te bevelen, en konde niet inzien, dat daartegen iets was in te brengen.

Art. 154 en 155. Men heeft hier bijna algemeen geene noodzakelijkheid tot verandering gevonden.

Artt. 156. De veranderingen bij dit artikel en het 230ste artikel der Grondwet voorgesteld, en hierin bestaande: 1°. dat de voorgestelde wijzigingen in vereenigde zittingen met de Eerste Kamer worden overwogen, en 2°. dat de besluiten bij 2/3 (in plaats van 3/4) gedeelte der tegenwoordige leden opgemaakt worden, hebben den bijval der meerderheid niet kunnen wegdragen. Eenige leden, zich herinnerende, wat bij de herziening in 1840 is gebeurd, wenschten wel eenige wijziging daargesteld te zien, waarbij het oneigenaardige werd vermeden, dat de Eerste Kamer, na reeds eenmaal wijzigingen te hebben aangenomen, andermaal over dezelven raadplegen zoude. De vereenigde zitting kwam intusschen aan die zelfde leden minder gepast voor, uithoofde het getal der leden van de Eerste Kamer zich in het dubbel getal leden van de Tweede Kamer als het ware zoude verliezen. Ook werd door die leden de 2de voorgedragene wijziging niet goedgekeurd; men wilde het daarstellen van veranderingen en bijvoegselen in de Grondwet wel wat moeijelijk hebben gemaakt.
Onderscheidene leden evenwel hebben zich met de voorgestelde verandering kunnen vereenigen. Die leden achtten het verkeerd, dat eene geringe meerderheid in de Eerste Kamer nog zoude kunnen tegenhouden, wat eenmaal door den Koning, de Tweede Kamer en de Eerste Kamer geoordeeld was geworden verandering te behoeven, en eindelijk door de dnbbele Tweede Kamer met eene meerderheid van drie vierden der leden was aangenomen.

Art. 157. Vrij algemeen verlangde men het eerste der additioneele artikelen te behouden.

Art. 158. In de meeste der Afdeelingen heeft men het onnoodig bevonden dit artikel in deliberatie te brengen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 18den Maart 1845. [1])

4*bis*. AANTEEKENINGEN VAN DE BERAADSLAGINGEN IN DE EERSTE EN IN DE TWEEDE AFDEELING.[2])

VERSLAG van de overwegingen van het Voorstel tot Grondwetsherziening in de Eerste Sectie.

DINSDAG DEN 18den FEBRUARI 1845.

Er waren *tien* Leden tegenwoordig: Luzac, Voorzitter en medevoorsteller, Telting, rapporteur, Van Dam van Isselt, mede-voorsteller, Michiels van Verduynen, Brouwer, De Jong, Boreel, Menso, Van Sasse van Ysselt en Jongsma.

Zes leden (Brouwer, De Jong, Telting, Menso, Van Sasse, en Jongsma) gaven al dadelijk te kennen, dat zij niet gunstig voor het voorstel gestemd waren. Zij betuigden hun leedwezen over den stap, door de voorstellers gedaan, omdat zij daarvan geen gunstige uitkomsten te gemoet zagen, en beducht waren dat daardoor eene niet wenschelijke spanning, zoo in als buiten de Kamer, en botsingen tusschen de onderscheidene deelen der Wetgevende Magt zouden kunnen ontstaan.
De volgende algemeene bedenkingen werden, hetzij door alle, hetzij door sommigen van deze zes leden gemaakt, of gedeeld:

1°. Meenden zij, dat een voorstel bepaaldelijk behoort uittedrukken de meening van dengene, die het voorstelt, en dat wanneer eenige individueele Leden zich tot het doen van een voorstel vereenigen, deze moeten overeenstemmen in meening, ten einde die meening in het voorstel te kunnen uitdrukken. Deze overeenstemming misten zij hier; immers in de begeleidende rede was namens de voorstellers gezegd: „Wij stellen te zamen voor, hetgeen de meerderheid onzer aannemelijk keurde. Elk van ons meent daarmede niet de vrijheid te hebben verloren, om ten aanzien van bijzondere punten zijne bijzondere meening aan te kleven," enz. De grondwettige verpligting der Kamer erkennende, om, volgens art. 115 der Grondwet, een uit den boezem der Kamer gerezen voorstel te onderzoeken, betwijfelde men echter of het onderwerpelijke stuk een voorstel genoemd kon worden, uithoofde van dit gebrek aan overeenstemming van hen, die zich de voorstellers noemden.

2°. Was men van oordeel, dat een voorstel, zal het dien naam kunnen dragen, bepaaldelijk behoort uittedrukken, *wat* de Voorsteller wil, dat is: dat behoort te zijn geformuleerd. Ook aan dit vereischte meende men, dat het stuk niet in allen deele beantwoordde. In artt. 18, 22 en 23 was de verandering, die daar bedoeld werd, door het niet uitdrukken van bepaalde geldsommen, geheel in het midden gelaten. Artt. 56 en 62 leden aan een gelijksoortig gebrek. Deze wijze van handelen, meende men, mogt niet heeten een voorstel te doen, maar was slechts het uiten van het gevoelen van anderen omtrent een bepaald onderwerp uitlokken. Op deze gronden meende men het voorstel onvolledig te mogen noemen.

3°. Betwijfelde men of het voorstel wel grondwettig genoemd kan worden. De Grondwet schrijft in art. 227 de wijze voor, hoe te handelen, wanneer *eenige verandering of bijvoeging noodig mogt zijn*. Hier gaat men verder; niet eenige verandering of bijvoeging, maar eene *geheele herziening* wordt bedoeld, en wel zoodanige herziening, waarbij de grondslagen van het Staatsverdrag niet onaangeroerd zouden blijven, waarbij eene Staatshervorming zoude plaats hebben. Art. 227 schrijft voor, dat de verandering of bijvoeging *duidelijk* moet worden aangewezen en uitgedrukt. Men betwijfelde of hier wel in alle opzigten aan dit Grondwettig voorschrift beantwoord was geworden. Bij voorbeeld art. 127 der Grw. schrijft voor, dat de Provinciale Staten zijn zamengesteld uit drie Standen; artt. 94 en 95 van het voorstel bedoelen de opheffing van dit voorschrift, zonder er iets anders voor in de plaats te stellen, dan eene verwijzing naar de bepalingen van eene later te maken Wet.

4°. Noemde men het voorstel onstaatkundig. Het was te veel gewaagd, om, zonder gegronde hoop op het welslagen der poging, in eene zaak van zoo teederen aard het initiatief te nemen. De kans op kwalijk slagen, was veel grooter dan die op gelukken; de meerderheid der Kamer had geenszins de verklaring afgelegd, dat de herziening der Grondwet oogenblikkelijk noodzakelijk was; integendeel, door de verwerping van een amendement op het adres van antwoord, uitdrukkende de *noodzakelijkheid* eener *onverwijlde* herziening, was het gebleken, dat de meerderheid van een tegenovergesteld gevoelen was. Men had erkend, en sommige dezer Leden bleven erkennen, de wenschelijkheid eener herziening, dat is, zooals zij zulks nu in Grondwettige termen uitdrukten: de wenschelijkheid van verandering en bijvoeging in sommige artikelen; doch men had dien wensch aan den Koning willen te kennen geven, en daardoor genoegzaam willen uitdrukken, dat men het voorstel tot zoodanige veranderingen van den Koning verlangde. Van Hem bleef men het nog verlangen. Van het nemen van het initiatief zag men niets dan vergeefschen arbeid, teleurstelling, spanning en onrust te gemoet, en men vond geene vrijheid den Staat daaraan bloot te stellen. Twee dezer leden (De Jong en Jongsma) verklaarden bepaaldelijk op dezen grond het voorstel, ongeacht den inhoud, te zullen verwerpen. [1])

Geen dezer leden wilde echter de tot hiertoe voorgestelde bedenkingen beschouwd hebben als middelen van niet ontvankelijkheid, op grond van welke zij zich zouden willen verschoonen van een onderzoek van het voorstel; zij allen zouden het onderzoeken en hunne meening uiten. Hunne bedenkingen moesten alleen worden beschouwd als de gronden van hunne ongunstige opinie over het voorstel, en van hun leedgevoel over den gedanen stap.
De *vier* andere leden deelden of in 't geheel niet, of slechts in geringe mate eenige der opgegeven bedenkingen.
Een hunner (Boreel) verklaarde het voorstel geenszins geheel aftekeuren. 35 Leden der Kamer hadden den wensch naar eene herziening geuit; de Regering had zich nimmer op dit punt verklaard;

[1]) De Centrale Afdeeling bestond uit den Voorzitter der Kamer Van Akerlaken, de Voorzitters der Afdeelingen: Luzac, Van Goltstein, Bruce, Schooneveld, Gevers, en de rapporteurs: Telting, Van Panhuys, Backer, Snouck Hurgronje en Faber van Riemsdijk. Steller van het Verslag was de Griffier Van der Heim.

[2]) Gevonden in de papieren van Luzac.

[1]) De Jong moest het voorstel voor „gewaagd en ongepast" houden. Jongsma noemde het voorstel „intempestief, onvolledig, onstaatkundig en ongrondwettig; het was eene democratische Grondwet, in de plaats van eene aristocratische." Telting zeide: „men brengt er de gemoederen door aan 't gisten, men provoceert schokken."

de Eerste Kamer had door hare gereserveerde weigering om toe-tetreden tot het adres, de 2de Kamer, aan welke het initiatief behoort, uitgelokt om haar verlangen duidelijk te verklaren. Is nu eene herziening wenschelijk, wordt zij door 's Lands belang gevorderd, waarom zoude men dan voor het initiatief terugdeinzen? Het wordt dan pligt van dit regt gebruik te maken. Eenigermate deelde dit Lid de aanmerkingen sub. 1° en 2° boven opgegeven; doch hij was tevens van meening dat de Voorstellers het onvolledige in den loop van het onderzoek zouden kunnen aanvullen. Dat het voorstel, of liever alle de voorstellen waarin het zou moeten worden gesplitst, b. v. dat tot verandering van art. 4, door de Tweede, door de Eerste Kamer en door den Koning zouden worden verworpen, scheen hem geenszins zoo waarschijnlijk toe, dat hij op grond daarvan het voorstel onstaatkundig durfde noemen. Ook hij wenschte het onderzoek voorttezetten.

Een ander van deze *vier* leden (Michiels) was van meening dat de noodzakelijkheid eener Grondwetsherziening dikwijls was gebleken en in de Kamer uitgesproken; wenschelijk ware het geweest, dat de Regering daartoe een voorstel had gedaan. Doch dit niet geschied zijnde, keurde hij het goed, dat de Kamer gebruik make van haar regt daartoe. Eene Grondwetsherziening verlangende, bedoelde hij niet alleen of in de eerste plaats eene verbetering van formeele gebreken, maar ook en wel vooral eene daardoor te weeg te brengen verbetering van het lot der Natie, door wegneming van te drukkende lasten en verruiming van bekrompen inkomsten.

De beide overige leden (Van Dam en Luzac) verdedigden het voorstel. Het is niet onvolledig, wanneer men het beschouwt als een ontwerp. De tegenstanders hadden artt. 114 en 115 in eenen min juisten zin opgevat. Wat dáár in de Grondwet geschreven staat, geldt voorstellen van de *Staten-Generaal*, voordragten daartoe van de *Tweede Kamer*; geenszins ontwerpen, als het onderhavige, 't geen nog geen voorstel van de Tweede Kamer is, maar daartoe leiden kan; dit ontwerp mag zijn en is dan ook eene uitlokking van de gevoelens der leden. De onvolledigheid van hetzelve kan bij het onderzoek blijken, en na wisseling van meeningen waar en zoo noodig worden aangevuld. Ontstaatkundig is niet de daad der Voorstellers, maar de houding der Regering, welke hen daartoe noodzaakt; zoo er spanning bestaat, dáár ligt de oorzaak.

Na wisseling van deze meeningen is de Sectie overgegaan tot onderzoek van het

Voorstel tot herziening der Grondwet.

Op den aanhef en de considerans vielen geene aanmerkingen.

Art. 1. *Er bestaat noodzakelijkheid.* Dit artikel goedkeurende, wil de meerderheid der Sectie geenszins geacht worden daardoor stilzwijgend de noodzakelijkheid te hebben erkend van eenige der hierna volgende veranderingen en bijvoegselen.

Bijvoeging van nieuwe bepalingen. Ofschoon deze de bij de Grondwet art. 227 gewettigde en dus sacramenteele uitdrukking is, achtte een lid dezelve hier min juist gebezigd, waar niet het maken van eenige veranderingen of het bijvoegen van eenige nieuwe bepalingen, maar veeleer het maken eener nieuwe Grondwet in de bedoeling der voorstellers schijnt te liggen.

Algemeen was men van oordeel, dat wanneer het ontwerp geheel of gedeeltelijk een voorstel der Kamer mogt worden, dit artikel dan moest worden gewijzigd en aan het hoofd gesteld van elk afzonderlijk deel van dat voorstel.

Art. 2. Zes leden (Brouwer, De Jong, Menso, Sasse, Jongsma, Telting) verklaarden de voorgestelde verandering niet noodzakelijk te achten. De vier overigen achtten het wenschelijk daarin verandering te brengen.

Een der eerstgenoemde zes leden (De Jong) achtte de woorden *in Europa* bedenkelijk; hij wilde de buitenlandsche bezittingen van den Staat niet als *grondgebied van het Koningrijk* in den zin, waarin het in dit artikel omschreven wordt, maar als *bezittingen* beschouwd hebben; de bijvoeging *in Europa* zou tot eene gelijkstelling kunnen leiden van de Overzeesche bezittingen met het in dit art. omschreven Koningrijk, 't geen tot gevaarlijke gevolgtrekkingen zou kunnen leiden.

Een ander van deze zes leden (Sasse) opperde het denkbeeld, of niet bij eene Grondwetsherziening het Rijk in eenige grootere afdeelingen kon worden verdeeld, met wegvalling der tegenwoordige Provincien. Twee van de vier voor verandering gestemde Leden verklaarden, dat zij zich met dit denkbeeld wel zouden kunnen vereenigen, indien zij zulks uitvoerbaar achtten. Al de overigen betuigden deze meening in geen opzigt te deelen.

Een van de vier voor verandering gestemde Leden (Michiels) achtte het woord *regten* in de laatste alinea van het voorgestelde artikel ongepast. Men zou er uit kunnen afleiden, dat Limburg, bezwaard met alle lasten, die op elk ander deel van het Koningrijk als zoodanig kleven, ook nog lasten zou kunnen te dragen hebben, aan hetzelve door het Duitsch Verbond op te leggen. De uitdrukking in art. 1 der Grondwet: *betrekkingen van het Hertogdom tot het Duitsche Verbond* achtte hij alzoo verkieslijk. Twee van de vier voor verandering gestemde Leden ondersteunden deze meening. Het vierde Lid was niet van die meening: *behoudens de regten van het Duitsch Verbond* was volgens hem slechts de uitdrukking van het feit, dat het Hertogdom tot het Duitsch Verbond behoort.

Art. 3. Drie leden (Menso, Sasse, Jongsma) waren voor de wegvalling van art. 2 der Grondwet. Zij beschouwden het ongerijmd, in art. 2 te zeggen: „de provincien behouden hare tegenwoordige grenzen", en in art. 3 te zeggen, „dat de meer juiste bepalingen dier grenzen bij eene Wet zullen worden geregeld".

De overige zeven leden zagen die ongerijmdheid niet in. Zij meenden dat men het eerste als regel kon zeggen, en echter bij de mogelijkheid van onderling verschil tusschen de Provincien de regeling van eene meer juiste bepaling der grenzen aan de Wet kon overlaten. Zij zagen in elk geval de noodzakelijkheid der weglating van art. 2 niet in en verklaarden zich daar tegen.

Art. 4. Drie leden (Michiels, Van Dam, Luzac) verklaarden zich vóór de voorgestelde verandering, *zeven* daar tegen.

Een der drie eerstgenoemden verlangde echter in de 2de alinea van het voorgesteld veranderd artikel een waarborg opgenomen te hebben, dat de verandering van de omschrijving, alsmede de ontbinding, niet zou kunnen plaats hebben, dan met goedvinden van de betrokken gemeente.

Art. 5. Slechts één lid (Menso) achtte eene verandering van art. 4 der Grondwet nutteloos, daar dit art. alleen den Koning in de uitoefening zijner magt kan belemmeren, zonder het volk hinderlijk te kunnen zijn.

Al de overige zeven leden achtten hier verandering noodig of althans wenschelijk, hoewel niet in gelijke mate, noch zich alle vereenigende met het in de plaats daarvan voorgestelde. De tweede alinea vonden vier dezer leden niet krachtig genoeg gesteld, de schorsing in buitengewone omstandigheden voor zekeren tijd door eene wet, geen genoegzamen waarborg achtende om in een onvoorzien geval ten meesten nutte des lands te kunnen handelen.

Omtrent de al of niet grondwettigheid der traktaten, door den Koning gesloten omtrent uitwisseling, bestond verschil van gevoelen. Drie leden verklaarden daarin geen schending der Grondwet te zien.

Een lid (Boreel) wilde de 3 laatste alinea's van het voorgestelde art. weggelaten hebben, en eenvoudig aan het slot der 1ste alinea hebben bijgevoegd: *behoudens wat betreft de vreemdelingen, de uitzonderingen door de wet te bepalen.*

Twee leden verklaarden zich vóór de voorgestelde verandering.

Art. 6. Vijf leden waren tegen het wegvallen of liever verplaatsen van dit artikel. Drie hunner verklaarden zich met het voorgestelde kiessystheem niet te kunnen vereenigen, en daarom art. 6 hier te willen behouden.

Twee leden wilden de kwestie over het systheem van verkiezing hier niet beslissen, en hielden zich daarom buiten stemming.

Drie leden (Michiels, Luzac en Van Dam) vereenigden zich met het voorstel.

Art. 7. Vier leden (Michiels, Sasse, Van Dam en Luzac) verklaarden zich vóór het artikel.

Een lid (Boreel) opperde de vraag, of men bedoelt door dit artikel de heerlijke regten te wettigen? Hij hield zich buiten stemming.

Vijf achtten de invoeging niet noodzakelijk, zoo niet verkeerd. Heerlijke regten toch, meenden sommigen, zijn, waar zij bestaan, in commercio: zij kunnen verhandeld worden; men kan geen vreemdeling weren om eene heerlijkheid te koopen.

WOENSDAG DEN 19n FEBRUARI 1845.

Waren tegenwoordig de zelfde tien leden als den vorigen dag.

Art. 8. Vijf leden, zich verklarende tegen verandering van art. 7

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

der Grondwet, waren van oordeel, dat het vereischte om gedurende een zeker getal jaren inwoner te hebben moeten zijn, óf overtollig, óf belemmerend en dus schadelijk zijn zou. Overtollig ten aanzien der Staten-Generaal, waartoe men wel niet ligt zou benoemen, die hier kort geleden eerst waren komen wonen, — belemmerend en dus schadelijk ten aanzien van leden van den Raad van State en van Ministers. Een man, die een groot deel van zijn leven in de Oost- of West-Indische bezittingen had doorgebragt, de Kolonien grondig kende, en dus uitnemend geschikt ware tot Minister van Kolonien — een man, die in ambassade was gebruikt geweest, en daarom geacht kon worden geschikt te zijn tot Minister van Buitenlandsche Zaken, — zou door zoodanige bepaling worden uitgesloten. De bedoeling van de 1e alinea scheen deze leden toe wederom te worden tegengewerkt door de bepaling der laatste alinea. Iemand ter oorzake van 's lands dienst jaren achtereen afwezig, verliest ook die innige gemeenzaamheid met land en volk, welke de voorstellers vorderen.

Drie leden, gunstig voor de verandering gestemd, wilden het vereischte van inwoning gedurende een aantal jaren vóór de benoeming echter beperkt hebben tot de zoodanigen, wier benoeming aan den Koning staat; de verkiezing van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal wilden zij daaraan niet gehouden hebben. Ook meenden zij, ten opzichte van de laatste alinea, dat het zeer moeijelijk zijn kon in casu te beslissen of iemand geacht moest worden op reis geweest te zijn, dan wel op verschillende plaatsen achtereenvolgens buiten 's lands gewoond te hebben.

De twee overige leden waren vóór de voorgestelde verandering.

Laatstgenoemde vijf leden verklaarden zich over de invulling van het opengelaten getal in de 1e alinea. Vier hunner (Boreel, Sasse, Luzac en Van Dam) wilden daar *tien*, één (Michiels) wilde er *vijf* ingevuld hebben. Alle *vijf* wilden in de 3e alinea *vijf* invullen.

Art. 9. Zes leden waren gunstig voor het artikel gestemd. De mogelijkheid behoort niet te worden afgesneden, om kundige buitenlanders hier te lande tot landsbedieningen te kunnen roepen; aan onze Hoogescholen gevoelt men soms die behoefte. Thans belemmert het woord *ingezetenen* in art. 8 der Grondwet.

In de 2de alinea wenschten deze leden tusschen de woorden *of* en *in* te hebben ingevoegd het woord *als*. Een hunner (Jongsma) meende dat *lands* in de eerste alinea zou kunnen wegvallen.

De vier andere leden (Michiels, De Jong, Menso en Sasse) oordeelden het veranderen van art. 8 niet noodzakelijk. Twee hunner meenden zelfs dat eene regeling van de naturalisatie door eene wet de belangen zou kunnen kwetsen van vele Limburgers, die door wetsduiding voor Nederlanders worden gehouden.

Art. 10. Tegen het wegvallen van art. 9 verklaarden zich vijf leden, zulks niet noodzakelijk achtende, terwijl twee van hen nog daarenboven meenden, dat daardoor zou gehandeld worden in strijd met art. 232 der Grondwet, volgens hetwelk de te maken veranderingen en bijvoegingen *bij de Grondwet* moeten worden gevoegd, en dus geene weglating van eenig artikel te pas kan komen. Wel kon dit art. 9 niet meer van toepassing zijn, maar zoo zijn er meer, die men toch wil laten bestaan, b. v. art. 21.

Een lid verklaarde zich niet, omdat de zaak hem ten eenenmale onverschillig scheen.

Vier leden waren vóór de weglating.

Het wegvallen van art. 10 gaf aanleiding om voorloopig de vraag omtrent de Standen in de Provinciale Staten te behandelen. Vijf leden verklaarden zich vóór derzelver behoud, vier daar tegen, één hield zich buiten stemming. Dienovereenkomstig stemden vijf leden tegen de weglating van art. 10, vier (Sasse, De Jong, Van Dam, Luzac) daarvoor, terwijl één (Brouwer) zich hierop niet verklaarde.

Art. 11. Omtrent de voorgestelde verplaatsing van art. 225 verschilden de leden. Drie leden wilden het op zijne plaats laten staan, uithoofde eener formeele zwarigheid, waar het dan moest gevoegd worden, argumento art. 232 der Grondwet. Een achtte de verplaatsing buitendien niet noodig. Een ander (Menso) meende dat het juist in het Hoofdstuk van het onderwijs op zijne plaats staat, en dat het, elders geplaatst, de licentie der periodieke pers zou in de hand werken en beschermen. Vijf leden waren dus tegen verplaatsing. De andere vijf leden vereenigden zich met het voorstel tot verplaatsing.

Zeven leden waren van meening dat het artikel, ook al werd het verplaatst, geene verandering behoefde, als zijnde het beginsel van vrijheid der drukpers duidelijk genoeg daarin uitgesproken. De drie overige leden (Boreel, Van Dam en Luzac) gaven de voorkeur aan de voorgestelde redactie, van oordeel zijnde dat de woorden: *als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting* misschien te eeniger tijd aanleiding zouden kunnen geven om de vrijheid der drukpers te beperken tot wetenschappelijke onderwerpen.

Art. 12. Vijf leden verklaarden zich vóór, — vijf tegen de verplaatsing.

Art. 13. Een lid (Michiels) verklaarde, dat hij het bedenkelijk achtte toe te treden tot eenige voorgestelde verandering in het 2de Hoofdstuk der Grondwet, handelende van den Koning. Hij achtte het minder kiesch, daaromtrent het initiatief te nemen. Hij wilde afwachten of de Koning zelf daarin eenige verandering mogt voorstellen. Dit lid heeft zich dientengevolge over de artikelen 13 tot en met 55 van het voorstel buiten deliberatie gehouden.

Van de overige negen leden verklaarden zich zeven (alle min of meer deelende de bedenkelijkheid van het voorstellen van veranderingen den Koning onmiddellijk rakende) ten stelligste tegen de voorgestelde verandering van art. 23, als welke aan de Tweede Kamer de bevoegdheid zou verleenen om het initiatief te nemen omtrent verandering in de Troonsopvolging. [1])

De twee overige leden (Van Dam en Luzac) verdedigden het voorstel. Bij eene uitsterving der Dinastie zou een vreemd Huis tot de Regering geroepen kunnen worden, waarvan de Natie zich niets dan onheil mogt voorspellen; de Koning zou dan door betrekkingen met het buitenland kunnen worden belemmerd zelf een voorstel tot verandering in de opvolging te doen.

Art. 14. Zeven leden verklaarden zich tegen de voorgestelde verandering. Men merkte op, dat wanneer er door de Vertegenwoordigende Vergadering een opvolger zou worden voorgesteld, er verschil van gevoelen te vreezen was, die in zulk geval groote onheilen zou kunnen veroorzaken.

Twee leden stemden voor het voorstel.

Art. 15. Zeven leden verklaarden zich tegen, twee voor het voorstel.

Art. 16. Al de negen aan de deliberatie deelnemende leden namen genoegen in de voorgestelde bijvoeging.

Art. 17. Twee leden (De Jong en Menso) verklaarden zich tegen, zeven voor de bijvoeging; door de laatsten werd opgemerkt, dat tot het doen van den troonsafstand niet de persoonlijke verschijning des Konings in de vereenigde zitting noodig geacht moest worden.

Art. 18. Zeven leden verklaarden zich ongenegen art. 29 der Grondwet aan te roeren. [2]) Zij vonden zulks niet alleen onkiesch, maar ook ligt schadelijk in de gevolgen. Op de Begrootingen wordt 1 millioen uitgetrokken, en de overige 5 ton geacht op te komen uit de volgens art. 30 overgegevene domeinen. Het wordt betwijfeld of de Brusselsche maatschappij, aan welke die domeinen zijn overgegaan, de volle 5 ton wel uitkeert. Eene nieuwe regeling van het inkomen der Kroon zou dus den finantieelen toestand van den Staat ligtelijk kunnen bezwaren. In elk geval schijnt de zaak nog niet rijp voor behandeling.

Twee leden waren er voor om de zaak te behandelen, doch verschilden in wijze van beschouwing en bedoeling. De een (Van Dam) wilde den Koning *f* 1 500 000 verzekeren, en 't geen jaarlijks op de 5 ton revenüen uit de domeinen te kort schiet, aanvullen uit de schatkist. De ander (Luzac) wilde het inkomen der Kroon op 1 millioen bepalen, en den Koning de domeinen laten behouden, om daaruit te genieten, wat ze mogten kunnen opbrengen.

---

[1]) De voorgestelde artikelen 13 en 14 omtrent de verandering in bijzondere omstandigheden in de troonsopvolging te brengen, schokten de gemoederen. Volgens Luzac's aanteekeningen achtte Michiels „het te nauw met den Koning verbonden", huiverde Brouwer voor „het delicaat punt" terug, en meende hij dat er burgeroorlog door kon ontstaan, wist De Jong niet „of hij zijn oogen zou gelooven" toen hij het artikel 13 las, en noemde hij het „gevaarlijk" het initiatief in dit opzicht bij de Kamer te brengen. Telting deelde dit laatste gevoelen. Volgens Boreel mochten de rechten der Troonsopvolging niet in quaestie gebracht worden en was dit schandelijk te achten. Sasse vond het „een inbreuk op de rechten der Kroon".

[2]) Van een dezer leden, Brouwer, teekende Luzac de met het oog op de nog onbekende toekomst treffende woorden op: „vindt dat dit (artikel 29 Gw.) moet blijven staan, als historisch; gelooft het beter dat men wachte tot 1848." Luzac voegde er nog bij: „In dit geval zeg ik dat de tijd nog niet is gekomen."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

DONDERDAG 20 FEBRUARI 1845.

Er waren elf leden tegenwoordig, te weten de zelfden als den vorigen dag en de heer De Man.

De heer Michiels onthield zich van de deliberatie (zie de aanteekening bij art. 13.)

Art. 19. Acht leden verklaarden zich tegen, twee voor het voorstel. De zomer- en winterverblijven, ten gebruike des Konings in gereedheid gebragt, zeiden de tegenstanders, zijn de vijf gebouwen: het paleis in *Den Haag*, dat te *Amsterdam*, dat te *Leeuwarden*, het Huis in 't Bosch, en Het Loo. Dertig jaren lang hebben die ten gebruike van den Koning gestrekt, zal men nu bij eene Wet gaan aanwijzen, welke landsgebouwen ten gebruike van den Koning zullen bestemd zijn? Dertig jaren lang is voor het jaarlijksche onderhoud van dezelve *f* 50 000 gegeven; die som is daarvoor wel benoodigd, het meerdere moet de Koning er bij doen. Die conditie, tengevolge van art. 31 der Grondwet bestaande, is voordeeliger dan eene jaarlijksche regeling der behoeften, welke al ligt hooger zou stijgen. Op den Koning, de *f* 50 000 genietende, rust de verpligting deze gebouwen behoorlijk te onderhouden. In de voorgestelde verandering wordt van onderhoud niet gesproken. De Koning zou dan de gebouwen kunnen laten vervallen, en de Staat later in de noodzakelijkheid geraken, die te herstellen. Eindelijk belet art. 31 der Grondwet niets voor de toekomst met opzigt tot de regeling van dit onderwerp. Er is dus voor 't minst geene verandering noodig.

De twee leden, die voor de verandering gestemd waren, uitten de meening dat het nergens op eene wettige wijze is bepaald, welke gebouwen ten gebruike des Konings bestemd zijn, en dat het niet blijkt of er niet nog andere zijn, dan de vijf opgenoemden; dat het wenschelijk is die zaak bij eene wet te regelen en uit te maken; dat er grooter waarborg bestaan zal voor het goed onderhoud, indien de kosten daarvan jaarlijks worden geregeld; dat het niet blijkt, dat de som, nu tot onderhoud gegeven wordende, daartoe benoodigd is en werkelijk besteed wordt.

Art. 20. Vier leden (Brouwer, Sasse, Van Dam, Luzac) vereenigden zich met het voorstel. Zes, schoon sommigen van hen het beginsel deelden, dat de vrijdom van lasten den Koning toegekend, niet behoorde te worden uitgebreid tot de Prinsen van den bloede, vonden het onkiesch hier nu te veranderen, ja ongeraden, bij de gedachte dat welligt sommige Prinsen van den bloede, [1]) uit gevoeligheid over deze verandering, daarom dit land met der woon zouden kunnen verlaten, in welk geval het verlies, door het gemis van zoodanige inwoners te lijden, zeker het finantieel voordeel, door de verandering aan te brengen, zoude overtreffen.

Art. 21. Acht leden waren tegen het voorstel, de weglating van art. 33 niet noodzakelijk achtende, en oordeelende dat die weglating den schijn kon geven alsof men het denkbeeld daarin uitgedrukt afkeurde. Eén dezer leden (De Man), die niet in de afdeeling was tegenwoordig geweest bij de behandeling van art. 10, verklaarde zich over het verstand van art. 232 der Grondwet in den zelfden zin, toen door twee leden geuit. De twee overige leden verklaarden zich voor het voorstel.

Art. 22. Acht leden verklaarden zich tegen het voorstel. Een dezer leden uitte ook de meening, dat de verwijzing op dit art. in de memorie van toelichting, naar het daar gezegde op art. 18, niet juist was, dewijl de vraagpunten niet zuiver gelijk stonden, daar bij het inkomen des Konings de vraag over de opkomsten uit de domeinen mede in aanmerking kwam. Een ander dezer leden, die bij de behandeling van het voorstel in 't algemeen niet tegenwoordig was geweest, uitte hier de bedenking toen sub. n°. 2 voorgedragen. De twee overige leden waren vóór het voorstel, en wilden de opengelaten som hebben ingevuld met *f* 150 000.

Art. 23. Acht leden verklaarden zich tegen het voorstel, daarin geen noodzakelijkheid ziende. Zij vonden de benaming van *eersten onderdaan* niet aanstootelijk. De twee overige leden waren vóór het voorstel, zij wilden de opengelaten sommen ingevuld hebben met *f* 100 000 en *f* 200 000.

Art. 24. Negen leden verklaarden zich tegen het voorstel. Dat de Koning in het voorgestelde artikel niet genoemd, en het initiatief ook hier aan de Kamer implicite toegestaan wordt, konden acht hunner niet goedkeuren, doch zij erkenden evenwel, dat het woord *beramen* in de Grondwet voor verduidelijking vatbaar was. De negende (De Man) vond dit woord *beraamd* hier juist gekozen, en gepast bij het overleg van den Koning, hier Vader, met de Staten-Generaal over de voogdij van den minderjarigen troonopvolger.

Een lid (Luzac) stemde vóór het voorstel. Volgens hem moet er positief in de Grondwet geschreven staan, hoe in moeijelijke omstandigheden te handelen: de uitdrukking *beraamd* achtte hij onduidelijk; het nemen van het initiatief door de Kamer scheen hem geen casus dabilis; men zou toch eenen vader wel het voorstel laten over de vervoogding van zijnen zoon.

Art. 25. Acht leden tegen het voorstel, als eene niet noodzakelijke verandering bedoelende. Een hunner (Boreel) merkte op, dat hier gemist werd de derde tak der wetgeving, de Koning, en of hier misschien om dezen te vervangen niet eenig werkzaam aandeel kon worden opgedragen aan den Raad van State en de Ministers. De Koninklijke bloedverwanten toch hier den Koning, als derden tak van wetgeving, te doen vervangen, vond dit lid niet eigenaardig. Een ander van deze leden (De Man) zag in het woord *overleg*, door de Grondwet gebezigd, grooter waarborg van erkenning van regt voor de bloedverwanten, dan in het *gehoord worden* van het voorstel.

Twee leden waren vóór het voorstel. Zij achtten dat *overleggen* te veel aan de bloedverwanten toekende, wanneer het regt van beslissing der Staten-Generaal, ook tegen het geuit gevoelen van eerstgenoemden, daardoor in twijfel mogt kunnen komen.

Art. 26. Acht leden, art. 46 op de plaats waar het staat niet misplaatst achtende, of, zoo al, de verplaatsing niet noodzakelijk keurende, verklaarden zich tegen het voorstel om het hier in te voegen. Deze zelfde leden konden zich evenmin vereenigen met de verandering in het artikel voorgesteld.

De twee andere leden waren vóór de verandering en verplaatsing.

Art. 27. Zeven leden verklaarden zich tegen het voorstel. In het veranderde artikel was wederom de voordragt des Konings weggelaten, en de bevoegdheid tot initiatief aan de Staten-Generaal getrokken. Men betwijfelde of het Besluit in eene Vereenigde Zitting te nemen, Wet genoemd kan worden, omdat het zijn aanwezen erlangt op eene andere wijze, dan voor het maken eener Wet is voorgeschreven.

Een lid (Boreel) hield zich buiten stemming.

Twee leden waren vóór het voorstel.

Artt. 28, 29 en 30. Acht leden verklaarden zich gunstig gestemd voor de veranderingen en bijvoegingen in deze artikelen voorgesteld. Alleen werd bij art. 30 door een dezer leden opgemerkt, dat er uitdrukkelijk behoorde bepaald te worden, dat de te benoemen Regent zou moeten aftreden, zoodra de Prins van Oranje zijn 18de jaar zou hebben vervuld.

Twee leden (De Jong en Menso) achtten de voorgestelde veranderingen en bijvoegingen onnoodig en stemden tegen.

Art. 31. Acht leden verklaarden zich tegen de verandering. Het *trouw zweeren aan den Koning* achtte men voor de persoon van een Regent niet onverschillig; het *niet gedoogen* dat van de Grondwet afgeweken worde, ook niet overtollig. In elk geval de verandering onnoodig.

Een lid verklaarde zich onverschillig.

Een lid was voor het voorstel.

Art. 32. Acht leden verklaarden zich gunstig gestemd voor de voorgestelde verandering.

Twee daar tegen, als niet noodzakelijk.

VRIJDAG 21 FEBRUARI 1845.

Er waren tien leden tegenwoordig, te weten de zelfden als den vorigen dag, behalve Van Dam Michiels hield zich buiten deliberatie (zie de aanteekening bij art. 13.)

Art. 33. Vijf leden verklaarden zich gunstig vóór de invoeging der *aanvaarding van het Regentschap door den Prins van Oranje*, doch bleven hechten aan de bij art. 27 gemaakte opmerking, dat een Besluit in de Vereenigde Zitting te nemen niet *Wet* kan genoemd worden.

[1]) Men had hier in het bijzonder het oog op Prins Frederik.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Een lid (Luzac) verklaarde zich onvoorwaardelijk voor de verandering; 3 daar tegen.

Art. 34. Acht leden tegen het voorstel. Een er vóór.

Art. 35. Acht leden keurden goed *het voorlezen der Grondwet* wegtelaten, doch verklaarden zich voorts tegen verandering. Één lid (Luzac) stemde vóór het voorstel.

Art. 36. Zes leden verklaarden zich tegen de voorgestelde verandering, als willende het bestaande, als sacramenteelen vorm, behouden. Drie leden achtten het voorgedragene beter, en traden tot het voorstel toe.

Art. 37. Zeven leden verklaarden zich tegen het voorstel. Zij meenden dat de huldiging der Provinciale Staten als vertegenwoordigers der Provincien noch ongepast, noch overtollig was; Zij vonden er ook eene uitdrukking in van het beginsel der Provinciale zelfstandigheid, welke zij verlangden te bewaren. Een lid (Sasse) vond de zaak onverschillig en bleef buiten stemming.
Een lid (Luzac) verklaarde zich vóór het voorstel.

Art. 38. Hier werd de opmerking gemaakt dat het beginsel, in het voorgestelde artikel uitgedrukt, in verband gebragt moest worden met de Ministerieele verantwoordelijkheid (welke alle leden eenstemmig verklaarden duidelijk en ontwijfelbaar in de Grondwet omschreven te verlangen). Er werd verwezen naar de Belgische Constitutie, art. 63, waar het eerste beginsel per antithesis het laatste bekrachtigt: „la personne du Roi est inviolable, les Ministres sont responsables.” Ook achtte men het woord *onschendbaar* beter dan *niet verantwoordelijk*. Men verlangde bij art. 54 hierop terug te komen, en in elk geval het voorgesteld artikel hier niet in te voegen. Dit was het gevoelen van zeven leden. Een lid (Telting) verklaarde zich tegen dit artikel. Hij deelde het gevoelen van de eerstbedoelde leden betrekkelijk de noodzakelijkheid om de Ministerieele verantwoordelijkheid duidelijk in de Grondwet te omschrijven, doch meende dat dit zeer wel geschieden kan zonder een beginsel uittespreken, als waarvan hier de uitdrukking wordt voorgesteld.
Acht leden verklaarden zich dus tegen het voorstel. Één (Luzac) daar voor, terwijl hij deed opmerken, dat *onschendbaarheid* een afgetrokken en duister denkbeeld, *onverantwoordelijkheid voor de daden der Regeering* een zuiver en duidelijk denkbeeld is.

Art. 39. Zes leden verklaarden zich tegen verandering als onnoodig. Twee leden waren van oordeel, dat hier en in art. 59 één en het zelfde woord, of *Bestuur*, of *Opperbestuur*, gebruikt moet worden, en dus, zoo men daar *opperbestuur* wil blijven lezen, de verandering hier is goedtekeuren.
Eén lid is vóór het voorstel.

Artt. 40 en 41. Omtrent de hier voorgestelde veranderingen was de Afdeeling over 't geheel gunstig gestemd. Een lid achtte alleen de verandering van art. 56 onnoodig. Al de overige leden vereenigden zich met de voorgestelde verandering van art. 56, in verband met die, voorgedragen voor art. 57. Wat nu art. 57 betrof, waren alle leden eenstemmig van oordeel, dat de voorgedragen redactie in de Memorie van Toelichting „dan nadat de Staten-Generaal *die verandering* hebben goedgekeurd”, de voorkeur verdiende boven die van het artikel: „dan nadat de Staten-Generaal *er* hunne goedkeuring op gegeven hebben”. Doch om buiten allen twijfel te stellen dat daarmede niet alleen *verandering van wettelijke regten*, maar ook *afstand* of *ruiling van grondgebied* bedoeld wordt, zou men nog beter achten te lezen: „dan nadat de Staten-Generaal *dien afstand, ruiling of verandering* hebben goedgekeurd”. Een lid (Menso) wenschte in het artikel te behouden de woorden, voorkomende in art. 57: *in tijd van vrede gesloten*, het gevaarlijk achtende de magt des Konings *in tijd van oorlog* door de goedkeuring der Staten-Generaal te binden.

Art. 42. Al de negen aan de deliberatien deelnemende leden vereenigden zich met dit voorstel.

Art. 43. Al de negen leden verklaarden veranderingen te verlangen in art. 59 der Grondwet.
De vraag of de woorden *bij uitsluiting* uit dit art. zouden worden weggelaten, werd door vijf leden bevestigend beantwoord. [1]) Een lid wilde die woorden behouden. Drie behielden zich voor, zich hierover te verklaren bij de behandeling van art. 87 van het voorstel.

Art. 44. Al de negen leden vereenigden zich met dit voorstel, behoudens dat twee hunner het woord *ook* in de 3de alinea wilden hebben weggelaten.

Art. 45. Drie leden (Sasse, Luzac, Van Dam), instemmende met het beginsel om de Ridderschap als Stand in de Provinciale Staten op te heffen, vereenigden zich met het voorstel. De overige leden, dien Stand wenschende te behouden, of althans geen overwegende redenen vindende voor zijne afschaffing, verklaarden zich tegen het voorstel, oordeelende de uitdrukking *adelstand* in overeenstemming met hunne bedoeling, en *de overbrenging der brieven van adeldom* geschikt om aan te duiden dat de Ridderschap is eene *Provinciale* instelling.

Art. 46. Drie leden verklaren zich vóór, zes tegen het voorstel.

Art. 47. Een lid is geheel vóór, een lid (Menso) geheel tegen verandering. De overige zeven leden keuren de verduidelijking goed van *gratie*, waardoor *abolitie* wordt uitgesloten, doch wenschen er eene bepaling bijgevoegd, waardoor *het verleenen van amnestie* (behalve voor ambtenaren van den Staat, die men daarvan steeds wil uitgesloten houden) *bij eene wet* worde mogelijk gemaakt.

Art. 48. Vijf leden vóór — één tegen het voorstel. Een lid (Brouwer) hield zich buiten stemming, daar het hem twijfelachtig scheen, in hoever dispensatie somtijds ook in gevallen, niet door de wet omschreven, onmisbaar kan zijn. Een lid verlangt de bepaling te hebben opgenomen, dat, in die gevallen, de Wetgever dispensatie zal kunnen verleenen. Een lid eindelijk is beducht, dat de aanwending van het laatste denkbeeld in de practijk bezwaren zal ontmoeten.

ZATURDAG 22 FEBRUARI 1845.

Tegenwoordig negen leden, te weten de zelfden als den vorigen dag, behalve Jongsma. Michiels nam eerst bij art. 56 weder aan de deliberatiën deel.

Art. 49. De acht delibereerende leden vereenigden zich met het voorstel.

Art. 50. Drie leden vóór — vijf tegen, wegens niet noodzakelijkheid.

Art. 51. Vijf leden verklaren zich tegen het voorstel, de *ontbindbaarheid* beschouwende in verband met het voorgedragen Kiesstelsel, waarmede zij zich niet kunnen vereenigen. Overigens is een van hen (De Man) van meening, dat de ontbindbaarheid wel zou zijn overeen te brengen met de tegenwoordige verkiezing door Provinciale Staten. Een ander van deze leden (Brouwer) is van oordeel, dat ontbindbaarheid bij het tegenwoordig stelsel niet noodig is, daar telken jare een derde van de Staten-Generaal aftreedt.
Twee leden (Boreel en Luzac) zijn voor het voorstel; zij beschouwen de ontbindbaarheid als een hoeksteen eener constitutioneele Regering, als een waarborg voor de onafhankelijkheid van de Regering en van de Vertegenwoordiging.
Een lid (Sasse) behoudt zich voor zijne meening te verklaren, nadat het verkiezingstelsel zal behandeld zijn.

Art. 52. Zeven leden verklaarden zich tegen het voorstel. Twee hunner waren tegen verandering der Grondwet in artt. 70 en 71. Drie verlangden alleen in de Grondwet bij de bestaande artikelen te hebben opgenomen, dat de bevoegdheid en werkzaamheden van den Staatsraad bij eene wet zullen worden geregeld. Een lid (De Man) verlangde bepaald te zien, dat het contentieux administratief, evenals in Frankrijk, aan den Staatsraad worde opgedragen. Een lid wilde niets anders veranderd hebben, dan dat de Vice-President een Secretaris van Staat moet zijn. — Grooten tegenstand leed het voorstel om wegtenemen: *uit de verschillende Provincien*. Te bepalen dat de Prins van Oranje alléén eene *raadgevende* stem zou hebben, vond men ongepast, daar het geheele collegie *raadgevend* is. Tegen het geopperd denkbeeld om het contentieux administratief aan den Staatsraad optedragen, werd de bedenking gemaakt, dat zulks hier inpraktikabel is, en de Staatsraad dan veel meer leden hebben moest; in Frankrijk telt hij er 60. De be-

[1]) Boreel beschouwde de woorden „bij uitsluiting”, in artikel 59 voorkomende, als een uitvloeisel van het vroeger bestaan der Oost- en West-Indische Compagniën.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

zorgdheid werd geopperd dat bij eene regeling van de bevoegdheid en werkzaamheden van den Staatsraad door de wet, de Ministerieele verantwoordelijkheid lijden zou, zoo dikwijls de Ministers zich op den Staatsraad zouden kunnen beroepen.
Een lid was voor het voorstel.

Art. 53. Zeven leden achtten het wegvallen van art. 74 onnoodig. Een lid (Luzac) was voor het voorstel.

Art. 54. Een lid (Luzac) was voor het voorstel.
De overige zeven leden vonden vooreerst geen noodzakelijkheid om art. 74 der Grondwet te veranderen.
Vervolgens wilden zes dezer leden hier opgenomen hebben het beginsel, uitgedrukt in art. 38 van het voorstel; één hunner verklaarde bepaaldelijk het woord *onschendbaar* te verkiezen boven *niet verantwoordelijk*, terwijl de vijf overigen de redactie voor verbetering vatbaar keurden, zonder zich over de wijze hoe uittelaten.
Zeven leden waren van oordeel dat artt. 75 en 76 der Grondwet verbetering behoefden, doch konden zich evenwel niet volkomen vereenigen met die, voorgesteld in de 2de en 3de alinea van art. 54. Allen meenden dat de woorden *met de uitvoering belast*, in de 3de alinea, nog ruimte zouden overlaten tot Koninklijke Besluiten, met wier uitvoering geen der Ministers werd belast verklaard, die door geen hunner zouden onderteekend worden, en voor welke geen hunner dus verantwoordelijk zoude zijn. Ook miste men de uitdrukkelijke bepaling, dat onderteekening de verantwoordelijkheid daarstelt. Algemeen gaf men de voorkeur aan de bepaling in art. 64 der Belgische Constitutie: „aucun acte du Roi ne peut avoir d'effet s'il n'est contrasigné par un de ses Ministres, qui par cela seul s'en rend responsable.” Twee leden waren eindelijk nog van meening dat het beter zijn zou de verantwoordelijkheid als beginsel duidelijk en eenvoudig in de Grondwet te zetten, doch minder te omschrijven, en daartoe naar eene wet te verwijzen.

Art. 55. Een lid (Luzac) voor het voorstel.
De overige zeven dachten verschillend over de weglating van art. 77. Twee (Telting en Menso) achtten zulks niet noodzakelijk. Vijf konden er zich mede vereenigen omdat de bepaling van dit artikel nogeens voorkomt in art. 175 der Grondwet. Zij reserveerden zich echter om bij art. 128 van het voorstel hierop terugtekomen. De weglating van art. 78 scheen geen dezer zeven leden noodzakelijk.

Art. 56. Van nu af namen negen leden deel aan de overwegingen. (Zie de aanmerking bij art. 13.) *Acht* leden verklaarden zich tegen het voorgesteld beginsel van verkiezingen [1]), of althans dat zij het voorgestelde artikel niet konden aannemen. *Een* lid (Michiels) verklaarde zich bezwaard zoo in eens uit een beginsel tot een ander overtegaan. *Vijf* leden vonden het tegenwoordig stelsel van verkiezing door de Provinciale Staten niet zoo verwerpelijk, als gegrond in de zeden des volks en goede uitkomsten leverende; een hunner verklaarde daardoor echter geenszins geacht te willen worden de wijze van verkiezing der Provinciale Staten goedtekeuren. Twee leden verlangden provinciale kiescollegien voor de Staten-Generaal, gekozen door stemgeregtigden, en niet de bevolking als maatstaf aangenomen. Vijf leden keurden het denkbeeld af, om aan Doctoren in eenige faculteit eenig stem- of kiesregt te verleenen uit krachte hunner doctorale waardigheid; sommigen zagen daarin een privilegie aan de klasse der gepromoveerden, en vonden dit weinig consequent met de afschaffing der Ridderschap als kiezenden Stand; anderen meenden dat die jonge hoofden pas van de academie komende wel eenige bekoeling noodig zouden hebben, en dat zij vervolgens door de Standen, waartoe zij behooren, wel van zelf stem- en kiesgeregtigd zouden zijn. Een dezer acht leden achtte de uitdrukking *burgerschapsregten* in dit art. onbepaald.
Een lid (Luzac) was voor het voorstel. Hij wilde den census hebben bepaald op een minimum van *f* 20 en een maximum van *f* 225, en voor iedere 30 000 zielen één lid in de Tweede Kamer hebben verkozen.

MAANDAG 24 FEBRUARI 1845.

Tegenwoordig eerst 8, later 9, en eindelijk 10 leden, te weten: Luzac, Brouwer, De Jong, Telting, Boreel, Menso, Van Sasse, Jongsma, Michiels en De Man.

Art. 57. De vermeerdering van het getal leden der Eerste Kamer, zich hechtende aan de in art. 56 bedoelde vermeerdering van leden der Tweede Kamer, werd door zes leden, die zich met dat artikel niet hadden kunnen vereenigen, dientengevolge niet goedgekeurd. Dus *zes* tegen. Twee (Boreel en Luzac) vereenigden zich met het voorstel.

Art. 58. Het denkbeeld, om de keuze van de leden der Staten-Generaal niet te binden aan *ingezetenen der Provincie*, waaruit zij benoemd worden, werd door *vijf* leden niet gedeeld. Drie vereenigden zich daarmede. Dit provinciaal beginsel wenschten echter *zes* leden bij de uitsluiting wegens bloedverwantschap of zwagerschap te hebben weggenomen, en, bij behoud van het art. 83 der Grondwet, te lezen in de 2de alinea: „*de leden mogen elkander niet nader dan* enz.” in plaats van „*de leden* UIT DEZELFDE PROVINCIE *mogen* enz.”
Een Lid was onbepaald tegen, *één* Lid, evenzoo, vóór het artikel des voorstels. (*Acht* leden delibereerden over art. 58.)

Art. 59. Consequent aan de opinien bij art. 56 geuit, waren *acht* leden tegen, *één* lid voor het voorstel.

Art. 60. *Negen* Leden tegen de voorgestelde verandering, *één* vóór.

Art. 61. *Een* lid voor het voorstel. De overige negen leden wenschten art. 86 te behouden, doch met invoeging in de laatste alinea tusschen de woorden *deze eeden* en *worden afgelegd*, van: *na het onderzoek der Geloofsbrieven.*

Art. 62. *Drie* leden tegen verandering. *Vijf* leden achtten eene schadeloosstelling bij wijze van *daggelden* het meest billijk en verkieslijk. *Een* lid hield zich buiten stemming. Een lid, voor het voorstel, wilde de som invullen op *f* 2000, doch kon zich met *daggelden* ook wel vereenigen.

Art. 63. Twee leden waren tegen verandering, een hunner omdat de Koning de verkiezing doet. Van de overige *negen* voor vermindering gestemde leden, wilden *vier* aan de leden der Eerste Kamer, evenals aan die der Tweede, *daggelden* toeleggen. *Twee*, van oordeel zijnde dat het ophouden van het traktement zou strekken om de consideratie der Eerste Kamer te verhoogen, wilden aan hare leden alleen *reisgelden* toestaan. *Eén* lid, om de zelfde reden als de vorige leden, *reisgelden* of *daggelden*, doch liefst het eerste. Een lid was voor het voorstel.
Negen leden waren van oordeel, dat bij weglating of verandering van art. 89 de tegenwoordige leden hunne *f* 3000.— zullen behooren te behouden, als zijnde daarop benoemd volgens de Grondwet. Eén lid verklaarde zich hier tegen.

Art. 64. De *negen* leden, die zich tegen het wegvallen van art. 89 verklaard hadden, *tegen*. Het *ééne* lid, dat daarvoor had gestemd, voor de verandering.

Art. 65. *Vijf* leden voor het voorstel, om de achting voor het ligchaam te verhoogen. *Vier* leden tegen verandering. Een lid verklaarde zijn oordeel afhankelijk van de vraag, of de Eerste Kamer al dan niet *openbaar* zou zitten.

Art. 66. *Negen* leden, schoon meerendeels het beginsel deelende, dat de Kamer het regt heeft de noodige inlichtingen te vragen, kunnen zich echter met het voorstel niet vereenigen, omdat zij de uitzonderingen in de oningevulde artikels (56 en 57 der Grondwet) te beperkt achtten; er kunnen meer gevallen gedacht worden, in welke het oorbaar des Lands het geven van inlichtingen in den weg kan staan. Een dezer leden zou het regt om te vragen, doch daarbij tevens het regt van de Regering om te weigeren, willen hebben uitgedrukt.
Een lid voor het voorstel.

Art. 67. Een lid verklaarde zich tegen alle veranderingen in dit artikel. De uitsluiting der *Hoofden van Departementen van algemeen bestuur* vond goedkeuring bij zeven leden; twee wilden die uitsluiting alleen voor de Eerste Kamer toepassen, niet voor de Tweede. Een lid van de Tweede Kamer tot Minister benoemd wordende, verlangden zij dat verpligt zou zijn dadelijk als Lid zijn ontslag te nemen; genoot hij zoo veel vertrouwen, dat men hem, niettegenstaande zijne benoeming tot Minister, weder koos, dan achtten zij de betrekkingen niet onvereenigbaar. De uitsluiting van de *leden van den Hoogen Raad, van de Rekenkamer en van het Collegie van Raden en Generaalmeester der Munt* werd door negen leden goedgekeurd, evenals die van *Commissarissen des Konings in de Provincien.* — *Krijgslieden in werkelijken dienst* willen drie leden uitgesloten hebben;

[1]) De Jong zeide dat, vermits men alles wilde vernietigen, men hier daaraan trouw bleef. Boreel was tegen directe verkiezingen, omdat het land er niet rijp voor was.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

de overige 6 leden keurden de bepaling in art. 83 der Grondwet beter, waarbij officieren van minderen rang dan hoofdofficier worden uitgesloten; hoe hooger in rang hoe meer onafhankelijkheid; eene geheele uitsluiting zou een onaangenaam gevoel bij den krijgsmansstand opwekken; twee van deze *zes* leden wilden echter wel alle krijgslieden van de Eerste Kamer uitsluiten. Negen leden verklaarden zich voor de uitsluiting der *Geestelijken*; doch men vroeg of de benaming wel alles omvatte wat men bedoelde? Omtrent de laatste alinea van het voorstel, de uitsluiting van de ambtenaren, die bij de verkiezing voorzitten, verwees men naar het omtrent de verkiezingen geuit gevoelen. Dus negen leden tegen, één vóór. Nog ontstond bij de negen leden, die voor verandering van art. 94 gestemd waren, de vraag, of de uitsluiting van allen, die *eenigen aan den lande comptabelen post* bekleeden, behouden moet blijven? Vijf leden wilden die uitsluiting behouden, twee haar tot de Eerste Kamer beperken, twee haar geheel weglaten.

Art. 68. Overeenkomstig hunne vroeger geuite meeningen waren negen leden tegen het wegvallen van art. 95, één daar vóór.
Acht leden keurden echter het beginsel in het voorgestelde eerste artikel, omtrent de uitbreiding der uitsluiting wegens bloedverwantschap en zwagerschap tot *alle* leden, goed, gelijk zes van hen dit reeds bij art. 58 hadden te kennen gegeven; één vereenigde zich daar niet mede; één wilde geheel geen verandering.
De bepaling in het 2de voorgestelde artikel, *de niet geregtelijke vervolgbaarheid der leden wegens uitgebragte adviezen*, wilden acht leden niet in de Grondwet opgenomen hebben; twee (Michiels en Luzac) keurden ze goed. [1])

Art. 69. Negen leden tegen, een vóór.

Art. 70. Op de vragen of art. 109 der Grondwet, volgens het voorstel verplaatst, en of de zittingen der Eerste Kamer in het openbaar zouden gehouden worden, gaven *vier* leden een ontkennend, *zes* een bevestigend antwoord.
De 3de alinea van 't voorgestelde artikel: *of bij gesloten deuren* enz. werd door negen leden goed, door één afgekeurd. Een der goedkeurenden merkte echter op, dat wel mogt worden uitgedrukt, dat bij gesloten deuren dan toch geraadpleegd moet worden over de vraag, of men de deuren weder zal openen.

Art. 71. Negen leden achtten verandering onnoodig, een voor het voorstel.

Art. 72. In overeenstemming met de geuite gevoelens over de *ontbindbaarheid* (art. 51) zes leden tegen, twee voor, twee buiten stemming.

Art. 73. Een lid tegen elke verandering.
Twee leden voor het voorstel. Zeven leden vóór de invoeging van *Vereenigde Zitting*, doch tegen de verandering van *beslissen* en *raadplegen*.

Art. 74. Een lid verklaarde zich tegen het voorstel.
Bij de 1ste alinea werd de vraag gesteld: of bij het nemen van besluiten ter benoeming van personen, de blanco stembriefjes van het getal der aanwezige leden zullen worden afgetrokken, en daarna de volstrekte meerderheid bepaald? Acht leden beantwoordden die vraag met ja, een met neen.
De *tweede* alinea werd door acht leden goedgekeurd, een wilde deze bepaling aan de reglementen overlaten.
De *derde* alinea werd door negen leden goedgekeurd.

Art. 75. *Acht* leden tegen, *twee* vóór.

Art. 76. Negen leden verklaarden zich tegen het voorstel. Zij waren van meening òf dat, bij de thans nog gebruikelijke wijze van voorloopig onderzoek, er genoegzame gelegenheid bestaat, om door overleg tusschen de Regeering en de Centrale Sectie, de door de meerderheid der leden verlangde veranderingen in de Wetsontwerpen te brengen, òf dat de wijze van amendeeren, door de Commissie tot herziening van het Reglement van Orde voorgedragen, verkieslijk te achten is. Eén voor.

---

[1]) Op Boreel had dit art. geen aangenamen indruk gemaakt. Hij had liever dat men uit de Kamer geweerd werd, dan dat zoodanige bepaling in de Grondwet voorkwam.

WOENSDAG 26 FEBRUARI 1845.

Tegenwoordig: in het begin 7 leden; sedert de behandeling van art. 79 *acht* leden, te weten: Luzac, De Man, Brouwer, De Jong, Telting, Menso, van Sasse, Jongsma; sedert de behandeling van art. 88, 9 leden (Michiels); sedert de behandeling van art. 117, 10 leden (Boreel); en sedert de behandeling van art. 129, 9 leden, door het vertrek van Boreel.

Art. 77. Zes leden, verlangende de gebruikelijke vormen te behouden, tegen het voorstel. Een lid vóór.

Art. 78. Zes leden tegen, als onnoodig naar hun stelsel. Eén vóór.

Art. 79. Het beginsel in dit nieuwe artikel uitgedrukt, door verandering van art. 114 der Grondwet en in verband met art. 84 van het voorstel, *dat elke Kamer, andere dan Wetsvoorstellen, afzonderlijk aan den Koning zal kunnen doen*, werd gedeeld door zes leden, die alzoo de voorgestelde verandering goedkeurden; de twee anderen, dit beginsel niet deelende, wilden art. 114 onveranderd behouden.

Art. 80. Zeven leden achtten hier geen verandering noodig. Een lid was voor het voorstel.

Art. 81. Zeven leden wenschten art. 116 te behouden. Een lid voor het voorstel.

Artt. 82 en 83. Zeven leden wenschten art. 117 onveranderd te behouden, alsmede art. 118 te laten staan. Een lid was vóór het voorstel.

Art. 84. Als bij 79 vermeld is: zes leden vóór, twee tegen. Van de voorstemmenden waren echter sommigen van meening, dat het hier duidelijk uitgedrukt beginsel reeds in de Grondwet ligt, er althans niet door gewraakt wordt. Zij keurden de bepaalde uitdrukking goed, om alle misvattingen deswege in 't vervolg te voorkomen.

Art. 85. Zeven leden waren, consequent aan hunne opinie bij art. 76, tegen de bijvoeging van de woorden *of gewijzigd*. Een lid daar vóór. — De bijvoeging der woorden *van wet*, werd door zes leden, overeenkomstig hunne opinie bij art. 79, goedgekeurd, door twee afgekeurd.

Art. 86. De bepaling van eenen termijn, binnen welken de afkondiging voor den Koning verpligtend zal zijn, achtten vijf leden hoogst noodzakelijk. — Drie leden daarentegen zagen in de niet uitdrukking van dit beginsel in de Grondwet, een veto, 't geen zij den Koning wilden laten. — Zeven leden wilden het formulier van afkondiging in art. 121 behouden. Een keurde ook ten dezen opzigte het voorstel goed.

Art. 87. Het beginsel in dit artikel uitgedrukt: *het onderwerpen van de maatregelen van algemeen bestuur der Overzeesche bezittingen aan de gewone Wetgevende Magt*, werd door zeven leden niet gedeeld. Zij wilden het maken van wetten voor de Kolonien aan den Koning overlaten; ten aanzien van het Finantieel verlangden zij meer waarborgen voor de aanwending van het provenu der Overzeesche bezittingen ten behoeve van den Staat, dan art. 59 der Grondwet aanbiedt. Zij meenden echter, dat de vaststelling eener Begrooting voor de Kolonien door de Staten-Generaal onuitvoerlijk is. Doch zij verlangden in de Grondwet bepaald te hebben, dat de jaarlijksche rekeningen der Overzeesche bezittingen voortaan aan de beoordeeling en goedkeuring der Staten-Generaal zullen worden onderworpen. Dus zeven leden tegen, een vóór.

Art. 88. Omtrent de Begrooting voor de Overzeesche bezittingen hadden zeven leden hunne ongunstige meening bij het vorig art. reeds geuit. Omtrent den verderen inhoud van dit art. verklaarden zeven leden, verandering te wenschen in art. 122 der Grondwet, doch niet de hier voorgedragene. Een hunner (De Man), ten einde de willekeurige inrigting der Begrootingen te doen ophouden, stelde twee beginsels voor, aldus geformuleerd: „de wet regelt „alles wat betreft de inrigting, de vaststelling, en de her-„ziening, zoo noodig, der Begrooting”, en daarmede in verband: „van alle ontvangsten en van alle uitgaven over ieder afgeloopen „dienstjaar wordt verantwoording afgelegd aan de Wetgevende „Magt naar de voorschriften der wet.” Met die beginsels vereenigden de zes anderen zich. — Een lid verlangde geen

verandering in art. 122, hij wilde de bestaande inrigting behouden, en achtte de contrôle der Regering door de Algemeene Rekenkamer genoegzaam. Een lid was voor het voorstel.

Art. 89. Drie leden verklaarden zich voor *jaarlijksche* Begrootingen, zes daarentegen wilden de *tweejarige* Begrootingen behouden.

Art. 90. Overeenkomstig de gevoelens bij art. 88 geuit, wilden zeven leden wijziging in den daar opgegeven zin — één het bestaande behouden — één het hier voorgestelde.

Art. 91. Als op het vorig artikel gezegd is, behalve dat een der zeven meende, dat deze bepaling zeer wel kon blijven bestaan naast de bij art. 88 goedgekeurde beginselen, zoodat hij zich vereenigen kon met het hier voorgestelde.

Art. 92. Twee leden (Michiels en Luzac) voor het voorstel. De zeven overigen, schoon het beginsel in 't algemeen als waar erkennende, wilden het niet in de Grondwet hebben opgenomen, om de Wetgevende Magt niet te binden in zoodanige bijzondere gevallen, waar de afwijking van dat beginsel eer nut dan schade zou kunnen aanbrengen.

Art. 93. Overeenkomstig de bij art. 88 geuite meeningen, een lid vóór, een tegen, zeven zooals daar is aangegeven.

Art. 94. Slechts een lid voor het voorstel. De acht overigen, schoon meer of minder veranderingen verlangende, waren allen tegen de onvoorwaardelijke weglating der artikelen 127—133.

Art. 95. Overeenkomstig het bij art. 94 gezegde, acht tegen, één voor.

Art. 96. Vijf leden keurden de verplaatsing goed, doch niet de voorgestelde verandering, schoon wel verandering wenschende. Een lid wenschte geen verandering, stemde dus ook niet toe in de hier voorgedragene, doch keurde de verplaatsing goed. Twee leden wilden het art. behouden dáár en zooals het er staat. Een lid voor het voorstel.

Art. 97. Acht leden hielden hier geen verandering noodig. Een voor het voorstel.

Art. 98. Drie leden voor het voorstel; drie (Telting, Menso, Jongsma) geheel tegen; de drie overigen keurden de openbaarheid der vergaderingen goed, doch wilden de bepaling behouden hebben: dat de Staten ten minste *ééns in 't jaar* vergaderen, en zulks niet overlaten aan de wet.

Art, 99. Acht leden keurden hier de verandering onnoodig. Een lid was er voor.

Art. 100. De leden verwezen naar hunne meening bij art. 74 geuit.

Art. 101. Vijf leden tegen het voorstel. [1]) Drie vereenigden zich met de beide eerste alinea's, doch keurden de derde af, als huns inziens de provinciale administratien zullende belemmeren, en de magt der Staten verlammen. Een lid was voor het voorstel.

Art. 102. Zeven leden tegen. Een (Sasse), de verkiezing van leden der Tweede Kamer door de Provinciale Staten niet goedkeurende, kon zich hier niet verklaren, zoolang wat daarvoor in de plaats te stellen was, onzeker is. Een lid vóór.

Art. 103. Vijf leden zijn voor het voorstel; een hunner voegt er de bepaling bij: voor zooveel betreft de uitvoering van de algemeene Wetgeving; een ander maakt de opmerking dat de bepalingen in artt. 103 en 110 aanleiding kunnen geven tot botsingen, wanneer aan de Staten de uitvoering der algemeene Wetten wordt opgedragen, en aan de Geputeerde Staten, hetzij de Staten vergaderd zijn of niet, het zelfde opgedragen wordt. Vier leden achten hier geen verandering noodig.

Art. 104. Acht leden tegen, uithoofde van de onnoodige inmenging des Wetgevers in de provinciale huishouding. Één vóór.

Art. 105. Acht leden tegen. Een vóór.

Art. 106 algemeen goedgekeurd.

Art. 107. Vier leden (De Man, De Jong, Sasse, Luzac) waren voor het voorstel, als strekkende om de zelfstandigheid van de Provinciale Staten te waarborgen. Thans is de uitlegging van wat strijdig is met de algemeene Wetten en het algemeen belang, overgelaten aan de Regeering, waardoor de grondwettige magt der Staten zelfs in het doen van verkiezingen belemmerd kan worden. Twee leden zouden wel verlangen dat de woorden *of het algemeen belang*, als geheel onbepaald en tot uiteenloopende uitlegging leidende, uit art. 147 werden weggenomen; zij zien er geen noodzaak in hier eene regeling door de Wet te gelasten, daar die regeling toch het onbepaalde van de uitdrukking *algemeen belang* niet zou kunnen wegnemen. Twee leden willen het bestaande behouden. Een lid wil er zich, uit hoofde zijner reserve bij art. 13 opgeteekend, niet over uitlaten.

Art. 108. Acht leden tegen, één vóór.

Art. 109. Acht leden tegen, als onnoodig, één vóór.

Art. 110. Acht leden tegen verandering. Een vóór het voorstel.

Art. 111. Acht leden verklaren het voorstel niet te kunnen aannemen, omdat zij zich niet kunnen vereenigen met het systhema der voorstellers, waarvan het een deel uitmaakt. *Zes* van deze leden wenschen wel verandering en wijziging in het bestaande, en in 't algemeen *de gemeentelijke zelfstandigheid te behouden zooveel het bestaanbaar is met een monarchaal systheem.* Een hunner verklaart, de inrigting der Gemeentebesturen niet afhankelijk te willen maken van de Wet. De twee andere tegen het voorstel gestemde leden achten, uithoofde van art. 6 der Grondwet, 't geen huns inziens deze materie domineert, hier geen verandering noodig. Mogt de meerderheid der Kamer tegen hunne opvatting van art. 6 beslissen, dan ook zouden zij hier verandering wenschen; de wet moet dan huns inziens de zamenstelling regelen. Een lid voor het voorstel.

Art. 112. Een lid verwijst naar zijne meening bij art. 107 geuit, en keurt ook hier de regeling door de Wet goed. Zeven leden tegen de verandering, als niet noodzakelijk; een hunner meent dat het woord *bestuur* aan den Raad toekent, wat aan Burgemeester en Wethouderen behoort. Een lid onbepaald voor het voorstel.

Art. 113. Acht leden tegen, waarvan een echter wel verandering, doch niet *deze* wil; één lid vóór.

Art. 114. Acht leden tegen. Een voor.

Art. 115. Een lid verwijst naar zijne meening bij art. 137 te uiten. *Zeven* reserveeren zich tot dat zij die meening gehoord zullen hebben. Een lid voor.

Art. 116. Acht leden tegen, omdat zij de verandering in de 1ste alinea voorgesteld, onnoodig achten, en zich met het beginsel in de 2de alinea niet kunnen vereenigen. Een lid voor.

Art. 117. Negen leden konden zich met de voorgestelde verandering niet vereenigen. Acht van hen achtten de bepaling: *in elk geval door de Wet te verklaren*, hoogst nadeelig voor het tot stand brengen van publieke werken, en daarom gevaarlijk voor 't gemeene welzijn, ja allergevaarlijkst in de toepassing bij doorbraken van polders, waar onmiddellijk gehandeld moet worden. De voorstellers schijnen dan ook zelve de *uitvoerlijkheid* van den voorgestelden vorm, blijkens de toelichtende memorie, niet boven allen twijfel gesteld te hebben. Een hunner meende, dat de eerbied voor het regt van eigendom de bepaling: *in elk geval door de Wet te verklaren* volstrekt vordert. *De voorafgaande schadeloosstelling* achtten twee onnoodig, wanneer *de Wet* ieder geval regelt. Anderen, die *verklaring in elk geval door de Wet* volstrekt niet willende, konden zich met het beginsel van eene *voorafgaande schadeloosstelling* wel vereenigen; drie leden verklaarden zich bepaaldelijk in dien zin. Door drie leden werd nog opgemerkt, dat het woord *behoorlijke* in art. 162 der Grondwet geenszins overbodig te achten was, maar eene schadeloosstelling aanduidde niet strictissimo sensu beperkt door de schade die de onteigende lijdt door het gemis, en alleen vertegenwoordigd door den prijs van het goed, maar die tevens in berekening deed komen de bij-omstandigheden. Zij vonden ditzelfde begrip in de woorden *juste indemnité* in andere wetgevingen over deze materie gebezigd. De eerste zinsnede van art. 162: *ieder ingezeten wordt gehandhaafd* enz. werd ook nog door eenigen in bescherming genomen.
Een lid was voor de verandering.

[1]) De Man zag er eene ondermijning in van het Provinciaal gezag.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 118. Negen leden achtten hier geen verandering noodig. Een lid vóór.

Art. 119. Negen leden tegen, als onnoodig. Een vóór.

Art. 120. De invoeging: *en de gevallen bij de wet voor het krijgsvolk bepaald*, werd door allen goedgekeurd.

Art. 121. Drie leden voor het wegvallen. Een hield zich buiten stemming. De overige zes wilden het artikel behouden; een hunner wees, ten betooge der noodzakelijkheid van dat behoud, op art. 422 Wetboek van Strafvordering, dat bij de weglating geen grond meer zou hebben.

Art. 122. Deze invoeging: kwam aan allen nuttig voor.

Art. 123. Negen leden keurden deze verandering goed. Een was er tegen.

Artt. 124 en 125. Vijf leden verklaarden zich tegen de beide artikels. Vier leden wilden art. 173 der Grondwet behouden, doch konden zich wel vereenigen met de weglating van art. 174. Een lid voor het voorstel.

Artt. 126, 127 en 128. Negen leden verklaarden zich eenstemmig tegen een Hof van Staat. Zij deden opmerken, dat het voorstel niets bepaalt omtrent den persoon of het ligchaam dat de leden benoemen zal, en zulks geheel aan de Wet overlaat; dat het voorstel den Hoogen Raad de judicature ontneemt, en toch aan dien Raad de meerderheid in het Hof wil laten. De laatste zinsnede van art. 175 wenschen zij veranderd te hebben overeenkomstig het denkbeeld in art 128 van het voorstel in verbis: *hetzij van Koningswege, hetzij van wege de Tweede Kamer*. Een lid is vóór het voorstel.

Art. 129. Zeven leden verklaren zich tegen de geheele weglating van al deze artikelen. Zij wenschen algemeen uit de Grondwet weggelaten te hebben, wat thans het bestaan van een Hof in elke Provincie verpligtend schijnt te maken. *Twee* leden (De Jong en Luzac) voor het voorstel.

Art. 130. Zeven leden vereenigen zich met de voordragt, onder deze bepaling, dat den Koning de magt blijve om de ambtenaren van het Openbaar Ministerie, behalve alleen die bij den Hoogen Raad, als belast met de vervolging van hooge Staatsambtenaren, naar welgevallen te ontslaan. Een lid (Michiels) wil het bestaande behouden. Een lid geheel voor het voorstel.

Art. 131. Algemeen is de afdeeling van gevoelen, dat het Hoog Militair Geregtshof niet behoeft behouden te blijven, doch dat het noodzakelijk is eene speciale judicature te behouden voor zuiver militaire delicten. Vier leden willen dit laatste in de Grondwet uitgedrukt hebben. Vier willen het aan de gewone wetgeving overlaten. Een lid is voor het voorstel.

Art. 132. Een lid (Michiels) wil art. 189 zooals het is behouden. Zeven leden keurden de weglating van het woord *bestaande* goed, doch de verandering van *Godsdienstige gezindheden*, in *Kerkgenootschappen* af, omdat niet alle *Godsdienstige gezindheden*, waar geloofséénheid bestaat, daarom nog juist één *Kerkgenootschap* vormen. Eén lid voor het voorstel.

Art. 133. Algemeen (op een, Luzac, na) is de afdeeling van gevoelen, dat hier geen reden bestaat tot verandering, en dat die in elk geval onnoodig is. Een lid meent zelfs dat de vrijheid van elke openbare Godsdienstoefening zoo zeer verheven moet zijn boven allen twijfel, dat het een onaangenamen indruk zou te weeg brengen, in de Grondwet te lezen, dat die oefening wordt *toegelaten*.

Art. 134. Zeven leden tegen de weglating; twee (Brouwer en Luzac) vóór.

Art. 135. Zes leden tegen, als onnoodig; drie leden vóór (De Man, Brouwer, Luzac).

Art. 136. Vier leden keurden de verandering goed (Telting, Menso, Jongsma, Luzac). Een lid (Brouwer) wilde wel art. 197 laten wegvallen, doch was tegen de voorgestelde verandering; hij beaamde het beginsel, doch begreep dat het niet in de Grondwet behoefde geschreven te worden. Vier leden waren tegen weglating en verandering, als niet noodig; een lid meende zelfs dat men den wetgever niet behoorde te belemmeren, om, zoo noodig, eene belasting op de Staatsrenten te leggen.

Art. 137. Een lid (Luzac) vóór. De overige acht leden algemeen tegen het voorstel, zooals het ligt. Deze acht leden keurden echter eene verandering van art. 200 wenschelijk. Een hunner (De Man) stelde de volgende redactie voor:
„Eene algemeene Rekenkamer is belast met het onderzoek van „alle rekeningen van ontvangsten en uitgaven, zoo van den Staat, „als van de Provincien en Gemeenten. Hare bevoegdheden en „verpligtingen worden geregeld bij de Wet". En dan te laten volgen de 2de en 3de alinea van het voorstel, met overneming echter uit art. 200 der Grondwet: „dat de leden zooveel mogelijk uit alle „de Provincien moeten genomen worden".

Art. 138. Een lid (Luzac) vóór. De overige acht leden tegen, vooral om de bijvoeging *ter zee*. Men wil geen verpligten zeedienst, geen zee-conscriptie.

Art. 139. Een lid (Luzac) vóór. De overige acht leden tegen. Men wilde eene staande armee houden. De kaders van het leger maken die nog uit. De wapens der genie en artillerie meent men zonder dat niet te kunnen bezetten. Door eene verandering in de faculteit tot remplaceering bij de militie, acht men eene staande armee gemakkelijk in stand te kunnen houden.

Art. 140. Vijf leden (De Man, Brouwer, Sasse, Jongsma, Luzac) voor. Vier tegen.

Art. 141. Twee leden (De Man en Brouwer) vóór, doch onder bijvoeging van de woorden: „behalve de vaste zee- en landmagt", en onder dien verstande dat de laatste woorden: „hetzij ter zee" niet een verpligten zeedienst, maar de faculteit uitdrukken, om naar verkiezing van den milicien te land of ter zee te dienen. De overige zes leden tegen, omdat zij in de laatste woorden aanleiding vinden tot zee-conscriptie. (Luzac voor).

Art. 142. Een lid (Michiels) tegen het voorstel. De overigen vóór, doch zij wilden de woorden *te land* hebben weggelaten, om niet bij tegenstelling aanleiding te geven tot een *verpligte zeemilitie*. Bij de eerste alinea achtte men de bijvoeging noodig: „en hun 24ste jaar nog niet hebben volbragt".

Art. 143 Een lid (Luzac) vóór. De overige acht tegen. De Koning moet de magt behouden, een vierde deel te doen zamen blijven. Dit aan de wet overtelaten, acht men gevaarlijk.

Art. 144. Een lid (Luzac) vóór. De overige acht tegen. *Dreigend oorlogsgevaar* beter dan *in geval van oorlog*. Het kon dan te laat zijn.

Art. 145. Drie leden (De Man, Brouwer, Luzac) vóór. De zes anderen tegen.

Art. 146. Een lid (Luzac) voor. *Acht* tegen.

Art. 147. Twee leden (De Man en Luzac) vóór. Zeven tegen.

Art. 148. Algemeen vóór.

Art. 149. Vijf leden vóór, vier (Menso, Sasse, Jongsma, Michiels) tegen. Een der tegenstemmers wil het art 212 der Grondwet behouden zoo als het is. De drie anderen willen daar alleen uitgelaten hebben de woorden: „en den landstorm". Zij willen het initiatief geheel en onverdeeld aan den Koning laten.

Artt. 150 en 151. Een lid (Luzac) vóór. Acht *algemeen* tegen. Zij wilden de waarborgen in die artikelen voor de Koninklijke magt, voor het Provinciaal beheer, en voor de zelfstandigheid der Polderbesturen behouden.

Art. 152. Drie leden tegen, van wie twee (Michiels en Menso) het oude willen behouden, en een (Sasse) het onderwijs onbeperkt vrij wil laten. Zes leden voor. Het beginsel dat de wet het onderwijs regelt, keuren deze zes leden goed. Doch twee van hen (De Man en . . . .) achten de woorden: „met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen" overbodig. Dat ligt, meenen zij, in den aard der zaak, en behoeft niet uitgedrukt te worden.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 153. Vier leden (De Man, Michiels, De Jong, Luzac) vóór. Vijf tegen, als onnoodig.

Art. 154. Een lid (Luzac) vóór. *Zeven* leden tegen. Een buiten stemming (zie op art 102).

Art. 155. Als bij het vorig artikel.

Art. 156. Algemeen vóór. Men acht het verkeerd, dat eene geringe meerderheid in de Eerste Kamer nog zoude kunnen tegenhouden, wat eenmaal door den Koning, de Tweede en de Eerste Kamer geacht was geworden verandering noodig te hebben, en eindelijk door de dubbele Tweede Kamer met eene meerderheid van $\frac{3}{4}$ aangenomen is.

Art. 157. Een (Luzac) vóór. Acht tegen, als onnoodig.

TWEEDE AFDEELING.

VERGADERING OP 17 FEBRUARI 1845.

Tegenwoordig negen leden: Van Goltstein, voorzitter, Den Tex, Van Panhuys, rapporteur, Kniphorst, Mutsaers, Van Bleiswijk, Jordens, Van Twist, Uitwerf Sterling. — En de voorstellers Storm en De Kempenaer.

Verandering van en bijvoeging tot de Grondwet.

Algemeene Aanmerkingen.

I. Bij den aanvang van de overwegingen, is in de afdeeling ter sprake gekomen de omstandigheid, dat het voorstel tot herziening der Grondwet *is uitgegaan van eenige leden der Kamer* en niet van de Regering. Al de leden [1]), behalve twee of drie die van eene verandering onzer Staatsregeling nog niet zijn overtuigd, hebben hun leedwezen te kennen gegeven, dat de Regering een zoo het scheen geschikten tijd niet heeft gebruikt om aan een billijken wensch te voldoen, en dat zij integendeel, bij de beweging die zich in de Kamer openbaarde, zich telkens meer en meer heeft teruggetrokken, in plaats van die beweging eenigermate te volgen en ten goede te leiden.

Nogtans vinden verscheiden leden, in het door de Kamer genomen *initiatief* een bezwaar, eene grief tegen het voorstel dat in overweging is, uit aanmerking dat eene voordragt der Regering zooveel meer uitzigt heeft op goede gevolgen, op het bereiken van het doel. *Vier* van de negen leden hebben in het algemeen verklaard, niet wel te kunnen treden in eene voordragt tot verandering, die niet van de Kroon uitgaat. Een dezer leden, zijne meening hieromtrent meer bepaaldelijk stavende, heeft gewezen op den aard onzer Monarchie, die wel is waar eene Staatsregeling kent met Stenden, Staten-Generaal enz., maar den Koning het karakter van *Vorst* heeft gelaten, aan wien men niet wel eene nieuwe Constitutie kan opdragen, veel minder opdringen. In zoodanige opgedragen of opgedrongen Staatsregelingen vindt dat lid evenveel bezwaar, als in de zoogenaamde geoctroyeerde Charters.

II. Tot vele aanmerkingen heeft de *vorm* geleid, in welken het voorstel is gedaan. Men oordeelt vooreerst, dat de Grondwettelijke voorschriften niet zijn in achtgenomen, als hebbende er geene voldoende splitsing in afzonderlijke wetten plaats gehad, terwijl het voorschrift van art. 232 geen omwerking der Grondwet schijnt te gedoogen, maar integendeel het laten staan beveelt van het oude en de bijvoeging aan het einde van het nieuwe.

Ten tweede vinden al de negen leden het een groot gebrek in de voordragt, dat zoovele punten, als daar zijn: het inkomen der Kroon, de verblijfkosten van de leden der Tweede Kamer, de hoegrootheid van den census voor de kiezers, het aantal kiesdistricten en het daarop te vestigen getal der leden van de gezegde Kamer, enz., in het midden zijn gelaten, zoodat te dien aanzien niet wel gezegd kan worden een voorstel te zijn gedaan, hetwelk overwogen kan worden. Ook heeft men doen opmerken, dat, nu de voorstellers hebben verklaard, niet alleen dat hunne voordragt de meening van de meerderheid hunner uitdrukt, maar dat zij zich ook nog voor ieder hunner voorbehouden om van enkele punten van hun voorstel af te wijken, het zeer mogelijk is, dat sommige der voorgedragen bepalingen, ja hoofdpunten, zooal eenige dan toch geringe verdediging bij de voorstellers zelven zullen ondervinden, eene omstandigheid die aan de geheele zaak eene schadelijke onbestemdheid en wankelheid mededeelt.

III. Wat de doorgaande *strekking* aangaat, heeft geen enkel der negen leden zich ten gunste der voordragt uitgelaten. Het is niet onduidelijk gebleken, dat de zes of zeven leden, die eene verandering der Grondwet wenschelijk achten, deze verandering verlangen met behoud van de beginselen en grondstellingen van het Nederlandsche Staatsregt. Van dit regt wenschen zij de ontwikkeling, de verbetering, de vereenvoudiging geenszins de omkeering. In dezen geest oordeelt men, hebben de voorstellers niet gehandeld. Zij hebben geene ontwikkeling voorgedragen [1]) maar eene omverwerping. Instellingen in onze geschiedenis gegrond, met onze zeden en gewoonten in overeenstemming, heeft men, zoo niet weggenomen, dan toch aangerand; vooroordeelen die men had moeten sparen heeft men gekwetst, en zoo men op het wezenlijk belang der zaak en op het welzijn der Natie het oog vestigt, dan hebben welligt de voorstellers meer kwaad dan goed aan eene doelmatige Grondwetsherziening gedaan en niet gehandeld in het belang van het algemeen. Aan de ééne zijde toch heeft men verkeerde meeningen nopens de behoeften des Volks doen geboren worden, en verwachtingen opgewekt, die niet verwezenlijkt kunnen worden. Terwijl daarvan schadelijke teleurstelling het gevolg moest wezen, heeft men aan de andere zijde, door te ver te gaan, misnoegen gebaard, en zich waarschijnlijk tegenstreving voorbereid, waar men ondersteuning noodig had en zich had moeten verwerven.

Hoe vele bezwaren intusschen de afdeeling ook heeft èn tegen het initiatief door de voorstellers genomen, èn tegen den vorm der voordragt, èn tegen hare algemeene strekking, heeft echter geen enkel lid zich aan het onderzoek willen onttrekken. Integendeel, zij die òf geen Grondwetsverandering wenschelijk achten, òf haar alleen van Regeringswege verlangen, hebben verklaard hun gevoelen nader te zullen mededeelen. En zij, die eene verandering hoogst wenschelijk keuren (en de meerderheid in de afdeeling uitmaken) hopen door een naauwgezet onderzoek deze vrucht te doen geboren worden: dat de Regering met de zienswijze der meerderheid in de Kamer nopens dit hoogst aangelegen onderwerp nader bekend worde gemaakt, en in het zoo wenschelijk vertrouwen op de gezindheid der Kamer en der Natie worde versterkt.

Al de leden stellen zich voor, bij het onderzoek van ieder artikel, zich deze vraag voor te stellen: is er noodzakelijkheid tot verandering of bijvoeging, althans hooge wenschelijkheid? Zij meenen toch zich te moeten herinneren en tot leiddraad te moeten stellen deze woorden van de Commissie tot de herziening in het jaar 1815:

„Wij hebben reeds aangemerkt, Sire! dat naar ons inzien eene „Staatsregeling, welke alle wettige regten verzekert, welker gron„den geheel in de zeden en in de geaardheid der Natie liggen, „op eene grootere duurzaamheid hopen mag, dan wanneer zij op „loutere bespiegelingen gebouwd is; maar de tijd verandert en „wijzigt alles, en het is ons toegeschenen dat er groote nuttigheid „was in het behouden van een middel om die veranderingen, niet „op een te voren geregeld en bepaald tijdstip, maar ingeval van „gebiedende noodzakelijkheid, te kunnen verkrijgen zonder gevaar „te loopen, tot alle verkeerde nieuwigheden te vervallen.” (artt. 229, 233 [2])

Considerans en Art. 1.

De algemeene aanmerking omtrent den vorm is hier ten deele herhaald, en meer bepaaldelijk gestaafd. De voordragt loopt over vele, zeer verschillende onderwerpen, en de overweging wordt op alle toepasselijk gemaakt.

Men meent dat de bepaling van art. 232 der Grondwet medebrengt, dat de artikelen telkens duidelijk worden aangewezen, zoodat men voor iedere verandering of bijvoeging eene afzonder-

[1]) Hierbij zijn niet begrepen de twee voorstellers, die zich van deelneming aan de beraadslaging onthielden.

[1]) Een der leden merkte hieromtrent aan, dat de voordragt in zeker opzigt eene *revolutie* scheen te beoogen *in vollen vrede*. Belgie maakte na de omwenteling van 1830 eene *nieuwe* Constitutie; de voorstellers schijnen zonder zoodanige omwenteling ook eene *nieuwe* te willen maken. Wat echter in Belgie, in zijne omstandigheden, en bij gemis vooral van eenen Vorst die tot het land in nauwe betrekking stond, verschooning kan vinden, zou zulks niet bij ons kunnen verdienen.

[2]) Zie de aanmerking omtrent het punt van *bezuiniging* aan het slot dezer aanteekeningen.

lijke wet had behooren te maken, bij gevolg eene afzonderlijke considerans. Alleen wanneer twee of meer artikelen in noodzakelijk verband met elkander hadden gestaan, hadden de voorstellers, meent men, bevoegdheid om van de splitsing af te wijken.

Art. 2.

De noodzakelijkheid der verandering is aan geen der leden gebleken. De bijvoeging *in Europa* is integendeel aan sommigen verkeerd voorgekomen, die meenen dat de bestaande uitdrukking het beste is, welke een onderscheid maakt tusschen het eigenlijke grondgebied des Rijks, bij de tractaten geregeld, en deszelfs bezittingen en volkplantingen in andere werelddeelen.

Een lid zou de bijvoeging zoo kwaad niet achten, indien het in het algemeen nuttig ware tot zoodanige kleinigheden af te dalen.

Voorts vindt men de vermelding *van de vestingen Maastricht en Venlo en van derzelver kringen* in het bestaande artikel 1 noodzakelijk, zoodat men ook te dezen aanzien eene verandering ondoelmatig acht.

Art. 3.

Men wenscht het behoud van het bestaande 2de artikel, ook wegens de historische omschrijving van de uitgestrektheid van het Hertogdom Limburg, in de 2de alinea van dat art. voorkomende.

Art. 4.

1ste zinsnede. Al de leden vinden noodzakelijkheid in het behoud van art. 3. Het voorgestelde, meenen zij, zoude onzeker maken wat nu ten gevolge van vroegere wetten voor goed is geregeld, en althans niet dan met inachtneming van zekere waarborgen veranderd kan worden.

2de zinsnede. Terwijl men algemeen het hier de plaats niet vindt om van de Gemeenten te spreken, geven vijf leden te kennen in het bestaande te willen berusten. *Vier* leden willen dit punt later bij gelegenheid der voorgestelde verandering in art. 152, nog wel nader in overweging nemen.

VERGADERING OP 18 FEBRUARI.

Acht leden tegenwoordig.

Art. 5.

Vijf leden zullen zich niet verzetten tegen eene bijvóeging aan het bestaande art. 4. Een enkel dezer leden vindt eene verduidelijking van den zin dier bepaling nuttig, de anderen meer noodzakelijk. Zij oordeelen dat de woorden van art. 4 eene te ruimte uitlegging toelaten, en daardoor tot een verschil van meeningen leiden, hetwelk schadelijk werkt ten aanzien van de maatregelen, door de Regering tot wering, uitdrijving, of uitlevering van vreemdelingen genomen wordende.

Wat nu de voorgestelde bijvoeging betreft, is door één lid daarvan slechts dat gedeelte ondersteund, hetwelk spreekt van de verdragen door den Koning te sluiten.

De andere leden (zoover zij de bijvoeging wenschen) meenen dat men slechts het artikel 4 behoort aantevullen met deze bepaling: „behoudens de uitzonderingen bij de Wet vast te stellen.” Die Wet kan dan tevens het punt der verdragen regelen. [1])

Art. 6.

Voorloopig verklaren *alle* leden zich tegen de wegvalling van het bestaande art. 6. Hier toch is reeds een uitvloeisel van het beginsel van het bestaan van *Standen*, welk beginsel eerst later bij artt. 95 en 111 van het voorstel zal ter sprake komen en hier vooreerst onaangeroerd behoort te blijven.

Enkele leden wenschen dat punt bij gelegenheid der overweging der genoemde artikelen in nadere behandeling te nemen.

Art. 7.

Geen der leden heeft genoegen kunnen nemen met de uitdrukking *burgerschaps-regten* in art. 7. gebezigd. Men heeft zich afgevraagd, welke die regten bepaaldelijk zijn? Terwijl de memorie van toelichting de onbestemde omschrijving geeft van *regten van regering*, heeft men zich afgevraagd, of men zoogenaamde *droits civiques* bedoelt, in tegenstelling van *Staatsburgerlijke regten*; maar ook dit denkbeeld heeft men niet durven aannemen, wijl de voorstellers de burgerschapsregten onder de Staatsburgerlijke regten begrijpen, blijkens het: *en andere.*

Art. 8.

Ofschoon men wel erkent, dat de redactie der voorstellers beter de hoedanigheid van Nederlanders en van ingezetenen aanwijst dan het bestaande art. 7, zoo vindt men echter geen voldoende reden tot verandering, daar het woord *Nederlandsche ingezetenen* in art. 7, in verband met *geboren Nederlanders* in art. 8, den twijfel wegneemt.

Art. 9.

De leden wenschen art. 8 der Grondwet niet veranderd te zien. Intusschen willen zij niet ontkennen, dat eene bijzondere Wet, die verklare wie Nederlanders zijn, welke vreemdelingen als ingezetenen, of als in het Rijk gevestigd, worden beschouwd, nuttig, ja noodig zou wezen. Maar zoodanige Wet kan ook zonder een nieuw Grondwettig voorschrift worden gemaakt; ja het bestaande art. 8 geeft er aanleiding toe, door van wetduiding en naturalisatie te spreken.

Art. 10.

Algemeen wenscht men het 9e art. der Grondwet behouden te zien, niet alleen voor de Geschiedenis en tot wegneming van twijfel omtrent verkregen regten, maar ook en vooral:

A. Omdat bij het wegnemen van het artikel de groote naturalisatie welligt zou gezegd worden weder een regt der *Kroon* te zijn geworden.

B. Omdat, nu het artikel er is, het geen vraag meer kan worden of ook *de Wet* de Groote naturalisatie kan invoeren en regelen.

Het bestaande 10e artikel wenscht men evenzeer, althans voorloopig te laten rusten, tot dat later de afdeeling over het punt der zamenstelling van de Provinciale Staten zal gehandeld hebben.

Art. 11.

Men kan niet toegeven, dat art. 225 der Grondwet op eene verkeerde plaats zou staan. De bijvoeging *als een doelmatig middel* enz. maakt het verband met het algemeen onderwijs duidelijk.

Men vindt niet alleen geen noodzakelijkheid tot verplaatsing, maar wenscht behoud, opdat het artikel zoo geredigeerd tot een rigtsnoer, tot een doel strekke voor ieder die van de drukpers meent te moeten gebruik maken.

Art. 12.

Dat art. 159 der Grondwet naar het 1ste Hoofdstuk worde overgebracht, daartoe vindt geen der leden voldoende noodzakelijkheid. Ook vinden enkelen de bewering der voorstellers, dat het artikel misplaatst zou zijn, aan bedenking onderhevig. Immers vinden zij er eene afdalende orde of rangschikking in, dat in onze Grondwet achtereenvolgens wordt gesproken: van den Koning, van de Staten-Generaal, van de Staten der Provincien, van de Plaatselijke Besturen, en eindelijk in art. 159 van de individuen.

Art. 13.

Ofschoon zij willen toegeven, dat eene verandering in de opvolging van den Troon, inderdaad eene verandering is in de Grondwet, zijn echter al de leden sterk tegen het voorgedragene gestemd. Het regt bij onze Grondwet alleen aan den Koning gegeven, schijnt voort te vloeijen uit de aan het Koninklijk Huis verzekerde regten. Dat regt van troonsopvolging heeft den aard van een *jus quaesitum.* Bovendien zou er, bij de voorgestelde bepaling, niet ligtelijk onrust kunnen ontstaan? En behoort men wel voet te geven aan aanmerkingen, zooals er reeds gemaakt zijn, dat er eene strekking zou wezen om de Koninklijke magt in te korten?

Art. 14

Men vindt geen reden tot verandering. Art. 24 der Grondwet toch schrijft den Koning *gebiedend* voor, in het bedoelde geval een opvolger voor te dragen. En de verantwoordelijke Ministers zijn daar, om het hunne te doen tot naleving van de Grondwet.

[1]) Vergelijk art. 128 van de Belgische Constitutie.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Ook schijnt het voordragen van dien opvolger eigenaardiglijk te behooren tot de Regten van de Kroon.

Art. 15.

In verband met de voorgaande aanmerking verlangt men ook hier behoud van het bestaande.

Art. 16.

Zes leden keuren de bijvoeging *met uitzondering van die van Luxemburg* goed, als aan eene thans facto bestaande omstandigheid een wettigen grondslag gevende.

Een lid keurt die bijvoeging af. Hij wil de bestaande bepaling behouden en streng hebben toegepast. Hij meent dat eenmaal de bestaande onwettigheid en het regt van Prins Frederik op de kroon van *Luxemburg* zullen erkend worden en tot herstel zullen leiden.

Art. 17.

Twee leden vinden het voorgestelde goed, als beslissende eene vroeger gerezene en nog wel gedane vraag: of bij ons de Koning, ofschoon bij gezonden lijve en bekwaam om te regeren, afstand mag doen van de Kroon.

Vijf leden achten de bijvoeging overbodig, aangezien de Koning uit den aard der zaak van een hem toekomend regt afstand kan doen.

Een lid wenscht volstrekt het behoud van het bestaande en de stipte naleving. Hij erkent geen regt van troonsafstand, meent dat Willem I daartoe onbevoegd is geweest, en dat destijds zijn opvolger ten onregte door de Staten-Generaal is gehuldigd.

Art. 18.

Nadat over den vorm en den aard van het voorgestelde nopens het inkomen van de Kroon verscheiden aanmerkingen waren gemaakt, hebben al de leden ten slotte hun wensch te kennen gegeven, dat over dat punt niet verder worde gedelibereerd.

Art. 19.

Men meent dat de zaak van de Kroon-Domeinen onaangeroerd behoort te blijven. Er zou van het voorgestelde misbruik kunnen gemaakt worden, terwijl thans de zaak voor goed is geregeld, en men weet hoever te dien aanzien eenige verpligting op den Staat rust. Bovendien, het raakt ook hier het inkomen van de Kroon.

Subsidiair merkt men aan dat het woord *landsgebouwen* in tegenoverstelling van zomer- en winter-verblijven te beperkt zoude zijn.

Art. 20.

Zeven leden vinden betrekkelijk den vrijdom der Prinsen en Prinsessen het behoud van het bestaande wenschelijk. Niet alleen dat buiten noodzaak eene teedere zaak niet behoort te worden aangeroerd, maar de waardigheid van het Koninklijk Huis brengt het voorregt als 't ware mede. Ook is de inwoning van in welstand verkeerende prinsen en prinsessen geen onverschillige zaak. En bij het blijven van het tegenwoordig artikel, heeft men misschien niet zoozeer te vreezen voordragten tot *apanages*, zooals wel in andere landen worden gedaan.

Een *achtste* lid, aanvankelijk van het gevoelen der voorstellers, voegt zich ten slotte naar de bovenstaande aanmerkingen. De woorden *beschreven middelen* en *verponding* zijn wel is waar bij het tegenwoordig stelsel van belastingen minder bekend, maar deswege alleen eene verandering te maken, acht men minder noodig.

Art. 21.

Terwijl *vijf* leden geen noodzakelijkheid tot de weglating zien, vinden *drie* het behoud van het bestaande noodzakelijk.

Art. 22.

Men wenscht zich te onthouden van aanmerkingen, die tot verdere deliberatie zouden kunnen leiden.

Art. 23.

Over de som, door den Prins van Oranje te genieten, geen deliberatie.

Voorts wenscht men het bestaande ook daarom te behouden, wijl art. 35 der Grondwet te regt, niet, zooals de voorstellers, aan *iederen vermoedelijken erfgenaam* den titel van Prins van Oranje geeft, maar alleen aan den *oudste van des Konings zonen of verdere mannelijke nakomelingen*, die de vermoedelijke erfgenaam van de Kroon is.

Ook achten sommige leden de verklaring dat de Prins van Oranje des Konings *eerste onderdaan* is, niet zoo weinig beteekenend of hinderlijk als de voorstellers bij hunne weglating het er welligt voor gehouden hebben. Die leden meenen dat het goed is, den Prins van Oranje als in de eerste plaats gehoorzaamheid verschuldigd zijnde voor te stellen.

Art. 24.

Algemeen geeft men de voorkeur aan de bestaande bepaling. Het woord *voogdij* schijnt meer te beteekenen dan het louter benoemen van eenen voogd. *Beramen* in art. 39 is voorts geen slechte uitdrukking en vindt door het woord *schikking* in art. 40 nadere uitlegging.

De fransche vertaling van het oude art. 40 neemt eindelijk allen twijfel weg, door: *cette tutelle est déférée de concert avec les Etats-Généraux*, *chambres-réunies*.

Art. 25.

Ook hier vindt men geen verandering noodzakelijk, omdat:

a. de schikking met overleg der Staten-Generaal moet worden gemaakt, dus virtualiter bij eene Wet.

b. artikel 40 *zooveel mogelijk* genoegzame vrijheid en ruimte geeft, èn voor het geval dat er geen bloedverwanten zijn, èn voor dat zelfs, wanneer zij van een ander gevoelen mogten wezen.

Art. 26.

Oude bekende wanorde met de voorstellers beter achtende dan *nieuwe orde*, acht men, met uitzondering van één lid, de verplaatsing, al zij die logisch, minder verkieslijk.

Art. 27.

Men erkent dat de redactie der voorstellers beter is dan die in de tegenwoordige Grondwet. In verband echter met vroegere aanmerkingen omtrent soortgelijke bepalingen vindt geen der leden eene verandering noodzakelijk.

Artt. 28 en 29.

De meerderheid der leden erkent gaarne, dat uit art. 45 der Grondwet kan worden afgeleid en op grond er van beweerd, dat de Raad van State en de Hoofden der Ministerieele Departementen, *beslissen* dat het geval bestaat dat de Koning buiten staat is geraakt om de regeering waartenemen. Zij vinden echter daarin geen bezwaar, veeleer meenende dat de bedoelde personen de eenige bevoegden zijn om de zaak met kennis van omstandigheden te beoordeelen. Geen der leden vindt dan ook noodzakelijkheid tot verandering.

Art. 30.

Men vindt in overeenstemming met vroegere aanmerkingen geen reden tot de bijvoeging.

Art. 31.

Ik zweer trouw aan den Koning en *gedoogen dat daarvan afgeweken worde*, wenschen al de leden in het eeds-formulier behouden te hebben.

Als reden is bijgebragt, dat het zijn nut heeft den Regent te herinneren, dat hij zelf geen Koning is, noch moet trachten te worden; en, wat den eed betreft, oordeelt men dat de handhaving der Grondwet niet in een te ruimen zin kan aanbevolen worden.

Art. 32.

Niemand vindt noodzakelijkheid tot verandering.

Art. 33.

Bij de benoeming wordt tevens. Deze woorden van art. 49 vindt

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

men beter dan het voorgedragene: *eene Wet bepaalt* enz. Eene Wet toch te vorderen, althans in den gewonen vorm, kan zijne moeielijkheid hebben, en het woord *levens* schijnt aan te duiden dat de benoeming van den Regent en het bepalen der som voor de kosten van 't Regentschap uno eodemque actu moeten geschieden, 't welk goed is.

Art. 34.

In overeenstemming met een vroeger door de leden geuit gevoelen, moet Art. 50 der Grondwet blijven.

Art. 35.

Men vindt de voorlezing der Grondwet noodig, althans zeer gepast. In het eeds-formulier acht men *ut supra* de verandering ondoelmatig. Derhalve behoud verkieslijk.

Art. 36.

Zoo men al toegeeft dat de uitdrukking: *wij zweren dat wij U hulden en ontvangen* in art. 53 taalkundig minder juist kan gerekend worden, acht men de zaak van te gering gewigt om de verandering te ondersteunen.
Ook acht men het ondoelmatig de woorden wegtelaten: *dat wij U getrouw en gedienstig zullen zijn* enz.

Art. 37.

Sommige leden erkennen, dat aan het hulde brengen door de Provinciale Staten, zooals het in art. 54 is bevolen, een verkeerd (met het denkbeeld der vertegenwoordiging door de Staten-Generaal strijdig) begrip ten grondslag ligt. Anderen zijn van tegenovergesteld gevoelen, meenende dat hier vooral op het karakter der Staten als mede *regeerende* collegien moet gelet worden, vanwaar het woord *bevelen*.
Geen der leden wenscht intusschen verandering.

Art. 38.

Vijf leden achten het overbodig dat in de Grondwet van de onschendbaarheid des Konings worde gesproken, als liggende het beginsel opgesloten in den aard der Constitutioneele Monarchie.
Vier leden achten de uitdrukking van dat beginsel noodzakelijk, wegens de in onze Grondwet opgenomen verantwoordelijkheid der Ministers. Een dezer leden wenschte op die uitdrukking dadelijk te doen volgen: *de Ministers zijn verantwoordelijk.*
Subsidiair zijn alle leden tegen de redactie zooals zij is voorgesteld. De persoon *des Konings* vindt men eene dubbelzinnige, gevaarlijke uitdrukking. Men leze, zegt men, *de Koning is* enz.

Art. 39.

De verandering van het woord *Bestuur* in *Opperbestuur*, en de weglating omtrent de benoeming en herroeping van de Gezanten en Consuls is door geen der leden ondersteund. Men oordeelt dat het algemeene woord Bestuur beter is, als niet aan een bestuur *van anderen* doende denken, terwijl in de verdere bepaling van art. 55 eene omschrijving van dat bestuur is gelegen.

Art. 40.

Daar *vrede* bij *oorlog* behoort, en *vrede* niet altijd *bij traktaat* wordt gesloten, zooals de voorstellers onderstellen, wenscht men behoud van art. 56.

Art. 41.

Met uitzondering van één lid, heeft de afdeeling (ergo 8 leden) de noodzakelijkheid van eene verandering van art. 57 beaamd. Men meent dat in dezen de ondervinding heeft gesproken, en dat, met name, het gebeurde met de tractaten van scheepvaart op den Rijn, met zoovele andere tractaten van handel en scheepvaart, en met de overeenkomsten met Belgie, eene verandering der Grondwet hoogst wenschelijk doet zijn.
Dat de Koning als Hoofd van den Staat de Verdragen sluite, daar heeft men niets tegen, maar men meent, dat tevens in de Grondwet behoort te worden aangewezen welke de verdere magt is, die betrekkelijk overeenkomsten nopens bepaalde regten, moet gehoord worden en mede beslissen, want, dat bij tractaten afgeweken worde van bepalingen door de Wetgevende Magt gemaakt, en zoodoende die Wetgevende Magt *illusoir* worde, vindt men irrationeel en zeer schadelijk.
Intusschen geven enkele leden (vier leden toch wenschen het initiatief aan de Regeering te laten) den voorstellers in overweging, om de wat onbepaalde uitdrukking *verandering van* Wettelijke *regten*, door eene meer bestemde te doen vervangen, des noods de verdragen van handel en scheepvaart met name te noemen.

Art. 42.

Vier leden achten de verandering en bijvoeging niet noodig, zich ten aanzien der regeling van de militaire pensioenen beroepende op de deswege gedane belofte door den voormaligen Minister *Rochussen*. Ook meenen zij een waarborg tegen de niet vervulling dier beloften te vinden in de noodzakelijke toestemming van de begrooting voor Oorlog.
Vijf leden daarentegen zijn voor de verandering en bijvoeging. De woorden *daartoe termen zijnde* in art. 58 zijn voor verschillende uitlegging vatbaar. De ondervinding pleit niet volledig voor de zekerheid der vervulling van de gedane belofte. Ook is het beter dat eene Wet een gevolg zij van een Grondwettig voorschrift, dan dat zij den aard van eene gunst bekome.

Art. 43, juncto 87 en 88.

Bij de opmerking, dat met de veranderingen in art. 59 der Grondwet voorgesteld, zamenhangen de nieuwe bepalingen in artt. 87 en 88, heeft de Afdeeling bij deze gelegenheid het geheele onderwerp in overweging genomen.
Acht leden achten het zeer wenschelijk, dat, hetzij nu, hetzij eerlang bij het, zoo men hoopt, door de Regering te nemen initiatief, eene verandering worde gebragt in art. 59 der Grondwet. Zij hebben daarbij het oog op de woorden: *bij uitsluiting het opperbestuur*, welke, zooals zij daar staan in verband met de beide volgende zinsneden des artikels, eene uitlegging schijnen te regtvaardigen in strijd met de oorspronkelijke gedachte die hoogstwaarschijnlijk de ontwerpers der Grondwet heeft geleid, namelijk deze: dat geene octrooijen meer zouden worden gegeven betreffende het Indisch Bestuur, zoodat Compagnien, Koloniale Raden enz. voor het vervolg zouden zijn uitgesloten. Vooral echter meenen die leden dat de bepalingen van de beide laatste zinsneden van art. 59, op zich zelve zeer weinig beteekenen, wanneer men in aanmerking neemt de zooveel omvattende administratie onzer belangrijke Overzeesche Bezittingen.
Intusschen strekt geen der leden zijnen wensch tot verbetering zoo ver uit, dat hij aan de Wetgevende Magt hier te lande zoo algemeen de belangen onzer Kolonien zoude wenschen te onderwerpen, als de voorstellers schijnen te verlangen Men meent dat de uitgestrektheid dier bezittingen, hare zoo verschillende gesteldheid, zeden, gewoonten en behoeften, het, zoo niet onmogelijk, dan toch hoogst bedenkelijk maken dat de gewone Wetgever zich met al die zaken inlate.
Wel is waar heeft één lid de Wetgevende Magt niet willen uitsluiten, maar dit lid wenscht zekere beperkingen tevens te zien aangewezen, zoodat die Magt zich bepale tot de inrigting van het Bestuur, de grondslagen waarop dat Bestuur zal gevestigd zijn, b. v. het beginsel dat er is een Gouverneur-Generaal, door eenen Grooten Raad bijgestaan; dat de onafhankelijkheid der Regterlijke Magt is verzekerd, enz.
De andere *zeven* leden zijn van gevoelen, dat de Vertegenwoordiging des Lands zich wijselijk zal bepalen tot het oefenen van een meer omvattend, meer werkdadig toezigt op de administratie der Kolonien. Dat toezigt meenen zij te vinden hoofdzakelijk in de twee volgende bij de Grondwet zelve te maken voorschriften:
A. dat de Minister van Kolonien (die zich thans met veel grond achter 's Konings uitsluitend opperbestuur zou kunnen verschansen) verantwoordelijk is voor al de daden van Bestuur en inwendige administratie in de Kolonien;
B. dat de stukken die administratie betreffende, door de Staten-Generaal ter inzage zullen kunnen worden verlangd, en dat met name de rekeningen van de ontvangsten en uitgaven der Overzeesche Bezittingen, wanneer die zijn afgesloten, zullen worden medegedeeld aan de Vertegenwoordiging.
Nog is in de Afdeeling een derde voorbehoedmiddel ter sprake gebragt, namelijk het vereischte dat in den Raad van State steeds een bepaald getal leden voor de Kolonien zitting zal hebben. Dit punt echter heeft minder ondersteuning erlangd, uit aanmerking dat de zamenstelling en werkkring van den bedoelden Raad, zoo als die thans is, weinig waarborgen oplevert.
Een *negende* lid, in de Afdeeling tegenwoordig, wenscht geen

verandering. Hij meent dat art. 59, behoorlijk uitgevoerd, goed is, en dat zelfs de Wetgevende Magt niet is uitgesloten, aangezien zij uit den aard der zaak moet kennis nemen van alle zoodanige onderwerpen die de Industrie der ingezetenen raken, zoodra die Industrie in betrekking staat tot de Kolonien.

In de veronderstelling dat de *zeven* of *acht* bovenbedoelde leden hunnen wensch zullen vervuld zien, kunnen zes leden met het behoud van de woorden *bij uitsluiting* genoegen nemen. Twee leden wenschen de weglating, en aan één lid is de zaak onverschillig.

VERGADERING OP 20 FEBRUARI.

Acht leden tegenwoordig.

Art. 44.

Vier leden achten de vermelding van de regeling der pensioenen door de Wet niet noodig, omdat de Regeering reeds een begin heeft gemaakt met de uitvoering harer belofte.

Vier andere leden daarentegen achten het voorschrift noodig, op grond der redenen bij art. 42 reeds opgegeven.

Art. 45.

Drie leden vinden reeds aanvankelijk geen bezwaar in het behoud van het bestaande.

De *vijf* overige leden zullen zich hierover nader uitlaten, bij de behandeling van het beginsel der *Standen*, reeds bij dit art. ten grondslag liggende.

Art. 46.

Geen der leden vindt genoegzame reden tot verandering van *redactie* van artt. 64 en 65.

Art. 47.

Het bestaande artikel nopens het regt van gratie wordt door *vier* leden aldus uitgelegd, dat het niet in zich bevat het regt van *abolitie* (gratie van Regterlijk onderzoek). De *vier* overige leden meenen dat dit regt onder het algemeene woord *gratie* mede verstaan wordt.

Niettegenstaande dit verschil van gevoelen, wenscht geen der leden verandering, aan de praktijk de uitlegging verder overlatende.

Negen leden tegenwoordig.

Art. 48.

De meerderheid der leden wenscht, hetzij nu, hetzij voor het vervolg, verandering, niet kunnende ontkennen dat van het bij art. 67 verleende dispensatie-regt misbruik is gemaakt. *Zeven* leden wenschen die verandering in den geest van het voorgestelde.

Twee leden achten het bestaande voldoende én voor behoorlijke werking van het regt des Konings, én voor den invloed der Staten-Generaal.

Art. 49.

Vijf leden ondersteunen de verandering, als een bestaand verschil van gevoelen uitmakende.

Vier leden achten art. 68 duidelijk genoeg, terwijl een hunner de mogelijkheid ontkent dat bij ons eene Provincie afzonderlijk regt van eigendom kan hebben.

Art. 50.

Men vindt geen noodzakelijkheid tot verandering, te minder omdat het schijnt dat de voorstellers zelven vervallen zijn in de fout die zij in de Grondwet meenen te vinden.

Een *ontwerp* van Wet *voordragen* bevat, meent men, een pleonasme.

Art. 51.

Twee leden slechts hebben de ontbindbaarheid der Tweede Kamer noodzakelijk geacht, daarbij wijzende op den aard der vertegenwoordigende regeeringsvorm. Zij meenen dat de Koning (bij opkomende botsingen) moet kunnen zien wat het volk, 't welk gezegd wordt te worden vertegenwoordigd, zelf wenscht.

De overige leden hebben, de een meer, de ander minder sterk, zich tegen het nieuw beginsel verzet. Zij hebben betwijfeld of het in ons Staatsregt te huis behoort, of het niet alleen kan verdedigd worden en nuttig werken, daar waar regtstreeksche verkiezingen zijn; of het niet strijdt met de (blijvende) jaarlijksche aftreding van 1/3 der leden der Staten-Generaal enz. enz.

VERGADERING OP 21 FEBRUARI.

Acht leden tegenwoordig.

Art. 52. [1])

Terwijl *twee* leden het bestaande artikel wenschen te behouden, hebben de anderen eene verandering wenschelijk gekeurd.

Een lid geeft als zijn bepaald gevoelen te kennen, dat bij ons de Raad van State (in groote Rijken welligt nuttig) behoort te worden opgeheven. Hij wenscht ontwikkeling van ons Staatsregt, en vindt in hetzelve de instelling van den Raad van State overbodig, tot omslag aanleiding gevende, ja ongepast, daar zij strijdt met den aard der ministerieele verantwoordelijkheid. Ook kan die opheffing leiden tot eenige bezuiniging.

Vijf leden hellen er toe over, om den Raad van State bij voortduring onder de Staats-Collegien te behouden. Maar zoo dit het geval mogt worden, gelooven zij dat eene betere inrigting noodzakelijk is, dat in 't bijzonder de Wet den werkkring behoort te omschrijven. Die Raad blijve dan een adviseerend Collegie, met meer of minder invloed op de redactie onzer Wetten, en met zekere regtsmagt betrekkelijk geschillen met de algemeene administratie in naauw verband staande (administratieve regtsmagt, zooals het minder naauwkeurig pleegt genoemd te worden.)

Geen dezer leden intusschen acht de bepaling overbodig dat de leden van den Raad van State zooveel mogelijk uit de Provincien moeten genomen worden. Sommigen meenen dat bij eene betere inrigting nog meer nut kan getrokken worden van de vereeniging der kennis van alle plaatselijke belangen en behoeften.

Ook is door niemand de verandering ondersteund, volgens welke de Prins van Oranje slechts eene *raadgevende stem* zou hebben, en de Koning niet langer de Prinsen van den Huize zitting zoude kunnen verleenen.

Art. 53.

Men wil niet beweren dat art. 73 gunstig werkt. Daar zulks echter van *de uitvoering* afhangt, ziet men geen genoegzame reden tot verandering.

Art. 54.

Drie leden vinden geen noodzakelijkheid tot verandering, meenende dat, daar van de bestaande grondwettelijke bepalingen de proef nog niet genomen is, er geen reden tot wijziging kan bestaan. Zij voegen er bij, dat zoo het Wetboek van Strafvordering in dezen wijziging behoeft, zulks gemakkelijk buiten Grondwetsverandering geschieden kan.

De overige leden vinden de redactie der voorstellers in sommige opzigten beter, maar niet voldoende, als onder anderen niet voorziende in de gebleken behoefte aan eene bepaling, dat *iedere* Koninklijke beschikking door een Minister moet worden onderteekend.

Subsidiair zou men het doelmatig achten dat indien, gelijk bij art. 38 der voordragt is geschied, het beginsel van de onschendbaarheid des Konings wordt uitgedrukt, men op die bepaling liet volgen:

a. dat zijne Ministers verantwoordelijk zijn;

b. dat ieder Koninklijk Besluit of beschikking door een Minister wordt onderteekend.

---

[1]) Alvorens tot art. 52 overtegaan, is in de afdeeling ter sprake gebragt, of in de Grondwet niet behooren opgenomen te worden bepalingen nopens hetgeen men weleens noemt het *pouvoir réglementaire*. *Vier* leden zouden daar wel voor zijn. *Vier* anderen daarentegen achten het zeer moeijelijk, zoo niet ondoenlijk, om vooraf te bepalen welke onderwerpen in het gebied der Wetgeving zullen vallen, welke niet. Zij willen deze zaak aan de omstandigheden, aan de praktijk overlaten, meenende dat de uitdrukking *reglement van Openbaar Bestuur*, in onze Grondwet bekend, en het begrip van *Uitvoerende Magt* voldoenden leiddraad zullen geven.

(Zie intusschen de Belgische Grondwet artt. 67, 107, 23 en 27, 129).

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Het Wetboek van Strafvordering behoorde dan veranderd te worden, zóó dat de vervolging uitga van wege de Wetgevende Kamers, terwijl het Wetboek van Strafregt, zooveel immer mogelijk, ook de *politieke* misdrijven, waarvoor de Ministers verantwoordelijk zullen zijn, moest vermelden.

Art. 55.

Geen der leden keurt de wegvalling van artt. 77 en 78 goed. Men wenscht den Hoogen Raad als van de bedoelde aanklagt kennisnemende te behouden. En dat de Ministers en Staatsraden getrouwheid aan de Grondwet zweren, wordt (in tegenstelling met de Memorie van Toelichting) alles behalve *meer dan overtollig* beschouwd.

Art. 56.

Dit art. hetwelk op zich zelf reeds eene overweging moeielijk zoude maken, naardien de voorstellers geen *census* hebben uitgedrukt, noch een bepaalden maatstaf ten aanzien der *bevolking* hebben aangegeven, heeft, wat deszelfs algemeene strekking betreft, namelijk om regtstreeksche verkiezingen in te voeren, geen ondersteuning gevonden.

Men vraagt of de noodzakelijkheid gebleken is om eene geheel andere wijze van verkiezing van de Leden der Tweede Kamer der Staten Generaal voor te stellen? Of bepaaldelijk de belangen der Nederlandsche Natie, sedert deze (wat eerst na de regeling der geschillen met België in 1839 en de troonsbeklimming van Willem II kon gezegd worden te zijn geschied, en misschien kon geschieden) *zelfstandig* is geworden, — of die belangen door hare Grondwettige Vertegenwoordigers uit het oog zijn verloren? Of het sedert dien tijd in de Kamer ontbreekt aan ijverige, kundige, bekwame, zelfstandige en onafhankelijke mannen? [1])

Maar al mogt men in dat opzigt een minder gunstig gevoelen koesteren, dan meenen de leden der Afdeeling, dat regtstreeksche verkiezingen geen herstel zouden aanbrengen:

a. Omdat zij niet in ons Staatsregt gegrond zijn.

b. Omdat zij minder geschikt zijn voor onzen landaard, die over het algemeen wars van kuiperij, van intrigue enz. is, zoodat men bij ons het nadeel zou kunnen hebben, dat de onafhankelijke, kundige mannen zich op den achtergrond zouden houden en niet gekozen worden.

c. Omdat in elk geval de natie niet kan gezegd worden zoo staatkundig opgevoed te zijn, dat zij voor de nieuwe instelling *rijp* zou kunnen geacht worden.

Al de leden wenschen het bestaande kiesstelsel in deszelfs eerste grondslagen te behouden; en terwijl zij het afkeuren dat het voorstel gedaan is in een geest die nadeelig op de gemoederen van het algemeen moest werken, zonder reeds aanvankelijk eenig uitzigt te hebben om door hen die tot verandering moesten mede werken gedeeld te worden, meenen die leden, dat men, het beginsel van ontwikkeling in het oog houdende, trapsgewijze moet te werk gaan, en het meer en meer daarheen leiden, dat het ligchaam 't welk de Tweede Kamer kiest, inderdaad kunne gezegd worden de vertegenwoordiging der Provincien te zijn.

Subsidiair heeft men het ook niet voor nuttig kunnen houden, dat de graad van Doctor eene vrijstelling van bewijs van gegoedheid zou medebrengen. Men meent dat men zoodoende een nieuwen bevoorregten stand zou in het leven roepen.

Art. 57.

Men geeft de voorkeur aan het bestaande, daarbij opmerkende dat de voorstellers deze instelling óf hadden moeten opheffen, óf zoo verbeteren dat zij beter aan haar doel beantwoorde. De meeste leden zouden bij eene verandering voor een grooter getal van leden der Eerste Kamer zijn, en meenen, dat bij de ontbindbaarheid der Tweede dit beginsel ook op de Eerste had moeten worden toegepast, door den Koning het regt te geven, het getal leden onbepaald te vermeerderen: eene nieuwe *fournée*.

[1]) Het is in zekeren zin voor de Tweede Kamer moeielijk in haar eigen lof te treden, het punt komt echter in aanmerking bij de vraag: is er noodzakelijkheid tot, of blijkbaar nut in de verandering?

Welligt is het doelmatig in het Verslag een woord te zeggen van de onmiskenbare verbeteringen, die sedert 1840 tot stand gebragt zijn.

Zes leden tegenwoordig.

Art. 58.

Dat de leden van de Tweede Kamer buiten de Provincie hunner inwoning kunnen worden gekozen, moge bij het stelsel der voorstellers min of meer oneigenaardig zijn, bij het behoud van den bestaanden grondslag, oordeelen al de leden dat de Provinciale Staten tot hunne Provincie beperkt moeten blijven. Dit hangt zamen met het denkbeeld der Provincien, ook met dat, om de belangen van ieder derzelve (ondergeschikt aan de landsbelangen) behoorlijk te doen vertegenwoordigen.

Art. 59.

In verband met de aanmerkingen op art. 56 wenschen allen behoud, en dus niet de inlassching.

Art. 60.

Zoo men al de uitdrukking van art. 85: *stemmen voor zich zelve* minder noodig mogt achten, schijnt daarin echter geen genoegzame reden voor verandering.

Elk volgens eed en geweten, zooals is voorgesteld, is niet minder overbodig.

Art. 61.

De verandering van de eeds-formulieren (betrekkelijk het niet „toestemmen dat afgeweken worde”) vindt men algemeen onnoodig.

Art. 62.

Men wenscht den voorstellers te vragen, welke som hun doelmatig voorkomt?

Ondergeschikt aan deze vraag gelooven twee leden, dat indien het bij velen buiten de Kamer opgewekte denkbeeld van bezuiniging zulks doelmatig doet zijn, bij het iniatiatief der Kamer hier eenige vermindering behoort te worden voorgesteld, zijnde de kieschheid hier geen hinderpaal.

Zij stellen in dat geval voor, dat de *vergoeding* (beter woord dan *verblijfkosten*, gelijk in art. 88) worde berekend naar het langer of korter bijeenzijn der Kamer.

Alle leden (de meesten wenschen geen verandering) blijven het intusschen wenschelijk achten, dat de bedoelde vergoeding niet te karig zij, opdat de keuze van geschikte leden niet bemoeilijkt worde, en er geen aanleiding worde gegeven, dat het lidmaatschap der Staten-Generaal ontaarde in een *moyen de parvenir* enz.

Art. 63.

Behalve een lid, willen allen *vergoeding* aan de Eerste Kamer toekennen.

Twee leden wenschen vermindering. De anderen, behoud van het bestaande.

Art. 64.

Geen voldoende reden tot verandering van redactie.

Art. 65.

Een lid vindt hier verbetering. De anderen niet, meenende dat de invloed des Konings op de Eerste Kamer ook niet in de keuze des voorzitters moet beperkt worden.

Art. 66.

Twee leden vinden noodzakelijkheid tot verandering, zich onder anderen beroepende op de inlichtingen, gevraagd (maar niet bekomen) nopens het adres van *Van der Biesen.*

De andere leden oordeelen dat de bepaling overbodig is, als liggende het geven van inlichtingen in den aard der Ministerieële verantwoordelijkheid.

Art. 67.

Eerste alina. Drie leden vinden goed dat de Ministers van de Tweede Kamer zijn uitgesloten, en eveneens de Commissarissen des Konings in de Provincien.

Geen der leden kan zich vereenigen met de toelating der comptabele ambtenaren, bij welke toch de ondergeschiktheid zoo sterk kan werken.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Verkeerd wordt het door allen geacht, dat men zich wil versteken van het licht van krijgslieden zelfs van *hoogeren rang.*

2de alinea. Geestelijken. Behalve één lid keurt men dit goed.

3de alinea alleen noodig in het voorgedragen nieuwe stelsel van verkiezing.

Pro Memorie. Bij dit art. is de vraag geopperd, of het niet noodig is, dat bepaald worde, dat de leden der Tweede Kamer, die een post, verhooging van betrekking, of een titel of onderscheidingsteeken van den Koning ontvangen, zich aan eene herkiezing moeten onderwerpen? *Twee* leden zijn daar voor; de overigen meenen dat de ondervinding vooreerst niet duidelijk genoeg spreekt, en dat ook in de driejarige aftreding reeds een waarborg ligt.

Vijf leden tegenwoordig.

Art. 68.

In het stelsel der voordragt is de wegvalling van art. 95 noodzakelijk, alsmede de opneming van het eerste der nieuwe bij dit art. voorgedragen artikelen.

Wat het *tweede* artikel betreft, acht geen der leden de bepaling noodig, hebbende de ondervinding bewezen, dat er in de Tweede Kamer voldoende vrijheid van spreken bestaat.

Art. 69.

Men vraagt den voorstellers welk nadeel gelegen zou zijn in het kiezen van den Griffier *uit* de Kamer zelve, indien men al kan aannemen, dat ligtelijk van de bestaande gewoonte zou worden afgeweken?

Art. 70.

Dat de zittingen ook der Eerste Kamer openbaar zullen zijn, achten *drie* leden noodzakelijk. Zij vinden daarin een waarborg èn voor betere keuzen, èn voor betere behandeling. *Twee* leden achten de bepaling onnoodig, omdat de Eerste Kamer des verkiezende ook thans openlijk vergaderen kan.

Zoo ook achten *drie* leden de bepaling goed betrekkelijk het Comité-Generaal, als een bestaanden (door een der Ministers althans op nieuw geopperden) twijfel wegnemende. *Twee* leden daarentegen achten de uitlegging onnoodig, als thans bij ons Reglement van Orde in dien zin geschied.

Subsidiair wilde één lid wel aan den Voorzitter en het $^1/_{10}$ der leden de bevoegdheid ontnomen hebben Comité-Generaal te vragen. De andere leden zouden hier niet voor zijn, als meenende dat dan noodzakelijk vooraf openbaar zou worden, wat verstandiglijk in Comité-Generaal te behandelen ware.

Art. 71.

Algemeen vindt men het bestaande beter. Is er toch wel in het bedoelde geval steeds iemand bij de hand, die de vergadering opene?

Art. 72.

Geen aanmerking, als zijnde de verandering in verband tot de strekking der voordragt ten aanzien der ontbindbaarheid.

Art. 73.

Raadplegen. De voorstellers schijnen in een zich geopperd hebbend bezwaar te willen voorzien. Geen der leden intusschen vindt er iets tegen dat eene bloote *vergadering* ook met minder dan de helft der leden worde gehouden, en dat er gediscuteerd worde. Dit heeft dan ook plaats in andere landen. En het gebod zou welligt ongelegenheid veroorzaken.

Art. 74.

Men neemt geen genoegen met de verandering der 1ste zinsnede. Behalve dat de uitdrukking: *besluiten bij meerderheid der leden* onjuist schijnt, acht men het raadzamer de bepaling van het Reglement van Orde nopens het berekenen der stemmen bij blanco-briefjes, eventuëel in de Grondwet op te nemen. Dat schijnt èn rationeel, èn politiek, opdat geen stemmingen *illusoir* kunnen gemaakt worden.

2de alinea. Twee leden zijn tegen de uitstelling van het nemen van besluit, meenende dat eenmaal de stemmen hebbende gestaakt, het eigenaardiger is en beter, niet weder op de zaak terug te komen.

Art. 75.

Bij het maken van eene *nieuwe* Grondwet zou de aanvulling goed zijn. Thans meent men, niet noodig.

Art. 76.

Bij hetgeen de ondervinding heeft geleerd, keuren *drie* leden de bevoegdheid der Kamer tot amendeeren goed, zoo zij al de gebiedende noodzakelijkheid, bij een beter Reglement van Orde, niet willen beweren.

Art. 77.

Het bezigen van formulieren bij aanneming en vooral bij verwerping van wetten, acht men zeer doelmatig, zoodat men tegen de veranderingen in de Grondwet te dien aanzien is. Subsidiair zou men de formulieren eenigszins gewijzigd wenschen te zien, bij aanneming van het stelsel van amendementen.

Art. 78.

Twee leden meenen dat tot zekere mate de Eerste Kamer ook het regt tot amendeeren moet hebben. Drie leden, omslagtigheid vreezende, zijn daar niet voor.

Art. 79.

Vier leden achten de verandering goed in verband met art. 84, waar *van andere* voorstellen dan die *van wet* wordt gesproken. Een lid is er tegen.

Art. 80.

Tegen deze bepaling op zich zelve geen aanmerking.

Artt. 81—83.

Hierop, als de formulieren betreffende, is toepasselijk de aanmerking op 77.

Art. 84.

Drie leden achten de bepalingen noodig, op grond van het ondervondene bij het laatste adres van antwoord. Een lid is er zoozeer niet tegen, ofschoon de al of niet noodzakelijkheid afhankelijk is van betere of minder goede zamenstelling der Eerste Kamer. Een vijfde lid is er zeer tegen.

Art. 85.

In de veronderstelling van het regt tot amendement vinden *drie* leden de wijziging goed. Een *vierde* heeft met de zaak vrede, maar zou liever hebben: *de Koning bewilligt*, zonder meer. *Le Roi le veut*, zegt hij, is altijd genoeg.

Het vijfde lid keurt de wijziging evenals het gronddenkbeeld af.

Art. 86.

Men wenscht het formulier van afkondiging bij art. 121 vastgesteld te behouden. Intusschen vinden *vier* leden goed dat ook *de tijd* der afkondiging bij de wet worde geregeld, opdat alzoo bekende verkeerdheden worden voorkomen.

Art. 87.

Het onderwerp der Overzeesche bezittingen bij art. 43 behandeld zijnde, wordt derwaarts verwezen.

Art. 88.

De *vijf* tegenwoordig zijnde leden geven aan de uitdrukking *Staats-inkomsten* in art. 124 der Grondwet de voorkeur boven die van *ontvangsten des Rijks*, als zijnde de laatste wat te beperkt. Ook kan men niet van te voren de wezenlijke ontvangsten beoordeelen.

Art. 89.

Drie leden, eenjarige Begrootingen verkieslijker achtende dan tweejarige, ondersteunen de voordragt. Zij gelooven dat juistheid van raming, orde in de afsluiting de rekeningen, en spoed in 't mededeelen der laatsten zeer bevorderd zouden worden.

Twee leden zijn er niet voor, hoofdzakelijk bijbrengende, dat men niet weder een andere wijze kan vorderen, na in 1840 zich met eene tweejarige Begrooting tevreden te hebben gesteld.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening*

Art. 90.

Zie op artt. 88 en 89, met welke deze zaak in verband staat.

VERGADERING OP 22 FEBRUARI

Acht leden tegenwoordig.

Art. 91.

De bepaling volgens welke, in afwijking van art. 125, 3e lid, voortaan geen overschrijving van sommen van het eene hoofdstuk der Begrooting op een ander, veel minder in het zelfde hoofdstuk van het eene artikel op het andere, zou kunnen plaats hebben, wordt, zooals zij is voorgedragen, door geen der leden ondersteund. Men merkt aan, dat het bedoelde verbod tot ongelegenheden zoude kunnen leiden.

Ook de bijvoeging betrekkelijk de splitsing in onder-afdeelingen bij de wet vasttestellen, vindt geen bijval, uithoofde de praktijk het overbodige heeft geleerd; zoo is laatstelijk het IXe hoofdstuk reeds in twee wets-ontwerpen verdeeld geworden.

Meer aannemelijk komt eene andere verandering voor, die in de Afdeeling ter sprake gekomen is. Er is namelijk in overweging gegeven of het niet wenschelijk zou zijn, art. 125 en volgende, met hetzelve in verband staande artikelen, eventueel door deze bepaling te doen vervangen:

„de Wet regelt alles wat betreft de inrigting, de vaststelling en „de herziening, zoo noodig, der Begrootingen.”

In welk voorschrift meer ruimte zou gelegen zijn om de Begrootingen zoo in te rigten, dat juistheid, orde en contrôle bevorderd werden.

Vijf leden hebben zich met dit denkbeeld vereenigd. Twee dezer leden intusschen meenen, dat het nooit kwaad zal doen, dat ook de Grondwet de splitsing bevele, althans in zoovele hoofdstukken als er Departementen van Algemeen Bestuur zijn.

Drie leden nemen voorshands genoegen met het bestaande.

Art. 92.

Reeds uithoofde der ondervinding meenen alle leden de nieuwe bepaling te moeten afkeuren. Er kan, merkt men aan, zoo ligt iets tusschenbeide komen, dat de vaststelling der middelen vóór 1 Januarij verhindere. Ofschoon er dan inderdaad nog geen gebrek aan behoorlijke middelen zou zijn, zou de dienst moeten gestaakt, en een schok veroorzaakt kunnen worden. Nog meer zou dit te vreezen zijn, indien men tot het door velen gewenschte stelsel kwam van éénjarige Begrootingen.

Ook kan eene vaststelling van middelen te vroeg, met te veel overijling geschieden, getuige de diensten 1841—1843 op welke een *deficit* werd berekend en gedekt van *f* 17 000 000 en echter naderhand een *boni* is gevonden van *f* 2 700 000.

Art. 93.

Behalve één lid hetwelk art. 126 der Grondwet zoo verkeerd niet vindt, mits het maar behoorlijk worde uitgevoerd, acht de Afdeeling (dus zeven leden) eene verandering hoogst wenschelijk. Niet alleen dat de woorden van het artikel dubbelzinnig zijn, zoodat lang getwist kan worden, of het daarin bedoelde *verslag* al dan niet het zelfde is als de *rekening*, waarvan tevens wordt gesproken, maar in het belang zoo der zaak als der Regering, acht men het noodig dat er bij ons eene regeling worde ingevoerd bij eene Wet welke men elders eene *Rekenwet* noemt. Men is van oordeel dat de zaken een geregelder loop zullen hebben, botsingen tusschen de Regering en de Rekenkamer zullen worden voorkomen, en de onverhoopte geschillen tusschen dezelve gemakkelijk zullen worden opgeruimd, wanneer men eens eene bepaling maakt als de volgende:

„Van alle ontvangsten en van alle uitgaven over ieder afgeloopen „dienstjaar, wordt verantwoording afgelegd aan de Wetgevende „Magt, naar de voorschriften der Wet.”

Dat de Wetgevende Magt de rekening inneme, althans bekrachtige, schijnt bovendien eigenaardig. Wat is toch natuurlijker dan dat zij, die de uitgaven vaststellen en tevens de middelen toestemmen, ook de rekening en verantwoording nazien en bevestigen?

In hoeverre de *Rekenkamer* met die rekeningen in aanraking behoort te komen, zal op art. 137 in overweging worden genomen.

Artt. 94 en 95.

Het voorstel om de Provinciale Staten niet meer door Standen te doen zamenstellen, maar, gelijk in art. 95 is voorgedragen, dezelve door *de ingezetenen* te doen kiezen, heeft bij geen der leden volledigen bijval gevonden. Wel hebben *zeven* leden erkend, dat het tegenwoordige verbetering behoeft, vooral wat betreft de medewerking van den Stand der Edelen, maar zij gelooven dat eene poging tot verandering niet zal gelukken, indien men den weg volgt door de voorstellers ingeslagen. Bij de omstandigheid dat de verdeeling in Standen en de medewerking der Edelen tot het Bestuur een historischen grondslag heeft, bij de omstandigheid dat die instelling in de Grondwet wordt gevonden, en men tot herstel zoo niet de ondersteuning dier Standen zelven noodig heeft, althans eene tegenstreving niet behoort uit te lokken, komen ten slotte de leden overeen tot dit denkbeeld: dat men wèl zal doen met het onderscheid der Standen in de Grondwet zelve te laten bestaan, maar zich tevens van alle banden behoort los te maken, welke aan verdere ontwikkeling en verbetering hinderlijk kunnen zijn. Zoo meent men dat de bepaling van art. 129, althans zoover betreft *de Reglementen* der Ridderschappen, behoort weg te vallen, opdat de vereischten, die de Edelen als zoodanig stem- en kiesbevoegd zullen maken, *bij de Wet* kunnen geregeld worden.

Het zelfde behoort plaats te hebben met de artt. 130, 131 en 132, ten aanzien der inrigting en medewerking van den Stedelijken Stand, welke artikelen op zichzelven in verband tot art. 6 reeds verandering behoeven. Eindelijk zou betrekkelijk den Landelijken Stand ook art. 133 moeten opgeheven worden, opdat men ook te dezen aanzien voor het vervolg vrij zij. Het komt aan de bedoelde *zeven* leden voor, dat men veel gewonnen zal hebben, indien men aan de Wet zal zien overgelaten, de bepalingen vast te stellen èn betrekkelijk de zamenstelling en inrigting der drie Standen, èn ten aanzien van derzelver medewerking tot het Provinciaal Bestuur. Dan, meent men, zullen van lieverlede de onevenredigheden vervallen, de invloed der Standen allengs worden gebragt in verhouding tot de provinciale omstandigheden, en meer en meer het denkbeeld worden verwezenlijkt, dat de Provinciale Staten behooren te zijn de wezenlijke vertegenwoordiging der onderscheidene Provincien [1]).

Voordat echter de genoemde leden tot dat besluit zijn gekomen, hebben twee andere gevoelens nog een punt van overweging uitgemaakt. Het ééne (aanvankelijk door *drie* leden gedeeld) was dit, dat men de zamenstelling der Provinciale Staten geheel aan de wet moest overlaten, als wanneer, naarmate der plaatselijke gesteldheid, aan de drie Standen al dan niet eene medewerking zou kunnen worden ingeruimd. Men heeft echter dit denkbeeld laten varen, uit vrees dat een in dien zin vervat voorstel eventueel geen genoegzame ondersteuning zou kunnen ondervinden bij hen, die tot het vaststellen eener verandering mede geroepen zijn. Het andere gevoelen bestond hierin, dat men de bepaling behoorde te maken, dat er zou worden gekozen én ten platten lande, én in de steden. Daar echter hierdoor de Stand der Edelen aanstonds inderdaad zou worden uitgeschrapt, heeft men gemeend (wegens bovenbedoelde vrees van mislukking) ook in dezen zin geene meening te moeten uiten.

Het achtste lid wenscht in het bestaande in het geheel geen verandering. Hij gelooft dat eene opheffing der Ridderschappen vooral zou uitloopen ten nadeele van den Landelijken Stand, welke in meer dan één Provincie van ons land zou geraken onder der beslissenden invloed der Edelen, die, thans een afzonderlijk lichaam uitmakende, den Landelijken Stand minder in den weg staan.

VERGADERING OP 24 FEBRUARI.

Acht leden tegenwoordig.

Art. 95.

Behalve één lid hetwelk het bestaande wenscht te behouden, zijn al de leden er voor om in den geest van de aanteekening op het voorafgaand art. de zamenstelling der Provinciale Staten verder aan de Wet over te laten.

De benaming van Standen wenschende te behouden, kunnen zij

[1]) Zoo had art. 129, eerste lid, der Grondwet reeds wijselijk verordend: „in elke Provincie maken de Edelen, of een lichaam van Ridderschap uit, of niet, naarmate zulks het voegelijkst geoordeeld wordt”.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

zich niet vereenigen met de bepaling dat de *ingezetenen* die Staten zullen kiezen.

Subsidiair wordt aangemerkt dat de uitdrukking: *leden der Provinciale Staten*-VERGADERINGEN minder gelukkig is.

Art. 96.

Men erkent dat art. 135 der Grondwet beter aan het slot der 2de afdeeling van het IVde Hoofdstuk, dan midden in de 1ste afdeeling zou staan, vindt echter geen genoegzame reden tot verandering, tenzij in het artikel zelve eene wijziging mogt komen, als wanneer het gevoegelijk tevens eene andere plaats zou kunnen bekomen.

1e lid. De redactie der voorstellers komt aan de meerderheid goed voor, als wèl uitdrukkende dat de Commissarissen des Konings belast zijn met:

a. het toezigt over de verrigtingen der Staten,

b. de uitvoering der Koninklijke Bevelen.

Men meent toch dat de Provinciale Staten behooren te zijn een eigen *Wetgevend en administreerend* collegie, en alleen bij uitzondering met de *uitvoering* der Wetten en Koninklijke Bevelen belast, welk laatste eigenaardiglijk tot den werkkring der Commissarissen behoort.

2de alinea. Dat de Koninklijke Commissarissen met het voorzitterschap belast blijven, keurt men alleszins goed, maar vraagt of niet eventueel behoort te worden uitgemaakt, of zij bij het besluiten omtrent *administratieve* zaken al dan niet mede mogen stemmen? Men zou tegen dit medestemmen zooveel bezwaar niet hebben, althans wat betreft het te verhandelen in de Gedeputeerde Staten.

Dat de Commissarissen des Konings niet meer den eed van getrouwheid aan de Grondwet zouden doen, vindt bij geen der leden eenigen bijval.

Art. 97.

Men oordeelt de voorgestelde redactie van het eedsformulier niet zooveel beter, dat men daarom eene verandering zou wenschen. Dat de bestaande uitdrukkingen *ondragelijk* zouden zijn, kan men niet toegeven; en subsidiair acht men het zweren of beloven van trouw aan de Grondwet enz., zooals is voorgesteld, minder juist.

Art. 98.

Behalve één lid dat zulks wenschelijk acht uithoofde der ondervinding, ondersteunt geen der leden het voorstel om door de wet te doen bepalen, hoe dikwerf de Provinciale Staten in het jaar zullen vergaderen. Men meent dat art. 137 der Grondwet genoegzame ruimte tot een behoorlijk getal vergaderingen geeft.

Wat betreft de openbaarheid der vergaderingen, deze wordt ten sterkste ondersteund door *vier* leden, die meenen dat men door de Provinciale Staten meer onder den invloed der openbare meening te brengen, en hen van hunne handelingen als het ware rekenschap te doen geven, in hooge mate het doel zal bevorderen om hen meer en meer te doen worden de ware vertegenwoordiging der Provinciën.

De vier andere leden vinden in die openbaarheid bezwaar, vreezende dat door sommige leden dier vergaderingen zulks tot een middel zal gebruikt worden om zich eene loopbaan te verschaffen. [1])

Art. 99.

De zelfde aanmerking als op art. 60.

Art. 100.

Ook hier geldt de aanmerking op artt. 70, 73 en 74.

Art. 101.

Deze bepaling wordt door al de leden gevonden, wat de twee eerste alineas betreft: *overbodig*, daar in de praktijk reeds alleen de kosten voor het Rijksbestuur op de algemeene Begrooting worden gebragt, en art. 144, 1ste alinea, der Grondwet enkel provinciale uitgaven aan door de Staten te maken begrootingen overlaat, welke laatsten thans reeds aan 's Konings goedkeuring worden onderworpen.

Ondoelmatig wordt de 3de alinea geoordeeld. Waar vraagt men zal de taak des wetgevers eindigen, indien ook de provinciale belastingen door hem moeten worden bekrachtigd? En zou de zaak met genoegzame kennis van omstandigheden kunnen behandeld en beslist worden?

Art. 102.

Het voorgedragen stelsel van verkiezing afkeurende, wenscht men behoud van art. 142.

Art. 103.

Vijf leden achten eene wijziging van art. 143 der Grondwet zeer wenschelijk. Gelijk reeds is aangemerkt op art. 96, oordeelt men dat de Provinciale Staten het karakter behooren te behouden van een eigen wetgevend en administreerend Collegie, alleen bij uitzondering met de *uitoefening* van de algemeene wetgeving en van 's Konings bevelen belast, welke uitvoering meer valt in den werkkring van 's Konings Commissarissen. [1]) Nu is art. 143 der Grondwet zoo onbepaald en zoo ruim gesteld, dat, gelijk de ondervinding leert, de werkzaamheid der Provinciale Staten zich ligtelijk te ver uitstrekt.

In dit bezwaar, meent men, zou eene bepaling in den geest van het voorstel te gemoet komen, ofschoon het denkbeeld dat in den regel de *wet* zal aanwijzen de bedoelde takken van binnenlandsch Bestuur, ook zijne moeijelijkheid kan medebrengen.

Twee leden wenschen het bestaande artikel te behouden, meenende dat daaraan een zeer wijs denkbeeld ten grondslag ligt, namelijk dit, dat vooral betrekkelijk den Godsdienst, den uitwendigen eeredienst, het onderwijs en het armbestuur, eene uitvoering der wetten door provinciale, derhalve *eigene* magten, het gevoegelijkst kan geschieden. Zij willen niet beweren, dat het artikel in dien geest steeds is uitgelegd en toegepast. Zij betreuren dat het tegendeel is geschied, maar kunnen daarin geen voldoende reden vinden tot verandering.

Eén lid is van een derde gevoelen. Hij oordeelt evenals de vijf bovengenoemde leden, dat het verkeerd is de Provincale Staten betrekkelijk vele onderwerpen zoo algemeen met het uitvoeren der wetten te belasten, hij vindt dan ook verbetering in het voorstel, maar gelooft dat het nog beter zou zijn, het geheele 143ste artikel te doen wegvallen, als liggende hetgeen men wil vaststellen in het Constitutioneel beginsel.

Art. 104. [2])

Ofschoon de woorden *policie* en *economie* eenigzins verouderde woorden zijn, wil men het 144ste art. liever behouden, dan, met gebruik van de uitdrukking *regeling* en *bestuur van het Provinciaal huishouden*, dat veel omvattend onderwerp aan de bepalingen *der wet*, al is het dan ook in het algemeen, overgeven.

Art. 105.

Oordeelende dat art. 145 ook thans nog eene nuttige toepassing kan vinden, naardien plaatselijke of provinciale belastingen en verordeningen den bedoelden door- uit- en invoer zouden kunnen belemmeren, acht men de wegvalling niet wenschelijk.

Art. 106.

Zie de ook hier toepasselijke aanmerking op art. 49. [3])

Art. 107.

Geen der leden ziet de mogelijkheid in om bij *de Wet* te regelen de magt des Konings om besluiten der Staten te schorsen of te vernietigen. Moge men al art. 147 der Grondwet wat ruim vinden en tot misbruik kunnende leiden, men heeft eenen waarborg in de verantwoordelijkheid der Ministers.

[1]) De heer Den Tex, in deze vergadering der Afdeeling niet tegenwoordig, verklaarde later te wenschen: Openbaarheid voor de algemeene, als wetgevende vergaderingen der Provinciale Staten, niet voor de administratieve vergaderingen der Gedeputeerden.

[1]) Art. 151 spreekt ook van *de uitvoering der algemeene wetten*, als aan de Gedeputeerde Staten moetende opgedragen worden.

[2]) De heer den Tex zou wel een voldoende omschrijving door de Regering willen zien voorstellen.

[3]) Derhalve vijf leden voor art. 106.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 108.

Men zou art. 148 ongaarne zien wegvallen, als vindende er een spoorslag in voor de Staten om voor de materieele belangen der Provincie te waken. Daarenboven, zou in den geest van het voorstel, art. 101, 2de en 3de lid, in het gemis moeten voorzien en de Wetgever welligt met die werken in aanraking komen.

Art. 109

Het 150ste art. der Grondwet is door de woorden *bij* en *tengevolge* aan de Grondwettige voorschriften onderworpen, zoodat er geen bezwaar in gelegen is, het te behouden.

Bij eene verandering der Grondwet zullen krachtens dezelve de bedoelde reglementen veranderd moeten worden.

Art. 110.

Men vindt het ook hier ondoelmatig, dat *bij de wet* de regels zullen worden gesteld betrekkelijk den werkkring der Gedeputeerde Staten. Men wenscht dit aan de Provinciale reglementen, bij en ten gevolge der Grondwet te maken, bepaald te zien. Wordt er hier en daar door den Gouverneur te zamen met de Gedeputeerde Staten op de bemoeijingen der algemeene Staten geëmpiëteerd, dan zijn deze Staten bevoegd, ja verpligt, hunne aanmerkingen te maken en verbetering te doen plaats hebben.

Art. 111.

Behalve een enkel lid, wenscht de Afdeeling [1]) eventueel wel eenige wijziging in art. 152 der Grondwet. Dit artikel komt haar voor, eenigermate aan doelmatige verandering van ons Gemeentestelsel in den weg te staan, als te veel voorwaarden ten aanzien der inrigting van Gemeenten vaststellende. *Bijzondere omstandigheden*, *belangen der ingezetenen*, *wettig verkregen regt der belanghebbenden*, zijn te veel omvattende uitdrukkingen.

Intusschen zou men ook niet gaarne de zaak al te los maken en zoo tot willekeur aanleiding geven, iets hetgeen tegen den aard en historischen grondslag van ons Gemeente-wezen zou aandruischen. Zoodanige willekeur is welligt te vreezen bij het voorstel om *door de wet* de zaak te regelen, zonder andere voorwaarde, dan het hooren der Provinciale Staten. Dat voorstel wordt deswege afgekeurd.

Art. 112.

Daar de ervaring leert, dat bij de uitvoering *de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen*, tot niets kan worden gebragt en de centralisatie zich ook in dezen te ver kan uitstrekken, waartoe het 2de lid van art. 153 welligt aanleiding heeft gegeven, meenen *twee* leden dat eene meer bepaalde uitdrukking, althans andere redactie van de bedoelde 2de alinea, wenschelijk is. De andere leden wenschen het bestaande artikel te behouden, zonder daarom de wijze waarop het uitvoering heeft erlangd, te willen goedkeuren.

Art. 113.

Twee leden, het oog vestigende op het wat ver gaande gebod in de laatste woorden van art. 154, wenschen eventueel wel eene verandering. Zij meenen echter dat eene nieuwe bepaling niet behoeft te spreken van de beschikking over eigendom van gemeenten enz.

De andere leden achten het tegenwoordig artikel goed.

Art. 114.

Terwijl men geen noodzakelijkheid tot verandering erkent, merkt men nog aan, dat het voorstel om ten aanzien der plaatselijke belastingen algemeene regels bij de *Wet* te stellen, zoo al niet zeer moeilijk, dan toch in de toepassing zeer belemmerend zou kunnen zijn.

Art. 115.

Men gelooft, dat het bestaande, behoorlijk uitgevoerd, beter is, dan het voorgedragene. [2])

[1]) Ook de heer Den Tex hoopte dat de Regering eenmaal aan dien wensch zou gehoor geven.

[2]) Hier werd echter verwezen naar het voorgedragene door de 3de Afdeeling, ten opzigte van de magt der Rekenkamer, het toezigt op de plaatselijke Begrootingen en rekeningen.

Art. 116.

Het 161ste artikel is misschien minder goed gesteld, dan het 1ste lid van het nu voorgestelde. Geen der leden meent echter dat men alleen om der redactie wille, tot verandering kan besluiten.

Daar de 2de alinea de Overzeesche Bezittingen geldt, wordt verwezen naar art. 43.

Art. 117.

Één lid vindt eene wijziging van art. 162 doelmatig, hij hecht evenwel zijn zegel niet aan het voorgestelde, meenende dat het al te omslagtig is, in ieder geval het algemeen nut bij *de Wet* te doen verklaren, en dat men geen *voorafgaande* schadeloosstelling behoort te bepalen. Hij zou juist, om de bewering dat *voorafgaande* vergoeding ook thans moet plaats hebben, de wijziging verlangen.

Ook de overige leden keuren het voorgedragene af, daar zij het bestaande, waaruit zij oordeelen dat ten onregte eene voorafgaande schadeloosstelling wordt afgeleid, zeer goed vinden.

Ten aanzien der voordragt wordt nog opgemerkt, dat de voorstellers niet hadden behooren weg te laten de woorden: „ieder ingezeten *wordt gehandhaafd* bij het vreedzaam bezit en genot zijner „eigendommen„ in welke uitdrukking men veel beteekenis vindt in verband met gebeurtenissen vóór 1814.

Art. 118.

De verandering als louter eene geringe wijziging van redactie betreffende, wordt niet ondersteund.

Art. 119.

Het 164ste art. komt juister voor dan het voorgestelde. Immers heeft het de algemeene uitdrukking *bij of ten gevolge dezer Grondwet*, terwijl de voorstellers, sprekende alleen van regtbanken welke de *Wet* instelt, over het hoofd hebben gezien, dat hunne *Grondwet* er ook eene instelt. Zie art. 124.

Art. 120.

Men vindt geen genoegzame reden om uitdrukkelijk te spreken van de Wet voor het krijgsvolk, omtrent welk punt alleen art. 166 veranderd is.

In geval van wijziging zouden *twee* leden liever eene andere zien, tengevolge waarvan het te strenge gebod van het beteekenen van het bevel bij of onmiddellijk nà de aanhouding zou vervallen.

De andere leden vinden het bestaande goed, en niet belemmerend. *Aanhouding* meenen zij is geen *voorbrenging*, het is meer, namelijk inhechtenisneming, dit vloeit uit het verband der woorden van het artikel voort. Ten overvloede lette men op den Franschen tekst: *arrêté*, *arrestation*. [1])

Art. 121.

Geen der leden kan den voorstellers toegeven, dat art. 167 betreffende de inhechtenisneming door het politiek gezag, onze Grondwet zoude *brandmerken*. Dat het politiek gezag, hetwelk somwijlen het eerst met strafbare *menées* of woelingen kan bekend zijn, met spoed kunne handelen en eene arrestatie bewerkstelligen, schijnt op zich zelf geen verkeerd en aftekeuren beginsel, mits slechts perken worden gesteld en verdere waarborgen. Die perken nu en die waarborgen geeft art. 167 in ruime mate; want niet alleen wordt de bedoelde inhechtenisneming tot *buitengewone omstandigheden* bepaald, maar er wordt bovendien voorgeschreven:

a. dat *terstond* kennis moet worden gegeven aan den plaatselijken Regter;

b. dat binnen *drie* dagen aan dien Regter de gearresteerde moet worden overgegeven;

c. dat de Regtbanken zorg zullen dragen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen.

Welke waarborgen (door ons Wetboek van Strafvordering is de zaak verder omschreven) kan men meer verlangen?

Art. 122.

Men gelooft niet, dat de ondervinding bij ons de noodzakelijkheid van het *nieuwe* art. heeft geleerd.

[1]) De heer Den Tex meende, dat, zoo dit art. belette om aan de inhechtenisneming bij het Wetboek van Strafvordering de noodige uitbreiding te geven, eene wijziging in dien zin gewenscht zou wezen.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Voorts heeft reeds het Wetboek van Strafvordering ruimte aan den regter gegeven voor de gevallen bij de wet, naar het gevoelen der voorstellers, uit te zonderen. Uit deze uitzondering vloeit de regel voort, dien het voorstel in de Grondwet zelve zou brengen.

Art. 123.

Zoo al de Grondwet eenige verbetering van redactie in de artt. 170—172 zou kunnen ondergaan, zoo is die verbetering (op zich zelve reeds van minder belang) te minder noodzakelijk bij de duidelijke regels in onze Wetboeken van Burgerlijke Regts- en Strafvordering.

Art. 124.

De bepaling van art. 173, dat de leden van den Hoogen Raad, zooveel mogelijk, uit alle provincien worden genomen, wenschen alle leden te behouden. Gaarne geeft men toe dat het lidmaatschap van den Hoogen Raad niets met *provincialisme* heeft te doen; maar men gelooft evenzeer dat het te doen heeft met de kennis van en het behartigen van *provinciale belangen* en *behoeften*. Ook meent men dat de wijze waarop het art. door de Tweede Kamer is uitgevoerd, ten sterkste voor het behoud pleit van een artikel, dat juist wegens de woorden *zooveel mogelijk* goedkeuring verdient.

Art. 125.

Daar men de nieuwigheid van art. 128 afkeurt, is men reeds deswege voor het blijven bestaan van art. 174 der Grondwet.

Buitendien, gelijk reeds gezegd is, meent men dat art. 174 door de Tweede Kamer tot dus verre verstandig is toegepast.

Artt. 126 en 127.

In tegenstelling met de voorstellers meent de afdeeling dat artt. 174 en 175 der Grondwet *niet te ver* gaan met de bedoelde personen ook voor hunne gemeene misdrijven een *forum previlegiatum* toe te kennen. Het belang der maatschappij toch schijnt te vorderen, dat het uiterlijk aanzien en de waardigheid dezer ambtenaren enz. zoolang mogelijk worden bewaard en beschermd.

Dat de Staten Generaal verlof geven [1]) om een lid van den Raad van State of een Koninklijk Commissaris in de Provincien te vervolgen, is misschien wat oneigenaardig, maar ligt er nadeel in? En is er dus grond genoeg tot wijziging?

Art. 128.

Gelijk op art. 125 reeds met een woord is te kennen gegeven, keurt men het *nieuwe* Hof van Staat af.

Al de leden vinden in den Hoogen Raad beteren waarborg dan de nieuwe instelling zou aanbieden. In tijden van partijschap zou welligt zulk eene soort van *cour spéciale* niet de *onpartijdigste* regter zijn.

De keuze van de leden zou misschien reeds den invloed dier partijschap ondervinden.

Art. 129.

Zonder het voorstel van de *geheele* wegvalling van het onderwerp der artt. 179—183 te willen goedkeuren, meenen echter *zes* leden [2]) dat onze Grondwet ten aanzien van het zoo besproken punt der Provinciale Hoven verandering behoeft, en dat men van *twee* wegen één moet kiezen, te weten:

a. óf in de Grondwet bepalen, dat de wet zal aanwijzen hoeveel Geregtshoven (het woord Provinciale behoort vermeden te worden) er zullen zijn, en waar derzelver zetel zal wezen;

b. óf bij de Grondwet de Hoven in elke Provincie laten bestaan, met deze bijgevoegde bepaling evenwel, dat zij, in de *chefslieux* de plaats der Arrond. Regtbanken vervangende, voor het civiele en correctioneele ter 1e instantie, tevens met de regtsmagt van Regter ten crimineele en in hooger beroep van elders gewezen correctioneele vonnissen, bekleed worden. Van de civiele zaken zou dan beroep kunnen worden gegeven bij den Hoogen Raad, van correctioneele zaken, zoo ver noodig, bij het naburige Hof.

Het laatste denkbeeld is ook door de *twee* overige leden in zoo verre ondersteund, als zij met anderen van gevoelen waren, dat het meer uitzigt geeft, om bij eene verandering der onderwerpelijke bepalingen, meer algemeen bijval te vinden, dan het eerste voorstel.

Art. 130.

Al de leden geven aan het bestaande art. 184 de voorkeur boven het voorgestelde, als voor de hoogere regterlijke ambtenaren aanstelling *voor het leven* als beginsel vaststellende. Niet gaarne zou men met de voorstellers zooveel aan de wet overlaten.

Intusschen wenschen *vier* leden, zich herinnerende de beraadslagingen omtrent art. 12 der Organieke Wet, in de Grondwet eene uitzondering te zien opgenomen, voor het geval van door ouderdom of ziekte opgekomen ongeschiktheid voor den regterlijken dienst. [1])

De *vier* andere leden zijn van oordeel dat de Grondwet, ontslag bij *regterlijk vonnis* toelatende, genoegzame ruimte biedt.

Art. 131.

Vijf leden [2]) zijn met de vooorstellers van oordeel dat de artt. 186 en 187 hunnen wegvallen. Wordt er nog bij nader inzien voor enkele gevallen eene bijzondere regtbank voor het Krijgsvolk vereischt, dan kan de Wet daarin voorzien. In elk geval zal men door de weglating eenige gelegenheid tot vereenvoudiging en bezuiniging bekomen.

Drie leden daarentegen zijn voor het behoud van het bestaande, meenende dat de militaire inrigting en krijgstucht bijzondere regtspleging, bijzondere vierscharen, noodig maken.

Art. 132.

De Afdeeling is van oordeel, dat alleen *zeer* dringende redenen, verandering in het Hoofdstuk *van de Godsdienst* kunnen regtvaardigen. Zoo is reeds dadelijk het vervangen van het woord *gezindheden* door *kerkgenootschappen* als verkeerd beschouwd. De zaak *der bestaande gezindheden* is nu eenmaal geregeld, zal men er op terugkomen, en tot nieuwe vorderingen aanleiding geven?

Art. 133.

Naar het oordeel der leden zou het nieuwe art. geene verandering ten goede medebrengen.

Art. 134.

Men acht de zorg des Konings betrekkelijk het gebruik der bedoelde toegestane penningen niet overbodig, b.v. er wordt een subsidie gegeven aan een kerkgenootschap, maar hoe moet het dan met de rekening? Nu kan art. 193 der Grondwet althans eenigen waarborg geven.

Art. 135.

Art. 104 der Grondwet vindt men beter.

Art. 136.

De nieuwigheid om de Staatsschuld bij de Grondwet heilig te verklaren, vindt bij geen der leden ingang. Op zichzelf, gelooft men, beteekend het *bloote* woord reeds niet veel, en zoo men op hetgeen in Nederland is geschied, het oog slaat, meent men, dat de noodzakelijkheid der bijvoeging geenszins bestaat.

Art. 137.

Geen der leden kan zijn zegel aan deze verandering hechten. Men zou het betreuren indien de aard en de werkkring van de instelling der Algemeene Rekenkamer zoo werd omschreven als de voorstellers verlangen. In de uitdrukking dat de Rekenkamer inzonderheid wordt belast *met de staving van het algemeen verslag*, vindt men vooreerst eene zonderlinge miskenning van den geest der inrigting. Is, vraagt men, die Kamer dan eene dienares der Regering, of wel een onafhankelijk lichaam, juist opgericht om onpartijdig zijn gevoelen te zeggen?

Voorts meent men dat art. 200 der Grondwet de werkzaamheid der instelling al vrij goed omschreven heeft, en dat, zoo al een

[1]) Dit „verlof" kwam den heer Den Tex toch wel zeer ongegrond voor.
[2]) Ook de heer Den Tex.

[1]) De heer Den Tex wenschte dit ook. Hij zou ook zeer de juistheid van de onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie betwijfelen.
[2]) De heer Den Tex zou zich gevoegd hebben bij deze vijf leden.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

enkel woord b. v. *liquideeren* minder goed is, het een goeden leiddraad geeft voor de verdere uitvoering bij de Wet. [1])

Ongaarne zou men ook de aanstelling voor het leven zien wegvallen, en evenzoo de keuze *zooveel mogelijk* uit alle provincien.

Art. 138.

Behalve een enkel lid, oordeelt de Afdeeling dat het woord *ter zee* hier nog niet behoeft ingelascht te worden, bevattende *het dragen van wapenen tot handhaving* en *beveiliging* ook de verpligting om *ter zee* te dienen.

De aanhaling der oude voorbeelden moge eenigermate onjuist zijn, men wenscht die tot herinnering te behouden.

Art. 139.

De zorg bij art. 202 den Koning opgedragen, zou men niet gaarne voortaan zien weg vallen. Dat art. behelst het beginsel eener *staande armee*, hetwelk in het voorstel met moeite is terug te vinden, vooral bij het weglaten der eerste woorden van art. 204, en dat echter onmisbaar schijnt.

Art. 140.

Hier ontbreekt, oordeelt de Afdeeling, noodzakelijkheid tot verandering.

Art. 141.

Vijf leden wenschen met de voorstellers bij aanvulling van art. 204, het dienen *ter zee* uitgedrukt te zien. [2])

De *drie* anderen vinden daarin bezwaar, als vreezende dat in verscheiden Provincien de zeedienst, als niet liggende in den aanleg der ingezetenen, een voorwerp van tegenzin zal zijn. [3])

Art. 142.

Behalve één lid, acht de Afdeeling [4]) eene wijziging wenschelijk volgens welke de diensttijd aan de bepalingen der wet wordt overgelaten. Het ingetreden zijn van het 19de jaar vindt men te vroeg.

Art. 143.

Dat de Koning, volgens de Grondwet, een *vierde* van de militie kan doen zamenblijven, daarin vindt geen der leden eenig bezwaar.

Art. 144.

Dit art. als eene, zoo 't schijnt, loutere verandering van redactie betreffende, wordt niet ondersteund.

Art. 145.

De *vijf* leden die (zie art. 141) eene militie ter zee zouden wenschen ingesteld te zien, achten de wijziging van art. 208 goed, aangezien het verbod om de militie naar de Overzeesche bezittingen te zenden, niet wel kan toegepast worden op dat gedeelte 't welk ter zee mogt dienen.

Intusschen is niet onopgemerkt gebleven, dat in het stelsel der voordragt de bepaling dat de militie te land niet naar de Overzeesche bezittingen mag gezonden worden, veel bezwaar zou opleveren, bij het ingewikkeld voorstel om de staande armée af te schaffen Welke troepen zouden dan toch wel onze Kolonien verdedigen? Of zullen de *vreemde* troepen van art. 140 de zaak in orde houden?

Art. 146.

In verband met bovenstaande aanteekening nopens de zeemilitie, meenen de leden die zoodanige militie verlangen ingevoerd te zien, dat art. 209 der Grondwet tot de *militie te land* moet beperkt worden, zonder het artikel zelf te laten wegvallen, waartoe ook de drie andere leden geen noodzakelijkheid vinden.

Art. 147.

Vijf leden zijn voor de bijvoeging, in den geest van hunne meening over de hoofdzaak.

Art. 148.

Geen der leden vindt vooralsnog genoegzame reden tot verandering. Men gelooft voorshands dat art. 211 genoegzame vrijheid geeft om de schutterijen in verband met de militie behoorlijk te regelen. De memorie van toelichting stelt het tegendeel, zonder de zaak eenigermate te ontwikkelen.

Art. 149.

Er schijnt wel iets voor het initiatief der Kroon in art. 212 te pleiten. Hoe het zij, noodzakelijkheid tot verandering is aan geen der leden voldoende gebleken.

Artt. 150 en 151.

Dat het stelsel omtrent den Waterstaat in de toepassing somwijlen eenige moeijelijkheid kan geven, wil men niet tegenspreken. Maar het is eene andere vraag of er noodzakelijkheid is tot verandering? En deze erkent geen der leden. Het denkbeeld om het algemeen en het bijzonder bestuur van onzen zoo belangrijken, veel omvattenden Waterstaat *bij de wet* te regelen, vindt hoegenaamd geen bijval bij eenig lid. Men vraagt of de voorstellers zich wel den omvang en de moeijelijkheid van zoodanigen arbeid duidelijk voor oogen hebben gesteld? [1])

Of zij wel aan al de onderwerpen hebben gedacht: bruggen, wegen, schorren, dijken, polders, kanalen enz. enz. en aan al die Collegien, hooge en lage heemraadschappen, dijk- en polderbesturen enz. enz. die hunne verkregen regten hebben, servituten en andere bijzondere lasten en belangen? Of zij zich niet herinneren dat reeds de Grondwet van 1814 (zie het rapport der Commissie van 1815) *om de belangrijkheid der zaak* aan dat bijzonder Waterstaatsbestuur een zeker *constitutioneel* bestaan heeft gegeven, 't welk men in 1815 heeft behouden? [2])

De Afdeeling vindt ook in het hier gedane voorstel geen ontwikkeling, maar eene in het oog vallende afbreking.

Art. 152.

Zonder noodzaak wenscht men ook aan het punt van onderwijs niet te raken. Dat het bij de wet worde geregeld, heeft reeds de Kamer als een wensch geopenbaard. De Grondwet staat hieraan niet in den weg: men zie art. 143, waar gesproken wordt van de uitvoering van *wetten* opzigtelijk . . . het openbaar onderwijs enz.

Art. 153.

Men kan niet inzien dat op zich zelve de aanbeveling *van de opvoeding der arme kinderen* een gegrond bezwaar is tegen art. 226. Is niet het voorname doel der stellers van onze Grondwet geweest, [3]) om ook de armen-inrigtingen voor kinderen bestemd, als gedenkteekenen van voorvaderlijke christelijke liefde en weldadigheid in de belangstelling des Konings aan te bevelen?

En is tegen die opdragt iets in te brengen?

Art. 154.

Hangt zamen met het stelsel van verkiezing in de voordragt.

Art. 155.

Eveneens.

---

[1]) Zoo er eene wijziging werd gemaakt, behoorde deze zich te bepalen tot de verandering der woorden *jaarlijks optenemen* en *liquideren*, in: *alle rekeningen van ontvangst en uitgaven te onderzoeken en optenemen.*

[2]) De heer Den Tex zou, zooals in Frankrijk, de inscription maritime alleen in de Zee-departementen willen laten gelden.

[3]) Aan dit bezwaar zou door het voorstel van den heer Den Tex te gemoet gekomen worden.

[4]) Ook de heer Den Tex.

[1]) De heer Den Tex had gaarne gezien, dat de werking van 's Lands Regering in vele bloot innominale, of plaatselijke, of openbare, of particuliere werken meer beperkt ware. Deze aanmerking, hoezeer welligt gegrond, strijdt echter met het denkbeeld der voorstellers.

[2]) De Belgische Constitutie heeft dat bestuur laten bestaan, art 113: „Il n'est rien *innové* au régime *actuellement existant* des polders et des wateringen." Zie vooral de aanteekeningen op dat artikel.

[3]) Zie het rapport der Commissie van 1815.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 156.

De veranderingen bij dit art. in het 230e art. der Grondwet voorgesteld, en hierin bestaande:

a. dat de voorgestelde wijzigingen in *vereenigde* zittingen met de Eerste Kamer worden overwogen;

b. dat de besluiten bij $\frac{2}{3}$ (inplaats van $\frac{3}{4}$) gedeelten der tegenwoordige leden opgemaakt worden,

hebben geen algemeenen bijval gevonden. Wel wenschen *vier* leden, zich herinnerende wat bij de herziening in 1840 is gebeurd, dat eventueel eene wijziging worde vastgesteld, bij welke het oneigenaardige worde vermeden, dat de Eerste Kamer, na reeds eenmaal als bij eerste instantie wijzigingen te hebben aangenomen, er andermaal over raadpleegt. De *vereenigde* zitting intusschen komt aan die leden minder gepast voor, uithoofde het getal der leden van de Eerste Kamer, zich in het dubbel getal der Tweede als het ware verliezen zou.

Ook heeft geen der leden de 2e wijziging goedgekeurd. Men heeft aangemerkt, dat het maken van veranderingen en bijvoegselen in de Grondwet wel wat moeijelijk mag gemaakt worden.

Art. 157.

Ter herinnering aan de vroegere invoering en in werking brenging wenschen de leden ook het 1e der additioneele artikelen te behouden.

Art. 158.

Geen aanmerkingen.

Nadat het onderzoek der voordragt afgeloopen was, heeft één der leden nog aangemerkt, dat het hem, na naauwgezet onderzoek van alle artikelen, en na gehoord te hebben de twee Heeren voorstellers, die deel der Afdeeling uitmaken, was gebleken, dat bij het voorstel in geenen deele aangetoond is de mogelijkheid tot eenige belangrijke bezuiniging als vrucht der Grondwetsverandering.

Genoemd lid was voorts zelf tot de overtuiging gekomen, dat onze instellingen, zoo verre zij in de Grondwet omschreven zijn, geen zoodanige wijzigingen gedogen dat aanzienlijke besparingen te verwachten zijn. Maar in aanmerking nemende, dat vroeger in gedrukte geschriften die bezuiniging is voorgesteld als verscheiden millioenen te kunnen bedragen, en later en nog zeer onlangs, ja bij voortduring, de herziening bij min-kundigen is en wordt aangeprezen en aanlokkend gemaakt door belofte van groote besparing en vermindering van belastingen, zoo meent dat lid in overweging te moeten geven, om in de Centrale Afdeeling, als een in het voorloopig verslag op te nemen aanmerking, in het midden te brengen, wat van die bezuiniging en vermindering van lasten volgens het voorstel zoowel, als volgens de overtuiging der Afdeelingen, bij de Natie te wachten zij.

Al de leden zonder onderscheid ondersteunen dit denkbeeld, overeenkomstig hetwelk in de Centrale Afdeeling zal worden gerapporteerd.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING. [1]

In het Voorloopig Verslag vindt men van tijd tot tijd de leden, die een of ander gevoelen aankleven, geteld, ja in de voorafspraak gezegd, dat de Centrale Afdeeling „*het gevoelen der Kamer* overbrengt en uitdrukt". Had men hier wezenlijk met het gevoelen der Kamer te doen, alle verdere raadpleging ware nutteloos. De zaak ware beslist, en hoe kon het aan de voorstellers zijn geoorloofd op de beslissing te antwoorden? Doch zij kennen geen gevoelen der Kamer, dan hetgeen blijkt uit een in volle vergadering genomen besluit. Evenmin mogen zij in de opgave van het getal der leden, die bij de overweging in de Afdeelingen goed- of afkeurden, eene telling noch door de Grondwet noch door het Reglement van Orde begeerd, grond zien om aan eene vermelde uitspraak eenig ander gezag toe te schrijven dan dat van individueele, voorloopige bedenkingen, wier gewigt niet door het cijfer der voorstanders, maar door hare innerlijke waarde wordt bepaald. Wij zouden aard en doel van het gehouden onderzoek, gelijk de parlementaire vrijheid, miskennen, zoo wij *of* het eind-oordeel onzer medeleden elk in 't bijzonder, *of* het oordeel der Kamer, niet als geheel onafhankelijk van die bedenkingen aanmerkten.

Algemeene Beschouwingen.

§ 1. Bedenkingen tegen het nemen van *initiatief* door de Kamer. Vooreerst bepaaldelijk met opzigt tot het thans aangeboden voorstel.

„*In de gegeven omstandigheden* kan, zegt men, geen voorstel, „van de zijde der Kamer gedaan, op de medewerking rekenen „van de Staatsmagten, wier medewerking niet ontbeerd kan worden."

Wij vragen: welke zijn die *gegeven omstandigheden*, die thans niet toelaten, 't geen men anders en over 't algemeen niet afkeurt, dat de Kamer een voorstel doe tot verandering der Grondwet? Bij het indienen van ons voorstel, in de zitting van 10 December ll., hadden wij de eer te verklaren, waarom juist het tegenwoordig tijdstip ons toescheen het doen van zoodanig voorstel te gebieden. In plaats van eene wederlegging dier redenen brengt men het gevoelen in 't midden, dat een voorstel, „van de zijde der Kamer gedaan", niet zal kunnen rekenen op de medewerking der overige Staatsmagten. Mag men, waar het niet eene kansrekening, maar pligtvervulling geldt, zulk een vermoeden tot leiddraad nemen? Is het vermoeden zelf waarschijnlijk? Is het geoorloofd? Het komt ons niet zoo voor. Immers men mag niet onderstellen, dat én de Koning én de Eerste én in 't verschiet de dubbele Kamer een voorstel der Tweede Kamer zullen afwijzen alléén dewijl het van de Tweede Kamer komt; men moet integendeel gelooven, dat zij het zonder vooringenomenheid zullen ontvangen, en zuiver naar zijnen inhoud, met het oog op het heil des lands, beoordeelen; men moet vertrouwen, dat zij, al waren ze tot hiertoe tegen eene verandering der Grondwet gestemd, of van hare noodzakelijkheid en tijdigheid niet overtuigd, evenwel voor de redenen, door de Tweede Kamer aan te voeren, open en toegankelijk zullen zijn.

Wij kunnen dus noch de aangeduide vrees deelen, noch het besluit, er uit afgeleid, dat de Tweede Kamer geen voorstel behoort te wagen, dewijl het bij de andere takken der Wetgevende Magt wel eens schipbreuk kon lijden.

„Het gevaar, dat een voorstel der Kamer zou loopen om, *door* „*mistasting omtrent de vermoedelijke gezindheid der Kroon*, eene ver„wijdering van inzigten aan den dag te brengen", wil ons, hoe wij het zoeken te ontdekken, niet duidelijk worden. Wij kunnen niet zien, welk verband er zij tusschen een voorstel van de Tweede Kamer en eene vermoedelijke gezindheid van de Kroon; veel min hoe zulk een voorstel kunne *mistasten* omtrent eene gezindheid, waarnaar het in 't geheel niet tast. De Kamer toch, wanneer zij een voorstel ontwerpt, zal geene inzigten willen raden of gissen, die haar niet mogen besturen; zij zal niet vragen, hoe het ontwerp er zal moeten uitzien, om wèl te worden ontvangen bij de Kroon, neen, zij zal het voorstel doen zelfstandig, enkel naar eigen inzigt en geweten.

De meerderheid der Tweede Kamer heeft, zegt men, tot dus verre niet getoond, het initiatief te willen nemen. Zij heeft veeleer „steeds de meening uitgedrukt", dat het initiatief moest worden gelaten aan de Kroon.

Mag men hieruit opmaken, dat de Kamer, ook na den wensch eenige malen vruchteloos te hebben geuit, ook na de waarschijnlijkheid der vervulling meer en meer te hebben zien verdwijnen, bij klimmend besef der noodzakelijkheid eener verandering, gedrongen tot de beslissing om óf een hoogst gebrekkig gebouw van politische regten op de Grondwet te zetten, óf den grond zelven te verbeteren, ook nu nog niet tot het doen van een voorstel zou kunnen besluiten?

Inderdaad zal de Kamer dit noch nu noch immer doen, kon zij zich vereenigen met het stelsel van hen, die een initiatief der Tweede Kamer in zake van Grondwetsherziening niet wel overeen weten te brengen met *het monarchaal beginsel*, *zoodanig als hetzelve ten grondslag ligt aan de Nederlandsche Staatsregeling.*

Het monarchaal beginsel? De inroeping kan niet anders beteekenen, dan dat wij een Koning hebben met grondwettige regten. Eene alom erkende, geëerbiedigde en geliefkoosde waarheid. Doch is zij een wapen tegen ons ontwerp? Ja, zoo men betoogt, dat onder de grondwettige regten des Konings het uitsluitend regt behoort om verandering der Grondwet voor te stellen.

Dit betoogt men niet. De bevoegdheid der Tweede Kamer wordt niet betwist. Maar zij behoort die, meent men, te laten slapen. Zij mag de uitoefening van een regt, door de Grondwet verleend, niet

[1]) In dit stuk is de stijl van Thorbecke overal herkenbaar.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

als pligt beschouwen; zij wordt tot werkeloosheid, tot lijdelijk wachten gedoemd, waar de Grondwet haar tot handelen oproept. Men kent aan de Staten-Generaal de roeping toe om te oordeelen, of eene door de Kroon voorgedragene verandering noodzakelijk zij. Doch zij mogen niet, eer de Kroon hen vraagt, eene verandering noodzakelijk noemen.

De eed derhalve, door de Staten-Generaal gedaan, *om het algemeen belang met al hun vermogen te bevorderen*, moet, juist waar het de hoogste algemeene belangen, „waar het de verbetering van grondwettige instellingen geldt", als niet gedaan worden aangemerkt. Waartoe dan het regt om voorstellen aan de Kroon te doen, waartoe het regt der Staten-Generaal om te spreken, indien zij, uit eerbied voor het monarchaal beginsel, moeten zwijgen?

Gaat deze leer door, de Staten-Generaal zullen, wanneer de Kroon een voorstel heeft gedaan, niet op uitbreiding van dat voorstel mogen aandringen. Zij zullen zich moeten vergenoegen, ja of neen op het voorstel der Kroon te zeggen. Van de Kroon toch een ander voorstel, met bepaalde aanwijzing van hetgeen wordt verlangd, eischen, of uit eigen hoofde een voorstel doen, komt op hetzelfde neder. Men moet derhalve wat in 1840 is gebeurd, toen de Kroon tot de voorstellen, welke buiten den kring der eerste vijf lagen, enkel door de Kamer werd gebragt, alleszins afkeuren.

Wij vragen, of de Staten-Generaal, volgens deze leer hunne overtuiging van de noodzakelijkheid eener hervorming aan het oordeel der Kroon bescheiden onderwerpende, zullen doen hetgeen getrouwe Staten-Generaal den Koning vooral schuldig zijn? De geschiedenis leert, dat Gouvernementen, genoeg hebbende aan de taak van elken dag, behoud doorgaans genegener zijn dan nieuwigheid, en van beslissende, ver uitziende veranderingen afkeerig, geenszins uit onwil altijd, maar uit gebrek aan juiste, volledige kennis der behoefte. En de Volksvertegenwoordiging zou nevens de Kroon zijn geplaatst, niet om haar licht te geven, maar om zich op het inzigt der Kroon te verlaten? Of zou de eenvoudige, onbepaalde wensch, de Grondwet moge worden herzien, voldoende opklaring zijn? Niemand zal dit beweren. Neen. De Kroon kan verlangen, dat de Vertegenwoordiging haar de geëischte verbetering in de bijzonderheden duidelijk aanwijze. Over de voorwaarden van het *gewoon* beleid zullen de Staten-Generaal te regt de verklaring van hetgeen het Gouvernement noodig oordeelt te gemoet zien. Maar ten aanzien der verklaring eener nationale behoefte aan hervorming der grondinstellingen van den Staat, zal een Gouvernement met meer regt op de Vertegenwoordiging, dan de Vertegenwoordiging op het Gouvernement wachten.

Onze medeleden mogen ons dus verschoonen, wanneer wij ook de tegenwerping, welke *het nemen van initiatief* bestrijdt als *zedelijken dwang*, vruchteloos trachten te vatten. De Staten-Generaal hebben geene zwarigheid gemaakt, het verlangen naar eene herziening der Grondwet aan de Kroon te openbaren. Een voorstel is niets anders, dan dat verlangen in al zijne deelen ontwikkeld. Ligt in een voorstel der Staten-Generaal aan de Kroon zedelijke dwang, hij ligt evenzeer in een voorstel der Kroon aan de Staten-Generaal. *Zedelijke* of *redelijke* dwang ligt in beide, zooverre het voorstel op goede redenen is gegrond.

Bedoelt men echter een *onredelijken*, ongeoorloofden dwang, hij zou, dunkt ons, veeleer kunnen worden gezocht in de herhaalde uitdrukking van den wensch, dat de Kroon, van de noodzakelijkheid eener herziening niet overtuigd, eene herziening ontwerpe. Zij zal met volkomen juistheid antwoorden: ware ik van de noodzakelijkheid overtuigd, ik had, volgens mijn pligt, de voordragt reeds gedaan; waarom doet *gij* niet, volgens uw regt en uwen pligt, wat gij noodig keurt? Het is de eenige weg om mij te overtuigen.

Eindelijk veroorlove men ons nog deze aanmerking. Men zegt geenszins, dat verandering der Grondwet niet noodzakelijk zou zijn; men erkent, hier althans, die noodzakelijkheid. Wij verblijden ons in deze nieuwe regtvaardiging onzer vraag. „Maar het voorstel tot verandering moet komen van de Kroon." Denkt men het niet te beoordeelen op zich zelf, zooals het ligt, naar hetgeen het waard kan zijn, maar uit den persoon die het aanbood? Zou hetzelfde voorstel een ander zijn, zoo het kwam van het Gouvernement? De lijn van onderscheiding wordt scherp getrokken, waar men leest: „dat sommige leden zwarigheid zouden moeten maken „om zich met *enkele* der voorgedragen wijzigingen en bijvoegingen „te vereenigen, *al ware het, dat het voorstel daartoe van de Kroon „zelve was uitgegaan.*" Dezen zouden dus in de meeste der voorgedragen veranderingen toestemmen, mits zij waren voorgesteld door de Kroon. „*Noodzakelijkheid gegrond op ervaring,*" leest men verder, „beschouwde men algemeen als *de eenige ware beweegreden*, die „tot het maken van veranderingen in de Grondwet of tot bijvoegingen „zou mogen leiden." Blijft die *noodzakelijkheid* niet dezelfde, waar ook het voorstel tot verandering ontsta, bij de Kroon of in den boezem der Kamer? Of heeft zij een ander gewigt, regts in de schaal gelegd dan links? Zoodat men, om tot erkenning der noodzakelijkheid in de Kamer te besluiten, vooraf zou moeten weten, of die noodzakelijkheid wierd erkend door de Kroon? Wij kunnen dit met het beginsel van onafhankelijkheid der Vertegenwoordiging niet rijmen. Een beginsel, gelooven wij, boven tegenspraak, omdat het in 't wezen zelf der instelling is gegrond, die, afhankelijk van de Kroon, zou ophouden Volksvertegenwoordiging te zijn. En welken waarborg vond de Koning in eene stem van Vertegenwoordigers, die, in plaats van vrije, zuivere volksuitdrukking, weerklank ware van den toon van zijn Gouvernement?

§ 2. Bedenkingen tegen den *vorm* van het voorstel.

In de eerste plaats is, zegt men, „niet voldaan aan den eisch „van *het grondwettig voorschrift*, volgens hetwelk eene behoorlijke „splitsing in afzonderlijke wetten gevorderd wordt."

Waar is dit voorschrift in de Grondwet te vinden? Wij zoeken het te vergeefs.

Doch al eischt de Grondwet splitsing niet, splitsing is noodig, niet ten behoeve van het voorloopig onderzoek in de Afdeelingen, maar ten behoeve van het raadplegen en stemmen in de algemeene vergadering. Wij erkenden dit bij de inleiding van ons voorstel op den 10den December ll. Hiermede overeenkomstig hebben wij nu, na afloop van het eerste onderzoek, de eer, verdeeld in zoovele afzonderlijke voorstellen aan te bieden 't geen tot hiertoe in één voorstel was vervat.

Ten andere beweert men, dat „art. 232 der Grondwet geene „*omwerking* dier wet, zooals door de voorstellers is bedoeld, schijnt „te gedoogen, maar integendeel de bijvoeging van de vastgestelde „veranderingen en bijvoegselen aan het slot der bestaande Grond„wet beveelt."

Dit bezwaar is even onverwacht. Het moest, zoo het van kracht ware, pleiten tegen de herziening van 1840, gelijk tegen die van 1815, daar reeds de Grondwet van 1814 in art. 145 het voorschrift van art. 232 inhield. Maar de bedenking werd noch in 1840, noch in 1815 geopperd. Zij komt ons ook niet aannemelijk voor. *Voegen* is, meenen wij, in organisch verband brengen, zoodat de nieuwe met de oude deelen één geheel vormen. De Grondwet veranderen is, onzes inziens, voortzetting derzelfde werkzaamheid, welke de Grondwet oorspronkelijk maakte. Op gelijke wijze als de Grondwetgever, bij den eersten aanleg, ééne wet, niet een aantal van afzonderlijke wetten, instelde, handelt hij, dezelfde Magt, bij herziening of vernieuwing.

Mogten wij ons hierin bedriegen, het is geen bezwaar tegen onze voordragt. Het zou enkel kunnen leiden tot een verlangen der Kamer, dat de veranderingen en bijvoegselen, door haar en vervolgens door de overige takken der gewone Wetgevende en door de Grondwetgevende Magt aangenomen, niet *in* de Grondwet wierden gelascht, maar achter de Grondwet geplaatst. Dit verlangen zou het onderwerp zijn van een bijzonder voorstel, na aanneming van veranderingen in de Grondwet, in of door de Kamer te doen.

Ten derde merkt men aan, dat wij art. 227 der Grondwet, eischende duidelijke aanwijzing en uitdrukking der verandering of bijvoeging, niet overal genoegzaam hebben betracht.

Als eenig bewijs worden aangehaald Artt. 94 en 95 van het voorstel; zij zeggen:

„Art. 94. De artikelen 127, 128, 129, 130, 131, 132 en 133 „der Grondwet zullen wegvallen.

„Art. 95. Op artikel 126 der Grondwet zal een artikel volgen, „luidende:

„De leden der Provinciale Statenvergaderingen worden, naar de „bepalingen der wet, telkens voor drie jaren door de ingezetenen „gekozen.

„Een derde treedt jaarlijks af."

Wat is hier, in de aanwijzing en uitdrukking der verandering, onduidelijk? Of is de meening, dat het ontwerp aan de gewone wet te veel overlaat? Dat zij meer behoort te worden gebonden door de Grondwet? Dan zou het niet eene bedenking zijn tegen den *vorm*, maar tegen den inhoud van art. 95.

In allen geval zou, mogt ergens in eenig artikel van ons voorstel *duidelijke* aanwijzing en uitdrukking der voorgestelde verandering ontbreken, dit een gebrek zijn van dat artikel of van die artikelen in 't bijzonder, niet van den vorm van het voorstel over 't algemeen;

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

een gebrek daarenboven, door een, volgens den raad onzer medeleden, verbeterd opstel dadelijk weg te nemen.

Ten vierde wordt tegen den vorm van het voorstel ingebragt, dat het „de meening der voorstellers niet bepaaldelijk en duidelijk „uitdrukt."

Eensdeels niet, uit hoofde van onze woorden bij de inleiding: „Wij stellen te zamen voor hetgeen de meerderheid onzer aanne-„melijk keurde. Elk van ons meent daarmede niet de vrijheid te „hebben verloren om ten aanzien van bijzondere punten zijne bijzon-„dere meening aan te kleven, ja bij de raadpleging in de Kamer „te doen gelden." Eene verklaring, zegt men, die aan de geheele zaak „eene schadelijke onbestemdheid en onbepaaldheid mededeelt."

Is dit eene bedenking tegen den *vorm* van ons voorstel? Hebben wij, op eenig punt, tweederlei voorstel gedaan, een van de meerderheid en een van de minderheid? Nergens. Het voorstel is in allen deele één. Of de voorstellers over elk der 158 artikelen volkomen eenstemmig dachten, wat doet het, 't zij tot den vorm, 't zij tot het onderzoek van het voorstel? Vermengt gij niet de personen met het stuk? Wij hebben een geschreven, zeer bepaald voorstel ter overweging aangeboden, geene ongeschreven bijzondere gevoelens buiten dat voorstel. Welke die ook zijn, hoe kunnen zij het voorstel deren? Hoe, wat in het voorstel bepaald is, onbepaald maken? Niet of het voorstel letterlijk de meening van elk onzer, maar of het de meening der Kamer hebbe getroffen, is de vraag. Wordt een artikel onaannemelijk, dewijl misschien één onzer het anders zou hebben uitgedrukt? De vrijheid, die wij inriepen, schijnt in den aard der zaak te liggen. Het voorstel is een gezamenlijk werk. Mag het de auteuren, tot verzaking van beter inzigt toe, binden? Wij zeiden eenvoudig, dat wij zulk eene zamenspanning niet hadden aangegaan. Wij zijn geen partij. Wij willen, zeiden wij, elk in 't bijzonder de gemeene vrijheid aller leden der Kamer niet hebben verloren. Wij zullen ons oordeel in de Kamer, niet, gelijk men soms leden van Commissien in de vergadering tegen hunne individueele meening ziet stemmen, door onze eigenschap van medevoorstellers, maar door onze overtuiging laten besturen. Men doe ons een volmaakter voorstel, dan het onze, wij zullen het omhelzen.

Anderdeels vindt men „de meening niet bepaaldelijk en duidelijk uitgedrukt", dewijl in sommige artikelen de voor te stellen cijfers niet zijn ingevuld.

Eene bedenking, die, enkel tegen weinige artikelen, 8, 18, 22, 23, 56 en 72, gerigt, niet wel als bedenking tegen den vorm van het voorstel in 't algemeen kan worden aangevoerd.

Doch treft zij die artikelen? Wij hadden de eer, bij elk hunner in 't bijzonder de reden, om welke wij open lieten, te verklaren. Wanneer men evenwel uit de niet-invulling eene grief ontleent, schijnt men zoowel den aard van ons voorstel, als 't geen wij van onze medeleden durfden wachten, te miskennen.

Ons voorstel staat niet gelijk met een voorstel van wet, door de Kroon aan de Staten-Generaal, of door de Staten-Generaal aan den Koning gedaan, dat niets dan aanneming vraagt om in een besluit te worden veranderd. Het is geen door hem, wien het wordt voorgesteld, onveranderlijk stuk, waarbij hem, in geval van afkeuring, niets overblijft dan de redenen zijner afkeuring te verklaren. Ons voorstel wilde slechts, gelijk wij bij de inleiding zeiden, eerste ontwerp zijn, beginsel of plan van een voorstel, door de Kamer te doen. Wij konden het, gelooven wij, zelfs bij zeer algemeene trekken hebben gelaten, om de ontwikkeling of uitwerking vervolgens naar het oordeel onzer medeleden in te rigten. Dergelijke voordragt is, zoo het regt van amendement kan worden toegepast, zonder eenig redelijk bezwaar. Ons doel was niet bereikbaar dan onder voorwaarde, dat onze medeleden gezamenlijk voorstellers wilden worden. Zij moesten het voorstel als werk der Kamer behandelen, louteren en voltooijen. Indien, ten gevolge der raadpleging hiertoe strekkende, een reeds voorgesteld cijfer kon worden veranderd, waarom niet een open cijfer ingevuld?

Het geopperde bezwaar onderstelt, dat het ontwerp, aan de Vergadering ingediend, reeds al de eigenschappen moet bezitten, welke in een voorstel der Tweede Kamer, rijp ter verzending aan de Eerste, behooren te worden gevonden. Dan waartoe dit geëischt in een stuk, dat wordt aangeboden om eerst de voorloopige overweging der Afdeelingen te ondergaan?

Het is bekend, dat zelfs de ontwerpen van wet, aan de Huizen van het Engelsche Parlement hetzij door de Ministers, hetzij door anderen, aangeboden, dikwerf vol zijn van *blanks*, witte vakken of bladen, waar het inlasschen der noodige bepalingen van het Huis wordt gewacht. En ten aanzien van ons voorstel zoekt men bij eenige met opzet niet bepaalde getallen eene reden van niet-ontvankelijkheid!

Thans, na den afloop van het eerste onderzoek, waarbij onze medeleden ons het voorstellen der cijfers in de bovengenoemde artikelen doorgaans overlieten, bieden wij die artikelen aan in de gedaante, waarin er, bij de Kamer, over zal kunnen worden gestemd.

Uit de aangehaalde bedenkingen trekt men het gevolg: dat onze voordragt „schijnt beschouwd te moeten worden als eene uitnoodiging „aan de leden der Tweede Kamer gedaan, om hunne gedachten „omtrent eene eventueele herziening der Grondwet en de verbete-„ringen, die daarbij alsdan in aanmerking zouden moeten komen, „te doen uitkomen en openbaar te maken."

Ons antwoord op die bedenkingen is tevens antwoord op deze gevolgtrekking, waarin ons oogmerk grootendeels wordt voorbijgezien. Wil men het voorstel eene vraag noemen, wij hebben er niet tegen. Elk voorstel, waartoe de leden het regt hebben uit het Reglement, is eene vraag. Het lokt raadpleging uit, die zonder mededeeling van gevoelens niet denkbaar is. Het Reglement heeft niet ondersteld, dat de leden der Kamer zwarigheid zouden vinden om hunne gevoelens over publieke aangelegenheden, hun bij een voorstel onderworpen, te verklaren. Men noeme ons voorstel eene vraag; maar het is geene vraag enkel met doel om de *bijzondere* denkbeelden onzer medeleden over „eene *eventueele* herziening der Grondwet en „de verbeteringen, die daarbij *alsdan* in aanmerking zouden moeten komen", te toetsen en openbaar te maken; het is eene vraag, dat de Kamer goedvinde dadelijk een voorstel te doen, 't geen, door de Eerste Kamer aangenomen, kome tot den Troon. Het is eene uitnoodiging aan onze medeleden, om over een bepaald onderwerp van het hoogste publiek belang te raadplegen en te helpen besluiten. Er wordt geen voorstel aan de Kamer ingediend, dat niet in dezen zin, met gelijk regt als het onze, eene vraag en eene uitnoodiging zou kunnen worden genoemd.

Evenzeer heeft men den aard van ons voorstel ter zijde gelaten bij de laatste tegenwerping. Eerst wil men niet dan zoodanig voorstel, waarop enkel ja of neen behoeft te worden geantwoord; nu komt er de eisch bij, dat het ook, zoo als het ligt, aanstonds in werking kunne komen. „Het voorstel is, zegt men, onvolledig en „niet geschikt om ten uitvoer te worden gelegd; naardien door de „voorstellers verzuimd is, om tot het in werking brengen van de „voorgedragene veranderingen en bijvoegingen doelmatige *transitoire* „bepalingen te ontwerpen; welk gebrek van dien aard is, dat het „voorstel, zoo als het daar ligt, uit dien hoofde alleen voor niet „aannemenlijk zou moeten gehouden worden." Onvolledigheid van ons voorstel mogten wij hopen door onze medeleden, of door de Kamer, te zien aanvullen. Maar mogt het onvolledig heeten, omdat het *transitoire* bepalingen: *noodig om het ten uitvoer te leggen*, miste? Dit schijnt niet zoo. Zulk gemis kon het onderzoek in de Afdeelingen, waarover het Verslag loopt, op geene wijze belemmeren. Wat tot *tenuitvoerlegging* mogt behooren, is, zelfs nadat de Kamer zal hebben besloten het voorstel te doen, onderwerp eener afzonderlijke voorziening. Doch het voorstel, zelfs gedacht als wet, ja als Grondwet, welke zijn de *transitoire* bepalingen, die men mist, en zonder welke de nieuwe Grondwet niet zou kunnen werken? Onze medeleden zouden ons door de aanwijzing hebben verpligt.

§ 3. Men keurt de *strekking* van het voorstel af. Men acht eene herziening der Grondwet wenschelijk, „maar met behoud van de „beginselen en grondstellingen van het Nederlandsche Staatsregt, „van hetwelk men wel de ontwikkeling, de verbetering, de vereen-„voudiging wenscht, doch geenszins de omkeering. Het voorstel „echter beoogt niets minder dan eene geheele Staatshervorming."

Ziedaar het hoofdpunt. Het voorstel is op verandering van beginselen gerigt, en onze medeleden willen geen verandering van beginselen. Wij willen eene vernieuwde Staatsregeling, en zij willen de gronden der Staatsregeling, schoon herziening van *sommige* artikelen *wenschelijk* achtende, onveranderd behouden.

Wenschelijkheid is nog geen noodzaak. Zoodat de slotsom inderdaad is: *geene herziening. Geene herziening*, tegenover een voorstel, op de noodzakelijkheid van *algemeene herziening* gegrond.

Een zoo groot verschil van denkwijze wachtten wij niet. Wij meenden, dat de noodzakelijkheid eener algemeene herziening was erkend. Wij voorzagen geen ander verschil dan over bijzondere punten, in die herziening al of niet op te nemen, en over de bepalingen, in plaats te brengen van die, wier verandering noodig wierd gekeurd.

Wij meenden, dat vele verschijnselen over het bestaan van een diep en algemeen gevoel dier noodzakelijkheid geen twijfel lieten.

In de eerste maanden van 1840 onderzochten de Afdeelingen der

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Kamer de geheele Grondwet, artikel voor artikel, om de talrijke verbeteringen aan te wijzen, welke zij, naar het inzien der leden, behoefde. Later, bij de gezamenlijke raadpleging, zoo wel in de gewone als in de dubbele Kamer, betreurde schier elk, ook van hen die meenden het voorgestelde te moeten aannemen, de bekrompenheid en ongenoegzaamheid der herziening. Wat minder angstvalligheid aan de zijde der Kroon, en wij hadden te dien tijde reeds een andere Grondwet gekregen. Toen vervolgens de hoop werd teleurgesteld, die zoo natuurlijk scheen, dat, terstond na de troonsbeklimming van een nieuwen Koning, het Gouvernement de behoefte en den moed zou hebben gevoeld, om zich door eene betere Staatsregeling te versterken, kwam in de volgende jaren de Kamer herhaalde malen op deze groote aangelegenheid terug.

Zijn er nu, sedert 1840, redenen ontstaan, welke 't geen toen noodig voorkwam, thans onnoodig moeten doen achten? Het tegendeel schijnt waar. Het inzigt in de gebreken der Grondwet is algemeener en helderder geworden. De ondervinding heeft sedert 1840, in den niet meer te verbloemen nasleep der vorige Regering, al de zwakheid der Grondwettelijke waarborgen blootgelegd. De buitengewone offers, van de Natie gevergd, zonder stellig uitzigt op toekomstige verligting der gewone lasten, hebben de aanspraak op vaster, juister, nationaler Staatsinrigting verhoogd. Die offers werden niet enkel aan het voorledene, niet als boete slechts, niet onvoorwaardelijk gebragt; hun prijs moest eene Staatsinrigting zijn, die het zamenwerken, onder stevig beleid, aller stoffelijke en zedelijke krachten des Volks tot één doel mogelijk maakte. En de strijd, in de laatste jaren op zoo vele gewigtige punten, vooral ten aanzien der politische regten, volgens art. 6 te regelen, bij de wetgeving gevoerd, waar men op den weg eener redelijke ontwikkeling telkens tegen de Grondwet stootte, meent men dat die strijd niet meer indruk maakte dan een scherm- of spiegelgevecht? Hij was doodelijk voor alle geloof aan onze geschrevene instellingen, zelfs bij hen, die haar, onder veranderde omstandigheden en onder een Grondwetlievender, vrijer gezind Gouvernement, dan dat des vorigen Konings, een nieuw leven hadden voorspeld.

Met eene Grondwet echter, waaraan niemand gelooft, regeert men niet. Wij zijn verre, den trek eener openbare meening als eenig rigtsnoer aan te bevelen van Staatsbeleid. Maar dat de publieke toestand voor een groot deel wordt bepaald door de betrekking van de gezindheid, van de denkwijze, van den wil des Volks tot de gevestigde inrigtingen, wie durft het miskennen? De kracht der wet ligt in hare overeenstemming met den geest van hen, die haar moeten naleven. Geene magt is zoo groot, die eene wetgeving in strijd met de logica van een ontwikkeld volksverstand lang zou kunnen handhaven.

Was de Grondwet wel ooit *nationaal* in den zin. dat zij kunne worden gezegd, uit het boekje in de zeden en gewoonten der natie te zijn overgegaan? Reeds in 1814 was zij kennelijk ten achter bij den staat, dien zij moest regelen. De verandering van 1815 deed haar wel op vele punten eene schrede voorwaarts zetten, doch maakte haar in vele andere deelen niet los van de valsche onderstellingen van 1814. Haar vonnis is gestreken, wanneer men in het voorloopig verslag zegt, dat zij op geschiedkundige *herinneringen* was gegrond. Men „herinnert” zich slechts wat voorbij is of ophield te bestaan. De Grondwet van 1815 was eene afkomst, eene proef van regeling, in vele hoofdbeginselen allengs door de ondervinding gewraakt; eene geraamte voor éénen toestand, waarbij op wasdom des ligchaams niet was gerekend.

Bevreemdt het, dat eerst sedert 1840 een diep en algemeen besef van dit alles zich openbaart? Men vergeet dan, dat, zoowel van 1815 tot 1830, als van 1830 tot 1840, de kamp met de zuidelijke broederen ons constitutioneel geweten onderdrukte.

Sedert 1830 ondergingen de meeste westersche Rijken, wij willen slechts Frankrijk, Grootbrittanje, zoovele Duitsche Staten, en de grootste helft van het Koningrijk der Nederlanden zelf aanhalen, eene wezenlijke, grondwettelijke verandering. Niet te zien, dat hier eene algemeene oorzaak van hervorming werkte, of te gelooven dat wij, om haar gebod te ontgaan, ons slechts behoeven stil en schuil te houden, dit ware, onzes oordeels, de oogen sluiten. De hervorming is alom het gevolg geweest van een veranderden toestand. Onze toestand is, gelooven wij, evenzeer veranderd. Verandering der wetgeving is dus onvermijdelijk. De vraag is eenvoudig: zal zij nu of later, met vrijheid of gedwongen, plaats vinden? Zal het eene wettige, dan feitelijke, verandering zijn? Wij wenschten, dat men niet op overmagt, op een plotselijken schok, op eene onvoorziene gebeurtenis liet aankomen wat de wet kan doen. Wij wenschten te hervormen om te behouden. Doch inrigtingen, wier val, bij den eersten ernstigen stoot, ieder moet voorzien, onaantastbaar te verklaren, is dit behoud? Niet hij behoudt, die het lijden, de zwakheid of de ziekte spaart, maar die de gezondheid herstelt.

Dan eene algemeene hervorming, gelijk wij voorstellen, is, meent men, niet wettig. Zij is strijdig met art. 227 der Grondwet. Men beroept zich op woorden der Commissie van 1815, die hier voorkomt als auteur eener bepaling, welke letterlijk bleef wat zij in 1814 was. Doch al hadden die woorden bindende kracht, wij kunnen noch daarin, noch in art. 227 eenig beletsel zien tegen de strekking van ons voorstel. Er staat: *In geval in het vervolg eenige verandering of bijvoeging in de Grondwet noodig mogte zijn.* Waar is hier grond om „eenige verandering of bijvoeging” zoo te beperken, alsof het artikel slechts de verandering of bijvoeging toestond van zoodanige punten, welke geen hoofdpunten zijn? Mogten *wij* ons beroepen op de woorden der genoemde Commissie, zij zouden voor ons pleiten. Onmiddellijk toch vóór de zinsnede, welke men tweemalen aanhaalt, geeft de Commissie als reden voor het behoud van een middel, om te allen tijde verandering te verkrijgen, op: „dat de tijd *alles* verandert en wijzigt.” De tijd verandert en wijzigt *alles*, zoowel de hoofdstellingen, als hare gevolgen. Het baat niet, de wet niet te veranderen. De nieuwigheid ontstaat buiten en onafhankelijk van den wetgever; zij is sterker dan hij. Het komt er slechts op aan, dat hij er den regel van vatte.

Art. 227 vordert, dat de verandering *noodig* zij. Wanneer men ons verwijt, hierop niet te hebben gelet, „ons niet te hebben afgevraagd, wat voor noodzakelijk te houden zij”, schijnt dit op misverstand te berusten. Onverklaarbaar; vermits wij bij elk punt de reden opgaven, *waarom* ons verandering *noodig* scheen. Zoo wij hierbij kort waren, wij meenden dit, bij het licht over de Grondwet reeds verspreid, aan onze medeleden schuldig te zijn. Dat de reden, welke den een beweegt, op den ander geen indruk maakt, dat de een noodig acht wat den ander onnoodig voorkomt, is gevolg eener verschillende wijze van zien. Maar heeft hij, die stuk voor stuk rekenschap gaf, zich, omdat de rekenschap anderen niet voldeed, aan geene reden noch grond bekreund?

Den roem, „alle andere constitutioneele Rijken in vrijzinnige beginselen voorbij te streven”, zouden wij Nederland gaarne zien verdienen. Doch om het zóó ver te brengen, zoude men, gelooven wij, eenige stappen verder, dan ons voorstel, moeten gaan. Het bijgebragte voorbeeld, vereeniging der jaarlijksche aftreding van een derde der Kamer met regtstreeksche verkiezing en ontbindbaarheid, dat ook in andere Landen niet zonder wedergade is, treft eigenlijk eene onaangeroerde bepaling der Grondwet, niet eene voorgestelde verandering. Hetgeen men schijnt te vreezen, kan ook nu gebeuren. Ontbindbaarheid heeft met de bepaling van de tijden en wijze der gewone wettige aftreding niets gemeen, dan in zoo verre, bij menigvuldiger afwisseling, de reden om te ontbinden, zich zeldzamer zal voordoen. Eene „stabiliteit” van personeel, welke door de kiezers, bij nieuwe keuze, niet zou zijn bekrachtigd, is, meenen wij, geenszins wenschelijk, noch voor den Staat in 't algemeen, noch voor de Kroon in 't bijzonder. Ziet gij ook niet over het hoofd, dat eene „stabiliteit”, aldus verkregen, na eenige jaren, wanneer de geheele vernieuwing der Kamer op eenmaal in de hand der kiezende burgerij ware, door eene des te heftiger terugwerking en algemeener doortastender verandering zou worden vergolden?

Wij schijnen ons, zegt gij, „ten doel te hebben gesteld de volmaking der Constitutie naar de beginselen der theorie.” Wij wenschten er nader bij te zijn, dan wij mogen gelooven. Wat toch is juiste theorie, en onjuiste theorie wordt ons niet verweten, dan inzigt van den waren regel? Zij is het echt practische inzigt; tenzij men, hetgeen de gedachte onzer medeleden niet kan zijn, regering zonder regel verkieze.

„De voorstellers hebben”, zegt men ten laatste, „niet aangetoond dat van eene eventueele vaststelling der verlangde wijziging in de Grondwet eenige wezenlijke *bezuiniging* voor den Staat te verwachten zij.” Wilt ons eerst toonen, waar *wij* het woord hebben gebezigd. Waar hebben wij ons voorstel onder dien titel aanbevolen? Ons voorstel, dachten wij, behoeft die aanbeveling niet. De verandering, die wij op het oog hebben, bleef, al bragt zij geene bezuiniging aan, evenzeer noodig. Niettemin gelooven wij, dat ook te dien aanzien, men moge al niet bij elk veranderd artikel vooraf kunnen uitrekenen, hoeveel het minder zal kosten, een veranderd stelsel degelijke gevolgen kan hebben. Ware zuinigheid bestaat, onzes inziens, vooral in juiste besteding en goed beheer. Worden deze zoo, als wij wenschen, verzekerd, wordt het gansche huishouden aan algemeener medewerking gebonden, elkeen zal zich kunnen overtuigen, dat geene uitgave te veel geschiedt.

§ 4. Hadden onze medeleden aan de voorgaande bedenkingen, waarbij het voorstel èn als initiatief beschouwd, èn om den vorm, èn uit hoofde van de strekking werd afgekeurd, beslissend gewigt gehecht, zij zouden in het onderzoek der bijzondere artikelen niet zijn getreden. Dat zij het, ondanks die bedenkingen, deden, dit geeft hoop dat ons antwoord niet enkel gehoor en ingang bij hen zal vinden, maar zelfs worden geacht de bezwaren te hebben opgelost.

Met het Verslag tot de bijzondere deelen van het voorstel overgaande, zullen wij de redenen, in de Memorie van toelichting verklaard, niet herhalen. Wij zullen ons bij een antwoord op de gemaakte aanmerkingen bepalen. Daar, waar men zonder aanmerking zich vergenoegde af te keuren of de nodzakelijkheid niet te erkennen, zal men geen antwoord wachten.

VOORSTEL

De *considerans* ontleenden de voorstellers van de ontwerpen tot verandering der Grondwet, den 18den Maart 1840 van wege den Koning aan de Tweede Kamer ingediend. Zij meenen, doorgaans, gelijk zij de eer hadden boven te zeggen, bij elk punt te hebben betoogd, waarom hun verandering noodig scheen. Hebben zij zich daarbij niet telkens op bepaalde feiten van *ervaring* beroepen, zij gelooven niet, dat de noodzakelijkheid tot verandering geen ander bewijs, dan uit *feiten*, toelaat. Inzonderheid ware volstrekt onmogelijk hetgeen wordt geëischt: „het betoog te leveren, „dat de noodzakelijkheid", niet die om te veranderen, maar „van „iedere voorgestelde wijziging of bijvoeging door de ervaring „zij bewezen." Hoe toch *ervaren* 't geen tot dusver niet bestond? Maar ook het veranderen zelf, onderscheiden van 't geen men in plaats stelt, kan op andere gronden, dan op die eener stellige of historische ondervinding, noodzakelijk wezen. Moet de wetgever, bij het vernieuwen, gelijk bij het aanleggen, enkel terug- of tevens vooruitzien? Ook eischt de Grondwet *ervaring*, als blijk der noodzakelijkheid, in geenen deele. Intusschen kozen wij de woorden: „Alzoo — de ervaring het noodig heeft doen „oordeelen": gelijk men die in 1840 koos, dewijl *ervaring* ook een wijderen zin heeft, die alle redenen, welke tot het inzigt der noodzakelijkheid hebben geleid, omvat.

Wij vragen tevens, of de voorwaarde van *noodzakelijkheid* eene zoo strenge beteekenis heeft, dat, indien op vele punten verandering noodzakelijk of onvermijdelijk schijnt, de Grondwet niet te gelijk op andere punten, al had men om deze alleen geene herziening voorgesteld, zou mogen worden verbeterd? Zal men bij elk artikel in 't bijzonder, ja met verandering van elk woord, op de noodzaak moeten wachten? Er zou meenen wij, meer reden kunnen worden gevonden, om eene geheel nieuwe Grondwet op te stellen, dan om, bij eene herziening, erkende gebreken te laten bestaan. Hoe onvollediger herziening, des te nader de Staatsregeling aan verval, des te meer grond voor eene andere orde van zaken.

Den eerbied voor de Grondwet, die, vreezen wij, reeds te zeer heeft geleden om nog te kunnen worden verzwakt, wenschten wij hersteld te zien. Eerbied behoort aan kracht en waarheid. Wanneer eene Grondwet, die bron en beginsel van ontwikkeling moet zijn, belemmerende vorm is geworden, bederft zij den besten wil van regeerders zoowel als van geregeerden. Wanneer eene wet niet meer past, neemt men zijne toevlugt tot verdraaijenden uitleg, om anders te lezen dan er staat, en anders te doen dan geboden is. Wat moet er, waar men met de eerste wet van den Staat zoo weinig eerlijk omgaat, van den eerbied voor de wetten in 't algemeen worden? Het is, naar onze overtuiging, niet de vrees, maar de moed, om erkende gebreken te verbeteren, die verloren achting doet herwinnen.

WETSONTWERP I.

Art. 2.

1°. Men verkiest „de bestaande redactie, welke te regt een „onderscheid maakt tusschen het eigenlijk grondgebied des Rijks bij „de tractaten geregeld, en deszelfs bezittingen en volkplantingen „in andere werelddeelen." Hoe? De bestaande redactie spreekt immers noch van *eigenlijk* grondgebied, noch van *tractaten*, noch van 's Rijks *bezittingen en volkplantingen in andere werelddeelen*; maar zij laat deze inderdaad en eenvoudig buiten het Rijk. Zij zijn bij gevolg geene deelen van het Rijksgebied. Onze medeleden echter, gelijk het voorstel, houden die wel voor Rijksgebied. Regtvaardigt dit niet juist de voorgestelde bijvoeging? Onze medeleden willen, gelijk het voorstel, tweederlei grondgebied, het Overzeesche van dat in Europa hebben onderscheiden. Het verschil tusschen hunne beschouwing en het voorstel komt hierop neder, dat zij het eerstgenoemde, als zijnde niet *op dezelfde wijze* of *niet eigenlijk* grondgebied, kenmerken; en wij meenen dat het begrip door de voorgestelde bijvoeging wisser en zuiverder wordt uitgedrukt.

Is het hier om een woord meer of minder te doen? Geenszins. Het is er om te doen, dat eene regtsonzekerheid ophoude. Durft men niet toegeven, dat de Kolonien deelen zijn van het Staatsgebied, wat zijn zij? Wat anders dan domeinen?

Ware het beginsel, dat de Kolonien niet jure privato, maar jure publico tot den Staat behooren, bij de Grondwet, zooals wij verlangen, duidelijk erkend, en leidde iemand er uit af, dat zij aanspraak hadden op een evenredig aandeel in de Vertegenwoordiging of andere regten, welke de Grondwet haar niet gaf, ja uitdrukkelijk ontzegde, zou zulk een beweren tegenbetoog waardig zijn?

2°. Bij de woorden van art. 1: *Het Koningrijk der Nederlanden bestaat uit — mitsgaders het Hertogdom Limburg, behoudens de betrekkingen van dat Hertogdom — tot het Duitsche Verbond*: wordt ondersteld, dat het Duitsche Verbond grondgebied heeft over Limburg. Eene onjuiste onderstelling. Het Duitsche Verbond heeft geen grondgebied. Het geheele Hertogdom Limburg is uitsluitend nederlandsch grondgebied. *Behoudens* schijnt dus, in verband met het voorgaande, geenen of een valschen zin te hebben. De beperking, welke het artikel wil aanduiden, kan slechts de toepasselijkheid der Grondwet op Limburg treffen; en die beperking komt voort van de regten van het Duitsche Verbond, niet van de regten van Limburg ten aanzien van dat Verbond. Zoodat *regten* beter schijnt, dan *betrekkingen*.

3°. De regten van het Duitsche Verbond ten aanzien van Limburg volgen niet uit de nederlandsche Grondwet, maar uit de overeenkomst met het Duitsche Verbond. Naar die overeenkomst is de betrekking met het Verbond niet uitgestrekt over Maastricht en Venlo en derzelver kringen. Het schijnt bij gevolg onnoodig, van de *regten* van het Duitsche Verbond uit te zonderen hetgeen, even als eenig ander deel des Rijks, van zelf buiten die regten valt. Zoo als de uitzondering in het artikel staat, kan zij slechts tot twijfel of misverstand leiden. Ten blijke de vraag hier ter plaatse: „Behooren de beide steden tot het Hertogdom, of behooren zij niet „tot hetzelve?"

Art. 3.

Is het mogelijk, in het stuk van grensbepaling eener provincie regel en uitzondering te onderscheiden? Inderdaad worden de grondwettige grenzen door de zoogenaamde uitzondering geheel in de magt van den gewonen wetgever gesteld. Of het is eene bron van nimmer te beslechten twist, hoever hij moge gaan.

Art. 4.

Hoe kan, bij aanneming der 1ste alinea, wat *door vroegere wetten* is geregeld onzekerder worden, dan het nu is? De wetten toch, ingevolge van art. 3 der Grondwet gemaakt, kunnen ook thans door de wet worden veranderd. „Met in achtneming", zegt dat artikel, „zoowel van de belangen der ingezetenen als van het „gerijf der algemeene administratie". Zijn dit „waarborgen"?

2de alinea. Hoe eene bepaling, die verandering van de omschrijving der plaatselijke gemeenten, hare oprigting en ontbinding onder den waarborg der wet stelt, „de zelfstandigheid der plaatselijke huishoudingen zou aantasten en opofferen", is onmogelijk in te zien. Thans geschiedt dat alles, zonder eenige vastigheid van regelen, bij Koninklijk Besluit. Vergelijk het Reglement op het Bestuur ten platten lande, art. 1. Wanneer de wet, hier, meenen wij, evenzeer bevoegd tot regeling der Gemeentebesturen, de regels stelt, zal zij hoogst waarschijnlijk het hooren der Provinciale Staten en der gemeenten zelve voorschrijven, en zal de Wetgevende Magt aanleiding hebben, om eene zoo noodige en dikwerf ter sprake gebragte herziening der gemeentelijke verdeeling te bevorderen.

WETSONTWERP II.

Art. 5.

Verkrijgt niet, wanneer art. 4 der Grondwet „een algemeen

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„beginsel van bescherming behelst, dat op ingezetenen zoowel als „op vreemdelingen behoort te worden toegepast", de vreemdeling hiernit *regten* zoowel als de ingezeten?

„Behoudens de uitzonderingen, bij de wet vast te stellen", durven wij niet te schrijven. De Grondwet verzekert, bij zulk eene halveering, eigenlijk niets. Zij belooft dan eene bescherming, welke de gewone wet naar goedvinden onthoudt. Waartoe dan de geheele zinsnede in de Grondwet, en niet liever de gewone wet meesteres gelaten?

Het zelfde besluit schijnt onvermijdelijk, zoo men oordeelt, dat het steeds moet vrijstaan met vreemdelingen in onvoorziene gevallen, ook in *gewone* omstandigheden, eigendunkelijk te handelen. Beter alsdan, art. 4 der Grondwet te doen vervallen. Behouden, dient het eene vaste beteekenis te hebben.

Bij de 4de alinea is voorgesteld, de algemeene voorwaarden, op welke verdragen over uitlevering van vreemdelingen mogen worden aangegaan, door de wet te laten bepalen. Wat hierin „aandruische" tegen art. 41 (van het voorstel), wenschten wij te kunnen vermoeden.

Art. 7.

Burgerschapsregten, voor *droits civiques*, is in onze wetgeving niet onbekend. *Burgerschapsregt* schijnt de meest juiste, algemeene benaming voor de politische regten, die men als burger van de plaatselijke gemeente, van de provincie of van den Staat heeft. De laatste, of de *staatsburgerlijke* regten, eigenlijk zoo genaamd, zijn dus in burgerschapsregten, gelijk in droits civiques, als deel vervat.

Art. 8.

Art. 7 der Grondwet vordert, dat men, om benoembaar te wezen, *Nederlandsch ingezeten* zij. Wie is Nederlandsch ingezeten? Moet hij hier te lande steeds hebben gewoond? Of hoe lang? Of is het genoeg, dat hij er op het oogenblik der benoeming wone? Deze vragen wil het voorstel opruimen of beantwoorden.

Tegen de gevreesde belemmering eener goede keuze schijnt inderdaad door de laatste alinea gezorgd. Men schijnt er, bij de aangehaalde voorbeelden, het oog niet op te hebben gevestigd. Hij, die gedurende de laatste tien jaren afwezig was, *zonder* het te zijn in lands dienst of op reis, zal toch wel aan den tegenwoordigen toestand van Nederland te vreemd worden geacht, dan dat hij, voor de hier genoemde hoogste betrekkingen, de voorkeur zou verdienen.

Zoo het vereischte overtollig is ten aanzien van leden der Staten-Generaal, dan is hetgeen nu door art. 7 der Grondwet wordt gevorderd, zulks evenzeer. Bij het opperen der tegenwerping heeft men waarschijnlijk aan art. 83 gedacht, doch zich niet herinnerd: 1°. dat art. 83 enkel van leden der Tweede Kamer spreekt; en 2°. dat wij hebben voorgesteld, de beperking, bij de 1ste alinea van dat artikel voorgeschreven, op te heffen.

De strijd, dien men tusschen de uitzondering in de laatste alinea en den beweeggrond van den regel vindt, schijnt, wèl bezien, zoo groot niet als die, welke tusschen uitzondering en regel steeds zal bestaan. De reden der uitzondering is de zelfde als in de Grondwet; hij, die afwezig is in landsdienst of op reis, moet regtens als aanwezig worden beschouwd. Mag inderdaad de wet tegen hem de onderstelling doen gelden, dat hij de gemeenschap met land en volk hebbe afgebroken?

Art. 9.

Zou eene „aanleiding", die in dertig jaren niet vermogt tot de begeerde wet te brengen, „genoegzaam" kunnen heeten?

Art. 10.

Art. 9 zou beslissen, dat „groote naturalisatie bij de wet zal kunnen ingevoerd en geregeld worden"? Op welken weg men tot dit besluit komt, is een raadsel. Wij meenden integendeel, dat art. 7 de deur voor groote naturalisatie volstrekt sloot.

Artt. 11 en 12.

De regten, bij artt. 225 en 159 gewaarborgd, zijn algemeene regten van allen, die onder de Nederlandsche wet leven. Die artikelen schijnen dus aan het slot van het hoofdstuk, dat van het Rijk en van de inwoners en hunne regten in 't algemeen handelt, zoozeer op hunne plaats, dat elk die artikelen daar zal zoeken. Inderdaad staan ze eerst daar in het ware licht. Beschouwt men ze in eenig verband met het hoofdstuk of de afdeeling, waar men ze nu vindt, hunne beteekenis zal aanstonds worden miskend.

De woorden van art. 225: „als een doelmatig middel tot uit„breiding van kennis en voortgang van verlichting": hebben enkel het voorkomen van een willekeurigen draad om hetgeen met het Xde hoofdstuk niet van zelf zamenhangt, er aan te hechten.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van den Koning.

I. AFDEELING.

Van de troonopvolging.

WETSONTWERP III.

Art. 13.

De teederderheid van zulk een geval schijnt ons eene reden te meer, om de taak van het voorstel niet uitsluitend op den Koning te leggen. Bij de Memorie van Toelichting meenden wij te hebben doen gevoelen, dat hetgeen men als een voorregt aanmerkt, voor den Koning soms zeer drukkend kan zijn. Familie- of andere betrekkingen kunnen den Koning in menig geval doen wenschen, dat voorstel kome van de Staten-Generaal.

De vraag, hoe „de bepaling van art. 23 der Grondwet voort„vloeit *uit den aard der regten*, die aan het Koninklijk Huis „verzekerd zijn", weten wij niet te beantwoorden. Men verlangt, dat „zelfs de *schijn* van die regten in het minste te *willen* inkorten, „zorgvuldig worde vermeden". Al ware dit mogelijk, behoeft men den *schijn* zoozeer te duchten? Zou men, om den *schijn* te mijden, een voorstel, dat men noodig achtte, niet moeten doen?

Art. 14.

Indien de Koning wordt verhinderd of in gebreke blijft de voordragt te doen, of indien de Staten-Generaal in die voordragt niet toestemmen, zullen de Staten-Generaal, die men, volgens de aanmerking in het Verslag, vreest aan den Koning te laten *voorstellen*, naar art. 26 der Grondwet de *benoeming* hebben alléén.

De 2de alinea van *Art.* 14 (van het Voorstel[1]) komt, van wege *Art.* 156 overtollig voor, en is dus in het nevensgaande ontwerp weggelaten.

Art. 15.

Van welke toepassing zijn de bedenkingen, bij de voorgaande artikelen geopperd, op de weglating van artt. 25 en 26 der Grondwet?

Art. 26 verzaakt het koninklijk regt, dat wij, door weglating van het artikel, in zijne natuurlijke werking wenschten te herstellen. Wien treft hier de *schijn*, waartegen men boven, op *Art.* 13, waarschuwde?

Art. 16.

Wanneer men erkent, dat de voorgestelde bijvoeging aan een feit „een wettigen grondslag geeft", hetgeen de erkenning insluit, dat de Kroon van Luxemburg is eene vreemde Kroon, vergunne men ons te vragen: wat aan de erkenning van de noodzakelijkheid der bijvoeging nog in den weg sta?

Art. 17.

Art. 17 werd niet voorgesteld om den Koning tot afstand bevoegd te maken, maar enkel om den vorm te regelen, die bij afstand, waartoe de Koning besloot, zou moeten worden in acht genomen. Van „persoonlijke verschijning", die soms, b. v. in geval van ziekte, onmogelijk kon zijn, spreekt het artikel niet.

II. AFDEELING.

Van het inkomen der Kroon.

WETSONTWERP IV.

Art. 18.

Daar onze medeleden niet goedvonden, zich over artt. 29, 35

[1]) De artikelen van het Voorstel zijn nu in deze Memorie verder weder, voor zoover den tekst betreft, aldus aangegeven: *Art.*

en 36 der Grondwet uit te laten, is het doel, waarmede wij de cijfers open lieten, gemist. Het doel was, zoo geene verandering wierd begeerd, deze sommen na onderzoek met het zegel der Vertegenwoordiging op nieuw te zien bekrachtigen. Wij trekken dus *Artt.* 22 en 23 van het voorstel in; doch ten aanzien van art. 29 der Grondwet hebben wij de eer voor te stellen, dat bij de Grondwet worde verzekerd hetgeen ten jare 1840 in de Afdeelingen der Tweede Kamer algemeen werd verlangd. Men zie de Handelingen, bij Belinfante uitgegeven, I bl. 40, 66, 82, 108, 133 sq., 162 sq., 171, 182, 191 sq., 200 sq., 247, 256, 260, 264 sq., 269 sq., 342. Het koninklijk inkomen, uit de schatkist te betalen, zal dan steeds blijven wat nu daarvoor op de Begrooting wordt uitgetrokken, één millioen, en alle twijfel over het gevolg der in 1822 afgestane domeinen ophouden.

Art. 19.

Hetgeen de Grondwet zegt van de Landsgebouwen, ten gebruike des Konings te bestemmen, zal toch wel ten aanzien der gronden, bij die gebouwen, van zelf gelden. De aanmerking zou ook op *zomer-* en *winterverblijven*, waaronder men zich toch geene verblijven in de open lucht zal voorstellen, kunnen worden gemaakt.

Het voorstel bedoelt, dat de kosten van gewoon onderhoud worden gedragen uit het inkomen des Konings. Kan dit, bij aanneming der voorgestelde verandering, twijfelachtig zijn? Het komt ons niet zoo voor. Intusschen schaadt het niet, den twijfel geheel weg te nemen door de bijvoeging: „In het gewoon onderhoud wordt uit het inkomen der Kroon voorzien."

Dat in de gevallen, beschreven bij art. 841 Burgerlijk Wetboek, eene buitengewone hulp op de Begrooting worde gebragt, hetgeen nu *niet* kan geschieden, achten wij alleszins billijk.

Art. 20.

Onzes inziens wint de waardigheid van het Koninklijke Huis bij het niet dragen in de lasten van den Staat in geenen deele.

Art. 21.

Art. 33 is zoo onbepaald, dat men niet weet wat men er aan heeft. Een voorschrift, 't welk misschien enkel wil zeggen, dat de Koning zijne hofhouding inrigt of over zijn inkomen beschikt naar goedvinden, is zóó onbeduidend en onnoodig, of in de Grondwet zoo weinig gepast, dat men naar eene andere beteekenis gaat zoeken. Aldus zou men welligt meenen in het artikel de toekenning te ontdekken eener bijzondere regtsmagt over het Koninklijke Huis, zooals er in onderscheidene duitsche Landen bestaat. Aan dergelijk vermoeden schijnt het raadzaam elk handvat af te breken.

III. AFDEELING.

Van de voogdij des Konings.

WETSONTWERP V.

Art. 24.

Art. 39 der Grondwet zegt niet, dat slechts de Koning het voorstel kan doen. In zoo verre werd derhalve het artikel door ons gelaten wat het is. Ons voorstel drukt alleen den vorm uit van de voorziening, door den Koning en de Staten-Generaal gezamenlijk te doen. Het beantwoordt de vraag, wat vooraf moet gaan, eer het tot een besluit in vereenigde zitting der beide Kamers kome. Het bestaande artikel laat dit geheel in het duister.

Ook de fransche vertaling der Grondwet van 1815 zoekt noch in „beraming der voogdij", noch in „schikking" méér dan benoe„ming. Zij zegt: „cette tutelle est déférée." Wij wilden de medewerking der Staten-Generaal hiertoe bepalen. Maar overeenkomstig met het geuite verlangen, dat de wet zich ook tot *regeling* der voogdij uitstrekke, hebben wij het voorstel gewijzigd.

Art. 25.

In art. 40 lezen wij niet: *schikking met overleg van de Staten-Generaal*, maar, *met overleg*, *zoo veel mogelijk*, *van eenige der naaste bloedverwanten*. Volgens art. 40 voorzien de Staten-Generaal *alléén*. Volgens het voorstel zal de voogdij worden opgedragen door hem, die het koninklijk gezag waarneemt, gezamenlijk met de Staten-Generaal, dat is, door de wet. In overeenstemming met artt. 42 en 48 der Grondwet. Waarom het koninklijk gezag in dit geval laten slapen?

Overleg zou wel eens kunnen worden opgevat als *toestemming*. En welke beteekenis heeft dan *zoo veel mogelijk*? Dat de Staten-Generaal zich naar het verlangen der bloedverwanten *zoo veel mogelijk* behooren te schikken?

Art. 26.

Hier zouden wij de „nieuwe orde" voor gemakkelijker durven houden. Een artikel dat van voogdij handelt, ontbreekt in de Afdeeling *Van de Voogdij*, en schuilt in de Afdeeling *Van het Regentschap*, waar men het tien keeren kan hebben gelezen, en voor den elfden keer niet zal zoeken. Het breekt daarenboven, waar het nu staat, den zamenhang. Het scheidt art. 47 van het artikel, waarop het onmiddellijk moest volgen, gelijk het in de Grondwet van 1814 onmiddellijk volgde, van art. 45. Doch men acht de bestaande orde verkieslijk, en misverstand kan er niet uit volgen. Wij trekken dus het voorstel in.

IV. AFDEELING.

Van het Regentschap.

WETSONTWERP VI.

Art. 27.

De eerste aanmerking is boven, op *Art.* 24, beantwoord.

Art. 42 der Grondwet spreekt zoo min, als art. 39, van eene voordragt des Konings; zoodat wij ook hier niet weglieten.

Zou men aan de Grondwet het regt kunnen betwisten, om hetgeen bij gemeen overleg des Konings en der Staten-Generaal werd vastgesteld, ook dan *wet* te noemen, wanneer de toestemming der Staten-Generaal, naar grondwettig voorschrift, is verklaard in vereenigde zitting der beide Kamers?

Artt. 28—30.

Het schijnt niet volkomen zeker, dat, naar de Grondwet, de Raad van State over de onbekwaamheid van den persoon des Konings *beslist*. *Wie* moet beslissen, dient toch wel boven twijfel te zijn. Dat echter, om den Koning buiten staat te verklaren tot uitoefening der regering, niets anders zou worden vereischt, dan een besluit van den Raad met de Hoofden der ministerieele departementen, en dat de Staten-Generaal zich aan dit besluit onvoorwaardelijk zouden moeten onderwerpen, om, op een door hen niet onderzochten grond, een Regent te erkennen of te benoemen, is dit aannemelijk? Men kan ook van de bloedverwanten of van den arts van den onnoozele zeggen, dat zij „de meest bevoegde personen zijn om zijn toestand te beoordeelen." Mag daarom dit oordeel onbeziens de werking hebben, dat hij aanstonds onder curateele worde gesteld?

De vraag „op welke wijze de Koning de teugels der Regering zal kunnen hernemen", heeft geene bijzondere betrekking tot het voorstel, daar zij ten aanzien der tegenwoordige Grondwet evenzeer te pas komt. Ter voldoening echter aan die vraag, stellen wij voor, aan het slot der Afdeeling een artikel bij te voegen.

Art. 31.

De beteekenis, die men vindt in het zweren van trouw aan een minderjarigen of anderszins voor de regering onbekwamen Koning, komt, naar onze gedachte, in de bij het voorstel behouden woorden zuiverder uit.

Over 't algemeen bedoelden wij een juister en krachtiger formulier, dat bij zulk eene handeling niet juist en krachtig genoeg kan zijn. Doch daar de een aan deze vereischten beter voldaan acht door meer, de ander door weinig woorden, zouden wij het voorstel tot verandering van artt. 44 en 52 niet herhalen, gaarne zouden wij de punten van verschil, waar geene regten in het spel zijn, beperken, indien het niet tevens om den eed des Konings te doen, en niet zeer wenschelijk ware, dat de kritiek op de woorden van een zóó gewigtig formulier geen vat hoegenaamd hebbe.

Art. 33.

Het zou niet volstrekt noodig zijn, dit besluit in vereenigde zitting te nemen. Besluit in vereenigde zitting wordt door de Grondwet slechts geboden bij keuze van personen.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening*

Hoe, wanneer de Regent niet wordt benoemd, maar het, volgens art. 47, is van regtswege?

Bepaling bij *wet* wordt voorgesteld, niet enkel om geen twijfel over den vorm der bepaling te laten, maar om te doen blijken, dat zij niet door de Staten-Generaal alléén, dat zij niet dan met medewerking van het koninklijk gezag kan worden gemaakt. Wij willen geenszins een besluit der Staten-Generaal, in vereenigde zitting genomen, reeds *wet* hebben genoemd. Zie voor het overige boven op *Art.* 27.

V. Afdeeling.

Van de inhuldiging des Konings.

WETSONTWERP VII.

Art. 35.

De nuttelooze voorlezing der geheele Grondwet, waartegen men zich ook bij de herziening van 1840 in de Afdeelingen der Kamer reeds verklaarde, zal aan de stemming en den indruk, welke de plegtigheid behoort te geven, grootelijks schaden.

De koninklijke eed heeft zijne zenuwlooze en verzwakkende uitbreiding eerst in belgisch fransch ontvangen bij de herziening van 1815; hij was, in de Grondwet van 1814, kort en eenvoudig.

Art. 36.

Mag men iemand laten zweren wat inderdaad geen zin heeft?

Art. 37.

Behoeft het beginsel „der provinciale zelfstandigheid" zulk eene erkenning? Ontleent het wezenlijk kracht uit het overbrengen der bij art. 54 geboden schriftelijke verklaring? Kan men er niet uit afleiden, dat de huldiging, namens het Volk der Nederlanden, door de Staten-Generaal, niet volledig is, dat zij nog niet voor de Provinciale Staten geldt?

VI. Afdeeling.

Van de magt des Konings.

WETSONTWERP VIII.

Art. 38.

Wij kunnen zoo min aannemen, dat de Koning onschendbaar zou wezen, *dewijl* de Ministers verantwoordelijk zijn, als dat de Ministers verantwoordelijk zijn *om* den Koning onschendbaar te maken. Onschendbaarheid des Konings en ministerieele verantwoordelijkheid zijn, onzes inziens, twee zelfstandige stellingen. De Ministers behooren, gelijk ieder, verantwoordelijk te zijn voor hun doen en laten, al bestaat de Vorst of zijne onschendbaarheid niet.

Wanneer men de niet-verantwoordelijkheid des Konings weigert uit te drukken in de Grondwet, *omdat* zij ministerieele verantwoordelijkheid kent, dan stelt men de eerste afhankelijk van de laatste. Dan reikt de niet-verantwoordelijkheid des Konings slechts zoover als de verantwoordelijkheid der Ministers. Hoe dan bij handelingen of stukken, die men regtens aan geen Minister kan toeschrijven? Hoe, wanneer, gelijk bij ons, het grondwettelijk stelsel der ministerieele verantwoordelijkheid onvolkomen is, hetzij in aanleg, hetzij in werking? Hoe, wanneer dien ten gevolge, op een of ander punt van regering, geen verantwoordelijk Minister is te vinden? Moet niet, in weerwil hiervan, de regel, dat de Vorst boven verantwoording is, vaststaan?

Met welk oogmerk de onderscheiding tusschen de verantwoordelijkheid der Ministers voor de Strafwet, en hunne zoogenaamde moreele verantwoordelijkheid, tegen het voorstel wordt aangevoerd, blijft ons duister. „Laatstgemelde verantwoordelijkheid, als nood- „zakelijk gevolg van de onschendbaarheid des Konings, moest", zegt men, „daarvan niet afgescheiden worden, maar daarentegen „duidelijk onderscheiden van de verantwoordelijkheid voor de Straf- „wet." Wij vragen:

1⁰. Of men de laatstgenoemde onderscheiding verlangt in de Grondwet? Dan moet de Grondwet, die enkel van verantwoordelijkheid voor de Strafwet spreekt, worden veranderd. Ons voorstel daarentegen beperkt de ministerieele verantwoordelijkheid binnen die grenzen geenszins. Het vestigt die verantwoordelijkheid in den ruimsten omvang, zoodat geregtelijke vervolgbaarheid, in ons ontwerp, slechts als één van de menigvuldige uitwerkselen der ministerieele verantwoordelijkheid voorkomt. Ons voorstel voldoet dus, en niet de Grondwet, aan het uitgedrukte verlangen.

2⁰. Of men, die verantwoordelijkheid, welke in het Verslag „eene soort van moreele verantwoordelijkheid" heet, *een noodzakelijk gevolg* noemende *van de onschendbaarheid des Konings*, niet erkent, dat het beginsel, waarvan dat gevolg afhangt, eene plaats in de Grondwet verdient? De bedoelde „soort van moreele verantwoordelijkheid" is noch in onze Grondwet, noch in andere grondwetten, afzonderlijk beschreven. Wil men nu die verantwoordelijkheid, dan zal het wel noodig zijn, de grondstelling op te nemen, waaruit zij, volgens het Verslag, ontspruit.

Voor 't overige meenen wij de soorten, aan wier onderscheiding men zóóveel gewigt hecht, niet voor verschillende soorten van verantwoordelijkheid, maar voor verschillende werkingen éėner zelfde verantwoordelijkheid, die er nog andere heeft, te moeten houden; en kunnen wij vooral niet inzien, hoe die onderscheiding aan het bekrachtigen van de niet-verantwoordelijkheid des Konings bij de Grondwet in den weg sta.

Men acht „de uitdrukkelijke vermelding van het beginsel der „onschendbaarheid des Konings overbodig, als reeds opgesloten „liggende in den aard der constitutioneele monarchie." *Constitutioneele monarchie* is monarchie met eene Constitutie. Schijnt het veilig, de erkenning dier onschendbaarheid op een zóó algemeen en onbepaald begrip, dat oneindig veel verschil toelaat, te doen aankomen? De aard eener *constitutioneele monarchie* hangt van hare Constitutie af. Hoe, zoo uit het zwijgen der Constitutie het besluit wordt afgeleid, dat vorstelijke onschendbaarheid in den aard dier monarchie niet ligt?

Wat is er in de uitdrukking: *de persoon des Konings*, „dubbelzinnig?" Het is de uitdrukking, in de grondwetten doorgaans aangenomen, uit besef der noodzakelijkheid, den persoon, boven verantwoording gesteld, te onderscheiden van de koninklijke regeermagt, die aan verantwoording onderworpen blijft.

WETSONTWERP IX.

Art. 39.

Het komt ons voor, dat, zoo de Minister, hoofd van het Departement van Algemeen Bestuur volgens de Grondwet, te regt wordt gezegd *het bestuur* der Buitenlandsche Zaken te hebben, het regt des Konings, als gevende de opperste bevelen, door *opperbestuur*, gelijk in artt. 59 en 60, eigenaardig wordt uitgedrukt.

Art. 40.

Indien men zich het maken van vrede, dat ook de Grondwet als een verdrag beschouwt, zonder overeenkomst kan voorstellen, ligt de bevoegdheid er toe in het regt om oorlog te voeren; vermits hij, die meester is de wapens op te nemen, ze evenzeer mag nederleggen.

Art. 41.

Is *wettelijke bepalingen*, als omvattende slechts de bepalingen, bij de wet reeds gemaakt, niet te eng? Tractaten kunnen bepalingen inhouden, die, zonder verandering te brengen in eenig bijzonder punt van bestaande wetgeving, vaststellen wat alleen de Wetgevende Magt bevoegd is vast te stellen. Vindt men dit welligt duidelijker in het gewijzigde ontwerp uitgedrukt?

Aan het slot is de verlangde bijvoeging ingelascht.

WETSONTWERP X.

Art. 43 in verband met art. 87.

Wij durven ons voorstel niet matigen tot de twee hier laatstelijk genoemde punten:

In de *eerste* plaats: omdat het ons onmogelijk toeschijnt, de ministerieele verantwoordelijkheid ten aanzien van het bestuur der Kolonien te verzekeren, zoolang alle regeling aldaar enkel van koninklijke besluiten zal afhangen. Verantwoordelijkheid rust op

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

vergelijking van een doen of niet-doen met een regel, welke door hem, dien men tot verantwoording roept, niet kan worden veranderd. Maar de Minister, op wiens voordragt de wetgevende koninklijke besluiten worden genomen of veranderd, zal daarmede zijn gedrag steeds kunnen wettigen. Welke wapenen men smede, de uitvoerder, die tevens wetgever is, blijft onaantastbaar. Hij dekt zich met het gezag zelf, over welks gebruik men rekenschap van hem zou willen vragen.

Ten *andere* dewijl wij ons van het onderwerpen der afgesloten rekeningen van ontvangst en uitgave aan de Staten-Generaal niets dan omslagtige teleurstelling beloven. Waartoe toch kan het onderzoek der rekening leiden, wanneer de begrooting, over welke de rekening loopt, buiten medewerking der Staten-Generaal is vastgesteld? Er zal eenig beeijferd papier meer bij hen inkomen, doch in regt en vermogen zullen zij niet rijker worden. Zullen zij de rekening goed- of afkeuren? Maar op welken grond? De rekening toont eenvoudig wat werd ontvangen en uitgegeven. Indien zij het gezag, dat die ontvangsten en uitgaven verordende, als van hen onafhankelijk, als oppermagtig, moeten eerbiedigen, wat beteekent het kennis nemen van de rekening? En indien zij de rekening wezenlijk kunnen en moeten beoordeelen, waarom niet de begrooting? Het onderwerpen der rekening aan de Staten-Generaal zal niets anders zijn dan uitbreiding der Commissie, thans jaarlijks tot inzage der koloniale rekeningen benoemd, over de gansche Vertegenwoordiging. Zij zal, indien zij vèr gaat, de rol van een adviseerend collegie spelen.

Art. 44.

Kan eene belofte van het Gouvernement, zelfs met een begin van uitvoering, een regel in de Grondwet overbodig maken?

Art. 45.

In de 2de alinea voor *kan*, overeenkomstig met de aanmerking, gesteld *mag*.

Art. 46.

Ten einde hier niet, nevens het min gewigtige, een meer gewigtig geval onaangeroerd blijve, en om art. 9 n°. 2 Burgerl. Wetb. op een behoorlijken grond te vestigen, stellen wij in de 3de alinea eene verbeterende bijvoeging voor.

WETSONTWERP XI.

Art. 47.

Tot ondersteuning van deze juister bepaling schijnt slechts noodig te herinneren, dat toen in 1840 drie Afdeelingen der Tweede Kamer hadden verlangd, hier te lezen: „gratie van straffen, bij regterlijk vonnis opgelegd„: de Kroon zoodanige „inkorting harer magt, in het schenken van abolitie en andere soort van gratie„, nadrukkelijk afwees. Zie de Handel. bij Belinfante uitgegeven, I. bl. 42, 43, 109, 137, coll. bladz. 67, 84, 227.

WETSONTWERP XII.

Art. 50.

In de Grondwet van 1814, art. 46, waaruit het artikel onzer Grondwet is voortgekomen, had het zonder twijfel den zin, het voorstellen van wetten, of de voordragt van formeele en uitgewerkte ontwerpen van wet, *la proposition de la loi*, uitsluitend toe te kennen aan den Vorst. De Staten-Generaal konden hem dan, ingevolge van art. 69, gelijk de fransche Kamers naar de Charte van 1814, art. 19, slechts verzoeken, dat het hem behaagde een voorstel, hetwelk hun noodig scheen, te doen. Het beginsel was: de wetgevende magt is bij den Souvereinen Vorst, die haar echter niet, dan met overleg van de Staten-Generaal, uitoefent. Dit beginsel verviel, zoodra men in de Grondwet van 1815 las: „De Wetgevende Magt wordt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.„ Maar wat den vorm betreft, bleef het niet te min, op grond van het onveranderde art. 70, thans 69, zeer betwistbaar, of het aan de Staten-Generaal wel vrijstond, volledige ontwerpen van wet voor te stellen. Men heeft hierop, gelijk op vele andere bepalingen der Grondwet, niet zeer naauwlettend toegezien. Het gebruik stoorde zich niet aan de bedenkingen, door letter en uitleg in den weg geplaatst. Maar is dit eene reden, om uit de oude orde te behouden wat, in zijnen eigenlijken zin, met de nieuwe niet overeenstemt?

In de behoefte aan waarborg, dat hetgeen door gezamenlijke aanneming van Koning en Staten-Generaal kracht van wet kreeg, binnen een bepaalden tijd worde afgekondigd, is de 1ste alinea van *Art.* 86 van het voorstel bestemd te voorzien.

Art. 51.

Men gelieve zich te herinneren, dat ontbinding van Koningswege in Engeland, van waar deze bevoegdheid naar het vaste land kwam, oorspronkelijk het *eenige* middel was om het personeel der Gemeenten te doen aftreden De tijd, waarvoor de leden van het Lagerhuis werden gekozen, was niet bepaald. De vergadering bleef zitten, tot dat de Koning ontbond. Sluiting en ontbinding waren woorden van dezelfde beteekenis. Toen later een vaste leeftijd, eerst van drie, vervolgens van zeven jaren, aan elk Parlement werd gesteld, bleef evenwel het koninklijk regt om tusschentijds te ontbinden, doch nu als *buitengewoon* regt, in stand. Aldus ging het in de nieuw gevormde Staten met eene Volksvertegenwoordiging over. Daar de grondwetten verordenden, dat het geheele eens verkozen personeel zou aanblijven gedurende een zeker getal van jaren, en bijzondere omstandigheden echter, in den loop dier jaren, vervroeging van het tijdstip der nieuwe verkiezingen raadzaam konden doen achten, werd het vermogen tot ontbinding, dat aan niemand, dan aan den Vorst kon worden opgedragen, aangenomen. Maar nu omgekeerd, *dewijl* wij voorstelden, den Koning met de magt tot ontbinding te bekleeden, de afschaffing voor te stellen der jaarlijksche vernieuwing van een derde, en aldus het goede dezer instelling op te offeren aan een *buitengewoon* regt, welks uitoefening het teeken is van eenen geenszins wenschelijken toestand, hiervoor zien wij niet de minste reden. Hoe zeldzamer het gebruik van de bevoegdheid tot ontbinding noodig worde geoordeeld, des te beter in 't belang van Land en Kroon. (Vergelijk blz. 500).

VII. AFDEELING.

Van den Raad van State en de ministerieele Departementen.

WETSONTWERP XIII.

Art. 52.

Het schijnt aan de opmerking te zijn ontgaan, dat wij art. 72, het eenige, hetwelk in de tegenwoordige Grondwet de taak van den Raad van State betreft, niet aanraakten. Men zou, had men hierop gelet, het voorstel niet hebben gegispt. Algemeene regels van zamenstelling droegen wij voor bij ons *Art.* 52.

Hoe kan *wettelijke* regeling van de bevoegdheid en werkzaamheden van den Raad schaden aan de ministerieele verantwoordelijkheid? Het zou in allen geval, zoo het gebeurde, de schuld van den wetgever, niet van de Grondwet, zijn.

De Koning moet steeds kunnen vertrouwen, dat het oordeel van den Raad met volkomen onafhankelijkheid zij uitgebragt. Doch de bijzondere betrekking, waarin de Prinsen van den bloede tot den Koning staan, bevordert, zoover de invloed hunner adviezen reikt, het vermoeden dier onafhankelijkheid niet. Bij een klein of matig getal van leden van den Raad zou de meerderheid ligt door de vorstelijke stemmen kunnen worden bepaald.

Daarenboven zou de wet, naar onzen wensch, gelijk wij de eer hadden in de Memorie van Toelichting te zeggen, den Raad niet enkel regelen als *adviseerend* collegie, maar hem belasten met onderscheidene andere verrigtingen, waarbij zitting of stem der Prinsen niet gepast zou worden geoordeeld.

WETSONTWERP XIV.

Art. 54.

Er wordt geene aanmerking gemaakt, dan op de 3de alinea van het voorgestelde artikel; een bezwaar, dat ons schijnt de Grondwet, niet het voorstel, te drukken. Het komt ons voor, dat uit de 3de alinea, in verband met de 2de, ontegenzeggelijk en klaar volgt, hetgeen men wenscht verzekerd te zien, dat *alle* koninklijke besluiten en beschikkingen de mede-onderteekening moeten dragen van een Minister, ja dat zij zonder zoodanige mede-onderteekening niet uitvoerlijk zijn. Uit dat verband niet te willen opmaken, dat met de uitvoering van elk besluit en elke beschikking des Konings een Minister moet zijn belast, zou geene gelukkige uitvlugt zijn. Mogt het anderen niet zóó blijkbaar schijnen, men behoefde slechts

aan het slot van het artikel bij te voegen: Geen besluit en geene beschikking des Konings is, zonder zoodanige mede-onderteekening, van kracht.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de Staten-Generaal.

I. AFDEELING.

Van de zamenstelling der Staten-Generaal.

WETSONTWERP XV.

Art. 56.

Men keurt regtstreeksche verkiezing af:

1°. „uit hoofde van de bezwaren, welke de ondervinding, zoo „hier te lande als elders, tegen het stelsel heeft doen kennen.” Maar men wijst de bezwaren, waarop men doelt, niet aan.

2°. „omdat men die instelling niet geschikt acht voor den „nederlandschen landaard;” en

3°. „ook weinig strookende met de gewoonten en zeden van „het nederlandsche volk.”

Twee punten, waarop wij het antwoord moeten schuldig blijven. Eene redekaveling toch met hem, die regtstreeksche verkiezingen voor anti-nederlandsch houdt, zou moeten loopen over het nederlandsche karakter en de nederlandsche volkszeden en gewoonten; eene beschouwing, zoo afhankelijk van bijzondere voorstellingen, dat men geen einde, en gewis geene uitkomst zou vinden. Wij mogen slechts vragen, of men met den nederlandschen volksaard onbestaanbaar keurt regtstreeksche verkiezing in 't algemeen, dan enkel regtstreeksche verkiezing van leden der Staten-Generaal?

In het eerste geval zou de natuurlijkste en eenvoudigste vorm vreemd zijn aan de Nederlandsche nationaliteit. De natuurlijkste en eenvoudigste vorm toch is het buiten tegenspraak, dat de stemgeregtigde den vertegenwoordiger zelf kieze. Men kan met meer grond twijfelen aan de bekwaamheid van den Nederlander om te stemmen, dan beweren, dat hij, bekwaam om te stemmen, het slechts zij om door een ander te laten kiezen.

In het tweede geval, zoo het tegen den nederlandschen aard niet volstrekt aandruischt, de plaatselijke b. v. of provinciale vertegenwoordiging regtstreeks te kiezen, ontstaat de vraag, waarom juist de leden der Algemeene Vertegenwoordiging door den Nederlander niet, zonder verzaking zijner nationale eigenschap, regtstreeks kunnen worden gekozen?

Regtstreeksche verkiezing in dezer bepaalder beteekenis, is Staatsburgerlijk deelgenootschap aan het beleid der Landszaak. Dat zulk eene deelneming, zoolang zij niet werd geoefend, heete „weinig „te strooken met de gewoonten en zeden van het Nederlandsche „volk,” dit is begrijpelijk. Maar „strijdig met den *landaard*”? Zijn wij, boven andere volken, zóó misdeeld? Missen wij het hoofd, of het karakter van den Staatsburger, of welligt beide? Onze aloude, hoog geprezen vrijheids- en vaderlandsliefde zou dan waarlijk op een onvruchtbaren akker zijn gevallen.

Invoering van een nieuw kiesstelsel is, lezen wij, onnoodig; want het tegenwoordig stelsel heeft niet slecht gewerkt. Deze werking wordt bewezen door de verdiensten der Tweede Kamer.

Wanneer leden der Kamer eene lofrede op haar houden, sluiten zij aan elk den mond. Maar wordt de gepastheid der kiesinrigting, waaronder zij zijn gekozen, aldus betoogd? In 1815, gelijk in 1814, werden de leden der Tweede Kamer benoemd door den Koning. Wij weten niet, of zij bijzonder tevreden waren over hun werk. Doch zoo zij het waren, en, hierop wijzende, met zelfgevoel betreurden, dat de eerstvolgende keuze niet door den Koning, maar door Provinciale Staten zou moeten geschieden, (en vroegen) of dan zulke kiezers beter, dan de Koning, zouden hebben gekozen, wat had men hun geantwoord?

Hetzelfde antwoord komt hier te stade. Niemand verbeeldt zich, dat de burgerij, regtstreeks kiezende, louter groote en deugdzame mannen zal benoemen. Doch de vraag is, of eene *Volksvertegenwoordiging* kracht genoeg uit eene keus van Provinciale Staten ontleent? Of zij niet, om aan haar wezen te beantwoorden, in nauwer verband met het lichaam des Volks behoort te worden gebragt? Of het wijs en regtvaardig is, den drang naar algemeener staatsburgerlijke bevoegdheid, die in onzen tijd ligt, langer te weerstaan?

De dagen zijn voorbij, waarin men liet regeren, zonder er zich aan te bekreunen wie het deed, of welk regt hij er toe had. Het is, om voor een volksvertegenwoordiger in den hedendaagschen zin, in den zin der Grondwet, te worden gehouden, niet genoeg meer de belangen des Volks te behartigen. Het geloof aan politische instellingen is ook iets waard. Waartoe, zoo niemand gelooft dat het Volk wordt vertegenwoordigd, Volksvertegenwoordiging op het papier? Wanneer het niet meer mogelijk is, het mederegeren der verstandige ingezetenen bij de algemeene aangelegenheden te onderdrukken, herschept de wetgever, die hun geregelden invloed schenkt, tegenstand in bondgenootschap. Regtstreeksche verkiezing is, al mogt hare theorie niet de beste zijn, onvermijdelijk geworden. Men drale, men *moet* er iets later toch toe komen; de invoering ophouden is niets anders dan de overwinnende magt van het nieuwe stelsel verhoogen in dezelfde reden, als die van tempering afneemt. En is zij noodig, wordt zij geëischt *tegen* de Overheid? Dit ware eene groote, heillooze dwaling. Het oogmerk is, dat de gansche Staat, dat de Overheid in het bijzonder, uit vrije medewerking der burgerij die nieuwe kracht putte, welke in onzen tijd iedere Staat en elke Overheid, de onze bovenal, behoeft.

Dat de aannemelijkheid van het beginsel van regtstreeksche verkiezing kunne afhangen van de uitdrukking van het cijfer der gevorderde belastingpligtigheid, zouden wij dan alleen inzien, wanneer een van beide wierd voorgesteld: *of* geen regtstreeksche verkiezing, *of* regtstreeksche verkiezing met den uitgedrukten census. Maar al hadden wij het maximum en minimum van den census ingevuld, wat belette, zich voor regtstreeksche keus, doch met ander maximum en minimum, te verklaren? Inderdaad is het voorstellen van een bepaald cijfer nutteloos, zoolang de aannemelijkheid van het beginsel niet is onderzocht of gebleken. Den census niet uit te drukken, dit was juist het middel, om de overweging zuiver en uitsluitend op het beginsel zelf te rigten.

Wij verzoeken ook op te merken, dat wij voorstelden, de bepaling van het cijfer te laten aan den gewonen wetgever, die slechts binnen het maximum en minimum, door de Grondwet aangewezen, zou moeten blijven.

Wij doen thans, na de voorloopige bedenkingen onzer medeleden te hebben vernomen, hetgeen wordt verlangd, zooveel dit niet eene uitgewerkte kieswet insluit, en stellen als maximum en minimum den census voor, *f* 20 tot *f* 225, die door het Gouvernement onlangs is voorgedragen als census der bevoegdheid om kiezer voor de Provinciale Staten te worden. Men mag onderstellen, dat 't geen men behoort te eischen in de kiezers voor de Staten-Generaal, binnen deze grenzen is begrepen.

Van gepromoveerden schijnt ons de census niet te mogen worden gevorderd, dewijl het vermoeden, bij anderen uit den census geput, voor hen pleit op een anderen grond. Hierin kan niet wel een privilegie worden gezien, dan zooverre het regt, aan den census verbonden, zelf „een privilegie” mag heeten. De vergelijking met de Ridderschap zal wel niet doorgaan, wanneer men gelieft te bedenken, dat de Ridderschap een collegie is, welks lid niet elk kan worden, gelijk elk doctor wordt, zoo hij wil en de noodige mate van kennis bezit.

Over de zoogenaamde periodieke aftreding zie op *Art.* 51.

Wij geven in bedenking, voor elke 45 000 één afgevaardigde te doen kiezen, hetgeen nagenoeg op het tegenwoordig aantal, bij eene bevolking van 3 000 000, op 65 uitkomt.

Art. 57.

Hetgeen wij in het Verslag vinden uitgedrukt, dat de Eerste Kamer aan haar doel niet beantwoordt, versterkt onze overtuiging. Wezenlijke verbetering wachten wij van het voorgestelde onder *Art.* 63, en bovenal van de openbaarheid der vergadering. Zie *Art.* 70. Het zou wel eens kunnen zijn, dat, onder deze twee voorwaarden, de Eerste Kamer een voortreffelijk lid der Landsvertegenwoordiging wierd, 't welk ook zij niet zouden willen missen, die thans de opheffing begeeren.

Grooter, dan de voorgestelde, vermeerdering schijnt niet aannemelijk; dewijl in vereenigde zitting der beide Kamers het door den Koning benoemde deel der Staten-Generaal alsdan te sterk ware.

Deze aanmerking wederlegt tevens de meening, als kon of moest zijn voorgesteld, den Koning het regt tot onbepaalde vermeerdering te geven. Hiertegen pleit daarenboven een nog sterker en algemeener grond. Koninklijke bevoegdheid tot onbepaalde vermeerdering, ten einde den geest der Kamer willekeurig te kunnen dwingen, of naar goedvinden „tot een bolwerk” te doen strekken van het stelsel der Kroon, is met het wezen der instelling, onafhankelijke Volksvertegenwoordiging, lijnregt strijdig. Waar die bevoegdheid ook, met *dat* doel, besta, rust zij, onzes inziens, op een wanbegrip. Gelijk

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

wij het voor eene dwaling houden, wanneer men de Eerste Kamer waant bijzonderlijk aangelegd „om een bolwerk te zijn van het Koninklijk Gezag". Alsof de Tweede Kamer, door den eed harer leden, niet evenzeer tot bescherming van het Koninklijk Gezag ware verbonden.

II. Afdeeling.

Van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

WETSONTWERP XVI.

Art. 58.

Men zit niet in de Staten-Generaal om de tolk te zijn der aangelegenheden zijner Provincie. Onze eed verbiedt het te regt. Om de belangen der Provincie ook bij de Staten-Generaal voor te staan, zijn de Provinciale Staten ingesteld. Vergelijk art. 149 der Grondwet. Zoo de Grondwet keuze buiten de Provincie verbiedt, „ten einde „de kennis der Provinciale aangelegenheden, bij de behartiging „der algemeene belangen niet ontbreke", schijnt hare bekommering te groot, en noodeloos te bevelen hetgeen men aan de kiezers in de Provincien gerust kan overlaten. Mogt zelfs de voorwaarde, bij de 1ste alinea van art. 83 gesteld, het eenig middel zijn om kennis der bijzondere Provincien aan de Staten-Generaal te verzekeren, wij zouden nog gelooven, dat dit belang de redenen, in de Memorie van Toelichting bijgebragt, op verre na niet opwoog.

De reden, om welke tot het kiesregt een bepaalde census wordt vereischt, zou voor de beperking der verkiesbaarheid door een bijzonderen, hoogeren census spreken, indien men mogt onderstellen, dat met een klimmenden belasting-aanslag ook de persoonlijke bekwaamheid klom.

Art. 59.

Het voorschrift, in de Grondwet geplaatst, belet de kieswet, een ander, min juist beginsel aan te nemen. Zij moet niet kunnen verordenen, b. v., dat de keuze van het kiesdistrict binnen de provincie, waarvan de gekozene ingezeten is, zal voorgaan, of dat het lot of eenige andere omstandigheid, buiten den vrijen wil van den gekozene, zal beslissen.

Voor *aanvaart* stellen wij liever *aanneemt.*

Art. 60.

Is het zoo onnoodig, te zeggen, dat de vertegenwoordiger geen anderen regel van zijn besluit kent, dan zijn eed en geweten? Het is kenmerkend voor deze publieke betrekking en toont hare onafhankelijkheid in het schoonste licht.

Duidelijker komt deze beteekenis uit door eene kleine wijziging van het artikel, die wij aan het oordeel der Kamer onderwerpen.

Art. 61.

Men heeft juist deze woorden, die ons toeschijnen in het voorgaande geheel te zijn vervat, zoo dikwerf ingeroepen, dat de weglating misschien als eene verzwakking van den eed zou worden beschouwd. Wij trekken daarom dit artikel van het voorstel in.

Art. 62.

Het bevreemdt ons, dat men, al vond men in het open cijfer reden om het bedrag der schadeloosstelling niet te onderzoeken, ook de overige veranderingen voorbijging.

Twee duizend gulden schijnt schadeloosstelling en niet meer.

III afdeeling.

Van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

WETSONTWERP XVII.

Art. 63.

Kleiner of grooter, blijft eene toelage, onzes inziens, aan de bedenking in de Memorie van Toelichting geopperd, steeds onderhevig.

Behoud, ter gunste der *tegenwoordige* leden, durven *wij* niet voorstellen. Juist omdat de toelage „op eene grondwettelijke bepaling is gegrond," moet zij met verandering dier bepaling vervallen.

Art. 64.

Men schijnt niet te hebben opgemerkt, dat, bij het wegvallen van het voorgaande artikel, de eerste verandering onvermijdelijk is.

IV. afdeeling.

Beschikkingen, aan beide Kamers gemeen.

WETSONTWERP XVIII.

Art. 66.

De andere gevallen, „in welke het oorbaar des lands aan het „geven van inlichtingen in den weg zoude kunnen staan", zagen wij gaarne aangewezen. Zoo „het regt der Tweede Kamer tot het „vragen van inlichtingen, reeds in de ministerieele verantwoordelijkheid opgesloten ligt", dienen de uitzonderingen met zorg te worden vermeld; of men stelt zich aan willekeurige weigering der Ministers bloot. Zoo het in de bijzondere gevallen telkens van het oordeel der Kroon afhangt, of de gevraagde inlichtingen zullen worden verstrekt, wat beteekent het aangenomen „regt der Tweede Kamer"?

WETSONTWERP XIX.

Art. 67.

De aanmerking ten aanzien der *Ministers*, komt eenvoudig hierop neder, dat men de uitsluiting, tot welker ondersteuning wij ons beroepen op de toelichtende Memorie, niet verkiest.

De reden, in het Verslag, iets lager, voor uitsluiting der rekenpligtige ambtenaren aangevoerd, geldt in veel uitgestrekter omvang bij *krijgslieden in werkelijke dienst.* Wil men geen „onaangenaam gevoel" wekken, dan zal men geene onvereenigbaarheid behooren aan te nemen. Wij stellen ook geenszins volstrekte onvereenigbaarheid voor, noch wenschen wij, het licht „van ervaren en kundige „hoofd-officieren" buiten de Vergadering te sluiten. Integendeel schijnt ons de tegenwoordige uitsluiting te ver te gaan. Nu zijn officieren beneden den rang van hoofdofficier, geheel niet verkiesbaar. Naar ons voorstel kan elk krijgsman worden gekozen; doch zal hij, om zitting te kunnen nemen, non-activiteit of pensioen moeten hebben gevraagd en erlangd.

Onder *geestelijken* zouden wij verstaan hen, wier beroep, na voorbereiding door theologische studien, een kerkelijk leerambt is, of die tot geestelijken zijn gewijd.

In de ondergeschiktheid der Landscomptabelen aan de hoogere administratie zien wij geen beletsel van de vervulling der pligten des Vertegenwoordigers. Die ondergeschiktheid is niet willekeurig, maar door vaste regels bepaald. Wat strijdt in deze regels met de vrijheid, welke een lid der Staten-Generaal behoort te hebben?

Art. 68.

Welk „verband" is er tusschen het 1ste der hier voorgedragene artikelen en de bedenkingen, voorgedragen op *Art.* 58?

Moet men, om den bij het 2de artikel gevraagden waarborg te vestigen, de „ondervinding", het feit eener belemmering van spreken, afwachten?

Art. 69.

Het volgt, dunkt ons, van zelf, dat de Kamer, die een harer leden niet tot haren griffier mag benoemen, hem, wanneer hij tot lid der Kamer wierd benoemd en de benoeming aannam, als griffier zal ontslaan. De Kamer, welke de werkzaamheid van griffier op een harer leden legde, zou dezen beletten, de taak van afgevaardigde naar eisch te volbrengen, en tevens behoorlijke waarneming van het griffierschap slecht verzekeren. Intusschen belet niets, het voorstel in den beter geoordeelden zin te wijzigen.

WETSONTWERP XX.

Art. 70.

Openbare vergadering der Eerste Kamer is niet regtstreeks ver-

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

boden. Doch bij het zwijgen der Grondwet over openbaarheid zoowel van de vereenigde zittingen, als van die der Eerste Kamer in het bijzonder, zou het gebod der 1ste zinsnede van art. 109 der Grondwet als eene uitzondering kunnen worden beschouwd. Ook dewijl men kon vragen, of, zoo de Eerste Kamer besloot hare deuren te openen, de volgende inhoud van art. 109 op de Eerste Kamer van zelf toepasselijk mogt worden geacht?

Het voorgestelde bij de 3de alinea is niet eene „uitlegging”, maar eene verandering van hetgeen wij in de Grondwet lezen.

De verbindende kracht van den uitleg, dien een Reglement van Orde aan de Grondwet gaf, zou meer dan betwistbaar zijn.

WETSONTWERP XXI.

Art. 73.

Het Reglement van Orde, waarop men zich tot uitleg der Grondwet zoo even beriep, zoowel het tegenwoordige (art. 18 vergel. art. 2), als dat van 1815 (art. 2), beslist tegen de gemaakte aanmerking. Het beslist, dat de Vergadering, tenzij meer dan de helft der leden tegenwoordig zij, zelfs niet kunne worden geopend. Zóóver wenschten wij niet te gaan. Doch een onbepaald klein getal te laten raadplegen, en de tegenwoordigheid der volstrekte meerderheid eerst bij eene stemming te eischen, dit schijnt ons noch met de waardigheid der Kamer overeenkomstig, noch aan de eenheid der raadpleging bevorderlijk. De innige zamenhang tusschen raadpleging en besluit zal aldus worden verbroken of miskend. Betaamt het, dat de meerderheid kunne komen beslissen, zonder de raadpleging te hebben bijgewoond? De voorbeelden van eenige andere landen zijn voor de deugdelijkheid te minder borg, daar op zeer talrijke vertegenwoordigende vergaderingen het nadeel minder, dan bij ons, zal drukken.

Art. 74.

De bedenking, die men tegen de 1ste alinea oppert, slaat alleen op stemming ter benoeming van personen. Is het „rationeel”, dat hierbij een andere regel, dan bij andere besluiten, worde gevolgd? Het doel mag toch niet zijn, op welke wijze dan ook van de zaak af, het moet zijn tot een besluit te komen, dat te regt als besluit der Vergadering worde geëerbiedigd. Het „illusoir maken der stemmingen” vreezen wij veel minder, dan den onredelijken dwang, aan den stemmende opgelegd, om tusschen twee voorgestelde, zijns inziens ongeschikte, personen te kiezen. Het is alsof men hem wilde noodzaken om op één van twee verwerpelijke voorstellen van wet of stelsels ja te zeggen. Het ware dan oneindig beter, bij keuze van personen het systeem van betrekkelijke meerderheid rondnit aan te nemen.

De laatste alinea noemt het, in ons oog, ware beginsel, welks dadelijke werking, volgens de 2de alinea, wordt geschorst bij eene niet voltallige vergadering, om aan het toeval des te minder ruimte te laten.

WETSONTWERP XXII.

Art. 75.

Het komt ons niet twijfelachtig voor, dat de Commissie, met het overbrengen van een koninklijk voorstel belast, naar de meening der Grondwet hetzelfde behoort te doen, wat bij de schriftelijke boodschap moet geschieden.

Art. 76.

Mogen veranderingen, welke het Gouvernement ten gevolge der gevoelens, bij de sectiegesprekken voorloopig opgeworpen, des verkiezende in de voorstellen van wet maakt, met amendementen der Kamer worden gelijk gesteld?

V. AFDEELING.

Van de Wetgevende Magt.

Art. 77.

Het hoog gewigt van formulieren van toezending of kennisgeving, zoo onveranderlijk als de Grondwet, kunnen wij niet bevroeden.

De formulieren, volgens art. 85 door den Koning te gebruiken, zijn van eene andere natuur en kracht. Het eerste maakt het voorstel tot eene wet. Het voorschrift van dit formulier eischt, dat het ander, dat van weigering, insgelijks zij bepaald. Het voorschrift van beide te zamen verzekert, dat de Koning *of* aanneme *of* verwerpe, zonder eenigen twijfel te laten over zijn besluit. Gelijk b. v. plaats zou hebben, wanneer hij, in een anderen dan den grondwettigen zin, mogt verklaren, dat hij het voorstel in overweging hield.

Art. 78.

De Eerste Kamer, het regt missende om voorstellen van wet te doen, mist de bron van het regt van amendement. Bezat de Eerste Kamer het regt van voorstellen en amendement, waarom de voorstellen des Konings niet, naar goedvinden, het eerst aan die Kamer gezonden? De Eerste Kamer is niet een uit eigen beweging handelend, zij is slechts een onderzoekend en oordeelend lid der Wetgevende Magt. Tot volle gelijkstelling van de beide deelen der Volksvertegenwoordiging zou noodig zijn, dat grond en zamenstelling der Eerste Kamer eene geheele verandering ondergingen. Amendementen der Eerste Kamer zouden ook het bieden en dingen, het bederf door wederzijdsche toegevendheid, en den omslag bij het maken van wetten in het oneindige vermeerderen.

WETSONTWERP XXIV.

Art. 86.

Men gelieve zich te herinneren, dat de beide hoofdbestanddeelen van het formulier van afkondiging in art. 72 der Grondwet en in dit artikel zijn vervat.

VI. AFDEELING.

Van de Begrooting der uitgaven van het Rijk.

WETSONTWERP XXVI.

Art. 88.

Inkomsten, volgens de aanmerking, voor *ontvangsten* gesteld.

Art. 91.

Het bezwaar tegen de weglating der laatste alinea van art. 125 is ons niet duidelijk. De alinea schijnt ons overtollig, dewijl ook zonder haar *die* overschrijving, welke zij verbiedt, niet kan plaats hebben. Overschrijving toch, in den zin hier gebezigd, is verandering der wet, die, ook na weglating der alinea, evenals nu, zal kunnen geschieden, met toestemming der Wetgevende Magt. Indien voor artikelen van een hoofdstuk bepaalde sommen bij de *wet* worden toegestaan, zal ook nu, zonder toestemming derzelfde Magt, geene overschrijving van het eene artikel op het andere geoorloofd zijn. Of kan de Grondwet het beginsel aannemen, dat van de wet door hen, voor wie zij is gemaakt, naar willekeur mag worden afgeweken? Waartoe bepaling bij de wet, zoo die buiten den wetgever kan worden veranderd? Ongelegenheid is slechts mogelijk, wanneer de wetgever, door eene te ver gaande splitsing, te zeer bindt.

Wij zien ook den zamenhang niet in tusschen het regt van amendement en de reden om bij de Grondwet eenige hoofdregels over de inrigting der Begrooting te geven. De reden blijft, het regt van amendement besta of besta niet, dezelfde. Zij is klaar. De Grondwet wil het zeer mogelijk verschil tusschen de onderscheidene takken der Wetgevende Magt, ten aanzien van den vorm van een zoo gewigtig, telkens wederkeerend onderwerp beperken, en althans die grondtrekken, wier voorschrift den gewonen wetgever niet hindert, maar op den goeden weg houdt, verbindend maken.

De verdeeling van het hoofdstuk Finantien in A en B bewijst, dunkt ons, juist de noodzaak der vrijheid, welke de 2de alinea van het voorgestelde artikel wil verzekeren. De vrijheid komt daar inzonderheid te stade, waar zeer onderscheidene takken van Bestuur onder één ministerieel departement zijn zamengevoegd.

Art. 92.

Eene uitgave doen, anders dan uit middelen, bij de wet aangewezen, dit is eene niet wettige beschikking. Bedriegt de Wetgevende Magt zich soms in de raming, het schijnt waarlijk geene reden om niet een beginsel te stellen, met welks verzaking, hetgeen bij elke Begrooting eene hoofdzorge moet zijn en het oordeel rigten, evenwigt tusschen uitgaven en inkomsten, aan toeval wordt prijs gegeven.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

WETSONTWERP XXVII.

Art. 93.

Wij wenschten te vernemen wat men in de redactie „onduidelijk” of ongenoegzaam vindt. Het voorgedragen opstel is veel te onbestemd, dan dat wij het durven overnemen. Het laat niet slechts den *vorm* der aan de Wetgevende Magt af te leggen verantwoording te eenen male onzeker, maar eischt ook bekrachtiging door de wet niet.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Staten der Provincien.

I AFDEELING.

Van de zamenstelling der Staten van de Provincien.

WETSONTWERP XXVIII.

Artt. 94 en 95.

Voor *keuze door Standen* zoekt men bescherming „bij historische „herinneringen en bij de omstandigheid, dat onze natie daaraan „gewoon is.” Eene instelling op historische *herinnering* te bouwen, het *est quia fuit*, de leus eener valsche *legitimiteit*, tot beginsel van wetgeving en staatswijsheid te nemen, kon weleens de bedriegelijkste en minst practische aller theorien zijn. Indien het „gewoon zijn”, of „een veeljarig bestaan”, eene reden is, heeft zij onnoemelijke kracht. Het is dan genoeg, dat iets oud zij geworden, om het niet te veranderen. Of kan men het *gewoon zijn* des volks aan keuze door Standen, beweren in den zin, dat zij, als nationale instelling, wortels hebbe geschoten, die haar leven en bloei waarborgen? Hiertoe ware noodig, dat onze Provinciale maatschappij wezenlijk op Standen, rustte. Is dit een feit? Bestaat het niet, van waar zou *gewoonte* komen? Bestond het, het zou onmiskenbaar zijn, en moest eene gansch andere, dan de tegenwoordige of onlangs voorgestelde, kiesorde in zijn gevolg hebben.

„Voor het behoud van het stelsel van *keuze door Standen* pleit „ook—het onbewezene der stelling, dat dit stelsel slecht zou gewerkt hebben.” Zoo men van de andere zijde eens vroeg: wat heeft keuze door Standen *goeds* gewerkt? Heeft zij iets anders uitgewerkt, dan dat collegien van Ridderschap en van Stedelijk Bestuur en eenige plattelandskiezers diegenen uit hun midden, wier beurt het scheen of die men er meest door verpligtte, afvaardigden om jaarlijks eenige dagen als Provinciale Staten te zitten? Maar heeft zij, bij kiezers of bij gekozenen, het besef van het gewigt der keuze gewekt? Heeft zij bij de ingezetenen over 't algemeen eenige waarde aan deze verkiezingen doen hechten, of het ligchaam, dus gekozen, als wezenlijke Vertegenwoordiging der Provincie doen aanmerken? Of zou men uit de geschiedenis van de verrigtingen der Provinciale Staten, gelijk in het Verslag, uit die van de Tweede Kamer, de voortreffelijkheid der wijze van verkiezing willen betoogen?

Men kon het in 1840 voor mogelijk houden, zoo men al de Standen in de Grondwet liet, doch hunne formatie en hun kiesregt geheel aan de *wet* onderwierp, eene met de eischen van den nieuwen Staat niet strijdige inrigting te verkrijgen. De hoofdzaak toch was, dat de *wet* meesteres wierd van de zamenstelling der Provinciale Vertegenwoordiging. Het algemeene voorschrift, dat hare leden zouden worden gekozen door de drie Standen, opende zeer onderscheidene wegen, en was, zoodra men artt. 130 — 135 der Grondwet deed vervallen, voor velerlei uitwerking vatbaar. Alles kwam aan op het denkbeeld, dat de wetgever aan *Standen* hechtte, en op het gebruik, dat hij van de hem gelatene vrijheid maakte.

Intusschen kon men, bij nader onderzoek, niet loochenen, dat het begrip van Standen, streng genomen, de oprigting van een juist stelsel moest belemmeren. Zelfs de reglementen hadden reeds in 1814 en 1815 niet gewaagd, de eigenlijke beteekenis van Stand getrouw te blijven. Waartoe dan een onbepaald woord, welks ware zin verloren of niet te herstellen was, in de Grondwet behouden?

Aftreding na drie jaren schijnt ons noodig, ten einde tusschen de Kiesmagt en de Vertegenwoordiging die gestadige levendige gemeenschap te onderhouden, welke ijver, pligtgevoel, belangstelling en kracht steeds vernieuwt. Het hoofdkarakter der Provinciale Staten is eene vertegenwoordiging, belast, zoo als elders in het verslag wordt gezegd, *met de Provinciale wetgeving en Regering*. Het collegie is geenszins enkel of voornamelijk, zooals daarentegen hier in het Verslag wordt verzekerd, „bestemd om te *administreeren*.” De „administratie”, het dagelijks beleid, behoort niet dan aan weinige Gedeputeerden, over wier herkiezing men zich, wanneer zij blijkbaar de regte mannen voor die betrekking zijn, zonder reden, gelooven wij, zou bekommeren.

Art. 96.

De verlangde bepalingen te maken schijnt taak der gewone wetgeving, bij artt. 103 en 104 van het voorstel ingeroepen

Art. 97.

Als boven op *Art.* 31.

WETSONTWERP XXIX.

Art. 98.

In het artikel is slechts sprake van de *algemeene* vergadering der Staten.

De bepaling „dat de Staten ten minste *eens in het jaar* ver„gaderen”, is behouden. Wanneer de Grondwet zegt: „zoo dik„wijls in het jaar, als de wet zal bepalen”, zal één keer wel het *minste* getal zijn, dat de wet kan voorschrijven.

Art. 99.

Gelijk boven op *Art.* 60.

Art. 100.

Zie op *Art.* 74.

II. AFDEELING.

Van de magt der Staten-Provinciaal

Art. 101.

WETSONTWERP XXX.

Dat de „praktijk” geloofde, niet zoover of verder te moeten gaan, dan de Grondwet, welke de kosten van het bestuur der Provinciale Staten, zonder onderscheid of het Rijks- dan provinciaal bestuur zij, op de Staatsbegrooting wil gebragt zien, en geene begrooting van huishoudelijk provinciale uitgaven kent dan, ingevolge van art. 148, „voor het onderhoud en den aanleg van „provinciale werken”, dit is juist een bewijs voor de ongenoegzaamheid der Grondwet en voor de noodzakelijkheid harer verandering.

Welke” belemmering der Provinciale administratie” en welke „verlamming van de magt der Staten” vreest men uit de 3de alinea? Men zal toch wel toegeven, dat de Provinciale belastingen welke de werking van het algemeen belastingstelsel hinderen, noch nu noch immer mogen worden ingevoerd. En hiertegen strekt de 3de alinea, welke aan de Rijkswetgeving slechts een klein deel opdraagt van het toezigt, dat de Provinciale Staten over alle plaatselijke gemeenten volgens art. 154 en volgg. der Grondwet uitoefenen, tot waarborg.

Aan de vrees, dat de taak des wetgevers aldus te groot zal worden, hecht men denkelijk niet meer, zoodra men zich voor den geest brengt, dat b. v. in een Rijk, als Frankrijk, belastingen en leeningen van *plaatselijke gemeenten*, wier inkomen 100 000 francs te boven gaat, volgens de wetten van 15 Mei 1818 en van 18 Julij 1837 niet van kracht zijn, dan goedgekeurd bij eene wet.

Eindelijk gelieve men te letten op de hoofdbestemming der 3de alinea, aan de Provinciale Staten het regt tot voordragt van provinciale belastingen als gewone bevoegdheid te schenken. Eene bevoegdheid, die, *zoo* zij thans bestaat, enkel in één opzigt, bij uitzondering, tot onderhoud of aanleg van provinciale werken, volgens art. 148, is verleend. De 3de alinea dus, verre „de magt „der Staten te verlammen”, breidt hun regt grootelijks uit.

Art. 103.

Het beginsel der Grondwet is, dat de Provincie zooveel mogelijk, ook waar het uitvoering van Rijkswetten geldt, door personen harer eigen keuze, door hare Vertegenwoordiging, worde geregeerd. Dit

beginsel ligt zóó zeer in de rigting der hedendaagsche Staatsontwikkeling, het is aan innige verstandhouding tusschen wet en burger zóó gunstig, het tempert tevens zóó gelukkig de nadeelen eener in menige andere opzigten heilzame en noodige centralisatie, dat het, in ons oog, aankweeking, onder wél doordachte en ontvouwde regelen, alleszins verdient. Wordt hiertoe echter niet, volgens het voorstel, de Wetgevende Magt geroepen, „het zeer wijze denkbeeld," dat, volgens het Verslag, „aan het artikel ten grondslag ligt", zal, gelijk tot dus ver, *denkbeeld* blijven. Het is daarmede gelegen, als met een kiesstelsel en zoo vele andere regten, welke eene Grondwet aanlegt, maar die zonder regelende wet niet kunnen werken. Is het „een zeer wijs denkbeeld", juist de uitvoering der wetten opzigtelijk de bescherming der verschillende godsdienstige gezindheden, en andere in art. 143 genoemd, aan de Provinciale Staten te vertrouwen, de wet zal het doen.

Evenzeer schijnt onnoodig, hetgeen, schoon eigenlijk bij het volgende artikel behoorende, hier wordt verlangd: „het beginsel dat de algemeene vergadering der Provinciale Staten meer „uitsluitend zij belast met de Provinciale wetgeving, het collegie „van Gedeputeerde Staten met al wat de uitvoering betreft", duidelijker te omschrijven, dan in onze *Artt.* 104 en 110 geschiedt.

Art. 104.

Ook hier acht men „de zelfstandigheid der gewestelijke Besturen", beter verzekerd zonder, dan door de wet. Wij vragen, of niet de „ervaring" voldingend aantoonde, dat zich uit eene zoo algemeene stelling alléén, als die van den 1sten volzin van art. 144 der Grondwet, geen vaste regeerpractijk formeert? Of het niet is gebleken, dat deze, bij gebrek eener organieke wet, hoogst onvolledig, wankel en weifelachtig was? De Provinciale vergadering ontmoette op alle punten harer werkzaamheid het algemeene Gouvernement. Wie besliste bij twijfel of strijd? Men schijnt te denken, dat van den Rijkswetgever niets dan *beperking*, en wel onverstandige beperking, is te wachten. Maar de wetgever wordt geroepen om het beschermend, ondersteunend, rigtend gezag voor de provinciale vrijheid te zijn. Men is, meenen wij, slechts vrij, wanneer men met juistheid weet wat men wil en wat men kan.

Hetgeen wij verlangen is niet „onnoodige inmenging des wetgevers in de „provinciale huishouding". Het is niet om de huishouding of regering eener bijzondere Provincie te doen. Het is te doen om de gemeene grondslagen der huishoudelijke regering *aller* Provincien. Wie zal b. v., om slechts éène uit zoo vele vragen aan te roeren, welke in art. 144 liggen, zeggen wat onder „alles wat „tot de gewone inwendige politie en oeconomie behoort" is vervat? Zullen de Staten van elke Provincie afzonderlijk dit naar willekeur nemen of uitleggen en uitvoeren? Of zal de Kroon het bepalen? Indien men moet erkennen, dat zoowel het een als het ander volstrekt onaannemelijk is, zal men, tenzij het onbestemde boven het bestemde, regeringloosheid boven regering, de voorkeur hebbe, de bevoegdheid van den Landswetgever blijkbaar achten? Zij schijnt ons zóó zeer van zelf te spreken, dat het overbodig zou zijn, hier en op vele andere plaatsen hare tusschenkomst te noemen, had men niet tot hiertoe de Grondwet van deze noodzakelijke hulp verstoken. Men behoeft slechts de geschiedenis van het geldersche polderreglement te herdenken, en men ziet aanstonds, hoeveel, zelfs in hetgeen enkel formeel is, de wetgever te ordenen zal vinden, om hetgeen in de Grondwet niets meer is dan een regtsbeginsel van autonomie, tot eene *magt* te maken.

In het Verslag ontmoeten wij geen twijfel over den omvang van het gezag, door de eerste woorden van ons artikel aan de wet toegekend. Het kon intusschen zijn, dat in het vervolg deze of gene, naijverig om op de Grondwet af te dingen, in die woorden enkel eene negatieve strekking met opzigt tot de bedoelde wet vond. Wij stellen dus voor te lezen: „volgens de bepalingen der wet."

Art. 105.

Heeft art. 145 grootendeels wel een juisten zin? Hoe kunnen de Provinciale Staten zorgen, dat *de doorvoer door eenige andere provincien geene belemmering onderga?* Op plaatselijke belastingen, waarin is voorzien bij de laatste alinea van art. 155, kan niet zijn gedoeld. De zorge, bij het artikel aan de Provinciale Staten opgedragen, behoort van regtswege aan het Rijksgezag. Provinciale belastingen, indien zij al volgens de Grondwet mogen worden opgelegd, kunnen niet anders worden uitgeschreven dan onder goedkenring des Konings. En wat beteekent het slot: „voor zoo verre „bij de algemeene wetten dienaangaande geene bijzondere voorzie-„ningen mogten zijn gemaakt"?

Art. 106.

Wij vragen, of niet de *stellige* aanwijzing, *zoo het een geschil van bestuur is*, verkieslijk zij boven de *ontkennende* uitzondering, hier in het Verslag voorgesteld?

Art. 107.

Is het niet mogelijk, dat de wet bepale, op welke besluiten, hetzij der algemeene vergadering van Provinciale Staten, hetzij der Gedeputeerden, de koninklijke magt van schorsing of vernietiging toepasselijk zij? Of evenzeer op verordeningen, die volgens den 2den volzin van art. 144 door den Koning reeds werden goedgekeurd, als op andere? Of ook op uitspraken in zaken van kiesregt, algemeene belasting, militie, schutterij, wier beslissing aan de Staten door de wet is of kan zijn opgedragen? Wanneer komt schorsing, wanneer vernietiging te pas? En welke zijn de gevolgen eener schorsing of vernietiging? Schorsing en vernietiging zijn enkel negatief. Wie herstelt, handelt of beslist nu, zoo de zaak, na schorsing of vernietiging, niet kan blijven liggen? Kan, moet dit alles niet door de wet worden geregeld?

Geeft, zonder zoodanige wet, de ministerieele verantwoordelijkheid genoegzamen waarborg? Op welken regel wil men zich dan tegen den Minister beroepen?

Art. 108.

Art. 148 is in de Grondwet van 1815 gebragt, uitsluitend met het doel om vrijheid te geven, dat ten behoeve van provinciale waterwerken, bruggen of wegen, eene provinciale kas kon worden opgerigt. Deze vrijheid is slechts een deel der veel grootere vrijheid, naar ons *Art.* 101 toe te kennen, en behoeft dus niet afzonderlijk te worden verleend.

Zoo de Provinciale Staten in art. 144 der Grondwet geen genoegzamen „spoorslag" vinden, „om voor de materieele belangen der provincie te waken," wat kan men van art. 148 hopen?

Het gezigtspunt van den algemeenen wetgever bij het oordeel over provinciale belastingen (zie op *Art.* 101) is niet dat, waarop een oordeel „over de daarstelling van de hier genoemde werken" moet zijn gerigt. Hij heeft niet te doen met de provinciale werken, maar, ingeval te dien behoeve eene provinciale belasting wierd voorgesteld, met de betrekking tusschen haar en de algemeene belastingen.

De regeling der dijk- en polderbesturen door de wet, waarvan in het IXde Hoofdstuk wordt gehandeld, heeft met het wegvallen van art 148 niets gemeen.

Art. 109.

Wanneer de Grondwet, naar ons voorstel, aan de wet laat 't geen in art. 150 aan provinciale reglementen is opgedragen, moet het artikel vervallen, en zou het niet genoeg zijn die reglementen te veranderen.

III. AFDEELING.

Van de Plaatselijke Besturen.

WETSONTWERP XXXI.

Art. 111.

Men vreest willekeur van de wet, bestemd om tegen willekeur te dekken Wie kan zich grooter willekeur voorstellen dan die, waaruit de tegenwoordige inrigting, bij het éene reglement *op de Besturen ten platten lande*, is ontsproten? Loopt, niet 's Konings Gouvernement, dat tot hiertoe alles alléén deed, maar slechts de Wetgevende Magt gevaar, willekeurig met de plaatselijke gemeenten om te gaan?

Art. 112.

De gemaakte aanmerkingen schijnen ons voorstel te regtvaardigen.

Art. 113.

„Over het algemeen heeft men de strekking van het bestaande „artikel beter gevonden, dan die van het voorgestelde." Men zegt niet, waarin?

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Het bestaande artikel spreekt enkel van begrootingen, en gebiedt, dat de Plaatselijke Besturen „zich gedragen naar hetgeen dienaan-„gaande door gemelde Staten noodig geoordeeld wordt.” Wordt *dit* juist, bevattelijk, aan de zelfstandigheid der Gemeentebesturen gunstig, en beter geoordeeld dan de voorgestelde onderwerping aan de goedkenring der Staten, welke den werkkring der Gemeentebesturen en der Staten naauwkeurig onderscheidt? Of is de meening, de Staten tot volstrekte meesters van de plaatselijke begrooting te verheffen, zoodat deze door hen, en niet door de Gemeentebesturen, wierd vastgesteld?

Het bestaande artikel zwijgt van de handelingen der Gemeente als burgerlijken persoon, beschikking over gemeente-eigendom of geregtigdheid, bezwaring er van of van gemeente-inkomsten, geldopneming of andere verbindtenissen, het voeren van regtsgedingen Het toezigt over dergelijke handelingen wordt, zonder dat de Grondwet eenig beginsel dienaangaande bevat, niet geregeld dan bij de reglementen of bij koninklijke besluiten. Is *dit* beter? Of is het beter, dat de Grondwet, wanneer zij voorschriften noodig oordeelt ten aanzien van begrooting en belasting, de andere niet min gewigtige handelingen ter zijde late?

Het was noodig, zooals wij de eer hadden in de toelichtende Memorie op *Artt.* 113—115 te zeggen, de perken der beschikking over gemeente-eigendom hier, evenzeer als de andere perken der bij ons *Art.* 112 in het algemeen toegekende vrijheid van regeling en bestuur van het gemeentelijk huishouden, in de Grondwet zelve te stellen. Geene magt toch zou hetgeen de Grondwet onbepaald verleende kunnen bepalen, of uitzonderen hetgeen de Grondwet niet uitzonderde.

Van beschikking over *provincialen eigendom* scheen het niet noodig boven afzonderlijk te spreken, dewijl *Art.* 104 in alles voorziet.

Art. 114.

De bepaling der 2de alinea kon in ons voorstel niet blijven hetgeen men leest aan het slot der 1ste alinea van art. 155. Wat daar staat, is, zoo verre ook de genoemde „ordonnantien en be-„palingen” algemeene verbindende kracht mogten hebben, te eenen maal overbodig. Doch hetgeen wij bedoelen, is, de Wetgevende Magt, en haar uitsluitend, tot het stellen van algemeene regels ten aanzien der plaatselijke belastingen te *verpligten.*

Art. 115.

Gelooft men, dat het beter is, dat de Koning alleen, dan dat de *wet* het opnemen en sluiten der plaatselijke rekeningen regele? Men zegt niet waarom.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de Justitie.

I. AFDEELING.

Algemeene beschikkingen.

WETSONTWERP XXXII.

Art. 117.

Dat de eisch, om in elk geval niet dan na verklaring van algemeen nut door de wet te onteigenen, „hoogst nadeelig zou zijn „voor het tot stand brengen van publieke werken,” wordt door het voorbeeld van het Land, dat meer publicke werken, dan eenig ander, volvoert, wederlegd. Ook meenen wij in de Memorie van Toelichting geen enkel woord te hebben gezegd van twijfel aan de uitvoerlijkheid van den voorgestelden vorm, die, onzes inziens, alleen de noodige waarborgen aanbiedt, en volgt uit hetzelfde beginsel, waaruit het voorschrift ontspringt, dat geene belasting ten behoeve des Lands kan worden geheven dan uit kracht eener wet.

Intusschen erkennen wij, dat uitzonderingen noodig kunnen zijn. Wij onderwerpen dus aan de Kamer een gewijzigd voorstel.

Voorafgaande schadeloosstelling is niet altijd mogelijk. Zij is het niet in de gevallen, bij art. 22 der wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19) aangewezen. Zij is dan niet mogelijk ten gevolge van nood of dwang, die eigenlijk buiten het begrip van *wettelijke* uitzondering zijn gelegen. Intusschen is het opnemen zelfs dezer uitzondering, om uitvlugten te keeren, niet onraadzaam geacht.

De beteekenis en het belang van den 1sten volzin van art. 162 „in verband tot de gebeurtenissen van 1814”, heeft men niet opgehelderd.

WETSONTWERP XXXIII.

Art. 119.

Artt. 124 en 128 van ons voorstel geven voorschriften ter instelling van bepaalde regterlijke collegien aan de wet, die voor het overige, volgens *Art.* 119, meesteres blijft van hetgeen zij wil instellen, al dan niet. De in *Artt.* 124 en 128 genoemde collegien zijn dus zoodanige en de eenige, welke, naar de uitdrukking van het artikel, welks verandering ons noodig schijnt, *ten gevolge* of op uitdrukkelijk gebod der Grondwet worden ingesteld. Is het daarom de Grondwet zelve, die instelt?

Art. 121.

Wij begrijpen niet, waarom, zoo al het politiek gezag somwijlen het eerst kennis draagt van „strafbare handelingen of woelingen”, deze kennis niet spoedig genoeg den regter kunne worden medegedeeld om het beoogde gevolg te hebben. Wij hebben geene waarborgen verlangd tegen eene instelling, welke, onzes inziens, geheel uit de Grondwet behoort te verdwijnen. Hoe breed men de waarborgen der Grondwet uitmete, zij strekken enkel tegen eene langere gevangenis, dan van drie dagen; zij beletten niet, dat een ingezeten gedurende drie dagen eene willekeurige gevangenis onderga.

Art. 122.

Is het geheim der brieven van dien aard, dat het onder bescherming der wet verdient en behoort te worden geplaatst? Of wordt het eerst dan of daardoor zoodanig regt, wanneer bepaalde gevallen van opening kunnen worden aangewezen? Heeft men met beschrijving van andere dergelijke algemeene regten in de Grondwet eerst op hunne schennis gewacht? Inderdaad, waarom niet eene stellige wetgeving gezet tegen de, elk Gouvernement van tijd tot tijd misleidende, schijnredenen van hetgeen de veiligheid of het heil van den Staat aanraadt? Eerst de wetgeving, die wij vragen, zal de zaak regtstreeks aan de ministerieele verantwoordelijkheid vastmaken.

Art. 123.

Zoo de Wetboeken beter zijn dan de Grondwet, zou men daarom de Grondwet niet moeten verbeteren?

II. AFDEELING.

Van den Hoogen Raad, de Hoven en Regtbanken.

WETSONTWERP XXXIV.

Art. 124.

Men oordeelt „dat tot de behoorlijke waarneming van de functien „aan het lidmaatschap van den Hoogen Raad verbonden, eene „grondige kennis van de onderscheidene provinciale belangen en „behoeften geenszins onverschillig kan zijn.” Wij erkennen, dit verband niet in te zien.

Zooveel mogelijk, zal, gelooven wij, en moet doorgaans belemmeren. Het vernaauwt den gezigtskring; het zal den blik het eerst rigten op de Provincie, die aan de beurt ligt. En wanneer het onregt jegens deze Provincie kan schijnen, haar voorbij te gaan? Zal men, al gelooft men het regt er toe te hebben, *willen* krenken?

Artt. 126, 127 en 128.

Onze redenen tegen de geschiktheid van den Hoogen Raad tot beregting van ministerieele misdrijven roert men niet aan. Wij hadden eene wederlegging te meer gewenscht, daar men in geen Land, en het minst bij ons, kan hopen, voor dat regterschap eene instelling te zullen ontdekken, die in alle deelen voldoe. Men moet zich vergenoegen met die, waaraan de minste bezwaren kleven.

„Men merkt op, dat het voorstel wel aan den Hoogen Raad de „judicature ontneemt, doch evenwel aan dien Raad den meesten „invloed bij de zamenstelling van het Hof wil toekennen.” Men zal, gelooven wij, gaarne toegeven, dat het geheel iets anders is, den Hoogen Raad, als collegie, met de regtspraak te belasten, dan

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

eenige leden van dit collegie in een ander Hof als regters te doen zitten.

Onpartijdigheid in tijden van partijschap bij eenig personeel of eenig collegie hoegenaamd volkomen te waarborgen, is onmogelijk. Mag onpartijdigheid vooral bij de leden van den Hoogen Raad worden vermoed, het komt aan ons ontwerp te stade, dat uit hen de meerderheid van het Hof zamenstelt.

Dat „de keuze der leden reeds den invloed dier partijschap onder- „vinde„, dit is niet onmogelijk te keeren door het stelsel van benoeming. Het zal van de wijze en het tijdstip der benoeming afhangen. Ons voorstel zegt niet, dat de regters voor elk geding afzonderlijk, of eerst wanneer de vervolging reeds aanhangig is, zullen worden benoemd.

„Eindelijk„ zegt men, „zou aan het personeel van een aldus „zamengesteld Hof de waarborg ontbreken, die gelegen is in de „onafzetbaarheid der leden van de Regterlijke Magt.„ Die waarborg zal, naar onze bedoeling, geenszins ontbreken. De leden zullen zoo min, als andere regters, binnen den tijd, waarvoor zij volgens de wet zijn aangesteld, kunnen worden afgezet of ontslagen. Daarenboven wie zijn het, die dit Regterschap bekleeden? Vijf leden van den Hoogen Raad, reeds als zoodanig onafzetbaar; twee der Eerste Kamer, leden der Vertegenwoordiging voor hun leven; en twee leden van den Raad van State, welke de wetgever natuurlijk zal nemen onder hen, die, reeds in hun collegie met regterlijke verrigtingen belast, er, volgens voorschrift der wet, regelende den Raad van State, gedurende hun leven zitten. Vergelijk de Memorie van Toelichting, op *Art.* 52.

Dat „het uiterlijk aanzien en de waardigheid„ der bij artt. 175 en 176 genoemde of bedoelde personen en ambtenaren „langer wordt bewaard en beschermd„, wanneer zij wegens gemeene misdrijven voor den Hoogen Raad, dan wanneer zij voor den gewonen regter te regt staan, kunnen wij niet inzien.

WETSONTWERP XXXV.

Art. 130.

Is er meer reden, om den Koning de ambtenaren van het Openbaar Ministerie, dan regters, eigendunkelijk te laten ontslaan?

WETSONTWERP XXXVI.

Art. 131.

Het wegvallen van artt. 186 en 187 der Grondwet verhindert, onzes inziens, niet, dat voor het krijgsvolk eene „bijzondere regtspleging en bijzondere vierscharen„ worden opgerigt. De wet zal hierin naar goedvinden beschikken.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de Godsdienst.

WETSONTWERP XXXVII.

Art. 132.

Waar enkel geloofseenheid, geen kerkgenootschap aanwezig is, wat beteekent daar *Godsdienstige gezindheden* anders, dan *Godsdienstige begrippen?* Hiermede nu heeft niet art. 189, maar het voorgaande artikel te doen.

„Men meende, dat de zaak der *bestaande* gezindheden nu een- „maal geregeld zijnde, men hierop niet moest terugkomen, en daar- „door misschien aanleiding tot nieuwe vorderingen geven.„ Wat wordt hiermede bedoeld? Wij stellen volstrekt niet voor „terug te komen„. Wij stellen voor, zooals in de Memorie van Toelichting werd aangemerkt, *bestaande* weg te nemen, omdat er valschelijk het gevolg uit is getrokken, alsof de Grondwet aanspraak op gelijkheid van bescherming slechts gaf aan de op den 24sten Augustus 1815 reeds gevestigde, niet aan later ontstaande kerkgenootschappen. Met deze zou dus naar willekeur mogen worden gehandeld. In éénen adem gelijkheid en ongelijkheid van bescherming. Art. 189 stelt, onzes inziens, één algemeen beginsel, welks werking van het jaar, waarin een kerkgenootschap zich vormde, onafhankelijk is.

Met „de bezoldiging van leeraren van nieuwe kerkgenootschappen„, heeft het artikel, zooveel wij zien, niets gemeen. Daarvan wordt in de 2de alinea van art. 192 der Grondwet gehandeld.

Art. 133.

Zoo „*toegelaten* een onaangenamen indruk zoude kunnen te weeg brengen„, waarom niet *belemmerd?*

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de Finantien.

WETSONTWERP XXXVIII.

Art. 136.

Beteekent het niet veel, dat niet-nakoming der verbindtenissen van den Staat jegens zijne schuldeischers schennis zal zijn der Grondwet, wat beteekent dan eenig, welk ook, grondwettelijk gebod?

De noodzakelijkheid der voorgestelde bepaling *wordt* uit hetgeen in de laatste tijden in Nederland is gebeurd, *alleszins* beweerd. Doch al deed men dit ten onregte, zou geene bepaling noodzakelijk zijn, dan waarvan de noodzaak in de laatste tijden ware gebleken?

WETSONTWERP XXXIX.

Art. 137.

Wat aanleiding hebbe gegeven tot het misverstand, alsof, volgens ons voorstel, de Rekenkamer, „in plaats van een onafhankelijk „ligchaam te zijn, daargesteld om onpartijdig deszelfs gevoelen te „zeggen, eene dienares der Regering zoude worden,„ kunnen wij niet nagaan. *Staven*, dat is, de bewijzen voor de cijfers van het verslag uit hare boeken leveren, ten einde de juistheid dier cijfers door de getuigenis der Rekenkamer blijke. Een voorschrift van dezelfde strekking, waarmede bij art. 126 der Grondwet het mededeelen der afgesloten rekening aan de Staten-Generaal wordt bevolen; maar krachtiger, gelooven wij, en doeltreffender. De afgesloten rekening, slaande op de Begrooting, en algemeen als deze, zou weleens in gebreke kunnen blijven over alle punten van een zoo *uitvoerig* verslag van het gebruik der middelen, als moet worden verlangd, licht te verspreiden. Volgens ons voorstel zal de wet, welke de vereischten en den vorm der *staving* moet regelen, de middelen, om aan de Staten-Generaal een volledig inzigt te geven, veel beter kunnen verzekeren, en krijgt zij aanleiding om tusschen de Vertegenwoordiging en de Rekenkamer regtstreeksche gemeenschap te stichten.

Onze medeleden zullen toch *staving* niet zoo hebben opgevat, alsof wij wilden, dat de Rekenkamer staafde waar geen grond is, tegen beter weten, en alzoo valsche getuigenis aflegde?

Al wat men meer over de verrigtingen der Rekenkamer in de Grondwet zou willen zeggen, schijnt ons uit den aard dier instelling te volgen, en alzoo te behooren aan de wet.

Welligt wordt de inlassching, reeds bij de toelichtende Memorie aangeroerd, in de laatste alinea als verbetering van het voorstel aangemerkt.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de Defensie.

WETSONTWERP XL.

Art. 138.

Wat mag worden verstaan onder „de hoofdtrekken van eene „verpligte wapening„, die alléén, naar het hier uitgedrukte gevoelen, „in de Grondwet bij eene herziening zouden behooren te worden „opgenomen„? Bevat ons voorstel meer dan *hoofdtrekken?* Althans zou ons, waar het den zwaarsten aller pligten geldt, welke de Staat op zijne burgers legt, nog korter zamentrekking hoogst bedenkelijk voorkomen.

Art. 139.

Wanneer wij in art. 202 der Grondwet lezen van *eene toereikende zee- en landmagt*, dan is het niet twijfelachtig, dat hiermede eene vaste, op zich zelve staande, van de militie onafhankelijke magt wordt bedoeld, „om te dienen in of buiten Europa„. Hebben wij zulk eene magt? Wij hebben die, onzes inziens, noch ter zee, noch te land. Het is niet gelukt, zulk eene magt op te rigten,

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

en vruchteloos, zich er mede te vleijen voor het vervolg. Hetgeen wij hebben bestaat in vrijwilligers en lotelingen. De militie, welke art. 204, buiten en *behalve* de vaste zee- en landmagt, wil, is in het stelsel der Grondwet niet meer dan een hulpleger van verdediging te land. Maar de militie, zamengesteld uit vrijwilligers en lotelingen, is het eigenlijke, eenige leger geworden, buiten hetwelk geene *toereikende*, afzonderlijk bruikbare, voltallige landmagt meer, zooveel wij weten, aanwezig of mogelijk is.

Deze orde van zaken stellen wij voor te wettigen, en daarom het verpligte ontslag na vijfjarige dienst niet over de vrijwilligers uit te strekken (*Art.* 142, 2de alinea), de bepaling van het deel, dat de Koning kan doen zamenblijven, over te laten aan de wet (*Art.* 143, 2de alinea), en art. 209 te doen vervallen (*Art.* 146).

De tweede aanmerking op *Art.* 139 begrijpen wij niet. Geldt zij, dan geldt zij tegen de Grondwet. Art. 201 noemt het dragen der wapenen — een der eerste pligten van *alle* ingezetenen van het Rijk. Wat heeft de afschaffing der vaste zee- en landmagt, aan te werven uit vrijwilligers, met dien pligt te doen? Er zal, zegt men, „niets meer dan militie en schutterij *tot een bepaald getal* „overblijven." Waar is door ons een *bepaald* getal voorgesteld? Naar ons voorstel, gelijk thans naar de Grondwet, zal het getal worden bepaald door de wet. Heeft men soms art. 212 voorbijgezien, en gemeend, dat de ingezetenen, alléén op grond van art. 201, buiten de wet zouden kunnen worden verpligt om de wapens te dragen?

Art. 141.

Dat bij een volk, groot geworden bij de vaart op zee, verpligte zeedienst onuitvoerlijker, dan die te land, zou zijn, schijnt ons niet aannemelijk. Verpligte zeedienst is eene nieuwigheid, tegen welke uit hetzelfde beginsel wordt opgezien, waaruit men verpligte landdienst, eer wij er aan gewoon waren, onmogelijk oordeelde.

De dwang zou, volgens ons voorstel, niet verder strekken, dan om het getal der vrijwilligers, zoo noodig, aan te vullen. Men beproeve alles wat vrijwilligers kan lokken. Blijft hun getal evenwel beneden de behoefte, dan moet men, dunkt ons, *of* het regt aan de wet ontzeggen om tot het dragen der wapens op het vasteland te nopen, *of* men moet haar hetzelfde regt ten aanzien der zeedienst toekennen.

De regeling eener gedwongen zeedienst heeft hare bijzondere moeijelijkheden, waaronder de ongelijkheid tusschen deze verpligting en die van de landdienst bovenaan staat. Doch mogen zij, wanneer de instelling eene voorwaarde is der handhaving van den Staat, afschrikken? Moeijelijkheden schijnen ook wel, eer men de proef nam om ze te overwinnen, grooter dan zij zijn.

Art. 142.

Waarom schijnt de bijvoeging: „en hun 24ste jaar nog niet „hebben volbragt", noodig?

Na weglating der woorden: *te land*, in de 2de alinea van art. 142, zal ook hij, die krachtens de wet ter zee dient, tot geen langere dan vijfjarige dienst kunnen worden verpligt. De wet kan die dienst en dat ontslag, onder toekenning van bepaalde voordeelen, zóó regelen, dat er de ongelijkheid tusschen zee- en landdienst door worde vergoed.

Art. 145.

Onze Kolonien zouden, gelijk tot hiertoe, door vrijwilligers worden verdedigd. Vindt men dat dit duidelijker uitkomt, zoo men leest: „De lotelingen bij de militie te land mogen niet, dan met hunne „toestemming, naar de Overzeesche bezittingen worden gezonden"?

Art. 146.

Zie op *Art.* 141 ten slotte.

Art. 148.

Wij vragen, waartoe het onderscheid van gemeenten naar de bevolking, van *schutterij* en *rustende schutterij* in de Grondwet? Waarom niet aan den wetgever vrije hand gelaten om de schutterij als één geheel, naar dezelfde beginselen, zonder andere onderscheiding van steden en land, of van gemeenten boven en beneden 2500 zielen, dan hij zelf noodig zal oordeelen, in te rigten? Art. 211 gebiedt, dat de schutterij, buiten de gemeenten van 2500 zielen en daar boven, *in tijd van vrede ruste.* Dit beteekent, bij tegenstelling der schutterijen in de grootere gemeenten *op te rigten tot behoud der inwendige rust*, kennelijk, dat zij geen dienst zal doen. Zij *dient* slechts *in geval van oorlog*; zij mag nog niet eens, zooals de overige schutterijen, *in tijden van gevaar* worden gebruikt. Over het geheele platte land dus, buiten de groote gemeenten, zal de schutterij worden ingesteld enkel op het papier. Doch wat zal eene schutterij, in tijd van vrede niet geformeerd, ongeoefend, aan geen dienst gewend, tot eene volstrekte rust veroordeeld, in tijd van oorlog vermogen? Men beroepe zich niet op de ondervinding van 1830 en volgende jaren, toen men geen eigenlijken oorlog had, maar toen in een zoogenaamden oorlogstoestand de vijand aan onze manschappen tijd liet, om zich te bekwamen.

Wij gelooven, dat de Grondwet den wetgever niet aldus mag binden, noch hem het middel, om het doel, dat zij zelve hem voor oogen stelt, te bereiken, mag onthouden.

Art. 149.

Zou het wel zoo zeker zijn, dat art. 212 het voorstel tot de genoemde wetgeving uitsluitend van den Koning verlangt?

Zoo ja, en zoo dit uitsluitend initiatief moet volgen uit 's Konings *verpligting*, om „voor de verdediging des Rijks zorg te dragen", op hoe vele andere punten van wetgeving moest dan niet het initiatief insgelijks alléén aan den Koning behooren! Zou men daartegen niet mogen overstellen den *pligt* van de leden der Vertegenwoordiging, „om het *algemeen* belang met al hun vermogen te bevorderen"?

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van den Waterstaat.

WETSONTWERP XLI.

Artt. 150 en 151.

Het geopperde bezwaar rust op eene misvatting ten aanzien van het voorstel. Men heeft gemeend, dat wij voorstelden, alle dijken polderregten, alle provinciale reglementen, alle algemeene verordeningen, oud en nieuw, af te breken, om ze door eene wet te vervangen, welke van de zwaarste zeeweringen en groote Rijkswegen of vaarten af tot in het kleinste waterschap, tot aan de geringste kade of brug toe, alléén en uitsluitend heerschte. Ons ontwerp beoogt noch zulk eene omwenteling, noch eene wetgeving, welke den aard en de grenzen van de algemeene Wetgevende Magt evenzeer miskende, als de Grondwet, in dit hoofdstuk, de hare miskent. Het wil eenvoudig, dat de regels, die nu in de Grondwet staan, zooveel zij juist zijn, om de aangestipte redenen worden verplaatst in de wet. Het wil orde, dat is, dat ieder in zijn kring blijve en vrij werke. De wet dient zoo min provinciale en andere bijzondere regeling, als de Grondwet de wet, te vervangen. Het wil „ontwikkeling", die thans, dewijl de Grondwet, bij eene van de grofste harer vergissingen, op het gebied der wet trad en haar verdrong, niet mogelijk is. De bedenking nu tegen ons voorstel aangevoerd, kon althans met even veel grond, in 1814 en 1815 aan hem zijn tegengeworpen, die het denkbeeld opperde, den waterstaat bij de Grondwet te bestellen.

De vrees voor de wet, die hier in het Verslag op nieuw doorschijnt, omdat zij veranderlijker is dan de Grondwet, kunnen wij niet deelen. Wij denken niet zoo erg van de wet, om er enkel wispelturigheid, willekeur of verkeerde instellingen van te wachten, Wij zien in hare veranderlijkheid, verre van gevaar, juist het middel, om noodige verbetering tijdig te erlangen. Niet om „op losse schroeven" te brengen, maar om hetgeen los is geraakt, vast te zetten, vragen wij vrijheid der Wetgevende Magt.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van het Onderwijs en het Armbestuur.

WETSONTWERP XLII.

Art. 152.

Is het genoeg, dat de Grondwet niet verbiede het onderwijs bij de wet te regelen, wanneer regeling bij de wet noodzakelijk is?

Sommigen duchten eene wet, dewijl zij vreezen, dat het voorschrift: *met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen*, niet zal worden betracht. Anderen houden die betrachting zelfs voor onmogelijk, of althans niet voor wenschelijk. Van daar dat hetgeen ook ons voorkomt enkel aandringende herhaling te zijn, niet overbodig schijnt.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 153.

Opvoeding en *onderwijs* wenschten wij niet te zien verwarren. Armoede der ouders is geene reden, dat de Regering zich menge in huisselijk regt.

ELFDE HOOFDSTUK.

WETSONTWERP XLIV.

Art. 156.

Tegen de bedenking, „dat het getal der leden van de Eerste „Kamer zich in het dubbel getal leden van de Tweede Kamer als 't ware zoude verliezen", staat over dat, naar ons voorstel, de leden der Eerste Kamer eene meerderheid slechts tot éene boven een derde aller stemmen behoeven te versterken, om elke verandering te beletten.

Men gelieve ten laatste in overweging te nemen, of het niet enkel „wat moeijelijk", neen of het redelijk zij, dat eene verandering der Grondwet, waarvan de noodzakelijkheid door de drie takken der Wetgevende Magt is erkend, bij de tegenwoordige inrigting door 20 leden, bij vereenigde zitting, het aantal van de gewone leden der Tweede Kamer op 60 gesteld, door 26 stemmen kunne worden verijdeld.

Wij hopen, ons voorstel tegen miskenning vrij te hebben gewaard. Het blijft binnen grenzen, die, mogt onze poging falen, door onze opvolgers waarschijnlijk niet zullen worden geëerbiedigd. Verre de meeste punten der algemeene herziening, die wij vragen, zijn in den geest der Grondwet zelve. Zij willen òf twijfel wegnemen over hare beteekenis, òf scherper omschrijving, òf hare uitvoering verzekeren, en haar alzoo met zich zelve doen overeenstemmen. In deze en andere deelen, waar de oorspronkelijke zin der Grondwet, dewijl hij eene andere orde van zaken onderstelt, niet meer bruikbaar is, of het doel eener instelling van den beginne af werd gemist, mag men vermoeden, dat de stichters der Grondwet zelve, had men in 1815 hare verkeerde werking of hare werkeloosheid kunnen voorzien, zouden hebben gedaan wat wij nu wenschen. In andere opzigten hebben wij verandering van beginselen voorgesteld, opdat de Grondwet overeenstemme met 't geen de tegenwoordige Staat eischt. Dit vooral is, gelooven wij, hare duurzaamheid waarborgen. Vast te houden toch hetgeen verandering behoeft, hiermede houdt men het niet in kracht. Wanneer men ziet, 't geen, vertrouwen wij, thans blijkbaar is, wat deze veranderingen hoofdzakelijk beoogen: meer eenheid en vastheid der Uitvoerende Magt, vollediger wetgeving, en werkelijker Vertegenwoordiging, wie zal omkeering verwijten aan hetgeen bestemd en middel is om omkeering te voorkomen?

De noodzakelijkheid der meeste veranderingen, die wij voorstellen, was sinds lang gevoeld, en vóór ons aangewezen. De Kamer, wanneer zij herziening verlangde, scheen die noodzakelijkheid te belijden. En zij zou die, erkend, aangedrongen in het algemeen, in de bijzonderheden ontkennen? Nu, nadat eene algemeene herziening is voorgesteld, zouden de grieven plotselijk zijn verdwenen, de leemten aangevuld, de gebreken als door een wonder verholpen? Of zouden wij eensklaps achteruit zijn gegaan, zoodat wij met minder toekonden, dan gisteren noodig wierd geacht? De Grondwet behoeft geenerlei verandering, ten zij de Kroon op eenige weinige punten verandering voor mogt stellen, ziedaar de slotsom van het Verslag. Wij verwarren het met het gevoelen der Kamer niet. De Vergadering zou het woord hebben gebezigd, en de zaak niet willen? De behoefte aan hervorming hebben verklaard, om die met der daad te logenstraffen? Was dan de verklaring, die tijdige herziening en verbetering onzer grondwettelijke instellingen aanbeval, niet meer dan pligtpleging jegens de Kroon of jegens het Volk? De Kamer oordeele, of wij dit mogten, of wij het nog mogen aannemen.

(*Was geteekend*) THORBECKE.
L. C. LUZAC.
E. W. VAN DAM VAN ISSELT.
RECHTEREN.
S. H. ANEMAET.
J. M. DE KEMPENAER.
L. D. STORM.
B. WICHERS.
S. VAN HEEMSTRA.

6. GEWIJZIGD VOORSTEL.

A. ONTWERP VAN WET N° I.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 1 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het grondgebied van het Koningrijk der Nederlanden in Europa „bestaat uit de provincien Noord-Braband, Gelderland, Zuid-Holland, „Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en het Hertogdom Limburg.

„Op het Hertogdom Limburg is de Grondwet toepasselijk, behoudens de regten van het Duitsche verbond."

Art. 3.

Artikel 2 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Artikel 3 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De tegenwoordige grenzen der provincien onderling kunnen „door de wet worden gewijzigd.

„De omschrijving der plaatselijke gemeenten kan slechts worden „veranderd, gelijk ook eene gemeente opgerigt of ontbonden, naar „de regels, door de wet te stellen."

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten der provincien Noord-Braband, Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en van het Hertogdom Limburg, welke, vóór den 1845, aan de gewone leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal een gelijk getal buitengewone leden zullen toevoegen, ten einde de Staten-Generaal, de Tweede Kamer in dubbelen getale, op den nader door Ons te bepalen dag bijeenkomen, om te beraadslagen over de veranderingen der Grondwet, in deze wet vermeld.

Lasten en bevelen, enz.

B. ONTWERP VAN WET N°. II.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 2.

Artikel 4 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Allen, die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, „hetzij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak „op bescherming van persoon en goederen.

„De werking van dezen regel kan, met opzigt tot vreemdelingen, „in buitengewone omstandigheden voor zekeren tijd worden geschorst „door eene wet, die den Koning met zulk eene magt over de „vreemdelingen bekleedt, als noodig schijnt.

„De Koning kan verdragen met vreemde Mogendheden sluiten „over uitlevering van vreemdelingen, opgeëischt van wege gereg-„telijke vervolging,

„De wet bepaalt echter de algemeene voorwaarden, op welke „dergelijke verdragen mogen worden aangegaan, en inzonderheid „de misdrijven, uit hoofde van wier vervolging de Koning zich tot „uitlevering kan verbinden.”

Art. 3.

Artikel 6 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Na artikel 5 der Grondwet wordt een artikel gevoegd, luidende:

„Om Staatsburgerlijke en andere Burgerschapsregten te hebben, „moet men Nederlander zijn.”

Art. 5.

Artikel 7 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot leden der Staten-Generaal, hoofden of leden van de Depar-„tementen van Algemeen Bestuur, leden van den Raad van State, „Commissarissen des Konings in de Provinciën, en leden van den „Hoogen Raad, kunnen alleenlijk worden benoemd Nederlanders, „gedurende de laatste tien jaren vóór de benoeming hier te lande „woonachtig en geboren binnen het Rijk in Europa of zijne Over-„zeesche Bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd.

„Die uit zoodanige ouders, ter oorzake van 's lands dienst af-„wezig, of anderzins op reis, buiten het Rijksgebied zijn geboren, „worden met de vorigen gelijkgesteld.

„Hun schaadt ook niet afwezigheid ter oorzake van 's lands dienst „of op reis, invallende in de laatste tien jaren vóór de benoeming.”

Art. 6.

Artikel 8 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot alle andere Landsbedieningen zijn alle Nederlanders, zonder „onderscheid benoembaar.

„Eene bijzondere wet verklaart, wie Nederlanders zijn, welke „vreemdelingen als ingezetenen, of in het Rijk gevestigd, worden „beschouwd, en regelt de naturalisatie.”

Art. 7.

De artikelen 9 en 10 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 8.

Artikel 225 der Grondwet zal uit het Xde hoofdstuk: *Van het Onderwijs en het Armbestuur*, worden overgebragt in het Iste hoofdstuk, op art. 8 volgen, en luiden:

„Niemand heeft voorafgaand verlof noodig, om door de drukpers „gedachten of gevoelens te openbaren. De verantwoordelijkheid voor „een, de regten der maatschappij of harer leden krenkend, gebruik „dezer vrijheid wordt door de wet geregeld.”

Art. 9.

Artikel 159 der Grondwet zal uit de vierde afdeeling van het IVde hoofdstuk worden overgebragt in het Iste hoofdstuk, en volgen op het artikel in art. 8 dezer wet vermeld.

Art. 10.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

C. ONTWERP VAN WET N° III.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 23 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering in de „opvolging van den troon mogten noodzakelijk maken, wordt het „voorstel daartoe strekkende behandeld op de wijze, ten aanzien „van verandering in de Grondwet, bij artt. 186, 187, 188 en 190 „voorgeschreven.”

Art. 3.

Artikel 24 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Hetzelfde vindt plaats wanneer er geen bevoegde opvolger, naar deze Grondwet, mogt bestaan.”

Art. 4.

De artikelen 25 en 26 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 5.

Artikel 28 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning der Nederlanden kan geene vreemde Kroon dragen, „met uitzondering van die van Luxemburg. In geen geval kan de „zetel der Regering buiten het Rijk worden verplaatst.”

Art. 6.

Aan het einde der eerste afdeeling van het IIde hoofdstuk der Grondwet wordt een artikel geplaatst, luidende:

„De Koning, afstand willende doen van de Kroon, geeft hiervan „kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal. De afstand „geschiedt in dezelfde vereenigde zitting der beide Kamers, waarin „de opvolger wordt gehuldigd.”

Art. 7.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

D. ONTWERP VAN WET N° IV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz, enz, enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de volgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 29 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Behalve het inkomen uit de domeinen, krachtens het volgende „artikel 30 der Grondwet, bij de wet van 2 Augustus 1822 afgestaan, „geniet de Koning een jaarlijksch inkomen van *f* 1 000 000 uit „'s lands kas."

Art. 3.

Artikel 31 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De landsgebouwen, ten gebruike des Konings te bestemmen, „worden bij eene wet aangewezen. In het gewoon onderhoud „wordt uit het inkomen der Kroon voorzien."

Art. 4.

Artikel 32 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning is vrij van alle personele lasten."

Art. 5.

Artikel 33 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Saten enz.

E. ONTWERP VAN WET N°. V.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 39 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De voogdij wordt geregeld en de voogden worden benoemd bij „eene wet. Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal „hun besluit in eene vereenigde zitting der beide Kamers."

Art. 3.

Artikel 40 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Deze wet wordt, zoo mogelijk, nog bij het leven van den Koning, „voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt. Mogt „dit niet zijn geschied, zoo worden, is het doenlijk, eenige der „naaste bloedverwanten van den minderjarigen Koning over de „regeling der voogdij gehoord."

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

F. ONTWERP VAN WET. N°. VI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

De artikelen 42 en 43 der Grondwet worden veranderd, en door de twee volgende artikelen vervangen:

Art. . . . „Gedurende de minderjarigheid van den Koning wordt het koninklijk gezag waargenomen door een Regent."

Art. . . . „De Regent wordt benoemd bij eene wet, die „tevens de opvolging in het regentschap, tot 's Konings meerder„jarigheid toe, kan regelen.

„Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal hun „besluit in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

„De wet wordt, zoo mogelijk, nog bij het leven van den Koning „voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt."

Art. 3.

Artikel 45 der Grondwet zal geplaatst worden achter de artikelen in art. 2 dezer wet opgenomen, en wordt veranderd als volgt:

„Het koninklijk gezag wordt mede waargenomen door een „Regent, ingevalle de Koning buiten staat geraakt de regering „uit te oefenen.

„Wanneer dit aan den Raad van State, zamengesteld uit de „leden, daarin gewone zitting hebbende, en de Hoofden der „ministerieele departementen, na een naauwkeurig onderzoek, is „gebleken, roept hij de Staten-Generaal, en wel de Tweede Kamer „in dubbelen getale, onverwijld bijeen, om hun van het voorhanden „geval verslag te doen."

Art. 4.

Na het artikel bij art. 3 dezer wet vermeld, wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

„De Staten-Generaal onderzoeken het verslag, en zoo zij er de „juistheid van, bij een besluit, in vereenigde zitting der „beide Kamers genomen, erkennen, wordt in den vorm eener „plegtig af te kondigen wet verklaard, dat het geval, bij het „vorig artikel bedoeld, aanwezig is."

Art. 5.

Na het artikel in art. 4 dezer wet vermeld, wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

„Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft „vervuld, wordt in het regentschap gelijk boven (art. 40) is be„paald voorzien, voor zoolang de Koning tot uitoefening der regering „buiten staat blijft en de Prins van Oranje zijn achttiende jaar „niet heeft vervuld."

Art. 6.

Artikel 44 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Regent legt, in eene vereenigde zitting van de beide Kamers „der Staten-Generaal, in handen van den Voorzitter, den volgenden „eed af:

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„ „ Ik zweer, dat ik in de waarneming van het koninklijk gezag, „ „ zoolang de Koning minderjarig is (zoolang de Koning buiten „ „ staat blijft de Regering waar te nemen), de Grondwet van het „ „ Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

„ „ Ik zweer, dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied „ „ des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; „ „ dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van „ „ alle des Konings onderdanen en van elk hunner zal beschermen, „ „ en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en „ „ bijzondere welvaart alle middelen aanwenden, welke de wetten „ „ ter mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw „ „ Regent schuldig is en behoort te doen.

„ „ Zoo waarlijk helpe mij God almagtig. „ „

Art. 7.

Artikel 48 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„ Tot dat in het geval, bij art. 41 aangewezen, de Prins van „ Oranje of de benoemde Regent het regentschap heeft aanvaard, „ wordt het koninklijk gezag door den Raad van State, zamen- „ gesteld als in art. 41 is voorgeschreven, uitgeoefend.

„ Hetzelfde vindt plaats, zoo, bij overlijden des Konings, een „ Regent voor den minderjarigen opvolger (art. 40) of een be- „ voegde opvolger (art. 23) ontbreekt, tot dat de benoemde Regent „ of opvolger de regering heeft aanvaard.

„ De leden van den Raad leggen in handen van den Voorzitter „ en deze in eene vereenigde zitting van de beide Kamers der „ Staten-Generaal den volgenden eed af:

„ „ Ik zweer, dat ik, als lid (voorzitter) van den Raad van „ „ State, in de waarneming van het Koninklijk gezag de Grondwet „ „ zal helpen onderhouden en handhaven.

„ „ Zoo waarlijk helpe mij God almagtig. „ „

Art. 8.

Artikel 49 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„ Eene wet bepaalt, bij de benoeming van den Regent of bij „ de aanvaarding van het regentschap door den Prins van Oranje, „ de som, die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden „ genomen voor de kosten van het Regentschap. Deze bepaling „ kan gedurende het regentschap niet worden veranderd. „

Art. 9.

Artikel 50 der Grondwet zal wegvallen.

Aan het slot der afdeeling wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

„ De Koning, op wien art. 4 dezer wet is toegepast, herneemt „ zoo dra mogelijk, de uitoefening der regering, krachtens eene „ wet, waarbij die, welke in het genoemde artikel is bedoeld, „ wordt afgeschaft.

„ Tot aan deze afschaffing zijn de Hoofden der departementen „ van algemeen bestuur, gelijk de voogden, persoonlijk gehouden, „ aan de Kamers der Staten-Generaal, zoo dikwerf het wordt ge- „ vraagd, van den toestand des Konings verslag te doen. „

Art. 10.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

G. ONTWERP VAN WET N°. VII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 52 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„ In deze vergadering wordt door den Koning de navolgende „ eed op de Grondwet afgelegd:

„ „ Ik zweer aan het Nederlandsche Volk, dat ik de Grondwet „ „ van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

„ „ Ik zweer, dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied „ „ des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; „ „ dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van „ „ alle mijne onderdanen en van elk hunner zal beschermen, en „ „ tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzon- „ „ dere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de wetten „ „ ter mijner beschikking stellen, zooals een goed Koning schuldig „ „ is en behoort te doen.

„ „ Zoo waarlijk helpe mij God almagtig! „ „

Art. 3.

Artikel 53 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„ Na het doen van dezen eed wordt de Koning in dezelfde ver- „ gadering gehuldigd door de Staten-Generaal, wier Voorzitter de „ volgende plegtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem „ en elk der leden, hoofd voor hoofd, beëedigd wordt:

„ „ Wij ontvangen en huldigen, in den naam van het Volk der „ „ Nederlanden en krachtens de Grondwet, U als Koning; wij „ „ zweren, dat wij de onschendbaarheid van Uw Persoon en de „ „ regten Uwer Kroon zullen handhaven; wij zweren alles te zullen „ „ doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn en „ „ behooren te doen.

„ „ Zoo waarlijk helpe ons God almagtig! „ „

Art. 4.

Artikel 54 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

H. ONTWERP VAN WET N° VIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.,*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen eene bijvoeging in de Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot bijvoeging van een nieuw artikel in de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden, dat in de zesde afdeeling van het IIde hoofdstuk vóór art. 55 zal worden geplaatst, en luiden:

„ De persoon van den Koning is niet verantwoordelijk voor de „ daden zijner regering. „

Art. 2.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

I. ONTWERP VAN WET N°. IX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 55 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur der buitenlandsche betrekkingen."

Art. 3.

Artikel 56 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning verklaart oorlog. Hij geeft daarvan onmiddellijk kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging van al de openingen, welke hij met het belang en de zekerheid van het Rijk bestaanbaar acht."

Art. 4.

Artikel 57 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning maakt en bekrachtigt vredes- en alle andere verdragen met vreemde Mogendheden.

„Hij geeft daarvan kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, zoodra hij oordeelt, dat het belang en de zekerheid van het Rijk zulks toelaten.

„Verdragen, welke, hetzij afstand of ruiling van eenig grondgebied des Rijks in Europa of in andere werelddeelen, hetzij eenige andere bepaling of verandering, wettelijke regten betreffende, inhouden, worden door den Koning niet bekrachtigd, dan nadat de Staten-Generaal die bepaling of verandering hebben goedgekeurd."

Art. 5.

Artikel 58 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het oppergezag over de vloten en legers.

„De officieren worden door hem benoemd, ontslagen of op pensioen gesteld.

„De regels voor de pensioenen bepaalt de wet."

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

J. ONTWERP VAN WET N° X.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 59 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur van de Kolonien of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen."

Art. 3.

Art. 60 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het opperbestuur van de algemeene geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle collegien en ambtenaren, die uit 's lands kas worden betaald. Hij brengt die op de begrooting der Staatsbehoeften.

„De pensioenen dier ambtenaren worden door de wet geregeld.

„De wet regelt ook de bezoldiging van de ambtenaren der regterlijke magt."

Art. 4.

Artikel 62 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning verleent adeldom.

„Vreemde adeldom mag door geen Nederlander worden aangenomen."

Art. 5.

De artikelen 64 en 65 der Grondwet worden tot één artikel gebragt, en veranderd als volgt:

„Vreemde orden, die geenerlei verbindtenis opleggen, mogen worden aangenomen door den Koning en, met zijne toestemming, door de Prinsen van zijn Huis.

„In het algemeen mogen de onderdanen des Konings geene vreemde orden, titels, rang of waardigheid aannemen zonder Zijn bijzonder verlof.

„Zonder dit verlof mag geen Nederlander in vreemde krijgsdienst gaan, noch eenige openbare bediening van eene vreemde Regering aannemen."

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

K. ONTWERP VAN WET N°. XI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 66 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning heeft het regt van gratie van straffen, bij regterlijke vonnissen opgelegd, en oefent het na gehoord advies van den Hoogen Raad."

Art. 3.

Artikel 67 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Dispensatie wordt door den Koning slechts verleend, in de „gevallen, door de wet omschreven.”

Art. 4.

Artikel 68 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning beslist alle geschillen van bestuur, welke tusschen „twee of meer provincien mogten ontstaan, wanneer hij die niet „in der minne kan bijleggen.”

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

L. ONTWERP VAN WET N°. XII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 69 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning draagt aan de Staten-Generaal ontwerpen van wetten „voor, en doet zoodanige andere voorstellen, als Hij noodig oordeelt.

„Hij heeft het regt, om de voordragten, hem door de Staten-„Generaal gedaan, al of niet goed te keuren.”

Art. 3.

Aan het slot der zesde afdeeling van het IIde hoofdstuk wordt een artikel geplaatst, luidende:

„De Koning heeft het regt om de Tweede Kamer der Staten-„Generaal te ontbinden.”

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

M. ONTWERP VAN WET N°. XIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

De artikelen 70 en 71 der Grondwet worden vervangen door één artikel, luidende:

„Er is een Raad van State, welks zamenstelling en bevoegdheid „worden geregeld bij de wet.

„De Koning is Voorzitter van den Raad, en benoemt de leden.

„De Prins van Oranje heeft echter, nadat zijn achttiende jaar „is vervuld, zitting van regtswege en eene raadgevende stem.”

Art. 3.

Artikel 73 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

N. ONTWERP VAN WET N°. XIV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

De artikelen 74, 75 en 76 der Grondwet worden door één artikel vervangen, luidende:

„De Koning stelt ministerieele departementen in, benoemt er de „Hoofden van, en ontslaat die naar welgevallen.

„De Hoofden der ministerieele departementen zijn voor de uit-„voering der Grondwet en der andere wetten, zoo verre die van „de Kroon afhangt, gelijk voor alle handelingen van hun bestuur, „verantwoordelijk.

„Alle koninklijke besluiten en beschikkingen worden door het „Hoofd van het ministerieel departement, met de uitvoering belast, „mede onderteekend.”

Art. 3.

De artikelen 77 en 78 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

O. ONTWERP VAN WET N°. XV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening*

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 81 der Grondwet zal wegvallen.

In de plaats komen twee artikelen, luidende:

Art. . . „De leden der Tweede Kamer worden gekozen in de „kiesdistricten, waarin elke provincie wordt verdeeld, door de „meerderjarige ingezetenen, Nederlanders, in het volle genot der „Burgerlijke en Burgerschapsregten, en betalende in de directe „belastingen eene som, die, overeenkomstig met de plaatselijke „gesteldheid, doch niet beneden *f* 20 noch boven *f* 225, bij de „kieswet zal worden vereischt.

„Zij, die den graad van doctor bij eene Nederlandsche Hooge- „school verkregen, zijn aan de laatste voorwaarde niet onder- „worpen."

Art. . . „Het getal van de leden der Tweede Kamer wordt „bepaald naar de bevolking, voor iedere 45 000 één.

„De verdere regels ten aanzien van dit kiesregt stelt de kieswet"

Art. 3.

Art. 82 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De andere Kamer, die den naam van Eerste draagt, is zamen- „gesteld uit niet minder dan vijf en twintig, en niet meer leden, „dan de helft van het getal van die der Tweede Kamer. Zij moeten „den ouderdom van veertig jaren hebben vervuld. Zij worden door „den Koning voor hun leven benoemd, uit hen, die, door diensten „aan den Staat bewezen, door hunne geboorte of gegoedheid, onder „de aanzienlijksten van den lande behooren."

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

P. ONTWERP VAN WET N°. XVI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eene nieuwe bepaling bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eene nieuwe bepaling.

Art. 2.

Artikel 83 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Om tot lid der Tweede Kamer verkiesbaar te zijn, wordt, „behalve het vereischte in art. 72, geene andere voorwaarde ge- „vorderd, dan dat men in het volle genot der burgerlijke en „burgerschapsregten zij, en den ouderdom van dertig jaren hebbe „vervuld."

Art. 3.

Na artikel 83 der Grondwet wordt een artikel geplaatst, luidende:

„Hij, op wien de keus in meer dan één kiesdistrict mogt zijn „gevallen, verklaart welke dier benoemingen hij aanneemt."

Art. 4.

Artikel 85 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden stemmen alleen volgens eed en geweten, zonder last „van of ruggespraak met hen die benoemen."

Art. 5.

Artikel 88 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden genieten, tot vergoeding der reiskosten, eens, heen „en terug, voor elke zitting, zoodanige som, als naar de afstanden „bij de wet zal worden geregeld.

„Als verdere schadeloosstelling wordt hun toegelegd eene som „van *f* 2000 's jaars."

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

Q. ONTWERP VAN WET N°. XVII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 89 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 3.

Artikel 90 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Eerste Kamer doen, bij het aanvaarden hunner „betrekking, in handen van den Koning gelijke eeden, als voor „de leden der Tweede Kamer zijn bepaald, ieder op de wijze zijner „godsdienstige gezindheid."

Art. 4.

Artikel 91 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Voorzitter der Eerste Kamer wordt door den Koning be- „noemd, voor den tijd van het openen tot het sluiten der zitting, „uit eene opgave van drie leden, hem door de Kamer aangeboden."

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

R. ONTWERP VAN WET N°. XVIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in een artikel der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het navolgende artikel der Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 93 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Hoofden der departementen van Algemeen Bestuur hebben „zitting in de beide Kamers en eene raadgevende stem.

„Zij geven aan de beide Kamers, hetzij mondeling, hetzij „schriftelijk, de verlangde inlichtingen, waarvan het verleenen niet, „ingevolge van artt. 53 en 54 strijdig kan worden geoordeeld met „het belang en de zekerheid van het Rijk."

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

S. ONTWERP VAN WET N°. XIX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 94 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Staten-Generaal kunnen niet te gelijk zijn Hoofden „der departementen van Algemeen Bestuur, noch leden van den „Hoogen Raad, noch van de Rekenkamer, noch van het collegie „van Raden en generaalmeesters van de Munt, noch commissarissen „des Konings in de provincien, noch krijgslieden in werkelijke „dienst.

„Geestelijken zijn niet benoembaar tot leden der Staten-Generaal.

„Tot leden der Tweede Kamer zijn de ambtenaren, die bij de „verkiezing voorzitten, binnen het district, waar zij voorzitten, „niet verkiesbaar."

Art. 3.

Artikel 95 der Grondwet zal wegvallen; in de plaats komen twee artikelen, luidende:

Art. . . . „In iedere Kamer mogen de leden elkander niet „nader, dan in den derden graad van bloedverwantschap of „zwagerschap bestaan.

„Worden vader en zoon of broeders gelijktijdig benoemd, zoo „gaat, tenzij vrijwillige overeenkomst beslisse, de vader den zoon „en de oudere broeder den jongeren voor."

Art. . . . „De leden der Kamers zijn uithoofde van de adviezen, „in de vergadering door hen uitgebragt, niet geregtelijk vervolg„baar, ten zij in de gevallen, bij eene bijzondere wet te om„schrijven."

Art. 4.

Artikel 97 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Elke Kamer benoemt haren griffier.

„De betrekking van griffier is onvereenigbaar met het lidmaat„schap der Staten-Generaal."

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

T. ONTWERP VAN WET N°. XX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige verandering in de Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering en verplaatsing van artikel 109 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 109 der Grondwet wordt uit de vijfde afdeeling in de vierde afdeeling van het IIIde hoofdstuk overgebragt, achter artikel 99 gevoegd, en zal luiden:

„De zittingen van de beide Kamers worden, zoowel als de ver„eenigde zittingen, in het openbaar gehouden.

„De deuren worden gesloten, wanneer een tiende gedeelte der „tegenwoordige leden het vordert of de voorzitter het noodig kenrt.

„Of bij gesloten deuren zal worden geraadpleegd, beslist de ver„gadering.

„Over de punten, die in de geslotene vergadering zijn behandeld, „kan in haar ook een besluit worden genomen."

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

U. ONTWERP VAN WET N°. XXI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 100 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten-Generaal, bij overlijden des Konings niet vergaderd „zijnde, vergaderen zonder voorafgaande oproeping.

„Deze buitengewone vergadering wordt op den vijftienden dag na het overlijden geopend."

Art. 3.

Artikel 101 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De vergadering der Staten-Generaal wordt, in vereenigde zitting „der beide Kamers, door den Koning, ofte wel door eene com„missie van zijnentwege, geopend, en op dezelfde wijze gesloten, „wanneer hij oordeelt, dat het belang van het Rijk niet vordert, „de vergadering langer bijeen te houden.

„De gewone jaarlijksche vergadering blijft ten minste twintig „dagen bijeen, tenzij de Koning gebruik make van het regt, in „art. 66 beschreven.

„Bij ontbinding der Tweede Kamer sluit de Koning tevens de

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

„vergadering der Staten-Generaal, en roept die tegen den twintig-„sten dag na de sluiting weder op.”

Art. 4.

Artikel 102 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Kamers mogen, noch afzonderlijk, noch in vereenigde zit-„ting, raadplegen of besluiten, zoo niet meer dan de helft der „leden tegenwoordig is.”

Art. 5.

Artikel 103 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid der in de ver-„gadering aanwezige leden opgemaakt.
„Bij staken van stemmen wordt het nemen van het besluit tot „eene volgende vergadering uitgesteld.
„In eene voltallige vergadering wordt, bij staken der stemmen, „het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.”

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

V. ONTWERP VAN WET N°. XXII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 107 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning zendt zijne voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, „aan de Tweede Kamer, bij eene schriftelijke boodschap, welke „de redenen van het voorstel inhoudt, of door eene commissie.”

Art. 3.

Art. 110 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Tweede Kamer tot aanneming van het voorstel, „hetzij zooals het werd gedaan, hetzij gewijzigd, besluit, zendt „zij het aan de Eerste Kamer.”

Art. 4.

De artikelen 111, 112 en 113 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 5.

Na artikel 110 der Grondwet wordt een artikel bijgevoegd, luidende:

„De Eerste Kamer overweegt, met inachtneming van art. 102, „het voorstel, zoodanig als het door de Tweede Kamer is aan-„genomen.
„De Eerste Kamer geeft van haar besluit kennis aan den Koning „en aan de Tweede Kamer, die, wanneer zij een Koninklijk voor-„stel niet aanneemt, gelijke kennisgeving aan den Koning doet.”

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

W. ONTWERP VAN WET N°. XXIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen:

Art. 2.

Artikel 114 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten-Generaal hebben het regt om voorstellen van wet „aan den Koning te doen.”

Art. 3.

Artikel 115 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De voordragt daarvan behoort uitsluitend aan de Tweede „Kamer, welke het voorstel overweegt, op gelijke wijze als ten „aanzien van 's Konings voorstellen is bepaald, en, na aanneming, „aan de Eerste Kamer verzendt.”

Art. 4.

Artikel 116 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 5.

Artikel 117 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Eerste Kamer, na daarover op de gewone wijze „te hebben geraadpleegd, het voorstel goedkeurt, zendt zij het „van wege de Staten-Generaal aan den Koning, met verzoek „dat de Koning er in bewillige.
„Keurt zij het voorstel af, zoo geeft zij daarvan kennis aan „de Tweede Kamer.”

Art. 6.

Artikel 118 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 7.

Na artikel 117 der Grondwet wordt een artikel bijgevoegd, luidende:

„Andere voordragten, dan voorstellen van wet, kunnen door „elke Kamer afzonderlijk aan den Koning worden gedaan.”

Art. 8.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

X. ONTWERP VAN WET N°. XXIV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eene nieuwe bepaling.

Art. 2.

Artikel 119 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Wanneer de Koning een voorstel van wet, door de Staten-„Generaal gedaan of gewijzigd, aanneemt, wordt zulks aldus uit-„gedrukt:
„„De Koning bewilligt in het voorstel.„„
„Zoo de Koning het niet aanneemt, wordt zulks op deze wijze „te kennen gegeven:
„„De Koning houdt het voorstel in overweging.„„

Art. 3.

Artikel 121 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De tijd, binnen welken de afkondiging der wetten moet ge-„schieden, de wijze van afkondiging, en de tijd, wanneer zij ver-„bindende zijn, worden door de wet geregeld.
„In het insgelijks bij de wet te bepalen formulier van afkondiging, „wordt het gemeen overleg met de Staten-Generaal vermeld.„

Art. 4.

Na artikel 121 der Grondwet wordt een artikel bijgevoegd, luidende:

Art. . . . „Ten aanzien van de algemeene maatregelen van „inwendig bestuur van den Staat in Europa of zijne bezittingen „in andere werelddeelen, bepaalt de wet insgelijks de wijze van „afkondiging en het tijdstip waarna zij kunnen werken.„

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

IJ. ONTWERP VAN WET N°. XXV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Orange-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene bijvoeging in de Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot bijvoeging van een nieuw artikel in de Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Na het artikel, in de voorgaande wet vermeld, wordt een nieuw artikel bijgevoegd, luidende:

Art. . . . „Eene wet, die niet uitdrukkelijk zegt, dat zij ook op „de Overzeesche bezittingen toepasselijk is, wordt geacht enkel „voor het Rijk in Europa te zijn gemaakt. De Overzeesche bezit-„tingen worden door bijzondere wetten geregeld.„

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

Z. ONTWERP VAN WET N°. XXVI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 122 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De begrootingen van alle uitgaven, zoowel als van alle inkom-„sten des Rijks, hetzij in Europa, hetzij in de Overzeesche bezit-„tingen, worden vastgesteld bij de wet.„

Art. 3.

Artikel 123 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Tweede Kamer ontvangt het ontwerp dezer begrootingen „van wege den Koning jaarlijks, in de gewone vergadering, „althans twaalf maanden vóór den aanvang van het jaar, waar-„voor zij moeten dienen.„

Art. 4.

Artikel 124 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 5.

Artikel 125 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Geen hoofdstuk der begrooting van uitgaven kan meer dan die „voor één departement van algemeen bestuur behelzen.
„Ieder hoofdstuk wordt in een of meer ontwerpen van wet „vervat.„

Art. 6.

Op artikel 125 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„Eene begrootingswet van uitgaven werkt eerst, nadat de mid-„delen tot hare dekking zijn vastgesteld.„

Art. 7.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

AA. ONTWERP VAN WET N°. XXVII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz, enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige verandering in de Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van het navolgende artikel der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 2.

Artikel 126 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig „verslag geven der uitgaven en inkomsten van het laatst gesloten „finantieele jaar, en stelt hun de goedkeuring bij wet voor."

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

BB. ONTWERP VAN WET N°. XXVIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz, enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

De artikelen 127, 128, 129, 130, 131, 132 en 133 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 3.

Op artikel 126 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De leden der provinciale Statenvergaderingen worden, naar de „bepalingen der wet, telkens voor drie jaren door de ingezetenen „gekozen.
„Een derde treedt jaarlijks af."

Art. 4.

Artikel 135 der Grondwet wordt verplaatst aan het slot der tweede afdeeling van het IVde hoofdstuk, en zal luiden:

„De Koning stelt in alle provincien commissarissen aan, belast „met het toezigt over de verrigtingen der Staten, en met de uit„voering der verdere koninklijke bevelen.
„Deze commissarissen zitten voor in de vergadering der Staten „en in die der gedeputeerde Staten."

Art. 5.

Artikel 136 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der provinciale Staten doen, bij het aanvaarden hun„ner betrekking, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, „den volgenden eed:

„„Ik zweer (belove) trouw aan de Grondwet, aan de wetten „„des Rijks en aan de reglementen dezer provincie; ik zweer (be„„love) hare welvaart met al mijne krachten te zullen bevorderen.
„„Zoo waarlijk helpe mij God almagtig!""

„Zij worden tot dien eed toegelaten, na alvorens te hebben af„gelegd den eed van zuivering en tegen verboden giften en gaven, „hier boven art. 79 voor de leden der Staten-Generaal bepaald."

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

CC. ONTWERP VAN WET N°. XXIX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige bepalingen.

Art. 2.

Artikel 137 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten der provincien vergaderen zoo dikwerf in het jaar, „als de wet zal bepalen, en bovendien wanneer zij door den „Koning buitengewoon worden bijeengeroepen.
„De vergaderingen zijn openbaar; met hetzelfde voorbehoud als „ten aanzien van de vergadering der Kamers van de Staten-General „is bepaald in art. 93."

Art. 3.

Artikel 138 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden der Staten stemmen, alleen volgens eed en geweten, „zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemen."

Art. 4.

De artikelen 139 en 140 zullen wegvallen, en vervangen worden door een artikel, luidende:

„Omtrent het raadplegen en stemmen gelden de regels in art. 97 „ten aanzien van de Kamers der Staten-Generaal voorgeschreven."

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

DD. ONTWERP VAN WET N°. XXX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 141 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten dragen de kosten van hun Bestuur, zooveel het Rijks„bestuur is, voor aan den Koning, die ze, in geval van goedkeuring, „op de Begrooting der Staats-behoeften brengt.
„De Begrooting der enkel Provinciale of huishoudelijke uitgaven, „door de Staten opgemaakt, behoeft 's Konings goedkeuring.

„Provinciale belastingen, tot dekking dezer uitgaven, door de „Staten aan den Koning voorgedragen, vereischen bekrachtiging „door de wet.”

Art. 3.

Artikel 142 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Artikel 143 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten worden belast met de uitvoering der wetten en „Koninklijke bevelen, betrekkelijk tot die takken van algemeen „Binnenlandsch Bestuur, welke de wet zal aanwijzen, en zoodanige „andere bovendien, welke de Koning goedvindt hun op te dragen.”

Art. 5.

Artikel 144 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan de Staten wordt, volgens de bepalingen der wet, de regeling „en het bestuur van het Provinciaal huishouden overgelaten. Be„houdens de voorschriften in art. 125, moeten alle zoodanige „reglementen en verordeningen, als zij voor het algemeen Provin„ciaal belang noodig oordeelen te maken, aan de goedkeuring van „den Koning worden onderworpen.”

Art. 6.

Artikel 145 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 7.

Artikel 146 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Zij trachten alle geschillen tusschen plaatselijke Besturen in der „minne bij te leggen. Indien zij daarin niet kunnen slagen, dragen „zij het geval, zoo het een geschil van bestuur is, ter beslissing „voor aan den Koning.”

Art. 8.

Artikel 147 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De magt des Konings, om de besluiten der Staten, die met de „algemeene wetten of het algemeen belang strijdig mogten zijn, „te schorsen of te vernietigen, wordt bij de wet geregeld.”

Art. 9.

Artikel 148 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 10.

Artikel 150 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 11.

Artikel 151 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Staten benoemen uit hun midden een collegie van gedepu„teerde Staten, waaraan, volgens de regels door de wet te stellen, „het dagelijksch beleid der zaken en de uitvoering der algemeene „wetten wordt opgedragen, en zulks hetzij de Staten zijn vergaderd „of niet.”

Art. 12.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

EE. ONTWERP VAN WET N°. XXXI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering der navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 152 der Grondwet zal wegvallen, en in de plaats komen de twee volgende artikelen:

Art.... „De zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der plaatse„lijke Gemeentebesturen worden, nadat de provinciale Staten zijn „gehoord, bij de wet geregeld, met inachtneming der volgende „voorschriften.”

Art.... „Aan het hoofd der gemeente staat een Raad, welks „leden door de ingezetenen voor een bepaald aantal van jaren „worden verkozen.

„De wet kan verordenen, dat de voorzitter door den Koning „worde benoemd.

Art. 3.

Artikel 153 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan den Raad wordt de regeling en het bestuur van het ge„meentelijk huishouden overgelaten. Op de verordeningen, welke „hij te dien aanzien maakt en aan de provinciale Staten moet „mededeelen, is de bepaling van art. 127 toepasselijk.”

Art. 4.

Artikel 154 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De besluiten der plaatselijke Besturen, rakende beschikking over „gemeente-eigendom en zoodanige andere burgerlijke regtshande„lingen, welke de wet aanwijst, alsmede de Begrootingen van „inkomsten en uitgaven, worden aan de goedkeuring der provin„ciale Staten onderworpen.”

Art. 5.

De artikelen 155 en 156 der Grondwet worden vervangen door het volgende artikel:

„Het besluit van een Gemeentebestuur tot oplegging eener belas„ting, wordt voorgedragen aan de provinciale Staten, die van hun „onderzoek verslag doen aan den Koning, zonder wiens goedkeu„ring geene plaatselijke belasting kan worden ingevoerd.

„De wet geeft algemeene regels ten aanzien der plaatselijke „belastingen.”

Art. 6.

Artikel 157 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Zij regelt ook het opnemen en sluiten der plaatselijke rekenin„gen.”

Art. 7.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

FF. ONTWERP VAN WET N°. XXXII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene

XX. *Voorstel tot Gröndwetsherziening.*

artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 161 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er is een algemeen Wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van strafregt, van burgerlijke regts- en van strafvordering, en van de zamenstelling der regterlijke magt.
„Omtrent de Overzeesche bezittingen geldt, ook ten aanzien dezer deelen van wetgeving, art. 113."

Art. 3.

Artikel 162 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemeenen nutte, in elk geval door eene wet te verklaren, en tegen voorafgaande schadeloosstelling.
„De uitzonderingen op het vereischte der verklaring in elk geval door eene wet, ten behoeve van vestingbouw en den aanleg, het herstel of onderhoud van dijken, worden door eene algemeene wet geregeld.
„Noch het vereischte der voorafgaande verklaring door eene wet, noch dat van voorafgaande schadeloosstelling kan worden ingeroepen in de gevallen van oorlog, brand of watersnood, die onverwijlde inbezitneming mogten vorderen, onverminderd het regt op schadeloosstelling."

Art. 4.

Artikel 163 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende regten, over schuldvordering en andere burgerlijke regten, behooren bij uitsluiting tot de kennis van de regterlijke magt."

Art. 5.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

GG. ONTWERP VAN WET N°. XXXIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 164 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De regterlijke magt wordt alleen geoefend door regtbanken, welke de wet instelt."

Art. 3.

Artikel 166 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Behalve het geval dat iemand op heeter daad wordt betrapt, en de gevallen bij de wet voor het krijgsvolk bepaald, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van den regter, dat de redenen der aanhouding vermeldt, en bij of onmiddellijk na de aanhouding moet worden beteekend aan dengene tegen wien het is gerigt.
„De wet bepaalt den vorm van dit bevel en den tijd, binnen welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord."

Art. 4.

Artikel 167 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 5.

Op artikel 168 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„Het geheim der aan den post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, tenzij in de gevallen bij de wet omschreven."

Art. 6.

De artikelen 170, 171 en 172 der Grondwet worden vervangen door het volgende artikel, luidende:

„Alle vonnissen moeten de gronden, waarop zij rusten, vermelden, en met open deuren worden uitgesproken."

Art. 7.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

HH. ONTWERP VAN WET N°. XXXIV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 173 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er bestaat voor het geheele Rijk een opperste geregtshof, onder den naam van Hoogen Raad der Nederlanden."

Art. 3.

Artikel 174 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Artikel 175 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De leden van den Raad van State en de commissarissen des Konings in de provincien staan, wegens ambtsmisdrijven, te regt voor den Hoogen Raad."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 5.

Artikel 176 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Bij de wet wordt bepaald, welke andere ambtenaren en leden „van hooge collegien wegens ambtsmisdrijven voor den Hoogen „Raad te regt staan.”

Art. 6.

Op artikel 176 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De leden der Staten-Generaal en de Hoofden der departementen „van algemeen bestuur staan, uit hoofde van ambtsmisdrijven, „ter vervolging, hetzij van Koningswege, hetzij van wege de Tweede „Kamer, te regt voor een Hof van Staat, telkens ten behoeve „van zoodanige vervolging bijeen te roepen. Het wordt, naar „de bepalingen der wet, zamengesteld uit vijf leden van den „Hoogen Raad, twee van de Eerste Kamer en twee van den „Raad van State. Zij benoemen den voorzitter uit hun midden.”

Art. 7.

De artikelen 179, 180, 181, 182 en 183 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 8.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

II. ONTWERP VAN WET N°. XXXV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in de Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van artikel 184 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 184 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Geen regter of ambtenaar van het openbaar ministerie kan, „binnen den tijd, waarvoor hij volgens de wet is aangesteld, door „den Koning van zijne betrekking worden ontslagen, dan op eigen „verzoek. Zij kunnen worden afgezet of ontslagen, bij regterlijke „uitspraak, in de gevallen bij de wet te bepalen.”

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

JJ. ONTWERP VAN WET N°. XXXVI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in de Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot weglating der navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

De artikelen 186 en 187 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

KK. ONTWERP VAN WET N°. XXXVII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 189 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Aan alle kerkgenootschappen in het Rijk wordt gelijke be- „scherming verleend.”

Art. 3.

Artikel 191 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Alle openbare oefening van Godsdienst wordt toegelaten, voor „zoo verre die niet kan worden geacht eenige stoornis aan de „publieke orde en rust te zullen toebrengen.”

Art. 4.

Artikel 193 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 5.

Artikel 194 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden „binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.”

Art. 6.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

LL. ONTWERP VAN WET N°. XXXVIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in de Grondwet te maken;
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van artikel 197 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 197 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De nakoming der verbintenissen van den Staat jegens zijne „schuldeischers wordt gewaarborgd."

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

MM. ONTWERP VAN WET N°. XXXIX.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in de Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van artikel 200 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 200 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er zal eene Algemeene Rekenkamer zijn, welker taak door „de wet wordt geregeld. Zij zal inzonderheid worden belast met „de staving van het verslag, dat, volgens art. 118 jaarlijks aan „de Staten-Generaal moet worden voorgelegd.

„Bij vacature zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene „opgave van drie personen aan den Koning, welke daaruit kiest.

„Op de leden der Rekenkamer, wier bezoldiging wordt geregeld „door de wet, is art. 157 toepasselijk."

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

NN. ONTWERP VAN WET N°. XL.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Artikel 201 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid „van den Staat en tot beveiliging van zijn grondgebied, zoowel te „land als ter zee, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen."

Art. 3.

Artikel 202 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Artikel 203 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Vreemde troepen worden niet dan met gemeen overleg des „Konings en der Staten-Generaal in dienst genomen."

Art. 5.

Artikel 204 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Er is steeds eene Nationale Militie, zooveel mogelijk zamen te „stellen uit vrijwilligers, op de wijze als bij de wet wordt bepaald, „om te dienen hetzij te land, hetzij ter zee."

Art. 6.

Art. 205 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Bij gebrek aan genoegzame vrijwilligers, wordt de militie vol„tallig gemaakt door loting uit de ingezetenen, die op den eersten „Januarij van elk jaar in hun twintigste jaar zijn.

„Zij, die aldus in de militie zijn ingelijfd, worden in vredestijd, „na eene vijfjarige dienst, ontslagen.

„Is de Staat in oorlog, zoo kan eene wet, jaarlijks te vernieuwen, „hen tot langeren diensttijd verpligten."

Art. 7.

Artikel 206 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De militie te land komt, in gewone tijden, jaarlijks eenmaal „te zamen, om gedurende eene maand of daaromtrent in den wapen„handel te worden geoefend.

„De Koning kan een deel, door de wet te bepalen, doen zamen„blijven."

Art. 8.

Artikel 207 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„In geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden, „kan de Koning de geheele militie te land buitengewoon bijeen„roepen. Ten zelfden tijde roept de Koning de Staten-Generaal „bijeen, opdat eene wet het zamenblijven der geheele militie, „zooveel noodig, bepale."

Art. 9.

Artikel 208 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De lotelingen bij de militie te land mogen niet dan met hunne „toestemming naar de Overzeesche Bezittingen worden gezonden."

Art. 10.

Artikel 209 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 11.

Op artikel 209 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De verpligte dienst ter zee wordt door de wet op de militie „geregeld."

Art. 12.

Artikel 211 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„In de plaatselijke gemeenten worden schutterijen opgerigt, tot „behoud der inwendige rust. Zij dienen in tijd van oorlog tot ver„dediging des vaderlands tegen de aanvallen van den vijand."

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

Art. 13.

Artikel 212 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het getal en de inrigting der militie, zoowel als der schutterijen, „worden geregeld bij de wet.”

Art. 14.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

OO. ONTWERP VAN WET N°. XLI.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij, in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken, en eenige nieuwe bepalingen bij te voegen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, alsmede tot bijvoeging van eenige nieuwe bepalingen.

Art. 2.

Op art. 213 der Grondwet zal een artikel volgen, luidende:

„De wet regelt het algemeene en het bijzondere bestuur van „den waterstaat in den bovengemelden omvang.”

Art. 3.

De artt. 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222 en 223 der Grondwet zullen wegvallen.

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

PP. ONTWERP VAN WET N°. XLII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 224 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„De inrigting van het publiek onderwijs wordt, met eerbiediging „van ieders godsdienstige begrippen, door de wet geregeld.

„De Koning doet van den staat der hooge, middelbare en lagere „scholen aan de Staten-Generaal jaarlijks een uitvoerig verslag „geven.”

Art. 3.

Artikel 226 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Het armbestuur is een onderwerp van bijzondere zorg der „Regering. De Koning doet van de inrigtingen dien aangaande „jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.”

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

QQ. ONTWERP VAN WET N°. XLIII.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eenige veranderingen in onderscheidene artikelen der Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van de navolgende artikelen der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 228 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Deze wet bepaalt tevens den tijd, binnen welken in de kies- „districten wordt overgegaan tot de verkiezing, waardoor aan de „gewone leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een „gelijk aantal buitengewone wordt toegevoegd, op dezelfde wijze „als de gewone te benoemen.”

Art. 3.

Artikel 229 der Grondwet zal wegvallen.

Art. 4.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

RR. ONTWERP VAN WET N°. XLIV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen eene verandering in de Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot verandering van artikel 230 der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

Artikel 230 der Grondwet wordt veranderd als volgt:

„Tot overweging der voorgestelde veranderingen of bijvoegingen „in de Grondwet, komt de Tweede Kamer in dubbelen getale met „de Eerste zamen in vereenigde zittingen.

„De vergadering mag over die voorstellen geen besluit nemen, „tenzij twee derden harer leden tegenwoordig zijn.

„De besluiten worden bij eene meerderheid van twee derden der „tegenwoordige leden opgemaakt.

„Voor het overige wordt gevolgd hetgeen over het maken der „wetten is bepaald, met dien verstande, dat op de vereenigde „vergadering toepasselijk is hetgeen artt. 102 en volgende ten „aanzien der beide Kamers afzonderlijk voorschrijven.„

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten enz.

SS. ONTWERP VAN WET N°. XLV.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de ervaring het noodig heeft doen oordeelen, eene verandering in de Grondwet te maken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Er bestaat noodzakelijkheid tot weglating van het navolgende artikel der Grondwet van het Koningrijk der Nederlanden.

Art. 2.

„Artikel 1 der additionele artikelen zal wegvallen.„

Art. 3.

Deze wet zal worden toegezonden aan de Staten, enz.

7. ALGEMEEN VERSLAG.

In de zitting van den 10den December des vorigen jaars werd, door acht leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, aan wie een negende lid verklaard heeft zich aan te sluiten, een voorstel tot herziening der Grondwet aan de overweging hunner medeleden onderworpen. Bij de aanbieding van dat voorstel, werden tevens door de voorstellers de redenen opgegeven, welke hen tot deszelfs indiening op dat tijdstip en in dien vorm hadden genoopt, terwijl vervolgens door hen eene memorie van toelichting werd ingezonden, behelzende eene beknopte opgave van de gronden, waarop hunne voorstellen tot wijziging van het bestaande berusten.

Die voorstellen waren aanvankelijk vereenigd in een enkel wetsontwerp, welken vorm de voorstellers voor het eerste onderzoek bij de Kamer voldoende en ook verkieslijk oordeelden. Later werd die voordragt vervangen door 45 afzonderlijke voorstellen van wet, waarin de verlangde veranderingen artikelsgewijze, en meerendeels met inachtneming van de indeeling der bestaande Grondwet in afdeelingen, gesplitst werden voorgedragen.

De voorgestelde veranderingen betreffen de meest gewigtige bepalingen der Grondwet, waarvan het slechts noodig is te vermelden: die nopens het bestuur van de Kolonien, de wijze van verkiezing der leden van de Tweede Kamer en van de vernieuwing dier Kamer, de wijze van verkiezing der provinciale en plaatselijke Besturen, de zamenstelling der regterlijke magt, die betreffende de land- en zeemagt van den Staat, de regeling van het bestuur van den Waterstaat, de inrigting van het onderwijs, enz., ten einde zich een denkbeeld van den wijden omvang en de hooge belangrijkheid van de voorgestelde veranderingen te kunnen vormen. Sommigen echter van dezelven zijn meer uitsluitend betrekkelijk tot den vorm en de redactie der bestaande grondwettelijke bepalingen, en strekken om duidelijk uit te drukken, hetgeen naar het gevoelen der voorstellers thans duister en twijfelachtig is: de meesten dier veranderingen daarentegen, tasten het bestaande aan in het wezen der zaak, en doelen niet alleen op eene wijziging van den vorm, maar tevens op verandering van beginselen.

Het doel, hetwelk de voorstellers schijnen te beoogen, is de invoering eener vernieuwde Staatsregeling, hervormd overeenkomstig hetgeen zij als de behoefte van het Nederlandsche Volk en de vorderingen van den tegenwoordigen tijd beschouwen. Het middel, hetwelk zij daartoe wenschen te bezigen, is vaststelling van nieuwe beginselen bij de Grondwet aan de eene zijde, en wegneming van alle beletselen voor verdere ontwikkeling en hervorming aan de andere. Dit laatste oogmerk wenschen zij te bereiken door een aantal bepalingen uit de Grondwet te doen wegvallen en de regeling der daarin vervatte onderwerpen aan de wet over te laten.

Dit voorstel heeft bij de groote meerderheid van de leden der Tweede Kamer geringen bijval gevonden. In het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling, bevattende de uitdrukking van het gevoelen dier meerderheid, zoodanig als hetzelve zich ter gelegenheid van de beraadslagingen in de Sectien geopenbaard had, is dat voorstel èn wat betreft het nemen van initiatief, èn om den vorm, èn uit hoofde van de strekking, bestreden geworden. Tevens bleek daaruit, dat slechts aan enkele der voorgestelde veranderingen, op zich zelven en in het afgetrokkene beschouwd, de onvoorwaardelijke goedkeuring van de meerderheid der leden was te beurt gevallen.

De bedenkingen, die omtrent den *vorm* waren geopperd, zijn, ten gevolge van de splitsing en aanvulling van het oorspronkelijk voorstel, voor een groot gedeelte komen te vervallen. Alleen de bedenking, ontleend uit de omstandigheid, dat het voorstel niet kan geacht worden het gevoelen van *al* de voorstellers uit te drukken, blijft hare kracht behouden, gelijk mede nopens het gemis van transitoire bepalingen.

De voorstellers hebben, bij de toezending van hunne gesplitste voordragt, tevens in eene zeer uitvoerige memorie op de bedenkingen geantwoord, die ter gelegenheid van het voorloopig onderzoek in het midden waren gebragt. Bij de nadere behandeling der zaak in de Afdeelingen heeft men in het algemeen betuigd, met belangstelling van die beantwoording kennis te hebben genomen en met genoegen te hebben gezien, dat de voorstellers de meeste zorg hadden besteed om, zoo mogelijk, de gemaakte bedenkingen op te lossen.

Men heeft echter begrepen, dat het geheel doelloos zoude wezen, om op nieuw in een opzettelijk onderzoek te treden van al de voorgedragen veranderingen, waaromtrent het gevoelen van de leden reeds bij het eerste onderzoek was geopenbaard geworden en door middel van het voorloopig verslag ter kennisse van de voorstellers was gebragt.

Men heeft daarbij in aanmerking genomen, dat het in dezen de beoordeeling geldt van *beginselen*, ten aanzien van welke eene toenadering, door wederzijdsche toegeeflijkheid tot stand gebragt, niet wel mogelijk schijnt; dat het alzoo weinig baten zou, of de voorstellers al met de nadere bedenkingen der leden bekend werden gemaakt, daar zij toch aan die bedenkingen, immers aan het meerder deel derzelven, zonder verzaking van eigen beginselen, niet wel zouden kunnen te gemoet komen; dat het derhalve volstrekt geen nut kon hebben, om andermaal op de vroeger geopperde bezwaren terug te komen, of in eene wederlegging te treden van hetgeen daarop door de voorstellers is geantwoord, maar dat het voor meer gepast en eigenaardig te houden is, dat de gelegenheid worde afgewacht, welke zich voor de leden bij de openbare beraadslagingen over het voorstel van zelf en ruimschoots zal voordoen, om hunne denkwijze omtrent de bezwaren zoowel als nopens de beantwoording, voor hunne medeleden uiteen te zetten en te ontwikkelen.

Terwijl men alzoo op vorengemelde gronden algemeen begrepen heeft de Memorie van Beantwoording voor *notificatie* te moeten aannemen, hebben nogtans eenige leden in de verschillende Afdeelingen gemeend zich daardoor niet voor ontslagen te mogen houden van de taak, om de wijzigingen, welke de voorstellers naar aanleiding van het voorloopig verslag in hun oorspronkelijk voorstel hebben gebragt, te onderzoeken en hunne wijze van beschouwen dienaangaande te doen kennen. Eenige leden daarentegen hebben èn om de straks vermelde redenen èn uit aanmerking van de mindere belangrijkheid der bedoelde wijzigingen, die zich bepalen tot de invulling van eenige opengelaten cijfers en tot de verandering of bijvoeging van een enkel woord, geoordeeld, dat in de gegeven omstandigheden alle verder onderzoek slechts nuttelooze arbeid zoude wezen en geen doel zou kunnen treffen.

De Centrale Afdeeling zal haar verslag besluiten met de mededeeling van de weinige bedenkingen, tot welke de overweging der laatst voorgestelde veranderingen aan eerstgemelde leden aanleiding heeft gegeven. Vooraf echter moet zij opmerken, dat die leden algemeen verklaard hebben, zich met den vorm, waarin het voorstel thans door de voorstellers is gedaan, over het geheel wel te kunnen vereenigen; waarbij echter door sommigen hunner de aanmerking is gevoegd, dat het considerans, hetwelk de voorstellers, in navolging van de in 1840 tot stand gebragte wetten, hebben gebezigd,

XX. *Voorstel tot Grondwetsherziening.*

niet voor alle wets-ontwerpen voegt, daar bijvoorbeeld bezwaarlijk kan gezegd worden, dat de noodzakelijkheid van verandering der bepalingen nopens het Regentschap, nopens de zitting van den Prins van Oranje in den Raad van State en andere, door de *ervaring* gebleken zou zijn.

ONTWERP VAN WET N°. IV.

Ad art. 2. Men vestigt de aandacht op het zonderling verband tusschen het gewijzigde art. 29 en het bestaande art. 30 der Grondwet. In het eerste wordt gewaagd van eenen afstand, die reeds geschied is, terwijl in het laatste wordt bepaald, dat die afstand geschieden kan.

Overigens heeft men zich met de voorgestelde bijvoeging niet kunnen vereenigen. Men acht het onnoodig en ook minder eigenaardig, om op eene zaak, die haar volkomen beslag heeft erlangd, weder terug te komen. Wilde men zulks doen, dan zoude men in elk geval beter achten, dat de zaak als een historisch feit, hetwelk geheel is afgedaan, wierd beschouwd, en dat mitsdien, zonder eenige bijvoeging in art. 29, alleen de weglating van art. 30 wierd voorgesteld.

Ad art. 3. Terwijl enkele leden de voorgedragen bijvoeging als eene verbetering van het voorstel beschouwden, hebben anderen zich daartegen verklaard, uit aanmerking van de moeijelijkheid eener beslissing tusschen partijen, wanneer er verschil van gevoelen mogt ontstaan omtrent de grenzen van afscheiding tusschen *gewoon* en *buitengewoon* onderhoud; weshalve die leden het verkieslijker oordeelden, dat voor het onderhoud in het algemeen eene som van *f* 50 000 als maximum in de Grondwet bepaald blijve.

ONTWERP N°. IX.

Ad art. 4, *wettelijke regten.* Men acht deze uitdrukking in den geest der voorstellers onjuist te zijn. De bedoeling schijnt te wezen, om hier te vermelden *regten*, die alleen door de Wetgevende Magt vastgesteld kunnen worden. Maar dit wordt door het woord *wettelijke* niet zuiver uitgedrukt. De wijziging schijnt overigens verder te reiken, dan men met de aanmerking in het voorloopig verslag bedoeld had.

ONTWERP N°. X.

Ad art. 5. De voorgestelde bijvoeging heeft bij sommige leden geen bijval gevonden. Men ziet niet in, waarom aan ingezetenen het regt om desverkiezende in vreemde krijgsdienst te gaan of bedieningen in andere Rijken aan te nemen, behoort te worden ontnomen, en meent in elk geval, dat het verbod weinig te beteekenen heeft, zoolang op deszelfs overtreding geene straf bepaald is.

ONTWERP N°. XV.

Ad art. 2. Ofschoon erkennende, dat het voorstel door de invulling van den census en van den maatstaf voor het getal der leden van de Tweede Kamer, eene meer bestemde beteekenis heeft bekomen, hebben eenige leden nogtans verklaard, dat zij zich daarmede niet konden vereenigen, oordeelende dat het minimum van den census, ook in het stelsel van de voorstellers, veel te laag is gesteld.

ONTWERP N°. XXI.

Ad art. 3. De thans ingevulde termijn van 20 dagen, binnen welken de vergadering der Staten-Generaal, na de ontbinding der Tweede Kamer, door den Koning zou moeten bijeengeroepen worden, wordt door sommige leden voor te kort gehouden, als onvoldoende tot de voltooijing der kiesverrigtingen en om de verkozen leden der Kamer in staat te stellen bij de opening der zitting tegenwoordig te kunnen zijn.

ONTWERP N°. XL.

Ad art. 9. De verandering van *militie* in *lotelingen bij de militie* heeft men niet goedgekeurd. Men oordeelt toch, dat het verbod moet treffen het geheel der militie, niet de daarbij geplaatste individus.

Overigens hebben sommige leden nog aangemerkt, met het oog op het voorgestelde bij art. 11 van dit ontwerp, dat er tusschen die bepaling en art. 9 eigenlijk geen verband bestaat, daar toch, wanneer men geen bezwaar vindt, om de ingezetenen tegen hunnen zin in zeedienst naar de Kolonien te zenden, zooals het noodzakelijk gevolg van art. 11 zou wezen, er evenmin bedenkingen schijnen te bestaan, om hen tot de dienst te lande in de Overzeesche Bezittingen te verpligten.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag den 8sten Mei 1845. [1])

NOTA. Op verlangen van de voorstellers wordt alhier opgemerkt, dat in art. 3 van ontwerp van wet n°. III, bij verzuim, de tweede alinea is blijven staan, welke alzoo moet worden doorgehaald; en dat in art. 2 van ontwerp van wet n°. VII, in plaats van *onafhankelijkheid* VAN, behoort gelezen te worden: *onafhankelijkheid* EN. [2])

---

[1]) Volgens eene aanteekening van Luzac waren Maandag den 5den Mei 1845 tegenwoordig in de Eerste Afdeeling de heeren: De Jong, Telting, Boreel, Menso, Van Sasse, Van Heloma, De Man, Jongsma en Luzac.

Van Heloma had de Memorie van Beantwoording met belangstelling gelezen en achtte het een belangrijk stuk. Er waren hier groote beginselen bij gemoeid. Men verschilde over het nemen van het initiatief door de Kamer. Hij gelooft dat het voorstel genoegzaam onderzocht geworden is, wil de voorstellers dank zeggen en hun antwoord aannemen voor notificatie, in afwachting van de openbare beraadslaging.

De Jong vereenigt zich met het gevoelen van Van Heloma.

Telting heeft de Memorie van Beantwoording met belangstelling en genoegen gelezen. Men kan nu tot de openbare beraadslaging overgaan.

Boreel vereenigt zich met dat gevoelen; nader onderzoek in de Afdeeling acht hij onnoodig.

Menso ziet verandering in den vorm van het voorstel, maar overigens weinig. De kwestie van het initiatief is het zelfde gebleven.

Van Sasse en Jongsma achten insgelijks nader onderzoek overbodig.

De Man vindt het niet noodig nu op alles terug te komen; hij bepaalt zich tot het uiten van het verlangen dat het voorstel in discussie gebracht worde.

Luzac zegt dat hij zich zal moeten conformeeren naar den wensch der Afdeeling.

[2]) Deze verbeteringen zijn aangebracht. Er stond als tweede alinea van art. 3 van ontwerp van wet n°. III: „In beide gevallen wordt het besluit der Staten-Generaal tot benoeming van den opvolger genomen in eene Vereenigde Zitting der beide Kamers."

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Depouillement der Uitgaven over* 1846.)

XXI. Staatsbegrooting voor de jaren 1846 en 1847.

De beraadslaging is gehouden in de Vergaderingen van 16 tot en met 21, 23 en 25 Juni 1845.

1. REDE, GEHOUDEN DOOR DEN MINISTER VAN FINANCIEN BIJ DE INDIENING DER TWEEJARIGE STAATSBEGROOTING IN DE VERGADERING VAN 28 DECEMBER 1844.

(Zie het Verslag van die Vergadering.)

2. BIJLAGE BIJ DE REDE DES MINISTERS.

DEPOUILLEMENT van de verschillende categorien van behoeften, waarvoor in de raming der Begrooting van Staats-uitgaven over 1846 sommen zijn uitgetrokken.

Uitgaven daargesteld bij de Grondwet	1ste Hoofdstuk der Staatsbegrooting		f 1 250 000.00
	Schadeloosstelling der leden van de Staten-Generaal		235 000.00
			f 1 485 000.00
Uitgaven gegrond op bijzondere wetten	Kosten der Nationale Schuld	f 32 720 221.33	
	Reiskosten van de leden der Tweede Kamer	8 000.00	
	Bezoldiging der leden van de Algemeene Rekenkamer	29 000.00	
	Idem der leden van de regterlijke magt	1 102 300.00	
	Kwade posten op de grondbelasting	165 400.00	
			34 024 921.33
Kosten van de Eeredienst	Hervormde en andere eerediensten	f 1 234 360 20½	
	Roomsch-Katholieke eeredienst	433 165.85	
			1 667 526.05½
Kosten der zeemagt	Personeel	f 2 533 765.80	
	Materieel	1 997 909.00	
			4 531 674.80
Kosten der landmagt	Personeel	f 8 120 445.00	
	Materieel	1 875 854.66	
			9 996 299.66

In de raming der ontvangsten is wegens de inkomsten van den Hoogen Raad van Adel opgenomen	f 28.000		Kosten van administratie	6 471 621.13
Idem wegens inkomsten van het grootboek der Nationale Schuld	19.000			
		f 47 000	Materieele behoeften	1 981 822.39
Idem voor den stoomsleepdienst		120 000	Kosten der gevangenissen	816 060.00
Transporteeren:		f 167 000		f 60 974 925.36½

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk I. Huis des Konings.*)

Transport	*f* 167 000		*f* 60 974 925.36½
Idem voor den arbeid der gevangenen .	220 000	Kosten van den waterstaat en de publieke werken	1 939 150.00
Idem voor de wegen en vaarten . . .	697 139	Idem van het onderwijs	520 030.00
		Idem van de kunsten en wetenschappen. . . .	121 310.00
		Idem van het armwezen	218 000.00
		Idem van de nationale nijverheid	190 350.00
		Idem van de militie en schutterijen	51 780.00
		Lasten op de domeinen klevende	141 924.00
		Idem, waarmede de groote wegen zijn bezwaard	145 973.00
Idem voor uitkeering door Belgie, voor pensioenen aan vreemdelingen toegestaan	13 000	Pensioenen, afloopende betalingen en non-activiteits-tractementen	3 041 664.64
	f 1 097 139	TOTAAL DER BEGROOTING	*f* 67 345 107.00½

3. EERSTE HOOFDSTUK (HUIS DES KONINGS).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Huis des Konings vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *een millioen twee honderd vijftig duizend gulden* (*f* 1 250 000.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *een millioen twee honderd vijftig duizend gulden* (*f* 1 250 000.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstukken I en II. Huis des Konings. — Hooge Staatscollegien.*)

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET HUIS DES KONINGS.

BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
	ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
Iste HOOFDSTUK. *Huis des Konings.*				
Iste AFDEELING. *Eenig Artikel.*				
Inkomen van den Koning *f* 1 500 000.00				
Waarvoor wordt gebragt	. . . . . .	*f* 1 000 000.00	. . . . . .	*f* 1 000 000.00
IIde AFDEELING. *Eenig Artikel.*				
Inkomen van den Prins van Oranje	. . . . . .	200 000.00	. . . . . .	200 000.00
IIIde AFDEELING. *Eenig Artikel.*				
Onderhoud der Koninklijke paleizen	. . . . . .	50 000.00	. . . . . .	50 000.00
Totaal van het 1ste Hoofdstuk	over 1846. .	*f* 1 250 000.00	over 1847. .	*f* 1 250 000.00

4. TWEEDE HOOFDSTUK. (HOOGE COLLEGIEN VAN STAAT EN KABINET DES KONINGS).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor de Hooge Collegiën van Staat en het Kabinet des Konings vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *zes honderd twee en zestig duizend een honderd tien gulden* (*f* 662 110.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *zes honderd zestig duizend drie honderd tien gulden* (*f* 660 310.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk II. Hooge Staatscollegien.*)

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR DE HOOGE COLLEGIEN VAN STAAT EN HET KABINET DES KONINGS.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IIde HOOFDSTUK. *De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.*				
	Iste AFDEELING. *De Staten-Generaal.*				
1	Reis- en verblijfkosten van de leden der Eerste Kamer	*f* 90 000.00		*f* 90 000.00	
2	Verblijf- en reiskosten van de leden der Tweede Kamer	153 000.00		153 000.00	
3	Tractementen van de griffiers, de verdere ambtenaren en bedienden, benevens daggelden	15 930.00		15 930.00	
4	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	12 150.00		12 150.00	
			f 271 080.00		*f* 271 080.00
	IIde AFDEELING. *De Raad van State.*				
1	Tractementen van den secretaris van Staat, vice-president en van de leden	*f* 69 000.00		*f* 69 000.00	
2	Tractementen van den secretaris, de referendarissen, de commiezen van Staat, de ambtenaren, de geëmploijeerden en bedienden benevens maandgelden	17 112.00		17 112.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	2 788.00		2 788.00	
4	Reis- en verblijfkosten	*Memorie.*		*Memorie.*	
			88 900.00		88 900.00
	IIIde AFDEELING. *De Algemeene Rekenkamer.*				
1	Tractementen van den voorzitter en van de leden. . .	*f* 29 000.00		*f* 29 000.00	
2	Tractementen van den secretaris en van de verdere ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	81 400.00		81 400.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	10 300.00		10 300.00	
			120 700.00		120 700.00
	IVde AFDEELING. *De Kanselarij der beide Orden.*				
1	Tractement van den kanselier.	*Memorie.*		*Memorie.*	
2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden	*f* 4 900.00		*f* 4 900.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	1 400.00		1 400.00	
4	Verhoogde soldijen van gedecoreerde militairen, ridders der Militaire Willemsorde, en toelagen aan de broeders der Orde van den Nederlandschen Leeuw	77 200.00		76 400.00	
5	Decoratien, de kosten van het stempelen daaronder begrepen.	3 800.00		3 800.00	
			87 300.00		86 500.00
	Vde AFDEELING. *De Hooge Raad van Adel.*				
	Tractementen van den voorzitter en van de leden. . .	*f* 12 000.00		*f* 12 000.00	
	Transporteeren	*f* 12 000.00	*f* 567 980.00	*f* 12 000.00	*f* 567 180.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk II. Hooge Staatscollegiën*).

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	*f* 12 000.00	*f* 567 980.00	*f* 12 000.00	*f* 567 180.00
2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden	7 000.00		7 000.00	
3	Bezoldiging van de wapen-herauten	2 200.00		2 200.00	
4	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	1 600.00		1 600.00	
			22 800.00		22 800.00
	VIde AFDEELING. *Het Kabinet des Konings.*				
1	Tractement van den directeur	*f* 5 000.00		*f* 5 000.00	
2	Tractementen van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden	20 780.00		20 780.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	5 300.00		5 300.00	
4	Reis- en verblijfkosten	250.00		250.00	
			31 330.00		31 330.00
	VIIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
	Eenig Artikel	......	40 000.00	......	39 000.00
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan de dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het IIde Hoofdstuk	*over* 1846.	*f* 662 110.00	*over* 1847.	*f* 660 310.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk II. Hooge Staatscollegien.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING. [1])

Voor den staat van berekeningen nevens dit wets-ontwerp gevoegd, heeft men den zelfden vorm behouden, als bij de over 1844 en 1845 vastgestelde Begrooting is aangenomen, omdat de verkregen ondervinding heeft doen zien, dat die vorm de voorkeur verdient boven de vroeger in gebruik zijnde, en geheel aan deszelfs bestemming beantwoordt; overigens hebben de afdeelingen en artikelen, wat derzelver omschrijving aangaat, geen verandering ondergaan, en zijn zij vergezeld van de gebruikelijke uitgewerkte en toelichtende Staten; zijnde voorts, tot verduidelijking van het vergelijkend onderzoek, nog een staat daarnevens gevoegd, waarbij de verschillen in *meer* of *minder*, op ieder artikel der Begrooting, zijn aangewezen.

Niettegenstaande de afdeelingen van de *Staten-Generaal*, van den *Raad van State* en van de *Algemeene Rekenkamer* zijn moeten worden verhoogd, is het cijfer over 1846, bij vergelijk met 1845, slechts *f* 425 *meer*, en over 1847 *f* 1375 *minder* dan over 1845 is toegestaan, waarvan de redenen kortelijk zullen worden toegelicht.

De 1ste afdeeling, *Staten-Generaal*, is met een bedrag van *f* 2450 moeten worden verhoogd, ten einde te kunnen voorzien in de meerdere behoeften voor bureau- en locaalbehoeften, en ter zake van voortdurende buitengewone hulp aan schrijfwerk ten dienste van de griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waar zulks, volgens de door de Commissie voor de huishoudelijke zaken opgemaakte raming, dringend noodig wordt geoordeeld, en welke raming aan de inzage der leden van de Kamer onderworpen is geworden.

Op het 2de artikel van de 2de afdeeling, *Raad van State*, is insgelijks eene geringe vermeerdering aangevraagd, ten gevolge van de toekenning eener tractements-verhooging aan een der commiezen van Staat, welke daarop eene billijke aanspraak konde maken, en waardoor deszelfs bezoldiging nog altijd beneden het maximum blijft, aan die betrekking verbonden.

Het cijfer voor artikel 2 der 3de afdeeling geraamd, heeft de Regering, op ernstigen aandrang van de Algemeene Rekenkamer, binnens'lijns teruggebragt tot het bedrag daarvoor bij het organiek besluit, gegrond op art. 5 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), toegestaan, doch aanvankelijk slechts verhoogd met *f* 2000, omdat voor het tegenwoordige de geheele *f* 4000 niet benoodigd is.

[1]) Tot het drukken van deze Memorie en de hierachter volgende Memoriën van Toelichting en Staten van vergelijking, met uitzondering van de Memorie van Toelichting bij Hoofdstuk IX A, werd besloten in het Comité-generaal van den 12den April 1845.

De Regering heeft te eer aan dit verlangen toegegeven, omdat aan de Algemeene Rekenkamer de middelen niet moeten worden onthouden, om, zoo zulks noodig mogt zijn, in de behoeften van den dagelijkschen loop harer werkzaamheden te kunnen voorzien, ten einde aan de op haar rustende wettelijke verpligtingen eene onbelemmerende uitvoering te verzekeren.

De vereenigng der kanselarijen van de Militaire Willems-orde en van die der Orde van den Nederlandschen Leeuw heeft, behalve het nut, voortvloeijende uit eene vereenvoudiging in de werkzaamheden, ook nog op het gering cijfer der tractementen, voorkomende bij de *vierde* afdeeling, eene vermindering van *f* 200 ten gevolge gehad, terwijl de verhoogde soldijen van gedecoreerde militairen, volgens de gewone berekening van versterf, voor het jaar 1846 eene besparing oplevert van *f* 2500 en voor 1847 van *f* 3300.

De 5de afdeeling, *Hooge Raad van Adel*, waarvoor over 1845 *f* 24 000 is toegestaan, doch, ten gevolge van den vrijwilligen afstand van bezoldiging door een der wapenherauten, [1]) tot op *f* 22 800 moet geacht worden te zijn teruggebragt, heeft geen verandering ondergaan en is alzoo *f* 1200 minder dan de raming over 1844 en 1845.

Het *Kabinet des Konings*, de 6de afdeeling dezer Begrooting uitmakende, levert eene besparing op van *f* 270 voor ieder der jaren 1846 en 1847, doordien het thans geraamde in de behoeften zal kunnen voorzien.

Met betrekking tot de 7de of slot-afdeeling dezer Begrooting, valt op te merken, dat er, ten gevolge van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, eenige vroeger genoten *wachtgelden* zijn ingetrokken, en voor zoo verre de titularissen hunne aanspraken konden doen gelden, door pensioen zijn vervangen, terwijl overigens eenige nieuwe pensioenen zijn verleend, waardoor het cijfer, volgens den nominatieven staat, welke tot toelichting wordt overgelegd, tot *f* 44 630 is geklommen. De gewone berekening van versterf, zoo mede den gevorderden ouderdom van eenige der gebeneficieerden in aanmerking nemende, heeft de Regering gemeend, dat de ronde som van *f* 40 000 over 1846 en van *f* 39 000 over 1847, voldoende zal wezen om in de behoefte te kunnen voorzien, zoodat voor het eerste jaar *f* 255 en voor het laatste *f* 1255 *minder* wordt geraamd, dan over 1845 is toegestaan.

Het totaal cijfer der raming van het IIde hoofdstuk bedraagt over 1846 *f* 662 110 en over 1847 *f* 660 310.

[1]) E. W. Van Dam van Isselt (aant. Luzac).

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk II. Hooge Staatscollegien.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING, aanwijzende het verschil tusschen het op het *Tweede Hoofdstuk* de
meer of *minder* bedraagt, dan hetgeen voo

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845.	GERAAMD BELOOP OVER	
				1846.	1847.
1		*De Staten-Generaal.*			
	3	Tractementen van den griffier, de verdere ambtenaren en bedienden, benevens daggelden	*f* 15 830.00	*f* 15 930.00	*f* 15 930.00
	4	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk.	9 800.00	12 150.00	12 150.00
2		*De Raad van State.*			
	2	Tractementen van den secretaris, de referendarissen, de commiezen van Staat, de ambtenaren en geëmployeerden en bedienden, benevens maandgelden	16 712.00	17 112.00	17 112.00
3		*De Algemeene Rekenkamer.*			
	2	Tractementen van den secretaris en van de verdere ambtenaren, geëmployeerden en bedienden	79 400.00	81 400.00	81 400.00
4		*De Kanselarij der beide Orden.*			
	2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden . . .	5 100.00	4 900.00	4 900.00
	4	Verhoogde soldijen van gedecoreerde militairen, ridders der militaire Willemsorde, en toelagen aan de broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw	79 700.00	77 200.00	76 400.00
5		*De Hooge Raad van Adel.*			
	3	Bezoldiging van de wapenherauten.	3 400.00	2 200.00	2 200.00
6		*Het Kabinet des Konings.*			
	2	Tractementen van de ambtenaren, geëmployeerden en bedienden, benevens daggelden	20 800.00	20 780.00	20 780.00
	4	Reis- en verblijfkosten.	500.00	250.00	250.00
7		*Pensioenen*	40 255.00	40 000.00	39 000.00
		TOTAAL . . .	. . . .	. . . .	. . . . . .
				Af: minder en meer	
				Blijft: meer en minder	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk II. Hooge Staatscollegien.*)

taatsbegrooting van 1846—1847 geraamde cijfer, voor ieder onderwerp van uitgaaf, voor zooveel het
845 voor gelijk onderwerp is toegestaan.

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, EN HET GERAAMD BELOOP OVER:

1846.		1847.	
Meer.	*Minder.*	*Meer.*	*Minder.*
f 100.00	"	f 100.00	"
2 350.00	"	2 350.00	"
400.00	"	400.00	"
2 000.00	"	2000.00	"
"	f 200.00	"	f 200.00
"	2 500.00	"	3 300.00
"	1 200.00	"	1 200.00
"	20.00	"	20.00
"	250.00	"	250.00
"	255.00	"	1 255.00
f 4 850.00	f 4 425.00	f 4 850.00	f 6 225.00
4 425.00			4 850.00
f 425.00			f 1 375.00

XXI. *Staatsbegrooting over* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III. Buitenlandsche Zaken.*)

5. DERDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Neder-landen, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staatsuitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal: hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement van Buitenlandsche Zaken vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *vijf honderd zeven en dertig duizend, negen honderd twee en zeventig gulden* (*f* 537 972.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *vijf honderd zeven en dertig duizend, negen honderd twee en zeventig gulden* (*f* 537 972.00),

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekenigen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IIIde HOOFDSTUK.				
	Departement van Buitenlandsche Zaken.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement en tafelgeld van den Minister	*f* 18 000.00		*f* 18 000.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmployeerden en bedienden	30 712.00		30 712.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	15 600.00		15 600.00	
4	Reis- en verblijfkosten	200.00	*f* 64 512.00	200.00	*f* 64 512.00
	IIde AFDEELING. *Kosten, vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*				
1	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen.	*f* 301 610.00		*f* 301 610.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der consulaten, alsmede spendatie-gelden	68 550.00		68 550.00	
3	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire agenten, tijdelijk tot een bepaald gezantschap of consulaat behoorende.	16 300.00		16 300.00	
4	Equipement en reiskosten voor de gewone buitenlandsche zendingen	10 000.00		10 000.00	
5	Kosten van buitengewone zendingen.	6 000.00		6 000.00	
6	Briefporten, abonnementen op dagbladen en alle verdere uitschotten door diplomatieke en consulaire agenten, in hunne betrekking gedaan wordende.	21 000.00	423 460.00	21 000.00	423 460.00
	IIIde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Reis- en verblijfkosten van Staats-postiljons, of van personen die als zoodanig met het doen van buitenlandsche reizen belast worden.	*f* 2 000.00		*f* 2 000.00	
	Transporteeren	*f* 2 000.00	*f* 487 972.00	*f* 2 000.00	*f* 487 972.00

XXI. *Staatsbegrooting over* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III. Buitenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	*f* 2 000.00	*f* 487 972.00	*f* 2 000.00	*f* 487 972.00
2	Onderstands- en transportgelden, aan en ten behoeve van militairen, zeelieden en andere behoeftige Nederlanders	3 300.00	. . . .	3 300.00	
3	Bijdragen aan kassen en inrigtingen buiten 's lands, zoo ten nutte van den handel en van de zeevarenden in het algemeen als ten behoeve der Nederlanders in het bijzonder	1 200.00	. . . . .	1 200.00	
4	Toelage aan Limburg wegens bijdragen in de Duitsche Bondskassen.	3 000.00		3 000.00	
5	Geheime uitgaven	4 000.00		4 000.00	
			13 500.00		13 500.00
	IVde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen	*f* 34 000.00	. . . . . .	*f* 34 000.00	
2	Afloopende betalingen.	2 500.00	. . . . . .	2 500.00	
			36 500.00		36 500.00
	NOTA. Wordt opgemerkt dat, voor zoo veel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847, uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het IIIde Hoofdstuk	*over* 1846	*f* 537 972.00	*over* 1847	*f* 537 972.00

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

1ste AFDEELING.

2de Artikel. Niettegenstaande de rangsverdeeling van het personeel der ambtenaren hier eenigzins verschilt met die op de vorige Begrooting voorkomende, en men voor sommige rangen meer dan daar zal uitgetrokken vinden, wordt thans echter voor dit artikel *f* 688 minder gevraagd dan over 1844 en 1845 is toegestaan, doordat men, onder de tegenwoordige omstandigheden, heeft afgezien van het vroeger, bij de opmaking der jongste Begrooting, bestaan hebbend voornemen, om het getal ambtenaren met één te vermeerderen.

De omschrijving van dit en van het 1ste en 2de artikel van de 2de afdeeling is in dier voege gewijzigd, dat daaruit alleen tractementen en bezoldigingen kunnen voldaan worden. Men heeft de bijvoeging dezer laatste benaming dienstig geacht, omdat bij voorbeeld de schrijfloonen, daggelden van adsistent-boden, belooning der kanseliers of andere geëmploijeerden bij de gezantschappen en consulaten, niet als tractementen kunnen gerangschikt worden.

4de Artikel. Men acht het voldoende voor de hier bedoelde reis- en verblijfkosten slechts *f* 200 voor te behouden, zijnde de helft van het laatst toegestaan bedrag.

2de AFDEELING.

1ste Artikel. Na de aanmerkelijke vereenvoudigingen welke gedurende de jongstverloopen jaren, en laatstelijk met het begin dezes jaars, in de verschillende Gezantschappen gemaakt zijn, mag men vertrouwen, dat er geen nieuwe verminderingen in de kosten der buitenlandsche zendingen verwacht worden, en dat het integendeel niet onbillijk zal voorkomen, dat de nu gevraagde som voor dit onderwerp de voor 1845 toegestane eenigzins overtreft, daar toch die vermeerdering mede ten doel heeft, om verder gevolg te geven aan de opleiding van jongelingen voor de diplomatie, en alzoo om te voldoen aan het verlangen, dienaangaande bij vorige gelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal geuit. [1])

Om die reden, zoowel als omdat de werkkring der meeste legatiën, ten gevolge der zamenvoeging van sommige derzelven, meer uitgebreid-

[1]) Vergelijk hetgeen omtrent dit onderwerp gezegd wordt in de Memorie van Toelichting, behoorende bij het *tweede* wetsontwerp tot vaststelling van Hoofdstuk III (hierachter onder n°. 30 letter D).

heid verkregen heeft, is het noodig geoordeeld, het getal secretarissen en bezoldigde attachés bij de gezantschappen eenigzins te vergrooten, en wel met twee secretarissen en één attaché, en daarvoor wordt eene som uitgetrokken van *f* 5000.

De kosten van het gezantschap bij de Ottomannische Porte komen alhier met *f* 2200 minder voor dan op de laatste Begrooting, uit hoofde dat daarvan zijn afgetrokken de toelagen, genoten wordende door den 1sten drogman à *f* 500, door den kanselier à *f* 1000, en door de weduwe van den 2den tolk à *f* 700; zijnde deze toelagen, voor de intrekking van welke geen genoegzame termen kunnen geacht worden aanwezig te zijn, overgebragt op den post voor afloopende betalingen.

De destijds buiten werkelijke dienst zijnde attaché, voorkomende bij het 3de artikel der 2de afdeeling van de Begrooting van 1844 en 1845, met een jaargeld van *f* 1000, is thans geplaatst bij het gezantschap te Rome, aan hetwelk nu ook de Nederlandsche aangelegenheden bij het Hof van Sardinië is opgedragen. Bij deze legatie is ook sinds vele jaren zonder bezoldiging een kanselier werkzaam, aan wien van tijd tot tijd gratificatien zijn verleend geworden. De diensten van zoodanig beambte kunnen als onmisbaar geacht worden bij de legatie in eenen Staat, welke ook door zoovele Nederlanders bezocht wordt, en het is dus billijk voorgekomen dat voortaan aan denzelve eenig vast jaargeld worde toegelegd, evenals het geval is met dergelijke beambten bij de legatiën te Parijs, Frankfort en Madrid, en wordt daarvoor dan ook eene som van *f* 600 op deze Begrooting gebragt.

2de Artikel. Voor de Consulaten wordt thans *f* 600 minder gevraagd dan laatst is toegestaan, als zijnde bij de vervulling der betrekking van kanselier bij het consulaat-generaal te Smyrna, welke door overlijden was opengevallen, het tractement van den nieuw benoemde op *f* 300 minder gesteld, dan dat hetwelk zijn voorganger genoten heeft, terwijl de tot hiertoe voor den consul te Milo uitgetrokken som van *f* 300, welke niet te beschouwen is als tractement aan zijne betrekking verbonden, maar als eene personeele toelage voor bewezen diensten, is overgebragt op den post voor afloopende betalingen.

3de Artikel. Omtrent de non-activiteits-tractementen wordt aangemerkt, dat allen minder bedragen, dan hetgeen den genieters, die vroeger op wachtgeld stonden, zou hebben behooren verleend te worden, wanneer zij overeenkomstig de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, in verband met dat van 15 November 1836 (*Staatsblad* n°. 54), waren gepensioneerd geworden. Het is om die reden, in het belang der schatkist, doelmatiger geacht, om, bij uitzondering op de algemeene bepaling van eerstvermeld Besluit, zoodanige ambtenaren buiten werkelijke dienst, wier pensioen meer zoude moeten beloopen dan het non-activiteits-tractement hetwelk zij genieten, niet te pensioneeren.

Het verschil van *f* 3300, tusschen het thans gevraagde en het toegestane over 1845, ontstaat doordat het alhier ten beloope van *f* 4300 uitgetrokkene voor consulaire agenten, op de Begrooting voor 1844 en 1845 voorkomt onder den post van pensioenen, terwijl daarentegen het non-activiteits-tractement van *f* 1000 van den attaché graaf Duchastel, die thans geplaatst is bij het gezantschap te Rome, alhier vervalt.

4de Artikel. Niettegenstaande de uitgaven wegens reiskosten noodwendig moeten vermeerderen, sedert dat, door de jongste vereenvoudigingen in de missiën, de meeste gezanten thans bij twee en meer Hoven geaccrediteerd zijn, wordt echter voor dit onderwerp niet meer gevraagd dan over 1844 en 1845 is toegestaan.

De uitbreiding der omschrijving van dit artikel is noodzakelijk, daar uit hetzelve ook zullen behooren gevonden te worden de kosten welke de gezanten, bij meer dan één Hof geaccrediteerd, nu en dan in het geval komen, te moeten maken voor tijdelijk oponthoud in eene andere hofstad, dan die van hun gewoon verblijf.

5de Artikel. Het benoodigde voor dit artikel heeft men gemeend op *f* 4000 minder te kunnen ramen dan laatst is toegestaan, daar de kosten der buitengewone zendingen over de drie laatste jaren gemiddeld met ruim *f* 6000 zijn kunnen bestreden worden, en men zich vleit dat er voor dit onderwerp in de eerstvolgende jaren niet meer zal benoodigd zijn dan hier gevraagd wordt.

3de Afdeeling.

1ste Artikel. In tijd van rust, als de tegenwoordige, doen zich de gevallen tot de afzending van koeriers minder voor. Men vermeent echter op eenig beloop te moeten rekenen, maar hoopt dat eene som van *f* 2000 voldoende zal kunnen zijn, zijnde *f* 1000 minder dan de laatst toegestane.

2de Artikel. De uitgaven bij dit en het volgende artikel omschreven, waren op de vorige Begrooting bijeengevoegd; doch vermits meermalen de wensch is te kennen gegeven, om geen onderwerpen van eenigzins ongelijksoortigen aard in het zelfde artikel op te nemen, heeft men alhier eene splitsing ingevoerd.

5de Artikel. Door een dergelijk overzigt als onder de 2de afdeeling, artikel 5, aangehaald is, gevonden hebbende, dat de thans gevraagde som voldoende te achten is, wordt op dit respect eene vermindering van *f* 4000 gesteld.

4de Afdeeling.

1ste Artikel. De thans gevraagde som voor pensioenen beloopt *f* 5700 minder dan over 1844 en 1845 is uitgetrokken, en zulks ten gevolge:

dat door overlijden vervallen is.		*f* 3 400.00
dat op het artikel voor non-activiteits-tractementen zijn overgebragt eenige der sommen, welke op de Begrooting over 1844 en 1845 waren gebragt als pensioenen		4 300.00
dat de uitgetrokken som voor pensioenen op het tegenwoordig ontwerp van Begrooting minder beloopt, dan de thans bestaande pensioenen werkelijk bedragen	*f* 5 946.00	
terwijl dat verschil over 1845 slechts beliep	3 030.00	
		2 916.00
		f 10 616.00
Hiertegenover staat, dat er voor sommige pensioenen, berekend volgens de bestaande bepalingen, gebleken is meer benoodigd te zijn, dan daarvoor approximatief op de vorige Begrooting was gebragt	*f* 2 200.00	
dat sedert de opmaking der vorige Begrooting nieuwe pensioenen verleend zijn tot een bedrag van	2 716.00	
		f 4 916.00
		f 5 700.00

2de Artikel. Op dezen nieuwen post komen de sommen voor, welke als afloopende betalingen zijn afgevoerd van de volgende artikelen:

2de afdeeling, 1ste artikel	*f* 2 200.00
" " 2de "	300.00
	f 2 500.00

Niettegenstaande de vermeerderingen, welke voor sommige artikelen gevraagd zijn, is echter het bedrag der tegenwoordige raming van het IIIde hoofdstuk, ten gevolge der verminderingen op andere posten verkregen, *f* 5988 beneden het beloop gebleven der Begrooting van het Departement van Buitenlandsche Zaken over 1844 en 1845.

XXI. *Staatsbegrooting over* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III. Buitenlandsche Zaken.*)

D. STAAT van vergelijking tusschen het toegestane beloop bij de begrooting over den jare 1845 met het geraamd

AFDEELING.	ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1845.	BENAMING DER ONDERWERPEN.
			Ie Afdeeling. *Kosten van het Departement.*
	2	*f* 31 400.00	Tractementen en bezoldigingen . . . .
	4	400.00	Reis- en verblijfkosten . . . .
			IIe Afdeeling. *Kosten vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*
2	1	297 210.00	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen . . . .
〃	2	69 150.00	Idem van het personeel der consulaten alsmede spendatie-gelden . . . .
〃	3	13 000.00	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire agenten . . . .
〃	5	10 000.00	Kosten van buitengewone zendingen . . . .
			IIIe Afdeeling. *Verschillende uitgaven.*
3	1	3 000.00	Reis- en verblijfkosten van staatspostiljons enz . . . .
〃	4	8 000.00	Geheime uitgaven . . . .
			IVde Afdeeling. *Pensioenen en afloopende betalingen.*
4	1	39 700.00	Pensioenen . . . .
〃	2		Afloopende betalingen . . . .
			Af de vermeerderingen
			Blijft minder

XXI. *Staatsbegrooting over* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III. Buitenlandsche Zaken.*)

oor de jaren 1846 en 1847, van de onderwerpen van uitgaven welke vermeerdering of vermindering opleveren.

ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846 en 1847.	MEER GERAAMD.	MINDER GERAAMD.	AANMERKINGEN.
2	f 30 712.00	f "	f 688.00	Wordt gerefereerd aan de memorie van toelichting.
4	200.00	"	200.00	
1	301 610.00	4 400.00	"	
2	68 550.00	"	600.00	
3	16 300.00	3 300.00	"	
5	6 000.00	"	4 000.00	
1	2 000.00	"	1 000.00	
5	4 000.00	"	4 000.00	
1	34 000.00	"	5 700.00	
2	2 500.00	2 500.00	"	
		f 10 200.00	f 16 188.00	
. .	. . . .	. . . .	10 200.00	
. .	. . . .	. . . .	f 5 988.00	

XXI. *Staatsbegrooting over* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Departement van Justitie.*)

6. VIERDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VAN JUSTITIE).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staatsuitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staatsuitgaven wordt voor het Departement van Justitie vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *twee millioen vier honderd zeven en tachtig duizend drie honderd twee en zeventig gulden* (*f* 2 487 372.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *twee millioen vijf honderd dertien duizend twee honderd twee en veertig gulden* (*f* 2 513 242.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat vaa berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Justitie.*)

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IVde HOOFDSTUK.				
	Departement van Justitie.				
	Iste Afdeeling. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister.	f 12 000.00		f 12 000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden en schrijfloonen	47 750.00		47 750.00	
3	Bureau-en locaalbehoeften en drukwerk	10 100.00		10 100.00	
4	Reis- en verblijfkosten	1 000.00		1 000.00	
	IIde afdeeling. *Kosten van de Regterlijke magt.*		f 70 850.00		f 70 850.00
1	Tractement van den president, den vice-president, en de leden van den Hoogen Raad, mitsgaders van den procureur-generaal, van de advocaten-generaal, den griffier, de substituut-griffiers, en van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	f 112 400.00		f 112 400.00	
2	Tractementen van de presidenten, vice-presidenten en leden der provinciale Geregtshoven, mitsgaders van de procureurs-generaal, van de advocaten-generaal, de griffiers en de substituut-griffiers.	367 800.00		367 800.00	
3	Tractementen van de presidenten, vice-presidenten en leden der arrondissements-regtbanken, mitsgaders van de officieren, de substituut-officieren, de griffiers en de substituut-griffiers.	478 450.00		478 450.00	
4	Tractementen van de kanton-regters en derzelver griffiers	151 050.00		151 050.00	
5	Tractementen van de deurwaarders	10 800.00		10 800.00	
6	Bureau-onkosten	12 560.00		12 560.00	
	IIIde Afdeeling. *Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.*		1 133 060.00		1 133 060.00
1	Tractementen van den president en de leden, mitsgaders van den advocaat-fiscaal, den griffier en de overige ambtenaren en bedienden	f 54 300.00		f 54 300.00	
2	Tractementen van de auditeurs-militair in de provinciale commandementen	21 800.00		21 800.00	
3	Bureau-onkosten van het Hoog Militair Geregtshof en van den advocaat fiscaal, mitsgaders kleeding van de hellebardiers en derzelver commandeur	4 100.00		4 970.00	
	IVde Afdeeling. *Kosten der gevangenissen.*		80 200.00		81 070.00
1	Tractementen, toelagen en vergoedingen der beambten en suppoosten voor de huishoudelijke dienst der gevangenissen.	f 84 245.00		f 84 245.00	
2	Verpleging en verdere verzorging der burgerlijke en militaire gevangenen, met al den aankleve van dien, daaronder begrepen de kleeding- en liggingstukken der gevangenen en bewaarders, alsmede de transportkosten van veroordeelde gevangenen	421 000.00		421 000.00	
	Transporteeren	f 505 245.00	f 1 284 110.00	f 505 245.00	f 1 284 980.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Justitie.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	*f* 505 245.00	*f* 1 284 110.00	*f* 505 245.00	*f* 1 284 980.00
3	Tractementen, toelagen en vergoedingen der beambten en bedienden bij den arbeid der gevangenen, daaronder begrepen de percentsgewijze en bijzondere beloouingen wegens dien arbeid	28 875.00		28 875.00	
4	Arbeidsloonen, grondstoffen, bereidingsmiddelen, fabricatie- en confectie-kosten en verdere uitgaven wegens den arbeid, mitsgaders reis- en verblijfkosten van de ambtenaren van den arbeid en van de leden der commissien van keuring. . .	119 040.00		119 040.00	
5	Vertimmering of vernieuwing van gevangenissen; — groote herstellingen en gewone werken aan dezelven, daaronder begrepen de bijdragen voor de inrigting der huizen van bewaring	145 300.00		174 300.00	
6	Kosten van dagelijksch onderhoud en kleine herstellingen der strafgevangenissen en van het mobilair in dezelven, bij voorschot uit 's Rijks schatkist, doch nader ten laste der provincien gebragt wordende	14 000.00		14 000.00	
7	Tractement van den inspecteur der gevangenissen, benevens reis- en verblijfkosten van denzelven	3 600.00		3 600.00	
			816 060.00		845 060.00
	Vde Afdeeling. *Geregtskosten.*				
1	Tractementen van de geregtsdienaren, van de scherpregters en derzelver adsistenten.	*f* 119 542.00		*f* 119 542.00	
2	Algemeene kosten van Justitie	170 000.00		170 000.00	
			289 542.00		289 542.00
	VIde Afdeeling. *Verschillende uitgaven.*				
1	Kosten, vallende op de te doene reizen, door ambtenaren onder het Ministerie van Justitie ressorteerende.	*f* 1 000.00		*f* 1 000.00	
2	Belooningen en andere schadeloosstellingen, mitsgaders gratificatien en onderstandsgelden	7 600.00		7 600.00	
3	Geheime correspondentie-gelden en andere uitgaven, vallende op het beheer der Justitie in het algemeen, en dat der politie in het bijzonder	10 000.00		10 000.00	
4	Tractementen en toelagen aan directeurs en commissarissen van politie	7 060.00		7 060.00	
			25 660.00		25 660.00
	VIIde Afdeeling. *Pensioenen.*				
	Eenig artikel.	. . . . . .	72 000 00	. . . . . .	68 000.00
	Nota. Wordt opgemerkt, dat, voor zoovcel betreft de pensioenen ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van den 1. Julij 1845 tot den 30. Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het IVde Hoofdstuk	*over* 1846	*f* 2 487 372.00	*over* 1847	*f* 2 513 242.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Justitie.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De Begrooting van het Departement van Justitie levert, met uitzondering van de kosten van het beheer der gevangenissen en die der pensioenen, geen zeer beduidend verschil op met die van het jaar 1845.

Zij is uit haren aard daarvoor ook weinig vatbaar, alzoo het grootste gedeeelte der daarin vervatte uitgaven uit vaste posten bestaat, en die welke daartoe niet behooren, steeds tot geen hooger bedrag zijn gebragt, dan zij, volgens eene ondervinding van vele jaren, gerekend kunnen worden te vereischen. Men heeft niettemin daarbij die besparingen in acht genomen, welke men gemeend heeft, dat zonder nadeel voor de dienst konden plaats vinden.

Intusschen levert het eindcijfer der Begrooting voor den jare 1846, in vergelijking met dat van de Begrooting voor 1845, eene verhooging op van *f* 29 148; terwijl die verhooging voor 1847 bedraagt *f* 55 018.

Deze meerdere uitgaven zijn een gevolg van de gebiedende noodzakelijkheid, om in den hoogst vervallen, gebrekkigen, ja onbewoonbaren staat van sommige gevangenissen te voorzien, waarop allerwege met regt wordt aangedrongen, en hetwelk geen verder uitstel gedoogt.

Men vertrouwt, dat de uitgewerkte en toelichtende staat, nevens de berekening der geraamde kosten gevoegd, alle die specificatien bevat, welke noodig kunnen worden gerekend, om de uitgetrokken sommen in alle derzelver bijzonderheden met kennis van zaken na te gaan en te beoordeelen; en men zal zich derhalve ten aanzien van dezelven hier slechts bepalen tot die ophelderingen, welke sommige posten bovendien nog mogten kunnen vereischen.

1ste Afdeeling.

Voor jaarwedde van de ambtenaren van het Departement van Justitie is onder het 2de artikel dezer afdeeling dezelfde som uitgetrokken, als daarvoor bij de Begrooting van den jare 1845 is toegestaan.

Indien echter voor het personeel van het Departement, op den voet van voltalligheid en zooals bij het daarvoor vastgestelde kader is bepaald, werd gerekend, zouden de kosten tot een hooger bedrag hebben moeten worden uitgetrokken; doch om het cijfer der loopende Begrootingen niet te overschrijden, heeft men, hoe bezwarend zulks ook voor den dienst van het Departement moge wezen, evenwel drie plaatsen van adjunct-commiezen, die successievelijk zijn opengevallen, voorloopig onvervuld gelaten, waardoor derzelver wedden zijn bespaard geworden; voorts zijn de schrijfloonen *f* 400 beneden het vroeger daarvoor uitgetrokken bedrag gesteld, en is op de uitgaven voor bureau- en locaalbehoeften eene besparing van *f* 1300 gemaakt.

2de Afdeeling.

De post van secretaris van het parket van den procureur-generaal bij den Hoogen Raad zijnde komen te vaceeren, is dien ten gevolge opgeheven, en de wedde van denzelve vervalt alzoo voor het vervolg; daarentegen echter is het noodzakelijk geworden de bureau-onkosten van den procureur-generaal voornoemd te vermeerderen, ten einde zich, ter vervanging van zijnen secretaris, de noodige adsistentie in de bureau-werkzaamheden te kunnen verschaffen. Een en ander heeft tengevolge, dat artikel 1 van de 2de afdeeling met *f* 1400 is kunnen worden verminderd, en artikel 6 van dezelve met *f* 600 is moeten worden verhoogd.

3de Afdeeling.

Kosten van het Hoog Militair Geregtshof

De kosten van het Hoog Militair Geregtshof beloopen voor 1846 *f* 630 minder dan bij de Begrooting van 1845 is toegestaan, omdat in het jaar 1846 geene kleeding of monteeringstukken, die om het andere jaar aan de hellebardiers en derzelver commandeur worden uitgereikt, behoeven te worden aangeschaft.

Daarentegen echter vereischt dit object voor 1847 eene uitgave van *f* 870, vermits alsdan de *volle* of *groote* monteering moet worden verstrekt.

4de Afdeeling.

Kosten der gevangenissen.

Artikelen 1 en 3. De plaats gehad hebbende veranderingen in het personeel van de ambtenaren en suppoosten der gevangenissen hebben toegelaten, om eene besparing te maken van *f* 1400 op de wedden in artikel 1 vermeld, en van *f* 400 op die in artikel 3 begrepen.

Artikel 5. Vele gevangenissen verkeeren in zeer slechten en gebrekkigen staat, en zijn ten eenen male ongeschikt voor derzelver bestemming.

In het belang der *justitie* en der *menschelijkheid* is het gebiedend noodzakelijk daarin te voorzien. De kosten, tot dat einde te besteden, worden, na aftrek van hetgeen daarin zal worden bijgedragen door de provincien, die het aangaat, bij approximatie begroot op . . . . *f* 439 600

waarvan uit de Begrooting van 1844 en 1845 zal worden gekweten de som van 120 000

zoodat, na aftrek van die som, nog benoodigd zal zijn *f* 319 600

en wel voor de in 1846 te doene werken eene som van *f* 145 300, en *f* 174 300 voor die, welke in 1847 zullen worden verrigt.

5de Afdeeling.

Algemeene Justitie-kosten.

In de provincie Zuid-Holland is het, uit hoofde van de gevorderde jaren van den scherpregter, noodig geweest, hem, even als vroeger, weder eenen tweeden adsistent toe te voegen, waardoor de kosten voor jaarwedden van deze suppoosten met *f* 378 zijn vermeerderd.

Voor algemeene justitie-kosten, is dezelfde som uitgetrokken, die daarvoor bij de Begrootingen van 1844 en 1845 is toegestaan.

De wisselvalligheid dezer uitgaven, als van zoo vele verschillende en niet te voorziene omstandigheden afhankelijk zijnde, gedoogt niet, om die tot een lager cijfer uit te trekken, en daarenboven leert de ondervinding steeds, dat het geraamde bedrag voor den dienst der justitie noodzakelijk is; terwijl ook de aanstaande herziening der op dat stuk bestaande reglementen geene vermindering zal kunnen te weeg brengen, daar de vergoedingen en belooningen, bij die reglementen bepaald, over het algemeen zoo laag zijn gesteld, dat zij in de meeste gevallen geen toereikende schadeloosstelling opleveren voor het tijdverzuim, verplaatsingen als anderzins, waartoe getuigen, experten en anderen verpligt worden; en de meesten derzelven schijnen alzoo eene billijke verhooging te zullen vorderen.

6de Afdeeling.

Veranderlijke uitgaven.

Deze uitgaven zijn gebragt tot hetzelfde beloop, als daarvoor bij de loopende Begrootingen is toegestaan, en zoodanig spaarzaam berekend, dat zij voor geene vermindering vatbaar kunnen beschouwd worden.

7de Afdeeling.

Pensioenen.

Het bedrag der pensioenen, die door versterf als anderzins vervallen, steeds het benoodigde voor toe te stane pensioenen overtreffende, heeft men op dien grond gemeend, voor 1846 *f* 14 000 en voor 1847 *f* 18 000 minder te kunnen uittrekken, dan waarop het vroeger benoodigde is geraamd.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Justitie.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING der toegestane sommen bij de Begrootin

AFDEELING.	ARTIKEL.	ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Vergelijking van 1845 met 1846.			
			Toegestaan voor 1845.	Geraamd voor 1846.	*Meer* dan in 1845.	*Minder* dan in 1845.
1		*Kosten van het Departement.*				
	3	Bureau- en locaalbehoeften	*f* 11 400.00	*f* 10 100.00	″	*f* 1 300.00
2		*Kosten van de regterlijke magt.*				
	1	Hooge Raad	113 800.00	112 400.00	″	1 400.00
	6	Bureau-onkosten	11 960.00	12 560.00	*f* 600.00	″
3		*Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.*				
	3	Bureau-onkosten van het Hoog Militair Geregtshof en van den advocaat-fiscaal, mitsgaders kleeding van de hellebardiers en derzelver commandeur	4 730.00	4 100.00	″	630.00
4		*Kosten der gevangenissen.*				
	1	Tractementen, toelagen en vergoedingen der beambten en suppoosten wegens de huishoudelijke dienst der gevangenissen	85 645.40	84 245.00	″	1 400.00
	3	Tractementen, toelagen en vergoedingen der beambten en bedienden bij den arbeid der gevangenen, daaronder begrepen de percentsgewijze en bijzondere belooningen wegens dien arbeid	29 275.00	28 875.00	″	400.00
	5	Vertimmering of vernieuwing van gevangenissen, groote herstellingen en gewone werken aan dezelven, daaronder begrepen de bijdragen voor de inrigting der huizen van bewaring	98 000.00	145 300.00	47 300.00	″
5		*Geregts-kosten.*				
	1	Tractementen van de geregtsdienaren, van de scherpregters en derzelver adsistenten	119 164.00	119 542.00	378.00	″
6		*Verschillende uitgaven*	. . . . .	. . . . .	″	″
		Pensioenen.				
7		Eenig artikel	86 000.00	72 000.00	″	14 000.00
		TOTAAL. . .	. . . . .	. . . . .	*f* 48 278.00	*f* 19 130.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IV. Justitie.*)

er 1845, met de geraamde sommen voor de diensten van 1846 en 1847.

Vergelijking van 1845 met 1847.			
Toegestaan over 1845.	Geraamd voor 1847.	*Meer* dan in 1845.	*Minder* dan in 1845.
f 11 400.00	f 10 100.10	"	f 1 300.00
113 800.00	112 400.00	"	1 400.00
11 960.00	12 560.00	f 600.00	"
4 730.00	4 970.00	240.00	"
85 645.00	84 245.00	"	1 400.00
29 275.00	28 875.00	"	400.00
98 000.00	174 300.00	76 300.00	"
119 164.00	119 542.00	378.00	"
. . . .	. . . .	"	"
86 000.00	68 000.00	"	18 000.00
. . . .	. . . .	f 77 518.00	f 22 500.00

RECAPITULATIE VOOR 1847.

Meer geraamd dan voor 1845 . . f 77 518.00
Minder " " " . . - 22 500.00
Blijft *meer* voor 1847 . . f 55 018.00

RECAPITULATIE VOOR 1846.

Meer geraamd dan voor 1845 . . f 48 278.00
Minder " " " . . - 19 130.00
Blijft *meer* voor 1846 . . f 29 148.00

7. VIJFDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.)

A. Ontwerp van Wet.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement van Binnenlandsehe Zaken vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *vier millioen een en veertig duizend zeven honderd en zeventig gulden* (ƒ 4 041 770.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *drie millioen negen honderd vijf en negentig duizend zeven honderd zeventig gulden* (ƒ 3 995 770.00)),

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Vde HOOFDSTUK.				
	Departement van Binnenlandsche Zaken.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	*f* 12 000.00		*f* 12 000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, van den opperhoutvester, van de raden-adviseurs, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens maand- en daggelden, schrijfloonen en verder te verleenen belooningen	140 000.00		140 000.00	
3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	26 000.00		26 000.00	
4	Reis- en verblijfkosten	2 300.00		2 300.00	
	IIde AFDEELING. *Provinciaal beheer.*		*f* 180 300.00		*f* 180 300.00
1	Van Noord-Brabant	*f* 60 430.00		*f* 60 430.00	
2	〃 Gelderland	59 110.00		59 110.00	
3	〃 Zuid-Holland	59 930.00		59 930.00	
4	〃 Noord-Holland	56 100.00		56 100.00	
5	〃 Zeeland	49 980.00		49 980.00	
6	〃 Utrecht	36 060.00		36 060.00	
7	〃 Friesland.	46 230.00		46 230.00	
8	〃 Overijssel.	45 460.00		45 460.00	
9	〃 Groningen	40 260.00		40 260.00	
10	〃 Drenthe	32 680.00		32 680.00	
11	〃 Limburg	51 210.00		51 210.00	
12	Nationale militie en schutterijen	51 780.00		51 780.00	
13	Geneeskundige dienst	15 000.00		15 000.00	
14	IJk der maten en gewigten	9 850.00		5 850.00	
15	Verschillende uitgaven, betrekkelijk het binnenlandsch bestuur	1 900.00		1 900.00	
	IIIde AFDEELING. *Waterstaat en publieke werken.*		615 980.00		611 980.00
1	Tractementen van de beambten bij den Waterstaat . . .	*f* 92 200.00		*f* 92 200.00	
2	Reis- en verblijfkosten van dezelven	40 000.00		40 000.00	
3	Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en werklieden bij de gebouwen te 's Gravenhage en Amsterdam.	3 920.00		3 920.00	
4	Landsgebouwen te 's Gravenhage	18 950.00		18 950.00	
5	Rievieren en binnenlandsche scheepvaart	230 710.00		236 450.00	
	Transporteeren: . .	*f* 385 780.00	*f* 796 280.00	*f* 391 520.00	*f* 792 280.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport.	f 385 780.00	f 796 280.00	f 391 520.00	f 792 280.00
6	Zeehavens en zeewerken	466 890.00		475 150.00	
7	Droogmakerijen	22 500.00		22 820.00	
8	Voortzetting der groote communicatien	45 000.00		40 000.00	
9	Groote wegen	548 650.00		533 760.00	
10	Kanalen	352 760.00		341 910.00	
11	Veren en schipbruggen	39 570.00		31 340.00	
12	Verschillende uitgaven betrekkelijk den Waterstaat en de publieke werken.	78 000.00		79 000.00	
			1 939 150.00		1 915 500.00
	IVde AFDEELING. *Onderwijs.*				
1	Tractement van den inspecteur der Latijnsche scholen en van het middelbaar en lager onderwijs	f 3 000.00		f 3 000.00	
2	Reis- en verblijfkosten van denzelve.	1 300.00		1 300.00	
3	Hoogeschool te Leiden	114 860.00		113 210.00	
4	〃 〃 Utrecht	68 760.00		68 260.00	
5	〃 〃 Groningen	72 490.00		71 790.00	
6	Athenaeum te Franeker voor uitgaven welke, niettegenstaande het opheffen van het athenaeum, alsnog noodig zullen zijn.	800.00		400.00	
7	Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en het athenaeum te Maastricht.	42 180.00		42 180.00	
8	Uitgaven en bureaukosten der provinciale commissien voor het lager onderwijs.	32 450.00		32 450.00	
9	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen	139 140.00		139 140.00	
10	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs.	45 050.00		45 050.00	
			520 030.00		516 780.00
	Vde AFDEELING. *Kunsten en wetenschappen.*				
1	Tractement van eenen adviseur en van eenen adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde.	f 4 000.00		f 4 000.00	
2	Reis- en verblijfkosten van dezelven	200.00		200.00	
3	Rijks-archieven te 's Gravenhage	6 340 00		6 340.00	
	Transporteeren	f 10 540.00	f 3 255 460.00	f 10 540.00	f 3 224 560 00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport	f 10 540.00	f 3 255 460.00	f 10 540.00	f 3 224 560.00
4	Archieven in onderscheidene provincien	3 240.00		3 240.00	
5	Geschiedkundige gedenkteekenen en penningen	2 100.00		2 100.00	
6	Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage	7 530.00		7 530.00	
7	Koninklijk kabinet van schilderijen te 's Gravenhage . .	2 410.00		2 410.00	
8	Koninklijk penningkabinet	820.00		820.00	
9	Koninklijk kabinet van zeldzaamheden	2 430.00		2 430.00	
10	's Rijks museum te Amsterdam	5 080.00		5 080.00	
11	's Rijks museum van natuurlijke historie te Leiden . . .	15 290.00		15 290.00	
12	Kabinetten van archaeologie en van penningen en munten te Leiden	5 900.00		5 900.00	
13	's Rijks herbarium	5 090.00		5 090.00	
14	Verzameling op het Paveljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters	5 000.00		5 000.00	
15	Koninklijk Nederlandsch Instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten	12 500.00		12 500.00	
16	Wetenschappelijke reizen en ondernemingen	800.00		800.00	
17	Aanmoediging tot het uitgeven van boek- en plaatwerken.	2 500.00		2 500.00	
18	Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap.	7 500.00		7 500.00	
19	Eeremedailles.	700.00		700.00	
20	Koninklijke academie van beeldende kunsten	8 800.00		9 200.00	
21	Teekenscholen en academien	2 850.00		2 850.00	
22	Muziekscholen	4 000.00		4 000.00	
23	Koninklijke academie te Delft	*Memorie.*		*Memorie.*	
24	Aankoop van kunstwerken van levende meesters. . . .	1 000.00		1 000.00	
25	Kosten voor het werk der octrooijen en aanmoediging voor kunst en volksvlijt	14 000.00		14 000.00	
26	Verschillende uitgaven voor hulp en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve der kunsten en wetenschappen	1 230.00		1 230.00	
			121 310.00		121 710.00
	VIde AFDEELING. *Armwezen.*				
1	Bijdrage in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen	f 15 000.00		f 15 000.00	
	Transporteeren.	f 15 000.00	f 3 376 770.00	f 15 000.00	f 3 346 270.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport.		f 15 000.00	f 3 376 770.00	f 15 000.00	f 3 346 270.00
2	Kosten wegens de uitoefening van het toezigt over de gestichten voor krankzinnigen		3 000.00		3 000.00	
3	Bijdrage ter voldoening van hetgeen, ten zake der kolonisatie van behoeftigen in de koloniën der Maatschappij van Weldadigheid, volgens hetgeen met die instelling is overeengekomen, aan haar is verschuldigd en tot bestrijding der kosten uit die overeenkomst voortvloeijende		200 000.00		200 000.00	
				218 000.00		218 000.00
	VIIde AFDEELING. *Algemeene Landsdrukkerij.*					
1	Tractementen van den directeur, klerk en opzigter, alsmede schrijfloonen . . . . . f	6 300.00				
2	Bezoldiging der bedienden, jongens, schoonmaaksters, nieuwjaarsgiften en verdere beloningen	6 480.00				
3	Bureau- en locaalbehoeften	3 400.00				
4	Drukwerktuigen en drukmaterialen . .	7 100.00				
5	Arbeidsloonen	37 000.00				
6	Aankoop van papier	100 000.00				
7	Werken of diensten buiten de Algemeene Landsdrukkerij door particulieren ten behoeve van dezelve verrigt wordende, zooals linieeren, graveer- en plaatdrukwerk en meer	3 620.00				
		f 163 900.00				
	Alzoo deze kosten uit de bijdragen der Departementen worden goedgemaakt, worden dezelven alhier gebragt voor			*Memorie.*		*Memorie.*
	VIIIste AFDEELING. *Nederlandsche Staats-Courant.*					
1	Tractementen en andere bezoldigingen		f 13 850.00		f 13 850.00	
2	Bureau- en locaalbehoeften, zegelregten en verdere behoeften		2 400.00		2 400.00	
3	Kosten op het drukken en uitgeven, alsmede op de aanschaffing van nieuwsbladen, boekwerken, enz		21 200.00		21 200.00	
				37 450.00		37 450.00
	IXde AFDEELING. *Nationale Nijverheid.*					
1	Premien en verdere tegemoetkomingen tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij		f 180 000.00		f 180 000.00	
	Transporteeren		f 180 000.00	f 3 632 220.00	f 180 000.00	f 3 601 720.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per Transport	f 180 000.00	f 3 632 220.00	f 180 000.00	f 3 601 720.00
2	Subsidien, uitkeering, reis- en verblijfkosten en andere uitgaven	10 350.00		10 350.00	
			190 350.00		190 350.00
	Xde AFDEELING. *De Opperhoutvesterij.*				
1	Tractementen en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt	f 52 100.00		f 46 600.00	
2	Reis- en verblijf-kosten van de leden van den Raad van administratie van het fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt en derzelver weduwen en weezen, van den advocaat-consulent, den inspecteur en verdere beambten der jagt	4 000.00		4 000.00	
3	Verschillende uitgaven, vallende op het toezigt en de conservatie der jagt en visscherij	10 900.00		10 900.00	
			67 000.00		61 500.00
	XIde AFDEELING. *Pensioenen, lijfrenten en verdere afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen	f 137 000.00		f 127 000.00	
2	Lijfrenten en verdere afloopende betalingen	15 200.00	152 200.00	15 200 00	142 200.00
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, zoo veel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Jnnij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het Vde Hoofdstuk	*over* 1846	f 4 041 770.00	*over* 1847	f 3 995 770.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De ondervinding heeft gedurende het thans loopende jaar bewezen, dat de verandering, welke men in de redactie der Begrooting voor 1844 en 1845 heeft gemaakt, aan het daarbij beoogde doel beantwoordt.

De Begrooting voor 1846 en 1847 is op dezelfde wijze ingerigt; slechts geringe veranderingen in de omschrijving der artikelen hebben hier en daar plaats gehad, ten einde dezelven meer in overeenstemming te brengen met de uitgaven, welke in de daartoe behoorende uitgewerkte en toelichtende staten voorkomen.

Zoo is bij de 3de afdeeling, *Waterstaat en publieke werken*, een nieuw artikel gevoegd, onder de benaming: *verschillende uitgaven betrekkelijk den Waterstaat en de publieke werken*, waarin zijn opgenomen zoodanige uitgaven, welke tot dat vak van administratie betrekking hebben, maar niet bepaald behooren tot de omschrijving van een der overige artikelen, of meer van algemeenen aard zijn, zooals de tot hiertoe onder het artikel *rivieren en binnenlandsche scheepvaart* begrepen geweest zijnde posten: *herstel van buitengewone winterschaden*, *onderstenning aan onvermogende polders*, *subsidien aan administratiën en instellingen*, *bijdragen in sommige werken*, *kosten van peilingen en waarnemingen*, en meer andere dergelijke uitgaven.

De uitgaven betrekkelijk de *Opperhoutvesterij*, de 10de afdeeling der Begrooting uitmakende, en welke bij de Begrooting voor 1844 en 1845 in twee artikelen waren verdeeld, heeft men begrepen meer in verband tot de redactie der overige afdeelingen te moeten brengen, ten gevolge waarvan dezelven alsnu in drie artikelen zijn vervat.

In de 2de afdeeling, *Provinciaal beheer*, is artikel 13, *verschillende uitgaven betrekkelijk het binnenlandsch bestuur*, artikel 15 geworden, evenals in afdeeling 5, *Kunsten en wetenschappen*, artikel 20 thans het 26ste is, terwijl de lijfrenten, welke vroeger in artikel 1 der IIde afdeeling waren begrepen, thans in het 2de artikel van die afdeeling zijn opgenomen, ten einde het 1ste artikel alleen de pensioenen zoude bevatten.

Door het opnemen van meer specificatien in de wet zelve zoude men de overeenstemming hebben verbroken, welke ten opzigte van den vorm tusschen de verschillende hoofdstukken moet bestaan. Bij andere hoofdstukken heeft de aangenomene vereenvoudiging ter zake der thans loopende Begrooting geen aanleiding tot bedenking gegeven; men vleit zich, dat er geen overwegende reden bestaat om eene uitzondering ten opzigte van het Departement van Binnenlandsche Zaken te verlangen.

De staat van berekeningen duidt in alle bijzonderheden aan tot welke einden de onderscheiden uitgaven verlangd worden; meer cijfers uit dezelven in de wet op te nemen, zoude, zonder eenig wezenlijk nut, slechts den omslag derzelven vergrooten, en veelvuldige overschrijvingen, die men steeds zoo veel mogelijk wenscht te vermijden, noodzakelijk maken.

Hier toch komen vele uitgaven voor, die uit haren aard veranderlijk zijn, die noode twee a drie jaren vooraf naauwkeurig kunnen berekend worden: men rigte daarbij vooral het oog op het onderhoud der waterstaatswerken, welke van zoo vele bijkomende gunstige of ongunstige omstandigheden afhangen.

Is eene Begrooting niet anders dan eene gespecificeerde credietopening, met naauwkeurige aanwijzing der behoefte, en met magt van overschrijving der onderdeelen, dan zouden, bij het opnemen van meer bijzonderheden in de wet zelve, ten einde niet door eene verhooging der onderscheiden behoeften het eind-cijfer aanzienlijk te doen rijzen, de specifieke sommen niet zoo zeer ingevolge de wezenlijke behoefte van elk onderdeel, als met het oog op de slotsom, en dus in strijd met de waarheid, moeten opgegeven worden.

De hoofdzaak, waarbij het bij de raming aankwam, is het totaal, is de vereeniging der onderscheidene behoeften, ofschoon deze uit den aard der zaak rusten op de berekening der onderdeelen. Men heeft dan ook getracht om, zonder den dienst te belemmeren, zonder aangegane verbintenissen te verbreken, en zonder hetgeen werkelijk noodig geacht werd achterwege te laten, het geheel zoo veel mogelijk in te krimpen. Kan er meer worden gedaan dan geschied is, zonder belangen te benadeelen die nog wigtiger zijn dan de daartoe verlangde gelden, zoo bestaat de bereidwilligheid, om zulks bij aanwijzing der zaken en motieven te overwegen.

Het bedrag der Begrooting is voor 1846 *f* 4 041 770 en voor 1847 *f* 3 995 770.

Deze bedragen, vergeleken met die welke bij de verschillende wetten voor 1844 en 1845 zijn toegestaan, geven een aanmerkelijk lager cijfer, aangezien bij de wet van 9 October 1843 (*Staatsblad* n°. 51) is verleend voor 1844 *f* 4 216 271 en voor 1845 *f* 4 117 006 terwijl deze bedragen zijn vermeerderd:

1°. bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8), met voor 1844	21 500	〃 〃 〃	21 500
2°. bij de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 26), met, voor 1844.	90 000	〃 〃 〃	66 000
3°. bij de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 27), met, voor 1844	350 000	〃 〃 〃	65 000
Totaal van het toegestane, voor 1844 . , ...	*f* 4 677 771	en voor 1845	*f* 4 269 506

Daar echter de sommen, waarmede de Begrooting voor 1844 en 1845 bij de wetten van 24 Junij 1844, n°. 26 en 27, is vermeerderd, als zeer buitengewoon te beschouwen zijn, zoo worden slechts als punt van vergelijking genomen, de bij de wetten van 9 October 1843, n°. 51, en 10 Februarij 1844, n°. 8, toegestane sommen, te zamen bedragende, voor 1844 *f* 4 237 771 en voor 1845 *f* 4 138 506.

Van dit punt van vergelijking uitgaande, zal worden bevonden, dat de nu ingediende Begrootingen eene aanzienlijke vermindering hebben ondergaan, daar die voor 1846 *f* 196 001 en die voor 1847 *f* 242 001 minder is dan het voor 1844 toegestane bedrag; terwijl evenzoo, in vergelijking tot het hierboven aangenomen cijfer voor 1845, de Begrooting voor 1846 *f* 96 736 en die voor 1847 *f* 142 736 minder is.

Deze uitkomst zoude nog voordeeliger wezen, bijaldien in deze Begrooting geene uitgaven hadden behooren gebragt te worden, welke op de vorige niet voorkwamen; of dat de voor die zelfde objecten van uitgaaf vroeger toegestane sommen niet aanmerkelijk hadden behooren te worden vermeerderd, te weten:

voor 1846 eene som van . . . . benoodigd tot het doen vervaardigen van nieuwe meettoestellen voor de arrondissements-ijkers;	*f* 4 000
voor 1846 en 1847 eene som van ruim . . . . . . voor de kosten van het kanaal door het land van Voorne;	- 44 600
voor 1846 en 1847 een som van . . . . meer benoodigd tot bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen;	- 11 000
voor 1846 eene som van circa.. . . . . meer benoodigd voor de pensioenen (voor 1847 is *f* 10 000 minder gebragt, uit aanmerking van het versterf)	- 30 800
te zamen . .	*f* 80 400

Hiertegen echter kan in vergelijking worden gebragt de minder benoodigde som voor de kosten van het Provinciaal beheer, ontstaan ten gevolge van het besluit van 25 October 1843, n°. 65, waarbij de Gouverneurs zijn ontslagen van het beheer en toezigt over de invordering van 's lands middelen, berekend op ruim *f* 85 000.

Maar men mag te dezen opzigte billijkerwijs verwachten, dat hetgeen als mindere behoefte voor de Provinciale besturen voorkomt, zal worden erkend te zijn eene werkelijke besparing, getuigende van het pogen om de behoeften voor dit onderdeel zoo laag mogelijk te stellen, en ook daardoor tot vermijding van noodeloozen omslag en bemoeijing mede te werken.

Die vermindering is doorgevoerd in weêrwil der klagten van schier alle Provinciale besturen over een te laag cijfer, en ofschoon zij gehoopt hadden, bij de toepassing van opgenoemd besluit van den 25sten October 1843, de meerdere werkzaamheden in aanslag te kunnen brengen, die hun sedert 1822 ten deel vielen; slechts bij toenemende vereenvoudiging in de behandeling van zaken zullen zij de hun toegekende sommen voldoende kunnen vinden.

Overigens toont de, bij de Begrooting gevoegde staat van vergelijking tusschen het toegestane beloop voor 1845, en het geraamde voor de jaren 1846 en 1847, de artikelen aan, waarvoor meer of minder wordt geraamd.

Tot verdere toelichting daarvan dient het volgende:

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

1ste Afdeeling.

Kosten van het Departement.

Deze afdeeling is *f* 11 000 *minder*, alzoo de vroeger op artikel 2 toegestane som voor tractementen met *f* 10 000, en die op artikel 3, *bureau- en lokaal-behoeften*, met *f* 1000 is verminderd geworden.

Hieruit kan blijken van de poging om de centrale administratie almede te vereenvoudige, of, wil men, om meer zaken, voor zoover dit niet reeds geschied is, plaatselijk te doen behandelen.

Het zoude te wijdloopig zijn om in alle bijzonderheden datgene op te noemen, wat men, bij tegenstelling met vroeger, zonder onmiddellijke tusschenkomst van het centraal Bestuur zal doen behandelen.

Het cijfer toont aan, dat de aandacht ernstig op het onderwerp gevestigd is. Men zal daarbij niet vergeten, dat elke verandering op zich zelve een naauwgezet onderzoek der gevolgen vereischt, ten einde de eenheid niet te verbreken, tegenstrijdigheden te vermijden, een opvolgend meer ernstig tusschenbeide treden niet noodzakelijk te maken, en zoo doende het wezenlijk belang van den Staat niet voorbij te streven.

Meer bepaaldelijk kan nog worden gezegd, dat de Begrooting, bij de eventueele invoering eener nieuwe wet op het armwezen, die men op dit oogenblik ontwerpt, eene duurzame vermindering opzigtelijk dit gedeelte der administratie bij het Ministerie zal ondergaan, terwijl de werkzaamheden almede merkelijk zullen verminderen, wanneer geen nieuwe grootsche werken worden ondernomen, gelijk bovenal de droogmaking van het Haarlemmer-meer, de voltooide droogmaking van den Zuidplas en de aanleg van uitgestrekte wegen, zooals die van *Maastricht* naar *Nijmegen*.

2de Afdeeling.

Provinciaal beheer.

Deze afdeeling is voor 1846 *f* 91 160 en voor 1847 *f* 95 160 *minder* dan het voor 1845 toegestane.

Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt:

a. doordien, als gezegd is, bij besluit van den 25sten October 1843, n°. 65, de Gouverneurs der onderscheidene provincien, te rekenen van den 1sten Januarij 1844, zijn ontslagen van het beheer en toezigt over de invordering van 's lands middelen en ontvangsten, hun bij besluit van den 4den September 1823, n°. 9, opgedragen, waardoor de vroeger voor het provinciaal beheer toegestane sommen met ruim *f* 85 000 zijn kunnen verminderd worden; voorts:

b. doordien men heeft doen wegvallen de sommen, welke voor sommige Gouverneurs en Griffiers in deze afdeeling der Begrooting voor 1844 en 1845 waren gebragt, voor hetgeen zij meer genieten, dan het, na hunne aanstelling, bij besluit van den 9den September 1831, n°. 17, voor de nieuw aantestellen Gouverneurs en Griffiers bepaalde tractement, waardoor eene vermindering van *f* 9500 wordt te weeg gebragt; en

c. door ten uitvoer gelegd zijnde reorganisatie der districts-commissarissen in *Noord-Braband*, waardoor eene bezuiniging van *f* 1057 is ontstaan.

Van het eerst aangevoerde punt *a* is reeds boven gesproken; daarbij zal niet uit het oog worden verloren, dat de behoeften sedert 20 jaren zijn toegenomen, door eene aanzienlijke vermeerdering der bevolking, door veelzijdige ontginningen, nieuwe wegen, inpolderingen, enz., alsmede door eene reeks van kleine werkzaamheden, sedert en vooral dientengevolge aan de Provinciale besturen opgedragen.

Naar verhouding met vroeger, en alles in aanmerking genomen, zal dan wel worden erkend, dat hier eene aanzienlijke besparing van uitgaven plaats vond. Daarentegen mag worden herhaald, dat onderscheiden Provinciale besturen luide klagten aanheffen over het te lage cijfer, hetwelk hun wordt toegekend.

Door het afschaffen van alle toelagen hoegenaamd, welke tot dusverre aan de oudere Gouverneurs en Griffiers werden verstrekt, waarvan punt *b* gewag maakt, wordt in eene klagt voorzien, waarop men zoo ernstig bij de Tweede Kamer aandrong. Slechts het prangende der behoeften van de schatkist kon de Regering nopen, tot dezen harden maatregel over te gaan, naardien de tractementen thans naauwelijks in evenredigheid met den aard der betrekking staan. Hadden de finantien zulks toegestaan, dan ware het veeleer wenschelijk geweest om de oude tractementen alle te herstellen, vermits niet alle deze hoofd-ambtenaren eigen vermogen hebben, en zij die het meest bekwaam, edoch min gegoed zijn, zich voortaan minder beschikbaar zullen stellen. Men bedenke daarbij dat er, gedurende de vier eerste dienstjaren, ¼ van het geheel, en bovendien 2 pct. voor het pensioenfonds wordt gekort, zoodat bij voorbeeld een Gouverneur van *Drenthe* gedurende dien vrij langen tijd niet meer dan *f* 4400 'sjaars geniet, behalve zijne (edoch aan belasting onderworpene) vrije woning.

Met opzigt tot punt *c* moet worden gezegd, dat de Regering niet dan na een zeer opzettelijk onderzoek besloten heeft, om, behoudens de aangeduide vermindering, de districts-commissarissen niet af te schaffen. Naar de grondslagen van het zielental, van de bundertallen en van de opbrengst der directe belastingen, is het beheer der vier gewesten, waar districts-commissaren bestaan, niet duurder dan dat van de zeven andere: eene daadzaak welke niet minder luide spreekt, wanneer de bijkomende omstandigheden van grensprovincien te zijn, van op eilanden te liggen, van geen overwegend groote steden te bezitten, enz., in aanmerking worden gebragt, terwijl in den regel eene kleinere bevolking naar verhouding meer dan eene grootere kost. Zoo is *Drenthe* het meest kostbaar, en *Zuid-* en *Noord-Holland* het minst; *Zeeland* volgt op *Drenthe* en daarna *Utrecht*, terwijl *Friesland* en *Overijssel* naar verhouding meer vereischen dan *Noord-Braband* en *Gelderland*.

De ondervinding toonde, dat door die ambtenaren de eenheid van handeling, het onderling verband en het rigtig beheer van zaken bevorderd wordt, ten opzigte van vele zaken, waarmede Gedeputeerde Staten zich niet zoo geregeld bezig kunnen houden.

De Gouverneur bezoekt elke gemeente in den regel maar eens in de vier jaren. Het dagelijksch toezigt over 1100 plattelands-gemeenten, bij vele min bekwame burgemeesters, vooral mede in geval van kleine onderlinge geschillen tusschen naburige gemeenten, maakt, bij ontstentenis van districts-commissarissen, de gestadige tusschenkomst van het Provinciaal bestuur noodig, en hiertoe worden alsdan extra ambtenaren en extra uitgaven vereischt. Het berigt van een onpartijdige en zaakkundige levert waarborgen die noch plaatselijke Besturen, noch zelfs een provinciaal ambtenaar kunnen geven. Is de oudheid der instelling geen afdoende reden tot behoud, dan verdient toch in bedenking te komen, dat men ter plaatse zelf het behoud verlangt.

Zonder de tijdelijke pensioenen in aanmerking te nemen, en bij de onvermijdelijke uitbreiding van personeel bij de Provinciale besturen, die het gevolg der afschaffing zoude zijn, kan deze vermindering ten hoogste *f* 15 000 opleveren, en veel minder nog wanneer gevolg moet gegeven worden aan de ontvangen eischen tot de daarmede in verband staande aanvulling der bureaux. In *Belgie*, waar men het Nederlandsche in zoo vele opzigten trachtte te veranderen, worden die tusschen-ambtenaren als nuttig behouden, ofschoon het tal gemeenten, de afstanden, de wegen, enz. geen grooter bezwaar dan bij ons voor het Bestuur opleveren. In *Frankrijk* weerstonden zij alle latere omwentelingen en regeringen. In *Pruissen* wordt zeer aan de Landraden gehecht. Ginds, alom, is men van oordeel dat het eenvoudiger en beter is met één ambtenaar, dan met twintig Besturen te handelen. De Regering is het dan ook met Gedeputeerde Staten van *Zuid-Holland* eens, dat het wenschelijk ware, die almede in andere gewesten in te voeren, al moest bij voorbeeld de provincie *Friesland* daarop, door zijne eigenaardige indeeling in slechts 32 grietenijen, eene uitzondering maken.

Zullen de districts-commissarissen behouden blijven, dan kunnen zij bezwaarlijk ten laste der Provincien worden gebragt, deels omdat zij het Provinciaal bestuur zelf merkelijk vereenvoudigen, deels omdat zij geen gemeente-ambtenaren maar Rijks-ambtenaren zijn, dienstig ten behoeve van het centraal Bestuur.

De in artikel 12 begrepen kosten voor de nationale militie en schutterijen zijn eenigzins vermeerderd, naardien de laatst hiervoor toegestane sommen voor eenige Provincien niet toereikend werden bevonden.

Bijaldien deze vermeerdering niet noodzakelijk was geweest, zoude dit artikel eene niet onaanzienlijke vermindering hebben ondergaan, alzoo bij het ontstaan van vacaturen van militie-commissarissen, drie derzelven zijn kunnen vervangen worden door gepensioneerde hoofd-officieren, waardoor eene besparing van *f* 1400 is verkregen.

Artikel 14, *kosten voor den ijk der maten en gewigten*, is voor 1846 *f* 4000 *meer*, dewijl het noodzakelijk werd bevonden de arrondissements-ijkers, na een tijdvak van 25 jaren, van nieuwe meet-toestellen te voorzien.

Tijdens de invoering van het nieuwe maten- en gewigten-stelsel zijn aan de arrondissements-ijkers onder anderen afgegeven geworden groote toestellen tot het verifieeren van lengtematen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Reeds voorlang had de ondervinding geleerd, dat die toestellen niet geheel aan derzelver bestemming beantwoordden, deels uit hoofde van de weinige zekerheid, welke hunne inrigting opleverde om verificatien van metalen lengtematen met den vereischten graad van naauwkeurigheid te verrigten, en deels uithoofde van hunne ongeschiktheid om bij de ijktournées te kunnen vervoerd worden.

De thans voorgestelde nieuwe comparateurs van meer beknopten vorm zullen in dat tweeledig gebrek voorzien, en hierdoor zal het materieel der ijk-kantoren wederom eene wenschelijke verbetering bekomen. Deze toestellen zijn overigens van dien aard dat dezelven, vooral bij eene omzigtige behandeling, een groot aantal jaren in gebruik kunnen blijven, zonder eenige reparatien te behoeven; zoodat er geen reden bestaat om te onderstellen dat de onderhavige uitgave na verloop van zeker tijdvak zou moeten vernieuwd worden.

3de AFDEELING.

Waterstaat en publieke werken.

Deze afdeeling is voor 1846 *f* 33 330 en voor 1847 *f* 56 980 *minder* dan het voor 1845 toegestane.

Dit mindere wordt veroorzaakt doordien voor 1846 *f* 112 000 en voor 1847 *f* 117 000 minder wordt gebragt voor de voortzetting der groote communicatien, en zulks, behalve de som van *f* 66 000, waarmede de Begrooting voor 1845 bij de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 26) voor dit objeet van uitgaaf is vermeerderd geworden.

Deze afdeeling zoude anders veel hooger zijn, aangezien vooral verschillende vijfjarige onderhouds-contracten meer vereischen dan over 1845 is toegestaan.

Het valt niet te ontkennen, dat men noode is overgegaan om de toelagen tot den aanleg van nieuwe wegen in te krimpen; zulks was uitvoerbaar, omdat de vroeger toegezegde subsidien gedeeltelijk verstrekt waren. In overeenstemming met den toestand van 's Rijks finantien, zal nader afzonderlijk worden onderzocht of er middelen te vinden zijn om den als algemeen nuttig geoordeelden weg van *Culemburg* naar *'s Hertogenbosch*, door eene afzonderlijke wet binnen een korter tijdsbestek te doen aanleggen, dan door middel dezer gewone Begrooting mogelijk zoude zijn.

Antikel 5, *rivieren en binnenlandsche scheepvaart*, bedraagt voer 1846 *f* 12 596.55 en voor 1847 *f* 18 336.55 *meer* ter verbetering en voortdurende instandhouding der scheepvaart, met name op *de Waal*.

Niet alleen toch wordt over de gebreken der bevaarbaarheid binnen 's lands geklaagd; ook bevriende Oeverstaten, en met name *Pruissen*, klagen over de belemmeringen welke die gebrekkige staat voor de Rijnvaart oplevert. Meer dan ooit eischt ons belang hieraan zoo veel doenlijk te gemoet te komen.

Artikel 6, *zeehavens en zeewerken*, is voor 1846 *f* 23 010 en voor 1847 *f* 14 750 *minder*, veroorzaakt doordien men berekent, op den grondslag van vroegere ondervinding, voor het tekort op het gewoon onderhoud der werken van de calamiteuse polders, eene som van *f* 27 000 minder noodig te zullen hebben dan er voor 1845 is toegestaan.

Deze meer gunstige toestand is vooral te danken aan de grootere sommen, vroeger voor de hier bedoelde werken besteed, en aan de doelmatige wijze, waarop in latere jaren de werken onderhouden of op nieuw gemaakt werden.

Het spreekt intusschen van zelf, dat de uitgetrokken som niets dan eene raming is, die aanzienlijk in of uit de hand kan vallen. Trouwens zijn er voorbeelden, dat er wel vier a vijf dijkvallen in een jaar plaats vonden, en almede jaren dat dergelijke ramp slechts eenmaal of slechts minbeduidend trof, terwijl de kosten van eenen enkelen val ligt *f* 50 000 kunnen bedragen.

Artikel 7, *droogmakerijen*, is voor 1846 *f* 10 630 en voor 1847 *f* 10 950 *meer*, alzoo voor beide die jaren eene som van *f* 11 000 is gebragt voor de verbetering der ringdijken en der slooten der *Mijdrechtsche droogmakerij*, hetgeen noodig is, om niet door halve maatregelen de reeds verstrekte gelden onvruchtbaar te laten bijven; de ondervinding heeft namelijk geleerd, dat het toepassen van onvoldoende middelen schier weggeworpen geld was, naardien de landen daarbij drassig, of zoo te zeggen tusschen weêr en wind bleven. Wil men dus de aanzienlijke kosten, reeds voor dit werk verstrekt, niet verloren doen gaan, zoo dient het werk op eene meer voldoende wijze voltooid te worden.

Artikel 9, *groote wegen*, is voor 1846 *f* 32 850 en voor 1847 *f* 17 060 *meer*, veroorzaakt doordien gedurende die jaren, bij gelegenheid der herbestedingen, eenige noodzakelijke vernieuwingen zullen behooren te geschieden, als ook omdat er voor het onderhoud van onlangs nieuw aangelegde wegen, speciaal voor dien van *Maastricht* naar *Nijmegen*, de noodige gelden moesten gebragt worden.

Artikel 10, *kanalen*, is voor 1846 *f* 37 105, en voor 1847 *f* 26 255 *meer*, bepaaldelijk veroorzaakt doordien aldaar voor het eerst gebragt worden de kosten voor het kanaal door het land van *Voorne*, ter somma van *f* 44 680, waarbij echter behoort te worden opgemerkt, dat de revenuen van dat kanaal, welke alsnu onder de middelen tot dekking der uitgaven over 1846 en 1847 worden opgenomen, meer bedragen, dan hetgeen voor de kosten van hetzelve wordt uitgetrokken.

Artikel 11, *veren en schipbruggen*, is voor 1846 *f* 3418 *meer* en voor 1847 *f* 4812 *minder*; dit verschil wordt veroorzaakt, doordien de stoombooten gedurende 1846 eenige noodwendige reparatien behoeven.

Artikel 12, *verschillende uitgaven betrekkelijk den Waterstaat en de publieke werken*: een nieuw artikel, dat voor 1846 *f* 11 580.45 en voor 1847 *f* 12 580.45 *meer* bedraagt, dan hetgeen voor de daarop voorkomende objecten van uitgaaf op andere artikelen dezer afdeeling vroeger is uitgetrokken.

Deze vermeerdering wordt veroorzaakt doordien de som van *f* 60 000, op de Begrooting voor 1845 toegestaan wegens herstel van buitengewone winterschaden, ondersteuning aan onvermogende polders, enz., voor 1846 met *f* 9000 en voor 1847 met *f* 10 000 is behooren verhoogd te worden, voornamelijk uithoofde van den vereischten bijstand aan den perieliteerenden oever van *Stellendam* en dien van de *Maas* in *Limburg*, terwijl ook in dit artikel eenige uitgaven zijn gebragt, waarvoor tot heden geen bepaalde post op de Begrooting voorkwam.

4de AFDEELING.

Onderwijs.

Deze afdeeling bedraagt voor 1846 *f* 3862 en voor 1847 *f* 7112 *minder* dan voor 1845 is toegestaan.

Dit verschil ontstaat hoofdzakelijk doordien:

1°. in artikel 1 *f* 2100 *minder* is gebragt voor den te vervallen inspecteur, belast met de inspectie van het onderwijs, enz. in *Limburg*;

2°. in artikelen 3, 4 en 5, voor 1846 *f* 4250 en voor 1847 *f* 7100 *minder* benoodigd is voor beurzen, terwijl daarenboven voor beide jaren in artikel 3 eene som van *f* 800 *minder* is gebragt voor eenen adjutor voor het vak der Oostersche letteren, iets dat juist thans, bij het bestaan der vacature, en bij de erkentenis dat de post kan worden opgeheven, uitvoerbaar werd bevonden, en in artikel 5 eene som van *f* 65, wegens eene tot heden betaalde toelage, door het overlijden van den persoon die deze genoot, niet meer vereischt wordt;

3°. in artikel 6, voor 1846 *f* 800 en voor 1847 *f* 1200 *minder* is gebragt;

4°. in artikel 7, wegens eene ingetrokken jaarwedde van *f* 150, en voor het athenæum te *Maastricht* *f* 754, voor beide jaren, *minder* noodig is.

Daarentegen heeft men in deze afdeeling voor 1846 en 1847 *meer* dan voor 1845 gebragt, te weten: in artikel 4 *f* 2200 wegens tractement van eenen hoogleeraar; — in artikel 5 *f* 600 voor het personeel der bibliotheek bij de hoogeschool te *Groningen*; — in artikel 9 *f* 2251 voor nieuw te verleenen jaarwedden: — alle uitgaven die slechts tijdelijk geschorst, of in het belang der wetenschappen noodig geacht worden.

5de AFDEELING.

Kunsten en Wetenschappen.

Deze afdeeling is voor 1846 *f* 3047 en voor 1847 *f* 2647 *minder* dan voor 1845 is toegestaan.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Deze verminderingen ontstaan, omdat het tractement van den directeur van 's Rijks museum te *Amsterdam*, ter somma van *f* 1500, niet is uitgetrokken, alzoo de tegenwoordige directeur slechts voorloopig en zonder genot van bezoldiging is benoemd, en eenige andere minder noodzakelijk geachte uitgaven tot een lager bedrag zijn uitgetrokken.

6de AFDEELING.

Armwezen.

Deze afdeeling is voor beide jaren met *f* 11 000 *vermeerderd*, als zijnde voor de te verleenen bijdrage in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen, in overeenstemming met de wet van den 29sten Mei 1841, meer benoodigd.

Te dezer gelegenheid mag wel worden gezegd, dat, indien de behandeling der krankzinnigen hier te lande nog zeer onlangs veel te wenschen overliet, daarin thans op eene afdoende wijze wordt voorzien. De instelling van twee commissarissen die jaarlijks rondreizen, beantwoordt volkomen aan het voorgestelde doel. De belangstelling is overal opgewekt. Het aanwijzen der bestaande gebreken en der middelen tot herstel draagt goede vruchten; onderscheidene steden en provinciën willen aanzienlijke kosten besteden, om het lot dezer rampzalige lieden te verbeteren. Die verbeteringen zijn echter veelal geheel afhankelijk van de bijdragen, door de Regering te verstrekken.

9de AFDEELING.

Nationale Nijverheid.

Deze afdeeling is voor beide de jaren met *f* 500 *vermeerderd*, ten gevolge van eene nieuw opgerigte landhuishoudkundige inrigting te *Groningen*, waarvan men zich theoreetische en practische goede uitkomsten mag beloven.

Het thans bestaande is zonder merkbare veranderingen behouden. Voldoet het niet aan aller verlangen, zoo was men toch van oordeel, dat, met uitzondering der visscherijen, die zonder bijzondere ondersteuning stellig zouden ten gronde gaan, geen kunstmatige aanmoediging aan de uitoefening van takken van nijverheid moet worden gegeven. Te dien einde worden dan ook geen bijdragen hoegenaamd meer verstrekt uit het fonds voor de nijverheid, dat men van lieverlede zoekt te verevenen, en uit welks opbrengsten weder *f* 60 000 onder de middelen voor 1846, en eene dergelijke som onder die voor 1847 worden opgenomen.

10de AFDEELING.

Opperhoutvesterij.

Deze afdeeling is voor 1846 *f* 3620 *meer* en voor 1847 *f* 1880 *minder*.

Dit verschil wordt veroorzaakt, doordien de toelage, welke aan de opzieners der jagt voor kleeding wordt betaald, het eene jaar *f* 30 en het andere slechts *f* 2.50 bedraagt, ten gevolge waarvan voor de 200 opzieners over 1846 *f* 6000 en over 1847 slechts *f* 500 noodig is.

Een nieuw ontwerp van wet voor de jacht en visscherij is nagenoeg gereed; de discussie daarover zal, zoo al niet in deze, dan toch in de eerstvolgende zitting gelegenheid geven, het onderwerp meer bepaaldelijk en op zich zelf te beoordeelen. Het zoude voorbarig zijn daaromtrent thans in bijzonderheden te treden, of, met het oog op eene latere wet, nu reeds verandering in het thans als noodig opgegeven cijfer te maken.

11de AFDEELING.

Pensioenen, lijfrenten en verdere afloopende betalingen.

Deze afdeeling is voor 1846 *f* 30 543 en voor 1847 *f* 20 543 *meer*, hetgeen ontstaan is, doordien in deze Begrooting is gebragt:

1°. eene som van *f* 12 725.66, waarmede men bij de voorloopige revisie der pensioenen, tijdens het opmaken der Begrooting voor 1844 en 1845, begrepen had dat het bedrag van vroeger toegekende pensioenen zoude hebben kunnen worden verminderd; hetgeen echter nader gebleken is, niet te kunnen geschieden;

2°. eene som van *f* 14 368, wegens verleende pensioenen aan ambtenaren, Belgen of buitenlanders van geboorte, waarvoor niets op de vorige Begrooting was gebragt;

3°. eene som van *f* 800, wegens pensioenen, welke vroeger uit het fonds voor den landbouw werden betaald;

4°. eene som van *f* 14 613, wegens nieuw verleende pensioenen, en

5°. eene som van *f* 10 782, wegens nieuw te verleenen pensioenen.

Terwijl daarentegen eene som van *f* 20 743.66 *minder* is gebragt voor in de vorige Begrooting begrepen pensioenen, welke door overlijden als anderzins niet meer behoeven betaald te worden.

Bij het uitzigt op versterf, en in de verwachting dat dit de nieuw toe te kennen pensioenen zal overtreffen, heeft men, om ook hier een bewijs van de zucht tot inkrimpen te geven, het totaal bedrag voor 1846 met *f* 2234, en dat voor 1847 met de meer aanzienlijke som van *f* 12 234 verminderd.

Van dit *meer* en *minder* is een spicifieke staat gemaakt, gevoegd bij den uitgewerkten en toelichten staat van artikel 1 dezer afdeeling.

Artikel 2 is *f* 250 *minder*, alzoo door het overlijden van den persoon, welke eene toelage tot dat bedrag genoot, dezelve niet meer benoodigd is.

Tot toelichting der vermeerdering van *f* 12 725.66, waarvan hiervoren sub 1 gesproken is, moge het volgende dienen:

a. De herziening van de pensioenen naar de beginselen, op voordragt eener Staats-commissie, vastgesteld bij Zijner Majesteits besluit van den 29sten Augustus 1842, n°. 8, was, voor zoo veel het Departement van Binnenlandsche Zaken betreft, tijdens het opmaken der Begrooting voor 1844 en 1845 nog niet afgeloopen.

Men heeft zich dus destijds moeten bepalen tot het op gemelde Begrooting bij *raming* brengen der intrekkingen en verminderingen, voor welke eenige pensioenen, bij een voorloopig onderzoek, vatbaar waren toegeschenen.

Het werk afgeloopen zijnde, is bevonden, dat, ten aanzien van enkele pensioenen, de aanvankelijk mogelijk geoordeelde vermindering niet overeenstemde met de beginselen van het opgemelde Koninklijk besluit, terwijl met opzigt tot andere aan de Regering was toegeschenen, dat de som, welke volgens die beginselen moest worden afgetrokken, te gering was en in die geringheid aanleiding bestond, om de vermindering niet toe te passen.

b. Bij het opmaken der Begrooting van 1844 en 1845, toen het herzieningswerk der pensioenen, voor zooveel Binnenlandsche Zaken betrof, nog niet was afgeloopen, en men zich, gelijk hierboven is gezegd, heeft bepaald tot het opnemen van die resultaten welke een voorloopig onderzoek had opgeleverd, zijn eenige pensioenen niet opgegeven geworden, omdat men destijds meende, dat dezelven allen voor intrekking vatbaar waren.

Het eind-onderzoek afgeloopen zijnde, heeft men die meening moeten verlaten, omdat gebleken was, dat de voorschriften van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, en de beginselen ontwikkeld in het rapport der Staats-commissie, op voordragt van welke dat besluit door den Koning genomen was, niet veroorloofden, die pensioenen voor intrekking of vermindering vatbaar te beschouwen.

Vele dezer pensioenen toch, bleken, bij onderzoek, te vallen in categorien, die hen van de intrekking of vermindering vrijstelden, terwijl, in het bijzonder, met opzigt tot de pensioenen verleend aan personen die voor het *onderwijs* waren werkzaam geweest, niet buiten aanmerking mogt worden gelaten, dat bij art. 224 van de Grondwet het openbaar onderwijs is gesteld tot een aanhoudend onderwerp der zorg van de Regering, en dat in vele gevallen, met het oog op deze grondwettelijke bepaling, aan onderwijzers pensioenen waren toegekend, ten einde die personen uit hunne betrekkingen te kunnen verwijderen, en alzoo het middel te bezitten om het onderwijs te kunnen verbeteren.

De toekenning van dat meestal gering pensioen als het ware de voorwaarde geweest zijnde, waarop deze belanghebbenden hunne betrekkingen, en dus ook hun middel van bestaan verlaten hadden, scheen het aan de Regering toe, dat hier regt en billijkheid gebiedend eischten geen verminderingen toe te laten; ofschoon niettemin het beginsel werd aangenomen, om voortaan geen pensioenen meer aan onderwijzers te geven, en dezelven als plaatselijke ambtenaren te beschouwen, waarvan een gedeelte, naarmate der behoefte, slechts tijdelijke toelagen uit de schatkist geniet.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken*).

D. STAAT VAN VERGELIJKING tusschen het toegestane beloop bij de begrooting over den jare 1845, met h

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.
1			1		*Kosten van het Departement.*	
	2	f 150 000.00		2	Tractementen van den Secretaris-Generaal, van den Opper-Houtvester, van de Raden-Adviseurs, de ambtenaren, geëmploijerden en bedienden, benevens daggelden, schrijfloonen en verder te verleenen belooningen . .	f 140 000.00
	3	27 000.00		3	Bureau- en locaalbehoeften en drukwerk	26 000.00
2			2		*Provinciaal beheer.*	
	1	70 737.00		1	Noord-Braband	60 430.00
	2	71 460.00		2	Gelderland	59 110.00
	3	71 790.00		3	Zuid-Holland	59 930.00
	4	68 310.00		4	Noord-Holland	56 100.00
	5	58 110.00		5	Zeeland	49 980.00
	6	40 790.00		6	Utrecht	36 060.00
	7	53 192.50		7	Friesland	46 230.00
	8	51 965.00		8	Overijssel	45 460.00
	9	49 845.00		9	Groningen.	40 260.00
	10	37 300.00		10	Drenthe	32 680.00
	11	59 950.00		11	Limburg	51 210.00
	12	50 940.50		12	Nationale Militie en Schutterijen	51 780.00
	14	15 000.00		13	Geneeskundige dienst	15 000.00
	15	5 850.00		14	IJk der maten en gewigten	9 850 00
3			3		*Waterstaat en publieke werken.*	
	2	46 500.00		2	Reis- en verblijfkosten van dezelven (ambtenaren bij den Waterstaat) . .	40 000.00
	5	218 113.45		5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart	230 710.00
	6	489 900.00		6	Zeehavens en zeewerken	466 890.00
					Transporteeren	. . . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

raamde voor de jaren 1846 en 1847, van de onderwerpen van uitgaven, welke *vermeerdering* of *vermindering* opleveren.

over 1846.		over 1847.			AANMERKINGEN.
MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	
"	f 10 000.00	f 140 000.00	"	f 10 000.00	
"	1 000.00	26 000.00	"	1 000.00	
"	10 307.00	60 430.00	"	10 307.00	Het minder benoodigde op artikelen 1—11 dezer afdeeling is een gevolg van het Koninklijk besluit van 25 October 1843, n°. 65.
"	12 350.00	59 110.00	"	12 350.00	
"	11 860.00	59 930.00	"	11 860.00	
"	12 210.00	56 100.00	"	12 210.00	
"	8 130.00	49 980.00	"	8 130.00	
"	4 730.00	36 060.00	"	4 730.00	
"	6 962.50	46 230.00	"	6 962.50	
"	6 505.00	45 460.00	"	6 505.00	
"	9 585.00	40 260.00	"	9 585.00	
"	4 620.00	32 680.00	"	4 620.00	
"	8 740.00	51 210.00	"	8 740.00	
f 839.50	"	51 780.00	f 839.50	"	
"	"	15 000.00	"	"	
4 000.00	"	5 850.00	"	"	
"	6 500.00	40 000.00	"	6 500.00	
12 596.55	"	236 450.00	18 336.55		In de begrooting van 1845 is in art. 5 dezer afdeeling begrepen geweest eene som van *f* 60 000 wegens herstellingen van buitengewone winterschaden, ondersteuning van onvermogende polders, snbsidien, enz., alsmede eene som van *f* 4000 voor peilingen en waarnemingen, eene som van *f* 406.55 voor aankoop van boeken en eene som van *f* 500 voor grondlasten; welke objecten van uitgaaf in de raming voor 1846 en 1847 begrepen zijn onder de uitgaven voorkomende in artikel 12 dezer afdeeling.
"	23 010.00	475 150.00	"	14 750.00	
f 17 436.05	f 136 509.50	. . . . . .	f 19 176.05	f 128 249.50	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.
					Per transport.	. . . . .
	7	f 11 870.00		7	Droogmakerijen	f 22 500.0
	8	157 000.00		8	Voortzetting der groote communicatien	45 000.0
	9	515 800.00		9	Groote wegen	548 650.0
	10	515 655.00		10	Kanalen	352 760.0
	11	36 152.00		11	Veren en schipbruggen	39 570.0
		66 419.56		12	Verschillende uitgaven, betrekkelijk den waterstaat en de publieke werken	78 000.0
		Dit bedrag is in de Begrooting voor 1845 begrepen geweest in artikelen 5, 10 en 11 der 3de afdeeling, mitsdien op die artikelen zooveel minder gebragt.				
4			4		*Onderwijs.*	
	1	f 5 100.00		1	Tractement van den inspecteur der Latijnsche scholen en van het middelbaar en lager onderwijs	3 000.00
	3	117 609 00		3	Hoogeschool te Leiden	114 860.00
	4	68 111.00		4	Hoogeschool te Utrecht	68 760.00
	5	72 699.00		5	Hoogeschool te Groningen	72 490.00
	6	1 600.00		6	Atheneum te Franeker	800.00
	7	43 084.00		7	Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en atheneum te Maastricht. . .	42 180.00
	9	136 889.00		9	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen	139 140.00
5			5		*Kunsten en wetenschappen.*	
	1	2 500.00		1	Tractement van eenen adviseur en adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde	4 000.00
	4	3 090.00		4	Archieven in onderscheidene provincien	3 240.00
	10	6 586.00		10	's Rijks museum te Amsterdam	5 080.00
	12	5 905.00		12	Kabinetten van archaeologie en van penningen en munten te Leiden . .	5 900.00
	14	6 136.00		14	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters	5 000.00
					Transporteeren	. . . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

OVER 1846.		OVER 1847.			AANMERKINGEN.
MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	
f 17 436 05	*f* 136 509.50	. . . . . .	*f* 19 176.05	*f* 128 249.50	
10 630.00	〃	*f* 22 820.00	10 950.00	〃	
〃	112 000.00	40 000 00	〃	117 000.00	Volgens de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad*) n°. 26.), is artikel 8 der begrooting voor 1845 met *f* 66000 vermeerderd, doch dit wordt niet in vergelijking opgenomen, als zijnde van de begrooting van 1843 overgeschreven.
32.850.00	〃	533 760.00	17 960.00	〃	
37 105.00	〃	341 910.00	26 255.00	〃	In dit artikel zijn voor het eerst opgenomen de kosten voor het kanaal door het land van Voorne, en daarvoor gebragt eene som van *f* 44 680.
3 418 00	〃	31 340.00	〃	4 812.00	
11 580.45	〃	79 000.00	12 580.45	〃	Bij de wet van 24 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 27), is een 12de artikel bij de 3de afdeeling der begrooting voor 1845 gevoegd en daarbij eene som van *f* 65 000 toegestaan tot bestrijding der kosten voor den aanleg eener nieuwe uitlozing der Vlaamsche wateren, doch die, als zeer buitengewoon zijnde, alhier niet in vergelijking wordt opgenomen.
〃	2 100.00	3 000.00	〃	2 100.00	
〃	2 749.00	113 210.00	〃	4 399.00	
649.00	〃	68 260.00	149.00	〃	
〃	209.00	71 790.00	〃	909.00	
〃	800.00	400.00	〃	1 200.00	
〃	904.00	42 180.00	〃	904.00	
2 251.00	〃	139 140.00	2 251.00	〃	
1 500.00	〃	4 000.00	1 500.00	〃	
150.00	〃	3 240.00	150.00	〃	
〃	1 506.00	5.080.00	〃	1 506.00	
〃	5.00	5 900.00	〃	5.00	
〃	1 136.00	5.000.00	〃	1 136.00	Ten gevolge der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8.), is dit artikel der begrooting van 1845 gebragt op *f* 6 136.
f 117 569.50	*f* 257 918.50	. . . . . .	*f* 90 971.50	*f* 262 220.50	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.
					Per transport	. . . . . .
	21	*f* 9 200.00		20	Koninklijke Academie van beeldende kunsten	*f* 8 800.00
	22	3 000.00		21	Teekenscholen en academien	2 850.00
	26	15 500.00		25	Kosten voor het werk der octrooijen en aanmoedigings-middelen voor kunst en volksvlijt	14 000.00
6			6		*Armwezen.*	
	1	4 000.00		1	Bijdrage in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen . . .	15 000.00
8			8		*Nederlandsche Staats-Courant.*	
	1	13 853.00		1	Tractementen en andere bezoldigingen	13 850.00
	2	2 397.00		2	Bureau- en locaalbehoeften, zegelregten en verdere behoeften	2 400.00
9			9		*Nationale Nijverheid.*	
	2	9 850.00		2	Subsidien, uitkeering, reis- en verblijfkosten, en andere uitgaven . . .	10 350.00
10			10		*Opperhoutvesterij.*	
	1	48 700.00		1	Tractementen en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt	52 100.00
	1 en 2	3 725.00		2	Reis- en verblijfkosten van de leden van den raad van administratie van het fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt en derzelver weduwen en weezen, van den advocaat-consulent, den inspecteur en verdere beambten der jagt . . . . , ...	4 000.00
	3	10 955.00		3	Verschillende uitgaven, vallende op het toezigt en de conservatie der jagt en visscherij	10 900.00
11			11		*Pensioenen, lijfrenten en verdere afloopende betalingen.*	
	1	106 207.00		1	Pensioenen	137 000.00
	2	15 450.00		2	Lijfrenten en verdere afloopende betalingen	15 200.00
	In deze som is een bedrag van *f* 11 000 begrepen, waarmede art. 1 is verminderd.					
						Af: de vermeerderingen
						Blijft: minder

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

OVER 1846.		OVER 1847.			*AANMERKINGEN.*
MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan 1845.	MINDER dan 1845.	
f 117 569.50	f 257 918.50	. . . . . .	f 90 971.50	f 262 220.50	
〃	400.00	f 9 200.00	〃	〃	
〃	150.00	2 850.00	〃	150.00	
〃	1 500.00	14 000.00	〃	1 500.00	Bij bovengemelde wet is een 26ste artikel bij de 5de afdeeling der begrooting voor 1845 gevoegd en eene som van f 15 500 toegestaan
11 000.00	〃	15 000.00	11 000.00	〃	
〃	3.00	13 850.00	〃	3.00	
3.00	〃	2 400.00	3.00	〃	
500.00	〃	10 350.00	500.00	〃	
3 400.00	〃	46 600.00	〃	2 100.00	
275.00	〃	4 000.00	275.00	〃	
〃	55.00	10 900.00	〃	55.00	
30 793.00	〃	127 000.00	20 793.00	〃	
〃	250.00	15 200.00	〃	250.00	
f 163 540.50	f 260 276.50	. . . . . .	f 123 542.50	f 266 278.50	
. . . . . .	163 540.50		Af: de vermeerderingen	123 542.50	
. . . . . .	f 96 736.00		Blijft: minder	f 142 736.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STATEN behoorende bij de raming van kosten vo
IVde Afdeeling, Onderwijs: Artikel 1. Tractement van den Inspecteu

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	GERAAMD BELOOP OVER 1846. Onderdeelen. Cijfer.	Onderdeelen. a b c.	Artikel.
1		Tractement van eenen Inspecteur der Latijnsche scholen en van het middelbaar en lager onderwijs, volgens besluit van 6 Junij 1827 n°. 162, en 8 Augustus 1832 n°. 12 . .			*f* 3 000.00

E. (*Vervolg*). Artikel 2. Reis- en Verblijfkosten van denzelven.

2		Reis- en verblijfkosten, volgens Zijner Majesteits besluiten van 25 Julij 1818 n°. 47, 22 Januarij 1840 n°. 102 en 27 April 1842 n°. 78			*f* 1 300.00

1) Deze Staten werden oorspronkelijk niet gedrukt. Het scheen te omslachtig om *al* de Uitgewerkte en toelichtende Staten betreffende de
Wetenschap en Kunst, moge de wijze van inrichting blijken.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

t Departement van Binnenlandsche Zaken over de jaren 1846 en 1847, Vde Hoofdstuk.
r Latijnsche Scholen en van het middelbaar en lager Onderwijs [1]).

GERAAMD beloop over 1847.	AANMERKINGEN.	TOEGESTAAN beloop over 1845.
f 3 000.00	Bij dit artikel is minder dan vroeger uitgetrokken het tractement en de toelage benevens bureau-kosten van eenen Adviseur, belast met de inspectie van het onderwijs in Limburg ten gezamenlijke bedrage van f 2 100.00	f 5 100.00
f 1 300.00		f 1 300.00

erschillende Departementen, over te nemen. Zij berusten op de Griffie der Tweede Kamer. Uit de medegedeelde staten betreffende Onderwijs,

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 3. Hoogeschool te Leiden.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.		ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING
		Collegie van Curatoren.					
3	*a*	1. Reis- en verblijfkosten van leden die niet wonen in de Universiteitsstad, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14		"			
		2. Kleine onkosten op de vergaderingen der Curatoren, volgens Z. M. besluit van 27 Junij 1824 n°. 68.		f 50.00			
		3. Jaarwedde en personeele toelage van den Secretaris, volgens Z. M. besluit van 20 Augustus 1831 n°. 96 . . .		1 800.00	f 1 850.00		
	b	*Jaarwedden en verdere belooningen der Hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten.*					
		1. A. Jaarwedden van *vier* Hoogleeraren van de Godgeleerde Faculteit ad f 2 800.00, volgens art. 67 en 132 van het besluit van den 2den Augustus 1815 n°. 14 .	f 11 200.00				
		B. Toelagen van de Hoogleeraren in dezelfde faculteit als concionatoris academici, volgens art. 63 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14 en 22 September 1827 n°. 133	1 650.00	f 12 850.00			
		2. Jaarwedden van *vier* Hoogleeraren in de regtsgeleerde faculteit ad f 2 800, volgens art. 67 en 132 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14.		11 200.00			
		3. Jaarwedden van *vier* Hoogleeraren van de geneeskundige faculteit ad f 2 800.00, volgens art. 67 en 132 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14		11 200.00			
		4. A. Jaarwedden van *vier* Hoogleeraren in de faculteit van wis- en natuurkundige wetenschappen, volgens art. 67 en 132 van het besluit van den 2den Augustus 1815 n°. 14	f 11 200.00				
		B. Toelage aan een dezer laatstgemelde Hoogleeraren, volgens Z. M. besluit van 11 Maart 1840 n°. 129	300.00				
		C. Jaarwedde van eenen Hoogleeraar in de zelfde faculteit, volgens Zijner Majesteits besluit van 13 Augustus 1839 n°. 11bis	1 600.00				
		4. D. Jaarwedde en personeele toelage van een buitengewonen Hoogleeraar in dezelfde fa-					
		Transporteeren	f 13 100.00	f 35 250.00	f 1 850.00		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 1 850.00		f 1 850.00
f 1 850.00		f 1 850.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.		ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING
		Per Transport	*f* 13 100.00	*f* 35 250.00	*f* 1 850.00		
		culteit, volgens Z. M. besluit van 15 Augustus 1840 n⁰. 70.	2 200.00				
				15 300.00			
		5. A. Jaarwedden van vijf Hoogleeraren in de faculteit van bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren, ad *f* 2 800, volgens art. 67 en 132 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 n⁰. 14	*f* 14 000.00				
		B. Jaarwedde van eenen Hoogleeraar in de zelfde faculteit, volgens Zijner Majesteits besluit van 20 Junij 1837 n⁰. 81 . . , ...	2 800.00				
				16 800.00			
		6. Voor vijf Hoogleeraren ¼ verhooging van Jaarwedde, ad *f* 700.00 ieder, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n⁰. 24, art. 133.		3 500.00			
		7. Jaarwedde van den Hoogleeraar *Van Breda*, tijdelijk in betrekking als Secretaris der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem, en Directeur der Musea van Teylers fundatie aldaar, volgens Z. M. besluit van 27 October 1838 n⁰. 82		700.00			
		8. Wachtgeld van den Hoogleeraar Schrant, volgens Z. M. besluit van 6 Maart 1831 n⁰. 18, als gewezen Hoogleeraar bij de Hoogeschool te Gent, tijdelijk toegevoegd aan de Hoogeschool te Leiden		2 500.00			
					74 050.00		
	c	*Jaarwedden en verdere belooningen der overige Amblenaren en bedienden.*					
		1. Een custos der sterrekundige verzameling en lessen, volgens Z. M. besluit van 21 Augustus 1827 n⁰. 46 . . .		200.00			
		2. Een Eerste bibliothecaris, volgens Z. M. besluit van 11 November 1833 n⁰. 100, en 19 Augustus 1839 n⁰. 96 .		2 800.00			
		3. Een tweede bibliothecaris, volgens Z. M. besluit van 26 Junij 1837 n⁰. 92		1 200.00			
		4. Een custos van de Bibliotheek, volgens Z. M. besluit van 2 Januarij 1821 n⁰. 53.		500.00			
		5. Een tweede custos van de Bibliotheek, volgens Z. M. besluit van 18 Maart 1839 n⁰. 65		300.00			
		6. Een bediende bij de bibliotheek, volgens als voren .		200.00			
		Transporteeren		*f* 5 200.00	*f* 75 900.00		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
ƒ 1 850.00		ƒ 1 850.00
	De Heer Van Breda is bij Koninkl. besluit van 2 Augustus 1835 n°. 33, benoemd als gewoon Hoogleeraar in de wis- en natuurkundige wetenschappen te Leiden, op een tractement van ƒ 2 800.00, doch is bij Kon. besl. van 27 October 1838 n°. 82 aan denzelven vergunning verleend om de nevensgenoemde betrekking te *Haarlem* te aanvaarden, met behoud van zijnen post en rang van Hoogleeraar, en met bepaling dat hij gedurende zijn verblijf te Haarlem, slechts ƒ 700.00 tractement als Hoogleeraar zal genieten, welke uitgaaf met der tijd komt te vervallen.	
74 050.00	Deze uitgaaf ter somme van ƒ 2 500.00 komt met der tijd te vervallen.	74 050.00
ƒ 75 900.00		ƒ 75 900.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846.			
			KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING.
		Per transport	*f* 5 200.00	*f* 75 900.00		
		7. Een adjutor voor het vak der Oostersche letteren, ad *f* 800.00, volgens Z. M. besluit van 17 Februarij 1839 n°. 105.	800.00			
		8. Een Directeur van het Kabinet van pleisterbeelden en van de prentverzameling van wijlen den Heer Roijer, volgens Z. M. besluit van 24 Mei 1825 n°. 154	1 000.00			
		9. Een Apotheker bij het Gasthuis, volgens Z. M. besluit van 25 November 1835 n°. 14	400.00			
		10. Eene huishoudster bij het Gasthuis, volgens Z. M. besluit van 6 April 1827 n°. 131 bis	150.00			
		11. Een Architect, volgens Z. M. besluit van 23 Januarij 1817 L^a n°. 2	290.00			
		12. Een Custos van de Anatomie	490.00			
		13. Een onderhouder van de teleskoopen, alsmede van de natuur- en wiskundige werktuigen, volgens Z. M. besluit van 4 November 1825 n°. 132	500.00			
		14. Een Custos van het Kabinet van natuurkundige werktuigen, volgens Z. M. besluit van 28 April 1819 n°. 2, en Koninklijk rescript van 17 December 1830 n°. 50	350.00			
		15. Een custos voor de Chirurgie	144.00			
		16. Een custos van de Chemie, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14, art. 202	500.00			
		17. Een Hortulanus, volgens Z. M. besluit van 18 Maart 1820 n°. 30.	800.00			
		18. Twee tuinknechts ad *f* 312.00, volgens besluit van 18 Maart 1820 n°. 30.	624.00			
		19. Een tuinknecht	300.00			
		20. Een Pedel	465.00			
		21. Als boven	416.00			
		Transporteeren	*f* 12 429.00	*f* 75 900.00		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

[G]ERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
75 900.00		*f* 75 900.00
	Deze post is vóór 1813 ingesteld.	
	Deze post is vóór 1813 ingesteld.	
	Deze post is vóór 1813 ingesteld.	
	idem.	
	idem.	
f 75 900.00		*f* 75 900.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN a b c.	ARTIKEL.	AFDEELING.
		Per Transport	f 12 429.00	f 75 900.00		
		22. Een custos voor de gedroogde planten	50.00			
		23. Een portier, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n° 14, art. 267, en 23 Mei 1828 n°. 14	250.00			
		24. Bezoldiging van bedienden ten dienste van het Industrie-onderwijs, volgens Z. M. besluit van 19 November 1831 n°. 2	400.00			
		25. Belooning van een persoon belast met de werkzaamheden aan het uurwerk in den toren van het Akademie-gebouw, volgens Z. M. besluit van 8 Mei 1832 n°. 26 . .	145.00			
		26. Daggelden aan de arbeiders in den kruidtuin, volgens art. 196 en 198 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14, en 23 April 1828 n°. 34	1 500.00			
	d	*Verzamelingen en andere inrigtingen.*		14 774.00		
		Subsidien voor de bibliotheek, de ontleed-, heel- en vroedkundige verzamelingen en lessen, het Akademisch Gasthuis, de natuurkundige verzameling en lessen, de prentverzameling; het Chemisch laboratorium, het industrie-onderwijs, den kruidtuin, de landhuishoudkunde, enz., volgens den vijfden titel van het Reglement en Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34	"	13 730.00		
	e	*Beurzen.*				
		Volgens art. 215 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14 en 13 October 1836 n°. 89	"	2 400.00		
	f	*Gebouwen en meubelen.*				
		Onderhoud en lasten der Gebouwen en onderhoud en aankoop van Meubelen, volgens Z. M. besluit van 27 Junij 1824 n°. 68	"	6 290.00		
	g	*Administratieve huishoudelijke en andere Uitgaven.*				
		1. Uitgaven wegens schrijfbehoeften, schrijfloonen, briefporten enz. van den Rector en Senaat, vuur en licht voor dezelve, zoomede voor de auditoria en de verdere localen buiten de verzamelingen en inrigtingen, vermeld bij onderdeel *d*, kosten der Akademische plegtigheden, drukkosten van Programma's, Convocatie-biljetten, enz. en andere uitgaven van verschillenden aard, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14.	f 1 076.00			
		2. Drukkosten van Oostersche manuscripten, volgens Z. M. besluit van 24 Maart 1823 n°. 119	600.00			
		3. Uitkeering aan den Heer van Warmond voor de armen van die plaats, ten gevolge van in der tijd aan de Hoogeschool gekomen goederen, die later zijn te gelde gemaakt, volgens Z. M. besluit van 29 Mei 1816 n°. 16.	90.00			
				1 766.00		
					f114 860.00	
					f114 860.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 75 900.00		f 75 900.00
	Deze post is vóór 1813 ingesteld.	
14 774.00		15 574.00
13 730.00		13 730.00
750.00		4 350 00
6 290.00		6 290.00
1 766.00		1 765.00
f 113 210.00		f 117 609.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 4. Hoogeschool te Utrecht.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING.
4	*a*	*Collegie van Curatoren.*				
		1. Reis- en verblijfkosten van de leden die niet wonen in de Universiteitsstad, volgens art. 233 van het besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14	*f* 150.00			
		2. Kleine onkosten op de vergaderingen van Curatoren, volgens besluit van 27 Junij 1824, n°. 68	50.00			
		3. Jaarwedde van den Secretaris, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 240	600.00	*f* 800.00		
	b	*Jaarwedden en verdere belooningen van de Hoogleeraren der onderscheidene faculteiten.*				
		1. A. Jaarwedden van drie Hoogleeraren in de Godgeleerdheid, ad *f* 2 200, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 67 en 132 . . . . *f* 6 600.00				
		B. Toelagen aan de Hoogleeraren in de Godgeleerdheid als concianatores academici, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 63, en 23 Maart 1837, n°. 1 . . . . 1 600.00	*f* 8 200.00			
		2. A. Jaarwedden van drie Hoogleeraren in de Regtsgeleerde Faculteit, ad *f* 2 200.00, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 67 en 132 . . . . *f* 6 600.00				
		2. B. Jaarwedde van eenen Hoogleeraar in dezelfde faculteit, volgens Z. M. besluit van 4 Januarij 1840, n°. 72 . . . . 2 200.00	8 800.00			
		3. Jaarwedden van drie Hoogleeraren in de Geneeskundige faculteit ad *f* 2 200.00, volgens als boven	6 600.00			
		4. A. Jaarwedden van vier Hoogleeraren in de faculteit van Wis- en Natuurkundige wetenschappen ad *f* 2 200.00, volgens als boven . . *f* 8 800.00				
		B. Jaarwedde van eenen Hoogleeraar in dezelfde faculteit, volgens besluit van 30 Juni 1828, n°. 71. 1 600.00				
		C. Idem van eenen buitengewonen Hoogleeraar in dezelfde faculteit, volgens besluit van 24 Maart 1829, n°. 103 . . . . 1 000.00				
		4. D. Idem van eenen buitengewonen Hoogleeraar in dezelfde faculteit, volgens besluit van 25 Junij 1843, n°. 42 . . . . 1 600.00	13 000.00			
		Transporteeren	*f* 36 600.00	*f* 800.00		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 800.00		f 800.00
f 800.00		f 800.00

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING.
		Per transport	*f* 36 600.00	*f* 800.00		
		5. Jaarwedden van vijf Hoogleeraren in de faculteit van Wijsbegeerte en Letteren, ad *f* 2 200.00, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 67 en 132 . .	11 000.00			
		6. Voor drie Hoogleeraren ¼ verhooging van jaarwedde ad *f* 550.00 ieder, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, art. 133	1 650.00	49 250.00		
	c	*Jaarwedden en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden.*				
		1. Een Bibliothecaris, volgens Z. M. besluit van 23 Januarij 1817, L^a^. W²	300.00			
		2. Een Custos bij de Bibliotheek, volgens Z. M. besluit van 26 Julij 1840, n°. 92	800.00			
		3. Een Amanuensis bij de Bibliotheek, volgens als boven	700.00			
		4. Een bediende bij de Bibliotheek, volgens Z. M. besluit van 27 December 1815, n°. 60	100.00			
		5. Een Amanuensis bij de Scheikunde, volgens Z. M. besluit van 2 Januarij 1821, n°. 53	350.00			
		6. Een Custos van het Observatorium, volgens Z. M. besluit van 27 December 1815, n°. 60	100.00			
		7. Een Custos van het Kabinet van praeparaten en een bediende van het Kabinet van Natuurlijke historie, volgens Z. M. besluit van 18 Mei 1817, L^a^. G	350.00			
		8. Een Prosector bij de Anatomie, volgens Z. M. besluit van 27 December 1815, n°. 60	250.00			
		9. Een Hortulanus, volgens Z. M. besluit van 6 October 1821, n°. 129	500.00			
		10. Een meesterknecht in den Hortus, volgens Z. M. besluit van 27 December 1815, n°. 60	300.00			
		11. Een hulpknecht bij de Anatomie, volgens als boven .	75.00			
		12. Een Amanuensis voor de physica, volgens Z. M. besluit van 20 Januarij 1818, n°. 73, en 11 November 1823 n°. 130	500.00			
		13. Eene portierster van het Academisch gebouw, volgens Z. M. besluit van 13 Maart 1816, n°. 86	18.00			
		14. Een tweede bediende bij het Kabinet van Natuurlijke Historie, volgens Z. M. besluit van 11 November 1823, n°. 130.	100.00			
		15. Een Pedel, volgens Z. M. besluit van 23 Januarij 1817, L^a^. V²	275.00			
		16. Twee pedellen, ieder a *f* 137.50, volgens Z. M. besluit van 10 Januarij 1826, n°. 108.	275.00			
		Transporteeren	*f* 4 993.00	*f* 50 050.00		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 800.00		f 800.00
	Alhier is f 2 200 meer gebragt ten gevolge van het pensioneeren van eenen Hoogleeraar in de Wis- en Natuurkunde, die tevens een Hoogleeraars-plaats in de Faculteit der Wijsbegeerte en Letteren vervult.	
49 250.00		47 050.00
f 50 050.00		f 47 850.00

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. Klein Romeinsch cijfer.	Klein *a b c.*	Artikel.	Afdeeling.
		Per transport	*f* 4 993.00	*f* 50 050.00		
		17. Een Lector in de Sterrekunde, volgens Z. M. besluit van den 16den Junij 1843, n°. 65	500.00			
		18. Een schermmeester, volgens Z. M. besluit van den 13den November 1816, n°. 29.	150.00			
		19. Daggelden van arbeiders in den kruidtuin, volgens art. 196 en 198 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, en Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34	468.00	6 111.00		
	d	*Verzamelingen en andere inrichtingen.*				
		Subsidien aan de Bibliotheek, de ontleed- en vroedkundige verzamelingen en lessen, het academisch gasthuis, de natuur- en sterrekundige verzamelingen en lessen, het chemisch laboratorium, het Kabinet van Natuurlijke Historie, den Kruidtuin, enz., volgens den vijfden titel van voornoemd Reglement en Z. M. besluit van 23 April 1828, n°. 34		8 550.00		
	e	*Beurzen.*				
		Volgens artikel 215 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, en 13 October 1836, n°. 89.		650.00		
	f	*Gebouwen en meubelen.*				
		1. Onderhoud en lasten der gebouwen en onderhoud en aankoop van meubelen, enz., volgens Z. M. besluit van 27 Junij 1824, n°. 68.	2 175.00			
		2. Loon van eenen tijdelijken opzigter der gebouwen, volgens Z. M. besluit van 30 Maart 1819, n°. 4	200.00	2 375.00		
	g	*Administratieve huishoudelijke en andere uitgaven.*				
		Uitgaven wegens schrijfbehoeften, schrijfloonen, briefporten, enz. van den Rector en Senaat, vuur en licht voor dezelve, zoo mede voor de auditoria en de verdere localen buiten de verzamelingen en inrigtingen, vermeld bij onderdeel *d.*, kosten der akademische plegtigheden, drukkosten van programma's, convocatie-biljetten, enz. en andere uitgaven van verschillenden aard, volgens Z. M. besluit van 2 Aug. 1815, n°. 14. . .		1 024.00	*f* 68 760.00	
					f 68 760.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 50 050.00		f 47 850.00
	Deze Uitgave van f 150.00 komt met der tijd te vervallen.	
6 111.00		6 111.00
8 550.00		8 550.00
150.00		2 200.00
2 375.00		2 375.00
1 024.00		1 025.00
f 68 260.00		f 68 111.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 5. Hoogeschool te Groningen.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c.*	ARTIKEL.	AFDEELING.
5	*a.*	*Collegie van Curatoren.*				
		1. Reis- en verblijfkosten van leden die niet in de Universiteitsstad woonachtig zijn, volgens art. 233 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14.	*f* 200.00			
		2. Kleine onkosten op de vergaderingen der Curatoren, volgens Z. M. besluit van 27 Junij 1824 n°. 68.	300.00			
		3. Jaarwedde van den Secretaris, volgens art. 240 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14	600.00	*f* 1 100.00		
	b.	*Jaarwedden en verdere belooningen der Hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten.*				
		1. A. Jaarwedden van *drie* Hoogleeraren der Godgeleerde faculteit, ad *f* 2 200, volgens art. 67 en 132 van het besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14 . . . . . *f* 6 600.00				
		B. Toelagen aan de Hoogleeraren van de Godgeleerde Faculteit, als concionatoris academici, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14, art. 63. . . . . 1 427.40	8 027 40			
		2. Jaarwedden van *drie* Hoogleeraren van de Regtsgeleerde Faculteit ad *f* 2 200, volgens art. 67 en 132 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14	6 600.00			
		3. Jaarwedden van *drie* Hoogleeraren van de Geneeskundige Faculteit ad *f* 2 200, volgens art. 67 en 132 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14	6 600.00			
		4. A. Jaarwedden van *vier* Hoogleeraren van de faculteit der Wis- en natuurkundige wetenschappen ad *f* 2 200, volgens als voren . . . *f* 8 800.00				
		B. Idem van een buitengewonen Hoogleeraar in dezelfde Faculteit, volgens Z. M. besluit van 25 Junij 1843 n°. 42 . . . . 1 600.00	10 400.00			
		5. Jaarwedden van *vijf* Hoogleeraren van de faculteit der bespiegelende Wijsbegeerte en letteren, ad *f* 2 200, volgens als boven	11 000.00			
		6. Voor drie hoogleeraren $\frac{1}{4}$ verhooging van Jaarwedde, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14, art. 133.	1 650.00			
		7. Wachtgelden van *f* 2 200, voor de Hoogleeraren *de Greuve* en *Meijer*, volgens Z. M. besluit van 6 Maart 1831 n°. 18, als gewezen Hoogleeraren te *Leuven*, tijdelijk toegevoegd aan de Hoogeschool te *Groningen*	4 400.00	48 677.40		
	c.	*Jaarwedden en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden.*				
		1. Een bibliothecaris, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14	300.00			
		Transporteeren	*f* 300.00	*f* 49 777.40		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 1 100.00		*f* 1 100.00
48 677.40	Deze uitgave ter somme van *f* 4 400 komt met der tijd te vervallen.	48 677.40
f 49 777.00		*f* 49 777.40

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. KLEIN ROMEINSCH CIJFER.	KLEIN *a b c*.	ARTIKEL.	AFDEELING.
		Per transport	*f* 300.00	*f* 49 777.40		
		2. Een Amanuensis bij de Bibliotheek, volgens Z. M besluit van 31 Januarij 1844 n°. 78	600.00			
		3. Een bediende bij de Bibliotheek, volgens als boven .	250.00			
		4. Een onderwijzer in het Fransch en Hoogduitsch, volgens Z. M. besluit van 13 November 1816 La D². . . .	300.00			
		5. Een Controleur in het Gasthuis, volgens als boven .	200.00			
		6. Een Vader in het Gasthuis, volgens Z. M. besluit van 19 April 1819 La Z³.	400.00			
		7. Een Prosector bij de ontleedkunde, volgens Z. M. besluit van 14 Julij 1842 n°. 167	500.00			
		.8 Een Amanuensis bij de kabinetten van Natuurlijke Historie, volgens Z. M. besluit van 1 October 1816 n°. 78 .	200.00			
		9. Een Amanuensis bij het Chemisch Laboratorium, volgens Z. M. besluit van 19 Augustus 1816 n°. 7	400.00			
		10. Een Amanuensis bij de Landhuishoudkunde, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14	200.00			
		11. Een Amanuensis bij de Natuurkunde en een oppasser bij het Kabinet van Natuur- en Sterrekundige Instrumenten enz., volgens Z. M. besluit van 17 September 1816 n°. 84.	300.00			
		12. Een Pedel	454.00			
		13. Een Pedel, volgens Z. M. besluit van 7 April 1816 n°. 35 en 6 Augustus 1825 n°. 6	500.00			
		14. Een Hortulanus, volgens Z. M. besluit van 7 April 1816 n°. 33	700.00			
		15 Een Piqueur, volgens Z. M. besluit van 3 Januarij 1816 n°. 105.	600.00			
		16. Voor bezoldiging bij weekgeld van een bediende voor het onderwijs in de toegepaste Scheikunde, volgens Z. M. besluit van 14 April 1827 n°. 109	200.00			
		17. Daggelden aan arbeiders in den kruidtuin, volgens art. 196 en 198 van Z. M. besluit van den 2 Augustus 1815 n°. 14 en 23 April 1828 n°. 34	825.00	6 929.00		
	d.	*Verzamelingen en andere inrigtingen.*				
		Subsidien voor de Bibliotheek, de ontleed-, heel- en vroedkundige verzamelingen en lessen, het Akademisch Gasthuis, de Natuur- en Sterrekundige verzamelingen en lessen, het Chemisch Laboratorium, het Kabinet van natuurlijke historie, den Kruidtuin, de Landhuishoudkunde, de Manege enz., volgens den vijfden titel van het Reglement en Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34.		9 025.00		
		Transporteeren		*f* 65 731.40		

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
49 777.40		*f* 49 777.40
	Bij de Hoogeschool te Groningen heeft zich sedert lang de behoefte doen gevoelen om aan de Bibliotheek een wetenschappelijk gevormd persoon te verbinden, waartoe de *f* 600 vermeerdering strekt van den nevensstaanden post voor de Bibliotheek uitgetrokken. Niettegenstaande deze vermeerdering blijkt toch nog uit de vergelijking met de kosten der Bibliotheeken bij de twee andere Hoogescholen, dat die van de Hoogeschool te Groningen op eene zuinige wijze beheerd wordt.	
	Deze post is vóór 1813 ingesteld. Onder nevensstaande som is begrepen *f* 100 personeele toelage, welke dus met der tijd komt te vervallen.	
	Deze uitgave van *f* 600 komt met der tijd te vervallen.	
6 929.00		6 329.00
9 025.00		9 025.00
f 65 731.40		*f* 65 131.40

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	ONDERDEELEN VAN BEREKENING OVER 1846. Klein Romeinsch cijfer.	Klein *a b c.*	Artikel.	Afdeeling.
		Per transport		*f* 65 731.40		
	e.	*Beurzen.*				
		Volgens art. 215 van Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14 en 13 October 1836 n°. 89		1 500.00		
	f.	*Gebouwen en Meubelen.*				
		1. Onderhoud en lasten der gebouwen en onderhoud en aankoop van meubelen enz., volgens Z. M. besluit van 27 Junij 1824 n°. 68	*f* 2 965.00			
		2. Subsidie aan het Vrouw Menalda Convent, volgens Z. M. besluit van 12 Februarij 1816 n°. 58	612.40			
		3. Huur van een locaal tot berging van het Kabinet van Natuurlijke historie, volgens Z. M. besluit van 10 Augustus 1821 n°. 94	600.00			
		4. Huur van een locaal voor het Chemisch Laboratorium	200.00	4 377.40		
	g.	*Administratieve huishoudelijke en andere uitgaven.*				
		Uitgaven wegens schrijfbehoeften, schrijfloonen, briefporten, enz. van den Rector en Senaat, vuur en licht voor de Auditoria en de verdere localen buiten de verzamelingen en inrigtingen, vermeld bij onderdeel *d*; kosten der Akademische plegtigheden, drukkosten van Programma's, Convocatiebilletten, enz., en andere uitgaven van verschillenden aard, volgens Z. M. besluit van 2 Augustus 1815 n°. 14 .		881.20	*f* 72 490.00	
					f 72 490.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1847.	AANMERKINGEN EN OMSCHRIJVING DER BEREKENINGEN OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1845.
f 65 731.40		f 65 131.40
800.00		2 250.00
4 377.40		4 377.40
881.20		940.20
f 71 790.00		f 72 699.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 6. Athenaeum te Franeker.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
6		Uitgaven welke niettegenstaande het opheffen van het Athenaeum welligt nog noodig zullen zijn . . . .

1) Over de alhier gebragte sommen zal hoogst waarschijnlijk niet behoeven beschikt te worden.
Daar echter de mogelijkheid bestaat, dat de te maken schikkingen omtrent de gebouwen van het Athenaeum en het planatarium *Eisinga*, waarover dier voorwerpen zouden te doen zijn — heeft men het voorzigtig geacht, tot dat einde nog de nevensstaande kleine sommen uit te trekken.

E. (*Vervolg.*) Artikel 7. Latijnsche Scholen, Gymnasia, Collegiën en Athenaeum te Maastricht.

7	*a*	In Noord-Braband:
		te *'s Hertogenbosch.*
		1. Voor eenen Rector, volgens Z. M. besluit van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89. . . . .
		2. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		3. Idem, voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		te *Boxmeer.*
		4. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 26 Julij 1819 L^a. Y, en 29 Junij 1828, n°. 69 . . . .
		5. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven. . . . .
		6. Idem, voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		7. Idem, voor eenen Leeraar in de wiskunde, volgens Z. M. Besluit van 29 Junij 1828, n°. 69 . . . .
		8. te *Grave.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89. . . . .
		te *Megen.*
		9. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 26 Julij 1819, L^a. Y^6. . . . .
		10. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven. . . . .
		te *Uden.*
		11. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89. . . . .
		12. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
		f 800.00	f 400.00	f 1600.00
		f 800.00	f 400.00 [1]	f 1600.00

dt onderhandeld, vóór het einde van het jaar 1845 nog niet zouden geregeld zijn, en daarvoor welligt nog later betalingen voor het onderhoud

f 1 250.00				
925.00				
775.00				
250.00				
200.00				
200.00				
150.00				
800.00				
200.00				
180.00				
330.00				
280.00				
f				

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per Transport
7	*a*	13. Idem, voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		te *Eindhoven.*
		14. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89. . . . .
		15. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven. . . . .
		16. Idem, voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		te *Gemert.*
		17. Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		18. Idem, Subsidie, volgens Z. M. Besluit van 8 Maart 1842, n°. 89 . . . .
		te *Helmond.*
		19. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89 . . . .
		20. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		te *Breda.*
		21. Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		22. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		23. *te Bergen op Zoom.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814 n°. 80 en 30 April 1816 n°, 89 . . . .
		te *Oosterhout.*
		24. Van eenen Rector, volgens als boven. . . . .
		25. Idem, voor een Conrector, volgens als boven . . . .
		26. Voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		te Heusden
		27. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 24 Junij 1828 n°. 6 . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD.	TOEGESTAAN
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.	BELOOP OVER 1847.	BELOOP OVER 1845.
Cijfer.	a, b. c.			
f 280.00				
350.00				
250.00				
200.00				
100.00				
300.00				
425.00				
375.00				
750.00				
500.00				
800.00				
300.00				
250.00				
250.00				
250.00				
	f 10 920.00		f 10 920.00	f 10 920.00
	f 10 920.00		f 10 920.00	f 10 920.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per Transport
7	*b*	In Gelderland:
		te *Arnhem.*
		1. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1814 n⁰. 80 en 30 April 1816 n⁰. 89 . . . .
		2. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		3. Idem, toelage voor het onderwijs in de wiskunde, volgens Z. M. Besluit van 2 April 1843 n⁰. 67 . . . .
		te *Harderwijk.*
		4. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 14 Januarij 1832 n⁰. 94 . . . .
		5. Idem, voor eenen Conrector, volgens Z. M. Besluit van 21 Junij 1834 n⁰. 2 . . . .
		6. Idem, voor eenen leeraar in de hedendaagsche talen, volgens Z. M. besluit van 15 Mei 1838 n⁰. 70 . . . .
		7. te *Kuilenburg.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814 n⁰. 80 en 30 April 1816 n⁰. 89 . . . .
		te *Wageningen.*
		8. Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		9. Idem, toelage voor den Rector, volgens Z. M. Besluit van 19 December 1842 n⁰. 65 . . . .
		te *Doesburg.*
		10. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814 n⁰. 80 en 30 April 1816 n⁰. 89. . . . .
		11. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		12. te *Doetichem.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven. . . . .
		13. te *Groenloo.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven. . . . .
		14. te *Lochem.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven. . . . .
		te *Zevenaar.*
		15. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814, n⁰ 80, en van 30 April 1816, n⁰. 89 . . . . , . . .
		16. Idem, toelage voor denzelven, volgens Z. M. Besluit van 22 September 1814, n⁰. 68 . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a, b. c.			
f	f 10 920.00		f 10 920.00	f 10 920.00
300.00				
300.00				
100.00				
1 200.00				
900.00				
600.00				
322.00				
200.00				
100.00				
722.50				
475.00				
360.00				
450.00				
500.00				
120.00				
175.00				
f	f 10 920.00		f 10 920.00	f 10 920.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per Transport
7	b	te *Zutphen.*
		17. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814, n°. 80, en van 30 April 1816, n°. 89 . . . .
		18. Idem, voor eenen Conrector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814, n°. 80, 30 April 1816, n°. 89, en 11 Maart 1823, n°. 4. . . . . . .
		19. Idem, voor eenen Onderwijzer in de wiskunde, volgens als boven en 11 Maart 1821, n°. 4. . . . .
		20. Boekpremiën voor het Gymnasium, volgens Z. M. Besluit van 14 Julij 1818, n°. 69 . . . .
		21. te *Tiel.*
		Toelage voor den Rector, volgens Z. M. Besluit van 15 October 1840 n°. 89 . . . .
	c	In Zuid-Holland.
		te *Brielle.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 9 Juli 1814 n°. 80 en 30 April 1816 n°. 89 . . . .
	d	In Noord-Holland.
		te *Enkhuizen.*
		Voor eenen Onderwijzer in de Wiskunde, volgens Z. M. Besluit van 21 Mei 1828 n°. 97 . . . .
	e	In Zeeland.
	f	In Utrecht.
	g	In Friesland.
		1. te *Dokkum.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Juli 1814 n°. 80 en 30 April 1816 n°. 89 . . . .
		2. te *Franeker.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		3. te *Harlingen.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a, b. c.			
f	f 10 920.00	f	f 10 920.00	f 10 920.00
1 600.00				
1 000.00				
651.00				
150.00				
100.00	f 10 325.50		f 10 325.50	f 10 325.50
	800.00		800.00	800.00
	200.00		200.00	200.00
	0.00			
	0.00			
f 425.00				
403.00				
300.00				
	f 22 245.50		f 22 245.50	f 22 245.50

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per Transport
7	*g*	4. te *Kollum.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		5. te *Bolswaard.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		6. te *Hindelopen.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		. te *Sneek.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Juli 1814 n°. 80 en 30 April 1816 n°. 89 . . . .
		8. te *Stavoren.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		9. te *Workum.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		10. te *Joure.*
		Voor eenen Rector, volgens als boven . . . .
		11. te *Franeker.*
		Voor eenen Onderwijzer in de moderne talen, volgens Z. M. Besluit van 13 Augustus 1843 n°. 46 . . . .
	h	In Overijssel.
		1. te *Enschedé.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 31 October 1827 n°. 204 . . . .
		te *Oldenzaal.*
		2. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814, n°. 80, en 30 April 1816, n°. 89 . . . .
		3. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		4. Subsidie voor de gebouwen enz. der Latijnsche school, volgens Z. M. Besluit van 27 Junij 1830, n°. 9 . . . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a, b. c.			
f	f 22 245.50		f 22 245.50	f 22 245.50
300.00				
300.00				
300.00				
600.00				
225.00				
300.00				
150.00				
300.00				
	f 3 603.00		f 3 603.00	f 3 753.00
300.00				
873.65				
630.00				
200.00				
	f 25 848.50		f 25 848.50	f 25 998.50

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per Transport
7	*h*	te *Ootmaarsum.*
		5. Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 18 Februarij 1818, n⁰. 90 . . . .
		6. Idem, toelage voor den Rector, volgens Z. M. Besluit van 3 September 1841, n⁰. 81 . . . .
	i	In Groningen:
		te *Appingadam.*
		1. Voor eenen Rector, volgens Z M. Besluiten van 9 Juli 1814, n⁰. 80, en 30 April 1816, n⁰. 89 . . . .
		2. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven. . . . .
		te *Groningen.*
		3. Voor eenen Rector, volgens als boven. . . . .
		4. Idem, voor eenen Conrector, volgens als boven . . . .
		5. Idem, voor eenen Praeceptor, volgens als boven . . . .
		6. Idem, voor en volgens als boven . . . .
		7. Idem, voor en volgens als boven . . . .
	j	In Drenthe:
		1. te *Meppel.*
		Voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluiten van 9 Julij 1814, n⁰. 80, en 30 April 1816, n⁰. 89 . . . .
		2. te *Assen.*
		Toelage voor eenen Rector, volgens Z. M. Besluit van 29 Februarij 1840, n⁰. 98 . . . .
	k	In Limburg.
		1. Subsidie voor het Athenaeum te *Maastricht*, volgens Z. M. Besluit van 25 Februarij 1830, n⁰. 6, Missive van den Secretaris van Staat van 27 Maart 1831, n⁰. 9, Z. M. Besluiten van 3 December 1839, n⁰. 105, 26 Maart 1842, n⁰. 61.
		2. Kosten voor het Onderwijs in de Scheikunde, toegepast op kunsten en fabrieken, bij voornoemd Athenaeum, volgens Z. M. Besluit van 21 Julij 1840, n⁰. 99 . . . .
		3. Subsidie voor het Collegie te *Roermond*, volgens Z. M. Besluit van 31 Maart 1844, n⁰. 70 . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD.	TOEGESTAAN
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.	BELOOP OVER 1847.	BELOOP OVER 1845.
Cijfer.	a, b. c.			
f	f 25 848.50		f 25 848.50	f 25 998.50
300.00				
100.00	2 403.65		2 403.65	2 403.65
f 900.00				
685.00				
1 304.00				
1 200.00				
1 125.00				
1 000.00				
617.85	6 831.85		6 831.85	6 831.85
f 500.00				
500.00	1 000.00		1 000.00	1 000.00
f 4 400.00				
696.00				
1 000.00	6 096.00	f 42 180.00	6 096.00	6 850.00
		f 42 180.00	f 42 180.00	f 43 084.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 8. Uitgaven en Bureaukosten der Provinciale Commissiën voor het Lager Onderwijs.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
8	*a*	Uitgaven.
		1. Voor de Commissie van Onderwijs in Noord-Braband, volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		2. In Gelderland.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		3. In Zuid-Holland.
		Volgens Z. M. Besluiten van 4 Maart 1815 n°. 87 en 2 November 1817 n°. 129. . . . .
		4. In Noord-Holland.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		5. In Zeeland.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		6. In Utrecht.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		7. In Friesland.
		Volgens Z. M. besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		8. In Overrijssel.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		9. In Groningen.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		10. In Drenthe.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 Maart 1815 n°. 87 . . . .
		11. In Limburg.
		Volgens Z. M. Besluit van 3 Julij 1843 n°. 37 . . . .
	b.	Bureau-kosten.
		Volgens Z. M. Besluit van 4 December 1817 n°. 112 . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	*a. b. c.*			
f 3 500.00				
3 550.00				
3 450.00				
3 650.00				
2 050.00				
1 650.00				
3 450.00				
2 400.00				
2 150.00				
1 500.00				
2 600.00				
	f 29 950.00		f 29 950.00	f 29 950.00
	2 500.00	f 32 450.00	2 500.00	2 500.00
		f 32 450.00	f 32 450.00	f 32 450.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg.*) Artikel 9. Jaarwedden en verdere belooningen

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
9	a	In Noord-Braband: Volgens Zijner Majesteits besluiten van 27 October 1813 n°. 53, 20 Maart 1814 n°. 2, 25 Februarij 1815 n°. 36, 1 Maart 1815 n°. 36, 5 Maart 1816 n°. 121, 4 Junij 1816 n°. 56, 3 Julij 1817 L^a^ B^4^, 4 September 1817 n°. 4, 5 October 1817 n°. 69, 14 October 1818 n°. 48, 7 September 1819 L^a^. H, 3 November 1819 n°. 101, 29 Junij 1820 n°. 148, 6 April 1821 n°. 63, 9 idem n°. 65, 4 December 1821 n°. 18, 22 Februarij 1822 n°. 36, 18 Maart 1822 n°. 137, 9 April 1822 n°. 137, 9 April 1822 n°. 144, 25 Augustus 1823 n°. 153, 12 December 1823 n°. 14, 23 December 1823 n°. 120, 26 October 1824 n°. 145, 6 Januarij 1825 n°. 103, 24 Februarij 1825 n°. 105, 19 Mei 1826 n°. 115, 8 Julij 1826 n°. 110, 31 Augustus 1827 n°. 83, 14 April 1828 n°. 138, 1 October 1829 n°. 5, 6 Junij 1829 n°. 81, 28 Junij 1826 n°. 130, 6 Augustus 1831 n°. 121, 18 October 1831 n°. 6, 10 Julij 1832 n°. 106, 12 idem n°. 2, 19 September 1833 n°. 119, 24 December 1833 n°. 3, 23 Februarij 1834 n°. 9, 30 Mei 1835 n°. 4, 28 Maart 1840 n°. 102, 17 December 1840 n°. 41, 24 Februarij 1843 n°. 87, 26 Maart 1843 n°. 59.
	b	In Gelderland: Volgens Zijner Majesteits besluiten van 1 Junij 1811, 20 Maart 1814 n°. 2, 25 Maart 1816 n°. 121, 28 Augustus 1816 n°. 170, 1 October 1816 n°. 63, 4 Februarij 1817 L^a^. G^3^, 12 Maart 1817 n°. 130, 31 Maart 1817 L^a^. B^4^, 12 Mei 1817 n°. 130, 2 September 1817 L^a^. X^2^, 17 Februarij 1818 n°. 10, 10 Maart 1818 n°. 77, 12 Mei 1818 n°. 42, 27 October 1818 n°. 54, 3 November 1819 n°. 101, 10 Junij 1820 n°. 69, 2 Julij 1820 n°. 14, 11 Februarij 1821 n°. 98, 12 Februarij 1822 n°. 99, 8 Maart 1822 n°. 137, 1 Mei 1822 n°. 137, 7 Januarij 1823 n°. 153, 23 December 1823 n°. 120, 14 Februarij 1824 n°. 33, 11 Junij 1824 n°. 43, 11 Junij 1824 n°. 63, 15 Julij 1824 n°. 120, 26 October 1824 n°. 145, 3 September 1825 n°. 106, 6 September 1825 n°. 138, 19 Mei 1826 n°. 115, 1 October 1827 n°. 121, 14 April 1828 n°. 138, 6 April 1829 n°. 18, 6 Augustus 1829 n°. 141, 30 October 1829 n°. 11, 20 October 1830 n°. 3, 25 Julij 1831 n°. 15, 8 Junij 1832 n°. 34, 10 Julij 1832 n°. 106, 19 September 1833 n°. 119, 11 Julij 1838 n°. 92, 24 Augustus 1838 n°. 97, 9 Junij 1839 n°. 2 . . . .
	c	In Zuid-Holland: Volgens Zijner Majesteits besluiten van 20 Maart 1814 n°. 2, 22 Augustus 1816 n°. 60, 14 November 1817 n°. 10, 16 December 1817 n°. 87, 2 April 1818 n°. 156, 14 Julij 1818 n° 67, 29 Maart 1820 n°. 151, 2 Junij 1820 n°. 14, 27 Junij 1820 n°. 14, 1 Maart 1822 n°. 137, 7 Junij 1823 n°. 30, 25 Augustus 1823 n°. 153, 23 December 1823 n°. 120, 11 April 1824 n°. 90, 19 Mei 1826 n°. 115, 1 October 1827 n°. 121, 24 Maart 1828 n°. 55, 14 April 1828 n°. 130, 9 November 1829 n°. 7, 24 Julij 1830 n°. 44, 12 Junij 1831 n°. 1, 9 April 1832 n°. 2, 10 Julij 1832 n°. 106, 23 Mei 1833 n°. 69, 19 September 1833 n°. 119, 27 idem n°. 18, 31 Januarij 1839 n°. 55, 14 Augustus 1840 n°. 92, 25 December 1842 n°. 101, 20 Julij 1843 n°. 45, 30 Julij 1843 n°. 46 . . . . .
	d	In Noord-Holland: Volgens Zijner Majesteits besluiten van 20 Maart 1814 n°. 2, 24 Februarij 1818 n°. 69, 3 Maart 1818 n°. 102, 3 November 1819 n°. 108, 24 October 1821 n°. 76, 8 Maart 1822 n°. 137, 13 Mei 1822 n°. 93, 2 Januarij 1823 n°. 30, 25 Augustus 1823 n°. 153, 6 Mei 1825 n°. 144, 1 October 1827 n°. 121, 17 December 1827 n°. 4, 2 Januarij 1828 n°. 17, 6 Augustus 1828 n°. 141, 10 September 1828 n°. 82, 23 Januarij 1830 n°. 4, 24 Julij 1830 n°. 44, 19 September 1833 n°. 119, 30 October 1836 n°. 3, 23 November 1836 n°. 16, 13 Maart 1840 n°. 2, 20 Julij 1843 n°. 45, 30 Julij 1843 n°. 46 . . . .
	e	In Zeeland: Volgens Zijner Majesteits besluiten van 20 Maart 1814 n°. 2, 21 Mei 1816 n°. 19, 13 Augustus 1817 L^a^. C., 4 Februarij 1821 n°. 98, 3 September 1821 n°. 68, 8 Maart 1822 n°. 137, 7 Januarij 1823 n°. 30, 1 October 1827 n°. 121, 24 Julij 1830 n°. 44, 10 Julij 1832 n°. 106, 19 December 1837 n°. 113 . . . .
		Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Onderwijzers en Onderwijzeressen bij de Lagere Scholen.

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
. . . .	f 46 330.00		f 46 330.00	f 45 270.00
. . . .	17 347.05		17 347.05	17 247.05
. . . .	8 732.40		8 732.40	8 457.40
. . . .	7 746.00		7 746.00	7 356.00
. . . .	5 308.00		5 308.00	5 308.00
	f 85 463.45		f 85 463.45	f 83 638.45

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
		Per transport
9	f	In Utrecht:
		Volgens Zijner Majesteits besluiten van
		28 Maart 1814 n°. 2, 25 Maart 1815, 21 November 1817 n°. 174, 18 September 1820 n°. 26, 8 Maart 1822 n°. 26, 7 Januarij 1823 n°. 30, 25 September 1823 n°. 153, 26 October 1824 n°. 145, 1 October 1827 n°. 121, 10 Juli 183[illegible] n°. 106, 14 Februarij 1843 n°. 50 . . . .
	g	In Friesland:
		Volgens Zijner Majesteits besluiten van
		20 Maart 1814 n°. 2, 9 October 1817 n°. 68, 13 October 1817 n°. 119, 22 September 1819 La. F6, 3 November 181[illegible] n°. 101, 15 November 1819 n°. 116, 23 December 1819 n°. 66, 4 Januarij 1820 n°. 10, 22 Januarij 1820 n°. 68 28 Maart 1820 n°. 27, 2 Julij 1820 n°. 14, 10 September 1820 n°. 55, 1 Februarij 1821 n°. 98, 20 Maart 1821 n°. 99 10 October 1821 n°. 67, 8 Januarij 1822 n°. 29, 23 Augustus 1823 n°. 153, 28 Maart 1826 n°. 125, 9 September 1826 n°. 130 1 October 1827 n°. 121, 14 April 1827 n°. 138, 12 Februarij 1829 n°. 13, 30 Mei 1830 n°. 20, 19 September 1833 n°. 119 7 September 1840 n°. 79 . . . .
	h	In Overijssel:
		Volgens Zijner Majesteits besluiten van
		20 Maart 1814 n°. 2, 12 Mei 1814 n°. 42, 6 December 1814, 23 Maart 1816 n°. 97, 29 October 1816 La. G3, 12 Me[illegible] 1818 n°. 42, 3 Maart 1819 n°. 99, 26 Julij 1819 La. C, 11 Februarij 1820 n°. 61, 15 Julij 1821 n°. 88, 8 Maart 182[illegible] n°. 157, 7 Mei 1822 n°. 119, 7 Januarij 1823 n°. 30, 26 October 1824 n°. 145, 19 Mei 1827 n°. 115, 1 October 1827 n°. 121, 3[illegible] Januarij 1828 n°. 18, 14 April 1828 n°. 138, 24 Junij 1828 n°. 25, 6 October 1828 n°. 12, 6 Maart 1829 n°. 152, [illegible] Augustus 1829 n°. 141, 6 September 1829 n°. 18, 15 April 1830 n°. 1, 24 Julij 1830 n°. 44, 18 October 1831 n°. 2, 10 Septembe[illegible] 1832 n°. 8, 25 Mei 1833 n°. 26, 19 September 1833 n°. 119, 20 Junij 1835 n°. 9, 28 Maart 1839 n°. 10, 2 April 1839 n°. 88 16 Februarij 1840 n°. 18, 25 Maart 1840 n°. 86 . . . .
	i	In Groningen:
		Volgens Zijner Majesteits besluiten van
		20 Maart 1814 n°. 2, 25 Mei 1816 n°. 50, 22 April 1817 n°. 77, 12 Mei 1818 n°. 42, 6 December 1818 n°. 77, [illegible] Februarij 1819 La. L, 4 Mei 1819 n°. 27, 7 Augustus 1819 n°. 35, 7 Januarij 1823 n°. 30, 25 Augustus 1823 n°. 153, 2[illegible] October 1824 n°. 145, 23 Julij 1825 n°. 117, 1 October 1827 n°. 121, 6 Augustus 1829 n°. 141, 19 Julij 1830 n°. 78, 24 Juli[illegible] 1830 n°. 44, 20 Mei 1832 n°. 3, 10 Julij 1832 n°. 106, 19 September 1833 n°. 119, 27 October 1840 n°. 104. . . . .
	j	In Drenthe:
		Volgens Zijner Majesteits besluiten van
		20 Maart 1814 n°. 2, 4 Junij 1821 n°. 73, 12 Februarij 1822 n°. 98, 18 Maart 1822 n°. 137, 7 Januarij 1823 n°. 50 25 Augustus 1823 n°. 153, 26 October 1824 n°. 145, 19 Mei 1826 n°. 119, 22 October 1827 n°. 43, 1 October 1827 n°. 121 24 Januarij 1828 n°. 1, 6 Augustus 1829 n°. 144, 24 Julij 1830 n°. 1, 16 November 1830 n°. 12, 18 Augustus 1831 n°. 9 10 Julij 1832 n°. 106, 14 Januarij 1835 n°. 2, 2 October 1836 n°. 21, 20 Julij 1843 n°. 45 . . . .
	k	In Limburg:
		Volgens Zijner Majesteits besluit van 6 November 1827 n°. 17, Missive Secretaris van Staat van 27 Maart 1831 n°. 9 Zijner Majesteits besluiten van 2 November 1836 n°. 93, 27 December 1836 n°. 57, 16 Mei 1840 n°. 98, 10 Mei 1842 n°. 80 .
	l	Nieuw te verleenen jaarwedden. . . . .

1) Van de som van *f* 3 175 bij de vorige Begrooting voor nieuw te verleenen jaarwedden toegestaan, over verschillende provincien ree[illegible] geacht, dit bedrag wederom tot *f* 3 000 aantevullen, alzoo aan nieuwe jaarwedden nog altijd zeer groote behoefte bestaat; waardo[illegible]

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	*a. b. c.*			
. . . .	*f* 85 463.45		*f* 85 463.45	*f* 83 638.45
. . . .	1 946.00		1 946.00	1 986.00
. . . .	4 059.00		4 059.00	4 059.00
. . . .	12 497.70		12 497.70	12 197.70
. . . .	15 304.70		15 304.70	15 119.70
. . . .	4 712.90		4 712.90	4 556.90
. . . .	12 156.25		12 156.25	12 156.25
. . . .	3 000.00	*f* 139 140.00	3 000.00	3 175.00 [1])
		f 139 140.00	*f* 139 140.00	*f* 136 889.00

2 426 verdeeld zijnde, blijkens het meer gebragte bij onderdeel *a—j*, zoodat van die *f* 3 175 nog maar *f* 749 onverdeeld blijft, is het noodig
ij dit artikel *f* 2 251 meer dan vroeger uitgetrokken is.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 10. Verschillende Uitgaven voor hulp-

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.	
10	*a*	*Aankweeking van Onderwijzers en Onderwijzeressen.*	
		1. Kweekschool voor Onderwijzers te *Haarlem:*	
		A. Jaarwedden der onderwijzers, volgens Z. M. Besluit van 31 Mei 1816 n°. 61.	*f* 2 000.00
		B. 24 Beurzen ad *f* 200, volgens Z. M. Besluit van 13 Mei 1833 n°. 18	4 800.00
		C. Douceurs voor de kweekelingen bij de komst en het verlaten der Kweekschool, volgens Z. M. Besluiten van 31 Mei 1816 n°. 61 en 27 Maart 1830 n°. 7.	2 000.00
		D. Onderhoud der lokalen, verwarming en verlichting, aankoop van prijzen en boeken, en verdere hulpmiddelen van het onderwijs, zoo mede ter bestrijding van kleine onvoorziene uitgaven, volgens Z. M. Besluiten van 31 Mei 1816 n° 61 en 14 Junij 1819 n°. 44	1 500.00
		2. Beurzen voor het opleiden van meisjes tot onderwijzeressen, volgens Z. M. Besluit van 9 Julij 1827 n⁰. 117	
		3. Subsidie voor het Departement *Groningen* der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, voor het vormen van schoolonderwijzers, volgens Z. M. Besluit van 31 Mei 1816 n⁰. 64	
	b	*Instituut voor Doofstommen te Groningen:*	
		1. Jaarwedden van twee onderwijzers, volgens Z. M. Besluit van 12 Maart 1838 n⁰. 60	
		2. Subsidie voor het Instituut, volgens Z. M. Besluit van 9 Februarij 1842 n⁰. 94	
	c	*Verdere aanmoedigingsmiddelen:*	
		1. Toelagen aan Schoolonderwijzers-gezelschappen, volgens Z. M. Besluit van 7 Augustus 1836 n⁰. 26	
		2. Subsidie tot de uitgave der Nieuwe bijdragen over het onderwijs en de opvoeding, volgens Z. M. Besluit van 29 Maart 1818 n⁰. 65.	
		3. Subsidien voor het schoolwezen op de eilanden *Urk* en *Schokland*, volgens Koninklijk Besluiten van den 4den van Zomermaand 1809 n⁰. 11 en 6 September 1814 n⁰. 49	
		4. Voor gratificatien, aanmoedigings- en andere hulpmiddelen van onderwijs, volgens Z. M. Besluit van 26 Maart 1843 n°. 57.	
		5. Subsidien voor schoollokalen	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het Onderwijs.

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD. BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
f 10 300.00				
2 400.00				
600.00	f 13 300.00		f 13 300.00	f 13 300.00
f 4000.00				
2000.00	6000.00		6000.00	6000.00
4000.00				
575.00				
450.00				
2 725.00				
18 000.00	25 750.00		25 750.00	25 750.00
		f 45 050.00		
		f 45 050.00	f 45 050.00	f 45 050.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Vde Afdeeling. Kunsten en Wetenschappen. Artikel 1. Tractement van eenen

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
1	*a*	Tractement van den Adviseur, volgens Zijner Majesteits Besluiten van 5 October 1828 n°. 43, 30 Mei 1833 n°. 8 en 31 Juli 1841 n°. 58 . . . .
	b	Tractement van den Adjunct-adviseur, volgens Zijner Majesteits Besluit van 31 Augustus 1842 n°. 130 . . . .

1) De alhier gebragte vermeerdering van *f* 500 voor den Adviseur en het tractement ad *f* 1000 van den Adjunct-adviseur, te zamen *f* 1500 werk der Octrooijen en aanmoedigingsmiddelen voor Kunst en Volksvlijt, is vermeerderd geworden bij de wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 8

E. (*Vervolg*). Artikel 2. Reis- en Verblijfkosten van dezelven.

2		Reis- en verblijfkosten, volgens Zijner Majesteits Besluiten van 25 Juli 1818 n°. 47 en 22 Januari 1840 n°. 102 . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 3. Rijks-Archieven te 's Gravenhage.

3	*a*	Jaarwedde en Bureau-kosten van den Rijks-archivaris, volgens Zijner Majesteits Besluit van 8 Januari 1832 n°. 68. . . .
	b	Jaarwedde van den Commies-Chartermeester, volgens Zijner Majesteits Besluit van 30 Januari 1844 n°. 64 . . . . . .
	c	Belooningen van personen welke aan 's Rijks-archieven zijn verbonden om ingeval van brand dienst te doen, volgens Zijner Majesteits Besluit van 23 Juli 1831 n°. 8 . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

dviseur en van eenen Adjunct-Adviseur in Zaken van Werktuig- en Scheikunde.

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
	[1]) f 3 000.00			
	1 000.00	f 4 000.00	f 4 000.00	f 2 500.00

n vroeger begrepen geweest in de som van f 15 500, waarmede de vorige Begrooting, onder artikel 26 der 5de Afdeeling, voor de kosten van het

		f 200.00	f 200.00	f 200.00

	f 4 500.00			
	1 800.00			
	40.00	f 6 340.00	f 6 340.00	f 6 340.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 4. Archieven in onderscheidene Provincien.

Artikel.	Onderdeel	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
4	*a*	Toelage voor eenen opzigter der archieven van de Provincie Gelderland, volgens Z. M. besluit dd. 26 Februarij 1843 n°. 67
	b	Toelage voor eenen archivaris in de Provincie Utrecht, volgens Z. M. besluit dd. 19 October 1839 . . . .
	c	Toelage voor eenen archivaris in de Provincie Zeeland, volgens Koninklijk besluit van 19 Junij 1843 n°. 54 . . . . .
	d	Toelage voor eenen archivaris in de Provincie Friesland, volgens Z. M. besluit van 27 Februarij 1840 n°. 123 . . . .
	e	Toelage voor eenen archivaris in de Provincie Overijssel, volgens Z. M. besluit van 11 Augustus 1843 n°. 53 . . . . .
	f	Toelage voor eenen archivaris in de Provincie Drenthe . . . .
	g	Belooning voor het houden van toezigt over het archief van het voormalig Graafschap *Cuilenburg*, volgens Z. M. besluit van 25 April 1835 n°. 86 . . . .
	h	Kosten van de verzameling archieven der voormalige vijf Kapittelen te Utrecht, volgens Z. M. besluit van 6 December 1843 n°. 85 . . . .

E. (*Vervolg*). Artikel 5. Geschiedkundige Gedenkteekenen en Penningen.

5	*a*	Oprigting van gedenkteekenen en onderhoud, volgens Z. M. besluit van 6 April 1840 n°. 86 . . . .
	b	Vervaardiging van gedenkpenningen, volgens Z. M. besluit van 26 April 1825 n°. 108 . . . .

E. (*Vervolg*). Artikel 6. Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.

6	*a*	Jaarwedde van den Bibliothecaris, volgens Zijner Majesteits besluiten van 11 Januarij 1836, n°. 57, en 12 December 1838, n°. 90.
	b	Jaarwedde van den Onderbibliothecaris, volgens Z. M. besluit van 16 September 1842 n°. 136. . . . .
	c	Jaarwedde van den Amanuensis, volgens Z. M. besluit van 16 September 1842, n°. 136 . . . .
	d	Jaarwedde van eenen assistent, volgens Z. M. besluit van 16 September 1842 n°. 136. . . . .
	e	Jaarwedde van eenen concierge, volgens Z. M. besluit van 22 Augustus 1820 n°. 59 . . . .
	f	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34 . . . . . .
	g	Aankoop van werken, tijdschriften enz., volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34. . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846. ONDERDEELEN. Cijfer.	GERAAMD BELOOP OVER 1846. ONDERDEELEN. a. b. c.	GERAAMD BELOOP OVER 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
	f 400.00			
	340.00			
	200.00			
	400.00			
	400.00			
	150.00			
	50.00			
	1 300.00			
		f 3 240.00	f 3 240.00	f 3 090.00
	f 1 100.00			
	1 000.00			
		f 2 100.00	f 2 100.00	f 2 100.00
	f 1 800.00			
	1 100.00			
	600.00			
	400.00			
	400.00			
	1 230.00			
	2 000.00			
		f 7530.00	f 7 530.00	f 7 530.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg.*) Artikel 7. Koninklijk Kabinet van Schilderijen te 's Gravenhage.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
7	*a*	Jaarwedde van den onderdirecteur, volgens Z. M. besluit van 31 Julij 1837 n°. 51 . . . .
	b	Jaarwedde van twee adsistenten ad *f* 300.—, volgens Z. M. besluit van 17 November 1827 n°. 32 . . . .
	c	Jaarwedde van den portier en den concierge, volgens Z. M. besluit van 12 Februarij 1826 n°. 115 . . . .
	d	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34 . . . . . .

E. (*Vervolg*). Artikel 8. Koninklijk Penning-Kabinet.

8	*a*	Subsidie tot voorziening in de kosten van bediening en oppassing, volgens Z. M. besluit van 20 Januarij 1840 n°. 87 . .
	b	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34 . . . . . .
	c	Aankoop van penningen, volgens als boven . . . .

E. (*Vervolg*). Artikel 9. Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden.

9	*a*	Jaarwedde van den Directeur, volgens Zijner Majesteits besluit van 3 Junij 1840 n°. 95 . . . .
	b	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34. . . . . . .
	c	Aankoop van Zeldzaamheden, volgens als voren . . . .
	d	Vergoeding aan Dr. *Von Siebold*, wegens huur en schoonhouden van het lokaal, waarin deszelfs aan het Rijk afgestane verzameling van Japansche voorwerpen is geplaatst, volgens Z. M. besluit van 9 Januarij 1839 n°. 96 . . . .
	e	Kosten der verzekering tegen brandschade van voorschreven verzameling, volgens als voren . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	*a. b. c.*			
. . . .	f 600.00			
. . . .	600.00			
. . . .	400.00			
. . . .	810.00	f 2 410.00	f 2 410.00	f 2 410.00
. . . .	f 250.00			
. . . .	190.00			
. . . .	380.00	f 820.00	f 820.00	f 820.00
. . . .	f 800.00			
. . . .	665.00			
. . . .	285.00			
. . . .	500.00			
. . . .	180.00	f 2 430.00	f 2 430.00	f 2 430.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 10. Rijks Museum te Amsterdam.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
10	*a*	Jaarwedde van den eersten opzigter, volgens Z. M. besluit van 14 November 1836 n°. 42 . . . .
	b	Jaarwedde van den tweeden opzigter, volgens als boven . . . .
	c	Bezoldiging van eenen bediende, volgens Z. M. besluit van 8 Mei 1832 n°. 26 . . . .
	d	Bezoldiging van een gewoon oppasser, volgens Z. M. besluit van 15 November 1825 n°. 195 . . . .
	e	Kosten van buitengewoon opzigt gedurende de dagen waarop het Museum publiek te zien is, volgens als voren. . . . .
	f	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 23 April 1828 n°. 34 . . . . . .
	g	Aankoop van kunstplaten en schilderijen, volgens als voren . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 11. Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden.

11	*a*	Jaarwedde van den Directeur, volgens Z. M. besluit van den 9den Augustus 1820, n°. 75 . . . .
	b	Jaarwedden van drie Conservateurs, volgens Z. M. besluit van den 16den Augustus 1827, n°. 112. . . . .
	c	Jaarwedde van den Administrateur, volgens Z. M. besluiten van 16 Augustus 1827, n°. 112, en 11 November 1839, n°. 99. . . . .
	d	Jaarwedde van zes praeparateurs, volgens Z. M. besluiten van 16 Augustus 1827, n°. 112, en 17 April 1838, n°. 83.
	e	Jaarwedde van een custos, volgens Z. M. besluit van den 16den Augustus 1827, n°. 112 . . . .
	f	Jaarwedden van vijf bedienden, handlangers, enz., volgens als voren . . . .
	g	Kosten van tijdelijke en buitengewone werkzaamheden, zoo door de ambtenaren van het Museum, als door vreemde personen, volgens Z. M. besluit van den 23sten April 1828 n°. 34 . . . .
	h	Gewone kosten van onderhoud, huishoudelijke uitgaven en uitbreiding van het Museum, volgens als voren . . . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 12. Kabinetten van Archæologie en van Penningen en Munten te Leiden.

12	*a*	Jaarwedde van den Directeur bij het Kabinet van Archaeologie, volgens Z. M. besluit van 19 Augustus 1839, n°. 96. . .
	b	Jaarwedde van den Conservateur, bij voorschreven Kabinet, volgens Z. M. besluit van den 19den Mei 1840 n°. 76 . . .
	c	Jaarwedde van den Directeur der verzameling van Penningen en Munten, volgens Z. M. besluit van den 20sten November 1835, n°. 96 . . . .
	d	Jaarwedde van een custos, volgens Z. M. besluit van den 25sten Februarij 1821, n°. 76 . . . .
	e	Gewone kosten van onderhoud en huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van den 2den Maart 1830, n°. 96. . . .
	f	Aankoopen, enz., volgens als voren . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD. BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
. . . .	f 1 000.00			
. . . .	900.00			
. . . .	400.00			
. . . .	250 00			
. . . .	104.00			
. . . .	1 666.00			
. . . .	760.00	f 5 080.00	f 5 080.00	f 6 586.00
. . . .	f 2 000.00			
. . . .	3 600.00			
. . . .	1 400.00			
. . . .	1 950.00			
. . . .	300.00			
. . . .	1 100.00			
. . . .	570.00			
. . . .	4 370.00	f 15 290.00	f 15 290.00	f 15 290.00
. . . .	f 2 000.00			
. . . .	1 200.00			
. . . .	1 600.00			
. . . .	200.00			
. . . .	430.00			
. . . .	470.00	f 5 900.00	f 5 900.00	f 5 905.00

E. (*Vervolg*). Artikel 13. Rijks Herbarium.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
13	*a*	Jaarwedde en personeele toelage van den Hoogleeraar en Directeur, volgens Z. M. besluiten van 31 Maart 1829, n°. 110, en 9 December 1830 n°. 23.
		Jaarwedde . . . .
		Toelage. . . . .
	b	Bezoldiging van het verder personeel, alsmede voor onderhoud, huishoudelijke uitgaven en verrijking van het Herbarium, volgens Z. M. besluit van den 23sten Maart 1832, n°. 2 . . . .

1) Deze toelage van *f* 1000 komt met der tijd te vervallen.

E. (*Vervolg.*) Artikel 14. Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van Kunstwerken van Levende Meesters.

14	*a*	Voor aanmaak van schilderijen door *Payen*, volgens Z. M. besluit van 31 December 1833 n°. 77 . . . .
	b	Jaarwedde van een Concierge, volgens Z. M. besluiten van 13 Junij 1830 n°. 8, en 18 Januarij 1838 n°. 91. . . . . .
	c	Jaarwedde van eenen Opzigter, volgens Z. M. besluit van 18 Januarij 1838 n°. 91 . . . .
	d	Oppasloon op de publieke kijkdagen der verzameling, volgens Z. M. besluit van 18 Januarij 1838 n°. 91 . . . .
	e	Abonnement wegens kosten van vuur, verlichting, schoonmaken enz. aan den Opzigter, volgens Z. M. besluit van 29 Januarij 1839 n°. 63 . . . .
	f	Abonnement als voren, aan den Concierge, volgens besluit als voren . . . .
	g	Huishoudelijke uitgaven, volgens Z. M. besluit van 29 Januarij 1839 n°. 63 . . . .
	h	Onderhoud, herstelling en lasten der gebouwen, volgens Z. M. besluiten van 13 Junij 1830 n°. 8, en 15 Junij 1839 n°. 122.

E. (*Vervolg*). Artikel 15. Koninklijk Nederlandsch Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten.

15	*a*	Subsidie, volgens Z. M. Besluit van 12 Augustus 1843 n°. 74 . . . .
	b	Onderhoud van het Lokaal, volgens Z. M. Besluit van 27 Juni 1824 n°. 68 . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
f 2 000.00				
[1]) 1 000.00	f 3 000.00			
. . . .	2 090.00	f 5 090.00	f 5 090.00	f 5 090.00
. . . .	f 1 500.00			
. . . .	600.00			
. . . .	400.00			
. . . .	200.00			
. . . .	200.00			
. . . .	400.00			
. . . .	300.00			
. . . .	1 400.00	f 5 000.00	f 5 000.00	f 6 136.00
. . . .	f 11 000.00			
. . . .	1 500.00	f 12 500.00	f 12 500.00	f 12 500.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 16. Wetenschappelijke reizen en Ondernemingen.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
16		Subsidien en Toelagen voor wetenschappelijke reizen en ondernemingen . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 17. Aanmoediging tot het uitgeven van Boek- en Plaatwerken.

17		Aanmoediging tot het uitgeven van Boek- en Plaatwerken . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 18. Inteekening op, en aankoop van Boekwerken,

18		Inteekening op, en aankoop van Boekwerken, volgens Zijner Majesteits besluiten van 23 Julij 1827 n°. 152, 29 Februarij 1830 n°. 7 en 18 Junij 1838 n°. 95 . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 19. Eere-Medailles.

19		Eere-Medailles . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 20. Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten.

20	*a*	Subsidie, volgens Z M. besluit van 13 April 1817 n°. 22. . . . .
	b	Toelage voor den Directeur in de beeldhouwkunde *Roijer*, volgens Z. M. besluit van 14 Junij 1836, n°. 79 . . . . . .
	c	Toelage voor den Directeur in de Graveerkunst *Taurel*, volgens Z. M. besluit van 9 April 1839 n°. 73 . . . .
	d	Toelage voor Elèves, volgens Z. M. besluiten van 13 April 1817, n°. 22, en 17 Mei 1826 n°. 139 . . . .
	e	Reis- en verblijfkosten van de leden der Commissie van beoordeeling bij den grooten wedstrijd, volgens Z. M. besluit van 17 Mei 1826 n°. 139. . . . .

1) Voor 1846 geene reis- en verblijfkosten uitgetrokken, maar alléén voor 1847, alzoo daarvoor, voor eerstgemeld jaar, niets benoodigd is,

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846. ONDERDEELEN. Cijfer.	a. b. c.	ARTIKEL.	GERAAMD. BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
. . . .	f 800.00	f 800.00	f 800.00	f 800.00
. . . .	. . . .	f 2 500.00	f 2 500.00	f 2 500.00

nningen en andere voorwerpen van Kunst of Wetenschap.

Cijfer.	a. b. c.	ARTIKEL.	1847.	1845.
. . . .	. . . .	f 7 500.00	f 7 500.00	f 7 500.00
. . . .	. . . .	f 700.00	f 700.00	f 700.00
. . . .	f 4 000.00		f 4 000.00	f 4 000.00
. . . .	400.00		400.00	400.00
. . . .	2 000.00		2 000.00	2 000.00
. . . .	2 400.00		2 400.00	2 400.00
. . . .	0.00	f 8 800.00	400.00[1])	400.00
		f 8 800.00	f 9 200.00	f 9 200.00

ar de wedstrijden slechts om de twee jaren plaats hebben.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg*). Artikel 21. Teekenscholen en Academiën.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
21	*a*	Toelage aan de Koninklijke school voor de nuttige en beeldende kunsten te *Hertogenbosch*, volgens Zijner Majesteits Besluit van 8 April 1844 n°. 40 . . . .
	b	Subsidie voor de Academie van Teeken-, bouw-, toegepaste werktuig- en Zeevaartkunde, enz., te *Groningen*, volgens Z. M. Besluit van 16 Augustus 1830 n°. 32 . . . .
	c	Medailles aan de leerlingen, volgens Z. M. Besluit van 13 April 1817 n°. 22 . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 22. Muziekscholen.

22		Subsidie voor de Muziekschool te *'s Gravenhage*, volgens Zijner Majesteits Besluit van 7 April 1826 n°. 125 . . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 23. Koninklijke Academie te Delft.

23		Koninklijke Academie te *Delft* . . . .

E. (*Vervolg.*) Artikel 24. Aankoop van Kunstwerken van levende Meesters.

24		Aankoop van Kunstwerken van levende Meesters, volgens Zijner Majesteits besluit van 25 Maart 1827 (Staatsblad n°. 11).

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.			GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
ONDERDEELEN.		ARTIKEL.		
Cijfer.	a. b. c.			
. . . .	f 1 000.00			
. . . .	1 350.00			
. . . .	500.00	f 2 850.00	f 2 850.00	f 3 000.00
. . . .	f 4 000.00	f 4 000.00	f 4 000.00	f 4 000.00
. . . .	. . . .	Memorie.	Memorie.	Memorie.
. . . .	. . . .	f 1 000.00	f 1 000.00	f 1 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

E. (*Vervolg.*) Artikel 25. Kosten voor het werk der Octrooijen en aanmoedigingsmiddelen voor Kunst en Volksvlijt

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.
25	*a*	Voor zegels, uitschotten en verdere betalingen ter zake der gedurende den loop van ieder jaar te verleenen Octrooijen, volgens Koninklijk besluit van 5 Mei 1819 Litt: IJ[4] . . . .
	b	Voor premiën om te dienen tot betaling van verschuldigde Octrooiregten, mitsgaders voor belooningen tot aanmoediging van Kunst en Volksvlijt . . . .
	c	Voor het aanschaffen van boekwerken en tijdschriften, gelijk mede voor de kosten van het vervaardigen van een alphabetisch register van nieuwe uitvindingen om bij het onderzoek der aanvragen om Octrooi te kunnen worden geraadpleegd, onder anderen volgens Koninklijke besluiten van 10 Januarij 1834 n°. 86, 14 Mei 1835 n°. 42, 6 Februarij 1838 n°. 85, en 17 Julij 1842 n° 71.
	f	Voor het doen kopieeren van teekeningen, welke bij het doen van aanvragen om Octrooi niet in dubbel worden overgelegd, volgens Koninklijk besluit van 18 Februarij 1826 n°. 150 . . . .

1) De zegelgelden hiernevens vermeld, worden door de belanghebbenden bij het ligten hunner octrooijen terugbetaald, en zijn begrepe

2) De kosten van het kopieeren dezer teekeningen worden aan de belanghebbenden in rekening gebragt en door hen bij het ligten hunne

3) Voor de kosten van het werk der octrooijen en aanmoedigingsmiddelen van Kunst en Volksvlijt is alhier sleehts *f* 14 000 gebragt, omdat *f* 1 500, onder de som van *f* 15 500 voor 1845 begrepen geweest, thans bij art. 1 der 5de afdeeling zijn uitgetrokken.

E. (*Vervolg.*) Artikel 26. Verschillende uitgaven van hulp- en aanmoedigings-

26		Voor de redactie en het drukken van het Jaarboekje, waarvan de uitgave is geautoriseerd bij Zijner Majesteits besluit van 5 Julij 1825 n°. 105 . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk V. Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846. ONDERDEELEN. Cijfer.	a. b. c.	ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.	TOEGESTAAN BELOOP OVER 1845.
. . . .	f 4 500.00 [1])			
. . . .	7 000.00			
. . . .	2 100.00			
. . . .	400.00 [2])	f 14 000.00	f 14 000.00 [3])	f 15 500.00

le op de Begrooting wegens betaalde octrooiregten in ontvang uit te trekken sommen.

ooijen terugbetaald, zijnde de terugbetaling begrepen in de sommen op de Begrooting uittetrekken wegens de ontvangst van octrooiregten.

toelage van den adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde ad f 500 en het tractement van deszelfs adjunct ad f 1000, te zamen

iddelen ten behoeve der Kunsten en Wetenschappen.

. . . .	f 1 230.00	f 1 230.00	f 1 230.00	f 1 230.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VI. Hervormde Eeredienst.*)

8. ZESDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VOOR DE ZAKEN VAN DEN HERVORMDEN EEREDIENST, enz.)

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *een millioen zes honderd negen en veertig duizend acht honderd zes en negentig gulden, twee en vijftig en een halve cents* (*f* 1 649 896.52½),

en over het jaar 1847, op eene som van *een millioen zes honderd negen en veertig duizend acht honderd zes en negentig gulden, twee en vijftig en een halve cents* (*f* 1 649 896.52½);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VOOR DE ZAKEN DER HERVORMDE EEREDIENST enz.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	VIde HOOFDSTUK.				
	Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement*				
1	Tractement van den Minister	*f* 8 000.00		*f* 8 000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal en adviseur, de verdere ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden	21 350.00		21 350.00	
3	Bureau- en lokaalbehoeften	4 600.00		4 600.00	
4	Reis- en verblijfkosten.	300.00		300.00	
			f 34 250.00		*f* 34 250.00
	IIde AFDEELING. *Protestantsche Kerkgenootschappen.*				
1	Kosten van het bestuur van de Hervormde, Luthersche en Remonstrantsche kerken	*f* 46 300.00		46 300.00	
2	Tractementen van Hervormde predikanten	1 061 539.20½		1 061 539.20½	
3	Tractementen van Luthersche predikanten	37 040.00		37 040.00	
4	Tractementen van Doopsgezinde predikanten	9 200.00		9 200.00	
5	Tractementen van Remonstrantsche predikanten	19 900.00		19 900.00	
	Transporteeren	*f* 1 173 979.20½	*f* 34 250.00	*f* 1 173 979.20½	*f* 34 250.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VI. Hervormde Eeredienst.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 1 173 979.20½	f 34 250.00	f 1 173 979.20½	f 34 250.00
6	Tractementen voor nieuwe standplaatsen, verhoogingen en personeele toelagen, derzelver plaats vervangende . . .	9 298.50		9 298.50	
7	Bezoldiging van candidaten en hulppredikers bij de Hervormden en de Lutherschen.	4 600.00		4 600.00	
8	Kinder-, school- en academie-gelden, bij de Hervormden, Lutherschen, Doopsgezinden en Remonstranten	157 600.00		157 600.00	
9	Kweekscholen der godgeleerdheid voor de Lutherschen en Remonstranten	8 300.00		8 300.00	
10	Veranderlijke uitgaven: Toelagen en gratificatien aan leeraren, kerkelijke bedienden, weduwen en anderen, benevens onderstandsgelden tot opbouw van kerken en pastorijen	50 857.82	1 404 635.52½	50 857.82	1 404 635.52½
	IIIde AFDEELING. *Israëlitisch Kerkgenootschap.*				
1	Kosten van het kerkbestuur, als: Tractementen en toelagen aan den secretaris der hoofdcommissie, den adjunct-secretaris en geëmploijeerden, bureau- en lokaalbehoeften, medailles en reis- en verblijfkosten . .	3 750.00		3 750.00	
2	Tractementen en toelagen aan opperrabbijnen, rabbijnen, inspecteurs en leeraren, weduwen van rabbijnen, alsmede tot voorziening in vacante rabbinaten	5 800.00		5 800.00	
3	Godgeleerd en godsdienstig onderwijs, als: Rabbinaal collegie, collegie van examinatoren voor de godsdienst-onderwijzers, het Israëlitisch Seminarium en de godsdienstige armenscholen, als ook aankoop van boeken .	15 500.00		15 500.00	
4	Onderstandsgelden aan Israëlitische gemeenten, voor synagogen, kerkelijke gebouwen en behoeften	3 500.00	28 550.00	3 500.00	28 550.00
	IVde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Burgerlijke en kerkelijke pensioenen	f 178 661.00		f 178 661.00	
2	Afloopende betalingen	400.00		400.00	
3	Subsidie aan het provinciaal kerkbestuur van Friesland voor predikants-weduwen.	3 400.00	182 461.00	3 400.00	182 461.00
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan de dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het VIde Hoofdstuk	*over* 1846. .	f 1 649 896.52½	*over* 1847. .	f 1 649 896.52½

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VI. Hervormde Eeredienst.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Weinig toelichting heeft de voorgedragene raming noodig, daar die genoegzaam de zelfde is gebleven als de Begrooting over 1844 en 1845, en het totaal eijfer zelfs iets minder is dan de vorige, wegens eenige vermindering van de som voor pensioenen.

Zulks was het geval niet sedert jaren, daar de aard der zaak medebrengt, niet alleen dat geene vermindering der uitgaven voor de Eeredienst mogelijk is, maar ook dat, bij het toenemen der bevolking, het benoodigde voor nieuwe predikantsplaatsen en verhoogingen wel vermeerdering moest vorderen der som voor tractementen.

De godsdienstige behoeften zouden zulks ook nu weder vereischen, maar de gebiedende noodzakelijkheid, om alle eenigzins vermijdbare uitgaven na te laten, belet zulks ditmaal; om de zelfde reden heeft men begrepen zich te moeten beperken tot de vorige som voor onderstandsgelden ter opbouw of herstel van kerken en pastorijen, hoezeer bij derzelver beperktheid vele dringende aanzoeken onvervuld moeten blijven, zoowel als de reeds sedert geruimen tijd aanhangige aanvragen om het *alterum tantum*.

Wat de sommen op de verschillende artikelen gebragt aangaat, is dus niets te voegen bij den nevensgaanden staat van vergelijking. De omschrijving der artikelen is ook de zelfde gebleven, met uitzondering eener kleine wijziging in sommige artikelen, voortgevloeid uit het verlangen, om aan de door de Algemeene Rekenkamer geopperde bedenkingen te gemoet te komen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VI. Hervormde Eeredienst.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING, aanwijzende het verschil tusschen het op het *Zesde Hoofdstuk* der Staats- of *minder* bedraagt, dan hetgeen over 1845

Toegestaan over 1845.			Geraamd over 1846 en 1847.				
Afd.	Art.	Bedrag.	Afd.	Art.	Bedrag.	*Vermeerderd.*	*Verminderd.*
2	2	*f* 1 060 037.70½	2	2	*f* 1 061 539.20½	*f* 1 501.50	〃
2	3	37 140.00	2	3	37 040.00	〃	*f* 100.00
2	4	9 900.00	2	4	9 200.00	〃	700.00
2	6	10 000.00	2	6	9 298.50	〃	701.50
4	1	183 328.00	〃	〃	178 661.00	〃	4 667.00
4	2	825.00	4	2	400.00	〃	425.00
4	3	〃	4	3	3 400.00	3 400.00	〃
						f 4 901.50	*f* 6 593.50

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VI. Hervormde Eeredienst.*)

egrooting van 1846 en 1847 geraamde cijfer, voor ieder onderwerp van uitgaaf, voor zooveel het *meer* oor gelijk onderwerp is toegestaan.

A A N M E R K I N G E N.

De vermeerdering, welke dit artikel zoude behoeven, zoo wegens eenige nieuwe standplaatsen als wegens vermeerdering van tractementen, is grootendeels kunnen bestreden worden door het vrijvallen van andere, zoodat op dit artikel slechts eene vermeerdering van *f* 1501.50 noodig is uit art. 6.

Verminderd wegens vrijgevallen.

Verminderd wegens vrijgevallen.

Dit artikel is verminderd met *f* 701.50, ten einde te vinden de vermeerdering der tractementen voor de hervormde predikanten (artikel 2) ad *f* 1501.20, door welke overbrenging het totaal der afdeeling het zelfde blijft.

Dit artikel is kunnen verminderd worden met *f* 1267, niettegenstaande daarop is overgebragt *f* 425 van het volgende artikel (wegens verleende pensioenen aan *Cocheret* en *Lanous*). Voorts is *f* 3400 gebragt in een nieuw of 3de artikel, daar, tengevolge eener opmerking van de Algemeene Rekenkamer, zulks meer voegzaam werd geacht.

9. ZEVENDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VOOR DE ZAKEN VAN DEN ROOMSCH-KATHOLIEKEN EEREDIENST).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staatsuitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staatsuitgaven wordt voor het Departement voor de zaken van de Roomsch-Katholieke Eeredienst vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *vijf honderd drie en zestig duizend drie honderd twee en tachtig gulden, vijf en tachtig cents* (*f* 563 382.85);

en over het jaar 1847, op eene som van *vijf honderd drie en zestig duizend drie honderd twee en tachtig gulden, vijf en tachtig cents* (*f* 563 382.85);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VOOR DE ZAKEN VAN DE ROOMSCH-KATHOLIEKE EEREDIENST.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	VIIde HOOFDSTUK.				
	Departement voor de Zaken der Roomsch-Katholieke Eeredienst.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Traetement van den Minister	*f* 9 000.00		*f* 9 000.00	
2	Traetementen van de ambtenaren, maandgelden van de bureau-geëmploijeerden en belooning der bedienden. . . .	13 176.00		13 176.00	
3	Bureau- en lokaalbehoeften, mitsgaders drukwerk . . .	4 100.00		4 100.00	
4	Reis- en verblijfkosten.	250.00		250.00	
			f 26 526.00		*f* 26 526.00
	IIde AFDEELING. *Kosten van het kerkelijk bestuur van de Roomsch-Katholieke Eeredienst.*				
1	Bureaukosten en briefporten der respective kerkvoogden, aartspriesters en landdekens in de onderscheidene kerkressorten	*f* 6 894.00		*f* 6 894.00	
2	Onderhouds-kosten der bisschoppelijke woningen te *Amsterdam* en te *'s Hertogenbosch* met de verdere daartoe betrekkelijke uitgaven.	1 500.00		1 500.00	
3	Jaarlijksche toelagen van de secretarissen der kerkvoogden.	2 000.00		2 000.00	
	Transporteeren	*f* 10 394.00	*f* 26 526.00	*f* 10 394.00	*f* 26 526 00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VII. Roomsch-Katholieke Eeredienst.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport	f 10 394.00	f 26 526.00	f 10 394.00	f 26 526.00
4	Uitkeeringen aan de kerkvoogden in *Noord-Braband*, als: jaarwedden, betaald wordende aan de apostolische administrateurs der vicariaten van *'s Hertogenbosch* en *Breda*, mitsgaders aan *vijf* professoren der beide Seminarien van die vicariaten	7 000.00		7 000.00	
5	Toelagen van de landdekens in de deeanaten *Cuijk*, *Nijmegen*, *Druten*, *Amstelland*, *Kennemerland*, *Rijnland*, *Delfland*, *Schieland*, *West-Friesland*, *Noord-Holland* en *Zeeland* . . .	3 200.00		3 200.00	
6	Jaarwedde van den apostolischen administrateur van het vicariaat van *Limburg*	2 500.00		2 500.00	
7	Jaarwedden van den directeur en de professoren van het Seminarie van het vicariaat van *Limburg*, mitsgaders beurzen van de in dat gesticht opgeleid wordende kweekelingen tot het priesterschap	5 000.00		5 000.00	
			28 094.00		28 094.00
	IIIde AFDEELING. *Kosten van de leeraars van het Roomsch-Katholieke Kerkgenootschap.*				
1	Vaste jaarlijksche competentien.	f 21 745.51½		f 21 745.51½	
2	Tractementen, toelagen en verdere bezoldigingen: Normatief bedrag. . . . *over* 1846: f 442 026.33½; *over* 1847: f 442 026.33½. Hiervan wordt, in afwachting van de toekomstige kerkelijke organisatie en omschrijving der parochien, tijdelijk afgetrokken, om gedeeltelijk te worden overgebragt op art. 2 der Vde afdeeling . . . . *over* 1846: 69 000.00; *over* 1847: 65 000.00.	373 026.33½		377 026.33½	
			394 771.85		398 771.85
	IVde AFDEELING. *Kosten van het Kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.*				
1	Kosten van het kerkelijk bestuur	f 4 300.00		f 4 300.00	
2	Toelagen en verdere bezoldigingen van de kerk-leeraars: Normatief bedrag. . . . *over* 1846: f 7 450.00; *over* 1847: f 7 450.00. Hiervan wordt, in afwachting van de regeling der kerkelijke aangelegenheden, tijdelijk afgetrokken, om gedeeltelijk te worden overgebragt op art. 2 der Vde afdeeling . . . . *over* 1846: 1 450.00; *over* 1847: 1 450.00.	6 000.00		6 000.00	
			10 300.00		10 300.00
	Vde AFDEELING. *Verschillende Uitgaven.*				
1	Personeele toelagen of tijdelijke onderstand ten behoeve van oude of ziekelijke buiten dienst gestelde geestelijken, gesupprimeerde kloosterlingen en religieusen	f 4 400.00		f 4 200.00	
	Transporteeren	f 4 400.00	f 459 691.85	f 4 200.00	f 463 691.85

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VII. Roomsch-Katholieke Eeredienst.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL	AFDEELING.
	Per transport	f 4 400.00	f 459 691.85	f 4 200.00	f 463 691.85
2	Onderstandsgelden ten behoeve van kerkelijke gemeenten en kerkfabrieken	43 600.00		39 800.00	
			48 000.00		44 000.00
	VIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
	Eenig Artikel	. . . . . .	55 691.00	. . . . . .	55 691.00
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het VIIde Hoofdstuk	*over* 1846. .	f 563 382.85	*over* 1847. .	f 563 382.85

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De bij het wets-ontwerp behoorende staat toont de sommen aan, welke voor de Staatsbehoeften, tot dit Departement betrekking hebbende, over elk der jaren 1846 en 1847, zoo naauwkeurig doenlijk en met inachtneming van de meeste spaarzaamheid berekend zijn noodig te zullen wezen, om de kosten van ieder onderwerp te kunnen bestrijden.

Tot staving der geraamde sommen, wordt, bij iedere van de *zes afdeelingen*, waaruit het VIIde hoofdstuk is zamengesteld, een uitgewerkte en toelichtende staat overgelegd, waarin de bestanddeelen van elk artikel in de bijzonderheden omschreven en zoodanig opgehelderd zijn, dat, naar men durft vertrouwen, het gemakkelijk zal vallen om alles naar eisch te kunnen kennen en beoordeelen; terwijl eindelijk nog een vergelijkende staat hierbij is gevoegd, tot aanwijzing van de *vermeerdering* of *vermindering*, welke het cijfer van sommige artikelen der tegenwoordige raming, vergeleken tegen het daarvoor over 1845 toegestane bedrag, oplevert.

Het zal geene bevreemding baren, dat die *vermeerderingen* en *verminderingen* schier tegen elkander opwegen, en dat alzoo het eindcijfer van het VIIde hoofdstuk voor 1846 en 1847 slechts *f* 32.15 *minder* is dan de som voor 1845 toegestaan, wanneer men in aanmerking neemt, dat de achtervolgens plaats gehad hebbende *verminderingen* van dat hoofdstuk, sedert 1831—1845 niet minder dan *f* 123 711.52 bedragen, en de over het jaar 1845 berekende totale som van *f* 563 415 dien ten gevolge tot de uiterste grens is genaderd en alzoo voor het vervolg geene meerdere *vermindering* toelaat, zonder de dienst der uitgaven bij dit Departement zoodanig te belemmeren, dat de kwijting der verpligtingen van den Staat, uit het *zesde hoofdstuk* der Grondwet voortvloeijende, voor een goed gedeelte ondoenlijk worde gemaakt.

De steeds toenemende vermeerdering der bevolking en de daarmede noodwendig gepaard gaande uitbreiding der behoeften van de Eeredienst, zal gemakkelijk doen begrijpen, dat het VIIde hoofdstuk der Staatsbegrooting, in plaats van *vermindering*, veeleer *vermeerdering* van uitgaven behoorde te bevatten, en dat gevolgelijk alleen de omstandigheid, waarin 's Rijks schatkist verkeert, de Regering verhindert om een *hooger* cijfer voor te dragen, en haar derhalve in de noodzakelijkheid brengt, om de aanwending der in dit hoofdstuk begrepen behoeften binnen de engste grenzen te beperken, ten einde de daarvoor uitgetrokken totale som van *f* 563 382.85, ofschoon voor de toekomst te laag, echter over 1846 en 1847 toereikend te doen blijven, om daarmede de bestaande en ieder jaar door natuurlijke en billijke oorzaken aangroeijende uitgaven te kunnen dekken.

Om daartoe te geraken, is het onvermijdelijk, dat de sommen, welke op eenige onderwerpen, door beleid en spaarzaamheid, kunnen worden uitgezuinigd, aan te wenden tot het goedmaken der vermeerdering van uitgaven, welke andere onderwerpen gebiedend vereischen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VII. Roomsch-Katholieke Eeredienst.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING, aanwijzende het verschil tusschen het op het *Zevende Hoofdstuk* der Staats-
bedraagt, dan hetgeen over 1845

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	TOEGESTAAN BEDRAG over 1845.	GERAAMD BELOOP OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
2		*Kosten van het kerkelijk bestuur van de Roomsch-Katholieke Eeredienst.*			
	1	Bureaukosten en briefporten der respectieve kerkvoogden, aartspriesters en landdekens in de onderscheiden kerkressorten	*f* 6 882.00	*f* 6 894.00	*f* 6 894.00
3		*Kosten van de leeraars van het Roomsch-Katholiek Kerkgenootschap.*			
	2	Tractementen, toelagen en verdere bezoldigingen	368 316.64	373 026.33½	377 026.33½
4		*Kosten van het Kerkgenootschap der Oud-bisschoppelijke Klerezij.*			
	2	Toelagen en verdere bezoldigingen van de kerkleeraars	6 300.00	6 000.00	6 000.00
5		*Verschillende uitgaven.*			
	1	Personeele toelagen of tijdelijke onderstand, ten behoeve van oude of ziekelijke buiten dienst gestelde geestelijken, gesupprimeerde kloosterlingen en religieusen . . . . . , ...	4 800.00	4 400.00	4 200 00
	2	Onderstandsgelden, ten behoeve van kerkelijke gemeenten en kerkfabrieken	47 172.84½	43 600.00	39 800.00
6		*Pensioenen*	65 172.00	55 691.00	55 691.00

TOTALEN . . . .

Af meer . .

Blijft minder . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VII. Roomsch-Katholieke Eeredienst.*)

rooting van 1846—1847 geraamde cijfer voor ieder onderwerp van uitgaaf, voor zoover het *meer* of *minder* r gelijk onderwerp is toegestaan.

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, EN HET GERAAMD BELOOP OVER 1846.		1847.		OPHELDERINGEN.
Meer.	*Minder.*	*Meer.*	*Minder.*	
12.00	"	*f* 12.00	"	Deze *vermeerdering* is het gevolg van de verheffing van *twee* kapellen tot succursale kerken in *Limburg*, bij de Koninklijke besluiten van den 28sten October en 18den November 1842, n°s 53 en 55, toegestemd, waardooor het bedrag der tegen *f* 6 per parochie betaald wordende tegemoetkoming voor bureaukosten en schadeloosstelling voor het gemis van vrijdom van briefporten, te zamen *twaalf gulden* per jaar hooger klimt dan te voren.
4 709.69½	"	8 709.69½	"	Deze *vermeerdering* vloeit voort uit de achtervolgens plaats hebbende toepassing van art. 192 der Grondwet op zoodanige kerkleeraars, welke de landelijke bezoldiging, waarop zij in hunne betrekking aanspraak hebben, vroeger niet genoten, maar die aanspraak reeds hebben, of later kunnen doen gelden; waaromtrent in het breede opheldering gegeven is bij den uitgewerkten en toelichtenden staat, behoorende bij de onderwerpelijke afdeeling.
"	*f* 300.00	"	*f* 300.00	Deze *vermindering* is mogelijk geacht in verband tot de mogelijke opheffing of combinatie van min talrijke en steeds afnemende kerkgemeenten der Oud-bisschoppelijke Klerezij.
"	400.00	"	600.00	Deze *vermindering* is het gevolg van het overlijden van vroeger onderstand behoevende personen, of wel van het vooruitzigt op het afsterven van thans nog gegratificeerd wordende zeer hoog bejaarde kloosterlingen, gedurende het eerstvolgende tweejarig tijdvak.
"	3 572.84½	"	7 372.84½	Deze *vermindering* staat in verband met de vermeerdering van artikel 2 der *derde* afdeeling, en is in het breede toegelicht bij de uitgewerkte en toelichtende staten nevens die en de *vijfde* afdeeling overgelegd.
"	481.00	"	481.00	Deze *vermindering* ontstaat door het, wegens versterf en andere oorzaken, vervallen van vroeger genoten pensioenen.
4 721.69½	*f* 4 753.84½	*f* 8 721.69½	*f* 8 753.84½	
. . . . .	4 721.69½	. . . . . .	8 721.69½	
. . . . .	*f* 32.15	. . . . . .	*f* 32.15	

10. ACHTSTE HOOFDSTUK (DEPARTEMENT VAN MARINE.)

A. Ontwerp van Wet.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staatsuitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staatsuitgaven wordt voor het Departement van Marine vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *vijf millioen twee honderd zes en negentig duizend zeven honderd twee en dertig gulden, vijf en zeventig cents* (*f* 5 296 732.75),

en over het jaar 1847, op eene som van *vijf millioen twee honderd zes en negentig duizend zeven honderd twee en dertig gulden, vijf en zeventig cents* (*f* 5 296 732.75);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN MARINE.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	VIIIste HOOFDSTUK.				
	Departement van Marine.				
	1ste afdeeling. *Kosten der Administratie.*				
	A. *Departement.*				
1	Tractement van den Minister	*f* 12 000.00		*f* 12 000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, de ambtenaren bij het Departement, ambtenaren tot de algemeene dienst behoorende en die der verdere geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden	86 127.45		86 127.45	
3	Bureau- en lokaalbehoeften	18 000.00		18 000.00	
	B. *Directie der Marine te Amsterdam.*				
4	Tractementen zoo van den directeur, als van de hoofdambtenaren, geëmploijeerden en bedienden.	32 100.00		32 100.00	
5	Bureau- en lokaalbehoeften	2 800.00		2 800.00	
	C. *Directie der Marine te Rotterdam en Hellevoetsluis.*				
6	Tractementen zoo van den directeur, als van de hoofdambtenaren, geëmploijeerden en bedienden.	34 500.00		34 500.00	
7	Bureau- en lokaalbehoeften	2 800.00		2 800.00	
	Transporteeren	*f* 188 327.45	. . . . .	*f* 188 327.45	. . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 188 327.45	. . . . .	f 188 327.45	. . . . .
	D. *Directie der Marine te Vlissingen.*				
8	Tractementen zoo van den directeur en kommandant, als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden . .	f 26 600.00		f 26 600.00	
9	Bureau- en lokaalbehoeften	2 800.00		2 800.00	
	E. *Directie der Marine te Willemsoord.*				
10	Tractementen zoo van den directeur en kommandant, als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden . .	22 300.00		22 300.00	
11	Bureau- en lokaalbehoeften	1 700.00		1 700.00	
	F. *Reis en verblijfkosten.*				
12	Reis- en verblijfkosten, zoowel voor de civiele ambtenaren als voor de militairen, met inbegrip der restitutien van ten dienste van het Rijk gedane uitschotten	14 000.00		14 000 00	
			f 255 727.45		f 255 727.45
	IIde AFDEELING. *Kosten, niet behoorende tot de marine-aangelegenheden.*				
1	Kosten van opzigt, inspectien, en van onderhoud van het loodswezen, betonning, bebakening, zeewerken, kust- en oever-verlichting, daaronder begrepen gedeeltelijke kosten voor de daarstelling van twee licht-opstanden, ten behoeve van het Brouwershavensche zeegat, tot stand gebragt in 1845	180 317.00		152 077.00	
2	Toelaag aan de Kweekschool voor de zeevaart te Amsterdam.	7 000.00		7 000.00	
3	Tractementen en belooningen der ambtenaren en bedienden en verdere kosten voor de dienst der quarantaine	6 750.00		6 750.00	
4	Bezoldiging der havenmeesters en opzichters aan het *Nieuwe Diep* en te *Hellevoetsluis*	3 460.00		3 460.00	
	IIIde AFDEELING. *Materieel der zeemagt.*		197 527.00		169 287.00
1	Aanschaffing van materialen tot aanbouw, aftimmering, uitrusting en gewoon onderhoud aan de schepen, met inbegrip van stoom- en andere werktuigen, wijders de betrekkelijke transportkosten, kosten van inspectiën, kosten wegens het opvisschen van ankers en kosten van aanbouw door particulieren van kleine vaartuigen.	f 1 232 000.00		f 1 272 000.00	
2	Reparatie van gebouwen en maritieme werken, met inbegrip der quarantaineplaatsen	50 000.00		50 000.00	
3	Dagloonen en toelagen der werklieden op 's Rijks werven, daaronder begrepen de kosten van bewaring en bewaking van 's Rijks maritieme etablissement, magazijnen, enz., zoo mede de kosten van buiten de werven, bij particulieren, op tarief of contract, verrigt wordende werkzaamheden . . .	685 900.00		685 900.00	
	Transporteeren	f 1 967 900.00	f 453 254.45	f 2 007 900.00	f 425 014.45

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport	f 1 967 900.00	f 453 254.45	f 2 007 900.00	f 425 014.45
4	Schippers en matrozen op de jagten en werkvaartuigen, daaronder begrepen de dag- en kostgelden, mitsgaders de kleeding der jagtvolkeren en hellebaardiers, zoo mede kosten van sluis- en bruggelden voor de werkvaartuigen, enz. . .	30 009.00		30 009.00	
			1 997 909.00		2 037 909.00
	IVde AFDEELING. *Personeel der zeemagt.*				
1	Het vaste korps der marine	493 500.00		493 500.00	
2	Het korps mariniers.	233 692.46		233 692.46	
3	Kosten der actieve zeemagt	1 623 628.34		1 623 628.34	
4	Geneeskundige dienst	57 200.00		59 600.00	
5	Kosten van 's Rijks schepen buiten 's lands, wegens reparatiën, loodsdiensten, quarantaine-kosten, enz.	50 000.00		50 000.00	
6	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen en vaartuigen in en uit de havens van dit Rijk.	18 000.00		18 000.00	
7	Kosten van het maritiem Instituut te Medemblik, na aftrek van de bijdragen der adelborsten	57 745.00		57 745.00	
			2 533 765.80		2 536 165.80
	Vde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
	Eenig artikel	. . . . .	2 000.00	. . . . .	2 000.00
	VIde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen.	f 295 673.00		f 281 513.00	
2	Afloopende betalingen, daaronder begrepen wachtgelden aan ambtenaren.	14 130.50		14 130.50	
			309 803.50		295 643.50
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden betaald.				
	Totaal van het VIIIste Hoofdstuk	*over* 1846. .	f 5 296 732.75	*over* 1847. .	f 5 296 732.75

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De organisatie van 's Rijks maritieme etablissementen en die van eenige andere vakken van bestuur, behoorende tot de bemoeijenissen van het Departement van Marine, bereids opgenomen zijnde in het bij de wet van den 30sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 69), vastgestelde VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor de jaren 1844 en 1845, zoo is het daardoor onnoodig geworden om bij de opmaking der Begrooting van hetzelve Departement, voor het volgend tweejarig tijdvak, namelijk over de jaren 1846 en 1847, van den laatstelijk wettig goedgekeurden vorm af te wijken, of daarin veranderingen te maken.

Het thans aangeboden wordende ontwerp is dan ook opgemaakt, geheel overeenkomstig de grondslagen der vorige Begrooting en zijn alleen daarbij in acht genomen zoodanige wijzigingen, die een gevolg zijn van sedert daargestelde verbeteringen in eenige takken van den dienst, waarvan de details nader zullen aangewezen worden.

Alhoewel onderscheidene der bedoelde wijzigingen eene meerdere uitgaaf zullen te weeg brengen, zoo als:

de vermeerdering der vaste of zoogenaamde non-activiteits-tractementen der zee-officieren en der officieren van administratie;

de organisatie of beter gezegd daarstelling van een vast corps machinisten bij den stoomvaartdienst, die hiertoe alleen tijdelijk aangesteld waren;

het vermeerderen der officieren van gezondheid der 2de klasse, en

het plaatsen van zeker getal élèves bij het Rijks-hospitaal te Utrecht, ter opleiding tot officieren van gezondheid bij de marine;

zijn echter andere onderwerpen, bij voorbeeld:

de activiteits-tractementen der officieren,

de emolumenten der administrateuren aan boord van 's Rijks schepen, en

de pensioenen,

niet onbelangrijk kunnen verminderd worden.

De daardoor verkregen uitkomsten, gepaard met hetgeen voor de aanschaffing van onderscheidene behoeften, in verband staande tot den aanbouw of de uitrusting van schepen en vaartuigen, minder is kunnen aangevraagd worden dan vroeger voor dat onderwerp is toegestaan, hebben te weeg gebragt, dat het eindcijfer der thans voorgedragen Begrooting niet onaanzienlijk is kunnen verminderd worden.

Omtrent deze vermindering evenwel moet opgemerkt worden, dat, alhoewel dezelve niet ten nadeele van den actieven dienst zal behoeven te strekken, die in verhouding tot de vorige jaren zelfs eenige vermeerdering heeft kunnen ondergaan, het echter geenszins de bedoeling is, daardoor uitgemaakt te hebben, dat de uitgaven van 's Rijks zeewezen, *bij voortduring* met de thans aangevraagd wordende gelden *voldoende* zouden kunnen bestreden worden.

Het blijft steeds wenschelijk meer gelden voor de militaire marine te kunnen aanwenden, en de afwijking van dit beginsel voor de jaren 1846 en 1847 moet dus alleen aangemerkt worden als een gevolg van het stellig verlangen der Regering, om, in verband met den drang der omstandigheden, de uitgaven van den Staat alleen tot de hoogst benoodigde te bepalen.

Behalve deze algemeene aanmerkingen, die men heeft doen voorafgaan aan de toelichting van verschillen tusschen de thans voor eenige onderwerpen aangevraagde gelden, met die bij de laatst voorafgaande Begrooting toegestaan, moet men nog het volgende opmerken:

1°. Dat bij het thans voorgedragen ontwerp tot grondslag der berekeningen voor de kosten der actieve zeemagt is genomen het volgend getal manschappen, als:

geëmbarkeerden, met inbegrip van 400 inlandsche matrozen, behoorende tot de sterkte der zeemagt in Oost-Indie, 5535, ongerekend de niet geëmbarkeerde mariniers.

Terwijl de sterkte, die tot maatstaf heeft gestrekt om de zelfde kosten te ramen over 1844 en 1845, heeft bedragen, aan:

geëmbarkeerden, met inbegrip van 400 inlandsche matrozen als voren, 5468, mede buiten dat gedeelte van de mariniers dat niet geëmbarkeerd is.

2° Dat het eindcijfer van de onderhavige Begrooting, in vergelijking met dat over den jare 1845, over elk der beide jaren is verminderd met eene somma van *f* 140 000.

Omtrent de oorzaken die tot eenige noemenswaardige verschillen tusschen de thans geraamde en voor den dienst van 1845 toegestane sommen hebben aanleiding gegeven, strekke het volgende tot toelichting: dat de plaats gehad hebbende vermindering van *f* 5100 op de 1ste afdeeling, *kosten der administratie*, slechts gedeeltelijk het gevolg is van gedane besparingen.

Eene herziening van alle vakken van beheer en toezigt op 's Rijks etablissementen heeft doen zien, dat, zonder den geregelden gang van zaken op het spel zetten, op dit onderwerp geene bezuiniging meer mogelijk is, en zelfs de laatst daargestelde organieke bepalingen niet van bekrompenheid zijn vrij te pleiten, uit welken hoofde men zich beijverd heeft, om bij het laatst bepaalde cijfer te blijven, ten einde vooral de kosten van administratie niet te verhoogen.

Het onderwerpelijke verschil is alzoo hoofdzakelijk veroorzaakt door de afschrijving van *f* 6000 op de reis- en verblijfkosten, waartoe men heeft aanleiding gevonden, eensdeels in bereids daargestelde bezuinigingen bij de keuringen van houtwaren, en ten andere uit de overweging dat het meer ordelijk was, om de daarop vallende kosten, zoo mede die van inspectien van artillerie-goederen, van tonnen, baken, vuren, enz., te doen betalen uit zoodanige posten der Begrooting, als waaruit de betrekkelijke voorwerpen worden gekweten.

De eerstbedoelde uitgaven staan in dadelijk verband tot den *aanbouw en uitrusting van schepen*, terwijl de laatste behooren tot de *kosten van opzigt en onderhoud van tonnen*, *baken*, *enz.* en zijn alzoo beide opgenomen onder de uitgaven van de 1ste artikels der 2de en 3de afdeelingen dezer Begrooting.

De vermeerdering van *f* 11 301 op 1846 en vermindering van *f* 16 939 op 1847 voor *kosten van opzigt en onderhoud van het loodswezen*, *tonnen en baken* (1ste artikel der 2de afdeeling), staan in verband tot de voorgenomen daarstelling van eenen nieuwen lichtopstand ten dienste der scheepvaart te *Zierikzee*, tot de hernieuwing der zeekapen op de *Engelmansplaat* en gedeeltelijk die van twee licht-opstanden te *Brouwershaven*.

Bij inzage der Begrootingen van 1845 en vroeger zal men ontwaren, dat daarop geen post voorkomt voor *bezoldiging der havenmeesters en opzigters van het Nieuwe Diep en te Hellevoetsluis*, zoo als thans daarvoor bij het 4de artikel der 2de afdeeling eene somma van *f* 3460 wordt uitgetrokken.

Tot dus verre werden die bezoldigingen gekweten uit de gepercipieerd wordende havengelden, en alzoo laatstgemelde eerst na aftrek dezer betalingen onder 's Rijks inkomsten opgenomen.

Men heeft gemeend deze wijze van handelen niet te moeten blijven volgen en de onderwerpelijke uitgaven in de Begrooting op te nemen, terwijl de gepercipieerde havengelden nu onverminderd in 's Rijks schatkist zullen worden gestort, doch waartegen de marine op nieuw belast wordt met eene uitgave, die echter niet tot hare attributen behoort, doch waardoor eene meer zuivere afscheiding tusschen de uitgaven en inkomsten van den Staat wordt te weeg gebragt.

De minder uitgetrokken gelden op het 1ste artikel der 3de afdeeling, voor *aanschaffing van materialen benoodigd tot aanbouw*, *uitrusting enz.*, *van schepen en vaartuigen*, bedragende voor het dienstjaar 1846 *f* 128 000 en voor 1847 *f* 88 000, moeten, in verband met eenen altijd wenschelijken ruimen voorraad in de magazijnen, niet aangemerkt worden als een gevolg van bezuiniging of van mindere behoeften, maar doordien in de laatste twee jaren, in verhouding tot de middelen waarover beschikt kon worden, en uithoofde der verminderde prijzen van vele belangrijke grondstoffen, de voorraad van de bedoelde artikelen niet onbelangrijk is toegenomen en gedurende de jaren 1844 en 1845 nog staat vergroot te worden.

Dit heeft aanleiding gegeven om, in verband met het in het hoofd dezes bereids opgemerkte, zich alleen tot het volstrekt benoodigde bepalende, zooveel minder voor dit onderwerp aan te vragen, en de hierboven vermelde sommen, immers voor het tijdvak waarover deze Begrooting loopt, te brengen ten voordeele van 's Rijks kas.

Voor *reparatie aan gebouwen en maritieme werken* (2de artikel der 3de afdeeling) is voor beide jaren meer uitgetrokken *f* 10 000, als een gevolg van zeer noodzakelijk te doene herstellingen, bijzonder aan de scheepshellingen te Amsterdam, die geen langer uitstel gedoogen, en eindelijk tot goedmaking van de schaden, die ten gevolge van den op dat etablissement plaats gehad hebbende brand zijn veroorzaakt.

Het 1ste artikel der 4de afdeeling, *vaste corps der marine*, is

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

verhoogd met *f* 80 550, als een gevolg van eene vermeerdering der vaste traetementen van de zee-officieren en van de officieren van administratie, en doordien het getal officieren van gezondheid met twaalf vermeerderd is.

Tot dus verre bestond er geene verhouding tusschen het traetement door de officieren aan boord genoten wordende, en dat, gedurende derzelver non-activiteit aan hen toegekend; blijkbaar was in de onderlinge verhouding het eerstgemelde te hoog en het laatstgemelde te laag gesteld.

Men heeft dus, in het belang vooral der gehuwde officieren, het noodzakelijk geacht, om de vaste traetementen te verhoogen en daarentegen de bezoldigingen in activiteit te verminderen, ten gevolge waarvan, zoo mede van eene niet onbelangrijke vermindering der emolumenten en in het getal van administrateurs aan boord van 's Rijks schepen en vaartuigen, de op dit artikel meer aangevraagde gelden worden opgewogen door de besparingen verkregen op hetgeen wat als kosten der actieve zeemagt staat opgebragt; want meer eigenaardig kan men zulks beschouwen als eene nieuwe wijze van betaling of veranderde verdeeling van de zelfde som, en geenszins als eene opvoering van het cijfer of vermindering van de activiteit, alzoo de sommen, ofschoon onder eene andere benaming voorkomende, toch uitsluitend voor actieve zeemagt worden aangewend.

De *kosten van het corps mariniers* zijn bij het 2de artikel der 4de afdeeling tot een eenigzins verlaagd cijfer kunnen uitgetrokken worden. De minder aangevraagde gelden over elk der beide jaren, bedragende *f* 1460.09, zijn het gevolg van eene nadere organisatie aan dat corps gegeven.

Niettegenstaande men zich voorstelt dat het getal manschappen, in 1846 en 1847 in dienst te hebben, niet minder zal wezen, en er eenige vermeerdering in vaartuigen zal plaats hebben, boven dat hetwelk bij de zamenstelling der Begrooting van 1845 tot maatstaf der raming van kosten heeft gestrekt, is voor de actieve zeemagt (3de artikel der 4de afdeeling) minder aangevraagd geworden *f* 59 355.91.

Deze uitkomst is verkregen door de vermindering van de activiteitstraetementen der officieren en van de emolumenten der administrateurs, waarvan hiervoren bij het 1ste artikel dezer afdeeling bereids melding is gemaakt, en waarvan het gezamenlijk bedrag opweegt tegen de verhooging van de non-activiteits-traetementen der officieren.

De gelden voor *kosten van den geneeskundigen dienst* over 1846 en 1847, bij het 5de artikel der 4de afdeeling uitgetrokken, zijn, in vergelijking met die voor het zelfde onderwerp over 1845 toegestaan, verhoogd over het eerste jaar met *f* 7200 en over het laatste jaar met *f* 9600.

De meer en meer gevoelde behoefte om bekwame officieren van gezondheid voor de Marine op te leiden, heeft tot de noodzakelijkheid geleid daaraan te hulp te komen, en heeft de Regering het doelmatig geacht, om, onder genot eener toelage van 's Rijks wege ad *f* 400 per hoofd, een zeker getal élèves te plaatsen bij 's Rijks hospitaal te Utrecht, ter opleiding tot officieren van gezondheid bij de marine, welke in 1847 het bepaalde maximum van 24 zullen bereikt hebben.

Men vertrouwt dat, alhoewel door dezen maatregel meer fondsen voor den geneeskundigen dienst zijn benoodigd, zooals hiervoren is aangewezen, dezelve echter aan het voorgestelde doel zal beantwoorden en alzoo van onbetwistbaar nut zal zijn.

Wat de meer aangevraagde gelden bij het 6de artikel der 4de afdeeling, *kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen en vaartuigen, in en uit de havens van dit Rijk*, aangaan, die vermeerdering kan niet dan met welgevallen worden gezien, daar het een gevolg is van de toenemende activiteit in de vaart der oorlogsschepen en daardoor gebleken ontoereikendheid der thans voor dat onderwerp toegestane fondsen; terwijl de minder benoodigde som voor *kosten voor het maritiem Instituut te Medemblik* (7de artikel 4de afdeeling) ad *f* 2175, hoofdzakelijk daaraan is toe te schrijven, dat de toelagen aan de officieren daarbij gedetacheerd zijn verminderd met hetgeen waarmede derzelver vast traetement, begrepen in het 1ste artikel der 4de afdeeling, is verhoogd geworden.

Het 1ste artikel der 6de afdeeling, *pensioenen*, is over 1846 verminderd met *f* 58 320 en over 1847 met *f* 72 480. Ten gevolge van het plaats gehad hebbende versterf op dezen post, in verband tot de verwijderde tijdstippen waarin de aangevraagde gelden zullen benoodigd zijn, heeft men geene zwarigheid gevonden, om daarop de aangewezen verminderingen te doen plaats hebben.

Het lager uitgetrokken cijfer voor het 2de artikel der 6de afdeeling, *afloopende betalingen*, ad *f* 1100, heeft zijnen oorsprong genomen uit het vervallen van eene personeele toelaag en van wachtgelden aan ambtenaren, die sedert de opmaking der thans loopende Begrooting weder in dienst zijn gesteld.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

D. STAAT (n°. 43), aanwijzende de sommen, die in de raming van kosten voor het Departement van daarbij betrokken onderwerpen op de begrooting van hetzelve

AFDEELING.	ARTIKEL.	ONDERDEEL.	GERAAMD BELOOP over 1845.	ARTIKEL	ONDERDEEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
						1ste Afd. *Kosten der administratie.*
1	2	"	*f* 85 527.45	2	"	Tractementen der ambtenaren bij het Ministerie . . . .
1	4	"	31 800.00	4	"	Idem bij de directie der Marine te Amsterdam . . . .
1	6	"	34 800.00	6	"	Idem bij de directie der Marine te Rotterdam . . . .
1	8	"	26 400.00	8	"	Idem bij de directie der Marine te Vlissingen. . . . .
1	10	"	22 200.00	10	"	Idem bij de directie der Marine te Willemsoord . . . .
1	12	"	20 000.00	12	"	Reis- en verblijfkosten. . . . .
						2de Afd. *Kosten niet behoorende tot de marine-aangelegenheden.*
2	1	"	*f* 169 016.00	1	"	Opzigt en onderhoud van het loodswezen, betonning, bebakening enz. . .
2	"	"	"	4	"	Bezoldiging der havenmeesters enz. aan het Nieuwe Diep en te Hellevoetsluis.
						3de Afd. *Materieel der zeemagt.*
3	1	"	*f* 1 360 000.00	1	"	Aanschaffing materialen enz. . . . .
3	2	"	40 000.00	2	"	Reparatie van gebouwen . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

[M]arine over de jaren 1846 en 1847 tot een meerder of minder bedrag voorkomen, dan voor de
[D]epartement over het dienstjaar 1845 zijn toegestaan.

GERAAMD BELOOP over		MEER GERAAMD over		MINDER GERAAMD over	
1846.	1847.	1846.	1847.	1846.	1847.
f 86 127.45	f 86 127.45	f 600.00	f 600.00	〃	〃
32 100.00	32 100.00	300.00	300.00	〃	〃
34 500.00	34 500.00	〃	〃	f 300.00	f 300.00
26 600.00	26 600.00	200.00	200.00	〃	〃
22 300.00	22 300.00	100.00	100.00	〃	〃
14 000.00	14 000.00	〃	〃	6 000.00	6 000.00
		f 1 200.00	f 1 200.00	f 6 300.00	f 6 300.00
1ste Afd. te zamen *verminderd*				f 5 100.00	f 5 100.00
f 180 317.00	f 152 077.00	f 11 301.00	〃	〃	f 16 939.00
3 460 00	3 460.00	3 460.00	f 3 460.00	〃	〃
		f 14 761.00	f 3 460.00	〃	f 16 939.00
2de Afd. te zamen *vermeerderd* . .		f 14 761.00	*verminderd*		f 13 479.00
f 1 232 000.00	f 1 272 000.00	〃	〃	f 128 000.00	f 88 000.00
50 000.00	50 000.00	f 10 000.00	f 10 000.00	〃	〃
		f 10 000.00	f 10 000.00	f 128 000.00	f 88 000.00
3de Afd. te zamen *verminderd*				f 118 000.00	f 78 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

AFDEELING.	ARTIKEL.	ONDERDEEL.	GERAAMD BELOOP over 1845.	ARTIKEL.	ONDERDEEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
						4de Afd. *Personeel der zeemagt.*
4	1	〃	*f* 412 950.00	1	〃	Het vaste corps der Marine . . . .
4	2	〃	235 152.55	2	〃	Het corps mariniers. . . . .
4	3	〃	1 682 984.25	3	〃	Kosten der actieve zeemagt . . . .
4	4	〃	50 000.00	4	〃	Geneeskundige dienst . . . .
4	6	〃	15 000.00	6	〃	Loodsgelden . . . .
4	7	〃	59 920.00	7	〃	Maritiem Instituut te Medemblik . . . .
						6de Afd. *Pensioenen en afloopende betalingen.*
6	1	〃	*f* 353 993.00	1	〃	Pensioenen. . . . .
6	2	〃	15 230.50	2	〃	Afloopende betalingen . . . .
						Recapi
						1ste Afdeeling . . . .
						2de dito . . . .
						3de dito . . . .
						4de dito . . . .
						6de dito . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk VIII. Marine.*)

	GERAAMD BELOOP over		MEER GERAAMD over		MINDER GERAAMD over	
	1846.	1847.	1846.	1847.	1846.	1847.
	f 493 500.00	f 493 500.00	f 80 550.00	f 80 550.00	"	"
	233 692.46	233 692.46	"	"	f 1 460.09	f 1 460.09
	1 623 628.34	1 623 628.34	"	"	59 355.91	59 355.91
	57 200 00	59 600.00	7 200.00	9 600.00	"	"
	18 000.00	18 000.00	3 000.00	3 000.00	"	"
	57 745.00	57 745.00	"	"	2 175.00	2 175.00
			f 90 750.00	f 93 150.00	f 62 991.00	f 62 991.00
4e Afd. te zamen *vermeerderd*			f 27 759.00	f 30 159.00	"	"
	f 295 673.00	f 281 513.00	"	"	f 58 320.00	f 72 480.00
	14 130.50	14 130.50	"	"	1 100.00	1 100.00
6e Afd. te zamen *verminderd*					f 59 420.00	f 73 580.00
ulatie.						
			"	"	f 5 100.00	f 5 100.00
			f 14 761.00	"	"	13 479.00
			"	"	118 000.00	78 000.00
			27 759.00	f 30 159.00	"	"
			"	"	59 420.00	73 580.00
			f 42 520.00	f 30 159.00	f 182 250.00	f 170 159.00
Blijft *minder*					f 140 000.00	f 140 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX A. Nationale Schuld.*)

11. NEGENDE HOOFDSTUK *A.* (NATIONALE SCHULD).

A. Ontwerp van Wet.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor de Nationale Schuld vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *twee en dertig millioen zeven honderd twintig duizend twee honderd een en twintig gulden, drie en dertig cents* (*f* 32 720 221.33),

en over het jaar 1847, op eene som van *twee en dertig millioen zeven honderd een duizend zeven honderd een en twintig gulden, drie en dertig cents* (*f* 32 701 721.33);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN FINANTIEN (*NATIONALE SCHULD*).

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IXde HOOFDSTUK *A.* *Departement van Finantien.* *Nationale Schuld.* EENIGE AFDEELING. *Interesten, lijfrenten en tontines.*				
1	Interesten van een kapitaal van *f* 816 312 700, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld a *twee en een half* percent, verschijnende 30 Junij en 31 December van ieder jaar	*f* 20 407 817.50	. . . . . .	*f* 20 407 817.50	
2	Interesten van een kapitaal van *f* 120 856 861, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld a *drie* percent (wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14), verschijnende 1 Maart en 1 September van ieder jaar	3 625 705.83	. . . . . .	3 625 705.83	
3	Interesten van de schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat a *drie en een half* percent van een kapitaal van *f* 23 908 000, verschijnende 1 April en 1 October 1846, en van een kapitaal van *f* 23 608 000, verschijnende 1 April en 1 October 1847	836 780.00	. . . . . .	826 280.00	
4	Interesten van een kapitaal van *f* 240 500 000, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld a *vier* percent (wet van 25 Junij 1844, *Staatsblad* n°. 28), verschijnende 1 April en 1 October van ieder jaar	9 620 000.00	. . . . . .	9 620 000.00	
5	Interesten door het Rijk gewaarborgd van een kapitaal van *f* 15 635 500, obligatien ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen a *vier* percent, verschijnende 1 April en 1 October van ieder jaar	625 420.00	. . . . . .	625 420.00	
6	Interesten van de schatkistbiljetten uitgegeven volgens de wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14), tot een kapitaal van *f* 9 799 950, a *vier* percent.	391 998.00	. . . . . .	391 998.00	
	Transporteeren	*f* 35 507 721.33	. . . . . .	*f* 35 497 221.33	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX A. Nationale Schuld.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	*f* 35 507 721.43	. . . . . .	*f* 35 497 221.33	
7	Interesten van de schatkistbiljetten waarvan de uitgifte is toegestaan bij de wet van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 79) tot een kapitaal van *f* 6 000 000, tegen *vier en een half* percent, zoo voor rente als voor onkosten van uitgifte . .	*Memorie.*	. . . . . .	*Memorie.*	
8	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren, a *vier* percent, na aftrek van zoodanige, welke in *Belgie* moeten worden betaald, verschijnende 30 Junij en 31 December van ieder jaar, waarvoor berekend wordt benoodigd te zijn	41 000.00	. . . . . .	40 000.00	
9	Gewone lijfrenten verschijnende 1 Januarij 1846 en 1 Januarij 1847	130 000.00	. . . . . .	124 000.00	
10	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende	29 500.00	. . . . . .	28 500.00	
11	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschijnende 1 Januarij 1846 en 1 Januarij 1847	12 000.00	. . . . . .	12 000.00	
12	Amortisatie van schuld	300 000.00	. . . . . .	300 000.00	
			f 36 020 221.33		*f* 36 001 721.33
	Af: hetgeen uit de Oost-Indische geldmiddelen voor rentebetaling aan de schatkist wordt verstrekt (behalve de som van *f* 6 500 000, welke op de raming der middelen over ieder der jaren 1846 en 1847 is uitgetrokken) ten bedrage van *f* 3 300 000, alzoo de renten der voor de ingetrokken O.-I. losrenten uitgegeven fondsen, thans onder de uitgaven van den Staat gebragt zijn op de begrooting, waarop die vroeger niet voorkwamen	. . . . . .	3 300 000.00	. . . . . .	3 300 000.00
	Totaal van het IXde hoofdstuk *A*	*over* 1846.	*f* 32 720 221.33	*over* 1847.	*f* 32 701 721.33

C. MEMORIE VAN TOELICHTING. [1])

Het IXde Hoofdstuk A, bevattende de *Nationale Schuld*, vereischt eene bijzondere toelichting.

Ten einde zich aan geene teleurstelling bloot te stellen, is bij het opmaken van de behoeften voor dit Hoofdstuk uitgegaan van het beginsel, dat de meest ongunstige stand moest worden verondersteld.

Tot grondslag is genomen, dat de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) tot aflossing of verwisseling van schuld, hare volkomene uitvoering heeft verkregen tegen het tijdstip, dat de bepalingen van dit Hoofdstuk in werking komen.

Al de artikelen zijn berekend, onder aftrek van de kapitalen, welke tot den 1sten October 1844 in de 3 percents geldleening zijn gestort, krachtens art. 7 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14). Deze stortingen zijn in de bijzonderheden aangewezen op het overzigt, hetwelk op den 25sten October 1844 aan de Staten-Generaal is medegedeeld, in voldoening aan art. 85 der evengemelde wet.

De verbeterde stand der prijzen van de Nederlandsche schuld, rentende twee en een half ten honderd, in verband met dien van de prijzen der Belgische schuld, verbood om verder gevolg te geven aan de verwisseling der Belgische schuld tegen Nederlandsche schuld, zelfs met opoffering van het één ten honderd, waartoe de wet van 25 Junij 1844 de vrijheid heeft gelaten.

Latere, wegens de plaatsing van die schuld, tot een gewenscht einde gebragte onderhandelingen, hebben de mogelijkheid van verdere verwisseling doen ophouden.

Eerste artikel. In overeenstemming met het in den aanvang dezer maand aangeboden wetsontwerp tot verandering van de begrooting voor de Nationale Schuld over 1844 en 1845 (IXde Hoofdstuk A), is ook hier, van het kapitaal van *f* 823 000 000, hetwelk de Staatsbegrooting van 1844 en 1845 aanwijst, wegens inschrijvingen in het grootboek, rentende $2\frac{1}{2}$ ten honderd, afgetrokken:

1) Deze Memorie werd gedrukt op last van de Centrale Afdeeling.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX A. Nationale Schuld.*)

1°. een bedrag van *f* 6 420 000, als uitmakende het kapitaal, hetwelk, krachtens art. 1 der wet van den 25sten Junij 1844, tegen een gelijk kapitaal Belgische $2\frac{1}{2}$ pcts. schuld werkelijk is verwisseld;

2°. het bedrag van *f* 1200, hetwelk tegen 56 pct. gestort is in de vrijwillige leening, en

3°. de kapitalen, herkomstig van het fonds voor de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage, en van het fonds der Octrooijen, te zamen ten beloope van *f* 266 100, waarvan de afschrijving en vernietiging bij de wet van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 63) is bevolen.

Het 2de artikel, voorkomende op het IXde hoofdstuk A der Staatsbegrooting over 1844 en 1845 en bevattende de inschrijvingen op het grootboek rentende 5 ten honderd, is geheel weggelaten, als zijnde verondersteld, dat dit grootboek met 1° Januarij 1846 door aflossing of verwisseling geheel zal zijn afgeschreven.
Geleidelijk is gehandeld met het 3de artikel, voorkomende op hetzelfde hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1844 en 1845, ter zake van de schuldbekentenissen ten laste van het voormalige Amortisatie-syndicaat, rentende $4\frac{1}{2}$ ten honderd, zijnde daarbij van dezelfde veronderstelling uitgegaan.

Tweede artikel. Dit artikel bevat de interesten van de recepissen en inschrijvingen, gesproten uit de 3 pcts. geldleening, krachtens de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).
Er moet aangenomen worden, dat reeds over het 1ste halfjaar van 1846, verschijnende 1°. Maart van dat jaar, de rentebetaling over het volle bedrag der inschrijving moet geschieden; doch het is mogelijk, dat op dit cijfer over 1846 nog eenige besparing plaats heeft.

Derde artikel. Bij dit artikel worden de interesten aangewezen, welke voor de nog in omloop zijnde schuldbekentenissen ten laste van het voormalig Amortisatie-syndicaat, rentende $3\frac{1}{2}$ ten honderd, verschuldigd zijn, na aftrek van het werkelijk ingekochte tot 1844, en aflossing in 1845 te doen.

Omtrent het 5de artikel van het IXde hoofdstuk A der Staatsbegrooting over 1844 en 1845, bevattende de domein-losrenten, valt hetzelfde op te merken, als ten aanzien van de 5 pts. inschrijvingen nationale schuld en de $4\frac{1}{2}$ percents schuldbekentenissen hierboven vermeld.

Vierde artikel. Bij dit artikel is uitgegaan van de veronderstelling, dat er met 1 Januarij 1846 een kapitaal van *f* 240 500 000 inschrijvingen in het grootboek rentende 4 ten honderd zal bestaan.
Dit is gegrond op de navolgende berekening:

a. Van de *f* 22 755 000 4 pcts. Oost-Indische obligatien, voortgesproten uit de negotiatie, opengesteld bij 's Konings besluit van den 13den April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), is, krachtens art. 12 der wet van 25 Juni 1844 (*Staatsblad* n°. 28) en 's Konings besluit van den 8sten Juli 1844 (*Staatsblad* n°. 36), verwisseld in inschrijvingen op het grootboek, rentende 4 ten honderd, een kapitaal van			*f* 9 618 500
b. Ten gevolge van den maatregel, vastgesteld bij besluit van 8 Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 33), is van het in omloop zijnde kapitaal 5 pcts. Oost-Indische losrenten in 4 pcts. inschrijvingen nationale schuld verwisseld			14 934 000
c. Op den voet, vastgesteld bij besluit van den 21sten Augustus 1844 (*Staatsblad* n°. 44), is van het in omloop zijnde kapitaal $4\frac{1}{2}$ pcts. schuldbekentenissen Amortisatie-syndicaat in 4 pcts. inschrijvingen nationale schuld verwisseld.			25 697 100
d. Krachtens 's Konings besluit van 5 September 1844 (*Staatsblad* n°. 46), is van het in omloop zijnde kapitaal 5 pcts. domein-losrenten in 4 pcts. inschrijvingen nationale schuld verwisseld			10 305 900
			f 60 555 500
e. In 4 pcts. inschrijvingen nationale schuld is verwisseld, aan 5 pcts. nationale schuld:			
1°. Ten gevolge van den maatregel, vastgesteld bij besluit van 8 Juli 1844 (*Staatsblad* n°. 33), bij inschrijving		*f* 39 680 500	
2°. Bij de loting van de 1ste reeks op 24 Augustus 1844 (krachtens besluit van 21 Augustus 1844 (*Staatsblad* n°. 44), is uitgekomen	*f* 15 052 000		
Daarvan *is afgelost*.	3 718 500		
Alzoo is het kapitaal van	*f* 11 333 500		
bij vroeger gedane aankondiging opgegeven als te zijn verwisseld; doch hetgeen toen niet kon worden geweten, is thans gebleken, namelijk, dat van gezegd kapitaal een bedrag van	4 541 300		
is gebruikt tot gestanddoening aan de inschrijving, sub 1°. hiervoor vermeld, zoodat hier slechts als verwisseld, uit de 1ste reeks moet voorkomen .		6 792 200	
3°. Door de inschrijving, krachtens besluit van 21 Augustus 1844 (*Staatsblad* n°. 44)		26 622 600	
Transporteeren		*f* 73 095 300	*f* 60 555 500

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX A. Nationale Schuld.*)

Transport		*f* 73 095 300	60 555 500
4°. Door den vrijwilligen overgang, krachtens 's Konings besluiten van 28 September 1844 (*Staatsblad* n°. 49) en 18 October 1844 (*Staatsblad* n°. 52)		36 424 500	
5°. Bij de loting van de 2*de reeks* op 2 November 1844, krachtens besluit van 28 September 1844 (*Staatsblad* n°. 49), is uitgekomen *f* 25 000 100, waarvan is verwisseld		23 996 700	
6°. Door de deelneming in den vrijwilligen overgang tot 10 millioen, krachtens besluit van 6 November 1844 (*Staatsblad* n°. 54) . . .		9 114 600	
7°. Bij de loting van de 5*de reeks* op 7 December 1844, krachtens besluit van 1 December 1844 (*Staatsblad* n°. 60), is uitgekomen *f* 10 000 000, waarvan bij raming wordt gerekend te worden verwisseld		9 000 000	151 631 100
Er moet dus gerekend worden, reeds te bestaan een kapitaal van 4 percents inschrijvingen Nationale schuld, groot			212 186 600
f. De inschrijving in de 3 percents geldleening bedraagt . . .		110 856 861	
Idem in de vrijwillige bijdrage		1 843 221	
		f 112 700 082	
Deelneming van wijlen Zijne Majesteit Koning Willem Frederik		10 000 000	
Te zamen		*f* 122 700 082	
Hiervan moet worden afgetrokken:			
1°. Volgens de opgave, in December 1844 aangeboden, bij het wetsontwerp tot aanvulling der middelen over 1844 en 1845	*f* 45 580 000		
Waarvan hier niet in aanslag moet worden gebragt de 1 millioen uit de winst op de Belgische rente	1 000 000		
	f 44 580 000		
2°. Korting van 3 percents, in vervanging van certificaten (art. 20 der wet van 6 Maart 1844, *Staatsblad* n°. 14) van *f* 110 856 861	3 325 704		
3°. Courtagie en onkosten	460 000	48 365 704	
		f 74 334 378	*f* 212 186 600
De opbrengst van den 2den termijn der $2\frac{1}{2}$ percents Belgische schuld ad *f* 80 000 000, als met 50 percent in geld wordende gekweten, wordt gesteld, na aftrek der onkosten bij raming, op .		39 700 000	
De opbrengst van den 1sten termijn der $2\frac{1}{2}$ pcts. Belgische schuld ad *f* 80 000 000, nadat daarvan is gebruikt tot delging van $2\frac{1}{2}$ pcts. Nationale schuld *f* 6 420 000, gelooft men te mogen rekenen, na aftrek der onkosten, op . . . . *f*	44 028 000		
Waarvan nogtans moet afgetrokken worden, in stede van *f* 4 000 000, welke voor winst op de nota van berekening was gebragt, de som van	1 000 000		
waarvan het gebruik bij een ander wetsontwerp zal worden aangewezen.			
Blijft		43 028 000	
		f 157 062 378	
Uit deze *f* 157 062 378 bestaat alzoo de kracht tot uitvoering der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28).			
Transporteeren		*f* 157 062 378	*f* 212 186 600

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX A. Nationale Schuld.*)

	Transport	*f* 157 062 378	*f* 212 186 600

In de 3 pcts. geldleening is gestort tot 1 October 1844, aan schuldbrieven, berekend volgens art. 7 der wet van 6 Maart 1844, als:

2½ pcts. Nationale schuld.	*f* 672
5 pcts. 〃 〃	518 600
4½ pcts. Amortisatie-Syndicaat	2 400
5 pcts. Domein-losrenten	92 600
5 pcts. O.-I. Losrenten	351 000
4 pcts. O.-I. Obligatien	890
	f 966 162

Er is reeds afgelost uit de kracht hierboven vermeld:

1. Ten gevolge van den maatregel, bij besluit van 23 April 1844 (*Staatsblad* n°. 24) genomen, aan 5 percents Oost-Indische Losrenten	*f* 10 000 000	
2. Als voren, krachtens besluit van 8 Juli 1844 (*Staatsblad* n°. 33), 5 pcts. O.-I. Losrenten	*f* 17 280 000	
3. Als voren, krachtens besluit van 21 Augustus 1844 (*Staatsblad* n°. 44), 5 pcts. Nationale schuld, 1*ste reeks*	3 718 500	
4. Als voren, krachtens besluit van 5 September 1844 (*Staatsblad* n°. 46), 5 pcts. Domein-Losrenten	5 062 400	
5. Als voren, krachtens besluit van 28 September 1844 (*Staatsblad* n°. 49), 5 pcts. Nationale schuld, 2*de reeks*	1 003 400	
6. Als voren, krachtens besluit van 29 October 1844 (*Staatsblad* n°. 53), 5 pcts. Nationale schuld, 3*de reeks*	6 000 900	
7. Als voren, krachtens besluit van 1 December 1844 (*Staatsblad* n°. 60), 5 pcts. Nationale schuld, 4*de reeks*	20 000 000	
8. Als voren, krachtens besluit van 1 December 1844 (*Staatsblad* n°. 60), 5 pcts. Nationale schuld, 5*de reeks*. Er is uitgekomen bij de loting 10 millioen, daarvan wordt gerekend te zullen worden afgelost	1 000 000	
		64 065 200
De vergoedingen voor de reeds verwisselde fondsen sub *b*, *c*, *d* en *e* hiervoren vermeld, bedragen		7 576 289
Deze gezamenlijke som van		72 607 651

moet van de kracht hierboven vermeld, worden afgetrokken	*f* 72 607 651		
Blijft er alzoo	*f* 84 454 727		
Transporteeren	*f* 84 454 727	*f* 212 186 600	

Transport		*f* 84 454 727	*f* 212 186 600
Nog af, voor courtagie van de uit te geven 4 pcts. schuld en voor onkosten enz., bij raming		1 200 000	
Dan blijft er over		*f* 83 254 727	
De schuldbekentenissen ad 4½ pcts. Amortisatie-syndicaat, welke in omloop worden gerekend, bedragen	*f* 99 473 500		
Waarvan verwisseld is.	25 697 100		
Blijft . .	*f* 73 776 400		
Na aftrek van welke		73 776 400	
nog . . . . ter aflossing van 5 pcts. Nationale schuld overblijven.		*f* 9 478 327	
Er bestonden 5 pcts. inschrijvingen Nationale schuld, voor een kapitaal van		*f* 221 257 900	
Daarvan zijn reeds in de 3 pcts. geldleening gestort	*f* 518 600		
afgelost.	31 722 800		
verwisseld	151 631 100	183 872 500	
Blijft alzoo te verwisselen aan gemelde 5 pcts. inschrijvingen . .		*f* 37 385 400	
Waarvan af de bovenstaande som van		9 478 327	
zoodat nog overblijft		27 907 073	
Om deze *f* 27 907 073 te kunnen verwisselen, moet voor een kapitaal van *f* 28 332 000 4 pcts. schuld daargesteld worden, wanneer men de uitgifte dier schuld stelt op 98½ ten honderd, en alzoo tegen den waarschijnlijk te bedingen prijs			28 332 000
Te zamen, om tot eene ronde som te komen			*f* 240 500 000
Ten einde, in verband met de in de memorie van toelichting der wet van 25 Junij 1844 voorgedragen berekeningen, op deze berekeningen eene proef te leveren, herinnert men, dat bij die memorie was gesteld dat er, na de daarstelling, krachtens het Koninklijk besluit van 13 April 1844 van. .			22 755 000
4 pcts. schuld, nog gevorderd zou worden eene creatie van ongeveer			277 000 000
En alzoo te zamen van			*f* 299 755 000

Dat echter dit bedrag vermindert:

In de eerste plaats met de recepissen waarvan de houders, krachtens art 12 der wet van 25 Junij 1844, geene inschrijving op het grootboek verlangd hebben, ten bedrage van		*f* 13 136 500	
En *in de tweede plaats* met de berekende opbrengst, na aftrek der *f* 1 000 000 van den 1sten termijn der Belgische schuld ad *f* 43 148 000; waardoor, tegen den in de gezegde memorie aangenomen prijs van 96 pct., voorgekomen wordt de daarstelling van 4 pcts. inschrijving, ten bedrage van		44 945 500	58 082 000
Blijft, volgens de in gezegde memorie gemaakte berekening			*f* 241 673 000

Dat is iets meer, dan het thans in het hoofdstuk der Begrooting opgenomen bedrag, als het gevolg van den hoogeren prijs, waarop de nadere uitgifte der 4 pcts. Nationale schuld kan worden gerekend.

Vijfde artikel. In dit artikel zijn gebragt de interesten van het kapitaal, hetwelk aan obligatien ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, rentende 4 ten honderd, bestaat.

Van die obligatiën, uitgegeven krachtens de wetten van den 24sten April 1836 (*Staatsbladen* n°. 11 en 12), is nog in omloop een kapitaal van.			*f* 2 499 000
De recepissen, verwisselbaar in gelijke obligatien, uitgegeven ten gevolge van 's Konings besluit van den 13den April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), beloopen te zamen		*f* 22 755 000	
Transporteeren		*f* 22 755 000	*f* 2 499 000

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstukken IX A en B. Nationale Schuld en Departement van Financiën.*)

Transport	*f*	22 755 000	*f*	2 499 000
Daarvan is, kraehtens art. 12 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) en 's Konings besluit van den 8sten Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 36, verwisseld in inschrijvingen op het grootboek, rentende 4 ten honderd, een kapitaal van		9 618 500		
				13 136 500
Alzoo blijft er in het geheel aan obligatien, rentende 4 ten honderd, een kapitaal van			*f*	15 635 500

Door het uittrekken op deze Begrooting van de door het Rijk gewaarborgde interesten der obligatien ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, wordt door de Regering aan den meermalen daartoe geuiten wensch voldaan,

Als een gevolg daarvan is het wenschelijk geoordeeld, in mindering van het door de schatkist te betalen rentebedrag te brengen het beloop der renten, welke uit de Begrooting van het Moederland ten behoeve der Oost-Indische bezittingen betaald en uit de Oost-Indische geldmiddelen aan 's Rijks schatkist verstrekt worden, boven en behalve de *f* 6 500 000, welke op de raming der middelen over ieder der jaren 1846 en 1847 is uitgetrokken.

Daardoor wordt tevens de vergelijking van de verkregen rentebesparing gemakkelijk gemaakt.

Het is dan ook op grond daarvan, dat, aan het einde van dit hoofdstuk, de som van *f* 3 300 000 van het totale cijfer is afgetrokken.

Zesde artikel. Dit artikel behoeft geen bijzondere toelichting.

Zevende artikel. Deze post is voor *memorie* gebragt, omdat er waarschijnlijk geen behoefte zal bestaan om deze schatkistbiljetten weder uit te geven.

Achtste, Negende, Tiende en Elfde artikel. Deze zijn gewone posten, waaromtrent geen nadere opheldering vereischt wordt.

Twaalfde artikel. Evenals is geschied bij het in den aanvang dezer maand aangeboden wetsontwerp tot verandering van de begrooting voor de Nationale schuld over 1844 en 1845 (IXde hoofdstuk A), is ook hier voor amortisatie van schuld uitgetrokken, over ieder der jaren 1846 en 1847, eene som van *f* 300 000, uithoofde van de bestaande verpligting, om dat bedrag jaarlijks te bestemmen tot intrekking van schuldbekentenissen, rentende drie en een half ten honderd, ten laste van het voormalig Amortisatie-Syndicaat uitgegeven.

2. NEGENDE HOOFDSTUK B. (DEPARTEMENT VAN FINANCIEN).

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement van Financiën vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *zes millioen een en veertig duizend acht honderd vier en twintig gulden, vijf en vijftig cents* (*f* 6 041 824.55),

en over het jaar 1847, op eene som van *zes millioen negen en twintig duizend vijf honderd negen en twintig gulden, vijf en vijftig cents* (*f* 6 029 529.55);

beiden overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën*).

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN FINANTIËN

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IXde HOOFDSTUK. B.				
	Departement van Financiën.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	*f* 12 000.00		*f* 12 000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden . . .	223 802.50		223 802.50	
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk	36 000.00		36 000.00	
4	Reis- en verblijfkosten	1 700.00		1 700.00	
			f 273 502.50		*f* 273 502.50
	IIde AFDEELING. *Kosten van administratie der Nationale Schuld.*				
1	Kosten van het grootboek der nationale schuld	*f* 52 600.00		*f* 52 600.00	
2	Kosten, vallende op de rentebetaling der nationale schuld	33 645.00		33 645.00	
3	Kosten van het agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam	26 670.00		26 670 00	
			112 915.00		112 915.00
	IIIde AFDEELING. *Kosten van administratie der publieke schatkist.*				
1	Bezoldiging van de agenten van 's Rijks schatkist . . .	*f* 73 500.00		*f* 73 500.00	
2	Transportkosten van gelden	8 500.00		8 500.00	
3	Tractementen en bureau-kosten van de administrateurs der schatkist	39 850.00		39 850.00	
			121 850.00		121 850.00
	IVde AFDEELING. *Kosten van het muntwezen en van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken.*				
1	Tractementen van de leden van het collegie van Raden en Generaal-meesteren der Munt.	*f* 7 500.00		*f* 7 500.00	
2	Bezoldiging van den inspecteur-essaijeur-generaal, van den secretaris, de verdere ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, bij het collegie en bij het Munthuis	20 475.00		20 475.00	
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk	1 400.00		1 400.00	
4	Reis- en verblijfkosten	300.00		300.00	
5	Onderhoud van het Muntgebouw, leverantiën en arbeidsloonen, het instrument-wezen en de munt-werkzaamheden betreffende, scheimiddelen voor den essaai en belooning voor personeele hulp in het laboratorium van den essaai .	6 600.00		6 600.00	
6	Bezoldiging van den inspecteur-generaal en de verdere ambtenaren van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	40 751.37½		40 751.37½	
7	Tractementen en percentsgewijze belooning van ontvangers	13 300.00		13 300.00	
	Transporteeren	*f* 90 326.37½	*f* 508 267.50	*f* 90 326.37½	*f* 508 267.50

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën*).

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport	*f* 90 326.37½	*f* 508 267.50	*f* 90 326.37½	*f* 508 267.50
8	Reis- en verblijfkosten	700.00		700.00	
9	Drukloonen, briefporten, keurstempels en verdere gereedschappen, benevens kosten van recherche en surveillance	1 650.00		1 650.00	
10	Restitutien en schadeloosstellingen voor fatsoengelden	2 000.00		2 000.00	
			94 676.37½		94 676.37½
	Vde AFDEELING. *Administratie en perceptie-kosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders de kosten in verband met het kadaster.*				
1	Tractementen, daggelden en verdere belooningen van een inspecteur-generaal, de arrondissements-directeurs, hoofdinspecteurs, en van de overige ambtenaren en geëmploijeerden.	*f* 1 509 735.00		*f* 1 509 735.00	
2	Perceptie-kosten.	1 273 250.00		1 273 250.00	
3	Bureau-kosten, benevens toevoorzigtkosten aan de controleurs	39 540.00		39 540.00	
4	Kosten van de scheepvaart-regten op den Rijn	202 550.00		202 550.00	
5	Kosten van de regten op de Wester-Schelde, voor de tractementen en bureau-kosten aan de agenten te Antwerpen en Terneuzen	4 900.00		4 900.00	
6	Kosten op de buiten- en binnen-vuur-, ton- en bakengelden	29 054.47½		29 054.47½	
7	Kosten van de ambulante recherche te water, en de havendienst; voor de tractementen van de kommandeurs, de visiteurs en de verdere bedienden	39 710.00		39 710.00	
8	Tractementen van de controleurs der directe belastingen en van het kadaster	28 425.00		28 425.00	
9	Kosten voor de opmaking der kohieren van de grondbelasting	5 000.00		5 000.00	
10	Premien voor aanhalingen, waarvan de boeten of confiscatien *geene* of *eene te geringe* aanmoediging opleveren . .	2 500.00		2 500.00	
11	Materieel, de daggelden voor de werklieden daaronder begrepen, verificatie van maten en gewigten, alsmede briefporten, vrachten van paketten en verdere transportkosten	90 000.00		90 000.00	
12	Aankoop van gronden, oprigten, huren en onderhoud van lokalen, vaartuigen en wachthuizen, mitsgaders vuur en licht in dezelven	45 000.00		45 000.00	
13	Veer-, tol- en bruggelden	1 000.00		1 000.00	
14	Reis- en verblijfkosten, mitsgaders daggelden en verplaatsings-kosten	13 000.00		13 000.00	
15	Dekking van tekorten in de kassen van de ontvangers der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen	*Memorie.*		*Memorie.*	
			3 283 664.47½		3 283 664.47½
	Transporteeren	. . . . .	*f* 3 886 608.35	. . . . .	*f* 3 886 608.35

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 3 886 608.35	. . . . . .	f 3 886 608.35
	VIde AFDEELING. *Fonds van kwade posten op de grondlasten.*				
	EENIG ARTIKEL.				
	Voor ontheffingen, kwijtscheldingen, oninbare posten, onverhaalbare kosten van vervolging en kosten van schade-opnemingen, tot bepaling der kwijtscheldingen		165 400.00		165 400.00
	VIIde AFDEELING. *Administratie- en perceptie-kosten van de indirecte belastingen, alsmede de kosten op de Koninklijke Nederlandsche loterij en voor de bewaring van het kadaster.*				
1	Tractementen van de hoofdambtenaren van de registratie in de provinciën	f 103 200.00		f 103 200.00	
2	Tractementen en verdere onkosten van het zegel . . .	41 245.00		41 245.00	
3	Perceptie-kosten der indirecte belastingen en verschillende Rijks-ontvangsten	252 000.00		252 000.00	
4	Kosten, vallende op het vervaardigen der prijscouranten van de publieke fondsen voor het regt van successie . .	2 400.00		2 400.00	
5	Kosten van vervolging en proces-kosten	10 340.00		10 340.00	
6	Druk- en bindwerk voor registers en drukwerken, briefporten, vrachtloonen en transport-kosten, ten dienste van de indirecte belastingen en verschillende Rijks-ontvangsten. .	15 500.00		15 500.00	
7	Reis- en verblijfkosten	1 225.00		1 225.00	
8	Kosten van de Koninklijke Nederlandsche loterij . . .	25 600.00		25 600.00	
9	Kosten van de bewaring van het Kadaster	83 690.00		83 690.00	
10	Dekking van tekorten in de kassen der ontvangers van de indirecte belastingen	*Memorie.*		*Memorie.*	
			535 200.00		535 200.00
	VIIIste AFDEELING. *Administratie-kosten der posterijen en verdere middelen van vervoer.*				
1	Tractementen en schadeloosstellingen voor bureau- of kantoor- en reiskosten, en voor huishuur	f 263 432.50		f 263 432.50	
2	Kosten van postritten, bodenloopen en verdere middelen, strekkende tot overbrenging van brievenmalen	195 000.00		195 000.00	
3	Onderhoud, herstelling en lasten der aan de administratie toebehoorende postgebouwen	2 851.70		2 851.70	
4	Drukwerk, stempels en verder materieel der postkantoren	4 800.00		4 800.00	
5	Reis- en verblijfkosten	1 000.00		1 000.00	
			467 084.20		467 084.20
	Transporteeren	. . . . . .	f 5 054 292.55	. . . . . .	f 5 054 292.55

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1847. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1847. AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 5 054 292.55	. . . . . .	f 5 054 292.55
	IXde AFDEELING. *Kosten van administratie en lasten der domeinen, mitsgaders van het geldelijk beheer der groote wegen, vaarten, of kanalen en veren.*				
	A. *Domeinen.*				
1	Tractementen	f 8 309.00		f 8 309.00	
2	Perceptie- en reiskosten	22 900.00		22 900.00	
3	Grondbelasting, dijk- en polderlasten, kosten van dijken, wegen, watergangen, bruggen, duikers, aanwassen, grienden, landerijen en bosschen; mitsgaders onderhoud van gebouwen, schuiten en vaartuigen	47 490.00		47 490.00	
4	Kosten der domaniale kolenmijnen te Kerkrade	35 500.00		35 500.00	
5	Onveranderlijke lasten, in den loop van de jaren 1846 en 1847 vervallende; vicarijen en prebenden als voren; uitkeeringen aan mede-eigenaren; kosten wegens invordering van koopprijzen van domeinen, en kleine uitgaven van onderscheiden aard	109 635.00		109 635.00	
6	Kosten van vervolging en proces-kosten	12 000.00		12 000.00	
7	Kosten van het domein van Oorlog, voor grondbelasting, dijk- en polderlasten, onderhoud van gebouwen en gronden, en kleine uitgaven van verschillenden aard	4 979.00		4 979.00	
8	Kosten van het bestuur van de visscherijen op de Schelde en Zeeuwsche stroomen	3 720.00		3 720.00	
	B. *Geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren.*				
9	Tractementen en verdere belooningen	47 206.00		47 206.00	
10	Lasten van de groote wegen, met geldleeningen bezwaard, voor uitkeeringen, renten en aflossingen, in 1846 en 1847 vervallende	145 973.00		143 678.00	
11	Vaste lasten en uitkeeringen, in den loop van de jaren 1846 en 1847 vervallende, grondbelasting, dijk- en polderlasten, mitsgaders kleine uitgaven van onderscheiden aard	9 820.00		9 820.00	
	Xde AFDEELING. *Pensioenen.*		447 532.00		445 237.00
1	Pensioenen	f 245 000.00		f 235 000.00	
2	Subsidie aan het algemeen burgerlijk Pensioenfonds . .	295 000.00		295 000.00	
			540 000.00		530 000.00
	NOTA. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1°. Julij tot den 30sten Junij, en mitsdien van den 1sten Julij 1845 tot den 30sten Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het IXde Hoofdstuk B.	*over* 1846	f 6 041 824.55	*over* 1847	f 6 029 529.55

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Nadat, ten gevolge van de wijzigingen en verbeteringen in de verschillende, onder het Departement van Financien behoorende takken van administratie, aanzienlijke sommen op de Staatsbegrooting over 1844 en 1845 zijn bespaard geworden, zal wel op geen redelijke gronden kunnen verwacht worden, dat de thans aan de overweging van de Staten-Generaal onderworpen wordende Begrooting van het Departement van Financien over het tweejarig tijdvak van 1846 en 1847 andermaal eene vermindering in het eindcijfer zal aanwijzen; niettemin zal uit de overgelegd wordende stukken blijken, dat de Regering op den ingeslagen weg van bezuiniging met vasten tred voortgaat, en geene gelegenheid ongebruikt laat voorbijgaan, om, behoudens de verzekering van den geregelden loop der administratie, welke aan hare zorg is toevertrouwd, zich alle mogelijke besparing in de uitgaven van de schatkist ten nutte te maken. Er bestaan evenwel tijdelijke bezwaren, die het noodzakelijk hebben gemaakt, om het cijfer der pensioenen, alhoewel nog altijd blijvende beneden hetgeen daarvoor over 1845 is toegestaan, eenigszins hooger te brengen, dan aanvankelijk vermeend was benoodigd te zullen wezen, en die het onvermijdelijk gevolg zijn van de omstandigheden, waarin de Regering zich heeft bevonden, om een aanzienlijk getal ambtenaren uit de door hen sedert jaren bekleede betrekkingen te moeten verwijderen, zooals uit den overgelegd wordende nominatieven staat der gepensioneerden overtuigend kan blijken; en ofschoon dan ook het eindcijfer van het IXde hoofdstuk B eene schijnbare verhooging aanbiedt van nagenoeg *f* 299 000 over het jaar 1846, en van ruim *f* 286 000 over 1847, zijn echter de over 1845 tot dit hoofdstuk behoord hebbende uitgaven, wanneer men dezelven met hetgeen bij de wet voor het Departement van Financien is toegestaan, nauwkeurig vergelijkt, andermaal verminderd met meer dan *f* 40 000 over 1846, en van *f* 52 000 over 1847.

Drie belangrijke posten van uitgaaf zijn het intusschen, welke het cijfer van dit hoofdstuk minder gunstig doen voorkomen, en wel de *eerste* ten bedrage van *f* 120 000 onder artikel 4 der 5de afdeeling, als bestemd ter geheele voorziening in de kosten van de stoomsleepdienst op de *Waal* en den *Rijn*, waarvan tot dusverre een gedeelte uit de koloniale fondsen werd bestreden, terwijl het overige wegens ontvangen sleeploonen aan de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam werd uitgekeerd, en tengevolge van het bij herhaling geuit verlangen thans in de Staatsbegrooting is opgenomen.

Het mag intusschen niet onopgemerkt blijven, dat deze verhooging van het cijfer der uitgaven slechts schijnbaar is, omdat een gelijk bedrag in *meerder*, zoo op de koloniale remise-rekening verantwoord, als onder de raming der inkomsten zal worden opgenomen.

De tweede post, ten bedrage van *f* 49 500, is uitgetrokken bij artikel 9 der 9de afdeeling, wegens renten en aflossing van de bij de wet van den 10den Februari 1843 (*Staatsblad* n°. 6) geautoriseerde geldleening voor den aanleg van den steenweg van Maastricht naar de Geldersche grenzen, en vordert alzoo geene nadere toelichting.

Terwijl met den *laatsten* post van *f* 175 000 het 2de artikel der 10de afdeeling is moeten worden verhoogd, ten einde het subsidie tot betaling der pensioenen ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds aan te vullen tot de op dit oogenblik bekende werkelijke behoefte, alzoo het gebleken is, dat de baten van dit fonds, nadat opvolgelijk deszelfs eigendommen zijn te gelde gemaakt, op verre na onvoldoende zijn, om de ten laste van dit fonds gebragte pensioenen te kunnen bestrijden. Onlangs is er dan ook eene Staatscommissie benoemd, aan welke de taak is opgedragen, om de bestaande verordeningen op het verleenen van pensioenen aan burgerlijke ambtenaren te onderzoeken, terwijl de uitslag van de overwegingen dier Staatscommissie door wettelijke bepalingen zal worden achtervolgd, die in den loop dezer zitting aan de overwegingen van de Staten-Generaal zullen worden onderworpen.

De uitgewerkte en toelichtende staten, welke nevens de berekening der geraamde behoeften zijn gevoegd, bevatten overigens alle die specificatien, welke noodig zijn om de uitgetrokken sommen in al derzelver bijzonderheden te kunnen nagaan en beoordeelen, terwijl nog daarenboven een staat van vergelijking wordt overgelegd, aanwijzende de verschillen in *meer* en *minder* op ieder artikel der Begrooting, zoodat men zich met betrekking tot de verschillende afdeelingen, waaruit dit hoofdstuk is te zamen gesteld, zal kunnen bepalen tot zoodanige ophelderingen, welke sommige punten nog mogten kunnen vereischen.

1ste Afdeeling.

2de Artikel. Alhoewel op de Begrooting over 1845, ten gevolge der reorganisatie van het personeel van het Departement van Finantien, aanzienlijke besparingen zijn verkregen, is deze post door nadere wijzigingen andermaal met eene som van *f* 3380 minder kunnen worden geraamd, terwijl overigens het tractement van den Inspecteur-Generaal belast met de afdeeling directe belastingen, op de vroegere begrooting onder artikel 1 der 5de afdeeling voorkomende, mede onder de kosten van het Departement is opgenomen; zijnde voorts, ter voldoening aan de gedane toezegging, het getal ambtenaren en bedienden voor iedere klasse nader in den uitgewerkten en toelichtenden staat aangewezen.

2de afdeeling.

2de Artikel. Door het overlijden van den algemeenen betaalmeester der nationale schuld heeft zich, door eene nadere regeling van het personeel, de gelegenheid aangeboden, op dit artikel de belangrijke som van *f* 3750 te besparen.

3de Artikel. Daarentegen zijn de uitgaven voor het agentschap van het Ministerie van Finantien verhoogd met *f* 565, omdat de bezoldiging van den Staatsraad-agent geacht wordt in geene evenredigheid te staan tot de hoogst belangrijke en verantwoordelijke werkzaamheden, waarmede hij belast is; het daartoe benoodigde wordt evenwel gedeeltelijk gedekt door de minder geraamde som voor bureau- en locaal-behoeften.

3de afdeeling.

1ste Artikel. In de vorige Begrooting was eene misstelling ingeslopen, door het getal agenten van 's Rijks schatkist op 26 in plaats van 27 in de raming te brengen; dit wordt thans hersteld; waardoor het cijfer met *f* 1500 is verhoogd, terwijl eene ontstane vacature *f* 500 bezuiniging heeft doen verkrijgen, door de plaatsing van een uitgevallen ambtenaar op eene verminderde jaarwedde.

2de Artikel. De transportkosten van gelden zijn met *f* 1500 verminderd, alzoo de thans geraamde som wordt geacht in de behoeften te kunnen voorzien.

3de Artikel. Ten einde aan het geuit verlangen te gemoet te komen, is de *toelage*, tot dusverre door den administrateur der schatkist in *Zuid-Holland* genoten, en die een integreerend deel zijner bezoldiging uitmaakte, door verhooging zijner bezoldiging vervangen geworden, waardoor eene besparing van *f* 500 is verkregen.

5de afdeeling.

1ste Artikel. Eene wijziging in het personeel, meer overeenkomstig de volgens de ondervinding bestaande behoeften, heeft op dit artikel, na aftrek der bezoldiging van een der inspecteurs-generaal, welke onder de 1ste afdeeling is overgebragt, eene geringe verhooging van *f* 1052,60 doen ontstaan; terwijl de tractementen van de Rijks-advocaten, die bij de vorige raming onder artikel 9 dezer afdeeling waren uitgetrokken, nu alhier zijn overgebragt.

2de Artikel. Eene nadere regeling van de schaal van belooning heeft eene besparing op de perceptie-kosten ten gevolge gehad van *f* 10 000; terwijl nog daarenboven *f* 1550 zijn bezuinigd, zoo door het intrekken van afloopende toelagen ad *f* 550, als door eene mindere raming der belooning van de schatters van het slagtvee ad *f* 1000, waardoor de behoeften zullen kunnen bestreden worden.

3de Artikel. Het tot nu toe bestaande getal verificateurs van de comptabiliteit is van 5 op 4 teruggebragt kunnen worden, waardoor de bureau-kosten met *f* 300 verminderen; daarentegen is het gebleken dat de bureau-kosten van de arrondissements-directeurs bij de vroegere raming *f* 200 te min zijn berekend, terwijl eindelijk de toevoorzigts-kosten aan de contrôleurs, door vereeniging van opengevallen ontvangsten, met *f* 90 zijn verminderd, zoodat in het geheel *f* 190 wordt bespaard.

4de Artikel. Onder dezen post was in de vorige raming opgenomen *f* 350 wegens uitkeering aan een gewezen loods en bakenmeester, en *f* 800 wegens jaarlijksche gratificatie aan de ambtenaren belast met de stoomsleepdienst; beide deze sommen zijn

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.*)

ingetrokken; daarentegen zijn de kosten van de stoomsleepdienst voor de geheele behoefte onder dit artikel opgenomen, waardoor het cijfer met ƒ 120 000 is verhoogd, doch zal alsnu de gedeeltelijke bestrijding dezer uitgaven niet meer ten laste van de koloniale kas worden gebragt, en tevens de opbrengst van het sleeploon onder de raming van inkomsten worden opgenomen.

6de Artikel. De geringe vermeerdering van ƒ 54.47½ wegens jaarlijksche renten en uitkeeringen is op de wezenlijke behoefte gegrond.

7de Artikel. Voor de ambulante recherche te water is een minder eijfer van ƒ 290 kunnen worden verkregen.

8ste Artikel. Dit artikel over 1845 een onderdeel van artikel 11 dezer afdeeling uitmakende, is met ƒ 725 verminderd, omdat tijdens de overweging der vorige Begrooting nog geene benoemingen hadden plaats gevonden.

9de Artikel. De kosten voor de opmaking der kohieren van de grondbelasting is een geheel nieuwe post, en behoorde vroeger onder de uitgaven die op de begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken voor de provinciale Besturen werden uitgetrokken; de geraamde som van ƒ 5000 mag als zeer middelmatig worden aangemerkt, aangezien voor dat onderwerp een bedrag van ƒ 7932.50 over 1845 is toegestaan.

11de a 13de Artikel. Op de begrooting van 1845 waren de uitgaven in deze *drie* artikelen voorkomende, benevens de tractementen van de Rijks-advocaten, die naar het 1ste artikel zijn overgebragt, in een zelfde artikel, en wel het 9de, vereenigd; men heeft zich de gemaakte opmerkingen, ten aanzien van de zamenvoeging in het zelfde artikel van geheel ongelijksoortige uitgaven, ten nutte gemaakt, en dezelven alsnu in *drie* artikelen gesplitst, terwijl men vertrouwt, dat deze werkelijke verbetering, die ook in de opvolgende 7de, 8ste en 9de afdeeling is gebragt, met genoegen zal worden opgemerkt; op het cijfer dezer drie artikelen is eene besparing van ƒ 3100 verkregen.

14de Artikel. Op de vorige Begrooting komen de reis- en verblijf- en verplaatsingskosten voor onder artikelen 10 en 11, doch zijn deze gelijksoortige uitgaven thans bijeengetrokken, en ofschoon de behoefte voor dit onderwerp het minst met juistheid is te bepalen, zoo heeft men geoordeeld de over 1845 daarvoor geraamde sommen met ƒ 400 te kunnen verminderen.

15de Artikel. Met gemeen overleg van de Algemeene Rekenkamer is deze en de opvolgende 7de afdeeling met een nieuw artikel aangevuld, doch voor memorie gebragt, ten einde bij mogelijk ontstaan van een tekort in de kas van een der ontvangers, zoo van de directe als van de indirecte belastingen, hetwelk zijnen gestelden borgtogt mogt te boven gaan, alsdan de gelegenheid te hebben, zoodanig tekort uit de Staatsbegrooting te kunnen dekken.

6de Afdeeling.

Ten gevolge van de vermeerderingen en de verminderingen, welke de belastbare opbrengst der gebouwde en ongebouwde eigendommen gedurende de jaren 1835 tot 1843 heeft ondergaan, is ook het bedrag der grondbelasting, naar aanleiding der wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 14), verhoogd geworden, en de *twee* percent, op die belasting voor het fonds van kwade posten geheven wordende, wordt dan ook over de jaren 1846 en 1847 tot een hooger bedrag van ƒ 743.58 geraamd.

7de Afdeeling.

1ste Artikel. Door het wegvallen der betrekking van Inspecteur-Generaal is dit artikel met ƒ 4666 verminderd geworden.

2de Artikel. Eene veranderde wijze van aanbesteding van het papier voor het zegel benoodigd, heeft ten gevolge dat daarvoor ƒ 5000 minder is kunnen geraamd worden, dan over 1845 is toegestaan; de tractementen daarentegen van de beide eenige contrôleurs voor het buitengewoon zegel zijn met ƒ 300 verhoogd, omdat eene bezoldiging van ƒ 900 voor deze ambtenaren inderdaad ongenoegzaam is, om in de beide groote steden, waar zij gevestigd zijn, te kunnen bestaan. Men heeft gemeend, dat deze verhooging ook daarom billijk is, dewijl hunne verantwoordelijkheid sedert de nieuwe inrigting aanmerkelijk verzwaard, hunne attributen vergroot en alzoo hun werkkring belangrijk is uitgebreid geworden; er bestaan dus voldoende redenen om beide gemelde contrôleurs eene ruimere bezoldiging te verzekeren, daar zij jaarlijks eene ontvangst van ƒ 150 000 a ƒ 200 000 moeten contrôleeren.

8ste Artikel. Door de intrekking van den post van Inspecteur-Generaal, die tevens met den dienst van de Koninklijke Nederlandsche Loterij belast was, is het noodig geworden om de betrekking van Directeur, doch op eene vrij mindere bezoldiging, te herstellen, zijnde daarvoor thans niet meer dan ƒ 2200 benoodigd, met welk bedrag dit artikel dan ook over 1846 en 1847 is verhoogd geworden.

9de Artikel. Voor de kosten van de bewaring van het Kadaster is over 1845, onder het 7de artikel dezer afdeeling, eene som van ƒ 87 690 toegestaan; voor de beide volgende jaren wordt ƒ 4000 minder geraamd, alzoo het voornemen bestaat, om het personeel bij het openvallen van posten langzamerhand in te krimpen.

8ste Afdeeling.

1ste Artikel. Reeds was op de Begrooting van 1845, in vergelijking tot die van 1844, de post der contrôleurs met ƒ 4800 verminderd geworden. De Regering, daartoe indertijd het voorstel doende, had het oog op een bij haar in overweging zijnde ontwerp van organisatie, waaruit men veronderstelde dat eene zoodanige besparing eventueel zoude kunnen voortvloeijen, gepaard met eene verbetering in het toezigt bij dit aangelegen vak van administratie, waarvan de noodzakelijkheid sedert lang erkend werd.

De belooning der nieuw daargestelde Inspecteurs maakt eenen nieuwen post op de Begrooting uit, maar daarentegen heeft het eijfer voor de contrôleurs eene verdere vermindering kunnen ondergaan, zoodat men vertrouwt over 1846 en 1847 met ƒ 8100 jaarlijks te kunnen volstaan. Trouwens de contrôleurs waren ook nog belast met werkzaamheden, die aan de Inspecteurs niet hebben kunnen worden opgedragen, en het is dus raadzaam voorgekomen eenigen hunner voor den sedentairen dienst in functie te doen blijven, tot dat er eene geschikte gelegenheid zal bestaan, hen elders met meer voordeel voor de schatkist te doen invallen. Hiertoe bestaat het werkelijk voornemen, en inmiddels vermijdt men de noodzakelijkheid om van den eenen kant het personeel van sommige postkantoren, ten gevolge van het ontslag der contrôleurs, te moeten versterken, terwijl van de andere zijde de geheel uitvallenden op pensioen of wachtgelden zouden hebben aanspraak gemaakt, hoedanige, ten gevolge der genomen beschikking, aan niemand hebben behoeven verleend te worden, en het vooruitzigt om door de successieve plaatsing der contrôleurs nog eenige verdere besparing te verkrijgen, blijft bestaan. Voor 's hands zal het genoeg zijn aan te merken, dat de nuttige instelling der Inspecteurs zonder eenige belangrijke opoffering voor de schatkist is tot stand gebragt, in zoover namelijk de belooning dezer ambtenaren, evenals die van de conducteurs der brievenmalen op den ijzeren spoorweg, die voor het eerst ter somma van ƒ 1300 op de Begrooting voorkomen, met eene som, slechts ƒ 968.70 te boven gaande die, welke over 1845 voor het personeel der postkantoren is toegestaan, zal kunnen bestreden worden.

2de Artikel. De kosten vallende op het overbrengen van brievenmalen zijn met eene som van ƒ 8000 moeten worden verhoogd, zoo tengevolge eener nadere regeling met de Belgische administratie omtrent de betaling van transportkosten, als door het openen eener versnelde correspondentie tusschen *Amsterdam* en *Rotterdam* langs den ijzeren spoorweg, waardoor aan de aannemers van sommige ritten eene billijke verhooging van prijs is moeten worden toegekend.

5de Artikel. Daarentegen zijn de reis- en verblijfkosten ƒ 700 minder geraamd dan vroeger is toegestaan, alzoo men de nu gebragte som voor voldoende houdt, om in de bestaande behoeften te kunnen voorzien.

9de Afdeeling.

1ste Artikel. Door de op handen zijnde hervatting der domaniale veilingen, berekent men dat vóór het jaar 1846 eenige mindere domein-beambten zullen uitvallen, zoodat voor dit artikel ƒ 1091 minder dan voor 1845 is geraamd.

2de Artikel. Ofschoon voor de perceptiekosten de zelfde som als over 1845 is geraamd, moet evenwel worden opgemerkt, dat, zoo al, ten gevolge van de bij het vorig artikel vermelde omstandigheden, de perceptiekosten eenige vermindering geacht zouden moeten

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën.*)

worden te ondergaan, de voorzigtigheid niettemin vordert om het geraamd bedrag voor de onderwerpelijke kosten te behouden, uit hoofde van den aanwas, dien de tegenwoordige inkomsten van eenen anderen kant wederom kunnen bekomen.

3de a 6de Artikel. Deze artikelen waren over 1845 vereenigd, doch zijn, om de zelfde redenen als bij de 5de afdeeling zijn vermeld, zoodanig gesplitst dat geene ongelijksoortige uitgaven zijn te zamen gevoegd; de geheele besparing op deze artikelen beloopt evenwel slechts een bedrag van *f* 9.

7de Artikel. Dit artikel, vroeger het *vierde*, ondergaat eene vermindering van *f* 19, welke geene nadere toelichting behoeft.

9de Artikel. Het geldelijk beheer van het kanaal van *Voorne* met den aanvang van 1846 tot het Departement van Financiën zullende overgaan, komen ook de beide havenmeesters op dat kanaal, welke gezamenlijk aan bezoldiging en bureau-kosten *f* 3400 genieten, ten laste van het IXde hoofdstuk; niettegenstaande dezen nieuwen post van uitgaaf, heeft men, zooals uit den uitgewerkten staat kan blijken, het cijfer van dit artikel nog met een bedrag van *f* 1420 kunnen verminderen.

10de Artikel. Voor de lasten van de groote wegen met geldleeningen bezwaard, zou over 1846 *f* 14 155, en over 1847 *f* 16 450 minder benoodigd zijn geweest dan voor 1845 is toegestaan, als gevolg, zoo van de mindere opbrengst der tollen, als van de gedeeltelijke aflossing der geldleeningen; doch onder de uitgaven tot dezen post der Begrooting behoorende, is eene som van *f* 49 500 moeten worden opgenomen, ter zake van rente en aflossingen wegens de bij de wet van 10 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 6) geautoriseerde geldleening voor den aanleg van den steenweg van *Maastricht* naar de Geldersche grenzen, waardoor alsnu over 1846 *f* 35 345 en over 1847 *f* 33 050 meer is moeten worden geraamd.

11de Artikel. De zelfde redenen, welke aanleiding hebben gegeven, om bij het 9de artikel dezer afdeeling de bezoldiging der beide havenmeesters te moeten opnemen, maken het noodig ook de grond- en polderlasten van het kanaal van *Voorne* ten laste van dit artikel uit te trekken, waardoor het cijfer met *f* 330 wordt verhoogd.

10de AFDEELING.

1ste Artikel. Het getal ambtenaren welke door de, met den aanvang van 1844 ingevoerde wijzigingen, met betrekking tot het beheer der verschillende takken van administratie, zijn moeten verwijderd worden, is aanzienlijker dan aanvankelijk was berekend, doch wordt niettemin het benoodigd cijfer over 1846 met *f* 9000 en dat voor het daarop volgende jaar met *f* 19 000 verminderd.

2de Artikel. Het is dringend noodig geworden om dezen post der Begrooting met de belangrijke som van *f* 175 000 te verhoogen, doordien het aan de Regering overtuigend is gebleken, dat, ingeval het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds niet wil te kort komen aan de hetzelve opgelegde verpligtingen, de thans geraamde som als subsidie benoodigd is. De Raad van bestuur heeft dan ook, naar aanleiding van art. 26 van het reglement, gearresteerd bij besluit van den 21sten Januarij 1836, n°. 97, de nadere ondersteuning van de Regering ingeroepen, aangezien de inkomsten van het fonds niet toereikende zijn om de uitgaven te kunnen dekken; er worden inmiddels middelen beraamd om het evenwigt tusschen baten en lasten voor het vervolg te verzekeren.

Het totaal cijfer der raming van het IXde hoofdstuk B bedraagt over 1846 *f* 6 041 824.55 en over 1847 *f* 6 029 529.35, en alzoo voor het eerste jaar *f* 298 919.35½ en voor het laatste jaar *f* 286 624.35½ meer dan over 1845 is toegestaan.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING, aanwijzende het verschil tusschen het op het *Negende Hoofdstuk* B der Staats- bedraagt, dan hetgeen over 1845 voor gelijk onderwerp is toegestaan.

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	TOEGESTAAN BEDRAG over 1845.	GERAAMD BELOOP OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
1		*Kosten van het Departement.*			
	2	Tractementen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden.	*f* 223 182.50	*f* 223 802.50	*f* 223 802.50
2		*Kosten van administratie der nationale schuld.*			
	2	Kosten vallende op de rentebetaling der Nationale schuld.	37 395.00	33 645.00	33 645.00
	3	Kosten van het agentschap van het Ministerie van Finantien te Amsterdam	26 105.00	26 670.00	26 670.00
3		*Kosten van administratie der publieke schatkist.*			
	1	Bezoldiging van de agenten van 's Rijks schatkist.	72 000.00	73 500.00	73 500.00
	2	Transportkosten van gelden	10 000.00	8 500.00	8 500.00
	3	Tractementen en bureau-kosten van de administateurs der schatkist .	40 350.00	39 850.00	39 850.00
5		*Administratie- en perceptiekosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders de kosten in verband met het kadaster.*			
	1	Tractementen, daggelden en verdere belooningen van een inspecteur-generaal, de arrondissements-directeurs, hoofdinspecteurs en van de overige ambtenaren en geëmploijeerden.	1 512 682.40	1 509 735.00	1 509 735.00
	2	Perceptie-kosten	1 284 800.00	1 273 250.00	1 273 250.00
	3	Bureau-kosten, benevens toevoorzigtskosten aan de controleurs . . .	39 730.00	39 540.00	39 540.00
	4	Kosten van de scheepvaartregten op den Rijn	83 700.00	202 550.00	202 550.00
	6	Kosten op de buiten- en binnen-vuur-, ton- en bakengelden	29 000.00	29 054.47½	29 054.47½
	7	Kosten van de ambulante recherche te water en de havendienst, voor de tractementen van de commandeurs, de visiteurs en de verdere bedienden.	40 000.00	39 710.00	39 710.00
	8	Tractementen van de controleurs der directe belastingen en van het kadaster	29 150.00	28 425.00	28 425.00
	9	Kosten voor de opmaking der kohieren van de grondbelasting . . .	"	5 000.00	5 000.00
		Transporteren	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.)

grooting van 1846 en 1847 geraamde cijfer, voor ieder onderwerp van Uitgaaf, voor zooveel het *meer* of *minder*

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, EN HET GERAAMD BELOOP OVER 1846.		1847.		AANMERKINGEN.
Meer.	*Minder.*	*Meer.*	*Minder.*	
620.00	"	f 620.00	"	
"	f 3 750.00	"	f 3 750.00	
565.00	"	565.00	"	
1 500.00	"	1 500.00	"	
"	1 500.00	"	1 500.00	
"	500.00	"	500.00	
"	2 947.40	"	2 947.40	Op dit artikel is uit artikel 9 der 5de afdeeling van de begrooting over 1845 eene som van f 27 300 overgebragt.
"	11 550.00	"	11 550.00	
"	190.00	"	190.00	
118 850.00	"	118 850.00	"	Onder de nevensvermelde som zijn de geheele kosten van de stoomsleepdienst op de Waal begrepen, welke vroeger gedeeltelijk uit de koloniale remisen werden gedekt.
54.47½	"	54.47½	"	
"	290.00	"	290.00	
"	725.00	"	725.00	Deze uitgaaf maakte over 1845 een gedeelte uit van het toegestaan cijfer op artikel 11 der 5de afdeeling.
5 000.00	"	5 000.00	"	Geheel nieuw artikel, waarvan de uitgaven vroeger uit de begrooting van Binnenlandsche Zaken (kosten der provinciale besturen) werden bestreden.
f 126 589.47½	f 21 452.40	f 126 589.47½	f 21 452.40	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.*)

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	TOEGESTAAN BEDRAG over 1845.	GERAAMD BELOOP OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
		Per Transport	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	11	Materieel, de daggelden van de werklieden daaronder begrepen, verificatie van maten en gewigten, alsmede briefporten, vrachten van paketten en verdere transportkosten	*f* 92 300.00	*f* 90 000.00	90 000.00
	12	Aankoop van gronden, opzigten, huren en onderhoud van lokalen, vaartuigen en wachthuizen, mitsgaders vuur en licht in dezelven .	46 000.00	45 000.00	45 000.00
	13	Veer-, tol- en bruggelden	800.00	1 000.00	1 000.00
	14	Reis- en verblijfkosten, mitsgaders daggelden en verplaatsingskosten .	13 400.00	13 000.00	13 000.00
6		*Fonds van kwade posten op de grondlasten*	164 656.42	165 400.00	165 400.00
7		*Administratie- en perceptiekosten van de indirecte belastingen, alsmede de kosten op de Koninklijke Nederlandsche Loterij, en van de bewaring van het Kadaster.*			
	1	Tractementen van de hoofd-ambtenaren der registratie in de provincien	107 866.00	103 200.00	103 200.00
	2	Tractementen en verdere onkosten van het zegel	45 645.00	41 245.00	41 245.00
	8	Kosten van de Koninklijke Nederlandsche Loterij	23 400.00	25 600.00	25 600.00
	9	Kosten van de bewaring van het Kadaster	87 690.00	83 690.00	83 690.00
8		*Administratie-kosten der posterijen en verdere middelen van vervoer.*			
	1	Tractementen en schadeloosstellingen van bureau- of kantoor- en reiskosten en van huishuur	262 463.80	263 432.50	263 432.50
	2	Kosten van postritten, bodenloopen en verdere middelen strekkende tot overbrenging van brievenmalen	187 000.00	195 000.00	195 000.00
	5	Reis- en verblijfkosten	1 700.00	1 000.00	1 000.00
9		*Kosten van administratie en lasten der domeinen, mitsgaders van het geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren.*			
	1	Tractementen	9 400.00	8 309.00	8 309.00
		Transporteeren	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Financiën.*)

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, EN HET GERAAMD BELOOP OVER				AANMERKINGEN.
1846.		1847.		
Meer.	*Minder.*	*Meer.*	*Minder.*	
f 126 589.47½	f 21 452.40	f 126 589.47½	f 21 452.40	
"	2 300.00	"	2 300.00	De in dit artikel voorkomende uitgaven, maken over 1845 een gedeelte uit van de sommen, toegestaan voor artikelen 9 en 11 der 5de afdeeling.
"	1 000.00	"	1 000.00	Dit artikel was vroeger een onderdeel van artikel 9 der 5de afdeeling.
200.00	"	200.00	"	Dit artikel maakte over 1845 een gedeelte uit van artikel 9 der 5de afdeeling.
"	400.00	"	400.00	Tezamengesteld uit het vroegere 10de artikel, en f 1400 uit artikel 11 der 5de afdeeling.
743.58	"	743.58	"	De raming van het fonds van kwade posten beloopt over 1846 en 1847 f 165 400.
"	4 666.00	"	4 666.00	
"	4 400.00	"	4 400.00	
2 200.00	"	2 200.00	"	
"	4 000.00	"	4 000.00	
968.70	"	968.70	"	
8 000.00	"	8 000.00	"	
"	700.00	"	700.00	Was over 1845 het 4de artikel dezer afdeeling.
"	1 091.00	"	1 091.00	
138 701.75½	f 40 009.40	f 138 701.75½	f 40 009.40	

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën.)

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF	TOEGESTAAN BEDRAG over 1845.	GERAAMD BELOOP OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
		Per transport	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	3	Grondbelasting, dijk- en polderlasten, kosten van dijken, wegen, watergangen, bruggen, duikers, aanwassen, grienden, landerijen en bosschen, mitsgaders onderhoud van gebouwen, schuiten en vaartuigen	. . . . . .	f 47 490.00	f 47 490.00
	4	Kosten der domaniale kolenmijnen te Kerkrade	. . . . . .	35 500.00	35 500.00
		(art. 3–6 samen)	f 204 634.00	. . . . . .	. . . . . .
	5	Onveranderlijke lasten in den loop van de jaren 1846 en 1847 vervallende, vicarijen en prebenden als voren, uitkeeringen aan medeeigenaren, kosten wegens invordering van koopprijzen van domeinen, en kleine uitgaven van onderscheiden aard	. . . . . .	109 635.00	109 635.00
	6	Kosten van vervolging en proces-kosten	. . . . . .	12 000.00	12 000.00
	7	Kosten van het domein van Oorlog, voor grondbelasting, dijk- en polderlasten; onderhoud van gebouwen en gronden, en kleine uitgaven van verschillenden aard	4 998.00	4 979.00	4 979.00
	9	Tractementen en verdere belooningen	48 626.00	47 206.00	47 206.00
	10	Kosten van de groote wegen met geldleeningen bezwaard, voor uitkeeringen, renten en aflossingen in 1846 en 1847 vervallende . .	110 628.00	145 973.00	143 678.00
	11	Vaste lasten en uitkeeringen in den loop van de jaren 1846 en 1847 vervallende, grondbelasting, dijk- en polderlasten, mitsgaders kleine uitgaven van onderscheiden aard	9 490.00	9 820.00	9 820.00
10		*Pensioenen.*			
	1	Pensioenen	254 000.00	245 000.00	235 000.00
	2	Subsidie aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	120 000.00	295 000.00	295 000.00
		Totaal	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
					Af: minder
					Blijft: meer

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk IX B. Departement van Finantiën*).

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, EN HET GERAAMD BELOOP OVER				AANMERKINGEN.
1846.		1847.		
Meer.	*Minder.*	*Meer.*	*Minder.*	
f 138 701.75½	f 40 009.40	f 138 701.75½	f 40 009.40	
"	9.00	"	9.00	De vier nevensstaande artikelen maakten gezamenlijk het 3de artikel uit van de 9de afdeeling der begrooting over 1845.
"	19.00	"	19.00	Was over 1845 het 4de artikel dezer afdeeling.
"	1 420.00	"	1 420.00	Was over 1845 het 6de artikel dezer afdeeling.
35 345.00	"	33 050.00	"	Was over 1845 het 7de artikel dezer afdeeling.
330.00	"	330.00	"	Was over 1845 het 8ste artikel dezer afdeeling.
"	9 000.00	"	19 000.00	
175 000.00	"	175 000.00	"	
f 349 376.75½	f 50 457.40	f 347 081.75½	f 60 457.40	
50 457.40		60 457.40		
f 298 919.35½		f 286 624.35½		

13. TIENDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VAN OORLOG.)

A. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement van Oorlog vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *twaalf millioen gulden* (*f* 12 000 000.00)

en over het jaar 1847, op eene som van *twaalf millioen gulden* (*f* 12 000 000.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN OORLOG.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	X. HOOFDSTUK.				
	Departement van Oorlog.				
	GEWOON.				
	1ste ADEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Traetementen van den Minister en deszelfs adjudant . .	*f* 14 400.00		*f* 14 400.00	
2	Traetementen van den Secretaris-generaal, van de chefs der afdeelingen, officieren en verdere ambtenaren, onder-officieren en bedienden; surplus-traetementen en toelagen aan officieren, benevens toelagen voor paarden, voor den Minister (luitenant-generaal) en verder daarop regt hebbende officieren, mitgaders afloopende traetementen van ambtenaren	153 917.15		153 917.15	
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk	12 982.85		12 982.85	
4	Reis- en verblijfkosten	*Memorie.*	*f* 181 300.00	*Memorie.*	*f* 181 300.00
	IIde AFDEELING. *Tractementen, bureaukosten, toelaag voor paarden van den grooten en generalen staf van het leger, van de administratie der armee, van de provinciale en plaatselijke staven.*				
1	Groote staf.	*f* 30 304.00		*f* 30 304.00	
2	Generale staf	60 856.00		60 856.00	
3	Administratie der armée	27 700.00		27 700.00	
4	Provinciale en plaatselijke staf	80 018.00		80 018.00	
	Transporteeren	*f* 198 878.00	*f* 181 300.00	*f* 198 878.00	*f* 181 300.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Transport	*f* 198 878.00	*f* 181 300.00	*f* 198 878.00	*f* 181 300.00
5	Kosten voor verkenningen, het maken van plans en kaarten, mitsgaders de voor beide daaruit voortvloeiende uitgaven	8 000.00	206 878.00	8 000.00	206 878.00
	IIIde Afdeeling. *Tractementen, soldijen, toelaag en fourragie-gelden en verdere kosten van de verschillende wapenkorpsen.*				
1	Wapen der infanterie, staf en corpsen, daaronder begrepen het Limburgsche Bondscontingent	*f* 3 933 961.00		*f* 3 933 961.00	
2	Wapen der cavalerie, staf en corpsen, daaronder begrepen het Limburgsche Bondscontingent	1 607 164.00		1 607 164.00	
3	Wapen der artillerie, staf en corpsen, daaronder begrepen het Limburgsche Bondscontingent	1 484 645.00		1 484 645.00	
4	Wapen der genie, staf van het wapen en bataillon mineurs en sappeurs, daaronder begrepen het Limburgsche Bondscontingent, mitsgaders bureau- en andere uitgaven voor de ingenieurs in vestingen	297 897.00	7 323 667.00	297 897.00	7 323 667.00
	IVde Afdeeling. *Remonte.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	92 880.00		92 880.00
	Vde Afdeeling. *Militaire Academie.*				
	Eenig artikel.				
	Tractementen, soldijen, toelagen en verdere kosten, na aftrek van de bijdrage der kadets	. . . . . .	69 920.00		69 920.00
	VIde Afdeeling. *Reiskosten en vacatien.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	26 000.00		26 000.00
	VIIde Afdeeling. *Geneeskundige dienst.*				
1	Tractementen, toelagen en daggelden der officieren van gezondheid, administrateurs en verdere geëmploieerden bij het magazijn van geneesmiddelen en bij de hospitalen . .	*f* 253 100.00		*f* 253 100.00	
2	Kosten, vallende op het verplegen van zieken in het algemeen, daaronder begrepen zoodanige personen, als, op autorisatie van het Departement van Oorlog in de zieken-inrigtingen zullen worden opgenomen, mitsgaders geneeesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en verdere kosten, de kosten van het magazijn van geneesmiddelen daaronder begrepen	244 125.00		244 125.00	
3	Onderhoud en vernieuwing van voorwerpen tot ligging, kleeding, meubelen enz., mitsgaders toelage voor het onderhoud en de vernieuwing van slaapfourrituren in de garnizoens-infirmerien	22 775.00	520 000.00	22 775.00	520 000.00
	VIIIste Afdeeling. *Vuur en licht in de wachten.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	30 000.00	. . . . . .	30 000.00
	Transporteeren	. . . . . .	*f* 8 450 645.00	. . . . . .	*f* 8 450 645.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Transport	. . . . . .	*f* 8 450 645.00	. . . . . .	*f* 8 450 645.00
	IXde AFDEELING. *Scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden, vergoeding voor geleden schade, uit het contract wegens de transporten te water voortvloeiende.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	48 000.00	. . . . . .	48 000.00
	Xde AFDEELING. *Materieel der artillerie.*				
1	Tractementen, daggelden en verdere verdiensten der beambten, opzigters en werklieden, bij de artillerie-stapel- en constructiemagazijnen	*f* 200 000.00		*f* 200.000.00	
2	Aankoop van materialen, gereedschappen en verdere benoodigheden; herstelling en onderhoud van materieel; dagelijksche uitgaven bij de magazijnen; schadeloosstellingen voor buitengewone slijtage van kleedingstukken der artilleristen en voor gemis van vrije woning; bureaukosten der magazijnmeesters; aankoop van boekwerken bij de directie der stapel- en constructiemagazijnen te Delft, en al wat verder op den aankoop, het onderhoud en het beheer van het materieel der artillerie betrekking heeft	135 000.00		135 000.00	
3	Aankoop van bedding- en bruggenhout	5 000.00		5 000.00	
4	Aankoop van buskruid en bestanddeelen tot hetzelve en van slaghoedjes, mitsgaders het vermalen van buskruid enz.	26 500.00		26 500.00	
5	Het vervaardigen, herstellen en vergieten van bronzen geschut en metaalwerken, aankoop van koper, tin en benoodigdheden van het laboratorium der geschutgieterij, benevens de verdere kosten van de bronzen geschutgieterij, voor de dienst der artillerie, uit het contract voortvloeiende.	20 000.00		20 000.00	
6	Aankoop van ijzeren geschut en projectielen, en het versmelten derzelven	10 000.00		10 000.00	
7	Aankoop, veranderen, herstellen en onderhouden van draagbare wapenen, aankoop van verwisselstukken, kalibermaten en geweermakersgereedschappen, toelagen, reis- en daggelden van officieren, onder-officieren, manschappen, fungeerende controleurs en werklieden bij het keuren en veranderen van wapenen werkzaam, huur van gebouwen voor gemelde verrigtingen	38 000.00		38 000.00	
8	Kosten, vallende op de jaarlijksche practische artillerie-oefeningen	5 000.00		5 000 00	
			440 000.00		440 000.00
	XIde AFDEELING. *Materieel der Genie.*				
1	Gewoon jaarlijksch onderhoud gedurende twaalf maanden, aanvang nemende met 1°. Mei van ieder dienstjaar en noodzakelijke herstellingen der fortificatie- metsel- timmer- en aardewerken, gebouwen, enz. benevens uitgaven voor onderwerpen betrekkelijk de dienst der fortificatien, in geene andere afdeelingen of artikelen opgenomen.	*f* 404 954.66		*f* 404 954.66	
2	Aankoop van kaarten, plans, meet- en teekeninstrumenten	3 000.00		3 000.00	
3	Kosten vallende op de jaarlijksche exercitien der mineurs	1 000.00		1 000.00	
	Tranporteeren	*f* 408 954.66	*f* 8 938 645.00	*f* 408 954.66	*f* 8 938 645.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Transport	*f* 408 954.66	*f* 8 938 645.00	*f* 408 954.66	*f* 8 938 645.00
4	Zee-, rivier-, stormschaden en andere herstellingen, tegemoetkoming aan aannemers voor geleden verliezen, hetzij bij wijze van gratificatie of anderzins, proceskosten en onvoorziene zaken	50 000.00		50 000.00	
			458 954.66		458 954.66
	XIIde Afdeeling. *Verschillende uitgaven.*				
1	Defroiement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas, voor de officieren van de landmagt	*f* 1 200.00		*f* 1 200.00	
2	Kosten tot verzekering en uitoefening van de Eeredienst bij de militairen	5 000.00		5 000.00	
3	Voor het onderhoud, de vernieuwing en completeering van kampementseffecten, mitgaders kosten, vallende op het kampeeren van troepen	*Memorie.*		*Memorie.*	
4	Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen . . .	2 000.00		2 000.00	
5	Jaarlijksch fonds, toegestaan tot het betalen van gratificatien, reisgelden, enz., aan gewezen militairen en militaire weduwen	900.00		900.00	
6	Het drukken en aanschaffen van militaire reglementen en boekwerken	1 000.00		1 000.00	
7	Subsidie aan de weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt	12 000.00		12 000.00	
8	Schutterlijke diensten bij gemis van garnizoen	500.00		500.00	
9	Huisvesting en voeding van lotelingen der nationale militie, mitsgaders reisgelden van opgeroepen wordende verlofgangers	7 000.00		7 000.00	
10	Kosten voor het magazijn van kleeding, uitrusting, hospitaal-fournituren en kampements-effecten, tractementen, toelagen, bureaukosten, arbeidsloon, aankoop van goederen, en algemeene kosten	20 000.00		20 000.00	
11	Kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid	38 016.20		38 016.20	
12	Bijdragen als aandeel in het dotatiefonds van het Hertogdom Limburg voor de Bondsvestingen	600.00		600.00	
13	Gratificatien	18 000.00		18 000.00	
	XIIIde Afdeeling. *Tractementen, soldijen en verdere kosten van het corps maréchaussée.*		106 216.20		106 216.20
	Eenig artikel	. . . . . .	182 000.00	. . . . . .	182 000.00
	XIVde Afdeeling. *Overcompleete officieren; pensioenen en gagementen.*				
1	Overcompleete officieren, mitsgaders surplus-, ⅔ en non-activiteits-tractementen	*f* 90 000.00		*f* 80 000.00	
2	Pensioenen en gagementen	1 544 184.14		1 504 184.14	
			1 634 184.14		1 584 184.14
	Transporteeren	. . . . . .	*f* 11 320 000.00	. . . . . .	*f* 11 270 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Transport	. . . . . .	f 11 320 000.00	. . . . . .	f 11 270 000.00
	BUITENGEWOON.				
	XVde Afdeeling. *Buitengewone uitgaven.*				
1	Materieel der artillerie, aankoop van constructiehout, ijzer, staal, metalen en diverse behoeften, buskruid en bestanddeelen, het vervaardigen en het vernieuwen van draagbare wapenen	f 180 000.00		f 180 000.00	
2	Materieel der genie, werken alsnog noodzakelijk in de drie fortificatie-directien ter verbetering en voltooiing van 's Rijks verdedigingstelsel	500 000.00		550 000.00	
			680 000.00		730 000.00
	Nota. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan eene dienstjaarlijksche Begrooting verbonden, geschiedt van 1 Juli tot 30 Juni, en mitsdien van 1 Juli 1845 tot 30 Juni 1847 uit deze Tweejarige Begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het Xde Hoofdstuk	*over* 1846	f 12 000 000.00	*over* 1847	f 12 000 000.00

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Hoewel bij het opmaken van de begrootingen van het Departement van Oorlog voor de diensten van 1844 en 1845, is te kennen gegeven, dat ten aanzien van het verminderen dier kosten de uiterste grens was bereikt, en er dus in het vervolg op geene vermindering van het eindcijfer van de begrootingen voor dat Departement vooruitzigt bestond, is men er evenwel nog in geslaagd, deze berekeningen tot een veel minder bedrag op te maken en wel ieder tot de aanzienlijke som van. . . . . f 313 000,
als zijnde bij de begrooting van 1845 toegestaan
een bedrag van . . . . - 12 313 000,
terwijl alsnu voor benoodigd over 1846 en 1847 is
uitgetrokken. . . . . - 12 000 000,
hetgeen, zooals even is vermeld, een verschil in
minder oplevert van . . . . - 313 000.

De hierbij gevoegde staat van vergelijking wijst het verschil, op ieder artikel van den opgemaakten staat van berekening aan, wordende het niet ondienstig geacht, in navolging van hetgeen reeds vroeger en ook laatst bij de Begrootingen voor 1844 en 1845 heeft plaats gevonden, de zich voordoende verschillen eenigzins nader toe te lichten.

In de eerste plaats komt op het 2de artikel der 1ste afdeeling (*tractementen* enz.) eene vermeerdering van f 830 voor. Deze vloeit voort uit de noodzakelijkheid welke bestaat, om aan twee graveurs-leerlingen bij het Topographische bureau, die daarbij nu bereids eenige jaren zonder salaris werkzaam zijn geweest en bijzonder goede diensten presteeren, eindelijk een klein daggeld toe te leggen, ten einde die werklieden voor het etablissement te behouden, vermits het voor de goede uitvoering van het werk van zeer veel belang is, dat zij die daarvoor zijn opgeleid, aan hetzelve verbonden blijven en niet door alle gemis van belooning ontmoedigd worden. Tegen deze vermeerdering van uitgaaf staat evenwel, op het 3de artikel van de aangewezen 1ste afdeeling (*bureau- en lokaalbehoeften*), eene vermindering over van f 1969, waardoor die meerdere uitgaaf ruim wordt gecompenseerd, zoodat in het geheel op meergemelde afdeeling eene som van f 1139 minder wordt gebragt.

Zoo levert ook het 1ste artikel der 2de afdeeling (*tractementen enz. van den grooten staf*) eene vermindering op van f 4438. Dit wordt verkregen door het minder berekenen van een luitenant-kolonel, adjudant van Zijne Majesteit, welke betrekking voor alsnog onvervuld wordt gelaten.

De vermindering op het 4de artikel van gemelde afdeeling (*provinciale en plaatselijke staf*) vindt hare oorzaak voornamelijk in de omstandigheid, dat de tractementen der adjudanten in de provinciale kommandementen, op de Begrooting van 1844 en 1845 nog ad f 2400 berekend, bij het daarna vaststellen der organisatie, slechts op f 22000 zijn gesteld, zijnde het vroeger majoors-tractement der infanterie, hetwelk vooral voor eene sedentaire betrekking, waarbij geene noodzakelijkheid bestaat om gemonteerd te wezen, als voldoende werd geacht.

In het algemeen moeten vele verschillen, welke zich op de Begrooting, vooral wat de organisatie van het leger betreft, voordoen, daaraan worden toegeschreven, dat, toen de nadere zoo zeer verminderde raming over 1844 en 1845 werd ingeleverd, die organisatie nog slechts in ruwe trekken ontworpen was. Eerst daarna, toen de Begrooting was aangenomen en vastgesteld, en er dus een grondslag bestond waarop men kon voortgaan, zijn al de berekeningen meer *en détail* nagegaan en heeft men gezien, dat

men hier te veel, doch daar te weinig had gebragt, en alles niet zóó kon blijven, als men eenigzins met overhaasting, in het belang der groote finantieele maatregelen, had geprojecteerd.

Deze beschouwingen zijn geheel en al toepasselijk op de 3de afdeeling (*tractementen, soldijen enz. der verschillende wapencorpsen*), welke, bij vergelijking harer verschillende artikelen met die van 1845, aan den eenen kant *f* 56 968 *meer*, aan den anderen kant *f* 19 757 *minder* bedragen, doch te zamen *f* 39 941 meer.

Dit is echter onvermijdelijk geweest, ten einde de verschillende deelen van den dienst goed met elkander in overeenstemming te brengen; doch het zal tevens blijken, dat hieruit, in het algemeen, geen geldelijk bezwaar resulteert, omdat het meerdere op deze afdeeling door besparingen op andere is gedekt.

De vermindering ad *f* 200 op de *remonte*, voorkomende onder de 4de afdeeling, rust op de berekening, dat de uitgetrokken som tot het bestrijden van de uitgaven voldoende wordt geacht.

Die van *f* 1180 bij de 5de afdeeling (*militaire academie*) is het gevolg eener wijziging in de tractementen van het personeel der beambten.

Het minder geraamde bij de drie eerste artikelen der 7de afdeeling (*geneeskundige dienst*) als:

bij het 1ste artikel (*tractementen, officieren van gezondheid enz.*)	*f* 8 478.50
bij het 2de artikel (*kosten vallende op het verplegen van zieken*)	323.56
bij het 3de artikel (*onderhoud enz. van voorwerpen tot ligging*)	25.00
te zamen	*f* 8 827.06

wordt grootendeels te weeg gebragt door eene vermindering in het personeel van den geneeskundigen dienst, terwijl het overige uit kleine besparingen voortspruit, welke, hoezeer gering, zoo men vertrouwt, aanduiden, dat men om de uitgaven te kunnen verminderen, of andere welke noodzakelijk zijn, zonder bezwaar van het eindcijfer, te kunnen bestrijden, zooveel mogelijk tot in bijzonderheden afdaalt, en die geenszins veronachtzaamt.

De uitgetrokken sommen bij de 8ste (*vuur en licht in de wachten*) en 9de afdeeling (*scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden*) hebben, in den zelfden geest van hetgeen zoo even gezegd is, eene vermindering van *f* 9000 kunnen ondergaan. Zoo heeft men het licht in de wachten nog in het voordeel des Rijks kunnen wijzigen, terwijl de veer- en overvaartgelden onder anderen minder zijn, omdat de lotelingen der militie van het laatste jaar, voornamelijk in hun bijzonder belang, worden verschoond van het opkomen bij hunne respectieve corpsen, om daar hunne afrekening te ontvangen, waartoe zij anders werden opgeroepen.

Men heeft ook geene zwarigheid gevonden om het 1ste artikel (*tractementen enz. bij de stapel- en constructiemagazijnen*) der 10de afdeeling, met een bedrag van *f* 12 000 *minder* uit te trekken, dan zulks bij de Begrooting van 1845 had plaats gehad. De ondervinding heeft geleerd, dat de nu gebragte som voor 1846 en 1847 tot bestrijding van die uitgaven genoegzaam zijn zal.

Het 2de artikel (*aankoop van materialen enz.*) van gemelde afdeeling, is met *f* 4 800 verminderd geworden. Dit is een gevolg der voordeelen, verbonden aan de verbetering en uitbreiding van de machinale bewerking bij de constructie-winkels gegeven.

Het 1ste artikel (*gewoon jaarlijksch onderhoud der fortificatien enz.*) van de 11de afdeeling, komt bij dezen staat van berekening met *f* 16 154.66 *meer* voor, dan die bij de Begrooting van 1845 is uitgetrokken.

Deze vermeerdering spruit voort uit het onderhoud van werken, welke successievelijk worden geconfectioneerd, en die, wanneer daaraan niet behoorlijk de hand wierd gehouden, zeer spoedig in een staat van verval zouden geraken, waardoor de kosten daaraan besteed, grootendeels verloren zouden gaan of in waarde verminderen.

De kosten voor de jaarlijksche exercitien der mineurs, bij het 3de artikel der zoo even gemelde afdeeling 11 gebragt, zijn met eene som van *f* 200 verhoogd moeten worden. De tot hiertoe uitgetrokken som voor dat onderwerp is steeds onvoldoende bevonden.

Door het verminderen der garnizoenen is men in de gelegenheid geweest, de kosten wegens de eeredienst bij de militairen, het 2de artikel der 12de afdeeling, met een bedrag van *f* 1900 te verminderen. In de plaatsen alwaar zich geen garnizoen bevindt, wordt de schadeloosstelling aan de geestelijken toegekend, ingetrokken.

Zoo ook is de som voor schutterlijke diensten, bij het 8ste artikel van die afdeeling gesteld, met de helft, en die voor huisvesting en voeding van lotelingen enz., bij het 9de artikel voorkomende, met *f* 1 000 verminderd. Dit laatste staat in verband met den maatregel straks vermeld, om de lotelingen der militie van de opkomst bij hunne korpsen tot de afrekening vrij te stellen, waardoor zij in hunne haardsteden verblijven en hun bedrijf ongehinderd en onafgebroken kunnen voortzetten.

Op de kosten voor het magazijn van kleeding en uitrusting, is eene mindere som van *f* 1 983.60 gebragt (artikel 10 der 12de afdeeling). Door nog bezuinigingen ten aanzien van dat etablissement in te voeren, zal men trachten, met de nu uitgetrokken som al de kosten te bestrijden.

Het daarstellen van eene nieuwe organisatie van het corps maréchaussée heeft het mogelijk gemaakt, om de kosten wegens dat corps, voorkomende onder de 13de afdeeling, met het aanzienlijk bedrag van *f* 49 000 te *verminderen*. De vermindering is mede als belangrijk aan te merken, omdat de werkkring van het corps eer nog uitgebreid dan beperkt is, en de inrigting daarvan geheel en al met overleg van de daarbij betrokken provinciale en justitieele autoriteiten geregeld is.

De post voor overcompleete officieren bij het 1ste artikel der 14de afdeeling vermeld, heeft, wat de beide diensten betreft, eene aanzienlijke vermindering ondergaan, als voor 1846 van *f* 53 684.14 en voor 1847 van *f* 63 684.14. Men vleit zich met de nu gebragte sommen te zullen kunnen rondkomen, in de hoop dat overcompleete officieren successievelijk zullen kunnen invallen.

Eene even aanzienlijke vermindering heeft men vermeend op den post voor pensioenen, voorkomende onder het 2de artikel van gemelde 14de afdeeling, te kunnen opgeven, als over 1846 ruim *f* 270 000 en over 1847 meer dan *f* 311 000.

Tot maatstaf hiervan heeft men aangenomen hetgeen de ondervinding van vorige jaren heeft opgeleverd en daarbij berekend, dat er, wat 1846 betreft, nog een tijdsverloop van 18 maanden en voor 1847 van 30 maanden moet voorbijgaan, welk tijdsverloop van veel invloed op het versterf, vooral van hoog bejaarde titularissen, kan wezen, terwijl verder de te verleenen pensioenen nu ook in een tegenovergestelden zin veel minder zullen wezen, vermits, ten gevolge van de laatst tot stand gebragte organisatien, de in activiteit zijnde officieren en manschappen (bij de corpsen althans waarbij geene overcompleete officieren meer aanwezig zijn) gerekend kunnen worden tot de zoodanige te behooren, welke zonder bijzondere omstandigheden nog verscheiden jaren hun dienst zullen kunnen uitoefenen.

Wat nu betreft het minder gebragte bij het 1ste artikel der 15de afdeeling (*materieel der artillerie*), die vermindering is berekend op den aankoop van constructie-hout, waarvan de prijzen bij het publiek aanbesteden in de laatste jaren steeds onder de raming zijn gebleven. Voorts door het niets brengen voor aankoop van beddinghout, als wordende het uitgetrokkene bij het 3de artikel der 10de afdeeling daarvoor voldoende geacht.

2de Artikel der 15de afdeeling (*materieel der genie.*) De noodzakelijkheid om 's Rijks verdedigings-stelsel gradueel te verbeteren, is bij de behandeling der vorige Begrootingen reeds genoegzaam uiteengezet en betoogd, om te vertrouwen dat de verhoogingen, welke hierbij worden aangevraagd, als over 1846 *f* 68 800 en over 1847 *f* 118 800, niet nader zullen behoeven te worden toegelicht. Met 1830 is de staat van zaken, welke daaromtrent vóór dien tijd bestond, geheel veranderd. Het verband en evenwigt van een vroeger stelsel was geheel verbroken en men kon in de moeijelijke omstandigheden waarin men verkeerde, niet wat duurzaam was of tijd vorderde beginnen, zonder te vreezen, het bestaande, hoe gebrekkig ook, in de waagschaal te stellen of te verzwakken. Sedert dit bezwaar is uit den weg geruimd, zijn er andere, en wel van finantieelen aard geboren, waardoor aan het tot stand brengen van datgene hetwelk behoefte is, niet al die kracht kon worden gewijd, welke wenschelijk is; doch zich hierin schikkende, tracht men alles geleidelijk te verbeteren, met inachtneming van spaarzaamheid, in het vertrouwen daartoe in staat te zullen worden gesteld, vermits alle vertraging, zoo nadeelig, niet alleen hetgeen begonnen, of in verband met hetgeen bestaat tot verbetering geprojecteerd is, terugzet, maar ook *datgene* hetwelk zich daaraan in de orde van zaken aansluit: waardoor dus de voltooijing van het geheel te langer aanhoudt, hetgeen voor de zekerheid des lands altijd bedenkelijk is.

Verdere algemeene aanmerkingen zijn er ten opzigte van de nu opgemaakte berekeningen over 1846 en 1847 niet in het midden te brengen; door het opgeven van de vorenstaande ophelderingen vertrouwt men genoegzaam te hebben aangetoond, dat bij het Departement van Oorlog de strekking bestaat, om de voor hetzelve jaarlijks benoodigde sommen, overal waar het slechts eenigszins kan, te verminderen en de resultaten der ingevoerde bezuinigingen overal, zooveel mogelijk, ten voordeele der schatkist te brengen, in welken geest men steeds zal trachten werkzaam te blijven.

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

D. STAAT VAN VERGELIJKING tusschen het toegestane beloop bij de Begrooting over den jare 1845, met het

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
I.			I.		*Kosten van het Departement.*
"	2	f 153 087.15	"	2	Tractementen van den secretaris-generaal, van de chefs der afdeelingen, officieren, ambtenaren en afloopende tractementen enz. . . . .
"	3	14 951.00	"	3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk . . . .
II.			II.		*De groote en generale staf, de administratie der armée en de provinciale en plaatselijke staf.*
"	1	34 742.00	"	1	Groote staf . . . .
"	4	82 070.00	"	4	Provinciale en plaatselijke staf . . . .
III.			III.		*Tractementen, soldijen, toelaag en fourragie-gelden, en verdere kosten van de verschillende wapenkorpsen.*
"	1	3 954 337.00	"	1	Wapen der infanterie. . . . .
"	2	1 607 883.00	"	2	Wapen der cavalerie . . . .
"	3	1 429 347.00	"	3	Wapen der artillerie . . . .
"	4	299 435.00	"	4	Wapen der genie . . . .
IV.		93 080.30	IV.		*Remonte* . . . .
V.		71 100.00	V.		*Militaire academie* . . . .
VII.			VII.		*Geneeskundige dienst.*
"	1	261 578.50	"	1	Tractamenten, toelagen en daggelden der officieren van gezondheid, administrateurs en verdere geëmploijeerden bij het magazijn van geneesmiddelen en bij de hospitalen.
"	2 en 4	194 448.56 50 000.00	"	2	Kosten vallende op het verplegen van zieken in het algemeen, daaronder begrepen zoodanige personen, als op autorisatie van het Departement van Oorlog, in de ziekeninrichtingen zullen worden opgenomen; geneesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en verdere behoeften enz. . . . .
"	3	22 800.00	"	3	Onderhoud en vernieuwing van voorwerpen tot ligging, kleeding, meubelen, enz., mitsgaders toelage voor het onderhoud en de vernieuwing van slaap-fournituren in de garnizoens-infirmeriën. . . . .
VIII.		32 000.00	VIII.		*Vuur en licht in de wachten* . . . .
IX.		55 000.00	IX.		*Scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden, vergoeding voor geleden schade, uit het contract wegens de transporten te water voortvloeijende* . . . .
X.			X.		*Materieel der artillerie.*
"	1	212 000.00	"	1	Tractementen, daggelden enz., bij de stapel- en constructie-magazijnen . . . . .
"	2	139 800.00	"	2	Aankoop van materialen, gereedschappen en verdere benoodigdheden, enz. . . . .
					Transporteeren . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

geraamde over de jaren 1846 en 1847, van de onderwerpen van uitgaven, welke *vermeerdering* of *vermindering* opleveren.

OVER 1846.			OVER 1847.		
GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.
f 153 917.15	f 830.00	"	f 153 617.15	f 830.00	"
12 982.85	"	f 1 969 00	12 982.85	"	f 1 969.00
30 304.00	"	4 438.00	30 304.00	"	4 438.00
80 018.00	"	2 052.00	80 018.00	"	2 052.00
3 933 961.00	"	20 376.00	3 933 961.00	"	20 376.00
1 607 164.00	"	719.00	1 607 164.00	"	719.00
1 484 645.00	55 298.00	"	1 484 645.00	55 298.00	"
297 897.00	"	1 538.00	297 897.00	"	1 538.00
92 880.00	"	200.00	92 880.00	"	200.00
69 920.00	"	1 180.00	69 920.00	"	1 180.00
253 100.00	"	8 478.50	253 100.00	"	8 487.50
244 125.00	"	323.56	244 125.00	"	323.56
22 775.00	"	25.00	22 775.00	"	25.00
30.000.00	"	2000.00	30 000.00	"	2 000.00
48 000.00	"	7000.00	48 000.00	"	7 000.00
200 000.00	"	12 000.00	200 000.00	"	12 000.00
135 000.00	"	4 800.00	135 000.00	"	4 800.00
f	f	f	f	f	f

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERP VAN UITGAAF.
XI.			XI.		*Materieel der genie.*
〃	1	*f* 388 800.00	〃	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud en noodzakelijke herstellingen der fortificatie-metsel-, timmer- en aardewerken, gebouwen, enz . . . .
〃	3	800.00	〃	3	Kosten vallende op de jaarlijksche exertitiën der mineurs . . . .
XII.			XII.		*Verschillende uitgaven.*
〃	2	6 900.00	〃	2	Kosten tot verzekering en uitoefening van de eeredienst bij de militairen . . . .
〃	8	1 000.00	〃	8	Schutterlijke diensten, bij gemis van garnizoen. . . . .
〃	9	8 000.00	〃	9	Huisvesting en voeding van lotelingen der nationale militie, mitsgaders reisgelden van opgeroepen wordende verlofgangers . . . .
XII.	10	21 983.60	XII.	10	Kosten voor het magazijn van kleeding, uitrusting, hospitaal-fournituren en kampements-effecten, tractementen, toelagen, bureau-kosten, arbeidsloonen, aankoop van goederen en algemeene kosten . . . .
XIII.		231 000.00	XIII.		*Tractementen, soldijen en verdere kosten van het corps maréchaussée* . . . . . .
XIV.			XIV.		*Overcompleete officieren, pensioenen en gagementen.*
〃	3	143 684.14	〃	1	Overcompleete officieren, mitsgaders surplus-, $\frac{2}{3}$ en non-activiteits-tractementen . . .
		1 815 800.00	〃	2	Pensioenen en gagementen . . . .
XV.			XV.		*Buitengewone uitgaven.*
〃	1	187 500.00	〃	1	Materieel der artillerie, aankoop van constructiehout, ijzer, staal, metalen en diverse behoeften, buskruid en bestanddeelen, het vervaardigen en veranderen van draagbare wapenen . . . .
〃	2	431 200.00	〃	2	Materieel der genie, werken alsnog noodzakelijk in de drie fortificatie-directiën, ter verbetering en voltooijing van 's Rijks verdedigings-stelsel . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk X. Oorlog.*)

OVER 1846.			OVER 1847.		
GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.	GERAAMD BELOOP	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.
f 404 954.66	f 16 154.66	"	f 404 954.66	f 16 154 66	"
1 000.00	200.00	"	1 000.00	200 00	"
5 000.00	"	1 900.00	5 000.00	"	1 900.00
500.00	"	500.00	500.00	"	500.00
7 000.00	"	1 000.00	7 000.00	"	1 000.00
20 000.00	"	1 983.60	20 000.00	"	1 983.60
182 000.00	"	49 000.00	182 000.00	"	49 000.00
90 000 00	"	53 684.14	80 000.00	"	63 684.14
1 544 184.14	"	271 615.86	1 504 184.14	"	311 615.86
180 000.00	"	7 500.00	180 000.00	"	7 500.00
500 000.00	68 800.00	"	550 000.00	118 800.00	"
f 11 631 327.80	f 141 282.66	f 454 282.66	f 11 631 327.80	f 191 282.66	f 504 282.66
Af: het meerder	. . . .	141 282.66		Af: het meerder	191 282.66
Blijft: minder	. . . .	f 313 000.00		Blijft: minder	f 313 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XI. Koloniën.*)

14. ELFDE HOOFDSTUK. (DEPARTEMENT VAN KOLONIEN).

A. Ontwerp van Wet.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staats-uitgaven wordt voor het Departement van Koloniën vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *drie en negentig duizend acht honderd vijf en twintig gulden* (*f* 93 825.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *drie en negentig duizend gulden* (*f* 93 000.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

B. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN KOLONIEN.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1846.		GERAAMD BELOOP *over* 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	XIde HOOFDSTUK.				
	Departement van Koloniën.				
	Iste afdeeling. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	*f* 12 000.00		*f* 12 000.00	
2	Bezoldigingen enz. van den waarnemenden secretaris-generaal en van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, en daggelden der adsistent-bedienden	46 438.00		46 438.00	
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk	9 062.00		9 062.00	
4	Reis- en verblijfkosten.	*Memorie.*		*Memorie.*	
			f 67 500.00		*f* 67 500.00
	IIde afdeeling. *Pensioenen.*				
	Eenig artikel	. . . . .	26 325.00	. . . . .	25 500.00
	Nota. Wordt opgemerkt, dat, voor zooveel betreft de pensioenen, ingeschreven in het *gewoon* en *buitengewoon* grootboek, de betaling, aan de dienstjaarlijksche begrooting verbonden, geschiedt van 1 Julij tot 30 Junij, en mitsdien van 1 Julij 1845 tot 30 Junij 1847 uit deze tweejarige begrooting moet worden bestreden.				
	Totaal van het XIde Hoofdstuk	*over* 1846	*f* 93 825.00	*over* 1847	*f* 93 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XI. Koloniën.*)

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

I. Het bedrag der bezoldigingen en daggelden, begrepen in de 1ste afdeeling, is voor de jaren 1846 en 1847 vermeerderd geworden met eene som van *f* 2200, als zijnde, in stede van *f* 2000 voor den fungeerenden secretaris-generaal, thans uitgetrokken het voor dien post, bij Koninklijk besluit van den 19den Junij 1836 n°. 15, organiek bepaald tractement van *f* 4000, hetgeen regelmatigheidshalve reeds bij de Begrooting van 1844 en 1845 had behooren te geschieden; terwijl de overige vermeerdering is ontstaan doordien, ten gevolge van het door overlijden vacant worden van eene commies-plaats ad *f* 2000 en het niet vervullen van eenen post van adjunct-commies ad *f* 700, krachtens Koninklijk besluit van den 4den Augustus 1844, n°. 72, eene benoeming en bevorderingen in tractement bij het Departement plaats hebben gehad; alsmede door eene te verleenen verhooging van het tractement van den kamerbewaarder.

2. Voor de *pensioenen*, behoorende tot het Departement van Kolonien, begrepen in de 2de afdeeling, is voor 1845 toegestaan de som van . . . . *f* 32 474.00

dezelven hebben sedert door versterf enz. eene vermindering ondergaan van. 6 149.00

zoodat voor 1846 daarvoor is gebragt. . . . *f* 26 325.00

Transporteeren *f* 26 325.00

Transport *f* 26 325.00

zijnde wijders voor 1847 dit bedrag slechts berekend op 25 500.00

en dus minder. . . . . *f* 825.00

op grond dat welligt gedurende dit tijdvak weder eenige pensioenen zullen vrijvallen.

De begrooting bedraagt alzoo voor de jaren 1846 en 1847 de volgende sommen, te weten:

	over 1846	*over* 1847
Kosten van het Departement	*f* 67 500.00	*f* 67 500.00
Pensioenen.	26 325.00	25 500.00
Totaal	*f* 93 825.00	*f* 93 000.00

Zijnde alzoo voor 1846 minder dan voor 1845 is toegestaan *f* 3949.40 en voor 1847 minder *f* 4774.40.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XI. Koloniën.*)

D. VERGELIJKENDE STAAT van de raming van kosten over de jaren 1846 en 1847, met het toegestane beloop

AFDEELING.	ARTIKEL.	TOEGESTAAN OVER 1845.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
1			*Kosten van het Departement.*
"	2	*f* 44 238.00	Bezoldigingen van den secretaris-generaal en van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, en daggelden der adsistent-bedienden . . . .
	3	9 062.40	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk . . . .
2	Eenig.	32 474.00	*Pensioenen ten laste van het Departement* . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XI. Koloniën.*)

p de Begrooting over 1845, van zoodanige onderwerpen, voor welke *meer* of *minder* is berekend.

Over den jare 1846.			Over den jare 1847.		
Geraamd beloop.	*Meer.*	*Minder.*	Geraamd beloop.	*Meer.*	*Minder.*
f 46 438.00	f 2 200.00	"	f 46 438.00	f 2 200.00	"
9 062.00	"	f 0.40	9 062.00	"	f 0.40
26 325.00	"	6 149.00	25 500.00	"	6 974.00
	f 2 200.00	f 6 149.40		f 2 200.00	f 6 974.40
	Af: vermeerdering.	2 200.00		Af: vermeerdering.	2 200.00
	Blijft: vermindering.	f 3 949.40		Blijft: vermindering.	f 4 774.40

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XI. Recapitulatie-staat.*)

15. RECAPITULATIE VAN DE BEREKENINGEN, STREKKENDE TOT GRONDSLAG VAN DE BEGROOTING VAN STAATS-UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.

HOOFDSTUKKEN.	BENAMING DER HOOFDSTUKKEN.	GERAAMD voor 1846.	GERAAMD voor 1847.
I.	Huis des Konings	*f* 1 250 000.00	*f* 1 250 000.00
II.	De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings	662 110.00	660 310.00
III.	Departement van Buitenlandsche Zaken	537 972.00.	537 972.00
IV.	〃 〃 Justitie	2 487 372.00	2 513 242.00
V.	〃 〃 Binnenlandsche Zaken	4 041.770.00	3 995 770.00
VI.	〃 voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.	1 649 896.52½	1 649 896.52½
VII.	〃 〃 〃 〃 van de Roomsch-Katholieke Eeredienst	563 382.85	563 382.85
VIII.	〃 van Marine	5.296 732.75	5 296 732.75
IX.	〃 〃 Finantien { A. Nationale Schuld	32 720 221.33	32 701 721.33
	〃 〃 Finantien { B. Departement en administratien	6 041 824.55	6 029 529.55
X,	〃 〃 Oorlog	12 000 000.00	12 000 000.00
XI.	〃 〃 Kolonien	93 825.00	93 000.00
	TOTAAL	*f* 67 345 107.00½	*f* 67 291 557.00½

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Recapitulatie-staat.*)

15*bis*. ALGEMEENE STAAT van het verschil in meer of minder, tusschen het voor ieder Hoofdstuk der Staats-

HOOFDSTUKKEN.	BENAMING DER HOOFDSTUKKEN.	TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845.	GERAAMD BELOOP OVER 1846.	GERAAMD BELOOP OVER 1847.
I.	Huis des Konings	f 1 250 000.00	f 1 250 000.00	f 1 250 000.00
II.	Hooge Collegiën van Staat en het Kabinet des Konings	661 685.00	662 110.00	660 310.00
III.	Buitenlandsche Zaken	543 960.00	537 972.00	537 272.00
IV.	Justitie	2 458 224.00	2 487 372.00	2 513 242.00
V.	Binnenlandsche Zaken	4 138 506.00	4 041 770.00	3 995 770.00
VI.	Hervormde Eeredienst enz.	1 651 588.52$\frac{1}{2}$	1 649 896.52$\frac{1}{2}$	1 649 896.52$\frac{1}{2}$
VII.	Roomsch Katholieke Eeredienst	563 415.00	563 382.85	563 382.85
VIII.	Marine	5 436 732.75	5 296 732.75	5 296 732.75
IXA.	Financiën (Nationale Schuld)	35 064 853.00	32 720 221.33	32 701 721.33
IXB.	Financiën (Administratiën)	5 742 905.19$\frac{1}{2}$	6 041 824.55	6 029 529.55
X.	Oorlog	12 313 000.00	12 000 000.00	12 000 000.00
XI.	Koloniën	97 774.40	93 825.00	93 000.00
	TOTAAL	f 69 922 643.87	f 67 345 107.00$\frac{1}{2}$	f 67 291 557.00$\frac{1}{2}$

Af: meer

Blijft: minder

¹) Deze staat werd oorspronkelijk niet gedrukt.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Recapitulatie-staat.*)

grooting over 1846 en 1847 geraamde cijfer, vergeleken met hetgeen over 1845 bij de Wet is toegestaan[1]).

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1845, MET HET GERAAMD BELOOP OVER				DAGTEEKENING DER WETTEN, WAARBIJ DE VERSCHILLENDE HOOFDSTUKKEN OVER 1845 ZIJN GEARRESTEERD.
1846.		1847.		
MEER.	MINDER.	MEER.	MINDER.	
"	"	"	"	9 October 1843 (Staatsblad n°. 48).
f 425.00	"	"	f 1 375 00	29 December 1843 (Staatsblad n°. 64).
"	f 5 988.00	"	5 988.00	9 October 1843 (Staatsblad n°. 49).
29 148.00	"	f 55 018.00	"	9 October 1843 (Staatsblad n°. 50).
"	96 736.00	"	142 736.00	9 October 1843 (Staatsblad n°. 51) en 10 Februarij 1844 (Staatsblad n°. 8).
"	1 692.00	"	1 692.00	9 October 1843 (Staatsblad n°. 52).
"	32.15	"	32.15	9 October 1843 (Staatsblad n°. 53).
"	140 000.00	"	140 000 00	30 December 1843 (Staatsblad n°. 69).
"	2 344 631.67	"	2 363 131.67	9 October 1843 (Staatsblad n°. 54).
298 919.35½	"	286 624.35½	"	29 December 1843 (Staatsblad n°. 65).
"	313 000.00	"	313 000.00	9 October 1843 (Staatsblad n°. 55).
"	3 949.40	"	4 774.40	9 October 1843 (Staatsblad n°. 56).
f 328 492.35½	f 2 906 029.22	f 341 642.35½	f 2 972 729.22	
. . . .	328 492.35½	. . . .	341 642.35½	
. . . .	f 2 577 536.86½	. . . .	f 2 631 086.86½	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Onvoorziene Uitgaven. — Voorloopig Verslag.*)

16. ONVOORZIENE UITGAVEN.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz, enz, enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid, om, behalve de vaststelling der Begrooting van Staats-uitgaven voor de jaren 1846 en 1847, op het voorbeeld van vorige jaren, eene som voor Onvoorziene Uitgaven aan te wijzen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Ter bestrijding der Onvoorziene Behoeften, welke gedurende den loop van de jaren 1846 en 1847 mogten opkomen, wordt ter beschikking van den Koning gesteld eene som van *vier honderd duizend gulden* (ƒ 400 000), voor elk van die jaren, te vinden, in de eerste plaats, uit hetgeen de uitgaven, vermeld in de Begrooting van de onderscheidene hoofdstukken der Staats-uitgaven van ieder dier jaren, beneden de sommen daarvoor toegestaan mogten komen te blijven; zullende het niet aldus gevondene worden gerangschikt onder de uitgaven van een volgend jaar.

Lasten en bevelen, enz.

17. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het voorloopig onderzoek van de Begrootings-wetten voor 1846 en 1847 hebben zeven en veertig leden der Kamer deelgenomen.

Men heeft daarbij aan de behandeling van de hoofdstukken zelven der Begrooting vooraf laten gaan de volgende

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Vooreerst heeft men opgemerkt, dat de Staten-Generaal behoorden te worden in staat gesteld, om de noodzakelijkheid der voorgedragen uitgaven te kunnen toetsen aan de werkelijke behoeften van vroegere diensten.

Daartoe nu zou men wenschen te bekomen:

a. De algemeene Rekening van de ontvangsten en uitgaven gedurende den dienst van 1842, bedoeld bij art. 126, 1ste lid der Grondwet, en die opgemaakt moet worden uit de, ingevolge art. 200 der Grondwet, door de Algemeene Rekenkamer op te nemen en af te sluiten rekeningen van de ontvangsten en uitgaven der verschillende Departementen van algemeen bestuur. Vermits die algemeene Rekening, volgens art. 38 van de instructie voor de Rekenkamer, binnen zes maanden na het afgeloopen dienstjaar bij dat collegie behoorde te zijn overgebragt, en de mededeeling daarvan aan de Staten-Generaal, volgens art. 126 der Grondwet, jaarlijks behoort te geschieden, zoo vermeent men, dat aan dit grondwettig vereischte door de Regering ten onregte nog niet is voldaan, en heeft men derhalve verlangd, dat ernstig bij haar op de naleving van dat voorschrift zou worden aangedrongen. Men vertrouwt overigens, dat de vorm van die Rekening, waarvan het model, blijkens het Verslag van de Algemeene Rekenkamer, reeds in den loop van 1842 was voorbereid, in dier voege zal zijn ingerigt, dat de onderscheidene posten dier Rekening volkomen beantwoorden aan de posten der Begrooting, ten einde op die wijze de vergelijking van de geraamde met de werkelijke uitgaven van den Staat gemakkelijk worde gemaakt.

Voorts zou men, ten vervolge op den bij evengemeld Verslag gevoegden staat, verlangen te bekomen eene opgaaf van de af- en overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting van 1842 gedurende het jaar 1843 hebben plaats gehad, zoo mede van die, welke op de Staatsbegrooting van 1843 gedurende de jaren 1843 en 1844 zijn gedaan.

b. Het uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen, bedoeld bij het 1ste lid van het 126ste artikel der Grondwet, hoedanig Verslag bij de Kamer gedurende het jaar 1844 niet is ontvangen, hetgeen sommige leden meenen, dat strijdig is met de bepaling der Grondwet, welke beveelt dat dezelve *jaarlijks* aan de Staten-Generaal zal worden gedaan. Men heeft voorts opgemerkt, dat het voorzeide Verslag van eenen geheel anderen aard behoorde te zijn, dan het zoogenaamde algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist, hetwelk tot dusverre jaarlijks aan de Vertegenwoordiging werd medegedeeld, want dat daaronder behoort te worden verstaan een beredeneerd verslag wegens het gebruik, hetwelk gedurende het laatst afgeloopen jaar van de geldmiddelen van den Staat is gemaakt.

Intusschen stelt men er prijs op, om ook het voorzeide algemeen overzigt, als zich aansluitende aan vorige opgaven en den toestand van 's Rijks schatkist op een gegeven tijdstip aanwijzende, in het vervolg te blijven ontvangen.

c. Het Verslag van het resultaat der werkzaamheden van de Algemeene Rekenkamer over 1843, waarvan men de mededeeling, die volgens art. 14 der instructie, gedurende de loopende zitting behoort te geschieden, eenigzins zou wenschen bespoedigd te zien, hetgeen te eer schijnt te kunnen plaats hebben, daar het Verslag toch reeds vóór de maand April 1844 door de Rekenkamer heeft behooren te zijn aangeboden.

d. Eene algemeene opgave van het geheele resultaat van den dienst van 1842, met inbegrip van alle Rijksfondsen en gedeponeerde kassen, en welke opgave alzoo eene volledige balans oplevert van dien geheelen dienst.

§ 2. Ten andere heeft men bedenkingen met opzigt tot den vorm der ingediende berekenings-staten in het midden gebragt.

Algemeen namelijk was men van gevoelen, dat op eene meerdere splitsing van de artikelen, en als gevolg daarvan op eene betere specificatie en omschrijving van de voorgedragen uitgaven, ernstig behoorde te worden aangedrongen. Men meende dat de thans aangeboden Begrootingswetten uit dat oogpunt weder zeer veel te wenschen overlaten. Men had toch op de berekenings-staten een aantal artikelen aangetroffen, waarin de meest vreemdsoortige uitgaven zamengevoegd zijn, of waarvan de omschrijving zoodanig algemeen en onbestemd is gesteld, dat daaruit aanleiding zou kunnen genomen worden, om de toegestane fondsen tot geheel andere einden aan te wenden, dan waartoe ze bestemd waren. Een en ander achtte men volstrekt onbestaanbaar met de vereischten eener welingerigte Begrooting, belemmerend voor de contrôle der Algemeene Rekenkamer, en te meer af te keuren, omdat van de inrigting der Begrooting, die van de Rekening, volgens art. 38 der instructie voor dat collegie, moet afhangen. Men deed opmerken, dat er te dien opzigte in de laatste jaren achteruitgang in stede van verbetering heeft plaats gehad, vermits de vroeger overgelegde berekenings-staten een veel grooter aantal onderdeelen behelsden, dan de thans ingediende staten artikelen bevatten. Men zou derhalve verlangen, dat deze staten omgewerkt wierden, en dat de specificatie in dier voege geschiedde, dat de Staten-Generaal den aard der voorgedragen uitgaven volledig konden beoordeelen, en de Rekenkamer in staat wierd gesteld om bij alle verevening van uitgaven zich te kunnen overtuigen, dat dezelve met de omschrijving van den post der Begrooting overeenstemt.

In verband met vorenstaande aanmerking, heeft men ook in het bijzonder aangedrongen op meer afscheiding der uitgaven voor *personeel* van die voor *materieel*, waarop men insgelijks oordeelde dat bij het opmaken der ingediende berekenings-staten niet genoegzaam door de Regering is gelet.

Wijders is door vele leden de wensch kenbaar gemaakt, dat aan de Begrooting een andere vorm mogt worden gegeven, overeenkomende met de wijze van inrigting van den depouillements-staat, welke door den Minister van Finantien, bij gelegenheid van de overbrenging der Begrootings-wetten, aan de Kamer is overgelegd. Men zou namelijk verlangen, dat de uitgaven van ieder hoofdstuk in categorien werden verdeeld, in dier voege dat daarbij afzonderlijk wierden aangewezen:

a. de uitgaven daargesteld bij de Grondwet;

b. de uitgaven gegrond op bijzondere wetten;

c. de uitgaven door den Koning ingevolge de Grondwet vastgesteld;

d. de uitgaven, die meer bepaaldelijk aan het onderzoek der Staten-Generaal worden onderworpen.

Eindelijk hebben vele leden verklaard te blijven volharden bij

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

hunne vroeger geuite meening, dat de wijze, waarop de renten der schuld, de lijfrenten en de pensioenen op de Begrooting zijn gebragt, niet regelmatig is en tot vermenging van diensten leiden moet. Huns inziens behoort de Begrooting te bevatten *alle* uitgaven, die in het jaar, waarover de Begrooting loopt, verschuldigd zijn, onverschillig of de betaling daarvan eerst in een volgend jaar kunne gevorderd worden.

§ 3. Wat nu het cijfer der voorgedragen uitgaven aanbelangt, zoo heeft men in het algemeen opgemerkt, dat er nog altoos vele uitgaven worden gedaan, die niet op de Begrooting voorkomen, waarbij men bepaaldelijk het oog had op de onderscheidene Rijksfondsen, tot welker opheffing nog niet is besloten. Men meende dat, zoolang door den Staat inkomsten genoten en uitgaven gedaan worden buiten de Begrooting, deze niet geacht kan worden den waren staat van 's Rijks behoeften en middelen op te leveren. Men achtte uit dien hoofde noodig, om bij deze gelegenheid op nieuw ernstig bij de Regering aan te dringen op het opheffen van alle bijzondere fondsen, welke daarvoor vatbaar zijn, terwijl men verlangt, dat van die fondsen, welker voortdurend bestaan noodig wordt geoordeeld, afzonderlijke suppletoire Begrootingen worden opgemaakt en bij de Staatsbegrooting gevoegd, met opneming van het vóór- of nadeelig saldo dier fondsen in de Begrooting van 's Rijks uitgaven of de raming van 's Rijks middelen.

Ook heeft men verlangd, dat alle gedeponeerde fondsen, zooals provinciale en andere, gesteld zullen worden onder een afzonderlijk beheer, om derzelver vermenging met Rijksgelden te voorkomen.

Men heeft voorts het gevoelen geuit, dat er niet genoeg stelselmatig is bezuinigd, ten gevolge waarvan te dien opzigte een groot onderscheid tusschen de verschillende Departementen is waargenomen. Over het algemeen oordeelde men, dat bij sommige Departementen nog wel meer bezuinigd zou kunnen worden, en dat bepaaldelijk nog wel eenige besparingen verkregen zouden kunnen worden, indien men wilde terugkomen van de overdreven zucht om alles te centraliseeren en het Algemeen Bestuur met bemoeijingen en werkzaamheden te overladen, die meer eigenaardig en met beteren uitslag aan de plaatselijke en provinciale Besturen konden worden overgelaten.

Ook meende men dat de *pensioenen* nog voor verdere vermindering vatbaar zijn, en dat men zich bij de plaats gehad hebbende herziening niet bij alle Departementen even stiptelijk aan de beginselen van het besluit van 29 Augustus 1842 heeft gehouden. Sommige leden betwijfelden ook, of wel door de Regering aan de bestaande bepalingen nopens den aftrek van pensioenen, die buiten-'s lands worden verteerd, stiptelijk de hand werd gehouden. Eindelijk hebben eenige leden het verlangen te kennen gegeven, om mededeeling te ontvangen van het rapport der Staats-commissie tot herziening der pensioenen, hetwelk tot het nemen van het besluit van 29 Augustus 1842 heeft geleid, ten einde de gronden te leeren kennen, waarvan die Commissie is uitgegaan.

§ 4. Ten slotte zij hier nog medegedeeld:

Vooreerst, dat ernstig is aangedrongen op de vervulling der gedane toezegging nopens eene volledige liquidatie met *Luxemburg*, en dat sommige leden de Regering hebben willen herinneren aan de afrekening, welke zij meenden dat alsnog behoorde plaats te hebben met opzigt tot den post *kanaal van Steenenhoek*, voorkomende onder art. 3 van afdeeling IV der baten van den achterstand van 1840 en vroeger, alwaar die post, in het vooruitzigt op eenige teruggave ten bate van het Rijk, *pro memorie* is uitgetrokken.

Ten andere, dat eenige leden in bedenking hebben gegeven, of niet behoorde te worden voorzien in de moeijelijkheden, die uit eenig ontstaan verschil van gevoelen tusschen de Regering en de Algemeene Rekenkamer, omtrent de toepassing van de bepalingen der instructie van dat collegie, zouden kunnen voortvloeijen; en

Ten laatste, dat men vrij algemeen heeft gemeend er op te moeten aandringen, dat de thans *schriftelijk* overgelegde bijlagen tot de Begrootings-wetten, welker kennis, vooral ten gevolge van de gebrekkige inrigting der berekenings-staten, zoo onmisbaar is te achten, in het vervolg gedrukt aan de Kamer mogen worden overgelegd, zooals dit vroeger hier te lande plagt te geschieden; hetgeen overigens niet behoeft te verhinderen, dat ten aanzien van zoodanige bescheiden, waarvan de geheimhouding noodig mogt worden geoordeeld, men zich tot de schriftelijke mededeeling blijve bepalen.

HOOFDSTUK II.

Hooge Collegien van Staat en Kabinet des Konings.

I. Afdeeling.

De Staten-Generaal.

Art. 4. Op de bijeenvoeging in het zelfde artikel van *bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk* is, zoo hier als op de andere hoofdstukken, door onderscheidene leden aanmerking gemaakt. Men meende dat die post in *drie* artikels gesplitst behoorde te worden; immers dat de uitgaven voor *drukwerk* van die voor *bureau- en lokaalbehoeften* behoorden te worden afgescheiden.

Het bedrag van den post voor brandstoffen ten behoeve van de Eerste Kamer, is aan sommige leden zeer hoog voorgekomen, vooral in verhouding met het bedrag van dien post bij den Raad van State en bij de Tweede Kamer.

III. Afdeeling.

De Algemeene Rekenkamer.

Art. 2. De noodzakelijkheid der aangevraagde verhooging van de uitgaven voor het personeel der ambtenaren bij de Algemeene Rekenkamer is door eenige leden in twijfel getrokken, die van gevoelen waren, dat dit collegie reeds op eenen te kostbaren voet is ingerigt, en dat er dus geene redenen zijn om daaraan nog meer uitbreiding te geven.

IV. Afdeeling.

De Kanselarij der beide Orden,

Naar het gevoelen van onderscheidene leden, behoorde de Regering meer spaarzaam te werk te gaan in het benoemen van Broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw, en die onderscheiding niet anders te verleenen dan als belooning voor *buitengewone* verdiensten. [1])

V. Afdeeling.

De Hooge Raad van Adel.

Men blijft de uitgaven voor dit Staats-collegie vatbaar beschouwen voor inkrimping, en vertrouwt dat de Regering, welke daarvan vroeger insgelijks overtuigd scheen te zijn, aan de destijds geopende uitzigten, om, bij opkomende vacatures, de tractementen te verminderen, gevolg zal geven.

Art. 3. Men oordeelt, dat de betrekking van Wapenheraut niet van dien aard is, dat daaraan eene bezoldiging van *f* 1200 a *f* 1000 ten laste van 's Rijks schatkist behoort verbonden te zijn, maar dat dezelve veeleer als honorifiek moest worden beschouwd; hetgeen sommige leden insgelijks meenden met opzigt tot de betrekkingen van voorzitter en lid van den Raad.

VII. Afdeeling.

Pensioenen.

Ten aanzien van het regt van onderscheidene gepensioneerden, ten laste van dit hoofdstuk, zijn bedenkingen in het midden gebragt. Men heeft daarom gemeend bij de Regering te moeten aandringen, dat in het vervolg geene pensioenen meer verleend mogen worden van zulk eenen buitengewonen aard, als hier voorkomen.

HOOFDSTUK III.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

De plaats gehad hebbende vereeniging van de gezantschappen in *Zweden*, *Portugal* en *Sardinie* met die van *Denemarken*, *Spanje* en *Rome*, werd door sommige leden voor bedenkelijk gehouden. Zij vreesden, dat deze maatregel, waardoor ook geene voldoende

[1]) Vergelijk de Wet van den 29sten September 1815 n°. 47.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

bezuiniging is te weeg gebragt, niet zonder invloed zoude blijven op de naauwe vriendschapsbetrekkingen, die sedert eeuwen tusschen die Staten en Nederland hebben bestaan, terwijl de afwezigheid van diplomatieke agenten in voormelde Rijken voor de belangen van handel en scheepvaart schadelijk zou kunnen zijn. Men heeft daarbij ook in het algemeen gesproken van het groote belang, hetwelk er voor de Mogendheden van den tweeden rang in gelegen is, om zich naauwer aan elkander aan te sluiten; welk beginsel men meende dat bij het nemen van den bedoelden maatregel niet genoegzaam in het oog was gehouden.

Voorts zijn eenige leden teruggekomen op de zaak, die bereids in eene openbare discussie [1]) ter sprake was gebragt, betrekkelijk de plaats gehad hebbende schennis van het regt der volkeren, in eenen bevrienden Staat ten aanzien van eenen Nederlandschen onderdaan gepleegd. Men zou verlangen deswege inlichtingen van de Regering te ontvangen, ook tot geruststelling van hen, die meenen dat, wanneer de invloed van onzen gezant bij dien Staat werkelijk is gebleken onvoldoende te zijn geweest om aan Nederlandsche onderdanen de bescherming en den bijstand te doen verleenen, waarop zij aanspraak hebben, er in dit geval voor de Vertegenwoordiging ook geen termen zouden kunnen bestaan om ter bezoldiging van zoodanigen gezant de noodige gelden aan de Regering toe te staan.

Men heeft verklaard niet te kunnen goedkeuren de handelwijze der Regering met betrekking tot de opleiding van jeugdige diplomaten. Men meende toch dat de waarborg voor de geschiktheid van hen, die eenmaal geroepen zullen worden om buiten 's lands den Nederlandschen Staat te vertegenwoordigen, niet uitsluitend behoorde gezocht te worden in eene tijdelijke plaatsing bij het Ministerie, maar meer bepaaldelijk in de verpligting, om vooraf te doen blijken van het bezit dier voorbereidende kundigheden, zonder welke geen goede diplomaten gevormd kunnen worden; waaromtrent men dus zou meenen, dat de Regering zich door het afnemen van een voorloopig examen vóór de aanstelling de noodige zekerheid behoort te verschaffen.

II. AFDEELING.

Kosten der buitenlandsche zendingen.

Art. 1. Algemeen was men van oordeel, dat de bezoldiging van den gezant te *Brussel* behoort te worden verminderd. Indien er vroeger redenen hebben bestaan, om dien gezant eenigzins ruimer te bezoldigen, thans acht men die redenen te zijn vervallen, en dus het oogenblik gekomen, om de kosten van dat gezantschap definitief te regelen en in betere verhouding te brengen met die van andere soortgelijke zendingen.

In de beschikkingen der Regering ten aanzien van de bezoldiging van sommige attachés heeft men eene veranderlijkheid van wijze van handelen opgemerkt, welke men niet kon goedkeuren.

Terwijl men toch vóór twee jaren heeft gemeend het getal der bezoldigde attachés te kunnen verminderen, wordt bij de tegenwoordige Begrooting wederom voor een attaché meer bezoldiging aangevraagd, zoodat men, hetgeen in het eene jaar ontnomen werd, in een volgend jaar schijnt te willen teruggeven.

Sommige leden hebben het verlangen te kennen gegeven, dat aan de Regering bijzonder worde aanbevolen, om toch, bij het eventueel ontstaan van vacatures, bij voorkeur de op non-activiteit gestelden weder te doen invallen.

Art. 2. Sommige leden wenschen inlichtingen met opzigt tot de mogelijkheid, om de betrekking van consul-generaal in Centraal Amerika [2]) met eene vaste betrekking hier te lande te vereenigen. Men vindt hier, onder litt. *k*, voor traetement van den consul te Tripoli gebragt *f* 2000, en onder art. 3 n°. 3 voor dien zelfden consul, een non-activiteits traetement mede ad *f* 2000. Men vraagt hoe dit met elkaar is overeen te brengen, en of er wel overwegende redenen bestaan, om eene betrekking te behouden, welke zoolang, naar het schijnt, zonder ongerief onvervuld gelaten kan worden.

III. AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Art. 3. Men zou verlangen dezen post nader te zien toegelicht en te vernemen: welke kassen en inrigtingen buiten 's lands hier bedoeld worden.

[1]) In October 1844 over het adres van antwoord. Het betrof de dochter van onzen Gezant aan het Hof van Sardinië, Heldewier.

[2]) J. Haefkens was tevens Burgemeester (aant. Luzac).

Art. 4. Eenige weinige leden [1]) hebben verklaard, niet te kunnen goedkeuren, dat door de Regering is voldaan aan den vroeger geuiten wensch der Kamer, om de omschrijving van dezen post op de thans voorgestelde wijze te zien ingerigt. Die leden meenden dat men de vroegere redactie had behooren te behouden en te lezen: *Bijdrage wegens Limburg in de Duitsche Bondskasse.*

IV. AFDEELING.

Pensioenen enz.

Het bedrag van sommige der pensioenen ten laste van dit hoofdstuk is bijzonder hoog voorgekomen en niet in billijke evenredigheid te staan met het bedrag van de traetementen; men zou daarom wenschen te vernemen, naar welke regelen in het pensioneeren van onze gezanten wordt te werk gegaan, en of men op de pensioenen van dit Departement reeds de beginselen van het besluit van 29 Augustus 1842 heeft toegepast. Voorts geldt hier in het bijzonder de aanmerking, onder de algemeene beschouwingen opgenomen, dat er aan de bepaling nopens den aftrek van pensioenen, die buiten 's lands verteerd worden, niet genoegzaam de hand wordt gehouden.

Sommige leden hebben gevraagd of er wel termen kunnen bestaan om aan weduwen van gezanten en consuls-generaal uit 's Rijks kas pensioen te verleenen.

Men heeft opgemerkt dat hier, anders dan bij andere Departementen heeft plaats gehad, voor 1847 de pensioenen tot het zelfde cijfer zijn geraamd als voor 1846. Men wenscht te vernemen, waarom hier niet op eenig versterf is gerekend.

HOOFDSTUK IV.

Departement van Justitie

Vele leden hebben verklaard van gevoelen te zijn, dat de kosten van het Justitie-wezen in Nederland bijzonder hoog zijn en niet in evenredigheid met hetgeen voor andere takken van den openbaren dienst wordt besteed. Te dezer gelegenheid is dan ook wederom de wensch te kennen gegeven, dat op de uitgaven van dit Departement verdere bezuinigingen mogten worden tot stand gebragt. Enkelen gaven daartoe in bedenking, om het Ministerie van Justitie af te schaffen, met terugbrenging van de gevangenissen onder dat van Binnenlandsche Zaken, waartoe dezelven vroeger behoorden. Volgens sommige andere leden zoude het doel van bezuiniging kunnen bereikt worden door middel van eene ineensmelting van regtbanken en Hoven. Anderen eindelijk wenschten in het algemeen, dat teruggekomen werd op de bestaande wet op de regterlijke organisatie.

Omtrent de bijzonderheden aangegeven in zeker adres betrekkelijk een in de residentie uitkomend dagblad [2]), welk stuk in der tijd aan de Regering is medegedeeld, ziet de Kamer nog steeds de gevraagde inlichtingen te gemoet. Sommige leden hebben verlangd, dat de zaak bij deze gelegenheid aan de Regering mogt herinnerd worden.

Ook hebben vele leden het verlangen te kennen gegeven, om te vernemen, hoe ver de Commissie tot herziening en verwerking van de Militaire Wetboeken met haren arbeid gevorderd is, en of er eenig vooruitzigt bestaat, dat eerlang tot de invoering der zoo lang verbeide nieuwe organisatie en strafvordering zal kunnen worden overgegaan.

Men heeft voorts gemeend de aandacht van de Regering op nieuw te moeten vestigen op de behoefte, die er bestaat aan eene algemeene politie-wet, ook in verband met de uitvoering van art. 4 der Grondwet. Reeds lang heeft zich die behoefte doen gevoelen, en men vleit zich dat hare vervulling niet onbepaald zal worden uitgesteld.

II. AFDEELING.

Kosten van de Regterlijke Magt.

Art. 1. De som van *f* 1000 voor schrijfloonen van de griffie wordt, blijkens de vroeger ontvangen inlichting, door den griffier genoten, ter vergoeding van de kosten vallende op het vervaardigen van afschriften van des (Hoogen) Raads adviezen in materie van gratie en dispensatie van wettelijke bepalingen.

[1]) De drie Limburgsche afgevaardigden (aant. Luzac).

[2]) Het *Journal de La Haye* (idem).

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

Sommige leden oordeelen evenwel, dat die vergoeding bijzonder hoog is, en deze post billijkerwijze zou kunnen verminderd worden. Ook zou men meenen, dat die post naar het 6de artikel overgebragt, of met de schrijfloonen voor de parketten van de provinciale Hoven in een afzonderlijk artikel opgenomen behoorde te worden.

Art. 6. De aandacht van de meeste leden is weder gevallen op de in het oog loopende ongelijkheid van het bedrag der hier uitgetrokken *schrijfloonen*, die, bij voorbeeld, voor *Gelderland* op *f* 600, voor *Noord-Braband* op *f* 1760 zijn geraamd.

Men kan zich dit verschil, hetwelk nimmer behoorlijk is toegelicht, bezwaarlijk anders verklaren, dan door aan te nemen, dat de hooge post voor *Noord-Braband* in verband staat met eene toelaag aan den procureur-generaal. Men vraagt daaromtrent inlichting, zoo mede nopens de reden, waarom voor *Limburg*, alwaar een post van *f* 700 voor schrijfloonen op de provinciale Begrooting is gebragt, nog daarteboven eene som van *f* 200 voor het zelfde onderwerp ten laste der Rijksbegrooting wordt voorgedragen.

Sommige leden achtten wenschelijk, dat aan den Hoogen Raad een ander meer geschikt lokaal worde verschaft, waartoe zij oordeelen dat de benoodigde fondsen gedeeltelijk door het Rijk, gedeeltelijk uit provinciale en plaatselijke bijdragen zouden behooren te worden bijeengebragt.

III. Afdeeling.

Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.

Het cijfer der kosten van de militaire Justitie is aan vele leden bijzonder hoog toegeschenen. Men meent dat daarop geen onaanzienlijke besparingen gemaakt zouden kunnen worden, wanneer men slechts wilde besluiten om de inrigting van het Hoog Militair Geregtshof op eenen eenvoudiger voet te brengen. De terugbrenging van de tractementen van voorzitter en advocaat-fiscaal op *f* 4000, en bezuiniging op de uitgaven voor tractement en kleeding der hellebardiers, zouden daarbij, naar veler oordeel, in de eerste plaats in aanmerking behooren te komen.

Ook op de vereeniging van sommige der thans bestaande militaire auditiën is, uit het oogpunt van bezuiniging, te dezer gelegenheid weder door onderscheiden leden aangedrongen, die zich ten aanzien van de mogelijkheid van zoodanige vereeniging hebben beroepen op de bestaande combinatie van *Vriesland*, *Groningen* en *Drenthe*.

IV. Afdeeling.

Kosten der gevangenissen.

De bedenkingen onder de algemeene beschouwingen medegedeeld omtrent de gebrekkige inrigting der Begrooting zijn in het bijzonder toepasselijk op de onder deze afdeeling voorkomende posten. Men vindt hier artikels, ten beloope van *f* 421 000, *f* 119 040 en *f* 145 300, bijkans massaal gebragt, en zelfs in den uitgewerkten en toelichtenden staat slechts weinig gespecificeerd. Men kon zulks niet goedkeuren en zou wenschen deze afdeeling in meer artikels verdeeld te zien, waarbij dan tevens de uitgaven voor *personeel* zooveel mogelijk van die voor *materieel* werden afgescheiden, hetgeen thans geheel schijnt uit het oog verloren te zijn.

Artikel 2. Dit artikel vereischt volstrekt toelichting. Men acht het toch niet genoegzaam te vernemen, dat de Regering eene som van ruim 4 tonnen gouds noodig oordeelt om in de verpleging der burgerlijke en militaire gevangenen te kunnen voorzien, maar men wenscht in staat te worden gesteld, om de juistheid dier begrooting te kunnen beoordeelen en daartoe opgave te ontvangen van het getal der in het laatste jaar verpleegd zijnde gevangenen, van de kosten van voeding, kleeding en ligging per hoofd en, in het algemeen, van alle bijzonderheden, welke strekken kunnen om aan de Kamer eenen voldoenden maatstaf aan de hand te geven, ter waardering van de gepastheid dezer belangrijke aanvraag.

Artt. 3 en 4. De kosten van toezigt over den arbeid der gevangenen, zijn, oppervlakkig beschouwd, aan vele leden zeer hoog toegeschenen. Men verlangt daaromtrent nadere inlichting, zoo mede nopens den aard der hier bedoelde *percentsgewijze en bijzondere belooningen.*

Vele leden hebben voorts het verlangen te kennen gegeven, dat van den arbeid der gevangenen eene afzonderlijke suppletoire begrooting worde opgemaakt, waarvan alleen de slotsom, in uitgaaf of wel in ontvangst, op de Begrooting van Staatsuitgaven of onder de raming van 's Rijks middelen zou worden uitgetrokken. Op die wijze zoude het cijfer der Staatsuitgaven niet noodeloos verhoogd behoeven te worden met het bedrag van uitgaven, tegen welke inkomsten overstaan.

Art. 5. Meerdere splitsing en behoorlijke onderscheiding tusschen *gewoon* en *buitengewoon*, tusschen kosten van herstelling en die van geheel nieuwe daarstelling, werd voor volstrekt noodzakelijk gehouden.

Men meende voorts, dat de voorgedragen aanzienlijke uitgaaf voor vertimmering of vernieuwing van gevangenissen, meer toelichting behoeft, en gaf daartoe het verlangen te kennen, om zoo wel nopens de plannen van aanbouw, de berekening der kosten, het tijdsverloop hetwelk men voor de voltooijing noodig acht, als ook nopens het aandeel, hetwelk door de provincie en de gemeenten in die kosten zal worden gedragen, meer volledige ophelderingen, en zulks voor iedere gevangenis afzonderlijk, van de Regering te bekomen.

Onder opmerking dat de hier voorgedragen uitgaven in naauw verband staan met de keuze van een nieuw gevangenisstelsel, heeft men de vraag gedaan, of de Regering zich voorstelt, om, hangende de beslissing nopens dat stelsel, niettemin met den aanbouw en verandering der gestichten voort te gaan, en hoedanig ten aanzien van de aanwending der som van *f* 120 000, die op de Begrooting van 1844 en 1845 voor dit onderwerp zijn toegestaan, bereids door haar is gehandeld. Vele leden hebben gemeend, hieruit aanleiding te moeten nemen, om bij de Regering aan te dringen op het bespoedigen van de voordragt, die men van haar te gemoet ziet, tot herziening van het Wetboek van Strafregt.

Art. 6. Men heeft opgemerkt, dat dit artikel geen eigenlijken post van uitgaaf ten laste van het Rijk behelst, maar slechts een voorschot, hetwelk nader met de Provincien verrekend wordt. Men verlangt echter te vernemen, waar onder de middelen de teruggaaf van dat voorschot wordt gevonden.

V. Afdeeling.

Geregtskosten.

Art. 1. De reeds meermalen opgemerkte zeer opvallende ongelijkheid in het getal der geregtsdienaren, die in de verschillende Provinciën noodig schijnen te zijn, is ook thans weder ter sprake gekomen. De redenen, welke daarvoor bij eene vorige gelegenheid zijn opgegeven, zijn aan sommige leden voorgekomen niet zeer afdoende te zijn,

Voorts heeft men met nadruk aangedrongen op de noodzakelijkheid, dat er een nieuw tarief van justitie-kosten in strafzaken tot stand kome. Men kon niet goedkeuren, dat deze zaak zoo lang scheen te worden uitgesteld, daar toch reeds bij de wet van 15 December 1838 (*Staatsblad* n°. 43) de wettelijke regeling van dat tarief was bevolen. Men vleit zich overigens, dat bij de zamenstelling van hetzelve de Regering zal zorg dragen, dat de kosten niet te hoog worden gesteld.

VI. Afdeeling.

Verschillende uitgaven.

Art. 1. Men vraagt, hoe de ambtenaren, onder het Ministerie van Justitie ressorteerende, in het geval kunnen komen, om vergoeding van reiskosten aan te vragen? Men verlangt daaromtrent inlichting te bekomen.

Art. 2. Men meent, dat bij dit artikel weder eene zonderlinge vermenging van ongelijksoortige uitgaven plaats heeft, strijdig met de regels eener goede comptabiliteit, en waardoor voor de Rekenkamer de verevening moeijelijk, zoo niet onmogelijk wordt gemaakt.

Art. 4. Ondanks de vroeger daaromtrent ontvangen inlichtingen, blijven sommige leden het onbillijk achten, dat in enkele steden de bezoldiging van directeuren en commissarissen van politie voor een gedeelte uit 's Rijks kas wordt betaald, terwijl die kosten overal elders geheel ten laste van de gemeenten zelven komen. Eenparigheid van behandeling behoorde, naar het oordeel dier leden, hier pligt te zijn.

VII. Afdeeling.

Pensioenen.

Onder de schriftelijk overgelegde stukken bevond zich slechts

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

één exemplaar van de lijst der pensioenen, hetgeen oorzaak is geweest dat men in vier Afdeelingen zich niet in staat heeft gezien, om het daarvoor uitgetrokken cijfer in de bijzonderheden te kunnen beoordeelen.

Van de leden, die van de lijst kennis hebben genomen, hebben sommigen opgemerkt, dat daarop gevonden worden pensioenen van vrederegters en griffiers, tot een hooger bedrag uitgetrokken, dan hunne traetementen beliepen. Men verlangt daaromtrent eenige opheldering, zoo mede met betrekking tot de vraag, waaruit zich het regt op pensioen ontleent van eenige thans voor het eerst op de lijst gebragte Belgische ambtenaren.

HOOFDSTUK V.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

Vele leden hebben geoordeeld, dat de inrigting en de zamenstelling van het Departement van Binnenlandsche Zaken veel te wenschen overlaat. Zij meenden dat de behandeling der zaken bij dat Ministerie niet altijd met die zorg en voortvarendheid plaats heeft, die wenschelijk zouden wezen, en dat in het bijzonder in zaken de comptabiliteit betreffende meer orde en naauwkeurigheid behoorden te worden in acht genomen; waarvan in de laatste zitting aan de Kamer zelve het bewijs was voorgekomen. Die leden waren derhalve van gevoelen, dat eene reorganisatie van het Ministerie, waarbij van het beginsel zou worden uitgegaan, om weinige maar bekwame ambtenaren aan te houden, zoowel voor de behandeling der zaken als uit een finantieel oogpunt, voor zeer gewenscht te houden zij.

Het cijfer, waarop de uitgaven voor het Departement van Binnenlandsche Zaken thans voorgedragen wordt, is ook aan onderscheiden leden te hoog voorgekomen. Men meende dat de besparingen, welke op dit hoofdstuk tot stand zijn gebragt, voor onbeduidend te houden zijn, wanneer men in aanmerking neemt de mindere behoefte voor de provinciale Besturen, ten gevolge van de overbrenging van het beheer en toezigt over de invordering van 's lands middelen. Men was intusschen van meening, dat er zonder ongerief nog veel bezuinigd zou kunnen worden, indien men slechts geene gelegenheid wilde laten voorbijgaan om de administratie te vereenvoudigen en op eenen minder kostbaren voet te brengen, en voorts terug wilde komen van de overdreven zucht om alles te centraliseeren.

I. Afdeeling.

Art. 2. Welke is de bedoeling van de woorden: *en verdere te verleenen belooningen*, in de omschrijving van dit artikel voorkomende, daar, blijkens den uitgewerkten staat, de geheele som voor traetementen en daggelden noodig schijnt? Woorden van zulk eene onbestemde beteekenis, meent men dat niet passen in eene Begrooting, waarin al de uitgaven duidelijk behooren te worden aangewezen en omschreven, terwijl zoodanige onbepaalde uitdrukking ook de verdere specificatie en omschrijving doelloos zou maken, daar, op grond van dezelve, aanleiding genomen zou kunnen worden, om de totale som van dit artikel, ad ƒ 140 000, geheel te bezigen, b. v. tot het verleenen van gratificatien.

Men wenscht eene specifieke opgave te ontvangen van de verdeeling der som van ƒ 17 400 voor traetement van secretaris-generaal enz., voorkomende onder dit zelfde artikel.

Art. 3. Men gedraagt zich aan den hierboven geuiten wensch naar eene splitsing van den post van *bureau- en lokaalbehoeften* en *drukwerk*.

II. Afdeeling.

Provinciaal beheer.

Art. 1 — 11. In drie Afdeelingen van de Kamer is te dezer gelegenheid weder gesproken over de groote onevenredigheid van het bedrag der kosten van het provinciaal beheer in de verschillende provincien. Men meende dat het onbillijk ware, om die onevenredigheid op den duur te laten bestaan, en merkte voorts op, dat de betrekkelijk goedkoopere huishouding in eenige provincien het meest voldingende bewijs leverde, dat op de kosten van beheer in de overige nog wel bezuinigd zou kunnen worden. Bepaaldelijk geloofde men, dat zulks het geval zoude kunnen wezen met opzigt tot de kosten van het provinciaal beheer in *Limburg*, welke aan vele leden bijzonder hoog zijn toegeschenen. In het oogloopend is voorts de ongelijkheid van den post voor *schrijfloonen*, waaromtrent men zelfs eenige opheldering noodig achtte. Ook ten aanzien van het bedrag der *reis- en verblijfkosten* bestaat eene groote onevenredigheid, en te dien opzigte heeft mede de aandacht getrokken, dat voor de Provincien waar districts-commissarissen zijn, de post van reis- en verblijfkosten hooger is begroot dan voor de overigen, waaruit men alzoo zou moeten afleiden, dat het aanwezen van de bedoelde tusschen-ambtenaren althans niet te weeg brengt, dat er minder door Gouverneur en Gedeputeerde Staten behoeft gereisd te worden.

Wat nu het voorstel tot bestendiging van de uitgaaf voor die tusschen-ambtenaren aanbelangt, hebben eenige leden verklaard, ook na kennisneming van de gronden in de memorie van toelichting ontwikkeld, niet volkomen overtuigd te zijn van de noodzakelijkheid, immers hooge wenschelijkheid, om die ambtenaren op den duur te behouden. Andere leden zouden ongaarne zien, dat tot de afschaffing werd overgegaan: zij zouden alleen verlangen, dat de kosten niet ten laste van de Rijksbegrooting gebragt werden.

Volgens sommige leden behoorde, als maatregel van bezuiniging, aan de Regering aanbevolen te worden de vereeniging van de betrekkingen van militie-commissaris en districts-commissaris, waar zulks zonder bezwaar uitvoerbaar zoude wezen. Werkelijk heeft die vereeniging tot dusverre in *Limburg* plaats gehad, hetgeen men wel had gewenscht dat niet veranderd ware geworden. Ook werd door enkele leden wenschelijk geacht, dat de vereeniging van meerdere gemeenten onder het zelfde burgerlijk bestuur meer krachtdadig door de Regering mogt worden bevorderd en aangemoedigd, zoowel als middel van vereenvoudiging voor de provinciale administratie, als in het finantieel belang van de kleine gemeenten zelven.

Bij deze gelegenheid is door eenige leden aanmerking gemaakt op de toelage, welke door een districts-commissaris in de provincie *Noord-Braband* [1]) voor de waarneming van het militie-commissariaat wordt genoten, ofschoon hij die betrekking niet waarneemt.

Daar het besluit, waarbij de Gouverneurs van het beheer en toezigt over de invordering van 's Rijks middelen zijn ontslagen, reeds in Mei 1844 deszelfs volle werking heeft bekomen, zoo zou men verlangen te vernemen, welken invloed die maatregel heeft gehad met opzigt tot de begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken over dat en het thans loopende dienstjaar.

Omtrent de wettigheid van het besluit van 24 Februarij 1841, n°. 33, waarbij de reiskosten der Staten verminderd zijn, zijn door sommige leden bedenkingen geopperd. De maatregel zelf werd door die leden wel toegejuicht, doch zij meenden, dat, vermits het bedrag dier reiskosten bij het reglement omtrent de zamenstelling der Staten was vastgesteld, daarin dan ook niet anders dan door middel van eene wijziging van dat reglement verandering gebragt konde worden.

Art. 12. Men begrijpt niet, waartoe in de omschrijving van dit artikel ook van *schutterijen* is gewaagd, daar toch de kosten der schutterijen, volgens de wet, door de gemeenten gedragen moeten worden, of, voor zooveel de ammunitie en wapenen betreft, ten laste van de begrooting van het Departement van Oorlog moeten komen. Men heeft dan ook op den uitgewerkten en toelichtenden staat geen uitgave hoegenaamd voor de schutterij aangetroffen. Eenige opheldering dienaangaande komt alzoo wenschelijk voor.

Overigens is ook hier niet onopgemerkt gebleven, dat er in het bedrag van de kosten voor de nationale militie in de onderscheidene provincien een groot verschil bestaat, waarvan men de reden verlangt te vernemen.

Art. 13. Volgens de meening van sommigen, zouden de kosten, die thans voor den geneeskundigen dienst in de provincien vereischt schijnen te worden, voor bijzonder hoog te houden zijn. Voorts is, met het oog op de aanhangige voordragt, waarbij de afschaffing der provinciale geneeskundige Commissien en derzelver vervanging door geneeskundige Raden is voorgesteld, door sommige leden de vraag gedaan, of eventueel de aanneming dier voordragt geene verandering in de bij dit artikel voorgedragen uitgaven zoude te weeg brengen.

Art. 14. Bij het in gebruik stellen van nieuwe toestellen voor den ijk der maten en gewigten, wenschen enkele leden der Regering aanbevolen te hebben, om door doeltreffende maatregelen de omzigtige en zorgvuldige behandeling van die toestellen te verzekeren.

---

[1]) Te Prinsenhage (aant. Luzac).

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

De artt. 12, 13 en 14, als bevattende uitgaven, die niet regtstreeks tot het provinciaal beheer betrekking hebben, zouden uit dien hoofde, naar de meening van enkele leden, niet in deze afdeeling te huis behooren

Art. 15. Voor zooveel de alhier voorgedragen uitgaven [1]) niet onder andere artikels gerangschikt kunnen worden, zou men toch vermeenen, dat de omschrijving van het artikel, hetwelk insgelijks hier niet op de regte plaats staat, verbetering zou behoeven en in dier voege behoorde te worden gesteld, dat de aard der voorgedragen uitgaven duidelijk wierd uitgedrukt, ten einde die omschrijving tot grondslag kunne strekken voor de verevening door de Algemeene Rekenkamer.

III. AFDEELING.

In sommige provincien schijnen de *dijklegers* niet anders dan ten gevolge van eenen last van het Departement van Binnenlandsche Zaken betrokken, en ook niet zonder eenen gelijken last weder ontbonden te mogen worden, hetgeen in oogenblikken van dreigend gevaar tot oponthoud en schade, en ingeval van te late ontbinding tot kosten aanleiding zou kunnen geven. Men kan zulks niet goedkeuren en ziet hierin een nieuw bewijs van gegrondheid der klagt over te groote centralisatie.

Art. 4. Eenige leden vragen, of er nog elders dan te *'s Gravenhage* landsgebouwen zijn, en, zoo ja, hoedanig in het onderhoud dier gebouwen wordt voorzien, en onder welken post der Begrooting de daarvoor benoodigde uitgaven voorkomen.

Art. 5. Het heeft de aandacht getrokken, dat voor het gedeelte der *Maas*, hetwelk door *Limburg* stroomt, geene uitgaven op den toelichtenden staat zijn vermeld. Intusschen acht men het van groot belang, dat voor het behoud der oevers aan de Nederlandsche zijde behoorlijk worde gewaakt, te meer, wijl de oevers aan den Belgischen kant meer en meer worden versterkt en het dus te vreezen is, dat, zonder beveiliging dezerzijds, daardoor schade geleden zoude worden, Men verlangt daaromtrent inlichting te bekomen en tevens te vernemen, uit welke fondsen in het onderhoud van gemeld gedeelte der Maas wordt voorzien.

Voor het *opruimen van ondiepten in de rivier de Dieze* komen tweederlei posten [2]) voor, waarvan men de reden wenscht te kennen.

Voorts is op dit en de vijf volgende artikelen vooral toepasselijk de hiervoren gemaakte aanmerking omtrent de vermenging van uitgaven voor *personeel* en *materieel*. Men zou namelijk meer specifiek willen weten, waartoe de voorgedragen uitgaven eigenlijk strekken zullen. En men acht het niet voldoende, dat die specificatie in den uitgewerkten staat worde gevonden, maar oordeelt dat dezelve in den berekeningsstaat moet worden opgenomen, ten einde tot grondslag voor de verevening bij de Rekenkamer te kunnen dienen.

Men verlangt te vernemen, waarom op de Begrooting geen post wordt aangetroffen voor de buitengewone werken, die men voornemens is op het eiland *Ameland* daar te stellen, en vraagt of de overeenkomst, welke dienaangaande met de Staten der provincie *Friesland* is gesloten, en welke de toezegging schijnt te behelzen eener toelage ten laste van de Rijksbegrooting over meerdere dienstjaren, niet bij de wet had behooren te zijn goedgekeurd.

Art. 7. In verband met de aanmerking in de memorie van toelichting voorkomende, wenscht men aan de Regering gevraagd te hebben, of de maatregelen, die tot dusverre betrekkelijk de *Mijdrechtsche droogmakerij* zijn genomen, voor halve en onvoldoende maatregelen te houden zijn, en of er eenige waarborg bestaat, dat de thans beraamde eene betere uitwerking zullen hebben, zoodat er eenmaal een einde kome aan de belangrijke subsidien, die sedert zoo vele jaren aan die onderneming te koste zijn gelegd en thans weder tot een verhoogd bedrag worden voorgedragen. Men verlangt voorts inlichtingen te ontvangen nopens den tegenwoordigen toestand dier onderneming en nopens de regten en verpligtingen van het Rijk met opzigt tot dezelve.

Men wenscht te vernemen, welk voornemen bij de Regering bestaat ten aanzien van het fonds voor den *Zuidplas*. Men oordeelt toch dat op deze zaak, welke eene wettelijke regeling behoeft, noodwendig zal behooren te worden teruggekomen.

[1]) Uitgaven betreffende het Binnenlandsch bestuur.

[2]) Een van 200 en een van 600 gulden.

Art. 12. Dit artikel bevat weder eene zonderlinge vermenging van uitgaven van allerlei aard. Men vindt hier onder anderen gebragt eene som ad *f* 69 000 voor herstelling van buitengewone winterschaden, waarop, ten gevolge van de summiere omschrijving van het artikel, uitgaven voor onderwerpen van verschillenden aard geaffecteerd zouden kunnen worden. Men acht zulks geheel strijdig met de vereischten eener welingerigte Begrooting, en verlangt derhalve dat de omschrijving verbeterd en de uitgaven in meer artikels gesplitst worden.

IV. AFDEELING.

Onderwijs.

Bij gelegenheid van de behandeling van deze afdeeling is het aangelegen onderwerp van het openbaar onderwijs in het breede besproken geworden. Naar het gevoelen van vele leden, zou de staat van het hooger onderwijs in Nederland veel te wenschen overlaten, en de behoefte aan eene verandering van de daaromtrent bestaande verordeningen zich hoe langs hoe meer doen gevoelen, waarbij men dan ook vooral zou meenen, dat van het beginsel behoorde te worden uitgegaan, om aan het oppertoezigt over onze Hoogescholen meer klem te doen geven.

Men heeft derhalve aangedrongen op verbetering van de geheele inrigting, en wel bij de wet, zoo mede op eene veranderde inrigting van het middelbaar onderwijs, dat men insgelijks voor verbetering vatbaar acht.

Ook op de regeling van het lager onderwijs bij de wet, immers op eene herziening van de thans daaromtrent geldende bepalingen, waaruit men meent dat moeijelijkheden ontstaan, is bij deze zelfde gelegenheid weder door onderscheiden leden aangedrongen.

Art. 1. Onderscheiden leden hebben bedenkingen geopperd tegen het doen vervallen van de betrekking van inspecteur van het onderwijs in *Limburg*.

Zij hadden wel gewenscht, dat de tegenwoordige inspecteur, die in zijne betrekking zoo nuttig werkzaam is, daarin behouden ware geworden. Men kon hem dan de waarnemimg der inspectie over meer provincien opdragen, daar toch ook één inspecteur voor tien gewesten als onvoldoende te beschouwen is. Eindelijk heeft men opgemerkt, dat het voordeel der geringe bezuiniging, welke door het pensioneeren van dien ambtenaar verkregen zal worden, niet kan opwegen tegen het nadeel zijner verwijdering uit eene betrekking, die hij sedert vele jaren met zulk een goeden uitslag heeft waargenomen.

Art. 6. Men zou wenschen dezen post van de Begrooting te zien weggelaten [1]), waartegen te minder bedenking bestaat, daar over de hier gebragte som hoogst waarschijnlijk niet zal behoeven beschikt te worden.

Art. 7. De suppressie van eenige der kleinere Latijnsche scholen, welke door geene of slechts zeer weinige leerlingen bezocht worden, en zulks niet op eenmaal maar van lieverlede en bij versterf van de onderwijzers aan dezelven, werd door onderscheidene leden voor wenschelijk gehouden.

Art. 9. Opmerkelijk is aan sommige leden toegeschenen het belangrijk verschil, dat tusschen de onderscheiden Provincien bestaat, ten aanzien van de hoegrootheid der sommen, die uit 's Rijks kas aan het lager onderwijs te koste worden gelegd.

Wat is bedoeld met de bijvoeging: *en verdere belooningen*, in de omschrijving van dit artikel?

Art. 10. Ook hier is toepasselijk de aanmerking, dat de bijvoeging van een artikel van zoo ruimen omvang en onbestemde beteekenis, het doel eener specificatie en splitsing in meerdere artikelen geheel verijdelt. Immers zou men even goed de uitgaven, onder deze afdeeling begrepen, in een enkel artikel kunnen bijeen brengen, en daaraan de benaming geven van: *verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigings-middelen ten behoeve van het onderwijs.*

V. AFDEELING.

Kunsten en Wetenschappen.

Door onderscheidene leden is opgemerkt, dat een zeer aanzien-

[1]) De post betreft het athenaeum te Franeker.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

lijk gedeelte van de gelden, welke onder deze afdeeling ten behoeve van de bestaande inrigtingen voor kunst en wetenschap aangevraagd zijn, voor kosten van administratie benoodigd is, welke opmerking heeft geleid tot de vraag, of op die administratie-kosten niet bezuinigd zou kunnen worden, hetzij door vereenvoudiging van het beheer, hetzij door vereeniging van meerdere inrigtingen onder het zelfde beheer?

Art. 5. Men vraagt, of er wel genoegzame redenen zijn, om op den duur eenen post te behouden van *f* 1000 voor de vervaardiging van gedenkpenningen, volgens Koninklijk besluit van 26 April 1825, n°. 108? Men zou althans wenschen te vernemen, welke uitkomsten dat besluit heeft gehad.

Artt. 11, 12 en 13. Op de opmerking, dat bijkans het geheel der voorgedragen uitgaven moet strekken tot betaling van traetementen en salarissen, hebben eenige leden gevraagd, of er geen vooruitzigt bestaat, dat het getal van gesalarieerde personen bij deze administratien met der tijd zal kunnen verminderd worden.

Art. 14. Eenige leden zijn niet overtuigd, dat het behoud van de instelling van het Instituut wenschelijk zij. In elk geval beschouwen zij de tegenwoordige inrigting vatbaar voor verdere bezuiniging.

Art. 22. De zelfde redenen, welke geleid hebben tot opheffing van de muziekschool te *Amsterdam*, als Rijksinstelling, behoorden ook, naar het gevoelen van vele leden, te brengen tot een gelijk besluit ten aanzien van de muziekschool te *'s Gravenhage*. Het geldt hier eene inrigting van weelde, die niet ten laste van den Staat vermag te worden gebragt.

Art. 23. Vele leden meenen, dat de uitgaven en ontvangsten ten behoeve van de academie te *Delft* op de Staatsbegrooting behooren te worden gebragt, omdat die instelling voor een gedeelte uit 's Rijks geldmiddelen wordt bekostigd, en dezelve alzoo beschouwd moet worden als eene Rijksinstelling ten laste van de gewone Begrooting.

Art. 26. De voorgedragen uitgaaf voor het Jaarboekje ad *f* 1250 is aan velen bijzonder hoog voorgekomen, die meenen dat men door verlaging van den inkoopprijs het debiet van dat boekje zou kunnen bevorderen, en daardoor eene besparing op dezen post der Begrooting te weeg brengen.

VI. Afdeeling.

Armwezen.

Art. 1. Men wenscht de voorgedragen aanzienlijke verhooging van dezen post eenigszins nader te zien toegelicht. Men verlangt daartoe te ontvangen een beknopt overzigt van al hetgeen dusverre tot uitvoering van de wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) [1] is gedaan, en voorts nadere opheldering te bekomen, zoo ten aanzien van den aard der bijdragen en het getal krankzinnigen, voor wier verpleging dezelven bestemd zijn, als ook bepaaldelijk met opzigt tot de vraag, of niet bij toenemende behoefte het op den duur verleenen van zulke belangrijke bijdragen tot een te groot finantieel bezwaar voor den Staat zal strekken?

Intusschen meent men, dat de zaak, wat de opneming en bewaring van krankzinnigen betreft, nog niet geheel naar behooren is geregeld. Immers ondervindt men niet zelden moeijelijkheden in de gevallen, waarin het stellen van behoeftige krankzinnigen onder verzekerd toezigt in het belang der openbare orde, of ter voorkoming van ongelukken, noodzakelijk wordt geoordeeld. Men meende dat hierin zou kunnen voorzien worden, indien de Regering zich met de besturen van de geneeskundige gestichten wilde verstaan omtrent de tijdelijke verpleging van zoodanige krankzinnigen, op requisitie van het Openbaar Ministerie.

VII. Afdeeling.

Algemeene Lands-Drukkerij.

Men vraagt of de binnen 's lijns uitgetrokken cijfers den grondslag uitmaken van verificatie door de Algemeene Rekenkamer, of op welke wijze anders de verevening der ontvangsten en uitgaven voor de Lands-Drukkerij plaats heeft?

[1] Betreffende de Gestichten voor Krankzinnigen.

Door sommige leden is voorts het verlangen te kennen gegeven, dat wegens deze instelling eene afzonderlijke suppletoire Begrooting worde overgelegd, waarop alle ontvangsten voor afgeleverd drukwerk en anderzins als baten, en daarentegen de uitgaven wegens drukloonen enz. als lasten worden gebragt, terwijl het saldo vervolgens op de Staatsbegrooting der uitgaven of wel in de raming der middelen zou behooren te worden opgenomen.

Bij optelling heeft men voor de kosten van drukwerk bij al de Departementen nog geen *f* 60 000 verkregen, terwijl onder dit artikel alleen voor aankoop van papier eene som is gebragt van *f* 100 000. Men vraagt hoe dit met elkander is overeen te brengen, en of onder dien post voor aankoop van papier ook dat voor de Staatscourant is begrepen?

VIII. Afdeeling.

Nederlandsche Staats-Courant.

Men acht wenschelijk, dat aan de Nederlandsche Staats-Courant zoodanige inrigting worde gegeven, dat zij meer en meer aan het oogmerk beantwoorde en vooral het doel kunne bereiken, om in den kortst mogelijken tijd en met de meeste naauwkeurigheid aan de natie het verslag van het verhandelde in de Tweede Kamer over te brengen.

Art. 2. Wat beteekent hier een post van *f* 1320 voor zegel-regten?

IX. Afdeeling.

Nationale Nijverheid.

Men heeft hier herinnerd aan de toezegging, bij de beantwoording nopens de Begrooting voor 1844 en 1845 gedaan, van eene wettelijke voordragt tot regeling van de toekomstige bestemming van het fonds voor de Nijverheid.

Art. 1. Men verlangt te vernemen, of de maatregelen, welke de Regering ten behoeve der visscherijen neemt, zich bepalen tot het verleenen van premiën?

Art. 2. Welke zijn die *andere uitgaven*, die hier bedoeld zijn? De geheele omschrijving is doelloos gemaakt door de inlassching van eene bijvoeging, die aanleiding zou kunnen geven, dat de geheele som van dit artikel voor uitgaven van allerlei aard werd aangewend.

X. Afdeeling.

De Opperhoutvesterij.

Art. 2. Men verlangt inlichting te bekomen omtrent de hier bedoelde *reis- en verblijfkosten*, voor zooveel de leden van den Raad betreft, en de reden te vernemen, waarom die post thans tot een verhoogd bedrag wordt voorgedragen.

Art. 3. De uitdrukking *verschillende uitgaven*, in de omschrijving van dit artikel, werd voor te onbestemd gehouden en, als te veel ruimte latende, niet gepast geoordeeld in eene Begrooting.

Door zeer vele leden is voorts in het algemeen aanmerking gemaakt op de kostbaarheid der administratie van de Houtvesterij. Sommigen meenden, dat het traetement van den Opperhoutvester te hoog is gesteld; anderen, dat de betrekking van advocaat-consulent afgeschaft zou kunnen worden; velen, eindelijk, waren van oordeel, dat bij de zamenstelling van eene nieuwe wet op de jagt en visscherij, het een punt van overweging zal behooren uit te maken, of niet de geheele administratie der Opperhoutvesterij kan worden opgeheven, met overlating van de vervolgingen wegens overtredingen aan de Justitie.

XI. Afdeeling.

Pensioenen, enz.

Bij de memorie van toelichting is te kennen gegeven, dat men, bij het uitzigt op versterf, het cijfer der pensioenen voor 1846 en 1847 eenigszins lager heeft uitgetrokken, *om ook hier een bewijs van de zucht tot inkrimpen te geven.* Onderscheiden leden hebben echter verklaard, de beteekenis dier bijvoeging niet te begrijpen, daar zij zich niet konden verklaren, hoe in den aftrek wegens uitzigt op versterf van gepensioneerden een bewijs kan gelegen zijn van de zucht tot inkrimpen der uitgaven. Ook hebben sommige leden hunne bevreemding betuigd, dat men tot een bedrag van *f* 12 725.66 aan

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

pensioenen heeft kunnen roijeeren, die naderhand gebleken zijn deugdelijk verschuldigd te wezen. Zij hebben hierin een nieuw bewijs gevonden van de gegrondheid der in den aanhef gemaakte aanmerking nopens de min naauwkeurige behandeling van zaken bij het Ministerie.

Art. 1. Het heeft eenigszins bevreemd, onder de gepensioneerden bij het Departement van Binnenlandsche Zaken zoo vele ambtenaren van vóór 1830 aan te treffen. Men vraagt, of die pensioenen alle gegrond zijn op de bepalingen van het tractaat met Belgie, en of er nog geene pensioenen worden uitgekeerd aan personen, die daarop volgens de bestaande verordeningen geene aanspraak kunnen maken?

Art. 2. Hier komen voor gratificatiën en toelagen, tot welker voortdurende uitkeering, naar sommiger oordeel, geen genoegzame redenen zouden bestaan. Dezelven behoorden door pensioenen te worden vervangen, voor zooveel de titularissen daarop regt mogten hebben.

HOOFDSTUK VI.

Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.

Bij de behandeling van de Begrooting van het VIde hoofdstuk is weder door eenige leden de meening geuit, dat de administratien van de onderscheidene eerediensten geene afzonderlijke Departementen van Algemeen Bestuur behoorden uit te maken, maar dat dezelven zeer gevoegelijk onder dat van Binnenlandsche Zaken gebragt zouden kunnen worden, waartoe ze ook een tijdlang behoord hebben.

II. AFDEELING.

Protestantsche kerkgenootschappen.

Art. 6. Blijkens de aanteekening op den vergelijkingstaat, is dit artikel met *f* 701.50 verminderd, *ten einde te vinden de vermeerdering op art. 2 dezer afdeeling voorgedragen.* Men vraagt of dan de werkelijke behoefte niet de maatstaf behoort te zijn, waaraan men zich bij het ramen der uitgaven moet houden?

Art. 10, *weduwen en anderen*, in de omschrijving van dit artikel. Ten aanzien van de woorden *en anderen* verlangt men inlichting te bekomen.

III. AFDEELING.

Israëlitisch kerkgenootschap.

Art. 1. In de omschrijving vindt men thans het woord *medailles* bijgevoegd, dat op de Begrooting van 1844 en 1845 niet vermeld was, en waarvan ook op den uitgewerkten en toelichtenden staat niet verder blijkt. Men verlangt de reden dier bijvoeging te leeren kennen.

IV. AFDEELING.

Pensioenen enz.

Art. 1. Terwijl bij de meeste der overige Departementen op eene vermindering van het eindcijfer der pensioenen ten gevolge van versterf is gerekend, schijnt men bij dit Departement eene verhooging te verwachten, zooals uit de bijvoeging eener som van *f* 5500 wegens *voor te dragen pensioenen* zou blijken. Men verlangt deswege inlichting te bekomen.

Art. 3. Nopens den hier gebragten post verlangt men mede nadere opheldering. Men begrijpt toch niet, waarom die post onder deze afdeeling is geplaatst, en welke de reden zij, dat alleen het provinciaal kerkbestuur van *Friesland* in het genot is van een subsidie.[1])

HOOFDSTUK VII.

Departement voor de Zaken der Roomsch-katholieke Eeredienst.

I. AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 1. Men vertrouwt, dat de toelaag van *f* 1000, die onder het totaal van dit artikel is begrepen, ten gevolge van het overlijden van den minister *de Pelichy* als vervallen beschouwd moet worden.

IV. AFDEELING.

Kosten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.

Sommige leden hebben in bedenking gegeven, of het wel gepast zij, dat deze afdeeling op den duur een bestanddeel van het VIIde hoofdstuk blijve uitmaken.

Art. 2. Men verlangt voorts inlichting te bekomen nopens den toestand van het kerkgenootschap, en bepaaldelijk de redenen te vernemen, waarom er nog steeds een aftrek van de toelagen en verdere bezoldigingen van de kerkleeraars plaats heeft. Men vraagt of de voortduring van dien toestand wel is overeen te brengen met de bepalingen der Grondwet.

V. AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Art. 1. Behooren de hier opgenomen *personeele toelagen* niet gebragt te worden onder de afloopende betalingen in de volgende afdeeling?

VI. AFDEELING.

Pensioenen enz.

Ook bij dit Departement schijnt men te veronderstellen, blijkens de bijvoeging eener som ad *f* 3500 wegens *te verleenen pensioenen*, dat de vermindering ten gevolge van versterf niet zal opwegen tegen de verhooging ter zake van nieuwe pensioenen; waaromtrent men dus insgelijks opheldering heeft gevraagd.

HOOFDSTUK VIII.

Departement van Marine.

Vele leden waren van gevoelen, dat de thans aangeboden begrooting van het Departement van Marine geenszins blijken draagt, dat door de Regering gevolg zou zijn gegeven aan den meermalen geuiten wensch van de leden der Tweede Kamer, om op de kosten voor *personeel* en *administratie* te bezuinigen, en daarentegen meer ten behoeve van den *actieven dienst* ten koste te leggen.

Vermindering van het eindcijfer der gelden voor het Departement van Marine aangevraagd, verklaarde de meerderheid niet te verlangen en ook niet voor wenschelijk te houden, maar wel eene meer doelmatige verdeeling en aanwending van die gelden.

Om intussschen de voorgedragen begrooting te kunnen beoordeelen, zou men verlangen te leeren kennen het stelsel der Regering ten aanzien van onze Marine, in tijd van vrede zoowel als van oorlog, en zou men wijders verlangen te ontvangen eene soortgelijke opgave als gevraagd werd bij het voorloopige verslag nopens de Begrooting van 1844 en 1845, ten gevolge waarvan door den Minister van Marine in het comité-generaal van 30 Augustus 1843 onderscheidene vergelijkende staten zijn overgelegd, waarvan de voortzetting wenschelijk wordt geacht. Men zou derhalve wenschen te ontvangen:

1°. Een staat van het getal manschappen, bodems en kanonnen (met opgave van derzelver kaliber) in activiteit in 1844 en 1845, en die men zich voorstelt in 1846 en 1847 in activiteit te zullen hebben;

2°. Staat van den voorraad in de magazijnen en der vermeerdering hiervan sedert 1843;

3°. Staat van de schepen in aanbouw, tot overtuiging dat men in een korter of langer tijdsverloop eindelijk bereiken zal het minimum der zeemagt, vastgesteld bij koninklijk besluit van Januarij 1843;

4°. Staat van de thans in aanbouw zijnde stoomschepen.

I. AFDEELING.

Kosten der administratie.

A. Art. 1. Men vraagt, of de kosten van weder-opbouw van

[1]) Zie besluit van 15 Junij 1814, n° 7, teekende Luzac aan.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

het ministerie van Marine gevonden zullen worden uit de som voor onvoorziene uitgaven toegestaan? [1])

C. Art. 6. Eenige leden vragen, of de suppressie van het etablissement te *Hellevoetsluis* wel volkomen is geweest, daar men meent dat er nog gedurig werkvolk van Rotterdam derwaarts wordt gezonden. Zij verlangen daaromtrent opheldering.

Eenige weinige leden hebben voorts de meening geuit, dat de Regering zich niet tot de suppressie van een enkel etablissement behoorde te bepalen, maar dat zij ook tot de afschaffing van andere etablissementen, die gemist kunnen worden, behoorde te besluiten.

II. AFDEELING.

Kosten niet behoorende tot marine-aangelegenheden.

Art. 1. Hier wordt gebragt een post ad *f* 20 000 voor gedeeltelijke kosten voor den bouw van twee licht-opstanden, ten behoeve van het *Brouwershavensche* zeegat, bereids daargesteld in 1845. Men vraagt, hoe uitgaven voor in 1845 daargestelde werken uit de Begrooting van 1846 bestreden kunnen worden?

Dit artikel, waarvan de meer naauwkeurige omschrijving wenschelijk schijnt, zoude ook in meer artikelen behooren gesplitst te worden, te dien effecte dat *materieel* van *personeel* afgescheiden wierd.

Men verlangt te vernemen, welke maatregelen door de Regering genomen zijn, om te gemoet te komen aan de klagten over den gebrekkigen toestand van het Nederlandsche Loodswezen, of die maatregelen reeds aanvankelijk aan het doel hebben beantwoord, en of niet de herziening en verbetering van het bestaande Algemeen Reglement op het Loodswezen nog steeds wenschelijk blijven.

Voor zooveel, sedert de vervaardiging van den in 1843 overgelegden staat betrekkelijk het fonds der loodskassen, in den toestand van dat fonds nog eenige verandering mogt gekomen zijn, verlangt men daarmede, ten vervolge op de vroegere mededeeling bekend te worden gemaakt. Ook wenscht men te vernemen of het fonds van het loodswezen niet zal worden opgeheven.

Men verlangt voorts inlichting met opzigt tot de wijze van belooning van de loodsen. Men vraagt namelijk, waarom te dien opzigte eene andere regeling voor de loodsen te *Hellevoetsluis*, als voor die aan *Den Helder*, bestaat, en of niet aan de regeling voor laatstgemelden, als het meest den ijver en de activiteit der loodsen prikkelende, ook de voorkeur moet worden gegeven.

Art. 3. Men heeft inlichting gevraagd omtrent de inrigting van den dienst der *quarantaine* hier te lande, vooral ook in verband met de wijzigingen, welke die dienst in andere landen heeft ondergaan en bepaaldelijk met het oog op het etablissement te *Wieringen.*

III AFDEELING.

Materieel der Zeemagt.

Art. 1. Men wenscht meer inlichtingen te bekomen omtrent de aanzienlijke vermindering, welke dit artikel zou ondergaan. Sommige leden verklaarden die vermindering ongaarne te hebben gezien en niet te kunnen goedkeuren dat op de uitgaven tot aanvulling van de magazijnen zoo aanzienlijk bezuinigd zou worden. Men kon ook niet begrijpen, hoe de Regering daartoe heeft kunnen besluiten, omdat men hare tegenwoordige voordragt volstrekt niet wist overeen te brengen met hare opgaaf in 1843 nopens den toenmaligen staat van zaken.

Ook hier heeft men op splitsing van het artikel en meerdere specificatie van de uitgaven aangedrongen.

Art. 3. De som hier voor *dagloonen* enz. gebragt, en die bijkans de helft bedraagt van het totale cijfer der kosten van het materieel onzer Marine, is aan sommige leden bijzonder hoog voorgekomen. Men verlangt eene afzonderlijke opgaaf te bekomen van de kosten van *bewaring en bewaking van de etablissementen.*

In plaats van het onbestemde *enz.*, in dit en in het volgende artikel, stelle men liever het onderwerp, waarvoor het in de plaats moet treden.

IV. AFDEELING.

Personeel der Zeemagt.

Art. 1. Tegen het beginsel, om de vaste tractementen te verhoogen en daarentegen de bezoldigingen in activiteit te verminderen, zijn bedenkingen door vele leden geopperd, die vreesden dat deze maatregel, hoe gewenscht en doelmatig ook in het belang van de gehuwde zee-officieren, nogtans eene schadelijke uitwerking zou hebben, als strekkende om bij onze marine-officieren de zucht aan te wakkeren naar den staat van non-activiteit.

Art. 3. Volgens het oordeel van sommige leden, zouden er meer *fregatten* in dienst behooren te worden gesteld, en daarentegen minder kleinere vaartuigen.

Art. 7. Met het alhier voorgedragen differentieele cijfer hebben sommige leden verklaard zich niet te kunnen tevreden stellen, maar te verlangen de overlegging van eene begrooting, bevattende *alle ontvangsten*, mitsgaders *alle uitgaven* voor het Instituut te *Medemblik.*

V. AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Men acht de geheel onbestemde omschrijving van deze afdeeling onaannemelijk te zijn, als onbestaanbaar met de vereischten eener welingerigte Begrooting.

VI. AFDEELING.

Pensioenen, enz.

Art. 2. Men begrijpt niet, hoe onder de *afloopende* betalingen kunnen gebragt worden tractementen van examinatoren, van lectoren, van den secretaris bij de marine-directie te *Vlissingen*, enz. Indien toch die betrekkingen vervallen zijn of gemist kunnen worden, dan schijnen er geen redenen te zijn, waarom men de ambtenaren, die ze hebben waargenomen, niet zou pensioneeren: in het omgekeerde geval behooren de uitgaven niet tot deze afdeeling.

HOOFDSTUK IX.

A. *Renten*, *enz.*

Men wenscht te vernemen, hoe het met de verwisselde kansbiljetten en uitgestelde schuld gelegen is, of die naar raming zijn ingekomen, en of de vernietiging reeds heeft plaats gehad?

Art. 1. Op de laatst ingeleverde Staatsrekening komt op den staat van gedane en nog te doene ontvangsten wegens domeinen over 1842, een post voor, geraamd op *f* 7604, wegens interest van kapitalen en inschrijvingen op het grootboek. Men vraagt of die post niet vernietigbaar is?

Art. 4. Ten aanzien van de opgave in de Memorie van Toelichting, nopens de Oost-Indische losrenten, heeft men het volgende verschil opgemerkt, waaromtrent inlichting wordt gevraagd:

Zijn geconverteerd	*f*	24 552 500.00
Afgelost	-	10 000 000.00
Afgelost nog	-	17 280 000.00
Op Oost-Indische rekening gebleven (zie aanvulling middelen 1844)	-	15 635 500.00
In betaling der leening	-	351 000.00
	f	67 819 000.00
Is slechts voorhanden (5 en 4 pcts. Oost-Indische schuld)	-	66 500 000.00
Verschil	*f*	1 319 000.00

Ook heeft men opgemerkt, dat bij de ontvangst geen melding wordt gemaakt van het geld, genoten bij de geldleening van April 1844. Er zijn toen *f* 5 620.000 4 pcts. inschrijvingen geplaatst voor 95 pct. en $\frac{1}{4}$ courtagie, zoodat *f* 5 324 950 in geld is ontvangen. Dit moet invloed uitoefenen op het eindcijfer der 4 pcts., dat, ten gevolge hiervan en van te hooge opgave van afgeloste en geconverteerde Oost-Indische losrenten, althans met vijf millioen schijnt te moeten worden verminderd.

Art. 6. Deze posten, in verband met den post *winst op renten*,

[1]) Het gebouw in het Lange Voorhout, waarin het Departement gevestigd was, werd door brand vernield.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

voorkomende op de raming der middelen, is aan vele leden niet regelmatig toegeschenen, die meenden dat het beter ware om hier de uitgaaf te verminderen met het rentebedrag van het gedeelte schatkistbiljetten, hetwelk men zich vleit buiten omloop te zullen kunnen houden. Men is overigens vrij algemeen van gevoelen geweest, dat, bij de ruimte der middelen van de schatkist, deze schatkistbiljetten voor het geheel, of althans voor een gedeelte, zouden kunnen en behooren te worden ingetrokken en vernietigd

Art. 12. Eenige leden oordeelen, dat door op de Begrooting eene som te brengen voor amortisatie van schuld, waartegen men overigens geene bedenking had, echter niet zou voldaan worden aan het voorschrift van art. 197 der Grondwet, bepalende dat de schuld jaarlijks in overweging genomen zal worden.

De groote meerderheid is eindelijk van gevoelen geweest, dat er geene redenen zijn, om, tot schijnbare vermindering van het cijfer van de uitgaven, daarvan af te trekken, hetgeen uit de Oost-Indische geldmiddelen voor rentebetaling aan de schatkist wordt verstrekt, maar dat die som onder de Middelen behoort te worden opgenomen, en daarentegen het IXde hoofdstuk A met het volle bedrag der renten van die schuld belast te worden.

HOOFDSTUK IX.

B. *Departement van Financien.*

Men wenscht te vernemen, in hoeverre de nieuwe organisatie van de belastingen goed heeft gewerkt en aan de verwachting voldoet.

Sommigen meenen, dat de organisatie van de registratie, zooals die thans is, moeielijkheden moet doen ondervinden.

I. Afdeeling.

Kosten van het Departement.

Art. 3. Hoe kan hier een post voor *briefporten* gebragt worden? [1] Het Departement geniet immers vrijdom?

II. Afdeeling.

Administratie der Nationale Schuld.

Art. 1. De som van *f* 3800 voor onderhoud en schoonhouden der lokalen van het grootboek is aan sommigen bijzonder hoog toegeschenen.

Art. 3. Men vraagt of deze administratie op den duur zoo kostbaar [2]) zal moeten blijven, en of er geen uitzigt bestaat, dat de uitgaven zullen kunnen verminderd worden, wanneer eenmaal de belangrijke finantieele operatien, waarmede men zich thans bij het grootboek en het agentschap bezig houdt, geheel afgeloopen zullen zijn.

Voorts verlangt men opheldering nopens de verhouding van de drie artikelen dezer Afdeeling, die eenigermate in elkander schijnen te grijpen, en eenen nominatieven staat te bekomen van de ambtenaren bij de drie administratien geplaatst.

III. Afdeeling.

Administratie der publieke schatkist.

Art. 1. Men is teruggekomen op de vroeger gemaakte aanmerking nopens de onevenredigheid van het getal der agenten in de verschillende provincien. Men kan volstrekt niet begrijpen, waarom bijvoorbeeld in *Gelderland vier* en in *Groningen drie* agenten moeten zijn, terwijl er in *Noord-Braband* slechts *twee* van die ambtenaren noodig schijnen. Intusschen heeft de Regering bij eene vorige gelegenheid te kennen gegeven, dat de tegenwoordige organisatie en verdeeling der agentschappen als *proeve* moesten worden beschouwd; weshalve men zou verlangen te vernemen, of die proeve aan de verwachting hebbe beantwoord en of er eenig voornemen bestaat

[1]) „En verdere kleine uitgaven *f* 3500", voegde Luzac hierbij.
[2]) De kosten beliepen *f* 26 670.

om den maatregel van intrekking van agentschappen nog verder toe te passen.

IV. Afdeeling.

Kosten van het Muntwezen.

Vele leden wenschen onder deze afdeeling in uitgaaf gebragt te zien de kosten der *vermunting*, waaromtrent eene afzonderlijke wetsvoordragt thans bij de Kamer aanhangig is. [1])

Art. 5. Men vraagt, of de kosten van onderhoud niet zullen verminderen in 1846 en 1847, bij aanbouw en verbetering van gebouwen, ten gevolge der aanhangige voordragt?

Art. 6. Men ziet algemeen met verlangen uit naar de toegezegde voordragt van wet op den waarborg, ook om de onbillijkheid te doen ophouden, welke in de bestaande wet voor onze Nederlandsche fabrikanten gelegen is.

V. Afdeeling.

Directe Belastingen enz.

Men gedraagt zich aan de bedenkingen bij het voorloopig verslag van 6 December 1843 op de zelfde afdeeling der Begrooting voor 1844 en 1845 gemaakt ten aanzien van de heffing van *leges* en de noodzakelijkheid eener wettelijke regeling van dat onderwerp. Men meent dat de ongelijkheid, die er ten aanzien van de beschikking over die gelden plaats heeft, niet langer behoort voort te duren.

Men wenscht der Regering in ernstige overweging te geven, of niet de kosten van perceptie der belastingen, zoowel directe als indirecte, vatbaar zijn om verminderd te worden.

Art. 1. Men vraagt of onder dezen post nu ook begrepen zijn ALLE *kosten van vervolging*, die vroeger onder art. 9 waren gebragt, of waar anders die kosten zijn uitgetrokken? Zoo de *afloopende toelagen van commiesen der belastingen* ten bedrage van *f* 10 916.40, die in de Begrooting van 1845 onder den bovenstaanden post begrepen waren, thans op de afdeeling *pensioenen* overgebragt zijn, dan is art. 1 niet verminderd, maar met circa *f* 8000 vermeerderd. Met behoud van de Rijks-advocaten, zoude nogtans, naar het oordeel van sommigen, eene verbeterde inrigting ten deze mogelijk en wenschelijk wezen.

Men vraagt naar welken grondslag de uitkeering geschiedt aan de Gemeentebesturen voor de kosten van perceptie van de accijnsen, en of het daaromtrent gedane voorstel is goedgekeurd en aangenomen? Zie beantwoording voorloopig verslag, Begrooting 1844 en 1845.

Art. 4. Sommige leden geven in bedenking of deze zaak [2]) niet op eenen beteren voet ingerigt zou kunnen worden, daar thans door den handel aanhoudend geklaagd wordt en er zelfs weleens sprake is geweest van misbruiken.

Art. 9. Men geeft in bedenking, of er wel genoegzame redenen zijn, om extra-onkosten voor het opmaken der kohieren van de grondbelasting aan te wenden, en of dit werk niet door de ambtenaren zelven kan worden verrigt?

Art. 11. Wat beteekent een post voor *briefporten*, daar immers de administratie vrijdom van port geniet?

Art. 15. Deze nieuwe post vereischt, naar het gevoelen van de meeste leden, nadere opheldering. Hoe werden dergelijke tekorten vroeger gedekt? En waarom een post onder de uitgaven te brengen, die niet anders dan eene mislukte ontvangst behelst?

VI. Afdeeling.

Fonds van kwade posten.

Men keurt niet goed, dat deze uitgaaf zoo hoog opgevoerd is, terwijl de behoefte zoo aanzienlijk veel minder bedraagt, en de eventueele invoering van de wet op de invordering der belastingen [3]) nog verdere vermindering van het getal der onïnbare

[1]) Dit wetsontwerp werd aangenomen.
[2]) De scheepvaartrechten op den Rijn.
[3]) Dit wetsontwerp werd aangenomen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

posten schijnt te moeten doen verwachten. Men meent toch, dat hier niet de geheele opbrengst van de belasting voor de kwade posten in uitgaaf behoort te worden gebragt, maar alleen zooveel als men, naar de behoeften van vorige jaren, berekent noodig te zullen hebben. Men wenscht voorts eenen staat te bekomen van de gedane uitbetalingen uit het fonds over 1842 en 1843.

VII. AFDEELING.

Indirecte belastingen.

Art. 8 Vele leden hebben op nieuw aangedrongen op vermindering van de kosten der Nederlandsche Loterij, speciaal van het tractement van den ontvanger-generaal. Zij oordeelen dat, wil men die instelling op den duur behouden, zij dan toch meer productief voor de schatkist behoorde te worden gemaakt.

Art. 10. Men gedraagt zich aan de aanmerking op art. 15 der Vde afdeeling.

VIII. AFDEELING.

Posterijen enz.

Zeer vele leden hebben het gevoelen geuit, dat de inrigting van het postwezen verbetering behoeft, bijzonderlijk tot vermindering van de briefporto's, en tot daarstelling eener betere proportie, gelijk mede tot faciliteering van de geldverzendingen. Eene reorganisatie van dit gedeelte van den publieken dienst wordt voor eene wenschelijke zaak gehouden.

IX. AFDEELING.

Domeinen en Wegen.

Art. 2. Men vraagt of de post voor *perceptie- en reiskosten* steeds op de zelfde hoogte blijven zal, niettegenstaande den verkoop der domeinen?

Art. 4. Men verlangt inlichtingen nopens dezen post van uitgaaf, en te vernemen, waar de ontvangsten der *domaniale kolenmijnen* staan uitgetrokken, en hoeveel dezelven bedragen.

Art. 5. Dit artikel behelst onderscheidene ongelijksoortige posten: men zou daarom verlangen dat hetzelve in meer artikelen gesplitst werd. Voorts begrijpt men niet, waarom tot invordering van koopprijzen van domeinen kosten gemaakt moeten worden, noch waartoe daarvoor de aanzienlijke som van *f* 6000 benoodigd kan zijn. Men vraagt daaromtrent inlichting.

Art. 6. Bij deze gelegenheid hebben sommige leden er wederom op aangedrongen, dat de Regering toch onafgebroken mogt voortgaan met den verkoop der nog overige domeingoederen, dewijl er geene verhouding bestaat tusschen opbrengst en kosten.

Art. 9. Wat wordt hier bedoeld onder *verdere belooningen?*
Men vraagt, of de post voor *pensioenen, wachtgelden en gratificatien aan brugwachters en tolgaarders*, ad *f* 3750, die onder art. 6 van den Staat van Berekening voor de Begrooting van 1844 en 1845 voorkomt, thans onder dit artikel begrepen is, dan wel gebragt onder de Xde afdeeling? Is dit laatste het geval, dan is het artikel niet met *f* 1420 verminderd, maar integendeel vermeerderd met *f* 2330.

Art. 10. Men vraagt, waarom deze *uitkeeringen*, die Staatsschulden geworden zijn, niet onder de gewone interesten opgenomen zijn?
Voorts is te dezer plaatse door vele leden aangedrongen op de noodzakelijkheid, dat er doelmatige reglementen worden daargesteld nopens de politie op de wegen. Men meent dat dit punt, ook uit een finantieel oogpunt, van veel belang is, daar het gemis van goede politie-verordeningen het bederf onzer groote wegen ten gevolge heeft.

X. AFDEELING.

Pensioenen.

Art. 1. Hoe komt het pensioen, onder n°. 6697 ingeschreven, te behooren tot het Departement van Finantien? [1])

[1]) Een pensioen van *f* 250 van eene burgemeestersweduwe. (aant. Luzac).

Vanwaar kan een surnumerair-commies (onder n°. 642) regt hebben op een pensioen van *f* 1333?

Art. 2. Algemeen heeft men verklaard zwarigheid te moeten maken in het toestaan van het aangevraagd verhoogd subsidie, zoo lang niet de toegezegde voordragt van wet en daarbij de vroeger verlangde volledige inlichtingen ontvangen zullen zijn, en men dus in staat zal zijn om over de noodzakelijkheid der aanvulling te kunnen oordeelen.

X. HOOFDSTUK.

Departement van Oorlog.

Vele leden hebben verklaard van oordeel te zijn, dat het cijfer van de uitgaven van het Departement van Oorlog te hoog opgevoerd is, en dat de finantieele gesteldheid van Nederland niet gedoogt om in vredestijd voor dit gedeelte van den publieken dienst eene jaarlijksche uitgaaf van *twaalf* millioen gulden te bestemmen. Die leden hebben dan ook verlangd, dat aan de Regering in ernstige overweging worde gegeven, om belangrijke besparingen op dit Departement te weeg te brengen, welke men oordeelt dat in het bijzonder op het *materieel*, meer nog dan op het *personeel*, zouden behooren gevonden te worden. Men meende namelijk, dat bij de uitgaven voor het materieel over het geheel meer spaarzaamheid betracht zou kunnen worden, vooral bij aanbesteding of afwerking van defensie-werken, gelijk mede bij leverantien en andere aannemingen. Men had hierbij ook bepaaldelijk het oog op de buitengewone uitgaven in de XVde afdeeling, die men alleszins voor vermindering vatbaar achtte.

I. AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 2. Men heeft opgemerkt, dat dit artikel slechts voor een gedeelte de kosten bevat van het personeel bij het Departement van Oorlog, vermits daaronder niet begrepen is het bedrag der tractementen van sommige officieren, die bij het Ministerie gedetacheerd zijn. Daarenboven heeft het de aandacht getrokken, dat alle officieren, die bij het Departement werkzaam zijn, ook de officieren der infanterie, in het genot zijn gesteld van cavalerie-tractementen, terwijl sommigen daarbij ook nog eene toelage genieten; waaromtrent men opheldering heeft gevraagd.

III. AFDEELING.

Tractementen, soldijen, enz.

Art. 3. Dit respect [1]) is met *f* 55 000 verhoogd, hetgeen volgens de memorie van toelichting zou hebben plaats gehad, om meer overeenstemming te brengen tusschen de verschillende deelen van den dienst. Intusschen schijnt de thans beoogde formatie, waarbij een officier minder, maar daarentegen 156 manschappen en 207 paarden meer in dienst zouden worden gesteld, de strekking te hebben om de vroeger bewerkstelligde suppressie van een batterij denkbeeldig te maken. Men acht het behoud van de tegenwoordige formatie wenschelijk te zijn.

V. AFDEELING.

Militaire Academie.

Onder opmerking, dat de geheele bezuiniging op deze afdeeling nog geen *f* 1200 beloopt, hebben sommige leden op nieuw gemeend te moeten aandringen, dat deze inrigting op eene kleinere schaal worde gebragt, terwijl men voorts verlangt te vernemen, of door de Regering bereids aan de gedane toezegging tot vermindering van het getal der kadets gevolg is gegeven.
Men heeft wijders vrij algemeen het verlangen te kennen gegeven, dat wegens de Militaire Academie eene afzonderlijke suppletoire Begrooting worde opgemaakt en bij de Staats-begrooting gevoegd, in welke voorts het nadeelig saldo, hetwelk deze instelling oplevert, onder de uitgaven behoort te worden opgenomen.

VI. AFDEELING.

Reiskosten en vacatien.

Men zou wenschen omtrent de hier gebragte reiskosten en vacatien eenige opheldering te bekomen.

[1]) Wapen der Artillerie.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Voorloopig Verslag.*)

IX. Afdeeling.

Scheeps- en wagenvrachten.

Eenig artikel, Men verlangt opheldering van den post *vergoeding voor geleden schade*, enz., daar men niet begrijpt hoe vergoeding verschuldigd kan zijn voor schade, voortvloeijende uit eenig contract.

X. Afdeeling.

Materieel der Artillerie.

Art. 6. Ook dezen post wenscht men eenigszins meer te zien toegelicht, daar er geen verband schijnt te bestaan tusschen het bedrag der hier uitgetrokken som en den aard der objecten, waarvoor dezelve wordt aangevraagd.

XI. Afdeeling.

Materieel der Genie.

Art. 4. Tegemoetkoming aan aannemers voor geleden verliezen behoorde, naar het gevoelen van sommigen, nimmer te pas te komen. Zonder meer specificatie, waardoor mogelijkheid zal ontstaan, om de noodzakelijkheid der aanvraag te kunnen beoordeelen, verklaren eenige leden buiten staat te zijn, om aan deze belangrijke uitgaaf hunne goedkeuring te verleenen. Ook meent men dat ten onregte hier bij uitzondering een post voor *onvoorziene zaken* is gebragt, vermits deze uitgaaf uit de som voor onvoorziene uitgaven behoorde te worden bestreden.

XII. Afdeeling.

Verschillende uitgaven.

Art. 7. Men verlangt te ontvangen een staat van de weduwen- en weezen-kas, en dat voorts aangetoond worde, dat het subsidie noodig en verpligt is.

Art. 13. Men wenscht inlichting te bekomen nopens het gebruik, dat van dezen post in 1844 is gemaakt, ten einde de noodzakelijkheid der aangevraagde som te kunnen beoordeelen.

XIII. Afdeeling.

Maréchaussée.

Eenig artikel. Men kon de besparing op deze afdeeling, welke in verband schijnt te staan met de verhooging van het 3de artikel der IIIde afdeeling, niet goedkeuren. Wel verre toch dat men eene vermindering van het korps der maréchaussée wenschelijk acht, zou men integendeel eene gewijzigde organisatie van hetzelve, ten gevolge waarvan het op eene uitgebreider schaal langs de geheele uitgestrektheid onzer grenzen dienst konde doen, als eene zeer nuttige zaak beschouwen. Het doel zou welligt bereikt kunnen worden met de som die voor de maréchaussée op de loopende Begrooting is uitgetrokken; in geen geval echter zou verhooging van het eindcijfer van het hoofdstuk daarvan het gevolg moeten zijn.

Men verlangt inlichting, waarom aan de toezegging om maréchaussée te *Winschoten* te stationeeren, ten gevolge waarvan aldaar een lokaal voor caserneering is aangekocht, geen gevolg is gegeven, zoo mede waarom de maréchaussée uit *Overflakkee*, alwaar dezelve gestationeerd was, is teruggeroepen.

XIV. Afdeeling.

Overcompleete officieren enz.

Art. 3. Het geraamd beloop der *pensioenen en gagementen* voor 1846 bedraagt *f* 271 615.86 minder dan voor 1845. De raming voor 1847 slechts *f* 40 000 minder, dan die voor 1846. Men vraagt de reden dezer onevenredige vermindering van dezen post.

XV. afdeeling.

Buitengewone uitgaven.

Aan vele leden is het wenschelijk toegeschenen, om meer inlichtingen te ontvangen nopens den aard en het nut der hier bedoelde werken en buitengewone verschaffingen.

Bepaaldelijk wenscht men, met opzigt tot de uitgaven in art. 2, te vernemen, in hoeverre de aangevraagde sommen in verband staan met de geprojecteerde werken tot versterking van de linie van den IJssel, tot dekking van de oostelijke grenzen des Rijks.

Men heeft overigens opgemerkt, dat, ofschoon deze buitengewone uitgaven uit haren aard *afloopende* behoorden te zijn, dezelven niettemin bijkans ieder jaar zijn verhoogd en daarvoor ook thans weder voor 1846 ruim *f* 60 000, en voor 1847 bijkans *f* 120 000 meer dan voor 1845 wordt voorgedragen; waarbij ook nog de aandacht heeft getrokken, dat de bestemming nergens is aangewezen van de ruim *f* 50 000, die men voor 1847 meer dan voor 1846 heeft aangevraagd. Men verlangt daaromtrent opheldering, in verband met de straks vermelde meening, dat op deze afdeeling aanzienlijk zou kunnen bezuinigd worden.

Eindelijk behoort hier nog vermeld te worden, dat, bij gelegenheid van de behandeling van dit hoofdstuk, door vele leden is gesproken over het wenschelijke, dat huns inziens er in gelegen zoude zijn, wanneer, in voege als dit vroeger hier te lande plaats heeft gehad en ook thans nog elders plaats heeft, eene Commissie voor militaire zaken werd benoemd, die omtrent alle maatregelen betreffende het defensie-wezen van den Staat, zoo mede omtrent alle belangrijke beschikkingen nopens het materieel van artillerie en genie, zou behooren te worden geraadpleegd, alvorens daaromtrent een definitief besluit genomen werd, opdat daardoor worde voorkomen, dat deze aangelegenheden van individueele inzigten afhankelijk zijn, hetgeen men toch meende dat èn voor de zaak zelve èn uit een finantieel oogpunt nadeelige gevolgen zou moeten hebben.

HOOFDSTUK XI.

Departement van Kolonien.

Deze Begrooting heeft tot geen andere bedenkingen aanleiding gegeven, dan dat weder door onderscheiden leden is te kennen gegeven, dat huns inziens op dezelve behoorden te worden gebragt de gelden, benoodigd voor het werfdepôt te *Harderwijk*, mitsgaders de koloniale bijdragen voor de academien te *Breda* en te *Delft*, en dat voorts opheldering is gevraagd omtrent de redenen, waarom sommige hier genoten pensioenen niet op de overgelegde lijst voorkomen.

Ontwerp van Wet ter bestrijding van Onvoorziene Uitgaven.

Ten aanzien van de aanvraag eener som van *f* 400 000 ter voorziening in buitengewone en niet vooraf te berekenen behoeften, heeft men verklaard zich te gedragen aan de bedenkingen, vervat in het voorloopig verslag nopens de tweejarige Staatsbegrooting over 1844 en 1845. Men kon het *doel* van deze aanvraag wel goedkeuren, maar niet de *wijze*, waarop men de aangevraagde som wilde vinden. Men meende toch dat dezelve niet is in overeenstemming met den geest der Grondwet, welke niet schijnt te gedoogen dat zulk eene onbepaalde magtiging worde verleend, als hier verlangd wordt, om de overschietende gelden van het eene hoofdstuk te kunnen gebruiken tot betaling van uitgaven, die welligt uit een ander hoofdstuk hadden behooren te zijn gedaan. Vooral vond men bezwaren in de bepaling, dat hetgeen niet uit het overschot der Begrooting kan worden gevonden, onder de uitgaven van een volgend jaar gerangschikt zal worden, welke bepaling men strijdig oordeelde met het heilzaam beginsel, om zich zoo veel mogelijk van alle *dienstvermenging* te onthouden.

In stede derhalve van de tegenwoordige aanvraag, zou de meerderheid der Kamer vermeenen, dat op elk hoofdstuk der Begrooting eene matige som voor onvoorziene uitgaven, betrekkelijk dat hoofdstuk, zou behooren te worden toegestaan, van welke sommen echter het gezamenlijk bedrag in geen geval het cijfer van *f* 300 000 zou behooren te overschrijden: waarbij dan nog, naar de meening van enkele leden dier meerderheid, eene som ter beschikking van den Koning zou kunnen gesteld worden. Sommigen zouden nog beter achten, dat de aanwijzing bij eene afzonderlijke wet geschiedde, in dier voege echter, dat de aan te wijzen som niet uit zoogenaamde besparingen werd gevonden, maar daadwerkelijk, als uitgaaf beschouwd, tot verhooging van het eindcijfer der Begrooting zou strekken.

Eindelijk heeft men het verlangen te kennen gegeven, om van de Regering eene opgaaf te bekomen nopens het gebruik, hetwelk

van de toegestane som voor onvoorziene uitgaven over vorige dienstjaren is gemaakt.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 22sten April 1845.

Door het Lid der Kamer Bruce werden de volgende aanmerkingen op de Staatsbegrooting, den 10den Maart 1845 onder anderen aan Luzac gegeven:

„De eerste algemeene aanmerking welke ik van oordeel ben dat in de afdeelingen behandeld moet worden, betreft het niet opvolgen van artikel 126 der Grondwet, namelijk het overleggen der door de Algemeene Rekenkamer afgesloten Rekening over het dienstjaar 1842, welke Rekening wij behoeven ten einde het werkelijk uitgegevene met het geraamde te vergelijken. Daartoe zouden wij insgelijks behoeven de lijst van af- en overschrijvingen over dat jaar.

De 2de algemeene aanmerking betreft de inrigting der Begrooting. Men behoort toch in het oog te houden dat de algemeene Rekening, bedoeld bij artikel 126 der Grondwet, overeenkomstig artikel 38 van de instructie van de Algemeene Rekenkamer zal zijn ingerigt evenals de Begrooting, en dat dus, naarmate de Begrootingen uitvoeriger zijn, naar die mate de contrôle beter en de Rekening vollediger en duidelijker zal zijn.

Wilde men eene eenvoudige en duidelijke Begrooting, gemakkelijk te beoordeelen, men zoude 1°. moeten bepalen, dat in geen geval eenige uitgave wegens personeel, met eenige uitgave wegens materieel in een en denzelfden post werd vervat, dewijl de wetgeving anders inderdaad niet weet waarvoor zij het geld toestemt. Verder moeten de uitgaven behoorlijk omschreven, zoo worden verdeeld:

1°. uitgaven reeds bij de Grondwet geregeld;

2°. 〃 die uit krachte der Grondwet door den Koning worden bepaald;

3°. uitgaven die bij speciale wetten zijn geregeld;

4°. 〃 die alleen door de Begrootingswetten bepaaldelijk worden geautoriseerd.

Indien de Begrootingen zoo waren ingerigt, zou men later uit de Rekeningen de juistheid of onjuistheid der ramingen kennen; men zoude misschien zien dat uitgaven, voor materieel toegekend, voor personeel zijn gebruikt, men zoude in een woord dwingen om orde in te voeren, daar waar niets dan wanorde bestaat.

3°. aanmerking: De *f* 400000 voor onvoorziene uitgaven te vinden uit zoogenaamde besparingen. Ziet men dan niet in dat die handelwijze even ongrondwettig als onvoorzichtig is? Ongrondwettig, want 't is inderdaad eene vermenging van de uitgaven van al de Hoofdstukken der Begrooting. Bijvoorbeeld de Minister van Oorlog wil eene gratificatie verleenen aan een generaal: daartoe kunnen bij aanwijzing op onvoorziene uitgaven de geheime justitiekosten worden gebruikt. *Onvoorzigtig*, dewijl het de Ministers dwingt om de uitgaven hunner respective Departementen ten minste zoo hoog te ramen, dat zij *f* 400 000 overhouden, die zij tot alles kunnen gebruiken. Zie Journal de la Haye — eene fraaie onvoorziene uitgave voorwaar. Daarenboven vergete men de algemeene Rekening niet. Daar zal men vinden een enkelen post: onvoorziene uitgaven *f* 400000. Weet men dan misschien waarvoor 't geld gebruikt is, en of men zooveel meer moet toestaan?

4de aanmerking: De bijzondere fondsen. Er zijn reeds vele dier fondsen opgeheven, doch anderen bestaan nog, en zelfs wil men er weder anderen oprigten. 't Gaat den ouden weg, wanneer men niet oppast en niet wil terugkeeren van het pad, dat wij 30 jaren hebben bewandeld. Wil men weten of het Rijk voor of achteruit is gegaan, men zal al de inkomsten en al de uitgaven over een jaar op een punt moeten vereenigen, en eerst uit de onderlinge vergelijking van beide deze totale sommen zal het overschot of het te kort blijken. Wil men een voorbeeld, men neme de Begrooting van 1846 en 1847. Indien de ramingen juist zijn, zal er over elk jaar geld overschieten. Dus gaan onze finantien vooruit, zal men zeggen. Neen, 't is kunstmatig bedrog; wij znllen achteruitgaan in die jaren. Wilt gij 't bewijs? Het fonds voor de droogmaking van 't Haarlemmermeer zal millioenen uitgeven. Het fonds voor de hermunting eveneens. Die millioenen zullen door geldleeningen gevonden worden, en, terwijl men misschien het overschot op den dienst van 1847 voor 1848 zal bestemmen, zullen wij in dat zelfde jaar misschien *f* 4 000 000 hebben geleend. Daaruit ontstaat verwarring en zulk eene onduidelijkheid dat zelfs de Minister van Finantien er niet uit kan komen. Men vrage b. v. Zijne Excellentie naar het resultaat van den dienst van 1842, die toch afgesloten is, en ik zal beschaamd staan als hij het weet op te geven. 't Spreekt van zelf dat ik niet alleen de Begrootingen bedoel, maar *het resultaat van al de geldelijke operatien van het Rijk* over dat tijdvak, speciale fondsen, Rijksfondsen enz. enz. daaronder begrepen.

5de aanmerking: *De dienstvermengingen*, die door de Begrootingen toegestaan zullen worden: pensioenen, rentebetaling enz. Ik heb daarover zoo dikwijls gesproken, dat ik het onnoodig acht, daarbij iets te voegen. Men geeft altijd toe dat het regelmatiger zoude zijn, maar men beweert, dat dan ook de middelen tot dekking zouden aangewezen moeten worden, dat dit tonnen schats nutteloos zoude kosten. Is het onkunde of kwade trouw? Ik geloof het eerste. Men schijnt zich van de zaak geen duidelijk denkbeeld te vormen. Ik zal trachten dezelve met een voorbeeld toe te lichten. De pensioenen van Oorlog bedragen op de loopende Begrooting ongeveer 18 tonnen gouds. Zij worden betaald van 1 Julij tot 30 Junij, dus zijn 6 maanden van dit jaar of *f* 900 000 van de pensioenen over dit jaar ongedekt, omdat men het laatste halfjaar van 1844 daaruit betaald heeft.— Wilde men nu het deficit wegnemen, dan moest men brengen op de Begrooting *f* 2 700 000. Zijn nu ramingen van middelen en uitgaven juist, dan zou men op deze Begrooting een tekort hebben van *f* 900 000, maar dat zou niet ten gevolge behoeven te hebben eene onmiddellijke voorziening, want op den 1sten Januarij 1846 zouden er niet meer pensioenen betaald zijn dan thans, en het in kas zijnde geld zoude evenals nu voor de noodzakelijke betalingen toereikende zijn. Om de zaak regelmatig te verbeteren, had men al die deficitten op den achterstand moeten brengen, dan was alles geregeld zonder dat het ons een cent had gekost, maar men heeft niet gewild.

Deze zijn mijne algemeene beschouwingen — voeg daarbij onze gebrekkige comptabiliteits-verordeningen, die de Regering afhankelijk hebben gemaakt van de Rekenkamer, die zelve bang schijnt te zijn voor de magt haar gegeven, en die dus van die magt geen gebruik maakt, of, wanneer zij dit doet, dan komt de wetgeving tusschen beiden, verandert de instructie of verleent zoogenaamde indemniteits-bills. 't Is zonderling dat men zich niet eens afvraagt, of het beginsel wel goed zij waarop 't gebouw rust, en dat men niet wil overgaan tot het verbeteren van hetzelve.

De wet behoorde vaste regelen te stellen voor de inrigting, het beheer, de aanzuivering der Begrootingen. De Ministers moeten vrij beheeren onder de verpligting van verantwoording. De Rekenkamer behoorde de comptabelen te controleeren, de wetgeving in te lichten over de handelingen der Ministers, en deze moest eindelijk hare goed- of afkeuring aan de Ministerieele handelingen geven.〃 [1])

18. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Algemeene beschouwingen.

Sedert het indienen van de ontwerpen van Begrootingswetten, zijn er aanmerkelijke vorderingen gemaakt met de daarstelling van die belangrijke stukken, welker mededeeling al aanstonds bij het voorloopig verslag verlangd wordt, en bij de behandeling van de aanmerkingen of van de vragen tot opheldering, welke in dat verslag voorkomen, zal alzoo kunnen verwezen worden tot de stukken, welke thans reeds bij de Vergadering zijn overgebragt.

§ 1 *a*. Aan de tijdsbepaling, vervat in art. 38 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 10), houdende Instructie voor de Algemeene Rekenkamer, is met opzigt tot het dienstjaar 1842 niet voldaan, vermits de bij art. 37 derzelve wet bedoelde afzonderlijke rekeningen, die tot grondslag van de algemeene Rekening moeten strekken, niet alle in de eerste helft des jaars waren opgenomen, en dat de laatste dezer bijzondere rekeningen

---

[1]) Gevonden onder Luzac 's papieren.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

eerst in Augustus 1844 bij het Departement van Finantien is ingekomen.

Toen eerst heeft men bij dat Departement de zamenstelling van het algemeene stuk gemeend te kunnen aanvangen, en door bijvoeging van het gedeelte der rekening, de ontvangsten betreffende, tot een geheel kunnen vormen: dit heeft tijd gekost en ook eenige vertraging ondervonden bij de menigvuldige werkzaamheden, welke op dat Departement gedurende het jaar 1844 hebben berust.

Intusschen is die Rekening nu sedert eenen geruimen tijd ter Algemeene Rekenkamer overgebragt en aldaar in behandeling.

De aanmerkingen van de Kamer betroffen niet de uitgaven, en konden die ook niet betreffen, want deze zijn bij de algemeene Rekening, geheel gelijk aan de afzonderlijke rekeningen der Departementen, opgemaakt in overeenstemming met de posten der Begrooting en aanwijzende hetgeen op elk derzelve is uitgegeven, waardoor alzoo volkomen gekend wordt het onderscheid tusschen de *geraamde* en *werkelijke* uitgaven.

Alle bedenkingen van de Algemeene Rekenkamer op de algemeene Rekening betreffen dus de ontvangsten en wel voornamelijk sommige posten van de domeinen en bijzondere ontvangsten, waaromtrent verschillende gevoelens zijn aan den dag gelegd, vooral nopens het dienstjaar, waartoe ze moeten worden gebragt. Over deze verschillende gevoelens hebben overleggingen plaats, die zoo goed als ten einde zijn gebragt en het vertrouwen doen voeden, dat de algemeene Rekening van het jaar 1842 welhaast aan de Staten-Generaal zal kunnen worden medegedeeld, terwijl, zoo dit tegen alle verwachting het geval niet mogt kunnen zijn, al de bescheiden daartoe betrekkelijk onder het oog van die Vergadering zullen worden gebragt.

Wat aanbelangt het jaar 1843, heeft men geoordeeld, de opmaking van de algemeene Rekening niet te moeten afhankelijk maken van het opnemen ter Rekenkamer van de bijzondere rekeningen der uitgaven van de Departementen: deze algemeene Rekening is dus ook reeds ter Algemeene Rekenkamer overgebragt en derzelver afsluiting zal naar vermogen worden bevorderd, om ook zoo spoedig mogelijk ter mededeeling aan de Staten-Generaal te worden bestemd, ofschoon het van zelf spreekt, dat zulks in den loop dezer zitting geen plaats zal kunnen hebben.

Aan het verlangen om opgaven te bekomen van de af- en overschrijvingen op de Begrootingen van 1842 en 1843, is van zelf voldaan door de mededeeling dezer dagen aan de Vergadering van de Verslagen door de Algemeene Rekenkamer aan den Koning aangeboden wegens het resultaat harer werkzaamheden over de beide jaren 1843 en 1844, welke stukken tot bijlagen hebben de bedoelde opgaven van gedane af-en overschrijvingen.

b. Het uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen, opgemaakt onder 1 Januarij 1844, is niet op den gewonen tijd in den loop van dat jaar aan de Vergadering kunnen worden overgelegd, uit hoofde der veelvuldige werkzaamheden, die het geldelijk beheer heeft opgeleverd.

Men heeft zich intusschen beijverd om hetzelve met alle naauwkeurigheid uit te werken en zoo volledig mogelijk te maken; het is nu aan de Vergadering ingezonden en sluit volkomen aan het laatstvorig medegedeeld stuk van dien aard.

Men vleit zich er de meeste volledigheid aan te hebben gegeven, en dat, door eene duidelijke voorafgaande vermelding van de uitkomsten, de leden der Vergadering in de gelegenheid zullen zijn gesteld, om zich in dat Verslag alle verlangde ophelderingen te verschaffen omtrent den staat der geldmiddelen, weshalve men bijzonder daarnaar zal kunnen verwijzen in den loop dezer beantwoording, wanneer gemaakte aanmerkingen er aanleiding toe geven.

c. Het Verslag van het resultaat van de werkzaamheden van de Algemeene Rekenkamer is, zoo over 1843 als over 1844, nu ook aan de Staten-Generaal ingezonden, zooals dit hiervoren bij *a* van deze paragraaph reeds is gezegd. Deze stukken zullen aan de Staten-Generaal doen kennen, eensdeels de naauwkeurigheid waarmede de Algemeene Rekenkamer alle de deelen van hare Instructie verlangt toe te passen, en anderdeels, dat door de Departementen van algemeen Bestuur veel wordt gedaan om de wijze van beschouwing der Kamer op te volgen, terwijl, wanneer zulks nog niet ten aanzien van alle punten tot volkomen resultaten heeft geleid, men echter steeds voortgaat alles aan te wenden, ten einde die toepassing algemeen te maken.

d. Eene opgave van het resultaat van den dienst van 1842, met inbegrip van de Rijks-fondsen en gedeponeerde kassen, wordt aangetroffen in het algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843. Men vindt namelijk in den aanvang en later de uitkomst van het jaar 1842 op zich zelve, zooveel betreft de Begrooting van dat jaar in ontvang en uitgaaf; terwijl de administratie van de verdere Rijks- en gedeponeerde fondsen deel uitmaakt van het overzigt, hetwelk den algemeenen toestand aanwijst.

§ 2. De Regering kan de vele en verschillende bedenkingen, welke, met betrekking tot den vorm der ingediende berekeningsstaten, bij deze paragraaph zijn gemaakt, niet beamen.

Volgens hare meening toch is er, in stede van achteruitgang, eene werkelijke verbetering nopens de inrigting der Begrooting tot stand gebragt.

De nu aangenomen vorm beveelt zich aan door beknoptheid en duidelijkheid, en verdient de voorkeur boven den vroeger gevolgden, omdat dezelve, volgens het gevoelen der Regering, alle vereischten in zich bevat, die gevorderd kunnen worden om tot grondslag te strekken van de daarop uit te oefenen contrôle der Algemeene Rekenkamer. De uitgaven welke voor ieder artikel der Begrooting worden geraamd, zijn bij den staat van berekeningen in eene algemeene omschrijving aangewezen, alzoo die staat bij de wet wordt vastgesteld, terwijl de uitgewerkte en toelichtende staten, die in de bijzonderheden afdalen, geene andere bestemming hebben, dan om aan de Staten-Generaal de gelegenheid aan te bieden, om iederen daarop gebragten post van uitgaaf te kunnen onderzoeken, en te beoordeelen in hoeverre de daarbij gemelde sommen ten behoeve van de algemeene huishouding van Staat al dan niet behooren te worden ingewilligd.

De zekerste waarborg, welke door de contrôle van de Algemeene Rekenkamer kan worden verkregen, zal ongetwijfeld deze zijn, dat geene uitgave ten laste van de schatkist wordt verevend, zonder de overtuiging, dat de aan haar oordeel onderworpen vordering eene wettige Staatsschuld in overeenstemming met de Begrooting is, en tot het erlangen van deze overtuiging zal wel eene meer gedetailleerde omschrijving en splitsing van posten niet gevorderd worden.

Het mag ook niet onopgemerkt blijven, dat de vroegere berekenings-staten niet bestemd waren, om nevens de wet in het *Staatsblad* te worden opgenomen. Wanneer men de daarin voorkomende onderdeelen, die nu in de toelichtende staten worden aangetroffen, in de berekenings-staten wil opnemen en als artikelen beschouwen, dan zou het aantal artikelen, zonder wezenlijk nut aan te brengen, aanmerkelijk worden uitgebreid, waarvan het onvermijdelijk gevolg zal wezen, dat de werkzaamheden bij de Departementen van algemeen Bestuur en bij de Algemeene Rekenkamer aanzienlijk in omvang zullen toenemen.

De Regering vermeent dat het wenschelijk is, om den nu aangenomen vorm der berekenings-staten te behouden, zullende echter bij de zamenstelling der volgende Begrooting op nieuw worden onderzocht, of er nog vreemdsoortige uitgaven zijn zamengevoegd, zooals dit in deze paragraaph wordt opgemerkt, doch zonder aanduiding waar en in welke Begrooting die worden aangetroffen.

De Regering zal het ook tot een onderwerp van hare bijzondere zorg maken, om de uitgaven voor personeel en materieel, zooveel dit verder mogelijk is, af te scheiden en bij volgende Begrootingen al meer en meer op dit voetspoor voort te gaan, zooals men ten aanzien van de nu in overweging zijnde Begrooting voor het Departement van Binnenlandsche Zaken reeds heeft kunnen doen. [1])

Aan het verlangen om de uitgaven voor ieder hoofdstuk in categoriën te verdeelen, wordt voldaan door de overlegging van een depouillement, [2]) waarbij het bedrag voor iedere categorie globaal wordt aangetroffen, en deze staten zouden aan het slot van de Begrooting kunnen worden geplaatst.

De Regering vermeent dat deze opgave aan het oogmerk zal beantwoorden, omdat men niet mag veronderstellen, dat het de bedoeling wezen zal bij de uitgaven *voor ieder artikel* de categorie te zien aangewezen, waardoor het getal kolommen in den berekenings-staat te zeer zou worden uitgebreid.

Wat betreft de bedenking aan het einde van deze paragraaph voorkomende, vermeent men niet te moeten herhalen, hetgeen bij de jongste overwegingen omtrent de schuld is aangemerkt, namelijk dat het onraadzaam is om de posten voor renten te brengen bij splitsing juist tot den laatsten December van het Begrootingsjaar; maar blijft men bij het gevoelen, dat het ordelijker en eigenaardiger is, om doorgaande uit te trekken datgene, wat in den loop van het Begrootingsjaar vorderbaar of betaalbaar wordt.

---

[1]) Zie stuk n°. 20*B* hierachter.

[2]) Zie stuk n°. 27.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Omtrent de pensioenen echter is aan het geuite verlangen voldaan, zoodat de op de Begrooting daarvoor uitgetrokken sommen die zijn, welke op 1°. April 1846 en vervolgens betaald zullen moeten worden.

De op 1°. October 1845 en 1°. Januarij 1846 te betalen pensioenen van het gewoon en buitengewoon grootboek, zullen bij een nader in te dienen wets-ontwerp op de Begrooting der uitgaven van het jaar 1845 worden gebragt.

§ 3. Bij onderscheidene gelegenheden is door de Regeering het bewijs gegeven van derzelver wensch, om uitgaven buiten de Begrooting te doen ophouden, de fondsen op te heffen, en alles onder de algemeene administratie der Begrooting te brengen.

Nog onlangs is, ten aanzien van het fonds voor de hermunting der oude geldspecien, toegegeven aan het verlangen van dien aard uit deze Vergadering voortgekomen, en men zal voortgaan met het opheffen van fondsen daar, waar het nuttig en noodzakelijk schijnt; echter is dit niet steeds het geval, en eene aanmerking, behandeld bij de Begrooting van het Departement van Justitie, heeft doen zien, dat het afzonderlijk bestaan van een fonds voor de gevangenissen thans niet algemeen als zoo verwerpelijk wordt beschouwd. Men zal dus, ten aanzien van de verdere opheffing, met rijp beraad dienen te werk te gaan.

De provinciale fondsen zijn gegrond op vastgestelde Begrootingen van inkomsten en uitgaven door de Provinciale Staten ontworpen; zij staan onder het onmiddellijk beheer van de Gedeputeerde Staten; eenige andere fondsen meer bijzonderlijk onder daartoe bevoegde autoriteiten, en de gedeponeerde of aan derden toebehoorende fondsen onder het beheer des Ministers van Binnenlandsche Zaken of van Finantiën.

De ontvangsten en uitgaven, welke voor al die fondsen worden bewerkstelligd, loopen door 's Rijks kas; het zijn dikwijls opeenten te gelijk met die voor het Rijk ingevorderd; doch er wordt van alles afzonderlijk boek gehouden, zoodat met één oogopslag uit het jaarlijksch uitvoerig verslag is na te gaan wat voor elk fonds gedurende het afgeloopen jaar is ontvangen, uitgegeven, en hoeveel deswege ten slotte in 's Rijks kas is berustende gebleven.

Ten aanzien van de provinciale fondsen valt ook nog op te merken, dat daarvan door de administrateurs van 's Rijks schatkist, als te dier zake regtstreeks aan de bevelen der Gedeputeerde Staten onderworpen, meer in de bijzonderheden wordt boek gehouden en ter Algemeene Rekenkamer verantwoording gedaan.

Men ziet derhalve de ongelegenheid niet in, welke de vermenging van de gelden, afkomstig van provinciale of gedeponeerde fondsen, in ééne en de zelfde kas met de Rijks-gelden zou te weeg brengen, mits van elk onderwerp, zooals werkelijk geschiedt, op afzonderlijke rekeningen naauwkeurig worde boek gehouden.

Men gelooft veeleer, dat het instellen van bijzondere kassen, waardoor het volledig overzigt over het geheel zou worden gemist, aan groot bezwaar zou onderhevig zijn en aanleiding zou geven, niet alleen tot vermeerdering van onkosten, maar bijzonder ook tot eene minder regelmatige behandeling en gebrek aan toezigt, en dienvolgens tot verliezen zou kunnen leiden, die nu niet te duchten zijn.

De algemeene aanmerking, dat er niet genoeg stelselmatig is bezuinigd, kan bezwaarlijk worden beantwoord, zonder meer bepaalde aanwijzing van het onderscheid, hetwelk daaromtrent tusschen de verschillende Departementen zou bestaan.

Intusschen vermeent men, dat juist de algemeenheid der inkrimpingen, bij alle vakken aangebragt, het stelselmatige der bezuinigingen uitmaakt, want geen vak is onaangeroerd gebleven met die afschaffingen, beperking van bezoldigingen enz. waarvoor het maar eenigszins vatbaar scheen.

Er zijn maatregelen genomen om de centralisatie van sommige Regeringsmaatregelen te temperen en meer aan plaatselijke autoriteiten over te laten; dit is ook niet zonder vrucht geweest, en niet zonder invloed op de uitgaven gebleven, maar ook hier moet met zorg en behoorlijke onderscheiding worden te werk gegaan, vooral wanneer geldelijke belangen en het toezigt over Staats-uitgaven en Staats-inkomsten er mede gepaard gaan, en het algemeen Bestuur moet zich dan de middelen van contrôle voorbehouden, indien men schade en verliezen voor het Rijk zal voorkomen.

Het bezwarende van de pensioenen voor de schatkist, wordt niet tegengesproken; het wenschelijke tot verdere vermindering zal men mede niet ontkennen, maar men mag tevens niet ontveinzen dat reductien dikwijls hard en onverdiend zijn.

De Commissie, die zich met het onderwerp heeft bezig gehouden en op welker arbeid het besluit van 29 Augustus 1842 gevolgd is, heeft dit ook gevoeld en alzoo de door haar voorgestelde maatregelen beperkt en vele uitzonderingen er op geadmitteerd. Dit zal aan de Vergadering kunnen blijken uit het afschrift van het rapport van de Commissie van den 2den Juli 1842, hetwelk bij deze Memorie van Beantwoording is gevoegd. [1])

De bepalingen van het besluit zijn voorts naar behooren toegepast, en wanneer ten aanzien van het verblijf buiten 's lands van gepensionneerden uitzonderingen gemaakt en het vol genot van pensioen toegestaan wordt, dan geschiedt dit niet, dan na behoorlijk onderzoek omtrent de billijkheid en het afdoende der redenen, die voor zoodanige gunsten spreken.

§ 4. 1°. De liquidatie met het groothertogdom *Luxemburg* maakt steeds een onderwerp van behandeling uit; en nu er wederkeerige mededeeling is gedaan van de posten, welke geoordeeld worden een deel van die liquidatie te moeten uitmaken, zal men kunnen overgaan tot de overweging van de waarde der gronden, welke voor het in rekening brengen van elken post, zoo van de Nederlandsche als van de Luxemburgsche zijde, worden aangevoerd, om alzoo tot eene geregelde vereffening te geraken.

Het voorschot aan het kanaal van *Steenenhoek* in der tijd uit de schatkist gedaan, is onder de lasten van den achterstand opgenomen volgens de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsbad* n°. 10), terwijl daarentegen de teruggave van dat voorschot bij de baten van den achterstand wel is vermeld, doch slechts bij *memorie*; — die teruggave behoort met 1849 aan te vangen en hetgeen dezelve dan werkelijk zal opleveren moet een deel uitmaken van de bijzondere ontvangsten van de dienstjaren, in welke de invordering zal plaats vinden.

2°. Zooals aan de Vergadering zal zijn gebleken uit hetgeen hiervoren ten aanzien van de Rekening van ontvangsten en uitgaven over 1842 is gezegd, gelijk ook uit de mededeeling van de Verslagen der Algemeene Rekenkamer van het resultaat harer werkzaamheden over 1843 en 1844, bestaat er wel niet altijd overeenstemming van gevoelen tusschen de Algemeene Rekenkamer en alle Departementen van algemeen Bestuur omtrent de toepassing van de Instructie der Kamer, maar de tot hiertoe ingeslagen weg van briefwisseling en onderling overleg tot vereffening van de verschillende beschouwingen, is niet zonder gunstige gevolgen gebleven, en beter acht men het, zich zoo mogelijk te verstaan, dan voorzieningen in te roepen, die in de toepassing wederom tot verschillende opvattingen aanleiding kunnen geven, en nieuwe moeijelijkheden zouden kunnen doen ontstaan.

Intusschen is men bij het Departement van Finantien bedacht, om het stelsel onzer comptabiliteit den toets van een naauwgezet onderzoek te doen ondergaan, en zal, zoodra de veelvuldige en om 's lands belangen zoozeer aangelegen werkzaamheden, welke tot dat Departement behooren, dit toelaten, daaromtrent tot het nemen van een besluit worden overgegaan, hetgeen men hoopt dat de mogelijkheid van een eventueel misverstand geheel zal doen ophouden.

3°. Toegevende aan het algemeen verlangen, zullen de tot dusver schriftelijk overgelegde bijlagen tot de Begrootingen, voor zoo veel dezelve daartoe geschikt zijn, in het vervolg gedrukt bij de Begrootingswetten aan de Kamer worden overgelegd.

HOOFDSTUK II.

De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

1ste Afdeeling.

De Staten-Generaal.

Artikel 4. Aan het verlangen der leden om de bureau- en lokaalbehoeften in *drie* artikelen te splitsen, zal bij de volgende Begrooting worden te gemoet gekomen.

Het moge, oppervlakkig beschouwd, waar zijn, dat de post voor brandstoffen ten behoeve van de *Eerste Kamer*, in verhouding tot het geraamde voor den *Raad van State* en voor de *Tweede Kamer*, te hoog is aangevraagd; doch het jongst afgeloopen jaar heeft doen zien, dat voor deze behoefte, welke geheel van het meer of minder gunstige seizoen afhankelijk is, geene zekere raming kan worden aangenomen, als zijnde voor brandstoffen ten behoeve van den Raad van State en de Tweede Kamer veel meer moeten worden besteed, dan op de thans in overweging zijnde Begrooting is geraamd geworden.

[1]) Zie stuk n°. 28.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

3de Afdeeling.

De Algemeene Rekenkamer.

Artikel 2. In de overgelegde memorie van toelichting, [1]) zijn de redenen kenbaar gemaakt, welke aanleiding hebben gegeven tot de verhooging van het cijfer voor de bezoldiging van het personeel, en is, na gehouden overleg, slechts voor een gedeelte aan den dringenden wensch van het collegie te gemoet gekomen,

De Regering vermeent ten aanzien der behoeften voor de Algemeene Rekenkamer, dat de middelen niet behooren te worden onthouden, welke het collegie noodig oordeelt om zich te verzekeren van eene volledige tenuitvoerlegging van de haar bij de Instructie opgelegde verpligtingen, zoodat bezwaarlijk kan worden beoordeeld, in hoeverre het nuttig kan zijn, om eene verdere uitbreiding aan hare bureaux te geven.

4de afdeeling.

De Kanselarij der beide Orden.

Voor de toelagen aan Broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw werd over 1841 en vroeger niet meer dan *f* 7500 aangevraagd, doch is die som op het verlangen der Kamer tot zoodanig bedrag opgevoerd, als benoodigd zou wezen om al de Broeders dadelijk bij hunne benoeming het genot van de daaraan verbonden toelage te verzekeren, hetgeen voormaals eerst plaats had naar gelang er door sterfgeval eene der toelagen openviel; zoo lang nu de daarvoor bij de wet ingewilligde som van *f* 14 000 eenige ruimte aanbiedt, moet het aan de Regering worden overgelaten, om verdienstelijke mannen, welke voor zoodanige onderscheiding behooren in aanmerking te komen, met het Broederlint te begiftigen.

5de Afdeeling.

De Hooge Raad van Adel.

Het is waar, dat door de Regering bij de behandeling der Begrooting van 1844—1845 het uitzigt is geopend, om de kosten van den Hoogen Raad van Adel te verminderen, doch er heeft zich, zooals dat uit het cijfer van den nader opgemaakten en overgelegd wordende toelichtenden staat kan blijken, de gelegenheid om die geopende uitzigten te verwezenlijken, eerst onlangs voorgedaan. [2])

Zoolang nopens het fonds geene wettelijke bepalingen zullen zijn daargesteld, kan bezwaarlijk eenige verandering worden gemaakt, en men acht het uit dien hoofde voor het tegenwoordige minder noodzakelijk om te onderzoeken, in hoe verre de betrekking van *wapenheraut* moet geacht worden te hoog te zijn beloond, en of dezelve, zoo ook die van voorzitter en leden van den Raad, uit haren aard eer als honorifiek, dan wel als eenen bezoldigden post behoort te worden aangemerkt. Niettemin moet alhier worden opgemerkt, dat de uitgaven voor den Hoogen Raad van Adel, hoezeer op de Staatsbegrooting geraamd, niet ten laste van de schatkist komen, maar geheel uit hare eigene inkomsten, die in het ontwerp van wet op de Middelen zijn opgenomen, worden bestreden.

7de Afdeeling.

Pensioenen.

De ten laste van dit hoofdstuk gebragte pensioenen zijn overeenkomstig de bestaande reglementen geregeld, en later, in verband, met de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 29sten Augustus 1842, n°. 108, herzien geworden.

Overigens kan de stellige verzekering worden gegeven, dat geene pensioenen, en tot geen hooger bedrag, worden verleend, dan waarop de titularissen hunne aanspraken kunnen doen gelden.

HOOFDSTUK III.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

Met opzigt tot de eerste algemeene aanmerking op dit hoofdstuk, aangaande de vereeniging met andere legatien van die te Lissabon, Stockholm en Turijn, moge de herinnering dienen, dat die maatregel een gevolg is geweest van tot bezuiniging nopende omstandigheden, en dat, indien daaruit ook al eenige ongelegenheden voortgekomen waren, men deze als natuurlijke gevolgen dier omstandigheden zoude moeten betreuren; doch men meent de verzekering te kunnen geven, dat dezelve tot dus verre geen nadeeligen invloed op onze vriendschappelijke betrekkingen met voormelde Staten gehad heeft, en men vleit zich dat zij zulks ook later niet hebben zal, omdat de Ministers bij de Souvereinen van genoemde Staten geaccrediteerd, maar elders verblijf houdende, door zich van tijd tot tijd naar Hoogstderzelver verblijven te begeven, alsmede door hunne briefwisseling met de Consulaten en verder getroffen maatregelen, zich op eene voldoende wijze van de noodige inlichtingen kunnen voorzien, en daardoor in staat blijven de Nederlandsche belangen behoorlijk voor te staan.

De Regering kan de meening van eenige leden niet deelen, dat een Nederlandsch onderdaan in eenen bevrienden Staat het voorwerp zoude geweest zijn eener schennis van het regt der volkeren. [1]) Het voorval, waarop in dezen schijnt gedoeld te worden, was van eenen geheel buitengewonen aard. Alles wat met de omstandigheden van dien bestaanbaar was, is daarin van Regeringswege gedaan, en de antwoorden, die zij op hare vertoogen heeft ontvangen, zijn zoodanig geweest, dat zij, zonder zich aan aanmatiging schuldig te maken, niet anders heeft kunnen doen, dan in die antwoorden te berusten. En wat aangaat de bezoldiging van den Nederlandschen gezant bij dien Staat, zoo gelieve men, door eene vergelijking van de 2de afdeeling der thans loopende Begrooting met die van de voorgedragene, te zien, in hoeverre het al of niet toestaan derzelve in aanmerking kan komen.

Daar de Regering tot dusverre in de diensten der Nederlandsche diplomaten geene reden gevonden heeft, om zich van de kundigheden der naar plaatsing dingenden door examens te verzekeren, heeft zij gemeend zich voor alsnog bij de tot dusverre gevolgde handelwijze tot hunne keuze te kunnen bepalen, en zulks te meer, daar toch in den diplomaat meerdere vereischten verlangd worden, waarvan het bezit niet door examens kan blijken en die meer afhankelijk zijn van inborst, opvoeding en levensloop.

2de Afdeeling.

Kosten der buitenlandsche zendingen.

Artikel 1. De betrekkingen tusschen de Nederlanden en Belgie acht men te veelvuldig en belangrijk, om niet te wenschen, dat de gezant te Brussel door de voorgestelde bezoldiging in staat blijve tot onderhouding eener vertegenwoordiging, die geschikt zij tot bevordering dier betrekkingen, en in dezelve tevens eene billijke belooning vinde der vele werkzaamheden aan dien post verbonden.

De veranderlijkheid waarvan het voorloopig verslag hier gewaagt, gelieve men niet te beschouwen als voortkomende uit wijzigingen in de zamenstelling van het personeel, maar als veroorzaakt door eene verandering in den persoonlijken toestand van een der titularissen, waardoor een tractement tijdelijk was vrijgevallen, waaromtrent op de loopende Begrooting geene beschikking aangevraagd was.

Omtrent de gronden waarop de voordragt berust, wenscht men te refereeren aan de memorie van toelichting.

De Regering deelt volkomen de zienswijze van sommige leden der Kamer, met opzigt tot de wenschelijkheid, om buiten werkelijken dienst zijnde ambtenaren, bij vacatures, wederom in aanmerking te doen komen; ook zal daarop bij voorkomende gevallen zooveel doenlijk worden gelet.

Artikel 2. Het consulaat-generaal in Centraal Amerika [2]) is verscheiden jaren geleden reeds ingetrokken, en destijds aan den teruggeroepen consul-generaal een wachtgeld toegelegd van *f* 2000, hetwelk echter, toen hij hier te lande eene betrekking bekomen heeft, waarvan de opkomsten op *f* 700 berekend werden, met dat bedrag is verminderd en gebragt op *f* 1300, welke som op de Begrooting onder I, onderdeel *b*, van het 3de artikel der 2de afdeeling voorkomt, niet als bezoldiging van een consul-generaal in Centraal Amerika, alsof deze betrekking nog bestond, maar als nonactiviteits-tractement van den gewezen consul-generaal aldaar.

Bij eene vroegere gelegenheid is met opzigt tot het consulaat te Tripoli [3]) medegedeeld, dat, ofschoon men was overgegaan tot de terugroeping van den consul aldaar, het echter, nadat de ver-

[1]) Zie stuk n°. 4 C hiervoor.

[2]) Door het overlijden van den President, baron van Lynden van Hemmen.

[1]) Zie noot bij het voorloopig verslag, blz. 684.

[2]) Zie noot bij het voorl. verslag, blz. 684.

[3]) Jonkheer Clifford Kock van Breugel (aant. Luzac).

schillende Kamers van Koophandel omtrent de consulaten op de Barbarijsche kust zijn gehoord, niet raadzaam is voorgekomen, gedacht consulaat geheel in te trekken. De persoon aldaar gevestigd, die reeds meermalen, bij afwezendheid van den consul, de zaken had waargenomen, is met dat consulaat belast geworden, en geniet een toelage van *f* 2000, waaruit ook moeten bekostigd worden de gebruikelijke giften of kleine geschenken, bekend onder den naam van spendatien. Op die toelage is gerekend bij onderdeel *k* van het 2de artikel der 2de afdeeling, terwijl het non-activiteits-tractement van *f* 2000, aan den teruggeroepen consul toegelegd, is uitgetrokken onder III, onderdeel *b*, van het 3de artikel der 2de afdeeling. Dit non-activiteits-tractement, vroeger onder de benaming van wachtgeld genoten, is niet in pensioen veranderd, om de reden opgegeven in de memorie van toelichting.

3de Afdeeling.

Verschillende uitgaven.

Artikel 3. Ten aanzien der inrigtingen en kassen, vermeld bij art. 3 der 3de afdeeling, neemt men mede de vrijheid te herinneren aan hetgeen daaromtrent is medegedeeld bij de memorie van toelichting, behoorende bij het ontwerp van het IIIde hoofdstuk der Begrooting over 1844—1845, te weten: dat met de kassen meer bijzonder bedoeld worden de conservatoire en armenkassen te Lissabon en Porto, en de natiekas te Cadix, welke sedert onheugelijke jaren bestaan, en ten doel hebben de bevordering en ondersteuning der Nederlandsche scheepvaart en zeevarenden. Vóór de ontbinding der administratie voor de nationale nijverheid werden de geringe subsidien aan de kassen voldaan uit het fonds dier administratie, doch sedert zijn dezelve ten laste gekomen van dit hoofdstuk.

Door de inrigtingen alhier bedoeld, worden meer bijzonder verstaan de kerkhoven, in eenige weinige havens buiten 's lands opgerigt voor christenen in het algemeen of voor protestanten in het bijzonder, wier lijken niet op de bestaande begraafplaatsen toegelaten worden.

Artikel 4. Aangezien de thans gebezigde omschrijving aangenomen is, ter voldoening aan eenen vroeger geuiten wensch van de Kamer, zoo vermeent men dezelve niet andermaal te kunnen wijzigen.

4de Afdeeling.

Pensioenen.

Het pensioneeren van diplomatieke en consulaire agenten geschiedt volgens de bestaande reglementen voor de burgerlijke pensioenen.

Alle pensioenen zijn getoetst geworden aan de bepalingen van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108. Het meerendeel van zoodanige gepensioneerden onder het Departement van Buitenlandsche Zaken, aan wie de vergunning is toegestaan om het pensioen buiten 's lands te verteren, zijn niet alleen geen geboren Nederlanders, maar hebben ook nimmer vast verblijf hier te lande gehad; terwijl anderen, die wel geboren Nederlanders zijn, in het zelfde geval verkeeren: omstandigheden, welke men billijk heeft geacht in aanmerking te moeten nemen, daar toch hun verblijf buiten 's lands niet willekeurig, maar het gevolg is hunner meestal zeer langdurige loopbaan in den vreemde.

Aan de weduwen van gezanten of van consuls worden, in den regel, geenen pensioenen verleend, en de drie uitzonderingen op den overgelegden staat voorkomende, zijn, als om bijzondere redenen gegeven, geacht geworden in de termen te vallen van die, welke bij gedacht Koninklijk besluit buiten bereik van vermindering of intrekking zijn gesteld.

Daar reeds voor de pensioenen, over elk der jaren 1846 en 1847, de aanzienlijke som van *f* 5946 minder gevraagd wordt, dan zij thans werkelijk beloopen, heeft men zich niet geregtigd gevonden voor het laatstbedoelde jaar op nog grooter versterf te rekenen.

HOOFDSTUK IV.

Departement van Justitie.

Men durft zich voorstellen, dat uit een naauwkeurig en vergelijkend onderzoek zal voortvloeijen het overtuigend blijk, dat op de uitgaven van het Departement van Justitie al die besparingen zijn gemaakt, waarvoor hetzelve voor het tegenwoordige vatbaar kan worden geacht. De middelen, die enkele leden van gedachte zijn dat tot meer bezuinigingen zouden kunnen leiden, schijnen voor belangrijke en veelzijdige beschouwingen vatbaar en aan gewigtige bedenkingen onderworpen, terwijl de voornaamste derzelve vooraf door wettelijke bepalingen zouden moeten zijn vastgesteld, om er de Begrooting naar te kunnen inrigten.

Omtrent het zekere adres, dat een in de residentie uitkomend dagblad [1]) heeft betroffen, is, na een opzettelijk deswege ingesteld onderzoek, gebleken, dat hetzelve onder eenen verdichten naam is ingediend, althans inzender noch schrijver zijn uit te vinden geweest, en wat den inhoud van hetzelve aanbelangt, de daarin opgegeven bijzonderheden getuigen, dat de steller òf met de geheele zaak onbekend is, òf zich daarvan met bijzondere bedoelingen onkundig gehouden heeft.

De Commissie belast met de herziening der militaire wetgeving, heeft reeds veel ter vervulling harer moeijelijke taak voorbereid. De beëindiging daarvan is uit den aard der zaak afhankelijk van de bepalingen, welke ten aanzien van het stelsel van Strafregt in het algemeen zullen worden vastgesteld. Dit laatste hoogst belangrijk onderwerp is thans bij het Departement in bewerking, in verband met de aanmerkingen dienaangaande voor korten tijd uit de Tweede Kamer bekomen.

2de Afdeeling.

Kosten van de Regterlijke Magt.

Artikel 1. De som van *f* 1000 voor schrijfloonen van den griffier bij den Hoogen Raad uitgetrokken, schijnt niet wel voor vermindering vatbaar te zijn.

De omstandige opheldering tot justificatie van dien post vroeger gegeven, en het daarbij gemelde getal adviezen, dat in materie van gratie en dispensatie jaarlijks bij den Hoogen Raad uitgebragt wordt, vertrouwt men dat tot de overtuiging zullen leiden, dat een tweetal beambten niet overdreven is, om het afschrijven van deze talrijke en dikwijls uitvoerige stukken te verrigten, en dat eene belooning van *f* 1000 voor beiden in het jaar inderdaad als ten uiterste matig mag worden gerekend.

Tusschen deze schrijfloonen en de jaarwedden van den klerk bij het parket en van de verdere beambten van hetzelve en van het collegie van den Hoogen Raad, bestaat in wezenlijkheid geen verschil; de eene zoowel als de andere zijn belooningen voor diensten en werkzaamheden.

Er schijnt dus geen voldoende reden te bestaan, waarom niet beiden in het zelfde artikel zouden blijven uitgetrokken, noch ook om ten deze eenen anderen regel te volgen, dan ten aanzien van de schrijfloonen en daggelden bij andere Departementen van algemeen Bestuur plaats vindt.

Artikel 6. Het bedrag der schrijfloonen en adsistentie-gelden van de Procureurs-Generaal bij de provinciale Geregtshoven is, gelijk dit mede vroeger werd opgemerkt, geregeld naar gelang van den omvang hunner bureau-werkzaamheden; en dat deze in eene zoo uitgestrekte provincie als *Noord-Braband* zeer talrijk zijn, behoeft voorzeker geen betoog. Het ligt dan ook in den aard der zaak, dat aldaar voor dit onderwerp meer uitgaven worden gevorderd dan elders.

Men heeft zich niet duidelijk kunnen voorstellen, omtrent welken der twee op de provinciale Begrooting van Limburg, onder de 1ste afdeeling van het IIde hoofdstuk van uitgaven voorkomende posten van *f* 700 inlichtingen verlangd worden, maar men vertrouwt dat in allen gevalle het voldoende zal zijn op te merken, dat noch de eene, noch de andere post met de schrijfloonen en adsistentie-gelden van den Procureur-Generaal in *Limburg* iets gemeen hebben, daar de eene strekt tot bestrijding van de dagelijksche kleine uitgaven van het provinciaal Geregtshof wegens vuur, licht, schrijfbehoeften, schoonmaakgelden, enz., en de andere tot kwijting van schrijfloonen voor twee collegiën van regenten der gevangenissen.

Tegen de wenschelijkheid, door sommige leden vooruitgezet, dat aan den Hoogen Raad een ander meer geschikt lokaal worde verschaft, staat de verpligting over om, waar dit mogelijk is, niet volstrekt noodzakelijke uitgaven te besparen, vooral wanneer die zoo belangrijk zijn als de tot het bedoelde einde zeker gevorderde.

Vóór weinige jaren zijn vrij aanzienlijke kosten tot herstelling en inrigting van het thans gebruikt wordende lokaal besteed, en ofschoon het eene waarheid zij dat genoegzaam nergens de regterlijke collegien in minder aanzienlijke lokalen gezeten zijn, dan in de vorstelijke residentie, en daaronder bepaaldelijk het hoogste regterlijk collegie, de Hooge Raad, zoo kan men echter niet zeg-

[1]) Het *Journal de la Haye.*

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

gen dat het gebouw van den Hoogen Raad in dien staat verkeert, dat er voor het oogenblik volstrekte noodzakelijkheid aanwezig zou zijn, om door opbouw of aankoop van een ander doelmatig gebouw de uitgaven van het Departement van Justitie zoo aanmerkelijk te bezwaren.

3de Afdeeling.

Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.

De Militaire Justitie wordt beregt, zooals de Grondwet en de bestaande wetten dit bepaald hebben.

Wat te dien aanzien tot verbetering en vermindering der kostbaarheid kan worden aangewend, wordt niet uit het oog verloren, en maakt bijzonderlijk een punt van overweging uit bij de beraadslagingen der Commissie van herziening der militaire wetgeving.

4de Afdeeling.

Kosten der Gevangenissen.

De uitgaven der gevangenissen, reeds in *zeven* verschillende artikelen gesplitst, zijn daarbij duidelijk en naauwkeurig omschreven, en in den uitgewerkten en toelichtenden staat nader, zooveel mogelijk, gespecificeerd.

Ten aanzien van deze uitgaven is de zelfde verdeeling gevolgd, welke bij de Begrooting over 1844 — 1845 is in acht genomen, en die geoordeeld wordt eene doelmatige en gepaste afscheiding der verschillende soorten van uitgaven te bevatten.

Ook de kosten voor *personeel* zijn van die voor *materieel* (zoowel met opzigt tot den *huishoudelijken dienst*, als ten aanzien van den *arbeid* der gevangenen) behoorlijk afgezonderd, weshalve dit vereischte niet kan worden geacht geheel uit het het oog te zijn verloren.

Art. 2. De uitgaven wegens de verpleging en verdere verzorging der gevangenen zijn steeds onder *één artikel of onderdeel van artikel* in de Staats-Begrooting opgenomen.

Onder die kosten zijn begrepen voeding, kleeding, ligging, verlichting, verwarming, waschloonen, medicamenten, ziekenkost, scheerloonen, kraamkosten, schoonhouding der lokalen en alle zoodanige andere behoeften, als de dagelijksche verzorging, oppassing of het verblijf der gevangenen in de gestichten en het beheer derzelve kan vereischen.

Het bedrag van de uitgaven voor al deze behoeften is nagenoeg geheel van wisselvallige omstandigheden afhankelijk. Het meerder of minder getal der bevolking van de gevangenissen, de meerdere of mindere duurte der levensmiddelen en brandstoffen, strenge en langdurige koude weersgesteldheid, ziekten en vele andere niet te voorziene noch te bepalen voorvallen oefenen op die behoeften en uitgaven eenen niet te ontwijken of te voorkomen invloed uit. Hoe zou, om daarvan een enkel voorbeeld aan te geven, de voeding, die natuurlijk dagelijks afwisselend is, en uit zoovele ingredienten bestaat, tot bereiding van welke brandstoffen, gereedschappen, arbeidsloonen gevorderd worden, in de bijzonderheden kunnen worden opgegeven en berekend? Voor alle overige behoeften is dit even bezwarend en ondoenlijk. In die gevangenissen alwaar een eigen beheer bestaat, worden de verschillende artikelen, die voor de voeding en verzorging noodig zijn, bij openbare aanbestedingen aangeschaft, en dagelijks, naar gelang van de behoefte van den dag, onder behoorlijk toezigt en volgens bepaalde regelen uitgereikt, maar het laat zich vooraf niet bepalen hoeveel die artikelen *ieder op zich zelf* in den loop van een jaar of per dag kosten zullen. Met de kleeding, de ligging, de verwarming en alle overige behoeften is het evenzoo gelegen.

Niet alle gevangenissen zijn voor een dusdanig eigen beheer geschikt: hier uit hoofde van derzelver lokaliteit, dáár om derzelver geringe bevolking, elders om de meerdere uitgaven die het na zich zou slepen. Voor die gevangenissen wordt de voeding, het legstroo, de verwarming, bewassching, ziekenspijs, schaftgereedschappen en al hetgeen verder het onderhoud vereischt, in massa per hoofd en per dag, tegen eenen vasten prijs aanbesteed.

Die prijzen zijn natuurlijk zeer verschillend.

Voor die gestichten, welker bevolking zeer gering is en dagelijks verandert, zooals de huizen van arrest, in welke doorgaans niet dan beklaagden verblijven, of de huizen van bewaring, waarin slechts doortrekkende gevangenen worden verpleegd, zijn minder voordeelige prijzen te bedingen, dan voor die alwaar het getal der aanwezige gevangenen eenigzins grooter of langduriger is. De jaarlijksche uitgaven van die gestichten laten zich dus voor 's hands niet voor ieder in het bijzonder bepalen, daar zij van dagelijksche veranderingen afhankelijk zijn. Niet alleen voor die gestichten, maar ook voor die alwaar een eigen beheer bestaat, is eene splitsing of specificatie van de kosten, die de verschillende objecten van voeding, verzorging, oppassing en verpleging der gevangenen ieder op zich zelven vorderen, ondoelmatig en ongeschikt, omdat op die wijze voor het eene te veel, voor het andere te weinig zou worden gesteld, en de slotsom, wilde men zich niet aan tekorten blootstellen, altijd hooger zoude moeten stijgen, dan wanneer de behoeften in massa worden berekend; gezwegen nog van de ongelegenheden en omslag, die uit zoodanige splitsing voor het dagelijksch beheer en eene regelmatige voorziening in de te doene betalingen zouden voortvloeijen.

Al die omstandigheden maken het derhalve niet slechts van zelf volstrekt noodzakelijk, maar ook, tot inkrimping van het eindcijfer, alleszins wenschelijk en gepast, om het benoodigde voor de verpleging en het onderhoud der gevangenen in eenen algemeenen post op de Begrooting te omvatten, en tot maatstaf van berekening derzelve te nemen het gemiddelde bedrag, dat de verpleging en de verzorging der gevangenen, hoofdelijk per jaar of per dag, in voorgaande jaren gekost heeft. Die maatstaf is ook thans ten grondslag van den geraamden post gelegd, en men heeft gemeend, dat de uitkomsten van het laatst afgesloten dienstjaar van 1843 voorzeker als het meest geschikt zijn te beschouwen, om de behoeften voor de diensten van 1846 en 1847 op dit oogenblik zoo nabijkomend mogelijk te begrooten.

Volgens die uitkomsten blijkt het:

1°. dat het gemiddelde bedrag der bevolking van de verschillende gevangenissen in 1843 geklommen is tot een cijfer van 4750 gevangenen;

2°. dat het getal der verpleegdagen is gestegen tot op 1 725 512; en

3°. dat de kosten van voeding, verpleging en verzorging, met al den aankleve van dien, te zamen gedurende dat jaar hebben bedragen eene som van *f* 479 254,55½.

Zoodat ieder gevangene, gemiddeld berekend, per hoofd en per dag gekost heeft $27\frac{77}{100}$ cents, of ongeveer *f* 101,36 per jaar.

Wanneer nu aan deze uitkomsten de som, op nieuw voor verpleging en onderhoud geraamd, wordt getoetst, dan mag men zich bescheidenlijk vleijen, dat zulks tot de overtuiging zal kunnen leiden, dat dezelve niet alleen als de strikt benoodigde moet worden beschouwd, maar dat zij zelfs eene vrij aanzienlijke som minder bedraagt, dan de behoeften van 1843 hebben gevorderd, ja dat zij, wanneer het getal verpleegdagen wederom tot de zelfde hoogte als toen stijgen mogt (en wie zal voor het tegendeel kunnen instaan?) meer dan waarschijnlijk ontoereikende zijn zal om daarmede alle behoeften te dekken.

Artikelen 3 en 4. Hoezeer de sommen voor kosten van toezigt over den arbeid der gevangenen, oppervlakkig beschouwd, aan vele leden zeer hoog mogen zijn voorgekomen, gelooft men echter, dat, wanneer die in de bijzonderheden worden nagegaan, zij bezwaarlijk voor inkrimping of vermindering zullen vatbaar gevonden worden.

Men moet toch niet uit het oog verliezen van hoeveel belang het is, geschikte en in het te verrigten werk bedreven persoonen, met dat toezigt en de leiding van den arbeid te belasten, zal men zich mogen beloven om de gevangenen inderdaad met voordeel te werk stellen.

Hoe velen toch zijn er onder hen die geen handwerk hebben aangeleerd, of, zoo dit al het geval zijn moge met eenigen onder hen, dan is hetzelve meestal òf niet geschikt om in de gevangenis uitgeoefend te kunnen worden, òf van dien aard dat daarvan geen partij te trekken is.

Hierdoor vervalt men van zelf veelal in de verpligting, het meerendeel der gevangenen tot een hun geheel onbekend handwerk op te leiden. Dit vordert kennis, ondervinding en hoedanigheden, die niet algemeen worden aangetroffen, en niet ieder die ze bezit is dan nog even gezind eene betrekking van dien aard in eene gevangenis te aanvaarden of de leermeester te worden van personen, die niet zelden in ledigheid en in ondeugd zijn opgewassen, en die voor geen vermaningen of teregtwijzingen vatbaar zijn.

Schaars zijn dan ook met die geschiktheden bedeeld degenen, welke zich tot het bekleeden van die betrekkingen opdoen, en wanneer de belooningen niet eenigermate geëvenredigd waren, zoo aan de lasten, moeiten en verantwoordelijkheid, als aan de onaangenaamheden en opofferingen welke er mede gepaard gaan, of welke men zich maar al te dikwijls moet getroosten, dan zou niet zelden de gelegenheid ontbreken om die betrekkingen door geschikte personen te bezetten.

Wanneer men uit dat oogpunt de belooningen, welke de beambten

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

van den arbeid genieten, wil beschouwen, schijnt daarvan het gevolg te moeten zijn dat het denkbeeld geheel moet vervallen, dat bij regeling en toekenning der belooningen, hetgeen bij Koninklijke besluiten geschied is, met eene kwistige hand zou zijn te werk gegaan.

Wat betreft de daarbij bedoelde *percentsgewijze en bijzondere belooningen* wegens den arbeid, diene het volgende ter nadere opheldering.

De aan de directeuren over den arbeid in de groote gestichten, bij het reglement van organisatie van 1822, toegestane tractementen, zijn later op 3/4 gedeelten verminderd, en tot dat verminderd bedrag in den gedetailleerden staat uitgetrokken. Doch daarentegen is aan hen toegekend eene *percentsgewijze belooning* van het bedrag der goedgekeurde afleveringen wegens den arbeid der gevangenen, onder bepaling nogtans, dat, indien die belooning minder mogt bedragen dan het ingehouden 1/4 gedeelte van het tractement, dezelve alsdan, bij wijze van *bijzondere belooning*, tot het beloop van dat 1/4 gedeelte zal kunnen worden aangevuld, voor zooverre de mindere opleveringen van den arbeid niet aan den betrokken directeur, maar aan omstandigheden, die van hem onafhankelijk waren, mogten zijn toe te schrijven. Deze verordening, welker strekking is de vlijt en zorg der directeuren in het algemeen belang aan te wakkeren, is gebleken goede uitkomsten op te leveren.

Ook aan de directeuren in de overige gestichten, en aan de meesterknechts en bedienden bij den arbeid is, ter meerdere aanmoediging van hunnen ijver, een zeker aandeel in het bedrag der goedgekeurde afleveringen, wegens den arbeid, boven hunne tractementen toegekend.

De verdere uitgaven wegens den arbeid der gevangenen, als: *arbeidsloonen, grondstoffen, bereidingsmiddelen*, enz., zijn ook steeds (sedert dat deze uitgaven op de Rijksbegrooting zijn gebracht) onder *één artikel of onderdeel van artikel* in de Begrooting opgenomen.

In den adstructieven staat zijn dezelve nader, zoo veel mogelijk, gespecificeerd.

Daar echter deze kosten onderling aan veel verandering onderhevig zijn, zou het onraadzaam wezen het bedrag van iedere soort derzelve afzonderlijk bij de Begrooting te bepalen, dewijl zulks dikwerf tot het doen van af- en overschrijvingen aanleiding zoude geven, weshalve eene meerdere splitsing daarvan ook minder verkieslijk wordt geacht.

De in het ontwerp van Begrooting daarvoor uitgetrokken som van *f* 119 040 staat gelijk met die, welke bij de Begrooting over 1844 en 1845 voor dit onderwerp is toegestaan, terwijl over 1843 deze uitgaven werkelijk *f* 122 734.69 hebben bedragen.

Het opmaken van eene afzonderlijke suppletoire begrooting van den arbeid der gevangenen, zoodat slechts de slotsom daarvan in uitgaaf, of wel in de ontvangst, op de Begrooting van Staatsuitgaven of onder de raming van 's Rijks middelen zou worden uitgetrokken, zou minder schijnen te strooken met het beginsel, dat alle uitgaven in de Staatsbegrooting, en alle ontvangsten onder de Middelen behooren te worden opgenomen, terwijl door het afzonderen van de bedoelde uitgaven en ontvangsten weder in zekeren zin een *fonds* in de schatkist zoude worden daargesteld, waarvan jaarlijks slechts het *saldo* in de Begrooting of onder de Middelen zoude worden opgenomen.

Vroeger bestond er een bijzonder fonds wegens den arbeid der gevangenen, doch hetwelk met het dienstjaar 1841 opgeheven en volgens de wet van den 3den October 1843 (*Staatsblad* n°. 46) reeds finaal afgesloten is.

Artikel 5. Men heeft gemeend dat de uitgaven wegens de vertimmeringen, groote herstellingen en gewone werken aan de gevangenissen, evenals bij de Begrooting over 1844 en 1845 heeft plaats gehad, voegzaam onder één artikel konden worden begrepen, vermits toch de splitsing daarvan in den uitgewerkten en toelichtenden staat is aangewezen.

Voorts strekke daaromtrent het volgende tot nadere toelichting.

Van de hier voorgedragen aanbouwing van nieuwe huizen van verzekering en van arrest, waren reeds vroeger plannen en berekeningen van kosten opgemaakt, doch deze stukken moeten naar de latere kennis en ondervinding worden herzien en gewijzigd, of, zooveel noodig, door nieuwe plannen en berekeningen vervangen.

Hiertoe stelt men zich voor den tijd, welke daarvoor nog voorhanden is, ten nutte te maken, ten einde alles zoodanig voor te bereiden dat de werken achtervolgens in den loop der jaren 1846 en 1847 zullen kunnen worden aanbesteed, en zooveel mogelijk uitgevoerd.

Zooveel echter betreft de voorgedragen daarstelling van een nieuw vereenigd Huis van arrest en justitie te *Amsterdam*, zijn de daartoe benoodigde gebouwen en gronden reeds in het laatst van 1844 aangekocht, en het plan, benevens het bestek en de berekening van kosten zullen weldra geheel zijn afgewerkt, zoodat nog in den loop van dit jaar 1845 de aanbesteding en uitvoering van een gedeelte van den bouw zal kunnen plaats hebben.

De uitgaven der te doene werken zijn voor iedere der betrokken gevangenissen berekend als volgt:

a.	voor een nieuw vereenigd Huis van arrest en justitie te Amsterdam, op	*f* 300 000	
	Door de provincie Noord-Holland zal in dien bouw worden bijgedragen	70 000	
	zoodat vermoedelijk nog ten laste van het Rijk zal komen . . .		*f* 230 000
b.	voor een nieuw burgerlijk en militair huis van verzekering te Utrecht, op	*f* 108 000	
	af, bijdrage van de provincie	40 000	
			68 000
c.	voor een nieuw huis van arrest te Winschoten, op	*f* 38 000	
	af, bijdrage als boven	5 000	
			33 000
d.	voor een huis van arrest te Appingadam, op	*f* 19 000	
	af, bijdrage als boven	5 000	
			14 000
e.	voor een huis van arrest te Gorinchem, op	*f* 60 000	
	af, bijdrage der provincie	20 000	
		f 40 000	
	idem van de gemeente	5 000	
			35 000
f.	voor verbeteringen aan het huis van arrest te Deventer		9 000
g.	idem aan het burgerlijk en militair huis van verzekering te Groningen		11 000
h.	idem aan het burgerlijk en militair huis van verzekering te Middelburg		4 600
i.	aanbouw in het huis van correctie te Hoorn . . .		4 000
k.	verbeteringen aan de strafgevangenis te Leeuwarden		5 000
l.	de jaarlijksche herstellingen en gewone werken aan de gevangenissen in het algemeen zijn, minst genomen, berekend als volgt:		
	aan de strafgevangenissen	*f* 8 500	
	aan de huizen van verzekering . .	2 000	
	aan de huizen van arrest	1 500	
	en de bijdragen voor de huizen van bewaring	1 000	
		f 13 000	
	uitmakende voor 1846 en 1847		26 000
			f 439 600
	Uit de Begrooting van 1844 en 1845 zal, ter zake van den aanbouw der bovengemelde gevangenissen, of de verkrijging der daartoe benoodigde gronden, zooveel zulks in die jaren bereids is of nog zal worden tot stand gebragt, kunnen worden bestreden.		120 000
	blijft		*f* 319 600

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Waarvoor is gebragt:

ten laste van 1846	*f* 145 300
〃 〃 〃 1847	174 300
	f 319 600

Wat aangaat de vraag, of, hangende de beslissing nopens de keuze van een nieuw gevangenis-stelsel, niettemin met den aanbouw en de verandering der gestichten zal worden voortgegaan, en hoedanig ten aanzien van de aanwending der som van *f* 120 000, welke daartoe uit de Begrootingen van 1844 en 1845 zal kunnen worden bestreden, bereids door de Regering is gehandeld, doet men opmerken, dat de hier bedoelde nieuw daar te stellen gevangenissen geene strafgevangenissen, maar huizen van verzekering en van arrest zijn, voornamelijk bestemd tot bewaring van *aangeklaagde* en *beschuldigde* personen, terwijl de thans nog daartoe gebezigde gebouwen zich in zoodanigen slechten en ellendigen toestand bevinden, dat het daarstellen van nieuwe en *doelmatig ingerigte* gestichten geen verder uitstel gedoogt, zoodat het is voorgekomen, dat daarmede, uit hoofde van het belang en het dringende der zaak, in afwachting van de beslissing nopens het gevangenisstelsel, zoude kunnen worden voortgegaan, terwijl bij dien bouw alles zal worden in acht genomen wat tot de doelmatige inrigting van zoodanige gevangenis, in overeenstemming met de verkregen ondervinding te dien aanzien, wordt vereischt.

Doch wat betreft de verbouwing en inrigting der *strafgevangenissen*, zoo spreekt het van zelf, dat zulks eerst na de aanneming van een nieuw gevangenisstelsel zal kunnen in aanmerking komen.

Aan sommige der tegenwoordige strafgevangenissen zullen echter eenige *noodzakelijke en zeer dringende* verbeteringen behooren te worden aangebragt, waarna dezelve nog eenigen tijd voldoende zullen wezen.

De hiervoren gemelde som van *f* 120 000, welke uit de Begrooting van 1844 en 1845 voor vertimmering of vernieuwing van gevangenissen zal kunnen worden bestreden, is reeds gedeeltelijk aangewend tot verkrijging van het benoodigde terrein voor het bouwen van een nieuw huis van arrest en justitie te *Amsterdam*, en zal verder kunnen strekken om de grondwerken van dien bouw nog in den loop van dit jaar te doen aanbesteden en ten uitvoer brengen, alsmede om eenige zeer *dringende* verbeteringen aan sommige der strafgevangenissen tot stand te brengen.

Artikel 6. De teruggaaf der onder dit artikel gebragte som van *f* 14 000 voor dagelijksch onderhoud en kleine herstellingen der strafgevangenissen en van het mobilair in dezelve — bij voorschot uit 's Rijks schatkist bestreden, en daarna ten laste van de provincien gebragt wordende, — maakt een gedeelte uit van de som van *f* 220 000, welke onder litt. K van de raming der middelen en inkomsten (onderdeel *f*) als opbrengst van den arbeid in de gevangenissen is opgenomen; onder welke som mitsdien is begrepen:

wegens opbrengst van den arbeid en verdere baten in de gevangenissen	*f* 206 000
en de restitutie door de provincien van gezegde. . .	- 14 000
te zamen	*f* 220 000

5de AFDEELING.

Geregtskosten.

De bepalingen opzigtelijk het getal der geregtsdienaren, in der tijd gemaakt, berusten op de voorlichtingen der autoriteiten, die zoowel met de localiteiten der provincien als met de dienstverrigtingen van die supposten bekend waren, en het is althans tot dusverre niet gebleken, dat het getal van die supposten niet in evenredigheid zoude staan met de behoefte van den dienst der Justitie, veel minder dat er ergens een te groot getal van die beambten zou bestaan.

Bij het nieuwe tarief van justitie-kosten in strafzaken, van hetwelk men echter, zoo het schijnt, verkeerdelijk eene vermindering van uitgaven zou verwachten, behoort mede gelet te worden op onderscheidene bepalingen van het Wetboek van Strafregt, en deze behooren dus haar volle beslag te hebben verkregen, alvorens men aan het tarief de vereischte volledigheid kan geven.

6de AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Artikel 1. De gevallen, waarin de ambtenaren onder het Ministerie van Justitie ressorteerende, verpligt kunnen zijn zich te verplaatsen, betreffen de bemoeijingen van eenen administratieven aard in zake van justitie of politie, of dienstverrigtingen, die niet regtstreeks tot de opsporing of de vervolging van strafzaken behooren, maar andere algemeene aangelegenheden van justitie en politie aangaan en waarmede zij mogten worden belast, doch welke uit den aard der zaak zich niet vooraf laten bepalen.

Niet slechts op hetgeen voorkomen *zal*, maar ook op hetgeen voorkomen *kan*, behoort men bedacht te zijn.

Artikel 2. Dat hier eene zonderlinge vermenging van allerlei uitgaven zou bestaan, kan men niet zoo gereedelijk toegeven. Belooningen, schadeloosstellingen, gratificatien, onderstanden, kunnen niet gezegd worden van elkander in aard aanmerkelijk te verschillen, en door de zamenvoeging derzelve wordt de controle der Algemeene Rekenkamer niet in het minst belemmerd, daar op dit artikel geen andere betalingen geschieden, dan die vooraf bij koninklijke besluiten uitdrukkelijk toegestaan en met name vermeld zijn, en van welke besluiten de Algemeene Rekenkamer telkens afschrift bekomt.

Artikel 4. Van de meening, dat het onbillijk zijn zou, in enkele steden de bezoldiging van directeuren en commissarissen van politie voor een gedeelte uit 's Rijks schatkist te betalen, meent men te mogen blijven verschillen.

Niet uit het oog moet worden verloren, dat die steden daarom niet minder dan alle andere, uit hare gemeentekassen, de jaarwedden der politieambtenaren en de zelfde uitgaven van plaatselijke politie te bekostigen hebben. Zij genieten dus te dien aanzien geen voorregt, noch worden daardoor van uitgaven ontheven, die anderen verpligt zijn te doen.

Er zou integendeel onbillijkheid jegens haar plaats grijpen, wanneer men, gelijk dit meermalen is opgemerkt, haar verpligtte kosten te dragen van bemoeijingen, die niet de plaatselijke politie welke alleen voor hare rekening zijn, maar aangelegenheden van algemeen Bestuur betreffen: kosten die in geene der andere steden door de gemeentekassen te betalen zijn, en die ook op geen redelijke gronden onder de gemeente-uitgaven kunnen gebragt worden.

7de AFDEELING.

Pensioenen.

Men heeft, na een herhaald onderzoek, onder de gepensioneerde vrederechters en griffiers geene kunnen ontdekken, die hooger pensioen trekken, dan de inkomsten hunner ambtsbedieningen hebben opgeleverd. Welligt zal de daaromtrent gemaakte aanmerking daarin hare oplossing kunnen vinden, dat tot regeling der pensioenen, volgens de bestaande reglementen en verordeningen, niet alleen de jaarwedden, maar ook de emolumenten tot grondslag van berekening hebben moeten strekken.

Wat eindelijk de vraag aanbelangt, waaruit het regt op pensioen ontleent van eenige thans voor het eerst op de lijst gebragte Belgische ambtenaren, zoo zal het, naar men vertrouwt, genoegzaam zijn te herinneren aan de bepalingen, voorkomende in de tractaten tusschen Nederland en Belgie, tot regeling der wederzijdsche regten en belangen gesloten, en bijzonderlijk daaronder aan art. 68 van het laatste tractaat van den 5den November 1842.

HOOFDSTUK V.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

Het is zeer moeijelijk om over de inrigting en de zamenstelling van een Departement, zoo uitgebreid als dat van Binnenlandsche Zaken, te oordeelen, zonder de mate van kennis, die vereischt wordt om van de minste bijzonderheid tot het algemeen overzigt te kunnen opklimmen.

Ofschoon men gaarne erkent, dat bij dit wijdomvattend Departement, evenals bij alle inrigtingen van grooten omvang, voortdurend verbeteringen kunnen worden aangebragt, is men er echter verre van af om toe te geven, dat de tegenwoordige inrigting veel te wenschen zou overlaten.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Men vergete toch niet, dat dit Departement reeds in 1832 eene nieuwe, meer zuinige organisatie heeft ondergaan, terwijl men sedert, en almede in den laatsten tijd, is voortgegaan om trapsgewijze te verbeteren.

De voorgestelde vermindering van *f* 10 000 op de *f* 150 000 voor het personeel, mag te meer als een sprekend bewijs van dien voortgang op den weg van vereenvoudiging en bezuiniging worden beschouwd, daar een aanzienlijk gedeelte van laatstgenoemde som in behoeften voorziet, die wel in geen geval voor verandering vatbaar zijn. Men moet zelfs erkennen, op dit oogenblik nog verlegen te zijn met de wijze, waarop die vermindering, zonder groot nadeel voor den dienst, zal worden gevonden.

De inrigting van het Departement van Binnenlandsche Zaken is tegenwoordig als volgt:

1°. het kabinet van den Minister;

2°. het secretariaat-generaal, waaronder ook begrepen is het registratie- en expeditiewerk, het archief en de bibliotheek, welke laatste bestaat ten gevolge der wet van 25 Januarij 1817 (*Staatsblad* n°. 5);

3°. negen hoofd-afdeelingen.

Aan het hoofd van ieder dezer afdeelingen staat een chef (in den regel met den rang van referendaris), die, onder het toezigt van den secretaris-generaal en het opperbestuur van den Minister, verantwoordelijk is voor de goede en spoedige afdoening der zaken zijner afdeeling.

Deze chefs werken onmiddellijk met den Minister.

De vakken van administratie en beheer zijn de volgende:

1. en 2. het Binnenlandsch bestuur (twee afdeelingen, doch tegenwoordig voorloopig vereenigd onder één chef);

3. de Waterstaat, eene afdeeling;

4. de Militie en Schutterijen, eene afdeeling;

5. het Onderwijs, de Kunsten en Wetenschappen, eene afdeeling;

6. het Armwezen, eene afdeeling;

7. de nationale Nijverheid, eene afdeeling;

8. de Jagt en Visscherijen, eene afdeeling;

en 9 de Comptabiliteit, eene afdeeling.

De zaken der Geneeskunde, aan eene dezer afdeelingen toegevoegd, worden, onder den Minister, behandeld door eenen in dat vak ervaren raad-adviseur.

De ondervinding van jaren heeft doen zien, dat men in eene groote administratie niet te veel onderwerpen van bestuur en van geheel uiteenloopenden aard in één afdeeling vereenigen moet, ten einde niet in het geval te komen, van te veel kennis en bekwaamheid in onderscheiden vakken te moeten zoeken in den persoon, aan het hoofd van zoodanige afdeeling te plaatsen, waardoor men dit hoofd, met de vereischte bekwaamheden voorzien, moeijelijker kan vinden, en hem op een te hoog standpunt plaatst, hetgeen dan weder aanleiding geeft om hem medehelpers, mede van hoogeren rang, toe te voegen, den gang en de behandeling der zaken meer en meer omslagtig te maken, en de eenvoudigheid en bezuiniging tegen te werken.

Dit in het oog houdende, zal men tot de bevinding komen, dat de inrigting, hiervoren zoo beknopt doenlijk omschreven, niet kan gezegd worden veel te wenschen over te laten, maar integendeel, dat dezelve zeer doelmatig, eenvoudig en daardoor min kostbaar is.

De ambtenaren bij hetzelve, meestal sedert 20 en 30 jaren werkzaam, bezitten in het algemeen eene kunde en ervaring, zonder welke het onmogelijk zou zijn, de menigvuldige zaken die bij hetzelve voorkomen, behoorlijk te behandelen, en de opmerking, welke men meer bijzonder met opzigt tot de comptabiliteit heeft gemaakt, is dan ook geheel ongegrond, in zoo verre dezelve betrekking heeft tot de Begrooting van het Departement; de inrigting en behandeling van deze toch is van dien aard, dat de registers en schrifturen dagelijks worden bijgehouden, zoodat men ieder oogenblik in staat is, den stand der Begrooting met naauwkeurigheid op te geven, en zulks niettegenstaande die comptabiliteit loopt over vier millioen gulden, verdeeld over duizenden posten.

De bewijzen van mindere naauwkeurigheid, in de vorige zitting voorgekomen, betreffen dan ook niet de comptabiliteit der Begrooting, maar die van een speciaal fonds; en die onnaauwkeurigheid moge wel hoofdzakelijk worden toegeschreven aan een te grooten ijver tot regeling en opheffing van een fonds, waaromtrent nog bestonden eenige punten van onzekerheid, die zich later hebben opgelost, of voor oplossing nog vatbaar zijn.

Intusschen zou de voorgedragen vermindering op het cijfer der tractementen, waarvan hiervoren gesproken is, niet wel mogelijk zijn, wanneer niet gelijktijdig in opzettelijke overweging wierd genomen, welke reorganisatie er alsnog kan plaats hebben.

Mogten er ambtenaren worden ontslagen dan zal dit echter van geringen invloed zijn op het bestaande getal, naardien de afdeelingen en bureaux nu reeds schaars bezet zijn, terwijl de ondervinding leerde, dat men, bij ziekte van ambtenaren, meermalen groote moeijelijkheid ondervond om hen door in de zaken bekwaam gemaakte opvolgers te vervangen.

Bij een reeds beperkt personeel, bij de toenemende werkzaamheden, welke de Algemeene Rekenkamer, de reorganisatie die onderscheiden takken van bestuur, blijkens de reeds aangeboden en later nog aan te bieden wets-ontwerpen ondergaan, en de meer opgewekte ondernemingsgeest (men denke slechts aan de bemoeijenissen der spoorwegen) opleveren, kan er bezwaarlijk aan zucht tot centralisatie worden gedacht.

Die zucht bestaat ook niet, maar integendeel eene onwrikbare begeerte tot het gaandeweg invoeren van alle mogelijke vereenvoudigingen; hiervan is reeds in de memorie van toelichting, welke nevens de Begrooting is gevoegd, de verzekering gegeven, en vermits ook nu weder niet zijn opgegeven de bepaalde gevallen, waarin van de veronderstelde overdreven zucht tot centralisatie zou gebleken zijn, moet men zich, na al het voorafgaande, bepalen tot de verklaring, dat bezuiniging van uitgaven en vereenvoudiging der administratie in het oog gehouden worden, in ieder voorkomend geval waar dit mogelijk en met het waarachtig belang van den Staat overeen te brengen is.

De voorgedragen Begrooting voor 1846 en 1847 levert hiervan genoegzame bewijzen op.

Vergelijkt men toch het aangevraagde voor die jaren met hetgeen toegestaan is voor 1844 en 1845, dan zal men bevinden, dat, na de veranderingen, welke daarin thans nader zijn gebragt:

1°. het slotbedrag der Begrooting voor 1846 *f* 206 351 en dat der Begrooting voor 1847 *f* 242 950 minder is dan voor 1844 was toegestaan, en

2°. het slotbedrag der Begrooting voor 1846 *f* 107 086 en dat der Begrooting voor 1847 *f* 143 686 minder is dan voor 1845 was verleend.

De vermindering welke het gevolg moet wezen van den maatregel, waarbij de Gouverneurs der provinciën zijn ontslagen van het beheer en toezigt over de invordering van 's lands Middelen, beloopt eene som van *f* 85 000, zoodat vorengemelde vergelijking het bewijs oplevert, dat er meerdere verminderingen voorgedragen zijn; hetgeen nog meer in het oog zoude springen, wanneer niet op de Begrooting voor 1846 en 1847 voor het eerst hadden moeten worden gebragt, tot een beloop van ruim *f* 80 000, uitgaven die op de vorige Begrootingen niet voorkwamen, en die bij de memorie van toelichting gespecificeerd zijn opgegeven.

1ste Afdeeling.

Artikel 2. De bedoeling van de aangehaalde woorden is de volgende:

Op de Begrooting van Binnenlandsche Zaken komt geen post voor, waaruit eene buitengewone belooning of gratificatie aan ambtenaren, geëmploijeerden of bedienden kan worden toegestaan.

Ten einde nu in de gelegenheid te zijn, zoodanige buitengewone belooning, zoo daartoe redenen bestaan, en er gelden beschikbaar zijn, te kunnen toekennen, heeft men gemeend, de bedoelde woorden, die ook reeds op de Begrooting van 1844 en 1845 voorkomen, te moeten behouden, want zonder dezelve zoude de Algemeene Rekenkamer de verevening van zoodanige buitengewone belooning of gratificatie weigeren, op grond dat de uitgaaf niet overeenstemde met de omschrijving van den post der Begrooting.

De gevallen waarin zoodanige gratificatiën worden toegekend, zijn zeldzaam en in de laatste jaren niet voorgekomen, om welke reden men geene zwarigheid heeft gevonden om de bedoelde woorden te laten wegvallen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

De som van *f* 17 400 specificeert zich als volgt:

a.	Secretaris-Generaal	*f* 5 000.00
b.	Opperhoutvester	4 000.00
c.	Raad-adviseur, chef der afdeeling Waterstaat	5 000.00
d.	Raad-adviseur voor de zaken der Geneeskunde	3 400.00
		f 17 400.00

Artikel 3. Wanneer hier bedoeld wordt het aangemerkte op artikel 4 van de 1ste afdeeling van het IIde hoofdstuk, dan bestaat het verlangen, dat de som voor bureau- en lokaalbehoeften benoodigd, in den daarbij opgegeven zin gesplitst, en althans de som voor drukwerk afzonderlijk uitgetrokken worde.

Ofschoon men het nut van zoodanige splitsing niet kan inzien, is men echter bereid, om bij eene volgende Begrooting aan het ten deze geuit verlangen te voldoen.

2de Afdeeling.

Provinciaal beheer.

Artikel 1—11. De onevenredigheid ten deze bestaande, is een natuurlijk gevolg van de eigenaardige behoeften voor iedere provincie.

De statistieke maatstaf van vergelijking is hoofdzakelijk drieledig:

a. de bevolking;

b. de uitgestrektheid;

c. de opbrengst der belastingen.

Maar die maatstaf is niet juist, omdat het bestuur eener uitgebreide provincie, in den regel, naar verhouding, minder kost dan dat eener minder uitgebreide provincie; omdat er belastingen door ingezetenen eener provincie worden betaald, die men slechts voor andere provincien voorschiet (bijv. inkomende regten en het personeel); omdat men, in het eene gewest in meerdere mate dan in het andere, belangen bijv. van waterstaatswerken, van den handel enz. te behandelen heeft, belangen, die door het onderling verband soms ten voordeele van den geheelen Staat strekken; omdat het topographische der gewesten zeer verschilt; omdat de materieele ontwikkeling, door meer of min gunstige omstandigheden, niet alom gelijken tred kan houden, enz.

Volledige gelijkheid, op welk eenen grondslag ook steunende, zoude, in wezenlijkheid, de grootste ongelijkheid geven.

De gevoerde briefwisseling met de gewestelijke Besturen levert het bewijs, hoe ernstig eenigen over de voorgeschreven inkrimpingen klagen.

Hier eenige duizenden meer te besparen, zou den Staat ligt in de gevolgen vrij wat meer dan het aldus bespaarde kunnen kosten.

Men neemt de vrijheid zich te gedragen aan hetgeen, ter zake van het *provinciaal beheer in Limburg*, bij de beantwoording der laatste en voorlaatste Staatsbegrooting is aangevoerd. De exceptioneele toestand waarin zich *Limburg* ten deele nog bevindt, en de bijzonderheid, dat vier vijfde gedeelten van de geheele uitgestrektheid van deszelfs grenzen aan vreemde landen palen, veroorzaken, gelijk reeds is te kennen gegeven, dat hierdoor eene aanzienlijke vermeerdering van werkzaamheden ontstaat. De cijfers der opvolgende Begrootingen toonen aan, dat men ginds voortdurend trapsgewijze inkrimpt, en zulks in weerwil der klagten, welke daartegen door het Bestuur van Limburg worden aangeheven.

De schijnbare ongelijkheid van den post voor *schrijfloonen* laat zich daardoor verklaren, dat, bij het eene provinciale Bestuur meer verrigt wordt door geëmploijeerden die eene *vaste* bezoldiging hebben, en bij het andere door zoodanigen, die bij wijze van *schrijfloonen* bezoldigd worden. Eene onvoorwaardelijke eenvormigheid ten deze zoude de vrije beweging, zonder groot nut, en aanleiding gevende tot ontevredenheid, hinderlijk zijn.

Bij het opmaken der Begrooting worden gewoonlijk voor reis- en verblijfkosten de zelfde sommen gebragt als op de vorige Begrooting zijn toegestaan, ten ware de Staten der Provinciën meer of minder voordragen, waaraan dan alleen gevolg wordt gegeven, wanneer de ondervinding van vroegere jaren bewezen heeft, dat het cijfer niet in evenredigheid staat met de uitgaven. Het is niet wel mogelijk overeenstemming ten deze tusschen de verschillende provincien te brengen, daar het reizen der provinciale autoriteiten geheel van voorkomende omstandigheden afhankelijk is, en men onmogelijk vooraf voorzien kan, welke omstandigheden of gebeurtenissen er kunnen ontstaan, die de verplaatsing van de provinciale autoriteiten noodzakelijk maken.

Er is intusschen reeds eenige wijziging voorgesteld.

Het opgemerkte, dat in de provincien waar districts-commissarissen zijn, de post voor reis- en verblijfkosten hooger is dan in de overige, is slechts voor een gedeelte juist, bedragende bijv. voor *Zeeland* de reiskosten minder dan in eenige der andere provincien.

Ten aanzien der gronden *voor* het bestaan der inrigting van districts-commissarissen, is men verpligt zich te blijven gedragen aan de memorie van toelichting. Het Bestuur van de onderscheiden gewesten vergelijkende, is men meer en meer overtuigd van het groote nut dier ambtenaren, en zoude het zelfs wenschelijk zijn dat men dezelve meer algemeen (Friesland bijv. uitgezonderd) kon hebben.

Op de aanmerking, dat de kosten voor deze ambtenaren niet ten laste van 's Rijks schatkist gebragt moeten worden, dient, dat het in onderscheidene belanghebbende provincien volstrekt gelijk zoude staan met eene afschaffing, naardien de provincien zelven ze niet willen betalen, en zij dit ook niet kunnen, vermits het Rijks-ambtenaren zijn. Het mag worden herinnerd dat, bij afschaffing der districts-commissarissen, de kosten voor het personeel en materieel der bureaux zouden moeten verhoogd worden.

De boven aangeduide statistieke grondslagen tot maatstaf der kosten van Bestuur aannemende, kan de hierbij gevoegde tabel [1]) doen inzien, dat de provincien waar zij bestaan, over het algemeen niet meer dan de anderen voor de administratie vereischen.

Op de aanbeveling, om zooveel mogelijk de betrekking van militie-commissaris met die van districts-commissaris te vereenigen, zal gereedelijk worden gelet, zoodra het getal hoofd-officieren tot zijnen voormaligen toestand zal zijn teruggebragt.

De wensch, dat kleinere gemeenten met grootere worden vereenigd, bestaat ook bij het algemeen Bestuur, en men tracht zoo veel mogelijk in dien zin te handelen. De Regering zoude hare magt te buiten gaan, wanneer zij daartoe eenig bevel wilde uitvaardigen. Wat zij kan, wordt gedaan, gelijk onlangs in Zuid-Holland, waar men dadelijk iets verder ware gegaan, indien de wet op de regterlijke organisatie niet in den weg had gestaan.

Aan slechts één der districts-commissarissen in Noord-Braband is tevens de waarneming van het militie-commissariaat opgedragen.

Dat deze de laatstgemelde betrekking niet zou waarnemen, is onbekend; het tegendeel blijkt uit de bescheiden, en met name uit zijne, ten verleden en in dit jaar ingekomen declaratien voor reis- en verblijfkosten.

De invloed, welke het aan de Gouverneurs ontnemen van het beheer der Middelen heeft gehad op de Begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken over 1844 en 1845, heeft zich slechts ten deele doen gevoelen, daar het noodzakelijk is geweest, maatregelen van voorziening te nemen in het belang der ambtenaren, die ten gevolge van evengemelden maatregel ontslagen en niet op nieuw geplaatst zijn. Het vrijvallende blijft intusschen ten bate van de schatkist.

Tot toelichting der gemaakte bedenkingen omtrent de wettigheid van het besluit van 24 Februarij 1841, n°. 33, kan het volgende strekken: dat art. 91. van het Reglement omtrent de zamenstelling der Staten bepaalt dat, *ingeval van twijfeling over het regt verstand van eenig artikel van hetzelve, of wanneer deswege eenige uitlegging of* VERANDERING *mogt noodig zijn, daaromtrent door den Koning zal worden voorzien.* Op grond dezer bepaling heeft de Koning, na den Raad van State te hebben gehoord, het in dezen bedoelde besluit genomen. Slaat dit niet op de grondslagen, dan toch, naar men meende, op eene uit de schatkist toegekende, en telken twee jaren door de wet te bekrachtigen uitkeering.

Artikel 12. In het algemeen komen, volgens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), alle kosten op de schutterijen werkelijk *of* ten laste van de gemeente *of* ten laste van het Departement van Oorlog.

Intusschen vallen er somtijds hier of daar uitgaven, de schutterijen betreffende, te doen, in welker betaling de wet niet heeft voorzien, en welke uitgaven, om die reden, zoo min ten laste van de gemeenten als van het Departement van Oorlog zijn te brengen. Eén voorbeeld, daarvan op te geven, zal, vertrouwt men, de zaak duidelijk maken.

In art. 16 der gezegde wet is aan de zoodanigen, die zich door de beslissingen van de Commissien, bij art. 15 genoemd, bezwaard achten, de bevoegdheid toegekend, om zich daartegen in beroep te voorzien bij de Gedeputeerde Staten.

[1]) Zie hierachter onder 20 *D.*

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Hebben deze bezwaren nu ten grondslag (gelijk weleens plaats heeft), eene designatie tot den dienst, terwijl men gemeend heeft, en nog vermeent, wegens ziekten of gebreken daarvoor ongeschikt te zijn, zoo dient er, ten einde Gedeputeerde Staten in staat te stellen hierover naar behooren te kunnen oordeelen, ten overstaan van dat Collegie, door een geneesheer en heelkundige eene hervisitatie van den in beroep gekomene plaats te hebben.

De kosten hierdoor te weeg gebragt moeten dus, vermits de wet niet aanwijst door wien zij zullen voldaan worden, ten laste van het Rijk komen.

Bij vroegere Begrootingen, en nu nog, werden dezelve gevonden uit de sommen toegestaan voor de *nationale militie.*

Ten einde echter in het verevenen dezer uitgaven geene zwarigheid te ontmoeten, heeft men, in de Begrooting van 1844 en 1845, en thans weder, achter *nationale militie* ook de woorden *schutterijen* gevoegd.

De hier bedoelde kosten zijn echter van weinig beteekenis, om welke reden deswege geene bijzondere specificatie op den uitgewerkten en toelichtende staat wordt aangetroffen.

Het verschil van de militie-kosten tusschen de eene en de andere provincie laat zich daaruit verklaren, dat die gewesten, wat de hoegrootheid der bevolking aangaat, aanmerkelijk van elkander afwijken.

Ten gevolge daarvan zijn er hier *een*, elders *twee*, *drie* en zelfs *vier* militie-commissarissen en militie-raden.

De kosten, welke op het houden der lotingen in de militie-kantons, op dat der inspectie over de verlofgangers, op de zittingen van de militie-raden en op de hervisitatie van de, bij de Gedeputeerde Staten in beroep gekomenen vallen, moeten derhalve uit den aard der zaak in de eene provincie aanmerkelijk hooger zijn dan in de andere.

Artikel 13. Meermalen is het gebleken, dat het thans verleend wordende subsidie, waaruit, onder anderen, ook de uitgaven van reis- en verblijfkosten voor de visitatie der artsenijwinkels moeten bestreden worden, veeleer ontoereikend is geweest, en, ware het niet dat dit tekort had kunnen gevonden worden uit hetgeen dat gedeelte van de examen-gelden der proevelingen, dat niet als honorarium onder de leden der provinciale Geneeskundige Commissie verdeeld wordt, en dus als bate der kassa komt, daarvoor beschikbaar maakte, dan zou dat tekort op de eene of andere wijze moeten zijn te goed gedaan. Dit is zoowaar dat zelfs bij sommige Commissiën, waarbij een naar evenredigheid slechts klein getal proevelingen geëxamineerd wordt, en bij welke de reiskosten voor die visitatiën, 't zij uit hoofde van de territoriale uitgebreidheid der provincie, 't zij uit hoofde van locale gesteldheid, ongeëvenredigd met die van andere provinciën, tot een hoog bedrag loopen, de noodzakelijkheid weleens bestaan heeft, om die winkel-visitatiën niet geheel volledig, maar daarvan slechts zooveel te verwezenlijken, als, wat de daarvoor te impendeeren uitgaven betreft, uit de voorhanden zijnde middelen kon bestreden worden.

Dat zulk eene handelwijze intusschen noch met de bedoeling der Regering strookt, noch met het belang der zaak overeenkomstig is, zal wel geen betoog behoeven, en evenmin als aanbeveling strekken tot eene vermindering van het subsidie, zooals dit thans is, waardoor eene verlamming der werkzaamheden, een verflaauwde ijver bij de Commissiën, al ligt zoude ontstaan.

Uit dien hoofde moet men het er voor houden, dat het bedoelde subsidie eer te laag dan te hoog vastgesteld is.

Bij het niet aannemen, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van de voorgedragen wet betrekkelijk de uitoefening der verschillende takken van geneeskunde, zou men het er voor kunnen houden, dat de hier gedane vraag alsnu niet zou behooren beantwoord te worden.

Ten overvloede zij echter ten deze nog gezegd, dat ook dan, en zelfs bij het verwezenlijken der bedoeling om de betrekking van lid van eenen zoodanigen provincialen Geneeskundigen raad te doen zijn geheel eervol, zonder terugblik op eenig geldelijk voordeel, er nog altijd onvermijdelijke en niet onbelangrijke uitgaven overblijven zouden, waarvoor aan die Raden eene toelage uit 's Rijks geldmiddelen zoude behooren te zijn toegekend.

Ook in dat geval zou men het er voor mogen gehouden hebben dat die toelagen wel niet minder dan twaalf duizend gulden 's jaars zouden hebben moeten beloopen, althans te moeten beproeven in hoeverre men daarmede zou kunnen toekomen: biedende dus een slechts gering verschil aan in het belang van hetgeen alsnu als subsidie voor 13 provinciale Geneeskundige Commissiën aangevraagd is; daarentegen zoude het buiten alle verhouding meer bezwarend zijn, wanneer er gevolg wierd gegeven aan het, door eenigen geopperd denkbeeld om provinciale en arrondissements-inspecteuren te benoemen.

Artikel 14. Deze welwillende aanbeveling strookt volkomen met de bedoelingen der Regering.

Men heeft gemeend aan de aanmerking met betrekking tot de *artikelen* 12—15 te kunnen te gemoet komen, door de benaming van de 2de afdeeling te veranderen, en, in plaats van *Provinciaal beheer*, te stellen: *Binnenlandsch bestuur*, en bij de omschrijving der *artikelen* 1—11 van die afdeeling te voegen de woorden: *Provinciaal beheer van* enz.

Artikel 15. Men vertrouwt dat aan deze bedenking zal zijn voldaan door de wijzigingen, waarvan hiervoren bij artikel 14 gesproken is.

3de AFDEELING.

Waterstaat en publieke werken.

Het is niet juist, dat de dijklegers niet anders dan ten gevolge van eenen last van het Departement van Binnenlandsche Zaken betrokken en ook niet weder ontbonden mogen worden. Het tegendeel is waar. Volgens het reglement, daarop bestaande, worden de dijklegers betrokken, wanneer het water aan bepaalde, daarbij aangewezen peilschalen, zekere hoogte bereikt heeft. Daarnaar regelen zich de Dijkbesturen, zoo in het betrekken als weder opbreken van het dijkleger, zonder daaromtrent eenigen verderen last van het Departement van Binnenlandsche Zaken te ontvangen of af te wachten; alleen wordt hun door de ingenieurs kennis gegeven, wanneer de buitengewone correspondentie ophoudt, en evenzoo wordt ten aanzien van de ambtenaren van den Waterstaat door de inspecteuren, naar aanleiding der bepaalde voorschriften van het gemelde reglement, gehandeld; — er behoeft dus, in oogenblikken van dreigend gevaar, geen het minste oponthoud plaats te hebben, maar de dijkbesturen kunnen dadelijk handelen; evenmin kan dan ook hieromtrent gegronde klagt wegens te groote centralisatie bestaan.

De aanmerking zegt nog: *in sommige provinciën*; doch er heeft daaromtrent in alle betrokken provinciën de zelfde wijze van handelen plaats, want alles geschiedt volgens een algemeen werkend reglement.

Artikel 4. De som, bij dit artikel uitgetrokken, is bestemd voor het onderhoud van alle gebouwen, welke in de residentie voor den publieken dienst van het Gouvernement moeten strekken, en die zeer uitgebreid zijn. Ongetwijfeld bestaan er andere landsgebouwen, zooals gevangenissen, magazijnen en andere, doch deze behooren tot de administratiën, waaronder zij ressorteeren, en de fondsen, daartoe vereischt, worden afzonderlijk door dezelve op de Begrooting gebragt.

Artikel 5. De reden waarom hier geene uitgaven zijn aangevraagd, is dat zich op de rivier de Maas in het Limburgsche geene eigenlijke Rijkswerken bevinden, dat is de zoodanige die bepaaldelijk ten laste zijn van het Rijk.

In den regel moeten alle waterkeeringen door de daarbij belanghebbende eigenaren worden onderhouden, zooals dit overal plaats heeft, doch, in zoover in Limburg zulks het vermogen dier belanghebbenden te boven gaat, of in zoover de werken invloed hebben op den staat der rivier en de conservatie der scheepvaart daarop, wordt door het Rijk als onderstand of subsidie daartoe bijgedragen. Deze bijdragen worden dan gevonden uit de som bij art. 12 dezer afdeeling uitgetrokken. De belanghebbenden blijven daarbij verpligt het hunne te doen.

Wanneer, voor de opruiming der ondiepten in de Dieze twee posten op de Begrooting voorkomen, is hiervan de reden, dat de eene betrekkelijk is tot het *gewone onderhoud der diepte*, en de andere tot eene *buitengewone diepte*. Er bestaat echter geen bezwaar om beide uitgaven onder een en den zelfden post te begrijpen.

Het personeel, 't welk hier bedoeld wordt, is geen eigenlijk vast personeel, begrepen in het kader der ambtenaren. Het is aan verandering onderhevig, en bestaat uit de kosten van opzigt, die steeds, zooals natuurlijk is, uit de kosten der werken zelven gevonden worden, een gedeelte daarvan uitmaken, en ook geene de minste zwarigheid in de verevening bij de Rekenkamer tot heden heeft te weeg gebragt. Wel kan aan het verlangen tot splitsing worden toegegeven; maar eene verbetering of bezuiniging of meerdere regelmatigheid kan er niet uit voortspruiten.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Daar de voorgenomen werken ter conservatie van het eiland *Ameland* tot geene eigenlijke Rijkswerken betrekking hebben, kunnen zij ook onder dit artikel niet worden gebragt of gerangschikt. Het is een werk, waartoe door het Rijk als onderstand of subsidie wordt bijgedragen, welke bijdrage dan ook, uit den aard der zaak, moet gevonden worden uit de som, bij het 12de artikel dezer afdeeling uitgetrokken; vermits voor zoodanige objecten gewoonlijk bij de jaarlijksche Begrootingen zekere som wordt toegestaan, kan men niet zien, waartoe eene speciale wet in dit geval zoude kunnen strekken.

Artikel 7. De regten en verpligtingen van het Rijk ten aanzien der Mijdrechtsche droogmaking, zijn geene andere, dan dat het eene Rijksonderneming is, die tot nog toe niet in dien staat is kunnen worden gebragt, dat zij, evenals de Zuidplas, aan particulieren is kunnen worden verkocht en overgegeven.

Onder de oude Regering, vóór 1795, door de Staten der toenmalige provincie Utrecht ondernomen en aangevangen, is zij reeds in eenen gebrekkigen staat aan het Algemeen Bestuur overgegaan, en heeft men het niet zoover kunnen brengen, dat de gronden verkoopbaar worden, dat is voor zoodanige kosten konden worden drooggehouden, dat zij voor een particulier eigenaar nog eenig revenu overlieten. De onderneming had misschien nooit moeten worden aangevangen, doch, dit eenmaal geschied zijnde, kan men ze bezwaarlijk laten varen en de gronden weder in eenen waterplas veranderen. In de laatste jaren zijn er aanmerkelijke verbeteringen aangebragt, die nog worden voortgezet, en die men verwacht dat het effect zullen hebben, dat de landen kunnen worden verhuurd en langzamerhand in dien staat gebragt, dat zij kunnen worden verkocht. Zoodra dit slechts voor een zeer matigen of geringen prijs, zelfs tegen een behoorlijken waarborg van drooghouding der gronden, kan geschieden, zal het geraden zijn daartoe over te gaan, en zeker de voordragt daartoe gedaan worden.

Bij de beraadslagingen over de opheffing van het speciale fonds van den *Zuidplas* is de wettelijke regeling afhankelijk gemaakt van de regeling en overneming der zoogenaamde waarborgspenningen, voor de lasten der verveende landen in der tijd geaffecteerd, en bij de wet van 21 December 1824 (*Staatsblad* n°. 71) als eene bate der onderneming erkend.

Bij de discussie is nadrukkelijk verklaard, dat het onderzoek en de regeling daarvan aan vele bezwaren onderhevig was en veel tijd zoude vereischen. Dit werk is aan de heeren Gedeputeerde Staten van *Zuid-Holland* opgedragen, die onlangs nog zijn uitgenoodigd om daarmede spoed te maken; zoodra de uitslag hiervan bekend en de zaak geregeld is, zal de vereischte wet ter opheffing van het fonds worden voorgedragen.

Artikel 12. De uitgaven onder dit artikel gebragt, zijn van dien verschillenden aard, dat zij geene directe betrekking hebben tot de overige artikelen.

Dat de som voor onderstanden of subsidien niet tot een minder bedrag kan worden uitgetrokken, zal wel uit de beantwoording bij artikel 5 kunnen worden afgeleid. Er behoort een middel te zijn, om in de daarbij bedoelde uitgaven te kunnen voorzien. Het is ten eenen male onmogelijk, vooraf te beramen waarin de schade zal kunnen bestaan. Eene splitsing zoude niet dan eene fictie, zonder vasten grondslag, zijn. Men zoude daardoor een schijn zonder wezenlijkheid aannemen, met geen ander gevolg dan herhaalde overschrijvingen; iets dat men, bij eene op waarheid berustende Begrooting, toch zooveel mogelijk moet vermijden.

4de AFDEELING.

Onderwijs.

Men erkent niet slechts dat de inrigting van het hooger onderwijs hier te lande verbetering behoeft, maar het Departement van Binnenlandsche Zaken heeft ook reeds bepaalde voorstellen gedaan tot betere regeling van sommige punten, die thans daarvoor vatbaar zijn.

De onlangs afgewezen conceptwet op de uitoefening van de Geneeskunst bevatte bepalingen die tot den schakel der te nemen maatregelen behoorden. Bij de overwegingen, die tot verdere verbeteringen zouden leiden, moeten de bestaande verordeningen in derzelver onderling verband kunnen beschouwd worden. Daartoe is de zaak thans nog niet rijp, en moet men onder anderen eerst afwachten, de beslissing die aan de hiervoren bedoelde voorstellen zal te beurt vallen. Het zal echter onmogelijk zijn, in de verschillende takken van het hooger onderwijs zoodanige verbetering in te voeren, als de tegenwoordige stand der wetenschappen schijnt te vorderen, zonder daarvoor vrij belangrijke meerdere uitgaven uit 's Rijks schatkist te doen.

Indien de handhaving van de bestaande wet op het lager onderwijs moeielijkheden oplevert, dan is zulks voornamelijk toe te schrijven aan de opgewondenheid, waarmede men bijzondere en zeer uiteenloopende inzigten zoekt door te drijven, en het is juist deze omstandigheid, die het onraadzaam doet achten, om in den tegenwoordigen tijd tot eene herziening der wet over te gaan.

Artikel 1. Herhaalde malen hebben de Staten-Generaal aanmerkingen gemaakt op den post ter belooning van den adviseur, belast met de inspectie van het onderwijs in Limburg, en aangedrongen op de afschaffing van gezegde betrekking.

Men heeft die aanmerkingen wederlegd, eerst op grond dat het onderwijs in *Limburg* moest georganiseerd worden, en laatstelijk, bij gelegenheid van de Begrooting voor 1844 en 1845, op grond dat die reorganisatie toen eerst kortelings geleden had plaats gehad en dat, bij de invoering van dezelve, gemelde ambtenaar niet konde gemist worden. Nadat aldaar, evenals in de overige provincien, nu bijna gedurende twee jaren de Gedeputeerde Staten met de zaken van het onderwijs belast waren geweest, en er ook eene provinciale Commissie van onderwijs en schoolopzieners voor de verschillende districten waren ingesteld, vermeende men, niet langer aan het vroeger te kennen gegeven verlangen te kunnen weêrstaan, ofschoon men overtuigd was, dat de meergemelde adviseur, in een gewest dat zoolang in eenen exceptioneelen toestand was geweest en alwaar derhalve, bij de Gedeputeerde Staten zoowel als bij de nieuw aangestelde schoolopzieners, mindere bekendheid met de verordeningen op het onderwijs verondersteld moest worden, nog bij voortduring van groot nut zoude kunnen zijn. Thans echter, nu onderscheidene leden het doen vervallen van de bedoelde betrekking afkeuren en wederom aandringen op derzelver behoud, heeft men vermeend, geene zwarigheid te moeten maken, om den post weder op de Begrooting te brengen en men heeft daartoe eene reden te meer gevonden in de omstandigheid dat het lid der Gedeputeerde Staten, die, als oud-schoolopziener daartoe bijzonder geschikt zijnde, meer speciaal met de behartiging van de belangen van het onderwijs door het collegie belast was geworden, nu sedert de eerste indiening van de Begrooting is komen te overlijden. De meergemelde betrekking behouden blijvende, zal tevens in nadere overweging worden genomen, dien adviseur in het belang van het onderwijs eenen ruimeren werkkring te openen.

Artikel 6. Nadat de Begrooting was aangeboden, zijn er schikkingen tot stand gekomen, waardoor het Departement van Binnenlandsche Zaken ontlast is van alle uitgaven voor de gebouwen enz. van het voormalig athenaeum te *Franeker*, uitgezonderd alleen die voor het planetarium van *Eisinga*, en voor het huis waarin hetzelve zich bevindt.

Men had gehoopt dat er ook schikkingen zouden zijn gemaakt kunnen worden, waardoor het onderhoud van dit een en ander zoude zijn overgegaan op de provincie of op de stad *Franeker*; doch zulks is mislukt, en het laat zich alzoo aanzien, dat van wege het Departement van Binnenlandsche Zaken, althans voorloopig, voor het bedoelde onderhoud zal moeten worden gezorgd.

Het onderhoud van het planetarium zelf kost jaarlijks eene vaste som van *f* 200; dat van het huis, waarin de toestel geplaatst is, was vroeger begrepen in het onderhoud van de overige gebouwen van het athenaeum. Het zal nu noodig zijn eenig geld voor het onderhoud van het huis beschikbaar te hebben, en de *f* 400 voor 1847 gebragt, zullen alzoo op de Begrooting dienen behouden te worden; doch nu er geen uitzigt is, dat die uitgaaf voor alsnog vervalt, is het doelmatig voorgekomen, ook ten gevolge van de gemaakte aanmerking, het geheele 6de artikel weg te laten, en de *f* 400 te brengen op artikel 26 van de 5de afdeeling.

Artikel 7. Men deelt geheel in het gevoelen der leden, die de vermindering van het getal der Latijnsche scholen niet op eenmaal, maar van lieverlede, en bij versterf van de onderwijzers aan dezelve, voor wenschelijk houden. Het getal der Latijnsche scholen is, op deze wijze, dan ook reeds verminderd, hetgeen er toe medegewerkt heeft, dat de voor 1846 en 1847 uitgetrokken som voor die scholen, in vergelijking met die welke voor 1845 was toegestaan, bijna *f* 900 minder bedraagt; men stelt zich voor op den ingeslagen weg voort te gaan.

Artikel 9. De aanmerking met betrekking tot het belangrijk

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

verschil in de hoegrootheid der voor onderscheidene provinciën geraamde sommen is meermalen gemaakt, en onder anderen reeds bij de behandeling der Staatsbegrooting voor 1839 in het breede beantwoord.

Men vermeent alzoo te kunnen volstaan, met uit die beantwoording hier het volgende te herhalen.

„Het onderscheid dat er bestaat tusschen de sommen, die in de „verschillende provinciën worden verstrekt tot bezoldiging van „onderwijzers bij middelbare en lagere scholen, is grootendeels „gelegen in den oorsprong der jaarwedden.

„Vele zijn oorspronkelijke uitkeeringen uit geestelijke goederen „of rente-ambten, welker fondsen onder de regering van Koning „Lodewijk tot de schatkist zijn overgebragt, en door het Domein-„bestuur zijn beheerd geworden. Dit is inzonderheid het geval in „Noord-Braband, voor welke provincie aanmerkelijk meer dan voor „eenige andere, aan jaarwedden en toelagen op de Begrooting „wordt uitgetrokken.

„Eene andere oorzaak van opgemerkte onevenredigheid is het „verschil der behoefte aan onderstand, hetwelk afhankelijk is van „plaatselijke omstandigheden. De jaarwedden en toelagen, welke „sedert het jaar 1813 nieuw toegestaan werden, zijn alleen te „beschouwen als hulpmiddelen tot instandhouding van gemeentelijke „openbare scholen. Dezelve zijn alleen verstrekt ten behoeve van „gemeenten, wier onvermogen om aan den onderwijzer een toe-„reikend bestaan te verschaffen, is bewezen geworden. Van dat „beginsel is, bij het verleenen van onderwijzers-jaarwedden, ten „laste van 's Rijks kas, steeds uitgegaan.

„De sommen, welke jaarlijks uit de gemeente-kassen, ten behoeve „van het lager schoolwezen, verstrekt worden, zijn over het algemeen „reeds zeer aanzienlijk, doch in vele gemeenten is de geldelijke „bijdrage ten behoeve van het schoolwezen ontoereikend.

„In de meeste provinciën worden uit de provinciale fondsen „onderstanden verstrekt ten behoeve van het schoolwezen, doch „die gelden worden, op eenige uitzondering na, bijna uitsluitend „besteed tot het aanbouwen of herstellen van gemeentelijke school-„lokalen."

De woorden: *en verdere belooningen*, doelen op sommige jaarwedden, die niet, zooals gewoonlijk, aan de scholen zelven verbonden, maar, als personeele toelagen, aan de fungeerende onderwijzers verleend zijn en alzoo vervallen bij derzelver overlijden.

Artikel 10. De in dit artikel voorkomende uitgaven zijn de zelfde, welke voorkomen bij artikel 10 der 4de afdeeling van de Begrooting van 1844 en 1845 onder de benaming van *verschillende hulp- en aanmoedigings-middelen voor het lager onderwijs.*

In de redactie, zooals die op de Begrooting van 1846 en 1847 voorkomt, heeft dus slechts eene kleine verandering plaats gehad, welke men, in verband tot den inhoud dezer afdeeling, als bevattende uitgaven voor *hooger*, *middelbaar* en *lager* onderwijs, wenschelijk heeft geacht, ten einde, in verband met art. 27 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), op dit artikel (indien daartoe noodzakelijkheid bestaat) ook, zonder bij de Algemeene Rekenkamer zwarigheid te ontmoeten, zouden kunnen worden aangewezen zoodanige uitgaven, niet alleen voor het lager maar ook voor het hooger en middelbaar onderwijs, welke niet tot de omschrijving der voorafgaande artikelen behooren, en mitsdien uit de daarbij uitgetrokken sommen niet zouden kunnen worden gekweten.

Intusschen bevat de uitgewerkte en toelichtende staat, tot dit artikel behoorende, de verlangde splitsing.

5de Afdeeling.

Kunsten en Wetenschappen.

De beantwoording der aanmerking, dat een aanzienlijk gedeelte van de gelden, welke ten behoeve van de bestaande inrigtingen voor Kunsten en Wetenschappen zijn aangevraagd, voor kosten van administratie benoodigd zijn, zal van zelve hare plaats vinden in de beantwoording der bijzondere aanmerkingen, op sommige der volgende artikelen van gezegde afdeeling gemaakt.

Artikel 5. In vroegere jaren werden voor het vervaardigen van gedenkpenningen vele aanzienlijke sommen besteed: zoo kostte in 1827 eene medaille op de instelling der Militaire Willems-orde aan den lande eene som van *f* 3000.

Ook na 1830 werden verschillende gedenkpenningen op belangrijke geschiedkundige voorvallen geslagen, zooals, onder meerdere, op de heldhaftige verdediging van het kasteel van Antwerpen, op de daarstelling en opening van het Noord-Hollandsche kanaal, op het 2de eeuwfeest der hoogeschool te Utrecht, op de invoering der nieuwe Nederlandsche Wetboeken, enz. De noodzakelijkheid tot bezuiniging heeft echter te weeg gebragt, dat men, vooral in de laatste tijden, niet steeds medailles geheel voor rekening van het Rijk heeft doen vervaardigen, maar veelal (zooals laatstelijk ten opzigte van eene medaille op het huwelijk van H. K. H. de Erf-Groothertogin van Saxen-Weimar-Eisenach heeft plaats gehad) slechts tegemoetkomingen heeft verleend voor particuliere ondernemingen, die zonder ondersteuning bezwaarlijk tot stand zouden zijn gekomen. Het gebeurt dat, van deze gelden, gedurende meerdere jaren, niets wordt besteed; doch het is om de opgegeven redenen wenschelijk, dat men, ten bedoelden einde, steeds eenige gelden beschikbaar heeft.

Intusschen heeft men gemeend, de hier gestelde som te kunnen laten wegvallen, met het voornemen om, bij het bestaan van behoefte aan gelden voor dit onderwerp, daarin te voorzien uit de som, bij de wet voor onvoorziene uitgaven te bestemmen.

Artikel 11, 12 en 13. Men vermeent hier te mogen refereeren tot hetgeen ter beantwoording van soortgelijke aanmerking op de Begrooting van 1844 — 1845 gezegd is, namelijk dat men zich, bij gebrek aan fondsen ter verrijking der bedoelde verzamelingen, thans meer moet bepalen tot de noodige zorg voor het bestaande, waartoe in de eerste plaats een geschikt personeel vereischt wordt; dat alzoo natuurlijk de bezoldiging van dat personeel bijna de eenige uitgave moet uitmaken en derhalve de aandacht moet trekken, doch dat men gaarne zal medewerken, om ook nog deze uitgave te verminderen, wanneer zich daartoe, bij versterf of anderszins, de geschikte gelegenheid mogt opdoen. Wanneer die gelegenheid zal geboren worden, kan men onmogelijk voorspellen.

Artikel 14. Wat het voortdurend bestaan van het Instituut betreft, kan men niet anders dan zich gedragen aan hetgeen vroeger, herhaaldelijk, op soortgelijke aanmerking is geantwoord.

Na de aanmerkelijke vermindering der uitgaven, welke alsnu, in vergelijking met de vroegere, voor het Instituut is voorgesteld, kan men op de aanmerking, dat die inrigting voor verdere bezuiniging vatbaar zoude zijn, niet antwoorden, zonder alvorens eenige aanduiding verkregen te hebben, hoe men vermeent dat zulks zoude kunnen geschieden. Naar luid der reeds vroeger ingewonnen berigten, zoude een verdere inkrimping der uitgaven de afschaffing van het Instituut ten gevolge hebben.

Artikel 22. Bij de dringende noodzakelijkheid tot bezuiniging is de muziekschool te *Amsterdam*, als, van de twee destijds bestaande scholen, niet zoo volkomen aan het doel van derzelver oprigting voldaan hebbende, opgeheven.

De muziekschool te *'s Gravenhage* is thans de eenige inrigting van dien aard. Zij heeft vele goede vruchten opgeleverd, en kost aan het Rijk slechts eene jaarlijksche uitgave van *f* 4000, weshalve men van oordeel is, dat er alle termen zijn om ze te behouden. Indien alle Kunst in ons land te beschouwen ware als een object van weelde, waaraan men zich volstrekt niet behoeft te laten gelegen liggen, ja, dan zou ook de toonkunst, ofschoon velen beweren dat zij eenen grooten en weldadigen invloed op het volk kan uitoefenen, geen meerdere aanspraak op aanmoediging hebben, dan alle andere vakken van Kunst; maar dan zou tevens, met de muziekschool, eveneens de Koninklijke Academie van beeldende kunsten te *Amsterdam* opgeheven, en de nog overgebleven geringe som van *f* 1000 tot aankoop van kunstwerken van levende meesters, van de Begrooting weggelaten moeten worden. Uitgaande van het stelsel, dat alle Kunst *weelde* is, die afgeschaft moet worden, zoude men alsmede alle verzamelingen van kunstvoorwerpen kunnen verkoopen, waardoor welligt eene niet onaanzienlijke bate in de schatkist zoude komen, en tevens alle kosten van beheer en bewaring dier collectien voor het vervolg zouden vervallen.

Wierd de kunstzin voor muziek niet door de afschaffing uitgedoofd, dan zou het toch ten gevolge hebben, dat de vele kweekelingen, die zich aldaar tot een duurzaam middel van bestaan voorbereiden, en reeds meermalen met roem en voordeel in den vreemde optraden, hier te lande op nieuw, en meer dan in den laatsten tijd, door vreemdelingen verdrongen of vervangen zouden worden.

Artikel 23. Men kan zich niet vereenigen met de aanmerkingen betrekkelijk de Koninklijke Academie te Delft gemaakt.

Ofschoon de tot hiertoe verkregen uitkomsten geene reden geven om zulks te vreezen, blijft het toch altijd mogelijk, dat in het vervolg voor de Academie te Delft, gelijk thans reeds plaats heeft voor de zooeven genoemde Academie van beeldende kunsten te Amsterdam en de muziekschool te 's Gravenhage, een subsidie op de Begrooting uitgetrokken zal moeten worden.

Thans wordt daartoe geene bijdrage hoegenaamd van wege het

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Departement vereischt. Men heeft alzoo vermeend, evenals, op het verlangen der Staten-Generaal, met de Begrooting over 1844 en 1845 is geschied, ook nu de Koninklijke Academie te Delft voor memorie op de onderhavige Begrooting te moeten brengen.

Bij de discussie over de thans loopende Begrooting, heeft de Minister dit onderwerp zoo in het breede behandeld, dat men vermeent zich daarop te mogen beroepen.

Artikel 26. De *f* 1230 voor de redactie en het drukken van een Jaarboekje komen niet geheel ten laste van 's Rijks kas, vermits de netto opbrengst der gedebiteerde exemplaren weder als toevallige bate in 's Rijks schatkist wordt gestort.

Bij eene naauwkenrige overweging heeft men echter begrepen, dat, aangezien het debiet in de laatste jaren was verminderd, het doen drukken van een minder getal exemplaren voldoende zoude zijn, ten gevolge waarvan de uitgetrokken som ook eenigszins zoude kunnen worden gereduceerd, zoodat men het voorgestelde bedrag van *f* 1230 thans tot op *f* 930 heeft teruggebragt.

6de AFDEELING.

Armwezen.

Artikel 1. Men vermeent op geene meer beknopte wijze te kunnen voldoen aan het verlangen om een overzigt van al hetgeen tot dusverre tot uitvoering der wet van den 20sten Mei 1841 (*Staatsblad* n⁰. 20) is gedaan, dan door te verwijzen naar de door middel van het *Staatsblad* algemeen bekend gemaakte besluiten des Konings van den

16 Juli	1841,	*Staatsblad*	n⁰.	24
5 October	〃	〃	〃	41
20 Februarij	1842	〃	〃	7
25 Junij	1843	〃	〃	28
16 Januarij	1844	〃	〃	2
27 〃	〃	〃	〃	4
1 Juli	〃	〃	〃	32
14 Augustus	〃	〃	〃	43 en
10 November	〃	〃	〃	55

houdende zoowel de regeling van de ten uitvoerlegging der vermelde wet, als de verklaring, welke der bestaande gestichten voor krankzinnigen tot de geneeskundige en welke tot de bewaarplaatsen behooren, gelijk mede welke dezer laatste, tijdelijk en bij uitzondering, onder de geneeskundige gestichten gerangschikt zijn geworden, gelijk mede de bekendmaking van de plaats gehad hebbende opheffing van twee dergenen, welke reeds verklaard waren, voorloopig en tijdelijk, te behooren tot de bewaarplaatsen, en van éène bewaarplaats, welke werd gehouden door eenen particulier, die daarvan verder heeft afgezien.

Daarenboven waren, vóór dat de Koning had verklaard tot welke der bij de wet vermelde categorien ieder gesticht behoorde, nog negen andere gestichten opgeheven, sommige reeds vóór dat het plaatselijk onderzoek, bij de wet bevolen, had plaats gehad, andere ten gevolge van de bevinding bij dat onderzoek en het welslagen der aangewende middelen van overreding, en één ten gevolge van het overlijden der ondernemers.

Wijders is men thans bezig, een der gestichten te *'s Hertogenbosch*, dat te *Dordrecht* en dat voor Israëlieten te *Amsterdam*, na daartoe de bij de wet gevorderde toestemming des Konings verkregen te hebben, in te richten tot geneeskundige gestichten, terwijl aan het gesticht te *Nijmegen* zoodanige verbeteringen worden toegebragt, als vereischt zijn geworden, opdat in deszelfs blijvend bestaan als bewaarplaats bewilligd zou kunnen worden.

Voorts zijn in onderscheidene provincien belangrijke beraadslagingen aanhangig over hetgeen nog tot betere verpleging van de krankzinnigen in dezelven gedaan zal kunnen worden, en wordt de gestadige uitoefening van het oppertoezigt, bij de wet aan de Regering opgedragen, steeds dienstbaar gemaakt aan de doorgaande verbetering dier verpleging, welke ook, ten gevolge van de werking der voormelde wet, op eene zeer merkbare en tot bevordering van het welzijn der ongelukkige krankzinnigen leidende wijze is toegenomen, waarvan te meer betere uitkomsten verwacht kunnen worden, naarmate de betrekkingen dier ongelukkigen te *spoediger na den aanvang der ziekte* tot hunne plaatsing in de geneeskundige gestichten zullen besluiten.

De bijdragen, in deze afdeeling begrepen, dienen, om de armen gemeentebestnren te gemoet te komen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen in geneeskundige gestichten voor die ongelukkigen, ingeval ook uit de provinciale fondsen gelijke bijdragen worden gedaan. Zij worden hoofdelijk berekend naar gelang van het getal verpleegde behoeftige lijders, waarvan de nominatieve opgaven strekken tot grondslag der betaling aan de betrokken besturen. Dat getal wisselt gestadig af; over 1844 heeft het 128 bedragen. Hetzelve zal echter merkbaar toenemen, bij de verwezenlijking van bestaande ontwerpen tot daarstelling van nieuwe gestichten; vandaar de verhoogde aanvraag. Het is niet mogelijk vooraf op te geven hoeveel behoeftigen daarin geplaatst zullen worden.

Bij ontstentenis dier bijdragen, zouden vele arm- en gemeentebesturen de noodige middelen ontberen, om hunne ongelukkigen doelmatig te kunnen doen verzorgen.

Velen die, bij zoodanige verzorging, aan de maatschappij hersteld teruggegeven kunnen worden, zouden bij het gemis daarvan onherstelbaar, en alzoo blijvende lasten voor de maatschappij worden; daardoor zou de bereiking van het heilzaam doel der aangehaalde wet grootendeels verhinderd worden.

De Regering houdt zich dan ook overtuigd, dat uit dit onderwerp geene bezwaren voor de schatkist zullen voortvloeijen, welke niet ruimschoots zullen worden opgewogen door de goede vruchten welke zij zullen opleveren.

Daar intusschen de inrigting van nieuwe gestichten meer tijd zal vorderen, dan men bij het opmaken der voorhanden Begrooting kon veronderstellen, zoo is dit artikel over 1846 met *f* 9000 verminderd kunnen worden.

Slechts enkele gevallen zijn ter kennis der Regering gekomen, in welke de spoedige opneming en bewaring van behoeftige krankzinnigen in geneeskundige gestichten, wanneer de plaatsing in dezulke werd verlangd, tot eenige moeijelijkheden heeft geleid, welke echter door de tusschenkomst der Regering gemakkelijk uit den weg geruimd worden, zoodat aan haar geenszins de noodzakelijkheid is gebleken, om daaromtrent nadere algemeene maatregelen te nemen. Indien dus nog andere dan aan de Regering bekend geworden moeijelijkheden mogten bestaan, alsdan zal zij die gaarne meer bepaaldelijk zien opgegeven, ten einde daarin te voorzien.

7de AFDEELING.

Algemeene Landsdrukkerij.

De binnen 's lijns uitgetrokken cijfers maken werkelijk uit den grondslag van de verificatie bij de Algemeene Rekenkamer.

Men heeft, evenals vroeger, ook thans weder de uitgaven der Algemeene Landsdrukkerij voor memorie uitgetrokken, omdat die uitgaven bestreden worden door de sommen, bij ieder der verschillende hoofdstukken der Begrooting voor drukwerk aangevraagd.

Deze wijze van handelen is bevonden te zijn eenvoudig en voldoende; eene afzonderlijke suppletoire begrooting daarentegen wordt noch nuttig, noch noodzakelijk geoordeeld, omdat dezelve niet anders zou kunnen bevatten, dan nu reeds in de Begrooting zelve opgenomen is.

Van de ontvangsten en uitgaven der Landsdrukkerij, wordt zoowel bij het Departement van Binnenlandsche Zaken als bij dat van Finantien (Generale Thesaurie) boekgehouden, alles wordt door de Algemeene Rekenkamer gecontrôleerd, terwijl het jaarlijksch overschot in de raming der Middelen opgenomen is.

De opbrengsten van het drukwerk strekken tot bestrijding van *alle* uitgaven der Landsdrukkerij, te weten: het zet- en drukwerk wordt berekend naar een vast tarief, het papier volgens de inkoopprijzen, en tot goedmaking der administratie-kosten worden, boven en behalve het verschuldigde wegens zet-, drukloon en papier, opcenten in rekening gebragt.

Vermoedelijk heeft men alleen het drukwerk, onder die onmiddellijke benaming in de hoofdstukken voorkomende, bijeengevoegd, terwijl in de behoefte aan drukwerk ter zake van het materieel der directe en indirecte belastingen, voorkomende bij artikel 11 der 5de afdeeling, en artikel 6 der 7de afdeeling van het IXde hoofdstuk B, en die weinig minder dan *f* 100 000 beloopt, mede uit de geraamde som voor aankoop van papier, moet worden voorzien. Ook is in die som begrepen het papier voor de Staats-Courant.

8ste AFDEELING.

Nederlandsche Staats-Courant.

Dat het wenschelijk zoude zijn om in den kortst mogelijken tijd en met de meeste naauwkeurigheid het verslag van het verhandelde in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan de natie

over te brengen, zal men niet tegenspreken. Men kan er zelfs bijvoegen, dat ten verleden jare nog opzettelijk is onderzocht, of in den ten deze meermalen geuiten wensch niet zou kunnen worden voorzien door het bezigen van stenographen tot het opmaken van het verslag der zittingen.

Dat onderzoek heeft doen zien dat, afgescheiden van andere bedenkingen, eene hoofdzwarigheid tegen de toepassing van dat middel gelegen was in de aanzienlijke uitgaven, welke daarvan het gevolg zouden zijn, en die bij eene daarstelling alleen van het volstrekt noodzakelijke, ruim *f* 15 000 's jaars zouden beloopen.

Artikel 2. Van alle advertentien voor particulieren, mitsgaders van de zoodanige, die aanbesteding van Rijkswerken, verpachtingen, enz. ten onderwerp hebben, moet een zegelregt worden betaald; ook van quitantien boven de *f* 10 is zegelregt verschuldigd.

Tot bestrijding van die zegelkosten dient de hier bedoelde som van *f* 1320, doch de betalingen die daaruit worden gedaan keeren weder tot de schatkist terug, alzoo die zegelregten later aan de belanghebbende particulieren en aannemers worden in rekening gebragt, en vervolgens onder de inkomsten van de Nederlandsche Staats-Courant verantwoord.

De aangevraagde som strekt dus alleen tot het doen van voorbetalingen.

9de Afdeeling.

Nationale Nijverheid.

Gelijk bij de hier bedoelde beantwoording is gezegd, bestond reeds toen het voornemen om, ter zake van het fonds der nijverheid, eene regelingswet aan te bieden, in verband met de belangen van het fonds voor den landbouw. De deliberatien, die sedert met betrekking tot laatstgenoemd fonds plaats hadden, hebben, uit hoofde van het aangeduide verband, als van zelf er toe geleid, dat ook de afdoening van de beoogde regelingswet is verschoven geworden. Ofschoon nu, zeer onlangs, het bij de Staten-Generaal aanhangig geweest zijnde wetsontwerp, betreffende de tijdelijke voortduring van de heffing der gewone belasting ten behoeve van het fonds van den landbouw, is afgestemd geworden, blijft het echter de bedoeling, om, wanneer in de volgende zitting der Staten-Generaal een definitief ontwerp van wet opzigtelijk evengenoemd fonds zal worden aangeboden, tevens een voorstel tot regeling van de verdere bestemming van het fonds der nijverheid ter tafel te brengen.

Artikel 1. Vooreerst worden er van Regeringswege, sedert een aantal jaren, premiën verleend ten behoeve van visscherijen.

Deze premiën zijn onmisbaar om, bij de bestaande mededinging van anderen, en de belemmeringen die buiten 's lands worden in den weg gelegd, een bedrijf te kunnen volhouden, waarbij zoo vele verschillende belangen betrokken zijn. Ten andere zorgt men ook, dat, daar waar zulks kan geschieden, buiten 's lands pogingen worden aangewend tot wegruiming der evenbedoelde belemmeringen en ter verkrijging van eenen meer gemakkelijken weg tot debiet voor de voortbrengselen onzer visscherijen.

Zulks is nog onlangs het geval geweest, met name in *Rusland*, waar het Gouvernement thans welwillend de helpende hand biedt, ter beteugeling van kwade practijken, die er met het Hollandsche vaatwerk plaats hadden.

Hiermede staan ook de wijzigingen in verband, welke in het in overweging zijnde ontwerp van tarief op den in-, uit- en doorvoer zijn gebragt.

Bovendien is vroeger te meermalen jaarlijks door het Departement van Marine een van deszelfs officieren beschikbaar gesteld, om gedurende den tijd dat de groote of zoutharing-visscherij uitgeoefend wordt, de haringvloot op een der daartoe behoorende schepen te vergezellen, tot meerdere zekerheid dat de wet en reglementen op de visscherij behoorlijk nageleefd worden, en dat de visschers niet, in strijd met de bestaande bepalingen, iets verrigten, wat tot bezwaar bij Mogendheden, waarmede men in vriendschap is, zou kunnen leiden, en hetwelk dus ten nadeele onzer eigene visscherij zou kunnen terugwerken.

Men hoopt thans, tot meerdere zekerheid, eene schrede verder te kunnen gaan, door de haringvloot onder geleide van een oorlogschip te laten uitloopen.

Daar, waar zulks noodig scheen, vertoonde zich reeds nu van tijd tot tijd een oorlogsvaartuig bij die vloot, om te doen zien, dat de Nederlandsche Regering niet minder dan andere Regeringen, welke haar hierin voorgaan, er prijs op stelt om hare ingezetenen, eensdeels in de uitoefening hunner nering te beschermen, en anderdeels kwade practijken te weren.

Artikel 2. Vermits in den uitgewerkten en toelichtenden staat, behoorende bij de raming van kosten, onder art. 2 bepaaldelijk de posten genoemd zijn, welke als *subsidien*, *uitkeering*, *reis- en verblijfkosten* worden bedoeld, zoo volgt hieruit, dat onder *andere uitgaven*, waarvan het opschrift van dien staat spreekt, moeten worden verstaan de verdere in den zelfden staat vermelde posten *e* en *f*, die noch *subsidien*, noch *uitkeering*, noch *reis- en verblijfkosten* zijn, namelijk de uitgaven voor *aanschaffing van tijdschriften enz.*, alsmede voor het onderwijs in de landhuishoudkunde.

Men heeft thans aan de omschrijving eene bijvoeging gebragt, waardoor verzekerd wordt, dat hier geene andere uitgaven dan die, welke tot de nationale nijverheid betrekking hebben, bedoeld zijn.

10de Afdeeling.

De Opperhoutvesterij.

Artikel 2. De bij het ontwerp van Begrooting geraamde som van *f* 4000 voor reis- en verblijfkosten is berekend, als:

1°. voor de leden van den Raad van administratie van het fonds voor bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt, derzelver weduwen en weezen	*f*	225.00
2°. voor den advocaat-consulent	-	275.00
3°. voor den inspecteur.	-	900.00
4°. voor de opzieners der jagt	-	2 600.00

Behalve de *f* 275 voor den advocaat-consulent zijn de aangegeven beloopen, blijkens den bij de raming overgelegden uitgewerkten en toelichtenden staat, reeds bij de Begrooting voor de jaren 1844 en 1845 toegestaan, en bij de uitkomst gebleken noodig te wezen. Het verhoogde bedrag bepaalt zich alzoo tot de *f* 275 voor reis- en verblijfkosten van den genoemden ambtenaar berekend.

Uit de sub 1 gebragte *f* 225 worden de reis- en verblijfkosten vergoed van die leden van den Raad van administratie, welke elders woonachtig zijn en jaarlijks naar 's Gravenhage worden opgeroepen, tot het opnemen der rekeningen van het $\frac{1}{3}$ der boeten en tot het constateeren van derzelver uitkomsten.

Uit de sub 2 gebragte *f* 275 wordt den advocaat consulent de vergoeding verstrekt, ingeval deszelfs tusschenkomst bij opgerezen geschillen in zaken van jagt en visscherij, of bij twijfel der gegrondheid van gedane aanhalingen van wild, gevorderd wordt, ter voorkoming van voor het Rijk dikwijls kostbare procedures. De ervaring maakte die geringe uitgave wenschelijk, en toonde dat zij goede vruchten oplevert.

Uit de sub 3 berekende *f* 900 worden de reizen vergoed van den inspecteur der Opperhoutvesterij, een ambtenaar, die de drie vroeger bestaan hebbende hoofd-opzieners der jagt voor het toezigt op den actieven dienst in de onderscheidene jagtdistricten vervangt, en daarenboven, uit den aard zijner betrekking, belast is met het onderzoek in loco, bij moeijelijkheid wegens registratie, alsmede wegens overtredingen, waaromtrent de beslissing meermalen afhangt van de juiste kenuis van het terrein.

Uit de *f* 2600, sub 4 gebragt, worden de kosten voldaan, veroorzaakt door het mobiliseeren van een gedeelte der bezoldigde opzieners, — door het detacheeren van sedentaire bezoldigde opzieners buiten hunne kringen van surveillance, en door het tijdelijk in dienst stellen van onbezoldigde opzieners, hetzij bij aftreden of overlijden van bezoldigde opzieners, hetzij bij noodige vermeerdering van het toezigt in sommige jagtdistricten, — of op bepaalde punten, inzonderheid om, in de maanden Augustus en September, te waken tegen het verderfelijk tirasseeren van patrijzen. [1])

Artikel 3. Blijkens den, nevens het ontwerp van Begrooting overgelegden uitgewerkten en toelichtenden staat, bestaan de uitgaven voor dit artikel tot *f* 10 900 geraamd, in:

a. *f* 10 000 voor premiën op het vangen en dooden van schadelijk gedierte;

b. " 200 voor kleine uitgaven en verschotten van de houtvesters;

c. " 400 voor extrabelooningen tot aanmoediging der opzieners bij welgeslaagde gevaarlijke operatien, bij verwondingen en tot tegemoetkoming van het door de wet

[1]) Met netten vangen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

toegekend aandeel in de boeten, door onvermogen van zoodanige overtreders, welker betrapping zonder buitengewone inspanning en volharding niet mogelijk is;

d. *f* 300 voor kosten van vervolging bij lijfsdwang, van halsstarrige veroordeelden, aan welke lichtelijk certificaten van onvermogen worden uitgereikt.

Men heeft geoordeeld al deze uitgaven in één artikel te moeten opnemen, en aangezien dezelve tot geen ander einde dan tot conservatie der jagt en visscherij strekken of aangewend kunnen worden, heeft men aan de gebezigde benaming van dit artikel, als stellig aanwijzende den aard der uitgaven, boven eenige andere de voorkeur gegeven.

Wordt het intusschen voor meer wenschelijk gehouden, de omslagtige omschrijving van het sub *a*, *b*, *c* en *d* vermelde met zoo vele woorden in de wet zelve op te nemen, dan bestaat daartegen geen ander bezwaar, dan dat het eene uitvoerigheid zonder eigenlijk nut oplevert.

Voor het Bestuur der jagt en visscherij zijn de kosten geraamd:
voor 1846 op *f* 67 000
en voor 1847 op - 61 500

Het verschil van *f* 5 500 is gelegen in de toelage voor kleeding aan de opzieners, welke toelage per hoofd zal betaald worden:
in het jaar 1846 met *f* 30.00
en in het jaar 1847 met - 2.50

Door krachtdadige bezuiniging van administratie-kosten en vereenvoudiging van beheer, is men er tot heden in geslaagd, niet alleen om de kosten op het toezigt en de conservatie van de jagt en visscherij en voor het Bestuur, geheel en al uit eigene middelen te bestrijden, maar tevens jaarlijks in 's Rijks schatkist aanzienlijke baten af te werpen, op welk gunstig resultaat men voortdurend, op goede gronden, meent te kunnen staat maken.

Deze baten behoorden, uit haren aard en de bedoeling waarvoor zij worden opgebragt, nimmer ten behoeve der schatkist te strekken, maar gebezigd te worden tot behoud en verbetering van den wildstand. Eigenlijk zoude er derhalve eerst dan reden kunnen zijn van te groote uitgaven, wanneer het jagtwezen uit 's Rijks schatkist subsidien vroeg.

De opperhoutvester geniet *f* 4000 tractement en alzoo *f* 2000 minder dan deszelfs ambtsvoorganger; hierbij komt dat, bij de benoeming van een opperhoutvester, te gelijker tijd de post van secretaris geheel is afgeschaft geworden.

Deze hooge ambtenaar heeft daarenboven almede een zelfstandigen werkkring ingevolge de wet.

Er wordt veel beleid en zaakkennis vereischt, om eene betrekking als deze, waarbij zooveel liefhebberij en jaloerschheid in het spel komt, naar eisch waar te nemen.

De betrekking van advocaat-consulent werkt mede, om de bezuiniging in het beheer en vermindering van het personeel te bevorderen. Door deze betrekking en hare matige retributie, wordt te weeg gebragt, niet alleen dat, wegens procedures en alles wat het contentieuse betreft, advocaten-kosten worden bespaard, maar ook dat tot heden is kunnen bezuinigd worden de bezoldiging van een of meer ervaren gegradueerde ambtenaren voor het contentieuse werk, tot welker indienststelling de aard zelf van de zaken der Opperhoutvesterij en van de dikwijls ingewikkelde regten der verzoekers, vooral bij registratien, wel aanleiding zoude geven.

Gegradueerde ambtenaren zouden toch altijd onmisbaar zijn voor het onderzoek der evenvermelde regten, voor het werk der transactien, voor de zorg dat de daarin vervatte stipulatien volgens de wet worden ingerigt, en het Rijk tegen reclames en terugvorderingen gewaarborgd blijve, ook voor de behandeling der talrijke bekeuringen; voor de zorg dat de relazen in dier voege worden onderzocht, geinstrueerd en toegelicht, dat zij ter vervolging aan het Openbaar Ministerie kunnen worden opgezonden; dat de overtredingen tegen de wetten en de provinciale verordeningen behoorlijk en volgens de wet worden geconstateerd; dat alzoo, zoowel straffeloosheid als de vervolging van ongegronde, gewaagde of vexatoire calangien worde voorkomen; de zorg vooral, dat er aan het Openbaar Ministerie bij de Kantongeregten, de Regtbanken, de Hoven en den Hoogen Raad, tegen de regtsgronden, voor bekeurden dikwijls met scherpzinnigheid bijgebragt, wederkeerig die jurisdieke inlichtingen worden medegedeeld, waardoor eene voor de jagt en visscherij verderfelijke jurisprudentie kunne worden voorkomen, en eene eenheid van beginselen wordt gehandhaafd, welke anders verloren moest gaan, hetgeen alsdan tot groote moeijelijkheden aanleiding zoude geven.

Belangrijke voorbeelden hiervan zijn te vinden in de Verzameling van Arresten van den heer *Van den Honert*, afdeeling *Jagt en Visscherij.*

Door dusdanige toelichtingen, geput deels uit de wet, deels uit speciale zaakkennis van het vak, kan men het werk der bekeuringen met de vereischte zorg behandelen, en voorkomen, dat de reeds niet onbelangrijke justitiekosten nog vermeerderd worden door min zorgvuldige vervolgingen ter zake van jagt en visscherij. Aan eene behoorlijke behandeling van het contentieuse is het dan ook toe te schrijven, dat in 1843 van 1850 bekeuringen slechts 56 vrijspraken gevallen zijn.

Het ten slotte aangemerkte zal behooren overwogen te worden bij de bedoelde wet, maar het schijnt vreemd aan de Begrooting, zoodat men voor het tegenwoordige bezwaarlijk deswege in ontwikkelingen kan treden. Men vleit zich intusschen, dat juist het voornemen, om eene nieuwe wet in deliberatie te brengen, het geraden zal doen vinden om inmiddels het bestaande aan te houden. Er zoude anders gevaar ontstaan om aan het reorganiseeren te blijven, en morgen weder te moeten afbreken, wat heden nieuw tot stand was gebragt.

11de Afdeeling.

Pensioenen, enz.

Het voor pensioenen gebragte cijfer blijft altijd eene raming, op welke zoowel het afsterven van gepensioneerden als het verleenen van nieuwe pensioenen van invloed zal zijn.

Moeten er vele nieuwe pensioenen worden verleend, en is daarentegen het geldelijk voordeel uit versterf ontstaande gering, dan zal de werkelijke uitgaaf de raming overtreffen.

Niettegenstaande deze overweging, heeft men alleen gelet op het voordeel uit versterf ontstaande, en, met terzijdestelling der mogelijkheid, dat de nieuw te verleenen pensioenen het bedrag van het versterf zouden kunnen overtreffen (in welk geval men de minder gebragte sommen zou noodig hebben), inderdaad een bewijs willen geven van de bestaande zucht, om in het onzekere het cijfer niet te hoog op te voeren, en in allen geval den pas af te snijden aan het overschrijven van anders welligt te ontstane baten.

Gelijk bij de memorie van toelichting, welke de Begrooting vergezelt, aangemerkt is, heeft er eene herziening der pensioenen plaats gehad, en was dit werk bij het opmaken der Begrooting voor 1844 en 1845 niet afgeloopen.

Op die Begrooting zijn destijds alleen gebragt die pensioenen, waarvan het duidelijk bleek, dat zij vielen buiten de termen van intrekking of vermindering; ten aanzien van de overige moest de uitslag van het eind-onderzoek worden afgewacht.

Indien men de lijst der gepensioneerden, wier pensioenen gezamenlijk het aangeduide bedrag uitmaken, inziet, zal men bevinden dat daarop, behoudens enkele uitzonderingen, alleen voorkomen personen die bij het *onderwijs* zijn werkzaam geweest, en waaromtrent het aanvankelijk twijfelachtig was, of zij in het genot van pensioen konden blijven.

De redenen, die na afloop van het onderzoek tot de voortdurende toekenning hebben geleid, heeft men aan het slot der aangehaalde memorie van toelichting omstandig medegedeeld; ook aan die weinige op de lijst voorkomende personen, die, hetzij zelf, of wier betrekkingen *niet* bij het onderwijs, maar in andere werkkringen zijn geplaatst geweest, is het pensioen niet verzekerd dan na voorafgaand onderzoek; en men vertrouwt dus dat, na deze nadere ophelderingen, het bewijs zal geleverd zijn, dat ten deze met de meeste naauwkeurigheid gehandeld is.

De herziening waarvan hier gesproken is, was niet het werk van één oogenblik; nopens ieder toegekend pensioen moesten worden opgespoord de stukken tot de toekenning betrekkelijk, want zonder volkomen kennis van al hetgeen die toekenning was voorafgegaan, bestond er onmogelijkheid, om met juistheid toe te passen de beginselen, ten opzigte der herziening door den Koning op voordragt eener Staats-commissie vastgesteld.

Artikel 1. Voor zooveel betreft de gepensioneerde *Belgen of buitenlanders van geboorte*, zijn de toegekende pensioenen gegrond op het met Belgie gesloten tractaat.

Ten aanzien van de gepensioneerde *Noord-Nederlanders van geboorte*, rust de toekenning van pensioen deels op de bestaande verordeningen, deels op de overweging, dat deze gewezen ambtenaren en geëmploijeerden, als slagtoffers van staatkundige gebeurtenissen, aanspraak hadden om, bij de bevolen intrekking van het sedert 1830 genoten wachtgeld, op eene andere wijze te worden verzorgd.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Artikel 2. Omtrent eenige der bedoelde personen, te weten: het lid van Gedeputeerde Staten *Caan*, den generaal-majoor *Rottiers* en de heeren *Garcia* (sedert overleden) en *van Petichem*, vermeent men zich te kunnen gedragen aan hetgeen ten hunnen opzigte is gezegd in de schriftelijke beantwoording van de bedenkingen, gevallen op de Begrooting van 1844 en 1845.

Ten aanzien van de overigen kan, in antwoord op de gemaakte aanmerking, nog worden vermeld:

1°. dat aan den heer *Scholl van Egmond* eene jaarlijksche gratificatie toegekend is, ter tegemoetkoming in zijne omstandigheden, zijnde hij, ten gevolge zijner te groote inspanning als rector der Latijnsche scholen te *Gouda*, door eene zenuwberoerte zoodanig getroffen, dat hij buiten staat was zijne functien verder waar te nemen;

2°. dat aan den heer *Ruyters*, gewezen professor te *Maastricht*, die uit het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds een pensioen geniet van *f* 450, eene toelage verleend is tot vergelding van zijn gehouden gedrag;

3°. dat de gratificatie aan de dochter van den, niet bemiddeld, overleden Staatsraad inspecteur-generaal *Goudriaan*, is verleend als een blijk van erkentelijkheid wegens de gewigtige diensten, door dien ambtenaar gedurende zijn leven aan den lande bewezen;

4°. dat de toelage aan de weduwe van den huisbewaarder bij de Algemeene Landsdrukkerij *A. van Poeteren* is verleend, uit hoofde van de diensten door haren man bewezen, en omdat zij in zeer behoeftige omstandigheden verkeerde;

5°. dat de bijna negentigjarige *J. Weymeling* eene toelage of gratificatie geniet, omdat hij, als geëmploijeerde bij het museum van Kunst en Volksvlijt te Brussel, door de staatkundige gebeurtenissen van 1830 alles verloren had.

Men heeft deze toelagen en gratificatien door geen pensioenen vervangen, omdat men vermeende dat deze betalingen konden geacht worden, meer tijdelijk verleende gunstbewijzen te zijn.

Een nieuw ontwerp van Begrooting voor Binnenlandsche Zaken wordt hierbij overgelegd, vergezeld van eenen staat van vergelijking en eene nota, aantoonende de veranderingen en wijzigingen, welke, in verband met de gegeven antwoorden, daarin hebben moeten worden gebragt. [1])

Zoo ook gaan hierbij nieuwe expeditien van twee adstructieve staten, waarin gelijke bijvoegingen of veranderingen hebben plaats gehad.

HOOFDSTUK VI.

Departement voor de Zaken van den Hervormden Eeredienst, enz.

De Regering acht den maatregel om de eerediensten onder het Departement van Binnenlandsche Zaken te brengen, waartoe ze een tijd lang behoord hebben, nu geheel onraadzaam, en vertrouwt dan ook dat die leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, welke denzelve voorstellen, bij nadere overweging zich zullen overtuigen dat het, althans bij de tegenwoordige stemming der gemoederen in het godsdienstige hier te lande, zeer bedenkelijk zou zijn, om in de administratie der zaken van den eeredienst verandering te maken, en de twee Departementen waaraan dezelve thans zijn opgedragen, ineen te smelten.

2de AFDEELING.

Protestantsche Kerkgenootschappen.

Artikel 6. De som op dit artikel gebragt moet strekken zoo voor *doorloopende* of *vaste* betalingen wegens tractementen voor nieuwe standplaatsen en blijvende verhooging van tractementen, als voor personeele verhoogingen van dien aard, of toelagen welke niet aan de standplaatsen, maar aan het verblijf van een predikant op eene standplaats, tijdelijk verbonden zijn.

De eerstvermelde, als aan de standplaatsen verbonden, zijn noodwendig vast en doorloopende en moeten dus worden gebragt op het artikel, waarop de gewone tractementen zijn vermeld.

Voor zoo verre nu op dat artikel geene verminderingen plaats hebben door het vrijvallen van sommen, bij gelegenheid van combinatien of andere omstandigheden, moet hetzelve bij eene volgende tweejarige Begrooting worden verhoogd, waartoe, zonder verhooging van het totaal der Begrooting, geene gelegenheid bestaat, dan door vermindering van artikel 6, waarop de uitgave *voorloopig* was geaffecteerd, welke dan nu ook, in plaats van *f* 10 000, maar op *f* 9298.50 is geraamd.

Met zekerheid kan het preciese montant, in den loop van het tweejarig tijdvak voor nieuwe standplaatsen of tractementsverhooging benoodigd, niet worden bepaald, omdat bij het ontwerpen der Begrooting verscheidene aanvragen daartoe aanhangig en nog niet onderzocht zijn, of ook later voorkomen. Evenzoo is het onzeker, of er gelegenheid zal zijn, om door combinatien enz. bezuinigingen te bewerken, welke daartegenover eenigzins in computatie kunnen komen.

De geraamde som is dus als een *maximum* te beschouwen van hetgeen tot het bedoelde oogmerk *mag* worden aangewend. Wilde men aan alle billijke aanvragen om tractementen voor nieuwe standplaatsen of verhoogingen voldoen, dan moest dezelve zeker veel ruimer zijn en althans niet verminderd worden, maar bij de stellige toezegging der Regering, om te zorgen tegen alle verhooging van het totaal cijfer der tweejarige Begrooting, was men, bij verhooging van artikel 2, wel verpligt dezelve te vinden door de vermindering van art. 6.

Artikel 10. Er komen gevallen voor, dat kleine toelagen worden verleend aan andere kerkelijke personen, als reeds zijn opgenoemd, bij voorbeeld predikantsdochters en rustende predikanten. De vroegere redactie is dan ook gebleken niet voldoende te zijn, om bedenkingen bij de Algemeene Rekenkamer te voorkomen. Om alle aanleiding tot misverstand echter weg te nemen, zou men bij het woord *andere* kunnen voegen *gelijksoortige*.

3de AFDEELING.

Israëlitisch Kerkgenootschap.

De bedoelde *medailles* worden, ter aanmoediging van het godsdienstig onderwijs enz., van tijd tot tijd verleend door de Hoofdcommissie tot de zaken der Israëlieten, volgens de voorschriften haar daaromtrent gegeven. De oorzaak der vermelding op de tegenwoordige raming is mede om te voldoen aan de opmerking der Algemeene Rekenkamer.

4de AFDEELING.

Pensioenen.

Schoon de meeste kerkelijke pensioenen zoo gering zijn, dat eene verhooging derzelve allezins billijk voorkomt, heeft de verpligting, om alle mogelijke bezuiniging te betrachten, van het daartoe meermaals gevormd ontwerp doen afzien, en heeft men zich bepaald voorloopig te blijven bij het bestaande.

De aanmerking rust dan ook op de verkeerde veronderstelling, dat het totaal dezer afdeeling hooger zoude geraamd zijn dan op de vorige tweejarige Begrooting. Op deze was het montant begroot op . . . . *f* 184 153,

thans op 182 461,

dus nu niet meer, maar minder . . . . *f* 1 692.

Op minder bedrag was de post niet te ramen, daar eene toevoeging bij de overgelegde nominatieve lijst van reeds genoten wordende pensioenen, althans bij het Departement voor de Zaken van den Hervormden Eeredienst, volstrekt noodzakelijk is.

Tweemalen in het jaar worden door hetzelve de voordragten gedaan tot het verleenen der pensioenen aan emeriti en predikantsweduwen. Gedurende den tijd tusschen de beide voordragten, wordt men achtervolgens onderrigt van het vrijvallen van pensioenen door overlijden der gebeneficeerden, en op de naamlijst komen deze dan ook niet meer voor; daarentegen kan men eerst *na* het einde van den halfjarigen termijn weten hoeveel de som is, benoodigd tot het pensioneeren van personen, die gedurende dien zelfden tijd daarop regt verkregen; voor deze moet dus eene globale som worden bijgevoegd. Men heeft echter dezelve op *f* 1000 *minder* berekend, dan bij de vorige tweejarige Begrooting; zulks is zelfs nog met aarzeling geschied, daar, bij het voorkomen van de verpligting om pensioenen te verleenen aan predikanten van *Amsterdam* en andere groote steden, of ook van belangrijke burgerlijke pensioenen, de som ligtelijk onvoldoende zou kunnen bevonden worden.

[1]) Zie deze stukken onder n°. 20 hierachter.

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(*Memorie van Beantwoording.*)

Artikel 3. De inrigting en betaling der pensioenen is tot nu toe op den vroeger gebruikelijken voet gebleven, daar men wel eenige verandering en verbetering daarvan wenschelijk acht, maar, even als vroeger, daarvan wordt teruggehouden door de overtuiging, dat geenszins vermindering maar wel vermeerdering van uitgaven voor 's Rijks kas daaruit zoude voortvloeijen. Volgens dien vroegeren voet worden dan ook thans nog in *Friesland* geene personeele pensioenen aan de predikantsweduwen toegelegd, maar in plaats daarvan eene ronde som van *f* 3400 als subsidie verleend aan de Friesche Weduwenbeurs. Voor den Staat is deze schikking vrij onverschillig, maar in *Friesland* stelt men hoogen prijs op het behoud van dit oude gebruik, omdat daardoor ook het behoud wordt verzekerd der *Provinciale Weduwenbeurs*, die deels uit deze landstoelage, deels uit vrijwillige contributie der predikanten bestaat.

Deze som van *f* 3400 werd bij vroegere Begrootingen onder het 1ste artikel dezer afdeeling begrepen, en in den toelichtenden staat vermeld, doch wordt nu, in verband met art. 27 der Instructie voor de Algemeene Rekenkamer, in den staat van berekeningen bij een afzonderlijk artikel uitgetrokken.

HOOFDSTUK VII.

Departement voor de Zaken van den Roomsch-Katholieken Eeredienst.

1ste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Artikel 1. Bij Koninklijk besluit van den 24sten Januarij 1845, n°. 82, en dus *na* het indienen der onderwerpelijke Staatsbegrooting, is de jaarwedde van het Hoofd van het Departement bepaald op *f* 8000, waardoor alzoo op het 1ste artikel, uitgetrokken tot *f* 9000, eene som van *f* 1000 zal vrijvallen.

4de AFDEELING.

Kosten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.

De gepastheid van het begrijpen dezer afdeeling in het VIIde hoofdstuk zal voorzeker niet betwijfeld worden, wanneer men in aanmerking neemt dat de Oud-Bisschoppelijke Klerezij daartegen *nimmer* eenig bezwaar heeft geopperd, maar veeleer mag geacht worden aan de indeeling harer kerkelijke zaken bij dit Departement te hechten, vermits zij zich als tot de *Roomsch-Katholieke* kerk behoorende wil aangemerkt hebben, waarvan haar hoofd, de Aartsbisschop te *Utrecht*, nog dezer dagen getuigenis gegeven heeft, door aan dit Departement te schrijven, dat hij en zijne onderhoorigen er allen prijs op stellen, zich *niet* van de eenheid der Roomsch-Katholieke kerk af te scheiden, noch het primaatschap van den Stoel van den H. Petrus te loochenen, integendeel door Gods genade te hopen in dat geloof te blijven leven en te sterven.

Het zal geen betoog behoeven, dat het onder deze omstandigheden even weinig voegzaam als met den geest der Grondwet overeenkomstig zoude wezen, wanneer de zaken der Oud-Bisschoppelijke Klerezij thans van dit Departement afgescheiden en elders overgebragt wierden.

Artikel 2. De uitgewerkte en toelichtende staat bij de 4de afdeeling van dit hoofdstuk behoorende, bevat, naar men vertrouwt, alle wenschelijke inlichtingen in betrekking tot de toelagen en verdere bezoldigingen van de kerkleeraars der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.

Daaruit kan men het bedrag kennen, hetwelk door die leeraars werkelijk van 's Rijks wege genoten wordt, en tevens wat de reden is, waarom van het voor de bezoldiging van dezelven berekend *normatief bedrag* een gedeelte wordt afgetrokken en overgebragt op artikel 2 der 5de afdeeling.

Te dien aanzien is *gelijkelijk* gehandeld als ten opzigte der bezoldigingen van de R.-K. geestelijken, in de 3de afdeeling van dit hoofdstuk begrepen. Men zal derhalve gereedelijk inzien, dat voor de vraag: „of de voortduring van dien toestand wel is over-„een te brengen met de bepalingen der Grondwet?” althans in betrekking tot de Oud-Bisschoppelijke Klerezij, geen grond bestaat. Dit zal te duidelijker worden, wanneer men in aanmerking neemt, dat de op de Staatsbegrooting, ten behoeve der Klerezij en derzelver kerken in de 3de en 5de afdeelingen uitgetrokken sommen, in verhouding tot het aantal harer leden, ruim *f* 2 *per ziel* bedragen, terwijl de sommen ten behoeve van de R.-K. geestelijken en kerken in de 2de, 3de en 5de afdeelingen begrepen, slechts ongeveer *f* 0.42 *per ziel* opleveren, zoodat het achterblijven van de kerkelijke organisatie der Roomsch-Katholieken (iets dat om overbekende redenen plaats heeft) gewis, uit een *geldelijk oogpunt* beschouwd, niet ten nadeele aan de Oud-Bisschoppelijke Klerezij strekt, daar haar toestand in dat opzigt thans reeds zoo veel gunstiger is dan van menige andere gezindheid, en bepaaldelijk van die der Roomsch-Katholieken.

5de AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Artikel 1. De ten aanzien van dit artikel gedane vraag moet ontkennend beantwoord worden, vermits de *personeele toelagen*, waarvan hier de rede is, zooals de omschrijving van het artikel kennen doet, *tijdelijke onderstandgelden* zijn, waaraan de behoefte voortdurend blijft bestaan, omdat er altijd hulp- of ondersteuning behoevende oude of ziekelijke *buiten dienst gestelde* geestelijken aanwezig zijn, die, òf geen òf een ontoereikend pensioen genieten, òf daarop nog geen aanspraak kunnen maken, maar niettemin in omstandigheden verkeeren, welke billijkerwijze de toekenning vorderen van eenen onderstand voor eens of van eenige toelage, tot zoo lang zij weder in staat zijn om hunne bedieningen te kunnen hervatten.

6de AFDEELING.

Pensioenen.

De gegrondheid der veronderstelling, dat de vermindering ten gevolge van versterf niet zal opwegen tegen de verhooging ter zake van nieuwe pensioenen, is naar men vertrouwt in den bij deze afdeeling behoorende uitgewerkten en toelichtenden staat duidelijk aangetoond. Men zal de mogelijkheid van het tegendeel gereedelijk in twijfel trekken, als men in aanmerking neemt: dat het thans bestaande pensioen-reglement voor de Roomsch-Katholieke geestelijken eerst in het jaar 1838 is in werking gekomen; dat de sedert dien tijd verleende *emeritaat pensioenen* derhalve nog niet in de zelfde mate door *versterf* kunnen *vrijvallen*, als zulks te verwachten is, wanneer het genot langer heeft geduurd; en dat vele van de lang vóór het vaststellen van het reglement op het emeritaat aanspraak hebbende geestelijken achtervolgens die aanspraak doen gelden, zoodat eerst na verloop van eenige jaren eene gelijke verhouding tusschen het *versterf* en het *accres* dezer pensioenen mogelijk zal worden.

HOOFDSTUK VIII.

Departement van Marine.

De Regeering aarzelt niet te erkennen, dat de gemaakte aanmerking eenige bevreemding bij haar heeft veroorzaakt.

Het bij de overgelegde memorie van toelichting reeds opgemerkte, moet hier worden herhaald, namelijk: dat het voor den geregelden gang van zaken onraadzaam is, tot verdere inkrimpingen op de kosten van *personeel en administratie* over te gaan.

Men meent niet te veel te zeggen, wanneer men, in verband met het bestaande stelsel van contrôle, zoo finantieel als materieel, en bij de noodzakelijkheid om op de werven, bij eenen geregelden gang van zaken, tevens de noodige bedrijvigheid te behouden, de organisatien van 's Rijks maritieme etablissementen en van eenige andere vakken van bestuur, zooals die hebben gestrekt tot grondslagen van berekening voor de Begrooting van het Departement van Marine over 1844 en 1845, als de uiterste grens aanmerkt, waarvoor eene vermindering op de hiervoren genoemde kosten voor alsnog vatbaar is.

Ook zal de meening, dat de kosten van administratie der Marine in Nederland nog steeds te hoog zijn, wel alle kracht verliezen, wanneer men die vergelijkt met de Begrootingen van andere Zeemogendheden. Zoo men die onderzoekt, zal het uit de daarvan bekende officieele stukken blijken, dat Nederland, altijd in verhouding tot de beschikbare gelden, minder aan administratie-kosten betaalt, dan bij voorbeeld Engeland of de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (zie bijlage *A*) [1]); en daar, in vergelijking met die landen, het voordeel aan Nederland blijft, kan zulks wel ten bewijze strekken, dat aan den vroeger op dit punt geuiten wensch, in

[1]) De Bijlagen *A* tot en met *I* zijn hierachter te vinden onder n°. 22.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

de thans bedoelde aanmerking herhaald, en aan de daarop gevolgde toezegging der Regering ruimschoots en zooveel doenlijk is voldaan.

Ten slotte van deze toelichting meent de Regering nog de aandacht te moeten vestigen op het aanmerkelijk verschil in het eindcijfer van vroegere Begrootingen en dat van de onderwerpelijke, zoomede dat gezegd verschil hoofdzakelijk zijnen oorsprong neemt uit de vermindering op de kosten van administratie en personeel.

Tot meerdere verduidelijking van het laatst aangevoerde wordt hierbij overgelegd een staat, sub litt. B, aanwijzende de verschillen tusschen de meer of minder aangevraagde gelden bij de thans voorgedragen Begrooting, met die bij de Begrooting van 1843 toegestaan, ofschoon men ook toen reeds vele bezuinigingen had toegepast. Echter wordt alsnu op nieuw *minder* aangevraagd, voor:

administratie-kosten	*f* 88 110.55
het personeel op 's Rijks werven.	253 971.86
jagten en werkvaartuigen	32 514.00

terwijl het eind-cijfer eene vermindering heeft ondergaan van *f* 462 856.11, zoodat die vermindering, welke nog verhoogd moet worden met de som, die thans meer dan vroeger voor pensioenen moet betaald worden, a *f* 160 000, ruim zes tonnen gouds minder is, dan er voor de werkelijke marine is toegestaan; en onverminderd deze zoo belangrijke reductie, heeft dit op de sterkte der actieve magt geen noemenswaardigen invloed uitgeoefend, alzoo hierop niet meer dan ruim *f* 40 000 bezuinigd is. Al het overige is voor een groot gedeelte op de kosten van administratie en de werven gevonden, zooals een blik op de 3de afdeeling (bijlage *B*) ten duidelijkste aantoont, zijnde aldaar op de dagloonen en toelagen der werklieden, alsmede op de jagten en werkvaartuigen, eene bezuiniging van ruim *f* 286 000 gebragt, voor materialen *f* 218 000 voor 1846, en *f* 178 000 voor 1847, waarover straks nader.

De Regering zag met welgevallen het gevoelen der meerderheid van de Kamer, in de 2de paragraaph uitgedrukt. Zij is dan ook niet dan noode tot de vermindering op het eindcijfer overgegaan en alleen door den drang der omstandigheden, waarbij men zich tot regel gesteld heeft, om in elk geval bij de thans aangeboden Begrooting de uitgaven door de middelen te doen dekken.

Alle mogelijke bezuinigingen, die op ieder hoofdstuk konden worden aangebragt, zonder den dienst geheel te belemmeren, moesten dus worden daargesteld, wilde men dit doel bereiken, en Marine heeft er in moeten deelen.

In de toelichtende memorie wordt zulks ook met zooveel woorden gezegd. Men zie de 1ste paragraaph daarvan.

Het gevoelen, dat er eene meer doelmatige verdeeling en aanwending der toegestane sommen zou kunnen plaats hebben, kan de Regering niet deelen, daar zij de overtuiging heeft, dat, zoo lang er niet meer gelden voor de Marine kunnen worden aangewend, men ook geene belangrijk betere uitkomsten verkrijgen kan. Des onverminderd gaat men steeds voort met alles wat nog bezuinigd kan worden, zonder den dienst te belemmeren, te regelen, alles op de meest spaarzame wijze in te rigten, en het bespaarde aan te wenden tot zoo mogelijke uitbreiding der activiteit.

Om aan het uitgedrukt verlangen der Kamer te voldoen, wordt hierbij overgelegd:

Ad 1°. sub C, een staat van schepen en bemanning, waarop de Begrooting voor 1844 en 1845 geraamd was;

sub D, een soortgelijke staat, waarop de Begrooting voor 1846 en 1847 gegrond is; en

sub E, een staat van hetgeen op den 1sten Mei dezes jaars werkelijk in dienst was, in vergelijking met het bij de Begrooting toegezegde, ten blijke dat aan die toezegging alleszins is voldaan.

Om het getal en de kalibers der stukken geschut te doen kennen, waarmede die bodems gewapend zijn, wordt hierbij sub litt. F een staat van de geheele wapening overgelegd, waaruit zal blijken, dat, zoo al het getal stukken eenigszins is verminderd, het getal der zwaardere kalibers in evenredigheid toeneemt.

De staat der Nederlandsche marine, in vrede, kan uit de bijlagen *C*, *D* en *F* genoegzaam blijken. Omtrent het stelsel in tijden van oorlog, meent men te kunnen verwijzen naar het daarover handelende in de memorie, door den Minister van Marine voorgelezen in het comité-generaal van den 30sten Augustus 1843, welk stuk ter griffie gedeponeerd is.

Ad 2°. Om den voorraad in de magazijnen te doen kennen, zouden niet minder dan alle magazijn-staten noodig zijn, die duizenden van allerlei artikelen bevatten. Om echter den voorraad van eenige der voornaamste te doen kennen, gaat hiernevens staat *G*, waaruit de Kamer zal kunnen ontwaren, dat, niettegenstaande het voortdurend verbruik tot aanbouw en uitrusting, en niettegenstaande de vermindering in uitgaven voor het materieel, de voorraad niet onaanzienlijk is toegenomen.

Ad 3°. het gevraagde wordt sub litt. H en I hierbij overgelegd; men zal daaruit, ook zonder verder betoog, kunnen ontwaren, wanneer men de reeds aanwezige oorlogsbodems vergelijkt met de bepaling van het minimum der vloot, vastgesteld bij Koninklijk besluit van Januarij 1843, andermaal te vinden in de 1ste kolom van litt. I, dat men gegronde hoop mag voeden, die getalsterkte op een niet ver verwijderd tijdstip te zullen bereiken en te kunnen onderhouden.

Ad 4°. Op den staat I kan men zien, dat daarbij het getal stoomschepen op *tien* bepaald was, doch, bij de uitbreiding aan dezen belangrijken tak der zeemagt in andere landen gegeven, zal men zich ook hier niet aan dat cijfer houden, maar, zoodra de gelden zulks toelaten, of bij suppletoire Begrooting daarvoor kunnen worden toegestaan, eene groote schrede voorwaarts doen.

Voor het tegenwoordige diene het navolgende:

Voor den dienst in West-Indië, is op de Fabriek te Fijenoord in aanbouw een ijzeren stoomschip, waarvan de werktuigen a 100 paardenkrachten worden gemaakt bij de heeren P. van Vlissingen en D. van Heel te Amsterdam.

De aanbouw van dit schip, waarvoor reeds vroeger gecontracteerd was, heeft door onvoorziene omstandigheden eenige vertraging ondergaan; thans wordt dezelve met kracht doorgezet.

Voor het eerlang door ouderdom onbruikbaar wordende stoomschip *Curaçao*, is de aanbouw aan 's Rijks werf te *Rotterdam* bevolen van een stoomschip van verbeterden vorm, om daarin de werktuigen van de *Curaçao* a 100 paardenkrachten over te brengen.

Voor den dienst langs de kusten van *Java* en kleine togten naar de naastbij gelegene posten in den *Indischen Archipel*, wordt thans, voor rekening van het Departement van Marine, gecontracteerd met de Nederlandsche Stoombootmaatschappij, om een ijzeren stoomvaartuig met werktuigen van 70 paardenkrachten, en geschikt voor eene ligte wapening, te bouwen; zullende dit uiteengenomen, met de werktuigen ingescheept en vervolgens op *Java* worden ineengezet, en voor den dienst gereed gemaakt.

Het is wijders het voornemen, om successievelijk nog eenige stoomschepen van gelijk charter, als die welke nu reeds in *Oost-Indie* dienen, met werktuigen van 220 en 140 paardenkrachten, en die zeer aan het doel beantwoordende zijn bevonden, aan te bouwen, ten einde als reserve en ter verwisseling van deze te dienen.

De uitbreiding van dezen tak van den dienst is een onderwerp der ernstige overwegingen van de Regering, zooals in den aanvang van deze paragraaph gezegd is.

1ste AFDEELING.

Kosten van administratie.

A. *Artikel* 1. De kosten van den wederopbouw van het Ministerie van Marine zijn of zullen worden gevonden uit het fonds der *onvoorziene uitgaven*, en wordt alzoo de gedane vraag toestemmend beantwoord.

C. *Artikel* 6. De gedeeltelijke suppressie van *Hellevoetsluis*, daar hetzelve steeds als onder-departement van *Rotterdam* zou blijven bestaan, is, wat het eindcijfer voor die beide departementen aangaat, overeenstemmende met hetgeen bij de vorige Begrooting voor 1845 was toegezegd, zooals uit de vergelijking daarvan met die voor 1846 en 1847 kan blijken, zijnde er voor het eerste jaar *f* 34 800, en voor 1846 en 1847 *f* 34 500 opgebragt. Zich aan dat cijfer houdende, heeft men eenig meerder personeel te *Hellevoetsluis* gelaten, in stede van hetzelve naar *Rotterdam* over te brengen, daar het groote nut van *Hellevoetsluis* en het veelvuldig nuttig gebruik van de aldaar zijnde droogе dokken voortdurend meer en meer blijkt, en voor de herstellings-werkzaamheden, die aldaar in de droоge dokken aan de schepen moeten worden verrigt, toch veelvuldig werklieden van Rotterdam derwaarts zouden moeten worden gezonden, waarvan de kosten van transport nieuwe uitgaven zouden veroorzaken; terwijl men door eenig meerder personeel aldaar te laten, zonder geldelijk nadeel voor den Staat, iets ten voordeele van het stadje Hellevoetsluis heeft kunnen doen, waarvan de Regering het nuttige altoos heeft ingezien en waarop ook bij de behandeling van dit hoofdstuk der Begrooting voor 1844 en 1845 door vele leden zoo nadrukkelijk is aangedrongen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Het was der Regering aangenaam, dat slechts eenige weinige leden de meening hebben geuit, dat de Regering zich niet tot de suppressie van een enkel etablissement behoorde te bepalen. De wijze van zien omtrent de maritieme etablissementen, is door den Minister van Marine, in zijne uitvoerige memorie in het comité-generaal op den 30sten Augustus 1843 voorgelezen, en daarna ter griffie gedeponeerd, alsmede nog nader uiteengezet in de openbare zitting van den 22sten December 1844. De Regering vermeent, naar het daarover handelende gedeelte van die memorie en naar die redevoering te mogen verwijzen, daar hare wijze van beschouwing ten deze niet veranderd is, en zij durft zich vleijen, dat wanneer de leden, die ook thans nog eene andere meening zijn toegedaan, de kosten der werven in het algemeen willen vergelijken tegen die, welke voor de activiteit en andere takken van den dienst worden aangewend, zij het gevoelen der Regering zullen deelen, immers de zaak niet van dat overwegend belang zullen keuren, om daarin langer een punt van bezwaar te vinden.

2de AFDEELING.

Kosten niet behoorende tot marine-aangelegenheden.

Artikel 1. De min juiste redactie van dit onderdeel der Begrooting heeft aanleiding gegeven tot de gemaakte reflectie.

Wel is waar zal de aanbesteding voor den bouw van de bedoelde lichtopstanden in 1845 plaats hebben, en met de werkzaamheden in dat jaar een aanvang genomen worden, maar de beëindiging van dat werk zal eerst in 1846 geschieden.

De fondsen bij de Begrooting van 1845 op het 1ste artikel der 2de afdeeling toegestaan, niet toereikend bevonden zijnde om de kosten van gezegden bouw *geheel* te bestrijden, zoo heeft men het noodzakelijk geacht, vermits in 1846 een gedeelte van dat werk zal worden tot stand gebragt, ook een gedeelte der kosten op dat jaar aan te wijzen, en daarvoor de vereischte fondsen bij de Staatsbegrooting aan te vragen. De Regering zal zorgen, dat de redactie van dit artikel de vereischte rectificatie onderga, en die gelegenheid tevens zich ten nutte maken, om, overeenkomstig het verlangen der Kamer, dit onderdeel te splitsen in kosten van het *personeel* en van het *materieel*. [1])

De practische uitoefening, met voorkoming van alle klagten, van een dienst als die van het Loodswezen, welke aan zoo vele moeijelijkheden en wisselvalligheden is onderworpen, is niet wel denkbaar. Men kan ook niet toestemmen, dat de staat van ons loodswezen redenen tot eigenlijke bezorgdheid geeft. Immers de handel zelf moet erkennen en erkent het, dat gedurende de laatste jaren het getal van zeerampen op onze kusten niet aanmerkelijk is geweest. Het zou ook niet moeijelijk te bewijzen zijn, dat, in evenredigheid met de vaart in de naburige landen, Nederland, niettegenstaande het grooter gevaar van deszelfs kusten, wel het minste zeeschade en verliezen heeft ondervonden, en welke dan toch hoogstens slechts voor een betrekkelijk gering gedeelte in meerdere of mindere mate aan de schuld der loodsen of aan derzelver nalatigheid eventueel zouden kunnen toegeschreven worden. Men zie Lieut. Edward Jennings, R. N. Hints on Sea-risks, waar op bladz. 4 wordt gezegd, dat in 1841 — 42 niet minder dan 611 Engelsche schepen jaarlijks verongelukt zijn. De best ingelichte handelsbelanghebbenden zelven vermeten zich dan ook geenszins te beslissen, of alle klagten over het niet tijdig buiten zijn der Nederlandsche loodsen inderdaad gegrond zijn, zooals ten minste vroeger met dergelijke en wel voorname klagten meermalen het tegendeel is bevonden.

De loodsen toch kunnen buitengaats niet gelijktijdig op al die punten kruisen en tegenwoordig zijn, alwaar, ten gevolge van zoo velerlei omstandigheden, schepen zich bevinden of kunnen opdoen op groote afstanden van de uitertonnen.

De betrekking van loods is, zooals de handel zelf moet toestemmen, met vele moeijelijkheden verbonden, die niet altijd naar waarde erkend worden. Men moet dus niet alle beschuldigingen tegen de loodsen als gegrond aannemen. Men vergelijke het groot getal der jaarlijks binnenkomende koopvaarders met de daaraan evenredig zeer weinige klagten, welke er worden ingediend.

Van den anderen kant moet men erkennen, dat er, in verband met twee dezer dagen op onze kusten voorgevallen ongelukken, onlangs klagten zijn ingekomen, waarbij zich het vermoeden van verzuim, onkunde of onberaden handelwijze aan de zijde van enkele loodsen heeft opgedaan.

Omtrent die beide laatstbedoelde gevallen is bereids het noodige in het werk gesteld tot een geregtelijk onderzoek.

Ook zijn er, almede binnenkort, van wege den handel klagten van minder ernstigen aard ingekomen; doch volgens welke sommige Goedereesche zeeloodsen niet die vigilantie en activiteit zouden aan den dag gelegd hebben, als waartoe zij gehouden en verpligt zijn. Desaangaande is er een naauwkeurig en streng administratief onderzoek ingesteld. Voor zoo ver het zal blijken, dat er inderdaad nalatigheid, verzuim of gebrek aan activiteit mogt hebben plaats gehad, zullen de bij het reglement bepaalde disciplinaire straffen zonder verschooning op de schuldigen worden toegepast.

Voortaan zal er op de Goedereesche loodsen, op eene meer doelmatige wijze, een beter en waakzamer oog kunnen gehouden worden, ten gevolge van den vroeger bevolen en reeds in werking zijnde maatregel, om den nieuw aangestelden onder-inspecteur over het loodswezen van de Maas en Goedereede, te Hellevoetsluis, in stede van te Brielle, te doen verblijf houden, waarmede de wensch van den handel dienaangaande was voorkomen. Eveneens is in ernstige overweging genomen, om al de Goedereesche loodsen te verpligten, om almede in het fort Hellevoetsluis en niet daarbuiten hunne woning te vestigen.

Reeds vroeger is de herziening van het bestaande algemeen loods-reglement wenschelijk voorgekomen.

Sedert is er vooral meer en meer behoefte ontstaan aan meer afdoende strafbepalingen, niet alleen voor den dagelijkschen of loopenden dienst, maar ook bijzonder voor de gevallen van het verzeilen van schepen, door onkunde, verzuim, onberaden handelwijze en achteloosheid. Wat bepaaldelijk het verzeilen van schepen betreft, laten de bepalingen van het reglement veel te wenschen over, en ten aanzien van de disciplinaire straffen vindt de admistratie zich daarbij zeer beperkt.

Ten volle moet dus erkend worden, dat nopens deze en andere punten verbetering wenschelijk, en wel wets-verordeningen van gunstigen invloed op den loodsdienst zouden zijn. Ook eene administratieve herziening van het reglement, tot wegruiming van tegenstrijdigheden in stelsels en verordeningen, moet wenschelijk geacht worden. Doch zoodanig werk vereischt naauwgezette overweging. De Regering zal de middelen van uitvoering beramen, en zoodra mogelijk tot die uitvoering trachten over te gaan.

Ter toelichting van het geuit verlangen, wordt hierbij sub litt. *J* aangeboden een nieuwe staat, aanduidende den toestand der algemeene loodskas op het tijdstip van 1°. Januarij 1845. [1])

De kas van het loodswezen is in geenen deele, evenmin het eigendom van het Rijk, als dat der loodsen. De fondsen, waaruit dezelve bestaat, zijn voortgekomen uit dat gedeelte der voor het loodsen der schepen door den handel betaalde gelden, hetwelk, na aftrek van de verdiensten der loodsen en van hetgeen voor de onderstands- of pensioenfondsen bestemd was, overbleef ter voorziening in het onderhoud, de vernieuwing en vooral verbetering en uitbreiding van het tot het loodswezen behoorend materieel. Het loodswezen is een openbare dienst, ten behoeve van den handel, een dienst, waarover het Gouvernement alleen het beheer en het toezigt op zich heeft genomen. Eene Rijksheffing behoort niet tot het doel der instelling.

Het Rijk heeft alzoo geenszins het regt om over de loodskas te beschikken. Deze gelden zijn overigens noodig tot instandhouding van het loodswezen.

In de tegenwoordige omstandigheden mogen, ten gevolge van de ineensmelting der onderscheidene loodskassen in één algemeen fonds, de jaarlijksche perceptiën, gevoegd bij de rente van de voorhanden gelden, meer dan voldoende zijn ter bestrijding van de uitgaven, welke gevorderd worden tot instandhouding van het materieel, doch die uitgaven vermeerderen gaandeweg, naar mate men, ten behoeve der scheepvaart, verpligt wordt de materieele middelen te doen verbeteren en vermeerderen, om des te veiliger en spoediger de hulp der loodsen te kunnen aanbieden, niet alleen door het uitbreiden van het getal en den aanbouw van meer doelmatige loodsvaartuigen, maar ook zelfs door daarop het stoomvermogen van toepassing te maken, zooals het daartoe betrekkelijk ontwerp weldra in uitvoering zal komen.

Eene opheffing der loodskas of beschikking daarover, ook op andere wijzen, zou met het tegenwoordig bestaan van het loodswezen niet overeen te brengen zijn, en veel minder met deszelfs voortdurende instandhouding.

Men bedenke toch dat, bij onverhoopten terugkeer van tijden van oorlog, wanneer er weinig of geene scheepvaart is, er zonder eene ruime loodskas geene mogelijkheid zoude wezen tot instandhouding vooreerst van een al meer en meer kostbaar wordend materieel; buitendien spreekt het wel van zelf, dat, al mogten dan de voor alsnog afzonderlijk in wezen zijnde onderstands- of pensioen-

[1]) Zie de Nota van Wijzigingen, onder n°. 22, blz. 763, hierachter.

[1]) Zie hierachter onder n°. 22 *J*.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

fondsen nog bestaan, deze bepaaldelijk daartoe zouden moeten gereserveerd blijven; weshalve de uitgaaf voor de bezoldiging der loodsen, die veelal zonder eigen verdiensten zouden wezen, en welke tot instandhouding van dat talrijk personeel zeer aanzienlijk zoude zijn, almede niet anders dan uit de algemeene loodskas zoude kunnen gevonden worden, zoodat het te vreezen zoude zijn, dat, ter bestrijding van zoovele uitgaven, bij zoozeer verminderde perceptien, de rente dier kas dan niet toereikende zoude zijn.

Mogt het al noodig geacht worden, om het, ofschoon bekend bestaan op zich zelf der loodskas en hare verdere instandhouding, wettiglijk te doen regelen, dan zoude zulks, simul et semel kunnen plaats hebben, met die wettelijke en administratieve wijzigingen, waarvan de rede is bij het laatst voorafgegane verhandelde, ter beantwoording van de klagten over het loodswezen.

De reden waarom de loodsen te *Hellevoetsluis* niet, zooals sommige loodsen elders, buiten de door hen te verdienen loodsgelden, eene eigenlijke vaste bezoldiging genieten, is, omdat zulks alzoo het verlangen was van de, van wege den Rotterdamschen en Dordrechtschen handelsstand gecommitteerde leden der Staatscommissie, benoemd geweest bij Koninklijk besluit van den 11den Juli 1834, n°. 116.

Men vraagt, of niet aan de regeling, die aan *Den Helder* bestaat, als het meest den ijver en de activiteit der loodsen prikkelende, de voorkeur moet worden gegeven. Waarschijnlijk bedoelt men het geven der voorkeur aan de regeling te *Hellevoetsluis*; de vraag in dezen zin zoude overeenkomstig zijn aan, en niet tegenovergesteld met die, tijdens de deliberatie over de Begrooting voor 1842 en 1843 gedaan.

Niet alle loodsen van *Texel*, maar alleen die van den vasten zeeloodsdienst, genieten zekere vaste bezoldiging, waarvan evenwel het bedrag op verre na niet kan geacht worden zoodanig te zijn, dat zij daardoor mindere drijfveer zouden gevoelen om zeewaarts te stevenen, dan wanneer hunne diensten het meest noodig zijn.

Volgens eene vroegere hiertoe betrekkelijke opmerking der Tweede Kamer, was zij destijds van meening, dat de loodsen, onder een streng toezigt op zich zelven staande, en daardoor verlevendiging der concurrentie onderling, eene verkieslijke inrigting zoude wezen.

Evenals elders, zoo ook te Texel, bestaat er, boven en behalve de gedachte loodsen van den *vasten* zeeloodsdienst, een buitengewone zeeloodsdienst, waarvan het personeel geene vaste bezoldiging ontvangt. Deze loodsen moeten *voor eigen rekening* in al het voor de uitoefening van hun dienst vereischte materieel voorzien. Hunne loodsverdiensten zijn negentig percent van het loodsgeld, waartegen die van den vasten zeeloodsdienst slechts veertig ten honderd zijn. Deze buitengewone loodsen staan alleen onder het toezigt van het Loodsbestuur, juist zooals de vroegere loods-inrigtingen in de noordelijke zeegaten vóór 1835 geregeld waren. Die orde van zaken is alzoo door den, bij de in 1834 benoemde Staats-commissie, gecommitteerde uit den handelsstand van Amsterdam verlangd.

Ondertusschen houdt men de meening voor minder juist, dat de vaste doch beperkte bezoldiging der loodsen van den vasten zeeloodsdienst eene reden tot mindere concurrentie zou opleveren, of dat het op zich zelven staan der zeeloodsen, in voege als de buitengewone zeeloodsen, de onderlinge concurrentie zoude verlevendigen, aangezien in *Texel* en in *Terschelling* en *het Vlie* juist die loodsen, die op den voormelden voet eene zekere, vaste bezoldiging genieten, met slecht en ruw weder, als wanneer de concurrentie het meeste te stade komt, veel meer in zee zijn en blijven dan de anderen, die onbezoldigd op zich zelven, alleen onder toezigt staan. Men vermeent zulks met der daad te kunnen bewijzen. Het ligt ook eenigszins in den aard der zaak, dewijl de eersten, als vast verbonden, meer dan de anderen onder dwang kunnen gehouden worden, en vooral ook dewijl aan hen betere en weerbaarder vaartuigen door het Bestuur van het loodswezen worden verschaft, en de daaraan eventueel te bekomen schaden niet ten hunnen laste komen, terwijl de anderen, bij slecht weêr en vrees voor zeeschade, spoediger naar binnen loopen, om zich zelven, hunne vaartuigen en derzelver materieel te sparen; waartegen geene dwangmiddelen kunnen aangewend worden, dan afzetting, waardoor aan de andere zijde gebrek aan bekwame loodsen zoude ontstaan.

Artikel 3. De geographische ligging van Nederland brengt mede, dat het minder noodig kan geacht worden, hier te lande zoodanige voorzorgen, ter wering van besmettelijke ziekten, bestendig in acht te nemen, als dit in de meer zuidelijke landen van Europa onvermijdelijk noodzakelijk is. In die streken mogen de quarantainemaatregelen, *alleen* buiten de gevallen van verdachte eigenlijke *pest*-besmetting, wijzigingen in eenigszins meer vrijgevigen zin hebben ondergaan; doch de tot dien dienst aldaar bestaande inrigtingen zijn en worden desniettemin, zoo ver men weet, op gelijken voet als vroeger in stand gehouden.

In verband met de vorengemelde opmerking wegens de in dit opzigt gunstige gelegenheid des lands, worden de twee op Wieringen en de Tien-Gemeten bestaande quarantaine-plaatsen op zoodanigen spaarzamen voet in stand gehouden (kostende zij niet meer dan *f* 6350), dat indien, tegen alle veronderstelling, derzelver suppressie een onderwerp van overweging mogt uitmaken, zulks geene noemenswaardige bezuiniging zoude kunnen ten gevolge hebben.

Reeds wordt Nederland bij de vreemden verdacht gehouden van ongenoegzame ernstige toepassing der quarantaine-maatregelen. Aan dit vermoeden nieuw voedsel te geven, hetgeen voor den handel eene nadeelige uitwerking zoude kunnen hebben, kan wel niet raadzaam geacht worden.

Niet minder onraadzaam zoude de suppressie op zich zelve zijn, al ware het slechts van één der beide etablissementen, en wel dat van *Wieringen*, waarop het oog gevestigd is. Immers kunnen niet ontkend worden de van tijd tot tijd zich opgedaan hebbende gevallen, waarin uit noodzakelijke voorzorg van die inrigting is moeten worden gebruik gemaakt.

Wanneer zoodanige omstandigheden, gelijk iederen dag kan gebeuren, zich op nieuw mogten voordoen, zouden de in de noordelijke zeegaten des Rijks binnenkomende, aan quarantaine-zuivering onderworpen schepen, vooral in het ongunstige jaargetijde, tot groot nadeel en ongerief van den handel, genoodzaakt zijn weder naar zee te stevenen, om de Goedereede binnen te komen, ten einde die zuivering aan het etablissement op de *Tien-Gemeten* te ondergaan, of men zoude zich in dat geval tot het aanwenden van zeer belangrijke kosten, om op nieuw iets daar te stellen, gedrongen vinden.

Om de eene en andere reden, vindt de Regering het ongeraden, in dezen eenige verandering te maken.

3de Afdeeling.

Materieel der Zeemagt.

Artikel 1. In verband tot de vermindering van het eindcijfer der Begrooting, waartoe men gedrongen was, is er op het materieel der zeemagt eene vermindering moeten worden gebragt. Ook zal het wel geen betoog behoeven, dat, wanneer op de dagloonen zoo aanmerkelijk bezuinigd is, ook het materieel, dat door die verminderde arbeiders verwerkt wordt, minder moet zijn, en is dan ook gedeeltelijk daarop bezuiniging kunnen worden toegepast, terwijl overigens de uitgaven ook minder konden zijn, uit hoofde dat reeds sedert de opgaven, voor de vorige tweejarige Begrooting aan de Kamer medegedeeld, op den voorraad in de magazijnen der Marine aanzienlijke vermeerdering heeft kunnen verkregen worden, zooals uit den thans overgelegden staat *G* van eenige hoofd-artikelen kan blijken, en waartoe de lagere prijzen van verschillende soorten van materialen heeft medegewerkt. Dat verschil is zoo aanmerkelijk, dat het op sommige artikelen 20 a 25 pet. en op enkele een kapitaal bedraagt, zoodat men voor mindere sommen de zelfde hoeveelheid als vroeger, voor veel hoogere, heeft kunnen aanschaffen.

Bij vervolg van tijd en ook als de prijzen der artikelen weder mogten stijgen, zal ook de som tot aankoop voor materialen naar evenredigheid weder moeten worden verhoogd, gelijk zulks voor 1847 reeds eenigermate is in het oog gehouden; doch waaraan voor het tegenwoordige niet kon worden gedacht, wilde men de activiteit niet verminderen, wat ongeraden zou zijn.

Eene meerdere splitsing der onderwerpen van het artikel, of meerdere specificatie der uitgaven voor het materieel op de Begrooting, is uit den aard der zaak niet raadzaam te achten, uit hoofde dat de aanschaffing van verschillende artikelen dikwijls naar den drang der omstandigheden eenigermate moet worden gewijzigd of geregeld, waaromtrent eene juiste bepaling vooraf onmogelijk is, als zijnde te zeer van eventualiteiten afhankelijk, zooals: de uitvoering van reparatien aan schepen, het vernieuwen van derzelver tuig en zeilen, na doorgestane stormen, de vernieuwing der koperhuid, en dergelijke meer, welker noodzakelijkheid, door onvoorziene omstandigheden, dikwijls kan ontstaan, en waarom somwijlen, tot wederaanvulling van den voorraad, naar gelang er van het eene of van het andere artikel meer is verbruikt, in een volgend jaar weer zoo veel te meer daarvan moet worden ingekocht, hetgeen bij de vereveuing bezwaren zoude opleveren, indien voor elk artikel specifiek een post ware uitgetrokken.

Artikel 3. De Regering kan het gevoelen niet deelen, dat bij aldien de dagloonen bijna de helft bedragen van het totale cijfer van de 3de afdeeling: *kosten van het materieel der zeemagt*, dit niet eene gepaste verhouding zou zijn.

Wanneer er alleen de rede was van het aanbouwen van nieuwe schepen, dan mogt de aanmerking omtrent de verhouding van mate-

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

rialen en arbeidsloonen gelden; maar hier heeft men al de reparatien en het onderhoud van reeds te water liggende schepen in en buiten dienst, zonder te gewagen van gebouwen, hellingen, kappen, enz., waarbij veelvuldige arbeidsloonen en minder materialen noodig zijn.

Ten bewijze dat in andere landen de verhouding niet gunstiger staat, zal men het budget van *Engeland* aanhalen. Men zie daartoe de sub litt. A overgelegde bijlage, waarin voor *Engeland* over 1845 *f* 16 233 972 voor aanbouw en reparatie van schepen en voor onderhoud en vernieuwing van dokken, dus voor materialen, is toegestaan, en voor dagloonen op de werven in *Engeland* en deszelfs etablissementen buiten 's lands *f* 8 294 208, dus eene genoegzaam gelijke verhouding als in *Nederland.*

Van de kosten van bewaring en bewaking van de etablissementen bij de Nederlandsche Marine, onder de kosten van dagloonen begrepen, wordt hierbij eene afzonderlijke opgaaf, sub K, overgelegd. [1])

Ten slotte moet men hierbij voegen, dat, wel verre dat de dagloonen te hoog zouden zijn opgevoerd, het gebleken is, dat men in de vermindering daarvan reeds te ver is gegaan, hetgeen begrijpelijk zal worden, als men in aanmerking neemt, dat nog in 1841 *f* 1 000 000 werd uitgetrokken voor dien post, en deze voor 1846—1847 op *f* 685 900 is gebragt.

Het „enz." in dit en het volgend artikel, heeft men moeten behouden, omdat het onmogelijk is ieder onderwerp, hoe weinig beduidend ook, naauwkeurig te kunnen omschrijven, en de Rekenkamer niet zou kunnen verevenen, wanneer het onderwerp niet duidelijk aangewezen is.

In den toelichtenden staat voor deze afdeeling kan de Kamer intusschen alles meer naauwkeurig gedetailleerd vinden.

4de AFDEELING.

Personeel der zeemagt.

Artikel 1. Men gelooft op het geopperde bezwaar niet beter te kunnen antwoorden, dan door hierbij sub litt. L [2]) een staat der activiteit van het corps zee-officieren over te leggen, waaruit men zal ontwaren, dat van de 583 personen, waaruit hetzelve op den 1sten Mei dezes jaars bestond, niet meer dan 57, dus 10 van de honderd, in het geheel non-actief waren, waarvan er niet één is, eenige weinige zieken uitgezonderd, die niet verzocht heeft om bij de eerst mogelijke gelegenheid in activiteit te worden gesteld. Mogten er ooit officieren gevonden worden, die zich aan de activiteit zouden trachten te onttrekken, dan is hiertegen bij Koninklijk besluit van 10 October 1842 voorzien. Een zoodanig officier wordt dan dadelijk op half non-activiteits-tractement gebragt, en, zijn er termen, aan den Koning voorgedragen tot finale afvoering uit het corps.

Het geopperde bezwaar zou dus alleen te pas komen, wanneer men minder ambitie bij de officieren en minder klem bij de Regering meende te moeten veronderstellen, waartoe wel geene redenen zullen bestaan.

Artikel 3. Het wordt toegestemd, dat het in dienst houden van fregatten, en nog beter van linieschepen, het meest geschikt is, om militaire officieren en zeelieden voor de militaire marine te vormen; om admiralen te kweeken, moet men eskaders hebben; om kapiteins die in linie kunnen ageeren, te vormen, moeten zij schepen, en bij voorkeur linieschepen en fregatten, in eskaders vereenigd, kommandeeren; om alleen stoute practische zeelieden te vormen en de officieren vroeg de hebbelijkheid van kommandeeren te geven, moet men hun het bevel over kleine vaartuigen opdragen, en daarmede op zich zelven laten werken.

Maar in de gegeven omstandigheden moet men in aanmerking nemen:

1°. het onmisbare en meest doelmatige voor onze Kolonien;

2°. het cijfer dat voor Marine kan worden toegestaan, en

3°. het meest doelmatige van de aanwending dier sommen, in verband met het zeevolk dat men door de werving krijgen kan.

Op den sterkte-staat der zeemagt (zie bijlagen C, D en F) vindt men in twee afzonderlijke rubrieken aangeteekend, wat voor Oost- en West-Indien onmisbaar is. Die schepen moeten om de 3 jaren worden afgelost, dat periodiek plaats heeft, naar mate die tijd voor ieder derzelve geëindigd is, waartoe de rubriek: *reserve voor kruistochten en verwisseling* voornamelijk bestemd is. Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat er in de Oost-Indische bezittingen vier vaste stations van oorlogsvaartuigen te bezetten zijn, en dat meer groote schepen aldaar niet kunnen worden onderhouden, zonder het vierdubbele van de kleine terug te houden, dan zal men wel willen erkennen, dat hieraan niet te denken valt, nu de geheele Koloniale Marine, die vroeger die kleine vaartuigen in dienst hield, bij de Nederlandsche Marine is overgegaan, en deze nu, met zes ton gouds minder, dan daaraan voor twee jaren was toegestaan, in alle behoeften moet voorzien.

In de West-Indische bezittingen zijn kleine vaartuigen onmisbaar geworden, sedert men stations aan de mondingen van alle rivieren van Nederlandsch Guyana heeft moeten plaatsen, om tegen de ontvlugting der slaven te waken. Ook is het hoofd-station, de rivier Suriname, niet diep genoeg voor fregatten van den tegenwoordigen tijd, zoodat men zich zelfs voor het kommandementschip tot eene korvet moet bepalen.

Men heeft zich dus tot het doen van kruistogten en tot oefening van officieren en equipagie, tot twee fregatten, waaronder een van den 1sten rang, moeten beperken, waarbij nog de wachtschepen, mede fregatten, wanneer zij van voltallige equipagien zijn voorzien, kunnen dienen.

De Regering kan dus geenszins het gevoelen van sommige leden deelen, in deze paragraaph uitgedrukt; maar wel dat het hoogst wenschelijk is, eenige meerdere fregatten in dienst te stellen, ten einde die, met de boven aangehaalde, jaarlijks tot een kruis-en exercitie-eskader te kunnen vereenigen. Dan hieraan valt niet te denken, zoolang er geen hooger bedrag voor het VIIIste hoofdstuk kan worden toegestaan. De denkbeelden van bezuiniging en uitbreiding zijn onvereenigbaar, en eerst wanneer het eerste minder dringend zal zijn, kan men tot het laatste overgaan.

Dat men intusschen zoo veel mogelijk fregatten in dienst houdt, kan daaruit blijken, dat er op dit oogenblik één meer in dienst is, dan waarop voor den loopenden dienst van 1845 geraamd was, en waartoe de kosten gevonden worden uit andere besparingen op de 4de afdeeling, omdat men niet jaren vooruit met juistheid kan berekenen, in hoe verre de equipagien steeds op de bepaalde getalsterkte kunnen gehouden worden; doch de besparingen die daaruit voortspruiten, worden op een andere wijze, maar altoos ter vermeerdering der activiteit, aangewend.

Tegen de opmerking, die men zou kunnen maken, waarom de bemanning van het bepaalde getal schepen niet altoos compleet wordt gehouden, moet men onder de aandacht brengen, dat die schepen zich in het afgeloopen jaar bevonden hebben in *Japan*, in *China*, op de verschillende stations in den *Indischen Archipel*, ter kuste van *Guinea*, in de *Middellandsche zee*, in *Nederlandsch Guyana* en in onze bezittingen in de *Caraïbische zee*; dat men van al die plaatsen eerst de tijding van het incompleet-zijn moet ontvangen, en dan nog den tijd moet hebben, om de ontbrekende manschappen weêr derwaarts te zenden; gezwegen nog dat men geene andere middelen ter verkrijging van matrozen heeft, dan vrijwillige dienstneming, en dat, ofschoon de werving overal geopend is, men toch niet zeker is, ten allen tijde genoegzaam volk te kunnen krijgen.

De actie van de Marine is verspreid over de verst verwijderde deelen van den aardbol, en het is dus onmogelijk, om alles vooraf zoo juist te bepalen, als daar, waar de werkkring door de grenzen van het Koningrijk omschreven is.

Artikel 7. De kosten van het Instituut te Medemblik maken uit den aard der zaak een onderdeel uit der Begrooting van het Departement van Marine, en zijn alzoo bij de thans voorgedragene opgenomen.

De Regering heeft dienvolgens de overlegging eener afzonderlijke Begrooting, zooals hier is bedoeld, onnoodig geacht; zelfs bestaan daartegen bedenkingen van eenen grondwettigen aard.

Alhoewel mitsdien aan het op dit punt geuit verlangen niet kan worden toegegeven, heeft de Regering, niettegenstaande de voor dit onderwerp bij gezegde Begrooting gevraagde gelden voldoende bij den betrekkelijken adstructieven staat zijn toegelicht, evenwel geene zwarigheid gevonden, met opzigt tot de bedoelde kosten in meer details te komen, waardoor in dezen de meest mogelijke volledigheid zal worden daargesteld.

De hierbij sub litt. M overgelegde staat [1]) kan strekken ter vervanging van dat gedeelte van den adstructieven staat der 4de afdeeling van de onderwerpelijke Begrooting, hetwelk onder het 7de artikel handelt over de verdere kosten van het Instituut voor de Marine te Medemblik.

[1]) Zie hierachter onder n°. 22 *K*. [2]) Zie onder n°. 22 *L*.

[1]) Zie onder n°. 22 *M* hierachter.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

5de Afdeeling.

Verschillende uitgaven.

Evenals bij de vorige tweejarige Staatsbegrooting heeft men ook bij de onderwerpelijke het noodzakelijk geacht, eenen post te hebben, waarop uitgaven kunnen worden aangewezen die, alhoewel van een gering bedrag, niet voegzaam behooren onder de zoodanigen, waarvoor fondsen bij de overige onderdeelen der Begrooting zijn aangevraagd.

Men maakt echter geene de minste zwarigheid, om eenige meerdere omschrijving aan dezen post te geven, en zal alzoo ten deze daarin de vereischte rectificatie worden gebragt. [1])

6de Afdeeling.

Pensioenen enz.

Artikel 2. Reeds bij de aanbieding der Begrooting van 1844 — 1845, heeft men bij de betrekkelijke memorie van toelichting de wenschelijkheid betoogd, om eenen post van afloopende betalingen onder de berekende behoeften op te nemen.

De noodzakelijkheid van dezen maatregel, die destijds geen punt van bedenking heeft opgeleverd, bestaat nog op dit oogenblik.

Tot toelichting dezer meening strekke, dat de met Januarij 1844 in werking gekomen zijnde organieke bepalingen in onderscheidene vakken van Bestuur, niet wel kunnen en moeten aangemerkt worden anders dan als eene proeve, en mitsdien als voorloopige maatregel, waarvan het al of niet doeltreffende eerst bij verkregen ondervinding zou bewezen worden.

In het belang van den dienst was het alzoo raadzaam, eenige ambtenaren, wier qualiteiten buiten de bedoelde organieke bepalingen waren gebleven, voorloopig in functie te doen blijven, ten einde later, naar gelang van omstandigheden, de tractementen derzelven weder onder de kosten der administratie op te nemen, dan wel hen te pensioneeren, of op wachtgeld te brengen.

Zoodra dat tijdstip daar zal zijn, en men met meer zekerheid dan op dit oogenblik zal kunnen oordeelen, of de in deze aanmerking bedoelde ambtsbetrekkingen al of niet vatbaar zijn voor eene finale suppressie, zal de Regering onmiddellijk overgaan, om ten deze definitieve beschikkingen te nemen.

HOOFDSTUK IX.

Nationale Schuld en Departement van Financiën.

A. *Renten*, *enz.*

Sedert het overbrengen der wetten betreffende de Staats-Begrooting over 1846 en 1847, in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van den 28sten December 1844, is met de conversie der 5 en 4½ percents schulden krachtdadig voortgegaan, ten gevolge waarvan alsnu met meerdere juistheid de invloed kan worden opgegeven, welken de uitvoering der wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 14 en 28) op de evengemelde schulden heeft.

Tot dat einde wordt hierbij aangeboden een overzigt, aanwijzende de uitkomsten van de stortingen, aflossingen en verwisselingen der 5 en 4½ percents schulden, zooals dezelve op de onderscheidene tijdstippen en krachtens de daarbij aangegeven bepalingen hebben plaats gehad. [2])

Bij het naauwkeurig onderzoek, hetwelk tot het vervaardigen van dit overzigt moest leiden, zijn eenige verschillen ontdekt in de sommen, welke bij de memorie van toelichting van dit Hoofdstuk als het cijfer van de verschillende werkingen der conversie-maatregelen zijn opgegeven, terwijl ook andere sommen, die in December 1844 nog slechts bij raming konden worden verondersteld, of welke van de sedert plaats gehad hebbende operatien afhankelijk waren, thans met zekerheid bekend zijn geworden.

Uit dit overzigt blijkt, dat het primitief geraamde kapitaal, hetwelk aan 4 percents nationale schuld zou worden uitgegeven, met *f* 835 700 is verhoogd; doch dat daarentegen het kapitaal aan obligatien ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen rentende 4 ten honderd, thans is uitgetrokken tot *f* 14 748 500, en alzoo is verminderd met *f* 887 000.

Een en ander is het gevolg van de ontdekte verschillen in de primitieve aanwijzingen, en hoofdzakelijk doordien is bevonden, dat, krachtens art. 12 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), het evengemelde kapitaal van *f* 887 000 *meer* tot den overgang in 4 percents nationale schuld is toegelaten, dan de deswege gedane aankondiging vermeldde. Hierdoor vermindert het eindcijfer der Begrooting van dit hoofdstuk met *f* 2052, zooals dan ook bij de hiernevens liggende nota van wijzigingen die vermindering wordt voorgesteld.

Ter voldoening aan den wensch, om met den tegenwoordigen stand van den overgang der uitgestelde tot de werkelijke schuld te worden bekend gemaakt, wordt hiernevens eenen staat overgelegd [1]), waaruit de bijzonderheden kunnen gezien worden.

Het meerendeel van hetgeen in dien staat alsnog te verantwoorden is opgegeven, is of wordt dezer dagen ter Algemeene Rekenkamer overgebragt.

Artikel. 1. Van den hier bedoelden post behoort een gedeelte aan *vicarijen*, *prebenden*, *beneficien* en *andere stichtingen van dien aard*, en een ander gedeelte aan *vacante* of *onbeheerde nalatenschappen*, waarover de Regering nog niet vrij kan beschikken.

Artikel 4. Ten aanzien van het verschil, nopens de Oost-Indische losrenten opgemerkt, gedraagt men zich aan de ophelderingen, in den aanhef der beantwoording van dit hoofdstuk en bij het daarnevens overgelegde overzigt gegeven.

Indien men, zooals dit bij het voorloopig verslag is gedaan, een overzigt wil maken omtrent de 5 en 4 percents Oost-Indische schuld, dan moge het navolgende tot leiddraad dienen:

Er bestond aan 5 percents Oost-Indische losrenten een kapitaal van.		*f* 64 000 000.00
Idem aan 4 percents Oost-Indische obligatien a°. 1836		2 500 000.00
Er zijn gecreëerd, volgens koninklijk besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), aan 4 percents Oost-Indische obligatien		22 755 000.00
Te zamen		*f* 89 255 000.00
Daarvan is de stand veranderd als volgt:		
Gestort in de 3 pcts. geldleening:		
5 pcts. Oost-Indische losrenten.	*f* 363 000.00	
4 pcts. Oost-Indische obligatien.	1 000.00	
		f 364 000.00
Van de 4 pcts. Oost-Indische obligatien is in 4 pcts. nationale schuld geconverteerd. . . .		10 505 500.00
Er is op Oost-Indische rekening gebleven aan 4 pcts. Oost-Indische obligatien		14 748 500.00
In de negotiatie geopend bij besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23) ter verwisseling in 4 pcts. Oost-Indische obligatien, is gefourneerd aan 5 pcts. Oost-Indische losrenten		17 135 000.00
Voor het in geld gefourneerde bij die negotiatie is afgelost *f* 4 300 000 aan 5 pcts. Oost-Indische losrenten, en voorts uit de middelen tot uitvoering der conversie-wet *f* 9 796 000 aan gelijke losrenten, alles krachtens besluit van 23 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), te zamen.		14 096 000.00
Volgens besluit van 8 Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 33), is aan 5 pcts. Oost-Indische losrenten afgelost		17 260 000.00
En verwisseld in 4 pcts. nationale schuld. .		15 146 000.00
Makende weder te zamen		*f* 89 255 000.00

Het in geld gefourneerde in de bovenvermelde negotiatie, geopend bij besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), is gebruikt, zooals uit de *nota* (geëxhibeerd 19 Junij 1844 n°. 2) reeds blijkt, vooreerst tot de gedachte aflossing van *f* 4 300 000 van 5 pcts. Oost-Indische losrenten, en ten andere tot voldoening van de *f* 57 per aandeel aan de deelnemers in losrenten, te zamen ad *f* 976 695, zoo mede tot voldoening van ¼ pct. courtagie. Dit een en ander zal bij de verantwoordingen over 1844 nader blijken.

[1]) Zie hierachter onder n°. 22, blz. 763, 2de kolom.

[2]) Zie onder n°. 23 *A* hierachter.

[1]) Zie onder n°. 23 *B* hierachter.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Artikel 6. Men vermeent dat het dienstig zal zijn het geheele bedrag der rente van de 4 pcts. schatkistbiljetten, waarvan de uitgifte bij de wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14) is toegestaan, in uitgaaf te behouden, evenals in ontvang de geraamde besparing op die rente, liever dan, bij aftrek dier besparing, eene som in uitgaaf te brengen voor de rente die ten slotte werkelijk zal betaald moeten worden.

Omtrent het verlangen om de 4 pcts. schatkistbiljetten, achtervolgens de wet van 1834 daargesteld, voor het geheel of ten deele vernietigd te zien, wordt opgemerkt, dat deze schatkistbiljetten zijn daargesteld tot dekking van gedane Staatsuitgaven, en dus, bij vernietiging, door andere middelen zouden behooren te worden vervangen.

De aanzienlijke som, welke wegens winst op rente in ontvang wordt geraamd, levert intusschen een genoegzaam bewijs op, dat men de schatkistbiljetten in portefeuille, aangevuld met hetgeen opvolgelijk wordt afgelost, slechts op eene beperkte wijze, en alleen bij noodzakelijkheid, weder in omloop brengt.

Artikel 12. Men vermeent de aanmerking ten aanzien van de som van *f* 300 000, voor amortisatie van schuld uitgetrokken, reeds vroeger voldingend te hebben beantwoord, en dus te kunnen verwijzen naar de Memorie van Beantwoording wegens de verandering van de Begrooting voor de Nationale Schuld, dienst 1844.

Voor het overige wordt door het brengen van eene som voor amortisatie van schuld in iedere der Begrootingen van 1846 en van 1847, geenszins uitgesloten het in overweging nemen van de schuld in het volgend jaar, noch beslist dat er dan geene nadere aanwijzing voor amortisatie zou kunnen plaats vinden, in verband met de hulpbronnen, die dan daartoe mogten kunnen bestemd worden.

Het punt van den aftrek van *f* 3 300 000 Oost-Indische bijdrage is bij de beantwoording van het voorloopig verslag omtrent de wet op de Middelen behandeld. De aftrek zal hier worden weggelaten.

HOOFDSTUK IX.

B. *Departement van Finantien.*

De werking van de nieuwe organisatie der belastingen voldoet aanvankelijk aan de verwachting. Er zijn geene redenen om voor alsnog ten aanzien van de registratie stellig een ander gevoelen aan te nemen.

1ste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

De vrijdom, welke door het Departement genoten wordt, strekt zich niet verder uit, dan de verzending door middel van den gewonen brievenpost; terwijl de alhier gebragte som bestemd is ter bestrijding der kosten, vallende op de verzending van kisten en pakken met veerschepen, vrachtschuiten en diligences.

2de AFDEELING.

Administratie der Nationale Schuld.

Artikel 1. De ondervinding van de laatste jaren heeft tot overtuiging geleid, dat de som van *f* 3800 niet te ruim genomen, maar onontbeerlijk is, ten einde in de kosten van onderhoud en schoonhouden van het lokaal, waarin de bureaux van het grootboek der Nationale Schuld gevestigd zijn, te kunnen voorzien; terwijl de voorzigtigheid vordert, dat er, ter voorkoming van brand, voorzorgen worden genomen, welke buitengewone onkosten ten gevolge hebben; wordende eindelijk de grondbelasting van het gebouw mede uit de geraamde som bestreden.

Artikel 3. Wanneer men in aanmerking neemt de vele en ingewikkelde werkzaamheden, welke tot de bemoeijenissen van deze administratie hooren, dan kan bezwaarlijk worden toegegeven, dat het agentschap eene te kostbare instelling is; in hoeverre evenwel de uitgaven, na den afloop der thans nog in uitvoering zijnde finantieele operatien, voor vermindering vatbaar zijn, kan voor alsnog bezwaarlijk worden beoordeeld; doch zal te zijner tijd in overweging worden genomen. Voor het tegenwoordige is er, met den aanvang van dit jaar, eene nadere regeling van de werkzaamheden, zoowel bij de bureaux van den betaalmeester der nationale schuld, als bij die van het agentschap, tot stand gebragt, en zulks in verhouding tot de aan ieder opgedragen bemoeijenissen, ten gevolge waarvan de kosten voor artikel 2 geraamd eene vermindering, en daarentegen die voor artikel 3 eene geringe verhooging hebben ondergaan.

Alhoewel onder de zelfde afdeeling uitgetrokken, bestaat er geen dadelijk verband tusschen de drie artikelen; de instelling toch van het grootboek staat geheel op zich zelve en heeft met de rentebetaling van de Nationale Schuld niets gemeens; evenzoo is het gelegen met het agentschap, als geheel op zich zelf werkende.

Aan het verlangen ter bekoming van eenen nominatieven staat van de ambtenaren, bij de drie administratien geplaatst, wordt volgaarne voldaan.

3de AFDEELING.

Administratie der publieke Schatkist.

Artikel 1. Bij de beantwoording van het voorloopig verslag op de Staatsbegrooting van 1844 en 1845, ten aanzien van de thans herhaald wordende aanmerking, heeft de Regering te kennen gegeven, dat bij de daarstelling van het getal agenten van 's Rijks schatkist niet heeft mogen gelet worden op de verhouding tusschen de onderscheidene provincien, maar op de behoeften, zooals die bij de administratie bekend zijn, zoo tot de regelmatige overstorting van de opbrengst der Middelen, als tot het gerief der ingezetenen, aan wie betalingen te doen zijn. Over eene ondoelmatige aanwijzing van de standplaatsen der agenten zijn geen klagten bij de Regering ingekomen, en men meent dan ook zich te kunnen gedragen aan de daar gegeven toelichtingen.

De sedert verkregen ondervinding heeft doen zien, dat de intrekking van *zeven* agentschappen, zonder ongerief te weeg te brengen, aan de verwachting heeft beantwoord; doch het zoude ongeraden zijn, nu reeds met zekerheid te bepalen, in hoe verre de maatregel van intrekking nog verder zal kunnen worden toegepast; niettemin blijft de aandacht der Regering bij voortduring op deze aangelegenheid gevestigd, en, zoo zulks mogelijk en nuttig wordt bevonden, zal men voorzeker, ter besparing van uitgaven, aan het vroeger geopend uitzigt gevolg geven.

4de AFDEELING.

Kosten van het Muntwezen.

De kosten van het herstel van het Nederlandsche Muntwezen, in vermeerdering van de Staatsbegrooting over 1845 gebragt zijnde, zoo vermeent men dat de daaromtrent gemaakte opmerking kan worden gehouden voor vervallen.

Artikel 5. Aangezien voor het onderhoud der muntgebouwen slechts eene som van *f* 2400 geraamd is geworden, is het te voorzien, dat de bedoelde kosten, door de meerdere uitgestrektheid van het Muntgebouw, althans niet zullen verminderen.

Artikel 6. Over de aanbieding van eene voordragt van wet op den waarborg, is bij de beantwoording van het voorloopig verslag omtrent het ontwerp van wet op de Middelen gesproken.

5de AFDEELING.

Directe Belastingen, enz.

Ten aanzien van de heffing der leges gedraagt men zich aan de memorie van beantwoording der bedenkingen, welke op de Begrooting van 1844 en 1845 gevallen zijn, en stelt de Regering zich voor dit vraagstuk meer opzettelijk te behandelen, bij gelegenheid van de aanstaande herziening der wet op de heffing der regten van in-, uit- en doorvoer.

De kosten van perceptie der directe belastingen enz, zijn, in vergelijking met de Begrooting van 1844 en 1845, met *f* 11 550, en, in vergelijking met die van 1842 en 1843, met de aanzienlijke som van *f* 89 508 verminderd; meer bezuiniging ter zake voorschreven daar te stellen, is voor dit oogenblik niet wel doenlijk. Intusschen is de Regering, bij voorkomende vacatures, steeds op vereeniging van kantoren, en daardoor op besparing van perceptiekosten bedacht.

Artikel. 1. De kosten van vervolging op de Begrooting van 1844 en 1845, tot een bedrag van *f* 27 300, onder artikel 9 dezer afdeeling geraamd, zijn nu onder dit artikel, als meer regelmatig, overgebragt. Ook de afloopende toelagen zijn onder de vaste belooningen van de commiesen geraamd, en niet op de afdeeling *pensioenen* overgebragt, omdat hier de rede is van eene belooning van in werkelijken dienst zijnde ambtenaren.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

De instelling van de Rijks-advocaten beantwoordt volkomen aan derzelver bestemming, en er bestaat bij de Regering alzoo geene aanleiding om hierin eene verandering te brengen.

Het voorstel aan de Gemeentebesturen, waarvan bij de beantwoording van het voorloopig verslag over de gewijzigde wetsontwerpen, bevattende de hoofdstukken II, VIII en IX B der Staatsbegrootingen van 1844 en 1845, de rede was, en hetwelk strekte om de uitkeering aan de Gemeentebesturen voor de heffing van de Rijksaccijnsen op het gemaal en geslagt van 1 Januarij 1844 af, van drie ten honderd terug te brengen tot twee ten honderd van de opbrengst, door de daarbij betrokken gemeentebesturen aangenomen zijnde, is ten deze tot grondslag voor de berekening genomen 2 percent van de vermoedelijke opbrengst.

Artikel 4. Ten gevolge van de particuliere stoomsleepdiensten, zijn de uitgaven wegens die, welke van Rijkswege bekostigd wordt, reeds merkbaar verminderd. Zoo dikwerf klagten van den handel zijn bekend geworden, zijn dezelve grondig onderzocht, en heeft men zich beijverd om daaraan, zoover zulks onder het bereik der Regering lag, te gemoet te komen.

Artikel 9. Het opmaken der kohieren van de grondlasten kan bezwaarlijk door de ambtenaren zelven geschieden. Verscheidene maanden zouden dan moeten verloopen, vóór dat dit belangrijk werk in gereedheid ware en de kohieren zich bij den ontvanger ter invordering konden bevinden, terwijl de met dat werk belaste ambtenaren (de controleurs van de directe belastingen en het kadaster) geene bureau-kosten genieten en, voor het meerendeel, ook zoo karig bezoldigd zijn, dat de kosten der opmaking van de kohieren niet voor hunne rekening kunnen worden gelaten.

Voor dat werk, zal het spoedig ten einde komen, hebben zij vele handen noodig, en eene belooning in massa van *f* 5000 voor het schrijven en berekenen van meer dan 500 000 artikels gebouwde eigendommen, mag dan ook matig genoemd worden.

Artikel 11. De briefporten welke uit dezen post bestreden worden zijn de zoodanige, welke door de ontvangers ten platten lande moeten worden uitgegeven voor het halen en brengen der brieven van en naar het naastbij gelegen postkantoor.

Artikel 15. De tekorten bij de ontvangers der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen van 1823—1830 gevallen, zijn, voor zooverre die niet uit de borgtogten hebben kunnen worden gedekt, òf uit den post op de Staatsbegrooting voor perceptiekosten uitgetrokken, òf uit de som welke voor onvoorziene uitgaven 'sjaarlijks ter beschikking van den Koning gesteld was, vereffend.

Na 1830 tot en met 1841 werden dezelve aangewezen op het fonds van kwade posten op de grondlasten.

Behalve dat men, met de tekorten voortdurend op dat fonds aan te wijzen, een gedeelte van hetzelve aan de einden waartoe het bestemd is, zoude onttrekken, stemt de aard der uitgave met de omschrijving van den post op de Staatsbegrooting niet overeen, waarvan, volgens art. 27 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), de Algemeene Rekenkamer zich moet overtuigen bij de verevening.

Vandaar dat op de Staatsbegrooting van 1846 en 1847 voor de eventueel vallende tekorten een post van uitgave gebragt is.

Wanneer men de ontvangsten daarmede moest verminderen, zoude men verlegen raken, op welk middel het tekort, dat over de verschillende aan het kantoor geheven wordende middelen loopt, te imputeeren. Eene ponds-pondsgewijze verdeeling over de middelen zoude niet alleen in eene omslagtige, maar ook in eene moeijelijk tot stand te brengen afrekening doen vallen.

6de AFDEELING.

Fonds van kwade posten.

De uitgaaf hierbij bedoeld is niet meer dan eene *raming*. Het is zoo, dat de behoefte tot heden minder bedraagt dan de aangevraagde som, maar die behoefte is, uit den aard der zaak, hoogst onzeker. Zij *kan* hooger, bij onvoorziene rampen veel hooger zijn, en daarop dient men te rekenen, zal men geen gevaar loopen van een deficit.

Hetgeen de wet van 12 Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9) voor het onderwerp wil geheven hebben, dient er ook, evenals tot heden toe is geschied, voor bestemd te blijven, behoudens om hetgeen niet gebruikt mogt worden, later ten voordeele van 's Rijks schatkist te doen strekken.

Volgens den bijgevoegden en aangevraagden staat [1]) beloopen de uitgaven op het fonds over 1842 nagenoeg *f* 19 000 en over 1843 circa *f* 41 000. Over 1844 zullen die uitgaven waarschijnlijk meer bedragen, ten gevolge der reeds verleende of nog te verleenen remissien, wegens geleden schaden door hagelslag, overstroomingen, enz.

[1]) Zie onder n°. 26 hierachter.

7de AFDEELING.

Indirecte Belastingen.

Artikel 8. Nadat de belooning van den ontvanger-generaal nog zeer onlangs eene aanzienlijke reductie heeft ondergaan, vermeent men dat voor het tegenwoordige, immers over 1846 en 1847, de thans geraamde som dient te worden behouden. Bovendien is het tractement van *f* 4666, aan den waarnemenden directeur toegekend, vervallen, en dus op het pad der bezuiniging eene belangrijke schrede voorwaarts gedaan.

De Begrooting sluit overigens niet uit, om verdere wijzigingen in de inrigting der Koninklijke Nederlandsche loterij daar te stellen, maar het belang der schatkist vordert, dat men zich voor overijling hoede.

Artikel 10. Men verwijst naar het antwoord op de aanmerking nopens artikel 15 der 5de afdeeling gemaakt.

8ste AFDEELING.

Posterijen, enz.

Wat de vermindering van de briefporto's betreft, is het noodige gezegd bij de beantwoording van het voorloopig verslag omtrent het ontwerp van wet op de Middelen.

Het *faciliteeren der geldverzendingen* zoude wel met het belang der schatkist overeen te brengen zijn, daar men kan aannemen, dat, bij eene eenigszins belangrijke vermindering van het regt van 5 pCt., waaraan die verzendingen thans onderhevig zijn, derzelver bedrag en getal genoegzaam zouden vermeerderen. Maar er bestaan andere bedenkingen, waardoor de Regering tot dus verre is teruggehouden om iets te doen, hetwelk de strekking zoude hebben om aan die verzendingen eene belangrijke uitbreiding te doen verkrijgen — te weten *eensdeels* de vrees om de post-administratie en hare onderhoorige beambten, waarvan de meesten eene geringe bezoldiging trekken, met eene te groote verantwoordelijkheid, uit de behandeling en omzetting van welligt aanzienlijke geldsommen voortvloeijende, te belasten, en *anderdeels* de beduchtheid voor de nadeelige gevolgen, welke een zoodanige maatregel voor den particulieren wissel- en commissiehandel zoude kunnen na zich slepen, daar deze welligt moeijelijk de concurrentie met de post-administratie zoude kunnen volhouden, indien van wege dezelve en onder haren waarborg, de gelegenheid tot het doen van remises naar alle plaatsen, tot eenen geringen prijs, op alle postkantoren geopend werd.

Het ligt dan ook geheel in *de bedoeling* van de thans op dat stuk bestaande voorschriften, dat van de gelegenheid tot het doen van dergelijke verzendingen per post alleen gebruik gemaakt worde voor zeer kleine sommen, waarvoor het moeijelijk is papier in den handel te vinden, en voor welke, uit hoofde van derzelver gering bedrag, de betaling van vijf cents per gulden geen merkelijk bezwaar kan uitmaken.

Intusschen heeft de Regering nog onlangs, en wel bij de voordragt der bepaling, die gevonden wordt onder n°. 48 van art. 27 der wet van 3 October 1843 (*Staatsblad* n°. 47), waarbij de hier bedoelde verzendingen voor het eerst van het zegelregt zijn vrijgesteld, een bewijs gegeven van hare geneigdheid om die verzendingen minder kostbaar te maken, en zij is werkelijk bedacht om dit punt nog nader in overweging te nemen, evenals eene andere daarmede in eenig verband staande vraag: of er mogelijkheid zoude kunnen bestaan om het aanteekenen van brieven met geldswaarde op den post, eenigszins minder moeijelijk en bezwarend dan thans te maken, zonder dat echter de waarborg van genoegzame zekerheid en veiligheid daarbij verminderd worde.

9de AFDEELING.

Domeinen en Wegen.

Artikel 2. Deze post is reeds aanzienlijk verminderd; terwijl de invordering der sedert bijgekomen inkomsten van het kanaal van *Voorne* en van belangrijke goederen, welke aan den Staat waren onttrokken, en onder het Bestuur der Domeinen zijn teruggebragt, geene verdere vermindering toelaat.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Artikel 4. Arbeidsloon, onderhoud van stoommachines en gebouwen, en leverantie van allerlei benoodigde voorwerpen, worden bij dezen post bedoeld. De bruto ontvangsten der domaniale steenkolenmijnen, begroot op *f* 50 000, zijn begrepen onder de opbrengsten der domeinen, wegen en vaarten, in de wet op de Middelen.

Artikel 5. De ontvangst der koopprijzen, de zorgen en bemoeijenissen om dezelve op de verschijndagen te doen betalen, de vervolging der nalatige koopers en de terugvordering der goederen ingeval van wanbetaling, zijn de oorzaken welke het geraamde beloop voor alsnog vorderen.

Artikel 6. Met den verkoop der domeinen wordt steeds voortgegaan.

Artikel 9. Door *verdere belooningen* wordt verstaan het ontvangloon van de tolgaarders, sluis- en brugwachters op de bruto ontvangst.

Het bedrag der pensioenen in de opgaven betrekkelijk de Begrooting 1844—1845 vermeld, komt voor het vervolg ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Deze post is moeten vermeerderd worden, ten gevolge van het brengen van het finantieel beheer van het kanaal van Voorne onder de domein-administratie.

Artikel 10. De bedingen waarop de geldleeningen zijn tot stand gebragt, moeten de voorkeur doen geven aan eene afzonderlijke verantwoording der hier bedoelde uitkeeringen.

Omtrent een politie-reglement voor de groote wegen zijn overwegingen aanhangig bij verschillende Departementen van algemeen bestuur.

10de AFDEELING.

Pensioenen.

Artikel 1. Het hier bedoelde pensioen wordt genoten door de 71jarige weduwe van een burgemeester in Limburg, ten einde in haar levensonderhoud te voorzien, aangezien haar echtgenoot zijn vermogen geheel in het belang der goede zaak heeft zien verloren gaan; hetzelve wordt daarom ten laste der Begrooting van het Departement van Financien gebragt, dewijl het, op de voordragt van de toenmalige buitengewone Commissarissen in Limburg in 1839, onder den titel van onderstand is verleend geworden, en sedert, krachtens het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, in pensioen verwisseld, als gegrond op categorie 2, in verband met 6 van het 2de artikel van gedacht besluit. Daar hetzelve overigens geheel vreemd is aan het Departement van Binnenlandsche Zaken kon het ook bezwaarlijk ten laste van die Begrooting worden gebragt.

De onder n°. 642 gepensioneerde was commies bij het Departement van Ontvangsten, doch is bij de organisatie van 1824 niet in het kader kunnen worden behouden, maar onder den titel van *surnumerair* in dienst gebleven. Bij de ineensmelting evenwel van dat Departement met dat van Finantien in 1832, is hij wegens gevorderde jaren op pensioen gesteld; zijne vaste belooning beliep *f* 2000, en zijn pensioen is, naar aanleiding van het 3de artikel 1ste lid van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, tot op 2/3 gedeelten van zijne vroeger genotene bezoldiging vastgesteld.

Artikel 2. Zoolang de bij Koninklijk besluit van den 20sten Augustus 1844, n°. 56, benoemde Staats-commissie hare werkzaamheden niet heeft ten einde gebragt, kan de Regering bezwaarlijk de toegezegde wet aan de overweging van de Staten-Generaal onderwerpen; niettemin stelt men zich voor om de bedoelde wet, zoo niet gedurende de tegenwoordige, dan toch zeker in de eerstvolgende zitting te kunnen indienen.

HOOFDSTUK X.

Departement van Oorlog.

De Regering heeft niet zonder bevreemding en leedwezen gezien, dat nog vele leden van oordeel zijn, dat de uitgaven voor het Departement van Oorlog te hoog zouden zijn opgevoerd, en dat uit dien hoofde in ernstige overweging wordt gegeven om nog *belangrijke* besparingen op dat Departement te weeg te brengen, welke meer bijzonder op het materieel, dan wel op het personeel, zouden behooren gevonden te worden; — dat voorts op de uitgaven voor het materieel meer spaarzaamheid betracht zou kunnen worden, vooral bij aanbestedingen of afwerking van defensiewerken, gelijk mede bij leverantien en andere aannemingen.

De Regering moet herhalen wat de Minister van Oorlog, tijdens de discussien over het loopende budget van Oorlog, aan eenige leden, die de vrees koesterden dat men te veel bezuinigde, en aan andere leden, die een tegenovergesteld gevoelen aankleefden, ten antwoord heeft gegeven, namelijk: dat het leger door de voorgestelde vermindering op de kleinst mogelijke getalsterkte was gebragt, welke zich niet verder liet verminderen, wilde men in tijd van vrede bewaken en onderhouden, wat niet mogt verwaarloosd worden, de rust verzekeren en de wetten doen eerbiedigen; dat er in het krijgswezen eene vaste orde van zaken en onveranderlijke organisatie der verschillende wapen-corpsen moest bestaan, opdat niet telken twee jaren, bij de aanbieding eener Begrooting, de organisatie van het leger aan eene herziening blootgesteld, en niet datgene omvergeworpen wordt, hetwelk, met zorg te zamen gesteld, naauwlijks eenige vastheid begon te verkrijgen; waardoor de officieren op nieuw in hun bestaan en vooruitzigten bedreigd en eene onrust en onzekerheid geboren wordt, welke een ieder wars maakt van den militairen dienst; waardoor de instructie, de liefde en de belangstelling voor dezelve met de zoo noodige krijgstucht ondermijnd wordt en te gronde gaat. Om aan zulk eenen noodlottigen staat van zaken een einde te maken, was het Oorlogs-bestuur zoover in deszelfs bezuinigingen gegaan als maar immer mogelijk was; waardoor de stellige overtuiging was verkregen, dat men niet verder kon noch mogt gaan, zonder eed en pligt te kort te doen.

De meeste leden der Staten-Generaal schijnen dan ook in de overtuiging te deelen, dat op het personeel niet of weinig te bezuinigen valt, daar zij verlangen zulks bijzonder op het materieel toegepast te zien.

Het Oorlogsbestuur had zich vele moeijelijkheden en leed kunnen besparen, indien het zich bepaald had, om de offers, welke het leger aan de schatkist gedwongen was te brengen, niet op het personeel maar op het materieel te doen drukken; de werkzaamheden bij de artillerie gedeeltelijk te doen staken; den voorraad in de magazijnen uit te putten, en, in stede van aan de artillerie-etablissementen die uitbreiding te geven, welke de vooruitgang en verbetering der werktuigkunde aan de hand geven, om beter en veel beterkoop werk te leveren, dezelve had laten vervallen en teruggaan; het veranderen der vuursteen- tot slaggeweren had gestaakt; het onbruikbare niet door bruikbare voorwerpen had vervangen; wijders in het onderhond der gebouwen en vestingen van den Staat niet had voorzien; het gebrekkige niet hersteld; de grenzen des Rijks niet gesloten; de waterleidingen, waaruit de kracht onzer defensie moet worden geput, had laten vervallen en de nog ontbrekende niet in aanbouw gebragt. Wanneer het Oorlogs-bestuur daartoe was overgegaan, zouden er geene personen uit hunne betrekkingen gestooten en op pensioen gesteld hebben behoeven te worden; het Hoofd van dat Bestuur was dan voor het oogenblik aan minder hatelijke beoordeelingen blootgesteld geweest; maar de dierbare belangen van het Vaderland waren alsdan op eene onherstelbare wijze ten offer gebragt, daar hetzelve bij de eerste oorlogsbedreiging deszelfs onmagt om eenigen wederstand te bieden, zoude gevoeld hebben, en ten speelbal aan den eersten aanvaller den beste zoude worden.

Tot zoodanigen staat van zaken kon, noch vermogt het Oorlogsbestuur mede te werken. Aan moedige en krachtvolle verdedigers zal het Nederland nimmer ontbreken, wanneer slechts gezorgd wordt, dat het niet aan geschikte en met de krijgskundige wetenschappen vertrouwde aanvoerders ontbreekt; dat de vestingen op onze grenzen, de posten op onze linien, de sluizen onzer waterleidingen in eenen verdedigbaren en doelmatig werkenden staat zijn, en de magazijnen het noodige bevatten, om dezelve te verdedigen en de strijdbare bevolking te kunnen wapenen.

Dit is het streven der Regering en daartoe wendt zij alle mogelijke, haar ten dienste staande middelen aan. Zij betreurt het slechts dat 's Rijks middelen niet toelaten, krachtdadiger de handen aan het werk te slaan. Zij had zoo gaarne de aanzienlijke bezuiniging, die deze Begrooting ten bedrage van *f* 313 000 aanbiedt, aan het defensiewezen besteed, edoch de toestand der schatkist vorderde op nieuw deze vermindering.

De Regering moet dus andermaal verklaren, dat zij aan hare grondwettige verpligting zoude te kort doen, indien zij aan het verlangen van sommige leden der Staten-Generaal toegaf, en verminderingen op de uitgaven voor het materieel bragt.

De Regering, er steeds op uit zijnde, met de toegestane sommen voor het materieel en de defensie het meest mogelijke aan te schaffen

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

en te verrigten, betracht bij alle aanschaffingen de meest mogelijke spaarzaamheid, zich steeds, waar het maar eenigszins zijn kan, van openbare aanbestedingen bedienende, die nimmer boven, maar steeds voor, en meestal aanzienlijk beneden de daarvoor opgemaakte begrootingen van kosten blijven. Ontdekt men echter later dat het werk door niet te voren gekende noch vermoede oorzaken wijzigingen moet ondergaan, zoo schroomt men niet die loopende het werk [1]) aan te brengen, daar het een eerste vereischte is, om voor goed en hoûbaar werk te zorgen. De Regering had dus gewenscht dat men zich ten deze duidelijker had verklaard, vermits de gemaakte aanmerking eene zekere beschuldiging van strafbare verkwisting bij aanbestedingen en afwerkingen bevat, waaraan zich het Bestuur van Oorlog nimmer heeft schuldig gemaakt.

1ste Afdeeling.

Kosten van het Departement.

Artikel. 2. De officieren bij het Departement van Oorlog werkzaam, en die in de organisatie en sterkte der speciale wapens begrepen zijn, zooals die der artillerie, genie, militaire administratie, geneeskundige dienst, worden voor hunne tractementen gebragt in die afdeelingen der Begrooting, waaronder die wapens of diensten ressorteeren. Dit is ten allen tijde zoo geschied, als zijnde meer eigenaardig en te verkiezen, uit hoofde die officieren in bevordering met de overige officieren van hun wapen rouleeren, en gevolgelijk in hooger tractementen vallen, als zij tot hoogere rangen verheven worden. Bragt men daarentegen de tractementen van die officieren op deze afdeeling en niet bij het wapen of corps waartoe zij behooren, dan zoude er een gestadig en onregelmatig stijgen en dalen in de cijfers, op de onderscheidene afdeelingen der Begrooting plaats hebben, waaruit geen nut, maar verwarring van denkbeelden zoude ontstaan.

Bij Zijner Majesteits besluit van den 7den Junij 1841, n°. 11, bepaald zijnde, dat voortaan het personeel van het Departement van Oorlog met twee uitzonderingen uit militairen zal bestaan, waarbij de rangen voor iedere functie zijn vastgesteld, zoo behoorden tevens de tractementen voor die onderscheidene functien vastgesteld te worden. Zoo nu officieren van het wapen der infanterie met functien belast worden, waaraan bereids sedert lang eene vaste bezoldiging verbonden was, vorderde de billijkheid mede hun nagenoeg de zelfde bezoldiging toe te kennen.

Ter bevordering eener gewenschte regelmatigheid, heeft men de tractementen van de officieren, die uit de infanterie zouden getrokken worden en daarvan geen deel meer zouden uitmaken, het cavalerie-tractement zonder toekenning van fourrages toegelegd. Hierdoor zijn eenigen minder bezoldigd, dan vroeger de civiele beambten wier plaats zij innemen. Dit blijkt onwedersprekelijk uit den adstructieven staat van deze afdeeling, bepaaldelijk uit artikel 2 letter *b*, alwaar eene som van *f* 8710 is gebragt voor afloopende betalingen. Deze som zal van de Begrooting verdwijnen als de aldaar vermelde betrekkingen door militairen vervangen zullen zijn.

Men doet de vraag of het denkbaar is, bekwame en werklustige officieren te vinden, die op het gewoon infanterie-tractement zich zouden laten emploijeeren om in eene bovenmate dure plaats, zoo ten opzichte der levensmiddelen als der huisvesting, van den vroegen morgen tot dikwerf zeer laat in den avond werkzaam te zijn. Evenzoo is het gelegen met de officieren der speciale wapens, die reeds in het genot van het cavalerie-tractement zijn; deze genieten om die zelfde reden eene toelage, waarvan het bedrag op deze afdeeling uitgetrokken is.

Aan eene vermindering van de tractementen van de beambten bij het Departement van Oorlog is dus niet te denken. Welk opperofficier zoude zich met het zeer werkzame oorlogsbestuur durven belasten, als aan het hoofd der verschillende afdeelingen en aan de onderscheidene bureaux geene ijverige, zaakkundige officieren waren geplaatst, die in den kortst mogelijken tijd veel en goed werk leveren. Vlugheid en voortvarendheid in de behandeling van zaken, komt bij geen Ministerie zoo zeer te pas als bij dat van Oorlog. In het militaire wezen hangt alles van den tijd af. Verwaarloozing of verzuim daarvan, brengt onvermijdelijke schade of nadeel van 's Rijks belangen te weeg.

Overweegt men al verder dat het lot der officieren, bij het Departement van Oorlog werkzaam, niet benijdenswaardig is, daar zij, uit de meest aanbevelenswaardige officieren van het leger gekozen, uit een bedrijvig, practisch, in een zittend, eentoonig bureauleven, dat de gezondheid ondermijnt, worden overgebracht. In Oorlogstijd zijn zij aan den lessenaar als het ware gekluisterd. Geene lauweren zijn voor hen op het slagveld te plukken. De Militaire Willemsorde kan hun nimmer ten deel vallen, terwijl zij daarenboven, bij het eindigen hunner carrière, veelal nog de materieele nadeelen van de sedentaire positie zullen ondervinden, doordien de jaren die voor anderen dubbel tellen, voor hen, bij het berekenen van het pensioen, slechts enkel in rekening worden gebracht, zoodat er ten hunnen opzichte wel eene materieele compensatie mag bestaan.

[1]) Te recht vond Luzac deze uitdrukking „curieus".

3de Afdeeling.

Tractementen, soldijen, enz.

Artikel 3 (*wapen der Artillerie*). Toen, na de aanneming van het thans loopend budget in 1843, het Oorlogs-bestuur tot de organisatie van het leger, op de grondslagen waarop die Begrooting rustte, overging, bleek het alras, dat men met sommige verminderingen, onder anderen ten opzichte van het wapen der artillerie, te ver was gegaan, hetgeen eene wijziging vereischte, en dit te meer daar, door de vermindering van twee rijdende batterijen, geen genoegzaam aantal stukken geschut te velde kon gebracht worden.

Want volgens de zamenstelling van dat wapen, op welke de Begrooting was geraamd, zouden er slechts 12 batterijen beschikbaar zijn: een te gering aantal vuurmonden, hetgeen dadelijk in het oog zal springen, als men nagaat dat België, als neutrale Staat, 19 veld- en rijdende batterijen heeft georganiseerd, en wij gedurende de onlusten:

13 veld- en rijdende batterijen in Noord-Braband,
2 veld-batterijen in Maastricht, en
1 veld-batterij in het 4de en 5de district van Zeeland aangespannen hadden.

Terwijl men van de depôts der beide veldbataillons en het corps rijdende artillerie nog 8 batterijen tot het leger had kunnen trekken.

Men heeft dus gemeend bij de organisatie van 1843 aan de kaders der 5 rijdende batterijen eene zoodanige sterkte te moeten geven, dat bij eenen eventueelen oorlog dat regiment wederom 7 batterijen zou kunnen leveren, terwijl men nog, om aan het gering getal veld-batterijen te gemoet te komen, eene gewijzigde organisatie aan drie van die batterijen geven zal, ten einde door meerdere snelheid in beweging het gering aantal stukken te vergoeden.

De Regering heeft dus geene uitbreiding van het wapen der artillerie op het oog, maar vult slechts aan wat te weinig is uitgetrokken, hetgeen niet bedraagt 1 officier minder en daarentegen 156 manschappen en 207 paarden meer, maar 142 manschappen en 132 paarden. Hierdoor werd echter geene verandering in de toegestane Begrootings-som te weeg gebragt, daar andere afdeelingen, te hoog geraamd, daarentegen een overschot opleverden, zoodat de vermeerderingen en verminderingen elkander balanceeren.

5de Afdeeling.

Militaire Academie.

De Regering heeft zich tot regel gesteld, om, naarmate de financieele omstandigheden haar noodzaakten het leger te verminderen, alle zorg aan te wenden om hetzelve in innerlijk gehalte te doen toenemen, de instructie van den soldaat af, tot de hoogste rangen, zoo hoog mogelijk op te voeren, al het min bruikbare en gebrekkige uit hetzelve te weren, opdat dat kleine leger als eene kern zoude kunnen dienen van eene algemeene volkswapening, welke zich om hetzelve zoude kunnen voegen, en waarvan leven en actie zouden uitgaan.

Daar nu de kunst van oorlogvoeren zich dagelijks meer volmaakt, en de verdedigings-oorlog, die wij hebben te voeren, veel militair talent vereischt, zoo is het van het hoogste belang voor ons klein leger, hetwelk voor eene groote uitbreiding bestemd is, de elementen aan te kweeken, waardoor die uitbreiding mogelijk wordt.

Het is dus als eene der voornaamste zorgen van de Regering te beschouwen, dat zij aan de jongelieden, die zich aan den militairen dienst willen toewijden, de gelegenheid verschaft de noodige kundigheden aan te leeren, welke zij behoeven om met vrucht tot de verdediging van den geboortegrond te kunnen optreden. Daartoe is niets geschikter dan eene militaire Academie, zooals wij dezelve bezitten. Daar ontvangen de officieren van alle wapens een voor hen gepast onderwijs, en leggen zij eenen vasten grond van militaire en daaraan verwante kennis, waarop zij bij de corpsen kunnen voortbouwen en zich tot hoogere betrekkingen bekwamen. Hierdoor ontstaat bij de officieren der onderscheidene wapen-corpsen eene verbroedering en overeenstemming, welke voor de kracht onzer wapenen de beste vruchten zal dragen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Die militaire Academie, welke men meer naar waarde schatten zal, naarmate het meer bekend zal worden, wat in het tegenwoordig tijdsgewricht van een militair officier kan en moet gevergd worden, moet die moreele en zedelijke kracht aan het leger geven, waardoor het alleen in staat gesteld wordt met kleine middelen groote dingen te verrigten.

Wanneer men daarbij in het oog houdt, dat aan die Academie eene rijschool voor officieren en onder-officieren is gevoegd, waarop de rijkunst, afrigtingskunst en de paardenkennis practisch worden onderwezen, zoodat de meeste officieren der cavalerie en artillerie niet alleen tot goede ruiters, maar ook allengs tot goede instructeurs in de rijkunst en paardenkennis gevormd worden; dat daarbij tevens is gevoegd eene smidsschool, waarop geschikte manschappen practisch in het hoefbeslag en de kennis der gebreken van den hoef, en hoe die door het beslag te verhelpen, onderwezen worden, om later als bekwame hoefsmeden bij de corpsen op te treden; en nog daarenboven jaarlijks een zeker aantal officieren der artillerie bij de Academie wordt gedetacheerd om in de militaire chemie onderrigt te ontvangen, alsmede dat nog van ieder wapen eenige officieren bij die zelfde inrigting worden gevoegd om in de hoogere militaire wetenschap, zoo theoretisch als practisch, gevormd en zoo doende tot officieren van den generalen staf opgeleid te worden, dan zal men zich moeten verwonderen, dat met zulke geringe middelen, als aan de militaire Academie worden te koste gelegd, zoovele belangrijke resultaten worden verkregen.

De Regering zou dus aan hare verpligtingen te kort doen, indien zij er in konde toestemmen eene inrigting op te heffen, [1]) waaruit het Nederlandsche leger deszelfs bruikbaarheid, zoowel als deszelfs roem en eer verschuldigd wordt.

Uit den toelichtenden staat der 5de afdeeling bij de Begrooting overgelegd, kan men zich overtuigen, dat het aantal kadetten reeds bijna tot op de helft is teruggebragt.

De kosten zijn geraamd voor 111 jongelieden:

	1846	1847
voor hier te lande	67	65
voor Indie.	44	46

hoezeer, volgens art. 2 van het reglement voor die instelling, het getal dier jongelieden op 192 is vastgesteld, namelijk:

128 kadets voor het leger hier te lande; en
64 〃 〃 〃 〃 in Indie.

Uit de aankondigingen in het afgeloopen jaar en nu wederom dit jaar in de Staats-Courant geplaatst, blijkt het alverder, dat de Regering aan hare toezegging heeft voldaan, daar zoowel in het vorige als in dit jaar geene oproeping voor de wapens der cavalerie, artillerie en genie zijn noch zullen gedaan worden.

De Regering vermeent aan het vrij algemeen verlangen niet te kunnen toegeven, om wegens de militaire Academie eene afzonderlijke suppletoire Begrooting op te maken en die bij de Staatsbegrooting te voegen. Dit zoude, volgens het gevoelen der Regering, strijdig zijn met art. 125 der Grondwet, hetwelk voorschrijft dat de uitgaven voor ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, waardoor het denkbeeld, om bij de aanbieding eener Begrooting eene suppletoire Begrooting bij een hoofdstuk te voegen, wordt uitgesloten. De Regering is integendeel van oordeel, dat de adstructieve staat, bij deze afdeeling overgelegd, alle inlichtingen bevat, welke met mogelijkheid kunnen verlangd worden.

6de Afdeeling.

Reiskosten en vacatien.

De Regering moet het antwoord herhalen, dat zij reeds vroeger op eene gelijkluidende aanmerking heeft gegeven, dat namelijk de reizen, die de officieren in het geval kunnen zijn van te moeten doen en waarvoor zij vergoeding ontvangen, zijn rondreizen op gezette tijden, mitsgaders wegens het volbrengen van commissien, het houden van inspectien enz.

De vergoeding, voor die reizen toe te kennen, is naar den aard derzelve door reglementen, bij Koninklijke besluiten vastgesteld, geregeld, zijnde de uitgaven te dezer zake bereids zooveel mogelijk beperkt.

9de Afdeeling.

Scheeps- en wagenvrachten.

Daar, volgens artt. 27 en 37 van het vijfjarig contract voor de transporten te water van troepen, bagagie enz., schadevergoeding aan den aannemer wordt toegekend, als door omstandigheden buiten den aannemer en vooral door toevallige omstandigheden of door onvoorzigtigheden bij de in- en uitlading van vaartuigen, of bij het passeeren van eenig vreemd grondgebied, of, in 's Rijks dienst zijnde, zich aan het vijandelijke vuur hebbende moeten blootstellen, schade wordt toegebragt, zoo is zulks in de omschrijving van dezen post op de Begrooting gebragt moeten worden, daar anders die vergoedingen niet door de Algemeene Rekenkamer worden geleden, als met de omschrijving van den post der Begrooting niet overeenkomende.

10de Afdeeling.

Materieel der artillerie.

Artikel 6. Deze post is niet alleen voor den aankoop van ijzeren geschut maar ook voor den aankoop van projectilen en het versmelten derzelve bestemd. Daar jaarlijks eenige ijzeren stukken buiten gebruik raken, vele projectilen door roest hun kaliber verliezen of bij de practische oefeningen verloren gaan of onbruikbaar worden, zoo moet er een post op de Begrooting aanwezig zijn, waaruit die aanschaffingen en omsmeltingen kunnen bestreden worden, zonder dat de Regering vooraf in de mogelijkheid is te kunnen bepalen hoe groot die behoefte over 1846 en 1847 zijn zal.

11de Afdeeling.

Materieel der genie.

Artikel 4. De ondervinding heeft te zeer geleerd dat de aannemers van publieke werken zonder hun toedoen aanzienlijke schaden kunnen lijden, welke hun in billijkheid moet vergoed worden, dan dat hierin niet bij de Begrooting zoude worden voorzien. Om slechts een voorbeeld aan te halen, zal het genoeg zijn te vermelden, dat bij den bouw van het fort, op de vereeniging van den Diefen Lekdijk bij Everdingen, het terrein waarop dat fort zou worden gebouwd, bij uitspraak der regtbank te Tiel in het bezit der Regering gesteld werd.

De aanbesteding van het fort had daarop plaats.

Nadat echter de aannemer alle materialen tot den arbeid en het noodige werkvolk had bijeengebragt en met het werk een aanvang had gemaakt, werd hij door de eigenaren van den grond belet verder voort te gaan, voorgevende in de bepaalde schadevergoeding voor den afstand der gronden niet te kunnen berusten, terwijl hij tot vergoeding van schade voor de regtbank te Gorinchem werd geroepen.

Dit incident had tengevolge, dat het meer dan een jaar duurde, alvorens de arbeid kon hervat worden. Dat de aannemer hier buiten zijn toedoen aanzienlijke schade leed, behoeft wel geen betoog, alsmede dat de billijkheid vorderde dat de Regering hem daarin te gemoet kwam.

Vermits er nu meer gevallen van dezen of dergelijken aard plaats hebben en het van wezenlijk belang is, dat alle soorten van uitgaven onder hare wezenlijke benaming worden gebragt, waarop de Algemeene Rekenkamer een naauwlettend toezigt houdt, heeft men in dit opzigt, zoo men vertrouwt, de zamenstelling der Begrooting verbeterd, terwijl daardoor wordt voorkomen, dat deze uitgaven onder de gratificatien worden gerangschikt, waaronder dezelve eigenlijk niet behooren.

Hoe aanzienlijk deze post voor zee-, rivier- en stormschaden mag voorkomen, kan men nu reeds stellig verzekeren, dat dezelve niet toereikende zal zijn om de zee-, rivier- en stormschaden te dekken, die reeds in den loop van dit jaar door de hooge watervloeden hebben plaats gehad: de daardoor veroorzaakte schaden aan de in aanbouw begrepen zijnde forten aan den linker en regter Lekoever en voor den uitgestrekten oeverval te Terneuzen, waardoor niet alleen het havenhoofd, maar de geheele vesting met eene totale vernieling bedreigd wordt, zullen aanzienlijke sommen tot herstel vereischen, zoodat het zich laat aanzien, dat die post bij af- en overschrijving aanmerkelijk verhoogd zal moeten worden.

Men verzoekt hier overigens onvoorziene *zaken* wel van onvoorziene *uitgaven* te onderscheiden. Dat er zee-, rivier- en stormschaden zullen zijn of komen, wordt wel voorzien, maar niet welke zaken of herstellingen daaruit bepaaldelijk zullen voortvloeijen. Deze omschrijving is dus noodzakelijk, in verband tot de voorschriften bij de wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) gegeven.

12de Afdeeling.

Verschillende uitgaven.

Artikel 7. Met opzigt tot het gevraagde ten aanzien van de

[1]) „Dit vraagt niemand", merkte Luzac aan.

weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt, is dienende, dat de lasten, welke die instelling te dragen heeft, de volgende zijn, te weten:

a. De jaarlijks te betalen pensioenen aan weduwen, volgens het thans aanwezig getal gepensioneerden, als:

Aan 12	weduwen van	luitenant - generaals a *f* 800	*f* 9 600	
" 18	" "	generaal - majoors a *f* 700	12 600	
" 34	" "	kolonels a *f* 600 .	20 400	
" 102	" "	luitenant-kolonels en majoors a *f* 500 .	51 000	
" 254	" "	kapiteins a *f* 400 .	101 600	
" 182	" "	luitenants a *f* 300	54 600	
" 15	" "	officieren van gezondheid van de 3de klasse en adjunct paarden - artsen a *f* 200	3 000	*f* 252 800
617 weduwen.				

b. Toelagen aan weduwen voor kinderen boven het getal van drie 1 900

c. Onderstandgelden voor weezen 8 500

d. Begrafeniskosten van overleden officieren, deelgenooten, a *f* 100 ieder bij raming 3 500

e. Administratiekosten bij de Directie 200

f 266 900

Als jaarlijksche vaste ontvangst geniet de kas daarentegen de renten van een kapitaal groot *f* 2 825 000 2½ pcts. Nederlandsche werkelijke schuld, uit vroegere contributien bijeengebragt, en ten name der weduwen- en weezenkas op het Grootboek der gemelde schuld ingeschreven ad 70 625

Zoodat het jaarlijksch excedent aan uitgaven is . . *f* 196 275

Dit excedent wordt echter nog ten deele door de volgende ontvangsten bestreden, als:

a. De gewone contributien van alle actief dienende officieren van het leger, ten bedrage van:

3½ pct. van de tractementen boven de *f* 2 400 's jaars.

3 " " " " van *f* 1 600 tot en met *f* 2 400.

2½ " " " " beneden de *f* 1 600.

b. Als boven van gepensioneerde officieren, namelijk:

2 pct. van de pensioenen boven de *f* 2 400 's jaars.

1½ " " " " van *f* 1 600 tot en met *f* 2 400.

1 " " " " beneden de *f* 1 600.

c. De verhoogde of zoogenaamde *doorloopende* contributie, door de gehuwde officieren deelgenooten te betalen, ten bedrage van 2½ pct. van het montant hunner tractementen of pensioenen.

d. De contributie *bij vermeerdering van tractement*, ten bedrage van het montant dier vermeerdering, over de eerste drie maanden, binnen een jaar te betalen.

De officieren, die zich, bij het aangaan van een huwelijk, voor het deelgenootschap aan de weduwen- en weezenkas verklaren, zijn daarenboven verpligt, als inleggelden in die kas, in eens eene som te storten, gelijkstaande met het jaarlijksch bedrag van het pensioen, waarop zij het regt aan hunne vrouwen, na hun overlijden, wenschen te verzekeren, plus eene tariefsgewijze te berekenen verhooging van die som, wegens het verschil in jaren met hunne vrouwen.

Telkens wanneer een officier in rang bevorderd wordt, waardoor het pensioen van de, eventueel door hem na te laten weduwe eene verhooging zou ondergaan, is de officier verpligt het montant van die verhooging over een jaar tijd, plus de vermeerdering wegens verschil in jaren, binnen het jaar aan de weduwen- en weezenkas te betalen.

Al de hiervoren bedoelde ontvangsten zijn echter niet toereikende om in de gewone behoeften der weduwen- en weezenkas te voorzien.

Waarbij men nog moet opmerken, dat de uitgaven jaarlijks toenemen, daar het maximum der weduwen nog niet is bereikt, en de ontvangsten jaarlijks verminderen, naar mate het overcompleet aan officieren verdwijnt en het aantal der gepensioneerden door versterf afneemt, terwijl aan de officieren, en vooral aan de gehuwden, geene zwaardere lasten kunnen worden opgelegd, daar zij reeds bovenmate, en vooral de gehuwden, gedrukt zijn, zoodat het op de Begrooting aangevraagde jaarlijksch subsidie van *f* 12 000 volstrekt noodig is, om aan die voor het leger zoo weldadige instelling haar voortdurend bestaan te verzekeren en dezelve voor ondergang te behoeden.

Artikel 13. De aanzienlijke vermindering, welke het leger in den aanvang van 1844 heeft ondergaan, heeft te weeg gebragt, dat zeer vele militairen van alle rangen uit den dienst hebben moeten worden verwijderd, die, hoewel met ligchaamsgebreken behebt, evenwel, volgens de bestaande verordeningen, op geene of slechts op eene zeer geringe verzorging van 's Rijks wege aanspraak hadden; men heeft dus aan hen bij het ontslag uit den dienst kleine gratificatien toegekend, geschikt om hen in staat te stellen tot het opzoeken van andere middelen van levensonderhoud; er zijn voorts vele militairen-weduwen van zeer hooge jaren, die geen weduwenpensioen genieten, alsmede onverzorgde weezen van militairen, die niet in staat zijn in hun onderhoud te voorzien en evenzeer niet ten laste der gemeente of armenkas kunnen komen: dit alles te zamen genomen, heeft het verleenen van gratificatien, vooral bij den vroeg ingevallen strengen winter, hoogst noodzakelijk gemaakt, zoodat de som daarvoor op de Begrooting van 1844 toegestaan, op verre na niet toereikend is geweest.

Teneinde een overzigt te geven van de wijze waarop men hierbij is te werk gegaan, acht men het niet ondienstig de categorien te specificeeren, aan welke gratificatien zijn verleend:

Aan 30	gepensioneerde officieren, aan lichaamsgebreken lijdende, wier verzoek om verhooging van pensioen krachtens de reglementen niet heeft kunnen worden toegestaan, doch wier toestand voorziening vorderde, of wel zoodanige die door bijzondere omstandigheden, buiten hun toedoen, verachterd waren	*f* 6 350,	gemiddeld	*f* 211.67
" 198	gepasporteerde militairen beneden den rang van officier, die ter zake van ligchaamsgebreken uit den dienst verwijderd zijn en zoo lang zij daaraan laboreeren geacht moeten worden op eenige verzorging aanspraak te hebben . .	9 737	"	49.18
" 15	gewezen leden der ontbonden mobiele schutterij, in hetzelfde geval verkeerende . , ...	793	"	52.87
" 34	militairen bij de voormalige Hollandsche landmagt, alsmede eenige weinige gegageerden, doch die allen, hetzij door zware infirmiteiten of op ver gevorderden leeftijd, hulpbehoevend zijn	1 237	"	36.38

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

Aan	5 gewezen werklieden bij 's Rijks magazijnen en mindere bedienden bij de militaire inrigtingen des Rijks, die voor het grootste gedeelte, bij gemis aan pensioenen, waartoe zij bij hun ontslag niet geregtigd waren, aan eene ondersteuning behoefte hebben f	185,	gemiddeld f 37.00
„	23 officiers-weduwen, eenig pensioen genietende uit 's Rijks- of uit de weduwen- en weezenkas, doch aan welke, ter voorziening in de eerste behoeften na het overlijden harer echtgenooten, of ter opleiding van hare kinderen, of ook uit hoofde van vermeerderde behoeften op gevorderden leeftijd, eenige ondersteuning is verleend. . . .	2 015	„ 87.61
„	53 officiers-weduwen, wier echtgenooten nimmer aan eenig militair weduwenfonds hebben kunnen contribueeren, die derhalve geheel onverzorgd en voor het meerendeel op vergevorderden leeftijd hulpbehoevend zijn	3 830	„ 72.26
„	5 onverzorgde weduwen van officieren bij de mobiele schutterij, wier echtgenooten aan ziekten overleden zijn, welke als het gevolg van den gepresteerden militairen dienst waren aan te merken.	700	„ 140.00
„	67 officiers-dochters, waaronder vele die reeds tot gevorderden leeftijd gekomen en aan ligchaamsgebreken lijdende zijn, en die alle door het overlijden harer ouders tot verminderden staat zijn geraakt; voorts minderjarige weezen van officieren, die, of geheel onverzorgd zijn, of wier opleiding eene buitengewone ondersteuning vordert	3 390	„ 50.59
„	69 weduwen van in den dienst gestorven of gewezen militairen, beneden den rang van officier, alsmede aan portiers in de vestingen en mindere bedienden bij de militaire etablissementen, enz., die voor het meerendeel bepaaldelijk voor eens, doch ook in enkele gevallen bij herhaling met gratificatien zijn begunstigd.	2 549	„ 36.94
„	4 weduwen en andere achtergebleven betrekkingen van ambtenaren en geëmplooieerden bij het Departement van Oorlog, mitsgaders van hoogere beambten bij de militaire inrigtingen des Rijks, en daaronder alleen bij uitzondering degenen die pensioen genieten f	550,	gemiddeld f 137.50
Aan	5 hulpbehoevende ouders van gesneuvelde of door dienstverrigtingen omgekomen militairen, alsmede achtergebleven betrekkingen van personen uit den burgerstand, die het slagtoffer zijn geworden van ten behoeve van het leger gepresteerde diensten, enz.	165	„ 33.00
	508 personen	f 31 501	

13de AFDEELING.

Maréchaussée.

De Regering is van oordeel, dat zoolang 's Rijks finantien zich in eenen min gunstigen toestand bevinden, zoodanig dat men de eigenlijk gezegde strijdkrachten in eenen beperkten staat moet houden, terwijl de verdedigings-werken onzer grenzen en linien nog zeer groote kosten vereischen, het Departement van Oorlog niet kan overgaan tot de uitbreiding van het wapen der maréchaussée, hoe nuttig dit ook moge zijn. De vereenvoudiging, welke men in deszelfs zamenstelling heeft gebragt en waardoor de aanzienlijke som van f 49 000 is vrijgevallen, meende men aanvankelijk dat voldoende zoude zijn om eene uitbreiding van dat wapen, ter bewaking van de oost- en noord-oostelijke grenzen van het Rijk, tot stand te kunnen brengen. In die veronderstelling was bij het Bestuur van Oorlog reeds een voorloopig onderzoek begonnen, zoowel omtrent de geschiktheid der standplaatsen als wegens de middelen van kazerneering en stalling, welke zij aanboden, hetgeen ten gevolge zal hebben gehad, dat te *Winschoten* voorbereidende maatregelen tot de ontvangst eener brigade maréchaussée waren getroffen. Daar het echter bij nader onderzoek bleek, dat de vrijgevallene f 49 000 volstrekt niet toereikende waren om gevolg aan dat denkbeeld te geven, maar dit tot eene vrij aanzienlijke vermeerdering van uitgaven zoude leiden, heeft men hetzelve moeten opgeven, terwijl de f 49 000 ten voordeele van 's Rijks kas zijn gebleven. Hieruit blijkt dus, dat deze besparing in geen verband staat met de verhooging van het 3de artikel der 3de afdeeling, zooals is opgemerkt.

Omtrent de aanmerking wegens het terugtrekken der maréchaussée uit *Over-Flakkee* moet denkelijk een misverstand bestaan, vermits dit bereids in 1840 heeft plaats gehad, ten gevolge van een besluit des Konings van den 5den Mei van dat jaar, n⁰. 64, volgens hetwelk de maréchaussée voortaan alleen gestationeerd zoude zijn in *Noord-Braband*, *Limburg* en *Zeeuwsch-Vlaanderen*.

Deze aanmerking kan dus niet toepasselijk zijn op eenige beschikking, door of onder het tegenwoordig Bestuur te dien opzigte genomen.

14de AFDEELING.

Overcompleete Officieren, enz.

Artikel 3. De onevenredigheid in het cijfer der pensioenen voor 1846 en 1847 is het gevolg van den wensch der Regering, om voor de uitgaven van het Departement van Oorlog, *in verband tot de middelen*, niet meer dan f 12 000 000 aan te vragen; doch eene zoo aanzienlijke reductie van het cijfer kan niet op de gewone posten van uitgaven worden gevonden, welke alle reeds tot het volstrekt benoodigde zijn teruggebragt, uit welken hoofde men gemeend heeft den post der pensioenen voornamelijk te kunnen en te moeten verminderen, omdat die uit den aard der zaak in deszelfs uitkomsten onevenredig en wisselvallig is.

Dezelve hangt toch geheel en al van het meer of min aanzienlijk versterf af, dat daarop kan plaats hebben, waardoor bij het opmaken eener Begrooting niet wel berekend kan worden, wat de eigenlijke behoefte voor dit object wezen zal.

Dit blijkt te meer wanneer men nagaat, dat elke tweejarige Begrooting, ingevolge art. 123 der Grondwet, ruim een jaar voor den afloop der loopende Begrooting moet worden opgemaakt en voorgedragen, en de vermindering voor 1846 dus over een tijdvak van ruim twee jaren, en voor 1847 over drie jaren loopt.

Die zelfde tijdruimte laat echter ook toe, om op dit onderwerp

een aandachtig oog te houden, en in de behoeften naar gelang van omstandigheden te voorzien door af-en overschrijving.

15de AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

Het kan niet onbekend zijn, in welken ongunstigen toestand de vestingen van den Staat zich in 1830 bevonden, daar dezulke, welke vóór dat tijdstip in de derde linie lagen, plotseling tot de eerste linie van verdediging werden teruggebragt. Vele vestingen, vroeger tot die linie van defensie behoord hebbende, waren gesloopt, zooals *Geertruidenberg*, *Heusden* enz., terwijl gedurende onze vereeniging met Belgie, de zorg der Regering voornamelijk moest gevestigd zijn op ons toenmalig zuidelijk frontier, waaromtrent zij bepaalde verpligtingen, op de tractaten gegrond, te vervullen had en die ook vervuld heeft, vermits zij boven het aandeel, hetwelk zij in die kosten gelijkelijk met Engeland heeft gedragen, daaraan nog aanzienlijke sommen heeft te koste gelegd, hetgeen als de oorzaak is aan te merken, dat er in gedacht tijdperk weinig of niets gedaan is aan de Amsterdamsche waterlinie, aan de zoogenaamde Hollandsche en Utrechtsche linie, aan de Grebbe-linie, aan de linie van den IJssel: linien, welke echter van zeer veel belang zijn, om het indringen van een vijandelijk leger, van die zijde tot in het hart van den Staat, te beletten.

Gedurende de jaren dat onze geschillen met Belgie aanhangig bleven, was het niet mogelijk hierin de noodige voorzieningen te treffen. Men moest zich slechts bepalen de vestingen van ons zuidelijk frontier zoo goed mogelijk te sluiten en voor overrompeling te beveiligen. Eerst na de vereffening dier geschillen, kon de Regering den toestand onzer verdedigingsmiddelen tot een punt van gezette overweging maken, waaruit een geconcentreerd plan van verdediging is voortgevloeid, waaraan met alle, den Staat ter beschikking staande middelen thans wordt gearbeid, en waarbij men zich ten doel heeft gesteld, om van binnen naar buiten te werken, omdat dan in de eerste plaats dat kan behouden worden, waarmede Nederlands onafhankelijkheid staat of valt. Uit dien hoofde wordt aan de Amsterdamsche waterlinie en de zoogenaamde Hollandsche en Utrechtsche linie met kracht gewerkt, terwijl men door gepaste voorzieningen de vestingen van het zuidelijk frontier in weerbaren staat brengt.

Intusschen worden de ontwerpen voor de verdere voltooijing van ons verdedigingsstelsel in gereedheid gebragt, om, naarmate de eene linie voltooid zal wezen, onmiddellijk met de andere een aanvang te maken.

De zelfde reden welke aanleiding gaf dat de opgenoemde linien, wat den staat harer bevestiging betreft, in eenen vervallen toestand verkeerden, was ook oorzaak dat in de bewapening dezer punten niet voorzien was. Naarmate dat dezelve nu in orde komen, moet men ook tot de aanschaffing van het daartoe vereischte materieel overgaan, zoodat de artillerie en genie zich alhier wederkeerig de hand moeten reiken.

Daar nu overigens, zooals zoo even gezegd is, nog niet alle projecten in gereedheid gebragt en goedgekeurd zijn, kan men vooreerst nog niet met zekerheid bepalen, welke som daartoe vereischt zal worden, en al ware die reeds bekend (welke men globaal op 14 a 15 millioen kan schatten), dan zoude het nog even ondoenlijk zijn den tijd te bepalen, dat geene buitengewone gelden voor 's Rijks verdediging meer op de Begrooting voor Oorlog zouden behoeven gebragt te worden, daar zulks afhankelijk is van de sommen, die jaarlijks daartoe kunnen worden aangewend.

De som van 15 millioen zal, oppervlakkig beschouwd, aanzienlijk voorkomen, edoch alleen voor hen, die niet met den toestand van de zaken der defensie bekend zijn, waarover men schroomt in verdere details te treden. Het Oorlogs-bestuur kan echter de verzekering geven, dat bij de inrigting dier werken van het beginsel wordt uitgegaan, van goed houbaar werk met de minste kosten te verkrijgen, werken welke zich door hunnen geringen omvang met een klein getal strijders tot het uiterste laten verdedigen.

Hoezeer het Rijk in het bezit is van een getal van 150 000 infanterie-geweren, zal men gereedelijk moeten erkennen, dat dit aantal voor eene volkswapening niet voldoende is, en als men daarbij nog verder in overweging neemt, dat jaarlijks een aantal vuurwapenen buiten gebruik raken, vele der in gebruik zijnde wapenen reeds jaren dienst tellen, en zelfs de in de magazijnen opgelegde wapenen meest alle gedurende eenen geruimen tijd in ongeoefende handen zijn geweest, dan zal het geene bevreemding baren dat er nu, bij het veranderen der vuursteen- tot slaggeweren, een aantal vuurwapenen worden gevonden, die de aanzienlijke reparatien, die zij vereischen, niet waardig zijn, en buiten gebruik gesteld moeten worden, zoodat de voorraad dagelijks vermindert. Evenmin mag men op de 20 000 geweren rekenen, die thans bij de schutterijen in gebruik zijn, zoodat men, dat alles van den voorraad aftrekkende, zich zal overtuigen, dat de tijd reeds lang daar is, en tot den aanmaak van nieuwe wapenen moet worden overgegaan. Men heeft echter met opzigt tot dit gewigtig punt met geene overhaasting mogen te werk gaan, voor en aleer men door proeven genoegzaam was ingelicht nopens de inrigting aan het nieuw in te voeren geweer te geven, opdat zoo min mogelijk aan het bestaande veranderd en evenwel de daaraan erkende gebreken verholpen worden. De Regering vleit zich in den loop van dit jaar daarmede tot eene bepaling te zullen komen en tot den aanmaak van nieuwe geweren in het aanstaande jaar te kunnen overgaan. Daar die vuurwapenen moeten dienen om het armement te voltooijen, zijn de daarvoor benoodigde gelden in deze afdeeling der Begrooting gebragt.

De Regering kan niet ontkennen, dat het welligt eene nuttige strekking zou kunnen hebben, om, in navolging van hetgeen in Frankrijk plaats heeft, een Comité te vormen, aan hetwelk vraagpunten, het materieel van artillerie en genie betreffende, ter beantwoording wierden voorgelegd. Intusschen acht men de behoefte van zoodanig Comité minder, sedert het tijdstip dat de wapens der artillerie en genie niet meer door op zich zelf staande autoriteiten worden bestuurd, maar met het Departement van Oorlog vereenigd zijn, daarmede slechts één geheel uitmaken, en het verband en overleg tusschen de onderscheiden dienstvakken meer verzekerd is. Ook zouden er nog al kosten aan eene zoodanige inrigting verbonden zijn. De gelegenheid voorts, welke de Regering heeft om belangrijke vraagpunten, de beide wapens betreffende, door de directeuren der fortificatie- en artillerie-directien te doen toelichten, hetwelk in een klein Rijk, zooals het onze, met minder omslag dan in een groot Rijk, zooals Frankrijk, kan geschieden, maakte eene zoodanige instelling voor Nederland minder noodzakelijk. Mogt de behoefte daaraan zich echter nader doen gevoelen, zoo zoude het Bestuur van Oorlog zich daartegen niet verklaren.

Ten slotte dezer beantwoording voelt de Regering zich genoopt terug te komen op hetgeen in den aanhef van de bedenkingen op de Begrooting is gezegd, dat de finantieele toestand van Nederland niet gedoogt, om in vredestijd voor dit gedeelte van den publieken dienst eene jaarlijksche uitgave van 12 millioen gulden te bestemmen.

Daar oningewijden uit deze aanmerking zouden kunnen afleiden, dat werkelijk het staande leger twaalf millioen aan den Staat kost, acht de Regering zich verpligt, meer bepaald de sommen te vermelden, welke voor het personeel, het beheer en de verpleging van het leger en voor het gewoon onderhoud van het aanzienlijk artillerie- en genie-materieel wordt aangewend, en wat als niet aan het staande leger besteed, maar als buitengewone uitgaven van de som van twaalf millioen moet worden afgetrokken.

Deze posten zijn:

1°. de tractementen, soldijen en verdere kosten van het corps maréchaussée. Men zal gereedelijk moeten erkennen, dat het Oorlogsbestuur over dit wapen geen ander gezag kan noch mag uitoefenen, dan zoover de regeling van den inwendigen dienst, de kleeding, equipeering en wapening van dat corps betreft, en dat overigens hetzelve speciaal ten dienste staat van de justitie en politie van het Rijk, waarmede het Departement van Oorlog niet onmiddellijk is betrokken.

De voor dit corps benoodigde fondsen, zonder de wapens te rekenen, welke mede door Oorlog bekostigd worden, bedragen . . . . *f* 182 000.00

2°. de pensioenen 1 544 184.14

3°. de overcompleete officieren. 90 000.00

Het zal wel geen betoog behoeven, dat de gepensioneerden niet meer tot de getalsterkte van het leger kunnen geteld worden, en dat de kosten voor de overcompleete officieren, uit den aard der zaak, als de aangenomen sterkte van het leger overschrijdende, niet tot de gewone uitgaven van het leger kunnen gerekend worden.

4°. Het buitengewoon voor aankoop van artillerie-materieel en den opbouw van nieuwe sterkten, ten bedrage van 680 000.00

Te zamen *f* 2 496 184.14

Deze som aftrekkende van de 12 000 000.00

houdt men voor de wezenlijke uitgave voor het leger op den voet van vrede over 9 503 815.86

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Memorie van Beantwoording.*)

In 1840 is voor den dienst van 1841 voor die uitgave bij de wet toegestaan *f* 11 724 825.00.

Zoodat sedert 1841 op het personeel van het leger is bezuinigd de aanzienlijke som van *f* 2 221 009.14.

In geen tijdvak van Nederlands volksbestaan zijn mindere sommen voor het leger van den Staat besteed, en desniettemin bevat hetzelve meer dan ooit de kiem voor eene allezins krachtige uitbreiding.

Stelt dus Nederland eenigen prijs op deszelfs onafhankelijk volksbestaan en wil hetzelve zonder schroom de toekomst te gemoet treden, dan zal het ook de kosten gewillig dragen, welke het in de rij der onafhankelijke volken moeten handhaven.

Om aan het door de Kamer te kennen gegeven verlangen te gemoet te komen, wordt, in navolging van hetgeen door de verdere Departementen van algemeen bestuur is gedaan, ook van het Xde hoofdstuk eenen depouillements-staat overgelegd, doch heeft men het geheele cijfer van *f* 12 000 000, op de volgende gronden, onder de 3de categorie moeten uittrekken, en wel:

omdat op de Begrooting van Oorlog geene *uitgaven*, *bij de Grondwet daargesteld*, voorkomen;

omdat zulks insgelijks het geval is met uitgaven, gegrond op *bijzondere wetten.*

Het heeft dus alleen uitgaven *door den Koning ingevolge de Grondwet vastgesteld.*

Bureau- en lokaalbehoeften toch, onder de rubriek *verdere uitgaven* van den *depouillements-staat* bedoeld, zijn een sequele van het verordende bij artikel 74 der Grondwet: „de Koning stelt ministerieele Departementen in”.

De *reis- en verblijfkosten* zijn verbonden aan de functien en verrigtingen, aan ambtenaren en officieren opgedragen, die krachtens de artikelen 58 en 60 der Grondwet door den Koning worden benoemd.

Die zelfde artikelen strekken tot grondslag voor de berekening en bepaling hunner *tractementen en pensioenen.*

De overige uitgaven zijn een gevolg, of staan in verband met het VIIIste hoofdstuk der Grondwet, voor de *defensie*, waarbij aan den Koning de zorg is opgedragen tot het ten allen tijde onderhouden van eene toereikende *landmagt*, welke niet denkbaar is, zonder daarin alles te begrijpen, wat met die landmagt en 's Rijks verdediging in betrekking staat, en waaromtrent artikel 210 der Grondwet nog ten overvloede eene volledige aanwijzing doet.

HOOFDSTUK XI.

Departement van Koloniën.

Ten aanzien van de door onderscheidene leden te kennen gegeven meening, dat de benoodigde gelden voor het werfdepôt te *Harderwijk*, mitsgaders de koloniale bijdragen voor de Academien te *Breda* en *Delft*, op deze Begrooting behoorden te worden gebragt, moet worden opgemerkt, dat de Regering meent te moeten volharden bij het sustenu, dat, vermits deze uitgaven geheel en al geschieden in het belang der Overzeesche bezittingen, en reeds uitgetrokken zijn op de Begrooting van uitgaven van Nederlandsch Indië, dezelve ook behooren te worden bestreden uit de koloniale geldmiddelen, en er geene voldoende redenen bestaan, om dezelve andermaal uit te trekken op de Staatsbegrooting.

Ter beantwoording van de gedane vraag met betrekking tot sommige hier genoten wordende pensioenen, is dienende dat geen pensioenen ten laste der Begrooting van het Ministerie van Kolonien worden betaald, die niet op de overgelegde lijst voorkomen.

ONTWERP VAN WET ter bestrijding van Onvoorziene Uitgaven.

De bedenkingen welke ten aanzien van de crediet-wet ter voorziening in buitengewone en niet vooraf te berekenen behoeften zijn opgenomen in het Voorloopig Verslag nopens de tweejarige Staatsbegrooting over 1844 en 1845, en die thans worden herhaald, zijn door de Regering in de Memorie van Beantwoording ten aanzien van die Begrooting zoodanig toegelicht, dat men vermeent zich daaraan te mogen gedragen.

Volgens het gevoelen der Regering is het aanhangig wets-ontwerp geenszins in strijd met den geest der Grondwet, daar toch de ongebruikte gelden van het eene hoofdstuk, niet tot betaling van uitgaven, welke tot een ander hoofdstuk behooren, worden aangewend, en hier alleen de rede is, om aan de overschotten van de gezamenlijke hoofdstukken eener afgeslotene Begrooting eene bestemming te geven. Of nu een gedeelte daarvan wordt aangewend tot dekking van uitgaven welke op het ter beschikking des Konings gestelde crediet hebben plaats gehad, dan wel het geheel onder de toevallige baten geboekt en verantwoord, of eindelijk ter voorziening in het tekort op de Middelen gebruikt wordt, noch het een, noch het ander zal aanleiding tot dienstvermenging kunnen geven, omdat deze overschotten na de afsluiting der Begrooting niet meer tot de afzonderlijke hoofdstukken behooren.

Indien er evenwel overwegende bezwaren bestaan tegen de bepaling, dat hetgeen niet uit het overschot der Begrooting kan gevonden worden, onder de uitgaven van een volgend dienstjaar zal worden gerangschikt, dan bestaan er bij de Regering te minder bedenkingen om die bepaling te doen wegvallen, daar toch dezelve nimmer in toepassing is behoeven te worden gebragt, en de schijn eener mogelijke dienstvermenging dan ten eenen male zou vervallen.

Ten aanzien van de vooruitgezette meening door de meerderheid der leden, om, in stede van de tegenwoordige aanvraag, op elk hoofdstuk der Begrooting eene zekere som voor onvoorziene uitgaven te brengen, gezamenlijk in geen geval het cijfer van *f* 300 000 te boven gaande, moet worden opgemerkt, dat dan het doel der beschikbaarstelling van de *f* 400 000, voor onvoorziene uitgaven aangevraagd, geheel zou worden gemist, omdat met geene mogelijkheid vooraf eene verdeeling te maken is van de som, welke daaruit aan ieder hoofdstuk zoude behooren te worden toegevoegd, ter zake van uitgaven, welke onbekend zijn en geheel van omstandigheden afhangen. Deze wet is dan ook altijd door de Regering aangemerkt te zijn eene wet van vertrouwen, waarbij aan den Koning, op de verantwoordelijkheid van den Minister van Finantien, een bepaald crediet op de schatkist wordt verleend, om, zonder voorafgaande aanwijzing van de onderwerpen van behoeften, daarover in het algemeen belang te kunnen en te mogen beschikken.

Overigens zou de toevoeging, aan het slot van ieder hoofdstuk der Begrooting, van eenen afzonderlijken post voor onvoorziene uitgaven, niet aan het oogmerk beantwoorden, omdat die post, volgens art. 27 der Instructie voor de Algemeene Rekenkamer, niet zou mogen bezwaard worden met zoodanige uitgaven, welke, om verschillende redenen, niet voor de afsluiting der Begrootinng, waartoe dezelve in betrekking staan, hebben kunnen worden voldaan, doch niettemin wettig verschuldigd zijn, en thans uit het fonds wegens onvoorziene behoeften worden betaald, als zijnde door de Algemeene Rekenkamer het beginsel aangenomen, dat de uitgaven, welke uit dit fonds worden bestreden, aan geen bepaalden dienst behoeven te zijn verbonden.

Hierbij mag gevoegd worden, dat het brengen op ieder hoofdstuk van de Begrooting van een dergelijken post aanleiding zou kunnen geven tot minder gunstige uitkomsten.

Wanneer men de rekeningen over de jaren 1841, 1842 en 1843 nagaat, zal men ontwaren dat er, op het geheel der uitgaven, ook nadat daaruit de voor onvoorziene uitgaven toegestane gelden zijn voldaan geworden, aanmerkelijke sommen zijn bespaard.

Dit is het gevolg, eensdeels daarvan, dat de voor iedere afdeeling toegestane gelden daarvoor niet alle hebben behoeven te worden gebezigd, en anderdeels daarvan, dat het cijfer der onvoorziene uitgaven massaal op eene bepaalde som was vastgesteld.

Met het wegnemen van een gedeelte dezer oorzaak, zou het gevolg kunnen verdwijnen, en het zou mogelijk worden, dat het totale cijfer van ieder hoofdstuk geheel wierd geabsorbeerd, ten gevolge van de aan ieder Hoofd van een Departement gelatene vrijheid, om als onvoorziene uitgaaf uit de voor zijn Departement toegestane middelen te dekken, hetgeen niet in andere posten der Begrooting was begrepen.

De Regering vermeent dus ernstig èn op het behoud van de wet, èn op het daarbij geraamd bedrag van *f* 400 000 te moeten aandringen.

Eene opgaaf van het gebruik, hetwelk van de toegestane som voor onvoorziene uitgaven over vorige dienstjaren is gemaakt, kan niet in alle bijzonderheden gegeven worden, zonder als het ware afschrift over te leggen van de registers der Algemeene Rekenkamer, bij welke al die uitgaven zijn geliquideerd en geregistreerd; doch

men vertrouwt, dat zoodanige mededeeling wel de bedoeling der vraag niet zijn zal.

De onderwerpen van uitgaaf zijn van eenen uiteenloopenden aard en er bestaat dus nog al verscheidenheid omtrent hetgeen in ieder jaar is betaald. Wanneer men de laatst afgesloten diensten (1842 en 1843) tot aanleiding neemt, dan kan men zeggen dat de voornaamste dier uitgaven hebben bestaan, over 1842: in vergoedingen aan gewezen Belgische ambtenaren; over beide jaren in de kosten van Commissien ter uitvoering van het tractaat met *Belgie*; geheime uitgaven bij sommige Departementen, voornamelijk *Buitenlandsche Zaken*, *Justitie* en *Finantien*; aankoop van decoratien bij talrijke benoemingen van ridders; subsidien in het belang van kerken en andere inrigtingen door buitengewone rampen noodzakelijk geworden; gratificatien, waarvoor vroeger een post op de Begrooting bestond; verpleging en begrafenis-kosten van behoeftigen, welker domicilie van onderstand onbekend is gebleven; tegemoetkomingen in het belang van kunsten en wetenschappen; en meer bijzonder in 1843, kosten van negotiatie ter bevordering der plaatsing van de Belgische schuld.

Voorts ontstaat sedert de invoering van de Instructie der Algemeene Rekenkamer en de vroegtijdige afsluiting der Begrootingen nog al menigmaal noodzakelijkheid, om op de onvoorziene uitgaven te brengen, posten die door buitengewone omstandigheden niet tijdig zijn kunnen worden voldaan.

Alles te zamen genomen en zooals dit ook uit het algemeen Verslag kan blijken, hebben deze uitgaven bedragen:

over 1842 *f* 494 877.46

over 1843 *f* 473 493.77½

Het vervallen der posten die met vroegere Belgische betrekkingen of met het Belgische tractaat in verband stonden, heeft de mogelijkheid doen ontstaan, om den post voor 1846 op *f* 400 000 te bepalen.

19. NOTA VAN WIJZIGINGEN BETREFFENDE VERSCHILLENDE BEGROOTINGSWETTEN EN DAARBIJ BEHOORENDE STATEN VAN BEREKENING.

Ontwerp van wet tot vaststelling van het IIde Hoofdstuk. (De Hooge Collegien van Staat, enz.)

De sommen worden over elk der jaren 1846 en 1847 verminderd met *f* 4000, en alzoo gesteld:

over 1846 op *f* 658 110;

over 1847 op *f* 656 310.

Staat van berekeningen voor de Hooge Collegien van Staat, enz.

5de afdeeling, 1ste artikel, in plaats van *f* 12 000, te stellen: *f* 8 000.

Voor het bedrag der 5de afdeeling te stellen: *f* 18 800, in plaats van *f* 22 800.

Het totaal van het hoofdstuk te stellen:

over 1846 *f* 658 110, in plaats van *f* 662 110;

over 1847 *f* 656 310, in plaats van *f* 660 310.

Ontwerp van wet tot vaststelling van het Vde Hoofdstuk (Departement van Binnenlandsche Zaken.)

De sommen worden voor den jare 1846 verminderd met *f* 10 350, en over den jare 1847 met *f* 950, en alzoo gesteld:

over 1846 op *f* 4 031 420;

over 1847 op *f* 3 994 820.

Staat van berekeningen van het Departement van Binnenlandsche Zaken.

1ste Afdeeling, 2de artikel, de woorden: *en verder te verleenen belooningen* komen te vervallen.

2de afdeeling. De benaming dezer afdeeling is veranderd: in plaats van *Provinciaal beheer*, is het geworden *Binnenlandsch Bestuur.*

Artikel 1—11. Vóór den naam der Provincie is gezet: *Provinciaal beheer van*

4de afdeeling, artikel 1. De benaming van dit artikel is gewijzigd, en alsnu gebragt onder de benaming van: *Bezoldiging en bureaukosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs*, en voorts, in plaats van *f* 3 000, te stellen *f* 5 100.

Artikel 2. Het woord *denzelve* is veranderd in *dezelven.*

Artikel 6 komt te vervallen.

Artikelen 7, 8, 9 en 10 zijn geworden artikelen 6, 7, 8 en 9.

Voor het bedrag der 4de afdeeling te stellen:

over 1846 op *f* 521 330, in plaats van *f* 520 030;

over 1847 op *f* 518 480, in plaats van *f* 516 780.

5de afdeeling, artikel 5. De woorden *en penningen* vervallen, en voorts, in plaats van *f* 2 100, te stellen: *f* 1 100.

Artikel 26. In plaats van *f* 1 230, te stellen *f* 1 330.

Voor het bedrag der 5de afdeeling te stellen:

over 1846 *f* 120 410, in plaats van *f* 121 310;

over 1847 *f* 120 810, in plaats van *f* 121 710.

6de afdeeling, 1ste artikel. In plaats van *f* 15 000 over 1846, te stellen *f* 6 000.

Voor het bedrag der 6de afdeeling over 1846 te stellen: *f* 209 000, in plaats van *f* 218 000.

9de afdeeling, 2de artikel. Achter de benaming van dit artikel te voegen de woorden: *voor de nationale nijverheid.*

11de afdeeling, 1ste artikel, te stellen:

over 1846 *f* 136 050, in plaats van *f* 137 000;

over 1847 *f* 126 050, in plaats van *f* 127 000.

11de afdeeling, 2de artikel, in plaats van *f* 15 200, te stellen *f* 14 400.

Het totaal van het hoofdstuk te stellen:

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen. — Idem: Binnenlandsche Zaken.*)

over 1846 *f* 4 031 420, in plaats van *f* 4 041 770;

over 1847 *f* 3 994 820, in plaats van *f* 3 995 770.

Ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIde Hoofdstuk (Departement voor de Zaken der R.-K. Eeredienst.)

De sommen over elk der jaren 1846 en 1847 verminderd met *f* 1000, en alzoo gesteld op *f* 562 382.55.

Staat van berekeningen van het Departement voor de Zaken van de R.-K Eeredienst.

1ste afdeeling, 1ste artikel. In plaats van *f* 9 000, te stellen: *f* 8 000.

Voor het bedrag der 1ste afdeeling te stellen: *f* 25 526, in plaats van *f* 26 526.

Het totaal van het hoofdstuk te stellen: *f* 562 382.55, in plaats van *f* 563 382.55.

Ontwerp van wet tot vaststelling van het IXde Hoofdstuk A. (Nationale Schuld.)

De sommen worden over elk der jaren 1846 en 1847 verminderd met *f* 2052, en ten gevolge van de weglating van den aftrek der Oost-Indische bijdrage vermeerderd met *f* 3 300 000, en alzoo gesteld:

over 1846 op *f* 36 018 169.33;

over 1847 op *f* 35 999 669.33.

Staat van berekeningen voor het Departement van Finantien (Nationale Schuld.)

Eenige afdeeling, 4de artikel. Voor de som van *f* 240 500 000, in den 2den regel van omschrijving, te stellen: *f* 241 335 700.
In de 3de en 5de kolom, de sommen van *f* 9 620 000, te vervangen door die van *f* 9 653 428.

5de artikel. Voor de som van *f* 15 635 500, in den 2den regel van omschrijving, te stellen: *f* 14 748 500.

In de 3de en 5de kolom, de som van *f* 625 420 te vervangen door die van *f* 589 940.

Voor het bedrag dezer eenige afdeeling te stellen:

over 1846 *f* 36 018 169.33, in plaats van *f* 36 020 221.33;

over 1847 *f* 35 999 669.33, in plaats van *f* 36 001 721.33.

De nota van aftrekking ad *f* 3 300 000 komt te vervallen.

Het totaal van het hoofdstuk te stellen:

over 1846 op *f* 36 018 169.33, in plaats van *f* 32 720 221.33;

over 1847 op *f* 35 999 669.33, in plaats van *f* 32 701 721.33.

De algemeene nota, welke met betrekking tot de pensioen-betalingen, aan het slot der Hoofdstukken II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX*b*, X en XI is geplaatst, wordt ingetrokken en komt alzoo te vervallen.

20. HOOFDSTUK V. (DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.)

A. Nota van wijzigingen in den staat van berekening.

Afdeeling I.

Artikel 2. In de benaming van dit artikel zijn aan het slot de woorden: *en verder te verleenen belooningen* weggevallen.

Afdeeling II.

De benaming dezer afdeeling is veranderd; in plaats van *Provinciaal beheer* is het geworden: *Binnenlandsch Bestuur.*

Artikel 1—11. Vóór den naam der provincie is gezet: *Provinciaal beheer van*

Afdeeling IV.

Artikel 1. De benaming van dit artikel is veranderd, omdat er nu meer dan één ambtenaar is, wiens bezoldiging uit de bij dit artikel gebragte gelden moet voldaan worden; men heeft dus daarvoor in de plaats gesteld: *Bezoldiging en bureaukosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs.*
Dit artikel is weder gebragt tot de zelfde som als voor 1844 en 1845 is toegestaan, mitsdien vermeerderd met *f* 2100.

Artikel 2. In de benaming van dit artikel is het woord: *denzelven* geworden: *dezelven.*

Artikel 6 is komen te vervallen; de in dit artikel vroeger begrepen kosten voor het onderhoud van het Planetarium *Eysinga* zijn alsnu overgebragt in artikel 26 der Vde afdeeling.

Artikel 7, 8, 9 en 10 zijn nu, door het wegvallen van artikel 6, geworden: artikel 6, 7, 8 en 9.

Afdeeling V.

Artikel 5. Aan het slot der benaming van dit artikel zijn de woorden: *en penningen* weggevallen, en is het bedrag verminderd met *f* 1000.

Artikel 26 is 1°. verminderd met *f* 300 voor de kosten van het Jaarboekje, en 2°. vermeerderd met *f* 400 voor de kosten van het Planetarium *Eysinga*; dus in het geheel vermeerderd met *f* 100.

Afdeeling VI.

Artikel 1 is verminderd voor 1846 met *f* 9000.

Afdeeling IX.

Artikel 2. Achter de benaming van dit artikel: *Subsidien, uitkeering, reis- en verblijfkosten en andere uitgaven*, is gevoegd: *voor de Nationale Nijverheid.*

Afdeeling XI.

Artikel 1 is verminderd met *f* 950, als: *f* 949 voor het aan den adviseur, belast met de inspectie van het onderwijs in *Limburg*, toe te leggen pensioen, en *f* 1 om tot eene ronde som te geraken.

Artikel 2 is verminderd met *f* 800, voor de toelage aan den heer *Garcia*, alzoo deze sinds het opmaken der Begrooting is overleden.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

De *vermindering* welke de Begrooting ondergaan heeft, is:

			1846.	1847.
Afdeeling	IV,	Artikel 6. . .	f 800 . .	f 400
〃	V.	〃 5. . .	1 000 . .	1 000
〃	V.	〃 26. . .	300 . .	300
〃	VI.	〃 1. . .	9 000 . .	〃
〃	XI.	〃 1. . .	950 . .	950
〃	XI.	〃 2. . .	800 . .	800
		Te zamen	f 12 850	f 3 450

De *vermeerdering* daarentegen is:

			1846.	1847.
Afdeeling	IV,	Artikel 1. . .	f 2 100 . .	2 100
〃	V.	〃 26 . .	400 . .	400
		Te zamen	f 2 500	f 2 500

De Begrooting voor 1846 is alzoo *verminderd* met f 10 350, en mitsdien gebragt op. . . . . . . f 4 031 420

en die voor 1847 is *verminderd* met f 950, en alzoo gebragt op . . . . f 3 994 820

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

B. GEWIJZIGDE STAAT VAN BEREKENING VOOR HET DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Vde HOOFDSTUK.
	Departement van Binnenlandsche Zaken.
	1ste AFDEELING.
	Kosten van het Departement.
1	Tractement van den Minister . . . .
	Personeel.
2	Tractementen van den Secretaris-Generaal, van den Opperhoutvester, van de Raden-Adviseurs, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens maand- en daggelden, schrijfloonen . . . .
	Personeel.
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk . . . .
	Materieel.
4	Reis- en verblijfkosten . . . .
	Personeel.
	2de AFDEELING.
	Binnenlandsch Bestuur.
1	Provinciaal beheer van *Noord-Braband* . . . .
	Personeel . . . *f* 49 830.00 / Materieel . . . 10 600.00 } *f* 60 430.00
2	〃 〃 〃 *Gelderland* . . . .
	Personeel . . . *f* 49 918.34 / Materieel . . . 9 191.66 } *f* 59 110 00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 12 000.00		f 12 000.00		
140 000.00		140 000.00		
26 000.00		26 000.00		
2 300.00		2 300.00		
	f 180 300.00		f 180 300.00	
f 60 430.00		f 60 430.00		
59 110.00		59 110.00		
f 119 540.00	f 180 300.00	f 119 540.00	f 180 300.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.			
				Per transport
3	Provinciaal beheer van *Zuid-Holland*			
	Personeel . . .	*f* 50 750.00	*f* 59 930.00	
	Materieel . . .	9 180.00		
4	〃 〃 〃 *Noord-Holland*			
	Personeel . . .	*f* 49 700.00	*f* 56 100.00	
	Materieel . . .	6 400.00		
5	〃 〃 〃 *Zeeland*			
	Personeel . . .	*f* 41 555.00	*f* 49 980.00	
	Materieel . . .	8 425.00		
6	〃 〃 〃 *Utrecht*			
	Personeel . . .	*f* 31 460.00	*f* 36 060.00	
	Materieel . . .	4 600.00		
7	〃 〃 〃 *Friesland*			
	Personeel . . .	*f* 38 530.00	*f* 46 230.00	
	Materieel . . .	7 700.00		
8	〃 〃 〃 *Overijssel*			
	Personeel . . .	*f* 39 760.00	*f* 45 460.00	
	Materieel . . .	5 700.00		
9	〃 〃 〃 *Groningen*			
	Personeel . . .	*f* 34 660.00	*f* 40 260.00	
	Materieel . . .	5 600.00		
10	〃 〃 〃 *Drenthe*			
	Personeel . . .	*f* 28 380.00	*f* 32 680.00	
	Materieel . . .	4 300.00		
				Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 119 540.00	*f* 180 300.00	*f* 119 540.00	*f* 180 300.00	
59 930.00		59 930.00		
56 100.00		56 100.00		
49 980.00		49 980.00		
36 060.00		36 060.00		
46 230.00		46 230.00		
45 460.00		45 460.00		
40 260.00		40 260.00		
32 680.00		32 680.00		
f 486 240.00	*f* 180 300.00	*f* 486 240.00	*f* 180 300.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
11	Provinciaal beheer van *Limburg* . . . .
	Personeel . . . *f* 43 120.00 / Materieel . . . 8 090.00 } *f* 51 210.00
12	Nationale militie en schutterijen . . . .
	Personeel . . . *f* 42 965.00 / Materieel . . . 8 815.00 } *f* 51 780.00
13	Geneeskundige dienst . . . .
	Materieel.
14	IJk der maten en gewigten . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 5 700.00 / Materieel . . . 4 150.00 } *f* 9 850.00 — 1847. Personeel . . . *f* 5 700.00 / Materieel . . . 150.00 } *f* 5 850.00
15	Verschillende uitgaven betrekkelijk het Binnenlandsch Bestuur . . . .
	Personeel . . . *f* 300.00 / Matericel . . . 1 600.00 } *f* 1 900.00
	3de Afdeeling.
	Waterstaat en publieke werken.
1	Tractementen van de beambten bij den Waterstaat . . . .
	Personeel.
2	Reis- en verblijfkosten . . . .
	Personeel.
3	Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en werklieden bij de gebouwen te 's Gravenhage en Amsterdam . . . . . .
	Personeel.
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 486 240.00	f 180 300.00	f 486 240.00	f 180 300.00	
51 210.00		51 210.00		
51 780.00		51 780.00		
15 000.00		15 000.00		
9 850.00		5 850.00		
1 900.00		1 900.00		
	f 615 980.00		f 611 980.00	
f 92 200.00		f 92 200.00		
40 000.00		40 000.00		
3 920.00		3 920.00		
f 136 120.00	f 796 280.00	f 136 120.00	f 792 280.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
4	Landsgebouwen te 's Gravenhage . . . .
	Materieel.
5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 27 309.45, Materieel . . . 203 400.55 } *f* 230 710.00 — 1847. Personeel . . . *f* 27 309.45, Materieel . . . 209 140.55 } *f* 236 450.00
6	Zeehavens en zeewerken . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 21 500.00, Materieel . . . 445 390.00 } *f* 466 890.00 — 1847. Personeel . . . *f* 21 500.00, Materieel . . . 453 650.00 } *f* 475 150.00
7	Droogmakerijen . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 3 020.00, Materieel . . . 19 480.00 } *f* 22 500.00 — 1847. Personeel . . . *f* 3 020.00, Materieel . . . 19 800.00 } *f* 22 820.00
8	Voortzetting der groote communicatien . . . .
	Materieel.
9	Groote wegen . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 26 170.00, Materieel . . . 522 480.00 } *f* 548 650.00 — 1847. Personeel . . . *f* 26 170.00, Materieel . . . 507 590.00 } *f* 533 760.00
10	Kanalen . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 74 750.00, Materieel . . . 278 010.00 } *f* 352 760.00 — 1847. Personeel . . . *f* 74 750.00, Materieel . . . 267 160.00 } *f* 341 910.00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 136 120.00	f 796 280.00	f 136 120.00	f 792 280.00	
18 950.00		18 950.00		
230 710.00		236 450.00		
466 890.00		475 150.00		
22 500.00		22 820.00		
45 000.00		40 000.00		
548 650.00		533 760.00		
352 760.00		341 910.00		
f 1 821 580.00	f 796 280.00	f 1 805 160.00	f 792 280.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
11	Veeren en schipbruggen . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 5 820.00, Materieel . . . 33 750.00 } *f* 39 570.00 — 1847. Personeel . . . *f* 5 820.00, Materieel . . . 25 520.00 } *f* 31 340.00
12	Verschillende uitgaven betrekkelijk den Waterstaat en de publieke werken . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 1 287.00, Materieel . . . 76 713.00 } *f* 78 000.00 — 1847. Personeel . . . *f* 1 287.00, Materieel . . . 77 713.00 } *f* 79 000.00
	4de AFDEELING.
	Onderwijs.
1	Bezoldiging en bureau-kosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs . . . .
	Personeel . . . *f* 5 000.00, Materieel . . . 100.00 } *f* 5 100.00
2	Reis- en verblijfkosten van dezelven. . . . .
	Personeel.
3	Hoogeschool te Leiden . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 90 624.00, Materieel . . . 24 236.00 } *f* 114 860.00 — 1847. Personeel . . . *f* 90 624 00, Materieel . . . 22 586.00 } *f* 113 210.00
4	Hoogeschool te Utrecht . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 56 311.00, Materieel . . . 12 449.00 } *f* 68 760.00 — 1847. Personeel . . . *f* 56 311.00, Materieel . . . 11 949.00 } *f* 68 260.00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 1 821 580.00	*f* 796 280.00	*f* 1 805 160.00	*f* 792 280.00	
39 570.00		31 340.00		
78 000.00		79 000.00		
	1 939 150.00		1 915 500.00	
f 5 100.00		*f* 5 100.00		
1 300.00		1 300.00		
114 860.00		113 210.00		
68 760.00		68 260.00		
f 190 020.00	*f* 2 735 430.00	*f* 187 870.00	*f* 2 707 780.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
5	Hoogeschool te Groningen . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 56 406.40, Matericel . . . 16 083.60 } *f* 72 490.00 — 1847. Personeel . . . *f* 56 406.40, Materieel . . . 15 383.60 } *f* 71 790.00
6	Latijnsche scholen, gymnasien, collegien en het Athenaeum te Maastricht . . . .
	Personeel . . . *f* 41 334.00, Materieel . . . 846.00 } *f* 42 180.00
7	Uitgaven en bureaukosten der provinciale Commissien voor het lager onderwijs. . . . .
	Personeel . . . *f* 29 950.00, Materieel . . . 2 500.00 } *f* 32 450.00
8	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen . . . .
	Personeel.
9	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigings-middelen ten behoeve van het onderwijs . . . .
	Personeel . . . *f* 8 725.00, Materieel . . . 36 325.00 } *f* 45 050.00

5de AFDEELING.

Kunsten en Wetenschappen.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
1	Tractement van eenen adviseur en van eenen adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde . . . .
	Personeel.
2	Reis- en verblijfkosten van dezelven. . . . .
	Personeel.
3	Rijks-archieven te 's Gravenhage . . . .
	Personeel . . . *f* 4 800.00, Materieel . . . 1 540.00 } *f* 6 340.00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 190 020.00	f 2 735 430.00	f 187 870.00	f 2 707 780.00	
72 490.00		71 790.00		
42 180.00		42 180.00		
32 450.00		32 450.00		
139 140.00		139 140.00		
45 050.00		45 050.00		
	521 330.00		518 480.00	
f 4 000.00		f 4 000.00		
200.00		200.00		
6 340.00		6 340.00		
f 10 540.00	f 3 256 760.00	f 10 540.00	f 3 226 260.00	

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.			
				Per transport
4	Archieven in onderscheidene Provinciën			
	Personeel . . .	f 3 164.00	f 3 240.00	
	Materieel . . .	76.00		
5	Geschiedkundige gedenkteekenen			
	Materieel.			
6	Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage			
	Personeel . . .	f 5 012.00	f 7 530.00	
	Materieel . . .	2 518.00		
7	Koninklijk Kabinet van Schilderijen te 's Gravenhage			
	Personeel . . .	f 1 600.00	f 2 410.00	
	Materieel . . .	810.00		
8	Koninklijk Penningkabinet			
	Personeel . . .	f 250.00	f 820.00	
	Materieel . . .	570.00		
9	Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden			
	Personeel . . .	f 800.00	f 2 430.00	
	Materieel . . .	1 630.00		
10	's Rijks Museum te Amsterdam			
	Personeel . . .	f 2 882.80	f 5 080.00	
	Materieel . . .	2 197.20		
11	's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden			
	Personeel . . .	f 10 920.00	f 15 290 00	
	Materieel . . .	4 370.00		
				Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		*AANMERKINGEN.*
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 10 540.00	*f* 3 256 760.00	*f* 10 540.00	*f* 3 226 260.00	
3 240.00		3 240.00		
1 100.00		1 100.00		
7 530.00		7 530.00		
2 410.00		2 410.00		
820.00		820.00		
2 430.00		2 430.00		
5 080.00		5 080.00		
15 290.00		15 290.00		
f 48 440.00	*f* 3 256 760.00	*f* 48 440.00	*f* 3 226 260.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
12	Kabinetten van Archaeologie en van penningen en munten te Leiden . . . .
	Personeel . . . *f* 5 000.00, Materieel . . . 900.00 } *f* 5 900.00
13	Rijks Herbarium . . . .
	Personeel . . . *f* 3 717.76, Materieel . . . 1 372.24 } *f* 5 090.00
14	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters . . . .
	Personeel . . . *f* 1 200.00, Materieel . . . 3 800.00 } *f* 5 000.00
15	Koninklijk Nederlandsch Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten . . . .
	Materieel.
16	Wetenschappelijke reizen en ondernemingen . . . .
	Materieel.
17	Aanmoediging tot het uitgeven van boek- en plaatwerken . . . .
	Materieel.
18	Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap . . . .
	Materieel.
19	Eeremedailles. . . . .
	Materieel.
20	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 2 400.00, Materieel . . . 6 400.00 } *f* 8 800.00 — 1847. Personeel . . . *f* 2 800.00, Materieel . . . 6400.00 } *f* 9 200.00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		*AANMERKINGEN.*
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 48 440.00	f 3 256 760.00	f 48 440.00	f 3 226 260.00	
5 900.00		5 900.00		
5 090.00		5 090.00		
5 000.00		5 000.00		
12 500.00		12 500.00		
800.00		800.00		
2 500.00		2 500.00		
7 500.00		7 500.00		
700.00		700.00		
8 800.00		9 200.00		
f 97 230.00	f 3 256 760.00	f 97 630.00	f 3 226 260.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transpor
21	Teekenscholen en Academien . . . .
	Materieel.
22	Muziekscholen . . . .
	Materieel.
23	Koninklijke Academie te Delft. . . . .
24	Aankoop van kunstwerken van levende meesters . . . .
	Materieel.
25	Kosten voor het werk der octrooijen en aanmoedigings-middelen voor Kunst en Volksvlijt . . . .
	Personeel . . . *f* 600.00 / Materieel . . . 13 400.00 — *f* 14 000.00
26	Verschillende uitgaven voor hulp en aanmoedigings-middelen ten behoeve der Kunsten en Wetenschappen . . . .
	Personeel . . . *f* 200.00 / Materieel . . . 1 130.00 — *f* 1 330.00
	6de AFDEELING.
	Armwezen.
1	Bijdrage in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen . . . .
	Materieel.
2	Kosten wegens de uitoefening van het toezigt over de gestichten voor krankzinnigen. . . . .
	Personeel.
3	Bijdrage ter voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, vo gens hetgeen met die instelling is overeengekomen, aan haar is verschuldigd, en tot bestrijding der kosten uit die overeenkoms voortvloeijende . . . .
	Materieel.
	Transporteere

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 97 230.00	f 3 256 760.00	f 97 630.00	f 3 226 260.00	
2 850.00		2 850.00		
4 000.00		4 000.00		
Memorie.		*Memorie.*		
1 000.00		1 000.00		
14 000.00		14 000.00		
1 330.00		1 330.00		
	120 410.00		120 810.00	
f 6 000.00		f 15 000.00		
3 000.00		3 000.00		
200 000.00		200 000.00		
	209 000.00		218 000.00	
	f 3 586 170.00		f 3 565 070.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	
	Per transport	
	7de AFDEELING.	
	Algemeene Landsdrukkerij.	
1	Tractementen van den directeur, klerk en opzigter, alsmede schrijfloonen . . . . Personeel.	f 6 300.00
2	Bezoldiging der bedienden, jongens, schoonmaaksters, nieuwjaarsgiften en verdere belooningen . . . . Personeel . . . f 800.00, Materieel . . . 5 680.00 — f 6 480.00	6 480.00
3	Bureau- en lokaalbehoeften . . . . Materieel	3 400.00
4	Drukwerktuigen en drukmaterialen . . . . Materieel.	7 100.00
5	Arbeidsloonen . . . . Materieel.	37 000.00
6	Aankoop van papier . . . . Materieel.	100 000.00
7	Werken of diensten buiten de Algemeene Landsdrukkerij door particulieren ten behoeve van dezelve verrigt wordende, zooals linieeren, graveer- en plaatdrukwerk en meer . . . . Materieel.	3 620.00
		f 163 900.00
	Alzoo deze kosten uit de bijdragen der Departementen worden goedgemaakt, worden dezelve alhier gebragt voor	
	Transporteeren	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		*AANMERKINGEN.*
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
	f 3 586 170.00		*f* 3 565 070.00	
	Memorie.		*Memorie.*	
	f 3 586 170.00		*f* 3 565 070.00	

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
	8ste AFDEELING
	Nederlandsche Staats-Courant.
1	Tractementen en andere bezoldigingen . . . .
	Personeel.
2	Bureau- en lokaalbehoeften, zegelregten en verdere behoeften . . . .
	Materieel.
3	Kosten op het drukken en uitgeven, alsmede op de aanschaffing van nieuwsbladen, boekwerken, enz . . . .
	Materieel.
	9de AFDEELING.
	Nationale Nijverheid.
1	Premien en verdere tegemoetkoming tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij . . . .
	Materieel.
2	Subsidien, uitkeering, reis- en verblijfkosten en andere uitgaven voor de nationale nijverheid . . . .
	Personeel . . . *f* 2 050.00 / Materieel . . . 8 300.00 } *f* 10 350.00
	10de AFDEELING.
	Opperhoutvesterij.
1	Tractementen en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt . . . .
	1846. Personeel . . . *f* 51 600.00 / Materieel . . . 500.00 } *f* 52 100.00 — 1847. Personeel . . . *f* 46 100.00 / Materieel . . . 500.00 } *f* 46 600.00
	Transporteeren

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
	f 3 586 170.00		f 3 565 070.00	
f 13 850.00		f 13 850.00		
2 400.00		2 400.00		
21 200.00		21 200.00		
	37 450.00		37 450.00	
f 180 000.00		f 180 000.00		
10 350.00		10 350.00		
	190 350.00		190 350.00	
f 52 100.00		f 46 600.00		
f 52 100.00	f 3 813 970.00	f 46 600.00	f 3 792 870.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.
	Per transport
2	Reis- en verblijfkosten van de leden van den Raad van administratie van het fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt en derzelver weduwen en weezen; van den advocaat-consulent, den inspecteur en verdere beambten der jagt . . . . .
	Personeel.
3	Verschillende uitgaven vallende op het toezigt en de conservatie der jagt en visscherij . . . .
	Personeel . . . *f* 400.00 / Materieel . . . 10 500.00 } *f* 10 900.00
	11de AFDEELING.
	Pensioenen, lijfrenten en verdere afloopende betalingen.
1	Pensioenen . . . .
	Personeel.
2	Lijfrenten en verdere afloopende betalingen . . . .
	Personeel . . . *f* 3 400.00 / Materieel . . . 11 000.00 } *f* 14 400.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Nota van Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

GERAAMD BELOOP OVER 1846.		GERAAMD BELOOP OVER 1847.		AANMERKINGEN.
ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.	
f 52 100.00	f 3 813 970.00	f 46 600.00	f 3 792 870.00	
4 000.00		4 000.00		
10 900.00		10 900.00		
	67 000.00		61 500.00	
f 136 050.00		f 126 050.00		
14 400.00		14 400.00		
	150 450.00		140 450.00	
Totaal	f 4 031 420.00		f 3 994 820.00	

C. GEWIJZIGDE STAAT VAN VERGELIJKING VOOR HET DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCH[E ZAKEN]
1846 en 1847, van de onderwerpen van uitgaven

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	1846. GERAAMD BELOOP.	1846. MEER dan in 1845.
1			1		*Kosten van het Departement.*		
	2	*f* 150 000.00		2	Tractementen van den Secretaris-generaal, van den opperhoutvester, van de raden-adviseurs, de ambtenaren, geëmplooieerden en bedienden, benevens daggelden en schrijfloonen	*f* 140 000.00	〃
	3	27 000.00		3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk.	26 000.00	〃
2			2		*Binnenlandsch Bestuur.*		
	1	70 737.00		1	Provinciaal beheer van Noord-Braband	60 430.00	〃
	2	71 460.00		2	Id. 〃 Gelderland	59 110.00	〃
	3	71 790.00		3	Id. 〃 Zuid-Holland.	59 930.00	〃
	4	68 310.00		4	Id. 〃 Noord-Holland	56 100.00	〃
	5	58 110.00		5	Id. 〃 Zeeland	49 980.00	〃
	6	40 790.00		6	Id. 〃 Utrecht.	36 060.00	〃
	7	53 192.50		7	Id. 〃 Friesland	46 230.00	〃
	8	51 965.00		8	Id. 〃 Overijssel	45 460.00	〃
	9	49 845.00		9	Id. 〃 Groningen.	40 260.00	〃
	10	37 300.00		10	Id. 〃 Drenthe	32 680.00	〃
	11	59 950.00		11	Id. 〃 Limburg	51 210.00	〃
	12	50 940.50		12	Nationale militie en schutterijen.	51 780.00	*f* 839.50
	14	15 000.00		13	Geneeskundige dienst	15 000.00	〃
	15	5 850.00		14	IJk der maten en gewigten	9 850.00	4 000.00
3			3		*Waterstaat en publieke werken.*		
	2	46 500.00		2	Reis- en verblijfkosten van dezelven	40 000.00	〃
	5	218 113.45		5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart	230 710.00	12 596.55
					Transporteeren		*f* 17 436.05

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

AKEN, tusschen het toegestane beloop bij de Begrooting over den jare 1845 met het geraamde voor de jaren
elke *vermeerdering* of *vermindering* opleveren.

	1847.			
MINDER dan in 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.	AANMERKINGEN.
f 10 000.00	f 140 000.00	"	f 10 000.00	
1 000.00	26 000.00	"	1 000.00	
10 307.00	60 430.00	"	10 307.00	Het minder benoodigde op artikelen 1—11 dezer afdeeling is een gevolg van het Koninklijk besluit van 25 October 1843, n°. 65.
12 350.00	59 110.00	"	12 350.00	
11 860.00	59 930.00	"	11 860.00	
12 210.00	56 100.00	"	12 210.00	
8 130.00	49 980.00	"	8 130.00	
4 730.00	36 060.00	"	4 730.00	
6 962.50	46 230.00	"	6 962.50	
6 505.00	45 460.00	"	6 505.00	
9 585.00	40 260.00	"	9 585.00	
4 620.00	32 680.00	"	4 620.00	
8 740.00	51 210.00	"	8 740.00	
"	51 780.00	f 839.50	"	
"	15 000.00	"	"	
"	5 850.00	"	"	
6 500.00	40 000.00	"	6 500.00	
"	236 450.00	18 336.55	"	In de Begrooting van 1845 is in artikel 5 dezer afdeeling begrepen geweest eene som van f 60 000 wegens herstellingen van buitengewone winterschaden, ondersteuning aan onvermogende polders, subsidien enz.; alsmede eene som van f 4000 voor peilingen en waarnemingen, eene som van f 406.55 voor aankoop van boeken en eene som van f 500 voor grondlasten, welke objecten van uitgaaf in de raming van 1846 en 1847 begrepen zijn onder de uitgaven, voorkomende in artikel 12 dezer afdeeling.
f 113 499.50	. . . . . .	f 19 176.05	f 113 499.50	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	1846. GERAAMD BELOOP.	1846. MEER dan in 1845.
					Transport		*f* 17 436.05
3	6	*f* 489 900.00	3	6	Zeehavens en zeewerken	*f* 466 890.00	"
	7	11 870.00		7	Droogmakerijen	22 500.00	10 630.00
	8	157 000.00		8	Voortzetting der groote communicatien	45 000.00	"
	9	515 800.00		9	Groote wegen	548 650.00	32 850.00
	10	315 655.00		10	Kanalen	352 760.00	37 105.00
	11	36 152.00		11	Veeren en schipbruggen	39 570.00	3 418.00
		66 419.55 Dit bedrag is in de Begrooting voor 1845 begrepen geweest in artt. 5, 10 en 11 der 3de afd., mitsdien op die artikelen zooveel minder gebragt.		12	Verschillende uitgaven, betrekkelijk den waterstaat en de publieke werken	78 000.00	11 580.45
4			4		*Onderwijs.*		
	3	117 609.00		3	Hoogeschool te Leiden	114 860.00	"
	4	68 111.00		4	Hoogeschool te Utrecht.	68 760.00	649.00
	5	72 699.00		5	Hoogeschool te Groningen.	72 490.00	"
	6	1 200.00		—	Athenæum te Franeker.	"	"
	7	43 084.00		6	Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en athenæum te Maastricht	42 180.00	"
	9	136 889.00		8	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen	139 140.00	2 251.00
5			5		*Kunsten en Wetenschappen.*		
	1	2 500.00		1	Tractementen van eenen adviseur en adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde	4 000.00	1 500.00
					Transporteeren		*f* 117 419.50

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

MINDER dan in 1845.	1847. GERAAMD BELOOP.	1847. MEER dan in 1845.	1847. MINDER dan in 1845.	AANMERKINGEN.
113 499.50	. . . .	f 19 176.05	f 113 499.50	
23 010.00	f 475 150.00	"	14 750.00	
"	22 820.00	10 950.00	"	
112 000.00	40 000.00	"	117 000.00	Volgens de wet van 24 Juni 1844 (*Staatsblad* n°. 26), is artikel 8 der Begrooting voor 1845 met f 66 000 vermeerderd, doch wordt niet in vergelijking opgenomen, als zijnde van de Begrooting van 1843 overgeschreven.
"	533 760.00	17 960.00	"	
"	341 910.00	26 255.00	"	In dit artikel zijn voor het eerst opgenomen de kosten voor het kanaal door het land van Voorne, en daarvoor gebragt eene som van f 44 680.
"	31 340.00	"	4 812.00	
"	79 000.00	12 580.00	"	Bij de wet van 24 Juni 1844 (*Staatsblad* n°. 27), is een 12de artikel bij de 3de afdeeling der Begrooting over 1845 gevoegd, en daarbij eene som van f 65 000 toegestaan tot bestrijding van de kosten voor den aanleg eener nieuwe uitloozing der Vlaamsche wateren; doch, als zeer buitengewoon zijnde, alhier niet in vergelijking opgenomen.
2 749.00	113 210.00	"	4 399.00	
"	68 260.00	149.00	"	
209.00	71 790.00	"	909.00	
1 200.00	"	"	1 200.00	Onder de voor 1845 op dit artikel toegestane som van f 16 000 is begrepen geweest eene som van f 400 voor het Planetarium Eysinga, welke alsnu gevoegd is bij het toegestane bedrag voor het 26ste artikel van de 5de afdeeling der Begrooting voor 1846 en 1847, alwaar die kosten zijn overgebragt.
904.00	42 180.00	"	904.00	
"	139 140.00	2 251.00	"	
"	4 000.00	1 500.00	"	
f 253 571.50	. . . .	f 90 821.50	f 257 473.50	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	1846. GERAAMD BELOOP.	1846. MEER dan in 1845.
					Transport		f 117 419.50
5	4	f 3 090.00	5	4	Archieven in onderscheidene provincien	f 3 240.00	150.00
	5	2 100.00		5	Geschiedkundige gedenkteekenen	1 100.00	"
	10	6 586.00		10	's Rijks museum te Amsterdam	5 080.00	"
	12	5 905.00		12	Kabinetten van archæologie en van penningen en munten te Leiden	5 900.00	"
	14	6 136.00		14	Verzameling op het Paveljoen bij Haarlem van Kunstwerken van levende meesters.	5 000.00	"
	21	9 200.00		20	Koninklijke academie van Beeldende Kunsten	8 800.00	"
	22	3 000.00		21	Teekenscholen en academien	2 850.00	"
	26	15 500.00		25	Kosten voor het werk der octrooien en aanmoedigingsmiddelen voor kunst- en volksvlijt	14 000.00	"
4 5	6 20	400.00 1 230.00		26	Verchillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen, ten behoeve der kunsten en wetenschappen.	1 330.00	"
6			6		*Armwezen.*		
	1	4 000.00		1	Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige kranzinnigen.	6 000.00	2 000.00
8			8		*Nederlandsche Staats-Courant.*		
	1	13 853.00		1	Tractementen en andere bezoldigingen	13 850.00	"
	2	2 397.00		2	Bureau- en lokaalbehoeften, zegelregten en verdere behoeften.	2 400.00	3.00
9			9		*Nationale Nijverheid.*		
	2	9 850.00		2	Subsidien, uitkeering, reis- en verblijfkosten en andere uitgaven voor de Nationale Nijverheid.	10 350.00	500.00
10			10		*Opperhoutvesterij.*		
	2	48 700.00		1	Tractementen en belooningen voor den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt	52 100.00	3 400.00
					Transporteeren		f 123 472 50

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

	1847.			
MINDER dan in 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.	AANMERKINGEN.
f 253 571.50	. . . . . .	f 90 821.50	f 257 473.50	
"	f 3 240.00	150.00	"	
1 000.00	1 100.00	"	1 000.00	
1 506.00	5 080.00	"	1 506.00	
5.00	5 900.00	"	5.00	
1 136.00	5 000.00	"	1 136.00	Tengevolge der wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 8), is dit artikel der Begrooting van 1845 gebragt op f 6136.
400.00	9 200.00	"	"	
150.00	2 850.00	"	150.00	
1 500.00	14 000.00	"	1 500.00	Bij bovengenoemde wet is een 26ste artikel bij de 5de afdeeling der Begrooting voor 1845 gevoegd en eene som van f 15 500 toegestaan.
300.00	1 330.00	"	300.00	
"	15 000.00	11 000.00	"	
3.00	13 850.00	"	3.00	
"	2 400.00	3.00	"	
"	10 350.00	500.00	"	
"	46 600.00	"	2 100.00	
f 259 571.50	. . . . . .	f 102 474.50	f 265 173.50	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

Afdeeling.	Artikel.	TOEGESTAAN BELOOP over 1845.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	1846. GERAAMD BELOOP.	1846. MEER dan in 1845.
					Transport	. . . . . .	*f* 123 472.50
10	1 en 2	*f* 3 725.00	10	2	Reis- en verblijfkosten van de leden van den Raad van administratie van het fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt en derzelver weduwen en weezen, van den advocaat-consulent, den inspecteur en verdere beambten der jagt . . .	*f* 4 000.00	275.00
	2	10 955.00		3	Verschillende uitgaven, vallende op het toezigt en de conservatie der jagt en visscherij	10 900.00	"
11			11		*Pensioenen, lijfrenten en verdere afloopende betalingen.*		
	1	106 207.00		1	Pensioenen	136 050.00	29 843.00
	2	15 450.00		2	Lijfrenten en verdere afloopende betalingen	14 400.00	"
							f 153 590.50
						Af: de	vermeerderingen
						Blijft:	minder

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Binnenlandsche Zaken.*)

	1847.			
MINDER dan in 1845.	GERAAMD BELOOP.	MEER dan in 1845.	MINDER dan in 1845.	AANMERKINGEN.
f 259 571.50	. . . .	*f* 102 474.50	*f* 265 173.50	
"	*f* 4 000.00	275.00	"	
55.00	10 900.00	"	55.00	
"	126 050.00	19 843.00	"	
1 050.00	14 400.00	"	1 050.00	
f 260 676.50		*f* 122 592.50	*f* 266 278.50	
153 590.50	Af: de vermeerderingen		122 592.50	
f 107 086.00	Blijft: minder		*f* 143 686.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Binnenlandsche Zaken.*)

D. VERGELIJKEND OVERZIGT DER KOSTEN VAN HET PROVINCIAAL BESTUUR [1]).

a. Rangorde der kostbaarheid van de provinciale besturen, in vergelijking met: 1°. de Bevolking; 2°. de Bundertalen; 3°. de opbrengst van 's Rijks Directe Belastingen.

NAAR DE BEVOLKING.		NAAR DE BUNDERTALEN.		NAAR DE OPBRENGST DER DIRECTE BELASTINGEN.	
PROVINCIE.	VERHOUDING.	PROVINCIE.	VERHOUDING.	PROVINCIE.	VERHOUDING.
Zuid-Holland.	0,110	Gelderland.	0,116	Noord-Holland	0,0156
Noord-Holland	0,123	Noord-Braband	0,118	Zuid-Holland	0,0164
Noord-Braband	0,155	Drenthe.	0,123	Friesland	0,0315
Gelderland	0,165	Overijssel	0,137	Utrecht.	0,0391
Friesland	0,195	Friesland	0,141	Groningen	0,0415
Overijssel	0,221	Groningen	0,176	Noord-Braband	0,0428
Groningen.	0,221	Zuid-Holland	0,198	Gelderland.	0,0433
Utrecht	0,242	Noord-Holland	0,226	Zeeland.	0,0524
Limburg	0,256	Limburg	0,233	Overijssel	0,0666
Zeeland	0,319	Utrecht.	0,260	Limburg . , ...	0,1194
Drenthe	0,421	Zeeland.	0,289	Drenthe	0,1568

1) Behoort bij de beantwoording der bedenking betreffende de artt. 1—11 der 2de Afdeeling van de Begrooting voor Binnenlandsche Zaken.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Binnenlandsche Zaken.*)

b. Staat van vergelijking der uitgaven voor de provinciale besturen, met:
1°. de Bevolking, 2°. de Bundertalen, en 3°. de opbrengst der Directe Belastingen.

PROVINCIEN.	BEVOLKING op 1 Januarij 1843.	GROOTTE in BUNDERTALEN over 1843.	OPBRENGST VAN DE GRONDBELASTING, HET PERSONEEL EN DE PATENTEN, 1842.		GELDELIJKE BEHOEFTE der provincie op de Staatsbegrooting uitgetrokken, 1846—1847.	VERHOUDING DER GELDELIJKE BEHOEFTEN, vermeld in de 4de kolom.		
						PER ZIEL, naar de 2de kolom.	PER BUNDER, naar de 3de kolom.	Naar de OPBRENGST van de in de 4de kolom genoemde BELASTINGEN.
1.	2.	3.	4.		5.	6.	7.	8.
Noord-Braband . .	390 404	512 387	f 838 931 418 627 144 375	f 1 401 933	f 60 430	0.155	0.118	0.0428
Gelderland . . .	358 718	508 747	782 371 461 857 116 600	1 360 828	59 110	0.165	0.116	0.0433
Zuid-Holland . . .	544 215	303 398	1 765 708 1 350 746 475 966	3 592 420	59 930	0.110	0.198	0.0164
Noord-Holland . .	456 007	247 688	1 567 431 1 368 668 639 198	3 575 297	56 100	0.123	0.226	0.0156
Zeeland	156 899	173 844	569 473 296 244 77 299	943 316	49 980	0.319	0.289	0.0524
Utrecht.	148 898	138 477	485 773 350 354 83 710	919 837	36 060	0.242	0.260	0.0391
Friesland	236 612	326 960	901 586 397 851 157 724	1 457 161	46 230	0.195	0.141	0.0315
Overijssel . . , .	205 701	332 099	381 696 211 851 82 211	675 758	45 460	0.221	0.137	0.0666
Groningen	182 284	228 868	578 053 277 020 108 567	963 640	40 260	0.221	0.176	0.0415
Drenthe	77 565	266 279	112 230 55 674 36 418	204 322	32 680	0.421	0.123	0.1568
Limburg	200 170	219 852	248 906 117 079 61 367	427 352	51 210	0.256	0.233	0.1194

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Hervormde Eeredienst. — Marine.*)

21. NOTA VAN WIJZIGINGEN IN DEN STAAT VAN BEREKENINGEN BETREFFENDE HOOFDSTUK VI. (DEPARTEMENT VOOR DE ZAKEN VAN DEN HERVORMDEN EEREDIENST ENZ.)

2de afdeeling, 10de artikel, in plaats van de woorden: *weduwen en anderen* te lezen: weduwen en andere gelijksoortige

22. HOOFDSTUK VIII. (DEPARTEMENT VAN MARINE).

NOTA [1]) *van wijzigingen in de redactie van den Staat van Berekeningen.*

2de Afdeeling, 1ste Artikel.

De redactie van dit artikel verandert als volgt:

1ste Artikel.

Tractementen en bezoldigingen der ambtenaren en geëmploijeerden van het looodswezen, de betonning, bebakening, kust- en oeververlichting:

over 1846 . . . . *f* 39 536

over 1847 . . . . - 39 536

[1]) Ingezonden ter voldoening aan de toezegging, bij de memorie van beantwoording gegeven.

2de Artikel.

Kosten van onderhoud, met inbegrip der kosten van inspectien, der betonning, bebakening, zeemerken, kust- en oeververlichting, zoomede gedeeltelijke kosten, ten bedrage van *f* 20 000, voor de daarstelling van twee licht-opstanden ten behoeve van het Brouwershavensche zeegat, aanbesteed in 1845 en te beëindigen in 1846:

over 1846. . . . . *f* 140 781

over 1847. . . . . - 112 541

2de Afdeeling, 2de, 3de en 4de Artikel, worden: 3de, 4de en 5de Artikel.

5de Afdeeling.

De redactie van deze Afdeeling verandert als volgt:

Verschillende uitgaven, daaronder begrepen reispenningen aan ontslagen schepelingen, gratificatien aan weduwen van schepelingen, transportkosten van officieren, die voor 's Rijks rekening uit de Oost- of West-Indien naar herwaarts worden overgevoerd, en kosten van medailles en onderscheidingsteekenen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

STAAT *A* (n° 57) VERGELIJKING DER BEGROOTINGEN VOOR MARINE in Engeland en Noord-Amerika, met Werven, het Materieel en de Activiteit.

(De aangehaalde begrootingen van Engeland en Noord-Amerika voor 1845, zijn ontleend uit het Tijdschrift voor het Zee- Daar echter de wijze van indeeling geheel verschillend is met die van Nederland, zoo heeft men dezelve in verhou

NEDERLAND.	1845.	ENGELAND.
Iste AFDEELING. *Kosten der administratie.*		
Tractementen, bureau- en lokaalbehoeften van het ministerie en de directien der Marine, en reis- en verblijfkosten . .	*f* 260 827.45	Kosten der admiraliteit en tractementen op de werven in Engeland en die buitenslands . . . .
Voor de begrooting in Indie	14 444.00	
	f 275 271.45	
IIde AFDEELING. *Kosten, niet behoorende tot de Marine-aangelegenheden.*		
Loodswezen, betonning en bebakening	*f* 169 016.00	Inschrijving van koopvaardij-matrozen . . . .
Kweekschool voor de zeevaart	7 000.00	Wetenschappelijke vakken . . . .
Quarantaine	6 750.00	Overbrengen van troepen . . . .
		Dienst der gevangenen . . . .
		Pakketten-dienst . . . .
	f 182 766.00	
IIIde AFDEELING. *Materieel der zeemagt.*		
Aankoop van materialen	*f* 1 360 000.00	Dagloonen en soldijen op de werven in Engeland . . . .
Reparatie aan gebouwen en werken	40 000.00	Idem buiten 's lands . . . .
Dagloonen, toelagen, enz.	685 900.00	Aanbouw en reparatie van schepen . . . .
Jagten en werkvaartuigen	30 009.00	Onderhoud en vernieuwing der dokken . . . .
Voor de begrooting in Indie	267 746.00	
	f 2 383 655.00	
IVde AFDEELING. *Personeel der zeemagt.*		
Het vaste korps der Marine	*f* 412 950.00	Soldijen van matrozen en mariniers . . . .
Het korps mariniers	235 152.55	Victualie . . . .
Kosten der actieve zeemagt	1 682 984.25	Medicijnen en geneeskundige instrumenten . . . . .
Geneeskundige dienst	50 000.00	Vaste tractementen van het corps officieren . . . . . .
Kosten van schepen buiten 's lands	50 000.00	
Transporteeren	*f* 2 431 086.80	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

e van Nederland, om de verhouding te kennen der Uitgaven in die verschillende landen voor de Administratie, de

ezen, 4de deel, 4de stuk, voor 1844, en wel op bladz. 298, 299, 302 en 303.
ing trachten te brengen door de begrootingen van Engeland en Amerika op gelijke wijze te verdeelen als die van Nederland voor 1845.)

1845.	N O O R D - A M E R I K A.	1845.
f 3 326 148.00	Onkosten van het hoofddepartement, bureaukosten van werven en dokken en tractementen van burgerlijke ambtenaren	f 1 806 007.00
f 35 760.00	Hydrographisch bureau, boeken, kaarten, enz	f 108 000.00
456 912.00		
1 930 680.00		
1 155 924.00		
5 190 492.00		
f 8 769 768.00		f 108 000.00
f 7 789 248.00	Aanbouw, reparatie en uitrusting	f 4 750 000.00
504 960.00	Scheepsbehoeften met transport	2 567 592.00
12 647 580.00	Onderhoud en reparatie van *zeven* werven	1 255 505.00
3 586 392.00	Idem der hospitalen	48 850.00
	Idem der magazijnen	3 375.00
	Aan steenkolen	210 200.00
	(Zie afdeeling IV.) Vermeerdering	465 303.00
f 24 528 180.00		f 9 300 825.00
f 14 045 712.00	Tractementen van officieren en matrozen op schepen, werven, enz., en op half tractement [1]) . . . . f 9 306 065.00	
6 539 520.00	Af 5% over te brengen op de 3de afdeeling 465 303.00	
241 980.00		f 8 840 762.00
8 907 552.00	Artillerie	1 552 212.00
	Corps mariniers	851 290.00
f 29 734 764.00		f 11 244 264.00

1) Daar echter onder dezen post begrepen is de betaling van officieren en matrozen aan de werven geëmploijeerd, zoo moet hiervan een gedeelte op de IIIde afdeeling worden overgebragt; men gelooft dat het niet te veel zal zijn, wanneer men 5% stelt.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

NEDERLAND.	1845.	ENGELAND.
Transport	*f* 2 431 086.80	
In- en uitloodsen	15 000.00	
Instituut te Medemblik	59 920.00	
Voor de begrooting in Indie	919 017.00	
	f 3 425 023.80	
Vde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*		
Verschillende uitgaven	*f* 2 000.00	Verschillende diensten . . . .
VIde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*		
Pensioenen	*f* 344 193.00	Militaire pensioenen . . . .
Afloopende betalingen	27 230.00	Burgerlijke idem . . . .
	f 371 423.00	
Totaal . . .	*f* 6 640 139.75	Totaal . . .

Administratie	Iste afdeeling	4	percent.
Materieel	IIIde 〃	$35\frac{3}{4}$	〃
Activiteit	IVde 〃	$51\frac{1}{2}$	〃

Administratie	Iste afdeeling	$4\frac{2}{5}$	percent.
Materieel	IIIde 〃	$32\frac{2}{3}$	〃
Activiteit	IVde 〃	$39\frac{4}{5}$	〃

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

1845.	NOORD-AMERIKA.	1845.
29 734 764 00		f 11 244 264.00
	Officieren op non-activiteit	562 500.00
	Geneeskundige dienst	105 625.00
29 734 764.00		f 11 912 389.00
739 560.00	Onvoorziene uitgaven	f 12 500.00
f 5 947 512.00	(Worden op het budget van Noord-Amerika niet gevonden)	〃
1 955 508.00		
f 7 903 020.00		
f 75 001 440.00	Totaal	f 23 139 720.00

Administratie	Iste afdeeling	$7\frac{3}{4}$	percent.
Materieel	IIIde 〃	$40\frac{2}{5}$	〃
Activiteit	IVde 〃	$51\frac{1}{2}$	〃

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten : Marine.*)

STAAT *B* (n°. 58) aanwijzende het verschil tusschen het geraamd cijfer bij de Begrooting van het Departeme
behoeve van het Departement over het dienstjaar 1843 toegestaan. voor zoo verre de betrekkelij

Afdeeling.	Artikel.	Onderdeel.	Geraamd beloop over 1843.	Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.	1847.
						I. AFD. *Kosten der administratie*		
1	1	〃	f 105 444.80	1 en 2	〃	Tractementen	f 98 127.45	f 98 127.45
2	2	g	3 500.00					
1	2	〃	20 153.20	3	〃	Bureau- en lokaalbehoeften	18 000.00	18 000.00
1	3	〃	75 300.00	4	〃	Tractementen . . . . (Dir. Amsterdam) .	32 100 00	32 10[illegible]
2	2	g	1 455.00	10	〃	〃 〃 Willemsoord) .	22 300.00	22 300.00
1	4	〃	5 000.00	5	〃	Bureau- en lokaalbehoeften 〃 Amsterdam) .	2 800.00	2 800.00
						〃 〃 Willemsoord) .	1 700.00	1 700.00
1	5	〃	63 480.00	6	〃			
						Tractementen . . . . . 〃 Rotterdam) . .	34 500.00	34 500.00
2	2	g	200.00					
1	6	〃	5 000.00	7	〃	Bureau- en lokaalbehoeften 〃 Idem) . . .	2 800.00	2 800.00
1	7	〃	38 000.00	8	〃			
						Tractementen . . . . . 〃 Vlissingen) . .	26 600.00	26 600.00
2	2	g	325.00					
1	8	〃	3 500.00	9	〃	Bureau- en lokaalbehoeften 〃 Idem) . . .	2 800.00	2 800.00
1	14	〃	22 480.00	12	〃	Reis- en verblijfkosten	14 000.00	14 000.00
							I. AFDEELING te zamen verminderd	
						II. AFD. *Kosten niet behoorende tot de Marine-aangelegenheden.*		
1	10		36 224.00	1	〃	Kosten van opzigt en van onderhoud voor het Loodswezen, tonnen, baken en vuren . . .	180 317.00	152 077.00
2	2	g	200.00					
1	11	〃	133 185.00					
1	12	〃	13 000.00	2	〃	Kweekschool te Amsterdam	7 000.00	7 000.00
						Transporteeren	. . . .	. . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

ın Marine, over de jaren 1846 en 1847, met dat bij de Wet van den 14den October 1841 (*Staatsblad* n°. 52), ten
ıderwerpen van uitgaaf in de eerstgemelde Begrootingen tot een meerder of minder bedrag voorkomen.

Meer geraamd over		Minder geraamd over		AANMERKINGEN.
1846.	1847.	1846.	1847.	
"	"	f 10 817.35	f 10 817.35	
"	"	2 153.20	2 153.20	
"	"	22 355.00	22 355.00	
"	"	500.00	500.00	
"	"	29 180.00	29 180.00	
"	"	2 200.00	2 200.00	
"	"	11 725.00	11 725.00	
"	"	700.00	700.00	
"	"	8 480.00	8 480.00	
"	"	f 88 110.55	f 88 110.55	
"	"	f 88 110.55	f 88 110.55	
f 10 708.00	"	"	f 17 532.00	
"	"	f 6 000.00	6 000.00	
f 10 708.00	"	f 6 000.00	f 23 532.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Afdeeling.	Artikel.	Onderdeel.	Geraamd beloop over 1843.	Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.	1847.
						Transport	. . . .	. . . .
1	13	a b	f 1 483.15	3	〃	Tractementen, enz. (quarantaine-plaatsen) . .	f 6 750.00	f 6 750.00
2	2	g	2 120.00					
〃	〃	〃	〃	4	〃	Bezoldiging der havenmeesters en opzigters aan het Nieuwe Diep en te Hellevoetsluis . . .	3 460.00	3 4[illegible].00
								II. AFDEELING
						III. AFD. *Materieel der Zeemagt.*		
				1	〃	Aanschaffing van materialen tot aanbouw, aftimmering, uitrusting enz.	1 232 000.00	1 272 000.00
2	1	〃	f 1 500 000.00					
				2	〃	Reparatie van gebouwen en maritieme werken.	50 000.00	50 000.00
2	2	〃	938 280.00	3	〃	Dagloonen en toelagen der werklieden . . .	685 900.00	685 900.00
2	2	g	1 591.86					
2	3	〃	61 720.00	4	〃	Jagten en werkvaartuigen	30 009.00	30 009.00
2	2	g	803.00					
							III. AFDEELING te zamen verminderd	
						IV. AFD. *Personeel der Zeemagt.*		
3	1	〃	f 399 300.00	1	〃	Het vaste korps der Marine . . . . . . , . .	f 493 500.00	f 493 500.00
〃	2	〃	20 000.00					
3	3	〃	233 777.14	2	〃	Het korps Mariniers	233 692.46	233 692.46
3	4	a b c d	1 766 848.71	3	〃	Kosten der actieve zeemagt	1 623 628.34	1 623 628.34
3	5	〃	30 000.00	4	〃	Geneeskundige dienst	57 200.00	59 600.00
3	6	〃	12 000.00	6	〃	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen enz., in en uit de havens van dit Rijk.	18 000.00	18 000.00
						Transporteeren	. . . .	. . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Meer geraamd over 1846.	Meer geraamd over 1847.	Minder geraamd over 1846.	Minder geraamd over 1847.	Aanmerkingen.
10 708.00	"	f 6 000.00	f 23 532.00	
3 146.85	f 3 146.85	"	"	
3 460.00	3 460.00	"	"	
17 314.85	f 6 606.85	f 6 000.00	f 23 532.00	
11 314.85	"	"	f 16 925.15	
"	"	f 218 000.00	f 178 000.00	
"	"	253 971.86	253 971.86	
"	"	32 514.00	32 514.00	
"	"	f 504 485.86	f 464 485.86	
"	"	f 504 485.86	f 464 485.86	
f 74 200.00	f 74 200.00	"	"	
"	"	f 84.68	f 84.68	
"	"	143 220.37	143 220.37	Het minder aangevraagde voor 1846 en 1847 is een gedeeltelijk gevolg der verminderingen op de activiteits-tractementen, staande in verband met de verhooging van de vaste tractementen der officieren enz. (Zie 1ste artikel, IVde Afdeeling, en Memorie van Toelichting bij de Begrooting over voormelde jaren overgelegd.)
27 200.00	29 600.00	"	"	
6 000.00	6 000.00	"	"	
f 107 400.00	f 109 800.00	f 143 305.05	f 143 305.05	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Afdeeling.	Artikel.	Onderdeel.	Geraamd beloop over 1843.	Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.	1847.
						Transport	. . . .	. . . . . .
1	9	〃	f 65 824.00	7	〃	Kosten van het maritiem Instituut te Medemblik	f 57 745.00	f 57 745.00
							IV. Afdeeling te zamen verminder	
						V. Afd. *Verschillende uitgaven.*		
〃	〃	〃	〃	〃	〃	Eenig artikel	f 2 000.00	f 2 000.00
						VI. Afd. *Pensioenen en afloopende betalingen.*		
2	1	b en c	142 844.00 / 6 550.00	1	〃	Pensioenen	295 673.00	281 513.00
〃	〃	〃	〃	2	〃	Afloopende betalingen	14 130.50	14 130.50
							VI. Afdeeling te zamen vermeerder	

RECAP

I. afdeeling . . . .

II. 〃 . . . .

III. 〃 . . . .

IV. 〃 . . . .

V. 〃 . . . .

VI. 〃 . . . .

Te zamen verminderd

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Meer geraamd over		Minder geraamd over		AANMERKINGEN.
1846.	1847.	1846.	1847.	
f 107 400.00	f 109 800.00	f 143 305.05	f 143 305.05	
"	"	8 079.00	8 079.00	
f 107 400.00	f 109 800.00	f 151 384.05	f 151 384.05	
"	"	f 43 984.05	f 41 584.05	
f 2 000.00	f 2 000.00	"	"	
f 146 279.00	f 132 119.00	"	"	
14 130.50	14 130.50	"	"	
f 160 409.50	f 146 249.50	"	"	
f 160 409.50	f 146 249.50	"	"	

TULATIE.

"	"	f 18 110.55	f 88 110.55
f 11 314.85	"	"	16 925.15
"	"	504 485.86	464 485.86
"	"	43 984.05	41 584.05
2 000.00	f 2 000.00	"	"
160 409.50	146 249.50	"	"
f 173 724.35	f 148 249.50	f 636 580.46	f 611 105.61
"	"	f 462 856.11	f 462 856.11

XXI. *Staatsbegrooting voor 1846 en 1847.*

(*Staten: Marine.*)

C (n°. 59). STAAT DER ZEEMAGT, ZOO ALS DIE VOOR DE BEGROOTING VOOR 1844—1845 BEPAALD IS.

	Binnenslands.			
3	Wachtschepen	200 koppen	600	
2	Kostschepen	50 〃	100	
1	Stoomschip	100 〃	100	
2	id.	75 〃	150	
1	Instructieschip	40 〃	40	
12	Kanonneerbooten.	25 〃	300	
				1290
	Reserve.			
2	Fregatten	300 〃	600	
1	Korvet	160 〃	160	
1	Brik	100 〃	100	
1	Brik	60 〃	60	
1	Stoomschip.	100 〃	100	
1	id.	75 〃	75	
				1095
	Oost-Indie.			
1	Fregat	300 〃	300	
4	Stoomschepen	100 〃	400	
2	Korvetten	160 〃	320	
2	Brikken.	100 〃	200	
4	id	60 〃	240	
8	Schoeners	36 〃	288	
2	Wachtschepen	40 〃	80	
				1828
	West-Indie.			
1	Korvet	160 〃	160	
2	Brikken	110 〃	220	
4	id.	60 〃	240	
1	Stoomschip.	100 〃	100	
4	Transportschepen	45 〃	135	
				855
			Totaal	5069
	In Oost-Indie: inlandsche matrozen			400
			Totaal	5468
	Mariniers aan land.			937
	Totaal in activiteit			6405

D (n°. 60). STAAT VAN DE STERKTE DER ZEEMAGT, VOLGENS DE BEGROOTING VOOR 1846—1847.

	Voor Oost-Indie.			
1	Fregat	300 koppen	300	
4	Stoomschepen, ieder.	100 〃	400	
1	Korvet	160 〃	160	
2	Groote Brikken, ieder	110 〃	220	
4	Kleine dito 〃	70 〃	280	
8	Schoeners 〃	45 〃	360	
2	Wachtschepen 〃	40 〃	80	
	Inlandsche matrozen		400	
				2200
	West-Indie.			
1	Korvet	160 〃	160	
2	Groote Brikken, ieder.	110 〃	220	
3	Kleine dito 〃	60 〃	180	
1	Stoomschip	100 〃	100	
2	Transportschepen 〃	45 〃	90	
2	Kleine Schoeners 〃	30 〃	60	
				810
	Binnenlandsche dienst.			
3	Wachtschepen, ieder	200 〃	600	
3	Stoomschepen, een met 100 en twee met	75 〃	250	
1	Kostschip	50 〃	50	
1	Instructie-vaartuig	40 〃	40	
16	Kanonneerbooten, ieder	25 〃	400	
				1340
	Reserve voor kruistogten en verwisseling.			
1	Fregat, 1ste klasse	400 〃	400	
1	dito, 2de 〃	300 〃	300	
1	Korvet	160 〃	160	
2	Stoomschepen, een met 100 en een met	75 〃	175	
2	Brikken of Schoeners, te zamen met		150	
				1185
	Te zamen geëmbarkeerd			5535
	Mariniers, niet geëmbarkeerd			885
	Totale sterkte der zeemagt			6420

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

E (n°. 61). STAAT VAN DE STERKTE DER ACTIEVE ZEEMAGT op 1°. Mei 1845, vergeleken met het bepaalde voor 1844—1845, bij de Begrooting over dat tweejarige tijdvak.

CHARTER.	Bepaald voor 1844—1845	In dienst, Mei 1845.	Dus *meer.*	Dus *minder.*	AANMERKINGEN.
Fregatten	3	4	1	"	
Idem wachtschepen	3	3	"	"	
Korvetten	4	3	"	1	
Idem wachtschepen	1	1	"	"	
Groote brikken	5	6	1	"	
Idem wachtschepen	1	1	"	"	
Kleine brikken	9	6	"	3	
Schoeners	8	13	5	"	
Stoomschepen	10	8	"	2	Worden van nieuwe ketels voorzien, om dan dadelijk weêr te worden in dienst gesteld.
Transportschepen	3	3	"	"	
Instructie-vaartuig	1	1	"	"	
Kanonneerbooten	12	17	5	"	
Kostschepen	2	2	"	"	

F (n°. 62). VERGELIJKENDE STAAT van de sterkte van Zijner Majesteits Zeemagt, zooals die was bepaald voo
vermelding van het getal en kaliber der vuur-

1844—1845.							Bomkanons a 80 pd.	Bomkanons a 60 pd.	Kanons a 30 pd.	Granaatkanons a 30 pd.	Caronnades en ligtere vuurmonden.
	In *Oost-Indie.*										
1	Fregat	a	300	koppen	300	koppen.	〃	〃	26	10	〃
4	Stoomschepen	〃	100	〃	400	〃	4	2	10	2	10
2	Korvetten	〃	160	〃	320	〃	〃	〃	〃	26	22
2	Brikken	〃	100	〃	200	〃	〃	〃	〃	4	32
4	Id.	〃	60	〃	240	〃	〃	〃	〃	〃	56
8	Schoeners	〃	36	〃	288	〃	〃	〃	〃	8	64
2	Wachtschepen	〃	40	〃	80	〃	〃	〃	〃	〃	40
	Inlandsche matrozen				400	〃					
	West-Indie.										
1	Korvet	a	160	koppen	160	koppen.	〃	〃	〃	22	4
2	Brikken	〃	110	〃	220	〃	〃	〃	〃	4	32
4	Id.	〃	60	〃	240	〃	〃	〃	〃	〃	56
1	Stoomschip	〃	100	〃	100	〃	〃	〃	〃	1	4
3	Transportschepen	〃	45	〃	135	〃	〃	〃	〃	〃	24
	Binnen 's lands.										
3	Wachtschepen	a	200	koppen	600	koppen.	〃	〃	〃	〃	108
2	Kostschepen	〃	50	〃	100	〃	〃	〃	〃	〃	28
1	Stoomschip	〃	100	〃	100	〃	2	〃	〃	2	〃
2	id.	〃	75	〃	150	〃	〃	〃	4	〃	8
1	Instructievaartuig	〃	40	〃	40	〃	〃	〃	〃	〃	12
12	Kanonneerbooten	〃	25	〃	300	〃	〃	2	5	〃	38
	Reserve.										
2	Fregatten	a	300	koppen	600	koppen.	〃	〃	52	10	22
1	Korvet	〃	160	〃	160	〃	〃	〃	〃	20	6
1	Brik	〃	100	〃	100	〃	〃	〃	〃	2	16
1	Brik	〃	60	〃	60	〃	.	〃	〃	〃	14
1	Stoomschip	〃	100	〃	100	〃	〃	〃	2	〃	4
1	Id.	〃	75	〃	75	〃	〃	〃	〃	1	2
	Te zamen				5468	koppen.					
	Te zamen 823 vuurmonden, waaronder 221 van zwaar kaliber.						6	4	99	112	602

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

le Begrootingen van 1844 en 1845 en zooals die is voorgedragen voor de Begrootingen van 1846 en 1847, met
nonden, waarmede dezelve gewapend zijn.

1846—1847.						Bomkanons a 80 pd.	Bomkanons a 60 pd.	Kanons a 30 pd.	Granaatkanons a 30 pd.	Caronnades en ligtere vuurmonden.
	In Oost-Indie.									
1	Fregat	a 300	koppen	300	koppen.	″	″	26	10	″
4	Stoomschepen	″ 100	″	400	″	4	2	10	2	10
1	Korvet	″ 160	″	160	″	″	″	″	20	6
2	Groote brikken	″ 110	″	220	″	″	″	″	4	32
4	Kleine dito	″ 70	″	280	″	″	″	″	″	56
8	Schoeners	″ 45	″	360	″	″	″	″	12	52
2	Wachtschepen	″ 40	″	80	″	″	″	″	″	40
	Inlandsche matrozen			400	″					
	West-Indie.									
1	Korvet	a 160	koppen	160	koppen.	″	″	″	22	4
2	Groote brikken	″ 110	″	220	″	″	″	″	6	30
3	Kleine dito	″ 60	″	180	″	″	″	″	″	42
1	Stoomschip	″ 100	″	100	″	″	″	″	1	4
2	Transportschepen	″ 45	″	90	″	″	″	″	″	20
2	Kleine Schoeners	″ 30	″	60	″	″	″	″	2	4
	Binnen 's lands.									
3	Wachtschepen	a 200	koppen	600	koppen.	″	″	″	″	108
3	Stoomschepen	″ 1 a 100, 2 ″ 75	″	250	″	2	″	4	2	8
1	Kostschip	″ 50	″	50	″	″	″	″	″	14
1	Instructievaartuig	″ 40	″	40	″	″	″	″	″	12
16	Kanonneerbooten	″ 25	″	400	″	″	12	5	″	35
	Reserve.									
1	Fregat der 1ste kl.	a 400	koppen	400	koppen.	″	6	22	22	″
1	Id. ″ 2de ″	″ 300	″	300	″	″	″	26	10	″
1	Korvet	″ 160	″	160	″	″	″	22	″	4
2	Stoomschepen	″ 1 a 100, 1 ″ 75	″	175	″	″	2	2	4	8
2	Brikken of Schoeners te zamen			150	″	″	″	″	3	20
	Te zamen			5535	koppen					
	Te zamen 774 vuurmonden, waaronder 265 van zwaar kaliber.					6	22	117	120	509

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

G. (n°. 63) STAAT VAN VERGELIJKING van den voorraad van eenige der voornaamste Artikelen in de Magazijnen der Marine, op den 1sten Januarij 1845, bij de vroegere opgave in 1843.

ARTIKELEN.	EENHEID.	OPGAVE 1843.	OP 1°. JANUARIJ 1845.	VERSCHIL	
				MEER.	MINDER.
Eikenhout	Kub. ellen.	24 000	32 166	8 166	
Riga-masten	Stuks.	634	644	10	Of ten naastenbij gelijk.
Stafijzer	Ned. ponden.	650 000	638 000		12 000 of ten naastenbij gelijk.
Bout- en bladkoper	id.	150 000	215 500	65 500	
Gemaakt touwwerk	id.	450 000	724 100	274 100	
Hennep en garens	id.	31 500	67 900	36 400	
Zeil- en karldoek	Ellen.	60 000	86 750	26 750	

NOTA. Hierbij mag worden opgemerkt, dat de opgave van 1 Januarij 1845 is, na het verbruik van het geheele jaar, en vóór dat de aanbesteding vóór den dienst van 1845 is gehouden; die in 1843 was opgenomen met het halfjaar.

Voorts, betreffende het touwwerk en zeildoek, dat onder deze opgaven niet begrepen zijn de hoeveelheden gebezigd tot den aanzienlijken voorraad van reeds gemaakte tuigen en zeilen van schepen, die voor den dienst gereed zijn, even als derzelver Riga-rondhouten.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

II. (n°. 64) STAAT VAN DE SCHEPEN in aanbouw op de Hellingen, bij de Werven en elde

Nummer der Helling.	Capaciteit der helling.	Namen en Charters der in aanbouw zijnde schepen.	Stukken.	Graad van afbouw, bevolen bij de werkorder van 1844.
				A M S T
1	Linie-schip	Linieschip Admiraal v. Wassenaar.	74	uiterlijk op 9/20.
2	id.	Fregat (nieuw model) Prins Hendrik.	38	tot en met 6/20.
3	id.	Linieschip Tromp.	74	onderhoud op 18/20.
4	Fregat.	Fregat (nieuw model) Prinses Sophia.	38	de kiel te leggen.
5	id.	Fregat Holland.	44	van 13/20 op 16/20.
6	Korvet.	Brik (nieuw model) het Zeepaard.	12	tot op 7/20.
7	id.	Korvet (nieuw model) Java.	26	tot op 5/20.
8	Brik.	Schoenerbrik Banda.	4	tot op 5/20.
9 en 10	Kleine vaartuigen.	Kanonneerbooten (nieuw model) n°. 30, 43 en 45.	3	naar omstandigheden.
WILLEMSOORD.	Kleine vaartuigen.	Schoenerbrik Banka.	4	van 1¼/20 zoo ver doenlijk.
		Kanonneerbooten n°. 62 en 70.	3	hout verzamelen.
				R O T T
1	Linie-schip.			
2	Fregat.	Korvet (nieuw model) Sumatra.	26	tot op 5/20.
3	id.	Korvet-eendeks Pallas.	22	van 17/20 afbouw.
		Korvet (nieuw model).	26	tot op 2/20
4	Kleine brik.	Brik de Mercuur, opgehaald.	18	repareeren.
		Schoeners de Vos en Wesp	. . . . . .	. . . .
5	Korvet.	Schoenerbrik Ambon.	4	tot op 3/20.
6	Groote brik.	Brik (nieuw model) de Zeehond.	12	tot op 5/20.
		Eene loodsboot.		in de houten.
		Kanonneerbooten, n°. 47 en 54.	3	id.
HELLEVOET-SLUIS.	Kleine vaartuigen.	Schoenerbrik Huzaar.	4	afbouwen en gereed.
		Kanonneerbooten, n°. 49 en 60.		hout verzamelen.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

1 Januarij 1845, met den voorgestelden aanbouw gedurende den loop deszelfden jaars.

Werkelijke vordering in 1844.	Volgens het reglement zouden dezelve in 1845 kunnen gebragt worden op:	Verdere afbouw en nieuwe aanbouw in 1845 bij de werkorder voorgeschreven.	AANMERKINGEN.
D A M.			
gebleven op 7/20.		onderhoud.	
tot 1¼/20		tot op 6/20.	
gebleven op 18/20		onderhoud.	
Kiel gereed gemaakt.		tot op 3/20.	
gebragt op 17/20.		Kiel vernieuwen, de dekken inleggen, onderhouden.	
〃 〃 ⅛/20.		tot op 7/20.	
〃 〃 ½/20.		tot op 5/20.	
〃 〃 2¼/20.		tot op 10/20.	Of zoo veel meer, als de omstandigheden toelaten.
30 romp voltooid, n°. 43 en 45 in de houten.		naar omstandigheden.	
in het 15/20.		. . . .	1°. April te water en verder geheel gereed te maken.
		. . , ...	Kanonneerbooten n°. 62 en 70 vol hout zetten, en hout verzamelen voor boot n°. 56.
D A M.			
in het 2/20.		tot op 8/20.	
in het 19/20.		. . . .	In het voorjaar te water en verder gereed te maken.
nihil.		tot op 3/20.	
een begin gemaakt met het omleggen der huid.		. . . .	In het voorjaar te water, en verder geheel gereed te maken.
. . . .	. . . .	. . . .	Later bevolen, zijn in 1844 beide te water gebracht en worden in het begin van 1845 geheel gereed gemaakt.
in het 2/20.		tot op 11/20.	Of zoo veel meer als de omstandigheden toelaten.
in het 1/20.		tot op 7/20.	
begonnen.		. . . .	De loodsboot te voltooijen en geheel gereed te maken.
niet vermeld.		n°. 47 en 54 in de houten.	
gereed gemaakt.		in de houten.	
niet vermeld.			

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Nummer der Helling.	Capaciteit der helling.	Namen en Charters der in aanbouw zijnde schepen.	Stukken.	Graad van afbouw, bevolen bij de werkorder over 1844.
				VLIS
1	Linie-schip.	Linieschip de Ruyter.	74	uiterlijk tot 9/20.
2	id.	Schoeners de Adder en Scorpioen.	3	de eerste zoo ver doenlijk, de tweede hout bereiden.
3	Fregat.	Korvet-tweedeks Atalante.	26	tot op 10/20.
4	Korvet.	Brik (nieuw model) de Cachelot.	12	tot op 5/20.
5	id.	Brik de Sperwer.	18	te water.
		Brik (nieuw model) de Bruinvisch.	12	tot op 3/20.
		Kanonneerboot, n°. 41, 42, 6, 50 en 1.	3	n°. 41, 42 in de houten.

Bij de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij: een ijzeren stoomschip *Suriname* voor *West-Indie.*

Bij de heeren *Van der Meulen en Zoon* te *Curaçao*, een Schoener, *Aruba* a 3 stukken, voor *West-Indi*

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

Werkelijke vordering in 1844.	Volgens het reglement zouden dezelve in 1845 kunnen gebragt worden op:	Verdere afbouw en nieuwe aanbouw in 1845 bij de werkorder voorgeschreven.	*AANMERKINGEN.*
N G E N			
gebleven op 7¼/20.		onderhoud.	
Adder op 12½/20. Scorpioen voorbereid tot op 3/20.		Adder geheel gereed, Scorpioen vóór den winter te water.	
		tot op 8/20.	
tot op 3/20.		tot op 7/20.	
tot op 13/20.		. . . .	In Mei te water, en verder geheel gereed te maken.
voorbereid.		tot op 3/20.	
hout verzamelen.		naar omstandigheden.	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

1. (n°. 65) STAAT DER MATERIEELE ZEEMAGT, OP 1°. JANUARIJ 1845.

CHARTERS.	Bepaalde sterkte.	Te water.	In aanbouw.	Ontbreken.	AANMERKINGEN.
Linie-schepen der 1ste kl. . .	2	2	—	—	De *Zeeuw* vordert eenige reparatie. De *Koning der Nederlanden* is nog niet beschoten en gedeeltelijk uitgerust.
〃 〃 2de 〃 . .	4	2	3	—	De *Koningin* en *Kortenaar* vorderen reparatie; de laatste wordt geacht in ongunstigen staat te verkeeren.
Fregatten 〃 1ste 〃 . .	4	3	—	1	De *Rijn* telt onder deze aanwezigen.
〃 〃 2de 〃 . .	16	14	3	—	De *Schelde*, *Bellona*, *Zaan*, *Rupel* en *Euridice* zijn niet meer geschikt voor buitenlandschen dienst.
Kuilkorvetten	10	9	2	—	De *Triton*, wachtschip te *Batavia*, en *Hippomenes*, kaserne te *Amsterdam*, zijn niet meer voor zeereizen geschikt.
Eendeks- 〃	4	2	2	—	
Brikken der 1ste klasse . . .	10	9	5	—	*Pegasus* niet meer voor zee geschikt. (De afgekeurde *Panter* niet medegeteld.)
〃 〃 2de 〃 . . .	10	6	—	4	Onder de voorhandenen is de *Vliegende Visch* in Oost-*Indie* en de *Brak* in *West-Indie* niet meer voor zee geschikt.
Schoeners	16	1 kl. 6	3	—	Onder de aanwezigen zijn 5 schoeners, afkomstig van de Koloniale Marine, en twee van particulieren gekocht, in min of meer verouderden staat.
		2 kl. 7	3	—	De *Aruba* te *Curaçao* in aanbouw.
Stoomschepen	10	9	1	—	*Curacao* in slechten staat, doch de aanbouw van eene nieuwe boot voor de werktuigen bevolen. De *Suriname* op *Feijenoord* in aanbouw.
Transportschepen.	3	3	—	—	
Instructievaartuig.	1	1	—	—	
Kanonneerbooten	78	—	—	—	
Idem groote met mortier.	—	10	—	—	
Idem groot model . . .	-	26	15	—	Onder de booten groot model zijn, behalve 15 in aanbouw, nog 11 nieuw model.
Idem klein model . . .	—	27	—	—	Onder de booten klein model, zijn er nog eenige in verouderden staat.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

J. STAAT van ingeschreven kapitalen op het Grootboek der Nationale Werkelijke Schuld rentende 2½ °/₀, ten behoeve der Algemeene Kas van het Loodswezen en der Onderstands-fondsen, hieronder vermeld, opgemaakt onder dagteekening van 31 December 1844.

Algemeene kas van het *Loodswezen*	*f* 4 030 000.00
Onderstands-fonds bij het Loodswezen van *Goedereede en Maas*	89 550.00
Idem 〃 *Texel*	148 000.00
Idem 〃 *Terschelling en het Vlie*	14 900.00
Idem der binnen-loodsen te *Hellevoetsluis*	42 500.00
	f 4 324 950.00

K. STAAT van het Personeel, ter bewaking en bewaring van de verschillende Rijks-Maritieme Etablissementen en van den daar aanwezigen voorraad van Materialen enz., op 1 Januarij 1845.

Opzigters bij de magazijnen en werven	9
Bewaarders bij de magazijnen	31
Oppassers van gereedschappen	24
Bureau-oppassers	24
Portiers	15
Sasmeesters, sasknechts en boom- of sluiswachters	15
Wakers	10
	128
Kommandeurs bij de magazijnen van kleeding	2
	130
Werkend personeel	1992
te zamen	2122

Zijnde het getal, dat met 1°. Januarij 1845 op de verschillende Rijks-maritieme etablissementen op de betaalsrollen voorkomt.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

L. STAAT der Zee-officieren, Officieren van Gezondheid en Officieren van Administratie, in activiteit, enz., op den 1sten Mei 1845.

QUALITEITEN.	Actief.	Non-actief.	Verlof ter koopvaardij, enz.	Totaal.
Vice-admiraals	3	—	—	3
Schouten-bij-nacht	3	—	—	3
Kapiteins ter zee	11	9	—	20
Kapitein-luitenants ter zee	18	12	—	30
Luitenants ter zee der 1ste klasse	85	12	1	98
Luitenants ter zee der 2de klasse	157	10	4	171
Adelborsten der 1ste klasse	70	—	—	70
Officieren van gezondheid der 1ste klasse	8	2	—	10
Idem 2de klasse	34	2	—	36
Idem 3de klasse	35	—	—	35
Officieren van administratie der 1ste klasse	8	1	—	9
Idem 2de klasse	12	8	—	20
Idem 3de klasse	20	—	—	20
Adjunct-administrateurs	29	1	—	30
Scheepsklerken	28	—	—	28
TOTAAL	521	57	5	583

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Marine.*)

M. KOSTEN VAN HET INSTITUUT TE MEDEMBLIK.

Artikel.	Onderdeel.	BENAMING DER ARTIKELS EN ONDERDEELEN VAN UITGAVEN OVER DE JAREN 1846 EN 1847.		GERAAMD OVER 1846.
		Kosten van het Instituut in het algemeen		*f* 39 620.00
7.		*Verdere kosten van het Instituut.*		
	I.	Voeding der adelborsten:		
		Voor 76 adelborsten ad *f* 225 per kop 's jaars		17 100.00
	II.	Weekgelden der adelborsten a *f* 1 per week		3 952.00
	III.	Kostgelden der onderofficieren en verdere manschappen bij het Instituut, berekend voor 365 dagen, als:		
		18 man a 45 cents per dag	*f* 2 956.50	
		en 16 〃 〃 40 〃 〃 〃	- 2 336.00	5 292.50
	IV.	Kleeding van een kapelmeester en twee muzikanten, gezamenlijk		300.00
	V.	Aanvulling en onderhoud van het meubilair, slaapfournituren, waschloonen, enz. enz.		4 000.00
	VI.	Schrijfbehoeften ten dienste der administratie		400.00
	VII.	Kosten van het onderwijs, daaronder begrepen aankoop van boeken, teekenbehoeften, schermin-strumenten, en daartoe betrekkelijke reparatien		3 000.00
	VIII.	Eeredienst:		
		Voor huur van zitplaatsen der adelborsten in de kerken van de verschillende eerediensten		180.00
	IX.	Het schoonhouden der gebouwen		700.00
	X.	Vuur en licht		1 220.00
	XI.	Diverse uitgaven, niet tot de vorenstaande rubrieken behoorende		1668.00
		Totaal		*f* 77 432.50
		De geraamde som kan worden verminderd met de waarschijnlijk te doene stortingen door de adelborsten, als:		
		76 adelborsten a *f* 375 ieder	*f* 28 500.00	
		Af, voor zoodanige adelborsten, die geheel of gedeeltelijk voor 's Rijks rekening zijn geplaatst	8 812.50	19 687.50
		Blijft alzoo voor het Koninklijk Instituut voor de Marine benoodigd		*f* 57 745.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Nationale Schuld.*)

23. HOOFDSTUK IX *A* (NATIONALE SCHULD).

A. OVERZIGT DER AFLOSSING EN VERWISSELING VAN NATIONALE SCHULD, volgens de wet van 3 percents Geldleening. 1°. Mei 1845.

OUDE SCHULD.		AFLOSSING EN VER			
		WIJZE VAN AFLOSSING EN VERWISSELING.			
5 percents inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld	*f* 221 257 900.00	Bij inschrijving,	Koninklijk besluit	8 Julij 1844	(*Staatsblad* n°. 33)
Gestort in de 3 percents Geldleening . . .	2 016 800.00	Loting, 1ste reeks,	〃 〃	21 Aug. 〃	〃 〃 44)
		Inschrijving,	〃 〃	21 〃 〃	〃 〃 44)
		Vrijwillige overgang,	〃 〃	28 Sept. 〃	〃 〃 [illegible])
		Loting, 2de reeks,	〃 〃	28 〃 〃	〃 〃 49)
		〃 3de 〃	〃 〃	29 Oct. 〃	〃 〃 53)
		Vrijwillige overgang,	〃 〃	6 Nov. 〃	〃 〃 54)
		Loting, 4de reeks,	〃 〃	1 Dec. 〃	〃 〃 60)
		〃 5de 〃	〃 〃	1 〃 〃	〃 〃 60)
		Vrijwillige overgang,	〃 〃	2 Jan. 1845	〃 〃 1)
		Loting, 6de reeks,	〃 〃	16 en 28 Jan. 〃	〃 n°. 2 en 6)
		Laatste operatie,	〃 〃	3 Feb. 〃	〃 n°. 7)
	f 219 241 100.00				
5 percents Domein-Losrenten	*f* 15 488 200.00				
Vernietigd volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10)	35 500.00				
	f 15 452 700.00				
Gestort in de 3 percents Geldleening. . . .	107 900.00				
	f 15 344 800.00	Koninklijk besluit 5 September 1844 (*Staatsblad* n°. 46)			
$4\frac{1}{2}$ percents Schuldbekentenissen	*f* 99 500 000.00	Bij inschrijving,	Koninklijk besluit	21 Aug. 1844	(*Staatsblad* n°. 44)
Vernietigd volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10)	24 000.00	Eerste loting,	〃 〃	17 Feb. 1845	〃 〃 9)
		Tweede 〃	〃 〃	28 〃 〃	〃 〃 10)
	f 99 476 000.00	Aflosbaar gesteld,	〃 〃	27 Maart 〃	〃 〃 13)
Gestort in de 3 percents Geldleening. . . .	2 500.00	〃 〃	〃 〃	13 April 〃	〃 〃 16)
		〃 〃	〃 〃	27 〃 〃	〃 〃 17)
	f 99 473 500.00				

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Nationale Schuld.*)

5 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), tevens aanwijzende de kapitalen 5, 4½ en 4 percents schuld, gestort in de

...ISSELING. AFLOSSING.	...ISSELING. VERWISSELING.	TOTALEN der AFLOSSING en VERWISSELING.	Nog overige OUDE SCHULD.	NIEUWE SCHULD 4 percents Grootboek.
. . . .	f 40 026 500.00	. . . .	. . . .	f 40 026 500.00
f 3 688 300.00	7 789 400.00	. . . .	. . . .	7 789 400.00
. . . .	26 564 100.00	. . . .	. . . .	26 564 100.00
. . . .	36 610 900.00	. . . .	. . . .	36 610 900.00
1 003 400.00	23 984 700.00	. . . .	. . . .	23 984 700.00
6 000 900.00				
. . . .	9 107 600.00	. . . .	. . . .	9 107 600.00
19 227 100.00				
259 300.00	9 462 000.00	. . . .	. . . .	9 462 000.00
. . . .	9 449 000.00	. . . .	. . . .	9 449 000.00
14 572 100.00				
6 576 500.00	4 919 300.00	. . . .	. . . .	4 919 300.00
f 51 327 600.00	f 167 913 500.00	f 219 241 100.00		
f 5 054 200.00	f 10 290 600.00	f 15 344 800.00	. . . .	10 290 600.00
. . . .	f 25 638 300.00	. . . .	. . . .	25 638 300.00
f 8 000 000.00				
81 300.00	5 918 700.00	. . . .	. . . .	5 918 700.00
14 000 000.00				
5 000 000.00				
10 000 000.00				
f 37 081 300.00	f 31 557 000.00	f 68 638 300.00	f 30 835 200.00	
			Transporteeren	f 209 761 100.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Nationale Schuld.*)

OUDE SCHULD.		AFLOSSING EN VER[...] — WIJZE VAN AFLOSSING EN VERWISSELING.
5 percents Oost-Indische losrenten	*f* 64 000 000.00	Gestort in de Negotiatie, geopend bij besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), ter verwisseling in 4 percents obligatien . . . .
Gestort in de 3 percents Geldleening . . .	363 000.00	Ter aflossing uitgeloot, Koninklijk besluit 23 April 1844 (*Staatsblad* n°. 24)
		Aflossing of verwisseling, 〃 〃 8 Julij 〃 〃 〃 33)
	f 63 637 000.00	
4 percents Oost-Indische obligatien, A°. 1836	*f* 2 500 000.00	
Gestort in de 3 percents Geldleening . . .	1 000.00	
	f 2 499 000.00	
Gecreëerd Kon. besl. 13 April 1844 (*Staatsbl.* n°. 23) . . . . (Gedrukte nota van 19 Junij 1844.)	22 755 000.00	Art. 12 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28).
	f 25 254 000.00	Koninklijk besluit van 8 Julij 〃 〃 〃 36) . . . .

4 percents Nationale schuld, geplaatst krachtens besluit van 16 Januarij 1845 (*Staatsblad* n°. 2) . . . .

Totaal van het kapitaal reeds geplaatste 4 percents Nationale schuld . . . .

Tegen het kapitaal van *f* 887 000, hetwelk thans minder aan 4 percents Oost-Indische obligatien op de Begrooting is uitgetrokken, staat een schuld, zooals in de beantwoording van het voorloopig verslag nader is aangewezen.

Volgens de memorie van toelichting van het Hoofdstuk IX A, was er gerekend op de daarstelling aan 4 percents Nationale schuld, van ee

Hierbij gevoegd het evengenoemde bedrag van . . . .

Zoo wordt gerekend dat aan 4 percents Nationale schuld nog zal geplaatst worden . . . .

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Nationale Schuld.*)

…ISSELING.		TOTALEN der AFLOSSING en VERWISSELING.	Nog overige OUDE SCHULD.	NIEUWE SCHULD 4 percents Grootboek.
AFLOSSING.	VERWISSELING.			
			Transport	f 209 761 100.00
. . . .	f 17 135 000.00			
f 14 096 000.00				
17 260 000.00	15 146 000.00	. . . .	. . . .	15 146 000.00
f 31 356 000.00	f 32 281 000.00	f 63 637 000.00		
. . . .	f 10 505 500.00	f 10 505 500.00	f 14 748 500.00	10 505 500.00
. . . .				2 571 800.00
. . . .				f 237 984 400.00
eerdering over van een kapitaal van f 835 700 aan 4 percents Nationale				
taal van			f 240 500 000.00	
. . . .			835 700.00	
			f 241 335 700.00	
. . . .				3 351 300.00
				f 241 335 700.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Staten: Nationale Schuld.*)

B. STAAT, aanwijzende den stand van den Overgang der Uitgestelde Schuld en Kansbiljetten van dezelve, in $2\frac{1}{2}$ percents Nationale Schuld op den 1sten April 1845.

OMSCHRIJVING DER POSTEN.	INGETROKKEN WAARDE.			UITGEGEVEN $2\frac{1}{2}$ pcts. NATIONALE SCHULD.		
	Aan de Algemeene Rekenkamer reeds verantwoord en finaal vernietigd.	Nog te verantwoorden, doch reeds onbruikbaar gemaakt.	TOTAAL.	Aan de Algemeene Rekenkamer reeds verantwoord.	Nog te verantwoorden.	TOTAAL.
Uitgestelde schuld . . .	f 642 619 691	f 11 704 400	f 654 324 091	f 11 567 154.43	f 210 679.20	f 11 777 833.63
Onuitgelote kansbiljetten .	750 738 491	5 932 400	756 670 891	37 536 924.55	296 620.00	37 833 544.55
Uitgelote d°. voor 1842	3 008 600	8 400	3 017 000	2 954 445.20	8 248.80	2 962 694.00
1843	2 861 800	6 600	2 868 400	2 675 783.00	6 171.00	2 681 954.00
1844	2 933 800	20 200	2 954 000	2 614 015.80	17 998.20	2 632 014.00
1845	3 015 400	29 200	3 044 600	2 560 074.60	24 790.80	2 584 865.40
1846	3 074 600	48 400	2 123 000	2 487 351.40	39 155.60	2 526 507.00
1847	3 165 800	49 200	3 215 000	2 437 666.00	37 884.00	2 475 550.00
1848	3 378 400	53 000	3 431 400	2 479 745.60	38 902.00	2 518 647.60
1849	3 583 800	62 000	3 645 800	2 505 076.20	43 338.00	2 548 414.20
				f 69 818 236.78	f 723 787.60	f 70 542 024.38

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Wijzigingen: Departement van Financiën en Onvoorziene Uitgaven.*)

(*Staat: Departement van Financiën.*)

24. NOTA VAN WIJZIGINGEN BETREFFENDE HOOFDSTUK IX B (DEPARTEMENT VAN FINANCIËN.)

Ontwerp van Wet. De sommen worden voor elk der jaren 1846 en 1847 verminderd met *f* 295 000 en alzoo gesteld:

over 1846 op *f* 5 746 824.55
over 1847 op *f* 5 734 529.55.

Staat van Berekeningen. 10de afdeeling, 2de artikel, in plaats van *f* 295 000, te stellen: *Memorie.*

Voor het bedrag der 10de afdeeling te stellen:

over 1846 *f* 245 000, in plaats van *f* 540 000
over 1847 *f* 235 000, in plaats van *f* 530 000.

Het totaal van het Hoofdstuk te stellen:

over 1846 *f* 5 746 824.55, in plaats van *f* 6 041 824.55
over 1847 *f* 5 734 529.55, in plaats van *f* 6 029 529.55.

25. NOTA VAN WIJZIGINGEN BETREFFENDE HOOFDSTUK XII (ONVOORZIENE UITGAVEN).

In plaats van de woorden: ONVOORZIENE UITGAVEN, te lezen: TWAALFDE HOOFDSTUK

De aanhef wordt in dezer voege gewijzigd: Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, om bij het Twaalfde Hoofdstuk der Begrooting van Staats-uitgaven over de jaren 1846 en 1847 eene som voor onvoorziene uitgaven aan te wijzen,

In het dispositief vervallen de woorden: „te vinden in de eerste plaats," — en hetgeen daarop volgt tot aan het slot.

26. STAAT van het bedrag der geregulariseerde ordonnantien van ontheffing op de Gebouwde en Ongebouwde Eigendommen, dienst 1842—1843. [1])

PROVINCIEN.	1842.	1843.
Noord-Braband	*f* 2 850.22	*f* 3 741.96½
Gelderland	1 051.74½	5 370.45½
Noord-Holland	4 285.47½	13 381.53½
Zuid-Holland	2 818.61½	9 016.13½
Zeeland	2 322.01½	1 467.79
Utrecht	1 510.34	1 277.48
Friesland	1 251.09½	1 811.98
Overijssel	987.01	2 441.10
Groningen	1 459.05	1 508.03
Drenthe	32.62	29.58
Limburg	236.96	836.97½
TOTALEN	*f* 18 805.14½	*f* 40 833.02½

[1]) Behoort bij blz. 718. eerste kolom, van onderen.

27. DEPOUILLEMENT [1]) van de verschillende Categorien van Behoeften

HOOFDSTUKKEN DER BEGROOTING.	UITGAVEN DAARGESTELD bij de GRONDWET.		UITGAVEN GEGROND op BIJZONDERE WETTEN.	
	1846.	1847.	1846.	1847.
I. Huis des Konings	*f* 1 250 000.00	*f* 1 250 000.00	″	″
II. Hooge Collegien van Staat en Kabinet des Konings	235 000.00	235 000.00	*f* 114 200.00	*f* 113 4[illegible].00
III. Departement van Buitenlandsche Zaken	″	″	″	″
IV. Departement van Justitie	″	″	1 102 300.00	1 102 300.00
V. Departement van Binnenlandsche Zaken	″	″	322 859.00	322 859.00
VI. Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.	″	″	″	″
VII. Departement voor de Zaken der Roomsch-Katholieke Eeredienst	″	″	″	″
VIII. Departement van Marine	″	″	″	″
IX. A. Departement van Financiën (Nationale Schuld)	″	″	35 505 669.33	35 495 169.33
IX. B. Departement van Financiën	″	″	237 494.00	237 494.00
X. Departement van Oorlog	″	″	″	″
XI. Departement van Koloniën	″	″	″	″

[1]) Zie blz. 695, tweede kolom.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Depouillement.*)

aarvoor in de Staten van Berekeningen sommen zijn uitgetrokken.

UITGAVEN DOOR DEN KONING INGEVOLGE DE GRONDWET VASTGESTELD.		VERDERE UITGAVEN.		TOTALEN.	
1846.	1847.	1846.	1847.	1846.	1847.
"	"	"	"	f 1 250 000.00	f 1 250 000.00
f 271 322.00	f 270 322.00	f 37 588.00	f 37 588.00	658 110.00	656 310.00
471 672.00	471 672.00	66 300.00	66 300.00	537 972.00	537 972.00
652 632.00	648 632.00	732 440.00	762 310.00	2 487 372.00	2 513 242.00
1 344 506.53	1 334 506.53	2 364 054 47	2 337 454.00	4 031 420.00	3 994 820.00
1 595 000.00	1 595 000.00	55 800.00	55 800.00	1 650 800.00	1 650 800.00
545 238.85	545 438.85	17 144.00	16 944.00	562 382.85	562 382.85
3 667 626.75	3 655 866.75	1 629 106.00	1 640 866.00	5 296 732.75	5 296 732.75
212 500.00	204 500 00	300 000.00	300 000 00	36 018 169.33	35 999 669 33
4 638 140.85	4 628 140.85	1 166 189.70	1 163 894.70	6 041 824.55	6 029 529.55
12 000 000.00	12 000 000.00	"	"	12 000 000.00	12 000 000.00
84 763.00	83 938.00	9 062.00	9 062.00	93 825.00	93 000.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Rapport der Staatscommissie over de Pensioenen.*)

28. RAPPORT AAN DEN KONING, VAN DE STAATSCOMMISSIE, BENOEMD BIJ BESLUIT VAN 25 APRIL 1842, N°. 79. [1])

's Gravenhage, den 2den Julij 1842.

De Staats-commissie, ingesteld bij Uwer Majesteits besluit van den 25sten April 1842, n°. 79, heeft al het gewigt gevoeld van de taak, welke het Uwer Majesteit, op de voordragt van den Raad van Ministers behaagde, daarbij aan haar op te dragen, met betrekking tot eene aangelegenheid, teeder uit haren aard, maar moeijelijker dan ooit, op het standpunt waarop zij gebragt is door wenschen aan den eenen kant geopenbaard, door toezeggingen aan den anderen kant gegeven.

Wanneer Uwe Majesteit gemeend heeft, in dezen stand der zaak, voorloopig andere gevoelens dan die van Hoogstderzelver verantwoordelijke Ministers te moeten raadplegen, de leden der Commissie, altijd bereid mede te werken waar Uwe Majesteit oordeelt dat het algemeen belang dit vordert, hebben zich van hunne tegenwoordige roeping, welke zij om de vele zwarigheden daaraan verbonden, nog te meer als een blijk van Hoogstderzelver vertrouwen aanmerken, niet willen verschoonen.

Uitsluitend zamengesteld uit de leden van de beide Kamers der Staten-Generaal, heeft de Commissie evenwel die roeping niet kunnen aanvaarden, dan onder zoodanig voorbehoud, als de genoemde betrekking haar voorkwam te vereischen, en de gezamenlijke leden vinden zich alzoo gedrongen, hier de verklaring vooraf te laten gaan, dat zij door die aanvaarding niet geacht willen worden, in het minst te hebben benadeeld hunne zelfstandigheid, noch hun regt van vrij oordeel en stemming, hun in hunne betrekking als leden van en in de Vergaderingen van de beide Kamers der Staten-Generaal respectivelijk grondwettig toekomende, waaromtrent zij willen blijven in hun geheel en ten eenen male ongebonden door het gevoelen, hetwelk zij hier, als leden der Commissie, noodig mogten achten uit te brengen.

Onder dit voorbehoud heeft de Commissie hare beraadslagingen aangevangen, waarvan zij de eer heeft bij deze den uitslag aan Uwe Majesteit aan te bieden.

Met het oog op het besluit harer instelling, is de Commissie in de allereerste plaats uitgegaan van het daarin doorstralend begrip, dat de bevolen herziening niet kan leiden tot de intrekking of vermindering van pensioenen, welke, onverschillig of dezelve al dan niet titulo oneroso verkregen zijn, overeenstemmen met de daarop toepasselijke algemeene verordeningen, evenmin als van de kerkelijke pensioenen, vallende in de termen van art. 192 der Grondwet; en dat er dus, bij de algemeene gevolgtrekking uit dezen regel, alleen sprake zoude kunnen zijn van de intrekking of vermindering van zoodanige pensioenen, die, hetzij in titel, hetzij in bedrag, van de algemeene verordeningen afwijken.

De Commissie is verre van te gelooven, dat al deze pensioenen, zonder onderscheid, vatbaar kunnen geacht worden voor intrekking of vermindering, zoodanig dat er geene bestendig bleven dan die letterlijk op de algemeene verordeningen gegrond zijn.

Integendeel heeft zij, zich insgelijks hechtende aan een ander beginsel in het gedacht besluit opgenomen, in de tweede plaats het bestaanbare van gronden van billijkheid erkend, geldig om de werking der herziening aan beschermende regelen te binden.

Terwijl, naar het haar voorkomt, de taak der Commissie zich bepalen moet tot de beoordeeling, welke omstandigheden geacht kunnen worden, zulke gronden van billijkheid op te leveren, gelooft zij, dat het noch in hare roeping, noch in haar vermogen ligt, zich met eene zoodanige beoordeeling in te laten, in betrekking tot elk der herzienbare pensioenen op zich zelve. Immers het zijn de Hoofden der Departementen van algemeen bestuur alléén, die zich verplaatsen kunnen in den toestand, hetgeen noodig is ter beoordeeling van de aanleiding tot het verleenen van ieder pensioen, en van de subjective omstandigheden van den gepensioneerde op dat oogenblik, ook in vergelijking met anderen; en al omringde de Commissie zich ook met alle denkbare inlichtingen, zij zou evenwel die plaats niet kunnen innemen.

Het eenige, wat de Commissie zich bij magte rekent te doen, is algemeene denkbeelden aan te geven of algemeene regelen voor te stellen, die bij de voorgenomen herziening ten leiddraad en tot bescherming zouden kunnen strekken van zoodanige soorten van pensioenen als voor wier geheele of gedeeltelijke handhaving, naar haar inzien, overwegende redenen van billijkheid pleiten.

Voor zoo ver het in overeenstemming met dat doel noodig was, heeft de Commissie gebruik gemaakt van de lijsten en inlichtingen, in voldoening aan het 3de artikel van het besluit harer instelling door den Minister van Finantien aan haar medegedeeld, en de daaruit verkregen kennis dienstbaar gemaakt aan de omschrijving en bepaling van de voornaamste categorien, waarin de daarop voorkomende pensioenen zich verdeelen.

Eer de Commissie overga tot het uitbrengen van haar advies omtrent elk der bedoelde categorien, moge het haar geoorloofd zijn, zich te verklaren met opzigt tot eenige punten van algemeenen aard, die met hare volgende beschouwingen min of meer verband houden.

De pensioenlijsten, door den Minister van Finantien overgelegd, bevatten alleen de pensioenen óf op zich zelven, óf vereenigd met de daaraan verbonden toelagen, *f* 1000 of meer bedragende. Voor zoo verre uit deze bijzonderheid de bedoeling mogt kunnen afgeleid worden, om pensioenen van minder bedrag aan de werking der herziening te onttrekken, vermeent de Commissie daaraan hare goedkeuring niet te kunnen hechten; van oordeel zijnde, dat in het lage cijfer op zich zelf geen motief van billijkheid kan gelegen zijn, geldig om eene uitzondering te regtvaardigen.

Voorts heeft de Commissie met opzigt tot de toelagen, aangenomen, dat dezelve behooren beschouwd te worden als een geheel uitmakende met de pensioenen waaraan zij verbonden zijn, aangezien het, naar hare meening, geen verschil kan opleveren, of door een pensioen, alleen en op zich zelf, dan wel vereenigd met eene toelage, de grenzen overschreden worden van de reglementen of van de door de Commissie gestelde categorien

De toelagen verbonden aan tractementen van dienstdoende ambtenaren, ofschoon ook deze voorkomen op de medegedeelde lijsten van uitgaven, onder den naam van afloopende betalingen bekend, heeft de Commissie begrepen niet tot een onderwerp van beraadslaging te kunnen maken, vermits dezelve in het besluit harer instelling niet onder de haar opgedragen werkzaamheden genoemd worden, gelijk het zich uit derzelver aard verklaren laat, dat het de bedoeling van Uwe Majesteit niet kan geweest zijn, twee zulke vreemdsoortige onderwerpen in het zelfde onderzoek te vereenigen.

De bepalingen opzigtelijk de pensioenen voorkomende in het Parijsche vredestractaat, en in het tractaat van den 19den April 1839, ter sprake gebragt zijnde, is de Commissie van oordeel geweest, dat dezelve slechts geacht kunnen worden eene aanwijzing van den debiteur te bevatten, en derhalve geen invloed kunnen oefenen op het werk der herziening.

De zelfde meening heeft zij aangenomen omtrent het Keizerlijk decreet van den 2den October 1807, waarvan de verbindende kracht ten behoeve van sommige der regterlijke ambtenaren, bij de organisatie van 1838 uitgevallen, was ingeroepen. De Commissie heeft die verbindende kracht niet kunnen erkennen, maar is van oordeel, dat de algemeene verordeningen van den 17den Mei 1814 en van den 21sten Januarij 1836, n°. 96 en 97, buiten eenigen twijfel op alle burgerlijke ambtenaren, zonder onderscheid, dus ook op de ambtenaren van de regterlijke magt toepasselijk zijn, hetgeen ook volkomen bevestigd wordt, niet alleen door zoo menig voorbeeld van daadwerkelijke toepassing van die verordeningen op de bedoelde ambtenaren, maar ook door art. 7 van het zoo even genoemde besluit van den 21sten Januarij 1836, n°. 96, waarin bepaaldelijk van ambtenaren, wier tractement bij de wet is geregeld, gesproken wordt.

Eindelijk is de vraag behandeld, of art. 58 van de Grondwet de werking der herziening zou kunnen beletten op de militaire pensioenen, die in bedrag niet met de algemeene verordeningen overeenstemmen.

De Commissie meent die vraag ontkennend te moeten beantwoorden, en, zonder in redeneringen te treden omtrent den zin, die aan dat artikel met opzigt tot de bevoegdheid van Uwe Majesteit, om het bedrag der militaire pensioenen te bepalen, behoort gegeven te worden, grondt zij haar gevoelen daarop niet alléén, dat bij de van Regeringswege gedane toezegging tot herziening geene uitzondering ten behoeve van militaire pensioenen is gemaakt en deze ook voorkomen op de lijsten, haar door den Minister van Finantien medegedeeld, maar vooral op de bewilliging, door Hoogst dezelve bij de behandeling van het jongst ingediende ontwerp van wet op de burgerlijke pensioenen gegeven, om ook de wettelijke regeling van het bedrag der militaire pensioenen te doen plaats hebben, waardoor, naar haar inzien, het genoemde artikel 58 der Grondwet ook in dit opzigt eene bepaalde beteekenis verkregen heeft, die alle verdere bespiegelingen overbodig maakt.

Alsnu overgaande tot de aanwijzing der categorien van pensioenen, waaromtrent de Commissie een bepaald gevoelen heeft kunnen vestigen, heeft zij de eer, *in de eerste plaats* aan Uwe Majesteit voor te stellen, *als buiten het bereik van intrekking of reductie vallende:*

---

[1]) Op dit rapport is gevolgd Z. M. besluit van den 29sten Augustus 1842, n°. 108, te vinden in de *Staats-Courant* van den 9den September 1842.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(Rapport der Staatscommissie over de Pensioenen.)

I. De pensioenen, die ter vergelding van meer dan gewone diensten aan den lande bewezen, verleend zijn, en als een blijk van nationale erkentelijkheid beschouwd moeten worden.

De ongeschonden handhaving van deze soort van pensioenen heeft voorzeker geen opzettelijke verdediging noodig.
De regtmatigheid van het daaromtrent door de Commissie aangenomen beginsel springt in het oog en moet ongetwijfeld beaamd worden door elk die gevoelt, dat geene Natie het onzedelijk voorbeeld van ondankbaarheid behoort te geven, al mogt zij in haar eigen belang het ongestraft kunnen doen. Maar de Commissie is verder gegaan, en heeft zich de vraag voorgesteld, of de categorie zooals zij omschreven werd, niet te nauw beperkt is? Bewijzen toch van belangelooze gehechtheid en trouw aan het thans regerend Huis met opoffering van tijdelijk voordeel en in moeijelijke omstandigheden gegeven, mogen wel op zich zelven niet vatbaar voor eene nationale vergelding wezen, maar zijn toch van dien aard, dat eene vergoeding daarvoor door ieder weldenkende als regtmatig beschouwd zal worden. Handelingen, in de tweede plaats, die op zich zelven en in gewone gevallen zeer gewoon zijn, kunnen in buitengewone omstandigheden verrigt, b. v. ten tijde van de afschudding der Fransche overheersching, zoodanig van natuur veranderen, dat het onbillijk zou te achten zijn, de daarvoor toegekende vergelding thans op te heffen of te verminderen.
Intusschen is het moeijelijk, ja onmogelijk, deze en soortgelijke gevallen binnen bepaalde bewoordingen te brengen en te formuleeren, en gelooft de Commissie aan hare lastgeving te voldoen, wanneer zij hier de verklaring aflegt, de bovengestelde categorie in den geest der bijgevoegde consideratien te verstaan.

II. De pensioenen gegrond op eene bepaalde toezegging van het Hoofd van den Staat, onder voorwaarde waarvan ambtelijke betrekkingen zijn aangenomen, voortgezet of nedergelegd geworden.

En zulks aangezien deze pensioenen geacht moeten worden op speciale verbindtenissen te berusten.

III. De pensioenen ter vergoeding van schade in het belang van den Staat geleden, of tot extinctie van schuldvorderingen, ten laste des Rijks verleend.

zijnde deze pensioenen insgelijks op eenen erkenden titel gegrond die ook daarom geëerbiedigd behoort te blijven, omdat anders de aanspraken, door het pensioen vervallen, van zelf zouden herleven.

IV. De pensioenen aan burgerlijke ambtenaren, onder de vóór den jare 1814 bestaan hebbende Regeringen, hier te lande verleend.

De Commissie vermeent, tot ondersteuning van haar gevoelen op dit punt, de consideratie te mogen aanvoeren, dat, zoo men al mogt kunnen aannemen, dat bij de vaststelling van deze pensioenen onregelmatigheden hebben plaats gegrepen, deze door het lange tijdsverloop zouden kunnen geacht worden gedekt te zijn.

V. De pensioenen van weduwen en kinderen van burgerlijke ambtenaren, die, bij wijze van indeplaatsstelling voor hunne mans of vaders, kunnen geacht worden te vallen in eene der categorien, door de Commissie voorgesteld.

De verschillende beweegredenen bij de bedoelde categorien vermeld, gelden, naar het inzien der Commissie, evenzeer tot verdediging van de hier voorkomende bepaling.
De Commissie, verre verwijderd van aanleiding te willen geven tot krenking van de zoo teedere belangen van weduwen of kinderen, vindt zich zelfs genoopt hierbij te voegen, dat het hare bedoeling niet is de vorenstaande bepaling zoo streng te zien toegepast, dat in bijzondere omstandigheden geene uitzondering daarop zoude kunnen worden toegelaten.

VI. De pensioenen van militairen, bij de land-en zeemagt, die 40 en meer dienstjaren tellen.

Met opzigt tot de militaire pensioenen bepaalt de afwijking van de bestaande verordeningen zich doorgaans daartoe, dat aan den titularis is toegelegd het pensioen, verknocht aan eenen hoogeren rang dan waarin hij werkelijk gediend heeft en had behooren te worden gepensioneerd. Waar deze gunst is bewezen aan hen, die 40 en meer dienstjaren tellen, oordeelt de Commissie in die langdurigheid van dienst genoegzame termen gelegen om dezelve te handhaven, in onderscheiding van anderen, die de zelfde gunst verwierven, zonder de aanbeveling van voleindigden diensttijd voor zich te hebben.

VII. De pensioenen aan militairen bij de land- en zeemagt verleend, van vóór den jare 1795 tot en met 1813.

waarvoor de zelfde redenen pleiten, die tot toelichting van de 4de categorie zijn in het midden gebragt.

VIII. De pensioenen, waarmede sedert 1814 begunstigd zijn geworden personen, die in den jare 1795 den militairen dienst van den Staat verlaten hebben, zoo mede die, verleend aan hen, welke tot in 1813 eene allouance van het Engelsche Gouvernement hebben genoten.

Ofschoon deze pensioenen eigenlijk reeds beschermd worden door den zin, welken de Commissie verklaarde te hechten aan de 1ste categorie, ten behoeve van hen, die bewijzen gaven van gehechtheid aan het regerend Huis, heeft zij het evenwel niet overbodig geacht dezelve onder eene afzonderlijke categorie te brengen, omdat te hunnen aanzien eene bepaalde aanwijzing mogelijk was, en omdat ook nog voor hun behoud pleit de bijzondere consideratie, dat zoodanige titularissen, als minder geschikt geacht tot weder indienststelling in den jare 1814, in een gunstig pensioen eenige vergoeding vonden voor het gemis der voordeelen, die hun anders ten deel zouden gevallen zijn.

IX. De pensioenen aan weduwen van militairen, of aan kinderen van militairen toegestaan.

De gevoelens, door de Commissie bij de toelichting van de 5de categorie, omtrent de belangen van weduwen en kinderen in het algemeen geopenbaard, acht zij voldoende om de hier voorkomende bepaling te regtvaardigen.

Met opzigt tot de pensioenen, die volgens de vorenstaande categorien NIET *buiten het bereik van intrekking of vermindering vallen*, zoude de Commissie *in de tweede plaats* van oordeel zijn, dat de navolgende regelen in acht konden genomen worden:

X. Dat niet verder, dan tot het maximum van pensioen bij de reglementen bepaald, zullen verminderd worden de pensioenen,, verleend aan ambtenaren, door organisatien of suppressien uitgevallen.

De grond van deze bepaling ligt voor de hand. Ambtenaren, wier loopbaan door de aangeduide oorzaken is afgebroken geworden en die, uit aanmerking daarvan, met hooger pensioen zijn bedeeld dan hun volgens de bestaande verordeningen toekwam, kunnen, naar het inzien der Commissie, redelijkerwijze geacht worden aanspraak te hebben op het behoud van dat bedrag, waarop zij, ware hun de gelegenheid daartoe niet huns ondanks benomen, door voortzetting van dienst, in evenredigheid van hun laatst genoten tractement, zich het regt zouden verworven hebben.

XI. Dat, met betrekking tot de Hoofden van Departementen van algemeen bestuur, niet zullen behooren te worden gereduceerd beneden de *f* 6000 de pensioenen van Ministers, noch beneden de *f* 5000 die van Directeurs-generaal.

Bij de bestaande verordeningen zijn geen speciale bepalingen omtrent de pensioenen aan Hoofden van Departementen van algemeen bestuur gemaakt, en zij zouden alzoo, bij strenge gevolgtrekking, onderworpen moeten blijven aan de algemeene regelen, omtrent het maximum van pensioen voorgeschreven. Van die regelen intusschen, is bij afzonderlijke beschikkingen met der daad en zoo algemeen afgeweken, dat de Commissie het daarvoor meent te mogen houden, dat de uitzonderingen tot regel geworden zijn.

Bovendien acht zij, uit den aard der betrekking van Hoofden van Departementen van algemeen bestuur, eenen anderen maatstaf van pensioneering, dan voor andere burgerlijke ambtenaren, alleszins gewettigd.

XII. Dat, in geval van cumulatie van pensioen met andere inkomsten, niet meer dan de helft van het bedrag dier inkomsten op het pensioen zal worden ingehouden; met dien verstande nogtans, dat het genot door zoodanige cumulatie verkregen, nimmer de som van *f* 6000 te boven zal gaan.

De Commissie beschouwt de toelating van cumulatien, voor zoo verre dezelve niet bij de algemeene verordeningen verboden zijn, als gunst, nagenoeg gelijkstaande met die, door de opdrijving van pensioenen of het verleenen van toelagen boven pensioenen, bewezen, en acht die toelating daarom vatbaar voor wijziging. Uit aanmerking dat de bijkomende inkomsten de belooning zijn voor dienstverrigtingen, hetgeen het geval niet is met de bovenbedoelde opgevoerde pensioenen of toelagen, is zij van oordeel, dat de inhouding van niet meer dan de helft derzelve op het pensioen, aan de billijkheid beantwoordt, gelijk ook omgekeerd de restrictieve bepaling, waardoor geene cumulatie, na de toepassing van de voorgestelde inhouding, een vrij genot van meer dan *f* 6000 mag overlaten.

Wat eindelijk de wachtgelden betreft, is de Commissie, *in de derde plaats*, van oordeel, dat de volgende voorschriften aan het doel der herziening zouden beantwoorden:

XIII. Dat alle wachtgelden, die 2/3 gedeelten der laatst genoten belooning te boven gaan, tot dat bedrag zullen worden gereduceerd;

dat dezelve niet langer, dan gedurende de jaren 1842 en 1843 zullen worden genoten;

dat alle genieters van wachtgeld, welke binnen den voorschreven termijn niet zijn, of niet hebben kunnen worden in dienst gesteld, zullen worden gepensioneerd naar gelang van hunnen diensttijd, met inbegrip van dien, gedurende welken zij wachtgeld genoten hebben.

Daar de wachtgelden in den regel verleend zijn aan ambtenaren, ten gevolge van omstandigheden buiten hen uitgevallen, acht de Commissie het billijk, ten aanzien derzelve eenen gelijksoortigen regel aan te nemen, als omtrent de *pensioenen* van uitgevallen ambtenaren is voorgesteld geworden, ten einde tusschen die beide soorten van belanghebbenden aanvankelijk eene betrekkelijke gelijkheid daar te stellen, door de overeenkomst van beider toestand gevorderd. Met dat oogmerk is de eerste zinsnede ontworpen.

Het ligt overigens in den zin der benaming, dat het wachtgeld slechts tijdelijk wordt verleend, tot zoolang namelijk eene geschikte gelegenheid tot herplaatsing van den titularis zich aanbiedt.

De Commissie acht het nuttig, eenen bepaalden termijn voor de voortduring van het genot van wachtgeld te stellen, opdat hetzelve niet (als doorgaans verleend tot hooger bedrag dan het pensioen, waarop de belanghebbende regt zou gehad hebben) ten nadeele van de schatkist in pensioen ontaarde.

De strekking van de tweede zinsnede kan bovendien aan de herplaatsing bevorderlijk zijn, en de aanwijzing van het jaar 1843 als uiterlijken termijn van voortduring, kwam der Commissie eigenaardig voor, aangezien dezelve verband houdt met de aangenomen Staatsbegrootingen.

De zelfde reden, het belang der schatkist namelijk, verklaart de bepaling van de 3de zinsnede, waarbij de Commissie gemeend heeft, dan toch ook in zooverre het belang der titularissen in het oog te mogen houden, als daarbij tot regel aangenomen wordt, dat de tijd, op wachtgeld doorgebragt, als diensttijd zal worden aangerekend. Overigens moge de Commissie hier de verklaring bijvoegen, dat het hare bedoeling is, de besproken bepaling ook te zien toegepast op hen, die minder dan tien jaren dienst tellen, zoodanig dat deze pensioen erlangen, in evenredigheid van het tijdvak van dienst en van wachtgeldgenot zamengenomen, ofschoon die beide tijdvakken, vereenigd, minder dan tien jaren mogten uitmaken.

En hiermede heeft de Commissie de taak, die zij zich voorstelde, ten einde gebragt.

Zij heeft naar haar beste vermogen al de bij haar denkbare categorien omschreven, en bij ieder de gronden van haar daartoe betrekkelijk advies aan het beter oordeel van Uwe Majesteit onderworpen. Zij vertrouwt, dat alle genoten wordende pensioenen onder die categorien, zoo al niet streng, dan toch bij eene gezonde analogie te brengen zijn, en zoo dit al onvermoedelijk met enkelen het geval niet mogt wezen, dan zal die omstandigheid aan de titularissen evenmin baten als schaden kunnen, daar het in hare bedoeling gelegen heeft, om de door haar geformuleerde categorien alleen voor te stellen, als zoo vele *aanwijzingen* en geenszins in dien zin, dat alle pensioenen, die daarbuiten mogten liggen, door de Commissie zouden beschouwd worden als vatbaar om geheel of gedeeltelijk te worden ingetrokken, evenmin als om geheel of gedeeltelijk te worden gehandhaafd. Verder te gaan zou haar voeren buiten den kring van algemeene beoordeeling.

In deze beschouwing moge Uwe Majesteit den grond vinden, die de Commissie bewogen heeft, zich niet te vereenigen met het geopperde denkbeeld, om een advies uit te brengen omtrent eene bepaalde reductie van die pensioenen of gedeelten van pensioenen, die noch door de Grondwet, noch door de algemeene verordeningen, noch door de voorgestelde categorien beschermd worden: een advies, dat, naar het bescheiden oordeel der Commissie, op geen rationeelen grond, hoe ook genaamd, zoude gevestigd zijn, en dat in sommige opzigten te veel, en in andere te weinig zoude kunnen bevatten.

De Commissie acht het ten slotte nuttig, onder de aandacht van Uwe Majesteit te brengen, dat zij evenmin haren bijval heeft kunnen geven aan eene andere meening, strekkende om, nadat de regelen door de Commissie aangenomen, toepassing zouden verkregen hebben, op al de gereduceerde of niet gereduceerde pensioenen zonder onderscheid, eene algemeene percentsgewijze korting te leggen, ten einde het doel der herziening, dat is vermindering van lasten, voor de schatkist te bevorderen.

Behalve dat de gronden, bij het vorige punt aangevoerd, ook hier gelden, zoude de Commissie meenen in tegenspraak met zich zelve te vervallen door het aannemen van dit voorstel, waardoor ook zouden getroffen worden zoodanige pensioenen, die op de reglementen berusten, en waarvan sommige titulo oneroso verkregen zijn. Daar de Commissie het regt op het geheele behoud van zoodanige pensioenen erkend heeft, zoo zoude de hier bedoelde vermindering, of liever belasting, noch op de algemeene verordeningen, noch op voldoende gronden van billijkheid steunen, en tot deze beide grondslagen van beoordeeling behoort de Commissie zich, volgens het besluit harer benoeming, te bepalen. Daarenboven, een pensioen ten gevolge van *revisie* verminderd en gebragt binnen de vereischte termen, kan onder den titel van revisie niet andermaal verminderd worden door een tweede middel, namelijk ten gevolge eener belasting. Dit laatste zou geene *revisie* wezen, en daar buiten gaat de bevoegdheid der Commissie niet.

De Commissie heeft de eer, bij haar tegenwoordig verslag twee afzonderlijke nota's aan Uwe Majesteit aan te bieden.

Met het bewustzijn niets te hebben verzuimd, om aan het verlangen en het vertrouwen van Uwe Majesteit te beantwoorden, zal het der Commissie de streelendste voldoening zijn, het besluit harer ontbinding te gemoet te mogen zien, in de hoop iets te hebben bijgedragen, om eenen grondslag te leggen tot regeling van een onderwerp, waaromtrent het doorzigt van Uwe Majesteit een bevredigenden maatregel heeft noodig geacht.

De Commissie zal eerbiedig de bevelen van Uwe Majesteit inwachten, ten einde het verbaal harer beraadslaging over te dragen in handen der autoriteit, welke Hoogstdezelve daartoe zal gelieven aan te wijzen.

De Staats-Commissie, benoemd bij Zijner Majesteits besluit van den 25sten April 1842, n°. 79,

(*get.*) Van Hugenpoth.

Ter ordonantie van dezelve,

(*get.*) H. C. Martijn.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Algemeen Verslag.*)

29. ALGEMEEN VERSLAG.

Bij de nadere behandeling van de voorgedragen Begrootingswetten in de afdeelingen der Tweede Kamer is men op vele der bij het Voorloopig Verslag opgegeven algemeene aanmerkingen teruggekomen.

Zoo heeft men vrij algemeen verklaard te volharden bij de aanmerking omtrent den vorm der berekenings-staten, dien men, in weerwil van hetgeen daaromtrent in de Memorie van beantwooording is gezegd, voor onvolledig en gebrekkig bleef houden [1]), zoodat men dan ook het vertrouwen koesterde, dat de Regering op de verbetering van dien vorm bij het opmaken van volgende Begrootingen bedacht zal wezen, terwijl, voor zoo veel de Regering zich met de gemaakte aanmerkingen heeft vereenigd, men van meening was, dat dienovereenkomstig alsnog eene verandering van de ingediende staten zou kunnen geschieden. Overigens heeft men niet onopgemerkt gelaten, dat het weinig baten kan, of al van de zijde der Staten-Generaal op eene betere specificatie der onderdeelen van de Begrooting wordt aangedrongen, wanneer zoodanige specificatie doelloos wordt gemaakt door menigvuldige af-en overschrijvingen toe te staan, waardoor als 't ware eene geheele vermenging van posten zou kunnen plaats hebben. [2]) Het had namelijk de aandacht getrokken, dat van de bevoegdheid tot het doen van af-en overschrijvingen, welke dan toch maar als exceptioneel middel in buitengewone gevallen kan worden toegelaten, zoo veelvuldig gebruik is gemaakt, zooals uit de daarvan overgelegde staten bij de Verslagen der Algemeene Rekenkamer kan blijken. Ten bewijze hoezeer die af- en overschrijvingen kunnen strekken tot aanwending van sommen der Begrooting voor geheel andere einden dan waarvoor ze bestemd waren, heeft men gewezen op de volgende, voorkomende op den staat van af- en overschrijvingen, die gedurende 1842 en 1843 op de Begrooting van 1842 hebben plaats gehad:

Sommen voor *kosten wegens den arbeid der gevangenen*, op het IVde Hoofdstuk, aangewend tot vertimmering en vernieuwing van gevangenissen; terwijl tevens van de sommen tot laatstgemeld doel toegestaan, eene overschrijving is gedaan op den post van *kosten wegens den huishoudelijken dienst der gevangenissen*;

uit den post van het VIIIste Hoofdstuk voor *aanbouw enz. van schepen* genomen voor den *geneeskundigen dienst*;

van den post van Hoofdstuk IX B. wegens *lasten van vaarten en kanalen* overgebragt op den post van *veranderlijke belooningen voor metingen en schattingen in Limburg*;

uit den post van Hoofdstuk X, voor *aankoop enz. van draagbare wapenen* genomen tot aanvulling van de sommen toegestaan voor *gewoon onderhoud der fortificatiewerken*, terwijl deze laatste post weder heeft gestrekt tot aanvulling van dien voor *tractementen van den staf der genie*;

mitsgaders op de volgende, die voorkomen op den overgelegden staat van af- en overschrijvingen op de Begrooting over 1843 gedurende 1843 en 1844:

uit den post van Hoofdstuk V wegens *jaarlijksche belooning voor eenen heel-en verloskundige op Vlieland* overgeschreven op dien voor de *verzameling van kunstwerken op het Paveljoen bij Haarlem*;

uit den post van het zelfde Hoofdstuk voor *aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid* op dien voor *bureau- en lokaalbehoeften van de Staats-Courant*;

uit dien voor *materieel der artillerie* op den post voor *betalingen van gratificatien enz. aan gewezen millitairen en militaire weduwen.*

Voorts hebben sommige leden verklaard niet te kunnen begrijpen, waarom bij de beantwoording omtrent sommige Hoofdstukken de toezegging is gegeven, dat aan het verlangen om de bureau- en lokaal-behoeften in *drie* artikelen te splitsen, zal worden voldaan, en bij andere niet, en waarom die verbetering niet reeds dadelijk op eene Begrooting, die eerst in 1846 en 1847 behoeft te werken, is kunnen toegepast worden? Als voorbeelden van posten die veel te globaal zijn voorgekomen en volstrekt behooren te worden gesplitst, heeft men nogmaals gewezen op die, voorkomende op afdeeling 4 van Hoofdstuk IV, voor *kosten der gevangenissen*, alsmede op de posten voorkomende op den nieuwen berekenings-staat voor Hoofdstuk V wegens *verschillende uitgaven*, waaronder geheel vreemdsoortige uitgaven gevonden worden, zooals onder anderen uit de inzage van den toelichtenden staat der 3de afdeeling kan blijken.

Met het denkbeeld, in de Memorie van beantwoording aangegeven, om de staten van depouillement voortaan aan het slot der Begrooting te plaatsen, kon men zich niet wel vereenigen, daar men vreesde dat daaruit moeijelijkheden bij de verevening der uitgaven zouden kunnen ontstaan. Daarentegen achtte men het wenschelijk, dat bij de zamenstelling van volgende Begrootingen de verdeeling in de aangeduide categorien tot grondslag strekke van de splitsing van ieder Hoofdstuk in afdeelingen en artikelen, hetgeen geacht wordt het doelmatig onderzoek van de Begrooting te zullen bevorderen.

Op de inzending van de algemeene Rekening over den dienst van 1842 werd door sommige leden ook nog nader aangedrongen, die meenden dat het voorschrift der Grondwet te dien opzigte behoorde te worden gehandhaafd, en dat het gemis van dit stuk het onderzoek der voorgedragene Begrootingswetten bemoeijelijkt had.

Bij het Voorloopig Verslag had men in het voorbijgaan aangestipt, wat, naar het gevoelen van de meerderheid, onder het *uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen*, bij art. 126 der Grondwet bedoeld, moet verstaan worden. Bij de beantwoording heeft de Regering daaromtrent het stilzwijgen bewaard, zoodat men nog in het onzekere verkeert, of zij zich met de zienswijze der meerderheid kan vereenigen, en of men derhalve in het vervolg een geheel anders ingerigt Verslag, dan tot dusverre werd ingeleverd, mag te gemoet te zien.

Met opzigt tot de overgelegde Verslagen van het resultaat van de werkzaamheden der Algemeene Rekenkamer gedurende 1843 en 1844, heeft men opgemerkt, dat die Verslagen menigvuldige bewijzen opleveren, hoezeer de toepassing der bepalingen van de Instructie van dat collegie tot moeijelijkheden aanleiding geeft.

Sommige leden bleven daarom hechten aan het denkbeeld, dat er eenig middel behoorde te worden daargesteld, om al zulke verschillen van gevoelen tusschen de Departementen en de Rekenkamer te beslechten. Over het algemeen achtte men wenschelijk, dat de Regering door mededeeling van de aangevraagde bescheiden en inlichtingen zooveel mogelijk aan het verlangen der Kamer mogt te gemoet komen en dit collegie alzoo in staat stellen, om de aan hetzelve opgedragen gewigtige functiën overeenkomstig de bepalingen der Instructie te kunnen waarnemen.

Door de verwijzing naar het algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843, onder litt. *d* der Beantwoording, oordeelde men dat geenszins voldaan is aan het te kennen gegeven verlangen, om de uitkomst van den dienst van 1842, met inbegrip van alle Rijksfondsen en gedeponeerde kassen, te leeren kennen. Men had daarmede beoogd, om eene volledige balans van de inkomsten en uitgaven gedurende 1842 te bekomen, ten einde daaruit te kunnen zien, of in de finantien van den Staat gedurende dat jaar vooruitgang dan wel teruggang heeft plaats gehad, en dit kunnen de opgaven van het algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen niet uitwijzen.

In de beantwoording op § 3 van het Voorloopig Verslag, omtrent de bijzondere fondsen, heeft men mede niet kunnen berusten:

Vooreerst werd opgemerkt, dat in die beantwoording was gezwegen van het verlangen der Kamer, dat van die fondsen, welker voortdurend bestaan noodig wordt geoordeeld, afzonderlijke suppletoire begrootingen opgemaakt en bij de Staatsbegrooting gevoegd mogten worden, met opneming van het voor- of nadeelig saldo dier fondsen in de Begrooting van 's Rijks uitgaven of de raming van 's Rijks middelen. Men achtte het daarom noodig dit punt op nieuw onder de aandacht der Regering te brengen, en bij haar aan te dringen op eene meer regelmatige behandeling der zaak, waarvan trouwens de noodzakelijkheid door hetgeen ten aanzien van het fonds voor de Nijverheid is geschied, genoegzaam is bewezen geworden, terwijl men, wat het beginsel betreft, om de saldo's der fondsen onder de Staats-inkomsten te begrijpen, heeft verwezen naar de slotbepaling van art. 16 der wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 15), over de personeele belasting, waarbij dat beginsel is gehuldigd geworden. Overigens heeft men ook weder te dezer gelegenheid aangehouden op het zoo veel mogelijk opheffen van alle bijzondere fondsen, die niet volstrekt noodzakelijk zijn, hoedanige men meent dat er nog onderscheidene bestaan, zijnde daarbij tevens niet onopgemerkt gebleven, dat sommige dier fondsen in den laatsten tijd aanmerkelijk zijn vermeerderd, zooals b.v. het fonds voor schatting en opneming, hetwelk in 1841 bedroeg *f* 27 608 en in 1843 *f* 65 493, zoodat het straks vermelde beginsel van overbrenging der saldo's op de Staatsbegrooting daarop alleszins kon en behoorde te worden toegepast.

[1]) „Onvolledige en gebrekkige zaken mogen wij niet aannemen", meende Luzac.

[2]) „Hetgeen eenige waarborgen daartegen noodzakelijk maakt", oordeelde Luzac.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Algemeen Verslag.*)

Ten andere hebben eenige leden opgemerkt, dat het niet zoo zeer de bedoeling der aanmerking, onder § 3 van het Voorloopig Verslag voorkomende, was geweest, om de vermenging van de gelden afkomstig uit de bijzondere fondsen, in éene en de zelfde kas met de Rijksgelden, af te keuren, dan wel om aan te duiden, dat de beschikking over de bijzondere fondsen niet behoorde te worden toegekend aan de zelfde autoriteit, die over de Rijks-gelden beschikken kan. Door eene afscheiding van het beheer in laatstgemelden zin zou men namelijk wenschen te voorkomen, dat over de gelden der bijzondere fondsen tot andere einden worde beschikt, dan waarvoor ze bestemd zijn, — eene voorzorg, die, met het oog op hetgeen vroeger heeft plaats gehad, toch wel niet kan gezegd worden geheel overtollig te zijn.

In verband met hetgeen bij de beantwoording is vermeld ten aanzien van het toestaan van uitzonderingen op het beginsel nopens den aftrek van pensioenen die buiten 's lands worden verteerd, heeft men den wensch herhaald, dat voor de stipte handhaving van dat beginsel door de Regering gezorgd mogt worden.

Eindelijk heeft men verklaard het vertrouwen te koesteren, dat, nu er eene wederkeerige mededeeling is gedaan van de posten, welke geoordeeld worden een deel van de liquidatie met het Groothertogdom *Luxemburg* te moeten uitmaken, de Regering alsnu ook zonder verder uitstel op de vereffening dezer reeds zoolang aanhangige zaak zal bedacht zijn. [1])

Ten slotte zij hier nog vermeld, dat men in het algemeen tegen de thans voorgedragen raming van uitgaven heeft opgemerkt, dat dezelve niet scheen te zijn opgemaakt in verband met de werkelijke uitgaven in vorige dienstjaren. Men meende intusschen dat die uitkomsten tot grondslag aan de raming moesten verstrekken, en dat bij inachtneming van dit beginsel er minder noodzakelijkheid tot het doen van af- en overschrijvingen zoude ontstaan. Als voorbeeld heeft men onder anderen gewezen op de uitgaven voor den geneeskundigen dienst, welke in de vorige jaren de raming verre waren te boven gegaan, zoodat ook op het hoog bedrag der kosten van dien dienst door onderscheidene leden aanmerking is gemaakt.

Evenals ten aanzien van de algemeene beschouwingen het geval is geweest, is men bij gelegenheid van het jongste onderzoek in de Afdeelingen ook weder op vele der vroeger medegedeelde aanmerkingen tegen de bijzondere posten van de Begrooting teruggekomen. De Centrale Afdeeling zal thans die nadere bedenkingen bij de onderscheiden Hoofdstukken der Begrooting opgeven, zich kortheidshalve ten aanzien van de duidelijker en naauwkeuriger aanwijzing van den aard dier bedenkingen aan de betrekkelijke zinsnede van haar Voorloopig Verslag wenschende te gedragen; terwijl zij hier tevens vermeent te moeten mededeelen, dat sommige leden ter gelegenheid van het jongste onderzoek hebben verklaard te verlangen, dat uit hun stilzwijgen ten aanzien van vele punten der beantwoording niet behoorde te worden afgeleid, dat zij zich met die beantwoording zouden hebben vereenigd.

HOOFDSTUK II.

De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

4de AFDEELING. *De Kanselarij der beide Orden.*

Toen bij eene vroegere gelegenheid door de Kamer het verlangen is geuit, dan aan alle Broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw dadelijk bij hunne benoeming het genot der daaraan verbonden toelage verzekerd mogt worden, heeft zij daarmede geenszins bedoeld, dat de bij de wet ingewilligde som van *f* 14 000 in ieder geval zou behooren te worden uitgeput. Het destijds geuit verlangen is derhalve geenszins in strijd met de thans voorgedragen meening, dat in het benoemen van Broeders door de Regering spaarzamer behoort te worden te werk gegaan.

5de AFDEELING. *De Hooge Raad van Adel.*

Sommige leden verlangen te vernemen, welk eindgevolg is gegeven aan de bedenkingen der Algemeene Rekenkamer nopens de strekking der twee Koninklijke besluiten betrekkelijk de kosten van den Hoogen Raad, vermeld in het Verslag der Rekenkamer van het resultaat harer werkzaamheden over 1844.

[1]) Luzac meende ten onrechte dat het afdoen van deze zaak niet veel tijd behoefde te kosten.

HOOFDSTUK III.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

Schoon men gaarne toestemt, dat bij de keuze van diplomaten ook op inborst, opvoeding en levensloop acht moet worden gegeven, zoo meent men evenwel, dat daarbij mede als een volstrekt vereischte behoort te worden aangemerkt de bekwaamheid en kunde van den candidaat in het vak der diplomatie, en het is juist omdat men betwijfelde of aan dit vereischte in den regel wel genoegzaam gewigt door de Regering wordt gehecht, dat men het denkbeeld heeft geopperd, om zich van het bezit van dat vereischte door het afnemen van speciale examens te verzekeren, een maatregel waarvan men alzoo de wenschelijkheid blijft volhouden.

HOOFDSTUK IV.

Departement van Justitie.

Sommige leden hebben hun leedwezen te kennen gegeven, dat aan het verlangen der Kamer om inlichtingen te bekomen nopens zeker aan haar ingediend adres betrekkelijk subsidien, die uit 's Rijks kas ten behoeve van het Journal de la Haye zouden verstrekt zijn, door de Regeering geen gevolg is gegeven. Hetgeen daaromtrent thans bij de Memorie van beantwoording is medegedeeld, werd voor geheel onvoldoende gehouden, daar het der Kamer niet om den persoon van den inzender van het adres, maar eeniglijk om de zaak, waarover hetzelve handelt, te doen is geweest. Men zou derhalve verlangen alsnog te vernemen wat van de opgegeven bijzonderheden waarheid is en of er werkelijk thans nog uit 's Rijks kas gelden ten behoeve van het voorzegde dagblad aangewend worden.

Men had gaarne gezien, dat de antwoorden der Regering op de bedenkingen der Kamer omtrent het ontworpen Strafwetboek tijdig genoeg waren ingekomen, om dit aangelegen onderwerp nog in den loop van de tegenwoordige zitting te kunnen behandelen en tot stand brengen. Men vertrouwt nu dat de Regering zich de tijdruimte tot aan de opening eener nieuwe zitting ten nutte zal maken, om niet alleen de herziening der militaire wetgeving voor te bereiden, maar dat zij ook gedurende dien tijd zich onledig zal houden met de bewerking van een nieuw tarief van justitie-kosten in strafzaken, waaraan zoo groote en dringende behoefte bestaat, en waarvan de invoering niet afhankelijk behoeft te zijn van de vaststelling van een nieuw Strafwetboek; zoo mede met het ontwerpen van eene algemeene politie-wet, waarvan de spoedige invoering insgelijks wenschelijk wordt geacht.

2de AFDEELING. *Kosten van de regterlijke magt.*

Artikel 6. Men blijft aandringen op eene meer gelijkmatige regeling van de bureau-kosten voor de parketten der procureurs-generaal in de onderscheidene Provincien.

4DE AFDEELING. *Kosten der gevangenissen.*

Men betreurt dat de Regering zich niet schijnt te kunnen vereenigen met het dezerzijds geuite denkbeeld, om eene afzonderlijke bij-begrooting van de kosten der gevangenen op te maken, en alleen het excedent der uitgaven boven de ontvangsten op de Staatsbegrooting uit te trekken. Men kan toch niet inzien, waarom zulks meer met den aard van de algemeene Begrootingswetten zoude strijden, dan dat b. v. de uitgaven voor de Academie te *Breda* en te *Medemblik* daarop worden gebracht *na aftrek van de bijdragen der kadets en adelborsten.* Men meent integendeel, dat, door alleen op de Staatsbegrooting te brengen het differentieele cijfer, mits behoorlijk gejustificeerd door eene uitgewerkte en volledige bijgevoegde raming van ontvangsten en uitgaven, het doel bereikt zal worden, dat de Begrooting van uitgaven niet noodeloos opgevoerd worde, maar den waren staat der vermoedelijk te doene uitgaven uitdrukke, zonder dat er daarom eenige uitgaven buiten de wet zouden behoeven plaats te hebben. Men hecht aan dit denkbeeld veel waarde, en meent dat, wanneer hetzelve algemeen wierd gevolgd en dus mede toepasselijk gemaakt op de kosten van de Landsdrukkerij en de Staats-Courant, in het Vde Hoofdstuk begrepen, daaruit eene niet onbelangrijke verlaging van het eindcijfer der uitgaven zoude voortspruiten, hoedanig gevolg ook voor de Regering zelve van gewigt schijnt te zijn.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Algemeen Verslag.*)

Uit de beantwoording op het aangemerkte bij artikel 6 dezer afdeeling is gebleken, dat op de raming der Middelen zeer oneigenaardig twee ontvangsten van geheel vreemdsoortigen aard in éénen post zijn vereenigd; men kan zich intusschen met die beantwoording alleen niet tevreden stellen, maar zou verlangen dat dienovereenkomstig de post op de raming der Middelen gesplitst worde voorgedragen.

Eindelijk hebben sommige leden bij de behandeling van deze afdeeling den wensch geuit, dat, in verband met het gevangenisstelsel, dat èn de Regering èn de meerderheid der Kamer hier te lande wenscht te zien ingevoerd, men reeds nu bedacht zij, om, bij den aanbouw of de vertimmering van huizen van arrest en bewaring, het beginsel van afscheiding der onderscheiden soorten van gevangenen niet uit het oog te verliezen.

HOOFDSTUK V.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

Over het algemeen heeft men gemeend, dat de posten, gebragt onder de rubriek *verschillende uitgaven*, veel te hoog zijn gesteld en te weinig gespecificeerd. Als voorbeeld heeft men onder anderen aangehaald de 3de afdeeling van dit Hoofdstuk, artikel 12, waar een post van *f* 78 000 wordt gevonden, zonder eenige de minste aanduiding waartoe deze gelden benoodigd zijn.

2de AFDEELING. *Binnenlandsch Bestuur.*

Het antwoord omtrent de onevenredigheid van de kosten van het provinciaal beheer heeft vele leden niet bevredigd, die van gevoelen bleven, dat voor eenige provinciën, inzonderheid voor *Limburg*, die kosten veel te hoog gesteld waren, en niet in verhouding met die van de overige provinciën. Ook kon men niet inzien, waarom eene trapsgewijze vermindering hier volstrekt noodzakelijk zou wezen, en waarom alle bezuinigingen, die wenschelijk en mogelijk worden geoordeeld, niet aanstonds tot stand gebragt kunnen worden.

3de AFDEELING. *Waterstaat.*

Men vraagt, of er thans in het geheel geene inkomsten van de Mijdrechtsche droogmakerij genoten worden? Vroeger werd deswege een post op de Staatsrekening gevonden, welke daarop thans niet meer wordt aangetroffen. Men zou dienaangaande nog wel eenige nadere opheldering verlangen te bekomen.

4de AFDEELING. *Onderwijs.*

Met leedwezen hebben vele leden uit het antwoord der Regering ontwaard, dat zij de wettelijke regeling van het zoo belangrijke onderwerp van het lager onderwijs in den tegenwoordigen tijd voor ongeraden houdt, hetgeen alzoo ten gevolge zal hebben, dat deze aangelegen zaak weder voor eenen onbepaalden tijd zal worden uitgesteld. Ook meende men, dat omtrent het hooger onderwijs wettelijke bepalingen behoorden te worden vastgesteld; terwijl sommige leden de regeling van eenige belangrijke punten bij besluit, zooals onlangs had plaats gehad, niet konden goedkeuren, maar van gevoelen waren, dat daardoor eenigermate inbreuk was gemaakt op de grondwettelijke attributen der wetgevende magt.

5de AFDEELING. *Kunsten en Wetenschappen.*

Eenige leden hebben gemeend op de vroeger gemaakte aanmerkingen betrekkelijk de Academie van *Delft* te moeten terugkomen, al zijnde zij door de antwoorden der Regering te dien opzigte geenszins bevredigd.

8ste AFDEELING. *Nederlandsche Staatscourant.*

Vele leden hebben gemeend het verlangen te moeten herhalen, dat weldra doeltreffende maatregelen mogten worden beraamd, ten einde het verslag van het verhandelde in de openbare vergaderingen der Tweede Kamer met spoed en naauwkeurigheid ter kennisse van het publiek te brengen. Men wilde zich niet ontveinzen, dat hiertoe belangrijke uitgaven gevorderd zouden worden, doch men meende dat de zaak van te groot gewigt is, om uit dien hoofde alleen te worden nagelaten. Die leden waren van oordeel, dat, zooals de zaak thans loopt, het geheele doel, spoedige publiciteit en voldoening aan de algemeene belangstelling, grootendeels wordt gemist.

10de AFDEELING. *De Opperhoutvesterij.*

Niettegenstaande de gegeven ophelderingen, hebben vele leden gemeend te moeten blijven aandringen op de gemaakte aanmerking omtrent de kostbaarheid van het beheer der Opperhoutvesterij: men vertrouwde dienvolgens, dat bij de toegezegde wet op het stuk der jagt en visscherij in deze administratie groote vereenvoudigingen zouden worden gebracht.

9de AFDEELING. *Nationale Nijverheid.*

Met het oog op het gegeven antwoord in de Memorie van Beantwoording, hebben eenige leden gemeend te moeten vragen, welk verband er bestaat tusschen het fonds van de Nijverheid en dat van den Landbouw? In het algemeen heeft men gemeend te moeten blijven aandringen op de regeling van het eerstgemeld fonds.

HOOFDSTUK VIII.

Departement van Marine.

2de AFDEELING. *Kosten niet behoorende enz.*

Men konde zich het gegeven antwoord, dat de kas van het Loodswezen noch het eigendom is van het Rijk, noch dat der loodsen, geenszins verklaren: immers meende men, dat toch iemand tot dit fonds geregtigd moest zijn, en zou verlangen te vernemen, wie die geregtigden zijn. Overigens heeft men het verlangen te kennen gegeven, de zaak der kas van het Loodswezen bij de wet te zien geregeld.

Eenige leden hebben tevens verklaard, dat, niettegenstaande het aangevoerde bij de memorie, zij evenwel van oordeel waren, dat, daar de handel op zoovele plaatsen over het Loodswezen klaagde, het met deze zaak toch niet zoo gunstig moest gelegen zijn als door de Regering was opgegeven.

3DE AFDEELING. *Materieel der zeemagt.*

Het door de Regering gegeven antwoord is aan vele leden onvoldoende voorgekomen; men meende dat de redeneering niet overeenstemt met de in 1844 gedane overschrijvingen en met de vroeger gedane opgaven nopens het groot gebrek aan materialen. Overigens heeft men ongaarne gezien, dat de post van het materieel met *f* 100 000 is verminderd, terwijl daarentegen de reeds zoo kostbare dagloonen weder met een ongeveer gelijk bedrag zijn vermeerderd.

4DE AFDEELING. *Personeel der zeemagt.*

Artikel 7. Men kan niet toegeven, dat in de overlegging eener bijzondere bij-begrooting voor het Instituut te *Medemblik* iets ongrondwettigs zoude gelegen zijn. Eenige leden meenden dat er geene betalingen uit de op de Begrooting gebragte som moesten gedaan worden, voordat de som van de door de adelborsten betaald wordende toelagen was uitgeput.

5de AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*

In de beantwoording heeft de Regering verklaard geene zwarigheid te maken, om eenige meerdere omschrijving te geven aan den post voor *verschillende uitgaven*; daaraan is evenwel niet voldaan.

HOOFDSTUK IX *A*.

Nationale schuld.

Artikel 6. Men heeft gemeend der Regering in overweging te moeten geven, of het circuleerend papier niet tegen mindere rente uit te geven zoude zijn; in welk geval de intrekking der 4 percents schatkistbiljetten een voor de schatkist voordeelige maatregel zoude wezen. Men heeft overigens volhard bij het vroeger geuite verlangen tot geheele of althans gedeeltelijke aflossing en vernietiging der schatkistbiljetten van 1834.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Algemeen Verslag.*)

HOOFDSTUK IX *B.*

Departement van Finantien.

5de AFDEELING. *Directe belastingen enz.*

Artikel 15. Men is bij het gevoelen blijven volharden, dat deze nieuwe post niet op de Begrooting der uitgaven behoort voor te komen, moetende dezelve veeleer beschouwd worden als eene mislukte ontvangst.

6de AFDEELING. *Fonds van kwade posten.*

Ook bleef men de raming voor het fonds van kwade posten als veel te hoog beschouwen, hebbende de ondervinding gedurende de drie laatste jaren bewezen, dat men naauwelijks 1/3 daarvan noodig heeft.

7de AFDEELING. *Indirecte belastingen.*

Artikel 8. Men heeft gemeend dat de Regering althans van geene overijling kan beschuldigd worden, wanneer zij, nadat reeds zoo vele jaren is aangedrongen op de vermindering van de kosten van de Loterij, en om de instelling, indien men dezelve op den duur wil behouden, meer productief voor de schatkist te maken, eindelijk mogt besluiten om aan de billijke wenschen der Kamer dienaangaande gehoor te geven.

9de AFDEELING. *Domeinen en wegen.*

Artikel 10. Men heeft gevraagd, welke bedingen hier worden bedoeld?

10de AFDEELING. *Pensioenen.*

Artikel 2. Men is vrij algemeen van oordeel geweest, dat, indien de Regering met de nieuwe wet betreffende het subsidie aan het Burgerlijk Pensioenfonds nog niet gereed is, zij, evenals vroeger eene afzonderlijke aanvrage behoorde te doen voor één jaar, en niet, zooals nu wordt voorgedragen, voor 2 jaren te gelijk, weshalve men dezen post thans buiten de Begrooting wilde houden.

HOOFDSTUK X.

Departement van Oorlog.

Men heeft in het Voorloopig Verslag nergens de beschuldiging teruggevonden, waarop wordt gewezen in de Memorie van Beantwoording, dat de Regering zoude zijn te werk gegaan met eene kwistige hand bij aanbestedingen en afwerkingen; men heeft bij het vroeger ter neder gestelde niet in dien geest gesproken, maar gemeend dat bij de uitgaven voor het materieel over het geheel meer spaarzaamheid zoude kunnen betracht worden.

5de AFDEELING. *Militaire Academie.*

Evenmin heeft men in het Voorloopig Verslag aangedrongen op de afschaffing der Militaire Academie te *Breda*. Men heeft alleen gemeend, dat die inrigting op eene kleinere schaal konde worden teruggebragt, in welke meening men alsnog verkeert.

13de AFDEELING. *Maréchaussée.*

Vele leden hebben ernstig aangedrongen op de uitbreiding van het wapen der maréchaussée, welke maatregel, naar hun gevoelen, zeer wel tot stand gebragt zou kunnen worden, zonder dat het eindcijfer der Begrooting daarom verhoogd zou behoeven te worden.

15de AFDEELING. *Buitengewone uitgaven.*

Insgelijks is men nader teruggekomen op het benoemen van een Comité voor de militaire zaken, hetgeen men als eene zeer wenschelijke zaak bleef beschouwen.

HOOFDSTUK XI.

Departement van Kolonien.

Eenige leden hebben gemeend te moeten terugkomen op de vroeger gemaakte aanmerking betrekkelijk de gelden voor het werfdepôt te Harderwijk en de koloniale bijdragen voor de Academien te *Breda* en *Delft.*

HOOFDSTUK XII [1]).

ONVOORZIENE UITGAVEN.

Men heeft zich over het algemeen gerefereerd aan de vroeger gemaakte bedenkingen, van welker onjuistheid men door de antwoorden der Regering niet overtuigd is geworden, terwijl men in het bijzonder met nadruk heeft aangedrongen op het grondwettelijk bezwaar, dat nog bij onderscheiden leden blijft bestaan en hen nopen zal aan deze voordragt hunne goedkeuring te onthouden. Vele leden hebben voorts het verlangen te kennen gegeven, om eene lijst te ontvangen van de gedane betalingen, uit de som bij dit Hoofdstuk toegestaan over het jaar 1843.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Vrijdag den 13den Junij 1843.

---

[1]) Zie stuk 25, blz. 792.

De wetsontwerpen tot vaststelling van de Hoofdstukken I, II, IV tot en met IX *A*, IX *B*, X en XI werden door de Tweede Kamer aangenomen. Die tot vaststelling van de Hoofdstukken III en XII werden door haar verworpen, waarop gewijzigde wetsontwerpen ingediend werden. (Zie n°s. 30 en 31 hierachter.)

De Eerste Kamer heeft zich met de hierboven genoemde aangenomen wetsontwerpen vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van den 25sten Juni 1845).

De wetten zijn den 26sten Juni 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°s. 30, 31, 33 tot en met 41).

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken.*)

30. HOOFDSTUK III (DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.)

A. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 23 Juni 1845.

Edel Mogende Heeren!

Ter voldoening aan het verzoek van U Edel Mogenden hebben Wij in nadere overweging genomen het voorstel van wet tot vaststelling van het derde Hoofdstuk der Begrooting van Staatsuitgaven over de jaren 1846 en 1847, bevattende de uitgaven voor het Departement van Buitenlandsche Zaken.

Dien ten gevolge is een nieuw wetsontwerp, tot gelijk einde strekkende, opgemaakt, hetwelk U Edel Mogenden bij deze, vergezeld van eene toelichtende memorie, ter overweging ontvangen.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 23sten Juni 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

B. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 123 der Grondwet, de Begrooting van Staatsuitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van algemeen bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene Begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De Begrooting der Staatsuitgaven wordt voor het Departement van Buitenlandsche Zaken vastgesteld, als:

Over het jaar 1846, op eene som van *vijf honderd twee en dertig duizend, negen honderd twee en zeventig gulden* (*f* 532 972.00),

en over het jaar 1847, op eene som van *vijf honderd twee en dertig duizend, negen honderd twee en zeventig gulden* (*f* 532 972.00),

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken.*)

C. STAAT VAN BEREKENINGEN VOOR HET DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IIIde HOOFDSTUK.				
	Departement van Buitenlandsche Zaken.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement en tafelgeld van den Minister	f 18 000.00		f 18 000.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van den Secretaris-Generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden.	30 712.00		30 712.00	
3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk	15 600.00		15 600.00	
4	Reis- en verblijfkosten	200.00		200.00	
			f 64 512.00		f 64 512.00
	IIde AFDEELING. *Kosten, vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*				
1	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen	f 296 610.00		f 296 610.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der consulaten, alsmede spendatie-gelden	68 550.00		68 550.00	
3	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire agenten, tijdelijk tot geen bepaald gezantschap of consulaat behoorende.	16 300.00		16 300.00	
4	Equipement en reiskosten voor de gewone buitenlandsche zendingen, alsmede verblijfkosten bij tijdelijke verplaatsing derzelve	10 000.00		10 000.00	
5	Kosten van buitengewone zendingen	6 000.00		6 000.00	
6	Briefporten, abonnementen op dagbladen en alle verdere uitschotten door diplomatieke en consulaire agenten in hunne betrekking gedaan wordende	21 000.00		21 000.00	
			418 460.00		418 460.00
	IIIde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Reis- en verblijfkosten van Staats-postiljons, of van personen die als zoodanig met het doen van buitenlandsche reizen belast worden	f 2 000.00		f 2 000.00	
	Transporteeren	f 2 000.00	f 482 972.00	f 2 000.00	f 482 972.00

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1846.		GERAAMD BELOOP over 1847.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 2 000.00	f 482 972.00	f 2 000.00	f 482 972.00
2	Onderstand- en transportgelden, aan en ten behoeve van militairen, zeelieden en andere behoeftige Nederlanders. . .	3 300.00		3 300.00	
3	Bijdragen aan kassen en inrigtingen buiten 's lands, zoo ten nutte van den handel en der zeevarenden in het algemeen, als ten behoeve der Nederlanders in het bijzonder. .	1 200.00		1 200.00	
4	Toelage aan Limburg wegens bijdragen in de Duitsche Bonds-kassen	3 000.00		3 000 00	
5	Geheime uitgaven	4 000.00		4 000.00	
			13 500.00		13 500.00
	IVde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen	f 34 000.00		f 34 000.00	
2	Afloopende betalingen	2 500.00		2 500.00	
			36 500.00		36 500.00
	Totaal van het IIIde Hoofdstuk	*over* 1846	f 532 972.00	*over* 1847	f 532 972.00

D. MEMORIE VAN TOELICHTING.

1ste AFDEELING, 2de artikel. Niettegenstaande de rangverdeeling van het personeel der ambtenaren hier eenigszins verschilt met die op de vorige Begrooting voorkomende, en men voor sommige rangen meer dan daar zal uitgetrokken vinden, wordt thans echter voor dit artikel *f* 688 minder gevraagd dan over 1844 en 1845 is toegestaan, doordat men, onder de tegenwoordige omstandigheden, heeft afgezien van het vroeger bij de opmaking der jongste Begrooting bestaan hebbende voornemen, om het getal ambtenaren met een te vermeerderen.

De omschrijving van dit en van het 1ste en 2de artikel van de 2de afdeeling is in dier voege gewijzigd, dat daaruit alleen tractementen en bezoldigingen kunnen voldaan worden. Men heeft de bijvoeging dezer laatste benaming dienstig geacht, omdat bij voorbeeld de schrijfloonen, daggelden van adsistent-boden, belooning der kanseliers of andere geëmploijeerden bij de gezantschappen en consulaten, niet onder tractementen kunnen gerangschikt worden.

1ste AFDEELING, 4de artikel. Men acht het voldoende voor de hier bedoelde reis- en verblijfkosten slechts *f* 200 voor te behouden, zijnde de helft van het laatst toegestane bedrag.

2de AFDEELING, 1ste artikel. Na de aanmerkelijke vereenvoudigingen, welke gedurende de jongst verloopen jaren in de verschillende gezantschappen gemaakt zijn, mogt de Regering vertrouwen, dat er thans geene nieuwe verminderingen in de kosten der buitenlandsche zendingen zouden verlangd worden, en dat het integendeel niet onbillijk zoude zijn voorgekomen, dat de eerst gevraagde som voor dit onderwerp de voor 1845 toegestane eenigszins te boven ging, daar toch die vermeerdering mede ten doel had, om verder gevolg te geven aan de practische opleiding van jongelingen voor de diplomatie.

Daar echter de Regering uit de beraadslagingen bij de Tweede Kamer der Staten Generaal dezer dagen gehouden omtrent de eerst voorgedragen Begrooting voor het Departement van Buitenlandsche Zaken over 1846 en 1847, gezien heeft, dat men nog meer bezuiniging beoogde en minder goedkeurend scheen te denken omtrent de voorgestelde vermeerdering van het getal secretarissen van legatie en bezoldigde attachés, zoo wordt aan dit verlangen bij deze nieuw ontworpen Begrooting zoo veel mogelijk voldaan, door de bezoldiging van den gezant te Brussel met *f* 2000 te verminderen, en het aantal der secretarissen van legatie slechts met één te vermeerderen, terwijl men het voorstel tot inwilliging van nog een bezoldigd attaché heeft ingetrokken.

Wat betreft de theoretische vorming der attachés, zoo zal de Regering, hoewel daarvoor nog geene gelden op de bijgaande Begrooting aanvragende, onverwijld overgaan tot het beramen der maatregelen, die zouden kunnen genomen worden, ten einde door examens, met in het oog houding van meerdere of mindere verkregen regten, de bekwaamheid der reeds bestaande en verder te benoemen attachés te toetsen en te bepalen, en tevens de vereischten vast te stellen, die in het vervolg zullen worden gevorderd om tot de betrekking van gezantschaps-secretaris te kunnen opklimmen.

De kosten van het gezantschap bij de Ottomannische Porte komen alhier met *f* 2200 minder voor dan op de laatste Begrooting, uit

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken.*)

hoofde dat daarvan zijn afgetrokken de toelagen genoten wordende door den 1sten drogman a *f* 500, door den kanselier a *f* 1000, en door de weduwe van den 2den tolk a *f* 700; zijnde deze toelagen, voor de intrekking van welke geene genoegzame termen kunnen geacht worden aanwezig te zijn, overgebragt op den post voor afloopende betalingen.

De destijds buiten werkelijken dienst zijnde attaché, voorkomende bij het 3de artikel der 2de afdeeling van de Begrooting van 1844 en 1845 met een jaargeld van *f* 1000, is thans geplaatst bij het gezantschap te Rome, aan hetwelk nu ook de behandeling der Nederlandsche aangelegenheden bij het Hof van Sardinie is opgedragen. Bij deze legatie is ook sinds vele jaren zonder bezoldiging een kanselier werkzaam, aan wien van tijd tot tijd gratificatien zijn verleend geworden. De diensten van zoodanigen beambte kunnen als onmisbaar geacht worden bij de legatie in eenen Staat, welke ook door zoo vele Nederlanders bezocht wordt, en het is dus billijk voorgekomen, dat voortaan aan denzelve eenig vast jaargeld worde toegelegd, evenals het geval is met dergelijke beambten bij de legatien te Parijs, Frankfort en Madrid, en wordt daarvoor dan ook eene som van *f* 600 op deze Begrooting gebragt.

2de AFDEELING, 2de artikel. Voor de consulaten wordt thans *f* 600 minder gevraagd dan laatst is toegestaan, als zijnde bij de vervulling der betrekking van kanselier bij het consulaat-generaal te Smirna, welke door overlijden was opengevallen, het tractement van den nieuw benoemde op *f* 300 minder gesteld, dan dat hetwelk zijn voorganger genoten heeft, terwijl de tot hiertoe voor den consul te Milo uitgetrokken som van *f* 300, welke niet te beschouwen is als tractement aan zijne betrekking verbonden, maar als eene personeele toelage voor bewezen diensten, is overgebragt op den post voor afloopende betalingen.

2de AFDEELING, 3de artikel. Omtrent de non-activiteits-tractementen wordt aangemerkt, dat allen minder bedragen, dan hetgeen den genieters, die vroeger op wachtgeld stonden, zoude hebben behooren verleend te worden, wanneer zij, overeenkomstig de bepalingen van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, in verband met dat van 15 November 1836 (*Staatsblad* n°. 54), waren gepensioneerd geworden.

Het is om die reden, in het belang der schatkist, doelmatiger geacht, om, bij uitzondering op de algemeene bepaling van eerstvermeld besluit, zoodanige ambtenaren buiten werkelijken dienst, wier pensioen meer zoude moeten beloopen dan het non-activiteits-tractement hetwelk zij genieten, niet te pensioneeren.

Het verschil van *f* 3300 tusschen het thans gevraagde en het toegestane over 1845, ontstaat, doordat het alhier ten beloope van *f* 4300 uitgetrokkene voor consulaire agenten, op de Begrooting voor 1844 en 1845 voorkomt onder den post van pensioenen, terwijl daarentegen het non-activiteits-tractement van *f* 1000 van den attaché graaf Duchastel, die thans geplaatst is bij het gezantschap te Rome, alhier vervalt.

4de Artikel. Niettegenstaande de uitgaven wegens reiskosten noodwendig moeten vermeerderen, sedert dat, door de jongste vereenvoudigingen in de missien, de meeste gezanten thans bij twee en meer Hoven geaccrediteerd zijn, wordt echter voor dit onderwerp niet meer gevraagd dan over 1844 en 1845 is toegestaan.

De uitbreiding der omschrijving van dit artikel is noodzakelijk, daar uit hetzelve ook zullen behooren gevonden te worden de kosten, welk de gezanten, bij meer dan één Hof geaccrediteerd, nu en dan in het geval komen te moeten maken voor tijdelijk oponthoud in eene andere Hofstad, dan die van hun gewoon verblijf.

5de Artikel. Het benoodigde voor dit artikel heeft men gemeend op *f* 4000 minder te kunnen ramen dan laatst is toegestaan, daar de kosten der buitengewone zendingen over de drie laatste jaren gemiddeld met ruim *f* 6000 zijn kunnen bestreden worden, en men zich vleit dat er voor dit onderwerp in de eerstvolgende jaren niet meer zal benoodigd zijn dan hier gevraagd wordt.

3de AFDEELING, 1ste artikel. In tijd van rust, als de tegenwoordige, doen zich de gevallen tot de afzending van koeriers minder voor. Men vermeent echter op eenig beloop te moeten rekenen, maar hoopt dat eene som van *f* 2000 voldoende zal kunnen zijn, zijnde *f* 1000 minder dan de laatst toegestane.

2de Artikel. De uitgaven bij dit en het volgende artikel omschreven, waren op de vorige Begrooting bijeengevoegd; doch vermits meermalen de wensch is te kennen gegeven, om geene onderwerpen van eenigszins ongelijksoortigen aard in het zelfde artikel op te nemen, heeft men alhier eene splitsing ingevoerd.

5de Artikel. Door een dergelijk overzigt als onder de 2de afdeeling, artikel 5, aangehaald is, gevonden hebbende, dat de thans gevraagde som voldoende te achten is, wordt op dit respect eene vermindering van *f* 4000 gesteld.

4de AFDEELING, 1ste artikel. De thans gevraagde som voor pensioenen beloopt *f* 5700 minder dan over 1844 en 1845 is uitgetrokken, en zulks ten gevolge:

dat door overlijden vervallen is		*f* 3 400.00
dat op het artikel voor non-activiteits-tractementen zijn overgebragt eenige der sommen, welke op de Begrooting over 1844 en 1845 waren gebragt als pensioenen		4 300.00
dat de uitgetrokken som voor pensioenen op het tegenwoordig ontwerp van Begrooting minder beloopt, dan de thans bestaande pensioenen werkelijk bedragen	*f* 5 946.00	
terwijl dat verschil over 1845 slechts beliep	3 030.00	
		2 916.00
		f 10 616.00
Hier tegenover staat, dat er voor sommige pensioenen, berekend volgens de bestaande bepalingen, gebleken is meer benoodigd te zijn, dan daarvoor approximatief op de vorige Begrooting was gebragt	*f* 2 200.00	
dat sedert de opmaking der vorige Begrooting nieuwe pensioenen verleend zijn tot een bedrag van	2 716.00	
		4 916.00
		f 5 700.00

2de Artikel. Op dezen nieuwen post komen de sommen voor, welke als afloopende betalingen zijn afgevoerd van de volgende artikelen:

2de afdeeling, 1ste artikel	*f* 2 200.00
〃 〃 2de 〃	300.00
	f 2 500.00

De tegenwoordige raming beloopt *f* 5000 minder dan het eerst ingediende ontwerp, hetwelk de goedkeuring der Tweede Kamer van de Staten-Generaal niet heeft mogen verwerven, en *f* 10 988 minder dan de Begrooting voor het Departement van Buitenlandsche Zaken over 1845.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken.*)

E. STAAT van vergelijking tusschen het toegestane beloop bij de Begrooting over den jare 1845, met het geraam

AFDEELING.	ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1845.	BENAMING DER ONDERWERPEN.
			Iste Afdeeling. *Kosten van het Departement.*
1	2	*f* 31 400.00	Tractementen en bezoldigingen . . . .
"	4	400.00	Reis- en verblijfkosten . . . .
			IIde Afdeeling. *Kosten vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*
2	1	297 210.00	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen . . . .
"	2	69 150.00	Idem van het personeel der consulaten alsmede spendatie-gelden . . . .
"	3	13 000.00	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire agenten . . . .
"	5	10 000.00	Kosten van buitengewone zendingen . . . .
			IIIde Afdeeling. *Verschillende uitgaven.*
3	1	3 000.00	Reis- en verblijfkosten van Staatspostiljons enz. . . . .
"	4	8 000.00	Geheime uitgaven . . . .
			IVde Afdeeling. *Pensioenen en afloopende betalingen.*
4	1	39 700.00	Pensioenen . . . .
"	2		Afloopende betalingen . . . .
			Af: de vermeerderingen
			Blijft minder

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken.*)

de jaren 1846 en 1847, van de onderwerpen van uitgaven welke vermeerdering of vermindering opleveren.

ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1846 en 1847.	MEER GERAAMD.	MINDER GERAAMD.	AANMERKINGEN.
2	f 30 712.00	"	f 688.00	Wordt gerefereerd aan de Memorie van Toelichting.
4	200.00	"	200.00	
1	296 610.00	"	600.00	
2	68 550.00	"	600.00	
3	16 300.00	f 3 300.00	"	
5	6 000.00	"	4 000.00	
1	2 000.00	"	1 000.00	
4	4 000.00	"	4 000.00	
1	34 000.00	"	5 700.00	
2	2 500.00	2 500.00	"	
		f 5 800.00	f 16 788.00	
. . .	. . . .	. . . .	5 800.00	
. . .	. . . .	. . . .	f 10 988.00	

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk III: Buitenlandsche Zaken. — Hoofdstuk XII: Onvoorziene Uitgaven.*)

F. TOELICHTING omtrent het verschil tusschen het eerste en het tweede ontwerp van het Derde Hoofdstuk der Begrooting van Staatsuitgaven (Departement van Buitenlandsche Zaken), voor de jaren 1846 en 1847.

Het nieuw ontwerp bedraagt voor elk der jaren 1846 en 1847 *f* 5 000 minder dan het eerste.

Die vermindering is gevonden op het eerste artikel der 2de afdeeling (tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen), en meer bepaald:

1°. op onderdeel *c*, tractement van den gezant te Brussel, *f* 2 000

2°. 〃 〃 *z*, voor twee secretarissen en een attaché, toe te voegen aan drie der gezantschappen, ... 3 000

f 5 000

G. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Het bij Koninklijke Boodschap van den 23sten dezer ingezonden gewijzigd ontwerp van wet, regelende de uitgaven voor het Departement van Buitenlandsche Zaken voor de jaren 1846 en 1847, bij de Afdeelingen in overweging genomen zijnde, hebben 37 leden aan het onderzoek deel genomen.

Bij deze gelegenheid is door eenigen verklaard, dat de bezwaren, door hen tegen het vroegere ontwerp van wet geopperd, niet zoo zeer gelegen waren in de hoogte van het cijfer, als wel in andere omstandigheden, zooals het gebeurde te Turijn, de vereeniging van eenige missiën en het personeel van andere; dat al deze bezwaren bij het tegenwoordig wetsontwerp niet waren weggeruimd, en zij zich dus, immers voor alsnog, niet gunstig voor hetzelve konden verklaren.

De overige leden, waarvan velen verklaard hebben zich met het ontwerp te kunnen vereenigen, hebben hetzelve voor kennisgeving aangenomen; allen echter hebben er ten sterkste op aangedrongen, dat voor de opleiding van bekwame diplomaten zou worden gezorgd, ten einde de zekerheid te erlangen, dat Nederland steeds op eene waardige wijze zou worden vertegenwoordigd door personen, die niet alleen met de staatkundige maar ook met de stoffelijke belangen van het vaderland bekend zijn, zonder dat hierdoor aanleiding mag worden ontleend tot het verhoogen van het cijfer der Begrooting.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 24sten Juni 1845.

31. HOOFDSTUK XII (ONVOORZIENE UITGAVEN).

A. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 23 Juni 1845.

Edel Mogende Heeren!

Ingevolge het verlangen van U Edel Mogenden, in nadere overweging hebbende genomen het ontwerp van wet, bevattende het Twaalfde Hoofdstuk der Begrooting van Staatsuitgaven over de jaren 1846 en 1847, ter aanwijzing eener som voor Onvoorziene Uitgaven, bieden Wij aan U Edel Mogenden bij deze een nieuw ontwerp van wet, tot het zelfde einde strekkende, en vergezeld van eene memorie van toelichting, ter overweging aan.

Wij bevelen hiermede U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 23sten Juni 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

XXI. *Staatsbegrooting voor* 1846 *en* 1847.

(*Hoofdstuk XII: Onvoorziene Uitgaven.*)

B. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, om, behalve [1]) de vaststelling der Begrooting van Staats-uitgaven over 1846 en 1847, eene som voor onvoorziene uitgaven aan te wijzen, en dat daarin behoort te worden voorzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Ter bestrijding der onvoorziene behoeften, welke gedurende den loop van de jaren 1846 en 1847 mogten opkomen, wordt ter beschikking van den Koning gesteld eene som van *viermaal honderd duizend gulden* (*f* 400 000) voor elk van die jaren.

Art. 2.

In de Rekening van ontvangsten en uitgaven, bedoeld bij art. 126 der Grondwet, wordt afzonderlijk vermeld het bedrag der uitgaven, wegens elk Departement van Algemeen Bestuur gedaan, uit de sommen bij art. 1 toegestaan.

Lasten en bevelen enz.

C. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De ondervinding heeft geleerd dat, behalve de uitgaven in de Staats-begrootingen vermeld, voorziening moet kunnen plaats hebben in de onverwachte behoeften welke zich later opdoen.

Bij alle administratien is dit het geval, en dus ook wel bij die van de Rijks-geldmiddelen, onder het voordragen der Begrooting een zoo geruimen tijd vóór den aanvang van het dienstjaar.

De aard der onvoorziene behoeften sluit van zelf uit het splitsen derzelve over de Departementen van Algemeen Bestuur, of het opnemen van eenen post voor onvoorziene uitgaven in elk hoofdstuk; — daardoor kan het oogmerk niet bereikt worden, vermits die behoeften zich dan bij het eene en dan bij het andere Departement in hoogere mate kunnen voordoen, en het cijfer daarvan veel hooger zou moeten opgevoerd worden, zoo een andere weg wordt ingeslagen.

Het behoort dus te wezen een afzonderlijk crediet, waarvan het gebruik aan elk Departement, naar mate van de omstandigheden, door den Koning kan worden toegewezen, en waarvan het aandeel van ieder Departement eerst later bekend wordt; maar ofschoon eene voorafgaande verdeeling niet kan geschieden, verhindert niets, om na den afloop der betalingen en dus bij de verantwoording aan te wijzen, hoeveel van de toegestane som voor elk Departement is gebezigd, en de Rekening, jaarlijks aan de Staten-Generaal mede te deelen, kan de aanwijzing daarvan bevatten.

Met die oogmerken is opgemaakt het ontwerp van wet, door hetwelk het bedoelde onderwerp zal kunnen geregeld worden.

[1]) Dit woord „behalve" werd gedurende de beraadslaging veranderd in „bij". Zie in het verslag van de Vergadering van 25 Juni, de rede van den Minister van Financiën.

D. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Het wets-ontwerp nopens de Onvoorziene Uitgaven, bij Koninklijke Boodschap van den 28sten December 1844 aan de Kamer toegezonden, derzelver goedkeuring niet hebbende erlangd, is bij nadere Boodschap van den 23sten dezer een gewijzigd wets-ontwerp ontvangen. Dit bij de Afdeelingen ter overweging gesteld zijnde, hebben 37 leden aan het onderzoek deel genomen.

Ter dezer gelegenheid is ten aanzien van dit wets-ontwerp het navolgende in het midden gebragt.

Door eenige leden wordt alsnog verlangd het uittrekken op elk afzonderlijk Hoofdstuk van een som, bestemd tot dekking der onvoorziene uitgaven voor elk Departement benoodigd. Velen hebben gevraagd, of ieder Departement, volgens art. 2 van het ontwerp, binnen zijn cijfer moet blijven, dan wel of door dit XIIde Hoofdstuk het cijfer van een of ander Hoofdstuk kan worden verhoogd. — Over het algemeen is men uitgegaan van het beginsel, dat het wets-ontwerp te beschouwen is als het XIIde Hoofdstuk der Begrooting; dat de som ter beschikking van den Koning gelaten, behoudens de bevoegdheid bij art. 30 van de Instructie voor de Algemeene Rekenkamer toegekend, onderworpen behoorde te blijven aan al de voorschriften van verevening en verantwoording bij die wet vastgesteld; dat de som van *f* 400 000, bij dit wets-ontwerp vermeld, overeenkomstig de van wege al de Ministers gedane toezegging, niet moest strekken tot verhooging van het massale cijfer der Begrooting, maar behoort te worden gevonden uit de op elk Hoofdstuk vrijvallende sommen; en dat in dien geest art. 2 zal behooren te worden gewijzigd.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 24sten Junij 1845.

E. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Bij artikel 1 wordt ten slotte bijgevoegd:

„zonder dat dien ten gevolge het massaal cijfer der Begrooting van „uitgaven kan worden overschreden."

Artikel 2 te lezen als volgt:

„Behoudens de bepaling van art. 30 der wet van 5 October 1841 „(*Staatsblad* n°. 40), worden in de Rekening van ontvangsten en „uitgaven, bedoeld bij art. 126 der Grondwet, afzonderlijk vermeld „de posten der uitgaven wegens elk Departement van Algemeen „Bestuur gedaan uit de sommen bij art. 1 toegestaan."

De Gewijzigde Wetsontwerpen tot vaststelling van de Hoofdstukken III en XII werden aangenomen door de Tweede Kamer op 25 Juni 1845. De Eerste Kamer heeft zich met die wetsontwerpen vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 24 October 1845.)

De wetten zijn den 26sten Juni 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845, n°s. 32 en 42).

XXII. Wet op de Middelen voor de jaren 1846 en 1847.

De beraadslaging is gehouden in de Vergadering van 23 Juni 1845.

1. REDE, GEHOUDEN DOOR DEN MINISTER VAN FINANTIËN BIJ DE INDIENING DER TWEEJARIGE STAATSBEGROOTING, in de Vergadering van 28 December 1844.

(Zie het verslag van die Vergadering.)

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut, doen te weten!

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, volgens art. 124 der Grondwet, de Staats-inkomsten voor den tijd van twee jaren behooren te worden geregeld, en dat die, eenmaal vastgesteld zijnde, gedurende dien tijd voortduren, ten ware inmiddels in dezelven, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Ter goedmaking van de uitgaven, begrepen in de Begrooting over 1846 en 1847, zullen over elk van die jaren worden gebezigd, als:

1°. De Rijks-directe en indirecte belastingen, accijnsen en regten, hierna genoemd, zoo als dezelven thans worden geheven of door nadere wettelijke bepalingen mogten worden geregeld, te weten:

a. de *grondlasten*, benevens *twee* opeenten voor kwade posten;

b. de belasting op het *personeel*;

c. het *patentregt*;

d. de *accijnsen*;

e. de regten en boeten van *registratie*, *zegel* en *successie*, en verdere indirecte belastingen van *griffie-* en *hypotheekregten*;

f. de regten op den *in-*, *uit-* en *doorvoer* en die op de *granen*, het *buitenlandsch tonnegeld*, de *watertollen*, de *scheepvaart* en *recognitie-regten* en de *baak-* of *vuurgelden*;

g. het regt van *waarborg op de gouden en zilveren werken.*

2°. De opbrengsten der *domeinen*, *wegen* en *vaarten*, benevens eene som van *f* 300 000, uit het fonds der koopprijzen van domeinen voor amortisatie van schuld af te zonderen.

3°. De *posterijen.*

4°. De *loterij.*

5°. De *jagt* en *visscherij.*

6°. De *opcenten* op de hoofdsom der volgende belastingen, accijnsen en regten, daaronder begrepen die, welke ten behoeve van het opgeheven Amortisatie-syndicaat waren ingesteld, te weten:

a. achttien opcenten op de grondbelasting, waaronder *twee* opcenten, welke, naar aanleiding van de 2de zinsnede van art. 15 der wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9), voor de gemeente hebben kunnen geheven worden, en die ten behoeve van het Rijk zullen worden betaald;

b. twintig opcenten op het *personeel;*

c. acht en twintig opcenten op het *patentregt*; zullende de opcenten op het personeel en het patentregt geheven worden over het geheele belastingjaar, eindigende den laatsten April 1848;

d. acht en veertig opcenten op de *accijnsen*, op de *suiker*, den *wijn*, het *binnenlandsch gedistileerd*, het *buitenlandsch gedistileerd*; benevens op het *collectief zegel*, daartoe behoorende, en op de *vervoer-biljetten* voor *al* de accijnsen;

e. acht en dertig opcenten op de accijnsen op het *geslagt*, het *zout*, de *zeep*, de *bieren en azijnen*, en de *steenkolen*; alsmede op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

f. acht en twintig opcenten op den accijns op de *turf*, benevens op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

g. drie en twintig opcenten op den accijns op het *gemaal* en op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

h. acht en dertig opcenten op de regten en boeten van *registratie*, *zegel* en *successie*, alsmede op de *griffie-* en *hypotheekregten*;

i. dertien opcenten op de regten op den *in-*, *uit-* en *doorvoer* en het *buitenlandsch tonnegeld*;

k. dertien opcenten op het regt van den *waarborg der gouden en zilveren werken.*

7°. De opbrengst van te verkoopen goederen, verjaarde renten, winst op renten, — de renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel, — de inkomsten van het grootboek der nationale schuld, — die wegens uitkeeringen van *Belgie* voor de uitloozing

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

der Vlaamsche wateren, en voor een aandeel in de pensioenen aan vreemdelingen toegestaan; — de sleeploonen voor den sleepdienst op de *Waal*; — buitengewone inkomsten en alle verdere toevallige baten.

8°. De onvervreemdbare rente van *vier maal honderd duizend gulden* op het grootboek der twee en een half percents schuld ten laste van het Koningrijk *Belgie* en ten behoeve van het Koningrijk der *Nederlanden* ingeschreven, krachtens art. 63, 1°., van het tractaat van den 5den November 1842 en de wet van den 4den Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3).

9°. Eene uitkeering van *zes millioen vijf honderd duizend gulden* uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen van den Staat, ter kwijting der renten, ten laste dier bezittingen daargesteld:

a. volgens art. 1 van de wet van den 24sten April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), van een kapitaal groot *honderd veertig millioen gulden*;

b. volgens art. 4 van de zelfde wet, van een kapitaal, nog groot *twee en twintig millioen vijf honderd duizend gulden.*

10°. De sommen, in de jaren 1846 en 1847 beschikbaar zullende blijven, als het batig slot van de ontvangsten en uitgaven der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, overeenkomstig art. 59 der Grondwet, en die, wanneer het juist bedrag daarvan zal kunnen worden bepaald, nader bij de wet aan de schatkist zullen worden toegewezen.

Lasten en bevelen, enz.

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

3. RAMING OVER 1846.

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.			BELOOP VAN DE OPBRENGST.
A.		*Directe Belastingen:*			
	a.	*Grondbelasting:*			
		Hoofdsom	f 8 270 000.00		
		2 opcenten voor kwade posten	165 400.00		
		2 opcenten vroeger door de gemeenten genoten	165 400.00		
		16 opcenten voor het Rijk	1 323 200.00	f 9 924 000.00	
	b.	*Personeel:*			
		Hoofdsom	f 4 900 000.00		
		20 opcenten	980 000.00	5 880 000.00	
	c.	*Patenten:*			
		Hoofdsom	f 1 840 000.00		
		28 opcenten	515 200.00	2 355 200.00	
B.		*Accijnsen:*			f 18 159 200.00
	a.	Suiker	f 400 000.00		
		Wijn	780 000.00		
		Binnenlandsch gedistilleerd	2 900 000.00		
		Buitenlandsch gedistilleerd	200 000.00	f 4 280 000.00	
	b.	Geslagt	f 1 440 000.00		
		Zout	1 450 000.00		
		Zeep	870 000.00		
		Bier en azijn	380 000.00		
		Steenkolen	530 000.00	4 670 000.00	
	c.	Turf		850 000.00	
	d.	Gemaal		3 000 000.00	
		Transporteeren		f 12 800 000.00	f 18 159 200.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.					BELOOP VAN DE OPBRENGST.
				Getal.			
		Transport				*f* 12 800.000.00	*f* 18 159 200.00
		10 percent collectief zegel				1 280 000.00	
		Vervoerbiljetten				70 000.00	
		Opcenten op de Accijnsen.					
	a.	Bedragende	*f* 4 280 000.00				
		Collectief zegel	428 000.00				
		Vervoerbiljetten	[1]) 70 000.00				
			f 4 778 000.00	48	*f* 2 293 440.00		
	b.	Bedragende	*f* 4 670 000.00				
		Collectief zegel	467 000.00				
			f 5 137 000.00	38	1 952 060.00		
	c.	Bedragende	*f* 850 000.00				
		Collectief zegel	85 000.00				
			f 935 000.00	28	261 800.00		
	d.	Bedragende	*f* 3 000 000.00				
		Collectief zegel	300 000.00				
			f 3 300 000.00	23	759 000.00		
						5 266 300.00	
C.		*Indirecte Belastingen:*					19 416 300.00
	a.	Zegel			*f* 1 375 000.00		
	b.	Registratie, griffie en hypotheken			3 425 000.00		
	d.	Successie-regten.			2 225 000.00		
						f 7 025 000.00	
		38 opcenten				2 669 500.00	
D.		*In- en Uitgaande Regten en Scheepvaartregten:*					9 694 500.00
	a.	Regten op den In-, Uit- en Doorvoer				*f* 3 400 000.00	
		Transporteeren				*f* 3 400 000.00	*f* 47 270 000.00

1) Hier stond verkeerdelijk *f* 700 000.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		BELOOP VAN DE OPBRENGST.
		Transport	*f* 3 400.000.00	*f* 47 270 000.00
		13 opcenten	442 000.00	
	b.	Regten op de Granen	300 000.00	
	c.	Scheepvaartregten	500 000.00	
	d.	Vuur-, ton- en bakengelden	200 000.00	
				4 842 000.00
E.		*Regt van Waarborg op gouden en zilveren werken*	*f* 125 000.00	
		13 opcenten, na aftrek van de 10de verhooging, dus over *f* 113 636	14 772.68	
				139 772.68
F.		*Domeinen:*		
	a.	Gewone domeinen, tienden, enz	*f* 744 427.00	
	b.	Domeinen van Oorlog	47 784.00	
	c.	Wegen en vaarten	647 139.00	
	d.	Uit de koopprijzen van domeinen, voor de amortisatie van schuld af te zonderen	300 000.00	
				1 739 350.00
G.		*Posterijen*		1 330 000.00
H.		*Loterij*		500 000.00
I.		*Jagt en visscherij*		100 000.00
K.		*Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten:*		
	a.	Verkoopingen en restitutien	*f* 350 000.00	
	b.	Vergoedingen van de provincien en gemeenten voor de invordering der opcenten	80 000.00	
	c.	Inkomsten van entrepôts	20.000.00	
	d.	Uitdeelingen op actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende	*Memorie.*	
	e.	Inkomsten van de Staats-Courant	36 000.00	
	f.	Opbrengst van den arbeid in gevangenissen	220 000.00	
	g.	Verjaarde renten	50 000.00	
	h.	Restitutien van voorschotten uit het fonds der Nationale Nijverheid	60 000.00	
	i.	Opbrengst van den ijk	7 000.00	
		Transporteeren	*f* 823 000.00	*f* 55 921 122.68

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		BELOOP VAN DE OPBRENGST.
		Transport	f 823 000.00	f 55 921 122.68
	k.	Paviljoen te *Haarlem*	3 200.00	
	l.	Octrooi-regten	20 000.00	
	m.	Renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel	28 000.00	
	n.	Grootboek van de Nationale Schuld	19 000.00	
	o.	Winst op renten	250 000.00	
	p.	Uitkeering van *Belgie*, ter zake van de werken voor de uitloozing der Vlaamsche wateren, volgens artikel 23 van het tractaat van den 5den November 1842 . .	50 000.00	
	q.	Uitkeering als voren voor het aandeel in de pensioenen van vreemdelingen, volgens § 7 van artikel 68 van het zelfde tractaat	13 000.00	
	r.	Sleeploonen voor den dienst der stoomslepers, als zijnde de uitgaven daarvoor in het IXde hoofdstuk B der Begrooting begrepen	50 000.00	
				1 256 200.00
L.		*Vaste rente op Belgie:*		
		De onvervreemdbare rente ten laste van *Belgie*, bepaald bij § 17 van artikel 63 van het tractaat van den 5den November 1842	. . . . . .	400 000.00
M.		*Uitkeering voor de renten, ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen:*		
	a.	Rente van het kapitaal, vermeld in artikel 2 der wet van den 24sten April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), groot f 140 000 000	f 5 600 000.00	
	b.	Rente van het restant kapitaal, vermeld in artikel 4 der zelfde wet, groot f 22 500 000.	900 000.00	
				6 500 000.00
				f 64 077 322.68
N.		*Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot der Koloniale Administratie hier te lande*	. . . . . .	3 365 000 00
			Totaal . . .	f 67 442 322.68

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

4. MEMORIE VAN TOELICHTING.

A. *Directe belastingen.*

Grondbelasting.

De vermeerderingen en verminderingen in de belastbare opbrengst der gebouwde en ongebouwde eigendommen, welke in aanslag voor de belasting kunnen worden gebragt naar de bepalingen van de wet van den 24sten April 1843 (*Staatsblad* n°. 14), zouden dien aanslag in hoofdsom kunnen doen klimmen tot *f* 8 280 404.74, maar, ten einde voor mogelijke vermindering van de opbrengst door het ontstaan van lagere belastbare waarde, gewaarborgd te zijn, is die hoofdsom, bij vergelijking van de voorafgaande jaren, slechts vermeerderd met *f* 25 000 en alzoo geraamd op *f* 8 270 000.

Personeele belasting.

De wet van den 24sten April 1843 (*Staatsblad* n°. 15) heeft in den aanslag voor den eersten en tweeden grondslag dezer belasting (de huurwaarde en deuren en vensters) de aanzienlijke vermindering te weeg gebragt, welke ten aanzien van de minst vermogende belastingschuldigen eene niet geringe ontlasting aanbrengt, of ook dezelven geheel vrijstelt. Deze vermindering wordt echter opgewogen door de meerdere opbrengst, die de verhooging ten aanzien van den aanslag volgens den derden grondslag (de haardsteden) aanvankelijk belooft.

Wanneer daarbij wordt in aanmerking genomen, dat de ontlasting van geringere perceelen gunstig werkt met opzigt tot de onverhaalbare posten, en dat er derhalve een overschot zal ontstaan op de acht ten honderd, die daarvoor volgens art. 16 van de gezegde wet wordt afgezonderd, welk overschot, na vereffening van vorige diensten, tot vermeerdering van de opbrengst zal strekken, dan heeft men er geen zwarigheid in gevonden, om de raming van het jaar 1846 te behouden op den voet van de laatst vorige raming en alzoo in hoofdsom te stellen op *f* 4 900 000.

Patenten.

De hoogere raming van *f* 40 000 wegens dit middel, vindt haren oorsprong in verhoogingen, welke de aanslagen der tappers, slijters, kroeghouders, enz., ten gevolge der wet van den 24sten April 1843 (*Staatsblad* n°. 16) hebben ondergaan.

B. *Accijnsen.*

De verhoogingen van *f* 100 000 voor de *suiker* en van eene gelijke som voor het *geslagt*; van *f* 80 000 voor het *zout* en van *f* 20 000 voor de *zeep*, zullen het gevolg moeten zijn van de invoering der wettelijke bepalingen, welke ten aanzien van het *geslagt* en de *zeep* onlangs zijn vastgesteld, en voor de beide andere middelen in de tegenwoordige zitting een onderwerp der beraadslagingen van de Staten-Generaal zullen uitmaken.

Ten aanzien van de overige accijnsen bestaan er geene redenen om van de vroegere ramingen af te wijken.

C. *Indirecte belastingen.*

De opbrengsten wegens *zegel-*, *registratie-*, *griffie-*, *hypotheek-* en *successieregten*, zijn, in vergelijking met de raming over de beide voorafgaande jaren, met een bedrag van *f* 75 000 verhoogd, waartoe geleid hebben de navolgende consideratien:

1°. de steeds vermeerderende opbrengst van het regt van *zegel*, ten gevolge van de nieuwe wet op dat stuk;

2°. de hoogere waarde der effecten en het vooruitzigt dat die nog voordeeliger worden kan, welke omstandigheid op de indirecte belastingen in het algemeen van meer invloed moet zijn, dan eenige andere;

3°. de vorm welke aan de administratie is gegeven, die gunstig werken moet op de invordering der verschuldigde regten.

D. *In- en uitgaande regten.*

Hoewel de aanzienlijke vermindering van invoerregten op een aantal artikelen, en de bijna geheele afschaffing van regten op den uitvoer, bij het ontwerp-tarief van regten bepaald, niet zou kunnen geacht worden buiten invloed op de opbrengst van dit middel te zullen zijn, zoo is men echter van meening, dat die invloed opgewogen zal worden door andere bepalingen van het tarief. De vermindering van regten op sommige artikelen, welke, uit hunnen aard, bijzonder geschikt voor den sluikhandel zijn, en waarop de regten thans beneden het bedrag der premie van den sluikhandel zijn gesteld, en de verhooging van regten op andere voorwerpen, geven goede gronden om te veronderstellen, dat de opbrengst der regten van in- en uitvoer, wanneer het tarief, zooals het is voorgesteld, kracht van wet bekomt, niet beneden de gestelde raming zal blijven, te meer omdat de opbrengst van het aanmerkelijk verminderd doorvoerregt geheel onder deze rubriek zal worden verantwoord, terwijl thans voor zeer vele doorvoergoederen het vast regt wordt betaald, waarvan de opbrengst onder de scheepvaartregten wordt gerangschikt.

Om deze laatste reden, is op eene evenredige vermindering van de scheepvaartregten gerekend moeten worden.

E. *Waarborgregt.*

De uitkomsten van het jongst verloopen jaar en die tot hiertoe over het tegenwoordig jaar verkregen, hebben niet veroorloofd om de raming van dit middel op den vorigen voet te houden; dezelve is met *f* 5000 moeten worden verminderd.

F. *Domeinen.*

Naar mate van de afbetaling van de verkochte domeinen, verminderen de renten op de verschuldigde koopprijzen, die tot zoo lang de gewone opbrengsten vervangen. De raming der inkomsten moet dus afnemen; van daar het verschil in de opbrengst der *gewone domeinen*, *tienden*, enz., met vorige jaren. Die wegens het *domein van Oorlog* is eenigszins geklommen, doch de laatste post wegens *wegen en vaarten* is daarentegen moeten afnemen, vermits de tollen op de groote wegen, in gelijke rigting als de aangelegde spoorwegen, wel niet zooveel als bevorens zullen kunnen opleveren.

Onder deze rubriek is voorts gebragt eene som van *drie honderd duizend gulden* uit de opbrengst van verkochte en verder te verkoopen domeinen, om daarmede te dekken eene gelijke som wegens verpligte amortisatie van schuld.

G. *Posterijen.*

De raming is, in overeenstemming met de uitkomsten van 1843 en van het verschenen gedeelte van het loopende jaar, moeten worden verminderd.

De veranderde inrigting ten aanzien van het genot van vrijdom van brievenport voor de collegien en ambtenaren van de regterlijke magt in hunne qualiteit, waartoe vroeger belangrijke sommen uit de Staats-begrooting werden besteed, werkt mede om dit middel sedert den aanvang van 1844 wel *f* 70 000 minder dan in vroegere jaren te doen opbrengen.

H. *Loterij.*

De opbrengst der Loterij is eenigszins afnemende, doch niet in die mate, dat men zich verpligt geacht heeft, om te dezen opzigte van de voorgaande ramingen af te wijken.

I. *Jagt en Visscherij.*

Naarmate van de aanvragen van acten, is dit onderwerp eenigszins moeten worden verminderd en wel met *f* 5 000, welke som echter zal teruggevonden worden onder de opbrengst der registratie, waar het verhoogde zegelregt der acten tot uitoefening van de jagt of visscherij wordt verantwoord.

K. *Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten.*

a. De verkoopingen en restitutien kunnen, volgens verkregen ondervinding, de vermeerdering van *f* 50 000 opleveren.

b. De vergoedingen voor de invordering van provinciale en gemeente-opcenten hebben het vroeger geraamde niet bereikt; zich op de ondervinding grondende, heeft men dezen post *f* 20 000 lager moeten ramen.

c. De inkomsten der entrepôts hebben geene verandering ondergaan.

d. De opbrengst der actien in de Nederlandsche Bank is voor

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

memorie uitgetrokken, uithoofde van het bestaande voornemen, om eene wettelijke voordragt in te dienen tot het bezigen van de kapitaalswaarde voor de verbetering van het muntwezen.

e. De inkomsten van de *Staats-Courant* blijven op de vorige hoogte.

f. Het voordeel op den arbeid in de gevangenissen is gebleken niet op den duur de bij vorige raming gebragte som op te leveren, en is met *f* 20 000 moeten worden verminderd.

g. Verjaarde renten. Omtrent deze heeft bij vorige ramingen eene werkelijke vergissing plaats gevonden.

Vroeger bij het Amortisatie-syndicaat genoten, heeft dat genot gedurende de laatste jaren ruimer kunnen zijn, ook door het niet opvragen van sommige rente-posten in Belgie t'huis behoorende, doch later tengevolge der tractaten grootendeels vergoed. De ondervinding heeft nu bewezen, dat voor dit onderwerp op niet meer dan *f* 50 000 te rekenen valt.

h. De restitutien van voorschotten uit het fonds voor de nationale nijverheid kunnen over het jaar, waarover de raming loopt, en over het naastvolgende, de ook vroeger geraamde som van *f* 60 000 opleveren.

i. De opbrengsten van den ijk wijken niet af van die in de vorige raming gebragt.

k. De inkomsten wegens het Paviljoen te Haarlem worden gebragt tot de zelfde som, en in overeenstemming met hetgeen bepaald is bij art. 5 van de wet omtrent de opheffing van fondsen van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8).

l. Het zooeven gemelde is ook het geval met de opbrengst der octrooiregten, mede vermeld in art. 5 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8).

m. De uitgaven van den Hoogen Raad van Adel, begrepen zijnde in het IIde Hoofdstuk der Begrooting, zoo worden, in verband daarmede, als baten gebragt de renten wegens het fonds bij den Raad bestaande, welke renten grootendeels gestrekt hebben om de nu op de Begrooting voorkomende kosten te dekken, en voorts ook de som, welke geacht wordt wegens taxa bij den Raad te zullen worden ontvangen.

n. Alhier komt voor de gewone som, die voor inkomsten van het Grootboek der Nationale schuld jaarlijks ingevorderd wordt.

o. De verbeterde toestand van de geldmiddelen in het algemeen, zal kunnen veroorloven, om een gedeelte der schatkistbiljetten van 1834, waarvan de renten zijn uitgetrokken in het Hoofdstuk der Begrooting van de Nationale Schuld, buiten omloop te houden: er zal ook, bij het verdwijnen van de achterstanden, eene ruimere kas dan vroeger kunnen bestaan, die tot eenig rentegenot kan worden aangewend; uit welk een en ander een voordeel van *f* 250 000 zal kunnen voortvloeien.

p. Uit de bepaling van art. 23 van het tractaat met Belgie, van den 5den November 1842, vloeit voort eene jaarlijksche uitkeering ter zake van de kosten wegens de uitloozing der Vlaamsche wateren, aanvankelijk van *f* 25 000, en na voltooijng der daartoe betrekkelijke werken van *f* 50 000.

Bij het uitzigt, dat tegen 1846 de laatstgemelde som zal verschuldigd zijn, is dezelve onder de raming opgenomen.

q. In de pensioenen aan vreemdelingen verleend gedurende de vereeniging met Belgie, moet door dat land, volgens de 7de zinsnede van art. 68 van het tractaat van den 5den November 1842, worden gedragen, aanvankelijk *f* 40 000 jaarlijks, doch ieder jaar afnemende met *f* 4 000; zullende deswege over 1846 kunnen genoten worden *f* 13 000 en over 1847 *f* 9 000.

r. De uitgaven wegens den sleepdienst van vaartuigen op de *Waal*, begrepen zijnde in de Begrooting van het IXde Hoofdstuk B, zoowel voor hetgeen vroeger deswege in de Begrooting was gesteld, als voor hetgeen daartoe uit de koloniale fondsen werd bijgedragen, komt nu, onder de baten voor het sleeploon, hetgeen als gedeeltelijke vergoeding voor dien dienst door de belanghebbenden wordt betaald, op *f* 50 000 jaarlijks berekend.

L. *Vaste rente op België.*

Dit onderwerp ondergaat geene verandering.

M. *Uitkeeringen voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen.*

Deze posten, berustende op de wetsbepalingen van den 24sten April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), worden tot de vastgestelde en ook vroeger in de raming begrepen sommen uitgetrokken.

N. *Voorloopig beschikbaar uit het slot der Koloniale administratie.*

Volgens eene voorloopige berekening zal het slot der koloniale administratie hier te lande, hetwelk in de schatkist zal kunnen gestort worden, over 1846 beloopen eene som van . *f* 13 165 000
waardoor voldaan wordt:

1°. De uitkeering vermeld hier boven onder litt. M.	*f* 6 500 000	
2°. De som wegens renten op schulden, regtstreeks geloopen hebbende of ten deele nog loopende ten laste van de Overzeesche bezittingen, doch welke nu in de schuldverwisseling of aflossing volgens de wet van 25 Junij 1844 zijnde begrepen, en alzoo vermengd zijnde met de Nationale Schuld in het IXde Hoofdstuk A der Begrooting vermeld, aldaar op de uitgaven worden afgetrokken . .	3 300 000	
		f 9 800 000
Blijft als middel tot het mede helpen dekken der Begrooting bij raming uit het batig slot, hetgeen nader zal worden geconstateerd		*f* 3 365 000

5. VOORLOOPIG VERSLAG.

Ten einde de noodzakelijkheid van de voortdurende heffing der voorgestelde belastingen te kunnen beoordeelen, wenscht men te bekomen een volledig overzigt van de opbrengst van al de middelen gedurende het laatst afgesloten dienstjaar, alsmede van de opbrengst gedurende 1844, waarvan de resultaten ook reeds geheel aan de Regering bekend moeten zijn, en voorts inlichtingen te bekomen tot staving van de aannemelijkheid van het cijfer, waarop het voorloopig beschikbaar slot der Koloniale administratie is geraamd.

Wijders zij hier nog vermeld, dat, naar het gevoelen van vele leden, onder de Middelen behooren te worden gebragt de *leges*, welke bij de Departementen van algemeen bestuur en bij andere administratieve collegien, zoo mede bij de invordering der belastingen geheven worden, terwijl de groote meerderheid der leden ook van oordeel is geweest, dat hier onder de inkomsten moet gebragt worden de som van *f* 3 300 000 uit de geldmiddelen van 's Rijks Overzeesche bezittingen, die, naar men meent, ten onregte in mindering is voorgedragen van het cijfer der uitgaven van het IXde hoofdstuk A, betrekkelijk de Nationale Schuld.

C. *Het patentregt.*

Sommige leden beweren, dat er over de fiscale toepassing en opdrijving van het middel der patenten veel en niet geheel ten onregte geklaagd wordt.

D. *De accijnsen.*

a. *Suiker.* Men wenscht te vernemen of de vermeerderde opbrengst het gevolg zal zijn van eene betere executie der bestaande wet, dan of dezelve in verband staat met het voornemen om eene geheel nieuwe wet voor te dragen. Overigens acht men het gewaagd, om reeds nu op zulk eene aanzienlijke vermeerdering van opbrengst te rekenen.

Men is evenwel overtuigd dat dit accijns-middel vatbaar is, om bij eene goede wet, zonder bezwaar voor de ingezetenen, meer productief voor de schatkist te worden gemaakt, en men blijft derhalve de reeds zoo lang toegezegde voordragt tot verbetering van het middel op de suiker met belangstelling te gemoet zien.

XXII. *Wet op de Middelen voor 1846 en 1847.*

Binnenlandsch gedistilleerd. Men vraagt, of er maatregelen genomen zijn tot krachtdadige wering van de sluikerij in gedistilleerd, en of dezelven aan de verwachting hebben beantwoord. Men vestigt voorts de aandacht der Regering op de soms bovenmatige verhooging van accijnsen in de steden, door middel van plaatselijke opcenten.

b. Zout. Bij het nog onafgedaan zijn van de aanhangige voordragt tot verbetering van dit accijns-middel, en bij de vele bedenkingen, die tegen die voordragt zijn geopperd, acht men het niet voorzigtig om nu reeds op eene verhoogde opbrengst ad *f* 80 000 als gevolg dier verbetering te rekenen.

c. Turf. Op eene betere regeling van de belasting, in verband met de steenkolen, en op eene veranderde wijze van invordering, waarvan de ondervinding in het laatste jaar de noodzakelijkheid zou hebben doen zien, is door onderscheidene leden aangedrongen.

f. In- en uitgaande regten enz. Ten aanzien van de som, waarop de *scheepvaartregten* zijn geraamd, vraagt men of dezelve niet eene verdere vermindering behoort te ondergaan, in verband met de dezer dagen afgekondigde wet nopens de regten van doorvoer, de vaste en scheepvaartregten.

E. *Regt van waarborg.*

Men gedraagt zich aan het verlangen op afdeeling IV van Hoofdstuk IX *B* der Begrooting van uitgaven kenbaar gemaakt, dat er eerlang door eene nieuwe wet op den waarborg voor de belangen der inlandsche nijverheid moge gezorgd worden.

F. *De domeinen.*

a. Gewone domeinen, tienden enz. Men verlangt te ontvangen eenen specifieken staat van al de soorten van domeinen, met aanduiding van de opbrengst voor iedere soort afzonderlijk, alsmede eene opgave van de domeinen, welke men nog voornemens is te verkoopen.

c. Wegen en vaarten. In verband met de uitsluitende bestemming, welke door art. 223 (der Grondwet) aan de opbrengst van weg-, brug- en sluisgelden is gegeven, meenen sommige leden, dat deze inkomsten niet op de raming der Middelen behoorden voor te komen.

d. Uit de koopprijzen enz. Men meende dat het geheele fonds moest worden opgeheven, dat de geheele opbrengst op de Begrooting zoude moeten gebragt worden, dat het een fonds is met inkomsten zonder uitgaven, en eindelijk dat die gelden behoorden te worden aangewend tot amortisatie van schuld en nimmer tot dekking van gewone uitgaven. Men verlangt voorts inlichting te bekomen nopens het verband van de hier uitgetrokken verminderde som en de aanhangige voordragt betrekkelijk het Fonds voor het Muntwezen.

G. *De posterijen.*

Men wenscht te vernemen, of, als vrucht van de reis van een hoofdambtenaar in dit vak naar Engeland, eenig voorstel tot verbetering van het postwezen hier te lande mag verwacht worden. Vele leden verlangden verbetering in de regeling van eenige postritten.

H. *Loterij.*

Ten aanzien van het verlangen van vele leden naar eene verbeterde inrigting der loterij, gedraagt men zich aan het aangeteekende op afdeeling VII van Hoofdstuk IX *B* der Begrooting van uitgaven.

I. *Jagt en visscherij.*

Over de weinige surveillance in het stuk der jagt wordt op vele plaatsen geklaagd, en naar de meening van eenige leden niet geheel ten onregte.

K. *De opbrengst enz.*

d. Men verwijst naar de aanmerkingen op de wet ten aanzien van het Muntwezen.

e. Inkomsten van de Staats-Courant. Men vraagt waarom hier niet mede gebragt worden de inkomsten van het *Staatsblad?* Men gedraagt zich wijders aan de aanmerking bij de uitgaven gemaakt.

h. Restitutien van voorschotten. Men meent dat dit eigenlijk geen inkomsten zijn, maar veeleer als eene bate van den achterstand beschouwd moet worden, en heeft voorts gevraagd, hoeveel men rekent dat daarvan nog wel zal inkomen?

n. Grootboek van de nationale schuld. Men herinnert aan de gevraagde inlichtingen met opzigt tot de inkomsten van het grootboek onder n°. 4 van A, van het Voorloopig Verslag betrekkelijk de aanhangige voordragt tot aanvulling der Middelen over 1844 en 1845.

Ook omtrent de punten in dat zelfde verslag onder n°. 1 en 2 van A behandeld, zou men gaarne de gevraagde ophelderingen van de Regering ontvangen.

o. Winst op renten. Eenige leden wilden dezen post geheel en al doen wegvallen en liever schatkistbiljetten van 1834 aflossen; men kon die handeling van de Regering met geld niet goedkeuren, en wilde opheldering vragen omtrent die soort van tijdelijke geldbelegging, en omtrent de wijze waarop die interesten genoten worden.

M. *Eene uitkeering enz.*

a. Door vele leden is aangemerkt, dat er geene redenen zijn om deze fictie, waarvan men het nut niet kan inzien, langer te doen voortduren, weshalve zij meenen te moeten aandringen op het doen verdwijnen van dezelve.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 22sten April 1845.

6. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Om aan het verlangen te voldoen, bij den aanvang van het Voorloopig Verslag aan den dag gelegd, worden hiernevens gevoegd de volgende stukken:

1°. een staat van vergelijking tusschen de raming van 's Rijks inkomsten over het dienstjaar 1843 en derzelver werkelijke opbrengst, met nog eenige te doene invorderingen onder 31 December 1844, toen deze dienst afgesloten is. Dit stuk stemt alzoo overeen met de Rekening der ontvangsten over dat jaar, zooals die bij de Algemeene Rekenkamer is overgebragt (zie Bijlage A);

en 2°. een staat van vergelijking tusschen de raming van de belastingen en sommige andere inkomsten over het dienstjaar 1844 en de ontvangst deswege reeds gedaan of nog te doen, zooals dit bekend was op 31 December van dat jaar (zie Bijlage B).

Ter gelegenheid der indiening van de wet op de Middelen is in eene memorie van toelichting opgave gedaan van de gronden der raming en, ofschoon de uitkomsten van 1844 daaraan niet volkomen mogen beantwoorden, heeft men in de opbrengsten van een enkel jaar geene aanleiding gevonden om veranderingen in de raming voor 1846 te maken, en zulks te minder, omdat aan het buitengewoon vroeg invallen van den winter van 1844 op 1845 en het daardoor stilstaan van vele handelingen, mag toegeschreven worden de mindere opbrengst van eenige belastingmiddelen, en men alzoo in de over 1844 verkregen sommen geen duurzamen regel voor de opbrengsten vinden kan.

Tot staving van het cijfer, waarop het voorloopig beschikbaar slot der Koloniale administratie is geraamd, meent men te kunnen verwijzen tot de dienaangaande in het begin des vorigen jaars geleverde berekeningen bij de Memorie van beantwoording omtrent het ontwerp van wet tot aanvulling der Middelen over 1844 en 1845. Er is geen reden om in de toen gemaakte ramingen veranderingen te brengen. Volgens dezelve, zoude het overschot der Koloniale administratie kunnen zijn:

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

voor 1846.	*f* 9 400 000
voor 1847.	- 9 630 000
Hierbij moet nu gevoegd worden hetgeen wegens de vervroegde aflossing van schuld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij, vrijvalt, als: voor 1846	- 3 750 000
en voor 1847.	- 4 250 000
Alsmede wegens het overbrengen der kosten van den stoomsleepdienst op de Staatsbegrooting (*f* 100 000 's jaars)	- 200 000
Totaal	*f* 27 230 000
Van dit bedrag moet intusschen worden afgetrokken, voor renten der restantschuld aan voornoemde maatschappij, ad *f* 450 000 's jaars	- 900 000
blijft . .	*f* 26 330 000

voor de beide jaren, of *f* 13 165 000 's jaars: de som in de memorie van toelichting opgegeven.

De Regering kan het gevoelen niet deelen, dat de *leges* onder de Middelen behooren te worden opgenomen.

Wat betreft de leges die ontvangen worden bij de administratie der belastingen, heeft men het oogmerk om de zaak ter sprake te brengen ter gelegenheid van het voordragen van eene algemeene wet omtrent de invordering van de in- en uitgaande regten; en wat aanbelangt de leges gevorderd wordende bij de Departementen van algemeen bestuur, deze bestaan uit kanselarij- en expeditiegelden, geregeld bij besluit van den 18den Januarij 1814, n°. 6, op het voorbeeld van hetgeen sedert vele jaren deswege werd betaald.

De bureau-ambtenaren bij de Ministerien genieten daaruit een zeer gering voordeel, en de helft van de opbrengst wordt in een weduwen- en weezen-fonds dier ambtenaren gestort, hetgeen met de Begrooting niets gemeens heeft.

De groote meerderheid der leden, die aan het onderzoek van de wet op de Middelen hebben deelgenomen, is van oordeel, dat onder de inkomsten moet gebragt worden de som van *f* 3 300 000, uit de geldmiddelen van 's Rijks Overzeesche bezittingen bijgedragen, en in mindering gebragt van het IXde Hoofdstuk A, *Nationale schuld.*

De aftrek bij dat Hoofdstuk was geschied, om beter te doen in het oog vallen de oorzaak van de verhooging van hetzelve, niettegenstaande de behaalde voordeelen door de conversie van de 5 en $4\frac{1}{2}$ percents schulden.

Deze *f* 3 300 000 werd toch vroeger geheel buiten de Begrooting voldaan, als uitmakende de renten van schulden, regtstreeks ten laste van de Kolonien aangegaan, doch welke nu, ten gevolge van de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), voor het bij de conversie daargesteld bedrag, in het IXde Hoofdstuk zijn opgenomen.

Men kan intusschen wel toegeven, dat de evengemelde wet op die schulden van zoodanigen invloed is geworden, dat eene afzonderlijke aanwijzing van den oorsprong als overbodig mag worden beschouwd, en den aftrek dus bij het IXde Hoofdstuk weglatende, wordt de som alsnu onder de baten gebragt, door verhooging van hetgeen was uitgetrokken als beschikbaar op het *vermoedelijk batig slot der koloniale administratie hier te lande.*

C. *Het patentregt.*

Men meent, dat de executie van de wet niet zoo fiscaal is en het middel niet zoo wordt opgedreven als door sommige leden verondersteld schijnt te worden. Het doel der administratie is steeds geweest, om de belasting overal gelijkelijk te doen dragen. De voorschriften, welke zij tot dat einde van tijd tot tijd uitvaardigt, moeten noodzakelijk aanleiding geven, dat hier en daar patentpligtigen gevonden worden, die men vroeger niet of niet naar behooren had belast, en daardoor kan het ligtelijk gebeuren, dat de bedoelingen der administratie worden miskend. Het is echter ook mogelijk, dat hier of daar de al te groote ijver van lagere beambten overtredingen ziet en constateert, welke zulks niet zijn, doch in dat geval haast men zich ook steeds, om de actien buiten werking te stellen en de noodige teregtwijzingen te geven.

D. *De accijnsen.*

a. *Suiker.*

Het is alleen ten gevolge van eene nieuwe wet op dit middel, dat de verhoogde opbrengst zal kunnen verkregen worden.

Deze wet zal eerlang aan de overwegingen der Staten-Generaal worden onderworpen.

Binnenlandsch gedistilleerd.

Alle middelen, welke onder het bereik van het Bestuur liggen, worden steeds tot wering van de sluikerij in gedistilleerd aangewend; daar dezelve echter niet toereikend zijn bevonden om de fraude te weren, zullen ook te dezer zake eenige nieuwe wettelijke bepalingen worden voorgedragen.

Bij het vaststellen van plaatselijke opcenten, wordt thans tegen verdere opdrijving gewaakt.

b. *Zout*

Vertrouwende dat de uitslag der deliberatien omtrent de zoutwet gunstig zal zijn, vermeent men eene raming te kunnen behouden, waarvan het bedrag trouwens ook nog in het laatstvorig jaar is bereikt.

e. *Turf.*

Zonder te kunnen toestemmen, dat de belasting op de turf niet in eene billijke verhouding zoude staan tot die op de steenkolen, zoo blijft echter de Regering hare aandacht vestigen op de middelen, waardoor de accijns op de turf met minder bezwaar voor den verveener zal kunnen geheven worden.

f. *In- en Uitgaande Regten enz.*

De vermindering van *scheepvaartregten*, welke het gevolg zijn zal der wet van 18 Maart 1845 (*Staatsblad* n°. 11), ondergeschikt zijnde gemaakt aan voorwaarden van wederkeerigheid, zoo valt het voor 's hands moeielijk te berekenen, welken invloed zulks op den ontvang der scheepvaartregten zal uitoefenen.

Daar intusschen de voorname ontvangst voortspruit uit den tol op de Westerschelde geheven, zoo zal in elk geval het grootste gedeelte van de geraamde som worden ontvangen.

E. *Regt van waarborg.*

De Regering stemt het wenschelijke toe, dat omtrent het regt op den waarborg der gouden en zilveren werken maatregelen voorgedragen worden tot verbetering; en dit is dan ook een dier onderwerpen op welke hare aandacht steeds gevestigd blijft.

F. *De domeinen.*

a. *Gewone domeinen enz.*

De verlangde specifieke staat wordt bij deze overgelegd, met tekennengeving dat opvolgelijk alle domeinen worden vervreemd, welke voor vervreemding vatbaar zijn (zie Bijlage C).

c. *Wegen en Vaarten.*

Vermits de kosten van onderhoud en verbetering der groote wegen en vaarten op de Begrooting der Uitgaven voorkomen, en die kosten de opbrengsten der wegen en vaarten steeds overtreffen, zoo is er, zelfs in verband met het ingeroepen artikel 223 der Grondwet, geen reden, om deze opbrengsten buiten de raming der Middelen te houden.

d. *Uit de koopprijzen enz.*

Er moeten nadere wetten worden voorgedragen tot aanvulling van de Middelen van 1844 en 1845. Laatstgemeld dienstjaar zal, naar aanleiding van de onlangs bij de Kamer afgeloopen overwegingen tot verbetering van het Nederlandsche muntwezen en de daarvoor toegestane verhooging van het IXde Hoofdstuk B, een aanzienlijke toevoeging van middelen behoeven. Daarvoor blijft men het oog houden op de koopprijzen der domeinen, als het voorname middel om eene zoo buitengewone uitgave goed te maken. Wat betreft de som, die uit het geheel der koopprijzen wordt opgenomen onder de baten van 1846 en 1847, deze staat juist in verband met de som van amortisatie van schuld, uitgetrokken bij het IXde Hoofstuk A, Departement van Financien, en de bestemming is dus geheel overeenstemmend met hetgeen op dit onderwerp bij het Voorloopig Verslag wordt aangemerkt.

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

G. *De posterijen.*

De zending van den hierbedoelden hoofd-ambtenaar had ten oogmerk, het maken eener nadere schikking met de Engelsche post-administratie, ten aanzien der briefwisseling, die over en weder tusschen de beide landen gevoerd wordt, en derhalve in het belang van den handel en het onderling verkeer; welk oogmerk volkomen is bereikt geworden door het sluiten eener nieuwe overeenkomst tot regeling dezer aangelegenheid; de uitkomsten daarvan zijn alleszins voldoende.

Immers de correspondentie, die vroeger ieder jaar was achteruit gegaan, is in 1844 met ruim 41000 stuks brieven (tusschen de Nederlanden en Groot-Brittannië) vermeerderd; zijnde ruim 28 pCt. boven het getal, hetwelk het laatst verloopen jaar 1843 had opgeleverd.

Voorzeker heeft de administratie van die gelegenheid gebruik gemaakt, om zich tevens nauwkeurige en volledige berigten ten aanzien van den staat van het postwezen in Engeland en hetgeen daarmede in verband staat te verschaffen, waarvan te zijner tijd zal kunnen worden partij getrokken. Doch de Regering heeft in de langs dien weg en van elders verkregen inlichtingen geen genoegzame aanleiding gevonden, om voor alsnog tot eene wijziging van het hier te lande gevolgd wordende tarief der briefporten (waarvan de maatstaf geenszins dat van andere naburige landen overschrijdt, maar integendeel in sommige opzigten daar beneden blijft) over te gaan.

Trouwens, men maakt zich wel eens een min nauwkeurig denkbeeld van de gevolgen des grooten maatregels, die vóór weinige jaren in Engeland ingevoerd is, zoodat er zijn, die ter goeder trouw meenen, dat het verlies van inkomen, uit de verlaging van het tarief voortspruitende, langzaam weder door de opbrengst van een grooter aantal brieven is gedekt geworden, ja dat er ten slotte nog een overschot of tenminste het vooruitzigt daarop bestaat. Voorzeker is het getal brieven aanmerkelijk vermeerderd; maar de daaruit afgeleide gevolgtrekking omtrent de opbrengst is geheel onnauwkeurig, waarbij dan nog komt, dat de belangrijke vermeerdering van uitgaven, die het gevolg is van den nieuwen maatregel, doorgaans bij de berekening over het hoofd gezien wordt.

Hoe het met dit een en ander inderdaad gelegen is, kan best worden bewezen door cijfers, getrokken uit officieele stukken, die aan het Engelsche Parlement zijn overgelegd, waarvan een gedrukt exemplaar bij de administratie voorhanden is, en op wier nauwkeurigheid men zich alzoo verlaten kan. Men zal daaruit eene vergelijking ontleenen tusschen de uitkomsten van 1839, zijnde het jaar hetwelk de invoering van de dusgenoemde *postreform* is voorafgegaan, en die van het jaar 1843, zijnde het laatste waarvan men volledige berigten heeft, en toen de maatregel reeds drie jaren lang had gewerkt.

In 1839 was de *bruto ontvang* van de postadministratie in Engeland	L	2 346 278— „ —9½
in 1843		1 578 145—16—7½
dus *minder*	L	768 132— 4—2
Daarentegen waren de *administratie-kosten*:		
in 1839	L	686 768— 3—6¾
in 1843		977 504—10—3
dus *meer*	L	290 736— 6—8½

De uitgaven bedroegen alzoo in 1839 ruim 29 percent en in 1843 bijna 62 percent van den ontvang. Doch dit is niet alles.

Onder bruto opbrengst was aan *fictieve ontvangsten* begrepen:		
in 1839	L	45 156— „ —11
in 1843		122 161— 8 —9
dus verschil	L	77 005— 7 —10
Eindelijk was, na aftrek van alle uitgaven en ongelden, het *zuivere rendement*:		
in 1839	L	1 614 353—16—3¾
in 1843		478 479—17—7½
Nadeelig verschil	L	1 135 873—18—8¼

derhalve een verlies voor de schatkist van meer dan een millioen ponden sterling jaarlijks; terwijl het netto product in 1843 slechts 29½ percent van het netto product in 1839 bedroeg.

Het is waar, dat er sedert de invoering van den maatregel ieder jaar eenige vooruitgang is te bespeuren geweest, en 1843 was voordeeliger dan de vroegere jaren; doch tevens zijn de uitgaven en ongelden van jaar tot jaar vermeerderd; zoodat men kan aannemen, dat de betrekkelijk geringe vooruitgang hoofdzakelijk aan de uitbreiding, welke de administratie aan hare middelen gegeven heeft, toe te schrijven is.

De in Engeland verkregen resultaten zijn derhalve, wat het finantieele betreft, zoo ongunstig, dat het niet noodig is bij de verdere bedenkingen, welke daartegen te maken zijn, stil te staan. In andere landen is er, in den laatsten tijd, wel spraak geweest van eene vermindering van briefport, doch, voor zoo verre men weet, heeft dit tot dusverre alleen in Oostenrijk en Pruissen een begin van uitvoering erlangd. Men is aldaar weder van een ander beginsel uitgegaan als in Engeland, en zelfs bestaat er een groot verschil in de wijze van toepassing tusschen die beide Rijken, zoodat het voor het minst voorzigtig zal zijn de uitkomst over een bepaald tijdperk af te wachten, alvorens over de betrekkelijke waarde van het een en ander te oordeelen, of daarin een voorbeeld tot navolging voor ons zelven te zoeken. Intusschen verliest de Nederlandsche administratie deze aangelegenheid geenszins uit het oog; en zelfs is zij thans in onderhandeling, om ook aan de ingezetenen van dit Rijk ten aanzien van hunne correspondentie met de bedoelde landen het genot te doen ondervinden van de portverminderingen die aldaar zijn ingevoerd; gelijk zij in het algemeen geene gelegenheid zal laten voorbijgaan, om, in het belang van den handel en van het algemeen, in het bedoelde opzigt alles te doen wat slechts eenigszins met de behoefte der schatkist, en met den wensch, om de noodzakelijkheid van het opleggen van nieuwe belastingen te vermijden, overeen te brengen is.

De aanmerking ten aanzien van het wenschelijke eener verbetering in sommige postritten is te onbestemd, om voor eene bepaalde beantwoording vatbaar te zijn. Het is dikwijls moeijelijk, zoo niet onmogelijk, om deze zaak evenzeer naar het genoegen der ingezetenen van alle localiteiten te regelen, omdat de onderlinge belangen veelal in tegenspraak tot elkander staan, en derhalve, hetgeen op de eene plaats begeerd wordt, niet kan ingewilligd worden zonder elders aanleiding tot gegronde klagten te geven. Ook is de verpligting tot het vermijden van alle niet volstrekt noodzakelijke uitgaven niet zelden eene reden om maatregelen, die van deze of gene zijde verlangd worden, achterwege te laten.

In het algemeen intusschen is de dienst der postritten hier te lande thans beter geregeld dan immer te voren het geval was, zooals uit de bespoedigde overkomst der brieven tusschen de verschillende deelen des Rijks blijken kan.

H. *Loterij.*

Bij de behandeling van de uitgaven voor dit onderwerp in de Begrooting opgenomen, zal gesproken worden van de aanmerking, welke op die plaats in het Voorloopig Verslag over de uitgaven wordt vermeld en waartoe dus hier verwezen wordt.

I. *Jagt en visscherij.*

Er wordt niet ontkend, dat over het algemeen de surveillance met nog beter gevolg en meer klem zou worden uitgeoefend, wanneer de administratie niet gebonden ware aan het beperkt en door eene wekelijksche toelage van *f* 4 sober bezoldigd getal van slechts 200 opzieners der jagt. De surveillance kan evenwel, in verhouding tot de bestaande middelen, niet als onbeduidend worden beschouwd, wanneer men in aanmerking neemt, dat over het jaar 1844 een getal van niet minder dan 1839 bekeuringen heeft plaats gehad.

Men meent zich, bij de mindere bestemdheid der aanmerking, te kunnen bepalen tot deze algemeene beantwoording; maar bijaldien aan de administratie bepaaldelijk worden opgegeven de jagtdistricten, op welke in de aanmerking gedoeld wordt, zal men haar steeds bereid vinden, aan gegronde klagten, zooveel eenigszins mogelijk is, te gemoet te komen.

Ten aanzien van *Limburg* is het genoegzaam aan te merken, dat alléén voor de stad *Maastricht* en derzelver militairen kring de wet van den 11den Julij 1814 van kracht is en aldaar een bezoldigd opziener is gestationeerd, terwijl voor het overige gedeelte van dat gewest andere wetsbepalingen op het stuk der jagt vigeeren en dit gedeelte van het Rijk alzoo buiten de bemoeijingen ligt van het toezigt der Opperhoutvesterij.

K. *De opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten.*

d. De uitdeelingen op de actien van de Nederlandsche Bank

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

zijn hier aanvankelijk voor *memorie* uitgetrokken, in verband met de voorgedragen wet omtrent het Muntfonds. Die wet heeft bij de overweging wel wijzigingen ondergaan, doch er zullen in elk geval nadere voorzieningen plaats moeten hebben omtrent de middelen voor de uitgaven der hermunting, hetzij dan voor 1845, bij welke Begrooting deze uitgave is gevoegd, hetzij voor een later jaar, wanneer dezelve gedeeltelijk daarop overgebragt mogten worden. In dien stand van de zaak, is het verkieselijk voorgekomen, om den post der uitdeelingen op de actien in de Nederlandsche Bank voor *memorie* te blijven stellen, terwijl toch niets verhinderen zal om, indien er in 1846 nog geene opzettelijke andere bestemming aan gegeven is, de uitdeelingen onder de verschillende ontvangsten in ontvang te brengen en op den vorigen voet te blijven verantwoorden.

e. Het zuiver saldo der ontvangsten voor het fonds van het *Staatsblad*, na aftrek van de daaruit bestreden uitgaven, wordt jaarlijks verantwoord onder de verschillende Rijks-ontvangsten (zie het uitvoerig Verslag wegens het gebruik der geldmiddelen over 1842 en dat over 1843).

h. De restitutien van voorschotten kunnen niet tot den achterstand van vroegere jaren worden teruggebragt. De achterstand van 1840 en vroeger moet met het einde van het loopende jaar ver-[illegible]nd worden, en uit de vroegere voorschotten van het fonds der [illegible]nale Nijverheid vloeien nog steeds teruggaven voort, die wel moeten opgenomen worden onder de verschillende ontvangsten van het jaar, waarin de teruggave plaats vindt.

Het valt overigens moeielijk op te geven hoeveel wegens restitutiën van verleende voorschotten nog te verwachten is, daar vele omstandigheden hierop van invloed kunnen zijn.

n. Grootboek van de Nationale Schuld. De inkomsten der administratie van het Grootboek vinden haren oorsprong in de wet van 14 Mei 1814 (*Staatsblad* n°. 58).

Ter uitvoering van die wet zijn onderscheidene reglementaire bepalingen noodig geweest, zooals dit in de wet zelve trouwens was aangegeven, en het is uit krachte van die bepalingen, onder anderen vastgesteld bij de Vorstelijke besluiten van 8, 12 en 22 December 1814 (*Staatsbad* n°. 111, 112 en 113), dat de inkomsten van het Grootboek voortspruiten.

Bij de oprigting van het 5 pCts. Grootboek overeenkomstig de wet van 6 Januarij 1832 (*Staatsblad* n°. 9), zijn mede reglementaire bepalingen vastgesteld geworden bij Koninklijk Besluit van 16 Maart 1832 (*Staatsblad* n°. 10), en onlangs, bij de oprigting der 3 en 4 percents Grootboeken, krachtens de artikelen 8 en 6 der wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 14 en 28), is bij 's Konings Besluiten van den 8sten Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 34 en 35) bepaald, dat de inschrijving zoude geschieden overeenkomstig de verordeningen en voorschriften bij het Vorstelijk Besluit van 8 December 1814 (*Staatsblad* n°. 111) vastgesteld.

Vóór het bestaan der wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), tot vervroegden overgang van uitgestelde in werkelijke schuld, bedroegen de jaarlijksche inkomsten van het Grootboek veel meer dan dezelve thans gerekend kunnen worden *doorgaans* te zullen opleveren, — want de retributien, welke uit den vroegeren jaarlijkschen overgang van een betrekkelijk gering gedeelte der uitgestelde schuld voortsproten, kunnen, ten gevolge van de werking der evengenoemde wet, thans als geheel vervallen worden beschouwd.

De raming van eene jaarlijksche opbrengst van *f* 19 000, zooals in het ontwerp is opgenomen, is gegrond op de ondervinding van vroegere jaren, in verband met de evengemelde vermindering; kunnende de jaren 1844 en 1845 hier geen leiddraad opleveren, uit hoofde der buitengewone inkomsten, die het gevolg der conversie zijn geweest.

De gevraagde ophelderingen omtrent de punten, in het Voorloopig Verslag betrekkelijk de voordragt tot aanvulling der Middelen over 1844 en 1845, onder n°. 1 en 2 van A, behandeld, behooren niet tot de overwegingen omtrent de Middelen van 1846 en 1847, en zullen ter sprake kunnen komen wanneer de voorzieningen omtrent de Middelen van 1844 en 1845 nader zullen voorgedragen worden.

o. De *winst op renten* ontstaat meestal door het incasseeren aan renten op 4 percents schatkistbiljetten (wet van 1834) bij 's Rijks schatkist in portefeuille zijnde, of wel door besparing van rente op schatkistbiljetten, die na derzelver aflossing niet weder door andere worden vervangen, en dus niet dadelijk in omloop worden gebragt.

Men verwijst overigens omtrent dit punt naar de beantwoording ten aanzien van art. 6 van het IXde Hoofdstuk A wegens de rentebetaling der Nationale Schuld, en merkt in het algemeen aan, dat handelingen met geld op sommige tijden hare nuttige zijde kunnen hebben, gelijk de ondervinding in het laatst afgeloopen jaar dit bewezen heeft, toen 's Rijks kas, ruim van penningen voorzien zijnde, om tegen zekere tijdstippen aan groote betalingen en aflossingen te kunnen voldoen, het in omloop brengen van een gedeelte van dien voorraad raadzaam en noodig werd, en met der daad gestrekt heeft om door middel van het geven op beleeningen en prolongatien geldschaarschte te voorkomen. De interesten deswege worden genoten als van geldverstrekkingen door particulieren, en maken een gedeelte uit van de verantwoording van den agent van het Ministerie van Financien te *Amsterdam* aan de Algemeene Rekenkamer.

M. *Eene uitkeering van renten door de Overzeesche bezittingen.*

a. De afzonderlijke aanwijzing der uitkeering voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen ad *f* 6 500 000, kan niet als eene fictie worden beschouwd, aangezien toch dezelve op de wet is gegrond en er schulderkentenissen ten laste van de Kolonien voor bestaan, ten behoeve van het moederland, welke met de vereischte formaliteiten omkleed en ter Algemeene Rekenkamer nedergelegd zijn.

Zoolang de wet, waarop die schulderkentenissen rusten, niet is ingetrokken of gewijzigd, kan althans van den aangenomen vorm niet worden afgeweken, en het moet een onderwerp van nadere overweging uitmaken, of er afdoende redenen bestaan om, nadat zoovele andere schulden ten laste van de Kolonien, onder de garantie van den Staat genegotieerd, door de conversie zijn gebragt onder de algemeene Rijks-schulden, nu ook de hier bedoelde kapitaalvorderingen ten laste van de Kolonien, welke geacht kunnen worden een deel van het actief van het Rijk uit te maken, door nadere wettelijke bepalingen te doen verdwijnen.

De slotsom van de voorgaande beantwoording is, dat het ontwerp van wet op de Middelen voor 1846 en 1847 geen wijziging zou ondergaan, doch dat de raming voor 1846 bij den laatsten post onder N. vermeerderd wordt met *f* 3 300 000, te weten:

„*Het voorloopig beschikbare op het vermoedelijk batig slot der koloniale administratie hier te lande.* . . . . *f* 6 665 000.00

Totaal *f* 70 342 322.68."

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

7. STAAT VAN VERGELIJKING, tusschen de raming van 's Rijks Inkomsten over het dienstjaar 1843, en van den 14den October 1841, *Staatsblad* n°. 57). (*Bijlage A.*)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE INKOM[STEN] GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORDEREN.
A.	Directe belastingen:			
	a. Grondbelasting:			
	Hoofdsom	*f* 8 232 163.69	*f* 8 224 610.73½	*f* 7 552.95½
	2 opcenten voor kwade posten	164 643.27½	164 492.21½	151.07½
	2 〃 vroeger door de gemeenten genoten	164 643.27½	164 492.21½	151.07½
	16 〃 voor het Rijk	1 317 146.19	1 315 657.86½	[illegible]488.33
	b. Personeel:			
	Hoofdsom	5 000 000.00	4 894 516.31½	36 036.80
	20 opcenten	1 000 000.00	978 882.34	7 228.96½
	Boeten	. . . .	3 137.50	. . . . . .
	c. Patenten:			
	Hoofdsom	1 800 000.00	1 837 225.56	13 669.12
	28 opcenten	504 000.00	513 753.98	4 512.87½
B.	Accijnsen:			
	a. Suiker	325 000.00	217 623.98½	. . . .
	Wijn	900 000.00	762 321.18½	. . . .
	Binnenlandsch gedistilleerd	3 120 000.00	2 775 193.16½	. . . . .
	Buitenlandsch 〃	250 000.00	200 747.40	. . . . .
	b. Geslagt	1 450 000.00	1 317 056.66½	*b* 237.83
	Zout	1 500 000.00	1 395 450.09	. . . . . .
	Zeep	900 000.00	854 090.07	. . . . . .
	Bieren en azijnen	400 000.00	350 448.37½	. . . . . .
	Steenkolen	575 000.00	} 1 343 368.76½	*b* 567.82
	c. Turf	1 050 000.00	}	
	d. Gemaal	3 100 000.00	3 015 108.31½	*b* 686.09
	10 pCt. collectief zegel	1 357 000.00	1 224 007.06½	*b* 148.97½
	Vervoerbiljetten	75 000.00	63 878.08½	. . . . . .
	Transporteeren	*f* 33 184 596.43	*f* 31 616 061.89	*f* 72 431.91

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

lver werkelijke opbrengst, bevattende de gedane en nog te doene ontvangsten onder 31 December 1844 (Wet

TOTAAL.	VERSCHIL. MINDER.	VERSCHIL. MEER.	AANMERKINGEN.
f 8 232 163.69	. . . .	. . . .	
164 643.29	. . . .	f 0.01½	
164 643.29	. . . .	0 01½	
1 317 146.19½	. . . .	0 00½	*a.* De hiernevens gemelde totalen zijn overeenkomstig het beloop der kohieren alhier gebragt.
4 930 553.11½	f 69 446.88½	. . . .	
986 111.30½	13 888.69½	. . . .	
3 137.50	. . . .	3 137.50	
1 850 894.68	. . . .	50 894.68	
518 266.85½	. . . .	14 266.85½	
217 623.98½	107 376.01½		
762 321.18½	137 678.81½		
2 775 193.16½	344 806.83½		
200 747.40	49 252.60		
1 317 294.49½	132 705.50½		
1 395 450.09	104 549.91		
854 090.07	45 909.93		
350 448.37½	49 551.62½		*b.* Nog in te vorderen op sommige accijnsen, welke in het Hertogdom Limburg bij admodiatie worden geheven.
1 343 936.58½	281 063.41½		
3 015 794 40½	84 205.59½		
1 224 156.04	132 843.96		
63 878.08½	11 121.91½		
f 31 688 493.80	f 1 564 401.70	f 68 299.07	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.				BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE I[...] GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORD[...]
	Transport				*f* 33 184 596.43	*f* 31 616 061.89	*f* 72 431 [...]
	Opcenten op de accijnsen:						
	a. bedragende als voren	*f* 4 595 000.00					
	collectief zegel . .	459 500.00					
	vervoer-biljetten . .	75 000.00					
		f 5 129 500.00	48	*f* 2 462 160.00			
	b. bedragende als voren	*f* 4 825 000.00					
	collectief zegel . . .	482 500.00					
		f 5 307 500.00	38	2 016 850.00			
	c. bedragende als voren	*f* 1 050 000.00					
	collectief zegel . . .	105 000.00					
		f 1 155 000.00	28	323 400.00			
	d. bedragende als voren	*f* 3 100 000.00					
	collectief zegel . . .	310 000.00					
		f 3 410 000.00	23	784 300.00			
					5 586 710.00	4 994 983.98½	*b.* 489.4[...]
C.	Indirecte belastingen:						
	Zegel-, registratie-, griffie-, hypotheek- en successie-regten . .				6 500.000.00	6 786 343.49½	. . . . .
	Opcenten				2 470 000.00	2 555 295.53	. . . . .
D.	In- en uitgaande regten en scheepvaartregten:						
	a. Regten op in-, uit- en doorvoer				4 000 000.00	3 400 688.86	. . . . .
	13 opcenten				520 000.00	444 819.06	. . . . .
	b. Regten op de granen.				200 000.00	412 381.63	. . . . .
	c. Scheepvaartregten				600 000.00	829 801.07½	. . . . .
	Transporteeren				*f* 53 061 306.43	*f* 51 040 375.52½	*f* 72 921.3[...]

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

[T]OTAAL.	VERSCHIL. MINDER.	VERSCHIL. MEER.	AANMERKINGEN.
31 688 493.80	*f* 1 564 401.70	*f* 68 299.07	
4 995 473.46½	591 236.53½		
6 786 343.49½	. . . .	286 343 94½	
2 555 295.53	. . . .	85 295.53	
3 400 688.86	599 311.14		
444 819.06	75 180.94		
412 381.63	. . . .	212 381.63	
829.801.07½	. . . .	229 801.07½	
51 113 296.91½	*f* 2 830 130.31½	*f* 882 121.25	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE INKOM	
			GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORDEREN.
	Transport	*f* 53 061 306.43	*f* 51 040 375.52½	*f* 72 921.39
	d. Vuur-, ton- en bakengelden	200 000.00	212 714.23	. . . . . .
E.	Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	162 000.00	123 275.16	. . . . . .
	13 Opcenten, na aftrek van de tiende verhooging en der boeten, dus over eene som van . . . . *f* 147 273.00.	19 145.49	14 592.79	. . . . . .
F.	Domeinen:			
	a. Gewone domeinen, tienden enz.	860 000.00	917 703.28	. . . . . .
	b. Domein van Oorlog	40 000.00	50 949.03	. . . . . .
	c. Wegen en vaarten	760 000.00	682 299.30	. . . . . .
G.	Posterijen	1 460 000.00	1 363 956.53½	. . . . . .
H.	Loterij	530 000.00	494 995.50	. . . . . .
I.	Jagt en Visscherij	115 000.00	107 572.00	. . . . . .
K.	Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten:			
	a. Verkoopingen en restitutien	400 000.00	962 662.39	. . . . . .
	b. Vergoeding van gemeenten voor de invordering van opcenten	80 000.00	77 639.42½	. . . . . .
	c. Inkomsten voor entrepots	20 000.00	18 111.17½	. . . . . .
	d. Uitdeelingen op de actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk behoorende	70 000.00	54 000.00	. . . . . .
	e. Inkomsten van de Staats-Courant	36 000.00	44 108.76	. . . . . .
	f. Opbrengst van den arbeid in de gevangenissen	190 000.00	282 701.30½	. . . . . .
	g. Verjaarde renten	100 000.00	49 143.50	. . . . . .
L.	Uit hetgeen de opbrengst der Middelen tot den jare 1840 de ramingen is te boven gegaan	. . . .	. . . .	. . . . . .
M.	Uitkeering voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen:			
	a. Renten van het kapitaal, vermeld in art. 2 der wet van den 24sten April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), groot *f* 140 000 000.00	*f* 5 600 000.00	*f* 5 600 000.00	. . . . . .
	b. Renten van het restant kapitaal, vermeld in art. 4 der zelfde wet, groot *f* 22 500 000.00	900 000.00	900 000.00	. . . . . .
N.	Batig slot op de koloniale administratie hier te lande	5 500 000.00	3 212 405.84½	. . . . . .
		f 70 103 451.92	*f* 66 209 205.75	*f* 72 921.39

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

...EN.	VERSCHIL.		AANMERKINGEN.
TOTAAL.	MINDER.	MEER.	
f 51 113 296 91½	*f* 2 830 130.31½	*f* 882 121.25	
212 714.23	. . . .	12 714.23	
123 275.16	38 724.84		
14 592.79	4 552.70		
.917 703.28	. . . .	57 703.28	
50 949.03	. . . .	10 949.03	
682 299.30	77 700.70		
1 363 956.53½	69 043.46½		
494 995.50	35 004.50		
107 572.00	7 428.00		
962 662.39	. . . .	562 662.39	K. Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten:
77 639.42½	2 360.57½		Geraamd (zie de onderdeelen van hiernevens) . . . *f* 896 000.00
18 111.17½	1 888.82½		Ontvangen en nog te ontvangen (zie de onderdeelen van hiernevens) 1 488 366.55½
54 000.00	16 000.00		Meer rendement . . . *f* 592 366.55½
44 108.76	. . . .	8 108.76	
282 701.30½	. . . .	92 701.30½	
49 143.50	50 856.50		
. . . .	. . . .	. . . .	
5 600 000.00	. . . .		
900 000.00	. . . .		
3 212 405.84½	2 287 594.15½		
	f 5 448 284.57½	*f* 1 626 959.79½	
f 66 282 127.14	Minder *f* 3 821 324.78		

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

8. STAAT VAN VERGELIJKING, tusschen de raming van 's Rijks belastingen en sommige andere inkomsten over
December des zelfden jaars.

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE INKOM GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORDEREN.
A.	Directe belastingen:			
	a. Grondbelasting:			
	Hoofdsom	*f* 8 245 000.00	*f* 7 726 111.28½	*f* 554 293.45½
	2 opcenten voor kwade posten	164 900.00	154 522.23	11 085.89
	2 〃 vroeger door de gemeenten genoten	164 900.00	154 522.23	11 085.89
	16 〃 voor het Rijk	1 319 200.00	1 236 177.84	88 686.91½
	b. Personeel:			
	Hoofdsom	4 900 000.00	4 337 042.17	550 546.68
	20 opcenten	980 000.00	867 457.26	110 109.34
	Boeten	. . . .	1 265.49	. . . . . .
	c. Patenten:			
	Hoofdsom	1 800 000.00	1 595 737.19	242 739.53½
	28 opcenten	504 000.00	446 837.15½	67 967.10
B.	Accijnsen:			
	a. Suiker	300 000.00	236 315.11	. . . . . .
	Wijn	780 000.00	719 846.23½	. . . . . .
	Binnenlandsch gedistilleerd	2 900 000.00	2 683 910.92	. . . . . .
	Buitenlandsch gedistilleerd	200 000.00	179 896.46	. . . . . .
	b. Geslagt	1 340 000.00	1 431 810.77	*a* 24 017.95½
	Zout	1 370 000.00	1 450 486.95½	. . . . . .
	Zeep	850 000.00	853 326.64	. . . . . .
	Bier en azijn	380 000.00	333 326.00	. . . . . .
	Steenkolen	530 000.00	509 414.14	*a* 14 446.38
	c. Turf	850 000.00	1 165 222.29	*a* 28 892.76
	d. Gemaal	3 000 000.00	3 001 177.29	*a* 50 482.40
	10 pct. collectief zegel	1 250 000.00	1 262 811.00	*a* 11 703.10
	Vervoerbiljetten	70 000.00	63 392.08	. . . . . .
	Transporteeren.	*f* 31 898 000.00	*f* 30 410 608.74	*f* 1 766 057.40

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

et dienstjaar 1844, en derzelver werkelijke opbrengst, bevattende de gedane en nog te doene ontvangsten onder 31

[...]EN.	VERSCHIL.		AANMERKINGEN.
TOTAAL.	MINDER.	MEER.	
f 8 280 404.74	. . . .	f 35 404.74	
165 608.12	. . . .	708.12	
165 608.12	. . . .	708.12	
1 324 864.75½	. . . .	5 664.75½	
4 887 588.85	f 12 411.15	. . . .	De nevensgemelde totalen zijn overeenkomstig het beloop der kohieren alhier gebragt.
977 566.60	2 433.40	. . . .	
1 265.49	. . . .	1 265.49	
1 838 476.72½	. . . .	38 476.72½	
514 804.25½	. . . .	10 804.25½	
236 315.11	63 684.89	. . . .	
719 846.23½	60 153.76½	. . . .	
2 683 910.92	216 089.08	. . . .	
179 896.46	20 103.54	. . . .	
1 455 828.72½	. . . .	115 828.72½	*a.* Nog in te vorderen op sommige accijnsen, welke in het Hertogdom Limburg bij admodiatie worden geheven.
1 450 486.95½	. . . .	80 486.95½	
853 326.64	. . . .	3 326.64	
333 326.00	46 674.00	. . . .	
523 860.52	6 139.48	. . . .	
1 194 115.05	. . . .	344 115.05	Buitengewone verhooging door afbetaling van restanten.
3 051 659.69	. . . .	51 659.69	
1 274 514.10	. . . .	24 514.10	
63 392.08	6 607.92	. . . .	
f 32 176 666.14	f 434 297.22½	f 712 963.36½	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.						BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE INKOM	
							GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORDEREN.
		Per transport				f 31 898 000.00	f 30 410 608.74	f 1 766 057.40
		Opcenten op de accijnsen:						
	a.	bedragende	f 4 180 000.00					
		Collectief zegel . . .	418 000.00					
		Vervoerbiljetten. . .	70 000.00					
			f 4 668 000.00	48	f 2 240 640.00			
	b.	bedragende	f 4 470 000.00					
		Collectief zegel . . .	447 000.00					
			f 4 917 000.00	38	1 868 460.00			
	c.	bedragende	f 850 000.00					
		Collectief zegel . . .	85 000.00					
			f 935 000.00	28	261 800.00			
	d.	bedragende	f 3 000 000.00					
		Collectief zegel . . .	300 000.00					
			f 3 300 000.00	23	759 000.00			
						5 129 900.00	5 071 446.34	a 39 315.59
C.		Indirecte belastingen:						
	a.	Zegel				1 350 000.00	1 554 493.97½	. . . . . .
	b.	Registratie, griffie- en hypotheekregten				3 400 000.00	3 000 101.56½	. . . . . .
	c.	Successie-regten.				2 200 000.00	2 395 044.67½	. . . . . .
		38 opcenten , ...				2 641 000.00	2 624 751.66½	. . . . . .
D.		In- en uitgaande regten en scheepvaart-regten:						
	a.	Regten op den in-, uit- en doorvoer				3 400 000.00	3 341 564.63	. . . . . .
		Transporteeren. . .				f 50 018 900.00	f 48 398 011.59	f 1 805 372.99

XXII. *Wet op de Middelen voor 1846 en 1847.*

…TEN.	VERSCHIL.		AANMERKINGEN.
TOTAAL.	MINDER.	MEER.	
f 32 176 666.14	f 434 297.22½	f 712 963.36½	
5 110 761.93	19 138.07	. . . .	
1 554 493.97½	. . . .	204 493.97½	
3 000 101.56½	399 898.43½	. . . .	
2 395 044.67½	. . . .	195 044.67½	
2 624 751.66½	16 248.33½	. . . .	
3 341 564.63	58 435.37	. . . .	
f 50 203 384.58	f 928 017.43½	f 1 112 502.01½	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG DER RAMING.	WERKELIJKE INKOM[STEN] GEDANE ONTVANGSTEN.	NOG IN TE VORDEREN.
	Per transport	*f* 50 018 900.00	*f* 48 398 011.59	*f* 1 805 372.99
	13 opcenten	442 000.00	436 906.60	. . . . . .
	b. Regten op de granen	300 000.00	1 062 936.71	. . . . . .
	c. Scheepvaart-regten	600 000.00	688 125.89½	. . . . . .
	d. Vuur-, ton- en bakengelden	200 000.00	200 399.69½	. . . . . .
E.	Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	130 000.00	116 200.94½	. . . . . .
	13 opcenten, na aftrek van de 10de verhooging, dus over . . *f* 118 182.00	15 363.66	13 751.83	. . . . . .
F.	Domeinen:			
	a. Gewone domeinen, tienden enz.	830 500.00	457 158.77½	. . . . . .
	b. Domeinen van oorlog	44 500.00	23 367.28½	. . . . . .
	c. Wegen en vaarten	687 000.00	596 112.09	. . . . . .
G.	Posterijen	1 400 000.00	1 339 304.95½	. . . . . .
H.	Loterij	500 000.00	472 304.00	. . . . . .
I.	Jagt en Visscherij	105 000.00	104 581.29	. . . . . .
		f 55 273 263.66	*f* 53 909 161.66	*f* 1 805 372.99

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

…EN.	VERSCHIL.		AANMERKINGEN.
TOTAAL.	MINDER.	MEER.	
f 50 203 384.58	f 982 017.43½	f 1 112 502.01½	
436 906.60	5 093.40	. . . .	
1 062 936.71	. . . .	762 936.71	Buitengewone vermeerdering die niet als doorgaande te beschouwen is.
688 125.89½	. . . .	88 125.89½	
200 399.69½	. . . .	399.69½	
116 200.94½	13 799.05½	. . . .	
13 751.83	1 611.83	. . . .	
457 158.77½	373 341.22½	. . . .	Eene veranderde wijze van verantwoording, door de Algemeene Rekenkamer verlangd, is oorzaak van deze vermindering; de restanten van 1844 zullen dien ten gevolge verantwoord worden als behoorende tot het jaar 1845.
23 367.28½	21 132.71½	. . . .	
596 112.09	90 887.91	. . . .	
1 339 304.95½	60 695.04½	. . . .	
472 304.00	27 696.00	. . . .	
104 581.29	418.71	. . . .	
	f 1 522 693.32½	f 1 963 964.31½	
f 55 714 534.65	Meer f 441 270.99.		

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

9. STAAT VAN DE INKOMSTEN EN ANDERE ONTVANGSTEN VAN DOMEINEN, WEGEN EN VAARTEN.

DOMEI

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	Art. 1. INKOMSTEN.									
	Bosschen en plantagien.	Tienden.	Bouwhoeven, landerijen, veenen, grienden, gebouwen, visscherijen en andere corporeele goederen.	Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen, enz.	VICARIJEN: Vaste goederen met de opcenten.	VICARIJEN: Renten, cijnsen, prestatien, inschrijvingen op het grootboek nationale schuld.	Inschrijvingen op het grootboek der Nationale Schuld.	Renten, erfpachten, uitgangen, cijnsen en andere prestatien.	Domaniale steenkolenmijnen.	Totaal.
's Hertogenbosch . .	. . . .	f 125 000.00	f 10 743.00	f 8 484.00	f 87.00	. . . .	. . . .	f 17 231.00	. . . .	f 1[illegible]45.00
Breda	. . . .	110 000.00	22 316.00	8 270.00	561.00	. . . .	. . . .	11 983.00	. . . .	153 130.00
Arnhem.	f 6 000.00	244.00	11 000.00	1 465.00	8 965.00	. . . .	f 1 863.00	9 485.00	. . . .	39 022.00
Nijmegen	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	11 946.00	. . . .	11 946.00
Amsterdam . . .	. . . .	. . . .	3 839.00	75.00	. . . .	. . . .	3 813.00	4 768.00	. . . .	12 495.00
Alkmaar	. . . .	. . . .	34 350.00	2 062.00	. . . .	. . .	. . . .	2 572.00	. . . .	38 984.00
's Gravenhage . .	1 400.00	4 000.00	21 200.00	1 095.00	. . . .	. . . .	. . . .	7 285.00	. . . .	34 980.00
Rotterdam	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	2 874.00	. . . .	2 874.00
Dordrecht	. . . .	. . . .	2 036.00	123.00	. . . .	. . . .	. . . .	1 279.00	. . . .	3 438.00
Middelburg . . .	. . . .	. . . .	26 830.00	1 217.00	215.00	. . . .	. . . .	3 488.00	. . . .	31 750.00
Utrecht.	. . . .	. . . .	14 996.00	684.00	. . . .	f 674.00	. . . .	5 043 00	. . . .	21 397.00
Leeuwarden . . .	. . . .	. . . .	878.00	55.00	. . . .	. . . .	. . . .	1 012.00	. . . .	1 945.00
Zwolle	. . . .	. . . .	222.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	769.00	. . . .	991.00
Deventer	. . . .	. . . .	8.00	19.00	360.00	181.00	. . . .	2 418.00	. . . .	2 986.00
Groningen	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	20.00	. . . .	20.00
Assen	. . . .	. . .	201.00	8.00	. . . .	. . . .	. . . .	2 044.00	. . . .	2 253.00
Maastricht. . . .	. . . .	. . . .	911.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	145.00	f 50 000.00	51 056.00
Tholen . . . . . (*Zeeuwsche stroomen*)	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
Totaal voor 1846	f 7 400.00	f 239 244.00	f 149 530.00	f 23 557.00	f 10 188.00	f 855.00	f 5 676.00	f 84 363.00	f 50 000.00	f 570 812.00

Intcresten van koopprijzen van verkochte Domein-goederen . . . .

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

N E N.

Art. 2. Andere ontvangsten.								TOTAAL GENERAAL.	DOMEIN VAN OORLOG.
Schuld-vorderingen van het voormalig Syndicaat der Nederlanden.	Voorge-schoten gelden aan gemeenten voor schoollokalen.	Restitutien van Rijks-belastingen.	Baten uit transactien en over-eenkomsten.	Overschot van onraads-penningen, op verhuringen, houtverkoopingen, aanbestedingen enz.	Afkoop van renten en prestatien.	Visscherij op de Schelde en Zeeuwsche stroomen.	Totaal.		Goederen van allerlei aard.
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	f 5 000.00	f 5 000.00	. . . .	f 10.000.00	f 171 545.00	f 3 446.00
. . . .	. . . .	. . . .	f 1 200.00	4 000.00	5 000.00	. . . .	10 200.00	163 330.00	6 715.00
. . . .	. . . .	f 1 000.00	1 120.00	. . . .	5 000.00	. . . .	7 120.00	46 142.00	8 256.00
f 1 240.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	2 000.00	. . . .	3 240.00	15 186.00	. . . .
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	983.00	. . . .	983.00	13 478.00	1 726.00
. . . .	. . . .	. . . .	7 932.00	. . . .	. . . .	. . . .	7 932.00	46 916.00	1 015.00
. . . .	. . . .	. . . .	4 500.00	200.00	4 000.00	. . . .	8 700.00	43 680.00	2 490.00
3 598.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	3 598.00	6 472.00	. . . .
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	3 438.00	1 000.00
. . . .	. . . .	. . . .	13 675.00	. . . .	. . . .	. . . .	13 675.00	45 425.00	4 834.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	500.00	5 000.00	. . . .	5 500.00	26 897.00	1 367.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	1 945.00	44.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	991.00	61.00
. . . .	. . . .	180.00	40.00	. . . .	. . . .	. . . .	220.00	3 206.00	995.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	20.00	2 843.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	2 253.00	1 495.00
. . . .	. . . .	48.00	899.00	50.00	. . . .	. . . .	997.00	52 053.00	11 497.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	f 1 450.00	1 450.00	1 450.00	. . . .
f 4 838.00	. . . .	f 1 228.00	f 29 366.00	f 9 750.00	f 26 983.00	f 1 450.00	f 73 615.00	f 644 427.00	f 47 784.00
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	100 000.00	100 000.00	
							f 173 615.00	f 744 427.00	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

Domeinen

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	Art. 1. INKOMSTEN.									
	Bosschen en plantagien.	Tienden.	Bouwhoeven, landerijen, veenen, grienden, gebouwen, visscherijen en andere corporeele goederen.	Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen, enz.	VICARIJEN. Vaste goederen met de opcenten.	VICARIJEN. Renten, cijnsen, prestatien, inschrijvingen, op het grootboek nationaleschuld.	Inschrijvingen op het grootboek der Nationale Schuld.	Renten, erfpachten, uitgangen, cijnsen en andere prestatien.	Domaniale steenkolenmijnen.	Totaal.
's Hertogenbosch	. . . .	f 125 000.00	f 10 743.00	f 8 484.00	f 87.00	. . . .	. . . .	f 17 231.00	. . . .	f 161 545.00
Breda	. . . .	110 000.00	22 316.00	8 270.00	487.00	. . . .	. . . .	11 957.00	. . . .	153 030.00
Arnhem	f 6 000.00	275.00	11 000.00	1 465.00	8 965.00	. . . .	f 1 863.00	9 475.00	. . . .	[illegible]43.00
Nijmegen	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	11 946.00	. . . .	11 946.00
Amsterdam	. . . .	. . . .	3 839.00	75.00	. . . .	. . . .	3 813.00	4 768.00	. . . .	12 495.00
Alkmaar	. . . .	. . . .	34 350.00	2 062.00	. . . .	. . . .	. . . .	2 572.00	. . . .	38 984.00
's Gravenhage	1 400.00	4 000.00	21 200.00	1 095.00	. . . .	. . . .	. . . .	7 272.00	. . . .	34 967.00
Rotterdam	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	2 874.00	. . . .	2 874.00
Dordrecht	. . . .	. . . .	2 036.00	123.00	. . . .	. . . .	. . . .	1 279.00	. . . .	3 438.00
Middelburg	. . . .	. . . .	26 830.00	1 217.00	215.00	. . . .	. . . .	3 488.00	. . . .	31 750.00
Utrecht	. . . .	. . . .	14 996.00	684.00	. . . .	f 674.00	. . . .	5 043.00	. . . .	21 397.00
Leeuwarden	. . . .	. . . .	878.00	55.00	. . . .	. . . .	. . . .	1 012.00	. . . .	1 945.00
Zwolle	. . . .	. . . .	222.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	769.00	. . . .	991.00
Deventer	. . . .	. . . .	8.00	19.00	360.00	181.00	. . . .	2 418.00	. . . .	2 986.00
Groningen	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	20.00	. . . .	20.00
Assen	. . . .	. . . .	201.00	8.00	. . . .	. . . .	. . . .	2 044.00	. . . .	2 253.00
Maastricht	. . . .	. . . .	911.00	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	145.00	f 50 000.00	51 056.00
Tholen (*Zeeuwsche stroomen*)	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
Totaal voor 1847	f 7 400.00	f 239 275.00	f 149 530.00	f 23 557.00	f 10 114.00	f 855.00	f 5 676.00	f 84 313.00	f 50 000.00	f 570 720.00

Interesten van koopprijzen van verkochte Domein-goederen . . . .

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

rvolg.)

Art. 2. ANDERE ONTVANGSTEN.									DOMEIN VAN OORLOG.
Schuld-vorderingen van het voormalig yndicaat der Nederlanden.	Voorgeschoten gelden aan gemeenten voor schoollokalen.	Restitutien van Rijks-belastingen.	Baten uit transactien en over-eenkomsten.	Overschot van onraads-penningen, op verhuringen, houtverkoopingen, aanbestedingen, enz.	Afkoop van renten en prestatien.	Visscherij op de Schelde en Zeeuwsche stroomen	Totaal.	TOTAAL GENERAAL.	Goederen van allerlei aard.
....	....	....	....	f 5 000.00	f 5 000.00	....	f 10 000.00	f 171 545.00	f 3 446.00
....	....	....	f 1 000.00	4 000.00	5 000.00	....	10 000.00	163 030.00	6 715.00
....	....	f 1 000.00	1 120.30	....	5 000.00	....	7 120.00	46 163.00	7 724.00
1 240.00	....	....	....	....	2 000.00	....	3 240.00	15 186.00	....
....	....	....	....	....	796.00	....	796.00	13 291.00	1 726.00
....	....	....	244.00	....	....	....	244.00	39 228.00	1 015.00
....	....	....	4 500.00	200.00	4 000.00	....	8 700.00	43 667.00	2 490.00
3 598.00	....	....	....	....	....	....	3 598.00	6 472.00	....
....	....	....	....	....	....	....	....	3 438.00	900.00
....	....	....	10 000.00	....	....	....	10 000.00	41 750.00	4 834.00
....	....	....	....	500.00	5 000.00	....	5 500.00	26 897.00	1 367.00
....	....	....	....	....	....	....	....	1 945.00	44.00
....	....	....	....	....	....	....	....	991.00	61.00
....	....	120.00	40.00	....	....	....	160.00	3 146.00	995.00
....	....	....	....	....	....	....	....	20.00	2 843.00
....	....	....	....	....	....	....	....	2 253.00	1 495.00
....	....	48.00	888.00	50.00	....	....	986.00	52 042.00	11 497.00
....	....	....	....	....	....	f 1 450.00	1 450.00	1 450.00	....
4 838.00	....	f 1 168.00	f 17 792.00	f 9 750.00	f 26 796.00	f 1 450.00	f 61 794.00	f 632 514.00	f 47 152.00
....							100 000.00	100 000.00	
							f 161 794.00	f 732 514.00	

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

WEGEN, VAARTEN OI

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	ART.		
	Verpachte Tollen.	Tollen bij gaardering.	Huur van gronden, opbrengst van gras en houtgewas, puin enz.
's Hertogenbosch	f 19 195.00	....	f 252.00
Breda	24 925.00	f 7 850.00	995.00
Arnhem	2 950.00	7 635.00	....
Nijmegen	6 000.00	....	....
Amsterdam	6 200.00	10 635.00	....
Alkmaar	9 325.00	1 127.00	....
's Gravenhage	23 275.00	18 060.00	74.00
Rotterdam	....	....	....
Dordrecht	6 400.00	....	....
Middelburg	8 795.00	....	....
Utrecht	25 650.00	10 000.00	170.00
Leeuwarden	....	10 533.00	83.00
Zwolle	....	250.00	16.00
Deventer	....	1 429.00	....
Groningen	4 836.00	10 476.00	129.00
Assen	....	12 421.00	....
Maastricht	13 125.00	....	....
TOTAAL voor 1846	f 150 676.00	f 90 434.00	f 1 719.00

XXII. *Wet op de Middelen voor 1846 en 1847.*

ANALEN, EN VEREN.

ROOTE WEGEN.				ART. 2. GROOTE WEGEN, MET GELDLEENINGEN BEZWAARD.			
Opcenten van pachten, huren, hout-verkoopingen, enz.	Erfpachten en recognitien.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	TOTAAL.	Verpachte Tollen.	Tollen bij gaardering.	Opcenten van pachten.	TOTAAL.
f 1 215.00	. . . . . .	. . . . . .	f 20 662.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
1 442.00	. . . . . .	. . . . . .	35 212.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
141.00	. . . . . .	. . . . . .	10 726.00	. . . . . .	f 5 268.00	. . . . . .	f 5 268.00
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	6 000.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
388.00	f 34.00	. . . . . .	17 275.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
583.00	. . . . . .	. . . . . .	11 035.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
1 459.00	2.00	f 8000.00	50 870.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
400.00	. . . . . .	. . . . . .	6 800.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
346.00	. . . . . .	. . . . . .	9 141.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
1 613.00	2.00	33.00	37 468.00	f 14 230.00	2 000.00	f 953.00	17 183.00
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	10 616.00	. . . . . .	17 930.00	. . . . . .	17 930.00
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	266.00	. . . . . .	9 150.00	. . . . . .	9 150.00
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	1 429.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
. . . . . .	10.00	. . . . . .	15 451.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
. . . . . .	3.00	. . . . . .	12 424.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	13 125.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
f 7 587.00	f 51.00	f 8 033.00	f 258 500.00	f 14 230.00	f 34 348.00	f 953 00	f 49 531.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

WEGEN, VAARTEN OF KANALEN, EN VEREN. (*Vervolg.*)

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	ART. 3. VAARTEN				
	Sluis- en bruggelden, vaart- en kanaalregten.	Huur van gronden en opbrengst van visscherijen, gras- en houtgewas.	Loodsgelden.	Erfpachten. en recognitien.	Veren op de kanalen en vaarten.
's Hertogenbosch	f 31 000.00	f 1 633.00	. . . . . .	f 1.00	. . . . . .
Breda	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Arnhem	4 791.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Nijmegen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Amsterdam	36 500.00	. . . . . .	f 11 500.00	. . . . . .	. . . . . .
Alkmaar	78 075.00	1 919.00	26 519.00	3.00	f 1 350.00
's Gravenhage	60 000.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Rotterdam	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Dordrecht	11 481.00	1 454.00	. . . . . .	61.00	. . . . . .
Middelburg	9 500.00	1 647.00	. . . . . .	55.00	. . . . . .
Utrecht	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Leeuwarden	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Zwolle	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Deventer	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Groningen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Assen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Maastricht	7 678.00	504.00	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
TOTAAL voor 1846	f 239 025.00	f 7 157.00	f 38 019.00	f 120.00	f 1 350.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

KANALEN.						Art. 4. VEREN.			TOTAAL-GENERAAL.
Tol op de trekwegen.	Havengelden.	Pacht van jagerij.	Opcenten van pachten, houtverkoopingen, enz.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	Totaal.	Pachten (met de opcenten), veer- en bruggelden.	Recognitien en huur van gebouwen.	Totaal.	
.....	.....	....	f 106.00	.....	f 32 740.00	.....	.....	.....	f 53 402.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	f 2 736.00	.....	f 2 736.00	37 948.00
.....	.....	....	.....	.....	4 791.00	5.00	.....	5.00	20 790.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	4 819.00	.....	4 819.00	10 819.00
.....	.....	....	.....	.....	48 000.00	.....	.....	.....	65 275.00
242.00	f 4 730.00	f 5 000.00	85.00	.....	117 923.00	.....	.....	.....	128 958.00
.....	.....	....	.....	.....	60 000.00	15 005.00	f 225.00	15 230.00	126 100.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	....	92.00	f 2 500.00	15 588.00	106.00	80.00	186.00	22 574.00
.....	.....	....	103.00	.....	11 305.00	.....	.....	.....	20 446.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	9 260.00	.....	9 260.00	63 911.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	28 546.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	9 416.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	226.00	.....	226.00	1 655.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	15 451.00
.....	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	12 424.00
.....	.....	....	.....	.....	8 182.00	8 117.00	.....	8 117.00	29 424.00
f 242.00	f 4 730.00	f 5 000.00	f 386.00	f 2 500.00	f 298 529.00	f 40 274.00	f 305.00	f 40 579.00	f 647 139.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

WEGEN, VAARTEN OF KANALEN, EN VEREN. (*Vervolg.*)

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	ART.		
	Verpachte Tollen.	Tollen bij gaardering.	Huur van gronden, opbrengst van gras en houtgewas, puin enz.
's Hertogenbosch	f 19 195.00	......	f 252.00
Breda	24 925.00	f 7 850.00	995.00
Arnhem	2 950.00	7 635.00	......
Nijmegen	6 000.00	......	......
Amsterdam	6 200.00	10 653.00	......
Alkmaar	9 325.00	1 127.00	......
's Gravenhage	23 275.00	18 060.00	74.00
Rotterdam	......	......	......
Dordrecht	6 400.00	......	......
Middelburg	8 795.00	......	......
Utrecht	25 650.00	10 000.00	170.00
Leeuwarden	......	10 533.00	83.00
Zwolle	......	250.00	16.00
Deventer	......	1 429.00	......
Groningen	4 836.00	10 476.00	129.00
Assen	......	12 421.00	......
Maastricht	13 125.00	......	......
TOTAAL voor 1847	f 150 676.00	f 90 434.00	f 1 719.00

XXII. *Wet op de Middelen voor 1846 en 1847.*

ROOTE WEGEN.				ART. 2. GROOTE WEGEN, MET GELDLEENINGEN BEZWAARD.			
Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen, enz.	Erfpachten en recognitien.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	TOTAAL.	Verpachte Tollen.	Tollen bij gaardering.	Opcenten van pachten.	TOTAAL.
f 1 215.00	......	......	f 20 662.00	......	......	......	......
1 442.00	......	......	35 212.00	......	......	......	......
141.00	......	......	10 726.00	......	f 5 268.00	......	f 5 268.00
......	......	......	6 000.00	......	......	......	......
388.00	f 34.00	......	17 275.00	......	......	......	......
583.00	......	......	11 035.00	......	......	......	......
1 459.00	2.00	f 8 000.00	50 870.00	......	......	......	......
......	......	......	......	......	......	......	......
400.00	......	......	6 800.00	......	......	......	......
346.00	......	......	9 141.00	......	......	......	......
1 613.00	2.00	33.00	37 468.00	f 14 230.00	2 000.00	f 953.00	17 183.00
......	......	......	10 616.00	......	17 930.00	......	17 930.00
......	......	......	266.00	......	9 150.00	......	9 150.00
......	......	......	1 429.00	......	......	......	......
......	10.00	......	15 451.00	......	......	......	......
......	3.00	......	12 424.00	......	......	......	......
......	......	......	13 125.00	......	......	......	......
f 7 587.00	f 51.00	f 8 033.00	f 258 500.00	f 14 230.00	f 34 348.00	f 953.00	f 49 531.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

WEGEN, VAARTEN OF KANALEN, EN VEREN. (*Vervolg*).

DIRECTIEN DER Indirecte Belastingen.	ART. 3. VAARTEN				
	Sluis- en bruggelden, vaart- en kanaalregten.	Huur van gronden en opbrengst van visscherijen, gras- en houtgewas.	Loodsgelden.	Erfpachten en recognitien.	Veren op de kanalen en vaarten.
's Hertogenbosch	f 31 000.00	f 1 633.00	......	f 1.00	......
Breda	......	......	......	......	......
Arnhem	4 791.00	......	......	......	......
Nijmegen	......	......	......	......	......
Amsterdam	36 500.00	......	f 11 500.00	......	......
Alkmaar	78 075.00	1 919.00	26 519.00	3.00	f 1 350.00
's Gravenhage	60 000.00	......	......	......	......
Rotterdam	......	......	......	......	......
Dordrecht	11 481.00	1 454.00	......	61.00	......
Middelburg	9 500.00	1 647.00	......	55.00	......
Utrecht	......	......	......	......	......
Leeuwarden	......	......	......	......	......
Zwolle	......	......	......	......	......
Deventer	......	......	......	......	......
Groningen	......	......	......	......	......
Assen	......	......	......	......	......
Maastricht	7 678.00	504.00	......	......	......
TOTAAL voor 1847	f 239 025.00	f 7 157.00	f 38 019.00	f 120.00	f 1 350.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

· K A N A L E N.						Art. 4. V E R E N.			TOTAAL GENERAAL.
Tol op de trekwegen	Havengelden.	Pacht van jagerij.	Opcenten van pachten, houtverkoopingen, enz.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	Totaal.	Pachten (met de opcenten), veer- en bruggelden.	Recognitien en huur van gebouwen.	Totaal.	
. . . .	. . . . .	. . . .	f 106.00	. . . . .	f 32 740.00	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	f 53 402.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	f 2 736.00	. . . . .	f 2 736.00	37 948.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	4 791.00	5.00	. . . . .	5.00	20 790.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	4 819.00	. . . . .	4 819.00	10 819.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	48 000.00	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	65 275.00
242.00	f 4 730.00	f 5 000.00	85.00	. . . . .	117 923.00	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	128 958.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	60 000.00	15 005.00	f 225.00	15 230.00	126 100.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	. . . . .
. . . .	. . . . .	. . . .	92.00	f 2 500.00	15 588.00	106.00	80.00	186.00	22 574.00
. . . .	. . . . .	. . . .	103.00	. . . . .	11 305.00	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	20 446.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	9 260.00	. . . . .	9 260.00	63 911.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	28 546.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	9 416.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	226.00	. . . . .	226.00	1 655.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	15 451.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . . .	. . . . .	12 424.00
. . . .	. . . . .	. . . .	. . . . .	. . . . .	8 182.00	8 117.00	. . . . .	8 117.00	29 424.00
242.00	f 4 730.00	f 5 000.00	f 386.00	f 2 500.00	f 298 529.00	f 40 274.00	f 305.00	f 40 579 00	f 647 139.00

XXII. *Wet op de Middelen voor* 1846 *en* 1847.

10. ALGEMEEN VERSLAG.

Over het algemeen heeft men opgemerkt, dat de raming der Middelen weinig in verband staat met de opbrengsten van vroegere jaren; als voorbeelden heeft men aangehaald: het binnenlandsch gedistilleerd, het bier en de azijn, de registratie, de granen en de suiker, waarvan sommige veel meer, andere veel minder hebben opgebragt dan thans daarvoor geraamd is.

Omtrent den post van *f* 300 000, voortvloeijende uit den verkoop der domeinen, heeft men gemeend, in verband met de speciale bestemming, welke daaraan bij de wet omtrent het Muntwezen is gegeven, dat dezelve buiten de middelen tot dekking der gewone uitgaven moest blijven om later te worden opgenomen in de wetsvoordragt, welke betrekkelijk de regeling van de kesten der hermunting zal worden ingediend.

Eindelijk hebben nog eenige leden verklaard de Wet op de Middelen niet te kunnen aannemen, voor en aleer de wetten tot verbetering van den accijns op het zout en op de suiker zouden zijn aangenomen, als zijnde zij van oordeel, dat, vermits de verhoogde raming van opbrengst afhankelijk is van de geheel onzekere aanneming dier wetten, uit dien hoofde ook de onderhavige voordragt voor onvolledig en onjuist te houden is.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Vrijdag den 13den Junij 1845.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 25 Juni 1845).

De wet is den 26sten Juni 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°. 43).

XXIII. Belasting voor het Fonds van den Landbouw.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 8 Mei 1845. Het wetsontwerp werd verworpen.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

Edel Mogende Heeren!

Hiernevens wordt aan U Edel Mogenden ter overweging medegedeeld een ontwerp van wet, strekkende om voorloopig voort te gaan met de belasting op de runderen, paarden en schapen, welke ten behoeve van het Fonds van den Landbouw werd ingesteld bij de wet van den 30sten Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), en met den 31sten December 1844 is komen te eindigen.

Het voorschreven ontwerp wordt vergezeld van eene daartoe betrekkelijke toelichtende memorie.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 11den Januarij 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de termijn van vijf jaren, vastgesteld bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰ 16), houdende weder-invoering der belasting op de runderen, paarden en schapen, met den 31sten December van het jaar 1844 is komen te eindigen, en dat het, in afwachting van den uitslag van een nader in te stellen onderzoek nopens het al of niet opheffen van het Fonds van den Landbouw, noodzakelijk is, met de heffing der vorenvermelde belasting voorloopig voort te gaan;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

De belasting op de runderen, paarden en schapen, weder ingevoerd bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰. 16), zal nog, over de jaren 1845 en 1846, op den voet dier wet geheven worden ten behoeve van het Fonds voor den Landbouw.

Uit dat fonds worden voortdurend de schadevergoedingen verleend overeenkomstig de bepalingen der wetten van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰. 16) en 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n⁰. 21), in verband tot elkander.

De beschrijving der belasting voor het loopende jaar 1845 zal plaats hebben binnen eene maand na de afkondiging dezer wet.

Art. 2.

Artikel 11 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰. 16) wordt zoodanig toegepast ter zake der jaarlijksche rekeningen en verantwoordingen, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken reeds aangeboden of nog aan te bieden, dat de bemoeijing der Algemeene Rekenkamer zich niet verder uitstrekt, dan tot de vereffening der gedane uitgaven, na de deugdelijkheid van het bedrag van ieder derzelven te hebben getoetst aan de voorschriften van de wetten van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰. 16) en van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n⁰. 21), en van de bijzondere reglementen en verordeningen nopens dit fonds bestaande, zonder dat omtrent het gezamenlijke jaarlijksche bedrag dier uitgaven eene wettelijke begrooting in den zin van art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n⁰. 40) wordt vereischt.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De aanzienlijke uitgaven, welke uit het Fonds van den Landbouw gedurende de laatste jaren hebben moeten worden gedaan, ten gevolge eensdeels van de zeer noodlottige, nog steeds heerschende longziekte onder het rundvee, anderdeels van de afrekening met Belgie, hebben de vrees doen ontstaan, dat, bij de maar al te waarschijnlijke voortduring der gemelde ziekte, het fonds voor den landbouw weldra geheel zou kunnen zijn uitgeput.

De ondervinding toont aan, dat de jaarlijksche inkomsten, voornamelijk bestaande in de opbrengst der belasting, welke uit kracht van de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n⁰. 16) geheven wordt, op verre na niet toereikend zijn, om daaruit, behalve de vaste uitgaven, ook de schadevergoedingen wegens gedood vee en de

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

uiterlijke bekleedselen van vee, hetwelk aan de longziekte gestorven is, te bestrijden.

De overweging hiervan heeft geleid tot de vraag, of, onder deze omstandigheden en bij de waarschijnlijkheid, dat een voorstel tot verhooging der belasting geen genoegzamen bijval zou vinden, er wel iets anders overbleef, dan om tot de opheffing van genoemd fonds over te gaan en, behoudens de uitvaardiging van algemeene maatregelen van politie, aan de provincien over te laten, om, bij vervolg, al dan niet schadevergoeding toe te kennen wegens vee, hetwelk op hooger last afgemaakt of wel ten gevolge eener besmettelijke ziekte gestorven mogt zijn.

Voor die opheffing pleiten de volgende omstandigheden:

1°. dat, om het fonds te behouden en met genoegzame kracht te kunnen handelen, de inkomsten van hetzelve door eene verdubbeling der thans geheven belasting zouden moeten worden vermeerderd;

2°. dat sommige, thans ten laste van het fonds loopende, uitgaven volkomen gelijk staan met andere Staatsuitgaven, in zoo ver zij ten algemeenen nutte geschieden; weshalve het eigenaardig kan toeschijnen, dezelven op de Staatsbegrooting te brengen. De veeartsenij-school, bij voorbeeld, die de aanzienlijkste der doorloopende uitgaven vereischt, is eene Rijks-instelling en een tak van het openbare onderwijs, gelijk aan vele anderen;

3°. dat er eenige onbillijkheid in gelegen is, om de veehouders eene speciale belasting op te leggen, ter vinding van uitgaven, welke, zooals de Commissiën van landbouw, het landhuishoudkundig Kabinet en de middelen tot aanmoediging van den landbouw, niet uitsluitend in hun bijzonder belang plaats hebben.

Daarentegen kan voor het behoud van het fonds van den landbouw en voor de heffing der belasting, zoolang de omstandigheden dit oorbaar zullen maken, worden aangevoerd:

1°. dat de veehouders welligt een verkregen regt hebben op een fonds door hen alleen bijeengebragt;

2°. dat de voornaamste uitgaven, althans in de laatste jaren, bestonden in schavergoedingen voor gedood vee, of voor de huiden van aan de veeziekte gestorven vee, terwijl het voortwoeden van de ziekte hier te lande, en de vervaarlijke uitbreiding die zij dezer dagen in Duitschland erlangde, eene bijzondere behoedzaamheid gebiedt;

3°. dat het aan groot bezwaar zoude onderhevig zijn, om bij het behoud dier schadevergoedingen en ter verzekering van nuttige instellingen thans uit het fonds bestreden, de gewone Staatsbegrooting met eene blijvende uitgave van meer dan twee tonnen gouds te belasten.

Ten gevolge dezer tegenstrijdige overwegingen heeft de Regering dan ook bereids in overweging genomen:

a. om meergemeld fonds op te heffen;

b. om het voorhanden kapitaal bij die opheffing al dan niet tusschen de provincien des Rijks te verdeelen;

c. om de gelden in de schatkist over te brengen;

d. om dezelven alsdan tot vermindering der speciale behoeften te doen strekken;

e. om deze en gene uitgaven, gelijk die voor de Commissien van landbouw en voor premien bij het keuren van hengsten en stieren, aan de zorg van de gewesten of aan die van particulieren over te laten;

f. om de uitgaven voor algemeen nuttige onderwerpen op de gewone Begrooting te brengen;

g. om daarbij al dan niet met het heffen der belasting voort te gaan; — en wat dies meer zij.

Uit aanmerking van het gewigt des onderwerps heeft de Regering gemeend, vooraf de aandacht op dit een en ander te moeten vestigen en de beslissing te moeten verschuiven tot op nadere overweging. Zij doet dit te eer, vermits het hierbij de aanneming kan gelden van een nieuw beginsel, ter vervanging van een staat van zaken welke zoolang in wezen is geweest. Daarbij komt, dat de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal reeds gewijd is en nog gewijd zal worden aan de behandeling van vele zeer gewigtige wets-ontwerpen; weshalve het ook uit dien hoofde doelmatiger zal zijn, om het onderwerp, na opzettelijk en veelzijdig onderzoek, nader tot definitieve regeling ter tafel te brengen.

Van wege de Regering is, in verband met een en ander, eene speciale Commissie belast geworden met het opmaken van een ontwerp van algemeen reglement van politie, en men zal, dit stuk zoo mogelijk in de latere beraadslagingen opnemende, daarin mede een leiddraad hebben, om te beoordeelen, in hoever de eindregeling mede van eenigen afdoenden invloed op den in te treden weg zou kunnen zijn.

Vermits intusschen de termijn van vijf jaren, vastgesteld bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n° 16), houdende weder-invoering der belasting op de runderen, paarden en schapen, met den 31sten December van het jaar 1844 geëindigd is, en het, ter zake van de voortduring der longziekte onder het rundvee, mitsgaders voor het geval, dat de in Duitschland uitgebroken veepest onverhoopt zich ook hier te lande mogt vertoonen, noodzakelijk is, dat, zoo lang het fonds van den landbouw niet is opgeheven, de inkomsten van hetzelve voor het minst of althans zoo na mogelijk op de hoogte der laatste vijf jaren worden gehouden, zoo is het doelmatig voorgekomen, de genoemde belasting, in afwachting van den uitslag der deliberatien, welke nader kunnen plaats hebben, nog over de jaren 1845 en 1846 in te vorderen. Daartoe is strekkende het hiernevens aangeboden ontwerp van wet, ter toelichting van hetwelk, na hetgeen bereids is gezegd, weinig meer schijnt te worden vereischt.

Art. 1 bepaalt enkel, dat de belasting nog over de jaren 1845 en 1846 zal worden geheven; doch vermits in 1845 de beschrijving niet meer op den gewonen tijd kan plaats hebben, is er, evenals in art. 3 der wet van 30 Mei 1840, bijgevoegd, dat dezelve voor dat jaar zal geschieden binnen een maand na de afkondiging der thans beoogde nieuwe wet.

Art. 2 moet strekken ter wegruiming van zwarigheden, welke tusschen het Departement van Binnenlandsche Zaken en de Algemeene Rekenkamer gerezen zijn, met opzigt tot de comptabiliteit van het fonds van den landbouw, waarvan bij art. 11 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) gehandeld wordt, en waarop de Algemeene Rekenkamer alsnu art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) wilde hebben toegepast; terwijl bij het Departement van Binnenlandsche Zaken de opmaking van eene Begrootingswet in den zin van genoemd art. 32, werd beschouwd als buiten de bedoeling der wet te liggen, omdat eene raming van uitgaven voor schadevergoedingen en daarmede in verband staande andere kosten niet mogelijk is, en ook niet kan te pas komen, aangezien de aard van het fonds niet medebrengt, om jaarlijks slechts eene bepaalde som voor schadevergoeding uit te betalen. De voorkomende schade, hoe groot het bedrag derzelve over een jaar ook wezen moge, moet worden vergoed; alleen is bij de wet uitgemaakt, hoeveel, in ieder geval, voor schadevergoeding zal worden gegeven; en dit is het punt, hetwelk door de Algemeene Rekenkamer moet worden geverifieerd; zij moet namelijk onderzoeken, of de in ieder geval toegekende schadevergoeding het voor zoodanig geval bepaalde bedrag niet te boven gaat. De som der gezamenlijke schavergoedingen blijft onbepaald. Het zelfde geldt ten aanzien van taxatieloonen, reis- en verblijfkosten, en wat dies meer zij.

Sommige uitgaven zijn wel voor eene jaarlijksche raming vatbaar; doch zoolang het fonds van den landbouw, als zoodanig, bestond, vielen de daarop klevende uitgaven buiten de categorie der gewone Staatsuitgaven, en werd daarop het denkbeeld eener wettelijke Begrooting niet toegepast, bovenal, als gezegd, omdat de voornaamste uitgaaf, die der schadevergoedingen, zulks moeijelijk maakte. Mogten hiervoor, in het geval eener opheffing van het fonds, uitgaven op de Staatsbegrooting worden gebragt, dan zou er niet anders dan door middel van overschrijving (hoe min wenschelijk zoodanig middel ook is) in het bezwaar, wanneer het zich onverhoopt opdeed, kunnen worden voorzien.

Bij eene op zich zelve staande uitgave bestaat inmiddels die wijze van voorziening in een eventueel tekort, op eene vooraf gemaakte en geheel onzekere raming, niet.

De rekening en verantwoording waarvan de opneming laatst door de Algemeene Rekenkamer is geweigerd, loopt over het jaar 1842. De jaren 1843 en 1844 zijn mede reeds verstreken, en het zoude, naar het inzien der Regering, noodelooze arbeid zijn, om, indien het gevoelen der Algemeene Rekenkamer gegrond verklaard wierd, thans nog Begrootingen over de verloopen jaren aan de beraadslagingen der

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

Staten-Generaal te onderwerpen. Uit dien hoofde is dan ook art. 2 van het ontwerp in dier voege gesteld, dat door hetzelve tevens alle bezwaar voor het verledene wordt weggenomen, en de Rekenkamer hare bemoeijingen zal kunnen blijven bepalen tot de vereffening der uitgaven, na de deugdelijkheid van het bedrag van ieder derzelven aan de voorschriften der bestaande wetten en verordeningen te hebben getoetst.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het onderzoek van dit wetsontwerp in de Afdeelingen is door acht en veertig leden deel genomen.

§ 1. Vrij algemeen heeft men met leedwezen zoowel als met bevreemding gezien, dat men het geheele tijdvak, waarover het heffen der belasting bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) was toegestaan, heeft laten verloopen, zonder ten aanzien van dit, voor den landbouw in het algemeen en voor de veehouders in het bijzonder, zoo belangrijke onderwerp, doelmatige maatregelen voor te stellen. Men zoude gewenscht hebben, dat men zich dien tijd had ten nutte gemaakt, om het nader onderzoek nopens het al of niet opheffen van het fonds, hetwelk men thans voornemens is in te stellen, te doen plaats hebben en afloopen. Men zou dan reeds nu afdoende vaste bepalingen voor het vervolg hebben kunnen maken; terwijl men thans bij het aangeboden wetsontwerp slechts den voorloopigen maatregel voorstelt, om tijdelijk de afgeloopen belasting weder in te voeren; en men heeft zelfs den tijd zoo verre laten verloopen, dat het bij de wet van 30 Mei 1840 bepaalde tijdstip der beschrijving reeds voorbij is.

Het heeft vooral ook verwondering gebaard, dat, toen de Rekenkamer, op grond van art. 32 van hare instructie, de opneming der rekening en verantwoording over 1842 heeft geweigerd, dit geen aanleiding gegeven heeft tot eene spoediger voordragt der noodige bepalingen.

§ 2. Algemeen heeft men meer inlichtingen verlangd, zoowel over de ontvangsten en uitgaven over 1842 — 1844, waaromtrent de mededeeling der rekeningen over die jaren het meest aan het verlangen zoude voldoen, als omtrent den tegenwoordigen stand van het fonds; terwijl men tevens opheldering wenscht te bekomen omtrent de uitbetaling der som van één millioen gulden, vermeld in art. 66 van het laatste met Belgie gesloten tractaat.

§ 3. Ofschoon men niet volkomen eenstemmig dacht over de strekking, welke de maatregelen betrekkelijk dit fonds voor het vervolg zouden behooren te hebben, daar de meerderheid verlangde dat dezelven algemeen zouden zijn voor het geheele Rijk, terwijl eenige leden wenschten dat dezelven voor elke provincie afzonderlijk mogten worden daargesteld, zoo vond echter het voorstel van de Regering, zooals hetzelve is liggende, algemeen weinig bijval. Vele leden meenden, dat het evenzeer verkieslijk als eigenaardig zoude zijn, de uitgaven en de ontvangsten op de Staatsbegrooting over te brengen, en het fonds op te heffen, hetzij onmiddellijk en gepaard met eene suppletoire Begrooting over 1845, hetzij, gelijk anderen beter oordeelden, met behoud van het fonds over het loopende jaar, en overbrenging op de Staatsbegrooting voor 1846 en 1847. Sommige leden intusschen verlangden eene splitsing, zoodanig dat de uitgaven, die niet kunnen geacht worden bepaaldelijk in het belang der veehouders te geschieden, gelijk de Commissien van landbouw, het landhuishoudkundig Kabinet, de veeartsenijschool, en dergelijke, op de Staatsbegrooting wierden gebragt, en de uitgaven ter zake van vergoedingen, benevens alle ontvangsten, een afzonderlijk fonds zouden blijven uitmaken. Zij meenden dat op die wijze zoude voldaan worden aan hetgeen waarop de veehouders in billijkheid aanspraak kunnen maken. Andere leden gaven de voorkeur aan het voortdurend bestaan van het fonds, mits daarvan jaarlijks, en wel reeds dadelijk over 1845, eene behoorlijke Begrooting wordt opgemaakt. Eenige leden, eindelijk, verklaarden te zullen afwachten, wat door de Regering, ten gevolge van het nader onderzoek hetwelk zij zal doen, ten aanzien van het al of niet opheffen van het fonds, zal worden voorgesteld.

§ 4. Wat het verledene betreft, heeft men niet kunnen inzien, waarom niet gehandeld wordt op de zelfde wijze als omtrent andere fondsen gedaan is, door namelijk bij de wet alsnog Begrootingen vast te stellen, of, beter gezegd, de te verevenen uitgaven zoowel als de middelen aan te wijzen en te bepalen. De meerderheid der leden wenschte dien weg alsnog gevolgd te zien. Hierdoor zal het alleszins gegronde bezwaar van de Rekenkamer worden opgeheven, en de zaak regelmatig afloopen; terwijl daarin ook volstrekt geene moeijelijkheid kan gelegen zijn, daar de uitgaven met juistheid bekend zijn. Eenige leden hebben zich echter bepaald tot den algemeenen wensch, dat ten aanzien van de afgeloopen jaren alsnog overeenkomstig de wet zoude gehandeld worden.

§ 5. Met betrekking tot het aangevoerde bij de memorie van toelichting is aangemerkt geworden, dat het afmaken van vee op hooger last zeker moet beschouwd worden als een eigendoms-afstand ten algemeenen nutte, waarvoor derhalve schadeloosstelling verschuldigd is, die uit de schatkist moet gegeven, en niet aan de provincien overgelaten kan worden.

Een algemeen doelmatig reglement van politie, vooral ook met betrekking tot veeziekten, wordt als zeer noodig beschouwd, en de wensch geuit, dat het opmaken en uitvaardigen daarvan zoo veel mogelijk mag worden bespoedigd.

Het denkbeeld, om bij de opheffing van het fonds provinciale maatregelen daarvoor in de plaats te stellen, vond slechts bij enkele leden bijval; de groote meerderheid integendeel meende, dat die maatregelen algemeen behooren te zijn.

§ 6. Vrij algemeen is, ten aanzien van den considerans der wet, opgemerkt, dat daarin niets voorkomt hetwelk betrekking heeft op art. 2 der wet, terwijl men voorts, in plaats van de woorden: *is komen te eindigen* zou gesteld willen zien: *geëindigd is.*

§ 7, art. 1. In verband met de in § 3 vermelde gevoelens, zou de meerderheid der leden niet wel voor een langer tijdvak dan het loopende jaar in de bestendiging van het fonds en de heffing der belasting ten behoeve van hetzelve kunnen toestemmen.

Men is voorts van oordeel, dat de 2de alinea van dit artikel als geheel overbodig beschouwd kan worden. De daarbij genoemde wetten zijn, met betrekking tot de schadevergoedingen, voortdurend van kracht; terwijl alleen ten aanzien der belasting, de werking der wet van 30 Mei 1840 met het einde van 1844 is afgeloopen. De schadevergoedingen zullen dus van zelven aan de bepalingen dier wetten onderworpen blijven, zonder dat het noodig is dit in de wet uit te drukken.

Eindelijk is, ter gelegenheid van de laatste bepaling van dit artikel, door sommige leden in het midden gebragt, dat de beschrijving niet overal even naauwkeurig, maar zelfs weleens zorgeloos geschiedt, en dat dezelve ook niet op alle plaatsen volgens de zelfde beginselen wordt gedaan, bij voorbeeld: door enkele schapen op de eene plaats wèl, en op de andere niet in aanmerking te nemen.

§ 8. De aanmerkingen op art. 2 gemaakt, staan almede in verband met hetgeen in §§ 3 en 4 gezegd is. De meerderheid der leden kon dan ook met de hier voorgestelde bepalingen, welke inderdaad strekken om de Rekenkamer in dit geval van de naleving harer instructie te ontheffen, geen genoegen nemen, maar verlangt dat dezelven naar aanleiding der gemaakte aanmerkingen zullen veranderd worden.

§ 9. Eindelijk hebben eenige leden deze gelegenheid waargenomen, om te herinneren aan de regeling van het fonds van den Zuidplas. Zij hadden zich gevleid, dat, ten gevolge der verwerping in de vorige zitting van het voorgestelde wetsontwerp, een nader voorstel daaromtrent gedaan zoude zijn, en wenschen dat dit alsnog spoedig geschiede.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag den 13den Maart 1845.

5. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

's Gravenhage, den 18*den April* 1845.

Naar aanleiding van het aan mij medegedeelde voorloopig verslag wegens het in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gedane onderzoek van het wets-ontwerp tot het voorloopig in stand houden der belasting ten behoeve van het Fonds van den Landbouw, heb ik de eer, hiernevens aan den Heer Voorzitter der genoemde Kamer te doen toekomen eene memorie tot beantwoording van Regeringswege van opgemeld verslag.

Die beantwoording is eenigermate vertraagd geworden, dewijl het uitbreken der Podolische veepest in eenige streken van Duitsch-

land, en de vrees dat deze ziekte zich ook tot de Nederlanden zou kunnen uitbreiden, het wenschelijk hebben doen achten, om in voorschreven wets-ontwerp eene bepaling op te nemen nopens het daarstellen van uitsluitende of beperkende maatregelen op den invoer zoo van vee als van eenige andere voorwerpen, waarbij de vrees voor besmetting zou kunnen bestaan; terwijl tevens bij die aanvulling bepaaldelijk zou kunnen worden gewaagd van de uitvaardiging van een algemeen reglement van politie, en zulks om te gemoet te komen aan eene aanmerking, welke, bij vorige gelegenheden, onder anderen bij den Raad van State was gevallen; zijnde alstoen de wensch uitgedrukt, dat zich, ten einde te meer klem aan de zaak te geven, het aanwezen van dusdanig reglement op eenigerhande stellige wetsbepaling mogt gronden.

In verband hiermede voeg ik, als daartoe door den Koning gemagtigd, ter overweging van de Tweede Kamer (onder letter *F*) hiernevens het ontwerp zoo van den considerans, welke alsnu, ten gevolge van § 6 van opgemeld voorloopig verslag, aan het hoofd van het wets-ontwerp kan worden gesteld, als van het bij laatstgenoemd ontwerp te voegen nieuwe artikel, welk artikel bereids is onderzocht geworden bij den Raad van State, die zich met deszelfs strekking gereedelijk heeft kunnen vereenigen.

Voorts gaan hiernevens de staten *A*, *B*, *C* en *D*, ter beantwoording van § 2; zullende uit den staat *A* worden gezien, dat de afschrijving ten behoeve van *Belgie* bereids in 1843 is geschied.

Eindelijk heb ik de eer, hier nog, ter inzage van de Kamer, onder letter *E* [1]) bij te voegen een afschrift van het bij de memorie van beantwoording vermelde ontwerp van een Algemeen werkend Reglement van politie omtrent de behandeling en den vervoer van ziek en verdacht vee, met twee daartoe betrekkelijke bijlagen, zoodanig als deze stukken door eene daartoe van wege Zijne Majesteit speciaal benoemde Commissie zijn zamengesteld; — en aan welk een en ander ik de vrijheid neem mij te gedragen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Den Heere Voorzitter
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

6. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Ad § 1. Het bezwaar, hetwelk de eindregeling dezer zaak oplevert, heeft geen minder leedwezen aan de Regering dan aan de Kamer veroorzaakt. Ook lost de aangeduide verwondering over het late indienen van het wets-ontwerp zich ten deele op door hetgeen reeds in de daarbij overgelegde memorie van toelichting werd gezegd, en door de moeijelijkheid, welke er in gelegen was, om, bij de verschillende en uiteenloopende gevoelens, die zich reeds bij de zamenstelling van het bedoelde wets-ontwerp hebben opgedaan, tot eene afdoende keuze te geraken; eene moeijelijkheid, welke bevestigd wordt door het niet bepaalde en uiteenloopende der denkbeelden, welke in het voorloopig verslag worden aangeduid.

De Regering heeft sedert de wet van 1840 geenszins de zaak aan haren loop overgelaten. Hiervan ligt het bewijs niet alleen in de wet van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21), maar ook in eene door haar in 1843 uitgevaardigde nadere *handleiding* tot geregelde uitvoering dier beide wetten. Bij dat stuk, hetwelk is in de plaats getreden van de gelijksoortige handleiding, die al dadelijk na de wet van 30 Mei 1840 van Regeringswege was uitgegeven, is in het breede opgegeven wat zoowel door plaatselijke en verdere Besturen, als door de veehouders behoorde te worden gedaan, zoowel om het behoud van den veestapel te verzekeren, als om in de gevallen, bij de aangehaalde wetten aangewezen, aanspraak op schavergoeding te kunnen hebben. In het belang van het fonds zelf heeft de Regering onafgebroken gewaakt tegen het verleenen van die vergoedingen, welke niet met het doel en de letter dier wetten zouden zijn overeen te brengen geweest. Zij heeft voorts gezorgd, dat daar, waar kwade trouw of opzettelijke overtreding der verordeningen plaats had, de schuldigen ter kennis van den bevoegden regter gebragt werden, ten einde overeenkomstig de wet te worden vervolgd en gestraft, waarvan een aantal voorbeelden bestaan, die van tijd tot tijd, onder anderen in de *Staats-Courant*, zijn vermeld geworden.

Voorts is de Regering sedert 1842, en zelfs reeds vroeger, met de provinciale Gouverneurs in briefwisseling geweest, niet slechts over de belangen van het fonds van den landbouw, maar ook over de zamenstelling van een algemeen werkend reglement van politie op de behandeling van ziek en verdacht vee; en zijn er, in 1842 en vervolgens, onderscheidene ontwerpen van wet opgemaakt, die de strekking hadden, om dit belangrijke onderwerp doelmatig te regelen, doch welke wets-ontwerpen zijn ter zijde gelegd, op grond van de gebleken ongezindheid der Kamer, om te treden in de middelen, die tot eene daartoe strekkende doelmatige regeling volstrekt vereischt werden.

Evenals er bij de geraadpleegde Provinciale Staten verschil van gevoelen omtrent de opheffing van het fonds bestaat, zoo heeft ook de Regering nog niet kunnen komen tot eene voldoende beslissing tusschen het *voor* en *tegen*, terwijl zij, uit dien hoofde, reeds bij voorraad de aandacht der Staten-Generaal op dit punt heeft willen vestigen, ten einde de leden voor te bereiden op de latere behandeling der zaak.

De voordragt bewijst, dat de Regering zwarigheid maakt, om de opheffing van het fonds al dadelijk voor te stellen, en dit gewigtig punt aan eene veelzijdige beschouwing en een ernstig onderzoek wenscht voorbehouden te zien. Dit is de reden, waarom zij zich bepaald heeft tot het voorstel, om de belasting nog gedurende twee jaren te heffen. De gevoerde correspondentie en gehouden deliberatien zijn voornamelijk de oorzaak, dat dit voorstel niet reeds in 1844 is gedaan.

Toen de Algemeene Rekenkamer, op grond van art. 32 van hare instructie, de opneming der rekening en verantwoording over 1842 weigerde, kwam het der Regering minder doelmatig voor om zich daarover al dadelijk aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te wenden, dan wel om vooral — en dit is dan ook geschied — in overleg te treden met de Rekenkamer, waarvan het gevolg is geweest, dat laatstgenoemde Kamer, welverre van te volharden bij haar oorspronkelijk gevoelen, berust heeft in het aan haar medegedeelde denkbeeld, om, vermits toch een wets-ontwerp betreffende het fonds van den landbouw aan de Staten-Generaal stond voorgedragen te worden, in dat wets-ontwerp tevens eene bepaling op te nemen, in den zin van art. 2 van het aanhangige ontwerp, ten einde in het gerezen bezwaar te voorzien.

Ad § 2. Ter voldoening aan het bij deze paragraaph uitgedrukt verlangen, gedraagt men zich aan de nevensgaande overzigten en opgaven, gemerkt A, B, C en D.

Ad § 3. Blijkens den inhoud van deze paragraaph, verkeert de Tweede Kamer, evenals de Regering, in twijfel omtrent eene in dezen te nemen beslissing in het algemeen; maar de leden der Tweede Kamer verschillen onderling ook omtrent de bijzonderheden, en de Regering vindt daardoor de bij haar bestaande overtuiging, dat de zaak nader moet worden onderzocht, volkomen geregtvaardigd. In allen gevalle zal de Kamer moeten erkennen, dat het, naar aanleiding van § 3, moeijelijk en ongeraden zoude zijn thans eene voordragt tot eindregeling te doen, naardien dezelve, hoe ook ingerigt, weinig kans op eenen genoegzamen bijval zoude aanbieden.

Intusschen wordt hier aangeteekend, dat het „overbrengen van de uitgaven en de ontvangsten op de Staatsbegrooting", gelijk in de paragraaph geopperd wordt, groot bezwaar oplevert. Immers, wanneer het fonds zal zijn opgeheven, dan vallen de ontvangsten en uitgaven weg: men zou dan, wilde men eene belasting blijven heffen, de zaak op eenen geheel anderen voet moeten brengen.

Zooals de zaak thans staat, is er geen sprake van *Rijks-uitgaven* en *ontvangsten*, als zoodanig. Het geldt hier een fonds, door de bijdragen der veehouders zamengebragt, en hetwelk, zoo lang noodig, door gelijke jaarlijksche bijdragen wordt staande gehouden. Deze bijdragen worden wel is waar geïnd krachtens eene wet en onder den naam van *belasting*; doch dit verandert niets aan den aard der zaak, en de geïnde gelden komen ook niet als Rijks-ontvangsten in 's Rijks kas en maken geen deel van de Staatsbegrooting (middelen) uit.

De verantwoording is, dien ten gevolge, en met die der gewone landspenningen vergeleken, eene geheel afzonderlijke; want de uitgaven, die uit het fonds van den landbouw gedaan worden, hebben eene geheel afzonderlijke bestemming en kunnen bezwaarlijk met de gewone Rijks-uitgaven op den zelfden voet worden gesteld.

Omtrent de beoogde splitsing valt op te merken, dat dezelve zeer onnauwkeurig zou zijn.

Van de Commissien van landbouw, van het Kabinet te Utrecht en van eenige andere uitgaven kan worden gezegd, dat zij niet *uitsluitend* in het belang der veehouders strekken; doch men zal evenzeer moeten erkennen, dat de werkzaamheden der Commissien van landbouw, die hier het eerst en meest in aanmerking komen, voor een groot, zoo niet voor het grootste gedeelte, betrekking

[1]) De bijlage *E* werd niet gedrukt, maar ter visie op de Griffie der Kamer nedergelegd; de overige bijlagen volgen hier, achter de Memorie van Beantwoording.

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

hebben op de bevordering van de belangen van den veestapel, zoodat, indien men wilde splitsen, altijd toch een gedeelte der kosten ten laste van het fonds zou moeten worden gebragt

De veeartsenijschool, die de aanmerkelijkste kosten vereischt, bestaat uitsluitend in het belang van den veestapel.

Doch toegegeven, dat de uitgaven, die thans uit het fonds worden bestreden, niet alle bij uitsluiting ten behoeve van de veehouders geschieden, dan leidt dit nog geenszins als van zelf en noodzakelijk tot de beoogde splitsing. Zulks zou wel kunnen leiden tot het voorstel, om ook den landbouwer aan eene evenredige bijdrage te onderwerpen.

Het brengen van de aangeduide posten op de Staatsbegrooting zal natuurlijk bij de eindregeling in overweging worden genomen. Maar men mag vragen: Wat kan welligt wegvallen? Wat behoort op de Begrooting, en wat is meer eigenaardig provinciaal? Zal de belasting dan ophouden en er dus een deficit ontstaan? Zal men schadeloosstelling geven? Hoe daarin te voorzien? Welke fictieve som behoort daarvoor te worden geraamd? Te laag baat de som niet. Hoog gesteld kan zij een grooten blijvenden last opleveren en dan de bevoegdheid tot overschrijving geven. Is het niet beter, in allen gevalle de zaak eerst geheel op zichzelve af te doen, alvorens er de Begrooting in te mengen? Zulk eene afzonderlijke behandeling strookt immers met hetgeen den leden meermalen wenschelijk toescheen?

Over het opmaken eener jaarlijksche Begrooting, door sommige leden tot voorwaarde gemaakt van het voortdurend bestaan van het fonds, straks nader.

Ad § 4. In antwoord op deze paragraaf vermeent de Regering te mogen wijzen op den aard van het fonds. — Hetzelve bestaat, gelijk reeds is gezegd, uit de bijdragen der veehouders, en bij de wet is bepaald, welke schavergoeding *in ieder voorkomend geval* zal worden gegeven. *Hoevele gevallen* er, in een jaar, zullen *mogen voorkomen*, is bij de wet niet bepaald, en de geest der wet is derhalve deze, dat in ieder geval, hetwelk zich voordoet, schadevergoeding *moet* worden gegeven, in dien zin, dat, wanneeer een noodlottige zamenloop van omstandigheden het noodig maakte, *het gansche bedrag* van het fonds *in een enkel jaar* zou mogen worden uitgegeven, met deze bepaling alleen, dat *in ieder geval op zichzelf* niet meer wierd vergoed, dan bij de wet is voorgeschreven.

De Regeering zoude zich hebben schuldig gemaakt aan miskenning van een beginsel, indien zij het fonds van den landbouw met andere fondsen had gelijkgesteld.

Aan het vaststellen eener Begrooting bij de wet, in den zin waarin men dit meent, viel hier niet te denken, noch voor het verledene noch voor het toekomende. De te verevenen uitgaven zijn reeds bij de wet *aangewezen*, maar *bepaald*, dat is: onder een maximum gebragt, kunnen dezelven niet worden, om de zooeven opgegeven reden. Het doel van eene Begrooting is. het vaststellen van eene som voor zeker object, met bepaling dat dezelve niet mag worden overschreden. Dit doel valt hier geheel weg; alle schade, die er valt, moet volgens de voor ieder geval voorgeschreven regels vergoed worden, het bedrag van de gezamelijke schade kan vooraf niet worden bepaald of *beperkt*.

Men zal dit inzien, wanneer men het volgende voorbeeld wil overwegen. Gesteld, dat er ware uitgetrokken:

voor gedood rundvee	*f*	30 000.00
voor uiterlijke bekleedselen		40 000.00
voor afgemaakte paarden		10 000.00

en dat eens, tengevolge van buitengewone omstandigheden, deze sommen binnen 4 of 5 maanden waren uitgeput, dan zoude de wet dit gevolg hebben, dat alle vergoeding in later voorkomende gevallen zou moeten worden van de hand gewezen. De *wet* zou, zoo doende, aan de veehouders een op de *wet* gegrond regt ontnemen: zoo iets kan niet worden gewild.

Om hieraan te gemoet te komen, heeft men weleens gezegd, dat de voor ieder artikel uit te trekken sommen zoo ruim mogelijk kunnen worden gesteld. Men mag intusschen vragen, of dit de bedoeling eener Begrooting kan zijn? Zou dit een beginsel wezen? Neen, maar zulks zoude een hoogst bedenkelijk antecedent daarstellen, hetwelk evenmin in de bedoeling der Regeering, als in die der Tweede Kamer kan liggen. Eene Begrooting moet redelijk en geen bloote formaliteit zijn. Daarenboven, èn middelen èn uitgaven zijn, gelijk reeds gezegd is, bij de wet aangewezen, en in den loop van ieder jaar is het gansche fonds, dat is: het ingeschreven kapitaal en de jaarlijksche opbrengst der belasting, aansprakelijk voor de schaden, die volgens de wet moeten vergoed worden. Is de opbrengst der belasting, gevoegd bij de jaarlijksche renten, niet voldoende, dan *moet* het kapitaal worden aangesproken, hetgeen — hoe ongelukkig overigens ook — reeds meermalen is geschied.

Daarom is dan ook het bezwaar der Rekenkamer in geenen deele gegrond.

Het fonds van den landbouw valt niet onder het bereik van art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), en iedere poging, om hetzelve daaronder te brengen, zou, gelijk is aangetoond, in de toepassing falen.

De uitgaven, welke hier bovenal in aanmerking komen, zijn juist niet met zekerheid vooraf bekend. De Tweede Kamer heeft zich daarvan bij vroegere gelegenheden kunnen overtuigen; doch, al ware dit anders, dan zou dit geen reden hoegenaamd opleveren, om een beginsel op te offeren, hetwelk op den aard der zaak en op de bestaande wetten gegrond is. De Regering kan niet toegeven, dat zij, ten aanzien van de afgeloopen jaren, niet overeenkomstig de wet zoude gehandeld hebben.

Ad § 5. De Regering kan zich niet onvoorwaardelijk voegen bij het gevoelen, dat het afmaken van vee op hooger last moet worden beschouwd als een eigendoms-afstand (lees: *onteigening*) ten algemeenen nutte. In de eerste plaats is hier de rede niet van *nut*, maar van de afwering van een kwaad, eene ramp. In de tweede plaats moet onderscheid worden gemaakt tusschen ziek, ongeneeslijk vee, en gezond vee of althans schijnbaar gezond vee. Wat het eerste betreft, zoo is het de *ziekte*, die aan het dier alle waarde beneemt en derhalve de meest wezenlijke bepaling van den eigendom opheft, met andere woorden, te weeg brengt dat het dier ophoudt een voorwerp van eigendom te zijn. De Regering is geheel daar buiten en treedt slechts op, om haren pligt te vervullen, dat is te zorgen, of althans te trachten, dat aan de pest- of longziekte lijdende dieren geen oorzaak worden van de vernieling van den ganschen veestapel of het grootste gedeelte van denzelve.

Daartoe vaardigt de Regering maatregelen van politie, van inwendig bestuur uit; zij onteigent niet; zij beveelt slechts dat de zieke dieren al dadelijk zullen afgezonderd en, zoo noodig, vervolgens gedood en met huid en haar begraven worden. Hier is van Staatswege evenmin schadeloosstelling verschuldigd, als in geval van oorlog, quarantaine of van schaden, geleden ten gevolge van rampen van Hooger hand: deze worden door den Staat niet vergoed. En wanneer de Regering zorgt voor het doen wegruimen van pestzieke dieren, dolle honden, bouwvallige huizen, muren, enz., dan zijn dit geen handelingen die, volgens de beginselen van het Staatsregt, den Staat zouden verpligten tot het geven van schadevergoeding voor die dolle honden enz.; maar bovendien hebben die krengen, dolle honden, enz. geen waarde. De waarde, die het rund, het paard, de hond, vroeger moge hebben gehad, is niet door toedoen van de Regering vernietigd.

Maar de omstandigheden kunnen het raadzaam maken, dat, in eenig geval, ook gezonde of schijnbaar gezonde dieren worden afgemaakt, ten einde de verspreiding der ziekte, zoo mogelijk, te stuiten. Hier brengt dan de eigenaar een offer, want hij wordt ontzet van zijne alsnog waarde hebbende runderen, en ook wanneer hij het strenge regt al eens mogt tegen zich hebben, dan eischt de billijkheid in allen gevalle, dat hem zijne schade vergoed worde. Men gaat hierbij dan vrijgevig te werk, door almede vergoeding te geven voor het dooden van vee, dat blijkbaar aangetast is.

Hier is ook het beginsel van billijkheid, hetwelk geleid heeft tot het verleenen van schadevergoedingen voor gestorven vee, uiterlijke bekleedselen enz. Van het eerste heeft men moeten terugkomen; het laatste geschiedt nog, omdat de uiterlijke bekleedselen geacht worden, altijd eenige waarde te behouden. Er is daarbij ook te minder bezwaar, omdat de vergoeding ten laste van het fonds komt; viel het fonds weg, dan zou de beschouwing der zaak veranderen, want de Staat is geen schadeloosstelling schuldig; men zou, onder de noodige voorzorgen, de huiden aan de veehouders laten.

Maar wie moet hier schade vergoeden? In de eerste plaats de naaste belanghebbende, namelijk de veehouder, wiens bestaan onmiddellijk bij het stuiten of beteugelen der ziekte betrokken is. Het geldt hier regtstreeks het belang van eenen bepaalden stand in de burger-maatschappij, en deze stand moet derhalve allereerst de handen ineenslaan. — Intusschen kan niet worden ontkend, dat de landbouw over het algemeen er een onmiddellijk belang bij heeft, en ook andere standen, de verbruikers in het algemeen, belang er bij hebben, dat de veestapel niet te niet ga, of althans aanzienlijk

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

verachtere. Het een zoowel als het andere kan van grooten invloed zijn op den prijs van eerste levensbehoeften, op verschillende middelen van bestaan, op de gezondheid in het algemeen, en wat dies meer zij.

Men zou dus kunnen beweren, dat het billijk is, dat ook door die anderen iets, *in evenredigheid*, worde bijgedragen; doch er kan nimmer uit volgen, dat de Staat, als zoodanig, schadevergoeding zou schuldig zijn.

Eensdeels zoude dan die evenredigheid vervallen; anderdeels zou 's Rijks schatkist, in de meeste gevallen, buiten magte zijn om aan de voorkomende uitgaven zonder bezwaar het hoofd te bieden. Eindelijk, indien men toegeeft dat in dezen de pligt van schadevergoeding op den Staat rust, dan is daarmede de grond gelegd voor de bewering, dat de Staat in alle andere gelijksoortige gevallen gelijke schadevergoeding verschuldigd is; dan zal 's Rijks schatkist ontaarden in een groot assurantie-fonds, en men zal genoodzaakt zijn, door verschillende buitengewone belastingen in hare nimmer eindigende behoeften te voorzien.

Al deze moeijelijkheden zijn dan ook reeds vroeger ingezien en erkend, niet slechts bij Staatslieden van beroep, maar ook bij den landman zelven; en van eenen landman is dan ook het denkbeeld van de oprigting van het fonds het eerst uitgegaan: een fonds, hetwelk steeds en bij voortduring aan deszelfs doel heeft beantwoord, en ook thans geen onderwerp van breede discussie zoude uitmaken, indien niet een noodlottige zamenloop van omstandigheden de krachten van hetzelve op eene te harde proef had gesteld.

Met deze beschouwingen en nog andere van den zelfden aard staat in verband de huiverigheid der Regering, om in dezen te beslissen, alvorens het onderwerp vooraf aan een opzettelijk en veelzijdig nader onderzoek zal zijn onderworpen geweest, vermits — gelijk bij de memorie van toelichting is gezegd — het hier de aanneming kan gelden van een nieuw beginsel, ter vervanging van eenen staat van zaken, welke zoo lang in wezen is geweest.

Wat betreft het bij de memorie van toelichting bedoelde algemeene reglement, hetzelve maakt bereids het onderwerp van nadere overweging bij de Regering uit, in verband met de van Regeringswege uitgevaardigde handleiding ter geregelde uitvoering van de wetten van 30 Mei 1840 en 9 Julij 1842, waarvan hierboven werd gewaagd. Zullende het van de aanneming of verwerping van het tegenwoordige wets-ontwerp afhangen, of de bepalingen, in die beide stukken vervat, naar eisch gewijzigd, al dadelijk tot één geheel gebragt en als algemeen reglement uitgevaardigd zullen worden.

Het bedoelde concept-reglement, waarvan (onder letter E) een afschrift, ter inzage van de leden, hierbij wordt overgelegd, schrijft ook de maatregelen voor, welke zullen behooren te worden genomen, ten einde het doordringen van eenige besmettelijke veeziekte van buiten 's lands af te weren. De daartoe betrekkelijke bepalingen zijn intusschen geoordeeld, althans gedeeltelijk, tot het gebied der wetgeving te behooren, en het is dien ten gevolge, dat de Regering voorstelt, het aanhangige wets-ontwerp aan te vullen met eene hiertoe betrekkelijke bepaling, omdat de algemeene Strafwet en de speciale wetten van 1840 en 1842 geene voorschriften inhouden, welke op het hier bedoelde geval van toepassing zijn.

Wordt die bepaling aangenomen, dan zal de Regering zich in staat gesteld zien tot het uitvaardigen van een doelmatig algemeen werkend reglement; terwijl de ondervinding, welke gedurende de werking van hetzelve zal worden verkregen, het hare zal kunnen bijdragen ter beslissing van de vraag, of hetzelve de voorkeur niet zal blijven verdienen boven zoo vele afzonderlijke provinciale reglementen, ook dan, wanneer tot de opheffing van het fonds van den landbouw mogt worden besloten.

Ad §. 6. Er bestaat bij de Regering geen bedenking tegen eene aanvulling en verandering van den considerans der wet, in den zin der in deze paragraaph vervatte opmerkingen. Die considerans zal daarenboven nog moeten worden aangevuld met eenige regels, in betrekking tot het in de wet op te nemen nieuw artikel, waarop hiervoren is gedoeld. Tot een en ander heeft betrekking het hierbij overgelegde ontwerp letter F.

Ad § 7. Had de Regering zich bereids van de doelmatigheid der opheffing van het Fonds van den Landbouw kunnen overtuigen, dan zoude zij al dadelijk het aanhangige wets-ontwerp daarnaar hebben ingerigt. Dit is echter het geval niet, en zij kan derhalve niet toetreden tot hetgeen in de 1ste alinea van § 7 voorkomt. Daarbij wordt de opheffing van het fonds, als het ware, met even zoo vele woorden uitgesproken, terwijl het integendeel de bedoeling van de Regering is, om dit vraagpunt alsnog *in statu* te houden. Zij acht de zaak, zoowel op zich zelve als om der gevolgen wille, van te groot belang, dan dat zij er toe komen kan, om het bedoelde onderzoek thans, zonder eenige andere aanleiding, dan de in het voorloopig verslag vervatte zeer uiteenloopende beschouwingen, *facto* voor overbodig te verklaren. De Regering wenscht integendeel, dit aangelegen punt voor het oogenblik niet tot een onderwerp van discussie te maken; zij heeft slechts de aandacht op hetzelve willen vestigen, ten einde de leden der Tweede Kamer inmiddels de zaak zouden kunnen overwegen, mitsgaders zich voorbereiden op de discussie van het voorstel, hetwelk de Regering later, na al het *voor* en *tegen* rijpelijk overwogen te hebben, oordeelen zal aan de Kamer te moeten doen.

Dit voorstel zal, in geen geval, vroeger dan in de volgende zitting der Staten-Generaal ter tafel kunnen worden gebragt, en bijaldien hetzelve mogt strekken tot de opheffing van het fonds en aangenomen worden, dan is het jaar 1846 zeer zeker nog noodig, om de liquidatie van het fonds behoorlijk te regelen en alles voor te bereiden wat tot het behoorlijk in gang brengen van den nieuwen staat van zaken, met het begin van 1847, zal worden vereischt. Wordt werkelijk tot de opheffing van het fonds besloten, dan dient men zoowel aan de provinciale en plaatselijke autoriteiten, als aan de particulieren, eenen billijken tijd te laten, om zoodanige verordeningen te beramen en maatregelen te treffen, als zij zullen geraden oordeelen.

De Regering blijft mitsdien van gevoelen, dat het alleszins wenschelijk is, den termijn, benoodigd tot onderzoek en eventueele regeling der zaak, op niet minder dan twee jaren te stellen. Zij acht dit daarenboven te meer voegzaam, omdat, ingeval van opheffing van het fonds, in de zitting van $18^{46}/_{47}$, met genoegzame kennis van zaken, eene bepaalde voordragt tot aanvulling van de Staatsbegrooting kan worden gedaan; hetgeen thans niet gevoegelijk geschieden kan, omdat het van het beoogde nader onderzoek zal afhangen, welke uitgaven bij name ten laste van de Staatsbegrooting zullen moeten worden gebragt; evenals de aanwijzing der middelen ter bestrijding dier uitgaven almede nog nadere overweging zal vereischen.

De 2de alinea van art. 1 kan, *in zekeren zin*, voor overbodig worden gehouden; doch zij kan ook in zooverre verdedigd worden, als zij in kennelijk verband staat met de 1ste alinea, wat betreft de wet van 30 Mei 1840, en voorts strekt om allen mogelijken twijfel weg te nemen omtrent de verdere toepasselijkheid van de wet van 9 Julij 1842, die noch in den considerans der wet, noch in de 1ste alinea van art. 1 is genoemd geworden. De 2de alinea van art. 1 is dus niet *volstrekt* overbodig; daarenboven kan zij in geen geval schaden, en de Regering is derhalve van oordeel dat zij kan behouden blijven.

Uit de laatste alinea van § 7 zal de Regering volgaarne aanleiding nemen, om, na aanneming van het ontwerp, door tusschenkomst van de Gouverneurs der verschillende provincien, de plaatselijke Besturen van zoodanige aanwijzingen te doen voorzien, als strekken kunnen, om de onnaauwkeurigheid en ongelijkmatigheid, waarop ten deze gedoeld wordt, dáár, waar dezelve mogt plaats hebben, te voorkomen. Bij de wijdloopige briefwisseling, die het onderwerp vereischt, bevlijtigt zij zich steeds, eene naauwgezette vervulling der voorschriften voor te staan. Zijn er misbruiken bekend, waarin niet voorzien werd, dan zal eene bepaalde aanwijzing voldoende zijn, om er in te voorzien.

Ad § 8. Bij de beantwoording der §§ 3 en 4 is aangetoond, dat het Fonds van den Landbouw buiten het bereik van de instructie voor de Rekenkamer ligt. Het is derhalve in dezen niet te doen om de Rekenkamer te ontheffen van de naleving harer instructie; maar wel om den zin toe te lichten, waarin art 11 der wet van 30 Mei 1840 moet worden opgevat, in overeenstemming met den geest dier wet en den aard der zaak; waaromtrent, naar aanleiding van het in dezen niet toepasselijke art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), twijfel bij de Algemeene Rekenkamer was gerezen; welke twijfel intusschen (gelijk zij bij de daarover met haar gehouden briefwisseling zelve betuigd heeft) zal zijn weggenomen door eene nadere uitlegging van art. 11 der wet van 30 Mei 1840, zooals die in het aanhangige wetsontwerp, na gehouden overleg met de Rekenkamer, is opgenomen.

Op al deze gronden meent de Regering dan ook, zich niet te mogen voegen bij hetgeen in § 8 ten deze verlangd wordt.

Ten slotte kan op het verlangen, geopperd bij § 9, worden geantwoord, dat de Regering, niet minder dan de Tweede Kamer, verlangt, om het Fonds van den Zuidplas zoo spoedig doenlijk te regelen. Zij gaf een werkdadig bewijs van dit verlangen, door het aanbieden van een ontwerp van wet tot regeling in de vorige

zitting, en het kan haar bezwaarlijk ten laste worden gelegd, dat het fonds alsnog in wezen blijft, omdat de Tweede Kamer het ontwerp heeft verworpen. Een nieuw voorstel zoude, voor zoo verre de Kamer de zelfde zienswijze blijft toegedaan, geen beter lot kunnen hebben, naardien de toestand der zaak, gelijk de Minister dit bij de discussie voorspelde, in het sedert verloopen jaar geen afdoende verandering heeft ondergaan. Herhaaldelijk werd bij Gedeputeerde Staten op afdoening aangedrongen; maar de moeijelijkheden en aanleidende redenen tot vertraging, almede bij de discussie in het breede door den Minister ontwikkeld, hebben het tot dusverre voor Gedeputeerde Staten onmogelijk gemaakt om de aangelegenheid tot het gewenschte en vereischte einde te brengen. Intusschen blijft de Regering er belang in stellen, om deze aangelegenheid zoo spoedig doenlijk te regelen.

7. BIJLAGE *A* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

STAAT van het Fonds voor den Landbouw.

Op 1°. *Januarij* 1840:		
2½ pcts. inschrijvingen op het grootboek der nationale werkelijke schuld	*f*	4 557 000.00
Afgeschreven in 1840		1 100 000.00
Op 1°. *Januarij* 1841:		
2½ pcts. inschrijvingen als voren	*f*	3 457 000.00
Op 1°. *Januarij* 1842:		
2½ pcts. inschrijvingen als voren	*f*	3 457 000.00
Afgeschreven in 1842		500 000.00
Op 1°. *Januarij* 1843:		
2½ pcts. inschrijvingen als voren	*f*	2 957 000.00
Afgeschreven in 1843 (ten behoeve van België)		1 000 000.00
Op 1°. *Januarij* 1844:		
2½ pcts. inschrijvingen als voren	*f*	1 957 000.00
Afgeschreven in 1844		200 000.00
Rest op 1°. October 1844	*f*	1 757 000.00

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

8. BIJLAGE *B* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

ONTVANGSTEN gedurende de jaren 1840—1843 inclusive.

1°. OPBRENGST DER BELASTING.

PROVINCIEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	
Noord-Braband	f 14 188.77	f 13 902.94	f 13 701.53	f 13 273.79	
Gelderland	14 904.59	15 165.57	15 173.37	14 343.88	
Noord-Holland	15 178.27	13 941.85	13 335.00	12 358.09	
Zuid-Holland	18 162.72	17 021.88	17 017.58	16 451.76	
Zeeland	5 894.38	5 681.52	5 666.94	5 552.41	
Utrecht	6 860.71	6 520.03	6 571.31	6 358.94	
Friesland	17 658.57	17 130.27	16 894.90	15 904.54	
Overijssel	9 844.04	9 214.90	8 995.28	8 842.83	
Groningen	9 780.17	9 560.86	9 225.29	9 257.38	
Drenthe	5 850.36	5 660.83	5 523.68	5 507.73	
Limburg	7 858.51	7 514.43	7 168.64	7 091.46	
TOTAAL	f 126 181.09	f 121 315.08	f 119 273.52	f 114 942.81	

2°. DIVERSE ONTVANGSTEN.

	1840.	1841.	1842.	1843.	
Ontvangen renten van het uitstaande kapitaal	f 113 925.00	f 86 425.00	f 80 175.00	f 61 425.00	Zie de algemeene aanmerking op den Staat C.
Rendement van de gedane afschrijvingen	560 236.12½	"	258 506.94½	"	
Buitengewone ontvangsten bij de veeartsenijschool	9 653.52½	11 527.79½	12 376.81	12 987.90	
Kelderhuur van het lokaal van het landbouw-werktuigenkabinet	115.00	61.12½	67.50	75.00	
Restitutie van te veel betaalde schadeloosstelling	"	57.18	"	57.00	
Ontvangen wegens verkochte runderen	"	"	126.00	"	
TOTAAL	f 683 929.65	f 98 071.10	f 351 252.25½	f 74 544.90	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

9. BIJLAGE *C* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

UITGAVEN uit het Fonds van den Landbouw gedaan, gedurende de jaren 1840—1843 inclusive.

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Toelage aan den makelaar voor het ontvangen van kapitaal en intrest van het uitgezette kapitaal van het fonds.	*f* 600.00	*f* 600.00	*f* 600.00	*f* 600.00	De verschillende posten in dezen staat voorkomende, zijn, tot over 1842 ingesloten, overeenkomstig de opgemaakte rekeningen van het fonds voor den landbouw. Tot over 1841 zijn die rekeningen bereids door de Algemeene Rekenkamer opgenomen en gesloten. Zoodra het beletsel opgeheven is, waardoor die Kamer voor alsnog van de goedkeuring der rekening over 1842 teruggehouden wordt, zal de rekening over 1843 kunnen worden opgemaakt en aan de goedkeuring der Kamer onderworpen. Men heeft met die opmaking nog geen begin kunnen maken, dewijl het, bij het bestaande verschil over den vorm der rekening van 1842, nog onzeker is, hoe daarin te handelen, en men derhalve nuttelooze moeite zou kunnen doen. De nevensstaande opgaven over 1843 kunnen voor naauwkeurig worden gehouden. Over 1844 kunnen nog geene juiste opgaven worden geleverd, dewijl al de daartoe vereischte stukken nog niet ontvangen zijn, en deze, volgens de bestaande bepalingen, nog tot in Julij aanstaande kunnen inkomen.
Administratie van het fonds. . . .	429.84	962.64½	372.17	243.59½	
Tractementen van de secretarissen der Commissien van landbouw.					
Noord-Braband	600.00	600.00	600.00	600.00	
Gelderland	600.00	600.00	600.00	600.00	
Noord-Holland	600.00	600.00	600.00	600.00	
Zuid-Holland	600.00	600.00	600.00	600.00	
Zeeland.	500.00	500.00	500.00	500.00	
Utrecht.	500.00	500.00	500.00	500.00	
Friesland	500.00	500.00	500.00	500.00	
Overijssel	600.00	600.00	600.00	600.00	
Groningen	500.00	500.00	500.00	500.00	
Drenthe	400.00	400.00	400.00	400.00	
Limburg	225.00	500.00	500.00	500.00	
Reis-, verblijf-, bureau-en vergaderingskosten der Commissien van landbouw.					
Noord-Braband	999.12½	821.62	879.29	1 010.98	
Gelderland.	1 152.43	937.20	1 025.24½	1 225.27	
Noord-Holland	1 589.78½	1 357.58½	292.47½	2 759.35	
Zuid-Holland	1 320.13	1 205.04½	1 190.81	1 147.45½	
Zeeland.	855.27	728.35	452.89½	1 283.22	
Utrecht.	200.75	224.00	47.67½	808.90½	
Friesland	489.60	616.20	614.16	787.45	
Overijssel	1 283.34	1 363.12	529.12½	1 096.80	
Groningen	926.94	630.47	751.40	389.29	
Drenthe	575.25	888.27	480.49½	816.25	
Limburg	″	105.41½	97.55	71.55½	
Tractement van directeur en opziener van het Kabinet van landbouwwerktuigen	2 200.00	2 200.00	2 200.00	2 200.00	
Onderhoud van het lokaal en de werktuigen van opgemeld Kabinet en aankoop van werktuigen	2 693.72	656.92½	1 000.67½	883.94	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Toelage voor het geven van practisch onderwijs op landbouw-werktuigen.	*f* 200.00	*f* 217.00	*f* 301.55	*f* 298.90½	
Veeartsenijschool					
Tractementen van hoogleeraren en beambten	12 000.00	12 466.66	13 737.00	13 850.00	
Huishoudelijke uitgaven, onderhoud der lokalen en toelage voor de verschillende vakken van het onderwijs	37 884.17½	39 631.72	39 238.61½	38 271.27	
Kosten van onderhoud der schaapskudde van de school	3 500.00	3 500.00	3 000.00	2 599.75	
Kosten van onderhoud der landerijen van de school.	226.36	282.20	412.32	360.69	
Reis- en verblijfkosten ten dienste der school	〃	〃	82.25	〃	
Pensioen van den commies voor het veeartsenijkundige	600.00	600.00	600.00	600.00	
Tractement van de Veeartsen.					
Noord-Braband	1 516.66	1 716.66	2 583.32	3 116.67	
Gelderland	1 666.64	2 000.00	2 037.50	2 150.00	
Noord-Holland	1 366.66	1 300.00	1 599.99	2 583.32	
Zuid-Holland	3 239.99	3 540.01	2 820.00	2 833.33	
Zeeland	2 145.83	1 700.00	1 700.00	1 933.32	
Utrecht	2 107.26	1 431.51	1 383.33	1 783.33	
Friesland	1 633.33	1 800.00	1 866.66	1 866.68	
Overijssel	1 925.00	2 225.00	2 033.33	1 558.33	
Groningen	983.33	650.00	983.32	1 683.33	
Drenthe	1 333.32	875.00	666.66	1 000.00	
Limburg	〃	133.33	400.00	533.33	
Reis- en verblijfkosten van de veeartsen.					
Noord-Braband	*f* 1 656.25	*f* 2 507.00	*f* 1 373.50	*f* 2 109.99	
Gelderland	191.00	199.00	244.75	363.75	
Noord-Holland	2 013.50½	2 761.00	2 107.00	6 279.87½	
Zuid-Holland	696.75	701.75	534.75	548.25	
Zeeland	621.50	286.75	315.40	94.50	
Utrecht.	78.40	99.50	17.25	198.75	
Friesland	202.25	705.25	894.00	702.50	
Overijssel	310.40	124.00	388.00	488.40	
Groningen	50.55	38.00	19.50	162.00	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Drenthe	f 1 368.16½	f 441.92½	f 234.00	f 1 745.75	
Limburg	〃	〃	92.50	62.00	
Reis-en verblijfkosten van geneeskundige commissien bij het ontstaan van veeziekten	189.00	89.00	〃	〃	
Schadevergoeding wegens gedood vee (geen longziekte).					
Noord-Braband	2 724.00	2 563.00	1 468.00	1 663.70	
Gelderland	1 769.00	2 461.00	461.00	2 015.40	
Noord-Holland	1 553.10	1 877.00	985.20	465.90	
Zuid-Holland	5 710.00	4 121.50	6 888.35	3 434.00	
Zeeland	〃	226.00	46.50	〃	
Utrecht	1 202.50	1 832.00	1 148.00	1 383.50	
Friesland	161.00	77.00	342.00	266.00	
Overijssel	1 576.00	882.00	1 022.00	1 495.00	
Groningen	952.00	424.00	400.00	1 255.00	
Drenthe	130.00	321.00	〃	〃	
Limburg	385.77	1 986.60	1 177.00	1 568.00	
Schadevergoeding wegens rundvee, aan longziekte gestorven, tot op Augustus 1842, en huiden 1843.					
Noord-Braband	10 665.00	8 680.00	10 843.00	8 181.15	De uitgaven in 1843 hebben alleen betrekking tot uiterlijke bekleedselen.
Gelderland	4 267.00	7 058.00	5 797.00	2 396.65	
Noord-Holland	12 846.00	43 747.00	39 958.70	17 132.60	
Zuid-Holland	197 825.00	203 126.00	117 090.10	91 933.55	
Zeeland	635.00	367.00	1 846.00	〃	
Utrecht	18 492.00	24 334.20	20 654.80	14 849.15	
Friesland	〃	〃	6 739.00	〃	
Overijssel	770.00	2 052.00	1 518.00	811.66	
Groningen	〃	〃	〃	〃	
Drenthe	〃	810.00	〃	4 299.68½	
Limburg	〃	25.00	654.00	75.00	
Taxatieloon van gedood en gestorven vee.					
Noord-Braband	78.00	464.00	640.00	520.00	
Gelderland	20.00	114.50	499.00	205.00	
Noord-Holland	112.52	3 136.50	1 791.50	1 320.00	
Zuid-Holland	1 386.00	18 613.50	7 728.50	5 257.00	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Zeeland	"	f 29.00	f 26.00	"	
Utrecht	f 100.00	1 106.00	1 370.50	f 824.00	
Friesland	11.00	"	139.25	7.00	
Overijssel	60.00	209.50	89.50	70.50	
Groningen	4.00	4.00	"	11.00	
Drenthe	2.00	6.00	"	241.00	
Limburg	16.00	79.00	56.00	34.00	
Premiën paardenfokkerij.					
Noord-Braband	525.50	511.12½	327.12½	555.50	
Gelderland	400.00	400.00	"	800.00	
Noord-Holland	100.00	50.00	75.00	50.00	
Zuid-Holland	247.00	252.00	246.00	249.00	
Zeeland	125.00	"	"	100.00	
Utrecht	186.85	165.85	"	348.10	
Friesland	727.00	783.17½	292.60	799.30	
Overijssel	150.00	150.00	"	"	
Groningen	756.92	744.79	624.39	675.47	
Drenthe	370.00	150.00	175.00	270.00	
Kosten gevallen op het nemen van proeven met antrax- ziek rundvee.	"	"	535.54½	"	
Aankoop en verspreiden van geschriften over landbouw en veeartsenijkunde	887.95	635.35	1 145.65	1 094.05	
Aankoop en verdeelen van uitheemsche boomzaden	532.36	413.47	286.85	13.62	
Aankoop van bijzondere rassen van vee	"	1 831.15	2 000.00	600.00	
Aankoop van anatomische afbeeldingen van het paard	60.00	85.00	"	"	
Premie op de zamenstelling van een landbouwkundig werk	400.00	400.00	400.00	400.00	
Teruggegeven schoolgelden aan voormalige Brabandsche kweekelingen van de veeartsenijschool	"	2 000.00	"	"	
Aankoop van kunstmest en kosten op het nemen van proeven met die specie	"	"	"	962.69	
Kosten wegens het waterdigt maken van een kelder onder 's Rijks veeartsenijschoool met asphalt	"	"	"	600.00	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

10. BIJLAGE *D* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

ZAMENTREKKING VAN DE UITGAVEN gedurende 1840—1843 inclusive.

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Kosten op het ontvangen en beleggen van kapitaal en intrest van het fonds	f 600.00	f 600.00	f 600.00	f 600.00	
Administratie-kosten van het fonds .	429.84	962.64½	372.17	243.59½	
Tractementen van de secretarissen der Commissien van landbouw . . .	5 625.00	5 900.00	5 900.00	5 900.00	
Kosten der Commissien van landbouw.	9 392.62	8 877.27½	6 361.12	11 396.52½	
Tractement van directeur en opziener van het Kabinet van landbouw-werktuigen	2 200.00	2 200.00	2 200.00	2 200.00	
Onderhoud van het lokaal voor het Kabinet van landbouw-werktuigen en van de werktuigen, mitsgaders aankoop van werktuigen	2 693.72	656.92½	1 000.67½	883.94	
Toelage voor het geven van practisch onderwijs op landbouw-werktuigen	200.00	217.00	301.55	298.90½	
Tractementen van hoogleeraren en ambtenaren van 's Rijks veeartsenijschool	12 000.00	12 466.66	13 737.00	13 850.00	
Huishoudelijke uitgaven en onderhoud der localen van 's Rijks veeartsenijschool en toelage voor de verschillende vakken van het onderwijs. .	37 884.17½	39 631.72	39 238.61½	38 271.27	
Kosten van onderhoud der schaapskudde van de school	3 500.00	3 500.00	3 000.00	2 599.75	
Kosten van onderhoud van het weideland der school	226.36	282.20	412.32	360.69	
Reis- en verblijfkosten ten dienste der veeartsenijschool	"	"	82.25	"	
Pensioen van den voormaligen commies voor het veeartsenijkundige . . .	600.00	600.00	600.00	600.00	
Tractementen van veeartsen. . . .	17 918.02	17 371.51	18 074.11	21 041.64	
Reis- en verblijfkosten van de veeartsen	7 188.77	7 864.17½	6 220.65	12 755.76½	
Reis- en verblijfkosten van leden der commissie van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, bij het ontstaan van veeziekte	189.00	89.00	"	"	
Schadevergoeding voor gedood vee. .	16 163.37	16 771.10	13 938.05	13 546.50	
Schadevergoeding voor aan longziekte gestorven rundvee of voor derzelver huiden	245 500.00	290 199.20	205 100.60	139 679.44½	N.B. In 1843 enkel voor de uiterlijke bekleedselen.
Taxatie-loon van gedood of gestorven vee	1 789.52	23 762.00	12 340.25	8 489.00	
Premiën voor goedgekeurde hengsten en merriën, benevens kosten op de keuring gevallen	3 588.27	3 206.94	1 740.11½	3 847.37	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

ONDERWERPEN.	1840.	1841.	1842.	1843.	*Aanmerkingen.*
Kosten wegens het nemen van proeven met antrax-ziek vee	″	″	*f* 535.54½	″	
Aankoop van landbouw- en veeartsenijkundige boekwerken.	*f* 887.95	*f* 635.35	1 145.65	*f* 1 094.05	
Aankoop en kosten van verdeeling van uitheemsche boomzaden	532.36	413.47	286.85	13.62	
Aankoop van bijzondere rassen van vee	″	1 831.15	2 000.00	600.00	
Aankoop van anatomische afbeeldingen van het paard	60.00	85.00	″	″	
Premie op de invoering van een boekwerk over den landbouw	400.00	400.00	400.00	400.00	
Teruggave van schoolgeld, vooruitbetaald aan 's Rijks veeartsenijschool door kweekelingen uit Belgie . .	″	2 000.00	″	″	
Aankoop van kunstmest en kosten op het nemen van proeven met die specie	″	″	″	962.69	
Kosten wegens het waterdigt maken van een kelder onder 's Rijks veeartsenijschool met asphalt.	″	″	″	600.00	

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

11. BIJLAGE *F* VAN DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

De considerans, aan het hoofd van het wetsontwerp tot het voorloopig in standhouden der belasting ten behoeve van het Fonds voor den Landbouw, aldus te stellen:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de termijn van vijf jaren, vastgesteld bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), houdende wederinvoering der belasting op de runderen, paarden en schapen, met den 31sten December van het jaar 1844 geëindigd is, en dat het, in afwachting van den uitslag van een nader in te stellen onderzoek nopens het al of niet opheffen van het Fonds voor den Landbouw, noodzakelijk is, met de heffing der vorenvermelde belasting voorloopig voort te gaan; — dat voorts gebleken is, noodig te zijn, den twijfel op te heffen omtrent het regt verstand van art. 11 der aangehaalde wet, in verband met art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40); — mitsgaders dat, vermits er bij de bestaande wetten niet voorzien is in de gevallen, dat buiten 's lands de veepest, of eene andere besmettelijke veeziekte komt uit te breken, er maatregelen tegen de insleping van zoodanige veepest of andere besmettelijke veeziekte behooren te worden genomen;

Zoo is het enz.

Nog bij het wetsontwerp te voegen:

Art. 3.

Telkens, wanneer de vrees ontstaat voor het doordringen van buiten 's lands van eenige voor besmettelijk gehoudene veeziekte, worden door Ons de noodige maatregelen verordend, ten einde:

1°. de insleping der ziekte te keeren, hetzij door, zoowel aan de zee- als de landzijde, den in- en doorvoer van vee en van andere voorwerpen, door welke de besmetting kan worden overgebragt, te verbieden, of aan zoodanige voorwaarden te onderwerpen, als Wij, naar bevind van zaken, doelmatig zullen oordeelen, en waarvan de overtreding, naar gelang van omstandigheden, behalve met de verbeurdverklaring van het ingevoerde, ook met eene gevangenis van acht dagen tot twee maanden zal worden gestraft;

2°. bij onverhoopte insleping, den verderen voortgang der ziekte op het krachtdadigst te stuiten, met inachtneming der bepalingen van de wetten van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), en van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21), en op den voet van een, naar aanleiding derzelve, en in verband met het 1ste lid van het onderhavige artikel, door Ons uit te vaardigen algemeen reglement.

Lasten en bevelen enz.

12. ALGEMEEN VERSLAG.

De Koning heeft, bij boodschap van den 11den Januarij jl., aan deze Kamer ingezonden een ontwerp van wet betrekkelijk het Fonds van den Landbouw.

Dit ontwerp had de strekking, om de belasting op de runderen, paarden en schapen, welke ten behoeve van het fonds van den landbouw werd ingesteld bij de wet van den 30sten Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), alsnog over 1845 en 1846 te doen voortduren, en om tevens het bezwaar op te heffen, ontstaan door de weigering van de Algemeene Rekenkamer, om de rekening en verantwoording van het gemelde fonds over 1842 op te nemen, ten gevolge van hare meening, dat, naar aanleiding van art. 11 der wet van 30 Mei 1840, op de comptabiliteit van dit fonds toegepast moet worden de bepaling van art. 32 der wet van 5 October 1841.

Bij het voorloopig onderzoek van dit wetsontwerp zijn in de Afdeelingen verschillende aanmerkingen in het midden gebragt, waarvan de voornaamste waren: dat men zich verwonderde, dat men het geheele tijdvak, waarover het heffen der belasting bij de wet van 30 Mei 1840 was toegestaan, heeft laten verloopen, zonder doelmatige en afdoende maatregelen ten aanzien van dit zoo belangrijke onderwerp voor te dragen, zoodat men thans zelfs nog slechts eene voorloopige voorziening voorstelt, en dat ook de weigering van de Rekenkamer geene aanleiding gegeven heeft tot eene spoediger voordragt der noodige bepalingen; — dat, ofschoon de gevoelens der leden over de strekking der maatregelen, welke betrekkelijk dit fonds voor het vervolg behoorden genomen te worden, niet volkomen eenstemmig waren, de meerderheid zich met het voorstel der Regering, zoo als hetzelve was liggende, niet konde vereenigen, maar spoedig meer afdoende bepalingen verlangde daargesteld te zien, zoodat dan ook die meerderheid niet wel voor een langer tijdvak dan het loopende jaar in de bestendiging van het fonds en de heffing der belasting ten behoeve van hetzelve zou kunnen toestemmen; — en dat men ten aanzien van het verledene niet inzag, waarom niet, evenals omtrent andere fondsen geschied is, alsnog bij de wet begrootingen wierden vastgesteld. De meerderheid der leden wenschte dat die weg gevolgd en daardoor het haar gegrond voorkomende bezwaar van de Algemeene Rekenkamer opgeheven wierd. Men vroeg voorts verschillende inlichtingen, bepaaldelijk ook omtrent de ontvangsten en uitgaven over 1842—1844, en de wensch werd geuit, dat het opmaken en uitvaardigen van een algemeen doelmatig reglement van politie, vooral ook met betrekking tot veeziekte, zooveel mogelijk mogt bespoedigd worden.

De Regering heeft, bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 April 1845, aan de Kamer ingezonden verschillende staten, ter voldoening aan de gevraagde inlichtingen; de beantwoording van de gemaakte aanmerkingen op het wetsontwerp; eene bijvoeging aan dat ontwerp, ter zake van het uitbreken der Podolische veepest in eenige streken van Duitschland, en van de vrees dat deze ziekte zich ook tot Nederland zoude kunnen uitbreiden; en eindelijk, ter inzage, een afschrift van het door haar ontworpen reglement van politie, omtrent de behandeling en den vervoer van ziek en verdacht vee.

Deze beantwoording heeft intusschen op de 37 leden, welke aan het nader onderzoek in de Afdeelingen deel genomen hebben, geen voor het wetsontwerp gunstigen indruk gemaakt. Slechts enkele leden verklaarden zich gezind om in de voordragt te berusten. De meeste leden hebben integendeel in die beantwoording in het algemeen geene bevredigende oplossing gevonden van de door hen gemaakte bedenkingen, onder anderen ook met betrekking tot het voordragen van dit wetsontwerp, nadat de werking der wet van 30 Mei 1840 reeds met 31 December ll. heeft opgehouden. Zij hebben zich ook volstrekt niet kunnen vereenigen met verschillende daarbij voorkomende stellingen en redeneringen, als b. v., dat de Commissien van landbouw voornamelijk in het belang van den veestapel werkzaam zouden zijn; dat de gedwongen eigendoms-afstand (welke uitdrukking niet bij vergissing maar opzettelijk bij het voorloopig verslag gebezigd is) van vee, ter voorkoming der verspreiding van ziekte, niet zou moeten worden beschouwd als eene onteigening ten algemeenen nutte, wijl het afmaken van het vee op hooger gezag niet strekt tot *nut*, maar tot afwering van een kwaad, van eene ramp; en dat ook het zieke, ongeneeslijke dier zoude ophouden een voorwerp van eigendom te zijn. Men beschouwt integendeel die stellingen als geheel ongegrond.

Bepaaldelijk hebben die leden in de gemelde beantwoording geene redenen aangetroffen, om terug te komen van hun gevoelen, dat men dadelijk tot een bepaald besluit en tot afdoende maatregelen voor het vervolg behoort over te gaan. Zij volharden dus bij het vroeger geuit gevoelen. Velen bleven van meening, dat het even verkieslijk als eigenaardig zoude zijn de uitgaven en ontvangsten, zelfs zoo noodig met eenige verhooging op de inderdaad geringe belasting, op de Staatsbegrooting over te brengen, en het fonds op te heffen, hetzij onmiddellijk en gepaard met eene suppletoire begrooting over 1845, hetzij, gelijk anderen beter oordeelden, met behoud van het fonds over het loopende jaar, en overbrenging op de Staatsbegrooting over 1846 en 1847. Sommige leden bleven bij hun gevoelen, dat er eene splitsing van uitgaven behoorde plaats te hebben, zoodat alle uitgaven, die niet kunnen geacht worden geheel in het belang der veehouders te geschieden, gelijk die voor de Commissien van landbouw, het landhuishoudkundig Kabinet, de veeartsenijschool en dergelijke, op de Staatsbegrooting wierden gebragt, en uitsluitend de uitgaven voor vergoedingen wegens op hooger gezag afgemaakt vee, benevens alle de ontvangsten uit de belasting, een afzonderlijk fonds bleven uitmaken. Andere leden bleven de voorkeur geven aan het voortdurend bestaan van het fonds, mits daarvan jaarlijks, te beginnen met 1845, eene behoorlijke begrooting wierd opgemaakt.

Ook ten aanzien van zoodanige begrooting kan men volstrekt niet aannemen de gronden door de Regering aangevoerd om te betoogen, dat het opmaken daarvan onmogelijk zoude zijn. Gaarne erkent men, dat de wet wel bepaalt welke schavergoeding in ieder voorkomend geval zal worden gegeven, doch dat het onzeker is hoevele gevallen er in een jaar zullen voorkomen, en dat dus, daar de wet niet bepaalt dat de vergoeding slechts voor een bepaald getal gevallen zal mogen gegeven worden, het niet vooraf met

zekerheid te bepalen is, wat er in een jaar zal moeten betaald worden. Maar hierin ziet men geene onoverkomelijke zwarigheid voor het maken van eene begrooting. Eene begrooting is toch niets meer dan eene op waarschijnlijkheid, afgeleid uit ondervinding, gegronde raming. En hoevele posten komen er nu niet op de Staatsbegrooting voor, die met even weinig zekerheid kunnen worden berekend, ja zelfs geraamd, als deze uitgaven, bij voorbeeld, bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken zelf, de kosten van herstel der zee- en rivierwerken wegens storm en ijsgang. Men zal door zoodanige begrooting ook niet in het geval komen van, wanneer door buitengewone omstandigheden de daarop gebragte som in eenige maanden mogt zijn uitgeput, in alle later voorkomende gevallen de vergoeding van de hand te moeten wijzen; want men zal dan gereedelijk, bij wege van suppletoire begrooting, wettig de beschikking over eene grootere som kunnen verkrijgen.

Vele leden drongen dan ook ernstig op zoodanige Begrooting aan; sommigen hunner verklaarden bepaaldelijk anders het wetsontwerp niet te kunnen aannemen; anderen betuigden het fonds op den tegenwoordigen voet zelfs geen dag te willen in stand houden.

Met betrekking tot het verledene heeft men in de beantwoording almede geen genoegzamen grond gevonden, om af te zien van het verlangen, dat hier evenals bij andere fondsen zoude worden gehandeld, door alsnog bij de wet de te verevenen uitgaven, zoowel als de middelen, aan te wijzen en te bepalen, en alzoo alsnog Begrootingen daar te stellen. Welke ook de aard van dit fonds moge zijn, zoo is bij art. 11 der wet van den 30sten Mei 1840 uitdrukkelijk voorgeschreven, dat hetzelve moet worden geadministreerd overeenkomstig de bepalingen op 's lands comptabiliteit, en hierdoor, zoo men meent, uitgemaakt, dat hetzelve in zooverre zeer zeker met andere fondsen gelijkstaat, en art. 32 der instructie van de Algemeene Rekenkamer daarop dus ook toepasselijk geacht moet worden. Daar de uitgaven over de verloopen jaren, zoowel als de ontvangsten volkomen en nauwkeurig bekend zijn, kan hierin ook geen bezwaar gelegen zijn.

Op deze opgave der algemeene beschouwingen omtrent het wetsontwerp, zal de Centrale Afdeeling thans laten volgen de meer bijzondere aanmerkingen, welke men op hetzelve gemaakt heeft.

Dezelven betroffen in de eerste plaats den considerans.

De uitdrukking *insleping* wordt algemeen vreemd en minder eigenaardig gekeurd en men wenscht dezelve vervangen te zien door eene andere, die beter het denkbeeld uit zoude drukken van het ongemerkt over de grenzen treden der ziekte; terwijl men voorts meent, dat, bij het behouden van het thans bijgevoegde art. 3, hier ook van het verspreiden der ziekte gewag gemaakt diende te worden. — Ook de woorden „den twijfel op te heffen omtrent het regt verstand" enz. wenscht men door andere vervangen te zien, die eenvoudig het bestaan van moeielijkheid zouden aanduiden. Met het gevoelen toch van velen, dat de Algemeene Rekenkamer te regt op de toepassing van art. 32 der wet van 5 October 1841 aandringt, is niet wel overeen te brengen eene uitdrukking, welke twijfel omtrent de toepasselijkheid dier bepaling zoude aanwijzen. — Evenals men bij het voorloopig verslag de toen gebezigde woorden: „*is komen te eindigen*" verlangde veranderd te zien in *geëindigd is*, waaraan de Regering voldaan heeft, zou men thans de in het bijgevoegde bij den considerans gebezigde woorden: „*komt uit te breken*", wenschen vervangen te zien door *uitbreekt*.

Het nieuwe art. 3 heeft aanleiding gegeven tot verschillende aanmerkingen.

Vele leden oordeelden het plaatsen van zoodanige bepaling in deze wet minder eigenaardig, en zouden verlangen dat de maatregelen betrekkelijk veeziekten in eene afzonderlijke wet wierden vervat, die dan bepalingen zoude moeten inhouden, niet alleen ten aanzien van buiten 's lands ontstane, maar ook betrekkelijk binnen 's lands uitbrekende besmettelijke veeziekten. Ook de grondslag tot een algemeen reglement van politie meende men, dat niet gelegd behoort te worden bij eene slechts tot tijdelijke werking bestemde wet, terwijl men bovendien zoude verlangen de hoofdbeginselen van zoodanig reglement bij de wet zelve vastgesteld te zien.

Moge art. 3 intusschen in deze wet behouden blijven, dan wenschte men daarbij ook voorzieningen voor het geval van binnen 's lands uitbrekende ziekte gevoegd te zien; zonder dat, oordeelden eenige leden de bepaling onaannemelijk of nutteloos.

Men verlangde voorts eene andere redactie, waarbij het bepaalde voorschrift, in den aanhef aan den Koning als 't ware gegeven, wierd vervangen door eene magtiging; waardoor verder de aanhef en het gedeelte van n°. 1 en 2, waarbij van de te nemen maatregelen wordt gesproken, wierden ineengesmolten en voorts in eene 2de alinea de straf op de overtreding dier bepalingen wierd vermeld; en waarbij eindelijk eene zwaardere straf op opzettelijke overtreding wierd gesteld.

Eindelijk moet de Centrale Afdeeling nog opgeven eenige bijzondere bedenkingen, welke bij de inzage der overgelegde staten gemaakt zijn.

Men heeft opgemerkt, dat daarbij op bijlage D de posten 3 en 4, over 1843, niet overeenstemmen met de opgaven voorkomende in de Staats-Courant van 1 Mei 1844.

Vele leden hebben de mindere opbrengst der belasting opvallend gevonden, en gevraagd, of dit toe te schrijven was aan min nauwkeurige invordering, dan wel aan vermindering van den veestapel.

De administratie-kosten op staat C (n°. 9) vermeld, zijn aan velen hoog voorgekomen, en men heeft het vooral vreemd gevonden, dat de aanzienlijke vermindering van kapitaal daarop geen invloed schijnt te hebben.

Eenige leden eindelijk hebben de ongelijkheid in den post van reiskosten doen opmerken, en de meening geuit, dat dezelven zoowel als de uitgaven in het algemeen, te ruim geweest zijn.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Maandag den 5den Mei 1845.

13. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET. [1])

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de termijn van vijf jaren, vastgesteld bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), houdende weder-invoering der belasting op de runderen, paarden en schapen, met den 31sten December van het jaar 1844 geëindigd is, en dat het, in afwachting van den uitslag van een nader in te stellen onderzoek nopens het al of niet opheffen van het Fonds voor den Landbouw, noodzakelijk is, met de heffing der vorenvermelde belasting voorloopig voort te gaan, en dat het noodig is, de moeijelijkheid uit den weg te ruimen, welke art. 11 der aangehaalde wet bevonden is, in verband met art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), op te leveren;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

De belasting op de runderen, paarden en schapen, weder ingevoerd bij de wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16), zal nog, over de jaren 1845 en 1846, op den voet dier wet geheven worden ten behoeve van het Fonds voor den Landbouw.

Uit dat fonds worden voortdurend de schavergoedingen verleend overeenkomstig de bepalingen der wetten van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) en 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21), in verband tot elkander.

De beschrijving der belasting voor het loopende jaar 1845 zal plaats hebben binnen eene maand na de afkondiging dezer wet.

Art. 2.

Artikel 11 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) wordt zoodanig toegepast ter zake der jaarlijksche rekeningen en verantwoordingen, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken reeds aangeboden of nog aan te bieden, — dat de bemoeijing der Algemeene Rekenkamer zich niet verder uitstrekt, dan tot de vereffening der gedane uitgaven, na de deugdelijkheid van het bedrag van ieder derzelven te hebben getoetst aan de voorschriften van de wetten van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) en van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21), en van de bijzondere reglementen en verordeningen nopens dit fonds bestaande, zonder dat omtrent het gezamenlijke jaarlijksche bedrag dier uitgaven eene wettelijke begrooting in den zin van art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) wordt vereischt.

Lasten en bevelen, enz.

[1]) Dit gewijzigd wetsontwerp werd ingezonden bij brief van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 Mei 1845 (zie het verslag van de vergadering op dien dag).

XXIII. *Fonds van den Landbouw.*

14. BESLUIT VAN 13 AUGUSTUS 1837. [1])

Wij WILLEM, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Op de adressen van een aantal veehouders, waarbij eenige tegemoetkoming uit het Fonds van den Landbouw wordt verzocht in de verliezen welke zij en anderen, ten gevolge der thans heerschende longziekte onder het Rundvee hebben ondergaan.

Gezien het Rapport van onzen Minister van Buitenlandsche Zaken van den 21sten Junij l. l. N⁰. 2.

Gelet op het nader Rapport van onzen Minister voornoemd van den 7den dezer N⁰. 4.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat aan de veehouders welke, ten gevolge der sedert eenigen tijd heerschende longziekte onder het rundvee, dusdanig vee hebben verloren, of tot den laatsten December dezes jaars ingesloten zullen verliezen, te dier zake uit het Fonds van den Landbouw eene tegemoetkoming zal worden verleend, tot een derde der waarde, waarop dat rundvee (kalveren van meer dan zes weken oud daaronder begrepen) volgens eene billijke schatting zal zijn of worden berekend, met dien verstande dat deze tegemoetkoming in geen geval meer dan *f* 30 per beest, zal mogen bedragen, en onder bepaling, dat voor zóó ver, wegens het bedoelde vee, of deszelfs uiterlijke bekleedselen, uit gemeld fonds aan de eigenaars bereids eenige vergoeding mogt zijn geschied, daarvan in mindering der nu te verleenen tegemoetkoming zal strekken.

En is onze Minister van Buitenlandsche Zaken belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan tot informatie afschriften zullen worden gezonden aan de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Financiën, alsmede aan de Algemeene Rekenkamer.

Op 't Loo, den 13den Augustus 1837.

(*get.*) WILLEM.

(*get.*) VAN DOORN.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*get.*) ELIAS SCHOVEL.

De Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken,

(*get.*) C. VOLLENHOVEN.

[1]) Behoorde onder Luzac's papieren.

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

XXIV. Opmaken van Akten van den Burgerlijken Stand in vreemde landen.

Dit wetsontwerp is niet in beraadslaging gebracht en ingetrokken.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt hiernevens ter overweging aangeboden een ontwerp van wet, vergezeld van eene toelichtende memorie, betrekkelijk het opmaken van akten van den Burgerlijken Stand in vreemde landen, door de Nederlandsche diplomatieke en consulaire agenten.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 17den Januari 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat in vreemde landen meermalen geene gelegenheid bestaat tot het doen opmaken der akten van den burgerlijken stand, van de zich aldaar bevindende Nederlanders, en het mitsdien noodzakelijk is, om in de ongelegenheden, welke hieruit voor Onze onderdanen voortvloeijen, door wettelijke bepalingen te voorzien;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Algemeene bepalingen.

Art. 1.

Onverminderd de bevoegdheid van Nederlanders, welke zich in vreemde landen bevinden, om, overeenkomstig de wetten en instellingen, welke in die landen bestaan, van hunnen burgerlijken stand te doen blijken, kunnen de hen betreffende akten van geboorte, huwelijk en overlijden door de aldaar gevestigde Nederlandsche diplomatieke en consulaire agenten, die, des gevorderd, daartoe zullen overgaan, worden opgemaakt, met inachtneming der navolgende bepalingen.

Art. 2

De gemelde akten van den burgerlijken stand zullen in dubbel, en ten aanzien van het dubbel kosteloos, worden opgemaakt; zij zullen in de Nederduitsche taal gesteld worden, tenzij de diplomatieke of consulaire agent het nuttig of noodig oordeele, zulks in eene vreemde taal te doen.

Het jaar en de dag der opmaking zullen in dezelven worden uitgedrukt.

Art. 3.

Al hetgeen mogt worden doorgehaald, tusschen beide of op den kant geschreven, zal goedgekeurd, en, even als de akten zelven, geteekend moeten worden; niets mag bij verkorting of met cijfers worden uitgedrukt.

Art. 4.

De diplomatieke en consulaire agenten mogen in de door hen op te maken akten niets invoegen, hetzij bij aanteekening, hetzij door eenige inlasschingen hoe ook genaamd, buiten hetgeen door de verschijnende partijen, overeenkomstig de wet, moet worden verklaard.

Art. 5.

Behoudens de bepaling van art. 21, kunnen de belanghebbende partijen zich door eenen gemagtigde, daartoe bij authentieke akte aangesteld, doen vertegenwoordigen.

Art. 6.

De getuigen, van welke men bij de akten van den burgerlijken stand gebruik maakt, zullen daartoe door de belanghebbende personen worden gekozen; zij moeten manspersonen zijn, en den ouderdom van 23 jaren hebben bereikt.

Ook nabestaanden zullen als getuigen worden toegelaten.

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

Art. 7.

De diplomatieke en consulaire agenten zullen aan de verschijnende partijen, mitsgaders aan de getuigen, de akten voorlezen, en daarin vermelden dat aan die formaliteit is voldaan.

Iedere akte moet door den agent, de verschijnende partijen en de getuigen worden geteekend; wanneer de eene of andere der partijen of der getuigen niet mogt kunnen teekenen, moet van de oorzaak des beletsels in de akte melding worden gemaakt.

Art. 8.

Een der dubbelen van elke akte zal door den diplomatieken of consulairen agent, zoodra mogelijk, aan het Departement van Buitenlandsche Zaken worden toegezonden; het andere zal in zijn archief worden nedergelegd.

Art. 9.

De volmagten en andere stukken, welke bij de ten deze bedoelde akten van den burgerlijken stand worden gevorderd, zullen worden gehecht aan en overgezonden met het voor het Departement van Buitenlandsche Zaken bestemde dubbel.

Van de ten deze bedoelde volmagten en andere stukken, zullen vooraf door den diplomatieken of consulairen agent authentieke afschriften worden opgemaakt en gevoegd bij het dubbel der akte, hetwelk onder hem blijft berusten.

Art. 10

Het Hoofd van genoemd Departement zal het hem toegezonden dubbel voorzien van zijne legalisatie, en, indien de akte in eene vreemde taal is opgemaakt, vergezeld van eene authentieke vertaling in het Nederduitsch, zonder dat wegens dit alles aan de belanghebbenden iets in rekening mag worden gebragt, doen geworden aan den ambtenaar van den burgerlijken stand van de woonplaats der betrokken personen; doch wanneer het akten van geboorte geldt, van den vader des kinds, of van de moeder, indien de vader onbekend is.

De ambtenaar van den burgerlijken stand is verpligt de hem aldus toegezonden akten dadelijk in de registers in te schrijven en dezelven daaraan vast te hechten.

Voor zoo verre de betrokken personen geene binnen dit Rijk gevestigde woonplaats mogten hebben, of die woonplaats niet bekend mogt zijn, zullen de dubbelen door het Departement van Buitenlandsche Zaken worden toegezonden aan den ambtenaar van den burgerlijken stand te *Amsterdam*, en aldaar, in voege opgemeld, in de registers worden ingeschreven.

Art. 11.

Onverminderd het bepaalde bij art. 24 van het Burgerlijk Wetboek, zal een ieder bevoegd zijn, om zich door de diplomatieke en consulaire agenten afschriften te doen afgeven van de ingevolge de bepalingen dezer wet opgemaakte akten van den burgerlijken stand. Die afschriften zullen, wanneer zij door het Hoofd van het Departement van Buitenlandsche Zaken zijn gelegaliseerd, geloof verdienen, tot dat de valschheid daarvan, met inachtneming der regelen, bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voorgeschreven, zal zijn beweerd.

Art. 12.

Elke verandering of vervalsching, gemaakt of begaan door de diplomatieke en consulaire agenten, in de akten van den burgerlijken stand, voor hen verleden, mitsgaders de overtreding van het voorschrift van art. 4 dezer wet, kan aan de partijen grond opleveren, om van die beambten schadevergoeding te vorderen.

Bijzondere bepalingen betrekkelijk de akten van geboorte.

Art. 13.

De aangiften van geboorten zullen binnen tien dagen na de bevalling, in tegenwoordigheid van twee getuigen, moeten worden gedaan aan den Nederlandschen diplomatieken of consulairen agent.

Die agent zal daarvan dadelijk eene akte opmaken.

Hij is bevoegd om te vorderen, indien de afstand dit toelaat, dat het kind aan hem worde vertoond.

Art. 14.

De aangifte der geboorte van een kind zal door den vader moeten worden gedaan, of, bij gebreke van dien, kunnen geschieden door de geneesheeren, heelmeesters, vroedmeesters, vroedvrouwen of andere personen, welke bij de bevalling zijn tegenwoordig geweest.

Art. 15.

De akte van geboorte zal vermelden:

1°. Het jaar, den dag, het uur en de plaats der geboorte;

2°. De kunne en de voornamen van het kind;

3°. De voornamen, namen, het beroep en de woonplaats der ouders;

4°. De voornamen en namen, den ouderdom, het beroep en de woonplaats der aangevers en der getuigen.

Art. 16.

Wanneer het kind buiten echt geboren is, mag de naam des vaders niet bij de akte worden vermeld, ten ware deze het kind, hetzij in persoon, hetzij door eenen gemagtigde, bijzonderlijk daartoe bij authentieke akte aangesteld, erkenne.

Bijzondere bepalingen betrekkelijk de huwelijks-akten.

Art. 17.

De huwelijken, in een vreemd land ten overstaan der Nederlandsche diplomatieke of consulaire agenten, hetzij tusschen Nederlanders, hetzij tusschen Nederlanders en vreemdelingen aangegaan, zijn van waarde, indien dezelven in den vorm voltrokken zijn, bij de volgende artikelen aangewezen, mits de huwelijks-afkondigingen, in het geval, voorzien bij n°. 6 van het volgend artikel, volgens de tweede afdeeling van den 5den titel van het 1ste Boek van het Burgerlijk Wetboek, binnen dit Koningrijk zonder stuiting des huwelijks of na opheffing van die stuiting hebben plaats gehad, en de Nederlandsche echtgenooten niet hebben gehandeld tegen de bepalingen, in de eerste afdeeling van den zelfden titel vervat.

Art. 18.

Alvorens tot de voltrekking des huwelijks over te gaan, zal de diplomatieke of consulaire agent zich doen ter hand stellen:

1°. De geboorte-akte van ieder der aanstaande echtgenooten;

2°. Eene authentieke akte, houdende de toestemming van den vader, de moeder, den grootvader of de grootmoeder, den voogd en den toezienden voogd, den curator en den toezienden curator, of wel het bij den regter verkregen verlof, ingeval van weigering van den voogd, den toezienden voogd, den curator of den toezienden curator; de toestemming kan ook bij de huwelijks-akte zelve worden gegeven;

3°. De akte waaruit blijkt van de tusschenkomst van den kantonregter, ingeval meerderjarigen, welke den vollen ouderdom van dertig jaren nog niet hebben bereikt, geene toestemming hebben verkregen van hunnen vader en moeder;

4°. In geval van tweede of volgend huwelijk, de akte van overlijden van den vorigen echtgenoot, of de akte van echtscheiding, of wel afschrift van het verlof van den regter, bij afwezendheid van den anderen echtgenoot verleend;

5°. De akte van overlijden van alle de zoodanigen, die hunne toestemming tot het huwelijk zouden hebben moeten geven;

6°. Indien de aanstaande echtgenooten of één hunner, niet langer dan zes maanden hunne woonplaats buiten het Koningrijk hebben gehad, het bewijs dat de huwelijks-afkondigingen, zonder stuiting, binnen het Koningrijk zijn afgeloopen, ter plaatse alwaar die afkondigingen, overeenkomstig art. 107 en volgende der tweede afdeeling van den in het voorgaande artikel genoemden titel van

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

het Burgerlijk Wetboek, vereischt worden, of wel, dat eene gedane stuiting van de voltrekking des huwelijks is opgeheven.

Art. 19.

Degene der aanstaande echtgenooten, die buiten de mogelijkheid mogt zijn om zijne geboorte-akte, bij het 1ste lid van het vorig artikel vereischt, te vertoonen, zal zulks kunnen aanvullen door eene akte van bekendheid, afgegeven door den kantonregter van zijne geboorteplaats of woonplaats, op de verklaring van vier getuigen van het mannelijk of vrouwelijk geslacht, bloedverwanten of geene bloedverwanten zijnde.

Deze verklaring zal inhouden de vermelding van de plaats, en, zoo na mogelijk, van het tijdstip der geboorte, mitsgaders de oorzaken, die beletten om eene akte daarvan over te leggen.

Het gebrek eener geboorte-akte zal ook kunnen worden verholpen, hetzij door eene dergelijke, doch beëedigde verklaring, afgelegd door de getuigen, welke bij de voltrekking des huwelijks moeten tegenwoordig zijn, of wel door eene bij den diplomatieken of consulairen agent afgelegde beëedigde verklaring van den aanstaanden echtgenoot, houdende dat hij zich geene geboorte-akte of akte van bekendheid kan verschaffen.

In de huwelijks-akte zal van de eene of andere dier verklaringen worden melding gemaakt.

Art. 20.

Indien partijen buiten de mogelijkheid zijn, om de akten van overlijden, bij art. 18, n°. 5, dezer wet vermeld, in te leveren, zal dat gebrek op de zelfde wijze als in het geval van het voorgaande artikel, kunnen worden verholpen.

Art. 21.

De aanstaande echtgenooten zijn verpligt, bij de voltrekking van hun huwelijk, in persoon voor den diplomatieken of consulairen agent te verschijnen, tenzij de Koning, uit hoofde van gewigtige redenen, aan partijen vergund mogt hebben het huwelijk door eenen bijzonderen, bij authentieke akte gevolmagtigde te doen voltrekken, in welk geval van die omstandigheid uitdrukkelijk melding in de akte zal worden gemaakt.

Het huwelijk zal voltrokken worden in tegenwoordigheid van vier getuigen.

Art. 22.

De aanstaande echtgenooten zullen, ten overstaan van den diplomatieken of consulairen agent, en in tegenwoordigheid der getuigen, moeten verklaren, dat zij elkander aannemen tot echtgenooten, en dat zij getrouwelijk alle de pligten zullen vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn.

Art. 23.

Nadat bij den agent zal zijn afgelegd de verklaring der partijen, waarvan bij het voorgaande artikel gesproken wordt, zal hij in naam der wet verklaren, dat dezelven door den echt aan elkander verbonden zijn, en daarvan dadelijk eene akte opmaken.

Art. 24.

De huwelijks-akte zal vermelden:

1°. De voornamen, namen, den ouderdom, de geboorteplaats, het beroep en de woonplaats der echtgenooten, en, wanneer zij te voren gehuwd waren, de voornamen en namen van de vroegere echtgenooten;

2°. Hunnen staat van meerderjarigheid of minderjarigheid;

3°. De voornamen, namen, het beroep en de woonplaats hunner ouders;

4°. De toestemming van de ouders, grootouders, voogden of curators, of wel het verlof van den regter, bedoeld in art. 18, n°. 2;

5°. De tusschenspraak van den regter, zoo die heeft plaats gehad;

6°. De gedane huwelijks-afkondigingen, ter plaatse alwaar die vereischt worden, en, ingeval van stuiting des huwelijks, de opheffing daarvan;

7°. De verklaring der partijen om elkander tot echtgenooten te nemen, en de uitspraak van hunne echtvereeniging door den agent;

8°. De voornamen, namen, den ouderdom, het beroep en de woonplaats der getuigen, mitsgaders de graden van bloedverwantschap of aanhuwelijking, welke tusschen hen en de partijen mogten bestaan;

9°. De erkenning van natuurlijke kinderen, zoo die plaats heeft.

Bijzondere bepalingen betrekkelijk de akten van overlijden.

Art. 25.

Binnen tien dagen na het overlijden, zullen de akten daarvan worden opgemaakt op de verklaring van twee getuigen.

De diplomatieke en consulaire agenten zullen zich vooraf van het overlijden zoo veel mogelijk verzekeren.

Art. 26.

Die akten zullen bevatten:

1°. De voornamen, den naam, den ouderdom, het bero[illegible] en de woonplaats van den overledene, mitsgaders den dag en het u[illegible] des overlijdens;

2°. De voornamen en den naam van den anderen echtgenoot, indien de overledene getrouwd of wel weduwenaar of weduwe was;

3°. De voornamen, namen, het beroep en de woonplaats der ouders van den overledene, mitsgaders deszelfs geboorteplaats;

4°. De voornamen, den naam, den ouderdom, het beroep en de woonplaats der aangevers, en, wanneer zij bloedverwanten zijn, den graad van bloedverwantschap.

Wanneer de diplomatieke en consulaire agenten zich in de onmogelijkheid bevinden om alle de hiervoren onder 1°., 2°. en 3°. omschreven bijzonderheden te vermelden, zullen zij desniettemin de akte van overlijden opmaken, en daarbij kunnen volstaan met de opneming van die bijzonderheden, welke ter hunner kennis zijn gekomen.

Art. 27.

De diplomatieke of consulaire agent zal geene akte van overlijden van een pas geboren kind mogen opmaken, dan voor zoo verre reeds te voren eene akte van de geboorte van dat kind is gemaakt.

Bij ontstentenis van dien, zal hij niet vermogen uit te drukken, dat het kind overleden is, maar alleen dat hetzelve als levenloos is aangegeven.

Hij kan, indien de reeds verloopen tijd sedert de geboorte of de afstand dit niet onmogelijk maakt, in zoodanig geval, bij twijfeling omtrent de deugdelijkheid der aangifte, vorderen, dat het kind aan hem worde vertoond.

Hij zal daarenboven de verklaring der getuigen ontvangen opzigtelijk de voornamen, namen, het beroep en de woonplaats van de ouders van het kind, met aanduiding van het jaar en de maand waarin, en den dag en het uur waarop het kind is ter wereld gebragt, zonder dat door de deswege op te maken akte eenigermate zal zijn beslist of het kind levend, dan wel dood is ter wereld gekomen.

Slotbepaling.

Art. 28.

De akten van den burgerlijken stand, welke krachtens deze wet worden verleden, en derzelver bijlagen en afschriften, voor zoo verre die buiten het Rijk worden opgemaakt en afgegeven, gelijk mede de authentieke vertalingen, welke van die akten, in voldoening aan de voorschriften dezer wet, worden vervaardigd, zijn vrij van zegel- en registratie-regten.

Lasten en bevelen, enz.

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het nevensgaand wetsontwerp strekt ter voorziening in eene dringende behoefte, welke zich in onderscheidene vreemde gewesten, sedert de afschaffing hier te lande van het Fransche Burgerlijk Wetboek, heeft doen gevoelen.

De bepaling van art. 48 van hetzelve, in het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek niet opgenomen zijnde, zoo kunnen Nederlanders in vreemde landen van hunnen burgerlijken stand niet anders doen blijken, dan op de wijze, in die landen gebruikelijk, overeenkomstig art. 10 der *wet, houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koningrijk;* want de bepalingen der artikelen 35, 36 en 60 van het Burgerlijk Wetboek betreffen alleen de gevallen van geboorte en overlijden, die *gedurende eene zeereis* voorkomen.

Hierdoor zijn de Nederlanders op onderscheidene plaatsen buiten de mogelijkheid gesteld om de aangiften van hunnen burgerlijken stand op eenigerhande wijze te doen opnemen, vermits in vele landen geene openbare instellingen van dien aard aanwezig zijn, of deze in zoodanig onafscheidelijk verband staan met de aldaar heerschende godsdienst, dat personen van andere gezindheden daartoe, òf niet toegelaten worden, òf niet kunnen verlangen er zich van te bedienen.

Het middel, hetwelk de onderwerpelijke wetsvoordragt ter voorziening in deze ongelegenheid aan de hand geeft, is aan de Regering toegeschenen geene gewigtige gronden van bedenking te zullen opleveren, voornamelijk ook, daar onder het Fransche Wetboek genoegzaam gelijke bepalingen golden, en het niet bekend is, dat daaruit toen, wat het beginsel aangaat, bezwaren zijn ontstaan.

De bepaling van het 1ste artikel van het ontwerp is algemeen, en dus ook daar geldende, waar voor Nederlanders gelegenheid zou bestaan, om zich van de instellingen van het vreemde land, waar zij zich ophouden, te bedienen, en de vormen, daarbij voorgeschreven, op te volgen.

De Regering heeft zoodanige algemeene bepaling raadzaam geoordeeld tot het te keer gaan van vele geschillen, welke bij eene onderscheiding ten dezen opzigte ligtelijk over de al of niet toepasselijkheid van het artikel zouden kunnen ontstaan.

Dat het gebruik der Nederduitsche taal niet onvoorwaardelijk verpligtend worde gesteld voor het opmaken der akten van den burgerlijken stand in vreemde landen, houdt de Regering voor doelmatig en noodig, wegens de mogelijk geringe kennis dier taal bij de onderscheidene personen, welke tot de verlijding dier akten aldaar zullen moeten medewerken.

Voorts zullen onderscheiden bepalingen omtrent den burgerlijken stand, voorkomende in het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek, zelden of nimmer in de gewesten, waar deze ontworpen wet hare toepassing zal moeten vinden, in allen deele kunnen worden opgevolgd. Eene eenvoudige en onbepaalde verwijzing naar het Burgerlijk Wetboek, gelijk in het 48ste artikel van het Fransche, kan geene goede gevolgen opleveren. De wetgever kan slechts de naleving dier bepalingen vorderen, welke althans in verre de meeste gevallen voor eene naauwgezette opvolging vatbaar zijn. De Regering heeft dan ook in dit ontwerp alleen die voorschriften van het Wetboek opgenomen, welke uit derzelver aard buiten 's lands kunnen worden nageleefd, en die voorschriften daaruit weggelaten, waarvan dit onmogelijk geacht moet worden, of welke van zelf aldaar zonder toepassing zouden blijven. Van de overgenomen bepalingen zijn eenige daarenboven zoodanig gewijzigd, als noodig was, om de voordeelen, die de wet zal aanbieden, niet door al te gestrenge vorderingen, welke hare naleving onmogelijk zouden maken, te doen vervallen. De vergelijking van dit ontwerp met die bepalingen des Wetboeks zal dit genoegzaam aanwijzen, zoodat eene opzettelijke ontwikkeling daarvan overbodig kan worden geacht.

Zoowel het belang van partijen, voor het geval dat onverhoopt eene akte in het Buitenland mogt verloren gaan, als dat van bloedverwanten en regthebbenden in het vaderland, maken het raadzaam om de voorschriften van de artikelen 8, 9 en 10 in dit ontwerp op te nemen. Het 1ste lid van laatstgemeld artikel zal echter niet altijd van toepassing kunnen zijn, vermits men ook buiten 's lands zijne woonplaats kan vestigen, zonder de hoedanigheid van Nederlander te verliezen, gelijk onder anderen uit no. 3 van art. 9 van het Burgerlijk Wetboek volgt. In zoodanig geval is het laatste lid van het artikel toepasselijk, volgens hetwelk de akten in de registers van den burgerlijken stand te *Amsterdam* zullen worden ingeschreven; welke stad, als de meest bevolkte van het land en daarenboven al het meest met het buitenland in aanraking komende, voor de eigenaardigste en meest doelmatige bewaarplaats van zoodanige akten kan worden beschouwd.

Bij de vrijstelling der onderwerpelijke akten en van derzelver bijlagen, afschriften en vertalingen, van de regten van zegel en registratie, zal het Rijk zeker weinig worden benadeeld wegens het betrekkelijk gering aantal akten, welke krachtens deze wet zullen worden verleden. Zonder zoodanige vrijstellingen zouden er verrekeningen van vele kleine kosten, voor zoo ver terugvordering mogelijk zou zijn, moeten plaats hebben, die groote bezwaren zouden opleveren.

Meer toelichting schijnt dit ontwerp niet te vereischen. Alleen ten opzigte der bedenking, of de bepalingen van dit ontwerp niet in het Burgerlijk Wetboek zouden kunnen worden ingelascht, in navolging van hetgeen in het Fransche Burgerlijk Wetboek wordt gevonden, meent men nog te moeten opmerken, dat de inhoud van dit ontwerp minder geschikt is toegeschenen om een gedeelte van het Burgerlijk Wetboek uit te maken. Wat in vreemde landen, om bijzondere oorzaken, aan die gewesten eigen, voor Nederlanders regtens moet zijn, is eene afzonderlijke stoffe van behandeling voor den wetgever, afgescheiden van de regeling van die onderwerpen, welke de burgerlijke regten der ingezetenen in het moederland uitmaken.

De Regering heeft het daarom meer eigenaardig geoordeeld, om deze Wet op zich zelve te doen staan, vooral ook daar zij, om bovengemelde redenen, niet meende te kunnen volstaan met eene eenvoudige verwijzing naar de bepalingen van het Wetboek, gelijk in art. 48 van het Fransche Burgerlijk Wetboek is geschied, maar het vaststellen van nieuwe of gewijzigde bepalingen tot regeling der bijzonderheden, voor onvermijdelijk hield.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Met uitzondering van eenige weinige leden, die niet overtuigd schenen te zijn van de behoefte aan eene voorziening ten deze, en die, bepaaldelijk met het oog op de moeijelijkheden, welke de toepassing der voorgedragen wetsbepalingen in de Levant zoude doen ondervinden, uit dien hoofde aan de tegenwoordige gesteldheid van zaken de voorkeur schenen te geven, hebben alle leden der Kamer, die ten getale van 44 aan het voorloopig onderzoek van het wetsontwerp deel hebben genomen, de noodzakelijkheid erkend om, bij gebreke eener bepaling in ons Burgerlijk Wetboek, gelijkstaande met die van art. 48 van den Code Napoleon, in de ongelegenheden, die daarvan het gevolg moeten zijn, door het vaststellen van nadere wettelijke bepalingen te voorzien.

Ten aanzien echter van de doelmatigheid van het voorgedragen middel van voorziening, bestond niet die zelfde eenstemmigheid van inzigten.

Een aantal leden namelijk heeft bezwaar gevonden in het voorstel, om op het stuk der akten van den burgerlijken stand in vreemde landen speciale en met de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek niet in allen deele overeenstemmende wetsbepalingen vast te stellen. Die leden vreesden, dat zoodanige bijzondere verordeningen te zeer zouden ingrijpen in de overige gedeelten onzer burgerlijke wetgeving, tusschen welke en de bepalingen nopens den burgerlijken stand een onafscheidelijk verband moet bestaan, en dat zulks tot mindere eenvormigheid in de toepassing en tot eene voor de belangen der betrokken personen schadelijke onzekerheid van regten zou kunnen leiden. Huns inziens zouden die bezwaren vermeden kunnen worden, indien de bepaling van art. 48 van den Code Civil in ons burgerlijk regt wierd overgenomen, en men zich alzoo bepaalde tot eene eenvoudige verwijzing naar de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, met uitzondering van enkele punten, waaromtrent eene speciale voorziening noodig zoude wezen. Die leden meenden, dat er geene redenen zijn om aan te nemen, dat zoodanige verwijzing niet voldoende zoude wezen of in de toepassing tot moeijelijkheden aanleiding zou moeten geven. Zij wenschten daarom aan de Regering in bedenking te hebben gegeven of de opneming van art. 48, behoudens enkele uitzonderingen ten aanzien van de huwelijksakten, niet voor doelmatig en wenschelijk te houden zij; immers verlangden zij te vernemen, welke bedenkingen daartegen bij de Regering bestaan en waarom zij aan het thans voorgedragen middel van voorziening heeft gemeend de voorkeur te moeten geven. Eenige dier leden meenden, dat men zou kunnen volstaan met de opneming van art. 48, zonder dat het noodig zij op den daarin aangegeven regel eenige uitzondering hoegenaamd toe te laten.

De meerderheid daarentegen heeft verklaard zich met de tegenwoordige voordragt, wat de algemeene strekking betreft, gereedelijk te kunnen vereenigen. Haars inziens verdiende het goedkeuring, niet alleen, dat aan de diplomatieke en consulaire agenten de

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

bevoegdheid tot het opmaken van akten van den burgerlijken stand gegeven worde, maar ook dat te dien aanzien voor die ambtenaren bijzondere voorschriften, hier en daar van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek afwijkende, worden vastgesteld en in eene afzonderlijke wet vereenigd, waarin zij alzoo een voldoend rigtsnoer kunnen vinden om zich bij het opmaken der verschillende akten naar te gedragen.

Ad art. 1. Op de in dit en de volgende artikelen meermalen gebezigde uitdrukking van *diplomatieke en consulaire agenten* is door vele leden aangemerkt, dat het verkieslijk voorkomt zich te houden aan de benaming van *gezanten en consuls*, onder welke de hier bedoelde ambtenaren bij art. 55 der Grondwet aangeduid zijn, en welke benaming, naar het gevoelen dier leden, te meer verkieslijk schijnt, omdat dezelve het alleszins nuttig beginsel in zich sluit, dat de qualificatie tot het opmaken van akten van den burgerlijken stand bij de wet alleen aan de Hoofden der gezantschappen en consulaten, en niet aan de ondergeschikte geëmploijeerden bij dezelven, is opgedragen.

Men meent voorts, dat bij de wet aan de diplomatieke en consulaire agenten behoort te worden verboden, om voor zich zelven akten op te maken, met bepaling tevens, hoe in zoodanig geval het opmaken van de vereischte akte zal behooren plaats te hebben.

Ad art. 2. Tot meerderen waarborg voor de deugdelijkheid en de goede bewaring der akten, oordeelen eenige leden wenschelijk, dat aan de diplomatieke en consulaire agenten de verpligting worde opgelegd, om het dubbel derzelven in te schrijven in een doorloopend register, op hetwelk dan tevens toepasselijk behoorde te worden gemaakt de bepaling, in het eerste gedeelte van art. 16 van het Burgerlijk Wetboek vervat.

Ook de plaats der opmaking, meende men, zou in de akte behooren te worden vermeld.

Ad art 5. Eenige leden hebben zich verklaard tegen de toepassing van het beginsel van art. 19 Burgerlijk Wetboek in de bij dit wetsontwerp bedoelde gevallen. Huns inziens zoude de persoonlijke verschijning der belanghebbende partijen in die gevallen altoos verpligtend behooren te zijn. Daardoor zal men ook de moeijelijke geschillen voorkomen, die over de wettigheid der volmagt zouden kunnen ontstaan en over de vraag, wat onder *authentieke akte* buiten 's lands moet verstaan worden, in verband met het denkbeeld, hetwelk men daaraan hier te lande hecht. Men behoorde, naar de meening dezer leden, niet uit het oog te verliezen, dat het in dezen betreft een geheel buitengewoon hulpmiddel, afwijkende van de regelen van het gewone burgerlijke regt, en waarbij het dus alleszins gepast scheen, dat eenige meerdere waarborgen tegen misbruik en dwaling door den wetgever gevorderd worden.

Ad art. 6. Om die zelfde reden hebben eenige leden voorgesteld, dat onder de vereischten, alhier opgenoemd, ook de bepaling worde opgenomen, dat de getuigen aan den diplomatieken en consulairen agent bekend moeten zijn en dat daarvan in de akte melding behoort te worden gemaakt. Eenige andere leden zouden voldoende achten, dat *of* de aangever *of* één der getuigen bij den agent bekend zij.

Ad art. 7. Moet ook niet voorgeschreven worden, dat de getuigen de taal moeten verstaan, waarin de akte opgemaakt is? Zonder dit voorschrift toch zou in vele gevallen de voorlezing der akte eene geheel nuttelooze formaliteit wezen. De opneming van het voorschrift kan te minder bezwaar hebben, omdat, volgens art. 2 van het ontwerp, de akte in eene vreemde taal kan opgemaakt worden.

Men heeft voorts gevraagd, welk het gevolg zal zijn, wanneer de hier en elders in dit ontwerp voorgeschreven formaliteiten niet zijn opgevolgd, of de verpligtingen, welke aan de agenten zijn opgelegd, niet behoorlijk zijn nageleefd? Zal het verzuim in ieder geval de nietigheid der akte ten gevolge hebben, en zullen de agenten niet aansprakelijk en tevens strafbaar zijn wegens overtredingen, tegen de voorschriften dezer wet begaan? Men oordeelt dat eene voorziening te dien opzigte noodzakelijk is

Ad art. 8. In het belang der partijen en van derden, wier regten daarbij betrokken kunnen zijn, achten sommige leden wenschelijk, dat de hier bedoelde waarborg versterkt, en tot dat einde in de wet bepaald worde, dat de akten van den burgerlijken stand buiten Europa in *triplo* opgemaakt, en dat *twee* exemplaren met verschillende scheepsgelegenheid aan het Departement van Buitenlandsche Zaken behooren te worden opgezonden, bij eene van welke de origineele bijlagen gevoegd zouden moeten worden, en bij het andere behoorlijke afschriften.

Ad art. 10. Men meent dat de redactie van de slotperiode der 1ste paragraaf verduidelijkt zou worden, indien in den voorlaatsten regel, tusschen de woorden *geldt* en *van*, wierden ingelascht de woorden: *aan dien der woonplaats.*

woonplaats der betrokken personen, in die zelfde paragraaf. Wat zal het zijn wanneer, in het geval eener huwelijksvoltrekking, de beide echtgenooten eene verschillende woonplaats hier te lande hebben? Men acht noodig, dat bij de wet worde bepaald, hoedanig in dat geval het Hoofd van het Departement van Buitenlandsche Zaken zal behooren te handelen.

Ofschoon goedkeurende de slotbepaling van dit artikel, waarbij de stad *Amsterdam* als bewaarplaats wordt aangewezen van akten, opgemaakt ten behoeve van personen, die binnen het Rijk geene woonplaats hebben, acht men evenwel dat daarmede niet genoegzaam voor de belangen der nabestaanden is gezorgd, die, uit onbekendheid met de bepalingen dezer wet, niet zouden weten, waar zich de benoodigde afschriften of extracten van zoodanige akten te bezorgen. Men wenscht daarom in de wet bepaald te zien, dat van de hier bedoelde inschrijving in de registers van den burgerlijken stand te *Amsterdam*, telken reize, door de zorg van het Departement van Buitenlandsche Zaken, openbare bekendmaking zal behooren te geschieden door middel van de *Nederlandsche Staats-Courant.*

Ad art. 11. Men vraagt, of de bepalingen van artt. 25 en 26 van het Burgerlijk Wetboek, nopens de inschrijving op den kant der akten, de zorg voor de eenvormige inschrijving nopens hetgeen regtens is, wanneer akten verloren geraakt of geschonden zijn, ook niet op de in het ontwerp bedoelde akten toepasselijk behooren te worden gemaakt?

Ad art. 12. Zullen de agenten te dezer zake voor eene Nederlandsche regtbank kunnen betrokken worden? Dit kan twijfelachtig zijn, wanneer de agent een vreemdeling is en hier geen domicilie heeft. Art. 127 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering bepaalt wel, dat een vreemdeling, zelfs wanneer hij hier geen verblijf houdt, voor den Nederlandschen regter kan worden betrokken ter zake van verbindtenissen, door hem jegens eenen Nederlander, hetzij in Nederland, hetzij in een vreemd land, aangegaan; doch hier is de vraag niet van verbintenissen, maar van een *delict* of *quasi delict.* Men verlangt dus te vernemen, voor welken regter in zoodanig geval de vordering tot schadevergoeding moet worden aangebragt, en of daaromtrent, tot opheffing van allen twijfel, geen vaste bepaling in de wet behoorde te worden opgenomen.

Ad art. 13. Men acht noodig, dat bij de wet aan de diplomatieke of consulaire agenten stellig verboden worde, om akten van geboorte op te maken, na het verstrijken van den bepaalden termijn voor de aangifte. Bij mangel eener verbodsbepaling, zouden de agenten, in het geval van te late aangifte, zwarigheid kunnen maken om de opmaking der akte te weigeren, en zoude op die wijze de nuttige termijnsbepaling geheel doelloos gemaakt of althans ontdoken kunnen worden.

Ad art. 14. Men vraagt waarom de *moeder* van het kind niet mede bevoegd verklaard wordt om de aangifte te doen? In verband met den verlengden termijn voor de aangifte, is het geval zeer wel mogelijk, dat daarvan door de moeder gebruik zou worden gemaakt; bezwaar zou daarin wel niet kunnen gelegen zijn, maar wel, bij gebreke van andere bevoegde getuigen, groote nuttigheid.

Ad art. 16. Men mist hier eene bepaling in den geest van die van art. 38 van het Burgerlijk Wetboek, nopens de inschrijving eener akte van erkenning, bij den ambtenaar van den Burgerlijken Stand opgemaakt, overeenkomstig het bepaalde in de 2de paragraaf van art. 336 van dat Wetboek. Het zal toch wel niet de bedoeling zijn om de gelegenheid buiten 's lands af te snijden tot het erkennen van een kind bij eene afzonderlijke akte? Maar dan zal ook de bevoegdheid tot het opmaken van zoodanige akte uitdrukkelijk in de wet aan de diplomatieke en consulaire agenten behooren te worden gegeven, en wijders behooren te worden voorgeschreven, hoedanig de inschrijving dier akten en de vermelding daarvan op de geboorte-akten zullen plaats hebben.

Naar het oordeel van sommige leden zoude het nuttig en wenschelijk zijn, dat hier de bepaling wierd opgenomen van art. 339 van het Burgerlijk Wetboek, dat geene erkenning van een natuurlijk kind gedurende het leven van de moeder aangenomen zal kunnen worden, wanneer zij niet in die erkenning heeft toegestemd. Met dit gevoelen hebben vele leden zich echter niet

kunnen vereenigen, die, uitgaande van de veronderstelling, dat deze wet moet geacht worden alleen te regelen het werk van den Burgerlijken Stand in vreemde landen, en dus geenszins de strekking te hebben, om de bepalingen nopens eenig ander gedeelte van het burgerlijk regt te wijzigen of af te schaffen, uit dien hoofde ook geen meer redenen hebben gevonden, om art. 339 voormeld in dit wets-ontwerp over te brengen, dan het geval zou wezen ten aanzien van zoovele andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, waarop door de diplomatieke en consulaire agenten bij het opmaken der akten behoort acht te worden geslagen.

Overigens hebben vele dezer leden niet verzuimd te doen opmerken, dat het voorstel tot opneming van art. 339 grootelijks strekt tot bevestiging van hun gevoelen nopens de wenschelijkheid, om art. 48 van den Code Napoleon hier te lande weder in te voeren.

Ad art. 17. Onderscheiden leden zijn van oordeel geweest, dat bij deze wet van geen andere huwelijken dan tusschen Nederlanders de rede behoort te zijn, en dat aan de agenten geenerlei qualificatie mag worden gegeven om huwelijken te sluiten tusschen Nederlanders en vreemdelingen. Behalve toch dat zulks, huns inziens, in strijd zoude wezen met de algemeene regtsbeginselen, en aanleiding kunnen geven tot klagten en reclames van de zijde van den Staat, tot welken eene der partijen behoort, zoo meenden die leden ook, dat van die bevoegdheid misbruik gemaakt zou kunnen worden, in zooverre daarvan het gevolg zou kunnen zijn, dat huwelijken voltrokken wierden, die voor onwettig gehouden zouden moeten worden volgens de wetten van het land, waarin eene der partijen te huis behoort. Hierop is echter door andere leden geantwoord, dat er geene redenen denkbaar zijn, waarom een huwelijk tusschen een Nederlander en een vreemdeling, door eenen Nederlandschen ambtenaar, volgens de Nederlandsche wetten, buiten 's lands gesloten, niet ten aanzien van den Nederlandschen onderdaan volkomen wettig zoude kunnen zijn, terwijl de gevolgen van zoodanig huwelijk ten aanzien van den vreemdeling tegenover de wetgeving van zijn eigen land, geheel buiten den kring van bemoeijing des Nederlandschen wetgevers ligt. Eenige leden voegden daar nog bij, dat er ook geene redenen schijnen te zijn, waarom huwelijken tusschen Nederlanders en vreemden niet evenzeer buiten 's lands, ten overstaan van eenen speciaal daartoe aangewezen en gequalificeerden Nederlandschen ambtenaar, gesloten zouden mogen worden, als zulks in Nederland ten overstaan van den ambtenaar van den burgerlijken stand geschiedt.

zonder stuiting, in den 8sten regel. Men vraagt door welke regtbank kennis zal worden genomen van de stuiting eens huwelijks, dat overeenkomstig de bepalingen van deze wet buiten 's lands moet worden voltrokken? In zoodanig geval toch schijnt het voorschrift van art. 121 van het Burgerlijk Wetboek niet ten uitvoer gelegd te kunnen worden; er schijnt dus hier eene bijzondere bepaling volstrekt noodig te zijn.

Ad art. 18. Algemeen is men van oordeel geweest, dat de overlegging van het bewijs van gedane huwelijks-afkondigingen of van opgeheven stuiting, in *alle* gevallen behoort verpligtend te zijn, en dus niet enkel in het geval, wanneer *de aanstaande echtgenooten of één hunner niet langer dan zes maanden hunne woonplaats buiten het Koningrijk hebben gehad*, zooals onder n°. 6, met afwijking van het beginsel van art. 138 van het Burgerlijk Wetboek, is voorgesteld. Vrijstelling toch van die verpligting in alle andere gevallen, zoude bigamie en het voltrekken van een tweede huwelijk, in strijd met de bepaling van art. 91 van het Burgerlijk Wetboek, gemakkelijk maken, en het aangaan van clandestine huwelijken in de hand kunnen werken. Men heeft dus aangedrongen op de weglating der aangehaalde woorden onder n°. 6 van dit artikel; hetgeen mede de weglating der woorden: *in het geval, voorzien bij n°. 6 van het volgend artikel*, in art. 17 voorkomende, ten gevolge zou moeten hebben.

In verband met de voorafgaande bedenking, dat diplomatieke en consulaire agenten geen huwelijken zullen mogen voltrekken, dan nadat hun gebleken is, dat de huwelijks-afkondigingen binnen het Koningrijk zijn afgeloopen, wenscht men aan de Regering de vraag te onderwerpen, of er in deze wet geene bepaling omtrent het doen van huwelijks-aangiften bij die agenten behoort te worden opgenomen?

Men oordeelt voorts, dat ook bij de wet de overlegging van het bewijs van voldoening aan de nationale militie behoort te worden voorgeschreven.

Men meent, dat al de gevorderde stukken door den Minister van Buitenlandsche Zaken gelegaliseerd moeten worden, met uitzondering alleen van de stukken afgegeven door den agent, ten overstaan van wien het huwelijk voltrokken moet worden.

Ad art. 19. Men verlangt het 3de lid van dit artikel, overgenomen uit art. 127 van het Burgerlijk Wetboek, weg te laten. Men vindt geen voldoenden waarborg voor de echtheid, wanneer de aldaar bedoelde verklaringen in een vreemd land worden gedaan. Ook gelooft men, dat in de ongelegenheid genoegzaam zal voorzien wezen, wanneer men de bevoegdheid geeft, om, bij gebreke eener geboorte akte, dezelve te doen vervangen door eene akte van bekendheid.

Ad art. 21. In dit artikel wordt teruggevonden de bepaling van art. 134 Burgerlijk Wetboek, waarbij echter de 2de paragraaph van dat artikel is weggelaten, hetgeen men vreest dat aanleiding zou kunnen geven tot de opvatting, dat de bepaling dier paragraaph in de hier bedoelde gevallen niet toepasselijk zou zijn.

Vele leden intusschen hebben bezwaar gevonden, om het voltrekken van een huwelijk bij eenen gevolmagtigde buiten het Koningrijk toe te staan. Uit aanmerking van de meerdere voorzigtigheid, welke bij de huwelijken buiten 's lands gesloten moet worden in acht genomen, zouden zij vermeenen, dat de persoonlijke tegenwoordigheid van beide partijen altoos verpligtend behoorde te zijn en dat daarvan geene dispensatie moet kunnen gegeven worden.

In allen gevalle zou men wenschelijk achten, dat hier uitdrukkelijk bepaald worde, dat de Koninklijke vergunning zal moeten worden gehecht aan het dubbel der huwelijks-akte, hetwelk aan het Departement van Buitenlandsche Zaken moet worden ingezonden.

Ad art. 26. In n°. 1 wenscht men te lezen, in plaats van de woorden: *en de woonplaats van den overledene*, in den 2den regel, de woorden: *en de verblijfplaats van den overledene, benevens deszelfs laatste woonplaats in Nederland."*

In de slotbepaling zou men nog verlangen bijgevoegd te zien het voorschrift, dat in de akte melding behoort te worden gemaakt, dat de agenten de overige bijzonderheden niet kennen.

Ad art. 28. Ten slotte wenscht men aan de Regering in overweging te geven, om, indien de diplomatieke en consulaire agenten voor de hun in dit wets-ontwerp opgedragen werkzaamheden eenige schadeloosstelling zullen genieten, daarvoor een tarief op te maken, ten einde èn de agenten èn de partijen weten, waaraan zij zich in dat opzigt hebben te houden.

Eindelijk heeft men algemeen verklaard er op te rekenen, dat de diplomatieke en consulaire agenten instructien en formulieren, in het Fransch zoowel als in het Nederduitsch, zullen ontvangen, opdat zij overal deze wet eenvormig uitvoeren.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Woensdag den 12den Maart 1845.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Met genoegen heeft de Regering ontwaard, dat de meerderheid van de leden der Kamer zich met deze voordragt in het algemeen heeft kunnen vereenigen, en slechts enkele bedenkingen ten opzigte der bijzondere bepalingen van het ontwerp heeft in het midden gebragt. Zij acht het daarom overbodig, zich in eene nadere ontwikkeling van het nut en de noodzakelijkheid dezer voordragt te begeven, doch merkt alleen op, dat het overnemen van art. 48 van het Fransch Burgerlijk Wetboek met eenige noodzakelijke uitzonderingen, gelijk dit door eenige leden is aanbevolen, met der daad niets anders zou zijn, dan wat in dit ontwerp is geschied. Men heeft toch slechts dáár afwijkingen van de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek voorgesteld, wáár men die volstrekt noodzakelijk heeft geacht; en dat de eenvoudige opvolging van de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek ten deze te bevelen, gelijk dit in het aangehaalde art. 48 is geschied, zou zijn het onmogelijke te willen en voor te schrijven, zal ieder moeten erkennen, die met eenige naauwkeurigheid de zaak in de bijzonderheden onderzoekt.

Ad art. 1. Het behoud der voorgestelde woorden „diplomatieke en consulaire agenten” wordt wenschelijk geacht, vermits het nut dezer wet zeer beperkt zoude worden, wanneer men dezelve alleen toepasselijk achtte op zoodanige agenten buiten 's lands, die den bepaalden titel dragen van „gezanten en consuls”. Eene gestrenge opvatting toch van die benamingen, vooral wanneer men dezelven ter vervanging der meer algemeene uitdrukking wil bezigen, zoude alligt kunnen doen betwijfelen, of bij voorbeeld

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

ministers-residenten, zaakgelastigden en consuls-generaal wel bij de wet bedoeld zijn.

Bij het gebrek aan meerdere Nederlandsche ambtenaren op de meeste dier plaatsen, waar deze wet hare toepassing zal moeten vinden, kan men geen verbod geven aan de diplomatieke en consulaire agenten om voor zich zelven akten op te maken, hetgeen niet anders zoude zijn, dan hen van de voordeelen, die deze wet aanbiedt, uit te sluiten.

Ad art. 2. De Regering is van oordeel, dat men in de onderwerpelijke stoffe niets meer kan noch moet vorderen dan volstrekt onvermijdelijke waarborgen, en dat er, zoodra dit doel mag geacht worden bereikt te zijn, in eene eerste en voornaamste plaats op moet gezien worden, om de taak der diplomatieke en consulaire agenten zoo min mogelijk te bezwaren. Behalve toch dat vele Consuls vreemdelingen en onbezoldigd zijn, mag het niet buiten aanmerking blijven, dat zij natuurlijk weinig gewoon zijn om als ambtenaren van den burgerlijken stand werkzaam te wezen, en zich daarentegen meestal met velerlei andere bemoeijngen en werkzaamheden, buiten hunne betrekking als consuls, bezwaard vinden. De Regering zou daarom niet kunnen besluiten aan hen, behalve het opmaken van akten, ook nog het houden van registers op te dragen, te minder, daar zij in het gebrek daarvan weinig bezwaar kan vinden. Het is toch met zekerheid te voorzien, dat het aantal akten, hetwelk bij een agentschap zal worden verleden, zich tot zeer enkele zal bepalen, terwijl ook het dubbel, hetwelk van iedere akte naar het vaderland wordt opgezonden, geen geringen waarborg tegen de nadeelen van onverhoopt verlies der akten in het buitenland oplevert. Hiermede vervalt dan ook van zelve de toepassing der artt. 25 en 26 van het Burgerlijk Wetboek, in de aanmerkingen op art. 11 bedoeld.

Ad artt. 5 en 6. Meer waarborgen in deze wet te vorderen, dan in het Burgerlijk Wetboek zijn gegeven, is, naar het oordeel der Regering, niet mogelijk. Men bedenke steeds, dat de wet slechts een *hulpmiddel* zal zijn ter tegemoetkoming in de groote ongelegenheden, waarin men zich thans soms gebragt ziet. Wil men deze ongelegenheden wegnemen of verminderen, dan kan men de partijen niet wel van die regten versteken, welke haar hier te lande, gelijk het verschijnen bij gemagtigde, door de wet zijn toegestaan, noch ook in andere opzigten meer van hen en de getuigen vorderen, dan hier te lande vereischt wordt.

Ad art. 7. Het spreekt van zelf en laat zich te gereedelijk door ieder gevoelen, dan dat eenige nadere verklaring daarvan zou noodig wezen, dat de reden van de bepaling in art. 2, omtrent de taal, geene andere is, dan om de agenten in de gelegenheid te stellen, zich van die taal te bedienen, waarmede zij zelven, partijen en getuigen het meest bekend zijn; doch de wet moet zich, naar het oordeel der Regering, tot dit voorschrift beperken, en het voorts aan het beleid der ambtenaren overlaten, om, ingeval partijen en getuigen soms niet in gelijke mate de zelfde taal magtig zijn, diegene te kiezen, waardoor het meest aan den geest der wet zal worden voldaan. Men gelooft echter niet, dat moeijelijkheden van gedachten aard zich ligt zullen voordoen, omdat partijen en getuigen, nagenoeg zonder uitzondering, op de zelfde of naburige plaatsen zullen gevestigd zijn.

Wat de nietigheid betreft der akten, bij welker opmaking eene of andere formaliteit mogt verzuimd zijn, hieromtrent zal geheel het zelfde geldende zijn, wat hier te lande volgens het burgerlijk regt plaats heeft: dat dergelijke verzuimen de nietigheid der akte niet van zelve te weeg brengen, maar het aan den regter blijft overgelaten om, zoo de aard der verzuimen hem zulks schijnt noodzakelijk te maken, de nietigheid eener akte uit te spreken.

De Regering houdt het voorts voor ondoenlijk, om aan de diplomatieke en consulaire agenten eenige meerdere aansprakelijkheid op te leggen, dan bij art. 12, in verband met art. 4, is voorgesteld. De gronden, ook voor deze meening, zijn gelegen in hetgeen hierboven op art. 2 aangaande deze ambtenaren gezegd is.

Ad art. 8. Voor het onverhoopt en zeldzaam geval dat het dubbel eener akte op de reis naar het vaderland mogt verloren gaan, blijft er gelegenheid tot herstel van dit verlies, doordien de eene akte onder de bewaring van het agentschap berust: van deze kan dan een authentiek afschrift worden overgezonden.

Men rekent daarom onnoodig, om den omslag, de moeite en de kosten door het opmaken *in triplo* te vermeerderen.

Ad art. 12. Men heeft hier alleen de grens der aansprakelijkheid van de agenten willen bepalen, en geenszins de *competentie* te hunnen aanzien. Deze hangt te veel van hunne bijzondere omstandigheden af, om daaromtrent eenen algemeenen regel te kunnen vaststellen.

Ad art. 13. Men is van oordeel dat de bepaling van den tijd, binnen welken de aangiften *moeten* worden gedaan, ten deze voldoende is, en geheel het zelfde gevolg zal hebben, als eene verbodsbepaling aan de ambtenaren om de akten op te maken. In beide gevallen zal het toch, ingeval eene akte later ware opgemaakt, de regter moeten zijn, die de waarde derzelve zou moeten beoordeelen, en op grond van dat verzuim de nietigheid der akte zou kunnen uitspreken.

Ad art. 16. Slechts tot voorziening in hetgeen volstrekt als een vereischte moest worden aangemerkt, heeft de Regering het tegenwoordig voorstel gedaan, en daarom gelegenheid willen openstellen tot het doen opmaken van akten van geboorte, overlijden en huwelijk. Tot zoodanige volstrekte vereischten rekent zij het erkennen van kinderen niet, en heeft daarom voorbedachtelijk de daartoe betrekkelijke akten buiten den omvang van dit wetsontwerp gelaten.

Ad art. 18. De Regering heeft niet kunnen toegeven aan den wensch om het bewijs van gedane huwelijksafkondigingen *onvoorwaardelijk* te vorderen, maar zich aan het beginsel van art. 109 van het Burgerlijk Wetboek gehouden. Zal de wet de gewenschte gevolgen opleveren, dan moet zij uitvoerbaar zijn, en aan eene dergelijke onvoorwaardelijke vordering zou meermalen geen gevolg kunnen worden gegeven.

In het geheele ontwerp toch, gelijk ook bepaaldelijk uit het laatste lid van art. 10 blijkt, is de mogelijkheid verondersteld, dat de betrokken personen geene of geene bekende woonplaatsen binnen dit Rijk hebben.

De Regering vermeent dan ook, dat men deze bepaling niet wel eene afwijking kan noemen van art. 138 van het Burgerlijk Wetboek, vermits aldaar van een geheel ander onderwerp de rede is. Het geldt toch daar huwelijken, welke *voor vreemde ambtenaren volgens vreemde wetten* worden aangegaan, terwijl volgens dit ontwerp *Nederlandsche ambtenaren overeenkomstig de voorschriften der Nederlandsche wet* de huwelijken buiten het vaderland zullen sluiten.

Wat voorts het legaliseeren der stukken door den Minister van Buitenlandsche Zaken aanbelangt, zoo spreekt het van zelf, dat degene, aan wien deze stukken moeten worden overgelegd, zich van derzelver echtheid moet kunnen verzekeren; de daartoe vereischt wordende legalisatien van handteekeningen wijst de praktijk in deze zaken, evenals in alle andere, als van zelve aan, en de Regering heeft het daarom onnoodig geacht een bijzonder voorschrift hieromtrent in het ontwerp op te nemen.

Ad art. 19. Men kan niet inzien dat de waarborg voor de waarheid der in dit artikel voorgeschreven verklaring geringer zoude zijn dan die, welke art. 127 van het Burgerlijk Wetboek oplevert, daar de waarborg uitsluitend te zoeken is in de goede trouw van hem, die den eed aflegt, en door de meerdere of mindere geoefendheid van den ambtenaar, voor wien dezelve wordt afgelegd, bezwaarlijk kan worden versterkt of verzwakt. De Regering heeft daarom het 3de lid van dit artikel behouden, daar zij zich tevens overtuigd hield, dat, wanneer hier te lande een dergelijk hulpmiddel soms noodzakelijk kon worden geacht, deze noodzakelijkheid niet minder voor hen kon bestaan, ten wier behoeve deze wet zal worden uitgevaardigd.

Ad art. 21 De inlassching van het 2de lid van art. 134 van het Burgerlijk Wetboek in dit wetsontwerp, kwam, naar het oordeel der Regering, niet te pas. Daarin moet toch vooral niets anders worden opgenomen, dan hetgeen ter bereiking van het voorgestelde doel gevorderd wordt.

Men gelooft dan ook geenszins dat de weglating van dat lid tot de gevreesde gevolgtrekking zal leiden, omdat de inhoud daarvan slechts betrekking heeft tot hetgeen buiten het onderwerp dezer wet gelegen is, en geen invloed op derzelver bepalingen uitoefent. Uit de overneming van dergelijke aan deze wet meer vreemde voorschriften, zou de Regering veeleer vreezen, dat verkeerde gevolgtrekkingen zouden ontstaan omtrent andere bepalingen, welke niet uitdrukkelijk waren overgenomen.

Het groote gevaar, dat sommige leden er in zagen, om buiten 's lands een huwelijk bij gevolmagtigde te voltrekken, heeft de Regering niet kunnen bevroeden, en dan ook geen voldoenden grond gevonden om 's Konings magt in dit opzigt te beperken.

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

Daar voorts de zetel van het agentschap als de hoofd-bewaarplaats der akten is te beschouwen, kan men niet toegeven, dat de Koninklijke vergunning (waarmede wel het origineele aan partij toegezonden stuk zal bedoeld zijn) juist aan het dubbel der akte, hetwelk van die hoofdplaats naar elders wordt verzonden, zou moeten worden gehecht, maar zou men eer tot het tegenovergestelde overhellen.

Overigens vleit zich de Regering, door de in het ontwerp gebragte veranderingen en bijvoegingen, de verdere bedenkingen, in het voorloopig verslag opgegeven, te hebben uit den weg geruimd; terwijl zij voorts, door het verschaffen aan de diplomatieke en consulaire agenten van zoodanige instructien en formulieren, als tot het eenvormig naleven dezer wet bevorderlijk kunnen zijn, aan het ten slotte door de Kamer geuit verlangen zal beantwoorden.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 2.

2de zinsnede: „Het jaar en de dag„ lees: „Het jaar, de dag en de plaats„.

Art. 10.

1ste zinsnede: „doch wanneer het akten van geboorte geldt, „van den vader„ lees: „doch wanneer het akten van geboorte „geldt, aan dien der woonplaats van den vader„.

Achter deze 1ste zinsnede te voegen: „Die toezending zal bij „akten van huwelijk, indien de echtgenooten hier te lande ver„schillende woonplaatsen hebben, aan den ambtenaar der woon„plaats van den man geschieden.„

Achter de 3de zinsnede te voegen: „Die inschrijving zal van „wege gezegd Departement in het Nederlandsch officieel dagblad „worden bekend gemaakt.„

Art. 14.

„door den vader moeten worden gedaan„ lees: door den vader „of door de moeder moeten worden gedaan.„

Art. 17.

Een 2de lid bij te voegen van dezen inhoud:

„Van de sluiting des huwelijks wordt kennis genomen door de „arrondissements-regtbank, binnen welker ressort de woonplaats „van den man, of, zoo deze geene bekende woonplaats binnen „het Koningrijk heeft, die van de vrouw gelegen is.„

Art. 18.

Hierbij een 7de nummer te voegen, van dezen inhoud:

„7°. Indien de man ingezeten van het Rijk is, het bewijs, dat „hij aan zijne verpligtingen ten opzigte der Nationale Militie „hier te lande voldaan heeft.„

Art. 26.

N°. 1, lees:

„1°. De voornamen, den naam, den ouderdom, het beroep en „de verblijfpaats van den overledene; zijne laatste woonplaats in „Nederland, en den dag en het uur van zijn overlijden.„

Na Art. 28 nog het volgende artikel bij te voegen:

Art. 29.

„Voor de akten van den Burgerlijken Stand, in deze wet ver„meld, zal kunnen worden gerekend:

„voor de eerste bladzijde van 20 regels, elke van acht of tien „lettergrepen, *f* 1;

„voor de verdere bladzijden van 20 regels, elke van acht of tien lettergrepen, ieder *f* 0 50;

„wordende gedeelten van bladzijden met geheele bladzijden ge„lijkgesteld.„

7. ALGEMEEN VERSLAG.

Bij art. 48 van het Fransch Burgerlijk Wetboek was bepaald, dat akten van den burgerlijken stand ten behoeve van Franschen, in vreemde landen, door diplomatieke agenten of consuls, overeenkomstig de Fransche wetten opgemaakt, deugdelijk en geldig zijn.

Het gemis van eene soortgelijke bepaling in het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek brengt te weeg, dat Nederlanders, die zich in vreemde landen bevinden, thans niet anders van hunnen burgerlijken stand kunnen doen blijken, dan op de wijze in die landen gebruikelijk en overeenkomstig de aldaar geldende wetten. Vermits evenwel in onderscheidene landen geene openbare instellingen betrekkelijk den burgerlijken stand aanwezig zijn, of deze in zoodanig onafscheidelijk verband staan met de aldaar heerschende godsdienst, dat personen van andere gezindheden daartoe òf niet worden toegelaten òf niet verlangen kunnen er zich van te bedienen, zoo heeft zulks tengevolge, dat op vele plaatsen de Nederlanders buiten de mogelijkheid zijn gesteld, om de aangiften van hunnen burgerlijken stand op eenigerhande wijze te doen opnemen.

Ter voorziening in de ongelegenheden, welke hieruit zouden kunnen ontstaan en ook, naar het schijnt, reeds meermalen ondervonden zijn, heeft de Regering eene voordragt van wet gedaan, houdende bijzondere bepalingen ten aanzien van het opmaken van akten van den burgerlijken stand in vreemde landen.

Het daartoe strekkend wetsontwerp behelst de bepaling, dat Nederlanders, die zich in vreemde landen bevinden, de hen betreffende akten van geboorte, huwelijk en overlijden kunnen doen opmaken door de aldaar gevestigde diplomatieke en consulaire agenten, die, des gevorderd, daartoe zullen overgaan, met inachtneming van de verdere bij het ontwerp voorgeschreven bepalingen. Deze bepalingen zijn deels van eenen algemeenen aard en betrekkelijk tot den vorm der akten, de getuigen, van welke bij het opmaken derzelven behoort te worden gebruik gemaakt, de formaliteiten en voorschriften, welke daarbij in acht genomen moeten worden, — deels zijn dezelven van eenen meer bijzonderen aard, en hebben betrekking tot de driederlei soort van akten, waarvan in de wet wordt gehandeld, die van geboorte, huwelijk en overlijden. Zij komen voorts meerendeels overeen met de bepalingen, vervat in den 3den titel van het 1ste Boek van het Burgerlijk Wetboek, met dien verstande nogtans, dat onderscheidene van de laatstgemelde niet in het wetsontwerp zijn overgenomen, en dat van de overgenomene eenige daarenboven zoodanig zijn gewijzigd, als noodig scheen om het doel, hetwelk met deze voordragt beoogd werd, niet te ontgaan.

Dit wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer overwogen zijnde, is al aanstonds te dier gelegenheid zeer onderscheidenlijk door de leden beoordeeld geworden.

Een groot aantal leden verklaarde zich met de strekking dier voordragt over het geheel te kunnen vereenigen. Die leden erkenden de noodzakelijkheid, om aan de Nederlandsche diplomatieke en consulaire agenten qualiteit te verleenen tot het opmaken van akten van den burgerlijken stand, en zij beaamden tevens de redenen, welke de Regering geleid hadden, om de bevoegdheid van die ambtenaren aan bijzondere, hier en daar van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek afwijkende voorschriften te verbinden. De bedenkingen, welke door sommige dier leden tegen het wetsontwerp zijn ingebragt, betroffen dan ook niet zoo zeer het stelsel der wet, als wel bepaaldelijk het gemis in dezelve van genoegzame waarborgen, ter voorkoming van misbruik en dwaling in de toepassing dier verordening.

Een aantal leden daarentegen heeft in de voordragt, wat hare strekking betreft, bezwaar gevonden. Zij ontkenden niet, dat eene voorziening in dezen noodig is, maar zij konden zich met het middel, daartoe door de Regering voorgesteld, niet vereenigen. Het betrof hier eene leemte in onze burgerlijke wetgeving, ontstaan door het gemis in dezelve eener soortgelijke bepaling, als die van art. 48 van den Code Civil, waarin dus, huns inziens, niet beter konde worden voorzien, dan met zoodanige bepaling alsnog in het Burgerlijk Wetboek op te nemen. Zij achtten het bedenkelijk, dat ten aanzien van akten van den burgerlijken stand in vreemde landen andere bepalingen zouden worden vastgesteld, dan welke voor het opmaken van zoodanige akten hier te lande geldende zijn. Uit een tweeledig oogpunt oordeelden zij dit ongeraden: *vooreerst*, dewijl zij vreesden, dat daardoor het verband verbroken zou worden, hetwelk tusschen de voorschriften nopens den burgerlijken stand en de overige deelen onzer burgerlijke wetgeving behoort te bestaan en welker handhaving voor de zekerheid van den Staat en de regten der ingezetenen zoo onmisbaar is; — *ten andere*, omdat zij niet konden toegeven, dat de waarborgen, welke hier te lande voor de rigtige opmaking van de akten van den burgerlijken stand noodig zijn geoordeeld, niet evenzeer noodig en onmisbaar zouden zijn ten aanzien van de inrigting

XXIV. *Akten van den Burgerlijken Stand buitenslands opgemaakt.*

dier akten ten behoeve van Nederlanders in vreemde landen Huns inziens bestond er geene reden, om te dien opzigte een tweederlei regt vast te stellen. Zij wilden derhalve aan de Nederlandsche diplomatieke en consulaire agenten wel de bevoegdheid verleend hebben, om akten van den burgerlijken stand op te maken, doch zij verlangden, dat die ambtenaren daarbij onder de verpligting wierden gebragt, om de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek op dit stuk stiptelijk in acht te nemen, immers voor zooveel de bijzondere omstandigheden, waarin zij zich geplaatst vinden, zulks maar eenigszins zouden gedoogen. Zij konden dan ook wel toegeven, dat daaromtrent enkele uitzonderingen wierden gemaakt, maar voor het overige meenden zij dat men zich moest blijven houden aan het gewone regt, en dat alzoo het beginsel van art. 48 van den Code Civil in het vervolg ook bij ons weder zou behooren te worden ingevoerd; waartegen te minder bedenking scheen te bestaan, omdat het niet bekend was, dat de bepaling van dat artikel, hetwelk tot de invoering van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek hier te lande had gegolden, immer tot eenige belangrijke moeijelijkheden aanleiding zou hebben gegeven.

Bij hare Memorie van Beantwoording heeft de Regering dit hoofdbezwaar, hetwelk tegen hare voordragt was ingebragt, slechts in het voorbijgaan aangeroerd. Zij heeft voorts getracht aan enkele der aanmerkingen, welke op de bijzondere bepalingen van het ontwerp waren gemaakt, door wijziging of aanvulling van hare voordragt, te gemoet te komen, en door de bijvoeging aan het slot der wet van een tarief, naar hetwelk de kosten voor het opmaken van de hier bedoelde akten zullen berekend worden, aan het daaromtrent te kennen gegeven verlangen van de meerderheid voldaan.

Bij het nader onderzoek van deze voordragt in de sectien der Tweede Kamer heeft men zich dan ook over het algemeen onthouden van in nadere ontwikkeling te treden van de gronden, welke tot afkeuring van het stelsel der wet bij vele leden hadden gewogen. Men verklaarde met leedwezen te hebben bespeurd, dat aan die gronden door de Regering zoo weinig gewigt scheen te zijn gehecht, en dat over het geheel zoo weinig door haar was te gemoet gekomen aan de bedenkingen, tegen de bepalingen zelven van het ontwerp aangevoerd. Eene geheele Afdeeling verklaarde het antwoord der Regering als zoo geheel onvoldoende te beschouwen, dat zij zich daardoor voor ontslagen hield van de verpligting, om op de vroeger door haar kenbaar gemaakte bedenkingen thans weder terug te komen. In het bijzonder had het haar bevreemd, dat het zoo belangrijk punt nopens de huwelijken van Nederlanders met vreemdelingen in de memorie van beantwoording geheel met stilzwijgen was voorbijgegaan, ten gevolge waarvan dan ook de nopens dit punt bij het voorloopig verslag medegedeelde bezwaren, derzelver volle kracht hadden behouden, waarin voor enkele leden eene genoegzame reden gelegen zoude zijn, om aan het wets-ontwerp, indien het onveranderd bleef, hunne goedkeuring te moeten ontzeggen.

Men heeft overigens niet onopgemerkt gelaten, dat, in zooverre de veronderstelde mindere bekendheid van onze diplomatieke en consulaire agenten met de Nederlandsche burgerlijke wetgeving een motief is geweest, waarom de Regering het daarstellen van bijzondere wetsbepalingen te dezer materie niet oneigenaardig heeft geoordeeld, daarmede niet wel is overeen te brengen, dat de Regering zelve de inachtneming van onderscheidene bepalingen van het Burgerlijk Wetboek door die ambtenaren voor onvermijdelijk schijnt te houden, zooals onder anderen uit haar antwoord op het aangemerkte ten aanzien van art. 19 der wet kan worden opgemaakt.

Met betrekking tot de artikelen zelven der wet zijn voorts, bij gelegenheid van het laatste onderzoek, nog de volgende bedenkingen in het midden gebragt.

Ad art. 1. Men heeft volhard bij het verlangen, dat in deze wet de grondwettelijke benaming van *gezanten en consuls* worde overgenomen. Men meende toch, dat er geen redenen bestaan, om eene uitdrukking van wijdere beteekenis te bezigen, dan door de Grondwet zelve gewettigd is. Ook kon men niet toegeven, dat het bezigen van de voorgestelde benaming twijfel zou kunnen doen ontstaan, of *ministers-residenten*, *zaakgelastigden* en *consuls-generaal* wel bij de wet bedoeld zijn.

Doch bovenal heeft bevreemd, hetgeen in de memorie van beantwoording is aangevoerd met betrekking tot het verbod, hetwelk men in de wet wenschte te zien opgenomen, ter voorkoming dat de voorzeide ambtenaren voor zich zelven akten zouden opmaken. Men had toch met de betrekkelijke aanmerking in het voorloopig verslag niet bedoeld, om het als twijfelachtig voor te stellen, dat ambtenaren geen akten mogen opmaken, waarin zij zelven als partij optreden; doch men had slechts het verlangen willen te kennen geven, dat dit beginsel in de wet zelve wierd uitgedrukt en den weg aangewezen, dien men in zoodanig geval zou behooren te betreden. Uit het antwoord intusschen was gebleken, dat de Regering, met afwijking van voorzegd beginsel, de diplomatieke en consulaire agenten voor bevoegd meent te moeten houden, om voor zich zelven akten van den burgerlijken stand op te maken, en wel op den voor 't minst zonderlingen grond, dat zij anderzins in vele gevallen van de voordeelen, welke deze wet aanbiedt, uitgesloten zouden worden. Hiermede nu kon men zich volstrekt niet vereenigen, oordeelende dat eene zoo allergewigtigste afwijking van de eerste beginselen van het regt door geene consideratiën, uit het bijzonder belang van enkele individuen ontleend, kan worden gewettigd. Als voorbeelden van de onbestaanbaarheid der zaak, heeft men gevraagd, of dan een diplomatiek of consulair agent ten overstaan van zich zelven een huwelijk zoude kunnen aangaan, en voorts op het geval gewezen dat er onderschuiving van een kind plaats had, met het doel om zich van eene erfenis meester te maken, enz. Eenige leden vonden de zaak zoo onaannemelijk, dat zij eene bijvoeging in de wet zelfs onnoodig achtten, meenende dat de nietigheid van eene akte, door de partij zelve opgemaakt, wel nimmer voor twijfelachtig gehouden zal worden.

Ad art. 2. Bij het voorloopig verslag had men gevraagd, dat, tot meerderen waarborg voor de deugdelijkheid en de goede bewaring der akten, aan de agenten de verpligting mogt worden opgelegd, om het dubbel derzelven in een doorloopend register in te schrijven. Hieraan is echter door de Regering niet toegegeven, uit aanmerking dat de taak der agenten daardoor noodeloos bezwaard zou worden, en omdat, haars inziens, in het gebrek van zoodanige inschrijving ook geen bezwaar is gelegen, daar toch het aantal akten, hetwelk bij een agentschap zal worden verleden, zich tot zeer enkele zal bepalen. Men heeft hierop aangemerkt, dat juist in deze onderstelling een motief te meer ligt opgesloten, om eene formaliteit, die slechts zoo zelden toegepast zal behoeven te worden, niet achterwege te laten, terwijl dien onverminderd de groote nuttigheid van die inschrijving wel schijnt op te wegen tegen den geringen omslag, welken die formaliteit voor de agenten zou te weeg brengen.

Ad art. 17. Men gedraagt zich aan het straks aangemerkte ten aanzien van de meening, door onderscheiden leden geuit, dat aan de agenten geenerlei qualificatie behoorde te worden gegeven tot het sluiten van andere huwelijken, dan tusschen Nederlanders, aan welke meening die leden nog steeds blijven vasthouden.

Overigens is met betrekking tot dit gedeelte van de voordragt in eene Afdeeling de vraag overwogen, of het wel geraden zij, om ook bij deze wet tot het sluiten van huwelijken aan de agenten qualiteit te verleenen. Eenige leden meenden die vraag ontkennend te moeten beantwoorden, uit aanmerking dat het bij die handeling niet enkel betreft het constateeren van eene zaak, zooals bij *geboorte* en *overlijden*, maar dat bij het opmaken van eene akte van huwelijk zoo vele voorschriften van de burgerlijke wet moeten in acht genomen worden, dat het hun inderdaad bedenkelijk toescheen, om de diplomatieke agenten aan de verantwoordelijkheid bloot te stellen, welke zij daarbij op zich zouden nemen, en de belanghebbenden aan de gevaren prijs te geven, welke uit eene verkeerde toepassing dier voorschriften bij eene zoo gewigtige handeling zouden kunnen voortvloeijen. Men heeft hiertegen evenwel opgemerkt, dat het doel der wet grootendeels zoude worden gemist, wanneer de bepalingen nopens het sluiten van huwelijken daaruit wierden genomen, daar men veronderstelde, dat juist te dien opzigte de behoefte aan de thans voorgedragen voorziening zich het meest zal hebben doen gevoelen.

Een groot aantal leden heeft voorts op nieuw aangedrongen, dat de overlegging van het bewijs van gedane huwelijks-afkondiging of van opgeheven stuiting in *alle* gevallen verpligtend worde gesteld. Het groote gewigt der zaak vorderde, huns inziens, dat omtrent huwelijken buiten 's lands voltrokken, bij de wet meer waarborgen worden voorgeschreven, dan ten aanzien van huwelijken in Nederland aangegaan noodig is geoordeeld.

Ad art. 18. Met opzigt tot de bijgevoegde bepaling nopens de overlegging van het bewijs, dat aan de verpligtingen ten opzigte der nationale militie is voldaan, heeft men gevraagd, of, in verband met de hier te lande bestaande verordeningen, daarvan niet behoorden te worden ontheven de personen, die hun 40ste jaar hebben vervuld?

Ad art. 19. Eenige leden hebben op nieuw aangedrongen op de weglating van het 3de lid van dit artikel, voor welks behoud, huns inziens, door de Regering geene afdoende redenen zijn bijgebragt.

Nog is opgemerkt dat het woord *slotbepaling*, ten gevolge van de bijvoeging van een nieuw artikel, zal behooren te worden veranderd in *slotbepalingen*, of wel, hetgeen men beter achtte, geheel kan worden weggelaten; — en dat voorts het gebruik van den *tegenwoordigen* tijd in den wettelijken stijl boven den *toekomenden* verkieslijk is te achten, hetgeen bij de redactie van onderscheiden artikelen uit het oog verloren is.

Ten slotte zij nog vermeld, dat onderscheiden leden verklaard hebben er grooten prijs op te stellen, dat aan sommige der vroeger en thans gemaakte bedenkingen alsnog door de Regering worde te gemoet gekomen. Die leden zouden er wel toe kunnen besluiten, om ten gerieve en in het belang van Nederlanders, die zich buiten 's lands bevinden, het opmaken van akten van den burgerlijken stand eenigszins gemakkelijker te maken, en daartoe zelfs aan de Nederlandsche gezanten en consuls in het algemeen qualiteit te verleenen; doch zij zouden er nimmer in kunnen bewilligen, dat zulks ten koste van de zekerheid en geloofwaardigheid dier akten geschiedde, daar zij het voor onverantwoordelijk zouden houden, indien met opzigt tot handelingen, welke op den staat en de regten der ingezetenen en op de rust der familien zulk eenen belangrijken invloed kunnen hebben, slechts in het minste wierd afgeweken van de regelen van voorzigtigheid en zorgvuldigheid, welke den Nederlandschen wetgever hebben geleid in het vaststellen van de voorschriften, die op het stuk van den burgerlijken stand in het Nederlandsche Burgerlijk Wetboek zijn opgenomen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Maandag 28 April 1845.

8. BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN VAN 3 MEI 1845, TOT INTREKKING VAN HET WETSONTWERP.

(Zie Verslag van de Vergadering van 5 Mei 1845).

XXV. Invordering van 's Rijks directe belastingen.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 26 April 1845.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden bij deze aan U Edel Mogenden ter overweging aan een ontwerp van wet op de invordering van 's Rijks directe belastingen.

Dat ontwerp is toegelicht in de memorie welke het vergezelt.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 24sten Januarij 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten!

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat het noodzakelijk is de onderscheiden wetten en verordeningen op de invordering van 's Rijks directe belastingen en op den voorrang van 's Rijks schatkist te dier zake, bij eene algemeene wet te regelen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

De invordering der directe belastingen geschiedt krachtens de door den Gouverneur der provincie executoir verklaarde en door het Hoofd van het plaatselijk bestuur afgekondigde kohieren.

De afkondiging houdt in, dat het kohier aan den Ontvanger ter invordering is ter hand gesteld, en dat ieder verpligt is zijnen aanslag, op den bij de wet bepaalden voet, te voldoen.

Van de afkondiging en overgave van het kohier wordt, door het Hoofd van het plaatselijk bestuur, aanteekening gedaan op het kohier, met vermelding van den dag, waarop een en ander is geschied.

Art. 2.

Na de overneming van het kohier, zendt de Ontvanger, zoodra mogelijk en kosteloos, aan ieder belastingschuldige een aanslagbiljet, bevattende aanwijzing van het bedrag van den aanslag, van de plaats van betaling, van de dagen en uren, waarop de Ontvanger zitting houdt, van den ambtenaar of het collegie, bij welke de bezwaarschriften kunnen worden ingediend, en van den termijn, daartoe bij de wet bepaald, en, eindelijk, uitnoodiging tot betaling vóór of op de vervaldagen, op straffe van vervolging.

Wanneer de voor de grondbelasting aangeslagene niet in de gemeente woonachtig is, kan het aanslagbiljet worden toegezonden aan den huurder of bruiker, of, tot meerdere perceelen betrekking hebbende, aan den huurder of bruiker van dat gedeelte der goederen, hetwelk, volgens de registers van het kadaster, het hoogste inkomen oplevert.

Art. 3.

De Ontvangers zijn verpligt van iedere betaling onmiddellijk quitantie op het aanslagbiljet te stellen.

Indien het aanslagbiljet in het ongereede mogt zijn geraakt, moet een duplicaat van hetzelve opgemaakt, en, tegen betaling van vijf cents, behalve het zegelregt, indien de quitantie daaraan onderworpen is, aan den belastingschuldige uitgereikt worden.

Art. 4.

De toerekening en afschrijving der betalingen geschiedt in de navolgende orde:

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

1°. Op de kosten van beschrijving, van schatting, telling of herziening en van vervolging, zoo die verschuldigd zijn;

2°. Op de zegelregten der quitantien en der akten van patent;

3°. Op de oudste der openstaande aanslagen of vervallen termijnen.

Art. 5.

Iedere aanslag is in zijn geheel verschuldigd door dengene, ten wiens name dezelve op het kohier voorkomt.

Niettemin kunnen de verkeerde tenaamstellingen, in den loop des dienstjaars in de kohieren der grondbelasting ontdekt, welke eene verandering of splitsing van den aanslag noodig maken, bij eenvoudig bevelschrift van den Gouverneur der provincie worden hersteld.

Dat bevelschrift heeft de zelfde kracht, als het executoir verklaard kohier; hij, die zich met zijnen daarin voorkomenden aanslag bezwaard mogt achten, kan daartegen opkomen bij Gedeputeerde Staten der provincie, op den zelfden voet, als voor de gewone aanslagen op de kohieren is bepaald. De termijn daartoe gaat in met den dag der kennisgeving van het bevelschrift.

Onverminderd de uitzonderingen, daaromtrent bij bijzondere belastingwetten gemaakt, zijn de erfgenamen, zoo lang geene boedelscheiding heeft plaats gehad, behoudens hun onderling verhaal, ieder hoofdelijk voor het geheel aansprakelijk voor de aanslagen, welke, bij het overlijden eens belastingschuldigen, onaangezuiverd worden bevonden.

Bij eigendoms-overgang van onroerende goederen, zijn de nieuwe verkrijgers aansprakelijk voor de grondbelasting van het loopende en het vorige jaar, wegens die goederen verschuldigd, en kunnen zij tot de aanzuivering daarvan, evenals de schuldenaar zelf, regtstreeks en in hunne eigen goederen worden aangesproken.

Art. 6.

Mede-eigenaars, welke niet bij name op het kohier der grondbelasting zijn aangeslagen, zijn niet aansprakelijk dan in het onroerend goed, waarvan zij den mede-eigendom hebben, en waarvan, ten name van den op het kohier bekenden mede-eigenaar, de uitwinning kan plaats hebben.

Art. 7.

Pachters of huurders zijn gehouden, voor rekening van de eigenaars of vruchtgebruikers, de grondbelasting te betalen wegens de goederen, welke zij in pacht of huur hebben.

Zij kunnen, te dier zake, evenals de eigenaars of vruchtgebruikers zelven, vervolgd worden.

De eigenaars en vruchtgebruikers zijn verpligt de quitantien, voor de betaalde belasting afgegeven, in mindering der pacht of huurpenningen in betaling aan te nemen, of, de pacht- of huurpenningen voldaan zijnde, de betaalde belasting te vergoeden, ten ware daaromtrent andere bedingen mogten gemaakt zijn.

Art. 8.

Ontvangers, rentmeesters, zaakwaarnemers, notarissen, griffiers, deurwaarders, ondernemers van openbare verkoopingen, curators in boedels van gefailleerden of van in staat van kennelijk onvermogen verkeerende belastingschuldigen, en alle andere houders of schuldenaars van penningen aan dezelven toekomende, zijn verpligt, op de daartoe gedane vordering van den Ontvanger, voor rekening van den belastingschuldige en voor zoo verre de penningen onder hen berustende of door hen verschuldigd, strekken, de directe belastingen door dezen verschuldigd te betalen, zonder daartoe eene verificatie en beëediging van schuldvordering, eene rangregeling of regterlijke uitspraak te mogen afwachten. Zij zijn zelfs bevoegd, die betaling uit eigen beweging te doen, vóór dat zij tot de afgifte der penningen of tot voldoening van het verschuldigde overgaan.

De quitantien der betaalde belasting moeten hun in rekening worden geleden.

De in dezen bedoelde houders of schuldenaars van penningen, in gebreke blijvende aan de vordering des Ontvangers te voldoen, worden door dezen bij executoriaal beslag vervolgd, op de wijze bij het 2de Boek, 2de titel, 2de afdeeling van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering bepaald. De kosten van vervolging komen, in dat geval, voor hunne rekening, zonder te dier zake eenig verhaal op de belastingschuldigen zelven te kunnen uitoefenen.

Art. 9.

De personen, bij de twee voorgaande artikels bedoeld, zijn tot de uitbetaling van het verschuldigde verpligt, al mogt ook op de penningen reeds beslag door derden gelegd zijn, en zulks, zonder dat zij eene rangregeling of regterlijke uitspraak tusschen den derden en de schatkist vermogen af te wachten.

Art. 10.

Voor zooverre bij de belastingwetten de betaling bij termijnen niet geheel of gedeeltelijk is verboden, en behoudens de uitzonderingen, daaromtrent bij het volgende artikel gemaakt, zijn de aanslagen in de directe belastingen op de voljaarskohieren, invorderbaar in tien gelijke termijnen.

De eerste termijn vervalt den laatsten dag der tweede maand van het dienstjaar; de tweede termijn den laatsten dag der derde maand en zoo vervolgens.

De aanslagen der patentschuldigen, bedoeld in art. 2 der wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 16), moeten, voor zooveel de tweede helft dier aanslagen betreft, worden voldaan in vijf termijnen van maand tot maand, waarvan de eerste vervalt den laatsten dag der tweede maand van het dienstjaar, en zoo vervolgens.

Indien de aanslagen naar tijdsgelang slechts over een quartaal loopen, moeten dezelven dadelijk in hun geheel betaald worden, anders in zoovele termijnen, als er, na de maand, waarin de afkondiging van het kohier plaats heeft, nog maanden in het dienstjaar overblijven.

Art. 11.

De directe belastingen zijn dadelijk en in eens invorderbaar:

1°. Wanneer de belastingschuldige in staat van faillisement of van kennelijk onvermogen is verklaard, gelijk mede in geval van inbeslagneming van roerende of onroerende goederen, hetzij van wege het Rijk, hetzij namens derden geschiedende;

2°. Bij overlijden des belastingschuldige, behoudens de uitzonderingen, welke de wetten op regt van patent in betrekking tot de af- en overschrijving van dat regt ten behoeve en op naam van erfgenamen of nieuwe verkrijgers toestaan;

3°. Voor zoo veel aangaat de grondbelasting, in geval van eigendoms-overgang der goederen, waarop dezelve rust;

4°. Voor zooveel de personeele belasting en het regt van patent betreft, in geval van eene bij regterlijk vonnis gebleken overtreding der wetten op die middelen, welke met ontduiking der belasting gepaard gaat;

5° Voor zoo veel het patentregt aangaat, wanneer de aanslagen zijn gedaan naar de tabellen IX of XV, gevoegd bij de wet van 21 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), of wanneer het blijkt, dat de patentpligtige het Rijk met der woon wil verlaten, met wegvoering der meubelen.

Art. 12.

De verpligting tot betaling wordt niet geschorst door de indiening van bezwaarschriften tegen den aanslag, noch door verkrijging van surséance van betaling, evenmin door het voorbehouden regt van beraad, of door de aanvaarding onder het voorregt van boedelbeschrijving.

Art. 13.

De directe belastingen, welke sedert drie jaren, te rekenen van den dag der afkondiging van het kohier, of van de dagteekening van het bevelschrift in art. 5 vermeld, of sedert de laatst beteekende akte van vervolging, oningevorderd zijn gebleven, zijn verjaard.

Art. 14.

's Rijks schatkist heeft regt van voorrang op de goederen der belastingschuldigen:

A. Wat de grondbelasting aangaat:

1°. op de veld- en boomvruchten, op de turf te velde, op de

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

verschuldigde en verschuldigd wordende pacht of huurpenningen, en op de verdere opbrengst der goederen, aan de belasting onderworpen, mitsgaders op de, tot zekerheid der belasting, wegens te verveenen gronden, geconsigneerde waarborgspenningen;

2°. op de goederen zelven, aan de belasting onderworpen.

B. Wat de overige directe belastingen aangaat:

op al de roerende en onroerende goederen van den belastingschuldige.

Het regt van voorrang, bij dit artikel toegekend, geldt boven alle andere, zelfs boven pand en hypotheek, met uitzondering alleen der geregtskosten, door de uitwinning der goederen veroorzaakt. Hetzelve houdt stand twee jaren na den dag der afkondiging, in art. 1, of na de dagteekening van het bevelschrift, in art. 5 bedoeld.

Art. 15.

Wanneer de belastingpligtige in gebreke blijft het verschuldigde vóór of op den verschijndag aan te zuiveren, zendt de Ontvanger hem eene *waarschuwing*, om, binnen drie dagen, aan zijne verpligting tot betaling te voldoen. Indien op deze waarschuwing de betaling niet volgt, doet de Ontvanger hem eene *aanmaning* toekomen, om, binnen een nieuwen termijn van drie dagen, het verschuldigde te betalen, onder kennisgeving, dat hij daartoe anders door de middelen, bij de wet bepaald, zal worden gedwongen.

Voor de *waarschuwing* wordt in de steden vijf cents, en ten platten lande tien cents aan de belastingschuldigen in rekening gebragt; voor de *aanmaning* het dubbel dier sommen.

Art. 16.

De invordering der directe belastingen geschiedt bij dwangbevel, medebrengende het regt om de roerende en onroerende goederen des schuldenaars bij parate executie zonder vonnis aan te tasten.

Het dwangbevel kan onderscheiden personen betreffen en over verschillende dienstjaren en directe belastingen loopen. Hetzelve wordt uitgevaardigd door den Ontvanger, in naam des Konings executoir verklaard door den regter van het kanton, waarin het kantoor gevestigd is, alwaar de belastingschuldige ten kohiere is gebragt; het wordt aan de schuldenaars, ieder voor zooveel hem aangaat, beteekend, met bevel tot betaling, en voorts ten uitvoer gelegd op den voet en de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vonnissen voorgeschreven.

Art. 17.

De tenuitvoerlegging van het dwangbevel kan niet worden geschorst, dan door een verzet, met redenen bekleed.

Dit verzet kan nimmer tegen de wettigheid of de hoegrootheid van den aanslag gerigt, noch gegrond zijn op de bewering, dat het aanslagbiljet, de *waarschuwing* of *aanmaning* niet ontvangen zouden zijn.

Hetzelve wordt beteekend aan den Ontvanger, die de betaling vervolgt, of te zijner woonplaatse, en moet, op straffe van nietigheid, bevatten keuze van domicilie binnen het ressort van de regtbank van het arrondissement, waarin het kantoor van ontvangst gevestigd is, met dagvaarding voor dezelve regtbank, tegen eenen bekwamen regtsdag, invallende binnen den veertienden dag na de beteekening der dagvaarding.

Dit verzet wordt voor de regtbank als summiere zaak behandeld en afgedaan.

Het verzet afgewezen zijnde, is geen hooger beroep of cassatie ontvankelijk, dan na voorafgaande consignatie van de belasting en van al de kosten in handen van den Ontvanger, door wien de betaling wordt vervolgd.

Art. 18.

In geval, bij eene inbeslagneming van roerende goederen, derden op de daarin begrepen voorwerpen geheel of gedeeltelijk regt meenen te hebben, kunnen zij hunne reclamatien te dier zake, door tusschenkomst van den Ontvanger en tegen een door denzelve af te geven bewijs, indienen bij den Gouverneur der provincie, welke, zoodra mogelijk en uiterlijk binnen acht dagen, eene beschikking neemt, waarbij de tot bewijs overgelegde stukken moeten worden vermeld. De verkoop mag niet plaats hebben, dan acht dagen na de dagteekening dier beslissing welke aan den reclamant en aan dengene, tegen wien het beslag is gelegd, wordt beteekend, met nadere bepaling van den dag van verkoop.

In geval de reclamatie door den Gouverneur wordt afgewezen, kan de reclamant de zaak voor den gewonen regter brengen, mits de dagvaarding doende binnen drie dagen na evengemelde beteekening, en zich op geene andere akten beroepende, dan die, welke bij de reclamatie zijn overgelegd geweest.

Derden kunnen echter, behoudens het regt tot terugvordering in zaken van koophandel, naar art. 230 en volgende van het Wetboek van Koophandel, niet reclameeren noch eenig verzet in regten doen tegen de invordering van die belastingen, welker voorrang geregeld is bij litt^a B. van art. 14 hiervoor, wanneer de roerende goederen tijdens de inbeslagneming onder of bij de belastingschuldigen bevonden zijn.

Art. 19.

Alvorens tot de uitvaardiging van dwangbevelen tegen achterlijke belastingschuldigen over te gaan, kan de Ontvanger, op daartoe bekomen magtiging van den arrondissements-directeur der directe belastingen, of van zoodanig ander hoofd-ambtenaar, als daartoe in het vervolg door Ons mogt worden aangewezen, den nalatige door inlegering tot betaling dwingen, en hem te dien einde een krijgsman zenden, voorzien van een bevel tot inlegering, hetwelk door den Ontvanger uitgevaardigd en door het Hoofd van het plaatselijk bestuur voor gezien geteekend wordt.

De belastingschuldige is verpligt aan den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding en eene plaats aan den gemeenen haard te geven, benevens vijftig cents daags; gedeelten van dagen voor geheele gerekend.

De inlegering mag slechts tien volle dagen worden voortgezet. Indien de nalatige binnen dien tijd het gevorderde, met inbegrip der kosten, voldoet, wordt de ingelegerde door den Ontvanger dadelijk teruggeroepen.

Wanneer de nalatige belastingschuldige weigeren mogt den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding, of eene plaats aan den gemeenen haard te geven, verbeurt hij eene boete van *f* 25 tot *f* 100. De ingelegerde vervoegt zich, in dat geval, bij den commissaris van politie, of, in gemeenten waar geen zoodanig ambtenaar aanwezig is, bij het Hoofd van het plaatselijk bestuur, welke ambtenaren, na persoonlijk onderzoek bij den nalatigen belastingschuldige, van die weigering een proces-verbaal opmaken, hetwelk, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, aan den bevoegden ambtenaar van het openbaar ministerie ter vervolging wordt opgezonden.

Dat proces-verbaal wordt in regten ten volle geloofd, behoudens tegenbewijs, en verjaart, wanneer het niet is vervolgd binnen den tijd van zes maanden na deszelfs dagteekening.

Art. 20.

Voor de berekening der verschuldigde kosten van vervolging, waarvan het bedrag niet reeds bij deze wet is bepaald, zullen door Ons tarieven worden vastgesteld.

Art. 21.

De betaling der kosten van vervolging geschiedt tegen quitantie in handen van den Ontvanger.

Zij, welke zich met de hun in rekening gebragte kosten van vervolging, niet voortspuitende uit de geregtelijke tenuitvoerlegging van het dwangbevel, bezwaard achten, kunnen hunne reclamatien deswege indienen bij Gedeputeerde Staten der provincie, mits dit doende binnen veertien dagen na de dagteekening van de akte van vervolging, waartoe die kosten betrekking hebben. Dezen doen daaromtrent, na onderzoek der gronden van beklag, uitspraak, overeenkomstig de bepalingen van deze wet.

De indiening dezer reclamatien neemt echter niet weg de verpligting tot betaling der kosten, behoudens teruggaaf van dezelven, indien zij door Gedeputeerde Staten bevolen wordt.

Art. 22.

Alle exploiten en akten, betreffende de vervolgingen voor de invordering der directe belastingen, of wegens boeten, in zake dier belastingen, geschieden door deurwaarders, voor eene of meerdere gemeenten daartoe aangesteld, en door den regter van het kanton, waarin zij resideeren, kosteloos beëedigd.

De deurwaarders moeten hunne akten van aanstelling, waarop

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

van de beëediging door den kantonregter melding wordt gemaakt, steeds bij zich dragen, op daartoe gedane aanvrage vertoonen, en daarvan, zoowel als van hunne beëediging, in alle hunne akten en exploiten, op straffe van nietigheid, melding maken.

De hoedanigheid van deurwaarder der directe belastingen is met die van deurwaarder bij de kantongeregten of arrondissements-regtbanken vereenigbaar.

Art. 23.

Wanneer de belasting, boete en kosten, ter gelegenheid eener inbeslagneming, of van het executoriaal beslag, in art. 8 hiervoor vermeld, aan den deurwaarder worden aangeboden, is hij bevoegd de gelden aan te nemen, mits daarvoor dadelijk quitantie gevende en daarvan melding makende op zijn repertorium en *in margine* van het orgineel van het exploit.

In alle andere gevallen is het hem verboden, gelden tot betaling van belasting, boete of kosten aan te nemen, of zich met de overbrenging van dezelven naar het kantoor van den Ontvanger te belasten.

De belastingschuldige, welke hem zoodanige gelden mogt toevertrouwen, is, des noods, gehouden ten tweeden male te betalen; behoudens zijn verhaal op den deurwaarder.

Art. 24.

De verpligtingen, bij de bestaande wetten, ten aanzien van het houden van een repertorium van alle akten en exploiten, vastgesteld, zijn op de deurwaarders der directe belastingen toepasselijk.

Het repertorium wordt gekantteekend en gewaarmerkt door den arrondissements-directeur der directe belastingen, of door zoodanigen anderen hoofd-ambtenaar, als daartoe in het vervolg door Ons mogt worden aangewezen.

Art. 25.

De waarschuwingen, aanmaningen, dwangbevelen, processen-verbaal, exploiten en verdere geregtelijke en buitengeregtelijke akten, namens de administratie uitgevaardigd, of beteekend; — de aanslag-biljetten, wanneer de aanslag niet meer bedraagt dan *f* 20; — de afzonderlijk af te geven quitantien, die som niet te boven gaande noch ten onderwerp hebbende betalingen op rekening of tot geheele voldoening eener hoogere som, en alle andere stukken zonder onderscheid (de processen-verbaal van verkoop en de vonnissen van toewijzing daaronder niet begrepen), betreffende de invordering der directe belastingen, zoo in hoofdsom als opcenten, boeten en kosten; — de akten van aanstelling en beëediging der deurwaarders en de daarop te stellen aanteekening der eeds-aflegging, mitsgaders de repertoria door hen te houden, — zijn vrij van zegel en van het regt van registratie.

Art. 26.

De bepalingen dezer wet omtrent de privilegien en de vervolgingen, strekken zich niet alleen uit tot de belasting zelve, maar ook tot de opcenten en tot de aangewende kosten van beschrijving, aanslag, zegel, schatting, telling, herziening en vervolging.

Art. 27.

Deze wet, met uitzondering van art. 10, komt in werking op het nader door Ons te bepalen tijdstip.

Na hetzelve zijn vervallen:

de wet van 4 Messidor VIIde jaar (*Bulletin des lois* n°. 292), op de afkondiging der kohieren;

het reglement van 16 Thermidor VIII jaar (*Bulletin des lois* n°. 38), op de invordering der directe belastingen, met de wettelijke bepalingen tot welker uitvoering hetzelve is vastgesteld;

de wet van 12 November 1808 (*Bulletin des lois* n°. 213), betrekkelijk den voorrang van 's Rijks schatkist, mitsgaders de artt. 9, 15, 19 en 22 van de wet van 11 Februarij 1816 (*Staatsblad* n°. 14), nopens het legaal verband voor de voldoening der directe belastingen aan de schatkist toegekend.

Artikel 10 komt in werking met het dienstjaar, dat na de invoering dezer wet een aanvang neemt.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De invordering der directe belastingen, in Frankrijk door bijzondere wetten geregeld, vereischte reeds voorlang voorziening: de wetten van den 17den Brumaire V en 3 Frimaire VII, het arrêté consulaire van 16 Thermidor VIII, de wet van 12 November 1808, en ook de bepalingen der Nederlandsche wet van 11 Februari 1816, n°. 14, op veranderde administrative inrigtingen steunende, en regelen bevattende, welke met de thans bestaande burgerlijke en finantieele wetgeving niet in alle deelen overeenstemmen, behooren met dezelve in verband te worden gebragt.

Met deze oogmerken is de hierbij gevoegde wet ontworpen.

Men is daarbij van het denkbeeld uitgegaan, dat, in een onderwerp van zooveel belang, het bestaande moet worden bijgehouden, wanneer het den toets der ondervinding heeft doorgestaan, eene reeks van jaren zonder bezwaar voor de ingezetenen is toegepast, en de schatkist daarin toereikende waarborgen heeft gevonden.

De directe belastingen zijn uit dien hoofde in het ontwerp, even als thans, in kleine onderdeelen en op weinig verwijderde termijnen betaalbaar gesteld. De voordeelen aan dezen maatregel verbonden gaan echter met bezwaren gepaard: omslagtiger beheer, invordering en verantwoording zijn daarvan de gevolgen; — de solidariteit der erfgenamen voor de loopende en onaangezuiverde gedeelten cens aanslags op het kohier; de aansprakelijkheid der mede-eigenaren, voor zoo verre het in de grondbelasting begrepen goed betreft; de invordering der minime gedeelten bij inlegering, zijn daarvan onafscheidelijk, wil men niet de schatkist aan eindelooze verliezen, en de schatpligtigen aan kosten van vervolging blootstellen, welke tot het gering bedrag der termijnen in geen de minste verhouding zouden staan.

De schatkist, die hare schuldenaren niet uitkiest, maar hen aantreft onder allerlei rangen en standen, in tijden van rust en kalmte, zoowel als in tijden van minder gunstige omstandigheden, moet niet magteloos staan tegenover den onwillige.

Den last, die, door allen getorscht, des te ligter gedragen wordt, moeten niet enkele kwalijkgezinden straffeloos kunnen afwerpen.

De schatkist moet met zekerheid op hare inkomsten kunnen rekenen.

De invordering bij wijze van inlegering, ook hier te lande niet zonder voorbeeld, reeds in Frankrijk bij eene ordonnantie van 1761 vastgesteld, is sedert altijd bijbehouden: — bij de wet van 17 Brumaire V hernieuwd, is zij bij het arrêté van 16 Thermidor VIII, onder verzachtende vormen, in wezen gebleven, en hier te lande tot dusverre, niet als regel, maar als uitzondering toegepast. — In dien geest, en met die bedoeling, is zij in het wetsontwerp overgenomen, met voorzorgen omgeven, welke misbruik en overdreven gestrengheid uitsluiten.

De Nederlandsche wetgeving had aan de schatkist een legaal hypotheek toegekend; deze regtsinstelling echter uit het hypothecair stelsel verbannen zijnde, kon men niet aan de schatkist toekennen, wat aan vrouwen en minderjarigen is ontzegd geworden, en voor geene practische aanwending vatbaar meer is. Indien aan de schatkist alzoo een hoogst belangrijke waarborg is ontvallen, welks invoering in 1816 van de ontoereikendheid der Fransche wetgeving getuigde, zal het ongetwijfeld geene bevreemding baren, dat aan andere waarborgen gedacht is.

De voorrang van 's Rijks schatkist, de orde waarin dezelve wordt uitgeoefend, de tijd van deszelfs voortduring, zijn, naar aanleiding van de Nederlandsche wetgeving, welke dit onderwerp aan de bijzondere wetten overlaat, bij art. 14 van het wetsontwerp geregeld. Het bedrag der schuld is bij de wet bepaald, haar aanwezen of uitdelging kan door iedereen onderzocht worden; de beperkte voortduring van het privilegie, de geregelde invordering, de korte termijn van verjaring, brengen te weeg, dat noch het persoonlijk, noch het hypothecair crediet, noch de belangen van derden door het privilegie der schatkist kunnen lijden.

Volgens de hoofdtrekken van het ontwerp, geschiedt de beschrijving en regeling der directe belastingen door finantieele ambtenaren; met medewerking der zetters en plaatselijke besturen, worden de kohieren door dezen afgekondigd, na door de Gouverneurs te zijn executoir verklaard, en wordt op de bezwaarschriften der belastingschuldigen tegen de hoegrootheid des aanslags, en de toepasselijkheid van de bepalingen der belastingwetten door Gedeputeerde Staten der provincie uitspraak gedaan.

De invordering geschiedt bij parate executie, bij dwangbevelen, door de ontvangers uitgevaardigd en door de kantonregters executoir verklaard; de onregelmatigheden, welke de executie vervolgens in hare vormen mogt opleveren, behooren tot de kennisneming van den gewonen regter; de exploiten evenwel zullen door bijzondere daartoe aangestelde deurwaarders worden gedaan, wier salaris

bij bijzondere tarieven, zoo matig mogelijk, zal worden bepaald.
Het wetsontwerp legt aan hen, die penningen onder zich hebben, die goederen beheeren of de vruchten derzelven inoogsten, de verpligting op, om de belasting voor te schieten; dergelijke bepalingen komen in de Fransche wetten evenzeer voor, zonder in de practijk tot eenig bezwaar te hebben aanleiding gegeven.

Die wetten hadden niet voorzien, noch in de wijze van toerekening der betalingen, welke bij het gewone regt aan de keuze van den schuldenaar is gelaten, noch in de gevallen, waarin het *beneficium terminis* moet ophouden. Zij hadden niet bepaaldelijk gezegd, dat het dwangbevel onderscheiden personen betreffen kan, over onderscheiden dienstjaren en over verschillende posten van directe belastingen kon loopen; zij hadden de grenzen tusschen de gewone regelen der regtsvordering en de administratieve bevoegdheid niet bepaaldelijk aangewezen.

Een en ander wordt bij het wetsontwerp geregeld.

Eindelijk zijn de vervolgingen door de administratie ingesteld, op weinige uitzonderingen na, van alle zegel- en registratie-regten ontheven, opdat niet uit de middelen van invordering zelven te groote bezwaren zouden ontstaan voor den achterlijken debiteur.

De regelen bij het ontwerp vastgesteld, zijn ook toepasselijk verklaard op de opcenten en kosten, hetgeen weleens, hoezeer ten onregte, is tegengesproken.

Eindelijk zijn, ten slotte, de onderscheiden Fransche wetten en verordeningen ingetrokken, welke tot dusverre op de invordering der directe belastingen en het privilegie der schatkist te dier zake, hebben bestaan.

De Regering vertrouwt, dat dit beknopt overzigt van den geest en de strekking des wetsontwerps toereikende zal zijn, om de beweegredenen der voorgedragen bepalingen te doen kennen, en dat de Staten-Generaal hunne goedkeuring zullen geven kunnen, aan een ontwerp, hetwelk, de verstrooide fragmenten der wetgeving op dit punt verzamelende, tevens vele verouderde bepalingen van vreemde wetten voor altoos zal uitwisschen.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Ofschoon de voordragt betrekkelijk de invordering der directe belastingen en den voorrang van 's Rijks schatkist te dier zake, in sommige van hare bepalingen minderen bijval heeft gevonden, als te streng jegens de schatpligtigen of te hard ten aanzien van derden, is zij echter over het algemeen met genoegen ontvangen. Men heeft het als eene verbetering beschouwd, dat, met het oog op eene doelmatige verzekering van de regten der schatkist, de in verscheiden, meestal vreemde wetten verstrooide voorschriften verzameld zijn, en in verband zijn gebragt met de thans bestaande burgerlijke en finantieele wetgeving. De afschaffing dier vreemde wetten is op zich zelve reeds eene wenschelijke zaak, en men koestert de hoop, dat de Regering, op den ingeslagen weg voortgaande, eerlang ook betrekkelijk andere onderwerpen, de verordeningen van vreemden oorsprong meer en meer door Nederlandsche zal doen vervangen.

Terwijl niet wordt getwijfeld of de invordering der directe belastingen zal, ten gevolge der ontwerp-wet bevorderd kunnen worden, is de wensch te kennen te geven, dat de bepalingen wier vaststelling wordt beoogd, ook in meerdere of mindere mate toepasselijk mogen worden gemaakt op de schattingen, die bij wijze van uitkoop of admodiatie worden opgebragt. De accijnsen toch op het gemaal, het geslagt, de turf en de steenkolen, met name in het hertogdom Limburg bij admodiatie wordende geheven, nemen in zekeren zin den aard aan van directe belastingen, en voor de invordering derzelven schijnt er behoefte te bestaan aan soortgelijke voorschriften, als thans worden overwogen. Men meent deze zaak in de aandacht der Regering te moeten aanbevelen, en zal gaarne met hare zienswijze te dien opzigte bekend worden gemaakt.

Ten aanzien der Memorie van Toelichting het ontwerp begeleidende, is in meer dan één Afdeeling aangemerkt, dat zij wel is waar den geest en de strekking van hetzelve in het algemeen doet kennen, maar dat zij nog beter aan haar doel zou hebben beantwoord, indien ook aan onderscheidene bijzondere bepalingen eene opzettelijke uiteenzetting van gronden ware te beurt gevallen. Zoodanige ontwikkeling zou onder anderen, met aantooning van het verband dat er bestaat tusschen het nieuwe en het oude, tevens de reden hebben kunnen doen kennen, waarom nopens sommige punten van het bestaande behoort te worden afgeweken.

Algemeen wordt het overwegende der wet vatbaar geoordeeld voor verbetering van redactie. Men zou de kortere uitdrukking: *dat het noodzakelijk is de invordering der directe belastingen en den voorrang van 's Rijks schatkist bij eene algemeene wet te regelen*, beter achten dan de nu gebezigde, volgens welke *wetten* en *verordeningen bij eene wet* zouden worden geregeld.

Art. 1. Sommige leden zijn van oordeel, dat het doelmatig zou wezen, bij de wet een termijn te stellen, binnen welken de kohieren moeten executoir verklaard zijn; aangezien met die executoir-verklaring in nauw verband staat het al of niet tijdig bezorgen der aanslagbiljetten. Zij zien in dit laatste eene zaak van belang voor de minder vermogenden, welken het moeielijk moet vallen verscheiden verschenen termijnen in eens te voldoen. Andere leden hebben wel is waar aangemerkt, dat het bepalen van zoodanigen termijn tot eenig bezwaar voor de administratie aanleiding kan geven, maar evenals de eerstgenoemden eene tijdige rondzending der biljetten hoogst wenschelijk oordeelende, hebben zij gemeend te moeten voorstellen, om de vraag aan de Regering te doen, of niet, ter bevordering van spoed in de bezorging der aanslagbiljetten, eene of andere tijdsbepaling in de wet zou kunnen worden opgenomen?

Art. 2, 1ste lid. Men mist hier de bepaling, dat de naam van den belastingpligtige moet worden ingevuld en het biljet gedagteekend. Het eerste spreekt, wel is waar, van zelf, maar volledigheidshalve schijnt de wet zulks, evenals andere bepalingen, te moeten inhouden; terwijl het tweede punt ook daarom niet overbodig schijnt, naardien men voorbeelden kent, dat het biljet niet was gedagteekend, en er dus een blijk ontbrak, volgens hetwelk men kon beoordeelen of de ontvanger al dan niet *zoodra mogelijk* het stuk had gezonden.

Het artikel zegt, dat het aanslagbiljet tevens zal bevatten eene aanwijzing van den termijn bij de wet bepaald, binnen welken de bezwaarschriften kunnen worden ingediend. Sommige leden, geene algemeene wet kennende, waarbij die termijn is vastgesteld, en reeds in art. 28 der wet op het patentregt van 21 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), en in art. 45 der wet op het personeel van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 4) ten opzigte van het indienen der reclamatien verwezen vindende naar de voorschriften, te dien aanzien wegens de directe belastingen in het algemeen bestaande, zijn van oordeel, dat de voordragt met de opgave van dien termijn behoort te worden aangevuld.

2de lid. Terwijl in deze zinsnede de benamingen voorkomen van *huurder* of *bruiker*, vindt men in art. 7 die van *pachters* of *huurders*. Men geeft in bedenking, om in beide artikelen dezelfde uitdrukking te bezigen, en voorts, ten einde den mogelijken twijfel weg te nemen, of een bruiker wel altijd huurder of pachter is, telkens de drie benamingen te gebruiken: *huurders*, *pachters* of *bruikers*.

niet in de gemeente woonachtig is. Eenige leden oordeelen het beter, dat alleen dan aan huurders, enz. het biljet kunne worden toegezonden, wanneer de aangeslagene woont buiten den kring van de betrokken ontvangst, aangezien eene ontvangst zich over meer dan één gemeente kan uitstrekken, als wanneer er geene reden schijnt te bestaan, waarom de ontvanger zich juist zou bepalen tot de gemeente waar hij woont. Ook meent men dat voorzien moet worden in het denkbare geval, dat in den kring der ontvangst noch eigenaars, noch huurders of bruikers woonachtig zijn. Alsdan zal welligt gevoegelijk, door tusschenkomst van den burgemeester van de gemeente waar de goederen gelegen zijn, de bezorging van het biljet kunnen geschieden.

Eindelijk is nog door enkele leden op dit artikel aangemerkt, dat het nuttig zou zijn, bij de wet gebiedend voor te schrijven, dat de ontvanger het nummer van den betrokken post van het journaal op het biljet zal invullen, iets hetwelk thans, naar men meent, wel eens verzuimd wordt.

Art. 5, 4de lid De meerderheid der leden heeft de bepaling te hard gevonden, dat, zoo lang geene boedelscheiding heeft plaats gehad, ieder erfgenaam hoofdelijk voor den geheelen aanslag aansprakelijk zal zijn. Men wenscht, op het voetspoor van artt. 1146 en 1147 van het Burgerlijk Wetboek, vastgesteld te zien, dat de erfgenamen niet verder persoonlijk voor de belasting aansprakelijk zijn, dan in evenredigheid met hetgeen ieder uit de nalatenschap ontvangt.

Voorts is door sommige leden aangemerkt, dat, in het stelsel van het ontwerp, aan den erfgenaam, die meer heeft betaald dan in verhouding tot zijn erfdeel, het regt van subrogatie in de regten

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

van de schatkist behoorde te zijn toegekend. Volgens art. 1438 3°, Burgerlijk Wetboek, zeide men, heeft er wel is waar subrogatie plaats uit kracht der wet, maar het zou in twijfel kunnen getrokken worden, of dit ook geldt ten aanzien van het privilegie der schatkist.

5de lid. Ook van deze dusverre onbekende bepaling is de strekking te hard gevonden. Vele leden meenen, dat men zich tevreden moet stellen met de aansprakelijkheid van het goed zelf, en dat dus de zinsnede dient te vervallen. Ware, dit voegde men er bij, soortgelijke bepaling noodig, dan behoorde zij nog in dezer voege gesteld te worden, dat alleen wegens het loopende jaar de belasting op den nieuwen verkrijger in zijn eigen goed verhaalbaar zou zijn. In allen gevalle zou de bevoegdheid tot verhaal op den vorigen eigenaar in de wet moeten vermeld worden.

Art. 6. De woorden: *en waarvan ten name van den—bekenden mede-eigenaar*, in het slot des artikels, zijn voorgekomen de bedoeling van den steller niet duidelijk uit te drukken. Men geeft daarom in overweging om in een afzonderlijke zinsnede te zeggen: „De uitwinning kan echter plaats hebben ten name van den op „het kohier bekenden mede-eigenaar."

Artt. 7 en 8. Het voorschrift van art. 7 heeft tot vele aanmerkingen geleid en den bijval der meerderheid niet verworven. De leden die geen bezwaar vinden in den voorrang zooals die bij art. 14 A 1°. aan de schatkist is toegekend, zouden er genoegen mede kunnen nemen, dat de huurders, pachters en bruikers tot betaling der belasting gedwongen kunnen worden, wegens de verschillende opbrengsten der goederen aan de belasting onderworpen, de nog verschuldigde pacht, of hetgeen zij verder van den eigenaar onder zich mogen hebben; maar dat ook, wanneer er niets voortgebragt is, geene pacht meer is verschuldigd, noch iets anders van den eigenaar onder de huurders enz. berustende is, deze laatsten tot voldoening der belasting gehouden zullen zijn, vinden zij hard, ja onredelijk. Andere leden, die eene duidelijke beperking van het bedoelde privilegie wenschen, zoodat het zich bepale tot de voortbrengselen den eigenaar zelven toebehoorende, en het evenzeer onbillijk vinden dat in art. 7 geen onderscheid gemaakt is, of de pacht al dan niet meer is verschuldigd, hebben nog meer bedenkingen tegen het artikel. Om deze redenen meent men der Regering te moeten voorstellen, om, met behoud van de strekking van art. 2 der wet van 12 November 1808, art. 7 van het ontwerp te laten wegvallen, en in art. 8 de huurders, pachters en bruikers onder de daar bedoelde derde personen op te nemen. Behalve dat zulks eene billijker bepaling kan geacht worden, zal er tevens worden gehandeld overeenkomstig den aard der zaak, dat het eigenlijk hier niet meer behoort te gelden dan een bloot executoriaal beslag onder derden.

Art. 9. Deze tot hiertoe onbekende bepaling is mede door zeer vele leden afgekeurd, die meenen dat zij te gestreng is, uit hoofde door dezelve betere regten van derden, die van hunne bevoegdheid om beslag te leggen gebruik hebben gemaakt, ligtelijk verkort kunnen worden Ook vraagt men wie aan die derden, welke beslag hebben gelegd, de reeds gemaakte kosten zal vergoeden. Wegens het een en ander wordt aan de Regering in bedenking gegeven, de bepaling te laten vervallen en de zaak aan de gewone regels van regte over te laten.

Art. 10, 1ste lid. Ofschoon de meerderheid de wijze van invordering in *tien* gelijke termijnen over het algemeen goedkeurt, meent dezelve echter, dat de billijkheid mede zou brengen, om, bij vertraagde executoir-verklaring der kohieren en late bezorging der biljetten dien ten gevolge, de verschenen termijnen niet in eens invorderbaar te doen zijn; maar het vorderbare alsdan gelijkelijk over te slaan op zoovele termijnen van het dienstjaar, als nog moeten verloopen.

2de lid. Betrekkelijk het vervallen van den eersten termijn heeft het denkbeeld ondersteuning gevonden, om in plaats van daarvoor te stellen den laatsten dag der *tweede* maand van het dienstjaar, daarvoor te nemen den laatsten dag van de *derde* maand. In dit geval, meent men, zal minder ongelegenheid van te late bezorging der biljetten te vreezen zijn, terwijl dan ook niet, gelijk bij het voorgedragen stelsel het geval is, het oneigenaardige zal plaats vinden, dat één termijn, namelijk de laatste, vooruit wordt betaald. Men wenscht eene wijziging in dien geest aan de Regering in overweging te geven.

3de lid. Door vele leden wordt eene betaling in *tien* termijnen, in plaats van *vijf*, ook voor de hier bedoelde patentpligtigen billijk geoordeeld, uit aanmerking dat die belastingschuldigen, volgens het 2de artikel van de wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 16), reeds aan het bezwaar zijn onderworpen van hun bedrijf niet te mogen uitoefenen, dan na de helft van hunnen aanslag over elk dienstjaar te hebben voldaan.

Opzigtelijk de betaling in termijnen wenschen sommige leden nog aan de Regering gevraagd te zien, of de belastingschuldige, die vooruit betaalt, ook gevaar kan loopen, naderhand ten tweeden male te moeten betalen, wanneer eens de zaken van den ontvanger niet in orde mogten bevonden worden, en in het bijzonder de door hem ontvangen posten niet op het journaal zijn geboekt? Die leden vinden tot deze vraag aanleiding in voorbeelden, die van zoodanige dubbele betaling zouden bestaan. De meerderheid echter twijfelt niet, of die vraag moet ontkennend worden beantwoord, daarbij tevens te kennen gevende, dat, indien hare meening ongegrond mogt zijn, zij een artikel niet zou kunnen goedkeuren, dat zoodanige gevolgtrekking toeliet.

Art. 11, 1°. Volgens het oordeel van verscheiden leden, levert de inbeslagneming, namens derden geschiedende, geen voldoenden grond op om de belastingen in eens invorderbaar te doen zijn. Ten minste moet naar hun inzien de bepaling beperkt worden tot het geval, dat er wezenlijk verkoop ten gevolge der inbeslagneming geschiedt.

2°. Naardien deze zinsnede zoo ruim is gesteld, dat, bij voorbeeld ten gevolge van het overlijden van haren echtgenoot, de weduwe tot betaling in eens zou kunnen gedwongen worden, hetgeen een groot bezwaar en eene hardheid in zich zou sluiten, is men algemeen tegen de bepaling gestemd.

3°. Vele leden wenschen ook dit nummer te zien wegvallen, van oordeel zijnde dat hetzelve niet noodig is, daar toch het goed zelf een voldoenden waarborg geeft voor volledige betaling der grondbelasting.

4°. De hoofdstrekking van deze bepaling wordt te streng gevonden, daar toch op de overtredingen der belastingwetten zelven reeds zware boeten zijn gesteld. In allen gevalle behoort te worden uitgedrukt, dat hier eene overtreding wordt bedoeld, bij regterlijk vonnis gebleken, in het zelfde dienstjaar over hetwelk de in te vorderen belasting loopt, daar het toch te ver zou gaan, wanneer iemand, een enkelen keer veroordeeld zijnde, voor het vervolg steeds in eens zijne belasting zou moeten betalen.

5°. Daar ook art. 44, § 2, der wet op het personeel van 29 Maart 1833 soortgelijke bepaling inhoudt, en de aanslagen naar tabel n°. VII van de wet van 21 Mei 1819, op het regt van patent, de zelfde voorziening schijnen te behoeven, geeft men in bedenking, bij deze algemeene wet al de gelijksoortige gevallen te noemen, opdat niet later de vraag moge oprijzen, of deze wet al dan niet aan vroegere derogeert, en er bovendien tusschen gevallen, die van gelijken aard schijnen te zijn, geene ongelijkheid blijve bestaan.

Art. 14. Het regt van voorrang bij dit artikel aan de schatkist toegekend, is in al de Afdeelingen door vele leden beschouwd als zich te ver uitstrekkende. Enkele leden hebben hier op nieuw hunne reeds bij artt. 7 en 8 opgenomen meening te kennen gegeven, dat op de voortbrengselen onder A 1°. genoemd, aan de schatkist geen privilegie behoort te worden gegeven, dan voor zoover zij aan de eigenaars zelven toebehooren. Terwijl voorts sommigen meenden, dat ten gunste van het Rijk niet behoort te worden afgeweken van den regel van de 2de zinsnede van art. 1180 Burgerlijk Wetboek, volgens welken pand en hypotheek gaan boven privilegie, hebben vele anderen gemeend, dat *betrekkelijk de grondbelasting* (A) niet alleen de geregtskosten, door de uitwinning der goederen veroorzaakt, moeten worden uitgezonderd, maar ook de kosten tot het behoud der zaak gemaakt, aangezien het geval zeer denkbaar is, dat de schatkist weinig of niets zou hebben kunnen bekomen, waren er geene onkosten aangewend tot bewaring van het goed.

Die leden waren voorts van oordeel, dat, zoo men al niet aan de bedoelde kosten den voorrang boven de vorderingen van het Rijk mogt willen toekennen, men beiden althans zal behooren gelijk te stellen, het voorbeeld volgende van art. 25 der wet omtrent de magt der Heemraadschappen, enz. van 9 October 1841 (*Staatsblad* n°. 42), waarbij bepaald is, dat het daar bedoelde privilegie in alles gelijkgesteld wordt met dat in art. 1185, n°. 4, van het Burgerlijk Wetboek omschreven, en mitsdien uitgeoefend en gerangschikt wordt, zooals te dien aanzien in artt. 1193 en 1194 van dat Wetboek is bepaald.

Betrekkelijk het voorregt op al de roerende en onroerende goederen der belastingschuldigen *voor de overige directe belastingen* (B), is door zeer vele leden opgemerkt, dat te dezen aanzien niet alleen de geregtskosten behooren te worden uitgezonderd, maar ook die

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

in n°. 2 en 3 van art. 1195 Burgerlijk Wetboek genoemd, namelijk de begrafenis-onkosten, en al de kosten der laatste ziekte.

Ook is nog aangevoerd, dat wanneer de nieuwe vast te stellen bepalingen nopens het privilegie der schatkist zich verder mogten uitstrekken dan het thans bestaande, eene beperking billijk zal zijn, in den geest der aangehaalde wet op de Heemraadschappen, welke in het voorlaatste lid van het 25ste artikel bepaalt, dat het nieuwe privilegie geenerlei nadeel zal toebrengen aan zoodanige verbanden of privilegien, als vóór de afkondiging der wet zijn verkregen, maar daarentegen drukken op al de zoodanigen, die na dat tijdstip zijn ontstaan, en boven hetwelk hetzelve alzoo den voorrang hebben zal.

Nopens den aanhef van het 14de artikel is aangemerkt, dat, bijaldien het privilegie in A, 1°., niet uitdrukkelijk wordt beperkt tot de vruchten enz., den eigenaar zelven toebehoorende, de woorden: *op de goederen der belastingschuldigen* moeten vervallen, aangezien in de waarschijnlijke bedoeling des stellers het dan niet alleen goederen van den schatpligtige zelven zijn, die aan dat privilegie worden onderworpen, maar ook van derden. Ook meent men dat de bepaling in A, 1°., eenmaal eene opsomming van de onderscheidene voortbrengselen der goederen bevattende, ook alle soorten van dezelven moet noemen, en onder anderen, evenals de turf te velde, ook het gekapte hout.

Art. 15. Vele leden wenschen, èn voor de *waarschuwing*, èn voor de *aanmaning*, niet meer dan 2½ eenten aan den belastingschuldige in rekening gebragt te zien, daarvoor aanvoerende, dat ook art. 41 van het arrêté van 16 Thermidor an VIII niet meer vordert dan *cinq centimes pour chaque avertissement.* Vrij algemeen is men voorts van oordeel, dat, wanneer ten platten lande de bezorging dier stukken niet buiten de kom der gemeente, waar de ontvanger woont, geschiedt, in dit geval er geen de minste reden bestaat, om den schatpligtige meer te doen betalen dan in de steden.

Art. 16. De aard van het dwangbevel is voorgekomen beter te zijn uitgedrukt in art. 3 der boven aangehaalde wet op de magt der Heemraadschappen. Immers brengt het dwangbevel als zoodanig mede het regt van parate executie, dat is het regt om de goederen zonder vonnis aan te tasten.

Het dwangbevel kan onderscheidene personen betreffen. Ofschoon men wel inziet, dat deze nieuwe bepaling aan de eene zijde gemak aan de administratie zou geven, zoo gelooft men echter dat dit voordeel niet zou doen opwegen een daar tegenover staand nadeel. Behalve andere bezwaren, pleit voor de weglating der bepaling het gevaar dat men zal loopen, dat één nietigheid in het algemeen dwangbevel het stuk ten aanzien van al de in hetzelve vermelde belastingschuldigen nietig zou doen zijn, eene ongelegenheid aan welke men niet blootstaat, wanneer men, evenals thans, voor iederen schatpligtige een afzonderlijk bevel doet uitvaardigen.

Terwijl men in overweging geeft, om achter *vonnissen*, op het einde van het artikel, in te vullen: *authentieke akten* (opschrift van het IIde Boek en deszelfs eersten titel van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering), meent men tevens te moeten vragen, of niet, evenals bij art. 52 van het arrêté van 16 Thermidor an VIII, het zaaikoren, de bijen, enz. moeten worden vermeld, als niet aan inbeslagneming onderhevig. Dit wordt noodig geacht, omdat die voorwerpen niet zijn opgenomen in artt. 447 en 448 van genoemd Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, in de rij der goederen, op welke, uit welken hoofde ook, geen beslag mag gedaan worden.

Art. 17. Ter voorkoming van twijfel welke kosten in de laatste alinea van dit artikel bedoeld worden, acht men het doelmatig te stellen: *de door den regter begrootte kosten.*

Art. 18, 1ste lid, *na de dagteekening.* In verband met de bepaling in de 2de alinea van dit artikel, ten opzigte van den termijn van *drie* dagen, binnen welken de dagvaarding voor den gewonen regter moet geschieden, is men algemeen van oordeel, dat, in plaats van *dagteekening*, *beteekening* moet gesteld worden, naardien, ingeval de beteekening eens lang na de dagteekening van het besluit des Gouverneurs geschiedde, de verkoop niet meer geschorst of belet zou kunnen worden.

2°. lid. De bepaling, dat de reclamant zich bij den gewonen regter op geene andere akten zal mogen beroepen, dan die welke bij zijne reclamatie bij den Gouverneur zijn overgelegd, is vrij algemeen afgekeurd. Men vindt dit een niet geheel van onbillijkheid vrij te pleiten voorschrift, hetwelk daarenboven schijnt te strijden met den gewonen regel (art. 348 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering), dat men in hooger beroep „nieuwe weren van „regten„ kan inbrengen.

De laatste alinea is algemeen toegeschenen, als ten aanzien van derden veel weg te nemen van de bevoegdheid of de gunst, hun in de 1ste alinea toegekend, en zooals de bepaling dáár staat heeft zij geenen bijval gevonden. Zijn er middelen noodig om ontduikingen en kwade praktijken tegen te gaan, dan zal men gaarne andere zien voorgedragen. In allen gevalle meent men dat aan de derden het regt van tegenbewijs moet worden voorbehouden.

Art. 19. Bij de behandeling van dit artikel is vooraf de algemeene vraag overwogen, of men het middel van inlegering in de Nederlandsche wetgeving behoort op te nemen. Achttien van de vijf en veertig leden, die aan het onderzoek deel namen, hebben zich in beginsel tegen het dwangmiddel verklaard, op grond dat hetzelve hier te lande niet alleen weinig bekend is, als zeldzaam en slechts bij uitzondering toegepast, maar ook met onze zeden weinig in overeenstemming schijnt te zijn. De overige zeven en twintig leden keuren het daarentegen goed, dat bij het ontwerp gelegenheid is gegeven, om de invordering der directe belastingen ook bij wijze van inlegering te doen plaats hebben. Zij meenen dat dit middel somwijlen meer in het belang van den belastingschuldige zelven is, dan bij den eersten oogopslag het geval schijnt te wezen, en dat er voorbeelden bijgebragt kunnen worden, dat, met betrekkelijk geringe kosten voor de schatpligtigen, het verschuldigde op eene veel gemakkelijker wijze dan bij gewone executie is geïnd. Ook hebben die leden, tot ondersteuning van hunne meening ten aanzien van de inlegering in het algemeen, bijgebragt, dat er eene voorziening behoort plaats te hebben voor die gevallen, waarin het mogt blijken, dat onderscheidene personen zich hebben vereenigd om de verschuldigde lasten niet te voldoen, en, zonder nog eenigen feitelijken wederstand te bieden, zich echter aan eene zoogenaamde lijdelijke en alles afwachtende tegenstreving schuldig maken.

Ofschoon derhalve de meerderheid der leden niet tegen het beginsel der inlegering gestemd is, hebben nogtans slechts enkele leden genoegen genomen met de wijze waarop het onderwerp is geregeld. Voor het geval van *individueele* inlegering (hoedanige men meent te mogen noemen die, welke in gewone omstandigheden bij bepaalde personen geschiedt), wenscht men vooreerst den schatpligtige vooraf te hebben gewaarschuwd voor hetgeen hem te wachten staat. Voorts oordeelt men, dat de magtiging niet van den directeur der belastingen zelven moet uitgaan, maar van den kantonregter, na overleg met den directeur. Voor de gevallen toch waarin men in de woning eens ingezeten zijns ondanks zal binnentreden, is het niet ondoelmatig door de regterlijke magt het verlof te laten geven, zóó echter dat deze het, des geraden oordeelende, kan weigeren. Ook zal de magtiging des kantonregters in overeenstemming zijn met een anderen, bij art. 16 van dit ontwerp hem opgedragen last, om namelijk de dwangbevelen executoir te verklaren, en tevens met bemoeijngen van gelijksoortigen aard, bij andere finantieele wetten bepaald.

Ten aanzien van de gevallen, waarin zich op deze of gene plaats een lijdelijke tegenstand mogt openbaren, die het inlegeren van krijgsvolk bij onderscheidene personen gelijktijdig doelmatig moge doen zijn (*collectieve* inlegering?) acht men eenigszins andere bepalingen noodig. Overeenkomstig den meer algemeenen aard van de hier veronderstelde omstandigheden, zou men de magtiging wenschen gegeven te zien door den Commissaris des Konings in de provincie, na overleg met den directeur der belastingen, welken Commissaris misschien tevens, volgens regelen in deze wet op te nemen, de nadere bepaling zou kunnen worden overgelaten betrekkelijk het bij iederen persoon in te legeren aantal krijgslieden en den duur van hun verblijf bij de belastingschuldigen.

Ondergeschikt aan deze denkbeelden zijn nog de volgende aanmerkingen op het artikel gemaakt.

4de lid. Eenige leden zijn van gevoelen, dat voor de hier bedoelde boeten het minimum behoort te worden weggelaten, ten einde den regter meer ruimte te geven ten aanzien van minder gegoeden. En voor het geval, dat de in eene geldboete verwezene buiten staat mogt bevonden worden om dezelve te voldoen, wenschen anderen subordinate gevangenis te zien bedreigd, hetgeen zij achten overeenkomstig te zijn met het beginsel, onder anderen gevolgd in art. 225, laatste lid, van de algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38).

5de alinea. In plaats van de uitdrukking, dat het proces-verbaal in regten ten volle wordt geloofd behoudens tegenbewijs, eene uitdrukking minder juist sedert de invoering der nieuwe wetgeving, geeft men in overweging om te bepalen: dat hetzelve wettig bewijs oplevert, overeenkomstig de regelen, bij het Wetboek van Strafvordering nopens schriftelijke bescheiden vastgesteld. (Zie de derde afdeeling in verband met de eerste, van

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

titel XXII van genoemd Wetboek). Daar voorts ten aanzien van het bedoelde proces-verbaal zelf niet wel kan gezegd worden dat het verjaart, komt het beter voor, te stellen: *en de daaruit voortvloeijende vordering verjaart.*

Art. 20. Men zou liefst bij deze wet zelve de tarieven voor de berekening der overige kosten van vervolging gemaakt zien, geen genoegzamen grond vindende, waarom alleen betrekkelijk de *waarschuwing* en de *aanmaning* de wetgever de kosten zou bepalen. Mogten er tegen eene onmiddellijke vaststelling bij de wet bezwaren bestaan, dan geeft men in bedenking om de zaak te regelen bij een, later door de wet te vervangen, reglement van openbaar bestuur.

Art. 21, 8sten regel. De hier bedoelde kosten kunnen uit meer dan één akte van vervolging voortvloeien, weshalve men meent, dat vóór *akte* het woord *laatste* zou behooren te worden ingelascht.

Art. 22. Volgens de redactie van de 1ste en 3de zinsnede van dit artikel in verband tot elkander, zou kunnen worden beweerd, dat ook de officieren van justitie verpligt zijn, bij gewone vervolging voor de regtbanken, zich van het ministerie der bijzondere deurwaarders van de directe belastingen te bedienen. Immers spreekt de aanhef van het artikel ook van exploiten betreffende de vervolging wegens boeten in zake dier belastingen. Men houdt deswege voor om beter te doen uitkomen, dat de boeten, hier bedoeld, alleen die zijn, welke van de invordering het gevolg kunnen wezen en van wege den ontvanger worden geïnd.

Art. 23, 1ste lid, *executoriaal beslag.* De woorden *onder derden* schijnen hier niet te kunnen worden weggelaten; en misschien is het nog beter in het geheel niet dit beslag in het bijzonder te noemen, naardien hetzelve toch onder de algemeene uitdrukking *inbeslagneming* reeds is begrepen.

Voor het geval dat den deurwaarder de belasting, boete en kosten worden aangeboden, is hij, volgens het artikel, *bevoegd* dezelven aan te nemen. Vele leden wenschen hem daartoe de *verpligting* te hebben opgelegd, hetgeen èn eigenaardiger schijnt te zijn, èn minder onbestemd dan het geven eener bloote bevoegdheid.

Art. 25. Onder de stukken die vrij zijn van de regten van zegel en registratie, meent men dat nog behooren te worden opgenomen al diegene, welke bij den Gouverneur der provincie in het geval van art. 18 hierboven worden ingediend.

Voorts is het velen leden voorgekomen, dat bij dit artikel alsnog in het algemeen de bezwaarschriften en de bij dezelven over te leggen duplicaat-quitantien van zegel moeten worden vrijgesteld, wanneer de aanslag minder bedraagt dan *f* 20.

Art. 27. Terwijl eenige leden van oordeel zijn, dat de aanhef van dit artikel betrekkelijk het in werking komen der wet op een nader door den Koning vast te stellen tijdstip, in zekeren strijd schijnt te zijn met art. 2 van de algemeene bepalingen op de Wetgeving van het Koningrijk, hebben andere leden den wensch te kennen gegeven, om bekend te worden gemaakt met de bezwaren, die er bij de Regering bestaan tegen het nu reeds bij de wet vaststellen van den juisten tijd der geheele invoering.

Eindelijk is, ten aanzien van het vervallen zijn der vroegere verordeningen, de vraag voorgesteld, of hier wel alle bepalingen zijn genoemd, die door de nieuwe worden afgeschaft? Of niet, onder anderen, voor vervallen moeten worden verklaard: de wet van 17 Brumaire Vde jaar, in het hoofd der memorie van toelichting aangehaald; voorts enkele voorschriften van de wet van 2 Frimaire VIIde jaar, en de wet van 2 Messidor, eveneens VIIde jaar?

Aldus vastgesteld, in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 12den Maart 1845.

N O T A.

Aanmerkingen op de redactie.

Considerans, *hebben genomen*, lees: *genomen hebben.*

Art. 3, 1sten regel, *van*, beter: *voor.*

〃 10, 4de lid, 1sten regel, *een*, beter: *één.*

Art. 11, 4°., 1sten regel, *personeele belasting*, liever: *belasting op het personeel.*

〃 13, 1sten regel, *sedert*, beter: *gedurende.*

〃 17, 2de lid, 3den regel, *de bewering*, beter: *het beweren.*

〃 17, 3de 〃 4den en 5den regel, *binnen het ressort van de regtbank van het arrondissement*, liever: *binnen het arrondissement.*

〃 18, passim, *reclamatien*, *reclameeren*, beter: *bezwaarschriften*, *bezwaren inbrengen*, als in art. 2.

〃 23, 1ste lid, op het einde, *in margine van het origineel*, liever: *op den kant van het oorspronkelijke.*

〃 26, 1sten regel, *privilegien*, beter, als elders: *voorrang.*

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

De directe belastingen worden jaarlijks voor eene bepaalde som in het budget uitgetrokken; die som berust niet op eene onzekere raming, maar op de ondervinding van vroegere jaren.

Iedere teleurstelling in die takken van 's lands inkomsten is een partieel deficit; iedere individueele poging, om zich aan de betaling der belastingen te onttrekken, is eene overbrenging van den last op de overige ingezetenen.

De nuttige en weldadige verdeeling des aanslags over vele termijnen sluit wel is waar de gewone manier van invordering niet uit; maar bij wanbetaling kan de telkens terugkeerende noodzakelijkheid tot invordering van iederen termijn op den verschijndag, de kosten zeer bezwarend maken, in evenredigheid van het invorderbare gedeelte der belasting.

Er zijn alzoo bijzondere bepalingen noodig in het belang der belastingschuldigen zelven; indien deze bepalingen streng mogten schijnen, moet men bij de beoordeeling derzelven en van het geheele wetsontwerp niet uit het oog verliezen, dat zij méér zijn regten dan verpligtingen, meer uitzondering dan regel: — wapenen tegen die kwaadwilligen, welke geenszins eene zachte, billijke, gematigde behandeling van den eerlijken, doch ongelukkigen schuldenaar uitsluiten.

Uit die oogpunten beschouwd, zal de wet veel van hare scherpe omtrekken verliezen, en zal de minder gunstige indruk uitgewischt worden, welke schijnt ontstaan te zijn bij sommige leden der Staten-Generaal, welligt weinig bekend met de eindelooze moeijelijkheden, waarmede de administratie dikwijls te worstelen heeft.

Ten opzigte van de bij admodiatie geheven accijnsen, ontkent de Regering niet, dat zij in zekeren zin den aard van directe belastingen aannemen: — de provincie, het district, de gemeente wordt voor een bepaald quotum aangeslagen, en dit quotum over ieder ingezeten omgeslagen. De invordering geschiedt evenals die der *plaatselijke* directe belastingen; ofschoon nu die invordering welligt minder kostbaar en omslagtig zou kunnen zijn, acht men het echter bedenkelijk, om voor de accijnsen bij admodiatie geheven, althans bij deze wet, eene andere wijze van invordering dan voor de overige plaatselijke belastingen vast te stellen.

Aan de gegronde aanmerkingen op de redactie van de beweegredenen der wet voldaan zijnde, gaat de Regering over tot de beantwoording der bedenkingen, tot welke ieder bijzonder artikel heeft aanleiding gegeven, na vooraf te hebben doen opmerken, dat van de *nota van aanmerkingen*, ten slotte van het voorloopig verslag voorkomende, het vereischte gebruik ter wezenlijke verbetering van de redactie der wet is gemaakt.

Art. 1. Op het verlangen ten aanzien van art. 1 uitgedrukt, moet in het midden gebragt worden, dat de regeling der personeele belasting grootendeels afhangt van gevraagde of bevolen schattingen en tellingen, — het patentregt van de medewerking der zetters; — dat verhuizingen, onzekerheid van woonplaats, gebrekkige invulling der biljetten, andere oorzaken van vertraging zijn, welke het vaststellen van eenen termijn voor de opmaking der kohieren gewaagd doen worden. Te ruim gesteld, zou de bepaling tegen het oogmerk werken; te naauw beperkt, groote ongelegenheid veroorzaken. De belangen van de schatkist vereenigen zich in dit geval met die der belastingschuldigen: eene omstandigheid, welke de beste waarborgen geeft tot inachtneming van spoed en naauw-

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

keurigheid, voor zoo verre de tegenwoordige staat der wetgeving zulks toelaat. [1])

Art. 2. De naam van den belastingschuldige zal in het aanslagbiljet worden uitgedrukt, evenzeer als de dag waarop hetzelve wordt uitgegeven.

Het onderwerp der bezwaarschriften is bij bijzondere wetten, bij het arrêté van 24 Floréal VIII, in verband met de wet van 2 Messidor VII, geregeld; de termijnen vangen niet alle op het zelfde tijdstip aan, sommige zijn bij de belastingwetten zelven bepaald. Tot dusverre heeft men die termijnen, zooveel mogelijk, op den kant of op den rug der aanslagbiljetten aangewezen; geen voorzorg van dien aard wordt overtollig geoordeeld, maar het onderwerp niet tot het onderhavige wetsontwerp behoorende, moet de voorziening daarin aan de bijzondere, over dat onderwerp bestaande of nog vast te stellen wetten worden overgelaten.

2de lid. De voorgestelde inlassching van het woord *bruiker* heeft plaats gehad.

De belastingschuldige woont òf in de zelfde gemeente als de ontvanger, òf in eene andere gemeente tot het kantoor behoorende, òf eindelijk buiten de gemeenten, waarover de ontvangst zich uitstrekt.

Om in deze drie gevallen te voorzien is de redactie van art. 2, 2de lid, gewijzigd.

Dat èn belastingschuldige èn pachter of huurder buiten den kring der ontvangst woonachtig is, behoort tot die zeldzame gevallen, waarin te minder eene bepaalde voorziening noodig is bevonden, omdat alsdan de kostelooze bezorging der aanslagbiljetten door tusschenkomst eens naburigen ontvangers kan voorgeschreven en bewerkstelligd worden.

De quitantie van den ontvanger, den dag en de voluitgeschreven som uitdrukkende, is het eenige stuk, dat voor dezen een vereischte is. — Het nommer van het journaal is eene nuttige cautela, maar, hetzij naauwkeurig, hetzij onnaauwkeurig ingevuld, kan dit nommer op het bewijs van schuldbevrijding van geen invloed zijn; daarom is het dan ook verkieslijker voorgekomen, onderwerpen van dien aard aan administratieve voorschriften over te laten.

Art. 5, 4de lid. Deze afwijking van het gemeene regt wordt door de noodzakelijkheid geboden; de solidariteit houdt met de boedelscheiding op; de erfgenamen, met de verschuldigde belasting bekend, zijn in de gelegenheid om zich voor schaden te behoeden; de subrogatie in de *regten* van den schuldeischer vloeit voort uit artt. 1436 en 1438, n°. 3, van het Burgerlijk Wetboek; waar niet van het gemeene regt wordt afgeweken, blijft hetzelve toepasselijk.

5de lid. De onroerende goederen waren tot dusverre, krachtens de wet van 11 Februarij 1816, gedurende twee jaren hypotheeair verbonden.

Deze wet vervallende, was eene nieuwe bepaling noodig om aan het Rijk waarborgen te verschaffen. Indien al de belastingschuldige mogt verzuimen om te betalen en de ontvanger om in te vorderen, niets belet den kooper om zich de quitantien te doen vertoonen, of zich andere waarborgen te verschaffen, voordat hij zich van de kooppenningen ontdoet. Ook hier is de wettelijke subrogatie niet twijfelachtig.

Art. 6. De redactie is in den voorgestelden zin gewijzigd.

Artt. 7 en 8. Ook artt. 7 en 8 zijn ineengesmolten, en zijn daarin de verlangde veranderingen gemaakt.

Art. 9 (nu 8) bevat niets anders, dan de wet van 12 November 1808 en de jurisprudentie medebragten.

Bezwaren waren daaruit tot dusverre niet ontstaan, maar de Regering, niets onbeproefd willende laten om aller meeningen te vereenigen, heeft het artikel opgeofferd.

Art. 10 (nu 8). Hetgeen ad art. 1 is aangevoerd, zal doen gevoelen, dat het voorstel volstrekt onuitvoerlijk is; omslag, wanorde, gebrek aan contrôle zouden groote bezwaren zijn tegenover weinig nuts.

Indien de voorgestelde bepalingen de laatste termijnen vervroegen, zij vertragen de eersten, zij compenseeren dus het voor en tegen; zij maken het bezwaar, uit de achterlijkheid in het opmaken der kohieren afgeleid, onschadelijk. Overigens is iedere termijn eerst vorderbaar na het einde der maand, de laatste dus in den loop der laatste maand van het dienstjaar.

[1]) Een vraagteeken stelde Luzac hierbij.

3de lid. Het 3de lid is de bloote herhaling der speciale bepaling eener belastingwet, welke naauwelijks twee jaren geleden *aldus* op het verlangen der Staten-Generaal is vastgesteld.

Dat hij, die vooruit betaald heeft, niet ten tweeden male behoeft te betalen, mits hij aan den bevoegden ambtenaar betaald en de quitantie in handen hebbe, lijdt geen den minsten twijfel.

Tegen vorderingen van dien aard, zoo men daaraan uit onkunde had toegegeven, zouden art. 1395 en volgende van het Burgerlijk Wetboek te hulp komen.

Art. 11 (nu 9). Aan de aanmerkingen op art. 11, n°. 1, 2, 3 en 4, is voldaan.

Voor de wet van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 4), art. 44, § 2, en voor de wet van 16 April 1823 (*Staatsblad* n°. 14), tabel XVI, § 14, geene wijzigingen noodig zijnde bevonden, zoo is het overbodig geweest, om van die artikelen in de wet uitdrukkelijk melding te maken; de voortdurende toepasselijkheid dezer bepalingen is niet twijfelachtig.

De patentpligtigen, begrepen in de tabel VII der wet van 21 Mei 1819, moeten, wanneer zij hun beroep uitoefenen, het patent bij zich hebben (art. 32 ibid); dat patent niet kunnende bekomen, zonder vooraf het patentregt ten volle te hebben betaald (art. 25 ibid), volgt daaruit, dat geen verdere wettelijke voorziening wordt vereischt.

Art. 14 (nu 12). De wet van 12 November 1808, gehandhaafd bij art. 1183 van het Burgerlijk Wetboek, geeft aan de schatkist het regt van voorrang boven alle anderen. Er bestaat geen reden, om aan de schatkist thans, nu haar reeds het legaal hypotheek ontvalt, ook dat regt van voorrang te ontzeggen, wat zij sinds zoovele jaren bezat.

Van het bedrag en het aanwezen der schuld, van hare afbetaling, kan men in het zekere onderrigt worden. De bepaling kan dus het hypotheeair crediet niet schaden; haar gemis zou daarentegen der schatkist groot nadeel toebrengen, en de heffing der grondbelasting door misbruiken verijdelen kunnen: een gevaar, waaraan men den Staat niet mag blootstellen.

Aan de overige bedenkingen is voldaan.

De woorden in l^a. A, n°. 1, zijn meer aanwijzend dan bepalend. In de woorden „*de verdere opbrengst der goederen*” is het gekapt hout begrepen.

Art. 15 (nu 13). Men meent dat de kosten voor den achterlijken belastingschuldige, reeds door de wet en door zijn aanslagbiljet gewaarschuwd, moeten klimmen naarmate zorgeloosheid in verzuim, verzuim in nalatigheid ontaardt: wat eene halve eeuw geleden in *Frankrijk* op *vijf centimes* bepaald werd, wordt in dit land, en op dit tijdstip, door *vijf centen* vertegenwoordigd.

Art. 16 (nu 14). Aan de gemaakte bedenking is beantwoord.

Overigens is de bepaling, dat het dwangbevel onderscheiden personen kan bevatten, niet nieuw. In den regel bestaan geene andere dan collectieve dwangbevelen; individueele zijn uitzonderingen. De vrees voor de gevolgen van de nietigheid van het dwangbevel laat zich niet uit de ondervinding afleiden. Wanneer de dwangbevelen op het zelfde tijdstip moesten worden vervaardigd, zouden zij alle gelijkluidend zijn, ligt alle de zelfde gebreken bevatten, meer werk en onkosten veroorzaken.

De bijvoeging van de woorden *authentieke akten* heeft plaats gehad. Wat art. 52 van het arrêté van 16 Thermidor VIII betreft, is het de bedoeling geweest aan de schatkist gelijke of meer regten, niet andere of mindere regten, dan aan den gewonen schuldeischer toe te kennen.

Bovendien waren de voorwerpen, in dat artikel opgenoemd, alleen gedurende eenen zekeren tijd van het jaar voor beslag onvatbaar: tijd door wetten aangewezen, welke hier te lande nimmer van kracht zijn geweest.

Art. 17 (nu 15). Er zijn ook kosten, die niet onder des regters begrooting vallen (zie art. 21 oud, art. 19 nieuw).

Art. 18 (nu 16). Aan de gerezen bedenkingen is beantwoord.

Er bestaat geen grooter misbruik dan juist dat, hetwelk de wetsbepaling bestemd was te weren; dit misbruik is zoo algemeen, dat hetzelve in sommige provinciën zelfs eene bepaalde gangbare benaming gekregen heeft. [1]) Intusschen moet de Regering, getroffen door de gemaakte aanmerking, erkennen dat daarin veel waars gele-

[1]) Luzac zette ook hier een vraagteeken naast.

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

gen is. Het laatste lid van art. 18 (nu 16) is dan ook zoodanig gewijzigd, dat men, de analogie van art. 1186 van het Burgerlijk Wetboek volgende, aan het verlangen der Staten-Generaal meent voldaan te hebben.

Art. 19 (nu 17). De inlegering staat met het stelsel van vervolging en van betaling in termijnen in verband; aan den strengen schijn is eene zachtere werking verbonden. Uit de militaire conscriptie is de militie in haren tegenwoordigen vorm tot ons overgegaan. Deze nationaal geworden maatregel geeft aan de millitaire inlegering eene minder aanstootelijke zijde, dan aan die soort van invordering *manu militari* (met *Lontrecht* of *soldaten*), welke b. v. de regering van *Groningen* zich weleer verpligt vond op den beklemden meijer toe te passen, en van welker aanwending *in casu necessitatis et contumaciae*, uit onze geschiedenis zoo vele voorbeelden zijn aan te voeren.

Met regt is door de meerderheid der leden de meening uitgedrukt: „dat dit middel met betrekkelijk geringer kosten voor de schatpligtigen kan worden aangewend; dat het verschuldigde op eene veel gemakkelijker wijze kan worden geind;" en opmerkelijk is het, dat juist in oorden, waar hetzelve òf niet in werking gekomen, òf in onbruik geraakt was, de *administratieve* autoriteiten hetzelve wederom ingevoerd, of nieuwe bepalingen daaromtrent wenschelijk geoordeeld hebben.

De Regering, van de noodzakelijkheid des maatregels overtuigd, ziet met genoegen dat de meerderheid der leden van de Tweede Kamer, in hare overtuiging deelende, een maatregel noodig acht, bij welks voorstelling alles rijpelijk overwogen, alle autoriteiten geraadpleegd zijn, en waarbij niet alleen aan de eischen der schatkist, maar ook aan hoogere doeleinden, aan het belang der maatschappelijke orde en der ingezetenen zelven, gedacht is.

Eene onderscheiding *a priori* tusschen collectieve en individueele inlegering te maken, is uiterst moeijelijk, aan die onderscheiding eene wettelijke sanctie te geven, bedenkelijk.

Tot dus verre werd de inlegering zonder bepaalde magtiging bewerkstelligd; bekend is het niet, dat daaruit bezwaren of klagten zijn ontstaan; het ontwerp beneemt die magt, draagt die aan den arrondissements-directeur over, of aan zoodanig ander ambtenaar als door den Koning zal worden aangewezen, Wien het alzoo volkomen vrijgelaten wordt, om het toevoorzigt op Hoogstdeszelfs Commissarissen in de provincien over te dragen; doch welken hoogeren ambtenaar het niet dienstig was bepaaldelijk te noemen, daar de bepalingen der Grondwet, het facultatieve dezer Staatsbetrekking aannemende, niet toelaten eenig daarmede strijdig denkbeeld in de bijzondere wet uit te drukken.

Overigens zal het aan het beleid der Regering mogen overgelaten worden, dat dit middel, binnen de grenzen der noodzakelijkheid beperkt, niet tegen het doel en oogmerk werke, noch de openbare rust in de waagschaal stelle.

Het minimum van *f* 25 voor de boete is, overeenkomstig het geuit verlangen, vervallen; ook aan de aanmerkingen op het 5de lid van het artikel is door eene gewijzigde redactie voldaan.

Art. 20 (nu 18). Het is moeijelijk een tarief vast te stellen voor eene wet, wier werking in de onderscheiden deelen des Rijks niet bekend is. In *Frankrijk* is men verpligt geweest, het tarief aan reglementen over te laten, door de prefecten vastgesteld. Minder zwarigheid evenwel heeft de vaststelling bij eene latere wet, zoodra de ondervinding van eenige jaren tot leiddraad kan strekken. Aan dit gedeelte van het verlangen der Kamer is alzoo voldaan.

Art. 21 (nu 19). Eene geringe verandering in de redactie van het artikel voorkomt de geopperde zwarigheid.

Art. 22 (nu 20). De strekking, in het artikel ondersteld, geenszins bedoeld zijnde, zoo is alle misverstand door eene bijvoeging voorkomen.

Art. 23 (nu 21). Door de in het artikel gemaakte veranderingen wordt aan het uitgedrukt verlangen voldaan.

Art. 25 (nu 23). In het onderwerp der bezwaarschriften is door bijzondere wetten voorzien.

Meer doelmatig scheen het dus afzonderlijk te behandelen, wat afgezonderd, en in onderscheidene wetten verspreid, voorkomt.

Indien het zegelregt, waaraan de bezwaarschriften tot dusverre onderworpen waren, drukkend of onbillijk mogt geoordeeld worden, zoo zou art. 44 der wet van 3 October 1844 (*Staatsblad* n°. 47) de mogelijkheid laten, om daarin door eenen opzettelijken maatregel te voorzien.

Verkieslijker schijnt het, datgene wat het zegel betreft bij de daartoe betrekkelijke wet te bepalen.

Art. 27 (nu 25). In iedere provincie bestaan thans bijzondere verordeningen; vele onderwerpen, zoo als het personeel der deurwaarders, de vaststelling van het tarief, de modellen en voorschriften, dienen geregeld te worden; dit alles maakt het moeijelijk, nu reeds een tijdstip te bepalen voor het in werking brengen eener wet, welker aanneming zelfs nog eenigen tijd kan vereischen; mogt daarop algemeen aangedrongen worden, zoo zou men in de noodzakelijkheid vervallen, om ruimer en verwijderder tijdstip voor te stellen, dan welligt noodig ware.

Vertraging ligt noch in het oogmerk, noch in het belang der Regering, welke zich slechts voor eene overijlde en wanordelijke uitvoering der wet wenschte te kunnen wachten.

De wet van 2 Messidor VII heeft geen betrekking tot de invordering der directe belastingen; het reglement van 16 Thermidor VIII strekt tot uitvoering der wetten van 1 December 1790, 2 October 1791, 17 Brumaire V en 3 Frimaire VII, voor zooverre de bepalingen dezer wetten de invordering der directe belastingen betreffen.

Die wetten zijn nu in het ontwerp bepaaldelijk opgenoemd.

Door deze wijziging is aan het artikel meer duidelijkheid gegeven.

De Regering vertrouwt, dat aan vele gewigtige bedenkingen der Staten-Generaal zal zijn voldaan; dat het harde jegens derden, in het ontwerp opgemerkt, zal zijn verzacht, en dat door de wijzigingen, in de redactie gemaakt, de bij sommige leden bestaande bedenkingen zullen opgeheven zijn.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In den considerans, 1sten regel, in plaats van *hebben genomen*, te lezen: „*genomen hebben*".

2den regel, de woorden: *onderscheiden wetten en verordeningen op de* weg te laten.

3den regel, in plaats van de woorden: *op den*, te lezen: „*den*".

Art. 2, 1ste zinsnede, 2den en 3den regel, in plaats van de woorden: *een aanslag-biljet bevattende aanwijzing*, te lezen: „*een gedagteekend aanslag-biljet, bevattende den naam van den belastingschuldige, mitsgaders aanwijzing*".

2de zinsnede. Den aanhef aldus te veranderen:

„*Wanneer, wat de grondbelasting betreft, de belastingschuldige niet woont in eene der gemeenten tot het kantoor van ontvangst behoorende, alwaar hij is aangeslagen, kan*" enz., als in het ontwerp.

In den 3den en 4den regel dier zinsnede, achter het woord *huurder*, in te voegen het woord „*pachter*".

Aan het slot dier zinsnede nog te voegen: „*mits zoodanige huurder, pachter of bruiker in eene van die gemeenten woonachtig zij*".

Art. 3, 1sten regel, in plaats van het woordje *van*, te lezen „*voor*".

Art. 5, 3de zinsnede, 2den regel, staat: *verklaard*, lees: „*verklaarde*".

Art. 6. Achter het woord *hebben*, in den 3den regel, in plaats van de woorden *en waarvan*, te stellen: „*De uitwinning kan echter plaats hebben*". De 5 laatste woorden van het artikel door te halen.

Art. 7 door te halen.

Art. 8 te veranderen in *Art.* 7, en vóór het woord *Ontvangers*, in den 1sten regel, te stellen: „*huurders, pachters of bruikers*".

In den 7den regel het woordje *en* door te halen.

In den 8sten regel, achter het woord *strekken*, in te voegen: „*en onverminderd hetgeen bij het laatste lid van art. 12 is bepaald*".

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

In de laatste zinsnede van het artikel, 1sten regel, het woord *dezen*, te veranderen in: *„dit artikel"*.

Art. 9 door te halen.

Art. 10 te veranderen in *Art.* 8.

In de laatste zinsnede, 1sten regel, de woorden: *een quartaal*, te vervangen door: *„één kwartaal"*.

Art. 11 te veranderen in *Art.* 9.

In den 3den regel van 1°. het woordje *hetzij* door te halen.

In den 4den regel, in plaats van de woorden: *hetzij namens derden geschiedende*, te lezen: *„of van verkoop derzelven, tengevolge van eene inbeslagneming namens derden;"*

2°. en 3°. van het artikel door te halen.

4°. te veranderen in 2°., en aldaar:

in den 1sten regel, in plaats van *personeele belasting*, te lezen: *„belasting op het personeel"*;

in den 2den regel, achter het woordje *eene* te voegen: *„over het „dienstjaar"*.

5°. in 3°. te veranderen.

Art. 12 te veranderen in *Art.* 10.

Art. 13 (nu *Art.* 11), in den 1sten regel, in plaats van *sedert*, te lezen: *„gedurende"*.

Art. 14 te veranderen in *Art.* 12.

In den 1sten en 2den regel de woorden: *op de goederen der belastingschuldigen*, door te halen.

In den 4den en 5den regel, de woorden: *op de verschuldigde en verschuldigd wordende pacht of huurpenningen* door te halen.

In den 7den regel door te halen de woorden: *mitsgaders op de*, en in plaats daarvan te stellen: *„en aan de belastingschuldigen toebehoorende, mitsgaders op de verschuldigde en verschuldigd wordende pacht of huurpenningen, en op de"*.

In de laatste zinsnede, 3den en 4den regel, de woorden: *der geregtskosten door de uitwinning der goederen veroorzaakt*, te vervangen door: *„van de inschulden, in art. 1195, n°. 1, 2 en 3, van het Burgerlijk Wetboek opgenoemd"*.

Art. 15 te veranderen in *Art.* 13.

Art. 16 in *Art.* 14 te veranderen.

In den 2den regel der 1ste zinsnede, achter het woord *regt*, in te voegen: *„van parate executie, dat is, het regt"*.

In den laatsten regel dier zinsnede, de woorden *bij parate executie* door te halen.

In de 2de zinsnede, in regel 3, achter het woord *Konings*, in te voegen het woordje *„en"*,
en in den voorlaatsten regel, achter het woord *vonnissen*, in te voegen: *„en authentieke akten"*.

Art. 17 te veranderen in *Art.* 15.

In den 3den en 4den regel der 3de zinsnede, de woorden: *ressort van de regtbank van het*, door te halen, in de plaats daarvan stellende: *„geregtelijk"*.

Art. 18 te veranderen in *Art.* 16.

In de 1ste zinsnede, regel 3, het woord *reclamatien* te veranderen in *„bezwaarschriften"*;
in regel 8 en 9, *dagteekening* in *„beteekening"*;
in regel 9, het woordje *welke*, en
in regel 10, de woorden *wordt beteekend*, door te halen.

In de 2de zinsnede, 1sten regel, de woorden: *de reclamatie* te veranderen in *„het bezwaarschrift"*, en
in regel 2, de woorden: *de reclamant*, in: *„degene, die tegen het beslag opkomt"*.

Het slot der zinsnede, luidende: *en zich op geene andere akten beroepende, dan die, welke bij de reclamatie zijn overgelegd geweest*, door te halen.

In de 3de zinsnede, 1sten regel, de woorden: *Derden kunnen*, te vervangen door deze:

„Wanneer de ingeoogste of nog niet ingeoogste vruchten, of roerende goederen tot stoffeering van een huis of landhoef, of tot bebouwing of gebruik van het land, zich tijdens de inbeslagneming op den bodem van den belastingschuldige bevinden, kunnen derden".

In den 3den regel, de woorden: *niet reclameeren*, te veranderen in: *„geen bezwaren inbrengen"*.

In den 4den en 5den regel, de woorden: *geregeld is*, door te halen, en in plaats van *art.* 14, te lezen: *„art. 12"*.

In den 5den regel, achter *hiervoor* te lezen: *„geregeld is"*, en het overige weg te laten.

Art. 19 te veranderen in *Art.* 17.

In de 1ste zinsnede, 5den regel, achter het woord *nalatige*, in te voegen: *„mits hem daarvan ten minste 24 uren te voren schriftelijk kennis gevende"*.

In de 4de zinsnede, 3den en 4den regel, in plaats van: *f* 25 *tot f* 100, te lezen: *„hoogstens f 100"*.

In de laatste zinsnede, in plaats van de woorden: *wordt in regten ten volle geloofd, behoudens tegenbewijs*, te lezen: *„levert wettig bewijs op, overeenkomstig de regelen bij het Wetboek van Strafvordering nopens schriftelijke bescheiden vastgesteld, en de daaruit voortvloeijende vordering"*.

Art. 20 te veranderen in *Art.* 18, en aan het slot bij te voegen: *„welke, uiterlijk binnen vijf jaren na de afkondiging dezer wet, door nadere wettelijke bepalingen zullen vervangen worden"*.

Art. 21 te veranderen in *Art.* 19.

In de 2de zinsnede, 3den regel, in plaats van het woord: *reclamatien*, te lezen: *„bezwaarschriften"*.

In den 5den en 6den regel dier zinsnede, in plaats van de woorden: *vervolging, waartoe die kosten betrekking hebben*, te lezen: *„de vervolging, waarbij die kosten gevorderd worden"*.

Art. 22 te veranderen in *Art.* 20.

In den 3den regel der 1ste zinsnede, achter de woorden: *dier belastingen*, in te voegen: *„namens het bestuur der belastingen beteekend of uitgevaardigd"*.

Art. 23 te veranderen in *Art.* 21.

In de 1ste zinsnede, in regel 2 en 3, de woorden: *of van het executoriaal beslag in art. 8 hiervoor vermeld* door te halen.

In regel 4 het woord *bevoegd* te veranderen in: *verpligt*, en in de voorlaatste regels, in plaats van de woorden: *in margine van het origineel*, te stellen: *„op den kant van het oorspronkelijke"*.

Artt. 24, 25 en 26 respectievelijk te veranderen in *Artt.* 22, 23 en 24, en

in laatstgemeld artikel, in den 1sten regel, in plaats van: *de privilegien*, te lezen: *„den voorrang"*.

Art. 27 wordt *Art.* 25.

In de 1ste zinsnede, 1sten regel, verandert 10 in *„8"*.

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

Tusschen den 3den en 4den regel in te voegen het volgende: „*de bepalingen op de invordering der directe belastingen, voorkomende in de wetten van* 2 *October* 1791, 17 *Brumaire Vde jaar, en* 3 *Frimaire VIIde jaar*".

In de 4de alinea, regel 2 en 3, door te halen de woorden: *met de wettelijke bepalingen tot welker uitvoering hetzelve is vastgesteld.*

In de laatste zinsnede, 1sten regel, verandert 10 in „8".

7. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut, doen te weten!

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is de invordering van 's Rijks directe belastingen en den voorrang van 's Rijks schatkist te dier zake, bij eene algemeene wet te regelen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

De invordering der directe belastingen geschiedt krachtens de door den Gouverneur der provincie executoir verklaarde en door het Hoofd van het plaatselijk bestuur afgekondigde kohieren.

De afkondiging houdt in, dat het kohier aan den Ontvanger ter invordering is ter hand gesteld, en dat ieder verpligt is zijnen aanslag, op den bij de wet bepaalden voet, te voldoen.

Van de afkondiging en overgave van het kohier wordt, door het Hoofd van het plaatselijk bestuur, aanteekening gedaan op het kohier, met vermelding van den dag waarop een en ander is geschied.

Art. 2.

Na de overneming van het kohier, zendt de Ontvanger, zoodra mogelijk en kosteloos, aan ieder belastingschuldige een gedagteekend aanslagbiljet, bevattende den naam van den belastingschuldige, mitsgaders aanwijzing van het bedrag van den aanslag, van de plaats van betaling, van de dagen en uren waarop de Ontvanger zitting houdt, van den ambtenaar of het collegie, bij welke de bezwaarschriften kunnen worden ingediend, en van den termijn daarbij bij de wet bepaald, en, eindelijk, uitnoodiging tot betaling vóór of op de vervaldagen, op straffe van vervolging.

Wanneer, wat de grondbelasting betreft, de belastingschuldige niet woont in eene der gemeenten tot het kantoor van ontvangst behoorende alwaar hij is aangeslagen, kan het aanslagbiljet worden toegezonden aan den huurder, pachter of bruiker, of, tot meerdere perceelen betrekking hebbende, aan den huurder, pachter of bruiker van dat gedeelte der goederen, hetwelk, volgens de registers van het kadaster, het hoogste inkomen oplevert, mits zoodanige huurder, pachter of bruiker in eene van die gemeenten woonachtig zij.

Art. 3.

De Ontvangers zijn verpligt voor iedere betaling onmiddellijk quitantie op het aanslagbiljet te stellen.

Indien het aanslagbiljet in het ongereede mogt zijn geraakt, moet een duplicaat van hetzelve opgemaakt en, tegen betaling van vijf cents, behalve het zegelregt, indien de quitantie daaraan onderworpen is, aan den belastingschuldige uitgereikt worden.

Art. 4.

De toerekening en afschrijving der betalingen geschiedt in de navolgende orde:

1°. op de kosten van beschrijving, van schatting, telling of herziening en van vervolging, zoo die verschuldigd zijn;

2°. op de zegelregten der quitantien en der akten van patent;

3°. op de oudste der openstaande aanslagen of vervallen termijnen.

Art. 5.

Iedere aanslag is in zijn geheel verschuldigd door dengene, ten wiens name dezelve op het kohier voorkomt.

Niettemin kunnen de verkeerde tenaamstellingen, in den loop des dienstjaars in de kohieren der grondbelasting ontdekt, welke eene verandering of splitsing van den aanslag noodig maken, bij eenvoudig bevelschrift van den Gouverneur der provincie worden hersteld.

Dat bevelschrift heeft de zelfde kracht als het executoir verklaarde kohier; hij, die zich met zijnen daarin voorkomenden aanslag bezwaard mogt achten, kan daartegen opkomen bij Gedeputeerde Staten der provincie, en op den zelfden voet als voor de gewone aanslagen op de kohieren is bepaald. De termijn daartoe gaat in met den dag der kennisgeving van het bevelschrift.

Onverminderd de uitzonderingen, daaromtrent bij bijzondere belastingwetten gemaakt, zijn de erfgenamen, zoolang geene boedelscheiding heeft plaats gehad, behoudens hun onderling verhaal, ieder hoofdelijk voor het geheel aansprakelijk voor de aanslagen, welke, bij het overlijden eens belastingschuldigen, onaangezuiverd worden bevonden.

Bij eigendoms-overgang van onroerende goederen, zijn de nieuwe verkrijgers aansprakelijk voor de grondbelasting van het loopende en het vorige jaar, wegens die goederen verschuldigd, en kunnen zij tot de aanzuivering daarvan, evenals de schuldenaar zelf, regtstreeks en in hunne eigen goederen worden aangesproken.

Art. 6.

Mede-eigenaars, welke niet bij name op het kohier der grondbelasting zijn aangeslagen, zijn niet aansprakelijk, dan in het onroerend goed, waarvan zij den mede-eigendom hebben. De uitwinning kan echter plaats hebben ten name van den op het kohier bekenden mede-eigenaar.

Art. 7.

Huurders, pachters of bruikers, ontvangers, rentmeesters, zaakwaarnemers, notarissen, griffiers, deurwaarders, ondernemers van openbare verkoopingen, curators in boedels van gefailleerde of van in staat van kennelijk onvermogen verkeerende belastingschuldigen, en alle andere houders of schuldenaars van penningen aan dezelven toekomende, zijn verpligt, op de daartoe gedane vordering van den Ontvanger, voor rekening van den belastingschuldige, voor zooverre de penningen, onder hen berustende of door hen verschuldigd, strekken, en onverminderd hetgeen bij het laatste lid van art. 12 is bepaald, de directe belastingen door dezen verschuldigd te betalen, zonder daartoe eene verificatie en beëediging van schuldvordering, eene rangregeling of regterlijke uitspraak te mogen afwachten. Zij zijn zelfs bevoegd die betaling uit eigen beweging te doen, vóór dat zij tot de afgifte der penningen of tot voldoening van het verschuldigde overgaan.

De quitantien der betaalde belasting moeten hun in rekening worden geleden.

De in dit artikel bedoelde houders of schuldenaars van penningen, in gebreke blijvende aan de vordering des Ontvangers te voldoen, worden door dezen bij executoriaal beslag vervolgd, op de wijze bij het 2de Boek, 2de titel, 2de afdeeling, van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering bepaald. De kosten van vervolging komen, in dat geval, voor hunne rekening, zonder te dier zake eenig verhaal op de belastingschuldigen zelven te kunnen uitoefenen.

Art. 8.

Voor zooverre bij de belastingwetten de betaling bij termijnen niet geheel of gedeeltelijk is verboden, en behoudens de uitzonderingen, daaromtrent bij het volgende artikel gemaakt, zijn de aanslagen in de directe belastingen op de voljaarskohieren, invorderbaar in tien gelijke termijnen.

De eerste termijn vervalt den laatsten dag der tweede maand van het dienstjaar; de tweede termijn den laatsten dag der derde maand, en zoo vervolgens.

De aanslagen der patentschuldigen, bedoeld in art. 2 der wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 16), moeten, voor zooveel de tweede helft dier aanslagen betreft, worden voldaan in vijf termijnen van maand tot maand, waarvan de eerste vervalt den laatsten dag der tweede maand van het dienstjaar, en zoo vervolgens.

Indien de aanslagen naar tijdsgelang slechts over één kwartaal

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

loopen, moeten dezelven dadelijk in hun geheel betaald worden; anders in zoovele termijnen, als er, na de maand waarin de afkondiging van het kohier plaats heeft, nog maanden in het dienstjaar overblijven.

Art. 9.

De directe belastingen zijn dadelijk en in eens invorderbaar:

1°. wanneer de belastingschuldige in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen is verklaard, gelijk mede ingeval van inbeslagneming van roerende of onroerende goederen, van wege het Rijk, of van verkoop derzelven, tengevolge van eene inbeslagneming namens derden;

2°. voor zooveel de belasting op het personeel en het regt van patent betreft, in geval van eene over het dienstjaar bij regterlijk vonnis gebleken overtreding der wetten op die middelen, welke met ontduiking der belasting gepaard gaat;

3°. voor zooveel het patentregt aangaat, wanneer de aanslagen zijn gedaan naar de tabellen IX of XV, gevoegd bij de wet van 21 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), of wanneer het blijkt, dat de patentpligtige het Rijk met der woon wil verlaten, met wegvoering der meubelen.

Art. 10.

De verpligting tot betaling wordt niet geschorst door de indiening van bezwaarschriften tegen den aanslag, noch door verkrijging van surseance van betaling, evenmin door het voorbehouden regt van beraad, of door de aanvaarding onder het voorregt van boedelbeschrijving.

Art. 11.

De directe belastingen, welke gedurende drie jaren, te rekenen van den dag der afkondiging van het kohier, of van de dagteekening van het bevelschrift in art. 5 vermeld, of sedert de laatst beteekende akte van vervolging, oningevorderd zijn gebleven, zijn verjaard.

Art. 12.

's Rijks schatkist heeft regt van voorrang:

A. Wat de grondbelasting aangaat:

1°. op de veld- en boomvruchten, op de turf te velde, en op de verdere opbrengst der goederen, aan de belasting onderworpen, en aan den belastingschuldige toebehoorende, mitsgaders op de verschuldigde en verschuldigd wordende pacht of huurpenningen, en op de tot zekerheid der belasting, wegens te verveenen gronden, geconsigneerde waarborgs-penningen;

2°. op de goederen zelven, aan de belasting onderworpen.

B. Wat de overige directe belastingen aangaat:

op al de roerende en onroerende goederen van den belastingschuldige.

Het regt van voorrang, bij dit artikel toegekend, geldt boven alle andere, zelfs boven pand en hypotheek, met uitzondering alleen van de inschulden in art. 1195, n°. 1, 2 en 3, van het Burgerlijk Wetboek opgenoemd. Hetzelve houdt stand twee jaren na den dag der afkondiging, in art. 1, of na de dagteekening van het bevelschrift, in art. 5 bedoeld.

Art. 13.

Wanneer de belastingpligtige in gebreke blijft het verschuldigde vóór of op den verschijndag aan te zuiveren, zendt de Ontvanger hem eene *waarschuwing*, om, binnen drie dagen, aan zijne verpligting tot betaling te voldoen. Indien op deze waarschuwing de betaling niet volgt, doet de Ontvanger hem eene *aanmaning* toekomen, om, binnen een nieuwen termijn van drie dagen, het verschuldigde te betalen, onder kennisgeving, dat hij daartoe anders door de middelen, bij de wet bepaald, zal worden gedwongen.

Voor de *waarschuwing* wordt in de steden vijf cents, en ten platten lande tien cents aan de belastingschuldigen in rekening gebragt; voor de *aanmaning* het dubbel dier sommen.

Art. 14.

De invordering der directe belastingen geschiedt bij dwangbevel, medebrengende het regt van parate executie, dat is, het regt, om de roerende en onroerende goederen des schuldenaars zonder vonnis aan te tasten.

Het dwangbevel kan onderscheiden personen betreffen en over verschillende dienstjaren en directe belastingen loopen. Hetzelve wordt uitgevaardigd door den Ontvanger, in naam des Konings, en executoir verklaard door den regter van het kanton, waarin het kantoor gevestigd is, alwaar de belastingschuldige ten kohiere is gebragt; het wordt aan de schuldenaars, ieder voor zooveel hem aangaat, beteekend, met bevel tot betaling, en voorts ten uitvoer gelegd op den voet en de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vonnissen en authentieke akten voorgeschreven.

Art. 15.

De tenuitvoerlegging van het dwangbevel kan niet worden geschorst, dan door een verzet, met redenen bekleed.

Dit verzet kan nimmer tegen de wettigheid of de hoegrootheid van den aanslag gerigt, noch gegrond zijn op de bewering, dat het aanslagbiljet, de *waarschuwing* of *aanmaning* niet ontvangen zouden zijn.

Hetzelve wordt beteekend aan den Ontvanger, die de betaling vervolgt, of ter zijner woonplaatse, en moet, op straffe van nietigheid, bevatten kenze van domicilie binnen het geregtelijk arrondissement, waarin het kantoor van ontvangst gevestigd is, met dagvaarding voor dezelve regtbank tegen eenen bekwamen regtsdag, invallende binnen den veertienden dag na de beteekening der dagvaarding.

Dit verzet wordt voor de regtbank als summiere zaak behandeld en afgedaan.

Het verzet afgewezen zijnde, is geen hooger beroep of cassatie ontvankelijk, dan na voorafgaande consignatie van de belasting en van al de kosten in handen van den Ontvanger, door wien de betaling wordt vervolgd.

Art. 16.

Ingeval, bij eene inbeslagneming van roerende goederen, derden op de daarin begrepen voorwerpen geheel of gedeeltelijk regt meenen te hebben, kunnen zij hunne bezwaarschriften te dier zake, door tusschenkomst van den Ontvanger en tegen een door denzelve af te geven bewijs, indienen bij den Gouverneur der provincie, welke zoodra mogelijk, en uiterlijk binnen acht dagen, eene beschikking neemt, waarbij de tot bewijs overgelegde stukken moeten worden vermeld. De verkoop mag niet plaats hebben, dan acht dagen na de beteekening dier beslissing aan den reclamant en aan dengene, tegen wien het beslag is gelegd, met nadere bepaling van den dag van verkoop.

Ingeval het bezwaarschrift door den Gouverneur wordt afgewezen, kan degene, die tegen het beslag opkomt, de zaak voor den gewonen regter brengen, mits de dagvaarding doende binnen drie dagen na evengemelde beteekening.

Wanneer de ingeoogste of nog niet ingeoogste vruchten, of roerende goederen tot stoffeering van een huis of landhoef, of tot bebouwing of gebruik van het land, zich tijdens de inbeslagneming op den bodem van den belastingschuldige bevinden, kunnen derden echter, behoudens het regt tot terugvordering in zaken van koophandel, naar art. 230 en volgende van het Wetboek van Koophandel, geene bezwaren inbrengen, noch eenig verzet in regten doen tegen de invordering van die belastingen, welker voorrang bij litt[a]. *B* van art. 12 hiervoren geregeld is.

Art. 17.

Alvorens tot de uitvaardiging van dwangbevelen tegen achterlijke belastingschuldigen over te gaan, kan de Ontvanger, op daartoe bekomen magtiging van den arrondissements-directeur der directe belastingen, of van zoodanig ander hoofd-ambtenaar, als daartoe in het vervolg door Ons mogt worden aangewezen, den nalatige, mits hem daarvan ten minste 24 uren te voren schriftelijk kennis gevende, door inlegering tot betaling dwingen, en hem te dien einde een krijgsman zenden, voorzien van een bevel tot inlegering, hetwelk door den Ontvanger uitgevaardigd en door het Hoofd van het plaatselijk bestuur voor gezien geteekend wordt.

De belastingschuldige is verpligt aan den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding en eene plaats aan den gemeenen haard

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

te geven, benevens vijftig cents daags; gedeelten van dagen voor geheele gerekend.

De inlegering mag slechts tien volle dagen worden voortgezet. Indien de nalatige binnen dien tijd het gevorderde, met inbegrip der kosten, voldoet, wordt de ingelegerde door den Ontvanger dadelijk teruggeroepen.

Wanneer de nalatige belastingschuldige weigeren mogt den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding, of eene plaats aan den gemeenen haard te geven, verbeurt hij eene boete van hoogstens *f* 100.

De ingelegerde vervoegt zich, in dat geval, bij den commissaris van politie, of, in gemeenten waar geen zoodanig ambtenaar aanwezig is, bij het Hoofd van het plaatselijk bestuur, welke ambtenaren, na persoonlijk onderzoek bij den nalatigen belastingschuldige, van die weigering een proces-verbaal opmaken, hetwelk, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, aan den bevoegden ambtenaar van het openbaar ministerie ter vervolging wordt opgezonden.

Dat proces-verbaal levert wettig bewijs op, overeenkomstig de regelen bij het Wetboek van Strafvordering nopens schriftelijke bescheiden vastgesteld, en de daaruit voortvloeijende vordering verjaart, wanneer het niet is vervolgd binnen den tijd van zes maanden na deszelfs dagteekening.

Art. 18.

Voor de berekening der verschuldigde kosten van vervolging, waarvan het bedrag niet reeds bij deze wet is bepaald, zullen door Ons tarieven worden vastgesteld, welke, uiterlijk binnen vijf jaren na de afkondiging dezer wet, door nadere wettelijke bepalingen zullen vervangen worden.

Art. 19.

De betaling der kosten van vervolging geschiedt tegen quitantie in handen van den Ontvanger.

Zij, welke zich met de hun in rekening gebragte kosten van vervolging, niet voortspruitende uit de geregtelijke tenuitvoerlegging van het dwangbevel, bezwaard achten, kunnen hunne bezwaarschriften deswege indienen bij Gedeputeerde Staten der provincie, mits dit doende binnen veertien dagen na de dagteekening van de akte van de vervolging waarbij die kosten gevorderd worden. Dezen doen daaromtrent, na onderzoek der gronden van beklag, uitspraak, overeenkomstig de bepalingen van deze wet.

De indiening dezer reclamatien neemt echter niet weg de verpligting tot betaling der kosten, behoudens teruggaaf van dezelven, indien zij door Gedeputeerde Staten bevolen wordt.

Art. 20.

Alle exploiten en akten, betreffende de vervolgingen voor de invordering der directe belastingen, of wegens boeten in zaken dier belastingen, namens het bestuur der belastingen beteekend of uitgevaardigd, geschieden door deurwaarders, voor eene of meerdere gemeenten daartoe aangesteld, en door den regter van het kanton, waarin zij resideeren, kosteloos beëedigd.

De deurwaarders moeten hunne akten van aanstelling, waarop van de beëediging door den kantonregter melding wordt gemaakt, steeds bij zich dragen, op daartoe gedane aanvrage vertoonen en daarvan, zoowel als van hunne beëediging, in alle hunne akten en exploiten, op straffe van nietigheid, melding maken.

De hoedanigheid van deurwaarder der directe belastingen is met die van deurwaarder bij de kantongeregten of arrondissements-regtbanken vereenigbaar.

Art. 21.

Wanneer de belasting, boete en kosten, ter gelegenheid eener inbeslagneming, aan den deurwaarder worden aangeboden, is hij verpligt de gelden aan te nemen, mits daarvoor dadelijk quitantie gevende en daarvan melding makende op zijn repertorium en op den kant van het oorspronkelijke van het exploit.

In alle andere gevallen is het hem verboden, gelden tot betaling van belasting, boete of kosten aan te nemen, of zich met de overbrenging van dezelven naar het kantoor van den Ontvanger te belasten.

De belastingschuldige, welke hem zoodanige gelden mogt toevertrouwen, is, des noods, gehouden ten tweeden male te betalen, behoudens zijn verhaal op den deurwaarder.

Art. 22.

De verpligtingen, bij de bestaande wetten, ten aanzien van het houden van een repertorium van alle akten en exploiten vastgesteld, zijn op de deurwaarders der directe belastingen toepasselijk.

Het repertorium wordt gekantteekend en gewaarmerkt door den arrondissements-directeur der directe belastingen, of door zoodanigen anderen hoofdambtenaar, als daartoe in het vervolg door Ons mogt worden aangewezen.

Art. 23.

De waarschuwingen, aanmaningen, dwangbevelen, processen-verbaal, exploiten en verdere geregtelijke en buitengeregtelijke akten, namens de administratie uitgevaardigd of beteekend; — de aanslagbiljetten, wanneer de aanslag niet meer bedraagt dan *f* 20; — de afzonderlijk af te geven quitantien, die som niet te boven gaande, noch ten onderwerp hebbende betalingen op rekening of tot geheele voldoening eener hoogere som, en alle andere stukken zonder onderscheid (de processen-verbaal van verkoop en de vonnissen van toewijzing daaronder niet begrepen), betreffende de invordering der directe belastingen, zoo in hoofdsom als opcenten, boeten en kosten; — de akten van aanstelling en beëediging der deurwaarders, en de daarop te stellen aanteekening der eedsaflegging, mitsgaders de repertoria door hen te houden, — zijn vrij van zegel en van het regt van registratie.

Art. 24.

De bepalingen dezer wet omtrent den voorrang en de vervolgingen strekken zich niet alleen uit tot de belasting zelve, maar ook tot de opcenten en tot de aangewende kosten van beschrijving, aanslag, zegel, schatting, telling, herziening en vervolging.

Art. 25.

Deze wet, met uitzondering van art. 8, komt in werking op het nader door Ons te bepalen tijdstip.

Na hetzelve zijn vervallen:

de bepalingen op de invordering der directe belastingen, voorkomende in de wetten van 2 October 1791, 17 Brumaire Vde jaar, en 3 Frimaire VIIde jaar;

de wet van 4 Messidor VIIde jaar (*Bulletin des lois* n°. 292), op de afkondiging der kohieren;

het reglement van 16 Thermidor VIIIste jaar (*Bulletin des lois* n°. 38), op de invordering der directe belastingen;

de wet van 12 November 1808 (*Bulletin des lois* n°. 213), betrekkelijk den voorrang van 's Rijks schatkist, mitsgaders de artt. 9, 15, 19 en 22 van de wet van 11 Februarij 1816 (*Staatsblad* n°. 14), nopens het legaal verband voor de voldoening der directe belastingen aan de schatkist toegekend.

Art. 8 komt in werking met het dienstjaar, dat na de invoering dezer wet een aanvang neemt.

Lasten en bevelen, enz.

8. ALGEMEEN VERSLAG.

De voorschriften, welke thans in Nederland gevolgd worden betrekkelijk de invordering van 's Rijks directe belastingen en den voorrang van de schatkist te dier zake, zijn verspreid in een aantal bijzondere wetten en besluiten, meest alle van Franschen oorsprong. Zoo zijn ten deze nog toepasselijk bepalingen van de wet van 3 Frimaire an VII, *relative à la répartition, à l'assiette et au recouvrement de la contribution foncière*; van de wet van 4 Messidor an VII, *relative aux publications et affiches en matière de contribution foncière*, en van het bij Koninklijk besluit van 4 Maart 1824 (*Staatsblad* n°. 24) reeds eenigermate naar de veranderde administratie gewijzigd *arrêté* van 16 Thermidor an VIII, *contenant règlement sur le recouvrement des contributions directes et l'exercice des contraintes.* Dit reglement strekt, blijkens den considerans van het *arrêté*, hoofdzakelijk ter uitvoering van de wetten van 1 December 1790, 2 October 1791, 17 Brumaire an V en 3 Frimaire an VII,

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

welke wetten onder anderen tot het zenden en verblijf houden van *porteurs de contraintes* bij de nalatige belastingschuldigen bevoegdheid hadden gegeven, maar de wijze van het gebruik van het middel niet hadden geregeld.

Voorts is, ten opzigte van den voorrang van 's Rijks schatkist, nog geldende de wet van 12 November 1808, *relative au privilège du trésor public pour le recouvrement des contributions directes*; en komen eindelijk in aanmerking artt. 9, 15, 19 en 22 van de wet van 11 Februarij 1816 (*Staatsblad* n°. 14), gevende den Staat regt van legaal verband, zonder verpligting om het te doen inschrijven, op de onroerende goederen der belastingschuldigen: 1°. voor de grondbelasting en additionele verhoogingen, 2°. voor de personeele en mobilaire belastingen, 3°. voor het regt op de deuren en vensters, en 4°. voor het verschuldigde in het regt van patent.

De genoemde verstrooide verordeningen te verzamelen, haar in verband te brengen met de veranderde burgerlijke en finantieele wetgeving, en dezelven aan te vullen met zoodanige voorschriften, als eene wenschelijke verzekering van de regten der schatkist scheen te vorderen, was het doel der Regering bij het opstellen en indienen der onderhavige voordragt. Die voordragt is dan ook eene algemeene wet, in welke veel van het bestaande is bijbehouden, als den toets der ondervinding hebbende doorgestaan, veel echter van het oudere niet is opgenomen, als steunende op andere administratieve inrigtingen, en regelen bevattende, niet overeenstemmende met de nieuwere wetgeving. Zij bevat bepalingen over de executoir-verklaring en afkondiging der kohieren, als uitmakende den grondslag der invordering; over de inrigting der aanslagbiljetten en het zenden derzelven aan de belastingschuldigen; over de quitantien voor de betalingen, en de orde van toerekening en afschrijving van deze laatsten. De aansprakelijkheid van erfgenamen, zoo lang geene boedelscheiding heeft plaats gehad, van nieuwe verkrijgers bij eigendoms-overgang, van mede-eigenaars van onroerende goederen, van huurders, pachters of bruikers en van andere derde personen, zijn eenigermate anders dan vroeger geregeld. Voorts treft men gewijzigde bepalingen aan nopens de betaalbaarstelling der directe belastingen in onderdeelen en op verwijderde termijnen; nopens de gevallen waarin de belastingen in eens invorderbaar zijn en den termijn van verjaring ingeval van nagelaten invordering. Nog worden bij het ontwerp, met meer of minder afwijking van het bestaande, bepalingen gemaakt ten aanzien van den voorrang van 's Rijks schatkist; van het zenden van waarschuwingen en aanmaningen; van de invordering bij wege van dwangbevel en de inrigting en wijze van tenuitvoerlegging dier akte; van de bevoegdheid tot verzet tegen de invordering, en het regt van derden om bij eene inbeslagneming eerst bij den Gouverneur, later bij den gewonen regter, bezwaren te doen gelden. Tot de invordering bij wijze van inlegering wordt verder gelegenheid gegeven, terwijl de aanwending van dit middel eenigszins anders dan vroeger wordt geregeld. De berekening, betaling en invordering der kosten van vervolging, de aanstelling, verpligting en bevoegdheid van bijzondere deurwaarders tot het uitbrengen der akten dit onderwerp betreffende, de vrijstelling van zegel- en registratieregten voor onderscheidene stukken, de tijd van invoering der wet en de afschaffing van vroegere verordeningen, maken eindelijk het onderwerp uit van de overige bepalingen.

Bij het eerste onderzoek in de Afdeelingen is reeds het ontwerp niet ongunstig opgenomen, als over het algemeen beantwoordende aan het goed te keuren doel, hetwelk tot deszelfs zamenstelling had geleid. Men heeft echter tevens kenbaar gemaakt, dat enkele bepalingen minder aannemelijk waren voorgekomen, als te streng ten aanzien van de schatpligtigen, of te hard ten aanzien van derden. Dit bezwaar heeft der Regering aanleiding gegeven om in zekere ontwikkeling van het stelsel te treden en voorts wijzigingen in het ontwerp te maken. Bij hare beantwoording toch heeft zij doen opmerken, dat indien sommige bijzondere bepalingen streng mogen schijnen, men bij de beoordeeling derzelven niet uit het oog moet verliezen, dat die bepalingen voor de administratie méér regten zijn dan verpligtingen, méér uitzondering dan regel, en beschouwd moeten worden als wapenen tegen de kwaadwilligen, die geenszins eene zachte, billijke, gematigde behandeling van den eerlijken doch ongelukkigen schuldenaar uitsluiten.

Terwijl ten opzigte van den belastingschuldige zelven enkele bepalingen zijn verzacht, heeft de Regering ten aanzien van derden aan onderscheidene bedenkingen van de Kamer gevolg gegeven.

Zoo is art. 7 van het eerste ontwerp vervallen, volgens hetwelk pachters en huurders onder anderen gehouden waren om voor rekening van de eigenaars of vruchtgebruikers de grondbelasting te betalen, zelfs wanneer de pacht- of huurpenningen reeds voldaan waren, en ook verder niets van den eigenaar of vruchtgebruiker onder hen berustende was.

Art. 8, thans 7, van het ontwerp is overeenkomstig het uitgedrukte verlangen gewijzigd in den geest van art. 2 der wet van 12 November 1808. Pachters, huurders en bruikers zijn nu in art. 8 genoemd geworden, zoodat de zaak ten hunnen aanzien meer den aard van een executoriaal beslag onder derden heeft verkregen, terwijl het regt van privilegie, bij art. 12 aan de inschulden onder n°. 1, 2 en 3 van art. 1195 Burgerlijk Wetboek toegekend, bij art 8 uitdrukkelijk is voorbehouden.

Er waren aanmerkingen gemaakt op art. 11 (oud), n°. 1, 2, 3, 4 en 5. Uitgezonderd die op n°. 5 is aan alle gevolg gegeven. Volgens het gewijzigde ontwerp zal onder anderen de belasting niet meer in eens invorderbaar zijn bij het overlijden van den schatpligtige, noch bij eigendoms-overgang der goederen, waarop de belasting rust; en niet iedere met ontduiking gepaard gaande overtreding der belastingwetten, nopens het personeel en patentregt, zal tot betaling in eens aanleiding kunnen geven, maar alleen zoodanige, die bij regterlijk vonnis is gebleken in het zelfde dienstjaar waarover de in te vorderen belasting loopt.

Het regt van voorrang bij het vorige art. 14 der schatkist toegekend, is bij het nieuwe art. 12, naar aanleiding van gemaakte bedenkingen, eenigermate beperkt. Thans is uitgedrukt, dat het privilegie voor de grondbelasting alleen op zoodanige opbrengsten der onroerende goederen rust, als aan den schatpligtige zelven toebehooren, en op de inschulden in art. 1195, n°. 1, 2 en 3, Burgerlijk Wetboek zal het privilegie der schatkist niet drukken.

Van het oude art. 18 is de bepaling vervallen, dat de derde persoon zich bij den gewonen regter op geene andere akten mogt beroepen, dan die bij zijn bezwaarschrift aan den Gouverneur waren overgelegd; eene bepaling die onbillijk was gevonden en in zekeren strijd met den gewonen regel in regten, art. 348 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Voorts hebben nog andere aanmerkingen wijzigingen ten gevolge gehad.

Ten aanzien van het beginsel der inlegering, met hetwelk de meerderheid zich reeds aanvankelijk had vereenigd, is in zooverre aan gemaakte bedenkingen voldaan, dat thans de belastingschuldige van de voorgenomen inlegering ten minste 24 uren te voren schriftelijk kennis zal bekomen, terwijl ten behoeve van minvermogenden het minimum is vervallen van de boete, welke, ingeval dat de belastingschuldige den ingelegerde niet behoorlijk ontvangt en verzorgt, kan opgelegd worden.

Bij art. 17, laatste lid, zijn voor de kracht van bewijs in regten aan het daar bedoelde proces-verbaal toe te kennen, de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering toepasselijk verklaard.

De tarieven door den Koning vast te stellen voor de berekening der verschuldigde kosten van vervolging zullen, uiterlijk binnen vijf jaren na de afkondiging der wet, door wettelijke bepalingen vervangen worden.

De bijzondere deurwaarders der directe belastingen zullen voortaan niet alleen bevoegd, maar ook *verpligt* zijn de belasting, boete en kosten aan te nemen, die hun ter gelegenheid eener inbeslagneming worden aangeboden.

Eindelijk is het slot-artikel aangevuld met de vermelding van zoodanige wetten, als van welke eenige bepalingen mede bij de invoering der nieuwe algemeene wet scheuen te moeten vervallen.

Bij de nadere overwegingen in de Afdeelingen, is erkend geworden, dat in het wetsontwerp, door de bovenvermelde en andere wijzigingen, alsmede door verscheiden opgenomen veranderingen van redactie vele verbeteringen zijn aangebragt. Intusschen is men op sommige punten teruggekomen, omtrent welke door de Regering aan geopperde bezwaren niet voldoende scheen te zijn toegegeven. Ook zijn er eenige nieuwe bedenkingen gemaakt, die óf vroeger niet gerezen waren, óf haren grond vinden in nieuwe bepalingen. De Centrale Afdeeling gaat thans over tot de vermelding dier nadere aanmerkingen.

Art. 2. Bij het voorloopig verslag is niet vermeld geworden, dat enkele leden eene bepaling hadden gewenscht, volgens welke op de aanslagbiljetten voor de grondbelasting het belastbaar inkomen zou worden uitgetrokken. Dit verlangen, nader ter sprake gebragt, en thans door meer leden gedeeld, heeft men gemeend aan de Regering te moeten kenbaar maken, onder bijvoeging, dat, zoo zich tegen de opneming in de wet zelve zwarigheid mogt opdoen, men vertrouwt dat bij andere voorschriften het thans bestaande gebruik om het belastbaar inkomen tevens te vermelden, zal gehandhaafd worden.

Soortgelijke aanmerking als de voorgaande is gemaakt betrekkelijk het onderwerp der bezwaarschriften, waaromtrent sommige leden niet kunnen toegeven, dat hetzelve, zoover betreft de be-

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

paling van den termijn voor de indiening dier stukken, niet in deze wet zoude te huis behooren. Het is der Centrale Afdeeling toegeschenen, dat in dezen aan het geopperde bezwaar zou worden te gemoet gekomen, door eene verzekering van den kant der Regering, dat, evenals andere voorschriften, zoo ook die van het arrêté van 24 Floréal an VIII, in verband met de wet van 2 Messidor an VII, eerlang door Nederlandsche wettelijke bepalingen vervangen zullen worden.

Art. 5, 4de lid. Verscheiden leden hebben bij hunne vroegere aanmerking volhard, betrekkelijk de bepaling, dat, zoolang er geene boedelscheiding heeft plaats gehad, ieder erfgenaam hoofdelijk voor den geheelen aanslag aansprakelijk zal wezen. Men vindt iedere afwijking van het gemeene regt minder goed, zoodra zij niet noodzakelijk is. Waarom, vraagt men, moet de schatkist bij het overlijden eens belastingpligtige in beteren toestand geplaatst worden, dan waarin zij zich vroeger bevond? Waarom, behalve den geheelen boedel, nog de *eigen* bezittingen van iederen erfgenaam aan de belasting onderworpen? Men geeft der Regering in overweging alsnog terug te keeren tot de beginselen van artt. 1146 en 1147 van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 7. Betrekkelijk dit nieuw gewijzigde artikel heeft zich bij sommige leden een bezwaar voorgedaan, hetwelk men hoopt dat òf eene wijziging zal ten gevolge hebben, òf eene opheldering die dat bezwaar oplosse. Derden, die penningen van de schatpligtigen onder zich berustende hebben of aan dezelven verschuldigd zijn, zullen de belastingen betalen, zonder daartoe eene verificatie en beëediging van schuldvordering, eene rangregeling of regterlijke uitspraak te mogen afwachten. Zal deze verpligting algemeen wezen, zoodat ook, wanneer er inschulden bestaan, als in art. 1195 n°. 1, 2 en 3, Burgerlijk Wetboek, de derden tot uitbetaling verpligt zijn? Zoo ja, dan schijnt er eene bepaling noodig, dat zij die het privilegie hadden, het hun toekomende van de schatkist kunnen terugvorderen. Of houdt de genoemde verpligting tot betaling voor die derden op, wegens het voorbehoud in art. 7 uitgedrukt ten aanzien van het bepaalde bij het laatste lid van art. 12? Eene opheldering ten deze komt te meer wenschelijk voor, naardien de strekking van de woorden, thans in art. 7 voorkomende: *onverminderd hetgeen bij het laatste lid van art. 12 is bepaald*, aan verscheiden leden onbestemd is voorgekomen.

Art. 11. Eenige leden hebben thans bedenking tegen deze bepaling. Zij vinden geen genoegzame reden, om indien een bevelschrift van den Gouverneur noodig is geweest tot herstel van eenen in het kohier door de administratie zelve beganen misslag, den termijn van verjaring uit te breiden ten nadeele van den belastingschuldige. Die leden oordeelen, dat in ieder geval, dus ook wanneer er eene fout heeft moeten worden hersteld, de verjaring moet worden berekend naar den dag van de afkondiging van het kohier.

Art. 12. Het aan de schatkist toegekende regt van voorrang is op nieuw in meer dan één Afdeeling ter sprake gekomen. Vrij algemeen heeft men eene verdere beperking van hetzelve verlangd, van oordeel zijnde dat niet alleen de inschulden in art. 1195 n°. 1 2 en 3, moeten voorgaan, maar ook de bevoorregte schulden, art. 1185 n°. 4, 5 en 8, van het Burgerlijk Wetboek genoemd. Het komt derhalve aan de Centrale Afdeeling wenschelijk voor, dat de slot-periode van art. 12 worde gewijzigd, zoodat ook de bedoelde privilegien van art. 1185 in de uitzondering worden begrepen.

Voorts is op nieuw de bedenking gemaakt, dat het privilegie der schatkist geenerlei nadeel behoort toe te brengen aan zoodanige verbanden of privilegien, als vóór de afkondiging der wet zijn verkregen. Eene bepaling in dezen geest, hoedanige gevonden wordt niet alleen in art. 25 van de wet op de magt der Heemraadschappen van 9 October 1841 (*Staatsblad* n°. 42), maar ook in de 2de alinea van art. 9 van de wet van 11 Februarij 1816 (*Staatsblad* n°. 14), wordt door de meerderheid billijk geacht, nu het privilegie der schatkist zich verder zal uitbreiden dan op dit oogenblik het geval is. Immers bij de wet van 12 November 1808, gehandhaafd bij art. 1183 Burgerlijk Wetboek, is wel een privilegie toegekend, maar een beperkt privilegie, hetwelk voor de grondbelasting alleen op de opbrengsten der onroerende goederen rust, en voor de directe belastingen in het algemeen op de roerende goederen der belastingschuldigen; een privilegie derhalve, hetwelk, als grootendeels van algemeenen aard, niet in ieder geval boven alle anderen gaat. Aan dit bezwaar is de wet van 11 Februari 1816 te gemoet gekomen, door een legaal verband, zonder verpligting tot inschrijving, aan de schatkist te geven; maar men dient niet uit het oog te verliezen, dat bij de invoering van het Burgerlijk Wetboek dat verband kan geacht worden te zijn vervallen, evenals vervallen zijn de soortgelijke verbanden aan getrouwde vrouwen en minderjarigen onder de vroegere wetgeving toekomende; zoodat men besluiten kan dat de schatkist, sedert den 1sten October 1838 dat legaal verband niet meer bezittende, alleen heeft overgehouden het meer beperkte, grootendeels algemeene privilegie, haar bij de wet van 12 November 1808 verleend.

Op het slot van de laatste zinsnede van art. 12 is, naar aanleiding van de aanmerking gemaakt op art. 11, opgemerkt, dat ook hier niet de dagteekening van het bevelschrift, maar de dag der afkondiging van het kohier moet gesteld worden.

Art. 15, 4de lid. Bij het nader onderzoek heeft men bevonden, dat bij deze alinea eene aanvulling noodig is omtrent de begrooting der kosten, opdat, in geval van hooger beroep of cassatie, de belastingschuldige moge weten, hoeveel hij moet consigneeren. Men stelt deswege voor, om achter het woord *afgedaan* te voegen: *onder begrooting der kosten.*

Art. 16, 3de alinea. Bij deze nieuwe bepaling geeft de Regering te kennen, dat men bij dezelve de analogie van art. 1186 Burgerlijk Wetboek heeft gevolgd. In eene der Afdeelingen is opgemerkt, dat dit wel is waar het geval is met het 1ste lid van het artikel, niet echter met het laatste; terwijl ook voor de toepassing van dit laatste gedeelte behoort gezorgd te worden, door te bepalen dat bij wettige partieele of onder-verhuring, de goederen ook slechts partieel voor de belasting aansprakelijk zijn.

Art. 17. In de meeste Afdeelingen heeft de wijze van aanwending van het invorderings-middel bij inlegering op nieuw het onderwerp van ernstige overwegingen uitgemaakt.

Het is niet onduidelijk gebleken, dat de meerderheid eenigen meerderen waarborg verlangt tegen mogelijk misbruik, zich niet kunnende tevreden stellen met de bepaling, dat de ontvanger tot den dwangmaatregel zal overgaan, op daartoe bekomen magtiging van den arrondissements-directeur. Op de wijziging, bij het eerste onderzoek ten opzigte der *individueele* inlegering voorgedragen, is op nieuw aangedrongen, daar men van oordeel is dat voor het bedoelde geval geen geschikter persoon kan worden aangewezen dan de kanton-regter. Men heeft het herhaald, dat het verre verkieslijk is het verlof tot inlegering door dien ambtenaar te doen geven, namelijk zoo hij zulks, na overleg met den directeur, geraden oordeelt; men heeft andermaal gewezen op het grondwettig voorschrift ten aanzien van de onschendbaarheid der woning van den ingezeten, op den last bij het ontwerp zelf den kantonregter reeds opgedragen, om de dwangbevelen executoir te verklaren, en op bemoeiingen van soortgelijken aard als de thans besprokene, bij andere finantieele wetten bepaald. Alleszins wenschelijk komt het voor, dat de Regeering aan bovenstaande bedenkingen gehoor geve. Zij zal daardoor bezwaren van gewigtigen aard kunnen wegnemen, en voorzeker den bijval, dien het ontwerp in het algemeen aanvankelijk reeds verworven heeft, aanmerkelijk vermeerderen.

4de lid. Bij deze alinea wordt eene boete van hoogstens *f* 100 bedreigd, wanneer de nalatige belastingschuldige weigeren mogt den ingelegerde huisvesting, enz. te geven. Zeer vele leden blijven aandringen op hetgeen in het voorloopig verslag werd in overweging gegeven, om namelijk op het geval van onvermogen om de opgelegde boete te betalen, subordinate gevangenis te stellen. Zij meenen, dat dikwerf de boete, waarvan het maximum *f* 100 is, onverhaalbaar zal zijn, zoodat zonder eene uitdrukkelijke bijzondere bepaling, op de gewone wijze bij lijfsdwang zou moeten geprocedeerd worden, hetgeen eene te langdurige gevangenis voor den belastingschuldige zou tengevolge hebben.

Art. 19, laatste zinsnede, aan het slot. De woorden: *indien zij door Gedeputeerde Staten bevolen wordt* kunnen tot de opvatting leiden, dat, hoewel de reclamatien gegrond worden bevonden, daarom nog geen teruggave van kosten behoeft te geschieden. Men meent derhalve, dat de bedoelde woorden moeten worden vervangen door deze: *indien het bezwaar gegrond wordt bevonden.*

Art. 23. Gaarne zal men onder de stukken, die vrij zullen zijn van zegel- en registratie-regten, uitdrukkelijk ook die opgenomen zien, welke bij den Gouverneur worden ingediend. Men vraagt of dezelven begrepen zijn onder de uitdrukking: *en alle andere stukken zonder onderscheid?* Indien dit het geval niet mogt wezen, zal het een bezwaar wegnemen, dat die stukken althans in zooverre vrijgesteld worden, als aanslagen betreft van niet meer dan *f* 20.

Art. 25. Terwijl wordt opgemerkt, dat, in strijd met de bedoeling in de Memorie van Beantwoording op dit artikel, de wet van 1 December 1790 niet is genoemd, meent men in bedenking te moeten geven, om, ten aanzien van het vervallen zijn der artt. 9, 15, 19 en 22 van de wet van 11 Februarij 1816 (*Staatsblad* n°. 14), de woorden: *zoover noodig* in te voegen, naardien, gelijk boven op art. 12 reeds is aangemerkt, met grond kan beweerd worden, dat door de invoering der Burgerlijke Wetgeving op 1 October 1838 die bepalingen reeds zijn vervallen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Woensdag den 16den April 1845.

NOTA

Aanmerkingen op de nieuwe redactie.

Art. 12, *A* 1°., 3den regel. De woorden: *en aan de belastingschuldigen toebehoorende* schijnen te moeten worden verplaatst, opdat zij niet mogen slaan op *de goederen*, maar, zooals de bedoeling is, op de *veld- en boomvruchten* enz.

Art. 15, 3de lid, 5den regel : *dezelve regtbank.* Dit zal thans moeten veranderd worden in: *de regtbank van dat arrondissement*, indien *de regtbank* niet reeds voldoende is.

Art. 16, 3de lid. Men stelt eene omzetting voor, om den wat stootenden zin te verbeteren, bij voorbeeld in dezer voege: *Behoudens het regt tot terugvordering in zaken van koophandel — — kunnen derden* enz.

Ibid. 8sten regel: *tegen de invordering*, beter: *tegen de inbeslagneming*, of wel: *tegen het verhaal op hunne goederen.*

Art. 17, 6de lid, 4den regel: *het*, liever: *de zaak.*

Art. 19, laatste lid, 1sten regel: *reclamatien*, liever als elders: *bezwaarschriften.*

9. TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 5, 4de lid weg te laten.

Art. 7. De woorden: *en onverminderd hetgeen bij het laatste lid van art.* 12 *is bepaald*, weg te laten.

Achter het woord *afwachten*, in den 14den regel, in te voegen: *„ten ware onder hen beslag gelegd of verzet gedaan ware ter zake van inschulden, waaraan bij art.* 12 *voorrang boven 's Rijks schatkist is toegekend."*

Art. 12. In den 3den regel, achter het eerste woord: *„de"* te voegen: *„aan den belastingschuldige toebehoorende"*; de woorden: *op de"* in den 3den, en *„op de"* in den 3den en 4den regel vallen weg, alsmede de woorden: *„en aan den belastingschuldige toebehoorende"*, welke in den 5den regel voorkomen.

In den 3den regel van het laatste lid vallen de nummers 2 en 3 weg, en aan het slot wordt bijgevoegd: *De bepalingen van dit artikel brengen geen nadeel toe aan verbanden of privilegien vóór de afkondiging dezer wet verkregen.*

Art. 15. In den 11den regel, in plaats van: *dezelve regtbank"* te lezen: *„de regtbank van dat arrondissement"* en in den 15den regel, achter het woord: *afgedaan*, te doen volgen: *„met begrooting der kosten."*

Art. 16, 3de lid, aan te vangen als volgt:
„Behoudens het regt tot terugvordering in zaken van koophandel, naar art. 230 *van het Wetboek van Koophandel, kunnen derden geene bezwaren inbrengen, noch eenig verzet in regten doen tegen de inbeslagneming ter zake van die belastingen, welker voorrang bij letter B van art.* 12 *hiervoren geregeld is, wanneer de ingeoogste"* enz.
In den 4den regel de woorden *kunnen derden* en de verdere regels door te halen.

In art. 17, 9den en 10den regel, de woorden: *„het Hoofd van het plaatselijk bestuur voor gezien geteekend wordt*, te vervangen door: *„den kantonregter executoir verklaard wordt."*

Art. 17, 4de lid, achter den 4den regel in te voegen: *„bij wanbetaling van welke hij gestraft wordt met eene gevangenis van ten hoogste zes maanden, ter beoordeeling van den regter."*

Art. 17, 6de lid, 4den regel, *het*, lees: *„de zaak".*

Art. 19, laatste lid, 1sten regel, *reclamatien*, lees: *„bezwaarschriften."*

Art. 19, laatsten regel, voor de woorden: *indien zij door Gedeputeerde Staten bevolen wordt*, te lezen: *„indien het bezwaar gegrond bevonden wordt."*

Art. 23, 4den regel: *de aanslagbiljetten wanneer*, door te halen, en te vervangen door de woorden: *„de aanslagbiljetten en de bezwaarschriften in art.* 16 *hiervoren, beide voor zoover"* enz.

Art. 25, 12den regel, achter het woord *mitsgaders*, in te lasschen: *„voor zoover noodig."*

10. BIJVOEGSEL TOT HET ALGEMEEN VERSLAG.

Ten gevolge van de bedenkingen, die bij het onderzoek van het gewijzigd ontwerp van wet waren gemaakt en in het algemeen verslag zijn medegedeeld, heeft de Regering de voordragt nog eenige veranderingen doen ondergaan. Deze uit hoofde van hare belangrijkheid naar de Afdeelingen verzonden zijnde, hebben aldaar het onderwerp uitgemaakt van nieuwe overwegingen, en hebben geleid tot nadere aanmerkingen, van welke de Centrale Afdeeling de volgende meent te moeten aanstippen:

Art. 12, laatste lid. Vele leden, ofschoon zich vereenigende met het denkbeeld der Regering, om de inschulden, vermeld in n°. 2 en 3 van art. 1195 van het Burgerlijk Wetboek, niet boven het privilegie der schatkist te stellen, zoodat alleen de geregtskosten uitsluitend veroorzaakt door uitwinning en boedelredding zullen voorgaan, hebben nogtans doen opmerken, dat het volledigheidshalve doelmatig zoude zijn, ook de bevoorregte schuld van art. 1185 n°. 1, te weten: de geregtskosten uitsluitend veroorzaakt door de uitwinning van eene bepaalde roerende of onroerende zaak, in de uitzondering op te nemen. De door sommigen gemaakte aanmerking, dat alsdan bij eene rangregeling een ander speciaal privilegie zou kunnen beweren den voorrang boven het algemeene van art. 1195, n°. 1, te hebben, werd naar het oordeel dier leden opgelost door de bestaande bepaling van het Burgerlijk Wetboek, hetwelk aan het laatstgenoemde privilegie den voorrang geeft boven pand en hypotheek, en dus ook boven alle andere privilegien.
Andere leden waren van gevoelen, dat de billijkheid, ja zelfs de aard der zaak medebrengen, dat niet alleen de inschulden genoemd in art. 1195, n°. 1, 2 en 3, rang zullen hebben boven het privilegie der schatkist, maar ook nog al de bevoorregte schulden van art. 1185. Sommige dier leden echter, in aanmerking nemende, dat het speciaal privilegie der schatkist voor de grondbelasting, en het algemeene voor de overige directe belastingen, moeten onderscheiden worden, stelden eene splitsing voor, in dezer voege:
„Het regt van voorrang bij lett. A toegekend geldt boven alle „anderen, zelfs boven pand en hypotheek, met uitzondering van „de geregtskosten tot de uitwinning der goederen veroorzaakt.
„Dat voor de overige directe belastingen geldt boven alle andere „voorregten, met uitzondering van pand en hypotheek en die bij „art. 1185 en n°. 1, 2 en 3 van art. 1195 Burgerlijk Wetboek „genoemd."

Art. 16. Het voorbehoud van het regt tot terugvordering van koopmanschappen van welke de koopprijs niet is betaald, volgens art. 230 en volgg. van het Wetboek van Koophandel, heeft bij het laatste onderzoek de aandacht doen vallen op de bepaling van art. 2014 van het Burgerlijk Wetboek, krachtens hetwelk wel is waar ten aanzien der daar bedoelde roerende goederen, het bezit als volkomen titel geldt, echter niettemin hij die iets verloren heeft of aan wien iets ontstolen is, gedurende drie jaren het verlorene of gestolene als zijn eigendom kan terugvorderen. Verscheidene leden waren van oordeel, dat dit regt evenzeer in de uitzondering

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

van de laatste zinsnede van art. 16 behoort te worden begrepen, als dat van de genoemde bepaling van het Wetboek van Koophandel.

Art. 17. De wijzigingen in dit artikel gebragt, hebben de meerderheid der leden niet volkomen bevredigd. Men had gewenscht dat de magtiging tot inlegering zoude uitgaan van den kantonregter, en niet van den arrondissements-directeur. Hierop heeft de Regering, aan het slot der 1ste zinsnede, het visum van den burgemeester doen vervangen door eene executoir-verklaring van des ontvangers bevel door den kantonregter, omtrent welke executoir-verklaring, naar men meende, kan betwijfeld worden, of dezelve al dan niet facultatief is, zoo ver namelijk betreft andere punten of omstandigheden dan de vorm der akte. Men heeft doen opmerken, dat, zoo de laatstbedoelde opvatting juist ware, de executoir-verklaring niet veel meer dan eene bloote formaliteit zou wezen. Op deze en andere gronden hebben vele leden verlangd, dat in den aanhef de woorden arrondissements-directeur door die van kantonregter mogen worden vervangen, en in het algemeen heeft men gewezen op de bepaling der wet op het geslagt van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 66), van welke de 4de zinsnede van art. 2 gevoegelijk tot leiddraad van verdere bepalingen zou kunnen worden genomen.

Ook de wijziging van de 4de zinsnede van art. 17 heeft nieuwe bedenkingen doen rijzen. Terwijl sommigen meenden, dat men de gevangenis in geval van wanbetaling der boete, minder als eene straf dan wel als een middel van executie behoort te beschouwen, het beginsel volgende dat aan art. 52 Code Pénal ten grondslag ligt, heeft men vrij algemeen gewezen op het gebrek dat er bestaat aan eene bepaling in den zin der laatste alinea van art. 225 der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), namelijk dat opvolgende betaling van boete en kosten ontslaat van alle verdere gevangenis. Ook heeft men doen opmerken, dat men tevens zal behooren te bepalen dat boete en gevangenis bij een en het zelfde vonnis zullen worden bepaald, waardoor men eenen twijfel zal voorkomen die zich weleens in soortgelijke gevallen in de praktijk heeft voorgedaan.

Art. 23. De bezwaarschriften ten aanzien der invordering van de directe belastingen zijn nu van zegel- en registratie-regt ontheven, bijaldien de aanslagen niet meer bedragen dan *f* 20. Dit zal dus, zoo merkten enkele leden aan, ten voordeele van derden zijn; maar is er nu niet nog meer grond de aanmerking van vroeger te maken, dat alle bezwaarschriften van de belastingschuldigen zelven, zoo de aanslagen niet hooger zijn dan *f* 20, van de bedoelde regten behooren vrij te wezen?

Men wenscht alsnog deze vrijstelling bepaald te zien en alleen voor het geval, dat het onderwerp voor opneming in *deze* wet minder vatbaar mogt geoordeeld worden, kan men zich tevreden stellen met eene verzekering der Regering, dat later te maken wettelijke voorschriften ter vervanging der Fransche wetten op het stuk der reclamatien, in het bezwaar zullen voorzien.

De Centrale Afdeeling heeft bovenstaande en andere aanmerkingen ter kennis gebragt van het Hoofd van het betrokken Departement van Algemeen Bestuur, hetwelk het verlangen had te kennen gegeven, om ten aanzien dier bedenkingen met de Centrale Afdeeling in overleg te treden. Van dit overleg is de uitslag geweest, dat eenige artikelen eene nadere wijziging hebben ondergaan, in den geest door de meerderheid der leden bedoeld. De uiteenzetting der gronden welke de Regering hebben bewogen aan sommige verlangens niet te voldoen, meent men aan de openbare beraadslagingen te moeten overlaten. Ten opzigte der gemaakte veranderingen, welke in haar verband nader zullen kunnen worden gekend uit de volledige artikelen zelven, moge de volgende aanduiding voldoende zijn:

Art. 7 heeft eene kleine wijziging van redactie ondergaan door vervanging van het woord *ten ware* in den 12den regel, door *ten zij.*

Art. 12, aan het slot. In de uitzondering op de uitoefening van het regt van voorrang der schatkist, is opgenomen de bevoorregte schuld van art. 1185, n°. 1, Burgerlijk Wetboek.

Art. 16, laatste lid. Niet alleen het regt tot terugvordering in art. 230 Wetboek van Koophandel bedoeld, is voorbehouden, maar ook dat in art. 2014 Burgerlijk Wetboek.

De woorden *en volgende*, die bij de tweede nota van wijzigingen onvoorbedachtelijk waren uitgevallen, zijn thans hersteld.

Art. 17. De magtiging van den arrondissements-directeur is voor de inlegering door die van den kantonregter vervangen, terwijl men tevens, ten aanzien der bevoegdheid tot weigering van laatstgenoemden ambtenaar, het voetspoor heeft gevolgd van de wet houdende verbetering van den accijns op het geslagt van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 66).

De bepaling ten aanzien van het visum van het bevel door het Hoofd van het plaatselijk bestuur, is voorts op nieuw in het ontwerp gebragt.

4de alinea. Betrekkelijk de subordinate gevangenis, is de redactie in dier voege gewijzigd, dat het niet twijfelachtig is, of boete en gevangenis (het laatste voor het geval van wanbetaling) moeten bij het zelfde vonnis worden opgelegd.

Dat opvolgende betaling van boete en kosten, van alle verdere gevangenis ontslaat, is bovendien uitgedrukt geworden.

Art. 23. In den 4den regel van de laatstelijk gewijzigde redactie, is het woord *hiervoren* doorgehaald.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 24sten April 1845.

11. DERDE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 7 *zal luiden:*

Huurders, pachters of bruikers, ontvangers, rentmeesters, zaakwaarnemers, notarissen, griffiers, deurwaarders, ondernemers van openbare verkoopingen, curators in boedels van gefailleerden of van in staat van kennelijk onvermogen verkeerende belastingschuldigen en alle andere houders of schuldenaars van penningen aan dezelven toekomende, zijn verpligt, op de daartoe gedane vordering van den Ontvanger, voor rekening van den belastingschuldige, voor zoo verre de penningen, onder hen berustende of door hen verschuldigd, strekken, de directe belastingen door dezen verschuldigd te betalen, zonder daartoe eene verificatie en beëediging van schuldvordering, eene rangregeling of regterlijke uitspraak te mogen afwachten, ten zij onder hen beslag gelegd of verzet gedaan ware ter zake van inschulden, waaraan bij art. 12 voorrang boven 's Rijks schatkist is toegekend. Zij zijn zelfs bevoegd, die betaling uit eigen beweging te doen, vóórdat zij tot de afgifte der penningen of tot voldoening van het verschuldigde overgaan.

De quitantien der betaalde belasting moeten hun in rekening worden geleden.

De in dit artikel bedoelde houders of schuldenaars van penningen, in gebreke blijvende aan de vordering des Ontvangers te voldoen, worden door dezen bij executoriaal beslag vervolgd, op de wijze bij het 2de Boek, 2de titel, 2de afdeeling, van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering bepaald. De kosten van vervolging komen in dat geval voor hunne rekening, zonder te dier zake eenig verhaal op de belastingschuldigen zelven te kunnen uitoefenen.

Art. 12 *zal luiden:*

's Rijks schatkist heeft het regt van voorrang:

A. Wat de grondbelasting aangaat:

1°. op de aan den belastingschuldige toebehoorende veld- en boomvruchten, turf te velde, en verdere opbrengst der goederen aan de belasting onderworpen, mitsgaders op de verschuldigde en verschuldigd wordende pacht- of huurpenningen, en op de tot zekerheid der belasting wegens te verveenen gronden geconsigneerde waarborgs-penningen;

2°. op de goederen zelven aan de belasting onderworpen.

B. Wat de overige directe belastingen aangaat:

op al de roerende en onroerende goederen van den belastingschuldige.

Het regt van voorrang bij dit artikel toegekend, geldt boven alle andere, zelfs boven pand en hypotheek, met uitzondering alleen van de bevoorregte schulden in de artt. 1185 [1]) n°. 1 en 1195 n°. 1 van het Burgerlijk Wetboek opgenoemd.

[1]) In de vergadering van 26 April 1845 werd door den Voorzitter medegedeeld, dat in art. 12, in het voorlaatste lid, in plaats van 1135, moest gelezen worden 1185; in art. 17 het thans aan het slot geplaatste lid verkeerdelijk stond aan het einde van het vijfde lid, en in art. 23, in den tusschenzin, in plaats van „daaronder begrepen" moest gelezen worden: „daaronder niet begrepen". Er had nog bijgevoegd kunnen worden, dat verzuimd was in art. 7 „ten ware" te vervangen door: „ten zij".

XXV. *Invordering van Directe Belastingen.*

Hetzelve houdt stand twee jaren na den dag der aikondiging in art. 1 of na de dagteekening van het bevelschrift in art. 5 bedoeld. De bepalingen van dit artikel brengen geen nadeel toe aan verbanden of privilegien, vóór de afkondiging dezer wet verkregen.

Art. 16 *zal luiden.*

Ingeval bij eene inbeslagneming van roerende goederen, derden op de daarin begrepen voorwerpen geheel of gedeeltelijk regt meenen te hebben, kunnen zij hunne bezwaarschriften te dier zake, door tusschenkomst van den Ontvanger en tegen een door denzelve af te geven bewijs, indienen bij den Gouverneur der provincie, welke, zoodra mogelijk en uiterlijk binnen acht dagen, eene beschikking neemt, waarbij de tot bewijs overgelegde stukken moeten worden vermeld. De verkoop mag niet plaats hebben, dan acht dagen na de beteekening dier beslissing aan den reclamant en aan dengene, tegen wien het beslag is gelegd, met nadere bepaling van den dag van verkoop.

Ingeval het bezwaarschrift door den Gouverneur wordt afgewezen, kan degene, die tegen het beslag opkomt, de zaak voor den gewonen regter brengen, mits de dagvaarding doende binnen drie dagen na evengemelde beteekening.

Behoudens het regt van terugvordering, toegekend bij art. 2014 van het Burgerlijk Wetboek, en bij art. 230 en volgende van het Wetboek van Koophandel, kunnen derden geene bezwaren inbrengen, noch eenig verzet in regten doen tegen de inbeslagneming ter zake van die belastingen, welker voorrang bij letter B van art. 12 hiervoren geregeld is, wanneer de ingeoogste of nog niet ingeoogste vruchten, of roerende goederen tot stoffeering van een huis of landhoef, of tot bebouwing of gebruik van het land, zich tijdens de inbeslagneming op den bodem van den belastingschuldige bevinden.

Art. 17 *zal luiden:*

Alvorens tot de uitvaardiging van dwangbevelen tegen achterlijke belastingschuldigen over te gaan, kan de Ontvanger, op de daartoe bekomen magtiging van den kantonregter, den nalatige, mits hem daarvan ten minste 24 uren te voren schriftelijk kennis gevende, door inlegering tot betaling dwingen, en hem ten dien einde een krijgsman zenden, voorzien van een bevel tot inlegering, hetwelk door den Ontvanger uitgevaardigd en door het Hoofd van het plaatselijk bestuur voor gezien geteekend wordt. In de aanvrage ter bekoming van deze magtiging worden vermeld de persoon of personen, bij wie de inlegering zal plaats hebben, met opgave hunner woonplaatsen.

De magtiging mag niet worden geweigerd dan om zeer gewigtige redenen, welke door den kantonregter worden vermeld op de aanvraag welke aan den Ontvanger wordt teruggegeven.

De belastingschuldige is verpligt aan den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding en eene plaats aan den gemeenen haard te geven, benevens vijftig cents daags; gedeelten van dagen voor geheele gerekend.

De inlegering mag slechts tien volle dagen worden voortgezet. Indien de nalatige binnen dien tijd het gevorderde, met inbegrip der kosten, voldoet, wordt de ingelegerde door den Ontvanger dadelijk teruggeroepen.

Wanneer de nalatige belastingschuldige weigeren mogt den ingelegerde huisvesting, een nachtleger, voeding of eene plaats aan den gemeenen haard te geven, wordt hij veroordeeld in eene boete van hoogstens *f* 100 en in eene gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden, voor het geval van wanbetaling.

De ingelegerde vervoegt zich in dat geval bij den commissaris van politie, of in gemeenten waar geen zoodanig ambtenaar aanwezig is, bij het Hoofd van het plaatselijk bestuur, welke ambtenaren, na persoonlijk onderzoek bij den nalatigen belastingschuldige, van die weigering een proces-verbaal opmaken, hetwelk, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, aan den bevoegden ambtenaar van het openbaar ministerie ter vervolging wordt opgezonden.

Dat proces-verbaal levert wettig bewijs op, overeenkomstig de regelen bij het Wetboek van Strafvordering nopens schriftelijke bescheiden vastgesteld, en de daaruit voortvloeijende vordering verjaart, wanneer de zaak niet is vervolgd, binnen den tijd van zes maanden na de dagteekening van het proces-verbaal.

Opvolgende betaling van de boete en de gemaakte geregtskosten ontslaat van alle verdere gevangenis.

Art. 23 *zal luiden*:

De waarschuwingen, aanmaningen, dwangbevelen, processenverbaal, exploiten en verdere geregtelijke en buitengeregtelijke akten, namens de administratie uitgevaardigd of beteekend; — de aanslagbiljetten en de bezwaarschriften, in art. 16, beide voor zoo ver die aanslag niet meer bedraagt dan *f* 20; — de afzonderlijk af te geven quitantien, die som niet te boven gaande, noch ten onderwerp hebbende betalingen op rekening of tot geheele voldoening eener hoogere som, en alle andere stukken, zonder onderscheid (de processen-verbaal van verkoop en de vonnissen van toewijzing daaronder niet begrepen), betreffende de invordering der directe belastingen, zoo in hoofdsom als opcenten, boeten en kosten; — de akten van aanstelling en beëediging der deurwaarders, en de daarop te stellen aanteekening der eedsaflegging, mitsgaders de repertoria, door hen te houden, — zijn vrij van zegel en van het regt van registratie.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 23 Mei 1845).

De wet is den 22sten Mei 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°. 22).

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

XXVI. Regeling en aanvulling van het fonds voor het Muntwezen. [1])

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 28 April 1845.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt bij deze ter overweging voorgelegd, een ontwerp van wet tot regeling en aanvulling van het bijzonder fonds, bestemd voor de uitvoering der wet op het Nederlandsche Muntwezen; — zijnde dat ontwerp in eene memorie toegelicht.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 31sten Januari 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Ten gevolge van de wijzigingen in dit wetsontwerp gebracht, moet het opschrift van de wet luiden: *Regeling en opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat wettelijk behooren te worden geregeld de uitgaven, over de jaren 1842, 1843 en 1844 gedaan of nog te doen, uit het fonds bestemd voor de uitvoering der wet, betreffende het Nederlandsche muntwezen, daargesteld door de bijdragen van het Amortisatie-syndicaat, volgens art. 14 van de wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), voor zoover hetzelve fonds op 1°. Januarij 1842 bij de schatkist aanwezig was; dat in het ongenoegzame van dat fonds behoort te worden voorzien, en dat over het jaar 1845 en vervolgens, de uitgaven wegens het voormelde onderwerp, en de middelen om die te dekken, behooren te worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot verevening der uitgaven, over de jaren 1842, 1843 en 1844 gedaan of nog te doen, uit het bijzonder fonds, bestemd voor de kosten van uitvoering der wet op het Nederlandsche muntwezen, worden vastgesteld de navolgende sommen, als:

a. Aankoop van een naburig erf en verbouwing van een gedeelte van het Muntgebouw, benevens aanschaffing van nieuwe werktuigen	*f*	69 629.22
b. Verlies op het nominaal bedrag der vermunte oude zilveren geldspecien		577 635.86½
c. Muntloon der zilveren geldspecien . . .		27 032.40
d. Kosten van plaatjes en muntloon eener partij halve centen, in 1843 gemunt.		12 148.80
e. Nieuw stempelwerk, ter uitvoering der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6), en tengevolge der Troonsbeklimming van Zijne Majesteit Willem II		7 500.00
f. Dienststempels		19 247.00
g. Verdere onkosten		13 557.86
Te zamen	*f*	726 751.14½

Zeven honderd zes en twintig duizend zeven honderd een en vijftig gulden, veertien en een halve cents.

Art. 2.

De uitgaven ten laste van het bij het vorige artikel gemelde fonds, over de jaren 1845, 1846 en 1847, worden vastgesteld als volgt:

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

a. Verdere uitgaven tot verbetering der muntkracht	*f* 200 000.00
b. Verlies op het nominaal bedrag van de te vermunten oude zilveren geldspecien	4 970 000.00
c. Muntloon	900 000.00
d. Dienststempels en kartelblokjes	75 000.00
e. Verdere onkosten	27 000.00
f. Onvoorziene uitgaven	40 000.00
Te zamen	*f* 6 212 000.00

Zes millioen en twee honderd twaalf duizend gulden.

Art. 3.

Tot dekking van de uitgaven bij de voorgaande artikelen vastgesteld, worden de volgende middelen aangewezen:

a. Het saldo van het fonds tot uitvoering der wet op het Nederlandsche muntwezen, voortgevloeid uit de bepaling van art. 14 der wet van 27 December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), bij de schatkist aanwezig op den 1sten Januarij 1842, ten bedrage van *drie honderd zeven en negentig duizend, vier honderd vier en veertig gulden, twee en dertig en een halve cents* (*f* 397 444.32½).

b. Het voordeel op de uitgifte van koperen geldspecien en op den verkoop van het staal van oude gebifeerde stempels, berekend op *twee en veertig duizend gulden* (*f* 42 000.00).

c. Het kapitaal van *duizend* actien in de Nederlandsche Bank, aan het Rijk toebehoorende, welke tot voorschreven einde opvolgelijk zullen worden vervreemd, en waarvan de opbrengst geraamd wordt op *een millioen vijf honderd duizend gulden* (*f* 1 500 000.00).

d. Eene som van uiterlijk *vijf millioen gulden* (*f* 5 000 000.00), te nemen uit het aanwezig fonds voortspruitende uit koopprijzen van domeinen, verkocht naar aanleiding van art. 7 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), en uit de deswege verder in te komen sommen.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Sedert vele jaren is de behoefte gevoeld om het Nederlansche muntwezen op eenen betereren voet te brengen.

De zilveren muntspecien zijn, door afslijting en voornamelijk door berooving en afsnijding, meest alle op de deerlijkste wijze verminkt en in eenen toestand gebragt, dat derzelver innerlijke waarde verre gedaald is beneden die, welke zij moesten bevatten. Deze stand van zaken steeds verergerende, is het hoog tijd geworden, dat het herstel met eene vaste hand worde ondernomen.

De wet van den 22sten Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6), daargesteld nadat eene Staatscommissie zich met het meest ernstig onderzoek had bezig gehouden omtrent de oorzaken, welke aan de uitvoering van de Muntwet van 1816 in den weg stonden, heeft eene evenredigheid tusschen de gouden en zilveren specien aangenomen, bij welke het uitzigt geopend is, dat de vroeger ondervonden zwarigheden van eenen gemeenschappelijken omloop zullen kunnen worden overwonnen.

Bij die evenredigheid en in het algemeen bij het stelsel door de laatste wet bevestigd, behoort, naar het gevoelen der Regering, verbleven te worden, vermits er zich geene omstandigheden hebben voorgedaan, om aan het gepaste en nuttige daarvan voor dit land te twijfelen, of eenige aanleiding is ontstaan om zich, na een zoo kort tijdsverloop, wederom in een nieuw onderzoek van stelsels te begeven, met opzigt tot een onderwerp, waaromtrent onzekerheid of afwisseling schadelijk voor het algemeen vertrouwen zou kunnen worden.

Men is dan ook begonnen om nieuwe zilveren specien volgens de wet van 1839 te munten, zoo veel de aanwezige middelen dit toelieten, maar deze middelen waren ongenoegzaam om de zaak tot die hoogte te brengen, dat de gebrekkige oude zilveren specien in aanmerkelijke hoeveelheid uit den omloop genomen en door nieuwe konden worden vervangen.

Aan het Amortisatie-syndicaat was, bij art. 14 van de wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), de verpligting opgelegd om de schatkist in staat te stellen tot het doen der uitgaven voor de hermunting; doch met de opheffing van die instelling is dat hulpmiddel vervallen, vermits de sommen, welke, krachtens die wet, nog zouden hebben moeten worden bijgedragen, niet zijn opgenomen onder de lasten van den achterstand, waarvan de vereevening bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) is verzekerd.

Van de bijdrage van het Amortisatie-syndicaat was intusschen, op den 1sten Jannarij 1842, nog eene som bij de schatkist aanwezig; daarmede is de hermunting eenigermate aan den gang gehouden, en een gedeelte der inrigtingen daargesteld, om dat werk met kracht door te zetten.

De regeling van de met deze oogmerken in 1842 tot 1844 gedane uitgaven, de voortzetting van de aangevangen verbetering der muntkracht, de aanvankelijke wederopvatting van de hermunting in 1845, en het vervolgen daarvan op eene uitgebreide schaal, zijn de oogmerken waartoe het tegenwoordig ontwerp van wet wordt voorgedragen.

Artikel 1 bevat de aanwijzing der reeds uitgegeven of voor een klein gedeelte nog uit te geven sommen voor werkzaamheden gedaan tot het einde van 1844, waaronder de voornaamste plaats bekleed wordt door het verlies op de nominale waarde van reeds vermunte oude geldspecien. Die regeling, als uitvloeisel der verordeningen omtrent de Algemeene Rekenkamer, is noodzakelijk geworden, om de verantwoording op eenen gaven voet te brengen.

Artikel 2 wijst aan de uitgaven in 1845 en vervolgens te doen, in de eerste plaats tot de verdere daarstelling van de noodige muntkracht, om binnen een korten tijd de voorgenomen hermunting te kunnen ten uitvoer brengen, en voorts de aanwijzing van de sommen die, volgens op onderscheiden proeven rustende berekeningen, zullen vereischt worden om de geheele verbetering van de zilver-circulatie tot stand te brengen.

Men voedt het vertrouwen dat de opgegeven som voor voldoende mag worden gehouden, indien, bij krachtige voortzetting van den arbeid, binnen het kortst mogelijk tijdsverloop, de verdere verslijting en verminking van de aanwezige specien, zoodra doenlijk, kan geweerd worden; want het is altijd de aanvulling van het steeds toenemend verlies op het nominaal bedrag, welke als het voornaamste bezwaar moet worden beschouwd.

Dit bezwaar zal echter vergelijkenderwijze, over de geheele massa niet zoo groot zijn, als dat hetwelk over 1842 tot 1844 is geleden, vermits men in die jaren meer bijzonder zich met het versmelten van oude dubbeltjes heeft bezig gehouden, welke van alle specien het meest zijn afgesleten, en het meeste verlies bij de vermunting opleveren.

Er worden bij dit artikel drie jaren voor de uitvoering gelaten, als zijnde het niet mogelijk eene juiste afdeeling van de kosten bij jaargangen te bepalen omtrent een werk, op welks meer of minder bespoedigden voortgang onderscheidene omstandigheden nog invloed kunnen hebben; maar het doel der Regering is bespoediging en om gebruik te maken van den ruimen toestand van de schatkist, ten einde de zoo gewenschte verbetering, wat het voornaamste gedeelte van den geldsomloop betreft, daar te stellen.

Belangrijke sommen moeten gedekt en aanzienlijke uitgaven voor het onderwerp gedaan worden, waaromtrent het 3de artikel de noodige aanwijzingen bevat, ten einde die, zonder verhooging der Staatsbegrootingen en zonder het aangaan van nieuwe schulden, goed te maken.

Onder *a* en *b* komen daartoe voor: het nog aanwezig fonds uit vroegere bijdragen van het Amortisatie-Syndicaat gesproten, en hierbij worden gevoegd eenige reeds verkregen voordeelen door de uitgifte van koperen specien, alsmede die wegens den verkoop van onbruikbare stempels. De aanwending van dit een en ander voor het onderwerp, vloeit uit vroegere bestemming of uit den aard der zaak voort.

c. Het Rijk bezit *duizend actien* in de Nederlandsche Bank, welke thans eene waarde hebben van ongeveer *een en een half millioen gulden*, en deze waarde wordt tot het nuttig doel dezer wet aangewezen. Er bestaan geene redenen of verpligting aan de zijde der Regering om die actien aan te houden, en het gemis

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

der dividenden kan op het geheel der Staats-inkomsten niet van zoodanigen invloed zijn, dat dit zou moeten terughouden van het geven dezer bestemming; bovendien zal dit gemis niet op eens, maar slechts opvolgelijk ontstaan, naar mate het fonds, onder *d* vermeld, de vereischte hulpmiddelen niet gelijktijdig met de behoefte mogt opleveren.

d. Het aanwezig fonds wegens koopprijzen van de domeinen en de Staatsdomeinen zelve, zijn thans ontheven van den last der domein-losrenten, vermits deze, volgens de bepalingen van de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), zijn afgelost of in inschrijvingen op het grootboek van nationale schuld rentende vier ten honderd overgegaan. Hierdoor is een vermogend hulpmiddel beschikbaar geworden, om het herstel van het muntwezen verder ten uitvoer te leggen.

Het bestaande fonds en de nog in te komen kooppenningen van reeds verkochte domeinen zijn meer dan voldoende om goed te maken de *vijf millioen gulden*, welke de uitgaven, bij de 1ste en 2de artikelen toe te staan, nog boven de andere aangewezen middelen vorderen, en het is dus hierop, dat voornamelijk het oog is geslagen om het geheel herstel van het Nederlandsch muntwezen te bereiken.

Het eenig bezwaar dat ook daaruit voortvloeit, is het successief verminderen onder de Staatsinkomsten, zoo al niet van de jaarlijksche opkomsten der verkoopbare, dan althans van de renten der reeds verkochte domeinen; welk gemis echter ook niet zoo voelbaar zijn kan, om een aanmerkelijk verlies voor de Begrooting uit te maken.

De uitgaven, zoo wel die reeds gedaan als verder te doen zijn tot geheel herstel van het Nederlandsch muntwezen, worden, blijkens de beide eerste artikelen van dit ontwerp van wet, geraamd op een bedrag van *f* 6 938 751.14½, terwijl de bij het 3de artikel, tot dekking daarvan, toegestane middelen beloopen *f* 6 939 444.32½; er is dus reden om aan te nemen, dat het voorgenomen herstel, vermogens die middelen, zal kunnen bereikt, en alzoo, bij het aannemen dezer wet, een eind zal kunnen gemaakt worden aan de steeds klimmende schade voor het Rijk, aan het misdrijf dat, bij den slechten staat der oude munten, niet te weren is, en aan het gevaar hetwelk, bij verder verval der munten, ten aanzien van binnen- en buitenlandsche geldelijke betrekkingen eindelijk zou kunnen geboren worden.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Aan het voorloopig onderzoek van het ontwerp van wet tot regeling en aanvulling van het Fonds voor het Muntwezen hebben 46 leden deel genomen.

Met groote en algemeene belangstelling is in alle Afdeelingen dit wets-ontwerp ontvangen, als hetwelk bestemd scheen om eindelijk te voldoen aan eenen reeds vele jaren gekoesterden wensch: de algeheele invoering namelijk van een Nederlandsch muntstelsel en de daarmede verbonden intrekking der oude gesnoeide en verminkte munt. Algemeen is men van de noodzakelijkheid daarvan zoozeer overtuigd, algemeen houdt men het er zoozeer voor dat iedere dag uitstel een wezenlijk verlies veroorzaakt, dat het geheel tegen de bedoeling der Kamer zoude strijden, indien de bedenkingen, welke men zich verpligt rekent omtrent het ingediende wets-ontwerp in het midden te brengen, aan de verwezenlijking van het gezegde doel eenige vertraging zouden kunnen in den weg leggen.

En echter die bedenkingen zijn gewigtig, sommige zijn veelomvattend, zij zijn ook veel in getal.

§ 1. In alle Afdeelingen is de voorloopig vraag behandeld, of het raadzaam is thans zonder eenig nader onderzoek, zonder eenige nadere inlichting, door de aanneming van dit wets-ontwerp te bekrachtigen en ten uitvoer te leggen het muntstelsel, zooals hetzelve bij de wetten van 28 September 1816 en 22 Maart 1839 is bepaald geworden. In alle Afdeelingen is die vraag algemeen ontkennend beantwoord. Men heeft algemeen geoordeeld niet te kunnen berusten in de verzekering der Regeering in de Memorie van Toelichting: „dat er zich geene omstandigheden hebben voorgedaan om aan het gepaste en nuttige (van het aangenomen stelsel) voor dit land te twijfelen”, te meer omdat het een stelsel geldt, hetwelk den toets der ondervinding nog niet heeft doorgestaan. Men heeft daarbij in aanmerking genomen, dat algemeen en overal de slotsommen van wetenschap en ervaring leiden tot het aannemen van één enkelen standaard, hetzij van zilver, hetzij van goud, en tot afkeuring van het bij ons door opgenoemde wetten aangenomen stelsel der beide standaards. De ondervinding niet alleen van andere volken, maar ook eigen ervaring, heeft hier, naar men meende, reeds tot leering verstrekt, daar toch de wet van 1839 blijkbaar een uitvloeisel was en gedeeltelijke erkenning bevatte van de dwaling bij die van 1816 begaan. Men heeft opgemerkt, dat onder zaakkundigen daaromtrent geen verschil meer schijnt te bestaan, en dat zelfs zij, die den dubbelen standaard nog wel willen behouden, dien niet voorstaan als op zich zelven goed en op rationeele gronden te verdedigen, maar als een stelsel, hetwelk, hoezeer minder juist, echter weinig vrees voor aanzienlijke bezwaren zou opleveren. Men heeft zich herinnerd, dat de bij Koninklijk besluit van 15 April 1836 benoemde Staatscommissie in haar rapport van 23 November van dat jaar, — dat de toenmalige Essaijeur-generaal in eene daarbij gevoegde afzonderlijke nota, — dat het Collegie van Raden en Generaalmeesteren van de Munt in een gelijktijdig advies — allen eenstemmig waren in het voorstellen van één enkelen standaard, met die onderscheiding alleen, dat het rapport der Staatscommissie een zilveren, de beide andere nota's een gouden standaard hebben aanbevolen. De leden meenden ten aanzien van dit verschil van gevoelen geen bepaalde keuze te moeten doen, hoezeer bij velen de neiging werd bespeurd om tot den gouden standaard over te gaan. Men heeft gemeend dat, waar het zulke gewigtige en in de meest beschaafde landen van Europa besproken onderwerpen betreft, de eer van Nederland mede vordert, om dezelven niet zonder nader onderzoek te laten voorbijgaan. Men heeft bij dit alles nog geoordeeld, dat thans, bij de behandeling van dit wetsontwerp, de laatste gelegenheid zich voordoet om dit gewigtig punt te onderzoeken. Tot dusverre is de zilveren munt, zooals die bij de genoemde wetten is omschreven, niet metderdaad algemeen ingevoerd; zij vormt nog niet het algemeen circulatie-middel. Nog dus is het tijd, op een vroeger bepaald stelsel, waarvan men later de verkeerdheid mogt hebben gaan inzien, terug te komen; doch is eenmaal, mede krachtens het aanhangig wets-ontwerp, de munt werkelijk volgens het wettige stelsel ingevoerd, zoo zou het als eene algemeene volksramp moeten beschouwd worden, indien men later de noodzakelijkheid inzag hetzelve te wijzigen.

Alle welke redenen in alle Afdeelingen geleid hebben tot het uitdrukken van den eenparigen wensch aan de Regeering, om ten aanzien van dit hoogst gewigtig onderwerp al die mededeelingen en inlichtingen te mogen ontvangen (en daaronder vooral de bovengenoemde verslagen en nota's), die tot het vestigen van een bepaald gevoelen bij de leden op dit punt zullen noodig wezen. Door vele leden was het verlangen te kennen gegeven, om bijzonder bekend te worden gemaakt met de meening van het Bestuur der Nederlandsche Bank op dit onderwerp. Het zal aldus onvermijdelijk moeten geacht worden, dat het vraagpunt van den dubbelen of enkelen standaard — en, zoo de enkele, welke? — vooraf in bepaalde overweging genomen worde, aleer tot een besluit over de bijzondere hier voorgedragen wets-bepalingen kunne worden overgegaan. Velen is daartoe het vooraf houden van een Comité-generaal, eerst na de mededeeling der bedoelde stukken en inlichtingen, zooals dit bij het beraadslagen over de Wetboeken plaats had, het geschiktst voorgekomen.

§ 2. Het ontwerp heeft zich stellig gehouden aan deszelfs opschrift: *Regeling en aanvulling van het fonds voor het Muntwezen.* Hierdoor mist men in hetzelve onderscheiden voorzieningen, welke echter nuttig werden geoordeeld. Het is zoo, dat het art. 5 der wet van 22 Maart 1839 de beschikkingen omtrent de daarstelling en uitgifte van de nieuwe zilveren munt aan de Regeering opdraagt; doch vooreerst is de inwisseling der oude munt daar niet vermeld, en verder is het zonder twijfel, dat bepalingen omtrent die inwisseling en uitgifte, ook in dit ontwerp opgenomen, de leden meer in de gelegenheid zouden gesteld hebben, om ook de al of niet toereikendheid en het doeltreffend besteden van de hier uitgetrokken sommen met zaakkennis te beoordeelen.

Onderscheiden punten zijn dan ook te dezer gelegenheid in de Afdeelingen besproken. Zoo is b. v. het denkbeeld overwogen, om de nog gave en gerande munten met een stempelslag te voorzien, onder de voorwaarde, dat zoodanig gestempeld muntstuk, evenals het nieuw gemunt geld, niet zou worden aangenomen in den omloop, wanneer hetzelve op eenige wijze was besnoeid of verminkt. Men voorspelde zich van zulk een maatregel veel gemak en besparing, omdat die stukken aldus voor 's hands in omloop konden blijven, en dan tevens een einde zou worden gemaakt aan verdere verminking van zoodanige wettige geldstukken.

Een ander denkbeeld was, om, bij het aannemen van één zilveren standaard, ten minste tijdelijk maatregelen te nemen, ten einde

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

de in omloop zijnde gouden munt als zoodanig in stand te houden, b.v. door in iedere week op eene officieele wijze van Staatswege den koers te doen bekend maken, volgens welken gedurende de volgende week de gouden munt in de openbare kassen zal worden aangenomen.

§ 3. Na deze algemeene bedenkingen overgaande tot eene meer bijzondere beschouwing der bepalingen van het wetsontwerp, zoo heeft men in de eerste plaats zijne aandacht gevestigd op het bestaan van een afzonderlijk *Fonds voor Muntwezen.* Bij vele leden scheen het bestaan van dat fonds geen bezwaar te ondervinden, die juist hier het bestaan van een bijzonder fonds tot het tot stand brengen van eene bijzondere zaak doeltreffend keurden, te meer daar moeijelijk vooraf het juiste bedrag der voor elk jaar benoodigde sommen zou kunnen worden aangewezen. De groote meerderheid echter verklaarde zich daartegen en verlangde dat de voorgestelde uitgaven met de middelen tot dekking op de gewone tweejarige Begrooting zouden worden gebragt. Men meende dat èn de Grondwet èn een ordelijk beheer der geldmiddelen die handelwijze dringend vorderden. Hiervoor pleit ook de omstandigheid, dat reeds op de gewone Begrooting onderscheiden uitgaven betrekkelijk de munt voorkomen. Verwarring, zoo niet dubbel emplooi, kon daaruit te vreezen zijn. Men meende zich hier nog bijzonder de vraag te moeten voorstellen, of een fonds, vroeger aanzienlijk van waarde, en nu tot weinig teruggebragt, behoorde te worden aangevuld, om op nieuw tot het doen van uitgaven te worden in staat gesteld? Te meer daar de in 1842—1844 gedane uitgaven reeds aanzienlijk het bedrag van het fonds te boven gaan, en er dus metderdaad geen fonds bestaat, indien men niet het nadeelig saldo als bewijs van zoodanig bestaan wil aannemen. Men wenschte eene nadere opheldering omtrent dat fonds, ten aanzien der bronnen, waaruit de baten aan hetzelve zijn toegevloeid, alsmede waarom de gelden niet te gelijk met de opheffing van het Amortisatie-syndicaat in de schatkist zijn gestort. Men keurde het daarom beter, het fonds geheel op te heffen na gedane verevening van het verledene, om verder de toekomstige uitgaven en ontvangsten op aanstaande Begrootingen over te brengen.

§ 4. Ten aanzien van het eigenlijk onderwerp der wet, miste men met leedwezen op zeer vele punten de noodige toelichting. Men vindt, wel is waar, verscheiden hooge sommen opgegeven betrekkelijk het inwisselen en aanmunten, maar zonder opgave van eenigen grond, waarom men zooveel en niet meer of minder meent noodig te hebben. Ten aanzien van de hoeveelheid munt, welke in omloop is, ten aanzien van de hoeveelheid welke er in onze huishouding ongeveer noodig zal zijn, verkeert men geheel in onzekerheid.

Het ontwerp zelf schijnt ook vele bepalingen te missen, die hetzelve behoorde te behelzen. Men mist bij voorbeeld in de wet eene stellige bepaling, dat het oude geld zal worden ingewisseld en door nieuw geld vervangen en dus *inwisselen* en *hermunten* het doel is. Ook treft men geenerlei bepaling aan omtrent den tijd, binnen welken zulks zal moeten zijn tot stand gebragt. Een tijdperk van drie jaren, 1845—1847, schijnt wel in de bedoeling der voordragt te liggen, art. 2; echter ware het wenschelijk dit alles uit te drukken.

Ook ten aanzien van de uitvoering, die werkelijk reeds aan de wet van 1839 moge gegeven zijn, blijft men geheel in het onzekere. De Regering heeft wel te kennen gegeven, dat het nieuw gemunte geld niet in omloop kan gebragt worden, maar de wetenschap, hoeveel er van geslagen is en wat daarmede is gebeurd, kon tot nuttige slotsommen leiden.

§ 5. Bevreemd heeft het algemeen, dat in de overweging der wet en in art. 1 gesproken wordt van het nog ongeregeld zijn van de dienstjaren 1842, 1843 en 1844 ten aanzien van dat fonds. Men begrijpt moeijelijk hoe dit mogelijk kan zijn.

§ 6. Op art 1 hebben zich onderscheidene bedenkingen opgedaan. Voorerst wenschte men de uitgaven voor ieder der drie jaren afzonderlijk gesplitst te zien. Vervolgens meende men eenige justificatie te mogen verlangen van al de hier uitgetrokken posten. Ten aanzien der bijzondere posten is op *a* splitsing gevraagd van hetgeen de gebouwen en de aanschaffing van nieuwe werktuigen betreft; ten aanzien van *b* is gevraagd, of het verlies, hier uitgetrokken op het bedrag der vermunte oude zilveren geldspecien, niet te hoog is gesteld. Vooral meent men die vraag te moeten doen in verband met lett. *c* art. 1 en met lett. *b* en *c*. van art. 2. Wanneer men toch het bedrag van het muntloon door elkander aanneemt op $1\frac{1}{2}$ pct. (zooals de Regering ook volgens art. 2 lett. *c* schijnt te doen), zoo is het muntloon in art. 1 lett. *c* uitgetrokken, verdiend over eene gemunte hoeveelheid van ongeveer ƒ 1 800 000. Maar indien op deze som geleden is, volgens art. 1 lett. *b*, zoodanig verlies als daar is uitgetrokken, dan is de som in art. 2 lett. *b* aangevraagd, zeker bij lange na niet toereikend In art. 1 is het muntloon nog geen 5 pct. van het verlies op vermunt oud geld; in art. 2 bedraagt hetzelve 18 pct. van dat verlies. Zoo dat verschil eenige verklaring kan vinden in de onderscheiden soort van ingewisselde en van gemunte geldspecien, zal men gaarne daarmede worden bekend gemaakt. Ten aanzien van *b* is voorts nog opgemerkt, dat het verlies daar uitgetrokken, eigenlijk geene uitgaaf is; hoe kan over dezelve contrôle plaats hebben? Eenige leden meenden verder te moeten vragen, of de posten vermeld onder *b* tot *g* niet behoord hadden op de gewone Staatsbegrooting, en of er niet soortgelijke reeds werkelijk op de Begrooting zijn uitgetrokken?

Met opzigt tot lett. *d* is gevraagd, of tegenover deze uitgave niet een post van ontvang moet staan wegens de voordeelen door de uitgave dier partij halve centen verkregen? De post toch van art. 3 lett. *b* kan hierop geen betrekking hebben, dewijl op de Staatsrekening over 1842 (bl. 60) reeds ƒ 38 435.63 is uitgetrokken als ontvangst in 1842 voor dit fonds, en de uitgave hier in art. 1 vermeld in 1843 plaats vond.

§ 7. Op art. 2 werden de zelfde aanmerkingen ten aanzien van splitsing der drie jaren en justificatie der onderscheiden punten gemaakt, welke reeds op art. 1 vermeld zijn. Naar de verzekering van deskundigen zou, bij het door de Regering nog behouden muntstelsel, de som in *a* vermeld wel de helft te laag geraamd zijn. Vooral verwonderde men zich over het zonder eenige aanvoering van gronden ter neder stellen der belangrijke som van bijna 5 millioen in lett. *b*. — Bij de wetenschap, dat vóór eenige jaren in Frankrijk het muntloon nog werkelijk verminderd is, wordt op *c* inlichting gevraagd omtrent den stand dier zaak hier te lande. Ten aanzien van *e* en *f* kon men zich niet wel het onderscheid verklaren tusschen *verdere onkosten* en *onvoorziene uitgaven.*

§ 8. Ook ten aanzien van art. 3 werd op lett. *a* aangemerkt, dat het fonds blijkens de Staats-rekening ontvangsten had. Men vraagt welke? En of die hier gebragt zijn? Eene inlichting en justificatie van dezen post zal noodig zijn. Men meent ook, dat dit saldo niet aldus door de Kamer kan worden vastgesteld, maar dat in dit artikel slechts eene raming moet voorkomen, omdat er ontvangsten zijn. Ten aanzien van *b* verwijst men naar de aanmerking op art. 1 ten slotte, mede voor de ontvangsten in 1844, zoo die er geweest zijn. Op *c* heeft men met bevreemding gezien, dat de 1000 actien in de Nederlandsche Bank nu als verkoopbaar worden voorgesteld, daar bij de baten van den achterstand over 1840, enz. (Staats-rekening over 1842, bl. 81), deze actien *pro memoria* zijn uitgetrokken, „uit hoofde 's Rijks schatkist de vrije beschikking niet heeft over de 1000 actien,” enz. Het is wel waar, dat art. 7 van het verlengd octrooi der Nederlandsche Bank van 21 Augustus 1838 (*Staatsblad* n°. 29), het bezit der 1000 actien voor den Staat als facultatief scheen te stellen; maar niet alleen de Regering in de reeds genoemde Staats-rekening, ook de Wetgeving heeft de onvervreemdbaarheid dier actien blijven aannemen in de wet op den achterstand van 1840 en vroeger, van 10 Februarij 1844, n°. 10, waar bij art. 3 der baten, lett. *f*, de meening is uitgedrukt, dat de Staat *steeds moet blijven bezitten de actien*, enz. Die wet, meende men, heeft aldus aan de Nederlandsche Bank de zekerheid gegeven, dat de Staat steeds zou blijven bezitten. Die instelling, zou men kunnen meenen, heeft aldus eenigen grond verkregen om daarop te rekenen, enz. Andere leden echter twijfelden, of eene zoodanige uitdrukking, geplaatst in eene tabel, behoorende bij eene wet, attributief van regt zou kunnen wezen. Doch, hoe dit wezen moge, men twijfelde, of het oogenblik dier vervreemding gelukkig gekozen was, nu juist bij de invoering van de nieuwe munt de Nederlandsche Bank van belangrijken invloed zal kunnen wezen op de tenuitvoerlegging der beraamde maatregelen, terwijl ook over het algemeen het niet onraadzaam is geoordeeld, dat de Staat, door een voortdurend bezit dier actien, van zijne belangstelling doe blijken in die gewigtige inrigting. Mogt eenige vervreemding onvermijdelijk wezen, zoo zou men nog wenschen *d* vóór *c* te plaatsen, ten einde tot eenige vervreemding niet zou worden overgegaan, dan ingeval de sommen in *d* vermeld bevonden wierden ongenoegzaam te zijn. Zulks schijnt ook geheel met de bedoeling der Regering overeen te stemmen, volgens de memorie van toelichting.

Het fonds, in lett. *d* vermeld, heeft tot onderscheiden bedenkingen aanleiding gegeven. Op de Staats-rekening van 1 Januarij 1842 komt dit fonds voor met een saldo van ƒ 197 406.39. Hoe kan het dan

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

nu zoovele millioenen opleveren? Men verklaart de gronden niet te kennen van zoo aanzienlijke opbrengsten van verkochte domeinen in zoo kort tsijdbestek. De domein-losrenten, die als koopprijs in betaling werden ontvangen en daarna vernietigd, zijn nu afgelost, of wel in 4 pcts. schuld overgegaan, maar immers die waarden, over welke de wet reeds heeft beschikt, kunnen regtens daarom niet in dit fonds worden overgebragt? Hadden zij niet onder de toevallige baten moeten worden opgenomen? Dit fonds zal op die wijze nog vrij wat toenemen, nu de betaling voor verkochte domeinen alleen in geld geschiedt. Bij de beantwoording der Regering ter gelegenheid der wet houdende goedkeuring van het tractaat met Belgie 1843 (bladz. 29) is de verzekering gegeven, „dat het bedrag der nog ten laste van Nederland overgebleven losrenten (circa 16½ millioen) kon geacht worden door de waarde van de inkomsten der nog voorhanden domeinen en te goed zijnde kooppenningen gedekt te zijn." Men meent dus, dat uit deze bron nog wel meer dan 10 millioen gulden zal vloeijen, na aftrek der hier genoemde 5 millioen. Dit leidde ook tot de opmerking, dat de uitdrukking, voorkomende in de memorie van toelichting, dat de in deze wet aangewezen sommen gevonden werden *zonder verhooging der Staatsbegrooting*, in zoover als minder juist moet beschouwd worden, daar aldus sommen, waarvan de oorspronkelijke bestemming is aflossing en vernietiging van schuld, tot dat einde niet worden aangewend, doch besteed tot het vinden van Staats-uitgaven voor de behoeften van het muntwezen gevorderd — Ten aanzien van den prijs der verkochte domeinen, van de hoeveelheid der daarmede afgeloste losrenten, van de hoegrootheid der nog te verwachten opbrengst, van de bestemming aan het overschot te geven, werden met verlangen inlichtingen te gemoet gezien. Eene opheffing van het geheele fonds kwam velen wenschelijk voor. Eindelijk nog is het minder raadzaam voorgekomen (zooals hier door deze aanwijzing der 5 millioen geschiedt), de gewigtige en spoedvereischende zaak der hermunting afhankelijk te maken van het voortgaande, steeds toch wisselvallige inkomen van de koopprijzen der domeinen. Men beschouwt dit als een bezwaar tegen het stelsel der wet, wat de inkomsten betreft. Het doel der wet zal het best bereikt worden met de geheele zaak te brengen op de Staats-begrooting, met daar de uitgaven vast te stellen en in de middelen te voorzien, naar gelang die noodig zullen worden bevonden.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, 11 Maart 1845.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Het wetsontwerp tot regeling en aanvulling van het Fonds voor het Muntwezen is in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal beschouwd geworden, als bestemd te moeten zijn om eindelijk te voldoen aan den wensch naar de algeheele invoering van een Nederlandsch muntstelsel, en van de daarmede gepaard gaande intrekking der oude gesnoeide en verminkte munt.

Deze beschouwing intusschen is niet geheel juist. Het ontwerp strekt alleen, om de eerste stappen, welke tot vervulling van dien wensch, sinds zoovele jaren gekoesterd, moeten leiden, mogelijk te maken.

Daartoe toch wordt al dadelijk gevorderd, hetgeen tot nu toe ontbrak, namelijk eene voldoende gelegenheid, om met den vereischten spoed de nieuwe munt te kunnen vervaardigen.

Daartoe wordt verder gevorderd, dat men den toestand, waarin 's lands schatkist zich in deze oogenblikken bevindt, en gedurende den loop van het jaar 1845 zal kunnen blijven bevinden, voorzien van een overvloed van geldspecien, welken zij niet ligtelijk op een en het zelfde tijdstip weder zal bezitten, benutte, en terwijl men zich bezig houdt met de muntkracht te verbeteren en te vergrooten, inmiddels de bestaande muntkracht aanwende om een gedeelte te vervaardigen der nieuwe muntspecien, welke men tot intrekking der oude zoozeer wenschelijk acht.

Niet te spoedig kan hiermede een aanvang worden gemaakt. Gelijk teregt in den aanhef van het Voorloopig Verslag wordt aangemerkt, brengt iedere dag uitstel een wezenlijk verlies aan; ja, men mag er bijvoegen, dat, in dit voor den aanbouw en voor de verbouwing der Munt zoo geschikte seizoen, één maand verschuiving ten gevolge kan hebben, dat de uitvoering van die maatregelen ettelijke maanden geschorst blijft.

Uit dit oogpunt heeft de Regering met leedwezen gezien, dat te dezer gelegenheid op nieuw ter sprake gebragt zijn vraagpunten, welke reeds bij de beraadslagingen over de wetten van 1816 en 1839 opzettelijk behandeld en door de Wetgevende Magt beslist zijn geworden. Zij ontwaart echter met genoegen uit den aanhef van het Voorloopig Verslag, dat het ook met de bedoeling van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zou strijden, indien bedenkingen van dergelijken aard eenige vertraging aan de verwezenlijking van een zoo hoogst gewigtig doel zouden kunnen in den weg leggen.

§ 1. Uit dit zelfde oogpunt zal het zeker minder verwondering baren, dat de Regeering er zich op toelegt om, ter voldoening aan den op haar berustenden pligt, eene bij de drie takken der Wetgevende Magt aangenomen wet uit te voeren, dan dat men het thans nog wederom raadzaam zou kunnen vinden, de juistheid van een bij de wet aangenomen stelsel op nieuw te doen betwijfelen, en daarin eenen grond te vinden tot het niet voortzetten van maatregelen, die zoo dringend zijn.

Welke ook de verschillende beschouwingen mogen wezen, waartoe het vraagpunt van den enkelen of dubbelen standaard aanleiding moge hebben gegeven of kunne geven, bij de Regering staat het vast:

vooreerst, dat de ongelegenheden van het hebben van eenen dubbelen standaard, hoedanige in alle landen van Europa, buiten Engeland, van den vroegsten tijd tot nu toe, en zelfs in Engeland tot voor zeer weinige jaren, bestaan heeft, niet zoo gewigtig zijn, dat dientengevolge, in den toestand waarin zich de Nederlandsche munt bevindt, eene verandering in het muntstelsel raadzaam zou mogen worden geoordeeld;

ten tweede, dat integendeel het behoud van den dubbelen standaard, althans voorloopig, door de omstandigheden dringend wordt bevolen, vermits daardoor alleen de mogelijkheid bewaard blijft, om met eenigen spoed de oude verminkte munt te doen verdwijnen en den Staat voor verdere verliezen te bewaren;

en ten derde, dat, zoo immer besloten wierd, om in onze wetgeving den enkelen standaard aan te nemen, men zich niet tot den gouden, maar tot den zilveren standaard zou moeten bepalen, als het meest naderende tot het denkbeeld, dat de wetenschap zich van eenen enkelen standaard vormt, als het meest overeenstemmende met den omvang van onzen nationalen rijkdom, met de prijzen van al onze dagelijksche behoeften, met onze zeden en gewoonten, en met den inhoud der bestaande verbintenissen; als eindelijk onze circulatie niet blootstellende aan die gevaren, welke een voorzigtig Regent in den enkelen gouden standaard niet behoort voorbij te zien.

Een gedeelte dezer gronden zijn ontwikkeld geworden, zoowel in het Verslag der Staats-commissie van 23 November 1836, hetwelk bereids bij de beraadslagingen over de wet van 1839 aan de Staten-Generaal was, en thans op nieuw ter inzage wordt medegedeeld, als in den hiernevens onder litt. A overgelegden brief van de directie der Nederlandsche Bank, welker meening vele leden verlangd hebben te kennen.

De Regeering zal overigens gaarne hare wijze van zien over dit belangrijk punt meer breedvoerig mededeelen in het Comité-generaal, hetwelk aan vele leden in de Afdeelingen als een geschikt middel tot het wisselen van consideratien voorgekomen is.

§ 2. Ofschoon in art. 5 der wet van 22 Maart 1839 niet met zoovele woorden gewag gemaakt wordt van de inwisseling der oude munt, ligt het echter in den aard der zaak, dat deze begrepen moest zijn onder de maatregelen tot uitgifte der nieuwe munt. Of zou de wetgever bedoeld hebben, en zouden de leden in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal kunnen verlangen, dat men de nieuwe munt uitgaf, zonder tevens de oude in te trekken?

Des te minder kan deze bedoeling des wetgevers twijfelachtig zijn, daar bereids bij de wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) de middelen tot intrekking der oude munt waren aangewezen, en ook omtrent sommige van die munten een begin van uitvoering heeft plaats gegrepen.

Bepalingen omtrent die inwisseling en de uitgifte der nieuwe munt in dit wets-ontwerp op te nemen, zou, voor zoo verre dit noodig en mogelijk was geweest, ook ter zake van het daardoor op nieuw te veroorzaken tijdverlies, onraadzaam geacht moeten worden. Voor zoo verre echter tot het nemen van sommige daartoe strekkende maatregelen eene nadere bepaling van den wetgever noodig bevonden wordt, zal de voordragt daartoe zeer gevoegelijk in de aanstaande zitting kunnen plaats hebben.

Ten aanzien van het denkbeeld, om de nog gave en gerande

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

zilveren munten van eenen stempelslag te voorzien, moet het volgende worden opgemerkt.

De oude specien, niet in den ring maar op den lossen stempel gemunt zijnde, zijn niet gelijk van diameter en niet zuiver cirkelvormig.

Hoe zal men derhalve beletten, dat, na het ontvangen van den stempelslag, die stukken niet weder gedeeltelijk besnoeid en van een nieuwen kabelrand voorzien worden?

Zal het gering aantal gerande stukken, thans nog onder onze verminkte specien aanwezig, de moeite beloonen om ze uit te zoeken?

Wanneer men eenmaal niets dan nieuw vervaardigde en in den ring gemunte specien heeft, mag men de hoop koesteren, dat onze landaard zich zal gewennen, geene verminkte specien meer aan te nemen.

Maar zoo lang onze oude specien gangbaar blijven, zal men de ingezetenen in het algemeen moeijelijk bewegen om enkele stukken, wanneer ze besnoeid zijn, te weigeren, omdat ze een afzonderlijken stempelslag hebben, terwijl andere besnoeide stukken van de zelfde specie maar die geen stempelslag hebben, voor de nominale waarde worden aangenomen.

Ondervindt men bij de achtereenvolgende vernietiging der oude specien, dat het aantal gerande stukken belangrijker is dan men thans vermoedt, dan zal het een punt van overweging kunnen uitmaken, of men die met de nieuw gemunte specien een korten tijd in de wandeling zou kunnen laten. Alsdan is een afzonderlijke stempelslag overbodig. Maar met de oude besnoeide specien, die stukken te doen circuleeren, acht men ondoelmatig.

Een ander denkbeeld was, om, bij het aannemen van een zilveren standaard, ten minste tijdelijke maatregelen te nemen, ten einde de in omloop zijnde gouden munt als zoodanig in stand te houden, bij voorbeeld door in iedere week op eene officieele wijze van Staatswege den koers te doen bekend maken, volgens welken gedurende de volgende week de gouden munt in de openbare kassen zal worden aangenomen.

Zoodanige maatregel zou, naar men vermeent, zeer bedenkelijk zijn, en de Regering acht zich niet bevoegd tot zoodanige afwisselende tarifeering, welke men zich niet herinnert elders te hebben gevonden: wel heeft Pruissen vóór eenige jaren een agio van 20 silbergroschen op den Fréderic d'or gesteld, gelijk men ook vermeent dat in Rusland is geschied met den imperiaal tegen den zilveren roebel van 3 percent, maar dat is iets anders dan zulk eene gedurige verandering. Men zou denken dat het, wanneer de bevoegdheid al bestond, niet goed voor de waardigheid der Regering zoude zijn, als tredende min of meer den wisselaar op zijde. Maar zal bovendien die bepaling van prijs ook verpligtend zijn voor het publiek onderling? Zal het Gouvernement ook voor een hoogeren prijs kunnen uitgeven wat het tot eenen minderen heeft ontvangen, en zoo omgekeerd? Het Verslag gewaagt alleen van *aannemen* in 's lands kassen, maar spreekt niet hoe daarmede te betalen. Men zou vermeenen dat onzekerheid en stremming in den geldsomloop het gevolg van dien maatregel zou kunnen worden.

Zij, die, door de beschouwing van den toestand van ons muntwezen en van de behoefte om de hermunting spoedig volbragt te zien, zich gedrongen gevoeld hebben dit voorstel te doen, deelen, zonder zich zelven daarvan welligt rekenschap te geven, inderdaad de zienswijze der Regering, dat althans voorloopig de dubbele standaard behouden moet blijven.

§ 3. Het bestaan van bijzondere fondsen moge bedenkingen opleveren, wanneer die aangelegd zijn of ingesteld worden buiten wettelijke bepalingen en zoo ze buiten de contrôle van de Algemeene Rekenkamer worden gehouden, maar als de wet ze heeft ingesteld of bevestigd, en de onderwerpen, tot welker dekking die fondsen bestemd zijn, op de zelfde wijze zijn aangewezen, als dit voor de Staats-uitgaven bij de Begrooting geschiedt, verliezen deze bedenkingen hare kracht. Wat meer is, de wet houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer heeft het bestaan van zulke fondsen voorzien.

De Rekenkamer mag, volgens art. 32 van de instructie, geene verevening tot stand brengen of eenige uitgave lijden, die niet op de Begrootings-wetten of *andere daarmede gelijkstaande wetten* is gegrond. Ook het slot van art. 38 van die zelfde instructie onderstelt het aanwezen van Rijks-fondsen bij bijzondere wetten geregeld. Zoodanige wetten kunnen dus regelmatig worden daargesteld, indien zij maar geheel van den zelfden aard zijn als de Begrootings-wetten, en aan deze voorwaarden vermeent men dat het onderhavig ontwerp van wet volkomen beantwoordt.

Rijks bijzondere fondsen, bij wetten geregeld, zijn, naar de opvatting der Regering, dezulke die buiten de gewone Begrootingen, door omstandigheden van welken aard dan ook, van tijd tot tijd geboren worden, en die niet vatbaar zijn om in Begrootingen te worden ingedeeld. Zij moeten wel aangelegd worden, wanneer die omstandigheden voorkomen, en het onderwerp der bestemming zich niet op eene gepaste wijze bij jaargangen laat onderscheiden, maar zij kunnen niet daargesteld worden zonder medewerking van de Staten-Generaal en, zoo immer, was er in het voorhanden geval gegronde reden om de bevestiging van een bijzonder fonds voor te dragen, en den geheelen maatregel niet te belemmeren door splitsing bij jaren en toevoeging aan de Begrooting.

Hoe toch wil men met eenige zekerheid voorspellen, wat men in ieder jaar zal kunnen doen? Aan welke zaak is het moeijelijker eene bepaalde rigting te geven, dan aan geld-circulatie? Hoe ligt kan een of ander ongeval de munt niet gedurende een belangrijker tijd buiten werking stellen.

Wie zal verzekeren, dat de aanvoer van fijn zilver altijd geregeld en zonder oponthoud zal plaats vinden?

Wie zegt, dat er niet omstandigheden kunnen plaats vinden, bij voorbeeld eene onverwachte daling van het goud, die de mogelijkheid zouden doen geboren worden om de vernietiging der oude specien belangrijk te bevorderen, mits men vrijelijk kunne handelen?

Zal men nu eene zaak, die reeds aan zoovele zwarigheden en wisselvalligheden onderworpen is, nog moeijelijker maken door die aan de banden eener in verschillende jaren gesplitste Begrooting te leggen?

De leden, die aan het voorloopig onderzoek hebben deel genomen, hebben verklaard, dat het met de bedoeling der Kamer zou strijden, indien aan de algeheele invoering van een Nederlandsch muntstelsel en de daarmede verbonden intrekking der oude gesnoeide en verminkte munt, eenige vertraging wierd in den weg gelegd.

Maar men kan het gezegde doel geen grootere vertraging in den weg leggen, dan door het werk der hermunting aan de wisselvalligheden van nadere overweging te onderwerpen.

Het is een groote op zich zelven staande maatregel tot het herstel van de vervallen zilveren munten, en dus geenszins als gewone Staats-uitgave te beschouwen; de geraamde onkosten moeten gevonden worden geheel buiten de minder belangrijke uitgaven, die voor het muntwezen op de Begrooting voorkomen, met welke ook geene vermenging te duchten is.

Het bestaande fonds, zooveel betreft het restant van 1°. Januarij 1842, is, wel is waar overschreden, doch het is juist ter regeling dezer betalingen, in 1842 en later gedaan, dat de wet is voorgedragen, in verband met die op de Algemeene Rekenkamer. Voortgevloeid uit sommen, door het Amortisatie-syndicaat krachtens art. 14 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) daartoe afgezonderd, liet de toestand van het Amortisatie-syndicaat niet toe, om bij deszelfs opheffing de verpligting, bij gezegd artikel opgelegd, verder en tot het bepaalde maximum te vervullen. Het is daarom alstoen aan latere voorziening overgelaten, om de noodige middelen te verschaffen; want waarom toch zou men de som, op dit respect door het Syndicaat verschuldigd, onder den achterstand van 1840 en vroeger hebben gebragt en dus het tekort daarmede vermeerderd, terwijl men de nadere middelen van voorziening in het oog had, die nu zijn voorgedragen?

Niet geneigd om afzonderlijke fondsen te doen voortduren, is het slechts in enkele gevallen, wanneer de aard der zaak het als het ware gebiedt, dat de Regering daartoe voorstellen doet. De vele voordragten tot het opheffen van bijzondere fondsen reeds gedaan en tot stand gekomen, kunnen dit getuigen, terwijl de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) tot regeling van het bijzonder fonds wegens de kolonisatie van behoeftigen in de Kolonien van de Maatschappij van Weldadigheid, een voorbeeld oplevert dat het aanwezen van een afzonderlijk fonds tot eenig bepaald oogmerk ook bij de Staten-Generaal niet geheel verwerpelijk is geacht.

De verandering, gemaakt in de § *c* (te voren *d*) van art. 3 van het onderhavig ontwerp, volgens welke het afzonderlijk fonds van de koopprijzen der domeinen thans aanwezig, en de verdere koopprijzen der domeinen te zamen, tot het bedrag voor dit onderwerp bestemd, dadelijk in het fonds voor het muntwezen zullen worden overgebragt, levert overigens een nieuw bewijs op van de geneigdheid der Regering, om de bijzondere fondsen al verder te doen vervallen.

§ 4. De algemeene aanmerking, betreffende het gemis van opgaven, waarmede deze paragraaph aanvangt, zal meer uitvoerig beantwoord worden bij de behandeling der aanmerkingen in de 6de en 7de paragraphen vervat. Wat de hoeveelheid munt betreft welke in omloop is, en de hoeveelheid welke er in onze huishouding ongeveer noodig zal zijn, valt aan te merken, dat, bij

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

de beraadslagingen der speciale Commissie van het jaar 1836, de hoeveelheid oude zilveren specien, welke in ons land aanwezig zou zijn, is geraamd op *f* 64 500 000.

Alleen door het aannemen en uitvoeren der onderhavige, thans voorgestelde wet, zal men tot de kennis geraken of deze raming juist of onjuist is. Alsdan ook zal eerst kunnen blijken hoeveel zilvergeld voor onze huishouding noodig is.

Geheel overbodig schijnt het, bij dit ontwerp uit te drukken, dat *inwisselen* en *hermunten* van het oude geld het doel is, daar toch de *inwisseling* der oude specien een onmisbaar gevolg van de wettelijke bepaling op de invoering van het nieuwe muntstelsel zijn moet, zoowel als de *hermunting*, of zoo men wil de *aanmunting* van nieuw geld naar den wettelijken muntvoet. Zooals hierboven bereids is opgemerkt, waren ook vroeger daartoe fondsen aangewezen, gegrond op eene berekening voor intrekking en hermunting van 12 *millioen*, en vermits de middelen daarvoor grootendeels vervallen zijn, zoo is thans het eenig doel om daarin op eene andere wijze te voorzien.

Zich aan een bepaald tijdsverloop voor de uitvoering te binden, acht men even moeijelijk als het afdeelen bij dienstjaren van de te doene uitgaven. Men heeft echter durven onderstellen, dat de jaren 1845—1847 voor den maatregel voldoende zullen zijn; men vleit zich zelfs, dat dit lang vóór het verstrijken van dit tijdperk zal zijn afgeloopen, terwijl het van zelf spreekt, dat, indien deze onderstelling zich niet kan verwezenlijken, alsdan nieuwe wettelijke bepalingen zullen moeten worden ingeroepen.

Ten aanzien der uitvoering, die werkelijk reeds aan de wet van 1839 gegeven is, kunnen de volgende inlichtingen dienen:

Aan de Munt te Utrecht zijn sedert de uitvaardiging der wet van 22 Maart 1839 tot op dit oogenblik vervaardigd:

aan $2\frac{1}{2}$ guldenstukken	*f* 5 278 555
〃 enkele guldens	4 533 698
	f 9 812 253

Men moet zich echter niet voorstellen, dat al die specien in ons land aanwezig zijn, daar zes millioen derzelven vervaardigd zijn voor de Nederlandsche Handelmaatschappij, en dus naar Java zijn vervoerd.

Bovendien is in dit zelfde tijdvak ook nog gemunt, op den muntvoet bij de wet van 22 Maart 1839 vastgesteld, doch met den stempel van Nederlandsch Indie, eene hoeveelheid van 4 198 507 guldens.

De hoeveelheid nieuw gemunt zilver, welke niet voor de Nederlandsche Handelmaatschappij gemunt is sedert de wet van 1839, bedraagt derhalve *f* 3 812 253.

Dezelve werd gedeeltelijk voor de Nederlandsche Bank, gedeeltelijk voor rekening van het Rijk gemunt.

Men kan aannemen dat deze bijna nog geheel in het land aanwezig en voor het grooter deel nog bij de Nederlandsche Bank gedeponeerd is, terwijl niet met zekerheid kan gezegd worden, dat, onder zekere omstandigheden, het zilver naar de Overzeesche bezittingen verzonden, niet naar het moederland terug zou kunnen vloeijen.

§ 5. Op het voorbeeld van onderscheidene wetten in 1844 vastgesteld ten aanzien van de regeling van bijzondere fondsen, heeft men gemeend ook hier van het tijdstip van 1 Januarij 1842 te moeten uitgaan, voor de tusschenkomst van de Algemeene Rekenkamer in de verevening van die uitgaven.

Deze uitgaven zijn wel, evenals die op andere bijzondere fondsen, bij de administratie onderzocht en verevend, maar het scheen raadzaam om, nu men de handhaving van het fonds voorstelt, van het opgegeven tijdstip af voor eene eenparige verantwoording te zorgen, en dus ook ten aanzien van het reeds betaalde de bevestiging van de Algemeene Rekenkamer in te roepen, door de opneming van al die uitgaven in art. 1 van de voorgedragen wet.

§ 6. Aan den wensch om de uitgaven voor elk der drie jaren afzonderlijk gesplitst te zien, alsmede om te kennen, wat voor gebouwen en wat voor de aanschaffing van nieuwe werktuigen is uitgegeven, kan gereedelijk worden voldaan door de volgende gesplitste opgave van gedane uitgaven, als:

OVER 1842.		
a. Aankoop van een naburig erf en begin van aanbouw van een nieuw smelthuis. . . .	*f* 17 079.22	
b. Verlies op het nominaal bedrag der vermunte oude zilveren geldspecien	59 750.23	
c. Muntloon der zilveren geldspecien	2 338.65	
e. Nieuw stempelwerk, ter uitvoering der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6), en ten gevolge der troonsbeklimming van Zijne Majesteit Willem II	3 500.00	
f. Dienst-stempels.	10 081.00	
g. Verdere onkosten	$3\,841.85\frac{1}{2}$	
		f $96\,590.95\frac{1}{2}$
OVER 1843.		
a. Aanbouw van het nieuwe smelthuis en verdere verbouwing	*f* 19 976.58	
b. Verlies op het nominaal bedrag der vermunte oude zilveren geldspecien	$517\,885.63\frac{1}{2}$	
c. Muntloon der zilveren geldspecien	24 693.75	
d. Kosten van plaatjes en muntloon eener partij halve centen	12 148.80	
e. Nieuw stempelwerk, ter uitvoering der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6), en ten gevolge der troonsbeklimming van Zijne Majesteit Willem II	4 000.00	
f. Dienst-stempels	4 966.00	
g. Verdere onkosten.	$4\,328.61\frac{1}{2}$	
		587 999.38
OVER 1844.		
a. Verdere verbouwing van een gedeelte der Munt . . .	*f* 8 965.87	
a. Nieuwe werktuigen . . .	23 606.55	
f. Dienst-stempels	3 646.00	
g. Verdere onkosten.	5 387.39	
		41 605.81
		f $726\,196.14\frac{1}{2}$

Dat dit totaal *f* 554 verschilt met datgene hetwelk in het ontwerp van wet is opgenomen, moet daaraan toegeschreven worden, dat toen het ontwerp werd ingediend, de rekening wegens het vervaardigen van dienststempels over 1844 nog niet ingeleverd was.

Dezelve werd toen geraamd op *f* 4200, doch heeft slechts *f* 3646 bedragen, hetgeen een verschil van *f* 554 maakt.

Tot nadere toelichting der verschillende posten kan het volgende strekken:

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

Vooreerst heeft men in het jaar 1842 ter vergrooting der Munt een naburig erf aangekocht; de Regering der stad Utrecht heeft alstoen, ten bewijze van hare belangstelling in het behoud der Munt binnen hare muren, de helft der koopsom betaald: de wederhelft ten bedrage van *f* 13 500, met de kosten van overdragt enz., is door het Rijk verstrekt en begrepen in litt. *a* van het jaar 1842.

De onkosten van het nieuwe smelthuis op dit aangekochte erf gebouwd, zijn grootendeels voldaan in 1843. Alstoen heeft men de aanbouwing van andere lokalen der Munt op dit nieuwe terrein voortgezet, en de uitgaven hiervan, gedeeltelijk voldaan, gedeeltelijk nog te voldoen, zijn begrepen in litt. *a* van het jaar 1844.

Het verlies op de nominale waarde der oude muntspecien, onder litt. *b* in het ontwerp van wet vermeld, is juist berekend naar de versmelting die werkelijk heeft plaats gehad, terwijl het vermoedelijk verlies, onder litt. *b* van art. 2 vermeld, alleen steunt op ramingen, en deze hangen af van de meerdere of mindere waarschijnlijkheid der gronden, waarop die raming rust.

In 1842 is vernietigd eene hoeveelheid oude dubbeltjes, ten bedrage van *f* 159 983.40, welke eene waarde hebben opgeleverd van *f* 100 233.17, gevende derhalve een verlies van *f* 59 750.23 of ruim 37 percent.

In den jare 1843 heeft men vernietigd de navolgende speeien:

oude dubbeltjes	*f*	1 145 000.00
zilveren rijders en dukatons		563 850.00
rijksdaalders en zilveren dukatons		365 000.00
halve rijksdaalders		27 500.00
kwart rijksdaalders		128 050.00
	f	2 229 400.00
Deze speeien hebben uitgeleverd eene waarde van		1 711 514.36½
Dus verlies op de nominale waarde . . .	*f*	517 885.63½

Men zou zich echter bedriegen, indien men uit dit resultaat de gevolgtrekking maakte, dat het gemiddeld verlies op de nominale waarde der oude speeien 23 pet. bedraagt.

Dit ongunstige resultaat is hier alleen verkregen, omdat men grootendeels dubbeltjes heeft vernietigd, die 37 a 39 pet. verlies opleveren.

In de toelichting der volgende paragraaph zal breeder uiteengezet worden, welk verlies de ondervinding voor de verschillende muntspeeien heeft doen kennen.

De verhouding tusschen het muntloon en het verlies op de nominale waarde der vermunte oude speeien is geheel wisselvallig; want die hangt af èn van de soort der oude speeien welke men vernietigt, èn van de nieuwe speeien die men daarvoor vervaardigt.

Zoo men oude dubbeltjes vernietigt en daarvoor maakt nieuwe guldens, zal het verlies tot het muntloon staan als 100: 2⅓; indien men dukatons vernietigt en men munt daarvoor nieuwe tieneentsstukken, dan zal het verlies tot het muntloon zijn als 100: 120.

Over de jaren 1842 en 1843 vindt men onder *e* eenen post vermeld die uit het bijzonder fonds der hermunting betaald is, vermits op de gewone Begrooting geene gelden daarvoor kunnen aangewezen worden.

Het hooger bedrag van den post sub *f* vermeld in het jaar 1842, heeft zijnen oorsprong daarin, dat de stempelrekeningen over 1840 en 1841, door verschillende omstandigheden, onder anderen wegens gerezen verschillen met de Rekenkamer, eerst in 1842 voldaan zijnde, alhier zijn opgenomen, ten einde ook verevend te kunnen worden.

In *g* zijn, onder de benaming van *verschillende onkosten*, die uitgaven opgenomen, welke, met de hermunting in een nauw verband staande, onder geen der vorige onderdeelen van art. 1 konden begrepen worden, als daar zijn: de voorschotten der Commissie tot het werk der hermunting; reis- en verblijfkosten derzelve; gratificatien aan het overgebleven lid dier Commissie en zijn adsistent verleend; smeltloonen; onkosten gevallen op de sorteering van oude dubbeltjes; leges bij de muntopening, enz.

De contrôle over de vernietiging der oude speeien wordt uitgeoefend door eene speciale Commissie, die deswege rekenpligtig is aan de Algemeene Rekenkamer.

De oude instructie dier Commissie is, tengevolge van art. 55 der wet van 5 October 1841, zeer gewijzigd; het vaststellen dier wijzigingen heeft aanleiding gegeven tot langdurige overleggingen, waarop, volgens art. 55 dier wet, de Algemeene Rekenkamer gehoord is geworden.

Men gelooft zich te kunnen vleien, dat de Commissie, welke dezer dagen benoemd is om het nu vastgestelde reglement ten uitvoer te brengen, een voldoenden waarborg zal opleveren, dat het verlies op het nominaal bedrag der oude zilveren specien, bij derzelver vernietiging te lijden, met de meest mogelijke nauwgezetheid zal geconstateerd worden. De werkzaamheden dier Commissie zijn hoofdzakelijk de navolgende: het in ontvang nemen en verificeren der speeien die ter hermunting bestemd zijn, het opmaken van derzelver effectief gewigt, het berekenen van de hoeveelheid fijn zilver in dezelven aanwezig, het nauwkeurig toezien op de vernietiging der oude speeien, het in ontvang nemen en verder afleveren der nieuwe speeien daarvoor vervaardigd, enz.

Daar nu deze Commissie van al die verrigtingen behoorlijk proces-verbaal opmaakt, waarvan expeditien, behalve aan het Ministerie van Financien en aan het Collegie van Raden en Generaal-meesteren der Munt, ook aan de Algemeene Rekenkamer worden verzonden, zoo blijkt uit die processen-verbaal nauwkeurig wat de nominale waarde is der speeien die men vernietigt, wat de waarde is aan fijn zilver (naar den wettigen muntvoet berekend), die dezelven na de vernietiging opleveren.

Het verschil dier beide grootheden is, onder litt. *b* van art. 1, opgegeven van de speeien, welke men in 1842 en 1843 heeft vernietigd; onder *b* van art. 2 daarentegen is de som vermeld, waarop dat verlies verder geraamd is; en deze verliezen kunnen niet anders worden verantwoord, dan door het opnemen derzelven onder de uitgaven bij deze wet vast te stellen.

Omtrent de vraag, of de posten, vermeld onder *b* tot *g*, niet behoort hadden op de gewone Staatsbegrooting, en of er niet soortgelijke reeds werkelijk op de Begrooting zijn uitgetrokken, wordt geantwoord: op de gewone Staatsbegrooting zijn geene posten opgenomen, die tot het tijdelijke werk der hermunting behooren, en die welke hier voorkomen strekken uitsluitend om den tijdelijken maatregel, die in weinige jaren moet afloopen, te kunnen volvoeren.

Wat betreft de bedenking ten slotte onder deze paragraaf voorkomende, merkt men op, dat het voordeel op de uitgifte van halve eenten verkregen, — waarvoor de uitgaaf wegens leverantie van plaatjes vermeld wordt in art. 1 *d* van het ontwerp van wet, — werkelijk begrepen is onder de raming van baten onder *b* art. 3 der wet, en dat de ontvangst deswege reeds ten deele is geboekt geworden onder de ontvangsten voor het fonds gedaan, die vermeld zijn op pag. 2 van het Verslag wegens het gebruik der geldmiddelen over 1842.

§ 7. Bij de beschouwing van art. 2 verlangen de leden splitsing der drie jaren van de nog te doene uitgaven; hiervoren is bereids betoogd hoe bezwarend en belemmerend eene zoodanige bepaling in de uitvoering zijn zou, zoodat zij noodzakelijk zou moeten vergezeld gaan van de faculteit om hetgeen voor een jaar geraamd zou worden, in een ander jaar te emploieeren, hetgeen nog meer met de aangenomen vormen van verantwoording in strijd zou staan.

De vrees dat, bij behoud van den dubbelen standaard, de som, voor verdere verbetering der muntkracht uitgetrokken, meer dan de helft te laag zou geraamd zijn, wordt door de Regeering niet gedeeld. Zij is van gevoelen, dat het voldoende is, indien de Munt wordt ingerigt om 's weeks *f* 500 000 te munten, en dat eene muntkracht, waarmede 's wekelijks *f* 2 850 000 zou kunnen worden daargesteld, hoezeer welligt kortstondig nuttig, op den duur de behoefte voor de aanmunting te zeer zou te boven gaan, om tot derzelver daarstelling te besluiten. De in uitgaaf gebragte som staat dus in verband met hetgeen de Regeering begrijpt voor de Munt te moeten verlangen.

Tot toelichting der som, vermeld onder *b* art. 2, kan het volgende dienen.

Om het verlies, dat op het nominaal bedrag der te vermunten oude zilveren geldspeeien zal geleden worden, met eenige waarschijnlijkheid te kunnen ramen, heeft men drie zaken moeten in het oog houden:

1°. De hoeveelheid der verschillende oude zilveren speeien, thans nog in het Rijk voorhanden.

Dit is van de drie elementen van berekening het meest onzeker.

Men heeft zich gehouden aan de raming, welke dienaangaande gemaakt is geworden door de speciale Commissie, benoemd bij Koninklijk Besluit van 15 April 1836. Men kan echter niet verzekeren, dat de uitkomst die raming zal bevestigen. Het is mogelijk dat van sommige speeien meer, van andere weder minder zal aangetroffen worden: het is ook mogelijk dat van alle speeien meer voorhanden is, dan men zich heeft voorgesteld.

2°. Het gemiddeld gehalte van elke speeie in het bijzonder.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

Dit punt is voldoende toegelicht door proeven, welke in het jaar 1836 genomen zijn door den toenmaligen Inspecteur Essayeur-generaal der Munt, en die ook nog achtervolgens door nadere proeven zijn bevestigd geworden.

3°. Het gemiddeld gewigt der oude zilveren specien, zooals die thans voorkomen.

Ook dit punt werd in het jaar 1836 voldoende toegelicht. Men heeft echter gemeend, wegens de verdere afslijting en verminking, welke onze zilveren specien in de laatste negen jaren ondergaan hebben, zich op die vroegere opgaven niet te mogen verlaten. Men heeft het nuttig geoordeeld op nieuw verscheiden zakken, zooals zij thans voorkomen, te moeten wegen, en het is ook naar aanleiding van dit jongste onderzoek, dat men hier de verschillende oude zilveren specien, met derzelver vermoedelijk bedrag en vermoedelijk verlies, achtereenvolgens zal opsommen.

Zilveren rijders en dukatons.

Wanneer men in aanmerking neemt het bedrag dat in 1836 geraamd werd en de hoeveelheid dier specien, welke reeds opgeruimd is, dan zullen er thans nog voorhanden zijn ongeveer voor eene waarde van *f* 1 500 000. Deze specie geeft gemiddeld vier percent verlies, dus over de geraamde hoeveelheid *f* 60 000.

Drieguldens, tienschellings-stukken, daalders en guldens.

Deze specien werden in 1836 gezamenlijk geraamd op eene nominale waarde van zestien millioen gulden. Hoewel sommige dier stukken schandelijk verminkt zijn, zoo heeft echter het gemiddelde gewigt der zakken, daarbij het gehalte in aanmerking nemende, slechts een gemiddeld verlies doen kennen van ruim vier en een half, doch men stelt vier en drie kwart percent, dus over zestien millioen *f* 760 000.

Zeeuwsche rijksdaalders.

De hoeveelheid Zeeuwsche rijksdaalders werd in 1836 geraamd op *f* 11 250 000, stel twaalf millioen. Het verlies bedraagt ruim vijf en een half percent, welke, voorzigtigheidshalve op zes percent gesteld zijnde, over deze hoeveelheid *f* 720 000 verlies opleveren.

Onderdeelen van den Zeeuwschen rijksdaalder.

De hoeveelheid dezer specien werd in 1836 geraamd op *f* 3 750 000; derzelver verlies is gemiddeld negen percent, dus over deze hoeveelheid *f* 337 500.

Zilveren dukaten, rijksdaalders en derzelver onderdeelen.

De vermoedelijke hoeveelheid dezer gezamenlijke specien werd in 1836 geraamd op *f* 4 000 000. Daarvan is in den jare 1843 ruim een half millioen vernietigd, zoodat er dus nog drie en een half millioen overblijven; stel dat zulks is zamengesteld uit twee en een half millioen heele rijksdaalders, een half millioen halve en een half millioen kwart rijksdaalders. De ondervinding heeft geleerd, dat het verlies op de nominale waarde der rijksdaalders is nagenoeg acht en een half percent, op de halve rijksdaalders ruim zeven, en op de kwart rijksdaalders ongeveer veertien percent.

Men heeft dus op:

f 2 500 000	heele rijksdaalders	*f* 212 500
500 000	halve 〃	35 000
500 000	kwart 〃	70 000
	te zamen verlies	*f* 317 500

Florijnen of achtentwintigstuivers-stukken.

De vermoedelijke hoeveelheid dezer specie is door de Commissie geraamd op *f* 2 500 000. Derzelver gemiddeld verlies is thans acht percent, dus over deze hoeveelheid *f* 200 000.

Gereduceerde schellingen en zesthalven.

De hoeveelheid dezer specien werd in 1836 geraamd op eene waarde van 22 millioen gulden. Derzelver gemiddeld verlies is vijf en een half percent, dus over deze hoeveelheid *f* 1 210 000.

Dubbeltjes en achtstuivers-stukken.

De hoeveelheid dezer specien werd in 1836 geraamd op drie millioen. Daarvan is reeds opgeruimd in 1842 en 1843 voor eene nominale waarde van *f* 1 304 983. De hoeveelheid dier specien echter welke thans verzameld is, en die welke nog in de wandeling voorkomt, doen zien dat de raming in 1836 voor deze muntsoort te laag is genomen, weshalve het veilig zal zijn de nog op te ruimen hoeveelheid niet te stellen beneden drie en een half millioen. De ondervinding heeft geleerd, dat het verlies op deze specie negen en dertig percent bedraagt, weshalve over deze hoeveelheid het verlies te stellen is op *f* 1 365 000. .

Wanneer men nu al de hierboven vermelde sommen bijeenvoegt, dan krijgt men:

b. Verlies op het nominaal bedrag van de te vermunten oude zilveren geldspecien, als volgt:

Zilveren rijders en dukatons.	*f* 60 000
Drieguldens, tienschellings-stukken, daalders en guldens.	760 000
Zeeuwsche rijksdaalders.	720 000
Onderdeelen van den Zeeuwschen rijksdaalder. . . .	337 500
Zilveren dukatons, rijksdaalders en derzelver onderdeelen	317 500
Florijnen of achtentwintigen	200 000
Gereduceerde schellingen en zesthalven.	1 210 000
Dubbeltjes	1 365 000
te zamen, zooals in de wet is gesteld	*f* 4 970 000

Het *muntloon* in art. 2 litt. *c*, tot een bedrag van *f* 900 000, de aandacht der leden tot zich getrokken hebbende, zoo kan men vooreerst mededeelen, dat de Regering gemeend heeft dit aanzienlijk bedrag in het ontwerp te moeten doen opnemen, daar, bij het bestaan der wet van 1839, het mogelijk is dat het meerendeel der oude zilveren specien in nieuwe zilveren zullen moeten hermunt worden. Indien men, met inachtneming der belangen van de schatkist, in de gelegenheid is ook goud te munten, zal men zulks ter bespoediging van de intrekking der oude specien voorzeker niet nalaten. Alsdan zou de voorgestelde som wegens muntloon niet geheel gebruikt behoeven te worden. Zooals dezelve thans gesteld is, geeft die som de gelegenheid om, ter concurrentie van vijftig millioen in $2\frac{1}{2}$ en 1 guldenstukken, en zes millioen in 50 en 25centsstukken, aan te munten.

De vraag, of hier in de laatste jaren het muntloon ook verminderd is geworden, gelijk in Frankrijk het geval is geweest, kan alleszins toestemmend beantwoord worden. Zulks heeft plaats gevonden, nadat de vorige Muntmeester, op zijn verzoek, een eervol ontslag had verkregen, en de tegenwoordige die betrekking (na dezelve eenigen tijd voor rekening van het Rijk te hebben waargenomen) heeft aanvaard. De ondervinding alstoen verkregen, heeft te weeg gebragt, dat de muntloonen zeer belangrijk zijn verminderd. Dezelven staan thans gelijk met die van eenige Zuid-Duitsche Staten, waar de munt op de zelfde wijze als bij ons beheerd wordt. Ze zijn minder dan de muntloonen in Engeland. De Fransche muntloonen zijn geringer dan de onze, maar hier staat tegenover, dat men in Frankrijk in officieele rapporten luide klagten ziet aanheffen over het onvoldoende toezigt, dat in de Munten wordt uitgeoefend, en over de wijze waarop de muntfabricatie plaats vindt: — wanneer men den fabrikant meer ruimte in de vervaardiging van zijn fabricaat toestaat, kan hij het natuurlijk goedkooper leveren.

Bij het beramen eener som, benoodigd voor de *dienst-stempels* en *kartel-blokjes*, heeft men de mogelijkheid eener ruime aanmunting van zilver voor oogen gehad. Bij gunstige omstandigheden, en zoo deze het munten van goud toelaten, zal daarop echter bezuinigd kunnen worden.

Onder den post van *verdere onkosten* zijn begrepen de toelagen, die men zal moeten geven aan de leden van de Commissie tot behandeling van 's Rijks muntmateriaal en aan den bureau-ambtenaar, welke aan dezelve is toegevoegd. De werkzaamheden dier Commissie, uit vier leden zamengesteld, zeer belangrijk en menigvuldig zullende zijn, kunnen dezelven natuurlijk op eene betamelijke belooning aanspraak maken. Voorts moeten uit dezen post betaald worden de vrachtloonen, de fineer- en smeltkosten en verdere uitgaven, die op de vernietiging der oude specien en op het behoorlijk toezigt daarover uit te oefenen, zullen vallen. Men kan het er dus voor houden, dat de som onder *e* opgenomen niet te hoog gesteld is.

Men kan rekenen dat de som onder *f* voor *onvoorziene uitgaven* uitgetrokken, zeer matig is gesteld, bij de te verwachten werkzaamheden, vooral bij de groote onzekerheid, die er bestaat nopens de hoeveelheid oude zilveren specien, die zal moeten ingetrokken worden, en nopens de waarde-vermindering welke dezelve nog, hangende de uitvoering der wet, kan ondergaan.

§ 8. Het fonds tot uitvoering van de wet op het Nederlandsche muntwezen wordt als middel tot dekking gebragt bij *a* van art. 3 van het ontwerp, zooals hetzelve onder 1 *Januarij* 1842 bestond, en dus zooals het bij het algemeen Verslag omtrent het gebruik der geldmiddelen is aangewezen. Van dat tijdstip moet

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

toch worden uitgegaan, evenals ten aanzien van de uitgaven, zijnde de oorsprong van het fonds in de wet zelve aangewezen en hiervoren bereids vermeld. Bijkomende ontvangsten zijn er niet, dan die, welke onder *b* bij dit artikel worden vermeld.

Wat het hulpmiddel onder *c* betreft, namelijk de 1000 actien in de Nederlandsche Bank, zoo is het waar dat in den staat, betreffende den achterstand over 1840 en vroeger, dit actief voor *memorie* is vermeld, vermits toen van de onderstelling is uitgegaan, dat die actien onvervreemdbaar zouden zijn; maar nadere overwegingen hebben doen in het oog vallen het onderscheid der bepalingen in het octrooi van de Nederlandsche Bank van 20 Maart 1814 (*Staatsblad* n°. 39) met het besluit tot vernieuwing van dat octrooi van den 21sten Augustus 1838 (*Staatsblad* n°. 29), en men gelooft door de vermelding in den staat, behoorende tot de wet op den achterstand, niet zoodanig gebonden te zijn, dat aan deze waarden geene bestemming bij de tegenwoordige wet zou kunnen gegeven worden, daar het nu erkend moet worden, dat derzelver bezitting door het Rijk werkelijk facultatief is.

In allen gevalle vermag aan eene vroegere wetgevende bepaling bij eene nadere wet worden gederogeerd.

Reeds is bij de memorie van toelichting opgemerkt, dat de vervreemding dier actien niet op eenmaal, maar opvolgelijk naar mate van de behoefte zal plaats hebben, zullende die successieve vervreemding geenszins een blijk opleveren van de mindere belangstelling der Regering in de Nederlandsche Bank, maar de gelegenheid openen om het getal der deelhebbers in de Bank te vergrooten en de algemeene belangstelling dus te doen vermeerderen.

Aan den wensch tot verplaatsing van dit middel bij de redactie der wet, kan worden toegegeven, ofschoon men niet inziet, dat de orde, in welke hetzelve nu voorkomt, zou beletten om in de eerste plaats van het middel onder *d* vermeld gebruik te maken, gelijk het voornemen daartoe reeds bij de memorie van toelichting is te kennen gegeven.

Dit laatste middel is in het tijdsverloop sedert 1 Januarij 1842, toen het slechts *f* 197 406.39 beliep, zoo aanmerkelijk toegenomen, dat hetzelve, na aftrek van de in betaling genomen domein-losrenten, op den 1sten Januarij 1845 beliep eene som van . . . . *f* 2 016 995

en de in te vorderen kooppenningen van domeinen bedragen in de volgende jaren:	1845	*f* 1 076 023	
	1846	1 076 023	
	1847	1 076 023	
	1848	1 076 023	
			4 304 092
		te zamen	*f* 6 321 087

Op welker ontvangst in geld kan worden gerekend, zoodat ook in aanmerking nemende de som van *f* 110 100, vermeld in de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), en de *f* 300 000 over elk der jaren 1846 en 1847, onder de voorstellen betreffende de middelen der Begrootingen opgenomen, dit hulpmiddel ruim genoeg is tot dekking van de som van *f* 5 000 000, vermeld onder *d* van art. 3 van het onderhavig ontwerp van wet.

Na het aflossen of in 4 percents schuld overbrengen van de domein-losrenten, bestaat er geene wettelijke beschikking, welke zou verhinderen, om uit de reeds ingevorderde en verder in te vorderen kooppenningen van domeinen, deze som van vijf millioen aan het fonds voor het muntwezen toe te wijzen; zij kan daarin successievelijk worden gestort, zonder eerst een bijzonder fonds uit te maken, en dit schijnt veel meer eigenaardig, dan het opnemen van zulk aanzienlijk bedrag onder de toevallige baten.

De verpligting omtrent de intrekking der losrenten vervallen zijnde, ten gevolge van de wettelijke bepalingen omtrent de nationale schuld, gelooft men, dat de uitdrukking omtrent het goed maken der voor het muntwezen vereischte uitgaven, *zonder verhooging der Staatsbegrooting*, niet geheel onjuist is.

Eindelijk, wat aanbelangt hetgeen gezegd is bij gelegenheid der goedkeuring van het tractaat met *België*, ten aanzien van de evenredigheid tusschen het bedrag der losrenten en de waarde van de inkomsten der nog voorhanden zijnde domeinen en te goed zijnde kooppenningen, vermeent men nog steeds dat dit inderdaad het geval is, daar de *na* 1848 en vervolgens te verschijnen kooppenningen, gevoegd bij de waarde der nog overige domeinen, naar derzelver inkomsten tot kapitaal gebragt, werkelijk op ongeveer *tien millioen* te rekenen zijn, ofschoon het in de schatkist vloeijen van zoodanige som niet kan worden ondersteld, vermits de overgebleven domeinen niet alle zoo gereedelijk voor vervreemding vatbaar zijn.

6. BIJLAGEN BIJ DE MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Bijlage *A*. Advies van de Nederlandsche Bank aan den Minister van Financien.

Amsterdam, den 29sten Maart 1845.

Bij missive van 16 dezer, afdeeling Generaal-Secretariaat, n°. 3, behaagde het Uwe Excellentie om aan ons te doen toekomen een exemplaar van het voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende het ontwerp van wet tot regeling en aanvulling van het fonds voor het muntwezen, met uitnoodiging om, naar aanleiding van het daarbij te kennen gegeven verlangen, aan Uwe Excellentie ons gevoelen mede te deelen ten aanzien van het vraagpunt wegens den dubbelen of enkelen standaard, en, zoo de enkele, welke? — in de eerste paragraaph behandeld.

Wij erkennen de juistheid der gemaakte opmerking, dat onder de schrijvers, welke dit onderwerp behandeld hebben, slechts een enkele zich voor den dubbelen standaard heeft verklaard. Maar niettemin hebben toch in Engeland en hier mannen, wier betrekking en stand in de maatschappij hun aanspraak geven om ook als zaakkundigen in deze teedere materie te mogen beschouwd worden, de voordeelen daarvan betoogd, en tot staving van hun gevoelen op het voorbeeld van Frankrijk gewezen. En wanneer ook wij met onbevangenheid de ondervinding gadeslaan, dan moeten wij betuigen, geene bezwaren tegen het behoud van den dubbelen standpenning voor ons land te zien. — Het goud of zilver te kunnen bezigen tot wederkeerige betalingen met het buitenland, naar mate van den voordeeligen koers van het een of ander dier metalen, levert een gemak op, zonder tot nadeel te strekken. Bedenkelijker zou de zaak zijn, wanneer bij ons het muntstuk niet de kosten van de vervaardiging droeg, maar gelijk in Engeland het muntloon door den Staat gedragen werd, omdat dan de oscillatien in prijs, die dikwijls tusschen de beide metalen plaats hebben, eerder aanleiding zouden kunnen geven tot speculatie van den koopman of bankier, om de eene munt voor de andere te verwisselen, waardoor de kosten op het Rijk zouden nederkomen.

Met dit alles zouden wij voor ons toch geene zoo overwigtige reden zien, om ons niet te kunnen scharen aan de zijde der Staats-commissie van 1836, welke tot den enkelen zilveren standpenning adviseerde, op den voet als in dat rapport is aangewezen.

Ook de bezwaren die destijds tegen den gouden standpenning door de Commissie zijn in het midden gebragt, behouden bij ons nog klem, en het is met beroep op dezelven, dat wij tot eene nadere adstructie daarvan overgaan.

Het eerste bezwaar, dat wij dan meenen tegen den enkelen gouden standpenning te moeten aanvoeren, is de noodzakelijkheid om daaraan eene zilveren scheidemunt van betrekkelijk geringere metallieke waarde te moeten toevoegen. Hoezeer de meeningen hier te lande over sommige punten ook mogen verschillen, zoo zal men toch zeldzaam over een onderwerp zooveel eenstemmigheid van gevoelen aantreffen, als nopens het gevaar eener scheidemunt wordt gevonden in al de geschriften, alhier zoowel afzonderlijk uitgegeven, als in zeker tijdschrift [1]) opgenomen. De heer Suermondt alleen maakt daaromtrent uitzondering.

Een gelijke eenparigheid van gevoelen vindt ook plaats omtrent de vraag, welke der beide edele metalen behoort te worden aangenomen; — allen verklaren de zilveren munt als de meest geschikte, als de meest voldoende aan de behoeften en levenswijze onzer natie. Wij mogen het noodeloos achten hierover verder uit te weiden, daar wij niets zouden doen dan herhalen hetgeen door zoo vele kundige mannen reeds is gezegd.

Het tweede bezwaar in een eenigen gouden standpenning meenen wij hierin gelegen, dat daardoor, bij meer veranderlijkheid, ook meer de strekking tot verhooging van rente zal ontstaan.

Naar de ondervinding, die wij vermeenen te hebben verkregen, lijdt het bij ons geen twijfel, of de Bank zal aan hare voorschotten die elasticiteit niet kunnen blijven geven, waartoe zij anders bij eenen zilveren standpenning zou gelooven te kunnen overgaan.

Eerder en in grooter hoeveelheid zal er van het in de gouden munt omloopend kapitaal, ter saldeering met het buitenland, uitgevoerd worden, dan wanneer de standpenning zilver is. Eenig klein verzet in den wissel geeft daartoe dikwerf aanleiding, omdat de kleine volume, met de zooveel grootere waarde van dit metaal, mindere kosten in de verzending te weeg brengt. Verbindt zich nu aan deze geschiktheid tot verplaatsing van het goud nog eene of andere omstandigheid, als van het openen eener buitenlandsche geldleening, waarin onze bankiers betrokken zijn of hunne tusschen-

[1]) Waarschijnlijk wordt hier *de Tijdgenoot* bedoeld.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

komst tot crediet verleenen, dan heeft er eene wissel-operatie plaats, die aan de Bank de aanvrage tot credietgeving vermeerdert, en voor welke het goud geligt en uitgevoerd wordt. Het zelfde vindt plaats als de wissel op Engeland rijst, en in gewone tijden heeft dezelve meestal de strekking daartoe; want de stroom van het goud zal van het vasteland bestendig naar Engeland zijn, zeide de heer N. M. Rothschild eens, uit hoofde van het industrieel en mercantieel overwigt, dat hetzelve verkregen heeft.

Dat nu hieruit reeds meer onzekerheid voor de Bank in de uitbreiding van haar crediet ligt opgesloten, spreekt van zelf; want men verlieze nimmer uit het oog, dat het kapitaal, hetwelk als geld (metalliek) omloopt, bepaalde grenzen heeft, en dat daarvan maar een gedeelte door geld van vertrouwen (bank-en ander papier) kan vervangen worden. Telkens dus, wanneer bij de Bank door den stand van den wissel of door eenige toeneming in aanvrage van voorschot op wissels of beleening, het vermoeden ontstaat van uitvoer der gouden munt, wordt zij genoopt hare rente te verhoogen, hetgeen dan gewis niet strookt met het algemeen belang van den handel en de nijverheid.

Zullen dit nu reeds de gevolgen zijn bij gebeurtenissen, die de man van beursbedrijf gewisselijk niet onder de ongewone zal rangschikken, hoeveel bedenkelijker zal dan de toestand van de Bank, en met haar die des handels, niet zijn, wanneer meer belangrijke evenementen — zooals van tijd tot tijd plaats vinden — zich voordoen, hetzij meer van politieken aard, hetzij door eene handelscrisis, ten gevolge van overmatige speculatiën, hier of in andere landen ontstaande?

Gereedelijk zullen wij erkennen, dat bij zoodanige buitengewone gebeurtenissen ook de zilveren standpenning gedeeltelijk zou kunnen *verdwijnen*, maar wij gelooven dat, om de reeds aangevoerde reden van de grootere waarde van het goud, de uitvoer niet zoo op eens, maar veelmeer gradueel zou geschieden: zoodat de Bank door eene trapsgewijze verhooging van den intrest, de vraag naar crediet bij haar zou doen verminderen, zonder den handel door eene plotselinge weigering van dat crediet zoo geweldig te schokken, als waartoe een eenige gouden standpenning haar zou dwingen.

Eindelijk zou, in tijden van spanning, de anders prijselijke behoedzaamheid onzer natie bijdragen om het kwaad te verhaasten; want voorzeker zouden dan de biljetten der Bank veel meer opgevraagd worden, en de gouden munt de plaats innemen van haar papier van vertrouwen, en dit zoowel bij grootere depôts als bij particulieren. Of nu de Bank op zich zelve, in het belang van hare actiehouders meer of minder voordeel bij een veranderd beginsel zou ondervinden, valt hier niet te onderzoeken, daar de belangen der natie boven de hare moeten gesteld worden. Doch indien het waar zal worden, hetgeen wij vermoeden, dat de rente, dat is de huur van kapitaal, met den gouden standaard moet rijzen, dan zal de Bank in die verhooging de compensatie van haren verminderden omzet terugvinden.

Dan men is nu met een ander bezwaar tegen den zilveren standaard, en in het voordeel van het goud, opgekomen, door namelijk eene aanstaande depreciatie van het eerstgenoemde metaal als zeker te stellen, zoo ten gevolge van eene meerdere opbrengst der mijnen in Zuid-Amerika, als door de vorderingen van de wetenschap, om uit de ertsen met meer voordeel het daarin vervatte zilver te scheiden. — Men heeft daartegen aangevoerd dat, zoo die meerdere opbrengst al eens plaats mogt vinden, de toenemende productie van het goud in Rusland, Afrika en Azie de vrees moest wegnemen van eenige verandering in de commercieele proportie van goud en zilver. — Tot bewijs van de belangrijkheid der toeneming in het eerstgenoemde land, strekken de hierbij gevoegde opgaven over 1843, vergeleken met de vroegere opbrengsten van 1839 af. Maar wat hiervan ook wezen moge, zooveel is zeker dat eene vergelijking van de prijzen dezer beide edele metalen van deze depreciatie nog weinig doet bespeuren.

Ten bewijze hiervoor hebben wij doen opmaken eene tabel van de goud- en zilverprijzen, zoo te Parijs als hier, en welke hiernevens gaat, beginnende met 1824 en eindigende met Maart van dit jaar, met aanwijzing van de proportien tusschen de beide metalen, waaruit Uwe Excellentie in het algemeen zal kunnen ontwaren, dat de oscillatiën van het zilver veel minder zijn dan die van het goud, hetgeen wij op zich zelf als een voordeel voor dat metaal tot munt beschouwen. Voorts kan hieruit blijken, dat de commercieele proportie tusschen deze metalen nagenoeg gebleven is, waarop dezelve sinds lang gestaan heeft, namelijk van 1 tot 15½ a 3/4. Is er dan nu al meer zilver geproduceerd en in Europa gekomen, dan zou men ook mogen veronderstellen, *of* dat het verbruik tot andere einden dan tot munt is toegenomen, *of* dat er een uitvoer naar Azie, bij voorbeeld, heeft plaats gehad, *of* dat de productie van het goud ook meer is geweest, waardoor het een door het ander wordt geneutraliseerd.

Wat hiervan ook zijn moge, wij voor ons zien daarin geene voldoende reden om den zilveren standpenning niet aan te nemen.

President en Directeuren der Nederlandsche Bank,

ABRAHAM FOCK, *President.*

Ter ordonnantie van dezelven,

CROOCKEWIT.

Aan
Zijne Excellentie den Heere Minister van Finantien,
te 's Gravenhage.

6*a*. BIJLAGE *B*.

OPBRENGST VAN GOUD IN RUSLAND IN 1843. [1])

In den Ural.	PUD.	
Op kroonwerken	137.6932	
〃 particuliere werken (met inbegrip van 18.2740 van de wasscherijen der Orenburgsche provincien) . .	176.0789	
		313.7721
Op Altaï	30.0000	
〃 Nertschinker werken	10.1581	
〃 particuliere werken in Oostelijk Siberie	785.0000	
〃 particuliere werken in Westelijk Siberie (met inbegrip van 6.2909 uit de kreits van Kirgien) . . .	118.0000	
		943.1581
Uit fineering van het zilver van Altaï en Nertschink		38.0000
In alles te zamen		1294.9302

Hoedanig de vermeerdering is geweest, kan blijken uit de volgende opbrengst sedert vijf jaren, als:

in	1839	was	die	529.80
〃	1840	〃	〃	503.97
〃	1841	〃	〃	690.18
〃	1842	〃	〃	971.13
〃	1843	〃	〃	1294.93

Het Russisch pud gerekend op 16¾ Nederlandsch pond, maakt, a *f* 1660 voor het Nederlandsch pond, *f* 36 007 060.

[1]) Door den Graaf van Cankrin eigenhandig medegedeeld aan den uitgever van het Archiv für Wissenschafftliche Kunde, A. Erman (3e Heft 1843).

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

6b. BIJLAGE C.

OPGAVE der prijzen van Goud en Zilver, sedert 1824 tot 1845, te Parijs en te Amsterdam, en der verhouding tusschen beide Metalen.

DATUM.		PARIJS. GOUD.	PARIJS. ZILVER.	PARIJS. Geeft eene Proportie van:	AMSTERDAM. GOUD.	AMSTERDAM. ZILVER.	AMSTERDAM. Geeft eene Proportie van:
1824.		fr. 3434.44	fr. 218.89		f 1442.60		
Januarij	9	7 pr. 000	4.50 pr. 000	15.729	12½	f 104.00	15.605
Mei	10	〃	〃	〃	12¼	103.50	15.645.[5]
September	7	2.50	5.50	15.644	13	104.10	15.645
December	20	1.50	5.00	15.636	13	104.60	15.584.[4]
1825.							
Februarij	7	1.50	5.00	15.636	〃	〃	15.584.[4]
September	17	1.50	7.50	15.597	13¾	104.50	15.704
October	17	〃	8.50	15.580	〃	105.50	15.555
〃	20	〃	9.50	15.566	〃	〃	〃
〃	24	〃	10.50	15.550	13½	106.00	15.447
December	15	0.50	6.00	15.604	〃	〃	〃
1826.							
Januarij	5	4.50	6.00	15.667	〃	106.00	15.447
April	10	10.00	10.00	15.690	14¼	103.00	16.000
September	8	9.00	4.00	15.769	〃	〃	〃
1827.							
Januarij	2	4.00	4.50	15.683	13½	〃	15.896
October	25	1.50	5.00	15.636	〃	103.80	15.774
1828.							
September	28	7.50	3.00	15.765.[2]	14½	104.00	15.882
October	23	9.50	2.50	15.800	〃	〃	〃
1829.							
Januarij	24	10.00	〃	15.808	〃	〃	〃
Mei	29	12.00	3.00	15.831	〃	〃	〃
October	9	14.50	5.50	15.831	15	104.60	15.860.[3]
November	18	18.50	4.50	15.910	14½	〃	15.791.[3]

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

DATUM.		PARIJS.			AMSTERDAM.		
		GOUD.	ZILVER.	Geeft eene Proportie van:	GOUD.	ZILVER.	Geeft eene Proportie van:
1830.		fr. 3434.44	fr. 218.89		*f* 1442.60		
April	1	14.00	1.00	15.891	15	*f* 104.00	15.952
December		5.50	2.50	15.737	$13\frac{1}{2}$	102.00	16.052.^{4}
1831.							
Januarij	8	10.00	〃	15.807.^{4}	〃	〃	〃
Mei	13	3.50	〃	15.706	〃	〃	〃
December	1	1.00	Pari.	15.706	〃	〃	〃
1832.							
Augustus	14	22.00	〃	16.040	$14\frac{1}{4}$	103.00	16.000
November	16	25.00	2.50	16.042.^{4}	$13\frac{1}{2}$	103.60	15.804.^{5}
1833.							
Julij	18	15.00	7.00	15.815	〃	〃	〃
1834.							
Junij	26	6.50	5.50	15.706	$14\frac{1}{4}$	105.00	15.696
1835.							
Junij	20	11.00	4.50	15.792	〃	〃	〃
November	13	13.50	6.50	15.800	〃	〃	〃
1836.							
Februarij	10	11.00	8.00	15.737	$13\frac{3}{4}$	〃	15.629
Julij	15	15.00	5.50	15.839	〃	〃	〃
1837.							
Maart		9.00	5.00	15.753	〃	〃	〃
December		7.00	5.00	15.722	〃	〃	〃

XXVI. *Opheffing van het Fonds van het Muntwezen.*

DATUM.		PARIJS.			AMSTERDAM.		
		GOUD.	ZILVER.	Geeft eene Proportie van:	GOUD.	ZILVER.	Geeft eene Proportie van:
1838.		fr. 3434.44	fr. 218.89		*f* 1442.60		
December		8.00	5.50	15.729	14½	*f* 105.50	15.656
1839.							
November	30	3.00	6.50	15.636	13½	〃	15.520
1840.							
Junij	9	9.00	〃	15.729.4	〃	〃	〃
December	20	3.50	7.00	15.636	〃	〃	〃
1841.							
Mei	22	10.00	9.00	15.705.8	〃	〃	〃
Junij	12	7.00	2.50	15.767	〃	〃	〃
1842.		3437.77	220.00				
Mei	26	9.00	1.50	15.743.2	〃	〃	〃
November	11	11.00	1.50	15.774.4	〃	〃	〃
1843.							
Julij	8	12.50	1.00	15.798	14¼	105.20	15.667
1844.							
Februarij		10.00	2.00	15.751	13¾	105.00	15.630
1845.							
Februarij	12	12.00	〃	15.790	〃	〃	〃
Maart	17	17.00	〃	15.868	〃	〃	〃

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

7. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 3, § *c* over te brengen onder *d*.

Art. 3, § *d* over te brengen onder *c* en aldus te veranderen:

„Eene som van uiterlijk *vijf millioen gulden* (*f* 5 000 000) in het „fonds tot de uitvoering der wet op het Nederlandsche muntwezen te „storten wegens het saldo van het fonds der reeds ingevorderde „koopprijzen van domeinen, verkocht naar aanleiding van art. 7 „der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) en uit „de verder in te komen sommen wegens zoodanige koopprijzen.”

8. RAPPORT VAN DEN INSPECTEUR ESSAYEUR-GENERAAL DER MUNT AAN DEN MINISTER VAN FINANCIËN. [1])

Utrecht, den 8sten April 1845.

Bij missive van den 2den April 1845, Generaal Secretariaat, n°. 28, heeft het Uwe Excellentie behaagd mij te berigten, dat indien sommige onderwerpen, welke bij de aanstaande discussien over de voorgedragen Wet ter regeling en aanvulling van het fonds voor het Muntwezen, ter sprake kunnen komen en die op wetenschappelijke nasporingen berusten, als b. v., de slijting der zilveren munt in vergelijking der gouden, de waarschijnlijkheid eener spoedige depreciatie van het zilver, en andere soortgelijke onderwerpen, door mij meer opzettelijk waren nagegaan, het Uwe Excellentie aangenaam zou zijn, met mijne aanmerkingen over deze onderwerpen bekend gemaakt te worden.

Ik heb de eer Uwe Excellentie, een en ander dat door mij werd opgeteekend, thans bijeen verzameld, aantebieden.

Ik verheug mij dat de onderwerpen, waarover Uwe Excellentie mijn gevoelen wenscht te vernemen, als het ware met den vinger aangetoond zijn. Hierdoor behoef ik mij niet te begeven op dat moeijelijke veld van bespiegelingen, hetwelk de geheele geld-circulatie omvat, en waartoe naar mijn inzien een geheele menschenleeftijd vereischt wordt, om zoo al niet tot wiskunstige, ten minste tot waarschijnlijke resultaten te komen.

Eene studie van slechts weinige jaren acht ik b. v. voor onvoldoende om het moeijelijke vraagpunt te beantwoorden, of voorzigtigheid in de uitgave van bankpapier, alléén voldoende zou geweest zijn, om de financieele crisis, die op verschillende tijdvakken in Engeland, door den uitvoer van goud, plaats vond, te voorkomen.

Hoe moeijelijk deze studie is, kan niemand beter dan Uwe Excellentie waardeeren, en het zal Uwe Excellentie dan ook niet bevreemden, dat de onsterfelijke *Newton*, die de wetten van de zwaartekracht, van den loop der hemelligchamen en die van de breking der lichtstralen wist te berekenen, niettegenstaande hij eerst *Warden* en later *Master* van de Engelsche munt geweest is, ten uiterste behoedzaam en schroomvallig was in het uiten van zijn gevoelen over de verschijnselen der geld-circulatie.

Ik zal mij dus geheel kunnen onthouden van de overweging der vraag, of werkelijk goud beter aan de behoeften der circulatie *van ons Land* zou voldoen, dan zilver, zoo als door de voorstanders van den gouden standaard beweerd wordt.

Maar hetgeen ik niet ongepast acht, hier meer bepaaldelijk ter toetse te brengen, is de vraag: of men door goud in stede van zilver te munten, zooveel zal besparen, als door sommigen vermoed schijnt te worden. Ik acht dit des te meer noodig, daar het van belang is, dat men zich in dit opzigt geene overdreven denkbeelden voorspiegele.

De som welke voor muntloon in de voorgedragen Wet is opgegeven, zeer belangrijk zijnde, zoo zou men ligt denken dat men bij het aannemen van den gouden standaard, door besparing aan muntloon, de Schatkist buitengemeen zou bevoordeelen. Ik zal mij dus veroorloven hier uiteen te zetten, hoe, wat men aan muntloon bespaart, ligt op eene andere wijze geheel verloren gaat.

Wanneer men de hermunting der oude zilveren specien met kracht gaat doorzetten, dan zijn de groote onkosten, die men te lijden heeft, gelegen in het verlies op de nominale waarde der vernietigde oude specien. Dit verlies blijft het zelfde, hetzij men voor die specien gouden of nieuwe zilveren make.

Wanneer men nieuwe zilveren specien wil vervaardigen, dan gebruikt men de oude op de meest voordeelige wijze, door ze gedeeltelijk te doen fineeren, gedeeltelijk met het daarvan afkomstige fijne zilver dadelijk tot nieuwe te vermunten.

Wanneer men nu echter den gouden standaard aanneemt, dan kan men slechts een betrekkelijk klein gedeelte van het zilver der oude specien aldus gebruiken: het overige moet men tot baren versmelten en verkoopen tegen goud.

Het is Uwe Excellentie bekend, hoe aan onze Munt de beproevingswijze van zilver, *volgens den natten weg* genaamd, wordt gevolgd.

Deze geeft in den regel eene hoogere uitkomst dan de verouderde wijze van essaijeeren bij cupellatie. Het is dus voor het Rijk het voordeeligst alle oude specien of het daarvan afkomstige fijne zilver volgens de beproevingswijze van den natten weg, aan den Muntmeester af te geven. Wanneer men dit nu echter niet doet en men versmelt de specien tot baren, om ze te verkoopen, dan ondervindt men dat de handel de baren alleen op de oude wijze, bij cupellatie geëssaijeerd, wil koopen; verlangt men zijne waar af te zetten, dan dient men zich aan de gebruiken van den handel te onderwerpen. Ten einde nu aan te toonen, hoe men bij zoodanigen verkoop, zelfs bij een gunstigen prijs van zilver, dikwijls hetgeen aan muntloon bespaard wordt, op eene andere wijze genoegzaam geheel verliest, zal ik mij veroorloven, Uwe Excellentie eene proef voor den geest te brengen, die in den jare 1842 met oude dubbeltjes genomen werd.

Alstoen werd eene hoeveelheid van oude dubbeltjes, ten bedrage van *f* 20 000.00 tot acht baren versmolten en door tusschenkomst der Nederlandsche Bank verkocht.

Deze acht baren werden bij cupellatie geëssaijeerd, en desniettemin werden er nog bezwaren tegen het essaai gemaakt. De Directie der Nederlandsche Bank berigtte, dat het haar *in weerwil* dier bedenkingen gelukt was, den prijs van *f* 105.70 per Ned. pond fijn te bedingen, De acht baren hadden, volgens de proeven bij cupellatie, uitgeleverd eene hoeveelheid fijn zilver van 114 N. p. 822 w., 140, die op den vermelden prijs berekend, dus hadden opgebragt. . . . . *f* 12 136.70

Waarvan moeten afgetrokken worden:		
Vracht van Utrecht	*f* 5.00	
½ per mille courtage.	6.07	
Smeltloon	31.37	
Essaailoon	4.80	
		47.24
		f 12 089.46

Indien men nu die zelfde oude dubbeltjes op den gebruikelijken voet aan den Muntmeester had afgegeven, zouden deze aan fijn zilver hebben opgeleverd 115 N. p. 874 w., 086, welke hoeveelheid in Nederlandsche guldens, volgens de Wet van 22 Maart 1839 vermunt, geeft. . . . . *f* 12 261.80

Af muntloon. 183.91

f 12 077.89

Men ziet dus, dat men, door de oude dubbeltjes tot baren te versmelten en te verkoopen, in geenen deele het muntloon heeft bespaard, maar slechts *f* 11.57, zijnde dus nagenoeg een zestiende gedeelte van het muntloon. Ondertusschen had men in dit geval de wijze van betaling geheel vrij aan den kooper gelaten. Wanneer men nu echter goud wil munten, verandert deze zaak nog van aard. Dan toch is men niet alleen afhankelijk van den prijs, dien men voor de baren van oude zilveren specien kan bedingen, maar ook van dien, welken men voor het goud moet besteden.

Wij hebben gezien, dat de *f* 20 000 aan oude dubbeltjes aan den Muntmeester afgeleverd, in nieuwe zilveren specien geven *f* 12 077.89.

Tot baren versmolten, hebben die specien opgeleverd *f* 12 089.46. Indien men nu daarvoor goud koopt, tegen den prijs welken dat metaal thans zou doen, zoo men hetzelve uit Londen of uit Parijs liet komen, welken prijs men, naar den stand van den wissel berekend, minstens op 16 pct. agio moet stellen, dan zou men voor het pond fijn besteden *f* 1673.41, weshalve men voor de bedoelde som van *f* 12 089.46, zou verkrijgen 7 N. p. 224½ w. fijn goud, die gemunt eene waarde uitleveren van . . . . *f* 11 929.29

hiervan gaat echter af:		
muntloon	*f* 40.09	
½ pct. courtage. . . .	6.05	46.14
		f 11 883.15

Zoodat men, niettegenstaande er voor dit goud maar *f* 40.09 muntloon wordt betaald, terwijl in de onderstelling dat men zilver muntte, *f* 183.91 zou besteed zijn, men niet alleen geene besparing onder-

[1]) Dit Rapport werd alleen voor de leden gedrukt.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

vindt, maar nog eene nadeelige uitkomst van *f* 194.74, dat is een verlies van ongeveer 1¾ pct. verkrijgt.

Het is zeker eene zeer eenvoudige rekening om te zeggen: voor het muntloon wordt thans aangevraagd eene som van . . *f* 900 000

Wanneer men daarentegen den gouden standaard aanneemt, behoeft men voor *f* 54 000 000 = aan goud . . . . *f* 180 000

f 6 000 000 = zilver 120 000

———— *f* 300 000

————

dus bespaart men *f* 600 000

Doch daarbij verliest men de volgende zaken uit het oog:

1. dat bij de aanneming van den gouden standaard eene belangrijke hoeveelheid in vijfguldenstukken zal moeten aangemunt worden, waardoor dus het muntloon van het goud verhoogd zou worden;

2. dat, wanneer men de oude speeien tot baren versmelt, en deze bij cupellatie doet essaijeeren, men belangrijk op het gehalte verliest;

3. dat men alsdan afhankelijk wordt van den prijs, dien men voor de zilveren baren kan bedingen;

4. dat men evenzeer afhankelijk is van den prijs, dien men voor het goud moet besteden.

Men heeft dus hier op drie zaken te letten:

De eerste brengt een stellig nadeel mede; de twee anderen zijn zoo wisselvallig, dat daarvan niets met zekerheid valt te voorspellen; zooals thans de prijs van het goud is, ziet men reeds uit het aangehaalde voorbeeld, dat men eene aanzienlijke vermeerdering van kosten heeft.

Wat helpt dus eene besparing aan muntloon, wanneer aan de andere zijde grooter verlies daartegenover staat?

Nu zal men ligt zeggen, het Handelsblad in handen nemende, dat de prijs van het goud zeer dikwijls op 13¾ percent agio a 14¼ percent staat aangeteekend.

Doch men verlieze daarbij niet uit het oog, dat te Amsterdam de handel in goud thans zoo onbeduidend is, dat men uit deze prijsnoteering geene afdoende gevolgtrekkingen kan maken. De prijs van het goud moet men berekenen naar den stand van den wissel, of naar den prijs van dat metaal op de groote markten, waar in hetzelve handel wordt gedreven. Wanneer de wissel op Londen op *f* 12.25 is, dan voert zulks den prijs van het goud tot 16½ pct. agio.

Ik heb in het aangehaalde voorbeeld maar op 16 pct. agio gerekend. Men neemt aan dat wij minstens zestig millioen oude speeien zullen te vernietigen hebben; welk een invloed zou zulks niet op de markt hebben, indien men in korten tijd 54 millioen zilver tot baren versmolt, aan de markt bragt en daarvoor goud koeht?

Indien men dus door de aanneming van den gouden standaard, op het muntloon denkt te besparen, zoo ziet men uit het voorgaande, dat die bezuiniging duur kan te staan komen.

Ik vind het altijd zeer te betreuren, indien men uit vooringenomenheid de zaken, welke voor een zeker stelsel pleiten, gunstiger voorstelt dan zij zijn. Men laadt naar mijn inzien daardoor eene groote verantwoording op zich, daar de zaak dan toch dikwijls ten slotte beslist moet worden door mannen, die, hoe verdienstelijk ook, echter bij den grooten omvang hunner werkzaamheden niet altijd over den noodigen tijd kunnen beschikken, om de bronnen zelven na te gaan, weshalve zij onvolledig voorgelicht worden.

Die dus optreedt om eene zaak toetelichten, moet het zoo onpartijdig mogelijk doen.

Ik heb altijd getracht de vraag, of goud boven zilver, voor de muntéénheid van ons Land verkieselijk is, naar mijn vermogen zonder vooringenomenheid te beschouwen. Het onderzoek, door mij dienaangaande ingesteld, heeft mij overtuigd, dat eenige voordeelen voor het goud aangevoerd, niet op genoegzame wetenschappelijke gronden berusten, en anderen zeer overdreven zijn voorgedragen. Het zal mij aangenaam zijn, indien mijne aanteekeningen Uwe Excellentie overtuigen, dat deze mijne bewering niet van allen grond ontbloot is.

Om nu op de besparing terug te komen, welke men met de invoering van den gouden standaard denkt te verkrijgen, zoo eischt de onpartijdigheid, na aangetoond te hebben dat de besparing op het muntloon hoogst onzeker is, ja, misschien onwaarschijnlijk kan genoemd worden, dat ik nu met een woord gewaag van de winst, die men zal verkrijgen, wanneer zilver scheidemunt wordt, en dus beneden de wezenlijke waarde wordt vervaardigd.

Deze winst heeft men naar mijn inzien niet overdreven, integendeel veel te laag gesteld.

Indien men het zilver naar de thans bestaande verhouding tusschen goud en zilver, 5 pct. beneden de waarde vervaardigt, dan zou de winst op *f* 6 000 000 eene som van *f* 300 000 bedragen. Maar ik meen veilig te kunnen stellen, dat die som van zes millioen veel te laag geraamd is.

Volgens de opgave van de hoeveelheid zilvergeld, in Engeland aanwezig, heeft men daar per Inwoner nagenoeg *f* 5.00. Dit zou dus bij ons reeds bijna *vijftien* millioen in plaats van *zes* millioen uitmaken. Maar bij ons is alles goedkooper, de meeste onzer dagelijksche behoeften (ik zeg niet van de arme, maar zelfs van de meer gegoede klassen) kunnen niet in goud voldaan worden.

Wij hebben dus per inwoner veel meer dan *f* 5.00 aan zilvergeld noodig. Onze landaard, die altijd aan zilver gewend is, zal zich moeijelijk schikken naar eene beperking van die muntspecie.

Het gevaar derhalve dat men te veel scheidemunt, in verhouding tot de standaardmunt zal krijgen, waarvan het onvermijdelijke gevolg is, dat de standaardmunt verdwijnt, behoeft men dus niet te zoeken in een onbetamelijk winstbejag der Regering, maar dat gevaar zal men vinden in de gewoonten en in de behoeften der Natie.

Ik meen dus hier te moeten doen opmerken, dat men de winst op het zilver (bij een gouden standaard te verkrijgen), te laag geraamd heeft, daar dezelve ligt een millioen kan bedragen. — Hoe duur dat millioen echter aan de Natie zou komen te staan, indien die scheidemunt eens het eenige betaalmiddel werd, en dus de wissel zich daarnaar regelde, behoef ik niet onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen. — Alleen reken ik mij verpligt Uwe Excellentie te doen opmerken, dat bij de aanneming van den gouden standaard, het geheele muntbeheer zou moeten veranderd worden, dewijl men alsdan niet alleen, zooals thans, zou moeten toezien dat de zilveren speeien in muntslag, gewigt en gehalte naar de bestaande voorschriften vervaardigd worden, maar ook zou moeten waken, dat er *niet meer* kunnen geslagen worden, dan de Regering noodig oordeelt.

Ik ga nu over tot de behandeling dier punten, waarop Uwe Excellentie meer bepaaldelijk mijn gevoelen verlangt te vernemen.

Een der gronden, waarom men goud aanprijst, is, dat hetzelve door het gebruik minder afslijt dan zilver. De naauwkeurige proeven daaromtrent genomen, hebben, zegt men, ten klaarste bewezen, dat de gouden munten telken jare door afslijting verminderen 1/800 gedeelte, terwijl de zilveren 1/200 gedeelte verliezen.

De opgave is ontleend aan het werk van *W. Jacob*, *On the precious Metals*, vervolgens door *L. Faucher* overgenomen, en heeft in een later artikel in De Tijdgenoot, aanleiding gegeven (zie n°. 13 pag. 195) tot eene berekening, ten einde aan te toonen, dat *f* 100 000 aan zilver, jaarlijks *f* 500 aan waarde verliezen, terwijl bij *f* 100 000 aan gemunt goud, dat verlies *f* 123 zou bedragen.

Ik moet bekennen dat deze opgave van de vermindering, welke het zilvergeld jaarlijks zou ondergaan, mij zoodanig hoog voorkwam, dat het mij wel der moeite waardig toescheen, de naauwkeurige proefnemingen, waarop dit resultaat gegrond is, meer opzettelijk na te gaan.

Het resultaat kwam mij des te opmerkelijker voor, omdat, indien de zilveren speeien, wier vermoedelijk verlies in 1836 door mijn geachten voorganger werd berekend, in die zelfde mate als waartoe men volgens deze opgave moet besluiten, waren verminderd, dezelve op het einde van 1844 nagenoeg 4 pct. (juister 3.92 pct.) meer verlies zouden hebben moeten opleveren dan in 1836.

Het gemiddeld gewigt dat een aantal zakken vertoonde, voor de hand, op mijn verzoek, bij de Nederlandsche Bank gewogen, bevestigde in geenen deele de voorspelling van *W. Jacob*.

Ik hecht niet meer waarde aan dit betoog, dan het verdient; want men zal zeggen: om dit met eenige naauwkeurigheid te bewijzen, zou men andere proeven met veel meer zorg moeten nemen. En dit geef ik volkomen toe. Ja, ik wil er bijvoegen, dat de toestand waarin onze zilveren speeien zich bevinden, het genoegzaam ondoenlijk maken, in deze eenige juiste resultaten te verkrijgen; maar dit neemt niet weg, dat het zeer opmerkelijk is, hoe de guldens (met drieguldens, daalders en tienschellingsstukken vermengd) die in het jaar 1836 een gemiddeld gewigt per zak van 6.098 N. w. vertoonden, thans nog een gemiddeld gewigt van 6.065 N. w. kunnen hebben, terwijl dezelve, in verhouding der vermindering door *Jacob* opgegeven, thans slechts 5.854 N. w. zouden moeten wegen, zonder nu nog te gewagen van dien invretenden kanker, welke in ons Land de zilveren speeien nog veel grooter gewigtsvermindering dan de afslijting doet ondergaan, ik bedoel de besnoeijing.

Alhoewel het nu hoogst moeijelijk is bij onze speeien na te gaan,

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

in hoeverre de jaarlijksche slijting, door *Jacob* voor de zilveren munten opgegeven, juist is, zoo moet echter bij iedereen het vermoeden ontstaan, dat dezelve zeer overdreven is opgegeven; want volgens die opgave, zouden stukken, welke 150 jaren in de wandeling zijn geweest (en hoeveel onzer zilveren specien hebben niet dien ouderdom?), meer dan de helft in gewigt verminderd zijn, hetgeen de ondervinding geenszins bevestigt. Het is daarom, dat ik het niet onbelangrijk heb geacht, nader onder de aandacht van Uwe Excellentie de gronden te brengen, waarop het resultaat van *Jacob* berust.

De proeven van *Cavendish* en *Hatchett*, genomen van 1798 tot 1801, en te vinden in de Philosophical Transactions van 1803, kan ik met stilzwijgen voorbijgaan, daar ze ons weinig leeren betreffende de afslijting der zilveren munten.

Die proeven waren meer bepaald genomen om te onderzoeken, welk alliage men te achten heeft als het meest doelmatige voor gouden munten. Van het zilver onderzocht *Hatchett* alleen platen van zoogenaamd standard-silver, d. i. zilver op het gehalte der Engelsche munt, zijnde 925 Duiz. Die weinige proeven echter geven zulke uiteenloopende resultaten, dat het zeer gewaagd zou zijn, gevolgtrekkingen daaruit af te leiden over de verhouding die er bestaat tusschen de slijting van goud en die van zilver.

Jacob ontleent zijne gevolgtrekkingen dan ook niet aan de proeven van *Cavendish* en *Hatchett*, maar aan onderzoekingen, die in December 1826 aan de Koninklijke Munt plaats vonden. Men heeft daar namelijk eenige sovereigns, halve sovereigns, halve kroonen, schellingen en sixpencestukken van verschillende jaren, gewogen, en daaruit berekend hoeveel die stukken aan gewigt verloren hadden.

Dit alles is meer omstandig te vinden in eene tabel, geplaatst achter het aangehaalde werk van *Jacob*, en waarvan een afschrift hierbij is gevoegd.

Ik heb daaruit eene nieuwe tabel gevormd, die ik de eer heb, hiernevens aan Uwe Excellentie aan te bieden, en die beter met een oogopslag het resultaat der wegingen van het Engelsch Muntbestuur doet zien, dan de tabel van *John Barton* in het werk van *Jacob*, waar de verdeeling van het Engelsche Trooisch gewigt, in onzen, pennyweights en greinen, en de reductie in Engelsch geld, den uitslag der wegingen meer omslagtig maakt, en minder in het oog vallend dan in nevensgaande tabel. Ik heb ter vereenvoudiging alleen het *oorspronkelijke gewigt* opgegeven, hetgeen in de tabel van *Barton* wordt genoemd „reduced weight”, dat is het gewigt dat elk dier specien voor de verschillende jaren, naar den uitslag der muntbus-opening (pix report) berekend, moest gehad hebben.

Daarnevens vindt men het verlies aan gewigt, dat elk dier specien, na gewasschen te zijn, bleek ondergaan te hebben. Dit verlies deelende door het oorspronkelijke gewigt, gaf mij de vijfde kolom, terwijl ik in de zesde kolom berekend heb, welke die gewigtsvermindering per jaar moet geweest zijn.

De proeven werden, wel is waar, eerst op het einde van 1826 genomen, doch daar het onzeker is, in welk gedeelte van elk jaar, de onderzochte stukken gemunt waren, heb ik verondersteld dat de stukken, in 1817 gemunt, negen jaar, die van 1821 vijf jaar en die van 1825 één jaar in de wandeling waren geweest. Terwijl ik voorts heb aangenomen, dat de stukken, in 1816 en 1817 gemunt, negen en een half jaar, die, in 1820 en 1821 gemunt, vijf en een half jaar, en die, in 1824 en 1825 gemunt, anderhalf jaar in de wandeling waren geweest.

Wanneer nu specien 1/442 in negen jaren slijten, dan is het eigenlijk niet naauwkeurig te zeggen, dat ze in één jaar 1/3978 in gewigt verminderen, doch over dit gering aantal jaren kan men zich kortheidshalve houden aan deze meer eenvoudige rekening, wier uitkomsten zeer weinig verschillen van die welke eene naauwkeuriger, doch meer omslagtige wijze van berekening oplevert.

Wanneer men nu de gewigtsvermindering nagaat, welke volgens mijn berekening die verschillende muntspecien gemiddeld per jaar ondergaan hebben, dan komt natuurlijk de vraag op, hoe heeft *Jacob* daaruit kunnen besluiten, dat het goud gemiddeld 1/800 en het zilver 1/200 jaarlijks door afslijting verliest? De reden waarom hij een besluit heeft kunnen opmaken, zoo ver afwijkende van den uitslag der proefnemingen, ligt daarin, dat hij de opmerking maakt dat de sovereigns, in 1817 gemunt, toch niet in de wandeling zijn gekomen vóór 1823, toen de Bank hare betalingen in specie weder begon, weshalve men niet aan kan nemen, dat die stukken negen jaren gecirculeerd hebben. De heer *Jacob* meent derhalve na eenige reductien te mogen aannemen, dat de slijting van het goud jaarlijks een achthonderdste gedeelte van deszelfs gewigt bedraagt.

De slijtage van het zilver berekent de heer *Jacob* op de navolgende manier.

Hij bepaalt zich tot de schellingen, als zijnde eene gemiddelde specie tusschen halve kroonen en sixpences. Bovendien rekent hij de slijtagie der stukken, in 1816 en 1817 gemunt, maar over acht jaren, omdat, zegt hij, dezelve eerst in 1818 zijn uitgegeven. Hij gaat voorts uit van de onderstelling, dat een derde gedeelte van het onderzochte zilvergeld wel gedurende al dien tijd in een staat van rust zal verkeerd hebben, waaruit hij eindelijk meent te mogen besluiten dat het zilvergeld jaarlijks 1/200 van deszelfs gewigt verliest.

Deze wijze van berekening komt mij voor tot de volgende bedenkingen aanleiding te geven.

In eene noot in het werk van *Jacob* vinden wij, dat de hoeveelheid halve kroonen, tot 1830 in Engeland gemunt, is ruim 3 500 000 £, die van schellingen ongeveer 4 200 000 £, die van sixpences 1 000 000 £. Omdat nu het verlies op de halve kroonen veel minder is dan op de schellingen, en het gemis op de sixpences veel meer dan op de schellingen, zoo kan men echter niet aannemen, dat het verlies op de schellingen gelijk staat met het gemiddelde verlies van al de andere specien, dewijl van de eene drie en een half maal zooveel voorhanden is als van de andere.

Met *Jacob* aannemende dat de zilveren specien, in 1816 en 1817 gemunt, éérst in 1818 in de wandeling zijn gekomen, dan is het gemiddelde verlies per jaar op de halve kroonen 1/967, op de schellingen 1/401, op de sixpences 1/266, en wanneer men daarbij in het oog houdt, dat de hoeveelheden dier specien zijn in de verhouding van 35, 42, 10, dan krijgt men voor het gemiddeld verlies per jaar 1/487, en zelfs, wanneer men dan nog met *Jacob* aanneemt dat van die zilveren specien, welke onderzocht waren, een derde gedeelte moet beschouwd worden als niet in de wandeling geweest te zijn, dan krijgt men eene gemiddelde gewigtsvermindering voor het zilvergeld van 1/325, hetgeen reeds dadelijk een merkbaar verschil met 1/200, de gevolgtrekking van *Jacob*, uitmaakt.

Eene andere aanmerking, welke de aandacht van Uwe Excellentie niet zal ontgaan, is, dat deze proeven op een zeer gering aantal stukken genomen zijn, meestal op 300 stukken; slechts van eene specie had men er van twee verschillende jaren 500 bijeengebragt. Kan men uit proeven op zulk een gering aantal stukken, zulke stellige resultaten opmaken, dat die ten grondslag kunnen liggen aan alle volgende berekeningen betreffende de slijting der gouden en zilveren specien?

Vervolgens was de tijd, waarop die proeven werden genomen, alleszins ongeschikt om juiste resultaten te verkrijgen. *Jacob* erkent zelf dat eerst op het einde van 1825 de gouden specien in Engeland in groot aantal begonnen te circuleeren, zoodat, zegt hij, de gouden munten, die op het einde van 1826 onderzocht werden, en die negen jaren te voren gemunt waren, misschien slechts een jaar of twee in de wandeling waren geweest.

Jacob eindigt dan ook met zelf te bekennen: „de proeven in de „Munt gedaan, schijnen niet zoodanig te zijn dat men dezelve vol- „doende op algemeene omstandigheden kan toepassen; niet wegens „gebrek aan naauwkeurigheid, maar wegens den bijzonderen tijd „waarin zij genomen werden; ons geheele muntwezen had eene „crisis ondergaan, welke hetzelve ongeschikt maakte om tot maat- „staf te dienen voor het verlies, dat in andere tijden en in andere „landen, door de slijting van goud ondergaan wordt.”

Maar zelfs al waren de proeven, waarop *Jacob* zijne berekening doet berusten, in de Munt te Londen onder de gunstigste omstandigheden genomen, en al berustten dezelve op evenveel tienduizendtallen stukken als nu op honderdtallen, dan nog zou het mij voorkomen, dat de slijting, welke de zilveren munt in Engeland ondergaat, niet vergeleken kan worden met die van eenig ander Land van Europa, omdat het zilver in Engeland aan eene eeuwigdurende beweging onderworpen is, zooals wij in het boek van *Jacob* zelf vermeld vinden, waar gezegd wordt: „the constant and never ceasing „circulation of the silver coinage far exceeds that of gold, since „it never will be hoarded or kept in a state of rest.”

Een ieder, die in Engeland gereisd heeft, ondervond hoe waar dit gezegde is; het zilver gaat onophoudelijk van de eene hand in de andere, men moet den ganschen dag wisselen, daar men met moeite de hoeveelheid zilver van een pond sterling bijeen krijgt. Dit is een ongerief dat onafscheidelijk is van den gouden standaard, maar dit maakt ook dat het zilver nooit tot rust komt, en dat dus in zoodanig land de slijting van het zilver niet tot maatstaf kan dienen voor die landen, waar het zilver standaard is

Aldaar toch wordt een niet onbelangrijk gedeelte bij Bankiers en Kassiers bewaard, weshalve de gemiddelde slijting over de geheele massa veel minder zal zijn dan in een land, waar zilver alleen de functien van scheidemunt vervult.

Om dus met meer naauwkeurigheid te bepalen, wat de gemiddelde

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

slijting der zilveren munt is, in een land, waar men zilver als algemeen betaalmiddel kan beschouwen, moet men zijne oogen tot andere landen wenden, en dan biedt zich Frankrijk het eerst ter onzer beschouwing aan. Aldaar is door de heeren *Dumas* en *de Colmont* een gelijksoortig onderzoek ingesteld als vroeger in Engeland door den heer *Barton*; men heeft zich tot één muntspecie bepaald, die echter in Frankrijk zeer druk circuleert, namelijk de vijffrankstukken, en men heeft dit onderzoek niet tot 500 stukken bepaald, maar tot 400 000 stukken uitgestrekt.

Deze stukken waren alle door tusschenkomst der Bank uit de wandeling genomen, en naar ouderdom en afkomst in verschillende categorien verdeeld. De wegingen, met die zorg genomen, welke men van een man als *Dumas* kan verwachten, werden aan den beroemden *Libri* medegedeeld, ten einde daaruit de wet van slijting te berekenen.

De slotsom was, dat de slijting nagenoeg gelijkvormig is over den tijd der omwandeling van de stukken, en dat dezelve voor de vijffrankstukken kan gesteld worden op 4 milligrammen per jaar en per stuk, zijnde dus 1/6250.

Dit verschil nu tusschen de uitkomsten der Engelsche en Fransche proefnemingen is zeer in het oog vallend, en het is te verwonderen dat *L. Faucher* zoo weinig waarde hecht aan de proefnemingen zijner landgenooten, dat hij dezelven blootelijk vermeldt, er bijvoegende dat het te betreuren is dat de Heeren *Dumas* en *de Colmont* hunne proeven ook niet tot de gouden stukken hebben uitgestrekt, en zich voor het zilver bepaald hebben tot vijffrankstukken, zijnde de grootste muntspecie in Frankrijk en die dus het minste verlies oplevert, terwijl hij zich verder aan de bepaling van *Jacob* blijft houden.

Faucher zal toch niet vermeend hebben, dat de slijting der overige stukken zoodanig zal zijn, dat de gansche massa ruim 31 maal zooveel zal slijten, als de vijffrankstukken op zich zelven beschouwd.

Faucher, en zij die hem in deze gevolgd hebben, gaven dus een nieuw bewijs hoe moeijelijk het is, om, wanneer men met een bepaald denkbeeld is ingenomen, de zaak onpartijdig te beschouwen. Van de proeven der Zuid-Duitsche Muntcommissie, welke in de maand Julij 1837 te Munchen bijeenkwam, is mij alleen een uittreksel bekend. Daaruit blijkt niet of die Heeren hunne proeven ook tot gouden munten hebben uitgestrekt. Maar wat de zilveren betreft, zoo versterkt hunne bevinding zeer dit betoog: zij zeggen namelijk dat men kan aannemen, dat in 80 jaren circulatie, de groote zilveren munten 1 pct. van derzelver oorspronkelijk gewigt door slijtage verliezen. Dit is dus nog minder dan de bevinding van *Dumas* en *de Colmont*.

Iemand, die zich nu over wilde geven aan de zucht tot gevolgtrekkingen, welke den mensch als het ware is aangeboren, zou aldus kunnen redeneeren: *Jacob* maakt de gevolgtrekking dat de slijting der gouden specien in Engeland is 1/800; *Dumas* en *de Colmont* dat de slijting der vijffrankstukken in Frankrijk is 1/6250. In Engeland was de gemiddelde slijting van al de zilveren specien tot die der halve kroonen als 1/487 tot 1/967, dus is de gemiddelde slijting der zilveren specien in Frankrijk 1/3137; dus slijten de gouden specien in Engeland nagenoeg *vier*maal zooveel als de zilveren specien in Frankrijk.

Ik zal mij echter van zoodanige gewaagde gevolgtrekking onthouden, omdat ik, volgens het getuigenis van *Jacob* zelven, de proeven in Engeland genomen, niet voor voldoende houd om als maatstaf voor de slijting van het goud te dienen; men kan ze dus niet gebruiken als punt van vergelijking met de proeven van *Dumas*, berekend door *Libri*, die ik voor de vijffrankstukken als alleszins afdoende beschouw.

Dit echter heeft de ondervinding reeds nu in Engeland geleerd, dat men het goud niet als een metaal kan beschouwen, wat de slijting betreft „qui peut être regardé comme invariable par rapport „à chacune des générations, qui se succèdent dans la société.” Want alhoewel de meeste stukken eerst op het einde van 1825 zijn begonnen te circuleeren, is het aantal te ligte stukken in de laatste jaren op eene verbazende wijze toegenomen. Reeds in 1841 bedroeg de hoeveelheid sovereigns, welke men aan de Bank weigerde als te ligt zijnde, bijna 27 pct. van de hoeveelheid die werd aangenomen, en in de eerste helft van 1842 ruim 33 pct.

Ik vlei mij aldus Uwe Excellentie aangetoond te hebben, dat de stelling: „dat de gouden munten telken jare 1/800 en de zilveren 1/200 verliezen” meer dan gewaagd is.

Een ander punt waaromtrent Uwe Excellentie wel mijn gevoelen verlangt te weten, is de waarschijnlijkheid eener spoedige depreciatie van het zilver.

Men heeft te regt op den voorgrond gesteld, dat bij het aannemen van een maatstaf, het van belang is dien aan te nemen, die de meeste waarschijnlijkheid heeft, niet door bijkomende omstandigheden veranderd te worden. Wanneer men dus eene keuze te doen heeft, welk metaal men voor de munteenheid zal gebruiken, doet men wijs dat metaal te kiezen, hetgeen het minst door zoodanige omstandigheden wordt aangedaan.

Het is hier eene keuze tusschen het meerdere of het mindere, want zelfs de grootste voorstanders van het goud zullen niet beweren, dat dit een standvastige maatstaf van waarden is.

Het is toch blijkbaar dat, evenzeer als de verhouding tusschen de waarde van het goud en het zilver voortdurend verandert, evenzeer de waarde van goud en zilver ieder op zich zelf veranderen.

Men kan thans voor een pond goud niet die zelfde menigte voorwerpen krijgen, die men zich vóór eeuwen daarvoor kon aanschaffen.

Voorbeelden van zoodanige veranderde waarde kan men in menigte bijbrengen. Die veranderlijkheid heeft dan ook velen bewogen aan munt de hoedanigheid van maatstaf van waarden te weigeren, en men is aan den heer *Théodore Fix* een duidelijk geschreven artikel verschuldigd, in het Journal des Economistes van Augustus 1844, waarin deze te velde trekt tegen *Sir Robert Peel*, die in het Engelsche pond sterling een vasten maatstaf (standard) ziet. Men vleit zich dus te vergeefs om door de keuze van een metaal boven een ander metaal, een vasten maatstaf van waarden te verkrijgen, want men heeft hier te strijden met twee oorzaken die voortdurend wisselvallig blijven, namelijk de productie van dat metaal en de behoefte aan hetzelve, welke behoefte van zoovele uiteenloopende omstandigheden afhangt, dat dienaangaande moeielijk iets stelligs te voorspellen valt.

De heer *Théodore Fix* zegt: „het is even onmogelijk een vasten „maatstaf van waarden te bepalen, als het onmogelijk is een vaste, „wiskunstige en voortdurende maat te vinden van onze behoeften, „onze driften, onze begeerten, onze smaken en onze luimen.”

Alhoewel men zich dus door de keuze tusschen goud en zilver niet kan voorstellen tot een vasten maatstaf te geraken, zoo is het echter de pligt der Regering te onderzoeken, welk metaal aan de minste wisselvalligheden, door bijkomende omstandigheden, onderhevig is.

Hierbij moet men, naar mijn inzien, twee soorten van omstandigheden onderscheiden. Omstandigheden die voortdurend, vrij regelmatig en langzaam werken, waarouder ik voornamelijk reken de meerdere productie van het eene metaal met betrekking tot het andere, waardoor dus het meest voortgebragte metaal in betrekking tot het andere en in betrekking tot alle overige zaken in waarde vermindert, en omstandigheden die tijdelijk, plotseling en onregelmatig werken: tot deze reken ik vooral politieke gebeurtenissen, oorlog, misgewas, enz.

Indien men nu den handel liet kiezen tusschen het metaal, dat langzaam in waarde verandert, of dat, hetgeen plotseling in waarde dan eens afneemt en dan weder toeneemt, dan zou dezelve waarschijnlijk het eerste kiezen, aan de spreuk der vaderen gedachtig: „als het tij verloopt, verzet men de bakens.”

Een zachte overgang brengt voor den handel niet die zelfde nadeelige schokken te weeg, als plotselinge veranderingen in de waarde van het metaal, dat als betaalsmiddel dient.

De vraag doet zich dus nu natuurlijk op, welk metaal wordt meer aangedaan door die tijdelijk werkende oorzaken: goud of zilver?

Deze vraag *a priori* beantwoordende, zoo ligt het in den aard der zaak, dat die tijdelijke omstandigheden meer op goud dan op zilver invloed hebben, daar goud het metaal is dat, de meeste waarde in het minste volume bevattende, het gemakkelijkst verplaatst wordt. Ingeval dus van oorlog of van politieke gebeurtenissen, zal het goud meer dan het zilver daardoor aangedaan worden. Een mislukte oogst in een vermogend Land, waar goud het wettig betaalmiddel is, zal ook een grooten invloed op den prijs van het goud uitoefenen. De ondervinding is dáár om het te leeren.

Wanneer, zoo als *Faucher* meldt, in het tijdsverloop van twintig jaren de hoogste en laagste prijs van goud 2 $\frac{8}{10}$ pct. kan verschillen, dan kan men niet beweren, dat dit metaal eene standvastige waarde heeft.

Het zilver heeft zulks ook niet, en de waarde van het zilver is vooral te Londen, waar men zilver als koopwaar alleen kan beschouwen, evenzeer aan rijzing en daling onderhevig; maar wanneer die afwisseling bij beide metalen gelijk is, dan nog zal zulks bij zilver minder spoedig op de circulatie van een Land invloed hebben, wegens eene dubbele oorzaak, namelijk: het hoogere muntloon en de meerdere kosten van transport.

Wanneer wij ons houden aan den muntvoet, bij de Wet van 22 Maart 1839 vastgesteld, en wij nemem aan dat alle zilveren specien in ons Land dien overeenkomstig vervaardigd zijn, dan moet de prijs van het zilver rijzen boven *f* 105.82, om het met

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

voordeel tot baren te kunnen versmelten en uitvoeren, of het moet dalen beneden *f* 104.23½, om het met voordeel in te kunnen voeren en in Nederlandsche specien te doen vermunten, zonder nu nog de transportkosten in rekening te brengen. — Men heeft dus eene ruimte van 1½ pct. binnen welke men noch voor overdadigen invoer, noch voor overdadigen uitvoer, behoeft bevreesd te zijn. Met goud daarentegen is die ruimte veel meer beperkt. Volgens den bestaanden muntvoet, kan men bij ons goud munten, wanneer de prijs van het goud niet te boven gaat *f* 1645.66½ het pond fijn, hetgeen genoegzaam overeenkomt met den prijs van het goud, wanneer hetzelve, bij den prijs van het Ned. pond volgens de wijze van berekening door onzen handel gevolgd, op *f* 1442.60 gesteld, nagenoeg 14 pct. agio doet. — Maar wanneer het goud 14½ pct. agio doet, dan kunnen de gouden tienguldenstukken met voordeel als munt-materiaal uitgevoerd worden, weshalve hier het voordeel op in- en uitvoer veel minder beperkt is.

Daar in de laatste jaren de handel in goud niet zoodanig in het groot is geweest, dat men uit de prijzen van goud en zilver, in het Handelsblad vermeld, juiste resultaten kan opmaken, zoo is het moeijelijk nauwkeurig op te geven, hoeveel malen in zeker tijdsbestek het zilver meer dan *f* 105.82 of minder dan *f* 104.23½ gegolden heeft, en hoeveel malen het goud meer dan 14½ pct. of minder dan 14 pct. agio gedaan heeft.

Bij de mindere vrees die zilver inboezemt voor gestadige afwisseling van in- en uitvoer, wegens het hoogere muntloon, komen ook nog de hoogere transportkosten. Het spreekt van zelf dat een metaal hetgeen in een gewigt van ruim 67 Nederlandsche ponden de zelfde waarde bevat als een ander, in 1000 Nederlandsche ponden, veel gemakkelijker verplaatst wordt, dat deszelfs waarde dus veel meer aan plotselinge daling en rijzing moet onderworpen zijn, naarmate men hetzelve in een naburig Land, om bepaalde redenen uitvoert of tot zich trekt.

De heer *N. M. Rothschild*, wiens bekendheid met geldcirculatie wel niemand in twijfel zal trekken, in 1832 voor een comité van het Parlement ondervraagd zijnde: welken invloed de oorlog tusschen Turkije en Rusland op den prijs van goud had uitgeoefend, zegt, dat hij vermeent dat de premie 2 a 3 pct. geweest is, en verder dat de uitvoer van goud uit Engeland zeer belangrijk was, stellig meer dan £ 500 000 (*f* 6 000 000). De geheele hoeveelheid, die alstoen naar het Oosten vloeide, wordt door *Faucher* op *f* 24 000 000 geraamd. Men ziet dus uit dit antwoord, welken invloed ver verwijderde oorzaken, die met het Land, dat men bewoont, in volstrekt geen verband staan, op de goud-circulatie in dat Land kunnen uitoefenen. Gevraagd zijnde, of die premie op dat goud dan toch geen voordeel voor het Land opleverde, zegt de heer *Rothschild*: „het is waar, gij krijgt eene goede premie voor „uw goud, maar aan den anderen kant, wanneer het goud in het „land schaars wordt, dan moeten de fabrikanten hunne goederen „zooveel goedkooper afleveren. En wanneer gij het goud later „van elders terug wilt hebben, dan zult gij daarvoor een verlies „op uwe goederen moeten lijden."

Het zou onnoodig zijn, Uwe Excellentie voor den geest te roepen de noodlottige gevolgen welke Engelands handelstand telken reize ondervond, wanneer deszelfs goud in groote mate werd uitgevoerd. Ik erken volgaarne volstrekt niet op de hoogte te zijn om te kunnen beoordeelen of het waar is, dat bij eene voorzigtige uitgave van bankpapier, zoodanige uitvoer niet kan plaats hebben. Ik voor mij zou wel vreezen dat in een Land, waar, bij meest alle betalingen bankpapier en coupons zulk eene groote rol spelen als bij ons, een goed gedeelte goud zou uitgevoerd kunnen worden, vóór men het gevaar bespeurde.

Maar dit ligt dunkt mij in den aard der zaak, dat telken reize wanneer omstandigheden buiten ons Land hare kracht uitoefenen om het goud uit het land te trekken, men eene tegenovergestelde kracht moet aanwenden om het goud te houden, welke kracht grootendeels zal bestaan in verminderde uitgave van bankpapier en verhooging der rente, dus beperking, inkrimping van handelsoperatien. In hoe verre onze handel daarmede gediend zou zijn, weet ik niet; maar indien dezelve ook die vrees koestert en dat gevaar voorziet, waarom zou men dan den gouden standaard aannemen, daar zulks dan toch wel zal geschieden voor den handel in het groot, en niet voor de mindere klassen, voor wie goud, zoo al geen dadelijk nadeel, ten minste een groot ongerief zal te weeg brengen? De vertaler van de speech van Sir *Robert Peel* in het Journal des Economistes (Junij 1844) geeft bij die plaats, waar de beroemde Staatsman te velde trekt tegen hen, die beweren dat men de waarde van het pond sterling behoorde te veranderen, de volgende belangrijke noot:

„Il nous semble que la question n'est pas précisement là. Voici „dans toute sa force l'objection de ceux qui voudraient que la „Banque ne fût pas tenue de rembourser avec de l'or, ayant une „valeur fixée, mais d'après le prix de cet or sur le marché. L'or, „disent-ils, est une marchandise comme une autre et peut devenir „rare ou abondant, selon les besoins du commerce. Eh bien, „qu'arrive-t-il dans le cas où il est plus cher sur le marché, qu'à „la Monnaie de Londres? C'est que le porteur des billets de la „Banque va se faire rembourser immédiatement au prix de 3 liv. „17 sh. 10 d., pour revendre à un prix plus élevé. La réserve de la „Banque est ainsi exposée à des fluctuations qui, dans un moment „de crise commerciale, peuvent devenir très-graves. Si la Banque, „au contraire, n'était obligée à rembourser, que d'après le prix „de l'or sur le marché, prix qui serait fixé, comme pour d'autres „valeurs, par une mercuriale officielle, le détenteur du billet „n'aurait plus d'intérêt à demander son remboursement, parce „qu'il n'y aurait plus lieu à la spéculation. La Banque de son „côté, n'aurait pas besoin de contracter sa circulation, comme il „lui arrive de le faire, quand le prix de l'or s'élève sur le marché, „pour ne pas se trouver aux prises avec des demandes trop con„sidérables, et ces contractions subites ne viendraient pas, au „moment le plus imprévu, porter le trouble dans les transactions „commerciales."

(Note du traducteur Mr. *Hippolyte Dussard*).

Men denke zich eens het geval dat *L Faucher*, de voorstander van den gouden Standaard, vermeldt, in de onderstelling dat de verschillende Staten van Europa het goud als standaard wilden aannemen, welke plaats van *Faucher* ook door een der geachte schrijvers van ons Muntwezen is overgenomen.

Alsdan zou er volgens *Faucher* niet genoeg goud zijn.

Dan zou men aan een nieuw gevaar blootgesteld zijn: „Une „nation, en accaparant une certaine quantité d'or, par une combi„naison quelconque, pourrait obliger ses voisins à suspendre leurs „payements en espèces. Ce serait une arme trop redoutable, que „l'on donnerait à ses ennemis."

Indien Engeland eens die rol jegens ons vervulde, zouden wij dan niet als de aarden vaas in de fabel tegen de ijzeren zijn?

Ik kom nu tot de omstandigheden die voortdurend, maar meer langzaam en regelmatig, haren invloed op de waarde der edele metalen uitoefenen, namelijk derzelver voortdurende productie. Men heeft hieruit een argument tegen het aannemen van zilver, als standaard in ons muntstelsel, ontleend, en men is in den laatsten tijd veel waarde aan dit argument gaan hechten. Men heeft namelijk de vrees geuit, dat de productie van het zilver zoodanig zal toenemen, dat men hierdoor aan groote verliezen zal zijn blootgesteld.

Het is namelijk *L. Faucher*, die dit denkbeeld heeft ontwikkeld en de gevaren aangetoond, waaraan, volgens hem, *Frankrijk* en alle andere Staten, waar zilver het algemeen betaalmiddel is, zouden blootgesteld zijn. Wanneer eens de Amerikaansche Regeringen geene regten meer invorderden op het product der mijnen, en men eene bewerking kon uitvinden, goedkooper dan de amalgamatie, en die 10 pct. op de kosten der bewerking deed sparen, of wel *Spanje* geene regten meer op het kwikzilver vorderde, in dat geval zou, volgens hem, de waarde van het zilver 25 pct. dalen. Het zal niet onbelangrijk zijn dit punt toe te lichten, en ten dien einde de volgende vragen te overwegen:

Is het waarschijnlijk dat de voortbrenging van zilver spoedig zoo buitengewoon, in verhouding tot die van goud, zal toenemen?

Zoo er meer zilver dan thans geproduceerd wordt, zal men dan dadelijk eene depreciatie van dat metaal ondervinden?

Wat de eerste vraag betreft, zoo wil ik niet ontveinzen dat het mij verwonderde, zoo hoog te zien opgeven van die toenemende productie van zilver. — Want vooreerst heeft de prijs van het zilver zulks niet doen vermoeden. Ten tweede zou men misschien kunnen betwijfelen of de toestanden van *Mexico* en van *Spanje* zoodanig zijn, dat het waarschijnlijk is, dat de eerste spoedig zal afzien van de regten op het zilver, en de tweede van die op het kwik.

Ten derde, vind ik in het door allen, die in den laatsten tijd over het Muntwezen schreven, zoo geprezen werk van *Jacob*, geene aanleiding tot die vrees.

Na een hoofdstuk gewijd te hebben aan de overweging, welke de waarschijnlijke verdere productie der edele metalen zal zijn, en na de redenen opgesomd te hebben, die deze productie, vooral in Amerika, moeten belemmeren, eindigt hij met te zeggen: „Bij „een overzigt van de verschillende Landen, die goud en zilver „voortbrengen, ziet men, dat men zich aan niet veel hoop kan noch „zal overgeven, dat er eene groote of merkelijke vermeerdering in „derzelver productie, binnen den tijd van eenige jaren zal ontstaan."

Doch het boek van *Jacob* werd in 1831 geschreven, en men zal dus wenschen tot latere bronnen toevlugt genomen te zien, om het min of meer dreigende gevaar eener overdadige zilver-productie te beoordeelen.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

Het werk van ST. CLAIR DUPORT, *de la production des Métaux précieux au Mexique*, geeft ons in dit opzigt eenige zeer belangrijke inlichtingen.

Ik moet echter bekennen, dat de lezing van dit werk bij mij niet de gevolgtrekking heeft gewettigd, dat door de vordering der wetenschap, zelfs bij niet grooter ertsproductie, de jaarlijksche productie van zilver met 30 a 40 pct. zal vermeerderd worden. Omdat bij enkele mijnen de wijze, waarop men het zilver uit het erts verzameld, zeer onvolmaakt is, en men dus door essaaiproeven kan aantoonen dat aldaar van 10 tot 40 pct. verloren gaat, kan men toch nog de gevolgtrekking niet maken, dat de productie van zilver, bij betere toepassing der wetenschap over den geheelen aardbol, met 30 a 40 pct. zal toenemen. Ik geloof dat deze gevolgtrekking even gewaagd is, als het zou zijn, indien men de toenemende productie van goud over den geheelen aardbodem wilde afleiden uit die in het Oural-gebergte, waar in 1816 slechts ongeveer 97 kilogrammen goud werden voortgebragt, terwijl die hoeveelheid, voortdurend toenemende, in 1843 reeds tot 21690 kilogrammen geklommen is.

Zegt niet de heer *St. Clair Duport* zelf, dat, alhoewel hij met den beroemden *von Humboldt* van gevoelen is, dat de mijnen van Nieuw Spanje zilver genoeg bevatten „*pour en inonder le monde*", hij echter niet met dien grooten geleerden instemt over den korten tijd, welke er noodig zou zijn om den voortgang der wetenschappen in Europa en den vrijen handel van alle volken met Mexico, belangrijke invloed op de voortbrenging der edele metalen te doen uitoefenen? Zijne minder gunstige verwachting grondt zich op den weinigen vooruitgang, in twintig jaren verkregen, en op den algemeenen toestand der kunst van den mijnwerker.

De vorderingen der scheikundige wetenschappen kunnen zeker veel toebrengen om een gedeelte zilver, dat thans verworpen wordt, uit het erts te verzamelen. Men moet zich daarvan echter voor het tegenwoordige geen overdreven denkbeelden vormen. De heer *St. Clair Duport* schijnt zich bijzonder tot taak gesteld te hebben, om te onderzoeken of de hoogst belangrijke nasporingen van den Franschen geleerde *Becquerel*, in *electro-chemie* en derzelver toepassing, op de verzameling van het zilver uit het erts, bij de mijnen van Mexico van nut zouden kunnen zijn.

Het resultaat van zijn onderzoek was, dat de electro-chemische wijze, door *Becquerel* voorgesteld voor eenige soorten van erts, met voordeel zouden kunnen aangewend worden, niet alleen in de onderstelling dat men volslagen gebrek aan kwikzilver kreeg, maar ook wanneer het kwikzilver evenhoog in prijs bleef als thans. Waaruit men dus zou kunnen opmaken, dat deze belangrijke ontdekking wel waarborgt tegen het geval dat Spanje de regten op het kwikzilver nog meer wilde verhoogen, maar geenszins het vooruitzigt eener goedkooper productie van zilver opent. Volgens den heer *St. Clair Duport* staan aan de invoering der methode van *Becquerel* (want dezelve is in het groot nog niet in Mexico beproefd), de volgende hinderpalen in den weg.

Vooreerst de eenvoudigheid van de thans in gebruik zijnde toestellen voor de amalgamatie, de bekendheid welke deze door een gebruik van drie eeuwen verkregen hebben, de groote uitgaven die men moet doen, om iets nieuws tot stand te brengen, vooral daar de oprigting van nieuwe fabriek-gebouwen in Mexico zeer duur is, welke uitgaven alleen eenig vooruitzigt op vergoeding vinden in de twijfelachtige bescherming, welke een octrooi van uitvinding in een Land als Mexico zal verkrijgen; verder de hooge prijs van het zout, gebrek aan kapitalen, en de onzekerheid waarin men verkeert omtrent een voldoenden en regelmatigen toevoer van erts.

Het zou niet in de bedoeling van Uwe Excellentie liggen, indien ik hier ging uitweiden over de wijze, waarop het erts uit den grond wordt verkregen, en hoe het zilver uit het erts wordt afgescheiden.

Ik wil mij alleen veroorloven, hier kortelijk de voornaamste punten, waarmede *St. Clair Duport* zijn belangrijk boek besluit, mede te deelen:

Er bevindt zich in den bodem van Mexico nog een verbazende rijkdom van edele metalen. De exploitatie der zilverhoudende aders (*filons argentifères*) hangt af van de kosten dier bewerking en van de regten, waarmede de Regering die bezwaart.

De kosten, welke noodig zijn om het erts uit den groud te halen, schijnen voor weinig vermindering vatbaar, ten zij het op den prijs van het ijzer en het buskruid mogt zijn.

Het drooghouden der mijnen, een der grootste onkosten bij de opdelving der ertsen, heeft slechts op weinige punten door aanwending der stoomkracht gemakkelijk kunnen gemaakt worden; gebrek aan brandstof verbiedt die machtige beweegkracht op de meeste punten aan te wenden.

Dat zelfde gebrek aan brandstof verhindert eene uitbreiding van de behandeling op den droogen weg.

De behandeling op den natten weg zal altijd kostbaar blijven, zoo lang dezelve de porphyrisatie (of fijnmaling) blijft vorderen, wegens het gebrek aan water en aan brandstof, waardoor de gevorderde beweegkracht altijd door muilezels moet uitgeoefend worden.

De hooge prijs zoowel van het zout als van het kwikzilver staan beide eene voordeelige verkrijging van het zilver uit het erts, in den weg.

Nog meer echter oefenen het uit het land gaan der kapitalen van de Spanjaarden, de hooge rente van het geld en de politieke omwentelingen invloed op de productie van zilver uit.

De opening der havens van Mexico heeft weinig verandering in de behandeling der mijnwerken te weeg gebragt.

„Wanneer men, „zegt *St. Clair Duport*, en deze plaats vond ik te belangrijk om dezelve niet geheel over te nemen, „wanneer „men de tegenwoordige waarde van het zilver vergelijkt met de „kosten om het erts uit de mijnen te halen, dan is men gedwongen „te erkennen, dat, indien de mijnen een tak van nijverheid voor „de Mexikaansche Natie uitmaken, niet alleen nuttig, maar zelfs „onmisbaar voor het behoud van derzelver handel met de overige „volken, aan den anderen kant die nijverheid aan de meesten, welke „dezelve ondernomen hebben, hunne kapitalen heeft doen verliezen; „het is eene ware loterij, waarvan men alleen de prijzen bekend „maakt. De toestand der mijnwerkers, in stede van te verbeteren, „wordt moeijelijker naar mate men meer zilver zal voortbrengen; „want de rijkdom van erts, welke thans verkregen wordt, nagenoeg „gelijk zijnde aan die in 1570, zoo blijft de hoeveelheid voortgebragt zilver nagenoeg de zelfde, terwijl de waarde van het zilver „gedaald is, volgens eene verhouding, die uitgedrukt kan worden „door het verschil van voorwerpen, die men in 1570 en die welke „men thans, voor het zelfde gewigt aan zilver kan verkrijgen.

„Het gebrek aan kapitalen, aan politieke rust, aan bevolking en aan „beschaving in het Noordwestelijk gedeelte der Republiek, het gebrek „aan genoegzaam verspreide wetenschappelijke kennis en de hooge „prijs van het kwikzilver, zijn alle zoo vele oorzaken, die de vermeerdering der productie van de edele metalen in Mexico verhinderen."

Eerst na al deze redenen opgesomd te hebben, eindigt *St. Clair* met de verwachting uit te drukken, dat vroeg of laat die hinderpalen zullen weggeruimd worden, en *eene eeuw vroeger of eene eeuw later* zal aan de voortbrenging van het zilver alleen paal en perk kunnen gesteld worden door de voortdurende waardevermindering van dat metaal!

Indien er dus geene andere bronnen zijn dan de boeken van *Jacob* en *St. Clair Duport*, die eene spoedige ophanden zijnde overproductie van zilver, in verhouding tot het goud, doen vreezen, dan moet ik bekennen dat dezelve mij nog niet zoo spoedig te verwachten voorkomt, te meer daar in die verwijderde tijden, waarin *St. Clair* zegt dat de voortbrenging van zilver kan toenemen, zulks evenzeer van het goud kan gezegd worden; want niet alleen dat het meerdere zilver in Mexico ook meer goud, voor zoo verre hetzelve daarmede verbonden is, zal voortbrengen, maar ook de goudwasschingen, die thans zeer onbeduidend zijn in Mexico, kunnen volgens *St. Clair Duport* hoogst belangrijk worden, wanneer de Noordwestelijke gedeelten der Republiek tot meer beschaving komen. Alsdan zou men volgens hem de zelfde vermeerdering van goudvoortbrenging, als in het Oural gebergte, zien ontstaan.

Na Uwe Excellentie aldus aangetoond te hebben, dat de geschriften van die mannen, die deze zaak grondig onderzocht hebben, mij voorkomen geene gronden te bevatten, die eene spoedige overproductie van zilver doen vermoeden, is het niet onbelangrijk na te gaan, of men eene spoedige waardevermindering van het zilvergeld zou ondervinden, wanneer werkelijk de hoeveelheid zilver in groote mate toenam.

Een der geachte schrijvers over ons Muntwezen heeft reeds teregt opgemerkt dat, volgens zijn inzien, zilver veel meer gezocht is dan gouden munt. Alhoewel er jaarlijks 40 a 50 maal meer zilver dan goud wordt voortgebragt, staat echter de prijs van het eene metaal tot dien van het andere slechts als 1 tot 15 a 16. In plaats dus van genoodzaakt te zijn 40 a 50 ponden zilver voor een pond goud te geven, behoef ik er slechts 15 a 16 pond voor te geven: de verhouding der waarden is dus niet als die der voortgebragte hoeveelheden.

Een ander schrijver over het zelfde onderwerp heeft vervolgens doen opmerken, dat de prijsverhouding van het zilver tot het goud geen gelijken tred met de meerdere productie van het eerste metaal heeft gehouden, en dat zelfs de belangrijke hoeveelheid zilver uit China overgebragt, genoegzaam geen invloed op den prijs van dat metaal heeft uitgeoefend.

De heer *J. G. Hoffman*, die belangrijke bijdragen voor de kennis

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

van het Muntwezen in Duitschland leverde en een groot voorstander van den gouden standaard was, erkent zelf dat het zeer moeijelijk is iets zekers te zeggen van den invloed, welken meer of mindere voorraad der edele metalen uitoefent op de waarde derzelve.

Hij verklaart niet in staat te zijn den invloed aan te wijzen, welken de overmatige papier-circulatie in Frankrijk, Rusland en Oostenrijk in het begin dezer eeuw op de prijzen der edele metalen gehad heeft; zoo, zegt hij, verdwijnt dikwijls het goud geheel uit den handel en komt er onverwacht weder in terug, zonder dat het mogelijk is met zekerheid aan te wijzen, waar het in het eene geval heenging en van waar het in het andere terugkwam.

St. Clair Duport zegt, dat de studie van het jaarlijksche verschil tusschen voortbrenging en aftrek der edele metalen, even belangrijk als moeijelijk is, wegens volslagen gebrek aan voldoende opgaven. De voortbrenging is te berekenen, maar de aftrek hangt van zoo verschillende omstandigheden af, dat dienaangaande geene juiste ramingen zijn te maken.

Wie zal b. v. zeggen hoeveel zilver de Oostersche volken nog tot zich kunnen trekken, alvorens aan hunne behoeften voldaan is?

Ik zal het niet wagen eenige veronderstellingen te maken: ik meen alleen te mogen betwijfelen of de wetenschap genoeg gevorderd is, om in deze eene stellige uitspraak te kunnen doen; maar ik geloof daarentegen dat men thans als slotsom van de bekende daadzaken kan aannemen, dat, alhoewel het zeer mogelijk is dat over eene lange reeks van jaren het zilver voortdurend in waarde, in betrekking tot goud zal afnemen, men geene voldoende gronden heeft om te vreezen, dat het zilver plotseling of spoedig belangrijk in waarde zal verminderen, eensdeels omdat de toestand der mijnen geen spoedige vermeerdering van productie doet verwachten, anderdeels omdat men geen afdoende gissingen kan maken over de hoeveelheid zilver die nog geäbsorbeerd kan worden, alvorens er eene belangrijke waardevermindering van dat metaal zal plaats vinden.

Het ware voorzeker wenschelijk indien men een muntstelsel kon uitvinden, dat op vaste grondslagen rustte; doch dit ligt niet in den aard der zaak.

Aannemende dat zilver voortdurend in waarde afneemt, kan men de vraag doen, of zulks voor *Onze* nazaten zoo veel erger is, dan een muntstelsel met goud, waarvan de waarde alsdan in betrekking tot zilver zou vermeerderen? Wanneer eene waardeverandering in het metaal, dat voor munteenheid dient, langzaam en regelmatig plaats vindt, dan zal zulks in de schatting van alle andere voorwerpen ook verandering te weeg brengen.

Wanneer derhalve dat metaal in waarde afneemt, zal men zeggen, dat alles duurder wordt. In die onderstelling zullen onze naneven niet voor een gulden kunnen verkrijgen, hetgeen wij ons daarvoor aanschaffen.

Indien de overgang echter niet plotseling en onverwacht is, kan dezelve niet veel stoornis te weeg brengen, daar men aan den eenen kant wel meer moet uitgeven, maar aan den anderen kant ook meer ontvangt. Men is ook niet in een exceptioneelen toestand, want men deelt dit lot met meest alle volken van dit en het andere halfrond. Alles plooit zich dus, het eene wat vroeger, het andere wat later, naar dien veranderden toestand.

In geen der latere geschriften over onze muntaangelegenheden, heb ik de moeijelijke vraag toegelicht gezien, hoe men met het Muntwezen in de Overzeesche bezittingen zal moeten handelen, wanneer men hier den gouden standaard aanneemt. Deze en andere vraagpunten echter niet tot die behoorende, waarop Uwe Excellentie mijn gevoelen verlangt te vernemen, zoo geloof ik mijne taak hier als geëindigd te mogen beschouwen.

Het zal mij aangenaam zijn, indien ik er in heb mogen slagen Uwe Excellentie aan te toonen, dat vele beweegredenen, voor den gouden standaard aangevoerd, die men als afdoende beschouwde, op geen genoegzame wetenschappelijke gronden rusten om dezelven zonder bedenking te kunnen aannemen.

Ik zal mij zeer verheugen indien ik mij van alle overdrijving heb kunnen vrijwaren. Hoewel veel achting gevoelende voor verscheidene voorstanders van den gouden standaard, deel ik echter hun gevoelen niet, dat men blind moet zijn, zoo men hunne denkwijze niet omhelst.

Hierdoor stellen zij hunne wetenschap aan *Wiskunst* gelijk.

Ik laat het aan meer bevoegde beoordeelaars over te *beslissen*, of men met *wiskunstige* zekerheid kan zeggen, dat de voordeelen van den gouden standaard *voor ons Vaderland*, boven allen twijfel verheven zijn; op grond van het aangevoerde meen ik zulks te mogen *betwijfelen*.

De Inspecteur Essayeur-Generaal der Munt,

A. Vrolik.

Aan Zijne Excellentie den Heer
Minister van Financien.

8*a*. AANMERKINGEN OP HET ADVIES VAN DEN INSPECTEUR ESSAYEUR-GENERAAL DER MUNT VAN 8 APRIL 1845.[1])

Dezelve (lees: dit advies) bewijst de diepe onkunde van den ambtenaar in alles wat betrekking heeft op circulatie, welke zelfs zoover gaat, dat hij zich niet schaamt om er openlijk voor uit te komen, en die onkunde wil verdedigen door het voorbeeld van den grooten Newton, die zelfs in zijn tijd behoedzaam was in het uiten van zijn gevoelen over verschijnselen der geldcirculatie.

Vóór 150 jaren konde men zeker, zelfs niet van Newton verwachten, dat hij volkomen denkbeelden had omtrent circulatie, doch dat een hoofdambtenaar der Munt thans eene verklaring van zijne onkunde daaromtrent durft afleggen, gaat verder dan men zoude kunnen verwachten.

Een voordeel is er toch in die verklaring gelegen, wijl men dan zijne redeneeringen niet onvoorwaardelijk en zonder verder onderzoek voor waarheid zal aannemen. Doch onvergeeflijk is het van de Regering, dat zij zulke redeneeringen tot staving van hare gevoelens aan de Kamer overlegt.

De tegenwoordige Inspecteur-Essayeur-Generaal bekent zijne onwetendheid, welke bekentenis hij trouwens wel had kunnen sparen, daar zij genoegzaam blijkt uit zijne redeneeringen, en de Regering neemt die gevoelens voor de hare, niettegenstaande zij lijnregt strijdig zijn met de gevoelens van den vorigen I. E. G., die meer dan 30 jaren en nog, in onderscheidene betrekkingen aan de Munt is werkzaam geweest. Waarom deelt zij het Rapport van dien ambtenaar niet mede, en, zoo zij het heeft overgelegd, waarom wederlegt zij niet de bondige en duidelijke redeneeringen daarin vervat?

Het is onjuist wat de Inspecteur-Essayeur-Generaal zegt, dat zilver, op den natten weg geessayeerd, niet kan verkocht worden. Natuurlijk maakt de kooper een onderscheid in den prijs tusschen zilver op den natten weg of zilver door Cupellatie geessayeerd, wijl de laatste wijze gemeenlijk een lager gehalte dan het eerste, juiste, aantoont; hij heeft dus kans, bij zilver op de cupellatie geëssayeerd, meer zilver te ontvangen, dan waarvoor hij betaald heeft.

Het voorbeeld (op blz. 908) aangevoerd, bewijst dit ook: niettegenstaande dat de Muntprijs van zilver is *f* 104.23½ zooals de Inspecteur-Essayeur-Generaal zelf (op blz. 911) opgeeft, heeft de handel voor de baren gegeven *f* 105 70, nagenoeg 1½ p.c. boven den Muntprijs.

In de berekening die de Inspecteur-Essayeur-Generaal laat volgen, om het geringe voordeel aan te toonen, dat men gehad heeft met de baren te verkoopen, is ook eene misstelling: want het smeltloon om de te vernietigen specien tot baren te smelten, ten einde ze aan den Muntmeester tot vermunting over te leveren, moet in alle geval betaald worden; men heeft dan met die operatie het 1/4 van het Muntloon in plaats van het 1/16 bespaard.

Doch deze en zijne verdere redeneeringen, dat, indien men van den kooper van het zilver goud in betaling had gevergd, men een nog minderen prijs had bedongen, evenals het voorbeeld, (op blz. 911) omtrent het munten van goud bijgebragt, doen niets ter zake: de prijs van het goud, in geval wij den gouden Standaard aannemen, hangt alleen af van de behoefte die er is, niet aan het metaal zelve, maar aan circulatie-middel.

Is er te veel circulatie-middel dan moet het uitgevoerd worden, en de prijs van het goud moet zooveel rijzen, dat de gouden specien met voordeel kunnen versmolten worden. Is er behoefte aan circulatie-middel, dan moet er ingevoerd worden, dan worden er meerdere wissels op vreemde plaatsen ter verkoop aangeboden, waardoor de wissel natuurlijk goedkooper wordt, tot dat men met voordeel metaal kan invoeren, om het in specien van dit land te vermunten. Als voorbeeld dient het volgende: indien er te veel circulatie-middel in het land is, is er vraag voor wissels op buitenlandsche plaatsen: neemt men nu b. v. een wissel op Londen, als die is *f* 12.07, dan geeft men hier evenveel goud voor den wissel, als men in Londen daarvoor ontvangen zal, wijl het £. inhoudt zooveel goud als $1\frac{207}{1000}$ van het tienguldenstuk. Al wat men nu meer geeft dan *f* 12.07, geeft men hier meer dan men zal terugontvangen. Kan men nu geene wissels bekomen als tot *f* 12.25 — dan is het voordeeliger dat men zijne *f* 10: — in natura of tot baren versmolten naar Londen verzendt om aldaar in £ te doen vermunten; de wissel kan dus bijna niet boven dien prijs rijzen.

In het geval dat er te weinig circulatie-middel in het land bestaat, zullen er meer wissels ter verkoop worden aangeboden,

[1]) Deze aanmerkingen van den gewezen Muntmeester te Utrecht, Y. D. C. Suermondt, werden in de papieren van Luzac gevonden.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

waardoor de prijs dien men daarvoor ontvangen zal, natuurlijk zal dalen. Alles wat men minder dan *f* 12.07 ontvangt, ontvangt men minder in goud hier, dan men voor dien wissel in Londen zal ontvangen. Daalt nu die prijs tot *f* 11.88, dan zal diegene, die geld uit Londen hier wil hebben, liever souvereinen laten komen, en die alhier in tienguldenstukken laten vermunten. Dit voorbeeld is aangevoerd alleen om te toonen, door welk mechanismus plaats heeft de invoer of uitvoer van dat metaal, dat tot muntspecie dient, en waardoor opgehelderd wordt de schijnbare tegenstrijdigheid die in het gezegde ligt: *als er behoefte is aan goud, dan zal de prijs er zooveel van dalen, dat het met voordeel kan worden ingevoerd.*

Uit het vorenstaande zal blijken, hoe weinig afdoende de redeneeringen zijn van den Inspecteur-Essayeur-Generaal, en dat zij niets met de onderhavige zaak gemeen hebben.

Is de prijs van goud boven den muntprijs, dan is dit een bewijs dat er geene behoefte aan circulatie-middel bestaat en dat het daarom dwaasheid zoude zijn de massa daarvan te vermeerderen. Die hooge prijs wordt door niets anders veroorzaakt, dan wijl er vraag is naar Munt-metaal om het uit te voeren, welke vraag wederom wordt veroorzaakt door den hoogen stand van den wisselcours. In dit geval moet de Regering de baren zilver, die immers toch munt-materiaal zijn, verkoopen, zonder zich met het aanmunten van nieuwe specien in te laten. Door dien verkoop zal de prijs spoedig beneden den muntvoet dalen, en goud zal te verkrijgen zijn, zoo dat men het zonder verlies in Nederlandsche specien zal kunnen vermunten.

In het voorbijgaan moet ik doen opmerken dat de Inspecteur-Essayeur-Generaal (op bladz. 911) zegt: dat men uit de prijsnoteringen van het goud geene voldoende gevolgtrekkingen kan trekken op de waarde daarvan, waarin hij volkomen regt heeft, maar het is toch op die prijsnoteringen dat de Nederlandsche Bank in hare missive haar gevoelen steunt, dat de waarde van goud, in verhouding met zilver, niet verhoogd is.

De Inspecteur-Essayeur Generaal stelt (op bladz. 912) de mogelijkheid, dat het zilver, dat bij den gouden Standaard slechts als scheidemunt moet dienen, als eenig betaalmiddel zal dienen. Dit is volstrekt onmogelijk, want eens aangenomen dat er voor 15 of zelfs 20 millioen aan Zilveren-Scheidemunt noodig was, welken invloed kan dit hebben op eene metaal-circulatie, die men minstens op 60 millioen kan aannemen?

De omstandigheid dat goud spoediger en met minder kosten van metaal tot munt, en wederkeerig met minder verlies van munt tot metaal kan versmolten worden, is alleen eene reden, op zich zelf genoegzaam, om het goud aan te bevelen.

Bij goud kan men minder variatie in den wissel hebben, wat bij handelsoperatien van belang is; bij goud kan het onderscheid tusschen den hoogsten en laagsten wisselcours slechts $1\frac{1}{4}$ pct. bedragen: het zal wel niet behoeven daarbij verder te blijven stilstaan. Noch goud, noch zilver is eene vaste maatstaf, dezelve zal men nooit vinden, en zij zal wel altijd onder de onmogelijke wenschelijkheden blijven. De vraag, die wij te behandelen hebben, is deze: welke is, in onze omstandigheden, de verkieselijkste maatstaf, goud of zilver? En dan is het antwoord niet moeilijk. Wil men tot den zilveren Standaard terugkeeren, dan moet men tot den zilveren gulden van 1816, die van de vroegste tijden onze maatstaf geweest is, terugkeeren: daarin zijn onze contracten tusschen schuldenaars en schuldeischers gesloten, dan blijft men dus getrouw aan de beginselen van regtvaardigheid, en, wil men dat niet, dan moet men den gouden Standaard aannemen, wijl sedert 1816 de gouden tienguldenstukken gelijk zijn gesteld aan 10 zilveren guldens. Doch beide behoudende, moet men niet blijven volhouden de onregtvaardigheid, die men door de wet van 1839 heeft begaan, waarbij men den gulden heeft verminderd in waarde.

De keus is dus alleen tusschen de twee Standaards, zooals die bij de Wet van 1816 waren bepaald: dat men een van beide neme, en slechts eene goede keuze doe.

De gronden voor een gouden Standaard heb ik aangetoond. De Inspecteur-Essayeur-Generaal komt nog terug op het gevaar van geheele uitvoer van onze Metaal-circulatie. Dit gevaar is geheel ongegrond, en, indien het al waar ware dat bij een gouden Standaard de Bank aan meerdere omzigtigheid zoude gebonden zijn, dan zoude het een pleit zijn voor dien Standaard, vooral bij eene Bank als de onze, wier werkzaamheden nooit eenige publiciteit hebben, en, hoeveel vertrouwen men ook op de tegenwoordige directie hebben mag, wie waarborgt ons, dat er altijd mannen van zulk een omzigtigen aard aan het hoofd van dezelve zullen geplaatst zijn?

De Inspecteur-Essayeur-Generaal schermt met een gevoelen van den heer Rothschild.

Niemand zal diens ervarenheid in bankzaken ontkennen, maar toch zijne redeneeringen daarom niet altijd voor waarheid aannemen. Men houde in het oog, dat bankiers belang hebben bij den meest mogelijken omslagtigen standaard, en bijzonder bij dien, die de meeste variatie in den wissel-cours oplevert. Ik zal den Inspecteur-Essayeur-Generaal evenmin volgen in zijne argumenten tegen de overproductie van zilver, wijl ik daarover genoegzaam uitgeweid heb in mijne artikelen in De Tijdgenoot, alleen moet ik opkomen tegen zijn argument alsof de vorderingen in de scheikunde niet van zooveel invloed zullen zijn op de productie van zilver, immers niet voor het tegenwoordige.

De Inspecteur-Essayeur-Generaal zegt, dat de electro-chemische wijze van Becquerel te omslagtig is, dit spreek ik niet tegen, doch is er in de andere wijzen van bewerkingen geene vordering gemaakt? Heeft de heer Lukner op zijne wijze het verlies, dat er plaats heeft in de slakken, niet van 40 pct. tot 10 pct. verminderd? Dit is geene hypothese, maar hetgeen werkelijk geschied is.

De Inspecteur-Essayeur-Generaal geeft eindelijk in bedenking hoe te handelen met het Muntwezen in de Overzeesche Bezittingen, als wij goud tot Standaard zullen aangenomen hebben, en stelt die vraag als zeer gewigtig en moeilijk te beantwoorden voor.

De circulatie in de Overzeesche bezittingen rust op de zelfde beginselen, als overal in de geheele wereld, en volgens die beginselen kan er geene zwarigheid bestaan om dien zelfden standaard aan te nemen, dien men bij ons zal aannemen.

In Suriname en Java heeft men de circulatie door een overmatige uitgifte van bankpapier boven de behoefte gedreven: het was dus natuurlijk, dat hetgeen van die circulatie elders waarde had, moest uitgevoerd worden, tot dat er niets meer was, dan onverwisselbaar papier of koper. Men trekke beide in tot dat de circulatie niet meer dan de behoefte bedraagt, en het kwaad zal verholpen zijn.

De wetenschap van munt en circulatie, hoewel niet tot den rang van wiskunst verheven, is evenwel zoo verre gevorderd, dat men tot zekere resultaten is gekomen, wat den invloed betreft van bovenmatige uitgifte van papier. Voorshands kan men met zekerheid bepalen, dat daardoor het metallieke gedeelte der circulatie moet verdwijnen, en men is willens en wetens blind, als men wil volhouden, dat dit nog niet is uitgemaakt, en dat dit kan afhangen van het metaal dat men tot Standaard kiest.

(*get.*) Suermondt.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

9. BIJLAGE *A*, BIJ HET ADVIES VAN DEN INSPECTEUR ESSAYEUR-GENERAAL.

MINUTE 16th December 1826.

Experiment made on a given number of each denomination of gold and silver moneys, coined since 1816, with a view to ascertain the amount of loss by wear in the said coins.

Denomination and date of coin.		Number of pieces tried.	Computed weight.	Reduction for pix report.	Reduced weight.	Weight before washing.	Dirt on the coin.	Weight after washing.	Loss of weight.	Equal per 100 £
			LBS. OZ. DWTS. GR.	GR.	LBS. OZ. DWTS. GR.	LBS. OZ. DWTS. GR.	GR.	LBS. OZ. DWTS. GR.	GR.	£ S. D.
Sovereigns	1817	350	7. 5. 17. 18	3.68	7. 5. 17. 14½	7. 5. 12. 20	7.	7. 5. 12. 13	97.5	4. 6.232
	1821	500	10. 8. 8. 5	1.624	10. 8. 7. 12	10. 8. 3. 2	15.	10. 8. 2. 11	121.	3. 11.112
	1825	500	10. 8. 8. 5	1.934	10. 8. 7. 8½	10. 8. 6.	8.	10. 8. 5. 16	40.5	1. 3.769
Half Sovereigns .	1817	300	3. 2. 10. 11	1.568	3. 2. 10. 6	3. 2. 8. 8	6.	3. 2. 8. 2	52.	5. 7.476
	1820	230	2. 5. 10. 16½	0.9	2. 5. 10. 14	2. 5. 9. 8	8.	2. 5. 9.	38.	5. 4.328
	1825	300	3. 2. 11. 10	1.5	3. 2. 11. 10	3. 2. 9. 16	7.	3. 2. 9. 9	26.	2. 9.738
Half Crowns . . .	1816 1817	300	11. 4. 7. 6½	3.29	11. 4. 5. 16	11. 2. 19. 12	22.	11. 2. 18. 14	650.	19. 10.332
	1820 1821	300	11. 4. 7. 6½	3.21	11. 4. 5. 18	11. 3. 6. 2	29.	11. 3. 4. 21	501.	15. 3.700
	1824 1825	300	11. 4. 7. 6½	5.	11. 4. 2. 22	11. 4. 1. 22	22.	11. 4. 1.	46.	1. 4.865
Shillings.	1816 1817	300	4. 6. 10. 21	3.39	4. 6. 10. 6	4. 5. 5. 18	14.	4. 5. 5. 4	602.	2. 5. 11.832
	1820 1821	300	4. 6. 10. 21	3.21	4. 6. 10. 7	4. 5. 13. 16	22.	4. 5. 12. 18	421.	1. 12. 1.915
	1824 1825	300	4. 6. 10. 21	5.	4. 6. 9. 23	4. 6. 7. 20	13.	4. 6. 7. 7	64.	4. 10.656
Sixpences	1816 1817	300	2. 3. 5. 10	3.39	2. 3. 5. 3	2. 2. 5.	10.	2. 2. 4. 14	439.	3. 15. 3.832
	1820 1821	300	2. 3. 5. 10	3.21	2. 3. 5. 3	2. 2. 12. 12	9.	2. 2. 12. 3	312.	2. 7. 8.
	1824 1825	300	2. 3. 5. 10	5.	2. 3. 4. 23	2. 3. 3. 12	12.	2. 3. 3.	47.	7. 2.165

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

9*a*. BIJLAGE *B* BIJ HET ADVIES VAN DEN INSPECTEUR ESSAYEUR-GENERAAL.

SOORT EN JAARTAL DER MUNTSPECIEN.		AANTAL STUKKEN.	Oorspronkelijk gewigt uitgedrukt in Engelsche Trooische greinen.	VERLIES VAN GEWIGT.	Verhouding van het verlies tot het oorspronkelijk gewigt.	Gewigts-vermindering in een jaar.
Sovereign's.	1817	350	43118½	97½	$\frac{1}{442}$	$\frac{1}{3978}$
	1821	500	61620	121	$\frac{1}{509}$	$\frac{1}{1545}$
	1825	500	61616½	40½	$\frac{1}{1521}$	$\frac{1}{1521}$
Halve sovereign's.	1817	300	18486	52	$\frac{1}{355}$	$\frac{1}{3195}$
	1820	230	14174	38	$\frac{1}{373}$	$\frac{1}{1238}$
	1825	300	18514	26	$\frac{1}{712}$	$\frac{1}{712}$
Halve kroonen.	1816 1817	300	65416	650	$\frac{1}{100\frac{1}{2}}$	$\frac{1}{954}$
	1820 1821	300	65418	501	$\frac{1}{131}$	$\frac{1}{710}$
	1824 1825	300	65350	46	$\frac{1}{1420}$	$\frac{1}{2130}$
Schellingen.	1816 1817	300	26166	602	$\frac{1}{43}$	$\frac{1}{408}$
	1820 1821	300	26167	421	$\frac{1}{62}$	$\frac{1}{341}$
	1824 1825	300	26159	64	$\frac{1}{408}$	$\frac{1}{612}$
Halve schellingen.	1816 1817	300	13083	483	$\frac{1}{27}$	$\frac{1}{256}$
	1820 1821	300	13083	312	$\frac{1}{42}$	$\frac{1}{231}$
	1824 1825	300	13079	47	$\frac{1}{278}$	$\frac{1}{417}$

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

10. BRIEF van dr. A. van Beek, lid van het College van Raden en Generaalmeesteren der Munt te Utrecht, aan het lid der Tweede Kamer Van Goltstein, van 3 Maart 1845. [1])

Hoog Geacht Vriend!

Bij de beraadslaging en stemming over de voorgedragen Wet ter regeling van het Muntwezen, zal door de Staten-Generaal de gewigtige vraag worden beslist: of wij zullen blijven volharden bij het Muntstelsel, zooals het in de vroegere wetten vervat is, waarbij de twee metalen, goud en zilver, als standaards zijn aangenomen.

Wanneer de voorgedragen wet wordt aangenomen en ten uitvoer gelegd, zal de hermunting volgens dat stelsel worden volbragt. Het is voor de laatste maal, dat de gelegenheid om hetzelve te veranderen zich aanbiedt.

Het beginsel van den dubbelen standaard is, zooals gij weet, in de wet van 1839 opgenomen, tegen het gevoelen der Staats-Commissie die tot het daarstellen dier Wet benoemd was, tegen de uitdrukkelijke en krachtige verklaring van het Collegie van Raden en Generaalmeesteren der Munt. Allen betoogden dat slechts één dezer metalen tot standaard behoorde aangenomen te worden. De meerderheid der bedoelde Staats-Commissie gaf de voorkeur aan het zilver, doch het Collegie der Munt, benevens de heer *P. C. G. Poelman*, die ook lid der Commissie was, bragten een, met vele gronden gestaafd, gevoelen uit ten voordeele van den gouden standaard, met welk beginsel ik nog meen mij geheel te moeten vereenigen. Een muntstelsel met enkelen gouden standaard is, naar mijn inzien, het eenige goede en wenschelijke stelsel, met name voor ons Vaderland.

Een opzettelijk voortgezet en onpartijdig onderzoek aangaande dit belangrijk onderwerp, waarbij ik, zoo veel mogelijk, alles wat voor en tegen geschreven of gesproken is, en wat de ondervinding hieromtrent elders geleerd heeft, met naauwgezetheid heb overwogen, heeft mij de volledige overtuiging geschonken, dat de enkele gouden standaard voor ons Vaderland, in de tegenwoordige omstandigheden niet alleen hoogst wenschelijk is, maar dat daarenboven zoowel de aanneming van den enkelen zilveren standaard, als het blijven aankleven aan ons tegenwoordig Muntstelsel volgens de wet van 1839, voor het oogenblik zeer kostbaar is, en de gevolgen verderfelijk voor ons Vaderland kunnen worden.

Zoo eenig onderzoek in den kring mijner nasporingen mij tot volle overtuiging geleid heeft, moet ik U rondborstig verklaren dat het dit is.

Het Muntstelsel met een enkelen standaard rust *alleen* op goede gronden eener gezonde staathuishoudkunde.

Elk Muntstelsel met dubbelen standaard is daarentegen een onbestaanbaar gewrocht, dat zich zelven vernietigt.

De voortreffelijkheid van den enkelen gouden standaard is daarenboven, door eene praktische ondervinding van bijna 30 jaren, in Engeland gebleken, en is, naar mijne overtuiging, ook voor ons, wel is waar klein, maar toch welvarend en handeldrijvend Vaderland, bij uitnemendheid geschikt.

Wat den enkele zilveren standaard betreft, zoo moet ik aanmerken, dat, behalve de meer dan waarschijnlijke depreciatie, welke het zilver ondergaan kan, waarin ik een voornamen grond meen te vinden tegen dit stelsel, de *zeer* aanzienlijke aanmunting van goud onder het vorig Gouvernement, de aanneming van hetzelve, voor ons, hoogst *ongeraden*, ja onmogelijk maakt.

Geen der aangevoerde gronden tegen den enkelen gouden standaard voor ons Vaderland, kunnen, naar mijn oordeel, den toets van een naauwkeurig onderzoek doorstaan.

Men heeft de gewoonte onzer natie ten voordeele van het zilver aangevoerd, en het uit dien hoofde willen doen voorkomen, als of een enkele gouden standaart antinationaal zoude zijn.

Zelf het grootste gedeelte van mijn leven in handelszaken doorgebragt hebbende, meen ik juist het tegendeel te mogen beweren, en durf mij hierbij veilig op andere handeldrijvenden beroepen.

Wanneer men alleen den detaillant uitzondert, die bijna uitsluitend met pasgeld moet omgaan, geloof ik dat elk handelaar, zoo wel als elk particulier, erkennen zal, dat het veel aangenamer en gemakkelijker is, met goud dan met zilver om te gaan, en voorzeker heeft zich nog nimmer eenig handelaar of fabrikant beklaagd, wanneer hem eene rekening in gouden tienguldenstukken betaald werd.

Het is vooral in den handel dat het gemak dient: met goud doet men, in den zelfden tijd, eens zooveel zaken als met zilver. De tijd is ook voor handel en nijverheid een kostbaar element. Welken handeldrijvende is het onbekend, dat eenige tak van *handel* of *nijverheid* zich somtijds geheel verplaatsen kan, niet alleen om het grooter voordeel, maar zelfs ook om het meerder gemak, dat men elders aantreft.

Wanneer men aan eene natie, die aan eene goud-circulatie gewoon was, het zilver wilde opdringen, zou die bedenking in mijne oogen eenig gewigt hebben, maar nu volstrekt niet.

Het spreekt echter van zelf, dat ik bij de verdediging van den enkelen gouden standaard voor ons Vaderland, van de veronderstelling uitga, dat er, in ruimen zin, eene genoegzame hoeveelheid zilver als pasgeld in omloop worde gebragt, om alle ongelegenheid, uit gebrek daaraan ontstaande, te voorkomen.

Een andere hoofdgrond, dien men telken reize tegen den enkelen gouden standaard hoort aanvoeren, is deze, dat men, tengevolge van groote politieke evenementen, waarbij het goud elders gezocht wordt, gevaar zoude loopen, dit eenige circulatie-middel plotseling te zien verdwijnen, en daardoor in groote ongelegenheid zoude komen.

Deze vrees, uit duistere begrippen aangaande Munt en Muntwezen geboren, is geheel hersenschimmig. Zij rust naar mijn oordeel op geene gronden hoegenaamd.

Bij bedaard nadenken en naauwkeurig onderzoek zal men moeten erkennen, dat bij den enkelen gouden Standaard, in een land, waar de Bank hare uitgifte van papier met wijsheid en voorzigtigheid regelt, zooals ik vertrouw dat dit bij onze Nederlandsche Bank het geval is, het goud niet verdwijnen *kan*, dan voor zoover er te veel in circulatie is.

Geene combinatie van groote Bankiers of Effectenhandelaars kan met mogelijkheid, in dat geval, bij den enkelen gouden standaard, zich meester maken van het voor de circulatie benoodigde goud of het voor goud inwisselbaar bankpapier. Deze vrees is eene hersenschim en niets meer!

Eene natie, die, bij mislukten oogst, genoodzaakt was, hare eerste levensbehoeften van vreemden te koopen, en geen eigene producten had om daartegen in te ruilen, zoude, wel is waar, in de onvermijdelijke noodzakelijkheid kunnen komen om, uit gebrek aan andere betalingsmiddelen, *numerair* uit te voeren, doch voor zulke ongelukkige omstandigheden beveiligt noch de zilveren, noch zelfs de dubbele standaard: het zilver zoude dan zoowel als het goud verdwijnen.

De ongelegenheid, waarin zich Engeland, ten dezen opzigte, in verschillende tijdstippen bevonden heeft, was aan eene onvoorzigtige uitgifte van bankpapier te wijten. De enkele gouden standaard had daaraan geen deel.

Men heeft somtijds het geval voorgesteld, dat bij groote vraag naar goud in eenig ander land, de vreemdeling rentegevende effecten, tot verminderden cours, aan de markt zoude brengen, en zich daarvoor het goud zou laten in betaling geven. Doch het behoeft geen betoog, dat de handelaars en particulieren zich niet laten bewegen om zich te ontdoen van het numerair, dat zij dagelijks tot hunne betalingen noodig hebben, ook zelfs wanneer zij zeer voordeelige aankoopen van effecten of andere koopwaren kunnen doen.

Elk berekent, hoeveel hij als circulatie-middel behoeft, en behoudt dit in kas, om het even uit welk soort van specie dit bestaat.

Er is niet de minste oorzaak, waarom men zich ligtvaardiger van het goud dan van het zilver zoude ontblooten.

De zelfde oorzaken, die, bij een enkelen zilveren standaard, dit metaal in genoegzame hoeveelheid doen aanwezig blijven, waarborgen tegen te grooten uitvoer van het goud, waar dit metaal de standaard is. Het verdwijnen van het circulatie-middel beneden het peil der behoefte, is bij den enkelen gouden standaard en eene voorzigtige Bank ondenkbaar.

Bij den dubbelen standaard daarentegen is de verdwijning van goud of zilver, wanneer een dezer beide metalen gezocht wordt en in waarde rijst, niet alleen zeer mogelijk, maar zelfs als een noodwendig gevolg van zulk een verkeerd Muntstelsel te beschouwen. Ter inwisseling van het goud of het zilver, dat men verlangt, wordt alsdan de andere standaard gebruikt, waarmede men even zoo goed in de dagelijksche behoefte van betalingen kan voorzien, en waarvan men de hoeveelheid door aanvoer en inruiling kan vergrooten. Toen vóór een geruimen tijd in Engeland het onderwerp weder ter sprake kwam, om het zilver als mede-standaard bij het goud aantenemen, werden eenige belangrijke vragen dienaangaande aan de Directie der Bank gerigt.

Door deze verlichte Instelling werd het voorstel op goede gronden onvoorwaardelijk afgekeurd. Zij zegt onder anderen:

„Provided there be sufficient silver currency in the country for „the small payments, there does not appear to the Bank to be „any advantage in the proposed addition of silver, as a general „legal tender, from the great difficulty of retaining gold as the „bulk of the currency under such an arrangement.

[1]) Deze brief werd in afschrift gevonden onder de papieren van Luzac.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

„. . . . . It does not appear that it would afford to the Bank „any security against combinations made to their prejudice, nor „would it enable the Bank more readely to rectify the foreing „exchanges, nor to provide with less difficulty for periods of panic; „neither does it appear to the Bank that it would facilitate their „procuring, when necessary, supplies of gold, from abroad.

„. . . . . The Bank can see no advantage in reverting to „the former system, of making silver bij weight a legal tender to „any amount." [1])

Men kan deze belangrijke vragen en antwoorden in haar geheel lezen in het werkje van den Bankier David Salomons: „Reflections „on the connexion between our gold standart and the recent „monetary vicissitudes; with suggestions for the addition of silver „as a measure of value." London, Pelham Richardson, 23 Cornhill 1843.

Men ziet hieruit, dat de Directie der Engelsche Bank den enkelen gouden standaard voor hare instelling geenszins schadelijk achtte, en de ondervinding heeft dit gevoelen bevestigd.

Doch behalve al het aangevoerde, bestaat er een voornaam argument, waarbij al de anderen in het niet wegzinken, niet alleen tegen den enkelen zilveren standaart, maar ook tegen ons Muntstelsel, zooals dat door de wet van 1839 is vastgesteld, en waarbij de Regering in hare toelichtende Memorie tot de voorgestelde wet ter verdere regeling van ons Muntwezen, onbewimpeld verklaard heeft te willen blijven volharden.

Ik bedoel de depreciatie van het zilver, in het algemeen als koopwaar beschouwd, die meer dan waarschijnlijk vroeger of later te wachten, ja welligt nader bij is dan velen wel denken.

De depreciatie van het zilver namelijk, ten gevolge van eene vermeerderde productie der zilvermijnen, voornamelijk in verband met de vorderingen van schei- en natuurkunde, waardoor men thans zilver-ertsen met voordeel kan bewerken, die vroeger de bewerking niet waardig geacht werden, en waardoor de onkosten, om zelfs de geringste hoeveelheid zilver uit de ertsen te verkrijgen, al minder en minder worden. Wanneer men hierbij nog in aanmerking neemt, dat de prijs van het zilver thans bezwaard is met een niet onaanzienlijk regt van uitvoer, door de Zuid Amerikaansche Staten geheven, dat eenmaal kan opgeheven worden, zoo is het welligt niet te veel gezegd, dat men den prijs van het zilver nog eens 20 a 30 percent kan zien dalen!

Ik acht het onnoodig, over deze zaak hier breeder uit te weiden, daar de Heer *Suermondt* in *De Tijdgenoot* dezelve nader ontwikkeld, en met cijfers gestaafd heeft. Door geen der voorstanders van den zilveren standaard is dit zoo hoogst gewigtig argument in het minst wederlegd geworden.

Welke vreeselijke gevolgen dit voor ons zoude na zich slepen, bij eene zilver-circulatie van 60 a 80 millioen guldens, behoeft wel niet betoogd te worden.

Op dit gedeelte van onzen nationalen rijkdom zal men dan eenmaal een bankroet kunnen lijden van 15 a 20 millioen guldens, die geheel verloren zijn.

Welk eene schikbarende verwarring zoude zulk eene depreciatie van het zilver daarenboven in alle maatschappelijke betrekkingen niet ten gevolge hebben! De prijzen der levensbehoeften stijgen dan tevens 20 a 30 pct, en, eer de arbeidsloonen en verdiensten zich naar de zelfde evenredigheid verhoogd hebben, bezwijkt de mindere klasse der ingezetenen onder dezen drukkenden last! Alle verbintenissen, die voor bepaalde sommen zijn aangegaan, worden dan met 20 a 30 percent minder afgedaan, dan waarvoor gecontracteerd was. De schatkist lijdt aan alle belastingen een verlies van het zelfde bedrag. En zoolang er nog een gouden tienguldenstuk aanwezig is, zal men dit zien verdwijnen, daar het besteed wordt om zilver aan te koopen, en dit te doen munten; want voor *f* 10 aan goud koopt men dan *f* 12.50 aan zilver; waarvan dus het onvermijdelijk gevolg moet zijn, dat men in ons land, evenals in Frankrijk, de zilver-circulatie nog steeds zal zien aangroeijen.

Wie schrikt niet voor de gevolgen van zulk eene mogelijke, ja waarschijnlijke depreciatie van het zilver, wanneer men bij ons tegenwoordig muntstelsel volstrekt wil blijven volharden!

Nu nog zijn wij in de gelegenheid ons zilver voor goud intewisselen, waarvan de waarde meer blijvend is, of zelfs nog eer kan toenemen. En wanneer wij eenmaal in het bezit zullen gekomen zijn van eene genoegzame hoeveelheid goud voor onze circulatie, dan kan dezelve, bij eene Muntwet met enkelen gouden standaard en eene wijze Directie der Nederlandsche Bank, niet beneden het peil der behoefte verminderen.

Welken invloed zoude het alleen op de prijzen van het zilver niet kunnen uitoefenen, wanneer *Frankrijk* eens, vóór ons, tot den gouden standaard meende te moeten overgaan, en met zijne schrikbarende zilvermassa aan de markt kwam?

In de voorgedragen Wet wordt voor muntloon uitgetrokken eene som van *f* 900 000. Bij het aannemen van den enkelen gouden standaard zoude zich deze som al dadelijk tot *f* 150 000 reduceeren, waarbij dan, behalve dat, ook nog andere, met de zilvermunting verbonden onkosten zouden komen te vervallen. Ja, ik geloof zelfs, dat wij, bij de zeer gunstige omstandigheden waarin wij bij de aanstaande hermunting verkeeren ten aanzien der invoering van den enkelen gouden standaard, nagenoeg geen muntloon in het geheel zullen behoeven uittegeven.

Wanneer onze oude zilveren, meestal goud houdende specien, in baren versmolten, aan de markten van Londen, Parijs en Hamburg, zonder eenige bezwarende voorwaarden verkocht werden, dan zal men, hoogst waarschijnlijk zonder de uitgave van eenig muntloon, een groot gedeelte der vroeger, in zulke groote hoeveelheden aangemunte gouden tienguldenstukken, in onze circulatie zien terugkeeren, zonder dat wij de vrees behoeven te koesteren, dezelve naderhand weder beneden het peil der behoefte te zien verminderen, wanneer de Muntwet verbeterd is en de Directie der Bank voorzigtig blijft handelen.

Ons Gouvernement behoeft zich, in dat geval, zelfs in het geheel niet om de goudmunting te bekommeren. Wanneer dezelve bij eene veranderde muntwet maar voor het publiek wordt vrijgesteld, zal de handel wel goud doen aanmunten, zoodra er gebrek is en de prijzen van het goud dit toelaten.

Indien men aan het zilveren pasgeld, bij den enkelen gouden standaard, waarvan de aanmunting *uitsluitend* aan het Gouvernement moet verblijven, slechts 4 a 6 pct. minder innerlijke waarde geeft, dan zal ook de geheele hermunting onzer zilveren specien tot het noodige pasgeld, weinig of niets aan het Rijk behoeven te kosten, en, na de voltooide verbouwing, met vermeerderde muntkracht, geen langen tijd vereischen.

Ik beken evenwel, dat ik aan deze bezuiniging van circa *f* 1 000 000 minder zoude blijven hechten, indien die uitgaaf tot verbetering van ons Muntstelsel noodig of nuttig moest geacht worden. Doch hier heeft nu juist het tegendeel plaats.

Aan de eene zijde staat eene belangrijke uitgaaf van *f* 1 000 000 om een slecht Muntstelsel te bestendigen, en naderhand gevaar te loopen millioenen schats te verliezen.

Aan de andere zijde eene besparing van nagenoeg *f* 1 000 000, waarbij men een blijvend goed Muntstelsel verkrijgt zonder gevaar te loopen van eenig verlies te lijden.

Deze keuze kan, mijns bedunkens, niet twijfelachtig zijn!

Ziedaar, Hooggeacht Vriend! wat ik gemeend heb, in deze oogenblikken niet voor U te mogen verzwijgen.

Moge mijne zwakke stem gehoor vinden of althans tot opwekking strekken, om eene, voor ons Vaderland zoo hoogst gewigtige aangelegenheid nogmaals rijpelijk te overwegen en naauwkeurig te onderzoeken!

Ik magtig U daarom niet alleen, maar verzoek U dringend, dezen brief, zooveel mogelijk, aan al Uwe ambtgenooten te doen lezen, opdat zij met mijne denkwijze over dit gewigtig punt ten volle mogen bekend worden.

Met hoogachting en vriendschap steeds
Uw Dienstv. Vriend

Utrecht,
3 Maart 1845.

(Get.) A. van Beek.

---

[1]) De vertaling luidt aldus:

„Mits er voldoende zilvermunt in het land zij voor de kleine betalingen, schijnt het de Bank toe, dat er geen voordeel gelegen is in de voorgestelde vermeerdering van zilver als een algemeenen wettigen standaard, wegens de groote moeielijkheid om het goud onder zulk een stelsel te behouden als den grondslag van de courante munt.

„Het is niet waarschijnlijk, dat het aan de Bank eenige zekerheid zou verleenen tegen samenspanningen in haar nadeel, en het zou ook de Bank geen meer gemak verschaffen om de buitenlandsche ruilingen te regelen, noch om beter weerstand te bieden aan panieken. Ook komt het de Bank niet voor, dat het haar gemakkelijker zou vallen om zich des noods buiten s'lands van goud te voorzien

„De Bank ziet geen voordeel in het terugkeeren tot het vorig stelsel, om het zilver tot een zeker bedrag voor wettigen standaard aantenemen."

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

11. ALGEMEEN VERSLAG.

Het is bekend, dat het muntstelsel van het Koningrijk der Nederlanden, vastgesteld bij de wet van 28 September 1816 (sedert aangevuld door die van 22 December 1825), niet heeft kunnen worden ten uitvoer gelegd doordien de bij hetzelve aangenomen gouden en zilveren standpenningen berekend waren tot eene onderlinge verhouding van den prijs dier beide metalen, die door de opvolgende marktprijzen derzelve niet bevestigd is.

Deze omstandigheid heeft in 1839 geleid tot de voordragt eener wet, bij welke eene andere, meer met de werkelijke prijzen overeenkomstige verhouding is aangenomen, en de vermindering van den Nederlandschen gulden, bij de wet van 22 Maart 1839 vastgesteld, scheen de aanmunting ook van het zilver voor het vervolg te zullen veroorloven.

Bij het onderzoek van het onderhavig wets-ontwerp, strekkende tot tenuitvoerlegging van laatstgenoemde wet van 1839, hebben echter de Afdeelingen der Kamer geoordeeld, zich niet te mogen onthouden van beschouwingen omtrent de grondslagen op welke het Nederlandsch muntstelsel aldus berust, weshalve, zoowel in het voorloopig verslag der Kamer als in de memorie van beantwoording der Regering, dan ook dit punt niet is uit het oog verloren, terwijl in het sedert gehouden comité-generaal hetzelve een der voornaamste onderwerpen, over welke daar de gevoelens gewisseld zijn, heeft uitgemaakt.

Eindelijk bij het herhaald onderzoek in de Afdeelingen, waartoe zoowel de memorie van beantwoording als het gehouden comité-generaal geleid heeft, is dit gewigtig onderwerp, over den enkelen of dubbelen standaard, en zoo een enkele, welke? wederom ter sprake gebragt, en de Centrale Afdeeling rekent zich verpligt de voorname gronden, voor de verschillende gevoelens van weêrszijden aangevoerd, kortelijk hier te vermelden.

Wat dan de vraag van den dubbelen of enkelen standaard betreft, zoo werd aan de eene zijde de meening geuit: dat de ondervinding de theorie van den enkelen standaard nog niet had bevestigd; dat zelfs de schokken, welke het stelsel van den geldsomloop in Engeland heeft ondervonden, in dat eenige land, hetwelk den enkelen standaard heeft aangenomen, voor dezen niet schijnen te pleiten; dat bij het bestaan van twee standaarden, er, wanneer er een verdwijnt, toch altijd een andere overblijft; dat ook werkelijk het goedkoopste der beide muntmetalen alleen den standaard uitmaakt; dat de dubbele standaard steeds bij ons te lande heeft bestaan, en nog bij alle volken van Europa, met uitzondering van het eenige Engeland, werkelijk bestaat, zonder tot merkbare ongelegenheid te voeren, enz. — Doch door andersdenkenden werd daartegen aangevoerd: dat de ervaring, ten minste in Engeland, het stelsel van den enkelen standaard reeds lang had bevestigd; dat de moeijelijkheden, die in den geldsomloop in Engeland zich hebben doen gevoelen, niet aan het muntstelsel, maar aan eene overmatige uitgifte van bankpapier zijn toe te schrijven; dat, bij het bestaan van gouden en zilveren standpenningen, men wel een van beiden ons zal laten behouden, doch dat de uitvoer steeds zal plaats hebben van dat metaal, wat het duurste is en den buitenlander in den specie-handel het meeste voordeel belooft, terwijl bij het aannemen van één standaard daarvoor geen vrees is omdat de behoefte aan denzelve als munt den uitvoer verhindert; dat de dubbele standaard niet altijd bij onze voorouders bestaan heeft, maar eigenlijk eerst sedert het jaar 1749 is ingevoerd; dat ja, bij andere volken de dubbele standaard bestaat, maar dat dezelven ook, bijzonder Frankrijk, al de nadeelen daarvan ondervinden. Eindelijk meende men dat het stelsel van den enkelen standaard alleen rationeel mag genoemd worden, zooals zulks ook zelfs door hen wordt erkend, die om bijzondere omstandigheden zich echter nog voor het behoud van den dubbelen standaard verklaren. De natuur der zaak is dan ook doorgaans krachtiger dan de wet, want waar een der beide muntmetalen opgeld doet, is facto slechts eén standaard aanwezig. De wet van 22 Maart 1839 zelve werd voorts aangevoerd als het sprekendste bewijs voor het nadeel van een dubbelen standaard, en niets kan ons waarborgen, dat, na uitvoering van het thans wettelijk vastgestelde muntstelsel, niet over eenige jaren, bij verandering van de prijzen der edele metalen, eene nieuwe wet zal noodig zijn, om de nu vastgestelde verhouding weder te veranderen; hetwelk dan des te meer zou te betreuren zijn, omdat in 1839 het muntstelsel nog niet was ten uitvoer gelegd, en de nadeelen der verandering later bij een reeds ingevoerd stelsel zeer aanzienlijk zouden wezen. Eenmaal het stelsel der twee standaarden aangenomen zijnde, scheen een slechts voorloopig behoud derzelven moeijelijk te denken. Geene zaak toch behoort minder wisselvallig te zijn, dan die der munt. Eene verandering in aangelegenheden van zoo teederen aard behoort te worden vermeden, en daarom scheen, bij het nu bevestigen van de twee standaarden, terugkeer niet te verwachten.

Ten aanzien van de keuze van het metaal, hetwelk alleen tot standaard zou moeten worden verheven, meenden enkelen het goud daartoe te moeten aanbevelen, waarvoor hun toeschenen de volgende gronden te pleiten, als: het meer gemakkelijk vervoer van goud dan van zilver, waardoor hetzelve als betalings-middel de voorkeur schijnt te verdienen; de waarschijnlijkheid van mindere prijsverandering in goud dan in zilver, omdat eene groote vermeerdering van zilverproductie schijnt te moeten verwacht worden; eene mindere afslijting van gouden dan van zilveren munt; mindere kosten om goud van metaal tot munt, en omgekeerd, van munt tot metaal te doen overgaan; eene besparing in het gehalte van de zilveren munt, welke, om als scheide-munt nevens de gouden standaardmunt in omloop te blijven, van een minder gehalte moet wezen; terwijl voorts, als meer bijzonder tot ons land en de bestaande omstandigheden betrekkelijk, de navolgende voordeelen werden aangewezen, als: de groote hoeveelheid gouden Nederlandsche munt, die reeds werkelijk bestaat; de wisselkoers met vreemde landen, die blijkbaar zich reeds naar de gouden tienguldenstukken heeft geregeld; de grootere spoed, met welken de aanmunting der benoodigde gouden dan die der zilveren munt kan plaats hebben, terwijl juist thans bij ons het op het bespoedigen van de invoering der nieuwe munt zoozeer aankomt. — Tegen die aangevoerde gronden werden door de voorstanders van een zilveren standaard andere overgesteld, welke vooral hierop nederkwamen: het meer gemakkelijk vervoer van goud en de mindere omvang van hetzelve als munt, zou van meer belang gerekend mogen worden, indien werkelijk de groote betalingen meestal in munt geschiedden, doch de groote uitbreiding van het crediet-papier heeft doorgaans de munt in dat gebruik vervangen; zoo eenigen eene groote vermeerdering der zilverproductie verwachten, zoo meenen anderen, dat de toeneming der goudproductie nu bijzonder uit de mijnen van Rusland, daartegen welligt zal kunnen opwegen; mindere afslijting, mindere muntkosten, besparing op de waarde der zilveren scheide-munt, bij het aannemen van een gouden muntstandaard, zijn wel geen verwerpelijke voordeelen, doch op zich zelven zeker niet voldoende om het pleit ten voordeele van het goud te doen beslissen, terwijl zonder twijfel de invoering der zilveren scheidemunt aan groote bezwaren zou onderhevig zijn. De groote hoeveelheid gouden Nederlandsche munt, die er vervaardigd is, schijnt daarom minder invloed te moeten uitoefenen op de beslissing, omdat die slechts voor een gering gedeelte in het land schijnt te zijn verbleven, terwijl de wisselkoers wel genoodzaakt is geweest het goud te volgen, omdat geen wettige zilveren munt werkelijk in omloop aanwezig was. De meerdere spoed in de aanmunting van het zilver schijnt daarentegen zeer opgewogen te worden door den maatschappelijken toestand en de gebruiken en gewoonten onzer Nederlandsche natie, die steeds een zilveren standaard gevolgd is tot 1749, als wettig alleen na dien tijd nog nevens het goud bestaande; de bevestiging van welke reden men meent door het aannemen van een zilveren standaard thans te moeten bewerkstelligen.

Na de mededeeling dezer van weêrszijden voor de onderscheiden gevoelens aangevoerde hoofdgronden, meent de Centrale Afdeeling als slotsom van de meeningen over het voorgedragen ontwerp te moeten mededeelen: dat nagenoeg alle leden, die ten getale van 47 het onderzoek hebben bijgewoond, eenstemmig het aannemen van een enkelen standaard als wenschelijk en alleen rationeel hebben beschouwd; dat echter de meerderheid geoordeeld heeft, in de bestaande omstandigheden, en uit aanmerking van den dringenden spoed tot invoering van de Nederlandsche munt, in de voordragt, zooals die nu ten dezen opzigte door de Regering gedaan is, en die strekt tot uitvoering van de bestaande wet van 1839, te moeten berusten, hoezeer anders het stelsel van één zilveren standaard door de meesten werd voorgestaan, terwijl eenige weinigen zich bepaaldelijk voor den gouden standaard hadden verklaard.

De meerderheid was door de redenen, welke de Regering in de memorie van beantwoording had aangevoerd, ten aanzien van het behoud van het Fonds voor het Muntwezen, geenszins tevreden gesteld, en zij bleef volharden bij de meening, dat de voorgedragen sommen alsnog op de Begrooting behoorden overgebragt te worden. Des te minder zwarigheid scheen daartegen te bestaan, naarmate uit de gegeven inlichtingen genoegzaam scheen te blijken, dat in een korten termijn de inwisseling en hermunting zal kunnen tot stand komen.

Door eenige leden werd verlangd, dat de uitgaven over de jaren 1841, 1842 en 1843 in art. 1 van het wets-ontwerp bijeengevoegd en in de memorie van beantwoording voor ieder dezer jaren afzonderlijk opgegeven, naar deze splitsing in het wetsontwerp zouden worden opgenomen. Deze wijze van handelen is evenwel door vele andere leden niet noodzakelijk gekeurd.

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

Men was ook bezwaar blijven vinden in de oplossing, in de memorie van beantwoording gegeven (blz. 901, 2de kolom), ten opzigte van de zwarigheid omtrent art. 1 lett. *d*, en art. 3 lett. *b*. In het Verslag der geldmiddelen over 1842 (blz. 60) wordt bij het overschot der fondsen voor de uitvoering van het muntwezen opgegeven als ontvangen in 1842, *f* 38 435.63, welke post dus moet begrepen zijn in de bate, voorkomende onder art. 3, *b*, groot naar raming *f* 42 000: resteert dus als bate buiten deze ontvangst *f* 3564.37.

Daar nu in art. 1 sub. *d*, eene uitgave voorkomt van f 12 148.80, gedaan in 1843, waarvoor eene grootere bate dan deze som moest zijn in ontvang gebragt, daar het voordeel, ten gevolge eener uitgave in 1843 gedaan, niet in 1842 kan zijn genoten, en de resteerende *f* 3 564.37 niet genoegzaam zijn voor deze bate van 12 a 13 duizend gulden, zoo had men hierover opheldering verlangd. Men meende mede, dat in de aanhaling in de memorie van beantwoording (blz. 901, 2de kolom) eene drukfout zou ingeslopen zijn.

Ten aanzien van de *verdere onkosten*, in de memorie van beantwoording (blz. 900, 2de kolom) gedurig vermeld onder lett. *g*, is opgemerkt, dat die onkosten telken jare vermeerderd zijn en in het vervolg nog veel meer zullen bedragen. Ten aanzien van de bedoelde Commissie tot het werk der hermunting, is door sommige leden de twijfel geopperd, of zoodanige Commissie wel kan werkzaam zijn, in verband met art. 199 der Grondwet, hetwelk het toezigt over alles wat de Munt aangaat aan het Collegie van Raden en Generaalmeesteren der Munt opdraagt; terwijl anderen meenen, dat die Commissie alleen onder het oppertoezigt van dat Collegie werkzaam is.

Nog is gevraagd, wat de *leges* zijn bij de muntopening, vermeld in de memorie van beantwoording (blz. 901, 1ste kolom v. o.).

De verkoop van de actien in de Nederlandsche Bank is op nieuw ter sprake gebragt. Onderscheiden leden vonden het minder raadzaam, dat de Regeering door dien verkoop zich van allen invloed op die inrichting verder zou berooven. Het oorspronkelijk octrooi van de Bank verklaarde, dat het Rijk aandeel zou hebben in de Bank „tot meerdere geruststelling der belanghebbenden" (art. 8, octrooi van 25 Maart 1814), terwijl de considerans luidde: „Overwegende dat tot regelmatige bevordering van den omloop geen „heilzamer middel te vinden is dan de invoering eener op openbaar „gezag ingestelde Nationale Bank, bijeengebragt door de vereeniging „*der middelen van het gemeene land*, met die van de particulieren" enz.

Men merkte ook op, dat de redeneering (blz. 903) ten aanzien van den verkoop dier aandeelen, weinig overeenkomt met de gronden, die tot deelneming van den Staat in de inrichting hebben geleid. Toen wilde men door deelneming de instelling bevorderen. Het is vreemd zoo men het nu schijnt te willen doen door niet-deelneming.

Ofschoon men verder op zich zelf genoegen er mede nam, dat de gelden voor verkochte domeinen, als ontvangst voor het fonds tot de hermunting werden opgenomen, verlangden echter velen de verzekering te ontvangen van de opheffing van dat fonds, althans zoodra uit de verkochte domeinen de gelden zullen zijn ingekomen, waarover tot de hermunting bij de wet zal zijn beschikt. Bij gelegenheid nog van de opgave der kooppenningen der domeinen over 1845—1848 was men over de gelijkheid van ontvangst verwonderd, en meende men daaruit te moeten besluiten, dat er na 1835 en vóór 1839 geen domeinen verkocht zijn. Het vooruitzicht op de opheffing van het domeinfonds was intusschen aan vele leden hoogst welkom geweest.

De hierboven medegedeelde beschouwingen zijn door de Centrale Afdeeling bijeengebragt, als de slotsom behelzende van de verhandelingen der Afdeelingen over dit onderwerp.

Door den Minister van Finantien is aan de Centrale Afdeeling eene nota van veranderingen overgelegd, welke hiernevens is gevoegd.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Donderdag den 24sten April 1845.

12. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In de benaming van het wets-ontwerp wordt het woord „*aanvulling*" vervangen door de woorden: „*opheffing*", terwijl achter het woord *muntwezen* nog gevoegd moet worden: „*en voorziening in de behoefte deswege.*"

Achter het woordje „*dat*", in den 9den regel der eerste alinea van den considerans, te voegen: „*met opheffing van hetzelve*"; de woorden: „*en vervolgens*" vervallen.

In plaats van de woorden: „*en de middelen om die te dekken, behooren te worden vastgesteld*", in den 10den en 11den regel der zelfde alinea, te stellen: „*in de algemeene Begrooting van Staatsbehoeften behooren te worden opgenomen*".

Achter het slot van Artikel 1 de volgende zinsnede te voegen: „*Met de verevening dezer som wordt het fonds afgesloten en op-„geheven*".

Artikel 2 vervalt geheel en wordt vervangen door het volgende:

„Art. 2.

„Voor de verdere uitgaven tot herstel van het Nederlandsche „Muntwezen, wordt de 4de afdeeling van het IXde hoofdstuk B „(Finantien) der algemeene Begrooting van Staatsbehoeften over „1845 vermeerderd met een artikel 5*bis*, onder den titel: *Verdere „verbouwing van een gedeelte der Munt; verbetering der muntkracht; „verlies op het nominaal bedrag der oude zilveren geldspecien; munt-„loon; aanschaffing van nieuwe werktuigen, dienststempels, kartel-„blokjes en verdere onkosten*, alles ten bedrage van *zes millioen twee „honderd twaalf duizend gulden;* en wordt het totaal der gezegde „4de afdeeling alzoo nader vastgesteld op . . *f* 6 306 676.37
„en het totaal van het IXde hoofdstuk B op . 11 954 905.19½

De aanhef van Artikel 3 wordt veranderd in dezer voege:

„*Tot dekking der uitgaven in artikel* 1 *omschreven, verder in „de eerste plaats aangewezen:*

„*a*", enz.

De woorden: „*berekend op twee en veertig duizend gulden* (*f* 42 000.00)" in art 3, litt. *b*, vervallen en worden vervangen door de volgende zinsnede: „*terwijl het dan nog ontbrekende zal worden genomen uit het aanwezig fonds, voortspruitende uit koopprijzen van domeinen, verkocht naar aanleiding van art.* 7 *der wet van den* 27*sten December* 1822 (Staatsblad n°. 59)."

In plaats der *komma*, achter het woord „stempels" in art. 3, litt. b, te stellen een *kommapunt*.

Litt. *c* en *d* van Artikel 3 vervallen geheel. Daarvoor komt in de plaats een geheel nieuw artikel, van den volgenden inhoud:

„Art. 4.

„*Tot dekking der uitgaven, omschreven in art.* 2, *zullen bij de „wet tot aanvulling der middelen voor het jaar* 1845, *de noodige „bepalingen gemaakt worden.*"

13. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *tot regeling en opheffing van het Fonds voor het Muntwezen en voorziening in de behoefte deswege.*

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat wettelijk behooren te worden geregeld de uitgaven, over de jaren 1842, 1843 en 1844 gedaan of nog te doen, uit het fonds bestemd voor de uitvoering der wet betreffende het Nederlandsche Muntwezen, daargesteld door de bijdragen van het Amortisatie-syndicaat, volgens art. 14 van de wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), voor zoover hetzelve fonds op 1°. Januari 1842 bij de schatkist aanwezig was; dat in het ongenoegzame van dat fonds behoort te worden voorzien, en dat, met opheffing van hetzelve, over het jaar 1845 de uitgaven wegens het voormelde onderwerp in de algemeene Begrooting van Staatsbehoeften behooren te worden opgenomen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Tot verevening der uitgaven, over de jaren 1842, 1843 en 1844 gedaan of nog te doen, uit het bijzonder fonds, bestemd voor de kosten van uitvoering der wet op het Nederlandsche muntwezen, worden vastgesteld de navolgende sommen, als:

XXVI. *Opheffing van het Fonds voor het Muntwezen.*

a. Aankoop van een naburig erf en verbouwing van een gedeelte van het Muntgebouw, benevens aanschaffing van nieuwe werktuigen	*f*	69 629.22
b. Verlies op het nominaal bedrag der vermunte oude zilveren geldspecien		577 635.86½
c. Muntloon der zilveren geldspecien . . .		27 032.40
d. Kosten van plaatjes en muntloon eener partij halve centen, in 1843 gemunt		12 148.80
e. Nieuw stempelwerk, ter uitvoering der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6), en tengevolge der Troonsbeklimming van Zijne Majesteit Willem II		7 500.00
f. Dienststempels		18 693.00 [1]
g. Verdere onkosten		13 557.86
Te zamen	*f*	726 197.14½

Zeven honderd zes en twintig duizend een honderd zeven en negentig gulden, veertien en een halve cents.

Met de verevening dezer som wordt het fonds afgesloten en opgeheven.

Art. 2.

Voor de verdere uitgaven tot herstel van het Nederlandsche Muntwezen, wordt de 4de afdeeling van het IXde hoofdstuk B (Finnatien) der algemeene Begrooting van Staatsbehoeften over 1845 vermeerderd met een artikel 5*bis* onder den titel: *Verdere verbouwing van een gedeelte der Munt; verbetering der muntkracht; verlies op het nominaal bedrag der oude zilveren geldspecien; muntloon; aanschaffing van nieuwe werktuigen, diensstempels, kartelblokjes en verdere onkosten*, alles ten bedrage van *zes millioen twee honderd twaalf duizend gulden*; — en wordt het totaal der gezegde 4de afdeeling alzoo nader vastgesteld op . . . . *f* 6 306 676.37
en het totaal van het IXde hoofdstuk B op 11 954 905.19½

Art. 3.

Tot dekking der uitgaven in art 1 omschreven, worden in de eerste plaats aangewezen:

a. Het saldo van het fonds tot uitvoering der wet op het Nederlandsche Muntwezen, voortgevloeid uit de bepaling van art. 14 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59), bij de schatkist aanwezig op den 1sten Januarij 1842, ten bedrage van *drie honderd zeven en negentig duizend, vier honderd vier en veertig gulden, twee en dertig en een halve cents* *f* 397 444.32½);

b. Het voordeel op de uitgifte van koperen geldspecien en op den verkoop van het staal van oude gebifeerde stempels; terwijl het dan nog ontbrekende zal worden genomen uit het aanwezig fonds, voortspruitende uit koopprijzen van domeinen, verkocht naar aanleiding van art. 7 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59).

Art. 4.

Tot dekking der uitgaven, omschreven in art. 2, zullen bij de wet tot aanvulling der middelen voor het jaar 1845 de noodige bepalingen gemaakt worden.

Lasten en bevelen, enz.

[1]) In de vergadering van 28 April 1845 werd medegedeeld, dat er eene misstelling had plaats gehad in Art. 1, daar voor den post onder *f*, in plaats van *f* 19 247.00, gesteld moest worden *f* 18 693.00, tengevolge waarvan ook het totale cijfer van *f* 726 751.14½ moest worden *f* 726 197.14½.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 23 Mei 1845).

De wet is den 22sten Mei 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845, n°. 23.)

XXVII. Regeling van de Schutterijen.

Dit wetsontwerp is niet in openbare beraadslaging gekomen.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Hiernevens wordt aan U Edel Mogenden ter overweging aangeboden een ontwerp van wet, de strekking hebbende om de bepalingen van de wet van den 11den April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), houdende oprigting der *Schutterijen*, en van die van den 19den December 1832 (*Staatsblad* n°. 58), nopens den dienst bij den *Landstorm*, te verbeteren of te doen vervangen door verordeningen, meer geschikt voor de verdediging van den Staat, in verband met de artikelen 201, 211 en 212 der Grondwet.

Het voorschreven ontwerp gaat vergezeld van eene toelichtende memorie.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

'sGravenhage, den 31sten Januarij 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de ondervinding de noodzakelijkheid heeft doen zien, om de bepaligen van de wet van den 11den April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), houdende oprigting der schutterijen over de geheele uitgestrektheid des Rijks, en van die van 19 December 1832 (*Staatsblad* n°. 58), nopens de dienst bij den landstorm, te verbeteren of te doen vervangen door verordeningen, meer geschikt voor de verdediging van den Staat, in verband met de artikelen 201, 211 en 212 der Grondwet,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE AFDEELING.

BEPALINGEN TOT DE SCHUTTERIJEN, ZOO DIENSTDOENDE ALS RUSTENDE, GELIJKELIJK BETREKKING HEBBENDE.

Van de verpligting tot de dienst, en op wien dezelve berust.

Art. 1.

Alle ingezetenen van het Rijk, die op den 1sten Januarij hun vier en twintigste jaar zijn ingetreden en hun negen en veertigste jaar niet hebben volbracht, zijn, onder de navolgende bepalingen, tot de dienst bij de schutterijen verpligt.

Art. 2.

A. ingezetenen, met betrekking tot de toepassing dezer wet, worden beschouwd:

a. degenen, welke geboren Nederlanders zijn, of daarvoor gehouden worden, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie;

b. alle vreemdelingen, die, ten gevolge der toestemming van den Koning, binnen het Rijk hunne woonplaats hebben gevestigd;

c. alle vreemdelingen, die hier te lande gedurende *zes jaren* onafgebroken hun verblijf hebben gehad.

Van de jaartijksche inschrijving.

Art. 3.

Allen, die op den 1sten Januarij hun vier en twintigste jaar zijn ingetreden, en hun negen en veertigste jaar nog niet hebben volbragt, zijn verpligt, wanneer zij hiertoe worden opgeroepen, zich bij het plaatselijk Bestuur hunner *woonplaats* voor de schutterij te doen inschrijven.

Indien het gewoon verblijf wordt afgewisseld in gemeenten, waar de schutterij *rustende* en *dienstdoende* is, wordt voor de *woonplaats*, bij deze wet bedoeld, gehouden die gemeente, alwaar eene *dienstdoende* schutterij bestaat.

De inschrijving geschiedt jaarlijks, voor zoo veel hen aangaat, die eerst in het afgeloopen jaar hun vier en twingste jaar zijn ingetreden, tusschen den 15den en 30sten der maand April; voor de anderen geschiedt de inschrijving op zoodanige tijdstippen, als door den Koning voor de verschillende jaren wordt vastgesteld.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

De jaarlijksche inschrijvings-registers worden gesloten op den 30sten April, des avonds ten negen ure.

Van deze sluiting moet blijken, door eene, onder ieder van de registers gestelde verklaring, van het Hoofd des plaatselijken Bestuurs.

Art. 4.

De verpligting tot de inschrijving is echter voorloopig niet van toepassing op de in 's Rijks Overzeesche bezittingen gewoonlijk verblijf houdende Nederlanders, of de aldaar uit Nederlandsche ouders geboren personen, die, zonder binnen het Rijk eene vaste woonplaats te hebben, noch ook eenig beroep of bedrijf uit te oefenen, zich alhier slechts *tijdelijk* ophouden.

Art. 5.

De voormelde verpligting is voorloopig almede niet van toepassing, op hen, die ten tijde dat zij tot de inschrijving gehouden zouden zijn geweest, zich bevinden:

a. in 's Rijks militaire dienst ter zee of te lande, hetzij binnen het Rijk, hetzij in deszelfs Overzeesche bezittingen;

b. in burgerlijke dienst of in bijzondere betrekkingen in 's Rijks voormelde bezittingen:

c. in buitenlandsche zendingen op 's Konings last;

d. ter buitenlandsche zeevaart.

Art. 6.

De in het voorgaande artikel aangeduide, voorloopig van de inschrijving ontheven personen, moeten zich echter later, binnen verloop van eene maand, na hun ontslag uit de dienst of terugkomst in het vaderland, ter inschrijving aangeven bij het plaatselijk Bestuur der gemeente, alwaar zij, naar de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, geacht worden hunne *woonplaats* te hebben.

Art. 7.

Bij de aangifte ter inschrijving in het voorgaande artikel bedoeld, moet worden overgelegd:

a. door de *gewezen militairen ter zee of te land*, het paspoort of ander bewijs van ontslag;

b. door de *in burgerlijke dienst of in bijzondere betrekkingen in 's Rijks Overzeesche bezittingen geplaatst geweest zijnde personen*, eene verklaring afgegeven door den waterschout of door hem die deze betrekking waarneemt, inhoudende den juisten dag waarop het schip, waardoor ze zijn overgebragt, in eene der Nederlandsche havens is binnengeloopen, of wel, wanneer de reis naar het vaderland niet regtstreeks per schip mogt zijn volbragt, eene verklaring, afgegeven door eene hier te lande gevestigde autoriteit, inhoudende, den juisten dag waarop zij binnen het Rijk zijn terruggekomen;

c. door de *in buitenlandsche zendingen geplaatst geweest zijnde personen*, eene door het Departement van Buitenlandsche Zaken afgegeven verklaring, bevattende, dat hun van 's Konings wege zoodanige zending is opgedragen geweest, en wijders den juisten tijd van hunne terugkomst hier te lande; en

d. door de *buiten 's lands zeevarenden*, eene verklaring, afgegeven door den waterschout of hem die deze betrekking waarneemt, inhoudende het juiste tijdsip wanneer, en de vermelding der schepen op welke zij het laatst gemonsterd en uitgevaren, en met welke gelegenheid zij teruggekomen zijn.

Art. 8.

De in de drie voorgaande artikelen bedoelde personen, worden aan het einde van het inschrijvingsregister, bevattende de namen dergenen, die met hen gelijken ouderdom hebben, ingeschreven, en vervolgens almede aan het einde van het alphabetische register van dat jaar gebragt.

Art. 9.

Die van hunnen ouderdom geen voldoend bewijs geven, worden, indien het plaatselijk Bestuur hunner woonplaats oordeelt dat zij den vereischten ouderdom hebben bereikt, door hetzelve ingeschreven, onverminderd hunner bevoegdheid om van hunnen juisten ouderdom nader te doen blijken, en onverminderd de straf, welke zij later bevonden worden te hebben beloopen, wegens de reeds vóór dien tijd begane verzuimde inschrijving.

Art. 10.

Van het tijdstip der opening en sluiting van het inschrijvingsregister, wordt in elke gemeente, ten minste veertien dagen vóór de openstelling van hetzelve, bij publicatie aan de ingezetenen kennis gegeven.

Deze publicatie zal, behalve het tijdvak gedurende hetwelk de aangiften kunnen geschieden, vermelden wie met opzigt tot de toepassing dezer wet als ingezetenen te beschouwen, en aan de inschrijving onderworpen is, en waar ter plaatse dezelve moet geschieden, met opgaaf tevens van de tegen het verzuim van inschrijving bedreigde straffen.

Art. 11.

Hij, die eenmaal ingeschreven is, blijft, bij verandering van woonplaats, aan alle verplichtingen uit zijne inschrijving voortvloeijende, in de nieuwe woonplaats onderworpen.

Van de verzuimde inschrijving.

Art. 12.

Wanneer blijkt, dat iemand die het negen en veertigste jaar nog niet heeft volbragt, verzuimd heeft, zich ten gevorderden tijde te doen inschrijven, maakt het plaatselijk Bestuur der gemeente, alwaar hij ontdekt wordt, daarvan een proces-verbaal op en zendt hetzelve aan den Gouverneur der provincie, in welke het verzuim begaan is, die den niet ingeschrevene vervolgens doet oproepen voor de Gedeputeerde Staten.

Dit collegie hoort den niet-ingeschrevene, indien hij opgekomen is, omtrent de redenen die er kunnen hebben bestaan, om de inschrijving niet in tijds te vragen, en beslist vervolgens, onverschillig of hij al dan niet is opgekomen, na onderzocht en uitgemaakt te hebben, of de inschrijving *in tijd van vrede* dan wel *in tijd van oorlog*, verzuimd is, of er *al* dan *niet voldoende redenen van verschooning* hebben bestaan. Deze beslissing wordt aan het plaatselijk Bestuur der gemeente, waartoe de niet-ingeschrevene als schutterpligtige behoort, medegedeeld.

Art. 13.

Ingeval de redenen van verschooning *voldoende* zijn bevonden, wordt de niet-ingeschrevene door het plaatselijk Bestuur alsnog volgens zijnen ouderdom ingeschreven, en door de Commissie ter beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting bevonden zijnde, geene reden tot vrijstelling of uitsluiting te hebben, en tot de dienst geschikt te zijn, wordt hij, door de zorg van het plaatselijk Bestuur, van dien tijd af, op gelijke wijze als alle andere, in tijds ingeschrevenen, behandeld, en ingelijfd bij dat gedeelte der schutterij, waartoe hij alsdan moet behooren.

Art. 14.

Bijaldien de redenen van verschooning *onvoldoende* zijn bevonden, wordt de niet-ingeschrevene door de Gedeputeerde Staten volgenderwijze behandeld:

a. Hij, die de inschrijving *in tijd van vrede* heeft verzuimd, wordt, tot de dienst geschikt zijnde, alsnog, door de zorg van het plaatselijk Bestuur gebragt op het inschrijvingsregister, waarin hij volgens zijnen ouderdom behoort, en voorts ingelijfd bij de schutterij, ten einde dezelfde diensten te verrigten, waartoe hij, bij tijdige inschrijving, verpligt zou zijn geweest.

Van het begane verzuim en van den uitslag van het onderzoek wordt door Gedeputeerde Staten proces-verbaal opgemaakt en hetzelve aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongeregt ter vervolging toegezonden, en de niet-ingeschrevene, onverminderd het hierboven bepaalde, door den kantonregter tot eene geldboete van ten minste tien gulden en ten hoogste vijf en zeventig gulden, of bij onvermogen of wanbetaling tot gevangenis verwezen.

b. Hij, wiens tijdige inschrijving *in tijd van oorlog* is verzuimd en zonder dit verzuim tot de mobiele dienst verpligt zou zijn be-

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

vonden, wordt, onverschillig te welker tijd dit verzuim ontdekt wordt, door den Gouverneur ter beschikking van het Departement van Oorlog gesteld en dadelijk bij een der korpsen van het staande leger ingelijfd, ten einde daarbij, wanneer de schutterij alsdan nog mobiel mogt zijn, niet alleen den overigen diensttijd, van de mobiele schutters gevorderd, maar, na het ophouden der mobilisatie, nog een tijdvak, gelijk staande aan den vroeger verzuimden diensttijd, te volbrengen; terwijl hij, wiens verzuim eerst ontdekt wordt nadat de mobilisatie reeds heeft opgehouden, insgelijks bij de staande armee wordt ingelijfd, om daarbij den diensttijd, waartoe hij bij de mobiele schutterij verpligt zoude zijn geweest, te volbrengen.

c. Hij daarentegen. die, ofschoon de tijdige inschrijving in tijd van Oorlog hebbende nagelaten, echter hierdoor geene mobiele diensten heeft ontweken, wordt op dezelfde wijze behandeld als hiervoren sub litt. *a* is opgegeven.

Van de Alphabetische lijst.

Art. 15.

Voor den 15den Mei van elk jaar wordt uit het inschrijvingsregister eene alphabetische lijst opgemaakt.

Art. 16.

Aan het hoofd dier lijst worden ieder jaar gebragt:

1° zij die, zich niet hebbende doen inschrijven als nalatigen zijn of nog moeten worden ingelijfd; en

2°. zij, die uit andere gemeenten zijn komen inwonen en aldaar tot de schutterij hebben behoord.

Art. 17.

Het plaatselijk Bestuur geeft van het opmaken der alphabetische lijst, met aanduiding van de plaats, alwaar van dezelve gedurende den tijd van acht dagen inzage kan worden genomen, bij publicatie kennis aan de ingezetenen, ten einde zij hunne aanmerkingen daarop, binnen gelijke acht dagen daarna, aan gezegd collegie kunnen mededeelen.

De ingebragte aanmerkingen worden, zooveel mogelijk, dadelijk door voormeld collegie beslist.

Van de vrijstellingen van de dienst

Art. 18.

Van de dienst bij de schutterijen worden vrijgesteld:

a. zij, die met ongeneeselijke ziekten of gebreken zijn behebt, waardoor zij voor altijd tot den wapenhandel ongeschikt zijn;

b. de geestelijken van alle gezindheden.

Als geestelijken worden beschouwd, zij die, na volbragte studien in de godgeleerdheid op de door den Koning erkende hoogescholen, seminaria of athenaea, op de wijze bij ieder kerkgenootschap gebruikelijk, als geestelijken aangenomen zijn.

In zooverre echter de een of ander der bestaande kerkgenootschappen niet mogt voorzien zijn van eene erkende instelling, bepaaldelijk ingerigt tot opleiding van deszelfs geestelijken, heeft de Koning de bevoegdheid, onder de in dit artikel bedoelde geestelijken ook te doen begrijpen hen, die werkelijk bij zoodanig kerkgenootschap als geestelijken zijn aangenomen en in die betrekking geplaatst zijn, zonder hunne studien aan een der hiervoren vermelde inrigtingen van hooger onderwijs volbragt te hebben.

c. de hoogleeraren en onderwijzers bij alle inrigtingen van hooger en middelbaar onderwijs, mitsgaders de hoofd-onderwijzers bij de lagere scholen;

d. de burgemeesters der gemeenten;

e. de buiten 'slands zeevarenden, die zich tijdelijk hier te lande bevinden; — als hoedanige beschouwd worden, zij, die dat beroep reeds ten minste één jaar voor de inschrijving hebben uitgeoefend, en nog werkelijk uitoefenen, of zich wederom als zeevarenden verbonden hebben, aan boord van eenig ter koopvaardij of ter walvischvangst uitgerust en onder Nederlandsche vlag varend schip;

f. de van 'sRijks wege aangestelde loodsen en loodsleerlingen, aan de monden der rivieren en zeegaten;

g. de op publick gezag aangestelde nachtwachts, de directeurs en commissarissen en verdere beambten der politie, de geregtsdienaren en veldwachters;

h. de cipiers van 'sRijks gevangenissen of huizen van arrest, mitsgaders hunne knechts.

Art. 19.

De in het vorige artikel onder de letters *b*, *c*, *d*, *f*, *g* en *h* genoemde vrijstellingen zijn, zoolang de belanghebbenden in de daarbij vermelde betrekkingen geplaatst zijn, zoowel *in tijden van oorlog en gevaar* als *in tijd van vrede*, van toepassing.

Na verkregen ontslag zijn de hier bedoelde personen verpligt, daarvan aangifte te doen, tenzelfden tijde en aan dezelfde Commissie als hierna in art. 89 ten aanzien van hen, die hunne echtgenoot en kind of kinderen verloren hebben, is voorgeschreven; en zulks, bij verzuim, onder verbeurte van dezelfde straffen.

Het verzuim wordt op dezelfde wijze geconstateerd en vervolgd, als bij gedacht artikel is opgegeven.

De sub litt. *e* aan de buiten 'slands zeevarenden toegekende vrijstelling wordt slechts in tijd van vrede verleend, en vervalt ook bijaldien de vrijgestelde langer dan zes maanden onafgebroken aan wal mogt zijn gebleven.

Art. 20.

Van de werkelijke dienst bij de schutterij worden tijdelijk ontheven, zij die den rang van officier bij 'sRijks zee- of landmagt, of wel bij de schutterijen hebben bekleed, en daaruit eervol ontslagen zijn.

Deze ontheffingen blijven echter slechts gelden tot dat de hier bedoelde officieren in hunnen vorigen of wel in eenen hoogeren rang, dan welken zij vroeger hebben bekleed, bij de schutterij hunner woonplaats benoemd zijn.

Art. 21.

De in de §§ *b*, *c* en *e* van artikel 18 opgenoemde vrijstellingen worden verleend, op overlegging van de voor ieder, naar gelang zijner bijzondere omstandigheden, voor te schrijven verklaring.

Art. 22.

De ingeschrevenen, welker vrijstellingen gegrond zijn op de §§ *f*, *g* en *h* van artikel 18, als ook zij, wier ontheffing voortspruit uit het bepaalde bij artikel 20, behooren over te leggen, te weten:

1°. De *loodsen en loodsleerlingen*, eene verklaring, afgegeven door het Departement van Marine, aanduidende, dat zij als zoodanig van 'sRijks wege, en waar ter plaatse aan de monden der rivieren of zeegaten, geplaatst zijn;

2°. *De op publick gezag aangestelde nachtwachts, de directeurs en commissarissen en verdere beambten der politie, de geregtsdienaren en veldwachters*, eene hunne betrekking aanduidende verklaring van het Hoofd des plaatselijken Bestuurs;

3°. *De cipiers van 'sRijks gevangenissen of huizen van arrest en derzelver knechts*, eene verklaring, aanduidende de gevangenis in welke zij geplaatst zijn, afgegeven door het collegie van administratie der gevangenissen, of door den ambtenaar onder wiens opzigt de gevangenis gesteld is; en

4°. *De voormalige militaire en schutterlijke officieren*, een door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur kosteloos geauthentiseerd afschrift van het koninklijk besluit, waarbij aan hen een eervol ontslag als zoodanig verleend is.

Van de redenen van uitsluiting.

Art. 23.

Van de dienst bij de schutterijen zijn uitgesloten zij, die bij regterlijke uitspraak, in kracht van gewijsde gegaan, tot eene volgens de burgerlijke of militaire wet onteerende straf zijn verwezen, ten ware zij nader gerehabiliteerd mogten zijn.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 24.

Ten aanzien van hen, die, als in staat van beschuldiging verkeerende, in verzekerde bewaring zijn gesteld, wordt, hangende de vervolgingen, geene beslissing genomen; — na de regterlijke uitspraak echter, worden zij dadelijk, naar gelang van de strekking derzelve, ingevolge deze wet behandeld.

Van de beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting.

Art. 25.

De beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting wordt in iedere gemeente opgedragen aan eene Commissie, welke zoo wel voor de *dienstdoende* als *rustende* schutterijen, uit drie leden bestaat.

In de gemeenten, alwaar dienstdoende schutterijen zijn, wordt dezelve zamengesteld uit het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur of wel een der Wethouders of Assessoren als Voorzitter, een lid van den Gemeenteraad, geen Wethouder of Assessor zijnde, en den Kommandant der Schutterij.

De Secretaris der Gemeente of een door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur aan te wijzen ambtenaar, fungeert daarbij als Secretaris.

In de Gemeenten, of volgens art. 240 zamengevoegde Gemeenten, waar rustende Schutterijen zijn, bestaat de Commissie uit het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur of een der Wethouders of Assessoren en een lid van den Raad, geen Wethouder of Assessor zijnde, alsmede uit den Kommandant van de Schutterij.

In de zamengevoegde Gemeenten behoeven de leden van het Plaatselijk Bestuur voor de Commissie niet gekozen te worden uit dezelfde Gemeente.

De Secretaris der Gemeente, alwaar de Commissie hare zittingen houdt, fungeert daarbij als Secretaris.

Het personeel dier Commissien wordt jaarlijks door den Gouverneur der Provincie, voor beiderlei Schutterijen, in dubbelen getale benoemd. De eerst benoemden worden, bij verhindering, door de in hunne plaats aangewezenen vervangen.

Art 26.

De Commissien voor de *dienstdoende* Schutterijen, en ook voor de *rustende*, in die Gemeenten, welke met geene andere zijn zamengevoegd, houden zitting in de Gemeenten, waartoe dezelven behooren. Hare werkzaamheden vangen jaarlijks aan op den 1sten Junij, of zooveel vroeger als noodig is, om uiterlijk op den 30sten dier maand te kunnen eindigen.

De Commissien voor de *rustende* Schutterijen, welker werkzaamheden zich uitstrekken over alle Gemeenten, die tot de combinatie behooren, houden zitting in zoodanige der zamengevoegde Gemeenten en op zoodanigen tijd, als door den Gouverneur zal worden bepaald, die daarbij in acht neemt, dat de werkzaamheden vóór den laatsten Junij moeten zijn afgeloopen.

Art 27.

Van den tijd wanneer en de plaats waar de Commissien hare bijeenkomsten houden, wordt in iedere Gemeente aan de ingeschrevenen bij publicatie kennis gegeven, met opgaaf tevens van de stukken tot staving van elke vrijstelling benoodigd, en van de nadeelen, uit de niet-aanmelding bij de Commissien en het niet-overleggen hunner bewijsstukken voortspruitende.

Art. 28.

Zij die ten gestelden tijde niet verschijnen, of niet voorzien zijn van de gevorderde bewijsstukken, worden gehouden geene redenen tot vrijstelling of uitsluiting te hebben gehad, ten ware zij, in eene der eerst volgende zittingen der Commissie, mogten aantoonen, door wettige redenen te zijn verhinderd geweest, hunne belangen ten behoorlijken tijde in te brengen.

Wanneer echter vóór of binnen 14 dagen na de inlijving blijkt, dat zij, wegens lichaamsgebreken, werkelijk redenen tot vrijstelling, of wel, ter zake van het bepaalde in art. 23, redenen tot uitsluiting hebben gehad, wordt daarvan door het Plaatselijk Bestuur proces-verbaal opgemaakt, en hetzelve ter vervolging toegezonden aan den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongeregt. Wanneer de Kantonregter bevindt, dat zij door geene wettige redenen in de vervulling hunner verpligtingen zijn verhinderd geweest, worden zij veroordeeld in eene boete van ten minste vijf gulden en ten hoogste vijftig gulden, of bij onvermogen of wanbetaling tot gevangenis.

Art. 29.

De Commissien houden aanteekening van hare handelingen op een afzonderlijk daartoe aan te leggen register.

Art. 30.

Aan iedere der voorschreven Commissien worden, tot beoordeeling der ziekten en lichaamsgebreken van de ingeschrevenen, deskundigen toegevoegd, als:

In de Gemeenten alwaar militair garnizoen is, een burgerlijk geneesheer en een officier van gezondheid; de eerste door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur, en de andere, op diens aanvrage, door den Plaatselijken Kommandant of den met deze betrekking belasten officier te benoemen;

In de Gemeenten alwaar geen militair garnizoen is, een burgerlijk geneesheer en een burgerlijk heelmeester, of wel, bij gebreke van een van beiden, twee burgerlijke geneesheeren of heelmeesters, te benoemen door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur;

In de zamengevoegde Gemeenten geschiedt de benoeming der burgerlijke deskundigen door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur der Gemeente alwaar de Commissie hare zittingen houdt.

De deskundigen worden, zooveel mogelijk, dagelijks afgewisseld, en rigten hun onderzoek in, overeenkomstig de daaromtrent bestaande, of nader door den Koning vast te stellen reglementen, inhoudende eene duidelijke omschrijving van alle ziekten en gebreken, welke eene finale vrijstelling van de dienst ten gevolge moeten hebben.

Art. 31.

Ieder aan de Commissie toegevoegde burgerlijke of militaire genees- of heelkundige legt, elk op de wijze voor zijne gezindte gebruikelijk, alvorens zijne werkzaamheden aan te vangen, in handen van het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur af, den navolgenden eed of belofte:

„Ik zwere (belove), dat ik, in het onderzoeken van den uit- „en inwendigen lichamelijken toestand der schutterpligtigen, mij „stiptelijk zal gedragen, zoowel naar de voorschriften der wet op „de Schutterijen, als naar de bestaande reglementen op het visi„teeren der manschappen, en te goeder trouw, zonder vriend- of „vijandschap, gunst of ongunst, rondborstig mijn gevoelen zal „openbaren, ten opzigte van de lichaamsgesteldheid der aan mijn „onderzoek onderworpen personen, en wel in het bijzonder nopens „hunne al dan niet geschiktheid voor de schuttelijke dienst.”

Art. 32.

De burgerlijke geneesheeren en heelmeesters, welke geene vaste tractementen genieten ten laste der Gemeenten alwaar de Commissie hare zitting houdt, worden voor hunne verrigtingen schadeloos gesteld, op de wijze door de Gedeputeerde Staten te bepalen.

Deze schadeloosstelling wordt, wat de *dienstdoende* schutterijen betreft, verstrekt uit de plaatselijke kas.

Wat de *rustende* schutterijen aangaat, komt de schadeloosstelling ten laste van ieder der zamengevoegde Gemeenten, in de zelfde evenredigheid, als nader in artikel 75 is opgegeven.

Art. 33.

Wanneer een burgerlijk genees- of heelkundige, daartoe ten minste daags te voren opgeroepen, niet opkomt of weigert de verlangde visitatien te doen, wordt deswege door de Commissie proces-verbaal opgemaakt, en ter vervolging opgezonden aan den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongeregt,

De aangeklaagde bevonden zijnde geene wettige redenen van verschooning te hebben gehad, wordt telken reize veroordeeld tot eene boete van ten minste vijftig en ten hoogste vijf en zeventig gulden, of bij onvermogen of wanbetaling tot gevangenis.

Art. 34.

Zij die, op grond van § *a* van artikel 18, voor de dienst ongeschikt meenen te zijn, moeten in persoon voor de Commissie opkomen, en, ten overstaan van dezelve, door de aan haar toegevoegde genees- of heelkundigen worden onderzocht; buiten staat zijnde te verschijnen, moeten zij hiervan de Commissie onderrigten of doen onderrigten, zoo mogelijk vóór of tenminste ten tijde, dat zij voor dezelve zouden hebben moeten verschijnen.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Indien de redenen van verhindering door de Commissie gegrond worden bevonden, wordt de ongestelde, indien hij in de Gemeente aanwezig is, in zijne woning door de voormelde deskundigen onderzocht. Indien hij zich elders bevindt, geschiedt het onderzoek door de zorg van den Gouvernenr ter plaatse waar hij is, en wordt aan hem vervolgens door de Commissie, naar gelang van den uitslag, de vrijstelling *al* of *niet* verleend.

Art. 35.

Niemand wordt op het overleggen van attesten wegens ziekte, misvorming of gebreken van de schutterlijke dienst vrijgesteld.

Art. 36.

Bij verschil van gevoelen tusschen twee deskundigen aan de Commissie toegevoegd, doet deze geene uitspraak, maar geeft daarvan, in die gemeenten alwaar de schutterij *dienstdoende* is, kennis aan het plaatselijk Bestuur, en in die gemeenten alwaar dezelve *rustende* is aan het plaatselijk Bestuur der gemeente, alwaar de Commissie hare zittingen houdt. Het betrokken plaatselijk Bestuur is gehouden, ter beslissing van het verschil, aan te wijzen eenen derden genees- of heelkundige uit dezelfde gemeente, of, bij gebreke daarvan, uit eene der naburige gemeenten, die echter, wat de rustende schutterijen betreft, tot de combinatie moet behooren.

In de opgenoemde omstandigheden, worden de genees- en heelkundigen, tusschen wie verschil van gevoelen bestaat, als ook de later aangewezene, door de Commissie opgeroepen tegen zoodanig tijdstip, ten minste daags te voren aan hen bekend te maken, als dezelve meest geschikt acht, om het onderzoek op nieuw te bewerkstelligen.

Op den, in voege voorschreven later aangewezenen genees- en heelkundigen, zijn de bepalingen van toepassing, voorkomende in de artikelen 31, 32 en 33 dezer wet.

Art. 37.

De Commissie is niet verpligt, in hare uitspraak het gevoelen der deskundigen te volgen; — bijaldien zij echter daarvan afwijkt, wordt de reden uitgedrukt in het bij het volgende artikel omschreven register.

Art. 38.

Van de geneeskundige visitatie wordt door de Commissie aanteekening gehouden op een, tot dat einde aanteleggen, afzonderlijk register, hetwelk dagelijks, na den afloop van iedere visitatie, door de handteekening van de deskundigen en het waarmerk des voorzitters moet worden bekrachtigd.

Van het beroep van de uitspraken der Commissie tot beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting.

Art. 39.

Van alle beslissingen der gezegde Commissie kan, behoudens de hierna te melden uitzondering, in hooger beroep bij Gedeputeerde Staten worden gekomen.

Dat beroep wordt bij adres ingesteld *binnen acht dagen* na de uitspraak der gemelde Commissie, wanneer hetzelve is gegrond op het niet erlangen van eene, om andere reden, dan om ziekten of ligchaamsgebreken gevraagde vrijstelling, en *binnen een maand* wanneer de reclame gerigt is tegen eene plaats gehad hebbende vrijstelling of uitsluiting.

De Gedeputeerde Staten beslissen uiterlijk binnen ééne maand, nadat het beroep is aangebragt.

Art. 40.

Wegens weigering van vrijstelling ter zake van ziekten of ligchaamsgebreken, wordt geen hooger beroep toegelaten.

Art. 41.

Wanneer het beroep bezwaren betreft tegen verleende vrijstellingen ter zake van ziekten of ligchaamsgebreken, worden de Gedeputeerde Staten bijgestaan door een burgerlijk genees- en heelkundige uit de hoofdplaats der provincie, en door een militairen officier van gezondheid.

Art. 42.

De bij het vorig artikel bedoelde burgerlijke genees- of heelkundige wordt door den Gouverneur der provincie, en de officier van gezondheid door den provincialen kommandant, op aanzoek van den Gouverneur, opgeroepen.

Art. 43.

De schadeloosstelling, te verleenen aan de burgerlijke genees- en heelkundigen, welke tot adsistentie van de Gedeputeerde Staten werkzaam zijn, komt ten laste van 's Rijks schatkist en het bedrag daarvan wordt, naar gelang van plaatselijke omstandigheden, door de Gedeputeerde Staten geregeld, doch in geen geval gaat de schadeloosstelling zes gulden daags voor ieder te boven.

De officieren van gezondheid worden, ingeval van verplaatsing, op den voet bij de militaire reglementen voorgeschreven, ten laste van het Departement van Oorlog schadeloos gesteld.

Art. 44.

Bijaldien iemand zich in beroep heeft voorzien tegen eene ter zake van ziekte of ligchaamsgebreken, door de Commissie verlee[illegible] vrijstelling, en dit beroep ongegrond mogt zijn verklaard [illegible]ord[illegible] de kosten, gevallen op de hervisitatie, als ook op de [illegible], do[illegible] den nader onderzochte naar de hoofdplaats der provi[illegible] daar weder terug naar zijne gemeente, gedragen door he[illegible], die het beroep heeft aangebragt.

Het bedrag van een en ander, wordt door de Ge[illegible]puteerde Staten dadelijk na gedane uitspraak geregeld, en binnen den door gemeld collegie te stellen tijd niet voldaan zijnde, op de gewone wijze, door het bestuur der registratie ingevorderd, terwijl tot de gevangenzetting overgegaan zijnde, zonder dat de betaling gevolgd is, de kosten op dezelve, en op de visitatie gevallen, op den voet bij het voorgaande artikel opgegeven, gekweten worden.

Art. 45.

Op de burgerlijke genees- of heelkundigen, tot de adsistentie van de Gedeputeerde Staten geroepen, zijn almede van toepassing de bepalingen en poenaliteiten, opgenomen in de artt. 31, 32 en 33 dezer wet.

Van de verdeeling der dienstpligtigen.

Art. 46.

De dienstpligtigen der schutterij worden verdeeld in de volgende klassen:

a. de *ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen*, die hun *vier en twintigste jaar* zijn ingetreden en hun *acht en twintigste jaar* nog niet hebben volbragt;

b. de *ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen*, die hun *negen en twintigste jaar* zijn ingetreden en hun *drie en dertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

c. de *gehuwden zonder kind of kinderen*, die hun *vier en twintigste jaar* zijn ingetreden en hun *acht en twintigste jaar* nog niet hebben volbragt;

d. de *gehuwden zonder kind of kinderen*, die hun *negen en twintigste jaar* zijn ingetreden en hun *drie en dertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

e. de *gehuwden met kind of kinderen*, die hun *vier en twintigste jaar* zijn ingetreden en hun *acht en twintigste jaar* nog niet hebben volbragt;

f. de *gehuwden met kind of kinderen*, die hun *negen en twintigste jaar* zijn ingetreden, en hun *drie en dertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

g. de *ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen*, die hun *vier en dertigste jaar* zijn ingetreden en hun *acht en dertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

h. de *gehuwden zonder kind of kinderen*, die hun *vier en dertigste jaar* zijn ingetreden en hun *acht en dertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

i. de *ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen*, die
in *negen en dertigste jaar* zijn ingetreden en hun *negen en veertigste
jaar* nog niet hebben volbragt;

k. de *gehuwden zonder kind of kinderen*, die hun *negen en dertigste jaar* zijn ingetreden en hun *negen en veertigste jaar* nog niet hebben volbragt;

l. de *gehuwden en weduwenaars met kind of kinderen*, die hun *negen en dertigste jaar* zijn ingetreden en hun *negen en veertigste jaar* nog niet hebben volbragt.

Van het opmaken der schuttersrollen.

Art. 47.

Nadat de Commissie ter beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting, hare werkzaamheden heeft geëindigd, wordt door dezelve eene algemeene schuttersrol van de ingeschrevenen, welke in de verschillende klassen voor de dienst geschikt zijn verklaard, opgemaakt.

Bijaldien echter in eenige sterk bevolkte gemeenten doelmatig mogt worden geoordeeld, om het opmaken en veranderen der schuttersrollen aan drie andere leden van den Raad der gemeente, dan welke met de beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting last... geweest, op te dragen, kan zulks, op de daartoe door ...elijk Bestuur te doene voordragt, door den Gouverneur ...toegestaan.

Jaar...gemeene rol moet opgemaakt zijn uiterlijk den 20sten der opgem...ulij van elk jaar.

Art. 48.

Uit deze algemeene rol worden vervolgens door de Commissie, op zoo vele *in duplo* op te maken *bijzondere rollen* als er klassen van dienstpligtigen onder de ingeschrevenen zijn, overgenomen, al de zoodanigen, die, ingevolge het bepaalde bij art. 52, in verband tot art. 108, in schutterskorpsen moeten worden zamengevoegd

Art. 49.

Zoodra de bijzondere schuttersrollen zijn opgemaakt, wordt aan ieder der daarop geplaatste personen van de aanwijzing tot de schutterlijke dienst kennis gegeven door middel van eene, in elke gemeente op de gebruikelijke plaatsen af te kondigen en aan te plakken publicatie, en wijders door een ten hunne huize te bezorgen biljet.

Dit biljet houdt in, dat de betrokkene van dien tijd af lid der schutterij, en krachtens de wet onderworpen is aan al de verpligtingen, welke de wet aan de schutterpligtigen heeft opgelegd, met opgave tevens van de klasse waarin hij gerangschikt is.

Art. 50.

Een der dubbelen van de bijzondere rollen blijft berusten onder het plaatselijk Bestuur van die gemeente, alwaar de Commissie hare zittingen heeft gehouden, terwijl het andere, vóór of uiterlijk op den 10den Augustus, door dezelve wordt toegezonden, wat de *dienstdoende* schutterijen aangaat, aan den kommandant, en voor zoo veel de *rustende* betreft aan den chef van zoodanig bataillon, als waarbij de inlijving moet geschieden.

Bovendien wordt, voor zoo veel de rustende schutterijen betreft, aan ieder plaatselijk Bestuur tot de combinatie behoorende, een uittreksel van de voorzeide bijzondere rollen toegezonden, houdende de namen der op ieder derzelven ingeschrevenen, welke tot hunne respectieve gemeenten behooren.

Zoodra de bijzondere rollen bij de voornoemde kommandanten zijn ontvangen, treden deze in overleg met de Hoofden der plaatselijke Besturen omtrent den tijd wanneer, de wijze waarop en de plaats alwaar de inlijving van de uit de verschillende klassen tot de dienst verpligt verklaarde en in schutterlijke korpsen te vereenigen manschappen het geschikste kan geschieden.

De Hoofden der plaatselijke Besturen roepen de manschappen daartoe op, geven dezelven over aan den chef van ieder bataillon, en nemen verder de vereischte maatregelen, ten einde de inlijving uiterlijk vóór den 1sten September te doen afloopen.

Van de formatie der schutterijen in het algemeen.

Art. 51.

Alle schutterpligtigen van dezelfde klasse, worden, zoo veel mogelijk, in dezelfde bataillons of compagnien vereenigd.

Art. 52.

De manschappen, behoorende tot de klassen *a* en *b* bij artikel 46 omschreven, worden tot bataillons zamengevoegd, en deze korpsen georganiseerd zoodra de Koning zulks beveelt.

De tot dezelven behoorende schutterpligtigen, worden echter, behoudens de uitzonderingen, ten deze hierna met opzigt tot de *dienstdoende* schutterijen daargesteld, slechts *nominaal* aan dezelven toegewezen.

Tot de organisatie van de bataillons, bevattende de manschappen der op *b* volgende klassen, wordt, behoudens de zoo even gemelde uitzondering, in tijd van vrede niet overgegaan.

Van de officieren en onderofficieren.

Art. 53.

De officieren der schutterijen worden door den Koning benoemd en ontslagen.

De aanstelling der kommandanten en der hoofdofficieren geschiedt zonder *voorafgaande voordragt.*

Die der mindere officieren uit eene voordragt, door den kommandant opgemaakt, bevattende, zoo mogelijk, ten minste een dubbeltal candidaten.

Het Hoofd van het plaatselijk Bestuur (wat de *dienstdoende* schutterijen aangaat) van de betrokkene gemeente, of (wat de *rustende* schutterijen betreft) van de gemeente of gemeenten welker ingezetenen deel maken van de compagnie, waarbij de aanvulling vereischt wordt, moeten de voordragt van den kommandant mede onderteekenen, of, ingeval van verschil van gevoelen, dezelve voorzien van hunne aanmerkingen.

Art. 54.

Tot officieren worden bij voorkeur benoemd leden van het bataillon of der compagnien schutterij, waarbij de vacatures bestaan.

Indien bij zoodanige schutterij geene genoegzaam geschikte leden mogten worden aangetroffen, is de Koning bevoegd, daartoe schutterpligtigen van andere klassen, of wel ingezetenen nog beneden den schutterpligtigen leeftijd zijnde, te benoemen, mits dezelven zich tot de aanvaarding der betrekking bereid verklaren.

Het staat den Koning almede vrij, actieve of gepensioneerde militaire officieren bij de schutterlijke korpsen te detacheeren.

Art. 55.

Alvorens hunne betrekking te aanvaarden, doen de kommandanten en de hoofdofficieren bij de schutterijen, in handen van den Gouverneur der provincie, en de overige officieren in handen van den kommandant der schutterij (die der dienstdoende, zoo veel mogelijk, wanneer de schutterij onder de wapenen is), den navolgenden eed:

„Ik zwere (belove) getrouwheid aan den Koning, gehoorzaamheid „aan de wet, en mij in de uitoefening van mijne betrekking als „eerlijk man te zullen gedragen.”

Bij bevordering in rang wordt geene nieuwe eedsprestatie vereischt.

Art. 56.

De onderofficieren, korporaals en tamboers worden door de kapiteins der compagnien aangesteld, onder goedkeuring van den kommandant der schutterij, of door dezen alleen, wanneer zij aan den staf van het bataillon zijn verbonden.

Zij worden, bij ongeschiktheid voor deze betrekkingen, op dezelfde wijze ontslagen.

Art. 57.

Aan leden der schutterij, welke tot den rang van officier benoemd worden, als ook aan hen, die, volgens artikel 20 der wet, tot eene tijdelijke ontheffing van de werkelijke dienst zijnde toegelaten, in hunnen vorigen of in eenen hoogeren rang worden benoemd, doch zonder wettige redenen, door den Schuttersraad, waar dezelve mogt zijn daargesteld, en anders door de Gedeputeerde Staten te beoordeelen, daarvoor bedanken, wordt — ingeval de benoeming gedaan is bij eene schutterij, waartoe zij uit kracht dezer wet als dienstpligtigen reeds behooren, of, wat de gewezen officieren aangaat, zonder de hen tot hiertoe toegekende dienst-ontheffing, zouden

hebben moeten behooren, — door gemelden Raad, of, deze niet bestaande, door de Gedeputeerde Staten opgelegd het betalen eener contributie, ten behoeve van de kas der gemeente, van ten minste honderd gulden en ten hoogste twee honderd gulden.

Deze contributie wordt jaarlijks voldaan, gedurende den tijd van dienstpligtigheid bij de schutterij, van welke hij deel maakt of deel moet maken, terwijl de leden der schutterij daarenboven gehouden zijn hunnen schutterlijken dienstpligt te volbrengen.

Aan hen, die bij eene schutterij, waartoe zij uit kracht der wet als dienstpligtigen behooren, tot onderofficier of korporaal benoemd zijnde, zonder wettige redenen, insgelijks door den Schuttersraad of de Gedeputeerde Staten te beoordeelen, bedanken, wordt op dezelfde wijze opgelegd, om jaarlijks eene contributie, ten behoeve als voren, te betalen van ten minste vijftien gulden en ten hoogste dertig gulden, en zijn die onverminderd evenzeer verpligt hunnen nog overigen diensttijd als schutter te volbrengen.

In geen geval wordt de contributie, ten behoeve van de gemeentekas, in de twee hierboven omschreven gevallen, langer dan vijf jaren gevorderd, of, over zoodanig tijdvak voldaan zijnde geweest, op nieuw opgelegd.

Bijaldien hij, die geweigerd heeft officier of onderofficier te worden, en ter zake daarvan op eene jaarlijksche contributie is gesteld, naderhand tot gemelde betrekking andermaal benoemd, dezelve werkelijk op zich heeft genomen, wordt de contributie niet langer gevorderd.

Van den dienstrang onder de officieren

Art. 58.

De officieren nemen rang naar gelang van de dagteekening hunner aanstelling, en, wanneer deze gelijk is, naar gelang van ouderdom.

Bij de zoodanigen, die reeds vroeger als schutter- of militair officier gediend hebben, strekt de dagteekening hunner aanstelling in den laatst bekleeden rang tot grondslag.

Bij gelijke ancienneteit, heeft de voormalige militaire officier den voorrang.

Art. 59.

De ancienneteit geeft geene wettige aanspraak op bevordering. De officieren zijn door dezelve alleen geregtigd tot de tijdelijke waarneming eener hoogere betrekking bij vacature of bij afwezigheid van den titularis.

Van de wapening en ammunitie.

Art. 60.

De schutterijen worden, ten koste van het Rijk, voorzien van wapenen en ledergoed.

De wapenen en het ledergoed worden in elke gemeente, op zoodanige wijze als door het Departement van Oorlog is voorgeschreven, van een doorloopend nommer en van eenen stempel voorzien.

De thans bij eenige schutterijen aanwezige trommen met derzelver toebehooren, blijven, zoo lang het een en ander hiertoe door den kommandant en het plaatselijk Bestuur geschikt wordt beschouwd, aldaar tot verder gebruik behouden.

Art. 61.

In tijd van vrede worden, behoudens het bepaalde met opzigt tot de *rustende* schutterij, slechts gewapend de hierna te melden actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 62.

De van 's Rijks wege ontvangen wapenen worden door en ten koste der leden van de schutterij onderhouden en na bekomen ontslag in goeden staat teruggegeven.

Ingeval deze wapenen in de dienst of bij de wapenoefeningen, zonder moedwillig toedoen van den gebruiker, mogten zijn beschadigd, wordt daarin, gelijk ook in het onderhoud der trommen, in tijd van vrede ten koste der gemeente, doch in tijd van oorlog ten koste van het Rijk voorzien.

Art. 63.

De benoodigde ammunitien worden, op voordragt van de kommandanten, door den Gouverneur der provincie, telkens voor een jaar, bij het Departement van Oorlog aangevraagd.

De wijze waarop, en het bedrag tot hetwelk de aanvraag geschieden, worden door voornoemd Departement geregeld.

Van de kleeding en onderscheidingsteekenen.

Art. 64.

Door den Koning wordt eene *uniforme kleeding* voor de schutterijen vastgesteld.

De erkenningsteekenen der officieren, onderofficieren en verdere leden der schutterij, zijn dezelfde als die bij het leger.

Art. 65.

In tijd van vrede is de uniforme kleeding alleen verpligtend voor de leden der actieve *dienstdoende* schutterijen; — de leden en de officieren van die gedeelten dezer schutterijen, welke niet tot bewaring der inwendige rust zijn aangewezen, zoo wel als die bij de *rustende* schutterij, kunnen zich echter, des verkiezende, van de aan hunne rangen verbonden uniform-kleeding en onderscheidingsteekenen reeds in tijd van vrede voorzien.

Art. 66.

De schutters en militairen, in uniform zijnde, zullen elkander in hunne respectieve rangen en graden erkennen, en de gewone eerbewijzingen geven.

Van de wapenoefeningen.

Art. 67.

Behoudens de uitzonderingen hierna, ten aanzien van de actieve dienstdoende schutterijen, opgegeven, worden de schutterijen in tijd van vrede aan geene wapenoefeningen onderworpen.

Van de verdere dienstverrigtingen.

Art. 68.

De kommandanten der gewapende schutterijen zijn ten allen tijde gehouden hunne onderhebbende manschappen, op last der plaatselijke Besturen, onder de wapenen te doen komen, en gedragen zich in alles naar de hun door dezelven gegeven bevelen.

Zij kunnen steeds vorderen, dat deze bevelen schriftelijk gegeven worden.

Art. 69.

In dringende gevallen doen de voormelde kommandanten, op eigen gezag en op hunne personeele verantwoordelijkheid, hunne onderhebbenden onder de wapenen komen.

Zij nemen alsdan zoodanige maatregelen als hun raadzaam voorkomen, en geven van het verrigte onverwijld kennis aan het plaatselijk Bestuur, hetwelk zulks dadelijk aan den Gouverneur berigt.

Art. 70.

De schutterijen, met de militairen tot de dienst geroepen zijnde, of onder de wapenen komende, bezetten in vredestijd immer den regter vleugel.

Van de schadeloosstelling van de leden der schutterijen wegens garnizoensdiensten binnen, of andere diensten buiten de gemeente.

Art. 71.

Wanneer leden der schutterij, naar de bepalingen dezer wet, worden opgeroepen tot *gewone garnizoensdiensten in hunne gemeente*, of wel wanneer hunne diensten, in tijd van vrede, tijdelijk *buiten de gemeente* worden gevorderd, wordt hun, zulks verlangende, per dag van 's Rijkswege de volgende schadeloosstelling gegeven:

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

a. In het eerste geval:

aan een onderofficier	*f* 1.00
aan een korporaal	0.60
aan een tamboer of schutter	0.50

b. In het tweede geval:

aan een hoofdofficier	*f* 3.50
aan een kapitein	2.50
aan een eersten of tweeden luitenant	2.00
aan een onderofficier	1.00
aan een korporaal	0.60
aan een schutter of tamboer	0.50

Wanneer echter aan de buiten de gemeente dienstdoenden, huisvesting en voeding is verstrekt, wordt van ieder hoofdofficier *f* 1.50, van ieder subaltern officier *f* 1.00, en van ieder onderofficier, schutter of tamboer vijf en dertig centen daags van de hierboven toegelegde schadeloosstelling ingehouden.

Van de begrootingen en het geldelijk beheer bij de schutterijen.

Art. 72.

Jaarlijks wordt, vóór den 1sten Augustus, een staat van Begrooting opgemaakt van de kosten op de schutterijen vallende.

Art. 73.

Het opmaken dezer Begrooting heeft plaats in gemeenten waar de schutterij *dienstdoende* is, door den Schuttersraad van welken hierna wordt gesproken, en voor de *rustende* schutterijen, indien dezelven niet gewapend zijn, door den kommandant van het bataillon.

Indien de *rustende* schutterijen gewapend zijn, heeft het opmaken der Begrooting op dezelfde wijze plaats als voor de dienstdoende schutterijen.

Art. 74.

Voor eene *dienstdoende* schutterij wordt de staat van Begrooting gezonden aan den Gemeenteraad, en voor eene *rustende* schutterij, voor welke de staat bataillonsgewijze moet worden opgemaakt, aan het Hoofd van het plaatselijk Bestuur van de meest bevolkte gemeente van het ressort, onder hetwelk het bataillon behoort.

Daarna wordt dezelve, in gemeenten waar dienstdoende schutterijen zijn, door den Gemeenteraad, en die der rustende schutterijen, na verhoor van de Hoofden der plaatselijke Besturen der overige daarin betrokkene gemeenten, door dengene, aan wien hij door den kommandant of Schuttersraad is toegezonden, met of zonder voorstellen tot wijziging ingediend bij de Gedeputeerde Staten, om door dit collegie definitief goedgekeurd of zoodanig gewijzigd te worden, als hetzelve geraden oordeelt.

Art. 75.

Alle kosten op de daarstelling, de inrigting en het onderhoud der schutterijen vallende, komen, voor zoover zulks niet uitdrukkelijk anders in de wet is aangeduid, ten laste der gemeenten.

Bij zamengevoegde gemeenten worden deze kosten gedragen in evenredigheid van de bevolking. Het aandeel daarin wordt aan elke gemeente, door de Gedeputeerde Staten, dadelijk na het goedkeuren der schutterlijke Begrooting, vastgesteld, en aan de betrokken plaatselijke Besturen medegedeeld.

Het geldelijk bedrag, aldus door de Gedeputeerde Staten vastgesteld, maakt een deel uit van de gewone jaarlijksche Begrooting in iedere gemeente. Het wordt door de Schuttersraden of kommandanten der rustende schutterijen, overeenkomstig de hun ingevolge art. 78 door de Gedeputeerde Staten te geven instructien, verantwoord, ten ware in die gemeenten, alwaar de schutterijen *dienstdoende* zijn, het door den Gemeenteraad, na verhoor van den kommandant en onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten, verkieslijk mogt zijn beschouwd, alle schutterlijke uitgaven aan de ontvangers der gemeenten op te dragen.

Art. 76.

Geene betalingen geschieden voor andere onderwerpen, dan op de door de Gedeputeerde Staten gearresteerde Begrooting zijn vermeld, en tot geen hooger bedrag dan voor ieder derzelven is uitgetrokken, ten zij daartoe speciale vergunning is verleend door de Gedeputeerde Staten, in gemeenten waar de schutterij dienstdoende is, op voordragt van den Raad der gemeente, en in de andere gemeenten, indien de schutterij aldaar ongewapend is, op voordragt van den kommandant, of wel, de schutterij gewapend zijnde, op voordragt van den Schuttersraad, en na verhoor der betrokken Hoofden van de plaatselijke Besturen.

Art. 77.

De bijdrage van iedere gemeente in de kosten harer schutterij, wordt door de plaatselijke Besturen, behoudens de bepaling, in de laatste zinsnede van het voorgaande artikel vervat, in drie maandelijksche gelijke termijnen, of, des verkiezende, in eens ter beschikking gesteld, in gemeenten alwaar *dienstdoende* schutterijen zijn van den Schuttersraad, en in die, waar de schutterijen *rustende* zijn, insgelijks van den Schuttersraad, indien dezelve daargesteld is, en in het tegengestelde geval van den kommandant; zullende iedere Schuttersraad, met uitzondering van het geval hiervoren ten aanzien van de dienstdoende schutterijen opgegeven, onder zijne verantwoordelijkheid met het doen der uitgaven belasten een der kwartiermeesters of zoodanig ander officier of lid van de schutterij, als de Raad, of, indien dezelve niet daargesteld is, de kommandant geraden oordeelt.

Wanneer echter bij de dienstdoende schutterij, alwaar het geldelijk beheer bij den Schuttersraad is verbleven, de aanbesteding der ten koste der gemeenten te leveren uniformkleeding door de plaatselijke Besturen zelven geschiedt, wordt het bedrag daarvan uitbetaald door zoodanig ambtenaar, als bij het contract van aanbesteding is aangewezen.

Art. 78.

De Gedeputeerde Staten geven, binnen den tijd van zes maanden, nadat de uitvoering dezer wet wordt bevolen, aan de Schuttersraden, wien het geldelijk beheer der schutterijen is verbleven of opgedragen, en wijders aan de kommandanten der rustende schutterijen, indien dezen ongewapend zijn, zoodanige voorschriften wegens het beheer en de verantwoording der verstrekte gelden, als zij ter behoorlijke verzekering van een en ander doelmatig achten.

Art. 79.

De schadeloosstelling, bij de verschillende korpsen te verleenen aan de adjudanten, de kwartiermeesters, de officieren van gezondheid, de secretarissen en boden van de Schuttersraden, en aan het korps tamboers, worden, in die gemeenten alwaar de schutterij *dienstdoende* is, op de voordragt van de daarbij betrokken Raden der gemeenten, na verhoor van den Schuttersraad, en in die gemeenten alwaar de schutterij *rustende* is, op de voordragt van de kommandanten, na verhoor van de Hoofden der belanghebbende plaatselijke Besturen, op het advies van de Gedeputeerde Staten, voor elke provincie afzonderlijk, door den Koning vastgesteld.

Bij de *rustende* schutterijen, wordt, voor zoover zij ongewapend zijn, enkel aan de adjudanten en aan de kwartiermeesters eenige vaste bezoldiging toegelegd.

Van de middelen tot bestrijding van de kosten op de schutterijen vallende.

Art. 80.

De kosten voor de schutterijen benoodigd, worden gevonden:

1°. uit de boeten en contributien bij deze wet bepaald, en

2°. uit eene toelage uit de gemeentekas.

Art. 81.

De boeten door de gewone regtbanken, krachtens deze wet opgelegd, worden door de ontvangers der registratie op de gewone wijze ingevorderd, en, na verloop van iedere drie maanden, overgemaakt ten behoeve van die gemeenten waar de schutterij *dienstdoende* is, aan den Schuttersraad, of wel wanneer aan deze geen geldelijk beheer is opgedragen, aan den ontvanger der gemeente, en ten behoeve van de zoodanigen, alwaar dezelve *rustende* is, aan den Schuttersraad, in geval dezelve bestaat, of anders aan den kommandant van het bataillon, waartoe de veroordeelde behoort.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

De contributien in art. 57 vermeld, worden door de gemeente-ontvangers ingevorderd op de wijze voor de inning der plaatselijke belastingen vastgesteld.

Van de overplaatsing naar andere klassen.

Art. 82.

De bijzondere schuttersrollen van vroegere jaren worden door de Commissie, met het opmaken dier rollen belast, jaarlijks vóór den 30sten Junij, in verband met het bepaalde in art. 46, veranderd; — bij die gelegenheid worden ook de overledenen van dezelven afgevoerd.

Van den tijd, waarop de Commissie zich met deze veranderingen bezig houdt, wordt ten minste acht dagen te voren aan de schutterpligtigen bij publicatie kennis gegeven.

Art. 83.

De overgang naar eene andere klasse, ten gevolge van verkregen meerdere jaren, wordt bepaald door de voormelde Commissie ambtshalve, zonder voorafgegaan aanzoek van den schutterpligtige.

Doch hij die, op grond dat hij na zijne inlijving gehuwd is, of wel wettige kind of kinderen heeft verkregen, vermeent geregtigd te wezen, om tot eene andere klasse van dienstpligtigen over te gaan, moet zich tot dat einde, op den hiertoe door de Commissie vast te stellen tijd, in persoon of door iemand hiertoe door hem gemagtigd, aanmelden, des noodig, onder overlegging van zoodanig bewijsstuk, als tot overtuiging van zijn goed regt, naar het oordeel der Commissie, kan strekken.

Art. 84.

Hij die verzuimt, zich op de voorschrevene wijze ten bestemden tijde bij de Commissie aan te melden, of wel, zich aangemeld hebbende, nalaat, binnen den hiertoe aan hem verleenden tijd de gevorderde bewijzen over te leggen, kan zijn verzoek niet weder vóór het daarop volgend jaar, ten tijde in art. 83 opgegeven, inleveren, en blijft inmiddels aan al de op hem berust hebbende schutterlijke verpligtingen, bij het korps waar hij toe behoort, onderworpen.

Art. 85.

Wanneer iemand, uit kracht der algemeene beginselen in art. 46 vastgesteld, ten gevolge van het overlijden zijner echtgenoot, van zijn kind of van zijne kinderen, tot eene andere klasse van schutterpligtigen behoort, dan bij welke hij tot daartoe geplaatst was, geeft hij daarvan tusschen den 1sten en den 25sten Junij in persoon of door eenen hiertoe door hem gemagtigde kennis aan de Commissie.

Hierin nalatig blijvende, wordt hij, bij ontdekking, naar zoodanige klasse overgebragt, als waarvan hij volgens de bepalingen dezer wet moet deel maken.

Wijders wordt van zijne nalatigheid door de Commissie met het veranderen der schuttersrollen belast, proces-verbaal opgemaakt, en hetzelve aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongeregt ter vervolging toegezonden.

De aangeklaagde bevonden zijnde geene voldoende redenen van verschooning te hebben, wordt het verzuim, *in tijd van vrede begaan zijnde*, gestraft met eene boete van tien tot vijftien gulden, of bij onvermogen of wanbetaling, tot gevangenis, terwijl, ingeval de aangeklaagde *door zijn verzuim mobiele diensten heeft ontdoken*, met hem wordt gehandeld, zoo als hiervoren sub litt. *c.* van art. 14, ten aanzien van hen, die, met een gelijk gevolg, de inschrijving hebben verzuimd, is vastgesteld.

Art. 86.

De Commissie onderzoekt de aanvragen tot overplaatsing dadelijk, en brengt de veranderingen, welke uit de artikelen 83, 84 en 85 voortvloeijen, over, op de betrekkelijke bijzondere schuttersrollen. Zij geeft van het ten deze verrigte kennis aan ieder der belanghebbenden, bij een schriftelijk biljet, alsmede aan het plaatselijk Bestuur der gemeente, alwaar de belanghebbende schutterpligtig is, en wijders aan den kommandant van het korps, waartoe dezelve tot dien tijd heeft behoord, als ook het geval bestaande, aan den kommandant van het korps, waaronder hij in het vervolg zal behooren.

Art. 87.

De bepalingen in de voorgaande artikelen vervat, zijn ook van toepassing op de officieren en onderofficieren.

De officieren aan welke het regt tot overgang door de Commissie is toegekend, worden overgebragt in de klasse waarin zij voortaan moeten worden gerangschikt.

Zoo lang zij bij het korps, waartoe zij nader moeten behooren, niet in hunnen rang kunnen worden geplaatst, worden zij met behoud van dien rang, *à la suite* gevoerd.

Van de verhuizing naar andere gemeenten.

Art. 88.

Ieder ingezeten, die in de jaren der schutterij is, en uit kracht dezer wet reeds aan de inschrijving heeft moeten voldoen, van woonplaats willende veranderen, geeft van dit voornemen, in den loop der laatste veertien dagen vóór zijn vertrek, kennis aan het Hoofd der gemeente, welke hij wil verlaten, die hem, naar gelang van de schutterlijke gesteldheid, waarin hij verkeert, het zij dadelijk, het zij niet eerder dan nadat de belanghebbende de hem hierna in artikel 89 opgelegde verpligtingen heeft opgevolgd, van de afgelegde verklaring een bewijs afgeeft, inhoudende, dat hij niet en om welke reden hij niet tot de schutterlijke dienst geroepen is geweest, of, indien hij werkelijk schutterpligtig is, bij welke klasse van schutterpligtigen hij bij de schutterij zijner tegenwoordige woonplaats gestaan heeft. Dit bewijs moet door den houder, binnen de veertien dagen na zijne aankomst in de nieuwe woonplaats, aan het Hoofd van het plaatselijk Bestuur aldaar worden overgegeven.

Art. 89.

Bijaldien hij, die van woonplaats wil veranderen, als schutterpligtige is ingedeeld bij eenig korps, welks manschappen van uniform-kleeding voorzien of wel gewapend zijn, wordt het in artikel 88 omschreven bewijs door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur der gemeente welke hij verlaat, niet eerder aan den belanghebbende uitgereikt, dan nadat deze door eene behoorlijke verklaring, afgegeven door den kommandant van het bataillon of van de schutterij, waarbij hij als schutterpligtige is ingedeeld, heeft aangetoond, de hem in gebruik gegeven wapenen en het ledergoed, alsmede de kleedingstukken die hem van wege de gemeente mogten zijn verstrekt, te hebben ingeleverd. Ingeval de schutterpligtige zich op eigen kosten van de gevorderde uniform-kleeding heeft voorzien, wordt daarvan door voormelden kommandant in de door hem af te geven verklaring uitdrukkelijk melding gemaakt.

Art. 90.

Zoodra het Hoofd van het plaatselijk Bestuur der gemeente, aan hem die van woonplaats wil veranderen, de daarvan opgemaakte verklaring heeft uitgereikt, stelt hetzelve de noodige order, dat de belanghebbende, indien hij op de schuttersrollen, als ook wanneer hij op de contrôles van het korps geplaatst is, van dezelven worde afgevoerd.

Art. 91.

Zoodra een in de jaren der schutterij verkeerende ingezeten, die zijne vorige woonplaats heeft verlaten, in zijne nieuwe woonplaats is aangekomen, en aan het Hoofd van het plaatselijk Bestuur aldaar het in artikel 88 omschreven bewijs heeft ter hand gesteld, geeft hetzelve de noodige order, dat de belanghebbende, in de betrekking waarin hij tot de schutterij zijner vroegere woonplaats heeft gestaan, op de daartoe bestemde rollen worde overgeschreven, en wijders, zulks in de verlaten woonplaats het geval geweest zijnde, ook door den kommandant worde ingedeeld, bij dat gedeelte der schutterij, waartoe hij alsdan nog moet blijven behooren.

Art. 92.

De schutterpligtige blijft, zoo lang hem het getuigschrift in artikel 88 vermeld niet is uitgereikt, tot de vroeger op hem berust hebbende dienst verpligt, bij het corps, waartoe hij behoort. Wanneer zijn vertrek naar de nieuwe woonplaats langer dan veertien dagen na het uitreiken van gezegd getuigschrift wordt uitgesteld, is hij gehouden daarvan, met opgave der redenen, dadelijk na het afloopen van gezegd tijdsbestek, kennis te geven aan het Hoofd van

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

het plaatselijk Bestuur der oude woonplaats, hetwelk, naar gelang hij de opgegeven redenen voldoende bevindt, den belanghebbende *of* eenen naderen termijn van veertien dagen voor zijn vertrek toestaat, *of* wel hem op nieuw onder de schutterpligtigen zijner gemeente doet opnemen.

Art. 93.

Van ieder verzuim der verpligtingen bij art. 88 en volgende opgelegd, aan hem die van woonplaats verandert, wordt, indien hij niet tot de dienst is geroepen, of wel, daartoe geroepen, niet gewapend, noch ook ten laste van de gemeente van uniformkleeding voorzien is geweest, door het plaatselijk Bestuur der gemeente, alwaar hij zijn verblijf heeft overgebragt, een proces-verbaal opgemaakt en ter vervolging toegezonden aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het Kantongeregt. De aangeklaagde bevonden zijnde geene voldoende redenen van verschooning te hebben, wordt verwezen tot eene geldboete van ten minste drie gulden en ten hoogsten vijftien gulden, of, ingeval van onvermogen of wanbetaling, tot gevangenis, en zulks onverminderd de toepassing door de Gedeputeerde Staten van de straf, vermeld in art. 215 dezer wet, bijaldien hij door zijn verzuim *mobiele* diensten mogt hebben ontweken.

Van de redenen tot vrijstelling en uitsluiting, na de inlijving opgekomen, en van het finaal ontslag uit de schutterijen.

Art. 94.

De schutterpligtige, die zijn negen en veertigste jaar heeft volbragt, is (ten ware hij bij de schutterij als officier mogt zijn geplaatst), ook zonder daartoe eenige aanvrage te doen, van alle schutterlijke verpligtingen voor altoos ontheven, en wordt dadelijk door de zorg van het plaatselijk Bestuur der gemeente, waartoe hij als zoodanig behoort, van de registers der schutterij afgevoerd.

Art. 95.

De ingelijfde schutterpligtige, die om ligchaamsgebreken een vroeger finaal ontslag, of wel, om andere bij de wet erkende redenen, eene tijdelijke dienst-ontheffing verlangt, vraagt die in de maand Junij van elk jaar bij de Commissie, in elke gemeente of zamengevoegde gemeenten met de beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting belast, en wel op zoodanig tijdstip dier maand, als door gemelde Commissie aan het plaatselijk Bestuur van iedere gemeente, waarover zich derzelver ressort uitstrekt, zoo tijdig wordt opgegeven, dat dezelve ten minste acht dagen vóór de opening der hiertoe bestemde zittingen door middel eener publicatie ter kennis van de ingezetenen kunnen zijn gebragt.

De schutterpligtigen, die om andere redenen, dan het volbrengen van het 49ste jaar, tot voormelde vrijstellingen vermeenen geregtigd te zijn, moeten bij hunne aanvragen overleggen al de voor de omstandigheid, waarin zij verkeeren, bij de wet gevorderde bewijsstukken.

Art. 96.

Bij de beoordeeling van de nieuw opgekomen redenen tot finaal ontslag of tijdelijke dienstontheffing, worden door de voormelde Commissie dezelfde voorschriften in acht genomen, als hiervoren, in het algemeen ten aanzien van het toekennen der vrijstellingen, zijn gegeven.

Art. 97.

Bijaldien de verlangde regten zijn toegekend, houdt de meergemelde Commissie daarvan aanteekening op het bij artikel 29 voorgeschreven register, en geeft van het verrigte kennis aan het plaatselijk Bestuur der woonplaats van den schutterpligtige.

Voorschreven Bestuur doet van de uitspraak der Commissie aanteekening houden op de schuttersrollen, en wanneer de vrijgestelde aan een korps is toegewezen geweest, onderrigt zij daarvan schriftelijk den kommandant der schutterij, onder welke hij behoort, die, na van denzelve, voor zoo veel noodig, de hem in gebruik gegeven wapenen, het ledergoed en de kleedingstukken te hebben doen overnemen, dadelijk den vrijgestelde van het korps doet afvoeren.

Art. 98.

De schutterpligtige, aan wien het finaal ontslag of eene tijdelijke dienstontheffing is toegekend, doch die van 's Rijks wege van wapenen en ledergoed, of wel ten koste der gemeente, het zij geheel, het zij ten deele van kleedingstukken voorzien is, blijft, zoo lang het een en ander niet aan den kommandant is teruggegeven, onderworpen aan dezelfde strafbepalingen, als hierna in artikel 163 tegen het niet inleveren van wapenen en ledergoed, en der van de gemeente ontvangen kleedingstukken, zijn vastgesteld.

Art. 99.

In tijd van vrede wordt aan den finaal ontslagene beneden den rang van officier, daarvan geen bewijs afgegeven; — in tijd van oorlog echter wordt aan ieder, die tot de mobiele dienst geroepen is geweest en daaruit vóór de ontbinding dezer korpsen is ontslagen, door of van wege het Departement van Oorlog, een bewijs van ontslag uitgereikt, hetwelk ten allen tijde aan de bevoegde autoriteiten, indien zij zulks noodig achten, moet worden vertoond.

TWEEDE AFDEELING.

BIJZONDERE BEPALINGEN BETREFFENDE DE DIENSTDOENDE SCHUTTERIJEN.

Van de dienstdoende schutterijen in het algemeen.

Art. 100.

Op het voorstel van de Gedeputeerde Staten, bepaalt de Koning in welke gemeenten *dienstdoende* schutterijen worden daargesteld.

Alle schutterpligtigen, behoorende tot de gemeenten, in voege voorsz. aangewezen, maken de *dienstdoende* schutterijen aldaar uit.

In gewone tijden is slechts zoodanig gedeelte van dezelven tot behoud der inwendige rust aan actieve diensten onderworpen, als hierna wordt opgegeven.

Van de sterkte van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen.

Art. 101.

De sterkte van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterij in elke gemeente, bedraagt twee man van iedere honderd zielen der bevolking.

De bevolking wordt, na aftrek van alle vreemdelingen, welke, ingevolge artikel 2 dezer wet van de verpligting tot de inschrijving zijn ontheven, berekend naar de laatst gedane algemeene volkstelling.

Van de daarstelling van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen.

Art. 102.

Tot daarstelling van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen worden, behoudens de bepalingen hierna opgegeven, aangewezen de schutterpligtigen, behoorende onder de letters *a*, *b*, *c* en *e* van artikel 46.

Art. 103.

De aanwijzing voor het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen wordt in iedere gemeente opgedragen aan dezelfde Commissie, als bij artikel 25 dezer wet is ingesteld.

Overeenkomstig de hoofdbepaling, in het voorgaande artikel vervat, en behoudens de beperkingen, ten deze in het volgende artikel voorkomende, wordt door de Commissie jaarlijks, dadelijk nadat de *bijzondere* schuttersrollen zijn opgemaakt, uit de op de *verschillende* bijzondere rollen gebragte dienstpligtigen, naar volgorde van den dag van ieders geboorte, te beginnen met den jongste, en zulks onverschillig of de belanghebbenden ongehuwd of weduwenaars zonder kind of kinderen, of wel gehuwd zijn en *al* dan *geen* kind of kinderen hebben, zoodanig getal aangewezen en op eenen van de *bijzondere rol* afgescheidene *in duplo te houden algemeenen staat* gebragt en opgeroepen, als elk jaar, tot aanvulling van het benoodigde, vereischt wordt.

Art. 104.

Onder de volgens de voorgaande artikelen aan te wijzen en op te roepen manschappen worden echter alleen begrepen, zoodanige schutterpligtigen uit de klassen *a*, *b*, *c* en *e*, die de volgende vereischten bezitten, namelijk van:

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

a. zelven stemgeregtigden te zijn,

b. zonen van stemgeregtigden te zijn;

c. zich in de dienst der nationale militie te hebben doen substitueeren of vervangen;

d. een of meerder posten of bedieningen te bekleeden, bezoldigd van wege den Staat, de provincie, de gemeente, de dijk- en polderbesturen of andere publieke administratien, waarvan het jaarlijksch bedrag afzonderlijk of te zamen ten minste *f* 500 beloopt;

e. in het patentregt te zijn aangeslagen tot een bedrag, waarvan het minimum jaarlijks door het plaatselijk Bestuur van iedere gemeente waar eene dienstdoende schutterij moet bestaan, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wordt vastgesteld;

f. gegradueerd te zijn in eenig vak van wetenschap;

g. de betrekking te bekleeden van procureur, notaris, makelaar, deurwaarder en dergelijke;

h. bij anderen inwonende en niet regtstreeks in de Rijks- of gemeentelasten aangeslagen zijnde, wegens kamerhuur te betalen eene jaarlijksche som, waarvan het minimum wordt vastgesteld op dezelfde wijze, als hierboven sub *e* is opgegeven.

Art. 105.

Wanneer, na uitputting van de, in het voorgaande artikel opgegevene categorien, nog manschappen ontbreken, zal de Commissie, na ingewonnen advies van het betrokken Gemeentebestuur, en onder nadere goedkeuring van Gedeputeerde Staten, beslissen, of het, tot aanvulling van het alsdan nog ontbrekende, al dan niet noodig is, tot de dienst bij de actieve dienstdoende schutterij aan te wijzen en op te roepen, de zoodanigen, welke, hoezeer niet vallende in eene der hierboven aangeduide categorien, echter het ten deze sub 1ª. *a*, *b*, *d*, *e* en *h* gevorderde, het meest nabijkomen.

Art. 106.

Bijaldien onder de dienstdoende schutterijen zich personen mogten bevinden, genegen om in tijd van vrede in de gemeente de dienst als *cavalerist* of *artillerist* te verrigten, kan zulks door den Koning onder de door Denzelve vast te stellen bepalingen worden toegestaan.

De tot voormelde dienst genegen vrijwilligers moeten zich echter, ten hunnen koste, voorzien van de uniform-kleeding, en wijders, voor zoo veel de cavalerie aangaat, van een eigen voor de dienst geschikt geoordeeld, en door hen te onderhouden paard; zullende in de wapening en het harnachement van ieder der alzoo toegelatenen van 's Rijkswege worden voorzien.

Art. 107.

Alle tot voorschreven cavalerie en artillerie behoorende vrijwilligers zijn, behoudens hunne dienst van cavalerist, waar en wanneer dezelve noodig wordt geacht, aan dezelfde tucht en verordeningen onderworpen als de overige leden der schutterij; hunne voorschreven betrekking ontheft hen ook niet van de verpligting, om als officier bij de schutterlijke infanterie der gemeente op te treden, bijaldien zij daartoe uit kracht der wet verpligt en door den Koning benoemd zijn.

Van den diensttijd bij de actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 108.

De dienst bij de in het hoofd dezer aangeduide schutterijen duurt vijf jaren.

Deze diensttijd wordt niet verminderd door eenige nader opgekomen omstandigheden, welke anders, ingevolge de voorschriften dezer wet, regt geven tot overgang naar eene andere klasse van dienstpligtigen, dan waartoe de schutterpligtige, tijdens zijne aanwijzing voor het actieve gedeelte der dienstdoende schutterij, heeft behoord.

Art. 109.

Jaarlijks, ten tijde van de gewone aanvulling, worden alle manschappen der actieve dienstdoende schutterij, welke vijf jaren hebben gediend, na de hun verstrekte wapenen en voorwerpen van ledergoed en, voor zoo veel noodig, ook de kleedingstukken te hebben ingeleverd, van gemelde dienst ontheven, en, voor zoo veel daartoe termen bestaan, op hun aanzoek overgebragt naar zoodanige andere klassen van dienstpligtigen, als waartoe zij alsdan bevonden zijn te behooren.

Van de jaarlijksche aanvulling der actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 110.

Het jaarlijks aftredende gedeelte en de verdere aan de actieve dienstdoende schutterijen ontbrekende manschappen, hetzij door na de inlijving verleende vrijstellingen of gedane uitsluitingen, hetzij wegens overlijding, verhuizing of andere omstandigheden, wordt elk jaar aangevuld uit de ingeschrevenen en voor de dienst goedgekeurden, bij voorkeur van het loopende jaar, en bij ontoereikendheid van dezen uit die van de voorgaande jaren, altoos echter aanvangende met de jongsten. Zij worden hiertoe, overeenkomstig de voorschriften, bij de artt. 102, 103, 104 en 105 opgegeven, aangewezen en opgeroepen.

Van de formatie van de actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 111.

De wijze van verdeeling van de actieve dienstdoende schutterijen, in bataillons en compagnien, wordt voor elk dezer schutterijen door den Koning bepaald.

Art. 112.

De actieve dienstdoende schutterijen worden in elke gemeente door den Koning onder het bevel gesteld van eenen door dezelve te benoemen officier, welke alsdan tevens bevel voert over de verdere gedeelten der schutterij in deze gemeenten.

Art. 113.

De overige officieren bij de actieve dienstdoende schutterij benoodigd, worden, met inachtneming der voorschriften in de 3de zinsnede van artikel 54 dezer wet vervat, door den Koning benoemd, bij voorkeur uit die leden der schutterij, welke tot gemelde dienst zijn aangewezen, of daartoe aangewezen hadden kunnen worden, bijaldien ze, uit kracht van artikel 20 der wet, niet tijdelijk van de dienst waren verschoond gebleven.

Bijaldien het vereischte getal geschikte officieren op deze wijze niet te verkrijgen mogt zijn, kunnen hiertoe door den Koning, met hunne bewilliging, andere schutterpligtigen, of wel, des noodig geacht, actieve of gepensioneerde militaire officieren, benoemd of tijdelijk aangewezen worden.

Art. 114.

De onderofficieren, korporaals en tamboers worden op dezelfde wijze benoemd als in artikel 56 is opgegeven, en wel, wat de twee eerstgemelden aangaat, bij voorkeur uit de leden der *actieve* schutterij.

Bijaldien echter het gevorderde aantal geschikte onder-officieren en korporaals op deze wijze niet te verkrijgen mogt zijn, kunnen tot gemelde betrekking worden genomen andere in de klassen *a*, *b*, *c* en *e* van artikel 46 gerangschikte personen, die niet voor de *actieve* schutterij zijn aangewezen, en des vereischt, mits hierin toestemmende, ook andere ingezetenen der gemeente.

Deze laatste bepaling is almede van toepassing op de *tamboers*.

Art. 115.

Op de bij de actieve dienstdoende schutterijen benoemde officieren, onderofficieren of korporaals, hetzij dezelven genomen zijn uit de leden derzelve, hetzij uit de dienstpligtigen, in de klassen *a*, *b*, *c* en *e* in art. 46 aangeduid, of wel uit de in voormelde klassen vallende, doch volgens art. 20 tijdelijk van de dienst verschoonden, zijn, bij weigering om deze betrekkingen aan te nemen, van toepassing de voorschriften vervat in artikel 57.

Art. 116.

Wanneer bij eene actieve dienstdoende schutterij een korps muzikanten wordt gevoegd, blijven de kosten daartoe gevorderd buiten

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

bezwaar der gemeente, ten ware de Gemeenteraad in deze uitgave, hetzij geheel, hetzij voor zoodanig gedeelte als door vrijwillige bijdragen niet kan worden gevonden, bewilligd en daarop de goedkeuring van de Gedeputeerde Staten verkregen mogt hebben.

Van de kleeding bij de actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 117.

Ieder lid eener actieve dienstdoende schutterij voorziet zich, op eigen kosten, van de vereischte uniform-kleeding.

Hij mag de verschillende kleedingstukken van eene fijnere hoedanigheid nemen, dan waarvan het aangenomen model is vervaardigd, mits de voor ieder stuk bepaalde stof dezelfde zij, en de voorgeschrevene vormen en kleuren in acht genomen worden.

Wanneer echter een lid der schutterij, in weerwil van artikel 104, onvermogend is, zich op eigen kosten de uniform aan te schaffen, wordt hij, op het hiertoe door hem aan het plaatselijk Bestuur te doen verzoek, ter beoordeeling van en door hetzelve, van de voormelde verpligting gedeeltelijk of wel geheel ontheven, en alsdan ten laste van de gemeente van de hem ontbrekende kleedingstukken voorzien.

Art. 118.

Het plaatselijk Bestuur is bevoegd, ook dan, wanneer de Schuttersraad met het finantieel beheer der schutterij belast is, de levering der ten laste der gemeente-kassen komende kleedingstukken òf zelf òf door den Schuttersraad te doen aanbesteden.

De kleedingstukken worden echter, in beide die gevallen, alvorens ze den schutter in gebruik te geven, goedgekeurd door den kommandant en twee door denzelve hiertoe aan te wijzen officieren der schutterij, benevens twee deskundigen, door het plaatselijk Bestuur te benoemen.

Art. 119.

Ieder lid der actieve dienstdoende schutterij, die zich zelven kleedt, en niet verlangt gebruik te maken van de bevoegdheid bij de 2de alinea van artikel 117 toegekend, heeft het regt zich de vereischte voorwerpen, of zoodanig gedeelte als hij verlangt, tegen betaling van den aannemings-prijs, indien de leverantie bij aanbesteding wordt bewerkstelligd, te doen verstrekken.

Van de wapenoefeningen bij de actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 120.

De infanterie van de actieve dienstdoende schutterij wordt *vijftien* malen, en de vrijwillige *cavalerie* en *artillerie* bij dezelve, *dertig malen* jaarlijks in den wapenhandel geoefend.

Deze oefeningen worden voor de *infanterie* niet meer dan *twee malen*, en voor de *cavalerie* en *artillerie* niet meer dan *vier malen* in elke maand gehouden, en duren, zonder echter den tijd mede te rekenen, die noodig is om van de gewone verzamelplaats op het exercitieveld aan te komen, en van daar weder naar de verzamelplaats terug te keeren, telkens niet langer dan twee uren. Gedurende de wintermaanden kan, ter beoordeeling van den kommandant, worden volstaan met het houden van appel.

Behalve aan deze gewone oefeningen, worden de naar het oordeel van den kommandant niet, of niet genoegzaam in den wapenhandel bedreven leden van de actieve dienstdoende schutterijen, hetzij infanterie, cavalerie of artillerie, binnen het eerste jaar na de inlijving nog onderworpen aan twaalf buitengewone oefeningen, die almede telkens niet langer mogen duren dan twee uren, berekend zoo als hiervoren is vermeld.

Art. 121.

Boven de in het voorgaande artikel vermelde oefeningen, worden de actieve dienstdoende schutterijen jaarlijks aan de volgende algemeene en bijzondere inspectien onderworpen, als:

a. eenmaal 's jaars aan eene bijzondere inspectie, te houden door eenen hiertoe door den Koning aan te wijzen generaal of militairen hoofd-officier, bepaaldelijk over de wapenen, het ledergoed en de theoretische en practische oefeningen; en

b. tweemaal 's jaars aan eene algemeene inspectie, te houden door den kommandant der schutterij.

Zij, die bij de inspectien, in de §§ *a* en *b* bevolen, niet tegenwoordig zijn geweest, worden, onverminderd derzelver vervolging wegens dienstverzuim, indien daarvoor termen bestaan, door den kommandant nader aan eene afzonderlijke inspectie onderworpen.

Over het in elke gemeente als brandpiket aangewezen gedeelte der actieve dienstdoende schutterij, wordt, ten tijde dat deszelfs dienst als zoodanig aanvangt, door den kommandant steeds eene *bijzondere* wapenschouwing gehouden.

Art. 122.

Het staat den Koning vrij, in zeer bijzondere gevallen, ter behoorlijke leiding van de oefeningen, militaire officieren en onderofficieren bij de actieve dienstdoende schutterijen te detacheeren.

Art. 123.

De kommandant der dienstdoende schutterij kan aan de niet genoegzaam geoefende officieren, onderofficieren en korporaals van de actieve gedeelten, boven het in artikelen 120 en 121 gevorderde, het bijwonen van theoretische oefeningen gelasten op een door hem te bepalen tijd.

Deze oefeningen worden slechts tweemaal in elke maand, en nimmer langer dan twee uren telkens, gehouden.

Art. 124.

Bijaldien de woonplaats van sommige schutters of onderofficieren, behoorende tot eene actieve dienstdoende schutterij, in eenige gemeenten meer dan een half uur afstand van den besloten kring of omtrek der gebouwen verwijderd is, worden deze manschappen met opzigt tot de wapenoefeningen van de anderen afgescheiden, en zoo veel mogelijk aan afzonderlijke wapenoefeningen onderworpen, op zoodanige meer in de nabijheid hunner woningen gelegene plaats, als door den kommandant, na overleg met het plaatselijk Bestuur, hiertoe meest geschikt worden bevonden.

Ingeval van brand, zijn de hier bedoelde manschappen desgelijks enkel tot diensten verpligt in het dorp of gehucht waar hun verblijf is gevestigd.

Van de verdere dienstverrigtingen door de actieve dienstdoende schutterijen.

Art. 125.

De actieve dienstdoende schutterijen wonen geene parades bij, dan alleen op 's Konings geboortedag, en bezetten geene wachten, eere- of andere posten, dan met toestemming van den Gouverneur der provincie.

Art. 126.

Bijaldien de hulp der schutterij tot garnizoensdienst, of tot diensten buiten de gemeente, noodig mogt zijn, worden deze diensten uitsluitend door de actieve dienstdoende schutterij verrigt.

Art. 127.

Bij gelegenheid van brand of alarm, wordt de actieve dienstdoende schutterij, en zoo noodig ook de cavalerie en artillerie bij dezelve, onder de wapenen gebragt, en in die gemeenten, welke van militair garnizoen voorzien zijn, onder het bevel gesteld van den plaatselijken kommandant.

Art. 128.

De kommandant der schutterij geeft aan den plaatselijken kommandant binnen zijne gemeente kennis van alle verzamelingen van gewapende manschappen onder zijne bevelen staande, tenzij dezelven op gezette dagen en uren plaats hebben, als wanneer het voldoende is, daarvan éénmaal 's jaars, voor den aanvang derzelven, kennis te geven.

Art. 129.

Wanneer de tijdelijke hulp der schutterijen door de militaire autoriteit wordt aangevraagd, wordt dezelve, in dringende gevallen, door het plaatselijk Bestuur op eigen gezag, en in alle andere gevallen alleen na bekomene goedkeuring van den Gouverneur der provincie, verleend.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Het plaatselijk Bestuur moet echter van de op eigen gezag genomen maatregelen dadelijk aan den Gouverneur berigt geven, en diens nadere bevelen opvolgen.

Art. 130.

Wanneer de rust eener gemeente wordt verstoord of bedreigd, verleenen de actieve dienstdoende schutterijen van de naastbij gelegen gemeenten hulp, op de vordering van den Gouverneur der provincie of op schriftelijke uitnoodiging door het betrokken plaatselijk Bestuur op den kommandant of de kommandanten te verstrekken.

Van de werkelijk verleende hulp geeft zoowel het plaatselijk Bestuur dat hulp erlangt, als het Bestuur dat helpt of de Besturen die helpen, onverwijld kennis aan den Gouverneur der provincie.

Die kennisgeving geschiedt desgelijks, wanneer eene naburige gemeente vermeend heeft, om gewigtige redenen de hulp niet te kunnen of te mogen verleenen.

De voor de gedane weigering bestaan hebbende gronden worden aan den Gouverneur opengelegd, en diens nadere bevelen zoo in dit als in het voorgaande geval nagekomen.

Art. 131.

De gemeente, welke de bij het vorig artikel bedoelde hulp heeft noodig gehad, is gehouden tot voldoening van alle de kosten daardoor veroorzaakt, ten ware op eene voldoende wijze de onmogelijkheid wordt aangetoond om de opgekomen rustverstoring reeds bij den aanvang te hebben kunnen stuiten: in welk geval de kosten komen ten laste van het Rijk.

DERDE AFDEELING.

VAN DE SCHUTTERSRADEN, DE TUCHT, REGTSPLEGING ENZ.

Van de zamenstelling, eeds-aflegging en orde van de inwendige dienst der Schuttersraden.

Art. 132.

In elke gemeente alwaar de schutterij dienstdoende is, bestaat een Schuttersraad, welke, behoudens de bepaling in artikel 171 vervat, over alle overtredingen oordeelt, door de leden der schutterij tegen de schutterlijke tucht begaan.

Art. 133.

Onder de bepalingen hiervoren in de artikelen 72 en volgende vastgesteld, is ook de regeling der geldelijke belangen van de schutterij aan den Schuttersraad opgedragen.

Art. 134.

De Schuttersraad bestaat, met den voorzitter, uit vijf leden, welke tot elkander de betrekking niet mogen hebben van bloed- of aanverwanten, tot den derden graad ingesloten.

Art 135.

De kommandant der schutterij, en bij afwezigheid, belet of ontstentenis van denzelve, de hem in rang opvolgende oudste officier is, behoudens de uitzondering in artikel 141 vervat, voorzitter van den Raad.

Art. 136.

De leden van den Schuttersraad, met uitzondering van deszelfs voorzitter, worden benoemd door het Plaatselijk Bestuur, op eene voordragt van den kommandant, bevattende, zoo mogelijk, een dubbeltal voor elke te vervullen plaats.

Art. 137.

De leden van den Schuttersraad worden voor twee jaren aangesteld; zij zijn echter op nieuw verkiesbaar.

Tusschentijds wegens buitengewone omstandigheden ontslag verlangende, wordt dit door den kommandant gevraagd bij het plaatselijk Bestuur, door hetwelk zij aangesteld zijn.

Art. 138.

De Schuttersraden bestaan zooveel doenlijk uit officieren en wel, behalve den voorzitter, in dezer voege:

a. Bij eene schutterij die meer dan twee bataillons bevat, uit:

een luitenant-kolonel,
een majoor,
een kapitein, en
een eersten luitenant;

b. Bij eene schutterij van twee bataillons, uit:

een majoor,
een kapitein,
een eersten luitenant, en
een tweeden luitenant;

c. Bij eene schutterij van één bataillon, of *van meer dan ééne compagnie*, uit:

een kapitein,
een eersten luitenant, en
twee tweede luitenants;

d. Bij eene schutterij van ééne compagnie, uit:

een eersten luitenant,
een tweeden luitenant,
een sergeant, en
een korporaal.

Art. 139.

Wanneer de Schuttersraad op de in het voorgaande artikel omschrevene wijze niet kan worden zamengesteld, of dat, tengevolge van geldig verklaarde wraking of verschooning, een der leden buiten staat is van de zaak kennis te nemen, of wel, dat eenig lid door andere redenen verhinderd wordt in de uitoefening der betrekkingen, wordt de Raad door een lid der schutterij, van denzelfden, of, deze niet aanwezig zijnde, van den daarop volgenden rang of graad, door den voorzitter hiertoe op te roepen, tijdelijk aangevuld.

Art. 140.

De Schuttersraad oordeelt over alle aanklagten tegen leden der schutterij, minder in rang dan den voorzitter, of, van gelijken rang zijnde, minder in ancienneteit dan deze.

Art. 141.

Ingeval van aanklagt tegen den kommandant wegens begane overtreding of misbruik van gezag, zal zoodanige aanklagte door den Raad niet worden beoordeeld, dan nadat het voorzitterschap van den Schuttersraad voor dit bijzonder geval is opgedragen geworden aan eenen hiertoe aan te wijzen hoofdofficier van het leger, van hooger rang dan de aangeklaagde.

Art. 142.

Bij elk der Schuttersraden wordt door den Koning een auditeur aangesteld, die met de vervolging van alle overtredingen der schutterlijke tucht en met het doen uitvoeren van alle vonnissen en bevelschriften is belast.

Tevens wordt door den Koning voor den auditeur een plaatsvervanger benoemd, om, bij afwezigheid, belet of ontstentenis, in deszelfs plaats op te treden.

De auditeur en deszelfs plaatsvervanger moeten zooveel mogelijk in de regten gegradueerd zijn.

Art. 143.

De auditeur deelt telkens, wanneer zulks in andere dan reeds bij den Raad aangebragte strafzaken, door den kommandant der schutterij of door den voorzitter van den Schuttersraad wordt verlangd, denzelve schriftelijk zijn gevoelen mede op alle punten, welke de schutterlijke tucht en regtspleging betreffen.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 144.

Aan de betrekking van auditeur is eene vaste bezoldiging verbonden van ten hoogste *dertig* en ten minste *twintig gulden* per compagnie.
De hoegrootheid daarvan wordt, op voordragt van iederen Gemeenteraad, door de Gedeputeerde Staten vastgesteld.

Art. 145.

De Schuttersraad wordt bijgestaan door eenen secretaris.
In die Gemeenten, waar de dienstdoende schutterij meer dan een bataillon uitmaakt, wordt de betrekking van secretaris uitgeoefend door zoodanigen luitenant-kwartiermeester, als de kommandant daartoe telkens voor twee jaren aanwijst; terwijl in die Gemeenten, waar de dienstdoende schutterij geen bataillon uitmaakt, deze betrekking aan een hiertoe geschikten officier of onder-officier of ander lid van de schutterij, door den Raad wordt opgedragen.
Deze laatste bepaling wordt ook gevolgd, bijaldien de secretaris in de te behandelen zaak betrokken, of om voldoende redenen, door den Schuttersraad te beoordeelen, in de uitoefening zijner functie belet mogt zijn, en zulks voor den tijd, gedurende welken de verhindering blijft bestaan.

Art. 146.

De secretaris houdt de notulen en maakt daarin nauwkeurige melding, zoo van het verhandelde in den Raad als van de genomen beslissing, echter altoos zonder aanduiding van de bijzondere gevoelens der leden.
Hij is voorts belast met het opmaken der vonnissen.

Art. 147.

De leden van den Schuttersraad, de auditeur, deszelfs plaatsvervanger en de secretaris, leggen, alvorens hunne betrekking te aanvaarden, in handen van het Hoofd van het plaatselijk Bestuur den volgenden eed af:

„Ik zweer (beloof) getrouwheid aan den Koning en gehoorzaam„heid aan de wet; dat ik de verpligtingen, mij als lid (auditeur, „plaatsvervanger van den auditeur, of secretaris) van den Schutters„raad opgedragen, met eerlijkheid, naauwgezetheid en onzijdigheid, „zonder aanzien van personen, zal waarnemen, en mij in derzelver „uitoefening zal gedragen, als een braaf en eerlijk man betaamt."

Gelijke eedsaflegging geschiedt door ieder lid der schutterij, die geroepen is om het lidmaatschap of het secretariaat van den Raad, in de gevallen bij de artikelen 139, 141 en 145 aangeduid, tijdelijk op zich te nemen.
Van deze eedsafleggingen wordt telkens een procesverbaal opgemaakt, en daarvan een afschrift aan den Gouverneur der provincie gezonden.

Art. 148.

De Schuttersraad wordt door een lid van de schutterij, ter keuze van den kommandant, als bode bediend.
De dagvaardingen, insinuatien en andere geregtelijke exploiten, uit de regtspleging en het ten uitvoer leggen der geslagen vonnissen en gegeven bevelschriften voortvloeijende, geschieden door den bode van den Schuttersraad, ten ware de auditeur in sommige gevallen het meer doelmatig mogt oordeelen, tot voornoemd einde een der door hem alsdan aan te wijzen deurwaarders der regterlijke magt te werk te stellen.
Alvorens de bode in functie treedt, legt hij in handen van den voorzitter van den Schuttersraad den navolgenden eed af:

„Ik zweer (beloof) getrouwheid aan den Koning; dat ik mij in „allen deele zal gedragen naar de wetten en reglementen op mijne „bediening vastgesteld; dat ik alle exploiten, die mij zullen bevolen „worden, getrouwelijk en met naarstigheid zal uitvoeren, en in het „algemeen mijne functien met naauwgezetheid, met eerlijkheid en „tevens met allen eerbied voor mijne superieuren zal waarnemen."

Van deze eedsaflegging wordt procesverbaal opgemaakt en op de akte van aanstelling aanteekening gedaan.

Art. 149.

Wanneer de Schuttersraad vergadert, wordt steeds de uniform en door de officieren ook de sjerp gedragen.
De auditeur, geen officier zijnde, moet gekleed zijn, zooals voor de advocaten op de teregtzittingen der regterlijke collegien is voorgeschreven.

Art. 150.

De leden van den Schuttersraad mogen uit denzelve niet dan om voldoende redenen, ter beoordeeling van den Raad, afwezig blijven, of zich daaruit verwijderen voor dat de zitting is opgeheven.
Bijaldien de Raad strafzaken behandelt, moet dezelve steeds voltallig zijn.
Wanneer de Raad daarentegen andere aangelegenheden behandelt, wordt ten minste een drietal leden tot het nemen eener beslissing vereischt.
Wanneer bij de beoordeeling der zooeven gemelde aangelegenheden de stemmen staken, is die des voorzitters beslissend.

Art. 151.

De leden van den Schuttersraad nemen zitting naar orde van rang en ancienneteit.
In de strafzaken wordt het eerst gestemd door het lid, dat den minsten rang heeft, en zoo opklimmende tot den voorzitter, die het laatst stemt.

Art. 152.

De voorzitter bepaalt de volgorde, waarin de zaken zullen worden behandeld.

Van de straffen.

Art. 153.

De Schuttersraden zijn bevoegd de volgende straffen op te leggen:

Aan officieren:

1°. Provoostarrest,

2°. Huisarrest en

3°. Geldboete.

Aan onderofficieren en korporaals:

1°. Degradatie,

2°. Gevangenis en

3°. Geldboete.

Aan schutters en tamboers:

1°. Gevangenis en

2°. Geldboete.

Art. 154.

Het *provoost-arrest* wordt niet dan bij vonnis opgelegd en bestaat in opsluiting in eene door het plaatselijk Bestuur aan te wijzen bewaarplaats; hetzelve duurt niet korter dan 24 uren en niet langer dan acht dagen.

Art. 155.

Het *huisarrest* wordt, behoudens de in het artikel 171 aangeduide uitzondering, insgelijks bij vonnis opgelegd, en zal niet korter dan 24 uren en niet langer dan veertien dagen duren.

Art. 156.

De *degradatie* bestaat in de bij vonnis uitgesproken terugbrenging tot gewoon schutter.

Art. 157.

Gevangenis wordt, behoudens de hiervoren in artikel 171 vermelde uitzondering, insgelijks bij vonnis opgelegd, en bestaat in eene door het plaatselijk Bestuur, doch afgescheiden van de provoost, aan te wijzen bewaarplaats.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Dezelve duurt niet korter dan 24 uren, en niet langer dan veertien dagen.

Art. 158.

De geldboeten zijn voor de *officieren* niet minder dan tien gulden en niet meer dan vijftig gulden;

voor de *onderofficieren* en *korporaals*, niet minder dan een gulden en niet meer dan twintig gulden; en

voor de *tamboers* en *schutters* niet minder dan vijftig cents en niet meer dan tien gulden.

Van de overtredingen.

Art. 159.

De leden der schutterijen, van welken rang ook, zijn in alles wat de dienst betreft, gehoorzaamheid en ondergeschiktheid aan hunne meerderen, hetzij schutterlijke, hetzij millitaire personen, verschuldigd; zij zijn in dienst en aan de schutterlijke tucht onderworpen, wanneer zij, tijdens de overtreding, in uniform gekleed zijn, zich onder de wapenen bevinden, tot de dienst geroepen of tot eenige daarmede in betrekking staande verpligtingen, ingevolge de wet, gehouden waren.

Art. 160.

Al wie zijnen meerdere in rang op eene ongepaste wijze bejegent, of beleedigende uitdrukkingen tegen denzelve bezigt, wordt, indien er verzachtende omstandigheden bestaan, met geldboete, en, in het tegenovergestelde geval, zoo hij een *officier* is, met provoost- of huis-arrest, zoo hij een *onderofficier* of *korporaal* is, met degradatie of gevangenis, en zoo hij een *schutter* of *tamboer* is, met gevangenis gestraft.

Wanneer een mindere in rang aan zijnen meerdere, in zaken de dienst betreffende, uitdrukkelijk gehoorzaamheid weigert, wordt hij met het maximum van het provoost-arrest of van dat der gevangenis gestraft.

Art. 161.

Ingeval de uitdrukkingen tegen den meerdere in rang gebezigd, lasterlijk of honend zijn, of ingeval de vergrijpen in het vorige artikel vermeld, vergezeld zijn geweest van het toebrengen van slagen of wonden, of van andere persoonlijke aanrandingen, wordt de beklaagde door den gewonen regter, overeenkomstig het Wetboek van Strafregt, op gelijke wijze vervolgd en gestraft, als in de gevallen van beleedigingen en feitelijkheden, magistraatspersonen in of ter gelegenheid van de uitoefening hunner functien aaugedaan, ten ware bij voormeld Wetboek op het misdrijf zelf eene zwaardere straf gesteld mogt zijn.

Bijaldien het misdrijf voorgevallen is, terwijl de beklaagde, zoowel als hij, jegens wien hetzelve is gepleegd, in dienst of onder de wapenen waren, wordt de beklaagde dadelijk in hechtenis genomen, en aan den gewonen regter ten voorschreven einde overgegeven.

Art. 162.

Ieder schutter die, op schildwacht gesteld, eenen hem toevertrouwden post verlaat, op zijnen post beschonken is of daar ongeregeldheden pleegt of wel zijn consigne niet opvolgt, wordt met gevangenis gestraft.

Officieren zich van eenen hun toebetrouwden post of van een onder hunne bevelen gesteld detachement verwijderende, worden met provoost-arrest, en *onderofficieren* of *korporaals* met gevangenis gestraft.

Wegens de in dit artikel vermelde overtredingen wordt, indien er geene verzachtende omstandigheden hebben bestaan, steeds het maximum der straf opgelegd.

Art. 163.

Wie de hem als lid der schutterij ten gebruike toevertrouwde wapenen of andere voorwerpen, of wel de hem ten koste van de gemeente verstrekte kleedingstukken bederft of onbruikbaar maakt, of wel dezelven vóór zijn vertrek naar eene andere gemeente, of binnen den tijd van eene maand na verkregen ontslag, vrijstelling of overplaatsing, naar eene andere klasse van dienstpligtigen, niet aan den kommandant heeft teruggegeven, wordt, onverminderd zijne verpligting tot vergoeding van de aan voorschreven voorwerpen aangebragte schade, met gevangenis of boete gestraft.

De burgerlijke regter bepaalt het bedrag der zooeven gemelde schade, alsmede den termijn binnen welken dezelve behoort te zijn voldaan.

Al wie de voormelde voorwerpen verpandt, verkoopt of zich op eenige andere wijze daarvan ontdoet, wordt aan den gewonen regter overgeleverd, die in zoodanig geval aan den schuldig bevondene de straf zal opleggen, op misbruik van vertrouwen gesteld.

Wie de hem door de gemeente verstrekte kleedingstukken op andere tijden draagt, dan waarop hij tot de dienst is geroepen, wordt telken reize wanneer zulks ontdekt wordt, onverminderd de vergoeding der daaraan toegebragte en door den burgerlijken regter te bepalen schade, door den Schuttersraad gestraft met eene geldboete van drie gulden, of met vier dagen gevangenis.

Wie van de hem toevertrouwde wapenen of ledergoed buiten de dienst gebruik maakt of dezelve aan anderen ten gebruike geeft, wordt op gelijke wijze gestraft.

Art. 164.

Hij die, uit kracht der wet verpligt zijnde zich op eigene kosten van de vereischte uniform-kleeding te voorzien, nalatig blijft, zich dezelve binnen den door den kommandant bepaalden tijd aan te schaffen, wordt, telken male wanneer hij zonder behoorlijke uniform-kleeding onder de wapenen komt, de eerste maal door den kommandant, en vervolgens door den Schuttersraad, met geldboete gestraft.

Art. 165.

Bijaldien een lid der schutterij, aan wien wapenen of ledergoed, of wel ten koste van de gemeenten uniform-kleeding ten gebruike zijn gegeven, naar eene andere gemeente mogt zijn verhuisd, zonder gemelde voorwerpen te hebben teruggegeven aan den kommandant van de gemeenten alwaar hij dezelve heeft ontvangen, wordt hij wegens dit verzuim vervolgd, indien de verhuizing heeft plaats gehad naar eene gemeente alwaar eene dienstdoende schutterij bestaat, door den auditeur van den Schuttersraad aldaar, en indien de verhuizing is bewerkstelligd naar eene gemeente alwaar de schutterij rustende is, door den ambtenaar van het Openbaar Ministerie van het Kantongeregt, waaronder die gemeente behoort.

De vervolging wordt ingesteld op eene door den kommandant van de schutterij der gemeente, alwaar de wapenen, het ledergoed of de kleedingstukken zijn verstrekt, van het begane verzuim, op den eed bij de aanvaarding zijner voormelde betrekking gedaan, afgegevene verklaring, welke door denzelve, tot voormeld einde, aan den bevoegden auditeur of ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongeregt wordt toegezonden.

Art. 166.

Met geldboete worden gestraft:

a. Zij die, tot dienst of wegens dienstzaken geroepen, te laat verschenen zijn, zich te vroeg verwijderd hebben, of in het geheel niet aan de oproeping hebben voldaan;

b. Zij die, tot dienst geroepen, zonder verlof van den daartoe bevoegden meerdere, ten tijde dezer dienst, buiten de gemeente afwezig waren;

c. Zij die, hoewel tot geen dienst geroepen, zich buiten de gemeente hebben begeven, zonder van den dag van hun vertrek en van dien van hunne terugkomst aan den bevoegden meerdere schriftelijk kennis te hebben gegeven. Ingeval de dag der terugkomst bij de kennisgeving van hun vertrek niet heeft kunnen worden opgegeven, zijn zij, op gelijke straf, verpligt, binnen drie dagen na hunne werkelijke terugkomst, hunnen meerdere daarvan te onderrigten;

d. De meerdere die, na het ontvangen der in § *c* van dit artikel bedoelde kennisgeving, verzuimd heeft daarvan, in het belang des afwezigen, het vereischte gebruik te maken.

Art. 167.

Alle pligtverzuimen of gedragingen tegen de orde en ondergeschiktheid, welke niet in het bijzonder in deze wet zijn omschreven,

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

gelijk ook alle misbruik van gezag tegen onderhebbenden, worden insgelijks met provoost of huis-arrest, gevangenis of boete gestraft.

Art. 168.

De leden der schutterij, die, in geval van oproer of verstoring der rust tot de dienst geroepen, de oproermakers of rustverstoorders op eenige wijze aanmoedigen of behulpzaam zijn, worden dadelijk ontwapend, in verzekerde bewaring genomen, en binnen 24 uren daarna aan den gewonen regter overgeleverd.

Bij de beoordeeling der zaak van de hier bedoelde leden der schutterij, wordt het door hen begane vergrijp steeds beschouwd onder verzwarende omstandigheden gepleegd te zijn.

Art. 169.

De hoogste in rang tegenwoordig zijnde officier of onder-officier, ter plaatse alwaar eene overtreding voorvalt, is bevoegd om onderhoorigen, die gedurende de dienst zich aan eenig zwaarder vergrijp tegen de wet, dan in artikel 171 is aangeduid, schuldig maken, dadelijk te doen ontwapenen en in verzekerde bewaring te doen stellen.

De alzoo aangehoudene wordt dadelijk aan den auditeur bij den Schuttersraad overgegeven, ten einde, naar gelang van den aard van het misdrijf, *of* binnen 24 uren na de aanhouding op vrije voeten gesteld, en op de gewone wijs voor den Schuttersraad vervolgd, *of* wel binnen verloop van gemeld tijdvak aan den gewonen regter overgeleverd te worden.

Art. 170.

Overtredingen tegen de tucht gepleegd, door onder de wapenen geroepene leden der schutterij, bij gelegenheid van brand of garnizoens-dienst of wel bij diensten buiten de gemeente, of bij andere buitengewone omstandigheden, worden gerekend met verzwarende omstandigheden begaan te zijn.

Art. 171.

Alle overtredingen welke alleen aan onachtzaamheid of slordigheid zijn toe te schrijven, alsmede geringe vergrijpen tegen de orde en ondergeschiktheid, worden door den kommandant zelven, of, deze niet tegenwoordig zijnde, door den ter plaatse bevelvoerenden officier, onder nadere goedkeuring van den kommandant, met huis-arrest, gevangenis of boete gestraft.

Het huis-arrest, als ook de gevangenis, duurt in dat geval niet langer dan 24 uren, en de boete voor de officieren gaat de som van vijf gulden, voor de onder-officieren die van twee gulden, en voor de verdere leden der schutterij de som van één gulden niet te boven.

Bij herhaling van de in dit artikel opgegeven overtredingen, kan het huis-arrest of de gevangenis, als ook de boete, tot het dubbel worden opgevoerd.

Art. 172.

Bij schending van het huis-arrest, onverschillig of hetzelve door den Schuttersraad of door den kommandant is opgelegd, wordt de overtreder dadelijk naar de provoost overgebragt, en aldaar gedurende het dubbel van den tijd, dat het huis-arrest zou hebben moeten duren, in bewaring gehouden.

Art. 173.

Bijaldien een lid der schutterij, welke benoemd of geroepen is, om het lidmaatschap bij den Schuttersraad of het secretariaat waar te nemen, weigert deze betrekking te vervullen, wordt hij, geene ten genoege van den Raad voldoende redenen voor deze weigering hebbende kunnen aanvoeren, telken reize, wanneer hij nalaat ten bepaalden tijde tot het uitoefenen van gemelde betrekking op te komen of aan de beraadslagingen deel te nemen, wegens dienstverzuim vervolgd en gestraft.

Art. 174.

Zij die zich mogten schuldig maken aan beleedigingen of feitelijkheden tegen den Schuttersraad of een van deszelfs leden, in de uitoefening hunner functien of bij gelegenheid daarvan, worden dadelijk aangehouden en binnen 24 uren daarna overgegeven aan den gewonen regter, ten einde op gelijke wijze, overeenkomstig het Wetboek van Strafregt, te worden vervolgd en gestraft, als in geval van beleedigingen en feitelijkheden aan magistraats-personen, in of ter gelegenheid van de uitoefening hunner functiën aangedaan.

Op gelijke wijze worden, overeenkomstig gedacht Wetboek, vervolgd en gestraft zij, die bij opgemelde gelegenheden beleedigingen of feitelijkheden aandoen aan eenig bedienend beambte bij den Schuttersraad of aan een burger, die met het bedienen van eene openbare dienst bij den Raad is belast.

Van de voorgeschreven beleedigingen of feitelijkheden wordt door den voorzitter van den Schuttersraad proces-verbaal opgemaakt, en dit stuk, te gelijk met den aangehouden persoon, aan den gewonen regter overgegeven.

Van de wijze van procedeeren voor de Schnttersraden.

Art. 175.

Van alle overtredingen, niet in de termen vallende van artikel 171, wordt, bij vereeniging van compagnien, door de compagnies-kommandanten, en van onderdeelen, door den bevelvoerenden officier of onder-officier van dat onderdeel, een schriftelijk berigt of proces-verbaal opgemaakt, al de omstandigheden der overtredingen en de aanwijzing der getuigen bevattende.

In alle andere gevallen wordt het voorschreven berigt of proces-verbaal opgemaakt door elken meerdere in rang, die van de overtreding kennis draagt.

Art. 176.

Het berigt of proces-verbaal door den kommandant opgemaakt zijnde, wordt zoodra mogelijk aan den auditeur toegezonden, en, door minderen in rang opgemaakt zijnde, dadelijk aan den kommandant bezorgd, die hetzelve binnen 24 uren na de ontvangst, aan den auditeur doet toekomen.

Art. 177.

Het ontvangen berigt, of proces-verbaal, wordt door den auditeur, met zijn schriftelijk ontwikkeld gevoelen, aan den Schuttersraad overgegeven.

De Raad beslist over het al dan niet in regten vervolgen.

Art. 178.

Wanneer de Raad vermeent, dat de kennisneming eener begane overtreding tot de bevoegdheid van den gewonen regter behoort, zendt de auditeur de ingekomen schriftelijke klagte, met de daarbij overgelegde of nader door hem verkregen bewijsstukken, aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij de bevoegde regtbank, ten einde in dezen te handelen, zoo als hij zal vermeenen te behooren.

Bijaldien daarentegen de Raad van oordeel mogt zijn, dat de grond der klagte tot vervolging voor denzelve aanleiding geeft, gaat de auditeur dadelijk over tot het voorloopig verhoor van den beklaagde en der getuigen.

Art. 179.

Het verhoor van den beklaagde heeft plaats in tegenwoordigheid van twee leden van den Schuttersraad, die tot dat einde, op verzoek van den auditeur, door den bevelhebber worden benoemd, en gehouden zijn zich van deze verpligting te kwijten, onder verbeurte van, bij gebreke hiervan, wegens dienstweigering te worden vervolgd en gestraft.

Art. 180.

Indien de auditeur, òf dadelijk, òf na voorloopige verhooren, de zaak vatbaar vindt om voor den Raad gebragt te worden, zal hij den beklaagde, alsmede de getuigen, voor den Raad doen dagvaarden, tegen eenen door den voorzitter, tot behandeling der zaak, zoo spoedig mogelijk te stellen dag.

Art. 181.

De dagvaardingen moeten bevatten eene opgave van het feit, ten laste van den beklaagde gebragt; dezelven worden, zoowel aan den beklaagde als aan de getuigen, in persoon of aan hunne woningen beteekend.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 182.

Tusschen de dagvaarding en de verschijning in regten van den beklaagde moet een tijdsverloop van ten minste drie vrije dagen plaats hebben.

Art. 183.

Deze termijn wordt vermeerderd met één dag voor elke zes uren afstands tusschen de woonplaats der getuigen en de plaats van zitting van den Schuttersraad.

Art. 184.

De Schuttersraad beslist in elk geval afzonderlijk, of de teregtzittingen al dan niet met open deuren gehouden worden.

Indien bij de teregtzittingen met open deuren het toegelaten publiek zich onbetamelijk gedraagt, heeft de voorzitter de bevoegdheid om hetzelve, of degenen die zich hieraan schuldig maken, de vergaderzaal dadelijk te doen ontruimen.

Van deze beschikkingen en de beweegredenen tot dezelven, wordt in het notulenblad naauwkeurig melding gemaakt.

Art. 185.

Als raadslieden worden alléén toegelaten leden der schutterij en bloed- of aanverwanten van den beklaagde tot den vierden graad ingesloten.

Art. 186.

Het niet naleven der voorschriften, vervat in de 2de alinea van artikel 150 en in de artikelen 181 en 182, heeft slechts dan de nietigheid ten gevolge, wanneer dezelve door den gedagvaarde op de teregtzitting wordt voorgedragen, vóór eenige exceptie of verdediging.

Art. 187.

De voorschriften van het Wetboek van Strafvordering, ten aanzien van de wraking en verschooning der leden van eene arrondissements-regtbank, zijn ook op de leden van den Schuttersraad van toepassing, met dien verstande evenwel, dat de redenen van wraking of verschooning steeds mondeling worden voorgedragen, en daarop, na gehouden raadpleging, dadelijk door den Raad bij mondelinge uitspraak wordt beslist.

Art. 188.

De voorschriften ten aanzien van het beëedigen, het hooren, de wraking, en de verschooning van getuigen, bij hetzelfde Wetboek in politiezaken gegeven, zijn desgelijks op de regtspleging voor de Schuttersraden van toepassing.

Art. 189.

Leden der schutterij, die, als getuigen geroepen, zonder voldoende redenen, ter beoordeeling van den Schuttersraad, niet zijn verschenen, worden door denzelve deswege in eene geldboete van drie tot tien gulden, of bij wanbetaling tot gevangenzetting van twee tot vier dagen verwezen; ten tweeden male op eene nadere dagvaarding niet verschijnende, worden zij, op een schriftelijk bevel van medebrenging, door den Schuttersraad uit te vaardigen, door den bode, of den hiertoe aangewezen deurwaarder, des noods bijgestaan door een gewapend geleide der schutterij of van de krijgsbezetting, voor den Schuttersraad gebragt, en bovendien voor deze tweede nietverschijning op nieuw met eene geldboete van tien tot twintig gulden, of bij wanbetaling met gevangenis van vijf tot acht dagen gestraft.

Indien de in voege voorschreven veroordeelde getuige bewijst te zijn verhinderd geweest, wordt hij van de voorschreven straffen ontheven.

Indien de op te roepen getuigen geene leden van de schutterij zijn, zal de Schuttersraad, zoo zij tot den burgerstand behooren, den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongeregt en, zoo zij tot den militairen stand behooren, den plaatselijken of anders den provincialen kommandant schriftelijk uitnoodigen, om dezelven tegen een te bepalen tijd voor den Schuttersraad te doen verschijnen.

Deze getuigen dan niet verschenen zijnde, wordt daarvan onverwijld door den Schuttersraad, hetzij aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongeregt, hetzij aan den plaatselijken of provincialen kommandant, kennis gegeven, met bijgevoegde uitnoodiging, in het eerste geval, om een bevel tot medebrenging tegen den nalatigen getuige tot verschijning voor den Raad, ten nader bepaalden tijde uit te vaardigen, en in het tweede geval, om den nalatigen militair ten nader bepaalden tijde voor den Raad te doen geleiden.

De betrokken autoriteiten zijn verpligt hieraan te voldoen.

Art. 190.

Wanneer een getuige weigert den eed (de belofte) af te leggen, of getuigenis der waarheid te geven, wordt daarvan door den secretaris een procesverbaal opgemaakt, door hem, alsmede door den president, onderteekend.

Dit proces-verbaal wordt ter vervolging opgezonden aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongeregt, wanneer de getuige een burger of schutter is, doch aan den auditeur-militair, wanneer de getuige een militair is.

De weigerachtige getuige wordt ter zake hiervan op dezelfde wijs gestraft, als ten aanzien van de getuigen voor het kantongeregt geroepen, in gelijke omstandigheden, bij het Wetboek van Strafvordering is bepaald.

Art. 191.

De Raad heeft ten allen tijde de bevoegdheid, de behandeling eener zaak, op verzoek, hetzij van den auditeur, hetzij van den beklaagde, tot eene nadere teregtzitting uit te stellen.

Art. 192.

De regtszaken, voor den Schuttersraad gebragt, worden behandeld als volgt:

De auditeur draagt den aard en de omstandigheden der zaak voor.

De beklaagde wordt, zoo hij tegenwoordig is, ondervraagd.

De getuigen, van weêrszijden voorgebragt, worden gehoord; doch de Schuttersraad heeft de bevoegdheid, om ambtshalve op de teregtzitting, gedurende den loop van het onderzoek, nog andere, dan de gedaagde getuigen te kunnen oproepen en hooren.

Zoo wel van de verhooren van de beklaagden als van de getuigen, wordt door den secretaris van den Schuttersraad behoorlijke aanteekening gehouden.

De auditeur doet zijne vordering tot vrijspraak of veroordeeling en legt dezelve schriftelijk aan den Raad over.

De beklaagde of deszelfs raadsman dragen de verdediging voor.

De auditeur zoowel als de beklaagde of deszelfs raadsman hebben het regt van te antwoorden.

Ingeval de auditeur van de repliek gebruik maakt, wordt de beklaagde of diens raadman, des verkiezende, tot dupliek toegelaten.

Nadat dit alles is afgeloopen, verklaart de voorzitter het onderzoek gesloten en gaat de Raad, buiten de tegenwoordigheid van den auditeur, tot de raadpleging over.

Indien de raadplegingen niet ten zelfden dage afloopen, of de Raad vermeent dat de zaak niet gevoegelijk dadelijk kan worden beslist, bepaald dezelve den dag, waarop de uitspraak zal plaats hebben. De termijn zal echter niet langer zijn dan van acht dagen, de dag van het sluiten des onderzoeks daaronder begrepen.

Het uitstel wordt dadelijk in de teregtzitting uitgesproken.

Art. 193.

In geval van schuldigverklaring aan onderscheidene misdrijven, wordt alleen de straf tegen de zwaarste overtreding bedreigd, uitgesproken.

Deze bepaling is echter niet toepasselijk op geldboeten.

Art. 194.

In alle vonnissen, welke eene veroordeeling bevatten, wordt het misdrijf benevens de straf uitgedrukt, met aanduiding van de artikelen der wet, waarop de veroordeeling is gegrond.

De vonnissen worden door den voorzitter van den Raad, met open deuren, in tegenwoordigheid van alle de leden, welke over de zaak hebben gezeten, en van den auditeur, uitgesproken, en dadelijk door alle de leden, die dezelven gewezen hebben, onderteekend.

Indien een of meer der leden niet bij de uitspraak tegenwoordig kunnen zijn, zal daarvan aan het slot van het vonnis worden

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

melding gemaakt, en de uitspraak ten minste in tegenwoordigheid van drie leden moeten geschieden.

Art. 195.

Ingeval een beklaagde op de gedane dagvaarding niet voor den Schuttersraad verschijnt, wordt hij bij verstek gevonnisd.

De veroordeeling bij verstek vervalt van regtswege, indien de veroordeelde binnen drie dagen na de beteekening van het vonnis daartegen verzet doet, of bijaldien hij nader, op eene voor den Raad voldoende wijze, aantoont, op den aan hem gestelden dag niet voor den Raad te hebben kunnen verschijnen.

In beide de gevallen wordt de gedaagde andermaal, tegen eenen naderen hem aan te duiden dag, voor den Raad opgeroepen.

Het verzet wordt bij den secretaris van den Schuttersraad, die hiervan akte opmaakt, aangeteekend, en heeft een nader onderzoek der zaak op eene der eerstvolgende teregtzittingen van den Raad tengevolge, die ten minste daags te voren aan den beklaagde of aan diens woning wordt bekend gemaakt.

Niettegenstaande de vrijspraak van den beklaagde, blijven alle de kosten, door het verstek veroorzaakt, ten zijnen laste; ten ware de dagvaarding mogt zijn nietig verklaard, of hij mogt bewijzen in de onmogelijkheid te zijn geweest, van te verschijnen.

Wanneer degene die in verzet gekomen is, ten dienenden dage niet verschijnt, zal het verzet vervallen verklaard, het vroeger gewezen vonnis ten uitvoer gelegd, en in geen geval hooger beroep toegelaten worden.

Art. 196.

De beteekening der bij verstek gewezen vonnissen geschiedt, op de vordering van den auditeur, aan den veroordeelde in persoon of aan diens woning, uiterlijk binnen drie dragen na derzelver uitspraak.

Art. 197.

Wanneer de wet geene zwaardere straf op de overtreding heeft gesteld dan eene geldboete, kan de beklaagde de regtsvervolging voor den Schuttersraad voorkomen, door vrijwillig de helft van de hoogste daarop gestelde boete te betalen, met de kosten, indien hij reeds is gedagvaard.

In dat geval echter kan de boete niet anders worden voldaan, dan op schriftelijke magtiging van den auditeur, aan wien het bewijs van kwijting door den beklaagde moet worden overgelegd, binnen den tijd, door den auditeur te bepalen.

Van het beroep van de uitspraken der Schuttersraden.

Art. 198.

De vonnissen der Schuttersraden zijn voor geen hooger beroep vatbaar, dan alleen wanneer dezelven bij tegenspraak zijn gewezen, en daarbij de straf van provoost of huis-arrest, of van gevangenis den tijd van vier dagen te boven gaande, of wel van degradatie mogt zijn opgelegd.

Art. 199.

In de gevallen waarin hooger beroep wordt toegelaten, moet de auditeur of de beklaagde, die van dat middel wil gebruik maken, op straffe van daarvan vervallen te zijn, zijne verklaring doen aan den secretaris van den Schuttersraad, welke het vonnis heeft gewezen, binnen drie dagen na deszelfs uitspraak.

Art. 200.

Van de verklaring van in hooger beroep te komen, wordt door den secretaris van den Schuttersraad akte opgemaakt.

Hangende het beroep, blijft de uitvoering van het vonnis, ter eerster instantie gewezen, geschorst.

Art. 201.

Binnen drie dagen na de aanteekening van het hooger beroep, worden de stukken van het geding overgezonden ter griffie van de regtbank, onder wier arrondissement de gemeente behoort, waarin het vonnis is geslagen, en wordt vervolgens de zaak door die regtbank behandeld, gelijk bij het Wetboek van Strafvordering ten aanzien van het hooger beroep in politiezaken is voorgeschreven.

Van de uitvoering der bevelschriften en vonnissen.

Art. 202.

De tenuitvoerlegging der bevelschriften van den kommandant, naar aanleiding van artikel 171, alsmede der vonnissen van de Schuttersraden, geschiedt, op bevel van den auditeur bij zoodanigen Raad, door den bode van dien Raad, of door den hiertoe door den auditeur aangewezen gewonen deurwaarder.

Hetzelfde heeft plaats ten opzigte der uitspraken in hooger beroep gewezen, ten welken einde een in den wettelijken vorm afgegeven afschrift van het vonnis door den griffier van de arrondissements regtbank aan den auditeur wordt uitgereikt.

Art. 203.

Indien de veroordeelde zijne woonplaats heeft verlaten, geschiedt de tenuitvoerlegging ter plaatse van zijn verblijf, op bevel van den auditeur bij den Schuttersraad, door eenen gewonen deurwaarder, hiertoe des noods door den kantonregter aldaar aan te wijzen.

Art. 204.

Hij die tot provoost-arrest of gevangenisstraf is veroordeeld, wordt, ingeval hij zich niet bereids vrijwillig in hechtenis heeft begeven, op schriftelijk bevel van den auditeur, door den bode van den Schuttersraad of den hiertoe door den auditeur aangewezen deurwaarder, bijgestaan door den commissaris van politie, of, ter plaatse waar deze niet aanwezig is, door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur, des vereischt vergezeld van een gewapend geleide, uit zijne woning, of waar hij kan opgespoord worden, naar de bewaarplaats overgebragt.

Art. 205.

De invordering der boeten en andere geldelijke verpligtingen, uit kracht dezer wet op te leggen, anders dan de contributien in artikel 57 vermeld, geschiedt op de schriftelijke aanmaning van dengene, aan wien de behandeling der geldelijke administratie van de schutterijen is opgedragen; deze aanmaning bevat den last aan dengene, die tot de boete is verwezen, om dezelve binnen twee dagen te voldoen.

Wanneer deze binnen dien tijd de boete met de kosten niet mogt hebben voldaan, wordt hij op de vordering van den auditeur gesommeerd om de betaling alsnog binnen 24 uren te bewerkstelligen, en wanneer hij ook daaraan geen gevolg geeft, op schriftelijk bevel van den auditeur in de bewaarplaats gebragt, op de wijze bij het vorig artikel omschreven.

Art. 206.

Vóór het verloopen van den naar aanleiding van artikel 232 bepaalden tijd der gevangenis, wordt de gevangene niet ontslagen, dan bij de geheele voldoening van de hem opgelegde boete, met alle kosten, welke laatsten, des verlangende, door den Schuttersraad worden geregeld.

Na het ondergaan echter der opgelegde gevangenis wordt de boete beschouwd gekweten te zijn en komen alle kosten, op de regtspleging en op de gevangenzetting gevallen, ten laste van de kas der gemeente.

Dit laatste is insgelijks van toepassing met opzigt tot de regtskosten, bij vrijspraak van den beklaagde gevallen.

Onder de kosten van regtspleging ten laste van de gemeente komende, zijn niet begrepen de kosten der dagvaardingen, benevens de schadeloosstellingen ten opzigte van die getuigen verschuldigd, welke door den beklaagde zijn opgeroepen, gelijk mede de kosten welke de raadslieden van de beklaagden zouden vermeenen te kunnen vorderen, blijvende deze voor rekening van hem, voor wien dezelven zijn aangewend.

VIERDE AFDEELING.

BEPALINGEN TOT DE RUSTENDE SCHUTTERIJEN IN HET BIJZONDER BETREKKING HEBBENDE.

Art. 207.

Het is den Koning voorbehouden, om op de hiertoe door de Gedeputeerde Staten, op aanzoek van het plaatselijk Bestuur of der

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

kommandanten, gedane voordragt, de rustende schutterijen in zeer bijzondere gevallen tijdelijk te doen wapenen, of wel zoodanige wapening uit eigen beweging te bevelen, zoodra 's Rijks belang dit geraden doet beschouwen.

Art. 208.

In de omstandigheden bij het voorgaande artikel aangeduid, is de Koning bevoegd, de verordeningen ten aanzien van de dienstdoende schutterijen vastgesteld, voor zoodanig gedeelte als doelmatig wordt geoordeeld, op de alzoo gewapende schutterijen van toepassing te verklaren.

VIJFDE AFDEELING.

VEREENIGING VAN DE SCHUTTERIJEN TOT EENEN LANDSTORM IN TIJDEN VAN OORLOG EN GEVAAR.

Van de daarstelling en formatie der schutterijen als landstorm en andere daarmede in verband staande verordeningen.

Art. 209.

In tijden van oorlog en gevaar worden de schutterijen, zoo rustende als dienstdoende, te zamen gevoegd, om als een landstorm te dienen tegen de aanvallen van den vijand, en tot verdediging des vaderlands.

De Koning gelast alsdan de oprigting van den landstorm, en verklaart zoodanige gedeelten van de schutterijen mobiel, als Hij noodig oordeelt, met inachtneming echter der navolgende bepalingen.

Art. 210.

Indien de Staten-Generaal, tijdens de oproeping van de schutterijen als landstorm, niet vergaderd zijn, gaat zij gepaard met eene buitengewone bijeenroeping van deze Vergadering, ten einde aan dezelve van het verrigte opening te geven, en de verdere daartoe betrekkelijke maatregelen met de Vergadering te beramen.

Art. 211.

De oproeping der schutterpligtigen tot diensten als landstorm buiten de gemeenten, bepaalt zich aanvankelijk tot hen, die begrepen zijn in de klassen hiervoren in artikel 46, onder de letters *a* en *b*, opgegeven, met dien verstande echter, dat wanneer niet alle daarin opgenomen personen dadelijk benoodigd zijn, de oproeping der jongeren altoos die der ouderen in jaren voorafgaat.

Dezelfde volgorde wordt almede in acht genomen, bijaldien daarna de dringende noodzakelijkheid mogt worden erkend, om tot eene nadere versterking van 's Rijks legermagt over te gaan, waartoe alsdan, voor zooveel noodig, worden opgeroepen de ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen, tot den leeftijd van 39 jaren ingesloten.

Art. 212.

Zoodra de leden van de actieve dienstdoende schutterijen, behoorende onder degenen, die, volgens het voorgaande artikel, tot diensten buiten de gemeenten zijn opgeroepen, mobiel verklaard zijn, worden zij van de dienst binnen de gemeente ontheven en overgebragt naar de korpsen van den landstorm waartoe zij behooren of moeten behooren.

Bij de zoo even gemelde schutterpligtigen worden wijders dadelijk gevoegd al degenen, welke niet in de actieve dienstdoende schutterij begrepen zijn geweest, doch door hunnen ouderdom en maatschappelijke hoedanigheden onder de werkelijk reeds tot diensten buiten de gemeenten opgeroepenen, zijn gerangschikt.

Art. 213.

De organisatie van de schutterijen als landstorm, en meer bepaaldelijk deszelfs verdeeling in compagnien en bataillons, en de toevoeging van dezen, hetzij geheel, hetzij ten deele, aan de korpsen der armée, wordt door den Koning bevolen.

Art. 214.

Het mobiel verklaarde gedeelte van den landstorm is, van het oogenblik dat hetzelve als zoodanig door den Gouverneur opgeroepen en in de hiervoor bestemde verzamelplaats is aangekomen, aan dezelfde verpligtingen en strafbepalingen onderworpen als het leger van den Staat, en het wordt, zoo lang de mobilisatie duurt, op dezelfde wijze onderhouden en bezoldigd, en geniet in alle opzigten gelijke voorregten.

Art. 215.

De schutterpligtigen die het mobiel verklaarde gedeelte mede hebben moeten uitmaken, doch ten tijde, wanneer zij hiertoe gehouden waren, niet zijn opgekomen, worden, voor zoover ze geene voldoende redenen van verschooning ten genoege van Gedeputeerde Staten voor hunne nalatigheid hebben opgegeven, door dat collegie op gelijke wijze behandeld, als hiervoren onder litt. *c* van artikel 14 is vastgesteld, ten aanzien van hen, die, in tijd van oorlog, de tijdige aangifte ter inschrijving in de mobiele dienst hebben verzuimd.

Art. 216.

De officieren en onderofficieren die behooren tot de gedeelten der schutterij welke mobiel verklaard zijn, doch die daarbij niet kunnen worden geplaatst, zijn, daartoe aangewezen wordende, verpligt over te gaan bij dat gedeelte der schutterij van dezelfde gemeente of zamengevoegde gemeenten, hetwelk nog tot geene diensten buiten de gemeenten is geroepen.

Een onderofficier of korporaal, welke tot deze betrekking niet benoemd is geweest, zes maanden vòòr de oproeping van dat gedeelte van den landstorm waartoe hij behoort, is in ieder geval tot de dienst bij den landstorm gehouden, en wordt daarbij in voorschreven graad overgenomen, of, dit niet mogelijk zijnde, voor zoo lang hij niet kan worden geplaatst, à la suite gevoerd.

De leden der actieve dienstdoende schutterijen, welke niet tot de als landstorm opgeroepen gedeelten behooren, blijven, tot dat ze, ingevolge de vroeger vastgestelde bepalingen, hun ontslag hebben erlangd, voortdurend gehouden tot de diensten aan het actieve gedeelte opgelegd.

Art. 217.

Nadat een gedeelte van den landstorm mobiel is verklaard, kan dadelijk tot versterking van het *actieve* gedeelte der *dienstdoende* schutterijen, alsmede, behoudens de ten deze in artikel 211 vervatte bepalingen, tot de oproeping, wapening en oefening van zoodanige volgende gedeelten worden overgegaan, als door den Koning in 's Rijks belang meest geraden wordt beschouwd.

Art. 218.

Bijaldien onder de schutterpligtigen tot de dienst bij den landstorm opgeroepen, zich personen mogten bevinden, genegen om de dienst als schutter-cavalerist te verrigten, kan zulks door den Koning, onder de door hem vast te stellen bepalingen, worden vergund.

De tot voorschreven dienst genegen personen moeten zich echter, in allen geval, ten hunnen koste voorzien van de uniform-kleeding en wijders van een eigen voor de dienst geschikt geoordeeld paard; zullende echter voor de wapening, het harnachement en het onderhoud dezer vrijwilligers, als ook van derzelver paarden, van 's Rijks wege worden gezorgd.

Art. 219.

Het is den Koning voorbehouden, bataillons of compagnien artillerie, of onderdeelen van dezelven, uit de daartoe geschikt bevonden leden van den landstorm op te rigten.

Art. 220.

De leden van den landstorm, die tot diensten buiten de gemeenten zijn opgeroepen, en vroeger bij 's Rijks zeemagt hebben gediend, of welke hun beroep maken, hetzij van de scheepvaart ter zee, of op de binnenlandsche rivieren en stroomen, hetzij van de zeevisscherij, kunnen ter binnenlandsche defensie op 's Rijks schepen of vaartuigen geplaatst worden.

Van de plaatsverwisseling of substitutie in tijden van oorlog en gevaar.

Art. 221.

Het staat aan ieder lid der mobiel verklaarde schutterij, beneden

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

den rang van officier, vrij, zich, onder goedkeuring van de Commissie, met de beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting belast, te doen substitueeren door een ander lid der niet mobiel verklaarde schutterij derzelfde gemeente, of zamengevoegde gemeenten, mits het negen en dertigste jaar nog niet zijnde ingetreden.

Door zoodanige verwisseling, nemen de verwisselaars elkanders verpligtingen over, voor zoo lang de staat van oorlog of gevaar voortduurt.

Behoudens de uitzondering ten deze in de 2de zinsnede van artikel 226 opgegeven, verandert de alzoo wederzijds overgenomene dienstpligtigheid niet, noch door na de verwisseling bereikte meerdere jaren, noch door verandering in de huisselijke gesteldheid, noch door het ongeschikt worden voor de dienst of wel overlijden, hetzij van den gesubstitueerde, hetzij van den substituant.

Art. 222.

Hij, wiens dienst bij den landstorm door eenen andere wordt overgenomen, moet, binnen den tijd van acht dagen nadat het gedeelte der schutterij, waartoe hij behoort, mobiel is verklaard, aan de Commissie ter beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting overhandigen:

1º. het bewijs van den tijd van geboorte van hem, die zijne dienst bij de mobiele schutterij overneemt;

2º. eene verklaring van het Hoofd van het plaatselijk Bestuur der gemeente, omtrent het goed gedrag van gemelden persoon, waaruit tevens moet blijken of hij ongehuwd, gehuwd of weduwenaar is, en in de beide laatste gevallen, of hij kind of kinderen, en, zoo ja, hoeveel, in leven heeft.

Art. 223.

Wanneer hij, die de voormelde dienst verlangt over te nemen, hetzij gehuwd, hetzij weduwenaar met kind of kinderen, is, wordt, boven het in het voorgaande artikel gevorderde, nog door hem wiens dienst bij den landstorm wordt overgenomen, aan de Commissie overgelegd een behoorlijk afschrift van het notarieel of onderhandsch tusschen beiden aangegaan contract, waaruit blijkt, dat de gesubstitueerde, zoo lang de dienst van zijnen substituant buiten de gemeente aanhoudt, een genoegzaam weekgeld tot onderhoud van diens achterblijvende echtgenoot en kind of kinderen heeft verzekerd; en dat wijders twee genoegzaam bemiddelde ingezetenen, wonende in dezelfde gemeente of in dezelfde gecombineerde gemeenten, waartoe de verwisselaars behooren, zich, onder verband van hunne personen en goederen, ieder in solidum als borgen voor de naauwgezette uitbetaling van de versproken wekelijksche uitkeering aansprakelijk en verantwoordelijk hebben gesteld.

Het contract moet, alvorens door de Commissie te worden aangenomen, blijkens eene daaronder te stellen schriftelijke verklaring, zijn goedgekeurd door het plaatselijk Bestuur van de woonplaats des substituants, en, zoo het onderhandsch is, een exemplaar van hetzelve onder gedacht Bestuur worden gedeponeerd.

Alle veranderingen of nadere overeenkomsten, welke in of omtrent zoodanige contracten, hetzij notarieel of onder 's hands aangegaan, mogten zijn gemaakt, zijn, voor zoo ver zij niet mede door het plaatselijk Bestuur zijn goedgekeurd, nietig, en in dit geval worden geene in strijd met het vroeger goedgekeurde contract ter goeder rekening of bij voorschot op de bedongen weekgelden gedane betalingen in regten als geldig beschouwd, ter ontheffing van hem die de betaling heeft beloofd.

Art. 224.

De uitkeeringen, welke bij de overeenkomst van substitutie ten behoeve van het huisgezin van dengene, die de gemeente verlaat, zijn bedongen, kunnen door schuldeischers niet in beslag genomen worden.

Art. 225.

Wanneer de in de artikelen 222 en 223 genoemde stukken in orde zijn bevonden, wordt hij, die zich tot de dienst buiten de gemeente wil verbinden, ten overstaan van de Commissie geneeskundig onderzocht, en indien hij voor de dienst geschikt blijkt te zijn, wordt de plaatsverwisseling door dezelve Commissie voorloopig goedgekeurd.

Op het geneeskundig onderzoek en op de genees- en heelkundigen die zich daaraan mogten onttrekken, zijn alle verordeningen toepasselijk hierboven in de artikelen 30 en volgende vermeld.

Art. 226.

Als regt van plaatsverwisseling wordt in 's lands kas gestort eene som van vijftig gulden. Eerst nadat de quitantie daarvan door den voorzitter der in artikel 222 vermelde Commissie is geviseerd, wordt de substitutie gehouden finaal te zijn tot stand gekomen, en door tusschenkomst van den Gouverneur ter kennisse gebragt van de kommandanten der betrokken schutterijen, die alsdan voor de noodige overschrijving en inlijving zorgen.

Bijaldien echter de bij plaatsverwisseling opgetreden persoon, binnen 14 dagen na de inlijving bij het korps, bevonden wordt door ligchaamsgebreken voor de dienst ongeschikt te zijn, wordt de substitutie gehouden te zijn vervallen, en de gesubstitueerde, binnen 14 dagen na hiervan kennis te hebben bekomen, geenen anderen, in voege bij de voorgaande artikelen opgegeven, goedgekeurden substituant gesteld hebbende, in persoon ingelijfd.

Ingeval van eene nadere substitutie, wordt geene nieuwe storting in 's Rijks schatkist voor het regt van plaatsverwisseling gevorderd.

Art. 227.

De in de voorgaande artikelen voorkomende bepalingen zijn almede van toepassing op hem, die na zijn vertrek met de mobiele schutterij nog mogt verlangen zich te doen substitueeren en hiertoe de toestemming van den Koning heeft verkregen.

In dat geval, moet de gesubstitueerde ook voorzien in de kosten van de uniformkleeding voor den goedgekeurden substituant en van opzending van dezen naar het korps waarvoor hij bestemd is.

De gesubstitueerde wordt niet ontslagen, alvorens ook aan deze bepalingen voldaan is.

Van de dienst-ontheffingen bij den Landstorm.

Art. 228.

Van de exercitien of dienstverrigtingen bij den landstorm, zoo in als buiten de gemeenten, worden verschoond zoodanige personen, die uit hunne ambtsbetrekkingen niet gemist, noch daarin vervangen kunnen worden, zonder den geregelden gang van het bestuur of van 's Rijks instellingen te stremmen.

De beoordeeling van de noodzakelijkheid der vermelde dienstontheffing is aan den Koning overgelaten.

De voordragten tot bekoming van deze ontheffingen worden door de Hoofden der betrokken Departementen of Collegien van algemeen bestuur den Koning aangeboden.

Art. 229.

Hij, die binnen zes maanden vóór de mobielverklaring van dat gedeelte der schutterij, hetwelk tot diensten bij den landstorm is opgeroepen en waartoe hij behoort, een huwelijk heeft aangegaan of hetzelve mogt aangaan, nadat hij reeds bij den landstorm is ingelijfd, blijft begrepen in de klasse van dienstpligtigen waarvan hij op het oogenblik van het sluiten van dat huwelijk deel maakte; ook de uit zoodanig huwelijk verwekte kinderen geven geene aanleiding tot ontslag uit de mobiele dienst.

Art. 230.

In tijden van oorlog en dringend gevaar, is het aan den Koning, met opzigt tot die gedeelten der schutterijen, welke als landstorm de gemeente reeds hebben verlaten, voorbehouden, den ter zake van verkregen meerdere jaren plaats hebbenden overgang naar eene andere klasse van dienstpligtigen, tijdelijk te schorsen.

ZESDE AFDEELING.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 231.

Hij die den vollen ouderdom van negen en veertig jaren heeft volbragt, kan niet in dienst gesteld of gehouden, noch ook op eenigerleiwijze vervolgd worden, op grond dat hij zich aan de inschrijving of aan de diensten bij de schutterijen, hetzij binnen of buiten de gemeenten, heeft onttrokken.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 232.

De Schuttersraden bepalen, zoo menigmalen er krachtens deze wet eene geldboete wordt uitgesproken, bij het vonnis den tijd, gedurende welken de veroordeelde, bij niet voldoening dezer boete, in gevangenis moet worden gehouden.

Deze verpligting rust insgelijks op de kommandanten, ten opzigte der bevelschriften bij artikel 171 vermeld.

De tijd der gevangenis kan in het eerste geval niet langer dan veertien dagen en in het laatste geval niet langer dan drie dagen duren.

Art. 233.

De schriftelijke berigten en processen-verbaal ter constateering van overtredingen tegen deze wet, worden door de bevoegde collegien of officieren, op den eed bij den aanvang hunner bediening gedaan, en door de onderofficieren onder aanbod van eede, opgemaakt en ter behoorlijke plaatse opgezonden; zij gelden als schriftelijke bescheiden, ook dan wanneer uit den inhoud niet mogt blijken, dat zij op de wijze hierboven opgegeven zijn opgemaakt, mits dezelven nader met eede worden bevestigd.

Art. 234.

De voorschriften van het Wetboek van Strafvordering ten opzigte der verjaring in politiezaken gegeven, worden ten deze toepasselijk gemaakt.

Art. 235.

Op de na overleg met de Schuttersraden door de plaatselijke Besturen opgemaakte voordragten stellen de Gedeputeerde Staten der onderscheidene provincien voor elke der gemeenten of voor meerdere gemeenten te zamen een tarief vast van de regtskosten, welke door de boden van de Schuttersraden of door de aangewezen deurwaarders kunnen worden gevorderd.

De alzoo vastgestelde tarieven worden door middel van een der dagbladen in de provincie, alsmede door aflezing van, en aanplakking aan het Raadhuis, bekend gemaakt.

Art. 236.

De schadeloosstellingen aan de getuigen verschuldigd, worden op denzelfden voet berekend, als in gewone strafzaken.

Art. 237.

Alle verklaringen, certificaten, extracten uit de registers van den Burgerlijken Stand en in het algemeen alle stukken, zoo in als buiten regten, voor de schutterijen vereischt, worden kosteloos afgegeven en zijn, gelijk mede alle stukken aan de bevoegde autoriteiten ingediend, vrij van zegel en registratie; met uitzondering slechts van de contracten en overeenkomsten voor de substitutien en der daarbij over te leggen stukken gevorderd.

Het uitsluitend bij de schutterijen te maken gebruik van de met genot van vrijstelling van zegel en registratie uitgereikte verklaringen, certificaten of extracten uit de registers van den Burgerlijken Stand, wordt in het hoofd van ieder stuk uitgedrukt door de woorden: *Uitsluitend voor de schutterij bruikbaar.*

Art. 238.

De plaatselijke Besturen doen ten allen tijde een naauwkeurig onderzoek naar alle in de jaren der schutterij vallende personen, die in hunne gemeenten komen wonen.

Aan geen hunner wordt tot de uitoefening van eenig beroep, nering of hanteering patent afgegeven of eenige ambtelijke betrekking opgedragen, voor dat het certificaat, vermeld bij het laatste gedeelte van artikel 88, is overgelegd, of voor dat, bij gebreke van dat stuk, gehandeld is geworden volgens de bepalingen tegen de verzuimde inschrijving vastgesteld.

Art. 239.

Niemand die zijn vier en twintigste jaar is ingetreden en zijn negen en veertigste jaar nog niet heeft volbragt, kan een huwelijk aangaan zonder overlegging eener verklaring, dat hij aan de verpligtingen ten aanzien van de schutterij voldaan heeft, of daaraan tot dien tijd niet heeft behoeven te voldoen.

Deze verklaringen worden, voor zoo veel de ingezetenen aangaat in artikel 2 dezer wet bedoeld, afgegeven door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur hunner woonplaats.

De verklaringen, dat een hier aanwezig *vreemdeling* niet onderworpen is geweest aan de verpligtingen hij deze wet opgelegd, worden, op voordragt van het plaatselijk Bestuur der gemeente alwaar zoodanig vreemdeling zijn verblijf houdt, of alwaar het huwelijk zal worden voltrokken, door den Gouverneur der provincie uitgereikt.

De ambtenaar van den Burgerlijken Stand, voor wien, zonder overlegging van eene der voorschreven verklaringen, een huwelijk mogt zijn voltrokken, wordt gestraft met eene boete van ten minste honderd gulden en ten hoogste drie honderd gulden.

Art. 240.

De Gedeputeerde Staten van iedere provincie gelasten de zamenvoeging van zoo vele gemeenten, in welke rustende schutterijen moeten worden ingesteld, als zij, in overeenstemming met de voorschriften, hun door het Departement van Binnenlandsche Zaken gegeven, doelmatig achten.

Art. 241.

Wanneer het aan den Gouverneur blijken mogt, dat het werk der schutterijen in eenige gemeenten niet naar behooren wordt behandeld, voorziet hij hierin door eenen door hem te benoemen deskundige of op zoodanige andere wijze, als hij, des noods na overleg met het plaatselijk Bestuur, raadzaam oordeelt.

De kosten op deze toevoeging vallende, komen ten laste van de gemeente, die de hulp heeft noodig gehad.

Art. 242.

Het verblijft aan den Koning om, in zoo verre de in deze wet opgegeven tijdsbestekken in sommige gemeenten onvoldoende mogten worden bevonden, om de zaken naar behooren af te doen, dezelven zoodanig te verlengen, als tot voormelde einden meest geraden zal worden geoordeeld.

Art. 243.

Onder de benaming van *plaatselijk Bestuur*, in deze wet voorkomende, worden de Hoofden van het plaatselijk Bestuur en wethouderen of assessoren verstaan.

ZEVENDE AFDEELING.

VAN DE EERSTE DAARSTELLING DER SCHUTTERIJEN OP DEN VOET DEZER WET, EN VERDERE TRANSITOIRE BEPALINGEN.

Art. 244.

De eerste oprigting der schutterijen overeenkomstig de bepalingen dezer wet, heeft achtereenvolgende plaats, op zoodanigen tijd en wijze, als de Koning meest geraden oordeelt.

Art. 245.

Alle ingezetenen, die op den 1sten Januarij van het jaar hun vier en twintigste jaar zijn ingetreden en hun negen en veertigste jaar nog niet hebben volbragt, moeten zich, na hiertoe door den Koning te zijn verpligt verklaard, bij het Gemeentebestuur hunner woonplaats ter inschrijving aangeven, binnen zoodanig tijdsbestek als door den Koning wordt vastgesteld. De hiertoe te doene oproepingen moeten het tijdvak, waarin de verpligte inschrijving een aanvang neemt, ten minste eene maand voorafgaan.

Art. 246.

Bij de eerste daarstelling der dienstdoende schutterijen, in die gemeenten waar deze gevorderd zijn, wordt het actieve gedeelte derzelven dadelijk reeds tot gemelde diensten aangewezen en opgeroepen, ten vollen bedrage van twee ten honderd van de bevolking der Gemeente, behoudens artikel 105.

Art. 247.

De ingevolge het voorgaande artikel aan te wijzen schutterpligtigen, die alreeds bij de tegenwoordig nog bestaande dienst-

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

doende schutterijen gedurende vijf of meer jaren actieve diensten hebben gepresteerd, blijven echter voor de nieuwe dienstdoende schutterijen buiten aanmerking, en worden dadelijk door aanwijzing van andere schutterpligtigen vervangen.

Zij, die bij voormelde schutterijen gedurende minder dan vijf jaren actieve diensten hebben gepresteerd, zijn slechts gehouden tot aanvulling van den aan dat vijftal jaren nog ontbrekenden diensttijd.

Art. 248.

Van de alzoo tot de eerste daarstelling van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen benoodigd geweest en in dienst gebleven zijnde manschappen, wordt, gedurende de vijf eerste jaren, jaarlijks een vijfde gedeelte van gemelde diensten ontheven en overgebragt naar de overige gedeelten der schutterij hunner Gemeente. Deze dienstontheffing wordt jaarlijks toegekend aan de oudsten in jaren, en zulks met inachtneming des noodig van den juisten dag van ieders geboorte, onverschillig of de belanghebbenden al dan niet gehuwd zijn, en al of geen kind of kinderen in leven hebben.

Art. 249.

De ingevolge het voorgaande artikel achtereenvolgende uit het actieve gedeelte der voormelde schutterijen vallende manschappen, worden van de diensten bij hetzelve ontheven, dadelijk nadat de manschappen tot de ligting van het loopende jaar behoorende zijn ingelijfd.

Art. 250.

De schutterijen, opgerigt krachtens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), blijven in elke gemeente bestaan tot dat de schutterijen aldaar op den voet dezer wet zijn georganiseerd.

Van dat oogenblik af zijn alle vroegere bepalingen omtrent de schutterijen vervallen.

Lasten en bevelen, enz.

TAFEL der onderwerpen, voorkomende in de Wet op de Schutterijen.

EERSTE AFDEELING.

Bepalingen tot de schutterijen, zoo dienstdoende als rustende, gelijkelijk betrekking hebbende

TWEEDE AFDEELING.

Bijzondere bepalingen betreffende de dienstdoende schutterijen.

DERDE AFDEELING.

Van de Schuttersraden, tucht, regtspleging, enz.

VIERDE AFDEELING.

VIJFDE AFDEELING.

Vereeniging van de schutterijen tot eenen Landstorm, in tijden van oorlog en gevaar.

ZESDE AFDEELING.

ZEVENDE AFDEELING.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Sedert lang is de behoefte gevoeld om de bestaande wetten op de Schutterijen aan eene herziening te onderwerpen. De gebeurtenissen van 1830 en volgende jaren hebben dit ten overvloede bewezen, ofschoon de buitengewone inspanning en maatregelen der Regering van de eene zijde, en de voorbeeldige geest welke de natie toen bezielde, van de andere zijde, de middelen verschaften om in het gebrekkige te voorzien. Maar de zekerheid van den Staat, en de finantieele noodzakelijkheid om het staande leger in te krimpen, maken het tot pligt om tijdig de vereischte waarborgen te geven. De bestaande wetten op de militie zullen, ofschoon in mindere mate, almede herziening vereischen. Dan vermits de

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

verpligtingen welke op de militiepligtigen rusten, geringer kunnen zijn bij eene goede wet op de schutterijen, zal het lot der laatstgenoemden dienen beslist te zijn, alvorens het eerstgenoemd onderwerp eene nieuwe regeling ondergaat.

De hiernevens aangeboden wet bevat, bij vergelijking met het bestaande, zoovele veranderingen, dat eene aanvulling minder geraden toescheen.

De toelichting der voorgestelde beginselen, en de wijze waarop zij zullen worden toegepast, kan voegzaam, voor zooveel noodig, artikelsgewijze plaats vinden.

I. AFDEELING.

VAN DE VERPLIGTING TOT DE DIENST EN OP WIEN DEZELVE BERUST.

Ad art. 1. De Grondwet heeft in art. 211 vastgesteld, dat de *dienstdoende* en *rustende* schutterijen, in tijden van *oorlog* en *gevaar*, gezamenlijk dienen als een landstorm, tegen de aanvallen van den vijand. De voormelde schutterijen aldus vereenigd, den eigenlijk bij de Grondwet omschreven landstorm moetende uitmaken, zoo behooren daarin noodwendig al de bestanddeelen opgenomen te worden, welke dezelve in art. 201, ter verdediging van het vaderland beschikbaar heeft gesteld.

Ad art. 2. Van de deelneming aan den schutterlijken dienst behooren geen anderen geheel ontheven te worden, dan alleen zoodanige *vreemdelingen*, die zich hier te lande tijdelijk ophouden.

De wet dient echter te bepalen wat ten deze als tijdelijk oponthoud is te beschouwen.

Niet dan zeer weinigen roepen het voorregt in, waardoor zij de hoedanigheid van *Nederlander* verkrijgen of met Nederlanders gelijk gesteld kunnen worden, en er is geen reden, om vreemdelingen, die zulks hebben nagelaten, doch niettemin alhier reeds jaren lang van al de voordeelen der maatschappelijke instellingen genot hebben gehad, duurzaam vrij te stellen van de verpligting, om tot behoud van de inwendige rust en van 's Rijks onafhankelijkheid mede te werken.

Van de jaarlijksche Inschrijving.

Ad art. 3. De burgerlijke wet kent geen *gewoon verblijf*, maar alleen een *hoofd-verblijf*, dat is eene *woonplaats* of *domicilie*; ieder ingezeten moet ter plaatse waar zijn domicilie gevestigd is, of gehouden moet worden gevestigd te zijn, aan de inschrijving voor de schutterij onderworpen worden; wijkt men van dit algemeen beginsel af, en treedt men in meer bijzonderheden, waar ter plaatse deze of gene, die een twijfelachtig verblijf heeft, gehouden zal worden zijne *woonplaats* of *domicilie* gevestigd te hebben, dan ter voorkoming van ontduiking van den dienst bij de *dienstdoende* schutterijen noodzakelijk is te beschouwen, zoo is er geen einde te voorzien aan zoodanige, bij de wet vast te stellen specificatie.

Ad art. 4. De doelmatigheid, dat de in dit artikel genoemde personen van de verpligting tot de inschrijving ontheven blijven, zoolang ze zich hier slechts *tijdelijk* ophouden, zal wel geen betoog behoeven.

Ad artt. 5, 6 en 7. De almede in art. 5 voorgestelde tijdelijke uitzonderingen op de inschrijving zijn noodzakelijk; de sub *a* genoemde personen toch, zijn, zoolang ze militair zijn, *of* buiten staat de verpligting tot de inschrijving te vervullen, *of* zulks is van hen niet te vergen; buitendien kunnen zij, zoolang ze in gemelde betrekking blijven, niet voor den schutterlijken dienst in aanmerking komen, terwijl, wat de sub *b*, *c* en *d* aangeduiden betreft, de inschrijving almede niet van deze personen kan worden gevorderd.

Na verkregen ontslag of na zijne terugkomst in het vaderland moet echter ieder alsnog aan de inschrijving onderworpen worden; te welker tijd en hoe zij daaraan moeten voldoen, wordt bepaald bij de artikelen 6 en 7.

Ad art. 9. Het plaatselijk Bestuur dient wel de bevoegdheid te hebben, iemand in te schrijven, die geen voldoend blijk geeft van den tijd zijner geboorte, en door hetzelve beschouwd wordt reeds in de jaren der inschrijving te vallen; — doch alleen dan, wanneer naderhand mogt blijken, dat hij *voor dien tijd* reeds de inschrijving had moeten vragen, kan hij billijkerwijze geacht worden in de poenaliteiten te vallen tegen de verzuimde inschrijving vastgesteld.

Van de verzuimde Inschrijving.

Ad artt. 12 tot 14. De hoofdbeginselen van de wet van 31 December 1832 (*Staatsblad* n°. 67) hebben tot grondslag van deze artikelen verstrekt.

Van de bepalingen dier wet is echter in zooverre afgeweken, dat, terwijl genoemde wet enkel handelde over de onttrekkingen aan den *mobielen schutterlijken dienst*, welke destijds gevorderd was, thans door deze artikelen in het algemeen voorzien wordt tegen de verzuimde inschrijvingen, zoo *in tijd van vrede* als *in tijd van oorlog*.

De poenaliteiten tegen de nalatigen, in het eene of in het andere geval verkeerende, kunnen echter niet de zelfde zijn; de aard der overtredingen in tijd van *oorlog* of in tijd van *vrede* begaan, is geheel verschillende; de straffen zijn daarom in overeenstemming gebragt met de tijdsomstandigheden, waarin de verzuimen hebben plaats gehad.

Van de vrijstellingen van den dienst.

Ad art. 18. Men heeft gemeend, de splitsing der vrijstellingen in *onvoorwaardelijken* en *voorwaardelijken*, zooals de nog aanwezige wet die inhield, te kunnen doen wegvallen, en, behoudens de bepaling in het 19de artikel voorkomende, slechts *onvoorwaardelijke*, dus *finale* vrijstellingen te moeten toestaan, als zijnde het hoogst zeldzaam dat iemand, aan wien, ingevolge het tegenwoordig ontwerp, zoodanige vrijstelling wordt toegekend, naderhand voegzaam aan den dienst onderworpen zou kunnen worden. De meerdere ouderdom en de daarmede gepaard gaande meerdere physieke ontwikkeling van den schutter, sluit hier de vergelijking uit van hetgeen voor den milicien wenschelijk werd geacht.

Sommige vrijstellingen, in artikel 18 verleend, vorderen echter eenige toelichting:

b. Bij die der *geestelijken* is eene omschrijving gevoegd, wie *als zoodanig* zullen worden gehouden, om reden dat niet ieder, die blootelijk voorgeeft deze betrekking te vervullen, in de vrijstelling behoort te deelen; het is toch niet genoeg, dat bij voorbeeld iemand, die door handenarbeid zijn bestaan moet vinden, aantoone bij de eene of andere gezindheid met geestelijke functien belast te zijn. Men dient de eigenschappen te bezitten die den waren geestelijke kenmerken; men moet daartoe namelijk in de tot dat einde voor iedere gezindheid bestaande inrigtingen van hooger onderwijs zijn opgeleid. Noodzakelijk is het echter aan den Koning de bevoegdheid te geven, van de strikte toepassing der voormelde bepaling ontheffing te verleenen, omdat er erkende kerkgenootschappen zijn, zooals bij voorbeeld de zoogenaamde *Waalsche*, de *Hernhuttersche* en de *afgescheidene* gemeenten, die tot dusverre geene aan hun genootschap eigene instelling tot opleiding van *geestelijken* binnen het Rijk bezitten.

c. De *hoogleeraren* en *onderwijzers der jeugd* kunnen niet wel door den schutterlijken dienst van hunne betrekkingen afgetrokken worden, doch, wat de lagere scholen aangaat, schijnt het voldoende alleen de hoofdonderwijzers in de vrijstelling te begrijpen.

d. De eerste der zooeven opgegeven redenen pleit ook voor de *burgemeesters der gemeenten*.

e. De *buitenslands zeevarenden* zijn wel niet eerder dan na hunne terugkomst aan de inschrijving onderworpen, doch alsdan ingeschreven zijnde, behooren zij niettemin in tijd van vrede, in het belang van den zeehandel, de gelegenheid te behouden, om hun beroep ongestoord voort te zetten.

f en *g.* De doelmatigheid van de vrijstelling toegekend wordende aan de *nachtwachts*, de *beambten* der *politie*, *geregtsdienaars* en *veldwachters* zal, als strekkende om de algemeene veiligheid te bevorderen, wel geen betoog behoeven. Even zoo min als van die welke aan *'s Rijks* loodsen en loodsleerlingen wordt verleend.

h. De zelfde opmerking als ten aanzien van *f* en *g* opgegeven, is ook van toepassing op de vrijstelling der cipiers en hunne knechts in 's Rijks gevangenissen en huizen van arrest.

Ad art. 19. Ofschoon het zeldzaam moge wezen, dat iemand anders, als wie om physieke redenen is vrijgesteld, naderhand het regt daarop zal verliezen, is zulks echter ten aanzien van sommigen der overigen altoos mogelijk, waarom dan ook in dit artikel is voorgeschreven, dat de vrijstelling, *zoolang de belang-*

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

hebbenden niet van stand veranderen, zoowel in tijd van oorlog als in tijd van vrede blijft voortduren.

Aan de buiten 's lands zeevarenden wordt evenwel het regt op de vrijstelling slechts in tijd van vrede toegekend, omdat in tijd van oorlog de zeevaart veelal gestremd is; zijnde wijders te hunnen aanzien nog bepaald, dat de vrijstelling zal vervallen, wanneer zij sedert de laatst gedane zeereis langer dan zes maanden aan wal zijn geweest, dewijl eene vroeger en vóór lang gedane zeereis dikwerf tot voorwendsel is genomen, om voortdurend bij de vrijstelling behouden te blijven.

Ad art. 20. Dit artikel bevat het zelfde, wat aan de voormalige militaire officieren bij § *c*, art. 3, van de nu nog bestaande wet toegestaan was; men heeft echter gemeend deze gunst tot de voormalige officieren bij de schutterijen te moeten uitstrekken, vermits, de rangen de zelfde zijnde, de billijkheid de gelijkstelling vorderde, en zulks nog te meer omdat de militair als officier is bezoldigd geweest en een gewoon schutterofficier daarentegen, voor het waarnemen der functien, *die hij niet vermogt te weigeren*, geene bezoldiging hoegenaamd heeft genoten.

Van de redenen van uitsluiting.

Ad artt. 23 en 24. Deze artikelen zijn zakelijk de zelfde als de artikelen 4 en 5 der nog bestaande wet. Alleen is in art. 23 de uitsluiting ook toegepast op hen, die een vonnis hebben ondergaan, dat volgens de *militaire wet* als onteerend te beschouwen is.

Van de beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting.

Ad artt. 25 — 38. De zamenvoeging van gemeenten welke eene *rustende* schutterij hebben, is sedert jaren door de Gouverneurs van onderscheiden provincien verlangd, als hebbende de ondervinding aangetoond, dat niet alle Hoofden der plaatselijke Besturen ten platten lande in staat zijn de schutterlijke aangelegenheden naar den eisch te behandelen; zulks is vooral gebleken het geval te zijn, bij de toedeeling der vrijstellingen, bij welker juiste en onpartijdige toepassing alle ingezetenen intusschen het hoogste belang hebben.

Door de zamenvoeging wordt bovendien aan de keuze der leden van de verschillende Commissien, aan welke het een of ander gedeelte van het schutterlijk werk moet worden opgedragen, meer ruimte en ook aan de Gouverneurs de gelegenheid gegeven, onder de tot de combinatie behoorende Hoofden der plaatselijke Besturen zulk eenen tot voorzitter der Commissien aan te wijzen, als hij oordeelt hiertoe de meeste geschiktheid te bezitten.

De verordeningen overigens, welke de Commissien, tot beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting bestemd, zoowel als de ingezetenen in het oog behooren te houden, zijn in het wezen der zaak de zelfde, als die, vervat zoo in art. 15 der nu nog bestaande wet, als in het Koninklijk besluit van den 28sten Junij 1828 (*Staatsblad* n°. 42), zijnde dezelve slechts dáár aangevuld of gewijzigd, waar zulks doelmatig was om vroeger opgemerkte misbruiken zooveel mogelijk tegen te gaan.

Met dat doel is, onder anderen in de 2de zinsnede van art. 28, eene poenaliteit gesteld tegen het niet in persoon opkomen bij de Commissie, bijaldien men ziekten of lichaamsbreken heeft, die vóór of wel binnen 14 dagen na de inlijving bevonden worden voor den dienst ongeschikt te maken, *of* wel wanneer men onder de *uitgeslotenen* heeft behoord, omdat deze soort van personen doorgaande met opzet de opkomst voor de Commissie nalaten, als wel bewust dat ze in geen geval bij de schutterij kunnen worden behouden.

Met het doel daarentegen, om door alle mogelijke middelen tegen te gaan, dat niemand dan om zeer voldoende redenen, wegens ziekte of lichaamsgebreken worde vrijgesteld, is wijders bij art. 30 tot het onderzoek der ziekte en gebreken, die voor den schutterlijken dienst finaal ongeschikt maken, *in de garnizoensplaatsen* aan den burgerlijken genees- of heelkundige een militair officier van gezondheid toegevoegd.

Van het beroep van de uitspraken der Commissie tot beoordeeling der redenen van vrijstelling en uitsluiting.

Ad artt. 39 — 45. Het beroep op Gedeputeerde Staten wegens uitspraken door de Commissien van onderzoek der redenen van vrijstelling enz. gedaan, is aan een iegelijk vrijgelaten; slechts met deze uitzondering, dat er geen beroep is toegestaan aan iemand, die, na ondergane visitatie ten overstaan der hiertoe gestelde Commissie, voor den dienst geschikt is bevonden.

Van de bevoegdheid om zich ook tegen deze goedkeuring voor den dienst in beroep te voorzien, wordt allerwege misbruik gemaakt, en het is te minder noodig dat beroep vrij te laten, omdat, indien de op voorzeide wijze voor den dienst goedgekeurde, na te zijn ingelijfd werkelijk bevonden wordt ongeschikt voor den dienst te wezen, alsdan op deze bevinding van zelf het ontslag moet volgen.

Overigens is er al meermalen geklaagd over de bij de vroegere wetgeving gelaten bevoegdheid, om zich ook in beroep te kunnen voorzien tegen vrijstellingen door *derden* ter zake van lichaamsgebreken verkregen.

Meestal werd, zonder eenige aanduiding van gronden waarop het gevoelen van de wezenlijke geschiktheid steunde, dat beroep aangebragt.

Hierdoor wordt niet alleen de vrijgestelde, die meestal bij het toegekende regt wordt gehandhaafd, geheel onnoodig tot eene reis naar de hoofdplaats der provincie genoodzaakt en soms dagen achter elkander alleen ten gevolge der grilligheid van een zijner medeingezetenen van zijn werk afgetrokken, maar ook de Gedeputeerde Staten worden met geheel overbodig werk beladen.

Hierin te voorzien was dus doelmatig, en ten einde het onderzoek behoorlijk te doen plaats hebben, is almede aan voornoemd collegie een militair officier van gezondheid toegevoegd geworden.

Van de verdeeling der dienstpligtigen.

Ad art. 46. Bij de *verdeeling* der dienstpligtigen is men, ten einde alles behoorlijk zou kunnen werken, van een ander beginsel moeten uitgaan, dan de nu nog bestaande wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) inhield.

Deze wet had, in de artikelen 14 en 28, waarmede het 78ste artikel in een naauw verband stond, enkel de kenmerken opgegeven van den eersten ban, doch het onderscheid tusschen de twee volgende bans zoo onduidelijk aangewezen, dat men tot de splitsing van den tweeden en derden ban, zoolang de wet heeft bestaan, of in het geheel niet, of, zoo dit hier of daar ook al mogt hebben plaats gehad, slechts op zeer onzekere en van elkander geheel verschillende wijze heeft kunnen overgaan.

Bij het tegenwoordig wetsontwerp heeft men aan de verdeeling in *klassen* boven die in *bans* de voorkeur gegeven, en ieder dezer klassen zoodanig ingerigt, dat de schutterpligtigen elkander opvolgen, naar gelang van den ouderdom der dienstpligtigen en van de meerdere of mindere noodzakelijkheid van hun voortdurend aanwezen in den boezem hunner familien.

In het algemeen wordt echter, ter voorkoming van de bedenking dat dadelijk reeds tot de inschrijving van de massa der bevolking, aan den schutterlijken dienst onderworpen, zal worden overgegaan, opgemerkt, dat bij de Regering het voornemen bestaat, om *in tijd van vrede* van geene andere ingezetenen de inschrijving voor de schutterij, noch ook de vervulling van eenige verpligtingen betrekkelijk deze instelling te vorderen, dan uitsluitend van de zoodanigen, die in den leeftijd verkeeren van 24 jaren tot 33 jaren ingesloten.

Men kan met deze beperking echter niet wel verder gaan, vermits onder de in gezegden leeftijd begrepenen zich die ingezetenen bevinden (namelijk de *ongehuwden* en *weduwenaars zonder kind of kinderen*), die de beste hoedanigheden in zich vereenigen, om in tijden van oorlog en gevaar militaire diensten te presteeren, en die derhalve alsdan vóór alle anderen in aanmerking moeten komen, om tot verdediging van 's Rijks onafhankelijkheid op de grenzen of waar zulks noodig kan zijn, mede te werken.

De organisatie van de korpsen, waarin de hier bedoelde manschappen worden opgenomen, behoort dus reeds in gewone tijden te worden voorbereid, ten einde men, wanneer de nood dit mogt vorderen, zoodra mogelijk over dezelven kunne beschikken.

Van het opmaken der schuttersrollen.

Ad artt. 47 — 50. Slechts eene enkele, dus eene *algemeene schutterlijke rol*, te doen opmaken van alle tot den dienst aangewezen ingeschrevenen, zooals de nu nog bestaande wet gebood, en die altoos moet worden behouden, omdat de voor den dienst geschikt bevondenen van de ongeschikten moeten worden afgescheiden, voldeed reeds destijds niet aan het doel; want, vermits er ook nog onderscheid moest worden gemaakt tusschen de *ongehuwden* en de *gehuwden met en zonder kinderen*, zoo werden niet allen, die geschikt voor den dienst waren bevonden, dienstpligtig; vandaar dat de Koning het opmaken ook van *bijzondere* schuttersrollen, bevattende de voor den dienst goedgekeurden, *welke ter inlijving bij de schutterij bestemd waren*, heeft moeten voorschrijven.

Voor het doen opmaken van de *algemeene* en *bijzondere* schuttersrollen blijven de zelfde redenen bestaan, doch is het thans meer doelmatig beschouwd, het aanleggen dezer verschillende rollen bij de wet zelve te bevelen.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Van de officieren en onderofficieren.

Ad art. 53. De ondervinding heeft de onmogelijkheid doen zien, om steeds allerwege een drietal candidaten bij elke vacature van officiersplaatsen te verkrijgen; men heeft hieraan moeten te gemoet komen.

Het laat zich overigens wel aanzien, dat het opmaken der voordragten tot benoeming van officieren bij de *rustende* schutterijen vertraging zal ontmoeten, door de gevorderde raadpleging met de verschillende Hoofden van de Besturen der gemeenten, welker schutterpligtigen deel maken van de zelfde compagnie bij welke de aanvulling moet geschieden, doch de behandeling van deze voordragten kan bezwaarlijk *uitsluitend* aan den kommandant worden overgelaten.

Ad art. 54. Niet allewege zijn er geschikte personen voor den post van officier te vinden, vooral niet ten platten lande; om in deze ongelegenheid, des vereischt, te kunnen voorzien, dient aan den Koning de bevoegdheid te worden gelaten, om van het algemeen beginsel af te wijken.

Ad. art. 55. Men vermeent dat de beëediging van de subalterne officieren voegzaam aan de kommandanten kan worden overgelaten, en dat deze eedsprestatie ook niet behoeft herhaald te worden bij bevordering in rang. Het zelfde vindt plaats bij het staande leger.

Ad art. 57. Dit artikel is nagenoeg het zelfde als artikel 32 der nog bestaande wet.

In tijd van vrede is de daarstelling van eenen Schuttersraad bij de ongewapende rustende schutterijen tot niets nuttig; om deze reden is de beoordeeling der redenen van weigering om als *officier* op te treden, en om de in dat geval, ten behoeve der gemeentekas te vorderen jaarlijksche contributie op te leggen, aan de Gedeputeerde Staten opgedragen geworden.

Van den dienstrang onder de officieren.

Ad art. 59. De anciënneteit op zich zelve moet geene stellige aanspraak op bevordering geven; in den regel wordt dezelve gevolgd, doch onder de officieren, die wegens *anciënneteit* aanspraak op bevordering meenen te hebben, worden er dikwerf gevonden, die geheel ongeschikt zijn om eenen hoogeren rang met waardigheid te kunnen vervullen.

Van de wapening en ammunitie.

Ad art. 60. De 2de alinea is geraden beschouwd, ten einde de van Rijks wege verstrekte wapenen en ledergoed steeds te kunnen onderkennen van die voorwerpen, welke particulier eigendom of eigendom der gemeenten zijn.

De trommen met derzelver toebehooren zijn allerwege, waar dienstdoende schutterijen bestaan, aanwezig en een eigendom der gemeente; zoolang dezelve bruikbaar zijn, zou het tot geheel noodelooze uitgaven leiden, dezelven door anderen, uit 's Rijks magazijnen verstrekt, te doen vervangen.

Van de kleeding en onderscheidingsteekenen.

Ad art. 65. In tijd van vrede behoort dat gedeelte der dienstdoende schutterijen, hetwelk tot bewaring der inwendige rust aangewezen en dus gewapend is, van uniformen te worden voorzien. Eenheid en tucht zijn daarvan schier onafscheidelijk.

Van de wapenoefeningen.

Ad art. 67. Het onderwerpen der actieve dienstdoende schutterijen aan geregelde oefeningen en inspectiën, is een noodzakelijk gevolg van de wapening en van het doel van derzelver daarstelling.

Van de verdere dienstverrigtingen.

Ad artt. 68 en 69. Deze artikelen zijn zakelijk de zelfde als art. 44 der nu nog bestaande wet; hetgeen daaruit niet is overgenomen, wordt gevonden in de afdeeling handelende van de *dienstdoende* schutterijen.

Van de schadeloosstelling van de leden der schutterijen, wegens garnizoens- of andere diensten binnen of buiten de gemeenten.

Ad art. 71. De nog bestaande wet had het bedrag der schadeloosstelling, aan de leden der schutterijen in tijd van vrede te verstrekken, wegens diensten *in* of *buiten* de gemeenten, niet geregeld; zulks heeft plaats gehad door een besluit van den Koning.

Daar echter in tijd van vrede deze schadeloosstelling *in het eerste geval* stellig en *in het tweede* dikwerf ten laste komt van 's Rijks schatkist, is het doelmatig zulks thans in de wet op te nemen.

Bij gewone garnizoensdiensten zijn de officieren tot hiertoe nimmer schadeloos gesteld; het is dus niet geraden het Rijk met uitgaven te bezwaren, die niet volstrekt noodig zijn te beschouwen.

Van de begrootingen en het geldelijk beheer bij de schutterijen.

Ad art. 73. In de wet van 1827 was er enkel voorzien in de kosten, welke op de *dienstdoende*, doch niet ook in die, welke op de *rustende* schutterijen vallen; in dit laatste moet thans door de wet desgelijks voorzien worden.

Ad artt. 74 en 75. In gemeenten alwaar dienstdoende schutterijen zijn, staan deze geheel op zich zelven en niet in het minste verband tot die van andere gemeenten; de Raad der gemeente is dus in staat het geheel van al de gevorderde uitgaven te kunnen beoordeelen.

In die gemeenten echter, waar de schutterijen rustende zijn, worden de schutterpligtigen van een aantal gemeenten te zamen gevoegd en tot bataillons geformeerd.

Hier dus moeten de kosten per bataillon berekend worden, en is geen der Gemeenteraden volkomen in staat het geheel te kunnen beoordeelen.

Wilde men alhier te rade gaan met al de Raden der gemeenten (soms ten getale van 20 en meer), welker ingezetenen bij het bataillon betrokken zijn, de zaak zou bijna nimmer te regelen wezen; het schijnt ook voldoende slechts de Hoofden van elke gemeente in de zaak te kennen, en zulks te meer, omdat de kosten op de rustende schutterijen vallende, als zijnde dezelve in den regel ongekleed en ongewapend, niet noemenswaardig zijn en allerwege welligt uit den post van onvoorziene uitgaven, op elke gemeentebegrooting toegestaan, bestreden zullen kunnen worden.

In sommige gemeenten, alwaar de schutterijen *dienstdoende* zijn, heeft men het geraden geacht, de Schuttersraden van het finantieel beheer te ontlasten, en alle schutterlijke uitgaven aan den ontvanger der gemeente op te dragen. Men heeft gemeend, aan deze handeling in het vervolg, behoudens de noodige voorzorgen, geen onoverkomelijken hinderpaal te moeten stellen.

Ad art. 77. Sommige Schuttersraden hebben beweerd, dat het aan de plaatselijke Besturen niet vrijstond, de leverantie der ten laste der gemeenten te verstrekken kleedingstukken, buiten medewerking van den Schuttersraad, te laten aanbesteden; dit echter moet aan de plaatselijke Besturen volkomen worden vrijgelaten: het zijn altoos fondsen der gemeenten waaruit de kleeding verstrekt wordt. Zie in verband hiermede artikel 118.

Ad art. 78. De regeling van de wijze van verantwoording der schutterlijke uitgaven, door de Schuttersraden, behoort, in zoo verre het finantieel beheer aan gemelde Raden of aan de kommandanten mogt zijn verbleven, aan de Gedeputeerde Staten in elke provincie te worden overgelaten; het is echter noodig te zorgen, dat genoemde collegiën de daartoe strekkende reglementen binnen een bepaald tijdvak uitvaardigen.

Eene gelijke bepaling, maar zonder tijdvak, waarin de reglementen moesten zijn vastgesteld, kwam reeds in art. 35 der tegenwoordig nog bestaande wet voor, doch in weinig provinciën is aan dat voorschrift voldaan.

Ad art. 79. Aan den Koning dient de magt te worden toegekend, om door gepaste maatregelen noodelooze uitgaven tegen te gaan, en te zorgen, dat er bij de schutterijen, inzonderheid bij de *dienstdoende*, alwaar het verstrekken derzelven bijna uitsluitend te pas komt, geen te hooge tractementen worden gegeven.

Van de middelen tot bestrijding der kosten op de schutterijen vallende.

Ad art. 81. De boeten door den gewonen burgerlijken regter, in cas van schutterlijke overtreding opgelegd, behooren op regterlijke wijze te worden ingevorderd, doch niettemin ten voordeele te komen van de gemeenten.

De jaarlijksche contributiën echter, van welke artikel 57 gewag

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

maakt, kunnen op gelijke wijze worden ingevorderd als ten aanzien van de inning der plaatselijke belastingen is voorgeschreven.

Van de overplaatsing naar andere klassen.

Algemeene opmerking.

Ten einde in iedere der in art. 46 omschreven klassen van dienstpligtigen duurzaam de bestanddeelen te houden die aan dezelve eigen zijn, behooren noodwendig de schuttersrollen der dienstpligtigen jaarlijks, naar gelang van verkregen meerdere jaren, of van veranderde huisselijke gesteldheid der schutterpligtigen, te worden verbeterd.

Ad artt. 83 en 84. Verkrijgt iemand regt tot overgang naar eene andere minder bezwarende klasse van dienstpligtigen, ten gevolge van meerdere jaren, zoo is zulks uit de schutterlijke registers af te leiden, en kan de overgang, zonder aanzoek van den belanghebbende, worden bewerkstelligd; ontstaat dit regt echter door een, na de inlijving aangegaan huwelijk, of door, na de inlijving verkregen kind of kinderen, zoo moet de belanghebbende — daar zulks niet altoos bekend is — de toepassing van regt vragen, onder overlegging van zoodanige bewijsstukken, als de hiertoe gestelde Commissie tot vestiging van haar oordeel noodig acht; verzuimt hij deze aanvrage op den hiertoe bepaalden tijd, zoo dient hij van dat verzuim de nadeelen te dragen, want niet ten allen tijde, wanneer iemand mogt verkiezen zijn regt te doen gelden, kunnen de plaatselijke Commissien hiertoe gereed staan.

Ad art. 85. Heeft hij, die vrouw en kinderen heeft *verkregen*, het regt om zijne overplaatsing naar eene minder bezwarende klasse, dan waartoe hij behoort, te vragen, zoo moet ook, omgekeerd, hij die vrouw en kinderen of laatstgemelden heeft *verloren*, van dat overlijden aangifte doen, ten einde naar eene meer bezwarende klasse te worden overgebragt; is het een billijk, het andere is het evenzeer.

Ad art. 87. Het regt tot overgang naar eene andere klasse bij verkregen meerdere jaren of kind of kinderen, behoort ook aan de officieren en onderofficieren te worden toegekend.

Wat de officieren aangaat, deze kunnen niet wel in eenen minderen rang bij een ander corps van dienstpligtigen worden overgeplaatst; dit zou onbillijk zijn, aangezien zij tot het aanvaarden van hunne betrekking uit kracht der wet verpligt zijn kunnen worden.

Van de verhuizing naar andere gemeenten.

Ad artt. 88—93. Door de *na de inlijving* bewerkstelligde verhuizingen, onttrekt zich een aantal leden der schutterij aan de hun uit kracht der wet opgelegde verpligtingen; daardoor worden in de gemeenten waar de schutterijen *dienstdoende* zijn, ook vele ten laste der plaatselijke kas verstrekte kleedingstukken zoek gemaakt. Het is aan de eene zijde dus wel noodig, de reeds bij de schutterij ingelijfde personen aan banden te leggen, en de gemeenten tegen gezegde verliezen te waarborgen, als ook het Rijk tegen de nadeelen, die voor hetzelve insgelijks uit het niet behoorlijk inleveren der verstrekte wapenen en ledergoed kunnen voortvloeijen; maar aan den anderen kant is het evenzeer billijk te zorgen, dat geene andere ingezetenen, dan welke reeds aan de inschrijving zijn onderworpen geweest, in cas van verhuizing bemoeijelijkt worden.

Van de redenen tot vrijstelling en uitsluiting na de inlijving opgekomen, en van het finaal ontslag uit de schutterijen.

Ad artt. 94—99. Het regt op finale ontheffing van den schutterlijken dienst verkrijgt iemand, *of* door het intreden van zijn 50ste jaar, *of* door na de inlijving opgekomen omstandigheden, waardoor hij in de termen valt van de bij de wet toegekende vrijstellingen.

In het eerste geval wordt hij, beneden den rang van officier of onderofficier geplaatst zijnde, van alle schutterpligtigheid ontheven, en ook zonder zijn aanzoek van de schutterregisters afgevoerd.

In het tweede geval echter, moet de vroegere ontheffing door de belanghebbenden, en in beide de gegeven gevallen ook door de officieren, ter behoorlijker plaats gevraagd worden.

Het is overigens niet noodzakelijk, aan de onderofficieren en mindere leden der schutterij, wien de ontheffing werkelijk is toegekend, daarvan *in tijd van vrede* een bewijs te doen afgeven; bij verhuizing alleen is zulks voor hen, die alreeds aan de inschrijving hebben voldaan, en om andere redenen dan het bereiken van den 50jarigen ouderdom het ontslag verkregen hebben, van wezenlijk belang.

II. AFDEELING.

BIJZONDERE BEPALINGEN BETREFFENDE DE DIENSTDOENDE SCHUTTERIJEN.

Van de dienstdoende schutterijen in het algemeen.

Ad art. 100. In iedere gemeente, die *in de kom* of *binnen den omtrek der gebouwen* 2500 zielen of daarboven bevat, moet, ingevolge art. 211 der Grondwet, eene *dienstdoende* schutterij bestaan.

De voordragt tot aanduiding der gemeenten, alwaar deze soort van schutterijen moeten worden daargesteld, dient van *de Gedeputeerde Staten* in iedere provincie uit te gaan, dewijl dat collegie, welks leden uit verschillende gemeenten herkomstig zijn, in het belang der ingezetenen de meest voldoende waarborgen aanbiedt, om deze aangelegenheid, waartoe locale kennis wordt gevorderd, met juistheid te kunnen beoordeelen.

Alle schutterpligtigen, die de hier bedoelde gemeenten bevatten, behooren wel tot de *dienstdoende* schutterij, en moeten zoo noodig kunnen worden opgeroepen; doch in *tijd van vrede* is het niet noodzakelijk maar integendeel zelfs doelmatig, slechts zoodanig gedeelte dezer schutterijen te wapenen, te kleeden en aan eenige *werkelijke* diensten te onderwerpen, als tot bereiking van het oogmerk, waartoe deze schutterijen zijn ingesteld, namelijk *tot behoud der inwendige rust*, voldoende is te beschouwen.

Hierdoor wordt de dienst voor de ingezetenen gemakkelijk gemaakt en de plaatselijke kas in het onderhoud dezer schutterijen aanmerkelijk verligt.

Van de sterkte van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen.

Ad art. 101. De sterkte der *actieve* schutterijen is de zelfde, welke de nu nog bestaande wet heeft aangeduid, namelijk twee ten honderd van de bevolking van iedere gemeente.

Het is echter billijk voorgekomen, onder de bevolking, welke den grondslag van de sterkte uitmaakt, niet te doen begrijpen de vreemdelingen die volgens art. 2 dezer wet buiten de schutterij worden gehouden; — een aantal gemeenten, alwaar zich fabrieken bevinden, die meestal door arme, elkander doorgaande afwisselende vreemdelingen worden bewerkt, zouden door een tegengesteld beginsel al te zeer worden bezwaard.

Van de daarstelling van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterijen.

Ad artt. 102—105. Het grondwettig doel van de instelling der *dienstdoende* schutterijen in tijd van vrede, is *de bewaring der inwendige rust.*

Met de zorg om daartoe mede te werken, kunnen derhalve niet alle schutterpligtigen, maar slechts de zoodanigen worden belast, die, door fortuin of maatschappelijke betrekkingen, bij het behoud der goede orde een wezenlijk belang hebben. Vandaar dat men gemeend heeft, tot deze diensten uitsluitend te moeten doen aanwijzen de zoodanigen, die de voormelde hoedanigheden zooveel doenlijk in zich vereenigen, en behoudens den leeftijd, die voor de gehuwden met en zonder kinderen niet verder gaat dan tot den ouderdom van 28 jaren, geen onderscheid te moeten maken tusschen de zoo even gemelde, en de ongehuwden en weduwenaars zonder kinderen.

Van een ander beginsel uitgaande, zou de bewaring der rust grootendeels nederkomen op de schutterpligtigen, die de zoo zeer gewenschte waarborgen missen, en weleens meer belang zouden kunnen hebben om de wanorde die ontstaan mogt zijn, te doen voortduren, dan om tot het te keer gaan van dezelve behulpzaam te zijn.

In den regel zal het niet noodig zijn, hetgeen hierdoor op de twee ten honderd te kort komt, aan te vullen.

Ad artt. 106 en 107. De gegoeden maken de massa uit, die tot actieve dienstdoende schutterij geroepen wordt; het laat zich alzoo vooruitzien, dat, vooral in gemeenten van groote bevolking, er zich onder de leden dezer schutterij wel eenigen zullen opdoen, die den dienst als *cavalerist* of *artillerist*, boven dien van infanterist zullen verkiezen.

Ingeval van verstoorde rust, kan de cavalerie en artillerie in steden, bijv. *Rotterdam*, dat gewoonlijk van een voldoend garnizoen ontbloot is, en *Amsterdam*, alwaar, in verhouding tot deszelfs be-

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

volking, slechts een zeer gering garnizoen is, zeer nuttig zijn. Mogten zich nu eenigen tot den dienst bij de voormelde wapens aanbieden en in staat zijn de tot hunne uitrusting gevorderde uitgaven te bestrijden, waaronder, wat de eersten aangaat, noodwendig begrepen moet worden het in eigendom bezitten van een voor den dienst geschikt gekeurd paard en het onderhoud van hetzelve, zoo dient het den Koning vrij te staan, de oprigting van zoodanig cavalerie- of artillerie-korps, onder de noodige voorzorgen, ten einde de geschikte stof voor officieren niet ontbreke, te bewilligen.

Van den diensttijd bij de actieve dienstdoende schutterijen.

Ad artt. 108 en 109. Het personeel van eene *actieve dienstdoende* schutterij, zal hetzelve aan deszelfs bestemming beantwoorden, kan niet wel jaarlijks worden verwisseld; zulks zoude al te schadelijk zijn voor de gemeenten, die, ongeacht het hoofdbeginsel, in art. 117 vastgesteld, dat ieder zich zelven moet kleeden, nog altoos zullen behooren te voorzien, zoo al niet in de gedeeltelijke kleeding van sommige leden, dan toch doorgaande in de geheele uitrusting van het meerendeel der onderofficieren, als waartoe de meest geschikte personen zeer zeldzaam onder de vermogende klasse zullen worden aangetroffen.

Eene jaarlijksche verwisseling van de actieve schutters zou ook nadeelig op den dienst zelf werken, dewijl daardoor het getal der geoefenden niet slechts in gewone tijden, maar ook in tijden van oorlog en gevaar, waartegen het alleszins geraden is te zorgen, al te zeer zou inkrimpen.

Door den diensttijd op vijf jaren te stellen, waardoor men elk jaar alle schutters, die vijf jaren gediend hebben, door anderen vervangt, worden aan de eene zijde de voormelde ongelegenheden vermeden, en aan den anderen kant de ingezetenen niet bezwaard boven hetgeen thans nog plaats heeft, zijnde het beginsel, bij de nog bestaande wet aangenomen, slechts behouden, dat ieder lid eener dienstdoende schutterij, gedurende zulk een tijdvak, aan den werkelijken dienst onderworpen blijft.

Van de jaarlijksche aanvulling der actieve dienstdoende schutterijen.

Ad art. 110. Het is niet voldoende jaarlijks slechts aan te vullen de zoodanigen, die, ter zake van 5 jaren dienst, regt op ontslag hebben verkregen; maar, om de *actieve* schutterij steeds op de gevorderde sterkte te kunnen houden, moeten evenzeer jaarlijks vervangen worden die schutters, welke overleden, verhuisd of om andere redenen uit den dienst geraakt zijn, in zoo verre namelijk als dezelven, bij de schutterij gebleven zijnde, *niet* in het gewoon ontslag begrepen zouden zijn.

Van de formatie der actieve dienstdoende schutterijen.

Ad art. 111. Vermits niet alle schutterpligtigen eener dienstdoende schutterij, *in tijd van vrede* tot werkelijke diensten geroepen zijn, zoo behoort het *actieve* gedeelte noodwendig op zich zelf te staan en gedurende dien tijd van de overige gedeelten afgescheiden te worden.

Ad art. 112. De geheele schutterij eener gemeente waar dezelve dienstdoende is, behoort gesteld te worden onder het bevel van een enkel persoon; anders rijzen er botsingen, zoowel tusschen de verschillende chefs onderling, als tusschen dezen en de plaatselijke Besturen.

Ad art. 114. Het moet noodzakelijk vrijgelaten worden, om de onderofficieren, korporaals en tamboers ook te nemen uit de klassen van dienstpligtigen, welke eigenlijk niet in de termen vallen om bij de actieve dienstdoende schutterij te moeten optreden.

Ad art. 115. Het is almede noodig, op de, ingevolge de twee voorgaande artikelen, benoemde, als ook op de naar aanleiding van art. 20 der wet tijdelijk van den dienst ontheven, doch tot officieren, onderofficieren of korporaals bij de actieve schutterijen benoemde personen, in geval van weigering om die betrekkingen op zich te nemen, de poenaliteiten te kunnen toepassen, hiertegen bij art. 57 der wet vastgesteld.

Ad art. 116. Niet alleen in gemeenten waar de dienstdoende schutterij een of meer bataillons bevatte, is de schutterij tot hiertoe steeds van een korps muzikanten voorzien geweest; maar zelfs in gemeenten, alwaar slechts twee compagnien en minder bestonden, heeft men dikwerf het verlangen te kennen gegeven, om zoodanig korps te mogen oprigten. Kunnen nu de kosten op de aanschaffing der muziek en het onderhoud van dezelve vallende, niet voegzaam door vrijwillige bijdragen worden bestreden, en stemt de Raad der gemeente er in toe, om hierin door eene toelage uit de gemeentekas te gemoet te komen, zoo zijn er wel geene voldoende redenen om zulks tegen te gaan. De muziek toch strekt tot veraangenaming van den dienst, en is in vele gemeenten, vooral sedert de militaire muziek bijna allerwege is afgeschaft, een groot genoegen voor de ingezetenen.

Van de kleeding der actieve dienstdoende schutterijen.

Ad artt. 117—119. Het in art. 117 aangenomen algemeen beginsel ten aanzien van het kleeden op eigen kosten van de voor de actieve dienstdoende schutterijen aangewezenen, zal, bij eene goede toepassing, wel in vele gemeenten de tot dus verre ten deze zoo hoog geloopen uitgaven grootendeels wegnemen, doch geheel kunnen deze uitgaven niet vervallen, dewijl het meerendeel der geschikte onderofficieren en korporaals, zoowel als alle tamboers, enkel te vinden zullen zijn onder zoodanige ingeschrevenen voor de schutterij, die onmagtig zijn zich de benoodigde uniform, uit eigen middelen, aan te schaffen.

Van de wapenoefeningen bij de actieve dienstdoende schutterijen.

Ad art. 120. Zal de actieve dienstdoende schutterij aan hare bestemming beantwoorden, dan is de behoorlijke oefening in den wapenhandel een noodzakelijk vereischte, niet alleen voor hen die daarbij als *infanteristen* geplaatst zijn, maar ook en nog meer voor hen, die zich aan de *cavalerie* en *artillerie*, dus aan wapens toewijden, waartoe eene uitgebreider kennis en grooter mate van vaardigheid gevorderd worden, zoodat deze dan ook zelfs aan meer oefeningen dan de infanterie behooren te worden onderworpen.

Voor de infanterie schijnt het genoeg, dat de manschappen, die door vroegere militaire of schutterlijke betrekkingen alreeds in den wapenhandel bedreven zijn, slechts vijftien malen jaarlijks geëxerceerd worden; doch dit is voor de nieuw aangekomenen, die onbedreven worden bevonden, niet voldoende: dezen behooren, boven de gewone oefeningen, binnen een zeker tijdvak na de inlijving, nog afzonderlijk tot behoorlijke behandeling der wapenen opgeleid te worden.

Ad art. 121. Algemeene en bijzondere inspectien over het gewapende gedeelte zijn hoog noodig, eensdeels in 's Rijks finantieel belang, om op de door hetzelve verstrekte wapenen en ledergoed het oog te kunnen houden, en ten andere in het algemeen belang der verdediging van den Staat, om zich namelijk te verzekeren, dat de grondwettige verpligtingen aan de dienstdoende schutterijen opgelegd, bij tijd en wijle behoorlijk vervuld zullen worden; overigens zal het nut der bepaling, om ook het brandpiquet, telkens wanneer hetzelve verwisseld wordt, in oogenschouw te nemen, wel geen betoog behoeven.

Ad art. 122. De officieren en onderofficieren hebben niet altoos de noodige geschiktheid, om hunne onderhoorigen behoorlijk te kunnen oefenen; wanneer dit gebrek soms hier of daar wordt opgemerkt, dient aan den Koning de bevoegdheid te worden gelaten om hierin te voorzien.

Ad art. 123. De *theoretische* oefeningen maken den grondslag uit van de practische; zonder de eerste te kennen, kunnen de laatste niet naar behooren uitgevoerd worden. Het bijwonen van de eene zoowel als van de andere, moet dus bij de wet verpligtend worden gemaakt, en het al of niet bijwonen van dezelven niet afhankelijk zijn van het goedvinden der bijzondere leden.

Ad art. 124. Sommige gemeenten alwaar eene dienstdoende schutterij moet bestaan, zooals b. v. *Nijmegen*, *Kampen*, enz., zijn zoo uitgestrekt, dat onder dezelven dorpen, gehuchten en enkele woningen behooren, die één, twee of meer uren afstands van den besloten kring of omtrek der gebouwen verwijderd zijn.

De aldaar verblijf houdende leden dezer schutterijen kunnen niet wel verpligt worden, aan de gewone wapenoefeningen in de gemeente zelve deel te nemen, maar dienen daaraan, voor zooveel hun getal dit toelaat, onderworpen te worden op plaatsen, meer in hunne nabijheid gelegen.

Ook tot den dienst bij het brandpiquet moeten zij enkel verpligt kunnen worden, ingeval er brand ontstaat in het dorp of gehucht, waar zij hun vast verblijf hebben.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Van de verdere dienstverrigtingen der actieve dienstdoende schutterijen.

Ad artt. 125—131. De dienstverrigtingen, bij deze artikelen aan de actieve dienstdoende schutterijen opgelegd, en de hiermede in verband staande verordeningen, zijn nagenoeg de zelfden als die voorkomen in de thans nog bestaande wet; alleen is in art. 125 vrijgelaten geworden het onder de wapenen brengen der schutterij op 's Konings verjaardag, omdat zulks op vele plaatsen verlangd is, terwijl in art. 131, in zoo verre van hetgeen de nu nog bestaande wet in art. 49 inhoudt, is afgeweken, dat de kosten op de verleende schutterlijke hulpgevallen niet altoos stellig ten laste van de gemeente zullen komen, die de hulp heeft noodig gehad, maar deze gebragt zullen worden ten laste van het Rijk, bijaldien op eene voldoende wijze de onmogelijkheid door dezelve zal worden aangetoond, om de aldaar opgekomen rustverstoring reeds bij den aanvang te hebben kunnen stuiten.

III. AFDEELING.

VAN DE SCHUTTERSRADEN, DE TUCHT, REGTSPLEGING, ENZ.

Zamenstelling, eedsaflegging en orde van den inwendigen dienst der Schuttersraden.

Ad artt. 132—152. De zamenstelling der Schuttersraden, zoo als deze bij de nu nog bestaande wet en daaruit voortgevloeide nadere verordeningen, inzonderheid bij 's Konings besluit van den 25sten Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 38), is voorgeschreven, heeft in het wezen der zaak geene veranderingen ondergaan.

Ten aanzien van de behoorlijke en geregelde werking dier Raden heeft men zich echter de door de ondervinding verkregen overtuiging tot verbetering door eene meer omstandige omschrijving van sommige hiertoe strekkende bepalingen, ten nutte gemaakt.

Van de straffen en van de overtredingen.

Ad artt. 153—174. De schutterlijke tucht liet in de nog bestaande wet veel te wenschen over.

De overtredingen, die de goede orde konden hinderen, waren niet genoeg uit elkander gezet, en over het algemeen de straffen te onbeduidend.

Het ligt echter in den aard der zaak, dat bij een gewapend korps, ieder, van welken rang ook, aan eene strenge discipline onderworpen zij, en dat elk vergrijp met nadruk tegengegaan en zoo noodig *dadelijk* gestraft kunne worden; zonder dit — de laatste jaren hebben hiervan meermalen hier en daar voorbeelden opgeleverd — is het onmogelijk de goede orde te handhaven en de meerderen tegen den overmoed en de beleedigingen van de minderen te beveiligen.

Van de toepassing van dit beginsel is de Regering uitgegaan bij de geheele bewerking van de onderdeelen der schutterlijke tucht.

De verwijzing onder anderen (art. 161) van hen, die *onder de wapenen zijnde*, hunne meerderen wonden of slagen toebrengen, of wel andere personeele beleedigingen aandoen, naar den gewonen regter, ten einde, overeenkomstig het Wetboek van Strafregt, op gelijke wijze vervolgd en gestraft te worden, als in de gevallen van beleedigingen en feitelijkheden, magistraatspersonen, in of ter gelegenheid van de uitoefening hunner functien aangedaan, ten ware bij voormeld Wetboek op het misdrijf zelf eene zwaardere straf gesteld mogt zijn, is noodig geoordeeld, vermits zulk een vergrijp, waardoor de goede orde onder het geheele korps, en zelfs de algemeene rust, in zulk een gevaar kan worden gebragt dat de gepleegde daad de schroomelijkste gevolgen na zich kan slepen, door eene nadrukkelijke straf behoort te worden gevolgd.

Bij artikel 171 is aan den kommandant der schutterij, tot het straffen van *geringe overtredingen*, eenige meerdere magt gegeven, dan de nu nog bestaande wet in artikel 68 inhoudt. Het doel hiermede beoogd, is, *eensdeels*, om de straf onmiddellijk op de overtreding te kunnen doen volgen, hetgeen steeds den meesten indruk maakt, en *ten andere*, om processen voor de Schuttersraden te voorkomen, en gemelde Raden enkel met de kennisneming van meer *belangrijke* overtredingen te bemoeijelijken.

Van de wijze van procedeeren voor de Schuttersraden.

Ad artt. 175—197. Ook de wijze van regtspleging, zooals die in de thans nog bestaande wet was voorgeschreven, had eene verbetering hoog noodig.

Deze verschilde te veel met de manier van procedeeren ten aanzien van de vervolging der burgerlijke overtredingen, bij de onlangs ingevoerde burgerlijke Wetboeken aangenomen.

Thans is dezelve, zooveel mogelijk, met voorschreven Wetboeken in overeenstemming gebragt.

Van het beroep van de uitspraken der Schuttersraden.

Ad artt. 198—201. Bij deze artikelen is het beroep van de uitspraken der Schuttersraden, niet zooals vroeger bij de Gedeputeerde Staten, maar bij de arrondissements regtbank vrijgelaten.

Hetzelve moet noodzakelijk bij de gemelde regtbanken worden overgebragt, om de volgende redenen:

dat de Gedeputeerde Staten slechts zuiver administrative attributen hebben;

dat de arondissements regtbanken met de behandeling der appellen in politiezaken zijn belast;

dat er nu geene afzonderlijke voorschriften ten aanzien van de behandeling van de appellen behoeven te worden gegeven;

dat daardoor de mogelijkheid wordt geboren om ook in appel de getuigen te hooren, hetgeen voor de Gedeputeerde Staten niet wel mogelijk is;

dat eindelijk de geheele wijze van procedeeren voor de Schuttersraden, thans op den burgerlijken voet ingerigt zijnde, men zich meer consequent blijft, door de gewone regtbanken en niet de Gedeputeerde Staten met de appellen te belasten.

Men kan tegen het aanwijzen van de arrondissements regtbanken, in stede van de Gedeputeerde Staten, wel inbrengen dat de kosten, op de appellen vallende, meer bezwarend zijn voor de overtreders die daarvan zouden willen gebruik maken, doch men moet in het oog houden dat de straffen, welke de Schuttersraden kunnen opleggen, niet veel beteekenen, en dat de Gedeputeerde Staten, als appelscollegie aangewezen wordende, de appellen in het oneindige zullen vermenigvuldigen. Het doel is, de straf, zooals reeds meermalen gezegd is, zooveel mogelijk onmiddellijk op de overtreding te doen volgen; is de bevoegdheid om in appel te komen, te gemakkelijk, zoo maakt er ieder telkens gebruik van: doet men het tegenovergestelde, zoo zullen zich slechts zeer weinigen in beroep voorzien.

Van de uitvoering der bevelschriften en vonnissen.

Ad artt. 202—206. Door deze artikelen is eene gaping aangevuld, die de nu nog bestaande wet inhield, als hebbende dezelve omtrent de wijze van uitvoering der vonnissen niets vastgesteld, ten gevolge waarvan hierin door eene koninklijke verordening heeft moeten worden voorzien; het kwam echter meer voegzaam voor de ten deze noodzakelijke voorschriften in de wet zelve op te nemen.

Overigens is de uitvoering der vonnissen thans almede zooveel mogelijk in overeenstemming gebragt met de verordeningen, ten aanzien van de uitvoering der burgerlijke vonnissen voorgeschreven.

IV. AFDEELING.

BEPALINGEN TOT DE RUSTENDE SCHUTTERIJEN BIJZONDER BETREKKELIJK.

Ad art. 207. De rustende schutterijen blijven in het algemeen wel *ongewapend* en dus *ongeoefend*, doch, behalve dat in zeer bijzondere gevallen de *tijdelijke* wapening, hier of daar, door de kommandanten of de plaatselijke Besturen en de provinciale autoriteit mogt kunnen worden verlangd, of wel in het belang van 's Rijks zekerheid zoude kunnen worden vereischt, zoo moet het steeds aan den Koning vrijstaan het een en ander in die omstandigheden te bevelen. De zelfde bevoegdheid was ook aan den Koning bij de nu nog bestaande wet in de artikelen 73—76 toegekend.

Ad art. 208. Is de wapening, hoe kortstondig dezelve dan ook mogt aanhouden, eenmaal voorgeschreven, zoo moeten de gewapenden aan eene behoorlijke tucht onderworpen kunnen worden.

V. AFDEELING.

VEREENIGING DER SCHUTTERIJEN IN TIJDEN VAN OORLOG OF GEVAAR.

Van de daarstelling en formatie der schutterijen als Landstorm, en andere daarmede in verband staande bepalingen.

Algemeene opmerking.

In het algemeen wordt ten aanzien van deze afdeeling opgemerkt,

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

dat in de hoofdzaak alhier de bepalingen zijn opgenomen, die ook in de nu nog bestaande wet, en in die van den 19den December 1832 (*Staatsblad* n°. 58), vervat waren.

De oproeping tot diensten buiten de gemeenten, zal zich, even als bij voornoemde wetten was bevolen, aanvankelijk beperken tot de ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen, beneden den ouderdom van 34 jaar; in zoo verre echter de drang der omstandigheden van dien aard mogt worden, dat eene nadere versterking van 's Rijks legermagt niet ware te vermijden, zal altoos de oproeping van de ongehuwden en weduwenaars zonder kind of kinderen tot den ouderdom van 39 jaar ingesloten, die der gehuwden zonder kinderen voorafgaan, terwijl de gehuwden met kind of kinderen, in elk geval tot geene andere diensten, dan tot die *binnen de gemeenten*, of, in geval van verstoring der rust, binnen de naburige gemeenten, geroepen zullen worden.

Ad art. 212. Wanneer een gedeelte van de schutterijen als landstorm is opgeroepen, zijn het natuurlijk niet uitsluitend de leden van het *actieve* gedeelte der dienstdoende schutterijen, maar, even als in die gemeenten, alwaar de schutterij *rustende* is, alle personen in de klassen der geroepenen vallende, welke in den uitmarsch moeten begrepen worden.

Ad art. 215. Bij de mobilisatie van de schutterijen in 1830 is het in eenige provincien gebeurd, dat een aantal schutterpligtigen door hunne woonplaats, en meerendeels zelfs het Rijk te verlaten, zich aan de verdediging van het vaderland hebben onttrokken; deze onttrekkingen kunnen, ook om de goede gemoedsgesteldheid onder de reeds vertrokkenen voor wankelen te bewaren, niet straffeloos worden gelaten, maar behooren op eene krachtdadige wijs tegengegaan te kunnen worden.

Ad art. 216. Niet alle officieren bij de schutterijen geplaatst, zijn even bruikbaar tot diensten op de grenzen van het Rijk, doch dezulken die als minder geschikt worden voorbijgegaan, moeten niettemin in de gemeenten zelven beschikbaar blijven, en dit dient desgelijks het geval te zijn met de leden der actieve dienstdoende schutterijen welke buiten de mobilisatie worden gehouden.

Men heeft overigens gemeend, door eene doelmatige bepaling te moeten tegengaan, de hier en daar ter gelegenheid van de mobilisatie van den landstorm in 1830 opgemerkte misbruiken, om, door het benoemen van sommige personen tot onderofficieren, dezelven, als in dien rang bij de mobiele korpsen overtollig zijnde, aan den mobielen dienst te onttrekken.

Ad art. 218. In tijd van oorlog en gevaar, is er dikwerf gebrek aan eene genoegzaam toereikende cavalerie; zijn er nu onder de gemobiliseerden, personen die dit wapen boven dat der infanterie verkiezen, dan dient men van deze aanbiedingen gebruik te kunnen maken.

Ad art. 219. De dienst in de vestingen behoort te worden verzekerd. Het gebrek, hetwelk zich in tijden van oorlog meestal aldaar kenmerkt, is eene genoegzame artillerie; hierin dient almede te kunnen worden voorzien.

Ad art. 220. Is het in tijden van oorlog en gevaar noodig, in het gemis van eene genoegzaam voldoende cavalerie en artillerie zooveel mogelijk te voorzien, niet minder dringend is het alsdan ook te zorgen voor de behoorlijke beveiliging van 's Rijks vloten en maritime etablissementen in de zeehavens en van de monden der rivieren en zeegaten.

Tot deze diensten is niet ieder even geschikt; dezelven kunnen het meest voegzaam worden toevertrouwd aan de zoodanigen, welke aan het scheepsleven gewoon zijn, hetzij als vroeger geplaatst zijnde geweest bij 's Rijks marine, zeevisscherij of koopvaardij, of wel hun beroep nog makende van het bevaren der binnenlandsche rivieren of stroomen.

Het aanwijzen van deze soort van ingezetenen tot de hier bedoelde diensten, bevat niets in zich dat gehouden kan worden met de grondwettelijke bepalingen eenigermate in strijd te zijn, al ware het ook, welk geval hier echter niet bestaat, dat men dezelve niet uitsluitend voor de *binnenlandsche defensie* bestemde; de Grondwet heeft aan den dienst van den *landstorm* geene de minste beperking gesteld, maar enkel aan den dienst bij de *nationale militie*.

Van de plaatsverwisseling of substitutie in tijd van oorlog en gevaar.

Ad art. 221. Evenals in art. 80 der nu nog bestaande wet, heeft men vermeend, de plaatsverwisseling in tijd van oorlog te moeten vrijlaten.

Het is echter doelmatig voorgekomen, ten einde de mutatien bij de korpsen, in tijden van oorlog, niet al te zeer te doen vermenigvuldigen, en dezelven ook niet van de willekeur der belanghebbenden te doen afhangen, de eenmaal aangegane en goedgekeurde substitutien, zoolang de omstandigheden de mobilisatie noodzakelijk maken, te laten voortduren; doch daarentegen ook geene verantwoordelijkheid van de gesubstitueerden te vorderen, ingeval de substituanten, om welke reden ook, behoudens de uitzondering in de 2de zinsnede van art. 226 opgegeven, aan de korpsen komen te ontbreken.

Overigens heeft men het doelmatig beschouwd de substitutie enkel toe te laten tusschen ingezetenen van de zelfde gemeente of zamengevoegde gemeenten, *eensdeels*, om aan de ingezetenen van elke gemeente de gelegenheid te laten om van de substitutie gebruik te maken, en *anderdeels*, om zich in het belang van het leger meer voldoende zekerheid te verschaffen van de moraliteit der zich als substituanten aanbiedende personen.

Ad art. 223. Bij de toepassing van het beginsel in art. 221 vervat, is het echter, ingeval de als substituant optredende persoon gehuwd mogt zijn, zoo voor hem als voor de armenkassen, van hoog belang, dat door gepaste maatregelen worde gezorgd, dat er behoorlijke zekerheid besta voor het onderhoud zoolang de dienst duurt, van de in de gemeente achtergebleven huisgezinnen.

Ad art. 224. Dit artikel voorziet in de zoo dikwerf, ten nadeele van de in de gemeenten achtergelaten familien van den substituant, plaats hebbende cessien aan anderen van de geldelijke voordeelen, welke bij de aangegane contracten ten behoeve van de huisgezinnen des plaatsvervangers bedongen zijn.

Ad art. 226. Iemand, die niet verkiest in persoon te dienen, en de middelen bezit om zich daarvan te kunnen vrijkoopen, behoort zich ook te getroosten het Rijk te gemoet te komen, in de kosten die de mobilisatie te weeg brengt.

Ad art. 227. Men heeft een lid van den reeds te velde zijnde landstorm wel niet geheel willen berooven van het voorregt, om zich dan nog te doen substitueeren; maar verlangt hij de verwisseling eerst nadat hij daarbij reeds geplaatst is, zoo is het billijk, dat hij boven het in het algemeen gevorderde, het Rijk te gemoet kome in de kosten vallende op de inlijving en op de verwisseling der kleeding en equipementstukken.

Van de dienstontheffingen bij den landstorm.

Ad art. 228. De geregelde gang van 's Rijks Bestuur, zoo wel als dat van de gemeenten en der polderbesturen, behoort door de mobilisatie van den landstorm niet te worden gestremd, hetgeen, zonder in dezen op eene gepaste wijze te voorzien, al ligtelijk het geval zou zijn; de daartoe strekkende maatregelen waren reeds meerendeels opgenomen in de *tijdelijke wet op den landstorm* van 19 December 1832 (*Staatsblad* n°. 58).

Ad art. 229. Er dienen maatregelen te worden daargesteld tegen het sluiten van huwelijken bij het schijnbaar of wezenlijk naken van oorlogsgevaar.

Zonder zoodanige maatregelen zou niet slechts eene menigte der meest geschikte dienstpligtigen aan de verdediging van 's Rijks grenzen worden onttrokken, maar het verlangen om de dienstpligten te ontduiken, zou ook tot het aangaan van een aantal onbezonnen huwelijken aanleiding geven.

Evenmin kan het aan hem, die als ongehuwde reeds bij den landstorm is ingelijfd, worden vrijgelaten, zich aan dezen dienst door het aangaan van een huwelijk te onttrekken.

Ad art. 230. Het is, ter behoorlijke verzekering van 's Rijks verdediging, van hoog belang aan den Koning de bevoegdheid toe te kennen, om, indien de tijdsomstandigheden zulks gebiedend mogten vorderen, de al te menigvuldige mutatien tegen te gaan, die bij de korpsen van den landstorm zouden kunnen worden te weeg gebragt, tengevolge van de in gewone tijden aankomende regten, om wegens verkregen meerdere jaren naar eene andere klasse over te gaan.

VI. AFDEELING.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Ad art. 235. Het bedrag der kosten op de regtspleging bij de schutterijen vallende, kan zich niet wel regelen naar het tarief,

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

ten deze voor burgerlijke gedingen vastgesteld en behoeft ook niet allerwege tot eene gelijke hoogte te worden opgevoerd, maar kan ondergeschikt worden gemaakt aan de localiteiten.

De Gedeputeerde Staten kunnen zulks het best beoordeelen.

Ad art. 237. Alle stukken de schutterijen rakende, andere dan welke tot het aangaan van substitutien vereischt worden, behooren gratis afgegeven te worden, en vrij te zijn van zegel en registratie; doch het is noodig te zorgen, dat van dezelve geen ander gebruik worde gemaakt, dan in zaken de schutterij betreffende.

Ad artt. 238 en 239. Zonder de in deze artikelen gebragte voorzieningen, baten geen verordeningen tegen de verzuimde inschrijving of verzuimden dienst.

Indien de nieuw aangekomenen niet dadelijk onder toezigt worden gebragt, kan de naleving dier verordeningen niet worden verzekerd.

Het weigeren van patenten aan en vooral het beletten van huwelijken ook van de nieuw aangekomenen, die niet kunnen bewijzen aan de schutterij te hebben voldaan, zijn de best werkende middelen om de nalatigen te achterhalen. Bij het willen aangaan van een huwelijk is menigeen door zijn verzuim ten opzigte van de Nationale Militie in ongelegenheid gekomen, en heeft daarentegen, bij gebreke van eene soortgelijke verordening in de nog bestaande wet op de schutterijen, menigeen zoowel den *plaatselijken* [illegible] *den mobielen* dienst ontdoken.

Het algemeen belang vordert niet alleen afdoende maatregelen tegen deze ontduikingen, maar dezelven strekken zelfs *in tijd van vrede* in het wezenlijk belang der nalatigen, ten einde hen tegen *tijden van oorlog of gevaar* voor nog zwaardere straffen te bewaren.

De verklaringen van aan de schutterij te hebben voldaan of daaraan niet onderworpen te zijn geweest, kunnen, wat de ingezetenen aangaat, voegzaam door de plaatselijke Besturen afgegeven worden; doch is het geraden voorgekomen, de Gouverneurs met de uitgifte te belasten van die negatieve verklaringen, welke de hier aanwezige, volgens art. 2 niet aan de deelneming der schutterij onderworpen verklaarde vreemdelingen behoeven.

Ad art. 240. Behalve de redenen welke voor de zamenvoeging der gemeenten, alwaar de schutterij rustende is, bij de toelichting ad art. 25 reeds zijn opgegeven, zal ook deze zamenvoeging de doelmatige en eenvormige daarstelling van de schutterlijke korpsen vergemakkelijken.

Aan de Gedeputeerde Staten is overigens opgelegd zich aangaande de wijze van zamenvoeging te gedragen naar de voorschriften, welke te dien opzigte door het Departement van Binnenlandsche Zaken zullen worden gegeven, omdat de voordragt omtrent *de formatie der schutterlijke korpsen*, waarmede de zamenvoeging in verband dient te worden gebragt, van dat Departement moet uitgaan.

Ad art. 241. Dit artikel is noodig, dewijl het zich laat vooruitzien, dat niet alle Gemeentebesturen, vooral ten platten lande, in staat zullen zijn, de wet in allen opzigte, zonder daarin te worden geholpen, immers bij de eerste daarstelling der schutterijen, naar behooren toe te passen.

Ad art. 242. Het laat zich vooruitzien, dat, althans in de Gemeenten van talrijke bevolking, zooals b.v. *Amsterdam*, *Rotterdam*, enz. de onderscheidene schutterlijke werkzaamheden jaarlijks niet kunnen afgeloopen zijn, binnen de tijdperken daarvoor in de wet opgegeven; de Koning dient alzoo de magt te hebben deze tijdvakken, des vereischt, te verlengen.

VII. AFDEELING

VAN DE EERSTE DAARSTELLING DER SCHUTTERIJEN OP DEN VOET DEZER WET EN VERDERE TRANSITOIRE BEPALINGEN.

Ad art. 244. De wet van 1827 had een tijdvak van twee jaren voor de invoering van dezelve gelaten.

De tijd van invoering is thans niet beperkt geworden.

De gelijktijdige invoering is ondoenlijk, zoowel voor het Departement van Binnenlandsche Zaken, alwaar alles moet worden voorbereid, als voor de Gouverneurs en de plaatselijke Besturen; de daarstelling der *dienstdoende* schutterijen dient die der *rustende* vooraf te gaan, en het een na het andere ondernomen te worden; wilde men het tegengestelde bevelen, het werk zou in vele Gemeenten *of* in het geheel niet, *of* niet naar behooren verrigt, noch ook voldoende gesurveilleerd kunnen worden.

Ad art. 246. Het spreekt van zelf dat het *actieve* gedeelte der dienstdoende schutterijen dadelijk reeds die sterkte moet hebben, welke in artikel 101 is opgegeven.

Ad art. 247. Het is billijk de zoodanigen, die bij de tegenwoordige dienstdoende schutterijen alreeds vijf of meer jaren actieve diensten hebben gepresteerd, van verdere gewone actieve diensten te ontheffen, en ook de zoodanigen te gemoet te komen, die daarbij nog wel geen volle vijf, doch reeds één of meer jaren gediend hebben; de laatstgenoemden behooren den reeds gepresteerden dienst in afrekening te kunnen brengen van den gewoonlijk vereischten diensttijd.

Ad art. 248. Bij de eerste organisatie der dienstdoende schutterijen komen allen ter zelfder tijd in dienst, doch allen kunnen niet gelijktijdig maar jaarlijks slechts bij vijfde gedeelten ontslagen worden; wie in het eerste jaar, op de inlijving volgende, en wie in ieder der volgende jaren regt zal verkrijgen om van gemelden dienst ontheven te worden, schijnt wel meest voegzaam te kunnen worden geregeld, door aan de ouderen boven de jongeren in jaren de voorkeur te geven.

Ad art. 250. Dit artikel is nagenoeg van gelijken inhoud, als de slotbepaling der nu nog bestaande wet op de schutterijen.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek van het wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer, waarbij doorgaans *veertig* leden dier Kamer tegenwoordig zijn geweest, heeft men vrij algemeen erkend, dat de bestaande wetten op de schutterijen veel te wenschen overlaten, en dat mitsdien eene herzienning en verbetering van dezelven voor noodzakelijk gehouden moet worden. Sommigen meenden, dat ook uit een finantieel oogpunt dit als wenschelijk beschouwd moest worden, daar eene goede en doeltreffende inrigting van de schutterij, huns inziens, zou kunnen strekken tot vermindering van het cijfer der uitgaven van het Departement van Oorlog.

Door zeer vele leden is voorts de opmerking gemaakt, dat er een naauw en onafscheidelijk verband bestaat tusschen de wet op de schutterijen en die op de militie, weshalve het belangrijk kan geacht worden, om de hoofdbeginselen te kennen, waarop de voordragt zal rusten, die men opzigtens laatstgemeld onderwerp vermeent te kunnen te gemoet zien.

Overigens hebben vele leden verklaard met genoegen te hebben bespeurd, dat de Regering bij de zamenstelling der tegenwoordige voordragt van het beginsel is uitgegaan, om de zorg voor de bewaring van de inwendige rust in tijd van vrede alleen aan zoodanige personen toe te vertrouwen, die de vereischte waarborgen in zich vereenigen, dat zij werkelijk tot handhaving van orde en rust en alzoo tot bereiking van het grondwettelijk doel der instelling van de schutterij zullen medewerken.

Men was echter algemeen van gevoelen, dat de redactie van het aangeboden wetsontwerp over het geheel als zeer gebrekkig beschouwd moet worden. Men oordeelde toch, dat het ontwerp aan de eene zijde veel te wijdloopig is en een aantal bepalingen behelst, die, als zijnde van eenen reglementairen aard, niet in de wet te huis behooren, en dat aan de andere zijde deze voordragt op zeer vele plaatsen die naauwkeurigheid en duidelijkheid van uitdrukking mist, welke een voornaam vereischte eener goede wet uitmaken. Daar eene opsomming van alle artikelen, waarop deze aanmerking toepasselijk werd geacht, te ver zoude leiden, zal men zich bepalen om der Regering mede te deelen eene korte opgave van de meest in het oog loopende onnaauwkeurigheden en fouten van stijl, onder opmerking dat het stilzwijgen omtrent de anderen niet moet aangemerkt worden als een bewijs, dat men daaraan minder gewigt zou hechten.

ONTWERP VAN WET.

Op den considerans. Men meent dat de woorden in den 6den regel van den considerans *te verbeteren of* behooren weg te vallen.

Voorts wenscht men in den considerans uitgedrukt te zien het tweeledig doel, tot hetwelk de schutterijen bij de Grondwet bestemd zijn, te weten: het behoud der inwendige rust en om in tijden van oorlog en gevaar tegen de aanvallen van den vijand te dienen.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Met opzigt tot de indeeling der onderscheidene bepalingen van deze wet meenden sommige leden de voorkeur te moeten geven aan eene verdeeling in hoofdstukken, en in afdeelingen, als onderdeelen van hoofdstukken.

Art. 1. Ter verduidelijking zou men verlangen, achter de woorden: *op den 1sten Januarij* te zien bijgevoegd: *van elk jaar.*

Art. 3. Men wenscht de woorden in het 1ste lid: *wanneer zij hiertoe worden opgeroepen* te zien wegvallen, oordeelende dat de verpligting om zich voor de schutterij te laten inschrijven, moet bestaan onafhankelijk van eene voorafgaande oproeping, waarvan het voorschrift ook gevoegelijk in dit artikel gemist kan worden, als uitdrukkelijk opgenomen zijnde in art. 10.

De woorden *voor de anderen*, in den 3den en 4den regel van de 3de alinea, schijnen eenige opheldering te behoeven. Hoezeer men het er voor houdt, dat door die woorden bedoeld zijn allen die hun vier en twintigste jaar zijn ingetreden vóór het jaar aan dat der invoering van de wet voorafgaande, en dat alzoo de bepaling van eenen transitoiren aard is te achten, zoo wenscht men evenwel te vernemen of die opvatting juist zij, en, zoo ja, dat alsdan de bedoeling duidelijker in de wet worde uitgedrukt.

Art. 4. Men betwijfelt of deze bepaling wel noodig zij, omdat personen, die hier te lande geene vaste woonplaats hebben, daardoor buiten staat zijn gesteld om zich, op den voet bij het voorafgaande artikel bepaald, voor de schutterij te doen inschrijven. In elk geval meent men, dat de woorden: *of de aldaar uit Nederlandsche ouders geboren personen*, behooren weg te vallen, als zijnde de daarmede bedoelde personen reeds begrepen onder het voorafgaande woord *Nederlanders.*

Daar de vrijstelling in den geest der ontwerpers hare kracht behoudt, zoolang het tijdelijk verblijf duurt, oordeelt men, dat het woord *voorloopig* in dit en het volgende artikel moet wegvallen.

Art. 5*a*. *in 's Rijks militaire dienst ter zee of te land.* Men acht dit voldoende, want de militairen in de Overzeesche bezittingen zijn reeds door art. 4 uitgesloten, en anders zoude het woord *Rijk* in de zelfde zinsnede in ruimere en engere beteekenis voorkomen;

b. de woorden *of in bijzondere betrekkingen* schijnen opheldering te vereischen. Bedoelt men daarmede alle andere personen, die zich in 's Rijks Overzeesche-bezittingen bevinden, behalve de *in burgerlijken dienst* geplaatsten? Maar dan ware het beter, alle bewoners der Kolonien in eens uit te sluiten.

Art. 6. Sommige leden meenden, dat deze bepaling niet enkel op de in het voorgaande artikel aangeduide personen, maar ook op die bedoeld in art. 4 zou behooren toepasselijk gemaakt te worden, immers dat er eene bepaling in de wet behoort te worden opgenomen nopens de inschrijving van hen, die uit de Overzeesche bezittingen in het vaderland terug keeren, zonder dat het blijke, of hun verblijf tijdelijk dan wel voortdurend zij.

Voorts bestond bij de leden de vrees, dat de termijn van één maand voor de aangifte als te kort beschouwd zou moeten worden.

Men begrijpt eindelijk niet, waarom, tot bepaling van hetgeen door *woonplaats* moet verstaan worden, bij dit artikel naar de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek verwezen wordt, terwijl in art. 3 reeds eene algemeene definitie wordt gevonden van hetgeen voor de *woonplaats*, bij deze wet bedoeld, gehouden moet worden. Men meent derhalve dat hier, in plaats van de woorden *naar de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek*, zal moeten gesteld worden: *naar de bepaling van art.* 3.

Art. 7. In de §§ *b*, *c* en *d* van dit artikel wordt de verpligting voorgeschreven tot het overleggen van verklaringen, welke door de belanghebbenden zelven aangevraagd moeten worden. Men meent intusschen, dat de inschrijving hiervan niet afhankelijk behoorde te worden gemaakt, maar dat de inschrijving ambtshalve zou behooren te worden gedaan, behoudens het regt van de belanghebbenden om door de hier vermelde verklaringen te bewijzen, dat zij nog zoo lang niet in het vaderland zijn teruggekeerd.

Art. 11. *verpligtingen uit zijne inschrijving voortvloeijende.* Men meent dat niet uit de inschrijving, maar uit de aanwijzing tot den schutterlijken dienst verpligtingen ten aanzien van de schutterij voortvloeijen. Ook acht men die woorden onjuist te zijn, vermits de verpligtingen bij verandering van woonplaats niet altoos de zelfde blijven, b. v. bij verhuizing uit eene gemeente ten platten lande naar eene stad, alwaar eene *dienstdoende* schutterij bestaat.

Naar het gevoelen van enkele leden zoude de geheele bepaling van dit artikel kunnen gemist worden.

Art. 12. *alwaar hij ontdekt wordt*, in den 4den regel. Men meent dat hiervoor zal behooren gelezen te worden: *alwaar het verzuim ontdekt wordt*, daar het proces-verbaal toch alleen kan worden opgemaakt door dat Gemeentebestuur, hetwelk kennis draagt en het bewijs kan leveren van de verpligtingen, die op den nalatige rusten.

Voorts heeft men met opzigt tot de beslissing van Gedeputeerde Staten, in verband met het bepaalde bij art. 14 nopens de tusschenkomst van den Kantonregter, opgemerkt, dat het kenmerkend onderscheid tusschen de bemoeijingen dier beide autoriteiten niet duidelijk genoeg bij de wet is aangegeven. Immers schijnt het twijfelachtig te zijn, of het onderzoek van Gedeputeerde Staten zich behoort te bepalen tot de beoordeeling van de redenen van verschooning, dan wel of hetzelve zich mede behoort uit te strekken tot de daadzaken en de positiven van het proces-verbaal, en of, zoo dit laatste bedoeld is, in dat geval door den Kantonregter alleen nopens de toepassing van de straf uitspraak behoort te worden gedaan. Men wenscht daaromtrent inlichting te bekomen, en meent dat in ieder geval eenige verduidelijking van de bedoeling dier beide bepalingen voor wenschelijk te houden is.

Art. 14. *Ad litt. a.* Men acht wenschelijk dat te dezer plaatse zoowel als elders in deze wet, telkens het maximum der gevangenisstraf worde uitgedrukt.

Men oordeelt voorts, dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin den regter de bevoegdheid moet verbleven zijn, om eene mindere geldboete dan van *f* 10 tegen den nalatige uit te spreken. Uit dien hoofde acht men verkieslijk, dat er voor de geldboete geen minimum bij de wet worde bepaald.

bij onvermogen of wanbetaling. Verklaarde onwil om de boete te betalen, zoude dus in elk geval de toepassing der gevangenisstraf ten gevolge moeten hebben. Dit acht men onraadzaam, en meent dat aan de Regering de bevoegdheid moet gelaten worden om onwilligen door middel van lijfsdwang tot betaling der boete te kunnen noodzaken. De meerderheid heeft diensvolgens aangedrongen op het doen wegvallen van de woorden *of wanbetaling*

Ad litt. b. Het heeft de aandacht getrokken, dat hier niet gevonden worden de woorden: *tot de dienst geschikt zijnde*, die voorkomen in de voorafgaande paragraaph. Dit heeft aanleiding gegeven tot de vraag, hoedanig moet gehandeld worden ten aanzien van eenen nalatige, die ongeschikt tot den dienst is bevonden, en of zoodanig persoon, op wien de inlijving niet kan worden toegepast, dan geheel straffeloos zal moeten blijven, ook in het geval dat de reden van ongeschiktheid eerst later is ontstaan?

Ad litt. c. Het is aan sommige leden niet billijk voorgekomen, dat hier de zelfde straf zou worden toegepast, als in het geval bedoeld sub *a*, wanneer het verzuim van eenen minder ernstigen aard is te achten. Ook heeft men gevraagd, hoedanig gehandeld zal worden, indien het verzuim in tijd van vrede is aangevangen, maar in tijd van oorlog voortgeduurd heeft? Ook voor zoodanig geval oordeelt men de straf sub *a* bedoeld te gering.

Art. 15. Men mist hier eene aanwijzing van de autoriteit, door welke de alphabetische lijst opgemaakt zal moeten worden. In verband met het bepaalde bij art. 17, zou men in dit artikel wenschen ingelascht te zien de woorden: *door het plaatselijk Bestuur.*

Art. 18. *Ad litt. a.* Moet niet, dus heeft men gevraagd, eene *tijdelijke* vrijstelling worden toegestaan ter zake van ligchaamsgebreken, te kleine taille, enz., waardoor slechts ongeschiktheid voor eenen tijd ontstaat? Sommige leden achten wenschelijk, dat de onderscheiding der bestaande wet tusschen *voorwaardelijke* en *onvoorwaardelijke* vrijstelling behouden worde.

Ad litt. b. Voor *geestelijken van* ALLE *gezindheden*, wenscht men te lezen: *geestelijken van* EENIGE *gezindheid.*

Men wenscht voorts de woorden: *op de door den Koning erkende hoogescholen, seminaria en athenaea* te doen wegvallen.

Ad litt. d. Vele leden waren van oordeel, dat de vrijstelling ook aan de *wethouders* in de steden en aan de *assessoren* ten platten lande, als leden van het collegie van dagelijksch Bestuur, behoort te worden verleend. Volgens sommigen echter zou er minder grond bestaan om ook de assessoren vrij te stellen, uit aanmerking dat

ten platten lande aan de burgemeesters bijzondere attributen buiten de assessoren opgedragen zijn, hetgeen in de steden het geval niet is.

Ad litt g. In de rangschikking der hier vermelde bedieningen oordeelt men dat *de op publiek gezag aangestelde nachtwachts* het laatst behoorden genoemd te worden.

Wijders acht men de vrijstelling der nachtwachts, zoo onbepaald als dezelve hier wordt voorgedragen, bedenkelijk te zijn, en vreest dat daarvan voor sommige localiteiten misbruik gemaakt zou kunnen worden. Men wenscht daarom duidelijk in de wet te hebben uitgedrukt, dat bij dezelve alleen nachtwachts *in vasten dienst* zijn bedoeld.

Ad litt. h. Men meent dat de hier voorkomende benamingen niet geheel juist zijn, en geeft daarom in bedenking om te stellen: *de kommandanten en bewoarders in de groote gevangenissen, de cipiers en de knechts in de kleinere.*

Volgens sommigen zouden alle personen, die tot den dienst van de brandspuiten geaffecteerd zijn, volgens anderen alleen de bestuurders, in tijd van vrede, insgelijks van schutterlijken dienst behooren te worden vrijgesteld, waarbij men zich onder anderen beroepen heeft op de verklaring, door de Regering in 1827 gegeven in antwoord op eene daartoe betrekkelijke vraag. Ook behoort de vrijstelling, naar het oordeel van vele leden, toegekend te worden aan de hoofdbewaarders in de krankzinnigen-gestichten en hunne bedienden, om de zelfde redenen, die tot het voordragen eener vrijstelling ten behoeve van de cipiers in de gevangenissen hebben bewogen.

Art. 19. In stede van art. 89, in den 3den regel der 2de alinea, schijnt hier art. 85 aangehaald te moeten worden.

De termijn in de 4de zinsnede bepaald, werd door vele leden voor te beperkend gehouden. Men meende toch dat er zich gevallen kunnen voordoen, bijv. dat van ongesteldheid, waarin een buiten's lands zeevarende zijns ondanks genoodzaakt zoude worden, langer dan zes maanden aan wal te blijven, wanneer het eenigzins hard zoude wezen, denzelve van het genot der vrijstelling verstoken te doen zijn. Men zou derhalve wenschen den termijn te doen vervallen, en aan de Commissie te hebben overgelaten, om in ieder afzonderlijk geval de geldigheid der redenen van verblijf aan wal te beoordeelen en te waardeeren. In elk geval acht men de verlenging van den termijn noodzakelijk.

Art. 22. Ten aanzien van de rangschikking der onder n°. 2 opgenoemde ambtenaren en bedienden verwijst men naar de aanmerking op litt. *g* van art. 18.

Voorts wordt opgemerkt, dat dit artikel eene aanvulling zal behoeven, bijaldien aan de voorstellen tot uitbreiding van de vrijstellingen mogt worden voldaan.

Art. 23. Men heeft gevraagd, of het verleenen van gratie van de uitsluiting zal ontheffen?

Men is overigens vrij algemeen van oordeel geweest, in verband met het aangekondigde doel, om bij de zamenstelling der schutterij meer acht te slaan op het fortuin en den maatschappelijken stand der aan te wijzen personen, dat zij die tot eene onteerende straf zijn verwezen, voor altoos ongeschikt moeten worden geacht tot de vervulling van schutterlijken dienst, evenals zulks ten aanzien van de uitoefening van politische regten bij de wetsontwerpen ter uitvoering van art. 6 der Grondwet is voorgedragen. Uit dien hoofde wenscht men de weglating der woorden aan het slot van dit artikel: *ten ware zij nader gerehabiliteerd mogten zijn*; waarbij ook nog in aanmerking behoort te komen, dat de *rehabilitatie* wel in het nieuwe Strafwetboek is opgenomen, maar nog niet in werking gebragt.

eene volgens de — militaire wet onteerende straf. Men vreest dat deze woorden in de toepassing moeijelijkheden zouden kunnen doen ontstaan, daar de militaire wet geene straf kent, die burgerlijke onteering ten gevolge heeft. Men geeft dus in bedenking hier te stellen: *waarbij vervallen-verklaring van den militairen stand is uitgesproken.*

Eindelijk is men van gevoelen geweest, dat de uitsluiting mede verbonden behoorde te worden aan sommige correctioneele vonnissen, bijv. ter zake van diefstal, misbruik van vertrouwen, opligting, enz.

Art. 24. Op dit artikel zijn onderscheidene aanmerkingen gemaakt.

Vooreerst is opgemerkt, dat de woorden *als in staat van beschuldiging verkeerende* van eene te beperkte beteekenis zijn, en niet genoegzaam alle gevallen omvatten, waarin men schijnt te hebben willen voorzien. Blijkbaar toch is het de bedoeling geweest om de bepaling toepasselijk te maken op alle gevangenen en aangehouden personen, en niet uitsluitend op personen die in staat van beschuldiging zijn gesteld, hetgeen veelal eerst later, na afloop van de geheele instructie, kan plaats hebben. Uit dat oogpunt schijnt dan ook aan de redactie van art 5 der bestaande wet de voorkeur gegeven te moeten worden. Men zou dus in bedenking geven om die woorden te doen vervangen door: *die wegens misdrijf in hechtenis zijn genomen.*

Voorts meent men dat achter de woorden: *regterlijke uitspraak*, in de 2de periode, behooren te worden ingevoegd de woorden: *kracht van gewijsde hebbende bekomen.*

Vele leden intusschen waren van oordeel, dat de geheele bepaling zou behooren weg te vallen. Huns inziens moeten beklaagden, zoolang geen vonnis tegen hen is uitgesproken, in den geest der Strafwet voor onschuldig gehouden worden, en kan het dus niet te pas komen, om ten hunnen opzigte, wat de inschrijving voor de schutterij aanbelangt, anders te handelen dan ten opzigte van alle andere schutterpligtigen. Ook kan men de noodzakelijkheid eener bijzondere voorziening ten deze niet bevroeden, daar gevangenisschap, ook zonder eenige bepaling, onbekwaam maakt tot het waarnemen van werkelijke schutterlijke diensten, en niets alzoo schijnt te beletten, dat de inschrijving plaats hebbe en gehandhaafd worde, tot dat er reden van uitsluiting, ten gevolge van een definitief regterlijk vonnis, ontstaan is.

In elk geval meent men, dat de 2de periode, van de woorden *na de regterlijke* tot aan het slot, die eene geheel overtollige bijvoeging behelst, behoort weg te vallen.

Art. 25. De 5de zinsnede van dit artikel, beginnende met de woorden: *in de zamengevoegde* en eindigende met *uit dezelfde gemeente*, is aan vele leden onduidelijk voorgekomen. Zij wenschen te vernemen, wat onder *dezelfde gemeente* moet verstaan worden.

In de 6de periode behoort, evenals in de 3de, achter de woorden: *zittingen houdt*, gesteld te worden: *of een door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur dier gemeente aan te wijzen ambtenaar.*

Art. 26. De bepaling in den aanhef van dit artikel werd voor onnoodig gehouden. Men meende, dat de wet alleen eene bepaling voor de gecombineerde gemeenten behoort te bevatten, alsmede van den tijd der zittingen van de Commissien.

Art. 28. *redenen tot vrijstelling of uitsluiting*, in het 1ste lid. Men meent dat de woorden *of uitsluiting* behooren weg te vallen. Men wenscht toch niemand te dwingen om zijne redenen van uitsluiting op te geven, en alzoo eigen schande aan den dag te brengen. Daarenboven beteekent de bepaling niets, daar toch het stilzwijgen nimmer ten gevolge behoort te hebben, dat de reden tot uitsluiting zou vervallen.

Men acht wenschelijk, dat de schutterpligtigen, voor zoo verre hun verblijf bekend is, bij een aanschrijvings-biljet opgeroepen worden, om voor de Commissie te verschijnen. Het zelfde heeft ook thans in vele gemeenten plaats, en is voor de inschrijving bij de nationale militie bij de wet voorgeschreven. Er bestaan voor zoodanige voorzorg in het hier bedoelde geval evenveel redenen, als voor de afgifte van een biljet tot kennisgeving van de aanwijzing in het geval bij art. 49 vermeld.

Men heeft voorts opgemerkt, dat in dit artikel aan den Kantonregter de bevoegdheid wordt gegeven, om over de wettigheid der redenen van verzuim te beslissen. Met verwijzing naar het aangeteekende op art. 12, oordeelt men dat er tusschen die beide bepalingen geen genoegzaam verband bestaat, daar de ontwerpers zich ten aanzien van den aard der bemoeijingen van den Kantonregter in de beide gevallen geenszins schijnen te zijn gelijk gebleven.

of wanbetaling. Men vergelijke de aanteekening op art. 14.

Art. 29. Men meent dat de hier voorgedragen bepaling niet in de wet behoort, maar het onderwerp behoort te zijn eener reglementaire voorziening, ten ware aan de hier bedoelde aanteekening eenige bijzondere bewijskracht toegekend zou moeten worden, in welk geval echter de bepaling eene uitbreiding zou behoeven.

Art. 30. Men verlangt te vernemen, hoedanig gehandeld zal worden wanneer geen *twee* burgerlijke geneesheeren of heelmeesters aanwezig zijn. Men oordeelt dat in zoodanig geval een deskundige uit eene der naburige gemeenten zal benoemd moeten worden, evenals in dat van art. 36.

omschrijving, in de laatste alinea. Men stelle voor het woord *om-*

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

schrijving, hetwelk eigenlijk beteekent: bepaling van het karakter der ziekten, het woord *aanwijzing*, hetgeen hier ongetwijfeld bedoeld is.

finale vrijstelling. Men vraagt wat hiermede in het stelsel der wet moet verstaan worden, daar bij dezelve geene andere dan finale vrijstellingen zijn toegelaten. Men vergelijke overigens het aangeteekende op art. 18, litt. *a.*

Art. 31. *het Hoofd van het plaatselijk Bestuur*, in den 4den regel. Men wenscht hiervoor gesteld te hebben: den voorzitter der Commissie, daar men het oneigenaardig acht dat de eedsaflegging zou kunnen geschieden in handen eener autoriteit, die geen deel van de Commissie uitmaakt.

Sommige leden hebben voorts in de wet eene bepaling verlangd, dat de eed slechts eenmaal voor de geheele zitting der Commissie behoeft te worden afgelegd. De meerderheid echter heeft gemeend, dat zulks reeds in de wet lag opgesloten en dat alzoo eene uitdrukkelijke bepaling onnoodig is.

Het voorgedragen formulier van den eed werd geacht omslagtig en onvolledig tevens te zijn. Men verlangt hetzelve bekort te hebben, maar ook tevens dat hetzelve zal bevatten de verklaring, dat men geen gifte of gaven heeft aangenomen of zal aannemen.

uit- en inwendigen ligchamelijken toestand. Deze woorden wenscht men uit het formulier te doen wegvallen, daar toch de inwendige toestand der schutterpligtigen moeijelijk voetstoots te onderzoeken is, en in ieder geval *ligchamelijk* voldoende is.

Art. 33, *in dezelfde evenredigheid.* Voor *evenredigheid* stelle men liever *verhouding.*

Men oordeelt dat ook aan de geneesheeren en heelmeesters, welke vaste tractementen ten laste der gemeenten genieten, voor de bijzondere diensten, waartoe zij volgens deze wet geroepen kunnen worden, in billijkheid eenige belooning verschuldigd is. Men verlangt derhalve dat de woorden: *welke geene vaste* tot aan *zitting houdt*, weggelaten mogen worden.

In verband met de bestaande bepalingen omtrent het beheer der gemeentelijke finantien oordeelt men dat de bepaling der schadeloosstelling door de Gemeentebesturen zelven, onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten, behoort te geschieden.

De bepaling van dit artikel werd voorts voor onvolledig gehouden, als zijnde daarbij niet opgegeven, uit welke kas de schadeloosstelling moet worden verstrekt in gemeenten, waarin rustende schutterij is en die niet behooren tot de zamengevoegde gemeenten. Men wenscht derhalve bij dit artikel meer duidelijk bepaald te zien, dat de schadeloosstelling komt ten laste der gemeente waartoe de schutterij behoort, en zulks wat de zamengevoegde gemeenten betreft, in de zelfde verhouding als in art. 75 is opgegeven.

Art. 33. Men vraagt of bij de wet niet behoort te worden bepaald hoedanig van de tijdige oproeping zal blijken, en of niet bij de wet aan het door de Commissie opgemaakte proces-verbaal kracht van bewijs ten aanzien van het daarbij geconstateerde feit behoort te worden toegekend?

Men verlangt voorts te vernemen, of het de bedoeling zij, dat de bepaling van dit artikel alleen toepasselijk zijn zal op *burgerlijke* genees- en heelkundigen, en, zoo ja, op welke wijze dan tegen verzuim van de zijde der militaire artsen gewaakt zal worden.

Sommige leden oordeelen dat, in plaats van de hier voorgedragen bepaling, bij dit artikel alleen zal behooren te worden verwezen naar de bepaling van art. 51 van het Wetboek van Strafvordering, waarbij in een soortgelijk geval is voorzien.

Art. 34. *ten overstaan van dezelve.* Deze woorden wenscht men te doen wegvallen, daar men de noodzakelijkheid niet inziet dat het onderzoek in de tegenwoordigheid der Commissie zelve plaats hebbe, hetgeen ook voor het geval in het 2de lid van dit artikel bedoeld onnoodig is gekeurd.

naar gelang van den uitslag. Hieruit zou dus volgen dat de Commissie zich aan het onderzoek der deskundigen moet houden, hetgeen in tweestrijd zoude zijn met de bepaling bij art. 37. Men wenscht derhalve hier alleen te lezen: „dat van den uitslag kennis „wordt gegeven aan de Commissie, die alzoo in alle drie gevallen „de zelfde bevoegdheid zal bezitten."

Art. 35. Dit geheele artikel kan, naar het oordeel van de meerheid, gereedelijk wegvallen, als niet meer bevattende dan hetgeen reeds in art. 34 is aangeduid.

In elk geval meent men dat de redactie van dit artikel in dier voege behoort te worden veranderd, dat daaruit nimmer de gevolgtrekking afgeleid zou kunnen worden, dat het verboden is om eenige attesten aan de Commissie over te leggen en in aanmerking te brengen, hetgeen men toch zeker niet zal hebben bedoeld. Die redactie zoude daarenboven meer in verband behooren gebragt te worden met het bepaalde bij litt. *a* van art. 18, waarin alleen van *ongeneeslijke ziekten* of *gebreken* en niet van *misvorming* gesproken is. Eindelijk heeft men de vraag geopperd, of niet in de wet eene bepaling behoort opgenomen te worden, hoedanig zal worden gehandeld in gevallen van ziekten die geene dadelijke beoordeeling toelaten, zooals bij voorbeeld vallende ziekten?

Art. 36. Naar het gevoelen van sommige leden is de bepaling van dit artikel strijdig met het beginsel in art. 37 vervat; vermits toch daarbij aan de Commissie volkomen vrijheid is gelaten om in hare uitspraak van het gevoelen der deskundigen af te wijken, oordeelden die leden het oneigenaardig, dat, bij verschil van gevoelen tusschen de beide deskundigen, men de meening van een derden deskundige zou inroepen. Dit gevoelen werd evenwel niet algemeen gedeeld, daar vele leden in de bijvoeging van eenen derden deskundige eene alleszins nuttige strekking erkenden, mits die toevoeging niet in alle gevallen verpligtend worde gemaakt, maar aan het oordeel van de Commissie worde overgelaten.

Men oordeelt dat om de wet alom van toepassing en uitvoerlijk te maken, in den laatsten regel der 1ste alinea behooren te worden ingelascht de woorden: *zoo veel mogelijk.* Voorts heeft men opgemerkt, dat de slotbepaling van deze zinsnede rust op de stelling, dat alleen in zamengevoegde gemeenten rustende schutterijen zullen worden daargesteld, hetgeen men meent dat niet juist is. Men wenscht derhalve de redactie verduidelijkt te zien, en betwijfelt of niet door de voorafgaande woorden „in die gemeenten alwaar dezelve *rustende* is" tot aan *zittingen houdt*, genoegzaam in alle gevallen is voorzien.

Art. 37. Vele leden hebben verklaard in de hier voorgestelde bepaling alleen dan te kunnen berusten, wanneer, met wijziging van art. 40, van de weigering van vrijstelling ter zake van ziekten of ligchaamsgebreken hooger beroep zal worden toegelaten.

Art. 38. Ter vermijding van noodeloozen omslag wil men in den aanhef, in stede van de woorden: *van de geneeskundige visitatie*, lezen: *van den uitslag der geneeskundige visitatie.*

afzonderlijke registers. Men vraagt of deze de zelfde zijn als het afzonderlijk register bedoeld in art. 29, en meent dat hier geene noodzakelijkheid tot het aanleggen van twee afzonderlijke registers aanwezig is. De woorden *tot dat einde aan te leggen*, schijnen in elk geval, als overtollig, te kunnen wegvallen.

dagelijks, na den afloop van iedere visitatie, in den 3den regel. Dit strijdt met elkander; men acht het laatste voldoende te zijn.

Art. 39. *hierna te melden uitzondering.* Voor het toelaten eener uitzondering op het in dit artikel vermelde beginsel bestaan, naar het oordeel van vele leden, geen voldoende redenen. Men kan niet inzien waarom van de uitspraak der Commissie in het eene geval beroep zou worden toegestaan, in het andere geval niet; beter acht men het, om in alle gevallen en dus ook in dat van art. 40 hooger beroep bij Gedeputeerde Staten toe te laten, met bepaling dat de kosten van hetzelve ten laste zullen komen van den appellant, bijaldien het beroep niet mogt worden aangenomen.

Voorts heeft men opgemerkt, dat in deze geheele afdeeling eene duidelijke bepaling ontbreekt, door wie het hooger beroep kan worden ingesteld. Men oordeelt dat de termijn van *acht* dagen te kort is, en zonder eenig nadeel tot *veertien* dagen verlengd kan worden.

Art. 42. *op aanzoek van den Gouverneur.* Hiervoor stelle men liever: *op last van den Gouverneur.*

Art. 43. *tot adsistentie.* Men vindt die uitdrukking niet gelukkig en wenscht daarvoor eene andere in de plaats gesteld te hebben.

Door sommige leden is voorts het gevoelen te kennen gegeven, dat de kosten van alle visitatien, als geschiedende in het belang van de defensie, ten laste van het Departement van Oorlog behooren te worden gebragt, en dus niet uitsluitend die, vermeld in het 2de lid van dit artikel.

Art. 44. *dadelijk na de gedane uitspraak*, in het 2de lid. Beter acht men het dat de regeling plaats hebbe bij de uitspraak zelve.

op de gewone wijze. Men betwijfelt of deze woorden wel genoegzaam de bedoeling uitdrukken; heeft men hierbij het oog gehad

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

op de bepaling van art. 52 van het thans nog vigeerend Strafwetboek?

In verband met artt. 585 en 589 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, acht men het volstrekt noodzakelijk te zijn, dat er eene duidelijker aanwijzing geschiede, hoedanig door het Bestuur der registratie behoort te worden gehandeld, en op welken grond dit Bestuur in de hier bedoelde gevallen zal te werk gaan, terwijl men voorts wenscht te vernemen, waarom juist in dit artikel van de tusschenkomst van het Bestuur der registratie melding is gemaakt en in de andere niet.

Art. 46. Tot bevordering van de duidelijkheid bij de aanhaling, verlangt men de klassen verdeeld te hebben in nummers en niet in letters.

Onder de opmerking, dat de weduwenaars met kinderen onder de letters *e* en *f* niet zijn vermeld, terwijl zij wel onder letter *l* voorkomen, heeft men het verlangen te kennen gegeven, om, indien zulks niet aan vergissing is toe te schrijven, met de redenen dier uitlating bekend te worden gemaakt.

In verband met het vermelde in de memorie van toelichting, wordt gevraagd, of het de bedoeling zij, dat de inschrijving der verdere klassen geheel aan den Koning zal worden overgelaten, dan wel of in die zinsnede aan *oproeping* in plaats van aan *inschrijving* moet worden gedacht. Uit het bepaalde bij art. 3 schijnt althans afgeleid te moeten worden, dat de inschrijvings-registers steeds bijgehouden en in orde behooren te zijn.

Art. 47. Volgens sommigen zou de bepaling in de 2de alinea van dit artikel, als behelzende een louteren maatregel van uitvoering, niet in de wet te huis behooren. De bepaling daarenboven schijnt onnoodig, als zijnde reeds ten deze voorzien bij het slot van art. 25, betreffende de plaatsvervangers.

uiterlijk den 20sten der maand Julij. Vooral in verband met het bepaalde bij de artikelen 26 en 39, acht men den hier vermelden termijn te kort en verlangt het tijdstip voor het opmaken van de algemeene rol op 20 Augustus bepaald te hebben.

Art. 50. Ook op dit artikel is de vroeger medegedeelde bedenking toepasselijk, dat er bij de wet van geen andere rustende schutterijen is gesproken dan in gecombineerde gemeenten, hetgeen men nogtans meent dat de bedoeling der voorstellers niet kan geweest zijn.

Art. 53. In het algemeen heeft men opgemerkt, dat bij de zamenstelling dezer wet te weinig invloed op de regeling der schutterij, als plaatselijke inrigting beschouwd, aan de plaatselijke Besturen is toegekend. Bepaaldelijk oordeelt men dat de hier bedoelde voordragt niet door den kommandant, maar door het collegie van het dagelijksch Bestuur in overleg met den kommandant behoort te worden opgemaakt. In verband hiermede zou dan ook in de 4de alinea, voor de woorden: *het Hoofd van het plaatselijk Bestuur*, moeten gelezen worden: *burgemeester en wethouders of assessoren.*

Wie is de kommandant in het 3de lid bedoeld? Is dit de chef van het schutter-bataillon of de bevelvoerende officier ter plaatse waar de aanvulling vereischt wordt?

Art. 54. Vele leden hebben zich verklaard tegen het beginsel, dat ingezetenen beneden den schutterpligtigen leeftijd tot officieren benoemd zouden kunnen worden.

Men vraagt of het de bedoeling zij, dat de Koning bevoegd zal wezen om, wanneer hem voor eene vaceerende officiersplaats eene voordragt gezonden wordt, daar buiten een ander te benoemen, en dus zelf het oordeel over de geschiktheid te vellen; hiertegen meent men dat gewigtige bedenkingen zouden bestaan.

Voorts verlangt men opheldering, of in de 3de alinea eene benoeming boven het kader bedoeld zij.

Art. 55. *eerlijk man*, in het eedsformulier. Men stelle hiervoor: *man van eer.*

Overigens is door vele leden aan het formulier van art. 30 der bestaande wet de voorkeur gegeven boven het thans voorgedragene.

Art. 56. Ter voorkoming van botsingen acht men wenschelijk, dat de voordragt van den kapitein der compagnie uitga en de benoeming door den kommandant geschiede.

Art. 57. Algemeen heeft men geklaagd over de gebrekkige redactie van dit artikel. Ter verduidelijking van dezelve zal het noodig zijn het artikel te splitsen en de menigvuldige tusschenzinnen te doen verdwijnen.

Men mist hier eene bepaling op welke wijze de contributien in gecombineerde gemeenten verdeeld zullen worden.

Sommige leden meenen, dat op het bedanken voor de benoeming van onderofficier of korporaal geen straf behoort te worden bedreigd; zij oordeelen dat men niet door straf de aanneming eener betrekking moet trachten te bevorderen, waarvan het bij eene latere bepaling der wet als straf wordt aangerekend, om vervallen te worden verklaard. Ook vreezen zij, dat onwilligen hierdoor genoopt zouden kunnen worden, om door middel van degradatie zich aan de benoeming te onttrekken.

officier of onderofficier, in de laatste alinea. Men vraagt waarom hier niet mede van *korporaal* is gewaagd?

Art. 60. Ter vereenvoudiging stelt men voor, om de 1ste en 2de zinsneden van dit artikel te vereenigen, en om de 3de zinsnede geheel te doen wegvallen, als behelzende eene bepaling, die niet het onderwerp eener wettelijke voorziening behoort te zijn.

Art. 61. Ter voorkoming van misverstand, wenscht men voor: *behoudens het bepaalde met opzigt tot de rustende schutterij*, gesteld te hebben: *behoudens het bepaalde bij art.* 207 *en* 208.

Art. 64. Men zou verlangen de uniform-kleeding voor de schutterij zooveel mogelijk eenvormig te maken met die van het leger, zoowel in het belang van de defensie, ten einde geene herkenning door den vijand kunne plaats hebben, als uit een financieel oogpunt, opdat de zelfde fournitures voor schutters en militairen zouden kunnen dienen. Het ware echter in dat geval wenschelijk, dat in de uniformen van het leger zoo weinig mogelijk veranderingen wierden gebragt, en dat in het algemeen de meeste eenvoudigheid daarbij in acht worde genomen, zoowel ten behoeve van de personen, die zich zelven hunne kleeding moeten aanschaffen, als ter besparing van uitgaven voor de gemeentekassen.

Art. 65. *die gedeelten — zijn aangewezen.* De uitdrukking is eenigermate afwijkende van de vroeger gebezigde: *het niet actieve gedeelte der dienstdoende schutterij*, waaraan men de voorkeur geeft.

Art. 67. Men betwijfelt, of het wel geraden zij, de oefeningen in den wapenhandel zoozeer te beperken, als bij dit artikel wordt voorgesteld. In het belang van de defensie behoorde ook aan de rustende schutterijen de verpligting tot het houden van wapenoefeningen in tijd van vrede te worden opgelegd.

Art. 69. Men oordeelt, dat de bevoegdheid om in dringende gevallen de schutterij in de wapenen te doen komen, ook aan de Gouverneurs der provincien behoort te worden toegekend.

Art. 70. Sommige leden zijn van oordeel, dat niet enkel in vredestijd, maar ook in tijd van oorlog aan de schutterijen den regter vleugel behoort te worden gelaten.

Art. 71. Onder litt. *a* wordt de *tamboer* vóór den *schutter*, onder litt. *b.* de *schutter* vóór den *tamboer* genoemd. Men oordeelt dat de rangschikking in beide gevallen de zelfde behoort te zijn.

naar de bepalingen dezer wet, in de 1ste zinsnede. Duidelijkheidshalve zou men verlangen, dat de artikelen zelven der wet, die hier bedoeld zijn, worden uitgedrukt.

Art. 73. De redactie van dit artikel werd geacht voor vereenvoudiging vatbaar te zijn. Men stelle in de 1ste periode achter *schutterij dienstdoende is*, de woorden: *zoo mede voor rustende schutterijen die gewapend zijn*, wanneer de geheele 2de periode kan wegvallen; hetgeen eveneens kan geschieden met de woorden in de 1ste periode: *van welken hierna wordt gesproken*, die, als zijnde er slechts van eenen enkelen Schuttersraad in de wet gewaagd, voor geheel overtollig te houden is.

Art. 74. In de bepaling vervat in de 2de periode van dit artikel heeft men bezwaar gevonden, omdat de daarbij voorgedragen wijze van vaststelling der schutterij-begrootingen geacht werd niet te strooken met de beginselen der regerings-reglementen nopens de financien der gemeenten. Men geeft daarom in bedenking, om, in plaats van hier eenige bevoegdheid aan *de Hoofden der plaatselijke Besturen*, waarvoor in elk geval *de Gemeenteraden* zouden behooren te worden gesteld, toe te kennen, liever te bepalen, dat in zamengevoegde gemeenten de staat van begrooting, onder goed-

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

keuring van de Gedeputeerde Staten, zal worden vastgesteld door afgevaardigden uit de onderscheidene Gemeenteraden.

Voor *het ressort*, in de 1ste periode, stelle men *de vereeniging*, en voor *onder hetwelk* het woord: *waaronder*.

Art. 75. De bepaling in de laatste alinea nopens de verantwoording van het geldelijk bedrag, werd door vele leden afgekeurd, die bezwaar vonden om bij de wet het beginsel aan te nemen, dat het geldelijk beheer in den regel aan de Schuttersraden of kommandanten der rustende schutterijen opgedragen zou worden. Die leden meenden dat dit punt eigenlijk behoort tot de attributen der plaatselijke Besturen, die ook het best in staat zijn om te kunnen beoordeelen, in welke handen de penningen het veiligst kunnen worden vertrouwd. Zij zouden derhalve wenschen die bepaling te zien omgekeerd, in dier voege dat het beheer over het geldelijk bedrag in den regel aan de ontvangers der gemeenten wierd opgedragen, ten ware door den Gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, werd besloten, om daarmede den Schuttersraad of den kommandant te belasten.

Art. 76. Onder het groot aantal artikelen waarvan de redactie gebrekkig werd geacht, schijnt dit artikel, hetwelk door menigvuldige afgebroken perioden bijkans onverstaanbaar is, eene eerste plaats te bekleeden.

Art. 77. *in de laatste zinsnede van het voorgaande artikel.* Daar art. 76 slechts uit eene enkele zinsnede bestaat, moet hier eenvoudig gelezen worden *in het voorgaande artikel.*

Overigens werd dit gansche artikel voor geheel overtollig gehouden, als geen andere bepalingen dan van louter reglementairen aard bevattende.

Art. 78. Ook dit artikel werd geacht te behooren tot de zoodanigen, die, als zijnde van geheel reglementairen aard, uit de wet zouden behooren weg te vallen.

wijders kan gemist worden.

Art. 79. Men oordeelt dat alleen in gemeenten alwaar de schutterij *dienstdoende* is, aan de alhier vermelde personen eenige schadeloosstelling kan verschuldigd zijn, maar dat zulks ook dan nog in de wet facultatief gesteld en aan de beslissing van de plaatselijke Besturen moet worden overgelaten.

Men vraagt, waarin toch wel volgens deze wet de werkzaamheden van de *adjudanten* bij de rustende schutterijen bestaan, die hun aanspraak zouden kunnen geven op eene vaste bezoldiging, *voor elke provincie afzonderlijk*? De bedoeling is twijfelachtig voorgekomen. Voor zooveel men heeft willen zeggen, dat de Koning slechts één bedrag zal vaststellen voor alle gemeenten in iedere provincie, zoo heeft deze bepaling bij sommige leden tegenstand ontmoet, wien het onbillijk toescheen, dat de schadeloosstelling in al de steden en gemeenten van eene provincie, tusschen welke soms een zoo groot verschil bestaat, de zelfde zoude wezen. De aangehaalde woorden zouden, huns inziens, dus behooren weg te vallen.

Art. 80. In art. 57 is bepaald, dat de contributien ten behoeve van de kas der gemeente zullen strekken. Hier daarentegen worden die contributien bestemd tot vinding van de kosten voor de schutterij en mitsdien om in de schutterijkas te worden gestort Er bestaat dus strijd tusschen de beide artikelen, waarvan het eerstgemelde zal behooren te worden gewijzigd.

Art. 81. *gewone regtbanken*, in den 1sten regel. Hiervoor stelle men liever *gewonen regter.*

op de gewone wijze, in de 1ste zinsnede. Evenals op art. 44 is aangemerkt, zal ook hier duidelijk behooren te worden aangewezen hoedanig het Bestuur der registratie te handelen hebbe.

aan den ontvanger der gemeente. Men gedraagt zich aan de aanmerking op art. 75 voorgedragen.

Art. 82. De bepalingen vervat in de artt. 82 en volgende, nopens *de overplaatsing naar andere klassen*, staan, naar het gevoelen van sommige leden, hier niet op de regte plaats, maar zouden onmiddellijk behooren te volgen op de bepalingen omtrent *het opmaken der schuttersrollen* (art. 47 en volgg.). Men geeft in bedenking, om de verplaatsing alsnog te doen geschieden.

van vroegere jaren, in den 1sten regel. Deze woorden maken de bedoeling twijfelachtig. Men wenscht te vernemen of er jaarlijks nieuwe rollen opgemaakt zullen worden, dan wel of jaarlijks slechts eene bijschrijving der plaats gehad hebbende veranderingen op de oude rolle in de bedoeling ligt.

Art. 85. Naar het gevoelen van eenige leden is de straf bij het slot der 4de alinea bedreigd, in vele gevallen te streng. Men heeft derhalve aangedrongen op verzachting van dezelve.

Art. 86. *als ook het geval bestaande.* Deze woorden kunnen, als overtollig, gevoegelijk wegvallen.

Art. 87. *in de voorgaande artikelen.* Men verlangt dat in de wet aanwijzing geschiede van de artikelen waarop ten deze is gedoeld.

Art. 88. Hierbij is niet voorzien dat iemand in eene andere gemeente, als waar hij voor de schutterij is ingeschreven, tot uitoefening van zijn beroep een tijdelijk verblijf houdt, zonder van woonplaats te zijn veranderd. Men vraagt wat in zoodanig geval geschieden zal, en of te dien opzigte geen bepaling in de wet behoort te worden opgenomen.

De redactie van den aanhef van dit artikel is omslagtig en voor verkorting vatbaar voorgekomen. Men geeft in bedenking of het niet beter zij, in de drie eerste regels te lezen: *de schutterpligtige die van woonplaats wil veranderen.*

de schutterlijke gesteldheid, in den 6den regel. Men wenscht deze uitdrukking, die eenigszins vreemd wordt geacht, door eene meer gebruikelijke vervangen te zien.

gestaan heeft, aan het slot der 1ste periode. Moet hier niet gelezen worden: *staat?*

Art. 90. Men vraagt hoe de bepaling van dit artikel overeen te brengen is met die van art. 82, volgens welke er slechts eenmaal 's jaars eene afvoering zou behoeven plaats te hebben? Hier daarentegen schijnt men bedoeld te hebben, dat de afvoering telken reize en dadelijk na uitreiking van de hier gemelde verklaring zal gedaan worden.

Art. 91. Er is in de redactie van den aanhef van dit artikel een noodelooze omslag van stijl opgemerkt. Het spreekt toch wel van zelf, dat, om in zijne nieuwe woonplaats aan te komen, men vooraf zijne vorige woonplaats moet verlaten hebben. Dit laatste denkbeeld zou dus gevoegelijk achterwege kunnen blijven.

in de betrekking. Wat verstaat men hier door *betrekking?* Heeft dit woord hier de beteekenis van *rang*, of wordt daarmede gedoeld op eene der klassen van art. 46?

Art. 93. De woorden *indien hij niet tot de dienst — voorzien is geweest*, schijnen eenige toelichting te behoeven. Daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat men alleen diegenen heeft willen straffen wegens het verzuim van de vereischte kennisgeving, die geen wapenen, uitrusting of uniform-kleedingstukken hadden ontvangen. Men wenscht te vernemen of dit werkelijk de bedoeling geweest zij.

Art. 94. *als officier.* In de memorie van toelichting wordt ook de rang van *onderofficier* uitgezonderd. Men vermoedt dus dat te dezer plaatse eenige woorden zijn uitgevallen.

Intusschen hebben eenige leden in de exceptieve bepaling ten aanzien van de *officieren* en *onderofficieren* bezwaar gevonden. Huns inziens moeten officieren en onderofficieren het regt hebben om bij vijftigjarigen ouderdom, des verlangende, op daartoe gedane aanvrage, hun ontslag te bekomen.

Art. 97. *verlangde regten*, in regel 1. Voor *regten* wenscht men te lezen *ontslag of vrijstelling.*

toegewezen, in de tweede alinea. Men stelle daarvoor in de plaats: *toegevoegd.*

Art. 99. Vele leden achtten het nuttig, om in elk geval een bewijs van ontslag te verleenen. Men kan althans niet zien, dat er gegronde redenen zouden bestaan, om daaromtrent onderscheidenlijk te werk te gaan.

Art. 100. Men is van oordeel geweest, dat de redactie van dit artikel in dier voege behoort te worden gewijzigd, dat daaruit duidelijk blijke, dat het in dezen slechts betreft de uitvoering van art. 211 der Grondwet en geene onbeperkte delegatie op den Koning. Men geeft daarom in bedenking, om, na *gemeenten*, in te lasschen de woorden: *overeenkomstig art. 211 der Grondwet*, terwijl men ook nog nog, in plaats van *op het voorstel van Gedeputeerde Staten*, wenscht gelezen te hebben: *na te hebben gehoord de Gedeputeerde Staten.*

Art 101. Sommige leden vonden de voorgedragen sterkte van het actieve gedeelte der dienstdoende schutterij te hoog, daar zij

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

vreesden dat men in sommige gemeenten personen, die de in art. 104 vermelde vereischten bezitten, niet ten genoegzamen getale zou kunnen vinden. Men wenscht daarom te vernemen op welken grondslag de voorgedragen sterkte berust en of er redenen zijn om te kunnen vertrouwen, dat er overal ten genoegzamen getale geschikte personen zullen kunnen worden gevonden, *na aftrek van alle vreemdelingen.* Men meent dat deze bepaling in grootere steden en in zeehavens groote moeijelijkheid zal hebben en bijkans voor niet uitvoerlijk te houden is. Men geeft daarom in bedenking om de laatste algemeene volkstelling tot grondslag te nemen, na aftrek van de sterkte der garnizoenen en der gevangenissen, waarvan op den staat der volkstelling afzonderlijke aanteekening is geschied, zoodat de aftrek zonder eenige moeite plaats zou kunnen hebben.

Art. 102. Men heeft te vergeefs naar eene aannemelijke reden gezocht, waarom de dienstpligtigen der klasse *d*, zijnde gehuwden zonder kind of kinderen, hier niet vermeld staan en dus eerst na die van klasse *e*, zijnde gehuwden met kind of kinderen, geroepen kunnen worden. Men meent integendeel dat laatstgemelden eerst na uitputting van klasse *d*, behoorden te worden opgeroepen.

Ofschoon men zich met het beginsel van *aanwijzing* in het algemeen wel kan vereenigen, zoo oordeelt men nogtans, dat, wanneer niet alle personen, die eene klasse uitmaken, opgeroepen behoeven te worden, in dat geval tusschen die personen bij loting behoort te worden beslist.

Art. 104. *de volgende vereischten.* Hiervoor zal dienen gelezen te worden: *een of meerdere der volgende.*

a. stemgeregtigden. Hier ontbreekt de vermelding van de plaats, waar men stemgeregtigd moet zijn. Men vraagt of de bepaling in den uitgestrektsten zin moet worden opgevat, zoodat het onverschillig zij, waar men de vereischten vervulle om stemgeregtigd te zijn?

b. zonen van stemgeregtigden. Eenige leden hebben gevraagd, waarom hier ook niet worden opgenoemd de zonen van de sub *d* en *f* bedoelde personen?

e. in het patentregt. In verband met de voorstellen tot uitvoering van art. 6 der Grondwet, zoude, naar het gevoelen van eenige leden, de aanslag in het patentregt slechts dan in aanmerking behooren te komen, wanneer het bevoegd maakt om stemgeregtigd te zijn, en in dat geval zou de bepaling sub *e* geheel kunnen wegvallen. Men wenscht de meening der Regering te dien opzigte te leeren kennen.

f. gegradueerd. Dit woord, schoon in den bedoelden zin niet ongebruikelijk, heeft echter taalkundig eene geheel andere beteekenis, te weten die van: *verdeeld in graden.* Men stelle alzoo daarvoor in de plaats: *gepromoveerd of den doctoralen graad bekomen te hebben.*

g. en dergelijke. Deze woorden, al te veel ruimte latende en te onbestemd zijnde, behooren weg te vallen.

h. Men is beducht, dat deze bepaling bezwaarlijk zal kunnen worden toegepast en tot willekeurige beslissingen aanleiding zal geven.

Art. 105. Het voorstel, dat de Commissie zal beslissen, vond bij sommigen wederstand, die meenden dat de Commissie slechts een praeadvies behoort uit te brengen, maar dat het regt van beslissen aan het plaatselijk Bestuur, onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten, behoort te verblijven.

De geheele bepaling is echter door vele leden bestreden, die meenden dat het al of niet aanvullen uit eene der volgende categorien niet aan het oordeel der Commissie moet worden overgelaten, maar dat die aanvulling bij de wet *verpligtend* moet worden gemaakt.

Men begrijpt niet hoe de bepaling aan het slot van dit artikel voorkomende, zal kunnen worden ten uitvoer gelegd, zonder tot klagten over willekeurige aanwijzing aanleiding te geven. Men vraagt bij voorbeeld, wie geacht moeten worden het meest nabij te komen aan de *gegradueerden*? Beter acht men hier in het algemeen bepaald te zien, dat bij uitputting van eene categorie de aanwijzing zal geschieden uit de anderen.

betrokken Gemeentebestuur. In verband met art. 243, verlangt men hier te lezen: *betrokken plaatselijke Besturen.*

hierboven. Men drukke het artikel zelf uit waarop gedoeld wordt.

Art. 106. Het komt twijfelachtig voor of men bedoeld hebbe, dat de *artilleristen* en *cavalleristen* in aanslag zullen worden genomen tot aanvulling van de sterkte in art. 101 vermeld, dan wel of men ze als *overcompleet* zal moeten beschouwen. Men oordeelt dat de eerstgemelde opvatting de juiste is.

Art. 108. *in het hoofd dezer aangeduid.* Hiervoor stelle men: *de actieve dienstdoende.*

door eenige nadere opgekomene omstandigheden. Eenige leden konden deze bepaling niet goedkeuren. Zij meenden dat iemand in den actieven dienst bij de schutterijen geplaatst zijnde, maar gedurende zijnen diensttijd in de 6de klasse vallende, niet behoort te worden verpligt om toch de vijf jaren uit de dienen, maar aanstonds moet worden vrijgesteld.

Art. 109. *voor zoo veel daartoe termen bestaan.* Men wenscht de strekking dezer woorden te kennen en vraagt of dezelve niet gevoegelijk kunnen gemist worden?

als waartoe zij alsdan bevonden zijn te behooren. Eenvoudiger is het te zeggen: *waartoe zij behooren.*

Art. 112. Het 1ste gedeelte van dit artikel kan wegvallen, als behelzende niets anders dan hetgeen reeds in art. 53 bepaald was.

Art. 113. Het 2de lid van dit artikel kan, uit hoofde van de bepaling van art. 54, insgelijks wegvallen.

Art. 114. Uit aanmerking dat het benoemen van onderofficieren en korporaals buiten de actieve schutterij ten bezware strekt van de Gemeenten, wier contingent daardoor daadwerkelijk zoude verhoogd worden, hebben eenige leden zich tegen de bepaling der 2de alinea van dit artikel verklaard.

Art. 116. Eenige leden, vreezende dat van de bevoegdheid bij dit artikel aan den Gemeenteraad gelaten, soms een met de belangen der ingezetenen strijdig gebruik gemaakt zou kunnen worden, zouden uit dien hoofde verlangen, de woorden: *ten ware* tot aan het slot, te zien wegvallen.

Art. 118. Men vindt deze geheele bepaling in eene wet ongepast en meent, dat dezelve, als van bloot huishoudelijken aard, in een reglement van administratie ter uitvoering der wet te huis behoort. Volgens sommigen zoude ook de goedkeuring niet van den kommandant moeten uitgaan, maar van wege het plaatselijk Bestuur, onder welks bevelen de kommandant is gesteld, behooren plaats te hebben.

Art. 119. Ook de bepaling van dit artikel behoort niet een onderwerp van wettelijke regeling te zijn.

Art. 120. Over het algemeen heeft men er op aangedrongen, dat de oefeningen in den wapenhandel vermeerderd mogen worden. In het bijzonder is men van oordeel, dat, wil men het doel bereiken, om welgeoefende schutterijen te bezitten, alsdan volstrekt in de wet meer ruimte behoort te worden gelaten om de nieuwelingen in den wapenhandel te oefenen, vermits het thans voorgedragen getal oefeningen in de meeste gevallen niet voldoende wordt geacht.

Uit de weglating van de bepaling voorkomende in art. 42 der tegenwoordige wet, nopens het bij voorkeur te zamen roepen van de schutterij op Zondag, vertrouwt men de bedoeling te mogen afleiden, dat er in het vervolg op dien dag geen wapenoefeningen gehouden zullen worden.

Art. 121. Men gedraagt zich aan de opmerking op art. 28 van het ontwerp ten aanzien van de vrijstelling van hen, die aan het bestuur van eene brandspuit geplaatst zijn, welke vrijstelling ook in het bijzonder van toepassing behoort te zijn op het als brandpiket aangewezen gedeelte der actieve dienstdoende schutterij.

Art. 122. *in zeer bijzondere gevallen*, in den aanhef. Deze woorden verlangt men te zien wegvallen, als overtollig en ondoelmatig tevens, daar men de zaak te nuttig acht, om er deze beperking aan toe te voegen.

Art. 124. *een half uur afstand.* De afstand zal hier in mijlen en niet in uren uitgedrukt behooren te worden.

Art. 125. Sommige leden verlangen dat de toestemming van het plaatselijk Bestuur, niet die van den Gouverneur, zal gevorderd worden tot het bezetten van wachten, eere- of andere posten.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 127. *brand of alarm.* Men stelle hiervoor in de plaats, evenals in art. 44, 2de lid, der wet van 1827: *brand en wanneer er alarm wordt geslagen.*

Art. 128. *van alle verzamelingen.* Vermoedelijk zal hier moeten gelezen worden *van alle te houden verzamelingen*, om het voorschrift betrekkelijk te maken tot verzamelingen, die alsnog plaats moeten hebben, daar hetzelve doelloos schijnt te zijn ten aanzien van de bereids afgeloopene. Overigens waren vele leden van oordeel, dat de bepaling niet uitdrukkelijk in de wet behoorde te worden opgenomen, als zijnde een punt, meer geschikt om bij een reglement van dienst te worden geregeld.

Art. 130. Door de woorden *betrokken plaatselijke Besturen* en *kommandant* of *kommandanten*, in het 1ste lid van dit artikel, heeft men verstaan het Bestuur der hulpverleenende gemeente en den kommandant of de kommandanten der schutterij in die zelfde gemeente.

Intusschen mist men in de wet de bepaling, dat geen hulp verleend mag worden dan tengevolge van de aanvrage van de hulpbehoevende gemeente. Naar het gevoelen van sommige leden is zoodanige bepaling voor onmisbaar te houden, ter voorkoming dat de hulp der schutterij door de eene gemeente aan de andere worde opgedrongen.

Art. 131. Hier wordt niet opgegeven, door wie beslist zal worden, of er onmogelijkheid hebbe bestaan om de opgekomen rustverstoring te stuiten. Men stelt daarom voor, om dit punt in de wet aan de beslissing van de Gedeputeerde Staten op te dragen.

Art. 136. *zoo mogelijk.* Men wenscht het doel dezer woorden te vernemen en of er gevallen denkbaar zijn, dat het niet mogelijk zal wezen, om een dubbeltal voor elke te vervullen plaats op te maken.

Art. 137. Men keurt goed, dat tusschentijds ontslag door den kommandant worde aangevraagd, doch men wilde dan ook dezen de verpligting opgelegd hebben, om die aanvrage aan het betrokken plaatselijk Bestuur over te brengen.

Art. 138. Men meent, dat de Schuttersraad niet uit te veel hoofdofficieren moet worden zamengesteld. Daarom geeft men in bedenking, om den luitenant kolonel en den majoor niet *cumulatief* maar *alternatief* te noemen, en dan verder *twee* kapiteins of 1ste luitenants.

Art. 139. *rang of graad*, in den voorlaatsten regel. Men vraagt, of deze beide woorden hier als synonyma gebezigd zijn, en of in dat geval niet een van beide zou kunnen wegvallen?

Art. 141. Men vraagt, door wien de in dit artikel bedoelde aanwijzing zal gedaan worden, en of daarvan niet in de wet zelve gewag behoort te worden gemaakt?

Overigens vindt men vele bezwaren tegen de designatie van eenen regter nadat de daad gepleegd is en wenscht voor dusdanig geval een bepaald ambtenaar te zien aangewezen, b. v. den Kantonregter.

Art. 142. *een plaatsvervanger — om in deszelfs plaats op te treden.* Men vindt deze alinea pleonastisch gesteld en oordeelt dat het laatste gedeelte zeer wel kan wegvallen.

Voor *in de regten gegradueerd zijn* stelle men: *doctor in de regten zijn.*

Men heeft voorts opgemerkt, dat het niet duidelijk uit de wet blijkt, dat de auditeur buiten de schutterij moet worden gekozen, althans dat hij gedurende zijn dienst als auditeur tot geene schutterlijke diensten verpligt kan worden. Daar men intusschen als een volstrekt vereischte voor de onpartijdige waarneming der betrekking van auditeur beschouwt, dat hij in geen dadelijke aanraking met de leden der schutterij kome, zoo zou men wenschen dit beginsel duidelijk in de wet opgenomen te zien.

Art. 144. De benaming van *bezoldiging* werd, uit aanmerking van het onbeduidende der zaak, voor minder eigenaardig gehouden. Men wenscht voor dit woord te lezen *schadeloosstelling* of *bureaukosten.*

Voorts zal ook hier moeten bepaald worden, dat de hoegrootheid dier schadeloosstelling door den Gemeenteraad vastgesteld zal worden, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Art. 145. Ook aan den secretaris, ten ware hij als luitenant-kwartiermeester bezoldigd mogt wezen, schijnt in billijkheid eenige tegemoetkoming verschuldigd te zijn.

Men acht voorts gepaster, dat de aanwijzing, in het 2de lid bedoeld, door welken luitenant-kwartiermeester de betrekking van secretaris uitgeoefend zal worden, niet door den kommandant maar door den Schuttersraad geschiede, terwijl het begeven van die betrekking in gemeenten, waar de dienstdoende schutterij geen bataillon uitmaakt, niet aan den Schuttersraad, maar aan het plaatselijk Bestuur, op voordragt van den Raad, moet worden overgelaten.

Art. 146. De bepaling, dat geene aanduiding van de bijzondere gevoelens der leden zal mogen plaats hebben, ofschoon, wat de vonnissen betreft, volkomen beaamd zijnde, werd nogtans, zooals die thans luidt, voor te algemeen gehouden, omdat de Schuttersraden ook in de gelegenheid kunnen komen om in andere zaken eene beslissing te moeten nemen, in welk geval er wel geen bezwaar in het aanduiden van ieders meening zoude bestaan.

Men wenscht de 2de alinea omtrent het opmaken van vonnissen te doen vervallen. In den regel is de president daarmede belast; doch het schijnt verkieslijk daaromtrent geene bepaling in de wet op te nemen, en dit punt aan de beslissing van den Schuttersraad zelven over te laten.

Art. 147. Ten aanzien van de bedenkingen tegen het voorgedragen formulier van den eed geopperd, gedraagt men zich aan het aangeteekende op art. 55.

Voorts heeft men gevraagd welk nut kan hebben de opzending van een afschrift van het procesverbaal der eedsaflegging aan den Gouverneur der provincie? Men wenscht het doel van dit voorschrift te leeren kennen.

Art. 148. Indien een beklaagde het belangrijk oordeelt, om ook van zijne zijde getuigen voor te brengen, zal dan de bode van den Schuttersraad gehouden zijn het exploit te doen, of de belanghebbende tot eenen gewonen deurwaarder de toevlugt moeten nemen? Het schijnt noodig, dat in het geval bij de wet voorzien worde, daar anders de getuigen weleens zouden kunnen weigeren, om op de dagvaarding van den bode voor den Schuttersraad te verschijnen.

geslagen vonnissen en gegeven bevelschriften, in het 2de lid. De woorden *geslagen* en *gegeven* kunnen gevoegelijk wegvallen.

De bode, als bediende van den Schuttersraad, behoort, naar het gevoelen van sommigen, door dien Raad en niet door den kommandant te worden gekozen.

De woorden: *en tevens met allen eerbied voor mijne superieuren*, wenscht men uit het eedsformulier te zien wegvallen. Reeds als lid van de schutterij is de bode eerbied aan zijne superieuren in dienst verschuldigd.

Art. 153. De hier voorgedragen onderscheiding tusschen de straffen van officieren en die van de overige leden der schutterij werd door de meerderheid niet goedgekeurd. Zij kon die voordragt niet wel overeenbrengen met het oogmerk der Regering, om de schutterij uit lieden van eenen beschaafderen en meer gegoeden stand zamen te stellen; maar dan moet ook eene onderscheiding uit de wet verdwijnen, volgens welke de straffen naar gelang van de rangen van eenen meer of minder onteerenden aard zouden zijn. Men wenscht derhalve alle verschil te zien weggenomen en voor onderofficieren, korporaals, schutters en tamboers het *provoostarrest* in plaats van *gevangenis* te zien bepaald, hetgeen daarom niet behoeft te verhinderen, dat bij de toepassing der straf aan de officieren eene afgescheidene en bijzondere plaats tot provoost worde aangewezen. In dien zelfden geest verlangt men, dat ook de volgende artikelen de noodige wijziging zullen ondergaan.

huisarrest EN. Dit *en*, in de drie rubrieken, zal behooren weg te vallen, ten ware het de bedoeling zij, dat *huisarrest* en *geldboete*, en *gevangenis* en *geldboete* altoos cumulatief zouden worden uitgesproken, waarvoor men geen redenen vindt.

Bij de straffen voor *schutters* en *tamboers* zou ook nog, naar de meening van enkelen, de straf der *politiezaal* gevoegd behooren te worden.

Art. 156. Hier wenscht men eene bepaling, dat de straf van *degradatie* steeds voor het front der verzamelde schutterij zal worden ten uitvoer gelegd.

Art. 159. *zij zijn in dienst*, in den 4den regel. Ter verduidelijking stelle men: *zij worden geacht in dienst te zijn.*

Voorts kon men zich niet geheel vereenigen met de omschrijving der gevallen, waarin de leden der schutterij geacht zouden worden in dienst te zijn. Want vooreerst meende men, dat de opnoeming dier gevallen disjunctief behoorde plaats te hebben, zoodat duidelijk bleek, dat eene enkele der opgenoemde voorwaarden voldoende

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

is, om den betrokkene aan de schutterlijke tucht te onderwerpen. En ten andere wenschte men de redactie in dier voege veranderd te zien, dat daarbij eenige meerdere ruimte gelaten wierd om ook andere dan de met name aangewezen gevallen daaronder te betrekken.

Art. 161. *lasterlijk of honend*, in den 2den regel. Men wenscht dat hier zoodanige bewoordingen worden gebezigd, die geen twijfel omtrent de toepasselijkheid der bepaling van art. 224 van het Wetboek van Strafregt kunnen overlaten.

in of ter gelegenheid, in den 7den en 8sten regel. Men vraagt of het bepaalde ten deze in eenen algemeenen zin moet verstaan worden, dan wel of hierbij moet gedacht worden aan de gevallen bij het Wetboek van Strafregt omschreven? Eenige verduidelijking van de bedoeling komt wenschelijk voor, terwijl het voorts noodig werd geacht, dat hier ten aanzien van de wijze van vervolging naar de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering worde verwezen.

aan den gewonen regter — overgegeven. Hier zal aan den regter de verpligting behooren te worden opgelegd, om den beklaagde aan te houden tot zoo lang door de regtbank vonnis zal zijn uitgesproken.

Art. 162. Men oordeelt dat de gevallen van wangedrag, in het 1ste lid opgenoemd, ook in het 2de behooren te worden herhaald.

Art. 163. De redactie van dit artikel werd voor bijzonder gebrekkig gehouden. Hetzelve omvat te veel onderwerpen en is daardoor omslagtig en onduidelijk. Men geeft derhalve in bedenking, om het artikel te splitsen.

Men vraagt door wien en op welke wijze de zaak moet worden aangebragt? Het natuurlijkst is, dat zulks door de zorg van den officier van justitie bij de regtbank plaats hebbe.

Men verlangt dat de termijn van voldoening der schadevergoeding niet door den burgerlijken regter worde bepaald, evenmin als het bedrag der schadevergoeding.

op misbruik van vertrouwen gesteld. Er zijn bij het Strafwetboek verschillende straffen op misbruik van vertrouwen gesteld. Men vergelijke artt. 206 en 209 van dat Wetboek. Men geeft dus in bedenking, om duidelijk te bepalen welke straf bedoeld is.

vier dagen gevangenis, in de 4de alinea. Hier heeft men te regt den duur der gevangenisstraf bepaald; het zelfde behoorde ook in alle andere artikelen, waar gevangenis wordt bedreigd, te geschieden. Men heeft echter opgemerkt, dat er geen billijke verhouding bestaat tusschen eene geldboete van *f* 3 en vier dagen gevangenis.

Art. 164. Evenals zulks in art. 153 is geschied, zouden eenige leden hier eene bepaling verlangen te zien opgenomen, inhoudende welke straffen door den kommandant alleen zouden kunnen worden opgelegd.

Art. 165. In den 4den regel van dit artikel zoude men liever lezen, in plaats van het woord *van*, het woord *in*, en in den 6den regel, in plaats van de woorden *indien de verhuizing*: *bij verhuizing.*

Art. 166. *Ad litt. b. bevoegden meerdere.* Men verlangde hier te zien verduidelijkt, wie hier bedoeld wordt.

Ad litt. c, schriftelijk kennis te geven. Eenige leden hebben gemeend, dat deze bepaling tot moeijelijkheden aanleiding zoude kunnen geven, vooral in de mindere standen; zij oordeelden dat het genoeg was, indien men slechts kennis gaf, zonder juist verpligt te zijn zulks schriftelijk te moeten doen.

Art. 170. *geroepene.* Sommige leden meenden dat deze redactie konde worden verduidelijkt, en zouden liever lezen het woord *zijnde.* Men heeft verder nog gevraagd, welk het gevolg zal zijn van deze verzwarende omstandigheden, daar zulks nergens in de wet was bepaald.

Art. 171, 3de alinea. *bij herhaling.* In verband met de 1ste alinea van dit artikel, zoude men wel eenige opheldering verlangen wat hierdoor wordt verstaan, en waarop deze bepaling van toepassing zoude zijn. Men vindt dezelve wat te streng.

Men geeft in overweging de geheele alinea weg te laten.

Art. 172. Vele leden waren van oordeel, dat het alhier voorgestelde een nieuw delict daarstelde en eene nieuwe straf bepaalde, en dat deze dus door den Schuttersraad moet worden opgelegd.

Art. 173. Men meende dat in dit artikel de straf op het dienstverzuim moest worden uitgedrukt, of gerenvoijeerd naar art. 166.

Art. 174. Eenige leden waren van oordeel, dat hier geen onderscheid is gemaakt tusschen den Schuttersraad als regterlijk collegie en de individueele leden. Zij achtten het beter te renvoijeeren naar art. 222 van het Wetboek van Strafregt.

Art. 175. Men geeft in bedenking, de woorden *van dat onderdeel* weg te laten.

Art. 177. Eenige leden hebben de voorloopige beslissing van den Raad voor ondoelmatig gehouden en praejudiciabel voor den beklaagde; zij wilden dat de auditeur, wanneer hij eene klagt ontvangt, de actie instelde, als belast met de vervolging, behoudens de bevoegdheid van den Schuttersraad, om den auditeur, indien hij in gebreke bleef, te noodzaken de zaak te vervolgen.

Art. 178. Indien het gevoelen, bij het vorig artikel uitgedrukt, wierd aangenomen, zoude dit artikel kunnen vervallen.

Art. 179. Eenige leden hebben gemeend, dat de artt. 179 en 180 behoorden te worden omgezet, en dan, in plaats van art. 179, te lezen: „Indien de Schuttersraad een voorloopig onderzoek nood„zakelijk oordeelt, zal de Schuttersraad twee commissarissen be„noemen.”

Andere leden waren van oordeel, dat in dit artikel tweederlei manier van procedeeren zoude kunnen worden uitgedrukt: òf dat de auditeur den beklaagde voorloopig verhoorde, òf dat hij voor commissarissen uit den Schuttersraad wierd verhoord.

Art. 183. Men zoude hier verlangen geen termijn bepaald te hebben voor de verschijning der getuigen, en dit in verband willen brengen met de bepalingen van strafzaken.

Art. 184. In den regel zoude men wenschen dat de zittingen openbaar waren, en dat dit niet facultatief aan den Raad wierd overgelaten. Voor het geval dat het publiek zich onbetamelijk gedroeg, zoude men verwezen willen hebben naar art. 305 van het Wetboek van Strafvordering.

Art. 186. Men heeft opgemerkt, dat achter het hier aangehaalde art. 182 moet bijgevoegd worden: *en art.* 183, en dat in plaats van *executie* moet gelezen worden *exceptie.* Men zoude verlangen, dat het niet naleven der voorschriften van art. 150 altijd eene volstrekte nietigheid moet ten gevolge hebben, en dat dus dit artikel geheel zoude behooren te vervallen. In elk geval zoude men willen zien uitgedrukt, welke nietigheid werd bedoeld.

Art. 187. Men zoude de woorden *bij mondelinge uitspraak* willen zien vervallen; men meende dat dit toch wel niet anders kon, en dezelve dus overbodig waren.

Art. 189. Men meende dat volgens het gewone regt een Officier van Justitie geen bevel tot medebrenging konde uitvaardigen, en was dus van oordeel, dat deze bepaling in verband zoude behooren te worden gebragt met de bepalingen van de gewone wet.

Art. 190. Men geeft in overweging, om in de 3de alinea van dit artikel de woorden: *in gelijke omstandigheden* te doen vervallen.

Art. 191. In dit artikel zoude men verlangen te zien bijgevoegd de woorden: *of ook wel ambtshalve.*

Art. 192, 3de alinea. Men zoude liever lezen: *de beklaagde wordt ondervraagd.*

4de alinea. Eenige leden zouden wenschen, dat de conclusie van den auditeur niet in zulk eenen beperkenden zin wierd opgevat; zij zouden verlangen dat hij niet alleen zoude kunnen concludeeren tot vrijspraak of veroordeeling, maar ook tot incompetentie. Ook heeft men opgemerkt, dat nergens is uitgemaakt, hoe vele stemmen tot veroordeeling noodig zijn.

Art. 195. Men geeft in overweging, in de 2de alinea de laatste woorden, van *of bijaldien* af, te doen wegvallen, men meent dat dit te veel ruimte geeft, en ligt tot verwarring aanleiding zoude kunnen geven.

In de 4de alinea zoude men, in plaats van *daags te voren*, liever gesteld zien: *drie dagen.* Men vindt den voorgestelden termijn te kort.

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

Art. 196. Dit artikel hebben vele leden gemeend, dat in vele gevallen onuitvoerlijk zoude zijn, en zij zouden hetzelve dus verlangen te zien wegvallen.

Art. 197. Men heeft gevraagd, waarom er hier geene bepaling van het maximum wordt gevonden, en waarom hier eene afwijking van het gewone regt is voorgedragen door de betaling van de helft der boeten?

Art. 198. In plaats van de woorden: *bij tegenspraak*, zoude men verlangen te lezen: *bij verschijning van den beklaagde.* Vele leden hebben gemeend, dat bij ieder vonnis waarbij provoost-arrest of gevangenisstraf, en dus opsluiting, wordt opgelegd, appel moest zijn.

Art. 201. Eenige leden hebben gevraagd, of er ook geene cassatie zoude worden toegelaten?

Art. 202. Men heeft verlangd te worden ingelicht, of de uitspraak van het vonnis bij comparitie, voor beteekening zal gelden? Dit is wel voorgeschreven bij de vonnissen bij verstek in artt. 195 en 196. Alsmede of hier niet moeten worden aangehaald de artt. 174, 164, enz., waar van dergelijke bevelschriften wordt gesproken?

Art. 203. Men zoude verlangen de woorden *des noods* te zien vervallen, alsmede, in plaats van *op bevel*, te lezen *bij opvordering.* Eenige leden hebben nog gevraagd, of bij dit artikel iets anders wordt bedoeld dan eene verandering van woonplaats?

Art. 205. Men heeft opgemerkt, dat hier voor het eerst wordt gesproken van *kosten;* in de voorgaande artikelen is nergens van veroordeeling in de kosten gehandeld. Sommige leden hebben gemeend, dat de vervolging niet behoorde te worden opgedragen aan de geldelijke administratie, maar aan den auditeur. Andere leden daarentegen hebben daartoe het Bestuur der registratie voorgesteld.

Art. 206, 2de alinea. Sommige leden hebben opgemerkt, dat er nu geen lijfsdwang kan worden opgelegd zonder lastgeving van het plaatselijk Bestuur, en zij vermeenen, dat het Bestuur de bevoegdheid moet behouden, om, indien er niets te verhalen is, de zaak niet verder te vervolgen, daar anders de gemeente op te groote kosten zoude kunnen worden gejaagd. Andere leden daarentegen zouden verlangen, dat bij de wet wierd uitgemaakt, dat bij vrijspraak al de kosten zonder onderscheid zouden komen ten laste der gemeente, en nimmer ten laste van den vrijgesproken aangeklaagde.

Art. 207. Onderscheidene leden hebben gemeend, dat dit artikel in strijd zoude zijn met de Grondwet. Alleen in tijden van oorlog en gevaar kunnen de rustende schutterijen worden gewapend, terwijl de plaatsen waar dezelve zullen bestaan, duidelijk bij art 211 der Grondwet worden opgegeven.

Andere leden zijn van oordeel dat er niets ongrondwettigs in gelegen is.

Vele dezer leden hebben in elk geval eenige inlichting verlangd nopens de gevallen, waarin men meent dat van deze bevoegdheid gebruik zoude worden gemaakt.

Eenige leden hebben gemeend, dat Gedeputeerde Staten ook het regt zouden moeten hebben, dit aanzoek uit eigen beweging te kunnen doen, zonder aanzoek van het plaatselijk Bestuur, of van de kommandanten.

Men heeft nog gevraagd, hoe gehandeld zal moeten worden indien er eene combinatie van Gemeente-besturen bestaat?

Art. 211. Men heeft bij dit artikel de aanmerking omtrent de loting, bij art. 46 gemaakt, herhaald.

Eenige leden hebben gevraagd, of het bepalen, dat het geval van werkelijk dringende noodzakelijkheid bestaat, aan den Koning zal worden overgelaten, of dat het de meening is, dat ook de Staten-Generaal daartoe zullen medewerken? In het laatste geval zouden zij eenige inlichting verlangen omtrent den kring, in welken zich de werkzaamheden van de Wetgevende Vergadering zouden behooren te bepalen.

Art. 212. Sommige leden hebben opgemerkt, dat de bepaling van alinea 2 niet overeenstemt met de memorie van toelichting. Wanneer men deze volgt, zouden allen, die in de klassen vallen, daaronder begrepen zijn, ook zonder de in dit artikel genoemde maatschappelijke hoedanigheden, welke hier als vereischte worden ingeroepen.

De uitdrukking *maatschappelijke hoedanigheden* is aan vele leden niet juist voorgekomen; men wenschte eene andere uitdrukking: iemand, die een patent heeft, zal er nu ook onder begrepen zijn, en men kan daar toch bezwaarlijk van zeggen, dat dit eene maatschappelijke hoedanigheid is.

Art. 213. *aan de corpsen.* Men heeft hier de bedoeling willen vernemen, of dit bataillons-gewijze, dan wel compagnies-gewijze of individueel zal kunnen geschieden, welke laatste indeeling men niet zoude kunnen goedkeuren.

Art. 214. Men zoude eene verandering in dit artikel verlangen; men meent dat vroeger uit de ondervinding de noodzakelijkheid is gebleken, dat de schutters reeds aan discipline onderworpen zijn van het oogenblik af dat zij de marschorde hebben ontvangen.

Art. 215. Men meent dat hier eene vergissing bestaat, dat het aangehaalde litt. *c* van art. 14 zal moeten zijn litt. *b*, daar de straf in tijden van oorlog en gevaar hier gelijkgesteld zoude worden met die bepaald in tijd van vrede. Men zoude dan de straf te ligt vinden, en liever litt. *b* van art. 14 aangehaald zien.

Art. 221. *onder goedkeuring der Commissie.* Vele leden hebben gemeend, dat de redactie te veel schijn heeft, alsof er een verlof tot substitutie noodig zoude zijn. Men wilde die substitutie geheel vrijgesteld zien, en meende dat deze woorden alleen betrekking moeten hebben op de geschiktheid der personen.

derzelfde gemeente. Men kan niet goedkeuren, dat door eene eenvoudige verhuizing men deze bepaling illusoir zoude kunnen maken, en dezelve dus geen doel zoude treffen.

Art. 222. *binnen den tijd van 8 dagen.* Men meent dat na de mobielverklaring dit bijna altijd onmogelijk zal zijn, en dat de termijn niet noodig is, wanneer slechts voor geschikte personen wordt gezorgd.

Ten opzigte van de 2de alinea is nog de opmerking gemaakt, dat men meer voorzorgen zoude verlangen voor de moraliteit van den substituant, b. v. een zekeren termijn van inwoning.

Art. 223. In plaats van het woord *versproken*, in de 1ste alinea, zoude men eene duidelijker uitdrukking verlangen.

Nog zoude men in de zelfde alinea de woorden *van personen* willen doen wegvallen.

Eenige leden hebben gemeend, dat er geen genoegzame bepalingen zijn vastgesteld tot het onderhoud van de achterblijvende vrouw en kinderen.

Eindelijk waren sommige leden van oordeel, dat, daar de verpligting tot het stellen van borgtogt, in de meeste gevallen onmogelijk zal kunnen worden vastgesteld, deze bepaling zal behooren weg te vallen.

Art. 224. Men heeft opgemerkt, dat in dit artikel niet wordt gesproken van het verbod van cessie, waarvan in de memorie van toelichting melding wordt gemaakt, en zoude daarvan de reden wenschen te vernemen.

Art. 226. Onderscheidene leden hebben gevraagd, waarom deze som van *f* 50 in 's lands kas en niet in de gemeentekas zal worden gestort? Ook heeft men gemeend, dat de som niet vast behoorde te zijn bepaald op *f* 50, maar met een maximum en minimum van *f* 25 tot *f* 95, evenals bij de militie.

Vele leden hebben gemeend, dat de billijkheid zoude medebrengen, dat de gesubstitueerde, zelf als dienstpligtige moetende optreden, de door hem gestorte som kan terugvorderen.

Art. 227. Eenige leden hebben gemeend te moeten vragen, waarom dit zelfde voorregt niet is toegekend, wanneer bij voorbeeld eene schutterij, na mobiel verklaard te zijn, in hare woonplaats, die vesting is, garnizoensdienst verrigt?

Art. 228. Eenige leden hebben verlangd in de 1ste alinea, in plaats van *ambtsbetrekkingen*, te lezen: *ambts- of andere openbare betrekkingen.*

Over het algemeen heeft men het in dit artikel bepaalde veel te onbestemd geoordeeld. Indien dezelve volstrekt noodig zijn, wilde men de dispensatien bij de wet hebben uitgedrukt: men oordeelde dat het hier bepaalde weleens aanleiding geeft tot groote misbruiken. Men wilde geene ongelijkheid voor de wet.

Art. 229. Eenige leden hebben den termijn van zes maanden veel te lang geoordeeld, en zouden een maand verlangen. Zeer

XXVII. *Regeling van de Schutterijen.*

vele leden daarentegen hebben gemeend, dat de geheele termijn behoorde weg te vallen, en zouden de bepaling alleen beperkt willen hebben tot het oogenblik der mobielverklaring.

Art. 230. Zeer vele leden hebben de in dit artikel genoemde schorsing voor veel te omvattend gehouden; zij meenen dat deze tijdelijke schorsing veel te lang zoude kunnen duren, en zouden deze bevoegdheid wel willen beperkt hebben.

Art. 231. Eenige leden hebben gemeend, dat officieren in dit geval verkeerende, uit den aard der zaak van allen verderen dienst moeten zijn ontslagen, om het even of hun dit ontslag al of niet bepaaldelijk is verleend, en zouden verlangen dat dit uitdrukkelijk in de wet wierd vermeld.

Art. 233. Men was van oordeel, dat de redactie van dit artikel behoorde te worden veranderd: men meende dat een collegie geen eed bij den aanvang van deszelfs bediening kan doen, wel een individueel lid.

Eenige leden hebben gemeend, dat in de beoordeeling der voor de Schuttersraden aanhangige strafzaken de regels bij het Wetboek van Strafvordering op het beroep van misdrijven voorgeschreven, toegepast behoorden te worden.

Art. 235. Eenige leden hebben gemeend, dat de tarieven gearresteerd behoorden te worden door de plaatselijke Besturen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, en niet door Gedeputeerde Staten zelven.

Art. 239. Algemeen heeft men dit artikel gemeend te moeten afkeuren; men kon de verpligting tot het overleggen dezer verklaring niet goedkeuren.

Art. 240. Vele leden hebben verlangd hier te zien bijgevoegd, dat de Gemeentebesturen, in deze zamenvoeging betrokken, zouden behooren te worden gehoord.

Art. 241. Onderscheidene leden hebben zich zeer tegen de bepaling van dit artikel verklaard; in elk geval zijn zij van oordeel, dat bij het behouden van hetzelve de kosten, waarvan in de 2de alinea wordt gesproken, niet behooren gebragt te worden ten laste der gemeenten, maar integendeel ten laste van den burgemeester of van het Bestuur.

Art. 244. Men meende dat in dit artikel een tijd van aanvang en een tijd van beëindiging zouden behooren te worden uitgedrukt. Men wilde niet, dat hierdoor zoude kunnen worden verstaan, dat in de eene provincie tijdelijk niets aan de oprigting wierd gedaan, terwijl in de andere dezelve in volle werking was.

Art. 247. Men vraagt of achter het woord *bestaande* niet moet worden ingevoegd het woord *actieve*?

Art. 250. Men was van oordeel, dat de actieve dienstdoende schutterij overal gelijktijdig moest in werking komen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Dinsdag den 24sten Junij 1845.

De verdere behandeling van het wetsontwerp werd gestaakt.

XXVIII. Onteigening ten algemeenen nutte.

De beraadslaging over dit Wetsontwerp is gehouden in de vergadering van 30 April 1845. Het wetsontwerp werd verworpen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 6 Februarij 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De aanvulling der wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19), betrekkelijk de onteigening ten algemeenen nutte, noodzakelijk zijnde bevonden, zoo wordt een tot dat einde strekkend ontwerp van wet, van eene toelichtende memorie vergezeld, aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aangeboden.

En hiermede, Edel Mogende Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 1sten Februarij 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut, doen te weten!

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat de toepassing der bepalingen van de wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19), betrekkelijk de onteigening ten algemeenen nutte, de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om bij dezelve eenige voorschriften te voegen aangaande eene voorloopige inbezitstelling van de goederen, ten algemeenen nutte te onteigenen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

In het voorloopig bezit van het te onteigenen perceel zal de onteigenende partij, op eene daartoe strekkende vordering en tegen behoorlijke schadevergoeding, door den regter worden gesteld, wanneer bij het Koninklijk besluit, in art. 2 der wet van den 29sten Mei 1841 vermeld, of bij een daarna genomen besluit, is verklaard, dat er redenen tot bespoediging van de voortzetting van het werk, of van de onteigening van eenig bepaald perceel, tot dat einde, bestaan.

Art. 2.

De vordering tot de voorloopige inbezitstelling kan worden gedaan als *provisionele eisch*, hetzij bij den aanvang, hetzij gedurende den loop van het regtsgeding.

Art. 3.

Ten einde de voorloopige inbezitstelling te verkrijgen van goederen, toebehoorende aan personen, die geene bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf binnen het Koningrijk hebben, is het voldoende, na de verklaring bij het Koninklijk besluit, in art. 1 vermeld, dat de dagvaarding daartoe worde gedaan op veertien dagen en beteekend ter woonplaats van den bruiker van het goed, of van den zaakgelastigde des eigenaars, gepaard met eene bekendmaking daarvan, door middel van het dagblad der plaats, waar de regtbank zitting houdt, of, bij gebreke van zoodanig dagblad aldaar, van eene naburige plaats; mits tevens aan den regter blijke, dat de eigenaar, op de voor hem bij de wet voorgeschrevene wijze, *ten principale* in regten opgeroepen zij.

Art. 4.

Geene vordering tot voorloopige inbezitstelling zal worden toegewezen, dan tegen betaling, of, bij weigering van deze aan te nemen, tegen consignatie der som, voor schadeloosstelling bij de dagvaarding aangeboden, of van zoodanige andere als de regter zal bepalen; met consignatie daarenboven in beide gevallen van zoodanige som, als geoordeeld zal worden tot waarborg voor de eindelijke uitkomst noodig te zijn.

Art. 5.

Ten einde, bij wederspraak van de aangebodene schadeloosstelling, met den meesten spoed tot de begrooting derzelve voor de voorloopige inbezitstelling te kunnen geraken, kan reeds bij de vordering dier inbezitstelling tevens de eigenaar worden geroepen, om onmiddellijk tot de gemeenschappelijke benoeming van deskundigen tot dat einde, mede te werken.

Bij gebreke van zoodanige medewerking of van eenstemmigheid van partijen te dien aanzien, wordt de benoeming door den regter gedaan.

De wraking der deskundigen en alle verschillen, betreffende hunne gedane benoeming, kunnen slechts worden voorgedragen in de eerste teregtzitting, volgende op die waarin zij benoemd zijn, en worden zonder uitstel door den regter afgedaan.

Bij het vonnis houdende benoeming der deskundigen, wordt, zoo kort mogelijk, dag en uur, mitsgaders de plaats bepaald voor hunne beëediging en den aanvang van hunne werkzaamheden. De uitspraak

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

van dat vonnis geldt voor beteekening aan partijen, en zoo wel deze uitspraak als alle daartoe betrekking hebbende, zijn niet onderworpen aan verzet, hooger beroep of cassatie.

Art. 6.

De griffier der regtbank is verpligt het vonnis van benoeming der deskundigen bij extract aan den aanlegger uit te geven binnen drie dagen na de uitspraak, ook al ware dit vonnis nog niet geregistreerd. Dat extract wordt aan de deskundigen beteekend, met oproeping tot de aflegging van den eed. Drie dagen ten minste voor den tijd, tot den aanvang hunner werkzaamheden in het vonnis bepaald, worden zij gedagvaard om tot deze werkzaamheden over te gaan.

Art. 7.

De deskundigen volgen bij deze voorloopige waardeering de beginselen, in de artikelen 10, 11 en 12 der wet van 29 Mei 1841 vastgesteld. Uiterlijk binnen veertien dagen na den aanvang hunner werkzaamheden, brengen zij hun rapport uit, ten zij om dringende redenen deze tijdsbepaling op hun verzoek door den regter verlengd zij geworden.

Zij zijn verpligt, in of bij het proces-verbaal van hunne verrigtingen, eene zoo nauwkeurig mogelijke beschrijving te voegen van het door hen gewaardeerde perceel, bijzonderlijk indien dit tot de gebouwde eigendommen behoort.

Art. 8.

Indien een gedaagde, behoorlijk in regten geroepen, niet verschijnt, en bij de dagvaarding, ten gevolge van het Koninklijk besluit, in art. 1 vermeld, de voorloopige inbezitstelling is gevorderd, wordt deze vordering onmiddellijk toegewezen, ten zij de regter het noodzakelijk oordeele tot de begrooting der schadeloosstelling het berigt van deskundigen in te winnen.

Art. 9.

Bij verschijning van den gedaagde, wordt op de vordering tot voorloopige inbezitstelling voortgeprocedeerd, op den voet en met gestrenge inachtneming van het voorschrift, in art. 137 van het Wetboek van Burgelijke Regtsvordering voorkomende.

Alle verdedigingen en exceptien, van welken aard ook, tegen deze vordering, moeten te gelijk worden ingesteld, en op alle wordt bij een en hetzelfde vonnis, het zij nog in dezelfde, het zij in de eerstvolgende teregtzitting, uitspraak gedaan.

Zoo in hooger beroep als in cassatie, welke beide binnen veertien dagen na den dag der gevallene uitspraak moeten worden ingesteld, worden de in dit artikel gestelde regelen gevolgd.

Art. 10.

Van alle uitspraken, waarbij de voorloopige inbezitstelling wordt toegestaan, zal de regter de voorloopige tenuitvoerlegging, zonder borgstelling bevelen, niettegenstaande verzet, hooger beroep of cassatie.

Art. 11.

Op vertoon van het bewijs der gedane betaling en consignatie voor schadeloosstelling, overeenkomstig het 4de artikel dezer wet, staat de regter, op daartoe gedaan verzoek, de werkelijke inbezittreding aan de onteigenende partij toe.

Deze ordonnantie, welke uitvoerbaar op de minuut kan worden verklaard, is aan geen verzet noch hooger beroep onderworpen.

Art. 12.

Tot de bekoming van het eindvonnis, in art. 17 der wet van den 29sten Mei 1841 vermeld, worden ten principale de voorschriften in acht genomen, bij de artikelen 9 en volgende van die wet te vinden.

Art. 13.

Indien bij het eindvonnis de onteigening en de eigendoms-overgang niet worden uitgesproken uit hoofde van niet, of niet behoorlijke inachtneming van formaliteiten, plaats gehad hebbende na de uitvaardiging van het Koninklijk besluit, waarbij de onteigening is bevolen, is de regter bevoegd bij dat eindvonnis de voorloopige inbezitstelling te handhaven, met bepaling van eenen tijd tot herstelling dier gebreken of instelling eener nadere vordering tot onteigening. Na verloop van dezen gestelden tijd, zonder dat hieraan is voldaan, of indien ook de herhaalde vordering niet mogt worden toegewezen, vervalt de voorloopige inbezitstelling van regtswege.

Art. 14.

Wanneer de voorloopige inbezitstelling bij het eindvonnis niet wordt gehandhaafd, of deze van regtswege vervalt, is de onteigenende partij verpligt het perceel, waarvan zij in het bezit is gekomen, weder op te leveren, in den staat, waarin het zich tijdens de inbezitneming heeft bevonden, met vergoeding der kosten, schaden en interesten, door het gemis daarvan veroorzaakt.

Ingeval deze wederoplevering niet meer mogelijk mogt zijn, of dat het perceel, ten gevolge van het ondernomen werk, reeds beduidende veranderingen mogt hebben ondergaan, of dat het werk, waartoe de onteigening gestrekt heeft, zoodanige wederoplevering niet toelaat, volstaat de onteigenende partij met eene vergoeding van kosten, schaden en interesten, in billijkheid door den regter naar de omstandigheden te bepalen.

Art. 15.

De onteigende partij, krachtens het eindvonnis schadevergoeding bekomende, heeft regt, indien eene voorloopige inbezitstelling heeft plaats gehad, op eene rente tegen vier ten honderd in het jaar, sedert de voorloopige inbezittreding der onteigenende partij, van hetgeen meer aan haar is toegewezen dan bij de voorloopige inbezitstelling is betaald, of, bij weigering van aanneming dier betaling, in consignatie gebragt.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het is bekend, dat de bepaling van art. 18 der wet van den 29sten Mei 1841 betrekkelijk de onteigening ten algemeene nutte, — volgens welke de onteigenende partij in den regel niet in het bezit gesteld kan worden van eenig onteigend perceel, dan nadat *een definitief vonnis*, houdende de onteigening en de eigendoms-overdragt, is uitgesproken en in kracht van gewijsde gegaan, — bij de toepassing de grootste bezwaren heeft doen geboren worden.

Het is zoo, dat het 19de artikel dier wet wel bij uitzondering heeft toegelaten, om in gevallen, waarin de onteigening bijzonderen spoed vordert, de voorloopige tenuitvoerlegging van het vonnis, in eersten aanleg gewezen, te doen uitspreken.

Maar altijd moet er dus voor de onteigenende partij een vonnis ten principale aanwezig zijn, dat is, moet de geheele eerste instantie ten minste zijn voldongen en afgeloopen, om tot het bezit te kunnen geraken.

Hiervan is op de verregaandste wijze misbruik gemaakt, genoegzaam in alle gevallen, waarin groote ondernemingen onteigening hebben gevorderd. Door eene opeenhooping van gezochte middelen van voorloopige verdediging, en van exceptien van allerlei aard, of de bedreiging met dezelven, heeft men de onmatigste vorderingen tot vergoeding ondersteund, en de bekoming van eene uitspraak ten principale bijna onmogelijk gemaakt, of is men ten minste geslaagd die voor een geruimen tijd te verwijderen. Inmiddels moest niet zelden de belangrijkste onderneming, tot groot nadeel van de daarbij betrokkenen en van het algemeen, blijven stilstaan. En daar zoodanige vertraging óf onberekenbare schade veroorzaakte, óf niet zelden onmogelijk was overeen te brengen met den aard van het ondernomen werk ten algemeenen nutte, was men gedwongen, ten einde zoodanige vertragingen te voorkomen of te doen ophouden, aan de onredelijkste eischen toe te geven. Hierdoor zijn zeer dikwijls, niet, gelijk de wet dit wil, billijke ruime schadevergoedingen, maar, tegen haren geest en alle billijkheid in, woekerwinsten verkregen.

Zoodanige misbruiken behooren geen plaats meer te kunnen vinden, en het beste, zoo niet het eenige middel om dezen te voorkomen, schijnt gezocht te moeten worden in *eene voorloopige inbezitstelling* van het te onteigenen perceel, tegen behoorlijke vergoeding, niet slechts gelijk de wet dit toelaat bij art. 19 na het eindvonnis ter eerster instantie, maar reeds bij den aanvang van het regtsgeding, of gedurende den loop van hetzelve.

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

Dit hulpmiddel, de voorloopige inbezitstelling, tegen behoorlijke vergoeding, is voorzeker niet in strijd met de bij ons bestaande instellingen en verordeningen. Het wordt in de meeste wetgevingen op de onteigening aangetroffen.

De ervaring heeft bij de groote werken van algemeen nut, welke allerwegen worden uitgevoerd, de behoefte daaraan doen kennen, en de uitkomst heeft de goede werking daarvan zoo zeer bewezen, dat de navolging van die voorbeelden niet slechts raadzaam, maar tot pligt geworden is.

De strekking van het aangeboden ontwerp van wet is om in deze onmiskenbare behoefte te voorzien; en men durft vertrouwen dat dit de goedkeuring der Staten-Generaal zal wegdragen, die reeds getoond hebben dit aangelegen onderwerp zich te willen aantrekken.

Men heeft daarbij getracht aan de eene zijde de belangen der ondernemingen of werken ten algemeenen nutte te bevorderen, door aan deze, waar spoed gevorderd wordt, het wettelijke middel te geven om zich aan den dwang van onredelijke hebzucht te kunnen onttrekken, en aan de andere zijde te zorgen voor de billijke regten van eigendom, en voor de zekerheid eener op de wetten rustende schadevergoeding.

Eene korte ontwikkeling van dit wetsontwerp, hetwelk op dien voet is ingerigt dat deszelfs bepalingen zich gemakkelijk aansluiten zullen aan de verordeningen der bestaande wet op de onteigenig, zal, zoo men zich niet bedriegt, dit een en ander voldoende doen uitkomen.

Bij de zamenstelling van dit wetsontwerp heeft men zich geplaatst op het standpunt der procedure van onteigening, dat reeds het Koninklijk besluit is uitgevaardigd, waarbij de onteigening is bevolen; dat de goederen daarvoor zijn aangewezen; dat men zich wegens den afstand dier goederen niet heeft kunnen verstaan, en dat de noodzakelijkheid is geboren om voor de regtbank de actie in te stellen, ten einde de onteigening te doen uitspreken en de schadeloosstelling te bepalen. In één woord, dat het administrative gedeelte der formaliteiten, bij de wet voorgeschreven in de artikelen 2 — 8, is afgeloopen, en dat men tot de dagvaarding, behandeld in art. 9, is genaderd. Nu grijpt het ontwerp van wet als het ware in de bestaande wet in. Vóór dat aan te vangen regtsgeding verleent het eene *provisioneele* vordering, het denkbeeld daarvan ontleenende uit de judiciëele praktijk en de verordeningen van ons Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering. Wanneer de aard of voortgang van het werk, waartoe de onteigening bevolen is, dit vereischt, kan aan de zijde der onteigenende partij bij *provisioneelen* eisch eene voorloopige inbezitstelling van het te onteigenen perceel worden gevorderd. De vormen vereischt tot deze provisioneele vordering, worden in de wet bepaald. Indien deze gedaan wordt reeds bij den aanvang van het regtsgeding, wordt zij eenvoudig op de gewone wijze bij eene afzonderlijke dagvaarding ingesteld, of in de dagvaarding ten principale zelve opgenomen, en daarop voorloopig en onmiddellijk, gelijk bij alle provisioneele vorderingen, regt gevraagd. Geschiedt dit eerst gedurende den loop van het regstgeding, dan wordt zij een *incidenteele* eisch, en als zoodanig weder op de gewone wijze behandeld. Wanneer een gedaagde in het regtsgeding van onteigening, behoorlijk gedagvaard, niet verschijnt, en bij de dagvaarding ten principale de voorloopige inbezitstelling gevraagd is, zal bij de verleening van het verstek deze onmiddellijk worden toegekend, ten ware de regter het noodig oordeele tot de begrooting der schadeloosstelling deskundigen te hooren. Deze bepaling in het 8ste artikel van het ontwerp was noodzakelijk, om te voorkomen, dat in de niet-verschijning een nieuw middel tot vertraging worde gevonden.

Onteigening ten algemeenen nutte kan, volgens onze instellingen en wetten, alleen plaats hebben tegen behoorlijke schadevergoeding.

Het spreekt dus van zelf, dat deze een vereischte is bij elke voorloopige inbezitstelling Het wetsontwerp houdt de bepaling daarvan in, in deszelfs 4de artikel, bij hetwelk de bepalingen van het 19de artikel der wet van 1841 zijn gevolgd, en indien de onteigende partij geen genoegen neemt met de bij de dagvaarding aangeboden schadevergoeding, zal tot de bepaling daarvan eene waardeering door deskundigen plaats hebben.

Na deze algemeene beschouwingen vertrouwt men dat de volgende aanmerkingen, ten aanzien der bijzonderheden van het wetsontwerp, tot inlichting voldoende zullen zijn.

Het moest niet van de willekeur eener onteigenende partij afhangen om al dan niet eene voorloopige inbezitstelling te vorderen, noch deze moest bij de onteigening van uitzondering, gelijk zij behoort te zijn, de regel worden. Uit dien hoofde is bij het 1ste artikel van het wetsontwerp, als vereischte, vóór alles, tot zoodanige vordering vastgesteld, dat bij het Koninklijk besluit, waarbij de onteigening is bevolen, of bij een later genomen besluit, verklaard zij, dat er redenen bestaan tot bespoediging in het algemeen van de voortzetting van het werk, of in het bijzonder van de onteigening van eenig bepaald perceel tot dat einde; iets dat de Regering het best in staat is te beoordeelen.

De voorloopige vordering tot inbezitstelling, in den regel gedaan wordende bij de zelfde dagvaarding, waarbij de onteigening in eigendomsovergang bij het eindvonnis wordt gevraagd, leverden de bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering vastgestelde wettelijke formaliteiten en tijdsbepalingen, onoverkomelijke hinderpalen op voor het bijzonder geval, dat de eigendom in handen was van personen, die geene bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf binnen het Koningrijk hebben. Te dien aanzien waren verkortingen van tijd onvermijdelijk noodig, of het doel werd in die gevallen onbereikbaar.

Bij het 3de artikel van het ontwerp is daarin op eene, zoo men zich vleit, doelmatige en voorzigtige wijze voorzien. Doch de gemakkelijkheid die men mogt aanwenden bij eene provisie, altijd nog daarna ten principale, immers wat de toegebragte schade aangaat, herstelbaar, heeft men zwarigheid gemaakt uit te strekken ook tot de *principale* vordering, waarop het eindvonnis, dat is de onherroepelijke eigendoms-ontzetting, vallen moet. Daarom is aan het einde van het artikel bepaald, dat de hier toegelaten mindere vormen en tijdsbepaling bij de dagvaarding, wel genoegzaam zijn zullen om daarop den provisioneelen eisch toe te wijzen, maar dat tevens zal moeten blijken, dat de eigenaar op de voor hem bijzonderlijk bij de algemeene wetten voorgeschreven wijze ten *principale* in regten opgeroepen zij.

De opvolging van dit voorschrift schijnt geene zwarigheid te zullen opleveren, daar met de instelling der vordering eener voorloopige inbezitstelling op verkorten termijn en met mindere formaliteiten, bij eene afzonderlijke dagvaarding, of alleen met die verkorting in de dagvaarding ten principale zelve, deze inbezitstelling juist als eene voorloopige vordering zal behandeld en afgedaan worden.

Het 9de artikel der wet van 1841 schrijft voor, dat in de dagvaarding de som vermeld moet worden, die de betrokken administratie bereid is als schadevergoeding te geven;—zoo dikwijls daarmede geen genoegen genomen wordt, is het ook voor de voorloopige inbezitstelling wel onvermijdelijk tot eene waardeering door deskundigen over te gaan.

Men heeft gemeend ten aanzien van de benoeming dier deskundigen en van de verschillen, welke betrekkelijk dit bewijsmiddel kunnen ontstaan, eenige bijzondere bepalingen tot verkorting en vereenvoudiging in de 5de, 6de en 7de artikelen van dit ontwerp te moeten vaststellen. Tevens is in dat 7de artikel bepaald, dat in of bij het proces-verbaal der waardeering eene zoo naauwkeurig mogelijke beschrijving van het perceel, bijzonderlijk indien dit tot de gebouwde eigendommen behoort, zal worden gevoegd. De verandering, welke zoodanig perceel wacht bij gelegenheid der uitvoering van het ondernomen werk, vereenigd met de bepalingen van het 14de artikel van dit ontwerp, zullen de nuttigheid en noodzakelijkheid van zelve doen gevoelen van zoodanig voorschrift, hetwelk ook in de wetgeving op dit onderwerp in andere landen voorkomt.

Dat de vordering eener voorloopige inbezitstelling geheel haar doel zou missen, indien op dezelve niet met den meesten spoed eene beslissing zou kunnen vallen, behoeft wel geen betoog.

Tot bevordering dier kortheid van behandeling dienen de bepalingen van het 9de artikel van het ontwerp, met welker goedkeuring men zich durft vleijen, daar, die het doel wil, ook de middelen om dat te bereiken, dient te vergunnen. Om de zelfde reden is in het 10de artikel de voorloopige uitvoerbaarverklaring, welke bij het 19de artikel der wet van 1841, ten aanzien van het eindvonnis slechts als eene *bevoegdheid* aan den regter gegeven was, voor de uitspraken waarbij de voorloopige inbezitstelling wordt toegestaan, *verpligtend* gesteld, en wel zonder borgstelling, dewijl de betaling en consignatie dezen waarborg reeds opleveren.

Het 12de artikel van het ontwerp bevat de bepaling, dat tot de bekoming van het eindvonnis op de onteigening en eigendomsovergang, dat is ten principale, zal worden voortgeprocedeerd volgens de voorschriften, in de artikelen 9 en volgende der wet van 1841 te vinden.

Men wil wel niet wederspreken, dat in die procedure, welke echter reeds eene verkorting is der gewone in burgerlijke zaken, verbeteringen zouden aan te brengen zijn, indien de wet op de onteigening thans gemaakt moest worden, maar men vertrouwt, dat het bij dit ontwerp voorgedragen middel van voorloopige inbezitstelling de bezwaren grootendeels, waar spoed vereischt wordt, zal doen ophouden, vermits na de aanwending daarvan de drijfveeren

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

tot eene gezochte verlenging van het regtsgeding niet meer zullen bestaan. Het is ten minste ongeraden voorgekomen, indien dit hulpmiddel verkregen kan worden, alleen tot verkorting van eenige termijnen of afsnijding van eenige formaliteiten, tot eene geheele vernieuwing der bestaande wet over te gaan.

Het is daarenboven niet te ontkennen, dat de trage en somtijds verkeerde werking der bestaande wet, ook ten deele is toe te schrijven aan de onregelmatige wijze, waarop die niet zelden is ten uitvoer gelegd.

De artikelen 13 en 14 behelzen gewigtige verordeningen voor het geval dat, na de plaats gehad hebbende voorloopige inbezitstelling, bij het eindvonnis, naar aanleiding van het 9de artikel der wet van 1841, de onteigening en de eigendomsovergang niet worden uitgesproken.

Daarvoor diende bepaald te worden, wat het gevolg daarvan ten aanzien der voorloopige inbezitstelling zou zijn, en hoe de wederherstelling in zijn eigendom, of de vergoeding der geleden schade voor den voorloopig onteigende geregeld zou worden. Men heeft getracht in de beide aangehaalde artikelen deze even teedere als gewigtige punten, naar billijkheid en voorzigtigheid te beslissen.

Eindelijk kent het 15de artikel van het ontwerp aan de onteigende partij het recht toe op eene rente van vier ten honderd sedert de voorloopige inbezittreding des onteigenaars, van hetgeen bij het eindvonnis meer als schadeloosstelling mogt worden toegewezen, dan bij de voorloopige inbezitstelling daarvoor in betaling aangenomen, of bij weigering in consignatie gebragt is.

De billijkheid dezer bepaling laat zich van zelve gevoelen. Immers heeft de onteigende het genot van dat meerdere buiten zijn toedoen gemist.

Het is echter niet redelijk voorgekomen bij deze wet de rente tot hooger bedrag op te voeren dan vier ten honderd, welke slechts door de onteigenende partij geacht kan worden van dat meerdere genoten te zijn.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Twee en veertig leden hebben in de Afdeelingen der Tweede Kamer aan het voorloopig onderzoek van de voordragt tot aanvulling van de wet betrekkelijk de onteigening ten algemeenen nutte deel genomen.

§ 1. De groote meerderheid dier leden heeft verklaard te berusten in de verzekering, door de Regering gegeven, dat er noodzakelijkheid bestaat om de wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19) door nadere wettelijke bepalingen aan te vullen. Sommigen deden zulks niet zoozeer in verband met de verkregen ondervinding, maar wel op grond eener minder gunstige beoordeeling van de bestaande wet, welker bepalingen, naar het gevoelen van die leden, niet goed werken kunnen en bij de toepassing tot groote moeijelijkheden moeten leiden. De meeste leden betwijfelden intusschen, of de ervaring reeds kan gezegd worden omtrent de gebreken der wet van 1841 uitspraak te hebben gedaan, vermits het hun niet gebleken was, dat die wet meer dan nog slechts eene enkele reize in haar geheel is ten uitvoer gelegd, en het dan nog de vraag blijft, of de bezwaren, die men daarbij heeft ondervonden, niet veeleer het gevolg geweest zijn van de onregelmatige wijze, waarop men bij de toepassing is te werk gegaan, dan van eenig wezenlijk gebrek of leemte in de wet zelve. Die leden wenschten derhalve de noodzakelijkheid van de tegenwoordige voordragt uit dit oogpunt nader toegelicht te zien, en tot dat einde bekend te worden gemaakt met de gevallen waarin, en hoever in die gevallen, tot toepassing van de bepalingen der wet van 1841 is geprocedeerd.

§ 2. Men acht de mededeeling van nadere inlichtingen te dien opzigte temeer noodig, omdat eenige leden hebben verklaard te vermoeden, dat het alleen en uitsluitend is geweest de toepassing van het administratief gedeelte der formaliteiten bij de wet van 1841 voorgeschreven, hetwelk tot vertraging heeft geleid, en, als gevolg daarvan, tegen het instellen van het eigenlijk proces van onteigening heeft doen opzien. Is dit nu werkelijk het geval geweest, dan rijst natuurlijk de vraag, waarom de Regering niet de wijziging van dat gedeelte der wet heeft voorgedragen, hetwelk bij de toepassing moeijelijkheden heeft doen ondervinden, liever dan eene aanvulling voor te stellen van een gedeelte, welks onvolledigheid nog niet door de ervaring is kunnen gestaafd worden. Het is derhalve alleszins wenschelijk, dat de Regering, tot nadere toelichting van de noodzakelijkheid harer voordragt, bepaaldelijk aantoone, dat de bezwaren, die men heeft ondervonden, betroffen hebben de bepalingen der wet omtrent het proces van onteigening; dat dezelven in verband stonden met het bij die wet vastgestelde beginsel, dat in den regel de inbezitstelling eerst ten gevolge van een definitief vonnis nopens den eigendom kan plaats hebben, en dat de toepassing van de exceptieve bepaling van art. 19 der wet, omtrent de voorloopige tenuitvoerlegging van het vonnis, gebleken is geen voldoend correctief in dezen te hebben opgeleverd.

§ 3. Dan, hoezeer de groote meerderheid der leden het daarstellen van nadere wettelijke bepalingen te dezer materie noodig heeft geacht, waren nogtans vele leden dier meerderheid niet overtuigd, dat er geen andere of betere hulpmiddelen voor de hand zouden liggen, om het beoogde doel te bereiken, dan juist het toestaan van de voorloopige inbezitstelling. Onderscheidene denkbeelden zijn daarbij ter sprake gekomen. Sommigen hebben dit middel gezocht in de verbetering van de wet van 1841, die huns inziens de bepaling zou behooren in te houden, dat alle exceptieve verdedigingen gelijktijdig moeten worden behandeld, terwijl, in het algemeen, de manier van procedeeren tot onteigening, bij die wet voorgeschreven, naauwkeuriger zou behooren te worden bepaald. Anderen waren van oordeel, dat het proces van onteigening voor groote vereenvoudiging vatbaar is, bepaaldelijk dat eene geheele instantie zou kunnen worden afgesneden, hetzij dat tegen het vonnis der regtbank geen ander middel van voorziening dan in cassatie wierd toegestaan, hetzij dat de geheele procedure in cas van onteigening bij de provinciale geregtshoven wierd overgebragt. Ook de bepaling, dat alle vorderingen tot onteigening op korten termijn zullen worden behandeld, werd geacht veel tot bespoediging van de afdoening dier zaken te kunnen toebrengen, vooral wanneer de wet tevens den regter de verpligting oplegge, om die bepaalde korte termijnen stiptelijk te doen nakomen. Nog is het denkbeeld aangegeven, om van vonnissen, in geval van onteigening, geen verzet, hooger beroep of cassatie toe te laten, dan binnen den zelfden termijn en gelijktijdig met het verzet, hooger beroep of cassatie van het eindvonnis. Onderscheidene leden, eindelijk, zouden de voorkeur geven aan de bepalingen, die op het stuk van de onteigening in een naburig Rijk gelden, volgens welke al wat de regeling der schadeloosstelling aanbelangt, ten overstaan van eenen gedelegeerde uit de regtbank, op de meest eenvoudige en spoedigste wijze plaats heeft.

§ 4. Wat nu het beginsel zelf der *voorloopige inbezitstelling* betreft, zoo hebben eenige leden verklaard, hetzelve strijdig te achten met de bepalingen van art. 625 van het Burgerlijk Wetboek en art. 162 der Grondwet. De Grondwet toch wil geen ontzet uit het bezit van eigendom, noch de inbezitneming door een ander, dan tegen *behoorlijke* schadeloosstelling; d. i., volgens het gevoelen van die leden, dat geene zoodanige inbezitneming kan plaats hebben vóór de regeling en vergoeding der schade, maar alleen na die regeling en tegen voldoening der som, waarop de schade wettiglijk zal zijn geschat. De bepaling, bij art. 14 van het ontwerp voorgedragen, voor het geval dat de voorloopige inbezitstelling bij het eindvonnis niet wordt gehandhaafd, toont, naar het oordeel dier leden, ten duidelijkste aan, dat die voordragt zou leiden tot een ontzet uit het bezitregt, strijdig met het voorschrift der Grondwet.

§ 5. Vele leden hebben het tegenwoordig voorstel nopens de voorloopige inbezitstelling in verband beschouwd met het beginsel der bestaande wet, volgens hetwelk den Koning het regt is toegekend, om bij besluit de noodzakelijkheid der onteigening te verklaren. Huns inziens zou dat beginsel, wanneer het ontwerp tot wet wierd verheven, eene belangrijke uitbreiding erlangen, in zoo verre nu ook door den Koning zou worden verklaard, of de onteigening spoed vereischt en of dus de onteigenende partij in het bezit van den benoodigden eigendom zal worden gesteld, vóór nog bij regterlijke uitspraak zal zijn beslist, dat alle formaliteiten bij de wet voorgeschreven naar behooren in acht genomen zijn. In de bestaande wet intusschen, was men blijkbaar uitgegaan van het denkbeeld, om in de verpligte medewerking der regterlijke magt eenen waarborg daar te stellen tegen de bezwaren, die uit het bovengemelde beginsel zouden kunnen voortvloeijen. En daar nu, naar het gevoelen dier leden, de onderhavige voordragt zou strekken om dien waarborg te ontwijken, althans om op de behoorlijke en grondige kennisneming door de regterlijke magt vooruit te loopen, zoo is het gevolg daarvan geweest dat die leden zwarigheid hebben gevonden in de toekenning aan de administratieve magt van zulk eene uitgebreide bevoegdheid, en op dien grond hebben verklaard van meening te zijn, dat men op het beginsel der bestaande wet behoorde terug te komen en te bepalen, dat de noodzakelijkheid

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

tot onteigening bij de wet zal worden verklaard; in welk geval de provisioneele inbezitstelling zonder bezwaar zou kunnen worden toegestaan.

§ 6. De meerderheid van de leden intusschen heeft bij deze gelegenheid zich onthouden van opzettelijke beraadslagingen over de hoofdbeginselen der wet van 1841. Zij heeft gemeend het ontwerp te kunnen beschouwen eenigermate als eene op zich zelve staande voordragt, waarmede de Regering beoogd heeft, om, met geheele instandhouding van de bestaande wet, een exceptioneel hulpmiddel daar te stellen, geschikt om in de gevallen, waarin spoed vereischt wordt, de bezwaren te doen ophouden, die, wilde men zich enkel houden aan de bepalingen van de bestaande wet, de handelingen der onteigenende partij te veel zouden belemmeren. Door de groote meerderheid zijn dan ook ten aanzien van het regt, bij de wet van 1841 den Koning toegekend, om de noodzakelijkheid der onteigening te verklaren, geenerlei bedenkingen in het midden gebragt; integendeel, voor zooveel de beginselen dier wet in den loop der beraadslagingen ter sprake zijn gekomen, hebben de meeste leden zich voor de handhaving dier beginselen verklaard, onder opmerking nogtans, zooals hierboven reeds is medegedeeld, dat de bepalingen nopens de procesorde voor verbetering en vereenvoudiging vatbaar zouden zijn.

§ 7. Door eenige leden, die, hoezeer het toestaan der provisioneele inbezitstelling niet geheel vrij van bedenkingen achtende, nogtans om het nut, hetwelk huns inziens in de aanwending van dat middel gelegen is, aan hetzelve hunne goedkeuring zouden wenschen te kunnen verleenen, is te dien opzigte nog de meening geuit, dat men de bevoegdheid om de provisioneele inbezitstelling te kunnen toepassen, behoorde te beperken tot de gevallen onder litt. *a*, *b* en *c* van art. 1 der wet van 1841 opgenoemd, en daarvan alzoo behoorde uit te sluiten de gevallen onder *d* vermeld, welke laatsten door die leden geacht werden van zoodanigen aard te zijn, dat *of* daarbij aan geen bijzonderen spoed behoefde gedacht te worden, *of* het belang van het algemeen daarbij niet zoo onmiddellijk betrokken scheen, om het aanwenden van zulk een buitengewoon hulpmiddel genoegzaam te kunnen regtvaardigen.

§ 8. Eene hoofdbedenking tegen de onderhavige voordragt, waarop door vele leden is aangedrongen, betrof de onvolledigheid van het wetsontwerp. Sommigen namelijk zouden gewenscht hebben, dat de Regering zich niet enkel tot de voordragt eener aanvullingswet had bepaald, maar bij deze gelegenheid tevens een voorstel tot herziening van de wet van 1841 had gedaan, hetgeen huns erachtens noodig ware geweest, zoowel omdat het thans voorgedragen exceptioneel hulpmiddel met het administratief gedeelte der formaliteiten, bij die wet voorgeschreven, een geheel behoort uit te maken, en het een dus met het ander in verband moet worden gebragt, als ook voornamelijk omdat de Regering zelve, blijkens hetgeen door haar in de memorie van toelichting is te kennen gegeven, de overtuiging schijnt te hebben, dat de wet van 1841 over het geheel slecht heeft gewerkt en de daarbij ingevoerde procesorde voor verbeteringen vatbaar is, welke men dus oordeelde dat daarin bij deze gelegenheid behoorden te worden aangebragt. De groote meerderheid van de leden heeft zich wel niet met deze meening vereenigd; doch door velen is niettemin de onderhavige voordragt uit een ander oogpunt voor onvolledig gehouden, namelijk als zijnde daarbij niet genoegzaam gelet op de regten van derden, die belang hebben bij de zaak, en die, volgens de voordragt, geheel buiten het proces tot inbezitstelling zouden blijven en dus verstoken worden van de gelegenheid, om bij de voorloopige regeling van de schadeloosstelling hunne regtmatige aanspraak te kunnen doen gelden. Men behoudt zich overigens voor, om op deze bedenking bij de behandeling der artikelen van het wetsontwerp nader terug te komen, gelijk mede op het gemis eener bepaling tot regeling van de procedure, in het geval van aanneming der wraking, waarin bij het wetsontwerp niet is voorzien.

§ 9. Ten slotte zij hier nog medegedeeld, als een gevoelen waarmede vele leden verklaard hebben zich te vereenigen, dat men wenschelijk acht om, hetzij bij deze wet, hetzij bij uitbreiding van de wet van 29 Mei 1841, eene bepaling daar te stellen, waarbij een termijn wordt voorgeschreven, in te gaan met de dagteekening van het Koninklijk Besluit dat de onteigening heeft bevolen, binnen welken termijn met het proces van onteigening een aanvang zal behooren te worden gemaakt. Art. 8 der wet van 1841 bepaalt daaromtrent niet anders, dan dat de zaak *onverwijld* bij de Arrondissements-Regtbank zal worden aangebragt, welke bepaling men meende dat bij ondervinding gebleken was niet voldoende te zijn, maar eene aanvulling in den voorgestelden zin alleszins te behoeven.

Na deze algemeene beschouwingen te hebben vooruitgezet, gaat de Centrale Afdeeling over, om de aanmerkingen van de leden op de artikelen van het ontwerp mede te deelen.

Ad art. 1. *bij het Koninklijk Besluit*, in den 4den regel. Men wenscht het woord *Koninklijk* te dezer plaatse te doen wegvallen, als zijnde de aard van het besluit door de verwijzing naar de wet van 29 Mei 1841 genoegzaam bepaald, en dat woord daarentegen in den 5den regel tusschen de woorden *genomen* en *besluit*, in te lasschen, alwaar die bijvoeging, ter voorkoming van allen twijfel nopens de bedoeling, eenige nuttigheid kan hebben.

Eenige leden zouden voorts verlangen hier bepaald te zien, dat de redenen, waarom de bespoediging noodig wordt geacht, in het besluit zullen worden vermeld; welk denkbeeld echter door anderen bestreden is, die in zoodanige bepaling volstrekt geen nut konden vinden, maar wel bezwaar, als kunnende aanleiding geven tot verkeerde oordeelvellingen en voorbarige gisping van de handeling des Bestuurs.

Enkele leden meenden, dat de beslissing, of er al dan niet redenen tot bespoediging aanwezig zijn, niet bij Koninklijk Besluit behoorde te geschieden, maar dat zulks aan de beoordeeling en de uitspraak der regterlijke magt moest worden overgelaten.

tot dat einde, aan het slot. Wat beteekenen deze woorden? Wil men daarmede aanduiden, dat de bespoeding der onteigening van eenig bepaald perceel alleen aanleiding tot het nemen van het in dezen bedoelde besluit mag geven, wanneer de voortzetting van het werk daarvan afhangt?

Ad art. 2. Uit hetgeen in de memorie van toelichting (blz. 965, eerste kolom, regel 36 van onderen) is gezegd, zou schijnen te volgen, dat men bedoeld hebbe, aan den aanlegger de keuze te laten, om de vordering, wanneer die bij den aanvang van het regtsgeding wordt gedaan, óf bij eene *afzonderlijke* dagvaarding in te stellen, óf dezelve in de dagvaarding ten principale zelve op te nemen. Men meent intusschen, dat zulks niet aan zijne keus behoort te worden overgelaten, maar dat in alle gevallen, waarin de provisioneele en de principale vorderingen gelijktijdig worden ingesteld, — de gevallen bedoeld in art. 3 van het ontwerp alleen uitgezonderd — die beide vorderingen bij de zelfde dagvaarding behooren te worden aangebragt.

Ad art. 3. De groote meerderheid heeft geoordeeld, dat de kosten vallende op de procedure tot de voorloopige inbezitstelling, in de gevallen dat de eigendom in handen is van personen, die geen bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf binnen het Koningrijk hebben, behooren te blijven gereserveerd tot de uitspraak op de principale vordering, en dat voorts de billijkheid in geen geval gedoogt, om die kosten ten laste te brengen van eene partij, die uit hoofde van uitlandigheid niet in de gelegenheid is geweest, om op de verkorte termijnen te verschijnen en hare regten bij de behandeling der provisie te doen gelden. Die meerderheid achtte derhalve eene bijvoeging in het ontwerp, in den aangegeven zin, alleszins wenschelijk.

die geene bekende woonplaats enz. Men vraagt, of de bepaling ook ziet op het geval, dat iemand wel een werkelijk verblijf binnen het Koningrijk heeft, maar dit verblijf niet bekend is? Men geeft de voorkeur aan de omschrijving, onder n°. 7 van art. 4 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voorkomende.

Ook is men van gevoelen dat behoort voorzien te worden in het geval, dat de eigenaar, tevens bruiker van het goed zijnde, geen bekende woonplaats noch werkelijk verblijf binnen het Koningrijk heeft en geen zaakgelastigde heeft benoemd — hoedanig geval met opzigt tot de aan de grenzen gelegen eigendommen zich niet zelden voordoet. Men meent dat in zoodanig geval de dagvaarding behoort te worden beteekend ter woonplaats van het Hoofd van het plaatselijk Bestuur, evenals zulks voor een gelijksoortig geval bij art. 9 der wet van 9 October 1841 (*Staatsblad* n°. 42), betrekkelijk de regtsmagt der Heemraadschappen, is bepaald.

bekendmaking — door middel van het dagblad. Men acht deze voorzorg onvoldoende, om de zaak ter kennisse te doen komen van eenen uitlandigen eigenaar of belanghebbende, en zou daarom vermeenen, dat ook de plaatsing in de *Staats-Courant* behoort te worden voorgeschreven.

Ad art. 4. *Geen vordering — zal worden toegewezen, dan tegen betaling*, enz. De redactie wordt geacht niet juist te zijn, daar immers de toewijzing der voorloopige inbezitstelling aan de betaling of consignatie voorafgaat. Ter verduidelijking stelle men dus liever, in plaats van *dan tegen betaling*, de woorden: *dan onder voorwaarde van betaling.*

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

bij weigering van deze aan te nemen. Hoe, indien de betaling niet is kunnen aangeboden noch geweigerd worden, omdat b. v. de gedaagde niet verschenen en tegen hem verstek is verleend? Men oordeelt, dat voor zoodanig geval de wet insgelijks de consignatie behoort voor te schrijven.

Men heeft echter, met opzigt tot de aangehaalde woorden, algemeen de aanmerking gemaakt, dat bij dit artikel niet genoegzaam is gezorgd voor de regten van derden, wier belang niet zelden vordert, dat er geen aanbod van betaling geschiede, maar onmiddellijk tot de consignatie worde overgegaan, zonder eene weigering van de zijde der onteigende partij af te wachten. Dit beginsel wordt ook reeds in art. 14 der wet van 29 Mei 1841 aangetroffen, en daarmede zoude derhalve de bepaling van dit artikel in overeenstemming dienen te worden gebragt.

voor schadeloosstelling bij de dagvaarding aangeboden. Men vraagt, of dit mede ziet op het geval, dat de vordering tot voorloopige inbezitstelling geschiedt bij *incidenteelen* eisch, als wanneer het aanbod reeds is gedaan bij de dagvaarding voor de principale instantie.

tot waarborg voor de eindelijke uitkomst. Bij eenige leden was aanvankelijk de twijfel gerezen, of deze woorden wel geacht kunnen worden eene genoegzaam ruime beteekenis te hebben. Algemeen echter heeft men die woorden zoodanig opgevat, dat ze *alle* kosten, van welken aard ook, in zich sluiten, zelfs die, welke vereischt worden om de gedeponeerde gelden uit de consignatie te ligten, en welke kosten men oordeelt dat billijkheidshalve ten laste van de onteigenende partij behooren te worden gebragt.

Men mist voorts in het ontwerp eene bijzondere bepaling nopens de renten, voor het geval dat er consignatie heeft plaats gehad. De meerderheid wenscht bepaald te zien, dat wegens de geconsigneerde gelden door de onteigenende partij verschuldigd zal zijn eene rente van *vier* ten honderd van de *volle* som, ingaande van den dag, waarop de consignatie is geschied.

Ad art. 5. Men acht onnoodig, om in den aanhef van dit artikel de beweegreden uit te drukken, die tot het vaststellen van de bepaling heeft geleid. Men geeft mitsdien in bedenking om, met weglating van die beweegreden, den aanhef te stellen als volgt: „*Reeds bij de vordering dier inbezitstelling kan, bij wederspraak van de aangebodene schadeloostelling, de eigenaar tevens worden geroepen om*" enz.

om onmiddellijk, in den 4den regel. Men acht de uitdrukking te onbestemd. Liever: *om op de eerste teregtzitting*, dat is, den bij de dagvaarding bepaalden dag voor de verschijning der partijen.

benoeming van deskundigen, in den 5den regel. Men vraagt, of hier niet, evenals is geschied bij art. 10 der wet van 29 Mei 1841, het getal der te benoemen deskundigen behoort te worden bepaald.

in de eerste teregtzitting, in den 2den en 3den regel van de 3de alinea. Men vreest, dat hieruit ongelegenheid zou kunnen ontstaan in zaken aanhangig bij regtbanken, die meerdere zittingen in de week houden, wanneer de termijn tot het voordragen der redenen van wraking te kort zou kunnen zijn.

Men mist hier eene voorziening voor het geval, bedoeld bij art. 229 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, dat een benoemde deskundige de benoeming niet aanneemt of ten opgegeven dage en ure niet verschijnt. Eene verkorte procesorde zou voor zoodanig geval bij de wet behooren te worden aangewezen.

zonder uitstel, in den laatsten regel der 3de alinea. De uitdrukking komt voor niet geheel juist te zijn. Immers zal het, in het cas van wraking, niet altoos mogelijk voor den regter zijn, om het verschil voetstoots en zonder uitstel af te doen. De bedoeling is waarschijnlijk dat hij zoodanig geschil met den meesten spoed en met terzijdestelling van andere zaken behoort te beslissen: welke bedoeling echter met meer juistheid schijnt uitgedrukt te kunnen worden.

Ter gelegenheid van de behandeling van deze alinea heeft men opgemerkt, dat hier niet bepaald is, wat ingeval van aanneming der wraking zal plaats hebben, en voorts in het algemeen gevraagd, of daar, waar deze wet zwijgt, de gewone regtsprocedure hare werking herneemt?

zoo kort mogelijk, in den 1sten en 2den regel der 4de alinea. Men geeft in bedenking om deze woorden, waarvan de beteekenis zeer onbepaald is, te doen vervangen door eene meer bestemde uitdrukking.

dag en uur. De bedenking is gerezen, of de bepaling van dag en uur der beëediging wel altoos zal kunnen geschieden bij het vonnis der benoeming, b. v. in de gevallen dat de goederen, tot welker taxatie behoort te worden overgaan, in onderscheidene arrondissementen gelegen zijn. Men meent dat in dergelijke gevallen de toepassing van het voorschrift zwarigheid kan hebben, ten ware tevens bepaald worde, dat de beëediging steeds zal moeten geschieden door den regter, die de benoeming heeft gedaan; aan hoedanige bepaling men alleszins bijval zou kunnen geven.

den aanvang van hunne werkzaamheden, in den 3den regel. Men wenscht dat, evenals in art. 7 is geschied, bij de wet een termijn worde gesteld, binnen welken de deskundigen hunne werkzaamheden zullen behooren aan te vangen, met bepaling dat de dag en het uur voor dien aanvang bij het proces-verbaal van beëediging door de deskundigen zullen worden vastgesteld.

beteekening aan partijen, in den 4den regel. Deze woorden zouden aanleiding kunnen geven tot de opvatting, dat er eene beteekening aan procureur plaats zou kunnen hebben, hetgeen men oordeelt dat het geval niet behoort te zijn. Men geeft dus in overweging om de redactie eenigszins te verduidelijken.

Men vraagt of niet in deze wet behoort te worden bepaald, dat het Openbaar Ministerie voor alle vonnissen omtrent de voorloopige inbezitstelling zal worden gehoord, zooals dit ten aanzien van de vonnissen betrekkelijk de onteigening is voorgeschreven bij art. 16 der wet van 1841?

Men vraagt of de opvatting juist zij, dat er, volgens de tegenwoordige voordragt, in verband met de bepalingen der wet, drie taxatien voor driederlei schadeloosstellingen kunnen plaats hebben? (Men zie de artt. 5, 7, 12 en 15). Men verlangt voorts te vernemen, welke taxatie hier bedoeld is: die wegens het gemis van het bezit, of eene summiere taxatie van de waarde van den eigendom?

Alvorens van dit artikel af te stappen, zij nog vermeld, dat eenige leden aan de Regering wenschten te hebben aangeprezen de bepalingen, die in een naburig Rijk met opzigt tot de regeling der schadeloosstelling gelden, en die bij ondervinding gebleken zijn uitmuntend aan het doel te beantwoorden, volgens welke bepalingen namelijk bij het vonnis van benoeming van deskundigen tevens een Commissaris wordt benoemd, om de handelingen der deskundigen te regelen, en door wien ook de verschillen omtrent wraking van deskundigen worden beslist. Andere leden hebben echter daarop aangemerkt, dat de bedoelde bepalingen geheel afwijken van de beginselen der Nederlandsche wet op het stuk der onteigeningen, en dus mede niet zouden strooken met de œconomie der tegenwoordige voordragt.

Ad art. 6. Wanneer aan het straks voorgestelde, om bij het procesverbaal van beëediging den dag en het uur van aanvang der werkzaamheden van de deskundigen te doen bepalen, gevolg mogt worden gegeven, zou de dagvaarding, aan het slot van dit artikel bedoeld, komen te vervallen.

Daarmede zou tevens vervallen de bedenking van die leden, die meenden dat voorzeide dagvaarding en de beteekening van het extract van het vonnis bij een en het zelfde exploit behoorden te geschieden.

Ad art. 7. De bij dit artikel bevolen nauwkeurige beschrijving van het perceel, in verband met de bepalingen van het art. 12 van het ontwerp, heeft geleid tot de vraag, of het niet gepast ware, om, op het voorbeeld van hetgeen in Frankrijk is bepaald, de voorloopige inbezitstelling bij de wet alleen toe te staan voor de onteigening van *ongebouwde* eigendommen, waarvan de wederoplevering, in het geval dat de principale vordering wierd afgewezen, aan minder bezwaren onderhevig is, dan het geval is ten aanzien van de *gebouwde* eigendommen. Dit denkbeeld, hetwelk slechts door eenige leden is voorgedragen, heeft geen ondersteuning gevonden bij de overigen, die meenden dat aan de bezwaren ten aanzien van laatstgemelde soort van eigendommen door de slotbepaling van dit artikel genoegzaam is tegemoet gekomen.

Ad art. 9. Voor *gestrenge*, in den 3den regel, stelle men liever *naauwkeurige.*

Alle verdedigingen en exceptien — ingesteld. In plaats van *ingesteld*, verlangt men te lezen *voorgesteld.* Wijders is de vraag gedaan, of onder de hier bedoelde middelen van *verdediging* mede begrepen zijn die, geput uit de niet behoorlijke inachtneming der formaliteiten, voorgeschreven bij art. 1—8 van de wet van 29 Mei 1841?

Ofschoon de voorgestelde bepalingen tot verkorting van de procedure op de vordering tot voorloopige inbezitstelling goedkeurende, hebben nogtans sommige leden het wenschelijke betoogd, dat er huns inziens in gelegen zou zijn, om, ter meerdere bekorting van die procedure, voor dezelve slechts één instantie toe te staan, behoudens het recours in cassatie bij wetschennis. Omtrent dit denkbeeld, hetwelk zich aansluit aan het gelijksoortig voorstel onder de algemeene beschouwingen vermeld, ten aanzien van de procedure over de principale vordering, wenscht men het gevoelen der Regering te vernemen.

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

Ad art. 11, *der gedane betaling en consignatie.* Ten einde alle misverstand te voorkomen, geeft men in bedenking te stellen: *dat door de onteigenende partij aan de voorwaarden van het vonnis voldaan is.*

de regter. De uitdrukking is duister voorgekomen. Wordt daarmede bedoeld de *voorzitter der regtbank*, zooals schijnen zou uit het woord *ordonnantie*, in de volgende zinsnede gebezigd, te moeten volgen? Maar dan valt daartegen aan te merken, dat tegen zoodanige ordonnantien geen *verzet* denkbaar is. Of beteekent *regter*, hier *regtbank*? Maar in dit geval zou *ordonnantie* in *vonnis* dienen veranderd te worden.

Men verlangt te dien opzigte nadere ophelderingen te bekomen, zoo mede het doel van deze gansche bepaling eenigszins meer te zien toegelicht. Men begreep toch niet waarom, behalve het vonnis waarbij de inbezitstelling is toegestaan, nog een tweede vonnis of regterlijke uitspraak benoodigd is, om de partij tot de werkelijke inbezittreding te magtigen. Daarentegen miste men hier het voorschrift van art. 18 der wet van 29 Mei 1841, dat het vonnis behoort te worden overgeschreven, op vertoon aan den hypotheekbewaarder van het bewijs der betaling of gedane consignatie.

Men meent dat die overschrijving ook hier moet worden bevolen, omdat de inbezitstelling eene wezenlijke beperking is van het eigendomsregt, waarbij derden belang kunnen hebben. Men geeft derhalve in bedenking, of art. 11 niet zoude behooren vervangen te worden door eene bepaling in den geest van art. 18 voormeld.

verzet noch hooger beroep, aan het slot. Waarom is hier van de *cassatie* geen melding gemaakt?

Sommige leden zouden bij dit artikel de bepaling wenschen gevoegd te zien, dat in het algemeen de uitspraak omtrent alle kosten der vordering tot voorloopige inbezitstelling zal worden gereserveerd tot de uitspraak op de principale vordering.

Ad art. 13: *formaliteiten plaats gehad hebbende na de uitvaardiging* enz. Volgens de Memorie van Toelichting behelst dit artikel voorzieningen voor het geval, dat de onteigening bij het eindvonnis niet wordt uitgesproken, *naar aanleiding van het 9de artikel der wet van* 1841. Volgens laatstgemeld artikel intusschen kan de vordering tot onteigening geweigerd worden, wanneer den regter is gebleken, dat de verweerder werkelijk is benadeeld door het verzuim van eenige formaliteit, plaats gehad hebbende hetzij *voor* hetzij *na* de uitvaardiging van het Koninklijk besluit, terwijl bij het ontwerp alleen is gewaagd van formaliteiten die *na* die uitvaardiging hebben plaats gehad. Er is hier dus gebrek aan genoegzaam verband tusschen die beide artikelen, hetwelk verbetering wenschelijk maakt.

Het in dit artikel voorgedragen beginsel is overigens door de leden verschillend beoordeeld geworden. Vele leden hebben zich tegen hetzelve verklaard, op grond dat, naardien de afwijzing van den principalen eisch ter zake van verzuimde formaliteiten slechts plaats kan hebben, als de verweerder door dat verzuim nadeel geleden heeft of in zijne regten verkort is, er huns inziens in zoodanig geval ook geen handhaving der provisioneele inbezitstelling behoort te worden verleend, maar de provisioneele vordering het lot van den principalen eisch behoort te volgen. Hierin, meenden zijn, zou niets onbillijks gelegen zijn, daar toch de onteigenende partij het aan zich zelve te wijten heeft, van, door verzuim van eenige formaliteit, aan de tegenpartij schade berokkend te hebben.

Andere leden daarentegen zouden zich wel met het beginsel kunnen vereenigen, mits hetzelve niet toepasselijk zij ten aanzien van de formaliteiten, die aan de uitvaardiging van het Koninklijk besluit nopens de onteigening behoorden te zijn voorafgegaan en waarvan het verzuim of de niet behoorlijke inachtneming, naar het gevoelen dier leden, de tenietdoening ook van de voorloopige inbezitstelling ten gevolge moet hebben. Zij achtten noodig, dat deze bedoeling op eene duidelijke wijze in de wet worde uitgedrukt.

Ad art. 14. De bepaling der 2de zinsnede van dit artikel heeft tot bedenkingen aanleiding gegeven.

Drie gevallen komen daarin voor: 1°. dat de wederoplevering niet meer mogelijk is; 2°. dat het perceel ten gevolge van het ondernomen werk aanmerkelijke veranderingen heeft ondergaan; 3°. dat het werk de wederoplevering niet toelaat. Men vraagt, wat eigenlijk met die beide laatste gevallen bedoeld is, en of men daarbij de onteigenende partij, die in hare dubbele vordering is gesuccumbeerd, nogtans bij het bezit wil handhaven, ofschoon de wederoplevering mogelijk zij?

Naar het gevoelen van vele leden zouden daarvoor geene redenen bestaan, maar zou de bepaling in deze alinea beperkt moeten worden tot het eerste geval van physieke onmogelijkheid der wederoplevering.

De vraag is ook nog voorgesteld, wie over de mogelijkheid der wederoplevering zal beslissen?

Men is voorts algemeen van oordeel geweest, dat in de hierbedoelde gevallen de onteigenende partij niet behoort te kunnen volstaan met eene enkele vergoeding van kosten, schaden en interesten, maar dat de wet aan den op zulk eene exceptioneele wijze buiten het bezit gestelden eigenaar eene ruimere vergoeding behoort te waarborgen. Ook het voorstel om de bepaling der vergoeding aan den regter over te laten, vond bij vele leden geen ingang, die vreesden dat zulks tot willekeurige beslissingen aanleiding zou kunnen geven. Men geeft derhalve in bedenking, om het slot van deze alinea in dier voege te wijzigen, dat daarbij eene bepaalde vergoeding worde toegezegd, ten bedrage, naar het oordeel van de meerderheid, van minstens het dubbele der gewone vergoeding van kosten, schaden en interesten.

Ad art. 15. Men vraagt of dit artikel, betreffende het geval dat de onteigening bij het eindvonnis wordt uitgesproken, niet, bij een ordelijke rangschikking, zou behooren vooraf te gaan aan de artt. 13 en 14, die het geval betreffen dat die onteigening niet wordt uitgesproken?

Ten slotte heeft men opgemerkt, dat in het ontwerp de woorden *schadevergoeding* en *schadeloosstelling* door elkander gebezigd zijn. Men zou de voorkeur geven aan het laatstgemelde, hetwelk in de Grondwet is gebezigd; in elk geval acht men eenparigheid van uitdrukking wenschelijk.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Maandag den 10den Maart 1845.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Met genoegen heeft de Regering uit het Voorloopig Verslag bemerkt, dat de groote meerderheid der leden berust in de verklaringen, door haar bij de Memorie van Toelichting van dit wets-ontwerp gegeven, dat er noodzakelijkheid bestaat om de wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19), wil haar doel kunnen worden bereikt, aan te vullen. Niets behoeft ook teruggenomen te worden van hetgeen te dien aanzien in de Memorie van Toelichting is gezegd. Niet alleen dat de beschouwing der wet van 1841 op zich zelve tot dit besluit reeds kan en moet voeren, maar het is ook de ondervinding geweest, welke de overtuiging ten aanzien van die noodzakelijkheid heeft bevestigd.

Het moge waarheid zijn, dat niet altijd en overal de voorschriften der wet zijn in acht genomen, en dat meestal de vervulling der vormen of de aanvang en beëindiging der regtsgedingen door het sluiten van overeenkomsten zijn voorgekomen; maar daartoe heeft de gegronde overtuiging gevoerd, dat, zooals de wet van 1841 nu is ingerigt, het zeker vooruitzigt bestond, dat niet dan na een zeer lang tijdsverloop het eindvonnis, zelfs in de eerste instantie, was te bekomen, waarop men eerst voorloopig, volgens het 19de artikel dier wet, in het bezit van het onteigende pereeel kon treden, en alzoo het begonnen werk zou kunnen worden voortgezet. Dat vooruitzigt stelde de ondernemers, waar die voortzetting belangrijk was en elke vertraging schade veroorzaakte, in de hand der eigenaars van de daartoe benoodigde perceelen. Men was wel gedwongen, in het belang der zaak aan de onredelijkste eischen toe te geven, die bij elk zich opvolgend voorbeeld natuurlijk in hoogte toenamen. Alles werd hiermede in eene loutere berekening in geld opgelost: wat minder schadelijk te achten ware, òf toe te geven ook aan de onbehoorlijkste vordering, òf de uitvoering der werken uit te stellen of te staken, hetgeen deze meestal niet toelieten; en dat nog bezwaard, zooals men was, met de renten van het daarvoor opgenomen kapitaal.

Vandaar de opofferingen, waartoe men niet zelden, ten voordeele van eene onvergeeflijke eigenbaat, ook somtijds boven het beloop der waardeeringen, heeft moeten besluiten, niettegenstaande men een regtsgeding ondernomen had, doch waarin de tegenpartij geslaagd was, door allerlei uitvindingen en incidenten in het oneindige, zelfs de eerste uitspraak ten principale te verwijderen.

Dat alles is dan ook bij de ondervinding wel degelijk bevestigd geworden. Van twee regtsgedingen zal het voorbeeld worden aangevoerd. In beide waren de voorloopige administratieve vormen, voorgeschreven bij de wet van 1841, vervuld. In beide is de actie, volgens haar 9de artikel, in regten ingesteld, en is het eindvonnis

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

door den eersten regter uitgesproken. Maar na welk tijdsverloop eerst? Beide die actien waren aangebragt in den aanvang van Augustus 1842, en, ofschoon de gedaagden hier te lande gevestigd waren (anders ware de zaak nog veel erger gesteld geweest), zijn de eind-vonnissen eerst verkregen kunnen worden, in de eene zaak den 27sten Junij 1843, en in de andere bijna zes maanden later, den 19den December van dat jaar. Toen eerst zou met mogelijkheid, door eene voorloopige executabel-verklaring van die vonnissen, de onteigenende partij tegen betaling of consignatie het bezit hebben kunnen verkrijgen. En in deze beide vonnissen is nog berust; maar men berekene daarbij het verwijl, dat een appel of cassatie, met derzelver incidenten, nog zou hebben kunnen doen onstaan.

Die verwijdering weg te nemen van het tijdstip, waarop door een eindvonnis eerst het voorloopig bezit kan worden bekomen, en waarvan de schadelijkheid uit de wet van 1841 *a priori* was op te maken en bij de ondervinding is gebleken, is dan ook het doel van het bij dit ontwerp voorgestelde hulpmiddel.

De Regering kan in het denkbeeld niet deelen, dat de verbeterde werking der wet van 1841 veeleer gezocht zou moeten worden in de verandering der daarbij voorgeschreven *administratieve* vormen, voorafgaande aan het Koninklijk Besluit. Deze vormen zijn, indien zij behoorlijk en nauwkeurig worden opgevolgd, niet zóó omslagtig, dat zij dringend verandering zouden vorderen. Het is zelfs bedenkelijk, of eene beduidende vermindering daarvan overeen te brengen zou zijn met de regtmatige zorg voor billijke eigendoms-regten

Al werden deze vormen nog zoo vereenvoudigd en ingekort, altijd zouden verdedigingen uit derzelver niet, of niet behoorlijke opvolging, in het regtsgeding kunnen worden opgezocht en afgeleid, en door deze exceptien, verscheidene instantien doorgevoerd, zou altijd dat eindvonnis gelijkelijk verwijderd kunnen worden, uit krachte waarvan eerst de voorloopige inbezitstelling, volgens het 19de artikel der wet, kan plaats vinden. Het is juist die mogelijkheid, om door opeenvolgende gezochte incidenten het bezit te behouden, welke behoort weggenomen te kunnen worden, en daartoe bestaat, meent men, geen beter en krachtiger werkend middel, dan de nu voorgestelde voorloopige inbezitstelling.

De onderscheidene andere hulpmiddelen, bij § 3 van het Voorloopig Verslag door onderscheiden leden aangegeven, en welker verscheidenheid wel toont voor hoevele beschouwingen dit moeijelijk onderwerp vatbaar is, en hoe bezwaarlijk het zou zijn daaruit eene keuze te doen, zijn aan de Regering bij het opmaken van dit voorstel van wet natuurlijk niet ontgaan. Zij meent echter, dat bij de toepassing van al deze hulpmiddelen bevonden zou worden, dat zij minder krachtig zouden werken dan het nu voorgedragene; dat daarmede genoegzaam alle nu bestaande gebreken zouden overblijven, en dat sommigen daarvan ook bezwaarlijk in overeenstemming te brengen zouden zijn met de bij ons bestaande inrigtingen en proces-orde.

Dat eene voorloopige inbezitstelling tegen behoorlijke schadeloosstelling door betaling of consignatie, gegrond op eene regterlijke uitspraak, welke deze schadeloosstelling, na waardeering door deskundigen, heeft bepaald, in strijd zou zijn met de voorschriften van art. 162 der Grondwet en art. 625 van het Burgerlijk Wetboek, gelijk eenige leden dit verklaard hebben, moet de Regering betuigen, na ernstig onderzoek, niet te kunnen toegeven.

Het voorloopig bezit zal niet overgaan voordat de schadeloosstelling verstrekt en bekomen zal zijn; niet zelfs tegen eene consignatie, in den regel, maar tegen de werkelijke uitreiking der regterlijk bepaalde schadeloosstelling, of tegen eene consignatie, waar die overgifte geen plaats kan hebben. Gedurende geen enkel oogenblik zal de eigenaar van zijn bezit verstoken zijn, of hij zal daartegen de waarde hebben verkregen, en van alle voorzorgen is het regt des eigenaars, ook mede door het 14de artikel van het ontwerp, omringd. En mogt bij de uitkomst bevonden worden, dat de voorloopige waardeering te gering geweest zij, voor herstel zal dit vatbaar zijn, en de renten van het meerdere zijn aan den eigenaar verzekerd.

Indien bij art. 14 der wet van 1841 de voorloopige uitvoering van het vonnis, in eersten aanleg gewezen, tegen betaling of consignatie, grondwettig is toegestaan kunnen worden, ziet men niet, waarom dit ook niet evenzeer het geval zal zijn bij de nu voorgestelde voorloopige inbezitstelling op den voet van art. 4 van dit ontwerp.

Het zijn dan ook slechts eenige leden geweest, die dit bezwaar in het gedane voorstel hebben gevonden; zoodat eene breeder ontwikkeling van dit punt minder noodig schijnt.

De meerderheid heeft wijders, blijkens het Verslag, berust in de beginselen ten aanzien der onteigening bij de wet van 1841 aangenomen, van welke wet dit ontwerp als een aanhangsel of eene invoeging moet worden beschouwd.

De Regering kan, evenmin als die meerderheid, in de denkbeelden deelen van hen, die het bevel van onteigening van den Koning op de Wetgevende Magt zouden willen overbrengen, en alzoo op het beginsel dier wet zouden willen terugkomen. Niet zonder gewigtige redenen is dat beginsel aangenomen. De onteigening hangt zamen met en heeft de strekking tot de uitvoering van werken of ondernemingen van algemeen nut, dat is een onderwerp hetwelk eigenaardig tot de administratieve en niet tot de wetgevende magt behoort. De Regering mag daarenboven beter in staat geacht worden dan de Wetgevende Magt, om over dit onderwerp zich al het vereischte licht te verschaffen, en daaromtrent in het algemeen belang te beslissen. Al dat zelfde nu geldt gelijkelijk ten aanzien van het al dan niet bestaan *van redenen tot bespoediging*, waarvan het onderzoek en de beslissing, in overeenstemming met het beginsel der wet van 1841, mede aan den Koning in art. 1 van dit onderwerp wordt overgelaten.

De Regering heeft dan ook gemeend zich tot eene aanvullingswet te moeten bepalen, daar zij het noch noodzakelijk, noch geraden achtte een ander beginsel in de wet van 1841 te brengen. Onvolledig is dit ontwerp dan ook niet, omdat daarbij op die wet niet wordt teruggekomen, noch alle punten weder daarin worden behandeld, welke reeds bij die wet zijn vastgesteld. De redenen waarom men zich daarvan heeft onthouden, zijn in de Memorie van Toelichting aangegeven, en men durft vertrouwen, dat met de aanwending van het nu voorgestelde hulpmiddel, het minder noodzakelijk zal bevonden worden om in de procedure ten principale nog eenige (anders op zich zelven welligt niet verwerpelijke) verkortingen aan te brengen.

Na overweging moet de Regering verklaren, niet te kunnen deelen in de begeerte van eenige leden, om bij de nu voorgedragen voorloopige inbezitstelling twee zeer opmerkelijke beperkingen vast te stellen:

Vooreerst, door deze inbezitstelling *niet* te doen verleenen in het geval *d* van art. 1 der wet van 1841, dat is: bij den aanleg, het herstel, de verbetering, de uitbreiding of vergrooting van openbare gebouwen of werkplaatsen, straten, grachten, pleinen, markten, burgerlijke begraafplaatsen en openbare berg- of bewaarplaatsen, welke werken zelden zoodanigen spoed zouden vereischen, om voor dezelven de aanwending van eenen buitengewonen maatregel noodzakelijk te maken, of bij welke het algemeen niet gerekend kan worden genoegzaam belang daartoe te hebben.

Toegegeven zelfs, dat dit beide niet altijd in het geval sub *d*, evenzeer als in die bij *a*, *b* en *c* aangewezen, plaats vinde, zoo is het echter tevens zeker dat dit niet altijd en zonder uitzondering alzoo zal zijn. Men denke slechts aan de opbouwing van gevangenissen, die alsdan aan alle bezwaren der wet van 1841 zouden onderworpen blijven. Genoeg schijnt het, dat die spoed en dat belang *kunnen* bestaan, om het bedoelde geval sub *d* niet bij de wet van dit hulpmiddel uit te sluiten. Of er genoegzaam belang tot bespoediging bestaan zal, wordt in ieder geval alsdan opzettelijk onderzocht.

Ten tweede, is in de aanmerking op het 7de artikel van dit ontwerp de vraag van eenige leden opgenomen, of het niet gepast zou zijn, om, op het voorbeeld van hetgeen in Frankrijk plaats vindt, van de voorloopige inbezitstelling de *gebouwde* eigendommen uit te zonderen.

De Regering meent echter, dat ook deze beperking niet aannemelijk is te achten, daar niet zelden het juist gebouwen zijn, welker opruiming noodig is om met eenig groot werk te kunnen voortgaan. Een gebouw, bij voorbeeld, kan zich juist in de strekking van een aan te leggen spoorweg bevinden. Te regt is ook door de meerderheid, welke in dit gevoelen niet deelde, opgemerkt, dat aan de bezwaren ten aanzien van de gebouwde eigendommen door de slotbepaling van het 7de artikel van het ontwerp genoegzaam is te gemoet gekomen.

Overigens kan hier nog worden bijgevoegd, dat in art. 19 der wet van 1841 geen der bovengemelde beide beperkingen wordt gevonden, hetgeen eene reden te meer is om deze niet in dit ontwerp op te nemen.

Eindelijk is nog het verlangen door vele leden te kennen gegeven, dat een bepaalde termijn zou worden gesteld, binnen welken, na het Koninklijk besluit dat de onteigening heeft bevolen, het regtsgeding zou moeten aangevangen worden. Hieraan echter is

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

bezwaarlijk te voldoen, vermits uit den aard der zaak het onmogelijk is, in het algemeen voor alle gevallen te bepalen hoe lang de onderhandelingen duren zullen, welke aan het regtsgeding moeten voorafgaan, en dit van omstandigheden kan afhangen. Bij de wet van 1841 is in art. 8 mitsdien ten deze alles gedaan wat de aard der zaak toeliet.

Bij de behandeling der aanmerkingen op de bijzondere artikelen van het ontwerp, vertrouwt men, in verband met de voorgestelde wijzigingen in hetzelve, met het volgende te kunnen volstaan.

Art. 1. De Regering deelt geheel in de beschouwing, dat het onraadzaam is, wil men het onderzoek daaromtrent afsnijden en nieuwe moeijelijkheden voorkomen, om in het Koninklijk besluit de redenen te doen vermelden, die de bespoediging noodzakelijk hebben doen verklaren.

De woorden aan het einde van het artikel „*tot dat einde*" hebben de beteekenis, aan het slot der aanmerking op dit artikel aangeduid, doch zij kunnen worden gemist.

Art. 2. In deze beschouwing kan men niet deelen. Reeds is het in den aard eener provisioneele vordering gelegen, dat die evenzeer gedurende als bij den aanvang van het regtsgeding kan worden gedaan. Daartoe heeft men de bevoegdheid niet willen uitsluiten, en heeft dit ook niet behooren te doen, dewijl de mogelijkheid bestaat dat eerst gedurende het regtsgeding, hetzij door den aard van het ondernomen werk, hetzij door de handelingen van de belanghebbenden, omstandigheden ontstaan, die redenen tot bespoediging, en dus tot de vordering eener voorloopige inbezitstelling, opleveren.

Art. 3. Aan de eerste aanmerking, op dit artikel gemaakt, zal worden voldaan door eene bijvoeging aan art. 8. Het is wel zoo, dat verzet en hooger beroep de middelen tot herstel eener onregtmatige verwijzing in de kosten zouden aanbieden, doch het is beter alleen uit dien hoofde tot de aanwending dier middelen eene partij niet te dwingen, welke welligt anders in de toegewezen voorloopige inbezitstelling zou hebben berust.

Het komt niet noodig voor, ook het geval uit te drukken, dat iemand wel een verblijf binnen het Koningrijk heeft, doch hetwelk *niet bekend* is, daar hij alsdan geacht moet worden in het oog der wet, en voor zijne wederpartij, geen verblijf te hebben.

Aan de beide laatste aanmerkingen op dit artikel, heeft men door twee invoegingen gereedelijk voldaan.

Art. 4. Terwijl door eene voorgestelde bijvoeging aan dit artikel, het hoofdbezwaar tegen hetzelve wordt weggenomen, doet men opmerken, dat men meent in hetzelve de woorden „*tegen betaling of consignatie*" te moeten behouden, als ontleend zoo uit art. 162 der Grondwet, als uit art. 625 van het Burgerlijk Wetboek.

Voorts, dat de bepaling van dit artikel van het ontwerp algemeen zijnde, blijkens den aanhef, ook slaat op het geval dat de voorloopige inbezitstelling *incidenteel* wordt gevorderd. Voor eene onderscheiding te dien aanzien, welke daarenboven onbestaanbaar met de bovengenoemde bepalingen zou zijn, bestaat geen reden.

Eindelijk, dat het onnoodig is om in dit ontwerp eene bijzondere bepaling op te nemen ten aanzien der renten van de in consignatie gebragte gelden, vermits de bestaande wetgeving op dit onderwerp dezelve reeds aan den regthebbende toekent.

Artt. 5 en 6. Men durft vertrouwen, dat door de eenigszins veranderde redactie van deze beide artikelen aan de meeste bezwaren daartegen ingebragt, zal zijn te gemoet gekomen, terwijl nog andere vervallen zullen door de opmerking, dat te regt begrepen is geworden, dat daar, waar dit ontwerp van wet zwijgt ten aanzien der manier van procedeeren bij dit bijzonder onderwerp, de algemeene verordeningen bij de wet van 29 Mei 1841 en van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, hetgeen ook trouwens van zelf spreekt, zullen gelden. Van daar dan ook, dat het niet noodig was, bepalingen als die van art. 229 van dat Wetboek en andere daarmede gelijkstaande, of als die der laatste zinsnede van art. 16 der wet van 1841, aangaande de verpligting tot het hooren van het openbaar ministerie, in dit ontwerp uitdrukkelijk te vermelden.

Hierbij zij nog gevoegd, dat, naar het inzien der Regering, te regt door eenige leden is opgemerkt, dat de overneming der vormen, welke, bij voorbeeld in Frankrijk, bij de waardeering der schadeloosstelling worden aangewend, zich bezwaarlijk liet vereenigen met de inrigtingen, bij ons ten aanzien der procedure in het algemeen bestaande, of met die bijzonderlijk vastgesteld voor het regtsgeding van onteigening, waarvoor in dit ontwerp de provisie of het incident wordt geregeld.

Terwijl de gemaakte aanmerking op art. 7 van eenige leden, reeds hiervoor onder de algemeene beschouwingen is behandeld, wordt door de voorgestelde bijvoeging aan art. 8 aan de opmerking voldaan, bij het 3de artikel ten aanzien der kosten in het midden gebragt.

Art. 9. Het doel van de 2de zinsnede van dit artikel is alleen om te voorkomen dat, in strijd met den gewenschten spoed bij dit onderwerp, de onderscheidene verdedigingsmiddelen niet elk op zich zelf achtereenvolgens worden voorgesteld, maar geenszins om die verdedigingsmiddelen, welke altijd ter beoordeeling des regters staan, te beperken.

Het is niet te ontkennen dat die gewenschte spoed en eenvoudigheid bevorderd zouden worden, indien alleen cassatie en geenszins hooger beroep van de beslissingen op de voorloopige inbezitstelling wierd toegelaten, doch behalve dat dit eene afwijking in de regtsvormen zou zijn voor de provisie, welke in strijd zou zijn met het ten principale bij de onteigening toegelatene, scheen dit te veel de verdediging te beperken om het te durven voorstellen.

Art. 11. Door de eenigszins veranderde redactie vleit men zich dat ook hier de meeste bedenkingen zullen zijn vervallen.

De noodzakelijkheid van de bij dit artikel gevorderde nadere regterlijke beschikking, is daaruit blijkbaar, dat, na het vonnis waarbij de voorloopige inbezitstelling is toegekend, altijd nog betaling of consignatie moet volgen, en dat door de hier voorgestelde bepaling op de eenvoudigste wijze het doel zal worden bereikt, om te doen uitmaken dat aan die voorwaarde van het vonnis voldaan is. Ook in de Fransche bepalingen over dit onderwerp is dit middel noodzakelijk geoordeeld.

Wat betreft het denkbeeld, om reeds bij de voorloopige inbezitstelling de overschrijving in de registers te doen plaats hebben, vastgesteld bij art. 18 der wet van 1841, zoo vindt men daartegen meer dan eene zwarigheid.

De overgang van eigendom, gelegen in de voorloopige inbezitstelling, is van eenen bijzonderen aard, en niet onherroepelijk, zoo als die, waarvan dat 18de artikel gewaagt.

Uit dien hoofde heeft dan ook dat artikel de overschrijving alleen bevolen, nadat het eindvonnis op de onteigening kracht van gewijsde heeft verkregen, en vindt deze geenszins plaats in het geval, bedoeld bij het 19de artikel, hetwelk met dat, bij dit ontwerp behandeld, in zoovele opzigten overeenkomt.

Art. 13. Daar dit artikel de bevoegdheid tot handhaving voor een bepaalden tijd van de voorloopige inbezitstelling *alleen* toestaat voor het geval, dat bij het eindvonnis de onteigening en de eigendomsovergang niet worden uitgesproken, uit hoofde van niet- of niet behoorlijke inachtneming van formaliteiten, plaats gehad hebbende *na de uitvaardiging van het Koninklijk besluit* waarbij de onteigening is bevolen, toont dit duidelijk aan, dat de bedoeling geenszins is, dit zelfde te veroorloven, wanneer de eisch ten principale wordt afgewezen, uit hoofde dat die formaliteiten niet of niet behoorlijk vervuld zijn geworden, welke *aan het besluit hebben moeten voorafgaan*. Dit behoeft dan ook, meent men, niet duidelijker in de wet uitgedrukt te worden. En voor deze onderscheiding bestaat eene goede reden: in het laatste geval toch is de herstelling *na* het Koninklijk besluit, en op grond van hetzelve, niet meer mogelijk.

Dat men in het eerste geval, wanneer de formaliteiten voor herstelling vatbaar zijn, heeft geoordeeld, aan den regter *de bevoegdheid* tot nog tijdelijke instandhouding der voorloopige inbezitstelling te moeten geven, en zich niet te moeten houden aan de gestrenge opvolging van den regel, dat de provisoneele vordering in het lot van de principale moet deelen, laat zich niet moeijelijk verdedigen uit de regtmatige begeerte om het doel in het algemeen belang te bereiken, en in de bezwaren welke de terugkeer op het eens verleende bezit altijd oplevert; hetgeen hier daarenboven alleen geschieden zou om op nieuw zoowel de provisioneele als de principale vordering weder in te stellen.

Art. 14. Men heeft niet gemeend de bevoegdheid der onteigenende partij, om zich door vergoeding van de wederoplevering van het in bezit genomen perceel te kunnen ontslaan, te mogen beperken tot het eenige geval der physieke onmogelijkheid. Behalve dat het in sommige gevallen niet altijd even gemakkelijk zou zijn om te bepalen of zoodanige physieke onmogelijkheid al dan niet aanwezig was, zoo zou deze beperking te ver leiden. Het eigenbelang

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

zou alsdan niet zelden tot herstellingen dwingen, die, ja, physiek mogelijk, maar buiten alle mate bezwarend zouden kunnen worden. Physiek mogelijk zijn herstellingen, gelijk, bij voorbeeld, de opneming van een gedeelte van eenen openbaren weg of spoorweg, of van eene waterkeering, maar deze zouden, indien daartoe altijd moest worden overgegaan, tot groot nadeel van het algemeen, en tot de geheele mislukking zelfs van het openbare werk, kunnen uitloopen.

Wanneer dit 14de artikel reeds een groot bezwaar voor de voorloopige inbezitstelling doet ontstaan, waaruit een sterke aandrang tot de meest naauwgezette opvolging der bestaande wettelijke voorschriften zal geboren worden, dient echter in dit opzigt tegen alle overdrijving te worden gewaakt, welke het bij dit ontwerp bedoelde hulpmiddel onaanwendbaar zou maken. Dit doel hoopt men door de bepalingen van dit 14de artikel te zullen bereiken.

Dat het de regter is, die beslissen zal over de vraag, of *in natura* weder opgeleverd, dan wel alleen schadeloos gesteld zal worden, spreekt van zelf, daar het ontwerp te dien aanzien niets bijzonders bepaalt.

Bij de hier bedoelde schadeloosstelling de vergoeding altijd tot het dubbele der gewone te doen opklimmen, en dit in de wet te bepalen, zou men ongeraden keuren, daar dit in vele gevallen te hoog zou kunnen stijgen. Nu zal, hetgeen zeker meer billijk is, de regter het beloop der vergoeding naar de omstandigheden bepalen. Aan wien anders dan aan den regter die bepaling zou kunnen opgedragen worden, ziet men niet in; evenmin als dat dit tot willekeurige beslissingen aanleiding zou geven, terwijl eindelijk dit laatste bezwaar niet zou weggenomen worden door de vergoeding te willen verdubbelen, vermits het dan toch altijd de regter zijn zou, die dezelve zou moeten bepalen.

Tot de verwisseling in volgorde van de artikelen 13 en 14 schijnt geen overwegende reden te bestaan, en men durft vertrouwen, dat, wanneer in het ontwerp de woorden *schadeloosstelling* of *vergoeding* gebruikt worden, dit in overeenstemming geschiedt met derzelver regtskundige beteekenis.

6. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 1.

In den 4den regel zal het woord *„Koninklijk”* wegvallen, en dit ingevoegd worden in den 5den regel vóór het woord *„besluit”*.

Aan het slot van het artikel zullen de woorden *„tot dat einde”* wegvallen.

Art. 3.

In den 7den regel zal, na de woorden *„des eigenaars”*, worden ingevoegd: „of bij ontstentenis van den een en den andere aan het „Hoofd van het Plaatselijk Bestuur”; — en na de woorden *nabu-„rige plaats”*, in den 10den regel: „mitsgaders in het officieel „dagblad”.

Art. 4.

Aan dit artikel zal een 2de lid worden toegevoegd, luidende:

Consignatie, zonder aanbod van betaling, zal altijd plaats hebben:

„1°. indien de eigenaar van het te onteigenen perceel, geene „bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf binnen het Koningrijk „hebbende, op de dagvaarding, volgens art. 3 dezer wet gedaan, „niet is verschenen;

„2°. indien op het te onteigenen perceel eene hypothecaire in-„schrijving bestaat, of verzet is gedaan tegen de betaling in handen „der regthebbenden.”

De artikelen 5 en 6 worden vervangen in dezer voege:

„Art. 5.

„Reeds bij de vordering der voorloopige inbezitstelling kan de „eigenaar tevens worden geroepen, om bij de wederspraak der „aangebodene schadeloosstelling, ten dienenden dage, tot de gemeen-„schappelijke benoeming van drie deskundigen, ter begrooting van „dezelve, mede te werken.

„Bij gebreke van zoodanige medewerking, of van eenstemmigheid „van partijen te dien aanzien, wordt de benoeming door den regter „gedaan.

„De wraking der deskundigen en alle verschillen betreffende „hunne gedane benoeming, kunnen slechts worden voorgedragen „in de eerste teregtzitting, volgende op die waarin zij benoemd „zijn, of, indien dit onmogelijk mogt zijn, in eene naastvolgende, „met toestemming van den regter.

„Met den meesten spoed, en met terzijdestelling van alle andere „zaken, wordt hierop regt gedaan.

„Bij het vonnis, houdende benoeming der deskundigen, wordt de „tijd ter hunner beëediging voor de regtbank bepaald.

„De regtbank kan echter bevelen dat de eed afgelegd worde „voor den regter van het kanton, waarin de bevolene verrigting „moet plaats hebben. Bij datzelfde vonnis wordt tevens een termijn „bepaald, binnen welken de deskundigen na de beëediging hunne „werkzaamheden moeten aanvangen, terwijl de plaats, dag en uur „daartoe, bij het proces-verbaal der beëediging door de deskun-„digen, en bij verschil deswege door den regter, worden vast-„gesteld.

„Art. 6.

„De uitspraak van het vonnis, houdende benoeming der des-„kundigen, geldt voor beteekening zoo wel aan procureur als aan „partijen.

„De griffier der regtbank is verpligt, dat vonnis bij extract aan „den aanlegger uit te geven binnen drie dagen na deze uitspraak, „ook al ware het vonnis nog niet geregistreerd.

„Dit extract wordt aan de deskundigen beteekend, met oproeping „tot de aflegging van den eed.

„Zoo wel het vonnis van benoeming der deskundigen, als alle „andere daartoe betrekking hebbende vonnissen, zijn niet onder-„worpen aan verzet, hooger beroep of cassatie.”

Art. 8.

Aan dit artikel zal eene 2de zinsnede worden toegevoegd, luidende:

„Bij het verstek, verleend op eene dagvaarding ingevolge art. 3 „dezer wet gedaan, wordt de verwijzing in de kosten aangehouden „tot het eindvonnis op de onteigening.”

Art. 9.

In den 3den regel voor *„gestrenge”*, te lezen „naauwkeurige”, — en in den 6den regel voor *„ingesteld”*, „voorgesteld”.

Art. 11.

Te lezen in den aanvang:

„Op vertoon van het bewijs dat aan de voorwaarde van de toe-„gekende voorloopige inbezitstelling, overeenkomstig het 4de artikel „dezer wet, voldaan is, staat de regtbank, op een daartoe aan „dezelve gerigt verzoekschrift, de werkelijke inbezittreding aan de „onteigenende partij toe.

„Deze beschikking, welke uitvoerbaar op de minuut kan worden „verklaard, is aan geen verzet, noch hooger beroep of cassatie „onderworpen.”

7. ALGEMEEN VERSLAG.

Het is bekend, dat het beginsel van art. 13 der Fransche wet van 8 Maart 1810 *sur les expropriations pour cause d'utilité publique*, volgens hetwelk de onteigenende partij door de regtbank in het bezit van het goed kon worden gesteld, vóór dat uitspraak was gedaan omtrent de schadeloosstelling, in de Nederlandsche wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 19), betrekkelijk de onteigening ten algemeenen nutte, niet overgenomen is. Blijkens de Memorie van Toelichting, welke het ontwerp dier wet vergezelde, meende de Regering destijds alle bepaling aangaande de *voorloopige inbezitstelling* te kunnen achterwege laten, in de verwachting dat de aan te leggen procedures, door hare eenvoudigheid en den bevolen spoed, wel in zoo korten tijd zouden kunnen afloopen, dat een voorloopige

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

maatregel van inbezitstelling niet noodig zou wezen, en voorts in het vertrouwen dat men in dezen op de medewerking van de regterlijke magt zou mogen rekenen, welke haar bij art. 16 van de wet dan ook bepaaldelijk en uitdrukkelijk ten pligt werd gesteld.

De verwachting intusschen, dat ook zonder de voorloopige inbezitstelling de rigtige werking der wet genoegzaam verzekerd zoude wezen, heeft, naar het gevoelen der Regering, zich in geenen deele verwezenlijkt, maar integendeel zou de ondervinding de noodzakelijkheid hebben doen gevoelen, om, door eene aanvulling van de wet van 1841, alsnog daarin het voorzeide beginsel eener voorloopige inbezitstelling op te nemen.

Tot dat einde werd dan ook bij koninklijke boodschap van den 1sten Februarij jl. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp aangeboden, hetwelk in dier voege ingerigt is, dat deszelfs bepalingen zich gemakkelijk zouden aansluiten aan de verordeningen der bestaande wet op de onteigening, en hetwelk voorts de strekking heeft, om, na volbrenging van het administratief gedeelte der formaliteit, bij de wet voorgeschreven, aan het alsdan aan te vangen eigenlijke proces van onteigening eene nevenprocedure toe te voegen, met het doel om de onteigenende partij, hangende het principale geschil over den eigendom, inmiddels in het bezit van het benoodigde goed te doen treden. Deze voorloopige vordering zou, afgescheiden van de principale, met inachtneming van bijzondere vormen, en op de kortst mogelijke termijnen, worden behandeld, en van de uitspraak der regtbank zou de voorloopige tenuitvoerlegging bevolen worden, niettegenstaande verzet, hooger beroep of cassatie.

De uitspraak, waarbij de inbezittreding zou worden toegestaan, zou wijders het gevolg medebrengen, dat in alle gevallen, waarin de wederoplevering van het in bezit genomen perceel niet meer mogelijk is of niet wenschelijk mogt zijn, de onteigenende partij bij het bezit zou worden gehandhaafd, niettegenstaande haar de principale vordering nopens den eigendom ontzegd, of de provisioneele inbezitstelling zelve door eene uitspraak van den hoogeren regter vernietigd mogt worden.

Reeds bij gelegenheid van het voorloopig onderzoek van dit wetsontwerp in de Afdeelingen der Tweede Kamer zijn daartegen door vele leden gewigtige bedenkingen in het midden gebragt, die meerendeels haren oorsprong ontleenden uit het gemis van genoegzame overtuiging bij de leden ten aanzien van de noodzakelijkheid eener aanvulling van de wet van 29 Mei 1841, en uit de vrees, dat eene welligt overdreven zucht om ondernemingen van algemeen nut te bevorderen, hier den eerbied, aan het regt van eigendom verschuldigd, eenigermate had doen voorbijzien.

De meerderheid intusschen kon wel berusten in de verzekering, door de Regering gegeven, dat voorzeide wet moeijelijkheden had doen ondervinden en tot een voor de ondernemers van groote werken te bezwarend tijdverlies of tot geldelijke opofferingen leiden moest; maar het was er evenwel verre af, dat het hulpmiddel, hetwelk door de Regering ter voorziening in die bezwaren was voorgedragen, evenzeer bij het meerdertal der leden bijval zou hebben gevonden. Integendeel werd door vele leden het gevoelen uitgedrukt, dat er ter bereiking van het beoogde doel betere middelen voor de hand liggen, zonder dat het daartoe noodig zij, bij de reeds noodeloos omslagtige procedure over den eigendom, eene tweede voorloopige vordering ter verkrijging van het bezit te voegen, welke daarenboven uit een Grondwettelijk oogpunt aan sommigen niet vrij van bedenkingen was voorgekomen.

Bij het Voorloopig Verslag werden die andere hulpmiddelen, welke men meende dat beter aan het oogmerk zouden voldoen, aan de Regering medegedeeld en voorts in de aanteekeningen op de onderscheidene artikelen van het ontwerp de niet onbelangrijke wijzigingen aangegeven, welke die voordragt naar het oordeel der meerderheid zou behooren te ondergaan, wilde men dezelve vatbaar maken om te worden goedgekeurd.

De Regering intusschen heeft zich ongenegen betoond, om in hare oorspronkelijke voordragt, wat het beginsel en de oeconomie der wet betreft, eenige wezenlijke verandering te brengen, en de wijzigingen waartoe zij heeft besloten, bepalen zich dus genoegzaam uitsluitend tot verbeteringen van redactie en de aanvulling van eenige in het oog loopende leemten, die in het oorspronkelijk wetsontwerp waren overgebleven.

Bij de nadere behandeling van de zaak in de Afdeelingen der Kamer hebben dan ook zeer vele leden verklaard, dat, vermits aan de hoofdbedenkingen die bij hen tegen de onderhavige voordragt gerezen en in het Voorloopig Verslag breedvoerig uiteengezet waren, door de Regering niet was te gemoet gekomen, zij uit dien hoofde meenden zwarigheid te moeten maken om aan die voordragt, zoo als die thans ligt, hunnen bijval te verleenen. Door vele dier leden werd bij die gelegenheid op de vroeger kenbaar gemaakte bezwaren teruggekomen en op nieuw aangedrongen op derzelver uit den weg ruiming. Anderen daarentegen hebben zulks als onnoodig beschouwd, en in het algemeen te kennen gegeven, dat hun stilzwijgen dienaangaande niet behoorde te worden aangemerkt als het bewijs, dat zij van hunne vroegere aanmerkingen hadden afgezien, hetgeen namelijk met verre de meesten ook werkelijk het geval niet was geweest.

Eene geheele Afdeeling, uit zeven leden zamengesteld, verklaarde tot den voorgestelden voorloopigen maatregel van inbezitstelling niet anders te kunnen toetreden, dan in zoo verre op het beginsel der bestaande wet mogt worden teruggekomen en bepaald, dat de noodzakelijkheid der onteigening in ieder bijzonder geval door de wet zal worden verklaard.

In eene andere Afdeeling was de groote meerderheid van meening, dat de wet niet aan het oogmerk zou kunnen beantwoorden, omdat de nieuwe procedure, welke daarbij zou worden ingevoerd, werd geacht veel te omslagtig te zijn en te bezwarend voor de onteigenende, zoowel als voor de onteigende partij.

Zeer vele leden eindelijk hebben verklaard te blijven volharden bij het gevoelen, dat het middel van voorziening in dezen niet behoorde te worden gezocht in de voorloopige inbezitstelling, welk middel toch aan vele bedenkingen onderhevig scheen en ook tot nieuwe moeijelijkheden en vertraging aanleiding zou kunnen geven, maar in de verbetering van de bestaande wet, deels door de termijnen voor de vervulling van de daarbij voorgeschreven administratieve formaliteiten te bekorten, deels door vereenvoudiging van de vormen van het proces van onteigening.

Alvorens nu over te gaan tot de mededeeling van de bedenkingen, die ter gelegenheid van het jongste onderzoek tegen de artikelen van het ontwerp zijn geopperd, acht men zich verpligt hier nog te laten voorafgaan:

Vooreerst: dat de wijze waarop de Regering nader getracht heeft, tengevolge van den kenbaar gemaakten wensch der meerderheid, de noodzakelijkheid van de tegenwoordige voordragt meer overtuigend te bewijzen, zeer velen leden niet bevredigend is voorgekomen, daar toch de bloote aanhaling van twee regtsgedingen, waarin tusschen het tijdstip van aanlegging en het eindvonnis van den eersten regter een tijdsverloop van 10 en 16 maanden is verstreken, naar het gevoelen van die leden, op zich zelve ter zake weinig afdoende te beschouwen is en alleen als overtuigend bewijsmiddel zou kunnen gelden, wanneer tevens door de Regering ware aangetoond, dat in die beide regtsgedingen de verkorte termijnen, bij de wet voorgeschreven, niet zijn overschreden, en daarbij in het algemeen met de meest mogelijke diligentie van de zijde der onteigenende partij is voortgeprocedeerd, en dat mitsdien de oorzaak der vertraging in de gebreken der wet zelve gelegen was; — iets waaromtrent in de Memorie van Beantwoording het stilzwijgen is bewaard.

Ten andere: dat men evenmin heeft kunnen berusten in de gronden bij die Memorie opgegeven, waarom er geen bepaalde termijn zou kunnen worden gesteld, binnen welken, na het Koninklijk besluit dat de onteigening bevolen heeft, het regtsgeding zou moeten aangevangen worden. Immers oordeelde men, dat, zoo er al zwarigheid bestond om in het algemeen en voor alle gevallen een fatalen termijn voor het aanleggen van het proces van onteigening in de wet vast te stellen, hetgeen men evenwel niet kon toegeven, dan toch geene redenen denkbaar zijn, waarom niet bij de wet zou kunnen bepaald worden, dat zoodanige termijn voor ieder bijzonder geval bij het Koninklijk besluit zal behooren te worden vastgesteld.

Ten derde: dat, onvervankelijk het oordeel van de meerderheid omtrent de aannemelijkheid van het thans voorgedragen exceptioneel hulpmiddel, door vele leden is aangedrongen op de wenschelijkheid, dat de daartoe noodig gekeurde bepalingen niet als op zich zelf staande verordeningen vastgesteld, maar door inlassching in de wet van 29 Mei 1841 tot één geheel met dezelve zamengevoegd en vereenigd mogten worden; en eindelijk

Ten vierde: dat het antwoord der Regering ten aanzien van het aangemerkte op art. 11 van het ontwerp, opzigtens de overschrijving van het vonnis tot inbezitstelling in de registers der hypotheken, de leden niet heeft overtuigd van de ongegrondheid der bedenking, daar zij toch moesten verklaren niet te kunnen inzien, hoe, zonder die overschrijving, het mogelijk nadeel van derden zou kunnen worden voorgekomen.

Ad art. 2. De bedoeling van de aanmerking bij het Voorloopig Verslag op dit artikel gemaakt, schijnt door de Regering niet wel te zijn begrepen. Men wilde toch niet de bevoegdheid afsnijden, om in den loop eener contradictoire procedure de provisioneele vor-

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

dering *incidenteel* bij eenvoudige akte te kunnen instellen, doch men meende, dat in de gevallen, waarin de provisioneele vordering *ab initio*, en dus gelijktijdig met de principale, zou worden gedaan — de gevallen bedoeld in art. 3 van het ontwerp alleen uitgezonderd — die *beide* vorderingen bij ééne en de zelfde dagvaarding behoorden te worden aangebragt; en bij die meening heeft men, ook na eene nadere overweging der zaak, verklaard te moeten volharden.

Ad art. 3. Met opzigt tot de gebezigde uitdrukking van *personen die geene bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf binnen het Koningrijk hebben*, had men bij het Voorloopig Verslag verklaard de voorkeur te geven aan de omschrijving voorkomende onder n°. 7 van art. 4 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, waarbij mede het geval is voorzien, dat iemand een werkelijk verblijf binnen het Koningrijk heeft, doch hetwelk niet bekend is. De Regering heeft echter niet noodig geacht van zoodanig geval in de wet melding te maken, op grond dat de bedoelde persoon in het oog der wet en voor zijne wederpartij geacht moet worden geen verblijf te hebben. Men kan evenwel niet bevroeden, waarom het geval hier minder dan in het Wetboek zou behoeven te worden uitgedrukt, en meent dat de weglating tengevolge zou hebben, dat eene partij, om de vernietiging van de dagvaarding te verkrijgen, slechts zou hebben te bewijzen, dat zij werkelijk in het Rijk aanwezig is geweest.

Hoofd van het plaatselijk Bestuur. Behoort niet, ter voorkoming van allen twijfel, hier bijgevoegd te worden aan het Bestuur van welke gemeente de beteekening zal geschieden?

Ad art. 4, *voor schadeloosstelling bij de dagvaarding aangeboden.* Het geval schijnt niet voorzien te zijn, dat de vordering tot provisioneele inbezitstelling geschiedt bij *incidenteelen* eisch, welke eisch bij eenvoudige akte en niet bij dagvaarding wordt aangebragt. Op deze bedenking is door de Regering niet geantwoord.

geene bekende woonplaats of geen werkelijk verblijf. Hier geldt de zelfde aanmerking, hiervoren op art. 3 medegedeeld.

Ten aanzien van de voorgestelde bijvoeging is nog opgemerkt:

dat de uitdrukking *consignatie, zonder aanbod van betaling*, voor onjuist is te houden, daar bij de dagvaarding altijd een aanbod van betaling behoort te geschieden, en de bepaling ook toepasselijk is op het geval van *verzet*, hetwelk zoowel na de dagvaarding als te voren kan worden gedaan. Men meent derhalve dat de woorden: *zonder aanbod van betaling* behooren te worden doorgehaald;

dat, behalve de onder n°. 1 en 2 opgenoemde, er nog meer gevallen kunnen bestaan, waarin consignatie verpligtend behoort te worden gesteld, weshalve men de voorkeur zou geven aan eene meer algemeene uitdrukking, voor die in n°. 2 gebezigd, bij voorbeeld aan de volgende: *indien op het te onteigenen perceel eenig ingeschreven zakelijk regt is gevestigd of verzet is gedaan*, enz.

Eindelijk heeft men verklaard, niet te kunnen berusten in de opgegeven reden, waarom de Regering onnoodig had geacht, in dit ontwerp eene bijzondere bepaling op te nemen ten aanzien der renten van de in consignatie gebragte gelden. Het was aan de leden niet onbekend, dat de bestaande wetgeving op dit onderwerp eene rente aan de belanghebbende toekent; doch zij vonden die rente voor het cas van onteigening te laag, en wilden dezelve op *vier* percent van het geconsigneerde kapitaal, verschuldigd van het oogenblik af der consignatie, bepaald hebben, waartoe mitsdien eene bijzondere bepaling in de wet behoorde te worden opgenomen. Hierop is dan ook weder, ter gelegenheid van het laatste onderzoek, door vele leden met nadruk aangedrongen.

Ad art. 5. Ter verduidelijking stelt men voor, om de 1ste periode van de laatste zinsnede te verbinden met het slot van de voorafgaande alinea, en dan de laatste alinea te doen aanvangen met de woorden: *Bij dat zelfde vonnis*, enz.

bij verschil deswege, door den regter, aan het slot van dit artikel. Men oordeelt dat hier behoort te worden bijgevoegd: *bij wien dat procesverbaal is opgemaakt.*

Voorts heeft men opgemerkt, dat op de vraag nopens den aard der hier bedoelde taxatie door de Regering niet is geantwoord. Men heeft dienvolgens den wensch herhaald om te vernemen, of hier bedoeld zij eene taxatie wegens het gemis van het bezit, dan wel eene summiere taxatie van de waarde van den eigendom.

Ad art. 6. Men mist hier eene termijnsbepaling tusschen de beteekening van het extract en het afleggen van den eed. Men acht het wenschelijk dat in deze leemte alsnog worde voorzien.

Ad art. 8. Door de voorgestelde bijvoeging is slechts ten deele tegemoet gekomen aan de geopperde bedenking bij het Voorloopig Verslag. Men heeft dan ook bij gelegenheid van het jongste onderzoek nader den wensch te kennen gegeven, dat in deze geheel bijzondere procedure de kosten op het verstek in alle gevallen tot de uitspraak op de principale vordering aangehouden zullen blijven.

Ad art. 9. Bij het Voorloopig Verslag werd de vraag voorgesteld, of onder de hier bedoelde middelen van *verdediging* mede begrepen zijn die, geput uit de niet behoorlijke inachtneming der administratieve formaliteiten, voorgeschreven bij de artt. 1 tot 8 van de wet van 29 Mei 1841.

Bij de Memorie is hierop geantwoord, dat het geenszins de bedoeling geweest is, om de onderscheidene verdedigingsmiddelen, welke altijd ter beoordeeling des regters staan, te beperken.

Hiermede intusschen is de twijfel, die tot het stellen van de voorzeide vraag aanleiding had gegeven, in geenen deele opgelost. En daar men het als een zeer gewigtig punt blijft beschouwen, dat er geen voorloopige inbezitstelling kunne verleend worden, dan nadat de regter zich hebbe verzekerd, dat alle administratieve formaliteiten naar behooren zijn vervuld, zoo acht men volstrekt noodig, dat daaromtrent alle twijfel worde weggenomen, en het beginsel tot dat einde uitdrukkelijk in art. 1 dezer wet worde vastgesteld.

Ad art. 14. Aan de tweeledige aanmerking, bij het Voorloopig Verslag op de bepaling van dit artikel gemaakt, heeft de Regering gemeend niet te kunnen toegeven. Men had namelijk verlangd, dat de hier toegekende bevoegdheid der onteigenende partij, om zich door vergoeding van de wederoplevering van het in bezit genomen perceel te kunnen ontslaan, zoude beperkt worden tot het eenige geval der physieke onmogelijkheid, omdat in ieder ander geval, wanneer herstel in den vorigen staat niet geheel onmogelijk is, de billijkheid scheen mede te brengen, dat de onteigenende partij, aan welke hare vordering door den regter ontzegd is, ook niet verder bij het bezit worde gehandhaafd. Hiertegen was echter door de Regering aangevoerd, dat, behalve de moeielijkheid, om te bepalen, of zoodanige physieke onmogelijkheid al dan niet aanwezig zij, de verlangde beperking ook te ver zou leiden en niet zelden aan het eigenbelang gelegenheid zou geven, om tot buiten alle mate bezwarende herstellingen te dwingen. De meerderheid kan echter in die beschouwing niet deelen, en meent dat juist het bezwaar, hetwelk men erkent dat veeltijds voor de onteigenende partij in de wederoplevering gelegen zal zijn, haar tot een heilzamen prikkel zal strekken, om geene voorschriften der wet te veronachtzamen en daardoor aanleiding te geven tot de ontzegging van eene vordering, waarin zij alleen ten gevolge van eigen nalatigheid kan succumbeeren.

Voorts was ook nog de meening geuit, dat de in dit artikel bedoelde schadevergoeding altijd het dubbele der gewone zou moeten bedragen; welk gevoelen was gegrond op de overweging, dat de enkele vergoeding van kosten, schade en interesten, die ook in gewone gevallen aan de triumfeerende partij toekomt, in het hier bedoele buitengewone geval, dat iemand, zonder onteigend te zijn, nogtans op eene onherstelbare wijze uit het bezit van zijn eigendom is geraakt, als niet voldoende moet worden aangemerkt. Met dit gevoelen heeft de Regering zich echter niet kunnen vereenigen, uit aanmerking dat alsdan de schadeloosstelling in vele gevallen te hoog zou kunnen loopen, indien zij altijd tot het dubbele moest opklimmen, en omdat het haar billijker voorkomt, dat het beloop daarvan door den regter naar de omstandigheden worde bepaald. Intusschen zou de regter, zooals de bepaling thans luidt, nimmer meer dan de *enkele* vergoeding kunnen bevelen, hetgeen de meerderheid, om de voorgemelde reden, voor onvoldoende en voor oneigenaardig blijft houden.

Aan beide deze bedenkingen, die men overigens ten bewijze heeft bijgebragt voor de gegrondheid van het geopperde bezwaar, dat de bepalingen van het ontwerp in eenen voor de onteigenende partij te gunstigen zin zijn vervaardigd, hebben vele leden verklaard bijzonder veel gewigt te hechten; terwijl men in het algemeen nog heeft opgemerkt, dat dit 14de artikel het krachtigste bewijs in zich bevat, dat de Regering bij deze voordragt eenen verkeerden weg is ingeslagen, daar toch het onoverkomelijk bezwaar, waarop men hier stuit, geheel zoude kunnen vermeden worden, indien het middel van voorziening enkel in de vereenvoudiging en verkorting der proces-orde werd gezocht.

De Centrale Afdeeling acht zich, alvorens dit Verslag te besluiten, verpligt, hier nog ten slotte bij te voegen, dat, blijkens het medegedeelde door de rapporteurs der Afdeelingen, het gevoelen bij de leden meer en meer veld heeft gewonnen, dat, daargelaten alle beschouwingen over het al of niet volledige der bepalingen van de bestaande wet, de oorzaak van de ondervonden vertraging en moeielijkheden voor het grootste gedeelte gelegen is in de ver-

XXVIII. *Onteigening ten algemeenen nutte.*

keerde handelwijze van de onteigenende partijen, die het aan zich zelven te wijten hebben, indien *zij* door hare voorbarigheid zich in het geval hebben gebragt, om òf de uitvoering van ontijdig aangevangen werken te moeten uitstellen of staken, òf aan de onbehoorlijkste vorderingen te moeten toegeven.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 19den April 1845.

8. NOTA VAN NADERE WIJZIGINGEN. [1])

Bij art. 1 zal gevoegd worden:

„De regter zal de vordering tot voorloopige inbezitstelling niet „toestaan, tenzij hem gebleken zij dat de formaliteiten, bij de „artikelen 2—8 van de bovengemelde wet voorgeschreven, naar „behooren zijn opgevolgd.

„In het Koninklijk besluit, waarbij de onteigening werdt bevolen, „zal een termijn worden bepaald, binnen welken, te rekenen van „dat besluit, het regtsgeding, in art. 8 derzelve wet bedoeld, alleen „ingesteld kan worden.„

Art. 2 zal luiden:

„De vordering tot de voorloopig inbezitstelling kan worden gedaan „als provisioneele eisch, hetzij, bij den aanvang van het regtsgeding, „bij de dagvaarding, hetzij, gedurende den loop van hetzelve, bij „eene eenvoudige akte, de middelen en conclusie daartoe bevattende.„

In art. 3, 3den regel, zal, in plaats van „*geen werkelijk verblijf*„, gelezen worden: *geen bekend werkelijk verblijf*;
en verder, in plaats van „*het Hoofd van het plaatselijk Bestuur*„, te stellen: *het Hoofd van het Bestuur der plaats, waaronder het goed gelegen is.*

In art. 4 zullen in de 2de zinsnede de woorden wegvallen „*zonder aanbod van betaling*„ en zal gelezen worden: *consignatie zal altijd plaats hebben*; en onder n°. 1, in plaats van „*geen werkelijk verblijf*„, *geen bekend werkelijk verblijf*; onder n°. 2, in plaats van „*eene hypothecaire inschrijving bestaat*„, *eenig ingeschreven zakelijk regt is gevestigd.*

Eene 3de zinsnede zal aan het slot van dit artikel worden geplaatst:

„Van de geconsigneerde gelden zal eene rente berekend worden „van *vier* ten honderd in het jaar, van den dag der consignatie af.„

In art. 5 zal het laatste gedeelte der laatste zinsnede: „*Bij dat zelfde vonnis wordt tevens*„ enz., als eene nieuwe zinsnede op zich zelf staan.

In art. 6 zal, na de woorden: „*beteekend, met oproeping*„, ingevoegd worden: *ten minste drie dagen te voren.*

In art. 8 zal de 2de zinsnede aldus luiden:

„Bij de uitspraak op het verstek, wordt de verwijzing in de „kosten aangehouden tot het eindvonnis op de onteigening.„

Aan art. 11 zal eene 3de zinsnede worden toegevoegd:

„De onteigenende partij, alvorens in het bezit te treden, is verpligt te zorgen, dat van de uitspraak, waarbij de voorloopige „inbezitstelling is toegestaan, aanteekening gehouden worde in de „registers van den bewaarder der hypotheken van het arrondissement, waarin de goederen gelegen zijn.„

Het slot van art. 14 zal luiden: „in billijkheid door den regter „naar de omstandigheden te bepalen, met vrijheid om, zoo daartoe „termen zijn, die vergoeding zelfs te verdubbelen.„

[1]) Deze nota werd ingezonden bij brief van 26 April 1845, medegedeeld in het verslag der Vergadering van 28 April.

XXIX. Wijziging van de Regten op den Doorvoer, enz.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 10 Maart 1845.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 20 Februari 1845.

Edel Mogende Heeren!

Aan U Edel Mogenden wordt hiernevens ter overweging voorgelegd een ontwerp van wet, strekkende tot wijziging, in het belang des handels, van de doorvoerregten, mitsgaders van het vaste regt en van het scheepvaartsregt, welke geheven worden naar aanleiding der Overeenkomst van den 31sten Maart 1831 (*Staatsblad* n°. 19).

Dat ontwerp wordt in de daarbij gevoegde memorie toegelicht.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 20sten Februarij 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het belang van den handel eene wijziging van de regten op den doorvoer, mitsgaders van het vaste en van het scheepvaartsregt, wenschelijk maakt;

Willende, in afwachting van den afloop der thans plaats hebbende beraadslagingen omtrent het algemeene tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, zoo spoedig mogelijk de belanghebbenden in het genot stellen van de voordeelen, welke daaruit kunnen voortvloeijen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

In het belang van den handel kunnen de doorvoerregten, mitsgaders het vaste regt en het scheepvaartsregt, naar aanleiding der Overeenkomst van den 31sten Maart 1831 (*Staatsblad* n°. 19) geheven wordende, door Ons tijdelijk worden verminderd of afgeschaft of teruggegeven.

Art. 2.

Deze wet en de krachtens dezelve te maken bepalingen, blijven in werking tot den 31sten December 1845, ten ware zij vroeger door andere wettelijke bepalingen mogten zijn vervangen.

Art. 3.

De tegenwoordige wet is uitvoerbaar op den dag, volgende op dien van hare plaatsing in het *Staatsblad*.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Reeds sedert eenen geruimen tijd heeft de Nederlandsche handel den wensch geuit, dat ook hier te lande het doorvoerregt, zoo mede het scheepvaartsregt op den Nederlandschen Rijn, mogt worden afgeschaft, ten einde hij in staat mogt wezen om de concurrentie met het buitenland met goed gevolg vol te houden.

Doordrongen van de billijkheid en de regtmatigheid dezer wenschen, doch tevens overtuigd dat het belang van de overige Rijnoever-Staten evenzeer bij eene geheele en algemeene vrije Rijnvaart betrokken was, als dat van Nederland, heeft de Regering niet geaarzeld, reeds in de zitting van de centrale Commissie voor de Rijnvaart van 1843, een daartoe strekkend voorstel te laten doen, en in die van 1844 eene stellige voordragt tot geheele en onvoorwaardelijke afschaffing van het scheepvaartsregt op den Rijn.

Een doorslaand blijk van de vrijgevigheid harer beginselen had zij reeds gegeven, met het scheepvaartsverdrag van den 3den Junij 1837 (*Staatsblad* n°. 52) onveranderd te laten bestaan en ook die Oever-Staten in het genot der daarbij bedongen voordeelen te laten, welke buiten staat waren geraakt om te voldoen aan de verpligtingen, welke hunnerzijds bestonden.

Tot haar leedwezen echter is het haar niet mogen gelukken, noch in de zitting der centrale Commissie voor de Rijnvaart van 1843, noch in die van 1844, eene beslissing in den door haar gewenschten zin te verkrijgen.

Sommigen der Rijnoever-Staten echter, verklaarden zich bereid, om terstond en onvoorwaardelijk tot het voorstel van Nederland toe te treden. Anderen gingen nog verder, en schaften voorwaardelijk hunne scheepvaartsregten op den Rijn af, of verleenden daarvan restitutie.

De Regering heeft in dezen stand van zaken ongetwijfeld de bevoegdheid, om door middel van tractaten aan die Staten, wederkeerige en evenredige voordeelen aan den Nederlandschen Rijnhandel verschaffen, wederkeerige en evenredige voordeelen toe te kennen. Het is echter van belang, dat zij de bevoegdheid bezitte, om, zonder door onderhandelingen opgehouden te worden of door verdragen met enkele Mogendheden gebonden te zijn, dusdanige billijke vergelding te schenken of de gelegenheid daartoe open te stellen.

De bestaande wetgeving verleent haar de bevoegdheid om, bij wijze van represaille, den buitenlandschen handel te benadeelen en te belemmeren; zij mist de bevoegdheid, om in spoed ver-

XXIX. *Doorvoer-regten.*

eischende gevallen, zooals er thans aanwezig zijn, denzelve te bevoordeelen, anders dan door het sluiten van verdragen.

De Regering heeft bij de wet, voorafgaande het tarief, voorgesteld die bevoegdheid aan haar te doen toekennen, behoudens latere ratificatie der Wetgevende Magt. Blijkens het voorloopig verslag van de Centrale Sectie omtrent dit wetsontwerp, heeft de meerderheid der leden, welke aan het onderzoek hebben deel genomen, geene bedenking gevonden in de aanneming van het beginsel; alleen de termijn, gedurende welken de Koninklijke besluiten, naar aanleiding van hetzelve te nemen, kracht van wet zouden hebben, gaf stof tot aanmerkingen.

Met genoegen heeft de Regering mede uit het evengenoemd voorloopig verslag ontwaard, dat de meerderheid der leden het door haar aangenomen vrijgevig stelsel omtrent den doorvoer goedkeurt, en dat men zelfs een stelsel van geheel vrijen doorvoer wenschelijk acht, voor zooveel de belangen van den Nederlandschen Staat, in betrekking tot andere Staten, zoodanig stelsel gedoogen.

Ten einde nog eene schrede van toenadering tot dat stelsel te kunnen doen, verlangt de Regering de gevraagde volmagt te erlangen.

Dit onderwerp zal ongetwijfeld bij gelegenheid van de verdere behandeling van het tarief ter sprake moeten komen. Men zal de gelegenheid tot eene definitieve beslissing daaromtrent openstellen door eene nadere wijziging in art. 2 van het wetsontwerp, hetwelk het tarief voorafgaat, waarin ook van de regten van doorvoer en scheepvaart en van het vaste regt gesproken zal worden.

Intusschen vordert het belang van den handel, dat de aangelegenheden der Rijnvaart zoo spoedig doenlijk geregeld worden, opdat hij bij de opening der scheepvaart reeds terstond in het genot van de daaruit voortvloeijende voordeelen moge worden gesteld; en terwijl het dus wenschelijk was om, wanneer de gelegenheid zich mogt voordoen, ook geenen tijd met diplomatieke onderhandelingen te behoeven te verspillen, vermeende de Regering de onderhavige voordragt van wet, in afwachting van den afloop der beraadslagingen over het tarief van regten, te moeten doen.

Zij geeft daarbij de stellige verzekering, dat deze voordragt harerzijds geen de minste vertraging in de behandeling van het tarief zal aanbrengen: veel meer hoopt zij weldra de bedenkingen, in het voorloopig verslag der Centrale Afdeeling vervat, te beantwoorden. De groote omvang van dit onderwerp en de zorg, die zij er aan wenscht te besteden, zoo mede de materieele onmogelijkheid om alle statistieke bescheiden, welker overlegging de Kamer heeft verlangd, in een kort tijdsbestek te vervaardigen, brengen alleen eenig uitstel te weeg, dat de Regering echter zooveel doenlijk zal bekorten.

Het onderhavige wetsontwerp behoeft, na al het gezegde, geene breedvoerige toelichting.

Wat de tijdsbepaling betreft, is hetzelve geschoeid op de leest van de wet van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 64). Schoon de termijn tot 31 December 1845 ruim genoeg gesteld mag beschouwd worden, alzoo het billijkerwijze te hopen is, dat het tarief van regten veel vroeger kracht van wet zal bekomen hebben, vermeende men echter, dat er geene redenen waren, om denzelve anders te stellen dan in de evengenoemde wet.

4. ALGEMEEN VERSLAG. [1]

Ten einde aan den wensch van den Nederlandschen handel te voldoen, dat het doorvoerregt hier te lande, alsmede het scheepvaartsregt op den Rijn, zoude worden afgeschaft, heeft de Regering reeds in de zitting van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart in 1843 en later in 1844 eene voordragt gedaan tot eene geheele en onvoorwaardelijke afschaffing van het scheepvaartsregt op den Rijn, doch welke tot dusver geen gewenschte uitkomst heeft gehad. Daar nu evenwel eenige Rijnoever-Staten zich bereid hebben verklaard, om terstond tot het voorstel van Nederland toe te treden, en anderen reeds voorwaardelijk hunne scheepvaartsregten hebben afgeschaft, zoo acht de Regering het in dezen stand van zaken van belang, dat zij de bevoegdheid bezitte, om, zonder door onderhandelingen te worden opgehouden, dadelijk te kunnen overgaan tot eene billijke vergelding, en om in spoedvereischende gevallen te kunnen bevoordeelen anders dan door het sluiten van verdragen.

Daar de Regering in het Voorloopig Verslag van het Ontwerp van Wet betrekkelijk het Tarief op den in-, uit- en doorvoer heeft opgemerkt, dat de meerderheid der leden van de Kamer zelfs een stelsel van geheel vrijen doorvoer wenschelijk acht, en zij van voornemen is, de gelegenheid tot eene definitieve beslissing omtrent dit onderwerp open te stellen, door het brengen van eene wijziging in art. 2 van het bovengenoemd Ontwerp van Wet, zoo heeft zij verlangd, in afwachting van de verdere behandeling van het tarief, voorloopig tot ultimo December 1845 gemagtigd te worden tot de vermindering, opheffing of teruggave van regten.

De groote meerderheid der 46 leden, die aan het onderzoek hebben deelgenomen, heeft de strekking van de daartoe gedane voordragt algemeen goedgekeurd, en zich derhalve met dezelve wel kunnen vereenigen.

In het algemeen wilden eenige leden niet geacht worden door de aanneming dezer wet in te stemmen met het gevoelen der Regering, uitgedrukt in de 6de en 7de alinea der Memorie van Toelichting, ten opzigte van de bevoegdheid om bij tractaten veranderingen in de wetten daar te stellen.

Ad art. 1, *afgeschaft.* Algemeen is men van oordeel, dat hier moet gelezen worden *opgeheven.*

Ten aanzien van dit artikel is nog aangemerkt, dat men de stellige verzekering wenschte te bekomen, dat de teruggave niet zoude kunnen geschieden aan bijzondere personen, aan welke men wilde dat geen gunsten konden worden toegekend.

Eindelijk hebben eenige leden gemeend, dat duidelijker in de wet behoorde uitgedrukt te worden, dat de bevoegdheid tot opheffing der doorvoerregten alleen ten opzigte van de regten op den Rijn wordt verleend, waaromtrent ook zij eene bepaalde verzekering wenschten te ontvangen.

Ad art. 2. Men verlangt, in plaats van de woorden: *tot den* 31*sten December*, te lezen: *tot en met den* 31*sten December*, en in plaats van het woord *bepalingen*, het woord *verordeningen* te hebben gesteld.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 6den Maart 1845.

[1]) Over dit wetsontwerp is op den eersten Maart 1845 tusschen de Centrale Sectie en den Minister van Financien eene Conferentie gehouden, waarin door den Minister mondelinge inlichtingen omtrent onderscheidene bedenkingen zijn gegeven. Deze inlichtingen werden den 3den Maart aan de Afdeelingen medegedeeld en dientengevolge werd besloten om alleen een Algemeen verslag uit te brengen (Aanteekening op den Rooster der Werkzaamheden).

5. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet betreffende de Doorvoer-, de Vaste en de Scheepvaartsregten.* [1])

Art. 1.

In den 4den regel, in plaats van *of afgeschaft*, te lezen, *opgeheven.*

Art. 2.

In den 2den regel, na het woord *tot* in te voegen *en met.*

In den 3den regel, in plaats van *bepalingen*, te lezen *verordeningen.*

[1]) Deze nota werd ingezonden bij brief van den Minister van Financiën van 8 Maart 1845, medegedeeld in het verslag der Vergadering van 10den d. a. v.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering van de Tweede Kamer van 8 April 1845).

De wet is den 18den Maart 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845, n°. 11.)

XXX. Lijst van Candidaten voor het lidmaatschap van den Hoogen Raad.

LIJST van aanbeveling van *zes* Candidaten, aan de Edel Mogende Heeren Staten-Generaal (*Tweede Kamer*) door den Hoogen Raad der Nederlanden ingezonden, ten einde daarop door Hun Edel Mogenden, bij het maken Harer nominatie ter vervulling van de vacature in den Hoogen Raad, ontstaan door het overlijden van den Heer President Mr. *Antoni Willem Philipse*, acht zoude kunnen worden geslagen.

De Heeren:

1°. Mr. *S. de Wind*, vice-president van het provinciaal geregtshof in Zeeland;

2°. Mr. *A. P. van Deinse*, president van de arrondissements-regtbank te Middelburg;

3°. Mr. *J. A. Philipse*, vice-president van het provinciaal geregtshof in Zuid-Holland;

4°. Mr. *J. P. Noiret de Bruin*, advocaat bij den Hoogen Raad der Nederlanden;

5°. Mr. *P. E. Piepers*, advocaat-generaal bij het provinciaal geregtshof in Zuid-Holland;

6°. Mr. *G. Eysselsteyn*, raadsheer bij het provinciaal geregtshof in Zeeland.

W. B. DONKER CURTIUS VAN TIENHOVEN,

Vice-President van den Hoogen Raad.

N. DE GIJSELAAR Ez.,

Substituut-Griffier.

De Lijst van Candidaten is opgemaakt in de Vergadering van 14 Maart 1845.

XXXI. Vernieuwing van Wettelijke verordeningen omtrent Limburg.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 19 April 1845.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 14 Maart 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ter overweging van U Edel Mogenden is hiernevens gevoegd een ontwerp van wet vergezeld van eene memorie van toelichting strekkende om de bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) te vernieuwen en voor den tijd van twee jaren in volle kracht te doen blijven.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 11den Maart 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de Ons, bij de wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20), voor den tijd van twee jaren toegekende bevoegdheid, om sommige der wetten en verordeningen, bedoeld bij art. 1 der wet van den 26sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15), niet in het hertogdom *Limburg* in te voeren, maar de tot dezelfde onderwerpen betrekkelijke, in dat gewest toen geldende wetten en verordeningen, hetzij geheel, hetzij ten deele, in stand te houden, met den 3den Junij dezes jaars zal komen te vervallen;

dat intusschen de omstandigheden het aan Ons voorbehouden van die bevoegdheid alsnog voor eenigen tijd eischen,

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n° 20) worden vernieuwd en blijven in volle kracht voor den tijd van twee jaren, en alzoo tot den 3den Junij 1847.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) is aan den Koning de bevoegdheid gegeven in den considerans van bijgaand ontwerp van wet aangeduid, om eenige Belgische in Limburg geldende wetten en verordeningen alsnog, hetzij geheel, hetzij ten deele, voor den tijd van twee jaren, te rekenen van 3 Junij 1843, in stand te houden.

Die magtiging was het gevolg van hetgeen in de wet van 26 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15) bepaald werd. [1])

Gemelde wet bepaalde de afschaffing der Belgische of vreemde wetten en verordeningen, ten einde door de Nederlandsche wetten en verordeningen, zooals zij op den 1sten Augustus 1830 in *Limburg* bestonden, of na dien tijd in *Nederland* vastgesteld werden, vervangen te worden, en zij stelde den termijn van een jaar, te rekenen van den dag der afkondiging van de wet, vast, binnen welken de Nederlandsche wetten en verordeningen in werking zouden worden gebragt. Tevens werd echter de Koning gemagtigd, om, voor den tijd van één jaar na de aldus bepaalde invoering, de in *Limburg* geldende wetten en verordeningen, hetzij geheel, hetzij ten deele, in stand te houden. Verdere verlenging dier instandhouding zou alleen bij de wet kunnen worden toegestaan.

[1]) De wet van 26 Mei 1841 bepaalde de afschaffing in Limburg van de Belgische of vreemde wetten. De wet van 28 September 1841 bevatte transitoire bepalingen voor het Hertogdom, in verband met het voorschrift van art. 6 der Grondwet. Bij besluit van 29 September 1841 werd goedgekeurd een Reglement voor de Provinciale Staten van Limburg, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet. Bij de wet van 31 Mei 1843 werd den Koning de bevoegdheid gegeven om eenige Belgische wetten, in Limburg geldende, voor twee jaren en wel tot 3 Juni 1845 in stand te houden. Bij besluit van 18 Junij 1842 werd de Belgische Gemeentewet van 30 Maart 1836, voor zoover bij dat besluit omschreven, voorloopig in stand gehouden. (Aanteekening van Luzac.)

XXXI. *Belgische Wetten in Limburg.*

De Koning, van de bedoelde magtiging gebruik makende, hield de Belgische wetten en verordeningen voor één jaar in stand. Het bleek voorts dat, na het eindigen van den bestaanden termijn, verlenging noodzakelijk zoude wezen. Dezelve werd bij de wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 21), te rekenen van 3 Junij 1843, nog gedurende twee jaren toegestaan.

Op den 3den Junij 1845 zal derhalve de bij de wet toegestane verlenging ophouden, en daar het evenwel noodzakelijk wordt geacht de gedane instandhouding van eenige der bedoelde wetten en verordeningen in *Limburg* alsnog gedurende eenigen tijd te doen voortduren, is men er toe overgegaan, om andermaal eene voordragt daartoe te doen.

De Belgische wetten en verordeningen welke hier worden bedoeld, zijn de navolgende:

1°. de gemeentewet van 30 Maart 1836 en de provinciale wet van 30 April 1836;

2°. de wetten en verordeningen betrekkelijk de schutterijen en burgerwachten (garde civique);

3°. die betrekkelijk de jagt en visscherijen.

De motieven, in der tijd aangevoerd tot toelichting van de noodzakelijkheid der toenmalige voordragt, zijn ook thans nog, hetzij in derzelver geheel, hetzij grootendeels, van toepassing, en men vermeent dezelven uit dien hoofde nu te mogen herhalen.

Destijds werd omtrent de sub n°. 1 bedoelde wetten en verordeningen het navolgende in het midden gebragt.

Toen het gedeelte van *Limburg*, ten gevolge van het tractaat van 19 April 1839 wederom aan het Koningrijk der *Nederlanden* toegevoegd, in bezit werd genomen, waren de Belgische gemeentewet van 30 Maart 1836 en de Belgische provinciale wet van 30 April 1836 aldaar van toepassing, *Maastricht* en *St. Pieter* uitgezonderd, alwaar het stedelijk reglement van 1824 en het reglement van 1824 steeds van toepassing waren gebleven. (Bij deze gelegenheid wordt opgemerkt, dat, wanneer nader van *Limburg* gesproken wordt, daaronder in het algemeen de stad *Maastricht* en de gemeente *St. Pieter* niet verstaan worden.) Overal in Limburg, zoowel in de steden als ten platten lande, waren de Besturen volgens de genoemde gemeentewet zamengesteld, en alles had eenen geregelden gang. Alleen waren er geene Staten in *Limburg* aanwezig.

Vermits nu zoodanig collegie, om verscheidene redenen, — onder anderen uit hoofde van de noodzakelijkheid, om door de Staten te doen voorzien in de vervulling der vacature, welke ten aanzien van de vertegenwoordiging van *Limburg* in de Staten-Generaal, in de maand October 1841, door de aftreding zoude ontstaan, — niet langer gemist konde worden, behoorde tot de daarstelling van hetzelve te worden overgegaan.

Voordat dit evenwel kon geschieden, behoorde er bepaald te worden, welke vereischten voor het lidmaatschap der Staten zouden worden gevorderd. Deze vereischten nu moesten, ingevolge art. 6 der Grondwet, bij de wet worden vastgesteld, doch hoewel de Regering, ter voldoening aan het voorschrift der Grondwet, onder anderen eene wet omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale Besturen had voorgedragen, gaven de onderscheidene Sectien van de Tweede Kamer der Staten-Generaal het verlangen te kennen, om die wet eerst in de toen volgende zitting, aanvang nemende in October 1841, definitief te doen behandelen.

Daar nu door de Regering aan dien wensch werd voldaan, was hiervan het gevolg, dat er transitoire maatregelen noodig werden, ten einde de loop der zaken in *Limburg*, vooral met betrekking tot de vacature in de Staten-Generaal, geene stremming zoude ondergaan. Om hierin zooveel mogelijk te voorzien, werd van de zijde der Regering voorgesteld, om, in afwachting van de daarstelling der bij art. 6 der Grondwet gevorderde wetten, die bepalingen van het reglement omtrent de zamenstelling der Staten (hetwelk in 1830 in *Limburg* vigeerde), welke betrekking hadden tot de vereischten om deel te nemen aan de provinciale Besturen, wederom verbindend te verklaren. Daar het zich echter liet aanzien, dat de bedoelde wetten nog niet zoo spoedig tot stand zouden worden gebragt, en het mogelijk was dat daaruit ook voor andere zaken in het Hertogdom oponthoud of ongelegenheid zoude kunnen ontstaan, droeg men te gelijker tijd voor, om, voor zooveel de steden en gemeenten in *Limburg* betrof, die bepalingen van de ten jare 1830 aldaar vigeerende reglementen op het Bestuur der steden en van het platte land, welke in de bewuste wetten moesten worden opgenomen, mede voorloopig en in afwachting dier wetten verbindend te verklaren. Dit een en ander heeft aanleiding gegeven tot het daarstellen der wet van 28 September 1841 (*Staatsblad* n°. 37), houdende transitoire bepalingen voor het hertogdom *Limburg*, in verband met het bepaalde bij art. 6 der Grondwet; terwijl langs dien weg het Hertogdom zooveel mogelijk in gelijken toestand is gekomen als de onderscheidene provincien van het Rijk, alwaar de thans bestaande reglementaire bepalingen mede van kracht blijven, tot dat de meergemelde, bij art. 6 der Grondwet bedoelde wetten, zullen zijn tot stand gekomen.

Naardien nu gelijktijdig met de voornoemde transitoire wet, bij Koninklijk besluit van 28 September 1841, n°. 58, een naar aanleiding van art. 128, 1ste alinea, der Grondwet ontworpen reglement omtrent de zamenstelling der Staten was goedgekeurd, bij welk reglement bepaald werd, uit hoeveel leden het collegie der Staten zoude bestaan, en hoedanig de vertegenwoordiging der Standen daarbij zoude zijn, — waaromtrent het volstrekt noodzakelijk was bevonden nieuwe bepalingen te maken, dewijl noch de provinciale, noch de gemeente-wet daarbij toegepast konden worden, evenmin als het reglement omtrent de zamenstelling der Staten voor de provincie *Limburg*, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 30 Mei 1825, n°. 98, daar dit mede betrekking had op dat gedeelte van *Limburg*, dat thans aan *Belgie* behoort, — bleef er in het Hertogdom niets verder daar te stellen over, dan de bij artt. 130 en 152 der Grondwet bedoelde reglementen omtrent de Besturen der steden en die ten platten lande, waarin zakelijk al datgene opgenomen moest worden, hetwelk, na aftrek van de bepalingen bij de transitoire wet wederom verbindend verklaard, in de vroegere reglementen was vastgesteld, en welke zoo doende de nog vigeerende Belgische gemeentewet zouden vervangen.

Tot de daarstelling nu dier reglementen is men tot hiertoe niet overgegaan. De reden van deze handelwijze is hierin gelegen, dat de bij art. 6 der Grondwet bedoelde wetten in behandeling waren, en dat in die wetten onderscheidene bepalingen voorkwamen, welke met de voorschreven reglementen in naauw verband stonden, zoo dat het allezins raadzaam scheen, met de vervaardiging der reglementen te wachten tot dat de bedoelde wetten vastgesteld zouden zijn. Ware men toch, ter stipte naleving van de Grondwettelijke voorschriften, tot de vervaardiging der meergemelde reglementen overgegaan, dan had het kunnen gebeuren, dat, tegen het tijdstip, waarop zij in werking zouden komen, de bij art. 6 der Grondwet bedoelde wetten tot stand waren gebragt, als wanneer zij hoogst waarschijnlijk hadden moeten worden omgewerkt en de daarbij vastgestelde verordeningen, althans ten deele, nutteloos zouden zijn geweest. Daarenboven bestond er niet, gelijk bij het reglement omtrent de zamenstelling der Staten het geval was, volstrekte noodzakelijkheid om de bewuste reglementen daar te stellen, naardien de Belgische gemeentewet, gewijzigd door de Koninklijke besluiten van 19 October 1839, n°. 98, en 26 Februarij 1842, n°. 68, het gemis derzelven voldoende vergoedde, en de gang der zaken op dit punt geen stremming ondervond.

Deze zijn de redenen, waarom bij Koninklijk besluit van 18 Junij 1842 (*Staatsblad* n°. 14) de Belgische gemeentewet van 30 Maart 1836, voor zooveel bij gemeld besluit nader is omschreven, voorloopig in stand is gehouden. En daar nu tegen het tijdstip, waarop de termijn, bedoeld bij art. 3 der wet van 26 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15), verstrijkt, de stand der zaak in *Limburg* hoogst waarschijnlijk geene verandering ondergaan zal hebben, zijn de motieven, die, gelijk hierboven is vermeld, tot het nemen van gemeld Koninklijk besluit geleid hebben, ook van toepassing op de hiernevens overgelegde conceptwet en neemt men derhalve de vrijheid zich daaraan te gedragen.

Het gedeelte der Belgische provinciale wet van 30 April 1836, hetwelk men thans voorstelt om alsnog voorloopig in stand te houden, betreft de district-commissarissen.

De daarin voorkomende bepalingen zullen, bij tijd en wijle, bij het vervaardigen van het reglement op het Bestuur ten platten lande, in dat reglement opgenomen moeten worden.

In afwachting van de daarstelling van hetzelve, waaromtrent men de vrijheid neemt zich te gedragen aan het hierboven aangevoerde, is het noodzakelijk de Belgische verordeningen op dit punt voorloopig te behouden.

Daar nu op dit oogenblik de wetsontwerpen, daar te stellen ingevolge art. 6 der Grondwet, nog een onderwerp van beraadslaging uitmaken, is de stand van zaken in bovengemelde opzigten steeds nog de zelfde.

En het is daarom, dat, ten opzigte der bedoelde twee Belgische wetten, de bij het onderhavig ontwerp voorgedragen termijnsverlenging noodzakelijk is te achten.

Wat aangaat de hierboven sub n°. 2 vermelde wetten en verordeningen op de schutterijen en burgerwachten, zoo is thans eene nieuwe wet aangeboden, ter vervanging der wetten van den 11den April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) en van den 19den December 1832

XXXI. *Belgische Wetten in Limburg.*

(*Staatsblad* n°. 58), terwijl het schier noodelooze moeite, omslag en kosten zoude geven, om, bij het vooruitzigt dat de voorgestelde wet eerlang zal ingevoerd worden, inmiddels slechts voor korten tijd eene minder wenschelijk geachte organisatie tot stand te brengen.

Dit zelfde geldt, in zeker opzigt, ten aanzien van de sub n°. 3 genoemde wet op de jagt en visscherijen, daar over eene nieuwe wet op dit onderwerp door de Regering wordt beraadslaagd.

4. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Bij de wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20), is aan den Koning de bevoegdheid gegeven, om eenige Belgische en in Limburg geldende wetten alsnog gedurende twee jaren in stand te houden.

Deze bevoegdheid op den 3den Junij aanstaande zullende ophouden, heeft de Regering het noodzakelijk geacht, dat zij nogmaals gemagtigd worde tot het wederom voor twee jaren, en dus tot den 3den Junij 1847, doen voortduren van eenige in Limburg nog vigeerende Belgische wetten en verordeningen, te weten: 1°. de gemeentewet van 30 Maart 1836 en de provinciale wet van 30 April 1836; 2°. de wetten en verordeningen betrekkelijk de schutterijen en burgerwachten, en 3°. die betrekkelijk de jagt en visscherijen.

Bij het onderzoek van het aangeboden wetsontwerp in de Afdeelingen heeft men algemeen de noodzakelijkheid der voorgedragen wet erkend, doch gemeend, dat de provisioneele toestand, waarin het hertogdom Limburg in sommige opzigten nog verkeert, behoorde op te houden, en dat de voortduring van denzelve niet afhankelijk moet worden gemaakt van aanhangige of toegezegde voordragten van wetten. Men kan wel niet tegenspreken, dat vroegere omstandigheden die exceptioneele maatregelen wel eenigzins hadden noodzakelijk gemaakt, doch meende dat overigens het hertogdom Limburg in allen deele zoo spoedig mogelijk in den zelfden regtstoestand moest worden gebragt, als de overige provincien des Rijks.

Ad considerans. In plaats van de woorden *zal komen te vervallen*, geeft men in bedenking te lezen: *vervalt*, en, in plaats van de 2de alinea, zoude men duidelijkheidshalve liever willen lezen: „*dat intusschen de omstandigheden het verlengen der Ons gegevene bevoegdheid alsnog wenschelijk maken.*”

Ad art. 1. Sommige leden, die zich overigens met deze bepaling wel konden vereenigen, waren evenwel van oordeel, dat, ingeval er, vóór het in deze wet bepaalde tijdstip van 3 Junij 1847, door de Regering wetten werden voorgedragen en door de wetgeving aangenomen, betrekkelijk de hierboven genoemde onderwerpen, alsdan die wetten, evenals in alle overige provincien des Rijks, ook in Limburg moesten ingevoerd worden, en te dien opzigte alsdan dadelijk de provisioneele toestand van Limburg moest ophouden. Zij waren van oordeel, dat eene zoodanige bepaling in het artikel behoorde te worden opgenomen.

Ten slotte hebben vele leden nog gevraagd, of er, behalve de in de memorie van toelichting opgenoemde, nog andere wetten van vreemden oorsprong in Limburg vigeerende zijn, en, zoo die bestaan, zoude men daarvan de mededeeling verlangen.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Woensdag den 16den April 1845.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 23 Mei 1845).

De wet is den 22sten Mei 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845 n°. 20).

XXXII. Afstand van de Domaniale Steenkolenmijnen te Kerkrade.

De beraadslaging over dit wetsontwerp is gehouden in de Vergadering van 7 Juni 1845.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de Vergadering van 12 April 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging aan een ontwerp van wet betreffende den tijdelijken afstand van het beheer en genot der domaniale Steenkolenmijnen te *Kerkrade*, aan de eventueele of toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar de *Pruissische* grenzen, met eenen zijtak naar de voormelde mijnen.

Eene toelichtende memorie vergezelt het gezegde ontwerp.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 9den April 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, zoowel in het belang der inkomsten van de schatkist als in dat van de algemeene welvaart, aan de eventueele of toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar *de Pruissische grenzen*, met eenen zijtak naar de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade*, het beheer en genot dezer mijnen, gedurende eenen termijn van negen en negentig jaren kan worden afgestaan.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het beheer en genot der domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* en der gebouwen, stoom- en andere werktuigen, tot dezelven behoorende, in voege als die door het Bestuur der domeinen worden bezeten, kunnen aan de eventueele of toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar *de Pruissische grenzen*, met eenen zijtak naar de vermelde mijnen, worden afgestaan gedurende eenen termijn van negen en negentig jaren, van het tijdstip af, en op de wijze, nader tusschen Onzen Minister van Financien en de concessionarissen vast te stellen.

Art. 2.

De vermelde afstand zal overigens plaats hebben, onder de navolgende voorwaarden:

a. dat de concessionarissen van de opbrengst der vermelde mijnen aan 's Rijks schatkist jaarlijks zullen uitkeeren, zooveel als de zuivere opbrengst van die mijnen meer dan *f* 60 000 bedraagt, tot een bedrag van *f* 5000, en verder *de helft* van de zuivere opbrengst boven de *f* 65 000;

b. dat, voor de begrooting der zuivere opbrengst, de ingebragte kapitalen, de aflossingen en interesten derzelven, met de kosten van daarstelling van nieuwe gebouwen, stoom- en andere werktuigen, buiten berekening blijven; en

c. dat, na verloop van den vermelden termijn, de steenkolenmijnen aan den Staat zullen terugkeeren, met alle de voor de dienst derzelven aanwezige gebouwen, stoom- en andere werktuigen, materieel en voorraad steenkolen, en dat tevens de zijtak van den spoorweg naar de gezegde mijnen, met alle de tot de dienst van denzelve behoorende gebouwen, stoom- en andere werktuigen, vrachtwagens en verder materieel, aan den Staat zullen overgaan, een en ander zonder eenige vergoeding.

Lasten en bevelen, enz.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

In het jaar 1842 had de Regering reeds de overtuiging, dat de aanleg van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* tot aan de Pruissische grenzen en verder naar *Aken*, zoowel voor den handel in het algemeen als voor de welvaart der provincie *Limburg* in het bijzonder, wenschelijk was.

Zij droeg dienvolgens aan de overwegingen der Staten-Generaal een ontwerp van wet voor, om dien spoorweg voor rekening van den Staat aan te leggen, hetgeen echter niet dien bijval mogt vinden, waarmede de Regering zich gevleid had.

Intusschen hebben zich sommige personen, behoorende tot den handelsstand, in de provincie *Limburg* en in *Pruissen*, vereenigd in eene associatie, tot den aanleg voor eigen rekening van den gedachten spoorweg en zijtak, maar aan die onderneming het bezit der domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* verbonden. Dienvolgens heeft de Regering de concessie tot dien aanleg, voorwaardelijk en onder voorbehoud van nadere regeling, toegezegd, en doordrongen van het groot belang van dit plan, aan de associatie, mede voorwaardelijk en onder voorbehoud van wettelijke magtiging, den tijdelijken afstand van het beheer en genot der vermelde domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* toegezegd.

Het is gebiedend noodzakelijk, in ons Rijk die bronnen te openen, en de middelen te ondersteunen, welke de verlegging van den handel kunnen voorkomen; daartoe zal de ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar de *Pruissische* grenzen, welke zich in de nabijheid van *Aken* op *Pruissisch* grondgebied met den ijzeren spoorweg naar *Keulen* zal verbinden, niet weinig kunnen toebrengen.

De Regering heeft dan ook met welgevallen gezien, dat bijzondere personen het vroeger door haar opgevatte plan tot den aanleg van den bedoelden spoorweg willen ondernemen, als kunnende hetzelve rijke vruchten voor den doorvoerhandel opleveren, vooral wanneer de concessionarissen de vrachtloonen matig stellen, waartoe het eigen beheer en het genot der opbrengsten van de domaniale steenkolenmijnen veel kunnen bijdragen.

De ondervinding heeft geleerd, dat die mijnen, ondanks de aangewende kapitalen tot verbetering der wijze van exploitatie, en de aan het beheer bestede zorgen, zonder behoorlijke uitwegen voor het vervoer en het debiet der steenkolen , aan de schatkist niet het voordeel opleveren, waarvoor dezelven in handen van bijzondere personen vatbaar zijn.

Uit het overzigt van de opbrengsten der mijnen gedurende de jaren 1814 tot en met 1843, blijkt dan ook, dat dezelven voor de schatkist zuiver slechts eene som van *f* 102 477.83½ hebben afgeworpen, bedragende gemiddeld voor één jaar *f* 3 415.92½.

De Regering wil dan ook gaarne, in het algemeen belang, dit voordeel aan de onderneming van den gedachten ijzeren spoorweg ten offer brengen, in de overtuiging dat, door het brengen der exploitatie op eene grootere schaal, en het verbeteren der middelen van vervoer, het aandeel, hetwelk voor den Staat in de winst wordt voorbehouden, de gemiddelde opbrengst van het verledene kan overtreffen; terwijl het tot stand brengen van werken van zulken omvang als de geprojecteerde spoorweg en zijtak, beduidende kapitalen in omloop brengen en welvaart verspreiden moet, zoodat ook langs dien weg 's Rijks middelen vermeerderen.

Wijders verdient het bijzonder opmerking, dat, zonder den, bij het ontwerp van wet voorgestelden afstand, de onderneming zal vervallen, en dat, behalve de bij het ontwerp gemaakte bepalingen, welke reeds met de ontwerpers der onderneming zijn overeengekomen, ook zal worden gezorgd voor het vaststellen van de hoeveelheid steenkolen, welke in elk jaar zal mogen worden uitgedolven; het bijwonen der algemeene vergaderingen van de belanghebbenden in de onderneming door eenen gedelegeerde van de Regering; de tusschenkomst derzelve voor de bepaling van den gemiddelden prijs der steenkolen, waardoor kan worden gezorgd dat de inwoners van het platte land, welke zich van brandstoffen aan de mijnen voorzien, door geen te hooge prijzen worden bezwaard, enz.

4. VOORLOOPIG VERSLAG.

Het ontwerp van wet betrekkelijk de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* is met belangstelling ontvangen, vermits hetzelve in verband staat met het aanleggen van eenen ijzeren spoorweg tusschen *Maastricht* en *Aken*, welke moet strekken tot bevordering van handel en verkeer in het algemeen, en van de welvaart van het hertogdom *Limburg* in het bijzonder. Tegen het daarstellen van dezen weg, op zich zelven genomen, zijn door de 47 leden, die aan het onderzoek in de Afdeelingen deel hebben genomen, geene aanmerkingen gemaakt.

Met betrekking tot het wetsontwerp, zooals het is voorgedragen, en dus aangaande de wijze van daarstelling van gemelden spoorweg, zijn algemeene beschouwingen in het midden gebragt, inlichtingen gevraagd, waarborgen verlangd, en eindelijk op den inhoud van het ontwerp zelf zijn aanmerkingen gemaakt, welke men hier achtereenvolgens zal mededeelen.

Algemeene beschouwingen.

Een groot aantal leden heeft, in de eerste plaats, de vraag geopperd, of het niet mogelijk zoude zijn den ontworpen weg te zien daarstellen door het verleenen van eene gewone concessie aan particulieren of aan eene vennootschap, zonder eenig bezwaar voor de schatkist, en derhalve zonder de thans voorgedragen opoffering? Deze leden gelooven des te meer die vraag te moeten doen, daar men in meerdere gewesten van ons land, evenals in naburige Rijken, ondernemers heeft aangetroffen, die spoorwegen op eigen kosten en zonder eenige ondersteuning zullen aanleggen; zij zijn van oordeel, dat het van groot belang zou zijn indien men daartoe kon geraken, en verlangen dat dit punt een onderwerp van ernstige overweging bij de Regering uitmake.

Eenige leden hebben hier bijgevoegd dat, ingeval de spoorweg van *Maastricht* naar *Aken* door concessionarissen, die geen subsidie vragen, kon worden daargesteld, de Regering, huns inziens, den zijtak tot aan de steenkolenmijnen van *Kerkrade* zoude kunnen aanleggen, deze mijnen alsdan ten haren voordeele benuttigen, en aan de ondernemers van den weg het voordeel van het vervoer der steenkolen, tegen bepaalde prijzen, verzekeren.

Van eenen anderen kant is door sommige leden de vraag gedaan, of het niet voordeeliger zoude zijn voor de Schatkist om de voormelde mijnen te verkoopen? Eenige dezer leden bedoelden hiermede eenen gewonen verkoop, zonder betrekking met den ontworpen spoorweg; anderen hadden daarentegen het oog op eene overdragt aan concessionarissen van dien weg, welke tegen eenen te bepalen prijs eigenaars zouden worden der mijnen, waardoor de Schatkist aan geene onzekerheden meer zoude zijn blootgesteld.

In de derde plaats is de vraag ter sprake gekomen, in hoeverre de Regering tenminste de hoofdspoorwegen, hetzij in eigendom, hetzij onder haren onmiddellijken invloed, moet behouden, en ten dien aanzien is vooreerst de wensch geuit, om mededeeling te ontvangen van den uitslag der werkzaamheden van twee Commissien, die men vermeent van wege de Regering belast te zijn geweest met het onderzoek van deze of dergelijke vragen, en waarvan eene in 1836, onder voorzitting van wijlen Zijne Excellentie den heer *Falck*, hare werkzaamheden moet hebben volbragt.

Hoezeer men de bezwaren, welke zich kunnen opdoen, wanneer de Regering spoorwegen voor eigen rekening aanlegt, niet wil ontkennen, is men echter van oordeel, dat zij, indien concessien worden verleend, altijd moet trachten den meest mogelijken invloed en het noodige toezigt, ook voor het toekomende, op dergelijke middelen van vervoer te houden, zoo ten opzigte der politiemaatregelen, als van de vrachtprijzen voor personen en goederen, daar het van het grootste belang voor den handel is, om niet door bijzondere ondernemingen te worden belemmerd, hetgeen soms het mededingen met andere handelswegen, hetzij in of buiten 's lands, zoude kunnen verhinderen.

Gevraagde inlichtingen. De inlichtingen, welke vrij algemeen door de leden verlangd worden, zijn hoofdzakelijk de volgende:

1°. Men wenscht de opgave te ontvangen van de jaarlijksche opbrengst van deze steenkolenmijnen, gedurende de reeks van jaren in de Memorie van Toelichting vermeld, namelijk van 1814 tot 1843 (dus ook tijdens het Belgisch beheer); en daar het schijnt dat de opbrengst van eenige jaren zeer verschillend is van die van andere, acht men noodzakelijk er op aan te dringen om met de oorzaken van dat verschil bekend te worden gemaakt.

Hiermede staat in verband de raming van eene opbrengst van *f* 60 000 en meer, die men in het onderhavig ontwerp aantreft, en van *f* 100 000, welke men vermeld vindt in de antwoorden door de Regering in 1842 gegeven, betrekkelijk het toen aanhangig wetsontwerp omtrent eene geldleening voor de kosten van aanleg van den thans nog ontworpen spoorweg. Men verlangt te vernemen, op welke gronden die twee hooge begrootingen worden verwacht, terwijl de gemiddelde opbrengst der 30 laatste jaren, volgens de thans aan de Kamer gedane opgave, slechts *f* 3 415.92 heeft bedragen.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

Ook wenschten eenige leden te weten hoe groot de oppervlakte is van den grond, waaronder het Bestuur der domeinen thans het regt heeft om steenkolen uit te delven, en, zoo mogelijk, welke hoeveelheid steenkolen in de geheele mijn nagenoeg aanwezig zoude zijn. De waarde der thans bij de mijnen behoorende gebouwen en der zich aldaar bevindende stoomwerktuigen wenschte men insgelijks te kennen.

2°. In de Memorie van Toelichting wordt gewag gemaakt van aangewende kapitalen tot verbetering der wijze van exploitatie: men wenscht te weten welk het bedrag dezer kapitalen is, en wanneer dezelven zijn aangewend.

3°. In hoe verre kan het aannemen van dit wetsontwerp van invloed zijn op de wet van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 73), houdende een accijns op de steenkolen?

Die wet bepaalt bij art. 1, dat de bedoelde accijns dadelijk bij den invoer, boven en behalve het inkomend regt, voor zooveel hetzelve geheven moet worden, zal verschuldigd zijn, en veronderstelt dus dat alle steenkolen van het buitenland komen, de aanmerking komt derhalve daarop neder, dat welligt eenige wijzigingen in de wettelijke bepalingen ten opzigte van de betaling van dezen accijns zullen noodig worden, wanneer de uitdelvingen dezer binnen 's lands gelegen mijn meer uitgebreidheid zullen bekomen.

Dit zijn de voornaamste ophelderingen, die de meeste leden van Regeringswege verlangen, alvorens een bepaald gevoelen te uiten over den voorgedragen afstand der bewuste steenkolenmijnen; en, voor het geval dat het bestaande ontwerp zoude tot stand komen, is men van oordeel, dat de volgende waarborgen geenszins uit het oog dienen te worden verloren:

Waarborgen. a. Zooals reeds hierboven is aangemerkt, is men van gevoelen, dat de vrachtprijzen voor personen en goederen op den aan te leggen spoorweg, door de Regering dienen te worden bepaald. Men vermeent hierop te meer de aandacht te moeten vestigen, vermits in de Memorie van Toelichting wordt verondersteld, dat de concessionarissen de vrachtloonen matig zullen stellen, waartoe, zegt men, het eigen beheer en het genot der opbrengsten van de domaniale steenkolenmijnen veel kunnen bijdragen, terwijl niet wordt gemeld in hoe verre de Regering zal tusschenbeide komen.

Aangaande de bepaling der vrachtprijzen geeft men in bedenking, of het niet doelmatig zoude zijn een *maximum* en een *minimum* vast te stellen, en tevens te bedingen dat de Regering de bevoegdheid zal hebben, om, wanneer zij het noodig oordeelt, te vorderen dat het vervoer van goederen beneden het bepaalde *minimum* zal plaats hebben, doch, in dit laatste geval, tegen behoorlijke schadeloosstelling van den kant der Regering; op die wijze is men altijd bij magte om de mededinging ten opzigte van andere handelswegen te bevorderen.

b. Met betrekking tot het beheer der mijnen, verlangt men een aanhoudend toezigt van de zijde der Regering en tevens de vaststelling van zoodanige bepalingen, welke noodig zijn om onregelmatige of overdreven uitdelvingen, alsmede te hooge prijzen te voorkomen. De Regering hierop bedacht zijnde, zooals blijkt uit het slot der Memorie van Toelichting, zal het voorzeker voldoende zijn van de zijde der Kamer op te merken, dat men hieromtrent alle redelijke voorzorgen wenscht te zien nemen.

c. Men meent de aandacht der Regering ook te moeten vestigen op het toekomstig lot der ambtenaren, welke thans aan de mijnen van *Kerkrade* aangesteld zijn; men vertrouwt dat voor hen behoorlijk zal worden gezorgd, doch zonder bezwaar der schatkist.

Ten einde over het vaststellen van deze waarborgen, alsmede over de geheele zaak des te beter te kunnen oordeelen, is het stellig verlangen geuit, om van wege de Regering mededeeling te ontvangen van het ontwerp van overeenkomst, welke men voornemens is met de eventueele concessionarissen te sluiten, alsmede van het plan, waarnaar de ontworpen spoorweg zal worden aangelegd.

Ontwerp van wet.

Na deze overwegingen is men overgegaan tot het onderzoek van het ontwerp zelf.

Considerans. Den considerans vindt men niet duidelijk, hetgeen voornamelijk door het gebruiken van het woord *kan* schijnt te ontstaan; ook vermeent men dat de tijd, gedurende welken het genot der mijnen wordt afgestaan, hier niet behoeft uitgedrukt te worden, vermits het zelfde in art. 1 voorkomt.

De woorden *eventueele* of *toekomstige concessionarissen* zijn voorgekomen niet te zamen gebezigd te moeten worden: een van beiden schijnt voldoende te wezen.

In het algemeen is men van oordeel, dat in den *considerans* duidelijk moet opgegeven worden de bedoeling des ontwerps, namelijk: dat zoowel het belang der inkomsten van de schatkist als dat der algemeene welvaart vordert, dat aan den Koning de bevoegdheid worde gegeven, aan de toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* op *Aken*, met eenen zijtak naar de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade*, het beheer en genot dezer mijnen voor eenen bepaalden tijd af te staan.

Ad art. 1. De reeds gemaakte aanmerking betrekkelijk het bezigen der woorden *eventueele* of *toekomstige concessionarissen* is ook hier toepasselijk.

In verband met de laatste aanmerking op den considerans, zoude men eene andere redactie in dit artikel verkiezen, in dien zin namelijk, dat gezegd wierd: de Koning wordt gemagtigd om het beheer en het genot der domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* enz. af te staan.

Aangaande de bepaling van 99 jaren is gevraagd, van den eenen kant, waarom juist dat getal jaren is uitgekozen, en van den anderen, of die tijd niet korter zoude kunnen worden gesteld?

in voege als die door het Bestuur der domeinen worden bezeten: hieromtrent verlangt men dat duidelijk worde uitgedrukt, dat alleen wordt afgestaan hetgeen het Bestuur der domeinen thans bezit, zonder dat hier de rede zijn kan van uitbreiding van concessie.

Men wenscht ook dat bepaald worde binnen welken tijd van de gevraagde magtiging gebruik zal worden gemaakt; zooals de redactie is voorgedragen, vind men ze te onbepaald.

Ad art. 2. Het begin van dit artikel komt minder juist gesteld voor, vermits uit de voorgedragen redactie zou kunnen opgemaakt worden, dat geen andere voorwaarden, dan die hier worden vermeld, zouden kunnen worden bedongen, hetgeen voorzeker de bedoeling niet zijn kan.

Ad *a.* Men verlangt ten dezen opzigte de redactie zoodanig gewijzigd te zien, dat geen twijfel overblijve over de bedoeling, dat de bewuste uitkeering *jaarlijks* moet plaats hebben, en ook volgens de opbrengst *van ieder jaar*, zonder dat die van vorige jaren daarbij in aanmerking kome.

Eenige leden hebben bij deze gelegenheid de opmerking gemaakt, dat het hun doelmatiger zoude voorkomen, indien de Staat in elk geval een gedeelte der opbrengst genoot, welk gedeelte dan percentsgewijze zoude kunnen worden bepaald.

Ad *b.* Het woord *begrooting* zoude behooren door dat van *vaststelling* te worden vervangen, vermits hier van eene werkelijke afrekening de rede is.

Ten opzigte van het vaststellen der zuivere opbrengst, is de vraag gedaan, of de concessionarissen vrachten zullen kunnen berekenen voor de steenkolen, die door middel van den spoorweg zullen worden vervoerd, om, hetzij aan de Maas, hetzij elders te worden verkocht, en tevens wat bepaald zal worden omtrent de steenkolen, die gebruikt zullen worden voor de stoomwerktuigen, op den spoorweg gebezigd?

Ad *c.* Hier wenscht men te zien bijvoegen, dat de voorwerpen, die aan den Staat moeten terugkeeren, zich, tijdens de overgave, in goeden toestand zullen moeten bevinden: en men merkt ten deze ook op, dat de Staat noodzakelijk diende aan de concessionarissen de verpligting op te leggen, om, na het einde van het genot der mijnen, den spoorweg te laten dienen tot het vervoer der steenkolen van de bedoelde mijnen afkomstig.

Ten slotte heeft men verlangd in het ontwerp te zien opnemen eene bepaling, gelijkstaande met die welke voorkomt in art. 7 van het hierboven aangehaald wetsontwerp van 1842, waarbij wordt vastgesteld, dat de zaak niet tot stand zal komen, voordat men, ten aanzien der aansluiting van den weg op Pruissisch grondgebied tot *Aken*, met de Regering van dat Rijk en de bijzondere aannemers aldaar zal zijn overeengekomen.

Aldus in Centrale Afdeeling vastgesteld, op Zaterdag den 3den Mei 1845.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Algemeene beschouwingen.

De ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar *Aken* zal worden daargesteld in een gedeelte van het Rijk, waar minder vervoer van reizigers en goederen is te verwachten, dan elders. Deze weg is derhalve van een exceptioneelen aard, en niet gelijk te stellen met die in de andere gewesten, welke eene onafgebroken schakel zullen vormen, en derhalve gunstiger uitzigten voor de geldschieters opleveren.

Niemand heeft dan ook tot dusverre eene concessie van dien weg aangevraagd, uitgenomen de associatie waarvan in de Memorie van Toelichting wordt gesproken; en het is niet waarschijnlijk, dat zich eene andere zal aanbieden, zonder aan de concessie subsidien of andere opofferingen te verbinden.

Het aanleggen, voor rekening der schatkist, van een zijtak of ijzeren spoorweg van de domaniale steenkolenmijnen tot aan den spoorweg van *Maastricht* naar *Aken*, ten einde die mijnen ten voordeele der Regering te benuttigen, wordt door haar voor minder raadzaam gehouden: eerstens omdat het met het door de Regering aangenomen stelsel niet strookt, om spoorwegen voor eigen rekening te exploiteeren; en tweedens, omdat de gedachte zijtak wel kan bijdragen om het debiet van steenkolen eenigermate te vermeerderen, maar het zeer onzeker is of van Regeringswege de opbrengst tot de hoogte zou kunnen worden gebragt, dat het voordeel tegen de interesten van een kapitaal van een half millioen gulden, voor het aanleggen des zijtaks benoodigd, en de kosten van onderhoud en exploitatie van denzelve, zal opwegen.

Om van deze mijnen het voordeel te trekken, waarvoor dezelve vatbaar zijn, moeten met beleid uitwegen voor den verkoop der steenkolen worden gezocht, depôts op verschillende plaatsen gevestigd, aan kooplieden leveringen in het groot gedaan, en niet minder voor den kleinhandel en het debiet aan de mijnen zelven gezorgd worden.

Dit kunnen particulieren doen, maar is van de Regering niet te verwachten.

Buitendien zou de gedachte zijtak afhankelijk zijn van het in werking blijven van den spoorweg van *Maastricht* naar *Aken*. Bij eene mogelijke staking van den dienst op denzelve, om welke reden dan ook, zou de zijtak zonder nut wezen, en het *half millioen gulden*, waarop de kosten van den aanleg des zijtaks worden geschat, kunnen verloren gaan.

De Regering was er reeds op bedacht, om de domaniale steenkolenmijnen in het openbaar te verkoopen, toen zich de gelegenheid heeft opgedaan, om dezelve, in verband met het aanleggen van eenen ijzeren spoorweg in de provincie Limburg, meer bijzonder in het algemeen belang te benuttigen. Te vergeefs is een afstand in koop aan de onderneming van dezen weg beproefd. De voorwaarden der oprigting van de associatie betrekkelijk denzelve, beletten dien aankoop.

Aan het verlangen om mededeeling van den uitslag der werkzaamheden van twee Commissien van onderzoek omtrent de ijzeren spoorwegen, wordt voldaan door overlegging van het verslag der Commissie van 1836; wordende dat van de andere Commissie gevonden in de *Staats-Courant* van den 3den Februarij 1845, n^0^. 29.

Gevraagde inlichtingen.

1^0^. De verlangde opgave wordt hiernevens overgelegd.

Behalve de daarin vermelde bijzonderheden, vermeent de Regering nog in het algemeen te moeten aanmerken, dat de langere of kortere duur van eenen winter; de meer of minder bruikbare staat der gemeente-wegen; het aanbrengen van wijzigingen in de exploitatie; het al of niet bestaan van concurrentie van naburige mijnen; staatkundige aangelegenheden; belastingen; het onverwacht indringen van water in de mijnen, enz. — zoovele oorzaken zijn, welke gedurende de dertig laatste jaren verschil in de jaarlijksche opbrengst hebben te weeg gebragt, en evenzeer, in vervolg van tijd, kunnen te weeg brengen.

Het debiet in de jaren 1837, 1838 en 1839, vermeld op de opgave, bewijst de mogelijkheid van eene zuivere opbrengst van *f* 60 000 en meer.

Hetgeen destijds heeft plaats gevonden, mag redelijkerwijze van de betere en minder kostbare middelen van vervoer, en niet minder van de ontwikkeling welke bijzondere personen aan de zaak kunnen geven, nog worden verwacht.

Het kolenveld, hetwelk door het Bestuur der domeinen mag worden geëxploiteerd, beslaat eene oppervlakte van ongeveer 500 bunders; en volgens opgave van deskundigen, kunnen er, gedurende nog drie eeuwen, jaarlijks 45 000 000 Nederl. ponden steenkolen worden uitgedolven.

Gebouwen zijn er, behalve voor de stoommachines, en eene woning van geringe beteekenis, weinig aanwezig. Alle zijn van eenvoudige constructie.

Er zijn drie stoommachines, te weten:

a. eene van 120 paardenkracht, voor het uitpompen van het water;

b. eene van 24 paardenkracht, voor de uitdelving der steenkolen; en

c. eene van 12 paardenkracht, voor het zelfde einde.

Die, vermeld onder litt. *b*, is opgerigt in 1824 en die onder *a* en *c*, zijn opgerigt in 1828.

Dezelve zijn geleverd, te weten: die onder letter *a* voor *f* 33 000, *b* *f* 14 000 en *c* *f* 10 000.

Sedert de oprigting dier machines zijn beduidende veranderingen en verbeteringen in de aanwending der stoomkracht ingevoerd. De waarde der vermelde machines is niet alleen in de verhouding dier verbeteringen, maar ook door het veeljarig gebruik, aanmerkelijk verminderd, en zou hoogstens nog op een 5de van de primitieve uitgaaf kunnen geschat worden.

De gebouwen hebben slechts eene waarde voor afbraak; zoodra de uitdelving op een ander gedeelte van het kolenveld wordt overgebragt, raken dezelve in onbruik.

2^0^. Het is voornamelijk in de jaren 1824, 1828 en 1829, dat er voor den aankoop der machines, vermeld onder litt. *a*, *b* en *c*, het optrekken der daarvoor benoodigde gebouwen en het openen van nieuwe groeven of mijnputten, een kapitaal van ruim *f* 100 000 door het Amortisatie-syndicaat is aangewend geworden.

3^0^. Van de aanmerking omtrent den accijns op de steenkolen, zal de Regering aanteekening houden, om op dezelve ter gelegener tijd bedacht te zijn.

Waarborgen.

a. De Regering herhaalt hier de verklaring, vóór eenigen tijd door den Minister van Binnenlandsche Zaken in de Vergadering afgelegd, dat de voorwaarden van concessie van ijzeren spoorwegen aan particulieren, haar, bij een voortdurend toezigt, ook genoegzame zekerheid geven, dat de maatregelen van politie, de tarieven, het getal treinen, in één woord alles waarbij de Staat en deszelfs ingezetenen belang hebben, overeenkomstig haar verlangen zal worden geregeld.

b en *c*. Het veronderstelde ontwerp van overeenkomst met de toekomstige concessionarissen bestaat nog niet. Niettemin zal de Regering zorgen, dat, bij het sluiten van het finaal contract, al de punten in het belang der schatkist, ofschoon in het ontwerp van wet niet vermeld, met klem worden behartigd.

Ontwerp van wet.

Aan de gemaakte aanmerkingen is door eene veranderde redactie te gemoet gekomen.

De associatie verlangde den afstand titulo gratuito, ten eeuwigen dage. Aan een tijdelijk bezit van minder dan 99 jaren, heeft dezelve hare toestemming niet willen geven.

Aan de akte van afstand zal eene kaart worden gehecht, aanwijzende het kolenveld, hetwelk aan het Bestuur der domeinen toekomt en aan de concessionarissen wordt afgestaan, zoodat voor eene uitbreiding van de concessie geen vrees kan bestaan.

Eene bepaling van den tijd, binnen welken de afstand moet plaats hebben, acht de Regering minder raadzaam. Zooals het voorstel thans ligt, kan de Regering naar gelang der omstandigheden handelen, hetgeen voor de behartiging harer belangen wenschelijk is.

Ad art. 2. Aan de gemaakte aanmerking is te gemoet gekomen.

Ad art. 6. Vermits de steenkolen, welke hetzij aan de Maas, hetzij elders worden vervoerd, aldaar, uit hoofde van de kosten van dit vervoer, voor hoogeren prijs worden verkocht dan aan de mijnen, zoo komt het niet onbillijk voor, dat de vrachtloonen per spoortrein, onder den hoogeren prijs begrepen, worden afgetrokken.

Of de steenkolen der mijnen te Kerkrade geschikt zijn voor de

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

stoomwerktuigen op eenen spoorweg, is nog niet bewezen. Mogten dezelve die hoedanigheid hebben, dan zal de waarde van de verbruikt wordende hoeveelheid het cijfer der opbrengst behooren te vermeerderen.

De ten slotte voorgestelde bepaling komt overbodig voor, omdat bij art. 1 van het ontwerp van wet aan de Regering de bevoegdheid wordt toegekend, om het tijdstip vast te stellen, waarop de afstand zal plaats hebben. Deze zal niet worden gedaan, alvorens de concessionarissen eenen reëelen waarborg zullen hebben gesteld, en het bewijs geleverd, dat zij van de Pruissische Regering, welke reeds hare medewerking daartoe heeft toegezegd, vergunning tot aanleg van den spoorweg op Pruissisch grondgebied tot Aken zullen hebben bekomen.

6. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM II, *bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.*

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het belang der inkomsten van de schatkist, zoowel als van de algemeene welvaart medebrengt, dat aan Ons de bevoegdheid worde verleend, om aan de toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar de *Pruissische grenzen*, met eenen zijtak naar de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade*, het beheer en genot dezer mijnen tijdelijk af te staan,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het beheer en genot der domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade* en der gebouwen, stoom- en andere werktuigen, tot dezelve behoorende, in voege als die door het Bestuur der domeinen worden bezeten, kunnen door Ons aan de toekomstige concessionarissen van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* naar de *Pruissische grenzen*, met eenen zijtak naar de vermelde mijnen, worden afgestaan gedurende eenen termijn van negen en negentig jaren, van het tijdstip af en op de wijze, nader tusschen Onzen Minister van Finantien en de concessionarissen vast te stellen.

Art. 2.

De vermelde afstand zal onder anderen plaats hebben onder de navolgende voorwaarden:

a. dat de concessionarissen van de opbrengst der vermelde mijnen aan 's Rijks schatkist jaarlijks zullen uitkeeren zooveel als de zuivere opbrengst van die mijnen elk jaar meer dan *f* 60 000 bedraagt, tot een bedrag van *f* 5000, en verder *de helft* van de zuivere opbrengst boven de *f* 65 000;

b. dat voor de vaststelling der zuivere opbrengst, de ingebragte kapitalen, de aflossingen en interesten derzelve, met de kosten van daarstelling van nieuwe gebouwen, stoom- en andere werktuigen, buiten berekening blijven; en

c. dat, na verloop van den vermelden termijn, de steenkolenmijnen aan den Staat zullen terugkeeren, met al de voor de dienst aanwezige gebouwen, stoom- en andere werktuigen, materieel en voorraad steenkolen, en dat tevens de zijtak van den spoorweg naar de gezegde mijnen, met alle de tot de dienst van dezelve behoorende gebouwen, stoom- en andere werktuigen, vrachtwagens en verder materieel, aan den Staat zullen overgaan, een en ander in goeden staat en zonder eenige vergoeding.

Lasten en bevelen, enz.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

7. STAAT VAN ONTVANGST EN UITGAAF wegens de Domaniale

JAREN.	ONTVANGST.	UITGAAF.	MEERDERE ONTVANGST.	MEERDERE UITGAAF.
1814	f 103 994.25	f 77 597.67	f 26 396.58	〃
1815	60 403.60	54 060.57	6 343.03	〃
1816	72 074.65	56 417.57	15 657.08	〃
1817	99 545.16½	93 928.08½	5 617.08	〃
1818	120 806.92½	110 621.79	10 185.13½	〃
1819	91 844.19½	110 965.83	〃	f 19 121.63½
1820	84 988.49	114 432.44½	〃	29 443.95½
1821	56 589.46	85 778.73½	〃	29 189.27½
1822	58 659.77½	81.685.37½	〃	23 025.60
1823	64 256.02	76 033.77	〃	11 777.75
1824	42 683.14	65 055.34½	〃	22 372.20½
1825	48 187.87	52 306.98½	〃	4 119.11½
1826	47 717.83	59 659.58½	〃	11 941.75½
1827	75 803.74½	64 311.66	11 492.08½	〃
1828	76 523.90	157 759.21	〃	81 235.31
1829	82 669.84½	98 557.72½	〃	15 887.88
1830	85 709.38½	86 203.98	〃	494.59½
1831	86 323.70	81 609.06½	4 714.63½	〃
1832	97 346.61	77 754.18½	19 592.42½	〃
1833	88 626.74½	108 855.03½	〃	20 228.29
1834	76 662.94½	82 550.53	〃	5 887.58½
1835	67 039.70	62 643.36	4 396.34	〃
1836	102 965.93½	65 941.99½	37 023.94	〃
1837	114 051.20	74 152.68½	39 898.51½	〃
1838	134 587.66½	63 450.39	71 137.27½	〃
1839	118 506.80½	68 546.43½	49 960.37	〃
1840	66 508.39	51 972.11	14 536.28	〃
1841	57 311.56	35 415.38	21 896.18	〃
1842	64 507.86	55 646.00½	28 861.85½	〃
1843	54 558.76	45 064.78	9 493.98	〃
30 jaren . . .	f 2 401 456.12	f 2 298 978.28½	f 377 202.78½	f 274 724.95
		Meerdere ontvang . . .	f 377 202.78½	
		〃 uitgaaf . . .	274 724.95	
			f 102 477.83½	Waarvan het 1/30 is f 3415.92½.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

Steenkolenmijnen te *Kerkrade*, van en met den jare 1814 tot en met 1843.

AANMERKINGEN.

Gedurende deze jaren moesten doorgaans 35 a 40 paarden voor de uitdelving en het uitpompen van het water aangehouden worden, is de evloed van water in de mijnen ongewoon groot geweest, en zijn vele uitgaven voor verbetering en het berijdbaar houden der wegen, in den ntrek der domaniale mijnen moeten gedaan worden, wilde men het debiet niet nog meer zien verminderen.

In deze jaren zijn twee stoommachines opgerigt en nieuwe groeven aangelegd.

In deze jaren is de ontvangst aanmerkelijk geweest, doordien vele inwoners van het gedeelte der provincie Luik in de nabijheid van de domaniale nijnen, steenkolen aan dezelve hebben gehaald. Dit buitengewoon debiet heeft echter later geheel opgehouden, door het leggen van een zwaar nkomend regt op de steenkolen, in Belgie wordende ingevoerd.

Behalve de zoo even vermelde oorzaak, is de vermindering in deze jaren het gevolg van de in werking brenging in de nabijheid van het lomaniaal etablissement eener steenkolenmijn genaamd *Neu Pruk.*

NB. In 1844 hebben de uitgaven de ontvangsten weder overtroffen.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

8. VERSLAG AAN DEN KONING DOOR DE SPECIALE COMMISSIE, OVER HET AANLEGGEN VAN SPOORWEGEN.

's Gravenhage, *den* 19*den April* 1836.

De speciale Commissie, benoemd bij het Koninklijk besluit van 19 Februarij ll., n°. 72, is van gevoelen, dat niet anders dan *affirmatief* geantwoord worden kan op de *eerste* van de haar door Uwe Majesteit voorgestelde vragen:

„Of er, bij de bestaande middelen van vervoer binnen dit Rijk, „en in aanmerking genomen hetgeen in naburige landen daaromtrent plaats vindt, genoegzame termen zijn, om ook alhier een „of meerdere ijzeren spoorwegen, in het belang van den handel, „de nijverheid en de publieke communicatie, aan te leggen?"

Het is geenszins te ontkennen, dat men in de voornaamste gedeelten van het Vaderland, ten opzigte van het gemak, de regelmatigheid en de onkostbaarheid der middelen van vervoer, tot dusverre geene andere natie heeft te benijden gehad. Het handelsverkeer tusschen de welvarendste steden laat daaromtrent en zulks is bijzonder ten aanzien van *Amsterdam* en *Rotterdam* in den boezem der Commissie op eene onwederlegbare wijze aangetoond—niets redelijks te wenschen overig. En het voordeel, door het bezitten van zoo vele kanalen en bevaarbare rivieren, sedert onheugelijke tijden in het transport der goederen genoten, heeft zich, vooral ook met betrekking tot den spoed, allengskens tot dat der personen uitgestrekt, naar mate, in de tegenwoordige eeuw, het getal goede straatwegen in alle rigtingen vermeerderd is. In dien staat der zaken echter te berusten en de middelen te verwaarloozen, die elders tot bereiking van nog meer gemak en spoed gebezigd worden, dit zoude onbestaanbaar zijn, *en* met de eer der natie, welke niet gedoogt dat Nederland achterlijk blijve in de toepassing van het resultaat der wetenschappen op het maatschappelijk leven en de bedrijven der volksvlijt, *en* met het welbegrepen belang dier volksvlijt zelve. Want niet alleen dat men in de binnenlandsche provinciën, alwaar hare ontwikkeling nog door het aanleggen van wegen van gemeenschap bevorderd worden moet, natuurlijk die soort van wegen dient te verkiezen, welke, volgens de tegenwoordige wijze van zien, op de ondervinding gegrond, de meeste voordeelen vereenigen—snelheid, regelmatigheid en in vele gevallen onkostbaarheid—maar ook in die streken zelfs, welke reeds een zeer hoogen trap van industrieele welvaart bereikt hebben, kan en zal men niet onverschillig zijn omtrent de gelegenheid om zich, met aanmerkelijke besparing op den tijd, die tot dusverre vereischt wordt, daarheen te verplaatsen, alwaar men door belangen geroepen wordt, beter door persoonlijk toezigt of door mondeling overleg, dan door lastgeving of bij briefwisseling, te behartigen en te regelen. En het is voor hoogst waarschijnlijk te houden, dat, als zich eens op dit laatste punt de aandacht van het publiek meer bepaaldelijk zal hebben gevestigd, het niet aan voorstellen en ondernemingen ontbreken zal, geschikt om, buiten eenige werkdadige tusschenkomst van hooger hand, het grondgebied des Rijks in verschillende rigtingen van spoorwegen te voorzien, en van zoodanige stoom-of andere wagens, als meest voor iedere localiteit geoordeeld zullen worden te passen.

De vreeze is, wel is waar, geopperd, dat het tot stand brengen der ijzerbanen spoedig gevolgd zoude kunnen worden door de verwaarloozing der waterbanen, het verval der sluiswerken, lijnpaden, enz. Doch die vreeze onderstelt, dat het nieuwe verkeer op spoorwegen noodwendig plaats hebben zoude ten koste van het vervoer te water, iets hetwelk strijdig is met het tot dusverre ondervondene: getuige de voortdurende winstgeving der kanalen tusschen *Manchester* en *Liverpool*, het gelijktijdig gebruik van zoovele schier parallel loopende vaarten en spoorwegen in *Noord-Amerika*, en in *Nederland* zelf het niet ophoudende gebruik der volksschuiten, niettegenstaande de vermenigvuldiging der diligences.

Betere grond is er voor de bedenking, dat van de neringen en bedrijven, met het tegenwoordige stelsel van transport-middelen in verband staande, niet weinigen aanmerkelijk zullen worden benadeeld en ettelijke zelfs geheel en al te niet zullen loopen. Edoch deze bedenking vindt hare oplossing in hetgeen zoo dikwijls omtrent de invoering van nieuwe machinerie te berde gebragt is en thans bijkans geen tegenspraak meer lijdt. Geene verbetering, geene nieuwigheid, hoe heilzaam ook voor het algemeen, of het in trein brengen derzelve gaat van eenig ongemak vergezeld. Aan elke sedert lang in zwang zijnde bewerking hechten zich belangen, die bij het aannemen van eene betere bewerking niet ongekwetst kunnen blijven. Gelukkig dat de overgang van het eene tot het andere zelden plotseling is. Doorgaans is er tijd voor degenen, welker arbeid en nijverheid getroffen worden, om naar eene andere gelegenheid tot vruchtbare aanwending van dezelve om te zien. En al ware het dat deze verzachtende omstandigheden geen plaats vonden, wie zal staande willen houden, dat hierom aan den natuurlijken voortgang der kunsten paal en perk gesteld, of ten minste belemmering toegebragt worden moet? dat men zich om een tijdelijk voordeel en van weinigen, meer behoort te bekommeren, dan om een blijvend algemeen belang? dat, in andere woorden, de massa der verbruikers minder verdient in aanmerking te komen dan deze of gene voortbrengende klasse? Hetgeen waar is van alle soorten van industrie, geldt voorzeker ook ten aanzien van de middelen van vervoer; en dat men in het verbeteren derzelve hier te lande die waarheden niet uit het oog verloren heeft, levert thans wel aan niemand stoffe, hetzij van spijt, hetzij van berisping. Lieden van allerlei beroep hebben er achtervolgens belang bij gehad, dat de keuze der reizigers bepaald bleef tot trekschuiten, tot trage postwagens, tot zand- en kleiwegen. Maar zulks heeft niet belet, dat deze wegen allengs bestraat, dat die postwagens door gemakkelijker rijtuigen vervangen geworden zijn; en toen in eenen tijd, die nog niet verre van ons af is, de diligences zelven voorgesteld werden als het *non plus ultra* van regelmatigheid en spoed, heeft men toch niet, om den belanghebbende te believen, de ontluikende dienst der stoombooten tegengegaan, welke zich thans op hunne beurt eene mededinging zullen moeten getroosten door den steeds werkzamen geest van verbetering van lieverlede te weeg gebragt. Dien natuurlijken loop en voortgang nimmer te stuiten,— de mededinging, overal waar de hoogste redenen van Staat zulks niet verboden, ten eenen male vrij te laten,—bij den daaruit ontstanen strijd der bijzondere belangen onpartijdig te blijven, zonder de bescherming der welverkregen regten van derden te verwaarloozen: ziedaar zoo vele beginselen aan welke Uwer Majesteits Regering steeds getrouw gebleven is en die te zeer overeenkomen met het karakter en met de denkwijze van het Nederlandsche volk en te heilzaam bevonden zijn in derzelver toepassing, om in het onderhavige geval eenige afwijking daarvan òf aan te raden òf slechts als mogelijk te onderstellen.

De Commissie mag echter haar aldus op de eerste vraag gegeven antwoord niet als volledig beschouwen, zonder te hebben aangemerkt dat de physieke gesteldheid van het vaderland voor het aanleggen van ijzeren spoorwegen geen grootere zwarigheden oplevert, dan in andere landen met minder of meer gemak te boven gekomen zijn. De doorgaans vlakke bodem integendeel een voordeel aanbiedende, waarvan men elders verstoken is, schijnt het daarstellen van deze nieuwe middelen van gemeenschap thans niet minder te begunstigen dan vroeger het graven van vaarten, terwijl de kosten die de versterking van het terrein op sommige plaatsen vereischen zal, naar het oordeel van deskundigen, in geen vergelijking komen met de sommen, die besteed moeten worden wanneer men, om de ijzerbanen door bergachtige landstreken te leiden, de toevlugt heeft te nemen tot hellende vlakken, gewelven (*tunnels*) en andere omslagtige kunstwerken.

In de behandeling der vraag sub *b*: „welke wegen eerst en „vooral in aanmerking zouden moeten komen", is de Commissie hoofdzakelijk geleid door de volgende consideratiën.

Van den algemeenen handel, met welks bloei de welvaart, ja, het bestaan van *Nederland* zoo naauw verbonden is, kan geen gedeelte gewigtiger genoemd worden, dan dat hetwelk deszelfs betrekkingen tot de Oeverstaten van den Rijn, het hooger gelegene *Duitschland* en zelfs geheel *Zwitserland* omvat; en het is juist met het kennelijk oogmerk om aan dat allergewigtigst gedeelte afbreuk te doen, dat het *Belgische* Bestuur doet arbeiden aan een ijzeren spoorweg van *Antwerpen* naar de *Pruissische* grenzen, in de rigting van *Keulen*. De bijval, welken dat ontwerp van den beginne af gevonden heeft en, nog meer, de geldelijke voordeelen, die uit het gebruik van het reeds gemaakte gedeelte van den weg zijn voortgevloeid, moeten de voltooijing als zeker doen stellen. Onzeker daarentegen is tot op dit oogenblik de voortzetting op het *Pruissisch* grondgebied. Er zijn Staats-instellingen, bij voorbeeld het postwezen, in welker belang men te *Berlijn* genoopt wordt om niet dan schoorvoetend aan het ondernemen van ijzeren spoorwegen goedkeuring te verleenen. Wordt echter de aandacht gevestigd, aan den eenen kant op de meermalen gebleken neiging der Pruissische Regering, om hare Rijnprovinciën op het stuk van handel en industrie zoo veel mogelijk te wille te zijn en, ten andere, op de niet te betwijfelen gezindheid der commercie te *Keulen*, ten opzigte der gemeenschap te lande met *Antwerpen*, zoo zal het hoogst waarschijnlijk voorkomen dat aan haren aandrang op den duur geen tegenstand zal worden geboden, en het Nederlandsche Gouvernement, van zelfverblinding afkeerig, dient zijne berekeningen en maatregelen te

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

doen berusten op dezen grond: „dat in een korter of langer tijdsbestek de ijzeren spoorweg van *Antwerpen* tot *Keulen* geheel „zal zijn tot stand gebragt."

Over de uitwerkselen van die tot standbrenging, zijn in den boezem der Commissie zelve twee verschillende gevoelens geuit, en niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk toegelicht en verdedigd. Volgens het eene, uitgaande van de stelling dat men in de laatste jaren hoe langer hoe meer waarde gehecht heeft aan eene *spoedige* uitvoering van handelscommissien, en dus ook aan eene bediening, waarvan de regelmatigheid door het ruwe jaargetijde zoo min mogelijk gestremd of afgebroken werd, zal de „Antwerpenaar, „eens in het bezit van een ijzeren weg, niet nalaten zulks als een „groot onschatbaar voordeel zijner stad uit te meten. De Duitsche „grossier of fabrikant, niet altijd met een ruim kapitaal werkende, „zal van de gelegenheid gebruik maken om ook 's winters zijne be„hoeften te ontbieden. Vindt hij die gelegenheid alleen in *Antwerpen*, „welnu, dan zal hij eerst des winters, en daarna 's winters en „'s zomers, zijne inkoopen te *Antwerpen* doen; want de aldaar „gevestigde afzenders zullen hunne Duitsche correspondenten spoedig „doen gevoelen, dat zij niet genegen zouden zijn hen enkel in geval „van nood te bedienen. Men vergisse zich ook niet over de stemming „des *Keulschen* handelaars en men wane niet dat hij aan den „Hollandschen handel de voorkeur boven het vroeger door hem „begunstigde *Antwerpen* geven zal."

De aldus geschetste gevaren zijn, volgens het andere gevoelen, zoo niet ten eenen male hersenschimmig, echter nog zoo verwijderd en van eene zoo weinig bewezen realiteit, dat men niets waagt met den arbeid der Belgen nog een geruimen tijd aan te zien en de ondervinding af te wachten van den invloed, welken dezelve bestemd is om op het commercieele verkeer tusschen de Nederlandsche zeehavens en de koopsteden aan den Rijn uit te oefenen. „Inmiddels „kan men op velerlei wijzen tot bevordering van de Rijnvaart „werkzaam zijn, bij voorbeeld door uitbreiding van de sleepdienst „der stoombooten; door kwijtschelding van het octrooi, dat tusschen „*Gorcum* en *Lobith* boven het vaste regt geheven wordt; door af„schaffing van vele kostbare en tijdroovende formaliteiten, die den „koopman bij het invorderen van 's lands regten meer hinderlijk „zijn dan deze regten zelven. Spoed is inderdaad, vooral in den „mond der Duitsche theoristen, eene soort van tooverwoord ge„worden, voor 't welk alles schijnt te moeten zwichten. Die zich „echter aan de daadzaken houden wil, blijft niet lang zonder de „overtuiging te erlangen, dat de handel veel meer op lage vrachten „dan op tijdbesparing gesteld is. Stoombooten, die in 1835 eene „ladingsbekwaamheid aanboden van ruim 10 000 lasten, hebben „minder dan 4000 vervoerd, omdat de afzenders of ontbieders der „goederen in het algemeen opzagen tegen de verhoogde vracht. „Om de 18 centimes verhooging te ontgaan, die bij het gebruik „der stoomslepers voor elke 50 kilo's betaald moeten worden, „heeft zich het *Schiffahrtsverein* te *Keulen* getroost, dat zijne „schippers gemiddeld 16 dagen onder weg bleven — dus eens zoo „veel, als degenen die zich tot *Lobith* lieten slepen. In al wat „redelijkerwijze ten aanzien van spoed verlangd worden kan, zal „dus overvloedig voorzien zijn door het nog lager stellen der „vrachten, waartoe de Stoombootmaatschappij besloten heeft, en „door het regelen van eene sleepdienst van *Lobith* tot *Keulen*, „waaromtrent de gunstige gezindheid van het Gouvernement juist „dezer dagen bekend geworden is. Meer wordt tot dusverre tot „instandhouding van den handel volstrekt niet gevorderd, en daar, „zelfs in aanmerking genomen hetgeen in *Belgie* geschiedt, van „de behoefte aan eenen spoorweg geenszins blijkt, is bij eene „zoo kolossale onderneming uitstel wenschelijk, ja noodzakelijk, „en alleen overhaasting kan gevaarlijk worden."

Zulke woorden, die moed en zelfvertrouwen ademen, zullen Uwe Majesteit dubbel behagen, omdat dezelve de meening te kennen geven, die de heerschende is in eene der bloeijendste steden des Rijks, vertegenwoordigd door hare Kamer van Koophandel, door een aantal mannen der zake kundig en in gemoede overtuigd van het hoog gewigt der belangen, waarop het in dezen aankomt. De Commissie ten minste maakt geen zwarigheid, om in zoo stellige verklaringen, welke in het hiernevens sub A overgelegd advies van den heer *A. Van Rijckevorsel Hz.* [1]) voorkomen, te berusten, en er de overbodigheid, immers voor het tegenwoordige uit af te leiden van alle raadpleging over eenen spoorweg ter verbinding van den Rijn met *Rotterdam*. Maar ten aanzien van *Amsterdam* zijn de omstandigheden anders.

En, vooreerst, wat de mededinging tusschen die twee steden zelve aangaat, is volgens eene opgave, welke er geen reden bestaat om van onnaauwkeurigheid verdacht te houden, *Amsterdam* in den jare 1835, vergeleken met 1834, terug-, en *Rotterdam* daarentegen vooruitgegaan, daar de uitvoeren naar den geheelen Rijn voor deze laatste stad 60 000 centenaars meer en voor de eerste 33 000 centenaars minder bedragen hebben. Niet zonder grond schijnt men voor een verder teruggaan, zoo niet voor een algeheel verval, beducht te moeten zijn, indien men, in de tweede plaats, de positie van *Amsterdam* met betrekking tot *Keulen* in vergelijking brengt met die van *Antwerpen*, zoodra de reeds begonnen en min of meer gevorderde spoorweg tot aan de boorden van den Rijn zal zijn voltrokken. Deze laatste toch — behalve het voordeel dat hij den Duitschen fabrikant of grossier verzekeren zal, van spoedig en zonder vermoeijing naar eene zeehaven te geraken, in persoon de veilingen bij te wonen, sorteeringen te kiezen, zijne handels- en vriendschapsbetrekkingen, beter dan door brieven geschieden kan, uit te breiden en te bevestigen, — de spoorweg, zegt men, zal den Antwerpenaar in staat stellen van onmiddellijk, binnen 24 uren na de ontbieding, aan alle hem gedane aanvragen te voldoen, terwijl de Amsterdammer, des winters door de vorst, des zomers door den lagen waterstand belemmerd, zelfs in de meest gunstige seizoenen niet zal durven beloven, om de van hem ontboden goederen in minder dan acht of tien dagen op de plaats van derzelver bestemming te doen aankomen.

Aan het onderzoeken der mogelijkheid, om eene zoo aanmerkelijke verachtering òf geheel, òf ten minste gedeeltelijk te zien ophouden, heeft de Commissie hare bijzondere aandacht gewijd; doch, zij moet het tot haar leedwezen erkennen, vruchteloos.

Van de twee waterwegen, langs welke de hoofdstad met den Duitschen Rijn gemeenschap houden kan, is de Lek al sedert een geruimen tijd van bruikbare lijnpaden verstoken, en nadat dit gebrek verholpen wezen zal, blijft het veel wezenlijker bezwaar over van de toenemende verzanding dier rivier en van het lage water; door welk een en ander dezelve voor de beladen Rijnschepen gedurende een derde van het jaar in het geheel niet te bevaren is, en gedurende het grootste gedeelte van den overigen tijd slechts met behulp van ligters. Zelfs de vaart der stoombooten op de Lek is uit dezen hoofde onregelmatig en onzeker, zoodat men niet voldaan heeft kunnen zijn van de genomen proef, om de goederen van *Amsterdam* naar *Arnhem* met ligte snelvarende scheepjes te vervoeren en te *Arnhem*, tot transport hooger op, in de stoombooten over te laden: — eene overlading, welke de administratie daarenboven geene termen gevonden schijnt te hebben om, hetzij door den vrijdom van het regt van doorvoer, hetzij door eene gunstige berekening van het Rijnvaartregt, gemakkelijk te maken. Eindelijk wordt het van dezen kant genaken van den Duitschen Rijn nog belemmerd door eenige ondiepten bij het Pannerdensche Kanaal en elders tusschen *Arnhem* en *Lobith*.

Om bij *Gorcum* te komen op de Waal — den anderen van de twee zoo evengemelde waterwegen, — moeten de van *Amsterdam* afvarende schepen niet minder dan acht sluizen en dertig bruggen door; en wanneer een dier sluizen ter zake eener herstelling, die, zooals thans het geval is, een aantal maanden vereischen kan, afgedamd wordt, kunnen zij niet anders hunnen weg vinden dan door den *Amstel*, de *Drecht*, de *Bar*, de *Gouwe* en den *Hollandschen IJssel*.

Is nu deze toestand van zaken naar waarheid beschreven, vertoont zich in denzelve geene gelegenheid om *Amsterdam* in genoegzame mate partij te doen trekken van de gemakken en voordeelen, elders aan de gemeenschap met Duitschland toegebragt, zoo mag men besluiten, dat juist hier een spoorweg te pas zoude komen, langs welken de van *Amsterdam* afgezonden goederen in weinige uren *Arnhem* zouden kunnen bereiken, en vervolgens, met de minst mogelijke vertraging, bij *Lobith* in het vaarwater van de sleepdienst gebragt, te *Keulen* en andere steden van den Duitschen Rijn zouden kunnen aankomen, zonder, uit hoofde van het tijdsverloop tusschen deze aankomst en het oogenblik der ontbieding, al te zeer achter te liggen bij hetgeen door *Antwerpen* geleverd wordt.

Eene bijkomende reden van aanbeveling is, naar het oordeel der Commissie, deze:

De beschouwing der voorgestelde vragen, voor zoo verre daarbij in aanmerking moet worden genomen hetgeen in naburige landen geschiedt, leidt natuurlijk op het gebied der gissingen. Eene genoegzame zekerheid laat zich voor 's hands niet verkrijgen. Zal de Pruissische Regering misschien te eeniger tijd voor het werk der spoorwegen evenzeer ijveren als zij thans huiverig omtrent hetzelve schijnt? Zal de Belgische onderneming ten volle beantwoorden aan het oogmerk? Zal dezelve alle mededinging door middel van de waterbaan hoogst bezwaarlijk, zoo niet geheel onmogelijk maken? Alle punten, over welke thans verschillend

[1]) Dit advies is niet bij de stukken gevonden.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

gedacht wordt en die alleen in vervolg van tijd, naar gelang eener werkelijke ondervinding, zullen kunnen worden uitgemaakt en beslist. Maar men zal die ondervinding zonder merkelijke ongerustheid kunnen afwachten, indien de ijzerbaan van *Amsterdam* naar *Arnhem* tot stand komt. Blijkt de verlenging tot *Keulen* eene onontwijkbare noodzakelijkheid te zijn, zoo kan men dezerzijds met eene betrekkelijk geringe opoffering de grenzen van *Nederland* bereiken, en men bevindt zich ten aanzien van *Pruissen* in eene voegzame houding, hetzij dat Uwe Majesteit de eerste opening van den kant van dat Rijk verkiest te gemoet te zien, hetzij dat de omstandigheden gebieden of raadzaam maken, om de voorstellen tot gemeenschappelijke schikkingen van de zijde van Nederland te doen plaats hebben.

„Het aanleggen van een spoorweg tusschen *Amsterdam* en *Arnhem* „verdient dus, en behoort in de allereerste plaats in aanmerking „te komen, en in geene rigting is eene gemeenschap, die gemak „en snelheid vereenigt, zoo wenschelijk als in deze.”

Mogt deze wensch eens verwezenlijkt zijn, zoo zal, naar het begrip der Commissie, de aandacht zich in de volgende plaats — edoch alwederom ondergeschikt aan hetgeen bij onze oostelijke naburen zal begrepen en bewerkstelligd worden — op eenen spoorweg naar het *Munstersche* moeten vestigen. Het laat zich aanzien, dat, na het tot stand brengen van zulk eenen weg een belangrijk gedeelte der handelsbetrekkingen van de *Hanzeesteden*, en bijzonder van *Bremen*, met *Westphalen* en zelfs met het Hannoversche, over zoude gaan tot *Amsterdam*, alwaar men thans van dezelve zoo goed als uitgesloten is, ten gevolge niet alleen van het bezwaar 't welk de droogten in den IJssel opleveren, maar ook van het gebrekkige van alle vervoer op karren of in aken. Grootelijks zouden ook door eenen spoorweg zooals de hier bedoelde *Enschedé*, *Almelo*, *Goor*, enz., gebaat worden, ter gemakkelijke voorziening in de behoeften van hunne fabrieken en tot den afvoer van derzelver voortbrengselen; maar of de kosten der onderneming, die van het onderhoud enz., te bestrijden zouden zijn door het verkeer van die streken alleen en afgezien van den uitvoer naar het noorden van Duitschland, is iets dat, niettegenstaande de welige ontwikkeling van derzelver industrie, aan de Commissie twijfelachtig voorkomt.

De opgave, in welke het antwoord op de *tweede* vraag bestaan moest, zoude zich tot het dusverre gemelde kunnen bepalen. Daar echter Uwe Majesteit geadicerd is geworden om eene vergunning tot het aanleggen van eenen spoorweg tusschen *Amsterdam* en *Haarlem*, meent de Commissie — zonder overigens vooruit te willen loopen op hetgeen een volgend gedeelte van dit rapport met betrekking tot dat onderwerp zal behelzen, — reeds hier te mogen zeggen dat, haars bedunkens, het besporen van die rigting mede verdient in aanmerking te komen, hoezeer door hetzelve in geene levendig gevoelde behoefte zal worden voorzien. Doch het is van belang dat een aanzienlijk gedeelte der bevolking hoe eer hoe liever volkomen bekend worde met eene bewerking, die reeds in zoovele andere landen ten gerieve van nijverheid en verkeer strekkende is. Dat men zoodoende in het geval kome van proefondervindelijk te ontwaren, of Holland te dien opzigte al dan niet eene uitzondering maakt op den regel en, zoo neen, dat door het welslagen dezer proeve het voorbeeld der eerste concessionarissen andere particulieren tot gelijksoortige ondernemingen uitlokke en dus aanleiding geve tot den overgang van een gedeelte van het overvloedige handels-kapitaal tot een emplooi, zoo nauw verbonden aan de vermeerdering der nationale welvaart.

De middelen van Gouvernementswege te verleenen, want de Commissie is thans gevorderd tot de behandeling der sub 1ª. *c* aan haar voorgelegde punten, „de middelen, door welke onder„nemingen, zooals die van welke thans de rede is, zouden kunnen „worden bevorderd”, bestaan:

1°. in de toepassing op dezelve van de vigeerende wetten en verordeningen op het stuk der onteigening tot openbaar nut;

2°. in de kwijtschelding, evenals bij het aanleggen van straatwegen of kanalen plaats heeft, van de regten van registratie op het transport der dientengevolge aan te koopen gronden en gebouwen;

3°. in de heffing van niet meer dan het vaste regt van 1 frank, in stede van het proportioneele, voor de registratie der akte van overeenkomst.

4°. in de verzekering van het bestendig eigendom en bezit der spoorwegen aan de particulieren, die dezelve ten gevolge der door hen verkregen concessien zullen hebben aangelegd; des echter, dat aan den Staat de bevoegdheid verblijven zal om, na verloop van zekeren termijn, bij elke concessie nauwkeurig te bepalen, dat eigendom en bezit aan zich te trekken, tegen uitkeering aan de ondernemers of hunne regtverkrijgenden van het oorspronkelijk kapitaal, en zulks onverminderd hetgeen dezelve bereids aan jaarlijkschen interest, dividenden of aflossing genoten mogen hebben;

5°. in den vrijdom van inkomend regt voor eenen, mede telkens naar gelang der omstandigheden vast te stellen tijd — bij voorbeeld drie of vijf jaren — voor de hardsteenen blokken, ijzeren staven, *rails*, enz., tot het maken van ijzeren spoorwegen benoodigd, alsmede voor de daarop te bezigen locomotieve werktuigen en wagens;

6°. in de vermindering van den impost op de voor deze dienst vereischte steenkolen, in al zoodanige mate, als ten behoeve der stoombooten reeds toegestaan is, of verder toegestaan worden zal.

Deze bevorderings-middelen worden hier slechts in het algemeen opgegeven en zonder eenige bedoeling om dezelve in alle voorkomende gevallen, met gelijke ruimte, veelmin op den duur, te doen aanwenden. Op den invoer van buiten 's lands, bijvoorbeeld van de ijzeren materialen en de machinerie, hoopt en vertrouwt de Commissie, dat al spoedig door de belanghebbenden zelven geen bijzondere prijs zal worden gesteld, wanneer het uitzigt op een geregeld debiet de Nederlandsche ijzerfabrikanten en werktuigkundigen genoopt hebben zal om hunne aandacht op de verschillende wijzen te vestigen, op welke hunne industrie aan den aanleg en de exploitatie van spoorwegen dienstbaar wezen kan.

Wat de bevoegdheid van den Staat betreft, om zich te eeniger tijd in het bezit te stellen van door particulieren aangelegde spoorwegen, het voorbehouden daarvan schijnt door de voorzigtigheid allezins geboden te worden, dewijl het onzeker is en blijven moet, of niet verandering in den loop der commercieele betrekkingen, of andere omstandigheden, het later voor het algemeen belang raadzaam, ja zelfs noodzakelijk zullen maken, dat voor die spoorwegen eene beschikking plaats vinde, verschillende van hetgeen met het belang der eigenaars overeenkomt; en door deze laatsten kan over geene onregtvaardigheid geklaagd worden, daar zij, van den beginne af gewaarschuwd, daarenboven verzekerd zijn van hun oorspronkelijk kapitaal terug te bekomen.

Tegenover de voordeelen, door de akten van concessie te vermelden, behooren op de duidelijkste wijze te worden omschreven de regten der Regering met betrekking tot het uit te voeren plan, of, in andere woorden, de verpligtingen der concessionarissen.

Hiertoe zijn te brengen:

1°. het getrouwelijk aanvangen en uitvoeren der werken binnen de daartoe respectievelijk gestelde termijnen en overeenkomstig het daarvoor gemaakt bestek, zoodanig als het van hooger hand zal goedgekeurd wezen;

2°. het eerbiedigen van het privilegie der brievenposterij, ten ware in vervolg van tijd het regt om brieven over te brengen, hetzij door uitkoop, hetzij door vaststelling van zekeren posttax ten behoeve van het Rijk, wettiglijk door hen verkregen werd;

3°. inachtneming der reglementen van politie, in het bijzonder van die op de dienst der spoorwegen successievelijk te maken;

4°. invordering van niet meer dan zoodanigen tol, als door de Regering zal zijn bepaald, welke de magt behoudt om het tarief daarvan te wijzigen en te verminderen, zoodra deszelfs opbrengst, na aftrek der kosten van onderhoud en toezigt, meer bedragen zal hebben dan 10 percent in het jaar;

5°. bepaling der prijzen van vervoer door stoomkracht, in dier voege dat dezelve in geen geval het bedrag van evengemelden tol te boven gaan, blijvende de concessionarissen overigens onverlet in het regelen van dezelve, in het veranderen van hun tarief daaromtrent, en in het berekenen der kosten van bewaring, oplading en bestelling der goederen;

6°. vrijlating aan elk en een iegelijk om, tegen voldoening van den bepaalden tol, van den spoorweg gebruik te maken, hetzij voor zich zelven, hetzij, na bekomen vergunning van hooger hand,

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

tot transport van personen en goederen door stoomkracht, op een tarief waarvan het maximum het aan de eigenaars voorgeschrevene niet te boven gaan zal; — eindelijk

7°. het geven van alle vereischte openingen aan eenen commissaris, door de Regering te benoemen, om toe te zien, dat aan het bestek en aan de voorwaarden, bij de akten van concessie omschreven, alsmede aan de reglementen van politie, naar behooren worde voldaan.

De Commissie zal, zonder Uwer Majesteits aandacht verder met details te bemoeijelijken, een duidelijk begrip kunnen geven van hare bedoeling, indien het haar geoorloofd wordt bij deze gelegenheid te behandelen het in hare handen gestelde adres der heeren *Serrurier*, *Le Chevalier* en *Brade*, strekkende ter bekoming der noodige concessie, om *Amsterdam* en *Haarlem* door middel van een ijzeren spoorweg naauwer te verbinden. Nadat deze heeren in November ll. van wege Uwe Majesteit waren uitgenoodigd geworden, onder anderen, om hunne ontwerpen nader te herzien, hebben zij zich niet zonder grond mogen vleijen met de gedachte, dat tegen het principe althans van zoodanige verbinding geene aanmerkelijke zwarigheden bestonden, en dat zij door de eventueele uitvoering van het werk in het geval zouden komen van zich schadeloos te stellen voor hunne tot voorbereiding van hetzelve bestede kosten en moeite. De Commissie heeft bereids te kennen gegeven hoe wenschelijk het haar voorkwam dat, daar aan Nederland de bestemming niet kan worden ontzegd om, in gelijke mate als deszelfs naburen, aan de voordeelen van eene versnelling in het vervoer deel te nemen, het exempel daartoe spoedig mogt worden gegeven; — mogt worden gegeven door de ondernemingszucht van particulieren; gegeven, eindelijk, in de nabijheid der hoofdstad, in het midden eener nijvere bevolking, welker oordeel, op eigen bevinding gegrond, niet lang zonder invloed blijven kan op de denkwijze der geheele natie. Deze uitdrukkingen onderstellen, dat de te nemen proeve niet mislukken zal en, inderdaad, het met zoo bijzondere naauwkeurigheid en zorg bewerkstelligde onderzoek van den hoofdingenieur *Goudriaan* heeft als uitkomst opgeleverd, dat het plan, behoudens een gering aantal wijzigingen, voor uitvoering vatbaar is niet alleen, maar ook aan de ondernemers een redelijk profijt belooft. En hoewel dit laatste, als afhankelijk van den meerderen of minderen toeloop der gebruikers, een punt van speculatie blijft, schijnen de bovengenoemde adressanten buiten twijfel te stellen, dat zij, de concessie op billijke voorwaarden erlangende, in staat zullen zijn om eene naamlooze maatschappij op te rigten tot het aanleggen en eventueel ook tot het exploiteeren — dit laatste echter zonder de concurrentie van anderen uit te sluiten, — van den in dezen bedoelden weg. De statuten van zulk eene maatschappij zullen natuurlijk ten geschikten tijde getoetst moeten worden aan de thans voor die materie geldende verordeningen; maar wat de concessie zelve betreft, die der statuten ten grondslag behoort te verstrekken, bijaldien Uwe Majesteit besluiten mogt om dezelve te verleenen, zoo is de Commissie eerbiedig van advies dat de conceptakte, welke bij deze sub B wordt overgelegd, alles behelst wat noodig heeft bepaald te worden. [1]) Het bestek is overeenkomstig met de voorslagen van den hoofdingenieur *Goudriaan*, aan wiens bedenkingen de adressanten gereedelijk gehoor hebben gegeven. In de voorwaarden is gevolgd wat men meest doelmatig heeft gevonden in de concessien, door andere Gouvernementen in onderling zeer verschillende vormen verleend, en waarvan de overweging en de vergelijking met de omstandigheden, hier te lande plaats vindende, reeds geleid hadden tot het vaststellen der hoofdpunten, hierboven in de beantwoording der vraag sub C vermeld.

Indien het er verre af is, dat in de akten, waarbij vreemde Regeringen het aanleggen van spoorwegen hebben toegestaan, eenige gelijkvormigheid zoude waar te nemen zijn, niet geringer is het verschil ten aanzien der mate en der soort van medewerking, die zulke ondernemingen van dezelve hebben ondervonden. In *Pruisen* is daarvan tot nog toe geenerhande blijk; — ook niet in het Keizerlijk patent, onlangs wegens de groote ijzerbaan tusschen *Weenen* en *Bochnia* uitgevaardigd. In *Engeland*, alwaar trouwens nimmer op geldelijken onderstand van Rijkswege wordt gerekend, en de geest van speculatie op de middelen van vervoer eer matiging behoeft dan opwekking en aanmoediging, behelst elke akte van concessie het uitdrukkelijke voorschrift, dat uit de bijeengebragte penningen in de allereerste plaats voldaan moeten worden de kosten, die tot derzelver verkrijging bij het Parlement geëncurreerd zijn; — en het beloop daarvan is, zooals bij meest alle bill's tot bijzondere belangen betrekking hebbende, zeer bezwarend. Onder de Vereenigde Staten van *Amerika* daarentegen, zijn er niet weinige die, voor het tot stand brengen van spoorwegen, door particulieren ontworpen, zich aanzienlijke opofferingen uit de publieke kas getroosten, zooals bijvoorbeeld *Virginia* 2/5 van het kapitaal bijdraagt, dat tot voltooijing van den *Richmond* en *Potomac railway* (75 mijlen lang) noodig is.

Het naast bij deze wet van ondersteuning komt het systema, hetwelk het Fransche Gouvernement voor het doelmatigste houdt. Het wil voor het tot stand brengen van groote lijnen van gemeenschap, alwaar de middelen van particulieren te kort schieten, dezelve te hulp komen door een kleiner of grooter aantal actien, naar gelang de zaak meer of minder belangstelling verdient, voor het Rijk in te schrijven. Er was, wel is waar, van de zijde der kapitalisten voorgesteld, dat de Regering liever eenen billijken interest aan de ondernemers of geldschieters waarborgen zoude; maar zoo doende zoude het Rijk met de geheele risico — met al de kansen ten nadeele — bezwaard worden, zonder uitzigt op eenige directe deelneming aan de voordeelige kansen. In het andere stelsel daarentegen, heeft het Rijk zoowel op winst als verlies gelijke aanspraak met andere actiehouders, en oefent in het algemeen belang op de uitvoering van het werk zoodanigen invloed uit, als evenredig is aan het bedrag zijner aandeelen. Ook kan het, zoodra het werk eens voltooid is, deze aandeelen verkoopen, om het alzoo los wordende kapitaal tot andere nuttige ondernemingen te gebruiken. De Fransche Regering gaat voorts, bij de aanbeveling dezer wijze van handelen, van het grondbeginsel uit, dat zij het initiatief dezer ondernemingen hebben zal, zoodra dezelve van eenen grooten omvang zijn, bijvoorbeeld de spoorweg van *Parijs* naar *Havre*. Zij doet dan het ontwerp maken, het bestek vervaardigen en de uitvoering, bij eene publieke mededinging, aan diegenen aanbesteden, welke zich met de voor de schatkist minst bezwarende voorwaarden vergenoegen. Anders is het met werken van een niet zeer dringend belang en welker kosten binnen het bereik van particuliere vereenigingen vallen. Bij deze schijnt men den omslag en de voorzorgen eener openbare aanbesteding overtollig te rekenen, en zoo is bij de wet van 9 Julij 1835 het aanleggen van eene ijzerbaan tusschen *Parijs* en *St. Germain* directelijk gegund aan den persoon, die er het eerste ontwerp van gemaakt en aan de opnemingen van het terrein, de berekening van het te verwachten nut en de verdere voorbereidende maatregelen zijn tijd en zijn geld ten koste gelegd had.

De Commissie is van gevoelen dat, in de gegeven omstandigheden, het in Frankrijk aangenomen systema datgene is, 't welk in Nederland gevoegelijkst zoude kunnen worden gevolgd. Immers bespeurt men in het eene land zoo min als in het andere die bovenmatige drift voor ijzeren spoorwegen, welke, in verband met eene berispelijke speculatiezucht, zich in Duitschland en Groot-Brittannie van zoovele gemoederen heeft meester gemaakt. Voor Uwer Majesteits onderdanen schijnt voor alsnog niets te vreezen van dien geest van overdrijving, welke verschillende Duitsche Regeringen en bijzonderlijk de Pruissische, tot eene daaraan geëvenredigde behoedzaamheid heeft bewogen, en die een *select committee* van het Engelsche Parlement een naauwgezet onderzoek van alle aanvragen en tevens beperkende maatregelen heeft doen aanbevelen, niet om ondernemingen tegen te gaan, welke, behoorlijk overlegd en bestuurd, niet missen kunnen van weldadig te zijn voor de natie, maar juist om voor te komen dat *de goede daad, dien deze ondernemingen verdienen*, te loor ga en het nationaal kapitaal als het ware weggeworpen worde te midden van de tijdelijke opzetting der gemoederen, die in dit oogenblik plaats vindt („that, whilst no discouragement should be cast upon enterprises „which, if properly directed, cannot fail to be beneficial to the „nation, *the character of these undertakings should not be permitted* „*to be sacrificed*, nor the national capital *thrown away under the* „*temporary excitement of the public mind, which appears to prevail* „*at this moment.*")

Aan den anderen kant is dit Rijk verre van zich te bevinden in den toestand van Noord-Amerika, alwaar de noodzakelijkheid om het verkeer te bevorderen tusschen pas bevolkte en nog onderling in geen gemeenschap gebragte landstreken, alsmede de door niets en in geene rigting belemmerde uitbreiding der nijvere werkzaamheid op een veld van onmetelijke ruimte, ten natuurlijken gevolge hebben dat de Regeringen verpligt zijn hare aandacht in de eerste plaats op ijzerbanen te vestigen en den ijver en het vermogen van particulieren te gemoet te komen. Hier te lande daarentegen is eene van ouds bestaande volksvlijt werkzaam op een beperkt veld; de gronden, die voor het aanleggen van nieuwe wegen van gemeenschap vereischt worden, hebben doorgaans eene winstgevende bestemming en derhalve eene veel hoogere waarde dan in de nieuwe Staten van Amerika; en daar de behoefte aan verbetering in de reeds menigvuldige middelen van vervoer niet uitermate dringend schijnt, ten minste niet dan zelden vernomen

[1]) Ook deze bijlage is niet onder de stukken gevonden.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

wordt, zoo mag het Gouvernement zich houden aan het beginsel, 't welk het meest strookt met de lessen eener gezonde staathuishoudkunde, dat, namelijk, van aan de industrie hare eigene keuze te laten in het bepalen der punten van aanraking voor productie en consumtie. In die vrijlating toch, ligt, in den regel, de zekerheid opgesloten, dat in het wijzigen en uitbreiden der middelen van gemeenschap het algemeen belang met het particuliere vereenigd, en geenszins om hersenschimmige voordeelen of ten believe van eene onberedeneerde voorkeur eenig gedeelte van het kapitaal nutteloos verspild worden zal. Voor andere waarborgen, hetzij dezelve uit het oogpunt der veiligheid als noodzakelijk kunnen te beschouwen zijn, of om aan de bevolking de duurzaamheid van een onkostbaar gebruik te verzekeren, of uit welken anderen hoofde het ook zijn moge, kan op eene voldoende wijze gezorgd worden door reglementen van politie en door het duidelijk omschrijven der voorwaarden, op welke de concessie verleend wordt, en van welker inachtneming derzelver kracht en waarde onafscheidelijk is. Eene proeve hiervan is geleverd in de reeds hierboven als bijlage van dit rapport vermelde concept-dispositie op het aanzoek van *Serrurier* e. s., en beantwoordt dezelve aan het doel, zoo zal Uwe Majesteit ook geregtvaardigd vinden het besluit, waartoe de overwegingen der Commissie haar met betrekking tot het laatste gedeelte der voorgestelde vragen gebragt hebben, dit namelijk, „dat er geene termen bestaan, om anders dan in hoogst zeldzame „gevallen ondernemingen van dezen aard door het Rijk zelf tot „stand te doen brengen."

Een van deze gevallen is, naar het oordeel van de meerderheid der Commissie, thans voorhanden. Van een ijzeren spoorweg van Amsterdam naar Arnhem is het hoog belang reeds in een ander gedeelte van dit rapport aangetoond en men mag dus hier als bewezen aannemen dat, bij ontstentenis van denzelve, het deel, 't welk de hoofdstad in billijkheid aanspraak maken mag om aan de verbeteringen der Rijnvaart te hebben, hoe langer hoe geringer worden zal, en dat het geheel vervallen van haren handel niet te vermijden zoude zijn, indien de uitwerkselen eener korte en nimmer afgebroken communicatie tusschen Antwerpen en Keulen in tijd en wijle zoodanig mogten blijken te zijn als derzelver ontwerpers zich voorstellen, en indien de voltooijing van hun werk de Amsterdamsche kooplieden geheel onvoorbereid mogt hebben gevonden tot al hetgeen eene zoo geduchte mededinging buiten allen twijfel zoude komen te vereischen. De bedenking zal waarschijnlijk geopperd worden dat, de behoefte wezenlijk zijnde, eene zoo vermogende stad niet in gebreke blijven zal van in dezelve uit eigen middelen te voorzien; dat men zich van de toereikendheid dier middelen niet minder overtuigd houden moet dan van de bereidwilligheid van eenen verlichten en met zijn eigen belang wel bekenden handelsstand, om dezelve doelmatig te besteden, en dat de tusschenkomst van 's lands Regering, zoo zij al gevorderd worden mogt, zich zal kunnen bepalen tot de inschrijving voor een zeker getal der aandeelen in het op te nemen kapitaal, of, ten uiterste, tot de verzekering van een behoorlijken interest aan de geldschieters. Maar, hoe waar en juist zulks in het algemeen ook moge zijn, de zaak, welke hier behandeld wordt, is vatbaar voor eene bijzondere wijze van beschouwen, of liever, zij vordert dezelve volstrektelijk. Immers het gevaar, tegen hetwelk men zich heeft te wapenen, wordt voorspeld te zullen voortspruiten uit den Belgischen spoorweg. Een Bestuur, dat niet heeft opgezien tegen de aanzienlijke sommen, die het tot stand brengen van denzelve vereischt, zal nog gemakkelijker besluiten tot de verdere opofferingen, welke allengskens blijken zullen noodig te zijn om zich van de voorkeur in het vervoer van personen en goederen te verzekeren. Bereids is de onttrekking van dat vervoer aan alle transito-regten eene zoo goed als vastgestelde zaak. Zal er niet verder worden gegaan, en zal niet misschien zoodanige berekening van tol en vraehtprijzen plaats vinden, dat particuliere eigenaars uit het bedrag — gezwegen van dividenden en interest — niet eens de kosten van onderhoud zouden kunnen goedmaken? Waar dus van mededinging met zulk eene onderneming gesproken wordt, dient men in staat te zijn om met die soort van opofferingen gelijken tred te houden. Edoch waar zijn de kapitalisten, die — hunne belangstelling in den bloei der commercie moge zoo levendig, hunne betrekkingen tot dezelve zoo naauw zijn als men wil — hun geld tot eenig noemenswaardig bedrag op zulk een uitzigt zouden willen wagen? De Commissie bevroedt, dat ook voor Uwe Majesteit dit een object zal zijn van zwaarwigtige consideratie. Zij wil hopen dat de mededinging niet zal worden gedreven tot het uiterste, zoo even door haar ondersteld, maar zij mag niet vergeten, dat zulks tot de mogelijkheden behoort en dus tot de bestanddeelen der overtuiging, op welke de beslissing van het Gouvernement zal moeten rusten; — en indien de welvaart van den Amsterdamschen koophandel van een wezenlijk, ja van het hoogste belang is voor het welzijn van den Staat; — indien het voortduren of het vervallen van dien koophandel afhankelijk is van het al of niet bestaan eener meer gemakkelijke, regelmatige en nimmer afgebroken gemeenschap met den Rijn te *Arnhem* en *casu quo* te *Keulen*; — indien, eindelijk, de spoorweg, door welken thans alleen zoodanige gemeenschap kan worden verzekerd, aan eene eventueele mededinging is blootgesteld, die voor alle particuliere ondernemers het uitzigt op eene winstgevende exploitatie hoogst twijfelachtig zoude maken, dan schijnt het naauwelijks te kunnen missen of „tot de werkdadige tusschenkomst „van 's Rijks wege zal eerlang, als eene noodwendige gevolgtrekking „uit al die beschouwingen te zamen genomen, door de Regering „besloten worden," en zij zal in de denkwijze eener onbevooroordeelde natie den bijval vinden, welke ook voor de best beraamde maatregelen ten hoogste wenschelijk is.

Om overigens, door wien de bedoelde spoorweg ook moge worden aangelegd, de opbrengsten zoo ruim als mogelijk te maken, zoude, naar het oordeel der Commissie, niet de kortste rigting te verkiezen zijn, maar de omweg over *Utrecht*, ten einde voordeel te doen met het verkeer van die stad, zoowel met *Arnhem* als met *Amsterdam*, bijzonder wat het transport van reizigers aangaat. Daarbij komt, dat *Utrecht*, door deszelfs ligging, als het ware van zelf zich voordoet als centrum — het punt van ontmoeting — der verschillende lijnen, die, zoo de natie allengskens smaak en behoefte toont aan versnelde middelen van gemeenschap, de provincie Holland met de landprovincien, en misschien *Rotterdam* zelf met den Rijn zullen verbinden.

Het is insgelijks met betrekking tot eene min of meer verwijderde toekomst, dat de Commissie, bijaldien de resultaten der reeds door Uwe Majesteit bevolen opneming van het terrein zulks niet ontraden, den weg liever over *Hilversum* dan dichter bij de Vecht zoude gelegd zien. Want hoewel ook zóó doende de kortste afstand uit het oog verloren zoude worden, schijnt dit nadeel ruim te worden goedgemaakt door de omstandigheid, dat men, eens de ijzerbaan tot *Hilversum* gebragt hebbende, zich een aanmerkelijk bedrag van kosten zal hebben bespaard tegen den tijd op welken zal worden overgegaan tot het maken van een spoorweg, in de hoofdstad beginnende en loopende langs *Amersfoort* naar den IJssel en de grenzen van *Westphalen*.

De leden der Commissie, welke geacht worden bijzonder de belangen van *Amsterdam* te vertegenwoordigen, hebben zelven dit laatste denkbeeld geopperd en in den omweg over *Utrecht* voor de naar den Rijn bestemde of van daar afgevoerd wordende goederen geen bezwaar gevonden, dat in vergelijking komen kan met de zoo even aangestipte voordeelen [1]). Daarentegen is door hen met kracht van redenen op de noodzakelijkheid aangedrongen, om het vaarwater tusschen *Arnhem* en *Lobith*, door de geheele opruiming der weinige ondiepten, welke zich in den Beneden-Rijn omstreeks het

---

[1]) Koning Willem I onderwierp inderdaad een voorstel tot den aanleg van den Rijnspoorweg van Amsterdam over Utrecht, enz. aan de Staten-Generaal. Er werd een som van 15 millioen voor geraamd. Dit voorstel ondervond grooten tegenstand. Men achtte de communicatie-middelen zoowel te water als te land zoo uitstekend ingericht, dat spoorwegen geheel overbodig waren. Men keurde zelfs eene proef af, uit vrees, dat men te zeer de belangen van diligences, stoomschepen en andere middelen van vervoer zou benadeelen, die toch steeds goedkooper zouden vervoeren. Men noemde de uitgaven voor spoorwegen uitgaven in het belang van één stand, hetgeen onbillijk was.

Toen den 2den April 1838 het wetsontwerp in openbare behandeling kwam, stond geen enkel spreker op om de Regeeringsvoordragt te verdedigen. Ook de Minister van Financiën was zwak in zijne weerleggingen en het voorstel werd verworpen met 46 tegen 2 stemmen.

In Amsterdam was men zeer ontevreden over dien uitslag. Gesteund door den aandrang van den handel vaardigde de Koning den 30sten April 1838 het besluit uit, dat er een spoorweg van Amsterdam naar Arnhem zou worden aangelegd, waaraan later een zijtak van Utrecht naar Den Haag en eene lijn van Arnhem naar de Duitsche grenzen zou worden toegevoegd. Hiervoor werd eene leening geopend van 9 millioen tegen $4\frac{1}{2}$ pct.; mocht de opbrengst niet voldoende zijn om die rente te dekken, dan zou daarin uit 's Konings bijzondere fondsen worden voorzien. De obligaties werden ver boven pari, tegen 115 pct. geplaatst.

De opbrengst der exploitatie van de lijn Amsterdam—Utrecht stelde aanvankelijk aller verwachting te leur. Het algemeen vertrouwen was geschokt. Om aan dien toestand een einde te maken, werd eene Staatscommissie benoemd, waarin de burgemeesters van Amsterdam, Rotterdam en Arnhem, alsmede hooggeplaatste regtsgeleerden, kooplieden en de hoofdingenieur Conrad zitting hadden. Secretaris was de advocaat Mr. Lipman.

Die Commissie adviseerde voor Staatsaanleg en exploitatie, maar, zoo dit bezwaren ondervond, dan aan den particulieren ondernemingsgeest de zaak over te laten. Den 16den Mei 1845 kwam toen de Overeenkomst tot stand, waarbij de voltooiing van den spoorweg aan zeven concessionarissen werd overgedragen, waaronder slechts één Hollandsche firma, die van E. J. Enthoven en Cie.

In 1890 werd de Rijnspoorweg van de Maatschappij, die haar geëxploiteerd had, door het Rijk overgenomen.

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

Pannerdensche kanaal bevinden, in een goeden staat te brengen en te onderhouden. Naar de berigten, door de bedoelde leden ingewonnen, zoude die verbetering geene uitgaven vereischen, in het minst geëvenredigd aan haar groot belang voor vaart en handel, en zoude dus evenzeer in de magt van 's Lands Bestuur zijn, zelfs binnen zeer weinig tijds en lang vóór de voltooijing van den spoorweg, als het verwezenlijken van een anderen wensch, die hen nog nader aan het hart ligt: dat namelijk de stad *Arnhem* eene vrijhaven moge worden voor de Rijnvaart, alwaar de goederen, tot den Amsterdamschen handel behoorende, zouden kunnen worden geladen en gelost op den voet en voorwaarden van de overeenkomst, in 1831 door Uwe Majesteit met de andere Oeverstaten gesloten.

De Commissie rekent zich niet bevoegd, om eenig bepaald oordeel te uiten omtrent punten, liggende buiten den kring des haar opgedragen onderzoeks. Zij maakt echter geene zwarigheid, om Uwe Majesteit in bedenking te geven, om het een en ander der evengemelde voorstellen bij de administratien, tot welker vak dezelve respectievelijk behooren, opzettelijk te doen overwegen, ten einde nader aan Hoogstdeszelfs gunstige aandacht te worden voorgedragen; en overigens vermeenende in den loop der tegenwoordige consideratien en rapport al de vragen bij het Koninklijk Besluit van 19 Februarij voorkomende, naar haar vermogen en beste weten te hebben beantwoord, eindigt de Commissie met de betuiging van haren eerbiedigen dank voor het vertrouwen, dat Uwe Majesteit in haar heeft gelieven te stellen.

Uit naam der speciale Commissie,

Derzelver voorzitter,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal
bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. VOLLENHOVEN.

9. ALGEMEEN VERSLAG.

In 1842 besloot de Regering een ontwerp van wet voor te dragen, tot doel hebbende het daarstellen, op kosten van het land, van eenen ijzeren spoorweg van *Maastricht* tot aan de Pruissische grenzen in de rigting van *Aken*, met eenen zijtak leidende naar de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade*, aan de oostelijke grenzen van het hertogdom *Limburg* gelegen; tot dat einde werd eene geldleening van *f* 3 700 000 voorgesteld.

De bedoeling der Regering bij die voordragt was drieledig:

Ten eerste had men het doel om den handel en het verkeer in het algemeen te bevorderen, hetgeen men bijzonder noodig achtte met het oog op het daarstellen van eenen spoorweg tusschen *Antwerpen* en *Keulen*, waardoor meerdere takken van handel eene nieuwe en voor ons land nadeelige rigting zouden kunnen nemen, terwijl door het aanleggen van den ontworpen weg de nadeelige gevolgen daarvan eenigszins konden worden gekeerd;

Ten tweede stelde men zich voor tevens de welvaart te bevorderen van het hertogdom *Limburg*, welk gewest, door de omstandigheden die het gevolg zijn geweest van de staatkundige gebeurtenissen van 1830, in eenen minder gunstigen toestand verkeert. Een nieuw middel van vervoer konde daartoe strekken.

En *ten derde* was men bedacht op het verkrijgen van eene grootere opbrengst van de domaniale steenkolenmijnen te *Kerkrade*, waarvan de voortbrengselen nu alleen in eenen kleinen kring kunnen worden verkocht, terwijl daarvoor een belangrijke uitweg wordt verkregen, wanneer zij door middel van eenen spoorweg tot aan de Maas, en zoo verder, kunnen worden vervoerd.

Dit wetsontwerp werd in de Afdeelingen der Tweede Kamer niet gunstig beoordeeld, en daartoe gaven voornamelijk aanleiding de twee volgende beweegredenen:

in de eerste plaats kon men zich niet vereenigen met het denkbeeld, dat de Regering spoorwegen voor eigen rekening zoude aanleggen;

terwijl in de tweede plaats niet werd goedgekeurd, dat men in de toenmalige omstandigheden de schuld van den Staat nog zoude vermeerderen.

Doch gedurende dat onderzoek werd in de Afdeelingen het denkbeeld geopperd, om, wanneer eene particuliere maatschappij konde gevonden worden, die den bedoelden spoorweg zoude willen ondernemen, men dan wel zoude genegen zijn eene vaste jaarlijksche ondersteuning te verleenen. Van eene som van *f* 25 000 werd bij die gelegenheid melding gemaakt.

Het voorgedragen wetsontwerp ingetrokken zijnde, zijn bijzondere personen bedacht geweest om, zoo mogelijk, eene maatschappij tot stand te brengen, ten einde den meergenoemden spoorweg, wanneer er een subsidie uit de schatkist kon worden toegestaan, daar te stellen.

In plaats van eene tegemoetkoming in geld, heeft de Regering gemeend dat aan die maatschappij een voordeel zoude kunnen bezorgd worden, door haar, voor eenen bepaalden tijd, over te dragen het beheer en het genot der mijnen van *Kerkrade*, op zulke wijze echter, dat men ook voor de schatkist het vooruitzigt behoudt om eenig inkomen te genieten, en dat de mijnen met den aan te leggen zijtak, na afloop der concessie, aan het Rijk in vollen eigendom terugkomen.

Deze omstandigheden hebben aanleiding gegeven tot het aanbieden van het tegenwoordig wetsontwerp. Bij het eerste onderzoek van hetzelve in de Afdeelingen werden geene bedenkingen tegen het aanleggen van den weg gemaakt, doch men vroeg nadere inlichtingen, men verlangde meer waarborgen, en eenige wijzigingen in het ontwerp kwamen wenschelijk voor.

De Regering heeft, ten gevolge daarvan, de ophelderingen gegeven, welke onlangs aan de Kamer zijn medegedeeld; daarbij zijn gevoegd een staat der uitgaven en inkomsten der mijnen van 1814 tot 1843, alsmede een gewijzigd ontwerp van wet, waarin acht is geslagen op de verlangde veranderingen van redactie.

De nadere overwegingen betrekkelijk dit onderwerp, welke vervolgens in de Afdeelingen plaats hadden en waaraan 25 leden deel namen, hebben de volgende uitkomst opgeleverd.

In drie Afdeelingen hebben de aldaar aanwezige leden, ten getale van 16, verklaard, in het algemeen genoegen te nemen met de antwoorden en ophelderingen, door de Regering tengevolge van het voorloopig verslag aan de Kamer medegedeeld.

Eenige leden zijn echter teruggekomen op den reeds vroeger geuiten wensch, dat in het wetsontwerp eene bepaling zoude worden opgenomen, waarbij werd vastgesteld, dat deze wet niet ten uitvoer zal worden gelegd voordat men, ten aanzien der aansluiting van den ontworpen spoorweg op Pruissisch grondgebied tot *Aken*, met de Regering van dat Rijk en de bijzondere ondernemers aldaar zal zijn overeengekomen; hoezeer de Regering, luidens de memorie van beantwoording, over dit punt geheel eenstemmig denkt met de Kamer, waren die leden van gevoelen, dat het beter zoude zijn dergelijke bepaling in de wet zelve op te nemen.

Eenige andere leden hebben nog de drie volgende aanmerkingen in het midden gebragt:

a. Zij vinden dat de zaak niet genoegzaam is opgehelderd; zij vreezen dat het doel, hetwelk men zich voorstelt, namelijk het bevorderen van een algemeen belang, niet zal worden bereikt; zij willen wel een voordeel aan een onzer Gewesten helpen bezorgen, maar zij wenschen dat alle voorzorgen worden genomen om te verhoeden dat niet eene bijzondere maatschappij die voordeelen geniete, welke men voor een Gewest bestemt.

b. Die leden meenden ook, dat het voordeeliger zoude zijn de bedoelde steenkolenmijnen te verkoopen; de Regering had, volgens hun oordeel, daar wel gelegenheid toe gehad, en zulks diende, huns inziens, nogmaals beproefd te worden.

c. Den termijn van 99 jaren, gedurende welken die mijnen zouden worden afgestaan, ten einde den ontworpen spoorweg van *Maastricht* op *Aken* te zien daarstellen, vonden zij te lang, voornamelijk daar men thans andere spoorwegen ziet tot stand komen, zelfs zonder subsidie, met eene concessie voor veel korteren tijd verleend, met name den spoorweg van *Amsterdam* naar *Arnhem*, die slechts voor 50 jaren is afgestaan.

Tegen dit laatste is evenwel door meerdere leden opgemerkt, dat er een groot onderscheid bestaat tusschen den zoo even genoemden Rijnspoorweg met de andere daarmede in verband staande ijzeren wegen, en den ontworpen weg van *Maastricht* naar *Aken* met den daarbij behoorenden zijtak van den hoofdweg tot aan de steenkolen-

XXXII. *Steenkolenmijnen te Kerkrade.*

mijnen te *Kerkrade* loopende. Betrekkelijk de eerste wegen is bepaald dat, wanneer de Regering, na afloop der vastgestelde 50 jaren, goedvindt dezelve terug te nemen, zij gehouden zal zijn aan de concessionarissen uit te betalen alle sommen, welke tot de daarstelling en de voltooijing, alsmede tot het doen van uitbreidingen of verbeteringen zijn besteed, terwijl de eventueele concessionarissen van de hier bedoelde onderneming, na het einde der concessie, op geene uitbetaling hoegenaamd, noch voor den aan te leggen zijtak, noch voor de andere, in de wet vermelde werken, eenige aanspraak hebben.

Van eenen anderen kant hebben vele leden den stelligen wensch geuit, om in het wetsontwerp te zien opnemen eene bepaling, waarbij aan de eventueele concessionarissen de verpligting wordt opgelegd, om in de mijnen niet anders te werken, dan volgens een door de Regering jaarlijks vast te stellen plan, voor de nakoming van hetwelk een streng toezigt moet worden daargesteld, terwijl tevens het maximum der jaarlijks uit te delven hoeveelheid steenkolen door de Regering dient te worden bepaald.

Eindelijk is door eenige leden verlangd, dat van wege de Regering aan de Kamer worde medegedeeld de taxatie der waarde van de bedoelde steenkolenmijnen, welke, zooals zij vermeenen, bij het Bestuur der domeinen voorhanden zoude zijn.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Donderdag den 5den Junij 1845.

10. NOTA VAN WIJZIGINGEN. [1])

Art. 2. Het woord *en*, aan het einde van § *b*, wegnemen en overbrengen aan het einde van § *c*.

Op deze paragraaph laten volgen:

„*d.* dat, ten koste van de concessionarissen, een behoorlijk „toezigt zal worden daargesteld, ten einde de regelmatige exploi- „tatie der mijnen te verzekeren.”

[1]) Deze nota kwam in de Vergadering van 7 Juni 1845 in, met een begeleidenden brief, in het verslag van die vergadering opgenomen.

De Eerste Kamer heeft zich met dit door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp vereenigd. (Zie Vergadering der Tweede Kamer van 19 Juni 1845.)

De wet is den 19den Juni 1845 door den Koning bekrachtigd. (Zie *Staatsblad* 1845, n°. 29).

XXXIII. Toestand van Suriname.

HET COMMISSORIAAL VERSLAG, uitgebracht over de adressen, ingekomen den 21sten Februari en den 12den April 1845, kwam in beraadslaging in de Vergadering van 25 April 1845. [1])

1. VERSLAG der Commissie, benoemd ingevolge besluit der Tweede Kamer van den 25sten April 1845, n°. 4, ter zake van het adres van *Bosch Reitz c. s.*, betrekkelijk de aangelegenheden der Kolonie *Suriname.*

EDEL MOGENDE HEEREN!

Op den 21sten Februarij dezes jaars werd door zes en veertig voorname handelshuizen in Amsterdam een adres over de Surinaamsche aangelegenheden aan Uwe Vergadering ingediend.

Dit stuk, dat in hooge mate de belangstelling van de natie en van U Edel Mogenden had opgewekt, werd verzonden naar de Commissie tot de verzoekschriften, dewelke op den 14den Maart, bij monde van den heer *Strens*, haar rapport heeft uitgebragt, en die als conclusie aan U Edel Mogenden voorstelde, om het adres tot inzage der leden te deponeeren ter griffie, en daarvan tevens een afschrift te zenden aan den Minister van Kolonien, met verzoek om desaangaande de noodige inlichtingen aan de Vergadering te willen mededeelen.

De Minister, ter Vergadering tegenwoordig zijnde, meende al dadelijk eenige inlichtingen te moeten geven, en bij eene uitgebreide redevoering behandelde Zijne Excellentie de verschillende punten van bezwaar, door de adressanten in het midden gebragt.

Een Uwer medeleden stelde voor, om, naar aanleiding van art. 104 van het Reglement van orde, over te gaan tot het benoemen eener Commissie van onderzoek. De meerderheid dezer Vergadering besloot echter, de discussien over dat voorstel uit te stellen tot eene volgende bijeenkomst. Op den 25sten April werd door de Commissie tot de verzoekschriften rapport uitgebragt over een tweede adres, door 43 der vroegere adressanten ingediend en dat de strekking had, om de redevoering des Ministers te wederleggen en te ontzenuwen. Het vroeger gedaan voorstel bij die gelegenheid in deliberatie gebragt zijnde, werd ten slotte met 47 tegen 7 stemmen besloten tot de benoeming eener bijzondere Commissie, ten einde, na naauwkeurig onderzoek der daadzaken, omtrent de te nemen maatregelen een bepaald voorstel te doen, terwijl ten aanzien van het later ingekomen adres werd besloten tot de nederlegging ter griffie.

Ingevolge voorzegd besluit zijn de heeren *Strens*, *Faber van Riemsdijk*, *Bruce*, *van Dam van Isselt* en *Den Tex* door de respectieve Afdeelingen tot leden benoemd der Commissie, welke vervolgens op den 2den Mei, na den heer *Bruce* tot Voorzitter te hebben benoemd, met haren arbeid een aanvang heeft gemaakt.

Hoogst belangrijk, maar hoogst moeijelijk was de taak aan die Commissie opgedragen.

In het adres der handelshuizen waren de meest gewigtige onderwerpen ter sprake gebragt. Het gold hier de hoogste belangen eener Kolonie, wier welzijn zoo naauw in verband staat met het welzijn van zoo vele Nederlandsche ingezetenen; van eene Kolonie, wier bloei of achteruitgang eenen zoo gewigtigen invloed moet hebben op alle takken van nijverheid in het moederland.

Bij al de bereidvaardigheid van Zijne Excellentie den Minister van Kolonien tot het verstrekken der gevraagde Staatsstukken; bij de bereidwilligheid der adressanten en andere belanghebbenden en zaakkundigen tot het geven van inlichtingen en bescheiden; bij de gelegenheid, die der Commissie werd geschonken, om in de Surinaamsche zaken ervaren mannen te kunnen raadplegen, die niet weigerden in haar midden te verschijnen en die met rondborstigheid en onpartijdigheid de hun gedane vragen hebben beantwoord; bij al die hulpmiddelen, Edel Mogende Heeren, ondervond nogtans Uwe Commissie het gemis van genoegzaam afdoende bescheiden, om, bij zooveel verschil van meeningen, bij zulke gewigtige stellingen en daadzaken, een rapport uit te brengen, dat in ieder opzigt zou kunnen beantwoorden aan het vertrouwen, dat deze Vergadering wel in haar heeft gelieven te stellen; hoedanig rapport trouwens alleen zou kunnen geleverd worden door eene Commissie, die in de gelegenheid wierd gesteld, om in de Kolonie zelve het noodig onderzoek te doen. Met de volkomen bewustheid intusschen, dat zij van de onder haar bereik liggende hulpmiddelen het meest vlijtige gebruik heeft gemaakt, heeft Uwe Commissie de eer haren arbeid aan het oordeel van U Edel Mogenden te onderwerpen.

Het rapport der Commissie, dat uit den aard der zaak uit onderscheidene deelen moet bestaan, is door haar in vier hoofd-afdeelingen gesplitst. Zij heeft zich namelijk de taak gesteld:

1°. om te onderzoeken, welke als de voornaamste oorzaken te beschouwen zijn van den achteruitgang en van den verminderden bloei der kolonie Suriname;

2°. heeft zij getracht de middelen op te sporen, die zouden kunnen leiden tot opbeuring en herstel;

3°. heeft zij de klagten, tegen den Gouverneur-Generaal *Elias* ingebragt, aan zijne gedragingen getoetst; en

4°. heeft zij de handelingen van Zijne Excellentie den Minister van Kolonien, ook in verband tot de besluiten van 6 November 1844, n°. 10 en 11, tot een punt gesteld van hare meest ernstige overwegingen.

I. De klagten over het verval der kolonie Suriname zijn reeds oud en dagteekenen van de helft der vorige eeuw. De oorzaken, die daartoe hebben geleid, zijn menigvuldig en van zeer verschillenden aard. Zij zijn, naar het oordeel Uwer Commissie, voornamelijk de volgende:

De afwezigheid van de eigenaren der plantages heeft in de eerste plaats voor een aanzienlijk gedeelte medegewerkt tot het verval en tot de mindere opbrengst van die belangrijke bezittingen. De regel: „ver van zijn goed, digt bij zijne schade” moest vooral gelden omtrent panden, op zoo grooten afstand gelegen, die men niet zoo gereedelijk kan bezoeken, en waar dus voor de administrateuren bijna de zekerheid bestond, dat de bezitters zich niet door eigen oogen zouden komen overtuigen, of het beheer hunner goederen doelmatig was ingerigt en of het werd gevoerd naar de

1) Zie de twee adressen hierachter, onder n°. 1*b* en 1*c*.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

regelen der striktste eerlijkheid. Hoewel het schijnt dat men zich verheugen mag over eene toenemende verbetering van het personeel van administrateuren en directeuren der plantages, zoo is het niettemin waar, dat de belangen der eigenaren niet altijd aan zoodanige personen toevertrouwd waren, of welligt nog zijn, waarvan men verwachten mogt, dat zij het voordeel van hunne meesters even goed als hun eigen voordeel zouden behartigen. Achteruitgang en mindere opbrengst der plantages moesten daarvan de natuurlijke gevolgen zijn.

Wanneer men daarbij nu nog in aanmerking neemt, dat de overgewonnen kapitalen, die aan elders wonende eigenaren toebehooren, uit de Kolonie gevoerd en alzoo niet aangewend kunnen worden tot vermeerdering van de welvaart dier bezittingen, dan mag voorzeker de afwezigheid van de meeste eigenaren van plantages beschouwd worden als eene van de redenen van verval, hoewel die afwezigheid, volgens het oordeel Uwer Commissie, in geen het minste verband staat tot het wegvloeijen van het geld en tot het doen geboren worden van de agio op papieren geld.

Het afschaffen van den menschontecrenden slavenhandel moet als eene tweede en zeer voorname oorzaak worden beschouwd van den verminderden bloei van *Suriname*. In eene geheel landbouwende Kolonie, waar tot de teelt der meest belangrijke producten, de koffie, de suiker en de katoen, tot dusverre bij uitsluiting van den handenarbeid der slaven gebruik wordt gemaakt, kon het wel niet anders of het tractaat van den 13den Augustus 1814, betrekkelijk de afschaffing van den handel in slaven, moest de meest gewigtige gevolgen te weeg brengen.

Niet alleen werd daardoor de weg afgesneden voor alle verdere ontginning van onbebouwde gronden, maar ook op de bestaande plantages moest de productie verminderen, ten gevolge van de vermindering der produceerende kracht. Hoewel er voorbeelden mogen geweest zijn, dat administrateuren, hun eigen voordeel alleen voor oogen hebbende, van de verminderde en steeds verminderende slavenmagt dubbelen en onmatigen arbeid gevorderd hebben, ten einde de zelfde massa producten te verkrijgen, waarover zij hunne provisien berekenden, zoo mag men echter in het algemeen aannemen, dat in den regel van den nu zoo bezwaarlijk te vervangen slaaf meer gematigde arbeid werd gevergd, waardoor de productie der plantages in verhouding tot den minderen arbeid moest afnemen. Dat zulks op de welvaart der Kolonie grooten invloed moest hebben, behoeft geen betoog.

Als eene derde oorzaak van verminderde welvaart mag men de steeds dalende prijzen der producten beschouwen. Uwe Commissie gedraagt zich te dien opzigte aan den hiernevens gaanden staat van vergelijking der prijzen van een van de meest belangrijke producten, waaruit de trapsgewijze verlaging duidelijk blijkt.

Door verminderde productie, ten gevolge van mindere slavenmagt, en door de steeds dalende prijzen der producten, werden de meeste eigenaren al meer en meer buiten de mogelijkheid gebragt, om de noodige kosten van herstel of van verbetering aan hunne panden te besteden, hetgeen natuurlijk moest leiden tot het afwerpen van mindere voordeelen. De bezwarende voorwaarden, waaronder de hypotheken op de meeste plantages in der tijd zijn gevestigd geworden, en die ten gevolge hadden dat de eigenaars zelven dier plantages bijkans van allen invloed op het beheer over hun eigendom verstoken werden, vermeerderden het kwaad, terwijl de hoog opgevoerde belastingen het hare bijdroegen, om mismoedigheid en klagten over verval der Kolonie te doen geboren worden.

De drie opgegeven oorzaken, die tot den achteruitgang der kolonie Suriname hebben zamengewerkt, lagen buiten het bereik der Regering, die de eigenaren der plantages niet kon dwingen om in Suriname te wonen; die niet bij magte was, al had zij onverhoopt andere denkbeelden daaromtrent gekoesterd, om zich te verzetten tegen de groote Mogendheden, die afschaffing van den slavenhandel wilden, en die, eindelijk, geene middelen ter harer beschikking heeft om den prijs van eenig handels-artikel naar welgevallen te regelen.

Er is echter nog eene andere gewigtige oorzaak van achteruitgang, van verminderde welvaart en van ouvergenoegdheid in de kolonie Suriname, die Uwe Commissie geene vrijheid heeft gevonden voor U Edel Mogenden te verzwijgen: de willekeurige handelingen, namelijk, van verschillende Gouverneurs, die sedert 1816 in Suriname het gezag hebben uitgeoefend. Door die handelingen werd de zekerheid van bezittingen verminderd, werd de geest van onderneming uitgedoofd en werd alzoo mede daardoor het welzijn der Kolonie in den hartader aangetast.

De geschiedenis van Suriname, sedert de weder-inbezitneming dier Kolonie tot op den lateren tijd, levert een aantal voorbeelden op van daden van willekeur en van misbruik van magt.

En weinig ook kon het baten, of al in 1815 en 1832 door den Koning reglementen werden vastgesteld, naar welke de Kolonie bestuurd zou worden, daar bij die reglementen aan de Gouverneurs in vele gevallen eene geheel discretionnaire magt werd toegekend en sommigen hunner zich dan ook niet schijnen ontzien te hebben om daarvan, in strijd met de waarachtige belangen der kolonisten, een alleszins ongepast gebruik te maken.

Willekeurige verhooging van belastingen; uitgaven buiten de begrooting gedaan, zonder medewerking of medeweten der bevoegde autoriteiten; verwaarloozing van de middelen om den finantieelen toestand der Kolonie met zekerheid te leeren kennen; eigendunkelijke en eenzijdige toepassing van beginselen; misbruik van het regt van schorsing der procedures, zooals b. v. in zaken van handelaren tegen de Bank heeft plaats gehad; aanmatiging van gezag buiten de reglementen; het niet naleven van aangegane verbintenissen en stellige voorschriften; het verleenen van gunsten waaruit vrijdom van belasting voortvloeide; bejag van eigen voordeel bij den eenen Gouverneur, gedragingen verre beneden de waardigheid van een zoo hoog geplaatst ambtenaar, bij den andere: ziedaar Edel Mogende Heeren, eene beknopte opgave van de misbruiken en verkeerde handelingen, welke aan sommige van 's Konings ambtenaren, die vroeger in Suriname het hoogste gezag hebben uitgeoefend, naar het schijnt niet ten onregte te laste worden gelegd.

Uwe Commissie zal zich bepalen, om op een drietal handelingen van den voorzeiden aard de aandacht van U Edel Mogenden te vestigen.

Bij Koninklijk besluit van den 8sten Maart 1822 (*Gouvernements-blad* van den 21sten Mei, n°. 5) werd bepaald dat de uitgaande regten moesten worden betaald in wissels op Nederland, tegen den koers van den dag. Bij besluit van den 11den Julij 1824, n°. 90 (*Gouvernements-blad* van den 28sten October, n°. 12), werd die bepaling uitgestrekt tot het hoofdgeld der slaven en het lastgeld der schepen.

In plaats nu van zich aan die bepaling te houden, en de heffing der regten naar dien zelfden koers te doen, heeft de Regering den wissel tegen geen hoogeren koers aangenomen dan van *f* 150, terwijl intusschen de agio was *f* 200, en zij ook volgens dien koers hare betalingen heeft gedaan, zoodat kolonisten, die voor uitgaande regten of voor hoofdgeld van slaven *f* 300 Surinaamsch schuldig waren, genoodzaakt werden tot het afgeven van eenen wisselbrief op Nederland, niet van *f* 100 maar van *f* 120. Moest de Regering daarentegen *f* 300 Surinaamsch betalen, dan veroorloofde zij zich soms die schuld met *f* 100 Nederlandsch te kwijten.

Dat zulk eene onbillijke handelwijs tot veelvuldige klagten van de zijde der belanghebbenden aanleiding heeft gegeven, zal wel niemand kunnen bevreemden.

Bij besluit van den Commissaris-Generaal van den 30sten Julij 1828, n°. 303, (*Gouvernementsblad* n°. 16) werd bepaald, dat van de producten, die naar Nederland zouden worden uitgevoerd, een uitgaand regt zou geheven worden van 5 percent. De waarde zou worden berekend naar een tarief, te dien einde elke drie maanden te regelen en publiek te maken. In stede van zich daaraan te houden, en het tarief naar den stand der prijzen te wijzigen, bleef men het uitgaand regt, b v. van de suiker, steeds naar het zelfde tarief berekenen, waardoor de belastingen somtijds tot meer dan het dubbel bedrag werden opgedreven.

Bij de zoogenaamde particuliere West-Indische Bank, die echter onder de directie stond van den Gouverneur, van den procureur-generaal en van den administrateur der finantien, was alles geheim. Nogtans werd het weldra bekend, dat men zich niet aan de wettelijke voorschriften stoorde en dat, in strijd met art. 11 van de akte van constitutie (waarbij verboden werd vaste goederen te beleenen die met legaal hypotheek waren bezwaard), aanzienlijke sommen uit de Bank waren geleend op effecten, die, volgens publieke notorieteit, zoozeer met hypotheek waren bezwaard, dat zij geene waarde meer bezaten. In 1837 werden aan de zelfde begunstigden gelden verstrekt uit de Bank, zonder eenig hypothecair verband en geheel renteloos, hoewel die vrienden des Gouverneurs niet hoog stonden aangeteekend in de achting hunner mede-ingezetenen.

Uwe Commissie vermeent zich tot gemelde voorbeelden van willekeur, welke door haar uit vele anderen zijn gekozen, te kunnen bepalen, daarbij echter de opmerking voegende, dat sedert dien tijd over dusdanige onregelmatige handelingen niet meer geklaagd is.

Onder de oorzaken van den teruggang der kolonie Suriname moet, naar het oordeel van Uwe Commissie, geacht worden mede eene voorname plaats te bekleeden de hoogst onzekere politieke toestand waarin dezelve geplaatst is.

De onzekerheid van dien toestand komt Uwer Commissie voor duidelijk te blijken uit de opvolgende Regerings-reglementen, welke in die Kolonie ingevoerd zijn. De beschouwing van het Octrooi hier ter zijde stellende, om daarop nader terug te komen, en die regle-

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

menten thans aanmerkende als den regeringsvorm der Kolonie te regelen, is het opmerkelijk dat in minder dan 30 jaren drie zoodanige reglementen zich hebben opgevolgd.

Noch in de Kolonie noch hier te lande kon het onopgemerkt blijven, dat bij elk dier reglementen belangrijke veranderingen werden ingevoerd en dat telkens de magt van den Gouverneur werd vermeerderd, terwijl daarentegen de waarborgen, die als tegenwigt van die magt werden gegeven, zijn verminderd. Zoo vindt men vooral bij het Regerings-reglement van 1815 eene hernieuwde, ofschoon dan eenigszins gewijzigde instelling van het Hof van politie, bestaande uit den Gouverneur als voorzitter en uit negen Raden, gekozen uit de aanzienlijkste, kundigste, gegoedste en ter goeder naam en faam staande kolonisten, zijnde eigenaren van plantages, aan welk Hof, waarbij de Gouverneur slechts in geval van het staken der stemmen eene concludeerende stem had, voor het belang der ingezetenen zeer gewigtige werkzaamheden bij artt. 37 — 47 van het reglement opgedragen werden, terwijl aan den Gouverneur de magt ontzegd was, „om op eigen gezag de leden van dit Hof „in hunne betrekking te schorsen, of ook dezelven uit de Kolonie „te verwijderen.” Bij het laatste Regerings-reglement van 1832 (want het schijnt overtollig hier in bijzonderheden te treden betrekkelijk dat van 1828) is, ja, weder ingesteld een Koloniale Raad, waarvan zes van de aanzienlijkste ingezetenen, zijnde gedeeltelijk grondbezitters in de Kolonie woonachtig, en gedeeltelijk vertegenwoordigers van afwezige grondbezitters, honorifieke leden moeten zijn, met jaarlijksche aftreding van een lid, die bij keuze uit eene door den Kolonialen Raad gemaakte nominatie door den Gouverneur, onder nadere goedkeuring van den Koning, vervangen wordt; maar die Koloniale Raad, waarvan bovendien twee hooge koloniale ambtenaren voortdurend leden zijn, is geheel van aard en betrekking veranderd en teruggebragt tot een bloot adviseerend of voorlichtend collegie, hetwelk niet anders dan tengevolge van eene oproeping des Gouverneurs en onder zijn praesidium mag vergaderen en over geen onderwerpen mag raadplegen, dan welke door den Gouverneur worden voorgedragen. De Gouverneur daarentegen is geheel vrij, om ook dan, wanneer hij geraden geoordeeld heeft het gevoelen van den Kolonialen Raad te vragen, al dan niet overeenkomstig hetzelve te handelen, en inderdaad is, behoudens zijne verantwoordelijkheid aan den Koning, het geheele gezag in de Kolonie in zijne handen, en zijne magt om op eigen gezag te schorsen en uit de Kolonie te verwijderen, strekt zich, volgens het reglement van 1832, mede uit tot de leden van den Kolonialen Raad.

Het komt onnoodig voor in meer ontwikkeling te treden omtrent de verandering, welke de politieke toestand der Kolonie door de verandering der Regerings-reglementen ondergaan heeft, en waaruit de gestadige onzekerheid van dien toestand genoegzaam blijkt.

Die onzekere toestand is inderdaad het natuurlijk gevolg der onbeperkte toepassing van het stelsel van uitsluitend opperbestuur over de Kolonien.

Zeldzaam is het in het algemeen, dat een hooggeplaatst ambtenaar de zelfde zienswijze heeft als zijn voorganger, immers dat hij den zelfden weg volgt, dien deze betreden heeft. De inzigten en de handelingen van eenen nieuwen Minister wijken dus ook veelal af van die van zijnen voorganger. Bovendien heeft ook iedere opvolgende Gouverneur der Kolonie verschillende denkbeelden, die, door hem aan den Minister voorgedragen, niet zelden op het gevoelen van dezen invloed uitoefenen. Wanneer nu de wetgevende magt geheel aan de Regering is overgelaten en elke verandering in den regeringsvorm der Kolonie uitsluitend van haar afhankelijk is, dan ligt het in den aard der zaak, dat, bij elk wezenlijk verschil van zienswijze of inzigten, van de bevoegdheid tot verandering van inzettingen en bepalingen gebruik wordt gemaakt, en de zoo onmisbare bestendigheid door eenen aan gedurige veranderingen onderhevigen toestand vervangen wordt.

De onzekerheid van dien toestand heeft intusschen, naar het inzien van Uwe Commissie, zeer ongunstig op de kolonie Suriname teruggewerkt. De ingezetenen zoowel als de eigenaren der plantages zagen de instellingen, welke zij als waarborgen tegen eigendunkelijke handelingen van de Gouverneurs beschouwden, meer en meer verzwakken en wegvallen, en, aan de andere zijde, de magt van den Gouverneur zoodanig toenemen, dat dezelve zich eindelijk schier tot alles uitstrekte. De ontevredenheid hieruit ontstaan deed hun de handelingen van Regering en Gouverneurs uit een hoogst ongunstig oogpunt beschouwen en beoordeelen. Hun vertrouwen op de Regering werd geschokt; elke nieuwe bepaling van den Gouverneur werd met mistrouwen ontvangen. Vooral voor het vervolg werd hunne ongerustheid opgewekt. Zij beklaagden zich nog minder over het gebeurde, dan over het gemis van waarborgen tegen hetgeen gebeuren kon.

Welligt wordt deze vrees voor de toekomst vermeerderd door den toestand van de regtspleging in de kolonie Suriname, welke inderdaad volgens het gevoelen van Uwe Commissie zeer veel te wenschen overlaat. Bij de weder inbezitneming dier Kolonie in 1816 mogt het gepast kunnen geoordeeld worden, de aldaar bestaande wetten, zoo crimineele als civiele, even als de wijze van procedeeren, voorloopig in stand te houden: maar na een tijdsverloop van bijna 30 jaren moeten uit dien toestand gewigtige ongelegenheden voortvloeijen. De crimineele wetten en de wijze van strafvordering, welke daar gevolgd worden, zijn hier sedert meer dan een derde van een eeuw afgeschaft. Het oude Hollandsche burgerlijk regt, hetwelk daar nog van kracht is, is hier niet alleen sedert 1809 vervallen, maar op onze academien wordt daarin zelfs geen onderwijs meer gegeven.

De manier van procedeeren vóór 1811 bij het Hof van Holland in gebruik, welke in de Kolonie nog moet gevolgd worden, is hier slechts aan zeer weinigen meer bekend. De leden van het Hof van civiele en crimineele justitie in de Kolonie moeten dus regt spreken volgens eene wetgeving en eene proces-orde, waaraan zij, ook bij de volledigste regtsstudie op onze academien, geheel vreemd gebleven zijn. De practizijns moeten vooral de civiele regtsgedingen behandelen volgens eene manier van procedeeren, waarvan zij hier te lande niets meer hebben kunnen leeren en die daarenboven zoodanig omslagtig en moeijelijk is, dat, ook zelfs toen zij in Holland algemeen in gebruik was, regters en practizijns niet weinig moeite hadden, om daarmede grondig bekend te worden. De gevolgen van zoodanige regtspleging en de nadeelen, welke daaruit voor de ingezetenen kunnen voortvloeijen, behoeven geen ontwikkeling.

Ook het beroep op den Hoogen Raad kan geen waarborg tegen die nadeelen opleveren.

Niet alleen is dat beroep ten crimineele tot enkele exceptieve gevallen beperkt en ten civiele tot uitspraken van het Hof van Suriname boven zekere som bepaald, maar bovendien heeft een tijdsverloop van 30 a 35 jaren het natuurlijke gevolg gehad, dat er bijna geen leden van den Hoogen Raad of practizijns bij denzelve meer zijn, die het oude Hollandsche regt of de oude Hollandsche manier van procedeeren in werking gezien hebben. Zeker is zoodanige regtspleging niet weinig geschikt om gegronde vrees voor de zekerheid der personen en bezittingen in de kolonie Suriname in te boezemen.

Groote nadeelen heeft voorts de geldsomloop in Suriname reeds van lange tijden herwaarts opgeleverd.

Maar al te dikwijls heeft men gemeend, in het gebrek eener goede circulatie van munt, door uitgifte van een papieren geld te kunnen voorzien. Doch hoe zeldzaam of ooit bijna behield men daarin de maat? Van hoelang dagteekent niet de prijsvermindering ook van het zoogenaamd Surinaamsch kaartengeld? De uitgifte van dat papierengeld, welke sedert 1761 bij onderscheiden gelegenheden geschied is, had ook nog in deze eeuw, gelijk beweerd wordt, vooral onder het Engelsch Bestuur, in groote mate plaats, en eene nog meerdere depreciatie van hetzelve was een natuurlijk gevolg, zoodat de agio van gemunt geld tot *f* 210 ten honderd beliep en *f* 100 munt tegen *f* 310 Surinaamsch papieren geld werd berekend.

De Regering meende dien stand van zaken niet te mogen laten voortduren.

Bij Koninklijk besluit van 15 Augustus 1826, werd de intrekking van het Surinaamsch papieren- en kaartengeld bevolen tot den koers van *f* 310 Surinaamsch tegen *f* 100 Nederlandsch in geld of vertegenwoordigd door biljetten der Brusselsche maatschappij. Deze maatregel heeft veel berisping ondervonden; in het verzoekschrift der adressanten wordt zelfs te dier gelegenheid van eene Napoleontische tierceering gewaagd, doch ten onregte, naar de meening Uwer Commissie, daar de Regering bij de inwisseling niet wel eene andere dan de bestaande waarde kon voor oogen hebben.

Onmogelijk was het toch, aan de eerste houders, die de schade hadden ondervonden, dezelve te vergoeden. Het kaarten- of papieren geld was ook niet oorspronkelijk tot deszelfs volle nominale waarde uitgegeven. Korten tijd te voren hadden eenige kolonisten zelven beweerd, dat zij met *f* 100 Nederl. niet slechts *f* 280, maar ten minste *f* 316 Surin. moesten kunnen kwijten. Nagenoeg de zelfde maatstaf werd nu door de Regering aangenomen en de maatregel werd ten uitvoer gelegd krachtens publicatie van 16 Januarij 1828.

Doch op het einde van dat zelfde jaar werd bij Koninklijk besluit van 30 December de oprigting der Surinaamsche Bank vastgesteld. De bedoeling was zeker goed. De Regering verklaart tot die oprigting over te gaan, uit overweging „van het algemeen „verlangen der ingezetenen van Suriname, dat Wij Onze toestem- „ming en hulp zouden verleenen tot het daarstellen eener inrigting, „de strekking hebbende om den geldsomloop aldaar behoorlijk te

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

„regelen, den wissel zooveel doenlijk voor agio te bewaren en de „middelen te verschaffen, om de Volkplanting te doen toenemen „in bloei en welvaart.„

De biljetten dezer Bank waren voor de volle waarde in de Kolonie gangbaar gesteld, en voor dezelve zouden zonder oponthoud of korting wissels verkrijgbaar zijn op de agenten der Bank in Nederland. Voorzeker moest onder zulke bepalingen het bankpapier deszelfs waarde behouden, en de zaak scheen aanvankelijk gunstig gevolg te hebben. Doch eene publicatie van 3 Mei 1831 schorste de geregelde inwisseling van het bankpapier tegen wissels, en van dien tijd af kon het bankpapier deszelfs oorspronkelijke waarde niet bewaren. Nooit kan eenig voor geld niet verwisselbaar of aanneembaar papier in den omloop nevens munt deszelfs waarde behouden. En daarmede was men weder vervallen in het kwaad der agio, hetwelk men overigens door de jongste maatregelen juist zoo zorvuldig had pogen te weren, en *f* 140 Surinaamsche bankbiljetten stonden slechts gelijk met *f* 100 Nederlandsch.

Uwe Commissie zal hier niet uitweiden in beschouwingen over de wijze, op welke die Bankinstelling is tot stand gebragt, over de verkeerdheid om dezelve daar te stellen zonder zich vooraf er van te verzekeren, dat het vereischte kapitaal van 3 millioen gulden werkelijk aanwezig was, terwijl art. 1 der publicatie alleszins het vermoeden moest doen ontstaan, dat dat kapitaal werkelijk aanwezig zou zijn. Uwe Commissie meent, dat het bij dit alles ongetwijfeld aan de noodige voorzigtigheid en beradenheid heeft ontbroken. Echter komt het haar voor, dat de ingezetenen der Kolonie voor zich alleen te klagen hebben over de intrekking van de uitgifte van wissels op het moederland. Doch die intrekking was ook eene wezenlijke verkorting hunner regten. Zij hadden dat bankpapier vroeger moeten aannemen als *f* 100 voor *f* 310 Surinaamsch, en nu, door de intrekking der inwisseling, werd dit à pari uitgegeven papier weder in waarde verminderd: dit was stellige miskenning van welverkregen regten. Maar de Bank zelve was met geen ander doel ingesteld, dan om de kolonisten ter hulp te komen, zonder dat de Nederlandsche Regering daaruit eenig voordeel voor zich beoogde. Aanzienlijke sommen zijn door de Bank aan eigenaren van plantages voorgeschoten, om door dezen tot allerlei einden te worden aangewend; dikwijls zijn die sommen kwalijk besteed geworden, en toen vooral is in de Kolonie de klagt tot het hoogste gerezen, toen de Bank moest gaan weigeren op den ingeslagen weg in het geldschieten op onvoldoende onderpanden en omtrent de manoeuvre der legwissels te blijven voortwandelen. Toen vooral rezen de klagten op! Wat het moederland betreft, zoo zijn, door de betaling aan de Brusselsche Bank voor het bankpapier en door het kwijten van ongedekte wissels van de West-Indische Bank zeker aanzienlijke sommen door hetzelve aan Suriname te koste gelegd; zij hadden zeker nuttiger kunnen worden besteed, doch het blijkt hieruit, dat men ten onregte zou meenen, dat het de bedoeling der Regering niet zou geweest zijn, werkelijk de Kolonie van wege het moederland ter hulpe te komen, terwijl ook de Surinaamsche Bank wel niet altijd streng geweest is in het terugvorderen van de geldsommen, waarvan de invordering krachtens art. 16 en volgende van de publicatie van 9 Maart 1829 kon geschieden.

II. Uwe Commissie is thans gevorderd tot de 2de hoofd-afdeeling van haar verslag, waarbij zij zich de taak heeft gesteld, om de middelen op te sporen, die zouden kunnen leiden tot opbeuring en herstel.

1°. Onder die middelen vermeent Uwe Commissie in de *eerste* plaats te moeten aanwijzen het wegnemen der bezwaren, welke zoowel uit de onzekerheid van den politieken toestand als uit de gebrekkige regtspleging aldaar voortvloeijen.

Aan het eerste zou, naar haar inzien, voldaan kunnen worden door het vaststellen en voortdurend opvolgen van bepaalde en doelmatige beginselen, ten aanzien van den regeringsvorm en het beleid der regering in de Kolonie; — door eene juiste omschrijving van de grenzen der bevoegdheid der onderscheidene magten en van de regten der ingezetenen en eigenaren, — en door het daarstellen van gepaste voorzorgen en waarborgen tegen overschrijding van gezag of eigendunkelijke handelwijze van den Gouverneur.

Zullen intusschen zoodanige bepalingen het doel kunnen treffen, zullen zij de vrees die de onzekerheid doet ontstaan, kunnen doen vervangen door de gerustheid die de bestendigheid oplevert, dan zouden dezelve minder vatbaar moeten zijn voor verandering dan de vroegere en nog bestaande Regerings-reglementen. Het zouden moeten zijn *fundamenteele bepalingen*, evenals die van het Octrooi van 1682 waren geweest, waaraan de kracht van wet wierd gegeven, en waarvan ook door de Regering niet konde worden afgeweken.

Aan het tweede bezwaar zou, naar het gevoelen der Commissie, behooren te worden te gemoet gekomen, door het invoeren eener betere aan de tegenwoordige behoefte beantwoordende regtspleging.

Een *tweede* middel tot herstel van een wezenlijk bezwaar zal gevonden worden, wanneer de Regering op eene voorzigtige wijze overgaat tot het voldoen aan de verpligting der Surinaamsche Bank, ten aanzien van het voor bankbiljetten verkrijgbaar stellen van wissels op Nederland, volgens de toezegging daartoe bij oprigting der Bank gedaan.

De Minister heeft zelf erkend, dat de nog in omloop zijnde bankbiljetten, ongeveer ten bedrage van een millioen guldens, door de Regering tegen wissels op Nederland behooren te worden ingetrokken; doch Uwe Commissie acht het overbodig over dit punt uit te weiden, zoowel om deze erkentenis des Ministers, als uit hoofde der voorbereidende maatregelen ter uitvoering, welke later van openbare bekendheid zijn geworden. Zonder te treden in de beoordeeling van dien maatregel, vermeent Uwe Commissie, dat door het weder verkrijgbaar stellen van wissels de Regering den vroeger beganen misslag zal kunnen herstellen, en, wel verre van op dit oogenblik op meer aan te dringen, meent zij wel onderrigt te zijn, dat belanghebbenden nu alleen voor eene te spoedige of te aanzienlijke inwisseling op eenmaal van het bankpapier zouden vreezen. Uwe Commissie gelooft zelfs niet, dat al die bankbiljetten zullen behoeven te worden ingetrokken. Wanneer zij eenmaal weder voor geld of wissels op het moederland inwisselbaar zullen geworden zijn, zal de behoefte aan goed en deugdelijk papier van vertrouwen hetzelve welligt nog voor een aanzienlijk gedeelte in omloop kunnen doen blijven.

Wanneer dan de Regering op die wijze aan hare verpligtingen zal hebben voldaan, zal, naar het oordeel Uwer Commissie, het herstel eener goede circulatie in Suriname gemakkelijker wezen, dan men veelal schijnt te meenen; gemunt geld en papier kunnen daar zeer goed nevens elkander in omloop zijn, wanneer het laatste slechts voor geld inwisselbaar blijft. De Engelsche West-Indische kolonien strekken ten bewijs. Men zal slechts de zaak aan haren natuurlijken loop hebben over te laten, dan zullen particulieren, wanneer er behoefte aan metalen munt bestaat, dezelve wel aanvoeren, omdat hun eigen belang hen daartoe zal drijven. Geen agio van gediscrediteerd papieren geld zal er meer kunnen bestaan en geen ander agio zal daar kunnen wezen, dan die van den wissel, welke natuurlijk de algemeene wetten van de geldcirculatie zal volgen.

Als *derde* middel van herstel meent Uwe Commissie te mogen aanwijzen de maatregelen die kunnen strekken tot bevordering van de kolonisatie van Europeanen, en van den landbouw die door de slaven verrigt wordt.

Het verschil over het juiste bedrag der afneming van de slavenbevolking der Kolonie ter zijde stellende, is het echter buiten twijfel, dat die bevolking aanhoudend afneemt, en dat dus die magt meer en meer onvoldoende zal worden tot het bewerken der plantages, die eindelijk bijna geheel te niet zullen moeten gaan.

Elke maatregel om de producten door die slavenmagt voortgebragt, gedeeltelijk door gelijksoortige of andere producten, door andere produceerende handen voortgebragt, te vervangen, of handenarbeid van de slavenmagt te besparen, is dus van het hoogste gewigt.

De thans beproefde kolonisatie van Nederlanders heeft de eerstgemelde strekking.

Hoe uiteenloopend ook de gevoelens over het al of niet gelukken dier proeve in het algemeen mogen zijn, hoe verschillend er ook gedacht wordt over de schaal waarop dezelve genomen is, en over de plaats tot de vestiging der kolonisten uitgekozen: de nuttigheid van die proeve zal wel door niemand betwijfeld worden. Ook dan, wanneer zij slechts tot eene zeer gedeeltelijk goede uitkomst, ja zelfs bijna tot niets anders dan tot nuttige lessen voor het vervolg moet leiden, is de zaak opofferingen waard.

Handenarbeid der slavenmagt te besparen en dien arbeid te verligten, schijnt ook de strekking te zijn van de proeve, door de Regering onder bestuur van den heer *Lans* genomen, zoowel om de cultuur van het suikerriet van de fabricatie van de suiker af te zonderen, als om deze laatste te verbeteren.

Uwe Commissie wenscht dat ook deze proeve moge gelukken. Zij hoopt dat dezelve met genoegzame volharding zal worden genomen, en zij vertrouwt dat de ingezetenen der Kolonie en de eigenaren der plantages daarin een blijk zullen zien van de wel-

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

meenende zorg der Regering voor de belangen der Kolonie, en dus ook tot het welgelukken dier proeve zullen medewerken.

Als een belangrijk middel van herstel en verbetering, ja, als middel van voorbereiding eener betere duurzame toekomst voor Suriname, meent voorts Uwe Commissie in de *vierde* plaats de aandacht te moeten vestigen op het daarstellen van een met de behoeften van den tijd en de ware belangen der Kolonie overeenkomstig slavenreglement; en de Commissie mag het niet ontveinzen, dat zij ten deze opzigte bij de belanghebbenden in de Kolonie niet zooveel medewerking tot het gevolg geven aan de bedoelingen der Regering heeft mogen ontwaren, als zij wel gewenscht had te zien.

Het is Uwer Commissie voorgekomen, dat het de bedoeling der Regering nooit geweest is, zoodanig reglement op eenigerlei wijze aan de belanghebbenden in de Kolonie op te dringen. Zeer vele zijn de pogingen, sedert nu ongeveer 20 jaren door de koloniale Regering aangewend, om met goedvinden en gemeen overleg der koloniers een nieuw slavenreglement tot stand te brengen. Ook in het moederland was in 1842 eene Commissie met dat oogmerk werkzaam, waarin drie aanzienlijke kooplieden der hoofdstad, belanghebbenden in Suriname (waarvan echter slechts één teekenaar der jongste adressen) zitting hadden; onvermoeid, zou men haast zeggen, is de Regering geweest in het hooren en overwegen van alle bedenkingen, in het wijzigen en veranderen van vroegere voorstellen. Overvloedig is bij dit alles steeds de Koloniale Raad geraadpleegd, en niettegenstaande dat alles, niettegenstaande die beraadslagingen in den Kolonialen Raad, niettegenstaande de adviezen door de drie Amsterdamsche leden der Staatscommissie in Nederland uitgebragt, zouden de koloniers kunnen meenen, dat de Regering achterlijk ware geweest in het hooren van belanghebbenden! Eene oproeping van alle eigenaren, administrateuren, enz., kan toch niet in de bedoeling gelegen hebben?

Daar het slavenreglement van 1784 herziening en wijziging eischt op zich zelve, doordien het zoo geheel onbepaald gezag van den heer over den slaaf niet wel thans in die mate kan geduld worden als vroeger, daaromtrent zal wel geen twijfel bestaan. Geen der koloniers ook, zoo ver Uwer Commissie bekend is, durft op een onvoorwaardelijk behoud van dat slavenreglement van 1784 aandringen. Maar dat reglement eischt ook herziening ten gevolge der plaats gehad hebbende gebeurtenissen omtrent de vrijmaking der slaven in andere naburige volkplantingen. Of zou men meenen dat, waar in de nabijgelegen Kolonien der Engelschen de negers de volle vrijheid genieten, die van Suriname al den last, welken het reglement van 1784 op hunne schouders legt, voortdurend zouden willen torschen; of dat zij, evenals tot hiertoe, onbepaald aan de gruwzaamste willekeur van soms meêdoogenlooze heeren of bestuurders zullen kunnen onderworpen blijven?

Hoe dikwijls is het niet (nog laatstelijk door den Gouverneur-Generaal die in 1842 van Suriname terugkeerde) aan de eigenaars toegeroepen: „Werkt mede tot het daarstellen der noodige maatregelen, of, zoo ge wilt, stelt ze zelven te werk; weest de weldoeners van uwe slaven. Laat dezen u daarvoor dank schuldig zijn, en de verbetering van hun lot niet aan gebiedende maatregelen der Regering, maar aan de welwillende bedoelingen hunner meesters verschuldigd zijn!" Hebben de meesters aan die oproeping gehoor gegeven? Uwe Commissie meent die vraag ontkennend te moeten beantwoorden. De vele stukken en ontwerpen, de vele over dezelve uitgebragte rapporten en adviezen, die zij ter inzage heeft gehad, hebben haar wel overtuigd van de goede en voorzigtige bedoelingen der Regering, doch niet evenzeer van het wezenlijk verlangen der belanghebbenden om tot verwezenlijking derzelve mede te werken. Het is zoo, en Uwe Commissie wil het gaarne aannemen, onderscheiden eigenaren en bestuurders zullen met grond kunnen beweren, dat voor hen nieuwe reglementen onnoodig zijn: dat op hunne plantages de slaven zeer menschelijk worden behandeld; dat voor hun zedelijk en godsdienstig onderwijs behoorlijk wordt gezorgd; dat, wat voeding, kleeding, enz. betreft, hun niet minder wordt verschaft dan een nieuw reglement hun zou toeleggen; dat geen meerdere of zwaardere arbeid op hunne plantages wordt gevergd, dan een nieuw reglement zou behooren toe te laten, enz. Uwe Commissie wil dit alles aannemen, doch moet daartegenover nog altijd de noodzakelijkheid stellen van nieuwe en betere voorzieningen, vooral ten aanzien van een doeltreffend toezigt op de rigtige uitvoering en handhaving der verordeningen, voor die plantages of localiteiten, waar het lot der slaven nog niet in al die opzigten evenzeer gelukkig is.

Uwe Commissie mag niet twijfelen aan de opregte en eerlijke gezindheid van de in deze zaak betrokken Surinaamsche belanghebbenden, maar zij mag niet ontveinzen dikwijls met leedwezen in onderscheiden stukken sporen te hebben aangetroffen van eene soort van bedreiging van dezen aard: „Verandert de Regering de betrekking van den slaaf tot den heer door hare reglementen, zoo maakt zij inbreuk op mijn regt van eigendom op den slaaf; die eigendom is heilig; wil men denzelven verkorten of beperken, zoo is men mij schadevergoeding schuldig" enz. Het zou Uwer Commissie niet bevreemden, zoo zulke denkbeelden al eens mogten zijn opgekomen. De omliggende Engelsche Kolonien hebben het voorbeeld geleverd eener vrijmaking der slaven tegen schadevergoeding, en, zonder in eene algemeene beschouwing te treden van den toestand dier Kolonien na de vrijlating, valt het echter wel niet te betwijfelen, of bijzonder de eigenaren in die Kolonien hebben bij de schadevergoeding, hun voor de vrijmaking der slaven toegekend, zeer wel gestaan. Hun lot mag wel sommigen in Suriname eenigszins benijdenswaardig toeschijnen Uwe Commissie zal hier niet treden in eene ontwikkeling der redenen, die haar toeschijnen het denkbeeld eener vrijmaking der slaven op de wijze als in de Engelsche Kolonien ten minste nog voor lang, van Suriname te zullen moeten verwijderen. De pligt der Regering strekt zich ook haars inziens geenszins zoo ver uit. De Regering is verpligt, in overleg met de belanghebbenden te dezen opzigte, voor Suriname een staat van zaken voor te bereiden, die men zal kunnen hopen dat waarborgen of ten minste gegronde verwachting van duurzaamheid zal opleveren. Daartoe zal verstandige wijziging en verbetering van het lot van den slaaf mede strekken. Van geene schadevergoeding kan daarbij sprake zijn. Nooit of immer heeft Engeland, bij wijziging zijner slavenreglementen, er aan gedacht, om, bij verstandige beperking van een vroeger onbepaald regt des meesters, eenige schadevergoeding toe te kennen, en de jongste beraadslagingen in Frankrijk over dit zelfde onderwerp leiden tot de zelfde slotsom: geen inbreuk op het regt van eigendom geschiedt, waar het gebruik van dat regt aan bepalingen wordt onderworpen, welke de algemeene wet (men vergelijke art. 625 Ned. Burg. Wetboek) erkent. Uwe Commissie is dus van meening, dat de pogingen van de Regering ten aanzien van het slavenreglement op prijs verdienen gesteld te worden, en dat het te wenschen is, dat de belanghebbenden, door hunne medewerking daartoe te verleenen, toonen zullen te dezen aanzien door een rigtig inzigt van hun eigen belang geleid te worden. Met genoegen las daarom Uwe Commissie in het verzoekschrift der adressanten zoowel de verzekering van hunne bereidwilligheid tot medewerking, als de verwijzing naar eene soortgelijke van hunnentwege in Augustus 1843 afgelegde verklaring. Het is te hopen dat zulks eindelijk tot gewenschte gevolgen zal mogen leiden.

III. Ten aanzien van de klagten tegen den Gouverneur-Generaal, of beter tegen den gewezen Gouverneur-Generaal, welke het onderwerp eener 3de hoofdafdeeling van dit verslag zouden uitmaken, zal Uwe Commissie kort kunnen zijn. Waartoe toch zou eene breedvoerige ontwikkeling van hetgeen daartoe betrekking heeft, thans kunnen dienen? Die ambtenaar toch bekleedt de bedoelde waardigheid niet meer. De Koning heeft een anderen Gouverneur van Suriname aangesteld. Uwe Commissie acht het dus meer gepast zich te bepalen tot de betuiging, dat zij met leedwezen gezien heeft, dat in het algemeen de handelwijze van dien ambtenaar minder geschikt schijnt geweest te zijn, om hem vertrouwen en medewerking te doen verwerven, en dat zij bepaaldelijk overtuigd is geworden, dat hij niet in elk opzigt de noodige voorzigtigheid heeft in acht genomen, en vooral beter zoude gedaan hebben zich minder aan den Engelschen Commissaris aan te sluiten.

Het zoo gereedelijk gehoor geven aan de klagten van dien Commissaris moge een bewijs opleveren van de menschlievende gevoelens van den Gouverneur-Generaal, maar schijnt niet van overdrijving vrij te spreken te zijn. Ook hierbij intusschen zal Uwe Commissie niet langer stilstaan, omdat zij moet betuigen: dat haar ook ten dien aanzien geen enkele handeling van dien ambtenaar is bekend geworden, die aanleiding zoude kunnen geven om hem zoodanig te kunnen beschuldigen, als de adressanten dit gedaan hebben.

Wat eindelijk betreft de klagten wegens het schorsen van een lid van den Kolonialen Raad en het niet verleenen van een eervol ontslag aan den ander, moet Uwe Commissie ronduit verklaren, dat, wat het eerste betreft, die maatregel welligt streng mag genoemd worden, maar dat hij stellig viel binnen de bij het Regerings-reglement aan den Gouverneur toegekende magt, en dat het voormelde lid ook geheel uit het oog had verloren den eerbied, dien hij aan den Gouverneur-Generaal als vertegenwoordiger des Konings verschuldigd was; terwijl met betrekking tot het tweede is gebleken, dat het bedoelde lid slechts tijdelijk ter vervanging van eenen afwezige, die teruggekeerd was, zitting had in den Kolonialen Raad, en dat hij aan den Gouverneur-Generaal werkelijk gegronde reden tot ontevredenheid gegeven had.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

IV. Doch Uwe Commissie heeft nog in eene *vierde* en laatste hoofdafdeeling een ander punt te behandelen, te weten de klagten, die door de adressanten met name tegen handelingen van den tegenwoordigen Minister van Kolonien zijn ingebragt. Dezelve bepalen zich tot de navolgende *drie* punten:

a. Het eerste punt betreft den maatregel des Ministers, die de opheffing heeft bevolen van het verbod om agio te berekenen van het bankpapier, welk verbod, bij publicatie van den toenmaligen Gouverneur-Generaal van 16 October 1841 vastgesteld, op last des Ministers, bij publicatie van 19 Junij 1844 is ingetrokken.

Om de klagt omtrent deze handeling des Ministers te beoordeelen, zal het noodig zijn het vroeger gebeurde kort te herinneren.

Dat in 1831, toen de bankbiljetten opgehouden hadden voor wissels op het moederland ingeruild te kunnen worden, agio ontstond bij zulk in waarde verminderd papieren geld was natuurlijk. Wat deed men om het kwaad te keeren? De toenmalige Gouverneur verbood in 1841 agio openlijk te berekenen! Ja, de agio was eene treurige zaak; maar ook treurig was het verbod en aandruischend tegen de eenvoudigste beginselen van staathuishoudkunde, die leeren dat geen Regering den prijs der koopwaren vermag te bepalen; de agio, dat is de prijs van het bankpapier, lag dus buiten het bereik der Regering. Ieder verhandelbaar papier is uit den aard der zaak aan een eigen koers onderworpen. Het verbod om die alzoo te berekenen, waar zij toch natuurlijk aanwezig was, moet dus voor een hoogst onstaatkundigen maatregel gehouden worden.

Betreft nu de ingebragte klagt het verbod van het berekenen der agio? Zij zou dan niet den Minister treffen, maar den Gouverneur-Generaal, die het verbod uitvaardigde; maar ten andere, men klaagt niet over het verbod in 1841, maar over de opheffing van het verbod in 1844.

Het heeft Uwe Commissie hoogst bevreemd te zien, dat deze de strekking is der ingebragte klagt; te zien, dat die maatregel van het intrekken van het verbod eenen zoo langdurigen tegenstand bij den Kolonialen Raad heeft opgewekt; te zien, dat men in de Kolonie als onverwacht wilde doen voorkomen een maatregel, reeds zoolang vooraf in dien Raad besproken; te zien, eindelijk, dat die zoo eenvoudige maatregel, die niets anders was dan een terugkeer tot de eenvoudige en ware beginselen, op eene zoo ongunstige wijze in de Kolonie is ontvangen geworden, dat hij geleid heeft tot het bekend protest van 1 Julij 1844, waarin vele en wel eenige der voornaamste ingezetenen der Kolonie, op eene zeer scherpe wijze en voorzeker met weinig gematigdheid, openlijk optraden tegen de overigens met de gezonde begrippen geheel overeenstemmende publicatie van 19 Junij bevorens. Uwe Commissie weet niet waaraan zulks toe te schrijven. Of konden de onderteekenaars van het protest eenig belang hebben in het geheim houden der agio, hetwelk gekwetst kon worden door de nu gevolgde openbaarheid der zaak? Met leedwezen heeft ook Uwe Commissie de wijze opgemerkt, op welke de adressanten zich over deze zaak hebben meenen te mogen uitlaten. Ware het verbod der berekening van agio aangevallen, Uwe Commissie zou het zich gereedelijk verklaren, maar de handeling des Ministers, die het verbod ophief, komt haar niet anders voor, dan zeer juist en goed te zijn geweest.

b. Wat betreft de klagt van de adressanten tegen den heer *Schenley*, Engelschen Commissaris in het gemengd Gerechtshof te Parimaribo (welke klagt ook eenigermate tot den Minister is uitgestrekt), is het Uwer Commissie uit de inzage van veelvuldige stukken en uit de ingewonnen informatien gebleken, dat deze vreemde ambtenaar, gedreven door zijne belangstelling in het lot der negers en door zijne zucht om de emancipatie der slaven te bevorderen, somwijlen geheel en al buiten de palen zijner betrekking getreden is, en dat hij op eene dikwijls onvoorzigtige wijze zich met zaken bemoeid heeft, die aan zijne betrekking geheel vreemd waren, en hem dan ook teregtwijzingen van den Gouverneur-Generaal en waarschuwingen van zijn eigen Gouvernement op den hals hebben gehaald. Die handelwijze van den Engelschen Commissaris verdiende afkeuring, en daar dezelve eenen nadeeligen invloed op de slavenbevolking konde hebben, rustte op onze Regering de verpligting, om te zorgen dat die ambtenaar zich binnen de grenzen zijner ambtsbetrekking hield. Het sprak evenwel van zelf, dat de Regering, ten opzigte van den Engelschen ambtenaar, door de bestaande tractaten gebonden, niet anders dan langs den diplomatieken weg het gewenscht resultaat kon verkrijgen, en Uwe Commissie heeft zich overtuigd, dat de beschuldiging, te dier zake tegen de Regering ingebragt, ten eenen male van grond ontbloot is. Met waardigheid en met gepasten ernst is deze zaak door de Nederlandsche Regering behandeld, en wanneer aan de billijke vertoogen van 's Konings Minister te Londen geen gehoor mogt worden gegeven, dan vertrouwt Uwe Commissie, dat de bestaande tractaten het middel aan de hand zullen geven, om voor de belangen van de Nederlandsche Kolonien te waken.

c. Alsnu blijft er nog eene klagt over, welke U Edel Mogenden meer bepaaldelijk aanleiding tot het benoemen dezer Commissie schijnt te hebben gegeven. Wij bedoelen de beide Koninklijke besluiten van den 6den November 1844, door den Minister van Kolonien mede-onderteekend. Het is U Edel Mogenden bekend, dat bij het eerste dier besluiten al de honorifieke leden van den Kolonialen Raad, mitsgaders de heeren *Penard*, lid van het Geregtshof, *Pichot d'Espinasse* en *Roux*, plaatsvervangende leden van het Hof, uit hunne betrekkingen zijn ontslagen, en dat bij het andere eenige artikelen van het Regerings-reglement in de kolonie Suriname tijdelijk buiten werking worden gesteld, terwijl daarbij tevens voorloopig eene andere organisatie aan den Kolonialen Raad wordt gegeven, zonder dat de Raad van State over dat besluit gehoord is geworden. Deze besluiten, Edel Mogende Heeren, hebben aan de adressanten aanleiding tot eene tweeledige klagt gegeven. Zij beweren, in de eerste plaats, dat door die besluiten het Octrooi zoude zijn vernietigd, door Hun Hoog Mogenden in den jare 1682 ten behoeve der kolonie Suriname verleend; en 2°. dat daardoor art. 72 der Grondwet verkracht zoude zijn geworden.

Wat het eerste punt betreft, zij het Uwer Commissie vergund op te merken, dat de beschuldiging, dat door deze besluiten het Octrooi van 1682 vernietigd zoude zijn, zich, in de meening der adressanten, daarop grondt, dat bij die besluiten al de honorifieke leden van den Kolonialen Raad zijn ontslagen en door Gouvernementsambtenaren zijn vervangen, terwijl volgens het Octrooi de Koloniale Raad *uit aanzienlijke, verstandige en moderate koloniers hun leven lang gedurende moest zijn zamengesteld*, en dat daarenboven het beginsel van de onafhankelijkheid der regterlijke magt, in het Octrooi erkend, door de afzetting van regterlijke ambtenaren zoude zijn geschonden. Die beschuldiging, Edel Mogende Heeren, is voorzeker van gewigtigen aard, en zij heeft Uwer Commissie aanleiding gegeven tot het opzettelijk onderzoek der vraag: of het Octrooi van 1682 op den 6den November 1844 regtens nog bestond, en als eene soort van Grondwet voor de kolonie Suriname beschouwd behoorde te worden?

Nadat de Staten van Zeeland in de 17de eeuw een begin hadden gemaakt met de kolonisatie van Suriname, werd in het jaar 1682 besloten om die volkplanting aan de West-Indische Compagnie af te staan. Dien ten gevolge werden door Hun Hoog Mogenden de grondslagen vastgesteld, waarop de eigendom van die volkplanting in eene soort van souvereiniteit over dezelve aan de West-Indische Compagnie werd overgedragen. In het belang evenwel van het vaderland en ter bevordering van de kolonisatie aldaar, werden bij dien afstand voorwaarden gevoegd, waarbij zoowel de regten als de verpligtingen der kolonisten werden geregeld, en bij het Octrooi daarvan op den 23sten September 1682 verleend, werd tevens door de Staten-Generaal bepaald, dat van hetzelve ten nadeele der opgezetenen *nooit ofte nooit, zelfs bij de machten van deze landen zal mogen worden gerecedeerd.* Deze woorden van het Octrooi hebben aanleiding gegeven tot de bewering, dat de in dat staatsstuk vervatte bepalingen ook thans nog zoodanig verbindende kracht zouden hebben, dat het niet vrij zoude staan verordeningen vast te stellen, met dat Octrooi, de onveranderlijke Grondwet der Kolonie, in strijd. — Ten einde die vraag met volkomen kennis te beoordeelen, behoort men vooraf den aard van dat Octrooi of privilegie te onderzoeken. Wanneer men dat stuk aandachtig naleest, en vooral wanneer men de bepalingen van art. 1 nagaat, dan zal ieder onpartijdige moeten erkennen, dat het hoofddoel van dat Octrooi was de goedkeuring door de hoogste magt in den Staat van den afstand der Kolonie door de Staten van Zeeland aan de West-Indische Compagnie, onder bepaalde voorwaarden, door den Souverein dezer landen vastgesteld. Het was in zeker opzigt en met betrekking tot de West-Indische Compagnie een contract, waarbij door den Staat wel verpligtingen aan die Compagnie werden opgelegd, maar waarbij door den Staat geen andere verpligtingen op zich werden genomen, dan om geen veranderingen in het eenmaal verleende Octrooi te brengen. In een ander opzigt, en voornamelijk met betrekking tot de ingezetenen, was dat Octrooi eene wet, die de wetgever van dien tijd onveranderlijk had verklaard.

Wanneer men nu de verpligting om het Octrooi onveranderlijk te laten, beschouwt als eene der voorwaarden van het met de West-Indische Compagnie aangegane contract, dan spreekt het van zelf, dat aan die voorwaarde gestand moest worden gedaan, zoo lang van de andere zijde het contract werd nageleefd. Zoo lang dus de Compagnie aan hare verpligtingen voldeed, was Nederland verpligt

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

van zijne zijde zich aan de gesloten overeenkomst te houden, maar toen eindelijk door veranderde omstandigheden de West-Indische Compagnie was te niet gegaan, toen dus van hare zijde het aangegane contract niet meer kon worden nageleefd, toen was ook de Staat van de op hem rustende verpligting ontheven, en het Octrooi, als contract door de omstandigheden vernietigd, beperkte niet meer de uitoefening van de souvereine regten van den Staat. Wie er nog aan mogt twijfelen, leze het opschrift van het Octrooi zelf na, alwaar hetzelve genoemd wordt: *Octrooi ofte fondamentele conditien, onder dewelke Haar Hoog Mogenden ten beste en ten voordeele van de ingezetenen dezer landen de colonie van Suriname hebben doen vallen in handen en onder directie van de bewindhebberen van de West-Indische Compagnie.*

Maar behalve dat het Octrooi in een zeker opzigt als een contract kan worden beschouwd, zoo lijdt het geen den minsten twijfel, of dat Octrooi, waarbij de regten en de verpligtingen van bestuurders en van ingezetenen werden bepaald en omschreven, had in dat opzigt het karakter van wet voor de kolonie Suriname, en wel van zoodanige wet, die men zich verbonden had nooit ofte nooit ten nadeele der opgezetenen te zullen veranderen. Het was als het ware eene soort van Grondwet, naar welke het beheer aldaar moest worden ingerigt. Uwe Commissie acht het niet noodig hier in het breede aan te toonen, dat eene wet nimmer als een contract tusschen den wetgever en de ingezetenen kan worden beschouwd, maar dat dezelve de regelen bevat, naar welke bestuurderen en ingezetenen zich moeten gedragen, en die zoowel de verpligtingen als de bevoegdheden van beiden omschrijven. Zoolang die wet bestaat, ontleenen de ingezetenen daaruit wettelijke bevoegdheden, die regten zijn, zoolang de wet ze als zoodanig erkent, maar die aan het bestaan der wet zoo naauw zijn verbonden, dat ze met deze ophouden te bestaan. Onder die wettelijke bevoegdheden, die alleen aan het Octrooi haren oorsprong en haar bestaan hadden te danken, behoorde ook het regt van de ingezetenen der kolonie Suriname op de instelling van eenen onafzetbaren Kolonialen Raad, met het beheer der justitie gedeeltelijk belast, en zoolang het Octrooi ongeschonden bestond, bestaat er geen twijfel, of de ingezetenen aldaar hadden het regt om de strikte naleving van dat wettelijk voorschrift te vorderen. Maar indien dit waar is, zoo is het even onbewistbaar, dat deze wet, evenals elke andere, door eene latere kon worden vervangen, ten ware de meermalen aangehaalde woorden die bevoegdheid aan den wetgever hadden ontnomen. Behalve dat het op zich zelf zeer vreemd zoude zijn, indien de wetgever zich eene verpligting oplegde, waarvan noch hij, noch iemand anders hem, ook bij de meest veranderde omstandigheden, zoude kunnen ontslaan, dient hier opgemerkt te worden, dat dergelijke uitdrukkingen, in vroegeren tijd meermalen in wetten en tractaten gebruikelijk, eigenlijk niet die strikte beteekenis hadden, welke de woorden zelven schijnen aan te duiden, maar dat ze meer ten doel hadden, om den wensch voor den duur van die wetsbepaling of van dat tractaat kenbaar te maken en daardoor meer stabiliteit aan dezelve te geven.

Zoo hebben ook de voormalige Staten-Generaal het Octrooi van Suriname begrepen, niettegenstaande de bepaling, dat daarvan niet zoude worden afgeweken. Uwe Commissie wil op dit oogenblik niet onderzoeken, of zij deze hunne bevoegdheid uit de algemeene en onvervreemdbare regten van Souverein en wetgever hebben ontleend, dan of zij dezelve gegrond hebben op de beperkende uitdrukking, dat daarvan *niet ten nadeele van de opgezetenen* zou worden geredecedeerd, welke vraag natuurlijkerwijze alleen door hen kon worden beslist. Genoeg zij het op te merken, dat zij in onderscheidene gevallen, de bepaling van het Octrooi hebben veranderd, en bevelen gegeven met hetzelve ten eenen male in strijd. Zoo was bij het 20ste artikel van het Octrooi bepaald, dat de Gouverneur het opperste uitvoerend gezag zoude hebben, maar dat de politieke Raad bij meerderheid van stemmen in alle zaken van belang zoude beslissen, en nogtans hebben Hun Hoog Mogenden in 1753 aan den Gouverneur de magt gelaten, om afzonderlijk plakkaten te publiceeren. Zoo werd, tegen de uitdrukkelijke bepaling van het Octrooi, aan eenen ambtenaar zitting in den Raad gegeven, terwijl in dat zelfde jaar al de Raden, met uitzondering van zekeren *Stube*, uit hunne betrekkingen ontslagen en door anderen vervangen zijn. En toen eindelijk in 1791, bij het eindigen van het octrooi der West-Indische Compagnie, niettegenstaande het verzet en de protesten van Zeeland, die Compagnie werd ontbonden, werd er, in lijnregten strijd met het Surinaamsche Octrooi, aan de Gouverneurs der West-Indische bezittingen gelast, om op den laatsten December de regering van de Kolonien te aanvaarden, in naam en van wege Hun Hoog Mogenden, terwijl daarbij tevens *tot nader order* werden geconfirmeerd de instructien, reglementen en orders door Bewindhebberen der West-Indische Compagnie gesteld, zoowel in zaken van politie en justitie als anderszins, en eene genoegzame militaire magt naar de Kolonien werd gezonden, *teneinde de Regering van Hun Hoog Mogenden te doen respecteeren.* Hieruit ziet men, Edel Mogende Heeren, dat de vorige Staten-Generaal zich door de bepalingen van het Octrooi niet zóó verbonden rekenden, dat zij later zich als onbevoegd beschouwden, om daarmede strijdige maatregelen te nemen.

Hoe dit ook zijn moge en welke inbreuken ook door geheel veranderde omstandigheden en door beslissingen der Staten-Generaal op dat Octrooi zijn gemaakt, zeker is het, dat hetzelve met alle andere koloniale octrooien bij onderscheidene Staatsregelingen met zoovele woorden is afgeschaft geworden. Zoo wordt in art. 251 der Staatsregeling van 1798 bepaald, dat aan iedere Kolonie een nieuw constitutioneel charter zal worden gegeven. Zoo worden aan het slot van art. 48 der Staatsregeling van 1801, waarbij de zaak der Kolonien geregeld wordt, deze woorden gevonden: *wordende alle afzonderlijke octrooien dienaangaande gehouden voor vernietigd.* Het is derhalve niet twijfelachtig, dat, al wilde men ook het Octrooi van Suriname bij de daarstelling beschouwen als eene Grondwet voor de Kolonie, die Grondwet door het opheffen der West-Indische Compagnie en door onze zich opgevolgd hebbende Staatsregelingen, als zoodanig *jure* en *facto* vervallen is. Maar indien dit aan Uwe Commissie niet twijfelachtig is voorgekomen, zoo wil zij evenwel niet ontveinzen, dat er bij het onderzoek dezer zaak bij haar eene andere vraag is gerezen, die, van meer ingewikkelden aard, moeielijker te beslissen is. Niettegenstaande de opheffing der West-Indische Compagnie en niettegenstaande de aangehaalde Staatsregelingen, door welke het Octrooi als onveranderlijke Grondwet was vervallen, is hetzelve steeds in Suriname blijven bestaan, en zelfs gedurende de overheersching van de volkplanting door de Engelschen schijnt het Octrooi kracht van wet te hebben behouden, al mogt dan ook door de Engelsche gezagvoerderen eenige inbreuk daarop zijn gemaakt. Toen derhalve in 1816 de Kolonie weder aan ons werd overgedragen, had het Octrooi van 1682 kracht van wet in de Kolonie, en nu rijst derhalve als vanzelf de vraag: moest dat Octrooi, die koloniale wet, volgens de Grondwet door eene wet worden veranderd, of kon de Koning, krachtens het uitsluitend opperbestuur, bij besluit de koloniale wetgeving veranderen? Gij gevoelt, Edel Mogende Heeren, dat Uwe Commissie hier in de zoo dikwijls behandelde quaestie treedt, hoever zich het opperbestuur des Konings uitstrekt?

Gij zult evenwel niet verlangen, dat zij bij deze gelegenheid deze vraag in het breede behandele; genoeg zij het voor dit oogenblik op te merken, dat de Koning bij besluit van den 14den September 1815 het reglement op het beleid van de regering, het justitiewezen, den landbouw en de scheepvaart in Suriname heeft vastgesteld; dat door dat besluit het Octrooi is vervangen en buiten werking gesteld; dat daarbij geheel andere bepalingen omtrent den Kolonialen Raad en het justitiewezen zijn gemaakt, en dat sommige dezer ambtenaren voor eenen bepaalden tijd werden aangesteld, zonder dat zelfs bij dit besluit van de onafzetbaarheid van de leden van het Hof van justitie eenige melding werd gemaakt. In het jaar 1832 is het bestaande reglement door een ander vervangen, op de zelfde wijze door den Koning bij besluit vastgesteld, waarbij weder eene reorganisatie van den Kolonialen Raad en van het justitiewezen plaats vond, en waarbij evenmin het beginsel van inamovibiliteit aangenomen werd, zoodat men het daarvoor behoort te houden, dat de Koninklijke besluiten, waarbij de Regerings-reglementen zijn goedgekeurd, het Octrooi althans facto hebben vervangen, en het beginsel van amovibiliteit der Koloniale Raden en regters hebben aangenomen. — Het verdient daarbij opmerking, dat in de Kolonie zelve de Koloniale Raden en regters, krachtens die reglementen aangesteld, nimmer eenige zwarigheid hebben gemaakt, om op die reglementen den ambtseed af te leggen, en dat sedert 1816 noch bij den kolonialen regter, noch bij den regter in appèl in Nederland, immer de wettigheid en de verbindende kracht dezer reglementen in twijfel is getrokken. Wat er nu ook zij van de wijze waarop het uitsluitend opperbestuur moet worden verstaan, zeker is het, dat het Regerings-reglement, hetwelk op den 6den November 1844 kracht van wet had in de Kolonie, aan den Koning de bevoegdheid niet ontzeide, om Koloniale Raden of Regters uit hunne betrekkingen te ontslaan, en dat bij gevolg, daar het Octrooi sedert bijna 30 jaren in de Kolonie was vervangen, geene wettelijke bepaling door de afzetting van Koloniale Raden of Regters is geschonden geworden. Is het Octrooi, hetwelk in 1816 nog eene Koloniale wet was, geschonden[1]) geworden, dan is dat niet door het besluit van 6 November 1844, niet door de afzetting van ambtenaren geschied, maar dan heeft die schen-

[1]) Hier stond, naar men meent, verkeerd: *vernietigd.*

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

ding der wet plaats gehad in 1816, toen men het beginsel van de inamovibiliteit van Raden en Regters bij besluit heeft veranderd.

Vraagt men nu, Edel Mogende Heeren, of die afzetting goed en voorzigtig geweest zij, dan meent de Commissie te mogen antwoorden, dat, waar regt van afzetting bestaat, het verleenen van ontslag is eene daad van administratie, die niet tot onze regtstreeksche bemoeiingen behoort; dan meent zij te mogen opmerken, dat, al is de opgelegde straf zwaar, noch het adres van den Kolonialen Raad van September 1843, noch het zoogenaamde procesverbaal van den 1sten Julí 1844 te verdedigen is, en dat in eene Kolonie, vooral in eene Slavenkolonie, de hoogste magt en het Nederlandsche Gouvernement niet ongestraft op eene verregaande wijze beleedigd mag worden.

Maar indien Uwe Commissie dus de afzetting van al de honorifieke leden van den Raad en van drie regterlijke ambtenaren noch goed- noch afkeuren wil, zoo mag zij U Edel Mogenden niet ontveinzen dat, naar hare wijze van zien, de verordeningen in Suriname voor de onafhankelijkheid der regterlijke magt geen waarborgen hoegenaamd opleveren. Waar aan het administratieve gezag de bevoegdheid tot afzetting van den regterlijken ambtenaar verleend is, daar kan van die bevoegdheid tot afzetting misbruik worden gemaakt, en daar bestaat inderdaad geen genoegzame waarborg voor de veiligheid van persoon en van goederen. Het komt haar derhalve voor, dat de Regerings-reglementen voor de kolonie Suriname het beginsel van de onafhankelijkheid der regterlijke magt hebben miskend, en, ofschoon haar geen voorbeeld van eenige afzetting, tengevolge van gewezen vonnissen, bekend is geworden, genoeg is het, dat er misbruik gemaakt zoude kunnen worden, om de bestaande verordeningen af te keuren, en zij aarzelt dus niet, om als haar gevoelen op te geven, dat de koloniale regter door wettelijke bepalingen tegen de willekeur van de administratieve magt moet worden beveiligd, onder de in eene volkplanting meer dan elders onmisbare waarborgen, dat zij den verschuldigden eerbied voor het hoogste gezag niet straffeloos uit het oog kunnen verliezen.

d. Er blijft Uwer Commissie nog over, om hare gedachten voor U Edel Mogenden te ontvouwen nopens de handeling van den Minister van Kolonien, in verband tot het besluit van 6 November 1844, n°. 11, waarbij het reglement op het beleid der Regering in de kolonie Suriname dd. 9 Augustus 1832, n°. 89, gedeeltelijk is gewijzigd.

In verband met de klagt van de adressanten met opzigt tot dat besluit, heeft Uwe Commissie de vraag overwogen, of de bepalingen der Grondwet bij dat besluit wel in het oog zijn gehouden, en als slotsom harer overwegingen dienaangaande ziet zij tot haar leedwezen zich verpligt, op die vraag een ontkennend antwoord te moeten geven.

Art. 72 der Grondwet bepaalt zeer duidelijk, dat ter overweging bij den Raad van State zullen worden gebragt alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen, terwijl bij het zelfde artikel wordt bevolen, dat aan het hoofd der uit te vaardigen wetten en bevelen melding zal worden gemaakt dat de Raad van State deswege is gehoord.

Aan deze zoo stellige wetsbepaling het hierboven aangehaald besluit van 6 November jl. toetsende, vindt men al aanstonds dat in hetzelve geene melding is gemaakt, dat de Raad van State deswege gehoord is, waarbij verder dient opgemerkt te worden, dat Zijne Excellentie de Minister van Kolonien in de vergadering van den 14den Maart jl. verklaard heeft, dat zulks ook inderdaad niet heeft plaats gehad.

Naar het oordeel Uwer Commissie intusschen lijdt het geen twijfel, of de Raad van State had, uit hoofde van den aard van dat besluit, daarop behooren te zijn gehoord.

Bij dat besluit toch zijn onderscheiden bepalingen van het Regeringsreglement van 1832 veranderd en gewijzigd geworden, met name de artt. 2, 45, 46 en 47, en, evenmin als het betoog zal behoeven dat dit reglement, hetwelk de regelen voorschrijft naar welke de West-Indische kolonien van den Staat zullen bestuurd worden en de verpligtingen bepaalt, waarnaar zich de ingezetenen aldaar te gedragen hebben, als een algemeenen maatregel van inwendig bestuur van de bezittingen van den Staat in andere werelddeelen moet beschouwd worden, evenmin schijnt het twijfelachtig te wezen, dat, om dusdanige maatregelen te veranderen of te wijzigen, de zelfde vormen dienen te worden in acht genomen, als vereischt zijn tot de vaststelling van zoodanig reglement. Behalve toch dat dit laatste uit den aard der zaak volgt, daar het brengen van verandering in bestaande maatregelen van bestuur niet wel anders dan als een nieuwe en op zich zelven staande maatregel van bestuur kan beschouwd worden, en het ook niet wel mogelijk schijnt, om de juiste grenzen van afscheiding tusschen die beiden te bepalen, zoo komt hier ook nog in aanmerking, dat de Regering zelve de zaak aldus heeft beschouwd, daar zij bij art. 1 van het Koninklijk besluit van 7 Junij 1829, n°. 4, uitdrukkelijk heeft bepaald, dat de Raad van State mede behoort te worden gehoord over *veranderingen of wijzigingen in reglementen van algemeen bestuur.*

Maar is dan de oplossing, welke de Minister van Kolonien ten aanzien van dit punt aan de Kamer heeft voorgedragen, dat namelijk de bepalingen van het besluit eene *speciale*, niet eene *algemeene* strekking zouden hebben, en dat zij van eenen *tijdelijken*, niet van eenen *blijvenden* aard zijn, aannemelijk te achten? Uwe Commissie kan in dat gevoelen niet deelen: haars inziens kan het wijzigen van een reglement van algemeen bestuur nimmer beschouwd worden als een *speciale* maatregel, terwijl het voorschrift der Grondwet algemeen is en geene onderscheiding tusschen maatregelen van *tijdelijken* en *blijvenden* aard schijnt te gedoogen.

Het is derhalve aan Uwe Commissie voorgekomen, dat inderdaad het voorschrift van art. 72 der Grondwet bij dit besluit niet opgevolgd is geworden, en nu doet zich als van zelve de vraag op, welke de gevolgen van dit verzuim behooren te zijn?

Het zal door niemand ontkend worden, dat er een aanmerkelijk verschil tusschen de eene en de andere overtreding der Grondwet bestaat, en dat de gevolgen van eene opzettelijke verkrachting, met het doel om de constitutioneele waarborgen te verkorten, niet de zelfde behooren te zijn, als die van eene overtreding die alleen den vorm betreft en waarbij geen verkeerde bedoelingen kunnen worden verondersteld.

Na een opzettelijk onderzoek dezer zaak, is het Uwer Commissie gebleken, dat het niet opvolgen van het voorschrift der Grondwet bij het onderhavig besluit als eene dwaling is te beschouwen. Het is niet te ontkennen dat ten opzigte van het hooren van den Raad van State over koloniale aangelegenheden, niet altijd met de zelfde naauwkeurigheid is gehandeld, en dat soms dit Staatsligchaam niet is gehoord, waar dit, volgens de meening Uwer Commissie, plaats behoorde te hebben; maar juist in die vroegere verkeerde wijze van handelen, zoowel als in de niet juist begrepen strekking van het besluit, waarbij eene tijdelijke verandering in een Regeringsreglement werd gemaakt, schijnen de redenen van de dwaling des Ministers gelegen te zijn; en wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de Regering door het advies van den Raad van State niet gebonden is, dan komt het Uwer Commissie niet twijfelachtig voor, dat het niet hooren van dien Raad in het onderwerpelijk geval niets anders dan eene dwaling daarstelt.

Is dit nu waar, dan kan Uwe Commissie ook geen zwarigheid maken om nu reeds te doen kennen, dat, naar hare wijze van zien, de handeling des Ministers voor geen vervolging vatbaar is; zij meent zelfs een stap verder te moeten gaan, en aan U Edel Mogenden te kunnen betuigen, dat het ingesteld onderzoek bij haar de overtuiging van de bekwaamheid en van de goede trouw van den tegenwoordigen Minister heeft bevestigd, weshalve Uwe Commissie dan ook niet aarzelt, om als haar gevoelen kenbaar te maken, dat eene enkele dwaling niet voldoende is, om het in dien verdienstelijken Staatsambtenaar gestelde vertrouwen voor het vervolg aan denzelve te weigeren.

Uwe Commissie vermeent hiermede de haar opgedragen taak als voleindigd te kunnen beschouwen. Uit hetgeen zij als de slotsom harer bevinding en nasporingen bij dit verslag heeft medegedeeld, zullen U Edel Mogenden ontwaren, dat van de klagten, bij U Edel Mogenden ingebragt, sommige niet van grond ontbloot, andere overdreven voorgesteld, en eenige geheel ongegrond bevonden zijn, terwijl ook niet behoort uit het oog te worden verloren, dat dezelve veelal betrekking hebben tot of in verband staan met handelingen en maatregelen uit een vroeger tijdvak, die alzoo billijkerwijze niet ten laste kunnen worden gelegd van onze tegenwoordige Regering, door welke integendeel, en vooral in den laatsten tijd, onmiskenbaar blijken zijn gegeven, dat zij zich aan den zedelijken en stoffelijken toestand der kolonie Suriname gelegen laat liggen, en die, waar hare maatregelen welligt niet geheel van onvoorzigtigheid of minder juiste inzigten zijn vrij te pleiten, of waar zij in den vorm gedwaald mogt hebben, nogtans met goede bedoelingen is te werk gegaan.

Naar aanleiding van al het voorafgaande en in verband met de daarin ontwikkelde denkbeelden, acht Uwe Commissie zich dan ook onbezwaard om haar verslag te besluiten met het tweeledig voorstel:

1°. dat U Edel Mogenden, zich in zooverre vereenigende met het advies van hare Commissie voor de verzoekschriften, met opzigt

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

tot het adres van *Bosch Reitz c. s.*, zullen bevelen de nederlegging ter griffie, tot inzage van de leden;

2°. dat U Edel Mogenden zullen besluiten, om aan Zijne Majesteit den Koning aan te bieden een eerbiedig adres van den volgenden inhoud:

SIRE!

De Vertegenwoordigers des Nederlandschen Volks, overtuigd van Uwer Majesteits levendige belangstelling in den bloei onzer West-Indische volkplantingen, achten zich verpligt eerbiedig ter kennis van Uwe Majesteit te moeten brengen, dat een verzoekschrift, door eenige aanzienlijke handelshuizen te Amsterdam bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal in deze zitting ingekomen, tot een opzettelijk onderzoek naar den toestand van de Kolonie Suriname aanleiding heeft gegeven, en dat hetgeen Uwe Majesteit ons vroeger reeds omtrent den minder gunstigen toestand dier Kolonie heeft bekend gemaakt, door dat onderzoek bevestigd is geworden.

Wij erkennen dat verschillende omstandigheden, van de bemoeijingen der Regering geheel onafhankelijk, tot dien minder gunstigen toestand hebben medegewerkt; maar wij mogen het niet verzwijgen, dat het daarstellen van de West-Indische Bank, die aan hare verpligtingen niet heeft kunnen voldoen, op den gelds-omloop in Suriname eenen hoogst nadeeligen invloed heeft gehad. Die instelling is op het gezag van het Nederlandsche Gouvernement daargesteld, en, ofschoon het moederland regtens misschien ongehouden is, om koloniale schulden, buiten de medewerking der Wetgevende Magt aangegaan, te voldoen, zoo beschouwen wij nogtans deze zaak van zoodanig belang, zoo naauw verbonden aan den bloei der Kolonie en dus aan de welvaart des Vaderlands, dat wij gemeend hebben bij dit eerbiedig adres aan Uwe Majesteit kenbaar te moeten maken, dat de Staten-Generaal bereid zijn, om met Uwe Majesteit de vereischte wettelijke maatregelen te beramen, ten einde de koloniale administratie des noods uit 's Rijks geldmiddelen in staat te stellen, om de verpligtingen volkomen na te leven, die in 1829 aan de Surinaamsche Bank bij Koninklijk besluit opgelegd zijn geworden.

De Staten-Generaal, Sire! maken van deze gelegenheid gebruik, om de belangen der West Indische kolonien aan Uwe Majesteit aan te bevelen, en zij hopen, dat de tegenwoordige Minister van Kolonien, die gedurende zoovele jaren het vertrouwen des Konings en der Vertegenwoordiging heeft genoten, de juiste middelen zal weten te beramen tot herstel van den sedert het midden der vorige eeuw verminderden bloei dier volkplantingen.

De Leden der Commissie,

BRUCE.
FABER VAN RIEMSDIJK.
STREENS.
VAN DAM VAN ISSELT.
DEN TEX.

1a. BIJLAGE BIJ HET VERSLAG.

Prijzen der Surinaamsche suiker.

1820	f 40	—	f 53	
1821	″ 32	—	″ 46	
1822	″ 25	—	″ 39	
1823	″ 32	—	″ 47	
1824	″ 28½	—	″ 39	
1825	″ 37½	—	″ 50	Van suiker van de hoogste prijzen wordt steeds een betrekkelijk zeer gering gedeelte aangevoerd.
1826	″ 35	—	″ 46	
1827	″ 37	—	″ 48	
1828	″ 31	—	″ 45	
1829	″ 24	—	″ 39	
1830	″ 22	—	″ 33½	
1831	″ 23	—	″ 33	

1832	f 27	—	f 35	
1833	″ 27	—	″ 34	
1834	″ 25	—	″ 33	
1835	″ 31	—	″ 38	
1836	″ 32	—	″ 41	
1837	″ 23	—	″ 33	
1838	″ 26	—	″ 34	Van suiker van de hoogste prijzen wordt steeds een betrekkelijk zeer gering gedeelte aangevoerd.
1839	″ 25	—	″ 32	
1840	″ 22½	—	″ 30	
1841	″ 20½	—	″ 28½	
1842	″ 17	—	″ 23½	
1843	″ 20½	—	″ 25½	
1844	″ 20	—	″ 24	
1845	″ 31½	—	″ 33½	

1b. EERSTE ADRES, ingekomen 21 Februari 1845. [1])

Aan de Edelmogende Heeren President en Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

EDELMOGENDE HEEREN!

De ondergeteekenden zijn meermalen in de gelegenheid geweest zich te overtuigen, dat, niettegenstaande de stelselmatige uitsluiting van U Edel Mogenden van alle beraadslaging over de hoogste koloniale belangen, zoo onafscheidelijk verbonden aan de welvaart, ja aan het bestaan van het moederland, de belangrijkheid der Kolonie Suriname voor U Edel Mogenden geen onbekende zaak, en haar treurige toestand voor U Edel Mogenden geen voorwerp van onverschilligheid is.

De overtuiging van die regtmatige belangstelling van U Edel Mogenden in het ongelukkig lot der Kolonie is thans, helaas! de laatste, de eenige steun der ondergeteekenden. Na bij herhaling hunne klagten en bezwaren aan den Minister van Koloniën te hebben opengelegd, na vruchteloos alle middelen te hebben uitgeput, om langs dien weg herstel te erlangen, blijft hun, om den algeheelen ondergang der Kolonie te voorkomen, geen andere weg over dan de toevlugt tot U Edel Mogenden, die geroepen zijt om geheel Nederland te vertegenwoordigen, en de regten der ingezetenen te handhaven.

Moge ook het door de Regering aangenomen stelsel van volstrekte alleenheersching over de koloniën van den Staat, op zich zelf alreeds eene door niets te verantwoorden *anomalie* in een constitutioneel Staatsbestuur schijnen, vooral, waar klaarblijkelijk tusschen die koloniën en al de materieele, finantieele en staatkundige belangen van het Rijk een onafscheidelijk verband bestaat, de ondergeteekenden zouden zich daarover niet beklagen, indien niet de uitkomsten van zulk een stelsel zich proefondervindelijk als noodlottig en verderfelijk hadden gekenmerkt; indien niet door eene treurige ervaring meer en meer ware gebleken, dat onder zulk een stelsel geene regten verzekerd, geene belangen gewaarborgd, geene bezittingen veilig te achten zijn; indien niet, onder de heerschappij van dat stelsel, de ongelukkige Kolonie met rassche schreden haren volkomen ondergang ware te gemoet gesneld.

De ondergeteekenden zijn zich zelven bewust, dat zij alles, alles hebben aangewend, om de Regering op de meest voegzame en meest eerbiedige wijze omtrent de ware gesteldheid, belangen en behoeften der Kolonie in te lichten; dat zij niets hebben verzuimd, om de verbetering dier gesteldheid, om de bevordering dier belangen, om de bevrediging dier behoeften van de overtuiging des Ministers te verwerven: en zij betreuren het diep, dat al hunne ootmoedige vertoogen en verzoekschriften hebben moeten afstuiten op partijdige berigten, op onbekendheid met de Surinaamsche betrekkingen en

[1]) Deze adressen zijn overgenomen uit Luzac's papieren.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

op vooringenomenheid met het stelsel van autocratie — zij betreuren het diep, dat al hunne ootmoedige vertoogen en verzoekschriften geen andere vruchten hebben gedragen, dan de vernietiging van de laatste uitzigten, welke de kolonisten nog hadden behouden, om van de Regering het herstel hunner wettige grieven te erlangen, en tevens van de laatste waarborgen tegen onbeperkt gezag, welke nog in de zelfstandigheid van den Kolonialen Raad en in de onafhankelijkheid van de regterlijke magt waren gelegen.

Onderscheidene oorzaken hebben sedert lang zich vereenigd, om het ongelukkig Suriname meer bijzonder aan toenemende verachtering prijs te geven. Niet alleen vestigden de Oost-Indische bezittingen, bij voorkeur of bij uitsluiting, de aandacht van het Departement, omdat daaruit aanzienlijke baten onmiddellijk in 's Rijks schatkist moesten vloeijen, terwijl de minder regtstreeksche, maar niet minder gewigtige voordeelen, welke de West-Indische Koloniën aan het Moederland opleveren, aldaar ook minder schijnen te worden opgemerkt of gewaardeerd: maar ook ontbrak aan het Departement doorgaans alle kennis van de bijzondere, en van Java in alle opzigten zoo geheel onderscheidene gesteldheid der Surinaamsche aangelegenheden. Vandaar ook waren de maatregelen, door de Nederlandsche Regering ten opzigte der Kolonie vastgesteld, van den beginne af tot heden toe, bijkans niets dan afwisselende proefnemingen in tegengestelden zin, genomen zonder genoegzame kennis van den wezenlijken toestand der Kolonie of van hare hulpmiddelen of behoeften. Te dikwerf werd haar lot aan personen toevertrouwd, door hunne stelling en antecedenten aan de West-Indische Koloniën geheel vreemd. Zoo werd in vijfentwintig jaren viermalen het gansche beleid der Regering en van de Justitie veranderd; zoo werden omtrent de finantieele belangen der Kolonie telkens nieuwe middelen aangewend, maar waarbij telkens evenzeer de voorschriften der wetenschap, als de lessen der ondervinding werden veronachtzaamd. Zoo werd het belastingstelsel ieder oogenblik gewijzigd, en de belasting opgevoerd, naarmate de Kolonie meer verarmde en de geldschaarschte toenam; zoo eindelijk is, niettegenstaande de herhaalde en dringende vertoogen der ondergeteekenden, tot op den huidigen dag de Regering nog steeds in gebreke gebleven, een einde te maken aan een Bestuur, hetwelk op eene schrikbarende wijze de koloniale welvaart ondermijnt en vernietigt, en alle daarbij betrokken belangen in het moederland op de waagschaal stelt.

Ziedaar, Edel Mogende Heeren, in eenige hoofdtrekken geschetst de heillooze gevolgen, welke Suriname ondervindt van het autocratisch stelsel, hetwelk men beschouwen wil als het toppunt van regerende wijsheid in koloniale aangelegenheden.

Het zij aan de ondergeteekenden vergund, bij wege van voorbeeld, doch hetwelk zij toereikend achten om het onpartijdig oordeel te bepalen, de aandacht van U Edel Mogenden op één bijzonder punt te vestigen, waarin zich de gevolgen van dit beginsel in geen geringe mate hebben doen gevoelen. Zij kiezen dit onderwerp, omdat zich daaraan hechten de laatste Koninklijke besluiten, welke, op zich zelve alreeds, de noodzakelijkheid van spoedige en krachtige voorziening staven, en de Grondwettige tusschenkomst van U Edel Mogenden regtvaardigen.

In Suriname is vooral de schaarschte of de overvloed van het circuleerend medium, en, gelijk in elke kolonie, de gunstige of ongunstige verhouding van hetzelve tot het numerair in het moederland, met de meerdere of mindere gemakkelijkheid, om door wissels die verhouding te verwezenlijken, een der onderwerpen van blijvende belangstelling voor ieder opvolgend Bestuur, als tegelijk veelal de maatstaf der vermeerderde of verachterde welvaart. Naar gelang de behoefte aan wissel zich meer deed gevoelen, openbaarde zich een grooter verschil in de verhouding, en dit verschil nam noodwendig toe, naarmate de Kolonie meer verarmde In 1814 slechts 20 ten honderd, klom de agio allengs op tot 210 pCt. In stede van toen krachtige en weldadige middelen te beramen, om de verbetering der agio aan de verbetering van de koloniale gesteldheid te verbinden, vond de Regering het meer gemakkelijk, zich tot de eerste alleen te bepalen. Zij koos den meest buitengewonen, den meest ongehoorden maatregel, om de waardevermindering van het papieren geld voortaan te stuiten. Napoleon had de Nederlandsche staatsschuld getierceerd, het Nederlandsche Bewind tierceerde het Surinaamsch geld. De ingezetene bragt *f* 310.— en ontving daarvoor *f* 100.— terug. Is het noodig, het ontzettende van dien maatregel, het schromelijke van de daaraan verbonden gevolgen, of het drukkende der daardoor opgelegde offers voor U Edel Mogenden te schetsen? Nogtans de ingezetenen der Kolonie en alle overige belanghebbenden hebben zich aan dien maatregel onderworpen. Zij berustten toen nog altoos met vertrouwen in de stellige toezegging der Regering, dat het aldus getierceerde papieren geld altoos verwisselbaar zoude blijven in Nederlandsche munt. Deze verpligting heeft de Regering op zich genomen door de opvolgende publicatiën van 16 Januarij 1828 en 9 Maart 1829, bij welke laatste eene zoogenaamde particuliere West-Indische Bank werd opgerigt, waarvan het bankpapier, alleen in de Kolonie gangbaar, altijd voor wissels op Nederland *à pari* zoude kunnen worden verruild.

Deze verpligting nu is gedurende bijkans veertien jaren door de Regering openlijk geschonden, en die schennis is nog heden zonder herstel gebleven. Het komt hier volstrekt niet te pas, naar de regelen der staathuishoudkunde te willen onderzoeken, welke middelen de Regering al of niet had behooren te bezigen, en in hoe verre de gekozen weg, van den aanvang af, aan kundige beoordeelaars verwerpelijk moest voorkomen. Waar eene stellige verbintenis bestaat, zijn alle dergelijke redeneringen overbodig — en laat de goede trouw, evenals de aanspraak, welke men op Staatscrediet wil maken, geen anderen uitweg, dan de *nakoming* van plegtige verbintenissen.

Onder voorwendsel der Belgische omwenteling is, bij publicatie van den 3den Mei 1831, de geregelde inwisseling van bankpapier tegen wissels geschorst. Sinds dien tijd ontbrak het niet aan menigvuldige beloften, telkens vernieuwd, en telkens onvervuld gelaten. Nu en dan werd voor een kleiner of grooter bedrag een crediet aan de Bank geopend, en vermits dit toereikend was om de wettige aanvrage naar wissels van de zijde der houders van het bankpapier te bevredigen, is het voorhanden beloop van wissels op het moederland bij *loting* onder de regthebbenden verdeeld, zoodat alleen de door het lot meest begunstigde het voorregt konde deelachtig worden, om voor een gedeelte de nakoming der aangegane verbindtenissen van de zijde der Regering te erlangen.

Het kon niet anders, of het verschil in waarde tusschen wissel op het moederland en Surinaamsch bankpapier moest zich op nieuw vertoonen, en de agio is allengs weder tot 40 ten honderd gerezen, zoodat aldus aan de Kolonie het eenige voorgewend *aequivalent* der tierceering is ontnomen.

Waar zoude men ligtelijk eene bevolking vinden, welke in zulk eene behandeling gelaten en geduldig zoude berusten? En behoorde de Regering niet althans eenige welwillendheid te koesteren voor onderdanen, die eene zoo zware beproeving hebben ondergaan, zonder in hunne trouw en gehechtheid een oogenblik te waukelen? Mogt men niet daar vooral met eenigen grond zich vleijen, dat de keuze der bestuurderen, aan wie het lot van eene zoo verwaarloosde, zoo gedrukte, zoo hulpbehoevende, en tegelijk zoo gewigtige Kolonie wierd toevertrouwd, getuigenis zoude dragen van de voortdurende belangstelling der Regering?

Dit mag bij de beoordeeling der betrekkingen tusschen de Regering en de Kolonie Suriname te minder uit het oog worden verloren, daar de Regering zelve herhaaldelijk (Public. van 6 Mei 1831, 28 Mei 1834 enz.,) „*aan de goede ingezetenen hare tevredenheid* „*heeft te kennen gegeven over hun gehouden gedrag*," aldus met woorden erkennende het onwankelbaar geduld, waarmede de kolonisten en verdere belanghebbenden het herstel van deze en zoo vele andere grieven bleven afwachten.

Overigens scheen het, alsof de Regering onbekend was met het hernieuwd bestaan van de agio: zij deed althans niets om dit te voorkomen of te beletten, hoewel ieder procent, dat voor de verwisseling van bankpapier bedongen of toegestaan werd, eene aanklagt was tegen het Bestuur, hetwelk, strijdig met zijne verpligtingen, had opgehouden, wissels op het moederland *à pari* bij de Bank verkrijgbaar te stellen.

Aldus heeft de Regering, zoolang en zooveel zij kon, de stelling getracht te bewaren, als droeg zij geen kennis van hetgeen een ieder wist en hetgeen een ieder deed. Doch toen deze stelling niet langer konde worden bewaard, en de wetenschap van het op nieuw ontstaan der agio niet meer kon worden ontkend, werden door Zijne Excellentie den toenmaligen Heer Gouverneur-Generaal, wel verre van daaraan de *sanctie* van het openbaar gezag te verleenen, bij publicatie van 16 October 1841 strafbepalingen uitgeschreven tegen hen, die openlijk agio zouden durven berekenen. Ook hier wederom behoort de waarde van deze verordening niet alleen getoetst te worden aan de voorschriften der staathuishoudkunde, maar te worden beoordeeld in verband met de door de Regering aangegane verpligtingen: hoe allernoodlottigst voor de ingezetenen die gesteldheid van zaken ook was, en hoe ook de algemeene belangen der Kolonie daaronder leden, de hoop werd niet vernietigd, en het uitzigt op herstel, op de eindelijke nakoming der verbindtenissen van de zijde der Regering bleef voortduren.

Hoe regtmatig en hoe algemeen was niet de verbazing der Surinaamsche bevolking, toen eensklaps de tegenwoordige Gouverneur-Generaal bij publicatie van 19 Junij 1844 goedvond, de door zijnen voorganger uitgeschreven strafbepalingen wederom in te trekken, en alzoo het bestaan der agio openlijk te erkennen en te wettigen!

Zoo onbestemd, zoo veranderlijk waren steeds de handelingen

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

der Regering ten opzigte der Kolonie; daardoor ontstond (het kon niet anders) volslagen onzekerheid van regten en eigendoms-waarde, daardoor openbaarde zich gebrek aan alle mogelijke waarborgen, daardoor werd nieuw voedsel gegeven aan de toenemende bezorgdheid voor de toekomst.

Het is dan ook die laatste maatregel, welke in hooge mate de verontwaardiging der Surinaamsche ingezetenen heeft opgewekt. Zij vermeenden daarin, na al het voorgevallene, een blijk te zien van de volslagen onkunde of den verklaarden onwil der Regering, om Suriname van den rand des verderfs, waarop het gebragt was, te redden. Dat wantrouwen was, indien niet regtmatig, althans natuurlijk, als een noodwendig uitvloeisel van de door het Bestuur gevolgde gedragslijn. Geen wonder, dat de ingezetenen der Kolonie, alreeds door zoovele voorafgaande maatregelen van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal in hunne regtmatige belangen verkort, in dezen nieuwen maatregel het bewijs meenden te ontwaren van geheime bedoelingen, welke nog grooter rampen aan de Kolonie zouden berokkenen.

Onder deze aan het Gouvernement toegeschreven bedoelingen werd ook het voornemen gerangschikt, dat bij de Regering zoude bestaan, om de vergoeding bij eene eventuëele emancipatie der slaven, in *gedeprecieërd* Surinaamsch bankpapier aan de eigenaren uit te keeren; en dat niet in Suriname alleen, maar ook elders de laatstgenoemde publicatie is aangemerkt, als met zoodanige emancipatie in verband te staan, of immers bestemd om dezelve voor te bereiden, schijnt uit „*the British and foreign anti-slavery reporter*" te mogen worden afgeleid, waar in het nummer van 8 Januarij j. l. gelezen wordt: „*And we have some reason to believe, that, although* „*no overt measure has yet been taken on the subject, the government* „*is seriously directing its attention to the extinction of slavery in the* „*Dutch Colonies* [1])."

Overigens moge al de wijze, waarop zoodanige onderstellingen in het proces-verbaal van 1 Julij 1844 door de onderteekenaren zijn uitgedrukt, niet onberispelijk zijn (gelijk de ondergeteekenden ook geenszins de redactie daarvan willen geacht worden te verdedigen), zoo mag men echter niet vergeten al hetgeen voorafgegaan is; hoe de meest stellige verbintenissen onvervuld waren gelaten, hoe herhaalde toezeggingen onvervuld waren gebleven, hoe de meest strijdige verordeningen en de meest willekeurige maatregelen de bevolking hadden verontrust, en dan zal de onpartijdige beoordeelaar in dit proces-verbaal eensdeels het treurige bewijs ontwaren, hoe diep de Nederlandsche Regering in het vertrouwen dier, vroeger om hun loffelijk en bezadigd gedrag teregt geroemde kolonisten is gedaald, en anderdeels in die uitdrukking der openbare meening door aanzienlijke en onafhankelijke ingezetenen de noodzakelijkheid erkennen, om door eene algeheele verandering van stelsel, aan zulk eene gesteldheid een einde te maken.

Die noodzakelijkheid is trouwens noch verborgen, noch twijfelachtig voor een ieder, die met den waren staat der Kolonie niet onbekend is. De ondergeteekenden zijn zich bewust, aan den Heere Minister van Koloniën, terwijl het nog tijdig was, op werkelijkheid gegronde en door de ervaring later slechts al te veel bevestigde inlichtingen te hebben aangeboden, en het is eene niet meer te loochenen waarheid, dat, indien Zijne Excellentie niet op eene schier onverklaarbare wijze zich ontoegankelijk hadde betoond voor de eerbiedige vertoogen van hen, die bij de Kolonie Suriname boven alle anderen het meest uitgestrekt belang hebben, alsdan in ieder geval geene aanleiding hoegenaamd immer zoude hebben kunnen oprijzen tot het nemen van de jongste besluiten, welke straks een hoofdonderwerp moeten uitmaken van het tegenwoordig verzoekschrift.

Vooraf moeten de ondergeteekenden zich veroorlooven, van zich en van de verdere belanghebbenden af te werpen het verwijt, hetwelk, uit eene bron, welke zij niet zullen behoeven op te sporen, afkomstig, evenals zoovele andere lasteringen, gedeeltelijk door middel van sommige Engelsche bladen verspreid, met klaarblijkelijk opzet tegen hen is te berde gebragt, als hadden zij zich aan alle wijzigingen, welke noodzakelijk of wenschelijk konden zijn, halsstarrig onttrokken. Niets is meer van de waarheid verwijderd. Ieder van hunne talrijke adressen bewijst klaarblijkelijk het tegendeel. Trouwens eene enkele aanhaling uit hun adres van 25 *November* 1843 is alreeds meer dan toereikend, om hen van zulk eene aantijging vrij te pleiten. Daar toch zeggen de Adressanten aan Zijne Excellentie den Heere Minister van Koloniën woordelijk het volgende: „Dat de Adressanten echter verre verwijderd zijn „van zich aan de beraadslaging over dit onderwerp (*het slaven-* „*reglement*) te onttrekken, is intusschen opnieuw overtuigend gebleken, en zij kunnen in dit opzigt vooral volstaan, met Uwe „Excellentie te *refereren* tot hun eigen adres van 18 Augustus 1843. „Welk krachtiger bewijs konden de ondergeteekenden van hunne „bereidvaardigheid te dien aanzien geven, dan de daarin vervatte „bede om mededeeling van het ontwerp, „opdat dit gewigtig „„onderwerp aldus met inachtneming van alle daartoe dienende „„overwegingen definitivelijk zoude kunnen worden geregeld"? „Zij meenen dus in dit opzigt op Uwer Excellentie's voorloopige „beschouwingen voldoende te hebben geantwoord. Zij herhalen, „dat zij, wel verre van de hun aangebodene gelegenheid van de hand „te wijzen, niets liever verlangen, dan met Uwe Excellentie „gemeenschappelijk mede te werken tot het overeenbrengen van „de handhaving van het wettig gezag en de onbetwistbare regten „der eigenaren met de uitoefening van een regtmatig en doeltreffend „toezigt van de zijde der Regering."

Het kan derhalve voorzeker ook in dit opzigt niet aan de ondergeteekenden worden verweten, indien sedert den 18den Augustus 1843 van hun gebleken bereidvaardigheid, van hunne eerbiedige vertoogen, van hunne ernstige en waarachtige voorstellingen door het Departement van Koloniën geen gebruik hoegenaamd is gemaakt; indien integendeel die bereidvaardigheid is versmaad, die vertoogen zijn veronachtzaamd, die voorstellingen zijn miskend, en indien het, in spijt daarvan, streng vasthouden van het noodlottig autocratisch stelsel eindelijk geleid heeft tot die gesteldheid van zaken, waarvan het proces-verbaal van 1 Julij 1844 en de daarop gevolgde Koninklijke Besluiten de bedroevende kenteekenen zijn.

De ondergeteekenden waren ook verre verwijderd van de moeijelijkheid en de zwaarwigtigheid der omstandigheden, waarin de Kolonie Suriname verkeerde, te miskennen, en hun eigenbelang bij de welvaart en den bloei dier Kolonie, mag wel als waarborg gelden, dat zij niet minder verwijderd waren van elke bedoeling om die moeijelijkheid te verhoogen. Maar die staat van zaken, wel verre van de gedragslijn van het Bewind te kunnen regtvaardigen, strekt veeleer om te doen bevroeden, hoe het Bestuur dier volkplanting meer dan gewone gematigheid, doorzigt, behoedzaamheid en beleid vorderde, en het zal alzoo niemand kunnen bevreemden, dat de tegenwoordige Gouverneur-Generaal niet alleen de bestaande verwikkelingen in ieder opzigt heeft vergroot, maar ook allerwege nieuwe onoplosbare verwikkelingen heeft doen ontstaan. En nogtans heeft de Regering, hoewel de ondergeteekenden niet veronderstellen mogen, dat zij hiervan geheel onbewust zoude kunnen zijn, liever verkozen, het blijkbare belang der Kolonie ten offer te brengen, dan eenige inbreuk te gedoogen op haar stelsel van autocratie.

Terwijl de Regering, aldus vóór lang gewaarschuwd en voorgelicht, bij voortduur oordeelde, dat de wenschen, de belangen en de regten der Kolonie voor haren wil, waarvan de Gouverneur-Generaal de uitdrukking was, moesten zwichten, moest de gesteldheid van zaken noodwendig hoe langer hoe meer verergeren, en het was een volkomen naar waarheid gekleurd tafereel, hetwelk de ondergeteekenden daarvan hebben gegeven, toen zij zich aldus hebben uitgedrukt: „Sire! Veelvuldige omstandigheden beletten „den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal, alreeds door zijne ante- „cedenten daartoe buiten staat gesteld, om voortaan in de Kolonie „eenig nut te stichten. Het volslagen isolement, waarin die hooge „ambtenaar verkeert, afgescheiden van allen, die in de Kolonie „zedelijken invloed uitoefenen, en steeds omringd van lieden, die „het vertrouwen van het algemeen nooit bezeten of sedert lang „verloren hebben; botsing en tweedragt tusschen alle de gevestigde „autoriteiten; aanranding van de onafhankelijkheid der regterlijke „magt; allerwege toenemende ontevredenheid over, en wantrouwen „tegen alle de handelingen van het Bestuur, gepaard met bezorgd- „heid voor de toekomst; belemmering der onmisbare huisselijke „tucht onder de slaven; geschokt vertrouwen bij den eigenaar, en „door de vereeniging van alle deze zamenwerkende oorzaken, te „midden van de toenemende magteloosheid van het openbaar ge- „zag, schrikbarende waarde-vermindering der bijzondere eigen- „dommen."

De ondergeteekenden onthouden zich van U Edel Mogenden thans met een omslagtig verhaal van al de bijzonderheden van het tegenwoordig Surinaamsch Bestuur te bemoeijelijken. De betrekkingen tusschen het moederland en de Kolonie zijn zoo menigvuldig, dat ieder van U Edel Mogenden in staat is, om door eigen onderzoek zich omtrent de handelingen in Suriname een eigen oordeel te vormen. De ondergeteekenden zijn bewust, dat dit onderzoek de overtuiging moet opleveren, dat het Bestuur van Suriname aan zijne roeping niet heeft beantwoord, en dat het belang der Kolonie voortdurend en in ieder opzigt is miskend en verwaarloosd.

Zij zullen hier slechts een enkel voorbeeld opnoemen. Het is bekend, hoe een vreemde Commissaris te Suriname zich veroorloofd heeft, om, geheel buiten den kring van zijne louter regter-

[1]) En wij hebben eenigen grond voor de veronderstelling dat, ofschoon in dit opzigt nog geen *openbare* stap gedaan is, de Regering ernstig hare aandacht vestigt op de afschaffing van de slavernij in de Nederlandsche Koloniën.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

lijke attributen, welke daarenboven zich alleen tot den *slavenhandel* bepalen, zich te mengen in de bijzondere handelingen der kolonisten, toezigt te oefenen over hunne betrekkingen tot hunne slaven, dezen te doen aanmoedigen tot klagten tegen hunne meesters, een stelsel van bespieding te organiseeren, in vreemde dagbladen en officiëele stukken de ingezetenen van Suriname als wreedaards en barbaren te lasteren, zooveel en waar hij kon, gisting onder de slaven te verspreiden en te voeden, met één woord, in de op zich zelve zwaarwigtige gesteldheid alles te doen wat vooringenomenheid, bemoeizucht en opgewondenheid vermogten, om nieuwe gevaren te scheppen, en de bestaande te vermeerderen Wat moest onder deze omstandigheden de Gouverneur-Generaal eener Nederlandsche volksplanting doen? Den vreemdeling eng beperken tot zijn eenigen wettigen werkkring, daarvan geene overschrijding gedoogen; geen gevolg hoegenaamd geven aan klagten of vertoogen, buiten die grenzen gelegen; aan de Nederlandsche Regering van het voorgevallene waarachtig en volledig verslag doen, ten einde haar aldus in staat te stellen, om van de Regering des vreemdelings zijne verwijdering te verkrijgen. Wat heeft de Gouverneur-Generaal gedaan? Hij heeft, hoewel het bewustzijn niet kunnende ontveinzen, dat dergelijke aangelegenheden geheel buiten de attributen van den Commissaris gelegen waren, aan zijne door niets gewettigde, en later valsch bevonden klagten gehoor gegeven; hij heeft het stelsel van bespieding aangemoedigd; gestrenge vervolgingen hebben plaats gehad, zonder dat men den aangever durfde noemen; voorname en algemeen geachte ingezetenen zijn uit eervolle betrekkingen verwijderd, zonder dat men daarvoor reden konde of wilde opgeven: en terwijl de zaken eindelijk die hoogte hebben bereikt, dat de eigen Regering van den vreemdeling vermeende, niet langer eene waarschuwing te kunnen uitstellen, en hem tot meerdere behoedzaamheid vermaande (zie brief *A. bl.* 331, n°. 240, *B. bl.* 406, n°. 325 uit de hier na te melden boekdeelen) geschiedde aan deze zijde niets, om de ingezetenen der Kolonie tegen zulke handelwijze te beveiligen.

Indien de ondergeteekenden hierbij twee boekdeelen als bijlagen overleggen, in welke (*A. bl.* 285—332, en *B. bl.* 393—411) eenige van de tot dit onderwerp betrekkelijke stukken worden aangetroffen, zoo stellen zij zich daarbij voor, U Edel Mogenden door de inzage daarvan te overtuigen, hoe, door de aanmatiging van den vreemden Commissaris, door de gedienstigheid en zwakheid van het Koloniaal Bestuur, de belangen en de eer der kolonisten en tegelijk de veiligheid der Kolonie in de waagschaal zijn gesteld. Deze beide boekdeelen, genomen uit eene overgroote massa van de mededeelingen, welke *jaarlijks* aan het *Engelsche* Parlement worden aangeboden, zullen tegelijk U Edel Mogenden tot een op zich zelf alreeds gewigtig bewijs kunnen strekken, hoe in *Groot-Brittannië* de Leden der Volksvertegenwoordiging omtrent alle groote belangen des Lands volledig worden ingelicht, en men is daar tot heden nimmer tot de overtuiging gekomen, dat die groote en algemeene belangen meer of beter kunnen bevorderd of verzekerd worden, door ze aan de wetenschap en de beoordeeling van het Parlement te onttrekken, gelijk men daar ook waarschijnlijk buiten staat zoude zijn, zich een juist denkbeeld te vormen van het autocratisch stelsel in den zin, waarin hetzelve door den Nederlandschen Minister van Koloniën thans wordt opgevat en toegepast.

Van dat stelsel nu ziet men tegelijk de voltooijing en de wrange vrucht in de beide besluiten van 6 November 1844, in de Staats-Courant van den 12den dier maand te vinden, en waardoor, met verkrachting ook zelfs van de *formeele* waarborgen, door de Grondwet uitdrukkelijk voorgeschreven, tegelijk vernietigd is het in der tijd ten behoeve der Kolonie door de Hoog Mogende Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden verleende Octrooi.

Bij die besluiten zijn al de honorifieke Leden van den Kolonialen Raad en drie leden of plaatsvervangende Leden van het Koloniaal Geregtshof uit hunne betrekkingen ontslagen, en is, bij wijziging van het Reglement op het beleid der Regering in de Kolonie, een nieuwe Raad uit bezoldigde *Gouvernements-ambtenaren* zamengesteld, en tot alle verrigtingen van den gewonen Raad bevoegd verklaard, terwijl eindelijk de vervulling der Heemraadschappen aan den Gouverneur-Generaal bij uitsluiting is opgedragen.

Slechts eene oppervlakkige kennis van de gesteldheid en betrekkingen in de Kolonie wordt vereischt, om te bevroeden, hoe door zulke besluiten de veiligheid en de rust dier bezitting in gevaar zijn gebragt. Alreeds het afzetten der Koloniale Raden, welke tevens Heemraden waren, is uit dit gezigtspunt eene gebeurtenis van het allerhoogste gewigt, in de schatting van een ieder die weet, welke wettelijke magt, maar vooral welken zedelijken invloed zij allerwege op alle klassen van Suriname's ingezetenen uitoefenden, en welk ontzag vooral zij aan de negerbevolking inboezemden.

Doch het is onnoodig, het roekelooze en schadelijke dier besluiten te betoogen, waar men volstaan kan, met zich op de *ongrondwettigheid* daarvan te beroepen. Het kan immers niet twijfelachtig zijn, of zoodanige besluiten, waarbij eene geheel nieuwe en buitengewone orde van zaken wordt opgeworpen, moesten, *wat den vorm betreft*, zoo al niet door de Wetgevende Magt bekrachtigd, dan toch, na voorafgaand advies van den Raad van State, genomen zijn. Immers, zoo de Minister, namens den Koning, als Opperbestuurder der Koloniën, al bevoegd mogt zijn, buiten de Vertegenwoordiging om, deze maatregelen in het werk te stellen, voorzeker moeten dezelve uit den aard der zaak als algemeene maatregelen van inwendig bestuur der bezittingen van den Staat worden aangemerkt, voor welke bij *art.* 72 *der Grondwet* een voorafgaand advies van den *Raad van State* vereischt wordt. Of, wat zal ook deze bepaling beteekenen, wanneer, zonder naleving daarvan, verandering of liever geheele omverwerping van het Regerings-reglement en van de bestaande wettige orde van zaken eener Kolonie tot de mogelijkheden behooren kan? Zoodanig advies van den Staatsraad is een gewigtige waarborg, welke hier geheel heeft ontbroken. Men mag toch met alle reden veronderstellen, dat wanneer aan Z. M. den Koning, met het eenzijdig rapport van den Minister, een weldoordacht advies van den Raad van State in tegenovergestelden zin ware voorgelegd, Hoogstdezelve besluiten, als de onderhavige, niet zoude hebben onderteekend. Maar falen de ondergeteekenden niet in hun vertrouwen, dat de Grondwet iets meer is dan een *waarborg op het papier*, dan zal ook het al of niet nakomen van hare stellige voorschriften niet van het welbehagen des Ministers kunnen afhangen, en dan zal het ook bij de Vertegenwoordiging des volks niet aan ijver en geestkracht ontbreken, om tegen deze schennis der grondwettige waarborgen te waken.

En nogtans, welke waarborg blijft er over voor de veiligheid der ingezetenen, voor de zekerheid der bezittingen, aan inwoners van Suriname of Nederland toebehoorende, wanneer Leden van de Regterlijke Magt in de Kolonie wegens eene daad, welke aan ieder ander bijzonder persoon vrijstaat, ten blijke van de hooge afkeuring des Ministers, uit hunne betrekking plotseling kunnen worden ontslagen? Welke zekerheid bestaat er voor eene rigtige en onpartijdige uitoefening des regts, wanneer zij bij al hunne handelingen, zelfs die welke niet tot de waarneming hunner betrekking behooren, de Regering naar de oogen moeten zien, en voor een ontijdig ontslag zonder vorm van proces moeten beven?

Maar niet slechts is in de afzetting van drie Leden der Regterlijke Magt een der eerste beginselen van het regt en van de algemeene wetgeving geschonden, er is ook door het ontslag van al de honorifieke Leden van den Kolonialen Raad en door eene veranderde inrigting van denzelven uit Gouvernements-Ambtenaren, eene inbreuk gemaakt op het Octrooi der Kolonie, in het jaar 1682 door de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden verleend.

Dit Octrooi is, blijkens den aanhef, gegeven *ten voordeele en tot gerustheid van alle diegenen, dewelke zich op de voorz. Kolonie Suriname al bereids hebben ter nedergesteld, of nog zullen komen te begeven*, ZONDER DAT DAARVAN OOIT OFTE OOIT, ZELFS BIJ DE MAGTEN VAN DEZE LANDEN, TEN NADEELE VAN DE OPGEZETENEN ALDAAR ZAL MOGEN WORDEN GERECEDEERD.

Bij hetzelve zijn onderscheidene exemptiën en privilegiën vastgesteld, tot handhaving waarvan (*ter geruststelling der Coloniers en planters en der ingezetenen dezer landen met dezelve commercieerende*) een Koloniale Raad van minstens tien personen is ingesteld, uit de aanzienlijkste, verstandigste en moderaatste onder de Coloniers, *hun leven lang gedurende*, uit een bij meerderheid van stemmen door de Coloniers opgemaakt dubbeltal, door den Gouverneur-Generaal te verkiezen (art. 16, 18, 19 van het Octrooi), en zonder de goedkeuring van welken Raad de Gouverneur geenerlei beslissing in eenige zaken van aanbelang zoude vermogen te nemen (art. 20).

Het is niet te betwisten, dat onderscheidene bepalingen van dit Octrooi uit den aard der zaak, en ten gevolge van de opvolgende Staatsregelingen of de ontbinding der West-Indische Compagnie, zijn komen te vervallen, maar waar het verkregen regten gold, welke de voorwaarden uitmaakten, waarop de Kolonie zich heeft gevestigd, en die als blijvende waarborgen voor de toekomst *ten eeuwigen dage* aan haar waren verzekerd, was voorwaar het bloote stilzwijgen der Nederlandsche Staatswet niet toereikend, om daarvan de afschaffing te weeg te brengen, en is zulks ook nimmer beweerd. Het zoude dan ook een zonderling en ongehoord verschijnsel zijn, eensdeels te willen beweren, dat de ingezetenen van Suriname geen aanspraak zouden hebben op de waarborgen der Grondwet, welke zich tot de Kolonie in geenen deele zoude uitstrekken, en anderdeels te willen voorwenden, dat door die zelfde Grondwet, aldaar nimmer ingevoerd, het Octrooi, aan Suriname ten eeuwigen dage verleend, zoude zijn afgeschaft.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

Vandaar is nimmer het beginsel uit het oog verloren en gehouden, dat de honorifieke Leden van den Kolonialen Raad uit de aanzienlijkste grondeigenaren en opgezetenen der Kolonie zouden zijn gekozen. De *levenslange* aanstelling der Leden van den Kolonialen Raad is een waarborg voor de Surinaamsche ingezetenen en de Nederlandsche belanghebbenden, die niet met een pennestreek moet kunnen worden vernietigd. Maar indien al eene enkele berispelijke daad, gelijk het teekenen van dat proces-verbaal zoude geweest zijn, het ontslag van al de honorifieke Raadsleden konde wettigen, dan moesten in allen gevalle de openstaande plaatsen door geen tijdelijke ambtenaren, maar door andere aanzienlijke ingezetenen der Kolonie zijn vervuld geworden. Geen lands-ambtenaren kunnen de regtmatige vertegenwoordigers zijn der koloniale belangen: een Raad, uit zoodanige personen zamengesteld, is slechts de schim of schaduw van hetgeen die Raad behoort te zijn, eene ijdele vertooning en begoocheling, zonder eenige de minste wezenlijkheid of zedelijke waardij.

Alleen de overtuiging, dat er tusschen den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal en andere aanzienlijke planters geen meerdere eensgezindheid, dan met de thans ontslagenen, in de behandeling der openbare aangelegenheden konde bestaan, was de reden waarom, met verbreking van verkregen regten, de tegenwoordige zoogenaamde Raad op eene andere, met het Oetrooi strijdige, en alzoo onwettige wijze is zamengesteld. De Regering erkent zelve als het ware door deze handelwijze de klove, welke den Gouverneur-Generaal van al wat, buiten enkele ambtenaren, aanzienlijk is in de Kolonie, gescheiden houdt; zij erkent, dat er tweespalt heerscht, niet tusschen de honorifieke Leden van den Kolonialen Raad, maar tusschen de gansche Kolonie en den Gouverneur, en desniettemin blijft zij onverzettelijk, om dien Gouverneur tegen het algemeen verlangen van de Kolonie, en op gevaar af van de meest heillooze gevolgen, te ondersteunen en te handhaven.

Het is daartegen, dat de ondergeteekenden, allen Nederlandsche ingezetenen, te Amsterdam gevestigd, allen een dadelijk en onmiddellijk belang hebbende bij den toestand van Suriname, terwijl velen hunner eigenaren zijn van uitgestrekte grondbezittingen, in die Kolonie gelegen, zich verpligt zien, de krachtdadige bescherming van U Edel Mogenden te moeten inroepen, ten einde paal en perk te stellen aan een stelsel, waaraan Suriname alreeds zoo groote rampen en zoo groote verongelijkingen te wijten heeft, en waardoor, met uitsluiting van de Staten-Generaal van allen wetgevenden invloed op die Kolonie, alle verkregen regten en alle wettige belangen prijs gegeven worden aan willekeur.

De ondergeteekenden willen hier niet onderzoeken, in hoe verre zulk een stelsel, tot dit uiterste gedreven, in het algemeen, met het bloote denkbeeld van eene constitutioneele regering is overeen te brengen; hoe bij mogelijkheid de Koloniën aan den wetgevenden invloed der Staten-Generaal kunnen worden onttrokken, zonder dat daardoor hun wetgevende invloed in alle andere opzigten wordt verlamd; noch ook, hoe dit stelsel in de overige Koloniën heeft gewerkt, en in hoe verre men *daar* reden heeft, zich over de heilrijke uitkomsten van het onbegrensde der koloniale willekeur en van de algeheele uitsluiting der Vertegenwoordiging te verblijden.

Wat Suriname betreft, zijn die uitkomsten niet meer te loochenen. Indien de Minister van Koloniën zijne magt tot het eenvoudig opperbestuur in naam des Konings bepaalde, gelijk de Grondwet oorspronkelijk heeft bedoeld, — indien Nederlands Volksvertegenwoordiging wierd geraadpleegd omtrent de staatsregtelijke en wettige belangen der Kolonie, gelijk in Frankrijk het geval is, — indien de Staten-Generaal in wezenlijkheid op de hoogte wierden gesteld en gehouden van al wat de Koloniën betreft, gelijk in Engeland plaats heeft, — indien openbaarheid ook hier leven en opwekking gaf aan den geest, ontwikkeling verleende aan de denkbeelden, licht ontstak in den donkeren toestand der onder het Nederlandsche Bestuur zoo schromelijk verachterde, zoo diep gevallen Kolonie, — neen, dan zoude het zoo ver met Suriname niet gekomen zijn, dat zulk een maatregel noodig kon geacht worden, om aldaar rust en orde te handhaven, — dan zoude men geen behoefte hebben gevoeld, om, tot bevestiging van het regeringstelsel, de hoogstgeplaatste ambtenaren af te zetten, het Regeringsreglement om te keeren, de staatsregtelijke instellingen te vernietigen, de heemraadschappen aan de willekeur van den Gouverneur prijs te geven, en inbreuk te maken op de onafhankelijkheid der regterlijke magt.

De ondergeteekenden hebben alreeds van Groot-Britannië gesproken, waar het beheer der Koloniën voor een groot gedeelte nog (gelijk vroeger ook hier te lande) aan bijzondere Compagniëen is toevertrouwd, maar waar de vertegenwoordiging des volks echter nimmer vreemd is gehouden aan de handelingen der Regering, ook waar zij betrekking hebben tot het bestuur der koloniale aangelegenheden. Zij nemen de vrijheid, om op de Fransche Wet van 24 April 1833 te wijzen, volgens welke de magt der koloniale Gouverneurs, de maatregelen omtrent de algemeene veiligheid, de regterlijke instellingen, de belangen van den handel en de betrekkingen tusschen de Koloniën en het moederland geheel en al bij de wet worden geregeld, en het opperbestnur des Konings, gelijk het behoort, zich tot de uitvoering der wetten en daden van enkel bestuur blijft bepalen.

Hier te lande moest, zelfs onder vigeur der bestaande Grondwet, het zelfde plaats vinden. De geschiedenis onzer Staatsregelingen getuigt, dat het de bedoeling geweest is, de uitvoerende magt bij de Grondwettelijke bepalingen van 1814, 1815 en 1840 aan den Souvereinen Vorst of den Koning op te dragen.

De woorden van Art. 59 der Grondwet zijn daarvan reeds een duidelijk bewijs, hetwelk daarenboven door de bepaling van Art. 72 der Grondwet buiten eenige bedenking wordt bevestigd. Of hoe zoude het te verklaren zijn, dat de koning omtrent de algemeene maatregelen van inwendig bestuur in de Koloniën, het advies van den Staatsraad had in te roepen, indien niet ware verondersteld, dat de zoo veel meer beduidende regeling van de politieke en individuëele regten der Koloniale ingezetenen bij de wet zoude worden daargesteld, dat, in één woord, het wetgevend gezag over de Koloniën door den Koning met de Staten-Generaal gezamelijk wierd uitgeoefend? Zal dan daar de Minister ten opzigte der *vitale* belangen van de Kolonie als volstrekt Alleenheerscher handelen, waar hij omtrent meer ondergeschikte onderwerpen niet buiten voorkennis en den raad van een Staats-Collegie vermag te besluiten?

Aan die Grondwet derhalve behoort de beteekenis te worden hergeven, welke zij altijd heeft gehad; die Grondwet moet ook voor de Koloniën, die aan het Rijk behooren, waarborgen opleveren, welke het nimmer de bedoeling kon zijn aan dezelve te onthouden of te ontnemen. Ook de ingezetenen der Koloniën zijn onderdanen van Nederlands onschendbaren Koning, en staan onder het bestuur van Hoogstdeszelfs verantwoordelijke Ministers. Ook de bezittingen van Nederlandsche ingezetenen in de Koloniën moeten tegen overheersching en wanbestuur beveiligd, mogen niet buiten de wet gesteld, of verstoken worden van het voorregt van de in het moederland vastgestelde grondwettige orde van zaken.

Het vereischt wel geen betoog, dat de toestand der Kolonie dringend voorziening behoeft. De gevolgen der laatstelijk door de Regering genomen besluiten laten zich voor het tegenwoordige niet overzien, en de ondergeteekenden mogen voor U Edel Mogenden niet verzwijgen, dat zij, dadelijk na bekomen kennis van dezen maatregel, zich gedrongen hebben gevoeld, door opzettelijke en nadrukkelijke vermaningen tot kalmte, al wat in hun vermogen was, aan te wenden, om de daaruit te vreezen onheilen te voorkomen. Zij vertrouwen ook daardoor openlijk te hebben getoond, hetgeen trouwens hunne maatschappelijke standplaats alreeds genoegzaam waarborgt, dat hunne wenschen zoowel als hunne belangen geen andere strekking kunnen hebben, dan de handhaving der wettelijke orde, de bewaring van de openbare rust, de verzekering van de verkregen regten, de beveiliging van de bezittingen, en de bevordering van den bloei der Kolonie, allen gelijkelijk aangerand door de handelingen van het Koloniaal Bewind, door de uitbreiding, gegeven aan Ministeriëele willekeur, welke men tot een *stelsel* heeft verheven, door de uitsluiting van U Edel Mogenden, en nu ook van den Raad van State, van allen grondwettigen invloed op den gang der koloniale aangelegenheden en inzonderheid door de omkeering, welke het gevolg is van de door Zijne Excellentie *gecontrasigneerde* besluiten van 6 November 1844 (Staats-Courant N°. 270), en van de algeheele verbreking van het Oetrooi, waardoor tegelijk de laatste waarborgen der Kolonisten, gelegen in de zamenstelling van den Kolonialen Raad en in de onafhankelijkheid der regterlijke magt, geheel zijn vernietigd.

De ondergeteekenden wenden zich dan ook met onbegrensd vertrouwen tot U Edel Mogenden, verzekerd dat de hoogste en dierbaarste regten van 's Lands ingezetenen niet te vergeefs aan de grondwettige bescherming van U Edel Mogenden zijn opgedragen. Al hebben de Koloniën geen eigen afgevaardigde in U Edel Mogenden Vergadering, al zijn zij van die regtstreeksche vertegenwoordiging verstoken, alle Nederlandsche belangen vinden in U Edel Mogenden bescherming tegen onregt en willekeur, en van die bescherming kunnen de koloniale belangen niet zijn uitgesloten.

Met meerderen grond dan onlangs de Koloniale Raad van eene Fransche kolonie, mogen de ondergeteekenden derhalve besluiten: „*Nous adjurons donc les chambres, ce boulevard des libertés et des franchises constitutionnelles, de venir en aide à notre faiblesse et de protéger nos institutions; nous les conjurons de porter dans l'étude des questions coloniales toute la maturité que commande leur importance, de se prémunir contre des doctrines funestes qui n'amèneraient que la ruine et la destruction, et de ne pas souffrir la spoliation*

„ *méditée contre nos propriétés et l'anéantissement des grands intérêts „ coloniaux.* „

Amsterdam, den 21sten Februarij 1845.

G. C. Bosch Reitz.
U. Wilkens.
P. C. Gulcher.
J. en Th. van Marselis.
Broen en C°.
J. W. van den Broek.
Van Schaak.
Kerkhoven en Coutinho.
A. C. Bennelle Vereul.
Bunge en C°.
Van Heukelom en Vollenhoven.
Gebr. Heemskerk.
J. J. Godefroy.
Gebroeders Wittering.
Granpré Molière en C°.
C. E. Smit.
C. J. van West, pr. en qq.
Luden en van Geuns.
C. J. Otto.
C. P. Slaap Thz.
Louis Bienfait en Zoon.
H. G. Th. Crone.
A. L. van Harpen en Zoonen.
Goll en C°.
Mendes de Leon en C°.
P. Portielje Abmz.
Thym Rothuijs en C°.
Paul H. Planteau.
Baron J. Witsen Straalman, qq.
J. A. Jolles.
F. E. van Goor.
p. pr. F. H. C. de Wolff van Westerrode, P. van den Broeke.
Fraissinet en van Baak.
G. Blanke en Zoon.
Jac. D. Thuret.
J J. C. van Hasselt.
Moyet en C°.
Wed. Vereul en Zoon.
L. Huisinga Jr.
p. pr. J. T. Liotard, G. F. Hugues Jr.
J. D. Altmann.
J. H. Rocquette.
J. van Halmael.
Gebr. Stiffrij.
J. G Kruimel.
P. G. Holthuysen.

1c. TWEEDE ADRES, ingekomen 12 April 1845.

Aan de Edelmogende Heeren President en Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Edelmogende Heeren!

De Adressanten zouden, terwijl de beraadslagingen over hun adres bij U Edel Mogenden nog tot geen besluit hebben geleid, U Edel Mogenden niet op nieuw adieeren, ware het niet, dat Zijne Excellentie de Heer Minister van Koloniën, in stede van met de Adressanten het besluit van U Edel Mogenden te verbeiden, gemeend had, bij afwijking van hetgeen tot dusverre is gebruikelijk geweest, alreeds bij het uitbrengen van het rapport, en alvorens het voorstel der Commissie een onderwerp van behandeling heeft uitgemaakt, eene schijnbare wederlegging van het adres, in den vorm en onder den naam van inlichtingen, aan U Edel Mogenden aan te bieden, ten einde, ware het mogelijk, de kracht daarvan te ontzenuwen.

De Adressanten koesteren te grooten eerbied voor het doorzigt van U Edel Mogenden's Vergadering, om slechts voor een oogenblik te kunnen veronderstellen, dat Zijne Excellentie daardoor zoude kunnen slagen, om U Edel Mogenden voor een grondig, onpartijdig en volledig onderzoek van een der hoogste en meest vitale belangen van het door U Edel Mogenden vertegenwoordigde Nederlandsche volk, te doen terugdeinzen.

En het is het onderzoek van dit voor het vaderland zoo hoogst gewigtig vraagstuk, het is dit grondig, onpartijdig en volledig onderzoek alleen, hetwelk de Adressanten verlangen, en met eerbied en vertrouwen van U Edel Mogenden vragen. Wat ook Zijne Excellentie hebbe aangevoerd, om de beoordeeling van U Edel Mogenden van de hoofdzaak af te leiden, en zulk een onderzoek te belemmeren of af te snijden, de Adressanten koesteren de overtuiging, op stellige wetenschap van de gesteldheid der zaken gegrond, dat daaruit onwedersprekelijk moet blijken, niet alleen, dat het Bestuur van Suriname aan zijne roeping niet heeft beantwoord en dat het belang der Kolonie voortdurend en in ieder opzigt is miskend en verwaarloosd, maar ook dat ten aanzien van die Kolonie, de Grondwet bij herhaling en aanhoudend is geschonden.

Doordrongen van het diep en levendig besef van het blijvend gewigt, hetwelk dit vraagstuk heeft, zoowel voor Suriname, als voor het moederland, achten de Adressanten zich verpligt, in den stand, waarin Zijne Excellentie de Heer Minister van Koloniën door de gehouden redevoering deze aangelegenheid heeft getracht te brengen, aan U Edel Mogenden eenige feitelijke aanmerkingen te onderwerpen. Zij zullen daarbij in het oog houden, wat zij aan U Edel Mogenden en wat zij aan zich zelven verschuldigd zijn. Zij zullen daarom het voorbeeld niet volgen, in de redevoering van den Minister gesteld, waarin men slechts te dikwerf eene hartstogtelooze beschouwing der zaken heeft getracht te vervangen door hatelijkheden tegen de personen. De Adressanten vermeenen in dit opzigt niet te veel te zeggen van hunne eigen maatschappelijke stelling, wanneer zij zich verre boven die en dergelijke personaliteiten verheven achten, en het is voor Zijne Excellentie alleen dat zij betreuren, dat een Minister des Konings zich zoo ver heeft kunnen vergeten, van een aantal van Zijner Majesteits onderdanen die gebruik maakten van een grondwettig regt, waar het hunne eigene en de algemeene belangen betrof, aldus ten overstaan van de Vertegenwoordiging des volks aan te randen. Zij bevroeden, dat ook op U Edel Mogenden die persoonlijke aanvallen geen invloed kunnen hebben uitgeoefend, evenals die door de openbare meening allerwege zijn gewraakt, en alleen gegolden hebben als het bewijs, dat Zijne Excellentie ten aanzien van de zaak zelve een kalm en onbevooroordeeld onderzoek schuwde.

Gelijk de Adressanten in hun vorig adres zich hebben bepaald tot de eerbiedige ontwikkeling van daadzaken, zoo zullen zij, waar zij tot 's lands Hoogste Vergadering het woord voeren, ook nu geen anderen weg inslaan. Die daadzaken zijn door den Heer Minister in geen enkel opzigt wederlegd: ja, bij eene aandachtige vergelijking van het adres met de ministerieele redevoering, moet het U Edel Mogenden blijken, dat, welke moeite men zich ook gegeven hebbe, om *in het algemeen* de waarheidsliefde der Adressanten in een twijfelachtig licht te stellen, men *in de bijzonderheden* schier allerwege de waarheid der hoofdzaken wel heeft moeten erkennen. En trouwens konde, bij eene onbevooroordeelde overweging, alreeds vooraf gerustelijk worden aangenomen, dat de klagt der Adressanten niet ongegrond zoude worden bevonden.

Het zijn immers hier geen vraagpunten van theoretischen aard, het zijn geen staatkundige bespiegelingen, waarvoor de Adressanten ijveren: het zijn stellige, praktische, dadelijke, zekere belangen, die gekwetst en gekrenkt zijn. Aan wien is het onbekend, hoe ongaarne en hoe zelden over het algemeen de handeldrijvende ingezetenen der Hoofdstad U Edel Mogenden bemoeijelijken? Daaruit mogt wel de veronderstelling worden afgeleid, dat, waar zes en veertig der voornaamste belanghebbenden bij de Kolonie Suriname, na de uitputting van alle andere middelen van redres, zich tot de Staten-Generaal wenden, de grieven, welker herstel zij vragen, moeten zijn in hooge mate zwaarwigtig en buiten allen twijfel gegrond.

De Heer Minister van Koloniën heeft, zelf dit gevoelende, meer dan één poging aangewend, om U Edel Mogenden van de beschouwing der in het adres ontwikkelde daadzaken af te leiden en op een ander terrein te brengen. Zoo heeft men, zonder schijn van grond, aan de Adressanten andere bedoelingen willen toeschrijven, dan door hen worden beleden en in het adres zijn uitgedrukt; zoo heeft men breed uitgeweid over eene voorgewende *weigering* van de zijde der Adressanten, waar uit officieele stukken hunne *aanneming* stellig blijkt. Op dien grondslag berust voor een groot gedeelte de voordragt van Zijne Excellentie, terwijl dezelve aldus het onderzoek van het eigenlijk onderwerp van het adres heeft weten te ontwijken.

Op gelijke wijze heeft Zijne Excellentie alreeds van den aanvang af, door eene geheel onjuiste voorstelling der zaak, U Edel Mogenden in den waan willen breugen, alsof hier een strijd tusschen het belang van de Eigenaren en het belang van de Administrateurs der Plantagiën konde bestaan. Eene enkele feitelijke aanmerking is, naar de Adressanten zich vleijen, toereikend, om deze poging te verijdelen. *Onder de Adressanten zijn niet minder dan drie en twintig Eigenaren van Plantages.* Ligt hierin niet het onmiskenbaar bewijs, dat de grieven der Eigenaren en der Administrateuren volkomen eenzelvig zijn, en dat bij beiden de eenstemmigste overtuiging heerscht omtrent het verderfelijke van het door de Regering tot dusverre gevoerde stelsel van koloniaal beheer?

De Heer Minister van Koloniën heeft in de hoogst oppervlakkige aanmerkingen omtrent hetgeen Zijne Excellentie *den waren toestand van Suriname* gelieft te noemen, van de *afwezigheid* der eigenaren, als eene der oorzaken van het verval van Suriname, gesproken. Ook hier weder zal eene feitelijke toelichtiug toereikend zijn, om

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

het aangevoerde te wederleggen. In de eerste plaats toch bevat dit gezegde niet veel meer, dan het bloot begrip van *kolonie* doorgaans medebrengt: dienstbaar aan de belangen der ingezetenen van het moederland, worden schier altoos de voordeelen der cultuur niet uitsluitend en niet voornamelijk op den grond zelven verteerd. Indien die oorzaak derhalve eene voldoende verklaring van het verval van Suriname konde opleveren, vanwaar dan, dat, onder een wijs en welwillend Bestuur, elders koloniën hebben gebloeid en bloeijen, en vanwaar dat Suriname zelf, bij het bestaan van die zelfde betrekking tot het moederland, dagen van welvaart gekend heeft? Maar in de tweede plaats, zoo werkelijk de *afwezigheid* der eigenaren toegenomen heeft en bij voortduur toeneemt, is niet juist in voortgaand wanbestuur de reden van dit verschijnsel gelegen? En moet niet, wordt het stelsel van Zijne Excellentie bestendigd, de verhuizing, ja de vlugt van het beste en aanzienlijkste gedeelte der Koloniale bevolking, waarin de Minister de hoofdoorzaak van Suriname's verval ziet, hand over hand toenemen?

In dit opzigt is het hier alreeds van geen gering belang, het stelsel van Zijne Excellentie voor de regering van Suriname te vergelijken met het stelsel hetwelk de wijsheid onzer voorvaderen voor de stichting dier Kolonie gevolgd heeft. Hierin is welligt de toekomst van Suriname opgesloten.

Meer dan anderhalve eeuw geleden, oordeelde de Regering van Nederland alleen door octrooijen en waarborgen de vestiging van kolonisten in die gewesten te kunnen verzekeren. En anderhalve eeuw later worden die octrooijen en waarborgen vernietigd, wordt niet één enkele waarborg aan hen, die in de Kolonie gevestigd zijn of zich daar zouden willen vestigen, gelaten, wordt een *in de kolonie Suriname* geheel ongekend stelsel van willekeur onder eene nieuwe benaming ingevoerd, wordt tot zelfs de regtsbedeeling van het welbehagen van den gezagvoerder afhankelijk gesteld! En de Minister gevoelt niet, dat hij daardoor, wel verre van den terugkeer der eigenaren aan te moedigen en te bevorderen, dien terugkeer onmogelijk maakt, en de *afwezigheid* der eigenaren bestendigt!

Deze overweging kan op zich zelve alreeds strekken, om de waarde van de aangevoerde redenering te bepalen, en tegelijk al het gewigt van het vraagstuk te doen bevroeden. Er is geen herstel van het door den Heer Minister van Koloniën erkende kwaad te denken of te verwachten, zonder veiligheid en verzekering van alle regten, en die kan niet bestaan, waar zoowel alle vroegere waarborgen ontbreken, als de bepalingen zelve van de latere Staatswet willekeurig worden verbroken

In hunne feitelijke aanmerkingen de ministerieele redevoering op den voet volgende, zullen de adressanten zich eerbiedig veroorloven, beknoptelijk gewag te maken van de tweede der door Zijne Excellentie opgegeven oorzaken van het verval der Kolonie, welk verval alzoo, gelijk overal, door Zijne Excellentie als eene bestaande daadzaak niet wordt wedersproken.

De Heer Minister noemt hier *de wegsmelting der koloniale arbeiders*, en schrijft die toe aan *zwaren arbeid en onevenredig dierlijk voedsel*. Hier is de klaarblijkelijke bedoeling, aan de belanghebbenden eene harde verwijting toe te voegen, en te gelijk de deelneming van U Edel Mogenden in het lot der slaven-bevolking ten behoeve van het Bewind en tot nadeel van het adres te baat te nemen.

Overal wordt deze zelfde taktiek gevolgd, en men laat het hier en elders voorkomen, alsof U Edel Mogenden, door gehoor te geven aan de zoo regtmatige klagten van de Adressanten, en door zich alzoo *voor* hen te verklaren, zich daardoor regtstreeks *tegen* de slaven zouden verklaren: eene taktiek, welke, hoe behendig ook, U Edel Mogenden niet op een dwaalspoor zal kunnen brengen, en welke de Adressanten later de gelegenheid zullen hebben, door feitelijke aanmerkingen meer opzettelijk te wederleggen.

Doch de Adressanten zouden zich die harde verwijting, alsof *zware arbeid en onevenredig dierlijk voedsel* de oorzaak waren van *de wegsmelting der koloniale arbeiders*, kunnen getroosten, indien dat verwijt niet volstrekt onwaarachtig ware. Zij betreuren dat Zijne Excellentie zoo weinig bekend schijnt met de koloniale aangelegenheden, om zulk eene lasterlijke aanmerking, geput uit de verslagen of berigten van den Engelschen Commissaris, tot de zijne te maken, waaromtrent zij (behoudens hetgeen zij later ter wederlegging van de opgaven des Ministers nopens den invoer en het verbruik van het dierlijk voedsel zullen aanvoeren) nu met één enkele feitelijke teregtwijzing vermeenen te kunnen volstaan.

Indien zware arbeid en onevenredigheid van dierlijk voedsel de oorzaken waren van de verminderde negerbevolking, en in dit opzigt eenig verwijt, hetzij de eigenaren, hetzij de beheerders der plantages konde treffen, dan moest noodwendig de plantage Catharina Sophia, welke onder het ambtelijk bestuur van het Gouvernement geplaatst is, zich daarvan gunstig onderscheiden, dan moest de meer gelukkige slavenmagt, welke het voorregt heeft, onder dat bestuur te leven en te werken, eene treffende uitzondering maken. Waarom heeft in dat geval Zijne Excellentie niet de verhouding van de sterfte tot de bevolking dier plantage opgegeven? Die cijfers zouden meer, dan al de ministerieele redeneringen, kracht van overtuiging hebben. Doch die cijfers worden verzwegen, omdat zij juist de partijdige beschouwing van den Minister zouden hebben wederlegd, welke men U Edel Mogenden voor waarheid heeft willen aanbieden. De Adressanten zijn in het bezit dier cijfers, welker naauwkeurigheid Zijne Excellentie niet zal vermogen te loochenen. De verhouding namelijk is de volgende:

> Op die plantage waren op 1°. Januarij 1838, *twee honderd vijf en zestig* hoofden.
>
> Op ult°. December 1841 alreeds, was die slavenmagt tot *twee honderd negen en dertig* hoofden versmolten.
>
> Volgens Inventaris der zelfde plantage, opgemaakt in December 1843, was de negermagt aldaar tot *twee honderd en vier* hoofden, en alzoo in twee jaren wederom met *vijf en dertig*, verminderd.

Indien alzoo daaruit blijkt, dat hetgeen Zijne Excellentie de wegsmelting der koloniale arbeiders gelieft te noemen, zich althans in geen mindere verhouding op de Gouvernementsplantage, dan op de plantages van bijzondere personen, vertoont, dan moet men noodwendig tot eene der twee gevolgtrekkingen geraken: of „*dat* „*de onverschilligheid en zelfzucht* (volgens den Minister) *de kankers* „*die aan de welvaart van Suriname knagen*," in geen mindere mate de slavenbevolking onder het bestuur van het Gouvernement teisteren, of dat in beide gevallen andere oorzaken hier hare werking oefenen. En waarom heeft Zijne Excellentie die uit het oog verloren? Waarom heeft Zijne Excellentie niet ten minste, door opgaven van de verhouding tusschen sterfte en geboorte onder de vrije bevolking der Kolonie, U Edel Mogenden in staat gesteld, door eene vergelijking te oordeelen, voor welk gedeelte de door Zijne Excellentie aangewezen vermindering aan den invloed van het klimaat moet worden toegeschreven? Waarom *verdubbelt* Zijne Excellentie, uit blijkbare zucht tot overdrijving, de *verhouding der jaarlijksche vermindering*, want volgens die door Zijne Excellentie opgegeven verhouding van 3 ten honderd 's jaars, moesten er op ult°. December 1843 slechts 33600 over geweest zijn, en Zijne Excellentie erkent, dat er 44974, en alzoo ruim 11000 meer, waren? Waarom zwijgt de Minister van eene bekende epidemie, die eenige jaren geleden heeft plaats gehad? Waarom geeft Zijne Excellentie niet op, hoe velen in de 17½ jaren, waarover de vergelijking loopt, gemanumitteerd zijn? Waarom niet, hoe velen er in dit tijdvak van de slavenregisters afgeschreven zijn, als *melaatsch* en als zoodanig naar het etablissement voor die ongelukkigen overgebragt? Hierdoor zoude de gewenschte gelegenheid zijn verloren gegaan, om alreeds van den aanvang af de vooringenomenheid tegen de personen te doen dienen als hinderpaal tegen een onbevooroordeeld onderzoek en eene onpartijdige beoordeling van zaken.

Die zelfde zucht tot overdrijving blijkt uit hetgeen de Heer Minister hier en elders van *zwaren arbeid* gelieft te zeggen, doch waarvoor Zijne Excellentie niet een enkel bewijs heeft kunnen aanvoeren. De Adressanten kunnen tot wederlegging van deze aantijging volstaan met zich te beroepen op een gezag, hetwelk waarschijnlijk ook niet door Zijne Excellentie zal worden gewraakt. De Heer Lans treedt hier op als getuige tegen den Minister, wanneer hij in zijne laatst uitgekomen bijdrage, bladz. 141, zegt: „gerust „te kunnen beweren, dat de arbeid der slaven, zelfs in verhouding „met het verschil van klimaat, minder zwaar is, dan die der „meeste Europeesche daglooners, en dat dezelve geenszins schadelijk „kan zijn voor de instandhouding der bevolking." Was deze getuigenis van den Heer Lans, den vertrouwden zendeling der Regering, aan Zijne Excellentie onbekend, of moest ook hier die getuigenis zwichten voor de bedoeling, om, ten koste der waarheid, de handelingen der Kolonisten in een hatelijk daglicht te stellen?

De Heer Minister van Koloniën gaat daarna over tot de behandeling van de zaak der agio, aan welke Zijne Excellentie vele bladzijden toewijdt. De Adressanten moeten hier aanmerken, dat het wederom de blijkbare bedoeling is, om de aandacht van de hoofdzaak door eene breedvoerige ontwikkeling omtrent dit onderwerp af te leiden, terwijl in het adres dit punt als voorbeeld was aangevoerd. Maar (hetgeen naar de eerbiedige meening der Adressanten alles afdoet) Zijne Excellentie is niet in staat geweest, eene enkele der door de Adressanten hieromtrent aangevoerde daadzaken te wederspreken. Wat ook de Minister nopens het staat-

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

huishoudkundig vraagstuk in het midden brengt — en ook dit is elders overvloedig wederlegd — of hoe ook Zijne Excellentie het gebeurde tracht te verklaren, door hooger op te klimmen, of door elders den blik te rigten: nieuwe bewijzen van dwaling, onkunde en wanbegrip mogen daardoor gegeven zijn; maar de feitelijke waarheid van hetgeen door de Adressanten was aangevoerd, is zonder wederspraak gebleven. De Adressanten laten dus aan Zijne Excellentie over, om de primitieve oorzaak van het ontstaan der agio op zijne wijze te verklaren, om de aanhaling in het adres van Engelands koloniaal Bestuur te verwringen, om aan het licht te brengen, hoe men onder het *autocratisch* stelsel, bij uitzondering voor het beheer van de *Nederlandsche* Koloniën zoo hoogelijk aanbevolen, feilen op feilen en misslagen op misslagen stapelt, hoe men telkens van beginsel verandert, hoe alle instellingen en alle verordeningen alle vastheid missen, hoe men heden naar welbehagen afbreekt hetgeen men gisteren naar welbehagen opbouwde, hoe men *eerst* eene koloniale Bank schept, en *daarna* naar een stelsel en naar eenen bankier zoekt, om hare operatiën te verzekeren. Door dit alles en door zoo veel meer, trachtte Zijne Excellentie U Edel Mogenden in eenen kring van beschouwingen rond te leiden, waarbij de hoofdzaak uit het oog wordt verloren. Maar de *feiten* behouden alle hunne kracht en regtvaardigen in allen deele het aangevoerde bij het adres. Die feiten zijn: de tiereeering van het Surinaamsche geld, de intrekking van het kaartengeld, de oprigting van Gouvernementswege der zoogenaamde particuliere West-Indische Bank, de aangegane verbindtenis om ten allen tijde hare billetten tegen wisselbrieven op Nederland à pari in te wisselen, de tot heden voortgezette schennis dier alzoo aangegane verbindtenis, het daaruit hernieuwd ontstaan van de agio, de verbodsbepaling eerst, en daarna de openbare vergunning om agio te nemen. Gerustelijk laten de Adressanten aan het oordeel van U Edel Mogenden over, of niet daardoor, in weêrwil van al hetgeen door den Minister is te berde gebragt, ieder woord van het adres ten volle is bevestigd.

De Heer Minister erkent de openbare schennis der door de Regering ten behoeve van de Kolonie plegtig aangegane verbindtenis, door zelf te verklaren, dat de agio alreeds in 1841 tot 30 a 40 pCt. was gerezen, en dat voor de in omloop zijnde Surinaamsche bankbilletten Nederlandsche wissels à pari nog steeds onverkrijgbaar blijven. Al de misbruiken, waarvan Zijne Excellentie gewaagt, waren derhalve onmogelijk geweest, indien de Regering hare verpligtingen had vervuld.

Het is eene geheel onjuiste voorstelling der zaak, wanneer de Heer Minister beweert, dat de reden, welke (naar Zijne Excellentie thans zegt) tot de Publicatie van 19 Junij 1844 had aanleiding gegeven, te Paramaribo van openbare bekendheid zoude zijn geweest. Hunne Excellentiën de Heeren Ministers van Marine en Koloniën zullen hunne onderlinge gedachtenwisseling wel noch in het moederland, noch in de Kolonie ter algemeene kennis hebben gebragt, en de ministeriëele redevoering gaat hier derhalve uit van eene vooronderstelling, welke door niets wordt gewettigd, en met de feitelijke waarheid moeijelijk overeen te brengen is, doch waarvan men thans zich tracht te bedienen, om aan al de onderteekenaren van het proces-verbaal van 1 Julij 1844, drijfveeren toe te schrijven, welker bestaan op een louter vermoeden berust. De Publicatie van 19 Junij 1844, in verband met die van 16 October 1841, is alreeds toereikend, om de door den Heer Minister verdedigde stelling te wederleggen.

Het is eerst daarna, na dit alles, dat de Heer Minister tot de hoofdzaak nadert, de behandeling namelijk van de door Zijne Excellentie geeontrasigneerde Besluiten van 6 November 1844. Het feitelijke, hetwelk hier door Zijne Excellentie wordt bijgebragt, vervalt alreeds grootendeels door hetgeen hiervoor is ontwikkeld. De Minister tracht overigens die Besluiten te billijken door het beweren, dat het Proces Verbaal van 1 Julij 1844 daarvan niet de eenige reden is geweest. Hier echter stelt Zijne Excellentie zich, gelijk elders, in lijnregte wederspraak met de officieele bescheiden. De Besluiten zelven vermelden althans voor het algemeen, en alzoo ook voor de Adressanten, die eenige reden, en het is inderdaad treurig, den Minister des Konings, uit de hoogte, de beschuldiging van gebrek aan waarheidsliefde op de Adressanten te zien werpen, waar zij niets gedaan hebben, dan letterlijk over te nemen hetgeen in de Koninklijke Besluiten, en alzoo in de Staats-Courant, voor een ieder met zoovele woorden te lezen staat.

Bij naauwkeurig onderzoek moet dan ook de ware reden blijken, waarom men het thans wil doen voorkomen, als ware niet dat Proces-Verbaal de eenige aanleiding tot die Besluiten, en de Adressanten achten het te meer noodig, om U Edel Mogendens aandacht hierop te vestigen, omdat daaruit op nieuw moet blijken, hoe Zijne Excellentie in deze ten aanzien van de Kolonie Suriname heeft gehandeld.

Het Proces-Verbaal van 1 Julij 1844 was alreeds tegen het einde der maand Augustus 1844 herwaarts overgebragt, en toen ook in handen van Zijne Excellentie den Heer Minister van Koloniën. Waarom heeft de Heer Minister meer dan twee maanden laten verstrijken, alvorens den repressieven maatregel van 6 November voor te dragen? Waarom heeft Zijne Excellentie dien maatregel uitgelokt, nadat de Troonrede en het door U Edel Mogenden goedgestemde adres geheel andere verwachtingen voor Suriname hadden doen opvatten?

De Heer Minister moest dan ook de in den considerans der Besluiten vermelde reden thans ontkennen, vermits men, in zijne vooringenomenheid tegen Suriname, op grond van het Proces-Verbaal van 1 Julij al de honorifieke Leden van den Raad heeft ontslagen, toen vergetende de notabele omstandigheid, dat *niet al* die Raadsleden dat Proces-Verbaal hadden onderteekend: eene overijling en eene onregtvaardigheid, welke voorzeker niet zoude hebben plaats gegrepen, indien, overeenkomstig het stellig voorschrift der Grondwet, het door haar aangewezen adviserend Staatsligchaam, tegenover de minder onzijdige voordragt van den Minister, door hare altoos met kalmte bestuurde, en door grondig onderzoek gekenmerkte beraadslagingen, Zijne Majesteit had kunnen voorlichten.

Ten aanzien van de wettigheid der besluiten, zoowel wat den vorm, als wat het wezen betreft, heeft Zijne Excellentie eene in het oog loopende beknoptheid betracht, welke vooral bij de breedsprakige uitweiding over nevenpunten zonderling afsteekt. [illegible] zal aan U Edel Mogendens vergadering staan, om na onderzoek te beslissen, in hoe verre stellige voorschriften der Grondwet door zoo weinig beteekenende redeneringen kunnen worden ter zijde gesteld of vernietigd.

Zijne Excellentie bepaalt zich in dit opzigt tot het beweren, dat die maatregelen niet *algemeen*, en slechts *tijdelijk* zouden zijn. De Adressanten kunnen zich zelfs geen meer *algemeenen* maatregel denken, dan waardoor de geheele Regering van Suriname in hare meest wezenlijke bestanddeelen geheel wordt veranderd, en achten het overbodig, en zelfs strijdig met de achting en den eerbied voor U Edel Mogenden's Vergadering, om breedvoerig te betoogen, dat eene dergelijke algeheele verandering, die zich tot al de honorifieke Leden van den Kolonialen Raad uitstrekt, en de oprigting van eenen anderen Kolonialen Raad, geheel uit Ambtenaren, met uitsluiting der ingezetenen, zamengesteld, inderdaad een *algemeene* maatregel van bestuur is. Wat het *tijdelijke* betreft van eenen algemeenen maatregel van bestuur, hebben de Adressanten in de Grondwet te vergeefs zulk eene onderscheiding gezocht, en ook hier wederom zal het aan U Edel Mogenden staan te beslissen, of het geoorloofd is, *tijdelijk* de Grondwet te schenden.

De Heer Minister wordt hier zelf tot de erkentenis gebragt, dat de Raad van State althans behoorde te zijn gehoord omtrent alle algemeene maatregelen van bestuur van blijvenden aard, ten aanzien van de Kolonie genomen. Zijne Excellentie schijnt hierbij te hebben vergeten het groot aantal van wetsverordeningen in de Surinaamsche Regeringsbladen voorkomende, waarbij, ook volgens die erkentenis, het voorschrift der Grondwet in alle gevallen is overtreden.

Geen mindere beknoptheid wordt in de ministerieele redevoering waargenomen, waar er sprake is van het Octrooi van 1682. De redeneringen van het adres worden niet wederlegd. Alleen in het voorbijgaan behelpt zich Zijne Excellentie met de vreemde stelling, dat, waar enkele bepalingen eener Staatswet, door den loop der tijden en de verandering der omstandigheden, *de facto* onuitvoerbaar zijn geworden, daardoor de geheele Staatswet, in al hare waarborgende en beschermende bepalingen, *de jure* zoude zijn vervallen, eene stelling welke door de nieuwste geschiedenis van Nederland, en door alle openbare handelingen sedert 1830 voldoend wordt gelogenstraft.

Hetgeen Zijne Excellentie omtrent het ontslag der Koloniale Raadsleden onder Willem IV verhaalt, berust op klaarblijkelijke onbekendheid met dit historisch feit. Zijne Excellentie schijnt zelfs niet te weten, dat die gebeurtenis, welke gedurende de minderjarigheid van Willem V eerst haar beslag heeft bekomen, wel verre van de verbindende kracht van het Octrooi te ontzenuwen, die integendeel heeft bevestigd. De toenmalige maatregel heeft, hetgeen de Heer Minister niet heeft vermeld, plaats gehad *op verzoek der Kolonisten*, *op verzoek der Raadsleden zelve*, en dan nog *buiten prejudice van het Octrooi*, en *zonder consequentie voor het vervolg.*

Zoo zoekt men allerwege en tot in alle bijzonderheden, voorkomende in de redevoering van den Minister, te vergeefs eene naauwkeurige inachtneming der feitelijke waarheid.

Maar waartoe het door de Regering gevolgde stelsel van bestuur de Kolonie gebragt heeft, welke maatschappelijke gesteldheid daaruit is voortgesproten, blijkt genoegzaam ook uit het gezegde van Zijne Excellentie, dat in de geheele Kolonie geen *zes* personen gevonden worden, om de ontslagen Raadsleden te vervangen.

XXXIII. *Toestand van Suriname.*

Doch ook de onafhankelijkheid der regterlijke magt is herhaaldelijk, is voortdurend door het Bestuur aangerand. De vergoelijking, welke Zijne Excellentie voor de nieuwste aanranding dier onafhankelijkheid te berde brengt, verblijve aan de beslissing van U Edel Mogenden. Het zal daaruit moeten blijken of bij U Edel Mogenden de onderscheiding ingang zal kunnen vinden, welke de Minister maakt tusschen den Regter, als Regter, en den Regter, als Ambtenaar.

Ook de inhoud van het adres, ten aanzien van de handelingen van den vreemden Commissaris, ontmoet in de redevoering geen feitelijke wederspraak, gelijk dit trouwens niet kon, waar de Adressanten tot staving zich op de officieele Engelsche Staatsstukken hebben beroepen. Maar het is eene loutere uitvlugt, daartegen aan te voeren, dat *sedert meerdere maanden* daarover tusschen de Kabinetten van Londen en 's Gravenhage ernstige nota's zijn gewisseld. Uit die Staatsstukken toch, door de Adressanten aan U Edel Mogenden overgelegd, blijkt, dat de feiten, waarover het Adres loopt, en waaromtrent Zijne Excellentie zegt dat de Regering grootendeels het door de Adressanten aangevoerde beaamt, tot het begin van 1843 en vroeger opklimmen, en het geeft dus een zeldzaam blijk van zorg en bedrijvigheid, dat nu *sedert meerdere maanden* daaraan de hand is gelegd. Doch de vreemde Commissaris heeft niet alleen, heeft niet zonder medewerking van het Koloniaal Bestuur, heeft niet dan door dat Bestuur, aan zijne aanmatigende bemoeijenis gevolg kunnen geven. Indien ten gevolge daarvan hooggeplaatste Ambtenaren en algemeen geachte ingezetenen zijn vervolgd en verongelijkt, en men heeft ook dit niet kunnen en durven wederspreken, dan is het niet van het Kabinet van Londen, dat de Kolonie Suriname herstel heeft te verwachten of te vragen. Mogt ook de diplomatieke tusschenkomst vereischt worden, om de verwijdering van den vreemden Commissaris te erlangen, de terugroeping van den Gouverneur-Generaal, die voor deze handelingen aansprakelijk is, is niet van die tusschenkomst afhankelijk.

De Adressanten hebben aldus overal met feiten de redeneringen van den Minister beantwoord. Zijne Excellentie heeft ten slotte wederom eenige bladzijden toegewijd aan de slaven en aan het slaven-reglement. Zijne Excellentie begint hier zijne beschouwing met het voorgeven, dat de Adressanten *hunne hoofdgedachte achter woordenpraal hebben vermomd.* De Adressanten kunnen, na de feitelijke ontleding van de ministerieele redevoering, veilig de vraag stellen, of niet daarop, met vrij beter regt, zulk een verwijt toepasselijk is. Zij hebben niets te vermommen, zij hebben geene behoefte aan woordenpraal, zij laten overal de daadzaken spreken, zij kunnen voor hunne bedoelingen rondborstig uitkomen, zij spreken tot de Vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk, zij bedoelen eeniglijk (hunne maatschappelijke stelling waarborgt dit) de welvaart der Kolonie, waarbij al hunne regtmatige belangen in zoo hooge mate betrokken zijn.

De Minister spreekt lang en breed over het slaven-reglement van 1784; hij weidt met zigtbaar welgevallen uit over den Spaanschen bok, de zweepslagen en de tamarinde-roeden, hij beroept zich op vergrijpen en wangedragingen van enkele individuën: voorzeker een ruim veld, door den Minister opzettelijk gekozen, om de loffelijkste en meest natuurlijke gevoelens tot bondgenooten te krijgen.

Dit alles moet wederom alle kracht en waarde verliezen door de bloote vermelding van een feit, hetwelk uit officieele stukken blijkt en hetwelk Zijne Excellentie verzwijgt. Het is eene lastering, dat de Adressanten zich aan alle wijzigingen, welke noodzakelijk of wenschelijk konden zijn, halsstarrig zouden hebben onttrokken. Die lastering tegen de Adressanten had in de redevoering van Zijne Excellentie geene plaats behooren te vinden, indien het hier ook niet de bedoeling was, aantijgingen tegen de personen te stellen in de plaats van eene waarheidlievende beschouwing van de wezenlijke toedragt der zaken. Kan Zijne Excellentie ontkennen, dat deze Adressanten alreeds op den 18den Augustus 1843 zich bereid hebben verklaard, om mede te werken tot eene wijziging van het slavenreglement, „ten einde de handhaving van het wettig gezag en de „onbetwistbare regten der eigenaren overeen te brengen met de „uitoefening van een regtmatig en doeltreffend toezigt van de zijde „der Regering?" Kan Zijne Excellentie ontkennen, dat de daartoe door haar gedane uitnoodiging door de Adressanten onverwijld is aangenomen? Kan zijne Excellentie ontkennen, dat aan die eigen uitnoodiging, waarop men schijnt eene weigering te hebben verwacht en gewenscht, na deze aanneming geen gevolg is gegeven? En zijn niet wederom die onloochenbare daadzaken de meest bevredigende oplossing van al hetgeen Zijne Excellentie goedgevonden heeft, hier, in afwijking van de waarheid, aan U Edel Mogenden voor te dragen? Is niet het doel van die onwaarachtige voorstelling der zaak voor een ieder klaarblijkelijk?

Wat beteekent dan het akelig tafereel omtrent het slaven-reglement van 1784? Het is niet waar, dat het bij één der Adressanten immer opgekomen is, aan U Edel Mogenden de bede te rigten, welke de Minister hun zoo weinig welwillend in den mond legt. Zijne Excellentie is gedwongen te erkennen, dat men in het huisselijk bestraffen van den slaaf niet zoo ver gaat, als dat reglement veroorlooft, en dat het voeden en verzorgen van den slaaf plaats heeft op eene ruimere schaal, dan daarbij voorgeschreven wordt. Zijne Excellentie moet integendeel hulde doen aan de verbeteringen, die ten deze op vele Plantages plaats hebben. Doch Zijne Excellentie beroept zich hier wederom op „*het onwederlegbaar cijfer van „eene gestadige wegsmelting, tot bewijs, dat er nog niet genoeg is „gedaan, en dat de Regering een van hare heiligste pligten zoude „verzaken, wanneer zij zich die wegsmelting en hare oorzaken niet „ernstig aantrok.*" Wij hebben gezien, dat dit *onwederlegbaar* cijfer alreeds wederlegd is, door het bloote feit, dat de zelfde wegsmelting zich vertoont, daar, waar de Regering, als zelve eigenaresse van slaven, in staat is, om die heiligste pligten regtstreeks te vervullen.

Ten aanzien van het door den Minister aangevoerde voorbeeld van eenen Plantage-Directeur, zullen de Adressanten zich alleen veroorloven op te merken, dat alleenstaande wandaden, in het moederland of in de Kolonie gepleegd, blijven voor rekening van wie ze bedreven heeft, en geen gevolg hebben ten aanzien van wie ze niet bedreven heeft. Maar de Adressanten mogen niet onopgemerkt laten, dat, blijkens het eigen verhaal van den Minister, de betrokken persoon daarna in eene openbare betrekking hersteld is, en dit is toch niet de daad van eenige bijzondere ingezetenen, maar de daad van de Regering zelve.

Zijne Excellentie komt hier weder terug op de voorgewende onevenredigheid van dierlijk voedsel, en put het bewijs dier onevenredigheid uit den invoer van kabeljaauw, haring en makreel, waaruit Zijne Excellentie de gevolgtrekking afleidt, dat de verstrekking nog altoos 58 pCt. minder bedraagt, dan zij behoorde te zijn, om den slaaf eene voeding te verschaffen, evenredig aan den arbeid, dien men van hem vergt. Doch dit bewijs blijkt, bij eenige kennis van de koloniale aangelegenheden, van geen beter gehalte, dan het straks wederlegde. Het is inderdaad voor de Adressanten een onderwerp van bevreemding, hoe de Minister van Koloniën onbekend kan zijn met omstandigheden, die voor geen enkelen ingezetene en voor geen enkelen ambtenaar in de geheele Kolonie een geheim zijn, en die Zijne Excellentie van den voormaligen Heer Gouverneur-Generaal, zijnen tegenwoordigen ambtgenoot, had kunnen vernemen. Weet Zijne Excellentie dan inderdaad niet, dat de officieele staten van invoer hier niets afdoen, en niet als maatstaf kunnen dienen? Weet Zijne Excellentie niet, hoe de Amerikaansche schepen groote hoeveelheden hebben aangevoerd, waarvan slechts een gedeelte aan de heffing van het inkomend regt werd onderworpen? Vindt Zijne Excellentie in de archieven van zijn Departement niet de bewijzen van deze onloochenbare daadzaak?

Zijne Excellentie gewaagt wijders van verlangens en wenschen, die geuit zouden zijn, van verzoekschriften, die zouden zijn ingediend. De Adressanten ontkennen plegtig de waarheid van hetgeen Zijne Excellentie hier aanvoert: het is eene onwaarheid, dat zij door een votum van U Edel Mogenden het stelsel van uitmergeling en onbepaald slavenbeheer willen bestendigd zien, en het is eene louter oratorische wending, wanneer Zijne Excellentie de *zweep* en den *spaanschen bok* als eene tegenstelling bezigt tegen het *autocratisch stelsel.* Wat de Adressanten willen, hebben zij in hun adres eenvoudig en rondborstig en met vertrouwen op de wijsheid van U Edel Mogenden verklaard — en tot nog toe is het aan de Adressanten niet gebleken, dat het autocratisch stelsel, hetwelk de Kolonie in die rampzalige gesteldheid gebragt heeft, welker bestaan de Minister niet meer kan ontkennen, dat dit autocratisch stelsel, voor de Kolonie en de kolonisten zoo verderfelijk, de wegsmelting der slaven kan verhinderen, of hun lot kan verbeteren.

Onder de feiten vermeldt zijne Excellentie ten slotte het genot, hetwelk Suriname sedert lang zoude hebben van een subsidie van *f* 150 000 jaarlijks. Het is mogelijk, en de Adressanten willen op de verzekering van den Minister gaarne gelooven, dat 's Lands geldmiddelen met die som worden belast. Maar Zijne Excellentie is het bewijs schuldig gebleven, dat de Kolonie daarvan eenig wezenlijk genot, eenige werkelijke baat, eenig voordeel hoegenaamd heeft getrokken.

De Minister besluit zijne rede met het voorwendsel, dat nieuwe belastingen een vereischte zouden worden, om aan sommige der onder Zijne Excellentie berustende adressen te voldoen.

De Adressanten weten niet, welke adressen onder Zijne Excellentie kunnen berusten. Wat hunne adressen betreft, zij schroomen niet, die in derzelver algeheelheid aan U Edel Mogenden aan te bieden. Zij voorzeker deinzen niet terug voor het meest grondig, voor het meest volledig onderzoek van de geheele waarheid. Wel

verre van zich met fraaiklinkende volzinnen en met schoonschijnende redeneringen te behelpen, bieden zij aan U Edel Mogenden tot dat onderzoek allerwege de gelegenheid. Tot dat einde zullen zij de eer hebben aan U Edel Mogenden eene verzameling van officieele stukken in te dienen, vele waarvan door Zijne Excellentie zijn aangehaald, doch waarvan geen enkel door den Minister aan U Edel Mogenden is overgelegd.

De adressanten hebben aldus alle door Zijne Excellentie aangevoerde feiten ten toetse gebragt. Zij hebben getoond, dat daardoor hun adres in geen enkel opzigt is wederlegd; dat hun adres integendeel van volle kracht is gebleven, en veeleer door de ministericele redevoering is bevestigd. Dit adres maakt dus thans een onderwerp uit van U Edel Mogendens onderzoek, hetwelk zij door deze feitelijke inlichtingen hopen te hebben bevorderd. Dit was het eenige doel, hetwelk zij zich hier hebben voorgesteld. En nu ook mogen zij met meerder regt de woorden, waarmede Zijne Excellentie zijne rede besluit, tot de hunne maken: „wat ook de „wijsheid der Vergadering, op het voorstel van hare Commissie „beslisse, die beslissing zal thans op betere gronden kunnen „rusten, dan op de eenzijdige voordragt van misleiding, hartstogt „en opgewondenheid.”

Amsterdam, den 8sten April 1845.

G. C. Bosch Reitz.	Kerkhoven en Coutinho.
P. C. Gulcher.	p. pr. J. T. Liotard, G. F. Hugues Jr.
J. en Th. van Marselis.	Baron J. Witsen Straalman, qq.
U. Wilkens.	J. D. Altmann.
J. W. van den Broek.	Granpré Molière en C°.
Broen en C°.	P. Portielje Abmz.
Gebroeders Wittering.	P. G. Holthuysen.
Moyet en C°.	L. Huisinga Jr.
A. C. Bennelle Vereul.	Wed. Vereul en Zoon.
C. E. Smit.	J. J Godefroy.
J. J. C. van Hasselt.	J. G. Kruimel.
Jac. D. Thuret.	Bunge en C°.
van Heukelom en Vollenhoven.	J. H. Rocquette.
G. J. Otto.	Louis Bienfait en Zoon.
van Schaak.	H. G. Th. Crone.
Gebr. Heemskerk.	G. J. van West, pr. en qq.
Goll en C°.	Gebr. Stiffrij.
Fraissinet en van Baak.	A. L. van Harpen en Zoonen.
J. van Halmael.	Mendes de Leon en C°.
Luden en van Geuns.	Thym Rothuijs en C°.
F. E. van Goor.	G. Blanke en Zoon. [1])
C. P. Slaap Thz.	

2. ADRES VAN DE TWEEDE KAMER AAN DEN KONING,

voorgesteld door den Heer Van Goltstein en drie andere leden [2]) in de Vergadering van 23 Juni 1845, en vervallen door de aanneming in de Vergadering van den 25sten van het adres, dat de Commissie ontworpen had.

Sire!

De Tweede Kamer der Staten-Generaal, overtuigd van Uwer Majesteits levendige belangstelling in den bloei der West-Indische volkplantingen, acht zich verpligt eerbiedig ter kennis van Uwe Majesteit te brengen, dat een verzoekschrift, door eenige aanzienlijke handelshuizen te Amsterdam bij haar ingekomen, tot een opzettelijk onderzoek naar den toestand der Kolonie Suriname heeft geleid.

De Kamer brengt hare bevinding met des te grooter vrijmoedigheid onder de hooge en bijzondere aandacht van Uwe Majesteit, daar Uwe Majesteit zelve, bij het openen van de tegenwoordige Vergadering der Staten-Generaal, heeft geoordeeld ons oog op den kwijnenden toestand der Volkplanting te moeten rigten.

Het onderzoek heeft, naar de meening der Kamer, doen zien, dat de Regering der Kolonie Suriname in de eerste plaats op *wettelijke* voorschriften dient te worden gevestigd. Het is welligt verschoonlijk, zoo dit in den beginne, bij den terugkeer der Kolonie tot het Moederland, wierd miskend; het was niettemin miskenning van stellige regten der Kolonie, en de gevolgen deden zich weldra gevoelen. Het Octrooi van 1682 was zelfs onder de vreemde overheersching de grond van het bestuur der Kolonie gebleven. Het mogt in onderscheidene opzigten niet meer toepasselijk, vervanging door geheel nieuwe instellingen mogt noodig zijn; de regten, die het verzekerde, de pligten, die het oplegde, hadden, naar het oordeel der Kamer, kracht van *wet*, en konden niet dan door eene nieuwe wet worden veranderd. In stede hiervan ontving Suriname een Regeringsreglement, dat in 1828 en 1832 voor een tweede en derde reglement plaats moest maken: reglementen, onder welke de vereischte waarborgen voor de veiligheid van personen en eigendommen, voor onafhankelijkheid van regtsbedeeling, en voor eene heilzame medewerking der ingezetenen bij het beheer der Kolonie, verloren gingen. Onder die reglementen bleef de geheele regtstoestand der Kolonie in eene onzekerheid verkeeren, ontstond eene vermenging van wetgevende en uitvoerende Magt, en werden aan de zijde des Bewinds handelingen van willekeur mogelijk, waarbij geene maatschappij kan bloeijen, veel min zich uit een langdurig verval opheffen.

In de tweede plaats heeft het onderzoek doen blijken, dat voor de welvaart en de stoffelijke belangen der Kolonie tot hiertoe niet zorg is gedragen met dien ernst en dat beleid, waarop zij allezins aanspraak heeft. Wij beroepen ons ook te dezen aanzien op het uitgewerkte Verslag onzer Commissie, waarvan wij de eer hebben Uwer Majesteit een afschrift aan te bieden.

Inzonderheid geeft de geschiedenis der West-Indische Bank een treurig voorbeeld, hoe verderfelijk de dwalingen kunnen zijn van een Bestuur, dat de eerste staathuishoudkundige waarheden voorbijziet of krenkt.

In de verwarring, uit zulke oorzaken geboren, werden steeds, het was bijkans onvermijdelijk, nieuwe misstappen gedaan. Hiervan meent de Kamer onder anderen een bewijs te ontwaren in de maatregelen van 6 Nov. ll. De Minister van Kolonien schijnt niet te hebben bedacht, dat die maatregelen strijdig zouden en moesten worden gekeurd met de nog niet wettig afgeschafte regten der Kolonie, uit het Octrooi van 1682 voortgevloeid. En wanneer de Kamer bij die zelfde maatregelen art. 72 der Grondwet ziet verwaarloozen, is dit in haar oog een nieuw, ontegenzeggelijk blijk, hoezeer de regering der Kolonie zoowel als de verantwoordelijkheid ter zake dier regering, wettelijke grondslagen behoeft.

Met erkentelijkheid, Sire! zal de Kamer van wege Uwe Majesteit de noodige voordragten in het belang eener aan Nederland dierbare Kolonie ontvangen. Het is een Nederlandsch belang, waartoe de Kamer zich zal beijveren met spoed en kracht mede te werken.

3. VERSLAG DER CENTRALE AFDEELING.

Ingevolge het besluit van de Kamer van den 23sten dezer, hebben de Afdeelingen zich onledig gehouden met het onderzoek van twee adressen aan den Koning, het eene ontworpen door de Commissie, welke, overeenkomstig art. 104 van het Reglement van Orde, is benoemd ter zake van het request door 46 voorname handelshuizen te Amsterdam over de Surinaamsche aangelegenheden ingediend, en het andere door den heer *van Goltstein* als amendement voorgesteld en door de heeren *Luzac*, *Thorbecke*, en *de Kempenaer* ondersteund.

Aan dit onderzoek is door 45 leden deel genomen, en de Centrale Afdeeling, verslag doende van hetgeen te dezer zake in de Afdeelingen is verhandeld, meent zich te mogen bepalen bij het opgeven der uitkomsten van die overwegingen, zonder vermelding der beweegredenen, welke tot die uitkomsten hebben geleid.

Over het algemeen is men van oordeel geweest, dat er een adres den Koning behoort te worden aangeboden; dat dit adres van de beide Kamers der Staten-Generaal moest uitgaan; dat het adres, door de Commissie ontworpen, te verkiezen is boven dat door de vier leden voorgesteld, en dat hetzelve in de orde van stemming den voorrang moest behouden, als zijnde de groote meerderheid van oordeel geweest, dat het door den heer *van Golt-*

[1]) Luzac teekende aan dat het eerste adres nog geteekend was door: Paul H. Planteau, J. A. Jolles, pp. F. H. C. de Wolff van Westerrode, P. van den Broeke, en P. G. Holthuyzen.

[2]) Luzac, Thorbecke en De Kempenaer. (De stijl van laatstgenoemde schijnt in de verzoekschriften te herkennen.)

stein voorgestelde adres niet is een amendement, maar een geheel nieuw voorstel.

Eenige leden hebben echter het verlangen te kennen gegeven, dat het adres, door de Commissie ontworpen, eenigermate zou worden gewijzigd, welke wijzigingen zullen kunnen uitmaken een onderwerp van de openbare beraadslagingen; en dat nevens het adres ook aan den Koning behoort te worden aangeboden het Verslag der Commissie, ter Vergadering van den 18den Junij j.l. ingediend.

Aldus vastgesteld in Centrale Afdeeling, op Dinsdag den 24sten Junij 1845.

4. KENNISGEVING VAN DE EERSTE KAMER.

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft kennis aan de Tweede Kamer, dat zij zich met haar voorstel van den 25n Junij 1845, betrekkelijk de aangelegenheden der Kolonie Suriname, heeft vereenigd, en hetzelve namens de Staten-Generaal aan den Koning ter bekrachtiging heeft gezonden.

„De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal.

(*w. g.*) Van Gennep

„'s Gravenhage den 26n Junij 1845.„

Dit stuk berust bij de Notulen van de Vergadering der Tweede Kamer van 25 Junij 1845 en daarop slaat de volgende nota, door den Griffier Van der Heim, onder de Notulen geschreven:

„Blijkens inliggende kennisgeving der Eerste Kamer van den 26n Junij, is het adres door die Kamer goedgekeurd en aangenomen. Hetzelve is echter niet aan den Koning gezonden, zoo als daarin abusievelijk is vermeld; [1]) maar de aanbieding heeft plaats gehad door de Commissie der Tweede Kamer, aan welke zich Commissarissen van de Eerste hebben aangesloten. Het antwoord van den Koning is te vinden onder de gedrukte stukken [2]). Van de kennisgeving der Eerste [3]), „als geheel afwijkende van den gebruikelijken vorm, is aan de Vergadering [4]) nimmer mededeeling gedaan.„

---

[1]) Blijkbaar waren de laatste woorden van den brief, hierboven onder 4 medegedeeld, bij vergissing ontleend geworden aan een formulier, dat betrekking had op wetsontwerpen.

[2]) Zie hierachter n°. 6.

[3]) Lees: Eerste Kamer.

[4]) Dat is: aan de Tweede Kamer.

5. ADRES VAN DE BEIDE KAMERS [1]).

SIRE!

De Vertegenwoordigers des Nederlandschen Volks, overtuigd van Uwer Majesteits levendige belangstelling in den bloei onzer West-Indische volksplantingen, achten zich verpligt eerbiedig ter kennis van Uwe Majesteit te moeten brengen, dat een verzoekschrift, door eenige aanzienlijke handelshuizen te Amsterdam bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal in deze zitting ingekomen, tot een opzettelijk onderzoek naar den toestand van de Kolonie Suriname aanleiding heeft gegeven, en dat hetgeen Uwe Majesteit ons vroeger reeds omtrent den minder gunstigen toestand dier Kolonie heeft bekend gemaakt, door dat onderzoek bevestigd is geworden.

Wij erkennen dat verschillende omstandigheden, van de bemoeiingen der Regering geheel onafhankelijk, tot dien minder gunstigen toestand hebben medegewerkt; maar wij mogen het niet verzwijgen, dat het daarstellen van de West-Indische Bank, die aan hare verpligtingen niet heeft kunnen voldoen, op den geldsomloop in Suriname eenen hoogst nadeeligen invloed heeft gehad. Die instelling is op het gezag van het Nederlandsche Gouvernement daargesteld, en ofschoon het Moederland regtens misschien ongehouden is, om Koloniale schulden, buiten de medewerking der wetgevende magt aangegaan, te voldoen, zoo beschouwen wij nogtans deze zaak van zoodanig belang, zoo nauw verbonden aan den bloei der Kolonie en dus aan de welvaart des Vaderlands, dat wij gemeend hebben bij dit eerbiedig adres aan Uwe Majesteit kenbaar te moeten maken, dat de Staten-Generaal bereid zijn, om met Uwe Majesteit de vereischte wettelijke maatregelen te beramen, ten einde de Koloniale Administratie des noods uit 's Rijks geldmiddelen in staat te stellen, om de verpligtingen volkomen na te leven, die in 1829 aan de Surinaamsche Bank bij Koninklijk besluit opgelegd zijn geworden.

De Staten-Generaal, Sire, maken van deze gelegenheid gebruik, om de belangen der West-Indische Kolonien aan Uwe Majesteit aan te bevelen, en zij hopen dat de tegenwoordige Minister van Kolonien, die gedurende zoovele jaren het vertrouwen des Konings en der Vertegenwoordiging heeft genoten, de juiste middelen zal weten te beramen tot herstel van den sedert het midden der vorige eeuw verminderden bloei dier volkplantingen.

6. 's KONINGS ANTWOORD BIJ DE AANBIEDING VAN HET ADRES.

Edel Mogende Heeren!

Levendig is mijne belangstelling in het lot der Kolonie Suriname. Mogten de voorzieningen, reeds door Mij bevolen of voorbereid, gevolgd moeten worden door eenen wettelijken maatregel, dan zal Ik dien met vertrouwen aan de Staten-Generaal voordragen.

---

[1]) Dit adres werd door de Commissie voorgesteld en door de Kamer aangenomen.

A. Drukken van Stukken voor de beide Kamers der Staten-Generaal.

RAPPORT van de Commissie voor de Huishoudelijke Zaken der Tweede Kamer, betrekkelijk de missive van den Voorzitter der Eerste Kamer dd. 24 Junij 1844.

Het behaagde U Edel Mogenden bij besluit van den 24sten October jl., n°. 20, ten fine van onderzoek en rapport, in handen van Uwe Commissie voor de Huishoudelijke Zaken te stellen een schrijven van den heer Voorzitter der Eerste Kamer van de Staten-Generaal van den 24sten Junij dezes jaars, gerigt aan den heer Voorzitter der Tweede Kamer en behelzende het verzoek, dat van alle tot wetsontwerpen betrekkelijke stukken, welke bij de Tweede Kamer voor hare leden gedrukt worden, een genoegzaam getal exemplaren ten behoeve van de leden der Staten-Generaal in de Eerste Kamer zitting hebbende, overgedrukt mogen worden.

Tot dit schrijven hebben aanleiding gegeven de besluiten der Tweede Kamer dd. 19 en 22 Junij jl., n°. 3 en 5, waarbij zij bepaald heeft, dat *alleen voor hare leden* zouden gedrukt worden de processen-verbaal van de Vergaderingen der Staats-Commissie, benoemd tot het onderzoek van de algemeene Rekeningen der koloniale remises. Tengevolge van die bepaling en van het voorschrift in art. 108 van het Reglement van Orde vervat, zijn die stukken slechts tot het vereischte getal voor de leden dezer Kamer gedrukt kunnen worden en heeft derhalve de toezending van een genoegzaam getal gedrukte exemplaren voor de leden van de Eerste Kamer, hoedanige toezending anderzins ten aanzien van *alle* andere stukken, die op last van de Tweede Kamer gedrukt worden, zonder eenige uitzondering, pleegt te geschieden, in dit bijzonder geval geen plaats kunnen hebben.

Uwe Commissie is van oordeel, dat, overeenkomstig het verlangen van de Eerste Kamer, die toezending in den regel mede zonder eenig bezwaar zou kunnen geschieden, voor zooveel betreft de tot aanhangige wetsontwerpen betrekkelijke stukken, welke op den voet van art. 108 van het Reglement van Orde *alleen voor de leden* gedrukt zijn. Daar het evenwel in den aard der zaak ligt, dat tot die bijvoeging niet zal besloten worden, dan in de gevallen dat er gegronde redenen bestaan, om eene meerdere openbaarmaking dier stukken ongeraden te doen achten, zoo zoude de toezending van dezelven aan de leden der Eerste Kamer ook niet anders behooren plaats te hebben, dan onder gehoudenheid om daaraan hunnerzijds ook geenerlei openbaarheid te geven, waaromtrent U Edel Mogenden eene bepaalde toezegging zullen moeten verlangen.

Van dien regel zouden echter, naar het oordeel Uwer Commissie, behooren uitgezonderd te worden alle geheime stukken en die aan de Tweede Kamer op eene vertrouwelijke wijze zijn medegedeeld en waaromtrent zij het drukken voor de leden alleen en *met geheimhouding* heeft bevolen.

Ten aanzien van de stukken van den bedoelden aard meent Uwe Commissie, dat het eenigzins bedenkelijk zoude kunnen zijn, om eene algemeene en doorloopende bepaling vast te stellen, en acht zij het voorzigtiger, dat in ieder bijzonder geval door de Tweede Kamer worde uitgemaakt, of de toezending aan de leden der Eerste Kamer plaats kan hebben, en welke waarborgen ter verzekering eener stipte geheimhouding daarbij behooren bedongen te worden.

Naar aanleiding van het voorafgaande, heeft Uwe Commissie alzoo de eer te adviseeren, dat, bij uitbreiding van hetgeen is voorgeschreven in het 2de lid van art. 108 van het Reglement van Orde, door U Edel Mogenden zal worden bepaald: dat in het vervolg van alle stukken, die op last van U Edel Mogenden *alleen voor de leden* worden gedrukt, mede een genoegzaam getal exemplaren ten behoeve van de leden der Eerste Kamer zullen worden overgedrukt en aan dezelven onder verzegelden omslag rondgezonden, met uitzondering nogtans van die stukken, waaromtrent het drukken voor de leden alléén en *met geheimhouding* is bevolen, en ten aanzien van welke steeds in ieder bijzonder geval door de Tweede Kamer, op voordragt van haren Voorzitter, eene beslissing genomen zal worden. Terwijl U Edel Mogenden voorts zouden kunnen goedvinden den Voorzitter te magtigen, om het alzoo bepaalde ter kennisse te brengen van den heer Voorzitter der Eerste Kamer, onder overlegging aan denzelve van een afschrift van dit rapport, en onder tekennengeving, dat de toezending van stukken van den hier bedoelden aard aan de leden der Eerste Kamer niet anders zal kunnen plaats hebben, dan onder verklaarde gehoudenheid hunnerzijds om daaraan geenerlei publiciteit te geven.

De leden der Huishoudelijke Commissie:

VAN AKERLAKEN.
L. C. LUZAC.
G. W. VERWEY MEJAN.

In de vergadering der Tweede Kamer van 24 October 1844 kwam een brief in van den Voorzitter der Eerste Kamer over het niet drukken van een stuk ook voor de leden der Eerste Kamer. Deze brief werd in handen gesteld der Commissie voor de Huishoudelijke Zaken. In de vergadering van 19 November werd bovenstaand Verslag uitgebracht. In de Vergadering van 28 d. a. v. werd de conclusie van het Verslag aangenomen (blz. 142).

B. Adres van de Staten van Friesland over de herziening der Grondwet.

1. BRIEF VAN DE STATEN VAN FRIESLAND, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844. [1])

Leeuwarden, 24 Julij 1844.

Wij geven ons de eer U Edel Mogenden bij deze, door toezending van afschrift, bekend te maken met het op heden door ons gevoteerd adres aan Zijne Majesteit den Koning, met betrekking tot eene herziening der Grondwet, en waarbij wij Zijne Majesteit met den diepsten eerbied, maar tevens met al den ernst, welken het belangrijk onderwerp vordert, dringend verzoeken, dat het Zijne Majesteit moge behagen het ten adresse aangevoerde in overweging te nemen en daaraan een gunstig gevolg te geven, opdat door eene door Zijne Majesteit ten behoeve van het Rijk in het algemeen voor te stellen Grondwetsherziening deze Provincie de voordeelen deelachtig worde, welke daarvan het weldadig gevolg zullen zijn.

De Staten van Vriesland
VAN SYTZAMA.
Ter ordonnantie van dezelven
J. SCHIK.

Aan
de Edel Mogende Heeren Staten-Generaal (Tweede Kamer).

[1]) Dit stuk en het volgende werden, volgens besluit der Vergadering, alleen voorgelezen en niet gedrukt.

2. AFSCHRIFT VAN HET ADRES VAN DE STATEN VAN FRIESLAND AAN DEN KONING.

Aan Zijne Majesteit den Koning.

SIRE!

De Grondwet van 1814 en ook die van 1815, beide uitvloeisels van de gebeurtenissen, welke de onafhankelijkheid van Nederland hersteld en bevestigd hebben, waren, als naar tijdsomstandigheden ingerigt, voor den nieuwen Staat aanvankelijk voldoende te beschouwen, doch de groote Staatsman, wiens gezag in het opstel van die wetten van veel, zoo niet van den meesten invloed geweest is, heeft niet geschroomd later te erkennen, dat vele van de daarin voorkomende bepalingen met den intusschen veranderden geest des tijds en de belangen des volks minder overeen te brengen waren, en de in 1830 toegezegde, in 1840 plaats gehad hebbende herziening der Grondwet heeft ook het bewijs geleverd, dat de Hooge Regering veranderingen daarin doelmatig oordeelde.

B. *Adres van de Staten van Friesland over de herziening der Grondwet.*

Die herziening is echter niet naar een vast beginsel, noch over het geheel, maar slechts over eenige artikelen afzonderlijk geschied; zij heeft daardoor niet het gewenschte gevolg gehad, en het is inzonderheid sedert deze gedeeltelijke herziening, dat de behoefte om dezelve door eene algemeene te doen opvolgen en te verbeteren, in het belang van Vorst en Volk, erkend en aangedrongen is door mannen, wier kunde, doorzigt en belangelooze vaderlandsliefde bij niemand in twijfel getrokken worden.

De Staten van Vriesland, hoezeer met het gevoelen van deze mannen instemmende, zouden hunne grondwettige bevoegdheid te buiten gaan, door hier een stelsel of punten van algeheele herziening der Grondwet op te geven: dit komt alleen aan de Wetgevende Magt toe en de Staten wenschen dat daartoe onverwijld het initiatief genomen worde door de Hooge Regering, als het best in staat om de bestaande verschillende meeningen, na dezelve beoordeeld en aan het algemeen Staatsbelang getoetst te hebben, tot een goed doelmatig en aannemelijk geheel te brengen; doch het is voornamelijk voor de bijzondere en wel voor de finantieele en de materieele welvaart van de ingezetenen dezer Provincie, die onder den zwaren druk der belastingen gebukt gaan, dat de Staten eene dadelijke wijziging in de bestaande Grondwet dringend noodzakelijk achten van alle daarin voorkomende bepalingen, welke aan vereenvoudiging van bestuur, vermindering van uitgaven en, daardoor, aan vermindering van belastingen steeds in den weg staan, en beschouwen de Staten het tegenwoordige tijdstip daartoe niet te verzuimen, [1]) nu, door de boven aller verwachting ook uit deze Provincie voortgekomen aanzienlijke geldelijke bijdragen de hoop op herstel van onze zoo zeer geschokte Rijksgeldmiddelen niet ijdel en ongegrond zal zijn, mits dat de Hooge Regering in staat worde gesteld tot het invoeren van zoodanige afdoende bezuinigingen, dat de goede ingezetenen van deze Provincie door verligting der gewone belastingen eenige vergoeding mogen bekomen voor de buitengewone opoffering, welke zij zich onlangs tot behoud des Vaderlands hebben moeten getroosten, en dat daardoor op vasten grondslag gevestigd worden de bloei en de welvaart eener Provincie, welke een aanzienlijk gedeelte en aanmerkelijke kracht van het Rijk uitmaakt.

Bevoegd en gehouden om de belangen hunner Provincie, welke in dezen ook die van het gansche Rijk en daarvan onafscheidbaar zijn, bij Uwe Majesteit voor te staan, naderen de Provinciale Staten van Vriesland Uwe Majesteit met den diepsten eerbied, maar tevens met al den ernst, welken het belangrijk onderwerp vordert, en met dringend verzoek dat het Uwe Majesteit moge behagen het boven aangevoerde in overweging te nemen en daaraan een gunstig gevolg te geven, opdat door eene, door Uwe Majesteit ten behoeve van het Rijk in het algemeen voor te stellen Grondwetsherziening, die Provincie de voordeelen deelachtig worde, welke daarvan het weldadig gevolg zullen zijn.

Wij zijn met den diepsten eerbied

SIRE!

Uwer Majesteits zeer gehoorzame
dienaren en getrouwe onderdanen:

De Staten van Vriesland

(*get.*) VAN SYTZAMA.

Ter ordonnantie van dezelven

(*get.*) J. SCHIK.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier der Staten van Vriesland.

J. SCHIK.

Leeuwarden, 24 Julij 1844.

[1]) De zin is: en meenen de Staten dat het tegenwoordige tijdstip daartoe niet verzuimd mag worden, nu enz.

C. Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.

1. BRIEF VAN DE STATEN VAN FRIESLAND, ingekomen in de Vergadering van 24 October 1844.

Leeuwarden, *den* 14*den Augustus* 1844.

Wij geven ons de eer U Edel Mogenden, bij deze, door toezending van afschrift, bekend te maken met het door ons aan Zijne Majesteit den Koning ingediend adres, met betrekking tot sommige bepalingen, voorkomende in het door de Regering ontworpen en aan de leden van de beide Kamers der Staten-Generaal *officieus* toegezonden nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, en waarbij wij verzoeken, dat het Zijne Majesteit moge behagen, aan de door ons voorgedragen belangen van *Vriesland* en hare ingezetenen de verlangde bescherming te verleenen.

De Staten van Vriesland,

VAN SYTZAMA,

Ter ordonnantie van dezelven,

J. SCHIK.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. ADRES AAN DEN KONING.

Aan Zijne MAJESTEIT DEN KONING *der Nederlanden*, *Prins van Oranje-Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz.*, *enz.*, *enz.*

SIRE!

De Staten der provincie *Vriesland*, gebruik makende van de hun bij art. 149 der Grondwet toegekende bevoegdheid om de belangen van hunne provincie en derzelver ingezetenen bij Uwe Majesteit voor te staan, nemen de vrijheid, bij deze, den troon van Uwe Majesteit met den meesten eerbied te naderen, om Uwe Majesteit met eenige hoogst gewigtige belangen der provincie *Vriesland* en harer ingezetenen bekend te maken en omtrent die belangen Uwer Majesteits bescherming eerbiedig, doch ook met gepasten ernst, in te roepen.

Die hoogst gewigtige belangen, Sire! betreffen *landbouw*, *fabrieken* en *nijverheid*, zulke belangrijke bronnen van welvaart en bloei van dit gewest, en waaronder de *landbouw*, in het algemeen de zenuw van onzen Staat, vooral wat *Vriesland* betreft wel als de voornaamste mag worden gerangschikt, als zijnde die provincie hoofdzakelijk eene landbouwende provincie, althans in dien zin, dat van den landbouw het welvaren der ingezetenen in het algemeen voornamelijk afhankelijk is.

Door de *Nederlandsche Staats-Courant* is bekend geworden, dat in de maand Julij jl. aan de leden van de beide Kamers der Staten-Generaal *officieus* is toegezonden een ontwerp van wet, houdende vaststelling van een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, vergezeld van eene daarbij behoorende memorie van toelichting, om bij de opening van de naast volgende zitting aan Hun Edel Mogenden ter behandeling te worden aangeboden; terwijl in die zelfde *Staats-Courant* gedachte stukken in derzelver geheel zijn medegedeeld geworden.

Voor onze provincie veel belang stellende in sommige bepalingen van het bedoelde tarief, voornamelijk met betrekking tot die artikelen, welke den landbouw specteeren, en die derhalve de voornaamste bron van *Vrieslands* bestaan, bloei en welvaart, deszelfs vooruitgang of achteruitgang, betreffen, hebben wij, onze gewone vergadering van dezen jare nog niet gesloten zijnde, met naauwgezetheid van die bepalingen kennis genomen, in verband tot de daarbij, blijkens de memorie van toelichting, aangenomen beginselen.

Hoezeer vele bepalingen van het nieuw ontworpen tarief, onzes oordeels, op het bestaande wezenlijke verbeteringen behelzen en der belangen van onze provincie, door derzelver meerdere vrijgevigheid, bevorderlijk zullen zijn, zoo komen er evenwel in het nieuwe tarief ook bepalingen voor, Sire! die, wij mogen het niet ontveinzen, daarin, onzes bedunkens, in het belang van dit gewest niet hadden behooren te worden opgenomen, als zijnde niet alleen strijdig met de aangenomen beginselen, maar ook nadeelig voor *Vrieslands landbouw*, *fabrieken* en *nijverheid*.

Met het oog op het aangehaalde artikel der Grondwet en op onzen eed om de welvaart dezer provincie met al onze krachten

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

te bevorderen, aarzelden wij dan ook niet, om in deze hoogst gewigtige aanlegenheid, welke op den bloei en de welvaart van *Vriesland* den heilrijksten invloed kan hebben, doch ook daarop de nadeeligste gevolgen kan uitoefenen, ons tot Uwe Majesteit, steeds geneigd om de bezwaren zijner getrouwe onderdanen, op eene eerbiedige wijze voorgedragen, in ernstige overweging te nemen, te wenden, en daarbij de belangen dezer provincie en van hare ingezetenen voor te staan, opdat in het ontworpen tarief die wijzigingen en veranderingen mogen worden aangebragt, welke, naar ons oordeel, wat *Vriesland* betreft, dringend worden gevorderd in het belang of ter bescherming van landbouw en fabriekmatige nijverheid, doch voornamelijk van den landbouw, omdat, gelijk wij reeds aanvoerden, die provincie hoofdzakelijk eene landbouwende provincie is.

Volkomen overtuigd, dat Uwe Majesteit onze bedenkingen en wenschen in overweging zal gelieven te nemen en daarop zoo veel doenlijk zal willen letten, zullen wij thans overgaan tot de behandeling van die artikelen, waaromtrent bij ons, in het bijzonder belang van *Vriesland*, bedenkingen bestaan, en wij verandering niet alleen wenschelijk, maar ook hoogst noodzakelijk achten, bij ieder artikel de redenen en gronden daarvoor, zoo veel noodig, aanvoerende.

Aardappelen.

Bij het bestaand tarief is op den invoer gesteld een regt van 5 cents regt per mud, en dit zelfde regt wordt bij het ontworpen nieuw tarief weder voorgedragen, terwijl in beide tarieven de uitvoer zonder betaling van regten is opgenomen.

Het is van belang, dat de uitvoer van alle regten blijft ontheven, omdat, hoezeer de verbouwd wordende aardappelen meerendeels binnen 's lands worden verbruikt, er toch evenwel jaarlijks ook belangrijke uitvoer van dit product plaats heeft, zoo als naar de *Overzeesche bezittingen* en *Noorwegen*, alsmede naar *Engeland*, *Frankrijk* en elders; zijnde het dus voor den afzet van dit voortbrengsel van eigen grond zeer dienstig, dat de uitvoer niet is bezwaard.

Doch is deze vrije uitvoer reeds van belang, van nog veel meer belang is de bescherming, welke aan dit voorname voortbrengsel van eigen grond kan worden verleend, door het heffen van een regt op den invoer van aardappelen, ten einde niet door bezendingen van buiten 's lands te worden overladen, waardoor de prijzen te zeer zouden kunnen worden gedrukt en het voortbrengsel van eigen grond zelfs onverkoopbaar zoude kunnen blijven, tot groote schade van dien tak van den landbouw, welke in vele oorden dezer provincie eene belangrijke bron van bestaan, vooral voor den min vermogenden landman en daglooner, oplevert.

Vroeger werd de aard van dit artikel geacht voor geen invoer vatbaar te zijn, doch de jaren van 1841 en 1842 hebben daarvan het tegendeel geleerd, daar er altoen aanzienlijke hoeveelheden aardappelen van den *Rijn* zijn aangevoerd.

Wij zijn alzoo van meening, dat door het heffen van een regt van 5 cents per mud op den invoer, dit voortbrensel van eigen grond, deze tak van onzen landbouw niet genoeg wordt beschermd, en achten dat het, in het bijzonder belang van *Vriesland*, wenschelijk zoude zijn, dat de invoer van aardappelen wierd bezwaard met een regt van 10 cents per mud.

Aardewerk.

Potten, Pannen, Kruiken en Kannen.

Bij het ontworpen nieuw tarief wordt het regt op den invoer voorgedragen op 6 pct. van de waarde, dus aanmerkelijk minder dan het thans bestaande regt.

In het belang van de bestaande *pottebakkerijen*, die nu reeds in eenen treurigen toestand verkeeren, en van welke fabrieken het getal in deze provincie in de laatste 50 jaren van 53 tot 16 is verminderd, is het noodzakelijk, dat het thans geheven wordende regt op den invoer van 15 pct. blijft bestaan, vermits deze fabrieken die bescherming niet kunnen ontberen, tenzij ten koste van haren geheelen ondergang.

De ongunstige toestand dezer fabrieken, die hier voormaals bloeiden, en aan veler handen werk verschaften, wordt voornamelijk veroorzaakt door den grooten invoer van gemaakte *potten*, *pannen*, *kruiken* en *kannen* van den Beneden- en Boven-*Rijn*, kunnende onze fabrieken de mededinging tegen die buitenlandsche fabrieken niet volhouden, omdat de laatsten goedkooper kunnen verkoopen, zoo wegens mindere lasten en bezwaren, als wegens mindere behoeften en lagere prijzen der levensmiddelen, waardoor de *Duitsche* werklieden een geringer dagloon verdienen, enz.

De menigvuldige schepen met die goederen beladen, de pakhuizen daarmede bezet, en zelfs de vele buitenlanders, die hier het land rondloopen, om die waren te venten, zijn daar om den grooten invoer van de in *Duitschland* vervaardigde *potten*, *pannen*, *kruiken* en *kannen* te bewijzen.

Vermindert men nu nog de tot hiertoe door de bestaande *pottebakkerijen* genoten bescherming, dan zullen welhaast deze fabrieken hebben opgehouden te bestaan, in strijd met het waar belang der zaak, en in strijd met hetgeen bij het ontworpen nieuwe tarief wordt gevolgd ten aanzien van de begunstiging der *porselein*-fabrieken en *pijpaarde*-fabrieken.

Wat de *porselein*-fabrieken betreft, de invoer van *porselein* wordt, en naar onze meening zeer te regt, bij het nieuwe tarief met *f* 2 per 100 Ned. pond hooger bezwaard, dan bij het bestaande; en wat de *pijpaarde*-fabrieken aanbelangt, het regt op den invoer van die fabrikaten staat gelijk met een verbod van invoer.

Wij vermeenen alzoo, dat het, ter bescherming van de *pottebakkerijen*, welke die bescherming waarlijk niet minder verdienen dan de *pijpaarde*-fabrieken, wenschelijk en noodzakelijk is, dat het bij het ontworpen nieuwe tarief voorgestelde regt op den invoer van *potten*, *pannen*, *kruiken* en *kannen* worde veranderd, en het tegenwoordig bestaande hoogere regt op den invoer van die artikelen blijft behouden.

Asschen.

Haardasch en zeepziedersasch.

Wat de *haardasch* betreft, deze wordt bij het nieuwe ontwerptarief voorgesteld, wat het uitvoerregt aangaat, op *f* 2 de ton van eenmaal de teerling van de Ned. el of 10 mud, wordende dit regt tot op *f* 1 verminderd, wanneer de uitvoer plaats heeft langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent*, en wat aanbelangt het doorvoerregt, op 5 centen de zelfde ton; terwijl, volgens het tegenwoordig werkende tarief, het regt op den uitvoer van de *haardasch* bedraagt per zeeton *f* 2.50, en het doorvoerregt gelijke som van *f* 2.50 beloopt.

Het is in het belang van den landbouw wenschelijk, dat de uitvoer van de haardasch vooral niet meer wordt aangemoedigd dan thans reeds geschiedt, omdat deze asch eene hoogst nuttige en belangrijke meststpecie is, zeer strekkende tot bevordering van den binnenlandschen landbouw, zoo tot bemesting van reeds gecultiveerde landen, als tot uitbreiding der landontginningen.

Vandaar, dat onze voorouders, die zoo gaarne alles aanwendden, wat strekken konde om den landbouw voordeel aan te brengen, den uitvoer van asch buiten de provincie verboden, ten einde daardoor den landbouw, dat voorname middel van *Vrieslands* bestaan, in het algemeen belang bevorderlijk te zijn.

Hoezeer een verbod van uitvoer misschien wenschelijk zoude wezen, zoo willen wij evenwel daarop niet aandringen, doch het aangevoerde doet ons nogtans de vrijheid nemen, eerbiedig te verzoeken, dat, in het belang van den landbouw van dit gewest, het tegenwoordige regt op den uitvoer van de *haardasch*, en daarmede het doorvoerregt, blijft bestaan, ten einde daardoor te bevorderen, dat deze mestspecie binnen 's lands ten dienste en tot uitbreiding van den landbouw worde aangewend, en waarvan het tegendeel niet anders dan hoogst nadeelig zoude moeten werken.

Hierin ligt dan ook reeds opgesloten, dat wij het in allen gevalle zeer tegen het belang der zaak gehandeld zouden achten, indien het voorgestelde verminderde uitvoerregt, wanneer de uitvoer geschiedt langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent*, wierd aangenomen, zoodat, indien onverhoopt het bestaande uitvoerregt niet mogt kunnen blijven behouden, dan toch de belangen van onzen landbouw dringend vorderen, dat de uitvoer langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* even hoog worde belast, als de uitvoer langs alle andere punten.

Bovendien zouden de meer gunstige bepalingen op den uitvoer langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* inderdaad strekken, om den landbouw in de Vlaamsche provincien ten koste van onzen eigen landbouw te bevorderen: provincien buiten het Rijk gelegen, en welker vruchtbare bouwgronden reeds de bewijzen opleveren der groote waarde van de *haardasch* als mestspecie.

Wat de *zeepziedersasch* betreft, het regt op den uitvoer en op den doorvoer daarvan wordt bij het nieuwe ontwerptarief tot de zelfde hoogte bepaald, als voor de *haardasch*, terwijl, volgens het thans werkende tarief, de uitvoer, benevens de doorvoer van de *zeepziedersasch* is verboden.

Het bestaan blijven van dit verbod, zouden wij in het belang

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

van den landbouw mede wenschelijk achten, vermits ook deze asch eene hoogst nuttige mestspecie is.

Boter (Eetbare)

Hiermede zijn wij genaderd tot dat artikel, hetwelk van de te behandelen artikelen een der belangrijkste is, vermits, gelijk Uwe Majesteit voldoende zal bekend zijn, de *boter* het meest voorname voortbrengsel van den *Vrieschen* landbouw is, en daarmede de bloei en de welvaart van dit gewest in het allernauwst verband staan; zoodat, indien de belangen van eenig artikel van den landbouw verdienen te worden bevorderd, dan voorzeker de *boter* wel in de eerste plaats en bovenal vermag in aanmerking te komen.

Met de meest gespannen belangstelling zochten wij dan ook de bepaling omtrent dit artikel in het ontworpen nieuwe tarief op, in de hoop, en, waarom zouden wij het ontveinzen, in de verwachting, dat de *boter*, naar aanleiding van het vroeger daaromtrent voorgevallene, mitsgaders op grond van de beginselen, waaruit men, blijkens de memorie van toelichting, bij de zamenstelling van het nieuwe tarief is uitgegaan, van alle regt van uitvoer zoude worden vrijgesteld.

Wij vonden ons evenwel hierin zeer teleurgesteld, daar het nieuwe ontwerp-tarief medebrengt, dat het uitvoerregt, bij de wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n⁰. 41), ter bevordering van de belangen van den landbouw, bij wijziging van het toen bestaande tarief, op de *boter* gelegd, voortaan zal behouden blijven, en mitsdien in het vervolg op den uitvoer van boter een regt van *f* 1 per 100 pond zal blijven worden geheven, in plaats van dat regt, den landbouw zoo belemmerende en zoo nadeelig, geheel af te schaffen.

In het belang van *Vrieslands* landbouw moeten wij nogtans op den *vrijen* uitvoer van *boter* ten sterkste aandringen en alzoo met eerbied, doch ook tevens met al dien ernst, welken het belang en de aard der zaak vorderen, bij Uwe Majesteit verzoeken, dat bij het nieuwe tarief op de *boter*, dat hoogst belangrijke product van *Vrieslands* landbouw, en waarbij de welvaart van die provincie zoo zeer is betrokken, geen uitvoerregt meer worde gesteld, als hebbende dat voortbrengsel van eigen grond daarop alle aanspraak.

Tot het betoog der gronden, op welke dit verzoek steunt, zullen wij nu overgaan, volkomen vertrouwende dat Uwe Majesteit deze gronden met de meeste welwillendheid in overweging zal gelieven te nemen, overtuigd, dat geen andere drijfveer ons tot het voordragen derzelven kan hebben genoopt, dan het belang van *Vriesland:* eene provincie onder de landbouwende provincien des Rijks gewis eene der meest aanzienlijke, en welker bloei en welvaart op de overige deelen des Vaderlands zulk eenen grooten invloed kunnen uitoefenen.

Wij voerden aan, dat wij de verwachting hadden opgevat, dat de boter, naar aanleiding van het voeger daaromtrent voorgevallene, thans van de betaling van alle regt van uitvoer zoude zijn ontheven.

Hiermede bedoelen wij, Sire! dat reeds langen tijd, bij alle geschikte gelegenheden, op de vrijstelling van alle uitvoerregt voor dit zoo hoogst belangrijk voortbrengsel van den binnenlandschen landbouw, met klem van redenen, is aangedrongen, zoowel in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de uit deze provincie afgevaardigde Volksvertegenwoordigers en anderen, als daar buiten; dat het gegronde van die betoogen niet geheel zonder gevolgen is gebleven, maar veroorzaakt heeft dat het uitvoerregt van de boter, bij de wet van den 26sten Augustus 1822 op *f* 1.50 per 100 ponden bepaald, bij die van den 29sten December 1835 is vastgesteld op *f* 1 per 100 pond; dat de toenmalige Minister van Finantien, de laatstgenoemde wet in de Tweede Kamer der Staten-Generaal verdedigende, heeft gezegd: „De wensch is geuit, dat de boter en „kaas bij den uitvoer geheel vrijgesteld mogten worden. De Re„gering heeft aanvankelijk eene proeve in dezen genomen en dus „hare zucht doen blijken, om deze belangrijke voorwerpen van „vaderlandschen landbouw te beschermen. Alvorens verder te gaan, „heeft zij gemeend den tijd en de ondervinding te moeten raad„plegen, *en altoos liever achtereenvolgende op te bouwen, dan het* „*bestaande te spoedig af te breken*; zij zal inmiddels een wakend „oog houden op den invoer van de vreemde boter, minder om „dien invoer zelven, dan om de kwade praktijken, welke gebezigd „worden om de goede hoedanigheden van de Vriesche boter te „vervalschen, en zij zal krachtdadig den roem van het inlandsche „voortbrengsel pogen te beschermen;" en dat zelfs eenmaal reeds door de Regering eene voordragt is gedaan om de boter geheel van het uitvoerregt te ontheffen, doch welke voordragt destijds buiten gevolg is gebleven, om de bedenkingen, welke tegen andere punten van die zelfde voordragt waren gerezen.

Genoeg! Uit het bijgebragte blijkt voldoende, welke goede gronden vroeger meermalen voor het opheffen van het regt van uitvoer op de boter zijn aangevoerd; welk gewigt de Regering heeft gehecht aan dit belangrijke voortbrengsel van onzen landbouw, en welke redenen de Regering in 1835 nog weêrhielden om de boter van alle regt van uitvoer vrij te stellen, namelijk *niet in eens het bestaande af te breken, maar liever achtereenvolgende op te bouwen:* dat is met andere woorden, het regt op den uitvoer van de boter, vóór de wet van 29 December 1835 nog zijnde *f* 1 50 per 100 pond, niet in eens geheel af te schaffen, maar van tijd tot tijd te verminderen, tot dat de geheele opheffing kan volgen: van daar dat bij de genoemde wet het uitvoerregt van de boter weder met 50 cents per 100 pond werd verminderd.

Niet alleen deze loop van zaken had ons doen verwachten, dat bij het nieuw ontworpen tarief de boter geheel van uitvoerregt zoude zijn vrijgesteld geworden, maar ook de beginselen, waaruit, blijkens de memorie van toelichting, bij de zamenstelling van dat nieuwe tarief is uitgegaan, hadden die hoop en die verwachting bij ons doen verlevendigen en bijna als zeker doen stellen.

Wij lezen in die memorie toch, „dat bij de zamenstelling van „het tarief de Regering getracht heeft zoo wel de voorschriften „eener gezonde staathuishoudkunde in het oog te houden, als „zich de lessen der ondervinding, zoo hier te lande als elders „verkregen, ten nutte te maken; — dat het beginsel van bescher„ming (om de daarvoor aangevoerde gewigtige redenen van nuttig„heid en noodzakelijkheid) uit het ontworpen tarief niet is wegge„nomen, doch dat de Regering zich echter zorgvuldig heeft gewacht, „eene noodelooze uitbreiding aan hetzelve te geven;"

„dat de Regering alles in het werk wil stellen, wat in haar ver„mogen is, om de algemeene belangen der nijverheid (daaronder, „volgens die zelfde memorie, ook de *landbouw* begrepen), te be„vorderen;" enz.

Uit dezen inhoud der gedachte memorie van toelichting nu, hadden wij de hoop en verwachting opgevat, dat de boter van uitvoerregt geheel zoude worden vrijgesteld, omdat wij de meening koesteren, dat eene gezonde staathuishoudkunde vordert, de boter, dat belangrijke product van onzen landbouw, van de betaling van dat uitvoerregt te ontheffen, dat er geene lessen der ondervinding kunnen zijn opgedaan, die het behoud van dat regt wenschelijk en nuttig kunnen doen achten; dat het vrijstellen der boter van alle uitvoerregt geen noodelooze uitbreiding van het beginsel van bescherming kan worden genoemd, maar integendeel eene hoogst nuttige, ja noodzakelijke voorziening is in het belang van dat voortbrengsel van *Vrieslands* grond; en dat de Regering, overeenkomstig haren eigen uitgedrukten wil, de belangen van den landbouw zeer kan bevorderen, door de *boter* niet meer aan de betaling van eenig uitvoerregt te onderwerpen.

Tot betoog van de gegrondheid dezer onze meening, moge het volgende dienen.

De *Vriesche* boter, dat zoo hoogst belangrijke product onzer provincie, is een consumtie-artikel, niet geschikt om, gelijk vele andere voortbrengselen van den landbouw, te worden bewaard of opgelegd, maar dezelve vereischt eene dadelijke verzending, wil de eigenaar het gevaar van waardevermindering en bederf voorkomen.

Deze boter moet voor verre weg het grootste gedeelte buiten het Rijk worden verbruikt, en het is *Engeland* alleen, waar dezelve kan worden afgezet, en waarheen ze geregeld wekelijks bij groote hoeveelheden wordt verzonden.

Van de *Engelsche* markt is dit artikel geheel afhankelijk, en de *Engelschen* halen *uitsluitend zelven* onze boter met *Engelsche* schepen uit de zeestad *Harlingen.*

Vroeger had de *Vriesche* boter in *Engeland* weinige of geene mededinging door te staan, doch die tijden zijn geheel veranderd. Zij heeft thans in de *Engelsche*, *Iersche*, *Deensche*, *Amerikaansche* en *Holsteinsche* boter belangrijke mededingsters, waarvan het gevolg reeds is, dat, bij vorige jaren, de prijzen merkelijk zijn afgenomen.

Bovendien genieten nog de *Engelsche* en *Iersche* boter bescherming, door de regten die op den invoer van boter uit andere landen worden gevorderd.

Al deze omstandigheden, en daarbij nog gevoegd de allerbelangrijkste, dat de *Engelschen* onze *Vriesche* boter zouden kunnen ontberen, maken dat de toekomst voor de *Vriesche* boter niet bemoedigend is, en dat *Vrieslands* ingezetenen die toekomst met bezorgdheid te gemoet zien, omdat daarmede de bloei en de welvaart van de geheele provincie in een allernauwst verband staan; doch die zelfde omstandigheden maken het ook dringend noodzakelijk, dat de belangen van dat voorname voortbrengsel van *Vrieslands* landbouw, overeenkomstig de regelen eener welbegrepen staathuishoudkunde, om den uitvoer der voortbrengselen van eigen grond, welke binnen 's lands niet kunnen worden geconsumeerd, en aan welker afzet de bloei en welvaart eener geheele provincie voornamelijk hangen,

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

niet te bemoeijelijken en te bezwaren, op alle mogelijke wijzen worden behartigd en voorgestaan, en dat dus de belasting worde opgeheven, welke op den uitvoer van de boter nog steeds, in strijd met de billijkheid en regtvaardigheid, mitsgaders in strijd met het belang der zaak, drukt.

Buitendien mogen wij ons veroorloven, Sire! te dezer plaatse onder Uwer Majesteits aandacht te brengen, dat het beginsel van vrijen uitvoer, van uitvoer zonder betaling van regten, hetwelk wij op onze *Vriesche* boter verlangen te hebben toegepast in het belang en ter bevordering van onzen landbouw, bij het nieuw ontworpen tarief, in het belang van *Zeeland*, op de *meekrap* van toepassing is gemaakt.

Wij juichen dit toe, Sire! en achten zoodanige bepaling te zijn in overeenstemming met eene goede huishoudkunde van Staat; doch is dit waar ten opzigte van de *meekrap*, dat voorname voortbrengsel van *Zeelands* landbouw, het is nog veel meer waar ten aanzien van de *boter*, dat voorname voortbrengsel van *Vrieslands* landbouw: en er is niet alleen geen enkele reden uit te vinden, waarom de *meekrap* meer aanspraak zoude hebben op eenen vrijen uitvoer, dan de *boter*; maar integendeel mag de *boter* geacht worden eerder aanspraak te hebben op eenen vrijen en onbelemmerden uitvoer, zonder betaling van eenige regten, omdat de boter eene waar is aan spoedig bederf onderhevig, en welke niet kan worden bewaard of opgeslagen; waarbij dan ook niet mag worden vergeten, dat inderdaad reeds eene belasting op de uitgevoerd wordende boter drukt, namelijk dat de belasting van het zout, tot de vervaardigde boter gebruikt, niet wordt gerestitueerd, zooals dit met andere consumtie-artikelen, volgens den aard en de natuur der zaak, plaats heeft; terwijl ook voor vele fabrieken vrijdom van accijnsen is toegekend wegens den opslag der goederen of waren, waaruit de fabricaten worden vervaardigd.

Dit in aanmerking nemende, zouden wij vermenen, Sire! dat het beginsel, hetwelk de Regering zoo te regt heeft geleid om de *meekrap* van de betaling van uitvoerregten vrij te stellen, nog meer te regt moet leiden om het tot nog toe bestaande regt op den uitvoer van de *boter* op te heffen; en dat het niet consequent zoude zijn om te bepalen, dat de *meekrap* onbezwaard zal worden uitgevoerd, en dat daarentegen de boter met een uitvoerregt zal belast blijven.

Wij oordeelen het onnoodig en ongepast, om langer bij dit artikel stil te staan, en meenen genoegzaam te hebben betoogd, dat billijkheid en regt, het belang der zaak en eene gezonde staathuishoudkunde dringend vorderen, dat de belasting op den uitvoer van de *boter* worde afgeschaft en dienvolgens het nieuw ontworpen tarief in dat opzigt worde gewijzigd.

Alleen zij het ons vergund hierbij nog aan te voeren, dat de billijkheid en regtmatigheid, om den uitvoer van de boter van de betaling van alle belasting in het belang van den landbouw vrij te stellen, nog meer in het oog vallen, wanneer men bedenkt, dat ook andere artikelen of voorwerpen, met dien tak van landbouw in een onmiddellijk verband staande, reeds bij den uitvoer zijn belast, zooals bijvoorbeeld het *slagtvee*, mitsgaders dat wij het eene zeer belangrijke en te behartigen uitspraak achten, welke voorkomt in zeker adres van de Kamer van koophandel te *Rotterdam*, ingediend in den jare 1843, bij gelegenheid van de beoordeeling van het nieuwe concept-tarief, luidende:

„Omtrent eigen voortbrengselen moet men bij de toenemende „mededinging groote omzigtigheid in het heffen van uitgaande „regten in acht nemen.

„Zoo zijn onze *boter* en *kaas* tot nog toe voor het buitenland „genoegzame behoeften geweest om een klein uitgaand regt te „dulden. Thans echter beginnen ook die artikelen op de buiten- „landsche markten meer en meer mededinging te ondervinden, en „de Kamer acht daarom ook eenen geheelen vrijdom wenschelijk, „daar het van het uiterste belang is het bezit van eene buiten- „landsche markt, welke wij eenmaal verkregen, doch welke, „verloren zijnde, niet gemakkelijk te herwinnen zoude zijn, niet „roekeloos op het spel te zetten, door eene belasting langer aan „te houden, dan de omstandigheden gedoogen."

Granen.

Wat dit artikel aanbelangt, Sire! zoo vinden wij het, ter bescherming van onzen landbouw, hoogst noodzakelijk, dat het nieuw ontworpen tarief worde gewijzigd, en dat daaruit worden weggenomen de bepalingen, waarbij, met afwijking van hetgeen daaromtrent in de wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n°. 41), ter bevordering der belangen van den landbouw, zoo wijsselijk is vrijgesteld, de betaling van een vast regt wordt aangenomen voor den invoer van *gerst*, *boekweit* en *haver*.

In strijd met de belangen van onzen landbouw achten wij het, dat aan den buitenlander de gelegenheid zal worden gegeven, om, tegen een gering inkomend vast regt, die graansoorten in te voeren, waardoor die voortbrengselen van onzen eigen grond zullen worden verdrongen en, met vreemde granen overladen zijnde, die, welke op onzen eigen bodem zijn geteeld, niet zullen kunnen worden afgezet, dan tegen zoodanige lage prijzen, dat die verbouwing niet kan worden volgehouden, en dus dat middel van des landbouwers bestaan zal moeten verloren gaan, met alle verder daaraan verbonden nadeelige gevolgen.

Het is van belang dat, evenals ten aanzien van de *tarwe* en *rogge*, ook ten opzigte van de *gerst*, *boekweit* en *haver*, de wet van den 29sten December 1835, boven aangehaald, in volle werking blijft, wil men de goede uitkomsten niet verliezen, welke de bepalingen dier wet reeds ten gevolge hebben gehad.

De wijze staathuishoudkunde, welke bij het vaststellen dier wet tot grondslag heeft gelegen, vordert, dat die wet onveranderd behouden blijft, om niet den binnenlandschen graanbouwer op te offeren aan eenen vreemden commissiehandel; terwijl het dienstig mag worden geacht hierbij niet uit het oog te verliezen, dat onze luchtstreek minder gunstig is voor de verbouwing van vele graansoorten, dan die in sommige andere landen; dat onder die graansoorten ook de *gerst* behoort; dat de landbouwer hier door zwaardere belastingen wordt gedrukt, en dat beschermende maatregelen ten deze noodzakelijk zijn.

Aan het belang van enkele fabrieken mag het belang van den binnenlandschen landbouw niet ten prijs worden gegeven; hetgeen, naar onze meening, zoude geschieden, door het bestaande regt op den invoer van *gerst*, ten behoeve van de brouwerijen en branderijen, welke die graansoort als grondstof gebruiken, af te schaffen.

Immers de benadeeling der belangen van den landbouw zoude voor het algemeene welzijn veel schadelijker gevolgen hebben, dan de begunstiging van de brouwerijen en branderijen, door de voorgestelde bepalingen, aan het algemeene welzijn voordeel kan aanbrengen. De regel, dat het mindere belang voor het meerdere moet wijken, mag beschouwd worden hier hare toepassing te kunnen vinden.

Overigens is het wel niet te ontkennen, dat de *boekweit* een noodig voedingsmiddel is voor de mindere klasse, doch wat baat het den arbeider, dat de *boekweit* voor eenen zeer lagen prijs is te koopen, indien hij geen geld genoeg verdient om zich dat voedingsmiddel, hoe goedkoop dan ook, aan te schaffen?

En uit dit oogpunt beschouwd is het ook allezins met eene goede staathuishoudkunde overeen te brengen, om ten aanzien van de *boekweit*, de bepaling der wet van den 29sten December 1835 in stand te doen blijven.

Want ontneemt men aan den verbouwer van het graan de gelegenheid om daaruit een middel van bestaan te vinden, is de prijs van het product zoo laag dat de onkosten der verbouwing òf geheel niet òf slechts ter naauwer nood kunnen worden goedgemaakt, dan verliest hij het middel om te blijven verbouwen, dan houdt de arbeid op, of moet tegen zeer lage dagloonen worden uitgevoerd, dan gaan moed en lust verloren, dan vermindert de waarde der eigendommen, en dan worden onvergenoegdheid en onrust geboren, met al de nadeelige gevolgen daaraan verbonden.

Buitendien verdient de verbouwing der *boekweit* te worden bevorderd en aangemoedigd, omdat die verbouwing zoo zeer strekt tot uitbreiding der landontginningen, zoodat vele velden, die thans zijn bebouwd, geheel onbebouwd en woest zouden blijven liggen, indien daarop geen *boekweit* wierd geteeld.

Het belang van onzen binnenlandschen landbouw brengt evenzeer mede, dat de invoer van *haver* blijft belast, als thans plaats heeft, en de grond, waarop, blijkens de memorie van toelichting, het regt op den invoer van dit artikel wordt voorgesteld te veranderen, bestaat naar wij meenen niet.

Deze grond is, dat de *haver* een voortbrengsel zoude zijn, hetwelk geen vreemde concurrentie te duchten heeft; doch wij vermeenen met bescheidenheid, dat die grond moet wegvallen, wanneer men in aanmerking neemt, dat in *Rusland* en *Denemarken* veel *haver* wordt verbouwd, en dat het derhalve zeer te vreezen is, dat uit die Rijken aanvoeren van *haver*, bij steeds toenemende vermeerdering, zullen plaats hebben, zoodra onze havens voor den invoer van die graansoort, tegen een laag inkomend vast regt, worden opengesteld.

Zonder daaromtrent in een breed vertoog te treden, hetgeen ten deze voor geheel onnoodig mag worden geacht, vermeenen wij evenwel hier nog in het algemeen, met opzigt tot de artikelen *gerst*, *boekweit* en *haver*, te mogen aanvoeren, dat het belang der zaak dringend en gebiedend vordert, dat de landbouw al die

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

bescherming blijft genieten, welke denzelve bij de dikwijls genoemde wet, in onze oogen zoo wijsselijk, verzekerd is, ten gevolge van de behoefte en de noodzakelijkheid, daartoe door den loop der omstandigheden en tijden ontstaan.

In *Europa* zijn de verbodstelsels in de grootste Rijken algemeen ingevoerd, en daardoor is voor de kleinere Staten de noodzakelijkheid geboren geworden, om hunne handels-bepalingen en wetten daarnaar in te rigten. De ondervinding heeft geleerd, dat het belang van de kleine Staten dit gebiedend vordert, en de toestand van den landbouw vóór de wet van den 29sten December 1835, vergeleken met de uitkomsten, welke die wet voor den landbouw heeft gehad, is daar om zulks te bewijzen.

Onze landbouw kan nimmer blijven bestaan, indien wij van buiten met granen worden overladen, en wij die zelfde voortbrengselen van eigen bodem niet naar buiten kunnen voeren. En deze staat van zaken moet, naar ons oordeel, onvermijdelijk en tot onze groote schade, ja tot onzen ondergang, worden geboren, wanneer andere landen, als *Engeland*, *Frankrijk*, enz., bepalingen hebben, volgens welke een hoog regt op den invoer van granen uit andere landen wordt geheven, ter bescherming van den binnenlandschen landbouw, en in ons land aan den buitenlander de gelegenheid wordt gegeven, om zijne granen tegen een laag inkomend regt in te voeren.

Dit aangevoerde mogen wij genoegzaam achten, om te vertrouwen dat de landbouw zal blijven genieten de bescherming, welke hem de wetgever in 1835 heeft toegekend, en waarvoor nu nog geen mindere redenen bestaan, dan toen.

Belangrijk is het adres, hetwelk in het vorige jaar door Heeren Gedeputeerde Staten der provincie *Groningen*, in naam der Staten, te dier zake aan Uwe Majesteit is ingediend, en waarbij Hun Edel Groot Achtbaren Uwe Majesteit hebben doen kennen de bezwaren, welke er voor die provincie nit zouden voortvloeijen, indien de voorgestelde wijziging of verandering der wet van den 29sten December 1835, ten opzigte van den invoer van *gerst* en *haver*, wierd aangenomen en in werking gebragt.

Veel kunnen wij daarvan voor onze provincie herhalen, en wij blijven den wensch koesteren, dat eene nadere overweging der zaak genoegzamen grond voor de Regering mag opleveren, om het gebouw, op de wet van den 29sten December 1835 opgerigt, niet weder af te breken, ten koste van onzen binnenlandschen landbouw, en om dus die wet in haar geheel onveranderd te blijven laten bestaan, mitsdien ook ten aanzien van de *gerst*, *boekweit* en *haver*, waarbij de belangen der provincie *Vriesland*, wat haren landbouw betreft, zoo zeer zijn betrokken.

Kaas.

Na het aangevoerde, ten betooge dat de *boter* van alle regt van uitvoer behoort te worden vrijgesteld, mag het wel onnoodig worden beschouwd, om veel bij te brengen tot staving van het gevoelen, dat eene voorzigtige staathuishoudkunde vordert, dat de *kaas* kan worden uitgevoerd zonder betaling van eenig regt van uitvoer.

Wij bedoelen hier meer bijzonder de *Vriesche kanterkaas*, waarop bij het nieuw ontworpen tarief het zelfde regt van uitvoer wordt voorgesteld, als thans daarop wordt geheven, dat is, 10 cents per 100 Ned. pond.

Het belang van *Vrieslands* landbouw vordert met aandrang, dat ook dit voortbrengsel van eigen grond vrij kan worden uitgevoerd, en veel wat nopens de *boter* is aangevoerd kan ook op de *kaas*, hoezeer dan ook in sommige opzigten in mindere mate, worden toepasselijk gemaakt.

Het is, naar ons oordeel, allezins met eene welbegrepen huishoudkunde van Staat overeen te brengen, dat de kaas, doch, wat *Vriesland* meer bijzonder betreft, de *Vriesche kanterkaas*, bij den uitvoer van alle belasting wordt ontheven, want deze belasting drukt, evenals die op de *boter*, den landman en is direct ten nadeele van zijne nijverheid; terwijl de *Vriesche kanterkaas* (wordende de andere soorten op bijna alle buitenlandsche markten gevraagd) hoofdzakelijk alleen in *Engeland* en *Schotland* moet worden afgezet, en het overigens bekend is, dat sedert korte jaren de *Amerikaansche* kaas eene zeer belangrijke mededingster op de *Engelsche* markt is geworden, en het te voorzien is dat de aanvoeren uit dat werelddeel ieder jaar belangrijk zullen vermeerderen.

De afzetting van *Vriesche kanterkaas* ondervindt reeds in *Engeland* zoovele hindernissen, dat men niet zonder grond beducht is, dat dit jaar de uitvoer naar *Engeland* belangrijk minder zal bedragen, dan in vele vorige jaren.

Wij vermeenen alzoo, dat het, ter bevordering der belangen van dezen niet onaanzienlijke tak van *Vrieslands* landbouw, hoogst noodzakelijk is, dat de uitvoer kan geschieden zonder betaling van eenig regt, en dat mitsdien die uitvoer thans worde ontheven van het bezwaar, hetwelk nu nog, in strijd met het wezenlijk belang der zaak, in strijd met eene goede staathuishoudkunde, daarop drukt.

Wij vragen dit eerbiedig van Uwe Majesteit ten nutte van *Vrieslands* landbouw, opdat de welvaart en de bloei van dit gewest, welke, wij herhalen het met ernst, hoofdzakelijk alleen door den landbouw moeten worden in stand gehouden, niet verloren gaan, en daardoor tevens aan het geheele Vaderland eene onherstelbare ramp wordt berokkend, waarvan de gevolgen niet zouden zijn te berekenen.

En wanneer wij in aanmerking nemen, de beginselen, die bij het nieuw ontworpen tarief ook ten aanzien van de bevordering en de bescherming des landbouws zijn vooruitgezet, dan mogen wij verwachten, dat nadere overwegingen daartoe zullen kunnen leiden, om de *kaas*, en meer bijzonder *Vriesche kanterkaas*, bij den uitvoer van betaling van regt ten eenen male te ontheffen, ten einde ook de tegenstrijdigheid van beginsels, welke daardoor, evenzeer als door de *boter* bij den uitvoer met eene belasting te bezwaren, in het nieuw ontworpen tarief bestaat, weg te nemen.

Kalk.

Na de behandeling van de drie vorenstaande hoogst belangrijke voortbrengselen van *Vrieslands* landbouw, te weten: *boter*, *granen* en *kaas*, welke zulk eenen beslissenden invloed op de gewestelijke welvaart uitoefenen, zij het ons vergund Uwer Majesteits bescherming in te roepen voor onze *schelpkalk-branderijen*, die eene zoodanige bescherming zeer noodig hebben.

Bij het nieuwe ontwerp-tarief wordt het invoerregt op de *kalk* voorgesteld tot 35 cents per 10 mud en dat op de *ongeleschte kluitkalk* op *f* 1 per 10 mud; doch wij zouden vermeenen dat deze bescherming van onze inlandsche kalkfabrieken niet voldoende is te achten, maar dat de regten op den invoer van dit artikel eens zooveel dienden te worden verhoogd, dat is op de *kalk* 70 centen, op de *ongeleschte kluitkalk* *f* 2.

Sedert korte jaren ondervinden onze *schelpkalk-branderijen* groote nadeelen, voornamelijk ontstaande doordien de *ongeleschte kluitkalk* in groote hoeveelheden uit Luik en omstreken wordt ingevoerd, en dat, wegens deszelfs lagen prijs, onze kalkbranderijen daartegen niet kunnen concurreeren.

Ten tijde onzer vereeniging met *Belgie* waren onze *schelpkalkbranderijen* in eenen zeer ongunstigen en kwijnenden toestand, ten gevolge van den onbelemmerden invoer van de *kluitkalk* uit die gedeelten des Rijks. Na de daarop in 1830 gevolgde afscheuring van *Belgie*, waardoor de gemeenschap werd gestremd en daarmede de invoer van de *kluitkalk*, stegen onze *kalkbranderijen* tot eenen sedert jaren niet gekenden bloei, welke voor al de daarmede in verband staande takken van nijverheid en voor de arbeidende klasse zeer voordeelige gevolgen opleverde; — en deze gunstige toestand duurde voort tot aan den jare 1839, toen, ten gevolge der eindschikkingen van de geschillen met Belgie, de *schelpkalk* weder door de *kluitkalk* werd verdrongen, en de *schelpkalk-branderijen* daardoor weder tot eenen ongunstigen en kwijnenden toestand zijn teruggevallen, welke niet zal zijn te boven te komen, dan door het nemen van *beschermende* maatregelen.

Wenschelijk en noodzakelijk is het derhalve, dat onze *schelpkalkbranderijen*, die vroeger in grooten getale hier bestonden, doch waarvan reeds velen hebben opgehouden te werken, tegen dezen invoer van vreemde *kalk* worden beschermd, door dien invoer met een hooger regt te bezwaren; en het is van belang die bescherming te verleenen, wanneer men in aanmerking neemt, dat onze kalkbranderijen eenen belangrijken tak van nijverheid uitmaken, welke aan de arbeidende klasse en de kleine scheepvaart in eene ruime mate een bestaan verschaft, en dat deze fabrieken, hoezeer algemeen van geen groote waarde, echter ten aanzien van de algemeene belangen een uitgebreid nut aanbrengen.

Om van dit laatste overtuigd te worden, zij het genoeg aan te voeren, dat eene welingerigte schelpkalkbranderij jaarlijks uitbetaalt aan arbeidsloonen ongeveer *f* 2200, en aan de schelpvisschers ruim *f* 3000; terwijl de behoefte aan lange turf jaarlijks ongeveer 7600 tonnen bedraagt; door het opruimen van welke turfsoort, ten gevolge van het aanbrengen van ondergronden, de landontginningen weder zeer worden bevorderd, enz.

Men brenge zich voor den geest, dat alleen te Makkum, een plaatsje in deze provincie van ruim 1900 zielen, ruim 100 menschen hun bestaan alleen en uitsluitend in die fabrieken vinden, en dat aldaar, tot uitoefening derzelven, een *zestigtal* vaartuigen, met inbegrip der zoogenaamde snikken, worden gebezigd, hetgeen aan

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

de scheepstimmerwerven, smederijen, zeilmakerijen en touwslagerijen een levendig vertier bijzet; en het zal uit een en ander, onzes oordeels, duidelijk worden, dat deze fabrieken, die behooren onder de zoodanigen, welke, om ons dus eens uit te drukken, stille welvaart verspreiden, allezins verdienen beschermd te worden, om voor eenen totalen ondergang te worden behoed.

Deze bescherming, in aanmerking ook genomen dat tusschen de *kalk* en de *ongeleschte* kalk het verschil van ongeveer 2/3 behoort te bestaan, doordien *tien* mudden *ongeleschte* kalk na de lessching ongeveer 30 mudden *geleschte* kalk opleveren, zouden wij vermeenen dat in de aangegeven verhooging der regten op den invoer van de *kalk* en de *ongeleschte kluitkalk* moest worden gezocht, en welke bescherming te meer wenschelijk is, daar bovendien nog het te niet gaan der *schelpkalkbranderijen* ten gevolge zoude hebben, dat onze deugdzame *schelpkalk* vervangen wordt door eene andere soort van veel mindere hoedanigheid.

Wij hopen dat dit aangevoerde Uwe Majesteit mag bewegen, om in het belang van onze *schelpkalkbranderijen*, en dus van dezen tak van *Frieslands* nijverheid, hoogere regten op den invoer van de *kalk* en van de *ongeleschte kluitkalk* voor te stellen, om daardoor aan deze inlandsche fabrieken die bescherming te verleenen, welke dezelven niet kunnen ontberen, dan ten koste van eenen geheelen ondergang.

Mest.

Bij het nieuw ontworpen tarief wordt de uitvoer van *secreetmest* of *beer* langs het kantoor *Bath* of *Sas van Gent* uitgaande, toegelaten tegen betaling van een uitvoerregt van 25 cents per ton van eenmaal de teerling van de Ned. el.

Deze bepaling achten wij, wat onze provincie betreft, strijdig met het waar belang van den landbouw, hetwelk medebrengt dat de *secreetmest* of *beer* niet wordt uitgevoerd, maar ten voordeele van den eigen landbouw wordt aangewend of dienstbaar gemaakt.

Het verbod van uitvoer voor het meerendeel der mestspecien strekt zeer ter bevordering en uitbreiding van den landbouw, en wij juichen het allezins toe, dat dit heilzame beginsel bij het nieuw ontworpen tarief is toegepast; doch daaraan dient, naar ons inzien, noodzakelijk die uitbreiding te worden gegeven, dat ook de uitvoer van *secreetmest* of *beer* ten eenen male wordt verboden.

Het belang der zaak vordert dit wegens de nuttigheid dezer mestspecie, opdat ze niet voor den eigen landbouw, voor de verdere cultuur van woeste gronden, verloren ga; terwijl het niet op goede gronden zal kunnen worden tegengesproken, dat het nut, hetwelk de *secreetmest* of *beer*, tot den binnenlandschen landbouw gebruikt wordende, den Staat kan aanbrengen, veel grooter zal zijn, dan het voordeel, hetwelk voor 's Rijks kas uit de opbrengst van het bepaalde uitvoerregt zal kunnen voortvloeijen.

Touwwerk.

In het belang van onze inlandsche fabrieken vermeenen wij, dat het regt op den invoer van *touwwerk* niet behoort te worden verlaagd, doch dat het bestaande van *f* 10 per 100 pond, dient te worden behouden, in plaats van dat regt te verminderen tot op *f* 6 per 100 pond, zoo als bij het nieuw ontworpen tarief wordt voorgesteld.

Zonder de bescherming, welke de lijnbanen of touwslagerijen thans genieten, kunnen dezelven niet bestaan, omdat alsdan de concurrentie tegen het *Russische* fabricaat niet is vol te houden.

De grondstof *Russische* hennep zijnde, kan natuurlijk in *Rusland* veel voordeeliger worden verkregen dan hier, alwaar ze uit *Rusland* moet worden aangevoerd, en dan komt nog daarbij, dat de werklieden in *Rusland* voor minder dagloon arbeiden dan hier, en dat eene hoeveelheid ruwe hennep, benoodigd tot aanmaak van 100 pond touwwerk, meer vracht vordert dan het touwwerk zelf.

Wanneer men dit in aanmerking neemt, en daarbij niet uit het oog verliest hoezeer de lijnbanen of touwslagerijen reeds in eenen kwijnenden toestand verkeeren, ten gevolge van den afnemenden aanbouw van schepen en van de mindere scheepvaart, mitsgaders ten gevolge van het meer en meer in gebruik komen van ankerkettingen en ijzerwant, hetwelk zich door de solide zamenstelling en den buitengewoon lagen prijs van het ijzer aanbeveelt, dan valt het, onzes bedunkens, in het oog, dat onze lijnbanen of touwslagerijen zonder de thans genoten wordende bescherming niet kunnen ontberen, zouder geheel te gronde te gaan.

Wij blijven dus eerbiedig verzoeken, dat omtrent het artikel *touwwerk* het bestaande regt van invoer, *f* 10 per 100 pond, worde behouden, en mitsdien het nieuw ontworpen tarief daarin eene verandering onderga.

Vlas.

Bij het nieuw ontworpen tarief wordt het ruwe of ongehekelde *vlas* (snuit van vlas daaronder begrepen) bij den uitvoer bezwaard met een regt van 15 cents per 100 Ned. ponden.

Wij vermeenen dat het belang van den landbouw, wat de provincie *Friesland* betreft, medebrengt, dat het ruwe of ongehekelde *vlas* kan worden uitgevoerd zonder betaling van eenig regt, en dus in dat opzigt met het gehekeld vlas wordt gelijk gesteld, aan hetwelk bij het nieuw ontworpen tarief vrijdom van regten bij den uitvoer wordt toegekend.

De vrije uitvoer van het ruwe of ongehekelde vlas is volstrekt noodig, indien men voor oogen houdt, dat het vlas, een zoo belangrijk product voor de provincie *Friesland*, uitsluitend naar *Engeland* moet worden verzonden, dat de fabrieken, welke in dat Rijk het *vlas* als grondstof bezigen, thans zeer in derzelver vertier zijn beperkt, en dat daardoor de prijzen van het vlas tegenwoordig lager zijn dan vroeger.

Ten nutte van dit voortbrengsel van eigen grond, waarbij voor de provincie *Friesland* zooveel belang is, is het alzoo, naar onze meening, dringend noodig, dat, in overeenstemming met eene verstandige staathuishoudkunde, het regt op den uitvoer van het ruwe of ongehekelde vlas geheel worde opgeheven en dus dat artikel daardoor worde ontdaan van alle belemmering of bezwaren bij den uitvoer.

Ook het snuit of de afval van *vlas* dient van alle regt van uitvoer te worden vrijgesteld. Meerendeels moet dit artikel ook in *Engeland* worden geplaatst, waarin echter insgelijks sedert weinige jaren vele bezwaren worden ondervonden, en bovendien is hetzelve van eene geringe waarde, namelijk *f* 2½ de 100 pond, zoodat het geen uitgaand regt van 15 cents per 100 pond gedoogt, zijnde een regt gelijk staande met 6 pct. van de waarde.

Vleesch.

Wij zouden het, ten aanzien van het *gezouten* vleesch, zeer in het belang van deze provincie achten, alwaar zich zooveel slagtvee bevindt, dat de invoer wierd bezwaard met *f* 10 per 100 pond, in plaats van met *f* 8, zooals bij het nieuw omworpen tarief wordt voorgesteld.

Deze bescherming is hier, naar onze meening, allezins noodig, opdat dit artikel, van zooveel belang voor *Friesland*, niet worde verdrongen door bezendingen uit *Amerika*. In de beide laatste jaren zijn er reeds partijen gezouten vleesch uit *Amerika* te *Amsterdam* en *Rotterdam* aangevoerd, en de buitengewoon lage prijzen van het slagtvee in *Amerika* laten het toe de kosten van vrachten en assurantien te dragen.

Het belang van de binnenlandsche veeteelt vordert dus, naar onze meening, ten deze dringend bescherming, en die zal wel in geen andere kunnen zijn gelegen, dan in het stellen van een bezwarend regt op den invoer, hetwelk niet minder zoude behooren te zijn dan van *f* 10 per 100 pond: het zelfde regt, als ook bij het nieuw ontworpen tarief op den invoer van *gerookt* vleesch is gesteld.

Wol.

Bij het nieuw ontworpen tarief wordt de uitvoer van schapen-*wol* belast met een regt van 1 pct., doch wij zouden vermeenen dat het belang van *Friesland* medebrengt, dat dit artikel van alle uitvoerregt wordt ontheven.

De wol is voor deze provincie een allerbelangrijkst voortbrengsel, doch in de laatste jaren zijn de prijzen daarvan verminderd, zelfs zoo, dat die in het vorige jaar tot eene laagte zijn gekomen, als men ze in geen twintig jaren heeft gekend. Het verval der wollenfabrieken in ons land en het kwijnen derzelven in andere Rijken, mitsgaders de overvloed in alle landen aanwezig, veroorzaken dezen onguustigen toestand. Sedert dat het gebruik van de *Friesche* wol bij de *Duitsche* fabrieken heeft opgehouden, kan dezelve alleen buiten 's lands naar het noorden van *Frankrijk* worden afgezet, doch de bezendingen derwaarts zijn in de laatste jaren ook al belangrijk verminderd, daar in het weinig benoodigde door de *Engelsche* wol voorzien werd.

Deze omstandigheden toonen, onzes bedunkens, genoegzaam aan, dat het belang van *Friesland*, wat de *wol* betreft, dringend vordert, dat dit belangrijk voortbrengsel, hetwelk alreeds met zoovele moeijelijkheden en bezwaren heeft te kampen, bij den uitvoer van alle betaling van regt worde ontheven.

Wij verzoeken dit dan ook met eerbied van Uwe Majesteit, als zijnde noodzakelijk voor dit voor onzen landbouw zoo gewigtig artikel, en in overeenstemming met de bij het nieuw ontworpen tarief

C. *Adres van de Staten van Friesland over het Tarief.*

aangenomen beginselen en met eene voorzigtige staathuishoudkunde, welke medebrengt of eischt, dat de bezwaren, welke het afzetten onzer binnenlandsche producten, die naar buiten moeten worden verzonden, reeds ondervindt, niet nog door ons zelven, zonder noodzaak, worden vermeerderd, tot onze eigene schade.

Steenkolen.

Ten aanzien van dit artikel zouden wij kunnen aanvoeren, dat het in het belang der provincie *Vriesland*, waar veel turf wordt gegraven, wenschelijk zoude zijn het invoeren van de *steenkolen* aan meer bezwaren, aan betaling van hoogere inkomende regten, te onderwerpen, ten einde daardoor de turfgraverijen meer bescherming te verleenen.

Doch wij wenschen daarop niet aan te dringen en verzoeken alzoo niet, dat de in het nieuw ontworpen tarief voorkomende bepalingen nopens de *steenkolen* worden gewijzigd of veranderd, maar wij maken ons liever deze gelegenheid ten nutte, om bij Uwer Majesteits Troon over te brengen onzen wensch, dat de wet van den 26sten December 1833 (*Staatsblad* n°. 72), houdende een accijns op de turf, eerlang moge worden herzien, en alsdan de belasting op dat voor deze provincie zoo hoogst belangrijke artikel in evenredigheid en verhouding moge worden gebragt tot het regt op de *steenkolen*.

De menigvuldige veengraverijen in *Friesland* hebben deze bescherming zeer van noode, om te kunnen worden in stand gehouden; en daar de Regering reeds vroeger heeft erkend, dat de turf, een product geheel *inlandsch*, zoo wat grondstof als fabricatie betreft, waarvan duizenden handen een middel van bestaan hebben, en waarvan de geldelijke opbrengst geheel binnen 's lands blijft, bescherming verdient boven de *buitenlandsche steenkolen*, waarvan de voordeelen voornamelijk buiten 's lands worden genoten, zoo vermeenen wij te mogen vertrouwen, dat de verlangde, zoo hoogst billijke en regtvaardige bescherming, in overeenstemming met de beginselen eener gezonde staathuishoudkunde zal worden verleend, opdat onze turfgraverijen niet te niet gaan, tot onberekenbaar nadeel voor onze provincie en voor het geheele Rijk.

De onevenredigheid tusschen de belasting op de *turf* en die op de *steenkolen*, ten voordeele van de laatsten, loopt, wat de provincie *Vriesland* betreft, in het oog, wanneer men in aanmerking neemt:

dat de *grove maatkolen* gebruikt worden door de meer gegoede klassen der ingezetenen; dat 1000 ponden dezer kolen gelijk staan met $10\frac{3}{4}$ mud, en dat de belasting daarvan bedraagt nagenoeg *f* 3.75;

dat de *grove maatkolen* niet in vergelijking kunnen worden gebragt met de turf der 1ste soort, 2de klasse, die bijna niet bekend en wegens gebrek aan bereiding zeer slecht is, en zeker niet dan hier en daar bij de behoeftigste standen der maatschappij gebruikt wordt; dat die steenkolen integendeel met geen andere turf behooren te worden vergeleken, dan met de daarmede gelijkstaande turf der 1ste klasse, 1ste soort, de *spon-*, *bagger-* of *baggelaarturf* uit de lage veenen;

dat de hoeveelheid van 1000 ponden steenkolen nagenoeg gelijk staat met $45\frac{1}{2}$ ton turf; dat wegens de $45\frac{1}{2}$ ton turf der 1ste soort, 1ste klasse, aan belasting wordt betaald *f* 4.55, en wegens de 1000 ponden *grove maatkolen f* 3.75, en dus wegens de zelfde hoeveelheid steenkolen 80 cents minder, dan wegens de zelfde hoeveelheid turf;

dat het *kolengruis* niet in vergelijking kan worden gebragt met de turf der 1ste soort, 3de klasse, de *steekturf*, die hier even weinig wordt gevonden als die der 2de klasse dier zelfde soort;

dat het *kolengruis*, hetwelk niet alleen door de behoeftige klassen wordt gebrand, maar ook bij de hoogere klassen wordt gebruikt, met geen andere turf behoort te worden vergeleken, dan met de 1ste soort, 1ste klasse, de *spon-*, *bagger-* of *baggelaarturf* uit de lage veenen;

en dat wegens de 1000 ponden *kolengruis*, gesteld op $10\frac{3}{4}$ mud, de belasting bedraagt *f* 2.80, en wegens de $45\frac{1}{2}$ ton van de gedachte *turf f* 4.55, dus wegens de zelfde hoeveelheid *kolengruis f* 1.75 minder dan wegens de zelfde hoeveelheid turf.

Het is Uwer Majesteits Regering wijders bekend, welk belangrijk nut de veenderijen aanbrengen, hoe vele duizenden daarin hun brood vinden, hoe zeer de waarde der veengronden daardoor wordt vermeerderd, hoe dezelve aan de scheepvaart en de daarmede verbonden takken van nijverheid leven en vertier bijzetten, hoe zeer 's Rijks schatkist daardoor wordt geschraagd, enz., zoodat wij het onnoodig mogen achten daarbij thans verder stil te staan; en dit doet ons voor onze provincie, welke, getuige hare aanzienlijke en die van alle andere provincien verre overtreffende opbrengst van 's Rijks belasting op de turf, ten deze de meest betrokkene of belanghebbende is, de hoop voeden, dat onze gegronde bezwaren binnen kort zullen worden opgeheven, door de belasting op de turf in verhouding of evenredigheid te brengen met die op de *steenkolen*, van buiten wordende ingevoerd.

Deze punten, betreffende de materieele belangen van de provincie, welker welvaart met al onze krachten te bevorderen wij bezworen hebben, aan Uwer Majestetts ernstige overwegingen eerbiedig onderwerpende, verzoeken wij met vertrouwen, dat het Uwer Majesteit moge behagen aan de door ons voorgedragen belangen van *Vriesland* en hare ingezetenen de verlangde bescherming te verleenen.

Wij zijn met den meesten eerbied,

SIRE!

Uwer Majesteits zeer gehoorzame dienaren
en getrouwe onderdanen,

De Staten van Vriesland,

(*get.*) VAN SYTZAMA.

Ter ordonnantie van dezelven,

(*get.*) J. SCHIK.

Leeuwarden,
den 14den Augustus 1844.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier der Staten van Vriesland,

J. SCHIK.

D. *Drie percents Geldleening.*

D. Inschrijvingen in de 3 percents geldleening.

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN FINANCIËN, ingekomen in de Vergadering van 26 October 1844.

's Gravenhage, den 25*sten October* 1844.

MIJNHEER DE VOORZITTER!

Ten vervolge op de door mij, onder dagteekening van den 21sten Mei 1844, gedane mededeeling [1]) nopens den uitslag der inschrijvingen voor de leening en vrijwillige bijdrage, krachtens de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) geopend, heb ik bij deze de eer, ter verdere voldoening aan het bepaalde bij de laatste zinsnede van art. 85 dier wet, aan U Hoog Edel Gestrenge aan te bieden een overzigt van hetgeen die inschrijvingen tot den 1sten dezer hebben opgeleverd, met verzoek dat stuk aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te willen mededeelen.

De Minister van Financien,

VAN HALL.

Den Heere Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Ingekomen in de Vergadering van 21 Mei 1844.

D. *Drie percents Geldleening.*

2. BEDRAG VAN DE INSCHRIJVINGEN IN DE GELDLEENING EN VRIJWILLIGE BIJDRAGE.

Overeenkomstig de in de maand Mei dezes jaars aan de Staten-Generaal gedane mededeeling, hebben de inschrijvingen in de geldleening en vrijwillige bijdrage, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), bedragen:

In de geldleening		*f* 110 856 861.00
〃 vrijwillige bijdrage	*f* 1 843 221.00	
hetgeen, naar de bepaling van art. 19 der wet, vertegenwoordigt een kapitaal in de geldleening, groot		6 144 069.98
		f 117 000 930.98
Deelneming van wijlen Z. M. Koning Willen Frederik		10 000 000.00
		f 127 000 930.98

De *eerste* en *tweede* termijnen van storting, respectievelijk verschenen 15 April en 15 Julij 1844, te zamen ten bedrage van $\frac{3}{8}$ der inschrijvingen, en alzoo:

van het beloop der inschrijvingen in de leening ad *f* 110 856 861.00	*f* 41 571 322.87½
van het beloop der inschrijvingen in de bijdrage ad *f* 1 843 221.00	691 207.87½
	f 42 262 530.75

De *eerste*, *tweede* en *derde* termijnen der deelneming van Z. M. Koning Willem Frederik, respectievelijk verschenen 1 April, 1 Juli en 1 September 1844, te zamen, volgens de op den 21sten Mei 1844 medegedeelde verklaring, bedragende	5 200 000.00
	f 47 462 530.75

Er is gestort geworden tot en met 30 September 1844:

WIJZE VAN STORTING.	NOMINALE WAARDE DER EFFECTEN.	Voet van berekening (art. 7 der wet).	Vertegenwoordigd kapitaal met inbegrip van rente.	
In geld.	. . . .	. . . .	*f* 61 117 196.42	
〃 schatkistbiljetten	. . . .	. . . .	513 600.00	
〃 2½ pct. Nationale Schuld	*f* 1 200	56 pct.	672.00	
〃 5 〃 〃 〃	518 600	100 〃	518 600.00	
〃 4½ 〃 Amortisatie-syndicaat	2 500	96 〃	2 400.00	
〃 3½ 〃 〃 〃	. . . .	82 〃	. . . .	
〃 domein-losrenten	92 600	100 〃	92 600.00	
〃 5 pct.ˢ Oost-Indische losrenten	351 000	100 〃	351 000.00	
〃 4 〃 〃 obligatien	1 000	89 〃	890.00	
〃 courtage door makelaars ingehouden . . .	. . . .	. . . .	21 717.35	
〃 vergoeding voor certificaten (art. 20 der wet).	. . . .	. . . .	1 731 748.66	
				f 64 350 424.43

Op 1 October 1844 waren onaangezuiverd:

Op den eersten termijn, in de leening 12 posten	*f* 308.75	*f* 5 066.74
〃 〃 bijdrage 6 〃	34.37½	
Op den tweeden termijn, 〃 〃 leening 46 〃	3806.25	
〃 〃 bijdrage 50 〃	917.36½	

Dit onaangezuiverd bedrag vermindert echter nog dagelijks.

E. Lijst van Dispensatiën.

---

1. BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE, VAN FINANCIËN EN VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, ingekomen in de Vergadering van 13 November 1844.

's Gravenhage, den $\frac{\text{26sten October 1844.}}{\text{12den November 1844.}}$

Ten gevolge van Zijner Majesteits bevelen geven wij ons de eer, hierbij aan U Edel Mogenden te doen toekomen eene Lijst van Dispensatien, welke, naar aanleiding van art. 67 der Grondwet, door den Koning zijn verleend geworden, gedurende den tijd dat de Staten-Generaal niet vergaderd zijn geweest.

De Minister van Justitie,
DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

De Minister van Finantien,
VAN HALL.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.

Aan
den Heere Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

E. *Dispensatiën.*

2. LIJST van DISPENSATIEN, naar aanleiding van art. 67 der Grondwet, door den Koning verleend gedurende den tijd dat de Staten-Generaal niet vergaderd zijn geweest.

DAGTEEKENING van ZIJNER MAJESTEITS BESLUIT.	NAMEN DER VERZOEKERS.	AARD DER DISPENSATIEN.
11 September 1844, n°. 63.	Mr. *E. F. F. Spijker.*	Dispensatie van art. 8 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, ten einde gelijktijdig de functien van kantonregter te *Lochem* met die van secretaris der stad *Lochem* te mogen bekleeden.
Idem.	*P. de Boer.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Medemblik* met die van stedelijken ontvanger aldaar.
Idem.	*A. de Vulder van Noorden.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Tholen* met die van stedelijken ontvanger aldaar.
Idem.	*J. G. Frencken.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Asten* met die van secretaris der gemeente *Asten*, mitsgaders van secretaris der aangrenzende gemeente *Vlierden.*
Idem.	*U. J. Heerma van Voss.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Oudenbosch* met die van secretaris en plaatselijken ontvanger der gemeenten *Oud* en *Nieuw Gastel.*
Idem.	*J. Goossens.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Oirschot* met die van secretaris der gemeente *Oostel-*, *Westel-* en *Middelbeers.*
Idem.	*J. van Ghert.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Oss* met die van secretaris der gemeente *Oss.*
Idem.	*M. P. Smits.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Bergen-op-Zoom* met die van secretaris der gemeente *Woensdrecht*, mitsgaders met die van secretaris van het algemeen armenbestuur te *Bergen-op-Zoom.*
Idem.	*J. A. Sengers.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Asten* met die van plaatselijken ontvanger der gemeente *Asten.*
Idem.	*H. W. Plencker.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Helmond* met die van plaatselijken ontvanger der gemeente *Helmond.*
Idem.	*Jhr. W. F. de Mauregnault.*	Als boven, de functien van kantonregter te *Naaldwijk* met die van secretaris en gemeente-ontvanger van *Naaldwijk.*
Idem.	Mr. *N. F. Muntendam*	Als boven, de functien van kantonregter te *Middelburg* met die van directeur van het postkantoor aldaar.
Idem.	*M. M. de Lange.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Tholen* met die van secretaris der gemeenten *Oud-Vossemeer* en *Poortvliet*, mitsgaders met die van gemeente-ontvanger van *Oud-Vossemeer*, en van secretaris en penningmeester van het bestuur der visscherijen op *de Schelde* en *Zeeuwsche Stroomen*, en zulks, wat de laatstgemelde betrekking betreft, alleen voor zoo veel desnoods.
Idem.	*M. Theri.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Oostburg* met die van secretaris van het plaatselijk bestuur te *Oostburg.*
Idem.	*A. M. Koopmans.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongegt te *Beesterzwaag* met die van ontvanger van de grietenij *Opsterland.*
Idem.	*B. Biersma.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Heerenveen* met die van grietenij-ontvanger van *Schoterland.*
Idem.	*L. T. H. Sinkel.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Almelo* met die van plaatselijken ontvanger der gemeente *Ambt-Almelo.*

E. *Dispensatiën.*

Dagteekening van Zijner Majesteits besluit.	NAMEN DER VERZOEKERS.	AARD DER DISPENSATIEN.
11 September 1844, n°. 63.	*T. J. Jansen.*	Dispensatie van art. 8 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, ten einde gelijktijdig de functien van griffier van het kantongeregt te *Sluis* met die van directeur van het postkantoor te *Sluis* en van secretaris der gemeente *Eede* te mogen bekleeden.
Idem.	*A. de Vries.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Ommen* met die van plaatselijken ontvanger der gemeente *Stad Ommen*, *Ambt-Ommen* en *den Ham.*
Idem.	*D. T. de Ridder.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Doesborg* met die van auditeur bij de dienstdoende schutterij aldaar.
Idem.	*H. A. C. Tierens.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Heusden* met die van directeur van het postkantoor aldaar.
Idem.	*A. H. Behnes.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Delden* met die van plaatselijken ontvanger der gemeente *Ambt-Delden.*
Idem.	*M. J. Smolders.*	Als boven, de functien van griffier van het kantongeregt te *Oosterhout* met die van auditeur bij den schutters-raad aldaar.
Idem.	*W. van den Briel.*	Als boven, de functien van burgemeester der gemeente *Woensel* en *Eckart* met die van griffier van het kantongeregt te *Eindhoven.*
Idem.	*Mr. W. J. Tonckens.*	Als boven, de functien van burgemeester der gemeente *Nijeveen* met die van griffier van het kantongeregt te *Meppel* en van secretaris der gemeente *Nijeveen.*
Idem.	*A. Fabritius.*	Als boven, de functien van burgemeester der gemeente *Bijlmermeer* met die van griffier van het kantongeregt te *Nieuwer-Amstel.*
Idem.	*Mr. W. B. Huygens.*	Als boven, de functien van burgemeester der gemeente *Sassenheim*, *de Vrije en Lage Boekhorst* en *de Vennip* met die van griffier van het kantongeregt te *Noordwijk.*

F. Ontvangsten en uitgaven van de Nederlandsche Koloniën over 1844 en 1845.

---

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN KOLONIEN, ingekomen in de Vergadering van 23 November 1844.

's Gravenhage, den 21*sten November* 1844.

Ter voldoening aan het bepaalde bij art. 59, 2de alinea, der Grondwet, heb ik de eer aan U Edel Mogenden te doen toekomen:

A. De laatst ingekomen Staten betreffende de ontvangsten en uitgaven van Nederlandsch Indie, zijnde die voor het jaar 1844, met eene toelichtende nota.

B. De laatst ingekomen Staten van inkomsten en uitgaven van de kolonie Suriname, en van de eilanden *Curaçao*, *St. Eustatius* en *St. Martin*, voor het jaar 1845, [1]) almede met eene toelichtende nota; en

C. Eene begrooting der ontvangsten en uitgaven der Nederlandsche bezittingen ter kuste van *Guinea*, voor het jaar 1844, met de daarbij behoorende toelichtende nota.

De Minister van Kolonien,

J. C. Baud.

Aan den Heer President van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Hier worden bedoeld de *begrootingen* voor 1845.

OOST-INDIË

2. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de stukken sub. L^a. A. overgelegd.*

De bedoelde stukken zijn:

1°. Afschrift van de raming der ontvangsten en uitgaven van geheel Nederlandsch Indie, voor het jaar 1844;

2°. Eene Aantooning van de waarde, volgens de laatste gemiddelde veilingsprijzen, van de producten, welke op de raming n°. 1 voor memorie zijn uitgetrokken; en

3°. Eene specificatie der som van *f* 16 813 239, op de raming n°. 1 voorkomende, voor uitgaven in Nederland.

Uit deze stukken blijkt: dat de *uitgaven in Indie* voor 1844 zijn begroot op	*f*	64 971 432
en de *ontvangsten in Indie* op		49 194 603
Zoodat het geldelijk tekort der Indische administratie, waarin uit het rendement der in Nederland verkochte producten moet worden voorzien, is	*f*	15 776 829

Dat tekort bestaat uit *f* 7 032 639 *zilver-* en *f* 8 744 190 *kopergeld.*

De *ontvangsten in Nederland* bedragen			*f*	55 657
De producten zullen, volgens de bij de Aantooning n°. 2 aangenomen prijzen, kunnen opbrengen				32 924 770
		Totaal	*f*	32 980 427
De *uitgaven in Nederland* zijn geraamd op				16 813 239
		blijft	*f*	16 167 188
Af: het naar Indie te remitteeren bedrag van het geldelijk tekort aldaar, als:				
zilver	*f*	7 032 639		
koper *f* 8 744 190, of in zilver	*f*	7 286 825		
				14 319 464
Het vermoedelijk excedent van het *Indisch* dienstjaar 1844 zal dus zijn			*f*	1 847 724

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*).

Op de raming n°. 1 is uitgetrokken:

Voor kosten van het koloniaal werfdepôt te *Harderwijk*	*f*	412 500
〃 uitzending van suppletietroepen		66 000
〃 transportkosten van repatriëerende militairen .		14 000
〃 toelagen aan kadetten op de militaire akademie te *Breda*		10 000
Te zamen	*f*	502 500
Ten gevolge van de in het laatst des vorigen jaars door den Koning vastgestelde organisatie van het koloniaal werfdepôt te *Harderwijk*, zal voor de bovenstaande objecten bij raming niet meer behoeven te worden uitgegeven dan		354 000
dus minder	*f*	148 500

Voor diverse uitgaven is voorts uitgetrokken *f* 227 205, terwijl *f* 100 000 daarvoor voldoende zullen zijn.

Met deze beide verschillen, ad *f* 148 500 en *f* 127 205, vermeerdert het boven vermeld vermoedelijk excedent, en wordt alzoo *f* 2 123 429.

's Gravenhage, den 21sten November 1844.

De Minister van Kolonien,

J. C. Baud.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

3. RAMING DER ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VAN

ONTVA

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	Java en Madura en Algemeene sommen.		
		Zilver.	Koper.	Totaal.
I.	Verpachtingen	f 1 800	f 14 200 428	f 14 202 228
II.	Landelijke inkomsten en andere grondlasten	190 823	10 843 248	11 034 071
III.	Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard	3 252 815	3 190 752	6 443 567
IV.	Koophandel en cultures	785 566	9 906 814	10 692 380
	Ter verkoop naar Nederland te consigneeren:			
	1 044 388 pikols koffie			
	599 950 ponden garioffel nagelen			
	2 000 〃 moernagelen			
	326 667 〃 middelbare notenmuscaat			
	40 000 〃 magere noten			
	90 910 〃 goede foelie			
	9 090 〃 gruis idem			
	33 333 〃 stukkende noten om zeep te maken	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	1 925 000 〃 Indigo			
	900 971 pikols suiker			
	4 750 ponden zijde			
	646 000 〃 thee			
	5 200 pikols peper			
	42 075 ponden cochenille			
	210 265 〃 kaneel			
V.	Diverse en buitengewone inkomsten	95 180	207 555	302 735
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	〃	〃	〃
	Van den Keizer van Soerakarta, in mindering van zijne schuld	〃	〃	〃
VI.	Inkomsten van Sumatra	〃	〃	〃
	Totaal der ontvangsten van de koloniale administratie	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .

IEEL NEDERLANDSCH INDIE OVER 1844. (*Litt. A n°. 1.*)

S T E N.

IN INDIE.							In Nederland.	TOTAAL GENERAAL.
Buiten-bezittingen.			TOTAAL.					
Zilver.	Koper.	Totaal.	Zilver.	Koper.	Totaal.			
56 496	f 512 294	f 568 790	f 58 269	f 14 712 722	f 14 771 018	"	f 14 771 018
16 173	85 069	101 242	206 996	10 928 317	11 135 313	"	11 135 313
149 348	206 513	355 861	3 402 163	3 397 265	6 799 428	"	6 799 428
417 167	518 205	935 372	1 202 733	10 425 019	11 627 752	"	11 627 752
. . . . .	Voor Memorie.						
3 192	f 2 483	f 5 675	98 372	210 038	308 410	"	308 410
"	"	"	111 391	130 763	242 154	"	242 154
"	"	"	6 000	18 000	24 000	"	24 000
"	"	"	791 706	1 849 215	2 640 921	"	2 640 921
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	f 5 877 657	f 41 671 339	f 47 548 996	"	f 47 548 996

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*).

ONTVANGSTEN. (*Vervolg*).

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	Java en Madura en Algemeene sommen.		
		Zilver.	Koper.	Totaal.
	Transport	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Ontvangsten voor rekening van anderen.			
	Van den Keizer van Soerakarta, in restitutie van nevensstaande uitgaven . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Van den Keizer van Djocjocarta, idem idem	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Inkomsten van het land Nangoelan	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Civiel weduwen- en weezenfonds.	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Militair weduwen- en weezenfonds	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Verhoogd militair pensioenfonds	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Delegatien: civiele	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	〃 militaire	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	〃 marine	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Van het Departement der Marine in restitutie van nevensstaande uitgaven . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Van de officieren der landmagt in restitutie van nevensstaande uitgaven. . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Wegens stortingen van het provenu der door de Maatschappij van Weldadigheid naar Indie te zenden katoenen goederen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Nadeelig verschil tusschen de geldelijke uitgaven en ontvangsten, om te worden gedekt uit den verkoop der producten in Nederland	. . . . . .	. . . . .	. . . . .

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*).

IN INDIE.						In Nederland.	TOTAAL GENERAAL.
Buiten-bezittingen.			TOTAAL.				
Zilver.	Koper.	Totaal.	Zilver.	Koper.	Totaal.		
......	......	......	f 5 877 657	f 41 671 339	f 47 548 996	"	f 47 548 996
......	......	......	5 580	19 680	25 260	"	25 260
......	......	......	1 584	13 228	14 812	"	14 812
......	......	......	"	27 642	27 642	"	27 642
......	......	......	204 078	242 082	446 160	f 16 000	462 160
......	......	......	166 530	11 670	178 200	31 300	209 500
......	......	......	199 743	20 000	219 743	5 757	225 500
......	......	......	150 000	200 000	350 000	"	350 000
......	......	......	54 000	79 000	133 000	"	133 000
......	......	......	5 504	8 286	13 790	"	13 790
......	......	......	"	"	"	2 600	2 600
......	......	......	137 000	"	137 000	"	137 000
......	......	......	100 000	"	100 000	"	100 000
			f 6 901 676	f 42 292 927	f 49 194 603	f 55 657	f 49 250 260
......	......	......	7 032 639	8 744 190	15 776 829	16 757 582	32 534 411
			f 13 934 315	f 51 037 117	f 64 971 432	f 16 813 239	f 81 784 671

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*)

UITG

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.
I.	Hooge Regering	*f* 232 100	*f* 250 100	*f* 482 200
II.	Departement van Justitie	200 383	278 113	478 496
III.	Hooge en lagere collegien	133 433	148 587	282 020
IV.	Algemeen bestuur en politie	950 118	2 059 772	3 009 890
V.	Landbouw, eeredienst, kunsten en wetenschappen	134 066	254 130	388 196
	Kosten der natuurkundige Commissie	8 182	8 182	16 364
VI.	Civiel bouwdepartement	221 917	235 218	457 135
VII.	Finantien en cultures:			
	A. Algemeene uitgaven	708 939	2 337 443	3 046 382
	B. Onkosten op de teelt en den aankoop van producten	1 292 375	31 209 261	32 501 636
	C. Onkosten en provisie-penningen op den afscheep van producten naar Nederland verzonden wordende	193 035	709 500	902 535
	D. Renten en aflossingen der onderstaande schulden:			
	1°. Renten en aflossingen van den N. I. achterstand (restant kapitaal onder ultimo December 1843 *f* 2 656 317.51)	400 000	"	400 000
	2°. Renten en aflossing op de Indische leening van 1836 ad *f* 1 170 000 (restant kapitaal onder ultimo December 1843 *f* 351 000)	133 560	"	133 560
	3°. Renten en aflossing der Solosche schuld (restant kapitaal onder ultimo December 1843 *f* 184 700)	81 082	"	81 082
	4°. Renten en aflossing der 4½ pcts. obligatien. Indisch besluit dd. 27 Junij 1843, l^a. F, geb. ad *f* 300 000	2 850	"	2 850
	5°. Renten der Oost-Indische schuld volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838, en 22 December 1838	"	"	"
	6°. Renten en aflossing der vorderingen van de Nederlandsche Handelmaatschappij ad *f* 39 000 000 over 1843, volgens het kapitalisatie contract van 23/25 Julij 1840 (restant kapitaal onder ultimo December 1843, *f* 30 648 588.69)	"	"	"
VIII.	Departement van Oorlog:			
	Gewone en buitengewone kosten van het leger in Nederlandsch Indie	"	"	"
	Kosten der Pradjoerits, Barissans en andere inlandsche corpsen, niet behoorende tot de vaste landmagt	"	"	"
	Buitengewone fortificatiewerken	"	"	"
	Transporteeren			

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*).

E N.

IN INDIE. Buiten-bezittingen. Zilver.	Koper.	Totaal.	TOTAAL. Zilver.	Koper.	Totaal.	In Nederland.	TOTAAL GENERAAL.
"	"	"	f 232 100	f 250 100	f 482 200	"	f 482 200
f 8 757	f 18 999	f 27 756	209 140	297 112	506 252	"	506 252
"	"	"	133 433	148 587	280 020	"	282 020
136 289	314 431	450 720	1 086 407	2 374 203	3 460 610	"	3 460 610
23 954	48 192	72 146	158 020	302 322	460 342	"	460 342
"	"	"	8 182	8 182	16 364	f 24 000	40 364
1 700	4 950	6 650	223 617	240 168	463 785	"	463 785
50 698	135 659	136 357	759 637	2 473 102	3 232 739	207 074	3 439 813
896 834	592 956	1 489 790	2 189 209	31 802 217	33 991 426	885 873	34 877 299
"	"	"	193 035	709 500	902 535	"	902 535
"	"	"	400 009	"	400 000	"	400 000
"	"	"	133 560	"	133 560	4 125	137 685
"	"	"	81 082	"	81 082	"	81 082
"	"	"	2 850	"	2 850	"	2 850
"	"	"	"	"	"	9 800 000	9 800 000
"	"	"	"	"	"	2 500 000	2 500 000
"	"	"	2 347 719	4 136 383	6 484 102	617 732	7 101 834
"	"	"	15 550	23 950	39 500	"	39 500
"	"	"	300 400	699 600	1 000 000	"	1 000 000
......	....	....	f 8 473 941	f 43 465 426	f 51 939 367	f 14 038 804	f 65 978 171

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië*).

UITGAVEN (*Vervolg.*)

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.
	Transport	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Kosten van het koloniaal werf-depôt te Harderwijk	〃	〃	〃
	Voor de uitzending van suppletietroepen naar Indie, enz.	〃	〃	〃
	Voor transportkosten in Nederland te betalen door terughouding hier te lande van 1/4 der rekeningen voor repatrieerenden . . . . :	〃	〃	〃
	Toelagen aan kadetten op de militaire akademie te Breda	〃	〃	〃
IX.	Departement der Marine:			
	Voor schepen en vaartuigen van Oorlog	〃	〃	〃
	〃 Havenmeesters en andere sedentaire inrigtingen ten dienste van het zeewezen			
	〃 Gouvernements-schoeners en kruisbooten, daaronder begrepen eene som van *f* 19 000 voor den aanbouw van nieuwe vaartuigen	〃	〃	〃
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	〃	〃	〃
X.	Pensioenen en gestichten van Weldadigheid	*f* 213 009	*f* 394 180	*f* 607 189
XI.	Uitgaven van onderscheiden aard.	587 823	1 341 056	1 928 879
	Verlofstractementen in Nederland betaalbaar	〃	〃	〃
	Diverse uitgaven door het Ministerie van Kolonien in Nederland te doen . . .	〃	〃	〃
XII.	Dagelijksche onvoorziene uitgaven	250 000	250 000	500 000
XIII.	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden	250 000	250 000	500 000
XIV.	Uitgaven van Sumatra	〃	〃	〃
	Totaal der uitgaven van de koloniale administratie	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Betalingen voor rekening van anderen.			
	Voor rekening van den Keizer van Soerakarta	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	〃 〃 〃 〃 〃 〃 Djocjocarta	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Uitgaven van het land Nangoelan	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Civiel weduwen- en weezenfonds	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Militair weduwen- en weezenfonds	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Verhoogd militair pensioenfonds	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Delegatien: civiele.	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	〃 militaire	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	〃 marine	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
	Transporteeren	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

IN INDIE.						In Nederland.	TOTAAL GENERAAL.
Buiten-bezittingen.			TOTAAL.				
Zilver.	Koper.	Totaal.	Zilver.	Koper.	Totaal.		
. . . .	. . . . . .	. . . . . .	f 8 473 941	f 43 465 426	f 51 939 367	f 14 038 804	f 65 978 171
〃	〃	〃	〃	〃	〃	412 500	412 500
〃	〃	〃	〃	〃	〃	66 000	66 000
〃	〃	〃	〃	〃	〃	14 000	14 000
〃	〃	〃	〃	〃	〃	10 000	10 000
〃	〃	〃	389 127	584 708	973 835	395 165	1 369 000
〃	〃	〃	125 303	105 697	231 000	〃	231 000
〃	〃	〃	65 382	130 763	196 135	46 009	242 154
16 930	f 36 053	f 52 983	229 939	430 233	660 172	335 000	995 172
129 642	106 575	236 217	717 465	1 447 631	2 165 096	18 066	2 183 162
〃	〃	〃	〃	〃	〃	125 000	125 000
〃	〃	〃	〃	〃	〃	227 205	227 205
〃	〃	〃	250 000	250 000	500 000	〃	500 000
〃	〃	〃	250 000	250 000	500 000	〃	500 000
〃	〃	〃	791 706	1 849 215	2 640 921	〃	2 640 921
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	f 11 292 863	f 48 513 673	f 59 806 536	f 15 687 749	f 75 494 285
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	7080	18 180	25 260	〃	25 260
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	1584	13 228	14 812	〃	14 812
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	4732	22 910	27 642	〃	27 642
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	121 095	179 065	300 160	162 000	462 160
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	79 950	39 850	119 800	89 700	209 500
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	34 900	50 600	85 500	140 000	225 500
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	〃	〃	〃	350 000	350 000
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	〃	〃	〃	133 000	133 000
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	〃	〃	〃	13 790	13 790
. . . . .	. . . . . .	. . . . . .	f 11 542 204	f 48 837 506	f 60 379 710	f 16 576 239	f 76 955 949

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

UITGAVEN (*Vervolg*)

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	Java en Madura en Algemeene sommen.		
		Zilver.	Koper.	Totaal.
	Transport	......	......	.....
	Voor vaste tractementen aan van de voormalige koloniale marine afkomstige officieren in Indie, ingevolge Indisch besluit van 10 Julij 1842, n°. 5 . . .	......	......	.....
	Voor goederen ten dienste van het officiers-kleedingmagazijn, ingevolge Indisch besluit dd. 1 Mei 1842, n°. 16.	......	......	.....
	Voor af te geven wissels ten faveure van de Maatschappij van Weldadigheid, wegens stortingen in de Indische kas van het provenu der door haar naar Indie te zenden katoenen goederen, ingevolge Indisch besluit dd. 1 Januarij 1843, 1a. A geheim	......	......	.....
	Voor zooveel het administratief kapitaal onder ultimo December 1843 bevonden is minder te bedragen dan de bepaalde som van ƒ 12 500 000, waarvan 2/5 zilver en 3/5 koper.	......	......	.....

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

IN INDIE.						In Nederland.	TOTAAL GENERAAL.
Buiten-bezittingen.			TOTAAL.				
Zilver	Koper.	Totaal.	Zilver.	Koper.	Totaal.		
......	....	....	f 11 542 204	f 48 837 506	f 60 379 710	f 16 576 239	f 76 955 949
......	....	....	2 600	"	2 600	"	2 600
......	....	....	"	"	"	137 000	137 000
......	....	....	"	"	"	100 000	100 000
			f 11 544 804	f 48 837 506	f 60 382 310	f 16 813 239	f 77 195 549
......	....	....	2 389 511	2 199 611	4 589 122	"	4 589 122
			f 13 934 315	f 51 037 117	f 64 971 432	f 16 813 239	f 81 784 671

BATAVIA, den 16den Januarij 1844.

De Directeur-Generaal van Finantien,

(*get.*) J. KRUSEMAN.

Voor eensluidend afschrift,

De fungeerende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

CORNETS DE GROOT.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

4. AANTOONING van de waarde, volgens de laatste gemiddelde veilings-prijzen, van de producten voor memorie uitgetrokken bij de raming der ontvangsten en uitgaven van geheel Nederlandsch Indie voor 1844 (Lᵃ. A n°. 2).

PRODUCTEN.	HOEVEELHEID.		VEILINGS-PRIJS.	NETTO OPBRENGST.		TOTAAL.
Koffie	pik.	1 044 388.00	*f* 0.23 per ½ N. p.	per pik.	*f* 17.74	*f* 18 527 443.00
Nagelen	pond.	601 950.00	0.66 〃 〃 〃	per N. p.	0.50½	303 984.00
Notenmuscaat		366 667.00	1.57 〃 〃 〃	〃 〃	1.26½	463 833 00
Foelie		100 000.00	1.55¾ 〃 〃 〃	〃 〃	1.21½	121 500.00
Notenzeep		33 333.00	0.49½ 〃 〃 〃	〃 〃	0.30	9 999.00
Indigo		1 925 000.00	3.20 〃 〃 〃	〃 〃	2.58	4 966 500.00
Suiker	pik.	900 971.00	29.00 per 100 N.p.	per pik.	8.61½	7 761 865.00
Zijde	pond.	4 750.00	16.25 per N. p.	per N. p.	5.00	23 750.00
Thee		646 000.00	0.77½ 〃 〃	〃 〃	0.42	271 320.00
Peper	pik.	5 200.00	0.19¾ 〃 〃	per pik.	10.18	52 936.00
Cochenille	pond.	42 075.00	3.19 〃 〃	per N. p.	2.72½	114 654.00
Kaneel		210 265.00	1.78¾ 〃 〃	〃 〃	1.46	306 986.00
					Totaal . .	*f* 32 924 770.00

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Oost-Indië.*)

5. Specificatie der som van *f* 16 813 239, voor uitgaven in Nederland, voorkomende op de Raming der Ontvangsten en Uitgaven van geheel Nederlandsch Indië, over 1844. (L^a. A n°. 3).

Hoofdstuk.		
V.	*Landbouw, Eeredienst, Kunsten en Wetenschappen*:	
	Verlof-tractementen van de leden der natuurkundige Commissie in Nederlandsch Indië; kosten van het hier te lande uitgegeven natuurkundig werk, enz.	*f* 24 000
VII.	*Finantien en Cultures*:	
	Goederen uit Nederland	207 074
	Benoodigdheden voor den handel op Japan, koffiezakken, Levantsche opium, enz.	885 873
	Renten en aflossingen aan in Nederland woonachtige houders van aandeelen in de Indische leening van 1836	4 125
	Renten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1838	9 800 000
	Vierde termijn van rente en aflossing aan de Nederlandsche Handelmaatschappij	2 500 000
VIII.	*Departement van Oorlog*:	
	Goederen uit Nederland	617 732
	Kosten van het koloniaal werf-depôt te Harderwijk	412 500
	Uitzending van suppletie-troepen	66 000
	Transportkosten van repatrieerende militairen	14 000
	Toelagen aan de kadetten op de Militaire Akademie te Breda	10 000
IX.	*Departement van Marine*:	
	Behoeften voor de schepen en vaartuigen van oorlog	395 165
	Idem voor het maritiem etablissement op het eiland Onrust	46 009
X.	*Pensioenen en gestichten van Weldadigheid*:	
	Gouvernements-pensioenen in Nederland betaalbaar	335 000
XI.	*Uitgaven van onderscheiden aard*:	
	Goederen uit Nederland	18 066
	Verlof-tractementen in Nederland betaalbaar	125 000
	Diverse uitgaven in Nederland te doen	227 205
	Betalingen voor rekening van anderen:	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	162 000
	Militair weduwen- en weezenfonds	89 700
	Verhoogd militair pensioenfonds	140 000
	Delegatien, Civiele	350 000
	〃 Militaire	133 000
	〃 Marine-	13 790
	Benoodigdheden voor het Officiers-kleedingmagazijn	137 000
	Terugbetaling aan de Maatschappij van Weldadigheid van stortingen, door haar in de Indische kas gedaan	100 000
	TOTAAL	*f* 16 813 239

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*).

WEST-INDIË.

6. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de stukken sub Lª. B. overgelegd.*

Deze stukken zijn:

1°. De begrooting der inkomsten en uitgaven van de kolonie *Suriname*, voor het dienstjaar 1845;

2° Als boven van de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba*;

3°. Als boven van het eiland *St. Eustatius*, en

4°. Als boven van het eiland *St. Martin.*

Uit den staat n°. 1, waarop de inkomsten en uitgaven alsnu gesplitst zijn in die, welke *in de kolonie*, en die, welke *in Nederland* plaats hebben, blijkt, dat, met inbegrip van een subsidie van *f* 150 000, de geraamde ontvangsten en uitgaven elkander opwegen.

De staat n°. 2 wijst voor *Curaçao* en onderhoorigheden een tekort aan van. . . . . *f* 196 263.93

Volgens den staat n°. 3 zullen de uitgaven van *St. Eustatius* de ontvangsten te boven gaan met . 11 461.00

Terwijl, blijkens den staat n°. 4, de begrooting van *St. Martin* een tekort aanwijst van. 8 396.77

f 216 121.70

Evenals voor vroegere jaren, zullen ook wederom voor 1845 subsidien ten behoeve der West-Indische eilanden uit de Oost-Indische geldmiddelen behooren te worden toegestaan.

's Gravenhage, den 21sten November 1844.

De Minister van Kolonien,
J. C. Baud.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën*

(*West-Indië*).

7. BEGROOTING der inkomsten en uitgaven van d

INKOMSTEN.	TE ONTVANGEN, in de Kolonie aan belastingen.	TE ONTVANGEN, in Nederland aan subsidie.	TOTAAL.
Hoofdgelden	f 220 000.00	〃	f 220 000.00
Quota van suiker-plantages en houtgronden	10 000.00	〃	10 000.00
Landtaxen of akkergelden	9 500.00	〃	9 500.00
Erfpachten	600.00	〃	600.00
Huurwaarde van huizen	18 500.00	〃	18 500.00
Bruggen- en wegen-gelden	300.00	〃	300.00
Plaisier-, paarden- en rijtuigen-gelden	600.00	〃	600.00
Patentregt	30 000.00	〃	30 000.0[illegible]
Zegelregt	100 000.00	〃	100 000.0[illegible]
Inkomende en uitgaande regten	220 000 00	〃	220 000.0[illegible]
Lastgeld der schepen	40 000 00	〃	40 000.0[illegible]
Baak-, los- en steigergeld	3 000.00	〃	3 000.0[illegible]
Accijns van dranken	24 000.00	〃	24 000.0[illegible]
Venduregten	35 000.00	〃	35 000.0[illegible]
Transportregten	25 000.00	〃	25 000.0[illegible]
Collaterale successie- en overgangsregten	6 000.00	〃	6 000.0[illegible]
Waag- en rooigelden	7 000.00	〃	7 000.0[illegible]
Diverse inkomsten	30 000.00	〃	30 000.0[illegible]
Inkomsten van 's Rijks domeinen	40 000.00	10 000.00	50 000.0[illegible]
Begrafenis- of kerkhofsregten	3 000.00	〃	3 000.0[illegible]
Subsidie uit Nederland	〃	150 000.00	150 000.0[illegible]
	f 822 500.00	f 160 000.00	f 982 500.0[illegible]
Ontvangsten voor rekening van anderen, voor producten van de plantage *Catharina Sophia*	〃	40 000.00	40 000.0[illegible]
	f 822 500.00	f 200 000.00	f 1 022 500.0[illegible]

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*).

nie Suriname voor het dienstjaar 1845 (L^a. B n°. 1).

		UITGAVEN.	TE BETALEN, in de Kolonie uit de Koloniale kas.	TE BETALEN, in Nederland uit de remise-kas.	TOTAAL.
fdstuk	I.	Kosten van het algemeen bestuur	f 53 555.00	f 10 430.00	f 63 985.00
〃	II.	Het departement van Politie en Justitie	78 290.00	7 750.00	86 040.00
〃	III.	Het departement van Financien	127 210.67½	32 201.67	159 412.34½
〃	IV.	Het departement der wees- en onbeheerde boedel-kamer	14 110.00	4 060.00	18 170.00
〃	V.	Kosten van de Eeredienst en het lager Onderwijs	31 470.00	1 550.00	33 020.00
〃	VI.	Plaatselijke en huishoudelijke kosten	34 824.00	21 240.00	56 064.00
〃	VII.	Kosten der bevredigde Boschnegers en vrije Indianen	9 420.00	〃	9 420.00
〃	VIII.	Lands-gebouwen en publieke werken	34 900.00	10 600.00	45 500.00
〃	IX.	Kosten van de geneeskundige dienst	36 609.00	12 200.00	48 809.00
〃	X.	Militaire kosten	240 849.74	94 209.00	335 058.74
〃	XI.	Kosten der genie, fortificatie en verdere middelen van defensie	40 486.91½	11 700.00	52 186.91½
〃	XII.	De koloniale vaartuigen en het loodswezen	21 434.00	24 600 00	46 034.00
〃	XIII.	Onvoorziene uitgaven	28 800.00	〃	28 800.00
			f 751 959.33	f 230 540.67	f 982 500.00
		Betalingen voor rekening van anderen aan de particuliere West-Indische Bank, voor producten van plantage *Catharina Sophia*	40 000.00	〃	40 000.00
			f 791 959.33	f 230 540.67	f 1 022 500.00

Aldus opgemaakt bij mij ondergeteekende Administrateur van Finantien der kolonie *Suriname*,

Paramaribo, den 18den Julij 1844,

(*get.*) Leers.

Voor eensluidend afschrift,

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*).

8. BEGROOTING der inkomsten en uitgaven van de eiland

	INKOMSTEN.			
	Van Curaçao.			
a.	Belasting op eigendommen en bezittingen		*f* 54 000.00	
b.	〃 〃 het personeel en mobilair		8 000.00	
c.	Zegelregt		6 000.00	
d.	Inkomende en uitgaande regten:			
	1⁰. Een derde der loodsgelden	*f* 600.000		
	2⁰. Haven- en veiligheidsregt	8000.00		
	3⁰. Belasting op den uitvoer van slaven	267.00		
			8 867.00	
e.	Patentregten:			
	1⁰. Het één percent patentregt van den aanslag der ingevoerde koopmanschappen en andere goederen	*f* 11 000.00		
	2⁰. Op drankwinkels	2 400.00		
	3⁰. Op veer- en vrachtponten	550.00		
	4⁰. Op snuiffabrieken en winkels	96.00		
			14 046.00	
f.	Venduregten:			
	1⁰. Belasting op de venduen in het algemeen	*f* 3 500.00		
	2⁰. Op den verkoop van vaste goederen en slaven	600.00		
			4 100.00	
g.	Belasting op de loterijen		25.00	
h.	Verkoop van vreemde vaartuigen		500.00	
i.	Last- of tonnengeld van vaartuigen in de Kolonie te huis behoorende		1 500.00	
k.	Grondlasten of geusurpeerde gronden		137.00	
l.	Contributie tot instandhouding der Schutterij		5 500.00	
m.	Belasting op de erfopvolging of collaterale successie		200.00	
n.	Leges, meetloon van vaartuigen, boeten, briefporten en verkochte haven-reglementen		800.00	
o.	Belasting op den verkoop en aliënatie van slaven		1 500.00	
p.	Belasting op het slagten van vreemd hoornvee		20.00	
q.	De vijftigste penning		1 300.00	
r.	De veertigste penning		2 000.00	
s.	Inkomsten van hypotheken		118.00	
t.	Vuur- en bakengelden		1 000.00	
u.	Inkomsten van de vleeschhal		3 000.00	
v.	Inkomsten van nieuw ingevoerde cultures		1 500.00	
w.	Huur van landsslaven		200.00	
x.	Agio van verkochte wissels		1 600.00	
y.	Inkomsten van vergunde zoutpannen		200.00	
				f 116 113.0
			D. O	*f* 116 113.C

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*).

[CU]RAÇAO, BONAIRE en ARUBA, over het jaar 1845. (La. B n°. 2).

UITGAVEN.

[Ho]ofdstuk.			
	Van Curaçao.		
I.	Kosten van algemeen bestuur	f 18 520.00	
II.	Departement van Politie en Justitie	18 648.00	
III.	Departement van Financien	27 911.37	
IV.	Kosten van de Eeredienst en het Lager Onderwijs	17 807.76	
V.	Plaatselijke en huishoudelijke kosten	12 650.00	
VI.	Kosten van 's Lands gebouwen en eigendommen	14 640.00	
VII.	Kosten van de geneeskundige dienst	13 388.00	
VIII.	Militaire kosten	141 600.00	
IX.	Kosten der genie, fortificatien en middelen van defensie	11 490.00	
X.	Kosten ter bevordering van nieuw ingevoerde cultures	39 243.40	
XI.	Departement der wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer, pro memorie . . . . f 3 350.00		
			f 315 898.53
	Van Bonaire.		
XII.	Eiland Bonaire		47 000.00
	Van Aruba.		
XIII.	Eiland Aruba		13 008.40
	D. O.		f 375 906.93

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*)

BEGROOTING van CURAÇAO. enz. (*Vervolg*)

	INKOMSTEN.			
	D. O.		.....	*f* 116 113.00
	Van Bonaire.			
a.	100 000 vaten zout		*f* 50 000.00	
b.	100 000 pond Watapana peul		2 000.00	
c.	1 500 〃 aloë		900.00	
d	500 〃 wol		100.00	
e.	300 vademen brandhout		2 100.00	
f.	5 000 schepels kalk		2 500.00	
g.	100 ezels		2 000.00	
h.	Lands-geregtigdheden:			
	1⁰. Ankergeld	*f* 200.00		
	2⁰. Vuur- en bakengeld	100.00		
	3⁰. Recognitiegeld	25.00		
	4⁰. Tonnengeld	100.00		
	5⁰. Zegelregt	75.00		
	6⁰. Belasting op den eigendom van slaven	50.00	550.00	
				60 150.00
	Van Aruba.			
a.	100 000 ponden pokhout		600.00	
b.	200 〃 aloë		120.00	
c.	25 ezels		500.00	
d.	Lands-geregtigdheden:			
	1⁰. Ankergeld	*f* 500.00		
	2⁰. In- en uitvoer van goederen, enz.	150.00		
	3⁰. Tonnengeld	50.00		
	4⁰. Zegelregt	250.00		
	5⁰. Belasting op den eigendom van slaven	900.00		
	6⁰. Grondbelasting	1 500.00		
	7⁰. Vijftigste en veertigste penning	50.00		
	8⁰. Belasting op den verkoop van slaven	120.00		
	9⁰. 〃 〃 〃 uitvoer van slaven	40.00	3 560.00	
e.	Goudwinning		600.00	
				5 380.00
				f 181 643.00
	Meerder bedrag der lasten dan de baten		.....	196 263.93
				f 377 906.93

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(*get.*) G. S. DE VEER.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië.*)

UITGAVEN.

[Ho]ofdstuk.		D. O.	*f* 375 906.93
XIV.	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden		2 000.00
			f 377 906.93

Opgemaakt te Curaçao, den 9den Februari 1844.

De Administrateur van Financien,

(*get.*) J. Ph. Bosch.

Voor eensluidend afschrift,

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië*).

9. BEGROOTING der Inkomsten en Uitgaven van het

INKOMSTEN.

Achterstallige belastingen, voor zoo verre die invorderbaar worden geacht	*f* 2 500.00	
Hoofdgelden	2 418.00	
Belasting op producten van suikerplantages	500.00	
〃 〃 het vee	153.00	
〃 〃 huishuren	451.00	
〃 〃 hypotheken en notarieele obligatien	1 187.00	
〃 〃 den verkoop van slaven	20.00	
〃 〃 〃 uitvoer 〃 〃	60.00	
Contributie voor de schutterij	842.00	
Grondhuren	600.00	
Patentregt	800.00	
Zegelregt	800.00	
Venduregten	150.00	
De 50ste penning	216.00	
〃 40ste 〃	176.00	
Regt op de collaterale successie	100.00	
Zeebrieven	10.00	
Leges	300.00	
		f 11 283.00
Nadeelig slot, voor zooveel de uitgaven meer dan de inkomsten berekend worden te zullen bedragen	. . . . .	11 461.00
		f 22 744.00

ınd Sint Eustatius voor het dienstjaar 1845. (L^a. B N°. 3.)

UITGAVEN.

·oofdstuk I.	Kosten van het algemeen bestuur	*f* 8 844.00	
〃 II.	Kosten van politie, civiele en crimineele justitie	1 332.00	
〃 III.	Het Departement van Finantien	4 072.00	
〃 IV.	Kosten van den geneeskundigen dienst	800 00	
〃 V.	Militaire kosten	5 696.00	
〃 VI.	's Lands gebouwen en eigendommen	1 000.00	
〃 VII.	Kosten der schutterij	1 000.00	
			f 22 744.00
			f 22 744.00

Aldus geëxtraheerd uit de gedetailleerde raming.

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*West-Indië.*)

10. BEGROOTING der Inkomsten en Uitgaven van he

I N K O M S T E N.

Hoofdstuk		Achterstallige belasting	f 1 500.00	
〃	II.	Hoofdgelden	2 500.00	
〃	III.	Het zegelregt	657.11	
〃	IV	Inkomende regten	3 025.10	
〃	V.	Uitgaande regten, vlaggen- en tonnengelden	5 133.21	
〃	VI.	Uitvoer van slaven	143.75	
〃	VII.	Een percent op hypotheken	230.65	
〃	VIII.	Admissie-ceelen tot den verkoop van sterke dranken	102.23	
〃	IX.	Vendu-regten	504.23	
〃	X.	Belasting op den verkoop van slaven	128.41	
〃	XI.	De 50ste penning	532.81	
〃	XII.	De 40ste penning	23.00	
〃	XIII.	Leges vrijbrieven	105.41	
〃	XIV.	Leges van de diverse kantoren	128.13	
〃	XV.	Collaterale successie	Nihil.	
〃	XVI.	Het tonnengeld	1.55	
				f 14 715.59
		Deficit		8 396.77
				f 23 112.36

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(West-Indië.)

land Sint Martin voor het dienstjaar 1845 (L^a. B. n°. 4).

		UITGAVEN.	
Hoofdstuk	I.	Kosten van het algemeen bestuur	f 6 263.00
"	II.	Kosten van politie, civiele en crimineele justitie	1 676.00
"	III.	Het Departement van Finantien	5 837.77
"	IV.	Kosten van den geneeskundigen dienst	650.00
"	V.	Militaire kosten	4 845.59
"	VI.	Kosten van landsgebouwen en eigendommen	1 100.00
"	VII.	Kosten van den eeredienst en het schoolwezen	1 240.00
"	VIII.	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden	1 500.00
			f 23 112.36

Opgemaakt door mij ondergeteekende Administrateur van Finantien, op heden den 1sten Februarij 1844,

(*get.*) D. C. van Romondt.

Voor eensluidend afschrift:

De Gouvernements-Secretaris,

(*get.*) G. S. de Veer.

Voor eensluidend afschrift:

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Kust van Guinee.*)

KUST VAN

11. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de raming sub. L^a. C overgelegd.*

De sub C overgelegde staat behelst eene begrooting der inkomsten en uitgaven van de Nederlandsche bezittingen ter kuste van *Guinea* voor
Het totaal van dezen staat is hooger dan voor 1843, als een gevolg van de daarop voorkomende uitgaven voor de voorgenomen goud-
van het gemengd Britsch en Nederlandsch Geregtshof tot wering van den slavenhandel in *Sierra Leone.*
Tot bestrijding van het tekort, hetwelk deze staat aanwijst, dient eene bijdrage uit de Oost-Indische geldmiddelen.

12. BEGROOTING van Inkomsten en Uitgaven der Nederlandsche

INKOMSTEN.

Recognitiekas	f	700.00
Nadeelig slot		74 190.82
Totaal	f	74 890.82

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Kust van Guinee.*)

UINEA

jaar 1844.
sching ter gemelde Kuste, en van het op den staat gebragte, en eens om de vijf jaren terugkeerende aandeel van Nederland in de kosten

'sGravenhage, den 21sten November 1844.
De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

zittingen ter KUSTE VAN GUINEA, over het jaar 1844. (La C.)

U I T G A V E N.

VASTE UITGAVEN.		
Burgerlijke ambtenaren.		
De Gouverneur	f 5 000.00	
Een boekhouder, tevens belast met de functien van fiskaal, secretaris en kassier	2 400 00	
Drie residenten, ieder a f 1200	3 600.00	
Een fabriek en magazijnmeester, tevens belast met de functien van opzigter van den trein .	900.00	
Zes adsistenten, ieder a f 900	5 400.00	
Een schoolonderwijzer met rang van adsistent	900.00	
Een tolk voor de Fantijnsche taal	500.00	f 18 700.00
Militairen.		
Een officier van gezondheid der eerste klasse, tevens belast met de administratie der geneesmiddelen	f 2 100.00	
Een officier van gezondheid der tweede klasse	1 000.00	
Een tweede luitenant	1 000.00	
Een adjudant onder-officier	400.00	
Vier sergeanten, ieder a f 13 's maands	624.00	
Acht korporaals, 〃 〃 11 〃	1 056.00	
Vier tamboers / Vier pijpers } 〃 〃 8 〃	768.00	
Zeven en zestig soldaten, te weten:		
22 Tapoeijers, a f 8 's maands . . . . . f 2112		
45 Negers 〃 7 〃 3780	5 892.00	12 840.00
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN.		
Het negeropperhoofd of de paai van Elmina a 6 eng. stofgoud 's maands of f 15	f 180.00	
Voor de negerhoofden der 7 kwartieren van Elmina a 4 eng. stofgoud 's maands of f 10 . .	840.00	
Voor de Gouvernements-negerwerklieden	3 800.00	
Voor negerfeesten	500.00	
Boot- of kano-loonen	500.00	
Onderhoud der forten en gebouwen	1 500.00	
Goederen uit Nederland	7 140.00	14 460.00
TOTAAL DER VASTE UITGAVEN	. . . .	f 46 000.00
Transporteeren	. . . .	f 46 000.00

F. *Ontvangsten en Uitgaven van de Nederlandsche Koloniën.*

(*Kust van Guinee.*)

U I T G A V E N. (*Vervolg.*)

Transport		*f* 46 000.00
A F L O O P E N D E B E T A L I N G E N.		
Pensioenen van de volgenden:		
Den gewezen Gouverneur H. Bosch	*f* 1 200 00	
〃 〃 adsistent Chr. Ruhle	500.00	
〃 〃 resident N. B. Groen	651.00	
De weduwe Pignari	400.00	
De dochter van wijlen den generaal-majoor Verveer	1 800.00	
Den kapitein Stander, gewezen kommandant en directeur van het voormalig Afrikaansch werfdepôt te Elmina	800.00	
Wachtgeld van den gewezen secretaris der missie van den generaal-majoor Verveer naar de Westkust en het binnenland van Afrika, J. de Bruyn, a *f* 3 daags	1 098.00	
Personeele toelagen aan de volgenden:		
Den Gouverneur A. van der Eb	1 000.00	
〃 boekhouder W. G. F. Derx	300.00	
〃 resident S. Pignari	150.00	
〃 〃 A. W. Tentijl	200.00	
Den fabriek- en magazijnmeester H. Varlet Jr.	300.00	
〃 adsistent C. Ruhle	50.00	
〃 〃 H. S. Pel	50.00	
〃 tweeden luitenant M. A. Orth	100.00	8 599.00
U I T G A V E N V O O R S I E R R A L E O N E.		
Verloftractement van den regter in het gemengd Britsche en Nederlandsche Geregtshof tot wering van den slavenhandel te Sierra Leone, E. P. G. Bonnouvrié	*f* 2 000.00	
Het aandeel van Nederland in de kosten van bovengemeld Geregtshof van 1838—1842, komende deze betaling eens in de vijf jaren voor	7 591.82	9 591.82
B U I T E N G E W O N E U I T G A V E N.		
Onderscheidene kleine uitgaven uit de recognitiekas bestreden wordende		700.00
Kosten van personeel en inrigting eener stelselmatige goudwassching		10 000.00
TOTAAL		*f* 74 890.82

Aldus uit de bij het Ministerie van Kolonien berustende bescheiden opgemaakt.
's Gravenhage, den 21sten November 1844.

De Minister van Kolonien.
J. C. BAUD.

G. *Uitlevering van Misdadigers.*

G. Overeenkomst met Frankrijk over de uitlevering van misdadigers, enz.

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN, ingekomen in de Vergadering van 6 Februari 1845.

'S GRAVENHAGE, *den* 15*den Januarij* 1845.

MIJNHEER DE PRESIDENT!

Ik heb de eer U Hoog Ed. Gestr. van wege den Koning te doen toekomen, een afschrift van de overeenkomst, welke tusschen de Nederlanden en Frankrijk, den 7den November ll., alhier is gesloten, tot wederzijdsche uitlevering van beschuldigden en misdadigers, en verzoeke U Hoog Ed. Gestr. dezelve aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal wel te willen mededeelen.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

DE LA SARRAZ.

Aan den Heer President
der Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. OVEREENKOMST.

Vertaling.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Zijne Majesteit de Koning der Franschen, het dienstig geoordeeld hebbende, om de wederzijdsche uitlevering van beschuldigden en van misdadigers, die uit een der beide Staten in den andere gevlugt zijn, bij eene overeenkomst te regelen, hebben tot dat einde gemagtigd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, den heer James Albert Hendrik de la Sarraz, ridder der Militaire Willems-orde 3de klasse, en der orde van den Nederlandschen Leeuw, ridder der orden van St. Anna, 1ste klasse, en van St. Stanislaus, 1ste klasse, van den Rooden Adelaar, 2de klasse, en officier der Koninklijke orde van het Legioen van Eer, luitenant-generaal, Hoogstdeszelfs adjudant en Minister van Buitenlandsche Zaken, en

Zijne Majesteit de Koning der Franschen, den baron de Bois-le-Comte, groot-officier van het Legioen van Eer, grootkruis der Portugeesche orde van St. Jago, grootkruis der Spaansche orde van Isabella de Katholieke en commandeur der orde van Karel III van Spanje, Hoogstdeszelfs buitengewoon gezant en gevolmagtigd minister aan het Hof van 's Gravenhage,

dewelke omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen:

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas et Sa Majesté le Roi des Français, ayant jugé utile de régler par une convention l'extradition réciproque des accusés et des malfaiteurs, réfugiés de l'un des deux États dans l'autre, ont à cet effet muni de leur autorisation, savoir:

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, le sieur James Albert Henri de la Sarraz, chevalier de l'ordre Militaire de Guillaume, 3ème classe, et de l'ordre du Lion Néerlandais, chevalier des ordres de Ste. Anne, 1ère classe, et de St. Stanislas, 1ère classe, de l'Aigle Rouge, 2ème classe, et officier de l'ordre Royal de la Légion d'Honneur, lieutenant-général, Son aide-de-camp et ministre des affaires étrangères, et

Sa Majesté le Roi des Français, le baron de Bois-le-Comte, grand-officier de la Légion d'Honneur, grand-croix de l'ordre Portugais de St. Jago, grand-croix de l'ordre Espagnol d'Isabelle la Catholique et commandeur de l'ordre de Charles III d'Espagne, Son envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire à la cour de la Haye,

lesquels sont convenus des articles suivants:

Artikel 1.

De Nederlandsche en Fransche Regeringen verbinden zich bij de tegenwoordige overeenkomst, van wederzijds aan elkander uit te leveren, met uitzondering hunner onderdanen, de personen, die wegens eene der hierna vermelde misdaden of wanbedrijven regterlijk zijn beschuldigd of veroordeeld, te weten:

1⁰. Moord, vergiftiging, vadermoord, kindermoord, moedwillige doodslag, verkrachting;
2⁰. Brandstichting;
3⁰. Valschheid in authentieke of handels-geschriften en in bijzondere geschriften, het namaken van bankpapier en openbare schuldbrieven daaronder begre-

Article 1.

Les gouvernements Néerlandais et Français s'engagent par la présente convention, à se livrer réciproquement, à l'exception de leurs nationaux, les individus juridiquement accusés ou condamnés pour l'un des crimes ou délits ci-après énumérés, savoir:

1⁰. Assassinat, empoisonnement, paricide, infanticide, meurtre, viol;
2⁰. Incendie;
3⁰. Faux en écriture authentique ou de commerce et en écriture privée, y compris la contrefaçon des billets de banque et effets publics, mais non compris

pen, doch met uitzondering van valsche verklaringen, valsche paspoorten en andere vervalschingen, die, volgens het Wetboek van Strafregt, met geen lijf- of onteerende straffen bedreigd worden;

4°. Het vervaardigen en in omloop brengen van valsche munt;

5°. Valsche getuigenis;

6°. Diefstal, vergezeld van omstandigheden, die daaraan het karakter van misdaad geven;

7°. Verduistering of ontvreemding, gepleegd door openbare ambtenaren, doch alléén in het geval dat deze met lijf- of onteerende straf gestraft wordt;

8°. Bedriegelijke bankbreuk.

Artikel 2.

De uitlevering zal geen plaats hebben, bijaldien de aanvraag daartoe mogt gegrond zijn op dezelfde misdaad of hetzelfde wanbedrijf, ter zake waarvan de opgevraagde persoon vervolgd is geworden, of nog vervolgd wordt, in het land waarheen hij de wijk heeft genomen.

Indien de opgeëischte persoon vervolgd wordt, of zich in hechtenis bevindt, wegens eene misdaad of een wanbedrijf, gepleegd in het land waarheen hij gevlugt is, zal zijne uitlevering verschoven worden tot dat hij zijne straf ondergaan hebbe.

Artikel 3.

Er is uitdrukkelijk bepaald, dat de vreemdeling, wiens uitlevering zal zijn toegestaan, in geen geval vervolgd of gestraft kan worden voor een staatkundig misdrijf dat vóór de uitlevering begaan is, noch voor eenige daad met een dusdanig misdrijf in verband staande, noch voor eenige misdaden of wanbedrijven, welke niet in de tegenwoordige overeenkomst zijn opgenoemd.

Artikel 4.

De uitlevering zal geen plaats kunnen hebben, indien er, sedert het plegen der ten laste gelegde feiten, en sedert de vervolgingen of de veroordeeling, verjaring der regtsvordering of der straf verkregen is, volgens de wetten van het land, in hetwelk de beschuldigde of veroordeelde vreemdeling zich bevindt.

Artikel 5.

De uitlevering zal langs den diplomatieken weg aangevraagd, en alleen toegestaan worden op vertoon van een arrest van veroordeeling of verwijzing naar de openbare zitting van een Hof, of van in staat van beschuldiging stelling, in het oorspronkelijke of bij gewaarmerkt afschrift, af-

les faux certificats, faux passeports et autres faux, qui, d'après le Code Pénal, ne sont point punis de peines afflictives et infamantes;

4°. Fabrication et émission de fausse monnaye;

5°. Faux témoignage;

6°. Vol, lorsqu'il a été accompagné de circonstances qui lui impriment le caractère de crime;

7°. Soustraction commise par les dépositaires publics, mais seulement dans le cas où elle est punie de peine afflictive et infamante;

8°. Banqueroute frauduleuse.

Article 2.

L'extradition n'aura pas lieu lorsque la demande en sera motivée sur le même crime ou délit pour lequel l'individu réclamé aura été ou sera encore poursuivi dans le pays où il s'est réfugié.

Si l'individu réclamé est poursuivi, ou se trouve détenu pour un crime ou délit commis dans le pays où il s'est réfugié, son extradition sera différée jusqu'à ce qu'il ait subi sa peine.

Article 3.

Il est expressément stipulé que l'étranger dont l'extradition aura été accordée, ne pourra, dans aucun cas, être poursuivi ou puni pour un délit politique antérieur à l'extradition, ou pour aucun fait connexe à un semblable délit, ni pour aucun des crimes ou délits qui ne sont pas dénommés dans la présente convention.

Article 4.

L'extradition ne pourra avoir lieu si, depuis les faits imputés, les poursuites ou la condamnation, la prescription de l'action ou de la peine est acquise d'après les lois du pays dans lequel se trouve l'etranger prévenu ou condamné.

Article 5.

L'extradition sera demandée par la voie diplomatique, et ne sera accordée que sur la production d'un arrêt de condamnation ou de renvoi à l'audience publique d'une cour, ou de mise en accusation, délivré en original ou en expédition authentique par les tribunaux compétents, dans les

gegeven door de bevoegde regtbanken, in zoodanige vormen, als bij de wetgeving der Regering, welke de aanvrage doet, worden voorgeschreven.

Artikel 6.

De wederzijdsche Regeringen doen afstand van het vorderen van teruggave der kosten van onderhoud, van vervoer en andere, welke uit de uitlevering van beschuldigden of veroordeelden zullen voortvloeijen, bewilligende zij er wederkeerig in, om die kosten ten hunnen laste te nemen.

Artikel 7.

Wanneer bij vervolging in strafzaken, eene der Regeringen het hooren van getuigen in den anderen Staat wonende, noodig mogt oordeelen, zoo zal daartoe eene rogatoire commissie langs den diplomatieken weg uitgezonden [1]) worden, en aan dezelve zal gevolg worden gegeven, met inachtneming der wetten van het land waar de getuigen uitgenoodigd zullen worden te verschijnen. De beide Regeringen zien wederzijds af van het doen van eenige vordering ten gevolge der kosten, welke daaruit zullen voortvloeijen.

Artikel 8.

Wanneer de persoonlijke verschijning van eenen getuige noodig is of verlangd wordt, zal deze door zijne Regering worden uitgenoodigd om te voldoen aan de oproeping, welke aan hem gerigt zal worden, en in geval van bewilliging van zijne zijde, zullen hem reis- en verblijfkosten toegestaan worden, volgens de tarieven en verordeningen van het land waar het verhoor moet plaats hebben.

Artikel 9.

Wanneer in eene strafzaak de mededeeling van stukken, welke zich in handen der autoriteiten van het andere land mogten bevinden, nuttig of noodig zal geoordeeld worden, zoo zal daartoe, op de bij artikel vijf aangeduide wijze, aanvrage gedaan worden, en zal daaraan gevolg worden gegeven, zoo er geen bijzondere redenen bestaan welke zich daartegen verzetten, en onder verpligting tot terugzending der stukken.

Het beginsel, bij artikel zes vastgesteld, is insgelijks van toepassing op de kosten, voortvloeijende uit het toe- en terugzenden der stukken.

Artikel 10.

De tegenwoordige overeenkomst

[1]) Hier stond, blijkbaar verkeerd: *ingezonden*.

formes prescrites par la législation du gouvernement qui fait la demande.

Article 6.

Les gouvernements respectifs renoncent à réclamer la restitution des frais d'entretien, de transport et autres, qui résulteront de l'extradition d'accusés ou de condamnés, et ils consentent réciproquement à prendre ces frais à leur charge.

Article 7.

Lorsque dans la poursuite d'affaires pénales, un des gouvernements jugera nécessaire l'audition de témoins domiciliés dans l'autre État, une commission rogatoire sera envoyée à cet effet par la voie diplomatique, et il y sera donné suite en observant les lois du pays où les témoins seront invités à comparaîte. Les gouvernements respectifs renoncent de part et d'autre à former aucune réclamation par suite des frais qui en résulteront.

Article 8.

Si la comparition personnelle d'un témoin est nécessaire ou désirée, son gouvernement l'engagera à se rendre à l'invitation qui lui sera faite, et en cas de consentement il lui sera accordé des frais de voyage et de séjour, d'après les tarifs et règlements qui sont en vigueur dans le pays où l'audition devra avoir lieu.

Article 9.

Lorsque dans une cause pénale la communication des pièces qui se trouveraient entre les mains des autorités de l'autre pays, sera jugée utile ou nécessaire, la demande en sera faite de la manière indiquée à l'article cinq, et l'on y donnera suite, s'il n'existe pas de considérations spéciales qui s'y opposent, et sous l'obligation de renvoyer les pièces.

Le principe posé à l'article six est également applicable aux frais résultant de l'envoi et de la restitution des pièces.

Article 10.

La présente convention ne de-

G. *Uitlevering van Misdadigers.*

zal eerst in werking komen twintig dagen na de afkondiging, in de Nederlanden in het *Staatsblad*, en in Frankrijk in het *Bulletin des Lois.*

Artikel 11.

De tegenwoordige overeenkomst zal van kracht blijven, tot dat eene der beide Regeringen zich in eenen tegenovergestelden zin zal verklaren; dezelve zal bekrachtigd en de bekrachtigingen zullen uitgewisseld worden binnen den tijd van drie weken, of eerder, indien mogelijk.

Ter oorkonde waarvan de wederzijdsche gevolmatigden dezelve hebben onderteekend en met hunne wapens bezegeld.

Gedaan te 's Gravenhage, den zevenden November achttien honderd vier en veertig.

De la Sarraz.
(*l. S.*)

Le b^n. de Bois le Comte.
(*l. S.*)

viendra exécutoire que vingt jours après son insertion, aux Pays-Bas dans le *Journal Officiel*, et en France dans le *Bulletin des Lois.*

Article 11.

La présente convention continuera à être en vigueur jusqu'à déclaration contraire de la part de l'un des deux gouvernements; elle sera ratifiée et les ratifications en seront échangées dans le délai de trois semaines, ou plustôt si faire se peut.

En foi de quoi, les plénipotentiaires respectifs l'ont signée et y ont apposé le cachet de leurs armes.

Fait à la Haye, le sept Novembre mil huit cent quarante quatre.

De la Sarraz.
(*l. S.*)

Le b^n. de Bois le Comte.
(*l. S.*)

De Minister van Buitenlandsche Zaken verklaart, dat de bovenstaande overeenkomst door Hunne Majesteiten den Koning der Nederlanden en den Koning der Franschen is bekrachtigd den een en twintigsten November achttien honderd vier en veertig, mitsgaders dat de akten van bekrachtiging binnen 's Gravenhage zijn uitgewisseld.

De la Sarraz.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

II. Verslagen van de Algemeene Rekenkamer over 1843 en 1844.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP,[1]) ingekomen in de Vergadering van 20 Mei 1845.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Naar aanleiding van het laatste gedeelte van artikel 14 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), worden hiernevens aan U Edel Mogenden kopijelijk medegedeeld de, insgelijks krachtens dat artikel aan Ons, door de Algemeene Rekenkamer aangeboden verslagen van het resultaat harer werkzaamheden over de jaren 1843 en 1844.

Hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 13den Mei 1845.

WILLEM.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Dit stuk (n° 1) is oorspronkelijk niet gedrukt geworden, de stukken n°s. 2 en 3 werden alleen voor de leden gedrukt.

2. VERSLAG VAN DE ALGEMEENE REKENKAMER OVER HET DIENSTJAAR 1843.

's Gravenhage, den 30sten Maart 1844.

Ter voldoening aan de verpligting, haar opgelegd bij het 14de artikel der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), heeft de Algemeene Rekenkamer de eer aan Uwe Majesteit een volledig verslag aan te bieden van het resultaat harer werkzaamheden over het afgeloopen jaar.

Evenals zulks over 1842 is geschied, zal de Kamer daarbij de bepalingen van hare Instructie tot leiddraad nemen, omdat deze vorm haar het doeltreffendst voorkomt.

Het *eerste hoofdstuk* dezer Instructie, handelende over de zamenstelling van het college en deszelfs verpligtingen in het algemeen, kan, voor het grootste gedeelte, met stilzwijgen worden voorbijgegaan, alzoo de bepalingen daarbij voorkomende geen resultaten van meer dan huishoudelijk belang konden opleveren.

HOOFDSTUK I.

Art. 15. Omtrent de verpligting in dat hoofdstuk aan de Kamer opgelegd, om ten allen tijde aan Uwe Majesteit zoodanige voordragten en mededeelingen te doen, als, volgens haar inzien, kunnen leiden tot vermindering of besparing van Staatsuitgaven en tot vereenvoudiging van 's Rijks geldelijk beheer, zij hier slechts aangemerkt, dat zoodanige voordragten en mededeelingen, wanneer die in 1843 hebben plaats gehad en vatbaar mogten geoordeeld zijn, om in het tegenwoordig verslag te worden vermeld, daar ter plaatse zullen worden aangeteekend, waar de betrokken zaak zelve in de aangenomen volgorde is behandeld.

De betrekking tusschen de Hoofden der Departementen van algemeen bestuur en de Algemeene Rekenkamer, almede bij het eerste hoofdstuk van de wet van den 5den October 1841 geregeld, is in het afgeloopen jaar niet onvruchtbaar geweest in goede uitkomsten. Sommige punten, waarover het onderling overleg heeft geloopen, zullen insgelijks meer voegzaam bij de betrokken wetsbepaling kunnen worden vermeld, andere daarentegen laten zich zoo gereedelijk niet indeelen, en zullen gevolgelijk beter alhier hunne plaats vinden.

Artt. 16 *en* 17 Als zoodanig komen de volgende onderwerpen in aanmerking:

Vooreerst. Er is een verbeterd reglement voor de afgezanten en de consuls ingevoerd, ten aanzien van de voorschotten, die zij buiten 's lands te doen hebben voor rekening van het Rijk.

Ten tweede. Er heeft eene aanvulling plaats gehad van de voorschriften omtrent het kwijtschelden van boeten, of het verleenen van uitstel aan aannemers of leveranciers, die anders, wegens vertraagde oplevering, boeten verbeuren zouden.

Ten derde. Er zijn bepalingen ingevoerd omtrent het disconteeren van mandaten van betalingen, die van wege het Departement van Marine geschieden moeten, op plaatsen waar geen agenten van 's Rijks schatkist gevestigd zijn, tot uitsparing van reiskosten der ambtenaren, die vroeger tot het overbrengen van meer belangrijke geldsommen werden uitgezonden.

Het onderling overleg ten dezen aanzien heeft nog ten gevolge gehad, dat niet alleen voor de administratie van Marine, maar ook voor die van Oorlog, reiskosten van geen onbeduidend bedrag

II. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

kunnen worden uitgewonnen, wanneer het montant der te verplaatsen geldsommen met die reiskosten in geen evenredigheid zou staan.

Ten vierde. De kosten van het Grootboek der nationale schuld, mitsgaders der inkomsten van dat Grootboek, zijn, van den dienst van 1844 af aan, respectievelijk op de begrootingen van Staatsuitgaven en van Staatsinkomsten vermeld, zoodat voor het vervolg althans de irregulariteit heeft opgehouden, die tot nu toe in het beheer van een afzonderlijk fonds van het Grootboek heeft bestaan.

Ten vijfde. De Algemeene Rekenkamer heeft gelegenheid gehad, om de aandacht van het Departement van Finantien te vestigen op den vrijdom van brievenport voor het personeel der posterijen. Tot eene opmerking dienaangaande nam de Kamer aanleiding uit de omstandigheid, dat er briefporten uit de Staatsbegrooting werden betaald, die dus als Staatsinkomst en als Staatsuitgaaf werden verantwoord, ofschoon ze eigenlijk noch 't een, noch 't ander waren. De Algemeene Rekenkamer heeft alle reden om te vertrouwen, dat de gegeven wenk niet is verloren gegaan, zoo al de administratie, eer zij dien ontving, niet reeds zelve op de zaak is bedacht geweest.

Ten zesde. Minder gelukkig is de Kamer geslaagd in hare pogingen om, het Departement van Justitie te overtuigen van het ongerief, hetwelk zou kunnen voortvloeijen uit den tegenwoordigen voet van betaling der tractementen van de regterlijke ambtenaren, die voor hun leven benoemd worden, en wier bezoldiging bij de wet is geregeld.

Evenals aan de gewone burgerlijke ambtenaren, worden hun die bezoldigingen in den regel driemaandelijks uitbetaald, evenwel niet over het kwartaal, waarin zij worden benoemd, doch daarentegen over het volle kwartaal, waarin zij komen te overlijden.

Daar zich nu het geval kan voordoen, dat het overlijden van een voorganger en de benoeming van een opvolger beide in het zelfde kwartaal geschieden, zoo zou dit tot eene dubbele tractementsbetaling kunnen leiden, wanneer de opvolger, daartoe het regt hebbende, zich niet verkoos te onderwerpen aan den regel, die hem gedurende het kwartaal van zijne benoeming zijne bezoldiging onthield.

Om die reden meende de Algemeene Rekenkamer aan het Departement van Justitie de vraag te moeten voorstellen: „of een „regterlijk ambtenaar verpligt kan worden geacht, om zich te „onderwerpen aan een reglement van administratie, hetwelk hem „bij den aanvang zijner bediening voor langer of korter tijd, hoewel „dan altoos binnen de grenzen van een kwartaal, het genot ontzeide „van een tractement waar de wet hem regt op gaf?"

Het daarop ontvangen antwoord loste het vraagstuk niet voldoende op. De Algemeene Rekenkamer heeft toen hare meening nader toegelicht, doch daaraan is verder geen gevolg gegeven.

Na de beknopte opgave der vorenstaande punten, die als inleiding van het tegenwoordig verslag kunnen beschouwd worden, wenscht de Algemeene Rekenkamer alsnu over te gaan tot de achtereenvolgende behandeling der verschillende takken van werkzaamheid, zooals die bij hare wettelijke instructie zijn omschreven.

HOOFDSTUK II.

Art. 19. Ten aanzien der middelen van *contrôle op de ontvangsten* kan de Algemeene Rekenkamer over den verloopen jaargang even gunstige melding maken, als over 1842 is geschied. De Gouverneurs in de provincien en het Departement van Finantien hebben aan de opvolgende mededeeling der maandstaten zorgvuldig de hand gehouden, en zich steeds bereid getoond, om de vragen of bedenkingen te beantwoorden, waartoe een voorloopig summier onderzoek dier stukken mogt hebben geleid.

Vooral hebben de provinciale Gouverneurs ten aanzien van de mededeeling der bedragen van de executoir verklaarde *kohieren der directe belastingen*, aan de wettelijke contrôle der Algemeene Rekenkamer gewigtige diensten bewezen, en geen omvang van werkzaamheid heeft hen afgeschrikt, om aan de behoefte dier contrôle naar wensch te voldoen.

Wat aangaat de *leggers der domaniale bezittingen en inkomsten*, ook daaromtrent heeft het Departement van Finantien voor een gedeelte gevolg gegeven aan de vroeger gedane toezegging; evenwel de Kamer ziet nog een aantal van die leggers te gemoet, en schoon zij die vertraging wel kan toeschrijven aan den grooten omvang dier stukken, waardoor met eene kopijelijke mededeeling van zelve eenig tijdsverloop moet gepaard gaan, neemt het niet weg, dat het gemis van een deel dezer leggers, zoowel voor de contrôle op de ontvangsten als voor de verificatie der verantwoording van de betrokken comptabelen, hoogst belemmerend is.

De Kamer vertrouwt echter, dat het Departement van Finantien, het gewigt der zaak beseffende, niets zal nalaten, wat tot bespoediging kan leiden, en dat eerlang ook op dit punt de hulpmiddelen harer contrôle niets meer zullen te wenschen laten. [1])

In de laatste maanden van 1843 zijn op het beheer der Rijksmiddelen door Uwe Majesteit bepalingen gemaakt en wijzigingen ingevoerd, die ook op de controle der Algemeene Rekenkamer van invloed zullen wezen.

De Gouverneurs zijn, aanvangende met den dienst van 1844, van dat beheer ontslagen, en worden, ten aanzien van de directe belastingen, de in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders in betrekking tot de registratie, door arrondissements-directeurs vervangen, terwijl ook ten aanzien der overige middelen in hunne tusschenkomst op eene andere wijze wordt voorzien.

Binnen het tijdvak, waartoe het tegenwoordig verslag zich eigenaardig moet bepalen, waren tot dadelijke uitvoering van deze veranderde inrigting, behalve in opzigt tot de Posterijen, waar de provinciale verzameling is behouden, nog geen administratieve verordeningen ter kennisse van de Kamer gekomen, doch wat daaromtrent ook mag worden voorgeschreven, altoos zal het op den voorgrond staan, dat de mededeeling van afschriften van andere dan van *provinciale* maandstaten met eene wijziging zal dienen gepaard te gaan van art. 19 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), alwaar zoodanige *provinciale* maandstaten uitdrukkelijk zijn genoemd. Overigens kan de Algemeene Rekenkamer den wensch niet weerhouden, dat de nieuwe inrigting van het beheer der middelen, ten aanzien van hare contrôle op de ontvangsten, niet minder gunstig mag werken, dan de tusschenkomst der provinciale Gouverneurs in dat bepaalde opzigt steeds gedaan heeft.

Art. 20. De *dertiende maand- of saldostaten wegens alle Rijksmiddelen en inkomsten* zijn, ter voldoening aan het wettelijk voorschrift, over 1842, regelmatig bij de Algemeene Rekenkamer ontvangen, en de examinatie van dit groot aantal stukken is onverwijld aangevangen, en zonder tusschenpozing voortgezet. De sluiting echter van deze staten, als verantwoording der ontvangers beschouwd, heeft nog geen plaats kunnen hebben in 1843, om de redenen die de Kamer hier kortelijk wenscht op te geven, en die alle van haar onafhankelijk zijn.

Vier zijn deze redenen in getal: *twee* meer bijzonder de ontvangsten, *twee* andere de uitgaven betreffende, bij die saldostaten verantwoord.

1°. De staten, die in opzigt tot de *domeinen* waren ingezonden, voldeden niet aan de vereischten van eenen dertienden maand- of saldostaat; daarom werden die stukken, met deze algemeene en nog eenige bijzondere bedenkingen, het gevolg van een summier overzigt, aan het Departement van Finantien teruggezonden, van waar dezelve op den 31sten December 1843 nog niet andermaal waren ingekomen. [2])

Behalve dit beletsel in de afdoening van die stukken, verzet zich nog daartegen het gemis van een deel der *leggers*, waarvan hiervoren reeds is gewag gemaakt, en met welke leggers de saldostaten der domeinen, qua verantwoording van den comptabele beschouwd, noodwendig moeten worden vergeleken, zal men zich kunnen overtuigen, dat die comptabele alles heeft verantwoord wat hij had ontvangen en alles ontvangen wat hij behoorde in te vorderen, behoudens justificatie van hetgeen buiten zijn toedoen onbetaald is gebleven. Ook uit dit oogpunt derhalve is eene bespoedigde mededeeling der leggers hoogst belangrijk.

2°. In onderscheiding van gemaakte bedenkingen op de saldostaten der overige middelen, die, zoo al niet wederlegd, althans zijn beantwoord, zijn de gemaakte aanmerkingen op de dertiende maandstaten der *registratie* alsnog zonder eenig gevolg gebleven, eene bijzonderheid, die te opmerkelijker is, wijl de provinciale Gouverneurs zich ten opzigte van andere middelen zoo zorgvuldig van vertraging hebben onthouden.

3°. In betrekking tot de uitgaaf, die verband houdt met de regularisatie op de Staatsbegrootng en in de saldostaten wordt verantwoord, ontbreken aan de Kamer genoegzame middelen van justificatie, omdat door het gemis der rekeningen van de administra-

---

[1]) In het thans loopende jaar zijn reeds blijken ontvangen der voortdurende belangstelling van het Departement van Finantien in deze aangelegenheid.

[2]) In 1844 zijn deze saldostaten op nieuw ingezonden, met bijvoeging van afzonderlijke rekeningen van de betrokken comptabelen.

II. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

teurs van 's Rijks schatkist in de provincien, waarover hierna nog meer uitvoerig zal worden gehandeld, deze uitgaaf der saldostaten niet kan worden getoetst aan het rekenbaar stuk zelf, langs eenen anderen weg ter Algemeene Rekenkamer ontvangen, en waarvan de borderellen, bij de bedoelde rekeningen der administrateurs overgelegd, het spoor moeten aanwijzen.

4°. Met opzigt tot zoodanige bepalingen, die, buiten verband met de Staatsbegrooting, betrekking hebben tot de perceptie der middelen van inkomst en tot de ongelden daarop loopende, is wel regelmatige inzending van de rekenbare stukken gedaan, die dan ook bij de Kamer alle voorloopig zijn onderzocht, doch tot eene dadelijke admissie van die uitgaven in de saldostaten der ontvangers, moest de Algemeene Rekenkamer zich onbevoegd achten, zoolang de fondsen niet wettelijk zijn geregeld, waarop deze betalingen definitief als Staats-uitgaven zullen moeten worden geregulariseerd.

Hierdoor echter wenscht de Algemeene Rekenkamer niet verstaan te hebben, dat de rekenbare stukken tot zoodanige betalingen betrekkelijk, wanneer dezelve overigens en op zich zelven voldoende waren bevonden, ooit zouden kunnen worden gelaten voor rekening van den comptabele, die op last van eenen bevoegden superieuren ambtenaar had betaald; maar aan den anderen kant mag de Algemeene Rekenkamer, door eene eerste admissie van die stukken, daaraan het algemeene karakter van Staatsuitgaven niet toeschrijven, zoolang er geen wettelijk geregeld fonds bestaat, waarop zij als zoodanig kunnen worden verevend. Bij herhaling heeft de Algemeene Rekenkamer deze aangelegenheid onder de aandacht van het Departement van Finantien gebragt, daarbij steeds het denkbeeld vooruitzettende, hoe wenschelijk het was, dat voor die betaling voortaan fondsen bij de Staatsbegrooting wierden toegestaan, behalve eene wettelijke regeling van de zoodanige, die tot regularisatie van het reeds betaalde zouden benoodigd zijn, doch van het eene noch van het andere is tot nu toe iets aan de Algemeene Rekenkamer bekend geworden.

Uit het vorenstaande zal het aan Uwe Majesteit kunnen blijken, dat de afdoening der saldostaten van de middelen, schoon de Kamer te dien opzigte volkomen diligent is, voortaan van de zijde der administratie beter zal dienen te worden bevorderd, om het eene dienstjaar regelmatig uit het andere te kunnen houden, en zelfs in de wettelijke comptabiliteit geene stoornis of belemmering te veroorzaken.

Art. 21. Met betrekking tot de opgaven van *ontvangsten voor het Rijk, niet in de maandstaten begrepen*, heeft de Algemeene Rekenkamer tot haar leedwezen van eene groote leemte gewag te maken, die daaromtrent nog in 1843 heeft bestaan. Het vooruitzigt, dat de bron van kennis, bij art. 21 der wet van den 5den October 1841 aangegeven, die zou aanvullen, welke bij art. 19 van die wet is bedoeld, om gezamenlijk alles te bevatten, wat als ontvangst ten behoeve van het Rijk te beschouwen is, had zich op den 31sten December 1843 nog niet verwezenlijkt, schoon dit geenszins aan de wettelijke verordeningen zelven, maar aan derzelver uitvoering, moest worden toegeschreven. Het Departement van Finantiën was, op weinige uitzonderingen na, de bedoelde opgave over de beide jaren 1842 en 1843 nog schuldig gebleven, in weerwil van het model, hetwelk de Kamer, tot beter verstand der wetsbepaling, aan dat Departement heeft medegedeeld.

Uit den aard der zaak zijn de ontvangsten hier ter plaatse bedoeld, hetzij die bestaan in dadelijke stortingen, of in over- en goedschrijvingen, juist bij het Departement van Finantien het menigvuldigst, zoodat het gemis dier opgaven geen gering ongerief heeft veroorzaakt, zoowel in opzigt tot de boekhouding ter Algemeene Rekenkamer, als ten aanzien der middelen van justificatie:

a. van de algemeene rekening, bedoeld bij art. 126 der Grondwet;

b. van de rekeningen van 's Rijks schatkist;

c. van de verantwoording van het voormalig algemeen Rijkskassierschap, thans van de agenten van 's Rijks schatkist.

Bij herhaling heeft de algemeene Rekenkamer dan ook op de ontvangst der bewuste opgaven aangedrongen bij het Departement van Finantien, doch het jaar 1843 is ten einde geloopen, zonder dat daaraan was voldaan. [1])

De overige Departementen van algemeen bestuur, wanneer daartoe termen zijn, voldoen regelmatig aan het behandelde wettelijk voorschrift.

Art. 22. De *boekhouding* ter Algemeene Rekenkamer aangelegd, in verband met de *contrôle op de ontvangsten*, en met het bepaalde doel om de verificatie van den ontvang der algemeene rekening, omschreven bij art. 126 der Grondwet, voor te bereiden, heeft reeds aanvankelijk proeven kunnen geven van derzelver goede inrigting, maar alles berust op eene regelmatige uitvoering der wet: waar deze faalt, blijft ook de boekhouding gebrekkelijk, die daarentegen, bij eene stipte opvolging van hetgeen is voorgeschreven, volkomen berekend is, om er niet alleen de opgemelde rekening van art. 126 der Grondwet, maar ook die van 's Rijks schatkist en hare administrateurs en agenten tot in de geringste bijzonderheden aan te kunnen toetsen.

De aanvankelijke verklaring omtrent de goede strekking van het tweede hoofdstuk der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), zooals de Algemeene Rekenkamer die gegeven heeft bij haar jaarlijksch verslag over 1842, behoeft zij bij deze niet terug te nemen. Wanneer slechts de executie aan het oogmerk des wetgevers beantwoordt, dan vormen de gegeven voorschriften een goed geheel, en beloven zij de beste uitkomsten voor eene algeheele en grondige kennis van alle Rijksontvangsten, en voor eene doeltreffende contrôle op dezelve.

HOOFDSTUK III.

Art. 23 De *contrôle op de uitgaven* biedt zich, naar de volgorde der wettelijke Instructie voor de Algemeene Rekenkamer, in de tweede plaats ter behandeling aan; en al aanstonds wenscht de Algemeene Rekenkamer alhier eene bijzonderheid aan te teekenen, die wel later nog ter sprake zal komen, doch om derzelver belangrijkheid ook alhier melding verdient.

De *berekeningen strekkende tot grondslag van de hoofdstukken der algemeene Begrooting van Staatsuitgaven*, en die den grondslag uitmaken van de contrôle, daarop door de Rekenkamer uit te oefenen, zijn over 1844 en 1845 vastgesteld bij de wet. Hierin heeft de Algemeene Rekenkamer de voldoening gevonden van eenen vroeger uitgedrukten wensch, en er is, in den geest harer Instructie, eene verbetering ingevoerd, die uit meer dan één oogpunt van groot gewigt mag geacht worden.

Art. 24. In verband met de wetsbepaling, dat de sommen, bij ieder *artikel* der Begrootingen uitgetrokken, beschouwd zullen worden als maximum van uitgaaf voor het onderwerp daarbij vermeld, heeft het Departement van Binnenlandsche Zaken niet kunnen instemmen met het gevoelen der Algemeene Rekenkamer, dat de afdeelingen, die bij de Begrooting voor dat Departement over 1842 en 1843 niet in artikelen maar onmiddellijk in onderdeelen waren gesplitst, eene contrôle vereischten op de toereikbaarheid van elk dier onderdeelen, welke in den zin van de wet als artikel moeten worden beschouwd.

Ofschoon de wet geen dispositien op het massaal bedrag der afdeelingen toestond, zoo verbood zij toch, meende het Departement van Binnenlandsche Zaken, nergens de vrije beschikking over de onderdeelen van eenig artikel, dus ook niet op de onderdeelen eener afdeeling, die gerekend moest worden in één artikel te bestaan: de overschrijving dier onderdeelen moest dus als geoorloofd worden beschouwd, wanneer slechts het massaal bedrag der afdeeling toereikend was.

Het Departement verklaarde dat er stagnatie plaats had in dringende betalingen, en de inrigting der Begrooting over 1844 en 1845 het bezwaar voor het vervolg zou wegnemen; daarom gaf het genoemde Departement in overweging om, in geval van ontoereikbaarheid, het eene onderdeel uit het andere der zelfde afdeeling aan te vullen, doch zonder tusschenkomst van Uwe Majesteit, en dus buiten toepassing van het 24ste artikel van der Kamer Instructie, immers om in dien maatregel, al was 't slechts provisioneel, te berusten, ten einde de schuldeischers van den Staat niet langer van de betaling hunner vorderingen zouden verstoken blijven.

De Algemeene Rekenkamer heeft voor die drangreden moeten zwichten, onder uitdrukkelijk beding evenwel, dat zij van de zaak zou gewag maken in haar jaarlijksch verslag, gelijk zij dan ook de eer heeft te doen bij deze.

Ter voldoening aan de slotbepaling van het reeds aangehaalde 24ste artikel van de wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), neemt de Algemeene Rekenkamer de vrijheid, hiernevens aan Uwe Majesteit aan te bieden *twee* staten [1]), aanwijzende de een de af- en overschrijvingen, die gedurende 1842 en 1843 op

[1]) In den aanvang van het thans loopende jaar is zoodanige opgave, als waarvan hier quaestie is, over 1842 bij de Algemeene Rekenkamer ingekomen.

[1]) Zie onder n°. 4, hierachter.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

de Begrooting van 1842 zijn geschied, en de andere die, welke gedurende 1843 op de Begrooting over dat jaar, hebben plaats gehad.

Eene omstandigheid, die de Algemeene Rekenkamer hier voor Uwe Majesteit niet onvermeld mag laten, is deze, dat op het IIde hoofdstuk der Begrooting over 1842, bij Uwer Majesteits besluit van den 19den April 1843, n°. 45, op de voordragt van het Departement van Finantien, eene af- en overschrijving is bevolen, die wel in de bovenstaande opgaven begrepen is, doch waartoe de aanvrage niet is voorzien geweest van het visa der Algemeene Rekenkamer, zooals het 24ste artikel harer Instructie dat voorschrijft. Op deze afwijking heeft de Kamer ook het Departement van Finantien in der tijd opmerkzaam gemaakt.

Art. 25. De toepassing der wetsbepaling, dat *alle uitgaven ten laste van het Rijk, zoo veel het uit der zaak medebrengt, vóór de betaling moeten worden verevend*, heeft nog bij voortduring in het jaar 1843 tot verschil van meening geleid, en de Kamer heeft nog de ondervinding van dat jaar willen raadplegen, eer zij eene vernieuwde poging deed, om met de verschillende Departementen van algemeen bestuur ten onderwerpelijken opzigte tot eenstemmigheid van gevoelen te komen; hetgeen daarom niettemin het voorwerp blijft van hare bestendige overweging.

Art. 26. Aan het overzigt omtrent het gebeurde ten aanzien van het *visa*, bepaaldelijk in opzigt tot de *bijzondere Rijksfondsen*, en onderscheiden van de voorkennis, aan de Algemeene Rekenkamer verzekerd en regelmatig toegebragt in verband met de *credietopeningen* en *voorbetalingen*, zooals dit overzigt voorkomt bij het algemeen verslag aan Uwe Majesteit over 1842, sluit zich geleidelijk het volgende aan.

Bij haar rapport van den 16den Januarij 1843, uitgebragt aan Uwe Majesteit op een vertoog van den Raad van Ministers, gedagteekend den 16den December 1842, heeft de Algemeene Rekenkamer hare vroegere redenering te dezen aanzien, vervat in een rapport van den 1sten Julij 1842, waarvan in het algemeen verslag over dat jaar uitvoeriger melding is gemaakt, geïnhaereerd, en aan Uwe Majesteit te kennen gegeven, dat zij, wel verre van door het vertoog der Ministers overtuigd te zijn van eenig verkeerd inzigt, integendeel zich meer en meer verzekerd heeft, dat hier het verband tusschen artt. 26 en 32 van hare Instructie niet mogt worden uit het oog verloren, en dat de wetgever, toen hij art. 26 voorschreef, van de natuurlijke veronderstelling was uitgegaan, dat het visa geen fondsen zou gelden, die uit derzelver aard, en volgens artt. 32, bij begrootingswetten moesten worden geregeld, en alsdan van zelven den gang der Begrooting moesten volgen. „Thans echter” zoo besloot de Algemeene Rekenkamer dit gedeelte van haar rapport van den 16den Januarij 1843, op dat van den Raad van Ministers van den 16den December te voren, bij welke beide stukken men het omtrent de wettelijke regeling van een aantal fondsen in principe was eens geworden, „thans „echter vindt de Algemeene Rekenkamer in het voorhanden rap- „port den waarborg, dien zij vroeger gewenscht had, en zij acht „zich dus onbezwaard, bij deze te verklaren, dat zij voorloopig „het visa op de mandaten zal voortzetten, afgegeven op zoodanige „Rijksfondsen, als vermeld staan op de lijst n°. IV bij het rapport „van den Raad van Ministers gevoegd, zoowel als op de fondsen, „welke de Algemeene Rekenkamer nog bovendien heeft gerangschikt „onder de zoodanige, die eene wettelijke regeling behoeven, zoodra „de Kamer ten opzigte van deze laatsten eene gelijke erkentenis „van de zijde van den Raad van Ministers zal hebben ontvangen.”

Deze erkentenis bleef niet uit, en reeds bij eene missive van den 23sten Februarij 1843 gaf de Minister van Finantien aan de Algemeene Rekenkamer het berigt, dat er omtrent de Rijksfondsen in het algemeen, wat het beginsel van derzelver wettelijke regeling betrof, bij den Raad van Ministers geen bedenkingen meer bestonden, zoodat de vorenstaande toezegging der Kamer op de mandaten ten laste van alle bijzondere Rijksfondsen werd toegepast, en wel het gansche jaar 1843 door, altoos in het vooruitzigt eener aanstaande wettelijke regeling van deze fondsen. Evenwel, die wettelijke regeling, waaromtrent in den aanvang van het jaar 1843 eenstemmig de noodzakelijkheid werd erkend, had op het einde van dien jaarkring nog slechts ten aanzien van twee dier fondsen, dat der *gevangenissen* namelijk en dat voor de *droogmaking van het Haarlemmermeer*, derzelver beslag gekregen; [1]) en de Algemeene Rekenkamer mag het voor Uwe Majesteit niet ontveinzen, dat dit voor haar eene wezenlijke teleurstelling is; dat haar die voortdurende vertraging ernstige bekommering baart, alzoo het gestadig toenemen van ongewettigde betalingen op vele punten onzekerheid verspreidt, het trekken van juiste resultaten hoogst moeijelijk, zoo niet onmogelijk maakt, en inderdaad niet is overeen te brengen met een ordelijk finantieel beheer, tot welks bevordering de Algemeene Rekenkamer zoo gaarne van hare zijde zoude medewerken; terwijl zij nu, ondanks zich zelve, tot eenen tegenovergestelden staat van zaken de hand leent en leenen moet, wil zij geen dadelijke stremming van den dienst veroorzaken.

In verband met de uitvoering van het 26ste artikel harer Instructie, vordert nog een ander punt alhier eene bepaalde vermelding. Evenals dit in 1842 heeft plaats gehad, en op de gronden destijds bij het algemeen verslag van dat jaar ontwikkeld, heeft de Algemeene Rekenkamer in 1843 een staat van raming met haar visa bekrachtigd, betreffende een aantal soorten van uitgaven, verband houdende met de perceptie van 's Rijks middelen, en de ongelden daartoe betrekkelijk, welke uitgaven tot nu toe buiten de Begrooting van Staatsbehoeften zijn gebleven, en bij de maandstaten der middelen worden verantwoord. Dat visa heeft de Kamer ook nu weder met het vooruitzigt verbonden, dat voor die betalingen, zoo lang zij buiten de Begrooting bleven, waarop zij volgens het gevoelen der Algemeene Rekenkamer bepaaldelijk thuis behoorden, de vereischte fondsen bij de wet moesten worden geregeld; doch hoewel er nu reeds twee dienstjaren zijn verloopen, waarover van die uitgaven door de Kamer is moeten worden kennis genomen, ja, in weerwil van herhaalde herinneringen, is voor het verledene die wettelijke regeling, noch voor de toekomst de gewenschte opneming in de Staatsbegrooting tot stand gekomen. Het gemis der evengemelde regeling voor het verledene is eene der redenen, gelijk dit hiervoren is vermeld, waarom de saldostaten, die daarmede verband houden, tot nu toe niet tot sluiting zijn kunnen gebragt worden.

Dra zal een tweede reeks van die stukken bij de Kamer inkomen, en de eene aanhangige zaak wordt bij de andere opgehoopt, terwijl dezerzijds niets kan gedaan worden tot bevordering eener gewenschte afdoening, en tot het weren der verwarring, waar zoodanige staat van zaken al zeer na aan grenst.

Art. 27. Behalve de zorg om toe te zien, dat door hare verevening en de posten der begrootingen niet overschreden worden, legt de wet ook nog aan de Algemeene Rekenkamer de verpligting op, om zich te overtuigen: *eensdeels* dat de aard der uitgave met de omschrijving van den begrootingspost overeenstemt, en *anderdeels* dat er geen vermenging van fondsen over verschillende dienstjaren of van verschillende hoofdstukken plaats hebbe.

De moeijelijkheden, verbonden aan eene nauwgezette naleving van de eerste dezer verpligtingen, hadden ten gevolge, dat de Algemeene Rekenkamer, zooals zij reeds bij haar vorig verslag aan Uwe Majesteit te kennen gaf, bij den afloop van het jaar 1842, en wel aanvankelijk wat het Departement van Oorlog betrof, als beginsel aannam, om, bij verschil van gevoelen omtrent de bestemming van dezen of genen begrootingspost, de daarop aangewezen uitgave, mits dezelve aan alle vereischten eener Staatsschuld voldeed, in verevening toe te laten, op de verantwoordelijkheid des Ministers, en behoudens de bevoegdheid der Algemeene Rekenkamer, om van hare verrigtingen op dien voet, tot eigen verantwoording, gewag te maken bij haar jaarlijksch verslag aan Uwe Majesteit.

Evenals in 1842, zoo ook heeft die maatregel gedurende 1843 slechts éénmaal zijne toepassing behoeven te vinden, en wel laatstelijk ten aanzien van eene som van *f* 107.51½ wegens *proceskosten*, die men op den post voor *zee-, rivier- en stormschaden en onvoorziene herstellingen*, had aangewezen, omdat het proces was gevoerd in het belang van het *materieel der genie*, en er geen post voor eigenlijk gezegde proceskosten bij de begrooting van het Departement van Oorlog stond uitgetrokken, zooals dit thans voor 1844 en 1845 het geval is.

Overigens heeft de Algemeene Rekenkamer, acht gevende op de omstandigheid dat in het algemeen de Begrootingen voor 1842 en 1843, ingesteld vóór het uitvaardigen der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), niet aan al de eischen van die wet konden beantwoorden, ook op de aanvragen zoo van het Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk, als van dat van Binnenlandsche Zaken, eenige uitgaven verevend, die den toets eener strikte overeenstemming met de begrootingsposten niet in allen deele konden doorstaan, en daar nu bij de Begrootingen over 1844 en 1845 de hier bedoelde posten derzelver vroegere omschrijving behouden hebben, zoodat men er welligt wederom dezelfde

---

[1]) Bij de wetten van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7, 8 en 9) zijn nog eenige andere fondsen voor het meerendeel tot afsluiting en opheffing geregeld. Na deze blijft men echter nog van een groot aantal de regeling te gemoet zien.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

minder juiste bestemming aan zou willen geven als vroeger, vond de Algemeene Rekenkamer daarin de voornaamste aanleiding tot hare voordragt van den 4den December 1843, waarbij zij ten slotte aan Uwe Majesteit den wensch te kennen gaf, dat, behalve de berekeningen, strekkende tot grondslag van de hoofdstukken der algemeene Begrooting van Staatsuitgaven, waarvan hiervoor reeds is gewag gemaakt, ook nog de toelichtende staten, die in betrekking tot elken post van deze Begrootingen aan de Staten-Generaal zijn overgelegd geweest, ten gevolge van eene nadere wettelijke verordening aan de Algemeene Rekenkamer mogten worden medegedeeld, ten einde als zoodanig te kunnen worden geraadpleegd, daar waar het der Begrooting zelve aan volledigheid of juistheid van omschrijving mogt ontbreken, en dat voorts de Algemeene Rekenkamer, eens voor al, bij de wet mogt worden bevoegd verklaard, om dan, wanneer zij zich van de goede aanwijzing op geenerlei andere wijze overtuigen kon, de vereveningeener aangevraagde uitgave steeds te laten volgen op de verantwoordelijkheid van het Hoofd van het betrokken Departement van algemeen bestuur, en altijd behoudens hare verpligting, om van al zulke vereveningen gewag te maken bij haar jaarlijksch verslag. De dienst zou dan minder worden belemmerd; hetgeen er aan de goede instelling der Begrootingen ontbrak, zou allengs beter in het licht worden gesteld, en de Algemeene Rekenkamer zou niet meer te twijfelen hebben, zoo min aan hetgeen zij op de Ministerieele verantwoordelijkheid mogt verevenen, als aan hetgeen zij daaromtrent in haar verslag had op te nemen: want, zij mag het te dezer gelegenheid voor Uwe Majesteit niet verzwijgen, uit het oogpunt eener goede aanwijzing, is het getal uitgaven nog al aanmerkelijk, die aan de Algemeene Rekenkamer stof hebben gegeven tot bedenking.

Het is Uwer Majesteit bekend, dat het verbod tegen de vermenging van fondsen over verschillende dienstjaren, door de Algemeene Rekenkamer anders werd verstaan, dan met het gevoelen strookte van de Hoofden der Departementen van algemeen bestuur.

Reeds in 1843 echter was dit vraagstuk deszelfs beslissing genaderd, zoodat het overbodig kan geacht worden, van den gevoerden strijd alhier nog nader op te halen. De wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 42) betreffende de *scheepssoldijen* zag het licht, en er was bovendien een ontwerp van wet aangeboden, waardoor aan het bestaande verschil van gevoelen, op nog een aantal andere punten, een einde kon worden gemaakt.

Wat dit laatste betreft, daarvan valt de behandeling buiten de grenzen van dit verslag, doch ten aanzien der eerste wet, die wegens de scheepssoldijen, kan nog het volgende worden aangeteekend.

Deze wet bepaalde dat die soldijen gerekend moesten worden tot het dienstjaar te behooren, in hetwelk dezelve aan de geregtigden werkelijk worden uitbetaald.

In overeenstemming met het Departement van Marine, heeft de Algemeene Rekenkamer deze verordening in dier voege opgevat, dat alle betalingen wegens scheepssoldijen behooren te worden gebragt ten laste van de Begrooting voor het dienstjaar, waarin de mandaten daarvoor worden afgegeven, of wel de acceptatie der daarvoor getrokken wissels zal hebben plaats gehad. Deze wijze van toepassing moest verhoeden, dat het bezwaar van ieder dienstjaar niet afhankelijk wierd van den tijd, dien de schuldeischer liet verloopen, eer hij het bedrag van zijn mandaat ging ontvangen. Overigens (en dit zij hier in het voorbijgaan aangemerkt), wanneer de Algemeene Rekenkamer aan de strenge toepassing van den door haar gestelden regel omtrent de dienstvermenging zoo lang heeft vastgehouden, dan geschiedde dit vooral, omdat de Departementen van algemeen bestuur, daar wel, naar ieders gerief, afwijkingen van verlangden, die dan weder onderling in strijd waren, maar geenszins een ander vast beginsel voordroegen, hetwelk, daarvoor in de plaats gesteld, gelijkmatig had kunnen werken.

Art. 28. Nadat omtrent de algemeene vereischten der *bewijsstukken*, welker deugdelijkheid de Algemeene Rekenkamer, ingevolge art. 28 harer Instructie, moet beoordeelen, aanvankelijk eenige gelijkwerkende voorschriften waren tot stand gekomen, en deze allengs geregelder werden nageleefd, heeft de Kamer ook hare zorgen gewijd aan de verbeterde instelling van bescheiden, die dit meer bijzonder noodig hadden. Daartoe behoorden onder anderen de *attestatien de vita*, die aan gepensioneerden, buiten 's lands woonachtig, tot dus verre meestal werden afgegeven door personen en autoriteiten binnen dit Rijk onbekend. Op uitnoodiging der Kamer aan de Hoofden der onderscheidene Departementen van algemeen bestuur, om die gepensioneerden te onderrigten, dat hunne attestatien de vita voortaan niet meer als geldig zouden worden beschouwd, ten zij afgegeven door eenig diplomatiek agent van den Nederlandschen Staat, heeft zij van den kant van het Departement van Finantien, hetwelk zich met het beheer der pensioenen ook ten behoeve van de andere Departementen heeft belast, de verzekering ontvangen, dat overeenkomstig haar voorstel de noodige orders zouden worden uitgevaardigd.

Ook omtrent de maatregelen in het belang van het Rijk te nemen, en de bewijsstukken dien ten gevolge benoodigd voor de betaling van vorderingen wegens den aankoop of de onteigening van vaste goederen, welke soms met hypotheken zouden kunnen zijn bezwaard, is de Kamer met de Hoofden der onderscheidene Departementen van algemeen bestuur in overleg getreden. De correspondentie over dat onderwerp, ofschoon nog niet geheel afgeloopen, zal, naar zij vertrouwt, niet blijven zonder vrucht.

De Algemeene Rekenkamer heeft al verder den inhoud van het 28ste artikel harer Instructie vaak met goede uitkomsten toegepast; en ofschoon de vorderingen wegens salaris en voorschotten van practizijns, volgens de bestaande wettelijke bepalingen, op de taxe van den regter moeten worden geleden, heeft dit haar niet belet, om wanneer zij die taxe overdreven achtte, aan het belanghebbende Departement van algemeen bestuur in overweging te geven, om, op grond dier zelfde wettelijke bepalingen, eene hertaxatie van zulke vorderingen te verzoeken. Die maatregel had onlangs ten gevolge, dat de schuldeischers uit eigen beweging eene korting voorsloegen van meer dan een vierde op hunne vrij aanzienlijke pretentie; doch de Kamer oordeelde zich tot zulke transactie niet bevoegd, en bleef daarom aandringen op eene hertaxatie, waarvan haar de uitslag nog niet bekend is.

Slechts op één punt heeft de Algemeene Rekenkamer gemeend de bestaande wetten en daarop gegronde koninklijke verordeningen minder streng te moeten toepassen. Zij bedoelt de griffie- en expeditie-regten, die in strafzaken worden gedeclareerd door den griffier van den Hoogen Raad der Nederlanden. Ofschoon die betalingen niet uitdrukkelijk gegrond waren op de wet — als hoedanig hier de Keizerlijke decreten gelden van 18 Junij 1811 en 7 April 1813 — had de Algemeene Rekenkamer echter reeds ten jare 1842 tot derzelver admissie vrijheid gevonden, in de omstandigheid eensdeels, dat zij, gedurende een aantal jaren, op het gebruik hadden gesteund, en anderdeels dat er, ingevolge de wet van den 15den December 1838 (*Staatsblad* n°. 34), een nieuw tarief werd te gemoet gezien, hetwelk zij toen reeds als zeer nabij beschouwde. Thans voegden zich daar nog bij de gunstige consideratien van den president en den procureur-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden, welk collège, ingevolge Uwer Majesteits besluit van den 10den April 1838 (*Staatsblad* n°. 12), meer bepaaldelijk was belast geweest met het ontwerpen van dat nieuwe tarief.

In de veronderstelling dus, die de Kamer hier mag aannemen, dat bij eene aanstaande regeling der crimineele justitie-kosten de bedoelde emolumenten zullen worden bestendigd, en alzoo kracht van wet zullen verkrijgen, heeft zij niet alleen *nu* die betalingen geleden, maar zal zij daar *in 't vervolg* ook mede voortgaan, tot aan de invoering van het bewuste reglement.

Art. 29. De correspondentie in het jaar 1842 gevoerd, tot bevordering der regelmatige toepassing van de wetsbepaling, dat geen vorderingen ten laste van het Rijk mogen worden aangenomen, welke niet ter kennis van de Algemeene Rekenkamer zijn gebragt, binnen één maand na den termijn tot indiening dier vorderingen, bepaald bij de wet van den 8sten November 1815 (*Staatsblad* n°. 51), heeft ten gevolge gehad, dat de opgaven van nog loopende vorderingen ten laste van den vorigen dienst, in 1843 vollediger en beter waren ingerigt. De vorderingen, welke langs dien weg niet binnen den voorschreven termijn ter harer kennisse waren gebragt, heeft de Algemeene Rekenkamer later niet meer aangenomen, anders dan op uitdrukkelijke besluiten van Uwe Majesteit, welke die termijnen verlengden; en heeft dit in het geheel plaats gehad voor een getal van 41 vorderingen, waarvan 32 het Departement van Justitie betroffen.

Art. 31. Toen in 1843 het tijdstip naderde der afsluiting van de Begrooting over 1842, zooals die bij het 31ste artikel van der Kamer Instructie is voorgeschreven, vond zij zich als van zelve tot de herinnering geleid aan de moeijelijkheden, waar de uitvoering van dat wets-artikel ten verleden jare mede gepaard ging, toen sommige aanvragen tot betaling en tot regularisatie, die in het laatst van 1842 met bedenkingen waren uitgegeven, en niet vóór den 31sten December van dat jaar bij haar hadden kunnen worden terug ontvangen, onverevend moesten blijven.

De Algemeene Rekenkamer nam derhalve den geest en de strekking van het meergemelde artikel harer Instructie in nadere

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

en ernstige overweging, en, uitgaande van het denkbeeld dat de vroeger ondervonden bezwaren niet konden liggen in de bedoelingen van den wetgever, zoo kwam zij tot het besluit, dat de oorzaken dier bezwaren veeleer in de toenmalige executie van het voorschrift, dan in het voorschrift zelf, moesten worden gezocht. Immers, daar het hier alleen de bedoeling kon zijn de stukken zoo tijdig af te doen, dat derzelver bedrag konde worden opgenomen in de rekeningen, die naar luid van het 37ste artikel harer Instructie drie maanden na het afgeloopen jaar, of den afgeloopen dienst, bij haar behooren te worden overgebragt, zoo meende de Kamer, dat zij althans aan den geest van de wet niet zou derogeeren, wanneer zij alle aanvragen, die vóór of op den laatsten December bij haar zouden ontvangen zijn, onverschillig of dezelve later nog eenige toelichting of eenig redres zouden vereischen, zooveel noodig onder de dagteekening van 31 December in verevening aannam, mits dit slechts tijdig genoeg geschiedde, om de instelling der rekeningen niet te belemmeren.

Op dien grond, en om, behoudens den geest der wet, de administratie in billijkheid te gerieven, verklaarde zich de Algemeene Rekenkamer bereid om zoodanige aanvragen tot betaling of tot regularisatie als hiervoor zijn bedoeld, alsnog gedurende de geheele maand Januarij en de eerste helft van Februarij 1844, ten laste der Begrooting van 1842, in verevening aan te nemen.

Art. 33. Het wettelijk voorschrift, dat de Kamer nauwkeurige aanteekening zal houden van alle verstrekkingen in mindering op aanbestedingspenningen, bij voorschot aan de corpsen der landmagt en anderen, en ter goede rekening, voor dagelijksche en huishoudelijke onkosten bij de magazijnen en elders, is ter Algemeene Rekenkamer, als geheel van haar afhankelijk, regelmatig kunnen worden uitgevoerd. Intusschen moet hier worden aangemerkt, dat zij door verstrekkingen, in mindering op aannemingspenningen, waarvan de wet gewaagt, nimmer gemeend heeft iets anders te mogen verstaan, dan de achtervolgende betalingen, waar de aannemers regt op verkrijgen volgens de contracten.

Uit dat oogpunt meende de Algemeene Rekenkamer onlangs de verevening te moeten weigeren eener betaling in mindering, door het Departement van Marine aangevraagd, ten behoeve van eenen aannemer, die naar luid van zijn contract op zulk eene betaling geen regt had. Op den 31sten December 1843 was deze zaak nog onbeslist.

Art. 34. Het toezigt dat de *voorschotten aan de hoofdadministratien der corpsen van de landmagt* het bepaalde maximum niet te boven gaan, is ook door de herziening van het provisioneel reglement van administratie voor deze corpsen behoorlijk verzekerd. Die herziening heeft ook de gewenschte gevolgen gehad voor de tijdige en geregelde afdoening der comptabele stukken van dat veelomvattend beheer.

Ook wat het corps mariniers betreft, zijn aanvankelijk goede uitkomsten verkregen van eene gelijke herziening der bestaan hebbende administratieve voorschriften.

HOOFDSTUK IV.

Art. 37. In 1843 is over den eersten jaargang van den dienst van 1842 door de verschillende Departementen van algemeen bestuur ter bekwamer tijd verantwoording afgelegd, in voldoening aan de voorschriften van art. 200 der Grondwet. Bij die gelegenheid heeft de Algemeene Rekenkamer in bepaalde overweging genomen, of de rekeningen, die daartoe strekken moesten, ook van *ontvangsten* behoorden gewag te maken, omdat het aangehaalde Grondwetsartikel, zoowel als art. 37 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* nº. 40), beide spreken van rekeningen van *ontvangsten* en *uitgaven*; dan wel of die rekeningen enkel *uitgaven* zouden moeten voorstellen, verband houdende met de verschillende hoofdstukken der Staatsbegrooting; en de Kamer is tot het besluit gekomen, dat hier minder op de letter der wettelijke voorschriften moest worden acht gegeven, dan op het doel, op de wezenlijke toedragt der zaak, omdat het niet te ontkennen is, dat bij de verschillende Departementen van Algemeen Bestuur, dat van Finantien alleen uitgezonderd, geen ontvangsten voorkomen van zoodanigen aard, dat dezelve door die Departementen zouden kunnen worden verantwoord, alzoo de weinige ontvangsten, die geacht zouden kunnen worden onder derzelver beheer plaats te hebben, toch altoos van dat van Finantien de vereischte imputatie moeten verkrijgen, om, in verband met de raming van Staatsinkomsten en de daarbij voorkomende indeeling, voor verantwoording vatbaar te zijn. Het Departement van Finantien alléén zou dus eene jaarlijksche rekening, beide van *ontvangst* en *uitgave*, kunnen afleggen; doch, behalve dat die rekening in ontvangst *al* de Staatsinkomsten, en in uitgaaf slechts *een* of *twee* hoofdstukken der Staatsbegrootingen voorstellende, tot geen eigenlijk resultaat zou leiden, voor geen balans zou vatbaar zijn, werd ook het nut van zoodanige rekening, later door de algemeene rekening van art. 126 der Grondwet gevolgd, voor 't minst zeer betwistbaar geacht.

Art. 38. Het model voor de rekeningen der verschillende Departementen van algemeen bestuur, waarvan zoo even is gesproken, werd door de Algemeene Rekenkamer, na gehouden overleg met het Departement van Finantien, vastgesteld ter voldoening aan de voorschriften der wet. Een gelijk model wordt voor de algemeene rekening, bedoeld bij art. 126 der Grondwet, ontworpen, om aan de consideratien van het Departement van Finantien aangeboden en daarna door de Kamer gearresteerd te worden, alles tijdig genoeg om behoorlijke executie te kunnen geven aan het onderhavige wetsartikel, volgens hetwelk de algemeene rekening over den dienst van 1842, binnen de zes maanden na de afsluiting van dien dienst, ter Algemeene Rekenkamer moet worden overgebragt.

De Algemeene Rekenkamer moet, te dezer plaatse, andermaal op de ongelegenheid wijzen, door de vertraagde wettelijke regeling van het meerendeel der bijzondere Rijksfondsen ontstaan, ten gevolge waarvan wegens die fondsen geen rekening zal kunnen worden gedaan, bij gelegenheid dat van de Staatsinkomsten en Staatsuitgaven over den dienst van 1842 verantwoording zal worden afgelegd, zoodat deze laatste slechts een gebrekkig overzigt wegens de uitkomsten van dien dienst kan leveren, en in zoo verre niet voldoen zal aan den eisch der Grondwet [1]). Evenzeer moet de Kamer de aandacht vestigen aan Uwe Majesteit op den nadeeligen invloed, dien het voortdurend gemis van een aantal quitantien, waarover hierna in verband met de comptabiliteit van de schatkist zal worden gesproken, ook zou moeten uitoefenen op de middelen van justificatie van de alhier bedoelde algemeene rekening, wijl die quitantien den eenigen grondslag uitmaken voor de boeking van een goed gedeelte der *verschillende Rijksontvangsten*, welke bij deze algemeene rekening zullen worden verantwoord, en alsdan welligt nog in de boeken der Algemeene Rekenkamer niet zullen bekend zijn. [2])

De conclusieve rekening wegens de Staatsbegrooting over 1841, is, evenals de verantwoording over den eersten jaargang van dien dienst, ter Algemeene Rekenkamer op den ouden voet gesloten, dat is naar de voorschriften van het Koninklijk besluit van den 2den September 1831, nº. 95.

Wel heeft bij de Kamer het denkbeeld gegolden, of deze conclusieve rekening, die over een jaargang liep, gedurende welken de wet van den 5den October 1841 was in werking geweest, ook naar de voorschriften van die wet zou moeten worden afgelegd, doch na wisseling van consideratien ook met het Departement van Finantien, heeft men ingezien, dat redelijkerwijs op eenigen dienst, wat de verantwoording betreft, geen andere wetsbepalingen kunnen worden toegepast, dan die voor het beheer zelf van dezen dienst hadden gegolden.

De dienst van 1841 nu was voor het grootste gedeelte afgeloopen onder vigueur der vroegere instructie-wet voor de Algemeene Rekenkamer; zelfs had men in het tweede jaar van duur der Begrooting, het jaar 1842 namelijk, de nieuwe wet daarop niet streng toegepast, en op dien grond vooral achtte men het meer consequent, om ook de verantwoording in overeenstemming met de vroegere voorschriften te doen inrigten.

Art. 39. In opzigt tot de comptabiliteit wegens 's Rijks schatkist en die van de bijzondere rekenpligtigen zal zich het te geven verslag aan Uwe Majesteit voegzaam kunnen aansluiten aan het betrekkelijk gedeelte van dat over 1842, aan Hoogstdenzelve aangeboden.

Toen werd eene onderscheiding der verschillende soorten van comptabiliteit aangenomen, en deze werden in eenige groote trekken omschreven; thans zal de Kamer die zelfde onderscheiding als leiddraad volgen bij de schets van den toestand, waarin zich die ver-

[1]) Gelijk hiervoor reeds is aangeteekend in opzigt tot het voortdurend viseeren van mandaten (art. 26), kan ook hier worden vermeld, dat in 1843 twee bijzonder Rijksfondsen zijn geregeld, en dat de wetten van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* nº. 7—9) daarmede, ten aanzien van een aantal anderen, zijn voortgegaan.

[2]) Van de quitantien die alhier bedoeld worden, zijn die rakende den dienst van 1842 in den aanvang van 1844 ingekomen. Door verdubbelden ijver bij de Algemeene Rekenkamer, zal welligt nog in het hier behandelde opzigt het gevreesde kwaad kunnen gekeerd worden.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

schillende soorten van comptabiliteit bij den afloop van het jaar 1843 bevonden.

Eerst splitste men de verschillende soorten van comptabiliteit:

I. in die wegens 's Rijks kas, en alle daarin gedeponeerde fondsen; en

II. in die van de bijzondere lands-comptabelen, door de Departementen van algemeen bestuur aan de Algemeene Rekenkamer op te geven.

I. De comptabiliteit van 's Rijks kas deed zich weder onder een tweeledig oogpunt voor:

a. die wegens de eigenlijke kas of het gereede geld; en

b. die wegens het beheer der schatkist in derzelver geheelen omvang.

a. Het beheer van het *algemeen Rijks-kassierschap*, zooals hetzelve in de laatste jaren had bestaan, is met den 30sten Junij 1843 vervallen, en daarmede alle bedenkingen, die op goede gronden van vele kanten tegen die inrigting werden ingebragt. Zij werd vervangen door agenten van de schatkist, eene wijziging waaromtrent de Kamer, in verband met de groote beginselen van een goed finantieel beheer, thans nog het oordeel der ondervinding niet wil vooruitloopen, doch die individueele rekenpligtigheid aan de Kamer en borgschuldigheid aan de schatkist medebragt: twee punten, waarin voornamelijk de vroegere inrigting gefaald had. Terstond na de invoering van dit nieuwe voorschrift werden tusschen het Departement van Finantien en de Algemeene Rekenkamer de vormen der comptabiliteit geregeld, grootendeels overeenkomende met die van het voormalige Rijks-kassierschap, welke zich wegens hunne duidelijkheid en eenvoudigheid aanprezen, en dáárom op het nieuwe beheer in de meeste opzigten toepasselijk waren, omdat vroeger wel de algemeene Rijks-kassier als rendant van rekening werd beschouwd, doch ook de agentschappen werden uiteengehouden, en de comptabiliteit van ieder dezer agenten afzonderlijk sprak.

Intusschen is het met de afdoening der verantwoordingen van dat algemeene Rijks-kassierschap niet gunstig gelegen. Wel heeft die inrigting zelve zich van haren pligt gekweten, en regelmatig hare veertiendaagsche verantwoordings-staten ingezonden; wel heeft de Algemeene Rekenkamer deze stukken achtervolgens onderzocht; maar derzelver afdoening is onmogelijk geweest, omdat de Algemeene Rekenkamer voortdurend buiten het bezit bleef van een groot aantal bewijsstukken, die den ontvang dezer verantwoordingen moesten staven. Die bewijsstukken bestonden in quitantien van storting, bij de administratie der Generale Thesaurie voorhanden, voor vele tonnen schats, en die naar den aangenomen regel moesten dienen, om met de rekeningen van den Rijks-kassier in vergelijking te worden gebragt. Deze quitantien, hoewel reeds in de maand Junij 1842 aan de Kamer toegezegd, waren op den 31sten December 1843 aldaar nog niet voorhanden, in weerwil van de herhaalde herinneringen van de zijde der Kamer, en de herhaalde wederlegging der bedenkingen, die, na de eenmaal gedane toezegging, nu en dan tegen de mededeeling aan dit College werden in het midden gebragt.

Niet alleen op de afdoening der rekeningen van het algemeen Rijks-kassierschap, maar ook op de boekhouding der Algemeene Rekenkamer, en de daarin gelegen middelen van verificatie en vergelijking der algemeene rekening, waarvan hiervoor reeds meermalen gesproken is, oefende het gemis der bewuste quitantien den allerschadelijksten invloed. ¹)

b. Wegens het beheer der schatkist was op den 31sten December 1843, vorm nog wezen van verantwoording bij de Algemeene Rekenkamer bekend. Eene nadere overweging der zaak had de Kamer al vroeg overtuigd, dat de vervaardiging van een model voor deze rekening beter bij het Departement van Finantien, dan bij de Kamer, kon plaats hebben, omdat het eerste genoegzaam, de andere minder bekend was met de bestanddeelen van deze verantwoording, rakende een vak van comptabiliteit, dat bij de Algemeene Rekenkamer geheel nieuw is. In dit gevoelen werd door het Departement van Finantien gedeeld, en zelfs werd later, toen de tijd meer en meer verliep, door de Kamer in overweging gegeven, om de Rekening van het beheer der schatkist over dit eerste tijdvak van verantwoording, na de invoering van de finantieele wetgeving, in te zenden zonder voorafgegane vaststelling van een model, omdat hierdoor alle verder tijdverlies kon voorkomen worden, en de Kamer, na de examinatie van zoodanige rekening, welligt beter nog dan anders, zou kunnen oordeelen over den meest doelmatigen vorm; doch, zooals gezegd is, model van verantwoording noch rekening zelve waren op het genoemde tijdstip bij de Kamer ontvangen.

Hoe betreurenswaardig deze vertraging was, behoeft niet breedvoerig in het licht gesteld; zij veroorzaakte bij de Algemeene Rekenkamer groote belemmering, door ophooping van werk, en als men eens, door den nood of door overtuiging gedrongen, die verachtering zou willen doen verdwijnen, zal grootendeels in één jaar het werk over twee jaren moeten verrigt worden: een gang van zaken, waarnaar de Algemeene Rekenkamer, dit spreekt van zelf, hare krachten niet heeft kunnen berekenen. Maar er is nog eene bijzonderheid, die de Algemeene Rekenkamer hier ter vermelding waardig acht. Zij had zich namelijk voorgesteld, nu toch reeds jaren achtereen het verslag van het gebruik der geldmiddelen, voorgeschreven bij art. 126 der Grondwet, is vervat geweest in eene zoogenaamde Staatsrekening, waar het overzigt van den toestand van 's Rijks kas als het ware de kern van uitmaakt, dat er nu prijs op zou gesteld zijn om eene rekening wegens het beheer van 's Rijks kas, volgens de wet bij de Algemeene Rekenkamer opgenomen en gesloten, de bloote opgave van vroeger te doen vervangen. Het bewuste verslag van het gebruik der geldmiddelen zou, naar het gevoelen van de Algemeene Rekenkamer, in wezenlijke waarde daarbij winnen, en in behoorlijk verband gebragt met de algemeene rekening, bij dat zelfde Grondwets-artikel omschreven, zou een en ander een geheel hebben gevormd van alles wat in betrekking tot het finantieel beheer over eenig dienstjaar wetenswaardig kan geacht worden. Doch de Kamer heeft zich in dat vooruitzigt bedrogen, althans het voortdurend uitblijven der bewuste rekening van 's Rijks kas en het naderende tijdstip waarop het jaarlijksch verslag wegens het gebruik der geldmiddelen doorgaans wordt ingezonden aan de Staten-Generaal, moet de Kamer doen veronderstellen, dat men bij het Departement van Finantien niet deelt in hare zoo even ontwikkelde meening. ¹)

II. Als bijzondere comptabelen zijn bij het verslag der Algemeene Rekenkamer, over 1842, in de eerste plaats en met name genoemd:

a. de administrateurs van 's Rijks schatkist in de provincien;

b. de agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam.

a. Wat de eersten betreft, hoe zonderling dit ook luiden moge, is niets meer of niets anders te vermelden, dan in het verslag over 1842 voorkomt. Het model van rekening voor deze comptabelen ontworpen, en in de maand December 1842 aan het Departement van Finantien medegedeeld, is, ondanks herhaalde herinnering, van daar nog niet teruggekomen, zoodat de bedoelde comptabelen nu het derde jaar van hun beheer, onder de nieuwe finantieele wetgeving zijn ingetreden, zonder eenig voorschrift omtrent hunne verantwoording, behalve dat deze vertraging zoo menig groot ongerief baart, in verband met de sluiting der saldostaten van de ontvangers der middelen, waarvan hiervoren, bij de behandeling van deze stukken, meer opzettelijk is gesproken, en in betrekking tot den veranderden loop van een aantal stukken met deze verantwoording verbonden, waarvan eene latere schifting, bij voortdurend oponthoud, schier onmogelijk zal worden.

Op één punt slechts heeft de zorg der Algemeene Rekenkamer nuttig gewerkt: de administrateurs zenden jaarlijks een inventaris in van de stukken bij hen in portefeuille gebleven op den 31sten December van ieder jaar, zoodat de Kamer nu reeds het middel in handen heeft om de successieve aanzuivering van die zoogenaamde portefeuilles gade te slaan.

b. Met de comptabiliteit van den agent van het Ministerie van Finantien te *Amsterdam*, welke zich zoo na aan de schatkist aansluit, is het niet beter gelegen.

Die comptabele is nog van een model voor zijne rekening verstoken, waaromtrent volkomen hetzelfde geldt, wat hiervoren in opzigt tot dat voor de schatkistrekening is gezegd, en ook hij treedt het derde jaar sedert de invoering der nieuwe wet in, zonder nog van iets gerekend te hebben. Het is waar, wegens zijn beheer

¹) In den aanvang van het jaar 1844 zooals hiervoor is aangeteekend, zijn een groot aantal der achtergebleven quitantien, die rakende den dienst van 1842 namelijk, ingekomen. Niets wordt bij de Algemeene Rekenkamer onbeproefd gelaten om de nadeelige gevolgen der vertraging nog te keeren, waar dit mogelijk is, en op andere punten het werkelijk geleden ongerief zoo spoedig mogelijk te doen ophouden.

¹) In de maand Februari 1844 is bij de Kamer eene proeve van verantwoording, wegens het beheer der schatkist over 1842, bij de Algemeene Rekenkamer ingekomen.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

ter zake van het uitgeven en weder intrekken van schatkistbiljetten, zendt hij weekstaten ter Algemeene Rekenkamer in, die aldaar eene voorloopige examinatie ondergaan, doch dit zijn, voor alsnog, enkel stukken van renseignement, terwijl het genoemde beheer slechts een deel van het geheel uitmaakt der comptabiliteit van gemelden agent, die eerst uit zijne rekening in derzelver ganschen omvang zal kenbaar worden.

In opzigt tot de overige bijzondere comptabelen voldoen de Departementen van Algemeen Bestuur aan hunne wettelijke verpligting, en waar ten aanzien der rekenpligtigheid van den eenen of anderen tak van beheer verschil van gevoelen bestaat, tracht men door wisseling van consideratien zich wederzijds daaromtrent te verstaan.

Art. 40. De vertraagde indiening en beoordeeling van eene eerste rekening wegens het beheer van 's Rijks schatkist, heeft ook schadelijk gewerkt ten aanzien van de verantwoording der *fondsen* in 's Rijks kas *gedeponeerd*, alzoo deze verantwoording met zoodanige schatkistrekening een onafscheidelijk verband houdt.

In opzigt tot deze fondsen zij het der Algemeene Rekenkamer geoorloofd, alhier den wensch uit te drukken, dat, bij gelegenheid der wettelijke regeling van alle Rijksfondsen, ook bepaaldelijk wierd uitgemaakt, wat als *gedeponeerd fonds* in 's Rijks schatkist te beschouwen zij, ten einde daaromtrent alle verschil van gevoelen voor goed worde weggenomen.

De verantwoordingen der zoogenaamde *fondsen van inwendig beheer*, bij de wet van den 5den October 1841 voor het eerst voorgeschreven en in 1843 afgelegd, hebben de moeite daaraan besteed ruim beloond: eene som van meer dan ƒ 100 000, die uit de begrooting van het Departement van Oorlog, over 1842, ten behoeve van die fondsen was verstrekt, is dien ten gevolge wederom voor de schatkist goedgeschreven. Intusschen moet hier worden aangemerkt, dat dit goedgeschreven montant geenszins als uitgaaf over 1842 en als inkomst over 1843 mogt worden verantwoord, alzoo het in eenen gezonden zin het eene noch het andere was, maar slechts eene mindere uitgaaf over 1842. Om dus de juiste kennis van de middelen en de behoeften van elken dienst, op dit punt, naar behooren te verzekeren, zijn deze gemandateerde doch buiten gebruik gebleven sommen verrekend met andere uitgaven, bij de belanghebbende corpsen in het zelfde dienstjaar en uit den zelfden begrootingspost gedaan.

Art. 42. Het toezigt der Algemeene Rekenkamer over het stellen van *borgtogt* door de onderscheiden rekenpligtigen, kan over het algemeen gezegd worden aan het doel te beantwoorden, bij voortdurend naauwkeurig onderzoek van de zijde van dit college omtrent den genoegzamen waarborg in iedere borgstelling gelegen, bepaaldelijk uit het oogpunt van de kracht der verbindtenis.

Eene vroeger bestaan hebbende leemte in het systema van borgschuldigheid ten behoeve van het Rijk, toegepast op alle rekenpligtigheid ter zake van doorgaand geldelijk beheer, is aangevuld door de opheffing van het algemeen Rijkskassierschap, en de vervanging van hetzelve door agenten van 's Rijks schatkist, die nu als borgschuldigen individueel aan het toezigt der Kamer zijn onderworpen.

In dien zelfden geest heeft de Algemeene Rekenkamer, tot meerdere uitbreiding en bevestiging van dat systema, bij de Departementen van Marine en van Oorlog aangedrongen op eene borgstelling, al was die slechts personeel, van ieder, zonder onderscheid van rang of betrekking, aan wien het beheer van gelden ter goede rekening wordt toevertrouwd, en onverschillig of dat beheer duurzaam of slechts kortstondig wordt gevoerd. Om al verder dat beginsel overal zuiver te kunnen toepassen, heeft de Kamer het Departement van Justitie uitgenoodigd, om voortaan geen gelden ter goede rekening meer aan te vragen, ten name van zedelijke ligchamen, zooals bij voorbeeld de commissie van administratie over de gevangenissen; maar om die aanvragen te stellen ten name van bepaalde personen, die rekenpligtig en borgschuldig zouden zijn verklaard.

De correspondentien over dit alles gevoerd, waren bij het einde van het jaar 1843 nog niet geheel afgeloopen, doch het laat zich aanzien, dat zij allerwege tot een gewenscht einde zullen leiden.

Middelen van bedwang, zooals de wet die aan de hand geeft te dezen opzigte, zijn in den loop van 1843 niet behoeven te worden aangewend.

Art. 45. In verband met hetgeen over 1842, ten aanzien van eene herziening van de bestaande *modellen van rekening* voor bijzondere comptabelen, aan Uwe Majesteit is medegedeeld, dat namelijk die herziening een gevolg zou dienen te zijn van de invoering der voorschriften voor het beheer der Staatsinkomsten en Staatsuitgaven en voor dat der schatkist, de kas en de administratie in de provinciën daaronder begrepen, heeft ook de vertraging in het uitvaardigen van een goed deel dier voorschriften alhier haren invloed geoefend. Wenschelijk ware het echter, dat die vertraging nergens meer ongerief had gebaard, dan met betrekking tot de bijzondere rekenpligtigheid.

Art. 46. De dertiende maand- of saldostaten der middelen, als verantwoordingen beschouwd van de betrokken ontvangers, zouden in de aangenomen volgorde, zich thans ter behandeling voordoen, doch na hetgeen daarvan hiervoor, in verband met het 20ste artikel van der Kamer Instructie is gezegd, kan hier alle verdere vermelding overbodig worden geacht.

Art. 47. De middelen van bedwang bij de wet aan de Algemeene Rekenkamer in handen gegeven, om nalatige rekenpligtigen tot het inzenden hunner rekeningen te noodzaken, zijn bij de ondervinding voldoende gebleken. Slechts in een paar gevallen is, na vruchtelooze herhaalde aanschrijving, tot beboeting moeten worden overgegaan, die alstoen de gewenschte uitwerking deed.

Art. 48 *tot* 54. De wettelijke bepalingen, die, als zoo vele maatregelen van orde, voor den gang der bijzondere comptabiliteit kunnen gelden, en bij de artt. 48 tot 54 der wet van den 5den October 1841 voorkomen, zijn in 1843 regelmatig ter executie gelegd, en hebben de proef eener voortdurende ervaring in allen deele kunnen doorstaan.

Art. 55. Ten aanzien der contrôle op den voorraad *munt-materiaal*, is men in 1843 eene schrede nader tot het doel der wet gekomen. Er is een ontwerp van reglement voor die contrôle aan Uwe Majesteit aangeboden, en Hoogstdezelve heeft daarop de consideratie en het advies der Algemeene Rekenkamer gevraagd. Deze heeft aan dien geëerbiedigden last voldaan, en daarbij zijn eenige bedenkingen op dat ontwerp aan Uwe Majesteit voorgedragen, waarop eene nadere dispositie wordt te gemoet gezien.

Art. 56. Tot regelmatige voldoening aan de voorgeschreven inzending van sommige *magazijns-inventarissen*, zijn herinneringen van de zijde der Algemeene Rekenkamer noodig geweest, waar echter nog geen gevolg aan gegeven is.

Art. 57. Met de inzending, behandeling en afdoening der *rekeningen wegens het beheer der provinciale fondsen* wordt geregeld voortgegaan. De bestaan hebbende achterstand ruimt allengs op, en reeds heeft de Kamer hare eigen boekhouding, ter vervanging van die der Generale Thesaurie, waar het vroeger bij uitsluiting op aankwam, kunnen toepassen tot verificatie van den ontvang van sommige dier rekeningen.

Art. 58. De voorloopige examinatie der *provinciale begrootingen* heeft weder in 1843 voor den dienst van 1844 regelmatig plaats gehad; die examinatie heeft bij de Algemeene Rekenkamer tot menigerlei bedenking geleid, en het college heeft de voldoening mogen smaken, dat een aantal van die bedenkingen op het arresteeren der begrootingen invloed hebben gehad. De Kamer stelt veel prijs op het behoud der gelegenheid tot het voordragen van hare consideratien te dezen aanzien.

Art. 59. In 1843 is voor het eerst executie gegeven aan art. 59 van der Kamer Instructie, en zij heeft eenige door haar aangewezen en op autorisatie van Uwe Majesteit aan haar toegezonden gemeenterekeningen, uit iedere provincie, met de begrootingen vergeleken, en met de daartoe behoorende bewijsstukken naauwkeurig onderzocht. Van hare bevinding te dien aanzien zal zij, na voorafgaande opgave der behandelde rekeningen, de eer hebben bij deze aan Uwe Majesteit verslag te doen.

Die rekeningen waren de volgende, over de dienstjaren daarbij uitgedrukt, en tevens de laatste die in 1842, in betrekking tot iedere gemeente, definitief waren gesloten:

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

PROVINCIËN.	STEDEN OF GEMEENTEN.	DIENSTJAREN.
Noord-braband	Breda	1839
	Heusden.	1840
	Valkenswaard. . . .	1841
	St. Michiels Gestel . .	1840
Gelderland	Arnhem	1841
	Doesburgh	1840
	Apeldoorn	1840
	Rheden	1840
Zuid-holland.	Leiden	1840
	Schiedam	1839
	Alphen	1841
	Kralingen	1841
Noord-holland	Haarlem.	1840
	Alkmaar.	1840
	Schagen.	1840
	Velzen	1840
Zeeland	Middelburg.	1840
	Goes	1840
	Stavenisse	1840
	Heinkenszand	1841
Utrecht	Amersfoort	1840
	IJsselstein	1841
	Maarssen	1841
Friesland.	Leeuwarden	1840
	Franeker	1840
	Leeuwarderadeel. . .	1840
	Wijmbritseradeel. . .	1840
Overijssel.	Kampen.	1839
	Lonneker	1841
	Avereest.	1841
Groningen	Groningen	1840
	Appingadam	1841
	Grijpskerke.	1841
Drenthe	Assen	1840
	Dwingelo	1841
Limburg	Maastricht	1841
	Weert	1841

Als hare bevinding in het algemeen, na het onderzoek van opgemelde rekeningen, kan de Algemeene Rekenkamer de verklaring niet weêrhouden, dat de gemeente comptabiliteit, in haar oog, nog niet dien graad van volkomenheid heeft bereikt, dat daaraan geen verbeteringen van eenige beteekenis meer zouden zijn toe te voegen, en zoo de Kamer uit de beide oogpunten van onderzoek, bepaaldelijk bij de wet uitgedrukt, al geen afwijkingen te vermelden heeft, van belang genoeg om eene bijzondere aanwijzing te wettigen, zoo zijn haar toch eenige algemeene opmerkingen onder de aandacht gekomen, die zij gemeend heeft, ter voldoening aan het betrokken wetsartikel, als even zoovele wenken tot verbetering, in haar tegenwoordig verslag aan Uwe Majesteit te moeten opnemen, in de overtuiging dat dit het eenige doel des wetgevers kan geweest zijn, bij de bevolen tusschenkomst der Algemeene Rekenkamer, in betrekking tot eene aangelegenheid, waaraan, wel ingezien, in het belang der schatpligtigen, geen minder gewigt moet gehecht worden, dan aan 's Rijks finantieelen toestand in het algemeen.

1⁰. Op den voorgrond plaatst de Algemeene Rekenkamer eene quaestie van vorm, waar echter het wezen der zaak zeer naauw mede verbonden is. De vorm namelijk der rekening en van de begrooting der gemeenten.

Daaromtrent bestaat gebrek aan overeenstemming, noodelooze uitvoerigheid, en op vele plaatsen eene inrigting die weinig doeltreffend te achten is. In dit opzigt kan de Algemeene Rekenkamer niet nadrukkelijk genoeg ter navolging aanprijzen de vormen der provinciale comptabiliteit, die in alle gewesten de zelfde zijn, en waarvan de goede strekking door de ondervinding onwedersprekelijk is bewezen.

Bij de voorschriften die een algemeen model van gemeente-rekening en gemeente begrooting zouden moeten vergezellen, zouden een aantal leemten en gebreken van ondergeschikt belang kunnen worden aangevuld of gekeerd, die, bij de eerste inzage door een eenigzins geoefend oog, zich in de gemeente-comptabiliteit allerwege voordoen.

2⁰. Met de opgemelde quaestie van vorm verbindt zich een ander vraagpunt, betreffende de dienstjaarlijke of jaargankelijke inrigting der gemeente-comptabiliteit. Zuiver is 't nu het eene noch het andere. — Locale kennis en ondervinding moeten het uitmaken, of de dienst der gemeente, ontvangsten medebrengt of uitgaven noodzakelijk maakt, na den afloop van het jaar waartoe die zouden behooren. Wordt dit affirmatief beslist, hetgeen de Algemeene Rekenkamer wel voor waarschijnlijk houdt, dan zal in de tweede plaats de vraag gelden: wil men, op het voetspoor der provinciale comptabiliteit, over ieder dienstjaar afzonderlijk laten rekenen, met toevoeging aan de hoofdrekening van een zeker getal suppletoire rekeningen? of zal men in de zelfde jaargankelijke rekening de verschillende alsdan geloopen hebbende dienstjaren opnemen, hetgeen, bij eenen algemeen aangenomen onveranderlijken vorm, eene duidelijke onderscheiding en een vooruit bepaalden termijn van afsluiting, daarom niet zou mede brengen, dat de uitkomsten van iederen dienst niet zuiver zouden kunnen worden geconstateerd.

3⁰. Over het algemeen zou bij de instelling en justificatie eener gemeente-rekening in het oog moeten worden gehouden, dat wel de Staten der provincien die rekeningen opnemen en sluiten, maar dat dezelve, volgens eene bestaande wettelijke bepaling, bovendien nog later door een meer centraal gezag kunnen worden opgevraagd. Dit zou invloed hebben op de overlegging van een aantal resolutien of andere justificatoire stukken, die nu door locale kennis of het locaal bezit van stukken wordt aangevuld. Met andere woorden: de rekening moet, in de stukken daarnevens gevoegd, hare volledige justificatie vinden, zonder dat men tot iets daar buiten de toevlugt behoeft te nemen, om deze of gene bijzonderheid op te helderen of te wettigen. Eene nauwkeurige inachtneming van dat beginsel zou waarschijnlijk menige bedenking van geringe overschrijding of van fautieve imputatie opheffen, die, zoo als sommige rekeningen nu liggen, daarop zouden te maken zijn.

4⁰. Hoe de beslissing ten aanzien der vormen ook zoude mogen uitvallen, altijd zal eene goede comptabiliteit vereischen, dat inkomsten en uitgaven behoorlijk en onverkort tegen elkander overstaan, zoodat geen ontvangsten, na aftrek van uitgaven of omgekeerd, slechts resultatief worden verantwoord. Wordt dit niet zorgvuldig geweerd, dan is alle juiste kennis van krachten en behoeften, zoo nuttig voor de beoordeeling van volgende ramingen, geheel onverkrijgbaar. Bijna geen rekening doet zich voor, waarin niet meer of minder tegen dit fundamenteel beginsel eener goede comptabiliteit wordt gezondigd, zoodat te dien aanzien een onvoorwaardelijk herstel onvermijdelijk is.

5⁰. Bestaan er, als aanhangsels der gemeente-comptabiliteit, ook bijzondere fondsen, aan het beheer van afzonderlijke inrigtingen toevertrouwd, doch waarvan de uitkomsten in het voordeel of het nadeel der gemeente-kas werken, dan moeten die fondsen, althans resultatief, spreken in de gemeente-rekeningen, en dient die vermelding gestaafd te worden door behoorlijk gecertificeerde fondsrekeningen.

In de provinciale comptabiliteit is dit met goed gevolg ingevoerd, en het verdient navolging in de comptabiliteit der gemeenten, alwaar hieromtrent groote verscheidenheid is opgemerkt.

6⁰. Er zijn bij de lands-comptabiliteit algemeene bepalingen in vigueur, wier toepassing, naar de behoeften gewijzigd, op de gemeente-comptabiliteit aanprijzing verdient, en menige leemte zou aanvullen, als daar zijn:

a. de voorschriften op het doen van openbare aanbestedingen voor werken en leverantien;

b. de bepalingen omtrent den openbaren verkoop van roerende goederen;

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

c. algemeene bepalingen omtrent hetgeen bij de betaling van Staatsuitgaven moet worden in acht genomen, voornamelijk met oogmerk om eene onbetwistbare en ten allen tijde geldende voldaanteekening voor iedere betaalde schuldvordering te verzekeren;

d. een algemeen verbod tegen schriftdelging in bewijsstukken;

e. de wettelijke voorschriften op het regt van zegel.

7°. Over het algemeen kan niet genoeg worden aanbevolen de naauwkeurige inachtneming van vastgestelde termijnen voor deze of gene comptabele handeling. Doorgaans houden zulke termijnen onderling en opvolgend verband, en werkt daardoor het verzuim van den eenen, schadelijk op het nakomen van den anderen termijn. In de onderzochte rekeningen heeft de Algemeene Rekenkamer aanleiding gevonden tot deze aanbeveling.

Deze opmerkingen zouden door de Algemeene Rekenkamer nog met een aantal anderen kunnen worden vermeerderd, vooral wanneer zij in meer bijzonderheden zou willen treden. Zij acht dit echter, hier ter plaatse, minder noodzakelijk en wenscht liever dat hare eerste aanmerking omtrent de invoering van een algemeen verbeterd model van rekening ingang vinde, en dat zij, in dat geval, de gelegenheid erlange, daartoe het hare bij te dragen.

HOOFDSTUK V.

Art. 60. De wettelijke verpligting tot herziening van eenmaal gesloten rekeningen en verantwoordingen, wanneer de belanghebbenden zich daartoe te bekwamer tijd aanmelden, heeft in 1843 slechts eenmaal ten uitvoer behoeven gelegd te worden.

Een magazijnmeester der artillerie verzocht, dat hem, alsnog bij wege van herziening, eene geroijeerde som mogt worden geleden, die ter zake van schrijfloonen in uitgaaf was gebragt geweest in eene verantwoording wegens verkochte Rijks-goederen, waarop, na plaats gehad hebbend bijzonder onderzoek en algemeene beraadslaging, in overeenstemming met de voorschriften der wet, is geconcludeerd tot handhaving van het bedoelde roijement.

HOOFDSTUK VI.

Artt. 61 *en* 62. In opzigt tot de *nationale schuld*, waarvan het dubbel der Grootboeken bij de Algemeene Rekenkamer berust, zijn de volgende bijzonderheden vermeldenswaardig voorgekomen.

Nadat de hoofdverantwoordingen van het voormalig Amortisatie-Syndicaat geheel waren afgeloopen, en dien ten gevolge bij Uwer Majesteits besluit van den 15den Junij 1843, geheim 1a. B[21], de geheime commissie was ontbonden, die overeenkomstig het bepaalde bij art. 48 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) uit het college der Algemeene Rekenkamer was benoemd, tot het opnemen en sluiten der verantwoordingen van die instelling, zijn de archieven derzelve commissie bij de Algemeene Rekenkamer nedergelegd, en is vervolgens in November 1843 ook aldaar ontvangen eene rekening, welke, afgelegd door den Thesaurier van het Amortisatie-Syndicaat (later agent van het Ministerie van Finantien te *Amsterdam*), onder andere ook de verantwoording behelst der fondsen en waarden, welke, blijkens de laatste kapitaalrekening van het Amortisatie-Syndicaat, op ultimo December 1840 voorhanden waren, en vervolgens door den rendant zijn beheerd. Het onderzoek evenwel van deze veelomvattende rekening was bij den afloop van het jaar 1843 nog niet ten einde gebragt.

Als genoegzaam afgeloopen, daarentegen, zijn de verantwoordingen te beschouwen, die de Agent van het Ministerie van Finantien had af te leggen wegens de uitvoering, gegeven aan art. 8 der wet van 27 September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), op den vervroegden overgang der uitgestelde tot de werkelijke schuld. Weinige restanten slechts, die achtereenvolgens opkomen, vallen des wege nog te verrekenen.

Eenige dier rekeningen echter heeft de Algemeene Rekenkamer slechts voorwaardelijk kunnen afdoen, omdat daaraan ontbraken sommige kansbiljetten, in welker plaats de belanghebbenden, tot staving van hun goed regt, alleen verklaringen hadden ingediend van den Minister van Finantien.

Het is waar dat die verklaringen of bewijzen waren afgegeven uit krachte van Uwer Majesteits besluit van den 22sten December 1842, n°. 85, waarbij de regthebbenden van de overlegging der kansbiljetten zelven werden vrijgesteld, alzoo die stukken door brand als anderzins waren verloren geraakt of onkenbaar geworden; doch reeds vóór de ontvangst van dat besluit van Uwe Majesteit, had de Algemeene Rekenkamer de aandacht van den Minister van Finantien gevestigd op den inhoud van art. 4 der wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), houdende dat de bewijzen, regtgevende tot de daarbij bedoelde inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld zouden worden verkregen tegen *overgifte* ook van de uitgelote en onuitgelote kansbiljetten. Die overgifte was gebiedend: in de vrijstelling daarvan lag de dispensatie eener wettelijke bepaling, en deze dispensatie, meende de Algemeene Rekenkamer, had verleend behooren te worden, op den voet omschreven bij art. 69 van de Grondwet, een gevoelen echter waar de Minister van Finantien niet in heeft kunnen deelen. De comptabele, die van zijnen kant had gehandeld op hooger last, kon, hoe men de zaak ook beschouwde, voor de gevolgen niet aansprakelijk worden gesteld, en zoo dacht de Algemeene Rekenkamer diens verantwoording te moeten afsluiten met eene reserve, en overigens tot hare eigene verantwoording van het voorgevallene gewag te maken bij haar tegenwoordig verslag aan Uwe Majesteit. Overigens is, ten gevolge der executie van de bovengemelde wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), ter Algemeene Rekenkamer van het Grootboek der uitgestelde schuld afgevoerd een gezamenlijk kapitaal van *f* 652 791 400, en is ter vernietiging ontvangen een kapitaal van *f* 879 560 200 aan uitgelote of onuitgelote kansbiljetten, of bewijzen van dien, behalve:

1°. een kapitaal van *f* 10 800 aan kansbiljetten, die reeds waren aangemaakt, doch, uit krachte van deze latere wet, vervallen en dus later ingetrokken waren, en

2°. een kapitaal van nog *f* 795 800 aan uitgelote kansbiljetten, bij de directie van het Grootboek der Nationale Schuld ingetrokken.

Als een gevolg der uitvoering van het tractaat met België van den 5den November 1842, heeft de Algemeene Rekenkamer nog te vermelden, dat, in overeenstemming met de §§ 2 en 3 van art. 63 van dat tractaat, van het Grootboek der Nationale Schuld achtereenvolgens zijn afgeschreven onderscheiden kapitalen rentende $2\frac{1}{2}$%, tot een gezamenlijk beloop van *f* 17 000 000; dat voorts, ter voldoening aan de artikelen 57, 60 en 61 van datzelfde tractaat, bij de Algemeene Rekenkamer ter vernietiging is ingekomen een kapitaal van *f* 3 519 000 aan domein-losrenten, en eindelijk, dat nog een ander kapitaal van ruim *f* 14 500 000 aan gelijke domein-losrenten, naar aanleiding van art. 59 § 1—3 van meergemeld tractaat, bij den afloop van het jaar 1843 ter Algemeene Rekenkamer werd te gemoet gezien.

Onder de effecten, die verder in den loop van het jaar 1843 ter vernietiging zijn ontvangen bij de Algemeene Rekenkamer, verdienen nog de volgende eene bepaalde vermelding:

1°. de obligatien, die ingevolge de wet van den 21sten December 1824 (*Staatsblad* n°. 71) waren geregistreerd tot een gezamenlijk bedrag van *f* 2 000 000, en bestemd voor de kosten van de droogmaking van den *Zuidplas*;

2°. de obligatien, die tot een gezamenlijk bedrag van *f* 20 600 000, ingevolge Koninklijk besluit van den 16den Augustus 1829 (*Staatsblad* n°. 57), en krachtens de wetten van den 23sten Maart 1826 (*Staatsblad* n°. 12), 22 December 1827 (*Staatsblad* n°. 63) en 27 December 1828 (*Staatsblad* n°. 90), bereids waren geregistreerd, ter zake van de negotiatie van *f* 35 000 000, ten behoeve van 's Rijks Overzeesche Bezittingen, doch welke negotiatie door de latere wet van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10) is komen te vervallen;

3°. een bedrag van *f* 16 331 400 aan domeinlosrenten, daargesteld ingevolge art. 7 der wet van den 27sten December 1842 (*Staatsblad* n°. 59), doch weder in het bezit van het Rijk geraakt als fournissement in de 1ste serie der geldleening, toegestaan bij de opgemelde wet van den 27sten Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10);

4°. een bedrag van *f* 24 820 000 aan domeinlosrenten, die in der tijd waren geregistreerd, doch bij gebrek aan genoegzame deelneming nimmer in omloop waren gebragt;

5°. een bedrag van *f* 385 000 aan obligatien van het Amortisatie-Syndicaat, rentende $3\frac{1}{2}$ ten honderd, en weder ingekocht ter voldoening aan art. 2 der wet van 8 Juli 1842 (*Staatsblad* n°. 18).

Eindelijk is er door versterf vervallen, en dus op de Grootboeken geroijeerd, aan lijfrenten op één en twee lijven, mitsgaders aan domaniale lijfrenten, alles te zamen voor een bedrag van *f* 17 630.05.

De werkzaamheden voortvloeijende uit de betaling der renten van de $2\frac{1}{2}$ en 5 percents ingeschreven schuld, hebben eenen ge-

regelden loop gehouden. De verantwoordingen van den algemeenen betaalmeester der nationale schuld zijn ten behoorlijken tijd ingediend, en aanvankelijk is reeds, op voorstel van den comptabele zelven, in de wijze van inrigting dier verantwoordingen eene aanmerkelijke vereenvoudiging gebragt.

De verdere verbeteringen, die de contrôle van de Algemeene Rekenkamer op het beheer der nationale schuld en der rentebetaling vereischt, zullen nu, beter dan vroeger, een onderwerp van der Kamer nadere overwegingen kunnen uitmaken.

En hiermede mag de Algemeene Rekenkamer hare taak als volbragt beschouwen.

Het verslag, door haar aan Uwe Majesteit aangeboden, moest een naauwkeurig en volledig overzigt behelzen van het gebeurde in het laatst vorige jaar, zou het beantwoorden aan de voorschriften der wet. Dáár, waar de voorstelling, aan de waarheid getrouw, eenigzins ongunstig heeft moeten luiden, is op enkele plaatsen de aanteekening kunnen gesteld worden, dat reeds in den aanvang van 1844 de behandelde zaak gunstiger keer had genomen.

De Algemeene Rekenkamer,

(*geteekend*) A. R. DE WENDT.

Ter ordonnantie van dezelve,

(*geteekend*) DE VISCH EIJBERGEN.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,
A. G. A. VAN RAPPARD.

3. VERSLAG VAN DE ALGEMEENE REKENKAMER OVER HET DIENSTJAAR 1844.

's Gravenhage, den 27sten Maart 1845.

Een volledig verslag van het resultaat harer werkzaamheden over het afgeloopen jaar 1844, zooals dit aan de Algemeene Rekenkamer is voorgeschreven bij het 14de artikel der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), zal het onderwerp uitmaken van haar tegenwoordig rapport aan Uwe Majesteit.

De indeeling van dit verslag, gelijk die in vorige jaren was aangenomen, is bij ondervinding als de meest doelmatige erkend, zoodat de Algemeene Rekenkamer die ook thans tot leiddraad zal nemen.

Zij treedt aanstonds ter zake.

HOOFDSTUK I.

Art. 15. Het hoofdstuk der opgenoemde wet van den 5den October 1841, handelende over de *zamenstelling van het collegie en deszelfs verpligtingen in het algemeen*, levert voor de Kamer geen andere stof tot vermelding op, dan die bedoeld is bij het 15de, 16de en 17de artikel.

Nadat de Algemeene Rekenkamer, in de maand Mei 1844, aan Uwe Majesteit eene vermindering had voorgesteld in het tarief der reiskosten voor burgerlijke ambtenaren, zooveel de reizen in de rigtingen van spoorwegen konden worden afgelegd, werd zij in November daaraanvolgende door den Minister van Finantien bekend gemaakt met de rapporten, uitgebragt door de Hoofden der onderscheiden Departementen van algemeen bestuur, die te dezer zake door Uwe Majesteit waren gehoord.

Aangemoedigd door den bijval, dien haar voorstel bijna algemeen had verworven, heeft de Kamer, nog een stap verder gaande, de daarstelling beproefd van een geheel nieuw ontwerp van tarief, zoo van reis- als van verblijfkosten.

Artt. 16 *en* 17. Dat ontwerp, hetwelk zich niet enkel tot de burgerlijke ambtenaren bepaalt, maar zich ook uitstrekt over de officieren van de zee- en van de landmagt, heeft, behoudens alle billijkheid jegens de belanghebbenden, niet onaanzienlijke besparingen ten doel voor de schatkist, en de Kamer durft zich dan ook vleijen, dat de Minister van Finantien, wien zij hare voorstellen dienaangaande in het laatst der maand December jl. heeft medegedeeld, dezelve, zoo veel noodig aangevuld en verbeterd, te zijner tijd wel bij Uwe Majesteit zal willen ondersteunen.

Het was uit een gelijk oogpunt van besparing van Staats-uitgaven, dat de Kamer zich genoopt zag, den Minister van Finantien eene bedenking voor te dragen op de vorderingen van twee advocaten, gelijktijdig in dienst gesteld voor één en de zelfde zaak, waar de administratie over te procedeeren had. Bij de vele en aanzienlijke proces-uitgaven toch, die haar dagelijks ter vereffening worden voorgelegd, meende zij den wensch te moeten uiten, dat voor het minst de aan te wenden kosten in ieder proces tot het noodzakelijke wierden beperkt.

Het daarop ontvangen antwoord heeft der Kamer, tot haar genoegen, de overtuiging verschaft, dat hare poging in dezen niet zal blijven zonder vrucht.

Dat op den tegenwoordigen voet van betaling der *tractementen van de regterlijke ambtenaren*, die voor hun leven benoemd worden, en wier bezoldiging bij de wet is geregeld, de schatkist gevaar zou kunnen loopen van eene dubbele betaling, heeft de Algemeene Rekenkamer bij haar jongste verslag aangetoond.

De pogingen, die zij toen reeds had aangewend bij het Departement van Justitie, om in dat bezwaar te doen voorzien, zijn tot heden nog zonder het gewenschte gevolg gebleven.

Gunstiger uitkomst wil de Kamer zich voorspellen van eenen rondgaanden brief, op het einde van het afgeloopen jaar aan de Hoofden der onderscheiden Departementen gerigt, tot betere verzekering van de kortingen, die, volgens de bestaande algemeene voorwaarden, geschieden moeten op de vorderingen van aannemers van openbare werken, wanneer geen *onvoorziene toevallen* de noodzakelijkheid hebben medegebragt, om iets anders of iets meer te doen, dan bij de contracten bepaaldelijk was bedongen.

HOOFDSTUK II.

Art. 19. De wensch, waar de Algemeene Rekenkamer, in opzigt tot de *contrôle op de ontvangsten*, en wel bepaaldelijk ten aanzien van de mededeeling der maandstaten wegens alle Rijksmiddelen en inkomsten, haar verslag over den jare 1843 mede besloot, is niet onvervuld gebleven. De gewijzigde inrigting van het beheer der middelen, die met den aanvang van het jaar 1844 is begonnen te werken, heeft in betrekking tot gezegde contrôle geen minder gunstige resultaten gehad, dan de vroegere tusschenkomst der provinciale Gouverneurs, die nu van dat beheer zijn ontheven. De arrondissements-directeurs van de directe belastingen, de in- en uitgaande regten en accijnsen, benevens die van de indirecte belastingen, hebben zich volvaardig in de betrekking geplaatst, waarin de heeren Gouverneurs, gedurende 1843 en 1843, in verband met de contrôle op de ontvangsten, tot de Algemeene Rekenkamer hadden gestaan.

De zelfde regelmatigheid in de achtereenvolgende toezendingen, de zelfde bereidwilligheid tot opheldering of wegruiming van alle verschillen, door welk een en ander het beheer der Gouverneurs zoo bevorderlijk was aan de taak van dit college, heeft men ook thans, zonder eenige uitzondering, bij de arrondissements-directeurs aangetroffen.

Ook wat die middelen van inkomst betreft, welke, na het geëindigde beheer der provinciale Gouverneurs, onder geen arrondissements-directien zijn overgegaan, zoo als: de *posterijen*, de *loterijen* en het *regt van waarborg op de gouden en zilveren werken*, zijn administratieve maatregelen genomen, die de belangen der wettelijke contrôle van de Algemeene Rekenkamer moesten verzekeren, en aan de verwachting ten volle hebben beantwoord.

Eene bijzonderheid echter mag hier niet onopgemerkt blijven. De wijziging van art. 19 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), die, naar de vroeger uitgedrukte meening der Algemeene Rekenkamer, met de invoering van andere dan *provinciale* maandstaten der middelen had moeten gepaard gaan, heeft tot nu toe geen plaats gehad, en het genoemde artikel van der Kamer Instructie mist gevolgelijk te dien aanzien deszelfs letterlijke toepassing. Daarom evenwel heeft de Algemeene Rekenkamer zich niet genoodzaakt geacht, om de arrondissements-maandstaten buiten aanwending te laten, waarvan een volstrekte stilstand van hare contrôle op het meerendeel der Rijksinkomsten het onmiddellijk gevolg had moeten zijn: zij heeft het veeleer van haren pligt gerekend, in afwachting van de bedoelde wijziging, van deze arrondissements-maandstaten zoodanig gebruik te maken, als de onafgebroken voortzetting van hare contrôle vorderde, en derhalve het wezen der zaak boven de handhaving van bloote vormen te stellen.

Bij het verslag over den jare 1843 werd door de Algemeene Rekenkamer van een hulpmiddel harer contrôle gewag gemaakt, hetwelk haar nog slechts ten deele door het Departement van Finantien was geleverd, de *leggers* namelijk der *domaniale bezittingen*

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

en inkomsten, daaronder begrepen die van de *tollen op de groote wegen*, en van het *fonds der nationale nijverheid*.

Sedert echter is dit hulpmiddel voor een goed gedeelte aangevuld, zoodat nu nog slechts weinige van de leggers der domeinen, benevens die van de tollen en van het fonds der nationale nijverheid worden te gemoet gezien. Zijn ook deze nog ontbrekende leggers bij de Kamer ontvangen, en hebben de domein-rekeningen, uit het oogpunt eener regelmatige comptabiliteit, de wijzigingen ondergaan, waarvan zoo straks zal worden melding gemaakt, dan zal, in betrekking tot het dienstjaar 1842, een aanvang kunnen worden gemaakt met eene vergelijking tusschen deze rekeningen en de genoemde leggers, een hoogst gewigtige arbeid, van welks omvang men zich slechts een denkbeeld kan maken bij het overzigt van het groot aantal en den veelomvattenden inhoud dier leggers, nog na de plaats gehad hebbende belangrijke domeinverkoopingen.

Art. 20. Schoon de Algemeene Rekenkamer, op slechts één uitzondering na, van de regelmatige inzending der *slot-* of *saldostaten* over het jaar 1843 kan getuigen, moet zij tot haar leedwezen daarbij andermaal de verklaring voegen, dat deze saldostaten, evenmin als die over het jaar 1842, tot nu toe finaal zijn kunnen gesloten worden.

Hoewel de redenen, die deze sluiting in den weg staan, genoegzaam gelijkluidend zijn met die, welke ten verleden jare bij het verslag der Kamer zijn opgesomd, acht het college zich echter niet genoegzaam verantwoord door eene bloote referte aan de toenmalige ontwikkeling van die redenen, en wil hetzelve liever, voor zooveel noodig, die redenen andermaal uitdrukkelijk vermelden, in de hoop dat daardoor meer regtstreeksche aanleiding zal worden gegeven tot wegneming der bestaande beletselen, die bij de Algemeene Rekenkamer eene schromelijke ophooping van onafgedanen arbeid te weeg breugen, zonder dat van hare zijde iets wezenlijks kan gedaan worden, om dezen telkens aangroeijenden achterstand te keer te gaan.

1°. Met het saldowerk der domeinen van 1842, is de Algemeene Rekenkamer in 1844 slechts één schrede gevorderd.

Het Departement van Finantien heeft toegegeven aan de gemaakte bedenking, dat de vroeger ingezonden laatste maandstaten over het jaar, niet konden gelden voor slot- of saldostaten, in den geest der wet, vooral niet uit het oogpunt van bijzondere dienstjaarlijksche rekeningen der comptabelen. Om aan dit gebrek te gemoet te komen, zijn aan de Algemeene Rekenkamer ingezonden de administratief opgenomen jaarrekeningen van ieder kantoor der domeinen over 1842, met het voorstel om die rekeningen voor saldostaten te laten in de plaats treden.

Daarmede heeft de Algemeene Rekenkamer genoegen genomen, eensdeels omdat slechts van den vorm werd afgeweken, en het wezen der zaak behouden bleef, en anderdeels omdat de domeinontvangsten, voor verre weg het grootste gedeelte, met 1 Januarij 1844 bij de ontvangers der registratie zijn overgegaan, en van dat tijdstip af van zelf den weg van verantwoording moeten volgen, voor laatstgemeld middel voorgeschreven.

Intusschen heeft een voorloopig onderzoek der bewuste domeinrekeningen over 1842 aanleiding gegeven tot een aantal gewigtige bedenkingen, die de Kamer zich gehaast heeft aan het Departement van Finantien mede te deelen, vanwaar op deze bedenkingen na verloop van verscheiden maanden nog geen antwoord is ingekomen.

Dit is het voorname beletsel om het saldowerk der domeinen over 1842 tot afdoening te brengen, maar er bestaat nog eene andere reden, het gemis namelijk van nog eenige *leggers*; het is waar, in 1844 heeft men met de mededeeling van deze leggers aanmerkelijke vorderingen gemaakt, doch niettemin ontbreken er nog, en zoolang de laatste niet is ingekomen, moet de sluiting der rekening geschorst blijven. Over 1843 zijn die rekeningen zelfs nog niet ingekomen, en dit is de uitzondering, waarvan hiervoor gesproken is.

Het vak der domeinen derhalve, levert in opzigt tot het saldowerk, dat is, de rekening der bijzondere comptabelen, een staat van zaken op, die in dat opzigt, meer nog dan elders, naar verbetering doet wenschen.

2°. Over het algemeen heeft in de uitgaaf der saldostaten, voor zoo ver die met de Staatsbegrooting verband houdt, een gewigtig beletsel gelegen tegen derzelver afdoening, althans gedurende het jaar 1844, want door het arresteeren, in de laatste dagen van dat jaar, van eene modelrekening voor de provinciale administrateurs van 's Rijks schatkist, waarover hierna meer uitvoerig zal worden gesproken, is nu het vooruitzigt geopend, dat in den loop van 1845, de verificatie van dat gedeelte van de uitgaaf der saldostaten, zoowel over 1842 als over 1843, zal kunnen plaats hebben, met behulp der recepissen tot nu toe onder de administrateurs berustende gebleven, en thans door de Kamer opgevraagd, om haar den weg te wijzen tot de betaalde stukken zelven, die langs andere wegen bij het college inkomen, en wier opsporing, bij het gemis van opgemelde recepissen, in 1844 onmogelijk geweest is.

Het rapprochement van deze recepissen tot de betaalde stukken is door de vertraagde invoering van de gezegde modelrekening voor de administrateurs van 's Rijks schatkist (twee volle jaren zijn de deliberatien daarover aanhangig gebleven) een werk van groote uitgestrektheid geworden, hetwelk te zwaarder wegen moet, nu de achterstand van twee dienstjaren te gelijk met het loopende werk moet worden opgeruimd; doch de Kamer deinst daar niet voor terug, en zij hoopt het bewijs te leveren, dat, met ijver voor den dienst en met pligtmatige inspanning van alle krachten, de verloren tijd weder te herwinnen is, wanneer slechts haar goede wil niet belemmerd wordt door overwegingen, wier voortzetting en afloop niet van de Kamer alleen afhankelijk is, en wanneer zij enkel met comptabelen te doen heeft, die aan haar ondergeschikt zijn, en met ambtenaren, die onder hare bevelen staan.

3°. Maar er zijn, behalve de uitgaven die met de Staats-begrooting verband houden, nog andere betalingen, welke in de maand- en saldostaten worden verantwoord, en met de hoofdsom en verhoogingen der middelen in betrekking staan; en omtrent de definitieve admissie van deze betalingen, die, hoezeer op geen Staatsbegrooting voorkomende, daarom niettemin als Staatsuitgaven moeten beschouwd worden, bestaan nog altoos dezelfde beletselen, die in het verslag van de Kamer over 1843 zijn aangegeven.

De betaling-stukken komen wel geregeld in; wel wordt derzelver onderzoek achtereenvolgens voortgezet en bijgehouden, doch zoolang de fondsen, waarop deze betalingen zijn geïmputeerd, niet bij de wet worden geregeld, zoolang daaromtrent niet aan de eischen van art. 32 van der Kamer Instructie is voldaan, zijn die betalingen uit haren aard onaannemelijk; en schoon de comptabele, die de betaling gedaan heeft op gezag zijner superieuren, evenmin als de administrateur van 's Rijks schatkist, die dezelve nog over 1842 en 1843 ter verantwoording in zijne schrifturen heeft overgenomen, daarvoor ten definitieve zoude aansprakelijk blijven; schoon al deze ongeregulariseerde betrekkingen in het saldo der kasrekening van den Minister van Finantien te huis behooren, acht de Kamer het echter voor alsnog onraadzaam, om, door eene eerste admissie van de onderwerpelijke betaling-stukken, een stap te doen, die eerst dàn in overweging zou kunnen komen, wanneer te eeniger tijd de noodzakelijkheid eener wettelijke regeling van de bewuste fondsen formeel mogt worden betwist en het Hoofd van het Departement van algemeen bestuur zich met der daad voor die betalingen verantwoordelijk stelde.

Doch er geldt hier nog geen opklimmende verantwoordelijkheid; de noodzakelijkheid der wettelijke regeling van de betrokken fondsen is niet betwist: die regeling is slechts vertraagd, en hoe schadelijk die vertraging werkt, laat zich gereedelijk beseffen, wanneer men nagaat, dat, om deze en andere redenen, nu reeds over *drie* dienstjaren, zoowel de algemeene als de bijzondere comptabiliteit van de middelen en van 's lands finantien, in eene soort van werkeloosheid verkeeren, en dat er ten aanzien van *twee* dier verloopen jaren met der daad achterstand aanwezig is.

Uit het vorenstaande zal het Uwer Majesteit genoegzaam kunnen blijken, dat het meer dan tijd is, om met eene vaste hand die vertraagde en verachterde aangelegenheden op te nemen, en tot regelmatige afdoening te brengen, wil men niet door langer tijdsverloop eene onherstelbare verwarring zien geboren worden.

Art. 21. De uitvoering der wetsbepaling, dat van alle Rijksontvangsten, niet in de maandstaten begrepen, maandelijks aan de Algemeene Rekenkamer opgave zal worden gedaan, blijft, wat aangaat het Departement van Finantien, en dus verreweg het grootste gedeelte dier ontvangsten, steeds hoogst onvolledig. In weerwil der bevolen maandelijksche opgave, is het genoemd Departement daarmede nu twee volle jaren ten achter.

Ten aanzien van het jaar 1842, is in het begin van 1844 eene opgave over dat gansche tijdvak ontvangen, en voor het oogenblik het nadeel dier vertraagde mededeeling, in betrekking tot de contrôle op de ontvangsten in het algemeen, daargelaten, hebben bovendien de bedenkingen, waartoe die eerste opgave aanleiding gaf, en die zelfs nu nog voor een goed deel bestaan, overtuigend het ongerief aangetoond, eensdeels van de zamentrekking van 12 maandelijksche opgaven tot één jaarlijksche, en anderdeels van

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

de inzending meer dan een jaar na het betrokken tijdvak, omdat de bedenkingen zich noodeloos opstapelen, en de oplossing door het tijdsverloop steeds moeijelijker wordt. Over 1842 derhalve bestaat eene opgave, waaromtrent de Algemeene Rekenkamer nog niet in allen deele met de wijze van zien van het Departement van Finantien kan instemmen; over 1843 en 1844 nog geen opgave hoegenaamd, en heeft de Algemeene Rekenkamer dus te veel gezegd, wanneer zij de uitvoering der onderhavige wetsbepaling hoogst onvolledig noemde?

De Kamer kan niet ernstig genoeg aandringen op eene meer naauwgezette voldoening aan het wettelijk voorschrift; zonder die voldoening blijft hare contrôle gebrekkig; want een deel wordt haar onthouden, en overal dus, waar die contrôle in haar geheel moet worden toegepast, faalt van zelve die toepassing.

Hiervan zou reeds het daadwerkelijk bewijs voorhanden zijn, ware het niet dat op andere punten, die straks ter behandeling zullen voorkomen, insgelijks vertraging bestond, zoodat de eene achterstand den andere als het ware dekte.

De Algemeene Rekenkamer ontveinst niet, dat deze staat van zaken haar in meer dan één opzigt bekommering baart. Vaak worden de dingen naar derzelver uitkomst beoordeeld, en moest de wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) in het hier behandelde opzigt aan dien toets worden onderworpen, dan gewis zou de uitspraak ongunstig wezen, schoon het kwaad in eene gebrekkige uitvoering, niet in de wet zelve, zou gelegen zijn.

Art. 22. Na hetgeen is aangemerkt in opzigt tot de zoo even behandelde aangelegenheid, zou het vreemd luiden, wanneer de Algemeene Rekenkamer de bij haar aangelegde boekhouding volledig noemde, doch wat daaraan te kort komt, ligt in geen organieke gebreken, maar is slechts het gevolg van verzuimde mededeelingen.

De toegepaste ondervinding heeft de beginselen der inrigting geenszins gewraakt, en nog blijft de Kamer van gevoelen, dat die boekhouding volkomen aan derzelver doel zal beantwoorden, bij eene getrouwe nakoming der wettelijke voorschriften, gelijk ook deze voorschriften, wat het *tweede* hoofdstuk van der Kamer Instructie betreft, volkomen berekend zijn, om, naauwkeurig uitgevoerd, eene voldoende *contrôle op de ontvangsten* te verzekeren.

HOOFDSTUK III.

Art. 23. De Algemeene Rekenkamer is thans genaderd tot hetgeen zij te vermelden heeft in opzigt tot de *contrôle op de uitgaven.*

Zij heeft te zijner tijd de mededeeling ontvangen van *twee* besluiten van Uwe Majesteit, waarbij respectievelijk worden gearresteerd staten van kosten van den Hoogen Raad van Adel, over de eerste en tweede drie maanden van 1844, en waarbij verder wordt bepaald, dat die kosten zullen worden voldaan uit de gelden bij den Hoogen Raad van Adel voorhanden, en onder verpligting tot verantwoording aan de Algemeene Rekenkamer.

De strekking dier besluiten was der Kamer niet volkomen duidelijk; immers, daar de onkosten van den Hoogen Raad van Adel sedert 1 Januarij 1844 een onderdeel uitmaakten van het *IIde* hoofdstuk der algemeene Staatsbegrooting en de opbrengsten dier instelling daarentegen onder de algemeene Staatsinkomsten zouden worden opgenomen, zoo scheen het met de bestaande wettelijke verordeningen moeijelijk overeen te brengen te zijn, dat over die inkomsten werd beschikt buiten verband met de Begrooting van uitgaven, als waardoor die inkomsten en die uitgaven beide te zijner tijd van de algemeene Staatsrekening moesten blijven uitgesloten, even als waren het over en weder slechts denkbeeldige posten geweest.

Daarenboven, de verantwoording, die hier bevolen werd door Uwe Majesteit, kon aan het onderzoek van de Algemeene Rekenkamer niet worden onderworpen; dit verbood het 32ste artikel harer Instructie, hetwelk geen admissie van uitgaven gedoogt, anders dan in verband met Begrootingswetten.

In deze omstandigheid meende de Algemeene Rekenkamer hare bedenkingen op die beide besluiten te moeten voordragen aan den Minister van Finantien, die dezelve mede onderteekend had, doch op haren brief dienaangaande van den 9den September 1844, heeft zij zich nog met geen antwoord vereerd gezien; de betrokken post der Begrooting is onaangeroerd gebleven; zelfs heeft daar geen beschikbaarstelling op plaats gehad, en uit niets blijkt derhalve, dat hare bedenkingen eenigen ingang hebben gevonden.

Art. 24. Als een gevolg van het 2de artikel van Uwer Majesteits besluit van den 15den October 1843 n°. 4, waarbij de regimenten grenadiers en jagers tot één regiment vereenigd zijn, heeft er noodwendig eene vermenging moeten plaats vinden van de posten, die bij de Begrooting over 1843 nog voor ieder van deze regimenten grenadiers en jagers afzonderlijk stonden uitgetrokken. Toen de Algemeene Rekenkamer zulks in het afgeloopen jaar bij het onderzoek der afrekeningen met de corpsen van de landmagt, over het laatste kwartaal van 1843, opmerkte, rees, wel is waar, bij haar de bedenking, dat die vermenging streed met de bepalingen van het 24ste artikel harer Instructie; doch, daar de sommen, bij de Begrooting toegestaan, niettemin derzelver wettige bestemming bereikten, meende de Algemeene Rekenkamer hare bedenking niet te mogen doen gelden.

Ter voldoening aan de slotbepaling van het opgegeven 24ste artikel, heeft de Algemeene Rekenkamer de eer, hiernevens aan Uwe Majesteit aan te bieden *twee* staten onder letter A en B, aanwijzende de eene de af- en overschrijvingen, die gedurende 1843 en 1844 op de Begrooting van 1843 zijn geschied, en de andere die, welke gedurende 1844 op de Begrooting van dat jaar hebben plaats gehad. [1])

In betrekking tot de eerste der bovengemelde opgaven, acht de Algemeene Rekenkamer zich nog verpligt de aandacht van Uwe Majesteit daarop te vestigen, dat een post van de begrooting van het Departement van Oorlog (art. 5 der 19de afdeeling), oorspronkelijk groot *f* 900, met de aanzienlijke som van f 49 000 is verhoogd, waaruit van zelf het vermoeden ontstaat, dat men zich bij de aanwending van dien post niet tot het doel de wettelijke begrooting heeft bepaald, al is dan ook de omschrijving der uitgaven met de benaming van den post steeds in overeenstemming gebragt.

Art. 25. Eene vernieuwde poging tot bevordering eener gelijkmatige toepassing der wets-bepaling, *dat alle uitgaven ten laste van het Rijk, zoo veel het nut der zaak medebrengt, vóór de betaling moeten worden verevend*, waarop de Algemeene Rekenkamer doelde bij haar jongste verslag, ten onderwerpelijken opzigte, heeft in het begin van 1844 plaats gehad, door middel van een rondgaanden brief aan de Departementen van algemeen bestuur; en de Kamer kan in het algemeen de verzekering geven, dat men het doel eenige schreden nader is gekomen. Zij zelve is te zeer doordrongen van het nut der voorafgaande verevening, dan dat zij niet van hare zijde volstandig waken zou voor de toepassing, daar waar het slechts mogelijk is, en de Kamer is door de ondervinding eer bevestigd dan teruggekomen van de meening, dat, bij gestadige opmerking en bestrijding van iedere noodelooze afwijking, die afwijkingen steeds zeldzamer zullen worden, en het systema algemeen zóó ver zal worden uitgebreid, als het nut der zaak medebrengt, dat wil zeggen: *als slechts mogelijk is.*

Het belang toch, zoowel van de Departementen van algemeen bestuur en van de schatkist, als van de contrôle der Algemeene Rekenkamer, vordert die uitbreiding, en zou men dan aan eene gelijkmatige toepassing behoeven te wanhopen?

Art. 26. Met de wettelijke regeling der bijzondere Rijksfondsen is men in 1844 een goed eind wegs gevorderd, schoon het oogmerk nog geenszins bereikt is, dat, in den geest der wet, het viseeren door de Algemeene Rekenkamer van mandaten van betaling zich bepalen zou tot beschikkingen op *fondsen, in de schatkist gedeponeerd, en aan derden toebehoorende.* De Rijksfondsen, waarop, bij gebrek aan wettelijke regeling, nog bij mandaat wordt gedisponeerd, zijn nog verscheiden in getal, en voegt men daarbij diegene, welke verband houden met de hoofdsom en de verhooging der middelen, waarvoor de Algemeene Rekenkamer in 1844, even als in de beide vroegere jaren van het bestaan harer tegenwoordige Instructie, slechts een staat van raming met haar visa heeft bekrachtigd, om in dit opzigt aan den eisch van het onderwerpelijke 26ste artikel der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) te gemoet te komen, dan is het aantal nog aanzienlijk van zoodanige fondsen waarop de betalingen, hoewel Staatsuitgaven betreffende, onverevend moeten blijven. Hoe nadeelig deze staat van zaken werken moet, bepaaldelijk in opzigt tot de saldostaten der middelen, voor zooveel de betalingen op een deel dier fondsen in deze saldostaten worden verantwoord, is hiervoor, in betrekking tot het wettelijke voorschrift van art. 20 van der Kamer Instructie, aangewezen; doch bovendien strekt zich die schadelijke invloed uit tot de comptabiliteit der administrateurs van de schatkist, tot die van 's Rijks kas en eindelijk tot de algemeene rekening, bij art. 38 van de wet van 5 October 1841 omschreven: in één woord, zoo lang er nog één Rijks-fonds bestaat, waaromtrent niet aan de voorschriften der wet is voldaan, en op dat fonds betalingen hebben plaats gehad, zoo lang is geen volledig overzigt mogelijk over de geldelijke uitkomsten van het betrokken dienstjaar.

De Rijks-fondsen, waarop voorloopig bij geviseerde mandaten wordt

[1]) Zie onder n°. 5 hierachter.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

beschikt, zijn in 1844 met *twee* nieuwe vermeerderd: de *afgezonderde som namelijk tot voldoening der kosten op de 3 pcts. leening vallende*, voortgevloeid uit de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* nº. 14), en de *som tot dekking der onkosten, verband houdende met de conversie van Staatsschuld*, vermeld bij artt. 6 en 11 der wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* nº. 28). Aan deze wijze van kwijting der onderwerpelijke kosten heeft de Algemeene Rekenkamer voor alsnog de voorkeur gegeven, onvervankelijk de nadere regeling, die eene latere regularisatie of verantwoording van deze betalingen zal moeten vergezellen of voorafgaan.

Art. 27. Alreeds bij het eerste verslag, hetwelk de Rekenkamer de eer had, ter voldoening aan het 14de artikel harer Instructie, aan Uwe Majesteit aan te bieden, zag zij zich genoodzaakt van de moeijelijkheid te gewagen, die er voor haar gelegen was in de naleving der verpligting, haar opgelegd bij het 27ste artikel harer Instructie, om zich namelijk bij hare vereveningen te overtuigen, dat de aard van iedere uitgaaf met de omschrijving van den begrootingspost overeenkwam. De Kamer erkende dan ook, dat zij daarom, aanvankelijk wat het Departement van Oorlog betrof, als beginsel had aangenomen, om, bij verschil van gevoelen omtrent de bestemming van dezen of genen Begrootingspost, de daarop aangewezen uitgave, mits dezelve aan al de vereischten eener Staatsschuld voldeed, in verevening toe te laten, op de verantwoordelijkheid des Ministers.

Ofschoon nu de Algemeene Rekenkamer, ten behoeve van meer andere Departementen van algemeen bestuur, in den loop van 1843 tot de verevening was overgegaan van menige uitgaaf, die, gelijk zij dat uitdrukte bij haar jongste verslag, den toets eener strikte overeenstemming met de Begrootingsposten niet kon doorstaan, had zij echter den maatregel eener verevening op de ministerieele verantwoordelijkheid, niet verder uitgestrekt dan tot het Departement van Oorlog. Zij had zich daarvan laten terughouden, niet omdat de ondervinding haar het schadelijke of onraadzame van de zaak had aangetoond, integendeel; maar alleen omdat zij het in aller belang voor beter hield, dat de wet zelve haar tot zulke vereveningen bevoegd verklaarde, zooals zij de eer had gehad daartoe aan Uwe Majesteit haren wensch te kennen te geven bij eene voordragt van den 4den December 1843, nº. 1000/88 F. 2/3, en waarbij zij tevens de vrijheid nam, op het nut te wijzen, hetwelk er voor hare contrôle in gelegen zoude zijn, wanneer, behalve de berekeningen, die thans in de Begrootingswetten zijn vervat, ook nog de uitgewerkte en toelichtende staten, die in betrekking tot elken post der onderscheidene hoofdstukken aan de Staten-Generaal worden overgelegd, bij de wet wierden vastgesteld, om haar tot rigtsnoer te strekken.

Toen echter de Kamer, steeds wachtende op den uitslag van deze hare poging, zich in den loop van 1844 al wederom vond aangezocht tot de verevening van deze en gene uitgave, welker overeenstemming met den aangewezen post twijfelachtig scheen, heeft zij den maatregel eener verevening op de ministerieele verantwoordelijkheid, ingeval van verschil van gevoelen omtrent de overeenstemming met den Begrootingspost, achtervolgens meer algemeen toegepast, eerst wat de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, en vervolgens wat die voor de Zaken van den Hervormden Eeredienst en van Finantien betreft.

De vermelding der uitgaven waarvan alhier de rede is, en de omschrijving van de posten der Begrooting, welke daarmede op den aangegeven voet zijn bezwaard, gelieve Uwe Majesteit aan te treffen in de tabel, die de Algemeene Rekenkamer de eer heeft onder lª C hiernevens te voegen. [1])

Behalve uit het oogpunt der overeenstemming van uitgaven en Begrootingsposten, moet de Algemeene Rekenkamer nog in opzigt tot het aangehaalde 27ste artikel harer Instructie, met een woord gewag maken van de aangewende pogingen tegen de vermenging van fondsen over verschillende dienstjaren. Tot betere handhaving van dit verbod en om alle verschil van gevoelen af te snijden omtrent de regelen, waaraan de Staatsuitgaven in dat opzigt moeten getoetst worden, werd in 1844 eene wet uitgevaardigd, die echter het veronderstelde doel niet bereikt heeft, om deze eenvoudige reden, dat die wet een groot hoofdvereischte mist.

In stede namelijk van eenen algemeenen regel vast te stellen, waaraan alle schuldvorderingen of andere Staatsuitgaven uit het oogpunt der verboden dienstvermenging konden getoetst worden, des noods met vermelding van eenige uitzonderingen, heeft men slechts ten aanzien van enkele bijzondere gevallen bepaalde voorschriften gegeven. Het is er verre af (en komt men in specialiteiten, dan grenst dit ook aan het onmogelijke), dat er nu voor iedere voorkomende aangelegenheid een toetsteen zou aanwezig zijn; integendeel, en de zaak is door de quaestieuse wet slechts in zoo verre veranderd, dat de aanleidingen tot verschil van gevoelen, in plaats van weggenomen, tot in het oneindige zijn vermenigvuldigd.

Art. 28. De zorgen door de Algemeene Rekenkamer besteed aan eene verbeterde instelling der bewijzen, van welker deugdelijkheid zij zich ingevolge het 28ste artikel van hare Instructie overtuigen moet, wanneer zij schuldvorderingen of betalingen verevent, betroffen, blijkens haar jongste verslag, in de eerste plaats de *attestatien de vita*, af te geven aan gepensioneerden buiten 's lands woonachtig. Aanvankelijk ontmoetten hare voorstellen dienaangaande eenige zwarigheden, doch die, door de medewerking van het Departement van Buitenlandsche Zaken en van Finantien, welhaast naar genoegen opgeruimd waren, zoodat deze aangelegenheid thans naar eisch geregeld is. Evenzoo meent de Kamer geslaagd te zijn in hare poging om het Rijk voor schade te hoeden, in het geval dat eenige aangekochte of onteigende vaste goederen met hypotheken mogen zijn bezwaard, waarvan de Kamer de zekerheid of de kennis mist, op het oogenblik dat zij de vorderingen wegens de koopprijzen als anderzins verevent. De betaling wordt dan voortaan afhankelijk gemaakt van de overlegging der bewijzen die vroeger ontbraken.

Verder heeft de Algemeene Rekenkamer, in het belang van een gepast onderzoek naar de al of niet gehoudenheid van den Staat, de Hoofden der Departementen van algemeen bestuur uitgenoodigd, om op de rekenbare stukken, die haar wegens uitgangen, cijnsen of andere dergelijke, op den eigendom klevende lasten, ter verevening mogten worden ingezonden, steeds naauwkeurig te willen vermelden de sectie en het nummer, waaronder de alzoo bezwaarde eigendommen van het Rijk in de kadastrale leggers zijn ingeschreven.

Ook heeft de Kamer, met het zelfde doel, de Hoofden der ministerieele Departementen uitgenoodigd, om bij alle vorderingen ter zake van werken of leverantien zooveel noodig over te leggen behoorlijk gewaarmerkte lastbrieven of contracten, en om voorts, in het geval dat eenige prestatie op mondelingen last is geschied, de declaratien steeds te willen voorzien van eene verklaring van deugdelijkheid, gewaarmerkt door de onderteekening van het Hoofd zelf van het betrokken Departement, of van den ambtenaar, die doorgaans met de teekening in deszelfs plaats is belast. Na eene korte briefwisseling, die echter meer den vorm dan het wezen van de zaak betrof, is er van wege al de ministerieele Departementen gereedelijk aan dat verlangen voldaan.

Bij haar jongste verslag gaf de Algemeene Rekenkamer ook nog aan Uwe Majesteit te kennen, dat, ofschoon volgens de bestaande wettelijke bepalingen, de vorderingen wegens salaris en verschotten van practizijns, enz., op de taxe van den regter moesten worden geleden, dit haar echter niet belette om, waar zij het noodig achtte, aan de administratie de indiening voor te stellen van een verzoek om hertaxatie; en dat die maatregel in 1843 ten gevolge had, dat de schuldeischers uit eigen beweging eene korting voorsloegen van meer dan een vierde op hunne vrij aanzienlijke pretentie. De Kamer achtte zich tot zulk eene transactie niet bevoegd, en bleef dus aandringen op eene hertaxatie. Den uitslag van die poging, haar tot nog toe onbekend, heeft zij thans aan Uwe Majesteit mede te deelen.

Die uitslag is verre van gunstig geweest: de arrondissements-regtbank te *Gorinchem* heeft het Rijk in deszelfs verzoek om hertaxatie niet-ontvankelijk verklaard, en het gevolg is geweest, dat de Algemeene Rekenkamer het volle bedrag heeft moeten verevenen, nog vermeerderd met de kosten, gevallen op de aangewende poging tot hertaxatie.

Een onderwerp, waar de Algemeene Rekenkamer in het afgeloopen jaar meer bepaaldelijk hare zorg aan heeft gewijd, is de justificatie van vorderingen wegens reis- en verblijfkosten.

De getuigenis der administratie, dat zij in het belang van den dienst zijn aangewend en noodzakelijk waren, moet hier in de meeste gevallen beslissen; doch het was ook daarom, dat de Algemeene Rekenkamer zich heeft beijverd om deze verklaringen in dier voege te doen inrigten, dat zij ten meest mogelijken waarborg strekten van een streng en onpartijdig onderzoek.

Deze aangelegenheid was bij den afloop van het vorige jaar nog niet zoodanig geregeld, als in alle opzigten wel wenschelijk was; doch bij het nieuw ontwerp van tarief voor de reis- en verblijfkosten, waarvan hiervoor gesproken is, is de Kamer ook bedacht geweest op een verbeterd reglement, welks bepalingen, zoo zij vertrouwt, worden ze door Uwe Majesteit bekrachtigd, alle leemten zullen aanvullen en alle gebreken verhelpen, waarin op dat stuk nog behoort te worden voorzien. Dat tarief en reglement, eerst bij het einde van het vorige jaar, zooals reeds gezegd is,

[1]) Zie hierachter onder nº. 5.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

aan den Heer Minister van Finantien aangeboden, maakt ongetwijfeld nog het onderwerp uit van de overwegingen der verschillende administratien, die daarop moesten worden gehoord, en de Kamer blijft alzoo met vertrouwen de beslissing van Uwe Majesteit te gemoet zien.

In opzigt tot het bestaande voorschrift omtrent de *openbare aanbestedingen*, waaromtrent het Koninklijk besluit van den 11den November 1815 n°. 94, den regel vaststelt, dat alle werken en leverantien, die het Rijk op meer dan *f* 500 te staan komen, aan zoodanige aanbesteding zullen onderworpen worden, heeft de Algemeene Rekenkamer in het afgeloopen jaar weder van hare zijde al het mogelijke gedaan, om de strikte handhaving van dien regel te helpen verzekeren.

De afwijkingen daarop geautoriseerd heeft de Kamer steeds geëerbiedigd; doch daar het ook in dit opzicht waar is, dat de uitzonderingen den regel bevestigen, is de Kamer telkens meer en meer van het nut der oorspronkelijke bepaling overtuigd geworden, en kan zij den wensch niet onderdrukken, dat steeds aan dat voorschrift allerwege en met zorg de hand worde gehouden.

In verband met het behandelde 28ste artikel harer Instructie, moet de Kamer hier nog van eene laatste bijzonderheid gewagen, de admissie in uitgaaf, namelijk, van twee quitantien van betaling die bij den brand van het gebouw van het Departement van Marine, op den 8sten Januarij 1844, waren vermist geraakt, en dus ontbraken aan eene aanvraag tot regularisatie, die bij haar ter verevening was ontvangen.

Ofschoon zij daartoe bij hare Instructie wel niet bevoegd was verklaard, meende de Kamer toch in de gegeven omstandigheden, en vooral op de uitdrukkelijke verklaring van den Minister van Marine dat de bedoelde quitantien door de belanghebbenden in behoorlijke orde waren ingezonden, derzelver bedrag in uitgaaf te mogen lijden. De Algemeene Rekenkamer rekende zich niettemin verpligt daarvan, als van eene ontegenzeggelijke afwijking harer Instructie, aan Uwe Majesteit gewag te maken bij haar tegenwoordig verslag.

Art. 29. De vorderingen die, loopende ten laste van den dienst van 1843, niet vóór den 1sten Augustus 1844 ter harer kennis waren gebragt, heeft de Kamer, in overeenstemming met art. 29 harer Instructie, wederom niet aangenomen, dan uit krachte van besluiten van Uwe Majesteit, welke dien termijn verlengden, en heeft dit in het geheel plaats gehad voor een getal van 56 vorderingen, vermeld op eene lijst, die de Kamer de eer heeft bij deze onder l^a. D, aan Uwe Majesteit aan te bieden. [1])

Art. 30. Bij haar verslag aan Uwe Majesteit over den jare 1842, heeft de Kamer in betrekking tot het 30ste artikel harer Instructie, de meening aan Uwe Majesteit medegedeeld, dat de som, die jaarlijks voor onvoorziene uitgaven ter beschikking van Uwe Majesteit wordt gesteld, niet vatbaar zoude zijn voor de tweejarige afsluiting, die ten opzigte van de Staatsbegrooting bij de wet is bepaald.

Thans echter moet de Kamer daaromtrent een tegenovergesteld gevoelen vermelden.

Bij de bewerking namelijk van het model voor de algemeene rekening van ontvangsten en uitgaven, bedoeld bij art. 126 van de Grondwet, en nader omschreven bij art. 38 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), van welk model, straks nog meer opzettelijk zal worden gewag gemaakt, heeft zich het materieele bewijs opgedaan van de onvermijdelijke noodzakelijkheid, dat de opgemelde som voor onvoorziene uitgaven, als een aanhangsel der Staatsbegrooting, gelijktijdig worde verantwoord, en dus ook de regelen volge, voor de tweejarige afsluiting dier Staatsbegrooting aangenomen. Alleen de bijzonderheid, dat anders geen balans over den dienst mogelijk is, heeft ten deze moeten beslissen, en de Algemeene Rekenkamer van het denkbeeld teruggebragt, vroeger ten aanzien van deze aangelegenheid voorgestaan.

Art. 31. Overeenkomstig hetgeen in het jongste verslag aan Uwe Majesteit is medegedeeld, heeft de Algemeene Rekenkamer, bij de afsluiting van den dienst van 1841, onder dagteekening van 31 December 1843, alle aanvragen van betaling en tot regularisatie, die vóór deze dagteekening bij haar waren ingediend, en uit hoofde van eenige onvolledigheid met remarque uitgegeven, nog gedurende den vroeger gestelden termijn van anderhalve maand, in verevening aangenomen; ja zelfs is men ditmaal nog buiten dien termijn gegaan, en heeft de Kamer tot in Maart verevend, altoos onder dagteekening van 31 December 1843, en slechts ten aanzien van schuldvorderingen vóór dien datum bij de Kamer bekend geweest, en zulks, omdat eerst door de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 6) een aantal van deze schuldvorderingen, die uit hoofde van vermeende dienstvermenging waren aanhangig gebleven, verevenbaar waren geworden.

[1]) Zie hierachter onder n°. 5.

Art. 32. Aan de bepalingen in het 32ste artikel van der Kamer Instructie vervat, dat zij namelijk zoo min vóór als nà de betaling, eenige verevening tot stand brengen, of eenige uitgave lijden zal, die niet op de Begrootingswetten of andere daarmede gelijkstaande wetten gegrond is, zijn de verschillende wetten toe te schrijven, die achtereenvolgens werden uitgevaardigd tot regeling of opheffing en afsluiting van bijzondere fondsen, en wat als zoodanig kan worden beschouwd, doch het vereischte mist van eenen wettelijken grondslag tot verevening der betalingen, die daarop vóór of sedert den 1sten Januarij 1842 hadden plaats gehad. Het zijn de wetten:

1° van den 31sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 71) tot regeling der uitgaven voor de droogmaking van het *Haarlemmermeer*;

2°. van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), tot regeling van het bijzonder fonds wegens de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid;

3°. van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8), houdende regeling van uitgaven ten laste van op te heffen bijzondere fondsen;

4°. van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), tot opheffing en afsluiting van bijzondere fondsen;

5°. van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), betrekkelijk den achterstand over 1840 en vroeger.

De Algemeene Rekenkamer acht het niet onbelangrijk, alhier zoo beknopt mogelijk de uitvoering te vermelden, die er gedurende 1844, en met hare medewerking, aan dat vijftal wetten gegeven is.

Al aanstonds valt hier in het algemeen aan te merken, dat de Kamer al deze wetten heeft beschouwd, als gelijk te staan met begrootingswetten; anders toch had zij daarop, ingevolge het 32ste artikel harer Instructie, geen vereveningen mogen toelaten. Als begrootingswetten nu, moesten zij, ofschoon het daarbij niet uitdrukkelijk werd gezegd, hare uitvoering ontvangen naar de regelen van comptabiliteit, die voor de algemeene Staatsbegrooting zijn aangenomen. Na deze voorafgaande algemeene beschouwing zal de Algemeene Rekenkamer alsnu de eer hebben van de uitvoering van ieder dier wetten afzonderlijk te gewagen.

Bij het 2de artikel der eerstgenoemde wet werd bepaald, dat de uitgaven ter zake van de droogmaking van het *Haarlemmermeer* gedaan, en reeds vóór de invoering der tegenwoordige Instructie van de Algemeene Rekenkamer, dus vóór 1 Januarij 1842, verevend, in mindering zouden strekken van de artikelen waartoe zij behoorden.

Dienovereenkomstig zijn, als eerste bezwaar op de onderscheidene artikelen van den begrootings-staat, bij deze wet gearresteerd, de sommen geboekt, die bij de Kamer vóór 1 Januarij 1842 op het massaal bedrag waren verevend. Wegens de verdere betalingen na dat tijdstip volbragt, zijn vervolgens alreeds eenige aanvragen tot regularisatie bij de Kamer ontvangen, terwijl wegens later ontstane vorderingen thans op dien begrootings-staat weinig of niet meer geboekt wordt, dan na voorafgaande verevening.

Op den 31sten December 1844 bedroegen al deze vereveningen te zamen	*f* 2 132 500.60
zoodat van het totaal beloop van den begrootings-staat, ad	8 000 000.00
nog beschikbaar was	*f* 5 867 499.40

Op het bijzonder fonds, geregeld bij de wet onder 2°. wegens de kolonisatie van behoeftigen, zijn over 1841, 1842 en 1843 op het toegestane bedrag van	*f* 609 000.00
gedurende 1844 ter regularisatie of verevening ontvangen: betaling-stukken ten bedrage van . . .	591 152.62
zoodat op 31 December 1844 nog beschikbaar bleef	*f* 17 848.38

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

Over 1844 is op het toegestane bedrag van . .	*f* 564 016.20
gedurende dat jaar aangewezen	438 625.23
en was dus op 31 December 1844 nog over. . .	*f* 125 389.97

Van het negental fondsen, op te heffen ingevolge de wet, onder 3⁰., waarbij de uitgaven ten laste van dezelve geregeld worden, is er slechts één, hetwelk op ultimo December 1844 was afgesloten; al de overige boden op dat tijdstip nog beschikbare saldo's aan, die echter voor het meerendeel zeer gering waren, zoodat de afsluiting ook van deze als zeer nabij te beschouwen was; terwijl overigens de vereveningen, op al die fondsen gedurende 1844 tot stand gebragt, geenerlei bedenkingen hebben doen ontstaan, waarvan de vermelding alhier eenig nut zou hebben.

Dit laatste kan men ook zeggen van de fondsen, genoemd in de wetten onder 1⁰. en 2⁰.

Anders is het gelegen met de fondsen, geregeld bij de wet onder 4⁰., dat zijn: 1⁰. het buitengewoon fonds van kwade posten; 2⁰. het fonds tot goedmaking der kosten van de leeningen van verschillenden aard over 1830 tot 1833 en over 1836 tot 1841; en 3⁰. het fonds van verhoogde pensioenen of gratificatien voor de grensjagers, derzelver weduwen of weezen.

Op de stukken van uitgaaf, ten laste van deze *drie* fondsen bij de Rekenkamer ontvangen, waren, behalve een paar aanmerkingen van ondergeschikten aard, de twee volgende hoofdbedenkingen gevallen:

Vooreerst, dat ten laste van het fonds onder 2⁰. uitgaven werden gebragt wegens kosten gevallen op de leening voor de droogmaking van het *Haarlemmermeer*; dat die kosten, naar het gevoelen van de Rekenkamer, uit de fondsen van die leening zelve hadden behooren te zijn gekweten, immers uit den aard der zaak niet geacht konden worden te zijn begrepen in de lasten van het fonds tot goedmaking der kosten van de *leeningen van verschillenden aard*; dat, al mogt ook aan laatstgemeld fonds eenige bijdrage zijn geleverd uit dat voor de droogmaking van het *Haarlemmermeer* (hetgeen door de Rekenkamer niet kon worden nagegaan), dan nog de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n⁰. 71), regelende de uitgaven voor gezegde droogmaking, geene zoodanige bijdrage, immers uitgaven voor kosten op de leening gevallen, toestond, en dat derhalve de daarvoor gebragte sommen in geen geval voor verevening vatbaar waren.

Ten andere, dat de finale opheffing en afsluiting van de bijzondere fondsen, in de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n⁰. 9) begrepen, naar de letter van art. 3, had behooren plaats te hebben uiterlijk binnen *zes* maanden na de uitvaardiging van die wet, dus vóór of op den 13den Augustus 1844; waaruit volgde, dat de verevening dier uitgaven vóór dat tijdstip had behooren te zijn geschied.

Daar nu, bij gebrek van de vereischte beschikbaarstellingen, die eerst op den 18den Augustus 1844 ter kennis van de Rekenkamer waren gekomen, de verevening aldaar ter behoorlijker tijd niet mogelijk was geweest en zij daartoe later geene bevoegdheid meer meende te hebben, zond zij de bij haar ontvangen aanvragen tot regularisatie onverevend aan het Departement van Finantien terug.

Het gevolg daarvan was, dat die aanvragen haar op nieuw werden aangeboden, met eenen brief, waarbij het Departement van Finantien, toestemmende in het roijement der uitgaven, die de Rekenkamer bedenkelijk achtte, niettemin op de verevening van al het overige aandrong, en zich daaromtrent beriep op het voorbeeld, hetwelk de Kamer had gegeven opzigtelijk de uitvoering van het 31ste artikel harer Instructie, waarbij voor de afsluiting der Staatsbegrooting ook een termijn wordt gesteld; hetwelk echter niet had belet, dat zij ook, na de verschijning van dien termijn, nog Staatsuitgaven ten laste der betrokken Begrooting in verevening had aangenomen.

De Algemeene Rekenkamer heeft hierop geantwoord, dat de zaak niet gelijkstond, alzoo bij het 31ste artikel harer Instructie aan de Departementen van algemeen bestuur werd vrijgelaten, om gedurende de geheele maand, en dus ook nog op den 31sten December, de stukken in te zenden, terwijl de afsluiting eerst geschieden moest nadat al die stukken waren geboekt, eene bepaling, die uit den aard der zaak meêbragt dat de boeking ook nog na den 31sten December moest kunnen plaats hebben. Om daarentegen tot de opheffing en afsluiting te geraken van fondsen, waarop de uitgaven reeds geschied waren, lang vóór de wet de verevening toestond, en waarvan de bewijzen alzoo dadelijk na de uitvaardiging van de wet aan de Algemeene Rekenkamer hadden kunnen zijn ingediend, was, meende zij, eene boeking, na het tijdstip voor de afsluiting bepaald, geenszins noodzakelijk en dus niet geoorloofd.

Op deze onderscheiding heeft de Algemeene Rekenkamer voortdurend hare weigering tot verevening gegrond. Bij het einde van het jaar 1844 was het haar nog onbekend, welke middelen het Departement van Finantien zou bezigen, om het gerezen verschil te vereffenen.

De wet onder 5⁰., *betrekkelijk den achterstand over* 1840 *en vroeger*, was bij den afloop van het jaar 1844, wat de uitvoering aangaat, nog niet ver gevorderd.

Men vleit zich echter, dat de verloopen tijd is besteed om alles tot die uitvoering gereed te maken, en de Kamer vertrouwt althans, dat de fatale termijn (1 Januarij 1846) niet zal voorbijgaan, zonder dat men zich dien ter geheele afdoening van de zaak zal hebben ten nutte gemaakt.

Art. 33. In verband met de wetsbepaling, dat de Kamer van alle *verstrekkingen*, *in mindering*, *bij voorschot*, en *ter goede rekening*, naauwkeurig aanteekening houden en waken zal voor de latere verrekening, teruggave of verantwoording, gaf de Algemeene Rekenkamer bij haar vorig verslag aan Uwe Majesteit te kennen, dat zij in 1843 de verevening had moeten weigeren eener betaling in mindering op aannemingspenningen, door het Departement van Marine aangevraagd ten behoeve van een aannemer, die, naar luid van zijn contract, op zulk eene betaling geen regt had.

Aan die zaak, op 1 Januarij 1844 nog onbeslist, is sedert een einde gemaakt, door de verevening van de Algemeene Rekenkamer, gegrond op een *certificaat van oplevering*, wegens ruim drie vierde gedeelten van het werk, hetwelk in het geheel was aangenomen voor *f* 8600, en waarop in mindering werd aangevraagd *f* 6000.

Wel had de aannemer, volgens zijn contract, eerst na de *geheele* oplevering van het werk aanspraak op de betaling, ook van de *geheele* aannemingsom, en in zoo verre had hier eene afwijking plaats van het contract, doch dit liet zich verdedigen door omstandigheden, die, geheel onafhankelijk van de administratie en van den aannemer, dezen laatste evenwel de voltooijing van zijnen arbeid voor 't oogenblik onmogelijk maakten.

In overeenstemming met het aangehaalde voorschrift der wet, heeft de Kamer alverder, in de gevallen dat eenig proces in het voordeel van den lande wordt beslecht, geene vorderingen wegens salaris en honorarium enz., van practizijns in verevening aangenomen, dan behoudens eene aanteekening ten laste van de verliezende partij, ten einde op de latere teruggave dier kosten, in zoo verre dezelve verhaalbaar zijn, het oog te kunnen houden.

HOOFDSTUK IV.

Art. 37. Aan het wettelijk voorschrift, vervat in art. 37 van der Kamer Instructie, waar het hoofdstuk *over de verantwoording* meê aanvangt, is in den loop van 1844 behoorlijk uitvoering gegeven; over 1842 is eene tweede en laatste, over 1843 eene eerste rekening wegens de verschillende hoofdstukken der Begrooting van Staats-uitgaven door de daarbij betrokken Departementen van algemeen bestuur afgelegd, en door de Algemeene Rekenkamer opgenomen en geliquideerd, ter voldoening aan art. 200 der Grondwet.

Art. 38. In overeenstemming met het 38ste artikel der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n⁰. 40), heeft de Algemeene Rekenkamer in de eerste maanden van 1844, na gehouden overleg met den Minister van Finantien, een model gearresteerd voor de algemeene rekening van ontvangsten en uitgaven, bedoeld bij art. 126 der Grondwet.

Dit heeft echter nog niet het dadelijk afleggen van die rekening over 1842 ten gevolge gehad, en schoon deze dienst met ultimo December 1843 is afgesloten, zoodat de rekening vóór 1 Julij 1844 ter Algemeene Rekenkamer had moeten zijn overgebragt, wordt dezelve nog steeds te gemoet gezien. [1])

't Is waar, de eerste rekening na de invoering der nieuwe financieele wetgeving zal niet volkomen aan het voorschrift kunnen voldoen, want bij gemis van regelingswetten voor de bijzondere fondsen in 1842 zal daarvan over dat jaar geene verantwoording kunnen geschieden, en het overzigt, hetwelk deze rekening zal aanbieden, zal dus gebrekkig zijn, doch daarom moet immers de rekening niet

[1]) Vóór de afzending van het tegenwoordig verslag, is de bewuste rekening nog ter Algemeene Rekenkamer ingekomen.

II. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

geheel achterwege blijven. Ook te dezen aanzien bestaat derhalve vertraging en achterstand, die, in het belang van goede orde in het algemeen finantieel beheer, niet te spoedig kan worden opgeruimd.

Art. 39. In opzigt tot de rekeningen, welke, behalve die van de Departementen van algemeen bestuur en wegens de ontvangsten en uitgaven, bedoeld bij art. 126 der Grondwet, bij de Algemeene Rekenkamer moeten inkomen, zal zij haar verslag over het afgeloopen jaar weder op de zelfde wijze indeelen als over 1842 en 1843 is geschied.

De Kamer onderscheidde destijds de verschillende soorten van comptabiliteit:

I. *in die wegens* 's Rijks kas, *en alle daarin* gedeponeerde fondsen;

II. *in die van de* bijzondere lands-comptabelen, *door de Departementen van algemeen bestuur aan de Kamer op te geven.*

Ad I. De comptabiliteit van 's Rijks kas gaf wederom een tweeledig oogpunt aan de hand:

a. die wegens de eigenlijke kas of het gereede geld;

b. die wegens het beheer der schatkist in derzelver geheelen omvang.

a. Ten aanzien van de comptabiliteit van de eigenlijke kas, zal der Kamer verslag van voortgang kunnen getuigen, in onderscheiding van zoo vele punten, waaromtrent slechts stilstand en verachtering te melden is. De veertiendaagsche rekeningen van het voormalig algemeen Rijks-kassierschap, hetwelk met 30 Julij 1843 had opgehouden te bestaan, zijn in den loop van 1844 finaal kunnen gesloten worden, tot op het tijdstip van deszelfs ontbinding. Hierop zal nu nog eene recapitulatieve rekening over 1842 [1]) en eene over het eerste halfjaar 1843, moeten volgen, en zoodra ook deze tot sluiting zijn gebragt bij de Kamer, zal het geconstateerde debetsaldo van het genoemde kassierschap op 30 Junij 1843 kunnen worden gedecomponeerd en overgebragt op de verschillende agenten van 's Rijks schatkist, die het kassierschap hebben opgevolgd. Is deze decompositie tot stand gebragt, dan kan onverwijld tot de afdoening worden overgegaan der rekeningen van deze agenten over het tweede halfjaar 1843, die inmiddels reeds zijn ontvangen en ter sluiting voorbereid.

Ook de achtereenvolgende inzending der betaling-stukken heeft regelmatig plaats, en is reeds over 1844 ver gevorderd.

De Kamer houdt met het onderzoek van deze stukken gelijken tred, en komen de quitantien van storting, die met de ontvangst verband houden, slechts tijdig en volledig in, zoodat de ontvangst in derzelver geheel kan worden nagegaan en gejustifieeerd, dan laat het zich aanzien, dat de rekeningen der agenten over 1844 te bekwamer tijd zullen kunnen afloopen.

b. Wegens de comptabiliteit van het beheer der schatkist, is in het begin van het jaar 1844 eene schets-verantwoording ingekomen bij de Algemeene Rekenkamer, voor zoo veel aangaat het dienstjaar 1842. Aanstonds hield de Kamer zich met het onderzoek daarvan bezig, zoowel wat den vorm als het wezen der zaak betrof; en de bedenkingen, bij die gelegenheid onder de aandacht gekomen, werden in den aanvang der maand Mei 1844 aan den Minister van Finantien medegedeeld.

Tot nu toe wordt de beantwoording van die bedenkingen te gemoet gezien, en er zijn nu *drie* dienstjaren verstreken sedert de administratie der schatkist door de wet zelve aan de Kamer is verantwoordelijk verklaard, zonder dat nog over een van dezelve de rekening is kunnen gesloten worden. Waar dat gedurig uitstellen al toe leiden moet, behoeft geen uitdrukkelijke aanwijzing. Er is bij een vroeger verslag, zoowel als bij het tegenwoordige, in opzigt tot andere punten, reeds zoo veel van gezegd, dat de Kamer noodwendig in herhalingen zou moeten vervallen. Mogt deze bloote herinnering, ter plaatse waar 't behoort, aanleiding geven om door verdubbelde inspanning deze veracherde aangelegenheid op effen voet te brengen! Wie zich een juist denkbeeld vormt van het groot gewigt der alhier bedoelde comptabiliteit, dien moet het onverklaarbaar voorkomen, dat niet al het mogelijke gedaan wordt om het Hoofd van het daarbij betrokken Departement van algemeen bestuur jaar aan jaar, en zoo spoedig als de aard der zaak het toelaat, door eene afgesloten rekening van zijne groote verantwoordelijkheid te dezer zake te ontheffen.

Ad II. Van bijzondere comptabelen moet hier met name gehandeld worden:

a. van de administrateurs van 's Rijks schatkist in de provincien;

b. van den Agent van het Ministerie van Finantien te *Amsterdam.*

a. Ten aanzien der eersten is het der Algemeene Rekenkamer eindelijk mogen gelukken, een model van rekening vast te stellen met toetreding van de zijde van het Ministerie van Finantien. Dit model, vergezeld van eene adstructieve memorie, is in het laatst van 1844 uitgevaardigd, en onverwijld zijn door de Kamer de noodige maatregelen genomen, om voor de diensten van 1842 en 1843, niettegenstaande het tijdsverloop en de daaruit ontstane ophooping van stukken, de instelling van rekeningen mogelijk te maken, geheel in den geest van die, welke over volgende jaren zullen worden afgelegd. Zij rekent op de bereidvaardigheid der comptabelen zelven, en op de medewerking der Departementen van algemeen bestuur, waar zij de hulp van die Departementen zal noodig hebben; en wordt de Kamer in die verwachting niet te leur gesteld, dan zal op dit punt gedurende het jaar 1845 nog veel kunnen hersteld worden, van het ongerief reeds met der daad uit zulk een langdurig overleg ontstaan.

b. Met de comptabiliteit van den Agent van het Ministerie van Finantien te *Amsterdam*, is men het doel slechts weinig nader gekomen. Er zijn in het begin der maand Augustus 1844, ter beoordeeling en vaststelling, schetsen van verantwoording aan de Algemeene Rekenkamer onderworpen, waarnaar door genoemden comptabele over 1842 en 1843 zou moeten worden gerekend. Nog in die zelfde maand deelde de Algemeene Rekenkamer het resultaat van hare bevinding, bestaande in de ontwikkeling van eenige bedenkingen, aan den Minister van Finantien mede, doch verder heeft zij daarvan niets vernomen.

In dien zelfden toestand verkeert eene rekening van den voorganger van den tegenwoordigen Agent over 1841, die natuurlijk met de opgemelde over 1842 verband houdt, en waarop reeds in de maand Mei 1844 de gevallen aanmerkingen aan welgemelden Minister zijn medegedeeld, insgelijks zonder eenig verder gevolg. Ook op dit punt derhalve, betreurt men eenen noodlottigen stilstand, die bij langeren duur tot ongelegenheid moet leiden, en nu reeds allerwege een staat van onzekerheid helpt onderhouden, die met eenen regelmatigen gang van 's lands finantieel beheer onbestaanbaar is.

Dit betreft de algemeene administratie van gemelden agent. Wat aangaat zijne meer bijzondere en zeer uitgestrekte bemoeijingen aangaande de verantwoording der 3 percents leening, is door de Algemeene Rekenkamer op voordragt van het Departement van Finantien een ontwerp van rekening gearresteerd, tot het doen van achtereenvolgend afwijs wegens de intrekking der recepissen en de uitgifte van bewijzen regtgevende op inschrijving. Deze rekeningen, die de algemeene verantwoordingen wegens de leening zullen voorafgaan, zooals deze laatsten zijn voorgeschreven bij art. 85 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en bij art. 25 van het reglement, gearresteerd bij Koninklijk besluit van den 7den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 17), moeten eigenlijk slechts dienen, om den comptabele successievelijk van een deel zijner veelomvattende verantwoordelijkheid te ontheffen, tot welk einde ook strekken moet de bij de wet bevolen maandelijksche opzending van geldswaardige stukken, als fournissement in de leening aangenomen, en waarvoor hem telkens gedetailleerde recepissen worden afgegeven. Reeds vroeger was de Algemeene Rekenkamer op het denkbeeld gekomen, om, in afwachting van de zoo even gemelde algemeene verantwoordingen, eenige voorloopige contrôle op den gang der 3 percents leening te oefenen. Aan een deel van die contrôle voldoen de achtereenvolgende rekeningen van den Agent te *Amsterdam*, waarvan hiervoor gesproken is, en omtrent het andere deel, waartoe het middel door de agenten van 's Rijks schatkist zou moeten geleverd worden, vleit de Algemeene Rekenkamer zich, op goede gronden, met de eindelijke toestemming van den Minister van Finantien. [1])

[1]) De recapitulatieve verantwoording over 1842 is nog vóór de afzending van het tegenwoordig verslag bij de Algemeene Rekenkamer ingekomen.

[1]) In het begin van 1845 is inderdaad die toestemming van den Minister van Finantien gevolgd.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

Nog in betrekking tot eene andere bijzondere aangelegenheid, heeft de Kamer, almede op het voorstel van het Departement van Finantien, een model van rekening voor den agent te Amsterdam vastgesteld, ter zake van zijne bemoeijingen, namelijk in opzigt tot de negotiatie van 35 millioen tot conversie der 5 pcts. Oost-Indische losrenten. Deze rekening is ook bereids opgenomen en gesloten bij de Algemeene Rekenkamer.

Wat eindelijk de overige bijzondere comptabelen betreft, daaromtrent voldoen de Departementen van algemeen bestuur aan derzelver wettelijke verpligtingen, en waar verschil van gevoelen te dien aanzien bestaat, tracht men door wisseling van denkbeelden allerwege de zuivere toepassing van den regel te verzekeren, dat aan de Algemeene Rekenkamer rekenpligtig is, al wie geld of geldswaarde, aan het Rijk toebehoorende, ontvangt, beheert of onder zich heeft.

Art. 40. De verachterde toestand der verantwoording van het beheer van 's Rijks schatkist heeft van zelf invloed op die wegens de *gedeponeerde gelden* aan derden toebehoorende, uit hoofde van het onafscheidelijk verband van de eene verantwoording met de andere.

De Algemeene Rekenkamer acht zich verpligt hier met een enkel woord gewag te maken van de redenen, die haar bewogen hebben om in opzigt tot het *fonds voor den landbouw* geene verantwoording aan te nemen over 1842, zooals die over 1841 en vroeger was afgelegd. Zij acht die vermelding daarom noodig, omdat het haar is voorgekomen, dat, bij het aanbieden eener wet, waarbij onder anderen die zwarigheid zou moeten worden uit den weg geruimd, de motieven van de weigering der Kamer niet volledig zijn voorgesteld.

Bij art. 11 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16) werd bepaald, dat het fonds voor den landbouw zou worden beheerd overeenkomstig de regelen voor de lands-comptabiliteit vastgesteld. Wat eischten nu in 1842 die regelen voor 's lands comptabiliteit? Onder anderen dit, dat geen uitgaaf zou worden verevend of geleden, anders dan gegrond op eene begrootingswet of daarmede gelijkstaande wet. En wat bragt de toepassing meê van dat beginsel op het fonds voor den landbouw? Dat daarvoor zoodanige begrootingswet moest worden uitgevaardigd, zou de Algemeene Rekenkamer, met het oog op het 32ste artikel harer Instructie, uitgaven op dat fonds verevenen of lijden. Het kwam hier niet aan op de vraag, of dit met den aard van het fonds bestaanbaar was, of er mogelijkheid bestond zulk eene begrootingswet in te stellen, of dat inderdaad noodzakelijk kon geacht worden. Al deze vragen werden beantwoord door art. 11 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* n°. 16). Dat de Algemeene Rekenkamer aan dit artikel gebonden was, en daaraan moest vasthouden, tegen alle consideratien in, dit heeft zij niet zoo duidelijk vermeld gevonden bij de hiervoor bedoelde memorie van toelichting aan de Staten-Generaal gerigt, en heeft zij gewenscht om die reden alhier uitdrukkelijk neder te schrijven.

De verantwoordingen der fondsen van inwendig beheer, waardoor in 1843 de schatkist met meer dan *f* 100 000 was bevoordeeld, hebben in 1844 zulk eene gunstige uitkomst niet opgeleverd, althans niet zoo zichtbaar, alzoo de voornaamste dier fondsen, namelijk dat van buitengewoon en onvoorzien, zoo mede het hospitaal-fonds, beide zijn afgeschaft, en de uitgaven die daaruit vroeger werden gekweten thans regtstreeks ten laste komen van de Staatsbegrooting.

Het beheer van instellingen die eigen inkomsten hebben, waarvan de ontvangst en de uitgaaf niet in de Begrootingen van Staatsinkomst en van Staatsuitgaven zijn opgenomen, vermeent de Algemeene Rekenkamer niet beter te kunnen rangschikken, dan onder de zoogenaamde fondsen van inwendig beheer, en zoo heeft zij alhier voor zich melding te maken van eene bijzonderheid betreffende het Koninklijk Instituut te Medemblik.

Omtrent de verantwoording van dat Instituut hebben gedurende 1844 vele en uitvoerige correspondentien plaats gehad tusschen de Algemeene Rekenkamer en het Departement van Marine, en dit in verband, eensdeels met de nieuwe comptabiliteits-verordeningen, en anderdeels met de omschrijving van den betrokken post der Begrooting over 1844: *Kosten van de maritime school te Medemblik, na aftrek van de bijdragen der adelborsten.*

Uit die omschrijving afleidende, dat te dezer zake geene uitgaven ten laste der Staatsbegrooting konden worden geleden, dan voor zooveel de bijdragen der adelborsten ontoereikend waren bevonden om al de kosten der instelling te dragen, was er van de zijde der Algemeene Rekenkamer eene wijze van beheer en verantwoording voorgesteld, waardoor dat beginsel volkomen zou zijn gehandhaafd geworden. Maar ofschoon daarenboven dat stelsel van beheer en verantwoording de proef der ondervinding had doorgestaan bij het Departement van Oorlog, alwaar hetzelve reeds vroeger was ingevoerd voor de Militaire Academie te *Breda*, waarvan insgelijks de kosten bij de Begrooting staan uitgetrokken, *na aftrek van de bijdragen der kadets*, zoo kon toch het Departement van Marine zich met de beschouwingen en voorstellen der Kamer niet vereenigen, maar bleef ten behoeve van schuldeischers van het Instituut aandringen op eene verevening van vorderingen, regtstreeks aangewezen op de Begrooting, buiten eenig verband met *de bijdragen der adelborsten*, en zonder dat dus door deze Kamer eerst kon worden onderzocht, of en in hoever die bijdragen zelven ontoereikend waren, en er werkelijk alreeds tot de Staatsbegrooting de toevlugt moest worden genomen.

De Kamer heeft die vereveningen volstandig geweigerd, en bij den afloop van het jaar 1844 was het geschil nog onbeslecht.

De Algemeene Rekenkamer mag van het behandelde artikel harer Instructie niet afstappen, zonder alhier eene bijzonderheid aan te teekenen, die almede ten verleden jare stof heeft gegeven tot correspondentien, zonder dat de Kamer er in geslaagd is, in hare beschouwingen het betrokken Departement van administratie te doen deelen. Er is namelijk in twee garnizoensplaatsen afgeweken van het bepaalde bij het provisioneel reglement van administratie voor de landmagt, ten aanzien van den openbaren verkoop van de mest der paarden van de troepen cavalerie die aldaar in bezetting liggen.

In stede van dien openbaren verkoop, waarvan de opbrengst komen moest ten voordeele van het zoogenaamde *paardenfonds*, is de mest, in beide die garnizoens-plaatsen onder de hand afgestaan, in ruiling als 't ware voor de stalbehoeften, die daartegen, buiten kosten van het genoemde fonds, waaruit ze anders hadden moeten worden aangekocht, zijn geleverd.

Uit het dubbele oogpunt derhalve van het voordeel doorgaans met eenen openbaren verkoop boven eenen onderhandschen afstand verbonden, en van het minder bedrag van de kosten der bewuste stalbehoeften, vergeleken met de opbrengst van de mest, loopt de genoemde afwijking voor het paardenfonds, en bij gevolg voor de schatkist, op schade uit. Dit was de beweegreden die de Algemeene Rekenkamer tot de mededeeling harer bedenkingen had genoopt, die echter, zooals gezegd is, geene verandering in de zaak hebben te weeg gebragt.

Art. 42. De Algemeene Rekenkamer is met het toezigt voortgegaan omtrent het regelmatig stellen van borgtogt door de rekenpligtigen, en heeft in dit opzigt de belangen van 's Rijks schatkist naar eisch verzekerd gezien, zoodat zij slechts op éénen comptabele, straks nader te vermelden, genoodzaakt is geweest, den maatregel van dwang toe te passen, bij de wet ter harer beschikking gesteld.

Overigens heeft zij in het afgeloopen jaar aanleiding gekregen, om de aandacht van den Minister van Finantien op de gelijktijdige imputatie te vestigen, die zich dikwerf voordeed van eenen borgtogt, of van een deel daarvan, voor eene vorige en tegenwoordige betrekking. Met bereidvaardigheid is die Staats-ambtenaar in het gevoelen getreden, deswege door de Kamer ontwikkeld, en bij gelegenheid dat voortaan zoodanige akte van dubbele verbindtenis aan hare goedkeuring wordt onderworpen, zal haar tevens het bewijs worden geleverd, dat de belanghebbende zijne vorige betrekking ten genoegen zijner superieuren heeft overgegeven, waarvan tevens het gevolg is, dat zijne rekenpligtigheid jegens de Algemeene Rekenkamer op zijnen opvolger overgaat. Deze oplossing harer gemaakte bedenking was voor de Kamer bevredigend, in verband met de strekking van het toezigt, haar door de wet opgedragen.

Omtrent de genoegzaamheid van den betrokken borgtogt tot het dekken van bezwaren, die, na de summiere overdragt van het vroeger waargenomen kantoor, bij nader onderzoek, ten laste van den borgsteller kunnen opkomen, die dan niet meer als rekenpligtig aan de Kamer te beschouwen is, heeft zij gemeend zich te kunnen bepalen bij de opmerking deswege aan den Minister van Finantien medegedeeld, zonder te treden in de beoordeeling der gronden, waarop de overtuiging van dien Minister rust, dat ook te dien aanzien de belangen van het Rijk voldoende zijn gewaarborgd, alzoo het hier eene aansprakelijkheid van ambtenaren geldt, geheel afgescheiden van hunne comptabele betrekking tot de Algemeene Rekenkamer.

De correspondentien in 1843 aangevangen ter zake der borgstellingen van allen, aan wie eenig beheer van gelden ter goede rekening wordt toevertrouwd, onverschillig in welke duurzame of kortstondige betrekking, hebben in 1844, immers wat de borgstelling betreft, bij *tijdelijke* waarnemingen nog geenszins den gewenschten uitslag gehad; alleen aan titularissen van een comptabel ambt geschieden zulke verstrekkingen voortaan niet anders

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

meer, dan behoudens borgtogt, hetzij personeel, hetzij in geïmmobiliseerde inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, en in geen geval meer aan de zedelijke ligchamen.

Bij de Commissien van administratie over de gevangenissen heeft de noodzakelijkheid tot het verleenen van gelden ter goede rekening door eene veranderde wijze van beheer geheel opgehouden.

Zooals hiervoor gezegd is, is slechts op een enkelen comptabele een maatregel van dwang behoeven te worden toegepast. Deze was de administrateur van 's Rijks hospitaal te *Willemsoord*, en die maatregel heeft volgens het voorschrift der wet in de weigering der Algemeene Rekenkamer bestaan, om hare medewerking te leenen tot de uitbetaling van de ambtswedde van den nalatige. Sedert, wel is waar, is er van dien comptabele eene akte van personeele borgstelling bij de Kamer ingekomen, die echter, als geheel onvoldoende, ongeregistreerd is moeten worden teruggezonden.

Art. 45. Uit krachte van de bevoegdheid haar bij de wet verleend, heeft de Algemeene Rekenkamer in den loop van 1844 de modellen van rekening gearresteerd, hiervoor reeds gemeld, voor de provinciale administrateurs der schatkist namelijk en voor den Agent van het Ministerie van Finantien te *Amsterdam*, voor den laatste wat bepaaldelijk aangaat de negotiatie tot conversie der Oost-Indische losrenten en de verwisseling van recepissen uit de 3 percents leening voortspruitende.

Nog andere modellen die thans aanhangig zijn voor het beheer van 's Rijks kas en voor dat van den genoemden agent in het algemeen, zullen definitief moeten vastgesteld zijn, eer aan eene algemeene herziening van de overigens bestaande modellen van rekening kan gedacht worden.

Art. 46. In opzigt tot de wetsbepaling, dat de 13de maand- of saldostaten van de middelen, als bijzondere rekeningen van de betrokken comptabelen zullen worden aangemerkt, vermeent de Kamer zich, na de uitvoerige behandeling van al hetgeen die saldostaten aangaat, en hiervoor in verband met het 20ste artikel harer Instructie opgenomen, aan dat vertoog eerbiedig te mogen refereeren.

Art. 47. Aan de wetsbepaling die de regelmatige inzending der rekeningen van alle comptabelen moet verzekeren, wordt door de Algemeene Rekenkamer steeds met zorg de hand gehouden, en waar enkele van die comptabelen achterlijk waren in het doen van verantwoording, werden zij daartoe door de Kamer aangeschreven. Zoodanige aanschrijving is steeds voldoende geweest, en men heeft in 1844 tot geen verdere dwangmiddelen de toevlugt behoeven te nemen.

Alhier moet echter worden aangeteekend, dat op den laatsten December van het afgeloopen jaar ter Algemeene Rekenkamer nog geen spoor van bewijs voorhanden was, dat de boete, door haar aan een der beide nalatige comptabelen opgelegd, waarvan in haar verslag over 1843 wordt melding gemaakt, in 's Rijks schatkist was overgebragt.

Artt. 48 *tot* 54. De wettelijke voorschriften, die als zoo vele maatregelen van orde voor den gang der bijzondere comptabiliteit kunnen gelden, en voorkomen bij de artikelen 48 tot 54 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), hebben in 1844 naar eisch gewerkt, zoodat daaromtrent geen bijzondere vermelding noodig is, anders dan ten aanzien van een verschil van gevoelen tusschen het Departement van Oorlog en de Algemeene Rekenkamer omtrent de uitlegging van art. 51. Dat verschil was daarin gelegen, dat het gezegde Departement de drie vierde gedeelten, die door eenen rekenpligtige moeten zijn verantwoord, eer hem nieuwe verstrekkingen ter goede rekening kunnen worden verleend, wilde berekend hebben alleen over het bedrag der hoofdsommen, die hem oorspronkelijk bij ordonnantie waren verstrekt; de Algemeene Rekenkamer wilde daarentegen, wanneer het onderwerpen betrof van doorloopend beheer, in de berekening ook begrepen hebben ieder overgehouden saldo in kas, hetwelk, zoodra het door haar was geconstateerd, daarom ook aanstonds als nieuwe verstrekking werd geboekt. Het Departement van Oorlog heeft ten slotte in deze laatstgemelde uitlegging berust.

Art. 55. Het ontwerp van reglement voor de contrôle, door de Algemeene Rekenkamer uit te oefenen op den voorraad muntmateriaal, bij 's Rijks Munt voorhanden, waarvan bij het verslag over 1843 reeds melding is gemaakt, heeft in 1844 aanleiding gegeven tot het wisselen van uitvoerige vertoogen, die, behalve een aantal bedenkingen van meer ondergeschikt belang, een kardinaal punt van verschil hebben betroffen, het beginsel namelijk bij het concept-reglement aangenomen, dat het fineeren van het muntmateriaal in particuliere schei-fabrieken zou kunnen plaats hebben.

Hiertegen heeft de Algemeene Rekenkamer herhaaldelijk hare bezwaren ingebragt, tot eindelijk Uwe Majesteit, bij wege van preliminaire decisie, het verschil heeft uitgewezen in het voordeel der meening van het College van Raden en Generaalmeesteren der Munt. De Algemeene Rekenkamer heeft pligtmatig berust in deze decisie, en het zal haar aangenaam zijn, door de ervaring overtuigd te worden dat hare bezorgdheid ten voorschreven opzigte overdreven is geweest. Nog vóór den afloop van het jaar 1844 heeft de Algemeene Rekenkamer haar definitief advies op het onderwerpelijk reglement uitgebragt.

Art. 56. Tot volledige uitvoering van het wetsartikel rakende het toezigt der Algemeene Rekenkamer over het beheer van het *materieel in de magazijnen*, *arsenalen*, *hospitalen en op de werven* voorhanden, zijn wederom in 1844 van hare zijde herinneringen noodig geweest, waarvan het resultaat met den afloop van dat jaar nog werd te gemoet gezien. [1])

Artt. 57 *en* 58. Het werk der provinciale comptabiliteit neemt meer en meer toe in geregelden gang. Zoowel bij de behandeling van de rekeningen als bij het onderzoek der begrootingen, die aan de Kamer tot dat einde worden medegedeeld, is zij steeds ernstig bedacht geweest op de handhaving, voor zoo veel dit van haar afhing, van alle beginselen van ordelijk en regtmatig beheer, die ten aanzien van 's Rijks finantien zijn aanbevolen, en waarop de schatpligtige ingezetenen gelijke aanspraak hebben, onverschillig of zij hun aandeel dragen in behoeften van den Staat, of van het gewest hunner inwoning.

Art. 59. Ter voldoening aan het 59ste artikel harer Instructie, zijn in 1844 wederom een aantal stedelijke en gemeenterekeningen onderzocht, die door de Algemeene Rekenkamer waren opgevraagd, en op autorisatie van Uwe Majesteit aan haar ingezonden.

Die rekeningen waren de volgende, en zijn betrekkelijk tot de laatste dienstjaren waarover respectievelijk, door de steden en gemeenten daarbij betrokken, in 1843 gerekend was:

PROVINCIEN.	STEDEN OF GEMEENTEN.	DIENSTJAREN.
Noord-Braband	's Hertogenbosch . . .	1839
	Tilburg	1839
	's Prinsenhage. . . .	1842
	Moergestel	1841
Gelderland	Nijmegen	1841
	Harderwijk.	1841
	Zevenaar	1841
	Duiven	1841
Zuid-Holland	's Gravenhage	1841
	Woerden	1841
	Rijswijk. . . . , .	1841
	Wateringen	1841
Noord-Holland	Amsterdam.	1841
	Hoorn	1841
	Ouderkerk	1841
	De Rijp.	1842
Zeeland	Vlissingen	1841
	Veere	1841
	St. Maartensdijk . . .	1842
Utrecht	Utrecht	1841
	Zuylen	1842
	De Bildt	1842
Friesland.	Harlingen	1841
	Sloten	1841
	Schoterland	1841
	Dantumadeel	1841

[1]) Het Departement van Marine heeft in 1845 de ontbrekende inventarissen onder dagteekening van ultimo December 1843 ingezonden.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

PROVINCIEN.	STEDEN OF GEMEENTEN.	DIENSTJAREN.
Overijssel	Zwolle	1841
	Raalte	1842
	Wijhe	1842
Groningen	Winschoten	1842
	Noordbroek.	1842
	Loppersum	1842
Drenthe	Meppel	1841
	Zuidlaren	1841
Limburg	Venlo	1842
	Stein.	1842

Moge de Algemeene Rekenkamer, uit het dubbele oogpunt van onderzoek, bij de wet aangegeven, al geen noemenswaardige bijzonderheden te vermelden hebben, het is er evenwel verre van daan, dat de examinatie over het algemeen voor haar meer bevredigende uitkomsten heeft gehad, dan ten verleden jare. Integendeel, zij is door dit voortgezette onderzoek, hetwelk ditmaal steden van den eersten rang heeft gegolden, meer en meer in hare overtuiging bevestigd, dat de gemeente-comptabiliteit voor vele verbeteringen vatbaar is, ja, die verbeteringen bijna allerwege hoog noodig heeft, en de Kamer mag niet ontveinzen, dat het voor haar eene wezenlijke teleurstelling is, nu er na haar verslag over 1843 een rond jaar is voorbijgegaan, zonder dat het haar in het geringste gebleken is, dat de wenken, die zij zich bij dat verslag heeft veroorloofd, eenigen indruk hebben gemaakt. De Algemeene Rekenkamer acht het niet noodig die wenken met nog andere aan te vullen; nog minder komt het haar, in verband met haar oogmerk, dienstig voor, alhier in bijzonderheden te treden, waarbij zij onwillekeurig alligt in den vorm eener aanklagt zou vervallen, die met hare bedoeling strijden zou, en waarvan zij de noodzakelijkheid ook niet uit de wet kan afleiden. Zij moet zich bepalen tot de ernstige verklaring, dat zonder eene algemeene organieke wijziging, aan de gemeente-comptabiliteit geen wezenlijke verbetering kan worden toegebragt, en dat de gebreken op vele plaatsen van dien aard zijn, dat ze van den vorm tot het wezen der zaak overslaan en ingrijpen in de wezenlijke belangen der gemeenten. Aangenaam, zij herhaalt dit, zal het der Algemeene Rekenkamer zijn, wanneer zij er toe geroepen mogt worden, om tot zoodanige verbetering werkdadig de hand te leenen.

HOOFDSTUK V.

Art. 60. Geen rekenpligtigen hebben zich in 1844 tot het bekomen van *herziening* aangemeld, en evenmin heeft zich eenige aanleiding voorgedaan, om daartoe van ambtswege over te gaan.

HOOFDSTUK VI.

Artt. 61 *en* 62. Bij haar vorig verslag had de Algemeene Rekenkamer de eer aan Uwe Majesteit mede te deelen, dat alsnog, ter voldoening aan de §§ 1—3 van art. 59 van het tractaat met *Belgie* van den 5den November 1842, bij de Kamer werd te gemoet gezien een kapitaal van ruim *f* 14 500 000 aan domein-losrenten. Die domeinlosrenten zijn in den loop van het jaar 1844 werkelijk ter Algemeene Rekenkamer ingekomen, doch zonder dat daarbij gevoegd waren de couponbladen, als waaromtrent door Uwer Majesteits commissarissen, ter uitvoering van dat gedeelte van het tractaat met *Belgie*, was overeengekomen, dat dezelve aldaar zouden blijven berusten.

De Algemeene Rekenkamer meende intusschen, en zoo zij vertrouwt te regt, dat die couponbladen een geheel uitmaakten met de obligatien waartoe zij behoorden, en zij rekende zich dus onbevoegd om die losrenten zonder dezelve over te nemen.

Na gehouden correspondentie dienaangaande met den Minister van Finantien, en nadat die Staatsambtenaar aan haar de bepaalde verklaring had afgelegd, dat door de terughouding der couponbladen in *Belgie* het Rijk nimmer eenige schade kan beloopen, heeft zij de gemelde domein-losrenten, in den staat waarin zij zich bevonden, overgenomen, onder voorbehoud evenwel om van deze omstandigheid in haar jaarlijksch verslag aan Uwe Majesteit melding te maken. Die losrenten tot een gezamenlijk bedrag van *f* 14 536 800 zijn in de stamregisters geroijeerd.

Het lag in den aard der zaak, dat de uitvoering der zoo belangrijke wetten van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad*, n°. 28) eenen aanzienlijken invloed op de werkzaamheden bij de Algemeene Rekenkamer moesten uitoefenen.

Bij de eerstgenoemde wet werd eene vrijwillige geldleening uitgeschreven tegen eene rente van 3pct. in het jaar, en dien ten gevolge moest er ook een nieuw Grootboek daarvan worden aangelegd. Tot en met ultimo December 1844 is daarin ingeschreven een kapitaal van *f* 41 324 200.

Bij de laatstgenoemde wet werd de aflossing of verwisseling bevolen der nationale schuld rentende 5 en 4½ pct. in inschrijvingen op een nieuw aan te leggen Grootboek rentende 4 ten honderd.

Eer zij nu voor Uwe Majesteit in eenige nadere bijzonderheden treedt aangaande de uitvoering dier wetten, ziet de Algemeene Rekenkamer zich verpligt alhier melding te maken van een verschil van gevoelen tusschen haar en den Minister van Finantien nopens Uwer Majesteits besluiten van den 13den April 1844 (*Staatsblad* n°. 23) en van den 23sten April 1844 (*Staatsblad* n°. 24). Omtrent beide was hare hoofd-aanmerking, dat de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) alleen sprak van aflossing van schulden ten laste van het Rijk, en dat, daar er altijd, zoo door de Regering zelve als door de Wetgevende Magt, een onderscheid was gemaakt tusschen de schulden van het Rijk en die ten laste van de Oost-Indische bezittingen, ofschoon door den Staat gewaarborgd, de gelden ten gevolge van de wet van 6 Maart 1844 bijeengebragt, niet mogten worden gebezigd tot het aflossen of tot het verwisselen der losrenten ten laste van de Oost-Indische bezittingen.

De Minister van Finantien verklaarde eindelijk, dat Uwe Majesteit steeds Hoogstderzelver goedkeuring bleef hechten aan de uitlegging der bewoordingen van art. 16 der meergenoemde wet, in dien zin, dat onder de daar genoemde schulden ten laste van het Rijk stellig begrepen waren de 5 pcts. losrenten ten laste der Overzeesche bezittingen, terwijl hij Minister die uitlegging geheel te zijner verantwoording nam.

De Algemeene Rekenkamer meende na die verklaring in de zaak te moeten berusten, maar, ofschoon nu ook later, en wel bij art. 3 van de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), werkelijk in den opgegeven zin het vraagstuk is beslecht, heeft zij het voorgevallene toch altijd van genoeg belang gerekend, om daarvan te dezer plaatse melding te maken.

Ten gevolge van de opgemelde en vroegere wetten en Koninklijke besluiten, zijn tot en met ultimo December 1844 in der Kamer registers geroijeerd:

1°. een kapitaal van *f* 148 938 300 op het Grootboek der nationale schuld rentende 5 pct.;

2°. een kapitaal van *f* 700 500 aan obligatien van het voormalig Amortisatie-Syndicaat rentende 4½ pct.;

3°. een kapitaal van *f* 640 000 aan domein-losrenten van 5 en 2½ pct.;

4°. een kapitaal van *f* 30 597 000 aan losrenten ten laste der Overzeesche bezittingen, rentende 5 pct.;

5°. een kapitaal van *f* 1000 aan obligatien ten laste der gemelde bezittingen, rentende 4 pct. - en eindelijk

6°. een kapitaal van *f* 14 502 100 aan schatkistbiljetten a 4 pct., uitgegeven krachtens de wetten van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 79) en 19 Junij 1843 (*Staatsblad* n°. 25).

Daarentegen zijn ter Algemeene Rekenkamer, mede tot en met ultimo December 1844:

1°. ingeschreven een kapitaal van *f* 190 254 300 in het Grootboek der nationale schuld, a 4 pct.; en

2°. geregistreerd in de daarvoor nieuw aangelegde registers, een kapitaal van *f* 14 748 500 aan obligatien ten laste der Overzeesche bezittingen, rentende 4 pct., waarin ook nu begrepen zijn de vroeger bestaan hebbende obligatien tot een gelijk rentebedrag.

Uit kracht der wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 63), is in het jaar 1844 almede ter Algemeene Rekenkamer geroijeerd

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

een aangekocht kapitaal van *f* 374 000 aan obligatien ten laste van het voormalig Amortisatie-syndicaat, rentende $3\frac{1}{2}$ ten honderd, terwijl, krachtens de wet van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 63), op het Grootboek der nationale schuld, rentende $2\frac{1}{2}$ pct., zijn vernietigd de kapitalen, staande ten name van de *Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage ad f* 114 700 en van het *fonds der Octrooiregten, groot f* 151 400.

Eindelijk is door versterf vrijgevallen, en dus op de Grootboeken geroijeerd, aan lijfrenten op een en twee lijven een gezamenlijk bedrag van *f* 8647.90.

De Algemeene Rekenkamer alzoo kortelijk aan Uwe Majesteit verslag gedaan hebbende van hare werkzaamheden betreffende de eigenlijke nationale schuld (zoo ingeschreven als vlottende schuld), meent thans te kunnen overgaan tot het onderwerp der geldleeningen, gevestigd op wegen, kanalen of vaarten, en die allen mede bij haar worden gecontrôleerd. Zij heeft de eer dienaangaande aan Uwe Majesteit mede te deelen:

1°. dat ten gevolge van aflossing bij haar zijn overgebragt en in de stamregisters geroijeerd:

a. een kapitaal van *f* 155 000 aan obligatien ten behoeve van de *Zuid Willemsvaart*, uitgegeven krachtens de wet van 5 Januarij 1824 (*Staatsblad* n°. 3); en

b. een kapitaal van *f* 101 000 aan obligatien ten behoeve van het *Zederik-kanaal*, uitgegeven krachtens het Koninklijk besluit van den 26sten Januarij 1824, n°. 60;

2°. dat, ter voldoening aan het laatste gedeelte van art. 3 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 16), bij haar is vernietigd een kapitaal van *f* 247 000 aan obligatien ten behoeve van het kanaal van *De Grift*, van *Apeldoorn* tot beneden *Hattem*, uitgegeven krachtens de Koninklijke besluiten van 1 en 6 October 1824, n°. 85 en 86; en

3°. dat gedurende het jaar 1844 bij haar is ingeschreven een kapitaal van *f* 777 000 aan nieuw aangemaakte obligatien rentende $4\frac{1}{2}$ percent, voor den steenweg van *Maastricht* naar de *Geldersche* grenzen, krachtens de wet van 14 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 6).

Ten slotte meent de Algemeene Rekenkamer nog te moeten vermelden, dat zij, in het belang van eigenaars of houders van schuldbrieven ten laste van den Staat, aan den Minister van Finantien in overweging heeft gegeven om de daarstelling te bevorderen van een wettelijk voorschrift, hetwelk eens vooral en naar vaste regelen het goed regt waarborgde dier eigenaars of houders, wanneer door brand of anderzins die schuldbrieven onkenbaar geworden, vernietigd of verloren geraakt mogten zijn, daar het toch niet meer dan billijk was, dat de belanghebbenden in zulke gevallen van alle overlegging werden vrijgesteld.

Dit laatste voorstel hield verband met eene dispensatie van het overleggen van vermiste kansbiljetten, eene vrijstelling verleend bij Uwer Majesteits besluit van den 22sten December 1843, n°. 85, en waarover de Algemeene Rekenkamer gehandeld heeft bij haar jongste verslag.

Art. 63. In verband met de contrôle haar opgedragen bij het 63ste artikel harer Instructie, meent de Algemeene Rekenkamer alhier voor Uwe Majesteit melding te moeten maken van de uitvoering, ook door haar gegeven aan de besluiten van Uwe Majesteit van den 6den Mei 1844, n°. 61, en van den 9den Augustus daaraanvolgende, n°. 77, beide mede onderteekend door den Minister van Oorlog, en waarbij aan een gewezen officier en aan een gewezen onderofficier, die volgens de bestaande reglementen geen regt hadden op pensioen, uit louter gunst en bij wijze van alimentatie, jaarlijksche onderstanden zijn toegelegd.

Overeenkomstig de uitdrukkelijke bepaling in die beide besluiten vervat, heeft de Algemeene Rekenkamer ook bij haar die jaarlijksche onderstanden als pensioen ingeschreven, evenals dit in 1844, uit kracht van Uwer Majesteits besluit van 30 October 1843, n°. 73, (mede gecontrasigneerd door den Minister van Oorlog), ook heeft plaats gehad met vroeger verleende onderstanden van gelijken aard. Daar dit echter noodwendig ten gevolge zal hebben, dat al die onderstanden te zijner tijd, ook geleden zullen moeten worden ten laste van den post bij de Staatsbegrooting uitgetrokken voor pensioenen, hoewel zij, naar de duidelijke letter van de reglementen daar niet onder te rangschikken zijn, zoo achtte de Algemeene Rekenkamer het geenszins onbelangrijk, bij haar tegenwoordig verslag deze bijzonderheid onder de aandacht te brengen van Uwe Majesteit.

Ook moet de Algemeene Rekenkamer hier nog gewagen van eenen brief van den Minister van Finantien, van den 13den Junij des vorigen jaars, waarbij aan de Kamer de vraag werd voorgesteld, of zij ook bedenkingen had tegen de inschrijving in het tweede bijboek der pensioenen, van de lijfrenten, verleend aan den heer *K. L. Blume* en aan mevrouw de weduwe *De Riemer*, geboren *Roelofs*, mitsgaders tegen de betaalbaarstelling dier lijfrenten op den post der Begrooting, voor pensioenen bestemd; een en ander in navolging van hetgeen uit kracht van een vroeger Koninklijk besluit van 3 November 1820, n°. 33, had plaats gehad met eene dergelijke lijfrente ten name van den heer *C. I. Temminck*.

De Algemeene Rekenkamer heeft daarop geantwoord, dat zij, na een opzettelijk onderzoek omtrent den aard en den oorsprong der bedoelde lijfrenten, geen vrijheid vond om tot het voorgestelde toe te treden, eensdeels omdat *lijfrenten* in een administratieven zin geen *pensioenen* waren, en ten andere, omdat de lijfrenten in geschil, in derzelver oorsprong beschouwd moesten worden als *uitgaven* voor den dienst van het onderwijs of van de kunsten en de wetenschappen, en dus ten laste zouden behooren te komen òf van de *vierde* òf van de *vijfde* afdeeling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegrooting.

Aan het slot van dat antwoord merkte de Algemeene Rekenkamer nog aan, dat ook de lijfrente van den heer *Temminck* voor het vervolg niet meer ten laste van den post der pensioenen zou kunnen worden verevend.

Ten gevolge van dit een en ander is, op de voordragt van den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij een besluit van Uwe Majesteit van den 17den Augustus 1844, n°. 16, de voldoening van al de hiervoren genoemde lijfrenten nader aangewezen op den post van afloopende betalingen, bij het Vde Hoofdstuk der Staatsbegrooting uitgetrokken, en is deze aangelegenheid alzoo voor het vervolg naar eisch geregeld.

En hiermede acht de Algemeene Rekenkamer voldaan te hebben aan de verpligting, haar bij de wet opgelegd.

Het gegeven verslag vermeldt naar waarheid de gunstige resultaten, die de bemoeijingen der Kamer hebben mogen opleveren, evenzeer als de minder goede uitkomsten, en de oorzaken van den gestremden loop harer werkzaamheden in andere opzigten.

Mogt de vermelding van het een en ander strekken, om de regelmatige uitvoering der wet, in den waren geest der wet, meer en meer te bevorderen.

De Algemeene Rekenkamer,

(*geteekend*) A. R. de Wendt.

Ter ordonnantie van dezelve,

(*geteekend*) De Visch Eijbergen.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. Van Rappard.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

4. BIJLAGEN behoorende bij het VERSLAG DER ALGEMEENE REKENKAMER over 1843 (art. 24)

STAAT van Af- en Overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over 1842, gedurende de jaren 1842 en 1843, ter

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied: Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
1	*Nihil.*			
2	19 April 1843, n°. 45.	2	4	Tractementen van de ambtenaren en bedienden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal . . . .
		3	1	Tractementen van den Secretaris van staat, Vice-president en van de Staatsraden
		3	2	Tractementen van den secretaris, van de referendarissen en van de commiesen van staat . . . .
		3	3	Tractementen van de overige ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, en weekgeld van een knecht of boutefeu bij den Raad van State . . . . . .
3	2 Mei 1843, n°. 85.	2	2	Buitengewone zendingen . . . .
3	9 Sept. 1843, n°. 58.	2	2	Buitengewone zendingen . . . .
3	12 Oct. 1843, n°. 89.	2	2	Buitengewone zendingen . . . .
4	13 Novb. 1843, n°. 69.	1	1	Tractementen, daggelden en schrijfloonen . . . .
		1	2	Reis- en verblijfkosten . . . .
		1	3	Bureau- en lokaalbehoeften . . . .
4	17 Febr. 1843, n°. 94.	2	1	Tractementen van den president, den vice-president en de leden, mitsgaders van den procureur-generaal, advocaat-generaal, griffier en substituten-griffiers bij den Hoogen Raad . . . .
4	20 Maart 1843, n°. 97.	2	1	Idem.
4	27 Aug. 〃 〃 64.	2	1	Idem.
4	13 Novb. 〃 〃 69.	2	1	Kosten van den Hoogen Raad. . . . .
4	17 Febr. 〃 〃 94.	3	1	Tractementen van de regterlijke ambtenaren . . . .
4	10 Julij 〃 〃 42.	3	1	Idem.
4	13 Novb. 〃 〃 69.	3	1	Idem.
		3	2	Tractementen van de deurwaarders . . . .
		4	1	Tractementen van den president en leden, mitsgaders van den advocaat-fiscaal, van den griffier en de overige ambtenaren en bedienden bij het Hoog Militair geregtshof . . . .
		5	1	Tractementen van de geregtsdienaren . . . .
		5	2	Tractementen van de scherpregters en derzelver adsistenten . . . .
		6	1	Kosten vallende op de te doene reizen door ambtenaren onder het Ministerie van Justitie ressorteerende . . . .
		6	2	Belooningen en andere schadeloosstellingen, mitsgaders de gratificatien en onderstandsgelden . . . .
4	17 Febr. 1843, n°. 93.	7	2	Kosten wegens den arbeid der gevangenen . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

meene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art 24 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40).

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
1 000.00				
533.32				
	2	5	Bureau- en lokaalbehoeften voor de beide Kamers der Staten-Generaal.	
1 466.68				
[illegible]				
200.00				
1 500.00	4	1	Onderstands- en transportgelden, ten behoeve van Nederlandsche zeelieden en militairen, door de gezanten en consuls uitgereikt wordende.	
400.00	2	4	Consulaten.	
57.92	2	3	Equipement en reiskosten voor de buitenlandsche zendingen.	
2 355.76½				
547.12½	5	3	Algemeene kosten van justitie.	
27.25				
200.00	2	3	Bureau-kosten van den Hoogen Raad.	
417.90	2	3	Idem.	
400.00	2	3	Idem.	
3 232.10	5	3	Algemeene kosten van justitie.	
800.00	3	3	Bureau-kosten van de Provinciale Geregtshoven.	
8 000.00	5	3	Algemeene kosten van justitie.	
6 971.59				
764.50				
2 828.69				
1 478.71½	5	3	Algemeene kosten van justitie.	
31.66				
807.50				
558.01				
5 600.00	7	3	Kosten van vertimmering of vernieuwing van gevangenissen of van het onderhoud der gestichten in het algemeen.	

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
4	24 Dec. 1843, n°. 78.	7	2	Kosten wegens den arbeid der gevangenen . . . .
		7	3	Kosten van vertimmering of vernieuwing van gevangenissen of van het onderhoud der gestichten in het algemeen . . . .
5	29 Dec. 1843, n°. 66.	2	*a.*	Kosten van het bestuur van *Noord-Braband* . . . .
		〃	*d.*	Idem.
		3	*a.*	Kosten van het bestuur van *Gelderland* . . . .
		〃	*b.*	Idem.
		〃	*d.*	Idem.
5	15 Nov. 1842, n°. 45.	18	*a.*	Zeehavens en zeewerken in de provincie *Zuid-Holland* . . . .
		〃	*b.*	Idem in *Noord-Holland.*
		〃	*d.*	〃 〃 *Friesland.*
		〃	*e.*	〃 〃 *Overijssel.*
		〃	*f.*	〃 〃 *Groningen.*
5	19 Febr. 1842, n°. 57.	18	*c.*	Idem in de provincie *Zeeland.*
5	14 Oct. 1843, n°. 45.	22	*f.*	Groote wegen in de provincie *Utrecht* . . . .
		〃	*g.*	Idem in *Friesland.*
5	16 April 1843, n°. 53.	22	*h.*	〃 〃 *Overijssel.*
6	31 Jan. 1843, n°. 67.	1	2	Reis- en verblijfkosten . . . .
6	id.	2	2	Betalingen aan de Protestantsche leeraren. . . . .
6	24 Febr. 1843, n°. 81.	2	2	Idem.
6	3 Junij 1842, n°. 42.	2	2	Idem.
6	23 Febr. 1843, n°. 65.	3	2	Tractementen en toelagen aan Israëlitische leeraren . . . .
6	1 Maart 1843, n°. 84.	3	2	Idem.
7	*Nihil.*			
8 Litt. A.	20 Oct. 1842, n°. 69.	1	5	Tractementen van den directeur, mitsgaders van de hoofdambtenaren, geëmploijeerden en bedienden bij de directie der Marine van de Maas te *Rotterdam* en *Hellevoetsluis*. . . . .
		2	1	Aanbouw, aftimmering, uitrusting en gewoon onderhoud van schepen, gebouwen, maritieme werken en quarantaine-plaatsen . . . .
		3	1	Tractementen van het vaste corps der marine . . . .
8 Litt. A.	9 Maart 1843, n°. 58.	2	3	Schippers en matrozen op de jagten en werkvaartuigen . . . .
		〃	4	Kosten van 's Rijks schepen buiten 's lands, wegens reparatien, loodsdiensten, quarantaine-kosten enz. . . . .
		3	4	Kosten der actieve zeemagt . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad		OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
	Afdeeling.	Artikel of onderdeel.		
26 000.00	7	1	Kosten wegens den huishoudelijken dienst der gevangenissen.	
9 300.00	7	1	Idem.	
16.30½				
2.23				
444.30½	7	*d.*	Kosten van het bestuur van *Utrecht.*	
681.18				
215.90				
2 600.00				
2 500.00				
2 000.00	17	*a.*	Kosten van het onderhoud der werken op den *Rijn*, de *Lek*, de *Waal*, de *Maas* en den *IJssel.*	
900.00				
2 700.00				
47 400.00	21	*e.*	Kanaal van *Terneuzen* en zij-kanaal van *Axel*, in de provincie *Zeeland.*	
10 032.00	18	*c.*	Zeehavens en zeewerken in Zeeland.	
10 000.00				
12 217.77½	19	*a.*	Mijdrechtsche droogmakerij.	
116.00	1	1	Tractementen.	
220.00	2	4	Verschillende uitgaven.	
2 000.00	2	4	Idem.	
1 200.00	2	3	Kinder-, school- en academie-gelden.	
275.00	3	1	Kosten van het bestuur der Israëlitische Eeredienst.	
250.00	3	1	Idem.	
3 100.00	3	2	Gewoon supplement voor de activiteit aan den wal van het personeel der zeemagt.	Van de drie nevensstaande sommen, ten gezamenlijken bedrage van *f* 43 100, is overgeschreven: op afdeeling 3 art. 2 *f* 4 100 〃 〃 3 〃 5 - 35 000 〃 〃 3 〃 6 - 4 000 Gelijke som van . . *f* 43 100
20 000.00	3	5	Geneeskundige dienst.	
20 000.00	3	6	Kosten van uit- en inloodsen van 's Rijks schepen en vaartuigen in en uit de havens van het Rijk.	
3 300.00				
10 700.00	3	5	Geneeskundige dienst.	
4 000.00				

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

HOOFDSTUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied: Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
8 Litt. A.	20 Mei 1843, nº. 81.	3	1	Tractementen van het vaste corps der marine . . . .
8 Litt. B.	*Nihil.*			
9 Litt. A.	id.			
9 Litt. B.	id.			
9 Litt. C.	12 April 1843, nº. 51.	3	1	Tractementen en daggelden. . . . .
		3	2	Reis- en verblijfkosten . . . .
	22 Mei 1843, nº. 50.	6	1	Tractementen van raden en generaalmeesters en verdere ambtenaren bij de Munt
	25 Aug. 1843, nº. 61.	6	5	Leverantien en arbeidsloonen, het instrumentwezen betreffende, en scheimiddelen van den essai enz. . . . .
9 Litt. C.	24 Julij 1843, nº. 52.	8	1	Tractementen en verdere belooningen van de administratie der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen. . . . .
	30 Nov. 1843, nº. 59.	10	2	Tractementen en toelagen van de ambtenaren der registratie in de provincien
		〃	3	Verschillende kosten der registratie . . . .
		〃	7	Kosten van de Koninklijke Nederlandsche loterij . . . .
	23 Sept. 1843, nº. 49.	10	5	Tractementen van ambtenaren van het kadaster, aan de bewaringen der hypotheken toegevoegd. . . . .
			7	Kosten van de Koninklijke Nederlandsche loterij . . . .
9 Litt. C	6 Dec. 1843, nº. 83.	12	1	Algemeene administratie van het kadaster . . . .
		〃	2	Administratie van het kadaster in de provinciën . . . .
		13	3	Verschillende uitgaven betreffende het beheer der domeinen . . . .
		13	9	Lasten van de vaarten of kanalen voor interesten en aflossingen op geldleeningen
	24 Junij 1843, nº. 59.	13	3	Verschillende uitgaven betreffende het beheer der domeinen . . . . . .
		〃	9	Lasten van de vaarten of kanalen voor interesten en aflossingen op geldleeningen
	16 Julij 1843, nº. 1.	13	3	Verschillende uitgaven betreffende het beheer der domeinen . . . .
	2 Maart 1843, nº. 71.	13	9	Lasten van de vaarten of kanalen voor interesten en aflossingen op geldleeningen

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad: Afdeeling.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad: Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
500.00	1	14	Reis- en verblijfkosten zoowel voor de civiele ambtenaren als voor de militairen.	
1 357.48½ 484.12½	3	3	Bureau- en lokaalbehoeften.	
200.00	6	3	Bureau- en lokaalbehoeften, de briefporten en soortgelijke uitgaven, mitsgaders het druk- en bindwerk daaronder begrepen, voor het college der Munt.	
120.00	6	4	Onderhoud van het muntgebouw te *Utrecht*.	
12 500.00	8 8 8	6 8 9	Kosten op de buiten- en binnen vuur-, ton- en bakengelden. Verschillende kosten der administratie der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen. Premien van aanhalingen, waarvan de boeten of confiscatien geene of eene te geringe aanmoediging opleveren.	Van de nevensstaande som, ten bedrage van *f* 12 500, is overgeschreven: op art. 6 der 8ste afdeeling *f* 2 500 ″ ″ 8 ″ 8ste ″ - 9 000 ″ ″ 9 ″ 8ste ″ - 1 000 Gelijke som van . . . *f* 12 500
243.49 8 245.56½ 396.01½	10	4	Administratie- en perceptie-kosten van het regt van zegel, registratie enz.	
1 667.08½ 1 588.28½	10	3	Verschillende kosten van de registratie.	
200.00 2 786.40 3 533.12 980.48	12	4	Veranderlijke belooningen voor de voltooijing der metingen en schattingen in Limburg.	
1 947.38½ 2 412.16½	10	6	Verschillende kosten ten gevolge van de vereeniging der bewaring van het kadaster met die der hypotheken.	
15 498.91½	5	1	Provisie voor de waarneming der functien van Rijks-kassier.	
3 000.00	13	6	Tractementen en verdere belooningen betrekkelijk het geldelijk beheer der groote wegen enz.	

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
	10 Oct. 1843, n°. 55.	13	9	Lasten van de vaarten of kanalen voor interesten en aflossingen op geldleeningen.
10	5 Oct. 1843, n°. 53.	1	1	Tractementen, surplus-tractementen, toelagen, daggelden en fourragiegelden . .
		"	"	Idem.
		"	"	Idem.
	7 Julij 1843, n°. 40.	7	4	Tractementen, soldijen, equipement, werfgelden enz. voo[illegible] regimenten infanterie . . . .
		"	"	Idem.
		"	"	Idem.
	24 Oct. 1842, n°. 82.	14	4	Kosten vallende op het verplegen van zieken, met uitzondering der tractementen en medicamenten . . . .
	16 Aug. 1843, n°. 44.	16	1	Scheepsvrachten en overvaartgelden . . . .
		"	"	Idem.
10	25 Nov. 1843, n°. 60.	17	1	Kosten van de constructie, werkgelden, enz. . . . .
		"	7	Voor aankoop, vernieuwen en herstellen van draagbare wapenen. . . . . .
	7 Julij 1843, n°. 40.	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud en noodzakelijke herstellingen der fortificatiewerken

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(Bijlagen.)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad		OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
	Afdeeling.	Artikel of onderdeel.		
1 000.00	13	7	Verschillende uitgaven betrekkelijk het geldelijk beheer der groote wegen enz.	
5 000.00	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften voor het Departement van Oorlog.	
60.00	19	4	Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen.	
1 900.00	19	6	Het drukken en aanschaffen van militaire reglementen en boekwerken.	
15 000.00	8	2	Tractementen, soldijen, equipement, werfgelden, enz., van twee regimenten zware dragonders.	
8 000.00	8	3	Idem van twee regimenten ligte dragonders.	
12 000.00	8	4	Idem van twee regimenten lansiers.	
400.00	14	3	Tractementen en daggelden van de administratie bij het groot Rijks-hospitaal.	
1 000.00	16	2	Wagenvrachten.	
500.00	19	4	Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen.	
30 500.00 / 2 200.00	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud en noodzakelijke herstellingen der fortificatie-werken.	
122.75½	6	1	Tractementen enz. van den staf der genie.	

'sGravenhage, den 30sten Maart 1844.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,

(*get.*) DE VISCH EIJBERGEN,

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. VAN RAPPARD.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(*Bijlagen.*)

STAAT van Af- en Overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over 1843, gedurende den jare 1843 ter

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
1	*Nihil.*			
2	13 Nov. 1843, n°. 74.	3	1	Tractementen van den secretaris van staat, vicepresident en van de staatsraden
3	*Nihil.*			
4	7 Oct. 1843, n°. 56.	2	1	Tractementen van den president, vicepresident en de leden, mitsgaders den procureur-generaal, de advocaten-generaal, den griffier en de substituten-griffiers bij den Hoogen Raad . . . .
		3	1	Tractementen van de regterlijke ambtenaren. . . . .
	19 Junij 1843, n°. 47.	7	2	Kosten wegens den arbeid der gevangenen . . . .
5	13 Dec. 1843, n°. 67.	14	*c*	Jaarlijksche belooning voor eenen genees-, heel- en verloskundige op Vlieland
5	25 Maart 1843, n°. 49.	17	*c*	Herstel van buitengewone winterschaden, ondersteuning aan onvermogende polders en andere objecten van dezen aard . . . .
	5 Mei 1843, n°. 77.	17	*c*	Idem.
	24 Julij 1843, n°. 53.	18	*c*	Zeehavens en zeewerken in de provincie *Zeeland* . . . .
	18 Dec. 1843, n°. 72.	22	*h*	Groote wegen in de provincie *Overijssel* . . . .
	13 Dec. 1843, n°. 67.	26	*b*	Jaarwedden en toelagen der hoogleeraren van de onderscheiden faculteiten aan de hoogeschool te *Leiden* . . . .
		27	*b*	Idem aan de hoogeschool te *Utrecht*. . . . .
		28	*b*	Idem aan de hoogeschool te *Groningen*. . . . .
		29	*b*	Idem aan het athenaeum te *Franeker* . . . .
		38	*f*	Aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid enz. . . . .
5	27 Dec. 1843, n°. 37.	26	*b*	Jaarwedden en toelagen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten aan de hoogeschool te *Leiden*. . . . .
		28	*b*	Idem aan de hoogeschool te *Groningen*. . . . .
		29	*b*	Idem aan het athenaeum te *Franeker* . . . .
		40	4	Historische gedenkpenningen . . . .
	29 Dec. 1843, n°. 76.	32	*k*	Kosten van Latijnsche scholen enz. in het hertogdom *Limburg* . . . . .
	29 Dec. 1843, n°. 74.	38	*f*	Aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid enz. . . . .
6	14 Junij 1843, n°. 60.	1	2	Reis- en verblijfkosten . . . .
7	*Nihil.*			
8 litt. A.	3 Nov. 1843, n°. 66.	3	4	Kosten der actieve zeemagt . . . .
		2	3	Schippers en matrozen op de jagten en werkvaartuigen . . . .
8 litt. B. 9 " A. 9 " B.	*Nihil.*			

lgemeene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art 24 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* nº. 40.)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
f 3 000.00	2	5	Bureau- en lokaalbehoeften voor de beide Kamers der Staten-Generaal.	
6 00.00	2	3	Bureau-onkosten van den Hoogen Raad.	
800.00	3	3	Bureau-onkosten van de Provinciale Geregtshoven.	
600.00	6	2	Belooningen en andere schadeloosstellingen, mitsgaders gratificatien en onderstands-gelden.	
450.00	37	*i*	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem, van kunstwerken van levende meesters.	
1 364.00	19	*a*	Mijdrechtsche droogmakerij.	
3 000.00	18	*d*	Zeehavens en zeewerken in de provincie *Friesland.*	
5 531.00	21	*e*	Kanaal van *Terneuzen* en zijkanaal van *Axel*, in de provincie *Zeeland.*	
21 100.00	17	*c*	Herstel van buitengewone winterschaden, ondersteuning van onvermogende polders en andere objecten van dezen aard.	
700.00 1 100.00 1 650.00 400.00 6 700.00	37	*i*	Verzameling op het Paviljoen bij *Haarlem*, van kunstwerken van levende meesters.	
6 442.31 1 400.00 8 125.00 232.69	35	*b*	Verdere aanmoedigings-middelen voor het middelbaar en lager onderwijs.	
1 000.00	14	*b*	Kosten ter bevordering der koepokinënting.	
542.00	37	*g*	Kabinetten van archæologie en van penningen en munten te *Leiden.*	
172.00	1	1	Tractementen.	
15 000.00	3	5	Geneeskundige dienst.	
4 700.00	3	2	Gewoon supplement voor de activiteit aan den wal voor het personeel der zeemagt.	

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
9 litt. C.	2 Dec. 1843, n°. 67.	12	2	Administratie van het Kadaster in de provincien . . . .
10	16 Julij 1843, n°. 2.	7	4	Tractementen enz van 10 regimenten infanterie . . . .
	16 Oct. 1843, n°. 49.	14	4	Kosten vallende op het verplegen van zieken, met uitzonde[illegible] der tractementen en medicamenten . . . .
	29 Dec. 1843, n°. 85.	17	1	Kosten van de constructie, werkgelden, enz . . . .
	16 Aug. 1843, n°. 44.	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud en noodzakelijke herstellingen der fortificatiewerken.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1843.

(Bijlagen.)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad		OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
	Afdeeling.	Artikel of onderdeel.		
2 100.00	12	3	Verschillende uitgaven voor het Kadaster.	
20 000.00	19	5	Jaarlijksch fonds, toegestaan tot betaling van gratificatien, reisgelden, enz. aan gewezen militairen en militaire weduwen.	
[illegible]36.00	14	3	Tractementen en daggelden van de administratie bij het Groot Rijks-hospitaal.	
15 000.00	19	5	Jaarlijksch fonds, toegestaan tot betaling van gratificatien, reisgelden, enz. aan gewezen militairen en militaire weduwen.	
14 000.00	19	5	Idem.	

's Gravenhage, den 30sten Maart 1844.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,

(*geteekend*) DE VISCH EIJBERGEN.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. VAN RAPPARD.

5. BIJLAGEN behoorende bij het VERSLAG DER ALGEMEENE REKENKAMER over 1844.

STAAT van Af- en Overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over 1843, gedurende de jaren 1843 en 1844, ter

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
1	*Nihil.*			
2	6 Mei 1844, n⁰. 52.	1	1	Tractementen en daggelden bij het Kabinet des Konings . . . .
		1	2	Reis- en verblijfkosten als voren . . . .
		2	4	Tractementen van de ambtenaren en bedienden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal . . . .
2	13 Nov. 1843, n⁰. 74.	3	1	Tractementen van den secretaris van staat, vice president, en [illegible] staatsraden
2	9 April 1844, n⁰. 41.	3	1	Idem.
2	6 Mei 1844, n⁰. 52.	3	2	Tractementen van den secretaris, de referendarissen en commiesen van staat bij den Raad van State . . . .
2	17 Julij 1844, n⁰. 29.	3	2	Idem.
3	9 Mei 1844, n⁰. 87.	1	2	Reis- en verblijfkosten . . . .
3	21 Dec. 1844, n⁰. 84.	3		Reizen van koeriers . . . .
4	13 Jan. 1844, n⁰. 70.	1	1	Reis- en verblijfkosten . . . .
4	7 Octb. 1843, n⁰. 56.	2	1	Tractementen van den president, den vice-president en de leden, mitsgaders van den procureur-generaal, van de advocaten-generaal, van den griffier en van de substituten-griffiers . . . .
4	23 Junij 1844, n⁰. 67.	2	1	Idem.
4	7 Oct. 1843, n⁰. 56.	3	1	Tractementen van de regterlijke ambtenaren in de provinciën . . . .
4	19 Junij 1843, n⁰. 47.	7	2	Kosten wegens den arbeid der gevangenen . . . .
4	13 Dec. 1844, n⁰. 85.	7	2	Idem.
4	Idem.	7	3	Kosten van vertimmering of vernieuwing van gevangenissen en van het onderhoud der gestichten in het algemeen. . . . .
5	29 Sept. 1844, n⁰. 59.	2	*b.*	Reis- en verblijfkosten van het bestuur van Noord-Braband . . . . . .
5	Idem.	2	*d.*	Bureau- en lokaalbehoeften . . . .
5	Idem.	3	*b.*	Reis- en verblijfkosten . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

JLAGE A art. 24.)

gemeene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art 24 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* nº. 40).

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	AANMERKINGEN.
167.48	2	5	Bureau- en lokaalbehoeften voor de beide Kamers der Staten-Generaal.	
300.00	2	5	Idem.	
570.00	2	5	Idem.	
3[illegible]00	2	5	Idem.	
1 723.06	6	2	Decoratien en toelagen aan broeders van den Nederlandschen Leeuw.	
1 162 52	2	5	Bureaubehoeften voor de beide Kamers der Staten-Generaal.	
9.70	3	5	Bureau- en lokaalbehoeften voor den Raad van State.	
175.00	2	4	Consulaten.	
51.10	4	1	Onderstands en transportgelden, ten behoeve van Nederlandsche zeelieden en militairen, door gezanten en consuls uitgereikt wordende.	
336.00	1	2	Tractementen, daggelden en schrijfloonen.	
600.00	2	3	Bureau-onkosten van den Hoogen Raad.	
10.25	2	3	Idem.	
800.00	3	3	Bureau-onkosten van de provinciale geregtshoven, arrondissements-regtbanken en kantongeregten.	
600.00	6	2	Belooningen en andere schadeloosstellingen, mitsgaders gratificatien en onderstand-gelden.	
6 000.00	7	1	Kosten wegens den huishoudelijken dienst der gevangenissen.	
56 000.00	7	1		
833.60	4	*d.*	Bureau- en lokaalbehoeften.	
248.71	〃	*f.*	Kosten van militie-commissariaten enz.	
		b.	Reis- en verblijfkosten.	
66.70	7	*d.*	Bureau- en lokaalbehoeften.	
		f.	Kosten van militie-commissariaten enz.	
642.51½	7	*b.* *d.* *f.*	In alles als voren.	
63.64	7	*b.* *d.* *f.*	In alles als voren.	

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
5	29 Septem. 1844, n⁰. 59.	5	*b.*	Reis- en verblijfkosten . . . .
5	Idem.	5	*d.*	Bureau- en lokaalbehoeften . . . .
5	Idem.	5	*f.*	Kosten van militie-commissariaten en militieraden . . . .
5	13 Dec. 1843, n⁰. 67.	14	*c.*	Jaarlijksche belooning voor eenen heel- en verloskundige op Vlieland . . . .
5	25 Maart 1843, n⁰. 49.	17	*c.*	Herstel van buitengewone winterschaden, ondersteuning aan onvermogende polders en andere objecten van dezen aard . . . .
5	5 Mei 1843, n⁰. 77.	17	*c.*	Idem.
5	13 April 1844, n⁰. 109.	18	*c.*	Zeehavens en zeewerken. . . . .
5	24 Julij 1843, n⁰. 53.	18	*c.*	Idem.
5	11 April 1844, n⁰. 57.	22	*g.*	Groote wegen in *Friesland* . . . .
5	18 Dec. 1843, n⁰. 72.	22	*h.*	Groote wegen in *Overijssel* . . . .
		26	*b.*	Jaarwedden en toelagen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten aan de hoogeschool te *Leiden*. . . . .
5	13 Dec. 1843, n⁰. 67.	28	*b.*	Idem aan die te *Groningen*. . . . .
		29	*b.*	Idem aan het athenaeum te *Franeker* . . . .
		38	*f.*	Aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid enz. . . . .
		26	*b.*	Jaarwedden enz., der hoogleeraren van de onderscheiden faculteiten aan de hoogeschool te *Leiden* . . . .
5	27 Dec. 1843, n⁰. 37.	28	*b.*	Idem te *Groningen*. . . . .
		29	*b.*	Idem aan het athenaeum te *Franeker* . . . .
		40	4	Historische gedenkpenningen . . . .
5	13 Dec. 1843, n°. 67.	27	*b.*	Jaarwedden en toelagen der hoogleeraren aan de onderscheidene faculteiten van de hoogeschool te *Utrecht* . . . .
5	29 Dec. 1843, n°. 76.	32	*k.*	Kosten van Latijnsche scholen, gymnasien en collegien, en athenaeum te *Maastricht* . . . .
5	30 Julij 1844, n°. 235	32	*k.*	Idem.
5	Idem.	33	*a.*	Toelagen aan schoolcommissien . . . .
5	8 Junij 1844, n°. 74.	38	*c.*	Aanmoediging tot het uitgeven van boekwerken, enz. . . . .
		38	*f.*	Aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid, enz . . , ...

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
481.69	7	*b.* *d.* *f.*	In alles als voren.	
54.74	7	*b.* *d.* *f.*	In alles als voren.	
391.89	8	*d.*	Bureau- en lokaalbehoeften.	
73.03½	"	"	Idem.	
217.85½	9	*d.*	Idem.	
		f.	Kosten van militie-commissariaten enz.	
44.26	10	*d. en f.*	Als voren.	
450.00	37	*i.*	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters.	
1 364.00	19	*a.*	Mijdrechtsche droogmakerij.	
3 000.00	18	*d.*	Zeehavens en zeewerken.	
2 040.17	15	2	Kosten der algemeene ambtenaren van den waterstaat.	
5 531.00	21	*e.*	Kanaal van *Terneuzen* en zij-kanaal van *Axel*, in de provincie *Zeeland*.	
6 143.25	21	*e.*	Idem.	
21 100.00	17	*c.*	Herstel van buitengewone winterschaden, ondersteuning aan onvermogende polders enz.	
700.00				
1 650.00	37	*i.*	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters.	
400.00				
6 700.00				
6 442.31				
1 400.00	35	*b.*	Verdere aanmoedigingsmiddelen voor het middelbaar en lager onderwijs.	
8 125.00				
232.69				
1 100.00	37	*i.*	Verzameling op het Paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters.	
1 000.00	14	*b.*	Kosten van den geneeskundigen dienst.	
859.88½	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften van het Departement van Binnenlandsche Zaken.	
87.50	1	3	Idem.	
950.00				
32.25½	43	*c.*	Bureau-, lokaal- en verdere behoeften van de Nederlandsche Staats-Courant.	

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over 1844.*

(Bijlagen.)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
5	29 Dec. 1843, n°. 74.	38	*f.*	Aanmoedigingsmiddelen voor geleerdheid, enz. . . . .
5	30 Julij 1844, n°. 235.	40	3	Aankoop van kunstwerken van levende meesters . . . .
6	14 Jan. 1844, n°. 60	1	2	Reis- en verbijfkosten. . . . .
6	28 Junij 1844, n°. 39.	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften. . . . .
6	17 April 1844, n°. 56.	2	1	Kosten der protestantsche kerkgenootschappen . . . .
6	25 Mei 1844, n°. 79.	2	1	Idem.
6	22 Febr. 1844, n°. 60.	3	2	Tractementen en toelagen aan Israëlitische leeraren enz. . . . .
7	*Nihil.*			
8 Litt. A.	3 Nov. 1843, n°. 66.	3	4	Kosten der actieve zeemagt. . . . .
		2	3	Schippers en matrozen op de jagten en werkvaartuigen. . . . .
8 A.	8 Jan. 1844, n°. 63.	3	1	Het vaste corps der marine. . . . .
				Idem.
8 A.	12 Maart 1844, n°. 84.	1	11	Onderhoud van tonnen, baken en vuren . . . .
		3	1	Het vaste corps der marine . . . .
8 A.	12 Mei 1844, n°. 55.	3	1	Idem.
8 A.	11 Junij 1844, n°. 60.	1	12	Toelage aan de kweekschool . . . .
		3	3	Het corps mariniers . . . .
8 B.	*Nihil.*			
9 A.	*Nihil.*			
9 B.	5 Maart 1844, n°. 75.	2	2	Afloopende betalingen wegens wachtgelden, toelagen, enz . . . .
9 B.	9 April 1844, n°. 43.	2	2	Idem.
9 B.	18 Junij 1844, n°. 53.	2	2	Idem.
9 C.	15 Febr. 1844, n°. 55.	3	1	Tractement en daggelden bij het Min. van Finantien . . . .
"	1 Mei 1844, n°. 12.	4	—	Kosten van administratie der nationale schuld . . . .

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
f 542.00	37	*g.*	Kabinetten van archaeologie en penningen en munten te *Leiden.*	
302.61½	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften van het Departement van Binnenlandsche Zaken.	
172.00	1	1	Tractementen.	
400.00	1	1	Idem.	
[illegible]0.00	2	3	Kinder-, school- en academie-gelden.	
300.00	2	3	Idem.	
480.00	3	1	Kosten van het bestuur der Israëlitische Eeredienst.	
15 000.00	3	5	Geneeskundige dienst.	
4 700.00	3	2	Gewoon supplement voor activiteit aan den wal.	
1 400.00	3	2	Idem.	
6 000.00	3	6	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen in dit Rijk.	
20 000.00	3	4	Kosten der actieve zeemagt.	
2 500.00	1	14	Reis- en verblijfkosten voor de civiele ambtenaren en militairen.	
3 500.00	3	5	Geneeskundige dienst.	
1 100.00	3	6	Kosten van het uit- en inloodsen van Z. M. schepen en vaartuigen in en uit de havens van het Rijk.	
	3	4	Kosten der actieve zeemagt . . . . f 20 000	
6 000.00	3	5	Geneeskundige dienst 3 000	
18 000.00	3	6	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen in dit Rijk . . . 1 000	
f 24 000.00			f 24 000	
f 10 707.41½	2	1	Pensioenen.	
7 204.78	2	1	Idem.	
6 439.71	2	1	Idem.	
4 332.77	3	3	Bureau- en lokaalbehoeften.	
11.62½	3	2	Reis- en verblijfkosten.	
3 500.00	3	3	Bureau- en lokaalbehoeften.	

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
9 Litt. C.	12 Maart 1844, n°. 81.	6	1	Tractementen van het muntwezen . . . .
"	7 Aug. 1844, n°. 79.	8	1	Tractementen en verdere belooningen bij de administratie der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen. . . . .
"	12 Nov. 1844, n°. 51.	10	2	Tractementen en toelagen der ambtenaren van het zegel, de registratie enz. in de provincien . . . .
"	Idem.	10	3	Verschillende kosten van de registratie. . . . .
"	Idem.	10	5	Tractementen van ambtenaren van het kadaster, aan de bewaring der hypotheken toegevoegd. . . . .
"	Idem.	10	6	Verschillende kosten tengevolge van de vereeniging der bewaring van het kadaster met die der hypotheken . . . .
"	Idem.	10	7	Kosten der Koninklijke Nederlandsche loterij. . . . .
"	3 Maart 1844, n°. 60.	12	1	Algemeene administratie van het kadaster. . . . .
"	7 Julij 1844, n°. 43.	12	1	Idem.
"	Idem.	12	4	Veranderlijke belooning voor de voltooijing der meting en schatting in Limburg
"	2 Dec. 1843, n°. 67.	12	2	Administratie van het kadaster in de provincien . . . .
"	3 Maart 1844, n°. 60.	12	2	Idem.
"	7 Julij 1844, n°. 43.	12	2	Idem.
"	Idem.	13	3	Verschillende uitgaven der domeinen . . . .
"	12 Mei 1844, n°. 50.	13	3	Idem.
"	20 Mei 1844, n°. 186.	13	3	Idem.
"	Idem.	13	3	Idem.
"	4 Sept. 1844, n°. 172.	13	3	Idem.
"	17 Julij 1844, n°. 27.	13	3	Idem.
"	4 Sept. 1844, n°. 172.	13	3	Idem.
10	26 April 1844, n°. 73.	1	1	(Kosten van het departement) Tractementen, surplus, toelagen, daggelden en fourragiegelden . . . .
10	25 Mei 1844, n°. 83.	1	1	Idem.
10	12 Nov. 1844, n°. 55.	1	1	Idem.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(Bijlagen.)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
f 200.00	6	3	Bureau- en lokaalbehoeften bij de Munt.	
13 000.00	8	8	Verschillende kosten bij de administratie der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen.	
1 034.77	10	4	Perceptiekosten van de regten van zegel, registratie, griffie, hypotheken enz.	
9 360.02½	10	4	Idem.	
1 262.50	10	4	Idem.	
801.80½	10	4	Idem.	
3 662.43½	10	4	Idem.	
1 400.00	12	4	Veranderlijke belooning voor de voltooijing der meting en schatting in Limburg.	
900.00	10	6	Verschillende kosten ten gevolge van de vereeniging der bewaring van het kadaster met die der hypotheken.	
300.00	10	6	Idem.	
2 100.00	12	3	Verschillende uitgaven van het kadaster.	
1 600.00	12	4	Veranderlijke belooning voor de voltooijing der meting en schatting in Limburg.	
900.00	10	6	Verschillende kosten ten gevolge van de vereeniging der bewaring van het kadaster met die der hypotheken.	
1 900.00	10	6	Idem.	
32 582.53	5	1	Provisie voor de waarneming der functien van Rijks-kassier.	
4 750.00	13	2	Perceptiekosten der domeinen.	
4 500.00	13	6	Tractementen en verdere belooning bij het beheer der groote wegen.	
600.00	13	6	Idem.	
200.00	13	5	Kosten van het bestuur der visscherij op de Schelde en Zeeuwsche stroomen.	
1 000.00	13	7	Verschillende uitgaven bij het beheer der groote wegen.	
5 000.00	1	3	(Kosten van het departement) bureau- en lokaalbehoeften.	
1 000.00	19	6	Het drukken en aanschaffen van militaire reglementen en boekwerken.	
2 000.00	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften.	

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
10	16 Julij 1843, n⁰. 2.	7	4	Tractementen, soldijen, equipement, werfgelden enz. van tien regimenten infanterie . . . .
10	26 April 1844, n⁰. 73.	7	4	Idem.
10	Idem.	7	4	Idem.
10	Idem.	8	3	Als voren 2 regimenten ligte dragonders . . . .
10	16 Oct. 1843, n⁰. 49.	14	4	Kosten vallende op het verplegen van zieken, met uitzonderi[illegible]er tractementen en medicamenten . . . .
10	26 Julij 1844, n⁰. 155.	14	4	Idem.
10	29 Dec. 1843, n⁰. 85.	17	1	Materieel der artillerie . . . .
10	11 Febr. 1844, n⁰. 73.	17	1	Idem.
10	22 Maart 1844, n⁰. 50.	17	1	Idem.
10	26 April 1844, n⁰. 73.	17	1	Idem.
10	26 Julij 1844, n⁰. 155.	17	1	Idem.
10	12 Nov. 1844, n⁰. 55.	17	1	Idem.
10	22 Dec. 1844, n⁰. 76.	17	1	Idem.
10	26 Julij 1844, n⁰. 155.	17	3	Aankoop van beddinghout . . . .
10	25 Mei 1844, n⁰. 83.	17	4	Aankoop en vermalen van buskruid . . . .
10	26 Julij 1844, n⁰. 155.	17	4	Idem.
10	28 Sept. 1844, n⁰. 48.	17	4	Idem.
10	26 Julij 1844, n⁰. 155.	17	8	Jaarlijksche practische artillerie-oefeningen . . . .
10	16 Aug. 1843, n⁰. 44.	18	1	Onderhoud der fortificatiewerken . . . .
10	26 April 1844, n⁰. 73.	19	2	Kosten tot uitoefening van de eeredienst . . . .
10	28 Sept. 1844, n⁰. 48.	20	1	Onvoorziene uitgaven (materieel der artillerie) . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad		OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
	Afdeeling.	Artikel of onderdeel.		
20 000.00	19	5	Fonds voor gratificatien enz. aan gewezen militairen en weduwen.	
111 965.66½	8	2	Tractement, soldijen, equipement, werfgelden enz. van 2 regimenten zware dragonders.	
11 892.11	8	4	Als voren 2 regimenten lansiers.	
50 831.52½	8	4	Idem.	
7[illegible].00	14	3	Tractementen en daggelden van de administratie bij het groot Rijks-hospitaal.	
28 000.00	18	1	Jaarlijksch onderhoud enz. der fortificatie-werken.	
15 000.00	19	5	Betalingen van gratificatien enz. aan gewezen militairen en militaire weduwen.	
1 100.00	19	4	Huur van gebouwen, exercitievelden en loodsen.	
2 000.00	17	2	Aankoop van constructiehout, ijzer, staal, metalen en gereedschappen, diverse behoeften enz	
8 000.00	17	7	Aankoop, vernieuwen en herstellen van draagbare wapenen.	
8 886.29½	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud enz. der fortificatie-werken.	
4 000.00	17	7	Aankoop, vernieuwen en herstellen van draagbare wapenen.	
200.00	17	5	Kosten der metaal-geschut-gieterij.	
244.90	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud enz. der fortificatie-werken.	
2 000.00	17	3	Aankoop van beddinghout.	
10 571.37½	18	1	Jaarlijksch onderhoud van fortificatie-werken.	
3 000.00	17	7	Aankoop, vernieuwen en herstellen van draagbare wapenen.	
297.43	18	1	Gewoon jaarlijksch onderhoud der fortificatie-werken.	
14 000.00	19	5	Jaarlijksche gratificatien aan gewezen militairen en militaire weduwen.	
850.00	19	4	Huur van gebouwen, exercitievelden en loodsen.	
1 700.00	20	2	Onvoorziene uitgaven (materieel der genie), het vervolgen der werken in de linie van Utrecht, vesting Grave, enz.	

'sGravenhage, den 27sten Maart 1845.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,
(*get.*) De Visch Eijbergen.
Voor copie conform,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
A. G. A. Van Rappard.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

BIJLAGE B (art. 24.)

STAAT van Af- en Overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over 1844, gedurende den jare 1844,

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
1	*Nihil.*			
2	4 Dec. 1844, n°. 99.	1	1	Reis- en verblijfkosten der leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.
〃	2 Aug. 1844, n°. 54.	2	1	Tractementen van den secretaris van staat, vice-president en van de leden .
3	*Nihil.*			
4	*Nihil.*			
5	4 Oct. 1844, n°. 71.	2	1	Provinciaal beheer van Noord-Braband. . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	2	Als voren van Gelderland . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	3	Als voren van Zuid-Holland . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	4	Als voren van Noord-Holland . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	5	Als voren van Zeeland . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	6	Als voren van Utrecht . . . .
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	7	Als voren van Friesland. . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	8	Als voren van Overijssel . . . .
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	9	Als voren van Groningen . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	10	Als voren van Drenthe . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	4 Oct. 〃 〃 71.	2	11	Als voren van Limburg . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	15 April 〃 〃 68.	3	4	Onderhoud der landsgebouwen te 's Gravenhage . . . .
〃	26 Sept. 〃 〃 55.	3	6	Zeehavens en zeewerken. . . . .
〃	10 Mei 〃 〃 50.	〃	〃	Idem.
〃	30 Dec. 〃 〃 69.	3	6	Idem.
〃	22 Nov. 〃 〃 65.	〃	〃	Idem.
〃	6 Dec. 〃 〃 70.	〃	〃	Idem.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(Bijlagen.)

.lgemeene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art 24 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* nº. 40).

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	*AANMERKINGEN.*
f 5 000.00	7		Pensioenen.	
2 800.00	2	3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk voor den Raad van State.	
3 000.00	11	1	Pensioenen.	
895.00	"	2	Afloopende betalingen.	
3 000.00	"	1	Pensioenen.	
1 490.00	"	2	Afloopende betalingen.	
3 500.00	"	1	Pensioenen.	
2 470.00	"	2	Afloopende betalingen.	
3 500.00	"	1	Pensioenen.	
2 635.00	"	2	Afloopende betalingen.	
2 000.00	"	1	Pensioenen.	
70.00	"	2	Afloopende betalingen.	
1 000.00	"	1	Pensioenen.	
2 000.00	"	1	Pensioenen.	
800.00	"	2	Afloopende betalingen.	
2 000.00	"	1	Pensioenen.	
2 000.00	"	1	Pensioenen.	
150.00	"	2	Afloopende betalingen.	
1 000.00	"	1	Pensioenen.	
140.00	"	2	Afloopende betalingen.	
2 298.07	"	1	Pensioenen.	
350.00	"	2	Afloopende betalingen.	
48.00	3	3	Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en werklieden bij de gebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam.	
40 000.00	3	5	Rivieren, binnenlandsche scheepvaart enz.	
1 383.75	3	7	Droogmakerijen.	
28 000.00	3	5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart.	
8000.00	"	"	Idem.	
10 000.00	"	"	Idem.	

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Afdeeling.	POST waaruit de afschrijving is geschied — Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
5	22 Nov. 1844, n°. 65.	〃	9	Onderhoud der groote wegen . . . .
〃	Idem.	〃	10	Onderhoud der kanalen . . . .
〃	17 Aug. 1844, n°. 16.	4	3	Hoogeschool te Leiden . . . .
〃	21 Nov. 〃 〃 66.	〃	〃	Idem.
〃	24 Nov. 〃 〃 71.	4	4	Idem te Utrecht . . . .
〃	17 Aug. 〃 〃 16.	4	5	Idem te Groningen . . . .
〃	24 Nov. 〃 〃 71.	〃	〃	Idem.
〃	17 Aug. 〃 〃 16.	4	7	Latijnsche scholen en gymnasien. . . . .
〃	Idem.	4	8	Toelage en bureaukosten van provinciale commissien voor het lager onderwijs .
6	18 Oct. 1844, n°. 54.	1	4	Reis- en verblijfkosten . . . .
〃	Idem.	2	6	Tractementen voor nieuwe standplaatsen, verhoogingen en toelagen . . . .
〃	26 Nov. 1844, n°. 86.	2	6	Idem.
〃	Idem.	2	9	Kweekschool der Godgeleerdheid voor de Evangelisch-Lutherschen en Remonstranten
〃	Idem.	4	1	Burgerlijke en kerkelijke pensioenen . . . .
〃	Idem.	4	2	Pensioenen en afloopende betalingen. . . . .
7	*Nihil.*			
8	9 Nov. 1844, n°. 78.	1	6	Tractementen zoo van de directeur als van de hoofdambtenaren, geëmploijeerden enz. te Rotterdam . . . .
	Idem.	1	10	Tractementen zoo van den directeur als van de hoofdambtenaren, geëmploijeerden enz. te Willemsoord . . . .
〃	9 Nov. 〃 〃 78.	3	1	Aanschaffing van materialen tot aanbouw, aftimmering, uitrusting en gewoon onderhoud van de schepen. . . . .
〃	21 Dec. 〃 〃 71.	3	1	Aanschaffing van materialen tot aanbouw, aftimmering, uitrusting en gewoon onderhoud van de schepen enz . . . .
	Idem.	4	1	Het vaste corps der Marine . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad — Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.	AANMERKINGEN.
8 000.00	3	5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart.	
15 270.00	"	"	Idem.	
2 600.00	11	2	Afloopende betalingen.	
3 000.00	"	"	Idem.	
500.[illegible]	5	3	Rijks-archieven te 's Gravenhage.	
8[illegible]0	11	2	Afloopende betalingen.	
405.63½	5	3	Rijks-archieven te 's Gravenhage.	
2 100.00	11	2	Afloopende betalingen.	
975.00	11	2	Afloopende betalingen.	
137.00				
600.00	1	2	Tractementen en toelagen van den secretaris-generaal en adviseur, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden.	
600.00				
1 000.00				
3 300.00	2	10	Toelagen aan Protestantsche leeraren en kerkelijke bedienden, en onderstand-gelden tot opbouw of herstel van kerken en pastorijen.	
400.00				
2 250.00	1	2	Tractementen, het Ministerie betreffende . . . . *f* 2 625.00	
	1	4	Idem van den directeur der Marine te Amsterdam 625.00	
1 800.00	1	8	Idem van den directeur der Marine te Vlissingen. 800.00	
92 000.00	3	3	Dagloonen en toelagen der werklieden op 's Rijks werven. 80 000.00	
	6		Gedeeltelijke suppressie van het etablissement der Marine te Hellevoetsluis 12 000.00	
f 96 050.00			*f* 96 050.00	
f 8 000.00	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften betreffende het departement van Marine *f* 4 000.00	
12 950.00				

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(Bijlagen.)

HOOFD-STUK.	KONINKLIJK BESLUIT.	POST waaruit de afschrijving is geschied		OMSCHRIJVING VAN DEZELVE.
		Afdeeling.	Artikel of onderdeel.	
				Transport.
8	21 Dec. 1844, n⁰. 71	4	3	Kosten der actieve zeemagt . . . .
9 A.	24 Sept. 1844, n⁰. 55.	1	9	Interesten van borgtogt . . . .
				Idem.
9 B.	26 Oct. 〃 〃 57.	4	7	Tractementen en percentsgewijze belooning aan ontvangers van den waarborg .
〃	4 Dec. 〃 〃 99.	5	2	Perceptiekosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen .
〃	Idem.	9	3	Onveranderlijke lasten der domeinen . . . .
〃	7 Sept. 1844, n⁰. 101	9	3	Idem.
〃	1 Dec. 〃 〃 47	9	3	Idem.
10	11 Sept 〃 〃 68.	10	7	Aankoop, veranderen, herstellen en onderhouden van draagbare wapenen. . .
10	4 Nov. 〃 〃 56	10	8	Kosten vallende op de jaarlijksche practische artillerie-oefeningen . . . .
〃	11 Sept. 〃 〃 68.	14	1	Buitengewone uitgaven (materieel der artillerie), aankoop van constructiehout enz., het vervaardigen en veranderen van draagbare wapenen . . . .
〃	4 Nov. 〃 〃 56	14	1	Idem.
11	30 Dec. 〃 〃 65.	1	3	Bureau- en lokaalbehoeften en drukwerk . . . .

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

BEDRAG der Afschrijving.	POST waarop de overschrijving heeft plaats gehad		OMSCHRIJVING VAN HET ARTIKEL.		AANMERKINGEN.
	Afdeeling.	Artikel of onderdeel.			
20 950.00				f 4 000.00	
4 450.00	1	12	Reis- en verblijtkosten	4 000.00	
	1	11	Bnreau- en lokaalbehoeften voor de directie der Marine te Willemsoord	200.00	
	4	2	Het corps mariniers	5 200.00	
	4	5	Kosten van 's Rijks schepen buiten 's lands	10 000.00	
	4	6	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen enz., in en uit de havens van het Rijk	2 000.00	
25 400.00				f 25 400.00	
2 676.86	1	10	Gewone lijfrente.		
318.49	1	12	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten.		
200.00	4	6	Tractement en toelagen van den inspectuer-generaal en de verdere ambtenaren van den waarborg.		
12 800.00	10	1	Pensioenen.		
3 125.00	10	1	Idem.		
1 000.00	9	2	Perceptie- en reiskosten voor de domeinen.		
1 875.00	3	1	Tractementen van de agenten van 's Rijks schatkist.		
2 550.00	12	4	Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen.		
200.00	12	3	Onderhoud van kampements-effecten, mitsgaders kosten, vallende op het kampeeren der troepen.		
10 000.00	14	4	Buitengewone uitgaven (gratificatien enz.).		
10 000.00	14	4	Idem.		
200.00	1	2	Tractementen en toelagen van den waarnemenden secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden.		

's Gravenhage, den 27sten Maart 1845.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,

(*geteekend*) De Visch Eijbergen.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. van Rappard.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen*).

Bijlage C (art. 27).

OPGAVE van Staats-Uitgaven, die, ofschoon zij naar de meening van de Algemeene Rekenkamer niet overeenstemden met de omschrijving van den post der Begrooting, echter, na eene voorafgaande aanmerking dienaangaande, door haar zijn verevend, op de verantwoordelijkheid van het Hoofd van het betrokken Departement van Algemeen Bestuur.

OMSCHRIJVING DER UITGAAF.	GEBOEKT OP				OMSCHRIJVING van den post der BEGROOTING.
	Dienst.	Hoofdstuk.	Afdeeling.	Artikel.	
Leverantie van 6 compleete monteeringen der hellebaardiers van het hoog militair geregtshof te Utrecht.	1843	4	4	1/c.	*Kosten van het Hoog Militair Geregtshof* Tractementen van den president en leden, mitsgaders van den advocaat-fiscaal, den griffier, en de overige bedienden. c. Bureau- en lokaalbehoeften.
Nagenoeg alle provincien hebben op nevensstaanden begrootingspost betalingen gedaan ter zake van: Het onderhouden van tuinen, werken en leverantien aan en voor broei- en trekkassen. Leverantie van mahonihouten meubelen, tafelkleeden of speeltafeltjes en reparatien van dien. Maken en reparatie van stroomatrassen, leveren van portretten van HH. MM. den Koning en de Koningin met vergulde lijsten enz. Leveren van meubelen, waaronder een stoel bekleed met zwart fluweelen trijp, de zitting met veren en franje.	1843	5	2 tot en met 11	d.	*Kosten van bestuur in de onderscheidene provincien.* Bureau- en lokaalbehoeften.
Leverantien van kaarten en boekwerken ten dienste van het Departement van Binnenlandsche Zaken.	"	"	17	e.	Kosten van peilingen en waarnemingen op de rivieren, het formeeren van projecten, het lithographieeren en afdrukken van kaarten, mitsgaders andere objecten van dezen aard.
Reiskosten in het belang van het stoombootenveer aan den Moerdijk.	"	"	23	a.	Domaniale veren en schipbrug in de provincie *Noord-Braband.*
Aandeel van het Rijk in het onderhoud van de woning van den voogd op het eiland *Rottum* en in de bezoldiging van dien beambte.	"	"	18	f.	Zeehavens en zeewerken in de provincie *Groningen.*
Bijdrage tot verbetering van den weg van *Hattem* naar *Apeldoorn.*	"	"	22	6	Groote wegen in de provincie *Gelderland.*
Geleverde medailles aan de hoofdcommissie tot de zaken der Israëliten.	"	6	3	1/d	Kosten van het bestuur der Israëlitische Eeredienst. d. Bureau- en lokaalbehoeften.
Toelage, bij wijze van gratificatie, aan ambtenaren bij het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst.	"	"	1	1/c.	Kosten van het Departement der Hervormde Eeredienst. c. Tractementen van de ambtenaren en geëmploijeerden.
Theologisch academiegeld aan den zoon van *Jan van Leeuwen, boekhouder* te *Rotterdam.*	"	"	2	3/e.	Kinder-, school- en academiegelden voor Remonstrantsche predikanten.
Gratificatien aan verschillende personen, geen gewezen militairen of militaire weduwen.	"	10	19	5	Jaarlijksch fonds, toegestaan tot betaling van gratificatien, reisgelden, enz., aan gewezen militairen en militaire weduwen.
Leverantien en reparatien van meubelen enz., geboekt op.	1844	5	2	1 tot en met 11	Kosten voor beheer in de verschillende provincien.

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen*).

OMSCHRIJVING. DER UITGAAF.	GEBOEKT OP				OMSCHRIJVING van den post der BEGROOTING.
	Dienst.	Hoofdstuk.	Afdeeling.	Artikel.	
Subsidie aan dijkgraaf en heemraden van *den Amstel* en *Nieuwer Amstel*.	1844	5	3	5	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart.
Leverantie van teekeningen ten dienste van het Departement van Binnenlandsche Zaken	〃	〃	〃	〃	Rivieren en binnenlandsche scheepvaart.
Gewone subsidie voor de uitrusting van het konvooi- en hospitaalschip bij de Hollandsche haringvloot.	〃	〃	9	1	Premien tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij.
Theologisch academiegeld aan den zoon van *H. J. Hertzveld*, *Opperrabbijn* te *Zwolle*.	〃	6	2	8	Kinder-, school-, en academiegelden voor Hervormde, Luthersche, Doopsgezinde en Remonstrantsche leeraren.
Subsidie ten behoeve van de predikantsweduwen- en weezenbeurs in de provincie *Friesland*.	〃	〃	4	1	Burgerlijke en kerkelijke pensioenen.
Tegemoetkoming aan *C. D. F. Ragay*, gewezen waarnemend agent van het domein te *Tiel*, voor de na zijne aftreding verrigte werkzaamheden.	〃	9 B	9	3	Onveranderlijke lasten enz., kosten van invordering van kooppenningen enz., en kleine uitgaven.
Gratificatie aan *A. M. v. d. Meer*, weduwe *Bentveld*, in leven tolgaarder.	〃	〃	6	〃	Tractementen en verdere belooningen. (Groote wegen, vaarten, enz.)

'sGravenhage, den 27sten Maart 1845.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,

(*get.*) DE VISCH EIJBERGEN.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. VAN RAPPARD.

Bijlage D (art. 29).

VERLEENDE DISPENSATIEN, ingevolge de slotbepaling van art. 29 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), in den jare 1844.

DATUM EN NUMMER der KONINKLIJKE BESLUITEN.	NAMEN der SCHULDEISCHERS.	OMSCHRIJVING DER VORDERING.	BEDRAG.
		JUSTITIE.	
31 October 1844, n°. 73.	*J. W. Gedekerken.*	Geneeskundige verrigtingen ten dienste der Justitie . . .	*f* 9.50
"	*J. N. Lekens.*	Ut supra.	6.02
"	Het stedelijk bestuur van Arnhem.	Transport-middelen voor gevangenen.	7.11
"	*J. Bax.*	Justitie-kosten	16.77
11 November 1844, n°. 68.	*J. C. Thijssen.*	Leverantie van hoeden aan de gevangenis te Rotterdam . .	34.00
"	*J. J. Schilder.*	Verpleging der gevangenen te Vianen	6.96
"	*J. Soegies.*	Werken en leverantien tot onderhoud van den verwarmingstoestel en verdere voltooijing van het gebouw der gevangenen te Assen	97.05
"	's Rijks schatkist.	Werken tot vernieuwing van eenen vloer in de gevangenis te Rotterdam, door de gevangenen verrigt	178.81
"	Als voren.	Herstellingen van timmerwerken aan de gevangenis te Rotterdam, door gevangenen verrigt.	132.45
"	*J. H. Drost.* Wed. *Uijtdenbroek Drost.*	Buitengewone werken aan de gevangenis te Rotterdam . .	96.66 51.60
"	*H. Malleijn.*	Verfwerken aan de gevangenis te Rotterdam.	218.00
12 December 1844, n°. 60.	*J. D. Vrijdag Zijnen.* *D. M. van Deinse.*	Wegens gedane verrigtingen en leverantien ten dienste der Justitie.	134.22
		BINNENLANDSCHE ZAKEN.	
23 Februarij 1844, n°. 67.	*P. T. Grinwis.*	Reis- en verblijf-kosten als lid der commissie van beheer en toezigt over de droogmaking van het Haarlemmer-meer over Januarij en Februarij 1842.	114.61½
		(Speciaal fonds.)	
18 April 1844, n°. 55.	De Nederlandsche Stoombootmaatschappij.	Kleine herstellingen der tot den Zuidplas-polder in Schieland behoorende werktuigen: als over 1841 ad. . . . . *f* 549.63 " " 1842 " 82.85	632.48
		(Als voren.)	
5 Augustus 1844, n°. 64.	Jhr. *D. T. Gevers van Endegeest.*	Reiskosten als voorzitter der commissie van beheer en toezigt over de droogmaking van het Haarlemmer-meer in 1842 . .	231.00
		(Speciaal fonds.)	
6 September 1844, n°. 209.	*J. Hazenberg.*	Salaris en verschotten ter zake van onteigeningen ten behoeve der droogmaking van het Haarlemmer-meer	471.08½
"	*G. P. van Outeren.*	Ut supra.	451.28
16 October 1844, n°. 45.	(De naam niet in het besluit vermeld.)	Leverantie van schrijfbehoeften ten dienste van 's Rijks stoombooten-veer tusschen Willemsdorp en den Moerdijk, op 30 December 1843	15.97

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over 1844.*

(*Bijlagen.*)

DATUM EN NUMMER der KONINKLIJKE BESLUITEN.	NAMEN der SCHULDEISCHERS.	OMSCHRIJVING DER VORDERING.	BEDRAG.
25 November 1844, n°. 53	*J. J. Hulskamp.*	Herstelling van gevaren schade.	*f* 53.50
17 December 1844, n°. 67.	*J. F. Schoenmakers.*	Gepresteerde diensten in 1842 bij de schatting van eigendommen, welke voor den aanleg van den weg van Maastricht naar Nijmegen moesten worden in bezit genomen	36.00
		(Speciaal fonds.)	
		MARINE.	
13 December 1844, n°. 90.	*C. J. Court*, scheepsklerk, belast met den victualiedienst aan boord Zr. Ms. schoener *Egmond*, gestationeerd in Oost-Indie.	Geleverd kommaliewant, enz. over het jaar 1843	328.50
〃	*A. A. Lagaaij*, adjunct-schrijver, belast met den victualiedienst aan boord Z. M. stoomschip *Phoenix*, gestationeerd als boven.	Als voren over het 4de kwartaal 1843	172.50
〃	*J. J. Winsser*, scheepsklerk, belast met den victualiedienst aan boord Z. M. brik *Stewa*, gestationeerd als boven.	Als voren van 1 September tot ultimo November 1843 . .	81.90
〃	*J. Boom*, adjunct-schrijver, victualiemeester aan boord Z. M. brik *Windhond*, gestationeerd als boven.	Gedane extra verstrekking van brand- en lichtstoffen gedurende 1843	37.00
〃	*B. J. Kuijper*, schrijver, victualiemeester aan boord Z. M. korvet *Juno*, gestationeerd in de West-Indien	Als boven.	112.30
〃	*J. W. Bartels*, als voren, aan boord Z. M. transportschip *Merwede*.	Als boven.	27.25
〃	*J. van Hattem*, officier van gezondheid aan boord Z. M. brik *de Gier*.	Gedane uitschotten voor geneesmiddelen en arbeidsloonen .	26.74
		FINANTIEN.	
10 November 1844, n°. 60.	*C. Koker*, te Broek in Waterland qq.	Aandeel van het domein in de onderhouds-werken aan de Adammerbrug en schoeijingen	16.56
〃	Mr. *J. H. Kivits*, advocaat te 's Hertogenbosch.	Honorarium gemeriteerd in zake van J. G. van der Heijden, contra het Bestuur der domeinen.	90.34
〃	Mr. *P. J. G. v. Diggelen*, advocaat te Middelburg.	Als voren in zake van mr. J. J. Benteijn en Comp., contra F. Ottevaere en Comp	94.30
〃	*P. de Maret Tak*, procureur te Middelburg.	Als boven in zake als boven	483.10
〃	Mr. *G. A. Fokker*, advocaat te Middelburg.	Salaris en verschot in zake de Erven C. B. Thomas, contra mr. J. J. Benteijn	363.30
〃	*H. Bekker*, procureur te Middelburg.	Idem in zake als boven	534.13

H. *Verslag van de Algemeene Rekenkamer over* 1844.

(*Bijlagen.*)

DATUM EN NUMMER der KONINKLIJKE BESLUITEN.	NAMEN der SCHULDEISCHERS.	OMSCHRIJVING DER VORDERING.	BEDRAG.
10 November 1844, n°. 60.	Mr. *H. Vos*, procureur te Assen.	Salaris en verschot in zake contra P. Roelofs te Uffelte . .	*f* 229.38
"	Mr. *J. W. Schiff*, advocaat te Arnhem.	Idem in zake contra Anna Christina Wessing	35.31
"	Mr. *L. A. J. W. Sloet*, procureur.	Idem in zake als boven	35.05½
"	Dezelfde.	Idem in zake C. F. Wennink te Loohuizen onder Neede. .	33.83
"	Dezelfde.	Idem in zake contra Jan Willem te Vaarwerk, te Older. .	35.18
"	Dezelfde.	Idem in zake contra D. Harperink te Groenlo	35.18
"	Dezelfde.	Idem in zake contra J. D. Laarberg te Hupsel	33.83
"	Mr. *J. van Dijk*, procureur.	Idem in zake A. C. Wissink contra het bestuur der domeinen	39.33
"	Dezelfde.	Idem in zake J. Wennink	38.10½
"	Dezelfde.	Idem in zake J. W. te Vaarwerk	39.33
"	Dezelfde.	Idem in zake D. Harperink te Groenlo.	39.33
"	Dezelfde.	Idem in zake J. D. Laarberg te Hupsel	37.60½
"	Mr. J. baron *van Lamsweerde*, gewezen agent van het domein te Zutphen.	Het dupliceeren van de leggers der domaniale eigendommen en inkomsten van het gewezen agentschap aldaar	74.92½
		Polderlasten.	19.01
"	De ontvanger der polderlasten te Culenborg.	Idem.	8.52
		Idem.	22.49
"	Ut supra te Heerewaarden.	Idem.	42.02
		Idem.	0.01
		Idem.	5.33
"	Ut supra te Veluwe.	Idem.	0.26
		Idem.	0.37
		Idem.	1.15

's Gravenhage, den 27sten Maart 1845.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,

(*geteekend*) DE VISCH EIJBERGEN.

Voor copie conform,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

A. G. A. VAN RAPPARD.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

I. Gebruik der Geldmiddelen over 1843.

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN FINANCIËN [1]), ingekomen in de Vergadering van 20 Mei 1845.

's Gravenhage, 12 *Mei* 1845.

Overeenkomstig de daartoe door Zijne Majesteit verleende magtiging heb ik de eer hiernevens aan U H. EdG. aan te bieden het, ter voldoening van art. 126 der Grondwet, bij het Departement van Financiën opgemaakt Algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen gedurende den jare 1843, in betrekking tot de algemeene Begrootingen van inkomsten en uitgaven over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843, mitsgaders tot andere ontvangsten en betalingen, — welk verslag een algemeen overzigt tevens oplevert van den toestand van 's Rijks schatkist op het tijdstip van primo Januarij 1844, en wijders gestaafd is met de vereischte bijlagen.

De Minister van Financien,
(*w. g.*) VAN HALL.

„ *Aan den Heere Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.* "

[1]) Dit stuk is oorspronkelijk niet gedrukt geworden.

2. VERSLAG aan den Koning aangeboden door den Minister van Finantiën, overeenkomstig artikel 126 der Grondwet, van het gebruik der geldmiddelen gedurende het jaar 1843, in betrekking tot de Algemeene Begrootingen van Inkomsten en Uitgaven, over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843, mitsgaders andere Ontvangsten en Betalingen, en tevens opleverende een algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op het tijdstip van primo Januarij 1844.

Aan den *KONING!*

Volgens art. 126 der Grondwet, doet Uwe Majesteit jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven van het gebruik der geldmiddelen.

Zoodanig verslag moet door den ondergeteekende alsnog aan de goedkeuring van Uwe Majesteit worden onderworpen, en behoort den staat der geldmiddelen aan te wijzen, zooals die was op primo Januarij 1844.

Het is waar, dat de aanbieding tijdiger pleeg te geschieden, maar vele en gewigtige veranderingen, verordeningen en maatregelen ten aanzien van het beheer van de geldmiddelen en van de Nationale Schuld, hebben dit verhinderd; evenwel zal bij het uitstel niet verloren zijn, vermits de ondergeteekende daardoor de gelegenheid heeft verkregen om eenige opmerkingen onder de aandacht van Uwe Majesteit te brengen, die het gevolg zijn van het beheer, *na* het tijdstip waarop het verslag wordt afgesloten, en alzoo meer volkomen zullen doen kennen den wezenlijken stand van zaken.

Over het geheel wordt door den ondergeteekende het voorbeeld van vroegere verslagen gevolgd, en hij heeft dus gemeend, alle die bijzonderheden en cijfers er in te moeten opnemen, welke ook bevorens een onderwerp van het verslag uitmaakten, en hetzelve alleen kunnen doen beantwoorden aan het vereischte bij de Grondwet voorgeschreven, dat dit verslag *uitvoerig* moet zijn.

Dit stuk behelst thans *drie afdeelingen*, van elke van welke de ondergeteekende hier slechts eene beknopte vermelding zal doen, zich voor de bijzonderheden eerbiedig gedragende aan de onderscheidene posten, bij de afdeelingen voorkomende, en aan de bijlagen daarnevens gevoegd; van al hetwelk de aanwijzing gevonden wordt in eene aan het slot, achter de laatste bijlage, geplaatste tafel.

De *eerste afdeeling* bevat aan de eene zijde de raming van 's Rijks inkomsten, — hetgeen daarop door de schatpligtigen is betaald, — wat deswege op 31 December 1843 nog bleef in te vorderen en te ontvangen, — en eindelijk, in hoe verre de gedane en nog te doene ontvangsten, te zamen getrokken, beantwoorden aan de ramingen; — en aan de andere zijde, het nadeelig slot van het dienstjaar 1841, — de Begrootingen van 's Rijks uitgaven, wat daarop, zoo bij geordonnanceerde aanvragen tot betaling, ter Algemeene Rekenkamer verevend, als bij geopende credieten en vóórbetalingen is beschikt, en op 31 December 1843 is beschikbaar gebleven.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Het een en ander is gegrond op wettelijke bepalingen, en de uitkomst van elk der dienstjaren 1842 en 1843 is aan den voet dier eerste afdeeling aangewezen.

De *tweede afdeeling* bevat de Kas-Rekening, of hetgeen in 1843, om het even van welken aard, in ontvang en in uitgaaf is geboekt.

De *derde afdeeling* bevat het Algemeen Overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op 1°. Januarij 1844, sluitende met een *tekort of meerder bedrag der lasten dan baten.*

Aan het slot van dit *Algemeen Overzigt* ontmoet men de te zamen getrokken opgave van alle de tekorten, zooals die zich onder dat tijdstip vertoonden, te weten:

1°. Achterstand 1840 en vroeger	*f*	4 469 259.18
Nadeelig slot van		
2°. 1841	-	156 371.56½
3°. 1842	-	8 549 109.79½
4°. 1843	-	5 966 377.68
	f	19[illegible]1 118.22
doch deze som zal verminderen met hetgeen na de dagteekening, waaronder dit verslag is opgemaakt, gebleken is over 1843 nog in voordeel te komen	-	848 173.73½
Blijft	*f*	18 292 944.48½

waartoe zich dan ook kan bepalen de eindelijke voorziening ten gevolge van art. 84 der wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).

Die uitkomst is dus merkelijk gunstiger dan de vroegere opgaven deden vermoeden, want men had gerekend voor:

1°. Achterstand 1840 en vroeger, volgens de Wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10)	*f*	4 488 523.84½
2°. 3°. 4°. Aanvulling der middelen van 1841, 1842 en 1843, volgens de Wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13)	-	17 152 800.00
Te zamen	*f*	21 641 323.84½
waarvan afgetrokken wordende de hiervoren vermelde som van	-	18 292 944.18½
zoo blijkt, dat al de achterstanden te zamen genomen eene vermindering, bij vorige opgaven vergeleken, ondergaan van	*f*	3 348 379.66

weshalve deze uitwinst ook nog aanzienlijk voordeeliger is dan de *f* 2 700 000, waarop men die vermeende te kunnen schatten bij de voordragt tot aanvulling der middelen van 1844 en 1845, gedaan den 1sten December jongstleden.

Wanneer het verslag onder den 1sten Januarij van het thans ingetreden jaar zal zijn opgemaakt, en dan de afsluiting van de geheele dienst van 1843 heeft plaats gevonden, zal de eindelijke regeling en gave toevoeging van het benoodigde voor de achterstanden over 1841—1843 uit de middelen, daargesteld bij de Wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), kunnen geschieden, en dan zal er, zooals de ondergeteekende met vertrouwen durft zeggen, voor dat tijdvak gekomen zijn tot die gewenschte uitkomst van gaafheid in onzen geldelijken toestand, welke behoort tot een der groote oogmerken, welke Uwe Majesteit zich met het voordragen van de evengemelde wet heeft voorgesteld.

In betrekking tot den achterstand over 1840 en vroegere jaren, heeft de ondergeteekende alleen onder de aandacht van Uwe Majesteit te brengen, dat die achterstand, vóór 1°. Januarij 1846 ter geheele verevening bij de Algemeene Rekenkamer moetende zijn overgebragt, ter naleving van hetgeen te dien opzigte bij de wet is bepaald, de voorbereidende werkzaamheden om dat doel te bereiken, bij het Departement van den ondergeteekende geheel ten einde zijn gebragt.

Op de baten was onder 31 December 1843 nog slechts te ontvangen *f* 2 463 055.38½, en op de lasten, onder het zelfde tijdstip te betalen *f* 2 652 852.82½.

Deze restanten zijn thans aanzienlijk verminderd, ook door de opheffing van elf Rijks-bijzondere fondsen, waarvan de voordeelige sloten, vermeld bij artt. 3 en 5 van afdeeling V der baten, vóór de afsluiting van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, onder 31 December dezes jaars, daarop in ontvang zullen worden geboekt, en alsdan de uitkomst van dezen achterstand blijkbaar, en dus bekend worden de juiste som, die daarvoor uit de middelen der wet van den 6den Maart 1844 moet afgezonderd blijven. Ten gevolge van deze afschrijving zal het getal der Rijks-bijzondere fondsen zeer verminderen, terwijl men aan de opruiming der overige, voor zoo verre derzelver aanwezen niet op wettelijke bepalingen is gegrond, steeds indachtig is.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

De gedeponeerde fondsen bestaan, op eenige uitzonderingen na, voor het meerendeel uit onafgehaalde aflossingen van vroegere uitlotingen en renten, welke laatsten, naar mate de termijn van verjaring invalt, van die fondsen worden afgeschreven, en onder de verschillende Rijks-ontvangsten als toevallige baten verantwoord.

Het zou, naar des ondergeteekende eerbiedig inzien, overbodig zijn, na deze voorafgaande opmerkingen in meer bijzonderheden te treden, die elk op haar plaats zijn gerangschikt onder de afdeelingen van het verslag, en ook daar door de noodige aanteekeningen zijn opgehelderd.

Het stuk zal overigens deszelfs bevestiging voor een aanzienlijk gedeelte moeten vinden in de mededeeling aan de Staten-Genraal, welke insgelijks, naar aanleiding van art 126 der Grondwet, moet geschieden van de ter Algemeene Rekenkamer afgesloten rekeningen, welke zoowel de ontvangsten als uitgaven bevatten, en die over 1842 en ook reeds over 1843 aan die Kamer zijn ingezonden.

Deze rekeningen zijn bij die Kamer nog in overweging, doch de bedenkingen, ten aanzien van het eerste jaar zeer kortelings medegedeeld, zijn niet van dien aard, dat daardoor eenige merkelijke invloed op de in het verslag vermelde uitkomsten van die jaren kan worden uitgeoefend.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

EERSTE AFDEELING

REKENING der algemeene Begrootingen van inkomsten en uitgav

BIJLAGEN.	DIENST-JAREN.	Algemeene ramingen van 's Rijks inkomsten.	WERKELIJKE INKOMSTEN. Ontvangsten tot en met 31 December 1843. Vóór 1°. Januarij 1843.	Gedurende den jare 1843.	TOTAAL	Nog te ontvangen.	Geheel bedrag der werkelijke inkomsten.	VERSCHIL Meer dan de raming.	Minder dan de raming
	1842.								
N°. 2	Hoofdsommen, Rijksverhoogingen en verschillende ontvangsten .	f 71 063 451.92	f 58 992 949.50	f 2 630 398.72	f 61 623 348.22	f 11 280 75½	f 61 634 628.97½	. . . .	f 9 428 822.9
	1843.								
" 3	Hoofdsommen, Rijksverhoogingen en verschillende ontvangsten .	70 103 451.92	. . . . .	61 378 919.01½	61 378 919.01½	4 876 980.27	66 255 899.28½	. . . .	3 847 552.6
								. . . .	f 13 276 375.
		f 141 166 903 84	f 58 992 949.50	f 64 009 317.73½	f 123 002 267.23½	a. f 4 888 261.02½	f 127 890 528.26	Minder f 13 276 375.58	

TOELIC

a. f 4 888 261.02½ { f 11 280.75½ / 4 876 980.27 } nog te ontvangen, uitgetrokken onder de Baten in het algemeen overzigt

b. 6 468 175.91½ . . . . " beschikbaar, " " " Lasten " " " "

Werkelijke inkomsten over het dienstjaar 1842 . . . . . f 61 634 628.97½
Nadeelig slot (zie bijlage n°. 1 van deze Rekening) . . . 8 549 109 79½

f 70 183 738.77

Werkelijke inkomsten over het dienstjaar 1843 . . . . . f 66 255 899.28½

Voorloopig nadeelig slot (zie bijlage n°. 1 van deze Rekening). 5 966 377.68

f 72 222 276.96½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

… de dienstjaren 1841, 1842 en 1843, op het tijdstip van 1° Januarij 1844.

	DIENSTJAREN.	Algemeene begrootingen van 's Rijks uitgaven.	GEDANE UITGAVEN tot en met 31 December 1843. Vóór 1°. Januarij 1843.	Gedurende den jare 1843.	TOTAAL	Blijft beschikbaar.	Af: Geopende credieten en voorbetalingen.	Blijft beschikbaar op 1°. Jan. 1844, na aftrek der geopende credieten en voorbetalingen.
1	Nadeelig slot over het dienstjaar 1841 .	f 156 371.56½	f 156 371.56½	. . . . .	f 156 371.56½	. . . . .	. . . . .	. . . . .
	1842.							c.
4	Begrooting	f 70 980 366.99½	f 39 726 762.98½	f 30 160 736.19½	f 69 887 499.18	f 1 092 867.81½	. . . . .	f 1 092 867.81½
	Onvoorziene uitgaven	. . . .						
	1843.							b.
5	Begrooting	f 71 731 078.12½	. . . . .	39 932 620.45½	39 932 620.45½	31 798 457.87	f 25 330 281.75½	6 468 175.91½
	Onvoorziene uitgaven.	. . . .						
		f 142 711 445.12	f 39 726 762.98½	f 70 093 356.65	f 109 820 119.63½	f 32 891 325.48½	f 25 330 281.75½	f 7 561 053.73
						af:		
	Onverëvende credieten tot het doen van geautoriseerde voorbetalingen, dienst 1843.	. . . . . .	575 501.01	24 754 780.74½	25 330 281.75½	25 330 281.75½		
		f 142 711 445.12	f 40 302 263.99½	f 94 848 137.39½	f 135 150 401.39	f 7 561 043.73		

…ING.

…en toestand van 's Rijks schatkist op 1°. Januari 1844.

Begrooting over het dienstjaar 1842	f 70 980 366.99½
Te verminderen met hetgeen daarvan is vrijgevallen, na aftrek van het benoodigde tot dekking der uitgaven op de som van f 500 000.00, voor onvoorziene behoeften ter beschikking van Zijne Majesteit gesteld	1 092 867.81½ c.
	f 69 887 499.18
Te verhoogen met hetgeen ter zake van het aandeel van België in de rentebetaling der Nationale Schuld minder is ontvangen dan de bij het IXde Hoofdstuk A, Afdeeling I, afgetrokken som van f 5 000 000.00	296 239.59
	f 70 183 738.77
Begrooting over het dienstjaar 1843	f 71 731 078.12½
Te verhoogen met hetgeen ter zake van het aandeel van België in de rentebetaling der Nationale Schuld minder is ontvangen dan de bij het IXde Hoofdstuk A, Afdeeling I, afgetrokken som van f 5 000 000.00	191 680.72
zoomede met hetgeen is benoodigd tot wederinkoop van 374 stuks schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, rentende 3½ pct., krachtens art. 1 der wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* nº 63). . .	299 518.12
	f 72 222 276.96½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

TWEEDE AFDEELING. KAS

WAARDEN OP 1°. JANUARIJ 1843 *f* 18 498 822.74½.

De Nederlandsche Bank te Amsterdam			*f* 95 257.91		
Af: loopende disposition			95 257.91	. . . . . .	
De Agenten van den Algemeenen Rijks-Kassier			*f* 15 471 087.06		
Af: loopende dispositien			6 693 427.13	*f* 8 777 659.93	
De gewezen Ontvanger-Generaal in de provincie Zeeland				1 266.82	
De Administrateurs van 's Rijks Schatkist in de provincien, na afloop der loopende dispositien				1 833 126.52	
De Ontvangers der Scheepvaartregten				37 785.69½	
De Agenten van het Domein				140 422.91½	
's Rijks Munt te Utrecht				40 000.00	
De Agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam				51 960.[illegible]	
Schatkistbiljetten rentende vier ten honderd (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14):					
in beleening gelegd			*f* 5 032 200.00		
in portefeuille			75 150.00	5 107 350.00	
Effecten afkomstig van het ontbonden Amortisatie-Syndicaat, waarvan de waarde alhier wordt vermeld volgens den beursprijs van 1°. Januarij 1841, als:					
Schatkistbiljetten rentende vier ten honderd (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14), in beleening gelegd			*f* 1 371 600.00		
Domein-Losrenten, rentende twee en een half ten honderd:					
in beleening gelegd	*f* 9 000.00				
in portefeuille	67 500.00	*f* 76 500.00 a 98 pct.	74 970.00		
Domein-Losrenten, rentende vijf ten honderd:					
in beleening gelegd	*f* 783 000.00				
in portefeuille	328 300.00	1 111 300.00 a 95⅝ pct.	1 062 680.62½	2 509 250.62½	
Waarden op 1°. Januarij 1843					*f* 18 498 822.74½

ONTVANGSTEN IN 1843.

Op 's Rijks-inkomsten over het dienstjaar 1842.

Directe belastingen	Hoofdsom	*f* 1 116 617.60½	
	Rijks-verhooging	303 091.13	*f* 1 419 708.73½
Accijnsen	Hoofdsom	*f* 109 375.72	
	Rijks-verhooging	33 414.69½	142 790.41½
Zegel-, Registratie-, Griffie-, Hypotheek- en Successie-regten	Hoofdsom	*f*	
	Rijks-verhooging	. . . .	. . . .
In- en uitgaande regten en scheepvaartregten.	Hoofdsom	*f*	
	Rijks-verhooging	. . . .	. . . .
Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	Hoofdsom	*f*	
	Rijks-verhooging	. . . .	. . . .
		Transporteere	*f* 1 562 499.15

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

KENING.

UITGAVEN IN 1843.

Op de Hoofdstukken der Begrooting voor het dienstjaar 1842.	Verevende uitgaven volgens bijlage n°. 4 van deze Rekening.	Af: Geopende credieten en voorbetalingen volgens bijlage n°. 5 der vorige Rekening.	Blijft: werkelijke uitgaven in 1843.	
I. Huis des Konings	f 379 166.66	f 379 166.66	. . . . . .	
II. De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.	341 488.31	254 385.71	f 87 102.60	
Departementen:				
III. van Buitenlandsche Zaken	367 800.72	330 212.49	37 588.23	
IV. 〃 Justitie	1 433 451.50	1 153 430.95½	280 020.54½	
V. 〃 Binnenlandsche Zaken	2 551 910.77	1 457 371.91½	1 094 538.85½	
VI. voor de Zaken van de Hervormde Kerk enz	942 175.39	768 948.31½	173 227.07½	
VII. 〃 〃 〃 〃 〃 Roomsch-Katholieke Eeredienst	358 372.15	328 744.39½	29 627.75½	
VIII. van Marine en Kolonien: A. Marine	2 786 051.45	2 057 102.47½	728 948.97½	
VIII. van Marine en Kolonien: B. Kolonien	50 213.30½	46 095.79	4 117.51½	
IX. Finantien	14 603 025.09½	4 416 960.91½	10 186 064.18	
X. Oorlog	6 295 101.01	4 995 281.81½	1 299 819.19½	
	f 30 108 756.36	f 16 187 701.43½	f 13 921 054.92½	
Onvoorziene Uitgaven	51 979.83½	9 344.20	42 635.63½	
	f 30 160 736.19½	f 16 197 045.63½	f 13 963 690.66	f 13 963 690.56

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

KASREKENING (*Vervolg*).

VERVOLG DER ONTVANGSTEN IN 1843

Per Transport		*f* 1 562 499.15	
Domeinen		149 582.54½	
Posterijen			
Loterij			
Jagt en Visscherij			
Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten		163 579.55½	
Uitkeering uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen, wegens de renten der kapitalen ten behoeve van het Moederland op het Oost-Indische Grootboek ingeschreven		484 737.47	
Volgens bijlage n°. 2 van deze Rekening			*f* 2 360 398.72

Op 's Rijks inkomsten over het dienstjaar 1843.

Directe Belastingen	Hoofdsom	*f* 13 641 558.95½		
	Rijks-verhooging	2 857.537.73½	*f* 16 499 096.69	
Accijnsen	Hoofdsom	*f* 13 407 275.40½		
	Rijks-verhooging	4 960 801.93½	18 368 077.34	
Zegel-, Registratie-, Griffie-, Hypotheek- en Successie-regten	Hoofdsom	*f* 6 786 343.49½		
	Rijks-verhooging	2 555 295.53	9 341 639.02½	
In- en Uitgaande Regten en Scheepvaart-regten	Hoofdsom	*f* 4 855 585.79½		
	Rijks-verhooging	444 819.06	5 300 404.85½	
Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	Hoofdsom	*f* 123 275.16		
	Rijks-verhooging	14 592.79	137 867.95	
Domeinen			1 268 836.39½	
Posterijen			1 363 956.53½	
Loterij			494 995.50	
Jagt en Visscherij			107 572.00	
Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten			1 296 472.72½	
Uitkeering uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen:				
Wegens de renten der kapitalen ten behoeve van het Moederland op het Oost-Indische Grootboek ingeschreven		*f* 6 500 000.00		
„ het voorloopig beschikbare op het vermoedelijk batig slot der koloniale administratie hier te lande		700 000.00	7 200 000.00	
Volgens bijlage n° 3 van deze Rekening				61 378 919.01½

Wegens het aandeel van Belgie in de rentebetaling der Nationale Schuld, over het dienstjaar 1843, krachtens het tractaat van 19 April 1839, op de 1e. Afdeeling van het IXde Hoofdstuk A. (Finantien) der Begrooting van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar 1843 afgetrokken tot . . . *f* 5 000 000.00

te verminderen met de renten der kapitalen, welke volgens §§ 2, 3 en 5 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842 van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek zijn af- en overgeschreven . . . *f* 425 000.00

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

VERVOLG DER UITGAVEN IN 1843

Op de Hoofdstukken der Begrooting voor het dienstjaar 1843.	Gedane verevende uitgaven.	Geopende credieten en voorbetalingen.	Totalen	
I. Huis des Konings	*f* 729 166.67	*f* 520 833.33	*f* 1 250 000.00	
II. De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings	253 598.28½	236 916.89½	490 515.18	
Departementen:				
III. van Buitenlandsche Zaken	27 266.13	444 627.06½	471 893.19½	
IV. 〃 Justitie	721 172.54½	1 306 426.58½	2 027 599.13	
V. 〃 Binnenlandsche Zaken	1 417 887.14½	1 589 058.59½	3 006 945.74	
VI. voor de Zaken van de Hervormde Kerk, enz	282 636.92	963 330.63½	1 245 967.55½	
VII. 〃 〃 〃 〃 〃 Roomsch-Katholieke Eeredienst	79 504.83	396 763.10½	476 267.93½	
VIII. van Marine en Kolonien. A. Marine	2 105 801.45½	2 646 443.63½	4 752 245.09	
VIII. van Marine en Kolonien. B. Kolonien.	30 221.95½	23 751.93½	53 973.89	
IX. 〃 Finantien	27 831 112.17½	12 615 566.78½	40 446 678.96	
X. 〃 Oorlog	6 047 086.67½	4 578 373.86	10 625 460.53½	
	f 39 525 454.78½	*f* 25 322 092.42½	*f* 64 847 547.21	
Onvoorziene uitgaven	407 165.67	8 189.33	415 355.00	
Volgens bijlage n°. 5 van deze Rekening	*f* 39 932 620.45½	*f* 25 330 281.75½	*f* 65 262 902.21	
Te verminderen met hetgeen in 1842 bij voorschot in uitgaaf is gebragt (Zie bijlage n°. 5, kolom aanmerkingen)	. . . . . .	575 501.01	575 501.01	
	f 39 932 620.45½	*f* 24 754 780.74½	*f* 64 687 401.20	64 687 401.20

Wegens geopend crediet aan den Algemeenen Betaalmeester der nationale schuld, ten bedrage van het aandeel van Belgie in de rentebetaling over het halfjaar verschenen 31 December 1842, na aftrek der renten a 2½ percent, zijnde *f* 289 120.00 van het kapitaal van *f* 11 564 800.00, op het voormalig bijboek te Brussel ingeschreven 2 355 440.00

Wegens geopend crediet aan den Algemeenen Betaalmeester der nationale schuld, ten bedrage van het aandeel van Belgie in de rentebetaling over het halfjaar verschenen 30 Junij 1843, na aftrek der renten a 2½ percent, zijnde *f* 425 000.00 hiernevens vermeld, van de kapitalen ten gezamenlijke bedrage van *f* 17 000 000.00, welke van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek zijn af- en overgeschreven . . . . *f* 2 287 500.00

te verhoogen met de renten over het eerste halfjaar van 1843 van een kapitaal van *f* 1 444 100.00, hetwelk op 1°. Julij 1843 van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek nog was af- en over te schrijven . 18 051.25 — 2 305 551.25

Wegens geopend crediet aan den Algemeenen Betaalmeester der nationale schuld, ten bedrage van het aandeel van Belgie in de rentebetaling over het halfjaar verschenen 31 December 1843, na aftrek der renten a 2½ percent, zijnde *f* 425 000.00 hiernevens vermeld, van de kapitalen ten gezamenlijke bedrage van *f* 17 000 000.00 welke van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek zijn af- en overgeschreven 2 287 500.00

Wegens tijdelijk verleende voorschotten welke op de begrootingen van 's Rijks uitgaven voor een volgend dienstjaar moeten worden verevend, of op eene andere wijze in 's Rijks kas terugkeeren, volgens bijlage n°. 6 van deze Rekening . . . 875 62932½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

KASREKENING (*Vervolg*)

VERVOLG DER ONTVANGSTEN IN 1843

Transport *f* 425 000.00 *f* 5 000 000.00

zoomede met de renten van het kapitaal van *f* 7 000 000.00, vermeld bij § 4 van art. 63 van het laatstgemeld tractaat, hetwelk ten laste van Nederland blijft 175 000.00

600 000.00

zoodat door Belgie, ter zake voorschreven, luidens §§ 1, 6 en 7 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, aan Nederland slechts is uitgekeerd . . . . . . *f* 4 400 000.00

En daarenboven wegens renten over het eerste halfjaar van 1843 van een kapitaal van *f* 1 444 100.00 2½ percents Nationale Schuld, hetwelk op 1°. Julij 1843 van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek nog was af- en over te schrijven 18 051.25

f 4 418 051.25

Af: onkosten en verschil op den wisselkoers van de remiesen 16 680.72

f 4 401 370.53

Wegens teruggaven van tijdelijk verleende voorschotten, welke op de Begrootingen van 's Rijks uitgaven voor een volgend dienstjaar zijn verevend, of op eene andere wijze in 's Rijks kas teruggekeerd, volgens bijlage n°. 6 van deze Rekening. 248 309.15½

Wegens de Rijks- bijzondere fondsen, volgens bijlage n°. 7 . . . . 5 068 639.00

Wegens de gedeponeerde fondsen, volgens bijlage n°. 8. . . . . 15 870 765.26½

Wegens den achterstand over 1840 en vroegere jaren, volgens bijlage n. 10, te weten:

AFDEELING I. Baten, vooortgesproten uit de opheffing van het Amortisatie-Syndicaat:

Art. 3. Winst ontstaan door de te geldemaking van effecten:

f 1 075 800.00 5 percents Domein-losrenten, waarvoor bij verkoop verkregen. . *f* 1 079 546.62½

en overgenomen, volgens de rekening op 1°. Januarij 1841, tot 95⅝ pct 1 028 733.75

f 50 812.87½

f 1 900.00 2½ pcts. Domeinlosrenten, waarvoor bij verkoop verkregen . . . *f* 1 918.00

en overgenomen, volgens de rekening op 1°. Januarij 1841, tot 98 pct. . . . 1 862.00

56.00

Art. 3. Winst. . . *f* 50 868.87½

Art. 4. Ontvangsten, waarop niet gerekend was:

a. Teruggaven van verleende voorschotten aan onderscheidene gemeenten tot den opbouw of de verbetering van schoolgebouwen. . . . . *f* 100.00

en wegens aanzuivering van vorderingen herkomstig van het vorig bestuur in de Noordelijke provincien des Rijks, over het jaar 1809 en vroeger 23 867.64

f 23 967.64

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

VERVOLG DER UITGAVEN in 1843.

Wegens de Rijks- bijzondere fondsen, volgens bijlage n°. 7	*f* 3 673 645.77
Wegens de gedeponeerde fondsen, volgens bijlage n°. 8	14 736 033.22
Wegens de provinciale fondsen, volgens bijlage n°. 9	426 019.08

Wegens den achterstand over 1840 en vroegere jaren, volgens bijlage n°. 10, te weten:

AFDEELING I. Lasten voortgesproten uit de opheffing van het Amortisatie-syndicaat:

Art. 1. Beleeningen op effecten, zoo bij de Nederlandsche Bank als bij particulieren *f* 700 000.00

Art. 2. Onafgehaalde renten en aflossingen van verschillenden aard. 253 804.75½

Art. 6. Uitkeeringen aan Belgie, overeenkomstig de twee laatste afdeelingen van het 21ste artikel van het tractaat van 19 April 1839, zoomede het tractaat van 5 November 1842, te weten:

a. Borgtogten van rekenpligtige ambtenaren (art. 69, alinea 1, van het tractaat van 5 November 1842):

Kapitaal . . . . *f* 1 865 753.64½

Renten tot en met 30 Junij 1843 . . 983 563.30

f 2 849 316.94½

b. Consignatien en geregtelijke depôts (art. 69, alinea 2 van het tractaat van 5 November 1842):

Kapitaal. . . . . *f* 399 541.85½

Renten a 3 pct. tot en met 30 Junij 1843 194 592.65

f 594 134.50½

c. Inkomsten van „biens saisis réellement en Hainaut" (art 69, alinea 4, van het tractaat van 5 November 1842):

Kapitaal (zonder renten). 96 717.22½

d. Consignatien door Frankrijk teruggegeven (art. 69, alinea 4, van het tractaat van 5 November 1842):

Kapitaal (zonder renten) 30 042.97

e. Depôt door Oostenrijk teruggegeven (art. 69, alinea 5, van het tractaat van 5 November 1842):

Kapitaal (zonder renten). 171 448.51

Art. 6. . . 3 741 660.15½

AFDEELING I. . *f* 4 695 464.91

AFDEELING II. Uitkeering aan de Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt te Brussel, ingevolge het tractaat van 5 November 1842, met het Koningrijk Belgie gesloten:

Art. 1. Tot teruggave van door haar gedane voorschotten ten behoeve van de kolonie Suriname (art. 58, alinea 1) . . . . *f* 1 256 067.51

Art. 2. Ter zake van houtverstrekkingen aan het Departement van Marine in het Koningrijk der Nederlanden 25 009.31

Art. 3. Van het in kapitaal en renten verschuldigde door de gemeente Echternach, in het Groot-hertogdom Luxemburg 1 290.00

AFDEELING II. . . *f* 1 282 366.82

AFDEELING III. Uitkeeringen overeenkomstig de tractaten, den 19den April 1839 en 5den November 1842 met het Koningrijk Belgie gesloten:

VERVOLG DER ONTVANGSTEN IN 1843

Vervolg van den Achterstand over 1840 en vroegere jaren.

b. Inkomsten van de Staats-domeinen en van de groote wegen en vaarten enz. over de dienstjaren 1840 en vroeger. . . . . *f* 28 433.60½

c. Uitkoop wegens de Zuid-Willemsvaart, overeenkomstig art. 62 van het tractaat, den 5n November 1842 met Belgie gesloten 285 000.00

Art. 4. . . ———— *f* 337 401.24½

AFDEELING I . . . ———— *f* 388 270.12

AFDEELING II. Ontvangsten ten gevolge van het tractaat, den 5den November 1842 met het Koningrijk Belgie gesloten:

Art. 1. Aandeel van Belgie in de rentebetaling der nationale schuld, over het halfjaar verschenen 10 Julij 1839, volgens artt. 63, 64 en 69 van het tractaat van 5 November 1842, in overeenstemming met art. 13 van het tractaat van 19 April 1839, en verrekening van renten wegens dat aandeel tot en met 30 Junij 1843. . *f* 2 756 810.40

Art. 2. Uitkoop wegens buiten 's lands wonende gepensioneerden, volgens art. 68, alinea 7 en 8 van het tractaat van 5 November 1842:

over het jaar verschenen 1°. April 1840 *f* 40 000.00

〃 〃 〃 〃 〃 〃 1841 36 000.00

Art. 2. . . . . ———— 76 000.00

AFDEELING II. . . . ———— 2 832 810.40

AFDEELING III. Vermindering van het ongedekte op de saldo's in de kassen van de voormalige Zuidelijke Provincien des Rijks, na aftrek eener som van *f* 7 000 000.00 vóór 31 December 1840 van het Amortisatie-Syndicaat verkregen 27 823.61

〃 IV. Teruggaven van voorschotten uit 's Rijks schatkist verstrekt:

Art. 2. Ten behoeve van personen en zaken in Belgie gedaan, doch ten gevolge van de omwenteling in 1830 oninvorderbaar geworden of als zoodanig beschouwd . . . . *f* 2 364.66½

Art. 6. Wegens deficitten van rekenpligtigen 399.02½

AFDEELING IV. . . . . ———— 2 763.69

AFDEELING V. Bijzondere en gedeponeerde fondsen, welke aan den achterstand over 1840 en vroegere jaren worden toegevoegd:

Art. 2. Beschikbare saldo's van bijzondere fondsen, welke bij Koninklijk besluit van 7 December 1843, n°. 69, zijn opgeheven (Finantien) *f* 249 279.71

Art. 4. Beschikbare saldo's van bijzondere fondsen, welke bij Koninklijke besluiten van 25 October en 29 November 1843, n°. 77 en 52, zijn opgeheven (Binnenlandsche Zaken). . 5 512.38

AFDEELING V. . ———— 254 792.09

AFDEELING VI. Opbrengst van het te gelde gemaakte kapitaal, groot *f* 18 000 000.00 5 percents nationale schuld, ingevolge de wet van 27 December 1840 (Staatsblad n°. 78) op het tweede Grootboek ingeschreven:

waarvan in 1843 geplaatst *f* 6 000 000.00 tegen 100 percent *f* 6 000 000.00

Af: 1/8 pct. kassiersloon . . . . *f* 7 500.00

VERVOLG DER UITGAVEN IN 1843

Slot van den achterstand over 1840 en vroegere jaren:

Art. 1. Wegens aandeel van Belgie in het pensioenfonds van de ambtenaren tot de Rijks-ontvangsten, overeenkomstig de 1ste afdeeling van het 22ste artikel van het tractaat van 19 April 1839, mitsgaders van art. 63, § 3, van dat van 5 November 1842:

a. In inschrijvingen op het Grootboek der $2\frac{1}{2}$ percents nationale schuld van een kapitaal van *f* 445 000.00, tot welker aankoop, met inbegrip van renten en courtage, is besteed . . . . *f* $242\,113.38\frac{1}{2}$

b. In geld, waaronder begrepen de renten tot en met 30 Junij 1843 . . . . 153 343.75

Art. 1. . . *f* $395\,457.13\frac{1}{2}$

Art. 2. Wegens aanzuivering van renten op domein-losrenten en schuldbekentenissen van het Amortisatie syndicaat, enz., overeenkomstig het tractaat van 5 November 1842. . . . . 99 730.00

Afdeeling III. . $495\,187.13\frac{1}{2}$

Afdeeling IV. Vorderingen wegens leveringen door Belgische ingezetenen gedaan in de gewesten, welke volgens het tractaat van 19 April 1839 alsnu het Koningrijk der Nederlanden uitmaken $7\,238.96\frac{1}{2}$

Afdeeling VII. Voorschotten uit 's Rijks schatkist verstrekt:

Art. 6. Wegens deficitten van rekenpligtigen 32 307.94

Achterstand over 1840 en vroegere jaren. . . *f* 6 512 565.77

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

TWEEDE AFDEELING. KASREKENING (*Vervolg*).

SLOT DER ONTVANGSTEN IN 1843.

Slot van den achterstand over 1840 en vroegere jaren:

Per transport . . .	*f* 7 500.00	*f* 6 000 000.00	*f* 3 506 459.91	*f* 89 598 401.68½	*f* 18 498 822.7
Kosten van af- en overschrijving . . .	450.00				
		7 950.00			
Afdeeling VI. .			5 992 050.00		
Achterstand over 1840 en vroegere jaren. . .				9 498 509.91	
Wegens gelden door middel van beleeningen opgenomen.				6 342 000.00	
Wegens uitgifte van 4 percents schatkistbiljetten, krachtens de wet van 27 December 1840 / 19 Junij 1843, Staatsblad n°. 79 / " 25 daargesteld				23 858 700.0	
Totaal der ontvangsten in 1843 .					129 297 6
					f 147 796 434.34

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

SLOT DER UITGAVEN IN 1843

Per transport	f 111 823 576 17½
t aflossing van beleeningen	792 000.00
t aflossing van 4 percents schatkistbiljetten, krachtens de wet van 27 December 1840 / 19 Junij 1843 (Staatsblad n°. 79 / n°. 25) daargesteld	22 935 100.00
Totaal der Uitgaven in 1843	f 135 550 676.17½

Waarden op 1°. Januarij 1844 f 12 245 858.16½.

e Nederlandsche Bank te Amsterdam			f 86 523.40		
Af: loopende dispositien			86 523.40	....	
e Agenten van 's Rijks schatkist			f 16 027 523.49		
Af: loopende dispositien			13 525 211.32½	f 2 502 312.16½	
e gewezen Ontvanger-Generaal in de provincie Zeeland				1 266.82	
e Administrateurs van 's Rijks schatkist in de provincien, na aftrek der loopende dispositien				2 073 975.03½	
e Ontvangers der scheepvaartregten				20 802.42	
e Agenten van het Domein				85 331.87	
s Rijks Munt te Utrecht				591 636.28½	
e Agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam				87 137.72	
Schatkistbiljetten, rentende vier ten honderd (wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14):					
in beleening gelegd			f 5 026 050.00		
in portefeuille			352 500.00	5 378 550.40	
Effecten afkomstig van het ontbonden Amortisatie-syndicaat, waarvan de waarde alhier wordt uitgetrokken volgens den beursprijs van 1°. Januarij 1841, als:					
Schatkistbiljetten, rentende vier ten honderd (wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14), in beleening gelegd			f 1 371 600.00		
Onopgezegde domein-losrenten, rentende twee en een half ten honderd:					
in beleening gelegd	f 8 000.00				
in portefeuille	66 600.00	f 74 600.00 a 98 percent.	73 108.00		
Opgezegde domein-losrenten, rentende vijf ten honderd:					
in portefeuille		35 500.00 a 95⅝ percent.	33 946.87½	1 478 654.87½	
De Algemeene Betaalmeester der Nationale Schuld te Amsterdam				26 190.97½	12 245 858.16½
					f 147 796 434.34

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

DERDE AFDEELING.

ALGEMEEN OVERZICHT van den toesta

BATEN.		BATEN op 1°. Januarij 1843, volgens de vorige Rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermeerdering.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermindering.	BATEN op 1°. Januarij 184
Waarden op 1°. Januarij 1844 *f* 12 245 858.16½					
De Nederlandsche Bank te Amsterdam	*f* 86 523.40				
Af: loopende dispositien.	86 523.40	. . . .	. . . .	. . . .	. . . . . .
De Agenten van 's Rijks schatkist		*f* 8 777 659.93	. . . .	*f* 6 275 347.76½	*f* 2 502 312.16
Saldo in kas op 1⁰. Januarij 1844	*f* 16 027 523.49				
Af: loopende dispositien.	13 525 211.32½				
Beschikbaar saldo op 1⁰. Januarij 1844. . .	*f* 2 502 312.16½				
De gewezen Ontvanger-generaal in de provincie Zeeland		1 266.82	. . . .	. . . .	1 266.82
De Administrateurs van 's Rijks schatkist in de provincien, na aftrek der loopende dispositien.		1 833 126.52	*f* 240 848.51½	. . . .	2 073 975.03
De Ontvangers der Scheepvaart-regten		37 785.69½	. . . .	16 983.27½	20 802.42
De Agenten van het Domein		140 422.91½	. . . .	55 091.04½	85 331.87
's Rijks Munt te Utrecht		40 000.00	551 636.28½	. . . .	591 636.28
De Agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam . . .		51 960.24	35 177.48	. . . .	87 137.72
Schatkistbiljetten rentende vier ten honderd (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n⁰. 14).		5 107 350.00	271 200.00	. . . .	5 378 550.00
in beleening gelegd	*f* 5 026 050.00				
in portefeuille	352 500.00	. . . .	. . . .	. . . .	
Effecten, afkomstig van het ontbonden Amortisatie-syndicaat, waarvan de waarde alhier wordt vermeld volgens den beursprijs van 1⁰. Januarij 1841, te weten:					
Schatkistbiljetten rentende vier ten honderd (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n⁰. 14) in beleening gelegd		1 371 600.00	. . . .	. . . .	1 371 600.00
f 76 500.00 2½ percents onopgezegde Domein-losrenten a 98 pct.		74 970.00	. . . .	. . . .	73 108.00
waarvan in 1843 verkocht:					
1 900.00		. . . .	. . . .	1 862.00	
Blijft *f* 74 600.00 . . . . in beleening gelegd	*f* 8000.00				
in portefeuille . . .	66 600.00	. . . .	. . . .	. . . .	
Transporteeren		*f* 17 436 142.12	*f* 1 098 862.28	*f* 6 349 284.08½	*f* 12 185 720.61½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

n 's Rijks Schatkist op primo Januarij 1844.

LASTEN.	LASTEN op 1°. Januarij 1843, volgens de vorige Rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermeerdering.	Vermindering.	LASTEN op 1°. Januarij 1844.
Verschuldigd aan de Rijks- bijzondere fondsen, volgens bijlage n°. 7 van deze Rekening	f 4 306 726.26	f 1 394 993.23	. . . . . .	f 5 701 719.49
Verschuldigd aan de Gedeponeerde Fondsen, volgens bijlage n°. 8	3 677 310.74	1 134 732.04½	. . . . . .	4 812 042.78½
Verschuldigd aan de Provinciale Fondsen, volgens bijlage n°. 9 .	1 932 709.22½	. . . . . .	f 426 019.08	1 506 690.14½
Transporteeren .	f 9 916 746.22½	f 2 529 725.27½	f 426 019 08	f 12 020 452.42

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

DERDE AFDEELING. TOESTAND VAN 'S RIJKS SCHATKIST (*Vervolg*).

BATEN.	BATEN op 1°. Januarij 1843, volgens de vorige Rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermeerdering.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermindering.	BATEN op 1°. Januarij 1844
Per transport .	*f* 17 436 142.12	*f* 1 098 862.28	*f* 6 349 284.08½	*f* 12 185 720.61
f 1 111 300.00 5 percents opgezegde Domein-losrenten a 95⅝ pct.	1 062 680.62½	. . . . . .	. . . . . .	
waarvan in 1843 verkocht:				
1 075 800.00	. . . .	. . . . . .	1 028 733.75	33 946.87
Blijft *f* 35 500.00 in portefeuille.	. . . .	. . . . . .	. . . . . .	
De Algemeene Betaalmeester der nationale schuld te Amsterdam .	. . . .	26 190.97½	. . . . . .	26 190.67
Nog te ontvangen	13 940 168.68½	. . . . . .	7 223 645.79	6 716 522.[illegible]
Op de geraamde Rijks-inkomsten over het dienstjaar 1842, volgens bijlage n°. 2 van deze Rekening . . . . . . *f* 11 280.75½				
Op de geraamde Rijks-inkomsten over het dienstjaar 1843, volgens bijlage n°. 3 . . . . . 4 876 980.27				
Wegens tijdelijk verleende voorschotten, welke op de Begrootingen van 's Rijks uitgaven voor een volgend dienstjaar moeten worden verevend, of op eene andere wijze in 's Rijks kas terugkeeren, volgens bijlage n°. 6 . . . . 843 861.36				
Op den achterstand over 1840 en vroegere jaren, volgens bijlage n°. 10. . . *f* 2 463 055.38½				
Af: hetgeen daaronder begrepen is wegens nog onverkochte effecten, herkomstig van het Amortisatie-Syndicaat, waarvan het beloop is uitgetrokken onder de waarden op 1°. Januarij 1844 tot . . . . . . 1 478 654.87½ — 984 400.51				
Stand op 1°. Januarij 1844. *f* 6 716 522.89½				
Totaal der Baten	*f* 32 438 994.43	*f* 1 125 053.25½	*f* 14 601 663.62½	*f* 18 962 381.06
Meerder bedrag der Lasten dan Baten	14 304 558.42	4 836 559.80	. . . . . .	19 141 118 22
Ontstaan door het navolgende, te weten:				
Achterstand over 1840 en vroegere jaren, waarvan nog ongedekt is, volgens bijlage n°. 10 van deze Rekening . . *f* 4 469 259.18				
De nadeelige sloten volgens bijlage n°. 1:				
van het dienstjaar 1841 . . *f* 156 371.56½				
" " " 1842 . . 8 549 109.79½				
en het voorloopig nadeelig slot van het dienstjaar 1843, volgens bijlage n°. 1 . . . . 5 966 377.68 — 14 671 859.04				
		f 5 961 613.05½	*f* 14 601 663.62½	
Meerder bedrag der Lasten dan Baten *f* 19 141 118.22				
	f 46 743 549.85	*f* 8 640 050.57		*f* 38 103 499.28

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

LASTEN.		LASTEN op 1°. Januarij 1843, volgens de vorige Rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermeerdering.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843. Vermindering.	LASTEN op 1°. Januarij 1844.
Per transport. .		*f* 9 916 746.22½	*f* 2 529 725.27½	*f* 426 019.08	*f* 12 020 452.42
Voor het navolgende wordt vereischt		36 826 803.62½	. . . . . .	10 743 756.76½	26 083 046.86
Wegens nog te betalen of beschikbaar op de begrootingen van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar 1843, volgens bijlage n°. 5 van deze Rekening.	*f* 6 468 175.915				
Tot wederinkoop in 1844, krachtens art. 1 der Wet van 29 December 1843 (Staatsblad n°. 63), van 374 stuks 3½ percents schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat	299 518.12				
Tot aflossing van beleening op schatkistbiljetten, rentende vier ten honderd, krachtens de Wetten van 28 April 1834 (Staatsblad n°. 14) en {27 Dec. 1840 / 19 Junij 1843}, Staatsblad {n°. 79 / 〃 25}, daargesteld:					
Kapitaal groot {*f* 5 026 050.00 / 6 720 000.00} waarop genoten	9 744 500.00				
Tot aflossing van Schatkistbiljetten, rentende vier ten honderd, krachtens de Wet van {27 December 1840 / 19 Junij 1843}, Staatsblad {n°. 79 / 〃 25}, daargesteld en in omloop gebragt . . .	6 918 000.00				
Wegens nog te betalen op den achterstand over 1840 en vroegere jaren, volgens bijlage n°. 10	2 652 852.82½				
Stand op 1°. Januarij 1844. .	*f* 26 083 046.86				
			f 2 529 725.27½	*f* 11 169 775.84½	
Totaal der Lasten		*f* 46 743 549.85	*f* 8 640 050.57		*f* 38 103 499.28

'sGravenhage, den 10den Mei 1845.

De Minister van Finantien

Van Hall.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE N°. 1. STAAT van ontwikkeling der NADEELIGE SLOT

Nadeelig slot over het dienstjaar 1841:

Gedane verevende uitgaven:

Op de Begrooting . . . .

" " " der lasten van het voormalig Amortisatie-Syndicaat . . . .

" " som van *f* 500 000.00, voor Onvoorziene behoeften ter beschikking van Zijne Majesteit gesteld . . . .

Meer uitgegeven dan van Belgie ontvangen ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der Nationale Schuld, waarvoor bij de 1ste Afdeelin

Terwijl slechts is genoten (met inbegrip der door Belgie voor rekening van Nederland betaalde renten van het kapitaal, groot *f* 11 564 800.00, c

(Zie

Gedane ontvangsten:

Op 's Rijks inkomsten . . . .

" de baten van het voormalig Amortisatie-Syndicaat . . . .

Overschot van het voordeelig slot der geraamde ontvangsten en uitgaven, volgens de wet, over de dienstjaren 1840 en vroeger (Zie bijlage n°.

Nadeelig slot over het dienstjaar 1842:

Gedane verevende uitgaven:

Op de Begrooting . . . .

" " som van *f* 500 000.00, voor Onvoorziene behoeften ter beschikking van Zijne Majesteit gesteld . . . .

Meer uitgegeven dan van Belgie ontvangen ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der Nationale Schuld, waarvoor bij de 1ste afdeeling

Terwijl slechts is genoten (met inbegrip der door Belgie voor rekening van Nederland betaalde renten van het kapitaal groot *f* 11 564 800 00
f 289 120.00), en in ontvang verantwoord op de Rekening onder 1°. Januarij 1843, eene som van . . . .

Gedane en nog te doene ontvangsten op 's Rijks inkomsten, volgens bijlage n°. 2 van deze Rekening. . . . .

Voorloopig nadeelig slot over het dienstjaar 1843:

Begrooting van 's Rijks uitgaven. . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

de dienstjaren 1841, 1842 en 1843.

. . . .		f 59 635 450.36	
. . . .		9 319 328.29	
. . . .		497 984.11½	
(Zie bijlage n°. 4 der Rekening op 1°. Januarij 1843)		f 69 452 762.76½	
het IXde Hoofdstuk A der begrooting is afgetrokken eene som van	f 5 000 000.00		
voormalig Bijboek der 2½ pcts. Nationale Schuld te Brussel ingeschreven, zijnde f 289 120.00)	4 703 760.41		
ening op 1°. Januarij 1842, 4de kolom, en aldaar destijds voorloopig in uitgaaf gesteld)		296 239.59	
Totaal der Uitgaven . . .		f 69 749 002.35½	
. . . .	f 62 844 246.20½		
. . . .	6 317 273.59½		
(Zie bijlage n°. 2 der Rekening op 1°. Januarij 1843)	f 69 161 519.80		
r Rekening op 1°. Januarij 1843)	431 110.99		
Totaal der Ontvangsten		69 592 630.79	
Komt voor nadeelig slot over het dienstjaar 1841 . . .			f 156 371.56½
. . . .		f 69 392 921.72	
. . . .		494 877.46	
(Zie bijlage n°. 4 van deze Rekening) . .		f 69 887 499.18	
n het IXde Hoofdstuk A der Begrooting is afgetrokken eene som van	f 5 000 000.00		
het voormalig bijboek der 2½ pcts. Nationale Schuld te Brussel ingeschreven zijnde	4 703 760.41		
		296 239.59	
Totaal der Uitgaven . . .		f 70 183 738.77	
. . . .		61 634 628.97½	
Komt voor nadeelig slot over het dienstjaar 1842 .			8 549 109.79½
. . . .		f 71 731 078.12½	
Transporteeren			f 8 705 481.36

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Bijlage n°. 1. NADEELIGE SLOTEN (*Vervolg.*)

Som van *f* 500 000.00, voor Onvoorziene behoeften ter beschikking van Zijne Majesteit gesteld. . . . .
als zullende de aanwijzingen hierop worden gevonden uit hetgeen de uitgaven, vermeld in de Begrooting, beneden de sommen, daarvo

Meer uitgegeven dan van Belgie ontvangen ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der Nationale Schuld, waarvoor bij de 1ste Afdeeli
dewelke moet worden verminderd met de renten der kapitalen, die, volgens §§ 2, 3 en 5 van art. 63 van het tractaat van 5 November 184
met uitzondering der renten over het eerste halfjaar van 1843 van een kapitaal van *f* 1 444 100.00 2½ percents Nationale Schuld, hetwe
was af- en over te schrijven . . . .

Terwijl slechts is genoten . . . .

Benoodigd tot weder-inkoop van 374 stuks 3½ percents schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, krachtens art. 1 der wet va

Gedane en nog te doene ontvangsten op 's Rijks inkomsten, volgens bijlage n°. 3 van deze Rekening. . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

			Transport	f 8 705 481.36
. . . .			*Memorie.*	
;estaan, mogten komen te blijven. (Zie bijlage n°. 5 van deze Rekening).			f 71 731 078.12½	
het IXde Hoofdstuk A der Begrooting is afgetrokken eene som van		f 5 000 000.00		
het Nederlandsche op het Belgische grootboek zijn af- en overgeschreven	f 425 000.00			
1°. Julij 1843 van het Nederlandsche op het Belgische grootboek nog	18 051.25	406 948.75		
Blijft. .		f 4 593 051.25		
. . . .		4 401 370.53	191 680.72	
December 1843 (Staatsblad n°. 63)			299 518.12	
Totaal der uitgaven			f 72 222 276.96½	
. . . .			65 255 899.28½	
Komt voor voorloopig nadeelig slot over het dienstjaar 1843 . .				5 966 377.68
Totaal der nadeelige sloten over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843. . . .				f 14 671 859.04

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 2. Staat van vergelijking tusschen de raming van 's Rijks Inkomsten over het dienstjaar 1842, en derzelver werkelijke opbrengst, bevattende de gedane en nog te doene ontvangsten, onder 31 December 1843 (Wet van 14 October 1841, Staatsblad n°. 57.) [1])

RELATIEVEN TOT DE BIJLAGE n°. 2:

Litt. A. Algemeene staat van het bedrag der kohieren van de Directe Belastingen, over het dienstjaar 1842.

〃 B. Algemeene staat der gedane en nog te doene Ontvangsten wegens de Accijnsen, over het dienstjaar 1842.

〃 C. Algemeene staat der ontvangsten wegens de Zegel-, Registratie-, Griffie-, Hypotheek- en Successie-regten, over het dienstjaar 1842.

〃 D. Algemeene staat der Ontvangsten wegens de In- en Uitgaande Regten en Scheepvaarts-regten, mitsgaders andere middelen, over het dienstjaar 1842.

〃 E. Algemeene staat der Ontvangsten wegens de Domeinen, over het dienstjaar 1842.

〃 F. Algemeene staat der Ontvangsten wegens Verkoopingen, Buitengewone Inkomsten en verdere Toevallige Baten, over het dienstjaar 1842.

BIJLAGE n°. 3. Staat van vergelijking tusschen de raming van 's Rijks Inkomsten over het dienstjaar 1843, en derzelver werkelijke opbrengst, bevattende de gedane en nog te doene ontvangsten, onder 31 December deszelven jaars (Wet van 14 October 1841, Staatsblad n°. 57).

RELATIEVEN TOT DE BIJLAGE n°. 3:

Litt. A. Algemeene staat van het bedrag der kohieren van de Directe Belastingen, over het dienstjaar 1843.

〃 B. Algemeene staat der gedane en nog te doene Ontvangsten wegens de Accijnsen, over het dienstjaar 1843.

〃 C. Algemeene staat der Ontvangsten wegens de Zegel-, Registratie-, Griffie-, Hypotheek- en Successie-regten, over het dienstjaar 1843.

〃 D. Algemeene staat der Ontvangsten wegens de In- en Uitgaande Regten en Scheepvaarts-regten, mitsgaders andere middelen, over het dienstjaar 1843.

〃 E. Algemeene staat van de gedane en nog te doene Ontvangsten wegens de Domeinen, over het dienstjaar 1843.

〃 F. Algemeene staat der gedane en nog te doene Ontvangsten wegens Verkoopingen, Buitengewone Inkomsten en verdere Toevallige Baten, over het dienstjaar 1843.

BIJLAGE n°. 4. Staat aanwijzende den stand der Begrootingen over het dienstjaar 1842, onder 31 December 1843.

〃 〃 5. Staat aanwijzende den stand der Begrootingen over het dienstjaar 1843, onder 31 December 1843.

〃 〃 6. Staat van tijdelijk verleende Voorschotten, welke op de Begrootingen van 's Rijks uitgaven voor een volgend dienstjaar moeten worden verevend, of op eene andere wijze in 's Rijks kas terugkeeren.

---

1) Er zijn geen redenen gevonden om deze zeventien Staten hier over te drukken. Zij berusten op de Griffie der Tweede Kamer.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE N°. 7.

STAAT der Ontvangsten en Uitgaven op de Rijk

BENAMING DER FONDSEN.	Beschikbaar saldo op 1e. Januari 1843, volgens bijlage n°. 7 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Binnenlandsche Zaken.		
Fonds voor den grooten weg der eerste klasse van Tholen naar Grave	*f* 712.70	. . . . . .
Fonds voor den aanleg en de bestrating van den weg van Zwolle naar Leeuwarden	4 604.68	. . . . . .
Fonds van buitengewone uitgaven ten behoeve van de Hoogescholen	195.00	. . . . . .
Fonds voor de nog te verrigten werken aan de Beersche Maas en hetgeen daartoe betrekkelijk is	24 45[illegible].60	. . . . . .
Fonds te zamengesteld uit het batig overschot der eigen middelen van eenige Calamiteuse Polders in de Provincie Zeeland	6 717.98	*f* 36 012.20½
Fonds voor den aanleg der werken van het Kanaal door het land van Voorne	1 264.66½	. . . . . .
Fonds der inkomsten van het Kanaal door het land van Voorne	144 697.40½	61 331.[illegible]
Fonds voor de kosten der droogmaking van den Zuidplas in Schieland	183 623.51	200 079.65½
Fonds tot goedmaking der kosten van droogmaking van het Haarlemmermeer	458 775.29	1 075 000.00
Fonds voor de herstelling en verbetering der Vollenhovesche en Hasselter dijken	34 173.27	11 853.00
Fonds voor den aanleg en de bestrating van de groote wegen van Leeuwarden naar Harlingen en De Lemmer	37 112.85½	152 000.00
Fonds voor den aanleg en de bestrating van den Zomerweg van de stad Groningen naar de Friesche grenzen	2 885.14½	. . . . . .
Fonds voor de kosten tot verbetering der Mijdrechtsche droogmakerij	30 000.00	. . . . . .
Fonds tot vestiging en onderhoud van bedelaars, dienst 1842	66 026.65½	7 916.39
〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 1843	. . . . . .	301 317.80½
Fonds van { *f* 270 000.00 / 140 000.00 } tot het doen van betalingen ter zake van de Maatschappij van Weldadigheid, achtervolgens de wet van { 11 October 1841 / 8 Julij 1842 } Staatsblad { n°. 45 / 〃 17 }	3 030.47½	. . . . . .
Fonds voortspruitende uit de inkomsten van den IJk	9 205.59½	8 198.11
Fonds voor het Paviljoen Welgelegen bij Haarlem	7 192.65	3 200.00
Opbrengst van regten tot verkrijging van Octrooijen	24 500.98	25 311.85½
Fonds ter aanmoediging van de Nationale Nijverheid	18 898.81½	110 597.54
Fonds voor den dienst der gevangenissen, dienst 1841	88 095.59	15 278.89½
Fonds der Algemeene Landsdrukkerij, dienst 1841	3 975.34	1 196.57
〃 〃 〃 〃 〃 1842	. . . . . .	32 031.11
〃 〃 〃 〃 〃 1843	. . . . . .	110 857.22
Fonds der Nederlandsche Staats-Courant, dienst 1841	3 353.81	. . . . . .
Fonds van het Staatsblad, dienst 1842	. . . . . .	1 045.67½
〃 〃 〃 〃 〃 1843	13.00	7 678.38
〃 〃 〃 〃 〃 1844	. . . . . .	32.50

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

zondere Fondsen, gedurende den jare 1843.

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1° Januarij 1844.
f 712.70	f 712.70	. . . . .
4 604.68	4 604.68	. . . . .
195.00	195.00	. . . . .
24 457.60	. . . . .	f 24 457.60
42 730.18½	33 455.81	9 274.37½
1 264.66½	1 264.66½	. . . . .
206 028.40½	32 198.36	173 830.04½
383 703.26½	53 911.26½	329 792.00
1 533 175.29	1 076 425.61	456 749.68
46 026.27	8 627.31	37 398.96
189 112.85½	24 615.86	164 496.99½
2 885.14½	1 003.72½	1 881.42
30 000.00	30 000.00	. . . . .
73 943.04½	73 943.04½	. . . . .
301 317.80½	205 659.87½	95 657.93
3 030.47½	660.44	2 370.03½
17 403.70½	5 642.02½	11 761.68
10 392.65	5 045.83	5 346.82
49 812.83½	24 255.12½	25 557.71
129 496.35½	2 470.99½	127 025.36
103 374.48½	25.00	103 349.48½
5 171.91	. . . . .	5 171.91
32 031.11	24 024.75½	8 006.35½
110 857.22	110 857.22	. . . . .
3 353.81	62.44½	3 291.36½
1 045.67½	1 045.67½	. . . . .
7 691.38	5 608.19	2 083.19
32.50	. . . . .	32.50

A A N M E R K I N G E N.

De nevensgemelde drie Fondsen, waarvan de beschikbare saldo's gezamenlijk bedragen f 5 512.38, zijn afgesloten op grond der Koninklijke Besluiten van 25 October en 19 November 1843, n°. 77 en 52, toegewezen aan de Baten van den Achterstand over 1840 en vroegere jaren, en aldaar in ontvang gebragt.

Fonds der Algemeene Landsdrukkerij.

Dienst 1842.

Ontvangsten in 1843 . . . . f 49 316.72½

waarvan aangewend tot dekking van het tijdelijk voorschot op 1°. Januarij 1843 (zie bijlage n°. 6 van deze Rekening) . . 17 285.61½ — f 32 031.11

Uitgaven in 1843 . . . . 24 024.75½

Beschikbaar saldo op 1° Januarij 1844 . . . . f 8 006.35½

Dienst 1843.

Ontvangsten in 1843 . . . . f 110 857.22

Uitgaven in 1843 . . . . 146 539.25½

Overbeschikt . . . f 35 682.03½

hetwelk in 1844 is gedekt, en tijdelijk bij voorschot in uitgaaf wordt gebragt in bijlage n°. 6 van deze Rekening.

Fonds van het Staatsblad. Dienst 1842.

Ontvangsten in 1843 . . . . f 5 503.31

waarvan overgeschreven op de verschillende Rijks-ontvangsten, dienst 1843 (zie relatief tot de bijlage n°. 3, litt. F, van deze Rekening), onder den post van f 57 105.22, wegens *sloten van rekeningen en teruggaven*, het batig slot van dit Fonds, over het dienstjaar 1842, ten bedrage van . . . . f 8 518.08

na aftrek der overschrijving, welke blijkens de vorige Rekening bereids in 1842 in mindering is bewerkstelligd . . . . 4 060.44½ — 4 457.63½ — f 1 045.67½

Uitgaaf in 1843 . . . . 1 045.67½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 7 (*Vervolg*).

BENAMING DER FONDSEN.	Beschikbaar saldo op 1°. Januari 1843, volgens bijlage n°. 7 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Finantien.		
Overschot der Fondsen, bestemd voor de uitvoering der wet tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen	*f* 330 336.87	*f* 15 676.40
Fonds tot goedmaking der kosten van de leeningen van verschillenden aard over 1830 tot 1833 en 1836 tot 1843	31 164.23½	. . . . . .
Fonds van verhoogde pensioenen of gratificatien voor de grensjagers, derzelver weduwen en weezen ..	9 166.06½	. . . . . .
Fonds van sleeploonen op de rivieren Rijn en Waal	17 10[illegible]0	66 054.14
Buitengewoon fonds van kwade posten	60 938.[illegible]½	. . . . . .
Fonds voor Proces-kosten, voortspruitende uit de opbrengst van boeten en confiscatien	45 280.77	24 420.51½
Fonds voortspruitende uit de kosten van schattingen, opnemingen, tellingen, enz. wegens het Personeel	65 493.92	57 02[illegible]
Fonds voortspruitende uit de kosten van herziening, enz. wegens het Personeel	21 828.11½	3 543.86
Fonds afgezonderd van de hoofdsom der belasting op het Personeel, tot bestrijding van kwade posten .	1 048 042.76½	169 065.07
Fonds van kwade posten op de Personeele Belasting, dienst 1843—1844	. . . . . .	569 333.36
Fonds krachtens de wet afgezonderd van de hoofdsom der belasting wegens de Patenten, tot bestrijding van kwade posten	483 951.91	70 396.36½
Fonds van kwade posten wegens het regt van Patent, krachtens de wet ingesteld, dienst 1843—1844.	. . . . . .	252 514.32½
Fonds van 7 percent voor ontvang-loon en andere kosten op het Vee-fonds	8 528.48½	8 385.35
Fonds voortspruitende uit koopprijzen van Domeinen (wet van 27 December 1822, Staatsblad n°. 59) .	505 902.46	1 323 526.08
Fonds tot het bijhouden der Kadastrale plans enz. in de Gemeenten	14 681.40½	9 936.68
Intrest-rekening	. . . . . .	280 646.75
Fondsen van verschillenden aard, nader te verrekenen	35 706.06½	534.61½
Fonds voortspruitende uit teruggaven wegens materieele verstrekkingen door het eene Departement van Algemeen Bestuur aan het andere (Finantien)	10 024.82½	. . . . . .
Fonds tot vinding van dat gedeele der Pensioen-betaling, hetwelk niet uit de Begrootingen van 's Rijks Uitgaven voor de dienstjaren 1836 en 1837 heeft kunnen worden gevonden	228.21½	84.25
Fonds wegens nog te verantwoorden gelden van de In- en Uitgaande regten, dienst 1814 tot 1819, (eerste zes maanden)	3 000.00	. . . . . .
Fonds voortspruitende uit de korting van 3 percent tot goedmaking der kosten van de liquidatien met Frankrijk, achtervolgens de overeenkomst van 25 April 1818	235 942.42	. . . . . .
Marine.		
Fonds spruitende uit teruggaven wegens materieele verstrekkingen door het eene Departement van Algemeen Bestuur aan het andere (Marine)	88 947.88½	56 485.22
Oorlog.		
Fonds spruitende uit de teruggaven wegens materieele verstrekkingen door het eene Departement van Algemeen Bestuur aan het andere (Oorlog)	12 523.91½	. . . . . .
Fondsen ter beschikking van het Departement van Oorlog	21 728.60	77.07
Fonds voor de bevestiging en wapening van het Zuidelijk Frontier	103 285.89	. . . . . .
TOTALEN der Rijks bijzondere Fondsen	*f* 4 306 726.26	*f* 5 068 639.00

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1°Januarij 1844.
346 013.27	*f* 44 894.55½	*f* 301 118.71½
31 164.23½	3 225.00	27 939.23½
9 166.06½	83.00	9 083.06½
83 163.94	80 843.30	2 320.64
60 938.53½	123.11	60 815.42½
69 701.28½	32 643.10	37 058.18½
[illegible] 514.96	97 718.42½	24 796.53½
25 371.97½	4 466.55	20 905.42½
1 127 107.83½	473 317.08½	743 790.75
569 333.36	2 524.58	566 808.78
554 348.27½	157 860.75½	396 487.52
252 514.32½	8 668.60	243 845.72½
16 913.83½	9 441.59	7 472.24½
1 829 428.54	439 764.27½	1 389 664.26½
24 618.08½	9 295.00	15 323.08½
280 646.75	280 646.75	. . . . .
36 240.68	1 706.72½	34 533.95½
10 024.82½	10 024.82½	. . . . .
321.46½	312.46½	. . . . .
3 000.00	3 000.00	. . . . .
235 942.42	235 942.42	. . . . .
145 433.10½	29 022.38½	116 410.72
12 523.91½	. . . . .	12 523.91½
21 805.67	21 805.67	. . . . .
103 285.89	. . . . .	103 285.89
f 9 375 365.26	*f* 3 673 645.77	*f* 5 701 719.49

A A N M E R K I N G E N.

Interest-Rekening.

Geïnkasseerde renten op effecten in portefeuille, in beleening of bij verkoop .			*f* 338 173.46
waarvan afgeschreven tot dekking van renten, geleden op 4 percents schatkistbiljetten (wet vau 28 April 1834, Staatsblad n°. 14), in de belastingen gefourneerd:			
verschenen in 1842 . . . , ... *f* 587.00			
〃 〃 1843 . . . . 2 413.50			
(Zie bijlage n°. 8, kolom aanmerkingen, van deze Rekening)	*f* 3 000.50		
en overgeschreven op de verschillende Rijks-Ontvangsten dienst 1843 (zie Relatief tot de bijlage n°. 3, litt. F, van deze Rekening) als het batig slot der *Interest-Rekening*	54 526.21		57 526.71
			f 280 646.75
Renten en onkosten van beleeningen			280 646.75

De nevensgemelde vier fondsen, waarvan de beschikbare Saldo's gezamenlijk bedragen *f* 249 279.71, zijn afgesloten op grond van het Koninklijk Besluit van 7 December 1843, n°. 69, toegewezen aan de baten van den achterstand over 1840 en vroegere jaren en aldaar in ontvang gebragt. (Zie bijlage n°. 10 van deze Rekening.)

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE N°. 8.

S T A A T der Ontvangsten en Uitgaven op d

B E N A M I N G D E R F O N D S E N.	Beschikbaar saldo op 1°. Januarij 1843, volgens bijlage n°. 8 der vorige Rekening	Ontvangsten in 1843.
Fonds voor den aanleg van den IJzeren Spoorweg van Amsterdam over Utrecht naar Arnhem	. . . .	*f* 2 943 580.41
Fonds van het 1/6 der Leges	*f* 136 580.61	62 418.06
Fonds van Baken-gelden, dienst 1839 en vroeger	415 889 50	. . . . . .
Fonds van geconsigneerde gelden (vrijwillige en geregtelijke consignatien) ten gevolge van het Koninklijk besluit van 1 November 1818, n°. 36 (wetten van 11 Mei 1819, Staatsblad n°. 19, en 20 December 1823, Staatsblad n°. 53)	293 7[illegible]54	89 315.94½
Fonds der Borgtogten	932 775.46	421 660.72
Fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige Opzieners bij de Opper-Houtvesterij, derzelve Weduwen en Weezen	4 188.84½	5 [illegible]
Weduwen-fonds van Ambtenaren tot het Algemeen Bestuur behoorende	963.96½	2 972.03
Fonds van ingehouden Leges en Contributien, mitsgaders zegelgelden op betaalsrollen	2 498.59½	17 692.59½
Fonds van Leges- en Zegelgelden (Posterijen)	2 570.08½	43 025.01
Geldleening van *f* 250 000.00, tot bestrijding der kosten voor het bevaarbaar maken van de Grift, van Apeldoorn tot beneden Hattem in den IJssel	3 000.00	. . . . . .
Renteloos ter leen verstrekte gelden, ten behoeve van het Vaderland in 1830	735.50	. . . . . .
Pensioen-fonds voor de Weduwen en Weezen van Hoogleeraren	1 087.20	4 742.47
Algemeen Burgerlijk Pensioen-fonds, dienst 1841 en later	. . . . . .	509 937.15½
Weduwen- en Weezen-fonds voor de officieren van de Landmagt	. . . . . .	81 575.00
Fondsen van het Pruissisch Gouvernement, in ontvang genomen ter voldoening aan de overeenkomst van 16 April 1822	30 374.77½	. . . . . .
Fonds voortspruitende uit Liquidatien met Frankrijk	. . . . . .	18 450.92
Fonds voortspruitende uit de bijdragen door de Collegien van den Lekdijk, boven- en benedendams, tot vinding der kosten voor de versterking van het Noorder Lekboord	18 340.00	. . . . . .
Fonds tot onderpand van de geldleening naar aanleiding der wet van 22 Maart 1839 (Staatsblad n°. 7), tot een kapitaal van *f* 8 000 000.00 aan te gaan, tot goedmaking der kosten van droogmaking van het Haarlemmermeer	183 043.00	66 752.00
Veefonds	. . . . . .	176 576.56

Ontvangsten in 1843:

Op de uitgeschreven belasting		*f* 115 091.56	
Bij overstorting in 's Rijks kas		60.00	
Renten der kapitalen, ten behoeve van het Fonds op het Grootboek der 2½ percents Nationale Schuld ingeschreven, te weten:			
6/m verschenen 1°. Januarij 1843 van *f* 2 957 000.00 . .	*f* 36 962.50		
6/m verschenen 1°. Julij 1843 van 1 957 000.00 . .	24 462.50		
		61 425.00	
			f 176 576 56

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

…poneerde Fondsen, gedurende den jare 1843.

…TALEN.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1°Januarij 1844.
…43 580.41	*f* 2 596 973.27	*f* 346 607.14
…98 998.67½	69 554.34	129 444.33½
…15 889.50	. . . . .	415 889.50
…83 023.48½	54 2[illegible].19½	328 753.29
…54 436.18	110 890.00	1 243 546.18
[illegible]7.03	5 860.37½	4 246.65½
3 935.99½	3 165.82½	770.17
20 191.19	15 945.28	4 245.91
45 595.09½	43 759.98½	1 835.11
3 000.00	3 000.00	. . . . .
735.50	735.50	. . . . .
5 829.67	4 787.30	1 042.37
…509 937.15½	509 937.15½	. . . . .
81 575.00	81 575.00	. . . . .
30 374.77½	500.00	29 874.77½
18 450.92	. . . . .	18 450.92
18 340.00	. . . . .	18 340.00
249 795.00	249 795.00	. . . . .
176 576.56	176 576.56	. . . . .

A A N M E R K I N G E N.

Fonds voor den aanleg van den IJzeren Spoorweg van Amsterdam over Utrecht naar Arnhem:

Ontvangsten in 1843	*f* 3 072 079.20
waarvan aangewend tot dekking van het tijdelijk voorschot op 1⁰. Januarij 1843 (zie bijl. n°. 6 van deze Rekening)	128 498.79
	f 2 943 580.41
Uitgaven in 1843	2 596 973.27
Beschikbaar Saldo op 1°. Januarij 1844	*f* 346 607.14

Algemeen Burgerlijk Pensioen-Fonds, dienst 1841 en later:

Ontvangsten in 1843.	*f* 509 937.15½
Uitgaven in 1843	631 226.74
Overbeschikt . .	*f* 121 289.58½

hetwelk in 1844 is gedekt en tijdelijk bij voorschot in uitgaaf wordt gebragt in bijlage n°. 6 van deze Rekening.

Vee-fonds.

Het kapitaal, ten behoeve van dat Fonds op het Grootboek der 2½ pcts. nationale schuld ingeschreven, was op 1⁰. Januarij 1839 . . . . *f* 4 957 000.00

Daarvan is sedert afgeschreven en te gelde gemaakt:

in 1839	*f* 400 000.00	
〃 1840	1 100 000.00	
en 〃 1842	500 000.00	2 000 000.00
Transporteere		*f* 2 957 000.00

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 8 (*Vervolg*).

BENAMING DER FONDSEN.		Beschikbaar saldo op 1°. Januarij 1843, volgens bijlage n°. 8 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Uitgaven in 1843:			
Bij mandaten . . . . *f* 271 769.02½			
〃 ordonnantien wegens ontheffingen 701.84			
f 272 470.86½			
Af: hetgeen daarvan als tijdelijk voorschot is overgebragt in bijlage n_0. 6 van deze Rekening 95 894.30½	*f* 176 576.56		
Gelden door de Heeren Gebroeders *Sichel* te Amsterdam gedeponeerd		. . . . . .	*f* 22 067.8
Fonds voortspruitende uit bijdragen in de kosten van het op te rigten gedenkteeken voor Prins Willem I		*f* 63.00	3 232.90
Overstortingen in de kassen der Agenten van 's Rijks Schatkist, waaraan, ten gevolge van het niet inkomen der daarvoor uitgereikte quitantien, nog geene bestemming heeft kunnen worden gegeven . .		. . . . . .	518 080.8
Onafgehaalde renten en aflossingen van Uitgelote Obligatiën:			
Fonds tot intrekking der Recepissen betrekkelijk de leening van 1830		5 778.36	. . . . . .
Voorschot op de leeningen van 1831		2 814.81	. . . . . .
Fonds tot voldoening van verkeerdelijk in omloop gebragte coupons van schuldbrieven der leening van 1830, welker bedrag bij de aflossing van het kapitaal is ingehouden		1 280.00	. . . . . .
Idem als voren der leeningen van 1831		1 320.00	90.0
Fonds tot aflossing der op 1°. April 1835 nog in omloop zijnde 5 pcts. schuldbrieven uit de leening van 1830 (Wet van 15 December 1834, Staatsblad n°. 32)		103 000.00	. . . . . .
Fonds tot aflossing der onder 31 December 1833 nog in omloop zijnde 6 pcts. schatkistbiljetten (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14)		21 000.00	. . . . . .
Fonds tot aflossing der op 1°. Julij 1834 nog in omloop zijnde 6 pcts. schuldbrieven uit de leeningen van 1831 (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 12)		19 500.00	. . . . . .
Fonds tot voldoening van rente-certificaten en andere geringe uitgaven betrekkelijk de leeningen van 1830, 1831, 1832 en 1833		23 554.61	. . . . . .
Fonds bestemd voor de aflossing der nieuwe schuld over de dienstjaren 1832, 1833 en 1834		52 000.00	. . . . . .
Fonds bestemd voor de rentebetaling der nieuwe schuld over de dienstjaren:			
1838		23 081.50	. . . . .
1839		13 389.50	. . . . .
1840		6 069.00	. . . . .
1841		. . . .	1 225.0
1842		. . . .	1 215.0

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1° Januarij 1844.	Aanmerkingen.
			Per Transport *f* 2 957 000.00
			en voorts in 1843, op grond van § 5 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, van het Nederlandsche op het Belgische Grootboek af- en overgeschreven 1 000 000.00
			Zoodat er op 1°. Julij 1843 ten behoeve van het Fonds nog was ingeschreven een kapitaal van . . . . *f* 1 957 000.00
f 22 067.87	. . . . .	*f* 22 067.87	
3 295.90	*f* 3 295.90	. . . . .	
518 080.83½	. . . . .	518 080.83½	
5 778.36	61.66	5 716.70	
2 814.81	. . . . .	2 814.81	
1 280.00	85.00	1 195 00	
1 410.00	222.00	1 188.00	
130.000.00	. . . . .	103 000.00	
21 000.00	. . . . . .	21 000.00	
19 500.00	200.00	19 300.00	Fonds bestemd voor de rentebetaling der nieuwe schuld, dienst 1838:
23 554.61	259.11½	23 295.49½	Alhier in uitgaaf gebragt een bedrag van *f* 23 081.50, hetwelk is verantwoord op de verschillende Rijks-ontvangsten, dienst 1843 (zie de relatief tot de bijlage n°. 3, litt. F), onder den post van *f* 49 143.50 wegens *verjaarde renten.*
52 000.00	5.00	51 995.00	
23 081.50	23 081.50	. . . . . .	
13 389.50	12.00	13 377.50	
6 069.00	. . . . . .	6 069.00	
1 225.00	. . . . . .	1 225.00	
1 215.00	. . . . . .	1 215.00	

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 8 (*Vervolg*).

BENAMING DER FONDSEN.	Beschikbaar Saldo op 1°. Januarij 1843, volgens bijlage n°. 8 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Fonds bestemd voor de rentebetaling der 4 pcts. schatkistbiljetten:		
Verschenen in 1841 (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14)	f 4 955.50	. . . . . .
〃 〃 1842 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	1 105.00	f 587.00
〃 〃 1843 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	. . . . . .	394 382.00
〃 〃 1843 〃 〃 27 December 1840, Staatsblad n°. 79)	. . . . . .	150 000.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling der leeningen ten laste van 's Rijks Overzeesche Bezittingen a 4 pct:		
Over het halfjaar, verschenen 1 April 1841	100.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1842	340.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	1 940.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1843	. . . . . .	50 000.00
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	. . . . . .	50 000.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling der leeningen ten laste van 's Rijks Overzeesche Bezittingen, a 5 pct.:		
Over het halfjaar, verschenen 1 April 1838	175.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	175.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1839	250.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	450.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1840	925.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	1 875.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1841	3 700.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	7 475.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1842	35 100.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	250 475.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1843	. . . . . .	1 600 000.00
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	. . . . . .	1 600 000.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling der leening van f 9 000 000.00 voor den aanleg van eenen ijzeren Spoorweg van Amsterdam over Utrecht naar Arnhem, a 4½ pct.:		
Over het halfjaar, verschenen 1 Mei 1839	22.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 November 〃	135.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Mei 1840	135.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 November 〃	540.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Mei 1841	787.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 November 〃	1 890.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Mei 1842	9 225.00	. . . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar op 1° Januarij 1844.
4 955.50	*f* 252.00	*f* 4 703.50
1 692.00	1 614.00	78.00
394 382.00	388 275.00	6 107.00
150 000.00	150 000.00	. . . . . .
100.00	100.00	. . . . . .
340.00	320.00	20.00
1 940.00	1 830.00	110.00
50 000.00	49 870.00	130.00
50 000.00	48 450.00	1 550.00
175.00	175.00	. . . . . .
175.00	175.00	. . . . . .
250.00	. . . . . .	250.00
450.00	50.00	400.00
925.00	225.00	700.00
1 875.00	700.00	1 175.00
3 700.00	2 350.00	1 350.00
7 475.00	5 375.00	2 100.00
35 100.00	30 725.00	4 375.00
250 475.00	240 350.00	10 125.00
1 600.000.00	1 559 700.00	40 300.00
1 600 000.00	1 337 975.00	262 025.00
22.50	. . . . . .	22.50
135.00	45.00	90.00
135.00	67.50	67.50
540.00	135.00	405.00
787.50	315.00	472.50
1 890.00	1 395.00	495.00
9 225.00	8 617.50	607.50

A A N M E R K I N G E N.

Fonds bestemd voor de rentebetaling van 4 pcts. schatkistbiljetten (Wet van 28 April 1834, Staatsblad n°. 14):

Verschenen in 1842:

Beschikbaar saldo op 1°. Januarij 1843	*f* 1 105.00
Ontvangsten in 1843, bij afschrijving van de *interest-rekening* (zie bijlage n°. 7.)	587.00
	f 1 692.00
Uitgaven in 1843	1 614.00
Beschikbaar saldo op 1°. Januarij 1844	*f* 78.00

Verschenen in 1843:

Ontvangsten in 1843:	
uit de Begrooting	*f* 391 998.00
bij afschrijving van de *interest-rekening* (zie bijlage n°. 7.)	2 413.50
	f 394 411.50
waarvan aangewend tot dekking van het tijdelijk voorschot op 1°. Januarij 1843 (zie bijlage n°. 6.)	29.50
	f 394 382.00
Uitgaven in 1843	388 275.00
Beschikbaar saldo op 1°. Januarij 1844	*f* 6 107.00

Fonds bestemd voor de rentebetaling der leeningen ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, a 5 percent:

Alhier in uitgaaf gebragt wegens het halfjaar,
verschenen 1 April 1838 *f* 175.00 }
" 1 October " 175.00 } *f* 350.00,
welk bedrag onder den opgemelden post van *f* 49 143.50 ter zake van *verjaarde renten* in ontvang is verantwoord.

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE N°. 8 (*Vervolg*).

BENAMING DER FONDSEN.	Beschikbaar Saldo op 1°. Januarij 1843, volgens bijlage n°. 8 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Over het halfjaar, verschenen 1 November 1842	*f* 68 445.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Mei 1843	. . . .	*f* 202 500.00
〃 〃 〃 〃 1 November 〃	. . . .	202 500.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling der leeningen van *f* 2 000 000.00 en *f* 3 000 000.00 (eerste en tweede séries), voor de kosten der Droogmaking van het Haarlemmermeer (Wet van 22 Maart 1839, Staatsblad n°. 7), a 5 pct.:		
Over het halfjaar, verschenen 1 Julij 1840	1[illegible].00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Januarij 1841	200.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Julij 〃	750.00	. . . [illegible]
〃 〃 〃 〃 1 Januarij 1842	3 400.00	. . . . [illegible]
〃 〃 〃 〃 1 Julij 〃	21 800.00	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 Januarij 1843	. . . .	125 000.00
〃 〃 〃 〃 1 Julij 〃	. . . .	125 000.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling en aflossing van obligatiën, voortgesproten uit geldleeningen ten behoeve van kanalen en vaarten, afkomstig van het beheer van het ontbonden Amortisatie-Syndicaat, onder 1 Januarij 1841	1 092.50	. . . . . .
Fonds bestemd voor de rentebetaling en aflossing van obligatiën, voortgesproten uit geldleeningen ten behoeve van Wegen, Kanalen en Vaarten, door het Bestuur der Domeinen beheerd wordende . . .	7 077.50	199 892.50
Fonds bestemd voor aflossingen der op den 30sten September 1841 uitgelote 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat (Wet van 27 September 1841, Staatsblad n°. 36).	30 000.00	. . . . . .
Fonds bestemd voor de aflossing der op den 24sten Augustus 1842 uitgelote 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat (Wet van 8 Julij 1842, Staatsblad n°. 18)	38 000.00	. . . . . .
Fonds bestemd voor de rentebetaling der 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndieaat:		
Over het halfjaar, verschenen 1 April 1841	13 362.75	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	19 865.25	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1842	79 762.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	438 315.75	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1843	. . . .	2 238 750.00
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	. . . .	2 238 750.00
Fonds bestemd voor de rentebetaling der 3½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat:		
Over het halfjaar, verschenen 1 April 1841	5 477.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	6 737.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1842	14 577.50	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	78 095.80	. . . . . .
〃 〃 〃 〃 1 April 1843	. . . .	435 557.50
〃 〃 〃 〃 1 October 〃	. . . .	435 557.50

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1 Januarij 1844.	Aanmerkingen.
f 68 445.00	f 67 387.50	f 1 057.50	
202 500.00	197 212.50	5 287.50	
202 500.00	161 100.00	41 400.00	
100.00	. . . . . .	100.00	
200.00	50.00	150.00	
750.00	500.00	250.00	
[illegible]400.00	2 475.00	925.00	Fonds bestemd voor de rentebetaling en aflossing van obligatien, voortgesproten uit geldleeningen ten behoeve van kanalen en vaarten, afkomstig van het beheer van het ontbonden Amortisatie Syndicaat, onder 1 Januarij 1841.
21 800.00	20 800.00	1 000.00	
125 000.00	123 250.00	1 750.00	Onder de nevensgemelde uitgaaf van f 1 092.50 is begrepen een coupon, over het halfjaar verschenen 1 Julij 1838, groot f 10.00, welk bedrag is verantwoord op de verschillende Rijks-Ontvangsten dienst 1843 (zie de Relatief tot de bijlage n°. 3, litt. F, van deze Rekening) onder den post van f 49 143.50 wegens *verjaarde renten.*
125 000.00	112 575.00	12 425.00	
1 092.50	1 092.50	. . . . . .	
206 970.00	192 087.50	14 882.50	
30 000.00	6 000.00	24 000.00	
38 000.00	8 000.00	30 000.00	
13 362.75	7 812.00	5 550.75	
19 865.25	14 035.50	5 829.75	
79 762.50	69 279.75	10 482.75	
438 315.75	419 238.00	19 077.75	
2 238 750.00	2 155 378.50	83 371.50	
2 238 750.00	1 754 491.50	484 258.50	
5 477.50	4 147.50	1 330.00	
6 737.50	5 337.50	1 400.00	
14 577.50	12 722.50	1 855.00	
78 095.80	74 865.00	3 230.80	
435 557.50	423 010.00	12 547.50	
435 557.50	360 657.50	74 900.00	

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE N°. 8 (*Slot*).

BENAMING DER FONDSEN.	Beschikbaar Saldo op 1°. Januarij 1843, volgens bijlage n°. 8 der vorige Rekening.	Ontvangsten in 1843.
Fonds bestemd voor de rentebetaling der Domein-Losrenten:		
Over het halfjaar, verschenen 1 April 1841	f 46 967.90	. . . . . .
" " " " 1 October "	36 116.68	. . . . . .
" " " " 1 April 1842	42 023.99	. . . . . .
" " " " 1 October "	102 837.26½	. . . . . .
" " " " 1 April 1843	. . . . . .	f 415 563.84½
" " " " 1 October "	. . . . . .	415 900.00
Fonds bestemd ter voldoening van niet binnen vijf jaren opgeëischte renten van ingeschreven kapitalen op het Grootboek der 2½ pcts. Nationale werkelijke Schuld, ten behoeve van rekenpligtigen of corporatiën in de voormalige zuidelijke provincien des Rijks gevestigd	730.00	2[illegible]
Fonds wegens ontbrekende coupons aan ter aflossing aangeboden 4½ pcts. schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat	1 194.00	. . . . . .
TOTALEN der Gedeponeerde Fondsen:	f 3 677 310.74	f 15 870 765.26½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

Totalen.	Uitgaven in 1843.	Beschikbaar Saldo op 1° Januarij 1844.
46 967.90	f 2 099.59	f 44 868.31
36 116.68	3 446.25	32 670.43
42 023.99	12 146.25	29 877.74
102 837.26½	67 185.00	35 652.26½
415 563.84½	370 [illegible]5.44	45 268.40½
415 900.00	302 379.48	113 520.52
[illegible]6.25	966.25	60.00
1 194.00	375.75	818.25
f 19 548 076.00½	f 14 736 033.22	f 4 812 042.78½

A A N M E R K I N G E N.

Fonds bestemd voor de rentebetaling der Domein-Losrenten over het halfjaar verschenen 1 April 1843:

Ontvangsten in 1843:	
uit de begrooting	f 415 900.00
waarvan aangewend tot dekking van het tijdelijk voorschot op 1 Januarij 1843 (zie bijlage n°. 6 van deze Rekening)	336.15½
	f 415 563.84½
Uitgaven in 1842	370 295.44
Beschikbaar saldo op Januarij 1844	f 45 268.40½

BIJLAGE N⁰. 9.

STAAT van de Beschikbare Saldo's de

BENAMING DER PROVINCIALE FONDSEN.

Provincie Noord-Braband.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur der provincie geautoriseerd . . . .

Fondsen aankomende de gemeenten uit de Fransche liquidatie . . . .

Provincie Gelderland.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur der provincie geautoriseerd . . . .

Provincie Zuid-Holland.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur der provincie geautoriseerd . . . .

Fondsen aankomende de gemeenten uit de Fransche liquidatie . . . .

Provincie Noord-Holland.

Provinciale fondsen . . . .

Fonds voor den weg van Buiksloot naar Enkhuizen . . . .

" " " polder van Oostzanen . . . .

Provincie Zeeland.

Provinciale fondsen . . . .

Fonds van subsidiën en dijkgeschotten, aankomende de Calamiteuse polders . . . .

Fonds van additioneele verhooging ten behoeve van de Calamiteuse polders . . . .

Fonds van bijzondere plaatselijke belasting . . . .

Fonds voor den landbouw . . . .

Provincie Utrecht.

Provinciale fondsen . . . .

" " ten behoeve der Lekdijken . . . .

Provincie Friesland.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur der provincie geautoriseerd . . . .

Provincie Overijssel.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur der provincie geautoriseerd . . . .

Fondsen aankomende de gemeenten uit de Fransche liquidatie . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Provinciale Fondsen, op 1°. Januarij 1844.

Beschikbare Saldo's op 1°. Januarij 1843, volgens de vorige Rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843.		Beschikbare Saldo's op 1°. Januarij 1844.
	Vermeerdering.	Vermindering.	
f 163 273.57	f 23 370.66		f 186 644 23
30 659.90½		f 11 000.46	19 659.44½
224.54½			224.54½
138 914.57		4 766.95½	134 147.61½
53.71½			53.71½
99 093.80½		10 246.64½	88 847.16
1 789.20			1 789 20
11.23½			11.23½
67 698.96	44 850.76		112 549.72
2 355.69	879.98½		3 235.67½
494.65	95.63		590.28
47 966.16	5 778.45		53 744.61
59 407.69		1 193.66	58 214.03
10 126.65		4 178.03½	5 948.61½
19 663.36	6 333.87		25 997.23
5 304.62	5 912.06		11 216.68
49 013.99½	1 855.23½		50 869.23
2 946.00			2 946.00
161 370.66½		116 082.33½	45 288.33
240.20			240.20
90 867.96½	15 728.51		106 596.47½
13.50			13.50
0.40½			0.40½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Bijlage n°. 9 (*Slot*).

BENAMING DER PROVINCIALE FONDSEN.

Provincie Groningen.

Provinciale fondsen . . . .

Fonds bestemd tot het te gelde maken van Groninger pandbrieven . . . .

Provincie Drenthe.

Provinciale fondsen . . . .

Hertogdom Limburg.

Provinciale fondsen . . . .

Ontvangsten door den Gouverneur van het Hertogdom geautoriseerd . . . .

Fondsen aankomende de gemeenten uit de Fransche liquidatie . . . .

Fondsen voortspruitende uit de Begrootingen van Maastricht en St. Pieter, over de dienstjaren 1839 en 1840 . . . .

Fondsen herkomstig van de weder in bezit genomen landstreken in Limburg, over de dienstjaren 1839 en 1840 . . . .

Gereserveerde fondsen uit de afgesloten Begrootingen van Maastricht en St. Pieter, over de dienstjaren 1831 a 1840, voor nog te doene betalingen

Totalen der Provinciale Fondsen:

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

Beschikbare saldo's op 1⁰. Januarij 1843, volgens de vorige rekening.	Uitkomst der verrigtingen gedurende den jare 1843		Beschikbare saldo's op 1⁰. Januarij 1844.
	Vermeerdering.	Vermindering.	
f 61 995.56	f 27 003.00½	. . . .	f 88 998 56½
43 550.00	. . . .	. . . .	43 550.00
8 5[illegible].61½	2 083.08½	. . . .	10 631.70
7 847.67½	24 315.13½	. . . .	32 162.81
1 578.38	328.51	. . . .	1 906.89
14.02½	. . . .	. . . .	14 02½
447 874.58½	. . . .	f 447 874.58½	. . . .
409 809.33	. . . .	24 699.67½	385 109.65½
. . . .	35 488.37½	. . . .	35 488.37½
	f 194 023.27	f 620 042.35	
f 1 932 709.22½	f 426 019.08 Vermindering.		f 1 506 690.14½

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 10. STAAT der Baten en Lasten van den Achterstand over 1840 en vroegere jaren. [1])

1) Er is ook geen reden gevonden om dezen staat hier over te drukken.

RELATIEF TOT DE BIJLAGE N°. 10
LITT. A.

STAAT van den Achterstand in de Bijdragen uit de geldmiddele

De Credieten bij de Wet van 27 Maart 1838 (Staatsblad n°. 8), ter voorziening in de buitengewone uitgaven voor Marine en Oorlog
waarop in mindering genoten . . . .
dus ongedekt . . . .
Renten der ondervermelde kapitalen of leeningen, ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen daargesteld of opgenomen, en door 's Rijks
Totaal van den Achterstand in de bijdragen uit de geldmiddelen van 's Rijks Overzeesche bezittingen, onder 31 December 1840 . . . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843.*

Overzeesche Bezittingen, onder 31 December 1840.

		ACHTERSTAND OVER 1840 EN VROEGERE JAREN.
...leend, bedragen.	f 10 137 700.00	
. . . .	4 095 333.58	
. . . .		f 6 042 366.42
...atkist, over het jaar 1843, voorgeschoten		9 800 000.00
. . . .		f 15 842 366.42

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

BIJLAGE n°. 10 Litt. A (*Vervolg*). Kapitalen en Renten ten laste der geldmiddelen van 's Rijks Overzeesch…

TEN WIENS BEHOEVE	KAPITALEN rentende 4%	KAPITALEN rentende 5%	
's Rijks Schatkist	f 140 000 000.00	. . . .	daargesteld krachtens art. 1, 2 en 3 der We…
Amortisatie-Syndicaat	22 500 000.00	. . . .	Overschot van het kapitaal aanvankelijk gro… Waarvan de daarstelling is toegestaan b… overgang tot 5 pcts. Losrenten, … volgens art. 1 der Wet van 11 Maa… " " 3 " " " 6 Jun…
Particulieren:			
volgens uitgegeven schuldbrieven	2 500 000.00	. . . .	op grond van art. 4 der wet van 24 April 18… zijnde een gedeelte van het daarbij vermel… aanleiding van art. 3 der Wet van… Af: volgens de Wet van 11 Maart 18… Zoodat aan 4 pcts. Schuldbrieven … Waarvan de jaarlijksche renten bedrag…
en losrenten	. . . .	f 28 000 000.00	daargesteld volgens art. 1 der Wet van … en " " 3 " " " … en zulks ter vervanging van het kapitaal 4 p… Waaronder f 5 000 000.00 van … krachtens artt. 4 en 5 der W… Voorts bij afschrijving van het … Maart 1837 (Staatsblad n°. 9) … En van art. 3 der Wet van 6 Ju…
	. . . .	36 000 000.00	daargesteld volgens art. 3 der Wet van… " " " 3 " " " … " " " 4 " " " …
Kapitalen	f 165 000 000.00	f 64 000 000.00	
Renten	f 6 600 000.00	f 3 200 000.00	

De oorspronkelijke creatien zijn:

f 200 000 000.00 a 4 pct. . . . f 8 000 000.00
36 000 000.00 a 5 " . . 1 800 000.00
. . . f 9 800 000.00 . . . .

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

Bezittingen, zooals die bestaan onder 31 December 1843.

WETTEN			JAARLIJKSCHE RENTEN
van 24 April 1836 (Staatsblad n°. 11)			f 5 600 000.00
. . . .		f 51 000 000.00	
art. 4 en 5 der Wet van 24 April 1836 (Staatsblad n°. 11) en hetwelk, ten gevolge van verminderd:			
1837 (Staatsblad n°. 9), met	f 21 000 000.00		
1840 (〃 〃 18), 〃	7 500 000.00		
		28 500 000.00	
Gelijke som als hiernevens		f 22 500 000.00	900 000.00
(Staatsblad n°. 12), is aan schuldbrieven uitgegeven voor eene som van		f 5 000 000.00	
l van f 51 000 000.00 ten behoeve van het Amortisatie-syndicaat daargesteld; — en voorts naar (Staatsblad n°. 12)		9 000 000.00	
		f 14 000 000.00	
(Staatsblad n°. 9), overgegaan tot 5 pcts. Losrenten		11 500 000.00	
omloop blijft		f 2 500 000.00	
. . . .		f 100 000.00	
Maart 1837 (Staatsblad n° 9)	f 22 000 000.00		
Junij 1840 (〃 〃 18)	6 000 000.00		
Gelijke som als hiernevens	f 28 000 000.00	1 400 000.00	
Schuldbrieven hierboven vermeld tot	f 11 500 000.00		
kapitaal van f 51 000 000.00, ten behoeve van het Amortisatie-syndicaat daargesteld, van 24 April 1836 (Staatsblad n°. 11).			
even genoemde kapitaal van f 51 000 000.00, op grond van art. 1 der Wet van 11	f 16 000 000.00		
	f 27 500 000.00		
1840 (Staatsblad n°. 18).	7 500 000.00		
Vernietigd kapitaal rentende 4 pct.	f 35 000 000.00		
Maart 1837 (Staatsblad n°. 10).	f 8 500 000.00		
Maart 1838 (〃 〃 9).	8 500 000.00		
December 1838 (〃 〃 50).	19 000 000.00		
Gelijke som als hiernevens	f 36 000 000.00	1 800 000.00	
			3 300 000.00
. . . . Totaal der jaarlijksche renten			f 9 800 000.00

I. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1843.

RELATIEF TOT DE BIJLAGE N°. 10 LITT. B.

STAAT der saldo's in de Kassen van de voormalige Zuidelijke Provincien des Rijks.

ACHTERSTAND OVER 1840 EN VROEGERE JAREN.

BENAMING DER DEBITEUREN			SOMMEN
De Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt, te Brussel:			
Saldo in kas, volgens de laatst bekende opgaven, in gewone Rekening-Courant: op 1°. Januarij 1841	*f* 8 761 489.78½		
verhoogd in 1841, bij wijze van rectificatie met	4 095.78½		
		f 8 765 585.57	
Saldo in kas, wegens gelden aankomende de bijzondere en gedeponeerde Fondsen		92 252.32	
Depôt van 200 stuks obligatien, elk groot *f* 500.00, uit de geldleening voor den aanleg van den grooten weg n°. 7, tusschen Chenée en Theux, door de vallei van de Vesdre		100 000.00	
		f 8 957 837.89	
Af: loopende dispositien		3 635 935.56	
Saldo op 1°. Januarij 1842			*f* 5 321 902.33
De Bank te Antwerpen:			
Saldo, volgens de laatst bekende opgaven		*f* 515 478.02½	
Af: in 1843 ontvangen		27 823.61	
		f 487 654.41½	
Af: loopende dispositien		471 323.33	
Saldo op 1°. Januarij 1844			16 331.08½
De Munt te Brussel			223 501.85
De Administrateurs van 's Rijks Schatkist in de voormalige Zuidelijke Provincien des Rijks, na aftrek der loopende dispositien			1 690 440.44½
			f 7 252 175.71
Te verminderen met het saldo, aankomende den gewezen Ontvanger-Generaal in de provincie Oost-Vlaanderen te Gent			241.61½
Saldo's in de kassen van de voormalige Zuidelijke Provincien des Rijks			*f* 7 251 934.09½
Ten einde in het gemis der zoo even gemelde waarden te gemoet te komen, is door het Amortisatie-syndicaat, uit de fondsen volgens art. 14 der Wet van 27 December 1822 (Staatsblad n°. 59) voor het Muntwezen bestemd, aan 's Rijks Schatkist verstrekt eene som van . . . . *f*		2 000 000.00	
en vervolgens uit het gezamenlijk bedrag der Gedeponeerde en andere bijzondere fondsen, door 's Rijks Schatkist in der tijd bij het Amortisatie-syndicaat overgebragt, een subsidie verleend van		5 000 000.00	
			7 000 000.00
Ongedekt op de Saldo's in de kassen van de voormalige Zuidelijke Provincien des Rijks			*f* 251 934.09½
Stand op 1° Januarij 1841, volgens de Rekening op dat tijdstip			*f* 275 661.92
Verhoogd in 1841 „ „ „ 1 Januarij 1842			4 095.78½
Stand op 1°. Januarij 1844, volgens bijlage n°. 10 van deze Rekening, Afdeeling 5, der Lasten van den Achterstand over 1840 en vroegere jaren			*f* 279 757.70½
Te verminderen met de gedane Ontvangsten in 1843, volgens bijlage n°. 10, Afdeeling 3, der Baten van den Achterstand als voren			27 823.61
Gelijke som als voren			*f* 251 934.09½

BLADWIJZER van het Verslag van het gebruik der Geldmiddelen, gedurende het jaar 1843. [1])

1) Het hier overdrukken van dezen Bladwijzer is door het alleen overnemen van de *titels* van onderscheidene staten, overbodig geworden.

J. Onderwijs en Armwezen over 1843.

---

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, ingekomen in de Vergadering van 7 Juni 1845.

'S GRAVENHAGE, *den* 5*den Junij* 1845.

Ik heb de eer, aan U Hoog Edel Gestrenge bij deze, ingevolge het bepaalde bij artt. 224 en 226 der Grondwet, aan te bieden het Verslag aan de Staten-Generaal omtrent den staat der Hooge-, Middelbare- en Lagere Scholen, benevens dat nopens den staat van het Armwezen, beide over het jaar 1843.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Aan den Heere President
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

---

2. VERSLAG nopens den staat der Hooge-, Middelbare- en Lagere Scholen, in het Koninkrijk der Nederlanden, over 1843.

HOOGESCHOLEN

De noodzakelijkheid om op alle Rijks-uitgaven zoo veel mogelijk te bezuinigen, heeft reeds in het begin van het jaar 1843 geleid tot het nemen van twee Koninklijke besluiten, waarvan bij den aanvang van het tegenwoordig verslag behoort te worden gewag gemaakt.

Bij besluit van den 15den Februarij 1843 heeft Zijne Majesteit bepaald, dat sommige uitgaven ten behoeve der Hoogescholen, welke zonder nadeel voor het onderwijs daarvoor vatbaar geoordeeld waren, verminderd zouden worden.

De voornaamste dezer bezuinigingen bestaan in:

De afschaffing, met betrekking tot degenen die na het besluit tot gewone hoogleeraren zouden worden benoemd of bevorderd, van de vierde verhooging van jaarwedden bij art. 133 van het organiek besluit van 2 Augustus 1815 bepaald voor dengene die gedurende dertig jaren als gewoon hoogleeraar op eene of meer Nederlandsche Hoogescholen onderwijs heeft gegeven.

Het intrekken van art. 205 en volgende van gemeld besluit van 1815, en van het besluit van 13 October 1836, n⁰. 87, waarbij was ingesteld en geregeld het van Gouvernementswege uitschrijven van prijsvragen en het bekroonen met gouden en in sommige gevallen met zilveren medailles van de beste door de studenten ter beantwoording geleverde verhandelingen; zoodat die uitschrijving en bekrooning niet meer plaats heeft.

Het afschaffen der Gouvernements-beurzen voor studenten, welke bij artikel 214 en volgende van meergemeld besluit van 1815 waren ingesteld, en waaromtrent nadere bepalingen waren gemaakt bij het Koninklijk besluit van 13 October 1836, n⁰. 89, met dien verstande echter, dat zij, die dezelve genoten tijdens het besluit van 15 Februarij 1843 werd genomen, daarvan in het bezit zouden worden gelaten uiterlijk gedurende den termijn aangewezen bij art. 221 van het besluit van 1815, te weten niet langer dan zes jaren, en zulks omdat het billijk scheen dat zij, die hunne studiën reeds hadden aangevangen met behulp eener zoodanige beurs, en met het vooruitzigt om dien onderstand, indien zij zich denzelve bij voortduring waardig toonden, gedurende hunnen geheelen studietijd te zullen genieten, niet, door het onthouden van de beurs, op eens buiten staat gesteld wierden om hunne studiën naar behooren te voleindigen.

Bij het intrekken dier Gouvernements-beurzen is echter tevens vastgesteld, dat, ter gedeeltelijke vervanging van dezelve aan de hoogescholen, ieder voor een gedeelte en op zoodanigen voet en wijze als nader zou worden bepaald, zullen worden toegevoegd en verbonden de inkomsten der vicarijen en beneficien *ad studia*, welke ter begeving des Konings staan.

Nog is bij het bedoeld besluit van 15 Februarij 1843 bepaald, dat voortaan geene Academische Jaarboeken meer zullen worden uitgegeven, waardoor alzoo artt. 227 en 228 van het besluit van 1815 en het besluit van 13 October 1836, n⁰. 88, buiten werking zijn gesteld.

Het tweede der hiervoren bedoelde besluiten is genomen op den 25sten Februarij 1843 onder n⁰. 83.

Bij hetzelve heeft Zijne Majesteit, almede uit aanmerking van de noodzakelijkheid om ook de uitgaven voor het hooger onderwijs te verminderen, zoo veel zulks zonder nadeel voor hetzelve kan geschieden, besloten, dat het Rijks-athenæum te *Franeker*, opgerigt bij koninklijk besluit van 2 Augustus 1815, zou worden opgeheven met het einde van het toen loopende leerjaar, tot welk besluit Hoogstdezelve is geleid door de overweging, dat een getal van drie Hoogescholen voldoende is voor de behoefte aan hooger onderwijs

J. *Verslag van het Onderwijs gedurende* 1843.

waarin van 's Rijks wege dient te worden voorzien, en dat dan ook het getal studeerenden bij gemeld Rijks-athenæum sedert vele jaren bij voortduring was afgenomen, en het nut, dat door die inrigting werd gesticht, niet langer opwoog tegen het bezwaar der uitgaven uit 's Rijks kas, die tot derzelver instandhouding worden gevorderd.

De regeling van het lot der docenten en van het verder personeel bij het alzoo opgeheven athenæum, heeft nog in den loop van het jaar 1843 kunnen plaats hebben, en is aan de vier, bij de opheffing daar nog aanwezige hoogleeraren, bijna onmiddellijk wederom een nuttige werkkring kunnen geopend worden door hunne aanstelling bij de drie Hoogescholen, zooals zulks in den loop van dit verslag nader zal worden vermeld.

In 1843 is te *Utrecht* overleden de heer *Hermanus Arntzenius*, vroeger gewoon hoogleeraar in de regtsgeleerde faculteit, die, ofschoon reeds sedert 1835 in het genot van het welverdiend emeritaat gesteld, echter tot in het jaar 1842 steeds is voortgegaan zijne verkregen kundigheden in dat vak aan anderen mede te deelen. Deszelfs aanstelling aan de Utrechtsche Hoogeschool dagteekent van den jare 1800.

Onder de werkelijk doceerende hoogleeraren heeft slechts één sterfgeval plaats gehad, te weten dat van den heer *Johannes Lenting*, gewoon hoogleeraar in de faculteit der bespiegelende wijsbegeerte en letteren bij de Hoogeschool te *Groningen*.

Ten gevolge van eene kortstondige maar hevige ziekte overleed deze nog krachtvolle man den 2den Junij 1843, na slechts gedurende ruim drie jaren den hoogleeraarsstoel vervuld te hebben. De Hoogeschool betreurt in hem een waar voorstander en kenner der oude talen, en een getrouw en bereidvaardig leidsman der studenten.

Ter zijner vervanging werd nog in dat zelfde jaar benoemd de heer *Jacob Adolf Carel Rovers*, tot daartoe hoogleeraar bij het Rijks-athenæum te *Franeker*, terwijl bij de Hoogeschool te *Groningen* ook nog tot buitengewoon hoogleeraar in de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen werd aangesteld de heer *Willem Adriaan Enschedé*, mede tijdens de opheffing van het athenæum hoogleeraar te *Franeker*.

Bij de Hoogeschool te *Leiden* werd de vacature in de geneeskundige faculteit, die in 1841 ontstaan was door het aan den hoogleeraar *Macquelijn* verleende emeritaat, wederom vervuld door de benoeming van den heer *Gerardus Coenraad Bernard Suringar*, tot daartoe hoogleeraar bij het athenæum te *Amsterdam*, terwijl de heer *Janus Henricus Scholte*, sedert 1840 en tot de opheffing toe hoogleeraar bij het athenæum te *Franeker*, bij gemelde Hoogeschool werd aangesteld tot buitengewoon-hoogleeraar in de faculteit der godgeleerdheid, en aan den gewoon-hoogleeraar in de wijsbegeerte en letteren *Joannes Nieuwenhuis*, op deszelfs verzoek en op grond zijner zwakke gezondheid, het emeritaat werd verleend.

Bij de Hoogeschool te *Utrecht* werd als buitengewoon hoogleeraar in de wis- en natuurkundige faculteit aangesteld de heer *Petrus Harting*, tot daartoe hoogleeraar bij meergemeld Rijks-athenæum, en werd de heer *Adolphus Stephanus Rueb*, observator bij de sterrenwacht, benoemd tot lector in de sterrenkunde, onder bepaling dat hij de aan eerstgemelde betrekking verbonden werkzaamheden geregeld moet blijven waarnemen.

Nopens de naauwgezette pligtsvervulling der hoogleeraren, alsmede wegens de vlijt en in het algemeen het gedrag der studenten wordt door heeren curatoren van al de Hoogescholen de beste getuigenis afgelegd.

De academische verzamelingen zijn zoo veel mogelijk in goeden staat gehouden, en velen derzelve hebben wederom meer of min aanzienlijke aanwinsten gedaan.

Wat de *bibliotheek* der Hoogeschool te *Leiden* betreft, wordt gemeld, dat zij, buiten hetgeen uit de beschikbare fondsen is aangekocht kunnen worden, ook nog vermeerderd is geworden door de geschenken van verscheidene schijvers, voor wier arbeid de bibliotheek bouwstoffen had opgeleverd, alsmede van sommige binnenlandsche maatschappijen, terwijl, onder de buitenlandsche inrigtingen, de academien te *Petersburg* en te *Brussel*, de *Astronomical society* te *Londen* en te *Greenwich*, en de *Asiatic society* te *Bombay* zijn voortgegaan de door hen uitgegeven werken aan de *Leidsche* boekerij te zenden.

Het *anatomisch physiologisch* kabinet is dit jaar verrijkt met eene aanzienlijke verzameling van kunstmatige pathologische praeparaten, vervaardigd door den medicinæ doctor *J. Thebert* te *Parijs*, terwijl door de zorg van den hoogleeraar *Sandifort* eene derde aflevering van platen, voorstellende de nationale schedels in dat kabinet voorhanden, in het licht is gekomen.

Voor het *natuurkundig kabinet* zijn eenige nieuwe magnetische en magneto-electrische toestellen aangekocht. Ook is ten dienste van het sterrenkundig onderwijs een nieuwe prisma-cirkel aangemaakt, zooals dezelve door den hoogleeraar *Kaiser* was uitgevonden.

Niettegenstaande de verpligting tot het geven van geregeld onderwijs in de *toepassing der schei- en werktuigkunde op de nuttige kunsten* bij al de Hoogescholen, door het in den aanvang van dit verslag vermeld Koninklijk besluit van den 15den Februarij, ook in verband met de oprigting van eene academie tot opleiding van burgerlijke ingenieurs enz., was ingetrokken, is dat onderwijs echter ook dit jaar te *Leiden* geregeld en onafgebroken gegeven, en door de toehoorders, zoo studenten als niet studeerenden, met voortdurende belangstelling bijgewoond, en is het daartoe dienend Kabinet met nieuwe instrumenten voorzien, terwijl de stedelijke Regering voor het onderhoud van het laboratorium en van de overige daarbij behoorende lokalen op eene onbekrompen wijze is blijven zorgen.

Het onderwijs in de *landhuishoudkunde* is geregeld gehouden en getrouw bijgewoond, zelfs door hen die buiten de stad woonachtig zijn. Het getal toehoorders, dat in 1841 slechts 75 bedroeg en in 1842 tot 108 geklommen was, bleef in 1843 bijna hetzelfde, namelijk 106, zoodat men het er voor mag houden, dat de belangstelling in deze lessen niet is verminderd.

In het *academisch gasthuis* zijn, volgens opgave van heeren curatoren, in 1843 verpleegd: 97 mannen onder chirurgicale en 89 onder medische behandeling, 63 vrouwen, en 64 kraamvrouwen, te zamen 313 personen, welke door de studenten, onder het toezigt en de leiding der hoogleeraren, met veel belangstelling zijn waargenomen en verzorgd.

Voor *'s Rijks herbarium* heeft zich de gelegenheid opgedaan tot het aankoopen van eene vrij uitgebreide verzameling Japansche gewassen, waarvan vele dubbele exemplaren gebruikt kunnen worden tot ruiling met buitenlandsche collectien, die meestal schaars voorzien zijn van voorwerpen uit *Japan*. Op deze wijze heeft men dan ook, door onderhandeling met het *Musée du Jardin des Plantes* te *Parijs*, reeds onderscheiden planten uit *Mexico*, *Peru*, *Guadeloupe*, Fransch *Guyana*, *Isle de France* en *Madagaskar* verkregen, ten getale van ruim 3700, en waaronder zich een groot aantal bevindt dat op de laatste reizen, op last van het Fransch Gouvernement naar den Stillen Oceaan ondernomen, door Fransche natuurkundigen verzameld is geworden.

Het *archaeologisch kabinet* heeft wederom verscheidene meer of min belangrijke geschenken mogen ontvangen, waaronder bijzonder verdienen vermeld te worden een groot steenen *Ganesabeeld*, aangeboden door den heer mr. *J. F. W. van Nes* te *Batavia*, en een allerfraaist en zeldzaam bronzen *Sivabeeldje*, geschonken door mevrouw de weduwe van wijlen den generaal-majoor en raad van Indie, den heer *C. P. J. Elout*.

In het rapport van heeren curatoren der Hoogeschool te *Utrecht* over het jaar 1843, wordt niets bijzonders vermeld wegens de bibliotheek, maar Hun Edel Groot Achtbaren geven berigt van de aanwinsten, welke aan eenige andere academische verzamelingen zijn te beurt gevallen.

Zoo is het *museum mineralogicum* verrijkt met eenen, in de omstreken van *Utrecht* gevallen meteoorsteen, terwijl het *zoölogisch museum* vermeerderd is met eene fraaije verzameling vogelen en amphibien.

Voor de verzameling van *natuurkundige werktuigen* zijn eenige belangrijke toestellen aangekocht, welke betrekking hebben op de theorie der Galvanische electriciteit, en door de zorg van den hoogleeraar *Harting* werd een *microscopisch observatorium* ingerigt, waarin hij dagelijks met ijver werkzaam is.

De ontleedkundige verzameling wordt met de meeste zorg door den prosector in orde gehouden en verrijkt door nieuwe en fraaije, door hem vervaardigde præparaten. Ook het *herbarium* is in den loop van het jaar aanzienlijk vermeerderd.

Omtrent het *academisch gasthuis* wordt gemeld, dat, ofschoon de lokalen steeds veel te wenschen overlaten, van het gebrekkig bestaande echter, zooveel mogelijk, een nuttig gebruik is gemaakt, geveude de lector in de heel- en vroedkunde *Mulder* aldaar zijne lessen met den meesten ijver en belangeloosheid.

De te *Utrecht* voor eenige jaren zoo zeer opgewekte belangstelling in de scheikunde schijnt nog steeds toe te nemen, zoodat men al meer en meer ondervindt, dat het *laboratorium chemicum* te klein wordt voor het aantal kweekelingen, die zich aldaar in het nemen van scheikundige proeven komen oefenen; doch het vooruitzigt is geopend dat ook hierin, zoowel als in de verbetering van het *nosocomium* en in meer materieele behoeften, eerlang zal worden voorzien, ten gevolge van de lofwaardige medewerking, ook van andere zijden dan van Gouvernementswege aangeboden.

Zoowel het gewestelijk Bestuur als de Regering der stad *Utrecht* hebben namelijk, in den loop van dit jaar, een treffend blijk van belangstelling in den bloei der Hoogeschool gegeven.

Onderrigt dat de beschikbare fondsen niet toereikende waren om in het onderhoud van sommige, en in de verbetering van an-

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

dere academische inrigtingen te voorzien, hebben gezegde Besturen niet geaarzeld, om elk voor den tijd van tien jaren eene jaarlijksche toelage van *f* 5000, ingaande met den 1sten Januarij 1844, tot dat einde beschikbaar te stellen.

De *bibliotheek* der hoogeschool te *Groningen* is voornamelijk uit bijdragen door het fonds, opgerigt bij Koninklijk besluit van den 13den October 1836, n°. 91, eenigzins vermeerderd geworden, vooral met betrekking tot het vak van de Nederlandsche letterkunde en welsprekendheid. De overwegingen nopens de vermeerdering van het personeel bij deze inrigting, waarvan in het vorige verslag gewag werd gemaakt, hebben het gewenscht gevolg gehad; doch daar deze zaak eerst in den aanvang van het jaar 1844 geheel tot stand is gekomen, zoo zal van hetzelve nader in het verslag over dat jaar melding worden gemaakt.

De verzameling van *scheikundige werktuigen* is ook eenigzins vermeerderd, onder anderen met eene luchtpomp; en het *kabinet voor de natuurlijke historie* door aankoopen uit de verzameling, nagelaten door wijlen den heer chirurgijn *Terborgh*. Van gezegd kabinet is een veertiende vervolg-catalogus gedrukt geworden.

De verzameling van *wis-*, *natuur-* en *sterrenkundige instrumenten* is, onder anderen, verrijkt geworden met eenige door het Gouvernement voor de Hoogeschool te *Groningen* bestemde werktuigen, afkomstig uit de verzameling van het voormalig Rijks-athenaeum te *Franeker*.

Het *academisch gasthuis* is op den gewonen voet in stand gehouden door de jaarlijksche toelage van *f* 2000, van wege de stad *Groningen* wederom voor hetzelve toegestaan.

De landhuishoudkundige lessen, ook voor niet studeerenden, zijn in 1843 door 24 toehoorders, en dus door 2 meer dan in het vorig jaar, bijgewoond, waaronder verscheidene aanstaande landbouwers, die zich te dien einde tijdelijk te *Groningen* ophielden. Volgens de verklaring van den hoogleeraar met dit onderwijs belast, bestaat bij hem de overtuiging, dat onderscheidene der hoorders met veel nut op die lessen zeer geregeld aanteekeningen hebben gehouden, die zij vervolgens tot verdere oefening hebben uitgewerkt.

Bij het berigt dat, met betrekking tot de lokalen ten dienste der chemische lessen en tot berging der verzameling der chemische toestellen, de zaak gebleven is in den toestand in de laatstvorige verslagen vermeld, geven heeren curatoren den wensch te kennen, dat die provisioneele toestand zal kunnen voortduren, tot dat door het stichten van een nieuw academiegebouw, ook in de behoefte van doelmatige lokalen voor het *laboratorium chemicum* zal zijn voorzien.

De deliberatien over dit belangrijk punt hebben dan ook eene aanmerkelijke schrede voorwaarts gedaan; over de voornaamste grondslagen van het plan is men het eens geworden, en de Regering der stad *Groningen* heeft zich reeds bereid verklaard, om tot verwezenlijking van hetzelve zich aanzienlijke opofferingen te getroosten.

Alvorens dit gedeelte van het tegenwoordig verslag met de gewone opgaaf van het getal der bij al de Hoogescholen, op het einde van het jaar 1843, ingeschreven studenten, te sluiten, verdient hier nog te worden vermeld, dat de thans reeds overleden secretaris van het college van curatoren der Hoogeschool te *Groningen*, de heer mr. *A. L. Wichers*, die, zooals in het verslag over 1841 werd berigt, destijds aan gemelde heeren een afschrift van het geheele protocol der handelingen van hun college, van 1611 af tot den jare 1700 toe, had aangeboden, nu, in het jaar 1843, heeft doen drukken en gratis verspreiden eene door hem verzamelde lijst van het getal der inschrijvingen als student, sedert de oprigting van gemelde Hoogeschool op den 23sten Augustus 1614.

Die lijst is in kwart-eeuwen verdeeld, en toont onder anderen aan, dat, met uitzondering alleen van de tweede kwart-eeuw, 1639—1664, het grootste getal, namelijk 1291 *inlandsche* studenten, ingescheven zijn geworden in de laatste kwart-eeuw 1814—1839, terwijl daarbij al de overige kwart-eeuwen verre ten achter staan, dooreengeslagen met een verschil van ruim 400 inschrijvingen van *inlanders* in *minder*, welke uitkomst dan ook door heeren curatoren wordt aangevoerd als een duidelijk bewijs der ongegrondheid van het gevoelen van sommigen, dat de bloei der Hoogeschool te *Groningen* zou tanen, en in de laatste tijden zou zijn afgenomen.

OPGAAF *der aan de Hoogescholen bij de verschillende faculteiten ingeschreven Studenten op den 31sten December* 1843.

FACULTEITEN.	LEIDEN		UTRECHT		GRONINGEN		TOTAAL.
	aldaar	elders	aldaar	elders	aldaar	elders	
	studeerende		studeerende		studeerende		
Godgeleerdheid . . .	79	23	92	3	47	"	244
Regtsgeleerdheid . . .	211	49	137	"	70	"	467
Geneeskunde	127	54	83	5	80	"	349
Wis- en Natuurkunde .	6	1	14	1	34	"	56
Bespiegelende Wijsbegeerte en letteren . .	23	12	14	4	54	"	107
	446	139	340	13	285	"	
Te zamen	585		353		285		1223
Op den 31sten December 1842 was het getal Studenten	632		374		290		[1]) 1296

GYMNASIEN EN LATIJNSCHE SCHOLEN.

Bij de Latijnsche scholen, ingerigt naar de voorschriften van het Koninklijk Besluit van 2 Augustus 1815, n°. 14, alsmede bij het athenæum te *Maastricht* en het college te *Roermond*, is het onderwijs gebleven op de hoogte, waarop het ten vorigen jare stond.

De instellingen, welke thans meer bepaaldelijk de benaming van *gymnasien* voeren, zijn, volgens de aankondiging in het laatstvorig verslag, in 1843 met een drietal vermeerderd, te weten te *Nijmegen*, *Rotterdam* en *Middelburg*, terwijl omtrent het einde van dat jaar de magtiging is verleend, om aan de Latijnsche school te *Franeker* eene gelijke uitbreiding te geven.

De betrokken stedelijke Besturen hebben doorslaande bewijzen gegeven van belangstelling in deze nieuwe inrigtingen, overal waar dezelve tot stand zijn gekomen. De min of meer sombere, veelal bekrompen schoolvertrekken zijn vervangen door heldere ruime zalen met doelmatige tafels en verdere benoodigdheden voor den wijderen omvang van het onderwijs: zwarte borden, landkaarten, globes enz. Sommige gymnasien zijn voorzien van physische instrumenten, in welk opzigt dat van *Haarlem* in het bijzonder uitmunt. Het onderwijzend personeel is, in evenredigheid van het vermeerderd getal leervakken, uitgebreid, en de keuze is algemeen gelukkig uitgevallen. Aan de zorgvuldige bemoeijingen der colleges van curatoren zijn te danken: de met overleg der leeraars gemaakte regelmatige verdeeling der leervakken en leeruren voor de beide afdeelingen; de vestiging van het aanvankelijk onderwijs voor de beide afdeelingen, vereenigd in de onderste klasse, op stevige gronden, waarop het volgend

[1]) In 1890/91 bedroeg het getal studenten te:	Geneesk.	Rechtsgeleerdh.	Wis- en natuurk.	Godgeleerdheid.	Letteren.	Totaal.
Amsterdam	606	164	127	59	51	1007
Leiden	391	378	63	74	57	963
Utrecht	296	152	100	107	32	687
Groningen	239	68	61	51	54	473
Totaal . .	1532	762	351	291	194	3130

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

onderrigt voor elke afdeeling naar eenen vasten gang wordt voortgezet; de dienovereenkomstige aansluiting van het onderwijs eener volgende klasse aan de voorgaande zonder gaping, zonder overlading; de ongedwongen orde, tengevolge der bepaling dat iedere leeraar op de vastgestelde tijdstippen in zijne klasse moet tegenwoordig zijn.

Het verdient opmerking, dat deze gymnasien alzoo worden teruggebragt tot hunne vroegere bestemming. Immers vóór dat in de lagere scholen de verbeteringen waren ingevoerd, waarop dezelve thans vrij algemeen roemen mogen, waren de Latijnsche scholen dienstbaar niet alleen aan de opleiding voor het academisch onderwijs, maar ook tevens aan die voor algemeene beschaving. Daarheen was het dat de knapen uit den fatsoenlijken stand, onverschillig tot welke maatschappelijke betrekking zij moesten gevormd worden, in grooten getale stroomden en voor hen, door een streng grammaticaal onderwijs in het Latijn, de grond gelegd werd voor de kennis en de beoefening der moedertaal, welke aan de lagere scholen vreemd waren.

Het is waar, in vroegeren tijd werden er geen vreemde hedendaagsche talen, en zelden geschiedenis, aardrijks-, wis- en natuurkunde onderwezen; doch de veranderde staat der maatschappij heeft de kennis derzelve voor den man van beschaving tot behoefte gemaakt, en zullen nu de gymnasien aan hare vroegere bestemming getrouw blijven, dan behooren zij den gang der beschaving te volgen.

Het stedelijke Bestuur van *'s Gravenhage* heeft eerst getracht het doel te bereiken door het oprigten eener stadsschool van middelbaar onderwijs; doch de genomen proeve is mislukt. Die school is opgeheven, of liever zij is overgebragt in de Latijnsche school, welke alzoo in een *gymnasium* van twee afdeelingen is hervormd. Deze proeve is volkomen gelukt en de deugdelijkheid, zoowel van het oud-klassieke onderwijs als van de vakken van algemeene beschaving, doet de inrigting van jaar tot jaar in bloei toenemen, terwijl dezelve tot model verstrekt voor die gymnasien, welke sedert ontstaan zijn, en waarbij de proeve te beter slaagt, hoe nauwgezetter zij dat model volgen.

Naauwelijks was te *Arnhem* het gymnasium op den nieuwen voet ingerigt of deszelfs verdienstelijke rector, *J. K. Badon Ghijben*, werd plotseling door den dood aan hetzelve ontrukt. De breuk is gelukkig hersteld door zijnen opvolger, den zoo bekwamen als geleerden *J. W. Elink Sterk*, tot op dien tijd rector der Latijnsche school te *Gorinchem*.

De Latijnsche school te *Sneek* heeft bijna gelijktijdig een zwaar verlies geleden door het afsterven van den, gelijk in vele andere betrekkingen, zoo ook in die van rector, allezins verdienstelijken *Amersfoordt*. Ook deze breuk is geheeld door de benoeming van den toenmaligen conrector van het Arnhemsche gymnasium *P. J. Costerus*.

In de provincie *Friesland*, ter steden *Hinloopen*, *IJlst*, *Sloten*, *Stavoren* en *Workum*, mitsgaders in de dorpen *Joure* en *Kollum*, is sedert geruimen tijd het rectoraat der Latijnsche school waargenomen door eenen leeraar der hervormde gemeente van die plaatsen, met het genot van eene geringe Rijks-jaarwedde. Het is gebleken dat aldaar geen onmisbare behoefte was aan die scholen en dezelve aan het doel niet beantwoordden. Uit dien hoofde heeft Zijne Majesteit, bij besluit van den 6den October 1843, n°. 75, bepaald dat, zooals vroeger ten aanzien der Latijnsche school te *Sloten* geschied was, bij ontstane vacature van het predikambt, op elk der genoemde plaatsen de Latijnsche school zoude worden opgeheven, en heeft deze opheffing dien ten gevolge dan ook reeds te *IJlst* plaats gegrepen.

Intusschen is het getal leerlingen over het geheel alweder toegenomen, blijkens den hiervolgenden

VERGELIJKENDE STAAT *van het getal leerlingen der Gymnasien en Latijnsche Scholen, van* 1838 *tot en met* 1843.

PROVINCIE.	1838	1839	1840	1841	1842	1843
Noord-Braband . . .	301	299	295	277	261	295
Gelderland	134	127	139	134	175	143
Zuid-Holland. . . .	191	207	228	211	220	236
Noord-Holland . . .	157	157	133	152	147	160
Zeeland	38	31	32	25	28	31
Utrecht	96	115	91	87	98	97
Friesland	68	73	73	74	82	89
Overijssel	102	78	69	62	65	72
Groningen.	60	55	53	46	85	90
Drenthe	46	44	42	44	42	38
Hertogdom Limburg .	211	206	186	186	190	200
Te zamen . . .	1 404	1 392	1 341	1 298	1 393	1 451

LAGER ONDERWIJS.

Opzigtelijk het lager onderwijs luiden de ontvangen berigten, over het algemeen, niet minder gunstig dan in de vorige jaren.

Het schoolopzigt en de gewestelijke en plaatselijke autoriteiten zijn met ijver en zorg in de behartiging van dit belangrijk onderwerp blijven volharden, en de Regering is blijven voortgaan met de verdere inwerkingbrenging der algemeene bepalingen het schoolwezen betreffende, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 2 Januarij 1842, waarvan in het vorig verslag is melding gemaakt.

Ten gevolge van de bij dat besluit gegeven voorschriften omtrent de daarstelling, zoo veel mogelijk, der evenredigheid in de zamenstelling der Commissien van onderwijs met betrekking tot de verschillende Godsdienstige gezindten harer leden, die in 1842 reeds was ingevoerd in de provincien *Noord-Braband*, *Zuid-* en *Noord-Holland*, *Zeeland*, *Utrecht* en *Overijssel*, zijn in 1843 ook nog in de provincien *Gelderland* en *Groningen* honoraire leden bij de bedoelde Commissien benoemd.

Bij dat besluit is almede bepaald geworden, dat in elke gemeente zal aanwezig zijn eene Commissie van plaatselijk schooltoevoorzigt. In 1842 werden die Commissien reeds grootendeels tot stand gebragt. In 1843 zijn dezelve verder daargesteld in al de provincien.

Onder het gebied der schoolwet van 3 April 1806 tot in den jare 1811, geschiedde de aanstelling van onderwijzers bij de lagere scholen in de verschillende gewesten, behalve door stedelijke en gemeentelijke Besturen, door zeer verschillende colleges of personen, naar gelang der uiteenloopende voorschriften daaromtrent bij de provinciale huishoudelijke schoolreglementen voorkomende, welke voorschriften gedeeltelijk waren gegrond op vroegere regten van eigenaars van heerlijkheden, collatoren, stemgeregtigden enz.

Door de inlijving van het Koningrijk *Holland* in het Fransche Keizerrijk en de invoering hier te lande van de Fransche wetgeving, is alles, wat van die regten destijds nog mogt zijn overgebleven, afgeschaft en buiten werking gesteld, en de schoolvervullingen zijn alstoen gebragt onder het ressort van het burgerlijk gezag.

Bij besluit van den Souvereinen Vorst van 20 Maart 1814, n°. 2, is de wet van 3 April 1806 op nieuw hersteld of bekrachtigd met al de daarop rustende of daaruit voortgevloeide algemeene en bijzondere schoolverordeningen; edoch ten aanzien der *schoolvervullingen* is bij dat Souverein besluit eene uitzondering gemaakt, zijnde bij artikel 2 van hetzelve bepaald geworden, dat de schoolvervullingen behoorden plaats te hebben op den destijds gebruikelijken voet.

Intusschen heeft men op vele plaatsen de eigenaars van heerlijkheden, collatoren enz., wederom toegelaten tot deelneming aan de bemoeijingen der schoolvervullingen, waardoor sommigen in den waan zijn gebragt, dat zij door de Regering erkend werden daartoe regt te hebben.

Hieruit ontstane moeijelijkheden hebben de Regering genoopt deze aangelegenheid nader te overwegen, en is dezelve tot het besluit gekomen, om, ten einde soortgelijke hinderpalen uit den weg te ruimen, bij een daartoe strekkend schrijven de aandacht van de Gedeputeerde Staten der provincien op dit onderwerp te vestigen, aan welke autoriteit werd te kennen gegeven, dat, vermits de vervulling der gemeentelijke schoolonderwijzers-plaatsen eene zaak is, uitsluitend behoorende aan de burgerlijke autoriteit, geene regten van ambachtsheeren, collatoren, stemgeregtigden, enz. daaromtrent kunnen worden erkend, en dat derhalve voortaan de autorisatie tot aanstelling van onderwijzers bij zoodanige scholen bepaaldelijk behoort te worden verstrekt op de plaatselijke Besturen.

Verdere maatregelen van algemeenen aard het lager schoolwezen betreffende, werden in 1843 niet genomen, doch te vermelden valt nog de reorganisatie van het onderwijs in het hertogdom *Limburg*.

Ten gevolge van de daaromtrent plaats gehad hebbende overwegingen, is, bij Koninklijk besluit van 3 Julij 1843, n°. 38, het beheer en de regeling van het lager schoolwezen aldaar wederom gebragt op eenen voet genoegzaam geheel eenvormig met dien der overige provincien des Rijks; terwijl bij een Koninklijk besluit van de zelfde dagteekening het Hertogdom is verdeeld geworden in acht schooldistricten.

Bij dat besluit is tevens voor elk dier districten, met inachtneming van het bepaalde bij art. 2 van het Koninklijk besluit van 2 Januarij 1842, een schoolopziener benoemd, die gezamenlijk uitmaken de provinciale Commissie van onderwijs.

Hetgeen in dit verslag verder voorkomt het lager onderwijs betreffende, is hoofdzakelijk getrokken uit de meermalen vermelde officieele verslagen van de Commissien van onderwijs en van de Gedeputeerde Staten.

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

NOORD-BRABAND.

Evenals in vorige jaren, werden ook wederom in 1843 aan eenige gemeenten ten platten lande voor de daarstelling van nieuwe en de verbetering van bestaande schoollokalen en onderwijzerswoningen subsidien uit 's Rijks kas en uit de provinciale fondsen toegelegd, als:

	Uit 's Rijks kas	Uit de provinciale fondsen
Aan de gemeente *Hedikhuizen*, voor den aanbouw eener school en onderwijzerswoning	f 400	f 400
Aan de gemeente *Berchem*, tot het daarstellen eener onderwijzerswoning . .	200	200
Aan de gemeente *Hilvarenbeek*, tot het bouwen van twee scholen en twee onderwijzerswoningen.	600	600
Aan de gemeente *Dongen*, tot het bouwen eener nieuwe school	400	400
Aan de gemeente *Nunen*, tot vernieuwing der school	300	300
Aan de gemeente *Fijnaart*, tot vergrooting der school	200	200
Aan de gemeente *Engelen*, voor den aanbouw eener nieuwe school en onderwijzerswoning	300	200
Aan de gemeente *Etten en Leur*, voor het herstellen der schoollokalen	300	200
Aan de gemeente *Oisterwijk*, tot herstel en verbetering van het schoollokaal en onderwijzerswoning	200	200
Aan de gemeente *Vlierden*, tot vertimmering en vernieuwing der school en onderwijzerswoning	300	300
	f 3200	f 3000

Hetgeen voor deze werken verder was benoodigd, is verstrekt geworden uit de plaatselijke middelen.

Van 's Rijks wege is aan den onderwijzer bij de in 1841 op het zoogenaamde *Heike*, thans genaamd *St. Willebrord*, onder de gemeente *Rucphen en Sprundel*, opgerigte lagere school eene jaarwedde van f 200 toegelegd, terwijl, in het belang van het schoolwezen, aan onderscheidene onderwijzers, voorloopig over het jaar 1843, jaarlijksche gratificatien zijn verleend geworden, als:

van f 50 aan den schoolonderwijzer te *Gewande*, onder de gemeenten *Empel en Meerwijk en Alem*, *Maren en Kessel*, om door denzelve te worden genoten boven en behalve het rijks-tractement van f 150, dat aan de school te *Gewande* is verbonden;

van f 50 aan den schoolonderwijzer te *Made*, gemeente *Made en Drimmelen*, onder bepaling dat hem uit de gemeentekas zal worden verleend eene jaarlijksche toelage van f 150;

van f 100 aan den schoolonderwijzer aan de *Kruisstraat* onder *Rosmalen*, om door denzelve te worden genoten boven en behalve het rijks-tractement van f 100, dat aan de school in het gehucht *Kruisstraat* is verbonden;

van f 100 aan den onderwijzer te *Hedikhuizen*, onder bepaling dat hem eene gelijke jaarlijksche toelage zal worden verleend uit de gemeentekas, en dat het plaatselijk Bestuur bovendien zal voorzien in de aanschaffing van een stel maten en gewigten, in de schoolverwarming en in het onderwijs der kinderen van armen en minvermogenden;

van f 100 aan eenen te benoemen onderwijzer te *Aalburg*, en

van f 120 aan eenen te benoemen onderwijzer te *Rijswijk*, onder bepaling dat aan denzelve uit de gemeentekas zal worden verstrekt eene jaarlijksche toelage van f 50.

Voorts zijn nog andere schoolonderwijzers met gratificatien voor eens begunstigd geworden.

Verbeteringen van materieelen aard kwamen tot stand te *Drunen*, *Heerle*, *Hedikhuizen*, *Made* en *Terheiden*, alwaar nieuwe scholen en onderwijzerswoningen werden daargesteld; voorts te *Zeeland*, *Zeelst*, *Raamsdonk* en *Lage Zwaluwe*, waar nieuwe scholen werden aangebouwd, te *Klein Linden* en *Woudrichem*, waar nieuwe onderwijzerswoningen tot stand kwamen, te *Heusdenhout*, waar men de oude kapel tot eene school heeft ingerigt, te *Spoordonk*, waar de onderwijzerswoning werd vernieuwd en verbeterd, te *Kromvoirt*, *Asten*, *Nunen* en *Andel*, waar de schoolmeubelen werden verbeterd, en te *Mierlo* en *Sleeuwijk*, waar de schoollokalen werden hersteld.

Te *Eindhoven* werd opgerigt eene bijzondere school der eerste klasse voor arme en minvermogende meisjes, door het roomsch-katholiek armbestuur; te *Oisterwijk* eene tweede bijzondere school der tweede klasse voor jongeheeren, en te *Zundert* eene dergelijke voor meisjes.

De schoolgang was over het algemeen vrij geregeld, en werd op slechts enkele plaatsen gestoord door besmettelijke of andere kinderziekten, die echter van minder ernstigen aard en ook van korteren duur waren dan in vorige jaren.

Het getal scholieren is echter in dit jaar niet in de zelfde mate toegenomen als in het vorige; in sommige districten bleef het cijfer op de zelfde hoogte; in anderen was het zelfs iets kleiner.

Over het geheel was het getal leerlingen, die de gewone scholen voor korteren of langeren tijd bezochten, ruim 800 meer dan in het vorig jaar, hebbende aan het onderwijs deelgenomen 23 783 jongens en 18 601 meisjes, en dus te zamen 42 384 leerlingen.

In den aard en de deugdelijkheid van het onderwijs kwam geen beduidende verandering. Teruggang had echter nergens plaats.

In onderscheiden gemeenten is de proeve om de eerstbeginnenden of leerlingen der laagste klasse in een afzonderlijk lokaal te doen onderwijzen, naar wensch uitgevallen.

113 personen werden door de provinciale Commissie van onderwijs geëxamineerd, van welke 19, uit gebrek aan genoegzame kennis, werden afgewezen, en 94 de verlangde akten verkregen, te weten:

8 voor den 2den rang.
27 " " 3den "
24 " " 4den "
28 als schoolhouderesse,
7 voor vreemde talen.

GELDERLAND.

De Gedeputeerde Staten geven te kennen, dat de ontvangen berigten over den toestand van het lager onderwijs over het algemeen gunstig luiden, en volgens het verslag der provinciale Commissie van onderwijs bleef het schoolwezen eenen goeden gang houden. Ofschoon hetzelve geene in het oog loopende verbeteringen heeft ondergaan, wakkert, volgens het rapport dier Commissie, in de steden zoowel als ten platten lande, de belangstelling in het verbeterd onderwijs meer en meer aan, en verkrijgen de doelmatige schoolinrigtingen van dag tot dag meer uitbreiding en vastheid.

Het gedrag en de kunde der onderwijzers hebben tot geene aanmerkingen aanleiding gegeven; doch zij klagen over de ongenoegzaamheid hunner inkomsten, vooral in de buurtscholen.

In de meeste scholen worden thans de vereischte kundigheden op eene bevattelijke wijze aan de kinderen ingeprent, derzelver verstand beschaafd en bij dezelven een zedelijke en godsdienstige zin aangekweekt.

Op weinige uitzonderingen na, is de staat der schoollokalen voldoende, en in de gemeenten, waar zulks nog gevorderd wordt, is men op middelen ter verbetering bedacht.

Te *Wehl* is in plaats der afgebrande eene nieuwe school gebouwd.

Te *Nederasselt* gemeente *Overasselt*, te *Niftrik* gemeente *Wijchen*, en te *Nieuwwaal* gemeente *Gameren*, zijn de scholen, die in 1842 in aanbouw waren, in 1843 tot stand gebragt. Te *Elst* zijn er twee vergroot.

Nieuwe ontwerpen waren aanhangig tot het aanbouwen van scholen te *Maasbommel*, *Ophemert*, *Druten*, *Zelhem*, *Neede* en in den *Veldhoek* onder *Ruurlo*, alsmede tot vergrooting der scholen te *Horssen*, *Ressen* en *Hengelo*.

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

Aanmerkelijk verbeterd en vergroot zijn de spin- of armenschool te *Arnhem*, het lokaal der Israëlitische school aldaar, en de school van het roomsch-katholiek armbestuur te *Nijmegen*.

Aan subsidien voor den aanbouw van schoollokalen werden in 1843 verstrekt, door het Rijk *f* 5978 en uit de gewestelijke fondsen *f* 1440, terwijl het overige benoodigde uit gemeentelijke middelen is gevonden.

In het dorp *Winterswijk* is eene tweede openbare school opgerigt, waarin, behalve in het Nederduitsch, ook in de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen onderwijs gegeven wordt.

Het schoolwezen te *Doesborgh* is met eene ruime bewaarschool voor kinderen van 2 tot 6 jaren vermeerderd.

Bij den stedelijken Raad te *Culenborg* bestaat het voornemen, om, zoodra stadsfondsen het slechts eenigzins gedoogen, verbeteringen, vooral wat de armenschool betreft, daar te stellen.

Het aantal scholen is als volgt:

1°. openbare	326
2°. bijzondere der 1ste klasse	17
3°. „ „ 2de „	40
te zamen	383

Hieronder worden gevonden:

a. kostscholen voor jongens	3
b. „ „ meisjes	2
c. dag- en kostscholen voor jongens	29
d. „ „ „ „ meisjes	15

Overigens zijn in de provincie nog aanwezig:

4°. welingerigte kleinekinder-scholen	12
5°. matressen- of bewaarscholen	80
6°. huisonderwijzers	18
7°. huisonderwijzeressen	1

Het aantal leerlingen die voor korteren of langeren tijd de gewone lagere scholen in 1843 bezochten, bedraagt:

van het mannelijk geslacht	29 184
„ „ vrouwelijk „	20 975
te zamen	50 159

Door de provinciale Commissie van onderwijs zijn, na afgenomen examen, afgegeven de volgende akten van algemeene toelating:

als schoolonderwijzer van den 2den rang	16
„ „ „ „ 3den „	16
„ „ „ „ 4den „	23
„ schoolhouderesse	12

In vreemde talen zijn, met gevolg van toelating tot het onderwijzen in dezelve, geëxamineerd:

in de Fransche taal	4
„ „ Hoogduitsche	9
„ „ Engelsche	4

Evenals in het vorig jaar zijn in de provincie werkzaam 24 schoolonderwijzersgezelschappen.

ZUID-HOLLAND.

Volgens het verslag van Gedeputeerde Staten, wordt in de lagere scholen op de gewenschte wijs onderwijs gegeven.

In de vacaturen, waar die ontstaan, wordt op het onpartijdigst voorzien, en de vergelijkende examens, van welke slechts hoogst zeldzaam de dispensatie door Gedeputeerde Staten wordt voorgedragen, leveren steeds de beste waarborgen op, dat de meest geschikte adspiranten tot de vervulling der betrekkingen worden geroepen.

De bewaarscholen worden meer en meer als nuttige inrigtingen erkend. Op verschillende plaatsen worden er meerdere of geheel nieuwe opgerigt. Zoo heeft het Departement tot Nut van 't Algemeen te *Schiedam* aldaar eene bewaarschool voor minvermogenden geopend; terwijl te *Rotterdam* eene nieuw gevormde maatschappij eenen aanvang heeft gemaakt met de uitbreiding der bewaarscholen ten behoeve der armen. — De bestaande bewaarscholen blijven in goeden staat en voldoen ten volle aan de verwachtingen van dezelve gekoesterd.

De werkscholen voor meisjes met de Rotterdamsche tusschenscholen vereenigd, zijn steeds in gewenschten stand. Eveneens bloeit de werkschool van het Leidsche Departement tot Nut van 't Algemeen, en is daarmede, voor de daarop geplaatste meisjes, het onderwijs van de stadsscholen vast verbonden geworden.

Met de verbetering en vermeerdering der schoolgebouwen is men blijven voortgaan.

Behalve de aanzienlijke bijdrage uit 's Rijks kas van *f* 9600, is tot dat einde uit de provinciale fondsen verstrekt geworden eene som van *f* 16 000.

Nieuwe schoollokalen kwamen tot stand te *Ooltgensplaat* en te *'s Gravenzande*, aan welke gemeenten tot dat einde reeds in vorig jaar subsidien werden verstrekt. Voorts te *Waarder* en in den *Mookhoek*.

Te *Wassenaar*, *Dirksland* en *Rhoon* werden de schoolvertrekken aanmerkelijk vergroot.

Leiden verkreeg een gebouw te meer voor eene algemeene armenschool, en te *Scheveningen* werd de leerplaats voor armen en minvermogenden geschikt gemaakt voor ruim 800 kinderen.

Toebereidselen tot aanbouw werden gemaakt te *Benthuizen*, *Roelof*, *Arendsveen*, *Hoog Blokland*, *Strijensas* en *Nieuw-Beierland*.

De scholen en het schoolgaan vermeerderen in evenredigheid met de bevolking.

Het aantal scholen is als volgt:

openbare	243
bijzondere der eerste klasse	34
bijzondere der tweede klasse	105
middelbare	7

Hieronder worden gevonden:

kostscholen voor jongens	3
„ „ meisjes	2
dag- en kostscholen voor jongens	9
„ „ „ meisjes	25

Voorts zijn in de provincie nog aanwezig:

3 werk- of industrie-scholen,
13 welingerigte kleine kinder-scholen,
247 matressen-scholen,
99 huisonderwijzers,
4 huisonderwijzeressen.

De gewone scholen werden bezocht door 52 972 leerlingen, 29 399 van het mannelijke en 23 573 van het vrouwelijke geslacht; terwijl op de kleine- kinder- en bewaarscholen ruim 6000 kinderen werden opgenomen.

Door de provinciale Commissie van onderwijs werden afgegeven 95 akten van algemeene toelating, als:

1 als schoolonderwijzer van den 1sten rang,
22 „ „ „ „ 2den „
16 „ „ „ „ 3den „
46 „ „ „ „ 4den „
10 voor vreemde talen.

NOORD-HOLLAND.

De Commissie van onderwijs en Gedeputeerde Staten maken in derzelver verslagen loffelijke melding van het lager schoolwezen.

Verre het meerendeel der onderwijzers, zoo in de steden als ten platten lande, geeft bij voortduring blijken van ijver en geschiktheid voor de behoorlijke vervulling der verpligtingen, hun opgelegd.

Meer en meer wordt gevoeld en ingezien het groote nut en de heilzame invloed der welingerigte bewaarscholen.

In de hoofdstad zijn thans reeds acht dergelijke scholen, op zes van welke de kinderen geheel kosteloos worden opgenomen. Op de zevende wordt voor ieder kind 12½ cent in de week betaald, terwijl op de achtste de kinderen tegen eenen cent per dag worden toegelaten.

Eene negende school zal eerlang volgen.

Al deze scholen ontstaan en worden onderhouden door inzameling

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

van gelden bij weldenkende ingezetenen, terwijl vrouwen uit den gegoeden stand zich verledigen om het toezigt te houden.

Te *Edam* kwam eene bijzondere school der 1ste klasse voor jongens en meisjes tot stand uit toelagen van bijzondere personen, en aan den *Overtoom*, onder *Sloten*, werd eene bijzondere school der tweede klasse daargesteld. Te *Muiden* en *Ouderkerk* heeft men herhalingsscholen opgerigt.

Met opzigt tot de voorziening in de behoefte aan nieuwe schoolgebouwen en onderwijzerswoningen, alsmede tot verbetering en herstelling van dezelve, heeft men wederom het mogelijke aangewend, waarvoor ook het Rijk op nieuw bijdragen heeft verstrekt.

Behalve de subsidien die aan de gemeenten *Hilversum* en *Terschelling* voor den bouw van schoollokalen, ieder ter somma van *f* 1500, uit de provinciale fondsen waren toegezegd, is tot gelijk einde uit die fondsen nog aan de gemeente *Katwoude f* 1250 en aan de gemeente *Midwoude f* 900 verleend, terwijl tevens daarvoor uit 's Rijks kas aan de twee laatstgenoemde gemeenten een subsidie tot gelijken bedrage van *f* 1250 en *f* 900 is toegelegd. Het Rijk verleende bovendien een subsidie van *f* 350 tot vergrooting der gemeentelijke school op het eiland *Urk*.

Ten gevolge van de gezegde bijdragen hebben Gedeputeerde Staten de aanbesteding van nieuwe schoollokalen in de gemeenten *Katwoude* en *Midwoude* doen plaats hebben.

Volgens het verslag der provinciale Commissie van onderwijs, zijn thans in *Noord-Holland* aanwezig 276 openbare scholen, 39 bijzondere van de eerste klasse en 190 bijzondere van de tweede klasse; op welke scholen onderwijs hebben genoten 26 192 jongens en 21 550 meisjes; te zamen 47 742 scholieren.

De plaatselijke Schoolcommissie te *Amsterdam* acht den staat van het onderwijs aldaar, voor zooveel betreft de openbare scholen en de bijzondere van de eerste klasse, op weinige uitzonderingen na, zeer goed en doelmatig, doch wat aangaat de bijzondere scholen van de tweede klasse, zijn er, volgens het verslag dier Commissie te *Amsterdam* vele waarop slechts middelmatig, eenige zelfs waarop slecht en geheel ondoelmatig onderwijs wordt gegeven.

De Commissie van onderwijs heeft afgegeven de volgende akten van algemeene toelating, als:

van den 1sten rang	1
" " 2den "	21
" " 3den "	48
" " 4den "	49
als huisonderwijzer	6
" schoolhouderesse	15

ZEELAND.

Het lager onderwijs, hetwelk in dit gewest bestendig met al die belangstelling, welke deze gewigtige aangelegenheid vereischt, wordt gadegeslagen, geeft blijken van eenen geregelden vooruitgang.

De werking der schoolverordeningen, ook die van het Koninklijk besluit van 2 Januarij 1842 (*Staatsblad* n°. 1), vindt over het algemeen ongestoord plaats. Voor de behoorlijke opvolging derzelve wordt steeds met zorg gewaakt; en de provinciale Schoolcommissie verheugt zich bij voortduring in de algemeene erkentenis van het veelvuldige goede der tegenwoordige schoolverordeningen.

Het getal scholen onderging geene verandering, maar bleef 154. Alleen is nog te *Arnemuiden* eene Zondagsschool tot stand gekomen.

In den loop van 1843 zijn op de genoemde 154 scholen korter of langer onderwezen 10 966 jongens en 7317 meisjes, te zamen 18 283 leerlingen, welk getal dat van 1842 met 121 overtreft.

Voorts ontvingen onderwijs 764 kinderen op 31 matressenscholen, en 434 op de armen- en burger-bewaarscholen te *Middelburg* en *Zierikzee*, 1651 scholieren op de avondscholen, van welke 980 de dagschool niet bezochten. Overigens een getal van 570 personen op de Zondagsscholen te *Middelburg*, *Zierikzee*, *Vlissingen*, *Goes*, *Groede*, *Tholen*, *Oost- en West-Souburg* en *Arnemuiden*.

Gelijk van de deugdzaamheid der leerwijze steeds het goede mag worden getuigd, mag ook van verreweg de meeste onderwijzers gezegd worden, dat zij hun ambt met kennis van zaken, getrouwheid en ijver waarnemen, en daardoor, gelijk mede door hunnen onbesproken wandel, de achting dergenen, die met hen in betrekking staan, ook van ouders en leerlingen, waardig zijn te genieten.

Wat de deugdzaamheid der in de provincie gevolgde leerwijze betreft, geeft de Commissie van onderwijs te kennen, dat over het algemeen het leeren lezen volgens de klankmethode, met zonderling goed gevolg wordt onderwezen, en daarbij, uit een overvloed van gepaste leesboeken, voorspoedige voortgang in dat vak gemaakt wordt; dat op ordelijk, vlug en fraai schrijven, naar voorbeelden nuttig van inhoud, behoorlijk wordt gelet; dat de rekenkunde, zoo practisch als theoretisch, en met toepassing der tegenwoordige maten en gewigten, met zorg wordt behandeld; als ook dat in taal-, aardrijks- en geschiedkunde goede oefeningen worden gehouden. Volgens het verslag der Commissie zijn vooral in de zangkunde in de laatste jaren in vele scholen aanmerkelijke vorderingen gemaakt.

De toestand der provinciale schoolonderwijzers-weduwenbeurs is bij voortduring gunstig: 15 onderwijzersweduwen ontvingen daaruit eene jaarlijksche toelage van *f* 100.

Terwijl het onderwijs zelf zoo veel mogelijk wordt bevorderd, gaat men steeds voort het noodige aan te wenden opdat daarvoor geschikte lokalen en schoolmeubelen voorhanden zijn. Hiervan moge onder anderen ten bewijze strekken: de daarstelling van eene nieuwe school te *Burgh*; de min of meer belangrijke verbetering van de school te *Driewegen* en van de school en schoolmeubelen te *Ellewoutsdijk*. Voorts is de jongejufvrouwen-school te *Goes* in een der vertrekken van de voormalige Latijnsche school aldaar overgebragt, en de onderwijzerswoning te *Heinkenszand* verbeterd geworden.

Tot vergrooting en verbetering van het schoollokaal te *'s Heerenhoek* werd uit 's Rijks kas verstrekt een subsidie van *f* 1000.

Het getal personen, welke door de provinciale Commissie ter verkrijging eener akte van algemeene toelating tot het staan naar het geven van onderwijs, zijn geëxamineerd, bedraagt 36, van welke de algemeene akte ontvangen hebben:

5 als schoolonderwijzer van den 2den rang,
8 " " " " 3den "
12 " " " " 4den "
1 als onderwijzer voor de Engelsche taal.

Zijnde de tien overige geëxamineerden wegens ongenoegzame bekwaamheden uitgesteld en bij hunnen vroeger verkregen lageren rang gelaten.

UTRECHT.

De provinciale Commissie van onderwijs geeft een gunstig berigt aangaande den staat van het lager schoolwezen, en van de zorg, welke onder haar toezigt steeds wordt aangewend, om, boven het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden, de verstandelijke vermogens van de kinderen te ontwikkelen, en deze laatsten op te leiden tot alle maatschappelijke deugden, ingevolge de bedoeling der wet van 3 April 1806.

Volgens het verslag der Commissie zijn in de provincie aanwezig de navolgende scholen, als:

79 openbare,
22 bijzondere van de 1ste klasse,
45 bijzondere van de 2de klasse;

in welke scholen worden onderwezen 17 355 leerlingen, waarvan 9731 tot het mannelijke en 7624 tot het vrouwelijke geslacht behooren.

Bij den voortgang van het onderwijs, wordt echter op vele plaatsen nog geklaagd over het ongestadig schoolgaan der kinderen. De Commissie van onderwijs doet opmerken dat dit bezwaar zijnen oorsprong heeft in de zucht der ouders om zooveel mogelijk materieele voordeelen te genieten van den arbeid hunner kinderen, met opoffering der zedelijke belangen van dezelven. Die Commissie ziet alleen de mogelijkheid om dit kwaad te overwinnen in de meerdere beschaving van de ouders zelven, en verwacht derhalve het herstel daarvan voornamelijk van de toekomst door eenen doelmatigen voortgang van het onderwijs.

Te *Utrecht* is in 1843 geopend de bewaarschool waarvan in het vorig verslag werd melding gemaakt.

200 arme kinderen van verschillende godsdienstige gezindheden werden in die school opgenomen.

Bovendien heeft men te *Utrecht* in 1843 eene bewaarschool opgerigt voor meer gegoeden, onder garantie der stedelijke Regering.

Ook is aldaar in dat jaar geopend de nieuw gebouwde stadstusschenschool op het *Oud Kerkhof*, waarin ruim 400 leerlingen kunnen worden opgenomen.

Nog is in die stad, in de plaats van de zeer gebrekkige oude diaconieschool aan de *Marie-plaats* eene veel ruimere school gesticht in het lokaal aan den *Springweg*.

Te *Amersfoort* staat eene bewaarschool onder het toezigt van den onderwijzer *IJnte Kingsma*, voor kinderen van den gegoeden burgerstand, welke voortdurend aan de verwachting beantwoordt.

Uit den boezem van het departement *Amersfoort* der maat-

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

schappij: Tot Nut van 't Algemeen, vloeide eene tweede bewaarschool voort, voor kinderen van den behoeftigen stand. Op den 6den December 1843 werd dezelve geopend. Het behaagde Hare Majesteit de Koningin daartoe eene geldelijke bijdrage te verleenen, en tevens goedgunstiglijk toe te staan dat dezelve den naam drage van bewaarschool *Anna Paulowna*.

De bewaarschool in de gemeente *Baarn*, door de zorg van vrouwe *Huydecoper van Maarsseveen* voornamelijk voor kinderen van mingegoede arbeiders en bewoners van hare uitgestrekte landgoederen bestemd, bevat een getal van 150 kinderen, en wordt door eene bekwame hoofdonderwijzeresse bestuurd.

Tot opbouw of verbetering van schoollokalen hebben Gedeputeerde Staten uit de Provinciale fondsen verstrekt:

aan de gemeente *Loenen* een subsidie van *f* 2000;
" " *Schalkwijk* een subsidie van *f* 1500;
" " *de Bildt* een subsidie van *f* 1500.

Te *Leersum* werd het schoolvertrek vernieuwd en doelmatig ingerigt.

Overigens bepalen zich in 1843 de verbeteringen van materieelen aard tot geringere herstellingen van schoolmeubelen en aanvulling van schoolbehoeften, welke nu en dan behorlijke vernieuwing ondergaan.

De te *Nederlangbroek* sedert eenen geruimen tijd aanwezige Zondagsschool, waarin het onderwijs wordt gegeven voor rekening van den heer *Godin van Westrenen*, lid der Provinciale Staten, blijft bij voortduring beantwoorden aan het weldadige doel, waarmede die inrigting tot stand kwam.

Na afgenomen examen heeft de provinciale Commissie van onderwijs afgegeven:

8 akten als schoolonderwijzer van den 2den rang,
8 " " " " " 3den "
9 " " " " " 4den "
20 " " schoolhouderesse,
11 " voor vreemde talen.

FRIESLAND.

De provinciale Commissie, den toestand van het schoolwezen vergelijkende met dien van vorige jaren, heeft alleszins reden tot tevredenheid gevonden.

Het is haar gebleken, dat er wederom in meer dan één opzigt vooruitgang heeft plaats gehad; dat de uitwendige bloei der scholen merkelijk toegenomen is, zoowel door de krachtdadige bemoeijingen van verschillende Besturen, als door de belangstelling van den kant der ingezetenen; vooral dat, door handhaving van het beproefde goede, en door opheffing of verbetering van datgene, hetwelk de ondervinding als gebrekkig of onvoldoende had doen kennen, of dat in strijd bleek te zijn met de bepalingen en bedoelingen der schoolverordeningen, het onderwijs zelf in deugdelijkheid en nuttige strekking gewonnen heeft.

Het getal der schoolinrigtingen is met drie vermeerderd, namelijk met eene openbare school te *Folsgare*, eene armenschool op de *Bergumer Heide* en eene bijzondere school der tweede klasse, zijnde eene zoogenaamde Fransche school, te *Joure*.

In onderscheidene gemeenten zijn de tractementen der schoolonderwijzers of der ondermeesters verbeterd, of wel nieuwe ondermeesters aangesteld, of het getal der bestaande vermeerderd.

Wat de schoolgebouwen en onderwijzerswoningen aanbelangt, daarin zijn ook weder sedert het vorig verslag vele verbeteringen tot stand gekomen, zoo door het stichten van nieuwe, als door het herstellen en vergrooten van de bestaande.

Nieuwe scholen en onderwijzerswoningen werden gebouwd te *Jutrijp*, *Folsgare*, *Tjalberd*, *Snshuisterveen*, *Terkaple* en *Kollum*. Te *Gorredijk* werd eene doelmatige woning voor den onderwijzer aangekocht.

Voorts zijn de scholen te *Goutum*, *Hallum*, *Midlum* en *Dronrijp* thans dermate vergroot, dat dezelve nu eens zoo veel leerlingen dan vroeger kunnen bevatten, en zoowel wat het uitwendig aanzien als de doelmatigheid van de inrigting betreft, met de meeste nieuwe scholen kunnen wedijveren.

Minder aanzienlijke maar toch voldoende vergrootingen ondergingen de scholen te *Schettens* en *Anjam*; terwijl verbeteringen en verfraaijingen van anderen aard plaats vonden in de schoolhuizingen te *Appelscha*, *Noordwolde*, *St. Anna*, *Burgwerd*, *Marrum*, *Wanswerd*, *Buitenpost*, *Birdaard*, *Morra*, *Bozum* en *Kubaard*.

Na deze verbeteringen kunnen 313 schoolgebouwen goed, 32 matig en nog 7 slecht genoemd worden.

De bestaande middelen tot verschaffing van behoorlijk onderwijs aan kinderen van behoeftige ouders, het zij bedeelde, het zij niet bedeelde, worden bij voortduring verbeterd en uitgebreid.

Van tijd tot tijd zijn, blijkens het verslag der provinciale Commissie van onderwijs, op vele plaatsen Zondags- en herhalingsscholen opgerigt, van welke verdienen genoemd te worden: de Zondagsscholen te *Leeuwarden* (eene voor mannen en jongelingen en eene voor vrouwen en meisjes), te *Jelsum*, *Rottevalle*, *Bergum*, *Oosterwolde*, *Joure*, *Lemmer*, *Sneek*, *Franeker* en *Menaldum*, en de herhalingsscholen te *Akkrum*, *Heerenveen*, *Hallum*, *Broek*, *Woudsend* en *Boxum*. Gezegde Commissie voegt daarbij, dat zij meer en meer overtuigd wordt van de heilzame strekking, welke deze soorten van scholen op de beschaving en zedelijkheid des volks uitoefenen.

Op de gewone scholen werden in 1843 onderwezen 38 532 kinderen, hetgeen 679 meer is dan in 1842.

Het getal der hoofdonderwijzers, die gedurende 1843 werkelijk in functie waren, bedroeg 352, van welke 8 den eersten rang, 230 den tweeden rang, 94 den derden rang, 5 den vierden en 15 geen rang bezaten.

In 95 scholen waren ondermeesters aangesteld, ten getale van 111, en wel 1 van den eersten, 33 van den tweeden, 55 van den derden en 22 van den vierden rang.

Het getal huisonderwijzers bedroeg 21.

Volgens het verslag der provinciale Schoolcommissie kan het onderwijs erkend worden te zijn *goed* in 299, *matig* in 44 en *slecht* in 10 scholen.

De provinciale Commissie van onderwijs heeft geëxamineerd 54 personen, waarvan aan 14 is toegekend de tweede rang, aan 22 de derde en aan 14 de vierde.

Wijders hebben zich aangemeld: 8 personen tot het afleggen van examen als huisonderwijzer in vreemde talen, van welke 1 voor het Engelsch, 3 voor het Hoogduitsch, 3 voor het Fransch en 1 voor het Hoogduitsch en Fransch, werden toegelaten, terwijl bovendien nog 3 schoolhouderessen werden geëxamineerd, van welke twee zijn toegelaten.

OVERIJSSEL.

Aan de schoolgebouwen en onderwijzerswoningen werd het volgende verrigt:

Aan het schoolgebouw te *Wijthmen*, gemeente *Zwollerkerspel*, is op kosten der gemeente eene onderwijzerswoning bijgebouwd.

Te *Daarle*, gemeente *Hellendoorn*, werd een nieuw schoolgebouw daargesteld.

De ten vorigen jare in aanbouw zijnde schoollokalen te *Lonneker*, *Losser* en *Bekkum*, gemeente *Hengelo*, zijn voltooid.

De schoolgebouwen te *Denekamp*, *Wierden*, *Jonen*, *Dwarsgracht* en *Giethoorn* hebben verbeteringen ondergaan.

Gedeputeerde Staten hebben de aanbestedingen goedgekeurd van nieuw te bouwen schoollokalen te *Diepenveen*, *Rouveen* aan de *Dedemsvaart* onder *Avereest*, te *Deldener-Esch*, gemeenteambt *Delden*, en van de herstellingen aan de school en woningen van den onderwijzer in *Lenthe*, gemeente *Dalfsen*.

In de stad *Kampen* is een ruim en fraai gebouw in gereedheid gebragt, bestemd voor eene kleine-kinderschool, en een geschikt en ruim gebouw aangekocht om tot een instituut van onderwijs voor jongejufvrouwen te worden ingerigt.

Voor den aanbouw of de verbetering van schoollokalen werden verleend de navolgende Rijkssubsidien, als:

aan de gemeente *Hellendoorn*, voor het schoolgebouw te *Daarle* *f* 422;

aan de gemeente *Hengelo*, voor het schoolgebouw te *Beckum* *f* 463;

aan de gemeente *Blankenham*, *f* 233;

aan de gemeente *Avereest*, voor een nieuw schoolgebouw aan de *Dedemsvaart* *f* 1400;

aan de gemeente *Oldemark* *f* 800;

aan de gemeente *Dalfsen*, voor het schoolgebouw te *Hessum* *f* 145:

aan de gemeente *Ambt Hardenberg*, voor een nieuw schoolgebouw te *Slagharen* *f* 370;

aan de gemeente *Tubbergen*, voor een schoolgebouw in *Fleringen* *f* 230; en

aan de gemeente *Oldenzaal* *f* 455.

Overigens werd verleend uit de provinciale fondsen:

voor de school te *Giethoorn* *f* 170,
" " " aan de *Dedemsvaart* *f* 900,
" " " te *Ommen* *f* 600,
" " " " *Rouveen* *f* 800,
" " " " *Diepenveen* *f* 600,
" " " " *Deldener-Esch* *f* 325.

J. *Verslag over het Onderwijs gedurende* 1843.

In het getal scholen heeft in 1843 geen verandering plaats gehad.

In de aanwezige 208 openbare scholen is onderrigt gegeven aan 16 935 jongens en 14 906 meisjes: in 6 bijzondere scholen der eerste klasse aan 434 jongens en 407 meisjes, en in 15 dergelijke scholen van de tweede klasse aan 1322 jongens en 938 meisjes, makende te zamen een aantal van nagenoeg 35 000, en alzoo bij voortduring ruim een zesde der geheele bevolking.

De herhalingsscholen te *Delden* en *Hengelo* blijven met vrucht werkzaam, als ook te *Enschede* het onderwijs aan de kinderen in de katoenspinnerij en de Zondagsschool voor de kinderen van bedeelden uit de diaconiekas.

Te *Goor* werd mede eene herhalingsschool geopend waarin ruim 100 leerlingen onderrigt ontvangen.

Ook te *Borne* is eene herhalingsschool met 74 leerlingen tot stand gebragt door de maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, en in de gemeente *Zwollerkerspel* tracht men het bezoeken van avondscholen te bevorderen.

In den loop van het jaar 1843 zijn door de provinciale Commissie van onderwijs afgegeven de navolgende akten van algemeene toelating, als:

1 akte als schoolonderwijzer van den 1sten rang,
13 akten 〃 〃 〃 〃 2den 〃
13 〃 〃 〃 〃 〃 3den 〃
16 〃 〃 〃 〃 〃 4den 〃
4 〃 〃 schoolhouderesse,
7 〃 〃 huisonderwijzer in de Fransche taal,
1 akte 〃 huisonderwijzer in de Hoogduitsche taal,
2 akten 〃 huisonderwijzer in de Engelsche taal,
1 akte 〃 huisonderwijzer in de Hoogduitsche en Engelsche taal,
1 〃 〃 huisonderwijzer in de Hoogduitsche en Fransche taal,
1 〃 〃 huisonderwijzer in de Fransche en Engelsche taal,
1 〃 〃 huisonderwijzeresse in de Hollandsche en Fransche taal, aardrijks- en rekenkunde en vaderlandsche geschiedenis.

GRONINGEN.

Naar het oordeel van Gedeputeerde Staten en der Commissie van onderwijs, mag het jaar 1843 met betrekking tot het lager onderwijs gelukkig worden genoemd.

Die Commissie is hare werkzaamheden tot verbetering van het onderwijs en ter bevordering van het ter school komen der kinderen die in de leerjaren vallen, zoo mede wat verder op haren weg lag, met ijver blijven voortzetten, en zij werd daarbij krachtig ondersteund door eenige Commissien van plaatselijk toezigt, die hare belangrijke roeping geheel gevoelen en daaraan met welwillendheid beantwoorden.

Ook de onderwijzers legden over het algemeen veel vlijt aan den dag, niet alleen in de voortgaande verbetering van hun onderwijs, maar inzonderheid ook in het openen van nieuwe gelegenheden voor hunne mede-ingezetenen tot het bekomen van onderwijs, door afzonderlijke zang-, teeken-, herhalings-, zondagsscholen en dergelijke op te rigten.

Het gevolg van dat alles was, dat er veel verbetering in het onderwijs tot stand kwam; dat het getal leerlingen weêr aanmerkelijk toenam; dat er verscheiden scholen vergroot en veel verbeterd, of wel geheel nieuwe gebouwd werden, en eindelijk ook, dat de algemeene belangstelling in het lager onderwijs aanmerkelijk is toegenomen.

Tot dit laatste hebben de menigvuldige openlijke lessen, hetzij bij de inwijding van nieuwe scholen, hetzij bij volksfeesten gehouden, het hare bijgedragen.

Uit 's Rijks kas werd verleend aan de gemeente *Oude Pekela* tot het herstellen van de aldaar aanwezige schoollokalen een nader subsidie van *f* 1500 en aan de gemeente *Adorp* tot het bouwen eener nieuwe school en onderwijzerswoning voor de tot die gemeente behoorende dorpen *Wetsinge* en *Sauwerd* een gelijk subsidie van *f* 1500.

Van de kweekschool voor onderwijzers te *Groningen* en de daarmede verbonden leerschool, geeft de provinciale Commissie van onderwijs op nieuw een gunstig verslag.

De ijver van den hoofdonderwijzer en van de verdere leeraars was dezelfde als vroeger.

Daarenboven hebben verscheiden mannen van naam en gevestigden roem, met belangloze opoffering van tijd en moeite, hunne talenten aangewend om de kweekelingen in onderscheidene vakken voor hunne bestemming te onderrigten.

De onderwijzers-gezelschappen stichten bij voortduring veel nut.

Door de weldadige bemoeijingen van eene in de stad Groningen gevestigde Commissie van het departement Groningen der maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, wordt in die stad voorzien in het onderwijs van al de armenkinderen.

Het getal leerlingen was volgens het verslag der Commissie van onderwijs in 1843 veel grooter dan vroeger. In 1842 werden opgegeven als de scholen bezocht te hebben: 17 805 jongens en 14 484 meisjes, te zamen 32 289 kinderen. In 1843 daarentegen telde men op de scholen 18 923 jongens en 15 548 meisjes, te zamen 34 471 kinderen, en alzoo 2182 meer dan in 1842, welk aanzienlijk verschil echter schijnt gedeeltelijk te moeten worden toegeschreven aan eene meer naauwkeurige telling.

Volgens de rekening van het weduwen- en weezenfonds voor schoolonderwijzers bedroeg dat fonds *f* 14 588.17, van hetwelk de ontvangen renten over het vorig jaar hebben beloopen *f* 626.38 en de contributien der leden *f* 2151, terwijl aan de trekkende weduwen was uitbetaald *f* 654.12½.

Gedeputeerde Staten hebben goedgekeurd een reglement van een ondersteuningsfonds, door de onderwijzers zelven ten hunnen behoeve tot stand te brengen.

Dit is het eerste voorbeeld van eene zoodanige inrigting, waarvan de provinciale Commissie van onderwijs zich de beste vruchten belooft.

Te *Jukwerd* is eene bijzondere school van de tweede klasse opgerigt.

Te *Wetsing* en *Sauwerd* werd eene nieuwe school en onderwijzerswoning gebouwd. Vergroot en verbeterd werden de scholen te *Hoogkerk*, *Noordhorn*, *Oude Pekela*, *Uithuistermeeden*, *Oldenzyl* en *Usquert*. Te *Oostwold* werd de school in de kerk overgebragt. Te *Oosternieland* is eene woonkamer tot eene nieuwe school ingerigt. Te *Baflo* is de school in twee lokalen verdeeld. Te *Delfzyl* en te *Wehe* werden ruime speelplaatsen aangelegd. Te *Oude Pekela*, *Huizinge*, *Oosterwijtwerd*, *Krewerd* en *Oosternieland* werden de onderwijzerswoningen vernieuwd of verbeterd.

Na deze verbeteringen bedraagt het getal goede schoollokalen 156, terwijl er bovendien nog 35 vrij goede en 14 slechte zijn.

De hulpmiddelen voor het onderwijs, die meest overal in ruimte aanwezig en in goeden staat zijn, werden veelal vermeerderd met eene tabel der schoolwerkzaamheden en een overzigt van de maten en gewigten.

Het weinige dat er nog aan die hulpmiddelen ontbreekt, wordt van tijd tot tijd aangevuld.

De stad *Groningen* is in het bezit eener welingerigte bewaarschool voor arme en behoeftige kinderen, die, volgens het berigt der Commissie, eene modelschool van dien aard mag worden genoemd. 300 kinderen van onvermogende ouders ontvangen in die weldadige inrigting eene zeer doelmatige aanvankelijke opleiding.

In 1843 gaf de provinciale Commissie van onderwijs 53 akten van algemeene toelating af, als:

2 van den eersten rang,
11 〃 〃 tweeden 〃
26 〃 〃 derden 〃
13 〃 〃 vierden 〃
1 als huisonderwijzeresse.

DRENTHE.

Het lager onderwijs bevindt zich in vrij voldoenden staat. Gedeputeerde Staten achten het eene hunner eerste zorgen voor de belangen van hetzelve te waken.

De schoolgebouwen beantwoordden over het geheel zeer wel aan derzelver bestemming, alzoo van de 123 openbare lagere scholen, welke in de provincie aanwezig zijn, niet meer dan zes zich in minder gunstigen toestand bevinden.

Sedert het vorig verslag hebben wederom twee scholen verbetering ondergaan, die te *Vledder* en te *Schoonlo*, gemeente *Rolde*, benevens de onderwijzerswoning ter eerstgemelde plaats.

Behalve de genoemde openbare scholen, worden in de provincie gevonden 4 bijzondere van de eerste en 2 van de tweede klasse, 2 herhalingsscholen en 1 bewaarschool.

In de veenkolonien *Buinerveen* en *Brouwenerveen*, gemeente *Borger*, bestaat behoefte aan de oprigting van nieuwe scholen. Tot de bouwing der daartoe noodige lokalen is door het plaatselijk Bestuur bereids een besluit genomen.

Het getal leerlingen heeft beloopen 11 073, waarvan 6018 jongens en 5055 meisjes, onder welke niet zijn begrepen die in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, alwaar, volgens de daarvan ontvangen opgaven, 2363 kinderen zijn onderwezen.

J. *Verslag over het Onderwijs en over het Armwezen gedurende* 1843.

De onderwijzers-gezelschappen, die vlijtig bezocht worden, nemen nog in aantal van leden toe.

Na afgenomen examen heeft de provinciale Commissie afgegeven 22 akten van algemeene toelating, als 3 voor den tweeden, 11 voor den derden en 8 voor den vierden rang.

LIMBURG.

De regeling van het schoolwezen, waarop in het vorige verslag het uitzigt was geopend, is in den loop van het jaar 1843 tot stand gebragt. Op grond van het voorgeschrevene bij de wet van den 16den Mei 1841, zijn de verordeningen op het lager onderwijs, op den 1sten Augustus 1830 in *Limburg* in werking, op nieuw verbindend gemaakt. Die verordeningen besluiten in zich de voornaamste bepalingen van de wet van den 3den April 1806, zoodat èn hierdoor èn door de toevoeging van de Nederlandsche verordeningen, na gedacht tijdstip ingevoerd en van kracht gebleven, het toezigt op het onderwijs in *Limburg* genoegzaam op gelijken voet gebragt is en uitgeoefend wordt, als in de andere provincien.

Het geleidelijk in werking brengen van al hetgeen op dit belang betrekking heeft, is verzekerd door de reeds hierboven vermelde twee Koninklijke besluiten van den 3den Julij 1843, nº. 37 en 38, bij het eerste van welke het Hertogdom in acht schooldistricten verdeeld is, en de schoolopzieners benoemd zijn, die, zoo in deze betrekking als in die van leden der provinciale Commissie van onderwijs, aldra de belangrijke werkzaamheden aanvaard hebben, tot welke zij geroepen waren, en waarvan gunstige gevolgen voor het onderwijs mogen te gemoet gezien worden.

Grond tot zulke hope geeft mede het verslag van Gedeputeerde Staten, bij hetwelk de Gemeentebesturen te regt worden oplettend gemaakt op hunne verpligting, om door voortdurende en afdoende bewijzen van belangstelling te trachten zich verder noodige hulp waardig te toonen, doch dat tevens met lof vermeldt de zorg van vele dier Gemeentebesturen, zoo voor het bezoldigen der onderwijzers, als voor het in stand houden en verbeteren der schoolvertrekken en onderwijzerswoningen.

De aangeduide tegemoetkoming hebben vele onderwijzers mogen ondervinden, daar de Rijks-jaarwedden niet alleen zijn uitbetaald op den voet van het vorige jaar, maar van wege de provincie gratificatien zijn toegewezen: aan 1 onderwijzer van *f* 70; aan 2 van *f* 30; aan 34 van *f* 25; aan 13 van *f* 20; aan 4 van *f* 15, te zamen uitmakende eene som van *f* 1300.

Buitendien werd aan de gemeente *Arcen en Velden* een Rijks-subsidie verleend van *f* 900 voor het bouwen eener nieuwe school met onderwijzerswoning te *Velden*. Wel ontworpen plannen voor schoolgebouwen voor belangrijke gemeenten maakten voorts een punt van onderzoek en overweging uit bij hoogere Besturen. Alles te zamen genomen geeft aanleiding om, ten aanzien van de toekomst, voordeelige verwachtingen te koesteren.

3. VERSLAG *nopens den staat van het Armwezen, over* 1843.

Ter voldoening aan het 226ste artikel der Grondwet, wordt bij deze verslag gedaan van den toestand der instellingen van weldadigheid over het jaar 1843. Die instellingen worden in drie hoofdsoorten onderscheiden.

De eerste hoofdsoort is te zamen gesteld uit de instellingen tot het verleenen van onderstand; de tweede uit die, welke strekken om het getal der armen te verminderen; en de derde uit dezulken die ten doel hebben om de armoede te voorkomen.

De instellingen tot het verleenen van onderstand zijn: de administratien voor de huiszittende armen, de genootschappen tot ondersteuning van schamele armen, de commissien of vereenigingen tot het uitdeelen van levensmiddelen en brandstoffen gedurende den winter, de genootschappen tot ondersteuning van behoeftige kraamvrouwen, de godshuizen, de gast-of ziekenhuizen en het fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst.

De instellingen, welke strekken om het getal der armen te verminderen, zijn: de scholen tot onderwijs, de werkscholen, de gestichten voor doofstommen, het gesticht voor blinden, de werkplaatsen van liefdadigheid, de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid en het genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen.

De instellingen, die ten doel hebben om de armoede te voorkomen zijn: de banken van leening, de zieken- en begrafenisbussen, de weduwen-en weezenfondsen en de spaarbanken.

De tabellen, bij dit verslag gevoegd, bevatten de inlichtingen, welke bij het Gouvernement omtrent die verschillende instellingen zijn ingekomen.

Ter toelichting voor de op die tabellen voorkomende berekeningen in verhouding tot de bevolking, dient dat die bevolking op den 31n. December 1843 was als volgt:

Noord-Braband	394 406	zielen.
Gelderland	363 169	〃
Zuid-Holland	551 173	〃
Noord-Holland	459 133	〃
Zeeland	157 486	〃
Utrecht	151 179	〃
Friesland	239 673	〃
Overijssel	207 907	〃
Groningen	184 619	〃
Drenthe	78 854	〃
Limburg	200 573	〃
Totaal	2 988 172	zielen.

Op elke dier tabellen komt eene kolom van aanmerkingen voor, onderscheiden bijzonderheden inhoudende, welke strekken tot zoo veel mogelijke opheldering van vele in de overige kolommen voorkomende opgaven en tot aanwijzing der oorzaken, aan welke door de provinciale Besturen, ieder in den zijnen, worden toegeschreven de verschillen, welke er bestaan in de onderscheidene uitkomsten in vergelijking met die over het vorige jaar, voor zooverre die verschillen, door derzelver belangrijkheid, opmerkenswaardig zijn en eenige opheldering wenschelijk maken.

Nutteloos zou het zijn, in dit verslag te herhalen hetgeen in ieder der tabellen is uitgedrukt. Men bepaalt zich daarom alhier tot de mededeeling van eenige te zamen getrokken uitkomsten der tabellen, eerst van iedere der drie vermelde hoofdsoorten afzonderlijk, en daarna van die der verschillende hoofdsoorten in het geheel.

Die uitkomsten zijn de volgende:

Er zijn 3649 instellingen tot het verleenen van onderstand; 3647 derzelve zijn gemeentelijk; 2 slechts hebben eene meer algemeene bestemming, te weten: het genootschap tot ondersteuning van behoeftige kraamvrouwen te *'s Hertogenbosch*, hetwelk deszelfs zorgen over de geheele provincie *Noord-Braband* uitstrekt, en het fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst.

De gevraagde inligtingen ontbreken voor 213.

Bij de overige hebben 383 629 personen in de weldaden van die instellingen gedeeld, waaronder echter niet begrepen zijn degenen die levensmiddelen of brandstoffen ontvangen hebben van de commissien of vereenigingen, tot uitdeeling daarvan bestaande, vermits van die personen het getal niet naauwkeurig bekend is, omdat ieder inschrijver een zeker getal kaartjes ontvangt, over welke hij naar goedvinden beschikt.

Het geheele getal der ondersteunden staat in verhouding tot de bevolking als $128\,^{38}/_{100}$ tot 1000.

Dat getal is grooter dan dat der personen, welke in 1842 in de weldaden dezer instellingen hebben gedeeld; — die vermeerdering is echter voor een aanmerkelijk deel slechts schijnbaar, doordien onderscheiden armbesturen vroeger alleen het getal der hoofden, doch thans dat der leden van bedeelde huisgezinnen hebben opgegeven; — voor het overige is zij het gevolg van de toeneming der bevolking en van mindere welvaart in sommige gemeenten.

De uitgaven bedragen in het geheel *f* 8 045 337.09.

De ontvangsten bedragen in het geheel *f* 8 437 650.32.

Men telt 2344 instellingen welke strekken tot vermindering van het getal der armen; 2339 derzelve zijn gemeentelijk, de overige hebben eene meer algemeene bestemming, namelijk de gestichten voor doofstommen, het gesticht voor blinden, de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid en het genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen.

De gevraagde inlichtingen ontbreken voor 7 der eerstgenoemden; bij degenen voor welke die inlichtingen zijn ontvangen, deelen 139 345 personen in de weldaden dezer instellingen.

Het gezamenlijk getal dier personen staat tot de bevolking als $46\,^{63}/_{100}$ tot 1000.

De vermeerdering van het getal personen, in de weldaden dezer instellingen deelende, bij vergelijking van dat van het vorige jaar, vloeit voort uit den aanwas van het getal leerlingen op de armenscholen.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

De uitgaven bedragen in het geheel *f* 3 689 294.21.
De ontvangsten bedragen in het geheel *f* 3 704 676.94½.

Bij de beschouwing dier geldelijke bedragen, moet men in het oog houden, dat in de uitgaven omtrent de werkplaatsen van liefdadigheid en die der Maatschappij van Weldadigheid, groote sommen voorkomen, welke slechts aangemerkt kunnen worden als omgezette gelden, bij de uitoefening der bedrijven aan elke dezer instellingen eigen, en welke sommen dus niet behooren tot de uitgaven, die gezegd kunnen worden aangewend te zijn tot het verleenen van onderstand door werkverschaffing, noch ook tot de ontvangsten, door middel van welke in die uitgaven is voorzien. De uitgaven waartoe deze opmerking betrekkelijk is, zijn dan ook niet vatbaar om, in verhouding tot het getal der personen, welke in de weldadige werking dier instellingen gedeeld hebben, berekend te worden als een gedeelte van het bedrag van den aan behoeftigen verstrekten onderstand.

Het getal der instellingen tot voorkoming van armoede is 462; 453 derzelve zijn gemeentelijk; de overige, zijnde de weduwen- en weezenfondsen, strekken haren werkkring verder dan tot één gemeente uit.

De gevraagde inlichtingen ontbreken voor 23.

Het getal der personen, welke toevlugt nemen tot die dezer instellingen, omtrent welke inlichtingen zijn ontvangen, en waaronder niet begrepen zijn degenen, die van de banken van leening gebruik maken, omdat zulks van dezen niet met zekerheid kan worden opgegeven, is 184 368; dat getal staat tot de bevolking als $61^{70}/_{100}$ tot 1000.

Het is door eene nog aangroeijende deelneming in de zieken- en begrafenisbussen, dat het getal der personen, welke tot de instellingen van de hier bedoelde hoofdsoort toevlugt hebben genomen, mede grooter is geweest dan in het jaar 1842.

De uitgaven bedragen in het geheel *f* 8 082 501.73.

De ontvangsten bedragen in het geheel *f* 8 505 818.21½.

De opmerking ten aanzien van sommige der instellingen van de tweede hoofdsoort in het midden gebragt, is ook toepasselijk op de uitgaven en ontvangsten der banken van leening en der spaarbanken; deze zijn almede grootendeels slechts eene omzetting van kapitaal. Voor deze instellingen kan dus alleen het verlies (wanneer dit mogt geleden zijn) als uitgaaf, en alleen de winst (indien die gemaakt is) als ontvangst beschouwd worden; daarom kunnen ook de geheele bedragen der uitgaven van deze instellingen en van die welke onder de tweede hoofdsoort gerangschikt zijn, niet als verstrekte onderstand aangemerkt worden.

In het geheel zijn er alzoo 6455 instellingen van weldadigheid; 6439 zijn gemeentelijk, de overige hebben eene meer algemeene bestemming.

De gevraagde inlichtingen ontbreken van 243.

707 342 personen hebben genoten van de weldaden van diegenen dezer instellingen, omtrent welke inlichtingen zijn ontvangen; onder dat getal zijn echter niet begrepen degenen die toevlugt hebben genomen tot de commissien of vereenigingen, welke uitdeelingen doen van levensmiddelen en brandstoffen en tot de banken van leening.

Het geheele getal dezer personen staat tot de bevolking als $236^{71}/_{100}$ tot 1000.

De oorzaken uit welke de wezenlijke en de schijnbare toeneming van het getal personen, die van de weldaden der instellingen van weldadigheid, in vergelijking met 1842, hebben genoten, zijn voortgevloeid, zijn hiervoren bij iedere hoofdsoort afzonderlijk vermeld.

Volgens de van de besturen der bedoelde instellingen ontvangen opgaven, bedragen de uitgaven in het geheel *f* 19 817 133.03.

Volgens die zelfde opgaven, bedragen de ontvangsten in het geheel *f* 20 648 145.48.

Ten aanzien dezer sommen moet gelet worden op de opmerkingen, welke hiervoren bij de mededeeling der uitkomsten van de tabellen der instellingen, onder de tweede en derde hoofdsoorten gerangschikt, zijn gemaakt nopens den aard der daarin voorkomende uitgaven en ontvangsten; daaruit vloeit voort, dat die uitgaven slechts gedeeltelijk eenen eigenlijk gezegden onderstand, aan behoeftigen verstrekt, uitmaken.

De zelfde personen staan meermalen tot onderscheiden instellingen in betrekking; daaruit ontspruiten noodzakelijk ten hunnen aanzien eenige dubbele berekeningen, welke men in dit verslag niet heeft kunnen vermijden; daar echter de gevraagde inlichtingen voor verscheidene instellingen ontbreken, gelooft men niet, dat uit die dubbele berekeningen in de telling der personen een groot verschil kan ontstaan met het getal dat werkelijk in de weldaden der aanwezige instellingen deelt.

Ten opzigte van de uitgaven en ontvangsten is de telling, bij gebreke van een gedeelte der gevraagde inlichtingen over het jaar 1843, evenals over vorige jaren, wel zeker beneden de wezenlijkheid gebleven.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 1.

BESTUREN VOO

PROVINCIEN.		GETAL DER BESTUREN.	GETAL DEN BEDEELDEN: die gedurende het geheele jaar onafgebroken bedeeld zijn geworden.	GETAL DEN BEDEELDEN: die in den loop van het dienstjaar slechts een of meermalen tijdelijk bedeeld zijn geworden.		TOTAAL DER BEDEELDEN.		voor onderhoud va gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomste bezwaard zijn en voor alle koste van administratie.
Noordbraband	(1)	320	13 345	16 356	(2)	29 701	*f*	37 947.4
Gelderland	(3)	337	11 023	18 500	(4)	29 523		39 832.8
Zuidholland	(5)	462	38 457	33 376	(6)	71 8[illegible]		89 222.4
Noordholland	(7)	427	46 074	57 312	(8)	103 386		[illegible]
Zeeland	(9)	225	4 363	3 170		7 533		[illegible]
Utrecht	(10)	137	9 640	8 486		18 126		26 106.4
Friesland	(12)	622	15 044	17 633		32 677		74 260.0
Overijssel	(13)	134	6 681	5 549		12 230		15 122.5
Groningen	(15)	268	7 735	5 526		13 261		13 257.5
Drenthe	(16)	48	1 440	1 672		3 112		2 890.6
Hertogdom Limburg	(17)	131	8 748	13 541		22 289		14 173.
TOTAAL		3 111	162 550	181 121		343 671	*f*	450 555.

Aanmerkingen.

(1) De opgaven ontbreken van *tien* besturen in steden, en van *zeven en veertig* in gemeenten ten platten lande.

(2) Het grooter getal bedeelden dan in het vorige jaar, wordt toegeschreven aan gebrek aan werk, hetwelk zich vooral in de steden, en meer bijzonder bij de klasse van timmerlieden, metselaars enz., heeft doen gevoelen.

(3) De opgaven ontbreken van *vijf* bestnren in steden, en van *drie en veertig* in gemeenten ten platten lande.

(4) Het getal bedeelden is merkelijk grooter dan in het vorige jaar, vooreerst doordien ook het getal besturen met twee is vermeerderd, en ten andere doordat in eene gemeente vroeger het getal huisgezinnen in plaats van dat der bedeelde personen is opgegeven.

(5) De opgaven ontbreken van *vier* besturen in steden, en van *zeven* in gemeenten ten platten lande.

(6) Het veel grooter getal bedeelden dan dat in het vorige jaa opgegeven, moet gedeeltelijk aan eene verminderde welvaart i sommige steden worden toegeschreven, en is overigens slechts ee gevolg daarvan, dat door eenige besturen vroeger het getal huisgezinnen, doch over 1843 dat der bedeelde personen is opgegeven

(7) De opgaven ontbreken van *zeven* besturen in steden, en va *tien* in gemeenten ten platten lande.

(8) Het grooter getal bedeelden dan dat in het vorige jaar op gegeven, is gedeeltelijk daaraan toe te schrijven, dat in sommig gemeenten vroeger het getal huisgezinnen in plaats van dat de bedeelde personen is medegedeeld.

(9) De opgaven ontbreken van *twee* besturen in steden, en va *zeven* in gemeenten ten platten lande.

(10) De opgaven ontbreken van *een* bestuur in eene stad, e van *twee* in gemeenten ten platten lande.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

…IJSZITTENDE ARMEN. DIENST 1843.

UITGAVEN,

	…voor onderstanden van …rlei aard, begrafeniskosten daaronder begrepen.	voor aflossing en renten van opgenomen gelden.	vooor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van vaste goederen of effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze, en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.
	277 115.83	f 953.02	f 10 039.09½	f 5 775.09½	f 331 830.53
	274 269.31	1 204.69½	39 564.47	3 508.43½	358 379.72½
	1 156 4[illegible]73½	6 729.48	48 978.23	21 040.37½	1 322 282.25½
	649 762.59	1 696.00	9 562.30½	33 084.11	792 159.13½
	209 520.88	4 603.50	18 191.32	2 219.92½	275 223.30½
	214 742.06	4 802.50	9 344.51	10 032.22	(11) 264 027.69
	532 410.00	5 383.00	12 983.00	43 824.00	668 860.00
14)	156 001.92	1 363.01	27 186.51	1 301.84½	200 975.86
	229 749.61	2 028.37½	5 836.59½	3 968.56½	254 840.71½
	43 785.14	1 453.44	250.00	1 354.32	49 733.58
	73 173.99	160.93	25 924.84½	303.79½	113 737.33
	f 3 816 943.06½	f 30 377.95	f 207 860.88	f 126 412.68½	f 4 632 150.12½

(11) De hoogere uitgaaf dan ontvangst wordt gedekt uit voorschotten van de armmeesteren zelven, of uit vrijwillige inschrijvingen of collecten, waarvan het bedrag dan in de rekening van een volgend dienstjaar wordt verantwoord.

(12) Dit getal is *elf* hooger dan dat van het vorige jaar, waarvan toen geene opgaven zijn bekomen, omdat de besturen in 1842 geene bedeelingen hadden gedaan.

De opgaven ontbreken van *zes* besturen in steden, en van *dertien* in gemeenten ten platten lande.

(13) Dit getal is *twee* minder dan dat van het vorige jaar, ten gevolge van juister opgaven.

De opgaven ontbreken van *twee* besturen in steden, en van *drie* in gemeenten ten platten lande.

(14) De meer verleende onderstand dan in het vorige jaar, wordt aan den ongunstigen toestand van het fabriekwezen en van andere takken van bestaan toegeschreven.

(15) Hieronder zijn niet begrepen dertien administratien van den algemeenen onderstand, welke in 1843 noch ontvangsten, noch uitgaven, noch bedeelden hebben gehad.

De opgaven ontbreken van *zes* besturen in gemeenten ten platten lande.

(16) De opgaven ontbreken van *één* bestuur in eene gemeente ten platten lande.

(17) Het grooter getal instellingen dan in het vorige jaar, ontstaat daaruit, dat vroeger alleen door het algemeen armbestuur, doch nu ook door de kerkelijke armbesturen der verschillende godsdienstige gezindten te *Maastricht*, opgaven zijn gedaan, waaruit natuurlijkerwijze ook meer uitgaven en ontvangsten voortvloeijen, alsmede een grooter getal bedeelden, welk laatste echter tevens daardoor wordt veroorzaakt, dat sommige gemeenten te voren slechts het getal der ondersteunde huisgezinnen, en thans dat van de leden dier huisgezinnen hebben opgegeven.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 1. (*Vervolg*).

PROVINCIEN.	MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.							
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Collecten en giften.	SUBSIDIEN VAN		Opgenomen gelden.	Bedrag der erlangde aflossingen van hypotheken en der te gelde gemaakte inschulden, effecten of andere bezittingen en der daarop verschenen en ontvangen renten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.
			de Gemeenten.	de Provincien of van den Staat.				
Noordbraband . .	f 191 803.67	f 33 893.59	f 84 482.69	f 168.45	f 500.00	f 9 609.93	f 29 856.63	f 350 314.96
Gelderland. . . .	165 003.30½	133 672.96	38 751.46½	2 741.79	640.00	38 684.33½	6 [illegible].88	386 141.73½
Zuidholland . . .	383 368.41½	341 388.52½	553 798.23	815.62½	19 056.95	17 920.27	20 872.31	1 3[illegible]
Noordholland. . .	291 720.69½	188 761.59½	243 904.03½	2 253.17	3 520.30½	9 923.79½	92 368.87½	83[illegible]
Zeeland.	105 971.41½	69 883 93	79 903.48½	"	200.00	12 359.55½	39 436.01½	307 754.40
Utrecht.	95 773.01	93 327.47	47 603.16½	125.00	7 290.91	4 070.61	10 620.43	(11) 258 810.59½
Friesland	146 469.00	136 774.00	334 241.00	"	19 669.00	20 684.00	77 950.00	735 787.00
Overijssel	54 265.33	89 601.96	29 134.36½	500.00	447.75	27 926.07½	3 823.43	205 698.91
Groningen	42 592.14	104 665.37	96 215.42½	"	4 468.76	3 909.50½	17 598.52	269 449.72
Drenthe	10 900.41	32 844.70½	2 990.00	400.00	1 400.00	1 370.17½	1 998.33½	51 903.62½
Hertogdom Limburg	89 155.61½	9 527.64	4 679.23	"	"	12 307.19½	34 797.32½	150 467.00½
TOTAAL. . .	f 1 577 023.00½	f 1 234 341.74½	f 1 515 703.09	f 7 004.03½	f 57 193.67½	f 158 765.44½	f 335 969.75	f 4 886 000.74½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

Verhouding van het getal der onderstand genoten hebbenden tot de bevolking, berekend over 1 000 zielen.	BEDRAG VOOR ÉÉN PERSOON EN PER JAAR: der lasten en kosten van administratie en der verschillende uitgaven, omgeslagen over het getal der onderstand genoten hebbenden.	der kosten van onderstand van allerlei aard, omgeslagen over het getal der onderstand genoten hebbenden.	van het totaal der in de beide vorige kolommen bedoelde uitgaven, omgeslagen over het getal der onderstand genoten hebbenden.	AANMERKINGEN.
75.31	f 1.47	f 9.33	f 10.80	(11) De hoogere uitgaaf dan ontvangst wordt gedekt uit voorschotten van de armmeesteren zelven, of uit vrijwillige inschrijvingen of collecten, waarvan het bedrag dan in de rekening van een volgend dienstjaar wordt verantwoord.
81.29	1.47	9.29	10.76	
1[illegible].33	1.53	16.10	17.63	
[illegible].18	1.27	6.28	7.55	
47.83	5.70	27.81	33.51	
119.90	1.94	11.85	13.79	
136.34	3.62	16.29	19.91	
58.82	1.34	12.76	14.10	
71.83	1.30	17.32	18.62	
39.47	1.36	14.07	15.43	
111.13	0.65	3.28	3.93	
. . . . .				
115.01	f 1.68	f 11.11	f 12.79	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 2.

GENOOTSCHAPPEN, WELKE AAN SCHAMEL

PROVINCIEN waarin de GENOOTSCHAPPEN BESTAAN.	GETAL der genootschappen.	GEMEENTEN waar gevestigd.	GETAL der inschrijvers of contribueerende leden.	GETAL der onderstand genoten hebbende personen.	UITGAVE: voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	UITGAVE: voor onderstand van allerlei aard, in natura verstrekt.	UITGAVE: voor onderstand in geld.
Noord-Braband	"	. . . .	"	"	"	"	"
Gelderland	2	Nijmegen en Bergh	203	415	f 10.00	f 1 137.55	f 10.0
Zuid-Holland	3	Leiden, Gouda en Middelharnis . .	331	(1) 1 173	152.15	5 115.06	247.2
Noord-Holland	"	. . . .	"	"	"	"	
Zeeland	6	Middelburg, Vlissingen, Zierikzee, Goes, Tholen en St. Maartensdijk.	656	1 342	47.20	2 623.16	192.4
Utrecht	"	. . . .	"	"	"	"	"
Friesland	"	. . . .	"	"	"	"	"
Overijssel	"	. . . .	"	"	"	"	"
Groningen	1	Groningen . . .	307	(2) "	61.34	248.35½	1 767.0
Drenthe	"	. . . .	"	"	"	"	"
Hertogdom Limburg . . .	(3) 2	(3) Maastricht . .	235	638	23.15	2 020.21½	"
TOTAAL	14		1 732	3 568	f 293.84	f 11 144.34	f 2 216.7

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

MEN ONDERSTAND VERLEENEN. DIENST 1843.

erschillende uitgaven.	TOTAAL.	MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN. Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Inschrijvingen en bijdragen van contribueerende leden.	Buitengewone giften.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.	*Aanmerkingen*
"	"	"	"	"	"	"	
"	f 1 157.55	f 84.00	f 976.60	"	f 388.25½	f 1 448.85½	
"	5 514.49	139.20	5 101.83	f 334.14	52.28	5 627.45	(1) Het getal der door de instelling te *Gouda* ondersteunden is niet bekend.
"	"	"	"	"	"	"	
683.20	3 545.96	"	2 391.55	1 015.75	208.11½	3 615.41½	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	
1 242.00½	3 318.78½	83.83	931.55	2 126.89½	2 570.20½	5 712.48	(2) Het genootschap heeft aan 452 huisgezinnen onderstand verleend.
"	"	"	"	"	"	"	
"	2 043.36½	"	871.68	200.00	1 229.63	2 301.31	(3) Deze instellingen hebben reeds vóór het jaar 1843 bestaan, doch de besturen derzelve hebben thans voor het eerst de van hen gevraagde inlichtingen verstrekt.
f 1 925.20½	f 15 580 15	f 307.03	f 10 273.21	f 3 676.78½	f 4 448.48½	f 18 705.51	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 3.

COMMISSIEN O
WELKE GEDURENDE DEN WINTER UITDEELINGE

PROVINCIEN.	GETAL der commissien of vereenigingen.	GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	GETAL der inschrijvers.
Noord-Braband	"	. . . .	"
Gelderland	(1) 5	Arnhem, Harderwijk, Culenborg, Brummen en Ubbergen.	76[illegible]
Zuid-Holland	24	(2) 1 te 's Gravenhage, 2 te Rotterdam, 1 te Brielle, 1 te Delft, 1 te Delfshaven, 1 te Dordrecht, 1 te Gorinchem, 1 te Gouda, 1 te Kralingen, 2 te Leiden, 1 te Maasland, 1 te Maassluis, 1 te Middelharnis, 1 te Ouddorp, 1 te Schiedam, 1 te Schoonhoven, 2 te Sommelsdijk, 1 te Stompwijk, 1 te Vlaardingen, 1 te Voorburg en 1 te Woerden.	[illegible]
Noord-Holland	19	1 te Amsterdam, 1 te Haarlem, 1 te Alkmaar, 1 te Broek in Waterland, 1 te Buiksloot, 1 te Krommenie, 1 te Edam, 1 te Enkhuizen, 2 te Hoorn, 2 te Monnikendam, 2 te Nieuwendam, 1 te Nieuwe Niedorp, 1 te Oudendijk, 1 te Oude Niedorp, 1 te Purmerend, 1 te Texel, en 1 te Weesp.	3 32[illegible]
Zeeland	8	2 te Middelburg, 1 te Vlissingen, 1 te Zierikzee, 1 te Goes, 1 te Tholen, 1 te Veere en 1 te Westkapelle.	1 09[illegible]
Utrecht	(6) 4	Utrecht, Amersfoort, Montfoort en De Bildt.	55[illegible]
Friesland	7	(7) Leeuwarden, Sneek, Harlingen, Dokkum, Bolsward, Lemmer en Heerenveen.	(8) 39[illegible]
Overijssel	1	Kampen	38[illegible]
Groningen	5	Groningen, Beerta, Nieuw Beerta, Finsterwolde en Nieuweschans.	(9) 83[illegible]
Drenthe	"	. . . . , ...	"
Hertogdom Limburg	1	Venlo.	"
TOTAAL.	74		9 943

(1) (2) (3) (5) (6) (7) (8) (9) Zie de AANMERKINGEN op blz. 1181.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

REENIGINGEN.
EN VAN LEVENSMIDDELEN EN BRANDSTOFFEN.

WINTER-SEIZOEN
1843—1844.

SOORT EN HOEVEELHEID VAN DEN UITGEDEELDEN ONDERSTAND.

Portien soep andere gekookte spijs.	Ponden brood.	Mudden aardappelen.	Andere ontoebereide levensmiddelen.	Tonnen turf.	Andere brandstoffen.	In geld.
〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
82 520	3 410	54	Gort, zout en olie, ter waarde van *f* 50.	900	17 mud gruis.	*f* 59.49
32 604	34 074	965	47 mud gort. 34 pond spek.	5 783	330 takkebossen.	(3) 3.00
522 282½	15 750½	134	29 mud meel. 21.60 〃 gort. 4.40 〃 rijst. 0.60 〃 erwten. 298 pond spek. 149.5 〃 vet. 110 〃 vleesch. 70.5 〃 boter.	18 174½	36 800 telhouten.	127.80
181 689	365½	331	33 mud erwten. 17.50 〃 gort.	1 225	75 000 telhouten en 1394 mutserts.	(5) 457.50
131 775	100	10	〃	188	〃	9.00
204 433	〃	〃	2.60 mud gort. 1.30 〃 erwten.	660	〃	318.00
36 000	〃	〃	〃	〃	〃	〃
67 813	6 087	21½	67.38 mud boonen. 22.51 〃 gort. 1.50 〃 erwten. 15 pond meel	5	〃	5.12
〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
16 709	〃	〃	〃	〃	〃	〃
2 475 825½	59 787	1 515½	. . . .	26 935½	. . . .	*f* 979.91

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 3. (*Vervolg*).

PROVINCIEN.	Getal der commissien of vereenigingen.	GEMEENTEN. waar gevestigd.	UITGAVEN, voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor onderstand van allerlei aard.	verschillende uitgaven.	TOTAAL.
Noord-Braband . .	〃	. . . .	〃	〃	〃	〃
Gelderland	(1) 5	Arnhem, Harderwijk, Culenborg, Brummen en Ubbergen.	〃	f 4 594.81	〃	f 4 594.8
Zuid-Holland . . .	24	(2) 1 te 's Gravenhage, 2 te Rotterdam, 1 te Brielle, 1 te Delft, 1 te Delfshaven, 1 te Dordrecht, 1 te Gorinchem, 1 te Gouda, 1 te Kralingen, 2 te Leiden, 1 te Maasland, 1 te Maassluis, 1 te Middelharnis, 1 te Ouddorp, 1 te Schiedam, 1 te Schoonhoven, 2 te Sommelsdijk, 1 te Stompwijk, 1 te Vlaardingen, 1 te Voorburg en 1 te Woerden.	f 2 249.00½	63 082.37½	〃	65 331.3
Noord-Holland. . .	19	1 te Amsterdam, 1 te Haarlem, 1 te Alkmaar, 1 te Broek in Waterland, 1 te Buiksloot, 1 te Krommenie, 1 te Edam, 1 te Enkhuizen, 2 te Hoorn, 2 te Monnikendam, 2 te Nieuwendam, 1 te Nieuwe Niedorp, 1 te Oudendijk, 1 te Oude Niedorp, 1 te Purmerend, 1 te Texel, en 1 te Weesp.	3 391.82½	40 628.34	f 314.60	44 334.7
Zeeland	8	2 te Middelburg, 1 te Vlissingen, 1 te Zierikzee, 1 te Goes, 1 te Tholen, 1 te Veere en 1 te Westkapelle.	205.39½	11 986.52½	〃	12 191.9
Utrecht	(6) 4	Utrecht, Amersfoort, Montfoort en De Bildt.	142.98	6 336.80	12.15	6 491.9
Friesland	7	(7) Leeuwarden, Sneek, Harlingen, Dokkum, Bolsward, Lemmer en Heerenveen.	169.48½	8 067.74	360.11	8 597.3
Overijssel	1	Kampen.	〃	1 073.00	〃	1 073.0
Groningen	5	Groningen, Beerta, Nieuw Beerta, Finsterwolde en Nieuweschans.	〃	4 423.45½	〃	4 323.4
Drenthe	〃	. . . .	〃	〃	〃	〃
Hertogdom Limburg.	1	Venlo.	18.05	456.71	〃	474.7
TOTAAL	74		f 6 176.74	f 140 549.75½	f 686.86	f 147 413.3

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN							
Inkomsten van bezittingen van allerlei aard, en toegekende regten.	Inschrijvingen van particulieren, daaronder begrepen de tegen dadelijke betaling verkochte portien spijs.	Collecten en buitengewone giften.	INSCHRIJVINGEN OF SUBSIDIEN van armbesturen.	INSCHRIJVINGEN OF SUBSIDIEN van gemeentebesturen.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.	*Aanmerkingen.*
″	″	″	″	″	″	″	
f 292.50	f 3 581.47½	f 1 073.99½	″	f 150.00	″	f 5 097.97	
9 926.27½	33 445.41½	569.91	f 5 847.74½	18 850.45	f 554.40½	(4) 69 194.20	
8 178.65	31 024.71½	330.89	″	3 500.00	2 788.59	45 822.84½	
″	6 949.65½	4 045.51	″	1 450.00	307 83	12 752.99½	
″	5 326.75	″	1 610.00	327.28	716.54½	7 980.57½	
″	1 332.16	150.00	″	7 150.00	547.00	9 179.16	
″	977.00	″	96.00	″	″	1 073.00	
″	4 885.51	″	″	″	1 880.75	(10) 6 766.26	
″	″	″	″	″	″	″	
″	″	254.76	70.00	150.00	″	474.76	
f 18 397.42½	f 87 522.68	f 6 425.06½	f 7 623.74½	f 31 577.73	f 6 795.12	f 158 341.76½	

Aanmerkingen.

(1) De commissie te *Nijmegen* is in het winterseizoen van 1843—1844 niet werkzaam geweest.

(2) Van de commissie te *Stompwijk* zijn geene opgaven bekomen.

(3) Door de commissie te *Kralingen* zijn ook uitgedeeld 13 dekens.

(4) Bovendien zijn door de commissie te *Brielle* in natura ontvangen 245 tonnen turf en 28 mudden steenkolen.

(5) Door de commissie te *Middelburg* en te *Westkapelle* zijn ook uitgedeeld 60 bedden, 244 dekens, 250 hemden, 30 vrouwerokken en eenige kousen en klompen.

(6) Te *Jutphaas* is in het winterseizoen van 1843—1844 geene commissie werkzaam geweest.

(7) De opgaven ontbreken nopens de instelling te *Harlingen*.

(8) Alleen te *Bolsward* en te *Lemmer* zijn inschrijvers.

(9) Hieronder begrepen de stad *Groningen* voor 600 aandeelen.

(10) Bovendien zijn door de commissien te *Beerta*, *Nieuw Beerta*, *Finsterwolde* en *Nieuwe Schans* in natura ontvangen 65.75 mudden boonen, 27.25 mudden rogge, 21.50 mudden aardappelen, 18.50 mudden gort, 2 mudden gerst, 1.50 mud erwten en 3812 Nederlandsche ponden brood.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

No. 4.

GENOOTSCHAPPEN TOT HET VERLEENEN VAN

PROVINCIEN.	Getal der genootschappen.	GEMEENTEN. waar gevestigd.	Getal der inschrijvers of contribueerende leden.	Getal der onderstand genoten hebbende kraamvrouwen.	UITGAVEN, voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor onderstand van allerlei aard, in natura verstrekt.	voor onderstand in geld.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.
Noord-Braband . . .	1	's Hertogenbosch . .	724	(1) 357	*f* 29.11½	*f* 1 710.40	*f* 253.15	〃	*f* 1 992.66½
Gelderland	3	Zutphen, Hattem en Bemmel	130	118	154.47	1 013.70½	〃	104.08½	1 272.26
Zuid-Holland	7	(2) Rotterdam, Leiden, Delft, Gouda, Brielle, Numansdorp en Nieuwkoop en Noorden. . .	348	1 002	316.11	5 484.82½	710.77½	〃	[illegible]
Noord-Holland . . .	11	(3) Haarlem, Alkmaar, Krommenie, Helder, Hoorn, Koog aan de Zaan, Monnikendam, Purmerend, Westzaan, Wormerveer en Zaandijk	981	533	162.85	4 977.79½	135.47½	623.99	5 900.11
Zeeland	1	Middelburg	143	65	62.70	978.28	〃	〃	1 040.98
Utrecht	2	Utrecht en Maarssenveen	260	227	248.26½	2 226.37	3.50	174.81	2 652.94½
Friesland	2	(4) Leeuwarden en Harlingen	230	152	110.00	1 709.50	〃	〃	1 819.50
Overijssel	3	Zwolle, Deventer en Enschedé	477	116	78.10	1 374.55	2.00	〃	1 454.65
Groningen	1	Groningen	295	202	72.42½	1 163.12	〃	10.36	1 245.90½
Drenthe	〃	. . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Hertogdom Limburg. .	〃	. . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Totaal	31		3 588	2 772	*f* 1 234.03½	*f* 20 638.54½	*f* 1 104.90	*f* 913.24½	*f* 23 890.72½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

NDERSTAND AAN BEHOEFTIGE KRAAMVROUWEN.

Dienst 1843.

MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN							Verhouding van het getal der onderstand genoten hebbende kraamvrouwen, tot de bevolking van die provincien waarin deze genootschappen gevestigd zijn, berekend over 1 000 zielen.	Bedrag van den onderstand, zoo in natura als in geld verstrekt, voor iedere vrouw.
nkomsten van ezittingen van lerlei aard, en begekende regten.	Inschrijvingen of contributien.	Collecten en giften.	SUBSIDIEN van Gemeenten.	SUBSIDIEN van Provincien.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.		
″	f 1 242.85	f 253.04	″	f 500.00	f 29.44	f 2 025.33	0.91	f 5.50
61.87	473.10	350.00	f 400.00	″	105.22½	1 390.19½	0.32	8.59
1 877.[illegible]	1 288.09	715.19	2 000.00	″	773.90½	6 654.87½	1.82	6.18
252.42	3 478.20	981.30	1.200.00		2 004.92½	7 916.84½	1.16	9.59
″	774.60	200.00	″	″	70.72½	1 045.32½	0.41	15.05
62.02	1 690.20	411.48½	500.00	″	14.33½	2 678.04	1.50	9.82
″	1 819.50	″	″	″	″	1 819.50	0.63	11.25
260.48½	1 016.26½	531.35	100.00	″	233.27½	2 141.37½	0.56	11.87
″	1 027.25	229.75	100.00	″	″	1 357.00	1.09	5.76
″	″	″	″	″	″	″	″	″
″	″	″	″	″	″	″	″	″
f 2 514.48½	f 12 810.05½	f 3 672.11½	f 4 300.00	f 500.00	f 3 231.83	f 27 028.48½	1.02	7.88

Aanmerkingen.

(1) De onderstand genoten hebbende kraamvrouwen zijn in 42 gemeenten woonachtig, strekkende de werkkring van het te *Den Bosch* gevestigde genootschap zich over de geheele provincie *Noord-Braband* uit.

(2) De noodige opgaven ontbreken nopens de instelling te *Rotterdam;* men weet alleen dat door dezelve aan 417 kraamvrouwen onderstand is verleend.

(3) De opgaven ontbreken van het genootschap te *Krommenie.*

(4) Van het genootschap te *Harlingen* zijn geene opgaven bekomen.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 5.

GODSHUIZEN MET UITZONDERING

PROVINCIEN.	GETAL der Godshuizen.	VERDEELING van de bevolking der GODSHUIZEN, in			TOTAAL der bevolking.
		Oude lieden.	Gebrekkige.	Kinderen.	
Noord-Braband	(1) 33	215	12	226	453
Gelderland	(2) 34	506	62	[illegible]	(3) 936
Zuid-Holland	(5) 81	1 755	594	2 671	[illegible]
Noord-Holland	(6) 87	1 724	505	2 620	4 849
Zeeland	(8) 9	284	195	277	756
Utrecht	(9) 8	79	1	231	311
Friesland	(10) 53	631	371	958	1 960
Overijssel	30	464	46	256	766
Groningen	(11) 26	458	34	156	648
Drenthe	3	74	46	105	225
Hertogdom Limburg	(12) 7	77	17	221	315
TOTAAL	371	6 267	1 883	8 089	16 239

Aanmerkingen.

(1) De opgaven ontbreken van *vijf* gestichten in steden en van *drie* in gemeenten ten platten lande.

(2) De schijnbare vermindering van het getal der gestichten met één, is slechts aan naauwkeuriger opgaven toe te schrijven.

(3) Hieronder zijn begrepen 71 personen te *Arnhem*, buiten de Godshuizen besteed.
Uit de fondsen van het oud burger-gasthuis te *Nijmegen* zijn aan 229 niet in hetzelve opgenomen en onder het getal van 936 niet begrepen personen, maandelijksche onderstanden verleend.

(4) Hieronder is begrepen eene som van *f* 12 384.20 wegens onderstand aan de zooeven bedoelde 229 personen verstrekt.

(5) De opgaven ontbreken van *vijf* gestichten in steden en van *twee* in gemeenten ten platten lande.

(6) De opgaven ontbreken van *vijf* gestihten in steden en van *twee* in gemeenten ten platten lande.

(7) De hoogere uitgaven dan ontvangsten, te *Amsterdam* plaats gehad hebbende, zijn bestreden uit de kas der diaconie aldaar, waarvan de Godshuizen onderdeelen uitmaken.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

VAN DE GAST- OF ZIEKENHUIZEN. DIENST 1843.

UITGAVEN,

voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor onderhoud en voeding van allerlei aard.	Begrafenis-kosten.	voor aflossing en renten van opgenomen gelden.	voor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van vaste goederen of effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze, en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.
f 15 724.63	*f* 36 062.94	*f* 125.74	*f* 600.00	*f* 24 058.84½	*f* 1 264.62	*f* 77 836.77½
72 399.72	(4) 117 467.15	539.94	91.45	100 894.43½	30.00	291 422.70
114 219.05½	485 071.88½	1 971.74½	615.09	37 824.65½	33 475.64	673 178.07
120 007.48	419 097.21½	2 150.83½	1 046.50	25 585.46	47 161.17½	(7) 615 048.66½
20 184.12½	66 462.97½	632.60	86.60	961.02	2 149.04	90 476.36
24 423.84	40 685.75	128.06	"	2 574.00	620.89	68 432.54
35 288.00	118 314.00	1 568.00	7 839.00	29 178.00	15 718.00	207 905.00
40 943.61	64 727.37	327.61	4 200.00	58 904.92	8 553.21½	177 656.72½
9 520.29	45 916.51	651.16½	3 479.50½	20 626.96½	2 063.14	82 257.57½
1 194.14½	9 430.65	37.24	"	"	"	10 662.03½
11 810.65	28 052.30	19.71	"	25 645.49½	15.20	65 543.35½
f 465 715.55	*f* 1 431 288.74½	*f* 8 152.64½	*f* 17 958.14½	*f* 326 253.79½	*f* 111 050.92	*f* 2 360 419.80

(8) Het getal gestichten is met *één* verminderd, doordien het gast- en weeshuis te *Kloetinge* met 1⁰. Januarij 1843 is gesupprimeerd.

(9) De opgaven ontbreken van *één* gesticht in eene stad.

(10) De opgaven ontbreken van *drie* gestichten in steden en van *twee* in gemeenten ten platten lande.
Sommige der uitgaven en ontvangsten dezer gestichten zijn minder geweest dan in 1842, hetgeen hoofdzakelijk veroorzaakt is door de veranderde werking van het armenhuis te *Fernaard*, hetwelk zich thans geheel tot ondersteuning van huiszittende armen heeft bepaald en bij gevolg in den staat dier armen is moeten worder opgenomen.

(11) Het kleiner getal gestichten dan in het vorige jaar schijnt aan juister opgaven te moeten worden toegeschreven.
De opgaven ontbreken van *drie* gestichten in steden en van *één* in eene gemeente ten platten lande.

(12) Twee dezer gestichten, als *één* te *Roermond*, en *één* te *Venlo*, dienen tevens tot gast- of ziekenhuizen, doch onder een en het zelfde geldelijk beheer, weshalve dienaangaande geene afzonderlijke opgaven zijn kunnen worden gedaan.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 5. (*Vervolg.*)

PROVINCIEN.	MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN							
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard, en toegekende regten.	Collecten en giften.	SUBSIDIEN van de		Opgenomen gelden.	Bedrag der erlangde aflossingen van hypotheken en der te gelde gemaakte inschulden, effecten, of andere bezittingen, en der daarop verschenen en ontvangen renten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.
			Gemeenten.	Provincien of van den Staat.				
Noordbraband . . .	*f* 57 925.21½	*f* 6 098.35	*f* 2 650.00	*f* 2 200.00	〃	*f* 17 450.08½	*f* 1 852.65	*f* 88 175.70
Gelderland	205 385.36	1 463 85½	〃	〃	〃	129 828.72	1[illegible]69.47	350 547.40½
Zuidholland	443 651.42	109 384.43½	155 602.81½	〃	*f* 2 332.01½	14 604.64½	21 686.67½	73[illegible]
Noordholland	313 274.01	37 310.77	73 463.90½	〃	184.75	29 127.04	64 098.47½	(7) 507458.95
Zeeland	47 779.17½	6.29	33 156.94½	〃	〃	1 000.00	10 475.35½	92 417.76½
Utrecht	68 546.76	1 805.58	1 300.00	〃	〃	〃	5 470.90	77 123.24
Friesland	107 793.00	19 223.00	50 933.00	〃	2 534.00	15 100.00	21 365.00	216 948.00
Overijssel	113 231.51½	4 071.83	〃	〃	1 000.00	59 643.05	34 453.29	212 399.68½
Groningen	65 626.78	2 867.40	3 404.00	500.00	2 402.27	9 633.31	10 603.95	95 037.71
Drenthe	2 334.90½	7 561.55	〃	〃	〃	〃	1 095.03½	10 991.49
Hertogdom Limburg .	42 013.65	4 980.63½	〃	〃	〃	21 130.10	3 089.70½	71 214.09
TOTAAL .	*f* 1 457 561.79	*f* 194 773.69½	*f* 320 510.66½	*f* 2 700.00	*f* 8 453.03½	*f* 287 516.95	*f* 188 059.90½	*f* 2 459 576.04

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

Verhouding van de bevolking der gestichten tot die der provincien, berekend over 1 000 zielen.	BEDRAG VOOR ÉÉN PERSOON EN PER JAAR			AANMERKINGEN.
	der lasten en kosten van administratie en der verschillende uitgaven, omgeslagen over de bevolking der gestichten.	der kosten voor onderhoud, voeding en begraving, omgeslagen over de bevolking der gestichten.	van het totaal der in de beide vorige kolommen bedoelde uitgaven, omgeslagen over de bevolking der gestichten.	
1.15	*f* 37.50	*f* 79.89	*f* 117.39	(7) De hoogere uitgaven dan ontvangsten, te *Amsterdam* plaats gehad hebbende, zijn bestreden uit de kas der diaconie aldaar, waarvan de Godshuizen onderdeelen uitmaken.
2.58	(7) 77.38	126.08	203.46	
	29.42	97.02	126.44	
10.56	34.48	86.87	121.35	
4.80	29.54	88.75	118.29	
2.06	80.53	131.23	211.76	
8.18	26.02	61.17	87.19	
3.68	64.62	84.93	149.55	
3.51	17.88	71.86	89.74	
2.85	5.31	42.08	47.39	
1.57	37.54	89.12	126.66	
5.43	*f* 35.52	*f* 88.64	*f* 124.16	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 6.

GAST- O

PROVINCIEN.	GETAL der gasthuizen	GETAL der verpleegden.	GETAL der verpleegdagen.	voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor onderhoud en voeding van allerlei aard
Noordbraband	(1) 7	1 228	76 976	*f* 7 100.41	*f* 28 172.10½
Gelderland	3	231	53 712	35 2[illegible].57	19 205.94
Zuidholland	15	2 734	21 231	26 557.39	[illegible]
Noordholland	7	8 250	418 352	74 330.02	149 695.99½
Zeeland	3	300	22 407	5 793.02½	9 096.02½
Utrecht	4	952	70 910	22 995.38	38 958.13
Friesland	1	91	4 181	1 032.50	923.60
Overijssel	6	361	48 287	13 851.06½	20 260.54½
Groningen	1	142	8 318	722.07½	2 309.59
Drenthe	〃	〃	〃	〃	〃
Hertogdom Limburg	(7) 1	656	99 336	4 407.14½	21 203.41½
TOTAAL	48	14 955	1 014 910	*f* 192 036.58	*f* 387 498.35

(1) Zie de noten op blz. 1191 in de kolom AANMERKINGEN.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

IEKENHUIZEN

Dienst 1843.

UITGAVEN,

voor bezoldiging en toelagen aan geneesheeren, heel- en vroedmeesters.	voor geneesmiddelen.	Begrafeniskosten.	voor aflossing en renten van opgenomen gelden.	voor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van vaste goederen of effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL
f 2 945.00	f 2 264.09½	f 991.50	f 100.00	f 1 700.00	"	f 43 273.11
260.00	1 384.75	166.91	590.00	"	"	56 855.17
3 253.60	7 584.18	980.70	40.00	1 107.64	f 2 740.29	139 936.80½
3 895.00	35 386.78½	1 451.75	781.00	1 862.00	9 246.26	276 648.81
150.00	4 197.42	215.25	"	235.34	1 000.00	20 687.06
1 516.00	9 917.86	390.86	1 750.00	3 650.22	(4) 24 173.60	103 352.05
"	466.30½	"	"	"	"	2 422.40½
60.00	1 830.84½	108.76	"	24 228.24½	629.65½	(6) 60 969.11½
1 205.75	1 506.11	140.15	"	"	"	5 883.67½
"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	25 610.56
f 13 285.35	f 64 538.35	f 4 445.88	f 3 261.00	f 32 783.44½	f 37 789.80½	f 735 638.76

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 6. (*Vervolg*).

PROVINCIEN.	MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN				
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Collecten en giften.	SUBSIDIEN van de Gemeenten.	SUBSIDIEN van de Provincien of van den Staat.	Bedrag der erlangde aflossing van hypotheken en der te gelde gemaakte inschulden, effecten of andere bezittingen en der daarop verschenen en ontvangen renten.
Noordbraband	*f* 27 169.30½	*f* 3 906.79	*f* 100.00	″	*f* 1 750.00
Gelderland	44 346.39½	″	″	(3) *f* 4 000.0[illegible]	4 304.49
Zuidholland	58 208.20	226.00	75 728.90	″	[illegible]
Noordholland	68 653.29	1 794.99½	176 271.76½	″	300.00
Zeeland	12 196.54	″	6 764.80	″	″
Utrecht	36 353.85	1 000.00	3 712.65	5 500.00	1 805.40
Friesland	″	″	1 000.00	″	″
Overijssel	33 167.79½	122.64	504.16	″	21 092.78½
Groningen	″	″	3 263.02½	″	″
Drenthe	″	″	″	″	″
Hertogdom Limburg	600.00	″	″	″	″
TOTAAL	*f* 280 695.37½	*f* 7 050.42½	*f* 267 345.30	*f* 9 500.00	*f* 32 829.32½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

…ORZIEN.			
Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.	Verhouding van het getal der verpleegden tot de bevolking van die provincien, waarin deze gestichten gevestigd zijn, berekend over 1 000 zielen.	AANMERKINGEN.
(2) *f* 11 785.71	*f* 44 711.80½	3.11	
3 358.40	56 009.28½	0.64	
[illegible]6.90	152 076 65	4.98	
32 283.78	279 303.83	17.97	
3 022.83	21 984.17	1.90	
(5) 77 435.90	125 807.80	6.30	
1 469.47	2 469.47	0.38	
4 901.36	(6) 59 788.74	1.74	
2 620.65	5 883.67½	0.77	
"	"	"	
(8) 25 010.56	25 610.56	3.27	
f 176 225.56	*f* 773 645.98½	5.14	

(1) De vermeerdering van het getal gestichten met één, vloeit daaruit voort, dat thans onder dezelven ook is opgenomen het krankzinnigenhuis te *'s Hertogenbosch*.

(2) Deze som bestaat grootendeels uit kostgelden van in evengemeld krankzinnigenhuis verpleegde personen.

(3) Is een subsidie der provincie, tot gedeeltelijke goedmaking der kosten van aanbouw van het gesticht voor krankzinnigen te *Zutphen*

(4) Hieronder is begrepen de kooppr ijs van een perceel voor, benevens een gedeelte der kosten van aanbouw van het krankzinnigengesticht te *Utrecht*.

(5) Deze som bestaat grootendeels in terug ontvangen kosten voor verpleegden in het stadsziekenhuis en het krankzinnigenhuis te *Utrecht*.

(6) In de hoogere uitgaaf dan ontvangst, welke te *Deventer* heeft plaats gehad, is door een, in het begin van 1844 ontvangen, subsidie uit de provinciale fondsen voorzien.

(7) Dit gesticht bevindt zich te *Maastricht*, en bovendien worden in de godshuizen te *Roermond* en te *Venlo* ook zieken opgenomen en verpleegd.

(8) Is een bijdrage van het college van regenten over de algemeene armen van *Maastricht*.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 7.

FONDS TOT AANMOEDIGING EN ONDER

Waar het Hoofdbestuur gevestigd is		Getal der personen aan welke op de eene of andere wijze onderstand is verleend.							
		Deelgeregtigden, die sedert 1813 verminkt zijn en nageblevenen van gesneuvelden.		Deelgeregtigden, verminkt in oorlogen, vóór 1813 gevoerd.				GRATIFICATIEN AAN DE DEELGEREGTIGDEN,	
PROVINCIE.	GEMEENTE.	Aan hunne woningen bedeeld.	Geplaatst in het Invalidenhuis te Leiden.	Aan hunne woningen bedeeld.	Geplaatst in het Invalidenhuis te Leiden	TOTAAL.	Algemeene administratie-kosten.	uit oorlogen *na* 1813.	uit oorlogen *voor* 1813.
Noordholland . . .	Amsterdam . .	1 326	110	129	4	(1) 1 569	(2) *f* 4 978.89	*f* 53 423.71	*f* 4 520.99

ONDER HET ZELFDE HOOFDBESTUUR STAANDE FONDS VOOR ...

VAN HET JAAR 1830,

Getal der personen, aan welke op de eene of andere wijze onderstand is verleend.			UITGAVEN		
Aan hunne woningen bedeeld.	Geplaatst in het Invalidenhuis te Leiden.	TOTAAL.	Algemeene administratie-kosten.	Gratificatien aan deelgeregtigden.	Voor kosten van administratie van het Invalidenhuis, mitsgaders der voeding en kleeding van de daarin geplaatste personen.
845	10	855	(6) *f* 2 576.82½	*f* 28 534.37½	*f* 1 596.05

Aanmerkingen.

(1) Dit getal is 308 minder dan dat van het vorige jaar, grootendeels veroorzaakt door de liquidatie met Belgie, zijnde dien ten gevolge 287 Belgische deelgeregtigden, welke nog op de registers opgeteekend waren gebleven, afgeschreven.

(2) Hiervan bedragen die van het hoofdbestuur . . *f* 2 015.79
" " " der verschillende districts-commissien en van de commissie te *Batavia* . . - 2 963.10
f 4 978.89

(3) Boven deze som zijn aan het Invalidenhuis goedgedaan de, door de daarin geplaatste militairen genoten pensioenen van den Staat en gratificatien van dit fonds, alsmede de renten der ten behoeve van dat gesticht thans bestaande *f* 6 900 inschrijvingen 5 pcts. werkelijke schuld, te zamen bedragen hebbende *f* 15 838.36.

(4) Hieronder is begrepen *f* 3 544.50 wegens interesten van door de commissie te *Batavia* belegde gelden.

(5) Het hoogere bedrag der uitgaven dan dat der ontvangsten bij het oorspronkelijke fonds, is gevonden uit de opbrengst van den verkoop van een gedeelte der inschrijvingen van dat fonds op het Grootboek der nationale schuld, rentende 5 pct. 's jaars. Daarvoor,

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

TEUNING VAN DEN GEWAPENDEN DIENST. DIENST 1843

TGAVEN.				ONTVANGSTEN.				
ratificatien betaald door de commissie te Batavia.	Voor kosten van administratie van het Invalidenhuis, en toelage voor voeding en kleeding der daarin geplaatste personen.	Uitkeeringen van 2/3 gedeelten der collecte aan het fonds voor de verminkten en nageblevenen van gesneuvelden, ten gevolge der gebeurtenissen van het jaar 1830.	TOTAAL.	Interesten van belegde kapitalen: van het primitive fonds.	Interesten van belegde kapitalen: van het 2de prijsfonds en andere belegde losse gelden	Legaten.	Bijdragen van de districts-commissien.	TOTAAL.
1 220.00	(3) ƒ 16 862.775	ƒ 16 530.56	(5) ƒ 97 536.92½	ƒ 47 935.00	(4) ƒ 8 943.96	ƒ 200.00	ƒ 26 644.62	(5) ƒ 83 723.58

EN EN NAGEBLEVENEN VAN GESNEUVELDEN TEN GEVOLGE DER GEBEURTENISSEN

GERIGT OP HET EINDE VAN DAT JAAR.

	ONTVANGSTEN.				
TOTAAL.	Interesten van belegde kapitalen.	2/3 gedeelten in de gewone collecte van 1843 aan dit fonds uitgekeerd.	Bedrag der ten behoeve van dit fonds door de sub-commissien ingezamelde gelden.	Eenige buitengewone giften en legaten.	TOTAAL.
) ƒ 32 707.25	(7) ƒ 13 295.83	ƒ 16 530.56	ƒ 82.00	ƒ 719.82	(8) ƒ 30 628.21

alsmede tot vinding van het, volgens gesloten overeenkomst, aan het Belgisch Gouvernement uit te keeren aandeel in het fonds, is een kapitaal van ƒ 100 000 5 pcts. inschrijvingen verkocht geworden.

(6) Hiervan bedragen die van het hoofdbestuur . ƒ 1 044.53
〃 〃 〃 der verschillende districts-commissien . . . . - 1 532.29½
ƒ 2 576.82½

(7) Hieronder zijn begrepen de renten van ƒ 3 000 2½ pcts. en van ƒ 2 000 5 pcts. inschrijvingen werkelijke schuld, waarvan alleen de vruchten aan het fonds zijn afgestaan.

(8) De hoogere uitgaaf dan ontvangst is gedekt uit de opbrengst van den verkoop van ƒ 5 000 van het kapitaal, voor dit fonds ingeschreven op het Grootboek der 5 pcts. nationale schuld.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

No. 8.

ARMENSHOLEN EN ZOODANIGE, IN WELKE AA GEMEENSCHAPPELIJK MET ANDEREN

PROVINCIEN.	Getal der onderstand genoten hebbende huiszittende armen.	ARMENSCHOLEN, BEKOSTIGD WORDENDE DOOR GEMEENTE — Getal der — Scholen.	Leerlingen.	U I — voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor bezoldiging van onderwijzers.
Noordbraband	29 701	(1) 6	(2) 2 210	*f* 28.00	*f* 1 270.80
Gelderland	29 523	(4) 11	3 250	91[illegible]99	6 681.75
Zuidholland	71 833	(6) 46	17 468	4 203.41½	[illegible]
Noordholland	103 386	36	11 401	22 448.47½	49 780.[illegible]
Zeeland	7 533	5	1 342	332.68½	5 225.00
Utrecht	18 126	14	3 893	1 480.10	7 972.46
Friesland	32 677	9	3 472	85.56	8 375.00
Overijssel	12 230	6	3 234	1 530.00	7 672.00
Groningen	13 261	5	1 700	902.55	2 893.00
Drenthe	3 112	(9) 1	116	"	100.00
Hertogdom Limburg	22 289	3	923	399.71	3 161.25
TOTAAL	343 671	142	49 009	*f* 32 326.48½	*f* 148 925.52½

Aanmerkingen.
(1) De opgaven ontbreken nopens één school te *'s Hertogenbosch.*
(2) De vermindering van het getal leerlingen is daaraan toe te schrijven, dat de school te *Breda* meer en meer wordt teruggebragt tot hare oorspronkelijke bestemming van armenschool.
(3) De hoogere uitgaaf dan ontvangst, te *Heusden* plaats gehad hebbende, wordt gekweten door het Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen aldaar.
(4) De opgaven ontbreken nopens één school te *Wageningen*
(6) De opgaven ontbreken omtrent *vier* scholen, te Rotterdam aanwezig.
(8) In de hoogere uitgaaf dan ontvangst is bij voorschot uit de bijzondere fondsen der administrateuren voorzien.
(9) Deze school wordt gehouden in het armhuis te *Meppel*; dezelve is geplaatst onder toezigt en directie van het bestuur van het gestieht, door hetwelk de kosten van het onderwijs worden bestreden.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

DEREN VAN HUISZITTENDE BEHOEFTIGEN, STELOOS ONDERWIJS IS GEGEVEN.

DIENST 1843.

RMBESTUREN VOOR HUISZITTENDE ARMEN.

A V E N		MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.					
				Subsidien van de			
or aankoop van oolbehoeften erdere kosten van onderwijs.	TOTAAL.	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard, en toegekende regten.	Collecten en giften.	armbesturen.	gemeenten.	provincien, of van den Staat	TOTAAL
1 468.00	*f* (3) 2 766.80	*f* 50.00	*f* 370.00	〃	*f* 2 278.00	〃	*f* (3) 2 698.00
2 563.05	[illegible]0 160.79	2 059.00	338.50	*f* 2 431.00	4 762.29	*f* 620.00	10 210.79
[illegible]88½	77 936.35	11 133.32	6 110.04½	10 585.73½	49 312.44½	1 200.00	78 341.54½
10 086.63½	82 315.32½	21 368 91	7 474.32	1 004.45½	52 017.25	1 340.00	83 204.93½
1 879.09½	7 436.78	100.00	660.15	1 000.00	5 676.63	〃	7 436.78
2 102.94	(8) 11 555.50	1 313.95	3 185.21	2 109.76	4 623.00	200.00	(8) 11 431.92
3 616.49½	12 077.05½	〃	575.00	232.00	11 297.71	〃	12 104.71
2 879.94	12 081.94	1 189.00	〃	55.94	10 737.00	100.00	12 081.94
2 542.61	6 338.16	46.00	214.00	310.00	5 218.16	550.00	6 338.16
62.20	162.20	〃	〃	〃	〃	〃	〃
749.33	4 310.29	〃	1 045.50	〃	3 314.04	〃	4 359.54
45 889.18	*f* 227 141.19	*f* 37 260.18	*f* 19 972.72½	*f* 17 728.89	*f* 149 236.52½	*f* 4 010.00	*f* 228 208.32

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 8 (*Vervolg*).

PROVINCIEN.	Scholen in welke, gemeenschappelijk met anderen, onderwijs aan kinderen van behoeftigen is gegeven, benevens aanwijzing van het getal dezer laatsten, en der uitgaven en middelen, voor zooverre de kinderen betreft.										
	Gemeentescholen. Getal der		Scholen behoorende aan particulieren. Getal der		Totaal der		Uitgaven, zijnde het bedrag der betaalde gelden voor onderwijs en schoolbehoeften.	Middelen, waardoor in de uitgaven is voorzien			
								Inschrijvingen of bijdragen van particulieren.	Subsidien van de		TOTAAL
	Scholen.	Leerlingen.	Scholen.	Leerlingen.	Scholen.	Leerlingen.			besturen voor huiszittende armen.	Gemeente-besturen.	
Noordbrabant	277	6 973	9	853	286	7 826	*f* 9 306.28½	*f* 65.00	*f* 4 751 48	*f* 4 489.80½	*f* 9 306.
Gelderland	(5) 246	8 511	8	196	254	8 707	10 097.27	457.21½	6 140.52	3 499.53½	10 097.
Zuidholland	186	10 225	〃	〃	186	10 225	29 564.84½	1 162.02½	6 873.08	21 529.74	[illegible]
Noordholland	195	7 147	3	72	198	7 219	24 267.21	2 285.46	7 019.54	14 962.21	24 267.
Zeeland	114	3 301	6	205	120	3 506	9 058.33½	1 383.36½	3 688.80	(7)3986.17	9 058.[illegible]½
Utrecht	68	2 172	1	4	69	2 176	5 677.89	1 551.96	1 839.50	2 286.43	5 677.
Friesland	269	5 192	〃	〃	269	5 192	10 534.19	40.57½	7 543.73	2 949.88½	10 534.
Overijssel	178	4 040	〃	〃	178	4 040	10 858.66½	〃	70.20	10 788.46½	10 858.[illegible]½
Groningen	195	5 859	12	295	207	6 154	19 624.42	〃	262.94	19 361.48	19 624.
Drenthe	127	1 889	〃	〃	127	1 889	〃	〃	〃	〃	〃
Hertogdom Limburg .	152	4 635	25	319	177	4 954	4 467.36½	89.80	733.29½	3 644.27	4 467.[illegible]½
TOTAAL. . .	2 007	59 944	64	1 944	20 71	61 888	*f* 133 456.47½	*f* 7 035.40	*f* 38 923.08½	*f* 87 497.99	*f* 133 456.4½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

TOTAAL-GENERAAL der				Verhouding van het totaal generaal der leerlingen tot		Bedrag voor één persoon en per jaar				
Scholen.	Leerlingen.	Uitgaven.	Middelen waardoor in de uitgaven is voorzien.	de bevolking der provinciën, berekend over 1000 zielen.	het getal der onderstand genoten hebbende huiszittende armen, berekend over 1000 zielen.	der lasten en kosten van administratie voor de armenscholen, omgeslagen over het getal der in dezelve onderwijs ontvangen hebbende leerlingen.	der gezamenlijke kosten van onderwijs in dezelfde scholen, omgeslagen over hetzelfde getal leerlingen.	der lasten en kosten van administratie en voor onderwijs, omgeslagen over hetzelfde getal leerlingen.	der gelden voor onderwijs en schoolbehoeften voor behoeftige leerlingen in andere dan armenscholen betaald, omgeslagen over het getal der leerlingen.	*Aanmerkingen.*
292	10 036	*f* 12 073.08½	*f* 12 004.28½	25.45	337.90	*f* 0.01	*f* 1.24	*f* 1.25	*f* 1.19	(5) De opgaven ontbreken nopens één school te *Batenburg.*
265	11 957	20 258.06	20 308.06	32.92	405.01	0.28	2.85	3.13	1.16	(7) Hieronder is begrepen eene som van *f* 136 van wege de provincie verstrekt.
[illegible]	27 693	107 501.19½	107 906.39	50.24	385.52	0.24	4.22	4.46	2.89	
234	18 620	106 582.53½	107 472.14½	40.55	180.10	1.97	5.25	7.22	3.36	
125	4 848	16 495.11½	16 495.11½	30.78	643.57	0.25	5.29	5.54	2.58	
83	6 069	17 233.39	17 109.81	40.14	334.82	0.38	2.59	2.97	2.61	
278	8 664	22 611.24½	22 638.90	36.15	265.14	0.03	3.45	3.48	2.03	
184	7 274	22 940.60½	22 940.60½	34.99	594.77	0.48	3.26	3.74	2.69	
212	7 854	25 962.58	25 962.58	42.54	592.26	0.53	3.20	3.73	3.19	
128	2 005	162.20	〃	25.43	644.28	〃	1.40	1.40	〃	
180	5 877	8 777.65½	8 826.90½	29.30	263.67	0.43	4.24	4.67	0.90	
2 213	110 897	*f* 360 597.66½	*f* 361 664.79½	37.11	322.68	*f* 0.66	*f* 3.97	*f* 4.63	*f* 2.16	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 9.

BIJZONDERE SCHOLEN VOOR BEHOEFTIGEN BESTEMD EN DOOR

PROVINCIEN.	Getal der onderstand genoten hebbende huiszittende armen.	WEEKSCHOLEN.		ZONDAGS-SCHOLEN.		
		GETAL DER		GETAL DER		
		scholen.	leerlingen.	scholen.	leerlingen.	
					kinderen.	volwassenen.
Noord-Braband	29 701	7	715	6	1 126	370
Gelderland	29 523	"	"	"	"	"
Zuid-Holland	71 833	"	"	(1) 8	325	[illegible]
Noord-Holland	103 386	2	98	4	78	76
Zeeland	7 533	2	41	7	79	411
Utrecht	18 126	"	"	7	141	502
Friesland	32 677	"	"	5	241	205
Overijssel	12 230	"	"	3	84	110
Groningen	13 261	"	"	5	10	411
Drenthe	3 112	"	"	"	"	"
Hertogdom Limburg	22 289	1	60	4	249	84
TOTAAL.	343 671	12	914	49	2 333	3 031

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

ENOOTSCHAPPEN OF PARTICULIEREN BEKOSTIGD WORDENDE.

DIENST 1843.

KLEINEKINDER- OF BEWAAR-SCHOLEN. GETAL DER		TOTAAL DER		VERHOUDING VAN HET TOTAAL DER LEERLINGEN		*Aanmerkingen.*
scholen.	leerlingen.	scholen.	leerlingen.	tot de bevolking van de provincien, waarin deze scholen gevestigd zijn, berekend over 1000 zielen.	tot het getal der onderstand genoten hebbende huiszittende armen, van de provincien, waarin deze scholen gevestigd zijn, berekend over 1000 zielen.	
2	39	15	2 250	5.70	75.76	(1) Van één dezer scholen, in eene gemeente ten platten lande, is het getal leerlingen niet opgegeven.
3	13[illegible]	3	135	0.37	4.57	
[illegible]	430	10	1 617	2.93	22.51	
〃	〃	6	252	0.55	2.44	
3	431	12	962	6.11	127.70	
7	273	14	916	6.06	50.54	
〃	〃	5	446	1.86	13.65	
〃	〃	3	194	0.93	15.86	
1	295	6	716	3.88	53.99	
〃	〃	〃	〃	〃	〃	
5	691	10	1 084	5.40	48.63	
23	2 294	84	8 572	2.95	25.17	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

W E R K-

N°. 10.

PROVINCIEN.	Getal der scholen.	GEMEENTEN waar GEVESTIGD.	DOOR WIE BESTUURD en VOOR WIENS REKENING.	Getal der kinderen van behoeftigen, daarin kosteloos opgenomen.	SOORT van WERKZAAMHEDEN.	UITGAVEN		
						voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor aankoop van gereedschappen en werkstoffen.	voor premien wegens betoonde vlijt en bekwaamheid.
Noordbraband.	2	's Hertogenbosch en Grave.	Door en voor rekening der algemeene armbesturen.	112	Te *'s Hertogenbosch* naaijen, en te *Grave* naaijen, breijen en verdere vrouwelijke handwerken.	f 24.00	f 142.00	f 152.00
Gelderland. .	1	Nijmegen.	Door het diaconie-bestuur der Hervormde gemeente, voor rekening van het Diaconie-fonds.	18	Linnen naaijen.	90.00	″	″
Zuidholland .	″	. . . . . .	. . . .	″	. . . .	″	″	
Noordholland .	2	Haarlem en Wormerveer.	Te *Haarlem* door eene commissie uit en voor rekening van het Departement Haarlem der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, en te *Wormerveer* door en voor rekening eener commissie.	257	Breijen en naaijen.	1 219.65	25.00	[illegible]
Zeeland . .	2	Zierikzee en Tholen.	Te *Zierikzee* door het bestuur eener onderneming van Christelijke liefde, voor rekening dier instelling, en te *Tholen* door en voor rekening van het gezelschap *Dorkas*.	69	Breijen en naaijen.	256.10	333.33½	″
Utrecht. . .	″	. . . . . .	. . . .	″	. . . .	″	″	″
Friesland . .	″	. . . . . .	. . . .	″	. . . .	″	″	″
Overijssel . .	4	3 te Zwolle en 1 te Kampen.	Te *Zwolle* door het bestuur der stads-armen-inrigting voor rekening dier stad, en te *Kampen* door fabrikanten voor eigen rekening.	610	Te *Zwolle* spinnen, breijen en naaijen, en te *Kampen* breijen van saaijetten kousen.	1 156.40	385.70½	78.93
Groningen . .	2) ″	. . . . . .	. . . .	″	. . . .	″	″	″
Drenthe . .	″	. . . . . .	. . . .	″	. . . .	″	″	″
Hert. Limburg	1	Maastricht.	Door de overste der geestelijke vereeniging van ziekenzusters, voor rekening der instelling zelve.	252	Naaijen en breijen.	38.70	180.00	63.0
TOTAAL	12	. . . . .	. . . .	1 318	. . . .	f 2 784.85	f 1 066.04	f 293.9

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

H O L E N. DIENST 1843.

voor [v]erdiende arbeids-loonen.	TOTAAL.	MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN. Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Opbrengst van het werk.	Inschrijvingen of bijdragen.	Collecten of giften.	SUBSIDIEN VAN DE Armbesturen.	SUBSIDIEN VAN DE Gemeenten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.	BEDRAG voor één persoon en per jaar der Premien.	BEDRAG voor één persoon en per jaar der Arbeidsloonen.	*Aanmerkingen.*
500.00	f 818.00	"	f 600.00	"	"	f 220.00	"	"	f 820.00	f 1.36	f 4.46	
"	90.00	f 15.00	"	"	"	"	f 75.00	"	90.00	"	"	
[illegible]	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
[illegible]	1 244.65	"	80.00	f 814.65	f 50.00	"	300.00	"	1 244.65	"	"	
56.60	646.03½	"	193.45½	249.50	"	"	208.00	f 11.68	662.63½	"	0.82	
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
2 654.63½	(1) 4 275.67	"	2 904.63½	"	"	"	1 321.03½	"	(1) 4 225.67	0.13	4.35	1) In de hoogere uitgaaf dan ontvangst, is door de ondernemers der inrigting te *Kampen* voorzien. 2) De te *Gorinchem* bestaan hebbende school is met 1º. Januarij 1843 opgeheven.
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
"	281.70	"	241.00	"	40.70	"	"	"	281.70	0.25	"	
										. .	. .	
f 3 211.23½	f 7 356.05½	f 15.00	f 4 019.09	f 1 064.15	f 90.70	f 220.00	f 1 904.03½	f 11.68	f 7 324.65½	f 0.22	f 2.44	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

No. 11.

GESTICHTEN VOO[R]

PROVINCIEN.	Getal der gestichten.	GEMEENTEN waar gevestigd.	DOOR WIE de gestichten bestuurd worden, en voorwaarden tot het aannemen van kweekelingen.	GETAL DER KWEEKELINGEN op 1o. Januarij aanwezig.	in den loop des jaars ontslagen of overleden.	in den loop des jaars op nieuw opgenomen.	op 31 December aanwezig.
Noordbraband . . .	1	Herlaar, gemeente St. Michielsgestel.	Het gesticht wordt bestuurd door eenen directeur, onder toezigt eener commissie.	72	13	8	67
Groningen.	1	Groningen	Het gesticht wordt bestuurd door eene hoofddirectie, bestaande uit eenen voorzitter, eenen secretaris en vijf andere leden; kinderen van beiderlei sekse worden er in opgenomen. Het volle kostgeld voor kweekelingen ten laste van particulieren is *f* 250 's jaars, doch hetzelve wordt voor de meesten, gelijk ook voor die welke ten laste van armbesturen zijn, veel lager gesteld.	162	20	17	159
TOTAAL. .	2			234	33	25	226

N°. 12.

GESTICHTEN VOO[R]

WAAR HET GESTICHT GEVESTIGD IS — PROVINCIE.	GEMEENTE.	Door wie het gesticht wordt bestuurd.	GETAL kweekelingen.	voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn en voor alle kosten van administratie.
Noordholland	Amsterdam	Eene commissie.	53	*f* 1 784.66½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

OOFSTOMMEN. DIENST 1843.

VERDEELING VAN HET GETAL KWEEKELINGEN, IN DEZULKEN			UITGAVEN,				
voor welke het volle kostgeld wordt betaald.	voor welke maar een gedeelte van het kostgeld wordt betaald.	welke geheel ten koste van het gesticht zijn.	voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn en voor alle kosten van administratie.	voor het schoolwezen en aanleeren van ambachten.	voor onderhoud en voeding.	verschillende uitgaven.	TOTAAL.
5	7	55	f 4 517.94	f 2 778.38½	f 4 233 29½	f 6 841.46½	f 18 371.08½
2	31	126	7 995.93	10 569.01	20 235.09½	(1) 23 944.14	62 744.17½
7	38	181	f 12 513.87	f 13 347.39½	f 24 468.39	f 30 785.60½	f 81 115.26

(1) Zie de Aanmerkingen op blz. 1205.

BLINDEN. DIENST 1843.

UITGAVEN.				
voor jaarwedden aan onderwijzers.	voor onderhoud en voeding.	voor begrafeniskosten.	voor verschillende uitgaven.	TOTAAL.
f 6 900.77	f 9 487.09	f 76.23	f 7 122.58	f 25 371.33½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 11. (*Vervolg.*)

GEMEENTE waar het GESTICHT GEVESTIGD IS.	MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOO						
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Bedrag der inschrijvingen.	Bedrag der kostgelden voor kweekelingen.	Buitengewone giften.	SUBSIDIEN VAN		
					de gemeente.	de provincie.	den Staat.
St. Michielsgestel	″	f 4 435.00	f 2 346.10	f 10 627.69	″	f 1 000.0	-
Groningen	f 15 269.73½	20 014.10	3 910.70½	(2) 2 972.77	f 500.00	″	51 892.78½
TOTAAL. .	f 15 269.73½	f 24 449.10	f 6 256.80½	f 13 600.46	f 500.00	f 1 000.00	f 2 000.00

N°. 12. (*Vervolg.*)

GEMEENTE waar het GESTICHT GEVESTIGD IS.	MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.				
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Inschrijvingen, giften en legaten.	Kost- en onderwijsgelden voor kweekelingen.	Winst op den verkoop van in het gesticht gemaakte voorwerpen.	TOTAAL.
Amsterdam.	f 12 477.83	f 12 781.97½	f 2 528.10	f 63.00½	f 27 850.91

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

…EN.		Bedrag der uitgaven voor het schoolwezen, aanleeren van ambachten, onderhoud en voeding voor één persoon en per jaar.	AANMERKINGEN.
Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.		
. . ,	f 18 408.79	f 104.65	(1) Hieronder is begrepen eene som van f 23 116.17 wegens belegde gelden, grootendeels nader voortgesproten uit de bekomene erfstelling van wijlen de Douairière *de Hochepied;* welke belegging echter gedeeltelijk heeft bestaan in den aankoop en vertimmering van twee huizen, waarvan het eene met een gedeelte van het andere is ingerigt geworden tot een kosthuis voor Israëlitische kweekelingen. (2) Hieronder is begrepen eene gift van f 500 van Hare Majesteit de Koningin, en eene van f 2000 van nu wijlen Z. M. Koning *Willem Frederik*, Graaf van Nassau. (3) Hieronder is begrepen f 20 292 wegens bekomen legaten of erfstellingen.
"	[illegible]0 270.09	103.74	
f 25 602.78	f 88 678.88	f 167.33	

Bedrag der uitgaven voor het onderwijs, het onderhoud en de voeding, voor één persoon per jaar,	AANMERKINGEN.
f 309.20	Een geruimen tijd heeft men zich te *Amsterdam* slechts tot het geven van onderwijs aan blinden bepaald, doch thans is, behalve het Instituut tot onderwijs, door het bestuur over hetzelve ook een gesticht tot verzorging van blinden, die het onderwijs niet of niet meer genieten, daargesteld.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 13.

WERKPLAATSEN

PROVINCIEN.	Getal der instellingen.	Gemeente waar gevestigd.	DOOR WIE BESTUURD EN VOOR WIENS REKENING.	Getal der ten behoeve dezer instellingen werkende personen.		
				tevens in de instellingen gehuisvest en gevoed.	alleen in dezelve of in hunne woningen werkende.	TOTAAL.
Noordbraband	″	. . . .	. . . .	″	″	″
Gelderland	2	Arnhem en Zutphen.	Te *Arnhem* door de directie, onder toezigt van het algemeen armbestuur en van het stedelijk bestuur, voor rekening der stad, en te *Zutphen* door en voor rekening van eenen fabrikant.	″	404	404
Zuidholland	5	1) 's Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen en Dirksland.	Te *'s Gravenhage* door de hoofd-commissie der armen-inrigting, vo[illegible] rekening der instelling zelve; te *Delft*, onder toezigt van de commis[illegible] van directie der armen-inrigting, voor rekening van eenen fabrikant; t[illegible] *Schiedam* door en voor rekening van eenen fabrikant; te *Vlaardingen* door de directie der armen-inrigting, voor rekening der stad, en te *Dirksland* door en voor rekening van de directie der vlasspinnerij.	[illegible]	[illegible]	8[illegible]
Noordholland	3) 5	3) 1 te Amsterdam, 2 te Edam, 1 te Schagen en 1 te Zuid-Scharwoude.	Te *Amsterdam* door een college van regenten, voor rekening der stad; te *Edam*, één door administrateuren voor rekening van een daartoe bij uitersten wil bestemd fonds, en de andere door de algemeene Commissie van Weldadigheid, voor rekening van het fonds dier commissie; te *Schagen* door en voor rekening van het algemeen armbestuur, en te *Zuid-Scharwoude* door baanmeesteren, voor rekening der gemeente.	815	22[illegible]	[illegible]
Zeeland	6	2 te Middelburg, 1 te Vlissingen, 1 te Kruiningen, 1 te Biervliet en 1 te Oost- en West-Souburg.	Te *Middelburg* één door en voor rekening eener commissie van bestuur over de armen-inrigtingen en armenscholen, en de andere door eene bijzondere commissie, onder de zinspreuk: *Loon voor werk*, voor rekening der instelling zelve; te *Vlissingen*, te *Kruiningen* en te *Biervliet* door bijzondere commissien, voor rekening van particulieren, en te *Oost-en West-Souborg* door het diaconie-armbestuur, voor rekening van hetzelve en van den ambachtsheer.	90	474	564
Utrecht	″	. . . .	. . . .	″	″	″
Friesland	5	Leeuwarden, Harlingen, Sneek, Workum en Hindelopen.	Te *Leeuwarden* door eenen directeur voor eigen rekening, onder toezigt eener commissie van zes leden door het stedelijk bestuur benoemd; te *Harlingen* door eene directie onder toezigt der stedelijke regering, voor rekening van de stad; te *Sneek* door eene commissie, voor rekening der stad; te *Workum* door eene commissie uit het stedelijk bestuur, voor rekening der stad, en te *Hindelopen* door eene commissie, voor rekening der stad en van de Hervormde en Doopsgezinde gemeenten.	″	795	79[illegible]
Overijssel	3	Zwolle, Deventer en Kampen.	Te *Zwolle* door het bestuur der stadsarmeninrigting, voor rekening der stad; te *Deventer* door eene commissie, voor rekening der stad, en te *Kampen* door en voor rekening van fabrikanten, ondernemers van het Stadswerkhuis.	″	1 984	1 98[illegible]
Groningen	3	Groningen, Noordbroek en Winschoten.	Te *Groningen* door het algemeen Diakoniegezelschap der Nederduitsche Hervormde gemeente, voor deszelfs rekening, doch geheel in het belang der armen; te *Noordbroek* door eene directie door de contribueerende ingezetenen gekozen, voor rekening der instelling zelve, en te *Winschoten* door en voor rekening van het aldaar gevestigd departement der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*.	″	253	25[illegible]
Drenthe	″	. . . .	. . . .	″	″	″
Hertogdom Limburg.	1	Maastricht.	De regenten van het Roomsch Katholiek Armenhuis, voor rekening van dat gesticht.	16	4	2[illegible]
TOTAAL	30			921	5 443	6 36[illegible]

(1) (2) (3) enz. Zie blz. 1209, kolom AANMERKINGEN.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

AN LIEFDADIGHEID. DIENST 1843.

SOORTEN VAN WERKZAAMHEDEN.	UITGAVEN, voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn en voor alle kosten van administratie.	voor aankoop van gereedschappen en werkstoffen.	voor onderhoud en voeding der in de instellingen gehuisveste personen.	voor spijs of kleeding als gift verstrekt aan de niet gehuisveste personen.	VOOR DAGGELDEN OF ARBEIDSLOONEN, VERDIEND DOOR de in de instellingen gehuisveste personen.	de in de instellingen niet gehuisveste personen.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.
Te *Arn*[illegible] spinnen, breijen, wolkammen, [illegible]schoenen, verven van goe- [illegible] *Zutphen*, spinnen, tweernen	″ f 975.00	″ f 9 235.00	″ ″	″ ″	″ ″	″ f 7 870.00	″ ″	″ f 18 080.00
[illegible]elen, weven, spoelen, [illegible] *Delft*, vervaardigen [illegible]oehaar, wol en saaijet, [illegible] paardenhaardoek, alsmede brei- confectioneeren van kleedingstukken [illegible] te *Schiedam*, spinnen en weven; [illegible]*en*, breijen van haringnetten, en [illegible], spinnen van vlas.	14 145.15½	2) 11 410 97	″	″	″	41 440.98	″	66 997.10½
msterdam, weven van paklinnen en ver- gen van koffiezakken voor de Handel- aatschappij, weven van witte grijs, everdoek, eildoek, servet- en ander linnen, vervaardigen an kleedingstukken voor militairen, pluizen an oud touw tot kalfaat en naaijen en breijen oor particulieren; te *Edam*, spinnen, breijen het vervaardigen van kalfaatwerk; te *Scha- m*, spinnen van garen voor zeildoek, en te *uid-Scharwoude*, spinnen van ruw garen.	13 716.74	50 813.99	f 62 517.30	″	f 6 473.60	6 989.57½	f 10.20	140 521.40½
Te *Middelburg*, in de éene vervaardigen van nnen, dekens, dweilen, karsaai, baai en saai- tten en in de andere het maken van stoelen, operen spijkers, bezems, timmer- en draaijers- erk en touw pluizen; te *Vlissingen*, vervaar- gen van klompen, bezems, borstels, koperen ijkers, verslagen want, kurk snijden en touw uizen; te *Kruiningen* en te *Biervliet*, het derhouden van te velde staand vlas en later werken van hetzelve, en te *Oost-* en *West-Sou- rg*, veldarbeid.	3 645.41½	9 581.43	9 537.76	f 150.00	923.60	13 083.92	″	4) 36 922.12½
Te *Leeuwarden*, spinnen en het vervaardigen n tapijten, dekens, paardendekens, haren tten, dweilgoed en touwwerk, alsmede het ken van klompen; te *Harlingen*, spinnen, even en naaijen; te *Sneek*, weven van zak- nen en pluizen van oud touwwerk tot kalfaat; *Workum* en te *Hindelopen*, spinnen van ldoekgarens.	″ 2 592.80	″ 27 619.40	″ ″	″ ″	″ ″	″ 5) 25 688.84	″ ″	″ 55 901.04
Spinnen van wol en breijen van kousen, kken, enz.	2 087.69½	7) 13 904.23½	″	″	″	20 095.16	″	36 087.09
Te *Groningen*, pluizen van oud touw en rvaardigen van dweildoek, koedekken, enz.; *Noordbroek* spinnen, en te *Winschoten*, spinnen veldarbeid.	452.97½	2 822.60	″	″	″	5 402.43	2 000.00	10 678.00½
Spinnen van wollen garens en weven van llen stoffen en dekens.	″ ″	″ 1 193.68	8) ″ ″	″ ″	″ 90.70	″ 403.79	″ ″	″ 1 697.17
	f 37 615.78	f 126 581.30	f 72 055.06	f 150.00	f 7 496.90	f 120 974.69½	f 2 010.20	f 366 883.94

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 13. (*Vervolg*).

PROVINCIEN.	MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.						
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Opbrengst van het werk.	Collecten en giften.	SUBSIDIEN VAN DE		Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.
				arm-besturen.	gemeenten.		
Noordbraband	″	″	″	″	″	″	″
Gelderland	″	f 16 830.00	″	f 400.00	f 850.00	″	f 18 080.00
Zuidholland	f 456.86	2) 29 617.20½	f 4 235.11½	″	17 583.60½	[illegible]	[illegible]
Noordholland	9 959.82½	67 770.08½	″	65.50	62 726.99½	f 3.00	1[illegible]
Zeeland	2 423.39	17 309.66	6 551.59	751.30	8 733.80	501.94½	4) 36 271.68[illegible]
Utrecht	″	″	″	″	″	″	″
Friesland	200.00	6) 53 999.16½	″	″	1 400.00	112.06	55 711.22
Overijssel	405.69	32 469.77½	″	″	5 167.00	″	38 042.46
Groningen	110.00	6 380.34	4 241.02	″	150.00	785.26½	11 666.6[illegible]
Drenthe	″	″	″	″	″	″	″
Hertogdom Limburg	″	1 697.17	″	″	″	″	1 697.1[illegible]
TOTAAL	f 13 555.76½	f 226 073.40	f 15 027.72½	f 1 216.80	f 96 611.40	f 1 402.27	f 353 887.3[illegible]

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

BEDRAG VOOR ÉÉN PERSOON EN PER JAAR: de kosten van onderhoud en voeding voor de in de instellingen gehuisveste personen.	der daggelden of arbeidsloonen, toegekend aan de gehuisveste personen.	der daggelden of arbeidsloonen, verdiend door de niet gehuisveste personen.	der als gift verstrekte spijs of kleeding- en liggingstukken aan de niet gehuisveste personen.
″ ″	″ ″	″ f 19.48	″ ″
″	″	31.73	″
76 71	f 7.94	31.34	″
105.98	10.26	27.60	f 0.32
″ ″	″ ″	″ 32.31	″ ″
″	″	10.13	″
″	″	21.35	″
″ ″	″ 6.23	″ 100.95	″ ″
9) f 79.62	f 8.14	f 22.23	9) f 0.32

A A N M E R K I N G E N.

1) De vroeger te *Sommelsdijk* bestaan hebbende werkplaats is opgeheven.

De opgaven nopens de instelling te *Schiedam* waren te onvolledig om in deze tabel te worden opgenomen.

2) Hieronder is voor *Delft* en *Schiedam* niets gebragt, aangezien de werkzaamheden in de eerstgemelde stad voor rekening van eenen fabrikant, en in de andere gedeeltelijk voor rekening van den spinbaas worden verrigt.

3) De werkplaats te *Winkel* is in de tabel niet opgenomen, vermits zij bijna het geheele jaar 1843 heeft stil gestaan.

4) In de hoogere uitgaaf dan ontvangst, wordt door stedelijke subsidie of door voorschotten van particulieren voorzien.

5) Hieronder is voor *Leeuwarden* slechts gebragt eene som van f 229.86½ van stadswege uitbetaald, doch niet hetgeen door den opziener, voor wiens eigen rekening de werkzaamheden worden verrigt, is betaald geworden.

6) Hieronder is voor *Leeuwarden* niets gebragt, mede uithoofde de werkzaamheden voor eigen rekening van den opziener worden verrigt.

7) Hieronder is voor *Zwolle* niets gebragt, vermits de werkzaamheden aldaar voor rekening van eenen bijzonderen aannemer worden verrigt.

8) De kosten van onderhoud en voeding zijn begrepen onder die der bevolking van het Roomsch-Katholiek armgesticht, waartoe de onderhavige instelling behoort en waarin de in de vijfde kolom bedoelde 16 personen gehuisvest zijn. Dat gesticht komt op de tabel der godshuizen voor.

9) Bij de berekening dezer sommen zijn alleen in aanmerking genomen de getallen der personen, werkende ten behoeve van instellingen, door welke uitgaven voor onderhoud en voeding gedaan of giften verstrekt zijn.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 14. KOLONIEN GEVESTIGD DOOR DE

Getal der contribueerende leden der maatschappij.	PROVINCIEN waarin de kolonien en stichtingen gevestigd zijn.	GETAL EN AARD der KOLONIEN en STICHTINGEN.	Hoeveelheid der bewerkte gronden in bunders.	GETAL EN SOORT der GEBOUWEN.	HOEVEELHEID EN SOORT VAN HET VEE.	Geplaatst uit de opbrengst der contributie, en zijnde personen, uitmakende huisgezinnen.
8 593	Friesland, Overijssel en Drenthe.	3 vrije kolonien. 1 gesticht voor weezen. 3 gestichten voor bedelaars. 1 strafkolonie. 1 opvoedingsgesticht voor den landbouw te Wateren.	2 478	5 hoofdgebouwen. 11 kerken en afzonderlijk staande schoolgebouwen. 19 fabrieken en werkplaatsen. 42 groote hoeven. 407 kleine dito. 72 Ambtenaarswoningen en bijgebouwen. 1 korenmolen. 1 watermolen. 28 veldwachterswoningen. 2 boerenplaatsen buiten het grondgebied der kolonien.	112 paarden. 1 veulen. 66 trekossen. 828 koeijen. 30 stieren en driejarig vee. 6 vaarzen. 4 pinken. 1 kalf. 1 691 schapen. 96 varkens. 2 835 stuks vee.	1 698

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

[M]AATSCHAPPIJ VAN WELDADIGHEID. DIENST 1843.

GETAL DER KOLONISTEN.

Overgenomen volgens gesloten contracten met gemeente- of armbesturen of particulieren.				Overgenomen volgens gesloten contracten met het Gouvernement.				TOTAAL-GENERAAL, verdeeld in			
Personen, [u]itmakende huisgezinnen.	Weezen, vondelingen en verlaten kinderen	Bedelaars of personen die verlangd hebben in de bedelaarsgestichten opgenomen te worden.	TOTAAL.	Personen, uitmakende huisgezinnen.	Weezen, vondelingen en verlaten kinderen.	Bedelaars of personen die verlangd hebben in de bedelaarsgestichten opgenomen te worden.	TOTAAL.	Personen, uitmakende huisgezinnen.	Weezen, vondelingen en verlaten kinderen.	Bedelaars of personen die verlangd hebben in de bedelaarsgestichten opgenomen te worden.	TOTAAL.
796	326	17	1 139	1 220	1 619	4 731	7 570	3 714	1 945	4 748	10 407

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 14. (*Vervolg.*)

Waarde van de roerende eigendommen op 1°. Januarij voorhanden, en welke beschouwd worden van het vorige jaar te zijn overgenomen.	UITGAVEN GED				
	Betrekkelijk de eerste daarstelling of vestiging.			Betrekkelijk d	
	Voor rentebetalingen der verschillende geldleeningen.	Voor vestigings-kosten, gedurende het dienstjaar.	TOTAAL.	Kosten van algemeen beheer.	Voor de administratie en het onderhoud der gevestigde koloniale etablissementen, fabrieken, werkplaatsen en bakkerij.
f 888 543 35	f 200 000.00	f 2 913.48	f 202 913.48	f 25 274.95½	f 2 490 493.06

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

I T G A V E N.

N D E H E T D I E N S T J A A R.

estigde koloniale inrigtingen.					
Voor uitbetalingen n de kolonisten, wegens te goed gemaakte gelden en spaarpenningen.	Uitschotten voor rekening van het Gouvernement gedaan.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.	TOTAAL der uitgaven gedurende het dienstjaar.	TOTAAL-GENERAAL.
f 21 193.20	f 61 882.46½	f 33 517.18½	f 2 632 360.85½	f 2 835 274.33½	f 3 723 817.68½

N°. 14. (*Slot*).

O N T V A N					
ONTVANGSTEN GEDURENDE HET DIENS					
Bestemd tot dekking der onkosten van eerste daarstelling of vestiging.			Bestemd tot dekking der kosten voor de gevestigd		
Bestedings-gelden, volgens gesloten contracten.	Bedrag der door de sub-commissien overgestorte contributien, giften en legaten.	TOTAAL.	Stortingen der kolonisten, zoo voor de administratie als onderhouds-fondsen, opbrengst der producten, magazijnen, fabrieken, werkplaatsen en bakkerij.	Stortingen der kolonisten voor de fondsen, welke bij hun ontslag verevend worden.	Vergoedingen, bij de gesloten contracten bedongen.
f 328 882.88	*f* 33 063.22	*f* 361 946.10	*f* 2 288 292.34	*f* 23 526.20	*f* 142 070.88

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

...T E N.					S A L D O aan G E L D,	
...A R.						
...niale inrigtingen.		TOTAAL der ontvangsten gedurende het dienstjaar.	Waarde van de roerende eigendommen op 31 December voorhanden, en welke beschouwd worden aan het volgend dienstjaar te zijn overgedaan.	TOTAAL-GENERAAL.	op primo Januarij.	op 31 December.
Verschillende ...ntvangsten.	TOTAAL					
f 34 550.26	f 2 488 439.68½	f 2 850 385.78½	f 902 980.12	f 3 753 365.90½	f 2 972.57	f 17 626.87½

N°. 15. AFWISSELING VAN DE BEVOLKING DER KOLONIEN

AANWIJZING DER PERSONEN.	Getal der personen op 1°. Januarij.	BIJGEKOMEN.						A	
		Opgenomen.	Geboren.	Van desertie terug.	Totaal.	Uit het eene gesticht in het andere overgenomen.	Totaal-Generaal.	Ontslagen.	Gedeserteerd.
KOLONISTEN.									
Personen tot huisgezinnen vereenigd:									
Uitmakende huisgezinnen van gewone kolonisten in de drie vrije kolonien, met bijvoeging der bij die huisgezinnen ingedeelde weezen, vondelingen en verlaten kinderen . .	2 495	(1) 103	67	6	176	111	287	(2) 93	(3) 31
Uitmakende huisgezinnen van gewone kolonisten, welke groote hoeven bewonen	176	2	9	〃	11	42	53	10	〃
Uitmakende arbeiders-huisgezinnen, geplaatst in afzonderlijke woningen	499	13	11	1	25	53	78	[illegible]	2
Uitmakende bedelaars- of behoeftige huisgezinnen	295	2	12	〃	14	129	143	[illegible]	[illegible]
〃 veteranen-huisgezinnen	606	62	10	〃	72	32	104	19	1
In de strafkolonie aan de Ommerschans	122	2	4	2	8	27	35	12	4
Om straf in de gestichten te Veenhuizen	7	〃	〃	〃	〃	5	5	2	〃
Totaal	4 200	184	113	9	306	399	705	183	40
Weezen, vondelingen en verlaten kinderen, in gestichten vereenigd:									
In het eerste gesticht te Veenhuizen	1 517	218	〃	3	221	48	269	181	10
〃 〃 derde 〃 〃 〃	132	1	〃	〃	1	3	4	27	1
Totaal	1 649	219	〃	3	222	51	273	(4) 208	11
Bedelaars in gestichten vereenigd en personen die verlangd hebben in gestichten voor bedelaars te worden opgenomen:									
In het gesticht aan de Ommerschans	1 746	2 162	21	15	2 198	6	2 204	679	49
〃 〃 〃 n°. 2 te Veenhuizen	1 657	1	19	〃	20	823	843	738	14
〃 〃 〃 〃 3 〃 〃	1 097	〃	12	1	13	954	967	408	19
Totaal	4 500	2 163	52	16	2 231	1 783	4 014	(5) 1 825	82
Kweekelingen in het opvoedings-gesticht voor den landbouw te *Wateren*.	72	1	〃	〃	1	14	15	(6) 11	〃
Totaal-Generaal	10 421	2 567	165	28	2 760	2 247	5 007	2 227	133

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

AN DE MAATSCHAPPIJ VAN WELDADIGHEID. DIENST 1843.

EGAAN				Getal der personen op 31 December.	Gemiddeld getal der personen.	VERHOUDING VAN HET GETAL DER	
Overleden.	Totaal.	Van het eene gesticht in het andere overgeplaatst.	Totaal-Generaal.			geborenen tot het gemiddeld getal der personen, berekend over 100 derzelven.	overledenen tot het gemiddeld getal der personen, berekend over 100 derzelven.
21	145	115	260	2 522	2 508	2.67	0.84
[illegible]5	15	39	54	175	176	5.11	2.84
[illegible]	23	42	65	512	505	2.18	0 59
[illegible]	36	69	105	333	314	3.82	1.59
[illegible]	30	33	63	647	627	1.59	1.59
3	19	42	61	96	109	3.67	2 75
3	5	3	8	4	5	〃	60.00
50	273	343	616	4 289	4 244	2.71	1.18
25	216	24	240	1 546	1 531	〃	1.63
〃	28	38	66	70	101	〃	〃
25	244	62	306	1 616	1 632	〃	1.53
105	833	1 429	2 262	1 688	1 717	1.22	6.12
121	873	116	989	1 511	1 584	1.20	7.64
112	539	293	832	1 232	1 165	1.03	9.61
338	2 245	1 838	4 083	4 431	4 466	1.16	7.57
1	12	4	16	71	72	〃	1.39
414	2 774	2 247	5 021	10 407	10 414	1.58	3.97

AANMERKINGEN.

1) Onder dit getal bevinden zich 1 huisgezin uit Alkmaar, 1 uit Bergen op Zoom en 2 uit Dordrecht, te zamen 4 huisgezinnen, uitmakende 10 hoofden. De overige 93 nieuw opgenomenen bestaan uit kinderen of personen die voorloopig ontslagen of met verlof vertrokken waren, die uit den krijgsdienst zijn teruggekeerd, enz. en wijders uit personen op bijzondere contracten gevestigd.

2) Hieronder bevonden zich 2 huisgezinnen te zamen 8 hoofden tellende, en voorts 85 kolonisten, kinderen of personen, op bijzondere contracten gevestigd, van welke 20 gehuwd, 11 voor den krijgsdienst vertrokken, 3 bij landlieden teregt gekomen, 16 in huisdiensten getreden, 1 op een ambacht geplaatst, 4 door bloedverwanten benaderd zijn, enz.

3) Hieronder bevond zich slechts 1 huisgezin, uit 4 leden bestaande, hetwelk echter weder is teruggekomen.

4) Van deze 208 ontslagen kinderen zijn er 152 die diensten hebben bekomen bij burgers of landlieden, 15 in krijgs- of zeedienst getreden, 2 die een handwerk of een ambacht hebben aangeleerd, 36 welke door hunne bloedverwanten of uitbesteders zijn benaderd, 1 die gehuwd is en 2 waarvan de bestemming onbekend is gebleven.

5) Hieronder zijn er 41 die in 's lands dienst zijn getreden.

6) Hiervan zijn er 5 in 's lands dienst getreden, 5 bij landlieden en burgers gaan dienen en 1 door bloedverwanten benaderd.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 16. GENOOTSCHAP TOT ZEDELIJKE

WAAR HET HOOFDBESTUUR GEVESTIGD IS		GETAL der LEDEN van het genootschap.	GETAL der personen, tot welke de regtstreeksche bemoeijingen des genootschaps zich hebben uitgestrekt.	UITGAVEN,			
PROVINCIEN.	GEMEENTE.			voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	voor kosten van onderwijs.	voor onderstand aan ontslagen gevangenen uitgereikt.	TOTAAL.
Noordholland . .	(1) Amsterdam .	3 441	(2) 1 508	*f* 3 075.24	*f* 5 488.92	*f* 4 131.46	*f* 12 [illegible]5.62

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

ERBETERING DER GEVANGENEN. DIENST 1843.

DDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN				Verhouding van het getal der personen, tot welke de regtstreeksche bemoeijingen des genootschaps zich hebben uitgestrekt, tot de bevolking, berekend over 1 000 zielen.	*AANMERKINGEN.*
Inkomsten ı bezittingen ʋan allerlei ·d en toege- ·nde regten.	Jaarlijksche giften of toelagen.	Buitengewone giften.	TOTAAL.		
…94	*f* 8 572.90	*f* 1 193.72	*f* 14 884.56	0.50	(1) Het genootschap heeft 28 afdeelingen hier te lande en één in de kolonie *Suriname*. (2) 418 dezer personen hebben door de zorg des genootschaps zedelijk en godsdienstig onderwijs genoten; 581 zijn in het lezen, schrijven en rekenen geoefend; 58 hebben werk bekomen en 451 ontslagenen zijn in staat gesteld om in derzelver behoeften te voorzien. Bovendien is nog door het genootschap aan 1733 personen, opgesloten zijnde in gevangenissen in welke van Gouvernementswege godsdienstig onderrigt, schoolonderwijs en arbeid wordt verschaft, eene zijdelingsche zorg aangewend tot derzelver zedelijke opleiding, door de bezoeken en toespraken van de bestuurders der afdeelingen, of ook door het uitreiken van nuttige geschriften, inzonderheid voor gevangenen geschikt.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 17.

BANKEN VAN LEENING, WELKE DOOR ADMINISTRATIE

PROVINCIEN.	Getal der banken van leening.	GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	KAPITALEN waarmede de banken hebben gewerkt.
Noordbraband	1	Breda	*f* 54 300.00
Gelderland	1	Arnhem	48 716.37
Zuidholland	7	's Gravenhage, Rotterdam, Leiden, Dordrecht, Delft, Brielle en Gouda	1 279 332.98
Noordholland	8	Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Enkhuizen, Hoorn, Medemblik, Texel en Zaandam	[illegible]
Zeeland	2	Vlissingen en Goes	59 012.03
Utrecht	1	Amersfoort	38 900.00
Friesland	2	Leeuwarden en Bolsward	70 800.00
Overijssel	3	(3) Zwolle, Deventer en Kampen	57 200.00
Groningen	〃		〃
Drenthe	〃		〃
Hertogdom Limburg	1	Maastricht	30 178.36
TOTAAL	26		*f* 2 449 859.45

(3) Zie kolom AANMERKINGEN op blz 1223.

AN LIEFDADIGHEID WORDEN GEHOUDEN. DIENST 1843.

INTEREST tegen welken dat gedeelte der kapitalen, hetwelk met denzelve is bezwaard, is opgenomen.	INTEREST tegen welken de panden zijn beleend.	GETAL DER PANDEN WELKE ZIJN		
		beleend of waarvan de beleening is vernieuwd.	gelost.	verkocht.
3 a 5 pct.	12 a 14 pct.	43 326	41 661	1 305
$4\frac{1}{2}$ a 5 〃	12 a 16 〃	60 754	60 944	1 174
4 a 5 〃	$7\frac{1}{2}$ a 16 〃	630 068	604 995	30 138
[illegible] a 5 〃	$8\frac{2}{5}$ a 16 〃	389 593	353 404	29 479
5 〃	12 a 16 〃	51 058	50 461	1 488
4 a 5 〃	$7\frac{1}{5}$ a 16 〃	46 494	46 070	1 713
4 a 5 〃	10 a 15 〃	72 838	71 043	2 003
4 a 5 〃	10 a 16 〃	73 192	71 933	2 759
〃	〃	〃	〃	〃
〃	〃	〃	〃	〃
4 〃	10 a 14 〃	34 854	34 771	925
. . . .	. . . .			
3 a 5 pct.	$7\frac{1}{5}$ a 16 pct.	1 402 177	1 335 282	70 984

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 17. (*Vervolg.*)

GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	UITGAVEN.							
	Bedrag der interesten voor opgenomen kapitalen betaald.	Voor onderhoud van gebouwen en verdere lasten, waarmede de eigendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	Op de beleende panden geschoten gelden.	Vergoeding voor beschadigde of vermiste panden.	Onkosten op den verkoop van panden gevallen.	Overschot van de opbrengst der verkochte panden hetwelk aan de houders van pandbriefjes is uitgereikt.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL.
Breda	*f* 2 327.25	*f* 2 896.68	*f* 112 671.00	"	*f* 86.10	*f* 303.84	"	*f* 118 284.87
Arnhem	2 307.18½	(1) 8 646.48	126 626.50	*f* 1.25	151.78	126.84	"	137 860.03½
's Gravenhage, Rotterdam, Leiden, Dordrecht, Delft, Brielle en Gouda.	35 381.33	63 058.54	2 164 646.65	15.55½	2 696.78	6 321.40½	"	2 272 120.62
Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Enkhuizen, Hoorn, Medemblik, Texel en Zaandam.	4 373.00	59 794.03	1 299 464.45	"	377.37	35 734.75½	*f* 7 744 89½	1 [illegible]
Vlissingen en Goes	2 352.50	3 157.81½	100 172.00	"	109.98	227.09	"	106 019.38½
Amersfoort	1 896.05	2 291.26	88 074.30	"	"	452.42	"	92 714.03
Leeuwarden en Bolsward . . .	3 369.97	4 857.56½	203 109.95	"	128.25	666.95	"	212 132.68
(3) Zwolle, Deventer en Kampen	2 812.12½	5 240.52	173 273.35	391.34½	"	760.81	"	182 478.15
. . . .	"	"	"	"	"	"	"	"
. . . .	"	"	"	"	"	"	"	"
Maastricht	1 208.21½	2 940.89½	80 298.25	"	48.50	250.40	"	84 746.26
	f 56 027.62½	*f* 152 883.78½	*f* 4 348 336.45	*f* 408.15	*f* 3 598.76	*f* 44 844.51	*f* 7 744.89½	*f* 4 613 844.17[illegible]

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN							WINST OF VERLIES DER BANKEN.		
Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Terug ontvangen gelden voor geloste panden.	Interesten van de panden, welke zijn gelost of verkocht, of waarvan de beleening is vernieuwd.	Opbrengst van de verkochte panden, na aftrek der verschuldigde interesten voor die panden.	Opgelden door de koopers betaald voor gekochte panden.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.	WINST.	VERLIES.	*Aanmerkingen.*
125.00	*f* 112 002.00	*f* 6 310.45	*f* 2 913.15	*f* 86.10	〃	*f* 121.436.70	*f* 1 125.42	〃	(1) Hieronder is begrepen eene som van ongeveer *f* 5000 wegens kosten voor vergrooting van het lokaal der bank.
1 732.36½	124 928.30	6 379.42	2 497.59½	151.78	〃	135 689.46	554.76½	〃	
[illegible]215.23	2 131 378.80	132 818.21	85 389.38	3 327.99	〃	2 356 129.61	32 063.97	〃	(2) Dit verlies is door de bank te *Alkmaar* geleden.
[illegible].81	1 271 264.85	106 881.08½	88 141.86	3 606.19½	*f* 1 077.45	1 476 586.25	10 984.24½	(2) *f* 355.77½	(3) De bank te *Kampen* is eerst met 1 November 1843 in werking gekomen, over welk kort tijdvak geene opgaven zijn gedaan.
60.00	103 229.00	6 857.30	3 426.55	192.75½	〃	113 765.60½	1 516.25½	〃	
1 300.00	87 623.60	4 805.36	4 086.00	204.30	〃	98 019.26	2 294.25	〃	
〃	98 887.35	10 805.27	6 989.55	335.35	〃	217 017.52	2 727.02½	〃	
〃	173 789.10	10 304.09	3 056.60½	〃	〃	187 149.79½	1 779.25½	〃	
〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	
782.17	80 371.25	4 173.50	2 139.66	130.09	〃	87 596.67	〃	22.93½	
f 12 829 57½	*f* 4 283 474.25	*f* 289 334.68½	*f* 198 640.35	*f* 8 034.56	*f* 1 077.45	*f* 4 793 390.87	*f* 53 045.18½	*f* 377.71	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

No. 18.

BANKEN VAN LEENING, WELKE ZIJN VERPACHT, OF DIE, ...
PARTICULIEREN VOOR EIGEN ...

PROVINCIEN.	GETAL der banken van leening.	GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	INTEREST tegen welken de panden zijn beleend.
Noordbraband	10	's Hertogenbosch, Grave, Heusden, Bergen op Zoom, Willemstad, Geertruidenberg, Klundert, Oudenbosch, Tilburg en Steenbergen.	8 à $25\frac{1}{4}$ pct.
Gelderland	12	Nijmegen, Zutphen, Tiel, Zalt-Bommel, Harderwijk, Wageningen, Culemborg, Doesburg, Elburg, Doetinchem, Nijkerk en Ede.	$6\frac{1}{2}$ a $21\frac{2}{3}$
Zuidholland.	12	Alphen, Beijerland (Oud), Delfshaven, Gorinchem, Heenvliet, Katwijk, Leerdam, Maassluis, Schiedam, Schoonhoven, Vlaardingen en Woerden.	7 à 1[illegible]
Noordholland	8	Edam, Helder, Hilversum, Monnikendam, Naarden, De Rijp, Weesp en Uithoorn.	7 à 16 ″
Zeeland	4	(2) Middelburg, Sluis, Tholen en Hulst	8 à $15\frac{3}{4}$ ″
Utrecht	5	Utrecht, Maarssen, Rhenen, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.	(3) 6 à 16 ″
Friesland	7	Franeker, Sneek, Harlingen, Dokkum, Workum, Hindelopen en Heerenveen	10 à 16 ″
Overijssel	2	Steenwijk en Ootmarssum.	12 à 16 ″
Groningen	3	Groningen, Appingadam en Winschoten	$9\frac{1}{2}$ à $16\frac{1}{4}$ ″
Drenthe	4	Assen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel	8 à 16 ″
Hertogdom Limburg.	1	Venlo	12 à 16 ″
TOTAAL	68		6 à $25\frac{1}{4}$ pct.

(1) (2) (3) Zie de AANMERKINGEN op bladz. 1227.

EN GEVOLGE VAN EENE OF ANDERE VERGUNNING, DOOR
EKENING WORDEN GEHOUDEN.

DIENST 1843.

GETAL DER PANDEN WELKE ZIJN			Uitgaven, ten laste van gemeentebesturen of instellingen van weldadigheid, en inkomsten door dezelve genoten.				Bedrag der zuivere winst door gemeenten of door instellingen van weldadigheid genoten.
				INKOMSTEN.			
beleend of waarvan de beleening is vernieuwd.	gelost.	verkocht.	Uitgaven en lasten voor onderhoud van gebouwen.	Bedrag der pachtpenningen of andere retributiën.	Verdere voordeelen bij de pachtcontracten of de akten van vergunning bedongen.	TOTAAL.	
115 790	1) 105 194	2 503	〃	*f* 739.62½	〃	*f* 739.62½	*f* 739.62½
121 130	106 923	5 881	*f* 871.00	2 550.00	〃	2 550 00	2 279.00
[illegible]7 589	88 339	6 604	〃	1 855.00	〃	1 855.00	1 855.00
38 151	32 079	1 657	1 260.00	347.50	〃	347.50	297.50
51 784	47 111	1 561	110.81	614.00	〃	614.00	503.19
145 642	138 044	8 082	〃	3 233.31	〃	3 233.31	3 233.31
56 621	51 880	2 157	25.00	581.75	*f* 100.00	681.75	656.75
4 544	2 126	309	〃	25.00	〃	25.00	25.00
77 439	75 515	2 044	〃	1 810.00	〃	1 810.00	1 810.00
8 430	5 529	369	〃	〃	〃	〃	〃
13 020	12 940	177	〃	〃	〃	〃	〃
740 140	665 680	31 344	*f* 2 266.81	*f* 11 756.18½	*f* 100.00	*f* 11 856.18½	*f* 11 399.37½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 18. (*Vervolg.*)

GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	UITGAVEN EN INKOMSTEN VAN DE PACHTERS OF ANDERE BAN… TOT DE BELEENI…						
	UITGAVEN.						
	Bedrag der pachtpenningen of andere retributien.	Bedrag der verdere uitkeeringen waartoe de bankhouders ingevolge de pachtcontracten of de akten van vergunning verbonden zijn.	Op de beleende panden geschoten gelden.	Vergoeding voor beschadigde of vermiste panden.	Onkosten op den verkoop van panden gevallen.	Overschot van de opbrengst der verkochte panden, hetwelk aan de houders van pandbriefjes is uitgekeerd.	TOTAAL.
's Hertogenbosch, Grave, Heusden, Bergen op Zoom, Willemstad, Geertruidenberg, Klundert, Oudenbosch, Tilburg en Steenbergen.	f 739.62½	"	f268 147.39½	f 7.60	f 580.21	f 677.71½	f270 152.5[illegible]
Nijmegen, Zutphen, Tiel, Zaltbommel, Harderwijk, Wageningen, Culemborg, Doesburg, Elburg, Doetinchem, Nijkerk en Ede.	2 550.00	"	221 595.78	8.69	348.32	391.02	22[illegible]
Alphen, Beijerland (Oud), Delfshaven, Gorinchem, Heenvliet, Katwijk, Leerdam, Maassluis, Schiedam, Schoonhoven, Vlaardingen en Woerden.	1 855.00	"	240 248 30	"	406.10	205.00	[illegible]
Edam, Helder, Hilversum, Monnikendam, Naarden, De Rijp, Weesp en Uithoorn.	347.50	"	84 080.22	10.30	76.05	158.57	84 672.6[illegible]
(2) Middeburg, Sluis, Tholen en Hulst . .	614.00	f 450.00	126 288.45	"	194.42	345.09	127 891.[illegible]
Utrecht, Maarssen, Rhenen, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.	3 233.31	"	459 860.75	19.00	30.36	2 751.77	465 895.[illegible]
Franeker, Sneek, Harlingen, Dokkum, Workum, Hindelopen en Heerenveen.	581.75	100.00	104 030.72½	1.40	137.65	120.51	104 972.[illegible]½
Steenwijk en Ootmarssum	25.00	"	6 846.60	"	68.00	"	6 939.[illegible]
Groningen, Appingadam en Winschoten . .	1 810.00	"	268 124.97	1.25	664.10	307.63	270 907.[illegible]
Assen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel . .	"	"	18 187.15	"	27.55	"	18 214.[illegible]
Venlo	"	"	23 334.50	2.75	22.70	57.50	23 417.5
	f11 756.18½	f 550.00	f1 820 744.84	f 50.99	f2 555.46	f 5 014.80½	f1 840 67[illegible]28

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

…UDERS, VOOR ZOO VERRE DEZELVEN ONMIDDELLIJK …TREKKING HEBBEN.

INKOMSTEN.					AANMERKINGEN.
Terug ontvangen gelden voor geloste panden.	Interesten van panden welke zijn gelost of verkocht of waarvan de beleening is vernieuwd.	Opbrengst van de verkochte panden, na aftrek der verschuldigde interesten voor die panden	Opgelden door de koopers betaald voor gekochte panden.	TOTAAL.	
) f 255 751.57	f 16 531.87	f 8 129.28½	f 357 01	f 280 769 73½	(1) Hieronder is, bij gebreke van opgaven, voor *Heusden* niets begrepen.
…5 753.61	16 883.36	10 268.25	378 12	233 288.34	(2) De bank te *Hulst* is slechts tot 28 Maart 1843 in werking geweest.
…10.30	14 630.77	10 125.75	300.19	236 997.01	(3) Te *Maarssen* wordt voor kortstondige beleeningen van geringe panden een hoogere interest betaald.
69 512.93	5 442.86	3 273.62	181.16	78 410.57	
121 533.61	8 403.37	4 543.97	166.04	134 646.99	
449 313.40	26 762.13	16 643.25	827.40	493 546.18	
96 063.77½	6 319.29	3 423.76	2.86	105 809.68½	
3 128.95	491.85	501.20	"	4 122.00	
267 540.94	14 286.96	5 635.98½	14.60	287 608.48½	
14 636.90	1 339.38½	689.10½	23.77½	16 689.16½	
24 183.25	1 534.53	314.75	22.70	26 055.23	
…1 719 364.25½	f 112 626.37½	f 63 548.92½	f 2 403.85½	f 1 897 943.39	

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

No. 19. Z I E K E N- E

PROVINCIEN.	Getal der bussen.	G E M E E N T E N waar G E V E S T I G D.	Getal der deelnemers.	Getal der personen aan welke onderstand is verleend.	voor onderhoud va gebouwen en verdere lasten waarmede de eigendommen er inkomsten bezwaard zijn e voor alle kosten van administrati
Noordbraband . . .	18	(1) 1 te Breda, 6 te Tilburg en 11 te Bergen op Zoom.	1 087	139	*f* 450.51
Gelderland	11	(3) 6 te Nijmegen, 2 te Zutphen, 1 te Wageningen, 1 te Hemmen en 1 te Ubbergen.	1 430	366	1 342.48
Zuidholland. . . .	122	(4) 11 te 's Gravenhage, 3 te Brielle, 1 te Delfshaven, 13 te Delft, 3 te Dordrecht, 7 te Gorinchem, 2 te Gouda, 1 te Haastrecht, 2 te Hellevoetsluis, 2 te Kralingen, 26 te Leiden, 1 te Maassluis, 1 te Middelharnis, 2 te Naaldwijk, 1 te Oudewater, 32 te Rotterdam, 10 te Schiedam, 1 te Vlaardingen, 1 te Voorburg en 2 te Woerden.	120 555	(5) 5 237	27 9[illegible]
Noordholland . . .	53	(6) 9 te Haarlem, 3 te Alkmaar, 1 te Andijk, 2 te Bussum, 2 te Crommenie, 1 te Edam, 5 te Hilversum, 3 te Hoorn, 1 te Huizen, 1 te Koog aan de Zaan, 2 te Laren, 1 te Medemblik, 4 te Muiden, 1 te Naarden, 1 te Purmerend, 1 te Uitgeest, 3 te Weesp, 1 te Westzaan, 1 te Wormerveer en 10 te Zaandam.	20 356	2 037	5 886.99
Zeeland	19	8 te Middelburg, 5 te Vlissingen, 3 te Zierikzee, 2 te Goes en 1 te Tholen.	3 433	274	965.69
Utrecht	23	13 te Utrecht, 4 te Amersfoort, 2 te Loosdrecht, 1 te Maartensdijk, 1 te Tienhoven, 1 te Westbroek en 1 te Zuilen.	8 859	1 039	1 985.21
Friesland	29	(7) 12 te Leeuwarden, 2 te Harlingen, 3 te Franeker, 1 te Makkum, 1 te Sloten, 2 te Joure, 2 te Grouw, 2 te Kollum, 1 te Heerenveen, 1 te Dragten en 2 te Oldeboorn.	3 141	465	1 024.96
Overijssel	(8) 20	(8) 12 te Zwolle, 2 te Deventer, 4 te Kampen, 1 te Blokzijl en 1 te Goor.	2 477	545	257.90
Groningen	"	"	"	"	"
Drente	"	"	"	"	"
Hertogd. Limburg .	12	1 te Maastricht, 10 te Venlo en 1 te Roermond.	1 779	130	166.9
Totaal. . .	307		163 117	10 232	*f* 40 046.2

Aanmerkingen.
(1) Te *Breda* is eene bus ontbonden en te *Tilburg* eene nieuwe opgerigt.
(2) De hoogere uitgaaf dan ontvangst zal door buitengewone contributie gedekt worden.
(3) De opgaven ontbreken nopens *drie* bussen te *Nijmegen*.
(4) De opgaven ontbreken van *drie* bussen te *Rotterdam* en van *negen* te *Schiedam*.
(5) Het getal der te *Rotterdam* en te *Schiedam* ondersteunden is niet opgegeven.
(6) Omtrent de te *Amsterdam* bestaande bussen zijn geene opgaven bekomen, welke almede ontbreken nopens *eene Haarlem*.
(7) De opgaven ontbreken nopens de bus te *Makkum*.
(8) De te *Dalfsen* bestaan hebbende bus is ontbonden.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

E G R A F E N I S - B U S S E N. DIENST 1843.

U I T G A V E N,

VOOR VERLEENDEN ONDERSTAND.					Voor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL-GENERAAL.
Zieken-gelden.	Begrafenis-gelden.	Bedrag der verstrekte geneesmiddelen.	Bedrag der toelagen aan de genees- en heelkundigen.	TOTAAL.			
f 1 427.75	f 964.90	"	"	f 2 392.65	f 700.00	"	(2) f 3 543.16
1 394.65	1 592.05	f 2 083.01½	f 1 359.28	6 428.99½	747.08½	"	8 518.56½
18 [illegible].25	139 448.85	75 233.43	69 852.35	302 769.88	29 460.18	"	360 195.61
3 707.00½	38 446.25	2 713.57	1 131.86	46 018.68½	9 975.67	"	61 881 34½
169.00	5 044.92½	325.00	230.00	5 768.92½	742.59½	"	7 477.21
7 446.25	14 412.60	"	828.22	22 687.07	4 280.82	"	28 953.10
3 630.69½	4 193.10	650.96	420.00	8 894.75½	374.86½	f 6 609.67½	16 904.26
2 949.85½	1 915.60	154.51	489.67	5 509.63½	432.69	"	6 200.22½
"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"
501.00	545.20	431.79	125.00	1 602.99	"	"	1 769.97
f 39 461.45½	f 206 583.47½	f 81 592.27½	f 74 436.38	f 402.073.58½	f 46 713.90½	f 6 609.67½	f 495 443.44½

N°. 19. (*Vervolg.*)

GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	MIDDELEN WAARDOOR IN D				
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Opbrengst der gewone contributien.	Opbrengst der buitengewone contributien.	Opbrengst der inleggelden.	Opbrengst der boeten.
(1) 1 te Breda, 6 te Tilburg en 11 te Bergen op Zoom.	*f* 325.37½	*f* 2 663.99½	*f* 25.50	*f* 82.25	*f* 83.20
(3) 6 te Nijmegen, 2 te Zutphen, 1 te Wageningen, 1 te Hemmen en 1 te Ubbergen.	1 679.95½	5 623.69	880.40	299.12	358.19½
(4) 11 te 's Gravenhage, 3 te Brielle, 1 te Delfshaven, 13 te Delft, 3 te Dordrecht, 7 te Gorinchem, 2 te Gouda, 1 te Haastrecht, 2 te Hellevoetsluis, 2 te Kralingen, 26 te Leiden, 1 te Maasluis, 1 te Middelharnis, 2 te Naaldwijk, 1 te Oudewater, 32 te Rotterdam, 10 te Schiedam, 1 te Vlaardingen, 1 te Voorburg, en 2 te Woerden.	17 816.94½	329 661.36½	14 336.49	1 153.33	93[illegible]
(6) 9 te Haarlem, 3 te Alkmaar, 1 te Andijk, 2 te Bussum, 2 te Crommenie, 1 te Edam, 5 te Hilversum, 3 te Hoorn, 1 te Huizen, 1 te Koog aan de Zaan, 2 te Laren, 1 te Medemblik, 4 te Muiden, 1 te Naarden, 1 te Purmerend, 1 te Uitgeest, 3 te Weesp, 1 te Westzaan, 1 te Wormerveer en 10 te Zaandam.	19 640.39½	48 608.26½	515.44	144.90	503.27½
8 te Middelburg, 5 te Vlissingen, 3 te Zierikzee, 2 te Goes en 1 te Tholen.	632.10	6 501.13	213.05	327.25	25 50
13 te Utrecht, 4 te Amersfoort, 2 te Loosdrecht, 1 te Maartensdijk, 1 te Tienhoven, 1 te Westbroek en 1 te Zuilen.	3 660.34	30 705.44	107.70	143.35	77.55
(7) 12 te Leeuwarden, 2 te Harlingen, 3 te Franeker, 1 te Makkum, 1 te Sloten, 2 te Joure, 2 te Grouw, 2 te Kollum, 1 te Heerenveen, 1 te Dragten en 2 te Oldeboorn.	1 117.11	15 028.07	243 30	230.60	199.82½
(8) 12 te Zwolle, 2 te Deventer, 4 te Kampen, 1 te Blokzijl en 1 te Goor.	141.65½	7 632.58	322.77	150.55	102.66
″	″	″	″	″	″
″	″	″	″	″	″
1 te Maastricht, 10 te Venlo en 1 te Roermond.	4.00	2 065.10	″	57.10	5.00
	f 45 017.87½	*f* 448 489.63½	*f* 16 644 65	*f* 2 588.45	*f* 2 292.48½

(1) enz. Zie de AANMERKINGEN aan den voet van blz. 1228.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

TGAVEN IS VOORZIEN.			Verhouding van het getal deelnemers tot de bevolking van die provincien, waarin de bussen gevestigd zijn, berekend over 1000 zielen.	Verhouding van het getal der onderstand genoten hebbenden tot dat der deelnemers, berekend over 100 zielen.	Bedrag van het totaal van den onderstand, over het getal der onderstand genoten hebbenden omgeslagen.
Bedrag der erlangde singen van hypotheken n te gelde gemaakte ischulden, effecten of lere bezittingen en der laarop verschenen en ntvangen interesten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.			
	"	f (2) 3 180.32	2.76	12.79	f 17.21
"	f 800.00	9 641.36	3.94	25.59	17.57
7 688.24	270.95	371 864.60	218.72	4.34	57.81
2 187.13½	"	71 599.41	44.34	10.01	22.59
206.82	3 459.82	11 365.67	21.80	7.98	21.05
410.86	"	35 105.24	58.60	11.73	21.84
300.00	4 838.73½	21 957.64	13.11	14 80	19.13
"	635.33	8 985.54½	11.91	22.00	10.11
"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"
"	1 418.58½	3 549.78½	8.87	7.31	12.33
			. . . .	. . . .	. . . .
10 793 05½	f 11 423.42	f 537 249.57	59.87	6.27	f 39.30

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 20.

WEDUWEN- E

PROVINCIEN.	Getal der fondsen.	GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	Getal der deelnemers.	Getal der gepensioneerden.	UITGAVEN.				
					Bedrag der uitbetaalde pensioenen.	Andere uitkeeringen.	Voor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze, en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	TOTAAL
Noordbraband . .	1	's Hertogenbosch .	16	8	*f* 550.00	〃	〃	*f* 41.40	*f* 591.4
Gelderland . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Zuidholland . . .	2	Rotterdam . . .	167	45	8 120.17	*f* 810.85½	*f* 15 278.18	〃	(1) 24 [illegible]
Noordholland . .	(2) 2	Amsterdam . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	[illegible]
Zeeland	2	Middelburg . . .	145	48	2 596.00	54.58	610.05	〃	3 260.
Utrecht	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Friesland	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Overijssel . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Groningen . . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
Drenthe	2	Assen	131	22	978.97	〃	560.00	〃	538.
Hert. Limburg . .	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃
TOTAAL	9		459	123	*f* 12 245.14	*f* 865.43½	*f* 16 448.23	*f* 41.40	*f* 29 600.0½

Aanmerkingen (1) De hoogere uitgaaf dan ontvangst is gedekt uit de renten en contributien in Januarij 1844 ontvangen.

(2) Nopens deze fondsen zijne geene opgaven ingekomen.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

VEEZEN-FONDSEN. DIENST 1843.

MIDDELEN WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.						Bedrag der in kas zijnde gelden op den 31n December.	Waarde der gezamenlijke bezittingen van allerlei aard, op den 31. Dec. 1842, behalve die in de voorgaande kolom vermeld.	Verhouding van het getal der deelnemers tot de bevolking van die provincien, waarin de instellingen gevestigd zijn, berekend over 1000 zielen.	Bedrag van het totaal der uitbetaalde pensioenen, over het getal der gepensioneerden omgeslagen.
Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Bedrag der gewone contributien.	Bedrag der buitengewone contributien.	Bedrag der erlangde aflossingen van hypotheken, der te gelde gemaakte inschulden, effecten of andere bezittingen en der daarop verschenen en door de koopers bijbetaalde renten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.				
296.50	f 138.00	"	"	f 252.21	f 686.71	f 95.31	f 6 600.00	0.04	f 68.75
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
228.75	10 638.26	f 2 568.58	"	4 068.90½	(1) 21 504.49½	927.85	98 260.00	0.30	180.45
	"	"	"	"	3 311.42	"	"	"	"
1 305.42	2 006.00	"	"	"	"	60.43½	29 848.00	0.92	54.08
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
296.17	945.00	"	f 560.00	"	1 801.17	799.84½	6 328.50	1.66	44.50
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
6 126 84	f 13 727.26	f 2 568.58	f 650.00	f 4 321.11½	f 27 303.79½	f 1 883.44	f 141 036.50	0.39	f 99.55

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 21.

S P A A R

PROVINCIEN.	Getal der banken.	GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	Hoegrootheid van den jaarlijkschen interest, welken de banken betalen.	Getal der deelnemers bij de opmaking der laatste rekening.
Noordbraband . . . . ,	2	's Hertogenbosch en Breda	3 à 4 pct.	496
Gelderland	(1) 6	(1) Arnhem, Zutphen, Tiel, Culenborg, Lochem en Vorden.	3 à 4 〃	1 157
Zuidholland	10	(3) 's Gravenhage, Rotterdam, Leiden, Dordrecht, Gorinchem, Schiedam, Brielle, Bodegraven, Vlaardingen en Nieuwkoop en Noorden.	3 à 4 〃	11 242
Noordholland	12	Haarlem, Aalsmeer, Edam, Enkhuizen, Hoorn, Midwoud, Monnikendam, Purmerend, de Rijp, Schagen, Weesp en Zaandam.	3 à 5 〃	[illegible]
Zeeland	5	Middelburg, Vlissingen, Zierikzee, Sluis en Tholen.	3 à 5 〃	1 099
Utrecht	1	Utrecht	3 〃	655
Friesland	7	(7) Leeuwarden, Harlingen, Franeker, Sneek, Workum, Lemmer en Dragten	3 à 3½ 〃	(8) 2 700
Overijssel	4	Zwolle, Deventer, Kampen en Steenwijk	3 à 4 〃	1 056
Groningen	1	Groningen	3½ 〃	289
Drenthe	3	Assen, Meppel en Hoogeveen	3 à 4 〃	80
Hertogdom Limburg . . .	1	Maastricht	3 〃	183
TOTAAL	52		3 à 5 pct.	20 792

(1) (2) (3) (7) (10). Zie de AANMERKINGEN op blz. 1237.

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

A N K E N. DIENST 1843.

U I T G A V E N,

Voor onderhoud van bouwen en verdere lasten, waarmede de gendommen en inkomsten bezwaard zijn, en voor alle kosten van administratie.	Aan de deelnemers terug betaald, zoo voor opgevraagde inlagen als voor interesten.	voor belegging van gelden, hetzij op hypotheek, hetzij door aankoop van effecten, hetzij op eenigerhande andere wijze, en voor de op de aangekochte effecten verschenen en bijbetaalde renten.	Verschillende uitgaven.	T O T A A L.
f 49.00	f 8 366.58	(2) f 9 478.50	〃	f 17 894.08
275.17	49 234.17	35 677.58	〃	85 186.92
5 289.66½	397 673.50	65 929.09½	〃	468 892.26
548.73½	56 455.17½	78 728 34	〃	135 732.25
486.01	19 737.98	17 399.38	〃	37 623.37
1 165.66	13 585.73	4 007.50	〃	18 758.89
1 375.34	83 249.05	132 864.01	〃	217 488.40
415.93	25 975 22½	33 548.80	(10) f 3 045.00	62 984.95½
74.70	11 462.48½	31 903.65	〃	43 440.83½
〃	3 664.95½	229.05½	〃	3 894.01
45.81½	2 799.14½	8 200.69½	〃	11 045.65½
f 9 726.02½	f 672 203.99½	f 417 966.60½	f 3 045.00	f 1 102 941.62½

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

N°. 21. (*Vervolg.*)

GEMEENTEN WAAR GEVESTIGD.	MIDDELEN, WAARDOOR IN DE UITGAVEN IS VOORZIEN.				
	Inkomsten van bezittingen van allerlei aard en toegekende regten.	Bedrag der gedane inlagen.	Bedrag der erlangde aflossingen van hypotheken, der te gelde gemaakte inschulden, effecten of andere bezittingen, en der daarop verschenen en door de koopers betaalde renten.	Verschillende ontvangsten.	TOTAAL.
's Hertogenbosch en Breda	*f* 2 008.02	*f* 15 508.33½	*f* 403.44	*f* 929 50	*f* 18 849.2
(1) Arnhem, Zutphen, Tiel, Culenborg, Lochem en Vorden.	(2) 9 916.16	97 211.58½	(2) 9 179.03	347.00½	116 653.7
(3) 's Gravenhage, Rotterdam, Leiden, Dordrecht, Gorinchem, Schiedam, Brielle, Bodegraven, Vlaardingen en Nieuwkoop en Noorden.	19 430.06½	447 810.30	29 465.12	2 207.11½	498 [illegible]
Haarlem, Aalsmeer, Edam, Enkhuizen, Hoorn, Midwoud, Monnikendam, Purmerend, de Rijp, Schagen, Weesp en Zaandam.	7 008.18½	64 172.83½	68 097.72	52 245.64	[illegible]
Middelburg, Vlissingen, Zierikzee, Sluis en Tholen.	6 087.00	32 985.75	934.20	4 520.56	44 527.5
Utrecht	3 478.64	18 236.57	2 300.00	845.09½	24 860.3
(7) Leeuwarden, Harlingen, Franeker, Sneek, Workum, Lemmer en Dragten.	11 943.02½	67 530 66	140 332.90½	6 586.08	226 392.6
Zwolle, Deventer, Kampen en Steenwijk	6 952.28	43 747.35½	10 565.36	(10) 6 724.23	67 989.2
Groningen	2 300.75	23 841.89½	17 093.47½	619.59	43 855.7
Assen, Meppel en Hoogeveen	56.84	1 669.87	2 171.70	63.37	3 961.7
Maastricht	1 602.60½	9 335.17½	"	1 465 55	12 403.3
	f 70 783.57	*f* 822 050.33	*f* 280 542.95	*f* 76 553.74	*f* 1 249 930.5

J. *Verslag over het Armwezen gedurende* 1843.

Vergelijking tusschen het credit en het debet der banken, bij het opnemen der laatste rekeningen.			Verhouding van het getal deelnemers tot de bevolking, berekend over 1000 zielen.	Bedrag der kapitalen, over het getal der deelnemers omgeslagen.	Het bedrag der opgevraagde gelden met de interesten staat tot dat der gedane inslagen als *f* 1.00 tot
Beloop van het kapitaal der banken, daarin begrepen hetgeen zij te goed hadden.	Bedrag van hetgeen de banken verschuldigd waren.	Zuiver bedrag der reserve-fondsen.			
51 012.66	*f* 42 813.45	*f* 8 199.21	1.26	*f* 102.85	*f* 1.85
226 893 19½	201 413.51	25 479.68½	3.19	196.10	1.97
[illegible]15 [illegible]42	393 166.90½	(4) 22 675.04½	20.40	(5) 167.94	1.12
[illegible]821.30	214 253.74	(6) 18 640.57½	4.00	126.88	1.14
151 756.38	139 304.72	12 451.66	6.98	138.09	1.67
89 780.99½	85 548.14	4 232.85½	4.33	137 07	1.34
260 180.39½	234 468.94	(9) 25 734.39	14.27	96.36	0.81
194 844.73	184 685.49	10 159.24	5.08	184 51	1.68
57 655 87½	53 463.06½	4 192.81	1.57	199.50	2.08
3 549.57½	3 543.90½	5.67	1.01	44.37	0.46
38 207.67	35 257.47	2 950.20	0.91	208.79	3.34
			. . . .	. . . . . .	. . . .
1 722 532.19½	*f* 1 587 919.33½	*f* 134 721.34	6.96	(11) *f* 143 23	*f* 1.22

AANMERKINGEN.

(1) De te *Apeldoorn* bestaan hebbende spaarbank is opgeheven

(2) Hieronder is voor *Zutphen* niets begrepen, als zijnde deswege geene opgave gedaan.

(3) De in de tabel vervatte inlichtingen nopens de banken te *Leiden* en te *Rotterdam*, betreffen alleen het getal deelnemers en de door hen teruggenomen en ingelegde gelden.

(4) De bank te *Brielle* heeft een nadeelig slot van *f* 12.53.

(5) Het getal der deelhebbers in de banken te *Rotterdam* en te *Leiden*, te zamen 8.766 beloopende, is hier niet medegerekend, omdat het bedrag van de kapitalen dier instellingen niet is opgegeven.

(6) De banken te *Purmerend* en te *Schagen* hebben nadeelige sloten, te zamen *f* 73.01½ bedragende.

(7) Omtrent de bank te *Harlingen* zijn geene opgaven bekomen.

(8) Dit geval is veel geringer dan dat van het vorige jaar, doordien men te *Leeuwarden* vroeger ook heeft opgegeven het getal personen waarmede geheel is afgerekend, die dus niet meer als deelnemers kunnen worden beschouwd.

(9) Bij de bank te *Lemmer* bestaat een tekort van *f* 22.93½.

(10) Deze uitgaven bestaan uitsluitend, en deze ontvangsten gedeeltelijk in, door de bank te *Kampen* gedane voorschotten aan Rijksgepensioneerden en in restitutien dier voorschotten.

(11) Om de bovengemelde reden is ook hier het getal der deelhebbers in de banken te *Rotterdam* en te *Leiden* niet medegerekend.

K. *Staatsrekening over* 1842.

K. Rekening der Ontvangsten en Uitgaven over 1842.

1. BRIEF VAN DEN MINISTER VAN FINANCIËN [1]), ingekomen in de Vergadering van 14 Juni 1845.

'S GRAVENHAGE, *den* 11*den Junij* 1845.

Uit krachte van de magtiging daartoe door Zijne Majesteit op mij verstrekt, heb ik de eer hiernevens aan U Hoog Edel Gestrenge te doen toekomen de afgeslotene en door de Algemeene Rekenkamer goedgekeurde Rekening van de ontvangsten en uitgaven over het jaar 1842; geschiedende de mededeeling daarvan aan de Staten-Generaal ter voldoening aan het laatste gedeelte van artikel 126 der Grondwet.

De Minister van Financiën.

(*w. g.*) VAN HALL.

Den Heere Voorzitter
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[1]) Deze brief is oorspronkelijk niet gedrukt geworden.

2. ALGEMEENE REKENING WEGENS DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN over het dienstjaar 1842, opgemaakt overeenkomstig de bepalingen voorkomende in artikel 126 der Grondwet, in verband met artikel 38 der Wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40). [1])

[1]) Er zijn geen redenen gevonden, om deze uitgebreide Staten hier over te drukken. Zij berusten op de Griffie der Tweede Kamer.

3. BALANS.

De ontvangsten bedragen	*f* 61 715 510.48
De uitgaven beloopen	69 887 499.18
Zoodat het dienstjaar 1842 een nadeelig slot oplevert ten bedrage van	*f* 8 171 988.70

Aldus deze Rekening opgemaakt, overeenkomstig artikel 126 der Grondwet, in verband met artikel 38 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40).

's Gravenhage, den 27sten Mei 1845.

De Minister van Finantien,
VAN HALL.

De vorenstaande Algemeene Rekening van Ontvangsten en Uitgaven over het dienstjaar 1842 ter Algemeene Rekenkamer overgebragt, naar aanleiding van artikel 126 der Grondwet, en ter voldoening aan artikel 38 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), is aldaar onderzocht en met de schrifturen der Kamer overeenstemmende bevonden; zoodat bij finale sluiting de ontvangst wordt vastgesteld op de somma van: *een en zestig millioen zeven honderd vijftien duizend vijf honderd tien gulden, acht en veertig cents* . . . . *f* 61 715 510.48
en de uitgaaf tot een bedrag van: *negen en zestig millioen, acht honderd zeven en tachtig duizend vier honderd negen en negentig gulden, achttien cents* 69 887 499.18

Waaruit volgt, dat de tegenwoordige Algemeene Rekening van Ontvangsten en Uitgaven over de dienst van 1842, sluit met een nadeelig saldo van: *acht millioen honderd een en zeventig duizend negen honderd acht en tachtig gulden, zeventig cents* . . . . *f* 8 171 988.70

Aldus gehoord, opgenomen en gesloten in de vergadering der Algemeene Rekenkamer van den 9den Junij 1845.

GEVERS.
NAHUYS.

Ter ordonnantie van de Algemeene Rekenkamer,
DE VISCH EYBERGEN.

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

L. Staten van In- e

1. ALGEMEENE STAAT van Ingeklaarde Zeeschepen in d

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Amsterdam.				
Nederlandsche	929	161267	13	904
Engelsche	249	50565	3	294
Zuid-Amerikaansche	50	18738	〃	〃
Fransche	1	75	〃	〃
Russische	17	3574	〃	〃
Zweedsche	26	3274	〃	〃
Noordsche	248	59300	〃	〃
Deensche	168	12192	4	290
Pruissische	81	14800	1	256
Hannoversche	154	10167	6	256
Mecklenburger	29	5472	〃	〃
Oldenburger	34	2327	2	87
Lubecker	1	100	〃	〃
Bremer	8	1230	〃	〃
Hamburger	5	805	〃	〃
Kniphuizer	2	215	〃	〃
Oostenrijker	4	1301	〃	〃
Spaansche	7	1060	1	100
Napolitaansche	1	200	3	605
Muiden.				
Nederlandsche	1	189	〃	〃
Zaandam.				
Nederlandsche	36	3311	〃	〃
Zweedsche	1	62	〃	〃
Noordsche	5	1270	〃	〃

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Zaandam (*Vervolg.*)				
Deensche	8	453	〃	〃
Pruissische	2	397	〃	〃
Hannoversche	7	334	〃	[illegible]
Mecklenburger	3	521	〃	[illegible]
Hoorn.				
Nederlandsche	1	105	〃	〃
Enkhuizen.				
Nederlandsche	1	90	〃	〃
Medemblik.				
Nederlandsche	4	376	〃	〃
Engelsche	2	180	6	377
Hannoversche	1	76	〃	〃
Edam.				
Nederlandsche	28	3108	〃	〃
Noordsche	11	4596	〃	〃
Hannoversche	3	554	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

tgeklaarde Zeeschepen.

pectieve havens van het Rijk, gedurende het jaar 1843.

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
onnikendam.				
Nederlandsche	1	85	〃	〃
Nederlandsche	6	305	〃	〃
Engelsche	1	40	15	911
en Helder.				
Nederlandsche	5	593	〃	〃
Engelsche	4	429	〃	〃
Noordsche	1	78	〃	〃
exel.				
Nederlandsche	〃	〃	1	20
Deensche	〃	〃	1	40
erschelling.				
Nederlandsche	5	426	〃	〃

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Purmerende.				
Nederlandsche	8	1198	6	588
Noordsche	128	36451	〃	〃
Pruissische	1	196	〃	〃
Kniphuizer	〃	〃	1	128
Brielle.				
Engelsche	1	164	〃	〃
Maassluis.				
Nederlandsche	4	442	〃	〃
Hellevoetsluis.				
Engelsche	1	180	1	75
Rotterdam.				
Nederlandsche	408	95255	8	544
Engelsche	782	162488	42	3075
Zuid-Amerikaansche . . .	48	18694	〃	〃
Fransche	74	17933	6	327
Russische	4	974	〃	〃
Zweedsche	12	1765	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 1. (*Vervolg.*)

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Rotterdam. (*Vervolg*)				
Noordsche	16	2093	″	″
Deensche	33	3564	″	″
Pruissische	34	5398	″	″
Hannoversche	41	3383	″	″
Mecklenburger	13	2413	″	″
Oldenburger	1	70	″	″
Bremer	5	1269	″	″
Hamburger	4	730	″	″
Rostokker	1	196	″	″
Oostenrijker	2	490	″	″
Spaansche	4	752	″	″
Belgische	4	120	″	″
Delfshaven.				
Nederlandsche	2	252	1	93
Engelsche	1	95	″	″
Schiedam.				
Nederlandsche	63	7264	″	″
Engelsche	51	9593	″	″
Russische	1	210	″	″
Zweedsche	1	160	″	″
Noordsche	3	336	″	″
Deensche	15	1537	″	″
Pruissische	15	2471	″	″
Hannoversche	21	2281	″	″
Mecklenburger	73	14026	″	″

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Schiedam. (*Vervolg*)				
Oldenburger	2	180	″	″
Lubecker	1	218	″	″
Rostokker	1	188	″	″
Vlaardingen.				
Nederlandsche	54	5836	″	[illegible]
Dordrecht.				
Nederlandsche	86	15802	″	″
Engelsche	404	51685	″	″
Zweedsche	5	559	″	″
Noordsche	36	7733	″	″
Deensche	2	161	″	″
Pruissische	8	1419	″	″
Hannoversche	4	346	″	″
Mecklenburger	2	392	″	″
Bremer	2	276	″	″
Napolitaansche	7	1466	″	″
Belgische	1	30	″	″
Vlissingen.				
Nederlandsche	7	1104	6	22[illegible]
Engelsche	10	1586	4	27[illegible]
Kniphuizer	″	″	2	0[illegible]
Belgische	2	90	1	3[illegible]

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Zierikzee.				
Nederlandsche	1	91	〃	〃
Engelsche	5	476	〃	〃
uwershaven.				
e	〃	〃	1	27
iddelburg.				
Nederlandsche.	18	5374	〃	〃
Engelsche	17	2490	〃	〃
Hannoversche	1	179	〃	〃
e Lemmer.				
Nederlandsche.	22	1800	〃	〃
orkum.				
Nederlandsche	1	58	86	5277
arlingen.				
Nederlandsche	216	24625	8	252
Engelsche	53	6294	20	2246
Russische	1	184	〃	〃

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Harlingen (*Vervolg.*)				
Zweedsche	1	109	〃	〃
Noordsche	31	6320	〃	〃
Deensche	3	199	〃	〃
Pruissische.	3	540	〃	〃
Hannoversche	5	1002	〃	〃
Mecklenburger	6	1147	〃	〃
Dokkum.				
Nederlandsche	22	1216	2	74
Makkum.				
Nederlandsche	〃	〃	7	362
Hannoversche.	〃	〃	1	47
Oldenburger	〃	〃	3	106
Kampen.				
Nederlandsche	49	3329	〃	〃
Engelsche	1	130	〃	〃
Noordsche	1	98	〃	〃
Hannoversche	1	63	〃	〃
Zwolle.				
Nederlandsche	68	5655	〃	〃
Noordsche	2	394	〃	〃
Deensche	1	49	〃	〃
Hannoversche.	1	34	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 1. (*Slot.*)

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Delfzijl.				
Nederlandsche	123	7319	40	1060
Noordsche	3	941	〃	〃
Hannoversche	58	2838	1	48
Oldenburger	6	217	〃	〃
Bremer	1	318	〃	〃
Termunterzijl.				
Nederlandsche	67	4652	5	212
Hannoversche	42	1006	5	100
Oldenburger	8	235	〃	〃
Groningen.				
Nederlandsche	218	11942	3	166
Hannoversche	87	3276	〃	〃
Oldenburger	7	218	〃	〃
Oude Pekel-A.				
Nederlandsche	4	142	1	67
Hannoversche	5	117	〃	〃
Langakkerschans.				
Nederlandsche	13	427	〃	〃
Hannoversche	16	301	〃	〃
Zoltkamp.				
Nederlandsche	5	122	20	507

VLAGGEN.	TOTAAL. GELADEN. Schepen.	TOTAAL. GELADEN. Tonnen.	TOTAAL. BALLAST. Schepen.	TOTAAL. BALLAST. Tonnen.
Nederlandsche	2476	363805	207	1035
Engelsche	1582	286395	92	727
Zuid-Amerikaansche	98	37432	〃	〃
Fransche	75	18008	6	32
Russische	23	4942	〃	〃
Zweedsche	46	5929	〃	[illegible]
Noordsche	485	119610	〃	[illegible]
Deensche	230	18155	5	33
Pruissische	144	25221	1	25
Hannoversche	447	25957	13	45
Mecklenburger	126	23971	〃	〃
Oldenburger	58	3247	5	19
Lubecker	2	318	〃	〃
Bremer	16	3093	〃	〃
Hamburger	9	1535	〃	〃
Rostokker	2	384	〃	〃
Kniphuizer	2	215	3	18
Oostenrijker	6	1791	〃	〃
Spaansche	11	1812	1	10
Napolitaansche	8	1666	3	6
Belgische	7	240	1	3

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

HAVENS.	TOTAAL.				HAVENS.	TOTAAL.			
	GELADEN.		BALLAST.			GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.		Schepen	Tonnen.	Schepen	Tonnen.
msterdam	2014	346662	33	2792	Vlissingen	19	2780	13	568
uiden	1	189	″	″	Zierikzee	6	567	″	″
aandam	62	6348	″	″	Brouwershaven	″	″	1	27
oorn	1	105	″	″	Middelburg	36	8043	″	″
[illegible] buizen	1	90	″	″	De Lemmer	22	1800	″	″
[illegible]	7	632	6	377	Workum	1	58	86	5277
[illegible]	42	8258	″	″	Harlingen	319	40420	28	2498
onnikendam.	1	85	″	″	Dokkum	22	1261	2	74
lkmaar	7	345	15	911	Makkum	″	″	11	515
en Helder	10	1100	″	″	Kampen	52	3620	″	″
exel	″	″	2	60	Zwolle	72	6132	″	″
erschelling	5	426	″	″	Delfzijl . . . . ,	191	11633	41	1108
urmerende	137	37845	7	716	Termunterzijl.	117	5893	10	312
rielle	1	164	″	″	Groningen.	312	15436	3	166
aassluis	4	442	″	″	Oude Pekel-A	9	259	1	67
ellevoetsluis.	1	180	1	75	Langakkerschans . . .	29	728	″	″
otterdam	1486	317587	56	3946	Zoltkamp	5	122	20	507
elfshaven.	3	347	1	93					
chiedam	247	38464	″	″					
laardingen	54	5836	″	″					
ordrecht	557	79869	″	″	TOTALEN	5853	943726	337	20089

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

2. ALGEMEENE STAAT van Uitgeklaarde Zeeschepen. uit d

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Amsterdam.				
Nederlandsche	761	127344	232	38605
Engelsche	58	7621	190	43037
Zuid-Amerikaansche	28	10164	22	10136
Fransche	1	77	〃	〃
Russische	21	4582	2	341
Zweedsche	27	2993	3	546
Noordsche	142	27369	115	32981
Deensche	127	8022	50	4477
Pruissische	32	5347	51	10609
Hannoversche	135	9239	34	3057
Mecklenburger	12	2297	17	3437
Oldenburger	32	1744	2	160
Lubecker	〃	〃	1	138
Bremer	5	649	〃	〃
Hamburger	1	176	3	414
Rostokker	1	150	〃	〃
Kniphuizer	2	119	〃	〃
Oostenrijker	4	1081	1	340
Spaansche	6	666	2	486
Napolitaansche	4	803	〃	〃
Belgische	5	338	〃	〃
Muiden				
Nederlandsche	10	661	19	1706
Hannoversche	〃	〃	1	67
Zaandam.				
Nederlandsche	2	137	3	339
Russische	1	352	〃	〃

HAVENS NE VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Zaandam. (*Vervolg*)				
Noordsche	〃	〃	4	120
Deensche	〃	〃	4	24
Pruissische	〃	〃	1	22
Hannoversche	〃	〃	2	13
Mecklenburger	〃	〃	4	[illegible]
Hoorn.				
Nederlandsche	1	105	〃	〃
Medemblik.				
Nederlandsche	1	116	2	23
Engelsche	15	1164	〃	〃
Hannoversche	〃	〃	1	7
Edam.				
Nederlandsche	1	388	17	183
Noordsche	〃	〃	7	322
Hannoversche	〃	〃	3	54
Alkmaar.				
Nederlandsche	〃	〃	10	95
Engelsche	14	809	〃	〃
Noordsche	〃	〃	1	35
Hannoversche	1	198	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

ectieve havens van het Rijk, gedurende het jaar 1843.

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
n Helder.				
Nederlandsche	〃	〃	4	359
Engelsche	1	40	3	528
Hannoversche	〃	〃	1	98
…erl…dsche	11	232	〃	〃
…eensche	1	40	〃	〃
rschelling.				
Nederlandsche	10	242	5	355
rmerende.				
Nederlandsche	3	307	7	928
Noordsche	16	4839	110	31141
Pruissische	〃	〃	1	189
elle.				
Engelsche	〃	〃	1	164
assluis.				
Nederlandsche	〃	〃	2	186

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Hellevoetsluis.				
Engelsche	〃	〃	2	255
Rotterdam.				
Nederlandsche	403	92907	38	5975
Engelsche	554	107941	310	58886
Zuid-Amerikaansche	39	16146	13	5769
Fransche	81	18646	2	237
Russische	4	984	1	275
Zweedsche	7	1493	7	1050
Noordsche	12	1601	3	498
Deensche	12	1376	23	1976
Pruissische	11	1422	21	3531
Hannoversche	8	2173	30	2807
Mecklenburger	8	1514	12	2269
Lubecker	〃	〃	1	218
Bremer	3	722	3	632
Hamburger	3	449	2	432
Rostokker	1	196	〃	〃
Kniphuizer	1	60	〃	〃
Oostenrijker	1	312	1	244
Spaansche	1	96	2	601
Napolitaansche	2	254	〃	〃
Belgische	13	626	1	134
Delfshaven.				
Nederlandsche	2	235	5	638
Engelsche	〃	〃	1	95

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 2. (*Vervolg.*)

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Schiedam.				
Nederlandsche	20	5372	24	2903
Engelsche	4	557	48	9790
Russische	2	561	〃	〃
Zweedsche	〃	〃	1	143
Noordsche	1	83	1	145
Deensche	1	65	9	739
Pruissische	5	698	10	1864
Hannoversche	〃	〃	13	1235
Mecklenburger	8	1645	54	10777
Oldenburger	〃	〃	1	99
Rostokker	1	132	〃	〃
Papenburger	〃	〃	3	236
Vlaardingen.				
Nederlandsche	37	4017	10	1088
Dordrecht.				
Nederlandsche	58	10354	14	1791
Engelsche	17	2956	358	46737
Zweedsche	2	178	2	171
Noordsche	9	2297	25	5301
Deensche	〃	〃	4	360
Pruissische	3	429	4	714
Mecklenburger	1	186	2	408
Bremer	〃	〃	1	138
Napolitaansche	1	147	3	650
Belgische	1	40	〃	〃
Vlissingen.				
Nederlandsche	11	406	6	36
Engelsche	3	253	9	150
Kniphuizer	1	30	1	3
Belgische	〃	〃	2	9
Zierikzee.				
Nederlandsche	3	1138	〃	〃
Engelsche	〃	〃	4	64
Brouwershaven.				
Nederlandsche	〃	〃	1	62
Engelsche	2	54	4	197
Middelburg.				
Nederlandsche	14	5577	8	89
Engelsche	4	557	12	18
Hannoversche	〃	〃	1	1
Belgische	2	103	〃	〃
De Lemmer.				
Nederlandsche	5	325	25	220

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Workum.				
Nederlandsche	73	4473	1	63
Harlingen.				
Nederlandsche	113	11177	117	14131
Engelsche	55	6631	4	550
Zweedsche	1	118	"	"
Noordsche	6	896	23	5603
Deensche	3	236	"	"
Pruissische.	"	"	3	635
Hannoversche.	5	479	4	808
Mecklenburger	1	176	5	981
Dokkum.				
Nederlandsche	19	1098	15	887
Makkum.				
Nederlandsche	21	1163	"	"
Hannoversche	2	94	"	"
Oldenburger	4	162	"	"
Ameland.				
Nederlandsche	"	"	1	9
Deensche	1	36	"	"
Schiermonnikoog.				
Nederlandsche	2	69	"	"
Kampen.				
Nederlandsche	11	735	30	2001
Engelsche	"	"	1	133
Hannoversche	"	"	1	130
Zwolle.				
Nederlandsche	19	1808	36	2837
Engelsche	"	"	1	107
Noordsche	"	"	2	76
Delfzijl.				
Nederlandsche	42	1934	102	5585
Noordsche	1	347	2	554
Hannoversche.	5	353	47	2382
Oldenburger	"	"	7	248
Bremer	"	"	1	210
Termunterzijl.				
Nederlandsche	23	1508	43	2917
Hannoversche.	2	37	40	903
Oldenburger	3	104	4	104

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 2. (*Slot.*)

HAVENS EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Groningen.				
Nederlandsche	89	5007	151	9601
Hannoversche	49	1993	45	1599
Oldenburger	1	29	6	192
Oude Pekel-A.				
Nederlandsche	4	154	8	300
Hannoversche	〃	〃	3	57
Langakkerschans.				
Nederlandsche	2	63	25	970
Hannoversche	〃	〃	18	361
Zoltkamp.				
Nederlandsche	7	183	2	66

VLAGGEN.	TOTAAL. GELADEN. Schepen.	TOTAAL. GELADEN. Tonnen.	TOTAAL. BALLAST. Schepen.	TOTAAL. BALLAST. Tonnen.
Nederlandsche	1778	279135	963	101343
Engelsche	718	128583	948	166228
Zuid-Amerikaansche	67	26310	35	15905
Fransche	82	18723	2	237
Russische	28	6479	3	616
Zweedsche	37	4782	13	[illegible]
Noordsche	187	37432	293	[illegible]
Deensche	145	9775	90	7794
Pruissische	51	7896	91	17763
Hannoversche	228	14566	244	14440
Mecklenburger	30	5818	94	18424
Oldenburger	40	2039	20	803
Lubecker	〃	〃	2	356
Bremer	8	1371	5	980
Hamburger	4	625	5	846
Rostokker	3	478	〃	〃
Papenburger	〃	〃	3	236
Kniphuizer	4	209	1	30
Oostenrijker	5	1393	2	584
Spaansche	7	762	4	1087
Napolitaansche	7	1204	3	650
Belgische	21	1107	3	224

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

HAVENS.	TOTAAL.				HAVENS.	TOTAAL.			
	GELADEN.		BALLAST.			GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.		Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Amsterdam	1404	210781	725	148764	Middelburg	20	6237	21	2905
Muiden	10	661	20	1773	De Lemmer	5	325	25	2200
Zaandam	3	489	18	2694	Workum	73	4473	1	63
Hoorn	1	105	〃	〃	Harlingen	184	19713	156	22708
[illegible]demblik.	16	1280	3	308	Dokkum	19	1098	15	887
[illegible]	1	388	27	5603	Makkum	27	1419	〃	〃
[illegible]ar	15	1007	11	1306	Ameland	1	36	1	9
Den Helder	1	40	8	985	Schiermonnikoog	2	69	〃	〃
Texel	12	272	〃	〃	Kampen	11	735	32	2264
Terschelling	10	242	5	355	Zwolle	19	1808	39	3710
Purmerende	19	5146	118	32258	Delfzijl	48	2634	159	8979
Brielle	〃	〃	1	164	Termunterzijl	28	1649	87	3924
Maassluis	〃	〃	2	186	Groningen	139	7029	202	11392
Hellevoetsluis.	〃	〃	2	255	Oude Pekel-A	4	154	11	357
Rotterdam	1176	248918	470	85534	Langakkerschans	2	63	43	1331
Delfshaven	2	235	6	733	Zoltkamp	7	183	2	66
Schiedam	42	9113	164	27931					
Vlaardingen	37	4017	10	1088					
Dordrecht	92	16537	413	56270					
Vlissingen	15	689	18	1982					
Zierikzee	3	1138	4	647					
Brouwershaven	2	54	5	2596	TOTALEN	3450	548687	2824	432227

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

3. ALGEMEENE STAAT van Ingeklaarde

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Kleine Oost, Mecklenburg en Lubeck.				
Nederlandsche	177	26581	51	1745
Deensche	44	1918	3	135
Hannoversche	73	2858	1	47
Mecklenburger	3	414	〃	〃
Oldenburger	16	747	3	115
Bremer	1	318	〃	〃
Hamburger	1	170	〃	〃
Napolitaansche	1	200	1	194
Hannover.				
Nederlandsche	201	7717	42	1254
Deensche	1	42	〃	〃
Hannoversche	209	6377	12	404
Oldenburger	28	939	2	78
Denemarken.				
Nederlandsche	35	2270	2	79
Zweedsche	1	194	〃	〃
Deensche	80	5587	〃	〃

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Denemarken (*Vervolg.*)				
Hannoversche	5	238	〃	〃
Mecklenburger	5	1068	〃	〃
Oldenburger	2	152	〃	〃
Pruissen.				
Nederlandsche	441	39120	2	179
Engelsche	2	379	〃	〃
Zweedsche	7	608	〃	〃
Noordsche	5	771	〃	〃
Deensche	65	6543	〃	〃
Pruissische	116	19552	〃	〃
Hannoversche	68	5561	〃	〃
Mecklenburger	2	335	〃	〃
Oldenburger	6	814	〃	〃
Rostocker	1	196	〃	〃
Rusland.				
Nederlandsche	180	22746	〃	〃
Engelsche	2	408	〃	〃
Zuid-Amerikaansche	2	671	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

schepen, gedurende het jaar 1843.

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
usland (*Vervolg.*)				
Russische	18	3718	″	″
Zweedsche	2	249	″	″
Noordsche	48	12718	″	″
Deensche	16	1409	″	″
[illegible]ische	18	3606	″	″
Hannoversche	39	5046	″	″
Mecklenburger	114	21808	″	″
Oldenburger	4	348	″	″
Lubecker	2	318	″	″
Hamburger	1	214	″	″
Rostocker	1	188	″	″
Zweden en Noorwegen.				
Nederlandsche	421	39948	″	″
Russische	2	402	″	″
Zweedsche	24	2224	″	″
Noordsche	416	103213	″	″
Deensche	10	706	″	″
Pruissische	1	294	″	″
Hannoversche	21	1971	″	″

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Groot-Brittannie.				
Nederlandsche	475	59307	92	5589
Engelsche	1503	269514	90	6372
Noordsche	3	364	″	″
Deensche	1	56	1	146
Pruissische	3	511	1	256
Hannoversche	11	826	″	″
Bremer	1	51	″	″
Hamburger	1	125	″	″
Frankrijk.				
Nederlandsche	117	11996	11	888
Engelsche	9	1364	″	″
Fransche	75	18008	6	327
Zweedsche	2	291	″	″
Noordsche	1	260	″	″
Pruissische	2	387	″	
Hannoversche	5	567	″	″
Portugal.				
Nederlandsche	61	6861	″	″
Engelsche	″	″	1	747
Russische	1	35	″	″
Hannoversche	1	91	″	″

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 3. (*Vervolg.*)

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Spanje.				
Nederlandsche	17	1833	"	"
Engelsche	5	535	"	"
Noordsche	1	90	"	"
Hannoversche	2	155	"	"
Bremer	1	124	"	"
Kniphuizen	2	215	"	"
Spaansche	6	652	"	"
Italie.				
Nederlandsche	24	2968	"	"
Engelsche	19	2741	"	"
Zweedsche	1	130	"	"
Noordsche	3	373	"	"
Deensche	3	340	"	"
Hannoversche	2	228	"	"
Mecklenburger	2	346	"	"
Bremer	3	376	"	"
Oostenrijker	5	1531	"	"
Napolitaansche	4	756	"	"

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Levant, Egypte en Barbarije.				
Nederlandsche	12	1410	"	"
Engelsche	9	1125	"	"
Zuid-Amerikaansche	2	956	"	"
Noordsche	4	558	"	[illegible]
Deensche	3	296	[illegible]	[illegible]
Pruissische	2	350	"	[illegible]
Hannoversche	4	493	"	"
Bremer	1	118	"	"
Hamburger	1	166	"	"
Napolitaansche	3	710	"	"
Canarische, Azorische en Kaap-Verdische eilanden.				
Engelsche	2	211	"	"
Kust van Guinea.				
Nederlandsche	4	775	"	"

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
st-Indie.				
Nederlandsche	190	113982	〃	〃
Engelsche	14	5681	〃	〃
Zuid-Amerikaansche . . .	2	910	〃	〃
Russische	2	787	〃	〃
[illegible]sche	1	270	〃	〃
[illegible]ensche	1	250	〃	〃
Oldenburger	1	130	〃	〃
ina.				
Engelsche	1	570	〃	〃
Zuid-Amerikaansche . . .	1	500	〃	〃
Zuid-Amerikaansche Gouverne-enten aan den westelijken oceaan.				
Nederlandsche	34	6672	〃	〃
Engelsche	7	1858	〃	〃
Zuid-Amerikaansche. . . .	8	2838	〃	〃
Zweedsche.	1	260	〃	〃
Noordsche	1	315	〃	〃
Deensche	4	680	〃	〃
Oldenburger	1	117	〃	〃
Bremer	4	775	〃	〃
Hamburger.	4	750	〃	〃
Spaansche	5	1160	〃	〃

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Curaçao.				
Nederlandsche	5	893	〃	〃
Zuid-Amerikaansche. . . .	2	211	〃	〃
Brazilie.				
Nederlandsche.	1	298	〃	〃
Engelsche	6	1148	〃	〃
Zweedsche	1	185	〃	〃
Noordsche	1	255	〃	〃
Deensche	2	328	〃	〃
Bremer	1	244	〃	〃
Hamburger.	1	110	〃	〃
Oostenrijker	1	260	〃	〃
Suriname.				
Nederlandsche	69	16584	〃	〃
Noord-Amerika.				
Nederlandsche	5	780	〃	〃
Engelsche	3	861	〃	〃
Zuid-Amerikaansche. . . .	81	31346	〃	〃
Zweedsche	6	1518	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 3. (*Slot.*)

LANDEN en RIJKEN en VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Noord-Amerika (*Vervolg.*)				
Noordsche	2	693	〃	〃
Pruissische	2	521	〃	〃
Hannoversche	6	1482	〃	〃
Bremer	4	1087	〃	〃
Groenland en Straat Davis.				
Nederlandsche	2	594	〃	〃
Belgie.				
Nederlandsche	5	470	5	386
Engelsche	〃	〃	1	160
Deensche	〃	〃	1	49
Hannoversche	1	64	〃	〃
Kniphuizer	〃	〃	3	188
Spaansche	〃	〃	1	100
Napolitaansche	〃	〃	1	193
Belgische	7	240	〃	〃
Onopgegeven.				
Nederlandsche	〃	〃	2	232
Napolitaansche	〃	〃	1	218
Belgische	〃	〃	1	8

VLAGGEN.	TOTAAL. GELADEN.		TOTAAL. BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Nederlandsche	2476	363805	207	1035
Engelsche	1582	286395	92	727
Noord-Amerikaansche	98	37432	〃	〃
Fransche	75	18003	6	32
Russische	23	4942	〃	[illegible]
Zweedsche	46	5929	[illegible]	[illegible]
Noordsche	485	119610	〃	71
Deensche	230	18155	5	33
Pruissische	144	25221	1	25
Hannoversche	447	25957	13	45
Mecklenburger	126	23971	〃	〃
Oldenburger	58	3247	5	19
Lubecker	2	318	〃	〃
Bremer	16	3093	〃	〃
Hamburger	9	1535	〃	〃
Rostocker	2	384	〃	〃
Kniphuizer	2	215	3	18
Oostenrijker	6	1791	〃	〃
Spaansche	11	1812	1	10
Napolitaansche	8	1666	3	60
Belgische	7	240	1	[illegible]

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

LANDEN EN RIJKEN.	TOTAAL. GELADEN. Schepen.	TOTAAL. GELADEN. Tonnen.	TOTAAL. BALLAST. Schepen.	TOTAAL. BALLAST. Tonnen.
Kleine Oost, Mecklenburg en Lubeck	316	33206	59	2236
[illegible]	439	15075	56	1736
[illegible]	128	9509	2	79
[illegible]	713	73879	2	179
[illegible]	447	73447	〃	〃
Zweden en Noorwegen	895	148758	〃	〃
Groot-Brittannie	1998	330754	184	12363
Frankrijk	211	32873	17	1215
Portugal	63	6987	1	747
Spanje	34	3604	〃	〃
Italie	66	9789	〃	〃
Levant, Egypte en Barbarije	41	6182	〃	〃
Canarische, Azorische en Kaap-Verdische eilanden	2	211	〃	〃
Kust van Guinea	4	775	〃	〃
Oost-Indie	211	122010	〃	〃
China	2	1070	〃	〃
Zuid-Amerikaansche Gouvernementen, Westelijke oceaan	69	15425	〃	〃
Curaçao	7	1104	〃	〃
Brazilie	14	2828	〃	〃
Suriname	69	16584	〃	〃
Noord-Amerika	109	38288	〃	〃
Groenland en Straat Davis	2	594	〃	〃
Belgie	13	774	12	1076
Onopgegeven	〃	〃	4	458
TOTALEN	5853	943726	337	20089

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

4. ALGEMEENE STAAT van Uitgeklaard

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Kleine Oost, Mecklenburg en Lubeck.				
Nederlandsche	334	35284	8	823
Engelsche	3	384	1	106
Fransche	1	64	〃	〃
Noordsche	4	305	〃	〃
Deensche	69	3590	3	163
Pruissische	3	263	1	161
Hannoversche	95	4371	14	848
Mecklenburger	10	1938	14	2569
Oldenburger	33	1496	1	98
Bremer	2	247	5	980
Hamburger	1	229	3	581
Rostokker	1	150	〃	〃
Kniphuizer	2	89	〃	〃
Hannover.				
Nederlandsche	102	3917	140	4842
Hannoversche	84	3617	148	4971
Oldenburger	3	104	17	535
Hamburger	1	47	〃	〃

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Denemarken.				
Nederlandsche	38	3246	4	132
Engelsche	1	94	1	131
Russische	1	2[illegible]8	〃	〃
Zweedsche	1	121	2	454
Noordsche	2	171	[illegible]	[illegible]
Deensche	51	3518	[illegible]	[illegible]
Pruissische	3	511	2	371
Hannoversche	2	144	〃	〃
Mecklenburger	5	981	1	164
Pruissen.				
Nederlandsche	168	15837	41	4109
Engelsche	1	92	1	109
Zweedsche	2	173	1	89
Noordsche	4	313	〃	〃
Deensche	4	318	2	232
Pruissische	35	5232	34	6653
Hannoversche	11	1066	7	847
Mecklenburger	4	900	15	2909
Oldenburger	〃	〃	1	99
Bremer	1	318	〃	〃
Rostokker	1	196	〃	〃

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

chepen. gedurende het jaar 1843.

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
sland.				
Nederlandsche	40	4653	18	2395
Engelsche	1	129	2	339
Russische	17	3933	〃	〃
Noordsche	1	434	16	5398
[illegible]	1	190	3	1045
Hannoversche	5	533	1	95
Mecklenburger	3	557	9	1816
Oldenburger	1	117	〃	〃
Hamburger	〃	〃	1	140
weden en Noorwegen.				
Nederlandsche	99	9912	291	26787
Engelsche	1	248	〃	〃
Russische	1	154	1	206
Zweedsche	24	2525	1	272
Noordsche	168	34403	270	74376
Deensche	4	273	1	109
Hannoversche	2	250	15	1506
Oostenrijksche	〃	〃	1	340
Spaansche	1	96	〃	〃
Napolitaansche	1	147	〃	〃

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Groot-Brittannië.				
Nederlandsche	418	52118	131	13143
Engelsche	685	123798	918	162371
Zuid Amerikaansche	2	934	9	4233
Fransche	2	261	1	180
Zweedsche	3	335	1	61
Noordsche	3	684	2	258
Deensche	5	476	38	3097
Pruissische	2	374	20	3468
Hannoversche	5	428	15	1160
Mecklenburger	〃	〃	3	602
Lubecker	〃	〃	1	218
Hamburger	1	173	〃	〃
Kniphuizer	1	30	〃	〃
Oostenrijksche	〃	〃	1	244
Spaansche	〃	〃	1	362
Napolitaansche	〃	〃	1	209
Frankrijk.				
Nederlandsche	178	17258	2	250
Engelsche	3	255	〃	〃
Zuid-Amerikaansche	1	202	1	130
Fransche	79	18398	1	57

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 4. (*Vervolg.*)

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Frankrijk (*Vervolg.*)				
Noordsche	1	176	″	″
Deensche	1	212	″	″
Pruissische	2	265	1	255
Hannoversche	2	154	″	″
Portugal.				
Nederlandsche	44	4516	5	569
Engelsche	″	″	1	152
Zuid-Amerikaansche	″	″	1	434
Zweedsche	″	″	3	549
Noordsche	2	277	1	145
Deensche	2	265	1	121
Mecklenburger	1	216	″	″
Spanje.				
Nederlandsche	6	690	″	″
Engelsche	″	″	1	278
Zuid-Amerikaansche	2	787	2	716
Russische	1	35	1	275
Deensche	1	101	″	″
Hannoversche	2	238	″	″
Kniphuizer	1	90	″	″
Spaansche	5	512	3	725

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Italie.				
Nederlandsche	35	5161	3	2[illegible]
Engelsche	2	236	″	″
Zuid-Amerikaansche	2	1093	″	″
Russische	7	1787	″	″
Zweedsche	5	1195	[illegible]	[illegible]
Noordsche	2	669	″	[illegible]
Deensche	6	756	1	1[illegible]
Pruissische	1	211	″	″
Hannoversche	6	977	″	″
Mecklenburger	2	423	″	″
Bremer	2	230	″	″
Hamburger	1	176	″	″
Oostenrijksche	5	1393	″	″
Napolitaansche	6	1057	″	″
Levant, Egypte en Barbarije.				
Nederlandsche	6	731	1	18
Engelsche	18	3023	″	″
Zweedsche	1	130	″	″
Deensche	1	120	1	91
Hannoversche	6	1325	″	″
Mecklenburger	1	175	″	″
Oldenburger	1	115	″	″

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Canarische, Azorische en Kaap-Verdische eilanden.				
Nederlandsche	3	434	"	"
Kust van Guinea.				
Nederlandsche	3	611	"	"
Oost-Indie.				
Nederlandsche	173	98103	23	14785
Engelsche	"	"	1	164
Zuid-Amerikaansche. . . .	"	"	1	247
Zuid-Amerikaansche Gouvernementen aan den westelijken oceaan.				
Nederlandsche	30	6000	1	544
Zuid-Amerikaansche. . . .	"	"	2	544
Hannoversche.	"	"	1	212
Oldenburger	2	207	"	"
Spaansche	1	154	"	"
Curaçao.				
Nederlandsche	5	921	"	"
Zuid-Amerikaansche. . . .	2	182	"	"
Brazilie.				
Nederlandsche	4	601	1	391
Zweedsche	1	303	"	"
Hannoversche	1	198	"	"

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Suriname.				
Nederlandsche	66	15529	4	789
Deensche	1	146	"	"
Bremer	1	118	"	"
Mexico.				
Nederlandsche	1	145	"	"
Noord-Amerika.				
Nederlandsche	4	726	"	"
Engelsche	"	"	1	56
Zuid-Amerikaansche. . . .	58	23112	19	9601
Zweedsche	"	"	1	82
Noordsche	"	"	1	459
Deensche	"	"	1	135
Pruissische.	1	228	"	"
Hannoversche	3	613	"	"
Bremer	2	458	"	"
Hamburger.	"	"	1	125
Napolitaansche	"	"	1	213
Groenland en Straat Davis.				
Nederlandsche	"	"	2	594

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

N°. 4. (*Slot.*)

LANDEN EN RIJKEN EN VLAGGEN.	GELADEN. Schepen.	GELADEN. Tonnen.	BALLAST. Schepen.	BALLAST. Tonnen.
Belgie.				
Nederlandsche	〃	〃	1	869
Engelsche	1	110	〃	〃
Belgische	21	1107	2	90
Op avontuur.				
Nederlandsche	21	2737	287	29865
Engelsche	2	214	21	2522
Russische	1	352	1	135
Zweedsche	〃	〃	4	403
Noordsche	〃	〃	3	1135
Deensche	〃	〃	11	997
Pruissische	3	622	30	5810
Hannoversche	4	652	43	4801
Mecklenburger	4	628	52	10364
Oldenburger	〃	〃	1	71
Lubecker	〃	〃	1	138
Rostocker	1	132	〃	〃
Papenburger	〃	〃	3	236
Kniphuizer	〃	〃	1	30
Napolitaansche	〃	〃	1	228
Belgische	〃	〃	1	134

VLAGGEN.	TOTAAL. GELADEN. Schepen.	TOTAAL. GELADEN. Tonnen.	TOTAAL. BALLAST. Schepen.	TOTAAL. BALLAST. Tonnen.
Nederlandsche	1778	279135	963	101343
Engelsche	718	128583	948	166228
Zuid Amerikaansche	67	26310	35	15905
Fransche	82	18723	2	237
Russische	28	6479	3	616
Zweedsche	37	4782	1[illegible]	〃
Noordsche	187	37432	293	[illegible]
Deensche	145	9775	90	7794
Pruissische	51	7896	91	17763
Hannoversche	228	14566	244	14440
Mecklenburger	30	5818	94	18424
Oldenburger	40	2039	20	803
Lubecker	〃	〃	2	356
Bremer	8	1371	5	980
Hamburger	4	625	5	846
Rostocker	3	478	〃	〃
Papenburger	〃	〃	3	236
Kniphuizer	4	209	1	30
Oostenrijker	5	1393	2	584
Spaansche	7	762	4	1087
Napolitaansche	7	1204	3	650
Belgische	21	1107	3	224

L. *Scheepvaart ter zee gedurende* 1843.

LANDEN.	TOTAAL.			
	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
Kleine Oost, Mecklenburg en Lubeck	558	48410	50	6329
Hannover	190	7685	305	10348
Denemarken	104	9004	41	3950
[illegible]	231	24445	102	15047
[illegible]sland	69	10546	50	11228
Zweden en Noorwegen	301	48008	580	103596
Groot-Brittannië	1127	179611	1142	189606
Frankrijk	267	36920	5	692
Portugal	49	5274	12	1970
Spanje	18	2453	7	1994
Italië	82	15364	4	405
Levant, Egypte en Barbarije	34	5619	2	273
Canarische, Azorische en Kaap-Verdische eilanden.	3	434	"	"
Kust van Guinea	3	611	"	"
Oost-Indië	173	98108	25	15196

LANDEN.	TOTAAL.			
	GELADEN.		BALLAST.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen
Zuid-Amerikaansche Gouvernementen aan den westelijken Oceaan	33	6361	4	1300
Curaçao	7	1103	"	"
Brazilië	6	1102	1	391
Suriname	68	15793	4	789
Mexico	1	145	"	"
Noord-Amerika	68	25137	25	10691
Groenland en Straat Davis	"	"	2	594
België	22	1217	3	959
Op avontuur	36	5337	460	56869
TOTALEN	3450	548687	2824	432227

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN

Bijlagen

Op blz. 18, 2de kolom, moet als noot achter den 3den regel van art. 12 gevoegd worden: dat, blijkens de Memorie van Beantwoording (blz. 80), in plaats van *doorvoer*, moet worden gelezen: *invoer*.

Op blz. 26, tweede kolom, 2den regel van onderen, moet bij „waarde” als noot gevoegd worden: dat, blijkens de Memorie van Beantwoording (bl. 83), in plaats van *waarde*, moet gelezen worden: *het stuk*.

Op blz. 77 moet bij de noot onder de eerste kolom gevoegd worden: „Staat n°. 1 is hierachter te vinden onder n°. 10 (blz. 108); staat n°. 2 onder n°. 11 (blz. 136); staten n°. 3 onder de nommers 12 en 12 a (blz. 152 en 154); staat n°. 4 onder n°. 13 (blz. 160).”

Op blz. 210, eerste kolom, regel 16 van onderen, staat: voorschijft, lees: *voorschrijft*.

Op blz. 454, tweede kolom, noot 2, bij te voegen: „In het dagblad *Le National*, in 1830 gesticht door Adolphe Thiers, François Mignet en Armand Carrel, werd deze befaamde uitspraak (*le roi règne et ne gouverne pas*) terstond aan de orde gesteld. (Vergelijk het te Parijs uitgegeven tijdschrift: *Le Correspondant* van 25 Februari 1890, p. 600, „*Berryer en* 1830.”)”

Op blz. 679 moet in het opschrift „Hoofdstuk XI” weg[...]

Op blz. 829 achter den titel onder n°. 8, bij te voegen: (*Bijlage B*).

Op blz. 835 achter den titel onder n°. 9, bij te voegen: (*Bijlage C*).

Onderaan blz. 864 als noot te plaatsen: „Eerst in 1887 werd een saldo van *f* 8671.20½ van het Veefonds of het Fonds van den Landbouw onder 's Rijks Middelen geboekt. Zie: Verslag der Algemeene Rekenkamer over 1886 (Zitting 1886—1887, n°. 145) blz. 62.”

Op blz. 1226 staat in de eerste kolom „Middeburg” lees: *Middelburg*.

HOOFDINHOUD VAN DE BIJLAGEN

Regeeringsbescheiden enz.

